R. P. JOANNIS
DE
CARDENAS
TRACTATUS.

De Probabilitate.
De Juſtitia, & Jure.
De Legibus.
De Officio Canonico.
De Caſtitate.
De Sacram. Pœnitentiæ.
De Variis opinionibus Apologeticè, & criticè ad examen vocatis.
De Propoſitionibus ab INNOCENTIO XI. damnatis.

15.10
1945

Digitized by Google

8.6 E.7

R. P. JOANNIS DE CARDENAS HISPALENSIS E SOCIETATE JESU

CRISIS THEOLOGICA, SIVE DISPUTATIONES SELECTÆ

Ex Morali Theologia,

IN QUATUOR PARTES DISTINCTÆ.

Editio ſecunda Veneta, cum Additionibus ſuo loco poſitis, & hac notula ¶ deſignatis, quæ in alijs impreſſionibus in calce legebantur.

PARS PRIMA.

CARMELITANI SCALZI DI S. MARIA DELLA SCALA

VENETIIS, M. DCC.
Apud Nicolaum Pezzana.
SUPERIORUM PERMISSU, ET PRIVILEGIIS.

SACRÆ CESAREÆ
UTRIUSQUE ORBIS MAJESTATI
REGINÆ COELORUM SEMPER AUGUSTÆ,
B. MARIÆ A CASTELLO.
VULGO,
DE LA MOTA;

Ab Hæreditaria originali labe, jurata immunitate gaudenti, gratia habituali, infinita ſimpliciter decoratæ; Coloniam Martiam, ejuſque Excellentiſſimos Duces protegenti:

JOANNES DE CARDENAS, Societatis JESU, hanc Theologicam Criſim pro donario appendit.

DILEXI (ò Regina ſemper, & in æternum Auguſta) *dilexi decorem iſtius domus tuæ, & locum habitationis gloriæ tuæ, locum quietis, & paſcua mea. Ideò in hoc dilectionis loco ad tua genua provolutus, quod tribus nominibus vindicas, debitum perſolvo, dum hoc volumen criticum tuis Caſtelli aris appendo. Ad hoc ergo anathema Tibi ſuſpendendum impellit primò ſacramentum, quo me ad has tuas aras devinxi, tuam illam ab hæreditaria culpa immunitatem tuendi: ut ubi pro hac immunitate caput meum devovi, ibi Theologiam meam Tibi acceptam referam: ubi Conceptum tuum immunem à culpa tuendum ſuſcepi, tibi conceptus meos ab erroris periculo incolumes reddas, protegas, tuearis. Memini diem publica acclamatione lætiſſimum, in quo Excellentiſſimus D. Rodericus Ponce de Leon, quartus urbis Arcobrigæ Dux, Neapolitani Regni Prorex, cum filiis, & familia, cum omnibus oppidorum ſuæ ditionis Capitulis, cum Clero, & ferè omnibus Regularibus familiis, votum ſacramento firmatum, inter Miſſarum ſolemnia feſtiviſſimè celebravit, tuendi hanc immunitatem tuam; inter quos minimus Societatis IESV alumnus votum meum firmavi. Atque ut domum tuam decet ſanctitudo, quæ ex ingenita ſibi luce nebulam culpæ, & caliginem erroris expellit: ita dum domui tuæ adſum, ejuſque ſanctitudinem colo, & Conceptum tuum abſque noxa dilexi, & conceptus meos abſque errore concupivi. Expertuſque ſum (gratiam Tibi refero) ſanctitudinis tuæ patrocinio Theologiam meam Criticam (ita ſpero à doctis exiſtimandum) & à noxa immunem, & ab errandi periculo incolumem.*

Vrget deindè ad hoc Tibi apparandum obſequium, ingentis experientia beneficii, quo me iterùm, alma Cælitum Regina, obſtrinxiſti. Cupiebam Reipublicæ litterariæ ſuadere, tuam Dei Genitricis dignitatem eſſe in genere moris infinitam ſimpliciter, immò & ſummam poſſibilem in pura creatura: item gratiam habitualem, quæ animus tuus in ordine ſupernaturali locupletabatur, ab inexhauſto Omnipotentiæ theſauro datam eſſe, infinitam ſimpliciter, & in pura creatura ſummam poſſibilem, ab inſtanti Incarnationis verbi. Cui accedere debere opinabar meritorum, virtutum, & beatitudinis in eodem genere infinitatem. Dumque his aris tuis ſupplex aderam, & voti mei felicem exitum deprecabar, ſuffragium tuum expertus ſum; & felici omine vidit litterarius orbis Geminum Sydus Mariani Diadematis: *quod ſeptem ab hinc annis in publicam lucem edidi. Vtque fauſtorum ſyderum obſervatores, felices ex illis eventus ſuſpicantur; ita mihi licere exiſtimavi, ex gemino illo ſydere, inter noxæ vortices, & erroris pericula, geminam felicitatem pro Theologia mea præſagire. Pro cujus incolumitate illam tuis aris affigo, tuis ſuffragiis provolvo.*

Nec mea ſolùm experimenta me, & lucubrationes meas huic Caſtello tuo devinceunt. Tertio loco me admonet debiti mei, & ſuffragii tui ſumma illa gratia, qua Excellentiſſimos Arcobrigæ Duces, & ſub horum ditione coercitos populos, ad has ædes tuas, patrocinii comparandi cauſa confluentes, protexiſti. Sileo feliciſſimos æquè ac pientiſſimos Gadium Duces, Ponziæ familiæ ſtipites, columina; qui Mauritanam perfidiam ab Hiſpaniæ finibus propulſuri, in hoc Caſtellum, ſubſidii comparandi cauſa, confugiebant. Quibus

felici omine invocationis tuæ inauguratis, ad fundendas Mauritanas copias, ſupra-giganteas, & propè cæleſtes vires ad præſidium contuliſti. Hac, inquam, & alia execrandi roboris monſtra ſuffragio tuo ab illis ſuperata prætereo. Nam quæ vidimus, teſtamur; & quæ oculis uſurpavimus, dulcius alliciunt, fortiuſque provocant ad ambitum patrocinii tui. Sub hoc cæleſtis militiæ Caſtrum confugerunt D. Rodericus Ponzius, & D. Anna, Aragoniorum Regum ſanguine creta, & cognomine inſignita: quarti Arcobrigæ Duces, cùm Neapolitanum Regnum Proreges petebant. Et mirandum eſt, quæ, & quanta ſubſidia ex hac arce illis immiſeris, pro numero, & magnitudine capitalium diſcriminum, quæ in ea Provincia ſubierunt. Nam ut prætercam intumeſcentis pelagi injurias, quas cum tantorum capitum periculo perpeſſi ſunt, quaſque benigno ſydere propuliſti; tot, tantaque vitæ diſcrimina in Neapolitani populi ſeditione incurrerunt, ut nullo alio, quàm tui Caſtelli ſubſidio evadere potuerint.

Arriſiſti eis vultu benigno uſque ad reditum. Sed poſtquam reduces è tumultuariis vorticibus fidiſſimam ſtationem propè templum tuum tenuerunt, quanta beneficia coram Te ſupplices pro filiis exoptarunt, obtinuerunt, experti ſunt!

Pro D. Franciſco primogenito (qui hodiè Arcobrigæ clavum Ducalem quintus tenet) aſſiduas vidi à parentibus effuſas preces. Sed nec fruſtra: tot enim vidi à Te in illum beneficia profecta, ut non maiori indigeam patrocinantis ingenii tui teſtimonio. Nam poſtquam ab æſtuanti pelagi fluctibus, & fluctuantis Neapolitnæ plebis æſtibus evaſit incolumis, beneficio tuo ad clavum ditionis ſuæ ſedet feliciter, imperat prudenter, allicit comiter. Publicæ rei intentus debellat vitia, virtutes protegit, injurias avertit; merita civium in Rempublicam propriis præponit commodis. In pauperem copiæ, in ægrum levaminis, in orphanum tutelæ, in optimum quemque civem patriæ providentiæ partes agit, Et hæc omnia Tibi, tuoque gratiarum Caſtello, à Te in ipſum dulciter influente, refert accepta.

Quid dicam de D. Emmanuele Ponzio, ſecundario horum Caſtellæ Primatum filio? Provolvebatur ad tuas ſubſidiarias aras pientiſſima parens D. Anna Aragonia, & aſſidua precum, & lachrymarum effuſione præmiſſa, piam ſchedulam exarabat, & in ea hæc verba: Anna ancilla tua pro Emmanuele deprecatur. Et hunc libellum ſupplicem, verbis Laconicum, votis prolixum, & lachrymarum colluvie perplutum, pro filio piè ambitioſa, in ſinum tuum inſinuabat, ut Emmanuelis nomen cordi tuo inſertum radices ageret ad tutelam promerendam. Hinc tanta à Te in ipſum beneficia geminarunt, ut caligantes dumtaxat oculi non videant. In Luſitano prælio D. Emmanuel ſub Carazenæ Marchione militans, duorum veteranorum agminum equeſtrium ductor, ad acriorem conflictum accedens, & in ſæviora belli diſcrimina proſiliens, inter lethalis plumbi aſſiduam colluviem, non ſine miraculo tuo evaſit incolumis. Deindè Mantuam Carpentanorum ex glorioſo prælio redux, beneficentiæ tuæ refert, quòd ad Ducatum Aveiri, ad Ducatum etiam Maquedæ, inito nobiliſſimo matrimonio aſcenderit, & ex eo prolem ſuſceperit, fortunarum copiam, humanæ felicitatis cumulum, quæ æternaturis virtutibus uberem materiem miniſtrat. Et maternam pietatem ſapiens gloriatur, ſe nihil accepiſſe boni, tranſeuntis, manſuri, niſi de tuis ſinibus dimanantis.

Quid referam tertium filium D. Ioſephum Ponzium, non minùs piorum parentum ad te precibus emiſſis præmunitum; qui tot beneficia accepta tibi refert, quot dignitates obtinuit, quot æquameritis munera ſperat, quot virtutes ad ea generanda cumulabit. In Salmanticenſi Academia Conchenſis Collegii toga decoratus eſt; ad ejus Collegii Rectoratum ſemel, & iterùm aſcendit; Archidiaconus Talaveræ in Toletana Eccleſia inter primas dignitates ſedet; in Pinciano Areopago Senator ſtat, in Regium Caſtellæ Senatum proximè aſcenſurus; & majora adhuc pro meritis ſperat. Vt omittam, oraculo, fortè præſagientis, Eminentiſſimi D. Baltaſaris Cardinalis de Moſcoſo & Sandoral, Archiepiſcopi Toletani, D. Ioſephum utriuſque infulis, Cardinalitiis, & Archiepiſcopalibus dignum eſſe.

Quid Excellentiſſimorum Ducum Roderici, & Annæ filias referam; Duciſſam Bejaris Victoriam, Duciſſam Candiæ Mariam, Marchioniſſam Carazenæ, & Fromeſtæ Catharinam? Quas ſi audierimus referentes, quos gratiarum rivulos ex hoc Caſtello hauſerint, tempus deficiet.

Qui ergo tot beneficiorum latices ab hoc patrocinii loco viderim ebullire, quò pergam voti cauſa, ſacræ ambitioſus tutelæ, niſi ad has aras, in quibus firmiſſimum aſylum reperio. Si diſputationum vortices in criticam meam Theologiam, velut intumeſcentis pelagi fluctus, æſtuaverint, non timeo. Vidi jam te ex hoc Caſtro ſuperbientis pelagi fluctibus imperare. Si litterarii orbis Principes (profeſſores doctiſſimi) in Theologiam meam claſſicum perflaverint, & ab eis Martis furor ſævierit; in exemplum ſperandæ tutelæ erit mihi præclara Ducum ſoboles, à Luſitanico diſcrimine, tuo ſuffragii clypeo protecta. Si adverſus Criſim meam ſeditio commota fuerit litterariæ plebis (eorum, qui exigua lectione, & tenui diſcurſu contenti, ad unius qualiſcunque Authoris nomen probabilitatem inclamant) ut exulare conentur diſputationes, quæ infirmis eorum auſibus reſiſtunt; ad Neapolitanæ tumultuantis plebis caſſos conatus aſpiciam, à quibus Proreges tuos, & Proregiam familiam eruiſti. Accipe ergo donarium, & redde ſuffragium. Cujus protectione præmunitus, quidquid hoſtile, propitium ſpero, & ſecurum.

Digitized by Google

AD LECTOREM.

Scopus , & methodus hujus Voluminis.

AB ſit à te , prudens Lector , ut meo hoc qualicumque labore conſpecto , me Anti-Caramuelium numero adſcribas . Ingenioſiſſimi viri D. Ioannis Caramuelis opiniones,& argumentationes , quantum ingenii mei tenuitas fert , in hoc Volumine attentè conſidero : non contra, ſed circa illas criſim meam exerceo . Non invadit hoſtiliter arcem , nec inter adverſarios connumeratur ille , qui diſpicit , an milites arcis vivi ſint , an exanimes? qui arma diſcutit , an ærea ſint , an plumbea , vel deluſorio fulgentis imaginis apparatu deterrentia ? Non vitio vertitur argentario artifici , qui examinat aurum , argentum , ſtannum . Quæ lydius lapis diſtinguit auri pondera , non invidiæ opus eſt , ſed artis , vel naturæ, vel utriuſque.

2 Igitur D Ioannis Caramuelis ſocium, licèt tanto nomini impar, ago. Has eſſe partes meas, facilè coniicies, ſi adverteris animum ad ſcopum , quò ipſe collimat , & quò ego ipſe . Veritatem ipſe inhianter ambit ; & eodem ambitu teneor . Practicam probabilitatem pro ſecuritate conſcientiæ maximam partem inſtituti ejus eſſe , jam diù compertum habes , ſed & mei etiam hìc conſpicies. Quid quod ad nomen ſocii aſpirem , qui ejdem fini adipiſcendo collaboro?

3 Sed ſtrictior adhuc catena nos obligat; fortiora vincula me illi adnectunt . Pro votis ipſius ſtare deſidero . Quid ſibi ampliùs ſocietas vindicat ? Vota ipſius fuerunt , non ſemel , ſed ſæpius inſinuata , vt viri docti ingenioſis ejus argumentis reſpondeant , & de ejus aſſertionibus judicium proferant . Et quidem in prologo Theologiæ Fundam. editionis Lugdunenſis anni 1657. hæc verba habentur , tanquam relata ex editione alia . [Proteſtor , me nolle citari , aut audiri pro altera contradictionis parte , ſed ſolùm audire doctiores. Evulgo enim *interrogatorium Opus* , in quo multa rogantur & ponuntur , & nihil omninò reſolvitur .] Et inferiùs : [Priores & poſtriores theſes non expono defendendas , ſed examinandas ſubiicio , & oro , ut ſine vocum , & injuriarum ſtrepitu (nam multi hodie inſaniunt) me ivuare dignentur, & oſtendere, cur debeant vel admitti , quæ nego ; vel negari, quæ admitto.]

4 Et ita Bernardinus Clanchy in cenſura , panegyrica illa quidem , Theologiæ Fundamentalis , in limine hujus operis præfixa , ſtans pro D. Caramuele ſic viros doctos inuitat : [Fundamentalem iſtum librum præmittit , qui eſt quædam totius Theologiæ Moralis , & Virtualis ſynopſis . Peregrinam in illo doctrinam,& ingenium oſtendit ; & jure poteſt petere in ipſa reſponſione doctrinam . Eſto , quæſtionibus abſurdè poſitis ſapientum non ſit reſpondere : at ſubtiliter poſitis ſatisfacere, non eſt inſipientium , & rudium . Et ſi quando ipſamet dubitatio non ab ignorantia, ſed à ſcientia nobiliore ſuboritur, ratio, quæ unum cæteros rogare coegit , cæteros excitabit, ut illi accuratè reſpondeant . *Suadebo igitur doctis* , ut .·.. ejdem reſpondere dignentur , ut eorumdem exornati reſponſis , evulgentur ſex tomi , qui totam Theologiam Moralem complectantur.]

5 Sed & ipſe D. Caramuel in prece dedicatoria , qua volumen ſuum Deo O. M. litatur , ſic ait : [Doctores illi , quos ad maiorem gloriam tuam , & ſecuriorem inſtitutionem meam *conſulit iſte liber* vel mihi reſpondebunt , vel non : ſi reſpondeant, tibi agam gratias, CAUSA PRIMA, quæ miniſterio ſecundarum me informas; ſi non , agam CAUSA ABSOLUTA , gratias tibi , ſciens , ubi abeſt humanum , adeſſe magiſterium divinum .] Dictis concinit ibidem inferiùs . Nam adversùs Anti-Caramuelem querelas fundens , quòd ſe dicteriis proſequatur , ſubjungit : [Qui tamen mihi multò gratior eſſet , ſi inſtrueret : dubia enim luce orbem litterarium percurro, & in communi via viam quæro: & ideò manuductione ſola indigeo , non autem vituperio , vel laude .] Eandem poſtulat reſponſionem ab Eminentiſſimo D. Ioanne de Lugo Societatis IESU in epiſtola eidem volumini præfixa . Iudicium Antonini Dianæ implorat etiam in epiſtola ad ipſum panegyrica , & ipſum enixè precatur , ut in undecima Reſolutionum Moralium parte primis ſuis Fundamentalis Theologiæ fundamentis reſpondeat . Ait enim : [Sit undecima de primis Theologiæ Moralis, quæ poterit reſpondere iſti libro.] Quod præſtitit Diana.

6 Et denique in epiſtola , quam inſcribit eximiis DD. Magiſtris Sacræ Theologiæ Doctoribus,& Profeſſoribus , ſic eorum judicium,& reſponſionem ſe exoptare profitetur : [Ergo proderit à multis, & magnis Doctoribus ſecuritatem eorundem fundamentorum explorari ,

ante-

antequam turres , quæ eis inſiſtunt , vento contradictionis exponantur. Sed à quibus? à vobis, ſapientiſſimi Domini , quibus terrarum orbis majores, & doctiores non habet. Legite, obſecro , ſequentes paginas : & ſi quid in ipſis abſonum , vel obſcurum , ſplendoribus doctrinæ veſtræ decircinate, aut illuſtrate .] Eos autem ſeptuaginta quatuor Authores propriis nominibus expreſſis ad reſponſionem hortatur. Additque in margine ; [Erunt fortaſſe plurimi viri docti , & illuſtres, quorum mentionem non fecerim , quibus etiam aliquid dicturus ſum . Hanc, inquam, epiſtolam direxi ad illos, quorum vel libros lego , vel litteris frequenter honoror : alii me ſuis litteris dignabuntur , etiam ipſos meus ſtylus celebrabit.]

7 Igitur quamvis ego nec inter doctos, nec inter Doctores ſedeo, quin potiùs ab eis ſemper auditurus ſto; adhuc tamen ad ipſius diſcurſus conſiderandos , vocari me ſuſpicor à D. Caramuele, cùm ampliſſimam ſphæram ejus periodi recolo, *Si alii me ſuis litteris dignabuntur*. Meas ergo litteras qualeſquales, mea ſcripta ad ejus genua provolvo ; vel proterenda, ſi lynceo ejus aſpectu indigna; vel ſi quid merebuntur, aſpicienda . Ingenioſiſſimo enim viro non adverſaturus, ſed ſuffragaturus adhæreo. Quid ſi concluſionibus ejus ſententia mea ſuffragium non attulerit? Afferet ſanè votis. Puto enim, me ſuffragaturum illi, cujus vota complebo. Cùm ergo vota D. Caramuelis eò collimaverint, ut omnes, qui docti audiunt, circa ipſius vel opiniones, vel argumentationes judicium proferant , & reſponſionem; ſuffragium meum illi conferre exiſtimabo, ſi circa ejus diſcurſus judicium meum protulerim.

8 Eſt & alia ratio, quæ me impulit (& quæ in ipſius Authoris commendationem cedit) ut circa diſcurſus D. Caramuelis meam criſim exerceam. Authores enim, qui hodie ſcribunt, eas ſibi pio ſcopo quæſtiones præfigunt, quas frequentiùs vident agitari in litterariis theatris: nam recenter natas adoleſcere potiùs cupiunt, quàm vetuſtate collabentes, aut antiquitate ſubſiſtentes reficere , vel promovere . Video autem hodie in Academiis, & Studiis generalibus non mediocrem eſſe controverſiam circa opiniones D. Caramuelis, aliis ſuffragantibus, refragantibus aliis. Cedit ergo tempori Scriptor, qui hujuſmodi opiniones appendit ad trutinam; prodeſtque recentibus Theologis, dum de ea materia ſcribit, quam ipſi ad privatas pariter, & publicas diſputationes deferre conſueſcunt.

9 Doctiſſimorum item virorum veſtigiis inſiſto. Nam, ut omittam illuſtriſſimum D. Ludovicum Creſpinum Borgiam , Placentinum Epiſcopum, pro Catholica Maieſtate coram Sanctiſſimo Domino Alexandro V I I. Oratorem legatum in cauſa Immaculatæ Conceptionis Deiparæ, qui Anti-Caramuelem ſcripſit; Antoninus Diana, ex voto D Caramuelis (ut vidiſti ſuprà *num.5.*) in parte 11. ſuarum Moralium Reſolutionum , per totum tractatum primum , circa plurimas D. Caramuelis opiniones ſuum judicium protulit , illis utique refragatus : quòd æqui bonique conſulit D. Caramuel. Sed & Mag. Ioannes Martinez de Prado tomo 1. tractationem inſtituit appendicem , in qua multas Caramuelis opiniones deducit ad trutinam, eaſque majori ex parte impugnat. Item P. Andreas Mendo in *ſtatera opinionum benignarum*, non paucas Caramuelis opiniones ad examen vocat , eaſque prudenti judicio diſcutit abſque vllo ſtrepitu, aut cenſura . Horum ergo gravium Theologorum veſtigia terens , & exempla ſecutus, D. Caramuelis opiniones ad criſim meam traho.

10 Et quamvis opinionibus, & argumentationibus plurimis D. Caramuelis adverſo ſyllogiſmorum fragore repugno: mens tamen Caramuelis, ut ingenua eſt , non puto, cauſabitur ad mentale prælium. Mentes ingenuæ veritatem ambiunt: eam ubicunque invenerint , aut undecumque eruerint , ſibi ipſis gratulantur de drachma acquiſita . Vel ergo argumentationes noſtræ veritatem expedient, vel non? Si expeditam oſtenderint veritatem, mens ingenua præ gaudio triumphabit. Si verò non oſtenderint , de firmitate opinionis adverſæ præ triumpho gaudebit. Quantum autem ingenua ſit D Caramuelis mens , ſatis ipſe declarat in epiſtola ad Antoninum Dianam , Theologiæ fundamentali præfixa , *num.8.* illis verbis: [At ego, qui coram Deo ſcribo, cui mearum ſententiarum redditurus ſum rationem, ſemper dico , quod ſentio: & ſi hodie videro lapſum heſternum, non illum protervè defendam , ſed potiùs confidenter expungam.] Ex quibus verbis (illis enim magnum habeo fidem) ſpero , has lucubrationes meas D Caramuelem haud ægrè laturum; quin potiùs ad trutinam ingenuæ mentis appenſas , impulſuras animum D. Caramuelis, ut multa vel explicet, vel reponat.

11 Ne ergo exiſtimes , optime lector, me adversùs opiniones D. Ioannis Caramuelis inflare claſſicum; adverte animum . Putabis forſitan, me adversùs illas fulminaturum cenſuras , quà improbabilitatis, quà temeritatis, aliaſque hujuſmodi . Criſis Theologica, ad quam ex inſcriptione Voluminis obſtringor , urgere videtur, ut declarem , quoties aſſertiones ad hanc Criſim diſcuſſæ à probabilitate devient . Leges Dialecticæ cogere videntur , ut dum principiis certis aſſertionem everto, profitear, eas, quas impugno, eſſe appellandas improbabiles. Scias ergo, à me nullam D. Caramuelis aſſertionem dici improbabilem , nullam nota theologica inuri. Accipi ſolent hæ cenſuræ adinſtar convicii. Non eſt propoſiti mei percutere, ſed ſuadere. Nec ſuadebis facilè ei, quem vulneraſti: dolor enim vulneris aciem hebetat mentis: neque intentus adhibetur animus ad vim argumenti, quem eripit vis doloris.

12 Quare cenſura afficio duntaxat aſſertiones meas Nam ut latiùs dicam *diſp.2. c.10.* aliàs dico probabiles, aliàs probabiliores, aliàs omninò certas, ſive à principiis intrinſecis, ſive à dictamine reflexo certo; quod explico *diſp.10. cap.3. concl 3. & 4.* Inde qui volet cenſuram cognoſcere doctrinæ oppoſitæ, facilè conſequetur. Contradictionem namque implicat, aſſertionem meam eſſe

certam

certam à principiis intrinſecis, & directis; & aſſertionem contradictoriè oppoſitam non eſſe improbabilem, & certò falſam. Implicat etiam, meam eſſe certam à principio reflexo (de quo ſuprà dixi remiſſivè) & oppoſitam eſſe probabilem. Implicat item, meam eſſe probabilem, & oppoſitam inter certas & evidentes connumerari. Laudo Leandrum à SS. Sacram. ejuſque veſtigiis inſiſto, qui omnes ſuas aſſertiones cenſura afficit, non aſſertiones adverſa opinantium. Quod prius præſtiterat ut in plurimùm P. Thomas Sanchez. Nullus autem adverſæ ſententiæ Author cum Leandro expoſtulavit; nullus cum P. Thoma Sanchez, eo quòd iſti ſuam ſententiam certam dixerint; quamvis inde evidenter inferatur, ſententiam, contradictoriè adverſantem, eſſe poſitivè improbabilem.

13 Et quidem nemo cauſatur, quòd alter ſuper affirmata re ſecum controvertens, dicat: *Quod ego affirmo, eſt verum*: Cauſatur tamen, ſi ſibi reſpondeat, *Falſum dicit*. Et tamen cùm in ea controverſia adverſantia dicant, implicat, quòd alter verum dicat, & quòd alter non dicat falſum. Fortè id ita evenit, quia in communi convictu impræſcindibilia præſcindimus: ad affirmata attendimus, de illatione non oriunda non curamus; quamvis antecedens, & conſequens nulla rationis ratiocinatæ diſtinctione ſecernantur; ſola diſtinctione rationis ratiocinantis, quæ importatur per communia vocabula, contenti. Hanc ergo ob cauſam de opprobrio expoſtulant Authores, ſi eorum opiniones de improbabilitate accuſentur; & non expoſtulant, ſi opiniones illis adverſæ affirmentur certæ, nihil de illatione curantes.

14 Quare iterùm moneo lectorem, me nulla cenſura afficere, nulla injuria proſequi opiniones D. Joannis Caramuelis Si quam offenderis, quæ Virum Magnum vel leviter offendat, parato calamo, precor, aut effuſo atramento oblittera. Eſt D. Joannes Caramuel vir ſumma veneratione dignus, vel quà Epiſcopali dignitate anteſtat, vel quà ſubtiliſſimo ingenio eminet, vel quà contra errores Janſenianos pro Eccleſia ingentes labores exantlavit, vel quà de Societate noſtra eſt optimè meritus, vel quà humanitate ſua in omnium, & præcipuè noſtrorum animos influit. Quare profiteor, me dum ejus opiniones impugno, ſola ſpeculatione diſſidere, non animo. Nec mirandum eſt, animo pares, mentis ſpeculatione impares eſſe. Mentali prælio non cadunt animi, quin potiùs fœderantur ad veritatis ambitum. In noſtra Societate Authores vinculum perfectionis charitatem nexu mutuo retinent, & tamen alii aliorum opiniones pacatiſſimis animis impugnant. Scias ergo, me non aliter ejus Magni Viri opiniones impugnare, quàm ſi unus eſſet è Societate noſtra, quem ſi non ut Societatis alumnum, certè ut Patronum colo.

15 Egregiè ſanè dixit D. Caramuel in epiſtola ad Antoninum Dianam, quæ Theologiæ Regulari præfigitur, in §. *Sed quoniam*, in hæc verba. [Contra homines de Eccleſia benemeritos impunè invectivas ſcribere, ſolis hæreticis conceſſum eſt.] Quibus equidem verbis ſubſcribo, & ſubjungo: [Contra homines de Societate noſtra benemeritos, noſtris ſcribere invectivas conceſſum non eſt.] Scribunt enim contra magnos viros, qui eos opprobriis laceſſunt, qui nomen eorum inviſum facere adnituntur, qui alienas ſententias odii cauſa illis falsò imponunt, qui de eorum ingenio, judicio, doctrina perperam, & per invectivam loquuntur. Non tamen contra eos ſcribunt, qui calamum, & Dialecticam acuunt contra objecta ipſa opinionum, qui, juſſis Authoribus in ſua dignitate retineri, hinc inde diſcurſibus, & rationibus libratis pro veritate obtinenda, pura, puta, ſpeculatione digladiantur. Hunc eſſe ſcopum meum, hunc ſtylum coram Doctorum omnium theatro profiteor, libenti, & ſpontanea litura fœdaturus paginam, cui offenſionis macula obiiciatur. Igitur contra Caramuelem nihil ſcribo, qui ſola ſpeculatione armatus, objectorum veritatem inquiro.

16 Si quando legeris, argumenta à me objecta nomine demonſtrationum inſigniri, ne credas, annuo, tales eſſe, niſi eorum vis fidem, aut aſſenſum extorſerit. Et ne vertas jactantiæ, quod lege Dialecticæ compulſus aſſumo: nam *in diſp.* 2. comperies, quatenus hac lege compellit me Dialectica ad demonſtrandum. Et ut oſtendam, me oneri legis ſatisfacere, non alia habeo vocabula, quibus id exprimam. Nec id certitudinis aut evidentiæ genus ingenio meo tribuo; ſed objectis ipſis, quæ reverà demonſtrabilia ſunt. Id tibi per me liceat, ut ſtomacheris, ſi videris certa vocari, quæ ſophiſtica; evidentia, quæ merè probabilia.

17 Sed fortè D. Caramuel nobis obiiciet ea verba, quæ in comment. in Regulam, *num.* 51. objecit: [Cùm non ſimus Angeli, ſed homines, vix quatuor rerum habemus evidentiam, & ideò tenemur ſecundùm probabiles ſententias operari. Vel ſi ſuperbus ſis, & contrarium teneas, examina, an ob rationem aliquam evidentem à communi omnium hominum opinione diſcedas. Qui ſe hominem eſſe meminerit, non erit ita vecors, ut evidentias, & demonſtrationes nundinetur, ubi viri Doctiſſimi ſe felices judicant, ſi partem probabiliorem diſtinguunt à minùs probabili.]

18 Sed ut hoc argumentum contra ipſum D. Caramuelem non reſiliat, qui quamplurimas aſſertiones è ſe demonſtratas affirmat, intelligendum eſt, illum loqui non abſolutè, ſed in materia merè topica. *Non abſolutè*, inquam: nam apud me compertum eſt, vix ullam eſſe in orbe litterario facultatem, quæ tot demonſtrationibus abundet, quot Ethica Theologia. Si negaveris, precor, ut ad numerum redigas omnia genera, ſpecies, modos, circumſtantias peccatorum, in quæ homines labuntur; & ſtatim eadem ſupputatione cum ſubſcriptione D. Caramuelis totidem tibi demonſtrationes oſtendam. Nam, ut vel ipſe Author docet, non eſt peccatum, niſi quod tale eſſe, morali ſaltem evidentia, demonſtratur. De quo vide *diſp.* 10. Item enumera leges, ſi potes, modò canonicas, modò civiles, ſaltem promulgatas, & acceptatas, & totidem demonſtrationes polliceor de obligatione ex illis reſultante. Quem diſcurſum per plurima alia facilè protrahes.

19 Sed nunquid de ambitu nominis, & famæ accuſabor, quòd ingenioſiſſimi viri argumentationibus

vel

Digitized by Google

vel reſpondeam , vel repugnem ? Id objecit Franciſcus Verde Illuſtriſſimo D. Ludovico Creſpino à Borgia in reſponſione apologetica initio procemii , ubi ait : [Ut notus ſit omnibus, ſe voluit viro opponere , quem tota Europa vivum ſuſpicit ; quem poſt fata , cùm ceſſabit invidia , admirabitur , venerabiturque ſera poſteritas .] Quod idem fortè mihi obiiciet , ut ex oculo nequam totum voluminis corpus tenebroſum fiat .

20 Ego tamen ſemper nihili feci argumenta , quæ fiunt per antecedens , quod probari non poteſt. Fortè D Borgiæ (ſi vitium in dubio præſumitur) inanis gloriæ aura blandiebatur : fortè ex dictamine , ſacro perculſus zelo , gloriam Dei pariter, & puritatem ſacræ doctrinæ ambiebat . Non dabit mihi Verde tot indicia ſpiratæ inanis auræ , quot argumenta ſpiritus æmulantis puritatem, & pietatem doctrinæ in cauſa Immaculatæ Conceptionis Deiparæ Roma vidit , & univerſus orbis gratulatus eſt .

21 Sed eſto , leviuſculam auram ſpiraverit Borgias ; eſto , ſpiremus & omnes , qui Caramueli reſpondere , aut etiam repugnare audemus . Nunquid ab extrinſeco fine languent argumenta ? aut eorum, quæ obiicimus , vim infringit ea præſumptio? Si ita eſt , gaudeant theatra hac nova reſpondendi norma : taceant in publicis diſputationibus ſubtilia argumenta , quorum efficaciam conterit ea inanis gloriæ præſumptio . Si tamen id falſum eſt , levis eſſe convincitur ſuſpicio , quæ apologiæ Franciſci Verde fecit initium ; quæ quidem à ſolidiori fundamento inchoari debuiſſet .

22 Nunquid etiam mecum agent invidiæ D. Caramuelis alumni ? Egit cum Borgia Franciſcus Verde illis verbis proximè relatis : Cùm *ceſſabit invidia* . Sanè multa ſcribit Caramuel contra invidos adverſarios ſuos ; multùm de invidia expoſtulat cum adverſatoribus Antonini Dianæ . Libellis illius expoſtulatoriis ſponte ſubſcribam , ſi utriuſque adverſatores , pro enthimematis ſcommata , pro ſyllogiſmis injurias profuderunt . Ubi autem ſcommata, & injuriæ abſunt , & ſyllogiſtica duntaxat tormenta eorum arcem arietant ; inanis erit querimonia contra invidiam , quæ inermis eſt : & præſtat adverſantium robur infringere , quàm contra inermem hoſtem vociferari . Ego ſanè accuſari de invidia non timeo , qui in litterario theatro non ludo affectibus , ſed diſcurſibus . Neque enim intellectus eas ſordes capit , quibus inficitur voluntas. Nunquid invidia afficit ſyllogiſmus ? Si affirmas , terminos implicas , ſicut implicaret terminos, qui invidiam exprobraret intellectui. Si negas, me abſolvis , qui in hoc volumine nihil præter diſcurſus , & ſyllogiſmos reperies .

23 Sed quid præſtat , quòd vitio vertas , vel inanis gloriæ , vel invidiæ ? Nunquid his terriculamentis deterrebor ab opere incepto ? Cenſeo , multas à me firmatas aſſertiones omninò eſſe certas ; neque conſcientiæ ſecuritati conſulere , qui ab eis diſcedunt . Si ita eſt , præcipitium amant , qui ab illis deviant . Nunquid mihi boni erit conſultum coram Supremo Judice , quòd non moneam de periculo eos , qui per devia ad declivia currunt , & præcipitia ?

24 Sed cur Dialectici , & ſyllogizantis partes aſſumo (interrogas primò) qui mores informo , potiùs judicio prudenti inſinuandos , quàm fragore dialectico? Sanè alii Doctores, ubi omnia pacata ſunt , Summam pacificè, & abſque armorum ſtrepitu ſcribunt : ubi autem cenſemus , opinationem ſuos topicos terminos prætergredi, & ad fines certitudinis remerandos accedere; prælio diſputationis opus eſſe judicamus De victoria non mihi blandior ; eam tamen , ut ſpero , belli probabit eventus .

25 Utrùm autem concluſiones benignas, an potiùs ſeveras eligam , interrogas ſecundò . Et reſpondeo, me quidquid practicè probabile , quantumvis benignum , libenti animo amplecti . Quod ſi majori ex parte notaveris in hoc volumine ſeveras , ne tribuas genio Authoris , ſed materiis ipſis , quas elegit diſcutiendas : iſtæ enim ſunt , in quibus Authores aliqui contra vim inevitabilis conſequentiæ laxarunt habenas . Itaque non improbo opiniones benignas, quæ firmo , ſolidoque fundamento fulciuntur ; ab illis abhorreo , quæ aut levi , aut ſophiſtica , aut æquiuoca ratione nituntur ; ab illis etiam quæ principiis certis omninò repugnant .

26 Quare autem multa , quæ certa ſunt , ſolidè confirmantur , iterùm atque iterùm ? (interrogas tertiò) quod aliquibus videbitur eſſe prolixæ operæ , & fortaſſis ſuperfluæ . Et reſpondeo , id immeritò inter ſuperflua connumerari . Ita enim præſtare oportuit , ne quis ea velit in dubium vertere, quæ indubia ; & ratione aliqua apparenti , vel ſophiſtica , certa cum incertis confundere . Utinam magni Theologi , qui certa potiùs ſupponere , quàm roborare maluerunt , illis totum ſuum robur addidiſſent . Sic fieret , ut ſophiſmata denuò adinventa , faciliùs corruerent .

27 Quòd ſi interroges quartò , quare , ut & ipſa hujus voluminis inſcriptio præfert , non modò opiniones , ſed & argumentationes D. Caramuelis vocentur ad Criſim? Reſpondeo hujus rei rationem *in diſp. 2. cap. 10. num.* 131. exhibendam eſſe.

CEN-

CENSURA
COLLEGII CORDUBENSIS
SOCIETATIS JESU.

ATtenta mentis acie, & accuratè perlegimus librum hunc, ſeu opus eximium doctiſſimi viri noſtri temporis R. P. Ioannis de Cardenas, in quo ad expoſtulationes, & vota Illuſtriſſimi D. Ioannis Caramuelis in ſua Morali Theologia, pollicetur reſponſa daturum. Arduum quidem opus, &, ſi fas eſt dicere, temerarium, tanto Doctori, tamque ingenioſo reſpondere, niſi à tanto, tamque ingenioſo Doctore reſponderetur. Ignoramus certè, utri glorioſior futurus ſit iſte mentium conflictus, & cum magno antagoniſta congreſſus. Magnum quippè fuerit, orbi dare opus, cui totus reſpondeat orbis: ſed æquè magnum erit reſpondere, cui adhuc ſilet totus orbis. Poſuit olim Capito ſtatuam L. Syllano in Romano foro. Vidit Plinius Iunior, & dixit: Redditus eſt L. Syllano debitus honor, cujus memoriæ Capito proſpexit, pariter & ſuæ. Neque enim magis decorum, & inſigne eſt ſtatuam in foro populi Romani habere, quàm ponere. *Sic & in re noſtra dicere poſſumus: Redditus eſt Illuſtriſſimo D. Ioanni Caramueli debitus honor, cujus immortalitati Ioannes alter proſpexit, pariter & ſuæ. Neque enim magis decorum, & inſigne eſt orbi loqui, quàm pro orbe loqui.*

Pro orbe ergo litterario loquitur, & reſpondet in his ſuis diſputationibus Doctiſſimo viro vir doctiſſimus. Reſtituit ſanè multa priſtina eorum certitudini P. Ioannes de Cardenas nova differendi ratione, de ſubtilis Dialectica, & ſolidioris Theologiæ penu deprompta. Quibus ſi annuerit D. Caramuel, ſuæ etiam gloriæ conſulet, veritatis amator, dum in ingenuos procedet veritatis amplexus. Si reſtiterit, tam nova ei cudenda ſunt eruendæ veritatis inſtrumenta, qualia nondum luſtravit orbis litterarius. Si annuerit, ſtatuam ponet veritati in foro litterario, utique manſuram utriuſque Theologi munitam fœdere poſt bellum contracto. Si reſtiterit, non ſibi duntaxat conſulet ad gloriam, ſed & Authori noſtro. Hujus enim tela adeò videntur inconcuſſa, ut nullis cedere poſſint, niſi illis, quæ magnitudine ſua patefaciant robur adverſarium, de quo illa duntaxat poſſent reportare triumphum. Neque enim inglorium erit tanto belligerationis apparatu indigere, ut ſubeat repulſam.

In his ergo ſcriptis id maximè ſuſpicimus, quòd in Rationali ſummi Sacerdotis; Veritatem *ſcilicet*, & doctrinam, *ſeu ut Philo ait*, veritatem, & declarationem. Quid enim, *inquit Philo*, æquè pretioſum, ac veritas? Quam Vates ſapiens ſcripſit loco ſacratiſſimo, ea parte veſtis Pontificiæ, ubi eſt principalis vis animæ. Veritati autem adjunxit cognatam virtutem, declarationem, ut vocant; ut eſſent imagines orationis, quæ vel animo concipitur, vel foras profertur: nam hac declaratione opus, per quam aperiatur aliis quidquid in mente latet. *Veritatem igitur cum doctrina, ſeu doctrinæ veritatem cum declaratione, & perſpicuitate apprimè conjungit in hoc ſuo Opere P. Ioannes de Cardenas; quod quàm ſit difficile in re Theologica perdifficili, nemo non novit. Communia quadam noviter tractat, novaque alia communiter explicat. Planè ut id Philoſtrati ad Aſpaſiam conſilium, & ſuaviſſimum differendi temperamentum aſſequutus videatur:* Facilius perſuadebimus, ſi planè, ac dilucidè explicabimus. Planè autem, ac dilucidè explicabimus, etiam extra tenuem, & vulgarem orationis modum, ſi de cogitatis communia noviter, nova verò communiter dixerimus.

Plura dicere pro commendatione Operis; multis nominibus commendandi, modeſtia viri nobis perſpecta, doctrinæ pax, & litteratura non patitur. Ne autem cenſura nobis injuncta in meras elogii voces habeat, ſincerè profitemur, Opus hoc omnibus numeris abſolutum, expoſtulationibus, & votis doctiſſimi Caramuelis, ipſiuſque ingenio, & acumini reſpondere; communique, & publico

Docto-

Doctorum plauſu, & ſubſellio excipiendum; denique Societate noſtra, noſtroque Doctore dignum; nihil in eo Fidei, aut morum regulæ diſſonum, quin immò multa multò adhuc clariora, & pro Fide, & pro moribus. Ita cenſemus, in hoc noſtro Collegio Divæ Catharinæ Societatis IESV,

MARTINUS DE ZUAZNABAR,
olim Theologiæ Moralis, nunc Expoſitivæ Profeſſor.

PETRUS DE LIEVANA,
Primarius olim Theologiæ Profeſſor.

PETRUS DE TORRES,
Primarius Theologiæ Profeſſor.

JOANNES DE LA FUENTE,
Veſpertinus Theologiæ Profeſſor.

FLORENTINUS DE MEDINA,
Tertius Theologiæ Profeſſor.

APPROBATIO DOCTORUM

Sacræ Facultatis Pariſienſis.

NOS *infraſcripti Almæ Facultatis Pariſienſis Doctores Theologi pervolvimus librum, cui titulus eſt*, R. P. Joannis de Cardenas è Societate JESU Criſis Theologica prima, & altera Pars. *In quo nihil contra Fidem, aut bonos mores reperimus: prælo igitur committatur. In quorum teſtimonium præſentibus ſubſcripſimus.*

Fr. PAULUS LOMBARDO, Exprovincialis Carmelitarum, & Lugdunenſium Prior.
Fr. ELIAS VIAL, Carmelita.

SERIES

SERIES TRACTATUUM, DISPUTATIONUM,

Capitum, & Articulorum.

Necnon omnium quæſtionum, & dubiorum, quæ in hoc Volumine continentur.

TRACTATUS I.

De probabilitate opinionum. Ubi etiam præcipua capita novæ Logicæ Moralis exauthorantur. pag. I

Prooemium, ibid.

DISPUTATIO I.

Quid ſit opinio probabilis? Et quomodo differat à concluſione certa, & improbabili? p.1

CAP. I. LOgicæ novæ primum vitium corripitur. ibid.

An definitiones rerum ſint aliquando obſcuriores definito, & ideò reiicienda? à n.2. ibid.

CAP. II. Quid ſit opinio probabilis, & quomodo differat à concluſione certa, & improbabili? p.2

An ad opinionem ab intrinſeco probabilem requiratur, quòd vir doctus poſſit oppoſitam acriter impugnare? à n.14. ibid.

An ad conceptum eſſentialem opinionis probabilis requiratur, quòd ſatisfaciat argumentis oppoſitæ? à n.17. ibid.

Quotupliciter dicatur improbabilis propoſitio aliqua? à n.19. ibid.

DISPUTATIO II.

An aſſertiones Caramuelis, ſicut & aliorum Theologorum, ſint modales de modo Probabile. *Ubi, an ideò non niſi evidentibus impugnanda ſint?*

CAP. I. QUid in hac quæſtione aſſerat Caramuel? ibid.

CAP. II. Quamplurimas Caramuelis aſſertiones non eſſe modales de modo *Probabile*. ibid.

CAP. III. Eſſe in Caramuele alterius duplicis ordinis propoſitiones modales de modo *Certum*; ideò probabilibus impugnandas. pag. 4.

CAP. IV. Nullo ſuffragante privilegio Caramueli, eum impugnandum eſſe, ſicut ipſe impugnat. p.5

CAP. V. Alio argumento convincitur, aſſertiones Caramuelis non eſſe modales de modo *Probabile*. ibid.

CAP. VI. Aliis argumentis convincitur, aſſertiones Authorum non eſſe modales de modo *Probabile*; ideòque neque aſſertiones Caramuelis. p.6

CAP. VII. Ex alia reſponſione Caramuelis convincitur, aſſertiones Authorum non eſſe modales de modo *Probabile*. p.7

CAP. VIII. Aſſertiones Authorum ad ſummum eſſe modales de modo *Probabilius*; ideòque non neceſſariò evidentibus impugnandas. p.8

CAP. IX. Legitima Dialecticæ præcepta traduntur: & in quo ab illis deviet Caramuelis Logica? ibid.

An certitudo affirmata impugnetur probabilibus, an probabili ſolutione argumentorum ejus partis, quæ certa affirmatur? à num. 110. ibid.

An ad deſtruendam probabilitatem opinionis requiratur demonſtratio partis oppoſitæ? à n. 113. & præcipuè n. 122. p.9

An aliquando liceat uti rationibus probabilibus ad deſtruendam probabilitatem opinionis? à numer. 118. Vide etiam à numer. 128. ibid.

CAP. X. Concluditur tandem, quibus inſtrumentis Logicalibus agendum ſit contra aſſertiones Caramuelis. ibid.

DISPUTATIO III.

An ad impugnandam probabilitatem opinionis requiratur evidens ſolutio argumentorum, ei probabilitati ſuffragantium. p.10

CAP. I. CAramuelis Logica proponitur. ibid.

CAP. II. Demonſtratur, Logicam relatam eſſe illegitimam. ibid.

CAP. III. Quàm ſit noxia hæc pſeudoregula veritatibus Theologicis certiſſimis! p.11

An ſit probabile, Diaconatum non eſſe Sacramentum? à num. 16. ibid.

DISPUTATIO IV.

An ſit certa conſequentia, quòd ſi una propoſitio eſt probabilis, oppoſita etiam debeat eſſe probabilis. p.12

CAP. I. SEntentia Caram. & triplex notatio. ibid.

Opinio probabilis poſitivè, gravi nititur fundamento; probabilis negativè, nec certa eſt, nec certò falſa. n.3. ibid.

Improbabilitas eſt etiam duplex, poſitiva, & negativa, numer. 5. ibid.

Si una propoſitio eſt certa, oppoſita eſt certò falſa. n.6. ibid.

Si una propoſitio eſt improbabilis poſitivè, contradictoria ejus eſt certa. n.9. ibid.

CAP. II. Statuitur, & demonſtratur prima concluſio. ibid.

Poteſt propoſitio eſſe probabilis, quin ejus contradictoria ſit probabilis. n.10. ibid.

Poſſum habere rationes probabiles de peccato commiſſo, & leves, vel nullas de non commiſſo. n.12. ibid.

Poſſum habere rationes probabiles de peccato commiſſo, & leves, vel nullas de non commiſſo. n.12. ibid.

Ex eo quòd propoſitio nitatur ratione gravi, non infertur, contradictoriam niti ratione gravi. n.14. p.13

Datur quandoque unus teſtis pro homicidio, & nullus pro non homicidio. n.18. ibid.

Hæc eſt prava conſequentia: [Eſt probatio pro occiſione; ergo & pro non occiſione.] n.19. ibid.

Probabilis eſt annunciatio nominis Mariæ facta parentibus; non verò carentia annunciationis. n.21. ibid.

In quæſtione nova quandoque pro una parte eſt ratio gravis, non pro altera; diſcurſus enim humanus ſit ſucceſſivè. n.22. ibid.

Aſſerta S. Brigittæ ſunt probabilia; non verò oppoſita. numer. 25. ibid.

Multæ hiſtoriæ ſunt probabiles; non verò oppoſitæ. n.26. ibid.

Multæ interpretationes ſacræ Scripturæ ſunt probabiles; non autem oppoſitæ. n.27. ibid.

CAP. III. Proponitur ſecundum argumentum pro eadem concluſione. p.13

Qua ratione liceat tueri opinionem ſingularem contra communem? Et abſque alio fundamento, quàm quod deſumitur à probabilitate opinionis communis. à n.28. ibid.

CAP. IV. Ex probatione ſecundæ concluſionis ampliùs demonſtratur prima. p.14

An ſi una propoſitio eſt probabilis poſitivè, oppoſita debeat eſſe probabilis negativè? à n.32. ibid.

Quare valeat hæc conſequentia: [Contingens eſt, rem eſſe: ergo contingens eſt, rem non eſſe?] à n.34. ibid

Propoſitionis contingentis contradictoria nequit eſſe neceſſaria, aut impoſſibilis. n.35. ibid.

Propoſitionis incertæ contradictoria debet eſſe incerta. num. 36. ibid.

Digitized by Google

Series Tractatuum, Diſputationum,

Diſcrimen inter incertum, & probabile. à nu.37. ibid.

A probabilitate unius propoſitionis valet incertitudo oppoſitæ, num.38. ibid.

Ex incertitudine unius propoſitionis non infertur probabilitas oppoſitæ. n.43. ibid.

CAP. V. Ex everſione alterius fundamenti oſtenditur inutilitas ejus Logicæ. p.15

Quare valeat hæc conſequentia: [Dubium eſt, an Petrus currat; ergo dubium eſt, an non currat?] *Et quare non valeat ſimilis conſequentia circa probabilitatem?* n.46. ibid.

Idem eſt dubitare de curſu, & dubitare de non curſu. ibid.

Aſſenſus de curſu, & dubitatio de non curſu incompoſſibiles. n.47. ibid.

Non eſt idem aſſenſus probabilis ad curſum, & aſſenſus probabilis ad non curſum. n.48. ibid.

CAP. VI. Ex tertii fundamenti extirpatione evertitur eadem conſequentia Logicæ moralis. p.15

An argumenta opinionis probabilis debeant habere ſolutionem probabilem fundatam in probabilitate partis adverſæ? à n.50. ibid.

Solutio probabilis, argumentis partis negativæ v. g. non debet naſci ex ratione probabili affirmativæ. n.52. ibid.

Topica ſolutio teſtimonii probabilis oritur ex fallibilitate teſtimonii. n.53. ibid.

Solutio probabilis quandoque oritur ex negata propoſitione univerſali. n.54. *Et quid inde infertur pro noſtra concluſione?* ibid.

Solutio probabilis exhibita argumento militanti contra concluſionem A, ſolùm facit, quod concluſio A, non ſit certè falſa, non verò quòd ſit probabilis. ibid.

Ex eo quòd non probetur, concluſionem A, eſſe falſam, malè infertur, quòd ſuadeatur probabiliter, eſſe veram. n.60. ibid.

Propoſitio negari poteſt defectu evidentiæ; qui defectus evidentiæ non facit oppoſitam probabilem. n.62. p.16

An detur argumentum probabile contra opinionem nixam fundamento levi? Et quid inde pro noſtra concluſione? n.63. ibid.

An cùm ſententiæ evidenti reſpondet per ſolutionem probabilem, hæc poſſit fundari in probabilitate oppoſitæ ſententiæ? n.67. ibid.

An cum concluſio evidens probatur ratione probabili, hæc poſſit ſolvi innitendo in probabilitate concluſionis oppoſitæ? n.69. ibid.

CAP VII. Eam Logicam moralem implicatoriam eſſe, triplici alio argumento demonſtratur. p.16

An ſi ex probabilitate unius partis argueretur probabilitas oppoſitæ, daretur opinio probabilis carens fundamento gravi? n.71. ibid.

An ſententia Caramuelis inferat duas contradictorias ſimul veras? n.75. ibid.

An inferat, non benè valere ab oppoſito contradictorio conſequentis, ad oppoſitum contradictorium antecedentis? n.78. ibid.

An delicto ſemiplenè probato, per eam Logicam Caramuelis reus liberetur ab equuleo? n.80. p.17

CAP. VIII. Eandem conſequentiam Logicæ moralis non valere, alia demonſtratione concluditur. p.17

An ex duabus contradictoriis una poſſit habere fundamentum grave, & altera leve? n.82. ibid.

An detur judicium temerarium de re, cujus oppoſita eſt probabilis? num.91. p.17

CAP IX. Aliud argumentum pro eadem concluſione. p.17

An conjux probabiliter aſſentiens nullitati matrimonii, teneatur reddere, & non poſſit petere, ex definitione Innocentii III. num.93. ibid.

Et an id intelligatur in caſu, quo conjux habeat aſſenſum probabilem nullitatis, non verò valoris matrimonii? ibid.

CAP. X. Quid poſſit ad hæc omnia reſpondere Caramuel? & qua ratione reſponſio convincatur apertè? p.18

An quando pro una parte ſunt rationes probabiles, & pro oppoſita leves, vel nullæ; pars fulcita probabilibus, eo ipſo evehatur ad certitudinem moralem? n.96. ibid.

An aſſentiamur cum formidine rationi topicæ, quamvis ignoremus rationem partis oppoſitæ? n.102. ibid.

An in quæſtione nova, ſi primo occurrat ratio topica, ea non tranſeat in certam? n.105 ibid.

An ratio poſſit repræſentari, ut topica, quamvis ignorentur rationes partis oppoſitæ? n.106. ibid.

An teſtimonium unius regulariter non faciat certitudinem, etſi pro parte oppoſita nulla ſit probatio? n.107. p.18

Non ſunt certa omnia, quæ ſcribunt hiſtoriographi, etſi nullus contradicat. n.110. ibid.

Non ſunt certæ omnes interpretationes ſacræ Scripturæ, etſi nihil probabile contra objiciatur. n.111. ibid.

Aſſertiones S. Birgittæ, ſecundùm Caramuelem, ſunt duntaxat probabiles; & tamen multa ſunt contra quas nihil probabile objicitur. n.112. ibid.

An ea pars, quæ caret fundamento, cujus oppoſita non demonſtratur, ſit incerta? Et quid inde pro noſtra ſententia? n.115. ibid.

CAP XI. Occurritur objectionibus. p.18

Probabile non eſt propriè medium inter certum, & improbabile. n.116. p.19

Incertum, & probabile ſe habent tanquam ſuperius, & inferius. n.117. ibid.

Incertum eſt medium inter certum, & improbabile. ibid.

An concomitanter accidat uni propoſitioni, quod oppoſita ſit probabilis. n.120. ibid.

An ex probabilitate unius inferatur probabilitas oppoſitæ? & quare, n.123. ibid.

An ex probabilitate unius inferatur, oppoſitam non eſſe improbabilem, & quare? n.126. ibid.

CAP. XII. An iſtæ propoſitiones, [*Probabile eſt, rem eſſe; Probabile eſt rem non eſſe,*] ſint æquipollentes? ibid.

Non ſunt æquipollentes, quando una eſt vera, & altera falſa. n.131. ibid.

Non æquipollent, quæ terminantur ad objecta diverſa. n.132. ibid.

Æquipollentia earum propoſitionum arguit manifeſtam contradictionem. n.134. ibid.

Non eſt quis moraliter certus de ea concluſione, quam ſcit defendere, & oppoſitam propugnare neſciat. n.139. *& in quibus falſificetur ea aſſertio Caramuelis?* p.20

DISPUTATIO V.

An argumenta, quæ militant pro una concluſione probabili, ſint etiam in confirmationem concluſionis oppoſitæ. p.20

CAP. I. Refertur ſententia Caramuelis, & ſectatorum ejus. ibid.

CAP. II. Oppoſita concluſio demonſtratur. ibid.

Implicat, quòd rationes probabiles unius concluſionis confirment probabilitatem oppoſitæ? n.6. ibid.

Inde fieret, quòd una concluſio eſſet probabilior, & minus probabilis, quàm anteà. ibid.

Nova ratio gravis accedens opinioni, eam reddit probabiliorem, quàm anteà. n.8. ibid.

Quantò probabilior eſt concluſio, tantò minùs probabilis eſt oppoſita. n.11. ibid.

Quantò probabilius ſit antecedens, tantò probabilius ſit conſequens. n.22. p.21

Concluſio ſit probabilior ex majori probabilitate antecedentis. n.13. ibid.

An Caramuel opiniones, quas impugnat, eo ipſo confirmet. n.15. ibid.

An aliqua opinio fiat probabilior ab abſurdo, quod militat contra ipſam? n.17. ibid.

CAP. III. Satisfit oppoſitionibus c. 1. propoſitis. p.21

An demonſtratio Franciſci Verde contra Borgiam ſuadeat quinque vitiis? n.28. ibid.

Non provenit à rationum probabilitate, quod contra eas demonſtratio ſit impoſſibilis. n.30. ibid.

An probabilitas afferat formidinem de demonſtrabilitate partis oppoſitæ. n.31. p.22

Quomodo explicetur formido, quæ ineſt opinioni? n.32. ibid.

An aliquæ opiniones olim probabiles tranſierint ad improbabilitatem? n.35. ibid.

Non ſuadetur concluſionis probabilitas ex eo quòd oppoſita non demonſtretur. n.39. ibid.

CAP. IV. Difficilis objectio enodatur. p.22

Quomodo in hac conſequentia, [*Opinio A, eſt probabilior opinione B, ergo opinio B, eſt probabilis;*] *ſalvetur, quòd ea, quæ confirmant antecedens, non confirmant conſequens?* à n.45. ibid.

An relatio probabilioris ſit relatio prædicamentalis? ibid.

An relatio prædicamentalis conſiſtat in utroque extremo ſimul? n.46. ibid.

Relatio duplo majoris explicatur per copulativam? n.47. ibid.

Unum extremum relationis prædicamentalis non eſt relatioum. n.48. ibid.

Non benè reſolvitur relatio excedentis, per propoſitionem, quæ explicat exceſſum. Et ad hoc laboramus inopia verum. à n.49. *Ideò ad reſolvendam relationem excedentis, ſeu probabilioris, opus eſt fingere voces abſolutas.* n.51. p.23

Quomodo reſolvitur relatio excedentis, ſeu Probabilioris, in extrema abſoluta? n.54. p.23

Argumentum, quod ſit à comparativo ad poſitivum, deſumitur à tota copulativa ad unam ejus partem. n.55. ibid.

Quæ confirmant unam partem copulativæ, non confirmant cæteras. n.58. ibid.

DISPUTATIO VI.

Quid ſit dubium, & in quibus differat à probabilitate. p.24

CAP. I. EXponitur definitio dubii. ibid.

An tria requirantur ad conceptum dubitationis: ſuſpenſio aſſenſus in utranque partem, cogitare de utraque, & quod aſſenſus ſuſpenſio accidat defectu motivi actualiter determinantis ad alteram partem? à n.2. ibid.

Quæ

Quæ ſit recta definitio dubitationis. n.7. p.24
An dubitatio ſit actus reflexus? n. [illegible]. ibid.
CAP.II. Quàm incongruè Caramuel explicet conceptum dubitationis? ibid.
Propoſitionem levi ratione nitentem non eſſe dubitationem, contra Caramuelem oſtenditur. à n. 15. ibid.
An definitio dubii data à Caramuele conveniat judicio temerario? n. 19. & 35. p.25
Malè definitur dubium per hoc, quòd ſit ratio levis. n.21. ibid.
CAP.III. An ſcientia, opinio, & dubitatio de eodem objecto indiviſibili poſſint eſſe ſimul in eodem intellectu? p.25
Affirmativam partem tenet Caramuel n. 3. ibid.
Nec refugit concedere, eundem actum eſſe poſſe ſcientificum, probabilem, & dubium. n.24. ibid.
Repugnare in eodem intellectu dubitationem ſimul cum certitudine, vel probabilitate de eodem objecto, multis demonſtratur. à n.27. pag.25.
Probans veritatem fidei Catholicæ, ratione certa, & levi, non dubitat circà fidem. n.29. ibid.
Simultas dubitationis, & ſcientiæ involvit prædicata contradictoria. n.31. ibid.
Judicium temerarium, quamvis nitatur ratione levi, non eſt dubitatio. n.35. p.26
Magis pugnat actus certus cum dubitatione quàm cum formidine. n.36. ibid.
An formido ſit actus reflexus? à n.37. ibid.
CAP.IV. Roboratur ulterius concluſio, ex eo quòd, ſtante ratione levi, deficit dubitatio. p.26
Ratio levis non eſt antecedens inferens dubitationem. n.40. ibid.
Ratio levis non producit dubitationem, quà ratio, ſed quà levis. n.42. p.26
Percipiens rationes leves Lutheri non ideò dubitat in fide. ibid.
Et quid inde pro concluſione? n.45.
Dantur pleramque rationes leves abſque dubitatione. n.47. p.27
An detur certitudo apparens, & probabilitas apparens, &c. n.49.
CAP.V. An inter rationes utrinque probabiles verſetur quandoque dubitatio? p.27
Quod diſcrimen intercedat inter has duas propoſitiones; [Dubitatio non componitur cum aſſenſu probabili: Dubitatio non componitur cum motivo probabili. n.51. ibid.
Dubium quandoque verſari inter motiva utrinque probabilia multis demonſtratur. à n.52. ibid.
Inter pares probationes Judex hæret dubius. ibid.
Inter rationes utrinque probabiles ſæpè dubitat Theologus, quam partem eligat. à n.55. ibid.
In probabilibus, quæ pars ſit à parte rei vera dubitamus. num.56. ibid.
Quare loquuntur Authores (*ſecundùm Caramuelem*) *per propoſitiones de modo* Probabile; *niſi quia dubitant de veritate abſoluta?* n.57. ibid.
Non eſt indubitabile, niſi quod certum. n.58. ibid.
An intellectus habeat ſe ad inſtar judicii. n.60. ibid.
An intellectus ſe gerat ad inſtar Principis attendentis merita ad collationem dignitatis? n.61. ibid.
Homo eſt practicè dubius inter rationes probabiles, dum caret dictamine reflexo certo de ſequenda quavis opinione probabili. num.63. pag.28.
Motivum probabile non cogit intellectum ad aſſenſum. Et an ideò inter motiva probabilia poſſit verſari dubitatio? n.67. ibid.
An formido facilè vertatur in dubitationem? Et quid inde pro noſtra concluſione? n.70. p.28
An dubitatio ſtet cum motivo probabili, quamvis non cum aſſenſu probabili? n.71. ibid.
An mentes quorundam incredulæ non ſinant ſe moveri probabilibus ad aſſenſum? n.72. ibid.
An motivum probabile ſtet cum judicio temerario de parte oppoſita? n.73. ibid.
An admittatur à Caramuele, dubitari poſſe circa objectum probabile Immaculatæ Conceptionis B. Mariæ? n.78. ibid.
Authores non confundunt dubium cum probabilitate, ut vult Caramuel. n.79. ibid.
CAP.VI. An in quæſtione de facto motiva utrinque æqualiter probabilia dent probabilitatem cuilibet parti? p.29
Art.i. Statuitur, & probatur concluſio. ibid.
In quæſtione facti motiva utrinque probabilia producunt dubium, non probabilitatem. n.80. ibid.
Ex probationibus facti æqualibus reſultat dubium in judicio. n.82. ibid.
Id clarius cernitur in judicio Salomonis. n.82. ibid.
Quare, cùm multi dicant, poſſe judicem ſequi partem minus probabilem in quæſtione juris, nullus id admittat in quæſtione facti? n.85. ibid.
Conſtat ex jure canonico, & civili, & paribus probationibus reſultare merum dubium. n.87. ibid.
Quare in paribus probationibus favetur reo, niſi quia in dubio pro reo ſtandum eſt. n.88. p.25
An in quæſtione facti probatio fortior deſtruat probationem debiliorem? Et quid inde pro concluſione? n.24. ibid.
An præſumptio juris conferat probabilitatem? n.93. ibid.
An præſumptio fortior deſtruat præſumptionem debiliorem? ibid.
Ubi ſunt pares utrinque probationes facti, una collata cum altera non retinet ſuam probabilitatem. n.9[illegible]. ibid.
Art.II. Occurritur Objectionibus. p.30
Quare in quæſtione juris, rationes utrinque probabiles dent cuique parti probabilitatem; non in quæſtione facti? n. [illegible]. ibid.
An in quæſtione juris, quatenus hæc dependet à facto, pares probationes pariant ſolum dubium? n.102. ibid.
An ubi probationes ſunt inæquales in quæſtione facti, per exceſſum unius diſcernat judex, quæ pars, & qualiter ſit probata? n.103. p.30
In quæſtione facti pars minus probabilis, collata cum probabiliori, nullam retinet probabilitatem. ibid.
Qua ratione inclinatio voluntatis expellat dubitationem? n.108. ib.
An cùm quæſtio facti adminiſcetur quæſtioni juris, æquales probationes non pariant dubium, ſed probabilitatem; & quomodo? n.109. ibid.
Art.iii. Qui Authores ſuffragentur huic ſententiæ? p.30
CAP.VII. An dubium poſitivum ſit virtualiter negativum? p.31
Quid ſit dubium poſitivum, & negativum? n.115. ibid.
Rationes, quæ ſunt leves ad aſſenſum utriuslibet partis, ſunt graves ad retinendum dubium. n.122. ibid.
Potius dubium eſt negativum, quàm poſitivum. n.126. ibid.
CAP. VIII. An in regimine conſcientiæ propriæ non dentur dubia negativa, nec poſitiva. p.32
Quoad regimen conſcientiæ, ſæpè dantur dubia negativa. n.120. ib.
Dubia poſitiva dantur ſæpiſſimè. n.131. ibid.
CAP.IX. De caſibus, quos Doctores alii dubios, Caramuel dubii incapaces judicat. p.32
Art.i. Baſis novi diſcurſus examinatur. ibid.
An poſſit componi dubium cum probabilitate? n.134. ibid.
Art.ii. Quatuor ejus ordinis quæſtiones diſcuſſæ. p.32
An miles poſſit dubitare de juſtitia belli? à n.142. ibid.
An miniſtri Principum poſſint dubitare de juſtitia ſententiæ? à n.1[illegible]. ibid.
An ſubditus poſſit dubitare de legitima Prælati poteſtate? n.154. ibid.
An ſubditus poſſit dubitare de honeſtate materiæ præceptæ? n.156. ibid.
Art.iii. Criſis quæſtionis ſeptimæ. ibid.
An Prælatus poſſit dubitare de ſua juriſdictione, vel de æquitate materiæ præceptæ? à n.154. ibid.
An cùm Prælatus dubitat, utrùm materia præcipienda ſit licita, vel illicita, & ſimiliter dubitat ſubditus; poſſit Prælatus præcipere, & ſubditus teneatur, aut poſſit obedire? à n.158. ibid.
An cùm Prælatus dubitat; utrùm materia præcipienda ſit intra juriſdictionis ſuæ ſphæram, & ſubditus ſimiliter dubitat; poſſit Prælatus imperare, & ſubditus poſſit obtemperare? n.161. ibid.
CAP.IV. Quæſtio octava ad criſim vocatur circà eum, qui dubitat de valore matrimonii bona fide contracti? p.33
An qui bona fide contraxit matrimonium, poſſit dubitare de valore ejus? à n.168. ibid.
An ubi eſt poſſeſſio matrimonii bona fide initi, poſſit conjux, vel etiam teneatur petere, & reddere debitum? à n.173. p.33
An ille, qui occurrit ratio gravis contra valorem matrimonii, & quando teneatur inquirere veritatem? à n.182. p.34
Art.V. Quid dicendum circà hoc genus dubii de valore matrimonii? p.34
Quotuplici modo poteſt quis dubitare de valore matrimonii bona fide initi? à n.187. ibid.
Art. VI. Tres aliæ quæſtiones de horologiis, de poſſeſſore bonæ fidei, & poſſeſſore dubiæ fidei. p.35
An quando unum horologium ſonat duodecimam horam noctis, & alterum undecimam dimidiatam, poſſit quis dubitare, quæ hora ſit in ordine ad obſervantiam jejunii diei antecedentis? à n.202. ibid.
Utrùm facta ſufficienti diligentia, an res ſit ſua, poſſit poſſeſſor bonæ fidei adhuc dubitare? à n.207. ibid.
An ſit [illegible] poſſeſſor dubiæ fidei? à n.21[illegible]. p.35
An ſit poſſeſſor dubiæ fidei, qui cùm emerit à malæ fidei poſſeſſore, dubitat de fide venditoris? à n.217. ibid.
An imponat Caramuel falſam calumniam P. Palao? à nu.223. ib.
Art.vii. Quatuor aliæ quæſtiones examinatæ. ibid.
An conſulens homicidium, vel furtum, poſſit eſſe dubius de influxu conſilii in operationem injuſtam? à n.227. ibid.
An certus de debito poſſit eſſe dubius de ſolutione? à n.233. ibid.
An talis debitor poſſit eſſe dubius de ſolutione, quando creditor affirmat, debitum non eſſe ſolutum? à n.234. ibid.
Utrùm poſſit quis dubitare, an ſolùm promiſerit ingreſſum in Religionem, an etiam promiſerit profeſſionem? à n.228. p.37
An quis poſſit eſſe dubius de juſtitia gabellæ? à n.238. ibid.
Art. viii. Quatuor aliæ quæſtiones de judice, & advocato in lite dubia; item de diſpenſatione dubii valoris, & de poteſtate diſpenſandi in dubiis. p.37
Quid judex facere poſſit, aut debeat in cauſa civili dubia? à n.243. ibid.
An ſi neuter ex actoribus poſſideat, poſſit Judex eſſe dubius, ad

ad quem ex illis pertineat res? à n.245. ibid.

An poſſit eſſe dubitatio de valore diſpenſationis, quæ ſubreptitia non eſt, nec data per verba dubia? à n.247. ibid.

An poſſit eſſe dubium, utrùm caſus indigeat diſpenſatione? à n.250 ibid.

An advocatus poſſit eſſe dubius de cauſa civili, vel criminali, in qua ejus patrocinium poſtulatur? à n.256. ibid.

Art.ix. Reliquæ ſex quæſtiones diſcuſſæ. p.38

Utrùm poſſit dubitari de aſſumptionis in puero nondum ſeptennario, in ordine ad obſervationem præceptorum? à n.259. ibid.

An filius poſſit dubitare de egeſtate parentis, in ordine ad ingreſſum Religionis? à n.261. ibid.

Utrùm Pharmacopola poſſit dubitare, an emptor abuſurus ſit veneno, ut illud poſſit vendere tali emptori? à n.263. ibid.

An poſſit dubitari de minori ætate ejus, qui bona fide iniit contractum? à n.271. ibid.

DISPUTATIO VII.

An opiniones debeant eſſe comprobabiles, & in ordine ad quos effectus? p.39

CAP.I. QUid ſit propoſitiones eſſe incomprobabiles? Et quot quæſtiones ſub iis terminis involvantur. ibid.

CAP.II. Propoſitiones debere eſſe comprobabiles, ut concluſio evadat probabilis; tanquam certum ſupponitur, & exponitur. p.40

An conſequentia probabilis poſſit procedere ex præmiſſis incomprobabilibus? à n.20. p.41

CAP.III. An poſſit quis reducere ad praxim ſimul duas opiniones incomprobabiles? Et proponitur ſententia Caramuelis. ibid.

CAP.IV. Poſſe reduci ſimul ad praxim duas opiniones incomprobabiles. p.41

CAP.V. Secunda pars ejuſdem concluſionis univerſalior roboratur. p.41

DISPUTATIO VIII.

An quoties præmiſſæ ſunt probabiles, & comprobabiles, producant neceſſariò concluſionem probabilem? p.43

CAP.I. STatuitur limitatio ſententiæ communis valdè notanda. ibid.

An præmiſſæ, quæ putantur probabiles, reddi poſſint improbabiles ex concluſione inde illata? à n.4. ibid.

CAP.II. Exemplis aſſertio fit illuſtrior. ibid.

An ſit improbabilis opinio, quæ univerſaliſſimè aſſerit, nullo præcepto humano teneri pueros doli capaces ante ſeptennium? à num.6. ibid.

An fiat improbabilis aliqua ex præmiſſis, ex quibus infertur, poſſe officium novem lectionum commutari in officium Reſurrectionis? à num.9. ibid.

An ſit probabile, votum ſolemne caſtitatis eſſe, vel fieri invalidum, ſi occurrat difficultas, quæ ſi prævideretur, votum non emitteretur? à num.12. p.43

DISPUTATIO IX.

An detur in mundo viſibili authoritas condemnandi opiniones probabiles? p.43

CAP.I. QUàm plenus ſophiſtica æquivocatione ſit titulus?

An in hac quæſtione diſtinguendus ſit duplex ſenſus, compoſitus, & diviſus? à n.1. ibid.

CAP.II. Sententia Caramuelis, & ſectatorum ejus explicatur. ibid.

Quod diſcrimen intercedat inter declarationes Cardinalium, quas ipſi, ut privati judices faciunt, & eas, quæ ſpecialiter de mandato expreſſo Romani Pontificis ſtatuunt? à n.22. p.45

CAP.III. Argumentum pro ſententia Caramuelis. ibid.

CAP.IV. Præmittitur, unam propoſitionem poſſe tranſire de probabili ab intrinſeco, in improbabilem, aut certam. p.46

CAP. V. Eſſe in mundo viſibili authoritatem damnandi opiniones, quæ exiſtimatæ ſunt, vel fuerunt reipſa probabiles ab intrinſeco, nempe in Romano Pontifice, prima aſſertio declarat. pag.46.

CAP.VI. Prima demonſtratio pro concluſione. p.46

Art.i. Romanum Pontificem errare non poſſe in materia morum, certum eſt inter Doctores. ibid.

Art. ii. Rationibus demonſtratur, Romanum Pontificem errare non poſſe in materia morum. p.47

An repugnet ſanctitati Eccleſiæ error in materia morum? n.61. ib.

An Pontifex habeat infallibilem Spiritus ſancti aſſiſtentiam in materia morum, etiam extra definitionem articuli fidei? à n.68. & præcipuè à n.74. p.48

An non ſolùm in materia morum juris divini, ſed etiam juris humani, habeat Romanus Pontifex infallibilem authoritatem? à n.78. ibid.

Art.iii. Prima demonſtratione pro concluſione præcipua propoſita c.5. ibid.

An Pontifex in materia morum erraret, ſi in ea materia propoſitionem verè probabilem damnaret, ut ſcandaloſam, improbabilem, vel temerariam? à n.80. ibid.

An cùm Romanus Pontifex propoſitionem declarat falſam, declaret illam poſitivè improbabilem? n.86. p.48

Art.iv. Confirmatio ejuſdem argumenti, ex ea quæſtione: An detur regula infallibilis ad decidendas quæſtiones de probabilitate in materia morum. p.49

CAP.VII. Quinque aliæ demonſtrationes. ibid.

An damnata ſit ab Eccleſia ſententia (fortè olim reputata probabilis) aſſerens matrimonium in lege gratiæ non conferre gratiam juſtificantem? n.104. p.50

An damnata fuerit ab Eccleſia ſententia (fortè olim reputata probabilis) quæ tribuit ſimplici Sacerdoti integram poteſtatem abſolvendi? n.105. ibid.

An ſit jam improbabilis aſſertio, quæ ait, in feſto Conceptionis B. Virginis celebrari ſanctificationem, & præſervationem in primo inſtanti animationis? n.109. ibid.

CAP.VIII. Eadem concluſio roboratur ex condemnatione propoſitionis de abſolutione inter abſentes. p.50

An ante condemnationem Clementis VIII. eſſet improbabilis à principiis intrinſecis opinio aſſerens, licitè dari abſolutionem abſenti? à nu.125. p.51

An in articulo mortis poſſit dari abſolutio abſenti ſub conditione, quando aliter non poteſt? à n.132. ibid.

CAP.IX. Quid reſpondeat Caramuel circà damnationem propoſitionis de abſolutione inter abſentes? p.51

CAP.X. Eadem concluſio demonſtratur ad hominem, ex eo quòd Caramuel multis opinionibus, ſuo judicio, auferat probabilitatem. p.52

An detur in mundo viſibili authoritas privata damnandi privatim opiniones probabiles? à n.149. ibid.

CAP.XI. Duo alia argumenta efformantur. p.53

CAP.XII. Oppoſita ſententia arguitur de pravitate conſequentiæ. pag.53.

CAP.XIII. Aliæ duæ aſſertiones de propoſitionibus ab Inquiſitionis Tribunali damnatis. p.54

Ex quo capite reddantur improbabiles opiniones in materia morum damnatæ à Tribunali inquiſitionis in Indice expurgatorio? à n.184. ib.

CAP.XIV. Quid tandem reſponderi poſſit pro Caramuelis ſententia? p.54

CAP.XV. Satisfit primo argumēto ex propoſitis capite ſecundo. ib.

CAP.XVI. Tribus aliis objectionibus prænjactis occurritur. p.55

An purus Theologus cenſuram poſſit ferre Theologicam circà hiſtoriam? à n.216. ibid.

An circà propoſitiones duntaxat hæreticas jus dicunt Inquiſitores fidei? n.219. p.56

CAP. XVII. Quintæ objectioni ſatisfit circà decretum de celebratione Miſſarum. ibid.

An decretum de celebratione Miſſarum ſit declaratio Cardinalium, vel ſit lex immediatè profecta ab Urbano VIII. Id eſt, an habeat vim legis, an duntaxat vim opinionis probabilis? à n.227. p.56

CAP.XVIII. Solvitur ultimum argumentum deſumptum à ſententia Immaculatæ Conceptionis. p.57

Art.i. Quàm incongruè cenſuerit Caramuel de ſententia Immaculatæ Conceptionis. ibid.

An ſententia pia de Immaculata Conceptione Deiparæ ſit omnium Catholicorum? à n.235. ibid.

An in materia ſciri poſſit, cujus ſententiæ ſint Scriptores, & Theologi moderni? à n.236. ibid.

An hæc propoſitio abſoluta, Deipara non eſt concepta in peccato, *ſit nullius Authoris?* n.256. p.58

An dubitare de Immaculata Conceptione B. Mariæ ſit contra Bullam Alexandri VII. à n.260. p.59

Art.ii. Hanc ſententiam à ſtatu probabilitatis ad triplicem gradum certitudinis tranſiiſſe. p.59

An ſufficiat probabilitas (cum contingentia falſitatis) ut publicus cultus in Eccleſia exhibeatur; præcipuè circà myſterium Conceptionis Immaculatæ? à n.272. p.60

Art.iii. Qua ratione probet Caramuel, ſententiam piam eſſe adhuc in ſtatu meræ probabilitatis? p.56

An Alexander VII. definierit, probabilem eſſe ſententiam minus piam? à n.281. ibid.

An opinio minus pia ſit adhuc probabilis; & quomodo? à nu.290. pag.60.

An nota Improbabilitatis *ſit cenſura Theologica?* n.297. p.61

Art. iv. Solvitur argumentum ultimum propoſitum capite ſecundo. ibid.

CAP.XIX. Alia inſtantia Caramuelis convellitur. p.61

An opiniones Caramuelis non poſſint aliter probabilitate privari, quàm ſi oppoſita tranſeant in articulos fidei? à n.310. ibid.

CAP.XX. Ad ulteriorem confirmationem doctrinæ traditæ, expo-

Digitized by Google

nuntur dun noviſſima decreta Alexandri VII.
Art. i. Proponitur utrunque decretum Alexandri VII. ibid.
Art. ii. An hæc decreta prodierint immediatè ab Alexandro VII. pag. 64.
Art. iii. An hæc decreta ſint Romani Pontificis loquentis ex Cathedra. p. 64
Quid ſit Pontificem Romanum loqui ex cathedra? à n. 330. ibid.
An loquatur ex cathedra, cùm aliquid obiter, & incidenter aſſerit? n. 333. ibid.
Art. iv. An hæc decreta ſtatuta ſint ex matura deliberatione? ibid.
An ſi Romanus Pontifex aliquid decerneret in materia morum abſque prævia deliberatione, exponeretur periculo errandi? à num. 334. ibid.
An ſi Romanus Pontifex in materia morum non conſuleret Cardinales, & Theologos, exponeretur periculo errandi? n. 338. p. 65
Art. v. An hæc decreta ſint declaratoria ſimul, & prohibitoria? pag. 65.
An hæc decreta Alexandri VII. obſtringant conſcientias. n. 341. ib.
An hæc decreta Alexandri VII. obſtringant graviter conſcientias? n. 342. ibid.
Art. vi. An hæc decreta ſint definitiones Pontificiæ? ibid.
Art. vii. Quid ſit propoſitionem eſſe ſcandaloſam? p. 66
An omnis opinio improbabilis poſitivè, vel negativè ſtans pro libertate contra legem, ſit ſcandaloſa? à n. 362. p. 66
Art. viii. An hæc cenſura propoſitionis *ſcandaloſa* contineat notam improbabilitatis. ibid.
An propoſitio in materia morum poſſit eſſe ſcandaloſa, quin ſit falſa? n. 370. ibid.
An dum Pontifex è cathedra declarat, aliquam doctrinam in materia morum eſſe ſcandaloſam, iſta maneat improbabilis, & certò falſa? à n. 372. ibid.
Art. ix. Quotuplici ex capite maneant improbabiles illæ propoſitiones damnatæ in his decretis. p. 67
An illæ propoſitiones damnatæ fuerint poſitivè improbabiles à principiis intrinſecis certis, antecedenter ad condemnationem? à n. 385. ibid.
An illæ maneant poſitivè improbabiles ex præciſa damnatione facta à Romano Pontifice? à n. 388. ibid.
An illæ maneant improbabiles ex prohibitione uſus illarum? à nu. 390. p. 68
Art. x. An ex his decretis colligatur, recentiores Doctores, pluſquam veteres, relaxaſſe conſcientiam. ibid.
Quid ſit opinio laxa, aut relaxativa conſcientiæ? à num 412. pag. 69.
Art. xi. An vi decreti antiquetur opinio aſſerentiū, leges Pontificias non obligare, niſi poſt promulgationem factam in Diœceſibus? ib.
Art. xii. An virtute decreti antiquata maneat opinio negans, Eccleſiam poſſe præcipere actus internos, etiam mixtos? p. 70
CAP. XXI. Colligitur ex prædictis decretis ulterior confirmatio doctrinæ traditæ. p. 70

D I S P U T A T I O X.

An aliquid eſſe peccatum probetur ſufficienter probabilibus præmiſſis; an potius requirantur evidentes? p. 71
CAP. I. SEntentia Caramuelis, ut ab ipſo proponitur, quam confuſionem pariat? Inde multis impugnationibus impetita. ibid.
CAP. II. Diſtinctione actus directi, & reflexi tollitur præfata confuſio, & ſtatuuntur duæ concluſiones pro vera ſententia. p. 72
An ut aliquid per actum directum dicatur eſſe peccatum, ſufficiat probabilitas de malitia operationis? à n. 13 ibid.
An quando utrinque ſunt rationes probabiles, & attenditur etiam principium reflexum circà probabilitatem, requiratur certitudo de malitia operationis? à n. 17. p. 72
CAP. III. Duæ aliæ concluſiones firmantur. p. 73
An quando pro malitia ſunt rationes probabiles, non autem pro honeſtate operationis; id ſufficiat, ut operatio ſit illicita? à num. 22. pag. 73.
An quod operatio in caſu præcedenti ſit illicita, proveniat ab alio principio reflexo certo? à n. 25. ibid.
CAP. IV. Colliguntur aliqua pro faciliori argumentorum ſolutione. p. 73
An objectum propoſitionis poſſit eſſe probabile vi actus directi, & certum, aut improbabile vi actus reflexi? à n. 35. ibid.
CAP. V. Solvuntur argumenta propoſita capite primo. p. 74
CAP. VI. Solutione aliarum objectionum explicatur amplius doctrina tradita. p. 74
CAP. VII. Plurima notanda adverſus novam Logicam moralem. pag. 75.
Art. i. Præmittitur, an quidquid eſt probabiliter licitum, ſit evidenter licitum. ibid.
An ut hic, & nunc licitè opereris, ſufficiat judicium probabile de honeſtate operationis, vel requiratur judicium omninò certum? à n. 73. p. 75
Art. ii. Criſis dialectica triplicis conſequentiæ. p. 75
An hæc ſit bona conſequentia;] Probabile eſt, quòd hoc non ſit peccatum; ergo probabile eſt, quòd hoc ſit peccatum?] à nu. 77. pag. 76.
An hæc conſequentia: [Probabile eſt, quòd hoc non ſit peccatum; ergo certum eſt, quòd ſi illud fecero, non peccabo; *ſit legitima?* à n. 79. ibid.
An hæc conſequentia: [Probabile eſt, hoc eſſe peccatum; ergo certum eſt, quòd ſi illud feceris, non peccabis;] *legitima infeatur?* à n. 81. ibid.
Art. iii. Diſcuſſio dialectica alterius triplicis conſequentiæ. p. 76
An iſta conſequentia: [Probabile eſt, quòd hoc eſt peccatum: ergo probabile eſt, quòd hoc non eſt peccatum;] *valeat*, à n. 82. ibid.
An iſta, [Probabilius eſt, hoc eſſe peccatum; ergo certum eſt, quòd, ſi illud feceris, non peccabis;] *legitima ſit?* à n. 84. ibid.
An valeat hæc: [Ut probabilius tibi proponitur hoc eſſe peccatum; ergo certum eſt, quòd ſi illud feceris, non peccabis?] ibid.
An valeat iſta: [Hæc opinio eſt tutior, ergo oppoſita eſt tuta?] à n. 85. ibid.
CAP. VIII. Conſectarium contra eandem Logicam moralem. p. 76
An ſit rectus arguendi modus ad firmandam probabilitatem, poſtulare demonſtrationem partis oppoſitæ? à n. 87. ibid.
An teneatur Prælatus pro una nocte ſuæ abſentiæ providere confeſſarium, qui abſolvat à reſervatis? à n. 88. ibid.
An Subditus pro una hora, qua Superior eſt abſens, poſſit probabiliter pro reſervatis recurrere ad confeſſarium non habentem vices Superioris, caſu, quo Superior ſuam poteſtatem nemini delegavit? Et an firmetur probabilitas per hoc, quòd pars oppoſita non probetur evidenter? à n. 94. ibid.

D I S P U T A T I O XI.

Quid requiratur ad probabilitatem extrinſecam, ſive authenticam? p. 77
CAP. I. QUot Authores ſufficiant ad probabilitatem? Expenduntur duo aſſerta Caramuelis. ibid.
An illa opinio ſit ab extrinſeco improbabilis, cujus oppoſita habet plus quàm octuplam authoritatem? à n. 1. ibid.
An hæc ſit bona conſequentia:] Quatuor Authores ſufficiunt ad probabilitatem; ergo ſufficit unus?] à n. 9 ibid.
CAP. II. Quæ argumenta militent contra probabilitatem extrinſecam, quam firmant unus, duo, tres, vel quatuor Authores? p. 78
Art. i. Proponuntur argumenta difficilia contra ſententias, quæ creduntur communes, de numero Authorum ſufficienti ad probabilitatem. ibid.
Art. ii. Idem argumentum efformatur circà Authores veteres, qui docent ſententias antiquatas. p. 78
Art. iii. Inſtauratur argumentum circà juniores Theologos, qui docent ſententias improbabiles. p. 79
Art. iv. Idem argumentum conficitur circà ſummiſtas, alioſque Authores materiam ſine diſcuſſione rationum tractantes. p. 80
CAP. III. An ſit univerſaliter verum, quòd ſententia paucorum, aut etiam uniuſcujuslibet Authoris conſtituat opinionem probabilem? p. 81
Art. i. Qui Authores referantur pro ea propoſitione univerſali abſolutè prolata? ibid.
Art. ii. Expenditur ſententia Angeli, & Navarri, p. 81
Art. iii. Sententia PP. Thomæ Sanchez, & Gabrielis Vaſquez. ib.
Art. iv. Quinque alii Authores in eadem formula limitationes convenientes. p. 82
Art. v. Sententia P. Filliucii, & Gregorii Sayri. ibid.
Art. vi. Tres Authores ſummatim, & per tranſennam docentes. pag 82.
Art. vii. Expenduntur Gloſſa, Abbas, & alii Juriſprudentes. p. 83
Art. viii. Expenditur placitum Antonini Dianæ, & aliorum, quos citat. 83
Art. ix. Sententia *Serræ*, Guimenii, & Acacii. ibid.
Art. x. Expenditur ſententia PP. Henriquii, Reginaldi, & Tanneri. ibid.
CAP. IV. Quot, & quales limitationes ſubeat ea propoſitio, quòd unus Author (vel plures) ſufficiat ad probabilitatem. p. 84
An ſit legitima exceptio contra authoritatem opinionis, quòd oppoſita ſententia firmetur principio certo? à n. 106. ibid.
An ſit legitima exceptio contra authoritatem ſtantem pro opinione, quòd opinio nitatur fundamento levi, ſophiſtico, aut æquivocatione? à n. 114. ibid.
An ſit legitima exceptio contra authoritatem Doctoris, quòd ille docuerit varia improbabilia? à n. 121. p. 84
An recta exceptio ſit contra authoritatem Doctoris, quòd tradat doctrinam ſine diſcuſſione rationum? Ubi an ſit legitima exceptio, quòd ſit merus Summiſta, vel merus compilator, vel quòd more ovium alios ſine diſcuſſione ſequatur? à n. 125. p. 85
CAP. V. Examinantur limitationes ab aliis Authoribus traditæ. p. 85

An ſit legitima exceptio contra authoritatem Doctoris, quòd ille ſit ingenii præcipitis: & quid illud ſit? à n.126 ib.

An Author non ſit ſufficiens ad probabilitatem conferendam, ſi non polleat ingenii acumine, & maturitate conſilii? à n.128 ib.

An addant probabilitatem Authores, qui juſſi aliquam opinionem ſectantur? à n.129 ib.

CAP. VI. Præmittuntur quædam alia ad præcipuæ deciſionem quæſtionis. p.85

An ad probabilitatem ſufficiat unus Author, ſi ſit firma ratione munitus? à n.134 ib.

CAP. VII. Deciditur præcipuus quæſtionis ſcopus: An, & qualiter unus Author (vel plures) ſufficiat ad probabilitatem. pag.85

An ad probabilitatem ſufficiat unus Author omni exceptione major; nec ſufficiant plures, ſi non ſint omni exceptione majores? à nu. 130 ibid.

CAP. VIII. Secundam partem concluſionis eſſe communem Theologorum ſententiam. p.86

Art. j. Examinatur mens P. Thomæ Sanchez in hac quæſtione, pag.86

An ſit improbabilis opinio ſeptem Authorum, docentium, matrimonium clandeſtinum validum non legitimare prolem anteà ſuſceptam? à n.149 ibid.

An ſit improbabilis opinio trium Authorum, quòd fornicatio Sacerdotis, aut monachi non addat circumſtantiam ſpecie diverſam à fornicatione ſimplici? à n.151 ibid.

An ſit improbabilis opinio tredecim Authorum, concubitum Clerici in ſacris eſſe ſimplicem fornicationem, à n.152 ibid.

An ſit certò falſa opinio viginti quinque Authorum, omnes gradus conſanguinitatis, & affinitatis, Levit.18 prohibitos, eſſe de jure naturali irritantes matrimonium cum illis initum? n.153 p.86. & art.4. n.177 p.87

An ſit improbabilis opinio viginti octo Authorum aſſerentium, eunuchos totales validè contrahere matrimonium? n.154 p.86

Art. ij. Eandem eſſe mentem P. Suarii. p.86

An ſit improbabilis opinio decem Authorum, aſſerentium, advenas non teneri legibus loci, in quo morantur, etiamſi per majorem anni partem ſint ibi commoraturi? à n.156 ib.

An ſit temeraria opinio decem Authorum, aſſerentium, Chriſtum non conſecraſſe verbis, ſed ſolo tactu, aut alio ſigno externo? n.158 p.87

An ſit erronea opinio undecim Authorum, affirmantium, ad valorem Sacramenti Pœnitentiæ requiri formalem contritionem, neque attritionem ſufficere? n.159 p.87

An ſit improbabilis opinio ſex Authorum, dicentium, peccatum, quod futurum novit confeſſarius confeſſione, non cadere ſub ſigillum? n.160 ib.

An ſit erronea opinio multorum Canoniſtarum aſſerentium, licere confeſſario poſt mortem pœnitentis revelare hujus crimen, pro detegendo impedimento dirimente matrimonii? n.161 ib.

An ſit improbabilis opinio ſex Authorum docentium, præceptum eleemoſynæ ex ſuperfluis, extra neceſſitatem extremam, obligare ſub veniali? n.262. ib. & art.4. n.181 p.88

Art. iij. Ejuſdem mentis eſſe P. Vaſquez. p.87

An ſit digna cenſura Theologica en opinio ſedecim Authorum, quæ docet Epiſcopatum non eſſe Sacramentum? nu. 168. p.87

An ſit improbabilis opinio Durandi, & Cajetani, quòd Diaconatus non eſt Sacramentum? n.169 ibid.

An ſit erronea opinio quatuor Doctorum, negantium, ſolam traditionem libri Evangeliorum eſſe materiam Diaconatus? n. 170. ibid.

An ſit improbabilis opinio Majoris, Sacerdotem poſſe ſolum panem conſecrare, & ad ægrotum deferre, etiamſi ipſe de illo non communicet? n.171 ibid.

An ſit improbabilis opinio duorum Theologorum, ad ſumptionem Euchariſtiæ non requiri jejunium naturale, ſed ſufficere Eccleſiaſticum? n.172 ib.

An ſit erronea opinio undecim aſſerentium, per Sacramentum pœnitentiæ dumtaxat remitti æternam pœnam? à n.173 ibid.

An ſit erronea opinio Angeli, & Roſellæ ajentium, ad Sacramentum Pœnitentiæ non requiri dolorem de peccatis? n.174 ib.

An ſit erronea opinio Gabrielis, & Antiſiodorenſis, licitum eſſe revelare confeſſionem propter vitandum damnum Reipublicæ? nu. 175. ibid.

Art. iv. PP. Valentia, Granado, & Arriaga. ibid.

An ſit inſufficiens ad probabilitatem Author ſingularis, aut præceps in opinando, aut amplectens ſententias planè improbabiles? à n. 178 p. 88

An ſit erronea, vel hæretica ſententia Durandi, in Euchariſtia manere materiam primam? n.182 ib.

An ſententia Baconi, in Euchariſtia perſeverare exiſtentiam ſubſtantialem panis, & vini, ſit improbabilis? n.183. ib.

An ſit improbabilis opinio Joannis à Cruce, & Joannis Sancii, Regulares virtute Cruciatæ poſſe abſolvi à reſervatis? n.184 p.88

Art. v. PP. Tamburinus, & Reginaldus: item Sayrus, & Bonacina. ib.

An ſit erronea, & antiquata opinio quinque Authorum, dicentium non requiri confeſſionem Euchariſtiæ? n. 194 p.89

An ſit improbabilis opinio quinque Doctorum aſſerentium eſſe irregularem eum, qui occidit, vel mutilat cum moderamine inculpatæ tutelæ? n.195 ibid.

Art. vj. Leander à SS. Sacramento. p.89

An aliquando ſit inſufficiens ad probabilitatem authoritas quinque, vel ſex, vel ſeptem, vel octo, vel novem, vel duodecim, vel tredecim, vel ſexdecim, vel viginti quinque, vel viginti octo Authorum à num.200 ibid.

Art. vij. Amadæus Guimenius, Rota Romana, & plurimi alii. p 90

An ſint improbabiles tres aſſertiones cujuſdam Authoris circa jejunium? n.245. & remiſſivè. ibid.

An ſit improbabilis opinio quinque Authorum, Graduatos, & Lectores Theologiæ, vel egregios Prædicatores, poſſe abſque licentia Epiſcopi audire confeſſiones ſæcularium? nu.246 ibid.

An ſit improbabilis opinio quatuor Authorum ajentium, delectationem moroſam veneream non eſſe peccatum mortale? n. 247 ibid.

An opinio viginti octo Authorum poſſit eſſe periculoſa, & improbabilis? n.248 ibid.

CAP. IX. Rationibus oſtenditur ea ſecunda concluſionis pars. p.91

An opinio improbabilis, pro qua ſtat multitudo Authorum, ſit probabilis ab extrinſeco? à n.261 p.91

CAP. X. Improbatur aliquorum conſequentia deſumpta ab authoritate unius Doctoris, ad inferendam probabilitatem. p.91

An ſit levis authoritas unius Doctoris, qui nititur fundamento levi, vel militat contra principium certum? à n.276 p.92

CAP. XI. Quædam ſive objectio, ſive reſponſio expugnatur. p.92

An, & quomodo pro viro docto ſtet præſumptio, quod docet ex fundamento gravi? à n.277 ib.

An cenſenda ſit probabilis opinio ſingularis contra communem? numer.285 pag.92

CAP. XII. Indubitabilem eſſe doctrinam traditam, ex decreto Alexandri VII. convincitur. p.93

An Cenſores libri ſufficiant ad probabilitatem opinionis in illo contentæ? n.301 p.93

CAP. XIII. Qua ratione verum ſit, quòd confeſſarius tenetur ſe accommodare opinioni pœnitentis. ibid.

An quando confeſſarius firmiter cenſet à principiis intrinſecis, opinionem pœnitentis eſſe improbabilem, poſſit, aut debeat ſe illi conformare? à n.306 p.94

An poſſit abſolvi viduus, qui delectationes moroſas admittit de copula conjugali præterita, ſi non proponit eas reſpuere? nu. 312 pag.94

An poſſit abſolvi concubinarius, qui, cùm poſſit, non expellit concubinam ante abſolutionem? n.313. remiſſivè. ib.

CAP. XIV. Aliquot corollaria ex dictis. p.94

An mediocriter doctus, qui neſcit diſcernere inter rationes opinionũ, poſſit ex ſuo cerebro eligere opinionem ſingularem contra communem? ib.

Et quid ſi ſingularis ſit ſtrictior pro lege contra libertatem? n.315. ib.

An qui neſcit diſcernere, qui ſint Authores omni exceptione majores, poſſit eligere opinionem ex motivo authoritatis? n.317 p.95

CAP. XV. Quam authoritatem habeant Juniores viventes, qui ſcripta non dederunt typis, ad probabilitatem opinionibus conferendam. p.95

Art. j. Aſſerta Caramuelis proponuntur. ibid.

Art. ij. Aliquibus prænotatis ſtatuitur, & probatur concluſio. ibid.

Art. iij. Duæ reſponſiones refutatæ. p.95

An Profeſſor Theologiæ ſufficiat ad probabilitatem in moralibus conferendam? à n.337 p.96

Art. iv. An laurea Doctoris decoratus ſufficiat ad probabilitatem. ib.

Art. v. Satisfit objectionibus art.1. propoſitis. p.96

Art. vj. Alia Caramuelis inſtantia pro extrinſeca probabilitate ſuarum ſyntheſium. p.97

DISPUTATIO XII.

An communis Doctorum ſententia in aliquibus materiis faciat certitudinem moralem? p.97

CAP. I. Statuitur prima concluſio affirmativa. ibid.

An in illis quæſtionibus, quarum reſolutio dependet omninò à judicio prudentum tanquam à menſura extrinſeca, ſententia omnium, ferè omnium Doctorum faciat evidentiam moralem? à nu.4. ibid.

Quare ſit certum, furtum duorum aſſium non eſſe culpam mortalem? n 9 p.98

Quare ſit certum, comeſtione trium unciarum in die jejunii, ultra comeſtionem permiſſam, violari jejunium? n.10 ibid.

Quare ſit certum, in voto recitandi roſarii unam ſalutationem eſſe materiam parvam? n.11 p.98

Quare ſit certum, non licere ante ſumptionem Euchariſtiæ edere ſemiunciam panis? n eod. ibid.

An hæc ſit legitima conſequentia: [In quæſtione, quæ omnino pendet à judicio prudentum, ferè omnes affirmant hanc concluſionem; ergo hæc concluſio eſt certa.] n. 12 ibid.

CAP II. Colligitur certitudo ejus cõcluſionis, quòd peccat graviter Miniſter deputatus conficiens Sacramentũ in ſtatu peccati. p.98

Art. j. Statuitur caput certitudinis in prædicta concluſione. ib.

Art. ij.

Digitized by Google

Art.ij. Diſſipantur obiectionum nebulæ. ibid.

An ſit illicitum Miniſtro deputato miniſtrare Sacramentum in ſtatu peccati mortalis, ex præcepto naturali, an ex poſitivo? à n.27. p.99

An, quòd id ſit illicitum, proveniat ex conſecratione Miniſtri, an ex ſanctitate Sacramenti, an ex utroque ſimul? à n.32 p.99

CAP.III. Colligitur ſecundò, certum eſſe, in jejunio naturali ad communionem non dari parvitatem materiæ. ibid.

Art.j. Oſtenditur certitudo corollarii. ibid.

Art.ij. Reſponſiones debellantur. p.99

An materia levis in præcepto poſſit fieri gravis ratione finis? n.41. remiſſiuè. ibid.

An jejunium naturale præſcriptum ante communionem Euchariſtiæ præcipiatur ob reverentiam Euchariſtiæ? n.42 ibid.

Art.iij. Diſcutitur ſubtilis quidam diſcurrendi modus P. Arriaga in eadem materia. p.100

An minimum cibum ſumere ante Communionem ſit mortale, quia Eccleſia dat licentiam communicandi Euchariſtiam ſub ea conditione? à n.51

CAP.IV. Secunda concluſio declarat, quomodo ſententia communis conſtituat certitudinem in alia materia. p.102

An in iis quæſtionibus, quæ omninò dependent à ſignificatione nominum, ſententia omnium, aut ferè omnium faciat evidentiam moralem? à n.64 ibid.

CAP.V. Duæ aliæ concluſiones ſtatuuntur. ib.

An in quæſtione facti ſententia omnium, aut ferè omnium faciat evidentiam moralem? à n.73 ibid.

An ſententia omnium Theologorum faciat certitudinem moralem de probabilitate affirmata, vel negata, quando hæc quæſtio reducitur ad hoc, an fundamentum ſit grave, vel leve? à n.76 p.101

DISPUTATIO XIII.

An omnes opiniones probabiles ſint æqualiter ſecuræ? Ubi, an laxiores ſint ſecuriores. pag.103

CAP.I. PRoponitur prima concluſio Caramuelis, & impugnatur. ibid.

An opiniones ſtrictiores ſint materialiter tutiores? à n.4 ibid.

An opiniones ſtrictiores, in alio ſenſu ſint tutiores? à n.8 p.103

An opiniones, de quarum probabilitate dubitatur, ſint tutæ? n.9 ib.

CAP.II. An opiniones laxiores ſint per accidens magis tutæ, quàm ſtrictiores. p.103

CAP.III. Oſtenditur falſitas relatæ doctrinæ. ibid.

CAP.IV. Si opiniones laxæ tutiores ſunt, id non habent per accidens, ſed per ſe. p.105

DISPUTATIO XIV.

An opinio ſpeculativè probabilis in materia morum, ſit etiam practicè probabilis? pag.105

CAP.I. PRoponuntur Caramuelis aſſertiones inter ſe repugnantes. ibid.

CAP.II. Vera ſententia proponitur, & probatur. ibid.

CAP.III. Secunda probatio ejuſdem concluſionis. Ubi, an liceat procurare abortum fœtus inanimati propter vitandum periculum vitæ extrinſecum. p.106

An dies, & hora animationis fœtus ſint penitus incerta? à nu. 28. ibid.

CAP.IV. Secunda concluſio, & corollaria utriuſque. p.107

DISPUTATIO XV.

An teneamur ſequi opinionem probabiliorem, aut tutiorem? pag. 107

CAP.I. LIs magna Vincentij Baron, & Fagnani cum Caramuele in præſenti quæſtione. ibid.

CAP.II. Proponitur, & explicatur ſententia Baron, & Fagnani. p.108

CAP.III. An Caramuel demonſtret, ad ſecuritatem conſcientiæ ſufficere quamlibet opinionem probabilem, etiam minus probabilem, & laxiorem. p.109

Art.j. An demonſtret, ſententiam negativam incidere in Janſeniſmum. ib.

An ex ſententia præſcribere electionem opinionis ſtrictioris, & tutioris, inferatur, quòd Deus præcipiat impoſſibilia? à n.37 p.109

Art.ij. Enervatur confirmatio Caramuelis, oſtenditurque, non eſſe erroneam ſententiam Fagnani. p.110

An ſit propoſitio damnabilis, quæ docet, te ſemper teneri ad ſequendam opinionem, quæ proponitur, ut probabilior? à n.50 ibid.

An quæ docet, te ſemper teneri ad eligendam opinionem, quæ fuerit evidenter probabilior, ſit propoſitio damnabilis? n.51 ibid.

An ſit damnabilis ſententia, quæ ait, ſemper ſequendam eſſe opinionem ſtrictiorem? n.52 ibid.

An ſententia Fagnani in aliquo ſenſu univerſali hæreſim contineat? n.53 ibid.

An hæc propoſitio, [In materia morum non ſufficit opinio probabilis,] *habeat ſenſum catholicum?* à n.54 ibid.

In quo ſenſu Janſeniſtæ negent licitum uſum opinionis probabilis, à n.59 ibid.

Art.iij. Examinatur argumentum deſumptum ab ignorantia invincibili, reperta in opinione probabili. p.110

An ignorantia, quæ invincibilis eſt præcisè per ſcientiam, excuſet à peccato? à n.63 p.111

An ignorantia invincibilis ſit, quam quis non poteſt vincere, nec tenetur fugere? à n.71 p.111

An ignorantia poſſit vinci duplici modo; & quo? à n.73 p.111

Quomodo in omni opinione probabili contineatur ignorantia invincibilis? n.76 ibid.

Quomodo ignorantia invincibilis reperta in opinione probabili excuſet à peccato? n.77 ib.

An ignorantia invincibilis contenta in opinione probabili proveniat præcisè ab incertitudine opinionis? n.78 ibid.

An juxta opinionem de ſtrictiori opinione ſemper eligenda, ignorantia contenta in omni opinione probabili ſit vincibilis? n.81 ibid.

An ſit idem genus ignorantiæ, quod reperitur in opinione probabili, & quod reperitur in errore intellectus non potentis dubitare? nu.88 p.112

Art.iv. Examinatur reſponſio Vincentii exhibita prædicto argumento Caramuelis. p.112

Art.v. Fit periculum de tertio Caramuelis argumento. p.113

Art.vj. Quartum Caramuelis argumentum, deſumptum ex ſententia pia, ad examen vocatur. p.113

An ſuper probabilitate opinionis poſſit reflectere ſententia certa, & evidens? n.115 p.214

Art.vij. Exploratur quintum argumentum, ex Pontificibus diſpenſantibus ſecundùm opinionem probabilem. p.114

An poſſit Romanus Pontifex diſpenſare ſecundùm opinionem minimè tutam, maximè in conſecratione Epiſcopi, ut fiat ſine tribus Epiſcopis? à n.127 ibid.

Art.viij. Reliqua Caramuelis argumenta examinata. p.115

An ſententia de ſtrictiori opinione ſeligenda ſit contra praxim Tribunalium? à n.135 ibid.

An eadem ſententia ſit contra praxim militiæ? à n.137 p.115

An eadem ſententia ſit contra praxim artis Medicæ? à n.139 ib.

CAP.IV. Vocantur ad criſim argumenta Vincentii pro delectu opinionis ſtrictioris. p.115

Art.j. Criſis prioris argumenti. ibid.

An ex ſententia de qualibet opinione probabili amplectenda oriantur opiniones abſurdæ, & improbabiles? à n.149 p.116

An ſententia de qualibet opinione probabili amplectenda, ad verſetur omnibus opinionibus improbabilibus, ſcandaloſis, & temerariis? à n.150 p.116

An oporteat expellere uſum cuiuslibet opinionis probabilis, ut opiniones ſcandaloſæ, & temerariæ amputentur? à n.154 p.116

Art.ij. Examen ſecundi argumenti deſumpti ab exemplo venatoris. Ubi exponitur probabilitas quæſtionis directæ, & reflexæ. p.117

An in materia probabilitatis diſtinguenda ſint quæſtio directa, & reflexa? à n.170 p.117

An quæſtio reflexa inquirat de nova circumſtantia ſupra quæſtionem directam? n.174 ib.

An valeat conſequentia à reſolutione quæſtionis directæ ad reſolutionem quæſtionis reflexæ? à n. 175 ib.

An ſi non ſit nova circumſtantia obligationis in reſolutione quæſtionis reflexæ, valeat à reſolutione quæſtionis directæ ad reſolutionem quæſtionis reflexæ? à n.179 p.117

Unde proveniat ea obligatio, quæ oritur in reſolutione quæſtionis reflexæ? à n.180 ib.

An perperam procedant Authores, dum à probabilitate opinionis directæ arguunt ad probabilitatem opinionis reflexæ? à n.183 p.118

An ex eo quòd medicina ſit probabiliter ſalubris, perperam arguatur ad hoc, quòd ſit probabile, poſſe medicum uti medicina probabili, relicta probabiliori? n.183 ib.

An ex eo quòd periculum peccandi ſit probabile, perperam arguatur ad hoc, quod ſit probabile, licere obiicere ſe ei periculo? nu. 184. p. 118

An ex eo quòd ſit probabile, hanc eſſe feram, non hominem; perperam arguatur ad hoc quòd ſit probabile, licere jacere ſagittam? n.185. p.118

An per calumniam attribuatur Authoribus ea propoſitio, quòd opinio ſpeculativè probabilis, quæ non habet pro objecto praxim, ſit etiam practicè probabilis? n.186 ib.

An repugnet cognitio ſpeculativa, quæ reſpiciat pro objecto praxim? n.187 ib.

An ſit prava hæc conſequentia: [Probabile eſt, hanc eſſe feram, non hominem: ergo probabile eſt, quòd licet mittere ſagittam?] *Et quare?* n.188 ib.

Art.iij. Objectio Atheiſmi, & Politheiſmi ad criſim vocatur. p.118

An antiqui Philoſophi habuerint evidentem notitiam de exiſtentia Dei? à n.197 p.119

An cognoverint evidenter præcipua capita legis naturalis? à n.eod ib.

Digitized by Google

An ſit erronea aſſertio, quæ affirmat exiſtentiam Dei non eſſe demonſtrabilem ex creaturis? n.199. pag.119

An falſitas Politheiſmi poſſit demonſtrativè cognoſci? à nu.201. ibid.

An poſſit demonſtrativè cognoſci ab indoctis, à n.202. ibid.

An communis Theologorum demonſtratio de Unitate Dei ſit inefficax? à n.203. ibid.

Art. iv. Solutiones aliæ ejuſdem argumenti. p.120

An in eo, qui haberet opiniones probabiles de unitate Dei, & de Polytheiſmo, aliqua ex eis opinio eſſet tutior? à n.209. ibid.

Art. v. Quartum argumentum examinatur, deſumptum ex certitudine requiſita ad prudentiam. p.120

An ſi certum ſit dictamen reflexum, inferatur eſſe certum dictamen de operatione licitè hîc, & nunc exercenda? à numer. 228. p.121

An certum ſit hoc dictamen: [Licitum eſt ſequi in praxi quamcunque opinionem probabilem. [*Et hoc:*] Licitum eſt ſequi in praxi quamcunque opinionem, quæ mihi proponitur, ut practicè probabilis, à n.229. ibid.

An, & quomodo judicium prudentiæ non requirat certitudinem? à n.238. ibid.

Art. vi. Examinatur duplex impugnatio traditæ ſolutionis. p.122

An ut quis licitè operetur, ſufficiat judicium de probabilitate opinionis, vel requiratur aſſenſus abſolutus? à n.240. p.122

An per calumniam attribuatur P. Thomæ Sanchez, & P. Vaſquio, quòd in probabilibus poteſt quis aſſentiri duplici extremo contradictorio? à n.249. ibid.

Art. vii. Fit periculum de quinto argumento. p.122

An rationes utriuſque æquè probabiles in quæſtione juris relinquant intellectum in ſtatu dubii? à n.261. p.123

An rationes probabiles cogant intellectum ad aſſenſum concluſionis? n.263. remiſſivè. ibid.

An rationes probabiles unius partis infirmentur aliquantulum per rationes partis oppoſitæ? n.266. p.123

An rationes probabiles unius partis in quæſtione juris evervantur omninò per rationes partis oppoſitæ? n.267. ibid.

An intellectus in probabilibus ſubordinetur indirectè imperio voluntatis? n.269. ibid.

An voluntas habeat imperium directum in intellectum, qui non cogitur evidentia veritatis? n.270. ibid.

Art. viii. Fortior inſtantia, deſumpta ex dubio neceſſariò inter motiva æquè probabilia in quæſtione facti. p.124

Quæ diſparitas ſit in quæſtione juris, & quæſtione facti, ut motiva utrinque æquè probabilia pariant, vel non pariant dubitationem? à n.282. ibid.

An qui eſt cauſa damni gravis cum ſola culpa veniali teneatur ad reſtitutionem? n.283. ibid.

Quomodo quæſtio facti conſiſtat in indiviſibili; non autem quæſtio juris? n.289. ibid.

Art. ix. Criſis ſexti argumenti. p.123

An intellectus inter rationes probabiliores, & minus probabiles poſſit hærere dubius? n.300. p.125

An ex duabus opinionibus, quarum neutra eſt probabilior, poſſit voluntas flectere intellectum in alterutram, non ſolùm indirectè, ſed etiam directè? n.302. ibid.

An quando una pars eſt evidenter probabilior, poſſit voluntas flectere intellectum in oppoſitam, etiam directè? à n.303. ibid.

An intellectus innato pondere feratur ad objectum probabilius, tanquam ad bonum congenitum? n.308. ibid.

Art. x. Refertur ſeptimum argumentum. p.126

Art. xi. Criſis argumenti propoſiti. p.126

An dum Patres Franciſcani conſuluerunt Clementem V. ita fecerint propter dubium practicum? n.325. p.127

An dum quis dubitat de probabilitate opinionis, habeat dubium practicum? nu. eod. ibid.

Quid intendant Conſtitutiones Societatis JESU, dum præſcribunt, ut ſequamur ſecuriorem, & magis approbatam doctrinam; & ut legamus libros ſolidioris, & ſecurioris doctrinæ? à n.326. ibid.

An ex aliis verbis conſtitutionum, præfata verba, & eorum ſenſus declaretur? n.327 ibid.

An ſit contra legem amicitiæ Dei, ſequi opinionem benigniorem? à n.328. ibid.

An ex duabus opinionibus practicè probabilibus una ſit formaliter tutior alia? nu. eod. ibid.

An ſit contra legem amicitiæ Dei, quòd quis operetur cum dictamine incerto, de peccato à ſe ipſa vitando? n.330. p.127

An candidatus veræ Religionis poſſit habere rationes merè probabiles circa illam? n.331. ibid.

An in caſu, quo quis haberet rationes duntaxat probabiliores de incolumitate ſalutis æternæ in Religione catholica, verſemur in materia probabilitatis, an potiùs certitudinis reflexæ? n.332. ibid.

In quo ſenſu verum ſit, quòd Profeſſor Philoſophiæ tradere debet dogmata probabiliora? n.336. ibid.

An, & quomodo cohibendus vagus probabilitatis uſus? nu.337. pag.128

An rejiciendus ſit uſus probabilitatis, ex periculo peccandi, vel ex metu damnationis æternæ? n.340 p.128

An dum imminet periculum peccati, vel damnationis æternæ, verſemur in materia probabilitatis, vel potiùs in materia certitudinis? num. eod. ibid.

An ſit præceptum charitatis certum, ne miniſtrentur Sacramenta fidelibus cum periculo fruſtrationis, & carendi effectibus illorum? n.341. ibid.

An peccet lethaliter Epiſcopus, qui confert Ordinem Sacerdotii ſine tactu phyſico calicis, & pateræ? nu. eod. ibid.

An in ea materia adminiſtrationis Sacramentorum diſtinguenda ſit quæſtio directa ſpeculativa, & reflexa practica? n.342. ibid.

An in eo caſu deciſio quæſtionis directæ ſit probabilis; & deciſio quæſtionis reflexæ ſit certa? n.342. ibid.

An peccet contra reverentiam Sacramenti, qui illud conficit cum ſola opinione probabili? à n.343. ibid.

Quodnam ſit diſcrimen inter confeſſarium abſolventem cum ſola juriſdictione probabili, & inter ipſum conſulentem minus probabilia circa reſtitutionem? n.346. ibid.

An dum confeſſarius conſulit pœnitenti minùs probabilia circa reſtitutionem, ſit tanquam Medicus adhibens pharmacum probabiliter nociturum; & quodnam diſcrimen intercedat? à n.347. ibid.

An Authores argumenti calluerint mentem R.P. Suarii, & Thomæ Sanchez circa confeſſarium conſulentem opiniones minus probabiles? n.349. ibid.

An exemplo Judicis probetur, nos non teneri ad ſtrictiorem opinionem ſequendam? à n.352. ibid.

An ſit evidens diſcrimen inter judicem, & privatum, ut iſte non teneatur ſequi opinionem probabiliorem, ſicut ille tenetur? n.355. p.129.

An Principi liceat bello vindicare injuriam merè probabilem? Et an id ſit probabile, vel certum? n.356. p.129

An ubi duo Principes habent jus merè probabile ad regnum, & unus poſſidet, poſſit alter poſſidentem armis à poſſeſſione deturbare? n.357. ibid.

An ſi uterque habeat jus probabile, & neuter poſſideat, poſſit bello expugnare? n.358. ibid.

An Princeps poſſit armis certare pro jure probabiliore, juxta ſententiam de ſtrictiori, & tutiori parte ſemper eligenda? n.359. ibid.

An in hac materia de bellis Principum, malè intellecta ſit ab aliquibus res probabilitatis? n.360. ibid.

Art. xii. Octavi argumenti diſcuſſio. ibid.

An contra certitudinem fidei Catholicæ poſſint eſſe rationes probabiles? à n.363. ibid.

An idem aſſenſus poſſit eſſe ſimul probabilis, & certò falſus? à n.366. ibid.

An propoſitio poſſit eſſe certò falſa, & habere motiva probabilia? à n.369. ibid.

An ex motivis moraliter evidentibus, quæ ſtant pro credibilitate fidei catholicæ, repugnet probabilitas contra veritates fidei? nu.371. pag 130.

An probabilitas excludat non ſolùm evidentiam, ſed etiam certitudinem? à n.372. ibid.

An per calumniam attribuatur Caramueli, quod negaverit omnem evidentiam in intellectu humano? n.375. ibid.

An argumenta, quæ militant contra fidem Catholicam omnino ſint levia? n.377. ibid.

Art. xiii. Criſis argumenti ab authoritate deſumpti. ibid.

An ſequi opinionem minus probabilem pugnet cum dilectione Dei ex toto corde? n.384. ibid.

An dictamen practicè probabile ſit verbum verax, & conſilium ſtabile? n.385. ibid.

An primi Parentes, Saul, & Roboam potuerint ſe excuſare à peccato ex aliquibus probabilitatibus? à n.388. ibid.

An certò cognoverint præceptum Dei? à n.389. p.131

An Adamus potuerit probabiliter prætexere levitatem materiæ contra præceptum divinum? n.390. ibid.

An ſilentium Sanctorum Patrum de hac materia afferat magnum præjudicium ſententiæ neganti uſum probabilitatum, quàm ſententiæ affirmanti? à n.392. ibid.

In quo ſenſu dici poſſit, Recentiores Theologos in materiis moralibus, Sanctis Patribus anteponendos? n.397. ibid.

An poſſit dari ignorantia invincibilis juris naturalis? n.399. ib.

An aſſerere, an illam ignorantiam invincibilem excuſare à peccato, ſuffragetur Janſeniſmo? n.401. ibid.

Art. xiv. Diſcutiuntur quidam textus S. Auguſtini. ibid.

An probabilitas Academicorum, quam damnat Auguſtinus, ſit eadem cum probabilitate, quam tuemur? à n.404. ibid.

An probabilitas Academicorum, quam damnat Auguſtinus, ſit probabilitas chimærica? à n.406. p.136

An Auguſtinus damnet criminis ignorantiam invincibilem, an potiùs vincibilem? n.410. p.137

An Auguſtinus damnet criminis ignorantiam invincibilem, aut probabilitatem in iis, qui baptizabantur apud Donatiſtas? n.412. ib.

An id principium juris, quòd in dubiis tutior pars eligenda eſt, intelligatur in probabilibus? à n.413. ibid.

An jus, quod oritur ex poſſeſſione, ſit res probabilitatis, an certitudinis? n.422. p.132

An qui operatur ex opinione probabili, operetur cum periculo peccandi? n.416. ibid.

Quid

Quid ſit petitio principii? à n.419. p.132

CAP. V. Proponitur, & explicatur vera ſententia. ibid.

An liceat uti opinione probabili, quando oppoſita proponitur ut probabilior? n.425. p.133

An res probabilitatis ab omnibus rectè intelligatur, maximè in quæſtionibus reflectentibus ſupra probabilitatem? à n.426. p.133

An ſit certò falſa oppoſita ſententia, quæ requirit opinionem ſtrictiorem pro lege contra libertatem? n.428. ibid.

CAP. VI. Proponuntur argumenta ab authoritate. p.133

Art. j. Expenditur argumentum authoritatis Sanctorum Patrum. ibid.

An Sancti Patres in quæſtionibus topicis de moribus aliquando ſtrictiorem partem, aliquando benigniorem ſecuti ſint? à n.430 ibid.

Utrùm in ea quæſtione; [An ſimulatio licita ſit, an illicita,] S. Hieronymus cum ſeptem aliis Patribus partem benigniorem ſecutus ſit contra Auguſtinum? n.431. ibid.

An in quæſtione de bigamia capta ante Baptiſmum S. Hieronymus cum multis Epiſcopis ſecutus ſit partem benigniorem contra S. Auguſtinum? n.432. ibid.

Utrùm in ea quæſtione, [An juramentum ſit licitum,] S. Auguſtinus ſecutus fuerit partem benigniorem contra S. Hieronymum? à n.433. ibid.

Art. ii. Inefficacia argumentorum Caramuelis ab authoritate. ib.

An Machabæus conſuluerit prælium in die feſto tanquam probabiliter licitum, vel tanquam certò licitum in illis circumſtantiis? n.438. ibid.

An Iſaac uſus fuerit opinione minùs probabili, dum credidit, offerentem ſibi cibos eſſe primogenitum ſuum? à n.440. ibid.

An Rex Ægypti ſecutus fuerit opinionem minùs probabilem, dum credidit Saram eſſe ſororem Abrahæ, non uxorem? n.441. ibid.

An Romanus Pontifex habens poteſtatem denominandi ſucceſſorem? à n.442. ibid.

An opinio affirmativa in præfata quæſtione ſit minùs probabilis, & minùs tuta? nu. eod. ibid.

An S. Petrus denominaverit ſucceſſorem S. Clementem, ex opinione minùs probabili, & minùs tuta? à nn.4.2. ibid.

An ſi conſtaret, S. Petrum denominaſſe ſucceſſorem, non eſſet diverſitas opinionem inter Theologos in hac quæſtione? n.443. p.134

An licitum fuerit S. Petro denominare ſucceſſorem ex ſola opinione probabili, cum periculo multarum nullitatum in re Sacramentaria? à num.444. ibid.

An cæteris Pontificibus id ſit practicè licitum cum eodem periculo? num.446. ibid.

Art. iii. Expenditur ſententia legitima S. Thomæ. p.134

Quæ ſit mens S. Thomæ in ea quæſtione, [An, & quomodo conſcientia excuſet à peccato?] à nu.450. ibid.

Textus obſcurus S. Thomæ de ignorantia invincibili, evidenter exponitur per textus alios clariores? n.455. p.134

An ex diverſitate opinionum poſſit oriri dubitatio practica? n.461. pag.135.

An licèt valeat ab actu ad potentiam, non tamen valeat à negatione actus ad negationem potentiæ? Et an in æquivoco laboraverit Baron, eo quòd non expenderit utriuſque diſcrimen? à n.467. p.134

Art. iv. Authoritate S. Thomæ vera ſententia firmatur. ibid.

An S. Thomas in aliquibus materiis utrinque probabilibus, benigniorem opinionem ſecutus fuerit pro libertate contra legem? à n.471. ibid.

An S. Thomas ſequatur partem benigniorem in ea quæſtione; [Utrùm ſubditus teneatur obedire legi humanæ præcipienti actus internos?] nu.473. ibid.

An in quæſtione; [Utrùm comeſtio electuarii violet jejunium;] ſecutus fuerit partem benigniorem? à n.474. ibid.

An ſecutus fuerit benigniorem in ea quæſtione; [An liceat graviter indigenti ſubripere à divite?] à n.476. p.136

An ſi S. Thomas tueatur oppoſitam, ſequatur benigniorem pro divite? n.478. ibid.

An ſequatur benigniorem in ea quæſtione; [Utrùm filius teneatur obedire parenti quoad matrimonium contrahendum;] n.479. ibid.

An etiam ſequatur benigniorem in ea quæſtione;] Utrùm Epiſcopus teneatur reſtituere, quæ non impendit in uſus pios, quæ ſibi ſuperſunt;] num.480. ibid.

An ſecundùm S. Thomam, qui habet opinionem abſque dubitatione, ſit immunis à peccato? à nu.482. ibid.

Art. v. Qualiter veteres ſcholaſtici ſtent pro noſtra ſententia? p.136

An Sylveſter, Antoninus, & Cajetanus reſiſtant ſententiæ Vincentii? à num.486. ibid.

An omnes ſcholaſtici veteres in aliquibus materiis moralibus probabilibus tueantur partem benigniorem? à n.496. p.137

CAP. VII. Secundum argumentum à definitione opinionis probabilis. pag.137

An opinio practicè probabilis eadem ſit atque opinio prudens? à num.500. ibid.

An iterùm confundat Baron quæſtionem directam cum reflexa? num.505. ibid.

An probabilitas, quæ ſtat contra certitudinem, ſit chimærica? num. 507. remiſſivè. ibid.

An ſint prædicata eſſentialia probabilitatis duo; eſſe incertam, & niſi fundamento gravi? nu.509. ibid.

An ſit prava definitio probabilitatis tradita à Vincentio? n.510. ibid.

An qui operatur ex opinione probabili, operetur prudenter? à num. 511. ibid.

An qui aliter definit probabilitatem, dum impugnare conatur ſententiam noſtram de probabilitate, pugnet in incertum? n.513. ibid.

An Baron non calluerit debitam reſponſionem, quam juxta ſua principia exhibere debuiſſet? n.516. ibid.

CAP. VIII. Tertium argumentum, ex eo quod opiniones mutuò adverſantes excludant rationem dubii practici. p.138

An in opinionibus paris aut ſupparis probabilitatis, collatis inter ſe, remaneat vera probabilitas? à n 519. ibid.

An nullus ſit Theologus, qui in conflictu opinionum paris aut ſupparis probabilitatis, in aliqua materia non tueatur aliquando partem benigniorem? à nu 523. ibid.

An SS. Patres in aliquibus materiis moralibus in conflictu opinionum aſſentiantur aliquando parti benigniori? à n.524. ibid.

An Theologi reſolvant in quæſtionibus topicis ex principiis directis, independenter ab eo principio reflexo de tutiori parte ſeligenda? num. 527. ibid.

An dum ita reſolvunt, inveniant fundamentum probabilitatis ſufficiens ad aſſenſum, etiam ad conſpectum partis oppoſitæ? à n.528 ib.

An cum judex teneatur jus dicere in materia probabili ſecundùm jus probabilius, inde rectè inferatur, in opinione paulò probabiliore non intervenire neceſſariò dubium? nu.533. ibid.

An quando utrinque par eſt probabilitas, nequeat judex alterutri actori adjudicare, ratione dubii, an ex debito æqualitatis ſervandæ? num.534. p.139

CAP. IX. Quartum argumentum deſumptum ab ignorantia invincibili. ibid.

An duplici modo contingat ignorantia; vel cum diſpoſitione ad dubitandum, vel ſine illa? n.537. ibid.

An quando ignorantia reſolvitur in dubium practicum, ſit vincibilis; quantumvis ſit invincibilis per ſcientiam? nu. eod. ibid.

An in omni opinione probabili ſit ignorantia, ſaltem lato modo; id eſt, incertitudo? nu.538. p.139

An juris etiam naturalis poſſit dari ignorantia invincibilis? num. 539. ibid.

An ſit ignorantia invincibilis, quam homo vel non poteſt, vel non tenetur vincere? à n.540. ibid.

An, & quomodo omnis ignorantia invincibilis explicetur per defectum poſſibilitatis vincendi illam? nu.543. ibid.

An homo teneatur vincere ignorantiam, quæ reperitur in quâlibet opinione probabili? à nu.544. ibid.

An poſſit quis ex ratione probabili deponere dubium ex varietate opinionum conſurgens? nu.546. ibid.

An omnes Theologi in aliquibus materiis deponant dubium per rationem probabilem? nu.549. ibid.

An motivum probabile ſit motivum evidenter magnum judicio prudentum, ad deponendum dubium? à nu.550. ibid.

An ſi errans tuentes, quamlibet opinionem probabilem eſſe licitam in praxi, ea ſit ignorantia invincibilis, adeòque excuſans à peccato? à num.552. ibid.

An ubi adeſt certitudo apparens vel falſa, adſit ignorantia invincibilis? à nu.553. p.140

CAP. X. Quintum argumentũ ex defectu intimationis legis. p.140

An ubi eſt opinio probabilis contra legem, illa non ſit ſufficienter intimata? à nu.555. ibid.

An ubi eſt dubium ſpeculativum de lege, illa non ſit ſufficienter intimata? nu.557. ibid.

An quando verba legis ſunt obſcura, ſufficiat dubium, ut lex dicatur non eſſe ſufficienter intimata? à n.560. ibid.

An quando verba legis videntur eſſe clara pro obligatione, præter dubium requiratur ratio probabilis, ut lex dicatur non eſſe ſufficienter intimata. ibid.

CAP. XI. Duo alia argumenta ab abſurdis, quæ oriuntur ex oppoſita ſententia. p.140

An juxta oppoſitam ſententiam, is, qui cum ſola culpa veniale damnum grave intulit ſegeti Joannis, teneatur & non teneatur reſarcire damnum? à nu.562. ibid.

An reſpectu damnificantis ſit pars tutior reſarcire; & reſpectu Joannis ſit pars tutior non accipere reſtitutionem? nu.563. ibid.

An idem contingat in omni opinione probabili in materia juſtitiæ? num.564. ibid.

An Judex teneatur jus dicere ſecundùm opinionem ſtrictiorem, an ſecundùm probabiliorem? nu.565. ibid.

An inde colligatur falſitas oppoſitæ ſententiæ? n.565. ibid.

An judex qui ſequeretur oppoſitam ſententiam, judicium ferret contra jus naturale, ſi ſententiam ferret ſecundùm opinionem probabilem, etiam probabiliorem? nu.566. ibid.

CAP. XII. Ex multiplici aſſertionum incompoſſibilitate, oppoſita ſententia convincitur. ibid.

An oppoſita ſententia contra ſua principia admittat uſum probabilitatis licitum abſque certitudine dictaminis prudentiæ? à n.569. ib.

An illa doctrina implicatio per totas tres concluſiones adverſæ ſententiæ graſſetur? à nu.576. p.141

Digitized by Google

CAP. XIII. Triplex alia aſſertionum incompoſſibilitas ſententiæ oppoſitæ. pag.141

An oppoſita ſententia ſummam aliam inconſequentiam doctrinæ admittat? à n.578. ibid.

An rationes militantes contra certitudinem Fidei, retineant vim probabilitatis, ſi non admittatur ea ſententia de tutiore opinione ſeligenda, &c. à n.180. ibid.

An ut Fides certitudo abſorbeat vim argumentorum Lutheri, indigeat aliquo alio principio, nempe de tutiore opinione ſeligenda? no. 582. ibid.

An intellectus poſſit circà objecta contradictoria, de uno eſſe certus, & de altero formidare? de uno certus, & de altero incertus? à num.586. p.141

An qui habet judicium de probabilitate utriuſque opinionis, neutram poſſit ſequi? Et quæ implicatio oriatur ex ea aſſertione contra oppoſitam ſententiam? à n.591. p.142

An caſu, quo utraque pars ſtat pro officio, & eſt paris probabilitatis, juxta oppoſitam ſententiam detur electio ex mero dubio? à num. 593. ibid.

Et quod abſurdum ex parte affirmativa oriatur? à nu.596. ibid.

CAP. XIV. Quid dicendum in quæſtione facti, ſcilicet an in ea teneamur amplecti partem probabiliorem, vel tutiorem? p.142

An judex in quæſtione facti teneatur ſequi partem probabiliorem? num.598. ibid.

An quilibet in quæſtione facti teneatur ſequi partem probabiliorem? à n.599. ibid.

An in quæſtione facti, ſi una pars habeat rationes probabiles, & altera leves, vel nullas, poſſit quis ſequi partem probabilem? n.601. ib.

An aliquando non teneamur ſequi partem probabiliorem in quæſtione facti, defectu ſcilicet plenæ probationis? n.602. ibid.

CAP. XV. An teneatur judex ad ferendam ſententiam ſecundum jus probabilius? p.143

Art. i. Pars affirmativa probatur ex contractu inito cum Republica. ibid.

An malè procedant Authores, qui ex eo quòd opinio ſit probabilis, inferunt poſſe judicem jus dicere ſecundùm illam? nu.607. ibid.

An qui ſuſcipit adminiſtrationem, ſe obliget ad promovendum, quantum poſſit, commoda ejus, qui illam tribuit? nu.608. ibid.

An publici muneris adminiſtrator teneatur ex contractu ad promovendum meliori modo, quo poſſit, commoda ejus, ad quem ſpectat munus adminiſtratum? n.609. ibid.

An commodum, quod promovere debet adminiſtrator muneris publici, ſit bonum publicum? nu.610. ibid.

An aliquando certò conſtet, unam opinionem eſſe probabiliorem alia? nu.612. ibid.

An judex ineat contractum cum Republica proſpiciendi utilitati publicæ meliori modo, quo poſſit? à nu.613. ibid.

An proſpiciat bono publico judex meliori modo, quo poteſt, cùm fert ſententiam ſecundùm jus minùs probabile? à nu.614. ibid.

Art. ii. Secunda ratio, ex eo quòd judex abdicat à ſe jus eligendi in judicio opinionem minùs probabilem? p.143

An qui promiſit facere quantum poteſt, abdicet à ſe libertatem ſequendi opinionem probabilem in contrarium? à nu.616. ibid.

An qui adminiſtrant vectigalia regalia probabiliter juxta, & probabiliter injuſta, abdicent à ſe jus operandi ſecundùm opinionem adverſam ſuæ adminiſtrationi? nu.621. ibid.

An œconomus, qui ſtipendio conductus adminiſtrat rem Joannis, ad quam Petrus habet jus probabile, poſſit adminiſtrare in favorem Petri, vel ſe obliget ad non ſtandum opinioni faventi Petro? nu 622. pag. 144.

An quis poſſit ſe obligare ad non ſequendam aliquam opinionem probabilem? nu.623. ibid.

Art. iii. Solvitur objectio, & deciduntur duæ quæſtiunculæ? ib.

An à principiis intrinſecis certa ſit ſententia aſſerens, Judicem debere judicare ſecundùm jus probabilius? à nu.625. p.144

An ratio allata ab aliquibus Authoribus partis adverſæ, ſit inſufficiens ad probabilitatem intrinſecam? à nu.626. ibid.

Quid requiratur, ut oppoſita ſententia ſit probabilis ab intrinſeco? num.628. ibid.

An judex teneatur ex juſtitia ad judicandum ſecundùm jus probabilius? no.630. ibid.

An judex, qui non judicavit ſecundùm jus probabilius, teneatur ad reſtitutionem; & reſpectu cujus? nu.631. ibid.

Art. iv. Deciditur quæſtio appendix, an judex poſſit punire operantem ſecundùm opinionem minùs probabilem? p.144

An poſſit puniri à judice reus, qui operatus eſt ſecundùm opinionem ſpeculativè probabilem, non practicè? à nu 636. p.144

An poſſit puniri à judice reus, qui operatur ſecundùm opinionem limitatam voto, præcepto, aut contractu? nu. eod. ibid.

An poſſit puniri Parochus, qui extra caſum neceſſitatis baptizavit hominem in fixinio? no.637. ibid.

An poſſit puniri Epiſcopus, qui contulit homini Sacerdotium in materia, aut forma duntaxat probabili? nu. eod. ibid.

An poſſit puniri ab Epiſcopo Clericus, qui abſolvit virtute Cruciatæ cum juriſdictione habita ab Epiſcopo alterius diœceſis? n.639. ib.

An poſſit puniri ab Epiſcopo clericus, qui abſolvit cum ſola juriſdictione probabili? nu.640. p.145

An judex qui ſententiam ſuam cenſet certam à principiis intrinſecis, poſſit punire eum, qui operatus eſt ſecundùm oppoſitam, quam aliqui Authores putant probabilem? à no.644. ibid.

An punire poſſit judex eum, qui operatur ſecundùm opinionem practicè probabilem, quam talem judex reputat? à nu.647. p.145

Art. v. Quæſtio appendix deciditur, quando cenſeatur Judex Eccleſiaſticus inferre violentiam? ibid.

An judices ſæculares poſſint amovere violentiam judicis Eccleſiaſtici, ſaltem defendendo de facto, & non judiciali modo? nu.650. ib.

An judex Eccleſiaſticus inferat vim, ſi non judicat ſecundùm jus probabilius? nu.651. ibid.

An quando probabile eſt, quod ſententia judicis Eccleſiaſtici eſt juxta, peccent graviſſimè judices laici, cenſentes, illum inferre vim? à nu.652. p.145

An quando judex laicus ex opinione probabili extrahit reum ab Eccleſia, & Eccleſiaſticus ſub excommunicatione præcipit reſtitutionem rei; laicus autem appellat ad ſuperiorem; Eccleſiaſticus verò defert appellationi, ſub conditione quod non innovet; laicus autem innovat, & ideò denunciatur excommunicatus; peccent graviſſimè judices laici, cenſentes Eccleſiaſticum inferre violentiam? à nu.653. ib.

An in materia immunitatis Eccleſiaſticæ cenſenda ſit probabilis opinio, quam tuentur aliqui interpretes juris civilis? n.655. p.146

An dum illa cauſa extractionis rei reducitur ad judicium, ſpectet ad judices laicos de illa cognoſcere? à nu.656. ibid.

An cognoſcere judicialiter, [Utrùm caſus ille extractionis rei ſit caſus exceptus] ſpectet ad judices laicos? no.657. ibid.

An in hoc turpiter erraverint aliqui interpretes juris civilis? Et quibus rationibus convincantur? à nu.658. ibid.

An ſi judex Eccleſiaſticus videns, laicum operari ſecundùm opinionem probabilem in extractione rei, adhuc præcipit reſtitutionem, inferat violentiam? à no.661. ibid.

An Eccleſiaſticus ferens ſententiam injuſtam, inferat violentiam, ſi defert appellationi? nu.662. ibid.

An quando actio eſt probabiliter licita, & probabiliter illicita, poſſit Eccleſiaſticus ex cauſa illam prohibere? nu.663. ib.

An cauſa dirimendæ litis ſit juſta cauſa ad prohibendam actionem probabiliter licitam? nu. eod. ibid.

An poſſit ſuperior præcipere in quavis materia probabili? no.664. remiſſivè. ibid.

DISPUTATIO XVI.

An Prælato præcipienti ſecundùm opinionem probabilem ſubditus teneatur obedire? p.146

CAP. I. Sententia Caramuelis, & infirma ejus demonſtratio. ibid.

CAP. II. Refertur duplex adverſa ſententia cum ſuis fundamentis. ibid.

CAP. III. Statuitur prima concluſio contra æquivocationem Caramuelis. p.147

An Prælatus poſſit prohibere, quæ antecedenter ſunt probabiliter licita, idque independenter à quavis ceſſione juris? à nu.17. ibid.

An evidenter licita poſſint prohiberi à ſuperiore? à nu.18. ibid.

An ſi defenſio opinionis de Conceptione Deiparæ cum originali culpa eſſet evidenter licita Theologo, adhuc poſſet prohiberi? à n.21. ib.

An jus naturale permiſſivum poſſit lege humana reſtringi abſque ulla ceſſione juris? nu.22. ibid.

An ſtet, quòd aliqua propoſitio ſit probabilis, & quòd adhuc prohibeamur illam aſſerere? nu 23 p.148

CAP. IV. Poſſe præcipere Prælatum, quæ ſunt probabiliter illicita, & teneri ſubditum obedire, independenter à ceſſione juris, ſecunda concluſio efficaciter oſtendit. ibid.

An poſſit ſuperior præcipere quidquid eſt evidenter licitum, concurrentibus cæteris ad legem requiſitis? nu.24. ibid.

An quidquid proponitur ut probabiliter licitum, & probabiliter illicitum, ſit evidenter licitum? nu.25. ibid.

An poſſit Superior præcipere, quæ ſunt probabiliter illicita; & ſubditus parere teneatur independenter à ceſſione juris? à n.26. ibid.

An materia præcepti poſſit eſſe evidenter licita, & præceptum evidenter illicitum? nu.28. ibid.

An ſi præceptum ex parte ſui ſit probabiliter illicitum, ſubditus parere teneatur, ſecluſa ceſſione juris? nu.29. ibid.

CAP. V. An extendatur doctrina tradita ad quamlibet materiam probabilem? p.148

An quando probabile eſt, non adeſſe præceptum, certum ſit, ſubditum non teneri ad parendum? nu.38. ibid.

An ad materiam præcepti aliæ qualitates requirantur, præter eſſe licitam, & quænam illæ ſint? à nu.39. ibid.

An diſparitas inſit inter qualitatem liciti, & reliquas qualitates, ad hoc ut in materia probabili poſſit præcipere Antiſtes? à n.41. p.149

CAP. VI. Reſolvitur quæſtio capite præcedenti propoſita. ibid.

An in omni materia probabili poſſit ſuperior imperare, & ſubditus parere teneatur independenter à ceſſione juris? à n.46. ibid.

An ſit certum, in qualibet Republica eſſe poteſtatem dirimendi lites? à nu.47. ibid.

An impoſſibile ſit, quòd ad dirimendas omnes lites, ſufficiant leges

merè

Digitized by Google

merè pœnales, & quod non requirantur obſtringentes conſcientiam? à num.49 ibid.

An Eccleſia contulerit Prælatis poteſtatem dirimendi lites, coactione cenſurarum, quæ præſupponunt culpam? n.50 p.149

An impoſſibile ſit, judicem ſemper dirimere lites ex dictamine evidenti; an potius ſit neceſſarium, quod plerunque dirimat ex dictamine probabili? à n.52 ib.

An ex præjactis principiis convincatur concluſio noſtra? à n.53 ib.

An præjacta principia ſolùm convincant, poſſe ſuperiorem præcipere in materia probabili intra judicium; an etiam extra caſum litis? à n.55 ib.

An Chriſtus habeat poteſtatem præcipiendi in materia probabili? à n.57 ib.

An Chriſtus contulerit Prælatis Eccleſiæ hanc poteſtatem? num. eodem. ib.

An ſubditus habeat majus jus libertatis ad ſequendam opinionem probabilem, quàm ad comedendum cum temperantia ſæpius in die? num.58 pag.150

An ſicut quis ſeipſum voto, ita ſuperior ſubditum poſſit obſtringere, ad ſequendum unam opinionem probabilem? nu. 59 ib.

An præceptum obliget ad materiam, quæ probabiliter eſt moraliter impoſſibilis, ſi procedat ex præſuppoſita probabilitate ejus impoſſibilitatis? n.63 p.150

An, & quando probabilitas limitetur præcepto; & quando præceptum limitetur probabilitate? à n. 65 ib.

An ſi Antiſtes tempore interdicti præcipiat tibi audire Miſſam vi privilegij probabilis, obliget præceptum? n.66 ib.

An ſubditus teneatur parere, cùm imponitur ei tributum probabiliter juſtum, & probabiliter injuſtum? n.67 ibid.

An judici interroganti teneatur reus fateri delictum in cauſa ſanguinis ſemiplenè probatum? n.70 p. 150

CAP.VII. An, & qualiter ſubditi de facto ceſſerint jure libertatis ſequendi opinionem probabilem contra præcepta ſuperiorum? pag.150

An ex eo quod ſuperiores ſint in poſſeſſione præſcripta præcipiendi in materia probabili, inferatur, ſubditos ceſſiſſe jure libertatis ſequendi opinionem probabilem contra præcepta ſuperiorum? à n.71 ib.

An ſi leges non valent ante acceptationem, proſit ſuperioribus poſſeſſio præcipiendi in materia probabili, ut ſubditi cenſeantur cedere eo jure libertatis? n.72 ibid.

An ante acceptationem legis, ſi hæc neceſſaria eſt ad valorem legis, nulla fiat à ſubditis ceſſio juris ſequendi opinionem probabilem contra legem? à n.73 ibid.

An quilibet poſſit cedere jure libertatis ſequendi opinionem probabilem? n.76 ib.

An dato, quòd Prælatus careat ex ſe poteſtate præcipiendi in materia probabili, & de facto præcipiat; per ſolam acceptationem, vel ceſſionem juris, maneat ſubditus lege obligatus? à n 77 p.151

An per ſalubris conſilij acceptationem, quod audis ab amico, maneas obligatus ad illud ſequendum? n 79 p.151

An ſit eadem ratio de conſilio amici, & de præcepto ſuperioris carentis poteſtate præcipiendi in tali materia? nu eod. ib.

An quis ſe obliget aliter, quàm voto, vel juramento, vel pacto? n.81. ibid.

An qui acceptat legem, promittat obſervationem illius? à n.eod.ib.

An ſubditi, qui promittunt obedire Prælato in omni materia probabili, cedant jure ſuo, ſi quod habent, ſequendi opinionem probabilem? num.90 ib.

An Regulares, dum ſe obligaverint vi voti obedientiæ ad parendum Antiſtiti in omnibus, quæ non fuerint evidenter illicita, cedant jure eligendi opinionem probabilem contra præceptum ſuperioris? à n. 91 ib.

An in eo caſu tenerentur Regulares obedire in materia probabili, ſi non eſſet certa poſſeſſio juriſdictionis Prælati? n.93 ib.

An Religioſi, in quorum regula exprimitur, quòd debeant obedire in omnibus quæ non ſunt evidenter illicita; cedant jure ſequendi opinionem probabilem contra præceptum Prælati? n.94 ib.

An Religioſi Societatis Jeſu ita ſe obligent; & ita cedant jure ſequendi quamvis opinionem probabilem contra præceptum ſuperioris? à n. 95 ib.

CAP.VIII. An quando probabilitas ſe tenet ex parte juriſdictionis Prælati, teneatur ſubditus obedire? p.152

Art.j. Exponitur triplex ſtatus quæſtionis, faciliora expediuntur, & ſenſus præcipuæ difficultatis aperitur. ib.

An ſi ſuperior, cui eſt probabilis carentia poſſeſſionis juriſdicendi, præcipiat, poſſit ſubditus non parere? nu.104 ib.

An quando poſſeſſio juriſdictionis eſt certa, & titulus electionis eſt probabilis, & communiter ignoratur ea nullitas probabilis, certè ſit, quod ei Prælato præcipienti teneatur ſubditus obtemperare? n.105.ib.

An quando poſſeſſio juriſdictionis eſt certa, & proprietas eſt probabilis ex probabili defectu omnibus noto, teneatur ſubditus obtemperare ei ſuperiori imperanti? à nu.106 ib.

An dupliciter uſurpetur poſſeſſio, propriè, & analogicè? & quid utraque ſit? à nu.107 ib.

An æquo jure cenſenda ſint poſſeſſio in rebus fortunæ, poſſeſſio matrimonii, & poſſeſſio juriſdictionis, beneficii, &c. à n.109 ib.

Art.ij. Quæ ſit in hac quæſtione mens Caramuelis. ib.

Art.iij. Vera ſententia proponitur. p.153

An poſſeſſio legitima jure canonico, & civili talis ſit, ut ſi adſint pro utraque parte quoad proprietatem rationes probabiles, neceſſariò ſtandum ſit pro poſſeſſione? à n.123. *Et exemplis explicatur in ſequentibus,* à nu.121 ib.

An in eo caſu communis ſententia ſtet pro poſſeſſione? à n. 127 ib.

Art.iv. Ante probationem concluſionis præmittitur, in poſſeſſione legitima eſſe jus certum retinendi rem poſſeſſam. pag.154

An poſſeſſio legitima ſit jus certum inſiſtendi rei non prohibitæ poſſideri? à nu. 140 ib.

Quid ſit poſſeſſio facti, & poſſeſſio juris? n.141 ib.

An in poſſeſſione legitima ſit jus certum retinendi rem? à n.143. ib.

An in jure ſtatuta ſint interdicta poſſeſſoria ad adipiſcendam, retinendam, & recuperandam poſſeſſionem? n 145 ib.

In quo differat jus poſſeſſionis à jure dominii? n. 149 ib.

An nemo poſſit à poſſeſſione deturbari ob rationes probabiles; ſed ſolùm ob evidentes? n 150 ib.

Art.v. Ex proximè jacto fundamento firmatur aſſertio propoſita in articulo tertio. pag.155

An implicet, quòd quis habeat jus certum retinendi uſum juriſdictionis, & debitum probabile reſpuendi illum? à n.152 ib.

An implicet, Titium habere jus certum retinendi equum, & debitum probabile reſtituendi illum? à n.155 ib.

Quid proſit uni proprietas probabilis equi, cùm alter habet in illum jus certum poſſeſſionis? à n. 158 ib.

An fiat injuria conjugi, ſi alter ductus opinione probabili de nullitate matrimonii, ſpoliet illum jure exigendi debitum, in cujus poſſeſſione eſt? n.163 ib.

An partem affirmativam proximè dictæ quæſtionis definierit Innocentius III? à n. 164 ib.

Quomodo deciſio Pontificis urgeat ab identitate rationis, in jure præcipiendi Prælati, quando titulus electionis eſt probabiliter nullus, & poſſeſſio certa? à n.172 p.156

An ſit prava conſequentia, quam deſumit Caramuel à certitudine ad probabilitatem? à n.175 ib.

Art.vj. Quid huic ſententiæ obiiciat Lugo Cardinalis. p.156

An liceat uti occulta compenſatione, propter debitum probabile, contra poſſidentem? n.177 ib.

An infamatus à Petro debens huic pecunias, poſſit debitum negare ex opinione probabili, quæ docet licitam compenſationem in pecuniis ex fama læſa? n.178 ib.

An pars affirmans proximæ quæſtionis officiat noſtræ ſententiæ de jure certo poſſeſſionis? n.179 ib.

An ex eadem opinione probabili poſſis à tuo infamatore clam ſubripere pecunias, quas poſſidet? Et quomodo id non noceat noſtræ ſententiæ, n.180 ib.

An quando duo ſe mutuò infamarunt, licita ſit compenſatio, ex opinione probabili eam compenſationem admittente? à n.181 ib.

An hæres inſtitutus in teſtamento minùs ſolemni poſſit uti compenſatione contra hæredem ab inteſtato poſſidentem bona defuncti; ſi tali hæredi tanquam probabile proponatur, quòd illud teſtamentum eſt validum? n.183 ib.

An in caſu proximo licitè poſſit hæres uti prædicta compenſatione contra poſſidentem, eo quòd à principiis intrinſecis certum ſit, id teſtamentum eſſe validum pro foro conſcientiæ? à n.186 p.157

An hæres ab inteſtato, in prædicto caſu, ſi ei conſtet de voluntate defuncti, teneatur reſtituere hæreditatem hæredi inſtituto in teſtamento minùs ſolemni? n.189 pag.157

An judex poſſit adjudicare rem actori habenti jus proprietatis probabilius, contra poſſidentem? à n.191 ib.

Et quid, ſi reus non allegat poſſeſſionem ſuam? n. 192 ib.

An actori, cui ſuffragatur certa poſſeſſio, cõſultius ſit inchoare litẽ à poſſeſſione, an à proprietate? Et quid actori non poſſidenti? n. 193 ib.

Quid ſi præceſſit judiciũ de poſſeſſione legitima, & in judicio de proprietate, allegat etiã poſſeſſor poſſeſſionẽ ſuã evidentem? n.194 p.151

An ſponſus propria authoritate poſſit diſſolvere ſponſalia ex cauſa probabili? à n.196 ib.

An id ſit ſpoliare alterum ſponſum poſſidentem? n.197 ib.

An ad diſſolvendum in judicio ſponſalia, ſufficiat unus teſtis, vel fama impedimenti? ib.

An priuſquam contrahatur matrimonium, faveant jura potiùs libertati, quàm matrimonio? ib.

DISPUTATIO XVII.

An conſtitutio favorabilis, eo quòd latiſſimè interpretanda, limitet probabilitatem opinionis ſtrictæ? ***p.158***

CAP.I. Aliqua prænotantur; & præcipuè, an hæc quæſtio ſit flexa circà probabilitatem, an potiùs directa? ib.

CAP.II. Statuitur concluſio, & probatur authoritate DD. p.158

An cùm materia eſt evidenter favorabilis, probabilitas limitetur per legem de ampliatione favoris, & probabilitas vertatur in certitudinem? n.6 ib.

An in ea quæſtione, [Utrùm reus confugiens ad pedes Sacerdotis portantis per vias Eucharistiam gaudeat immunitate?] Opinio favorabilis certò deducenda ſit ad praxim? nu.7 ib.

An in materia odioſa, opinio ampliativa certò reiicienda ſit; & reſtrictiva certò amplectenda? à n.11. & 14 p.158

CAP.III.

CAP.III. Ratione probatur eadem concluſio. p.158
An conſtitutio favorabilis extendatur ad caſus ambiguos? à n.21
An inter caſus ambiguos ad hunc effectum adnumerentur opiniones probabiles? à n.23 p.159
An objectum opinionis probabilis, licèt non ſit actualiter dubium, ſit tamen dubitabile? n.25 ib.
An conſtitutio favorabilis non ſolùm ſit extendenda ad caſus dubios, ſed etiam ad caſus dubitabiles? n.26 ib.
CAP IV. Aliud argumentum pro eadem concluſione. p.160
An ſit bona hæc illatio, [In dubio certum eſt, quòd materia favorabilis eſt amplianda: ergo accedentibus rationibus probabilibus, certum eſt, quòd eſt amplianda,] à n. 32 ib.
An probabilitas quæſtionis directæ militet contra certitudinem quæſtionis reflexæ oppoſitæ? à n. 36 ib.
An probabilitas concluſionis directæ, quæ aſſerit, [Clericum in minoribus, ſubjectum tribunali laico, eſſe obnoxium gabellis;] militet contra certitudinem concluſionis reflexæ, quæ aſſerit, [In hoc caſu ſtandum eſſe pro favore Religionis?] n. 37 ib.
CAP.V. Tres aliæ probationes ejuſdem concluſionis. p.160
An cauſa matrimonii contracti ſit favorabilis? n. 40. *Et an id ſit certum?* n.eod. ib.
An in cauſa de valore matrimonii, ſententia ſingularis unius Doctoris, probabili ratione munita, præferenda ſit ſententiæ communi non evidenti? à n.41 p.161
Et quid inde inferatur pro noſtra ſententia? n. 42 ib.
An ex duabus ſententiis oppoſitis prolatis à duobus Judicibus probabiliter, præferenda ſit ea ſententia, quæ ſtat pro cauſa favorabili? num.46 ib.
Et quid inde inferatur pro noſtra ſententia? n.eod. ib.
An meritò damnatæ ſint plures opiniones Doctorum militantes contra immunitatem Eccleſiaſticam, quia militant contra certitudinem reflexam de favore Religionis ampliando? à n.48 ib.
CAP.VI. Aliquæ limitationes præcedentis doctrinæ, & nonnullæ illationes. p. 161
An doctrina tradita intelligenda ſit de materia evidenter favorabili, non autem probabiliter? nu.50 ibid.
An illa intelligenda ſit, quando regula de favore ampliando non limitatur per alia principia juris? n. 51 ibid.
An illa intelligenda ſit, quando conſuetudo non declaravit praxim conſtitutionis? nu. 52 ib.
An tradita doctrina intelligenda ſit, quando favor non procedit contra jus tertii? n. 53 ib.
An multæ opiniones Joannis Sancii circa immunitatem Eccleſiaſticam ex principio reflexo à nobis tradito maneant quoad praxim improbabiles, nu. 54 ib.
An in materia immunitatis Eccleſiaſticæ vix detur caſus, in quo ſit varietas opinionum practicè probabilium? n.56 ib.

DISPUTATIO XVIII.

An liceat exponere ſe periculo probabili peccandi? Ubi, multa de periculo proximo. p.162

CAP I. QVænam fuerit ſententia Caramuelis; & quonam pacto illam retractaverit. ib.
Quid interſit diſcriminis inter periculum probabile, & periculum proximum? n. 1 ibid.
CAP.II. Jaciuntur ſolida fundamenta veræ ſententiæ? ib.
An periculum ſit inclinatio ad futuritionem mali? n.8. ibid.
An melius explicetur, dicendo, eſſe motivum antecedens, unde colligitur, malum eſſe futurum? nu. eod. ib.
An periculum ſit triplex, certum, ſive proximum, probabile, & leve? num.9 ib.
An periculum peccandi ſit triplex, intrinſecum, extrinſecum, & mixtum? n.12 ib.
An quantitas periculi peccandi duntaxat naſcatur ex propria experientia? à n.13 p 162
An ulteriùs dividatur periculum peccandi in periculum formale, & periculum materiale? Et quid utrumque ſit? à n.17 p.163
An homo per actus ſuos proprios poſſit minuere magnitudinem periculi peccandi? n. 19 ib.
An periculum rectè dividatur in voluntarium, & neceſſarium? n. 20 ib.
An periculum neceſſarium ſit etiam duplex; aliud ex neceſſitate Theologica, nempè præcepto; & aliud ex neceſſitate phyſica, vel morali? n. eod. ib.
CAP.iij. Quàm ſit ſophiſticum primum argumentum, quod pro ſua ſententia affert ex Caramuele Leander à Murcia. p.163
An ſit bona conſequentia: [Periculum eſt probabile: ergo probabile eſt, non eſſe periculum,] n 22 ibid.
An ubi eſt periculum probabile mortis, probabile ſit, quod non adeſt periculum mortis? à n.23 ib.
An hæc duo rectè componantur, & quòd exiſtentia periculi ſit certa, & quòd illatio de futuritione damni ſit probabilis? à n.27 p.164
An periculum probabile peccandi ſit opinio probabilis (objectiva) futuritione peccati? n.29 p.164
An ſit prava hæc conſequentia: [Hæc opinio eſt probabilis; ergo probabile eſt, quòd non eſt opinio.] *Vel hæc.* [Datur motivum grave, & probabile pro hac ſententia: ergo probabile eſt, quòd non datur pro illa motivum grave,] n. 30 ib.
CAP IV. Alterum argumentum affirmantis ſententiæ eadem imbecillitate laborare. p.165
An quæſtio hæc, [Utrùm liceat exponere ſe periculo probabili peccandi;] ſit quæſtio directa, an reflexa? à n. 44 ib.
An hæc propoſitio, [Datur periculum probabile peccandi,] *ſit actus merè ſpeculativus; ideòque non practicè probabilis?* n.50 ib.
CAP.V. Authores allatos à Murcia pro affirmativa ſententia nihil illi ſuffragari. p.165
An qui dicunt, ad occaſionem proximam requiri, quòd periculum peccandi ſit certum, ſuffragentur opinioni Murciæ, quòd liceat exponere ſe periculo probabili peccandi? à n. 53 n.165
An idem ſit periculum peccandi, & occaſio peccandi? n. 56 p. 166
CAP.VI. Oſtenditur, nemini licere exponere ſe periculo probabili peccandi. p. 166
An exponat ſe periculo, qui ex neceſſitate ingreditur periculum? n. 57 ibid.
An liceat exponere vitam abſque neceſſitate periculo probabili mortis; vel honorem familiæ periculo probabili ignominiæ? à n.60 ib.
An periculum probabile mortis ſit certò magnum malum præſens? n. 62 ib.
An inde rectè arguatur ad periculum probabile peccandi? n.63. ib.
An periculum probabile amittendi viginti millia aureorum magni æſtimetur ab hominibus? n.65 p.166
An inde legitimè arguatur ad periculum probabile amittendi gratiam Dei? n. eod. ib.
An homo teneatur præcepto reddendi ſe ſecurum à peccato mortali, & ab amiſſione gratiæ Dei? à n.68 ibid.
An homo teneatur ad reddendum ſecuram vitam ab incurſione mortis, & honorem familiæ ab incurſione ignominiæ, &c. Et an inde arguatur ad ſecuritatem gratiæ? n.70 p.167
An ſit ſpeciale præceptum hoc reddendi ſe ſecurum à ruina ſpirituali? n.71 ibid.
CAP.VII. An licitum ſit exponere ſe periculo levi peccandi mortaliter? p.167
An periculum leve ſit fundamentum leviter ſuadens futuritionem jacturæ? à n 74 ibid.
An periculum leve abſolutè ſit periculum? à n. 77 ib.
An liceat exponere ſe levi periculo peccandi, ſi periculum leve ſit abſolutè periculum? à n 80 ib.
CAP VIII Quomodo vitare teneamur periculum formale, ſive probabile, ſive certum, & proximum labendi in mortale? p.168
An ſemper teneamur vitare periculum peccandi, fugiendo occaſionem externam? à n 88 ib.
An ubi paſſio, habitus vitioſus, & ſuggeſtio, fortiores ſunt, magis fugienda ſit occaſio externa? n 91 ib.
An in materia luxuriæ, pluſquam in multis aliis, fugienda ſit occaſio externa? n.92 ib.
An in materia vehementis cupiditatis divitiarum oporteat fugere occaſiones externas, n.93 ib.
An in materia magnæ iracundiæ oporteat fugere occaſiones externas? n 94 ib.
An ubi neque paſſio, neque habitus vitioſus, neque ſuggeſtio nimis urgent, non ſit neceſſe vitare occaſiones externas? n.95 ib.
An quoties homo advertit periculum formale peccandi, teneatur illud vitare intrinſecè, aut extrinſecè? n.96 ib.
An quando quis per actus proprios vitat periculum formale, ſit liber ab obligatione deſerendi occaſionem externam? n.97 ib.
An qui non vitat periculum formale intrinſecùs, teneatur vitare extrinſecùs? n.98 p.168
An qui non poteſt vitare occaſionem extrinſecam, teneatur vitare periculum formale modo intrinſeco? à n.99 ib.
An quando occaſio externa aſſociatur inclinatione vehementi interna, non ſufficiat conari ad vitandum intrinſecùs periculum formale? n.103 ib.
An in materia luxuriæ, avaritiæ magnæ, & vehementis iracundiæ, teneatur homo, cùm poteſt vitare occaſiones extrinſecùs, nec ſufficiat vitare intrinſecùs? n.104 ib.
An in cæteris non ſit neceſſe vitare extrinſecùs? n.105 p.169
CAP.IX. An valeat abſolvi concubinarius, antequam domo expellat fœminam, cùm poſſit? p.169
Vindicatur P. Suarius ab impoſtura Joannis Sancij, n.108 ib.
Vindicatur P. Thom. Sanch. ab impoſtura Joannis Sancii, Leandri à Murcia, & Leandri à SS. Sacram. à n.109 ib.
An hi tres Authores citent alios pro ſententia de concubinario abſolvendo ter, vel quater, aliena ab eorum mente? à n. 110 ib.
An non abſolvendus ſit, qui habet conſuetudinem jurandi, vel blaſphemandi, donec conſuetudinem extirpet? ib.
An ſit paritas inter conſuetudinem peccandi, & occaſionem externam? n eod. & cap.10.n.142 p.171
An nemo teneatur vitare occaſionem remotam peccandi, & quare? nu.116 p.169
An non ſit duntaxat occaſio proxima concubinario, dum habet fœminam intra domum propriam? n.117 ibid.
An peccet mortaliter concubinarius, dum habet intra domum occa- *ſionem*

Digitized by Google

ſionem externam, cum poteſt illam expellere? n. 118 ibid.
An ne ſemel quidem abſolvi valeat concubinarius, niſi fœminam expulerit, cùm poteſt expellere? Idque certum ſit à principiis intrinſecis? à n. 119 ib.
An per actus proprios poſſit concubinarius ita extenuare periculum formale, ut non teneatur expellere fœminam? à n. 124 p. 170
An peccet mortaliter concubinarius, dum retinet fœminam, cum propoſito expellendi, & cum periculo formali non expellendi? n. 131 ibid.
An agat quis imprudenter, dum exiſtens in proximo periculo mortis, non ſe ſubtrahit, cùm poteſt? Et an inde arguatur ad periculum proximum peccandi? n. 132 ibid.
An qui retinet occaſionem, cum poteſt expellere, poſſit habere verum propoſitum non peccandi? n. 135 ibid.
CAP. X. Solvuntur argumenta contra doctrinam capitis præcedentis. p. 171
An qui habet conſuetudinem pejerandi, teneatur vitare periculum formale per actus proprios? à nu. 141 ib.
An qui bis non reſtituit poſt confeſſionem, poſſit bis abſolvi ante realem reſtitutionem; & quod diſcrimen intercedat inter hunc, & caſum concubinarii? n. 144 ibid.
An retentio rei alienæ ſit occaſio proxima peccandi, adeòque ſit omnimoda paritas cum occaſione proxima concubinarii? à nu. 145 ibid.
An concubinarius poſſit elicere actum dilectionis Dei, & deteſtationis peccati, quo juſtificetur, antequam fœminam realiter expellat? à n. 147 ibid.
An præceptum expellendi fœminam obliget ſemper, & pro ſemper, tanquam præceptum negativum non retinendi? n. 52 ibid.
CAP. XI. An poſſit abſolvi concubinarius, quando neceſſitate urgente cogitur occaſioni adeſſe; & ad quid teneatur? p. 172
An concubinarius, qui non poteſt expellere fœminam, teneatur per actus internos extenuare periculum formale? à n. 154 ib.
An homo teneatur ſub mortali ad orationem, cùm ingruit gravis tentatio, & ſimiliter cùm non poteſt fugere occaſionem externam? nu. 155 ibid.
An debeat Confeſſarius monere pœnitentem, qui non poteſt fugere occaſionem, de modo vitandi periculum formale per actus internos? nu. 58 ib. & nu. 161 p. 172
An concubinarius teneatur vincere gravia incommoda ad expellendam fœminam, quando illa non pertingunt ad impoſſibilitatem moralem? nu. 159 p. 172
An teneatur vincere gravia incommoda, quando ea conſtituunt impoſſibilitatem? nu. 160 ibid.
An poſſit abſolvi pœnitens, qui non vult extenuare periculum formale intrinſecus? nu. 163 ibid.
An filius familias teneatur fugere domum paternam, in qua eſt occaſio proxima peccandi? nu 164 ibid.
An urgeat argumentum Lopezii à paritate domus incendio flagrantis, quam debet filius fugere? nu. 164 ibid.
An ſit caſus aliquis, in quo Concubinarius non teneatur famulam concubinam expellere? Et qualiter Confeſſarius non debet facilè credere circumſtantiis excuſantes? nu. 16 ibid.
An homines deſerere teneantur omnia munera, in quibus ſunt aliquæ occaſiones peccandi? Et an ſaltem teneantur vitare intrinſecùs periculum formale? n. 168 p. 173
Et quid, ſi munus afferat aliquam occaſionem proximam peccandi? n. 169 ibid.
An juvenes, qui ratione officiorum verſantur frequenter inter fœminas, teneantur deſerere officia, vel ſaltem extenuare periculum formale? nu. 70 ibid.
CAP. XII. Aſſertiones aliæ Joannis Sancii ad examen vocantur ib.
An cauſa recuperandi centum aureos mutuatos concubinæ, excuſetur concubinarius ab obligatione illam expellendi? num. 171. & à nu. 197 ibid.
An excuſetur concubinarius ab expellenda fœmina, eo quòd ipſa ſit ei nimis utilis ad curandum bona temporalia? nu. 172. & num. 196. p. 173
An excuſetur ab ea expellenda, eo quòd illa ſit nimis utilis ad obleſtamentum concubinarii, vulgò regalo? nu. 173. & à n. 198 p. 174
An illæ tres aſſertiones Joannis Sancii malè audiant apud Theologos? à nn. 174 p. 173
Quid de tertia ſentiant Thom. Hurtado, & Prado? n eod. ibid.
Quid de illis tribus aſſertionibus Sancii ſentiat P. Arriaga? num. 175 ibid.
An apud Dianā illæ tres aſſertiones ſint dubiæ probabilitatis; atque adeò ſit illis dubium practicum, per electionem partis tutioris vitandum? num. 176
An Bonacina, & Lugo perperam citentur à Leande. à SS. Sacram. pro illa aſſertione de occaſione non vitanda, propter centum aureos? à nu. 177 ibid.
An à leone non ſit fugiendum propter centum aureos, & an inde ſit evidens paritas ad fugam occaſionis peccandi? à nu. 179 ibid.
An ſi amiſſio centum aureorum conſtituat ob circumſtantias impoſſibilitatem moralem, excuſetur concubinarius à fuga occaſionis proximæ? ibid.
An licèt impoſſibilitas moralis excuſet à fuga occaſionis, non tamen excuſet à fuga periculi formalis? à nu. 185 p. 174
An licèt homo teneatur vincere impoſſibilitatem moralem ad fugam mortis; non tamen teneatur illam vincere ad fugam occaſionis proximæ peccandi, num. 187 ibid.
Et quid proveniat ex eo, quod manente occaſione poteſt fugere periculum formale? nu. 188 ibid.
An ad vitandum periculum formale habeat homo impoſſibilitatem moralem? nu. 199 ibid.
An concubinario, qui poteſt expellere fœminam, liceat non expellere, ſi per actus intrinſecos vitet periculum formale? nu. 191 ibid.
An ex ſuppoſitione, quòd nolit vitare intrinſecùs periculum formale, teneatur concubinarius vincere impoſſibilitatem moralem expellendi occaſionem proximam? à n. 193 ibid.
Quare Mercator non teneatur deſerere nundinas propter auditionem Miſſæ? Et teneatur illas deſerere propter vitandum periculum formale peccandi? n. 197 ibid.
An tertia aſſertio Joannis Sancii ſit damnata ab Alexandro VII. num. 199 ibid.
An ſi millies cum ingenti lacrymarum copia promiſiſſet pœnitens expulſionem fœminæ, & millies violaſſet promiſſum; accedens denuò cum eadem ingenti lacrymarum copia, ſit abſolvendus? à n. 199 ib.
CAP. XIII. Quid dicendum, quando impoſſibilitas expellendi occaſionem eſt Theologica, id eſt, proveniens à præcepto? p. 175
An aliquod præceptum obliget cum periculo formali labendi in peccatum mortale? n. 204 ibid.
An cum præceptum obligat ad aliquod opus, in quo eſt occaſio proxima peccandi, teneatur ad opus præceptum, ſimul & ad vitandum periculum formale? nu. 205 ibid.
An poſſit quis cum periculo ſubverſionis accedere ad convertendos infideles? n. 206 ibid.
An qui decurſu totius anni peccavit quater, aut quinquies cum fœmina, quam domi retinet, teneatur illam expellere, vel ſufficiat expellere intrinſecùs periculum formale? nu. 208 p. 175
An liceat ſubire periculum formale peccandi, propter admittendum Epiſcopatum, vel propter opitulandum extremè indigenti? à n. 209. ib.
CAP. XIV. Notantur, & inferuntur aliqua contra nonnullos Authores. p. 175
An ſit fallax ea regula, [Petrus ingreſſus eſt decies occaſionem, & quinquies peccavit, & quinquies non peccavit; ergo eſt æquè probabile, quòd Petrus denuò ingrediens peccabit, atque quòd non peccabit?] à nu. 219 p. 175
An qui remanet in occaſione, præter propoſitum non labendi, debeat habere credulitatem, quòd non peccabit? à nu. 2 p. 176
An liceat exponere ſe periculo dubio peccandi? à n. 229 ibid.
An ſi dubium oriatur ex rationibus probabilibus, quæ militent ex parte periculi, periculum ſit probabile, atque adeò ſit obligatio fugiendi illud? nu. 231 ibid.
An ſi ex parte periculi nulla ſint rationes probabiles, & tamen dubites de periculo, teneatis illud fugere? n. 232 ibid.
An Confeſſarius debeat abſolvere, & non monere concubinarium, in caſu ignorantiæ invincibilis? n. 233 ibid.

DISPUTATIO XIX.

An qui contrahit matrimonium cum impedimento probabili, aut cum impedimento certo, & diſpenſatione probabiliter invalida, poſſit vi ejus probabilitatis deſerere matrimonium. p. 175

CAP. I. Quæ ſit in hac quæſtione ſententia Caramuelis. ibid.
Quæſtio præſens procedit de matrimonio rato, & conſummato, n. 1 ibid.
CAP. II. Aliqua prænotantur. p. 177
Qui novit probabilitatem impedimenti, poteſt cedere jure probabilitatis, n. 13 ibid.
Poteſt quis ſe obligare ad non utendum probabilitate impedimenti, nu. 14 ib.
Et non ad utendum probabilitate nullitatis diſpenſationis, quod elucidatur exemplis, à n. 14 ib.
CAP. III. Deciditur quæſtio, & explicatur deciſio. p. 178
Qui contrahit ſciens probabilitatem impedimenti, ſe obligat ad ſtandum pro valore, n. 19 ib.
Et ad non utendum opinione oppoſita: per quæ oſtenditur falſitas opinionis Caramuelis, à n. 21 ibid.
CAP. IV. Inſtruitur prima probatio, detecta æquivocatione opinionis oppoſitæ. p. 178
Quæſtio directa differt à quæſtione reflexa; ideò non valet à deciſione unius ad deciſionem alterius, à nu. 25 ibid.
CAP. V. Secunda probatio ab ingenti abſurdo. p. 178
Proponitur caſus quæſtionis, à n. 32 ibid.
An opiniones de diverſis maritis ſint incomprobabiles? à num. 38. p. 179
CAP. VI. Probatio tertia ab ipſa eſſentia matrimonialis contractus. p. 179
An indiſſolubilitas ſit de eſſentia matrimonii, à n. 1 ibid.
An repugnet eſſentiæ matrimonii ut probabilitate diſſolubilitatis, à num. 42 p. 179
Conjuges ſe obligant, quantum poſſunt ad indiſſolubilitatem, à n. 47 ib.
CAP. VII. Probatio quarta ex regula de favore ampliando. p. 180
Favor ampliandus ad caſus dubios, à n. 56 ib.

Matri-

Matrimonium eſt favorabile, ideò opinio de ejus valore prævalet opinioni contrariæ, n. 58 ib.
An favor matrimonii ſit juris divini? à n. 66 ib.
CAP. VIII. Probatio quinta, ex certitudine diſſolutionis priorum nuptiarum, requiſita ut quis tranſeat ad ſecundas nuptias. p. 181
An requiratur certitudo de morte unius conjugis ad celebrandas ſecundas nuptias? à n. 77 ib.
An ad diſſolutionem matrimonii requiratur plena probatio impedimenti? à n. 80 ib.
CAP. IX. Probatio ſexta, eo quòd nemo deturbatur à poſſeſſione ob ſolas rationes probabiles verſantes circà proprietatem, p. 181
Jus probabile non valet contra jus certum, à n. 8: ib.
CAP. X. Dimittitur ſecunda quæſtio in partem affirmativam, & probatur. pag. 181
An contrahens matrimonium, ignorans probabilitatem nullitatis, & valoris ejus, ſe obliget ad non procedendum contra valorem matrimonii, à n. 85 ib.
Quomodo poſſit quis ſe obligare ad incognitum, à n. 89 p. 181
Uxor inſcia obligationis reddendi debitum ad illud ſe obligat, à n. 90 p. 182
CAP. XI. Occurritur duabus objectionibus. p. 182
Matrimonium ſub diverſa ratione poteſt eſſe certò validum, & probabiliter, à n. 96 ib.
An contrahens matrimonium cum intentione non ſe obligandi ad ejus indiſſolubilitatem invalidè contrahat, à n. 101 ib.
CAP. XII. Solvitur tertia objectio, & inſtantia difficilis. ib.
An habens probabilitatem de valore, & nullitate matrimonii poſſit petere debitum, à n. 103 n. 182
Quid agendum habenti rationes probabiles pro nullitate, nullas pro valore, à n. 108 p. 183
Et quid habenti rationes pro nullitate cum ſpe majoris notitiæ, à n. 111. & 113 ib.
Et quid ſine ſpe majoris notitiæ, à nu. 112. & 114 ib.
Quid agendum habenti aſſenſum de nullitate, non de valore, cum ſpe majoris notitiæ, à num. 115 ib.
Et quid ſine ſpe majoris notitiæ, à n. 117 ibid.
An contrahens matrimonium cum dubio vincibili nullitatis peccet mortaliter, à n. 119 ib.
Et an validè contrahat. ibid.
Contrahens matrimonium cum dubio invincibili de ejus nullitate non peccat, num. 121 p. 184
Quid, ſi contrahat cum ratione probabili nullitatis, & ſpe majoris notitiæ, à n. 122 ibid.
Contrahens matrimonium cum aſſenſu probabili nullitatis, & ſpe majoris notitiæ peccat in dubio vincibili, num. 123 ib.
Et quid, ſi nullam ſpem habeat majoris notitiæ, à n. 124 ib.
Matrimonium licitè, & validè contrahitur cum aſſenſu probabili nullitatis, abſque ſpe majoris notitiæ, à n. 125 ib.
CAP. XIII. Occurritur quartæ, & quintæ opinioni. p. 184
Sententia lata in cauſa matrimonii non tranſit in rem judicatam. à n. 130 ib.
Qualiter ſit favor diſſolvere matrimonium irritum, à n. 134 ib.
An matrimonium poſſit eſſe probabiliter nullum ex defectu conſenſus, à nu 239 p. 185
An conſenſus extortus ex metu levi ſit ſufficiens ad matrimonium, à n. 141 p. 185
Conſentiens ex metu levi non poteſt recedere à matrimonio conſummato, à n. 142 ib.
An ſit iniquus judex, qui declarat matrimonium nullum ex metu levi initum, à n. 143 ib.
CAP. XIV. Satisfit ultimæ objectioni. p. 185
An aliqua matrimonia ſint odioſa, à n. 149 ib.
An ſit ſtandum pro valore matrimonii independenter à jure humano, à n. 148 ib.
An matrimonia ex metu levi inita poſſint eſſe non favorabilia, à num. 152 pag. 185
CAP. XV. An vi probabilitatis poſſit quis reſilire à matrimonio rato, in quo intervenit impedimentum probabiliter dirimens, vel diſpenſatio probabiliter nulla. pag. 185
An matrimonium ratum poſſit mutuo conſenſu diſſolvi, à n. 155. ibid.
An matrimonium ratum ſit indiſſolubile jure humano, à num 156. pag 186
An in matrimonio rato poſſit diſpenſare Summus Pontifex, à num. 157 ib.
An matrimonium ratum diſſolvatur profeſſione ſolemni, à nu. 158. ibid
Matrimonium ratum nequit diſſolvi vi impedimenti probabilis, à num. 163 ib.
Quid ſit reflexio ſupra reflexionem, num. 170 ib.
An vi probabilitatis impedimenti poſſit diſſolvi matrimonium ratum, à n. 171 ib.
An diſpenſatio reflectat ſupra obligationem reflexam, à num. 173. pag. 186

TRACTATUS II.

De juſtitia, & jure. p. 187
Procemium. ibid.

DISPUTATIO XX.

An graviter indigenti liceat ſuæ neceſſitati opitulari ex bonis divitis? Ubi, qualiter iſte teneatur ſuccurrere graviter indigenti? p. 187
CAP. I. Exponitur quæſtio, & mens Caramuelis in priori parte quæſtionis ibid.
Diſtinguendane ſint neceſſaria ad naturam, & neceſſaria ad ſtatum? ſicut & ſuperflua naturæ, & ſuperflua ſtatui? n. 2 ib.
An neceſſitas ſit triplex, extrema, gravis, & communis? n 3 ib.
An ſit in extrema neceſſitate, cui gravisſimum eſſet dedecus mendicare, vel arti mechanicæ vacare? n. eod ib.
An ſit extrema illius, cui imminet mors in una hyeme, vel longiori tempore? n. eod. ib.
An ſit extrema ejus, cui ob inopiam eſt periculum labendi in mortale? Et quid quando pater vult proſtituere filiam ob magnam inopiam? nu. eod. ib.
An ſit extrema ejus, qui vult ſe occidere ex conſideratione ſuæ miſeriæ? n. eod. p. 186
An ſit extrema neceſſitas captivitas catholici apud Turcas? n. 4. ib.
Quid ſit gravis neceſſitas? n. 5 ib.
An illa, quæ affert incommoda, quæ vitam reddunt miſeram, & nimis moleſtam? à n. eod. ib.
An ſit in gravi neceſſitate fœmina, quæ retentis jocalibus aureis, in ſolo pane victitat? n. 6 p. 188
Quid ſit neceſſitas communis? Et an illi, qui oſtiatim mendicant, patiantur neceſſitatem communem? n 7 ib.
Quis veniat nomine divitis? An ille, qui habet ſuperflua ſtatui num 8 ib.
An ſit certum, teneri divitem opitulari extremè laboranti, ſaltem ex ſuperfluis ſtatus? n. 9 ib.
An dives teneatur ſuccurrere extremè laboranti ex neceſſariis ad ſtatum? à n. 10 ibid.
Et an ſit improbabilis ſententia negativa? à n. eod. ib.
An ſi hoſtis velit occidere Petrum, ni decem millibus aureorum vita ejus redimatur; teneatur dives ita redimere? n. 11 ib.
An diſtinguendum ſit inter neceſſaria ſimpliciter ad ſtatum, & neceſſaria ad melius eſſe, ut ex his ſolis teneatur dives ſuccurrere extremè indigenti, n. 12 ib.
An ex neceſſariis naturæ tenearis ſuccurrere extremè indigenti, cum modico detrimento tuo? n. 13 ib.
An in neceſſitate extrema, in qua proximus periclitatur de ſalute æterna, tenearis exponere omnes fortunas? n. 14 ib.
CAP. II. An gravem neceſſitatem patienti teneatur dives ſuccurrere ſub reatu culpæ gravis? ibid.
Art. j. Refertur aliorum ſententia. ibid.
Art. ij. Aſſeritur tanquam affirmativa ſententia. p. 189
An certam affirment PP. Suarez, Granado, Petrus Hurtado, Vaſquez, & Mag. Banez? à n. 22 ib.
An ea certitudo affirmanda ſit in neceſſitate pertinente ad alimenta communia vitæ, non in ea, quæ verſatur circa dignitatem, honorem, & ſtatum? n. 21 ib.
An ſententia affirmativa clarè conſtet ex Evangelio? à n 28 ib.
An clarè conſtet, hanc eſſe ſententiam SS. Patrum? à n. 34 ib.
Art. iij. Argumentis à ratione fulcitur eadem veritas. p. 190
An bona fortunæ ex inſtitutione divina ſint deſtinata ad communes hominum neceſſitates ſublevandas? à n. 43 ib.
An rerum diviſio jure gentium introducta potuerit conſiſtere illi inſtitutioni divinæ? à n. eod. ib.
An in multis caſibus detur ſpeciale dominium proprietatis, independenter ab ea rerum diviſione, quam ius gentium induxit? nu. 44 ib.
An id ſpeciale dominium, repertum in iis caſibus, præjudicet inſtitutioni divinæ ſuprà memoratæ? n. 45 ib.
An ea inſtitutio divina bonorum fortunæ tradatur à S. Thoma? num. 46 ib.
An illa etiam tradatur à Sanctis Patribus? à n. 47 ib.
An concluſio convincatur ex eo, quòd tenearis diligere proximum opere, & veritate? à n 51 p. 190
Art. iv. Aliquot corollaria eliciuntur ex dictis. p. 198
An ineptè aliqui enumerent inter neceſſaria ad ſtatum ea, quæ quis reſervat ad altiorem ſtatum habendum? n. 54 ibid.
An qui ſic diſcurrunt, incompoſſibilia doceant? n. eod. ib.
An ex Evangelio convincatur, divitem teneri ad ſubveniendum in gravi egeſtate, ex iis, quæ neceſſaria ſunt ad altiorem ſtatum? à n. 57. ib.
An dives non teneatur opitulari extremè indigenti ex neceſſariis ad ſtatum, ſi hæc intelligantur, quæ neceſſaria ad altiorem ſtatum futurum? à n. 61 ib.
Et an in hoc incompoſſibiles opiniones componant aliqui? à num. eod. ibid.
An

An etiam opiniones probabiles ſunt incompoſſibiles, una doceatur ſub conditione, quòd altera non doceatur? n.64 p.191
An ſit confuſio ex varietate opinionum in explicando, quæ ſunt neceſſaria, & quæ ſuperflua ad ſtatum? n.65 p.192
An meliùs explicetur dicendo, teneri ſuccurrere ſine magno detrimento ſtatus præſentis, & ſine maximo futuri? n.eod. ib.
An ſi ſumptus notabiles ludò dicantur pertinere ad decentiam ſtatus, improbabile ſit, ſe non teneri ſuccurrere ex neceſſariis ad eam ſtatus decentiam? n. 67 ib.
Qualis ſit obligatio ſuccurrendi proximo in neceſſitate pertinente ad honorem, famam, aut ſtatum? à n.68 ib.
Art.v. Solvuntur argumenta propoſita articulo primo. p.192
An S.Thomas afferens duplex caput obligationis ſuccurrendi in divite, utrunq; afferat copulatim, an diſjunctim? n.70 ib.
An neceſſitas gravis ſit neceſſitas ſecundùm quid? n.71 ib.
An ſophiſticum ſit argumentum, quod deſumitur ex eo, quòd nemo tenetur magis ſuccurrere proximo, quàm ſibi? n.72 ib.
Quomodo ex bonis, quorum habemus dominium, teneatur quis magis ſuccurrere proximo, quàm ſibi? n.73 ib.
Quomodo graves proximorum neceſſitates non impediant aſcenſum divitis ad altiorem ſtatum? n.74 ib.
Quomodo dotationes piorum operum impediant, aut non impediant opitulationem graviter egentium? n.75 ib.
CAP.III. An divites teneantur ex juſtitia opitulari pauperi in extrema, aut gravi ejus neceſſitate? p.193
Art.j. Tres ſententiæ referuntur. ib.
Art.ij. Præfertur ſecunda ſententia. p.193
An Deus conceſſerit hominibus dominium rerum ſub onere levandi aliorum neceſſitates, & per contractum innominatum, Do, ut des? à num.88 ib.
An inde inferatur in divite obligatio juſtitiæ? à n. eod. ib.
An hæc ſit doctrina communis SS. Patrum? à n.89 p.193
An SS. Patres loquantur per hyperbolem? à n. eod. ib.
An loquatur per hyperbolem circa aliquam concluſionem, qui ponit antecedens, unde ea concluſio legitimè infertur? à n. eod. ib.
An Sancti Patres ita procedant circa hanc concluſionem? à n. 90. ibid.
An qui extremè laboranti negat alimenta, ſit cauſa moralis mortis ejus? nu.96 p.193
Art.iij. Satisfit argumentis primæ ſententiæ. p.194
An alimenta ſint debita pauperi extremè, vel graviter egenti, duplici titulo, juſtitiæ, & charitatis? n.97 ib.
An eadem pecunia poſſit eſſe debita eodem duplici titulo? n.eod ib.
An ex duobus argumentis allatis pro noſtra concluſione, unum importet titulum juſtitiæ, & alterum importet titulum charitatis? n.98. ibid.
An licet dives teneatur ex juſtitia ad opitulandum, tranſacta neceſſitate, ad nullam reſtitutionem teneatur? n.100 ibid.
An ſaltem teneatur dives ad damna præviſa ſubſequuta ex denegatione alimentorum? n.101 ib.
An in extrema, vel gravi neceſſitate, bona divitis maneant communia formaliter, an virtualiter, & quomodo? n.103 ib.
An egenus in bonis divitis habeat jus in re, vel jus ad rem? à n.105. ibid.
CAP IV. An graviter indigens poſſit propria authoritate bona divitis, quibus egeat, ſibi uſurpare? p.195
Art.j. Argumenta Caramuelis pro parte negante diſſolvuntur. ib.
Quare fures non excuſentur à reatu patibuli, prætextu neceſſitatis gravis? à nu.116 p.195
Decem requiſita, ne peccet egenus ſubripiendo à divite, quæ ſibi ſunt neceſſaria? à n.117 p.195
Et an in foro externo probandum eſſet, ea concurriſſe, ut ita abſolveretur à reatu furti? à n eod. ib.
An Sacerdos pauper, qui ex ſolo Miſſarum ſtipendio vivit, non ſit eo ipſo in gravi neceſſitate, & quare? nu.119 ib.
Qui debet ducentos aureos, & propter eos à creditore duriſſimo eſt valdè opprimendus; difficillimum eſt, quòd poſſint concurrere circumſtantiæ, in quibus dives teneatur illos donare? n.121 ib.
Et quæ ſint illæ circumſtantiæ? n eod. ib.
An Caramuel circa hanc quæſtionem impugnet opinionem Dianæ tanquam improbabilem, aut tanquam minùs probabilem? Et qualiter utrovis modo legitimè impugnetur Caramuelis ſententia? à n.123 ib.
Art.ij. Exponitur vera ſententia, qualiter in gravi neceſſitate poſſis à divite neceſſaria ſubripere? p.195
An graviter indigenti liceat ſubripere à divite, quoties dives tenetur opitulari? à n.127 p.195
An cum dives tenetur ſuccurrere egeno, dives ſit rationabiliter invitus de ſubreptione egeni? n. eod. ib.
An ut pauperi liceat ſubripere ſibi à divite neceſſaria, pauper debeat eſſe moraliter certus de obligatione divitis? à n.130 p.196
An hæc certitudo debeat conſtitui ex motivis, quæ æquivaleant plenæ probationi? num eod. ib.
An ſi pauper habeat dumtaxat probabilitatem de obligatione divitis ad opitulandum, non poſſit ſubripere, & quare? n.133 ibid.
An cum majori latitudine ſtandum ſit pro jure egeni, quando neceſſitas eſt extrema, aut ferè extrema? num.134 ib.
An jus egeni ad ſubripiendum ſibi alimenta, ſit ſemper dumtaxat probabile, an potiùs ſit aliquando certum? à num.136 ib.
An rarò concurrant circumſtantiæ, in quibus poſſit egenus ſubripere à divite immodicam quantitatem? nu. 137 ib.
An frequenter concurrant circumſtantiæ, in quibus poſſint egeni ſubripere quantitates modicas ſibi graviter neceſſarias? à num.138. ibid.

DISPUTATIO XXI.

An ſit valida donatio omnium bonorum facta Eccleſiæ? Ubi, an liceat patri magnam partem bonorum donare Eccleſiæ, aut pauperibus in præjudicium legitimæ filiorum? p.196
CAP.I. Deciditur prior pars quæſtionis. ib.
Sententia Caramuelis proponitur. ib.
Art.ij. Traditur vera ſententia, & doctrina Caramuelis impugnatur. p.197
An donatio omnium bonorum facta Eccleſiæ, aut cauſæ piæ, ſit valida, & licita? à n.5 ibid.
An implicet dari cauſam rationabilem, ob quam leges poſſint interdicere, ne impleatur conſilium Chriſti formaliter ut tale? num. 9. ibid.
An quoties quis lege naturali impeditur, ne donet bona ſua Eccleſiæ, tunc non ſit conſilium Chriſti ea donare? n.10 ib.
An lege naturali poſſit quis arceri à donatione Eccleſiæ facienda? num. 11 ib.
An quoties perfectius eſt, omittere actionem, non ſit conſilium Chriſti eam executioni mandare? n 12 ib.
An quoties donatio lege naturali impeditur, vel perfectius eſt illam omittere, detur cauſa rationabilis ad illam donationem interdicendam? n.13 ib.
An ſi antecedenter habet quis jus ad illa bona, illicitum ſit donare illa Eccleſiæ? à n.13 p.197
An dum jus civile interdicit donationem omnium bonorum, interdicat illam ut injuſtam, an potiùs ut prodigam? n.16 ib.
An quoties cauſa, ut vocas rationabilis, non eſt cauſa pia, ſed profana, militet contra illam conſilium Chriſti? à n. 17 p.197
An leges non poſſint interdicere, ob cauſam rationabilem, donationem omnium bonorum faciendam Eccleſiæ, eo quod cauſa rationabilis nequeat eſſe cauſa pia, nec profana? n. 21 p.197
Art.iij. Exempla à Caramuele allata nihil prodeſſe adverſæ doctrinæ. p.198
An lex Belgica interdicens, etiam profeſſuro, ne donet omnia bona ſua monaſterio, ſit valida? n.29 ib.
An caſtitas ſit conſilium Chriſti, reſpectu ejus, qui promiſit matrimonium? n. 30 ib.
An Chriſtus conſuluerit donationem omnium bonorum ei, qui ex contractu debet Petro partem bonorum? n.31 ib.
An caſtitas ſit conſilium Chriſti reſpectu ejus, qui ex delicto contraxit obligationem contrahendi matrimonium? n.32 ib.
An donatio omnium bonorum non ſit conſilium Chriſti reſpectu ejus, qui ex delicto contraxit reatum amittendi bona ſua? num.33. ibid
An ſit diſparitas evidens inter duo conſilia Chriſti, de correctione ſecreta & de donatione omnium bonorum? à n.36 ib.
An Chriſtus conſulat correctionem ſecretam, ne violetur jus ſecreti, non autem conſulat donationem omnium bonorum, ut retineatur jus donandi? à n.37 ib.
An conſilium Chriſti de correctione ſecreta exponatur per hanc propoſitionem; Corrige ſecretò fratrem, niſi ipſe ceſſerit jure ſecreti? *Et an inde ſumatur diſparitas reſpectu donationis omnium bonorum?* n.40 p.198
An qui acceptas legem de non donando omnia bona Eccleſiæ, licèt cedas jure tuo, non tamen poſſis cedere jure Eccleſiæ? n 45 p. 199
Art.iv. Duo corollaria ex dictis. p.199
An licèt à principiis directis ſit probabilis opinio, quæ ait, non poſſe omnia bona donari Eccleſiæ, fiat improbabilis ex principio reflexo de favore Religionis ampliandæ? n.49 ib.
An oppoſita doctrina ſit adverſa immunitati Eccleſiaſticæ? à n.50. ibid. & ſeq.
CAP.II. Pro ſecunda parte diſputationis refertur ſententia negans. ibid.
CAP.III. Præmittitur, patrem non poſſe inſumere in cauſas pias præjudicium alimentorum, quæ filiis debet. p.200
An, & quomodo nomine alimentorum intelligantur, quæ ſunt neceſſaria ad vitam, & ad ſtatum? à n.70 p.200
An pater poſſit inſumere in cauſas pias in præjudicium modicum alimentorum, quæ filiis debet? n.71 ibid.
Quomodo intelligatur, quòd pater debet filiis alimenta pro domeſticis eorum? n.72 ibid.
Quomodo intelligantur deberi pro domeſticis filiorum præſentibus, & futuris? n.73 ibid.
Quodnam ſit diſcrimen inter alimenta, & legitimam? num. 74. ibid.
An quæſtio non habeat locum, dum ſubſtantia patris eſt mediocris

ſed

Digitized by Google

ſed dum eſt exorbitans? num.76 p.200

CAP.IV. Propugnatur pars affirmativa quæſtionis. p.200

An pater poſſit magnas quantitates inſumere in opera pia in præjudicium legitimæ filiorum, quæ hæc dicit exceſſum ſupra alimenta? à num.77 ib.

Qui Authores patrocinentur parti affirmativæ? à n.eod. ib.

An argumentum negativum valeat in hac materia, ut pars affirmativa cenſeatur communis Theologorum? n.79 ib.

CAP.V. Probatur concluſio authoritate Sanctorum Patrum, p.201

Art.j. Doctrina Divi Auguſtini. ib.

An ſecundùm Auguſtinum, portio unius filii, ſi hic moritur, non debeat accreſcere fratribus, ſed Christo? à n.80 ib.

An ſecundùm eundem, habens filios, debeat reputare Chriſtum, tanquam alterum filium, ut ſua portio hæreditatis ei in pauperibus tribuatur? à n.84 ibid.

An ex mente ejuſdem S. Doctoris oporteat patres donare medietatem bonorum Chriſto? à n.88 ib.

An S. Auguſtinus doceat, vitio verti parentibus, quòd multas divitias relinquant filiis, unde hi luxuriæ, & vanitati inſerviant? à num.89 ibid.

An idem vitio vertat parentibus, quòd theſaurizant filiis, & non Chriſto? n.93 p.201

An S. Auguſtinus ſuadeat parentibus, ut uberes eleemoſynas erogent, nec propterea putent, defutura filiis alimenta? n.94 ibid.

An idem S. Doctor aſſerat, filiis relinquenda dumtaxat, quæ ſufficiant ad alendam vitam? n.95 p.202

Art.ij. Divi Hieronymi ſententia. p.202

An ex mente D. Hieronymi pater debeat cum filiis ſuis æqualiter cohæredem facere animam ſuam, ſive Chriſtum? nu.96 ibid.

An ſecundùm eundem, patrimonium duplicis filiæ defunctæ non debuerit accreſcere alteri filiæ ſuperſtiti? num.97 ib.

An ex mente ejuſdem (vel S. Bedæ) ſint reprehenſione digni parentes, qui multas divitias congregant filiis, nec partiuntur pauperibus? nu.98 ibid.

An S. Hieronymus laudet Julianum, quòd ingentes fecerit eleemoſynas; cùm tamen Juliano unus ſupreſſet filius? n.99 ibid.

An idem habenti filios, largas conſulat eleemoſynas, n.100 ibid.

An ex ejuſdem mente pauperes filiis ſint præferendi, nempe exceptis alimentis neceſſariis? n.101 ibid.

Art.iij. Suffragium Sancti Cypriani pro eadem ſententia. p.202

An ex mente D. Cypriani quò plures filios habet pater, eò uberiores eleemoſynas erogare debeat, pro redimendis peccatis ſingulorum? à nu.102 ib.

An juxta eundem, inter ſumptus neceſſarios computari debeant à Patre eleemoſynæ pro ſalute filiorum impendendæ? à n.103 ibid.

An ſecundùm eundem, pater plus diligat filium, qui pro eo eleemoſynas erogat, quàm qui ei multas divitias congregat? n.105 ib.

An ex mente ipſius, pater uberiora, & tutiora alimenta relinquat filiis, ſi uberes pro eis erogat eleemoſynas, quàm ſi multas divitias eis relinquat? nu.106 ibid.

An ex mente ejuſdem parentes duplici peccato ſe obſtringant, dum relinquunt filiis multas divitias, & quo? nu.107 p.202

An juxta eundem, pater debeat filiis præferre Chriſtum, ſcilicet in pauperibus? nu.108 ibid.

Art.iv. Suffragantur eidem ſententiæ Chryſoſtomus, & Baſilius. p.203

An ex mente D. Chryſoſtomi, pater debeat multa donare Deo, ut Deus conſervet alimenta filiorum, ne egeant? à nu.109 ibid.

An ex ſententia ejuſdem, pater non debeat relinquere filiis multas divitias, ne eis maneat multa occaſio peccandi? nu.111 ibid.

An juxta eundem, pater debeat Chriſtum relinquere filiorum cohæredem ubere hæreditate? nu. 112 ibid.

An ex ſententia S. Baſilii, peccent parentes, qui magnas divitias filiis relinquunt, tanquam occaſionem plurimam peccandi? num.113. ibid.

An ex mente ejuſdem, patri major inſit obligatio conſulendi animæ ſuæ per eleemoſynas, quàm commodis filiorum? nu.eod. ibid.

Art.v. Ad argumentum ex authoritate Sanctorum Patrum reſponſio confutata. p.203

An tempore Sanctorum Patrum quota legitima non fuerit humanis legibus determinata? à n.116 ibid.

An eo tempore viguerint leges imperii Romani, quæ legitimam filiorum determinabant? n.eod. ibid.

Quare Sancti Patres earum legum civilium non meminerunt? Nunquid, quia non ex illis, ſed ex Evangelio hæc quæſtio decidenda? à nu.117 ibid.

An Sancti Patres in hac quæſtione ad ſolum Evangelium recurrant? à nu.118 ibid.

An Sancti Patres non potuerint recurrere ad leges civiles in hac quæſtione, eo quod cenſuerint eſſe peccatum, relinquere filiis divitias multas? nu.124 p.203

An ita locuti fuerint Sancti Patres favore pauperum, quia de medietate bonorum poterant parentes liberè diſponere juxta leges civiles? à n.125 p.204

Redarguitur manifeſtè ea reſponſio, nu.126 ibid.

CAP.VI. Duo argumenta pro concluſione ex Evangelio deſumuntur. p.204

An parentes teneantur largas erogare eleemoſynas ex ſuperfluis naturæ, & ſtatus, ſaltem in extremis, & gravibus neceſſitatibus? nu.127 ibid.

Et an inde inferatur, quòd poſſint pios ſumptus facere in magna quantitate in præjudicium legitimæ filiorum? à n.eod. ib.

An excuſentur parentes ab opitulatione gravium neceſſitatum, ex eo quòd filii habeant jus in bona parentum, & ideò ſint parentibus quaſi aliena? à num.129 ibid.

Et multis impugnatur ea excuſatio, à n.130 ibid.

An leges humanæ non potuerint dare id jus filiis contra præceptum Evangelicum? à n.eod. ib.

An ſecundùm Auguſtinum, per eam excuſationem fiat fraus præcepto Evangelico? à n.133 ibid.

An in gravi neceſſitate pauperis poſſit quis opitulari ex ſuperfluis alienis? n.136. *Et an inde refellatur apertè relata excuſatio?* num. eod. ibid.

An ex conſilio Evangelico expediat, patrem impendere in eleemoſynam quidquid ſupereſt? à n.137 p.204

An qui ex delicto mulctatur à judice, poſſit ex mulcta erogare eleemoſynam? à num.140 ibid.

Et quæ ſit diſparitas inter mulctam, & legitimam, ut ex hac poſſit, & ex illa non poſſit erogari eleemoſyna? n.141 ib.

An Reſpublica poſſit exigere gabellas, etiam ex illis ſuperfluis, quæ aliàs eroganda eſſent pauperibus? à n.143 p.205

Et quæ diſparitas ſit inter gabellas, & legitimam filiorum, ut ex hac poſſit & ex illis non poſſit impendi in eleemoſynam? nu.eod. ib.

An leges civiles non potuerint conferre filiis jus legitimæ contra conſilium Evangelicum? à n.145 ibid.

CAP.VII. Tertium argumentum ex eo, quòd per prædictas eleemoſynas non minuitur legitima filiorum. p.205

An ſumptus eleemoſynarum non pertineant ad legitimam filiorum & hæc illos excludat? n.147 ib.

An copioſa eleemoſyna ex ſuperfluis naturæ, & ſtatus pertineant ad prudentem adminiſtrationem ſubſtantiæ paternæ? à n.148 ib.

An ad legitimam filiorum non pertineant, niſi quæ remanent poſt prudentem adminiſtrationem ſubſtantiæ? à nu. eod. ibid.

An ad prudentem adminiſtrationem patris ſpectet ædificia ſuperba extruere, &c. non autem copioſas eleemoſynas erogare? nu. 150. ibid.

An non ſit dignus pœna æterna pater, qui viginti millia aureorum impendit in honore acquirendo; & ſit dignus pœna æterna, qui totidem impendit in alendis pauperibus? nu.151 ibid.

An ſit prudens adminiſtratio illa, quæ à Sanctis Patribus ſummis laudibus extollitur? nu.152 ibid.

Et an ideò ſumptus eleemoſynarum pertineant ad prudentem adminiſtrationem rei familiaris? n.eod ibid.

An ea bonorum adminiſtratio, quæ theſaurizatur filiis, reprehendatur à Sanctis Patribus; ideòq; ea non ſit prudens & recta? n.153. ib.

An ſumptus, quos pater impendit pro ſua & filiorum ſalute æterna, ſicut illi, quos impendit pro ſua, & ſuorum valetudine, inter ſumptus neceſſarios adminiſtrationis computandi ſint? n.154 ib.

An ſumptus, qui fiunt pro aſſecurandis alimentis filiorum, inter ſumptus neceſſarios computentur? Et an inde fiat, quòd copioſa eleemoſyna ex ſuperfluis inter ſumptus neceſſarios computanda ſint numero 155 p.205

Quomodo hæc duo componantur, & quòd pater multa poſſit inſumere in eleemoſynas in præjudicium legitimæ filiorum, & quod eleemoſyna ſint omninò extra legitimam filiis debitam? à nu.156 p.205

CAP.VIII. Quartum argumentum, ex eo quòd jus civile nihil poſſit præcipere in præjudicium cauſæ piæ. p.206

An ſit communis Doctorum ſententia, quòd jus civile nihil poteſt præcipere in præjudicium cauſæ piæ? à nu.162 ib.

An teſtamentum ſolo nutu factum, jure civili ſit invalidum; & ſi ſit ad pias cauſas, valeat, eo quòd jus civile contra hoc poſterius non poſſit diſponere? nu.163 ibid.

An inſtitutio hæredis, alterius voluntati commiſſa, jure civili ſit invalida; & valeat, ſi ſit hæres cauſa pia? à nu.164 ib.

An jure canonico valeat inſtitutio hæredis, alterius voluntati commiſſa? à num.165 ibid.

Et an id obliget in teſtamento merè profano? eod.n. ibid.

An jure civili invalidum ſit teſtamentum, quod non habuerit majorem numerum teſtium; & ſi ſit ad cauſas pias, ſufficiant duo teſtes? nu 167. *Et an idem ſit de aliis ſolemnitatibus jure civili requiſitis?* n.eod. ibid.

An jure civili teſtamentum ſine inſtitutione hæredis ſit invalidum, valeat tamen ſi ſit ad cauſas pias, quia contra has jus civile non diſponit? nu.168 ib.

An jure civili nemo decedat ex parte teſtatus, & ex parte inteſtatus, & ab hoc excipiatur cauſa pia? n.169 ibid.

An jure civili non valeat teſtamentum, in quo quid relinquitur filio alio titulo, quàm hæreditatis, & tamen valeat, ſi hæres inſtituatur cauſa pia? n. 170 ibid.

An jure civili invalida ſit donatio omnium bonorum, & tamen valeat pro cauſa pia? n. 171 ibid.

An jure civili abſque traditione non acquiratur dominium ex contractu, ab hoc tamen excipiatur cauſa pia? n.172 ib.

An jure civili donatio inter virum, & uxorem ſit invalida, valeat tamen ſi ſit ad cauſas pias? n.173. *Et idem ſit de donatione Patris reſpectu filii?* eod.nu. ib.

Digitized by Google

An jure civili hæreditas non poſſit dari ſoli paſſe, poſſit tamen ad cauſas pias? n.173 ibid.
An in piis cauſis non habeatur ratio juris civilis? à n.175 ib.
An ubi agitur de ſalute animæ non attendantur apices juris? nu. 176 ib.
An ſit extra ſphæram Principis laici diſponere de cauſis piis, & de iis, quæ ſpectant ad ſalutem animæ? n. 177 p.207
An leges similes facientes mentionem de rebus, aut perſonis Eccleſiaſticis, nullam habeant vim obligandi? n.177 ib.
An idem ſit, ſi verbis generalibus præjudicent Eccleſiæ? à n. 180. ibid.
An cauſa pia, & Eccleſia in jure æquiparentur, & iiſdem privilegiis fruantur? n.183 ib.
CAP.IX Tria alia argumenta pro eadem ſententia. ib.
An Deus inſtituerit hæc exteriora bona ad ſublevandas hominum miſerias, idcòque leges humanæ non poſſunt præjudicare ei inſtitutioni? à n.185 ib.
An inde inferatur, nullas leges humanas potuiſſe taxare legitimam filiorum in præjudicium pauperum? à n. eod. ibid.
An filius non habeat jus, ut erogentur bona communia ei, cui ſunt communia? n. 186 ib.
An filius non ſit rationabiliter invitus circa donationem ejus eleemoſynæ, ad quam ipſe teneretur, ſi poſſideret eam rem familiarem? nu.187 ibid.
An gravi egeſtate preſſus habeat jus juſtitiæ ut ſibi donentur à patrefamilias, quæ redundant in legitima filii, quantum neceſſitas exigit? n.188 ib.
An liceat patri facere donationes remuneratorias in præjudicium legitimæ filiorum, à n. 191. & cap. 10. n.221 p.208
An ſumptus eleemoſynarum computandi ſint inter donationes remuneratorias, quia debiti Deo ex gratitudine? n. eod. ib.
An parenti liceat inire contractus oneroſos in præjudicium legitimæ filiorum? n. 193 ib.
An eleemoſyna, ſicut eſt quodlibet opus pium, ſit verè contractus oneroſus cum Deo initus? n.194 ib.
An ſit incredibile, peccare parentes, dum magnas quantitates inſumunt alendis pauperibus, & non peccare, dum eaſdem inſumunt in extruendo ſepulchro ſuperbo, in emendo honorem, & in ludo? à n. 195 ibid.
An ſæpè parentes irrogent injuriam legitimæ filiorum per contractus oneroſos? n.198 ib.
An illicitum ſit parenti celebrare contractus oneroſos in præjudicium alimentorum, quæ debentur filiis? n.199 ib.
Quomodo intelligenda ſit aſſertio univerſalis Juriſperitorum, quòd liceat parenti minuere legitimam filiorum per contractus oneroſos? n. 200 ib.
CAP.X. Satisfit argumentis capite ſecundo propoſitis. p.208
An nemo poſſit, exhæredato filio, hæredem facere Eccleſiam? Et quomodo intelligendum ſit id dictum Auguſtini? à n.201 ib.
An Auguſtinus conſulat parentibus, non quidem exhæredare filios, ut hæres ſit Eccleſia, ſed dividere hæreditatem inter filios, & Eccleſiam? à n.203 ib.
An exhæredatio filii includat defraudationem alimentorum, quæ filio debentur jure naturæ? n.206 ib.
An leges civiles non poſſint præſcribere, ne id, quòd ſupereſt, detur in eleemoſynam? n.207 ib.
An id, quod redundat in legitima filii, non poſſit pater donare extraneo diviti? à n.208 ib.
An quia nimiæ divitiæ, juxta Sanctos Patres, ſunt fomenta vitiorum, poſſit pater auferre à filiis, & donare extraneo diviti? à num. 210 ib.
An non minus peccatum ſit ditare extraneum, quàm ditare filium? nu. eod. ib.
An Sancti Patres ex communiter accidentibus præſumant, nimias divitias allaturas ſpirituale nocumentum filiis? n. 211 ib.
An leges civiles id non præſumant, & quare, n. 212 ibid.
An quoad hoc periculum divitiarum aliter in foro externo, & aliter in interno judicandum ſit, & quare? n.213 ib.
An ex ſuppoſitione, quòd pater non debeat exceſſum pauperibus, ſit ſolitum donare illum potiùs filiis, quàm extraneis, n.214 p.209
An ex ſuppoſitione quòd pater non inſumpſerit exceſſum legitimæ in opera pia, potuerint leges obſtringere, ut eum relinquat filiis, potiùs quàm extraneis? à n.215 ibid.
An in patre major ſit obligatio vitandi occaſiones peccandi in filio, quàm in extraneo? n.218 ibid.
An divitiæ ex alieno habitæ faciliùs prodigantur, quàm habitæ ex hæreditate paterna? nu. eod. ib.
An filius non habeat verum jus ad legitimam ſuperabundantem in præjudicium cauſæ piæ? n.219 ibid.
An licèt patri non liceat facere donationes remuneratorias in præjudicium legitimæ, poſſit tamen facere eleemoſynas? & an ſit duplex ratio diſcriminis? n. 221 ib.
An ſit magis obligatoria donatio remuneratoria, quàm eleemoſyna? Et quid, ſi donatio remuneratoria non obliget, etiam ſub veniali? nu.222 ibid.
An ſi legitima eſſet debita jure naturæ, poſſet Pater illi præjudicare emendo præfecturam ad honorem, vel faciendo ſumptus pro ſtudio alterius filii? n.223 p.209
An etiamſi legitima ſit debita jure naturæ, poſſit Pater copioſas eleemoſynas facere? n.224 ib.
An legitima ſit debita jure naturæ præcisè quoad alimenta neceſſaria? à n.225 ibid.
An non ſit certum, Authenticam ſi qua mulier, *Cod. de ſacroſ. Eccleſ. habere vim obligandi*, à n.227 ib.
An ea Authentica ſit approbata à jure canonico, eo quòd contineatur in decreto Gratiani? n.228 ib.
An ea authentica intelligenda ſit de legitima, quæ includit alimenta requiſita? n. 229 ib.
An legitima, quia ſucceſſit loco alimentorum, ſit de jure naturæ? nu.230 ibid.
An legitima ſecundùm quotam ſucceſſerit loco alimentorum? nu. 231 ib.
An legitima non ſuccedat loco alimentorum? n.232 p.208
An obligatio honorandi parentes non ſit donandi legitimam, ſed alimenta neceſſaria? n.233 ibid.
An acceptatio legis inſufficiens ſit, ut ſubditus obligetur, ſi lex repugnet præcepto, vel conſilio Evangelico, n.234 ib.
An quando lex eſt iniqua, quia violat jus ſubditi; obliget poſt acceptationem ſubditi? nu. eod. ibid.
CAP.XI. Criſis doctrinæ traditæ, & corollaria. p.210
An doctrina tradita certa ſit, quæ docet patrem debere opitulari egene in gravi, vel extrema egeſtate, in præjudicium legitimæ filiorum? à n.236 p.211
An ea ſit probabilior, quæ docet, etiam ſeclusâ gravi, vel extrema egeſtate, poſſe patrem impendere copioſos ſumptus in opera pia, cum præjudicio legitimæ filiorum? n. eod. ibid.
Quomodo ſe gerere debeat judex, qui hanc noſtram ſententiam ſequatur, caſu quo Petrus magnam partem ſubſtantiæ donavit Eccleſiæ, & filius Petri poſtulat reſtitutionem? à n.239 ib.
An ſi filius Petri habeat alimenta ſufficientia, judex debeat ſtare pro valore, & firmitate donationis? n.241 ib.
An ſi filius graviter egeat, & Miniſtri Eccleſiæ graviter egeant, debeat judex ſtare pro filio, & reſtituere eam partem, quæ impleat alimenta requiſita? n.242 ib.
An ſi dubium ſit, utrùm filius habeat alimenta ſufficientia, debeat judex ſtare pro filio, & pro alimentis ejus certò ſufficientibus? numer. 243 ib.
An cùm pater melioravit filium in tertio, & quinto, ob quòd cæteri fratres inopia laborant, iſti poſſint poſtulare æquam bonorum diviſionem, quantum indigent? n. 244 ib.
Et quid ſi tempore meliorationis traditæ pater habebat ſubſtantiam ſufficientem ad alimenta reliquorum, & poſteà amiſit, n. eod. ib.
An ſi unus filius eſt dives, & alter inops, & pater jubeat æqualiter dividi hæreditatem, nec medietas hæreditatis ſufficiat ad alimenta inopis, frater dives non poſſit accipere totam medietatem? nu. 245. ibidem.

Digitized by Google

TRACTATUS III.

DE LEGIBUS, ET PRÆCEPTIS.

DISPUTATIO XXII.

An ſit certiſſimum, in Prælatis Eccleſiaſticis eſſe poteſtatem obligandi ſubditos in conſcientia. p.211

CAP.I. PROPONITUR aſſertio Caramuelis. pag.211.
Aſſerit Caramuel, licèt certum ſit, datam eſſe à Deo Superioribus poteſtatem præcipiendi ſub pœna; non tamen eſſe evidens, datam eſſe illis poteſtatem præcipiendi ſub culpa. à n.2. ibid.
An ex ea aſſertione inferatur, nullum præceptum Eccleſiæ obligare ſub culpa? à n.7. ibid.
An alibi doceat, improbabile eſſe, quòd Eccleſiaſticæ leges non obligent ſub culpa? à num.8. ibid.
Quo fundamento nitatur prior aſſertio? n.12. p.212
CAP.II. Ex fide certiſſimam eſſe in Prælatis Eccleſiaſticis authoritatem præcipiendi ſub culpa, affirmant Theologi. p.212.
An lex pœnalis poſſit obligare in conſcientia ad ſolam pœnam ſubeundam? à n.21. ibid.
An ſit contra fidem, limitare poteſtatem Eccleſiæ ad unam duntaxat materiam? n.22. ibid.
An contra manifeſtum Eccleſiæ ſenſum procedat, qui negat univerſalitatem quarti præcepti Decalogi? n.23. ibid.
An ſit de fide, quartum Decalogi præceptum præcipere obedientiam? nu.eod. ibid.
CAP.III. Ex ſacra Scriptura evidenter infertur eadem veritas. p.212.
An in verbo ligandi, legis obligationem intelligant omnes Doctores catholici? num.25. ibid.
An ea verba, Quæcumque alligaveritis, *improbabiliter limitentur ad ſolam pœnam?* n.26. ibid.
*Exponitur locus Pauli ad Rom.*13. à n.27. ibid.
An reſiſtere intelligi poſſit is, qui non vult acceptare pœnam? à n.28. p.113
Quid ſit, eſſe ſubditum propter conſcientiam? numero 34. p.213.
*Exponuntur verba S. Petri, Act.*15. à n.37. ibid.
An præcepta Apoſtolorum non poſſint eſſe disjunctiva disjunctione operis injuncti, vel pœnæ? à nu.40. ibid.
Exponitur textus Joannis 21. Paſce oves meas. numero 41. ibid.
CAP.IV. Rationibus demonſtratur certiſſima Eccleſiæ poteſtas ad præcipiendum pluſquam pœnaliter. p.213
An Eccleſia præcipiat multa ſub excommunicatione latæ ſententiæ? à n.43. ibid.
An certum ſit excommunicationem latæ ſententiæ non cadere, niſi ſuprà culpam moralem? n.46. p.214
An hæc ſit legitima conſequentia [Multa præcipit Eccleſia obligando ſub culpa: ergo perſuaſum eſt in Eccleſia, quod ſibi data eſt à Chriſto poteſtas obligandi ſub culpa.] à num.47. ibid.
An perſuaſio univerſæ Eccleſiæ faciat certitudinem omnimodam in materia fidei? num.51. ibid.
An perſuaſio de poteſtate præcipiendi ſub culpa, ſibi à Chriſto tradita, ſit in materia fidei? nu.53. ibid.
An ex perſuaſione Eccleſiæ evidenter inferatur poteſtas præcipiendi ſub culpa? n.54. ibid.
An repugnet, leges injunctas ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ eſſe disjunctivas disjunctione operis, vel pœnæ? à num.55. ibid.
An ſit de fide, eſſe in Eccleſia poteſtatem fulminandi excommunicationem? nu.57. ibid.
An qui non exequeretur opus injunctum in ea lege disjunctiva, liber eſſet à culpa? n.58. ibid.
An ritus in adminiſtratione Sacramentorum injunxerit Eccleſia ſub reatu culpæ? Et an id ſit definitum à Concilio Tridentino? à num.59. p.214
CAP.V. Aliis demonſtrationibus eadem veritas roboratur. pag.215.
An Eccleſia declaraverit, eſſe peccatum extractionem reorum ab Eccleſia? à n.62. ibid.
An inde evidenter colligatur, poſſe Eccleſiam obligare ſub culpa? à n.63. ibid.
An immunitas Eccleſiæ quoad protectionem reorum, ſit de jure Eccleſiaſtico? à n.64. ibid.
An definitum ſit à Tridentino, peccare eos, qui nolunt decimas ſolvere Eccleſiæ? n.68. ibid.
An certum ſit, legem decimarum, ſaltem quoad quotam, eſſe juris Eccleſiaſtici? nu.eod. ibid.
An ſit evidens, Eccleſiam poſſe prohibere pluſquam pœnaliter matrimonia inter conſanguineos, item abſque Parocho, & teſtibus? Et an id ſit definitum à Tridentino? n.70. p.215
An poſſit conſtitui impedimentum dirimens lege afferente ſub disjunctio pœnam? n.71. ibid.
An ſit evidenter peccatum, quòd accipias Euchariſtiam non jejunus? à n.72. ibid.
An id præceptum ſit juris Eccleſiaſtici? à numero eodem ibid.
An inde evidenter inferatur poteſtas Eccleſiæ præcipiendi ſub culpa? nu.eod. ibid.
An non ſit evidens, excommunicatum denunciatum accedentem ad celebrandum, vel ad ſuſcipiendum Sacramenta, peccare contra legem Eccleſiæ? Item prædictam legem non poſſe afferre ſub disjuncta pœnam? à n.78. ibid.
An non ſit evidens peccare mortaliter Sacerdotem, qui in ſacrificio perogat ea ſolùm, quæ ſunt juris divini, non verò ea, quæ juris Eccleſiaſtici, n.80. p.215
An hæc poteſtas Eccleſiæ inferatur evidenter ex Tridentino? nu.82. p.216
An eadem poteſtas evidenter colligatur ex damnatione quarumdam propoſitionum facta ab Alexandro VII. in decretis noviſſimis? à num.83. ibid.

DISPUTATIO XXIII.

An ſint merè pœnales leges Eccleſiaſticæ, in quibus non exprimitur, eas obligare in conſcientia? p.216

CAP.I. REfertur, & improbatur dictamen univerſale Caramuelis circà ablationem legum? ibid.
An præcepta ſint occaſiones remotæ peccandi? n.1. ibid.
An multa præcepta ſint cauſæ efficaces tollendi peccata, & occaſiones eorum? à n.6. ibid.
CAP.II. Quid ſenſerit Caramuel in puncto quæſtionis. p.216
An Caramuel cenſeat probabile, leges Eccleſiaſticas eſſe merè pœnales, quæ non afferunt expreſsè obligationem conſcientiæ? à num.14. p.217
CAP.III. Examinatur prima periodus Caramuelis, ſcilicet qualiter leges obligent, ſi non exprimunt obligationem conſcientiæ? p.217.
An opinio, quæ negat, eas leges obſtringere conſcientiam, rectè intellecta, vera ſit? Et quomodo intelligenda? à num.16. ibid.
An ad dignoſcendum, utrùm lex obliget conſcientiam, attendenda ſit regula juris? à nu.eod. ibid.
An ad id dignoſcendum, attendenda ſit conſuetudo, tanquam regula authentica interpretationis? n.18. ibid.
CAP.IV. Præmittitur tanquam principium certum via certitudinis interpretandi legem authenticè. p.217
Art.i. Statuitur, & firmatur concluſio. ibid.
An interpretatio, quam dat legi conſuetudo, non ſit conjecturalis, ſed certa, & authentica? à n.20. ibid.
Explicatur duplex modus interpretandi legem, qui ineſt conſuetudini. à n.27. ibid.
Quomodo requiratur approbatio Principis, ut conſuetudo habeat vim interpretandi legem. n.29. p.217
An conſuetudo accedens legi ſcriptæ faciat evidentiam moralem de obligatione legis. n.30. p.218
Art.II. Objectio, & imbecillis diſcurſus Franciſci Verde circà abſtinentiam à lacticiniis in Quadrageſima. p.218
An aſſertio ejus Authoris jam ſit damnata ab Alexandro VII. nu.44. p.218
An hæc ſit recta conſequentia; [Non obligat hoc ex jure, neque ex conſuetudine: ergo non obligat? à n.45. ibid.

An

An poſſit fieri , quòd non obliget ex alterutro , & quòd obliget ex utroque ſimul , nempe ex lege ſimul , & conſuetudine interpretante legem . ibid.

An conſuetudo , quæ legem interpretatur , debeat eſſe introducta cum animo ſe obligandi . à nu.47. ibid.

An conſuetudo introducta à populo putante per errorem , verba legis eſſe obligatoria , habeat vim interpretandi legem . à num.51. ibid.

Art.III. Quomodo peccet Verde contra Logicam . p.219

An ſyllogiſmus ejus Authoris non ſervet modum , nec figuram ? Et detegitur vitium ejus . à n.57. ibid.

CAP.V. Præmittitur etiam , an , & quomodo conſuetudo Eccleſiaſtica habeat vim legis obligatoriæ . p.219

Art.I. Eſſe conſuetudines Eccleſiaſticas evidenter obligatorias , & fuiſſe ab initio naſcentis Eccleſiæ . ibid.

An conſtet ex decreto Alexandri VII. eſſe conſuetudines evidenter obligatorias ? n.60. ibid.

An conſuetudo Eccleſiæ Latinæ conſecrandi in pane azymo ſit evidenter obligatoria ? n.61. ibid.

An ex conſuetudine evidenter obligatoria teneantur Sacerdotes proferre omnia verba conſueta in conſecratione Calicis ? num.62. ibid.

An teneantur ad mixtionem , vini cum aqua ex conſuetudine evidenter obligatoria ? n.63. ibid.

An ex conſuetudine evidenter obligatoria teneantur Sacerdotes adhibere formas , & materias conſuetas Sacramentorum ? num.64. ibid.

An conſtet ex Tridentino , fuiſſe in Eccleſia conſuetudinem evidenter obligatoriam , præmittendi confeſſionem mortalium ſumptioni Euchariſtiæ ? n.65. ibid.

An conſtet ex eodem de conſuetudine , quòd laici non à ſeipſis , ſed à Sacerdotibus communionem accipiant ? n.66. ibid.

Art.II. An requiratur conſenſus legiſlatoris , & qualis , ut conſuetudo Eccleſiaſtica vim habeat obligandi ? Et referuntur Authorum placita . p.219

An certum ſit , populum , ſeorſim à capite non ſufficere ad inducendam conſuetudinem obligatoriam in materia Eccleſiaſtica ? nn.68. ibid.

An conſuetudines Eccleſiaſticæ , quæ de facto dantur , evidenter obligatoriæ , eam vim habeant ab aliqua lege Eccleſiaſtica generali ? à nu.68. ibid.

Et refertur duplex ſententia . à n.69. ibid.

Quæ ſit lex univerſalis , quæ eam vim tribuat conſuetudini . n.71. ibid.

An nulla conſuetudo , formaliter ut conſuetudo , habeat vim obligandi ? Et refertur ſententia Caramuelis . n.72. p.219

An quæſtio procedat de conſuetudine ſaltem materialiter ſumpta ? num.73. ibid.

Art.III. Modus diſcurrendi recentiorum circà animum ſe obligandi in conſuetudine requiſitum . Et ad quàm abſurdas conſequentias manuducat . p.219

An in populo introducente conſuetudinem , requirant Authores animum ſe obligandi , ut ea ſit obligatoria ? à n.75. p.220

In quæ abſurda deduxerit Paſqualigum , & alios hic diſcurrendi modus ? à n.76. ibid.

An Caramuel ſuffragetur huic diſcurrendi modo ? num.79. ibid.

Art.IV. In conſuetudinibus univerſalibus Eccleſiæ non oriri vim obligandi , ex intentione fidelium obligandi ſe , certum eſſe oſtenditur . p.220

Conſuetudines dividuntur in antiquiores , & minùs antiquas ; & quæ iſta , & illa ſint . n.81. ibid.

An probabilior ſit opinio , quæ aſſerit , nullam eſſe legem Eccleſiaſticam , quæ tribuat populo authoritatem , ut per ſe introducat conſuetudines obligatorias ? à n.82. ibid.

An conſuetudines ante tempus Gregorii IX. non potuerint habere vim obligandi , etiam ex eo , quòd populus eas induxerit cum animo ſe obligandi ? à n.83. ibid.

Si qua lex Eccleſiaſtica dat populo eam authoritatem , lata eſt à Gregorio IX. antequam non habuit populus eam authoritatem . n.86. ibid.

Eſt evidens conſuetudo obligatoria , abſtinendi à lacticiniis in Quadrageſima , & non eſt evidens , quòd populus eam induxerit , cum animo ſe obligandi à n.88. p.220

An nulla conſuetudo eſſet obligatoria evidenter , ſi obligatio conſuetudinis oriretur ex , eo quod populus induxiſſet animo ſe obligandi ? nu.90. ibid.

An in omnibus conſuetudinibus antiquioribus dubium ſit de animo ſe obligandi fidelium ? ibid.

Art.V. Conſuetudines univerſales antiquiores eſſe obligatorias ex traditione præcepti , doctrina eſt Sanctorum Patrum . p.220.

Quid ſit traditio ? An doctrina verbo tradita , & non ſcripta à ſuo Authore ? n.91. ibid.

An certiſſimum ſit , eſſe in Eccleſia præcepta humana , ſola traditione ſubſiſtentia ? à n.92. ibid.

An conſuetudines univerſales antiquiores evidenter obligatoriæ , ſuam vim obligandi hauriant ex præceptis traditione ſubſiſtentibus ? à num.94. ibid.

An ea ſit expreſſa ſententia S. Auguſtini ? à numer. eodem ibid.

An ſecundùm Auguſtinum , conſuetudines , quarum naſcitur initium , non à fidelibus introducentibus , ſed à præceptis Apoſtolicis verbo tenus traditis ortæ fuerint ? à num.95. p.221.

An conſuetudines univerſales , quæ non ab initio naſcentis Eccleſiæ invaluerunt ; ſecundùm Auguſtinum à præceptis traditis , non ſcriptis , Conciliorum generalium prodierint ? num.97. ibid.

Tertullianus , Origenes , S. Hieronymus , S. Baſilius , & S. Leo Magnus traditioni attribuunt vim conſuetudinis obligatoriæ . à nu.98. ibid. & ſeq.

Art.VI. Rationibus oſtenditur doctrina tradita . p.221

An certum ſit , populum ſeorſim à capite non habere authoritatem ad inducendas conſuetudines Eccleſiaſticas obligatorias ? num.103. ibid.

An ante Gregorium IX. nulla fuerit lex , quæ eam authoritatem populo tribueret ? n. eod. ibid.

An Tridentinum non agnoverit alia præcepta Eccleſiaſtica , niſi ſcripta , vel tradita ? à n.107. p.221

An inde inferatur , conſuetudines non ſcriptas , eſſe obligatorias ex ſola traditione præcepti ? nn. eod. ibid.

An conſuetudines univerſales dicantur traditiones à Patribus , & Theologis ? n.109. *Et quare ?* ibid.

An cùm omnes fideles obſervant aliquid juris humani , quod ipſi ſeorſim à capite inſtituere non potuerunt ; in eo involvatur præceptum ? à n.110. p.221

An ejus generis ſint omnes conſuetudines antiquiores , quæ obſervantur ut obligatoriæ . à n. eod. ibid.

Quomodo ſecundùm Auguſtinum , mos populi Dei pro lege tenendus ſit ; *ſi eo tempore nulla erat lex , quæ populo contuliſſet authoritatem inducendi conſuetudines obligatorias ?* à n.113. ibid.

Art.VII. Unde oriatur evidentia obligationis , ſeu præcepti traditi in conſuetudinibus antiquis . p.222

An conſuetudo abſtinendi à lacticiniis in Quadrageſima ſit univerſalis ? à n.116. ibid.

Unde dignoſcendum , hanc conſuetudinem A , univerſalem . & antiquam , eſſe evidenter obligatoriam . à n.118. ibid.

An cùm conſuetudo univerſalis eſt cum firma omnium perſuaſione de obligatione ejus , ea perſuaſio faciat evidentiam moralem ? à n.119. ibid.

An in conſuetudine præmittendi confeſſionem communioni , perſuaſio fidelium de obligatione , etiam ante Tridentinum faceret evidentiam obligationis ? à numer. 121. & ſequent. ibidem .

An prædicta conſuetudo , & obligatio ejus , non ſit juris divini , ſed humani ? n.122. p.222

An conſuetudo Eccleſiæ Latinæ , conſecrandi in azymo , cum perſuaſione fidelium de obligatione ejus , fecerit evidentiam Concilii Florentini Patribus ? n.123. ibid.

An ſit res facti , quòd detur conſuetudo obligatoria ? numer.124. ibid.

Ideòque plenè probatur per teſtes , expreſſè , vel tacitè deponentes . ibid.

An perſuaſio omnium fidelium de tali conſuetudine obligatoria faciat pleniſſimam probationem obligationis impoſitæ ? à num.124. ibid.

An in quæſtione facti fiat probatio pleniſſima per ingentem numerum teſtium ſine contradictione affirmantium . num.125. ibid.

An ſententia omnium Theologorum in quæſtione facti faciat certitudinem moralem ? num.126. remiſſivè . *Et an inde inferatur evidentia moralis de obligatione in conſuetudinibus antiquis ?* nu. eod. p.222

An præcepta tradita , quæ ſunt in Eccleſia , non aliundè conſtent , quàm ex univerſali perſuaſione fidelium ? à num.127. p.222.

An hæc conſequentia , [Conſuetudo A , ſervatur ab omnibus fidelibus ut obligatoria : ergo illius obligatio evidens eſt ;] *ſit legitima ?* à n.131. ibid.

Duo ordines conſuetudinum univerſalium , quas meminit Auguſtinus . n.132. p.223

An unaquæque in ſuo genere , ſecundùm Auguſtinum , ſit irrefragabilis authoritatis ? à n.133. p.223

Art. VIII. Quid de conſuetudinibus Eccleſiæ univerſalibus minùs antiquis . p.223

An iſtæ conſuetudines evidenter obligatoriæ involvant traditionem præcepti ? à n.138. ibid.

An ſit dumtaxat probabile , quod in cap. fin. de conſuetudine tribuitur populis authoritas inducendi conſuetudines obligatorias ? nu. eod.

An evidens obligatio non poſſit oriri ex titulo ſolùm probabili, ib.
An in conſuetudinibus animus ſe obligandi non poſſit evidenter conſtare, n.139 ib.
An idem ſit modus obligandi in conſuetudinibus obligatoriis minùs antiquis, atque in antiquioribus, n.140 ib.
An illæ conſuetudines univerſales minùs antiquæ ſint evidenter obligatoriæ, quæ ſervantur cum perſuaſione omnium fidelium de obligatione earum, n.141 ib.
Art.IX. Corollaria ex S Auguſtino. p.223
An conſuetudo, quam ſemper retinuit tota Eccleſia, includat traditionem præcepti Apoſtolici, ſecundùm Auguſtinum, n.142 ib.
An eam regulam Auguſtini ſecuti fuerint Patres Tridentini, à n. 143 ib.
An conſuetudo antiquiſſima univerſalis, de qua dubitatur an ſemper retenta fuerit, importet ſub disjunctio traditionem præcepti Apoſtolici, aut præcepti à Conciliis, aut Pontificibus orti, n.144. ib.
Art.X. Corollarium adversùs Franciſcum Verde circa abſtinentiam lacticiniorum. ib.
An eam conſuetudinem eſſe obligatoriam, probet perſuaſio omnium fidelium, utpotè in quæſtione facti, n.147 ibid.
An ea conſuetudo fuerit antiquiſſima in Eccleſia? à n.149 ib.
An plenè probetur ea conſuetudo ex can 56. ex Synodo Quini ſexta, nempe per centum, & duos teſtes, à n 150 p.224
Art.XI. Corollarium contra Paſqualigum circa jejunia quatuor temporum. ib.
An ſit perſuaſio omnium fidelium de impoſitione obligationis circa jejunia, & an illa perſuaſio faciat evidentiam moralem, numer.157 ibid.
An antiquitas conſuetudinis ejus jejunii arguat traditionem præcepti Apoſtolici, n. 158 ib.
An Calixtus I. impoſuerit præceptum jejunii quatuor temporum, & ex illo, & ex interpretatione conſuetudinis conſtet evidenter obligatio, n.159 ib.
An ex S. Leone Magno conſtet conſuetudo obligatoria ejus jejunii, & quòd orta fuerit ex traditione præcepti, n.160 ib.
An ſit ſententia omnium Theologorum, impoſitam eſſe in Eccleſia obligationem ejus jejunii, & an illa, utpotè in quæſtione facti, faciat evidentiam moralem, n. 161 ib.
An Kemnicius Hereſiarcha impugnaverit jejunia quatuor Temporum, n.163 ib.
An traditio voluntaria relata à D. Clemente ſit jejunii unius integra hebdomada, à n.eod. ib.
An traditio Apoſtolica jejunandi tribus, aut quatuor temporibus, non ſit accipienda ex eo libro, utpotè incerti Authoris, n. 164 ib.
Et an erret Paſqualigus, dum inquirit in incertis monumentis, quæ in certioribus debuiſſet, n.165 ibid.
An ex aliis capitibus deficiat probatio Paſqualigi, n. 166 p.225
An, & quomodo probatio pleniſſima, in quæſtione facti, confundat vim unius teſtimonii, quod alias faceret fidem probabilem, n.167 ib.
Art.XII. Corollarium adversùs Paſqualigum, & Verde circa jejunia pervigiliorum. ib.
An in pervigiliis Pentecoſtes, S. Joannis, S. Laurentii, & Omnium Sanctorum, obligatio jejunii certa ſit, n.168 ib.
An firma omnium fidelium perſuaſio, de ejus jejunii obligatorii indictione, faciat evidentiam moralem? Et ſimiliter ſententia omnium Theologorum, tanquam in quæſtione facti, n.eod. ibid.
An prohibitum ſit jejunium tempore paſchali, in cap. ſcire, *diſt.76.* num.169 ib.
An canon S. Ambroſii obliget totam Eccleſiam, n.170. *Et an idem S. Ambroſius in canone ſequenti excipiat vigilium Pentecoſtes*, ibid.
An in cap. Conſilium, *de obſerv. jejun prohibeatur jejunium tempore Paſchali*, n.171 ib.
An dixerit S. Thomas, quòd jejunium temporis Paſchalis non cadat ſub præcepto, an potiùs, quòd jejunium exultationis, n.173 ibid.
Quid ſit jejunium exultationis, & quare non cadat ſub præcepto, à nu. 175 ib.
Exponitur ſenſus verborum S. Thom. n 176. & pręcipuè n. 179. ib.
An conſuetudo jejunandi in pervigilio Pentecoſtes obſervata fuerit nongentis annis ante tempora S. Thomæ, n.178 ib.
Art.XIII. Quid dicendum ſit de conſuetudinibus particularium Eccleſiarum, & communitatum. n.226
Quæ conſuetudines Diœceſanę habeant vim obligandi virtute conſtitutionum ſynodalium, n. 182 ibid.
An conſuetudo Diœceſana ſit evidenter obligatoria, quando eſt cum firma perſuaſione omnium Diœceſanorum de impoſitione obligationis, à n.183 ib.
An firma perſuaſio omnium Parochorum, & Theologorum faciat pleniſſimam probationem in quæſtione facti circa impoſitionem obligationis, n. 184 ib.
An ſi ſit judicium diſcors Parochorum, aut Theologorum de impoſitione obligationis, conſuetudo cenſenda ſit dubia obligationis, numer.185 ib.
An ſit probabile, conſuetudinem particularem introductam poſt Gregorium IX. ſi certò conſtet, introductam eſſe à populo cum animo ſe obligandi, eſſe obligatoriam, n.186 ibid.
An ſit probabilius, eam non eſſe obligatoriam, ſi ſit ſine approbatione legiſlatoris, n: ib.
Art.XIV. Objectiones adversùs doctrinam in hoc capite traditam ſolvuntur. p.226
An in jure civili conſuetudo habeat vim legis obligatoriæ, etiam ſine approbatione ſpeciali legiſlatoris, à n 187 ib.
An ubi leges civiles non ſunt canonibus contrariæ, judicandum ſit in materia canonica ſecundùm leges? Vel an requiratur, quòd eæ leges ſint approbatæ ab Eccleſia, à n.188 ib.
An jure Caſtellæ ut conſuetudo habeat vim legis obligantis, requiratur ſpecialis approbatio legiſlatoris, n.189 ib. & ſeq.
An conſuetudo incboata ab illis, qui per deceptionem putant, ſe eſſe obligatos, obſtringat conſcientias, à n.190 p.226
An certitudo moralis in quæſtione facti poſſit cum deceptione componi, n. 191 ib.
An Petrus teneatur honorare Joannem, quem per errorem, ex firmis tamen motivis, putat eſſe parentem ſuum, n.eod. ib.
An obliget conſuetudo, cùm omnes per errorem putant, eſſe præceptum traditum, ſcilicet ex motivis omninò firmis? nu. 192 pag.226
An præceptum latum à legiſlatore abſque intentione obligandi, obliget, quando omnes ſubditi illud receperunt in praxi tanquam obligatorium, n.193 ib.
An ex conſuetudine adquiratur jus in multis, an potiùs id adquiratur ex poſſeſſione, à n.197 p.227
An vis obligatoria aliquarum conſuetudinum oriatur à jure ſcripto, à n. 198 ib.
CAP.VI. Quàm illegitimæ ſint illationes Caramuelis circa quinque Eccleſiæ præcepta. ib.
An ex Tridentino conſtet evidenter, præceptum ſolvendi decimas eſſe graviter obligatorium, n.201 ib.
An conſtet evidenter de gravi obligatione præceptorum annuæ confeſſionis, & communionis, ex c. Omnis utriuſque ſexus, n.202 ib.
An idem conſtet evidenter ex vi conſuetudinis, interpretativæ legis, n.eod. ib.
An id ſit evidens ex perſuaſione univerſali omnium fidelium de impoſita obligatione, n.203 ib.
An etiam ex communi ſententia omnium Theologorum, utpotè in quæſtione facti, n.eod. ib.
An conſtet evidenter præceptum jejunii Quadrageſimalis ex ſacris canonibus, n.204 ib.
An etiam ex conſuetudine evidenter interpretante legem jejunii, n. 205 ibid.
An etiam ex traditione Apoſtolica, firmata teſtimonio ferè omnium Sanctorum Patrum, n.206 ib.
An præcipuè conſtet ex teſtimoniis Baſilii, Ambroſii, Hieronymi, & Auguſtini, à n. 207 ib.
An id etiam ſit evidens ex damnatione oppoſitæ propoſitionis facta ab Alexandro VII. n.212 p.228
An præceptum audiendi ſacrum, ex iiſdem ferè capitibus ſit evidens, n.213 ib.
An generaliter omnia quinque præcepta Eccleſiæ conſtent evidenter ex firma perſuaſione omnium fidelium, quæ procedit in quæſtione facti, n.214 ib.
An conſequentia Caramuelis procedat inverſo ordine, n.215 ib.
An ſi ex aliquo antecedente inferatur, ea quinque præcepta non obligare conſcientiam, illud ſit evidenter improbabile, à n.eod. ib.
CAP.VII. Quid dicendum ſit de certitudine obligationis recitandi Officium canonicum. ibid.
An ea obligatio ſit evidens ex ſacris canonibus, adjuncta interpretatione conſuetudinis univerſalis, à n.217 ib. & ſeq.
An ſit evidens ex Concilio Baſileenſi, ſaltem propter multitudinem teſtium in quæſtione facti, à n.218 ibid.
An eodem modo ſit evidens ex Concilio Viennenſi, n.220 ib.
An hæc obligatio præcipuè oriatur ex conſuetudine antiquiſſima, & traditione præcepti, n.223 ib.
An cùm hæc ſit cauſa facti, pleniſſimè probetur per ingentem numerum teſtium aſſiſtentium in tribus Conciliis, n.224 ib.
An perſuaſio firma omnium fidelium faciat evidentiam moralem hujus obligationis, n.225 ib.
CAP.VIII. Qua cenſura dignum ſit affirmare, vel quinque Eccleſiæ præcepta, vel legem officii canonici non obligare graviter conſcientiam. p.229
An ſit erronea propoſitio negans peccatum mortale in violatione cujuslibet ex quinque præceptis, à n.227 ib.
An ſit propoſitio erronea, quæ opponitur conclaſ. Theolog. n.eod. ib.
An ſit concluſio Theologica, quæ affirmat culpam mortalem in violatione eorum præceptorum, n.228 ibid.
An ſit propoſitio erronea, quæ negat, peccare graviter Sacerdotes non recitantes officium canonicum, à n.230 ibid.
An cùm propoſitio univerſalis eſt de fide, omnes ſingulares in illa evidenter contentæ ſint de fide, n.232 ib.
An dicat propoſitionem erroneam, qui negat concluſionē Theologicā concedendo præmiſſam de fide, & negando præmiſsā evidentē, n.233. ib.
An ſit hæreticus, qui negat, Sacerdotes teneri ad officium canonicum, n.234 ib.
An ſit de fide certum, dari præceptum audiendi Miſſam in diebus feſtis, n.235 ibid.
An poſſit dubitari de probabilitate aſſertionis negantis obligationem recitandi officium canonicum, n.236 ibid.

Digitized by Google

DISPUTATIO XXIV.

Quæ verba in legibus ſignificent obligationem conſcientiæ ? pag.229.

CAP.I. QUid ſenſerit Caramuel de hac voce , *Præceptum* , *&* æquipollentibus? ibid.

An gravitas obligationis non tam à verbis legis , quàm à gravitate materiæ deſumenda ſit ? n.2. ibid.

CAP. II. Hanc vocem, *Præceptum*, in jure communi ſignificare obligationem conſcientiæ, tanquam certum ſtatuitur, & probatur. p.230

An qui in ſignificatione vocum à communi acceptione recedit, improbabilia dicat ? n.5. ibid.

An ſit omnium peritorum acceptio , quæ uſurpat Præceptum *pro lege obſtringente conſcientiam ?* à nu. eod. ibid.

An in quæſtione de ſignificatione vocis , conſenſus omnium peritorum faciat evidentiam moralem ? n.6. ibid.

An in quæſtione de ſignificatione vocis , ſententia unius , vel alterius non faciat probabilitatem ? n.7. p.230

An quandoque ex aliquo addito vox, Præceptum, *limitetur ?* n.8. ibid.

An ex vi conſuetudinis interpretantis legem, conſtet obligatio conſcientiæ per vocem , Præceptum , *importata ?* n.9. ibid.

An idem conſtet ex doctrina Caramuelis ? n.10. ibid.

An ex ſacris Canonibus conſtet , in voce , Præceptum, *contineri obligationem conſcientiæ ?* à n.11. p.230

An ex Clement. Exivit *, & ex Concilio Tridentino ?* à n.eod. ibid.

An uſus Religionum ferat , quòd verbum , Præcipio. *præciſè non importet obligationem conſcientiæ ?* ibid.

An inde ſit paritas ad jus canonicum ? n.18. p.231

CAP.III. Statuitur ſecunda concluſio. p.231

An verba æquipollentia voci , Præceptum , *ſignificent obligationem conſcientiæ ?* n.19. ibid.

An ita definiatur in Clement. Exivit. nu.eod. ibid.

Quæ ſiant verba æquipollentia ei voci . à n.20. ibid.

DISPUTATIO XXV.

An obliget præceptum de actu externo , habens pro fine actum internum ? p.231.

CAP.I. PRoponitur ſententia Caramuelis. ibid.

Negat Caramuel, poſſe prohiberi Petro acceſſum ad talem domum , ut conſenſum merè internum præbeat adulterio . ibid.

CAP. II. Examinatur fundamentum ejus ſententiæ. p.231

Electio medii , ſecundùm quoſdam , non attingit intrinſecè finem , ſecundùm quos non accipit ſpeciem phyſicam per ordinem ad finem ? n.6. ibid.

Secundùm alios , actus electionis medii attingit intrinſecè finem , juxta quos actus electionis ſpecificatur phyſicè à fine . n.7. ibid.

Quòd electio medii ſpecificetur à fine, non eſt , quòd conſtituatur per finem , ſed per ordinem ad finem . n.8. ibid.

Quamvis electio medii ſpecificetur à fine , non propterea participat prædicata ipſius finis . n.9. ibid.

An valeat hæc conſequentia : [Actus externus præceptus propter internum , ſpecificatur ab interno : ergo ſicut Eccleſia non poteſt præcipere internum, ita neque externum propter internum] : *an potiùs æquivocatione nitatur ?* à n.11. p.232

An actus externus præceptus propter internum non participet prædicatum interni ? n.12. ibid.

An Eccleſia non habeat poteſtatem præcipiendi ea , quæ ordinantur ad jus divinum ſacramentale promovendum, tanquam ad finem; quia non habet poteſtatem ſupra jus divinum ſacramentalem ? à nu. 14. ib.

Et an inde arguatur parvitas conſequentiæ ſuprà relatæ ? à n.eod.ib.

An præceptum de materia magna propter finem levem obliget leviter , quia ſpecificatur à fine levi ? à n.20. p.232

Et quare id obliget leviter . n. eod. ibid.

CAP.III. Eccleſiam poſſe præcipere actus externos in ordine ad internos, oſtenditur ex Tridentino. p.232

An Eccleſia inſtituerit ritus Miſſæ propter actus internos ? nu.22. pag.232.

An ritus Miſſæ præcipiantur ab Eccleſia ? n.23. ibid.

An ritus Miſſæ præcipiantur ab Eccleſia propter alios fines diverſos ab eo , quem aſſignat Concilium ? n.24. p.232

An electio medii poſſit reſpicere duos fines adæquatos ? n.26. ibid.

An finis rituum Miſſæ aſſignatus à Concilio ſit finis adæquatus ? nu.27. p.233

An ſi Eccleſia non poſſet præcipere externum propter internum , non poſſet illum ordinare etiam partialiter ad internum ? num.28. ibid.

CAP. IV. Certitudo ejuſdem aſſertionis alio argumento demonſtratur. p.233

An Eccleſia multa præcipiat , ut fideles diſcant , & teneant dogmata fidei ? à n.29. ibid.

Et an inde inferatur , poſſe Eccleſiam præcipere externa propter interna ? nu. eod. ibid.

An Eccleſia habeat poteſtatem prohibendi libros hæreticos in eum finem , ut conſervetur fidei puritas ? à n.32. ibid.

CAP.V. Eadem aſſertio aliis argumentis oſtenditur. p.233

An cùm præcipitur externum propter internum , quidquid præcipitur , ſit externum ? à n.35. ibid.

An cùm præcipitur medium propter finem , finis non præcipiatur ? ibid.

Quomodo intelligatur , quòd præcipiatur medium in ratione medii ? n.36. ibid.

An cùm Eccleſia præcipit externum propter internum , poſſit judicare de violatione , & illam punire ? n.37. p.233

Et an inde inferatur , quòd poſſit præcipere externum propter internum ? ibid.

An ſit probabile , quòd Eccleſia dirigat omnia ſua præcepta in finem charitatis erga Deum ? à n.38. ibid.

An juxta oppoſitam ſententiam inferatur , nulla Eccleſiæ præcepta eſſe obligatoria ? ibid.

CAP.VI. Validum eſſe præceptum non ingrediendi domum fœminæ , ad vitandum delectationes internas , ut omninò certum ſtatuitur. p.234

An ſi præceptum ſit propter vitandam occaſionem proximam labendi in delectationes internas , habeat vim obligandi ? num.44. ibid.

An occaſio proxima labendi in delectationes internas , ſit aliquid externum ? n.44. ibid.

An præceptum interdicens ingreſſum domus fœminæ propter vitandas delectationes internas , eo ipſo habeat pro fine fugam occaſionis illarum ? à n.45. ibid.

CAP.VII. Brevis reſolutio incidentis quæſtionis, an lex humana poſſit directè præcipere actus internos ? p.234

Quid ſit , præcipi indirectè ? n.47. ibid.

An certum ſit , legem humanam præcipere indirectè actus internos ? n.49. ibid.

An Eccleſia poſſit præcipere ea , de quibus non poteſt judicare ? à nu.53. p.235

An in eo , qui occidit conjugem cum intentione contrahendi matrimonium cum alio determinato, puniat Eccleſia actum internum, nempe imponendo impedimentum dirimens ? n.55. p.235

An Eccleſia poſſit præcipere actus mixtos ? Et an inde inferatur , poſſe præcipere internos ? n.56. ibid.

An Eccleſia poſſit præcipere , quòd Capellanus celebret pro fundatore ? Et an tunc præcipiat actum internum ? n.58. p.235

An ſit antiquata opinio , quæ negat poſſe præcipi mixtos ? num. 59. remiſſivè. ibid.

An prælati regulares ſpeciali titulo poſſint præcipere actus internos ? n.60. ibid.

An ſit alia ratio de legibus civilibus ? n.61. ibid.

DISPUTATIO XXVI.

An in præceptis Eccleſiaſticis gubernari debeamus per horologia ſonantia ? p.235

CAP.I. SIngulare placitum Caramuelis. ibid.

Docet Caramuel , cùm ſonat hora duodecima noctis , eſſe probabiliter undecimam cum tertio quadrante ; & eſſe probabiliter duodecimam cum uno quadrante ſuperaddito . n.2. ibid.

Inde infert , poſſe recitari Completorium poſt duodecimam noctis ; poſſe jejunare , & communicare die ſubingredienti , qui primo quadrante poſt duodecimam noctis comedit , &c. à n.3. ibid.

CAP.II. Fundamenta ejus ſententiæ vocantur ad criſim. p.235

Art.i. Criſis primi argumenti ? ibid.

An peccet contra Dialecticam , qui arguit à disjunctiva affirmativa ad unam partem determinatam disjuncti ? à n.11. p.236

Præfatum argumentum cum eo vitio procedit . ibid.

An à disjunctiva ad unam partem determinatam non valeat , niſi negando alteram partem ? à n.16. p.236

Et an in hoc caſu nullum ſit fundamentum ad negandam alteram partem ? ibid.

Art.ii. Criſis ſecundi argumenti. p.236

Id argumentum eodem vitio contra Dialecticam inficitur , à n.23. ibid.

An vi disjunctivæ ſolùm producatur dubium circà alterutram partem ? n.34. p.237

An in die Sabbati , in dubio an ſit media nox , poſſit comedere carnes pro die ſequenti ? n.33. ibid.

An hæc conſequentia , [Propoſitio A , non eſt certò falſa : ergo eſt probabilis;] *recta ſit ?* n 38. p.237

Art.iii. Criſis tertii argumenti. p.237

An iſtud ſit aliu inſigni æquivocatione notabile ? à num.40. ibid.

An quia horologium eſt gravis authoritatis , debeat eſſe probabile id , quod dicit ; an etiam id , quod non dicit ? à num.44. ibid.

An horologium cùm ſonet duodecimam, dicat, Nunc eſt hora duodecima uno quadrante plus, *&c.* ibid.

Art. iv. Criſis quarti argumenti. p.238

Iſtud eodem vitio laborat, quo duo priora. à n. 54. p.238

CAP. III. Proponitur, & explicatur vera ſententia. Ubi an Caramuel priorem revocaverit? p.238

An ad horam præceptis præſcriptam attendendum ſit præcisè horologium benè regulatum? Et quomodo, ubi ſunt plura horologia? à num. 55. ibid.

CAP. IV. Sententia propoſita roboratur. p.239

An conſuetudo Eccleſiaſtica recepta tanquam obligatoria habeat tantam vim interpretandi præceptum, ac ſi lex ſcripta eam interpretationem expreſſiſſet? à n. 61. ibid.

An ſit conſuetudo Eccleſiaſtica recepta tanquam obligatoria attendendi ad horologia pro præceptis, quæ horam præſcribunt? à n. 63. ibid.

An ſit inanis exceptio, quòd ea conſuetudo forſitam fundatur in ignorantia juris? n. 64. ibid.

An horologium exerbitet ab hora mathematica, non autem ab hora Eccleſiaſtica, & practica? à n. 66. p.239

An hora practica, & Eccleſiaſtica quid diſtinctum ſit ab hora mathematica? n. 68. p.239

CAP. V. Concluſio hujus materiæ; & notationes nonnullæ. p.239

An ſi loquamur de hora mathematica, non ſit probabile (cùm ſonat hora duodecim noctis) quòd nunc eſt hora duodecima uno quadrante plus? n. 69. ibid.

Et quid ſi loquamur de hora Eccleſiaſtica? n. 70. p.240

Quid dicendum de horologiis ſolaribus? n. 71. ibid.

An ſit probabilis opinio aſſerens, ubi ſunt plura horologia, cuilibet eorum poſſe probabiliter attendi? nu. 72. ibid.

An ſit probabilis opinio aſſerens, non conſeri mediam noctem, donec ſonet ultimus pulſus horologii? à n. 73. ibid.

An cùm plura ſunt horologia, id, in quo omnia conveniunt, ſit practicè certum? n. 75. p.240

CAP. VI. Deciditur quæſtio appendix, an ubi ſunt plura horologia bene regulata, ea conſtituant probabilitatem, an dubium? p.240.

Probabilius eſt, ea non conſtituere probabilitatem, ſed dubium in eo, in quo differunt, à n. 77. ibid.

An in quæſtione facti motiva utrimque æquè probabilia producant, non probabilitatem, ſed dubium? à n. 77. ibid.

Quid, ſi duo horologia ſtent pro hora duodecima, & tria pro hora duodecima dimidiata? n. 81. p.240

An conſuetudine introductum ſit, ut unumquodlibet horologium attendatur tanquam teſtis faciens fidem probabilem? à n. 82. ibid.

An ſententia nu. 77. tradita, vocetur per injuriam à Caramuele clarus, & manifeſtus error? à n. 84. ibid.

An ſit probabile, quòd qui in dubio media noctis comedit, non poſſit die ſubingredienti communicare? n. 86. p.241

An ſit probabilius, quòd poteſt communicare? n. 87. ibid.

An Caramuel per injuriam reprehendat Merollam nobiſcum opinantem? à n. 88. ibid.

Quàm malè arguunt contra Merollam? à n. 92. ibid.

Quid dicendum de hac conſequentia: [Non eſt potior ratio, quare uni fidem habeam, quàm alteri: ergo utrique probabilis fides adhibenda.] *Et an evidenter redarguatur?* n. 93. p.241

DISPUTATIO XXVII.

An in legibus Eccleſiaſticis, ratione parvitatis materiæ, aut alio ex capite, debeat tempus non computari de momento ad momentum. p.241

CAP. I. Refertur placitum Caramuelis. ibid.

Actionem præceptam tali hora determinata: poſſe differri uno quadrante, cenſet Caramuel. à n. 2. p.241

Varii caſus, in quibus, juxta ſententiam Caramuelis, tempus non debet computari de momento ad momentum. à n. 5. ibid.

Suffragium Paſqualigi pro eadem aſſertione. n. 9. p.242

CAP. II. Aliqua notanda pro intelligentia ejus aſſertionis, & impugnationum ejus. p.242

An Authores aſſerentes, tempus computandum de momento ad momentum, id intelligant de momento mathematico, an de practico? num. 9. ibid.

An non ſint computanda minuta temporis, ſed ſolùm illæ horæ, quæ horologiis deſignantur? Et quomodo in hac procedendum ſit? n. 10. ibid.

Qui ajunt, juvenem, eo die, quo implet annum vigeſimum primum, non teneri jejunare, nihil ſuffragantur ſententiæ Caramuelis, n. 12. ib.

Diſparitas quoad hoc inter præceptum jejunii, & præceptum abſtinendi à carnibus. ibid.

Tempus moraliter computari, eſt computari non exactè, ſed plus minuſve. n. 13. p.242

CAP. III. Fallacia argumentorum partis oppoſitæ revelatur. p.242

Art. j. Examinatur fallacia primi argumenti. ibid.

Argumentum regreditur contra ſuum Authorem dilemmate inevitabili. à n. 17. ibid.

Conſtringitur Caramuel ad proceſſum in infinitum. à num. 21. ibid.

Quid interſit inter inſtans phyſicum, & momentum? à num. 24. p.243.

Art. ii. Levitas quatuor aliorum argumentorum monſtratur. ibid.

Quando ignotum ſit momentum practicum nativitatis, & quando non præcomputanda ætate exactè? à n. 26. ibid.

Quomodo procedendum, quando ignoratur momentum practicum nativitatis? ibid.

CAP. IV. Tempus præcepti non poſſe computari moraliter, ſivè hora præfixa, plus minuſve. p.243

Computatio temporis ſub eo modo, plus minuſve, *conſtringit neceſſariò ad proceſſum in infinitum.* à n. 34. ibid.

In moralibus nunquam hora temporis, vel quantitas alterius ſpeciei computari debet plus minuſve. à n. 40. p.244

An pro jentaculo veſpertino jejunii ſint computandæ octo unciæ detractæ, nec poſſint computari plus minuſve? n. eod. ibid.

An pro materia parva in furto ſint computandi quatuor regales determinatè, nec poſſint computari plus minuſve? n. 41. ibid.

CAP. V. Demonſtratio altera pro eadem concluſione. p.244

An obligatio non poſſit incipere in tempore diviſibili, ſed debeat incipere in tempore moraliter indiviſibili? à nu. 42. ibid.

An nulla ſit implicatio in eo, quòd obligatio incipiat in tempore phyſicè diviſibili, & moraliter indiviſibili? n. 48. p.245.

An momentum contineat ſucceſſionem imperceptibilem? num 48. ibid.

Diſparitas inter tempus moraliter diviſibile, & momentum phyſicè diviſibile. n. 49. ibid.

An duæ partes phyſicæ momenti moraliter indiviſibilis cognoſcantur ab intellectu confusè, & per modum unius? nn. eod. ibid.

An obligatio, quæ incipit in puncto mediæ noctis debeat incipere in momento moraliter indiviſibili? Et aliàs involvatur contradictionis implicatio? à n. 53. p.245

CAP. VI. Tria alia argumenta pro eadem concluſione. ibid.

Licèt poſſit incipere obligatio uno quadrante poſt mediam noctem, non tamen poteſt uno quadrante ante mediam noctem. n. 57. ibid.

An inde inferatur, quòd licèt poſſit incipere obligatio uno quadrante plus; non tamen poſſit incipere uno quadrante plus minuſve? ibid.

Licèt poteſt ſeptennium, in quo obligant leges Eccleſiaſticæ, addatur ſemihora, verificatur, quòd tempus obligationis computatur de momento ad momentum. à nu. 58. ibid.

An ea præcepta, quæ afferunt tempus onerosum, non poſſint intelligi de eo tempore, & plus; atque adeò non plus minuſve? à num. 60. p.245.

An illa, quæ indulgent tempus, non poſſint intelligi de eo tempore, & minùs; atque adeò non plus minuſve? ibid.

An ſit implicatio terminorum, quòd præcepta Eccleſiæ intelligantur plus minuſve, *& quòd id ſit ratione parvitatis materiæ?* à n. 64. ibid.

An ea parvitas temporis, quæ indulgetur à lege, non ſit de eo genere parvitatis materiæ, quæ excuſat à mortali? ibid.

CAP. VII. An ratione parvitatis materiæ poſſint dies non computari de momento ad momentum? p.246

Non repugnat admitti parvitatem materiæ in tempore præſcripto à lege, dùm alia ratio non reſiſtat. n. 67. ibid.

An id, quòd ex ſe eſt parvitas materiæ; ex fine, vel circumſtantia poſſit eſſe materia magna? n. 68. ibid.

An pomum Adæ prohibitum, fuerit materia magna ratione finis? Et quidem hac quæſtione dixerit Caramuel? n. 69. p.246

An in computatione mediæ noctis poſſit addi unus quadrans ante, & unus poſt, ratione parvitatis materiæ? à n. 71. ibid.

An potiùs afferat circumſtantiam, quæ arguit tranſgreſſionem gravem? ibid.

Extrahere obligationem gravem à die naturali, in quo implenda eſt, res eſt gravis. ibid.

Quòd comedas uno quadrante poſt mediam noctem, communicaturus die ſubingredienti, quomodo ſit peccatum grave, cùm unus quadrans ſit materia parva? à n. 72. p.246

Ex viginti quatuor horis jejunii Eccleſiaſtici tollere unum quadrantem, eſt materia magna; quia comedere bis in die eſt materia magna contra legem jejunii. à n. 74. ibid.

Dicere Veſperas, & Completorium uno quadrante poſt mediam noctem, non eſt res parva, quia quòd tranſeat dies naturalis abſque integritate officii, eſt materia magna. n. 76. p.246

An judicium prudentum ſit ſtatera parvitatis moralis? Ubi an judicium omnium, aut ferè omnium prudentum ſit evidens menſura parvitatis, & gravitatis materiæ præcepta? à n. 77. p.246

Et an inde inferatur, eſſe materiam evidenter gravem anteponere, vel poſtponere unum quadrantem mediæ nocti, in legibus illam determinatè reſpicientibus? n. 78. ibid.

CAP. VIII. Removetur ſententia Paſqualigi, quæ contrahit diem jejunii, ratione parvitatis materiæ. p.247

Docet Paſqualigus, in die jejunii poſſe anticipari ſecundam comeſtionem infra horam ante mediam noctem; & poſſe, quando non jejunatur, poſtponi cœnam infra horam poſt mediam noctem, quam ſubſequitur jejunii dies. n. 82. ibid.

Quàm

Quàm ſit certum, in iis caſibus violari jejunium, à num. 82 ibid.

An parvitas materiæ poſſit habere vim transferendi partem hujus diei ad ſubſequentem, vel antecedentem, à n. 85 p. 247

An is qui hodie jejunat, ſi iterùm comedat uno quadrante ante mediam noctem, excuſetur à mortali, ratione parvitatis materiæ, ſi ſupponamus, illumque quadrantem non pertinere ad diem ſubſequentem, num. 89 ib.

An, & quomodo ex communi omnium, aut ferè omnium Theologorum judicio fiat evidens, partem parvam temporis diei præſentis non transferre ad componendam diem ſubſequentem, n. 92 p. 247

An ſi lex jejunii præfigeret viginti quatuor horas plus minuſve, non eſſet peccatum veniale anticipare parvo tempore ſecundam comeſtionem? Et quod aliud abſurdum inde ſequeretur, à n. 94 ibid.

CAP. IX. Amputatur altera ſententia Paſqualigi, quod incipiens cœnam ante mediam noctem, poſſit illam continuare intra horam poſt mediam noctem, quam ſubſequitur dies jejunij. p. 247

An hæc ſententia maneat convicta ex dictis capite antecedenti, nn. 97 ib.

An ex communi judicio fiat evidens, diem præſentem terminari in puncto mediæ noctis, n. 1 2 p. 248

An commune judicium ſit menſura moraliter infallibilis gravitatis materiæ, in puncto hujus quæſtionis. ib.

An poſſeſſio conceſſa pro tempore limitata finiatur eo tranſacto, nu. 103 p. 248

Et an ideò, qui cœpit cœnam ante mediam noctem, quam ſubſequitur jejunii dies, tranſacta media nocte, jam non habeat jus poſſeſſionis in cœnam, n. eod. ib.

An cauſa incepta debeat terminari, quia ſic diſponunt jura, à n. 104 ibid.

Et an inde reſultet diſparitas evidens inter cauſam inceptam, & cœnam inceptam. ib.

Quàm magnum abſurdum inferatur ex illa paritate Jubilæi, nu. 106 ib.

Sicut & paritate cauſæ inceptæ. ib.

An malè allegetur à Paſqualigo voluntas interpretativa Eccleſiæ contra praxim Eccleſiæ receptam ut obligatoriam, n. 108 ibid.

An hæc ſententia Paſqualigi, & alia relata cap. præced. ſint improbabiles, num. 109 ibid.

CAP. X. Aliquot corollaria ex dictis. p. 248

An non repugnet materia parvitas in tempore, quoties ex aliqua circumſtantia materia parva non creſcit in magnam, n. 110 ibid.

Parvitas materiæ in tempore computanda eſt de momento ad momentum, nu. 111 ibid.

Quomodo Authores aſſignantes parvitatem materiæ in tempore, non ſuffragentur ſententiæ Caramuelis, & Paſqualigi, de tempore legis computando plus minuſve, n. 112 ibid.

Quomodo computandum eſt tempus mediæ noctis, ubi non eſt horologium, ſi non eſt computandum plus minuſve, à num. 113 ibid.

An conjectura probabilis circa horam noctis gerat vices horologii, n. 114 ibid.

An deficientibus conjecturis probabilibus regenda ſit conſcientia regulis ſervandis pro caſibus dubiis. ibid.

Limitatio aſſertionis traditæ, n. 115 p. 249

CAP. XI. De cœna in extrema nocte Bacchanalium, protracta à Paſqualigo per tres horas poſt mediam noctem pag. 249

Quid cenſeant Doctores alii de improbabilitate hujus ſententiæ, n. 117 ibid.

Qualis ſit hæc conſequentia: Eccleſia vult, quòd poſt punctum mediæ noctis non cœnent, & ipſi nolunt interrumpere ludos ad cœnandum: ergo Eccleſia vult, quod maneant incœnati, n. 120. ibid.

A nomine diei præſentis in ordine ad jejunium intelligant omnes à media nocte in mediam noctem, n. 122 ibid.

Et an communis acceptio nominum faciat evidentiam de ſignificatione eorum. ibid.

Quæ abſurda pullulent ex ſecundo argumento Paſqualigi, à nu. 125 p. 249

Quot, & quantas falſitates contineat tertium, à n. 127 p. 249

DISPUTATIO XXVIII.

An Prælatus regularis poſſit imponere ſubdito præceptum graviter obligans ultra expreſſa in regula? p. 249

CAP. I. ALiquibus notatis, proponitur ſententia Caramuelis. ibidem.

Certum eſt, Prælatum poſſe præcipere ea, quæ exprimuntur in regula, n. 1 ibid.

Non verò contra regulam, niſi præcedente diſpenſatione. ibid.

An poſſit præcipere, quæ ſunt ſupra regulam, n. 2 p. 250

An poſſit præcipere pœnas proportionatas delicto commiſſo contra regulam, n. 3 ibid.

An quà paterfamilias poſſit præcipere ultra expreſſa in regula, nu. 4. ibid.

Communis eſt ſententia, quæ docet, Prælatum Regularem non poſſe præcipere, niſi de rebus, quæ expreſsè, vel tacitè, directè, vel indirectè continentur in regula, n. 5 p. 250

Quantum diſtet Caramuel ab hac ſententia communi, n. 6 ibid.

Docet, non poſſe Prælatum Regularem præcipere, niſi quæ exprimuntur in regula, vel quæ ſunt mediatè neceſſaria ad obſervationem regulæ; ideòque non poſſe præcipi ea, quæ ſunt præcepta in jure communi, à n. eod. ibid.

Ideo aſſerit, non poſſe præcipere jejunium Eccleſiaſticum, eo quòd iſtud non contineatur in regula, à n. eod. ibid.

CAP. II. Poſſe Prælatum Regularem præcipere ultra ea, quæ expreſsè continentur in regula, & ultra media ad illam neceſſaria. p. 250

An Prælatus Regularis habeat juriſdictionem Eccleſiaſticam directivam, à n. 11 ibid.

An hæc juriſdictio Eccleſiaſtica extendatur, ad præcipiendum obligationes communes omnibus fidelibus, à n. eod. ibid.

Ad quid extendatur juriſdictio ordinaria, n. 13 ibid.

Quis poſſit obligare regulares ad confeſſionem, & communionem annuam, n. 14 ibid.

An Prælatus Regularis poſſit reſervare caſus juxta moderationem Clementis VIII. n. 16 p. 251

An in Prælato Regulari ſit juriſdictio compellendi præceptis, & cenſuris ſubditos, ut ad publicas proceſſiones accedant, n. 17 ibid.

An Prælatus Regularis poſſit cogere ſubditos, ut interdicta, & feſta ab Epiſcopis indicta obſervent, n. 18 ib.

An Prælati Regulares ſucceſſerint Epiſcopis, ad præcipiendum ea, quæ Epiſcopi poterant præcipere Regularibus ante exemptionem, n. 19. pag. 251

An juriſdictio Prælati Regularis extendatur ſolùm ad obligationes ſpontè ſuſceptas per votum obedientiæ, à n. 20 ibid.

Quædam argumentatio fallax notatur, & fallacia detegitur, à n. 21 ib.

Solet obligatio eſſe certa; radix autem obligationis probabiliter hæc, & probabiliter alia, num. 22 p. 251

Et hinc prava eſt hæc conſequentia. Probabile eſt, quòd radix obligationis non eſt hæc, & probabile eſt, quòd non eſt alia: ergo probabile eſt, quod nulla eſt radix ejus obligationis, n. eod. ibid.

Sunt in jure canonico multæ leges obligantes ſpecialiter ſolos Religioſos, n. 23 ibid.

Hæ obligant Religioſos alterutro modo, vel vi voti obedientiæ, quia illæ includuntur implicitè in regula, vel vi juriſdictionis Eccleſiaſticæ, n. 24 p. 252

An leges latæ in jure canonico pro Regularibus ſint media ad obſervationem regulæ, n. 25 ib.

An Prælatus Regularis habeat juriſdictionem ad omnia ea, quæ ſibi non ſunt limitata à Pontifice, n. 26 ibid.

An Regulares ſpontè ſuſceperint hoc, quod eſt, poſſe obſtringi ad obligationes communes, n. 27 ib.

Probabile eſt, non poſſe obligari Regulares, niſi vi obedientiæ, dummodo admittatur, cæteras obligationes Regularibus incumbentes contineri implicitè in regula, à n. 28 ib.

Probabile eſſe damus, obligationes communes non contineri in regula, dummodo poſſit Prælat. ad illas urgere vi juriſdictionis, n. 28 ib.

Improbabile eſt, quod non poſſit Prælatus urgere alterutro modo ad obligationes, à n. eod. ibid.

CAP. III. Urgetur argumentum nova confirmatione. ibid.

An Prælatus Regularis poſſit obligare ſubditum ad præcepta communia, & ſpecialia juris, vi juriſdictionis Eccleſiaſticæ, & independenter à voto obedientiæ, à n. 30 ib.

An falſum ſit, Regulares à cæteris fidelibus ſolùm differre in voto obedientiæ, à n. 31 ib.

In quibus differant à reliquis fidelibus, à n. 32 ib.

An in diverſitate ſtatus, convictu communitatis, exemptione ab Epiſcopis, & in eo quod habeant bona in communi, à n. eod. ib.

An Clericis ſæcularibus poſſint imponi alia obligationes, præter eas, quas ſpontè aſſumpſerunt? Et quare alterius conditionis ſaturi ſint Regulares, n. 36 ib.

An ſicut poteſt Epiſcopus imponere Clericis præcepta de mediis ad extirpanda vitia, poſſit Prælatus regularis ſimilia præcepta imponere, etiam de iis, quæ non ſunt expreſſa in regula, num. 37 p. 253

An, & quomodo, licèt Regulares ſuerint exempti à juriſdictione Epiſcopi, non tamen à juriſdictione Epiſcopali ib.

An ſicut juriſdictio Eccleſiæ extenditur ad reformandum Clerum, ut conſtat ex Tridentino, ita quoque ad reformandos Regulares, etiam in materia non expreſſa in regula, n. 38 ib.

An ſit identitas rationis quoad hoc inter Regulares, & Clericos ſæculares, n. 39 ibid.

An poſſit Pontifex præcipere Regularibus, quæ poſſet præcipere omnibus fidelibus, à n. 40 ib.

Et an hoc modo poſſit illis præcipere, quæ non ſunt expreſſa in regula. ib.

An Pontifex poſſit obligare Religioſum ad aſſumendum Epiſcopatum, n. 41 ib.

Et an inde arguatur poſſe obligare illum ultra expreſſa in regula, ib.

CAP. IV. Aliis argumentis probatur eadem concluſio. p. 253

An Prælatus regularis poſſit obligare ſubditum ad ſubeundam pœnam pro delicto, quod non eſt contra regulam, à n. 43 ib.

Et an inde arguatur, poſſe præcipere ultra expreſſa in regula. ib.

An familia regularis eſſet Reſpublica malè ordinata ſi non poſſit præcavere delicta? à n.44 p. 253

An inſufficienter præcaveantur ſola comminatione pœnarum? numer.50 ibid.

An Reſpublica Religioſa habeat poteſtatem præcipiendi ea, quæ ſunt præcisè neceſſaria ad ſui conſervationem, etiamſi non exprimantur in regula? à n.52 ibid.

Quæ præcepta ſint iſtis præcisè neceſſaria ad ſui conſervationem? à n. 4 p 254

Si non poſſet præcipere ultra expreſſa in regula, quanta ſcandala orirentur? nu 58 ib.

An non poſſit præcipere actiones gratitudinis erga benefactores, n. 59 ib.

An habeat poteſtatem decidendi lites, & an id poſſit præcipere ultra expreſſa in regula, à n. 0 ib.

An ea aſſertio Caramuelis componatur cum ea, quam docet, nempè certum eſſe, poſſe Prælatum præcipere in materia probabili, n.66. ibid.

CAP.V. Aliud argumentum deſumptum ex doctrina Caramuelis. p.254

An Epiſcopus poſſit præcipere Regularibus in aliquibus caſibus expreſſis in jure, non expreſſis in regula, à n.67 ib.

Et an inde inferatur, poſſe Prælatum Regularem præcipere ultra expreſſa in regula, ſaltem vi juriſdictionis Eccleſiaſticæ. ibid.

An Religioſus maneat ſubordinatus Prælato Regulari, etiam quà Sacerdos, & quà Chriſtianus, n.70 p.255

An jure delo, quo Epiſcopus præcipit Regularibus in aliquibus caſibus, ſit ordinaria, vel delegata, à n.72 ibid.

CAP.VI Exponitur, ad quam materiam ſe extendat poteſtas Prælati Regularis. ibid.

Admittitur in legitimo ſenſu opinio aſſerens, non poſſe præcipi Regularibus contra, nec ſupra, nec ultra regulam, à n.74 ib.

Art j. An ſe extendat ad omnes obligationes conſcientiæ, & quomodo. ib.

An ad omnes obligationes Decalogi, & juris humani, tam communis cæteris, quàm ſpecialiter impoſiti Regularibus? Et quàm id ſit certum, n.75 ib.

An ad confeſſionem, & communionem annuam, n.76 ib.

An ad reſtitutionem rei ablatæ, n.77 ib

An ad emendationem delicti commiſſi, n 78 ibid.

An ad hæc omnia poſſit cogere Prælatus Regularis vi voti obedientiæ, an præcisè vi juriſdictionis Eccleſiaſticæ, à n.79 ib.

Præcipiuntur vi voti obedientiæ, ſi implicitè includuntur in regula, n.eod. ib.

Si in ea non includuntur, præcipiuntur dumtaxat vi juriſdictionis Eccleſiaſticæ. ib.

Quomodo componantur hæc duo, & quòd Prælatus nequeat obſtringere Regularem ultra regulam, & quòd poſſit cogere ad omnes obligationes conſcientiæ, n.81 ib.

Et an id facilè intelligatur in opinione includente omnes eas obligationes implicitè in regula ib.

Et in oppoſita opinione, nequit obſtringere ultra regulam vi voti obedientiæ, ſed vi jurisdictionis ib.

Art ij. An ad pœnam delicti, quod non violat regulam. ibid.

An Prælatus regularis poſſit præcipere pœnam pro delicto, etſi non commiſſo contra regulam; nec pœna contineatur in regula? Et an id ſit omninò certum, à n. 83 ib.

Licèt ſit certum, quòd poteſt Prælatus præcipere pœnam ob ea delicta, eſt ſub opinione, an vi voti obedientiæ, an vi ſolius juriſdictionis n.86 p.256

Quomodo in eo eventu non præcipiat, Prælatus ultra regulam, juxta opinionem, quæ dicat, nihil contineri implicitè in regula, num 87 ib.

An id intelligatur ita eſſe vi voti obedientiæ. ib.

Art.iij An ad ea, quæ expediunt ad utilitatem publicam Eccleſiæ, pag. 256

An ea poſſit Romanus Pontifex imperare Religioſo, n.88 ib.

An ſi admiſſe eatur graves neceſſitas Eccleſiæ, poſſit Prælatus regularis obſtringere ſubditum, à n.89 ib.

Et an id intelligatur, dummodo Prælatus regularis non præcipiat tranſitum ad aliud ſtatum, n.90 ib.

Et quomodo tunc non præcipiat ultra regulam, n 91 ib.

Et quomodo tunc præcipiat vi voti obedientiæ, vel vi ſolius juriſdictionis juxta diverſas opiniones. ib.

Art iv. An ad ea, quæ requiruntur ad conſervationem communitatis, & famæ ejus. ibid.

Idque, etſi nihil eorum exprimatur in regula, n 92 ib.

An eo titulo poſſit Prælatus regularis interdicere ſubdito ingreſſum in domos ſæculares, n.93 ib.

Item ne per vicos, & plateas ſine ſocio ambulet, n.94 ib.

Item ne ea juramenta emittat, Voto à Dios, &c. n.95 ib.

Item ne paſſetur, aut ... exerceat, n.95 ib.

An prohibere poſſit, ne adſit comœdiis, n 97 ib.

An etiam, ne ingrediatur tabernas vinarias, n 99 ib.

An etiam, ne typis mandet libros abſque approbatione Religionis, nu.100 ib.

An hoc titulo ... monialibus, ... con-tentia in regula, num ... ibid.

An inde ... ea cenſura ob conſervandam famam regularis familiæ, n 103 ibid.

In his omnibus præcipit Prælatus vi voti obedientiæ juxta opinionem aſſerentem contineri implicitè in regula ea, quæ requiruntur ad conſervationem famæ communitatis. Et juxta opinionem oppoſitam præcipit vi ſolius juriſdictionis, n.104 p 257

Item juxta priorem opinionem non præcipit ultra regulam, & juxta poſteriorem non præcipit ultra regulam vi voti obedientiæ, nu.105 ib.

Art v. An ad exercitia, ad quæ ex contractu, vel aliàs tenetur communitas ib.

Idque quamvis nihil horum exprimatur in regula, n.106 ib.

Et quàm ſit certa ea aſſertio, n. 107 ib.

Et an poſſit ſimiliter obſtringere ad officia, & Prælaturas Religionis, n.108 ib.

Et an ea præcipiat vi voti obedientiæ, juxta opinionem, quæ ea munera dicit claudi implicitè in regula, n 109 ib.

Et quid juxta oppoſitam opinionem circa munera neceſſaria Religioni, n.110 ib.

Et quid circa ea munera, ad quæ tenetur communitas ex contractu, n.111 ib.

Et quomodo, juxta diverſas opiniones intelligatur, quòd tunc Prælatus non præcipit ultra regulam, n.112 ib.

Art.vj. An ad omnia, quæ ſunt communiter præceptibilia ... bus. p.257

Idque etiamſi non ſint expreſſa in regula, n 113 ib.

An ſi conſuetudo prævaluiſſet legitimè contra communionem annuam, poſſet Pontifex illam præcipere ſolis Regularibus, num. eod. ib.& ſeq.

Et an illam, & ſimiles obſervationes, quæ ſunt præceptibiles in commune, poſſet Prælatus regularis præcipere, à n.114 ib.

Et quæ illa ſint, n.115 ib.

Ad hæc non obligat Prælatus vi voti obedientiæ, ſed vi juriſdictionis, à n.116 ib.

Et quomodo hæc ſit exceptio à regula generali, n.117 ibid.

Et tunc verificatur, quòd non præcipit ultra regulam, nempè vi voti obedientiæ, nam aliàs præcipit ultra regulam, n. 118 ib.

Art.vij An ad modum vivendi communem Regularium. ib.

Idque, quamvis ille non exprimatur in regula, n.119 ib.

An certum ſit, poſſe Prælatum regularem præcipere, quæ ſpectant ad modum vivendi communem, ſub opinione verò an vi voti obedientiæ, an vi juriſdictionis, n.120 p.258

Et quomodo, ſecundùm diverſas opiniones, Prælatus tunc non præcipiat ultra regulam, n.121 ib.

Art.iij An ad novas conſtitutiones regulæ. ib.

An in religioſa familia, quæ accepit poteſtatem à Pontifice condendi novas regulæ conſtitutiones, poſſit Prælatus ad has denuò conditas obligare, ultra ea, quæ continentur in primitiva regula nu.122 ib.

An, & quomodo in Societate IESV poſſit Prælatus obſtringere ad conſtitutiones denuò conditas, n 123 ib.

An conſtitutiones denuò conditæ in ſocietate non egeant nova acceptatione ſubditorum, n.124 ib.

Art.ix. Ad quam materiam ſe extendat votum obedientiæ in Societate IESV. ib.

An materia voti in ſocietate tam latè pateat, ac finis ejus, numer.125 ibid.

An hæc extenſio conſtet ex conſtitutionibus ſocietatis, num. eod. ibidem.

Et unde aliqualiter limitetur hæc extenſio, n.126 ibid.

Et an id intelligatur de conſtitutionibus denuò edendis, num.eod. ibidem.

An potuerit Congregatio generalis negare uſum pilei coadjutoribus temporalibus, n.127 ib.

Et an huic decreto quidam contradixerint ex inſcitia conſtitutionum ſocietatis, n.eod. ibid.

CAP.VII. Objectionibus adverſariorum occurritur. ib.

Quæ ſit mens D. Bernardi in hac materia, à n. 130 ib.

An tempore D. Bernardi Regulares non fuerint exempti à juriſdictione Epiſcopali, n.131 ib.

Et quid inde inferatur pro aſſertione noſtra. ib.

Quotuplex peccatum committatur, cùm in Regula præcipitur jejunium ab Eccleſia indictum, n.132 ib.

An ad eandem actionem poſſint concurrere duo præcepta, nu. 135. p. 259

CAP.VIII. Aliquot quæſtiones incidentes enodantur. ibid.

Cùm Religioſus violat præceptum Prælati urgentis ad obſervationem legis communis, ſi is velet præcipere vi ſolius juriſdictionis, unum in ſpecie peccatum committit, n 137 ibid.

Si verò intendit ſolùm præcipere vi voti obedientiæ, probabile eſt, quòd ſubditus unum peccatum committit, quia probabile eſt quòd non poteſt injungere præcepta communia vi voti, n.138 ib.

Si autem præcipiat in virtute ſanctæ obedientiæ, peccat ſubditus contra præceptum Prælati, n.139 ibid.

Quando Prælatus præcipit, quæ ſunt expreſſa in regula, inobediens ... peccata committit, n.140 ib.

Quid

Digitized by Google

Quid, ſi ſolùm præcipit vi voti obedientiæ? n.141. ibid.
Quid, ſi ſolùm vi juriſdictionis Eccleſiaſticæ? ibid.
Et an ſint duæ ſpecies peccati, ſi Prælatus præcipiat ex utroque titulo? ibid.
Et quid de facto contingat? ibid.

DISPUTATIO XXIX.

An, & qualiter requiratur acceptatio ad valorem legis, vel præcepti. p.259

CAP. I. Quot quæſtiones diſputandæ? Et aliqua prænotata ex mente Caramuelis. ibid.
Secundùm Caramuelem, ſervis poſſunt imponi leges abſque eorum acceptatione. n.2. ibid.
Juxta eundem, homines liberi non poſſunt non acceptare leges, quæ ſunt neceſſariæ ad conſervationem Reipublicæ. n.3. ibid.
De mente ipſius, Religioſi, quibus præcipiuntur ea, quæ expreſſa ſunt in regula, non poſſunt non acceptare præcepta. n.4. ibid.
CAP. II. An ad valorem legis ita requiratur acceptatio populi, ut populum invitum non poſſit legislator obligare? p.259
Art. i. Proponitur ſententia Caramuelis. ibid.
Cenſet, leges latas in populos invitos, eſſe in deſtructionem; atque adeò eſſe extra ſphæram poteſtatis Prælatorum. à n.5. ibid.
Vindicatur Navarrus à propugnatione ejus ſententiæ. n.9. p.260
Art. ii. Eſſe poteſtatem in Prælatis Eccleſiaſticis ad obſtringendum lege populum invitum, tanquam certum ſtatuitur. p.260
An concluſio tradita ſit de fide, vel fidei proxima, ſecundùm Bellarminum, & Suarium? à n.10. ibid.
An communis Theologorum tradat illam ut certam? n.11. ibid.
An argumentum partis oppoſitæ peccet in Logicam? à n.13. p.260
An omnes leges latæ in populos invitos excitent ſeditionem? à num.14. ibid.
An ſi populi irrationabiliter inviti contra legem latam ſeditionem excitarent, adhuc lex eſſet valida; an oppoſitum ſit improbabile? n.19. ibid.
Aliud vitium argumenti partis oppoſitæ. à n.23. ibid.
An peccet populus reſiſtendo ſine cauſa legi latæ? à n.23. p.261
An oppoſita aſſertio inferatur evidenter ex ea doctrina Caramuelis? à n.24. ibid.
An illa oppoſita aſſertio ſit expreſſè Caramuelis in alio loco? num.25. ibid.
An illa oppoſita aſſertio ſit damnata ab Alexandro ſeptimo? ibid.
Et an ideò certò falſa? ibid. remiſſivè.
An implicet, peccare populum in non acceptanda lege, & ſimul legem eſſe in deſtructionem? à n.26. ibid.
Art. iii. Aliis argumentis oſtenditur eadem concluſio. p.261
An Chriſtus conceſſerit Prælatis Eccleſiæ poteſtatem præcipiendi abſque ulla conditione, aut limitatione conſenſus populi? n.28. ibid.
Et pars affirmans oſtenditur ex Evangelio. ibid.
Item ex Paulo ad Rom. 13. n.29. p.261
An, & quando ea aſſertio quarto Decalogi præcepto confirmetur? à n.3.. ibid. & ſeq.
An ubi conſtat de pacto, & non de conditione, pactum obliget independenter à conditione? n.32. & 46. p.261. & 262
Et an ideò Princeps laicus poſſit obſtringere invitos? ibid.
An praxis Eccleſiæ ſit obligare ſubditos, etiam nolentes? à n.33 p.261
Ubi, quàm certum fundamentum poteſtatis ſibi à Chriſto collatæ, ſit iſta praxis Eccleſiæ? ibid.
Hæc praxis Eccleſiæ oſtenditur ex Concilio Apoſtolorum. ibid.
Item ex cap. De liguribus. 23. q.5. n.34.
Item ex communi modo procedendi Pontificum. n.35. ibid.
An ubi conſtat de conceſſione poteſtatis ſupremæ, & non de limitatione, cenſenda ſit certò data abſque limitatione? n.36. p.261
Et an ideò poteſtas legislativa Eccleſiæ ſit independens à conſenſu populi? ibid.
An ſi poteſtas ferendi leges data à Chriſto eſſet Petro dependenter ab acceptatione populi, data eſſet partialiter ipſi populo? à n.37. p.261
An ſit de fide, eam poteſtatem ſupremam datam eſſe Petro, & ſucceſſoribus, & non alteri? n.38. ibid.
An Princeps Eccleſiæ habeat poteſtatem obligandi ſubditos ad acceptationem? à n.39. p.262
An ſi non haberet eam poteſtatem; poſſent ſubditi ſine cauſa reſiſtere legi ejus? n.40. ibid.
Art. iv. An Prælati Eccleſiaſtici inferiores, & Principes laici habeant poteſtatem ferendi leges independenter ab acceptatione populi. p.262
Poteſt Romanus Pontifex limitare in Prælatis inferioribus poteſtatem ferendi leges, ut ferant dependenter ab acceptatione? nu.42. ibid.
An caſu, quo hæc poteſtas non ſit limitata à Pontifice, poſſint Prælati inferiores præcipere independenter ab acceptatione? à num.42. ibid.
An ſit probabilius, poſſe Principes laicos obſtringere legibus independenter ab acceptatione? à n.45. ibid.
CAP. III. An de facto leges non obligent ante acceptationem? Ubi quid, ſi ſemel rejectæ à populo, reproducantur à legislatore? p.262
Art. i. Inconſequentia Caramuelis, & aliorum ſententiæ. ibid.
An detur in legislatore Eccleſiaſtico voluntas expectandi conſenſum populi? à n.47. ibid.
Docet Caramuel, leges Eccleſiaſticas non obligare ante acceptationem, quia legislator Eccleſiaſticus non vult; & civiles, quia legislator laicus non poteſt. n.48. ibid.
An hæc aſſertio ſit incompoſſibilis cum ea, quæ relata eſt cap. præced. ibid.
Duæ ſententiæ oppoſitæ. à n.53. ibid.
Art. ii. prima pars quæſtionis reſolvitur. p.262
Eſt probabile, quòd leges Canonicæ non obligant, donec accedat acceptatio. n.55. ibid.
Nullus eſt canon, qui expreſſè decidat, expectandam eſſe acceptationem populi, ut lex obliget. à n.56. ibid.
Et notanda eſt diverſitas inter acceptationem, & conſuetudinem. n.57. p.263
Id non deciditur in cap. In iſtis, §. leges, *diſt.*4. n.58. ibid.
Is textus non eſt S. Auguſtini, ſed Gratiani. ibid.
Sed ſive is textus loquatur de acceptatione, ſive de conſuetudine, nihil obeſt noſtræ concluſioni. n.59. p.263
Neque id deciditur in cap. Denique, *diſt.*4. n.60. *Ubi, an loquatur de acceptatione, & quomodo?* ibid.
Neque in cap. Cum olim, *de Cleric. conjugat.* n.62. p.263
Ubi etiam, an loquatur de conſuetudine, an de acceptatione, & quomodo? n.63. ibid.
Neque deciditur in cap. In Synodo, *diſt.*63. *qui textus non eſt ad rem.* n.64. p.263
Probabile eſt, quòd leges canonicæ ex benigna interpretatione voluntatis Pontificum non obligant ante acceptationem, &c. n.65. p.263
Quàm falſò aſſeratur, acceptationem eſſe certò requiſitam? n.66. ib.
An expreſſè deciſum ſit, leges juris Cæſarei non obligare ante acceptationem? n.67. ibid.
An Prælati Eccleſiaſtici inferiores, ex ſola præſumptione voluntatis eorum, non obligent ſuis legibus ante acceptationem? n.68. ibid.
Art. iii. Deciditur ſecunda pars quæſtionis. p.263
Si legem à populo rejectam producat legislator Eccleſiaſticus; ea obligat ante acceptationem. n.69. ibid.
Et an hæc ſit communis ſententia eorum, qui affirmant, obligationem legis dependere de facto ab acceptatione? nu. eod. ibid.
An cùm legislator legem rejectam reproducit, non poſſit præſumi in illo voluntas expectandi acceptationem? n.70. ibid.
An cùm legislator Eccleſiaſticus legem rejectam reproducit, non reproducat ſub ea conditione, [*Si populus non fuerit refragatus?*] n.71. pag.263.
Urgent confirmatio ex verbis S. Gregorii. n.72. ibid.
CAP. IV. An populus teneatur acceptare legem, quando nulla rationabilis cauſa adeſt ad renuendum? p.263
Art. i. Sententia Caramuelis proponitur ſibi ipſi repugnans. ibid.
Docet, homines liberos non teneri acceptare præcepta, niſi ſimpliciter neceſſaria ad conſervationem Reipublicæ. n.73. ibid.
An ea aſſertio ſit incompoſſibilis cum alia, quæ docet, peccare mortaliter, qui legem juſtam ſine cauſa non acceptat? à n.75. p.264
An quoad hoc ſit alia doctrinæ incompoſſibilitas? n.77. ibid.
Art. ii. Partem affirmativam omninò eſſe certam. p.264
Scilicet, peccare mortaliter eos, qui legem graviter obſtringentem ſine cauſa non acceptant. à n.78. ibid.
Et an certò conſtet ex decreto Alexandri VII. damnante oppoſitam propoſitionem? ibid.
An legislator ferat legem ſub ea conditione, [*Si populus pro libito non reſiſtat;*] *an ſub hac,* [*Si populus ex cauſa rationabili non reſiſtat?*] à n.80. p.264
An aſſertio tradita conſtet etiam ex D. Gregorio, cap. Denique, *diſt.*4. n.82. ibid.
An damnatio Alexandri VII. agat etiam de legibus civilibus conſcientiam obſtringentibus? n.83. ibid.
CAP. V. An lex rejecta à populo abſque rationabili cauſa vim habeat obligandi? ibid.
Art. i. Refertur ſententia Caramuelis, & refellitur præcipuè ex incomprobabilitate opinionum? ibid.
Docet, legem rejectam à populo non habere vim obſtringendi, quamvis peccaverit populus reiiciendo. n.84. ibid.
An Romanus Pontifex habeat poteſtatem legislativam dependentem à populo? n.85. ibid.
Et affirmat Caramuel, ſed ſine probatione. nu. eod. ibid.
An nitatur ea aſſertio in eo, quòd leges latæ in invitos ſint in deſtructionem? n.87. ibid.
Et quales inconſequentiæ inde oriantur? n.88. ibid.
An eo quòd lex rejecta ſit invalida juxtà Caramuelem, non obliget ad acceptationem? n.89. p.264
An lex poſſit obligare ad acceptationem, & rejecta poſſit non obligare ad executionem? à n.90. ibid.
An poſſit eſſe in deſtructionem, obligare ad executionem legis, quin ſit in deſtructionem obligare ad acceptationem? n.92. ibid.
An poſſit eſſe diſparitas ex voluntate præſumpta legislatoris? à num.93. p.256
Quare poteſtas legislatoris dependeat à populo quoad executionem legis;

legis, & non dependeat à populo quoad acceptationem, argumentè cauſa inquiritur, n.96 p.265
Dua alia propoſitiones Caramuelis incomprobabiles, à n.97 ib.
Art.ij. Deciditur quæſtio duplici concluſione. p.265
Romanum Pontificem non habere poteſtatem legiſlativam dependentem à populo, à n.101 ib.
An poteſtatem legiſlativam, quam à Chriſto accepit independentem à populo Pontifex; iſte populo ſubjecerit? à n.102 p.265
Lex rejecta à populo abſque rationabili cauſa obligat conſcientiam, à n.105 ibid.
Si hæc concluſio non eſt vera, interpretatio voluntatis Pontificis (cui innititur opinio de expectanda acceptatione populi) eſt irrationabilis, à nu. 108 ib.
An opinio docens, legem rejectam non obligare, intelligatur de lege rejecta ex rationabili cauſa? n.109 ib.
CAP VI. An cùm major pars communitatis acceptat legem; minor pars maneat obligata, ſi ea minor pars non compromiſit in majorem? ibid.
Art.j. Sententia Caramuelis refertur & explicatur. ibid.
Quæſtio proponitur etiam ſub his terminis: [An ut lex obliget ſingulos, neceſſe ſit, quòd acceptetur à ſingulis per ſe, vel per compromiſſarios?] n.111 ib.
Docet Caramuel, neminem in particulari obſtringi lege, niſi acceptaverit per ſe, vel per compromiſſarios, n.112 ib.
Itemquando communitas ut talis acceptavit legem per majorem partem ſuffragiorum; eos, qui non acceptaverunt, neque compromiſerunt, manere obligatos in communi, id eſt dùm operantur nomine communitatis, nõ verò manere obligatos in particulari, à n.113 p.266
Addit, ſe loqui de materia, quæ excedit ſphæram poteſtatis Prælati, n.117 p.266
Sed ibi non explicat, quid dicendum quando Prælatus non excedit ſphæram ſuæ poteſtatis, n.117 p.266
Sed in priori loco agit de omnibus legibus, & de omni materia, numer.120 ib.
Art.ij. Reiicitur, & confutatur doctrina relata. p.266
An ſi Pontifex ita decernat, [Jubeo, ut decreta Tridentini obligent, ſi major pars civium acceptaverit;] ſufficiat acceptatio majoris partis, quamvis ſinguli non acceptent per ſe, neque per compromiſſarios? à num.121 ib.
An de facto talis ſit voluntas interpretativa Pontificia quoad acceptationem legum? à n.123 p.266
An quando pauci aliqui non acceptant legem, rejiciant illam abſque rationabili cauſa; ideòque illi obligati maneant? n.125 ib.
Quamvis eſſet in deſtructionem obligare populos invitos, non tamen obligare ſingulos, ante acceptationem ſingulorum, n.126 ib.
Immò eſſet in deſtructionem charitatis, quòd pauciores manerent liberi, & plures obligati. ib.
Art.iij. Quartum argumentum adverſus eandem doctrinam. p.266
An quia leges antiquæ acceptatæ ab anteceſſoribus obligant poſteros invitos, leges de novo latæ acceptatæ à majori parte obligent pauciores invitos? à n.127 ib.
An eandem vim habeant leges novæ, ac antiquæ; ideòque novæ poſſint obligare aliquos invitos? n.128 p.267
An ſit evidens, lege multos obligari invitos; ideòque corruat fundamentum Caramuelis? n.129 ib.
Leges antiquas acceptatas ab anteceſſoribus obligare poſteros invitos, multis demonſtratur, à n.130 ibid.
Quàm magnum abſurdum inferatur ex doctrina, quam impugnamus? à num.136 p.267
Art iv. Præoccupatur reſponſio, quæ ex doctrina Caramuelis exhiberi poteſt. p.267
An leges antiquæ virtualiter acceptentur à poſteris, dùm hi volunt eſſe membra hujus Reipublicæ? à n.138 ibid.
An per hoc præcisè, quòd velimus eſſe membra hujus Reipublicæ, verificetur, quòd acceptamus omnes leges ejus? n.140 ib.
Saltem per compromiſſionem? ib.
An juxta Caramuelem, in ipſa habitatione urbis neſita, contineatur voluntas acceptandi leges ejus? n.142 p.267
Hæc aſſertio Caramuelis incompoſſibilis eſt cum ea, quæ docet, homines, qui ſunt membra hujus Reipublicæ, eo ipſo acceptare leges præcisè neceſſarias ad conſervationem Reipublicæ, non aliàs, à n.144. ib.
An ſibi invicem repugnent hæc duo: & quòd dùm in Republica degimus, omnes ejus leges acceptamus; & quòd minor pars civium contra quos majores non acceptet legem, quæ obligat majorem? à num.148. pag.168
An etiam hæc duo ſibi invicem repugnent: & quòd ſinguli cives non compromittant in omni materia quoad acceptationem legum, & quòd eo ipſo quòd intrant Rempublicam, acceptant, ſaltem per compromiſſionem, omnes ejus leges in omni materia? n.149 ib.
An dicantur communes leges, quæ à majori parte Reipublicæ ſunt acceptatæ; & quomodo inde reſultet alia oppoſita doctrinæ implicantia? à n.150 ib.
An qui ab infantia baptizatur, ingrediatur in Eccleſiam, & ſubeant onus legum ejus abſque libera acceptatione earum? à nu.152. pag.168
Et quomodo inde arguatur ad hoc, quòd minor pars maneat obligata per ſolam acceptationem majoris? n.eod. ib.
Art.v. Quoddam notabile proponitur. p.268
Si dicat Caramuel, in præfatis omnibus ſe loqui in materia, quæ excedit ſphæram poteſtatis Prælati; eadem argumenta militant contra eam aſſertionem, à n.154 ib.
CAP.VII. An lex aliàs invalida firmetur acceptatione ſubditorũ? ib.
Art j. Mens Caramuelis exponitur. ib.
Quæſtio proponitur ſub his etiam terminis: [An cùm legiſlator excedit ſphæram ſuæ poteſtatis, valeat lex, ſi acceptetur à populo?] n.159 ib.
Affirmat Caramuel, nu. 160. Et ita ſi præſul textorum (quoſdam ſic dicit curatores textorum) præcipiat jejunia, textores acceptantes manere obligatos jejunare, non reliquos. ib.
Leges Principum iniquas excuſat à tyrannide, eo quòd ſubditi acceptantes cedunt juri ſuo, & ita illis obligantur, à n. 162 p.268
An quamvis theſaurus inventus jure naturæ ſit inventoris, valeat lex, quæ illum applicat fiſco, propter ceſſionem juris populi acceptantis? affirmat in hoc, & in ſimilibus, n.163 ib.
Art.ij. Impugnatur aperte doctrina tradita. p.269
Certum eſt, leges excedentes ſphæram poteſtatis legiſlatoris non valere, quamvis acceptentur, à n. 164 ib.
An procedat inconſequenter, dùm negat valere legem Pontificis in materia civili, quamvis ab Hiſpanis acceptatam? à n.165 ib
An ſi Princeps laicus præcipiat jejunium, & auditionem Miſſæ, valeat lex, ſi acceptetur à populo? Et an eandem militet ratio in decurione textorum indicente jejunium? à n.169 p.260
An ex ea doctrina inferatur, leges Principum laicorum de materia ſpirituali eſſe juſtas ante acceptationem? à n.171 ib.
An illud decurionis edictum de jejunio, &c. nihil differat à conſilio amici? à n. 175 ib.
An conſilium amici non obliget, licèt à me acceptetur tanquam obligatorium? ib.
An nemo ſe obliget alteri, niſi per contractum; ideòque textor non maneat obligatus edicto decurionis lato circa jejunium, etiam acceptato? à n.176 ib.
An ſi præcederet contractus ſubjectionis quoad opera pia in textoribus reſpectu decurionis, iſte haberet poteſtatem præcipiendi, & textores debitum parendi? à n.178 ibid.
An mera acceptatio non ſit contractus, neque promiſſio? n.179. p.270
An ſit intelligibile ſit debitum parendi in ſubdito, quin præcedat in Prælato jus imperandi? à nu.180 p 270
Art.iij. Deciditur quæſtio duplici concluſione. pag. 270
Materia præcepta quandoque excedit ſphæram poteſtatis Prælati, præcisè quia eſt contra jus ſubditi? n. 183 ib.
An ſi in hoc caſu ſubditus cedat jure ſuo, materia ſit intra ſphæram poteſtatis Prælati? ib.
Solet materia præcepta per ſe excedere ſphæram præcipientis, & non præcisè quia eſt contra jus ſubditi, n. 185 ib.
An quando materia legis excedit ſphæram poteſtatis, præcisè quia eſt contra jus ſubditi, valeat lex, ſi acceptetur à ſubdito? à nu 186 ib.
An lex de theſauro invento talibus applicando, ſi acceptetur, obſtringat, & quare? n.187 ib.
Et an ea acceptatio debeat eſſe abſque metu pœnæ? à n. 188 ibid.
Et quod diſcrimen ſit inter hanc legem, & reliquas pœnales? ib.
An quando materia legis excedit per ſe ſphæram poteſtatis, & non præcisè quia eſt contra jus ſubditi, ſufficiat acceptatio ſubditi, ut valeat lex? n.189 p.270
An ſi Princeps ex ſe non habent authoritatem præcipiendi in materia prohibita, per acceptationem ſubditi valeat lex in ea materia? à n.190 ib.
An eo quòd conſentienti non fit injuria, poſſit Prælatus ultra ſphæram ſuæ poteſtatis præcipere ſubdito, ſi iſte acceptat? à n.173 ib.
CAP. VIII. An opinio requirens acceptationem ad valorẽ legis, utilior ſit, quàm oppoſita, ut leges, aliàs iniquæ, validæ ſint? ib.
Affirmativam partem docet Caramuel, n 198 ibid.
In utraque ſententia æquè ſalvatur, quòd lex lata contra jus ſubditi, per hujus acceptationem ſint juſta, à n. 199 ib.
Sententia, quæ negat requiri acceptationem ad valorem legis, non agit id legibus quæ ſunt contra jus ſubditi, immò ſupponit, n.202 ib.
CAP.IX. An præceptum uni Regulari ſubdito impoſitum non valeat, niſi acceptetur ab illo? p.270
Art.j. Proponitur ſententia Caramuelis. ib.
Docet, ſi præceptũ ſit de ea materia, quæ exprimitur in regula, vel ſit unicè requiſitum ad obſervationem regulæ, non indigere acceptatione; ſed jam eſſe acceptatum in emiſſione voti obedientiæ, n. 206 ib.
Indigere tamen acceptatione, ſi non ſit unicè requiſitum ad obſervationem regulæ, n.207 ib.
Vel ſi præceptum excedat ſphæram poteſtatis Prælati, à n.208 ib.
Art.ij. Criſis, & impugnatio relatæ ſententiæ. ib.
Sententia Caramuelis utitur eo principio, quòd Prælatus non poteſt obſtringere ſubditum, niſi ad ea, ad quæ ipſe in profeſſione ſe obligavit; & quod ipſe ſolùm obligavit ad expreſſa in regula, & ad medium unicè requiſitum ad illam, n 214 ib.
An certò falſa ſit ea aſſertio, quæ docet, ſubditum per acceptationem manere obligatum præcepto de iis, quæ ſunt extra ſphæram poteſtatis Prælati? n.216. remiſſivè ib.
An etiam ſit certò falſa, quæ docet, votum obedientiæ duntaxat ſe extendere ad materiam expreſſam in regula, vel unicè requiſitam ad regulæ obſervationem? n.217 pag.272

Dum

Digitized by Google

Item quæ docet ea duo, & quòd in profeſſione ſolùm acceptavit expreſſa in regula, & quòd nihil aliud poſſet illi Prælatus præcipere vi juriſdictionis Eccleſiaſticæ? à n. 218. remiſſivè. ibid.

An univerſaliter certum ſit, præceptum uni ſingulari ſubdito impoſitum valere independenter ab acceptatione illius? à n. 224 p. 272

DISPUTATIO XXX.

An vi conſequentiæ magnæ, *Benedictini (& ſimiles illis Regulares) ſint exempti à præceptis, & præceptibilibus Prælatorum ſuorum?* p. 272

CAP. I. PRoponitur ratio dubitandi, & ſententia Caramuelis. ibid.

Quæ, & qualis ſit ea conſequentia magna, à n. 1 ibid.

Quantam promoveat Caramuel probabilitatem ejus conſequentiæ? à num. 3 ibid.

CAP. II. Primum argumentum contra eam doctrinam, deſumptum ex illata nullitate profeſſionis. p. 273

An ſit nulla ea profeſſio, in qua unum ex notis ſubſtantialibus eſt validum? n. 11 ibid.

An ſi in regula nihil eſſet præceptibile, votum obedientiæ eſſet invalidum? à n. 12 ibid.

An implicent contradictionem hæc duo, & quòd votum obedientiæ obliget in materia regulæ, & quòd in regula nihil ſit præceptibile? n. 13 ibid.

An ſit formaliter concluſio Theologica, quā propugnamus? n. 14. ib.

Duplex reſponſio apertè confutata, à n. 16 ib.

CAP. III. Argumentum ſecundùm, ex eo quòd regula, ut ſubeſt voto obedientiæ, eſſentialiter eſt præceptibilis. p. 274

CAP. IV. Argumentum tertium ex eo deſumptum, quod non repugnat conſilio, eſſe præceptibile? ibid.

An quamvis caſtitas ſit ſolùm ſub conſilio, poſſit ſubeſſe legi privatæ, nempe voti? n. 31 ibid.

An conſilium ex lege impoſita tranſeat in præceptum? n. 32 ibid.

An in regula ſint quandoque conſilia tantæ perfectionis, ut nequeant tranſire in præcepta? à n. 34 ibid.

An repugnet, totam regulam eſſe impræceptibilem; non tamen quod pars regulæ ſit impræceptibilis? n. 35 ib.

CAP. V. Tria alia argumenta contra *conſequentiam magnam*, petita ex juriſdictione Prælati regularis. p. 275

An quòd Prælatus regularis poſſit ſubditorum conſcientias obſtringere, ſit concluſio Theologica? n. 37. ibid.

An conſequentia magna *evertat juriſdictionem Eccleſiaſticam Prælatorum regularium?* à n. 38 ibid.

Quantam confuſionem afferat conſequentia magna *clauſtris Regularium?* n. 41 ibid.

An ex conſequentia magna, *Regulares magis ſubjecti maneant Epiſcopis, quàm Prælatis Regularium?* à n. 43 ibid.

An inde inferatur, Regulares non eſſe exemptos à juriſdictione Epiſcoporum? n. 144 ibid.

CAP. VI. Proponitur ſeptimum argumentum, ex eo quòd *conſequentia magna* deducitur ex præmiſſis incomprobabilibus. ib.

Ex duabus præmiſſis probabilibus incomprobabilibus, reſultat antecedens improbabile, n. 47 p. 276

Cùm præmiſſæ probabiles ſunt ſibi invicem contrariæ de lege, ſunt incomprobabiles? n. 53 ibid.

Et quæ ſint contrariæ de lege? ibid.

CAP. VII. Argumentum octavum, ex eo quòd ſyllogiſmus *conſequentiæ magnæ* ſcateat quatuor terminis? ibid.

An vox Præceptum *diverſam habeat ſignificationem apud Perezium, ac apud Caramuelem?* n. 56 ibid.

An vox Præceptum, *in majori habeat diverſam ſignificationem, ac in minori; atque adeò medium ſyllogiſmi non ſit unus terminus, ſed duplex?* à n. 57 ibid.

CAP. VIII. Quadruplex ſolutio argumēti conſequētiæ magnæ. ib.

CAP. IX. Ab ingentibus abſurdis verificatur, illam eſſe *conſequentiam magnam.* p. 277

An inferat votum obediendi in aliqua materia non obligare ad obediendum in illa? n. 73 ibid.

An inferat, nullum votum obligare in conſcientia? n. 74 ibid.

An omnes profeſſiones Benedictinorum eſſe nullas? n. 75 ibid.

An Ordinem Benedictinorum non eſſe veram Religionem, & erraſſe Pontificem in approbatione illius? n. 76 ib.

An inferat, Prælatos Benedictinos nullam habere juriſdictionem Eccleſiaſticam directivam? n. 77 ibid.

An Ordinem Benedictinorum non eſſe exemptum à poteſtate Epiſcoporum? n. 78 ib.

An inferat multa alia abſurda his ſimilia? n. 79 ibid.

An inferat, ferè omnes regulares Ordines eiſdem defectibus laborare? n. 80 ibid.

CAP. X. Quales injurias, & quibus irroget *conſequentia magna?* pagina 278

An irroget injuriam veritati Theologicæ? n. 81 ib.

An duplicem injuriam irroget arti ſyllogiſticæ? n. 83 ib.

An duplicem aliam Antonio Perezio? à n. 84 ib.

Quot injurias irroget familiæ Benedictinæ? n. 86 ib.

Quas irroget cæteris Ordinibus regularibus? n. 87 ib.

DISPUTATIO XXXI.

An parvitas materiæ in rebus præceptis ſit illa, quæ eſt minor octava parte? p. 278

CAP. I. EXponitur ſententia Caramuelis. ibid.

Aſſignat terminos eſſentiales magnitudinis, & parvitatis; iſtum dicit quantitatem, quæ nunquam poteſt eſſe magna, illum verò quantitatem, quæ nunquam poteſt eſſe parva, n. 1 ibid.

Ait, quantitatem inter eos terminos interceptam, eſſe parvam, ſi ſit minor octava parte materiæ præceptæ, eſſe verò magnam, ſi pertingat ad octavam partem. ibid.

In recitatione precum ponit pro termino parvitatis quindecim ſalutationes Angelicas, pro termino magnitudinis unum pſalterium Davidicum. Et ideò eſſe parvitatem, ſi ſit minùs octava parte precis præceptæ; ſecùs, ſi attingat octavam. ibid.

Ideò omiſſionem horæ Tertiæ eſſe in officio canonico parvitatem materiæ, nu. 2 ib.

Quomodo ſimiliter diſcurrat in furto? nu. 3 ibid.

Quo fundamento ducatur? num. 4 p. 278

Quomodo probet, totum morale diſtribui in octo partes? nu. 5. ib.

Ait, eſſe materiam moraliter nullam, quæ minor eſt octava parte parvitatis, à n. 6 ib.

CAP. II. Certum eſſe oſtenditur, quòd quantitas moralis non ſit menſuranda cum compoſitione caloris. ibid.

An quantitas moralis diſparatè ſe habeat ad compoſitionem caloris? à n. 7 ib.

An diviſio caloris in octo gradus ſit ad libitum Philoſophorum, & potuerit fieri in ſexdecim, &c. à nu. 10 p. 279 & ſeq.

An repugnet, quantitatem moralem in Theologicis dependere ex meralibito Philoſophorum? à n. 11 p. 279

An dimidius gradus caloris non poſſit à Philoſophis dignoſci eſſe magnus, vel parvus calor? numero 13 ib.

An nullum aliud compoſitum dividatur in octo partes? à n. 14 ib.

Multæ aliæ improportiones hujus computationis enumerantur, à n. 15 ibid.

CAP. III. Argumentum ſecundum ex eo quòd pars partis non ſit parvitas materiæ. p. 280

An detur terminus eſſentialis magnitudinis, qui ſit pars partis? à nu. 21 Ibid.

Et an inde colligatur, quod pars partis non eſt eo ipſo parvitas? ib.

An in phyſicis pars partis ſit quid majus parte, nempè juxta ſententiam de gradibus heterogeneis; atque adeò non poſſit eſſe parvitas? n. 27. p. 280 ibid.

An terminus parvitatis non reguletur cum eo quòd ſit pars partis; atque adeò neque cæteræ parvitates? nu. 28 ibid.

CAP. IV. Tertium argumentum ab exorbitantia termini magnitudinis. p. 280

Diſſonat à judicio prudentum terminus magnitudinis aſſignatus in oratione vocali, à nu. 29 ibid.

An magis diſſonet in oratione, quæ injungitur pro ſatisfactione ſacramentali? nu. 31 ib.

An materia præcepti, quæ ſub uno fine eſt parva, ſub alio poſſit eſſe magna? nu. 32 ibid.

Et ideò non poſſit aſſignari idem terminus pro omni præcepta de oratione vocali? Ibid.

An omiſſio octodecim pſalmorum nequeat eſſe materia moraliter nulla, atque adeò nequeat eſſe omninò licita, n. 33 ibid.

CAP. V. Arguitur ea doctrina à contrarietate, & abſurdo. ibid.

An qui promitteret dicere millies pſalmos Pœnitentiales ſucceſſivis diebus, peccaret leviter, ſi omitteret per tres menſes? à n. 34. ibid.

Et an ſibi contrarietur, dum id affirmat Caramuel? ibid.

An ſi ſit unicum præceptum de officio canonico totius anni, peccaret venialiter, qui omitteret quadragintaquinque dies? n. 39 p. 281

Et an id affirmet Caramuel per inconſequentiam? ibid.

CAP. VI. An præceptum, quod extenditur ad totam vitam, habeat pro parvitate materiæ nonam vitæ partem? p. 281

An qui voveret abſtinentiam à carnibus toto vitæ tempore, peccaret leviter, ſi nona vitæ parte non abſtineret? n. 41 ib.

Affirmativa pars Caramuelis reiicitur, eo quod Religioſus, qui nona vitæ parte eſſet concubinarius, peccaret leviter contra votum caſtitatis, à n. 42 ibid.

Item qui nona vitæ parte eſſet proprietarius, contra votum paupertatis peccaret leviter, n. 47 p. 281

An in his etiam interveniat inconſequentia doctrinæ, dùm in his non aſſignat terminum magnitudinis? à n. 48 ibid.

CAP. VII. An præceptum pro tota vita impoſitum, obligans ad recitandum v. g. officium canonicum pro ſingulis diebus, poſſit habere pro parvitate materiæ aliquos paucos dies? p. 281

An præceptum, vel votum reſpiciens diviſibiliter materiam, vel tempus, ſit virtualiter multiplex; & reſpiciens indiviſibiliter, ſit formaliter, & virtualiter ſimplex? num. 52 ibid.

An implicet contradictionem, præceptum obligare ad aliquid faciendū ſingulis diebus, quod non ſit virtualiter multiplex? à n. 54. p. 282

An ſit probabile, non peccare mortaliter eum Sacerdotem, qui uno, aut altero die non recitat? à n. 59 ib.

CAP. VIII. Refutatur ſententia Caramuelis de parvitate materiæ probabilitatis extrinſecæ, rei venereæ, & furti. p. 282
An ea ſententia non ſit probabilis ab extrinſeco, cujus oppoſita habet pluſquam octuplam authoritatem? num. 64. remiſſivè. ib.
An delectatio venerea, quæ eſt minor octava parte delectationis ſufficientis decidere ſemen, ſit materia levis, & culpa venialis? nu. 65
An ſi Philoſophi diviſiſſent calorem in duodecim gradus, delectatio, quæ modò eſt mortalis, tunc eſſet venialis? Et quantum ſit abſurdum, id concedere? à n. 66 ib.
An non ſit parvitas moralis, niſi quæ poteſt menſurari prudenti judicio; ideòque illa à Caramuele deſignata ſit parvitas chymerica? à nu. 67 ib.
Quomodo taxet Caramuel parvitatem in materia furti? n. 71. ibid.
An malè aſſignetur quantitas reſpectivè levis, per ordinem ad redditus, quot quiſque habet pro unoquoque die? n. 72 p. 283
CAP. IX. *Evertitur alius modus adſtruendi parvitatem materiæ in officio canonico.* ib.
An officium canonicum componatur ex octo partibus inæqualibus? Et in quem finem dirigat Caramuel hanc quæſtionem? à nu. 75 ibid.
An omiſſio decem pſalmorum in matutino officio ſit parvitas materiæ, eo quòd ea decas ſit pars partis? à num. 75 ib.
Et quàm id ſit certè falſum? à nu. 76 ibid.

TRACTATUS IV.

De officio Canonico. pag. 285

DISPUTATIO XXXII.

An illi, qui occupati ſunt per duodecim horas, liberi ſint à recitando officio canonico? ibid.

CAP. I. PRoponitur ſententia Caramuelis cum ſuis fundamentis. ibid.
Tuetur Caramuel affirmativam partem quæſtionis, à n. 2 ibid.
CAP. II. Oppoſitam concluſionem eſſe certam, oſtenditur. p. 284
An dies politicus ex duodecim dumtaxat horis componatur? nu. 16.
Et an officium canonicum obliget tantummodò intra diem politicum? à nu. 17 p. 285
An qui ex officio occupatus eſt per duodecim horas, ſit moraliter impotens ad recitandum? à n. 18 p. 285
An qui ex officio occupati ſunt per duodecim horas, habeant ex Caramuele modum facilem ſatisfaciendi officio canonico? n. 23.
Et an implicet, habere modum facilem ſatisfaciendi illi, & eſſe moraliter impotentem ſatisfaciendi illi? ib.
CAP. III. Impugnatur fundamentum ſiniſtrè deſumptum ex P. Suario. ibid.
Quàm ſiniſtrè interpretetur mentem P. Suarij; & quàm illegitimam conſequentiam deducat? à nu. 26 ibid.
An qui per ſex horas habet actum litterarium manè, & veſpere, ſoleat impeditas habere totas viginti quatuor, à num. 28 ibid.
CAP. IV. Argumentis Caramuelis occurritur propoſitis capite primo. p. 286
An ſervi non poſſint cogi ad ſerviendum ultra duodecim horas, in iis, quæ ſunt modici laboris, à n. 31 ib.
CAP. V. Vindicatur P. Suarez ab inconſequentia illa à Caramuele objecta. ibid.
An quis teneatur deſerere officium ſuum incompatibile cum officio canonico, à nu. 36 ibid.
An Caramuel, in eo, quod impugnat, ſit ejuſdem omninò ſententiæ cum Suario; immò id ex Suario tranſcripſerit, à nu. 40 ib.
Et conferuntur aſſerta utriuſque. ibid.
An fabuloſum ſit, P. Suarium recitaviſſe quotidie officium de Reſurrectione, nu. 46 p. 287

DISPUTATIO XXXIII.

An officium canonicum habeat partes alias extrinſecas, & alias accidentales materiæ præceptæ. p. 287

CAP. I. MEns Caramuelis. ibid.
An ea ultima pars Primæ, quæ incipit Pretioſa, *ſit extrinſeca officio canonico: atque adeò ejus omiſſio ſit licita, etiam abſque veniali,* à n. 1 ibid.
Affirmat Caramuel. ib.
An idem dicendum ſit de electione Completorii, Sobrii eſtote; *& de oratione Dominica, ſalutatione Angelica, & Symbolo, quæ dicuntur ante, & poſt officium canonicum,* nu. 2 p. 287
Et ſimiliter affirmat. ib.
Ait, in officio canonico alias eſſe partes ſubſtantiales, alias accidentales, & has leviter obligatorias, illas verò graviter, n. 4 ib.
Item lectiones, & reſponſoria matutini, & omnes Antiphonas eſſe partes accidentales, ideòque ſolùm obligare ſub veniali, à n. 5. ibid.
An in his loquatur Caramuel de Officio Romano per ſe, an de illo ut recitando à Benedictinis, à n. 8 ibid.
CAP. II. Antiphonas, lectiones, & reſponſoria non eſſe partes accidentales in officio Romano. Et quæ fuerit mens P. Thomæ Sanchez circa hoc punctum. p. 287
An per æquivocationem citaverint Caramuel P. Thom. Sanch. n. 12. ib.
An Caramuel agnoverit, & faſſus fuerit errorem ejus citationis, à n. eod. ibid.
An omnino careat fundamento ea aſſertio de partibus accidentalibus, à nu. 16 p. 288
An ſit certum, non eſſe licitum gubernare conſcientiam ex dictamine, quod fundamento caret, nu. 9 ibid.
CAP. III. Eas non eſſe partes accidentales, & leviter obligatorias in officio Romano, oſtenditur ex eo; quòd nequit præcipi materia gravis ſub culpa levi. p. 288
Nequire præcipi materiam gravem ſub culpa levi, ſententia eſt Caramuelis, à n. 21 ib.
An diſtinguenda ſit in præcepto materia ſubſtantialis, & accidentalis; & quid utraque ſit ex mente Caramuelis, n. 23 ib.
Addit, peccare leviter eum, qui violat præceptum quoad accidentalia. ib.
Lectiones autem, & reſponſoria eſſe partes accidentales. ib.
An communi omnium conſuetudine recepta ſint lectiones cum reſponſoriis tanquam graviter obligatoria? Et quàm certò ea conſuetudo interpretetur legem, à n. 25 ib.
An inde inferatur, omnes Miſſæ orationes eſſe partes accidentales adeòque leviter obligatorias, à num. 27 ib.
An materia accidentalis in præcepto ſit materia levis, ſicut accidens eſt quid leve reſpectu ſubſtantiæ, à n. 30 p. 289
Ait Caramuel, accidens non eſſe ens, ſed entis ens, neque habere magnitudinem propriam, ſed eam mutuare à ſubjecto. Et idem contingere in moralibus. ib.
An qui habet magnitudinem per denominationem ab alio, verè ſit magnus, n. 33 ib.
An ſicut accidens non habet magnitudinem à ſe, ſed à ſubjecto, ita neque habeat parvitatem à ſe, ſed à ſubjecto, nu. 34 ib.
An quantitas, licet accidens, habeat magnitudinem à ſe, ideòque non repugnet accidenti eſſe quid magnum, n. 35 ib.
An falſum ſit, quòd accidens leviter ea aducat ſubſtantiæ, n. 37. ib.
Et quibus exemplis de falſitate convincatur. ib.
CAP. IV. Objectio adverſùs doctrinam traditam. Ubi, an modus in præcepto leviter obliget. ib.
An unum officium canonicum poſſit mutari in aliud? Et hæc mutatio non ſit ſubſtantialis, à n. 39 ib.
Admittitur probabilitas ejus opinionis, non tamen ratio, n. 42 ib.
An modus recitandi pertineat etiam ad ſubſtantiam præcepti, à nu. 44 ib.
An ſi modus recitandi præcipiatur propter finem gravem, pertineat ad ſubſtantiam præcepti, n. 47 ib. & ſeq.
An non peccaret lethaliter, qui omnes ritus Miſſæ omitteret, qui tamen pertinent ad modum, non ad ſubſtantiam ſacrificii, n. 47 ib.
Diſtinguit Caramuel modum ſubſtantialem, & accidentalem, numer. 48 ib.
Ait, ſubſtantiam, modum, & accidentia moralia exponenda eſſe ad analogiam ſubſtantiæ, modi, & accidentium phyſicorum, n. 49 ib.
Et horum definitiones ponit. ib.
An ſubſtantia præcepti, ex Caramuele, ſit illud objectum, quod reſpicitur per ſe, & propter ſe à præcepto, n. 50 p. 290
An malè definiat Caramuel conceptus entium phyſicorum, n. 52. ib.
Et conſequenter malè explicet conceptus moralitatum illis correſpondentium, n. 53 ib.
An ex ea explicatione inferatur, ſolum finem præcepti eſſe ſubſtantiam præcepti, & rem præceptam eſſe accidens, à n. 54 ib.
An ordo recitandi poſſit præcipi per ſe, & propter ſe; atque adeò ut ſubſtantia præcepti, à n. 57 ib.
An modus recitandi non ſit extra conceptum rei præceptæ, atque adeò non accidentalis, à n. 59 p. 290
Quid ſit ſubſtantia præcepti, & quid accidens, n. 62 ib.
An modus recitandi ſit ſubſtantialis præcepto, quod de facto datur, n. 63 ib.
CAP. V. Ratio congruentior, quare poſſit unum officium mutari in illud ſine culpa lethali. pag. 290
An quoties parva eſt mutatio, etiam ſubſtantiæ præcepti, fieri poſſit ſine peccato mortali, à nu. 65 ibid.
An mutare unum officium in aliud ſit parva mutatio? à num. eod. ibid.
An reputetur magna mutatio ea, quæ fit in inſolitum, & parva, quæ in ſolitum, num. 69 p. 291
An finis hujus præcepti ſit uniformitas recitantium, à n. 74 ibid.
An poſſit Pontifex ob finem gravem prohibere mutationem unius officii in aliud, à n. 79 ib.
Et an materia parva poſſit ob finem gravi fieri magna, nu. 80. ibid. & ſeq.
CAP. VI. Corollarium circa ſubſtitutionem officii Reſurrectionis, pro altero officio. ib.
An liceat ea ſubſtitutio, quia eſt mutatio in inſolitum, n. 81 ibid.
Caramuel affirmavit licitam eam ſubſtitutionem, ſed poſteà revocavit ſententiam, nu. 82 ib.

An

An ea ſubſtitutio ſit illicita ex cap. In die, *de conſecrat. diſt. 4. à n. eod.* ib.

An certum ſit, non ſatisfacere præcepto eum, qui alio tempore recitat de Reſurrectione? à nu. 84 ibid.

An conſuetudo obligatoria afferat obligationem gravem, quando verſatur in materia gravi, præcipuè ſi reprehendantur, qui ab illa deficiunt, num. 85 p. 291

An lex obliget eo modo, quo ipſa conſuetudine recipitur? n. 86. ibid.

Quamdiu duret priſtina conſuetudo, & quomodo probetur, advenisse novam? n. 87 p. 292

An Gregorius VII. & Patres Concilii ſint teſtes idonei plenè probantes exiſtentiam conſuetudinis obligatoriæ non recitandi Matutinum trium pſalmorum? n. 88 ibid.

An conſuetudo recitandi Matutinum trium pſalmorum in Paſchate, & Pentecoſte, ſit diſpenſatoria? n. 89 ibid.

Quomodo ex præjactis fundamentis inferatur certitudo noſtræ concluſionis? à num. 90 ibid.

An inæqualiter procedat priſtina conſuetudo recitandi duodecim pſalmos in Matutino feriali, & conſuetudo non recitandi Matutinum trium pſalmorum? Et quæ ſit diſparitas inter utramque? à n. 92. ibid.

An ea propoſitio, quod in die Palmarum recitans officium Paſchale, ſatisfacit præcepto; *damnata ſit ab Alexandro?* n 96 ibid.

An ea particula, In die Palmarum, *intelligatur poſita exempli cauſa, vel determinatè pro ipſo die Palmarum?* n. 97 ibid.

An ſi intelligatur poſita exempli cauſa, intelligenda ſit damnatio de quocumque die totius anni? ibid.

An ſi intelligatur determinatè de ipſo die palmarum, corruat fundamentum oppoſitæ ſententiæ, utpotè æquè militans in die Palmarum? à n. 99 ibid.

An damnatio, & fundamentum oppoſitæ ſententiæ ſint incompoſſibilia; atque adeò unum eorum debeat corruere? à n. 101 p. 292

An ideò oppoſita maneat antiquata, atque adeò non probabilis? à num. 107 ibid.

P. Suarez nunquam ſibi perſuadere potuit, eſſe probabilem opinionem de officio Reſurrectionis ſubſtituendo abſque culpa lethali, n. 111. pag. 293

A quibus aliis cenſeatur improbabilis? ibid.

CAP. VII. Occurritur objectionibus, quæ militant contra aſſertionem capitis præcedentis. p. 293

An ut aſſertio dicatur improbabilis, omnia ejus argumenta diluenda ſint ſolutione evidenti? n. 113. remiſſivè. ibid.

An ex damnatione Alexandri VII. certò colligatur, violationem præcepti quoad modum eſſe poſſe moralem? n. 116 ib.

An poſt damnationem Alexandri VII. non ſit probabile, ſubſtantiam præcepti conſiſtere in eo, quòd recitentur utcumque ſeptem horæ canonicæ juxta Breviarium Romanum? n. 117 ibid.

An omnes Authores ſuffragentur oppoſitæ opinioni, ut vult Leander à SS. Sacram. à n. 112 p. 293

An, & quomodo ſit probabilis conſequentia à mutatione unius officii in aliud, ad mutationem in officium Reſurrectionis; & è converſo à negatione hujus ad negationem illius? à n. 125 p. 294

An Leander totam vim argumentorum enervaverit per exceptionem diei Palmarum? à n. 129 ib.

CAP. VIII. Certum eſſe, nullas partes, ex relatis capite primo, eſſe extrinſecas in officio Romano. p. 294

Si eſſent extrinſeca, quamplurima inde abſurda inferrentur, à num. 135 ib.

Item ne v[illegible]ialiter quidem peccaret, qui multa omitteret in Miſſa, à nu. 138 pag. 295

An compoſita moralia ejuſdem ſpeciei, non ſit neceſſe, quòd conſtent ex partibus eiſdem, aut omninò ſimilibus? n. 141 ib.

Item neque compoſita phyſica? n. 142 ib.

DISPUTATIO XXXIV.

An per unicam Matutini recitationem poſſit quis ſatisfacere duorum dierum obligationi? Ubi, an per orationes Miſſæ poſſit ſatisfacere ex parte officio canonico? p. 295

CAP. I. Mens Caramuelis, & reſolutio quæſtionis prioris, ib.

Olim Caramuel partem affirmativam ut probabilem defendit, ſed revocavit ſententiam, à n. 2 p. 295

Alexander VII. illam aſſertionem damnavit, n. 6 ib.

CAP. II. Proponitur, & examinatur primum argumentum partis affirmantis. ibid.

An prior ſyllogiſmus vel habeat majorem evidenter falſam, vel peccet in artem ſyllogiſticam? à n. 13 p. 296

An ſi major ſit univerſalis, ſit evidenter falſa? n. 14 ib.

An ſi major ſit particularis, ſyllogiſmus peccet in Dialecticam? à nu. 15 ibid.

Et an à particulari ad ſingularem ſit peſſima conſequentia? ib.

An duobus præceptis ſatisfiat unica actione, quando ambo eandem actionem injungunt; tunc verò non ſatisfiat niſi duabus, quando ipſa præcepta diverſas actiones indicunt? n. 17 ibid.

Et nulla ſit paritas inter hæc, & illa præcepta, ut illis unica actione ſatisfiat? n. 18 p. 296

An præceptum recitandi officium canonicum per totam vitam, ſit virtualiter multiplex, quia reſpicit plura objecta adæquatè diverſa? num. 19 ib.

An implicet, præcepta eſſe duo, etiam virtualiter, & quòd ſatisfiat illis unica actione? n. eod. ibid.

An rigor ſcholaſticus imponat majorem obligationem, quàm vult legiſlator? n. 23 ib.

Diſparitas inter duo exempla allata in inſtantia, n. 25 ibid.

CAP. III. Fit periculum de ſecundo argumento. p. 297

An eo argumento ſimiliter probari poſſit, unica officii recitatione ſatisfieri obligationi totius anni? num. 29 ibid.

An tranſactis duobus annis abſque confeſſione, poſſit Eccleſia obligare ad duas confeſſiones? n. 30 ib.

Et an ex Eccleſiæ praxi conſtet, eam non obligare, niſi ad unicam? ibid.

In quo ſenſu verum ſit, quòd Eccleſia contenta eſt una confeſſione pro duobus annis? n. 31 ib.

CAP. IV. Infirmantur confirmationes, quas adjungit Franciſcus Verde. ib.

An malè diſpoſuerit paritatem? n. 34 ibid.

Et ibi clariſſima diſparitas, n. 35 ibid.

Quare qui poſt duos annos non eſt confeſſus, non obligetur ad duas confeſſiones? à n. 37 ib.

CAP. V. Per aliquas Miſſæ (celebratæ, vel auditæ) orationes poſſe ſuppleri partē officii canonici, Caramuel aſſerens debellatur, ib.

Proponitur caſus, n. 42 p. 298

An qui in Miſſa dixit eaſdem orationes, quas omiſit in officio, illa unica actione ſatisfecerit utrique præcepto? n. 44 ib.

An idem dicendum de illo, qui audivit eas in Miſſa, dum ſacrificio aderat? à n. 44 ib.

Quàm certa ſit concluſio aſſerens, non ſatisfieri? n. 46 ib.

Quàm fallax ſit fundamentum oppoſitæ aſſertionis? à n. eod. ib.

Diſparitas evidens inter exempla allata, & oppoſitam concluſionem, n. 48 ib.

An præceptum de ordinanda Miſſa ex talibus rationibus, & præceptum recitandi officium poſtulent actiones adæquatè diverſas? numer. 50 ib.

An non poſſint omiſſa in ſacrificio ſuppleri per eaſdem preces in officio canonico dictas? Et quare? à n. 51 ibid.

An præcepto de officio canonico non ſatisfiat qualicumque auditione, ſed alternata? Et an ideò non poſſit ſatisfieri per auditionem earundem precum in Miſſa? n. 56 ib.

DISPUTATIO XXXV.

Quo tempore finiatur hora implendi præceptum officii canonici? p. 298

CAP. I. Duæ aſſertiones, altera Caramuelis, & Leandri altera. ib.

Quot quæſtiones contineantur ſub titulo diſputationis? n. 1 ib.

Caramuel promovet probabilitatem aſſerendi, Completorium pertinere ad diem ſubſequentem, n. 2 p. 299

Leander à SS. Sacr. ait, eum, qui paulò ante mediam noctem inchoavit officium, ſatisfacere præcepto, ſi immediatè continuet, à n. 3. ib.

CAP. II. Aſſertio Caramuelis apertè debellata. ib.

Duplex ſenſus ejus propoſitionis, quòd [Completorium pertinet ad diem ſequentem;] *alter ſpeculativus, & alter practicus?* à n. 5 ib.

Et an Caramuel intendat ſenſum practicum? n. 6 ib.

Quanta ſit authoritas Brixiani ad probabilitatem, colligitur ex indice expurgatorio Inquiſitionis Hiſpanicæ, n. 8 ib.

An Brixianus loquatur in ſenſu practico, an ſolùm in ſpeculativo, dubium eſt, n. 9 ib.

An ſoli Theologi probabilitatem conferant ad ſecuritatem conſcientiæ? n. 10 ib.

An cenſores ordinarii librorum conferant probabilitatem? n. 13. ib.

An Tribunal Inquiſitionis approbaverit reliquas aſſertiones Brixiani, dum aliquas dumtaxat expunxit? n. 14 ib.

An cenſeantur approbata ab Inquiſitione, quæ non expuncta in expurgatione libri? nu. 17 ib.

CAP. III. Eam Brixiani aſſertionem eſſe poſitivè improbabilē, p. 300

An conſuetudo Eccleſiæ recitandi ex obligatione Completorium ante mediam noctem, ſit certiſſima legis interpretatio? à n. 19 ibid.

An certitudo ad unius partis componatur cum probabilitate partis oppoſitæ? à n. eod. permiſſivè. ib.

CAP. IV. Statuitur, certam eſſe communem ſentētiam, ſcilicet debere officium totaliter recitari ante mediam noctem. p. 300

An conſuetudo univerſalis recitandi totum officium ante mediam noctem, recepta ab omnibus tanquam obligatoria, interpretetur evidenter legem, ac ſi ita eſſet ſcripta expreſſis verbis? n. 21 ibid.

An in quæſtione facti, atque adeò conſuetudinis obligatoriæ, ſententia ferè omnium Theologorum faciat pleniſſimam probationem, atque adeò evidentiam moralem? nu. 23 ibid.

An firma perſuaſio omnium fidelium de obligatione implendi onus diei ante mediam noctem faciat certitudinem moralem? à n. 24 ib.

An

Digitized by Google

An conſuetudo recitandi ante mediam noctem non habeat minorem authoritatem, quàm conſuetudines antiquæ; ideòque ſit evidenter obligatoria? à n.26 p.300

An vi conſuetudinis obſtringantur Diaconi, & Subdiaconi ad officium canonicum? Et an eadem ratio militet pro noſtræ concluſionis certitudine? n.27 ib.

Et quid de obligatione Presbyteri, & beneficiarii? ibid.

Quare matutinum diei craſtinæ non poſſit recitare ſtatim poſt meridiem? n 28 ib.

CAP.V. Primum, & octavum fundamentum oppoſitæ partis ad examen vocantur. ib.

An etiamſi præceptum officii canonici ſit unicum indiviſibile, poſſit Eccleſia præcipere, quòd finiatur ante mediam noctem? à n.33. pag 301

Aſſumptio argumenti Leandri, neque ut conditionalis, neque ut abſoluta aliquid probat, à n.33 ib.

An Eccleſia expreſſè prohibuerit, officium finiri poſt mediam noctem? à n.38 p.301

An conſuetudo in præſenti materia gerat evidenter vices prohibitionis expreſſæ? à n.39 ib.

CAP.VI. Secundum, quintum, & ſextum Leandri fundamentum vocantur ad criſim. p.301

An vi conſuetudinis præſcriptæ poſſit ſecunda hora poſt meridiem recitari Matutinum ſequentis diei, non verò Prima, &c. n 44 ib.

Quomodo eadem ratio militet pro Prima, ac pro Matutino ad anticipationem, ſi non ſtemus conſuetudini? à n.47 p.302

Quomodo Veſpera trahat ad ſe diem ſequentem in ordine ad Matutinum; & tempus antecedens mediam noctem non trahat ad ſe tempus ſubſequens? à n.47 ibid.

An concluſio non præſupponatur nota ad veritatem antecedentis? Et quid operetur hæc propoſitio in præſenti materia? à n.52 p.302

In ordine ad quos effectus tempus antecedens trahat ad ſe tractum temporis ſubſequentem? à n.54 ib.

Quomodo argue. dum ſit ab eo principio, quòd [Veſpera tradit ad ſe diem ſubſequentem?] n.55 ib.

Alia impugnatio deſumpta ab anticipatione Primæ, à n.56 ibid.

An ſit evidens diſparitas inter Matutinum recitandum die antecedenti, & officium hodiernum recitandum die ſubſequenti? à nu. 67. pag.303

Qua ratione gloſſa citata à Leandro, illi adverſetur? à n.69 ib.

Quare qui implet ætatem hora tertia poſt meridiem, poſſit ordinari eo mane? à n.73 ibid.

CAP. VII. Tertium fundamentum evertitur. p.304

Variæ ſententiæ circa horam, ad quam poteſt prorogari inchoatio Miſſæ, n.75 ib.

An ſit gravis obligatio perficiendi Miſſam ſemel inceptam, voluntariò? n.76 ib.

Quàm diverſum ſit, obligari ad perficiendum Miſſam ſemel inchoatum, ab hoc, quod eſt implere præceptum Miſſæ? n.77 ib.

An nullum ſit punctum temporis fixum finiendi Miſſam lege taxatum? Et an inde ſit manifeſta diſparitas inter utrumque? à n.78. ibid.

CAP VIII. Fit periculum de fundamento quarto, & ſeptimo ejus ſententiæ. p.304

An ea, quæ in continenti fiunt, ineſſe videantur? n.83 ib.

An periculoſum ſit, univerſaliſſimis regulis juris civilis inniti? à nu.83 ib.

An eo fundamento inferatur, poſſe recitari officium hodiernum poſt triduum, aut poſt ſex menſes? n.eod. ib.

An ſecundùm Juriſperitos, omnis regula generalis in jure ſit periculoſa, eo quòd rarum ſit, ut non ſubverti poſſit? n.84 ib.

An ex eo fundamento colligatur, poſſe judicem, poſtquam tulit ſententiam, eam incontinenti revocare? Item contrahentes matrimonium, in continenti reſilire à contractu? n.87 ib.

An non valeat id fundamentum ſtante prohibitione, quam importat conſuetudo? n.87 ib.

An habeatur cinctus, qui ſtatim eſt cingendus? Et pro facto habeatur, quòd de proximo eſt faciendum? à n.88 ib.

Quàm parum fidant Juriſperiti his, & ſimilibus brocardicis? n.89. pag.305

Et an ea ſolùm habeant locum quoad eos effectus, qui in jure diſponuntur? n.90 ib.

An violet præceptum confeſſionis annuæ, qui ſine cauſa incipit confeſſionem in ultimo horæ quadrante anni, ſciens ſe non poſſe illo anno perficere confeſſionem? à n.92 p.305

Etiamſi pro parvitate materiæ anno confeſſionis ſuperaddatur biduum, eadem reſilet quæſtio de ultimo quadrante illius bidui, ſi in illo incipiat confeſſionem in eo non perficiendum? à n.94 ib.

Quare poſt mediam noctem non addatur aliquid aliud temporis pro fine morali, aut pro parvitate? n.97 ib.

An ex cauſa gravi poſſit licitè differri confeſſio ultra annum? numer.98 ibid.

CAP.IX Quid proſit ei aſſertioni argumentū ab authoritate, p.305

An opinioni Leandri ſuffragetur Baſilius Legionenſis, & duo Lectores Theologiæ? n.99 ib.

Quàm incertum ſit ſuffragium Baſilii? n.102 ib.

Quàm perperam intelligatur, & proponatur ſententia de unico Authore dante probabilitatem extrinſecam opinioni? à n.103 ibid.

Quàm multos Authores citet Leander pro pluribus ſententiis, quas ipſe cenſet improbabiles? à n. 105 p.306

An illi Lectores, qui in publicam lucem ſcripta ſua non emiſerunt, conferant probabilitatem, ubi eorum doctrina eſt incognita? n.108. ibid.

TRACTATUS V.

De caſtitate, & ejus voto. p.307

DISPUTATIO XXXVI.

An votum caſtitatis religioſæ extendatur ſolùm ad fugiendos actus conſummatos luxuriæ. ibid.

CAP.I. QUid in hac quæſtione inſinuaverit Caramuel? ibid.

An Caramuel poſuerit præmiſſas, ex quibus evidenter infertur, id votum extendi duntaxat ad actus conſummatos? à n.3 ib.

An non cohæreant invicem aſſerta à Caramuele in hac quæſtione? à nu.6 p.307

CAP.II. Non eſſe probabilem partem affirmativam quæſtionis. ibid.

An pudicitia differat adæquatè à caſtitate? à n. 12 ib.

Quæ ſit ſententia D.Thomæ circa diſtinctionem pudicitiæ à caſtitate? à n.13 ib.

An caſtitas, ex mente D.Thomæ, verſetur circa omnia venerea? n.14 & 17 ib. & ſeq.

An caſtitas religioſa ſignificetur à D. Thoma nomine continentiæ? n.18 p.308

Et an hæc extendatur ad omnes concupiſcentias delectabilium tactus? ib.

CAP.III. Eſſe improbabilem poſitivè eandem partem affirmantem. ib.

An caſtitas omnimoda comprehendatur ſub nomine caſtitatis promiſſæ à Religioſo? à n.19 ib.

An caſtitas in Religione promiſſa intelligatur juxta communem fidelium uſurpationem? n.20 ib.

An ſit certum, votum caſtitatis Religioſæ verſari circa omnes actus externos luxuriæ, etiam non conſummatos? à n.21 ib.

An hæc ſit expreſſa ſententia S. Auguſtini? n.22 ib.

An ex communi uſurpatione hujus nominis, Caſtitas, *fiat evidens hæc ſententia?* n.23 ib.

An in quæſtione, cujus reſolutio pendet à ſignificatione vocum, ſententia omnium Doctorum faciat evidentiam? n. 24. remiſſivè, ibid.

Et ideò fiat evidens noſtra ſententia? nu.eod. ib.

CAP.IV. Ex edicto Tribunalis Fidei promovetur certitudo ſtatutæ doctrinæ? ibid.

An omnes aſſertiones in materia morum huc uſque damnatæ à fidei Tribunali in indice expurgatorio, ſint improbabiles? nu. 25. remiſſivè. ib.

An obſtrictus voto caſtitatis, qui tactibus impudicis provocavit ſæcularem ad pollutionem, violaverit votum? n.26 ib.

Opinionem negantem damnavit ſacrum Fidei Tribunal, nu. 27. ibid.

Quàm meritò damnaverit, ea ſententia Caramuelis? num. 28. p.309

Et quàm ſit improbabilis, ex mente ejuſdem? à n.28 ib.

Et quomodo componantur duo aſſerta Caramuelis in hac quæſtione? à nu. 31 ib.

DISPUTATIO XXXVII.

An votum caſtitatis religioſæ verſetur etiam circa actus internos luxuriæ? p.309

CAP.I. REfertur ſententia Caramuelis. ibid.

Affirmat, votum caſtitatis religioſæ non extendi ad actus externos, n.1 ibid.

Nititur in eo, quod S. Auguſtinus dicat, caſtitatem verſari circa externa, pudicitiam circa interna, cùm tamen Religioſus voveat caſtitatem, non pudicitiam? ib.

CAP.II. Prædictam doctrinam improbabiliſſimè attribui D. Auguſtino. ibid.

Pelagianus docebat, concupiſcentiam eſſe quid bonum; & conjuges caſtos eo bono uti benè; luxurioſos autem eo bono uti malè. E contra Auguſtinus, concupiſcentiam eſſe, quid malum; & luxurioſos eo malo uti malè, & conjuges caſtos eo malo uti benè, continentes autem eo malo meliùs non uti, n 7 ib.

Auguſtinus ajebat, uſum bonum ejus mali eſſe donum Dei; negabat Pelagianus, quia inter infideles reperitur virginitas carnis, & lex conjugii ſervata, n.8. p.310

Subjungebat Auguſtinus, virginitatem carnis non eſſe veram virtutem. Reperiri autem in infidelibus virginitatem carnis, non tamen pudicitiam virginalem; ideòque non veram virtutem, n.eod. ibid.

An

An virginitas ſumatur quandoque pro integritate corporis, quandoque pro virtute ipſa? nu.9 ib.
Qua ratione, ſecundùm Auguſtinum, virginitas non ſit virtus, nec donum Dei? à n.10 ib.
Qua ratione, juxta Auguſtinum, virginitas de corpore poſſit violenter auferri, cùm tamen vera virtus non poſſit violenter auferri? ibid.
An pudicitia conjugalis, juxta Auguſtinum, reſiſtat concupiſcentiæ quoad externa? ib.
An ſecundùm Auguſtinum, pudicitia non differat à virginitate, quæ eſt virtus; ſed à virginitate, quæ eſt materialis integritas corporis? n.11 p.310
Et ideò pudicitia virginalis verſetur etiam circa externa? ibid.
Quid ſignificet Auguſtinus ajens, pudicitiam donari per gratiam, & eſſe donum Dei, non verò virginitatem? n.12 ib.
Quid, cùm ait, pudicitiam, & virginitatem non eſſe ejuſdem generis? ibid.
Tribus Auguſtini propoſitionibus invicem collatis, mens ejus panditur, n. 13 ib.
CAP. III. Pudicitiam, ſecundùm Auguſtinum, verſari circa voluptates externas demonſtratur. ibid.
An ex ejus mente, pudicitia virginalis fugiat omnem uſum concupiſcentiæ, etiam externum? n.17 ib.
An ex ejus mente, impudicitia ſit uſus concupiſcentiæ flagitioſus, etiam externus? ib.
An juxta mentem Auguſtini, pudicitia conjugalis frænet concupiſcentiam, etiam ad externa? n.18 p.311
An ex mente Auguſtini, ad pudicitiam conjugalem ſpectet modus licitus concumbendi? n.19 ibid.
An ſecundùm eundem Doctorem, ad pudicitiam conjugalem ſpectet reſiſtere concupiſcentiæ, ne ad quævis illicita rapiat, etiam externa? n.20 ib.
An ex Auguſtino, quidquid illicitum inhiat concupiſcentia, totum id compeſcat pudicitia conjugalis? à n.21 ib.
An ſecundùm eundem, pudicitia conjugalis ſit virtus, quæ per corpus operatur? n.23 p.311
An ex mente ejuſdem, pudicitia ſit res animi, eo quod omnes virtutes, quæ per corpus operantur, in animo habitant? ib.
An juxta eundem Auguſtinum, pudicitia conjugalis utatur carne conjugis, ex intentione non libidinis, ſed propagationis? n.24. ibid.
Atque adeò verſetur circa externa? ib.
An juxta eundem, pudicitia conjugalis horrenda immunda *compeſcat, atque adeò externa?* n.25 ib.
An juxta eundem, pudicitia conjugalis belligeret contra turpem attrectationem corporis conjugis, n.26 ibid.
CAP. IV. Secundùm textum à Caramuele allatum, contra ipſam militare convincitur. Ubi, quid ſit, pudicitiam eſſe virtutem animi? p.311
An in duplici ſenſu poſſit accipi ea propoſitio Auguſtini, pudicitia eſt virtus animi: *primò terminativè, ſecundò ſubjectivè,* n.29 ibid.
An ex ipſo contextu primus ſenſus deſtruatur evidenter? n.30. ib.
Unde conſtet, pudicitiam dici ab Auguſtino virtutem animi, quia ſubjectatur in animo, ſicut quælibet alia virtus? n.31 ibid.
An virgines per vim corruptæ ideò non amiſerint pudicitiam, quia non conſenſerunt in materialem corruptionem, quam paſſæ ſunt? n.32. ibid.
Quibus modis conſtet ex Auguſtino, ſcribente de virginibus per vim corruptis, pudicitiam verſari circa ipſam fornicationem externam? à n.33 ib.
An in illis virginibus per vim corruptis, juxta Auguſtinum, pudicitiæ officium fuerit non conſentire in fornicationem externam? à nu.33 ib.
An ſecundùm eundem, ideò illæ virgines pudicitiam non amiſerunt, quia hæc eſt bonum animi, quod per corruptionem corporis non amittitur? n.34 p.312
An ideò etiam, quia pudicitia eſt virtus in animo conſtituta? ibid.
CAP. V. Ex eo quòd Auguſtinus hanc virtutem ſæpiſſimè appellat *pudicitiam corporis,* roboratur doctrina tradita. p.312
An Auguſtinus doceat, pudicitiam corporis eſſe virtutem animi? à nu.40 ib.
Et an inde conſtet, verſari etiam circa actiones corporeas; nec dici virtutem animi, quia verſetur circa interna? ibid.
Quàm multis in locis appellet Auguſtinus pudicitiam corporis? à num.41 ibid.
CAP. VI. Ex eo quòd Auguſtinus frequenter appellet caſtitatem animi, colligitur, quo ſenſu pudicitiam dixerit virtutem animi? ibid.
An ſicut ex appellatione caſtitatis animi *non colligitur, quod hæc tantùm ad interna terminetur; ita neque ex appellatione* pudicitiæ animi? n.49 ibid.
Quàm multis in locis repetat Auguſtinus caſtitatem animi? à n.50. ib.
An ſecundùm Auguſtinum, violetur caſtitas per actus internos? à nu.52 p.313
Qui alii Patres hoc ipſum doceant? à n.58 ib.
CAP. VII. Auguſtinus pudicitiæ, & caſtitati interna, & externa promiſcuè, & indifferenter attribuit. ib.
An ſecundùm Auguſtinum utraque ſit virtus animi, & utraque virtus corporis? à n.60 ib.
An eoſdem effectus attribuat Auguſtinus utrique virtuti? à n. 61. ibid.
CAP. VIII. Tertium Auguſtini textum à Caramuele reproductum, contra ipſum pugnare ſit manifeſtum. p.313
An idem, quod de pudicitia, aſſerat Auguſtinus de caſtitate, nempe quòd non poſſit in carne violari? n.63 ibid.
An etiamſi caſtitas verſaretur ſolùm circa actiones externas, verum eſſet, quod non poteſt in carne violari? n.66 ibid.
An expreſſè dicat Auguſtinus, pudicitiam corporis non violari in carne? n.67 p.313
Et an ibi deprehendatur gravitas conſequentiæ Caramuelis? n.68. ibid.
An pudicitia corporis, juxta Auguſtinum, non poſſit in carne violari, quamvis conſiſtat in carne? n.68 ibid.
Colligitur clariſſimè ſenſus verborum, quæ pro ſe affert Caramuel, nu.69 ibid.
An forma, per quam caſtificatur corpus, ſit virtus animi interna? num.71 ib.
Et quomodo inde clariùs conſtet ſenſus verborum Auguſtini? ibid.
Quomodo præfatus textus clarè adverſetur ſententiæ Caramuelis? à nu.72 p.314
CAP. IX. Auguſtinus docet expreſsè, votum caſtitatis violari per actum impudicum internum. ib.
An juxta Auguſtinum, corpus ſanctificetur per votum caſtitatis, & obſervationem illius? à n.75 ib.
An ex mente Auguſtini, ea ſanctitas corporis amittatur per affectum libidinoſum internum? ibid.
Quomodo intelligatur, quod caſtitas fugit de moribus per actum libidinoſum internum? à n.83 ibid.
Quomodo pro eodem aſſerto ſtent decem alii Patres Eccleſiæ? n.84. ibid.
CAP. X. Certitudo ejuſdem aſſertionis ſolida ratione firmatur. ibid.
An ſignificatio hujus nominis caſtitas, quam habet apud omnes fideles, ſive etiam apud omnes Theologos, faciat evidentiam in hac quæſtione? à n.86 ib.
Qui Theologi aſſerant ut certum, votum caſtitatis verſari etiam circa interna? n.90 p.315
An ſententia unius, vel alterius Doctoris contra communem non poſſit facere opinionem probabilem, in quæſtione decidenda per ſignificationem vocum? n.91. remiſſivè. ib.
CAP. XI. Aliud argumentum contra aſſertionem Caramuelis, ibid.
An lex, quæ præcipit actum externum, præcipiat etiam indirectè internum, ſine quo nequit fieri externus? à n.95 ib.
An quòd lex humana præcipit indirectè, præcipiat propter eundem finem, propter quem præſcribit objectum directum? n.98 ib.
Et an inde inferatur, Sacerdotem, qui habet voluntatem efficacem omittendi officium canonicum, peccare formaliter contra Religionem? à nu.99 ib.
An votum de actu externo obliget indirectè ad voluntatem efficacem ponendi illum actum externum? n.100 p.315
Et an inde inferatur peccare contra Religionem, qui habet voluntatem efficacem non recitandi orationem Deo promiſſam? n.101 ibid.
An obſtrictus voto caſtitatis peccet formaliter contra votum (negat Caramuel) dùm habet voluntatem efficacem fornicandi purè internam? à n.102 ib.
CAP. XII. In voto caſtitatis Societatis IESV, ſpeciali ratione conſtat, materiam voti eſſe univerſaliſſimam. p.316
In formula votorum ſimplicium, & profeſſionis dicitur, omnia intelligi juxta Societatis conſtitutionem, n.104 ib.
In conſtitutionibus Societatis dicitur, votum caſtitatis eſſe imitationem Angelicæ puritatis, [& corporis, & mentis noſtræ munditia,] nu.105 ib.
Quid reſpondere poſſit, & quàm multis convincatur reſponſio? à n. 107 ib.
An id, quod ait S. Ignatius de imitatione Angelicæ puritatis, dictum fuerit per hyperbolem, an per proprietatem? à n.114 ib.
An ſit phraſis Sanctis Patribus communis, caſtitatem mentis, & corporis appellare puritatem Angelicam? à n.114 ib.
Et referuntur duodecim Patres Eccleſiæ? ib.
An eam phraſim hauſerint ex Evangelio? n.126 p.317

DISPUTATIO XXXVIII.

An votum caſtitatis Religioſæ verſetur circa actus, qui terminantur ad impudicitiam alienam? p.317

CAP. I. Refertur placitum Caramuelis, & aliorum. ibid.
Aſſerit Caramuel, eum, qui obſtrictus voto caſtitatis, ſuadet, vel cooperatur, ut aliùs adulteretur, non peccare contra ſuum votum caſtitatis, à n.1 ib.
Addit, ſi mulier voto caſtitatis obſtricta, abſque delectatione ſenſuali propriâ tactibus polluit alium, eam non peccare contra votum? à nu.4 p.317
Et ait, id à ſe demonſtrari, n.5 ib.
An hæc opinio Caramuelis ſit eadem cum illa, quam damnavit ſacra Inquiſitio Hiſpanica in Hieronymo de Llamas? n.6 ibid.

An

Digitized by Google

An ſint abſque fœmina, quæ in ipſo actu venereo nulla delectatione tangantur? n.7 ibid.

Alii etiam Authores tuentur, eum, qui voto caſtitatis obſtrictus inducit alium ad actum venereum, non peccare contra votum? à n.8 p.318

Quot quæſtiones in his includantur? n.10 ibid. & ſeq.

CAP. II. Violari votum caſtitatis per tactum ordinatum ad pollutionem alienam, etiam abſque delectatione propria, tanquam certum ſtatuitur. p.318

An conſtet inter omnes, actum terminatum ad impudicitiam alienam cum delectatione propria, adverſari voto proprio caſtitatis? n.11 ib.

An Religioſus, qui abſque propria delectatione concurrit phyſicè ad pollutionem alienam, peccet contra votum? à n.13 ib.

Et an id tanquam certum ſit aſſerendum? ib.

An qui utitur membris ſuis ad impudicitiam alterius, peccet contra propriam caſtitatem, etiamſi id faciat abſque delectatione propria? à nu.14 ib.

An fœmina, quæ abſque delectatione propria (ſi caſus ſit poſſibilis) ſuccubat mœcho, peccet contra caſtitatem propriam? à n.15 ib.

Et an eadem ratio militet in eo, qui abſque delectatione propria tactibus polluit alterum? à n.17 ib.

An ſi Religioſus pollutionum provocator, & inſenſibilis ad delectationes, manibus attrectaret pudenda conjugum, & iſti tactum dirigerent ad copulam conjugalem; adhuc iſti, & ille peccarent mortaliter contra caſtitatem? à n.22 ib.

Et an ratio, quæ militat in hoc caſu, militet etiam in primo? n.23

An qui abſque delectatione propria, tactu extorquet pollutionem amentis, peccet contra caſtitatem? ib.

Et an contra propriam? à n.24 p.319

Et an eadem ratio militet in priori caſu? n. 28 ib.

An peccet mortaliter conjungens ad copulam non conjugalem virum, & fœminam amentes? n.25 ib.

An nulla alia ſit virtus, quæ effuſionem ſeminis interdicat, præter caſtitatem? n.26 ib.

An qui extorquet ab amente pollutionem, non peccet contra caſtitatem alienam? n.27 ib.

CAP. III. Actus illicitos contra caſtitatem alienam, violare votum caſtitatis, probabilius eſt. ib.

An hæc aſſertio ſit contra Caramuelem, qui putat ſuam opinionem à ſe demonſtrari? n. 33 ib.

An actus illiciti verſantes in luxuria aliena, ſint verò in ſpecie luxuriæ, & directè opponantur virtuti caſtitatis? n.34 ibid.

An votum caſtitatis Religioſi ſit de materia omnimoda caſtitatis? à nu.35 ibid.

An in omnimoda caſtitate contineatur virtus, quæ avertit actus verſantes in luxuria aliena? à n. eod. ib.

An in voto abſoluto, & integro caſtitatis contineatur caſtitas mentis, & corporis, juxta mentem Sanctorum Patrum? n. 39 ib.

An ſit caſtus mente, qui admittit deſideria fornicationis alienæ? ib.

An id ſibi ſpeciale habeat caſtitas, ut actus averſantes luxuriam alienam cenſeantur actus caſtitatis propriæ, & quare? n.40 ib.

An graviter delinquat contra caſtitatem, qui pharmaca efficacia procurat pollutionem amentis? à n.41 ib.

Et an contra caſtitatem propriam? à n.eod. ib.

An inducens alterum ad turpia, debeat explicare in confeſſione, ad quam ſpeciem turpitudinis? n.43 p.320

CAP. IV. Diſſipantur fundamenta Caramuelis propoſita capite primo. ib.

An vota obedientiæ, & paupertatis non extendantur ad obedientiam mentis, & ad paupertatem mentis? n.44 ib.

Et an quoad hoc diſcriminentur à voto caſtitatis? ib.

Quomodo pertineant ad votum caſtitatis actus proprii verſantes circa caſtitatem aut luxuriam alienam? n.45 ib.

Quamvis Religioſus non voveat, ſe curaturum ut alii ſint caſti, vovet tamen, ſe non habiturum actus proprios habentes pro objecto luxuriam alienam, n.46 ib.

Quàm ſit inanis ea, quæ appellatur demonſtratio à Caramuele? num.47 ib.

Quomodo non obſiſtat concluſioni noſtræ, ſive dicatur peccare objectivè contra ſextum præceptum, ſive formaliter, eum, qui alteri ſuadet luxuriam? n.48 ib.

An actus terminatus ad luxuriam alienam, & actus luxuriæ alienæ ſint in eadem ſpecie? n.49 ib.

Et quid inde pro noſtra aſſertione inferatur? ibid.

An qui inducit alterum ad luxuriam, peccet formaliter contra ſextum præceptum, & non ſolùm objectivè? n.50 ib.

An graviùs peccet Religioſus, quàm ſæcularis, dùm uterque induxit alterum tertium ad luxuriam? n.51 ib.

Evidens diſparitas inter eum Religioſum, qui ſuadet redditionem debiti conjugalis, & qui ſuadet luxuriam, ne primus infringat votum, n.53 ib.

An qui obſtrictus voto non inferendi injuſtitiam alteri, ſuadet efficaciter Petro, ut lædat Joannem, hac ſuaſione violet votum? nu. 58. pag. 321

Et quomodo in hoc exemplo elidantur paritates à Caramuele aſſumptæ? ib.

Et quomodo liqueat diſparitas? n.60 ib.

Et quomodo etiam elidantur illæ paritates in delectatione de luxuria aliena? n.60 ibid.

Quid reſpondendum ſit ad rationem P. Thomæ Sanchez? n.63. ib.

DISPUTATIO XXXIX.

An Religioſus, qui ſeipſum, vel proximum ſuum exponit periculo luxuriandi, peccet formaliter contra ſuum votum caſtitatis? p.321

CAP. I. Referuntur ſententiæ adverſæ Caramuelis, & Pellizzarii; & præmittuntur aliqua. ib.

Affirmat Caramuel, non violare votum caſtitatis, qui ſe exponit periculo luxuriandi, n.2 ib.

E contra Pellizzarius id negat, n.3 ib.

Ratio dubitandi contra Pellizzarii aſſertionem, n.4 ib.

Quinque quæſtiones diſputandæ n.5 ib.

CAP. II. An lex humana formaliter obliget ad vitandum periculum proximum violationis illius? ibid.

Senſus quæſtionis eſt, an peccatum mortale, quod quis incurrit, exponendo ſe periculo violandi legem humanam graviter obligatoriam, ſit formaliter contra ipſam legem; an potiùs oriatur ab alia radice obligationis? n.6 p.322

An ſit certum, peccare mortaliter eum, qui ſe exponit periculo violandi legem humanam graviter obligatoriam? n.7 p.322

An id peccatum proveniat ſaltem à lege charitatis propriæ, & charitatis in Deum? ib.

Quomodo non inde inferatur, legem humanam obligare jure divino? à n.8 ib.

Lex humana per ſe formaliter obligat, ſive directè, ſive indirectè, ad vitandum periculum formale violationis illius, à n. 10 ib.

An ſtante periculo violandi jejunium, obſervet Petrus quidquid Eccleſia præcipit in hac lege, dùm ſemel comedit, & abſtinet à carnibus? n. 11 ib.

An ubi dubium eſt, an lex humana præcipiat aliquid, interpretanda ſit non præcipere? n.12 ib.

Et ex quibus legibus id conſtet? ib.

Et quid inde inferatur pro noſtra concluſione? ib.

An obſervatio jejunii, & vitatio periculi violandi illud ſint ſeparabiles in ipſa lege? à n 13 ib.

Et an ideò præcepto primo non intelligatur præcipi ſecundum, etiam indirectè? ib.

Diſparitas inter fugam periculi, & voluntatem efficacem implendi præceptum, n.14 ib.

An non præcipiatur indirectè, quod eſt moraliter neceſſarium ad obſervationem præcepti? à n.16 ib.

An lex humana non prohibeat, ne ſuadeas alteri violationem illius? n. 19 ib.

Et quantum valeat paritas pro noſtra concluſione? ib. & ſeq.

CAP. III. Occurritur objectionibus. ib.

An præceptum humanum prohibeat voluntatem violandi illud, quæ non vult violationem in ſe, ſed in cauſa non omninò determinante? à n.23 p.323

An lex humana indirectè præcipiat, ne apponas impedimentum phyſica, & metaphyſica, non autem moralis incompoſſibilitatis? n.29 ib.

An exponere ſe periculo formali non jejunandi, ſit contra jus divinum de abſtinentia, & quomodo? à n.33 ib.

An jure divino mediatè, & conditionaliter teneamur ad abſtinentiam ab Eccleſia præſcriptam? n 34 ib.

Contra quod jus peccet, qui nunc habet voluntatem efficacem non obediendi præcepto Epiſcopi cras imponendo? n.35 ib.

An violare jejunium Eccleſiaſticum contra jus humanum; ſe autem exponere periculo violandi id jejunium, ſit contra jus divinum? nu.38 ibid.

An ſit majus peccatum violare jus divinum, quàm jus humanum, cæteris paribus? n.39 ib.

CAP. IV. An lex divina, ſive naturalis, ſive poſitiva (ultra legem charitatis) obliget quempiam, ne ſe exponat periculo proximo violandi illam? p.324

Lex naturalis immediatè prohibet, quòd te exponas periculo formali violandi illam? à n.41 ib.

Peccat contra legem naturalem, qui ſe exponit periculo formali violandi jus divinum poſitivum, & poteſt fieri, quòd non peccet contra hoc, n.47 ib.

CAP. V. An ſit formaliter contra votum, quòd te exponas periculo illud violandi. p.324

Poteſt dari votum, quòd non obliget ad vitandum periculum formale violandi illud, à n.50 ibid.

Nec propterea negatur, peccare mortaliter eum, qui ſe exponit periculo formali violandi illud. ib.

Votum, quod non exprimit fugam periculi formalis, non obligat formaliter ad illud vitandum, niſi in materia expreſſa contineatur implicitè fuga periculi, à n. 54 ibid.

An

Digitized by Google

An in eo caſu, quamvis non peccet formaliter contra votum, peccet contra Religionem? num. 56. ibid.

CAP. VI. An ſit formaliter contra votum caſtitatis, quod te exponas periculo illam violandi. p.325

Propugnatur, ut certa affirmativa pars. à nu. 57. ibid.

An votum caſtitatis Religioſa complectatur quidquid continetur ſub præcepto naturali caſtitatis? num. 58. remiſſivè. ibid.

Et an ideò peccet formaliter contra votum caſtitatis Religioſus, qui ſe exponit periculo formali illam violandi? ibid.

An peccet contra votum ſimplex caſtitatis, qui ſe exponit periculo contrahendi matrimonium? num. 60. ibid.

CAP. VII. An ſit formaliter contra votum caſtitatis Religioſæ exponere alium periculo luxuriæ? p.325

Propugnatur, ut probabilior pars affirmans. à n. 63. ibid.

An exponere alium periculo luxuriæ, ſit contra omnimodam caſtitatem propriam. ibid.

DISPUTATIO XL.

An non ſit malitia diverſæ ſpeciei in Clerico ſacris initiato, violare caſtitatem? p.325

CAP. I. Quid in hac quæſtione aſſeruerit Leander à Murcia? ib.

Cœlibatum eſſe annexum Ordini ſacro ex voto, propugnant ſexaginta Doctores; alii duntaxat ratione præcepti Eccleſiaſtici, alii verò ex utroque capite. num. 2. ibid.

An juxta quamlibet ex relatis ſententiis, Clericus in ſacris luxuriam, peccet contra Religionem, & ſit reus ſacrilegii. n. 3. ibid.

Partem negativam propugnat ut probabilem Leander à Murcia, ſi dicatur, obligationem caſtitatis in Clerico oriri ex ſola conſtitutione Eccleſiæ. n. 4. ibid.

Nititur eo fundamento, quòd [finis præcepti non cadit ſub præceptum.] n. 5. p.325

An eam opinionem à Leandro propugnatam P. Thomas Sanch. cenſuerit improbabilem, & certò falſam. à n. 10. p.326

CAP. II. Prænotantur aliqua ad clariorem reſolutionem quæſtionis. p.326

Quod diſcrimen intercedat inter hæc duo; & quòd finis non cadat ſub præceptum; & quòd præceptum non ſpecificetur à fine? n. 12. ibid.

Quàm certum ſit, præceptum ſpecificari à fine immediato? à n. 15. ib.

An actus ſpecificetur ab objecto formali motivo immediato? n. 16. p.326.

Quomodo, quamvis præceptum coaleſcat ex duobus actibus, imperante, & imperata, ſive eligente, & intendente, poſſit ſpecie differre ab alio præcepto reſpiciente alium finem diverſum? à n. 20. ibid.

Quàm ſit certum, præceptum interdicens luxuriam Clerico in ſacris, reſpicere pro fine immediato reverentiam ſacrorum miniſteriorum? n. 28. p.327

Non eſt ſenſus quæſtionis, an actus Luxuriæ Clerici in ſacris ſit ſtrictè ſacrilegium, an latè: ſed an ſit in ſpecie, quæ militat contra Religionem. n. 29. ibid.

CAP. III. Oſtenditur certitudo concluſionis affirmantis, ſacris initiatum, qui violat caſtitatem, peccare contra Religionem, in qualibet ſententia. p.327

An quoties præcepta differunt ſpecie ratione objecti formalis motivi, peccata ſint diverſæ ſpeciei? à n. 30. ibid.

An peccata ſpecie differant, quoties opponuntur diverſis virtutibus à n. 33. Ibid.

Et quid inde inferatur pro noſtra concluſione? ibid.

An fornicatio Clerici in ſacris opponatur Religioni? n. 35. ibid.

CAP. IV. Confunditur reſponſio Murciæ. p.327

Quòd finis Religionis non cadat ſub præceptum, non tollit, quominus præceptum reſpiciat motivum ſpecie diverſum. n. 37. ibid.

Et quid inde pro noſtra concluſione? ibid.

Quòd finis præcepti non cadat ſub præceptum, non tollit, quominus fornicatio laici, & fornicatio Clerici in ſacris opponantur diverſis virtutibus. n. 38. ibid.

Qualis ſit hæc conſequentia, [Finis Religionis non cadit ſub præceptum: ergo continentia Clerici non cadit ſub præceptum Religionis?] à n. 39. p.328

An poſſit quis obligari ad ponendum medium tanquam utile ad finem, quin obligetur ad finem obtinendum? à n. 41. ibid.

Et quid inde contra aſſertionem Murciæ? ibid.

CAP. V. Quinque aliis argumentis demonſtratur concluſio, & falſitas prædictæ reſponſionis. p.328

An ea conſtitutio Eccleſiæ de cœlibatu Clerici in ſacris præcipiat Clerico, ne opponatur reverentiæ ſacrorum miniſteriorum? à n. 44. ibid.

Et an Clericus luxurians opponatur ei reverentiæ? ibid.

An qui omittit medium aſſumptum à legiſlatore tanquam utile ad finem, peccet contra ipſum finem? à n. 46. p.328

An qui violat præceptum reſpiciens pro fine Religionem, peccet, non quò omittit entitatem materialem medii, ſed quò omittit medium, ut medium? n. 48. ibid.

Et quid inde contra Murciam? ibid.

An ſit penes Eccleſiam declarare, quo genere reverentiæ colenda ſint miniſteria ſacra? num. 49. ibid.

Et an conſtitutio præſcribens cœlibatum Clerico, declaret id genus reverentiæ? ibid.

An ea conſtitutione prohibeatur luxuria Clerici ex motivo ſanctitatis? num. 51. ibid.

Et an inde inferatur ſacrilegium? ibid.

An ex diſparitate aſſignata à Leandro inter furtum commiſſum in Eccleſia, & blaſphemiam prolatam in Eccleſia, conſtet ratio ſacrilegii in Clerico luxuriante? à nu. 52. ibid.

CAP. VI. Alia demonſtratio de innumeris abſurdis ex oppoſita ſententia dimanantibus. p.329

Si ſubſiſteret oppoſita ſententia, effuſione ſeminis, & ſanguinis in templo, non peccaretur contra Religionem, neque violaretur templum. à n. 55. ibid.

Neque eſſet ſacrilegium, ſi quis ſumeret Eucharistiam non jejunus. à n. 59. ibid.

Neque eſſet ſacrilegus judex laicus, qui contra jus extraheret reum ab Eccleſia. num. 61. p.329

Neque eſſet ſacrilegium, manus violentas Clerico inferre. num. 62. ibid.

Neque peccaret contra Religionem judex, qui Clericum traheret puniendum ad ſuum tribunal. n. 63. ibid.

Neque copula cum conſanguinea eſſet inceſtus. n. 64. p.329

Neque haberet diverſam ſpeciem copula cum affine. n. 65. ibid.

Neque copula conjugali violaretur Eccleſia, quamvis de ea daretur expreſſa conſtitutio. n. 66. ibid.

CAP. VII. An aſſertio oppoſita damnata ſit à ſacro fidei Tribunali Hiſpanico? p.329

Si fornicatio Clerici in ſacris non habet ſpeciem malitiæ contra Religionem, à fortiori non illam habebit tactus impudicus ejuſdem. à num. 69. ibid.

Inquiſitio Hiſpanica damnavit in Hieronymo Llamas opinionem, quæ ait, Clericum in ſacris, dum confitetur tactum impudicum, non debere explicare Ordinem ſacrum. n. 70. ibid.

CAP. VIII. Diſſipantur nebulæ partis oppoſitæ. p.330

Quomodo intelligendi ſunt ſacri canones, dum concubitum Clerici in ſacris appellant fornicationem? à n. 75. ibid.

CAP. IX. An certitudini concluſioni traditæ officiat ſententia P. Arriaga? p.330

Ait legem non ponere rem præceptam in virtute, quam pro fine intendit. nu. 83. ibid.

Hæc ſententia ex tribus capitibus nec ſuffragatur opinioni Murciæ, nec ſtat cum illa. à n. 86. ibid.

DISPUTATIO XLI.

An, & qua ratione delectatio moroſa interna ſit peccatum mortale, independenter à commotione ſpirituum. p.331

CAP. I. Caramuelis placitum proponitur. ibid.

Quid ſit delectatio interna, & quid externa? num. 1. ibid.

Docet Caramuel, delectationes moroſas in re venerea non alia ratione eſſe illicitas, niſi quia excitant commotionem ſpirituum genitalium. à n. 3. ibid.

Admittit etiam tanquam licitas delectationes internas de copula illicita, quas non comitatur carnalium ſpirituum commotio quas vocat ſpirituales. à n. 7. p.331

An Caramuel doceat, non eſſe evidenter verum, delectationem moroſam in re venerea eſſe culpam lethalem? à n. 11. p.332

CAP. II. Notantur aliqua ad elucidationem quæſtionis. p.332

Qui actus vitales ſoleant concurrere in delectatione moroſa venerea? à n. 13. ibid.

An ad exiſtentiam delectationis externæ non ſit neceſſaria voluntas efficax habendi illam? n. 14. p.332

Quæ ſint cauſæ efficientes delectationis externæ? n. 15. ibid.

Quæ ſint cauſæ, quæ per ſympathiam determinant ad delectationem externam? à n. 16. ibid.

An delectatio interna libera non poſſit per ſympathiam determinari? n. 18. p.332

An delectatio de cogitatione ſpirituali terminata ad fornicationem, & non de ipſo objecto, ſit licita? n. 20. ibid.

Quomodo differant gaudium, & delectatio? n. 21. p.333

CAP. III. Traditur doctrina generalis de delectationibus moroſis in qualibet materia. p.333

Art. i. Jaciuntur aliqua fundamenta. ibid.

An poſſit præſcindi per intellectum malitia moralis ab omnibus objectis illicitis? à n. 24. ibid.

An poſſit cognoſci fornicatio, ut abſtrahit à libera, & neceſſaria? num. 25. ibid.

An voluntas poſſit ſequi eandem præſciſionem, quam facit intellectus circà objecta illicita? n. 26. p.333

An poſſit intellectus facere, & voluntas ſequi hanc præciſionem malitiæ ab actu malo, etiamſi intellectus per alium actum cognoſcat adæquatè malitiam ejus actionis malæ? n. 27. ibid.

Poteſt conſiderari malitia moralis ex parte objecti delectationis , & poteſt conſiderari ex parte ſolius delectatoinis, à n.28. ibid.

Stat , quòd ex parte objecti delectationis nulla ſit malitia moralis, & quòd talis malitia ſe teneat ex parte delectationis. ibid.

Qua ratione ſit certò falſa ea aſſertio Caramuelis , quòd [omnia , quæ non ſunt mala , poſſunt amari à voluntate ſine peccato , quà non mala?] à n 31. p.333

Art.ii. Infertur , & exponitur ea doctrina generalis? p.333

An delectari , vel gaudere de malo , ut eſt formaliter malum , ſit ſemper illicitum? n.33. ibid.

Delectatio de malo , à quo præſcinditur malitia moralis , non eſt mala moraliter ex parte objecti. à n.34. ibid.

An poſſit ſimul ſtare advertentia rationis advertentis, objectum eſſe licitum , & advertentia rationis advertentis , delectationem eſſe illicitam? à n.37. p.334

Delectatio de malo morali , à quo intentionaliter præſcinditur ea malitia, poteſt eſſe mala moraliter ex parte ipſius delectationis. à n.40. p.334.

Nullum eſt objectum , etiam jure naturali prohibitum , à quo non poſſit præſcindi malitia moralis . à n 42. ibid.

Quamvis poſſit præſcindi ab objecto malitia moralis , non proptereà poteſt voluntas delectari de illo . n.44. ibid.

Delectatio eſt moraliter illitita , quoties habet oppoſitionem cum aliqua virtute . n.45. ibid.

Quando delectatio de objecto , à quo præſcinditur malitia moralis, mala ſit , à n.46. ibid.

Art.iii. Quàm certum ſit , delectationem moroſam internam de objectu venereo eſſe peccatum lethale? p.335

Eſt ſententia Sanctorum Patrum . n.54. ibid.

Infertur clarè ex ſacra Scriptura? à n.55. ibid.

An deſiderium inefficax fornicationis damnetur in ſacra Scriptura? n.57. p.335

An cæteris paribus, delectatio magis opponatur caſtitati, quàm deſiderium inefficax ? à n.57. ibid.

An cæteris paribus , magis opponatur caſtitati affectus in fornicationem , ut præſentem, quàm affectus in illam, ut futurum? à n 58. ibid.

An delectatio interna ſit cauſa per ſe commotionis ſpirituum genitalium, & ideò ſit illicita ? n.61. p.335

Quare deſiderium , & delectatio de objecto venereo , dicatur in Evangelio mæchatio cordis ? à n.eod. ibid.

An ſit improbabilis, & temeraria oppoſita opinio, quæ admittit tanquam probabiliter licitam delectationem veneream ; Et an à ſacro fidei Tribunali damnata? n.65. p.336

Art.iv. Corollaria ex dictis . p.336

An cui opus in præſentia eſt mortale , ſit quoque delectatio de tali opere mortalis ? n.66. ibid.

An ſponſis de futuro liceat delectari ſenſualiter de copula conjugali futura ? & an pars affirmans ſit certò falſa? n.67. ibid.

An vidui lethaliter peccent , cùm delectantur de copula conjugali præterita? Et an pars negativa ſit certò falſa ? n.68. p.336

An ſolutus peccet lethaliter , dum delectatur ſenſibiliter de copula, ſub conditione , ſi eſſet licita ? n.69. ibid.

Et quid de delectatione ſolius voluntatis ſpiritualis? remiſſivè.ib.

An appetitus corporeus feratur in objectum ſub conditione? nu. 70. ibid.

An ſit mortaliter illicitum deſiderium inefficax terminatum ad objectum malum, ſub conditione quòd non eſſet malum , ſi ſit admixtum delectatione objecti? n.74. ibid.

Et quid , ſi non ſit ea admixtum? n.75. p.336

Art.v. Modus diſcurrendi Patris Arriaga confutatur . p.336

An opinio , quæ admittit licitam delectationem moroſam in re venerea, ſtando ſolis rationi, ſit probabilis, quamvis abſolutè ſit improbabilis? n.76. ibid.

An ea opinio ſit improbabilis ex ſola authoritate omnium Theologorum ita affirmantium? n 77. ibid.

An teſtimonia Sanctorum Patrum , quæ afferantur pro ſententia ajente . eſſe illicitam delectationem moroſam , parum ſuffragentur ei ſententia? n.83. p.337

An dicas incompoſſibilia circà delectationes moroſas ? à num.84. p.337.

An à damnificatione proximi, quà tali, ſit impræſcindibilis malitia moralis? à n.85. ibid.

An ſit duntaxat topica ea ratio, quæ deſumitur ex eo , quod delectatio moroſa excitet commotionem ſpirituum? à n. 87. ibid.

Qua ratione teneamur vitare cauſas commotionis ſpirituum ; & quas? à n.88. p.337

An ratio, quæ deſumitur à commotione ſpirituum, non ſit univerſalis ad damnandas omnes delectationes moroſas venereas ? à nu.97. p.337.

An immeritò reiiciat rationes aliquas , quæ damnant delectationes moroſas venereas ? à n.98. ibid.

An affirmet , licere conjugi delectari moroſè de copula alieni conjugis ? n.103. p.338

An fundamentum ab ipſo excogitatum pro damnanda delectatione venerea ſit omninò inefficax? à n.104. p.338

CAP.IV. Delectationem internam de objectu venereo illicitam eſſe, etiam independenter à commotione ſpirituum. p.338

Poteſt quæſtio verſari in duplici ſenſu? Et quis uterque ſit? à n.107. ibid.

An delectatio ſolius voluntatis ſpiritualis de objecto venereo , quà malum moraliter eſt, ſit illicita ; quæ tamen non aſſociatur commotione ſpirituum? num.108. ibid.

An delectatio ſolius voluntatis ſpiritualis (quam non comitatur delectatio ſenſibilis) de objecto venereo, etiam præciſa ex parte objecti malitia morali , ſit illicita ? à n.109. ibid.

An delectatio interna ſenſibilis de objecto venereo, quod hic & nunc ſibi eſt illicitum , etiam independenter à commotione ſpirituum , ſit illicita? à n.115. p.339

An delectatio interna ſenſibilis de copula ſodomitica , ex ſe, & independenter à commotione ſpirituum, opponatur caſtitati? num.118. p.339.

An ſi delectatio venerea eſſet illicita ex ſola habitudine ad commotionem ſpirituum , liceret conjugato delectari de copula aliena, aut de actu ſodomitico? à n 119. ibid.

An ſit lethale , delectari interuè de copula ſodomitica , cum parva commotione ſpirituum ? Et an inde inferatur , delectationem eſſe lethalem independenter ab ea commotione? num.123. p.339

An ſi tota malitia delectationis internæ veneræ proveniret à commotione , eſſent æquales in malitia delectatio de copula ſodomitica, & delectatio de copula naturali cogitatis? n.124. ibid.

CAP.V. Satisfit objectionibus. p.339

An ſit paritas inter delectationem de comeſtione cogitata in die jejunii , & delectationem de fornicatione cogitata? à n.126. ibid.

An præcepto caſtitatis opponatur delectatio de fornicatione cogitata , & præcepto abſtinentiæ non opponatur delectatio de comeſtione cogitata? ibid.

An quis poſſit licitè delectari de pollutione , vel de actu ſodomitico, inter ſomnia exercitis? à n.127. ibid.

Quare non ſit illicitum gaudere gaudio ſpirituali de copula conjugali , & ſit illicitum gaudere de actu ſodomitico , cùm præſcinditur ab eo ex parte objecti malitia moralis? à n 130. ibid. & ſeq.

Quomodo ſit illicitum delectari de actu impudico , præciſa ex parte objecti malitia morali ; ſi ad peccatum requiratur advertentia de malitia operationis ? à n.133. p.340

An liceat gaudere gaudio ſpirituali de copula in communi , ut abſtrahit à fornicaria, & conjugali? à n.136. ibid.

An aſſertiones traditæ capite quarto ſint vera? à n.137. ibid.

CAP.VI. An, & qua ſenſu dici poſſit, delectationes moroſas inefficaces eſſe bonas, vel malas, pro bonitate, vel malitia motivi? p.340.

Quid intelligant Authores nomine motivi in eo dicendi modo? à num.144. ibid.

Quæ ſit mens Caroli Malletti , & quàm abſurda eſſet ejus aſſertio , ſi aliter intelligeretur? num. 145. ibid.

DISPUTATIO XLII.

An detur delectatio ſpeculativa de actu venereo ; quæ , & qualis ſit ; & an ſit illicita? Ubi etiam de cogitatione objecti veneres ſpeculativa , & practica. pag.341

CAP.I. PRoponuntur aſſerta quædam Caramuelis. ibid.

Admittit Caramuel delectationes internas . n.1. ibid.

Quibus vitiis laborent definitiones delectationis ſpeculativæ , & practicæ , ab eodem traditæ ? à n.2. ibid.

An Caramuel non admittat delectationes moroſas in re venerea , quæ ſint actus inefficaces ? à n.7. ibid.

Et quomodo id intelligendum ? à n.9. ibid.

Delectationes venereas ſpeculativas non eſſe illicitas affirmat . num.11. ibid.

Et quanta Equivocatione laboret in probatione ejus aſſerti? ibid.

CAP.II. Quid ſit delectatio practica , quid ſpeculativa? p.341

Traduntur definitiones utriuſque delectationis , & utriuſque cognitionis utrique delectationi correſpondentes . à n.12. ibid.

Objectum delectabile poſſe cognoſci, ut alliciens appetitum, & etiam abſque ea qualitate . n.16. p.342

Quomodo explicetur abſque entitate ſuperaddita illa facilitas operandi , quæ tribuitur habitui naturali? n.17. p.342

Et inde explicantur ampliùs definitiones cogitationis venereæ practicè , & ſpeculativè . à n.18. ibid.

CAP.III. An omnis delectatio ſpeculativa in re venerea ſit licita ? pag.342.

Omnem illam Caramuel admittit licitam . num.23. ibid.

Eſt indubitabile , eſſe aliquam delectationem ſpeculativam veneream illicitam ; nempè gaudium ſpirituale de objecto venereo , ut malo formaliter . à n.24. ibid.

An delectatio ſpeculativa de objecto venereo illicito, præciſa ex parte objecti malitia , ſit illicita? Et an id ſit certum? à n.26. ibid.

CAP.IV. An ſit purè ſpeculativa cogitatio fœmineæ pulchritudinis , quam quis aſſumit ad excitandam delectationem veneream ? pag.342.

Par-

Digitized by Google

Partem affirmantem tradit Caramuel, n.28 ib.
At P. Tamburinus ait, illum non eſſe audiendum, n.29 ib.
Eam cogitationem eſſe practicam, multis oſtenditur? à n.30 p.342
An ea cogitatio fœmineæ pulchritudinis ſit cauſa per ſe commotionis ſpirituum ſeminalium? à n.38 ib.
An ea cogitatio fœmineæ pulchritudinis ſit inchoatio pollutionis? num. 41 p.343
CAP.V. Solvitur objectio contra præcedentem aſſertionem. ib.
An non peccet mortaliter conjugatus, qui in aliena fœmina pulchritudine delectatur, ut ſe ad copulam conjugalem excitet? à n.42 ib.
Quid interſit diſcriminis inter conjugatum ſic ſe excitantem ad copulam conjugalem, & ſolutum ſimiliter ſe excitantem ad pollutionem? nu.49 p.344
CAP.VI. An ſola intentio efficax ſit delectatio practica? ib.
Aſſerit Caramuel, delectationem, quæ eſt inefficax reſpectu copulæ, eſſe intentionem efficacem reſpectu commotionis ſpirituum genitalium, num. 55 ib.
An hæc quæſtio ſit merè ſpeculativa, an deſerviat etiam ad praxim? n.56 ib.
An ſit certum, dari delectationes ſenſibiles illicitas, quæ non ſint intentiones efficaces, etiam commotionis ſpirituum? à n.57 ib.
An delectatio inefficax ſit practica, & non ſpeculativa, adeòque illicita? à n. 64 ib.
An delectatio quam concomitatur commotio ſpirituum, ſit practica, & non ſpeculativa? n.65 p.345
An delectatio inefficax ſit cauſa per ſe commotionis? n.eod. ib.
CAP.VII. An cogitatio objecti turpis, venerem excitans, ſit lethaliter illicita? ib.
Art.j. Aſſertio Caramuelis, & aliqua prænotata. ib.
Ait Caramuel, eum, qui merè ſpeculatur magnam fœminæ pulchritudinem, & modum peccandi cum illa, etſi, ipſo exiſtente, polluatur, non peccare, à n.78 ib.& ſeq.
An ea aſſertio implicet terminos, dum vocat merè ſpeculativam cogitationem, quæ allicit ad venerem? à n.82 p.346
Art.ij. Statuitur reſolutio quæſtionis circa cogitationem ſpeculativam. ib.
Cogitatio objecti venerei purè ſpeculativa eſt licita, à n.87 ib.
Eſt autem illicita, ſtante periculo, quòd illa tranſeat voluntariò in cogitationem practicam, n.89 p.346
Et an ſub hac diſtinctione intelligendi ſint Authores? n.90 ib.
Art.iij. Proponitur ſecunda concluſio circa cogitationem practicam, & præmittitur notabile. ib.
An cogitatio practica objecti venerei ſit illicita? Et an pars affirmativa ſit certa? à n.91 ib.
An cogitatio practica objecti venerei ſit cauſa per ſe commotionis ſpirituum carnalium? à n.92 ib.
In quo genere ſit cauſa ejus commotionis? à n.95 ib.
An in genere moris cauſa mediata ſit cauſa per ſe? à n.99 p.347
An id demonſtretur in exemplo horologii? n.100 ib.
An id argumento rationis demonſtretur? à n.101 ib.
Quid probet argumentum Caramuelis in oppoſitum? Et quàm prava ſit ejus conſequentia? à n.103 p.347
An falſum ſit, in ſomnis non operari intellectum, & voluntatem? n.107 ib.
Art.iv. Probationes ſecundæ concluſionis. p.347
An peccet lethaliter, qui vult efficaciter ponere cauſam per ſe commotionis ſpirituum genitalium? à n.108 ib.
Et an ideò ſit lethaliter illicita cogitatio venerea practica? ib.
An qui vult cauſam per ſe omninò determinantem peccati, velit peccatum in cauſa? à n.110 ib.
An effectus debent eſſe præviſus in cauſa per ſe, ut dicatur eſſe volitus in cauſa? n.111 p.348
An qui ex cauſa urgente vult ponere cauſam per ſe peccati, non velit peccatum in cauſa? à n.112 ib.
An in præſenti caſu hujus concluſionis nulla poſſit eſſe cauſa urgens ad ponendam cogitationem practicam veneream? n.113 ib.
An cogitatio practica venerea ſit inchoatio profuſionis ſeminis? à nu. 114 ib.
An non omnis poſitio cauſæ per ſe ſit inchoatio operis? Et quænam dicenda eſt inchoatio? n.115 ib.
An commotio ſpirituum, & cogitatio practica venerea ſint diverſo modo inchoatio pollutionis? Et quæ ſit diverſitas? n.117 ib.
An aſpectus ocularis objecti venerei graviter provocantis ſit lethalis? Et an ſit par ratio in cogitatione practica venerea? à n.118 ib.
An qui loquitur alteri verba ad venerem provocantia, peccet lethaliter? n.121 ib.
Et an, qui habet cogitationem practicam veneream, loquatur ſibi ipſi verbum ſimiliter provocans? ib.
An ſit paritas inter cogitationem practicam veneream, & tactum impudicum? n.122 ib.
Art.v. Confutatur ex dictis aſſertio Caramuelis propoſita articulo primo. p.348
Convincitur, eſſe illicitam cogitationem fœmineæ pulchritudinis, quæ extorſit ab invito pollutionem, à n.123 ib.
An illa cogitatio habuerit malitiam pollutionis, ſi in illa fuit præviſa pollutio? à n.125 ib.
An aſpectus nuditatis fœmineæ poſſit eſſe cauſa per ſe pollutionis, omninò determinans? à n.131 p.349
Et in quo ſit rationis paritas? ib.
An ſit implicatio terminorum, aſſerere, quòd aſpectus copulæ venereæ provocantis ſit merè ſpeculativus? n.132 p.349
Et an urgeat paritas in prædicta cogitatione? ib.
An ſit eadem vis paritatis in tactu impudico, & prædicta cogitatione? n.133 ib.
Art.vj. Benigna aliqua notanda ad praxim. p.349
An qui ſtudens conatur ad cogitationem objecti venerei ſpeculativã, ſi ſuccedat invito cogitatio practica, nullatenus peccet? n.135.ib.
An qui ſtudendo percipit objectum venereum cum commotione, nec ſciat diſtinguere inter cogitationem practicam, & ſpeculativam, ſufficiat, ſi non præſtet conſenſum in delectationem? n.135 ib.
An cùm quis, audiendo confeſſiones, tangitur invitus commotione ſpirituum, ea renitentia voluntatis ſit indicium probabile, quod patitur invitus cogitationem practicam? n.137 ibid.
An ſit culpa venialis vacare cogitationi venereæ practicæ, leviter provocatoriæ? n.138 ib.
Et quomodo non inferatur inde parvitas materiæ in re venerea? remiſſivè? ib.
An peccet lethaliter, qui vacat cogitationi ſpeculativæ; cum periculo incidendi in practicam, non autem conſentiendi in illam? numer.139 p.350
An qui ex urgenti cauſa incumbit cogitationi ſpeculativæ cum periculo conſentiendi in practicam, non tamen in delectationem, peccet lethaliter? n.140 ib.

DISPUTATIO XLIII.

An pollutio in ſomnis contingens poſſit eſſe volita in cauſa? p.349

CAP.I. Aſſertio Caramuelis, opiniones aliorum, & aliqua prænotata. ib.
Aſſerit Caramuel, tactus impudicos, &c. non eſſe cauſas directas nocturnæ pollutionis, n.1 ib.
Eo quòd cauſa, quæ præſens non producit effectum, multò minus poterit abſens illum producere. ib.
Quando cauſa pollutionis eſt cauſa per accidens, pollutio non eſt volita in cauſa, niſi hæc ponatur ex intentione pollutionis habendæ, n. 6 ib.
Quando ex urgenti neceſſitate ponitur cauſa per ſe determinans ad pollutionem præviſam, & non intentam, pollutio non eſt volita in cauſa, n.7 ib.
CAP.II. Argumentum Caramuelis, & Sancii, nullius eſſe efficacitatis, oſtenditur, noſtraque concluſio vel ipſa explicatione probatur. p.350
Triplicem eſſe cogitationem practicam veneream, tepidam, intenſam, & vehementem, n.9 ib.
Vehemens excitat ſummam commotionem, id eſt eam, quæ determinat ad ſeminis effuſionem. ib.
An poſſit dari cogitatio vehemens, & non impedita, quin detur ſeminis effuſio? n.10 ib.
An eodem modo philoſophandum ſit de tactu impudico? Et an iſte ſit triplex, tepidus, intenſus, & vehementi, n.11 ib.
Exemplum, in quo virtus abſens potuit producere effectum, quem non potuit præſens, à n.13 ib.
An eodem modo tactus vehementer provocativus producat abſens pollutionem, quam præſens non potuit, à n.15 ib.
CAP.III. Confirmatur ulteriùs doctrina tradita. ib.
An cogitatio venerea vehemens excitet commotionem in ſummo, num. 19 ib.
An cauſa commotionis ſummæ impediatur quandoque in vigilia? Et quomodo? n.20 p.351
An ex cogitatione vehementi, & delectatione externa relinquatur ſpecies impreſſa productiva cognitionis vehementer provocantis? à num.21 ib.
An illa ſpecies impreſſa objecti venerei excitetur in ſomnis, niſi ex accidenti impediatur? n.23 ib.
Quomodo ex præjactis poſitionibus inferatur concluſio tradita, à num.24 ib.

DISPUTATIO XLIV.

An delectationes venereæ externæ ſpecificentur ab objecto cogitationis venereæ internæ? p.351

CAP.I. Proponitur aſſertio Caramuelis. ib.
Aſſerit Caramuel, actiones venereas externas non ſumere ſpeciem ab objecto venereo, quo delectatur internè voluntas? num.4 ib.
An citatio Authorum à Caramuele allata non ſit ad rem? num. 5. ibid.
Ait, delectationem externam non poſſe ſpeciem ſumere ab objecto cogitato, ut à cauſa, neque ut ab effectu, neque ut ab objecto, neque à fine; neque ſupereſſe alium modum ſpecificandi, à n.8 p.352

Digitized by Google

Adde, delectationes moroſas externas eſſe in genere pollutionis inceptæ, non verò in genere fornicationis. n. 14. ibid.

Authores de conſec, delectationem externam ſpecificari ab objecto cogitato. à n. 15. ibid.

CAP. II. Præmittitur, an commotio ſpirituum ſit in ſpecie fornicationis, vel in ſpecie pollutionis inceptæ? p. 352

An dum homo non refert commotionem illicitam ad ſpecialem differentiam delectationis, ea commotio ſit in ſpecie fornicationis? à num. 18. ibid.

An dum commotio non deſervit generationi, fruſtretur ſuo fine, atque adeò ſit contra-naturalis? à n. 19. ibid.

An commotio intra matrimonium ſit de genere copulæ naturalis? à num. 21. ibid.

Et an ſit paritas rationis extra matrimonium? ibid.

An actionem veneream contra-naturalem non poſſit conjugium convertere in naturalem? nu. eod. ibid.

An ſponſis de futuro licita ſit commotio tepida nata ex tactibus pudicis: nec tamen illis liceat inchoatio pollutionis, aut actio contra-naturalis? n. 23. p. 355

An quando quis formaliter, vel virtualiter refert commotionem ad pollutionem, commotio ſit in ſpecie pollutionis, & quando refert ad actum ſodomiticum, ſit in ejus ſpecie, &c. à n. 25. p. 355

Quot, & quibus modis referat homo commotionem ad determinatas ſpecies intra genus luxuriæ? nu. eod. ibid.

CAP III. Præmittitur etiam, an delectatio moroſa interna ſit ejuſdem ſpeciei cum opere externo? p. 355

Art. i. Prænotatis aliquibus, referuntur ſententiæ. ibid.

An malè confundant aliqui duas quæſtiones diverſas, & quæ illæ ſint? nu. 28. ibid.

An delectatio interna, & deſiderium inefficax non ſint confundenda? nu. 29. ibid.

An hæc duo ſint diverſa, ſpecificari in ordine ad terminum, & participare malitiam ſpecificam ab aliquo? n. 30. ibid.

Communis ſententia, quod omnes delectationes internæ participant malitiam ab opere externo, quod reſpiciunt pro objecto. n. 31. ibid.

Oppoſita ſententia Patris Vaſquez, & aliorum. n. 32. p. 355

An omnes delectationes venereæ ſint ejuſdem ſpeciei? Ubi hallucinatio quorundam. Et P. Vaſquez malè intellectus. n. 33. ibid.

An aliqui hallucinati ſint, putantes, ſecundùm Vaſquii ſententiã, delectationes internas non ſpecificari ab objecto, ſed à motivo. n. 34. ib.

Art. ii. Statuuntur tres concluſiones pro ſentẽtia P. Vaſquez p. 354

An quando delectatio interna venerea fertur formaliter in circumſtantiam operis externi, ſpecificetur ab iſta? n. 35. ibid.

An delectationes internæ de diverſis ſpeciebus operis externi intra genus luxuriæ, diverſificentur ſpecie? à n. 36. ibid.

An implicet, delectationem internam non ſpecificari à proprio objecto? à n. 37. ibid.

An delectatio interna de copula ſodomitica reſpiciat delectabilitatem ſodomiæ, quam non reſpicit delectatio de fornicatione? à nu. 42. p. 354

An delectatio interna de copula ſodomitica ſit cauſa per ſe, determinans ad commotionem diverſæ ſpeciei, ac delectatio de fornicatione? n. 44. ibid.

Et an inde arguatur in delectationibus diverſitas ſpecifica? ibid.

Quomodo intelligendum, quòd delectatio contrahit malitiam per ordinem ad objectum, non verò ſumere malitiam ab ipſo objecto? nu 46. ibid.

An delectationes venereæ internæ inefficaces non ſpecificentur à circumſtantiis objecti, quæ ſunt extra genus luxuriæ? à n. 47. p. 354

An delectatio interna venerea de copula cum conjugata non reſpiciat circumſtantiam adulterii? n. 48. ibid.

An qui delectatur duntaxat venereè, non delectetur de injuria conjugis? à n. 49. ibid.

An ſit admittenda exceptio ab ea concluſione generali? n. 51. p. 255

Art. iii. Duæ aliæ concluſiones pro complemento doctrinæ. p. 255

Juxta eos, qui dicunt, delectationes externas ſpecificari ab objectis cogitatis, dicendum eſt, delectationes internas ſpecificari ab externis. num. 52. ibid.

An deſiderium inefficax operationis venereæ, ſi ſolùm moveatur ex delectabilitate objecti, ſit ejuſdem rationis, ac delectatio interna? à n. 53. ibid.

An deſiderium inefficax frequenter feratur in circumſtantias operis externi? Et an ſoleat etiam ab illis præſcindere? à n. 54. ibid.

CAP. IV. Poſitiones aliquæ ad reſolutionem præcipuæ quæſtionis. p. 355.

An malitia actus efficacis refundatur in opus intentum ab illo actu? n. 57. ibid.

An malitia moralis actus efficacis, quæ refunditur in opus externum, proveniat præcipuè ex objecto formali motivo actus? n. 58. ibid.

An præter voluntatem formaliter efficacem detur etiam voluntas virtualiter efficax? Et quæ illa ſit? n. 59. ibid.

An opus procedens ab actu virtualiter efficaci, participet malitiam actus; idque præcipuè ex objecto formali actus? n. 60. ibid.

An actus virtualiter efficax accipiat malitiam ab opere pravo, ad quod determinat? n. 61. ibid.

An cauſæ determinanti attribuatur effectus, ad quem determinat? num. 62. p. 355

An objectum formale motivum delectationis venereæ internæ ſit delectabilitas ejus objecti? n. 63. ibid.

Et an objectum formale motivum quandoque identificentur cum objecto materiali? ibid.

An objectum formale motivum in delectatione duntaxat venereè habita de adulterio ſit ſola delectabilitas intra genus luxuriæ. n. 64. p. 356.

An delectatio interna formaliter inefficax ſit cauſa per ſe omninò determinans commotionem? Et an etiam ad pollutionem, ſi ea delectatio ſit vehemens? n. 65. p. 356

Et an ſit eo ipſo virtualiter efficax? ibid.

CAP. V. Delectationem externam ſpecificari ab objecto cogitato, quod ſit intra genus luxuriæ. p. 356

An quando delectatio externa aſſumitur, ut medium ad obtinendum objectum venereum cogitatum, participet malitiam ab objecto cogitato à n. 66. ibid.

Et an delectatio externa, etiam pollutio, poſſit aſſumi, ut medium, ad conſequendum objectum venereum cogitatum? à n. eod. ibid.

An quando datur delectatio interna inefficax de actu ſodomitico, & formaliter efficax circà commotionem ſpirituum, delectatio externa ſumat malitiam per ordinem ad actum ſodomiticum cogitatum? à n. 68. ibid.

Quomodo in viro conjugato delectatio externa de commotione ſpirituum ſumat malitiam ab objecto cogitato? n. 82. p. 357

CAP. VI. Statuitur concluſio univerſalior in eadem materia. p. 357

An quando commotio ſpirituum, & delectatio externa procedunt à delectatione interna, accipiant ſpeciem ab objecto motivo delectationis internæ, quod eſt intra genus luxuriæ? n. 83. ibid.

An fieri poſſit, quod commotio ſpirituum non procedat à delectatione interna, ſed independenter ab iſta aliunde procedat? n. eod. ibid.

An quando procedit pollutio à delectatione interna vehementi inefficaci, pollutio ſumat ſpeciem ab objecto formali delectationis internæ, quod eſt intra genus luxuriæ? n. 84. ibid.

CAP. VII. An delectatio externa ſpecificetur ab objecto venereo cogitato, ſi illud ſit extra genus luxuriæ? Circà quod ſtatuuntur duæ concluſiones. p. 357

An juxta eos, qui dicunt delectationem internam ſpecificari ab operis externi circumſtantiis, quæ ſunt extra genus luxuriæ, conſequenter dicendum ſit, delectationes externas ſpecificari ab objecto cogitato? nu. 92. ibid.

An juxta veram ſententiam delectationes externæ non ſpecificentur ab objecto cogitato extra genus luxuriæ? à n. 100. p. 358

CAP. VIII. Vocatur ad criſim argumentum Caramuelis propoſitum capite primo. p. 358

An nulla alia ſit cauſa directa delectationis externæ, niſi formalis aſſenſus in illam? n. 103. ibid.

An etiam aſſenſus virtualis ſit cauſa directa ejus delectationis externæ? ibid.

An delectabilitas objecti venerei dici poſſit cauſa delectationis externæ? n. 104. ibid.

An hæc duo ſint diverſa, imputari malitiam, & participare malitiam? à n. 105. ibid. & ſeq.

Argumentum perperam deductum ex prioritate delectationis internæ reſpectu externæ. à n. 109. p. 359

An colligatur, unum eſſe cauſam per accidens alterius, ex eo quod unum poſſit exiſtere ſine alio, & è converſo? n. 113. ibid. & ſeq.

An omne deſiderium inefficax ſit conditionatum? n. 115. p. 359

An nullum ſit deſiderium conditionatum finis, niſi fines repræſententur impoſſibiles? ibid.

CAP. IX. Aliqua notanda ad praxim. p. 359

An qui habuit delectationem internam de actu ſodomitico cogitato, non ſit neceſſe, quod explicet in confeſſione commotione ſpirituum, ſive alterationem carnis? n. 118. ibid.

An qui habuit delectationem internam de adulterio, inceſtu, &c. non teneatur eas circumſtantias aperire? n. 119. ibid.

An qui habuit delectationem internam de actu ſodomitico, pollutivo, &c. neceſſe ſit exprimere eas circumſtantias objecti? n. 120. p. 359

An qui habuit delectationẽ internã de fornicatione cogitata, ſufficiat confiteri, ſe habuiſſe delectationem internam venerеam? n. 121. ibid.

An idem dicendum, ſi delectatio interna ſit de adulterio, inceſtu, &c. n. 122. ibid.

An qui confitetur pollutionẽ ortã ex delectatione interna vehementi de pollutione cogitata, non teneatur exprimere actũ internũ. n. 123. ib.

An ſi pollutio oriatur ex delectatione interna vehementi, qua complaceat in actu ſodomitico, vel fornicario cogitatis, non ſufficiat exprimere ſolam pollutionem, ſed debeat etiã exprimi id objectũ. n. 124. ib.

An quando in viro commotio cœpit à tactu impudico fœminæ, & ſupervenit delectatio interna de copula ſodomitica, non ſufficiat confiteri tactum. n. 125. p. 360

An qui commotionem aſſumit, ut medium ad pollutionem non ſubſecutam, debeat exprimere in confeſſione eum finem? n. 126. p. 360

Qui ex delectatione de ſodomia cogitata movetur ad fornicationem, in hoc debet explicare motivum ſodomiæ. n. 127. ibid.

Qui ex delectatione de fornicatione cogitata movetur ad actum conjugalem, non ſufficit, quòd exprimat delectationem internã. n. 128. ib.

CAP. X. Reſolvitur caſus appendix, an qui furatus eſt propter mœchandum, & conſecutus eſt finẽ, ſufficiẽter ſe accuſet, dum fate-

tur

Digitized by Google

tur furtum, & fornicationem duntaxat? pag.360
Affirmat Caramuel citans Dianam. n.129. ibid.
Hic tamen non ſuffragatur. n.130. ibid.
An qui ita confiteretur, omitteret aliqua peccata numero diſtincta; à n.131. ibid.
Quid, ſi ille ſemel furatus fuit propter mœchandum, & non fuit realiter mœchatus, an ſatisfaciat dicens, [ſemel furatus ſum, & ſemel mœchatus;] & quomodo confiteri debeat? n.134. p.360

DISSPUTATIO. XLV.

An detur parvitas materiæ in re venerea? pag.361

CAP.I. AN Authores Societatis Jeſu poſſint addere probabilitatem in hac materia? p.361
Negat Caramuel, poſſe Authores Societatis addere in hac materia probabilitatem; quia loquuntur præcepto conſtricti. n.2. p.361
Videtur ſuadere Caramuel, non poſſe Jeſuitas licitè obtemperare præcepto. n.3. ibid.
Et an inconſequenter? remiſſivè. ibid.
Inſinuat, Jeſuitis à P.Claudio prohibitam doctrinam de parvitate materiæ, non praxim. n.4. ibid.
An enervare conetur authoritatem doctrinæ R.P.Claudii? nu.5. pag.361.
An in eo ſenſu Jeſuitæ non poſſint addere probabilitatem in hac materia, quia major purè humana ei accreſcere non poteſt? n 6. ibid.
An ideò non poſſint addere probabilitatem in hac materia, quia excedit metas probabilitatis? n.7. ibid.
An Jeſuitæ, licèt præcepto abſtricti in hac materia, ſpontè operentur? à n.8. ibid.
An obſtrictus præcepto, ſpontè operetur, ſi plus dat, quàm præcepto injungit? n 9. p.361
An ii, qui ſcribunt pro Immaculata Conceptione, non obſtante præcepto, ſpontè operentur? n.10. remiſſivè. ibid.
An implicet contradictionem non addere probabilitatem eum, qui addit rationes, & ſolutiones probabiles? n.11. p.362
An quamplurimi Doctores in Societate hanc ſententiam docuerint, nullo obſtricti præcepto? num.12. ibid.
An qui ſcribunt doctrinam certam, nullo ſint præcepto coacti? Et an cogantur evidentia antecedenter ad præceptum? n.13. remiſſivè. p.362
Argumentum Caramuelis reſiliens in ipſum? à n.14. ibid.
Quare P.Claudius doctrinam interdixerit, non praxim? An quia non poſſunt imperari actus merè interni? à n.16. ibid. & ſeq.
CAP.II. Quæ ſit Caramuelis mens in hac quæſtione? p.362
Pluribus in locis ait ſolùm ſpeculativè dari parvitatem materiæ in re venerea; practicè autem ſemper eſſe culpam lethalem propter periculum adnexum. n 19. ibid.
Sed pluribus etiam in locis negat id periculum. à n.20. ibid.
In quo differat ſententia Caramuelis à ſententia Societatis? n.29. p.363.
CAP.III. Tria maximè prænotanda ad intelligentiam decreti, quæſtionis, & Authorum? p.363
An ſenſus quæſtionis ſit de parvitate materiæ in ipſa delectatione venerea deliberatè quæſita, vel acceptata? n.30. ibid.
An ſint aliquæ actiones externæ pertinentes ad venerem, abſque ulla delectatione venerea, quæ ſint veniales? à n.31. p.363
An ſententia Societatis concedat in conjugatis multas delectationes veniales? n.34. ibid.
Et quid in ſponſis de futuro? à n.36. p.364
CAP.IV. Quinā Authores adverſentur ſententiæ ſocietatis. p.364
Examinantur Miranda, Zanardus, Pater Salas, Villalobos, Malderus, Baſſaus, Sylvius, Navarrus, Sayrus, Pater Vaſquez, Petrus Soto, & Cajetanus, à n.40. ibid. & ſeq.
CAP. V. Examinatur mens S.Auguſtini, S. Thomæ, & aliorum Theologorum, quos opponit Caramuel. p.365
Examinatur S.Auguſt. S.Thom. P.Azor, Sylveſter, Albertus, Angelus, Roſella, Sotus, Cajetanus, & Navarrus. Item PP. Henriquez, Leſſius, Filliucius, Reginaldus, Layman; item & Diana. à n.53. ibid.
Item Bonacina, Gerſon, Henricus de Haſſia, Marchantius, & cenſores cujuſdam libri. à n.61. p.365
An cenſores libri faciant probabilitatem? n.65. remiſſivè. p.366
CAP.VI. Examinantur alii Authores relati in epiſtola ad Antonium Dianam. p.366
Diſcutiuntur teſtimonia Dianæ, Patris Thomæ Sanchez, P.Gaſparis Hurt, P.Præpoſiti, Orbegavia, P.Suarii, P.Henriqui, P.Leſſii, P.Tanneri, & Villalobi. Item Vaſquii, P.Salas, P.Filliucii, Bonacinæ, P.Granadi, Lublini, Navarri, Cajetani, & R.P.Claudii. Item Joannis Antonii Saura. à num. 67. ibid.
An poſſit dari opinio ſpeculativè probabilis, quæ non ſit practicè probabilis? n.80. p.367
An placitum ſuum damnet Caramuel in Saura? à num.81. ibid.
An Caramuel ſtet pro parvitate materiæ admittenda practicè in re venerea? n.84. p.367
CAP.VII. Concluſio ſupputationis Authorum. Et P.Thomas Sanchez à maxima calumnia vindicatus. p.367

Ex quadraginta novem Authoribus adductis à Caramuele, quadraginta nullo modo ſuffragantur ſententiæ de parvitate materiæ. Ex reliquis novem, quinq; illam clarè propugnant, reliqui dubiè. n.87. ib.
Ex prædictis Authoribus adductis à Caramuele, duodecim ſtant pro noſtra ſententia. n.88. p.368
Gravis impoſtura in P.Thomam Sanchez ex Beyerlinckio. à n.90. ibid. & ſeq.
Multis ex capitibus de falſitate convincitur. à n.91. p.368
CAP. VIII. Primum argumentum pro ſententia negante parvitatem materiæ in delectatione venerea. p.368
An quærenti delectationem veneream non ſit determinabilis menſura delectationis, ultra quam non ſit progreſſurus? à n.98. ibid.
Et quid inde contra aſſertionem de delectatione levi? ibid.
An repugnet, quòd quis velit conſervare delectationem levem, & quòd impediat grave augmentum illius? num.101. p.368
An ſit ſub poteſtate hominis effundere unam duntaxat guttam ſeminis? Et an ſit ratio par de eo, qui conatur ad delectationem duntaxat levem? à num.102. ibid.
Diſparitas quoad materiam levem inter cætera peccata, & rem veneream. n.106. ibid.
CAP.IX. Duo alia argumenta pro eadem ſententia. p.369
An qui delectationem levem deliberatè quærit, exponatur manifeſto periculo augmenti ejus delectationis, & quomodo? à n.108. ibid.
An peccet lethaliter, qui operatur, practicè dubitans, utrùm materia, in qua operatur, ſit graviter illicita, an leviter? à n 116. p.369
An intendens delectationem levem, ſi practicè dubius, utrùm illa evaſura ſit gravis? Ideòque lethaliter peccet? à nu. eod. ibid.
An peccet mortaliter cæcus, qui dum vult furari unum nummum æreum (parvitatem materiæ) dubitat, an nummus ſit æreus, an argenteus, an aureus? num.118. ibid.
Et an ſit paritas in præſenti materia? ibid.
An peccet mortaliter ruſticus, qui neſciens in furto diſcernere inter materiam gravem, & levem, & ſic dubitans, furatur ſex aſſes æreos? num.119. ibid.
Et quanta ſit paritas ad materiam præſentem? ibid.
An periculum, quod datur in quærente delectationem levem, ſit de genere dubitantis practicè? n.120. p.369
An eadem argumenta, quæ militant contra delectationem levem deliberatè quæſitam, militent contra deliberatè acceptatam? à n.121. ib.
CAP.X. Duplex reſponſio præoccupata. p.370
An poſſit homo quærere delectationem levem cum firmo decreto non admittendi gravem? n.123. ibid.
Et an ſi tunc accidat delectatio gravis, ſit involuntaria? ibid.
Afferri in ea reſponſione actus incompoſſibiles, oſtenditur exemplo tati ſuprà poſito. n.124. ibid.
Et inde reſolvitur caſus ſimilis à Caramuele propoſitus, à nu.125. p.370.
Et quid, ſi per errorem invincibilem, certum putet, eam delectationem eſſe levem? num.127. ibid.
Et an hic caſus excedatur fines quæſtionis? ibid.
An delectatio levis ſit illa, quæ eſt minor octava parte delectationis completæ? à num.128. p.370
Et qua menſura ſit cognoſcibilis ea octava pars? n.129. ibid.
An contra hunc modum parvitatis materiæ retineant ſuam vim demonſtrationes propoſita? num.132. ibid. & ſeq.
CAP XI. Reiicitur alius modus determinandi materiam parvam in re venerea. Et P. Thomas Sanchez vindicatur à magna calumnia Joannis Sancii. p.370
Modicam eſſe delectationem, quæ non affert periculum pollutionis, dictum eſſe à Patre Thoma Sanchez putavit Sancius. à n.133. ibid.
Sed de falſitate convincitur. à num.135. ibid.
Quàm certò falſum ſit, eſſe levem delectationem, in qua deficit periculum pollutionis? à nu.141. p.371
An etiam convincatur de falſitate, ex oraculo Alex.VII. n.145. ib.
CAP.XII. Alter modus determinandi menſuram delectationis parvæ ex eodem Sancio apertè refellitur. p.371
Ait Sancius, delectationem eſſe gravem, cùm ferè turbat rationem, & non permittit cogitare alia; & eſſe levem, ſi hæc deficiunt. n.146. ib.
Quàm certò falſa ſit ea aſſertio Sancii? à nu.147. ibid.
Quomodo hæc aſſertio non minuat vim argumentorum, quæ propoſita ſunt? à n.149. p.371
CAP.XIII. Aliud argumentum contra aſſertores parvitatis in delectatione venerea. p.372
An inferatur ex doctrina Caramuelis, delectationem internam de fornicatione, vel ſodomia, non eſſe lethalem? à n.155. ibid.
CAP.XIV. Enervantur duo argumenta Caramuelis contra decretum R.P. Claudii. ibid.
Praxis, quā ſe gerit confeſſarius Jeſuita cum eo, qui ſe accuſat de delectatione levi. à n.150. p.372
An confeſſarius ſequi debeat in praxi ſententiam pœnitentis, & qualem? n.161. ibid.
An in aliquibus caſibus poſſit confeſſarius permittere pœnitenti dictamen erroneum? Et quid in materia luxuriæ? n.164. ibid.
Prava interpretatio verborum decreti R.P.Claudii. à n.166. ibid.
CAP.XV. Diſſolvuntur duo alia argumenta pro parvitate materiæ in re venerea. p.372

An requiratur diſparitas evidens contra opinionem, quæ aſſeritur eſſe certò falſa? n.169. remiſſivè. p.373

An inter delectationem levem, & gravem, ſit impoſſibile practicè diſcernere; in reliquis naturæ peccati facilè? à n.170. ibid.

Et an inde oriatur evidens diſparitas? ibid.

An in pluribus materiis neganda ſit materiæ parvitas? n. 73. p.373

An materia entitativè parva, fiat practicè magna, dum indiſcernibilis eſt parva à magna? à n 175. p.373

Quo ſenſu dici poſſit, materiam entitativè parvam, quatenus cadit ſub praxim, fieri intrinſecè magnam? à n.177. ibid.

An detur commotio venerea inſenſibilis? Et quàm inſufficienter probetur, eam dari? n.182. ibid.

Quàm inefficaciter probetur, dolorem eſſe magis ſenſibilem, quàm luxuriem? n.183. p.374

An falſum ſit, dari dolorem inſenſibilem? n.184. ibid.

Quamvis detur commotio inſenſibilis, & commotio gravis, non inde infertur, quod detur media inter utramque, à n.186. ibid.

CAP. XVI. Evertuntur alia argumenta ejuſdem de eodem. p.374

An hæc duo ſint diverſa, & quòd cauſa leviter influat in delectationem, & quòd delectatio deliberatè admiſſa ſit levis? à n.190. ibid.

Et an primum admittat noſtra ſententia? ibid.

An tractare verenda brutorum ſit veniale? nu. eod. ibid.

Et an id ſit ratione delectationis parvæ deliberatè quæſitæ; an potius quia cauſa leviter influit in delectationem? à n eod. ibid.

Magna diſparitas inter eum, qui quamvis polluatur, nullam admittit delectationem, & eum, qui aliquam parvam quærit. num.196. p.374.

An pollutio fortiter rejecta minus afferat peccandi periculum, quàm delectatio levis procurata? n.197. ibid.

Quomodo liceant oſcula ſponſis de futuro? Et an abſque conſenſu in delectationem? à n.201. p.375

TRACTATUS VI.

De Sacramento Pœnitentiæ. p.376

DISPUTATIO XLVI.

An peccata dubia ſint neceſſariò confeſſione ſacramentali exponenda? ibid.

CAP. I. PRoponitur ſententia negativa Caramuelis. Et examinatur authoritas, quæ illi ſuffragatur. p.376

Quid ſit dubium? n.1. remiſſive, *ubi multa alia de dubii eſſentia.* ibid.

Quid ſit dubium poſitivum, & negativum? ibid.

Quid ſit dubium probabile, & improbabile? à n.2. ibid.

Duplex modus, quo peccatum poteſt eſſe dubium. n.4. p.376

Affirmat Caramuel, peccata dubia confitendi nullam eſſe obligationem. n.7. ibid.

Citat pro ea opinione viginti duos Authores. nu.8. ibid.

P. Granado alienus eſt ab ea ſententia. à n.9. p.376

Ex reliquis non docent abſolutè, & aliqui non ſunt ad rem, à n.11. ibid. & ſeq.

Et novem ſuffragantur n.15. p.377

Eam ſententiam non propugnant Caramuel, ut probabilem, ſed ut certam, & demonſtratam. n.17. ibid.

CAP. II. Criſis argumentorum, quibus vult Caramuel ſuam ſententiam eſſe demonſtratam, n.17. p.377

Art. i. Criſis primi argumenti. ibid.

An probet aliquid analogia Tribunalis forenſis, & interni? à n.18. ibid. & ſeq.

An id argumentum delinquat in Logicam? n.19. ibid.

An militet contra alias aſſertiones evidentes? n.20. ibid.

An hæc ſit quæſtio de facto? Et an propterea malè aſſumatur argumentum à paritate? à n.21. ibid.

Duplex diſparitas clariſſima, à n.23. p.377

An eiſdem vitiis laboret confirmatio argumenti? à n.25. ibid.

Duplex diſparitas ſimilis duplici præcedenti. ibid. & ſeq.

An quando homo ſponte confitetur peccatum dubium, poſſit ei imponi pœnitentia certa, & quomodo? Et an eadem ſit ratio de confitente ex obligatione? n.28. p.378

Tertia alia diſparitas. n.29 ibid.

Quomodo poſſit ſtatui analogia Tribunalis forenſis, & interni? num.31. ibid.

Reſponſio ad confirmationem, à n.32. ibid.

Art. ii. Criſis ſecundi argumenti. p.378

An id argumentum pugnet contra obligationem evidentem ſuſcipiendi in aliquibus caſibus baptiſmum ſub conditione? à n.41. p.378

An militet contra abſolutionem moribundo ſub conditione exhibendam? num.43. ibid.

Et an contra alias aſſertiones Caramuelis. n.44. p.379

Quomodo detur obligatio ad disjunctum abſolutionis veræ, vel non veræ; poſſibilis, vel impoſſibilis? à n.47. ibid.

Et quàm clarè id pateat in abſolutione conditionali moribundi, & in baptiſmo data ſub conditione? à n.49. ibid.

An ſit probabile, peccata dubia debere adjungi materiam certam venialium? à n.51. p.379

An detur caſus, in quo per accidens homo certò teneatur ad venialia confitenda? n.52. p.379

An ſemper liceat dare abſolutionem ſub conditione, cùm quis non habet aliud peccatum, quod confiteatur, ultra peccatum dubium? num.55. ibid.

An ſit irreverentia abſolvere hominem ſub conditione, cùm nullam præbet materiam? n. eod. ibid.

Art. iii. Criſis quarti argumenti. p.380

An à ſcrupuloſis valeat argumentum ad dubitantes de peccato commiſſo? à n.59. ibid. & ſeq.

Et an eodem argumento probetur, poſſe te omittere in confeſſione, quod putas certò commiſſum? à n. eod. ibid.

Art. iv. Criſis quarti argumenti. p.380

An id argumentum ſit merum ſophiſma, ex plurimis æquivocis terminis compactum? n.67. p.380

An peccata in confeſſione expoſita trahant, & exigant abſolutionem? à n.68. p.381

An ſi peccata exigant abſolutionem, non exigant potius abſolutam, quàm conditionalem? à nu.70. ibid.

An abſurdum ſit dicere, peccata eſſe partes componentes Sacramentum Pœnitentiæ? à nu.72. p.381

An relatio objecti, quæ includitur in peccato dubio, ſit nihil, quia eſt relatio rationis? n.75. p.381

Et an ideò non poſſit ingredi ad conſtitutionem entis realis, quale eſt Sacramentum Pœnitentiæ? ibid.

An ſit potior ratio in peccatis, ne componant Sacramentum, quàm in ea relatione rationis? à nu 76. p.381

An ea relatio objecti dubii componatur ex partibus veris, & realibus? num 77. ibid.

Et an argumentum confundat relationem rationis compactam ex entibus realibus cum ente rationis chimærico? n. eod. p.381

Et an militet contra abſolutionem moribundo ſub conditione exhibendam? à num.79. ibid.

Art. v. Criſis quinti argumenti. p.382

An id argumentum militet contra alias concluſiones evidentes? à num 84. ibid.

An probet, eſſe peccatum mortale confiteri ſola peccata dubia, etiamſi nulla ſint peccata mortalia certa? à n.85. ibid.

Et an inde inferatur, poſſe ſe exponere periculo damnationis æternæ? ibid.

Et an id argumentum confletur ex poſitionibus incompoſſibilibus? num.87. ibid.

An ex eo inferatur, peccare mortaliter eum, qui confitetur peccata dubia ſimul cum certis? nu.88. ibid.

Evidens diſparitas inter Pœnitentiam, & reliqua Sacramenta, quoad materiam dubiam. à n.89. p.382

An Baptiſmus cum materia dubia exponatur periculo fruſtrationis, quando profertur forma ſub conditione? n.91. ibid.

Et quare non liceat baptizare ſub conditione, ſine cauſa juſta? ibid.

Alia diſparitas inter Pœnitentiam, & cætera Sacramenta, quoad miniſtrandum ea ſub conditione? n.93. ibid.

An liceat confiteri duntaxat peccata dubia, quando nulla ſunt mortalia, etiam venialibus non confeſſis, & accipere abſolutionem ſub conditione, extra caſum neceſſitatis? n.95. ibid.

In quot, & quantis exorbitet id argumentum Januarij? à num.97. p.383.

An falſum ſit, eſſe ſententiam omnium catholicorum, quod neque per accidens eſſe poſſit obligatio confitendi venialia? à numer. 101. ibid.

An aqua rarefacta ſit materia dubia Baptiſmi; an potiùs certiſſimè inepta? n.102. ibid.

Reſponſio ad argumentum, & ejus confirmationem, à n.103. ibid.

Art. vi. Criſis ſexti argumenti. p.363

Quare inter rationes utrinque probabiles de commiſſione, & de non commiſſione peccati, liber maneas ab obligatione confitendi, non autem, quando es conſtitutus in dubio. n.109 p.383

An argumentum confundat aſſenſum probabilem cum motivo probabili? à n.109. p.384

Et quomodo utrunque diſtinxerit in hac quæſtione P. Suarez? n.111. ibid.

Quàm pravè aſſignetur in argumento æquipollentia propoſitionum. nu.112. ibid.

An rationes, quæ ſunt leves ad aſſenſum alterutrius partis, ſint urgentes ad dubitandum? Et quomodo hæc in argumento confundantur. n.113. ibid.

An in quæſtione facti rationes utrinque æquè probabiles non operentur probabilitatem, ſed dubium. num. 114. remiſſivè. p.384.

Et quid, ſi formaverit judicium probabile probabilitate apparenti, de non commiſſione peccati? ibid.

Reſponſio ad argumentum, & ad demonſtrationem ſubinde promiſſam. à n.115. ibid.

Qua-

Digitized by Google

Quomodo id argumentum militet contra aliam concluſionem certam? n.121 p.384

Art.vij. Septimi argumenti diſcuſſio. ib.

An verum ſit, quòd nunquam datur dubium de commiſſione peccati? à n.122 ibid.

An homines ruſticè attendant ad rationes probabiles deponendi dubium? n.127 ib.

An iterùm confundat aſſenſum probabilem cum motivo probabili? num.129 p.385

Et an poſſit ſtare una præſumptio pro innocentia, & altera conjectura æqualis pro delicto? ib.

An id axioma, quod [Quilibet præſumitur innocens,] ſit falſum, ſi intelligatur de actu ſpeculativo? n.130 ibid.

An illud intelligatur de præſumptione practica in ordine ad aliquos effectus? à n.131 p.385

An teneamur actu ſpeculativo judicare proximum innocentem? n.132. *Immò nec practicè quoad omnia?* ib.

An propter diſpoſitionem juris canonici debeat homo practicè præſumere ſe innocentem in ordine ad confeſſionem, vel an id ſit ſupra ſphæram juris canonici? à n.134 ib.

An præſumere practicè, aliquem eſſe innocentem, ſit juris naturalis; ideòq; poſſit extendi ad confeſſionem? à n.135 ib.

Quomodo ceſſet præſumptio innocentiæ, etiamſi non dentur rationes, quæ malum probent? à n.138 ib.

An præſumptio innocentiæ in aliquo genere intelligatur de eo, qui nunquam peccavit in eo genere? à n.139 ib.

An qui ſemel mentitur, non præſumatur in alia occaſione verax? à num.143 p.386

An falſum ſit, quòd carentia rationum contra innocentiam ſit fortiſſima innocentiæ probatio? n.146 ib.

An eadem in poſſeſſione innocentiæ notanda ſint, quæ in præſumptione innocentiæ? n.147 ib.

An in re memoria non poſſit fieri argumentum ab eo, quod plerumque fieri conſuevit? n.150.remiſſivè. ibid.

Quàm fallax argumentum deſumatur ex prioris propoſiti poſſeſſione? à n.151 ib.

Art.viij. Criſis argumenti deſumpti ex verbis Tridentini? ib.

An conſcientia *ſignificet notitiam ſcientificam?* à n.157 ib.

Quàm falſum ſit, quòd procedere in cauſa dubia, ſit procedere incognita cauſa? n.159 ib.

Confirmatio argumenti militat contra concluſiones evidentes, numer.160 p.387

Reſponſio ad confirmationem, n.161 ib.

Incompoſſibilitas aſſertionum Caramuelis, n.163 ib.

An confeſſio peccati dubii ut dubii ſit confeſſio aperta? ib.

An peccata dubia poſſint omitti ſcienter in confeſſione? n.166. ib.

An circa dubia detur ſcientia? n.167 ib.

CAP.III. Argumenta Franciſci Verde pro eadem ſententia trahuntur ad criſim. ib.

An pœna certa ſupponat certam culpam? Et ſit gravis injuria, velle quòd quis ſubeat certam pœnam pro delicto, quod fortè non commiſit? à num.171 ib.

An potuerit Chriſtus inſtituere, ut fideles confiterentur peccata dubia? Et an tunc Chriſtus irrogaret injuriam? n.172.& 174.ib. & ſeq.

An proſternatur ea aſſertio ex eo caſu, quòd quis voluntariè confitetur peccatum dubium, & ſubit pœnam certam pro eo? à n.176 ib.

An ſatisfaciat Verde aſſerendo, eum qui ſpontè confitetur peccatum dubium, cedere jure ſuo? à n.178 p.388

Quid in caſu, quo quis confiteatur peccatum dubium, & nolit acceptare pœnam ſatisfactoriam, nec cedere jure ſuo? Et an inde ſpectatur ea reſponſio? à n.178 ib.

An ſit contra leges Cæſareas imponere pœnam certam pro culpa non certa? Et quid inde contra jus ſacramentale, quòd Cæſaribus non ſubditur? à n.183 ib.

Quomodo intelligenda ſit ea gloſſa, quòd [nemo in dubio præſumitur obligatus, quia unuſquiſque naſcitur liber,] n.187 ib.

An idem ſit, quòd peccatum in dubio non præſumatur, & quòd in dubio præſumatur, non adeſſe peccatum? Et quàm malè hæc duo confundantur? à n.188 ib.

An ignorans invincibiliter peccatum, non teneatur illud confiteri, etiam ſub dubio? à n.196 ib.

An hæc forma abſolvendi conditionaliter, [Si peccatum eſt certum te abſolvo,] *recta ſit?* n.198 p.389

Aſſertiones Franciſci Verde incompoſſibiles, à n.208 ib.

CAP.IV. Criſis fundamentorum pro ſententia affirmante obligationem confitendi peccata mortalia dubia. ibid.

Art.j. Examinatur prius fundamentum hujus ſententiæ. ib.

An omnes Doctores veteres pro ſententia affirmativa utantur eo principio, quòd [in dubiis tutior pars eligenda eſt?] à n.206 ib.

Proponuntur teſtimonia D.Thomæ, Sylveſtri, Hadriani, S.Antonini, Angeli, Roſellæ, Richardi, Alenſis, Medinæ, Navarri, P. Azor, P. Henriquez, & Graffii, à nu.207 ibid.

Quàm parum urgeat id fundamentum, à n.220 ib.& ſeq.

Art.ij. Solidius aliud fundamentũ hujus ſentẽtiæ proponitur, p.390

An praxis omnium fidelium confitendi mortalia dubia, cum perſuaſione de obligatione gravi, probet ſufficienter hanc obligationem? à num.222 ibid.

Quid reſpondeat Caramuel, & quid replicet in contrarium P. Arriaga? à n.223 ib.

An conſuetudo negativa non celebrandi feſtum Immaculatæ Conceptionis B.Mariæ ſit ad rem? à n.224 ib.

An ex negatione conſuetudinis inferatur prohibitio, ſicut ex conſuetudine quandoque infertur obligatio? n.225 ibid.

Art.iij. Majus robur ſuperadditur eidem argumento. p.390

An hæc ſit quæſtio de facto, nempè, an Chriſtus inſtituerit obligationem confitendi peccata dubia? n.226 ibid.

An fuerit praxis antiqua fidelium confitendi peccata dubia communiter reputata tanquam obligatoria, ſaltem à tempore S.Thomæ? ib.

Urgetur argumentum multis, ex ea praxi deſumptum, à n.227 ib.

Art.iv. Criſis fundamenti propoſiti. p.391

Omnes Authores antiqui pro obligatione confitendi peccata dubia, ſolùm nituntur in eo, quòd tutior pars eligenda eſt, n.235 ibid.

Si ea praxis fidelium eſſet cum firma perſuaſione, quòd Chriſtus ita inſtituiſſet, obligatio eſſet indubitabilis? n.236 ibid.

Ea praxis fidelium non eſt cum firma perſuaſione de inſtitutione Chriſti, n.237 ibid.

Authores non atteſtantur talem perſuaſionem. ib.

Hæc praxis fidelium nititur in eo, quòd periculo peccandi ſe committit, qui non confitetur peccatum dubium, n.238 ibid.

Hæc perſuaſio fidelium nititur, jure naturali probabiliter exiſtimato, non jure poſitivo, n.239 ibid.

An communis perſuaſio omnium fidelium de obligatione juris poſitivi, faciat evidentiam; non ſic, quando eſt de obligatione juris naturalis? à n.241 ib.

Satisfit argumentis propoſitis art.3. à n.eod. ibid.

Art.v. Evertuntur alia fundamenta ejuſdem ſententiæ. p.392

An lex confeſſionis, quia favorabilis, ſit amplianda; atque adeò extendenda ad peccata dubia? à n.250 ibid.

An regula de amplianda lege favorabili non extendatur ad jus divinum ſacramentale? n.251 ibid.

An periodus allegata ex Tridentino purum ſit ad rem? n.253 ib.

Quomodo intelligendum ſit, peccata detegenda eſſe in confeſſione eo modo, quo ſunt in conſcientia? à n.255 ib.

CAP.V. Probabilitas ſententiæ affirmantis, peccata dubia non eſſe ex neceſſitate præcepti confitenda. ib.

An probabilitatem opinionis non promoveat, ſed turbet ſyllogiſmus ſophiſticus? n.258 ib.

An ea ſolùm peccata ſint ex præcepto confitenda, quibus quis ſe offendiſſe Deum meminit? n.259 ib.

Et an id verificetur de peccatis dubiis? à n.eod. ib.

An in memoriam cadat dubitatio? à n.262 ibid.

An peccati dubii quis conſcientiam habeat? à n.264 p.393

An ex alio textu Concilii colligatur, nomine conſcientiæ intelligi cognitionem certam? à n.266 ibid.

Quomodo Concilium eam vocem, conſcius, *uſurpet?* à n.267 ib.

An præceptum, ut obliget, debeat eſſe certum? n.273 ib.

Et an ſit certum præceptum confitendi peccata dubia? à n.eod. ib.

An hæc opinio opponatur ſententiæ omnium Theologorum? n.277 ib.

An olim reputata fuerit ut temeraria? Et quomodo tranſiret ut veris in probabilem? nu.278 ibid.

An non ſit reputanda communis ſententia, quæ plures habet Authores? n.279 ibid.

An ea opinio ita ſit limitanda, ut in cariſſimo caſu poſſit deduci ad praxim ab eo, qui non eſt doctus Theologus? n.280 ib.

CAP.VI. Extrema criſis hujus quæſtionis. ib.

An ſit probabilior opinio affirmans obligationem confitendi peccata dubia? à n.281 ibid.

Ut ſuſcipias Euchariſtiam, debes formare judicium probabile ſpeculativum, te eſſe in ſtatu gratiæ, n.282 ibid.

Qualiter, qui dubitat de commiſſione mortalis, non poſſit cum eo dubio componere judicium probabile ſpeculativum, quo credat, ſe eſſe in ſtatu gratiæ? à n.283 p.394

Ut ille ſic dubitans formet prædictum judicium, opus eſt vel contritione perfecta, vel confeſſione, n.290 ibid.

Homo obſtrictus ad adhibendum medium pro ſua juſtificatione ante ſuſceptionem Euchariſtiæ, debet præmittere confeſſionem, nec ſatis eſt contritio, à n.291 ib.

Confeſſio, quæ requiritur ad ſuſceptionem Euchariſtiæ, requiritur etiam ad Sacramentum pœnitentiæ, & præceptum de illa, n.294 ib.

An dubius de peccato mortali, ante ſumptionem Euchariſtiæ teneatur illud confiteri ſub dubio? à n.295 ib.

An probabilem ſolutionem ſubeant ea tria argumenta poſita cap.5. pro opinione negante obligationem confitendi peccata dubia? à num 298.ibid.& ſeq.

CAP.VII. De obligatione confitendi peccata probabiliter cognita. p.394

In quo differat dubium probabile de peccato, & peccatum probabiliter exiſtimatum, n.304 ib.

Quantum ſit diſcrimen inter hoc, quod detur aſſenſus probabilis, num.305 p.395

Quotupliciter poſſint dari motiva probabilia circa exiſtentiam peccati mortalis, n.306 ib.

An qui habet rationes utrinque æquè probabiles pro exiſtentia, & pro non exiſtentia peccati, teneatur confiteri illud? à n.307 ibid.

An

Digitized by Google

An rationes utrinque æquè probabiles non faciant probabilitatem in quæſtione facti, ſed dubium? à n. eod. ib.
An quando in quæſtione facti una pars excedit probabilitate aliam, pars excedens maneat probabilis, non autem oppoſita? num. 312. remiſſivè. p. 395
An cum datur motivum probabile pro non exiſtentia peccati, nullum autem tale pro exiſtentia, liber ſit homo de obligatione confitendi? num. 313 ib.
An ſi detur motivum probabile pro exiſtentia peccati, non tamen aſſenſus, & nullum motivum probabile pro non exiſtentia, poſſit homo ſe continere in dubio, & manere liber ab onere confitendi? n. 314 ib.
Quid, ſi expellat dubitationem, & aſſentiatur exiſtentiæ peccati ex motivo probabili? n. 315 ib.
An impoſſibile ſit dubium circa commiſſionem peccati? n. 316 ib.

DISPUTATIO XLVII.

An certus de peccato mortali commiſſo, & dubius de illius confeſſione, teneatur illud confiteri? p. 395

CAP. I. AN Caramuel ſit Author ſententiæ negantis? ibid.
Negat Caramuel, ſe eſſe Authorē illius ſententiæ, n. 2. ib.
Quantum fundamentum præbuerit, ut dicatur Author ejus ſententiæ? n. 3 p. 396
Affirmat, eam ſententiam eſſe probabilem, n. 4 ib.
CAP. II. Reſponſio Caramuelis ad præſentem quæſtionem debellata. ibid.
Negat Caramuel, caſum eſſe poſſibilem, in quo quis certus de peccato, dubitet de illius confeſſione, n. 5 ib.
Quo fundamento nitatur? n. 6 ib.
An ex ipſa Caramuelis doctrina colliguntur plurimi caſus, in quibus ſit poſſibilis ejuſmodi dubitatio? à n. 7 ibid.
An malè definiat conſcientiam dubiam? Et an hæc dari ſoleat inter rationes probabiles? nu. 9. remiſſivè. ibid.
Intellectus regula, Inſpicimus, *de reg. jur. in 6.* n. 11 ibid.
An non in omnibus materiis deſumatur argumentum ex eo, quod fieri conſuevit? à n. 12 ib.
An in iis, quæ pendent à cauſis fortuitò concurrentibus, infirmum ſit argumentum deſumptum ex eo, quod plerumque fieri conſuevit? à n. 15. ib. & ſeq.
An id argumentum nutet in eo memoriæ? à n. 16 p. 397
Atque adeò non valeat in confeſſione dubia? ib.
An res memoriæ pendeat à cauſis fortuitò concurrentibus? n. 17. ib.
Quàm multa alia convincant, caſum ejus dubitationis eſſe poſſibilem? à n. 18 ib.
Reſponſio ad argumentum partis oppoſitæ, negando omnes ejus propoſitiones, n. 29 ib.
CAP. III. Alia reſponſio Caramuelis ad eandem quæſtionem confutata. ib.
Art. j. Reſponſio proponitur. ib.
Aſſerit, certum de peccato, & dubium de confeſſione, teneri ad confitendum peccatum, ſed non ſtatim, à n. 30 ib.
Item eum, qui certus eſt, ſe recepiſſe mutuos mille aureos, & dubius eſt de ſolutione, poſſe differre ſolutionem in articulum mortis. ibid.
Art. ij. Impugnatio exempli allati. p. 398
Ingens abſurdum ex dilatione certi debiti dubiè ſoluti, uſque ad articulum mortis, à n. 33 ib.
An ubi dubium de ſolutione eſt invincibile, poſſit ſolutio differri? à num. 36 ibid.
Art. iij. Triplex diſparitas inter dubitantem de ſolutione mutui, & dubitantem de confeſſione peccati. ibid.
An dubius de ſolutione mutui certi, plus temporis requirat ad vincendum dubium, quàm dubius de confeſſione peccati certi? n. 38 ib.
An dubius de ſolutione mutui certi, ſolvendo exponatur damno, cui non exponitur confitendo dubius confeſſione peccati certi? n. 39 ib.
An dubius de confeſſione, unica actione debeat ſatisfacere præcepto; creditor autem dubius de ſolutione, non debeat uti unica ſatisfactione? nu. 40 ib.
Art. iv. Oſtenditur, peccatum dubiè confeſſum, ſtatim confitendum eſſe. ib.
An integritas confeſſionis poſtulet, quod ſub unica abſolutione confiteatur pœnitens omnia peccata, quorum habet conſcientiam? Et quid inde pro concluſione? n. 41 ib.
An dubius de confeſſione peccati certi habeat urgentem cauſam omittendi, vel differendi peccati confeſſionem? à n. 42 ibid.
An ut taceatur peccatum, neceſſe ſit, ex confeſſione ejus reſultare grave damnum proprium, vel alienum? à n. 43 ib.
An reſultet grave damnum pœnitenti ex eo, quod ſtatim confiteatur peccatum certum dubiè confeſſum? à n. 44 ib.
An poſſit excuſari à confeſſione ex eo, quod id ſit grave onus? à n. 48.
An dubitans de confeſſione peccati certi, ſit ſibi conſcius peccati? Et an inde arguatur, non poſſe ſic accedere ad communionem Euchariſtiæ? à n. 50 p. 399
CAP. IV. Sententia negans, peccatum certum dubiè confeſſum, eſſe confitendum ex ipſius fundamento debellatur. ib.
Refert Caramuel tanquam probabilem theſim propugnantem, certum de peccato, & dubium de confeſſione, non teneri ad confeſſionem ejus, num. 54 ib.
An doctor, qui præſidet actui literario in Academia, poſſit citari pro opinione, quam propugnat? ibid.
Quo fundamento nitatur illa theſis relata? n. 56 ib.
An oppoſita ſententia ſit indubitabilis? n. 57 ib.
Fundamentum illius theſis præcipuum licitas reddit innumeras actiones evidenter injuſtas, à n. 58 ib.
Probat in ſimili forma, licere uxori negare debitum viro, quando dubitat, an ſit adulter? à n. eod. ib.
Item licere patri exhæredare filium, quando dubitat, an iſte fuerit ingratus, n. 60 p. 399
Item licere Patri, negare dotem filiæ, quando dubitat; an illa nupſerit ignominiosè, n. 61 ib.
Item licere mutuatario non ſolvere Petro mille aureos ſibi mutuatos, quia dubitat, an fuerint furtivi, & non Petri? n. 62 ib.
Referuntur plures aliæ ſimiles injuriæ, quæ ſtante eo fundamento licerent, n. 63 ib.
Explicatur radix obligationis reddendi debitum in uxore, ne in eo dubio ceſſet obligatio. Et ſic in cæteris exemplis, à n. 65 ibid.
An radix obligationis confitendi peccatum ſit, quod peccatum non ſit realiter confeſſum; an potiùs quòd non ſit certò, nec probabiliter confeſſum? à n. 66 ib.
Reſponſio ad argumentum partis oppoſitæ, à n. 72 p. 400
CAP. V. Eadem theſis adverſa communibus argumentis deſtruitur. p. 400
An certæ obligationi non ſatisfiat ſatisfactione dubia? n. 74 ib.
Quid reſpondeant adverſarii, & quomodo refellantur? à n. 75 ib.
An obligationi certæ recitandi officium canonicum non ſatisfiat recitatione dubia? à n. 78 ib.
Idem de voto, de obligatione audiendi Sacrum, &c. ib.
Reſponſio in his exemplis clariùs refellitur, à n. 80 ibid.
An in materia juſtitiæ debito certo non ſatisfiat ſolutione dubia? à num. 81 ib.
An ſi ſolus mutuatarius dubitet de ſolutione, detur certa obligatio ſolvendi? n. 85 ib.
An ſi mutuatarius & mutuator dubitent, varient Authores in deciſione quæſtionis? n. 86 ib.
Quomodo fundamentum obligationis ſolvendi ſit ipſa non ſolutio? à n. 88 p. 401
An qui accipit mala fide rem Petri poſſeſſoris bonæ fidei, & incipit dubitare, utrùm res ſit ſua, vel Petri, & dubium ſit invincibile, obligatio reſtituendi rem Petro ſit certiſſima? n. 89 ib.
Nihil ſuffragatur Medina, n. 90 ib.
CAP. VI. Cætera argumenta pro eadem theſi Viennenſi convincuntur eſſe ſophiſtica. p. 401
Hæc ſunt ea ipſa, quæ Caramuel propoſuit pro opinione, quæ negat, confitenda eſſe peccata dubia, quorum vis evanuit diſput. præcedenti, à num 91 ib.
An conſcientia ſit judicium? à n. 100 ib.
An & quomodo dubitans habeat judicium, in quo conſiſtit conſcientia? Et an in caſu præſenti dubitet de confeſſione, & habeat judicium de peccato commiſſo? à n. eod. ib.
An ea theſis habeat aliquam probabilitatem extrinſecam? à n. 101. ib.
An à propugnatoribus doctis? an à præſide? an à propugnatore laureando? an à Revisore? an ab aſtantibus Theologis? à n. 102. ib.

DISPUTATIO XLVIII.

An abſolvendus ſit ſub conditione moribundus, in quo nulla determinata ſigna contritionis apparuerunt? p. 402

CAP. I. SEntentia Caramuelis affirmativa, & negativa aliorum referuntur, & propria ſtatuitur. ibid.
Aſſerit Caramuel, eum eſſe ſub conditione abſolvendum, n. 1 ib.
Triginta & ſeptem Authores ſuffragantur eidē aſſertioni, à n. 2. ib.
Oppoſita ſententia eſt antiquioribus communis, n. 4 ib.
Sententia Authoris tribus concluſionibus exponitur, n. 5 ib.
CAP. II. Fundamenta Caramuelis vocantur ad criſim. p. 402
Art. j. Diſcuſſio primi argumenti. ibid.
An Sacerdos repetente moribundus, eo quod recitaverit in officio canonico orationem Dominicam, & in ea dixerit, dimitte nobis debita noſtra; *in illis poſtulaverit confeſſionem?* à n. 6 ib.
An idem extendatur ad omnes Catholicos, eo quod frequenter recitant, Pater noſter; *itemque recitant ſalutationem Angelicam, in qua petimus bonum finem, atq; adeò diſpoſitionem ad illum?* à n. 7 ib.
An neceſſitate urgente ad abſolutionem ſit neceſſaria ſimpliciter confeſſio peccatorum, ſaltem in genere? n. 9 ib.
Et an hæc conſiſtat in aliquo ſigno externo? ib.
An hoc ſignum externum debeat eſſe cum relatione ad claves? n. 10. pag. 403
An ſi probabile ſit, hanc eſſe confeſſionem, abſolutio poſſit dari abſque conditione? à n. 11 ib.
In caſu autem quæſtionis non poſſe dari abſque conditione, concedit Caramuel? ib.
Aliæ impugnationes ejuſdem fundamenti, à n. 13 ib.
An diſpoſitio hominis actualiter peccantis reputetur ſufficiens ad abſolutionem? n. 19 ib.
An confeſſio petat eſſentialiter, quòd fiat Sacerdoti? Atque adeò non ſit

Digitized by Google

ſit confeſſio ea, quam aſſignat Caramuel? à n.20 p.403
Reſponſio adverſarii confunditur, à n.22 ib.

Art.ij. Secundi argumenti diſcuſſio. p.404
An dicendus ſit petere extrinſecè confeſſionem, qui extrinſecè facit aliquid, quod non faceret, ſi confiteri nollet? à n.28 ibid.
An qui carpens iter ad confeſſionem, repente cadit moribundus, abſolvendus ſit ſub conditione? à n.31 p.404
Et quare? nu.32.remiſſivè. ib.
An auditio Sacri, &c. ſit ſignum externum, quo homo ſignificat, ſe peccaſſe? n.33 ib.

Art.iij. Argumenti tertii diſcuſſio. p.404
An exercitium vitæ chriſtianæ ſit ſignum voluntatis confeſſionem deſiderantis? à n.35 ib.

Art.iv. Diſcuſſio quarti argumenti. p.404
An qui dicit, Si eo venereo, vt caream ſenſu, volo abſolvi, *poſſit abſolvi, nullo alio ſigno dato? à n 39* ib.
Et quid inde pro ſua concluſione? ib.
An hæreticus moribundus, cujus filius teſtatur, Patrem poſtulaſſe confeſſionem ſit abſolvendus? n.42 p.404

Art.v. Quintum argumentum diſcutitur. ib.
An ad confeſſionem ſufficiat accuſatio virtualis? Et an delictum ipſum accuſet? à n.43 ib.
Urgens impugnatio Patris, Arriaga, n.46 p.405
Reſponſio pro Caramuele, n.47 ib.
Impugnatur apertè, n.48 ib.

Art.vj. Poſtremum argumentum diſcutitur. ib.
An à paritate Baptiſmi, & extremæ Unctionis arguatur, non requiri ad abſolutionem determinatum ſignum poſtulantis confeſſionem? à num.53 ib.

CAP.III. Solidiori fundamẽto probatur affirmativa ſentẽtia. p.406
An poſſit abſolvi ſub conditione moribundus, quoties eſt dubium, an ſit rectè diſpoſitus? à n.56 ib.
An Sacramento nulla fiat injuria, quoties abſolutio impenditur ſub conditione, ex juſta cauſa? n.57.ib.& ſeq.
An contingat, dari in moribundo ſigna contritionis, ſine advertentia confeſſarii? Et qualia? à n.61 p.406
Quid, ſi moribundi cruciatibus torqueantur, & adhuc nullum edat ſignum contritionis externum? n.65 p.406
An ob alia ſigna dubia admittant Authores, moribundum ſub conditione abſolvendum? à n.66 ib.
An dentur caſus, in quibus certum ſit deeſſe diſpoſitionem neceſſariam? à n.68 ib.
An ſemper admittendum ſit tanquam eſſentialiter requiſitum, ſignum externum contritionis? n.72 p.407
An his caſibus non ſolùm poſſit, ſed etiam teneatur Sacerdos abſolvere ſub conditione? n.73 ib.
Explicatur exemplo famelici extremè laborantis, cui dubium alimentum miniſtrari debet, ſi non adſit certum, n.74 ib.
An in extrema neceſſitate conſtitutum baptizare tenearis cum materia dubia, ſi non adſit certa? n.75 ib.
Et an valeat paritas in confeſſione quoad hoc? ib.
An in eo caſu teneatur abſolvere Sacerdos, qui eſt opinionis contrariæ? n.76 ib.

CAP.IV. Adverſantia argumenta ſolvuntor. ib.
Hanc ſententiam non opponi ſacris canonibus, à n.77 ib.
Incongrua expoſitio Caramuelis, n.78 ib.
Refutatur, n.79 ib.
An ſit baptizandus ſub conditione Mahometanus, qui repentè ſenſibus deſtituitur; quia dubitamus, an habeat voluntatem Baptiſmi? à n.81 ib.
Et an ad id requiratur dubium prudens? ib.
An per ſigna dubia non poſſint ſufficienter manifeſtari peccata ad abſolutionem? Et an ſignum dubium non ſit manifeſtatio? à n.83.ib.
An de evidentia poſſit dari dubium reflexum? n.84 ib.
An ſuſpirium ex intentione pœnitentis poſſit eſſe ſignum contritionis? n.85 ib.
An actiones externæ indifferentes poſſint determinari, ut ſint ſigna alicujus rei, ex intentione agentis, & circumſtantiis? ib.
Et producuntur exempla. ib.
An excommunicatus non toleratus poſſit abſolvi ab excommunicatione propter ſigna merè dubia, in ordine ad ſepulturam, & ſuffragia? n.89 p.408
An hæc aſſertio ſit conformis doctrinæ, quæ ſemper traditur in ſcholis Societatis? à n.90 ib.

CAP.V. Hanc ſententiam ex dictamine reflexo fieri valde probabilem, immò in praxi moraliter certam. ib.
Unde conſtet probabilitas hujus ſententiæ? n.92 ib.
An liceat ſequi tenuem probabilitatem, quando urget maxima periculi vitandi neceſſitas? à n.93 ib.
An hæc opinio ex dictamine reflexo ſit certa ad praxim? n.96. ib.

DISPUTATIO XLIX.

An in articulo mortis requiratur contritio perfecta cum Sacram.pœn. itavt non ſufficiat attritio cognita? p.408

CAP.I. PRænotantur aliqua. ib.
An poſt Tridentinum ſit certiſſimum, Sacramentum pœnitentiæ poſſe conſiſtere cum ſola attritione? n.1 ib.
Eſſe aliquorum opinionem, ad pœnitentiam requiri contritionem, ſaltem reputatam, nu.2 p.408
Eſſe ſententiam ferè omnibus Authoribus communem, attritionem cognitam ut talem ſufficere ad Sacramentum pœnitentiæ, n.3 ib.
An cõſulat ſecuritati ſalutis æternæ, qui in articulo mortis utitur hac ſecunda ſententia, dum ſuſcipit Sacramentũ pœnitentiæ? n.4.ib.

CAP.II. Quid ſenſerit Caramuel in hac quæſtione? p.409
Attribuit Dianæ, quòd liceat exponere ſe probabili periculo damnationis æternæ, n.5 ib.
Sed per injuriam attribuit. ib.
Diana, & Caramuel in his omninò conveniunt, n.6 ib.
Imponit Caramuel Suario, quòd primus Author fuerit ſententiæ ajentis, ad ſecuritatem ſalutis æternæ non ſufficere attritionem cognitam, n.7 ib.
Sententiam ei contradictoriam docet P. Suarez. ibid.
Quinque notanda circa argumentum Caramuelis, à n.8 ib.
Docet tamen, moribundum conſulere ſecuritati ſalutis æternæ per attritionem cognitam, eo quòd oppoſita opinio non aſcendat ad probabilitatem, n.12 ib.
An opinio de contritione reputata, requiſita ad Sacramentum, ſit probabilis, quam docent aliqui? n.13 ib.
Et an ſufficiant quatuor Authores ad probabilitatem? ib.
Quare dicat Caramuel, eam opinionem eſſe ferè improbabilem? num.16 p.410
An Sacramentum pœnitentiæ ſit privilegium, & an ideò non requirat contritionem? ib.
An ne tenuiter quidem ſit probabile, non ſufficere attritionem cognitam ad valorem Sacramenti? n.17.remiſſivè. ib.
Quàm tenuis ſit ratio, quæ illam opinionem probat eſſe tenuiter probabilem? n.18 ib.

CAP.III. Statuitur vera reſolutio hujus difficultatis. ib.
An Theologi ajentes, non ſufficere attritionem cognitam, aſſerant, non ſufficere, ut validè, an ut licitè ſuſcipiatur Sacramentum? à num.19 ib.
Et quid interſit inter utrumlibet? ib.
Probabile eſt, requiri contritionem reputatam, ut licitè ſuſcipiatur Sacramentum, n.20 ib.
Non eſt probabile, requiri contritionem reputatam ad valorem Sacramenti, n 21 ib.& ſeq.
An hæc ſit mens Authorum requirentium contritionem reputatam? ibid.
An falſa exiſtimatio contritionis non poſſit eſſe requiſita ad valorem? n.22 ib.
An moribundo ſufficiat ad ſalutem attritio cognita, pro valore Sacramenti? n.23 ib.

CAP.IV. Objectionibus occurritur. Ubi, an ex alio titulo teneatur moribundus ad actum contritionis? ib.
Quomodo accuſatio debeat eſſe de offenſa Dei? à n.25 ib.
Quomodo ad remiſſionem peccati requiratur averſio à creatura, & converſio ad Deum? à n.26 ib.
Quomodo per Sacramentum pœnitentiæ fiat homo de attrito contritus? à n.28 p.411
An moribundus teneatur præcepto charitatis ad eliciendum actum ejus virtutis? Idque tanquam certum tenendum ſit? n.29 p.411
An moribundus teneatur ad actum charitatis, ut ſecuriorem reddat ſuam ſalutem æternam? à n.30 ib.
Et an iſte actus charitatis debeat eſſe cum expreſſa deteſtatione peccatorum? n.37 ib.

DISPUTATIO L.

An qui ex oblivione, vel inadvertentia non expoſuit peccatum mortale in confeſſione, liber maneat ab obligatione confitendi? p.411

CAP.I. QUid in hac quæſtione ſcripſerit Leander à Murcia? ib.
An pars affirmativa quæſtionis damnata ex parte fuerit ab Inquiſitione Hiſpanica? n.1 ib.
Ubi de damnatione Alexandri VII remiſſivè. ibid.
Proponit Leander ut probabilem ſententiam, quæ negat obligationem confitendi peccata ſemel oblita in confeſſione, n.2 p.412
Adjungit illi octo argumenta, & ſubſcriptiones pluſquam duodecim Theologorum. ib.
An ipſe ſtet pro ſententia oppoſita, & quomodo? n. 4 ib.
Eam opinionem propoſitam eſſe à Murcia, ad ejus probabilitatem promovendam, multa ſuadent, à n 6 ib.

CAP.II. Eſſe obligationem confitendi peccata ex oblivione omiſſa, cum in alia confeſſione in memoriam venerint, omnes Doctores Catholici docent. p.412
An perſuaſio omnium fidelium in praxi Sacramentorum ſit regula certa ad cognoſcendam inſtitutionem Chriſti? n.14 ib.
Et an id conſtet ex Tridentino? ib.
An ſemper fuerit hæc fidelium perſuaſio de obligatione confitendi peccata oblita in confeſſione, cum ad memoriam redierint? à n.15 ib.
An perſuaſio omnium fidelium de præcepto divino poſitivo faciat evidentiam moralem de illo? n.16. remiſſivè. p.412

Et an

Et an ideò hæc aſſertio habeat prædictam evidentiam? ibid.
An ejuſmodi perſuaſio reperiatur in omnibus fidelibus, quoties ea reperitur in omnibus Doctoribus Theologis? ib.
An omnes uno ore Theologi tradant hanc obligationem ex inſtitutione Christi? n. 17 ib.
An praxis omnium fidelium, cujus non cognoſcitur initium, credatur deſcendere ex traditione Apoſtolica ſecundùm Auguſtinum? à numer. 18 ib.
Quomodo praxis Eccleſiæ univerſalis ſit regula indubitabilis? numer. 20 p. 413
Quàm indubitatè tradant Theologi hanc obligationem? à n. 22. ib.
An hæc aſſertio ſit de fide, vel ſaltem concluſio Theologica? nu. 24. ibid. & ſeq.
CAP. III. Eadem veritas oſtenditur ex plurimis inter ſe mutuò collatis textibus Concilii Tridentini. p. 413
An qui in confeſſione oblitus eſt peccati, cum poſteà recordatur, habeat conſcientiam illius, n. 28. ib. & n. 51 ibid.
Et quomodo id ita eſſe inferatur ex Concilio? ib.
Sectarii affirmabant, in Eccleſia doceri obligationem confitendi peccata, etiam ea, quorum quis non recordatur, n. 34 p. 414
Inde ſenſus legitimus duodecimi textus, n. 35 ib.
Dum Concilium excludit peccata, quorum quis non recordatur, evidens eſt, quod loquitur de illis, dum memoriam ſubterfugiunt, à num. 37 ib.
Quomodo peccata oblita in confeſſione, in illa intelligantur in univerſum *incluſa?* n. 42 p. 415
CAP. IV. Rationibus oſtenditur eadem veritas. ib.
Qua ratione, qui oblitus eſt peccati in alia confeſſione, & in alia recordatur illius, ſciat, ſe non eſſe confeſſum eo modo, quo requirit Concilium? à n. 45 ib.
Quomodo teneatur confeſſarius æquitatem ſervare in pœnis injungendis? à n. 50 ib.
An qui oblitus eſt peccati in confeſſione, illud maneat nondum ſubjectum clavibus? à n. 53 p. 415
An ſint duæ claves in Sacramento pœnitentiæ, ad abſolvendum, & ad imponendam pœnam pro qualitate delicti? ib.
An peccatum oblitum in una confeſſione, nondum ſit delatum Sacerdoti ut Medico, n. 56 p. 415
An Concilium ab obligatione generali confitendi mortalia ſolùm excipiat oblita, dum oblita ſunt? n. 57 ib.
CAP. V. Quatuor alia argumenta pro eadem veritate. p. 416
An juxta Tridentinum teneantur fideles confiteri ſingula peccata in ſpecie, dum non fuerit impoſſibile, n. 58 ib.
Et quid inde pro concluſione? ib.
An ex impoſſibilitate confitendi, quam fingebant ſectarii, & excludit Concilium, arguatur obligatio confitendi peccata oblita, quæ ad memoriam redeunt? à n. 59 ib.
An quando duæ propoſitiones ſunt evidenter æquipollentes, ſi una definitur à Concilio, definiatur etiam altera? n. 62 ib.
Quomodo concluſio tradita æquipolleat propoſitioni definitæ in Concilio? à n. 63 ib.
An juxta Concilium non ſufficiat, peccata in confeſſione includi in univerſum, *ſed in ſpecie, & ſingillatim?* n. 69 ib.
Et an peccata oblita, in confeſſione duntaxat in univerſum *includantur?* ib.
CAP. VI. Recenſentur breviter propoſitiones in Concilio definitæ, in quibus continetur noſtra concluſio. ib.
CAP. VII. Solvuntur, & in Authorem reflectuntur duo priora argumenta Murciæ, & de dolo ſophiſtico accuſantur. p. 417
Quot modis primum argumentum militet contra ſuum Authorem? à nu. 88 ib.
Detegitur æquivocatio ejus argumenti, n. 89 p. 418
An ſyllogiſmus Murciæ ſcateat quatuor terminis? à n. 90 ib.
Quomodo tunc varientur proprietates terminorum? à n. 93 ib.
Et quomodo is terminus, Peccata oblita, *in minori ſumatur in ſenſu compoſito, & in concluſione in ſenſu diviſo?* ib.
Quot vitiis laboret ſecundum argumentum? à n. 96 p. 418
An ſophiſticetur iiſdem modis, ac præcedens? à n. 100 ib.
CAP. VIII. Convelluntur eodem modo quinque alia argumenta Murciæ. p. 419
Quomodo textus Concilii allatus pro ſe à Murcia, militet apertè contra ipſum? n. 103 ib.
An non ſatis conſtet ex Concilio obligatio confitendi peccata oblita, quæ ad memoriam redeunt? à n. 109 ib. & ſeq.
Vel an id ſit dubium? n. 112 ib.
Et quid attenta perſuaſione omnium fidelium de prædicta obligatione? remiſſivè. ibid.
An lex de confeſſione ſit pœnalis, & odioſa? n. 113 ib.
CAP. IX. Solvitur, & impugnatur octavum argumentum. ib.
In concluſione ejus ſyllogiſmi ponitur terminus, qui non fuerat in præmiſſis, n. 117 ib.
Quare peccatum reſervatum oblitum in confeſſione facta tempore Jubilæi, poſſit tranſacto tempore Jubilæi abſolvi à confeſſario inferiori? nu. 118 ib.
An falſum ſit, quòd pœnitens tempore Jubilæi abſolutus fuerit directè à peccato reſervato oblito? n. 119 p. 420
CAP. X. Minor prædicti argumenti ſpecialiter impugnatur. ibid.
An peccata oblita in confeſſione, eo ipſo maneant ſubjecta clavibus directè? à n. 120 ib.
Pro parte affirmante, quam tuetur Murcia, affert viginti & unum Authores, ex quibus unus duntaxat juriſperitus eam tenet, à n. 121. ib.
Relati Authores dicunt, tempore Jubilæi manere pœnitentem directè abſolutum ab excommunicatione, & reſervatione peccati etiam obliti, à nu. eod. ib.
Qui bona fide confitetur reſervata, & non reſervata inferiori confeſſario, indirectè abſolvitur à reſervatis, n. 124 p. 420
Tunc pœnitens abſolvitur indirectè à peccato, quando abſolvitur ratione alterius, id eſt, ex connexione cum alio, & dependentia ab illo, num. 125 ib.
Idem eſt connexio rei cum aliquo, ac dependentia ab illo, n. 126 ib.
Quando abſolvit Sacerdos ab uno peccato independenter ab alio, & non è converſo, à primo abſolvit directè, & à ſecundo indirectè, à n. 127. ib.
An Sacerdos abſolvat à peccatis oblitis dependenter ab abſolutione expreſſorum, & non è converſo? n. 130 ib.
Quomodo explicanda ſit dependentia, quæ conſtituit abſolutionem indirectam? à n. 132 ib.
An judicium non procedat directè, niſi in cauſa cognita? n. 136. p. 421
Et an ideò nemo abſolvatur directè ab oblitis? ib.
An peccata oblita propriè non ſubjiciantur clavibus? n. 137 ib.
CAP. XI. Diſſolvuntur objectiones adverſùs doctrinam capitis præcedentis. p. 421
An licèt Sacerdos intendat abſolvere ab oblitis, abſolvat ab illis indirectè, quia dependenter ab expreſſis? n. 141 ib.
An hæc forma, Abſolvo te à peccatis confeſſis, *& hæc,* Abſolvo te ab omnibus peccatis, *nihil differant quoad extenſionem abſolutionis, neque quoad modum directum & indirectum?* n. 144 ib.
An ſit contra inſtitutionem Sacramenti dicere, Abſolvo te à peccatis confeſſis? *Et id ſit in damnum pœnitentis,* n. 145 ib.
Quomodo peccatum oblitum abſolvatur, non ratione ſui, ſed ratione alterius? n. 148 ib.
Quomodo priùs abſolvatur quis à peccato expreſſo, & poſteà ab oblito? n. 149 p. 422
An peccatum oblitum abſolvatur in ſe immediatè? n. 150 ib.
CAP. XII. Nihil prodeſſe authoritatem extrinſecam pro oppoſita opinione allatam. p. 422
An ea opinatio ſit probabilis ex authoritate quatuordecim Theologorum ſubſcribentium? à n. 152 ib.
An contra propoſitionem ex principiis fidei certò illatam, non ſufficiat ingens Theologorum turba? n. 153. remiſſivè. ib.
An non ſufficiant plures Authores, quando concluſionem tradunt levi fundamento innixam? n. 154. remiſſivè. ib.
An Theologi, quorum doctrina eſt nobis incognita, faciant apud nos probabilitatem? n. 155. remiſſivè. ib.
Et quid, ſi nec nomina nobis nota ſint? n. 156 ib.
CAP. XIII. Impugnatur oppoſita aſſertio, eo quòd ex parte à ſacro Fidei Tribunali damnata fuerit, & in totū ab Alexandro VII. ib.
Tribunal fidei Hiſpanicum expunxit in Petro Cornejo propoſitionem, quæ aſſerit, non teneri quem confiteri peccatum oblitum in confeſſione prævia ad communionem, n. 157 ib.
Reſponſio prima Murciæ cum enormi inconſequentia? n. 158 ib.
Ait ſecundò Murcia, cùm quis confeſſus eſt præviè ad communionē nō teneri ad confitendū peccatum in ea confeſſione oblitum, n. 160. ib.
Pro ea opinatione citat octo Authores, cum magna injuria veritatis. ib.
Et hi tenent oppoſitam ſententiam, à n. 161 ib.
Diſcutiuntur teſtimonia prædictorum Theologorum, à n. 162. p. 423
Illi ſolùm id docent in caſu, quo quis ſit in ſcamno communicantium, & tunc recordetur peccati obliti; cumque non teneri ſurgere ad confitendum, vel ratione ſcandali, aut infamiæ, vel ratione irreverentiæ, à nu. eod. ib.
An qui poſt confeſſionem communioni præviam recordetur peccati priùs obliti, habeat conſcientiam ejus peccati? n. 171 ib.
An Eccleſiaſtica conſuetudo (de qua Concilium) declarans obligationem confitendi ante communionem, ſit de confitendo ante communionem omnia mortalia nondum confeſſa? n. 172 ib.
An prohibitio inquiſitionis reddat propoſitionem intrinſecè improbabilem? n. 173 ibid.
An propoſitio maneat probabilis poſt damnationem Romani Pontificis? à n. 175. remiſſivè. ib.
An ea propoſitio Petri Cornejo habeat contra ſe argumentum evidens, & id cognitum fuerit à Tribunali fidei? n. 176 ib.
Quid de prohibitione aſſertionis ajentis, B. Mariam conceptam in originali? n. 177 p. 424
An reliquæ propoſitiones non expungantur, niſi ob parvitatem doctrinæ? n. 178 ib.
Ait Murcia, eam propoſitionem Petri Cornejo prohibitam eſſe, non ob falſitatem, ſed ob alia inconvenientia vitanda. ib.
An ea inconvenientia aſſignata à Murcia reddant eam propoſitionem improbabilem? n. 179 ib.
An ſi licitum ſit tacere peccatum oblitum, ad memoriam rediens ante communionem; tacere illud, ſit contra reverentiam Euchariſtiæ? num. 180 ib.
Examinatur aliud inconveniens, nempè ne cadat prius mos confitendi peccata oblita ante communionem, n. 182 ib.

An

Digitized by Google

An ad retinendum pium morem non obligatorium, expungat Eccleſia propoſitionem, quæ ait non eſſe obligatorium? ib.
Damnatio ejus opinionis, in totum facta ab Alexandro VII. numer. 183 ib.

DISPUTATIO LI.

An ille, qui confeſſus eſt peccatum ut dubium, & poſteà certò recordatus illius, teneatur illi confiteri ut certum? p.424

CAP.I. Status quæſtionis, & pars negativa. ibid.
Pœnitens, qui ſcienter peccatum certum confitetur ut dubium, peccat, à n 1 ib.
CAP.II. Certam eſſe partem affirmativam. p.424
Peccata ita confitenda, ut poſſit ſervari æquitas in pœnis, à n 8. ib.
Clavium Eccleſiæ una ad abſolvendum conceſſa, altera ad ligandum, à n.1 ib.
An peccato certo, & dubio debeatur eadem pœna, à n 14 p.425
Peccatum mortale debet ſubiici utrique clavi, à n. 18 ib.
Et hoc non facit, qui illud confitetur ut dubium, à n 20 ib.
CAP.III. Alia argumenta pro certitudine ejuſdē concluſionis. ib.
Præmiſſa objectionis ſunt probabiles in ſenſu compoſito, à n.30. ib.
Quomodo vitientur, à n.31 ib.
Unum, vel duo peccata non variant judicium quoad clavem ſecundam, à n.36 ib.
CAP IV. Prima objectio diſſolvitur, & debellatur. p.426
CAP.V. Secunda objectio enervatur, & convincitur. ib.
Pœnitens non abſolvitur indirectè à peccato dubio, à n.46 p.427
Et abſolutus directè à dubio peccato, nondum illud ſubjecit ſecundæ clavi, à n.48 ib.
Confeſſarius inferior non abſolvit directè à reſervato dubio, à num.53 ib. & ſeq.
Refutatur paritas Caramuelis ab excommunicatione dubia, à num.54 ib.
Confeſſarius inferior non abſolvit ab excommunicatione reſervata dubia, à n.56 ibid.

DISPUTATIO LII.

An elapſo termino Paſchali confeſſionis, & communionis annuæ eximantur fideles ab onere confitendi, & communicandi quamprimùm? p.427

CAP.I. Sententia affirmativa plurimorum. ib.
Proponitur opinio affirmativa à paritate aliorum præceptorum, à nu.3 ib.
Sed oſtenditur diſparitas, nu.5 p.427
CAP.II. Quàm ſit oppoſita ſententia? p.428
Paſtores licitè puniunt eos, qui tranſacto tempore Paſchali non communicant, à n.7 ib.
CAP.III. Duo alia argumenta pro eadem concluſione. p.428
Leges obligant eo modo, quo uſu receptæ, à n.18 ibid.
Conſuetudo accedens legi evidenter oſtendit obligationem, à n.22. ibid.
CAP.IV. Duo alia argumenta pro eadem concluſione. p.429
Oſtenditur prorogatio obligationis, quam habent fideles communicandi ultra tempus Paſchale, à num.32 ibid.
CAP.V. Satisfit argumento partis oppoſitæ. ibid.
Præceptum communicandi in Paſchate in multis differt ab aliis præceptis, à n.34 ibid.
Et afferuntur diſparitates, à n.35 ibid.
CAP.VI. An oppoſita opinio fulciatur probabilitate extrinſeca? pag.430
Duplex ſenſus quæſtionis exponitur, & oſtenditur certitudo opinionis Authoris, à n.39 ibid.
Pars negans obligationem non loquitur attenta praxi, à n.45. ibid.

DISSPUTATO LIII.

An omnia peccata luxuriæ contra naturam ſint ejuſdem ſpeciei infimæ? pag.431

CAP.I. Quid ſenſerit Caramuel cum paucis aliis? ibid.
Alexander VII. damnavit propoſitiones aſſerentes peccata contra naturam eſſe unius ſpeciei infimæ, n.1 pag.431
CAP.II. An Sanctus Thomas ſuffragium afferat ſententiæ affirmativæ relatæ? p.432
Caramuel malè intelligit mentem D. Thomæ, qui per diverſos modos ponit diverſitatem ſpecificam: ad quod varii afferuntur textus D. Thomæ, à n.8. & ſeq. p.432. n 22 ibid.
S. Thomas ponit diverſas ſpecies contra naturam, à n.18 ibid.
Theologi incogniti non faciunt probabilitatem, n.20 ibid.
Teſtes nihil proſunt contra oculorum experientiam, à n.21 ib.
CAP.III. An aliqui ſcriptores negent eam diſtinctionem ſpecificam? p.433
Vindicantur varii Authores ab injuria Caramuelis, à n.50. p.434. & ſeq.
An tota ratio malitiæ peccati contra-naturam ſtet in negatione vaſis debiti? à n.55 p.434
An beſtialitas differat ſpecie à coitu cum dæmone? à n.57 ib.
CAP.IV. Omnes Theologi tuentur diverſitatem ſpecificam voluptatum contra-naturalium. p.436
CAP.V. Præmittuntur aliqua de diverſitate ſpecifica. ibid.
Quanta diverſitas requiratur, ut ſit ſpecifica. Et an judicium prudens ſit ejus menſura, à n.89 ibid.
An dentur indicia diverſitatis ſpecificæ? à n.94 p.437
CAP.VI. Oſtenditur morali evidentia diverſitas ſpecifica peccatorum contra-naturalium. ib.
An judicium prudentum ſit menſura diverſitatis ſpecificæ? à n.99. & 102 ibid.
Quando communis DD faciat evidentiam moralem, à n.100. ibid.
An diverſitas ſpecifica ſit maxima? n.107 p.438
CAP.VII. Roboratur concluſio tradita impugnatione oppoſitæ aſſertionis. ib.
An tota ratio malitiæ contra-naturalis in peccatis luxuriæ ſit effuſio ſeminis extra vas? à n.112 ib.
CAP.III. Inſtantiæ Caramuelis diſſolvuntur. ibid.
An numerus Doctorum ſuffragantium alicui ſententiæ addat probabilitatem? à n. 124 ibid.
An omnes Doctores agnoſcant diverſitatem ſpecificam in peccatis luxuriæ contra-naturalibus? à n. 126 p.439
CAP.IX. An ſi peccata contra-naturalia ſint ejuſdem ſpeciei infimæ, inferatur, circunſtantias eorum non eſſe confitendas? ib.
Quid in alia editione docuerit Caramuel, à n.133 ib.
An ut exponatur numerus peccatorum, ſint etiam confitendæ circunſtantiæ? n.135 ib.
An circunſtantiæ pertineant ad differentiam numericā? n.136. ib.
An ratio communis determinet ad differentiā numericā? à n.137. ib.
CAP.X. Objectiones Caramuelis diſſolvuntur. p.440
Art.j. Duæ objectiones ex primo Decalogi præcepto. ibid.
An pœnitens teneatur ſpeciales circunſtantias confiteri, quæ ſpeciem non variant, ut numerus peccatorum in confeſſione exponatur? à n. 140 ibid.
An numerus peccatorum poſſit explicari, non explicatis circunſtantiis, à n.144 ib.
Art.ij. Tres aliæ objectiones circa ſecundum, & tertium præceptum. pag.440
An abſtinentia à carnibus differat ſpecie ab unica comeſtione? num. 149 Ib.
Auditio Miſſæ differt ſpecie à vacatione ſervilium, n.150 p.441
An omittens in una Miſſa oblationem, in alia conſecrationem, in alia communionem, committat tria peccata ſpecie diverſa? à n.152. ib.
Art.iij. Aliæ duæ objectiones circa quartum præceptum. ib.
An conſanguinitas differat ſpecie ab affinitate? à n.153 ib.
An inceſtus primi gradus differat ſpecie ab inceſtu aliorum graduum? à n.158 ib.
Art.iv. Altera objectio circa ſextum præceptum. ib.
An copula conſummata ſit certò explicanda? à n.161 ib.
An deciſio ſeminis, & actio, in qua non deciditur, ſpecie differant? num 163 p.442
An copula conſummata ſit explicanda ex inſtitutione Chriſti? numer.164 ib.
An occiſio & vulneratio ſint explicanda diſtinctè? n.165 ib.
Et quid ſi non differrent ſpecie. ib.
Art.v. Objectio alia circa idem præceptum ſextum. ib.
An ſolutus peccans cum conjugata peccet in duplici ſpecie? à n. 168 ib.
An operatio, & cooperatio ſint in confeſſione explicāda, à n.175. ib.
An in adulterio duplicato ſint duæ operationes? n.177 ib.
An in ſacrilegio duplicato utriuſque votum ſit explicandum? à numer.178 ibid.
Art vj. Aliæ objectiones circa reliqua præcepta. p.443
An circunſtantiæ ſint exponenda ad explicandam diverſitatem numericam? à n.183 ib.
CAP.XI. An ſententia Caramuelis ſubeat damnationem Alexandri VII. ib.
An Caramuel admittat oppoſitam opinionem tanquam probabilem? à n.189 ib.
An opinio Caramuelis de unitate ſpecifica peccatorum contra-naturalium ſit antiquata vi decreti Alexandri VII. à n.200 p.444

DISPUTATIO LIV.

An actus ſit illicitus, qui ponit pro conditione excluſionem malitiæ? Ubi de deſiderio, quòd actio non ſit illicita? p.444

CAP.I. Quæ ſit ſententia Caramuelis, quæ aliorum? ibid.
An conditio negans auferat malitiā negatam? à n.6. ib.
An in deſiderio conditionato actus illiciti ſit aliquid peccaminoſum præter malitiam negatam? ib.
An deſideria à Caramuele propoſita æquivaleant actibus conditionatis? n.9 ib.
Caramuel parvipendit argumenta P. Thom. Sanchez, diminutè propoſita, à n.12 p.445
Sed integra proponuntur, à n.17 ibid.

CAP.II.

Digitized by Google

CAP. II. Præmittuntur aliqua ad reſolutionem hujus controverſiæ. p.446

Actus ſpecificatur ab objecto, prout proponitur intellectui, non ut eſt in ſe, num. 28 ib.

An ex quolibet impoſſibili inferatur utraque pars contradictionis? num.29 ib.

Regula ad dignoſcendum quando infertur utraque pars contradictionis, quando non, à nu.30 p.446

CAP.III. Actus ejuſmodi conditionatos deſiderii plerunque eſſe licitos. ib.

Quomodo ex actu impoſſibili non inferatur utraque pars contradictionis, à n.36 ib.

CAP.IV. Eos actus, affectos conditione excludente malitiam, plerumque eſſe illicitos. p.447

An poſſit eſſe ullus malus, qui nullum habeat malitiam ex parte objecti? n.41 ibid.

An Deus poſſit prohibere actum, cujus conditio excludit malitiam? num. 42 ib.

An actus contemnens Deum, aut perſonam beatam ſub conditione excludente malitiam, ſit malus? à n.43 ib.

An ſit malum velle occiſionem Petri ſub conditione, ſi non eſſet malum? à n.45 ib.

Quando ſit peccatum velle ſub conditione luxuriæ, n.49 p.447

An ſit malum velle hæreſim ſub conditione, quod non eſſet peccatum? nu.51 ib.

An ſit malum velle perjurium ſub eadem conditione? n.52 ib.

CAP.V. Actus deſiderantes actionem, etiam jure naturæ vetitam, eſſe licitam, quandoque eſſe licitos, quandoque illicitos. p.447

CAP.VI. An ejuſmodi deſiderium requirat finem bonum, ut illud ſit illicitum? p.448

CAP.VII. Solvuntur argumenta ex P. Thoma Sanchez relata capite primo. ib.

Actus efficax conditionatus non fertur in totam ſubſtantiam actionis, qualis eſt in ſtatu abſoluto, ſed qualis eſt in ſtatu conditionato, num.79 p.449

Additiones, quæ in aliis impreſſionibus in fine legebantur, nunc ſuis locis hoc ſigno ¶ poſitæ.

Qui accedit ad Eucharistiam, nullius culpæ lethalis ſibi conſcius, habet probabilitatem de ſua juſtificatione, & nullam habet probabilitatem de carentia juſtificationis. pag.13

Non probatur ſufficienter concluſio per ſolam ſolutionem objectionum partis adverſæ. p.16

Et an ideò probabilis ſolutio objectionum non neceſſariò naſcatur à probabilitate concluſionis? ib.

Homo nullius culpæ lethalis conſcius habet probabilitatem de ſua juſtificatione, quin habeat probabilitatem de carentia juſtificationis; nec tamen ideò eſt certus de ſua juſtificatione. p.19

Et an ideò carentia probabilitatis pro una parte non faciat partem oppoſitam tranſire ad ſtatum certitudinis? ib.

In aliquibus caſibus fundamentum duntaxat probabile, nullo ex oppoſita parte contradicente, tranſit in certum, n.6 ib.

Unus teſtis omni exceptione major, nullo contradicente, facit probationem plenam, ſi non agitur de præjudicio tertii. p.350

Unus teſtis omni exceptione major deponens de Baptiſmo alicujus, facit plenam fidem, nemine contradicente. ibid.

Nec propterea quidquid probabile tranſit in certitudinem, cùm nihil in oppoſitum objicitur. ib.

Pharmacopola non in qualicunque dubio poteſt negare venenum emptori, ſed ſolùm quando eſt periculum probabile. p.39

Periculum probabile componitur cum dubitatione. ib.

An quando Pontifex loquens è cathedra, decernit, propoſitionem eſſe temerariam, ſcandaloſam, &c. ſit erroneum negare, illam propoſitionem eſſe talem? p.49

Quomodo hæc conſequentia, Probabile eſt, quòd hoc non ſit peccatum: ergo certum eſt, quòd ſi illud fecero, non peccabo, *valeat, quomodo non valeat?* p.57

An confeſſarius ſequi debeat opinionem pœnitentis? p.93

Confeſſarius nequit negare abſolutionem defectu propoſiti emendationis ei pœnitenti, qui habet propoſitum operandi id, quod eſt licitum. ibid.

Qui habet propoſitum operandi ſecundùm opinionem propriam probabilem, propoſitum habet operandi id, quod eſt licitum. ib.

Et quid inde pro noſtra concluſione? ib.

An exemplum Caramuelis de puero ignorante invincibiliter malitiam mollitiei, non ſit ad rem? p 93

Et an malè Baron ad illud reſpondeat? p.94

An dari poſſit ignorantia invincibilis juris naturalis, v.g. malitiæ delectationis moroſæ? ib.

An ea aſſertio, quòd [Confeſſarius debet ſequi opinionem pœnitentis, non ſuam,] *ſit in ordine ad propoſitum emendationis?* ib.

Qua ratione hic locum habeat, quòd ægrotus arte Medici, non ſua curandus ſit? Nunquid parere debet arti in iis, quæ valetudini non nocent? ib.

Teſtimonium de quodam aſſerto pio P. Suarii. p.278

Motivum probabile aliquando facit probationem plenam ex adjunctis conjecturis, & nullo fundamento ex oppoſita parte objecto p.395

Etſi ſit tale motivum pro commiſſione peccati, homo erit moraliter certus, ideòque tenebitur illud confiteri. ib.

CAP.VI. Qua ratione vera ſit ea Juriſperitorum aſſertio, quòd opinio communis habenda eſt pro lege? p.102

Sententia Juriſprudentum, cui Recentiores Theologi reſiſtunt. ib.

Vera eſt ea aſſertio Juriſprudentum rectè intellecta. p.102

Sententia omnium, aut ferè omnium Authorum in materia legis humanæ, ut in plurimùm habenda eſt pro lege. ib.

Lex humana accipit evidentem interpretationem à conſuetudine ibid.

Certò dignoſcitur conſuetudo ex atteſtatione peritorum, qui faciunt evidentiam, utpotè in quæſtione facti. ib.

In quæſtionibus, quæ pendent à ſignificatione vocum, ſententia omnium, aut ferè omnium Authorum facit evidentiam. ib.

Aſſertiones in materia legis humanæ ut in plurimùm pendent à ſenſu verborum legis, & à ſenſu, in quo eam populus conſuetudine recepit. ib.

Et quid inde pro concluſione? ib.

In ea quæſtione, [*An jejunium quatuor temporum ſit graviter obligatorium;*] *ſententia ferè omnium Authorum facit evidentiam, tam ex ſenſu verborum, quàm ex atteſtatione conſuetudinis interpretantis legem.* p.102

Quam evidentiam eodem modo facit ſententia ferè omnium Authorum de obligatione Diaconi, & Subdiaconi de recitatione officii canonici. ib.

Id ita eſſe intelligitur, quando ſententia omnium verſatur circa intelligentiam legis, non autem quando verſatur circa alias qualitates legis. ib.

Sententia, quæ non eſt omnium Authorum, non facit evidentiam, niſi numero & authoritate adeò excedant, ut hic exceſſus faciat plenam probationem. ib.

Ad numerum 23. harum additionum.

An confeſſarius teneatur accommodare ſe opinioni pœnitentis, verſantis circa poteſtatem abſolvendi hîc & nunc? p.94

Si pœnitens nullum veniale confiteatur, nulli opinioni poteſt ſe accommodare confeſſarius ad abſolvendum, quia nunquam poteſt abſolvere cum ſola juriſdictione probabili. ib.

Peccat lethaliter confeſſarius, qui decernens non abſolvere pœnitentem, adhuc audit peccata lethalia ejus. ib.

Quod ſi audit advertendo ad veram probabilitatem, quæ tunc adeſt, tenetur abſolvere, ſi probabiliter poteſt. ib.

Id autem non provenit ex eo, quòd debeat accommodare ſe opinioni pœnitentis. ibid.

Confeſſarius, ſi poſtquam incepit audire peccata pœnitentis, advertit, adeſſe ſibi juriſdictionem merè probabilem, cui non aſſentitur, & pro cujus aſſertione ſtat pœnitens, non tenetur cedere opinioni pœnitentis. ib.

Caramuel præmiſſas dicit eſſe incomprobabiles, quæ non ab eodem Authore admittuntur. p.39

Et præmiſſæ ibi relatæ, quas dicit incomprobabiles, ab eodem, imò ab eiſdem Authoribus admittuntur. p.40

Quàm malè definiatur à Caramuele incompoſſibilitas opinionum? ibid.

An detur incomprobabilitas extrinſeca? ib.

Præmiſſas eſſe incomprobabiles, eſt quòd improbabilis ſit conjunctio utriuſque. p.40

A ſola authoritate nequeunt eſſe incomprobabiles, niſi rarò, & in illis materiis, in quibus authoritas facit certitudinem. ib.

Datur incomprobabilitas poſitiva, & negativa. Et quæ utraque ſit? ibid.

Quare ſcrupuloſo liceat non confiteri peccata dubia? p.380

Id eſt ratione magni detrimenti, quod illi imminet. ibid.

Diſparitas quoad hoc inter ſcrupuloſum, & non ſcrupuloſum. ib.

An qui furatus eſt ſub intentione mœchandi, rectè confiteatur dicendo: [*Toties furatus ſum: toties mœchatus;*] *ſubticendo ordinem furti ad mœchiam.* p.360

TRA-

Digitized by Google

TRACTATUS PRIMUS DE PROBABILITATE OPINIONUM:

UBI PRÆCIPUA ETIAM CAPITA NOVÆ Logicæ Moralis exauthorantur.

PROOEMIUM.

MAteria hæc de probabilitate nimis eſt ſubtilis, & metaphyſica: replicat enim ſæpius reflexionem, qua intellectus ſupra ſuos actus reflectitur; & quæ ideò ſubtili, & attenta mentis acie indiget. Hinc eſt, quòd D. Joannes Caramuel, ut eſt ingenii ſubtilitate prædìtus, quaſdam pro materiis, præcipuè Theologiæ moralis, dialecticas regulas ſtatuere conatus ſit, illas quidem maxima ex parte fundatas ſuper probabilitate actuum opinativorum; ſupra quam reflectens intellectus aliter diſcurrere debet, atque cùm directè diſcurrit circà obiecta eorumdem actuum.

Has regulas putat Caramuel eſſe evidentes, in quo quidem egregiè decipitur. Exiſtimo eas eſſe manifeſtè falſas; & quia plurimas in re morali conſequentias parturiunt, poſſe maximum præjudicium afferre ſinceritati veritatis Theologicæ, Ideò decrevi ante omnia de hac materia probabilitatis tractare: tum quia cenſeo, multaque de hac materia differit ille Author, à veritate nimis exorbitare: tum præcipuè, ut eas conſequentias compeſcam, quæ ex adulterinis Dialecticæ regulis ſcaturire poſſunt. Quæ autem hæ regulæ ſint, in ſingulis diſputationibus proportionatè ad harum materiam adnotabo.

DISPUTATIO PRIMA.

Quid ſit opinio probabilis, & quomodo differat à concluſione certa, & improbabili?

CAPUT PRIMUM.

Logica nova primum vitium corripitur.

1 V*T rerum omnium, ita litterarum quoque intemperantia laboramus*, optimè dixit Seneca, & in ævum noſtrum potiùs convenit: nunquam enim in unoquoque ordine intemperantia major, quàm cùm vitia corripienda laudantur, virtutes extollendæ corripiuntur. Hucuſq; prima baſis omnium ſcientiarum, omnium concluſionum, & ſententiarum, quas Doctores tradiderant, erat definitio rei tractandæ: omneſque ſibi in animum induxerant, nihil ſtabile nihil firmum concludi poſſe, niſi priùs definitio ſuis formalibus terminis librata conſiſteret. Laus doctrinæ cenſebatur, ſi primam ſcientiæ ſedem definitioni tribueremus.

2 Sed ecce Caramuel, quaſi novam Dialecticam in Litterariam Rempublicam invecturus, definitiones carpit, quaſi non modò inutiles, ſed & aliquando noxias, utpotè non bene explicantes eſſentiam rei, neque clariores ſuis definitis. Ita *in Theolog. fundament. n. 859. fund.* 36. in hæc verba. [Aliquando contingit, definitiones, quæ putantur clariores definito, ita eſſe obſcuras, ut illud ruſticus, hanc vix ſapiens intelligat. Notavit hoc Carteſius, noto & ego. Quod ut non ſolùm notem, ſed demonſtrem, pictorem in medio produco: illi coram te jubeo, ut qualitate viſibili viſus congregativa tabulam pingat; & in ea, *qualitate viſibili viſus diſgregativa delineet Alexandrum*. An me intelliget? minimè. Jubeo igitur, *ut in tabula nigra colore albo Alexandrum efformet*; & ſtatim me intelligens oſtendet, ſæpè definitiones eſſe obſcuriores definitis, & errare Doctores, dum res claras, & univerſis notas voluut dilucidare.] Et idem tradit *num.* 1129.

3 Non errant Doctores in definitionibus tradendis ad explicandas eſſentias rerum: ſed periodus proxime relata quadrupliciter errat. Primò, quia conatur evertere funditus eſſentiam definitionis logicæ. Nam vel eſt verum, quod Logica docet, nempe, quòd definitio eſt, quæ explicat eſſentiam rei, vel id non eſt verum. Si primum dicas cum omnibus Dialecticis, infero: Ergo omnis definitio eſt clarior

ſuo definito. Niſi velis concedere, definitionem eſſe explicatiorem ſuo definito, non verò clariorem, quòd erit nugari terminis. Explicare enim clarum facere, eſt transferre de minùs claro ad magis clarum: ergò ſi definitio explicat eſſentiam rei, transfert de minùs claro ad magis clarum. Quod qua ratione fieri poteſt, niſi per terminos magis claros? Ergo omnis definitio eſt magis clara, quàm definitum.

4 Prætereà *explicare*, vel *declarare*, opponitur confuſo, & confuſioni. Et quia prædicata eſſentialia non diſtinguit intellectus inter ſe, & ab accidentalibus per hunc conceptum, *Homo*; ſed potiùs illa cognoſcit cognitione confuſa, vel potiùs cognitione quodammodo confundente eſſentialia, & accidentalia; ideò hic conceptus, *Homo*, ſive definitum, dicitur obſcurum, ſive confuſum. At verò per hunc conceptum, *Animal rationale*, diſtinguit intellectus ea duo prædicata eſſentialia, & inter ſe, & ab accidentalibus: quare per iſtum conceptum non cognoſcit illa, confundendo ea, ſed potiùs diſtinguendo, & hoc eſt declarare, & explicare. Ecce ergo quomodo, & in quo ſenſu definitio eſt clarior ſuo definito.

5 Quod ſi ſecundum dicas, id eſt, negas, definitionem eſſe orationem explicantem eſſentiam rei; negas propoſitionem per ſe notam, primum principium dialecticum, novas eſſentias rerum vis pro tuo libito confingere. Si negas, definitionem eſſe orationem explicantem eſſentiam rei, duas contradictorias admittis, dum rem admittis ſine ſua eſſentia. nam res ſine ſua eſſentia, eſt, & non eſt: ſicut ſi negas, hominem eſſe animal rationale, cum in homine, velis nolis, includatur animal rationale: dum dicis hominem, admittis animal rationale, quod poſteà negas. Sic etiam nomine definitionis intelligunt omnes orationem explicantem eſſentiam rei: hæc prædicata ſunt imbibita in nomine, *Definitio*: quare dum dicis, *Definitio*, includis illa prædicata eſſentialia, quæ poſteà negas. Et ita hæc, quam ponis propoſitio, *Definitio non declarat ſuum definitum*: æquivalet huic, *Oratio explicans eſſentiam rei, non explicat ſuum definitum*: quæ includit duo contradictoria, ut ex terminis patet.

6 Rurſus, vel hæc definitio, *Albedo eſt qualitas viſibilis diſgregativa viſus*, eſt omninò explicans eſſentiam rei, vel non. Si ſecundum dicas, colligo: Ergo illa eſt mala definitio; vel potiùs ſic: ergo illa non eſt definitio. Si verò primum dicas, infero: ergo illa explicat eſſentiam albedinis: ergo eſt conceptus diſtinguens prædicata eſſentialia albedinis inter ſe, & ab accidentalibus; quæ prædicata confusè clauduntur in hoc conceptu, *Albedo*; ergo eſt conceptus magis diſtinctè cognoſcens prædicata eſſentialia albedinis: ergo eſt conceptus magis clarus.

7 Errat ſecundò prædicta periodus, quòd non calluit, quid ſit, definitionem eſſe clariorem ſuo definito. Etenim nullus Dialecticus dixit, definitionem eſſe debere clariorem ſuo definito reſpectu hominis ignari, & non intelligentis terminos, qualis eſt ille pictor: ſic enim iſta etiam definitio hominis, *Animal rationale*, neque explicaret eſſentiam rei, neque eſſet clarior ſuo definito. Apella, quæſo hominem ruſticum, *Animal rationale*: & forſitan clamoribus, & pugnis refragabitur ad vocem *Animal*; putabit enim, ſe brutum appellari. Ne ergo claritatem definitionis libret dialecticus ad trutinam inſcitiæ hominis ignari, ſed potiùs hominis ſcientis, & penetrantis ſignificatum terminorum: & ſciat, claritatem definitionis non conſiſtere in eo, quod componatur ex facilioribus Ambroſii Calepini vocabulis; ſed in eo, quod conceptus definitionis diſtinguit prædicata eſſentialia inter ſe, & ab accidentalibus, quæ non diſtinguit conceptus definiti; ideò iſte magis confuſus eſt. & ille magis clarus.

8 Errat tertiò, quòd appellet demonſtrationem eam, quæ merè eſt æquivocatio, & ſophiſma; cùm ex eo deſumatur, quòd pictor ignarus definitionum, & terminorum meliùs intelligat per vocem, *Albedo*, quàm per eas voces, *Qualitas diſgregativa viſus*. Eſt autem perfidiæ logicalis reus, qui cùm promittat demonſtrationes, ſola dat ſophiſmata, ſola verba.

9 Quartò errat periodus, quia præſcribit hoc dictamen, quo parvipendatur inſtrumentum logicale definitionis, aptiſſimum, immò neceſſarium ad indagandam veritatem. Cujus dictaminis error facit, optimum quemque cujuſvis ſcientiæ Profeſſorem labi in plurima abſurda. Etenim dum non firmat definitiones rerum ſuis formalibus terminis libratas, à ſcopo aberrat. Et ita diſputationibus ſequentibus videbimus, quot & quantas patiantur aliqui Authores æquivocationes ob hunc defectum.

10 Et tandem ad clariorem ejus argumenti ſolutionem, adverte, definitionem logicam non eſſe inſtitutam ad colloquendum in humano convictu, neque utilem eſſe ad eas artes, quæ ſcientifico modo non procedunt. Neque enim ut pictor ornet coloribus tabulam, ſcire indiget, quid ſit color, quid ſit tabula coloribus imbuenda, quid nigredo, quid color viridis, aut ruber; non aliter, quàm ut homo comedat panem, aut carnes, inutile eſt ſcire diſtinctè prædicata eſſentialia panis, aut carnis. Aliter accidit in iis facultatibus, quæ ſcientifico modo procedunt; quibus valdè utile eſt, vel potiùs neceſſarium definitiones ſui objecti ſtatuere. Eſt enim definitio mera quædam, intra quam continetur objectum ſuum, ultra cujus ſpheram objectum non debet tranſilire. Si quis enim putet, hanc propoſitionem, *Turca dormit*; eſſe opinionem, ad definitionem opinionis recurritur: & cùm definitio opinionis excludat eos actus, qui abſque fundamento gravi procedunt, concluditur, eam propoſitionem excludendam eſſe à conceptu opinionis, quia nullum fundamentum videt intellectus ad illam enunciandam, qualiter exigit definitio.

11 Quod ſi aliquando res eſt notiſſima, adeò ut ad id, quod affirmatur, non ſit neceſſe recurrere ad definitionem; non proptereà tollitur, quòd definitio illa explicet, & clariùs exponat eſſentiam rei. Nam quamvis ad depingendam tabulam non ſit neceſſe, ſcire prædicata eſſentialia albedinis, & nigredinis; adhuc tamen, qui ſcit diſtinguere, quid ſit qualitas, quid qualitas viſibilis, quid diſgregatio viſus, multò clariùs, & diſtinctiùs cognoſcit eſſentiam albedinis, quàm qui ſolùm cognoſcit albedinem eo craſſo modo, quo repræſentatur per viſum.

CAPUT II.

Quid ſit opinio probabilis, & quomodo differat à concluſione certa, & improbabili?

12 CAramuel *Apolog. de probabil. t. nu.* 81. hanc tradit definitionem opinionis probabilis, ut abſtrahit à probabilitate intrinſeca, & extrinſeca; ſive, quòd idem eſt, à probabilitate authentica, & diſcurſiva. [Opinio probabilis abſtractim ſumpta dicitur, quæ pro ſe habet rationes fortes, nullam autem demonſtrativam; quæ contra ſe habet rationes fortes, nullam autem demonſtrativã.] Hæc definitio prava eſt, quia ſupponit, omnem opinionem probabilem habere contra ſe rationes fortes, eo quòd propoſitio contradictoriè oppoſita ſemper ſit poſitive probabilis, atque adeò rationibus fortibus munita. Et ideò hæc definitio reiicienda, quia falſum ſupponit, ut manifeſtò conſtabit *diſp.* 4.

13 Poſt pauca *num.* 91. aliam tradit definitionem in hæc verba: [Opinio probabilis ut ſic à rationali, & authentica abſtracta, debet ſic definiri: *Ubi non datur certitudo* (*hoc eſt, ubi ignorantia invincibili, non autem vincibili, quæ virtualiter ſcientia eſt, obnubilamur*) *opinio, quæ ratione gravi fulcitur, eſt probabilis*.] Et ut omittam, quòd de ignorantia dicit, quod modò non diſcutio, diſplicet, quòd cùm eſſentia rei ſemper ſit eadem, abſurdum eſt tradere definitiones diverſas ejuſdem definiti. Duæ autem relatæ diverſæ ſunt, quia cùm prima tradat, opinionem probabilem habere contrà ſe rationes fortes, id in hac definitione omittitur.

14 *In Theologia fundam. num.* 437 *fund.* 11 explicaturus, quid ſit probabilitas opinionis, ſic ait. [Quid requiritur, ut opinio dicatur à ratione probabilis? Requiritur, ut non ſit evidenter falſa, & nihilominus ſit gravi fundamento ſuffulta; quam poſſit vir doctus defendere, cui oppoſitam idem poſſit acriter impugnare.] Sed hæc definitio convenit propoſitioni evidenti. Nam propoſitio evidens non eſt evidenter falſa; & nihilominus eſt gravi fundamento ſuffulta: evidentem poteſt vir doctus defendere, & oppoſitam acriter impugnare, utpote evidenter falſam. Et niſi ei termino *gravi*, adiiciatur, *non certo*, non poteſt ea definitio ſubſiſtere.

15 Prætereà ad rationem opinionis probabilis non requiritur, quòd vir doctus poſſit oppoſitam graviter impugnare argumentis: nam aliquando id potiùs pertinet ad prudens judicium, quàm ad formam ſyllogiſticam. Nam qui aſſerit probabiliter, ſummam materiæ parvæ in materia furti eſſe quatuor regales, contra alium dicentem, eſſe quatuor regales cum dimidio, non poterit acres ſyllogiſmos contra hunc ſecundum producere, ubi unuſquiſque eorum dicit, ſuam concluſionem menſurari cum prudentum judicio.

16 Juxta ſententiam communi Doctorum ſuffragio approbatam, (quod in definitionibus neceſſarium eſt) hæc eſt definitio opinionis probabilis moralis. *Eſt concluſio incerta prudenti fundamento nixa*. Quòd ſi opinionem cujuſcumque materiæ practicæ, ſeu ſpeculativæ definire velis, uno verbo immutato communem facies: *Concluſio incerto gravi fundamento nixa*. E. vox, *incerta*, ſignificat concluſionem, quæ neque certa eſt, neque certò falſa. Et per eam vocem, *incerta*, convenit cum judicio temerario; quòd neque certum eſt, neque certò falſum: & per eandem differt à concluſione ſcientifica, & improbabili; & per reliqua verba differt ab aſſenſu temerè, & abſque gravi fundamento elicito.

17 Neque dicas, in ea deſiderari, quod ſatisfaciat argumentis oppoſitæ partis. Tum quia non ſemper pars oppoſita habet argumenta, quæ ſolvantur. Tum etiam quia ſi oppoſitæ partis argumenta ſunt certa, primæ ſententiæ fundamentum non poteſt eſſe prudens, neque grave: contra evidentiam enim, vel certitudinem nulla eſt prudentia, nulla ratio gravis æſtimanda eſt. Si verò oppoſitæ partis argumenta gravia etiam ſunt, ſed non certa, non tollunt, quominùs prima argumenta, quibus opponuntur, etiam gravia ſint. Si autem propoſitæ partis nulla ſint argumenta (ut quandoque contingere, clarè oſtendam *diſp.* 4.) non erit, quòd ſolvatur.

18 Et nota, cùm dicitur *concluſio incerta*, ibi: quamlibet certitudinem excludi, phyſicam, metaphyſicam, & moralem; & quamlibet ex his certitudinem ſufficere concluſioni, ut à ratione opinionis probabilis extrahatur. Hinc fit, quòd concluſio probabilis differt à concluſione certa: hæc enim nititur fundamento certo; illa verò fundamento gravi, ſed non certo.

19 Differt etiam à concluſione improbabili. Sed notandum eſt, quòd dupliciter dicitur improbabilis, ſcilicet poſitivè, & negativè. Improbabilis poſitivè eadem eſt, quæ certò falſa: id eſt, contra quam eſt fundamentum certum, vel quia falſitas eſt per ſe nota, vel quia falſitas certò infertur ex fundamento certo.

20 Improbabilis negativè eadem eſt, quæ non probabilis: id eſt, quæ cùm non ſit certò falſa, tamen non eſt probabilis. Talis

Digitized by Google

eſt hæc propoſitio, *Turca dormit*, quæ non eſt certò falſa; cùm tamen nullum habeamus fundamentum grave ad eam aſſerendam, ideò non eſt probabilis: qua ratione ſe habet omne judicium temerarium. Differt ergo opinio probabilis à non probabili, quod illa nititur fundamento gravi, hæc autem illo caret.

21 Et pro modo loquendi nota, quandoque concluſionem improbabilem, & non probabilem confundi; & ſub nomine *Probabilis* utramque comprehendi. Qui autem preſſiùs loquuntur, improbabilem dicunt eam, quæ eſt certò falſa, ſive poſitivè improbabilis: vocant autem non probabilem eam, quæ eſt negativè improbabilis: ſive quæ fundamento caret, quamvis oppoſita non ſit certa.

22 Convenit autem hæc definitio tam opinioni, quæ probabilis eſt à ratione, quàm quæ probabilis eſt ab authoritate. Etenim non ſolùm ratio gravis, ſed etiam authoritas ſufficiens ad probabilitatem eſt fundamentum grave: & ideò qui operatur nitens tali authoritate, dicitur operari ex fundamento gravi, & prudenti. Quot autem, & quales Authores ſufficiant ad probabilitatem opinionis in re morali, dicat *diſput.* 11. Alia ad hanc definitionem ſpectantia vide *diſput.* 15. *cap.* 7.

DISPUTATIO II.

An aſſertiones Caramuelis, ſicut & aliorum Theologorum, ſint modales de modo Probabile? *Ubi an ideò non niſi evidentibus impugnandæ ſint?*

CAPUT I.

Quid in hac quæſtione aſſerat Caramuel.

1 NOta eſt diſtinctio propoſitionis abſolutæ, & modalis. Hæc enim, prædicatum convenire ſubjecto, cùm, modo aliquo enunciato, affirmat, vel negat, ut, *Petrum exiſtere eſt certum*. Illa autem abſque modo aliquo enunciato; ut, *Petrus exiſtit*. Et licèt inter Dialecticos ſolùm agatur de illis modalibus, quæ habent eos quatuor modos, *Neceſſarium*, *Impoſſibile*, *Poſſibile*, & *Poſſibile non*; quia in his agnoſcunt ſpecialem difficultatem explicatione dignam quoad oppoſitionem, & æquipollentiam; non tamen excludunt modos alios, ex quibus aliæ modales conſtitui poſſunt. Tales ſunt *Certum*, *Improbabile*, *Probabile*, & *Probabile non*. Differunt ergo iſtæ duæ propoſitiones: *Petrus exiſtit*; & *Petrum exiſtere, eſt Probabile*; quòd prima eſt abſoluta, & ſecunda modalis.

2 Igitur Caramuel, ut præſcribat modum, quo ab aliis impugnandæ ſunt aſſertiones ejus (de quo poſteà) affirmat, omnes illas, etiam quæ voce tenus ſunt abſolutæ, reverà eſſe modales de modo *Probabile*. Unde cùm affirmat v.g. parvitatem materiæ in toto morali eſſe id, quod eſt minus octava parte, ſolùm affirmare, id eſſe probabile: & cum aſſerit, Pontificem diſpenſare poſſe in voto ſolemni ſuæ intentionis; eſſe ſtatuere hanc modalem [Probabile eſt, Pontificem diſpenſare poſſe in voto ſolemni:] ſed neque id in ipſo eſſe quid ſpeciale; omnes enim Theologos eodem modo loqui intelligendos eſſe.

3 Sic aſſerit *in Apologia de Probabilitate*, *num.* 219. his verbis. [Theologi primæ tonſuræ, qui in dialecticis ceſpitant, & in philoſophicis adhuc cæcutiunt, ſe opponent, dicentque: *Hæ duæ propoſitiones*, Deipara eſt in peccato concepta, Deipara non eſt in peccato concepta, *ſunt contradictoriæ: at prior eſt D. Thomæ; Scoti verò, & omnium Nominalium poſterior: ergo D. Thomas, Scotuſque habent opiniones oppoſitas*. Et reſpondeo, propoſitiones alias proferri ſimpliciter quidem à Deo, qui univerſa comprehendit; ſimpliciter ab Angelo, qui naturales veritates intuetur: *at non niſi modaliter ab homine*, qui nullas comprehendit, paucas intuetur, & pleraſque omnes per diſcurſum aſſequitur. Ergo propoſitio habita per diſcurſum, eſt concluſio; & hæc modificatur à præmiſſis, ita ut ſi hæ graves quidem ſint, non tamen divinitùs revelatæ, aut per ſe notæ, inficiatur formidine: quam formidinem ortam à rationum gravitate ſignificat vox, *probabilitas*, quæ vel expreſsè ponitur, vel ut neceſſariò ſubintelligenda relinquitur.] Inde autem infert, S. Thomam non aſſerere abſolutam, *Deipara eſt in peccato concepta*, ſed modalem; *Probabile eſt, Deiparam eſſe in peccato conceptam*. Scotum verò non aſſerere abſolutè hanc, *Deipara eſt abſque peccato concepta*; ſed dumtaxat modaliter, *Probabile eſt, Deiparam eſſe abſque peccato conceptam*. Qua ratione non opponuntur eæ duæ propoſitiones modales. Addit autem *ibid.* [Stat igitur primò, propoſitiones ſimplices via, aut ne vix quidem apud Authores reperiri.

4 Idem ſcribit *in eadem Apologia*, *n.* 306. in hæc verba: [Quæ probabiliter mente aſſeruntur, abſolutè ſolent, & poſſunt lingua proferri, ſtylo ſcribi, ut patet in Marianæ Conceptionis materia. Nam piæ Scotiſtarum opinioni probabilibus rationibus ductus (fallitur, dum dicit eſſe ſolùm probabilem ſententiam de Immaculata Conceptione, eſt enim certa. Vide *diſp.* 9. *c.* 18.) aſſentior: & tamen abſolutè dico, *Deipara ſine macula concepta fuit*. Nam illa propoſitio abſoluta, ſimplex de ineſſe, non negat probabilitatis modum, ſed ab illo præſcinditur; & ideò illi modali non opponitur; *Probabile eſt, Deiparam ſine macula conceptam fuiſſe*.

5 Ex quibus habes, Caramuelem non affirmare propoſitiones abſolutas, ſed modales de modo *Probabile*. S. Thomam, Scotum, & ceteros Theologos, licet illi abſolutas propoſitiones proferant, ſub modo probabilitatis neceſſariò ſubintelligendæ accipiendos eſſe. Sed quorſum hæc?

6 Quia cùm probabilitas auferri non poſſit per argumenta probabilia, ſed neceſſariò confundi debeat per evidentia; cùm ipſe omnes ſuas aſſertiones aſſerat per modales de modo *Probabile*, ut ab illis probabilitas tollatur, evidentibus argumentis opus eſt. Ita *in Apolog. nu.* 303. hanc legem tertiam Dialecticæ ſuis antagoniſtis proponit: [Nullam merè probabilem in reſponſione aſſertionem ponunto.] Et *nu.* 304. [Si argumentari placeat, abſtinere à rationibus topicis; nam illæ prodeſſe iis non poterunt, qui probabilitatē impugnant.] Et *nu.* 306. licèt ſtrictiùs D. Fagnanum tertia lex, quàm D. Borgiam, & alios adverſarios Caramuelis obſtringat; interim & hos etiam omninò obſtringit. Dicit Caramuel, [*Probabile eſt ſummum Pontificem poſſe in voto ſolemni diſpenſare*. Huic modali non opponitur ſimplex hæc, *Pontifex non poteſt diſpenſare*. Sed neque opponitur modalis hæc, *Probabilius eſt, Pontificem non poſſe diſpenſare*. Aſſertio enim, ſeu minùs, ſeu æquè, ſeu magis probabilis ſit, eſt probabilis. At primæ illi propoſitioni, *Probabile eſt, ſummum Pontificem poſſe diſpenſare*, opponitur modalis hæc, *Improbabile eſt, Pontificem poſſe diſpenſare*. Et hanc ajo rationibus probabilibus perſuaderi non poſſe.] Itaque qui aſſertiones Caramuelis impugnaturus eſt, debet ſuadere improbabilitatem earum. Hanc autem niſi evidentibus inſtrumentis logicalibus nemo poterit perſuadere, cùm ad id rationes probabiles non ſufficiant.

7 Sed quonam pacto procedere debent argumenta demonſtrativa contra ejuſmodi aſſertiones Caramuelis? Reſpondet *num.* 309. id fieri debere demonſtrando aſſertiones contradictoriè oppoſitas (Et non aliter? mutila ergo eſt ejus Dialectica.) Ecce ejus verba. [Diverſi moliminis eſt, demonſtrare, aſſertionem aliquam eſſe probabilem, & demonſtrare, eſſe improbabilem. Ubi probabiliter ſuadetur hæc ſimplex B, *Iſidorus eſt reus*; demonſtrativè oſtenditur modalis hæc A, *Reum eſſe Iſidorum, eſt probabile*. Hic enim ſyllogiſmus invincibilis eſt: *Concluſio quæ ex probabilibus infertur, eſt probabilis*. Sic omnes: *Concluſio A, ex probabilibus infertur*. Sic ſupponitur. *Ergo Concluſio A, eſt probabilis*. Eſt indubitata conſequentia. Hoc uti non poſſunt adverſarii. Debent hoc: *Concluſio, quæ opponitur propoſitioni certæ, indubitatæ, aut demonſtratæ, eſt improbabilis*: *ſed Concluſio B, contradictoriè opponitur propoſitioni C*. Sic ſupponamus; *Propoſitio C, eſt certa, & indubitata, quia aut eſt ab Eccleſia definita, aut naturali ratione demonſtratur*. Supponamus hoc etiam. *Ergo concluſio B, eſt improbabilis*.] Nota ea verba, *Debent hoc*: quia dum antagoniſtæ Caramuelis uſi non fuerint hoc modo impugnandi eum, nempe probando evidenter oppoſitam propoſitionem eſſe veram, non ſatisfaciunt debito. Et concludit: [Hæc eſt vera Dialectica. Si cui uti illa placeat, promerebitur laudem, libenterque ab Orbe Literario legetur.] Vide *t.* 4. *nu.* 3312. *ſia in encomio Dianæ*.

8 Franciſcus Verde *in poſitionibus ſelectis*, quas adverſùs Anticaramuelem D. Ludovici Creſpini Borgiæ edidit, in procemio, §. *Tertiò*, ſtat pro Caramuele, aſſeritque, propoſitiones Caramuelis eſſe modales de modo *probabile*, ideòque non aliter impugnari debere, quàm ſyllogiſmis demonſtrativis, qualem nullum productum fuiſſe à D. Ludovico Criſpino. Ita enim ait: [Sese illas Caramuelis ſententias impugnaturum pollicetur. At illas expugnat, aut impugnat? Minimè. Quid ergo? Nullam omninò tangit. Quod ipſum Solis luce clarius demonſtraturus ſum. Duodecim ſelectas quæſtiones proponit, & in nulla tangit Caramuelis doctrinam: impugnat enim propoſitionem ſimplicem, cùm deberet modalem. V.g. hæc aſſertio, *peccata ideò ſunt mala theologicè, quia divinitùs ſunt interdicta*; differt toto cœlo ab hac, *probabile eſt, peccata ideò eſſe mala theologicè, quia ſunt divinitus interdicta*. Hanc modalem, & alias ipſi ſimiles tenetur impugnare Borgias, quod nunquam facit. Ut liberaret fidem, debuiſſet demonſtrare primò, illam ſimplicem propoſitionem, videlicet; *peccata ideò ſunt mala, quia ſunt divinitus interdicta*, neutram habere probabilitatem, hoc eſt, nec authenticam, nec rationalem. Ut rationalem probabilitatem impugnaret, debuiſſet producere meras demonſtrationes; & tamen in libro, quantus eſt, ab initio ad finem non audebit oſtendere vel unicam demonſtrationem.] Quod idem proſequitur fusè §. *Multa*.

9 Attende ergo has quatuor propoſitiones à Caramuele affirmatas. Primam: Omnes ejus aſſertiones eſſe modales de modo *probabile*. Secundam: Tales etiam eſſe aſſertiones S. Thomæ, Scoti, & reliquorum Theologorum. Tertiam: Eas propoſitiones modales non niſi demonſtrationibus, ſeu ſyllogiſmis evidentibus impugnandas eſſe. Quartam: Non aliter procedendum contra prædictas aſſertiones modales, niſi probando concluſiones contradictoriè oppoſitas, & evidentes. Oportet ergo accuratè diſcutere, an hæc omnia ita ſint, qualiter Caramuel ſupponit.

CAPUT II.

Quampluri mas Caramuelis aſſertiones non eſſe modales de modo Probabile.

10 ECce jam primò oſtenditur, quàm immeritò jure exigat Caramuel impugnationes evidētes adverſùs aſſertiones ſuas.

Digitized by Google

Etenim tales impugnationes eo jure ſibi poſtulat, quatenus omnes ſuæ aſſertiones ſunt modales de modo *Probabile*; quæ ſi tales ſint, non niſi evidentibus impugnari poſſunt: atqui quamplurimæ ejus aſſertiones non ſunt modales de modo *Probabile*; non ergo jure merito poſtulat impugnationes evidentes. Omnia patent præter minorem.

11 Hanc luce meridiana clariùs oſtendo. Etenim plurimas aſſertiones defendit, quas dicit eſſe certas, evidentes, demonſtratas: ergo hæ non ſunt modales de modo *Probabile*, ſed potiùs de modo *Certum*, *& Evidens*.

12 Antecedens ſi velim plena inductione probare, multas paginas implebo. Aliquas ejuſmodi aſſertiones oſtendam. *In Theolog. fund. nu.* 377. *fund.* 10. aſſerit, in Legibus Eccleſiaſticis non eſſe ſtandum horologiis ſonantibus, etiam benè regulatis, ſed poſſe præceptum impleri uno quadrante poſt horæ ſonitum, vel anteponi diem craſtinum uno quadrante ante ſonitum cujuſlibet horologii. Sed nunquid illam tradit per propoſitionem modalem de modo *Probabile*; Ait ibi, eam ſententiam eſſe *tam certam*, *tam claram*, *& tam demonſtratam*, &c. Item eſſe *evidenter veram*, *& futuram communem*, *& unicam in ſcholis, ſi ejus fundamenta legantur*. Vide infra *diſp.* 26. *cap.* 1. ergo illam non tradit per modalem de modo *Probabile*, ſed per modalem de modo *Certum*, & *Evidens*.

13 Secundò, ibidem *nu.* 397. tanquam certum], & evidens propugnant, tempora in legibus Eccleſiaſticis præfixa, non eſſe computanda de momento ad momentum. Vide infrà *diſp.* 27. *c.* 1. *nu.* 2.

14 Tertio, *in eadem Theolog. fundam. nu.* 1990. *fund.* 66. propugnat tanquam certiſſimum, peccata dubia non eſſe ex præcepto confitenda. Ait enim: [Hucuſque, ut puto, certiſſimè oſtendi, peccata dubia non debere neceſſariò ſubjici clavibus Eccleſiæ.] Vide infra *diſp.* 46. *cap.* 1. *nu.* ... Hinc fit, malè Franciſcum Verde contendere contra D. Borgiam, debuiſſe ſemper producere demonſtrationes in omnibus ſuis quæſtionibus contra Caramuelem, cùm in hac quæſtione abundè impugnaverit, etiamſi rationes probabiles dumtaxat attulerit. Etenim Caramuel affirmat hanc modalem: *Certum eſt, peccata dubia non eſſe confitenda*: & D. Borgias, ſi ſolis rationibus probabilibus argumentatur, ponit hanc, *Probabile eſt, peccata dubia eſſe confitenda*. Hæc autem opponitur priori, & ambas non poteſt admittere Caramuel. Implicat enim contradictionem, unam propoſitionem eſſe certam, & contradictoriè oppoſitam eſſe probabilem, ut conſtat *ex diſp.* 4. *nu.* 6. An autem Borgias afferat aliqua argumenta demonſtrativa contra ſententiam Caramuelis, aut contra ejus fundamenta, diſcernere non poſſum, qui librum Anticaramuelis diligenter quæſitum Hiſpali, Granatæ, Matriti, Valentiæ, adhuc ad eum ventre non potui.

15 Quartò *diſp.* 47. *in Regulam S. Bened. an.* 1050. §. 3. aſſerit, eum, qui furabatur, ut mœcharetur, & veniens ad confeſſionem dicebat, *Furatus ſum toties, toties mœchatus*; tacendo ordinem furti ad mœchiam, rectè eſſe confeſſum. Affirmatque, rationem ejus concluſionis eſſe manifeſtam. Ratio autem manifeſta idē eſt, quòd ratiò evidens. Ita Caram *in ſchol. nu.* 402. Nam quæ ſunt incerta, quali ſunt omnia dumtaxat probabilia, non ſunt manifeſta. Et contradictionem implicat, rationem concluſionis eſſe evidentem; concluſionem autem relinqui in inferiori gradu probabilitatis. Defendit ergo concluſionem per modalem de modo *Evidens*, ſive *Manifeſtū*. Vide infra *diſ.* 44. *n.* ..

16 Quintò, *diſp.* 66 *in Regul. num.* 986. aſſerit ita. [Monachus, qui perſuaſione, vel cooperatione concurrit ad hoc, ut alius, ſive Monachus, ſive ſecularis vadat ad concubinam, peccavit quidem mortaliter, ſed non contra votum ſuum caſtitatis. Demonſtratur.] &c. Ubi vides, eam concluſionem propugnari à Caramuele, non ut probabilem, ſed ut demonſtratam, & evidentem. Vide infra *diſp.* 38. *num.* 2.

17 Sextò, concluſionem, in qua propugnat, *comment. in Regul. diſp.* 57. *concluſ.* 2. *nu.* 820. ſtando Juri Eccleſiaſtico, non poſſe fundum ſecularem fieri Eccleſiaſticum ſine licentia Regis, aſſerit patere. Idem autem eſt *Patet*, atque clariſſima evidentia conſtare. Vide *diſp.* 19. *c.* 1. *num* 5. *&* 6.

18 Septimò, quòd ſubditi ceſſerint *jure* non obediendi Prælatis præcipientibus in materia probabili, dicit ſe probare ratione, quæ ſupra probabilioritatis aleam poſita eſt: qua phraſi intelligit rationē demonſtrativam. Nulla enim ratio, quæ ſit pluſquam probabilior, eſſe poteſt dumtaxat probabilis. Vide infra *in hoc tractatu diſp.* 16. *c.* 2.

19 Octavò, *in comment. in Regul. diſp.* 6. *nu.* 61. affirmat, [certum eſſe, benigniores ſententias, modò probabiles, tutiores, & ſecuriores eſſe,] præ opinionibus ſtrictis. Defendit ergo eam concluſionem non ut probabilem, ſed ut modalem de modo *Certum*. Vide infrà *in hoc tract. diſp.* 13. *c.* 2.

20 Nonò, licitum eſſe cuilibet eligere opinionem minùs probabilem (nunquid etiam Judici, Advocato, Medico?) defendit tanquam evidens, & à ſe demonſtratum *in comment. in Regul. n.* 59. ubi ait: [Nonſtanter *demonſtro*, dicai; non enim aliter, quàm demonſtrativè hanc veritatem me oſtenſurum polliceor.] Vide totū tract. infrà *diſp.* 15. *c.* 1.

21 Decimò, inter rationes utrimque probabiles non poſſe verſari dubitationem, defendit tanquam certiſſimū. Nam pluſquam centies repetit. Authores oppoſitum docentes, æquivocationem paſſus, & confudiſſe probabilitatem cum dubio. In quo quantam ipſe paſſus fuerit æquivocationem, conſtat *ex diſp.* 6. *c.* 5. *&* 6.

22 Undecimò, ex eo quòd una propoſitio ſit probabilis, deduci cōſequentiam legitimam ad hoc, quòd ejus oppoſita contradictoriè ſit etiam probabilis, tanquam regulam ſuæ Logicæ moralis ſtatuit, & juxta illam varios concludendi modos; quos referam *diſp.* 4. *cap.* 1. Qui autem proponit aliquam tanquam regulam Logicæ, non defendit illam, ut dumtaxat probabilem, ſed ut certam, & evidentem.

23 Duodecimò, veram eſſe opinionem Petri de Ledeſma *part.* 2. *ſum. tract.* 8. *cap.* 35. *concluſ.* 4. quæ docet, licitum eſſe exigere aliquid ultra ſortem ei, qui mutuatur alteri nummos, cum onere non repetendi intra tantum tempus; Caramuel *in Theol. fundam. à num.* 1732. *fund.* 60. defendit tanquam evidens, & à ſe demonſtratum. In cujus quæſtionis fine ſic ait: [Mihi tam evidens videtur hæc ſententia, ut nunquam crediturus ſim, Theologos, qui citantur, habuiſſe opinionem contrariam. Tam enim ſunt certa, quæ doceo, ut ſi dares Deum Angelum, aut quemcumque infallibilem Judicem, etiam capitalem ſententiam ſine ulla formidine pro defenſione hujus veritatis appellarem.]

24 Tredecimò, opinionem Becani, quòd Euchariſtia ſit neceſſaria neceſſitate medii, eſſe improbabilem, & oppoſitam à ſe demonſtrari, ait *in Theolog. fund. nu.* 2005. *fund.* 67. Aſſertio ergo Caramuelis non eſt modalis de modo *Probabile*, ſed de modo *Certum*. Et notā, eum non calluiſſe mentem Becani.

25 Quartodecimò, ceſſante fine adæquato Legis in particulari, ceſſare legē in particulari, dicit à ſe demonſtrari. Ita *in Theolog. fund. n.* 636. *fund.* 17. contra triginta Authores, quos citat ex Diana *part.* 1. *tract.* 10. *reſol.* 28. Et concluſionem ſtatuit his verbis: [Iterùm dico, certum eſſe, legem ceſſare in particulari, quando finis adequatus legis ceſſat in particulari.] Hinc patet, D. Borgiam, qui hanc ſententiā Caramuelis impugnavit *quæſt.* 8. jure meritò potuiſſe impugnare inſtrumentis probabilibus. Aſſerenti enim, aliquid eſſe certum, optimè contradicitur, ſi convincatur oppoſitum eſſe probabile: cùm implicet contradictionem, unam propoſitionem eſſe certam, & contradictoriè oppoſitam eſſe probabilem. Quod ſi advertiſſet Franciſcus Verde, non poſtulaſſet perennes demonſtrationes à D. Borgia.

26 Quintodecimò, *ibid. nu.* 673. eodem modo requirit acceptationem ſubditorum ad valorem legis. Ait enim: [Sanè nullas Leges ante acceptationem obligare, certum eſt.]

27 Sextodecimò, *n.* 859. *fundam.* 36. affirmat, multas definitiones non eſſe clariores ſuo definito: quòd à ſe demonſtratum affirmat; de quo vide ſuprà *diſp.* 1. *c.* 1.

28 Septimodecimò, *nu.* 568. *fund.* 12. affirmat, fornicationem, ſi à Deo non eſſet prohibita, (ſi aliàs (ait) eſſet unicum medium neceſſarium ad vitam conſervandam, fore bonam, & obligatoriā ſub peccato mortali, eo nimirum modo, rigore, & ſenſu, quo alia vitæ conſervandæ remedia, ſi quando dicuntur præciſè neceſſaria. *Quòd ipſi non tam probare, quàm demonſtrare exiſtimo.*] Et nota in favorem D. Borgiæ, hanc aſſertionem ab eo impugnatam, non eſſe modalem de modo *Probabile*, ſed de modo *Certum*. Quòd idem de pollutione *ibid.* affirmat. Non ergo tenebatur D. Borgias evidentibus impugnare; cū certitudo affirmata per probabilitatem partis oppoſitæ impugnetur.

29 Duodevigeſimò omnes aſſertiones, quas aſſumit Caramuel in Apologia de probabilitate ad impugnandum Fagnanum, ipſe profitetur eſſe evidentes, in proœmio ejus Apologiæ; ideòque non modales de modo *Probabile*, ſed de modo *Certum*, & *Evidens*.

30 Sed quid moror Lectorem meum? Nam & ille *in cenſura ſyntheſium* ait, pleraſque certas eſſe, & quamplurimæ aliæ ſunt quæſtiones, præcipuè in Theologia fundamentali, in quibus has demonſtrationes jactat. Solùm enim oſtendere contendo, quamplures ejus aſſertiones non eſſe modales de modo *Probabile*, ut ipſe, & Franciſcus Verde teſtantur; ſed de modo *Evidens*, & *Certum*: atque adeò non neceſſariò demonſtrationibus impugnandum eſſe, ſed ſæpiùs poſſe probabilibus.

CAPUT III.

Eſſe in Caramuele alterius duplicis ordinis propoſitiones modales de modo Certum; *ideò probabilibus impugnandas.*

31 UT intelligas, quæ, & quales ſint propoſitiones illæ, nota, ſententiam eſſe Caramuelis, ab eo ſæpiùs inculcatam, ut quis probet aliquam actionem eſſe illicitam, debere id probare evidenter, ſaltem evidentia morali; nec ſufficere, ſi id probabilibus rationibus muniat. Ita *in Theolog. fund. n.* 453. *fund* 11. in hæc verba. [Qui rem aſſerit eſſe illicitam, ad multa tenetur. Primò enim debet oſtendere rationes, quæ malitiam probant, eſſe demonſtrativas, ſcilicet realiter, vel moraliter; adeòque tales, quibus ſecundùm prudentiam moralem probabilis reſponſio dari nequeat.]

32 Hinc fit primò, ut cùm Caramuel aſſerit, aliquid eſſe illicitū, teneatur aſſerere id tanquam certum, & evidens, ſaltem moraliter: atque adeò cùm affirmat illicitam aliquam actionem, ejus propoſitio non ſit modalis de modo *Probabile*, ſed de modo *Certum*. Fit ſecundò, cùm propoſitio modalis de modo *Certum*, poſſit impugnari probabilibus, ut evidenter conſtat ex dictis, eas prædicti ordinis aſſertiones poſſe probabilibus argumentis convinci.

33 Quòd autem plurimæ hujus generis aſſertiones reperiantur apud Caramuelem, prolixa inductione conſtare poſſet. Dabo aliquas Primā: Reſtrictiones mentales, quas admittit communis ſententia, cum P. Th. Sanc. *l.* 3. *ſum c.* 6. *n* 15. per quas vitatur mendaciū; Caramuel *in Theol. fund. n.* 1804. *fund.* 62. aſſerit illicitas. Sed nunquid demonſtravit? Sanè tenebatur. Quod non advertit Franciſcus Verde,

dum

Digitized by Google

dum aſſeruit, debuiſſe D. Borgiam meras demonſtrationes in omnibus ſuis quæſtionibus producere. Nunquid etiam *in quæſt.* 11. quæ eſt *de Reſtrictionibus mentalibus*, quæ apud Caramuelem eſſe debet propoſitio modalis de modo *Certum*.

34 Secundam: *ibid. n.* 1800. *fund.* 61. aſſerit, eſſe peccatum mortale, ſi innocens ad vitandos terribiles cruciatus equulei, imponat ſibi falſum crimen. Quod ut ſecundùm ſuam regulam demonſtrare debuit, ita & ea propoſitio æquivalet modali de modo *Certum*.

35 Tertiam: *nu.* 1774. *fund.* 59. aſſerit, illum, qui caſu invenit in via rem alienam, non comparente Domino, teneri reſtituere in opera pia; & retentionem ejus rei eſſe graviter illicitam: contra quamplures, quos refert, & ſequitur Diana *part. 2. tract. 17. reſol.* 5.

36 Quartam: *nu.* 1777 *eod. fund.* illicitum eſſe furi, quo caſu debet pauperibus reſtituere, applicare ſibi pauperrimo.

37 Quintam: *nu.* 1701. *fund.* 57. affirmat, eſſe illicitum, non confiteri cum diſtinctione differentias pollutionis, ſodomiæ, beſtialitatis; quas tamen non diſtingui affirmat, diverſitate ſpecifica. Hanc impugnat D. Borgias *quæſt.* 5. & adhuc vult Franciſcus Verde non niſi demonſtrationibus impugnandam; cùm tamen manifeſtum ſit, modales de modo *probabile*, ſufficienter convinci.

38 Sextam: *num.* 1606. *fund.* 55. aſſerit, illicitum caſtrare pueros, etiam conſentientes, ad vocis ſuavitatem conſervandam.

39 Septimam: *nu.* 16 0. *eod. fund.* 55. Non poſſe judicem præcipere reo, ut ſe occidat, contra P. Tamburinum, & alios.

40 Octavam: *ibid. nu.* 1517. *fund.* 53. ait, peccare mortaliter eum, qui legit matutinum de Feria, & horas de Sancto.

41 Nonam: *ibid. n.* 1 22. affirmat, illicitum Benedictinis, denuntiare Prælato, ut Patri, defectus Religioſorum, quin præcedat ordo correctionis fraternæ; cùm referat aliquos Authores aliter opinantes.

42 Decimam: illicitum eſſe, audire mediam partem Miſſæ ab uno Sacerdote, & mediam ab alio, affirmat *nu.* 777. *fund.* 31.

43 Vide etiam multas hujuſmodi *in commentario in Regulam, diſp.* 137 *concluſ.* 3. ait: Abbatem in capitulo [proclamare actionem graviter ignominioſam, ſed ſecretam, eſt peccatum mortale.] Et idem ait de Abbate, qui in capitulo argueret virum gravem levis mendacii. Sed & quamplures alias aſſertiones habet, in quibus illicitas affirmat actiones, quæ apud alios Authores licitæ exiſtimantur: quas omnes cùm debuerit demonſtrare, patet, eas omnes eſſe modales de modo *Certum*, & probabilibus inſtrumentis poſſe debellari.

44 Sed & alterius ordinis propoſitiones ſunt apud Caramuelem, quæ debent eſſe modales de modo *Certum*, & nullatenus de modo *probabile*: nempè omnes regulæ novæ Logicæ moralis. Non eſt enim Logica, niſi quæ ſcientificè præſcribit modum arguendi, & producendi conſequentias. Nam licèt demus, in Logica doceri illationes merè probabiles (quod non admitto quoad bonitatem illationis:) at dum docet elicere eas merè probabiles, debet evidenti præcepto eam illationis probabilitatem docere.

CAPUT IV.

Nullo ſuffragante privilegio Caramueli, eum impugnandum eſſe, ſicut ipſe impugnat.

45 TErtium argumentum, quo eà doctrina Caramuelis debellatur, eſt: Caramuel cæteros Authores in materia topica impugnat inſtrumentis merè probabilibus; & ad id præſtandum nullum ſibi privilegium conceſſum eſſe oſtendit: ergo cæteris Authoribus licitum etiam eſt ipſum impugnare inſtrumentis probabilibus.

46 Majorem longa inductione comperies, ſi legeris quamplurimas quæſtiones in Theologia fundamentali, in quibus acriter impugnat Cardinalem Lugo, Dianam, P. Oviedo, P. Tamburinum, & complures alios. Sed nunquid eæ impugnationes demonſtrativæ ſunt? Lege, ſi placet, & conſidera, an opiniones Cardinalis, Dianæ, Oviedo, & P. Tamburini, & reliquorum propter ejus impugnationem maneant improbabiles?

47 Aliqua exempli cauſa refero. Impugnat reſtrictiones mentales, quibus vitatur mendacium *loco ſuprà citato*. Sed nunquid ſententia P. Thomæ Sanchez, & reliquorum Authorum poſt eas impugnationes reddita eſt improbabilis, vel manſit adhuc probabilis? Primum impoſſibile eſt: nam antecedens, quod aſſumit, eadem facilitate negatur, neque alia indiget reſponſione, ut conſideranti patebit. Si manſit adhuc probabilis ea ſententia; ergo ſolùm impugnavit illam probabilibus, & non demonſtrativis. Conſequentia eſt evidens: nam contradictionem implicat. aſſertionem, ſyllogiſmis demonſtrativis impugnatam, manere probabilem: nam, quę contradicit propoſitioni demonſtratæ, eſt evidenter falſa.

48 Secundò: *num.* 700. *fund.* 24. improbabilem aſſerit ſententiam, quam multi Authores ſequuntur, affirmantem, Eccleſiam indirectè præcipere attentionem in officio Canonico. Convincitne id pluſquam probabilibus? Non patiar, quia non deeſt illis Authoribus alia uſurpatio *indirecti*, ex probabili fundamento, diverſa ab ea, quam Caramuel ſtatuit.

49 Tertiò: *n.* 734. impugnat P. Tamburinum, & Dianam, aſſerentes, eum, qui ſucceſſivè continuè in peccato mortali audit plures Confeſſiones, committere unum peccatum: plura verò, qui ſæpiùs eadem nocte cum eadem fœmina mœchatur. Et tamen non impugnat evidenter, dant enim probabilem diſparitatem.

50 Quartò: *nu.* 700 *fund.* 24. impugnat Dianam, & alios aſſerentes, ideò Eccleſiam non poſſe præcipere actus internos, quia de illis non poteſt judicare procedendo ad punitionem. Sed ejus argumentum non eſt tale, ut oppoſita pars maneat improbabilis. Quod ſi probabilis manet, evidens eſt, ejus argumentum non fuiſſe demonſtrativum.

51 Quintò: *nu.* 775. *fund.* 31. acriter impugnat Dianam, & alios aſſerentes, licitum eſſe audire mediam partem Miſſæ ab uno Sacerdote, & aliam mediam ab alio; cùm tamen expreſsè dicat, oppoſitam ſententiam eſſe probabilem.

52 Dices primò, eſſe magnum diſcrimen: nam propoſitiones Caramuelis ſunt modales de modo *probabile*; quia ſic ipſe interpretationē earum dedit, quā non dederunt cęteri Authores. Modales autem de modo *probabile*, nō poſſunt niſi probationib. certis impugnari.

53 Contra eſt primò. Nam, ut conſtat ex duobus capitibus præcedentibus, Caramuel ſtatuit innumeras aſſertiones modales de modo *Certum*: falſum eſt ergo dicere, omnes ejus aſſertiones eſſe modales de modo *probabile*.

54 Contra eſt ſecundò. Nam omnes Authores loqui per aſſertiones de modo *probabile*, ipſe Caramuel aſſerit. Relege ea verba, poſita *cap. 1. num.* 3. [Propoſitiones aliàs proferri ſimpliciter quidem à Deo, qui univerſa comprehendit; ſimpliciter ab Angelo, qui naturales veritates intuetur: *ut non niſi modaliter ab homine*, qui nullas comprehendit, paucas intuetur,] &c. Ergo ſi propoſitiones aliorum, quas ipſe impugnat, modales ſunt de modo *probabile*, debuit impugnare demonſtrativè, vel ſi illi impugnare probabilibus licuit, cur non & cæteris licebit?

55 Dices ſecundò, aſſertiones, quas Caramuel impugnat probabilibus, eſſe eas, quæ ſtatuunt aliquid illicitum; quæ cum debeant demonſtrative procedere, rectè probabilibus impugnari poſſunt. Non enim ſunt demonſtrata ea, quorū contradictoria remanent probabilia.

56 Contra eſt primò. Nam Caramuel impugnat multa, quæ dicuntur licita ab aliis Authoribus, ut patet in exemplis ſupra allatis: ergo falſum eſt id, quod aſſumit ea reſponſio. Contra eſt ſecundò. Nā rationibus probabilibus poſse confirmari aſsertiones, quæ ſtatuunt aliquam actionem illicitam, ſi ſolùm attendatur dictamen directum, & non reflexum; oſtendam manifeſtè infrà *diſp.* 10. *cap.* 2.

57 Confirmantur primò omnia ſupradicta in hoc capite. Vel dicit Caramuel, eſse evidentia inſtrumenta, quibus impugnat adverſarium, vel eſse probabilia. Si dicit eſse evidentia; optimè poteſt adverſarius illum impugnare probabilibus, exhibendo ſolutionem probabilem ex aſsertione probabili. Patet. Nam, ut dixi, evidentiæ per probabilem ſolutionem contradicitur, cùm implicet contradictionem ea duo componi; & quòd argumentum ſit evidens, & quod habeat ſolutionem probabilem.

58 Si verò dicat, quòd impugnat adverſarium probabilibus; inſero: ergo ineptè arguit, & non ad rem. Patet conſequentia. Adverſarius enim non niſi modaliter affirmat ſuam concluſionem, affirmando, eam eſse probabilem. (Relege ea verba Caramuelis relata *n.* 54. *At non niſi modaliter ab homine.*) Sed propoſitio modalis de modo *probabile*, ineptè impugnatur probabilibus; non enim impugnari poteſt niſi evidentibus, ut ſæpiùs clamat iſte Author: ergo ineptè arguit, dum impugnat probabilibus: vel ſi diſertè arguit, falſum eſt, quod aſſumit, propoſitiones Authorum eſse modales de modo *probabile*. Unde ſi ipſi licèt impugnare probabilibus aſsertiones Authorum tanquam propoſitiones abſolutas; etiam adverſario licebit impugnare concluſiones Caramuelis tanquam propoſitiones abſolutas.

59 Confirmantur ſecundò. Nam apud Caramuelem *in Theolog. fund. n.* 1630. *fund.* 5 P. Tamburinus docet, poſse reum eſse miniſtrū publicum ſuæ necis de præcepto judicis; & ibi eum impugnat Caramuel rationibus dumtaxat probabilibus: nam probabilis adhuc eſt ſententia P. Tamburini. Tū ſic. Interrogo, an Tamburinus defendat ſuam concluſionem per modalem de modo *probabile*; an per propoſitionem abſolutam? Si primum, inſero: ergo ineptè arguit Caramuel cōtra ipſum per media probabilia, cùm probabilitas unius partis non tollat probabilitatē oppoſitæ. Si verò Tamburinus illam concluſionem defendat per propoſitionem abſolutam, inſero: ergo etiam Caramuel ipſum impugnat per propoſitionem abſolutam. Patet conſequentia, quia ſi impugnaret per propoſitionem modalē affirmativam de modo *probabile*, non eſſet ad rem; quia illam adverſarius admittit. Si autem per negativam modalem de modo *probabile*, affirmando ſententiam Tamburini non eſſe probabilem; ineptè probaret per media probabilia, quia improbabilitas non probatur niſi per media certa. Si ergo ipſi licet impugnare concluſiones adverſariorum per propoſitiones abſolutas, fit primò, quòd liceat adverſario impugnare ipſum per propoſitiones abſolutas, non impugnando probabilitatem. Fit ſecundò, quòd jam Caramuel docet per propoſitiones abſolutas, quæ propterea non neceſſariò debeant impugnari evidentibus.

CAPUT V.

Alio argumento convincitur, aſſertiones Caramuelis non eſſe modales de modo Probabile.

60 QUartum argumentū eſt. Caramuel multas aſsertiones affirmat eſse probabiles, & negat ſe defendere eas aſsertiones: ergo propoſitiones illius nō ſūt modales de modo *probabile*. Hęc cōſe-

quentia eſt evidens, præcipuè ex ejus doctrina. Nam juxta ejus Logicam *diſp. ſeq.* referendam, qui dicit, *Probabile eſt rem eſſe*; dicit etiam, *Probabile eſt rem non eſſe*: ergo dum negat, ſe non defendere eam propoſitionem, non negat probabilitatem ejus, ſed eſſe abſolutum illius. Sed non negatur eſſe abſolutum rei, niſi per propoſitionem abſolutam: ergo in ea materia docet Caramuel per propoſitionem abſolutam, & non modalem.

61 Antecedens verò ejus enthimematis inductione conſtabit. Primò: affirmat enim eſſe probabilem ſententiam, de peccato certo, dubiè confeſſo non confitendo; & tandem negat, ſe illam ſententiam tueri. Nam *in Theolog. fund. n.* 1930. *fund.* 66. proponit theſes quaſdam propugnatas in Univerſitate Viennenſi, ſub præſidio P. Martini Balkoucke, Soc. Jeſu; aitque, omnes eſſe *ſecuriſſimas*, & *probabiliſſimas*: quarum una eſt ea, quam retuli de peccato certo, dubiè confeſſo non confitendo. Et cùm in ea theſi citetur Caramuel pro ea aſſertione, ipſe in margine negat, ſe illam tueri: quod idem negat *n.* 1975. & *n.* 19.8. Quod ſic urgeo. Nam dum defendit negativam, ſcilicet contradictoriè oppoſitam illi theſi, vel defendit negativam modalem, vel negativam abſolutam? Si primum: ergo defendit hanc, *Non eſt probabile id, quod aſſerit ea theſis*. Quod aſſerere non poteſt, qui aſſeruit, eam concluſionem eſſe probabiliſſimam. Si ſecundum, nempè ſe defendere negativam abſolutam, *Non eſt vera ea theſis*: ergo per propoſitiones abſolutas docet Caramuel, & non per modales.

62 Secundò: *in Theolog. fund. n.* 1743. *fund.* 58 affirmat, in praxi parvitatem materiæ in re venerea eſſe probabilem; dum interrogatione quadam urget Confeſſarium Jeſuitam, an abſolvet pœnitentem, qui ſe accenſat de tractu levi fœminæ, ex eo præcipuè, quòd Confeſſarius tenetur ſequi opinionem pœnitentis. Et cùm ibi dicat, eſſe eam opinionem in praxi probabilem, at *n.* 1709. acriter expoſtulat cum quibuſdam Theologis, quòd illum citant pro parvitate materiæ in praxi admittenda, eo quòd ipſe in praxi oppoſitam concluſionem tueatur. Ergo dicit, ſententiam de parvitate materiæ in re venerea eſſe probabilem in praxi; & tamen ipſe non tuetur ſententiam de tali parvitate materiæ. Ergo dum negat illam ſententiam, vel negat per propoſitionem negativam modalem, vel per propoſitionem negativam abſolutam. Si primum: ergo dicit illam non eſſe probabilem practicè, cùm tamen argueret Jeſuitam, quòd deberet per illam abſolvere pœnitentem, tanquam per probabilem. Si ſecundū, nempe per propoſitionem negativam abſolutam: ergo non docet Caramuel per propoſitiones modales, ſed per abſolutas. Ergo malè poſtulat demonſtrationes ſemper exhibendas, ut ejus aſſertiones impugnentur eo titulo, quòd ejus aſſertiones ſemper ſunt modales de modo *Probabile*; cùm verè tradat illud per propoſitionem abſolutam, id quod in multis aliis non difficile invenies.

63 Tertiò. Nam *fund.* 24. *in Theologia fund.* aſſerit, probabilem eſſe ſententiam, quæ docet, Prælatum Eccleſiaſticum non poſſe præcipere actus internos, deinde multis impugnat eam ſententiam: ergo vel hæc argumenta, quibus eam impugnat, dicit eſſe evidentia, vel dicit eſſe probabilia. Si dicit evidentia, infero: ergo non eſt probabilis illa ſententia, quæ docet, non poſſe præcipi actus internos. Conſequentia liquet, quia nequit eſſe probabilis ſententia, quæ argumentis evidentibus debellatur.

64 Si verò dicat, ſe impugnare illam probabilibus, infero: ergo non impugnat probabilitatem illius, quæ ſolùm per demonſtrationes impugnatur: ergo ſolùm impugnat concluſionem abſolutam, & non modalem de modo *probabile*. Inde autem hæ conſequentiæ inferuntur. Prima: Ergo ea concluſio impugnata non eſt modalis de modo *probabile*, ſed abſoluta: falſum ergo eſt dicere, aſſertiones Authorum eſſe modales de modo *probabile*. Secunda: Ergo contradicit illi, non per modalem negativam de modo *probabile*, ſed per affirmativam abſolutam, nempe, *Eccleſia poteſt præcipere actus internos*. Patet, quia non aliter contradicit, quàm impugnat: ſed non impugnat modalem de modo *probabile*, ſed abſolutam: ergo illi contradicit per propoſitionem abſolutam. Ergo Caramuel loquitur per propoſitiones abſolutas, & non tantùm per modales de modo *probabile*. Tertia conſequentia: ergo ſi ille per probabilia impugnat aſſertiones probabiles aliorum, ipſe poteſt per probabilia impugnari; cùm ab eo impugnationis genere ipſe nullo privilegio protegatur. Et nota, cùm dico, ipſum docere per propoſitiones abſolutas, id disjunctivè intelligo, ſcilicet per abſolutas, aut per modales de modo *probabilius*, ut *cap.* 7. clariùs explico.

65 Confirmatur hoc argumentum. In prologo Theologiæ fundamentalis propè finem ita ſcribit. [Fortè alicui rigidior, & ſeverior ero, quàm mea videbitur polliceri ſuavitas, & hujus ævi poſtulare neceſſitas: at hoc mihi imputari non debet, ſed Dialecticæ, quę à volente nolente duriores interdum conſequentias extorquet.] Ideò in queſtione, an liceant reſtrictiones mentales ad vitandū mendacium; an liceat audire ſimul duas Miſſæ medietates; an committat quatuor peccata, qui quatuor confeſſiones excepit indignè, &c. ſtrictiorem partem ſequitur, cogente ad id Dialectica. Et quidem per argumenta merè probabilia; nullum enim ex his eſſe evidens, certò conſtabit; exhibetur enim eis argumentis ſolutio probabilis.

66 Tum ſic. Logica non cogit, ut per argumenta dumtaxat probabilia, una tantùm pars dicatur probabilis: nam ſi argumenta ſunt ſolùm probabilia, utraque pars poteſt eſſe probabilis: ergo per prædicta argumenta probabilia ſolùm cogit Logica ad eligendam unam propoſitionem abſolutam: ergo Caramuel, dum ita utitur probabilibus, permittit unam partem probabilem, & eligit oppoſitam tanquam abſolutam: ergo non omnes propoſitiones Caramuelis ſunt modales de modo *probabile*; atque adeò non omnes impugnandę evidentibus.

CAPUT VI.

Aliis argumentis convincitur, aſſertiones Authorum non eſſe modales de modo Probabile; *ideòque neque aſſertiones Caramuelis.*

67 Cauſam Caramuelis in hac lite eſſe communem cæteris Authoribus, ipſe fatetur verbis ſuprà citatis *n.* 3. Quare ſi conſtiterit, reliquos Authores non docere per propoſitiones de *Probabile*, idem de ſuis aſſertionibus admittere cogitur. Quod autē authores non doceant per propoſitiones modales de modo *Probabile*.

68 Oſtendo. Aſſertiones Scoti opponuntur aſſertionibus D. Thomæ; aſſertiones P. Vazquii aſſertionibus P. Suarii; opiniones Baſilii Legionenſis opinionibus P. Thomæ Sanchez. Sed aſſertiones modales de modo *Probabile*, non opponuntur; neque enim opponuntur iſtæ; *Probabile eſt, rem eſſe*; *Probabile eſt rem non eſſe*; ſicut neque iſtæ: *Probabile eſt, Deiparam eſſe conceptam abſque peccato*: *Probabile eſt, Deiparam non eſſe conceptam abſque peccato*. Ergo prædicti Authores non docent per propoſitiones modales de modo *Probabile*. Minor, & conſequentia patent: Major probatur. Scotus in ſuis aſſertionibus impugnat aſſertiones D. Thomæ: ſed nemo poteſt impugnare alterum, niſi in eo, in quo illi opponitur; non enim poteſt alter impugnare alterum in eo, in quo ambo conveniunt; ergo Scotus in ſuis aſſertionibus opponitur D. Thomæ quoad aſſertiones hujus.

69 Reſpondet Caramuel *in Apolog. de probabilit. contra Fagnanum nu.* 219. aſſertiones Scoti, & aſſertiones D. Thomæ non opponi, etiam cùm alter dicit, *Deipara eſt concepta abſque peccato*; alter verò, *Deipara non eſt concepta abſque peccato*. Quia utraque propoſitio eſt modalis de modo *Probabile*; qua ratione non opponuntur. Recole verba ejus relata *cap.* 1. *nu.* 3. ideò quoties in S. Thoma reperiuntur propoſitiones, quæ contradictoriæ videntur, tales non eſſe, qui ſunt modales de modo *Probabile*, quo pacto non opponuntur.

70 Sed argumentum adhuc retinet ſuam vim. Nam Scotus multis impugnat eam aſſertionem de Conceptione Deiparæ cum peccato: nemo autem impugnat, niſi circà illud, cui opponitur, & cui contradicit: ergo in materia Conceptionis immaculatæ aſſertio Scoti opponitur aſſertioni D. Thomæ: ſed illę modales de modo *Probabile* non ſibi invicem opponuntur: ergo aſſertiones unius, & alterius circà Conceptionem Deiparæ non ſunt modales de modo *Probabile*.

71 Secundò. Scotus impugnat multas aſſertiones D. Thomæ (ſolus negabit, qui non legerit,) ergo vel impugnat evidentibus, vel probabilibus; ſi evidentibus: ergo aſſertiones D. Thomæ ſunt evidenter falſæ. Conſequentia eſt luce meridiana clarior, cùm tamen conſequens ſit falſum. Nam qui aſſertionem alterius ſeriò impugnat, illi contradicit; ex duabus autem propoſitionibus contradictoriis ſi una eſt evidens, alter eſt evidenter falſa.

72 Si autem dicas, Scotum impugnare probabilibus, infero: ergo Scotus arguit ineptè, & non ad rem: ergo Scotus, ingeniorum ſtupor, fuit inſcius Logicæ. Ambæ conſequentiæ patent. Nam propoſitionem affirmativam modalem de modo *Probabile*, ineptè, & contra præſcriptum Logicę impugnat, qui illam impugnat per media dumtaxat probabilia, ut clamat Caramuel, & ego ſæpiùs clamabo in re certa: ſed propoſitiones affirmativæ D. Thomæ ſunt modales de modo *Probabile*: ergo ineptè, & contra præſcriptum Logicæ illas impugnat Scotus per media probabilia. Cùm ergo certum ſit, Scotum contradicere, & impugnare plurimas aſſertiones D. Thomæ per media probabilia, & certum ſit, Scotum non impugnare ineptè, aut contra præſcriptum Logicæ, certiſſimè tenendum eſt, aſſertiones D. Thomæ à Scoto impugnatas, non eſſe modales de modo *Probabile*. Et idem argumentum eadem forma poteris inſtruere circà multas aſſertiones, quas in materia topica impugnat S. Thomas per media probabilia.

73 Tertiò. S. Thomas nunquam de opinione probabili alterius Authoris dixit, eam non eſſe probabilem, & tamen multas impugnat: ergo cenſuit, eas non eſſe impugnandas, aſſerendo, eas non eſſe probabiles, & poſſe impugnari aliter, quàm aſſerendo, eas non eſſe probabiles: ergo aſſertiones, quas impugnat, non ſunt propoſitiones modales de modo *Probabile*, atque adeò aſſertiones aliorum Authorum, quibus contradicit, non ſunt modales de modo *Probabile*. Conſequentia eſt clariſſima, quia ſi eſſent modales de modo *Probabile*, non poſſent impugnari, niſi impugnando, & negando probabilitatem, quam, ut dixi, S. Thomas non negat, nec negare potuit in materia topica.

74 Quartò, ſi concluſio S. Thomæ in materia topica ſemper eſt propoſitio modalis de modo *Probabile*; & ſemper ita explicatur, *Probabile eſt, rem ita eſſe*; quare eligit unam opinionem præ alia? Quare oppoſitæ partis ſolvit fundamenta, & non ſuæ? Niſi quia hanc vult abſolutè tenendam, ut fortioribus rationibus fundatam. Sciebat S. Thomas, ambas eſſe probabiles, ex quibus unam ſolùm eligit: ergo ampliùs vult affirmare de illa, quàm quod ſit probabilis. Ergo planè falſum eſt, aſſertiones D. Thomæ eſſe modales de modo *Probabile*.

75 Quintò. Nam vel hoc, quod dicit, [aſſertiones D. Thomæ eſſe modales de modo *Probabile*,] eſt dumtaxat probabile, vel eſt evidens? Si primum: ergo cùm promittat contra Fagnanum demonſtrationes, dat opiniones. Itē: ergo cùm intendit debellare probabilitatē propoſitio-

Digitized by Google

ſitionis Fagnani, debellat illam per medium probabile: ergo probabilitas unius concluſionis tollitur per probabilitatem alterius: ergo incidit in defectum Logicæ à ſe notatum.

76 Si verò dicat ſecundum, nempe id eſſe evidens; contrà eſt primò, quia oppoſitum manifeſtè conſtat ex dictis. Contrà eſt ſecundò: Ergo evidens eſt, quòd Scotus impugnat aſſertiones D. Thomæ ineptè, & contra præſcriptum Logicæ, cùm per media probabilia impugnet modales de modo *Probabile*, quales eſſe dicuntur aſſertiones D. Thomæ. Sed conſequens eſt abſurdum: ergo & antecedens, unde infertur.

77 Sextò. Si Authores loquerentur per propoſitiones modales de modo *Probabile*, non poſſent argui inconſequentiæ: ſed Caramuel arguit multos inconſequentiæ: ergo illi non loquuntur per propoſitiones modales de modo *Probabile*.

78 Minorem ſæpiùs invenies confirmatam *in Theologia fundament*. Vide *num*. 521. *fund*. 11. Item *num*. 734. arguit inconſequentiæ Dianam ſic: [Eum, qui plures blaſphemias evomit, plures confeſſiones audit, unum peccatum committere, inquit Diana; illum, qui plures copulas cum fœmina eadem nocte habuit, unicum peccatum committere, negat Diana; cùm tamen Dialectica poſtulet, ut vel utrobique unicum peccatum admittat, vel utrobique plura] Deinde *num*. 1448. Dianam, & alios arguit inconſequentiæ, quòd dicant, obligatum ad horas canonicas non poſſe ſuſcipere officium incompatibile cum recitatione; & obligatum ad jejunium, poſſe ſuſcipere officium incompatibile cum jejunio. Et ſic in ſexcentis aliis.

79 Quòd autem authores loquentes per propoſitiones de modo *Probabile*, non poſſint argui inconſequentiæ, quæ erat major prioris ſyllogiſmi, oſtenditur primò. Nam, ut aſſerit Caramuel, Authores loquentes per propoſitiones de modo *Probabile*, non poſſunt argui de contradictione. Attende ea verba *ex Apolog. de probabilit. nu*. 222. [Illam minorem, *Sed interdum ſcribit S. Thomas contradictoria*, nego: nam ille non docuit propoſitiones ſimplices, & abſolutas, ſed modales affectas formidine, & modificatas expreſſo, aut tacito probabilitatis vocabulo: & certum eſt apud univerſos Dialecticos (corrige, *Theologos*; non enim eſt Dialectici hanc priorem partem examinare) has propoſitiones, *Probabile eſt, rem, A, eſſe*; & *Improbabile eſt, rem A, eſſe*, in libris Angelici Doctoris non reperiri: & æquè certum etiam eſt, has, *Probabile eſt, rem eſſe*, & *Probabile eſt, rem non eſſe*, non opponi.] Quia ergo loquitur S. Thomas per propoſitiones modales de modo *Probabile*, non poteſt argui de contradictione; & cùm cæteri Authores eodem modo loquantur, neque illi de contradictione argui poſſunt.

80 Tunc ſic: ergo neque de inconſequentia argui poſſunt. Hæc conſequentia patet. Primò, quia inconſequentia vel contradictionem includit, vel infert. Patet ſecundò. Nam magis repugnat contradictio, quàm inconſequentia, aut ſaltem non minùs. Contradictio enim eſt expreſſa affirmatio duplicis contradictorii; inconſequentia autem, affirmatio alicujus principii; unde duplex extremum contradictorium infertur. Contradictio autem vitatur, ſi utrique parti contradictoriæ adhibeatur modus *Probabile*: ergo inconſequentia vitatur eodem modo.

81 Patet tertiò conſequentia; quia à Caramuele arguuntur inconſequentiæ Authores, eo quòd dixerint, obligatum ad Horas Canonicas non poſſe ſuſcipere officium incompatibile; obligatum verò ad jejunium poſſe ſuſcipere officium incompatibile: quæ aſſertiones, ſi ſunt modales de modo *Probabile*, reddunt hunc ſenſum; *Probabile eſt, obligatum ad Horas non poſſe ſuſcipere officium incompatibile; Probabile eſt, obligatum ad jejunium poſſe ſuſcipere officium incompatibile*. Atqui dum reddunt hunc ſenſum, nulla eſt inconſequentia; ſi enim nulla contradictio, nullave inconſequentia datur, ſi duæ contradictoriæ admittantur ut probabiles; neque ulla contradictio, aut inconſequentia dabitur in eo, quòd ſint probabiles aſſertiones, quæ non ſunt contradictoriæ.

82 Dices, illas duas, in quibus arguitur inconſequentia, non eſſe comprobabiles, & ideò argui in illis inconſequentiam.

83 Contrà. Nullæ magis incomprobabiles, quàm duæ propoſitiones contradictoriæ; non enim eſt probabile, illas eſſe poſſe ſimul; & tamen modificatæ modo *Probabile*, non ſibi repugnant, neque ullam afferunt inconſequentiam: ergo neque aliæ propoſitiones, quæ contradictoriæ non ſunt.

84 Septimò, Caramuel *in Theolog. fundam. num*. 312. *fund*. 5. & *num*. 113. *in regulis juris civilis, reg*. 4. ut referam *diſp*. 9. *cap*. 12. *art*. 1. affirmat, neſciri poſſe, cujus opinionis ſint hodie Authores, qui ſcribunt, & docent pro Immaculata Conceptione Deiparæ. Nam Doctores, qui pro ea ſcribunt, & loquuntur, obſtringuntur præcepto Romani Pontificis, ad non tuendam negantem; vel etiam juramento defendendi partem affirmantem, ad quod emittendum obligati ſunt, qui ad gradum in celebri Univerſitate promoti ſunt. Unde neſcitur, an cùm Immaculatam dicunt, loquantur ex dictamine proprio, an coacti imperio præcipientis, aut etiam jurejurando, quo fortè ſtatuta lege coacti ſe obſtrinxerunt. Id quidem aſſertum Caramuelis falſum eſſe, demonſtro *diſp*. 9. *cap*. 18. *art*. 5.

85 Inde tamen ſic argumentor. In quæſtione de Immaculata Conceptione, cujus opinionis ſint Doctores illam affirmantes, neſcimus: ſed in quæſtione de Conceptione immaculata, quæ reſolvitur per propoſitionem de modo *Probabile*; cujus ſint opinionis Doctores illam affirmantes, optimè ſcimus: ergo in quæſtione de Immaculata

Conceptione Doctores illam affirmantes non affirmant per modalem de modo *Probabile*.

86 Conſequentia patet. Major eſt Caramuelis. Minor ex eodem eſt manifeſta, qui affirmat, eſſe certiſſimam hanc propoſitionem modalem; *Probabile eſt, Deiparam eſſe conceptam abſque originali culpa*: & à nullo prudente negari poſſe. Scimus ergo, cujus opinionis ſint Doctores, in quæſtione de probabilitate ſententiæ piæ. Nam de iis, qui tradunt ſententiam certam, vel evidentem, non poteſt dubitari, cujus opinionis ſint.

87 Confirmatur. De iis, qui ſcribunt propoſitionem certam, vel evidentem, non poteſt affirmari, quòd ſcribunt imperio coacti: ubi enim ad unam aſſertionem concurrunt demonſtratio, & imperium, plus influit in intellectum demonſtratio, quàm imperium, ut ex terminorum apprehenſione notum eſt, cùm intellectus determinatus ſit ad aſſertionem vi demonſtrationis, antecedenter ad imperium Prælati. Atqui hæc propoſitio, *Probabile eſt, Conceptionem B. Virginis fuiſſe immaculatam*; eſt certa, & demonſtrata, ut fatetur Caramuel: ergo qui illam ſcribunt, vel loquuntur, non aſſerunt eam imperio, ſed demonſtratione coacti. Sed ſecundùm Caramuelem, de omnibus, qui hodie ſcribunt pro immaculata Conceptione Deiparæ, dubitatur, an ſcribant, imperio præcipientis coacti: ergo evidens eſt, quòd non loquuntur per modalem de modo *Probabile*; ſiquidem ad hanc modalem non imperio, ſed demonſtratione coguntur.

88 Tandem: nam S. Thomas *opuſc*. 72. *initio*, regulam tradit, juxta quam procedere debeat ille, cui viſum fuerit, ſe in operibus illius inveniſſe concluſiones oppoſitas. Ita enim ait; [Si verò non fuerit inventum, quomodo utrumque ſtare poſſit, alterum eligat, quod magis conſonum veritati judicaverit; alterum verò nos ipſi revocaremus, ſi talis diſcordia nobis occurreret.] Sed cum hac regula ſtare non poteſt, quod docet Caramuel de aſſertionibus D. Thomæ, quod ſint tacitè modales de modo *Probabile*: ergo ea falſa eſt, & contra mentem Angelici Præceptoris. Minor patet. Nam ſi utraque propoſitio eſſet modalis de modo *Probabile*, non eſſet opus alteram eligere, ſed de utraque parte contradictionis aſſerendum eſſet, eſſe probabilem. Et qua ratione non eſſet inventum, quomodo ſtare utrumque poſſit, ſi modales de modo *Probabile*, & de dicto contradictorio optimè ſtare poſſunt? Deinde oppoſitum minùs conſonum veritati S. Thomas revocaret: ergo ea pars revocanda non æquivalet huic; *Probabile eſt rem eſſe*; quia hæc revocanda non eſt, cùm ſit in materia topica. Nam, ut ex teſtimonio Caramuelis patet, nunquam S. Thomas dixit aliquid improbabile, quod revocatione egeat. Et præterea, quòd ibi agat S. Thomas de aſſertionibus in materiis probabilibus, ſatis colligitur ex iis verbis; *Quod magis conſonum veritati judicaverit*. Patet etiam ex materiis, quas poſteà ſubjicit concordandas.

CAPUT VII.

Ex alia reſponſione Caramuelis convincitur, aſſertiones Authorum non eſſe modales de modo Probabile.

89 IN *Apolog. de probabilitate num*. 216. cùm ad reſponſionem ſibi finxiſſet hunc ſyllogiſmum contra doctrinam D. Thomæ: [Qui D. Thomam impugnant, ſunt de veritate ſuſpecti: ſed Scotiſtæ, Durandiſtæ, Nominales, &c. illum impugnant: ergo hi omnes ſunt de veritate ſuſpecti.] *num*. 220. reſpondet ſic: [Reſpondeo diſtinguendo majorem: ſunt de veritate ſuſpecti, qui in Doctrina D. Thomæ impugnant probabilioritatem, nego; qui probabilitatem, concedo. A Scoto, Durando, & Nominalibus impugnari probabilioritatem, concedo; impugnari probabilitatem, nego. Adeòque conſequenter nego, illos eſſe de veritate ſuſpectos.

90 Jam verò Caramuel ex hac parte latus aperuit, unde cominùs feriretur, & illa ejus doctrina impugnaretur. Sic ergo impugno. Hæc propoſitio D. Thomæ, *Deipara concepta eſt in peccato* (ſi ejus eſt, quod non concedo) ſecundùm Caramuelem æquivalet huic; *Probabile eſt, Deiparam conceptam eſſe in peccato*. Ergo vel impugnatur per iſtam, *Probabilius eſt, Deiparam non eſſe conceptam in peccato*; vel non impugnatur per iſtam? Quidquid dicat Caramuel, contra ſeipſum dicet: ergo inter anguſtias contradictionis deprehenditur, ut eam doctrinam propugnet de aſſertionibus tacitè modalibus de modo *Probabile*.

91 Si ſecundum dicat, nempe quòd non impugnatur per propoſitionem de modo *Probabilius*, ut etiam aſſeruit *in eadem Apologia num*. 306. illis verbis: [Sed neque opponitur modalis hæc; *Probabilius eſt, Pontificem non poſſe diſpenſare*: aſſertio enim, ſeu minus, ſeu æquè, ſeu magis probabilis ſit, eſt probabilis:] infero: ergo cùm propoſitiones D. Thomæ, quæ ſecundùm Caramuelem ſunt probabiles de modo *Probabile*, impugnantur ab Scoto per propoſitiones de modo *Probabilius*; ineptè, atque contra Dialecticam impugnantur ab eo: ergo Scotus de inſcitia Logicæ arguendus eſt. Vide abſurditatem.

92 Si verò primum dicat, ſcilicet quòd *Probabile* impugnatur per *Probabilius*, infero: ergo ad ſuarum concluſionum impugnationem fruſtrà poſtulat argumenta evidentia. Conſequentia eſt inevitabilis. Ideò enim poſtulat ad ſuarum concluſionum impugnationem argumenta evidentia, quia eæ concluſiones ſunt modales de modo *Probabile*: ſed modus *Probabile*, impugnatur per modum *Probabilius*; & ad aſſerendam probabilioritatem non requiruntur argumenta evidentia: ergo quamvis propoſitiones Caramuelis ſint modales de

modo *Probabile*; ad earum impugnationem non requiruntur argumenta evidentia.

93 Confirmatur primò. Concluſiones D. Thomæ ſunt modales de modo *Probabile*, & adhuc diſertè, doctè, & ingenioſè impugnantur à Scoto per propoſitiones de modo *Probabilius*; atque adeò per argumenta probabilia, cùm ſecundùm Caramuelem Scotus ſolùm impugnet probabilioritatem: ergo quamvis propoſitiones Caramuelis ſint modales de modo *Probabile*, poſſunt impugnari per modum *Probabile*, poſſunt impugnari per modum *Probabilius*, & per argumenta probabilia; vel oſtendat privilegium, quod habet, D. Thomæ non conceſſum.

94 Confirmatur ſecundò. Scotus non erat inſcius Logicæ; & quāvis propoſitiones D. Thomę ſint modales de modo *Probabile*, ſecundùm Caramuelem *in Apol. a.* 219. (ut retuli *ſuprà nn.* 3.) Scotus impugnat eas per propoſitiones modales de modo *Probabilius* (ut aſſerit ibid. *a.* 216. ut retuli ſuprà *n.* 89.) ergò non eſt inſcius Logicę, qui modales de modo *Probabile*, impugnat per modales de modo *Probabilius*.

CAPUT VIII.

Aſſertiones Authorum ad ſummum eſſe modales de modo Probabilius; *ideòque non neceſſariò evidentibus impugnandas.*

95 CONcluſiones Theologorum ad ſummum eſſe modales de modo *Probabilius*; manifeſtè concluditur, tum ex dictis à Caramuele, tum ex alijs principijs. Quo caſu, ſi impugnētur, non eſſe neceſſariò impugnandas evidentibus, evidens eſt. Nam ei, qui dicit, ſuam ſententiam eſſe probabiliorem, ſatis contradicit, qui aſſerit, & probat, oppoſitam eſſe probabiliorem; cùm ex duabus contradictoriis nequeat utraque eſſe probabilior.

96 Jam verò id aſſertum oſtenditur primò. Scotus cùm impugnat ſententiam D. Thomæ, non impugnat probabilitatem, ſed probabilioritatem: atqui Scotus non impugnat, quod D. Thoma non aſſerit, ſed quod reverà aſſerit: ergo ſi Scotus in ſententia, quam impugnat D. Thomæ, impugnat probabilioritatem D. Thomas aſſerit illam probabilioritatem: ergò aſſertio, D. Thomæ eſt modalis de modo *Probabilius*; non enim aliter poteſt affirmare probabilioritatem. Major eſt Caramuelis: minor eſt omnium, qui ingenii Scotici præſtantiam noverunt; & conſequentia eſt manifeſta.

97 Oſtenditur ſecundò. Si aſſertiones Theologorum non eſſent propoſitiones abſolutæ, vel ad ſummum modales de modo *Probabilius*, ſed modales de modo *Probabile*, ſequeretur, quòd ferè omnia, quæ ſcripta ſunt à Theologis in materiis topicis, impugnando aliorum opiniones, inutilia eſſent. Nam cùm ea, quæ impugnant, ſint probabilia, & ſecundùm mentem Caramuelis affirmentur ut modificata modo *Probabile*; non deberent impugnari probabilibus, ſed evidentibus: quia eſſe probabile unius partis, non tollitur per hoc, quòd altera pars contradictoria ſit probabilis, ſed per hoc, quod oppoſita ſit certa. Atqui præter Aquinates, Scotos, & reliquos veteres, lege Suarios, Vazquios, Valentias, Herizios, Hurtados, Sancios, Lugos, Arriagas, & innumeros alios, & videbis quamplurima probabilia etiam probabilius impugnari. Ergo vel damnandi ſunt omnes Theologi, vel falſum eſt, quod aſſumit Caramuel, omnes aſſertiones Theologorum eſſe modales de modo *Probabile*, & non potiùs vel abſolutas, vel modales de modo *Probabilius*.

98 Oſtenditur tertiò. Nam quilibet Theologus intendit docere doctrinam præſtantiorem, & veriſimiliorem, firmioribuſque fundamentis ſubnixam: ergo ſi ejus aſſertiones interpretandæ ſunt per modales, hæ tales eſſe debent, ut correſpondeant ei intentioni, quam ſemper habet Doctor Theologus; atque adeò interpretandæ ſunt per modales de modo *Probabilius*.

99 Oſtenditur quartò. Nam ſi aſſertiones Theologorum explicentur per modales de modo *Probabile*, nulla eſt ratio, cur in materia topica unam partem potiùs, quàm aliam amplectantur, cùm utraque pars eſt verè probabilis. Porrò cùm eligunt unam partem præ alia, id efficiunt, quia meliores, & firmiores rationes, aut graviores authoritates pro ea inveniunt; ideòque volunt eam partem eſſe probabiliorem. Quare cùm ita eligant unam partem præ alia, ut meliùs munitam, potiùs per modalem de modo *probabilius*, quàm per modalem de modo *probabile* interpretandi ſunt.

100 Si hæc non admittat Caramuel, pondere argumentorum, quæ in præcedentibus capitibus objecimus, ejus Logica obruitur. Si admittat, admittere etiam debet ipſum poſſe impugnari per modales de modo *probabilius*; ipſum poſſe probabilibus impugnari, nec neceſſariò evidentibus refellendum eſſe.

101 Dices pro Caramuele, unicuique Authori liberum eſſe declarare ſuam mentem, & exponere, in quo ſenſu locutus ſit. Atqui Caramuel (quidquid ſit de mente aliorum Authorum) ipſe expoſuit concluſiones ſuas à ſe prolatas in ſenſu modalium de modo *probabile*, & non in ſenſu modalium de modo *probabilius*.

102 Ego quidem facilè annuerem, ſi ita reſpondens pro Caramuele, non induceret illum in barathrum inconſequentiæ. Nam prętèr aſſertiones ejus, quæ ſunt modales de modo *Certum*, quas dicit à ſe demonſtratas, vel quæ juxta ejus principia, non aliter, quàm demonſtratione probari poſſunt, ut patet *ex c.* 2. *&* 3. ipſe in multis materiis probabilibus impugnat Cardinalem Lugo, Dianam, Leandrum à SS. Sacram. P. Tamburinum, & quamplurimos alios, ut comperies per totum volumen Theologiæ fundamentalis tertio quoque folio: atqui non poteſt impugnare eos per propoſitiones modales de modo *probabile*, tum quia eas non negant Authores impugnari: tum quia ſi ipſi Authores loquerentur etiam per modales de modo *probabile*, non eis contradiceretur per affirmationem probabilitatis partis oppoſitæ: ergo etiam Caramuel habet quamplurimas aſſertiones, quæ vel ſunt propoſitiones ſimplices abſolutæ, vel ad ſummum modales de modo *probabilius*: ſibi ergo contrarius erit, ſi dicat, ſe ſemper loqui per propoſitiones de modo *probabile*, & non per propoſitiones de modo *probabilius*.

103 Deinde trahitur in inconſequentiam, dum ipſe aſſerit, D. Thomam loquentem per propoſitiones de modo *probabile*, diſertè impugnari à Scoto per probabilioritatem; ipſum autem loquentem eodem modo, & per eaſdem modales de modo *probabile*, non impugnari diſertè, ſed contra Logicam, ab eis, qui per terminos probabilioritatis e[illegible]m impugnant.

104 Adhæc, ſicut quilibet Doctor Theologus in materia probabili intendit tradere præſtantiorem doctrinam, & firmioribus fundamentis ſubſtructam, & ita ſuas aſſertiones modificat per modum *probabilius*; ita & Caramuel. Et ſicut quilibet Theologus unam partem præ alia eligit, quia videt firmiùs fundatam, & ita explicatur loqui per modum *probabilius*; eodem modo exponendus eſt Caramuel, cùm verum ſit, etiam illum eligere in topicis unam partem præ alia, quia putat, eam firmiùs eſſe munitam. Præterea aliquando exprimit Caramuel, ſuas aſſertiones eſſe probabiliores: ergo ſunt modales de modo *probabilius*. Ita *in Theolog. fundam. nu.* 777. *fund* 31. in hæc verba. [Ideò probabilius judico, debere Miſſam audiri ab eodem Sacerdote, nec ſatisfacere, qui audiat mediam partem ab uno, & mediam partem ab alio.]

105 Itaque aliud eſt, aſſerentes improbabilitatem aſſertionum Caramuelis, teneri procedere per principia certa; & aliud longè diverſum, aſſertiones ejus, quia affectæ ſunt modo probabilitatis, non poſſe impugnari niſi evidentibus. Primum enim verum eſt, ſecundum verò falſum, & inconſequenter dictum, cùm conſtet ex præcedentibus, ipſum multas concluſiones aſſerere, ut affectas modo probabilitatis majoris; quibus etiam per propoſitiones modales de modo, *probabilius*, contradici valet.

106 Hinc patet, perperā, & inconſequenter dictum à Caramuele, has duas propoſitiones, *Deipara concepta eſt in peccato; Deipara non eſt concepta in peccato*; non eſſe propoſitiones oppoſitas. Relege ea verba relata ſupra *n.* 5. [Theologi primę tonſuræ, qui in dialecticis ceſpitant, & in philoſophicis adbuc cæcutiunt, ſe opponent, dicentque; *Hæ duæ propoſitiones, Deipara eſt in peccato concepta: Deipara non eſt in peccato concepta, ſunt contradictoriæ. Prior eſt D. Thomæ; Scoti verò, & omnium Nominalium poſterior: ergò D. Thomas, Scotuſque habent opiniones oppoſitas.*]

107 Sic arguo. Ad hanc claſſem Theologorum primæ tonſuræ pertinent, qui dicunt, eas propoſitiones eſſe oppoſitas: ſed juxta doctrinam Caramuelis, velit nolit, illæ ſunt oppoſitæ: ergo ille ad eam claſſem Theologorum pertinet. Conſequens eſt abſurdum: ergo & antecedens, unde infertur. Sed minorem debet admittere Caramuel: ergo majorem reſpuere, & revocare.

108 Minor ergo probatur. Nam Scotus, qui ponit negativam, impugnat affirmativam D. Thomæ per modalem de modo *probabilius*, cùm ſecundùm Caramuelem Scotus impugnet probabilitatem, & D. Thomas ponit affirmativam per modum *probabilius*, cùm ponat id, quod impugnatur à Scoto. Atqui iſtæ duæ propoſitiones, *probabilius eſt, Deiparam eſſe conceptam in peccato, probabilius eſt Deiparam non eſſe conceptam in peccato*, oppoſitæ ſunt: ergo juxta doctrinam Caramuelis aſſerentis, Scotum impugnare probabilioritatem aſſertionum D. Thomæ, illæ duæ propoſitiones, *Deipara concepta eſt in peccato, Deipara non eſt concepta in peccato*. in ſenſu à ſuis Authoribus intento ſunt oppoſitæ. Conſequentia eſt manifeſta, major ex aſſertione Caramuelis manifeſtè deducta.

109 Et minor clariſſimè patet: tum quia illæ duæ propoſitiones modales de modo *probabilius*, ſunt contrarię de lege. Recole inſtitutiones Dialecticas pro hoc genere contrariarū. Tum etiam, quia quęlibet ex his propoſitionibus infert dialecticè contradictoriā alterius. Nam Scotica propoſitio, *probabilius eſt, Deiparam non eſſe conceptam in peccato*; infert iſtam, *Non eſt probabilius, Deiparam eſſe conceptam in peccato*. Iſta autem eſt contradictoria propoſitionis Thomiſticæ: ergò Scotica infert contradictoriam propoſitionis Thomiſticę. Deinde Thomiſtica propoſitio, *probabilius eſt, Deiparam eſſe conceptam in peccato*, infert illam; *Non eſt probabilius, Deiparam non eſſe conceptam in peccato*: quæ eſt contradictoria propoſitionis Scoticæ: ergo propoſitio Thomiſtica infert contradictoriam propoſitionis Scoticæ. Vide ergo, qualiter eæ duæ propoſitiones ex mente Caramuelis oppoſitæ ſint, & quàm malè judicium de oppoſitione earum tribuatur Theologis primæ tonſuræ. Ergo qui illas dicunt oppoſitas, minimè in Dialecticis ceſpitant, & nentiquam in philoſophicis cæcutiunt.

CAPUT IX.

Legitima Dialectica præcepta traduntur; & in quo ab illis deviet Caramuelis Logica.

110 JAm verò explicemus oportet, qui preſcribant legitima Dialecticæ dict. mina circa modum impugnandi concluſiones proba-

Digitized by Google

probabiles, certas, & improbabiles. Dico primò. Ut impugnetur certitudo, quæ aſſeritur in propoſitione, ſufficit exhibere ſolutionẽ probabilem omnibus ejus argumentis. Patet: quia implicat contradictionem, argumentum eſſe certum, ſiue certò concludere, & habere ſolutionem probabilem. Ex terminis enim notum eſt, quòd argumentum non certò concludit, ſi ei probabilis ſolutio exhiberi poſſit.

111 Hinc infertur primò, certitudinem optimè impugnari probabilibus argumentis. Etenim optimè impugnatur certitudo argumenti, ſi exhibeatur ſolutio probabilis: ſed ex probabilibus argumentis poteſt deduci ſolutio probabilis: ergo certitudo argumenti optimè poteſt impugnari ex probabilibus argumentis.

112 Infertur ſecundò, probabilibus demonſtratiuè concludi contra certitudinem affirmatam. Solutio enim probabilis talis eſt reſpectu argumenti ſoluti, & demonſtrativa eſt contra certitudinem affirmatam. Hæc illatio ex terminorum penetratione patet. Eſt enim evidens, implicare contradictionem ſolutionem probabilem argumenti evidentis, vel certi: ergo evidens eſt, quod vel ſolutio eſt probabilis, vel argumentum non eſt evidens, nec certum. Ergo ubi conſtat ſolutionem eſſe probabilem, certum eſt, argumentum ſolutum non eſſe evidens. Ergo ſolutio probabilis demonſtrativè convincit, argumentum ſolutum non eſſe certum, aut evidens.

113 Dico ſecundò. Probabilitas poteſt impugnari duplici modo: vel probando, quod concluſio eſt poſitivè improbabilis, id eſt, certò falſa; vel probando, quod eſt negativè improbabilis, id eſt, non probabilis. Vide horum terminorum expoſitionem *diſp. præced. c. 2. nu* 19. Prima pars patet, quia ſi conſtet, eam eſſe certò falſam, ceſſat probabilitas ejus. Patet etiam ſecunda pars; implicat enim contradictionem, quòd eadem concluſio ſit probabilis, & non probabilis: ſi ergo conſtat, eam non eſſe probabilem, ceſſat ejus probabilitas.

114 Et hinc etiam conſtat, impugnari probabilitatem, ſi conſtat, eam concluſionem carere fundamento gravi. Tum quia concluſio non probabilis eſt, quæ caret fundamento gravi, ut conſtat ex dictis. Tum præcipuè, quia de eſſentia opinionis probabilis eſt, quod nitatur fundamento gravi: ergo dum conſtat, illam non niti fundamento gravi, conſtat illam non eſſe probabilem.

115 Dico tertiò. Probabilitas, utrovis modo impugnetur, debet impugnari fundamento certo, certitudine ſaltem morali. Hanc concluſionem bene probat Caramuel, quia probabilitas unius partis non tollitur per probabilitatem partis oppoſitæ; componuntur enim ambæ probabilitates propoſitionum contradictoriarum: ergo ut deſtuatur probabilitas unius partis, deſtrui debet per hoc, quòd altera pars ſit pluſquam probabilis. Sed adverte, hoc argumentum ſolùm convincere, ut concluſio probabilis impugnetur priori modo, ſcilicet per verificationem partis oppoſitæ, hanc partem oppoſitam fundamento certo probandam eſſe.

116 Si verò probabilitas concluſionis impugnetur ſecundo modo, nempe probando, concluſionem non inniti fundamento gravi, etiam neceſſe eſt, quòd fundamento certo oſtendatur, illud fundamentum non eſſe grave; vel quòd verè conſtituatur in dubio, an illud fundamentum, quòd impugnatur, ſit grave, vel leve. Hæc ſecunda pars eſt manifeſta, quia probabilitas dubia non eſt probabilitas; & in practicis id eſt manifeſtius, nam qui operatur dubius de probabilitate, operatur cum dubio practico: ergo non operatur ex dictamine abſolutè probabili. Atqui probabilitas conſiſtit in fundamento gravi: ergo ubi eſt dubium, an fundamentum ſit grave, non datur probabilitas.

117 Prima verò pars patet. Nam quamvis dentur rationes probabiles ſuadentes, fundamentum concluſionis impugnatæ eſſe leve; ſi tamen dentur rationes probabiles ſuadentes, fundamentum ejuſdem concluſionis eſſe grave, adhuc fundamentum concluſionis, & conſequenter concluſio illa manent in grado probabilitatis. Debet ergo certitudine ſaltem morali conſtare, illud fundamentum eſſe leve, aut ſaltem eſſe dubium quoad gravitatem, & levitatem, juxta proximè dicta.

118 Ubi notandum eſt primò, multiplicatis rationibus probabilibus poſſe aliquando certò ſuaderi improbabilitatem: nam multæ rationes probabiles coacervatæ poſſunt aliquando conſtituere evidentiam moralem. Etenim exiſtere Romam, mihi eſt moraliter evidens: primùm teſtimonium de ejus exiſtentia, quod puer audivi prima vice, non fecit mihi rem moraliter evidentem; ſicut neque cætera omnia teſtimonia, quæ in vitæ decurſu audivi, ſi ſeorſum accipiantur, faciebant evidentiam moralem; ſed ſolùm faciebant fidem probabilem; at coacervata moralem evidentiam conſtituunt. Sed hoc modo ſi impugnatur probabilitas, jam verificatur, quod impugnatur per certitudinem moralem.

119 Notandum eſt ſecundò, cùm exigitur demonſtratio moralis ad impugnandam probabilitatem, non debere eſſe demonſtrationem Ariſtotelicam, ſcilicet ſyllogiſmum conſtantem præmiſſis evidentibus in forma ab Ariſtotele præſcripta; nam quamvis præmiſſæ non ſint evidentes, dummodo certæ, eam dicimus demonſtrationem. Deinde ſi ſit modus arguendi Dialecticus, quamvis non ſit in forma ſyllogiſtica (qualis eſt, qui deſumitur à propoſitione conditionali, & ſimiles,) vocari etiam demonſtrationem. Tandem quodlibet fundamentum certum, & certitudine morali inferens concluſiones, quamvis non diſpoſitum in formam ſyllogiſticam, dici demonſtrationem moralem.

120 Dico quartò. Ut impugnetur concluſio, quæ dicitur probabilis, non eſt neceſſe, quòd impugnetur ipſa probabilitas; ſed impugnari poteſt ipſa propoſitio abſoluta, vel major ejus probabilitas, quę tacitè affirmatur à quolibet Theologo; ideòque ſufficienter impugnatur probabilibus. Hæc patet ex hucuſque dictis in hac diſputatione. Etenim aſſertiones Theologorum non ſunt modales de modo *Probabile*, ut ſatis, ſuperque oſtenſum eſt in capitibus præcedentibus; ideò optimè illis contradicitur, quamvis earum probabilitas non deſtruatur. Ad ſummum autem ſunt modales de modo *Probabilius*: his autem optimè contradicitur, ſuadendo, partem oppoſitam eſſe probabiliorem, quòd fiet afferendo meliores rationes probabiles; atque adeò quòd hoc rationibus probabilius disertè impugnatur.

121 Dico quintò. Concluſio improbabilis rectè impugnatur, oſtendendo, eam eſſe improbabilem poſitivè, id eſt, certò falſam; vel oſtendendo, eam eſſe improbabilem negativè, hoc eſt carentem fundamento gravi. Quo autem modo hoc utrumque probandum ſit, patet ex concluſione tertia.

122 Ex dictis clarè infertur, mutilam eſſe Logicam Caramuelis, qui contendit, ſuas propoſitiones modales de modo *Probabile*, impugnari non aliter debere, niſi demonſtrando partem oppoſitam. Vide *cap. 1. n. 7.* ejus verba. Conſtat autem ex dictis, impugnari, & deſtrui probabilitatem concluſionis, quamvis non probem, partem oppoſitam eſſe certam; dummodo convincam, hanc partem carere fundamento gravi. Si enim oſtendero, concluſionem A, niti clara æquivocatione, vel ſophiſmate, vel ſyllogiſmo ex quatuor terminis coaleſcente, vel ratione aliàs levi, vel ratione, de qua dubitatur, an ſit gravis; manifeſtè concludam, fundamentum concluſionis A, non eſſe fundamentum grave. Atqui deficiente fundamento gravi, deficit probabilitas, cùm in eo conſiſtat eſſentia probabilitatis, ut ex ipſa definitione conſtat: ergo dum oſtendero, deficere fundamentum grave, conſtabit deficere probabilitatem concluſionis.

CAPUT X.

Concluditur tandem, quibus inſtrumentis Logicalibus agendum ſit contra aſſertiones Caramuelis.

123 Rarò cenſuram fero in aſſertiones adverſariorum, ut notavi in proœmio hujus voluminis: cenſuram in meas aſſertiones reſervavi; quidquid ſit, an ex cenſura meæ aſſertionis reſultet etiam illativè cenſura in oppoſitam. Vide *num.* . proœmij. Alias affirmo certas, alias probabiles, alias probabiliores. Certas affirmo dupliciter: vel quando aſſertiones oppoſitas cenſeo certò falſas, vel quando eas judico omni prorſus gravi fundamento deſtitui; in quo caſu meæ aſſertiones practicè evadunt certæ, nempe ex dictamine reflexo, quòd non licet operari abſque fundamento prudenti, ut latiùs dicam *diſp. 10. num.* 25. Probabiles decerno meas aſſertiones, quando milito contra eos, qui dicunt, ſuas oppoſitas aſſertiones evidentes eſſe, certas, & demonſtratas; vel opiniones, quas tueor, eſſe improbabiles. Probabiliores autem affirmo aſſertiones meas, cùm adverſarij ſuas contradictoriè oppoſitas probabiliores eſſe contendunt. Aliquando autem abſtineo à cenſura meæ aſſertionis, præcipuè quando concluſio adverſarij abſoluta eſt, & nullum modum certitudinis probabilitatis, vel improbabilitatis affirmat.

124 Igitur argumentis certis, & ſaltem moraliter demonſtrativis utendum mihi eſt contra aſſertionem oppoſitam adverſariorum, quando meam affirmo certam primo modo, id eſt, directè, & ratione ſui, & ſecluſo quovis alio dictamine practico reflexo: certam (inquam) ſaltem moraliter.

125 Quando verò meam aſſertionem affirmo practicè certam indirectè, nempe ex præfato dictamine reflexo, id eſt, defectu fundamenti partis oppoſitæ; tunc neque utor, neque uti debeo demonſtratione, qua pars oppoſita oſtendatur directè eſſe certò falſa; tamen utendum mihi eſt in eo eventu inſtrumento ſaltem moraliter certo ad oſtendendum, deficere parti oppoſitæ fundamentum grave requiſitum ad probabilitatem. Quod clariſſimè conſequar, ſi oſtendero defectum ſyllogiſmi, vel æquivocationem, vel rationem ſophiſmatis, vel levitatem fundamenti partis oppoſitæ. Quod morali ſaltem certitudine oſtendendum eſt, ut conſtet, deficere probabilitatem fundamenti parti adverſæ.

126 Rationes probabiles (etſi omnes velit excludere Caramuel contra ſuas aſſertiones) in multis caſibus uſurpare licet, ut patet ex ſupradictis. Illis ergo uti potero in primis, quoties propoſitiones ſuas Caramuel dicit certas, & demonſtratas, ſive quoties eas profert, ut modales de modo, *Certum*, & *Evidens*. Vide, quæ dixi *c.* 2. Deinde, quoties aliquam actionem dicit eſſe illicitam, cujus ea aſſertio ex ejus principiis eſt modalis de modo *Certum*. Lege quę dixi *c.* 3.

127 Præterea, quoties impugnat aliorum aſſertiones in materia topica per media probabilia, licet etiam mihi impugnare ipſum probabilibus. Sicut enim ipſe tunc non impugnat propoſitionem modalem de modo *Probabile* (aliàs laberetur in vitium, quod ipſe carpit) ſed propoſitionem abſolutam, vel modalem de modo *Probabilius*; ita illi contradicit etiam vel per propoſitionem ſuam abſolutam, vel per modalem de modo *Probabilius*. Cùm ergo prædictæ aſſertiones Caramuelis ſint vel abſolutæ, vel modales de modo *Probabilius*, rectè impugnabuntur per media probabiliora. Vide, quæ de hoc argumento dixi in capitibus præcedentibus.

128 Quartò. Rationes probabiles, quæ certis aſſociantur, non

debeat

Digitized by Google

debent reiici, licèt eum ſcopum reſpiciant, ut probent improbabilitatem poſitivam aſſertionis oppoſitæ. Nam rationes probabiles, demonſtrationibus adjunctæ, ad harum claritatem majorem deſerviunt, & ad augendam in judicio prudentum certitudinem. Nam oppoſitæ ſententiæ non mediocre affertur præjudicium, ſi conſtet, tam rationes certas, quàm probabiles contra ipſam militare; & contra ejus cauſam teſtes majores, & minores produci.

129 Quintò. Cùm aliquando plures rationes, præcipuè in quæſtione facti, producant certitudinem moralem, ut notavi *c. præced. nu.* 118. in tali caſu licebit etiam uti iis rationibus probabilibus multiplicatis, ut prædicta aſſertio facti ad certitudinem moralem perveniat, & oppoſitæ partis improbabilitatem adſtruat.

130 Sextò. Aliquando etiam rationes, quæ videntur probabiles, certis adjunguntur, ut viri docti diſcutiant, an eæ quoque ad gradum certitudinis perveniant. Et ideò aliquando abſtineo ab affirmatione evidentiæ, vel probabilitatis, quia hanc cenſuram relinquo doctorum hominum judicio.

131 Notandum etiam eſt, me aliquando defendere probabilitatē ſententiæ Caramuelis, & ſimul diſſolvere, & impugnare argumentationes ejus. Id tamen præcipuè obſervo, cùm cenſeo, eas argumentationes parturire poſſe noxias conſequentias in aliis materiis. In quo caſu etiam per media certa contra prædictas argumentationes procedendum eſt; modo tamen exponendo *diſp.* 10. *n.* 25.

132 Sed nunquid inſcius Logicæ dicendus eſt, qui cùm ſciat, probabilitatem per media certa eſſe impugnandam, dat argumentationem, quam putat demonſtrativam, ſi reverà attentè conſiderata talis non eſt? Si affirmes, refellendus es. Multos enim Authores de eo defectu accuſabis, & præcipuè Caramuelem, & aſſeclas. Nam ſæpè Caramuel demonſtrationes affirmat etiam eas argumentationes, quæ mera æquivocatione, vel ſophiſtico dolo nituntur. Lege diſputationes. 34. 46. 47. & 48. Deinde quia ſtat optimè, aliquam putari demonſtrationem, quæ talis non eſt, quin ulla Dialecticæ regula violetur. Nam ſi exiſtimas, principium à te aſſumptum eſſe per ſe notum, quod tamen probabile dumtaxat ſit, ſyllogiſmus non peccabit in Logicam, qui omnes ejus regulas poteſt exactiſſimè obſervare: excipe, ſi argumentum ſit ſophiſticum.

133 Ideò non parum miror, quòd Caramuel, & Verde D. Borgiæ attribuant inſcitiam Logicæ, quia cùm in Anticaramuele pollicitus fuerit demonſtrationes, ut improbabilitatem aſſertionum Caramuelis adſtrueret, ſolùm dederit rationes, quæ eorum judicio ſunt dumtaxat probabiles. Ita Caramuel *in Apolog. de probabilit. nu.* 312. [Imitari videtur Illuſtriſſ. D. Borgiam, qui in libro contra Caramuelem edito, ſe Logicam ſcire diſſimulat.] Sicilicet quia improbabilitatem impugnat per media probabilia. Si enim demus, rem ita eſſe, potuit fieri, ut dixi, ſine reatu in Logicam.

134 Et Verde *in poſitionibus ſelectis num.* 680. ſic ait: [Eſt enim error in primis Logicæ moralis fundamentis, credere, rationibus levibus, aut etiam probabilibus poſſe alicuius doctrinæ probabilitatem oppugnari. Vale, Lector amice: valeat etiam Illuſtriſſ. Anticaramuel, & ſciat, quòd niſi mutet Logicam, & in poſterùm utatur apodictica (hac enim uti debet) à nobis non erit impugnandus: oſtendiſſe enim, eum non ſcripſiſſe apodicticè, eſt redegiſſe in nihilum omnia, quæ congerit, ut apud vulgus gloriam habeat.] Quæ periodus in multis à veritate exorbitat. Primò. Non enim erravit in Logica Borgias, dùm credens ſe dare demonſtrationes (eſto ita) dedit argumenta probabilia, ut conſtat ex dictis. Secundò, aliquas demonſtrationes ipſum dediſſe ſcio: nam qui dat ſolutionem probabilem argumento, planè demonſtrat, id argumentum non eſſe evidens, ut patet ex dictis ſuprà *num.* 112. Quòd autem multis argumentis, quæ Caramuel affirmat demonſtrativa, dederit ſolutiones probabiles, patet. Vide *num.* 25. *&* 28. An autem argumenta ab ipſo efformata demonſtrativa ſint, non poſſum decernere, quia Verde in iis referendis ita ſe exhibuit Laconicum, ut de eorum argumentorum efficacia non poſſit judicium ferri.

135 Tertiò. Nam ex dictis abundè conſtat, multas Caramuelis aſſertiones, à D. Borgia impugnatas, non eſſe neceſſariò evidentibus impugnandas, ſed optimè probabilibus impugnari: tum quia multæ ex illis ſunt propoſitiones modales de modo *Certum*, ut conſtat ex num. 12. 25. 28. 33. & 37. Tum etiam, quia multæ, quas dicit Caramuel eſſe modales de modo *Probabile*, tales non ſunt, ut ex decurſu hujus diſputationis certiſſimum eſt.

136 Sciat ergo Verde, non eſſe neceſſarium mutare Logicam, & in poſterùm uti apodictica, quando ejus ordinis aſſertiones impugnandæ ſunt. Et ſciat, ideò perperam dictum, quòd, *oſtendiſſe, eum non ſcripſiſſe apodicticè, eſt redegiſſe in nihilum omnia, quæ congerit:* quia juxta rectam Logicam potuit probabilibus certitudinem affirmatam impugnare. Ei autem, quod obiicit de gloria apud vulgus quæſita, ſatisfeci in proœmio hujus libri.

137 Nec putet, hæc dicta, ut me ab onere demonſtrandi, quæ certa eſſe aſſeruero, reddam immunem. Agnoſco onus, & Deo dante, oneri ſatisfaciam. Si tamen principia certa, quæ aſſumo, incerta dixerit, non ſatis eſt dixiſſe. Pro quo virorum doctorum ju-

DISPUTATIO III.

An ad impugnandam probabilitatem opinionis, requiratur evidens ſolutio argumentorum, ei probabilitati ſuffragantium.

CAPUT I.

Caramuelis Logica proponitur.

1 HUic quæſtioni affirmativè reſpondet quamplurimis in locis. Nam in primis *in Apol. de probabilitat. nu.* 303. præſcribens modum, quo impugnari debeat à ſuis antagoniſtis, ait: [Ut ſciatis, qualiter diſputare debeatis, ut has legatis, & obſervetis leges, Dialectica moralis præcipit.] Harum legum tertia hæc eſt: [Nullam merè probabilem in reſponſione aſſertionem ponunto.] Itaque juxta Caramulis Logicam, in reſponſione, & ſolutione argumentorum, quidquid dixerit reſpondens, debet eſſe certum, & evidens; aliàs nullum afferent præiudicium probabilitati affirmatæ.

2 Deinde in Theologia fundamentali tertio quoque folio, dùm paritate impugnat, & urget adverſarios, poſtulat ſibi exhiberi diſparitatem evidentem; quam niſi evidentem non vult admittere. Et *num* 453. *fund.* 11. exiſtimat, eum, qui aſſerit, aliquid eſſe illicitum, afferre debere rationes demonſtrativas pro ea concluſione; recole verba ejus relata *diſp. præced num.* 31.

3 Et ſubdit. [Secundò, debet etiam oſtendere, rationes, quæ bonitatem ſuadent, ſecundùm moralem prudentiam conſideratas, ne quidem probabiles eſſe. Et id oſtendet, ſi omnibus ad unam, dederit ſolutionem, quæ evidenter ſit vera: evidenter, inquam, realiter, aut moraliter.] Itaque qui affirmat aliquid illicitum ſecundùm ejus Logicam moralem, non ſolùm debet probare evidenter, id eſſe illicitum, ſed etiam debet ſolvere evidenter argumentationes, quæ militant pro parte oppoſita.

4 Eandem Logicam tradit Franciſcus Verde *in poſitionibus ſelectis, n.* 476. Ait enim [Opinio probabilis ab intrinſeco, tunc tantū evadit improbabilis, quando evidenter ſolvuntur rationes, in quibus fundatur.] Et *n.* 506. ait: [Concludamus igitur dicendo primò, Illuſtriſſimum Anticaramuelem debuiſſe, dum argumentaretur, puras demonſtrationes proferre: dum reſponderet, dare ſolutiones evidentes, & certas, tales ſcilicet, ut contra nihil obiici poſſet probabile.] Eſt ergo Caramuelis Logica, quòd ubi quis certitudinem unius concluſionis probat, vel improbabilitatem, ſine certitudine falſitatis alterius, non ſufficit, concluſionem ſuam demonſtrare, ſed debet etiam evidenter ſolvere argumenta partis oppoſitæ.

CAPUT II.

Demonſtratur, Logicam relatam eſſe illegitimam.

5 EAm Dialecticę regulam falſam eſſe, adeòque non regulam, ſed dialecticum ſcandalum, demonſtratur primò. Libertatem humani arbitrii demonſtrat quilibet Theologus, tum demonſtratione naturali, tum demonſtratione theologica, contra Lutheranos libertatem humani arbitrii evertentes: objectiones autem Lutheraniſmi, deſumptas ex compoſitione libertatis cum diuina gratia auxiliante, alius Theologus ſolvit per ſententiam de futuritione conditionata; alius autem per ſententiam de præmotione phyſica. Vel ergo ſolutio tradita à Theologo Jeſuita per ſententiam de ſciētia futuritionis conditionatæ eſt evidens, vel dumtaxat probabilis? Nam eſſe evidenter falſam, ſcio, non audebit aſſerere. Si dicat eſſe evidentem, retractet Caramuel, quæ ſcripſit contra ſcientiam mediam *fund.* 1. *theſ.* 6. *n.* 176. Si dicat, dumtaxat eſſe probabilem, rurſus inquiro, an ſententia Thomiſtica oppoſita ſit evidens, vel dumtaxat probabilis? Evidentem dicere non poteſt, quia id eſſet aſſerere, ſententiam Jeſuiticam eſſe evidenter falſam. Erit ergo ad ſummum probabilis. Vel ergo objectionibus Lutheraniſmi ſatisfaciunt Theologi Catholici, vel non ſatisfaciunt? Hoc ſecundum affirmare, & impium eſſet, & ridiculum. Satisfaciunt ergo. Quinam? Jeſuitæ, an Thomiſtæ, an utrique? Utrilibet illi ſint, per ſolutiones probabiles ſatisfaciunt; alii per ſententiam de ſcientia conditionata, alii per oppoſitam; utrique per utramque. Stat ergo, demonſtrari optimè libertatem humani arbitrii contra Lutheraniſmum, & quòd hujus objectionibus per ſolutiones probabiles ſatisfiat.

6 Demonſtratur ſecundò. Theologus ex principiis fidei demonſtrat, Sacramenta novæ legis cauſare gratiam. Inſurgat hæreticus, & impugnet hanc veritatem, ex eo quod hæc cauſalitas nec phyſica eſſe poſſit, neque dumtaxat moralis; & utramque partem impugnet rationibus probabilibus; nam contra quamlibet partem ſeorſim argumenta probabilia formari poſſunt: vel ſi mavis, utramque partem impugnet ſophiſticis. Theologi ſatisfaciunt objectioni hæretici, ſed non ſatisfaciunt niſi per ſolutiones probabiles; alii deſumptas ex cauſalitate phyſica, alii deſumptas ex cauſalitate morali: ergo poteſt demonſtrari Sacramenta novæ legis cauſare gratiā, ſatisfaciendo ſolùm probabiliter objectionibus in contrariam, oppoſitis.

7 Sic

Digitized by Google

7 Sic poteris per multa exempla diſcurrere. Contingit enim ſæpiſſimè, veritatem aliquam eſſe certiſſimam, argumenta autem, aut ſophiſmata contra illam, deſumi ex variis circunſtantijs, ſive adjunctis, ad quæ dùm Theologi deſcendunt, abeunt in ſententias utrimque probabiles: in quibus caſibus cùm nulla ſententia ſit evidens, ſolutio hauriendа à tali ſententia non poteſt evadere evidens, ſed dumtaxat probabilis.

8 Demonſtratur tertiò à priori. Cùm concluſionem evidenter oſtendo, & ſolvo probabiliter objectiones partis oppoſitæ, pars oppoſita relinquitur evidenter falſa: ergo nulla Logica poſtulat, quod etiam ſolvam evidenter objectiones partis oppoſitæ. Conſequentia eſt manifeſta; ad nullum enim alium finem poſtulatur evidens ſolutio objectionum partis oppoſitæ, niſi ut pars oppoſita maneat improbabilis, & evidenter falſa: ſi ergo manet improbabilis, & evidenter falſa, quamvis ſolutio objectionum ſit dumtaxat probabilis, in caſſum cecidit ambitio evidentis ſolutionis. Sed & primum antecedens evidens eſt. Nam implicat contradictionem, concluſionem A, probari evidenter, & quòd non ſit evidenter vera: rurſus implicat contradictionem, illam eſſe evidenter veram, & quòd contradictoriè oppoſita non ſit evidenter falſa, ut per ſe notum eſt, & demonſtro *diſp. ſeq. num.* 6. ergo per hoc præciſè, quod illa probatur evidenter, propoſitio contradictoriè oppoſita relinquitur evidenter falſa. Sed propoſitio A, probatur evidenter, quamvis ſolutio objectionum oppoſitæ partis exhibita, ſit dumtaxat probabilis: ergo quamvis hæc ſolutio ſit dumtaxat probabilis, propoſitio contradictoriè oppoſita propoſitioni A, manet evidenter falſa.

9 Demonſtratur quartò: in concertationibus intellectualibus, in quibus lis eſt de aliqua concluſione, ille, qui convincit, & non convincitur, triumphat de adverſario; ſed qui probat evidenter, & ſolvit probabiliter, convincit, & non convincitur: ergo qui probat evidenter, & ſolvit probabiliter, triumphat de adverſario. Triumphare autem me de adverſario in hoc genere concertationis, quid eſt, niſi quòd mea concluſio maneat evidens, & concluſio adverſarij, illi contradictoriè oppoſita, maneat evidenter falſa?

10 Sed ex ijs, quæ in hoc puncto differit Caramuel, poteſt nobis obiici hoc argumentum. Dùm ſolutio argumenti eſt dumtaxat probabilis, non tollit probabilitatem ab argumento; componuntur enim optimè probabilitas ſolutionis, & probabilitas argumenti: at, dum argumentum eſt probabile, probabiliter infert concluſionem, atque adeò probabilem illam conſtituit: ergo dum ſolutio argumenti eſt dumtaxat probabilis, concluſio adhuc manet probabilis.

11 Magna æquivocatio latet in objectione. Nam aliud eſt, quòd ſolutio probabilis non tollat probabilitatem argumēti; & aliud eſt, quòd ſtante ſolutione probabili, nō tollatur aliunde probabilitas ab argumento. Primum enim eſt verum, & ſecundum falſum. Item aliud eſt, quòd vi ſolutionis probabilis argumentum non fiat improbabile; & aliud eſt, quod ſtante ſolutione probabili, argumentum non fiat aliunde improbabile. Similiter enim primum eſt verum, & ſecundum falſum. Nam quamvis verum ſit, quòd ſolutio probabilis non faciat illud argumentum improbabile reſpectu ejus concluſionis, cui ſuffragatur: at demonſtratio, qua probavi meam concluſionem, reddidit concluſionem contradictoriè oppoſitam evidenter falſam, & conſequenter argumētum pro illa reddidit improbabile.

12 Ex quidē duplici modo poteſt argumentum conſiderari vt probabile reſpectu concluſionis: vel quia antecedens dicitur probabile, vel quia illatio dicitur probabilis. Si primo modo fiat, ità ut antecedens, quod putatur probabile, neceſſariò inferat concluſionem; quando ego demonſtro oppoſitam concluſionē, eo ipſo illud antecedens amittit probabilitatem, & fit improbabile. V.g. in hoc ſyllogiſmo. [Omnis homo, qui in omni materia theologica citiſſimè efformat argumentationes, eſt ingenioſus: Petrus ſic ſe habet: ergo Petrus eſt ingenioſus.] Si ego demonſtro aliunde, Petrum non eſſe ingenioſum, antecedens (id eſt, una ſaltem præmiſſa) manet evidenter falſum. Patet. Nam benè valet ab oppoſitu contradictorio conſequentis ad oppoſitum contradictorium antecedentis: ſed concluſio mea, quam demonſtro, eſt contradictoriè oppoſita tuo conſequenti, ſcilicet huic [Petrus eſt ingenioſus:] ergo à mea concluſione demonſtrata, quæ eſt contradictoria tui conſequentis, benè valet ad contradictorium tui antecedentis: ergo ſicut mea concluſio manet evidens, ita contradictorium tui antecedentis manet evidens; & conſequenter tuum antecedēs manet evidenter falſum. Ergo quidquid ſit de ſolutione probabili, vel evidenti à me exhibita, ex præciſa demonſtratione, qua demonſtro concluſionem meam; & tua concluſio, & antecedens, unde ea infertur, maneat evidenter falſa.

13 Si verò fiat ſecundo modo, ita ut argumentatio dicatur probabilis ratione illationis, quæ non eſt evidens, etiam admiſſo antecedente, v.g. authoritas viri ſapientis, ex qua probabiliter infertur concluſio; tunc ſi ego demonſtro concluſionem oppoſitam, jam ea illatio non eſt probabilis. Nam ex eo præciſè, quòd concluſio fiat evidenter falſa, euidens eſt, deficere quidquid probabilitatis poteſt illi ſuffragari: atque adeò evidens eſt, nullam eſſe eam illationem, quæ anteà reputabatur probabilis; & ideò fit evidens, vel authoritatem eſſe falſam in eo, quod dicit, vel falsò allegatam, vel in alio ſenſu accipiendam. Amittitur ergo ea probabilitas ex præciſa demonſtratione meæ concluſionis, ſive ſolutio à me exhibita probabilis ſit, ſivè demonſtrabilis.

14 Quod ampliùs confirmatur. Nam poteſt contingere, quòd proponas mihi ſophiſma, & quod ego ſolvam illud ex principio probabili. In quo caſu ſolutio mea eſt dumtaxat probabilis. Nunquid ſophiſma illud propterea manet argumentum probabile? Abſit. Sophiſma enim ſemper eſt improbabile: ergo ſtat, quòd aliquod argumentum ſit improbabile, & quod exhibeatur ei ſolutio probabilis: ergo ſtat, quòd vi demonſtrationis elicitæ pro mea concluſione, argumentum partis oppoſitæ maneat improbabile, & quòd ego exhibeam ſolutionem probabilem. In quo caſu ſophiſma illud non redditur improbabile per meam ſolutionem probabilem, ſed per demonſtrationem concluſionis, quæ contradictoriè opponitur concluſioni ſophiſmatis.

15 Quæ eſt ergo hæc neoterica Logica, quæ tam apertè de falſitate convincitur? Videat ergo ſapiens lector, an immeritò dixerit Franciſcus Verde *num* 295. [Ideò in Logicis exorbitat Illuſtriſs. Anticaramuel, quòd Caramuelis Logicam ſolidiſſimè ſcriptam non legat. Nam Ariſtotelis, aliorumque veterum, aut ſeniorum Logicæ ſufficientes non ſunt, ut ſyllogiſmi morales conformentur aut examinentur.]

CAPUT III.

Quàm ſit noxia hæc pſeudoregula veritatibus theologicis certiſſimis!

16 Demonſtrationes hucuſque propoſitas maximè confirmabit, ſi attentè conſideret lector, quantum detrimentum afferre poſſit hæc pſeudologica concluſionibus theologicis certiſſimis. Quod exemplo exhibito oſtendam. Caramuel *in Theolog. fundam. num.* 2052. *fund* 71. de Diaconatu ſic differit. [Diaconatum eſſe Sacramentum, ſoli negant Durandus, & Cajetanus, viri magni; qui ſimul cur non debeant facere opinionem probabilem, non video. Legatur ille *in 4. diſt.* 14. *quæſt.* 2. *art.* 1. iſte *tom.* 1. *opuſc tract.* 11. Quorum rationes, qui evidenter diluat, erit magnus Apollo. Notet tamen lector, me, cùm dico, non videre, cur non ſit probabilis, non dicere, me videre, cur ſit probabilis: nam inter hæc duo magnam differentiam reperio.] Hucuſque Caramuel.

17 Et ut ab extremis his verbis incipiam, licèt neget, ſe dicere, eam ſententiam eſſe probabilem; at per verba antecedentia evidenter dicit, illam eſſe probabilem. Etenim probabilitas argumētorum (atque adeò concluſionis illis præmunitæ) non tollitur juxta ſuam pſeudoregulam, niſi per evidentem ſolutionem eorum: atqui impoſſibile cenſet, argumenta Durandi, & Cajetani evidenter ſolvi: id enim denotant ea verba; *Quorum rationes qui evidenter diluat, erit magnus Apollo*: hoc enim Virgilii hemiſtichum aſſumimus ad inſtar proverbij, cùm ſignificare volumus difficultatem ſolutu, aut explicatu impoſſibilem: ergo nondum eſt ablata probabilitas argumentorum Durandi, & Cajetani; atque adeò concluſio eorum circà Diaconatum probabilis adhuc perſeverat. Itaque Caramuel per ea verba, *Non dicere, me videre, cur ſit probabilis*: negat, ſe aſſerere probabilitatem ejus ſententiæ. At per ea verba, *Quorum rationes qui evidenter diluat, erit magnus Apollo*; attenta ejus pſeudologica, planè dicit, cur ea ſententia ſit probabilis.

18 Itaque certiſſimum eſt, Diaconatum eſſe Sacramentum, adeò ut P. Vaſquez *tom.* 3. *in* 3. *part. diſp.* 238. *num.* 10. dicat, id eſſe definitum à Tridentino. Et quidem Concilium *ſeſſ.* 23. *can.* 6. definivit, Diaconatum eſſe de jure divino, & à Chriſto Domino inſtitutum, per ea verba: *Si quis dixerit in Eccleſia Catholica non eſſe hierarchiam divina ordinatione inſtitutam, quæ conſtat ex Epiſcopis, Presbyteris, & Miniſtris, anathema ſit.* Nomine enim Miniſtrorum intelliguntur Diaconi, & Subdiaconi; vel ſaltem proximiores Presbytero Diaconi. Ex eo autem quòd id definiat Concilium in ordine ad explicandum Sacramentum Ordinis, & ex alijs multis urgentiſſimis fundamentis, inferunt Theologi tanquam certum, Diaconatum formaliter pertinere ad Sacramentum Ordinis.

19 Sed nunquid adhuc ſunt probabiles rationes Durandi, & Cajetani? Juxta hanc Logicam requiritur evidens ſolutio illarum, ut jam non ſint probabiles: hanc evidentem ſolutionem ſolus ille dabit, qui fuerit magnus Apollo: Caramuel autem non invenit hunc magnum Apollinem, ſed deſiderat; ergo adhuc probabiles ſunt rationes Durandi, & Cajetani, & conſequenter eorum concluſio. Vel ergo concluſio Theologica de ratione Sacramenti, in Diaconatu reperta, non eſt certa; vel certitudo illius componitur cum probabilitate ſententiæ oppoſitæ, quæ nova erit terminorum implicatio.

20 Urgeo. Eſto non ſit expreſſè definitum, Diaconatum eſſe Sacramentum, da, quod in proximo futuro Concilio definiatur ab Eccleſia. Rogo iterùm, an ſtante hac definitione maneant adhuc probabiles rationes Cajetani, & Durandi? Et quidem definitio Concilij non oſtendit principium, ex quo evidenter ſolvantur rationes in oppoſitum militantes, ſed meram concluſionem ſtatuit. Ergo ſi modò non ſolvuntur evidenter illæ rationes, neque poſt concluſionem definitam ſolventur evidenter. Sed ubi non ſolvuntur evidenter rationes, manent cum ſua probabilitate, juxta hanc pſeudologicam: ergo rationes Durandi, & Cajetani manebunt cum ſua probabilitate; atque adeò adhuc poſt definitionem manebit probabilis concluſio oppoſita illorum. Componētur ergo certitudo concluſio-

nia

Digitized by Google

nis definitæ, & probabilitas concluſionis oppoſitæ; quod eſt pluſquam chymæricum.

21 Itaque ſtante definitione poſſent ſolvi probabiliter ratione oppoſitæ partis,& non evidenter, præcipuè ſi argumenta deſumerentur ex circumſtantijs non definitis: v.g. ſi fieret argumentum ab aliqua hiſtoria exordientis Eccleſiæ, quæ quidem poſſet probabiliter negari, vel poſſet probabiliter oſtendi,non eſſe connexa cum eo, quòd Diaconatui deſit ratio Sacramenti.

22 Pro cujus majori claritate adverte,eſſe valdè diverſas has duas propoſitiones: *Hac ratio probabiliter ſuadet, Diaconatum non eſſe Sacramentum; Hac ratio,quæ conatur, Diaconatum non eſſe Sacramentum, probabiliter ſolvitur.* Nam in eo caſu expreſsæ definitionis (immò & in caſu præſenti, in quo datur concluſio theologica de eodem objecto) prima eſt falſa, & ſecunda poteſt eſſe vera. Prima quidem eſt falſa,quia contra certitudinem nulla eſt ratio probabilis, etſi ſolùm probabiliter ſolvatur; quia definitio facit evidens, quòd illa ratio non convincit concluſionem oppoſitam definitæ.

23 Adhuc tamen non concludit, ſolutionẽ eſſe debere evidentẽ; quia ſi argumentum deſcendit ad circumſtantias non definitas, vel non certas,neceſſe eſt,quòd exhibeatur ſolutio per principia probabilia. Quod magis adhuc patet in exemplis *cap. præced.* propoſitis.

24 Quod ſi hanc novam Caramuelis Logicam velis admittere, tertio quoque gradu impinges in propoſitiones,vel erroneas,vel certò falſas;quarum probabilitati promovendæ multùm proderit prædicta Logica. Apud P. Suarium citandum *diſp.*11.*num.*158. invenies decem Authores aſſerentes, Chriſtum non conſecraſſe verbis, ſed ſola voluntate,vel tactu. Quæ ſententia,ut aſſirmat Suarius, temeraria eſt. Quid, ſi dicat Caramuel, argumenta eorum Authorum non eſſe evidenter ſoluta, & ideò perſeverare adhuc probabilitatem illius ſententiæ? Apud eundem Suarium citandum *ibid. num.* 159. invenies undecim Authores requirentes formalem actum contritionis ad valorem Sacramenti Pœnitentiæ, nec ſufficere actum attritionis:quæ ſententia ex mente Suarii eſt erronea. Nunquid ad ferendum judicium de hac cenſura,neceſſe eſt, quod inquiramus,an argumenta eorum Authorum ſint evidenter ſoluta? Minimè, quia ſtatim ac video principium certum incompoſſibile cum aliqua concluſione, illam concluſionem dico certò falſam, licèt argumenta in oppoſitum probabiliter ſolvantur. Quæ argumenta licèt non maneant improbabilia vi ſolutionis exhibitæ reſpectu concluſionis certæ, manent non probabilia ex vi illius principii certi, quod militat pro concluſione certa. Quem diſcurſum extendere potes per innumeras alias propoſitiones erroneas ab antiquis affirmatas,quarum falſitas jam certiſſimè conſtat.

DISPUTATIO IV.

An ſit certa conſequentia, quòd ſi una propoſitio eſt probabilis, oppoſita etiam debeat eſſe probabilis.

CAPUT I.

Sententia Caramuelis, & triplex notatio.

1 CAramuel *in Apolog. de probabilit. num.*82. ita aſſerit. [Repugnat, alteram contradictionis partem eſſe probabilem, & alteram non eſſe probabilem.] Et *in Theolog. fund. num.* 519.§. *Illa conſequentia, fund.*11. ita ait. [Illa conſequentia ſubjuncta, *Probabile eſt, quòd ſi adiero talem locum faciam hoc, ergo probabile, quòd etſi eumdem locum adiero, non faciam hoc:* eſt certa, & evidens. Quia ſicut repugnat, alteram contradictionis partem eſſe dubiam, & alteram non eſſe dubiam;ſic etiam repugnat, alteram eſſe probabilem, & alteram non eſſe probabilem.] Quod etiam conſtat ex definitione opinionis probabilis,quam tradidit,& retuli ſupra *diſp.*1.*num.*12. ubi ad eſſentiam opinionis probabilis requirit, quòd habeat contra ſe rationes fortes, non demonſtrativas; ſupponendo, propoſitionem, quæ contradicit opinioni probabili, habere etiam pro ſe fundamentum poſitivum grave; atque adeò eſſe poſitivè probabilem. Quod etiam repetit *in eadem Theolog. fundam. num.* 1939. *in nota marginali, fundam.* 66. ubi ait: [Repugnat, dari rationem probabilem pro una tantùm parte.] Idem aſſerit *in Apolog. de probab. num.* 313. (qui per errorem Typographi eſt 143.) & paſſim alibi. Quod etiam aſſeruit Verde *in poſitionibus ſelectis contra Anticaramuelem, num.*476 *in nota margin.*

2 Neque hoc aſſeruit Caramuel ad meram ſpeculationem, ſed potiùs pro Logica ſua morali; nempe ut principium univerſaliſſimum ſtatueret ad inferendum innumeras conſequentias in omnibus materiis moralibus. Et ita *in Theologia fund. num.* 520. *fund.*11. ita proponit titulum. [Notanda pro Logica morali.] & ſubdit: [Hìc obiter notandum eſt: cùm agitur de peccatis materialibus, & obiectivis,eſſe bonas iſtas conſequentias. *Eſt probabile, quòd hoc non ſit peccatum: ergo eſt probabile, quòd hoc ſit peccatum. Eſt probabile, quòd hoc non ſit peccatum: ergo eſt certum, quòd ſi illud feceris, non peccabis. Eſt probabile, quòd hoc ſit peccatum; ergo eſt certum, quòd ſi illud feceris, non peccabis.* Primæ conſequentiæ bonitas naſcitur ex natura incertidinis; quando enim altera pars contradictionis eſt incerta,etiam altera eſt incerta.]

3 Pro cujus rei claritate præmitto primò, aliam eſſe propoſitionem probabilem poſitivè,& aliam probabilem negativè. Probabilis poſitivè(quæ abſolutè vocatur *Probabilis*)eſt,quam *diſp.*1.*cap.*2. definivimus;quæ ſcilicet, cùm incerta ſit,nititur fundamento gravi: Probabilis negativè, ſivè non improbabilis, eſt, quæ cùm certa non ſit,non tamen eſt certò falſa. Talis eſt hæc propoſitio, *Turca dormit:* quæ nec certa eſt, nec certò falſa reſpectu mei intellectus, qui de Turcæ ſomno nihil ſcio.

4 Ubi etiam notabis, quòd propoſitio probabilis negatiuè, abſtrahit ab hoc,quod habeat fundamentum, vel careat illo. Et ita omnis propoſitio probabilis poſitivè, eſt etiam probabilis negativè, id eſt, nec certa,nec certò falſa. Sed non omnis propoſitio probabilis negativè,eſt probabilis poſitivè; hæc enim propoſitio, *Turca dormit.* (ſicut & omne judicium temerarium) eſt negativè probabilis, quia nec certa, nec certò falſa;& tamen non eſt poſitivè probabilis, nec enim nititur fundamento gravi.

5 Ubi etiam memoria retinendum eſt,quod dixi *diſp.*1.*cap.*2.*nu.*19. de duplici vſurpatione *improbabilis*, nempè poſitiva, & negativa. Nam primo modo idem eſt, quod certò falſa: ſecundo autem modo idem,quod non probabilis,ſivè carens fundamento gravi.

6 Pręmitto ſecundò,ſi una propoſitio ſit certa,oppoſitam eſſe certò falſam. Probat hic ſyllogiſmus, à conditionali, & purificatione conditionis deductus. [Ex duabus propoſitionibus contradictoriis,ſi prima eſt vera,ſecunda eſt falſa: ſed prima eſt vera: ergo ſecunda eſt falſa.] Tum ſic: In legitimo arguendi modo, ſi præmiſſæ ſunt certæ, concluſio eſt certa: ſed ille modus arguendi præfati ſyllogiſmi eſt legitimus;à conditionali enim, & purificatione conditionis eſt legitimus arguendi modus apud Dialecticos; & præmiſſæ ambæ ſunt certæ: ergo concluſio eſt certa: ergo certum eſt, contradictoriam propoſitionis certæ eſſe falſam: ergo certò falſa eſt propoſitio contradictoria propoſitionis certæ.

7 Quod idem aliter demonſtratur. Iſta propoſitio; *Ex duabus contradictoriis ſi una eſt vera, altera eſt falſa;* eſt propoſitio certa, & evidens: ergo poteſt reduci ad modalem de modo *Certum*, ſic: *Certum eſt, quòd ſi una propoſitio eſt vera, altera eſt falſa:* ergo dùm certò ſupponimus, unam eſſe veram,certum eſt, quòd altera eſt falſa.

8 Tertiò. Bene valet ab una propoſitione ad ejus contradictoriam negatam,ſic; *Petrus exiſtit: ergo non Petrus non exiſtit.* Sed ex antecedenti certo nequit inferri conſequens incertum; conſequens enim participat certitudinem ſui antecedentis: ergo ſupponendo, quòd hæc propoſitio, *Petrus exiſtit;* eſt certa, iſta propoſitio, *non Petrus non exiſtit;* eſt propoſitio certa: ſed hæc æquivalet iſti, *Falſum eſt, quod Petrus non exiſtit:* ergo ſi hæc eſt certa,certò falſum eſt, quòd Petrus non exiſtit: ergo iſta, *Petrus non exiſtit*, eſt certò falſa.

9 Præmitto tertiò: Si una propoſitio eſt improbabilis, oppoſitam eſſe certam. Patet. Propoſitio improbabilis eſt certò falſa: ſed ubi una propoſitio eſt certò falſa, oppoſita eſt certò vera, ut patet ex præmiſſo primo: ergo ſi una eſt improbabilis, oppoſita eſt certò vera.

CAPUT II.

Statuitur, & demonſtratur prima concluſio.

10 SIt prima concluſio. Ex duabus propoſitionibus contradictoriè oppoſitis poteſt eſſe una probabilis poſitivè, ſine eo quòd altera ſit probabilis poſitivè. Et cum probabilis poſitivè ſit idem, quòd abſolutè probabilis,abſolutè dicendum eſt: Ex duabus propoſitionibus contradictoriis poteſt una eſſe probabilis,ſine eo quòd altera ſit probabilis. Quam concluſionem ut omninò certam propugno.

11 Hæc concluſio eſt communis inter Authores. Ita P. Thom. Sanch. *lib.*2.*de matrim. diſp.*44.*n.*4. ubi ita ait: [Si coniux habet probabilem aſſenſum impedimenti; habet enim probabilem opinionem vitæ prioris viri,& ſimiliter probabilem aſſenſum mortis, & ita valere matrimonium; poteſt reddere,& petere debitum: quia licitum eſt amplecti opinionem probabilem valoris matrimonii. Vnde dum dixi *num. præcedenti*, habentem opinionem nullitatis matrimonij, teneri reddere,non tamen poſſe petere; intelligendum eſt,quando non habet aſſenſum opinativum utriuſque partis, ſed ſolùm nullitatis matrimonij cum dubio,& formidiue valoris.]

12 Idem docet P. Suar. *tom.*4.*in* 3.*part. diſp.*22.*ſect.*9. *num.*5. ubi referens varios gradus dubii, ait: [Primus eſt, quando homo probabiliter judicat unam partem, & de alia non habet judicium probabile,ſed ſuſpicionem aliquam,& timorem.] Quod idem, tradit P. Coninck *diſp.*7.*de pœnit. num.*67. qui explicans modos, quibus poteſt dubitari de peccatis omiſſis,ſubdit: [Quartum,quando ex una parte habeo rationes utcumque probabiles, me peccaſſe, aut confeſſum eſſe; pro altera verò nullas.] Idem docet P. Ferrantinus *de ſcandalo quæſt.*77.*num.*31. apud Caram. *in Theolog. fund. num.*1941. *fund.*66. quòd notavit bis Caramuel *ibid.* in margine. Et eſt communis obſeruatio Theologorum, dum agunt de probabili cognitione peccati commiſſi, aut non commiſſi; ubi communiter affirmant, poſſe me habere pro una parte rationes probabiles, & pro altera, vel nullas, vel leves.

13 Stat etiam pro noſtra concluſione P. Vaſquez ſæpè, dum docẽs ſententiam ſuam probabilem, aſſerit, oppoſitam nullo fundamento niti. Quòd idem eſt ac dicere, ſuam eſſe probabilẽ, & oppoſitam non

eſſe

eſſe probabilem; cùm abſque fundamento nequeat eſſe probabilis. Vide illum *tom. 1. in 2. diſp. 75. cap. 1.* ubi quandam Cani ſententiam referens, illam dicit nullo probabilitatis fundamento munitam. *Cap.* autem 2. propriam ſententiam dumtaxat vocat opinionem.

14 Oſtenditur concluſio primò à priori. Ex eo quòd una propoſitio habeat argumentum grave non demonſtrativum, non infertur, quòd ejus contradictoria habeat etiam pro ſe argumentum aliud grave non demonſtrativum: ſed habere argumentum grave non demonſtrativum, eſt eſſe probabilem poſitivè: ergo ex eo quòd una propoſitio ſit probabilis poſitivè, non infertur, quod oppoſitam etiam ſit probabilis poſitivè. Minor, & conſequentia patent. Nec minùs certa eſt major. Quia ubi nulla eſt connexio, nulla eſſe poteſt conſequentia; nam conſequentia nihil aliud eſt, quàm connexio antecedentis cum conſequente: atqui ſicut exiſtentia rei, & negatio ejus nullam inter ſe habent connexionem; ita fundamentum grave promovens exiſtentiam rei, nullam habet connexionem cum fundamento gravi promovenre negationem eius.

15 Et quidem gratis, & abſque fundamento ſupponitur, quòd valeat cuuſequentia à fundamento gravi unius partis ad fundamentum grave partis oppoſitæ, ut manifeſtè convincam *cap. 4. 5. & 6.* Sed conſequentia, quæ ponitur abſque fundamento, nulla eſt: nulla eſt ergo conſequentia à fundamento gravi unius partis ad fundamentum grave partis oppoſitæ: ergo nulla eſt conſequentia à probabilitate unius partis ad probabilitatem oppoſitæ.

16 Secundò. Fœmina conjugata habet unum teſtem de morte ſui viri, quod eſt fundamentum probabile; & de vita ipſius nullum penitus habet fundamentum: nam præſumptio vitæ, quæ anteà dabatur, ceſſat per depoſitionem hujus teſtis: ergo habet opinionem probabilem de morte viri; de vita autem non habet opinionem probabilem: non ergo valet conſequentia à probabilitate unius partis ad probabilitatem alterius.

17 Tertiò. Dubitanti mihi, an tale peccatum commiſerim, occurrit ratio gravis pro non commiſſione peccati; & ratio leviſſima pro commiſſione ejus. In hoc caſu habeo opinionem probabilem de non commiſſione; & non habeo opinionem probabilem de commiſſione: ergo ex eo quòd habeam opinionem probabilem de non commiſſione, non arguitur probabilitas partis oppoſitæ.

18 Quartò. In urbe occiditur homo. Inquirente Prætore reum, unus teſtis fide dignus deponit, Petrum occidiſſe: pro parte verò negativa nullus teſtis eſt, nulla conjectura gravis. Ecce pars affirmativa habet fundamentum grave non certum, cùm pars negativa nullum tale habeat: ergo pars affirmativa eſt probabilis, ſine eo quod pars negativa ſit probabilis. Et propterea reus traditur equuleo, quia pro parte oppoſita non eſt fundamentum probabile.

19 Ergo monſtroſa eſt Logica, quæ ſic colligit: *Probabile eſt, Petrum occidiſſe: ergo probabile eſt, Petrum non occidiſſe.* Sicut etiam hæc erat adinſtar monſtri: *Probatio gravis eſt de Petro occidente: ergo probatio gravis eſt de Petro non occidente.* Nec dicas, pro parte negativa eſſe innocentiam Petri præſumptam. Hæc enim præſumptio evaneſcit, ubi in oppoſitum eſt ſemiplena probatio, quam facit unus teſtis fide dignus. Aliàs, ſi adhuc Petrus præſumeretur innocens, injuſtè traderetur reus equuleo torquendus.

20 Quintò. Audivi teſtem fide dignum, dicentem, legem quandam, ſeu pragmaticam ſanctionem relaxatam fuiſſe in urbe, quæ caput eſt Provinciæ, ubi leges promulgantur; & ibi prædictam relaxationem coram ipſo promulgatam fuiſſe: qui teſtis non facit mihi fidem certam, ſed dumtaxat probabilem. Pro oppoſita verò parte, quòd ea relaxatio facta non fuerit, nullus teſtis adeſt, nullum fundamentum, etiam conjecturale: ergo probabile mihi eſt, pragmaticam eſſe relaxatam, ſine eo quod ſit probabilis pars negativa, quod videlicet pragmatica relaxata non fuerit. Ergo fingit Logicam, qui hanc dicit valere conſequentiam: *Probabile eſt, relaxatam eſſe legem: ergo probabile eſt, legem non eſſe relaxatam*

21 Sextò. Probabile eſt, Gabrielem annunciaſſe parentibus Joachimo, & Annæ, Nativitatem B. Mariæ futuram, ejuſque nomen ſacrum: tum propter Authores, qui aſſerunt; tum propter rationes veroſimiles; neque enim id eſt omninò certum. Pro parte verò negativa nulla authoritas eſt, nulla ratio. Ergone erit Dialecticus, qui ſic argumentabitur? *Probabile eſt, Gabrielem annunciaſſe Nativitatem, & nomen Mariæ: ergo probabile eſt, Gabrielem non annunciaſſe.*

22 Septimò. Da, eſſe quæſtionem moralem novam, quam nemo hactenus verſavit, aliquando enim cœperunt tractari quæſtiones morales; & tunc occurrere rationem moralem primò diſputatori pro parte affirmativa, ex principio merè topico, ut tali apud omnes recepto; pro parte verò negativa nec illi, nec aliis occurrere aliquam rationem. Tum ſic: Vel pars negativa eſt probabilis poſitivè, vel non eſt poſitivè probabilis. Si ſecundum dicas, infero: ergo poteſt una concluſio eſſe probabilis poſitivè, quin oppoſita ſit poſitivè probabilis. Si primum dicas, contra eſt. Ut opinio ſit probabilis poſitivè, debet habere pro ſe rationes graves non demonſtrativas: ſed, ut ſupponimus, pro parte negativa nullæ occurrunt rationes graves: ergo pars negativa non eſt poſitivè probabilis, vel abſque fundamento gravi poteſt aliqua opinio eſſe probabilis; quæ eſt manifeſta terminorum implicatio.

23 Octavò. Nam ſi inveniatur teſtimonium probabilem fidem faciens, & non certam, quòd conceſſæ ſint tales indulgentiæ, non valet: *Probabile eſt, conceſſas eſſe indulgentias: ergo probabile eſt, non eſſe conceſſas.* Nam ad hoc ſecundum nulla ſuffragatur ratio gravis. Neque valet hæc: *Probabile eſt, me poſſe lucrari has indulgentias; ergo probabile eſt, me non poſſe lucrari eas.*

24 Nonò. Si teſtis fide dignus dicat Petro Regulari, Prælatum ejus indulſiſſe, ut ſinguli Religioſi poſſint ex donatione accipere centenos argenteos ad uſus proprios, ſtatim incipit eſſe probabile Petro, quòd habet facultatem eos accipiendi: nec Dialectica patitur hanc conſequentiam; *Probabile eſt, quòd Petrus habet facultatem accipiendi centum argenteos: ergo probabile eſt, quòd non habet facultatem illos accipiendi.* Quia ad primam partem Petrus habet fundamentum grave, at ad ſecundam nullum.

25 Decimò. Ea, quæ continentur in revelationibus Sanctæ Birgittæ, non eſſe demonſtrabilia, ſed dumtaxat probabilia, & ut talia approbata eſſe à Gregorio XI. & ab Urbano VI. affirmat Caramuel *in Apol. de probabilit. num. 242.* Tum ſic. Illæ ſunt probabiles, & oppoſitæ earum non ſunt probabiles: poteſt ergo una opinio eſſe probabilis ſine eo, quòd oppoſita probabilis ſit. Antecedens multis exemplis oſtendi poteſt. Accipe pauca *ex lib. 4. Revelationum. cap. 70.* ubi dicitur, quòd Chriſtus ante flagellationem, *Ad terram ita trahitur, & impulſus proſternitur ita crudeliter, ut concuſſo capite dentes collideretur.* Et eodem tempore; *Ad collum, & maxillam percutitur ita fortiter, &c.* Deinde, *Columnam ſponte amplectens, rectè ligatur, & flagellis aculeatis, infixis aculeis, & extractis, non evellendo, ſed ſulcando, totum corpus ejus laceratur.* Hæc quidem juxta Caramuelem non approbantur à Pontificibus tanquam probabilia, & magno fundamento nitentia. Interrogo ergo, nunquid aliquod grave fundamentum eſt, ad hæc, quæ ex eo *cap. 70.* retulimus, neganda? Sed quia expectare non poſſum reſponſionem adverſarii, aſſero, mihi meridiana luce clarius eſſe, quòd mihi non occurrit fundamentum aliquod ad illa neganda, quæ de paſſione Domini ibi affirmat S. Birgitta. Ergo mihi ea probabilia ſunt ſine eo, quòd oppoſitæ aſſertiones ſint mihi probabiles, cùm probabiles eſſe non poſſint abſque fundamento gravi. Quod idem cuilibet eventurum eſſe certò ſcio, qui video, neminem producturum eſſe fundamentum grave ad ea neganda.

26 Undecimò. Hiſtoriæ Authorum, qui diligenter ſcripſerunt, majori ex parte non attingunt ad certitudinem, ſolùm merentur fidem probabilem; & tamen quamplurima ſunt in iis hiſtoriis probabilibus, quæ pro parte affirmativa poſitivum habent fundamentum grave, pro parte autem negativa nullum. Thubalem nepotem Noe advenταſſe Hiſpaniam, probabile eſt mihi, quia habeo grave fundamentum authoritatis; cui tamen cum formidine aſſentior. Sed pro negando eo adventu nulla penitus mihi occurrit ratio, nullum fundamentum. Theudiſclum regnaſſe in Hiſpania anno Chriſti quingenteſimo quadrageſimo octavo, ut probabile mihi proponitur, habeo enim fundamentum authoritatis ſufficiens; cui tamen cum formidine aſſentior: ad id autem negandum ne minima quidem ratiuncula mihi occurrit. Prima ergo pars mihi probabilis eſt, ſine eo quòd ſecunda illi oppoſita ſit probabilis.

27 Duodecimò. Si volueris quamplurima alia exempla invenire, in quibus una propoſitio habeat fundamentem probabile, & oppoſita nullum; copioſam ſegetem miniſtrabunt interpretationes multæ ſacræ Scripturæ, quas ſancti Eccleſiæ Patres probabiliter tradiderunt: quas quidem eſſe conformes ſenſui Scripturæ, probabiliſſimum eſt; non tamen eſt certum, eas continere ſenſum à Spiritu ſancto intentum: quia ſenſus Scripturæ certò intentus à Spiritu ſancto, eſt de fide; & nos loquimur ſolùm de ſenſibus, qui non ſunt de fide. Tum ſic: ea interpretatio, quam tribuit S. Auguſtinus tali textui Scripturæ ſacræ, eſt probabilis dumtaxat: nullum autem fundamentum datur, ad contradicendum in ea interpretatione Auguſtino: ergo pro interpretationis veritate eſt fundamentum, nullum autem eſt pro falſitate ejus: eſt ergo una pars probabilis, & non altera.

¶ Tandem qui accedit ad Euchariſtiam, nullius culpæ lethalis ſibi conſcius, habet probabilitatem de ſua juſtificatione; habet enim probabile motivum ad cenſendum, ſe eſſe in ſtatu gratiæ juſtificantis; & de carentia juſtificationis nullum habet fundamentum probabile; quia nulla ratio ſibi occurrit, ob quam veriſimiliter credere debeat ſe eſſe in ſtatu peccati mortalis: ergo habere poteſt probabilitatem de ſtatu gratiæ, quin habeat probabilitatē de carentia gratiæ.

Et huc uſque dicta pertinent ad unam, eamdemque demonſtrationem per varia exempla, variaſque probationes explicatam.

CAPUT III.

Proponitur ſecundum argumentum pro eadem concluſione.

28 Oſtendo ſecundò. Inquirunt Theologi, an contra communem ſententiam liceat viro doctiſſimo opinionem oppoſitam ſingularem defendere. Et quidem alii negant, alii melius concedunt, appoſita ea limitatione, *ſi Doctor firma ratione nitatur* (aut aliis *diſp. 11. cap. 4. & 8.* tradendis.) Ita enim aſſerit P. Vazq. *tom. 1. in 1. 2. diſp. 62. num. 12* Joannes Sancius *diſp. 44. nu. 6.* ubi addit: [Dum tamen qui ſuſcitat opinionem, ſit vir doctus, & probabilibus rationibus incedat.] Villalobus *tom. 1 ſum. tract. 1. diff. 4. nu. 17.* ubi

etiam

Digitized by Google

etiam addit: [Puede muy bien un hombre docto ſentir contra la comun, ſi tiene razon manifeſta y firme, en que ſe funde:] quod ſic latine exponitur: [Poteſt optimè vir doctus opinari contra communem, ſi rationem habeat manifeſtam, & firmam, qua nitatur.] Eodem modo loquitur P. Thomas Sanch. *lib. 1. ſum. c. 9. n. 9.* & cum eadem limitatione loquitur P. Caſtro Palao *tom. 1. tract. 1. diſp. 2. punct. 3. nu. 3* & Bonacina *tom. diſp. 2. peccatis, q. 4 puncto 9 n. 1.* ubi dixit ita opinari licet viro docto contra communem. [Diligenter examinatis rationibus utriuſque partis, fretus ſatis firmis, & validis rationibus.] Et plures alii infra citandi *diſp. 11. cap 4 & 8.*

29 Atqui juxta novam iſtam Dialecticam Caramuelis, non ſolùm vir doctus firma ratione munitus, ſed etiam quilibet, etiam tenuiter doctus, nulla ratione ab intrinſeco petita, nullis aliis rationibus examinatis, non ſolùm poteſt, ſed debet dicere, concluſionem oppoſitam communi opinioni Doctorum omnium, neceſſariò eſſe probabilem, utique ſine alio Authore, & ſine alia ratione, niſi hac nova Logica. Patet: nam apud ipſum hæc eſt legitima conſequentia: *Probabilis eſt communis opinio Doctorum: ergo probabilis eſt opinio oppoſita ſingularis, quam nullus aſſeruit.* Fruſtra ergo deſudant Theologi in quærendis rationibus ab intrinſeco ad ſtabiliendas opiniones ſingulares, dum hæc Logica miniſtrat rationem omnium certiſſimam, utpote fundatam in conſequentia infallibiliter inferente; ſi talis eſt, qualem putat Caramuel.

30 Dices, nos non benè argumentari. Nam communis omnium Doctorum ſententia reputatur certa, dum nihil in contrariũ opponitur. Ab eo autem, quòd concluſio ſit certa, malè arguitur, quod oppoſita ſit probabilis poſitivè. Quare priùs probandum eſt, illam communem ſententiam eſſe dumtaxat probabilem; & ita bona erit conſequentia, quæ collegerit, oppoſitam etiam eſſe probabilem.

31 Infero: ergo per hoc ſolùm, quod probetur, opinionem communem omnium Doctorum non eſſe demonſtratam, ſaltem demonſtratione morali, oppoſita pars manet probabilis; ex quo duas alias conſequentias elicio. Primam: Ergo fruſtrà deſudant Theologi in quærendo ſuæ opinioni ſingulari, vel minùs communi, argumenta ab intrinſeco; ſed ſolùm probent, argumenta communis opinionis non eſſe demonſtrativa: inde enim conſtabit, opinionem communem eſſe dumtaxat probabilem. Secundùm: Ergo quoties conſtiterit communes omnium Theologorum opiniones, non eſſe demonſtratas, poterit quilibet per oppoſitam concluſionem gubernare conſcientiam. Sanè ſi hæc omnia devoraveris, abſurdè diſcurres. Sed prætereà ſcias, horum omnium falſitatem præcedentibus, & ſubſequentibus argumentis demonſtrari.

C A P U T IV.

Ex probatione ſecunda concluſionis ampliùs demonſtratur prima.

32 SEcunda concluſio ſit, eaque certiſſima. Ex duabus propoſitionibus contradictoriè oppoſitis ſi una eſt probabilis poſitivè, altera debet eſſe probabilis negativè. Unde hæc eſt recta conſequentia: *Probabile poſitivè eſt, indulgentiam eſſe conceſſam* (in caſu ſuprà poſito *num. 23.*) *ergo eſt probabile negativè, indulgentiam non eſſe conceſſam.* Poteſt quidem etiam propoſitio contradictoriè oppoſita eſſe probabilis poſitivè, ut inductione conſtat; non tamen id infertur, ut ex argumentis huc uſque factis conſtat, & ulteriùs demonſtrabitur argumentis ſubſequentibus.

33 Patet ergo hæc ſecunda concluſio. Probabilis negativè eſt, quę neque eſt certa, nec certò falſa, ut patet *ex num. 3.* ſed propoſitio contradictoria concluſionis probabilis poſitivè non poteſt eſſe certa, nec certò falſa: ergo propoſitio contradictoria concluſionis probabilis poſitivè, neceſſariò eſt probabilis negativè: ergo legitime infertur, quòd ſi una eſt probabilis poſitivè, contradictoriè oppoſita eſt probabilis negativè. Major. & conſequentia patent, & minor etiam eſt evidens: eſt enim implicatio terminorum, quòd propoſitio certa non habeat pro contradictoria propoſitionem certò falſam, & quod propoſitio certò falſa non habeat pro contradictoria propoſitionem certam, ut conſtat *ex cap 1. num. 6* Ergo propoſitio contradictoria propoſitionis probabilis poſitivè nec poteſt eſſe certa, nec certò falſa; alioquin propoſitio certa, vel certò falſa poſſet contradicere probabili.

34 Hinc comperies evidenter, in quo ſteterit æquivocatio Caramuelis pro ſua Logica morali ſtatuenda, ejuſque principio univerſaliſſimo, quòd bene valeat, *Probabile eſt, rem eſſe; ergo probabile eſt, rem non eſſe.* Etenim conſtat, hanc eſſe bonam conſequentiam, *Contingens eſt, rem eſſe; ergo contingens eſt, rem non eſſe.* Item hanc; *Incertum eſt rem eſſe; ergo incertum eſt, rem non eſſe.* Paſſus eſt autem æquivocationem Caramuel, exiſtimans, idem eſſe de modo *Probabile*, ac de modis, *Contigens*, & *Incertum*. Et ne in aliam novam æquivocationem incidamus, nota iterùm incertum dici, quod neque eſt certum, neque certò falſum.

35 Et quidem ratio, propter quam valet hæc conſequentia: *Contingens eſt, Petrum currere: ergo contingens eſt, Petrum non currere.* hæc eſt: quia ſi ex duabus contradictoriis una eſt contingens, ſecunda non poteſt eſſe neceſſaria, neque impoſſibilis: quia contradictoria neceſſariæ eſt impoſſibilis, & è converſo, ut evidens Dialecticorum Regula demonſtrat. Unde fit neceſſariò, ſi ex duabus contradictoriis una eſt contingens, & alteram eſſe contingentem; & benè valere à contingentia unius ad contingentiam alterius.

36 Idem omninò contingit in propoſitionibus incertis: etenim omnis propoſitio eſſe debet, vel certa, vel certò falſa, vel incerta. Igitur ex duabus propoſitionibus contradictoriis ſi una eſt incerta, altera debet eſſe incerta: quia contradictoria propoſitionis incertæ non poteſt eſſe certa, neque certò falſa: contradictoria enim propoſitionis certæ debet eſſe certò falſa, & e converſo, ut evidenter conſtat *ex n. 6.* Unde fit, ubi una propoſitio eſt incerta, & alteram contradictoriam eſſe incertam, & bene valere ab incertitudine unius ad incertitudinem alterius.

37 Ecce ergo evidens diſcrimen inter incertum, & probabile. Nam cùm omnis propoſitio eſſe debeat vel certa, vel certò falſa, vel incerta; item cùm propoſitio contradictoria certæ debeat eſſe certò falſa, & propoſitio contradictoria certò falſæ debeat eſſe certa; relinquitur hoc prædicatum *Incerta*, ut ita dicam, quaſi prædicatum ſolitarium, in quo conſtitui, & contineri debeant ambæ contradictoriæ. Id autem non evenit in prædicato *Probabile poſitivè:* quia ſi velis facere diviſionem propoſitionis, in propoſitionem certam, certò falſam, & probabilem poſitivè; non facies diviſionem adæquatam. Nam hæc propoſitio, *Turca dormit*, neque eſt certa, neque certò falſa, neque probabilis poſitive, cùm ad id aſſerendum nullum detur fundamentum. Unde fit, quod propoſitio abſolutè probabilis, ſive probabilis poſitivè, poſſit habere pro contradictoria vel probabilem poſitivè, vel incertam, ſive (quod idem eſt) probabilem negativè. Non ergo valet à probabilitate poſitiva unius propoſitionis, ad poſitivam probabilitatem contradictoriæ.

38 Valet quidem à probabili ad incertam, ut dixi: v.g. *Probabile eſt nomen Mariæ fuiſſe annunciatum à Gabriele; ergo incertum eſt* (vel probabile negativè) *illud non fuiſſe annunciatum.* Ratio eſt, quia probabile ut tale, continet formaliter incertum; ſed benè valet ab incerto unius propoſitionis ad incertum oppoſitæ: ergo benè valet à probabili unius ad incertum oppoſitæ. Sed non inde colliges, benè valere à probabili unius propoſitionis ad probabile oppoſitæ. Etenim probabile dicit duo, & eſſe incertum, & conſtare fundamento gravi: ex eo autem, quòd una propoſitio ſit incerta, & conſtet fundamento gravi, benè infertur, oppoſitam eſſe incertam; non tamen infertur, oppoſitam conſtare fundamento gravi, ut ex huc uſque dictis demonſtratum eſt.

39 Quod autē in non dignoſcendo hoc diſcrimine ſteterit æquivocatio Caramuelis, ex verbis illius clarè conſtat: nempe illis, quę retuli *n. 2.* [Primæ conſequentię bonitas naſcitur ex natura incertitudinis: quando enim altera contradictionis pars eſt incerta, etiam altera eſt incerta.] Quæ poſtrema propoſitio ex dictis evidens eſt, ſicut eſt etiam evidens, quàm malè inferat conſequentiam à probabili ad probabilem: ſicut eſt mala conſequentia, *Datur fundamentum grave, quod res eſt: ergo datur fundamentum grave, quod res non eſt.*

40 Et prætereà ex verbis Caramuelis ipſum urgeo. Vel eſſe incertam propoſitionem idem eſt, ac eſſe probabilem, vel eſſe probabilem dicit eſſe incertam, & aliquid aliud? Si primùm dicas, fit, quòd iſta propoſitio, *Rex Turcarum nunc dormit* (pro cujus affirmatione nullum habemus fundamentum) erit probabilis, quia eſt incerta. Si verò dicas, quòd eſſe probabilem, dicit eſſe incertam, & aliquid aliud, infero: ergo cùm à propoſitione probabili ſolùm ſit conſequentia ad eſſe incertam propoſitionem contradictoriè oppoſitam, *quia primæ conſequentiæ bonitas naſcitur ex natura incertitudinis.* non eſt conſequentia à probabilitate unius ad eſſe probabile oppoſitæ, quia jam eſſet conſequentia ad eſſe pluſquam incertam.

41 Hinc demonſtratur tertiò inanitas hujus novæ Logicæ. Nam ſi propter aliquid valeret conſequentia à probabilitate unius concluſionis ad probabilitatem oppoſitæ, maximè quia benè valet ab incertitudine unius ad incertitudinem alterius contradictoriæ. Hæc ratio nullius momenti eſt: ergo non valet à probabilitate poſitiva unius ad probabilitatem poſitivam propoſitionis oppoſitæ.

42 Major conſtat ex verbis relatis Caramuelis; ubi enim proponit iſtam primam conſequentiam: [Eſt probabile, quòd hoc non ſit peccatum: ergo eſt probabile, quòd hoc ſit peccatum.] Subdit: [Primæ conſequentiæ bonitas naſcitur ex natura incertitudinis: quando enim altera contradictionis pars eſt incerta, etiam altera eſt incerta.] Quæ ratio continet hunc diſcurſum: [Ex incertitudine unius propoſitionis infertur incertitudo oppoſitæ: ergo ex probabilitate unius, infertur probabilitas oppoſitæ.] In quo diſcurſu ex incertitudine infert probabilitatem.

43 Hinc patet minor prioris ſyllogiſmi, quòd videlicet ea ratio ſit nullius momenti. Etenim manifeſtum eſt, quòd ex incertitudine nō infertur probabilitas: nam in hac propoſitione, *Turca dormit*, & in omni judicio temerario reperitur incertitudo, & nō reperitur probabilitas. Patet etiam ex omnibus, quæ in hoc capite dicta manent.

C A P U T V.

Ex everſione alterius fundamenti oſtenditur inutilitas ejus Logicæ.

44 TRibus fundamētis nititur ea Logica moralis, quā invehere conatur Caramuel. Quorum primum, ex natura incertitudinis ortum, diſſipatum eſt cap. præcedenti. Alterum verò, ex natura dubii deſumptum, in hoc capite venit funditus evertendum.

Ter-

Digitized by Google

Tertium autem in cap. ſequenti. Recole ea verba Caramuelis relata *anm. 1. in Theol. fund. num.* 519. [Illa conſequentia ſubjuncta, *Probabile eſt, quòd ſi adiero talem locum, faciam hoc: ergo probabile eſt, quòd ſi eundem locum adiero, non faciam hoc:* eſt certa, & evidens. Quia ſicut repugnat, alteram contradictionis partem eſſe dubiam, & alteram non eſſe dubiam; ſic etiam repugnat, alteram eſſe probabilem, & alteram non eſſe probabilem.] Itaque ea eo quòd valeat conſequentia in dubiis, contendit, quòd valeat etiam eadem conſequentia in probabilibus.

45 Et ante omnia nota, hoc Caramuelis argumentum eſſe diverſum ab eo, quod capite præcedenti relatum, & diſſipatum eſt. Nam eſſe incertum, & eſſe dubium, ſunt res valdè diverſæ. Etenim aſſenſus probabilis eſt incertus: cùm nec ſit certus, nec certò falſus: non tamen eſt dubius, nec actus dubitationis; cùm dubitatio ſit ſuſpenſio intellectus in utramque partem contradictionis.

46 Jam verò argumentum Caramuelis deſumptum à paritate dubii ad probabilitatem; diſparitatem habet meridiana luce clariorem. Etenim dubitatio eſſentialiter eſt ſuſpenſio intellectus in utrāque partem contradictionis, ſive, quod idem eſt, ſuſpenſio intellectus ab aſſenſu utriuſque partis contradictionis, ut latè expono *diſp.* 6. *cap.* 2. Eo autem ipſo implicat contradictionem, quòd dubitem de non curſu Petri, & quòd non dubitem de curſu ejus. Etenim non poteſt eſſe dubitatio, niſi ab utraque parte judicium ſuſpendam, ut ab ipſa definitione, & notione nominis eſt evidens. Unde idem formaliſſimè eſt dubitare de curſu Petri, atque dubitare de non curſu Petri. Quare ſi utrumque eſt idem formaliſſimè, quid mirum, quòd ſit legitima conſequentia ab uno prædicato ad ſeipſum?

47 Quod etſi per ſe notum ſit, adhuc ulteriùs demonſtratur. Implicat enim contradictionem, me aſſentiri curſui Petri, & dubitare de non curſu; nam dum affirmo curſum, affirmo falſum eſſe non curſum; ergo dum affirmo curſum, implicat quòd dubitem de non curſu. Conſequentia eſt evidens. Nam intellectus non capit hæc duo, nempè aſſenſum, per quem affirmo, falſum eſſe non curſum, & dubitationem de ipſo non curſu; quia non ſuſpenditur aſſenſus circà non curſum, cùm dicitur eſſe falſus non curſus. Maneat ergo firmum, eſſe idem formaliſſimè dubitare de curſu, & dubitare de non curſu. Et has tres propoſitiones ſenſu eſſe unicam: *Dubito de curſu Petri: Dubito de non curſu Petri. Dubito, an Petrus currat, an non currat.*

48 Sed nunquid idem eſt formaliſſimè, *Probabile eſt, quòd Petrus currat; Probabile eſt, quòd Petrus non currat?* Nunquid implicat contradictionem, quòd intellectui meo appareant rationes pro curſu Petri, illæ quidem graves, ſed quæ mihi formidinem relinquant; pro non curſu autem nullæ mihi occurrant? Sanè id tam longè abeſt ab implicatione, ut illud ſæpiſſimè experiamur, ut in exemplis huc uſque productis, & in cæteris mox ſubiiciendis clariſſimè cōſpicitur. Valet ergo in dubio ea cōſequētia, & in probabilitate nō valet.

49 Hinc contra eam novam regulam Logicæ moralis aperta efficitur demonſtratio quarta. Illa enim Logicæ regula falſa eſt, & inutilis, quæ omninò caret fundamento: talis eſt hæc: eſt ergo falſa, & inutilis. Patet minor; ſi enim aliquo niteretur fundamento, eo vel maximè, quod à Caramuele deſignatur, nempe eo, quod deſumitur ex natura dubii, & paritate ejus: hoc autem nullum penitus eſt; nam ut vidimus, habet evidentem diſparitatem: ergo hæc regula Logicæ moralis nullo penitus fundamento nititur.

CAPUT VI.

Ex tertii fundamenti extirpatione evertitur eadem conſequentia Logica moralis.

50 CAramuel *in Apolog. de probabilit. numero* 82. ſic ponit, & firmat ſuam logicam conſequentiam. [Repugnat alteram contradictionis partem eſſe probabilem, & alteram non eſſe probabilem. Patet, quia ubi adeſt evidentia, abeſt probabilitas: & ratio gravis illa dicitur, quæ habet ſolutionem, non quidem evidentem, ſed gravem. Quæ autem ſolvi non poteſt, quamdiù ſolvi non poteſt, eſt demonſtrativa. Solutio gravis (nota hanc propoſitionem, in qua eſt tota æquivocationis ratio) naſcitur à ratione gravi ſententiæ oppoſitæ. Ergo repugnat, rationes hujus ſententiæ benè, & plauſibiliter ſolvi, niſi opinio oppoſita habeat rationem plauſibilem, & bonam, ex qua illa bona, & plauſibilis ſolutio naſcatur.] Et *in Theolog. fundam. numero* 1942. *fo. ad.* 66. in notis marginalibus adjectis ad verba Ferrantini, ait: [Quia hic iterùm ait Ferrantinus, poſſe dari rationes probabiles pro una tantùm parte, pronuncio, rationem probabilem eſſe, quæ probabilem habet reſponſionem. Et quomodo, quæſo, reſponſio erit probabilis, niſi naſcatur ex fundamento, & ratione probabili.]

51 Aſſerit itaque, repugnare, quòd pro una tantùm parte ſint rationes probabiles; quia rationes probabiles iſtius partis, eo ipſo quòd ſint dumtaxat probabiles, habent probabilem ſolutionem: ſolutio autem, eo ipſo quòd ſit probabilis, fundari debet in ratione probabili partis oppoſitæ. Itaque ſi ratio probabilis ſtat pro parte affirmativa, ſolutio illius ſe tenet ex parte negativa: fundatur ergo ea ſolutio, quæ ſe tenet ex parte negativa, in aliquo fundamento, quod ſtat pro parte negativa, ideòque etiam pro parte negativa neceſſariò debet ſtare aliquod fundamentum probabile. Falſum ergo ſupponunt ferè omnia argumenta à nobis in hac diſputatione inſtructa, & inſtruenda, dum contendunt, poſſe pro una parte contradictionis ſtare rationes probabiles, & pro oppoſita nullas.

52 Et quidem prima facie videtur urgere argumentum; ſi tamen attentè introſpiciatur, ingenti eſt æquivocatione perplutum. Ergo ex adverſo pronuncio, ſolutionem probabilem argumenti probabilis ſtantis pro parte v.g. affirmativa, non debere naſci ex fundamento, aut ratione probabili partis negativæ.

53 Demonſtro primò. Cùm Berta habet unum teſtem de morte ſui conjugis abſentis, habet fundamentum probabile de illius morte; & illud fundamentum probabile habet ſolutionem probabilem. Quæ ſolutio probabilis conſiſtit in eo, quòd unus teſtis eſt fundamētum valdè fallibile, & probatio ſemiplena. Eſt autem luce meridiana clariùs, hanc ſolutionem probabilem non naſci ex parte negativa, ſcilicet quòd conjux adhuc vivit; ſed ex ipſa fragilitate fundamenti. Quod in ſequentis aliis exemplis clariſſimè conſpicies.

54 Demonſtro ſecundò. Da concluſionem probari (quod plerūque fit) ſyllogiſmo, cujus major eſt univerſalis, & ad plures materias ſe extendens, & non ad ſolam materiam concluſionis; minorē verò eſſe particularem, & ſpecialiter pertinere ad materiam cōcluſionis. Da inſuper, ſolutionem ejus argumenti ſyllogiſtici cōſiſtere in eo, quod negare debeas majorem. In hoc caſu contingere poteſt, quòd ſolutio probabilis ejus argumenti neque reddat probabilem concluſionem, neque connectatur cum principio reddente probabilē concluſionē.

55 Exemplis res fiet dilucidior. Defendis concluſionem probabilem, quòd ad recitationem officij Canonici non requiritur attentatio ſub reatu culpæ gravis; & probas propoſitione univerſali topica: *Eccleſia non poteſt præcipere actus internos: ergo non præcipit attentionem.* Hoc argumentum habet ſolutionem probabilem. Illa ſtat in negatione antecedentis. Quare ſolutio probabilis ejus argumenti eſt hæc propoſitio affirmativa, *Eccleſia poteſt præcipere actus internos*. Nunquid hæc propoſitio infert concluſionem oppoſitam primæ, aut eſt fundamentum probabile, ex quo talis concluſio probabiliter deducatur? Nunquid valet hæc conſequentia? *Eccleſia præcipere poteſt actus internos: ergo præcipit attentionem in officio canonico.* Minimè valet. Sed neque ea propoſitio univerſalis affirmativa habet connexionem cum alio principio reddente probabilem hanc partem. *Eccleſia præcipit attentionem in officio.* Quia ſicut non valet à potentia ad actum; ita non valet à potentia ad aliquid connexum cum actu. Stat ergo, quòd ſolutio argumenti facti pro parte negativa ſit probabilis; & quod talis ſolutio probabilis non fundetur in probabilitate partis affirmativæ, ſed ſit probabilis antecedenter ad illam.

56 Deinde pone has duas propoſitiones probabiles: *Lex de taxa tritici non obligat in conſcientia; Lex de taxa tritici obligat in conſcientia.* Qui propugnat primam negativam, ſe tuetur hoc ſyllogiſmo: *Lex civilis pœnalis non obligat in conſcientia; ſed lex de taxa tritici, eſt civilis pœnalis: ergo lex de taxa tritici non obligat in conſcientia.* Hoc argumentum habet probabilem ſolutionem per hanc propoſitionem: *De facto dantur aliquæ leges civiles pœnales, quæ obligant in conſcientia*; quæ probabilis etiam eſt. Tum ſic: Hæc propoſitio ſolvit probabiliter illud argumentum factum pro concluſione negativa; & non dat probabilitatem concluſioni affirmativæ: ergo poteſt dari ſolutio probabilis contra partem negativam, quæ non arguat fundamentum probabile pro parte affirmativa. Major, & conſequentia patent, minor oſtenditur. Nam ea hac propoſitione, *Dantur aliquæ leges civiles pœnales, quæ obligant in conſcientia*, non colligitur hæc: *Ergo lex de taxa tritici obligat in conſcientia.* Nam ex particulari affirmativa malè colliges ſingularem affirmativam. Et ideò hæc non valet, *Aliquis homo currit*, vel *Aliqui homines currunt; ergo Petrus currit*

57 Et confirmatur, quia dum ego dubius ſum de hac propoſitione, *Lex de taxatione tritici obligat in conſcientia*; adeòque non habeo aſſenſum probabilē de objecto ejus, adhuc ſolvo argumentum oppoſitæ partis, negando illam Majorem, *Lex civilis pœnalis non obligat in conſcientia*: ergo ſolutio data contra partē negativam, non eſt neceſſe, quòd fundetur in aſſenſu probabili partis affirmativæ, neq; in fundamento probabili ejus, quod ego nondum percipio, cùm nego illam propoſitionem univerſalem. Quod in millenis aliis exēplis reperies.

58 Demonſtro tertiò à priori. Solutio probabilis data contra partem affirmativam, ſolùm facit, quòd pars negativa non comperiatur eſſe falſa: ergo non facit, quòd pars negativa ſit probabilis. Conſequentia patet: quia aliud eſt, quòd propoſitio non comperiatur eſſe falſa: & aliud eſt, quòd ſit probabilis: nam hæc propoſitio, *Turca dormit*, non comperitur eſſe falſa, & tamen non eſt probabilis, quia nullum eſt fundamentum grave ad illam aſſerendam.

59 Antecedens verò probatur. Argumentum dum militat pro parte affirmativa, ſimul conatur deſtruere negativam contradictoriam illius: ſolutio autem argumenti dicit, eam partem negativam non eſſe deſtructam vi ejus argumenti. Stat autem negativam non eſſe deſtructam vi ejus argumenti, & adhuc non eſſe ſtabilitam, ſeu probatam. Si enim obiicis argumentum contra hanc propoſitionem, *Turca dormit*; & ego ſolvo illud, mea ſolutio facit, quòd non concludatur vi ejus argumenti, illam eſſe falſam; & adhuc non propterea illa propoſitio manet probata. Nam vi meæ ſolutionis dico; *Iſta propoſitio*, Turca dormit; *non eſt certò falſa*: nec tamen inde infertur, quòd illa ſit vera, aut quòd probata maneat. Ergo ſolutio argumenti ſolùm requirit, quòd non concludatur, hanc partem eſſe falſam: non autem requirit, quòd ea vera ſit, aut legitimè probata: Poteſt quidem

Digitized by Google

dem fieri, quòd ſolutio argumenti nitatur principio dante probabilitatem illi parti, quæ impugnatur ab argumento; id tamen non requiritur ad ſolutionem probabilem argumenti.

60 Confirmatur, & explicatur ampliùs iſta conſequentia, *Non probatur, iſtam propoſitionem*, Turca dormit, *eſſe falſam; ergo probatur eſſe veram*: illegitima eſt, quia poteſt fieri, quòd non probetur eſſe falſam, nec probetur eſſe veram; atqui ſolutio argumenti virtualiter dicit idem, quod illa prima propoſitio negativa, quæ aſſumitur pro antecedente; nam qui ſolvit argumentum, id contendit, nempe, quòd non probetur (efficaciter, aut certò) illam partem eſſe falſam, contra argumentum, quod intendit probare, illam eſſe falſam: ergo ſolutio probabilis contra partem affirmativam data, non probat partem negativam eſſe veram.

¶ Confirmatur ſecundò. Nemo ſuam concluſionem, quam conatur eſſe probabilem, probat per ſolam ſolutionem objectionum partis adverſæ: ſed ulteriùs conatur addere fundamentum, cui innitatur concluſio: ergo ad probabilitatem concluſionis non ſufficit dumtaxat ſolutio objectionum partis adverſæ. Antecedens omnibus, qui quæſtiones topicas diſputant, eſt notum.

Conſequentia etiam patet. Nam ſi ad probabilitatem concluſionis ſufficeret ſola ſolutio objectionum partis aduerſæ, nihil aliud requireretur; atque adeò non requireretur addere inſuper aliud fundamentum probabilitatis.

Tum ſic: Ergo probabilis ſolutio objectionum non naſcitur ex probabilitate concluſionis. Probatur conſequentia. Nam ſi probabilis ſolutio neceſſariò naſceretur ex probabilitate concluſionis, ipſa probabilis ſolutio inferret probabilitatem concluſionis: ſicut effectus infert cauſam à qua non poteſt non promanare: ergo ipſa probabilis ſolutio eſſet ſufficiens fundamentum probabilitatis concluſionis. Atqui non eſt, ut conſtat ex dictis: ergo ſolutio probabilis non naſcitur neceſſariò ex probabilitate concluſionis.

61 Quartò. Multi Authores defendentes partem v. g. affirmativam quæſtionis, ſolvunt probabiliter, aut probabiliùs argumēta facta pro eadem parte affirmativa, quibus alij Authores prædictam partem affirmativam probant; & tamen non ſolvunt prædicta argumēta ſolutione, quæ fundetur in parte negativa quæſtionis, cùm illam falſam reputent, & impugnent; immò & ab ea abhorreant, ita enim ſæpè procedit P. Vazq. & Card. Lugo, immò & ipſe Caramuel in multis quæſtionibus Theologicæ fundamentalis, & multi alii: ergo poteſt exhiberi ſolutio argumento militanti contra partem affirmativam, quamvis non naſcatur ex parte negativa, neque fundetur in illa.

62 Quintò, Ut pars aliqua ſit probabilis, ſolùm requiritur, quòd ejus fundamentum ſit conforme prudenti judicio, nec tamē habeat pro ſe rationem evidentem, qua demonſtretur: ſed ad hoc non requiritur, quòd habeat ſolutionem fundatam in probabilitate partis oppoſitæ: ergo ut aliqua propoſitio ſit probabilis, non requiritur, quòd habeat ſolutionem fundatam in probabilitate partis oppoſitæ. Major, & conſequentia patent, minor oſtenditur, quia, ut clarè conſpicitur in exemplis ſuprà allatis, & in multis aliis ſolutio probabilis exhibetur negando, verbi gratia, majorem, quia cùm non ſit evidens, prudenter negari poteſt: ergo quia non eſt evidens, negari poteſt: ergo quia non eſt evidens, ſolvi poteſt id argumentum: ergo ex eo præcisè, quòd caret evidentia, ſolvitur argumentum, quin ea ſolutio debeat in aliquo fundari: ergo ut ſolvatur, non requiritur, quòd recurratur ad probabilitatem partis oppoſitæ, cùm ex ipſo defectu evidentiæ habeat, in quo fundetur reſponſio.

63 Sextò. Contingit aliquando, concluſionem v. g. affirmativam eſſe probabilem, propter fundamentum grave, & oppoſitam negativam niti fundamento levi, ut ex ipſo Caramuele, & aliis Doctoribus oſtendam *cap.* 8. Tum ſic, in hoc caſu pars affirmativa habet pro ſe argumentum probabile; & tamen id argumentum non habet ſolutionem probabilem fundatam in rationibus partis negativæ; ergo poteſt dari argumentum probabile unius partis, ſine eo, quòd habeat ſolutionem probabilem fundatam in rationibus partis oppoſitæ.

64 Major, & conſequentia conſtant. Minor etiam patet, quia non poteſt eſſe probabilis ſolutio, quæ fundetur in ratione levi, ut ex terminis notum eſt: atqui in prædicto caſu rationes partis negativæ leves ſunt: ergo in illis non poteſt fundari probabilis ſolutio argumenti ſtantis pro parte affirmativa.

65 Quod clariùs conſpicies, ſi hoc argumentum efformaveris in ipſis caſibus, in quibus Caramuel aſſerit, concluſionem oppoſitam niti ratione levi. Argumentum enim, quòd inſtruit Caramuel pro ſua concluſione in prædictis quæſtionibus, probabile eſt, atque adeò habet ſolutionem probabilem; non quidem fundatam in ratione concluſionis oppoſitæ, quæ ſecundùm Caramuelem levis eſt, alioqui probabilitas ſolutionis fundaretur in ratione levi, quæ eſt terminorum implicatio; cùm probabilitas eſſentialiter excludat levitatem rationis.

66 Septimò. Solutio argumenti plerumque non nititur in probabilitate, aut certitudine concluſionis, cui ſuffragatur ſolutio: ergo probabilis ſolutio argumenti militantis pro parte affirmativa non debet fundari neceſſariò in probabilitate partis negativæ: ergo probabile argumentum partis affirmativæ non debet neceſſariò habere ſolutionem fundatam in probabilitate partis negativæ. Ambæ conſequentiæ patent ex antecedente.

67 Id autem oſtenditur. Nam, ut demonſtravi, *diſp.* 3. contingit quandoque, concluſionem eſſe evidentem, & non poſſe ſatisfacere argumento adverſanti, niſi per ſolutionem probabilem: ſi autem ſolutio argumenti adverſantis fundaretur in concluſione ipſa evidenti, aut in ejus fundamento evidenti, talis ſolutio eſſet evidens: ergo, cùm in eo eventu ſolutio non poſſit eſſe evidens, non eſt neceſſe, quòd ea fundetur in ipſa concluſione, neque in argumento, quod ipſam evidentiam concluſionis promouet.

68 Confirmatur. In caſu, quo ſententia evidens affirmativa reſpondet per ſolutionem probabilem, ſolutio quidem eſt probabilis, & ejus probabilitas non naſcitur ex probabilitate concluſionis affirmatiuæ, neque fundatur in illa: ergo poteſt dari ſolutio probabilis, quæ non naſcatur ex ipſa concluſione probabili, cui ſuffragatur. Conſequentia valet, quia eſt ab actu ad potentiam. Et major eſt per ſe nota, quia identica. Et minor etiam patet, quia non poteſt naſci ex probabilitate concluſionis, quando concluſio non eſt probabilis (quid evidentius?) ſed in eo caſu concluſio non eſt probabilis, quia ſupponimus, concluſionem eſſe evidentem: ergo tunc ſolutio probabilis non naſcitur ex probabilitate concluſionis.

69 Octavò. Concluſio evidens aliquando probatur ab Authoribus ratione probabili, ut paſſim videmus, & fatetur ipſe Caramuel in Theologia fundamentali *n.* 189t. *fund.* 66. dum admittit unicam, & eandem concluſionē poſſe ſimul haberi ex motivo evidenti, & probabili. Tum ſic: Ratio probabilis militās pro cōcluſione evidēti, habet ſolutionem probabilē, cùm omnis ratio probabilis ſit probabiliter ſolubilis, & tamen probabilitas ſolutionis in eo caſu nō naſcitur ex probabilitate concluſionis oppoſitæ, neque fundatur in ea: ergo poteſt dari ſolutio probabilis, cujus probabilitas non naſcatur ex probabilitate concluſionis, neque fundetur in ea. Hæc conſequentia patet etiam, quia eſt ab actu ad potentiam. Et major eſt notiſſima, & à Caramuele aſſerta. Minor etiam patet, quia concluſio oppoſita evidenti, non eſt probabilis, cùm ſit certò falſa: ergo tunc non naſcitur ex probabilitate concluſionis oppoſitæ actui evidenti.

70 Hinc inſtruitur quinta demonſtratio contra prædictam conſequentiam Logicæ moralis. Si valeret hæc conſequentia à probabilitate unius concluſionis ad probabilitatem oppoſitæ, maximè quia probabilis ſolutio argumenti ſtantis pro prima concluſione, naſcitur ex probabilitate oppoſitæ concluſionis; id autem falſum omninò eſt: ergo prædicta conſequentia non valet. Major eſt Caramuelis; minor toto hoc capite demonſtrata eſt: & conſequentia tenet.

CAPUT VII.

Eam Logicam moralem, implicatoriam eſſe, triplici alio argumento demonſtratur.

71 DEmonſtratur ſextò. Implicat, contradictionem eſſe probabile, quòd caret fundamento gravi, ſed ſi vera eſſet ea Logica moralis, daretur aliquid probabile, carens fundamento gravi: ergo ea Logica moralis contradictionis implicationem infert. Conſequentia eſt evidens. Major eſt per ſe nota, & certa ex apprehenſione terminorum; implicat enim contradictionem, rem eſſe ſine ſua eſſentia. Cùm ergo definitio, & eſſentia probabilitatis ſit, niti fundamento gravi, implicat contradictionem, quòd ſit probabilitas, & quòd deſit illi fundamentum grave.

72 Minor etiam eſt demonſtrabilis. Nam ſecundùm eam Logicam moralem, hæc conſequentia valet: *Probabile eſt, nomen Mariæ annunciatum fuiſſe parentibus à Gabriele: ergo probabile eſt, nomen Maria non fuiſſe annunciatum parentibus à Gabriele.* Vnde infertur evidenter, hanc ſecundam partem negativam, eſſe probabilem. Atqui certum eſt, nullum Authorem ſtare pro hac parte negativa, nullam rationem pro ea allegari: ergo datur aliquid probabile ſine ullo fundamento, quod à ratione, vel ab Authore petatur. Et idem argumentum poteſt fieri in omnibus illis, quæ poſita ſunt ſuprà cap. ſecundo.

73 Nec valet, ſi dicas, rationes primæ partis, quia probabiles ſunt, habere ſolutionem probabilem, quæ debeat fundari in rationibus partis oppoſitæ.

74 Nā ut conſtat ex capite præcedenti, falſum eſt, quod aſſumitur, ſolutionem probabilem debere fundari in rationibus probabilibus partis oppoſitæ, cùm ſufficienter poſſit fundari ſolutio in ipſa carentia evidentiæ, quæ eſt in propoſitionibus argumenti, quod ſpecialiùs patet in propoſitionibus hujus argumenti. Nam pars affirmativa nititur hoc ſyllogiſmo: *Quidquid aliis Sanctis conceſſum eſt, B. Virgini eſt concedendum: ſed ejuſmodi annunciatio Angeli aliis eſt conceſſa: ergo ea B. Virgini eſt concedenda* & pro majori vide, quæ dixi *in Gemino Sydere, diſp.* 2. *c.* 22. & præcipuè ſanctum Epiphanium, S. Bonaventuram, Guillielmum, & Patres Salmeronem, Suarium, Ponte, & Morales; & item Benzonium. Hic autem ſyllogiſmus eſt probabilis, & habet ſolutionem probabilem, quia major caret evidentia; non quia detur aliquod fundamentum poſitivum pro parte negante; in quo fundetur ſolutio, cùm reverà tale fundamentum grave non detur.

75 Demonſtratur ſeptimò. Ex Logica morali præfata inſeruntur duæ contradictoriæ propoſitiones ſimul veræ: ergo illa implicatoria eſt. Antecedens demonſtro. Hæc eſt recta Logica moralis apud eum Authorem: *Probabile eſt, obiiſſe conjugem Bertæ* (in caſu ſuprà poſito, in quo unus teſtis eſt pro morte, & nullus pro vita:) *ergo probabile eſt, non obiiſſe conjugem Bertæ*. Deinde contradictoria hujus ſecundæ hæc eſt: *Non eſt probabile, non obiiſſe conjugem Bertæ*.

76 Tum ſic. Iſtæ duæ propoſitiones cōtradictoriæ ſunt ſimul veræ: ergo

ergo ex Logica morali Caramuelis inferuntur duæ propoſitiones contradictoriæ ſimul veræ. Antecedens oſtendo. Nam iſta propoſitio, *Probabile eſt, non obiiſſe conjugem Bertæ*, ſecundùm Caramuelem infertur ex prima vera. Ex vero autem non niſi verum, ut clamat Ariſtot & Dialectici omnes. Ergo ea propoſitio ſecũdùm Caramuelem debet eſſe vera. Sed etiã ejus contradictoria eſt manifeſtè vera; etenim nullum datur fundamentũ grave ad aſſerendum, vivere conjugẽ Bertę, ut ſupponit caſus: ſed quòd nõ detur grave fundamẽtũ, eſt, quòd nõ ſit probabile: ergo verificatur, quòd id non eſt probabile.

77 Demonſtratur octavò, eam conſequentiam non eſſe legitimam in eiſdem propoſitionibus: *Probabile eſt obiiſſe conjugem Bertæ; ergo probabile eſt, non obiiſſe conjugem Bertæ*; & in eodem caſu.

78 In legitima conſequentia benè valet ab oppoſito contradictorio conſequentis ad oppoſitum contradictorium antecedentis: ſed loquendo de duabus proximis propoſitionibus, non benè valet ab oppoſito contradictorio conſequentis, ad oppoſitum contradictorium antecedentis: ergo ea conſequentia non eſt legitima: Major, & conſequentia per ſe patent.

79 Minor oſtẽditur; in his enim oppoſitionibus ita argumẽtaberis ab oppoſito contradictorio conſequentis ad oppoſitũ contradictoriũ antecedentis: *Non eſt probabile, non obiiſſe* (ſive vivere) *conjugem Bertæ: ergo non eſt probabile obiiſſe illum*. Hæc autem conſequentia non valet, aliàs ex vero ſequeretur falſum; prima enim ex his negativis vera eſt in caſu ſuprà poſito, quia æquivalet huic: *Non datur fundamentum ad aſſerendum vivere conjugem Bertæ*. Id autem veriſſimum eſt, juxta propoſitionem caſus. Secunda verò eſt evidenter falſa, quia æquivalet huic: *Non datur fundamentum grave ad aſſerendum obiiſſe conjugem Bertæ*: cùm tamen detur unus teſtis fide dignus, qui conſtituit fundamentum grave: ergo non valet ea conſequentia, aliàs in legitima conſequentia ex vero ſequeretur falſum.

80 Et quidem hæc nova Logica dat Titio modum, quo ſe defendat ab equuleo, cui ex ſententia Judicis traditur; quia unus teſtis depoſuit, Titiũ cõmiſiſſe homicidiũ. Etenim tũc vera eſt hęc propoſitio, *Probabile eſt, Titium commiſiſſe homicidium*; & ſecundùm novã hanc Logicam valet: *Ergo probabile eſt, Titium non commiſiſſe homicidium*. Dicat ergo Titius, ut ſe defendat à ſentẽtia æquulei: [Benè valet ab oppoſito contradictorio conſequentis ad oppoſitum contradictoriũ antecedentis: ergo bona eſt hæc conſequentia; *Non eſt probabile, me nõ commiſiſſe homicidium: ergo non eſt probabile me commiſiſſe*. Atqui prima negativa eſt vera, quia reddit hũc ſenſum, *Nulla probatio eſt pro commiſſione homicidii*: ergo verum eſt conſequens illatum ex illa, ſcilicet, *Non eſt probabile me commiſiſſe illud*: ſive, *Nulla probatio eſt de commiſſione homicidii*. Si ergo nulla eſt probatio, quo jure trador equuleo torquendus? Et attende, precor, quo vultu accipiat Judex hunc libellum ſupplicem? & ſi Dialecticus ſit, quãti faciat hanc Logicam?

81 Ex hinc etiam colliges, an neceſſe ſit, ad hoc, ut fundamentum partis affirmativæ ſit probabile, quòd habeat ſolutionem probabilem fundatam in probabilitate partis negativæ. Nam in hoc caſu Titij rei de homicidio ſemiplenè probato, fundamentum partis affirmativæ eſt probabile; & tamen non habet ſolutionem probabilem fundatam in probabilitate partis negativæ, nempe non commiſſionis homicidii, cùm nulla probatio ſit pro parte negativa, ut conſtat ex relatione caſus: ergo poteſt fundamentum partis affirmativæ eſſe probabile, quamvis non habeat ſolutionem fundatam in probabilitate partis negativæ.

CAPUT VIII.

Eandem conſequentiam Logicæ moralis non valere, alia demonſtratione concluditur.

82 DEmonſtratur nonò. Non repugnat, quòd ex duabus propoſitionibus contradictoriis una habeat pro ſe grave fundamentum, & oppoſita habeat leve fundamentum: ſed habere grave fundamentum, eſt eſſe probabilem; & habere leve fundamentum, eſt non eſſe probabilem: ergo non repugnat, quòd una ſit probabilis, & quòd altera non ſit probabilis. Conſequentia eſt evidens, minor continet definitiones concluſionis probabilis, & concluſionis non probabilis. Major ex eo demonſtrabilis eſt, quòd nullum repugnantiæ caput poteſt oſtendi.

83 Sed, ut majores vires demonſtrationis videas, de poſſibili tranſeamus ad actum. Et ſic inſtauro ſyllogiſmum. De facto contingit, quòd ex duabus concluſionibus contradictoriis una habet grave fundamentum; & altera leve: quæ habet grave, eſt probabilis: & quæ habet leve, non eſt probabilis: ergo de facto contingit, quòd una concluſio ſit probabilis, & ejus contradictoria non ſit probabilis.

84 Sola major eget probatione, & probatur primò ex ipſo Caramuele. Ille enim quandoque impugnans in materia non evidenti oppoſitam concluſionem, affirmat, hanc leviſſimo fundamento duci: ergo contingit, ſecundùm Caramuelem alteram concluſionem gravi fundamento duci, & alteram ejus oppoſitam duci fundamento leviſſimo. Antecedens multa inductione comperies. Nam *in Commentario in Regulam, diſputat. 57. numer.* 820. refert opinionem Navarri *commentar. 2. de Regular. num. 3. & 34. & in Apolog. quæſt. 1. monito* 24. & Majoris *in 4 diſt. 24. quæſt.* 6. aſſerentium, dominium bonorum Eccleſiaſticorum non eſſe propriè penes Communitates, ſed propriè ad Chriſtum pertinere. De hac opinione ſic ait ibi Caramuel. *Miror, in re tam gravi Authores tam doctos definire ex motivo tam levi.*

85 Tum ſic. Opinio probabilis eſt, quòd Communitates Religioſæ habeant propriè dominium bonorum Eccleſiaſticorum, non tamen eſt evidens, neque evidens vocatur à Caramuele. Habet ergo pro ſe fundamentum grave, non demonſtrativum. Atqui, juxta Caramuelem, oppoſita opinio Navarri nititur fundamento levi; illis verbis; *Ex motivo levi*: ergo ſecundùm Caramuelem datur opinio probabilis, cujus oppoſita dumtaxat nititur fundamento levi. Atqui, quæ nititur fundamento levi, non eſt probabilis: ergo ſecundùm ipſum datur opinio probabilis; cujus oppoſita non ſit probabilis, ſaltem ab intrinſeco.

86 Secundò. Illa opinio, cujus fundamentum malè perpenſum eſt à ſuis Authoribus, aut vitio contra Dialecticam laborat, habet fundamentum leve, & inſufficiens ad probabilitatem, ut ex terminorũ comprehenſione conſtat. Sed opinio, quæ docet, pueros caſtrari poſſe propter vocis ſuavitatem conſervandam, taliter ſe habet, ſecundùm Caram. ergo ea nititur fundamento levi. Sed oppoſitam opinionem defendit Caramuel tanquam probabilem, adeòque tanquam fundamento gravi ſubſiſtentem: ergo juxta ejus mentem, in prædicta quæſtione opinio negativa ducitur fundamẽto gravi, & opinio affirmativa ducitur fundamento levi: ergo ſecundũ ipſum negativa eſt probabilis ab intrinſeco, & affirmativa non eſt probabilis ab intrinſeco.

87 Omnia patent præter minorem. Hæc autem manifeſtè conſtat ex Theologia fundam. *num.* 1608 *fundam* 55. ubi loquens de Authoribus opinionis affirmativæ, ait: [Qui videntur, aut non benè illa (fundamenta) perpendiſſe, aut Dialectico aliquo occulto morbo laborare.]

88 Tertiò. Ratio levis eſt ad probabilitatem, quę inefficax, & quę inefficaciter probat concluſionem. Patet. Nam, qui dicit, rationẽ aliquam eſſe efficacem, non dicit eſſe demonſtrativã; efficacia enim rationis ſtat in probabilitate argumẽti, atque adeò ſi inefficax eſt, non dicitur talis, quia non demonſtrat concluſionem, ſed quia neque illi probabilitatem tribuit. Atqui juxta Caramuelem datur quæſtio, in qua pars affirmativa eſt probabilis, & pars negativa nititur ratione inefficaci: ergo ſecũdùm ipſum datur quæſtio, in qua una pars habet fundamentum grave, & altera oppoſita habet fundamentum leve: ergo poteſt una pars eſſe probabilis, cujus oppoſita nõ ſit probabilis.

89 Minor patet ex Theol. fund. *nu.* 1775 *fund.* 59. in ea quæſtione, an inventor rei alienæ, non comparente dominio, teneatur reſtituere in opera pia? Nam partem affirmativam ipſe defendit, ut probabilem dumtaxat, non ut evidentem. De parte autem negativa, ait, ejus fundamentum, quod unicum refert, eſſe inefficax. Ecce ejus verba: [Ego quidem hanc rationem inefficacem judico.]

90 Multa his ſimilia reperies apud Caramuelem, præcipuè in Theologia fundamentali, ubi alios Authores impugnat. Extra Caramuelem autem plurima apud reliquos Authores comperies.

91 Quartò ergo quæſtionem tractant Theologi, an B. Virgini conceſſus fuerit uſus rationis à primo inſtanti Conceptionis. Et eſt probabiliſſima opinio, quæ affirmat; habet enim hæc opinio pro ſe Authores, & rationes graves, de quo vide P. Suar. *tom. 2. in 3. part. diſput. 3. ſect.* 7. qui Doctor pro oppoſita concluſione nullum nominatim Authorem citat, ſed ſuppreſſo nomine, eſſe nonnullos aſſerit, qui contradixerint veræ ſententiæ, hoc fundamento ducti, quòd uſus rationis ab initio ſuæ exiſtentiæ non pertinet ad lineam ſanctitatis; in quo eos hallucinatos eſſe, benè probat ibi P. Suar. quia ad lineam ſanctitatis pertinet, quòd toto tempore vitæ ſuæ exercuerit ſe B. Virgo in actibus merendi, ad quòd neceſſariò requirebatur uſus rationis: eſt ergo id fundamentum leviſſimum; & propterea P. Suarez dixit, eam concluſionem non eſſe probabilem. Ecce ex duabus propoſitionibus contradictoriis prima habet fundamentum grave, & ſecũda fundamentũ leve: unde fit, quod una eſt probabilis, & altera non eſt probabilis. Vide etiam in ſimili P. Vaſquium citatũ ſupr. *c. 2. n.*

92 Quintò Petrus prudentis judicii vir, Theologiæ tamen ignarus, audivit ancillam dicentem, in die jejunii licitè ſumi collatiunculam manè, & nocte cœnari: quòd cùm ipſe ignoraret, & teſtimonium ancillæ leve fundamentum reputaret, interrogavit Confeſſarium, quem ex fama noverat doctum, an id eſſet peccatum mortale? Confeſſarius reſpondit, eſſe peccatum mortale. Credidit Petrus, & ex hoc dictamine gubernavit conſcientiam ſuam. In quo caſu aſſertio Confeſſarii fuit Petro fundamentum grave ad credendum, id eſſe peccatum. Ecce ex duabus propoſitionibus contradictoriis, una habet fundamentum grave, ſcilicet dictum Confeſſarii; altera fundamentum leve, ſcilicet dictum ancillæ: Ergo de facto contingit, quòd ex duabus propoſitionibus contradictoriis una habeat grave fundamentum, & altera leve: ergo contingit, quòd ex duabus propoſitionibus una ſit Petro probabilis, & altera non ſit ei probabilis.

93 Sextò. Poteſt dari judicium temerarium de re aliqua, cujus oppoſitum contradictorium ſit probabile: ergo poteſt dari una propoſitio, quæ habeat fundamentum grave, cujus oppoſita nitatur fundamento levi. Conſequentia patet, cùm judicium temerarium nitatur fundamento levi, & probabile gravi. Antecedens verò oſtenditur. Nam judicium temerarium erit judicare ex levi conjectura de Clerico bonæ famæ, quòd eſt luxurioſus: quòd autem ſit obſervator caſtitatis, eſt mihi dumtaxat probabile, nempe ex fama, quæ non facit evidentiam moralem, ſed ſolam probabilitatem.

94 Sed ſi decimam demonſtrationem videre cupis, qua pleniùs ad-

huc evertitur hæc nova Logica, vide illam *diſp. 3. c. 2.* ubi apertam in illa contradictionis implicationem invenies, ex eo, quòd eadem propoſitio fiat probabilior, & minus probabilis, quàm oppoſita.

CAPUT IX.

Aliud argumentum pro eadem concluſione.

95 Undecima demonſtratio eſt. Innocentius III. *in c. inquiſitioni, de ſent. excommu.* definit, conjugem, qui habet cõſcientiam probabilem, & diſcretam de impedimento dirimente matrimonium, non autem evidentem, & manifeſtam, teneri ad reddendum debitum alteri conjugi, non autem poſſe exigere debitum conjugale. De quo Vide *diſputat. 16. cap. 3. art. 5. num.* ∴ Eſt autem manifeſtum, quòd Pontifex loquitur in caſu, in quo conjux, qui habet conſcientiam probabilem impedimenti, non habet conſcientiam probabilem valoris matrimonii. Nam ſi haberet etiam conſcientiam probabilem valoris matrimonii, eſt certiſſimum, quòd poſſet petere debitum, nempè ex probabilitate valoris matrimonii. Cùm ergo definiat Pontifex, quòd non poteſt petere debitum, patet, eum loqui de caſu, in quo non habet probabilitatem de valore matrimonii, quamvis habeat probabilitatem de impedimento prædicti matrimonii: ergo poteſt quis habere probabilitatem de una parte, quin habeat probabilitatem de oppoſita.

CAPUT X.

Quid poſſit ad hæc omnia reſpondere Caramuel? & qua ratione convincatur apertè.

96 Caramuel, licèt non in hac quæſtione, aſſertionem protulit, ex qua videbitur alicui reſpondere poſſe argumentis factis, *in Theologia fundam. n. 1883. fundam. 66* ſic aſſerit. [Probabilem (conſcientiam) dicimus eam, quæ gravibus fundamentis ſubſtituitur, qualem haberet, qui ob rationes fortes, ſe peccaſſe, & propter alias etiam fortes, ſe non peccaſſe exiſtimaret. Conſultò utrobique *fortes*, poſui; ille enim, qui haberet, vel fortes contra leves, vel contra nullas, non eſſet dicendus habere conſcientiam probabilem, ſed certam: probabilitas enim in moralem certitudinem evadit per accidens, quando rationes contrariæ ignorantur.]

97 Hinc autem reſponderi poteſt, quando pro una parte contradictionis eſt fundamentum grave, & pro altera leve, vel nullum, deficere quidem illam conſequentiam, *Hæc pars eſt probabilis: ergo oppoſita probabilis eſt:* non quia poſſit una pars eſſe probabilis, ſine eo, quòd oppoſita ſit probabilis; ſed quia ea pars, quæ habet fundamentum grave, eſt certa per accidens, & non jam probabilis.

98 Ego tamen non capio, quomodo hæc componantur cum iis, quę poſteà aſſerit *in eadem Theologia fund. num. 1939. fund. eodem, in notis marginalibus, ad verba Ferrantini*; ubi ait: [Repugnat dari rationem probabilem pro una tantùm parte.] Et *in eiſdem notis num. 1942.* ait: [Quia hic iterùm ait Ferrantinus, poſſe dari rationes probabiles pro una tantùm parte, pronuncio, rationem probabilem eſſe quæ probabilem habet reſponſionem. Et quomodo, quæſo, reſponſio erit probabilis, niſi naſcatur ex fundamento, & ratione probabili?] In priori enim textu relato initio hujus capitis affirmat, poſſe dari pro una parte rationes probabiles, quin dentur pro oppoſita, ibi: *Quando rationes contrariæ ignorantur*. Quo caſu eam partem ratione probabili firmatam, dicit evadere per accidens in moraliter certam. In duobus autem textibus poſterioribus negat, fieri poſſe, quòd pro una tantùm parte occurrat ratio probabilis.

99 Sed ne in ęquivocationis ſalebra hęreamus, tribus modis poteſt in bonum ſenſum verti ea propoſitio, quòd probabilitas poſſit evadere per accidens in moralem certitudinem. Primò, quatenus ratio probabilis poteſt repræſentari intellectui, ut certa, vi cujus intellectus omninò excludat formidinem in oppoſitum. Et de hoc non eſt dubium, ſi tamen velis, ſemper id contingere, quoties pro parte oppoſita leve, vel nullũ apparet fundamentum, præterquam, quòd ſine fundamento dicitur, ex mox ſubiiciendis de falſitate convincetur.

100 Secundò, quatenus poſita ratione probabili, ſolet quandoque intellectus intrepidè aſſentiri. Nam ſicut aliquando intrepidè aſſentitur objecto per judicium temerarium, à fortiori poterit intrepidè aſſentiri, quando habet probabile motivum pro aſſenſu, & pro parte oppoſita leve, vel nullum. In quo caſu poteſt dici, aſſenſum illum eſſe quaſi certum, aut ſe habere ad inſtar certi, quia nec dubitat, nec habet actualiter formidinem in oppoſitum. Hoc tamen non eſt ad rem Caramuelis; tum quia id non eſt eſſe abſolutè certum; tum quia id non ſemper contingit, ut ex mox ſubiiciendis clariùs conſtabit.

101 Tertiò poteſt probabilitas tranſire in certitudinem moralem ex novo dictamine practico certo, quòd certò pręſcribit poſſe me uti hac opinione probabili. Et hoc non eſt ad rem, quia certitudo illa non advenit ex defectu rationum partis oppoſitę, ſed ex adjuncto dictamine certo: & certitudo denuò adveniens non eſt in aſſenſu probabili, ſed in dictamine practico certo.

102 His ita expoſitis, clarè oſtendam, falſum eſſe, rationem probabilem evadere per accidens in moralem certitudinẽ, quando rationes contrariæ ignorantur. Illud ita convinco primò. Dubito modò, v. g. quid mihi faciendũ ſit in hoc caſu A; & ut mentes humanæ exiguæ ſunt, nulla mihi ratio occurrit pro affirmativa, nulla pro negativa parte, donec vincere dubium deſideranti, ideòque diutiùs cogitãti occurrit principium univerſale topicum, quod ſcio, & adverto eſſe merè topicum, vi cujus aſſentior parti affirmativæ quæſtionis. Tũ ſic: Principium merè topicũ, & cui propterea cum formidine aſſentivi, non poteſt elicere concluſionem certam, & abſque formidine (quantumvis eam dicas certam per accidens:) atqui in eo caſu, quãvis ignorẽ fundamenta partis negativę, aſſentior ei principio, ut merè topico, & cum formidine: ergo quãvis ignorẽ fundamenta partis negativę, aſſentior parti affirmativę, ut mere topice, & cũ formidine.

103 Major eſt evidens, concluſio enim non poteſt habere majorem certitudinem, quàm eſt certitudo antecedentis: nam hic præcipuè habet locum id Ariſtotelicum principium, *Propter quod unumquodque tale & illud magis tale.* Quare cùm concluſio ſit certa propter antecedens, iſtud debet eſſe magis certum, vel ſaltem non minus, quàm concluſio.

104 Minor autem ejus ſyllogiſmi ex ipſa caſus ſuppoſitione patet: nam dum expreſsè cognoſco principium, ut merè topicum, & formidolosè affirmandum, repugnat, quòd ei aliter aſſentiar. Conſequentia autem ejus ſyllogiſmi manifeſta eſt.

105 Quæ ratio clariùs convincit in eo caſu propoſito ſupra *n. 22.* de eo, qui quęſtionem novam verſat, in qua pro parte affirmativa occurrit ratio merè topica, ut talis clarè cognita, ut talis ab omnibus recepta; & pro parte oppoſita nondum occurrit ratio aliqua: nam rationes, quæ occurrunt, ſucceſſivè occurrunt, & non omnes ſimul. In quo caſu, qui propter rationem illam, ut topicam, aſſentitur parti affirmativæ, implicat, quòd eliciat concluſionem certam, ut ex dictis clariſſimè conſtat.

106 Confirmatur. Nam ſicut ratio probabilis poteſt repræſentari mihi, ut certa, à fortiori eadem ratio probabilis poteſt repræſentari, ut merè topica, etiamſi ignorentur rationes partis oppoſitæ: quia quòd ignorentur rationes partis oppoſitæ, non cogit intellectum, ut erret cognoſcendo rationem topicam aliter, ac ipſa eſt: dum ergo intellectus advertit, antecedens eſſe topicum, non poteſt elicere concluſionem pluſquam topicam.

107 Convincitur ſecundò. Berta (in caſu propoſito ſup. *n. 16.*) quæ de morte ſui conjugis abſentis habet unum teſtem fide dignum, qui fidem facit dumtaxat probabilem; & de vita ejus nullum teſtem, nullamve conjecturam habet, non habet certitudinem de morte ſui conjugis, quantumvis per accidens; ideòque Judex Eccleſiaſticus non concedit illi facultatem, ut tranſeat ad ſecundas nuptias, donec res magis conſtet: ergo quando pro una parte ſunt rationes probabiles, etiam ignoratis rationibus probabilibus oppoſitæ, res non pervenit, etiam per accidens, ad moralem certitudinem. Id quòd etiam patet in aliis caſibus propoſitis *c. 2.* aliiſque ſimilibus. Nunquid ego certus moraliter ſum de adventu Petri in Hiſpalim, quia unus dumtaxat teſtis aſſeruit, eò quod nullus oppoſitum mihi dixerit? Sanè ſi propterea certus moraliter ſum, quantus mendaciorum numerus veneranda certitudinis adyta penetrabit.

108 Convincitur tertiò. Si rationes probabiles facerent certitudinem moralem, quando nullæ apparent in contrarium, fieret, quòd Judex fieret certus de delicto Petri per depoſitionem unius teſtis fide digni, quando pro innocentia Petri nulla eſt ratio probabilis, quæ ei ſuffragetur: atqui id eſt manifeſtè falſum, aliàs ex dicto unius poſſet declarare reum convictum, & punire illum tanquam certò reũ: ergo rationes probabiles unius partis, etiam non apparentibus rationibus pro parte oppoſita, nullam inducunt moralem certitudinẽ.

109 Convincitur quartò. Nulla propoſitio habet certitudinem moralem, niſi quæ ſit per ſe nota, vel demonſtrata, ſaltem demonſtratione morali: ſed ratio merè topica non eſt demonſtrativa, etiam per accidens: ergo ratio merè topica non poteſt etiam per accidens inducere certitudinem moralem. Minor patet. Ratio demonſtrativa eſt illa, quæ non relinquit locum formidini: ſed ratio merè topica, cognita ut in ſe eſt, relinquit locum formidini: ergo ratio merè topica, cognita ut in ſe eſt, nullo modo eſt demonſtrativa.

110 Convincitur quintò. Quia ſi id eſſet verum, dicenda eſſent certa moraliter, quæcunque ſcribunt Hiſtoriographi, quando nullus alius eſt, qui illis contradicat: & id eſt falſum; ſunt enim quamplurimæ hiſtoriæ ejuſmodi, quibus cum formidine aſſentimur.

111 Convincitur ſextò. Interpretationes ſacræ Scripturæ probabiles, quas tradunt Sancti Patres, non eſt certum, quòd contineant ſenſum à Spiritu ſancto intentum; ſi enim id eſſet certum, illæ interpretationes eſſent de fide Catholica, ut dixi ſup. *n. 27.* & tamen pro parte oppoſita nullum eſt fundamentum grave, nulla ratio probabilis, quę probet, eas eſſe falſas: ergo rationes probabiles unius partis non inducunt certitudinem, quamvis in contrarium nullæ rationes probabiles appareant.

112 Convincitur ſeptimò. Illæ aſſertiones, quæ continentur in revelationibus ſanctæ Birgittæ, ſecundùm Caramuelem, citatum ſuprà *n. 25.* dumtaxat ſunt probabiles, illæ præcipuè, quas retuli eo numero; & tamen in contrarium nullum eſt fundamentum grave, quo probetur, eas falſas. Ergo quamvis non appareant rationes probabiles in contrarium, non extrahunt aſſertiones probabiles à ſua probabilitate, neque illis conferunt per accidens certitudinem moralem.

113 Convincitur octavò. Ea pars contradictionis, pro qua nullum eſt fundamentum in prædictis caſibus, eſt incerta: ergo altera

pars,

pars, pro qua eſt fundamentum probabile, non poteſt eſſe certa. Conſequentia eſt evidens: nam propoſitio contradictoria propoſitionis incertæ non poteſt eſſe certa, ut patet ex dictis c. 1. Antecedens verò probatur: illa enim propoſitio eſt incerta (id eſt nec certa, nec certò falſa) quæ nullo nititur fundamento, & quæ contra ſe nullam habet demonſtrationem: ſic ſe habet ea propoſitio, cùm contra ſe ſolum habeat rationem topicam, & formidoloſam, cognitam, ut talem: ergo incerta eſt.

¶ Convincitur nonò. Homo quandoque habet probabilitatem, qua aſſentitur, ſe eſſe in ſtatu juſtificationis; & nulla ratio probabilis ſibi occurrit, quæ ſuadeat, ſe eſſe in ſtatu peccati lethalis; & tamen illa probabilitas non tranſit in certitudinem: ergo cùm pro una parte dantur rationes probabiles, nullis occurrentibus pro oppoſita, illa pars probabilis non tranſit in certam. Conſequentia liquet, & utraque pars majoris ab experientia eſt evidens. Nec minus certa eſt minor; quia *Neſcit homo, utrùm amore, an odio dignus ſit.*

Nec propterea nego, eſſe aliquos caſus, quibus fundamentum, quòd ſecundùm ſe eſt duntaxat probabile, importat moralem certitudinem, nullo fundamento, aut conjectura contradicente. Sic in aliquibus caſibus unus teſtis omni exceptione major facit plenam probationem in judicio, ſi nihil opponatur contra ejus teſtimonium. Id tamen eſt, quia circunſtantiæ ſunt tales, & talem ſuperaddunt conjecturam, ut faciant probationem plenam, & certitudinem moralem. Solùm nego, id ſemper contingere, ut clarè demonſtratum eſt *in diſp. 4. loco citato.*

Notandum tamen eſt, aliquando unum teſtem facere probationem plenam, ſi teſtis ſit omni exceptione major, & in cauſa non agatur de præjudicio tertii. Et ita unus teſtis omni exceptione major deponens de Baptiſmo alicujus, facit plenam fidem, nemine contradicente. Ita enim tradunt P. Suarez *tom. 3. in 3. p. diſp. 22. ſect. 2.* P. Vaſq. *in 3. p. diſp.* 146. *c.* 4. P. Coninck *in 3. p. q. 66. art. 9. n. 97.* quos refert, & ſequitur P. Caſtro Palao *tom. 4. tract. 19. punct. 13. n. 9.* Id enim non eſt ex ratione generali, quòd motivum probabile tranſeat ad certitudinem, ubi non eſt pro parte oppoſita aliud motivum probabile: ſed quia ei teſti in prædictis circunſtantiis aliæ conjecturæ adjunguntur, quæ alteri teſti æquivalent. Nam cùm teſtificatio de Baptiſmo alterius nullum afferat commodum, vel emolumentum teſtificanti; deinde cùm materia ſit tam gravis, in qua incredibile eſt, homines fideles velle decipere; ex iis duabus conjecturis accreſcit authoritas teſti, ut faciat plenam probationem.

CAPUT XI.

Occurritur objectionibus.

114 PRæcipua argumenta, quibus nititur Caramuel ad hanc Logicam in conſequentiam inducendam, ſoluta manent in præcedentibus. Nam quod deſumitur ex natura incertitudinis, abundè ſolutum manet *c. 4.* Et quod à paritate dubii diſſolutum eſt per manifeſtam diſparitatem, datam *c. 5.* Quod autem obiicit ex eo, quòd ſolutio probabilis unius partis debet fundari in probabilitate partis oppoſitæ, everſum manet *c. 6.* quare paucæ aliquæ objectiones in hoc capite ſolvendæ veniunt.

115 Obiicies primò. Ex duabus propoſitionibus contradictoriis, ſi una eſt contingens, altera debet eſſe contingens: ergo ex duabus propoſitionibus contradictoriis, ſi una eſt probabilis poſitivè, altera etiam debet eſſe poſitivè probabilis. Probatur conſequentia: nam certum, improbabile, & probabile in moralibus ſe habent, ſicut neceſſarium, impoſſibile, & contingens in phyſicis; nam certum idem eſt, ac neceſſarium quoad nos, ſive quoad noſtrum intellectum: improbabile idem eſt, ac impoſſibile quoad nos; & probabile idem eſt, ac contingens quoad nos. Nam quod eſt probabile, quantum eſt ex parte noſtri intellectus, & rationum ejus, poteſt eſſe verum, & poteſt eſſe falſum. Et certum non poteſt non eſſe verum, & improbabile non poteſt eſſe verum.

116 Reſpondetur, conceſſo antecedenti, negando conſequentiam. Et ratio conſtat ex *cap.* 4. Nam inter certum, & improbabile non eſt medium probabile poſitivè (ſicut contingens eſt medium inter neceſſarium, & impoſſibile:) ſed probabile negativè, ſive incertum. Quare ſi non eſt certum, neque improbabile, infertur eſſe probabile negativè. Quæ aſſertio indubitata eſt, quia hæc propoſitio, *Rex Turcarum dormit*, neque eſt certa, nec improbabilis, nec probabilis poſitivè, cùm ad id aſſerendum nullum detur grave fundamentum. Ergo probabile poſitivè non eſt medium inter certum, & improbabile. Illa ergo propoſitio de ſomno Turcæ eſt probabilis negativè, id eſt, nec certa, nec certò falſa.

117 Et nota, propoſitionem incertam, & probabilem ſe habere tanquam ſuperius, & inferius; omnis enim propoſitio probabilis eſt incerta, cùm nec certa ſit, nec certò falſa; non verò omnis propoſitio incerta eſt probabilis, ut patet in hac, *Turca dormit*: quæ incerta eſt, non tamen probabilis. Quando ergo dicimus, probabile poſitivè non eſſe medium inter certum, & improbabile, ſive inter certum, & certò falſum (improbabile poſitivè, idem eſt, ac certò falſum) intellige de probabili ſecundùm totum, quod dicit: nam ſi conſideretur præcisè ſecundùm rationem incertitudinis, hoc modo eſt medium inter certum, & improbabile.

118 Ad argumentum ergo reſpondeo, conceſſo antecedenti, negando conſequentiam. Ad probationem nego, probabile in moralibus ſe habere ſicut contingens in phyſicis, ſi ſumatur probabile ſecundùm totum, quod dicit; benè tamen ſi ſumatur præcisè ſecundùm rationem incertitudinis; & ſecundùm hanc præciſionem probabile eſt idem, ac contingens quoad nos, non verò alio modo.

119 Obiicies ſecundò. In pluribus materiis inſeparabilis eſt probabilitas unius opinionis à probabilitate oppoſitæ, ut patet in omnibus, aut ferè omnibus quæſtionibus moralibus verſantibus in materia probabili, in quibus pro quavis parte contradictionis invenies Authores & rationes: ergo saltem, ut in plurimùm, valebit hæc conſequentia: *Probabile eſt, rem eſſe: ergo probabile eſt, rem non eſſe.*

120 Si ita diſcurreret Caramuel, non deberet illam vocare Logicam moralem, quæ non vi conſequentiæ argueret, oppoſitam eſſe probabilem, ſed vi cujuſdam accidentalis concomitantiæ, quæ frequenter accidere ſolet. Itaque ſæpè diximus, ex eo quòd pro una parte datur fundamentum grave, non inferri neceſſariò, quòd pro oppoſita detur etiam fundamentum grave; unde in hoc nulla eſt cōſequentia Loica. Quod autem communiter ſolet accidere in quæſtionibus materiæ probabilis communiter tractatis, non eſt vi conſequentiæ; nam ſi eſſet vi conſequentiæ, ſtante eadem forma Dialectica, eadem conſequentia elicienda eſſet, quamvis mutaretur materia. Id autem non ita contingere, demonſtratum eſt præcipuè *cap. 2.* in multis exemplis propoſitionis probabilis, in quibus ea conſequentia non valet. Unde diſtinguendum eſt antecedens. In pluribus materiis inſeparabilis eſt probabilitas unius opinionis à probabilitate oppoſitæ, vi conſequentiæ, nego; ratione concomitantiæ accidentalis, quæ frequens eſt, concedo.

121 Itaque non valet vi conſequentiæ, ex eo quòd una ſit probabilis, quòd etiam oppoſita ſit probabilis poſitivè. Cæterum ſi diſponatur illatio in hanc formam, valebit: *In talibus materiis conjunguntur probabilitas unius propoſitionis, & probabilitas oppoſitæ: ſed in una tarum materiarum, probabile eſt, rem eſſe: ergo in eadem materia, probabile eſt, rem non eſſe.* Valet autem hæc conſequentia, quatenus valet à propoſitione copulativa, & affirmatione unius partis, ad affirmationem alterius; non verò, quia una pars inferat aliam, v. g. *Conjunguntur in veritate affirmatio de curſu Petri, & affirmatio de curſu Pauli: ſed Petrus currit: ergo Paulus currit.* Quæ conſequentia non eſt, quia curſus Petri inferat curſum Pauli, ſed quia concomitantia utriuſque infert curſum alterius.

122 Obiicies tertiò. Benè valet; *Hæc opinio eſt probabilior oppoſita: ergo talis oppoſita eſt probabilis.* Ergo ſimiliter valebit: *Iſta eſt probabilis: ergo oppoſita eſt probabilis.* Antecedens probatur. Hæc enim eſt bona conſequentia: *Concluſio A, eſt probabilior concluſione B: ergo concluſio B, eſt minus probabilis.* Sed non poteſt eſſe minus probabilis, niſi ſit probabilis: ergo benè infertur, quod concluſio B, eſt probabilis.

123 Reſpondetur, conceſſo antecedenti, negando conſequentiam. Ratio eſt, quia eſſe probabiliorem, præter eſſe probabile, quod includit, dicit relationem exceſſus in genere probabilis; quod genus debet reperiri in excedente, & exceſſo. Et ideò non eſt toleranda hæc propoſitio: *S. Franciſcus eſt ſanctior dæmone:* quia cùm dæmon non ſit ſanctus, non eſt locus comparationi. Neque in re adeò clara eſt ampliùs immorandum.

124 Obiicies quartò. Quando aliquis Author propugnat ſuam concluſionem tanquam probabilem, alii Authores ſolent citare illum pro oppoſitæ concluſionis probabilitate: ergo ex probabilitate unius inferunt probabilitatem oppoſitæ.

125 Pro ſolutione noto primò, cum Author aſſerens, ſuam opinionem eſſe probabilem, citatur pro oppoſitæ probabilitate, id contingit, quando eſt quæſtio de probabilitate, vel improbabilitate concluſionis: v. g cum verſatur quæſtio, an moribundus, qui nulla ſigna contritionis oſtendit, poſſit abſolvi? Cùm ergo ille Author dicit probabile, quòd non poteſt abſolvi, tunc citatur pro partis affirmativæ probabilitate.

126 Noto ſecundò, ex eo quòd una concluſio ſit probabilis, rectè infertur, quòd oppoſita non ſit improbabilis, ut conſtat *ex cap* 4. quia implicat, quòd propoſitio incerta, qualis eſt probabilis, habeat pro contradictoria propoſitionem certò falſam. Hinc patet, in quo ſenſu Author, qui aſſerit eſſe probabile, quòd ille moribundus nequit abſolvi, citari poſſit in favorem partis oppoſitæ, quæ affirmat, illum abſolvi poſſe. Nam qui dicit probabilem concluſionem negativam, ſentit evidenter, affirmativam non eſſe improbabilem. Hoc ergo, & non ampliùs probat id argumentum.

CAPUT XII.

An iſtæ propoſitiones, Probabile eſt, rem eſſe: Probabile eſt, rem non eſſe, *ſint æquipollentes.*

127 UT fortius ſtabiliat Caramuel ſuam Logicam moralem, ut ab una ex præjactis propoſitionibus valeat ad alterā, & è converſo, ſtatuit, eas duas propoſitiones eſſe æquipollentes. Ita *in Theologia fundam. in indice ſcholaſt. ſect. 2. n. 7.* ponens exemplum in his duabus: *Probabile eſt, materiam primam habere partes: Probabile eſt materiam primam non habere partes.* Ex *in Apolog. de Probabilitate, n. 314.* (qui per errorem eſt 143.) in judicio Dominici Plati, approbato ab ipſo Caramoele *n.* 312.

128 In hoc poſteriori textu probatur primò his verbis. Idem eſt dubitare,

Digitized by Google

bitare, an Turca ſedeat, ac dubitare, an Turca non ſedeat: ergo idem eſt dicere; *Probabile eſt, rem eſſe*, ac; *Probabile eſt, rem non eſſe*. Secundò probatur. Hæc aſſertio, *Probabile eſt, rem eſſe*, æquivalet huic; *Hæc propoſitio*, Res eſt, *habet pro, & contra, rationes fortes; non autem pro, aut contra, ullam demonſtrativam*. Ergo ſi eſt probabile, rem eſſe, erit etiam probabile, rem non eſſe.

129 Hunc æquipollentiam falſam eſſe, & implicatoriam, conſtat apertiſſimè ex iis omnibus, quæ hucuſque produximus ad negandam eam conſequentiam novæ Logicæ moralis. Sed prætereà demonſtro primò. Implicatoria eſt æquipollentia duarum propoſitionum, quarum una eſt vera, & altera falſa: ſic ſe habent duæ propoſitiones aſſignatæ: ergo implicatoria eſt æquipollentia, quę ponitur inter illas.

130 Conſequentia ſyllogiſmi eſt evidens, major eſt indubitata: nam, ut clamant Dialectici, æquipollentia eſt, *Plurium propoſitionum verbis differentium eadem vis, & ſenſus*. Unde duæ propoſitiones æquipollentes, quoad ſenſum, & ſignificationem, ſunt una, & eadem propoſitio. Atqui unam, & eandem propoſitionem reſpectu ejuſdem indiviſibilis objecti eſſe ſimul veram, & falſam, evidens eſt contradictionis implicatio.

131 Minor eſt demonſtrabilis in omnibus illis propoſitionibus allatis *cap.* 2. Conſidera has duas: *Probabile eſt* (ex uno teſte) *obiiſſe conjugem Bertæ*: *Probabile eſt* (nullus eſt teſtis) *non obiiſſe conjugem Bertæ*. Ad primam habet fundamentum Berta, ad ſecundam nullum. Prima ergo eſt vera, & ſecunda falſa. Item has: *Probabile eſt nomen Mariæ annunciatum eſſe à Gabriele*: *Probabile eſt, illud non fuiſſe annunciatum ab eo*. Prima, cum habeat fundamentum grave authoritatis, & rationis, eſt vera: ſecunda, quæ affirmat probabilitatem, ubi nullum eſt fundamentum, falſa eſt: ergo in ejuſmodi propoſitionibus una eſt vera, & altera falſa.

132 Demonſtratur ſecundò. Quoties duæ propoſitiones ſunt æquipollentes, una debet enunciare idem, quod altera enunciat: ſed in his duabus una non enunciat idem, quod altera: ergo non ſunt æquipollentes. De bonitate conſequentiæ dubitari non poteſt. Major tā certa eſt, quàm definitio æquipollentiæ ſuprà propoſita *n.* 130.

133 Minor eſt demonſtrabilis. Nam in illis propoſitionibus: *Probabile eſt, dari talem indulgentiam*: *Probabile eſt, non dari talem indulgentiam*: prima affirmat dari fundamentum grave pro exiſtentia indulgentię, non verò affirmat dari fundamentum grave pro non exiſtentia illius. Secunda affirmat, dari fundamentū grave pro non exiſtentia indulgentiæ, non verò affirmat, dari fundamentum grave pro exiſtentia illius: ergo una enunciat aliquid, quod altera non enunciat. Et ad majorem rei evidentiam memineris caſum propoſitum ſuprà *n.* 23. in quo habes unum teſtem, aſſerentem ſe audiviſſe conceſſionem indulgentiæ, nullum verò teſtem pro non conceſſione illius: ſic enim faciliùs percipies, quàm diverſum ſit illud, quod una enunciat, ab eo, quod altera.

134 Demonſtratur tertiò. Si illę duę propoſitiones eſſent ęquipollentes, darentur duæ contradictoriæ ſimul veræ, & duæ ſimul falſę: ergo æquipollentia earum propoſitionum contradictionem implicat. Antecedens oſtenditur: v. gr. in his duabus; *Probabile ſit, obiiſſe conjugem Bertæ* (cum habet unum teſtem pro morte conjugis, pro vita nullum:) *Probabile eſt non obiiſſe conjugem Bertæ*. Tum ſic: Quando duæ propoſitiones ſunt æquipollentes, quęcunque contradicit uni, contradicit alteri, quod ex definitione ęquipollentiæ ab omnibus recepta evidens eſt, cum quoad ſignificationem, & ſenſum ſit una, & eadem propoſitio. Si ergo velis aſſignare contradictionem primę, dices hanc; *Non eſt probabile, obiiſſe conjugem Bertæ*. Et cùm illæ duæ propoſitiones ſint æquipollentes, etiam iſta, ut eſt contradictoria primæ; erit contradictoria ſecundæ: ſed iſta propoſitio eſt falſa, & ex illis duabus primis etiam ſecunda eſt falſa: dantur ergo duæ contradictoriæ ſimul falſæ.

135 Quòd iſta negativa ſit falſa, patet: affirmat enim, non eſſe fundamentum grave ad credendum, obiiſſe conjugem Bertæ, cùm unus teſtis fide dignus id affirmat. Quòd verò ſit falſa illa ſecunda, nempè; *Probabile eſt, non obiiſſe conjugem Bertæ*, patet, cùm affirmet dari fundamentum grave ad credendum, vivere conjugem Bertæ, quod fundamentum revera non datur, cùm nullus teſtis, nulla conjectura probabilis detur pro vita illius.

136 Deinde aſſignatis eiſdem duabus propoſitionibus, quæ æquipollentes dicuntur ſecundùm Logicam moralem Caramuelis; ſi velis aſſignare contradictoriam ſecundæ, hanc elicies: *Non eſt probabile, non obiiſſe conjugem Bertæ*. Et cum illæ duæ primæ propoſitiones ſint ęquipollentes, etiam iſta, ſicut contradictoria ſecundæ, erit contradictoria primæ. Sed iſta propoſitio negativa, eſt vera; & illa prima ex duabus ſuprapoſitis, eſt vera: dantur ergo duæ contradictoriæ ſimul veræ.

137 Quòd iſta negativa ſit vera, patet, quia ſenſus ejus eſt. *Non datur grave fundamentum ad credendum, vivere conjugem Bertæ*: quod ex dictis patet veriſſimum eſſe. Prima autem ex illis duabus propoſitio etiam eſt vera, quia ſenſus ejus eſt; *Datur fundamentum grave ad credendum, obiiſſe conjugem Bertæ*. Datur enim unus teſtis fide dignus, qui id affirmat, facitque ſemiplenam probationem.

138 Argumenta autem adverſarii *nu.* 128. propoſita, nullius momenti ſunt. Ad primum patet *ex cap.* 5. Ad ſecundum argumentum ex tota hac diſputatione conſtat, hanc propoſitionem, *Probabile eſt, rem eſſe*: non æquivalere huic, *Hæc propoſitio*, Res eſt, *habet pro, & contra, rationes fortes; non autem pro, aut contra, ullam demonſtrativam*. Nam, ut pluribus demonſtratum eſt in decurſu hujus diſputationis, non requiritur ad probabilitatem opinionis, quòd habeat contra ſe rationes fortes; ſed potiùs dari opiniones, quæ habeant contra ſe rationes leves, immò & nullas.

139 Ex dictis inferes, falſam eſſe concluſionem, quam ut certam ſtatuit Caram. *fundamento* 11. *num.* 445. ſic: [Dico ſecundò: ille, qui ex duobus contradictoriis alteram ſcit defendere, & alteram neſcit, ſi ſit vir benè doctus, poterit dicere, illam] quam ſcit defendere, ſibi eſſe moraliter certam; & illam, quam neſcit defendere, improbabilem.] Falſificatur enim in hac propoſitione, *Nativitas B. Mariæ parentibus ab Angelo prænunciata fuit*. Hanc enim ſcio defendere, quia ſcio rationes, quibus nititur; & oppoſitam defendere neſcio, quia nullum pro ea probabile fundamentum video, & tamen cognoſco, eam propoſitionem eſſe probabilem dumtaxat, nec oppoſitam improbabilem poſitivè.

DISPUTATIO V.

An argumenta, quæ militant pro una concluſione probabili, ſint etiam in confirmationem concluſionis oppoſitæ.

CAPUT I.

Refertur ſententia Caramuelis, & ſectatorum ejus.

1 UT novam ſuam conſequentiam Logicę moralis, quam diſputatione præced. funditus evertimus, ampliùs promoveat, affirmat Caramuel, non ſolùm ex probabilitate unius partis argui probabilitatem oppoſitę, ſed etiam argumenta, quę militant pro una concluſione probabili, militare etiam pro concluſione oppoſita. Unde infert, omnes, qui impugnant probabilibus argumentis aſſertiones Caramuelis, potiùs propugnare, & confirmare illas. Ita affirmat Dominicus Piatus (annuente, & approbante Caramuele) in judicio ſecundo de probabilitate, ut habes apud ipſum Caramuelem *in Apolog. de Probabilitate, numer.* 314. (qui per errorem eſt 143.) ubi ita ait: [Si eſt probabile, rem eſſe, erit etiam probabile, rem non eſſe: ergo ſi hanc ſecundam probabilem eſſe perſuadet, hoc eſt, eſſe veram probabiliter ſuadet, illius primæ probabilitatem non impugnat, ſed reponit, & firmat.] Idem habetur apud Caramuelem *in eadem Apolog. numer.* 313. (qui per errorem eſt 315.) in primo judicio de probabilitate, quod fert Chryſoſtomus de Accuntiis, Juriſperitus, in hæc verba. [Demonſtratque mira Illuſtriſſimum Anticaramuelem inadvertentia omnium aſſertionum, quarum probabilitatem impugnandam ſuſceperat, probabilitatem affirmare.] Utrumque autem judicium Dominici, & Chryſoſtomi approbat Caramuel *ibid. n.* 312.

2 Sed & Franciſcus Verde *in poſitionibus ſelectis contra Anticaramuelem in proœmio, §. Sanè*, ita ait: [Dum Borgiæ argumentationes attentiùs meditor, reperio duo: alterum, eundem Borgiam, cùm ſe maximè putat contra Caramuelem arguere, Caramuelis ſententias, neſcientem, nolentemque, clariſſimè, & evidenter demonſtrare. Et hoc ipſum evidenter oſtendo. Dicit Caramuel, exempli cauſa, *Probabilis eſt talis ſententia*. Inſurgit; & argumentatur Borgias. Et ego ab ipſo Borgia inquiro, an ipſius argumentatio ſit apodictica, & demonſtrativa, an verò topica, & probabilis? Si primum dicat, erimus feliciſſimi; habebimus enim à Borgia ſyllogiſmos in forma legitima, quorum præmiſſæ ſint evidentes, per ſe notæ, & concluſiones contradictoriè opponantur Caramuelis aſſertis. At tales ſyllogiſmi in libro edito non reperiuntur. Oſtendo igitur hinc, totum Borgiæ librum, quantus eſt, demonſtrare Caramuelis ſententias: & ut hoc citò expediam, ſequentem demonſtrationem exaro. *Illa doctrina eſt probabilis, quæ tam fortibus rationibus munitur, ut contra non poſſit aliqua ratio demonſtrativa opponi; poſſit tamen merè probabilis: ſed tales ſunt Caramuelis ſententiæ, quas Borgias impugnandas aſſumpſit: illæ ergo Caramuelis ſententiæ ſunt probabiles* Probatur clariſſimè minor, quia Borgias ingenio nobiliſſimo præditus, omnem adhibuit diligentiam, ut impugnaret Caramuelem; & tamen multas obiicit rationes improbabiles, multas leves, aliquas graves, & probabiles; non tamen vel unicam demonſtrativam.] Ecce Borgias dum probabilibus impugnavit Caramuelis aſſertiones, non modò non impugnavit, ſed ſecundùm judicium Franciſci Verde confirmavit, immò & demonſtravit.

3 Itaque ex eo, quòd ſit legitima conſequentia à probabilitate unius concluſionis ad probabilitatem oppoſitæ, inde inferunt, quod qui probabilibus impugnant concluſionem probabilem, illam magis confirmant: nam quò magis impugnant probabilibus, eò magis probant ſuam partem eſſe probabilem, & ex conſequentia Logicę moralis novæ eò magis probant oppoſitam partem eſſe probabilem.

4 Quæ ratiocinatio ad hanc formam ſyllogiſticam reducitur. Ea quæ confirmant antecedens, confirmant conſequens: ſed ex hoc antecedente, *Probabile eſt, hoc eſſe peccatum*; infertur hoc conſequens, *Probabile eſt, hoc non eſſe peccatum*: ergo ea, quæ confirmant probabilitatem concluſionis aſſerentis, hoc eſſe peccatum, confirmant

firmant

Digitized by Google

firmant etiam probabilitatem concluſionis aſſerentis, hoc non eſſe peccatum.

CAPUT II.

Oppoſita concluſio demonſtratur.

5 Ex dictis tota diſputatione præcedenti, infirmata manet hæc aſſertio Caramuelis, & ſectatorum ejus, cùm omninò nitatur in valore ejus conſequentiæ, quam omninò evanuiſſe, ex ea diſputatione clariſſimè conſtat. Novo tamen argumento hæc nova aſſertio evertenda eſt, quòd erit nova demonſtratio contra eam novam conſequentiam Logicæ moralis Caramuelis.

6 Aſſero ergo, implicare contradictionem, quod argumenta probabilia, quæ confirmant unam partem contradictionis, confirment etiam oppoſitam concluſionem, & probabilitatem ejus. Quam aſſertionem ita demonſtro. Hæc aſſertio Caramuelis, & ſectatorum ejus infert, eandem concluſionem eſſe ſimul probabiliorem, & minus probabilem, quàm anteà: ſed hoc involvit contradictionem: ergo hæc aſſertio Caramuelis, & ſectatorum ejus implicatoria eſt.

7 De bonitate conſequentiæ hujus ſyllogiſmi dubitari non poteſt. Minor etiam eſt indubitabilis: nam eſſe ſimul probabiliorem, & minus probabilem, quam anteà, dicit eſſe probabiliorem, & non eſſe probabiliorem: item dicit, eſſe minus probabilem, & non eſſe minus probabilem. Sicut hominem eſſe ſimul doctiorem, & minus doctum, quam anteà, includit eandem contradictionem: nam dicit eſſe doctiorem, & non eſſe doctiorem: item eſſe minus doctum, & non eſſe minus doctum.

8 Major verò ejus ſyllogiſmi clarè oſtenditur. Demus enim, exempli gratia, eſſe æquè probabiles has duas concluſiones: *Fideles tenentur ad confitenda peccata dubia: Fideles non tenentur ad confitenda peccata dubia*. Tum ſic: Quando duo argumenta efficacia accidunt denuò uni opinioni, illa fit probabilior, quàm anteà: ſed per Caramuelem acceſſerunt opinioni negativæ duo argumenta efficacia (demus id verum eſſe;) ergo facta fuit probabilior, quàm anteà. De majori non poteſt dubitari, cùm major probabilitas conſiſtat in augmento probabilitatis, & hoc fiat per additionem motivorum efficacium.

9 Hoc ergo totum certum eſt, & procedo ulterius. Quando duo argumenta efficacia accedunt denuò in confirmationem unius opinionis, fit probabilior, quàm anteà: ſed quando per Caramuelem acceſſerunt denuò ei opinioni negativæ duo argumenta efficacia, etiam probabilitati opinionis affirmativæ acceſſerunt eadem duo argumenta efficacia: ergo non ſolùm opinio negativa, ſed etiam opinio affirmativa facta fuit probabilior, quàm anteà. Minor patet in ſententia Caramuelis, juxta quam argumenta, quæ militant pro opinione negativa, confirmant probabilitatem opinionis affirmativæ.

20 Procedo ulteriùs. Opinio affirmativa fit probabilior, quàm anteà, & ſimul fit minus probabilis, quàm anteà: ergo probabilior, & minus probabilis, quàm anteà. Conſequentia conſtat, quia eſt repetitio, vel copulatio utriuſque præmiſſæ. Major patet ex præcedenti proximo ſyllogiſmo.

11 Minor verò, quòd pars affirmativa ſimul etiam fiat minus probabilis, quàm anteà, facilè oſtenditur. Quantò probabilior eſt concluſio, tanto minus probabilis eſt ejus contradictoria (vel dicant adverſarii, quo alio modo fiat una minùs probabilis, quàm alia, niſi quatenus ex augmento motivorum oppoſita fit probabilior:) ſed per illa duo argumenta efficacia denuò advenientia opinioni negativæ, facta eſt probabilior opinio negativa, cùm anteà eſſet æquè probabilis, atque oppoſita, ut ſuppoſuimus: ergo facta eſt minus probabilis opinio affirmativa: ergo ſimul magis, & minus probabilis.

12 Confirmatur primò. Quantò probabilius fit antecedens, tantò probabilius fit conſequens: ſed probabilitas aſſerta in hoc antecedente, *Probabile eſt, peccata dubia non eſſe confitenda*, creſcit (ita enim ſupponimus argumenti gratia) per illa duo argumenta Caramuelis: ergo probabilitas aſſerta in hoc conſequente, *Ergo probabile eſt, peccata dubia eſſe confitenda*, creſcit in eodem gradu, ſive in eadem proportione. Sed illud antecedens fit probabilius, quàm anteà, vi duplicis argumenti denuò reperti: ergo conſequens fit probabilius, quàm anteà. Sed non poteſt creſcere probabilitas unius partis niſi per exceſſum, in quo ſuperet probabilitatem dicti oppoſiti (in modali propoſitione diſtinguimus dictum à modo:) ergo probabilitas aſſerta in prima propoſitione, fit major, quàm probabilitas aſſerta in ſecunda. Item non poteſt creſcere probabilitas antecedentis ſine eo, quòd creſcat probabilitas conſequentis: ergo non poteſt creſcere probabilitas primæ propoſitionis, quin creſcat probabilitas ſecundæ: ergo utraque propoſitio evadit probabilior, quæ eſt aperta terminorum implicatio; ſic enim utralibet fiet probabilior, & minus probabilis, quàm altera.

13 Hæc omnia patent ex majori ſyllogiſmi; ea autem manifeſta eſt: certum eſt enim, concluſiones per diſcurſum deductas, alias eſſe probabiliores aliis, alias certiores aliis; neque aliundè habere id incrementum, quàm ex majore certitudine, vel probabilitate antecedentis. Atque adeò certū manet, quantò certius, aut probabilius eſt antecedens, tantò certiorem, aut probabiliorem fieri concluſionem.

14 Confirmatur ſecundò. Sententia, quæ aſſerit, non poſſe licitè audiri in die feſto duas medias Miſſas, eſt probabilior, quàm oppoſita, teſte Caramuele *in Theolog. fund. num. 777. fund.* 31. Sed quare probabilior? Sanè quia argumenta, quæ ibi ipſe ponderat, probabiliora, & efficaciora ſibi viſa ſunt: ergo non poſſunt argumenta unius partis probabiliora eſſe, niſi ea pars probabilior evadat, quàm altera. Tum ſic: Quantò probabiliora ſunt argumenta, tantò probabilior fit concluſio ex illis illata: ſed ea illis infertur, ſecundùm Caramuelem, iſta concluſio, *Probabile eſt, quòd licet audire duas medietates Miſſæ in die feſto*: cùm inferatur ex illa, quam ipſe dicit probabiliorem: ergo probabilitas aſſerta in iſta fit etiam major, ergo utraque probabilitas fit major, & utraque propoſitio fit probabilior, & ſi primam dicit probabiliorem ſecunda, debet etiam dicere ſecundam probabiliorem prima.

15 Confirmatur tertiò. Dum D. Borgias impugnat Caramuelis aſſertiones, confirmat, & demonſtrat illas, quia eas impugnat probabilibus: ſed Caramuel impugnat multas aſſertiones aliorum Authorum inſtrumentis probabilibus, ut patet in ferè tota Theologia fundamentali: ergo Caramuel confirmat, & demonſtrat aſſertiones aliorum Authorum, quas impugnandas ſuſcepit: ergo quas Caramuel conatur deſtruere, confirmat.

16 Nec valet, ſi dicat, ſuas aſſertiones eſſe modales de modo *Probabile*, & ideò evidentibus impugnandas. Nam hæc reſponſio multis convicta eſt *diſp.* 2. Tum quia dicit, aſſertiones aliorum Authorum eſſe modales de modo *Probabile*; & tamen eas impugnat probabilibus. Tum propter multas alias demonſtrationes *in tota ea diſp.* 2. propoſitas. Tum præcipuè quia multa probabilia probabilibus impugnat.

17 Confirmatur quartò. Nam *in Theol. fund. n.* 1836. *fund.* 62. impugnat opinionem P. Thomæ Sanchez de reſtrictionibus mentalibus uſurpatis ad fugiendum mendacium. Impugnat, inquam, ex eo capite abſurdo, quòd per illas reſtrictiones mentales tolleretur humana ſocietas. Et inquiro, an hoc abſurdum augeat probabilitatem ſententiæ P. Thomæ Sanchez de reſtrictionibus mentalibus? & negas. Et ex ſententia Caramuelis probo, id non eſſe negandum, ſed indubitanter concedendum. Nam per id abſurdum fit probabilius antecedens, nempè, *Probabile eſt, non poſſe admitti reſtrictiones mentales*: ergo fit probabilius conſequens, ſcilicet, *Ergo probabile eſt, poſſe admitti reſtrictiones mentales*. Vide ergo ad quid cogat hæc nova Logica, ut ab illo abſurdo, quòd militat contra ſententiam, ea ſententia reddatur probabilior: & quia probabilius eſt, quòd reſtrictiones mentales tollunt humanam ſocietatem, fit probabilius, ſecundùm hanc Logicam, quòd ſunt licitæ prædictæ reſtrictiones mentales.

18 Confirmatur quintò. Et redeo ad opinionem de duabus Miſſæ medietatibus, quam Caramuel conatur ad abſurditatem reducere: ergo quantò magis laborat Caramuel in reducendo illam ad abſurditatem, tantò magis confirmat probabilitatem illius. Deinde repugnantia eſt in ipſis terminis, quod confirmetur probabilitas opinionis de duabus Miſſæ medietatibus audiendis, ex eo, quòd ſit abſurda: in ſententia autem Caramuelis hæc Logica valet: [Probabilis eſt opinio de duabus Miſſæ medietatibus non audiendis: ergo probabilis eſt opinio de duabus Miſſæ medietatibus audiendis.

19 Ergo etiam valet: [Probabilis eſt opinio de duabus Miſſæ medietatibus non audiendis, ex abſurditatibus, quæ ex oppoſita inferuntur: ergo probabilis eſt opinio de duabus Miſſæ medietatibus audiendis, ex abſurditatibus, quæ ex iſta inferuntur.]

20 Vel ſic. [Ex abſurditatibus, quæ inferuntur ex ſententia de duabus medietatibus Miſſæ audiendis, probabilis eſt ſententia de duabus medietatibus non audiendis; ex eo, quòd ſit probabilis ſententia de duabus medietatibus non audiendis, infertur, eſſe probabilem ſententiam de duabus medietatibus audiendis: ergo ex abſurditatibus, quæ inferuntur ex ſententia de duabus medietatibus audiendis infertur eſſe probabilē ſententiam de duabus medietatibus audiendis.

21 Vel ſic. [Magnæ abſurditates inferuntur ex ſententia de duabus Miſſæ medietatibus audiendis: ergo probabilis eſt, ſententia de duabus Miſſæ medietatibus non audiendis: ergo probabilis eſt ſententia (juxta Logicam Caramuelis) de duabus Miſſæ medietatibus audiendis: ergo de primo ad ultimum ex abſurditatibus affirmativæ ſententiæ infertur probabilitas ipſius.] Nam antecedens, quod infert hominem, infert riſibile illatum ex homine.

22 Nec ſatisfacis, ſi dicas, non inferri probabilitatem ſententiæ affirmativæ, ex abſurditatibus ex ſe, ſed ex abſurditatibus, quatenus probabiliter inferentibus, & reflexè cognitis ſecundùm rationem probabilitatis: qua ratione dicunt ſolutionem probabilem partis oppoſitæ. Nam præterquam, quòd id eſt manifeſtè refutatum *diſp. præcedenti, cap.* 6.

23 Specialiùs pro re præſenti de falſitate convincitur. Etenim argumenta, quæ confirmant antecedens, confirmant conſequens: ſed abſurditates illæ, etſi non cognoſcantur reflexè, ut probabiles, ſed directè, ut abſurditates, confirmant illud antecedens de probabilitate ſententiæ de duabus medietatibus Miſſæ non audiendis: ergo eodem modo confirmant conſequens de probabilitate ſententiæ de duabus medietatibus audiendis.

24 Confirmatur ſextò; hinc enim infertur, in caſſum laboraſſe Scotum, Durandum, Nominales, Suarium, Vaſquiū, & innumeros alios Theologos, dum aliorum ſententias impugnant. Patet ex dictis: nam fundamenta probabilia eorum convincunt probabilitatē concluſionum oppoſitarum. Nam probabilitas concluſionum earum eſt antecedens

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITT. EMANUELE
Digitized by Google

cedens inferens probabilitatem concluſionum oppoſitarum, juxta hanc novam Logicam; & quantò antecedens eſt probabiliùs, tantò probabilius evadere conſequens, ex dictis manifeſtum eſt. Vide ergo, ad quas anguſtias redigat ſuos Authores hæc nova Logica.

CAPUT III.

Satisfit oppoſitionibus capite primo oppoſitis.

25 PRimum argumentum, quod ibi refertur, quoque nituntur Dominicus, & Chryſoſtomus, eſt, quòd deſumitur à bonitate ejus conſequentiæ huculque impugnatæ, à probabilitate unius concluſionis ad probabilitatem oppoſitæ. Ideòque ſolvitur illam negando.

26 Secundum argumentum eſt ea demonſtratio, qua Franciſcus Verde aſſerit, ſe evidenter oſtendere, D. Borgiam, dum impugnat Caramuelis ſententias, confirmare, & demoſtrare illas. Quę demonſtratio attenta mentis acie conſideranda venit. Interrogat Verde, an argumentationes Borgiæ ſint demonſtrativæ, an probabiles? Et reſpondeo, dando, eas eſſe dumtaxat probabiles. Quid inde?

27 Reſpondet, inde ſe demonſtrare, quòd Caramuelis aſſertiones manent confirmatæ, & demonſtratæ argumentationibus Borgiæ. Oportet demonſtrationem Franciſci Verde recolere. Ecce: [Illa doctrina eſt probabilis, quæ tam fortibus rationibus munitur, ut contra non poſſit ulla demonſtrativa opponi; poſſit tamen merè probabilis: ſed tales ſunt Caramuelis ſententiæ, quas Borgias impugnandas aſſumpſit. illæ ergo Caramuelis ſententiæ ſunt probabiles.] Minorem probat, quia Borgias ingenio potens ne unam quidem demonſtrationem invenire potuit contra illas.

28 Hujus demonſtrationis major eſt falſa; minor & eſt falſa, & duplici ex capite improbata manet. Et tandem ab ſcopo aberravit Author demonſtrationis.

29 Ut majoris falſitatem clarè deprehendas, attende ea verba: *Quæ tam fortibus rationibus munitur, ut contra non poſſit ulla demonſtrativa opponi.* Nam eæ particulæ *tam*, & *ut*, denotant, à rationibus probabilibus provenire, quòd non poſſit in contrarium efformari demonſtratio. Nam ſi dicam, *Petrus eſt tam doctus, ut à nullo ſapiente poſſit convinci*; denoto, à doctrina ejus provenire, quòd non poſſit convinci. Et ſi dicam, *Petrus eſt tam robuſtus, ut poſſit pugno leonem occidere*; ſignifico, à robore ejus procedere eam potentiam occidendi leonem.

30 Aſſerit ergo, à fortitudine rationum probabilium Caramuelis procedere, quòd contra illas nō poſſit demonſtratio efformari, quòd eſſe omninò falſum, clarè oſtendo. Rationes probabiles, & cōcluſio ex illis derivata afferunt formidinē: ergo ea concluſio fortè eſt vera. & fortè eſt falſa. Si in ſe falſa eſt, in ſe habet objectivè demonſtrationem, quamvis à nobis incognitam; id eſt, in ſe talis eſt, ut ſi cognoſcatur comprehenſivè, poſſit ejus falſitas demonſtrari: ergo quòd non poſſit demonſtrari, ex defectu cognitionis noſtræ oritur, & non ex magnitudine rationum probabilium, quæ ſicut relinquunt locum formidini, ita relinquunt locum demonſtrationi partis oppoſitæ. Ita multa, quæ fuerunt probabilia, dum non apparuit ratio certa in contrarium, modò ſunt certa, quia jam ratio certa affulſit. Nunquid dum erant probabilia, potuit affirmari, tam fortes eſſe ejus rationes, ut non potuerit contra illam decurſu temporis, & diſcurſu hominis prodire demonſtratio? Minimè; nam experientia oppoſitum nos docuit. Ergo nulla eſt ratio tam probabilis, quæ poſſit expellere hanc formidinem; *Fortè oppoſita eſt demonſtrabilis, quamvis ea demonſtratio me lateat.*

31 Confirmant primò. Certitudo excludit formidinem, nō ſolùm de veritate partis oppoſitæ, ſed & de demonſtrabilitate illius: ſed probabilitas admittit formidinem, quam excludit certitudo; in eo enim maximè differt probabilitas à certitudine: ergo probabilitas admittit formidinem de veritate, & de demonſtrabilitate partis oppoſitæ. Ergo rationes probabiles, quamvis nimiùm probabiles ſint, non tollunt, quominus poſſit dici, *Fortè pars oppoſita eſt demonſtrabilis.* Ergo non habent eam vim, ut reddere poſſint impoſſibilem demonſtrationem partis oppoſitæ, ut contendit Verde: ſi enim illam redderent impoſſibilem, haberent vim excludendi formidinem de demonſtrabilitate partis oppoſitæ.

32 Confirmatur ſecundò. Formido, quam affert opinio probabilis, ſic explicatur, *Fortè oppoſita pars eſt vera.* Sed quid eſt illud *Fortè*, in intellectu, aut quomodo explicatur? Sane, ut communiter tradunt Doctores, per hanc propoſitionem; *Contingens eſt quod oppoſita pars ſit vera.* Sed nunquid affirmat tunc intellectus, eſſe id realiter contingens, quaſi certus ſit intellectus, quòd poſſit ita reipſa contingere? Minimè, ſed æquivalet huic: *Reſpectu meæ cognitionis contingens eſt, quòd oppoſita pars ſit vera.* Sive, quòd idem eſt; *Nullum principium certum eſt in meo intellectu, quòd vetet eſſe contingens, quòd oppoſita pars ſit vera.*

33 Tum ſic: Eodem modo eſt verum, quòd qui habet actum opinionis probabilis, non habet in intellectu principium certum, quòd vetet eſſe contingens, quòd oppoſita para demonſtretur: ergo qui habet actum opinionis probabilis poterit habere hunc actum; *Non eſt principium certum in meo intellectu, quod vetet eſſe contingens, quòd oppoſita pars demonſtretur*: qui quidem ſimiliter eſt actus formidinis. Ergo qui habet in intellectu opinionem probabilem, habere poteſt iſtum actum formidinis de demonſtrabilitate partis oppoſitæ; atque adeò non poteſt eſſe certus, quòd oppoſita pars non ſit demōſtrabilis.

34 Illud verò primum antecedens proximæ periodi fundatur in eo, quòd hæc non eſt bona conſequentia *Non apparet mihi demonſtratio partis oppoſitæ: ergo non poteſt dari demonſtratio partis oppoſitæ*: fortè enim illa poteſt dari, quamvis ea mihi non occurrat, ut in multis contingit. Cùm ergo habens actum opinionis probabilis ſolùm habeat illum primum actum; *Non apparet mihi demonſtratio partis oppoſitæ*: manifeſtum fit, quòd tunc non habet in intellectu principium certum, quòd vetet; eſſe contingens, quòd oppoſita pars demonſtretur, atque adeò manifeſtum fit, quòd poteſt habere actum formidinis de demonſtrabilitate partis oppoſitæ.

35 Confirmatur tertiò. Multis aſſertionibus contingit, quòd amiſſa probabilitate, in qua verſabantur, tranſierint ad improbabilitatem, ut notum eſt, & conſtabit *ex diſput. 9. c. 4.* vel ergo aliquibus aſſertionibus Caramuelis idem poteſt contingere, vel non poteſt? Si primum dicas, habeo intentum: poterit ergo fieri, quòd affulgente denuò demonſtratione, fiant improbabiles: falſum ergo eſt, quod ait Verde, opiniones Caramuelis tam fortibus rationibus muniri, ut contra non poſſit ulla demonſtratio opponi.

36 Si verò ſecundum dicas, cōtra eſt: Nihil enim habet opiniones Caramuelis, quòd illę priores, etiam antiquatę opiniones nō habuerint: vel aſſigna, quid habeant privilegii opiniones Caramuelis, præ aliis prioribus; illæ enim tunc nullam habebant contra ſe demonſtrationē; nam, ut ſupponimus, poſteà affulſit, & rationibus fortibus muniebātur: nec aliquid majus in opinionibus Caramuelis invenies.

37 Minor quoque demonſtrationis eſt falſa ex eodem morbo, quo afficitur major. Et præterea cùm illa major dicat duo, quæ debuiſſet probare Verde, nempe, nullam demonſtrationem poſſe elici contra aſſertiones Caramuelis, & eas eſſe munitas fortibus rationibus; in utriuſque probatione deficit.

38 Aſſertiones Caramuelis tales eſſe, ut contra eas nulla poſſit ratio demonſtrativa opponi, probat ex eo, quòd Borgias ingenio nobiliſſimo præditus nullam oppoſuerit. Sed nunquid quia Borgias nullam oppoſuit, infertur inde, quòd reliqui omnes in toto orbe literatio nullam poterunt invenire? Si hanc Franciſcus Verde vocaſſet argumentationem topicam, vel conjecturalem, admitti poſſet ea probatio tanquam conjecturalis, ſcilicet [Demonſtrationem, quam Borgias non invenit, nullus inveniet.] Quòd autem velit obtrudere nobis tanquam demonſtrativam eam rationem, quam vix debilis conjectura promovet, criſis noſtra non patitur.

39 Sed quomodo probat alteram partem, quòd fortibus rationibus nitantur aſſertiones Caramuelis? Scilicet, quia à Borgia oppoſitæ aſſertiones non fuerunt demonſtratæ. Et do etiam, quòd à nemine mortalium demonſtratæ fuerunt. Nunquid inde infertur, quòd ipſæ aſſertiones nitantur rationibus probabilibus? Etenim hæc duo benè componuntur, & quòd concluſio careat rationibus probabilibus, & quòd oppoſita concluſio non poſſit à nobis demonſtrari. Nam hæc propoſitio, *Turca dormit*, caret rationibus probabilibus, & tamen ejus contradictoria non poteſt à nobis demonſtrari. Quare malè probabis, hanc propoſitionem, *Turca dormit*, habere rationes probabiles, quia oppoſita demonſtrari non poteſt. Malè ergo probat Verde, aſſertiones Caramuelis eſſe rationibus probabilibus fulcitas, ex eo quòd oppoſitæ aſſertiones non potuerint à Borgia, & à reliquis mundi Doctoribus demonſtrari.

40 Tandem ſi illi gratis demus conſequentiam, quid probat? Caramuelis ſententias eſſe probabiles. Et quid aſſumpſit probandū? Borgiam Caramuelis ſententias, neſcientem, nolentemque, clariſſimè, & evidenter demonſtrare. Sed poteſt ſtare primum illud abſque hoc ſecundo: ergo licèt illud primum probaviſſet Verde, tamen hoc ſecundum non tetigit: à ſcopo ergo, in quem collimabat, deflexit.

41 Sunto probabiles Caramuelis aſſertiones, illas non demonſtrat Borgias, ex eo quòd non demonſtret oppoſitas. Nam, ut dixi, ego non poſſum demonſtrare oppoſitam hujus, *Turca dormit*; & tamen non propterea ejus probabilitatem ſuadeo, nedum demonſtro.

42 Vide ergo, quantum parturierit mons ille demonſtrationis, qualiter pepererit. Nota clamores demonſtrationis parturientis verbis relatis *c. 1. n. 2.* [Borgiam, cùm ſe maximè putat contra Caramuelem arguere, Caramuelis ſententias, neſcientem, nolentem, clariſſimè, & evidenter demonſtrare. Et hoc ipſum evidenter oſtendo.] Clamat iterùm *ibidem*. [Oſtendo igitur hinc, totum Borgiæ librum, quantus eſt, demonſtrare Caramuelis ſententias; & ut hoc citò expediam, ſequentem demonſtrationem exaro.] Clamat tertiò in margine *ibid.* [Breviſſima, & demonſtrativa reſponſio ad totum Anticaramuelem.] Hanc etiam demonſtrationem unicam reſpiciebat Accuntius citatus *c. 1.* dum dixit: [Demonſtratque (Verde) mira Illuſtriſſimum Anticaramuelem inadvertentia, omnium aſſertionum, quarum probabilitatem impugnandam ſuſceperat, probabilitatem affirmare.] Hanc etiam reſpiciebat Platus demonſtrationem, dum in judicio de libro Franciſci Verde (apud Caramuelem *Apolog. de probabil. num.* 315.) ait: [Evidenter demonſtrat (Verde) nihil ab Anticaramuele demonſtrari; adeòque Caramuelis doctrinam non expugnari, non tangi, non oppeti: immò, quod mirabilius, demonſtrativè confirmari.] Quæ utriuſque judicia magnopere commendat Caram. *in Apolog. de probabil. num.* 312.

43 Hęccine ergo eſt demonſtratio tot clamoribus promiſſa, tot præconiis celebrata, tanto approbationis plauſu firmata; cujus ambæ præmiſſæ apertè falſæ ſunt; cujus minor, quia continet duas partes, altera

altera omittitur, & altera adeò tenuiter probatur; cujus conſequens à ſcopo promiſſo deviavit.

C A P U T IV.

Difficilis objectio enodatur.

44 Objicies, Idem argumentum, quod nos inſtruximus contra adverſarios, retorqueri poſſe contra noſtram doctrinam, qui admittimus hanc conſequentiam: *Opinio negativa eſt probabilior: ergo opinio affirmativa eſt probabilis.* Supponamus ergo, argumenti cauſa, opinionem negativam eſſe probabiliorem, & poſteà acceſſiſſe illi duo argumenta efficacia. Tum ſic: Ex hac argumentatione infertur opinionem affirmativam eſſe ſimul probabiliorem, & minus probabilem, quàm anteà. Quòd ſit probabilior, oſtenditur; etenim quando duo argumenta efficacia accedunt denuò in confirmationem unius opinionis, fit probabilior, quàm anteà: ſed iſta duo argumenta, quæ acceſſerunt denuò opinioni negativæ probabiliori, ſunt etiam in confirmationem affirmativæ oppoſitæ: ergo etiam opinio affirmativa fit probabilior. Minor probatur. Argumenta, quæ confirmant antecedens, confirmant conſequens: ſed illa duo argumenta confirmant antecedens, nempe quòd opinio negativa ſit probabilior: ergo illa duo argumenta confirmant conſequens, nempe quòd opinio affirmativa ſit probabilis. Sed opinio confirmata denuò duobus argumentis efficacibus fit probabilior, quàm anteà: ergo opinio illa affirmativa fit probabilior, quàm anteà. Quòd verò etiam fiat minus probabilis, patet: nam quantò probabilior fit concluſio, tantò minus probabilis redditur ejus contradictoria.

45 Pro enodatione objectionis nota primò, quamlibet cõparationem excedentis, & exceſſi eſſe relationẽ prædicamentalem, in qua cùm eſt denominatio majoris, melioris, probabilioris, habet vicem termini id, quod dicitur minus, pejus, aut minus probabile. Cũ verò denominatio eſt minoris, pejoris, aut minus probabilis, munus gerit termini id, quod dicitur majus, melius, aut probabilius. Aſſertio eſt certiſſima. Quare enim erit relatio prędicamentalis, quòd unum ſit æquale alteri; & non erit ejuſdem generis relatio, quòd unum ſit majus alio?

46 Nota ſecundò, relationem prædicamentalem nihil aliud eſſe, quàm conjunctum reſultans ex utroque extremo, ut oſtendi *in diſp. 39. Logicæ.* Itaque quòd Petrus, & Paulus ſint ſimiles in albedine, nihil aliud eſt, niſi hoc conjunctum, *Petrus eſt albus, & Ioannes eſt albus.* Et quòd Petrus ſit Pater Joannis, ad leges relationis prædicamentalis, nihil aliud eſt, niſi quòd Petrus exiſtat, & Joannes exiſtat, & Petrus genuerit Joannem.

47 Nota tertiò, hanc relationem duplò majoris, quàm habet ulna reſpectu ſemiulnæ, ſic poſſe explicari: *Datur ſemiulna A, & datur ſemiulna B, ſed ſemiulna A, habet ſemiulnam ſibi ſuperadditam* (ecce duplum exceſſum) *& ſemiulna B, nihil habet ſibi ſuperadditum.* Quæ aſſertio per ſe patet ex attenta comprehenſione terminorum. Similiter relationem duplò intenſioris, quàm habet ſubjectum calidum, ut duo, reſpectu ſubjecti calidi, ut unum, ſic rectè poteris explicare: *Subjectum A, habet primum gradum caloris, & ſubjectum B, habet primum gradum caloris; ſed ſubjectum A, habet etiam ſecundum gradum caloris, & ſubjectum B, nihil aliud habet caloris præter primum gradum.*

48 Nota quartò, quando relatio prędicamentalis reſolvitur in extrema, ex quibus componitur, quodlibet eorum ſeorſim non eſſe relativũ prędicamentaliter. Aſſertio eſt manifeſta, quia ſi relatio prædicamentalis eſſentialiter componitur ex duplici extremo, dum unum dumtaxat concipitur, neque relatio, neque relativum intelligitur; cũ rem ſine ſua eſſentia intelligi, chimericũ ſit: ita, quod Petrus ſit albus, non dicit relationẽ ſimilitudinis. Quod ſi relationem ſimilitudinis adſtruere velis, utrumq; ſubjectũ album componere debes.

49 Hinc fit, non benè reſolvi in extrema, ex quibus componitur, relationem prædicamentalem majoris. V. g. hæc relatio. *Paulus Apoſtolus eſt ſanctior Paulo Eremita*; non benè reſolvitur in ſua extrema per has propoſitiones: *Paulus Apoſtolus eſt ſanctus, & Paulus Eremita eſt ſanctus; & Paulus Apoſtolus habet exceſſum ſanctitatis ſupra Paulum Eremitam*: quia iſta tertia propoſitio involvit iterùm comparationem, atque adeò totam relationem prædicamentalem; conſequenterque involvit utrumque extremum allatum per duas propoſitiones cathegoricas antecedentes.

50 Iſtud itaque contingit ob inopiam vocum. Si daretur vox, quę ſignificaret illud ſuperadditũ, quod eſt in Paulo Apoſtolo, abſolutè, & nõ relativè, nõ incurreretur illud vitium in reſolutione ejus relationis prędicamentalis, ſicut nõ incurritur in exemplo ſuperiùs poſito; nempè *Tabula ulnaris eſt duplo major tabula ſemiulnari.* Quę relatio in ſua extrema, ſeu partes reſolvitur, ſine eo, quod una pars includat aliam, neque una pars includat totã relationem. Sic enim poteſt reſolvi: Datur tabula ſemiulnaris A, & datur tabula ſemiulnaris B: & tabula ſemiulnaris A, habet ſibi continuatam aliam ſemiulnarẽ; & tabula ſemiulnaris B, nihil aliud habet ſibi continuatum. Sic (enim reſolvitur comparatio, ut nulla pars ſeorſim ſit cõparativa: & relatio duplò majoris reſolvitur, ita ut nulla pars ſeorſim ſit relativa.

51 Cùm ergo ex una parte circumveniamur inopia vocum; ex alia verò parte neceſſarium ſit ad rectam reſolutionem faciendam, quod quælibet partium, ex quibus componitur relatio prædicamentalis, ſit abſoluta, & non relativa; & communia vocabula inepta ſint ad has ſeorſim partes non relativas ſignificandas, ut in illo exemplo D. Pauli ſuprà allato clarè conſpicitur; non alia nobis reſtat via, niſi componere, vel ſupponere aliqua vocabula, quibus mentem noſtram ſignificamus.

52 Itaque ut hanc relationem prædicamentalem, *Paulus Apoſtolus eſt ſanctior Paulo Eremita*, reſolvamus in partes, quarum quælibet ſeorſim non ſit relativa prædicamentaliter, illud ſuperadditum gratiæ, in quo excedit, appella gratiam B; & ita facilè reſolves eam relationem prædicamentalem in partes abſolutas, ſeu non relativas, ſic: *Paulus Apoſtolus eſt ſanctus, & Paulus Eremita eſt ſanctus; & Paulus Apoſtolus habet gratiam B, & Paulus Eremita nihil habet gratiæ B.*

53 Ex his intelliges, quomodo reſolvere debes hanc relationem prædicamentalem, *Prima propoſitio eſt probabilior ſecunda*: ita ut in nulla partium, ex quibus componitur, involvatur iterùm relatio prædicamentalis. Finge ergo, illud augmentum, in quo ſuperat prima propoſitio ſecundam, vocari gradum probabilitatis B, & ſic reſolve: *Prima propoſitio eſt probabilis, & ſecunda propoſitio eſt probabilis; & prima propoſitio habet gradum probabilitatis B, & ſecunda propoſitio nihil habet de gradu probabilitatis B.*

54 His ita compoſitis, quæ certa ſunt, & extra controverſiam, facilè eſt explicare, quomodo poſitivum inferatur ex comparativo; & quomodo ex eo, quòd prima propoſitio ſit probabilior ſecunda, inferatur ſecundam eſſe probabilem. Quod nullo alio meliori modo intelligetur, quàm reſolvendo comparationem, ſive relationem prędicamentalem in partes, ex quibus componitur. Itaque benè valet: *Paulus Apoſtolus eſt ſanctior Paulo Eremita; ergo Paulus Eremita eſt ſanctus.* Si reſolvas, hæc erit argumentatio eadem: *Paulus Apoſtolus eſt ſanctus, & Paulus Eremita eſt ſanctus; & Paulus Apoſtolus habet gratiam B, & Paulus Eremita nihil habet de gratia B: ergo Paulus Eremita eſt ſanctus.*

55 Ubi vides, hanc conſequentiam, *Paulus Apoſtolus eſt ſanctior Paulo Eremita; ergo Paulus Eremita eſt ſanctus*; eſſe argumentationem à toto affirmato ad partem affirmatam, eſſeque argumentationem ſimilis formæ, ac iſtam; *Datur materia, forma, & unio; ergo datur materia.* Et ejuſdem formæ, ac iſtam: *Petrus, & Paulus ſunt ſimiles in albedine; ergo Petrus eſt albus.* Quæ argumentatio ſic reſolvitur: *Petrus eſt albus, & Paulus eſt albus: ergo Petrus eſt albus*: ſcilicet à copulativa affirmata ad partem affirmatam.

56 Cùm ergo dicis, *Prima opinio probabilior eſt ſecunda: ergo prima eſt probabilis*; ſi vis intelligere, qualis ſit hæc conſequentia, reſolve relationem prædicamentalem, & ejus conſequentiam ſic: *Prima opinio eſt probabilis, & ſecunda eſt probabilis; & prima habet gradum probabilitatis B, & ſecunda nihil habet de gradu probabilitatis B: ergo ſecunda opinio eſt probabilis.* Et ita cognoſces, hanc conſequentiam non eſſe aliam, niſi quæ valet ab exiſtentia omnium partium ad exiſtentiam unius partis.

57 Ultimò nota, quomodo intelligendum ſit illud, quod aſſumitur in objectione; nempe, ea, quæ confirmant antecedens, confirmant conſequens. Nam ſi antecedens eſt unica propoſitio non copulativa, ſed ſimplex, omnia, quæ confirmant illam, confirmant conſequens. V. g. in iſta argumentatione; *Petrus eſt homo: ergo eſt riſibilis.* Vel in iſta; *Certum eſt, Petrum eſſe hominem: ergo certum eſt, eſſe riſibilem*; quæ confirmant antecedens, confirmant etiam conſequens.

58 At verò ſi antecedens non ſit una ſimplex propoſitio, ſed copulativa ex duplici, vel multiplici propoſitione coaleſcens; quæ confirmant unam harum partium, non neceſſariò confirmant conſequens: Quod evidens eſt in ſyllogiſmo cujus major eſt probabilis, & minor evidens: quantumvis enim creſcat evidentia minoris, conſequens non extrahitur à probabilitate. V. g. in hoc ſyllogiſmo: *Omne animal habet ſanguinem informatum anima: ſed omnis homo eſt animal: ergo omnis homo habet ſanguinem informatum anima.* Quantumvis enim creſcat evidentia minoris, nihil creſcit probabilitas conſequentis.

59 Quòd ſi id ita contingit, quando ambæ partes antecedentis influunt in conſequens, qualiter influunt præmiſſæ ſyllogiſmi in legitima forma; à fortiori continget, quando aliqua pars antècedentis per ſe, & ratione ſui non influit in conſequens. Itaque quando arguitur à conjunctione partium ad unam partem, v. g. à cumulo lapidum compoſito ex primo, ſecundo, & tertio lapide, ad exiſtentiam tertii lapidis; ea, quæ confirmant exiſtentiam primi lapidis, non confirmant illud conſequens; quia exiſtentia primi lapidis non influit in exiſtentiam tertii. Et quando arguitur à copulativa ad partem, v. g. *In veritate conjunguntur curſus Petri, & curſus Pauli; ergo Paulus currit*; ea, quæ confirmant curſum Petri, non confirmant conſequens, quia curſus Pętri per ſe non influit in conſequens.

60 Hinc facillimè reſpondebis objectioni, quæ alias prolixè poſſet mentem fatigare. Admitto itaque hanc conſequentiam, *Opinio negativa eſt probabilior affirmativa: ergo opinio affirmativa eſt probabilis.* Ad id, quod additur, ſi opinioni negativæ accedant duo argumenta efficacia, inferri, hanc concluſionẽ eſſe probabiliorem, & minus probabilem, quàm anteà; reſpondeo, id negando. Ad probationem concedo majorem, & nego minorem. Ad cujus probationem diſtinguo majorem: argumenta, quæ confirmant antecedens, confirmant conſequens, ſi antecedens ſit propoſitio ſimplex, & non copulativa, concedo;

Digitized by Google

cedo; ſi ſit propoſitio copulativa, ſubdiſtinguo: ſi ſit copulativa, & argumenta confirmant ſolùm eam partem, quæ per ſe non influit in concluſionem, nego; ſi confirment eam partem, quæ per ſe influit in concluſionem, tranſeat. Dixi *tranſeat*, & non *concedo*, propter exemplum præmiſſarum ſupra poſitum, *n.* 58. Minorem etiam diſtinguo: iſta duo argumenta confirmant antecedens, quoad eam partem, quæ non influit in concluſionem, concedo; quoad eam partem, quæ per ſe influit in concluſionem, nego.

61 Itaque hæc argumentatio, *Opinio negativa eſt probabilior opinione affirmativa: ergo affirmativa eſt probabilis:* juxta dicta reſolvitur ſic: *Opinio negativa eſt probabilis, & opinio affirmativa eſt probabilis, & opinio negativa habet probabilitatem B, & opinio affirmativa nihil habet de probabilitate B: ergo opinio affirmativa eſt probabilis.* Et ex hac reſolutione ejus comparationis advertes, argumenta, quæ probant, opinionem negativam eſſe probabiliorem, ſolùm probare, quòd detur, vel augeatur in negativa ea probabilitas B, quæ eſt augmentum illud, in quo negativa ſuperat affirmativam. Sed quòd detur, vel augeatur in negativa ea probabilitas B, non influit in eam concluſionem: *Ergo affirmativa eſt probabilis*; hæc enim ſolùm infertur tanquam pars in illo toto, non verò infertur ex alia parte non relativa, ſcilicet ex probabilitate B, pro qua ſtant ea duo argumenta denuò advenientia.

62 Quod clarè videbis in aliis exemplis ſuprà poſitis: ſic enim quando dicis, *Paulus Apoſtolus eſt ſanctior Paulo Eremita: ergo Paulus Eremita eſt ſanctus*; iſtud conſequens non infertur ex gratia B, quæ eſt illud ſuperadditum, in quo Paulus ſuperat Paulum; ut patet, ſi reſolvas comparationem modo ſupradicto: *Paulus Apoſtolus eſt ſanctus, & Paulus Eremita eſt ſanctus; & Paulus Apoſtolus habet gratiam B, & Paulus Eremita nihil habet de gratia B: ergo Paulus Eremita eſt ſanctus.* Ex conjuncto enim partium componentium relationem prædicamentalem Pauli ſanctioris Paulo, infertur ſanctitas Pauli Eremitæ. Itaque gratia B, in qua Paulus Apoſtolus ſuperat Eremitam, per ſe non eſt antecedens, unde inferatur, Paulum Eremitam eſſe ſanctum; neque ea gratia B, reperta in Paulo Apoſtolo influit in eam concluſionem, quòd Paulus Eremita eſt ſanctus. Unde ea argumenta, quæ confirmant gratiam B, repertam in Paulo Apoſtolo, non confirmant eam concluſionem, quòd Paulus Eremita eſt ſanctus.

63 Hinc apertè vides ingens diſcrimen, quod intercedit inter has duas conſequentias: *Opinio negativa eſt probabilis: ergo affirmativa eſt probabilis.* Item, *Opinio negativa eſt probabilior opinione affirmativa: ergo opinio affirmativa eſt probabilis.* Cùm enim antecedens hujus ſecundæ argumentationis ſit relatio prædicamentalis, conjunctum videlicet plurium extremorum, & in ea non aliter inferatur, niſi qua valet à conjuncto partium ad unam partem earum, fit, ea, quæ confirmant unam partem, non confirmare alteram adæquatè diverſam. At verò in prima argumentatione, cùm antecedens ſit propoſitio ſimplex, & non copulativa, & ut talis inferat concluſionem, neceſſe eſt, quòd ea, quæ confirmant id antecedens indiviſibile, confirment etiam concluſionem, ut ex dictis patet.

64 Dices, etiam hanc propoſitionem, *Opinio negativa eſt probabilis*; poſſet reſolvi in copulativam, ſic: *Opinio negativa habet pro ſe rationes probabiles, & rationes probabiles habent ſolutionem probabilem, & ſolutio probabilis fundatur in rationibus probabilibus opinionis affirmativæ.* Quo pacto infertur; *Ergo opinio affirmativa eſt probabilis.* Quo pacto ea, quæ confirmant probabilitatem opinionis negativæ, ſolùm confirmant primam partem: quæ prima pars non infert eam concluſionem, ſed ſolùm tertia categorica. Ergo eodem modo ſolvitur id argumentum in hac conſequentia, ac in præcedenti per comparativum producta.

65 Ex hac autem inſtantia clariùs cernitur diſcrimen, quod datur inter utramque conſequentiam. Nam quantumvis eam copulativā efformes, ea quidem componitur ex tribus propoſitionibus, quarum prima determinatè infert ſecundam, & ſecunda tertiā, ſcilicet juxta doctrinam Caramuelis ſupra traditam. Nam quòd opinio negativa habet rationes probabiles, connectitur neceſſariò cum eo, quòd illæ habeant ſolutionem probabilem, & quòd illæ habeant ſolutionē probabilem, connectitur cum eo, quòd ſolutio probabilis naſcatur ex probabilitate opinionis affirmativæ, atque adeò cum eo, quòd opinio affirmativa probabilis ſit: unde de primo ad ultimum prima connectitur cum poſtrema, & prima infert determinatè poſtremam. Unde fit, quòd ea, quæ confirmant primam, confirmant poſtremam; quia quæ confirmant antecedens aliquod ſimplex, & indiviſibile, inferens determinatè concluſionem, confirmant ipſam concluſionem. Quod aliter evenit in priori conſequentia deſumpta ex comparatione probabilioris, ut manifeſtè patet ex dictis.

DISPUTATIO VI.

Quid ſit dubium, & in quibus differat à probabilitate?

CAPUT I.

Exponitur definitio dubii.

1 SI aliquando nocuit Caramueli defectus definitionis ſuis formalibus terminis libratę, maximè in hac materia de dubio, ut condiſtinguitur à probabilitate: de illo enim aſſerit multa falſa, ut in hac diſputatione oſtendam.

2 Igitur ne in idem barathrum incidam, ante omnia ſtatuenda mihi eſt definitio dubii ab omnibus recepta. Pro cujus claritate notandum eſt, tria ad dubitationem requiri. Primum eſt, quòd intellectus ſuſpendat aſſenſum in utramque partem contradictionis, v.g. in hoc dubio, *An Turca dormiat*, requiritur, quòd intellectus neutri parti contradictoriæ aſſentiatur; nec dicat, *Turca dormit*; nec dicat, *Turca non dormit*. Quod negat, immò admittit expreſsè Caram. *in Reg. nu.* 52. C. his verbis: [Differt à dubio, & ſuſpicione temeritas, quod temerarius Judex non jam ex levibus conjecturis dubia gravia infert, ſed determinatum, & deliberatum aſſenſum.] Juxta quæ judicium temerarium convenit cum dubio, in eo quòd utrumque ducitur rationibus levibus, aut nullis. Differt verò, quòd judicium temerarium eſt aſſenſus determinatus, dubitatio verò non eſt aſſenſus determinatus.

3 Sed hoc non ſufficit ad conſtituendam dubitationem, quia quando intellectus nihil omninò cogitaret, non diceretur dubitare, quamvis verum ſit, quod in eo caſu neutri parti contradictoriæ de dormitatione Turcæ aſſentiretur.

4 Secundum, quod requiritur ad dubitationem, eſt, quòd intellectus cogitet de utroque extremo contradictionis, dormitatione, & non dormitatione Turcæ; quod cùm non fiat per aſſenſum, neceſſariò fieri debet per ſimplicem apprehenſionem, quidquid ſit, an ea apprehenſio debeat eſſe complexa, vel ſufficiat incomplexa? Sed nota poſſe proponi ea extrema per propoſitionem hoc pacto, vel ſimili: *Somnus Turcæ eſt dubitabilis.* Sed cùm extremum ſit ſolum ſubjectū propoſitionis, iſtud etiam latè, & impropriè ſolet vocari apprehenſio; & ita intelligi, quod proponi debet per apprehenſionem.

5 Tertium, quòd illa ſuſpenſio aſſenſus in utramque partem contradictionis non fiat ratione diſtractionis intellectus ad alia objecta, ſed defectu motivi actualiter moventis ad aſſenſum unius partis. Nam ſi poſita apprehenſione de extremis contradictoriis intellectus diſtrahatur ad alia objecta cogitanda, non dubitat de illis extremis. Dubitat ergo intellectus, quando propoſitis ſibi illis extremis contradictoriis, neutri aſſentitur intellectus, non ratione diſtractionis ad alia, ſed quia deeſt intellectui motivum actualiter movens ad aſſenſum alterius partis.

6 Hinc colligitur, non obſtare his, quod ait Caramuel *lib.* 3. *Theolog. Intention. in proœm* §. *Conſcientia certa*: [Poſitis, inquit, fundamentis certis, poſſe hominem cohibere, & ſuſpendere aſſenſum, non videtur impoſſibile, quidquid ſuccla ment alii.] Nam in eo caſu homo non cogitat de objecto concluſionis: nam habens præmiſſas certas, & cogitans de objecto concluſionis, impoſſibile eſt, quod non aſſentiatur concluſioni. Deinde quia ſolùm eſt dubitatio, quando ea ſuſpenſio aſſenſus eſt defectu fundamenti determinantis ad aſſenſum.

7 Dubitationem ergo ſic definit P. Vaſq. 1. 2. *diſputation.* 62 *numer.* 26. ex communi omnium Doctorum conſenſu. Dubitatio eſt, *Pendere intellectum in utramque partem contradictionis, & neutri aſſenſum præſtare.* Eodem recidit definitio tradita à P. Thom. Sanchez *lib.* 1. *ſumm. capit.* 9. *numer.* 2. *Quando intellectus pendet in æquilibrio, in neutram partem potiùs inclinans.* Et ampliùs explicat *capit.* 10. Quam definitionem dubitationis, à P. Thom. Sanch. traditam, admiſit Caram. *in Theolog. fund. numer.* 1888. infrà citandus *num.* 15. In quam definitionem conveniunt ea tria, quę requiruntur ad conceptum dubitationis. Primum enim, quòd intellectus neutri parti contradictionis aſſentiatur, continetur in poſtrema parte definitionis.

8 Secundum, ſcilicet quòd intellectus cogitet de utroque extremo contradictionis, benè exponitur per ea verba, *Pendere in utramque partem contradictionis*; intellectus enim non alio modo pendet, quàm cogitando. Tertium, ſcilicet quod ea ſuſpenſio aſſenſus ad utramlibet partem contradictionis non procedat à diſtractione ad alia, ſed à defectu motivi, ſatis explicatur per verbum *pendere*; ſicut enim rei materialiter pendenti deeſt adhuc firmitas ſtationis, ubi conſiſtat; ita pendere intellectualiter eſt carere motivo dante actualiter quandam firmitatem aſſenſui.

9 Dubium aliud eſt poſitivum, aliud negativum. Definitiones utriuſque vide infrà *c.* 7. *n.* 115. & 116.

10 Denique adverte, Caramuelem *lib.* 3. *Theol. Intention. in proœm.* §. *Conſcientia certa* dixiſſe: [Suſpendere animum non eſt dubitare; nam ſuſpenſio eſt non actus; & dubitare eſt actus mentis poſitivus.] Cujus aſſerti nullam rationem producit. Et ego quidem aſſentior, ſi ſolùm intendat, quòd dubitatio non conſiſtat ſolùm in ſuſpenſione actus; id enim jam ſupra probavi; ſicut etiam, quod dubitatio includit actus poſitivos apprehendentes ſimpliciter utramque partem contradictionis.

11 Si verò contendat, dubitationem adæquatè conſiſtere in quodam actu poſitivo, qui ſit poſitiva ſuſpenſio, & quaſi hærentia circà utramque partem contradictionis, id quidem fruſtra aſſerit. Fruſtra, inquam, quia ſine fundamento, & ſine neceſſitate. Sine fundamento, quia nullum adducit. Sine neceſſitate, quia poſitis iis tribus, quæ diximus ad dubitationem requiri, ſufficienter intelligitur dubitatio. Ad quid ergo neceſſe eſt ponere eum actum poſitivum?

12 Conſideret tamen Lector, quomodo ille actus poſitivus dubitationis ſtet cum iis, quę paulò ante dixerat §. *Dixi dubia* [Lignum accedente

Digitized by Google

cedente alterutra qualitate (caloris, vel frigoris) nil poſitivum, ſed ſolam privationem perdit: accedente ſcientia, aut errore, nil poſitivum intellectus dubius, ſed ſolùm certitudinis, aut erroris privationem amittit.] Si cum tollitur dubium, nihil poſitivum amittitur, quomodo cùm ponitur dubium, aliquid poſitivum ponitur?

CAPUT II.

Quàm incongruè Caramuel explicet conceptum dubitationis.

13 QUintuplicem textum invenio in Caramuele exponentem conceptum dubitationis. Primus eſt *in Theol. fund. num.* 1888. *fund.* 63. ubi ait: [Dubiam conſcientiam dico, quæ non innititur rationi gravi.] Secundus eſt *nu.* 1889. *fund.* 66. [Dubiam conſcientiã definivimus ratione gravi deſtitutam.] Tertius eſt *n.* 1894. *eod. fund.* [Si dubium, (hoc eſt, ratio levis) ſequatur, aut comitetur certitudinem commiſſionis peccati gravis, aut certitudinẽ non confeſſionis, teneris confiteri.] Ubi vides, dubium dici rationem levem. Quartus eſt *in Regulam, nu.* 52. [Dubitas negativè, cùm ratione omni cares, & ſolùm conſideras duas oppoſitas propoſitiones; poſitivè autem, cùm habes rationes, inſufficientes tamen, ut propugnes concluſionem.] Quintus eſt *in Apolog. de probabilitate, nu.* 81. [Adnotato, propoſitionem, quæ non eſt per ſe nota, ſuaderi ratione, vel nulla, vel levi, vel gravi, vel demonſtrativa. Si nulla, dicitur dubia negativè; ſi levi, dubia poſitivè; ſi gravi, probabilis; ſi demonſtrativa, indubitata, & certa.]

14 Hæc omnes definitiones, ſive expoſitiones dubitationis, quia non ſunt ad trutinam definitionis libratæ, & continent multa à veritate deviantia, æquivocationes multas pepererunt Authori, ut in decurſu hujus diſputationis demonſtrabimus. Et primùm quidem, quòd contineant multa falſa, jam oſtendo.

15 Et incipiens ab ultimo textu, abſurdum eſt dicere, propoſitionem ratione levi ductam, eſſe dubiam poſitivè; & nulla ratione ductam, eſſe dubiam negativè. Demonſtratur. Ubi eſt aſſenſus ad unam partem, non eſt dubium: ſed propoſitio ducta ratione levi, eſt aſſenſus ad unam partem, quamvis ex ratione levi: ergo ibi non eſt dubium. Conſequentia eſt legitima. Minor eſt propoſitio per ſe nota, quæ ex ſola apprehenſione terminorum evidens eſt; cùm idem ſit propoſitio mentalis, & aſſenſus intellectualis. Major verò eſt evidens ex definitione dubitationis, ab omnibus, immò & ab ipſo Caramuele admiſſa. Nam *in Theolog. fund. num.* 1888. *fund.* 66 ait: [Notari volo, benè dubium à probabilitate diſtingui à Sanchez *lib.* 1. *in Precept. c.* 10.] Et quidem P. Thom. Sanch. citatus ſupra *n.* 7. dixit, dubium eſſe, *Quando intellectus pendet in æquilibrio, in neutram partem potiùs inclinans.* Quæ inclinatio nihil aliud eſt, quàm aſſenſus, quem formaliter explicuit in ſua definitione P. Vaſq. *ibid.* cit. & ipſe Thom. Sanch. abundè explicat. Immò clariùs admittitur à Caram. *in Reg. n.* 52. C. ut retulimus ſupr. *nu.* 2.

16 Quam demonſtrationem aliter efformare poteris ſic: [Qui dubius eſt, in neutram partem contradictionis præſtat aſſenſum: qui elicit propoſitionem, quamvis levi ratione ductam, in alteram partem contradictionis præſtat aſſenſum; propoſitio enim eſt aſſenſus: ergo qui elicit propoſitionem, quamvis levi ratione ductam, non dubitat, ergo talis propoſitio non eſt dubia.] Cujus ſyllogiſmi propoſitiones omnes evidentes ſunt evidentia metaphyſica: conſequentia eſt evidens, cum ſyllogiſmus ſit in primo modo ſecundæ figuræ: major continetur in definitione dubitationis ab omnibus admiſſa, minorem eſſe evidentem tam certum eſt, quàm eſt certum, propoſitionem mentis, & aſſenſum intellectualem idem eſſe.

17 Vel ſic: [Nullum judicium temerè elicitum eſt dubitatio (cùm dubitatio non ſit judicium, ſed ſuſpenſio judicii in utramque partem contradictionis:) ſed omnis propoſitio ex levi, vel ex nulla ratione deducta, eſt judicium temerè elicitum: ergo nulla propoſitio ex levi, vel nulla ratione ducta, eſt dubitatio.] Quæ ea his propoſitionibus non eſt evidens? Conſequentia eſt ſyllogiſmi in ſecundo modo primæ figuræ ſyllogiſticæ; major tam evidens eſt, quàm eſt evidens, dubitationem non eſſe judicium, ſed ſuſpenſionem judicii; minor eſt ferè identica, ſi penetrentur termini; idem enim eſt propoſitio mentalis, & judicium; idem eſt, *temerè*, ac, *ſine gravi ratione*: ergo omnis propoſitio mentalis, ex levi, vel ex nulla ratione ducta, eſt judicium temerè elicitum.

18 Quartus textus Caramuelis in eo peccat, quòd ad dubium poſitivum ſolùm admittat rationes leves; dubium enim poſitivum poſſe verſari inter rationes utrinque probabiles demonſtratur *cap.* 5.

19 Primus, & ſecundus textus, qui in idem recidunt, incidunt ambo in abſurda, in quæ inciderunt quartus, & quintus. Etenim, *Conſcientia, quæ non innititur rationi gravi*: vel, *Conſcientia, quæ ratione gravi deſtituitur*; eſt definitio, quæ convenit propoſitioni mentali deſtitutæ ratione gravi, ſive judicio temerario: atqui implicat contradictionem, propoſitionem, quantumcunque ratione gravi deſtituatur, eſſe dubitationem, ſicut implicat, quòd aliqua ſit propoſitio ſimul, & ſuſpenſio propoſitionis; quòd aliquis ſit aſſenſus, & ſuſpenſio aſſenſus; quòd aliquod ſit judicium, & ſuſpenſio judicii. Dubitatio enim eſt ſuſpenſio aſſenſus in utramque partem contradictionis; propoſitio autem mentalis eſt aſſenſus in alteram partem.

20 Deinde cùm dubium verſari poſſit inter rationes utrinque probabiles, ut demonſtratur *cap.* 5. perperam dicitur, conſcientiam dubiam eſſe, quæ ratione gravi deſtituitur, cùm aliquando conſcientia maneat dubia, licèt probabili ratione ſuffulta.

21 Tertius textus, in quo Caramuel affirmat, *Dubium eſſe rationem levem*, quia explicat dubium ſine formalitate terminorum definitionis, magnas peperit Authori ſuo æquivocationes. Ex quibus primò ortum eſt monſtrum capite ſequenti debellandum, ut inde conſtabit. Deinde ortæ ſunt aliæ aſſertiones ſubſequentibus capitibus amputandæ; etenim aliud eſt, dubium oriri ſæpè à ratione levi; & aliud, quòd dubium ſit ipſa ratio levis.

22 Dices pro Caramuele, quando aſſerit, dubium eſſe rationem levem, non loqui formaliter, ſed illativè, non intendere ipſam rationem levem eſſe formaliter dubitationem, ſed illam à ratione levi oriri, ſeu inferri. Sed id non elevat vim argumenti. Primò quia, ut ex ejus contextu patet, ita aſſerit, dubium eſſe rationem levem (ſive intelligatur formaliter, ſive illativè) ut quoties adeſt ratio levis in intellectu, adſit etiam dubium: quod non eſſe minùs falſum quàm dubitationem eſſe rationem levem, demonſtrabile eſt. Secundò, quia ex eo, quòd ratio levis ſit dubitatio, infert in eodem intellectu eſſe poſſe ſimul de eodem indiviſibili objectu ſcientiam, opinionem, & dubitationem. Ex hoc autem, & ex argumentis, quibus hoc probat manifeſtè, infertur, vel rationem levem eſſe formaliter dubitationem, vel eſſe principium, ex quo neceſſariò infertur dubitatio. Quod utrunque quàm falſum ſit, ex proximè dicendis conſtabit.

CAPUT III.

An ſcientia, opinio, & dubitatio de eodem objecto indiviſibili, poſſint eſſe ſimul in eodem intellectu?

23 PRædictus Author *in Theol. fund. n.* 1898. *fund.* 66. tenet affirmativam partem quæſtionis, ſic enim aſſerit: [Poſſe eundem hominem ſimul habere certitudinem, probabilitatem, & dubiũ de eodem indiviſibili objecto, nimirum ex diverſis præmiſſis. Nam ſi eadem concluſio probaretur tribus rationibus, una evidenti, alia forti, & alia levi, cognoſceretur ſimul certò, probabiliter, & dubiè.]

24 Et ut videas, quomodo confundat dubitationem cum aſſenſu, & quàm malè intelligat conceptum dubitationis, propono clauſulam immediatè ſubſequentem: [Inquiris, an in caſu propoſito, nimirum quando homo habet ſimul certitudinem, probabilitatem, & dubium, habeat de facto tres in intellectu concluſiones, an potiùs unicam, quæ ſimul ſit ſcientifica, opinativa, & dubia? Reſpondeo, hujus quæſtionis diſſolutionem non concernere mores, & ideò non eſſe explicandam uberiùs. Et hanc ob rem breviter dico, videri facilem, & probabilem eorum opinionem, qui docent unum, & eundem actum in hoc caſu, prout deducitur à præmiſſis certis, & evidentibus, eſſe ſcientificum; prout à probabilibus, opinativum; & tandem prout à levibus, dubium.

25 Ubi notabis primò juxta hanc doctrinam, dubitationem ſtare in actu aſſenſus, & judicii. Secundò, ita ſe habere rationem levem ad dubitationem, ſicut ſe habent præmiſſæ evidentes ad ſcientiam: unde ſicut exiſtentibus præmiſſis evidentibus, non poteſt non dari concluſio ſcientifica, niſi fortè per diſtractionem intellectus; ita exiſtente ratione levi, non poteſt non dari dubium.

26 Et ut videas, hanc aſſertionem de exiſtentia ſimultanea ſcientiæ, opinionis, & dubii, non eſſe purè ſpeculativam, ſed ordinari ad praxim, hanc tertiam reſolutionem ſtatuit *num.* 1894. *fund. eodem.* [Tertia, ſi dubium, hoc eſt ratio levis, ſequatur, aut comitetur certitudinem commiſſionis peccati gravis, aut certitudinem non confeſſionis, teneris confiteri.]

27 Concluſio certiſſima eſt, non poſſe in eodem intellectu conſiſtere ſimul dubitationem cum certitudine, vel aſſenſu probabili de eodem indiviſibili objecto. Demonſtratur primò: Aſſertio Caramuelis ſupponit, propoſitionem, & judicium eſſe dubitationem (ſcilicet quatenus deducitur ex ratione levi:) implicat contradictionem, quod dubitatio ſit propoſitio, & judicium: ergo ea aſſertio implicat contradictionem. Major continetur expreſſè in clauſulis relatis Caramuelis: minor tribus demonſtrationibus probata eſt capite precedenti, & conſequentia tenet:

28 Confirmatur. Ea eſt enim doctrina, quam hic tradit Caramuel, ut ipſe oppoſitam tradiderit. Admittit enim aſſenſum determinatum, & deliberatum (qualis eſt concluſio ſupradicta) eſſe dubitationem, ut vidiſti *nu.* 23. Admittit etiam aſſenſum determinatum, & deliberatum non poſſe eſſe dubitationem. Ecce habet hanc ſecundam contradictoriam *in Regul. Benedict. nu.* 52. C. *Differt à dubio, & ſuſpicione temeritas, quòd temerarius judex, non jam ex levibus conjecturis dubia gravia infert, ſed determinatum, & deliberatum aſſenſum.* Convenit ergo judicium temerarium cum dubio, quòd utrunque procedit ex levibus conjecturis (dubium plerunque procedit ex levibus, non ſemper:) differt verò à dubio, quòd judicium temerarium ſit determinatus, & deliberatus aſſenſus; dubitatio verò non ſit determinatus, & deliberatus aſſenſus. Sed & oppoſitum tradidit in Theologia Intentionali. Nam *lib.* 3. *diſp.* 3. *nu.* 1406. [Dubitat (centies dixi) qui habet rationem levem, nullamve; probabiliter judicat, qui gravem; & judicat certò, qui certam. *Ergo dubium, probabilitas, & certitudo non poſſunt coincidere.*]

29 Demonſtratur ſecundò. Si componerentur ſimul certitudo, pro-

Digitized by Google

probabilitas, & dubium de eodem objecto, fieret, quòd vir Catholicus crederet firmiter myſteria almæ fidei, ſimul dubitaret de illis; hoc eſt abſurdum: ergo abſurda quoque eſt aſſertio, ex qua id infertur. Probatur major. Sæpe Theologus probat myſteria almæ fidei ſimul rationibus certis, argumentis topicis, & congruentiis levibus, v.g. probat myſterium Trinitatis argumento de umpto ab authoritate revelantis, quod eſt certiſſimum: probat etiam ex eo, quòd infinita perfectio poſtulat infinitam fœcunditatem, videlicet per principia phyſica, quæ ad hoc myſterium merè topica ſunt. Deinde probat aliquibus congruentiis levibus; v.g. Sol producit lucem, & lux cum ſole producit radium reflexionis; ergo ſimiliter Pater Filium, & Filius cum Patre Spiritum Sanctum. Ergo Theologus iſte dubitat circà myſterium Trinitatis. Probatur conſequentia primò. Nam juxta Caramuelem, qui habet rationem certam, probabilem, & levem de eodem objecto, habet certitudinem, probabilitatem, & dubitationem: ſed iſte Theologus habet circà myſterium Trinitatis, rationem certam, probabilem, & levem; ergo habet certitudinem, probabilitatem, & dubitationem; ergo verè dubitat de myſterio Trinitatis. Probatur ſecundò eadem conſequentia. Dubium juxta eum Authorem eſt ratio levis, ſive concluſio deducta ex ratione levi; ſed ille Theologus pro myſterio Trinitatis utitur ratione levi, & concluſione deducta ex illa ratione levi: ergo habet dubium circà myſterium Trinitatis. Quod ſi diceres, illum habere dubium, ſed non dubitare, & nugas ageres, ludendo terminis; & dicere deberes, illum habere etiam certitudinem de myſterio, ſed non eſſe certum de illo: quod quàm abſurdum ſit, nemo non videt.

30 Demonſtratur tertiò. Qui habet dubitationem, pendet in utranque partem contradictionis, & neutri præſtat aſſenſum: ſed qui elicit concluſionem affirmativam ex præmiſſis certis, probabilibus, & levibus, non pendet in utranque partem contradictionis, ſed alteri, nempe affirmativè præſtat aſſenſum; ergo qui elicit concluſionem affirmativam ex præmiſſis certis, probabilibus, & levibus, non habet dubitationem. Conſequentia eſt evidens, utpotè ſyllogiſmi in ſecundo modo ſecundæ figuræ. Major eſt definitio dubitationis ab omnibus recepta, etiam à Caramuele, ut ſuprà retulimus. Minor tam evidens eſt, quàm eſt evidens, concluſionem affirmativam eſſe aſſenſum ad alteram partem contradictionis.

31 Demonſtratur quartò, oſtendendo eam aſſertionem, quæ admittit ſimul in eodem intellectu de objecto eodem dubium, & ſcientiam, vel opinionem, involvere duo prædicata contradictoria. Tunc datur dubium, quando intellectus pendet in utranque partem contradictionis, & neutri parti præſtat aſſenſum; & tunc datur actus ſcientiæ, quando alteri parti præſtat aſſenſum ſcientificum: ſed quòd neutri parti earum præſtet aſſenſum, & quòd præſtet aſſenſum alteri parti, ſunt prædicata contradictoria: ergo qui admittit ſimul dubium, & ſcientiam de eodem objecto, admittit duo contradictoria. Major quoad priorem partem eſt definitio dubii, & quoad ſecundam tam certa, quàm eſt certum, actum ſcientiæ eſſe aſſenſum ſcientificum, non utriuſque contradictoriæ (is enim eſt impoſſibilis) ſed alterius. Minor proponit duas propoſitiones contradictorias diſpoſitas ad regulas Dialecticæ, quo nihil evidentius eſt. Et conſequentia tenet.

32 Reſpondebis fortaſſe, ea non eſſe contradictoria, quia non verificatur abſolutè, quod neutri parti præſtet aſſenſum, ſed quod neutri parti præſtet aſſenſum, quantum eſt ex vi rationis levis; at præſtare aſſenſum abſolutè (quod convenit concluſioni, quatenus ſcientificæ) & non præſtare aſſenſum ex vi rationis levis quod convenit concluſioni, quatenus dubiæ) non ſunt contradictoria.

33 Inde tamen non effugies vim demonſtrationis, ut convincitur hoc ſyllogiſmo. Quatenus eſt aſſenſus ad unam partem, non eſt dubitatio: ſed concluſio illa ſcientifica, quatenus ducitur ex ratione levi, eſt aſſenſus ad unam partem; ergo concluſio illa ſcientifica, quatenus ducitur ex ratione levi, non eſt dubitatio. Conſequentia eſt evidens, utpotè efformata ad normam quarti modi primæ figuræ. Major eſt evidens ex definitione, ſicut ex definitione hominis infertur hæc evidenter, *Quatenus res iſta eſt anima irrationale, non eſt homo;* ſive, *Quatenus eſt animal irrationale, excludit conceptum hominis.* Minor etiam tantum habet certitudinis, quantum iſta; *Propoſitio quatenus ducit ex ratione levi retinet conceptum, & eſſentiam propoſitionis;* cùm idem ſit propoſitio mentalis, & aſſenſus mentis.

34 Contra eſt ſecundò. Quod intellectus neutri parti contradictionis præſter aſſenſum, eſt carentia realis aſſenſus ad utramlibet partem contradictionis; & quòd intellectus neutri parti contradictionis præſtet aſſenſum, quantum eſt ex vi rationis levis, non eſt carentia realis aſſenſus, ſed carentia influentiæ rationis levis in aſſenſum. Atqui non poteſt conſiſtere dubitatio in carentia influentiæ rationis levis in aſſenſum, ſed debet conſiſtere in carentia aſſenſus ad utramlibet partem. Nam præterquam quod eſt per ſe notũ, qui aſſentitur uni objecto, non dubitare de illo; illud quidem ex definitione ab omnibus recepta convincitur. Definitio enim cùm abſolutè adſtruat, quòd intellectus neutri parti præſtet aſſenſum; non adſtruit carentiam influentiæ rationis levis in aſſenſum, ſed carentiam aſſenſus; quòd ampliùs convincit demonſtratio ſequens.

35 Demonſtratur quintò. Nullum judicium temerarium eſt dubitatio: omnis aſſenſus ex levibus dumtaxat conjecturis eſt judicium temerarium: ergo nullus aſſenſus ex levibus dumtaxat conjecturis eſt dubitatio. Conſequentia eſt legitima, quia hic ſyllogiſmus eſt in ſecundo modo primæ figuræ. Et major, & minor ſunt Caramuelis. Repeto verba Caramuel. relata *nu.* 28. *Differt à dubio, & ſuſpicione temeritas* (ecce major ſyllogiſmi, quòd judicium temerarium non ſit dubitatio, cum differat ab illa) *quòd temerarius judex non jam ex levibus conjecturis dubia gravia infert, ſed determinatum, & deliberatum aſſenſum.* Ecce minorem, quòd determinatus aſſenſus ex levibus conjecturis ſit judicium temerarium, & per hoc differt à dubitatione. Tum ſic: ergo ſi aſſenſus ex levibus dumtaxat conjecturis, nequit eſſe dubitatio à fortiori, quando is aſſenſus procedit ex levibus, & certis rationibus, nequit eſſe dubitatio, quantumvis reduplicatio fiat ſupra rationes leves, aut quamvis præciſio fiat à rationibus certis. Nam quamvis præſcinderes rationes omnes certas, & probabiles, non ſolùm formaliter, ſed etiam realiter, ita ut realiter manerent dumtaxat rationes leves, non maneret aſſenſus dubius, ſed judicium temerarium, ut hac demonſtratione proximè facta clariſſimè oſtēſum eſt.

36 Demonſtratur ſextò. Plus repugnat actus certus cum dubitatione, quàm cum formidine. ſed actus certus excludit formidinem; ergo actus certus excludit dubitationem. Non ergo componuntur concluſio certa, & dubitatio de eodem objecto. Conſequentia tenet, non à paritate, ſed à majoritate rationis. Minorem nemo negat, omnes ſupponunt, evidentia rei teſtatur. Ideò certum eſt, aſſenſum almæ fidei expellere formidinem. Certitudo eſt firma adhæſio intellectus ad veritatem; vel ut formalius loquar, eſt firmitas aſſenſus; formido eſt infirmitas aſſenſus. Sicut ergo firmitas, & infirmitas ſe mutuò excludunt, ita certitudo, & formido.

37 Major etiam eſt evidens; nam vel ſumitur formido ſecundùm Cajetan. & Nauarr. apud P. Vaſq. t. 2. *quæſt.* 6. *nu.* 26. pro dubitatione; & hoc modo fortiùs urget argumentum; quare, cùm apud omnes certum ſit, actum fidei Catholicæ excludere formidinem, certum etiam erit, excludere dubitationem, ſi formido eſt dubitatio. Vel ſumitur formido ſecundùm communem acceptionem pro actu reflexo, quo quis aſſerit, poſſe fieri, ut res aliter ſe habeat, ac repræſentatur per actum. Et in hac acceptione major eſt indubitabilis. Nam formido ita opponitur actui certo, ut non opponatur illi qua aſſenſus eſt, ſed qua certus eſt. Componitur enim formido cum aſſenſu, ut patet in actu probabili. At verò dubitatio opponitur actui certo, non ſolùm ratione certitudinis, ſed ratione aſſenſus. Nam, ut patet ex definitione dubitationis, etiam à Caramuele admiſſa, dubitatio neutri parti contradictionis præſtat aſſenſum; atque adeò excludit aſſenſum utriuslibet partis.

38 Ut confirmem, rogo adverſarium, certitudini hujus actus, *Verbum aſſumpſit naturam humanam;* uter ex his duobus actibus magis opponitur: *Verbum aſſumpſit naturam humanam, ſed poteſt fieri, quòd id non ita ſit.* Item, *Dubium eſt, an Verbum aſſumpſerit naturam humanam.* Quis dubitet, hanc ſecundam magis opponi? cùm prima præſtet aſſenſum, quamvis debilem; ſecunda autem excludat aſſenſum.

CAPUT IV.

Roboratur ulterius concluſio, ex eo quòd, ſtante ratione levi, deficit dubitatio.

39 HUcuſque oſtendimus, falſas eſſe aſſertiones Caramuelis, ſive qua docet, ſcientiam, opinionem, & dubium de eodem objecto componi poſſe; ſive qua docet, concluſionem ductam ratione levi, eſſe dubitationem. Modò amplius arguendum eſt contra eam aſſertionem, demonſtrando, fundamentum ejus eſſe nullum. Cùm ergo nitatur eo fundamento, quòd ratio levis eſt dubitatio, ſive intelligatur formaliter dubitatio, ſive intelligatur illativè dubitatio, quatenus eſt antecedens, unde infertur dubitatio; hoc fundamentum penitus evertitur, ſi oſtenderimus, ſtante ratione levi, deficere ſæpiſſimè dubitationem, neque hanc inferri ex illa.

40 Igitur rationem levem non eſſe antecedens ad inferendam dubitationem, demonſtro primò. Quando intellectus illuſtratur hoc actu ſacræ fidei certiſſimo, *Deus eſt trinus, & unus;* & pro oppoſita parte occurrit ratio levis, tunc non datur dubitatio: ergo ratio levis non infert dubitationem. Conſequentia patet; cùm enim iſtud ſæpiſſimè contingat, quòd ſtante actu certo, occurrat pro parte oppoſita ratio levis; ſi tunc non datur dubitatio, manifeſtum eſt, quod ratio levis non eſt antecedens, nec phyſicum, nec morale, unde inferatur dubitatio; cùm antecedens ſtare non poſſit ſine conſequente.

41 Antecedens verò manifeſtè convincitur: nec præterquam quod ratio levis nihil prævalet contra evidentiam, aut certitudinem, id ulterius roboratur hoc dilemmate. Nam in illo caſu, & in illo intellectu ſic illuſtrato, vel eſt dubium, an Deus non ſit trinus, & unus; vel non eſt dubium? Si primum dicas, infero: ergo illi intellectui, qui certò cognoſcit, Deum eſſe trinum, & unum, dubium eſt, an Deus ſit trinus, & unus. Conſequentia patet; nam juxta doctrinam Caramuelis *in Apol. de probabilit. nu.* 314. quæ veriſſima eſt, iſtæ ſunt æquivalentes, *Dubium eſt, an Deus non ſit trinus, & unus: Dubium eſt, an Deus ſit trinus, & unus.* Ergo in illo caſu intellectus eſt dubius, an Deus non ſit trinus, & unus; dubius etiam erit, an Deus ſit trinus, & unus.

42 Si verò dicas, ſecundùm quòd non eſt dubium, infero: ergo tunc non datur dubitatio, ſtante ratione levi. Subinfero: ergo poſitis in intellectu præmiſſis levibus, poteſt non inferri concluſio, in qua Caramuel dubitationem conſtituit. Quæ conſequentia rectè infer-

tur

Digitized by Google

tur ex præcedenti. Infero tertiò: ergo ratio levis non eſt dubium, neque formaliter, neque illativè; cùm poſſit ſtare ratio levis ſine dubitatione.

43 Demonſtratur ſecundò. Licèt ratio levis producat dubium, nō producit illud, qua ratio eſt, ſed quamvis eſt. Pro cujus explicatione ſuppono, quodlibet dubium eſſe inter duas partes contradictionis, quarum neutri intellectus præſtat aſſenſum, v. g. *Dubito, utrùm anno præterito viderim Regem*: duæ partes contradictionis ſunt, *Vidi Regem*: *Non vidi Regem*. Inter has duas hæret intellectus dubitans, neutri aſſentiens; & id declarat dictio *Utrùm*, quæ ſignificat alterum è duobus. Itaque dubitanti mihi, an præterito anno viderim Regem, ea occurrit ratio levis, ſcilicet, quòd anno præterito extiti Matriti, ubi commoratur Rex. Tum ſic: Iſta ratio, quòd anno præterito extiti Matriti, favet illi parti affirmativæ, *Vidi Regem*, non verò favet parti oppoſitæ: item, neque favet dubio, niſi qua levis eſt, & non benè inferens viſionem Regis. Itaque qua argumentum eſt, eò tendit, ut mihi perſuadeat partem affirmativam; ſed quia patitur infirmitatem cōſequentiæ, cùm mihi non perſuadeat illam partem affirmativam, relinquit hærentem, & vacillantem meum intellectum. Hunc tamen effectum relinquendi me dubium, non præſtat adæquatè ratio levis, etiam qua levis eſt. Nam cum ſint duæ partes contradictionis, inter quas verſatur dubium, poteſt dari illa ratio levis pro parte affirmativa, *Vidi Regem*; & ratio evidens pro parte negativa, *Non vidi Regem*. Quo caſu licèt detur ratio levis pro parte affirmativa, nullum datur dubium; cùm intellectus hæreat inter duas partes contradictionis, quando habet evidentem aſſenſum pro parte negativa.

44 Hinc formatur ſyllogiſmus demonſtrativus. Illa ratio eſt antecedens inferens dubitationem, quæ eſt adæquata ratio inferendi illam: ſed ratio levis non eſt adæquata ratio inferendi dubitationem; ergo ratio levis non eſt antecedens inferens dubitationem. Conſequentia tenet, quia ſyllogiſmus eſt quartus modus primæ figuræ ſyllogiſticæ, terminis majoris tantùm localiter mutatis. Minor conſtat ex proximè dictis. Major, ſi penetrentur termini, eſt per ſe nota: & ideò iſta propoſitio, *Petrus ruſticus dixit*, *Deum non eſſe trinum*, & *unum*; non infert, Deum non eſſe trinum, & unum, niſi adjungatur altera præmiſſa: *Quidquid Petrus ruſticus dicit, eſt verum*: quia illa prima præmiſſa non eſt adæquata ratio inferendi.

45 Demonſtratur tertiò. Si ratio levis eſſet dubium formaliter, vel illativè, vir Catholicus audiens frivola argumenta Lutheri, cum veritate diceretur dubitare in fide Catholica; atqui hoc abſurdum eſt, & evidenter falſum; ergo & id, unde infertur. Conſequentia eſt evidens, quia à propoſitione conditionali, & negatione conſequentis, eſt legitima conſequentia ad negationem conditionis, ſive antecedentis. Et minor eſt indubitabilis, alioqui Caramuel cùm audit, vel legit rationes frivolas Janſenii, cum veritate diceretur dubitare in fide Catholica, & in veritatibus definitis contra Janſenium.

46 Sed & major non eſt minùs certa; nam Catholicus haberet in mente rationes frivolas Lutheri; immò & aſſentiretur illis, quandoque enim præmiſſæ ab illo aſſumptæ ſunt veræ, & certæ; & ſolùm ſunt adulterinæ, & leviſſimæ quoad bonitatem illationis: ergo ſi illæ rationes leves conſtituerent formaliter dubium, vir Catholicus eſſet dubius de veritate, contra quam militant. Ergo ſi illæ rationes leves eſſent antecedens inferens dubium, Catholicus, qui illas in mente haberet, eodem modo dubitaret in veritate, cui opponuntur.

47 Demonſtratur quartò. Aliquando contingit dari in intellectu rationes leves pro utraque, vel altera parte, ſine ullo alio motivo certo, vel probabili; & tamen non dari dubium: ergo rationes leves non ſunt dubium, neque ſunt antecedens ad inferendum dubium. Conſequentia eſt evidens, cùm antecedens non poſſit eſſe ſine conſequenti. Antecedens verò patet in eo, qui judicat temerè: v. g. qui ex ratione leviſſima judicat, Petrum eſſe adulterum, Joannem furem, &c. tunc autem non datur dubium, cùm judicium temerarium non ſit dubitatio, ut ex doctrina Caramuelis *cit. cap. praeced.* certum ſit: dantur ergo in intellectu rationes leves ſine eo, quòd detur dubium.

48 Hinc patet ad argumētum Caramuelis propoſitū initio capitis præcedentis, ex eo deſumptum, quòd ſicut concluſio, ut deducitur ex præmiſſis evidētibus, eſt ſcientifica, & ut deducitur ex præmiſſis probabilibus, eſt opinativa; ita eadem concluſio, ut procedit ex præmiſſis levibus, eſt dubia. Neganda eſt enim hæc conſequentia; nā, ut evidenter conſtat ex dictis, aſſenſus non eſt dubitatio, & potiùs dicēdum eſſet, eſſe judicium temerariū, ut procedit ex præmiſſis levibus, quàm dubitatio, quæ repugnat aſſenſui. Illa ergo concluſio, ut procedit ex præmiſſis certis, eſſet ſcientia; ut procedit ex probabilibus, opinativa; & ut procedit ex levibus, eſſet leviter tacta ab intellectu.

49 Et tandem pro hujus rei majore claritate notabis, eſſe etiam certitudinem apparentem, probabilitatem apparentem, & rationem levem apparentem. Certitudo apparens datur, quando motivum eſt probabile, vel leve; & tamen repræſentatur ut certum, atque adeò intellectus aſſentitur firmiter concluſioni propter illud. Probabilitas apparens datur, quando repræſentatur motivum ut probabile, quamvis revera ſit certum, aut leve. Ratio apparenter levis eſt, quando ratio certa, aut probabilis repræſentatur intellectui ut levis. Itaque dubium ſæpè contingit, quando intellectus pro utraque, vel altera parte contradictionis habet rationes probabiles, eo quòd illæ ſibi repræſentantur ut leves. Aliquando etiam habet intellectus rationes certas, quæ ſibi repræſentantur ut leves; & tunc etiam dari ſolet dubium in intellectu.

CAPUT V.

An inter rationes utrinque probabiles verſetur quandoque dubitatio.

50 CAramuel *in Theologia fundamentali*, *nu.* 1888 *fund.* 66 ait, malè explicari dubium poſitivum à Cardin. Lugo *de Pœnitenc. diſput.* 16. *ſect.* 2. §. 3. eo quòd dubium poſitivum cum probabilitate confundat. Et eodem modo carpit P. Joannem Præpoſitum *quæſt.* 5. *de integrit. Confeſſionis, dubit.* 3. eo quòd ſic aſſeruerit. [Interdum verò contingit (dubium) quia utrinque apparent rationes probabiles.] Quibus Præpoſiti verbis hæc alia addit Caramuel. [Diſplicet illud verbum ultimum, quia ſi utrinque probabiles rationes ſuppetant, non eſt dicendus habere conſcientiam dubiam, ſed probabilem.] Idem aſſerit *in Prologo*, *num.* 3. his verbis: [Hic attentè nota apud Authores etiam doctos voces has, *Dubium*, & *Probabilitas*, frequenter, & inconſideratè confundi.] Et *in Apolog. de probabilitat. num.* 81. [Caveat lector, ne dubium cum probabilitate confundat.] Quòd idem millies repetit in ſuis operibus, tum variis in locis, tum præcipuè *lib* 3. *Theol. intention. diſp.* 3. *per totam.*

51 In quo maximam æquivocationem paſſus eſt Caramuel. Aliud enim eſt, quòd aſſenſus probabilis neque eſt dubitatio, neque componitur cum dubitatione; & aliud, quòd motivum probabile non componatur cum dubitatione. Primum namque verum eſt, ut conſtat ex dictis *cap.* 3. & 4. ſecundum verò eſt falſum, ut in præſenti probabimus. Et ideò malè aſſerit, Authores dubium cum probabilitate confundere; cùm potiùs ipſe confundat aſſenſum probabilem cum motivo probabili.

52 Dicendum itaque eſt, inter rationes utrinque probabiles, ſcilicet propoſitas pro duabus partibus contradictionis, verſari dubium: immò etiam inter duas partes contradictionis, quarum uni ſuffragatur ratio probabilis, alteri verò ratio levis: quæ concluſio certiſſima eſt. Demonſtratur primò. Coram judice ſiſtitur Petrus, accuſaturque homicidii, eo quòd heri hora noctis nona hominem interfecit, adſuntque coram judice duo teſtes oculares conteſtes, viri nobiles, qui interfectionem perpetratam à Petro cum juramento affirmant. Adſunt deinde duo teſtes oculares conteſtes, viri nobiles, qui jurati dicunt, Petrum extitiſſe illa hora noctis in loco, ubi impoſſibile phyſicè erat, Petrum interfeciſſe, & judex vir prudens hæret dubius. Ecce pro utraque parte contradictionis, *Interfecit*, *Non interfecit*, ſunt fundamenta probabilia; & tamen intellectus hæret dubius. Ergo propoſitis pro utraque parte rationibus probabilibus, poteſt intellectus manere dubius.

53 Nec ſatisfacies, ſi dicas primò, judicem in eo eventu non præſtare aſſenſum illis teſtimoniis, quin potiùs de veritate illorum dubitare. Contra enim eſt: nam licèt judex non præſtet aſſenſum alterutri parti, ſcilicet, quòd interfecit, vel quòd non interfecit, in hoc enim eſt dubius, præſtat tamen aſſenſum antecedenti, ſcilicet: *Datur teſtimonium duorum hominum nobilium, &c.* quod eſt motivum, & antecedens per ſe, & ſeorſim grave ad colligendam eam partem, pro qua ſtat unumquodque teſtimonium.

54 Nec ſatisfacies, ſi diceris ſecundò, teſtimonium duorum teſtium affirmantium interfectionem non conſtituere motivum probabile, quando adſunt alii duo teſtes oppoſitum aſſerentes. Convinceris enim primò: quia quæſtio præſens eſt, an inter motiva, quæ ex ſe, & ſeorſim ſunt probabilia, poſſit intercedere dubium: & nunquam eſt argumentum ex ſe leve teſtificatio duorum teſtium ocularium, nobilium, conteſtium, præcipuè ſi contra eos non invenitur ratio exceptionis; immò proptereà hæret dubius judex, quia videt, gravia eſſe fundamenta pro utraque parte contradictionis, cùm videt eſſe impoſſibile, utranque partem contradictionis accidiſſe. Quod intelligitur juxta *num.* 99. & 105. Convinceris ſecundò, quia idem poteris dicere in intellectu, in quo verſantur rationes repræſentatæ, ut æquè probabiles utrinque; ſcilicet rationes unius partis non eſſe probabiles, quando pro oppoſita parte adſunt rationes æquè probabiles. Quòd in quæſtione facti verum eſt, ut dicam *cap.* 6.

55 Demonſtratur ſecundò. Idem, quod judici prædicto, contingit ſæpiſſimè Profeſſori Theologiæ, qui ſcribens ea, quæ diſcipulos ſuos edocturus eſt, incidit in eam quæſtionem, v. g. an Sacramenta novæ legis producant phyſicè gratiam? Inveniensque rationes urgentes pro parte affirmante, & pro parte negante rationes alias ſatis efficaces, diù hæret ambiguus, quam partem ſequetur; cui concluſioni, affirmativæne, an negativæ aſſentietur? ergo propoſitis rationibus probabilibus pro utraque parte, poteſt intellectus manere dubius: non ergo dubium ſemper oritur ex ratione levi. Immò potiùs è converſo contingit, quòd ſi pro parte affirmante inveniat rationem probabilem, & pro negante rationem levem, citò excludit dubium intellectus, & parti affirmanti aſſentitur. Cùm verò utrinque adſunt rationes probabiles, cùm videat, concluſionem affirmantem, & concluſionem negantem æqua lance librari, quaſi rectus judex protrahit tempus, & aſſenſum alterius partis procraſtinat.

56 Demonſtratur tertiò. Nam licèt certi ſimus, opiniones Theologicas gravibus fundamentis innixas, eſſe veroſimiles; at verò in ſingulis, quæ pars ſit vera, affirmativane, an negativa, tam ſæpè dubitamus,

Digitized by Google

mus, ut luci evidentis experientiæ velit oculos claudere, qui negabit. Vel ſi negat Caramuel, decidat mihi in omnibus quæſtionibus topicis, quæ pars ſit vera, & erit mihi magnus Apollo. Neque dicat, ſe deciſurum probabiliter: majorem enim vim habet interrogatio mea. Poſtulo enim, ut in omnibus, & ſingulis decidat, quæ pars ſit vera, taliter ut ampliùs non dubitem, quæ pars ſit vera. Si ergo propoſitis utrinque rationibus probabilibus pro una opinione, & pro oppoſita: dubitamus, quænam ex iis pars ſit realiter vera, ſit manifeſtum, quòd ſtantibus utrinque rationibus probabilibus, poteſt conſiſtere dubitatio.

57 Confirmatur primò ad hominem. Nam ſecundùm Caramuelem, omnes Authores in materiis topicis non loquuntur per propoſitiones abſolutas, ſed per modales de modo *Probabile*. (Vide *diſp.* 2.) Vel ergo Authores cùm ita loquuntur per propoſitiones modales, dubitant de veritatibus objectivis abſolutis, vel non dubitant? Si hoc ſecundum dicas, Authores aſſentiuntur veritatibus abſolutis abſque dubitatione: ſtolidè ergo procedunt, dum ea, quæ mente affirmant abſolutè abſque dubitatione, non exprimunt niſi modaliter. Si verò dicas primum, nempe quod Authores dubitant de veritatibus abſolutis, infero: ergo inter motiva utrinque probabilia dubitant. Conſequentia patet: loquimur enim de materiis topicis, in quibus Authores vident utrinque fundamenta probabilia.

58 Confirmatur ſecundò. Indubitabile idem eſt, ac certum: ſed opinio merè probabilis non eſt certa: ergo non eſt indubitabilis. Ergo opinio probabilis dubitabilis eſt; atque adeò ſtante motivo probabili, poteſt exoriri dubium.

59 Confirmatur tertiò. Legi olim argumenta, quibus Ludovicus Legionenſis, vir doctiſſimus, probat, Chriſtum Cœnam celebraſſe in prima veſpera lunæ decimæquartæ, & putabam, ea rem concludere: ideò aſſentiebar ejus doctrinæ. Legi deinde argumenta, quibus Pater Vaſq. *tom.* 3. *in* 3. *p. diſp.* 172. *c.* 6. probat, Chriſtum celebraſſe non in prima, ſed in ſecunda veſpera decimæquartæ lunæ, & depoſui aſſenſum pro prima veſpera, nec potui tam citò pervenire ad aſſenſum pro ſecunda veſpera; ſed inter graviſſima utriuſque egregii commilitonis argumenta diù dubius hæſi. Quod, exiſtimo, accidit multis viris doctis: & tamen utraque argumenta ſunt probabiliſſima. Ergo inter argumenta probabilia poteſt verſari dubium. Certum mihi fuit, utramque opinionem eſſe valdè veroſimilem; quæ autem realiter vera ſit, diù dubitavi.

60 Confirmatur quartò. Solet contingere, quòd Judex, qui audit Advocatum patrocinantem cauſæ unius partis, ponderantemque rationes urgentes pro jure ejus, jam in corde ſuo ferè tulit ſententiam pro cauſa ejus partis: ſed cùm audit Advocatum alium pro altera parte producentem rationes ſimiliter urgentes, hæſitat, fluctuatque, & diuturno tempore dubitat, pro qua parte ferat ſententiam, poſitus inter rationes utrinque urgentes. Et ratio eſt, quia quamvis rationes unius partis ſint valdè probabiles; at cùm ſimile pondus rationum ex altera parte impetat, inclinationem ad unam partem pondus alterius partis cohibet. Ergo ſimiliter intellectus, cùm inſtar judicis audit rationes utrinque urgentes, poterit hæſitare, donec accedat aliquid aliud, quod eum ad unam partem flectat.

61 Confirmatur quintò. Nam intellectus in conſideratione ſpeculativa rerum etiam practicabilium ſæpè habet ſe ad inſtar Principis, qui dignitatem, aut præmium largiturus eſt digniori. Nam cùm audit merita excellentia unius, & res benè geſtas, inclinat, ut largiatur illi dignitatem; cùm autem proponitur alter, de quo ſimilia merita, ſimiles res geſtæ ei narrantur, fluctuat, hæſitatque dubius, quemnam ex illis eo præmio dignabitur, quouſque benevolus affectus in alterum eorum inclinat. Sic intellectus veritatis magnus indagator quaſi deſiderat ſtare pro meritis majoris veriſimilitudinis: ergo cùm ſimilem, & ejuſdem meriti veriſimilitudinem invenit in rationibus utriuſque partis, poterit hæſitare dubius, quouſque nova ratio adveniat practica, vel ſpeculativa, vel affectio voluntatis, quæ ad aſſenſum alterius partis inclinet.

62 Ante quartam demonſtrationem præmitto, ideò in praxi poſſe uti nos opinione probabili, quia præcedit hoc dictamen practicum certum, *Licitum eſt in praxi uti opinione probabili*. Quo dictamine deficiente, ſive per ignorantiam, ſive per inadvertentiam, peccabit homo, niſi eligat partem tutiorem. Patet aſſertum: Conſcientia enim non eſt ſecura, dum non cognoſcit dictamine practico, ſibi eſſe licitum, hoc, vel illo modo operari. Quo poſito.

63 Demonſtratur quartò concluſio. In hac quæſtione, an poſſit quis ſine peccato mortali furari tres argenteos cum dimidio, da Petrum habere rationes probabiles pro parte affirmativa, per inadvertentiã tamen carere illo dictamine practico ſuprà dicto. Tum ſic: In hoc caſu Petrus habet rationes probabiles pro parte affirmativa; & tamen eſt practicè dubius, an poſſit ſequi partem affirmativam, necne: ergo poſitis rationibus probabilibus poteſt conſiſtere dubium. Minor oſtenditur. Illud practicum dubium non poteſt excludi, niſi per dictamen practicum, quòd doceat, ſecurum procedere hominem utendo illa opinione, quam videt probabilem: ſed ſupponimus, hoc dictamen deficere: ergo nihil eſt, quòd excludat illud practicum dubium; conſequenterque in illo caſu homo erit practicè dubius.

64 Dices, Petrum in illo caſu non eſſe practicè dubium, ſed potiùs certum, quòd non poteſt uti ea opinione; cùm certum ſit in eo caſu, debere Petrum ſequi partem tutiorem, ſcilicet negativam.

65 Sed hæc reſponſio ſophyſtica eſt; confundit enim duas cognitiones practicas directam, & reflexam. Ideò enim certum eſt, quòd tenetur ſequi partem tutiorem, quia in dubiis practicis tutior pars ſequenda eſt: ergo datur cognitio practica certa, & cognitio practica dubia. Quas ut diſtinguas, propone tibi hos duos ſyllogiſmos. Primus eſt: *Quoties materia eſt parva, non eſt mortale furari: tres argentei cum dimidio ſunt materia parva: ergo non eſt mortale eos furari*. Quam concluſionem licèt Petrus videat eſſe probabilem, quia tamen Petrus deſtitutus eſt eo dictamine practico, quòd licitum eſt uti opinione probabili, non audet eam ad praxim reducere, ſed hæret practicè dubius. Secundus ſyllogiſmus eſt: *Quoties eſt dubium, an liceat uti aliqua opinione, vel praxi, tutior pars ſequenda eſt; ſed modò eſt dubium, an liceat ſine mortali, uti ea opinione, quam producit primus ſyllogiſmus, ergo in hoc caſu tutior pars ſequenda eſt*. Itaque ex primo ſyllogiſmo, cujus vim conſiderat Petrus, licèt non aſſentiatur concluſioni, nec minori, ex defectu illius prioris dictaminis practici, Petrus manet practicè dubius, an poſſit ſequi eam partem affirmativam, necne. Virtute autem ſecundi ſyllogiſmi manet certus, quòd non poteſt in praxi partem affirmativam amplecti.

66 Hinc conficitur argumentum. Tunc conſcientia eſt practicè dubia, quando non eſt practicè ſecura: ſed deficiente dictamine practico, quòd licitum eſt uti opinione probabili, non eſt practicè ſecura (quia ſolùm redditur practicè ſecura per id dictamen practicum:) ergo deficiente eo dictamine practico, conſcientia eſt practicè dubia. Et tamen rationibus probabilibus fulcitur ad partem affirmativam probandam: ergo licèt adſint rationes probabiles, poteſt intellectus manere dubius.

67 Argumentum quintum eſt. Motivum probabile non cogit intellectum ad aſſenſum: ergo poſito motivo probabili in intellectu, poteſt intellectus ſuſpendere aſſenſum. Conſequentia patet, quia dum intellectus non determinatur ad aſſenſum, expeditus manet ad non aſſentiendum, ſive ad ſuſpendendum aſſenſum; vel, quod idem eſt, ad dubitandum. Antecedens verò probatur primò. In hoc enim differt motivum probabile à motivo certo, & evidenti, quòd motivum certum, & evidens cogit, & determinat intellectum ad aſſenſum; non enim permittit, intellectum dubitare, aut aſſentiri parti oppoſitæ; quòd eſt determinare intellectum quoad ſpecificationem, quamvis non determinet ſecundùm multorum ſententiam, quoad exercitium. Motivum autem probabile, ut non cogat intellectum ad ſui aſſenſum, ita neque ad aſſenſum concluſionis.

68 Probatur ſecundò idem antecedens. Si ex utraque parte contradictionis (ut ſolet) ſint rationes probabiles, non cogit utraque ratio probabilis ad aſſenſum; alioqui cogeretur intellectus ad duos aſſenſus contradictorio: ergo ſtat, quòd detur in intellectu ratio probabilis ab intrinſeco attentè conſiderata, & quòd intellectus non cogatur ad aſſenſum.

69 Et nota, illud antecedens admitti à Caramuele, qui *diſp.* 70. *in Regul. num.* 1056. ait: [Rationes evidentes aſſenſum prædeterminant: ſi ſint merè probabiles, mentem non cogunt.]

70 Argumentum ſextum. Motivum probabile relinquit locum formidini: ſed formido facilè vertitur in dubitationem: ergo dat locum dubitationi; ergo componitur dubitatio cum motivo probabili. Major eſt Caramuelis, & omnium, ut conſtat ex diſp. præcedenti. In eo enim motivum probabile differt à certo, quòd iſtud excludit omnem formidinem; probabile non item. Minor eſt ita experimento comperta, ut luci claudat oculos, qui neget. Quoties dixi; *Sacramenta novæ legis producunt phyſicè gratiam; & poteſt contingere, quòd res aliter ſe habeat*; & inſiſtens formidini, cogitanſque hanc ſecundam partem propoſitionis, dubitavi, & ſuſpendi aſſenſum: Quod in aliis mille caſibus frequenter occurrit.

71 Et ne ſubeas æquivocationem, iterùm nota, cum motivo probabili ſtare dubitationem, non verò cùm aſſenſu probabili; quia ſicut dubitatio excludit aſſenſum, ita aſſenſus dubitationem; cùm hæc neutri parti contradictionis præſtet aſſenſum; formido autem componitur cum aſſenſu. Quando ergo dicimus, quòd formido facilè vertitur in dubitationem, ne exiſtimes, quòd ſi ſtante aſſenſu concluſionis, datur formido, periſtente eodem aſſenſu formido vertatur in dubitationem; vertitur enim in dubitationem deficiente aſſenſu, propter dicta.

72 Et id quidem in quorundam hominum mentibus frequentiùs contingit, quæ ſunt (ut dicam) quaſi incredulæ; & ubi non cogit certitudo motivi, renuunt aſſenſum ſuum præſtare: quare probabilibus rationibus non obligantur, inter formidines conſtitutæ, ſed hærent, & ſuſpendunt aſſenſum.

73 Demonſtratur ſeptimò. Motivum probabile compoſſibile eſt cum judicio temerario de parte oppoſita: (non dixi, *aſſenſus probabilis*, ſed *motivum probabile*.) Ergo motivum probabile compoſſibile eſt cum dubitatione.

74 Antecedens probatur: nam juxta aſſertum Caramuelis, quòd centies repetit, poſſeſſio bonæ famæ, ſive præſumptio innocentiæ, eſt motivum probabile pro bonitate Petri; & hoc non obſtante multi judicant temerè eum eſſe pravum. Temerarii enim judices, ubi eos non cogit evidentia partis oppoſitæ, audacter procedunt ad temeritatem judicii; quod quotidiana experientia compertum eſt.

75 Conſequentia verò prioris enthymematis patet à majoritate rationis; difficilius enim eſt, cùm Petrus poſſidet innocentiam ſuam, procedere ad judicandum, eum eſſe pravum, quàm dubitare, an ſit pravus. Vide aliud argumentum, *num.* 183.

76 Di-

Digitized by Google

76 Dices: ergo ſtantibus præmiſſis probabilibus, non neceſſitatur intellectus ad concluſionem eliciendam, maximè ſi evidens ſit bonitas conſequentiæ. Conſequentia patet: nam ſtantibus præmiſſis probabilibus, poteſt dari dubitatio; cùm dubitatione autem non componitur aſſenſus concluſionis. Illud autem conſequens verum non eſſe probatur; nam præmiſſæ habent neceſſariam connexionem cùm conſequente: ergo ſi intellectus aſſentitur præmiſſis, & videt eas neceſſariò connecti cùm conſequente, neceſſariò aſſentietur conſequenti, ſaltem neceſſitate quoad ſpecificationem, itaut non poſſit aſſentiri parti oppoſitæ, neque circà illam dubitare.

77 Pro ſolutione adverte, dupliciter poſſe ſe habere antecedens probabile, reſpectu concluſionis. Primò, itaut bonitas conſequentiæ ſit evidens; id tamen, quod enunciat antecedens, ſit probabile. Secundò, itaut bonitas conſequentiæ ſit duntaxat probabilis; enunciatio autem antecedentis ſit probabilis, vel certa. Argumentum itaque non loquitur hoc ſecundo modo; nam hoc modo ſtantibus in intellectu præmiſſis, adhuc poteſt intellectus dubitare de concluſione, cùm bonitas conſequentiæ duntaxat probabilis non cogat intellectum ad aſſenſum. Primo ergo modo, ſi intellectus aſſentitur præmiſſis, cùm cognitio bonitatis illationis ſit evidens, neceſſitatur intellectus, ſaltem quoad ſpecificationem, ad aſſentiendum concluſioni, atque adeò circà illam dubitare non poteſt, niſi dubitando de præmiſſis. Cùm ergo dicimus, inter rationes probabiles verſari poſſe dubium, etiam habet locum in illo primo modo, cognita ſcilicet evidenter bonitate illationis; quia circà præmiſſas ipſas probabiles poteſt intellectus dubitare, nec ipſis aſſentiri, quin potiùs diſſentiri, objecto earum intellectui propoſito: quando verò cognitio bonitatis illationis eſt probabilis, etſi illis præmiſſis aſſentiatur intellectus, poteſt utique dubitare propter dicta.

78 Tandem cogitet Lector, quomodo componere poſſit hanc aſſertionem [quòd inter rationes probabiles non poteſt verſari dubitatio;] cùm ea, quam tradit *in Apolog. de Probabilit. n. 156. §. Et hic obiter.* Cùm enim dixiſſet, ſententiam de Immaculata Conceptione Divæ Virginis, eſſe probabilem; admittit poſſe intellectum dubitare de illa. Ecce ejus verba: [Hujus actus, *Virgo eſt concepta ſine macula;* objectum incertum eſt; de illo opinari, aut etiam dubitare quis poteſt. Fortè in Deiparæ Conceptione peccatum fuit.] Ergone in ſolo myſterio Conceptionis potuit dubitari inter rationes probabiles?

79 Ex dictis inferes, Authores aſſerentes, inter rationes utrinque probabiles verſari quandoque dubium, non confundere dubium cùm probabilitate, ſed hanc ab illo optimè diſtinguere. Nam ſi nomine probabilitatis intelligantur præmiſſæ probabiles, iſtæ quidē, licèt magis inclinent ad concluſionem probabilem, quàm ad dubiū; tamen quia debiliter, & cùm formidine adhærent objecto, indifferentes ſunt etiam ad cauſandum dubium, præcipuè cùm ex utraque parte dantur, & repræſentantur ut æquè probabiles; ut ſatis ſuperque demonſtratum eſt. Si tamen nomine probabilitatis intelligatur ipſa concluſio probabilis (quo pacto frequenter ſolet intelligi) hæc toto cœlo diſtat à dubitatione, cū opinio ſit aſſenſus ex motivo probabili; & dubitatio ſit ſuſpēſio aſſenſus, ut cōſtat evidēter ex dictis.

CAPUT VI.

An in quæſtione de facto, motiva utrinque æqualiter probabilia dent probabilitatem cuilibet parti?

ARTICULUS I.

Statuitur, & probatur concluſio.

80 Sit concluſio. In quæſtione de facto motiva utrinque æqualiter probabilia relinquunt quæſtionem omninò ſub dubio, atque adeò non dant probabilitatem cuilibet parti. Scio, communiter Authores oppoſitum aſſerere. Apud me autem concluſio tradita eſt veriſſima.

81 Probatur primò concluſio in caſu judicii propoſito ſuprà *n. 51.* Nam dum habet Judex pro utraque parte affirmativa, & negativa delicti, æquale pondus authoritatis teſtium, dubius omninò hæret, nec poteſt ſine temeritate alteri parti aſſentiri. Ergo in quæſtione de facto motiva utrinque æquè probabilia relinquunt intellectum prudentem in ſtatu dubii; & ſi uni parti aſſentiatur ex tali motivo, intellectus temerè judicabit.

82 Id quòd clarè cernitur in judicio Salomonis, apud quem ſecum mutuò agebant illæ duæ meretrices, de infante vivo ſibi adjudicando, cùm ab altera earum filius infans noctu ſuffocatus fuiſſet, & filius alterius furtivè ſubreptus. 3. *Reg.* 3. Nam altera earum coram Rege clamabat: *Filius tuus mortuus eſt, meus autem vivit.* E contrariò illa dicebat: *Mentiris, Filius quippè meus vivit, & filius tuus mortuus eſt.* Atque in hunc modum contendebant coram Rege. Ubi perpendendum eſt, ſi una earum, nulla alia contradicente, diceret, *Hic eſt filius meus*, quilibet ei fidem adhiberet: eſt enim magni ponderis fundamentum ad filiationem credendam teſtimonium ipſius, qui, vel quæ dicit ſe eſſe parentem illius. Cùm autem ei teſtimonio contradicebat teſtimonium alterius, Salomon hæſit dubius, ut denotant ea verba: *Hæc dicit; Filius meus vivit, & filius tuus mortuus eſt. Et iſta reſpondet; Non, ſed filius tuus mortuus eſt, meus autem vivit. Dixit ergo Rex; Afferte mihi gladium.* Quia ergo utrinque erant motiva æqualis probabilitatis, dubius manſit: & ut à dubio tranſiret ad certitudinem, uſus eſt illa conjectura moraliter evidenti, ex qua morali evidentia collegit veritatem facti.

83 Secundò. Nam fœmina conjugata, quæ habet tres teſtes affirmantes mortem viri ſui, & tres alios ejuſdem fidei teſtantes vitam ejus, tranſire non poteſt ad ſecundas nuptias, quas Judex Eccleſiaſticus prohibebit; non alia de cauſa, niſi quia in quæſtione de facto eſt æquale pondus probabilitatis pro utraque parte; vel potiùs, quia ſtante æquali pondere authoritatis pro utraque parte, factum remanet in ſtatu dubii; & judex diſcernere nequit, qui teſtes ex illis dicant verum. Quod idem evenit in intellectu fœminæ pro foro conſcientiæ.

84 Tertiò. Da caſum, in quo acceperim à Petro mutuos centum aureos, ego autem dubito de ſolutione illi à me facta. Accedunt duo domeſtici, qui dicunt, me ſolviſſe centum aureos Petro tali die, & hora: accedunt duo alii æqualis fidei, qui teſtantur aliquid incompoſſibile phyſicè, vel cùm ſolutione, vel cùm tempore ſolutionis. Ergo quidem debeo judicare in foro conſcientiæ, ſicut judicaret de hac ſolutione Judex Reipubl. in foro externo: unuſquiſque enim in foro conſcientiæ eſt judex ſuæ cauſæ, & debet ſe gerere in cauſa eodem modo, ac Judex Reipublicæ, quando iſte non innititur legi pertinenti ad ſolùm forum externum. Atqui Judex Reipublicæ in hac quæſtione facti quando haberet duos teſtes pro facto ſolutionis, & alios duos æqualis fidei pro facto arguente non ſolutionem, verè dubius manet de facto, & tanquam verè dubius judicat. Si enim actor probat, me non ſolviſſe, & ego æquali pondere probo, me ſolviſſe, tam dubius manet Judex de una parte, quàm de altera; nec poteſt ſe accommodare probabilitati partis meæ ſine injuria Petri. Ergo ego ſimiliter dubius maneo in foro conſcientiæ. Si enim in illo caſu manet Judex verè dubius, cùm caſus, & ejus circumſtantiæ ſint eædem, in eodem dubio ego collocatus ſum, & eadem dubitandi ratio me tenet. Nec propterea intelligas, quòd ſicut Judex pro me ſententiam ferret, ita ego pro me poſſum in eo caſu ferre ſententiam: nam quoad hoc ſunt circumſtantiæ diverſæ.

85 Quartò: quia hinc redditur ratio, quare cùm multi Authores dicant, poſſe Judicem in quæſtione juris ex duabus opinionibus æquè probabilibus alteram pro libito eligere; item multi alii, ex duabus opinionibus inæqualis probabilitatis poſſe Judicem eligere opinionem minùs probabilem; quare, inquam, cùm id ita aſſerant, nullus tamen aſſeruit, ſed omnes tanquam certum ſupponunt, & meritò, in quæſtione de facto non poſſe Judicem ſequi minorem probabilitatem, immò neque æqualem pro una parte; ſed ſe oper ſtare debere pro majore probabilitate.

86 Ratio autem ex noſtra hac aſſertione patet. Quia ſi æquales pro utraque parte ſunt probationes, res manet in ſtatu dubii. In dubio autem non poteſt Judex in unam partem inclinare tanquam veram; neque affirmare, ut verum id, quod eſt verè dubium. Quod ſi probationes unius partis minores ſunt, hæc pars reperitur conſtituta in inferiori gradu, quàm in gradu dubii. Nam ſi quando pars affirmativa eſt in gradu æquali probationis, ac negativa, ea eſt conſtituta in ſtatu dubitationis, quando pars affirmativa habet minores probationes, habet inferiorem gradum, atque quando habet æquales; atque adeò habet inferiorem gradum, atque quando eſt in ſtatu dubii. Vide urgentem hujus confirmationem *diſp. 24. cap. 6. num.* : : .

87 Probatur quintò. Conſtat enim ex multis juribus, cauſam remanere ſub dubio, ubi hinc inde in quæſtione facti probationes ſunt omninò æquales in numero, & qualitate teſtium. Ita *in cap. Ex litteris, de probationibus*, ibi: *Quòd ſi ambarum partium teſtes ſint æquè idonei, poſſeſſoris teſtes præferentur: cùm promptiora ſint jura ad abſolvendum, quàm ad condemnandum.* Ubi Gloſſa *verbo Promptiora*, ait: *Quod hic dicitur, & in ſimilibus, locum habet in dubiis, & obſcuris.* Patet ergo, rem eſſe dubiam, ubi teſtes facti ſunt æqualis fidei. Et ideò Curtius Sen. *conſ. 24.* Bartol. *in leg. 1. uti poſſid.* apud Tuſch. *litt. P. concluſ. 798.* ajunt: *Quando probationes ſunt pares, favetur reo, quia in dubio pro reo pronunciandum.* Et idem Tuſch. *litt. P. concl. 766. n. 33.* ait: *Probatio dicitur dubia, quando ſunt teſtes contrarii pro actore, & reo, æquales numero, & qualitate.* Pro quo allegat Romanum *conſil. 166 num. 2. verſ. Tertiò præmitto.* Probationes ergo utrinque æquales, ſcilicet in quæſtione de facto, dubium producunt. Idem omninò tradit Tiberius Decianus *volum. 2. reſponſ. 52 num. 21. & 23. in cap. Ex litteris, de probat.* & apud ipſum Baldus *in leg. data opera, Cod. qui accuſ. non poſſ.* Romanus *in l. 1. §. ult. & in leg. illa, ff. de verb. oblig.* Decius *in leg. qui accuſare, Cod. de edendo.* Et expreſſit Abbas *in cap. Licèt, §. in tertio, & §. gloſſa ponit, & §. tertia opinio, de probationibus.*

88 Confirmatur primò. Quando probationes numero, & qualitatibus teſtium ſunt pares, tam ex parte actoris, quàm ex parte rei, favendum eſt reo, ut patet ex relato cap. *Ex litteris, de probation.* Ergo in eo caſu probatio facta pro actore nullam habet probabilitatem: & ſimiliter probatio facta pro reo, antequam attendatur eſſe reus, nullam etiam habet probabilitatem. Conſequentia patet. Tum quia ſi probatio facta pro actore ſuam retineret probabilitatem, poſſet ferri ſententia pro actore, cùm pro ſe haberet ſuffragium probabilitatis. Tum etiam, quia ideò in eo eventu favetur reo, quia in dubio cauſa ejus favorabilior eſt.

89 Con-

Digitized by Google

89 Confirmatur ſecundò. Nam ſi Berta nupſit Petro, & Joanni,& ambo poſtulent uxorem,& Petrus producat tres teſtes affirmantes, matrimonium cum Petro initum fuiſſe priùs; & tres alii ejuſdem fidei aſſerant,matrimonium cum Joanne initum fuiſſe priùs; quis erit Judex,qui cenſeat,cuinam viro ſit adjudicanda uxor, niſi aliæ conjecturæ, aut præſumptiones robur addant alteri parti? Quis non dubitabit de legitimo hujus uxoris viro?

90 Probatur ſextò. Si in quæſtione facti motiva utrinque æquè probabilia retinerent ſuam probabilitatem,itaut utralibet maneret probabilis, una probatio fortior non deſtrueret aliam debiliorem oppoſitam: atqui probatio fortior deſtruit probabilitatem debiliorem oppoſitam: ergo motiva utrinque æque probabilia, in quæſtione facti mutuò collata, non retinent ſuam probabilitatem.

91 Major patet: nam ſi motiva utrinque æquè probabilia retinere deberent ſuam probabilitatem; etiam motivum minùs probabile retineret ſuam probabilitatem collatum cum probabiliori, ut contingit in quæſtionibus juris, in quibus, quamvis una pars habeat rationes probabiliores, iſtæ non deſtruunt probabilitatem alterius partis minùs probabilis.

92 Minorem tradunt omnes juris Interpretes: ita Maſcardus *de probationib. volum.1.concl.225.n 15.* Tiberius Decianus *volum. 1. reſponſ.12 nu.* 20. & apud ipſum Baldus *leg. cùm qui probabilem, Cod. de Epiſc. & Cler.* Bartol *in leg admonendi, ff de jurejur.* Alexand. *volum.1. conſil.103.num.7 verſ. Præterea, & conſ 77.col.ult. & volum.7 conſ.88. col.3.* Decius *conſ.470.nu.10.* Aitque Decianus ita tradere omnes *in l. ſi qui adulterii C. de adulter. & in leg. ſive poſſidetis, Cod. de probat. & in leg. admonendi, Cod de jurejur.*

93 Confirmatur. Præſumptio juris dat probabilitatem uni parti in quæſtione facti; & tamen ea præſumptio evaneſcit adveniente alia præſumptione fortiori: ergo in quæſtione facti amittitur probabilitas unius partis, quando eſt urgentior probatio pro oppoſita. Si ergo ſtat, quòd in quæſtione facti probabilitas unius partis deficiat ex collatione cum probabilitate alterius, ſtabit etiam quod in quæſtione facti motivum probabile amittat ſuam probabilitatem, collatum cum altero æquali; quia non eſt major ratio ſtandi pro uno, quàm pro altero. Minor patet; ſic enim tradunt omnes juris Interpretes, de quo vide *diſp.11.cap.11.concluſ.2.*

94 Dices. Probatio fortior tollit debiliorem,quia ea probatio fortior,utpotè plena, reputatur certa; motivum autem certum deſtruit probabilitatem.

95 Sed contrà eſt:quia præſumptio,ut in plurimùm,non facit certitudinem; & tamen præſumptio fortior deſtruit probabilitatem præſumptionis debilioris: ergo motivum probabile deſtruitur in quæſtione facti per aliud non certum, ſed probabilius.

96 Probatur ſeptimò. Ponamus tres teſtes pro una parte in quæſtione facti, & tres alios æqualis fidei per omnia ex altera parte. Si utraque pars in eo caſu verè manet probabilis, & æquè probabilis pro foro conſcientiæ, poterit judex ferre ſententiam pro qualibet parte,quàm ipſe maluerit;nec tenebitur ſuffragari reo;iſti enim ſolum tenetur ſuffragari, vel quando ſunt meliores probationes pro eo, vel quando cauſa eſt dubia; immò quando uterque litigans eſt actor, ut contingere poteſt (de quo vide Abbatem Panormitan. *in cap. licèt, de probat. n.36.*) poſſe ſuffragari ei, cui ipſe mallet.

97 Dices. Sicut, cùm eſt æqualis probabilitas juris, debet judex rem dividere inter utrunque; ita in eo caſu deberet rem dividere, præcipuè in caſu, in quo uterque eſſet actor.

98 Contra eſt. Nam probatio trium teſtium per ſe,& ſeorſim ſumpta,eſt plena: ergo ſi etiam collata cum probatione partis oppoſitæ, retinet totam ſuam probabilitatem, utraque manebit plena probatio,& uterque dicetur plenè probaſſe;atque adeò poterit judex eligere, quem maluerit,utpotè fulcitum plena probatione. Cùm ergo hoc apertè repugnet, dicendum eſt, probationem trium teſtium amittere ſuam vim per oppoſitam probationem æqualem; atque adeò quęſtionem facti manere dubiam per ęquales probationes. Hęc omnia confirmantur ex dictis *nu.52. 59. & 60.*

ARTICULUS II.

Occurritur objectionibus.

99 OBiicies primò. In quæſtione de facto rationes utrinque æquè probabiles producunt dubitationem: ergo etiam in quæſtione juris idem debet eſſe,cùm non ſit major ratio unius,quàm alterius: vel aſſignetur diſparitas.

100 Reſpondeo, in quæſtione de facto, in qua concluſio probatur ab experientia,non teneri me majorem diſparitatem dare, quàm ipſam experientiam. Cùm ergo experiamur,intellectum in quæſtione de facto hærere dubium,quoties pro utraque parte videt fundamēta æquè probabilia, id,quod non experimur in quæſtione juris, in qua intellectus plerunque uni parti aſſentitur,quamvis rationes ſibi proponantur ut utrinque æquè probabiles (fortè propter aliud dictamen practicum præſcribens, non quod à parte rei eſt verum, quod plerunque incertum eſt; ſed quod prudenter eſt factibile) inde ſufficiens deſumo diſparitatis argumentum. Vide *diſp. 15.c.4.art.8.*

101 Obiicies ſecundò. Multæ ſunt quæſtiones juris, quæ dependent à facto: ergo etiam in quæſtionibus juris quandoque fundamenta æqualiter probabilia intellectum prudentem redigent ad ſtatum dubitandi. Antecedens patet: nam multæ quæſtiones juris pendent ab ea quæſtione, an impoſita ſit talis, vel talis lex: & obligatio confitendi peccatum, quæ ſpectat ad quæſtionem juris, dependet à quæſtione facti, an peccatum commiſſum fuerit, necne?

102 Reſpondeo, idem dicendum eſſe in quæſtionibus juris, quæ dependent à facto, quoties in facto illo ſunt fundamenta utrinque æquè probabilia; illud enim factum reputandum eſt pro dubio, ut verè eſt. Et ideo *diſp.46.c.6.* dicam illum, qui diſcutiens conſcientiam ad confitenda peccata, habet pro peccati commiſſione, & pro non commiſſione rationes æqualis ponderis, eſſe verè dubium, nec teneri confiteri, ſi peccata dubia non ſunt confitenda ex neceſſitate præcepti. Et nota in eo, quòd dicitur, eſſe quæſtionem de facto, an talis lex impoſita fuerit, ad intelligendum de lege poſitiva, non autem de lege naturali, cujus exiſtentia, vel non exiſtentia comprobatur ex diſſonantia actionis, vel conformitate illius cum natura rationali; quæ conformitas, vel diſſonantia non pendet à facto.

103 Obiicies tertiò. Quando in quæſtione facti una pars eſt probabilior altera, habet enim probationes firmiores pre altera, nemo cogitur ſtare pro parte probabiliore, ſed poteſt ſequi partem minùs probabilem. Ita multi Doctores cenſent,eum, qui probabiliter judicat,ſe non commiſiſſe peccatum lethale furti, etſi probabilius judicet,ſe commiſiſſe,non teneri ad confeſſionem talis peccati; quia poteſt accommodare ſe judicio minùs probabili. Id autem non componitur cum doctrina hujus capitis,nam inde fieret, quòd plus meriti eſſet in parte minùs probabili,quàm in parte æquè probabili, ad dādum propoſitioni probabilitatem. Implicat autem contradictionem, quòd id, quòd eſt minus in aliquo genere, in eodem genere præſtet ampliorem effectum,quàm illud, quòd eſt plus intra illud genus: ſed pars minus probabilis in genere probabilitatis, eſt minus quàm pars æquè probabilis: ergo implicat, quòd pars minùs probabilis det probabilitatem, & quòd pars æquè probabilis, quæ in ſuo genere plus eſt,non det probabilitatem. Ergo implicat, quòd poſſimus ſequi in quæſtione facti partem minùs probabilem, & quòd non poſſimus ſequi æquè probabilem. Si ergo poſſimus ſequi partem æquè probabilem, hæc non cauſabit dubium, ſed probabilitatem.

104 Ut ſolutionem facilè percipias, vide quid præſtent in intellectu Judicis inquirentis de facto probationes firmiores, & probationes minùs firmæ. Conſiderat enim exceſſum illarum, & per talem exceſſum judicat de plena, vel ſemiplena probatione. v.g. pro exiſtentia delicti habet unum teſtem; pro non exiſtentia delicti habet alterum æqualis fidei poſitivè contradicentem. Huculque dubius manet. Invenit deinde pro exiſtentia delicti unam conjecturam probabilem æquivalentem uni teſti. Jam in hoc caſu eſt ſemiplena probatio delicti. Unde non exiſtentia delicti abſolutè nullam habet probabilitatem; quia teſtimonium illud poſitivum, quod eſt pro non exiſtentia delicti, compenſatur cum altero teſtimonio contradicente. Item delictum non manet plenè probatum,ſed ſemiplenè:& (loquendo Theologico modo) non certum, ſed probabile: quia exceſſus probationum delicti ſtat in nova conjectura probabili, quæ ſolùm dat probabilitatem;& dumtaxat conſtituit ſemiplenā probationem. Itaque delictum eſt probabile, & carentia delicti nihil habet probabilitatis. Id tamen intelligendum eſt,niſi teſtis,& conjectura probabilis ita confundant teſtimonium teſtis oppoſiti,ut convincant illud eſſe planè falſum,quòd aliquando contingit. Tunc enim amiſſa probabilitate unius partis, remanet oppoſita plenè probata.

105 Ad argumentum ergo reſpondebis, negando antecedens, quia in quæſtione facti pars minus probabilis impropriè talis dicitur; nam revera nullo modo eſt probabilis. Ideò autē vocatur minùs probabilis,vel probabilis,quia fundamentum,quod ex parte illius datur, per ſe eſt probabile, quamvis eo collato cum probationibus partis oppoſitæ ejus probabilitas evaneſcat. Ad id,quod additur de eo,qui habet rationes minus probabiles pro non commiſſione peccati; & probabiliores pro cōmiſſione peccati, quòd ſcilicet poſſit ſe accommodare parti minùs probabili,& ita non confiteri peccatum; negandum omninò eſt,& dicendum in quæſtione de facto,partem minùs probabilem abſolutè non eſſe probabilem, quia ejus probabilitas deſtruitur per probationes firmiores. Et ita dicam *diſp.46.cap.6.concluſ.2.*

105 Et quod ſubjungitur in argumento, rectè probat, ubi ſunt infirmiores probationes ex una parte,nullam eſſe poſſe probabilitatem ex ea parte. Quia implicat, quòd augeatur probabilitas, dum decreſcit fundamentum probabilitatis: atqui quando eſt unus teſtis pro delicto,& alter teſtis poſitivus æquæ fidei pro non delicto, carentia delicti non eſt probabilis, quia res eſt dubia; & quando delicto accedit ſecundus teſtis, fundamentum pro carentia delicti decreſcit; ideò enim jam carentia delicti dicitur minus probabilis: ergo implicat, quòd ſic augeatur probabilitas carentiæ delicti.

107 Vide ſolutionem alterius argumenti *in diſp.46. citat. c. 7. concl.1.* non enim æquum eſt,eadem ſæpiùs ſine neceſſitate repetere.

108 Sed pro foro conſcientiæ nota, inclinationem voluntatis ſolere quandoque auferre dubium,quod procedit ex rationibus ęqualiter probabilibus. Primò, quatenus facit, quòd intellectus magis attendat, magiſque ponderet rationes ejus partis, in quam inclinat; quo pacto facit inclinatio voluntatis,ut hæ rationes repręſententur ut firmiores, & efficaciores. Secundò, quatenus facit, ut intellectus attendat ad novas alias probationes quærendas, quæ ſuperent alterius partis probabilitatem.

109 Denique adverte, dumtaxat in eo caſu poſſe utramque partem

tem eſſe probabilem in quæſtione facti, quando hæc admiſcetur quæſtione juris reflectente ſupra probationes facti. Nam ſi ſit duplex opinio probabilis circà valorem probationum, quia illius probationes valori probabiliter ſuffragantur, aut probabiliter refragantur leges; utraque pars valoris, & nullitatis probationis erit probabilis.

ARTICULUS III.

Qui Authores ſuffragentur huic ſententiæ?

110 HAnc videtur voluiſſe tradere Joann. Sancius *in ſelectis*, in cujus indice, quem vocat compendium libri, ait *in verbo Opinio, propè finem; Opinio facti eſt verè dubium: diſp.41. num.*50. Et *in eo loco citato* ait: [Virtute autem illius opinionis facti, nec dubium ſpeculativum, nec practicum excluditur. Non inquam, ſpeculativum, quia de ratione cujuſcunque opinionis, etiam quæ verſatur circà jus, eſt dubium ſpeculativum includere, dubium autem practicum, nec etiam excluditur: nam ſolùm opinio, quæ verſatur circà jus, vires habet illud excludendi, cùm tutam reddat conſcientiam operantis, ut diximus *n.*48. At opinionis, quæ verſatur circà factum, non eſt munus, conſcientiam tutam reddere, ſed ſolùm oſtendere, quòd illud factum ſit, vel non, vel taliter factum, vel minus.] Et ideò aſſerit, fœminam non poſſe tranſire ad ſecundas nuptias, ſi, virum, teſtentur aliqui fide digni, mortuum jam eſſe, aliis fide dignis oppoſitum affirmantibus.

111 Etenim in eo, quòd dicit, opinionem facti eſſe verè dubium, & eſſe de ratione cujuſcunque opinionis includere dubium ſpeculativum, contradictionem involuit propter duo. Primùm, quia opinio eſt aſſenſus probabilis; implicat autem ex ſupradictis, aſſenſum involvere dubium, immò & compoſſibilem eſſe cum dubio; dubium enim eſt ſuſpendere aſſenſum, & manere in æquilibrio ad utranque partem. Quod ſi nomine opinionis intelligit motivum probabile, & nomine dubii objectum dubitabile, invertit terminos, & ſignificationem eorum. Secundùm, quia quando eſt opinio facti, itaut detur motivum probabile pro parte affirmativa, & nullum motivum tale pro parte negativa, licèt objectum adhuc ſit dubitabile, tamen poteſt intellectus aſſentiri probabiliter: & talis aſſenſus eſt opinio facti, cum quo aſſenſu eſt incompoſſibilis dubitatio, cùm hæc conſiſtat in ſuſpenſione aſſenſus. Quòd ſi nomine opinionis intelligat motivum probabile, & nomine dubii objectum dubitabile, invertit terminos, & ſignificationem eorum.

112 Quid autem dicere intenderit, patet ex illatione, quàm colligit; nempè quando de morte conjugis ſunt teſtes fide digni, & alii ejuſdem fidei de vita ipſius, rem manere in ſtatu dubii, quæ eſt concluſio noſtra, ſcilicet in quæſtione de facto, quando ſunt utrinque motiva æquè probabilia, neutram partem perſuaderi, & pro neutra parte elici poſſe aſſenſum probabilem, ſed neceſſariò manere debere intellectum in dubitatione; vel ſi præſtat aſſenſum, iſte erit temerarius. Ejuſdem ſententiæ eſt Merolla citandus *diſp.*26.*cap.*6.*n.*88. & Garzia *tract* 2. *de beneſic. par.*1.*cap.*5.*nu.*362.

113 Hanc eandem concluſionem reperi apud Lugo Cardinalem *to.*1.*de juſt. diſp.*16.*ſect.*5. *nu.* 100. ubi ſic ait: [Unde apparet diſcrimen hujus probabilitatis verſantis circà jus ab illa, quæ verſatur merè circà factum. Nam quando factum non plenè probatur, non eſt probabile, quòd reus poſſit condemnari, cùm leges nunquam permittant reum condemnari, niſi delictum, vel debitum plenè probetur; non probatur autem plenè, & ſufficienter ad ſententiam, quando licèt duo, vel tres teſtes id teſtificentur, alii tamen teſtes contrarium teſtantur: per hos enim eliditur, vel minuitur illorum teſtificatio; atque ideò non manet probatio ſufficiens requiſita ad probationem plenam & ad condemnationem. At verò quando probabilitas verſatur circà jus, jam manet probabile, leges actori favere.]

114 Ubi obſervo primò, Cardinalem conſtituere diſcrimen inter probabilitatem, quæ verſatur circà jus, & probabilitatem, quæ verſatur circà factum. Secundò, in probabilitate facti probationes unius partis elidi, vel minui per probationes partis oppoſitæ; non ſic in probabilitate juris. Tertiò, ex rationibus utrinque probabilibus in quæſtione juris, utranque partem manere ſufficienter probatam; in quæſtione autem facti, ſi probationes aliàs plenæ ſiant utrinque probabiles, neutram partem manere plenè probatam. Quod manifeſtè deducitur, quia ſi aliæ probationes aliàs elidunt, vel minuunt, quando probationes ſunt utrinque æquè probabiles, manent utrinque æqualiter eliſæ, vel diminutæ; ideòque neutra pars manet probata, ſive probabilis; atque adeò in ſtatu dubii manet.

CAPUT VII.

An dubium poſitivum ſit virtualiter negativum?

115 DUbium dividitur à Theologis in poſitivum, & negativum. Dubium negativum eſt, quo quis dubitat, nulla occurrente ratione pro alterutra parte contradictionis. Dubium poſitivum eſt, quo quis dubitat, occurrentibus rationibus pro utraque, vel pro altera parte contradictionis. Caramuel, qui putat inter rationes probabiles non poſſe verſari dubitationem, ait dubium poſitivum eſſe, cùm pro utraque, vel altera parte occurrunt rationes. Sed ex dictis conſtat, pravam eſſe eam additionem, cùm tam clarè conſtet *ex cap* 5. etiam verſari ſolere inter probabiles.

116 Nota, aliter explicare Authores alios hanc diviſionem. Nomine enim dubii poſitivi intelligũt illud, quòd verſatur inter rationes probabiles: dubii autem negativi illud, quod verſatur inter rationes leves, vel nullas. Ita P. Coninck *diſp.*7. *de pœn.ne.n.*67. his verbis: [Tertium dubium eſt negativum pro utraque parte, quando pro neutra occurrunt ſufficientes rationes, ut poſſim de ea probabile judicium ferre.] Sed ut quæſtio eſt de nomine, loquendum eſt cum pluribus.

117 Caramuel *in Theologia fund. n.* 1901. *fund.* 6. ſic reſpondet quæſtioni: [Subjungo, dubium poſitivum eſſe virtualiter negativum, quia in regimine morum rationes leves ita ſe habent, ac ſi verè eſſent nullæ.] Quòd priùs, & latiùs tradiderat *in prologo Theol. fund. nu.*2.§. *audium*, his verbis: [Hic attente volo audiri. Conſcientiæ regimen eſt res magni momenti: ergo conſcientiæ gubernandæ regula non poteſt eſſe ratio levis: ergo ratio levis in ordine ad dirigendam conſcientiam ita ſe habet, ac ſi eſſet nulla: ergo virtualiter eſt nulla. Ergo dubium poſitivum, tametſi realiter ſit poſitivum, virtualiter, & moraliter coincidit cum negativo.]

118 Sed attende, quod ſubdit poſt periodum illam priori loco relatam *ex nu.*1901. Nam ſine ullo verbo interpoſito, ſtatim incipit *nu.*1902. ſic. [Cæterùm ſi agamus de regimine propriæ conſcientiæ, dico, non dari dubia negativa: ſemper enim ſuccurrunt rationes aliquæ leves, aut graves, juxta quas actiones, & reſolutiones noſtras gubernare poſſumus.] Et poſteà ſubdit quaſdam regulas juris, quæ proſunt pro dubiis pellendis.

119 Sed iſtæ breves clauſulæ multa falſa continent, quæ à recta Theologia exulare oportet. Et primò vide, an poſſis componere poſteriorem periodum cum duplici priori. Nota attentè has duas propoſitiones: primam, *In regimine morum rationes leves ita ſe habent, ac ſi verè eſſent nullæ*; quæ continetur in prima, & ſecunda periodo. Secundam, *Semper ſuccurrunt rationes aliquæ leves, vel graves, juxta quas actiones, & reſolutiones noſtras gubernare poſſimus*. Si verum eſt, quod in regimine morum rationes leves ita ſe habent, ac ſi verè eſſent nullæ, quomodo verum eſt, quòd ſuccurrunt rationes aliquæ leves, juxta quas actiones, & reſolutiones noſtras gubernare poſſimus? Ergo actiones noſtras gubernare poſſumus juxta rationes, quæ in regimine morum nullæ ſunt? Ergo rationes illæ nullæ ſunt in regimine actionum, & morum, juxta quas gubernamus actiones, & mores? Sed is fortè fuit lapſus calami.

120 Deveniendo ergo ad punctum præcipuum quæſtionis, aſſero ut omninò certum, falſam eſſe illam poſitionem, quam in utraque priori periodo aſſumit, nempè [Dubium poſitivum virtualiter eſſe negativum, quia in regimine morum rationes leves ita ſe habent, ac ſi vere eſſent nullæ.]

121 Probatur primò. Dubium poſitivum non ſolùm procedit inter rationes leves, ſed etiam inter rationes probabiles, ut *c.*5. demonſtratum eſt: ergo falsò nititur fundamento ea poſitio, quòd dubium poſitivum ſolùm procedat ex levibus rationibus derivatum; quæ rationes leves ita ſe habere dicuntur, ac ſi nullæ eſſent.

122 Probatur ſecundò. Rationes leves pro utraque parte occurrentes, etſi ſint leves ad extorquendum aſſenſum utriuslibet partis, affirmativæ ſcilicet, aut negativæ; at eo ipſo ſunt rationes fortes ad retinendum dubium: ergo reſpectu dubii non ſunt leves; & conſequenter per ordinem ad dubium non poſſunt reputari, ac ſi nullæ eſſent. Antecedens probatur: (nam conſequentia patet.) Tunc datur ratio fortis, ſive urgens ad dubitandum, ſive ad retinendũ formaliter dubium, quando eſt levis ratio ad aſſentiendum cuilibet parti contradictionis. Etenim nihil fortius, nihil urgentius eſt ad retinẽdum dubium, quam cùm intellectus habet rationes adeò debiles, ut virtute illarum non poſſit ſe determinare ad aſſenſum alterius partis. Conſiſtit dubium in eo, quòd intellectus non ſe determinet ad aſſenſum affirmativum, nec ad negativum: quantò ergo rationes ſunt leviores pro utraque parte, tantò aptiores ſunt, ut intellectus non ſe determinet ad alterius partis aſſenſum: ergo tantò aptiores ſunt, ut intellectus hæreat dubius: nihil ergo urgentius eſt ad retinendum dubium, quàm levitas rationum pro utraque parte.

123 Verùm quidem eſt, rationes leves contemnendas eſſe; ſe id eſt verum reſpectu ejus partis, pro qua ſtat ratio levis. Non debes credere, Regem profectum fuiſſe ad bellum, eo quòd unus ruſticus, in villa diù commoratus, illud tibi dixit: nam teſtimonium ruſtici eſt ratio levis reſpectu ejus aſſerti de profectione Regis ad bellum. At ſi ſint duo teſtimonia levia de profectione, & de non profectione Regis; neque pro alterutra parte aliud ſit motivum determinans ad aſſenſum, vel diſſenſum; quantò leviora ſunt fundamenta ad aſſentiendum, vel diſſentiendum, tantò urgentiùs hæret intellectus in bivio. Et ideo ratio, quæ contemnenda eſt ad aſſerendam profectionem Regis, fortis eſt ad conſtituendum dubium de illa. Cùm ergo id dubium poſitivum procedat inter duas rationes leves, quæ leves ſunt reſpectu alterutrius partis, & urgentes reſpectu dubii, modo explicato; illud quidem non eſt reputandum dubium negativum.

124 Confirmatur primò. Non quia rationes leves contemnendæ ſunt, ideò intellectus fortiùs hæret in dubio. Pro quo relege, quæ dixi ſupra *c.*4. *demonſtratione* 2. ſcilicet, rationem levem producere dubitationem, non qua ratio eſt, ſed qua levis eſt. Nam quia ratio pro parte affirmativa eſt levis, ideò illi parti affirmativæ non præſtat intellectus aſſenſum: & quia ratio pro parte negativa eſt levis, ideò neque parti negativæ præſtat aſſenſum. Itaque efficacitas rationum levium ad retinendum dubium conſiſtit in ipſa earum levitate:

Digitized by Google

tate: ergo quamvis leves ſint ad utramlibet partem aſſenſus determinandam, efficaces ſunt ad dubium retinendum. Ergo quamvis in regimine conſcientiæ non attendantur rationes leves, ut intellectus aſſentiatur uni parti determinatæ, attendi maximè debent ad dignoſcendam quantitatem dubii.

125 Confirmatur ſecundò. Dubitatio exiſtens in intellectu, non expellitur formaliter, niſi per aſſenſum alterutrius partis: ergo rationes, quæ ſunt efficaces ad præſtandum aſſenſum alterutri parti, non habent efficaciam ad retinendum dubium, & quæ debiles ſunt, & debiliter movent intellectum, ut præſtet aſſenſum alicui parti contradictionis, efficaces ſunt ad retinendum dubium. Sunt ergo rationes leves valdè efficaces reſpectu ipſius dubii: non ergo contemnendæ in ordine ad dubium dignoſcendum.

126 Ex dictis infero, dubium negativum ex ſe eſſe fortius dubium, quàm poſitivum. Probatur: Tantò fortius eſt dubium, quantò minus fundamentum habet intellectus ad aſſenſum, vel ad diſſenſum partium contradictionis, inter quas verſatur dubium: ſed in dubio negativo minus fundamentum habet intellectus ad aſſenſum, & ad diſſenſum, quam in dubio poſitivo: ergo majus dubium eſt negativum quàm poſitivum. Major patet. Quia tantò fortius eſt dubium, quantò difficilius vinci poteſt: atqui illud vinci poteſt, quando adeſt fundamentum ad aſſenſum, vel diſſenſum ad alteram partem; unde tantò difficiliùs vinci poteſt, quantò minus fundamentum habet intellectus ad aſſentiendum alteri parti. Patet etiam minor ejus ſyllogiſmi, cùm in dubio poſitivo habeat intellectus aliquas rationes ad aſſenſum, vel diſſenſum; in dubio autem negativo nullas.

127 Hinc fit, non benè Caramuelem intendere, quòd dubium poſitivum tranſeat in negativum, favore conſcientiarum, & ut benignius cum illis agatur. Etenim durius agitur cum conſcientia, dum illa de dubio minori, quale eſt poſitivum, trahitur ad dubium majus, & quod difficiliùs vincitur, quale eſt ex ſe negativum. Ergo ut in plurimùm pejus eſt conſcientiæ dubium negativum quàm poſitivum. Cur ergo in favorem conſcientiæ intenditur dubium poſitivum commutari in negativum.

128 Et quidem ſi per hoc contenderet ille Author, v.g. quòd dum Petrus hodie confitetur, & ſecurus manet de bona confeſſione, & cras ex leviſſima ratione inſinuante oblivionem unius peccati mortalis, dubius manet de bona confeſſione, nihil pendat eam levem rationem, ſed in poſſeſſione ſuæ ſecuritatis maneat, libenter annuam: ſed id non eſt, quòd dubium poſitivum tranſeat in negativum; ſed quod dubium poſitivum ſuperveniens tranſeat in non dubium, propter poſſeſſionem ſecuritatis antecedentem, quæ ex leviuſcula ratione turbari non debet.

CAPUT VIII.

An in regimine conſcientiæ propriæ non dentur dubia negativa, nec poſitiva?

129 Circà primam partem quæſtionis in titulo propoſitæ, Caramuel *in Theolog. fund. nu.* 1902. ut retuli ſupra *cap. 7. num.* 118. ſic ait: [Cæterum ſi agamus de regimine propriæ conſcientiæ, dico, non dari dubia negativa: ſemper enim ſuccurrunt rationes aliquæ leves, aut graves, juxta quas actiones, & reſolutiones noſtras gubernare poſſimus.]

130 Hæc aſſertio falſa eſt, & contra ipſam experientiam. Et ſi quidem loqueretur de hominibus doctis, & ingenioſis, aſſuetis in qualibet materia diſcurrere, faciliùs aſſentirer. At verò loquendo de rudibus, & indoctis, quibus in qualibet materia eſt maxima inopia diſcurſus, & conſequentiæ, unde iſti invenient rationes in omni materia morali? Præterea communiſſimum eſt, etiam ingenioſis, & diſcurſivis, oblivionis cauſa dubitare ſine ulla prorſus ratione pro parte affirmativa, aut negativa. Item communiſſimum eſt rudibus dubitare ex ſola juris ignorantia. Dubitat Petrus homo rudis, an peccet hic, & nunc, ex ſola inſcitia, quæ neſcit, an ſit præceptum, necne.

131 Ad ſecundam quæſtionis partem reſpondet eodem *nu.* 1902. [Addo, purum dubium poſitivum vix dari; hoc eſt, vix eſſe caſum, in quo homo habeat aliquas rationes leves; nec tamen concomitantur aliquam certam, & probabilem, ſaltem ex prioris propoſiti poſſeſſione deſumptam. Licèt enim interdum ſint aliquæ rationes leves, ſemper aliæ graves, & probabiles concomitantur.]

132 Id aſſertum eſſe falſum, conſtat primò. Eſt enim demonſtratum *cap.* 5. dari dubium poſitivum, fluctuante intellectu inter rationes probabiles, quæ ex utraque parte repræſentantur ut æquè probabiles: ergo quamvis dentur rationes leves, & graves, ſimul poteſt dari, & ſolet, dubium poſitivum. Conſtat ſecundò, quia licèt in hominibus indoctis, & rudibus dentur rationes graves, & probabiles, ſæpius repræſentantur ut leves: quia quamvis occurrant eis rationes, quæ homines doctos convincerent; illis tamen, qui vim conſequentiæ neſciunt, taliter repræſentantur, ut ad nullam contradictionis partem ſe determinent. Homines rudes, & indocti ne quidem intelligunt, quid ſit poſſeſſio prioris propoſiti; quomodo diudicabunt, quando tali poſſeſſioni fidere poſſint? Vide, quæ in ſimili latiùs proſequor *diſp.* 47. *cap.* 2. Argumenta autem, quæ obiicit Caramuel ſolvenda, & debellanda ſunt *diſp.* 46. *c.* 2. *art.* 7. ubi latiùs de hac materia diſſerendum eſt.

CAPUT IX.

De caſibus, quos Doctores alii dubios, Caramuel dubii incapaces judicat.

ARTICULUS I.

Baſis novi diſcurſus examinatur.

133 Hunc eundem titulum habet Caramuel *lib.* 3. *Theologiæ intentionalis*, præfixum diſputationi tertiæ, *n.* 1406. Scopum tituli exponit in proœmio præfatæ diſputationis ſic: [Multa quidem in dubium ſcriptores vertere conantur quotidie, quę extra dubii aleam poſita, aut ad certitudinē, aut ad probabilitatem ſpectant. Dubitat (centies dixi) qui habet rationem levem, nullamve; probabiliter judicat, qui gravem; & judicat certò, qui certam. Ergo dubiū, probabilitas, & certitudo non poſſunt coincidere. Si rem benè conſideres, multa hic ab Anthoribus, & valdè miſerè confuſa ſunt.]

134 Sanè valde miſerè confundit ille motivum probabile, & aſſenſum probabilem. Hunc enim incompoſſibilem eſſe cum dubitatione, ex dictis evidens eſt; ſicut & motivum probabile cum dubitatione poſſe componi. Putabat Caramuel, non poſſe aſſignari ſufficiens diſcrimen inter probabilitatem, & dubium, niſi eos fines ita ſibi præſcribant probabilitas, & dubium, ut iſtud inter rationes leves, vel nullas; illa autem inter rationes graves contineatur. Conſtat autem *ex cap.* 5. & 6. licèt aſſenſus probabilis, & dubitatio ſint etiam metaphyſicè incompoſſibiles; at motivum probabile non ita rapere intellectum ad aſſenſum, ut illum neceſſariò extorqueat, quin potius ſtante motivo probabili poſſe intellectum in bivio hærere: Quoties accidit, ut unius teſtimonio (motivo probabili) non credamus, quia etſi grave motivum ſit, graviterque moveat, non tamen convincit. Quæ ſuper hac æquivocatione tanquam baſi potiſſimè nituntur, quid mirum, quòd faciliimè corruant?

135 Titulos ergo ejus diſputationis tertiæ relegamus. Primus titulus eſt, ut ipſe ait, *Securiſſima quæſtionum reſolvendarum baſis.* Et nota quæſtiones de dubio, quas ibi proponit, eſſe vigintiquinque; & eam baſim ſolùm habere locum in ſex quæſtionibus, nempe, 1.4.5.6.7.& 15.

136 Igitur hanc baſim ſtatuit: [Impoſſibile eſt, dari dubium, timorem, aut ſcrupulum, ubi ſuccurrit probabilitas, aut certitudo: Ex his ſemper ſuccurrit altera, ubi intervenit ſuperioris prudentis mandatum.] Sed quid eſt ſuperiorem eſſe prudentem? Subdit immediatè: [Prudentem omnem toleratum exiſtimo; non enim video ſtultos ad officia promoveri, (tranſeat) aut ſemel promotos tolerari; (tranſeat) aliud enim eſt, ſuperiorem eſſe minùs prudentem, aliud & omninò diverſum, eum eſſe imprudentem, hoc eſt talem, cujus mādata debeant neceſſariò iniqua, & inconſiderata præſumi.] Sed qualis erit ille, cujus mandata, etſi non debeant neceſſariò, poſſint tamen cum fundamento, ſi non iniqua, inconſiderata præſumi? Sed tranſeat etiam hoc, & veniat ille ſub nomine prudentis.

137 Probat ſuam baſim hoc ſyllogiſmo. [Impoſſibile eſt, dari dubium negativum, timorem, aut ſcrupulum, ſeu dubium poſitivum, ubi gravis ratio, aut gravis authoritas ſtat pro una contradictionis parte: atqui prudentis ſuperioris authoritas, & reſolutio gravis eſt: ergo eſt impoſſibile dari dubium, timorem, ſcrupulum, ubi intervenit mandatum prudentis ſuperioris.] Additque immediatè: [Hanc evidentiſſimam doctrinam poſui ut baſim; quæſtiones plurimas, quæ hucuſque viſæ difficiles, reſoluturus.]

138 Sed primò neganda eſt major ſyllogiſmi, quàm eſſe falſam, *cap.* 5. demonſtratum eſt; cùm motivum grave non certum nullatenus cogat intellectum ad aſſenſum, ſed permittat in illo ſuſpenſionem aſſenſus.

139 Secundò. Quid ſi ipſū motivum in ſe grave, proponatur Petro ut leve? nonne poterit dubitare? Motiva credibilitatis Fidei Divinę ſunt evidentia; & tamen cū talia ſint, proponuntur multis ut incerta, nempe illis, qui myſteria Fidei vel non credunt, vel dubitant: ergo quamvis illud motivum grave ſit, poterit ſubdito proponi ut leve.

140 Tertiò. Quid ſi ratione ſuę inſcitiæ, vel ſtoliditatis neſciat diſcernere inter motivum grave, & leve? Nunquid mens ſic diſpoſita dubitare non poterit?

141 Quartò. Quandoque enim pro aliqua concluſione dantur rationes optimæ, non modò probabiles, ſed & evidentes; quæ tamen mihi non occurrunt, præcipuè in caſibus ſubitò contingentibus. Quando autem illæ non occurrunt, reſpectu mentis meæ, idem eſt, ac ſi nuſquam ſint. Ergo ſi illa ratio mihi non occurrat, potero dubitare. Quomodo ergo caſus dubitationis dicitur impoſſibilis? tunc enim poſſibilis eſt dubitatio, quando poteſt fieri, quòd non occurrat ratio, quæ intellectum determinet ad aſſenſum: atqui poteſt fieri, quòd ea ratio non occurrat: ergo poſſibilis eſt caſus dubitationis. Videamus ergo cæteras quæſtiones ſuper hac baſi innitentes.

ARTICULUS II.

Quatuor ejus ordinis quæſtiones diſcuſſæ.

142 Num. 1407. ſic quæſtionem proponit. [An miles dubitans de juſtitia belli, poſſit bellare?] circà quam tres ſententias

Digitized by Google

tentias proponit, affirmativam, negativam, & diſtinguentem inter militem ſubditum, & non ſubditum. Additque *nu*.1408. [At ego nego, caſum eſſe poſſibilem, quia totius Reipublicæ, & Conſilii ſupremi authoritas gravis eſt, qua cum, ut vidimus, nec dubium, nec timor, nec ſcrupulus componi poſſunt.

143 Aſſero ut certiſſimum caſum dubitantis militis multis modis eſſe poſſibilem. Primò Quia ea authoritas non cogit intellectum ad aſſenſum, cùm non ſit ratio evidens. Secundò. Nam doctiores ſunt Authores proponentes dubium, aut tuentes negativam ſententiam, quàm milites bellantes: ſed prædictis Authoribus non occurrit ea ratio, vel non propoſita eſt illis tanquam probabilis: ergo poterit non occurrere militibus bellantibus, aut non apparere probabilis.

144 Tertiò. Quia ea ratio probabilis non naſcitur cum intellectu, ſed ſucceſsivè advenit: ergo antequã illa ratio adveniat intellectui, poterit intellectus militis dubitare. Conſequentia patet: nã ſi ea unica ratio eſt, quæ amovet dubitationem, antequã illa adveniat intellectui militis, nulla penitus ratio erit, quæ dubitationem amoveat.

145 Quartò. Quia miles, homo rudis, poterit putare, eam rationem eſſe levem. Nonne cadit hoc in hominem rudem, qui certa cum incertis confundit; nedum probabilia cum levibus?

146 Sed ſubdit immediatè. [Addo, hoc ipſum Authores univerſos ſentire, tametſi videantur verbis laborare. Nam Diana pro prima ſententia hanc rationem adducit. Dum de injuſtitia belli non conſtat, ſemper eſt præſumendum, quod bellum indicens, juſtè procedat. Infero: ergo hæc præſumptio gravis eſt. Et quia graviſſima, ex cauſa levi (bellum) geri non poteſt. Ergo Authores primæ ſententiæ, cùm reſolvunt, tollunt caſum & nobis apertè ſubſcribunt.]

147 Sed in primis vacillare videtur ea conſequentia: *Diana id dicit: ergo ita ſentiunt univerſi.* Sed eſto firma ſit, quia Diana putetur cum univerſis ſentire, aut loqui.

148 Secundò. Non tollunt caſum, qui poſt dubitationem adjiciunt conſultationem, & in conſultatione inveniunt rationem, per quam reipſa extinguatur dubitatio; alioqui nunquam dicerentur dubitaviſſe, qui in ſuis dubiis conſuluerunt viros doctos, à quibus acceperint fundamenta probabilia, in quibus conſulentium animus quievit. Ratio Caramuelis ad ſummum probat, poſſe in militibus extingui dubitationem ratione prudenti. Non probat, innaſcibilem eſſe dubitationem ante adventum ejus rationis prudentis.

149 Tertiò. Quia præſumptio gravis, ſi producat aſſenſum illum probabilem, excludit dubitationem, quia aſſenſus, & dubitatio non ſunt compoſſibiles. Cæterùm cum non cogat intellectum ad aſſenſum, poteſt intellectus adhuc illa ſtante ſuſpendere aſſenſum, & dubitare, eo quòd videat motivum eſſe fallibile.

150 Eodem modo vult trahere ad negandum poſsibilitatem dubitationis, rationem pro ſecunda ſententia allatam à Diana. Ideò eiſdem impugnationibus id aſſertum eſt debellandum. Alia ibi tangit in ea quæſtione 1. quæ non ſunt ad rem hujus diſputationis.

151 Quæſtio ſecunda, & tertia non tractant de dubio, ſed de aliis ad milites pertinentibus; ideò hìc omittendæ fuerunt.

152 Quæſtio quarta eſt in *num*.1418. [An Miniſtri Principum, ſi dubitent de juſtitia ſententiæ, poſsint, aut teneantur eam exequi?] Additque concluſionem: [Sed ego præmiſſis principiis inſiſtens, nego caſus poſſibilitatem. Ubi enim eſt Principis authoritas, ibi gravis ratio, ſaltem ab extrinſeco, reperitur. Et ubi ratio, aut authoritas gravis, ibi nec dubium, nec timor, nec ſcrupulus.]

153 Aſſero, certam eſſe ex dictis caſus poſſibilitatẽ. Primò, quia ratio gravis non certa, ut non cogit intellectum, ita poteſt componi cum dubitatione. Secundò; nam ut poteſt ratio gravis componi cum judicio temerario de parte oppoſita, ita à fortiori cum dubitatione. Vide *n*.73. Tertiò, quia poteſt ratio gravis proponi ut levis. Quartò, quia poteſt non occurrere menti. Quintò. Nam poteſt naſci dubitatio, antequam adveniat ratio gravis, & per rationem gravem deponi.

154 Quæſtio quinta, quam proponit *n*.1419. hæc eſt: [An ſubditus dubius de legitima Prælati poteſtate, poſſit non obedire?] Cui ſic ſatisfacit: [Reſpondeo negando, caſum eſſe poſſibilem, quia ſi ille eſt in poſſeſſione, & toleratur, habet pro ſua authoritate, & juriſdictione gravem, & probabiliſſimum titulum, qui omne dubium excludat.

155 Sed ea concluſio eodem tramite incedit, ac præcedens; ideò eiſdem inſtrumentis convincenda.

156 Quæſt. ſexta eſt, quam proponit *nu*. 1421. [Utrùm ſubditus, ſi dubitet, an res præcepta ſit licita, teneatur obedire?] Negat dubitationem eſſe poſsibilem, ob eandem rationem, ac in præcedentibus. Sed evidens eſt dubitationem eſſe poſſibilem, propter eaſdem rationes, ac in præcedentibus.

ARTICULUS III.

Criſis quæſtionis ſeptimæ.

157 QVæſtio ſeptima, quam proponit *n*.1425. eſt: [An teneatur obedire ſubditus, cum ipſemet ſuperior dubitat?] Pro parte affirmativa cit. P.Caſtr.Palaum *tom* 1.*tr*.1. *diſp*.3 *punct*.13.*nu* 3 contra alios oppoſitum ſentientes Sed P.Caſtro Palao diſtinguit. Nam ubi propoſuit *n*.11. quæſtionem hanc [An caſu, quo ſuperior dubitet de re præcepta, ſitne licita, vel excedens limites ſuæ poteſtatis, teneatur ſubditus, ſciens talem dubitationẽ ei obedire?] Duas concluſiones proponit. Primam his verbis: [Si hoc dubium perſeverat poſt factam diligentiã à Prçlato de veritate inveſtiganda, verius eſſe debet, teneri ſubditũ obedire.] Secundã, poſtquã propoſuit caſũ *n*.12. ſic: [Si nulla facta diligentia Prælatus dubius de honeſtate rei præceptæ, vel de exceſſu ſuç juriſdictionis, imperet,] *n*.13. ſic ſtatuit: [Verius exiſtimo, in hoc caſu ſubditũ nõ eſſe obligatum obedire, immò neq; poſſe, ſi ipſe ſubditus etiam dubitet.

158 Sed acquieſcere non poſſum prætjactis concluſionibus, & aliter diſtinguendum firmiter teneo. Dico primò, ſi Prælatus dubitet, an id, quod præcipit, ſit licitum, an illicitum; & eodem dubio afficitur ſubditus, ſciens etiam ſui Prælati dubitationem, Prælatus inique præcipit, & ſubditus peccat obediendo; ſive ante, ſive poſt factã diligentiam ad deponendum dubium. Et ſuppono, neutri occurrere rationem probabilem ad deponendum dubium: v.g. dubitat Prçlatus, an licitum ſit accipere duplicatum ſtipendium pro uno ſacrificio, an potiùs ſit mortaliter illicitum: & hoc dubio affectus, & ſuum dubium ſubdito intimans etiam dubitanti, imperat, ut accipiat duplicatum ſtipendium pro uno ſacrificio; peccat lethaliter Prælatus imperando, & ſubditus obediendo.

159 Prob. Prælatus peccat mortaliter, ſi ipſe recipiat illud duplicatum ſtipendium, dubitans an ſit mortale, propterea quod operatur cum dubio practico: ergo in his circunſtantiis eſt peccatum mortale certum, illud ſtipendium duplicatum recipere. Sed in Prçlatis Eccleſiaſt. nulla eſt juriſdictio præcipiendi peccatum mortale certum: ergo inique præcipit in eo caſu.

160 Confirmat. Prælatus non habet juriſdictionem præcipiendi ſubdito, ut operetur cum dubio practico: ſed in iis circunſtantiis præcipit ſubdito, ut operetur cum dubio practico: ergo nullam ad id juriſdictionem habet. Probatur minor: nam ſubditus pro ſe habet dubium practicum; dubitat enim, an id ſit graviter illicitum; nec poteſt deponere dubium ex imperio, quod aſſociari videt cum eodem dubio practico.

161 Dico ſecundò. Si Prælatus dubitat, an res præcepta excedat limites ſuæ juriſdictionis, & ſubditus dubitet etiam, ſciens Prælati dubitationem, juxta communem ſententiam ille obedire tenetur. Abſtrahit concluſio à circunſtantiis, in quibus res præcepta ſit in damnum ſubditi, vel alterius tertii. Probatur: nam ob ſolũ dubium ſpeculativum ſpoliari nequit Prælatus poſſeſsione præcipiendi.

162 Hinc conſtat, falſum eſſe, quod ibi aſſerit Caramuel his verbis: [Si ipſe ſuperior dubitet de æquitate materiæ, aut de juriſdictione ſua circà tale materiã, & aliç rationes non ſuppetant, poterit legitimè illã præcipere: ipſe enim eſt in poſſeſsione jubendi, nec debet ab illa ante certam limitatione excidere. Sed & ſubditus eſt in ſuç libertatis poſſeſsione, qua non niſi certa poteſt obligatione privari.]

163 Conſtat, inquã, id eſſe falsũ, ſi dubiũ ſit de æquitate materiæ; id enim eſt dubium practicũ. Neque ipſe eſt in poſſeſsione jubendi, ut ſubditus operetur cum dubio practico. Si autem dubium ſit de exceſſu juriſdictionis, non vacat modo utramque ejus concluſionem diſcutere, ſive ex parte ſubditi, ſive ex parte Prælati. Vide *diſp.* 16.

164 Ut ergo ad ſcopũ hujus capitis accedã, aſſerit Caramuel. [Repugnare, ipſummet ſuperiorẽ, ſi toleretur, de ſua juriſdictione dubitari. Quia poſſeſſio, & toleratio ſunt graves tituli, qui poſſunt cõſtituere probabilitatem, quamdiù nec in evidentiam, nec in fidem impingunt.] Sed de qua juriſdictione non poteſt dubitare? Sanè de ea, de qua immediatè ſubdit: [Secũdò, ſi ipſe ſuperior dubitet de çquitate materiç, aut de juriſdictione ſua circà talem materiam,] &c.

165 Sanè cum dubitat de æquitate materiæ, nempe, an illa ſit lethaliter illicita; ſi dubitare non poteſt de ſua juriſdictione, id eſt, quia manifeſtè impingit in evidentiam de non juriſdictione. Nam, ut conſtat ex dictis, non habet juriſdictionem ad prçcipiendam operationem ſub dubio practico exercendam, quia id eſſet habere juriſdictionem ad ea, quæ ſunt certò illicita, imperanda.

166 Secũdò adhuc dubitare poteſt de juriſdictione ad illud ita imperandũ; nẽpe ante quàm menti ejus occurrat prædicta evidentia.

167 Tertiò dubitare poteſt, an ſuç juriſdictionis ſphæra protendatur ad talem ſingularem materiam: quia ratio probabilis componitur cum dubitatione, ut conſtat ex dictis. Quartò, quia ea dubitatio poteſt occurrere ante adventum ejus rationis probab. Quintò, quia ratio probabilis poteſt ejus intellectui proponi ut levis. Quæ ex dictis manifeſtè conſtat.

ARTICULUS IV.

Quæſtio octava ad criſim vocatur, circà eum, qui dubitat de valore matrimonii bona fide contracti.

168 HAnc propoſuit ib. *n*. 1424 [An qui bona fide matrimonium contraxit, & poſteà dubitat de contractus valore, poſſit reddere, & petere debitum?] Et poſtquam retulit ſententias, & Authores, ait: [At nos plus rationi quàm authoritati deferendo, ſtamus noſtris principiis, & caſus poſsibilitatem negamus.

169 Infero: Ergo huc uſq; inauditum eſt in orbe terrarum, quòd aliquis conjux pro ſecuritate conſcientiæ conſuluerit Theologos ſuper hac re. Nam vel aliquis conjux unquam dubitavit ſuper hac materia, vel nullus dubitavit? Si ſecundum dicas; ſi nullus dubitavit, nullus indiguit conſultatione pro ſecuritate conſcientiæ: qui enim non dubitat, non timet periculum: & qui timet periculum, non proſpicit ſecuritati. Mentiuntur ergo omnes Theologi, qui dicunt, ſe à conjugibus conſultos pro horum conſcientiæ ſecuritate.

Digitized by Google

Mentior & ego mihi ipſi, dum ſcio, quemdam Hiſpalenſem civem conſuluiſſe me pro ſecuritate ſuæ conſcientiæ, dum dubitaret de valore ſui matrimonii, quod bona fide contraxit. Si verò primum dicas, nempe aliquos conjuges ſuper hac re dubitaſſe: ergo negat Caramuel poſsibilitatem caſus, qui contingere ſolet; ergo caſus iſte ſimul impoſſibilis, & contingens.

170 Nec ſatisfacies, ſi interpreteris mentem Caramuelis, dicendo, eum negare poſsibilitatem dubitationis prudentis.

171 Nã ſive dubiũ oriatur prudenter, ſive imprudenter, Authores reſolvunt, quid faciendũ in eo dubio, qualecunq; illud ſit. Tum quia homines rudes neſciunt diſtinguere, an ſua dubitatio ſit prudens, an imprudens. Tum etiã quia etſi imprudẽter oriatur dubitatio de valore matrimonii, Authores reſolvũt, qualiter poſsit conjux petere, aut debeat reddere debitũ. Malè ergo Caramuel arguit Authores, quòd cùm hos caſus dubitationum poſsibiles admittunt, multa ab illis valdè miſerè confundantur: cùm potiùs tota hæc lis ab eo cum magnis Authoribus inita, nitatur omninò in eo, quòd ille confũdat rationem probabilem cum aſſenſu probabili; & velit, quod ſicut aſsẽſus probabilis repugnat cum dubitatione, ita & cum hac repugnet motivum probabile: cujus oppoſitum clariſſimè oſtenſum eſt *c.* 5.

172 Dat rationem impoſsibilitatis caſus, & dubitationis *n.* 1425. ſic: [Ille dubitat negativè, inquam, qui nullam habet rationem aſſerendi, nullam negandi: ille poſitivè, qui habet aliquam, levem tamẽ. (O quantum graſſatur univerſalis poſitio æquivocatione ſubnitens.) Atqui conjux, qui contraxit bona fide, habet rationem gravem aſſerendi, matrimonium eſſe validum: igitur nec poſitivè, nec negativè poterit dubitare.] Sed quid, ſi neſciat diſcernere, an ratio ſit levis, an potiùs gravis? Quid, ſi ignoret, poſſeſſionem matrimonii bona fide contracti eſſe rationem gravem, ut probabiliter judicet, fuiſſe validum? Quid, ſi occurrente ratione dubitãdi de valore matrimonii, tã poſſeſſio matrimonii, quàm ratio dubitandi contra matrimonii valorem, ſibi proponantur ut leves; ita ut ex neutra latere rationem inveniat ſua exiſtimatione gravem, qua poſſit à dubitatione evadere? Nonne in his omnibus caſibus poſsibile eſt, quòd dubitet?

173 Sed audiamus ulteriorẽ diſcurſum, quẽ immediatè ſubjicit; eget enim magno examine. Nullo enim modo meliùs comperiemus falſitatem ejus poſitionis univerſalis, quàm ſi ea cogit Authorem ſuum ad aliqua ſecum mutuò pugnantia adſtruẽda. Sic procedit ulterius. [Quamdiù igitur non conſtet evidenter, matrimonium fuiſſe invalidum, prudẽter credet validum, & invalidum diceret imprudenter. Cùm igitur ſciat, ſe bona fide proceſsiſſe, cenſendus eſt, eſſe in poſſeſſione legitima, & poſſe uti ſuo jure, nempe petendi, & reddendi debitum (hi termini *ſuo jure, & reddendi debitum*, mutuò repugnant: nemo conjux habet jus reddendi, ſed debitum) quouſque conſtet evidenter contrarium. Si contra quietam poſſeſſionem rationes leves occurrant, ut ſcrupuli rejiciendæ ſunt; nam inquiſitio in materia gravis res gravis eſt, nec ex levi cauſa inſtituenda.]

174 Itaque aſſerit, poſſeſſionẽ matrimonii bona fide initi eſſe motivum grave pro valore matrimonii aſſerendũ; ideòque dum non conſtat evidẽter de nullitate matrimonii, prudẽter credere debere conjugem, eſſe validum, foreque imprudentem, ſi credat nullum.

175 Infero: ergo ſi ſtante poſſeſſione matrimonii bona fide initi, contra valorem matrimonii occurrat ratio gravis, & æquè probabilis, aut ferè, ac poſſeſſio, non poteſt ſe accommodare iſti ſecundæ rationi probabili, ſed contra iſtam ſecundam rationem probabilem prævalebit probabilitas poſſeſſionis. Ergo ubi ſunt pro utraq; parte rationes æquè probabiles, aut ferè æquè nõ adeſt libertas electionis, ſed una earum libertatem conſtringit: quòd eſt contra id, quod de probabilitate centies repetit Caramuel. Utraque conſequentia eſt evidens ex ea periodo. Nam *quamdiù non conſtet evidenter, matrimonium fuiſſe invalidum prudenter credet validum, & invalidum diceret imprudenter*. Sed quamdiù ſunt rationes dumtaxat probabiles pro nullitate matrimonii, non conſtat evidenter, matrimonium fuiſſe invalidum: ergo quamdiu ſunt rationes dumtaxat probabiles pro nullitate matrimonii, prudenter credendum eſt, eſſe validum, & imprudenter credetur eſſe invalidum. Atqui implicat contradictionem, eſſe rationes probabiles, (quæ prudentes ſunt) pro nullitate matrimonii, & imprudenter credi nullitatem: ergo manifeſtè implicat terminos illa periodus, cùm dicit imprudenter credi nullitatem, dum non conſtat evidenter de nullitate: nã ſi conſtet probabiliter nullitas, non credetur imprudenter nullitas, ſed prudenter.

176 Urgeo. Nemo poteſt dicere imprudenter, matrimonium eſſe invalidum, niſi ſit improbabile, illud eſſe invalidũ: ſed dum eſt probabilitas nullitatis, non eſt improbabile, eſſe invalidũ; ergo dum eſt probabilitas nullitatis, nõ dicitur imprudenter eſſe invalidum. Sed ubi non conſtat evidenter, matrimonium fuiſſe invalidum, poteſt dari probabilitas nullitatis: ergo ubi non conſtat evidenter matrimonium fuiſſe invalidũ, poteſt fieri, quòd non dicatur imprudenter eſſe invalidum. Vide ergo, quu jure dixerit Caramuel: [*Quamdiù non conſtet evidenter, matrimonium fuiſſe invalidum, prudenter credet validum, & invalidum diceret imprudenter*.] Et nota, me non loqui hìc in dubio facti, in quo unũ fundamentũ deſtruitur per alterũ, ſi tamen utrũq; ſit æquè probabile, ut cõſtat ex ſup. dictis, *c.* 6. *& ex diſp.* 26 *c* 6.

177 Secundò, quia paulò poſt, ſcilicet *nu.* 1432. *concluſione* 3. ſic aſſerit: [Si occurrat ratio fortis (contra valorem matrimonii) non tamen evidens, tunc erit probabile matrimonium: & quia probabilitas neminem neceſſitat, poterit ſequi alterutram partem, ſtando foro merè interno, & abſtrahendo ab omni lege humana. Conſultò humanæ legis memini, quia in Republica, ubi datur lex, ut nemo, antequam convincatur per ſententiam judicis, à poſſeſſione detrudi poſſit; qui in tali Republica habitant, videntur compromittere, & legem acceptare; adeòque in tali caſu conjux non poterit conjugem à domo dimittere ob meram probabilitatem.]

178 Sed nunquid componuntur hæc cum eo, quòd ſtante poſſeſſione matrimonii, quamdiù non conſtet evidenter nullitas, imprudens erit, qui credat nullitatem matrimonii. Etenim dum dicitur, imprudenter credi nullitatem matrimonii, ni cõſtet evidenter nullitas, ſimul dicitur, imprudenter credi nullitatẽ matrimonii, ſi adſit ratio probabilis contra valorem matrimonii. Et dum dicitur, ſi occurrat ratio probabilis contra valorem matrimonii, matrimonium manere probabile pro utraque parte, & poſſe conjugem liberè ſequi alterutram partem; dicitur, poſſe ſtare probabiliter, & prudẽter pro nullitate, etſi non cõſtet evidenter de nullitate. Videtur ergo deprehendi in iis duabus periodis manifeſta contradictionis implicatio.

179 Tertiò: nam paulò poſt, idem *nu.* 444. ſic ait: [Hæc poſitio, *In probabilibus ſtandum neceſſariò pro poſſeſſione*; falſa eſt. Ratio eſt, quia non tenemur facere meliora, ſed bona: & tametſi etiã in probabilibus melior ſit conditio poſſidentis, poſſumus, ni lege obligatoria impediamur, ſtare pro non poſſidente, cujus conditio, tametſi non ſit melior, eſt tamen bona.] Infero: ergo ſi pro valore matrimonii ſit poſſeſſio, & contra valorem matrimonii ſit ratio probabilis, non eſt neceſſariò ſtandum pro poſſeſſione: ſed quando eſt ratio probabilis contra valorem matrimonii, non conſtat evidenter de invaliditate matrimonii: ergo non eſt neceſſariò ſtandum pro poſſeſſione matrimonii, dum non conſtat evidenter de invaliditate matrimonii.

180 Ratio, quàm in ea periodo adducit, videtur pugnare contra principium certiſſimum de poſſeſſione. Nam in pari cauſa ſtandum eſſe pro conditione poſsidentis, certiſsimum eſt. Sed quare, niſi quia jura clamant in pari cauſa meliorem eſſe conditionem poſsidentis? Si ergo non tenemur ſequi meliora, ſed bona; poterimus dicere, in pari cauſa meliorem eſſe conditionem poſsidentis; adhuc tamen nõ ſtandum eſſe in dubio pro poſſidente, quia non tenemur facere meliora, ſed bona. Unde ex eo textu, quod *in pari cauſa melior eſt conditio poſſidentis*; nihil probabitur pro jure poſſeſſionis in dubio.

181 Quando autem dicitur, quòd *in probabilibus melior eſt conditio poſſidentis*; ſi probabile eſt, quòd non obſtante poſſeſſione, ille, qui non poſsidet, habet jus ad illam rem; reſpondendum eſt, eſſe probabile, quòd tunc non eſt melior conditio poſsidentis. Quando enim jura dicunt, meliorem eſſe conditionem poſsidentis, non intelligunt *melius*, pro eo quod eſt perfectius, ſed pro eo, quòd eſt ſuperius, ſive ſuperans reipſa actionem alterius.

182 Procedit immediatè *eo n.* 1425. ſic: [Si occurrant graves (contra valorem matrimonii) non derogabunt, juri acquiſito bona fide, ſed inducent obligationẽ inquirendi veritatem, ſi invenibilis certò credatur. Nã ſi res obſcura ſit, nec major claritas haberi poſſit, nihil inquirendum eſt, nam qui luce caret, quamdiù ſcit, ſe eſſe in altis tenebris conſtitutũ, & videre non poſſe, non tenetur oculos aperire. Si adſit certa inveniendæ veritatis ſpes, tenebitur diſquiſitionẽ facere.]

183 In qua periodo duo continentur clariſſimè repugnantia. Primũ, quòd ſi exiſtat ratio gravis pro valore matrimonii, & ratio gravis pro nullitate matrimonii, adeſt obligatio inquirẽdi veritatẽ. Infero: ergo inter rationes utrinque graves pro nullitate, & pro valore matrimonii datur dubitatio. Patet cõſequentia. Etenim non eſt obligatio inquirendi veritatẽ, ubi non eſt dubitatio, aut dubitabilitas: ſed inter rationes utrinq; graves, & utrinque probabiles datur obligatio inquirendi veritatẽ: ergo inter rationes utrinq; graves, & utrinque probabiles datur dubitatio, ſive dubitabilitas. Ergo ex ipſius principiis cadit ea univerſaliſſima poſitio, quòd ubi adſũt rationes graves, exulat omne dubium. Adjunge hoc argumentum propoſitis *c.* 5.

184 Deinde: nemo tenetur, quærere evidentiã, ubi habet verã, & practicã probabilitatẽ: ſed qui habet in eo caſu eas rationes utrinq; probabiles, ſecũdũ Caramuel habet probabilitatẽ pro valore matrimonii: ergo non tenetur inquirere evidentiã de nullitate. Atqui evidens eſt, quòd ille, qui habet unum teſtẽ fide dignum de conjugũ cõſanguinitate v.g. in ſecundo gradu, tenetur inquirere veritatem ejus conſanguinitatis; ergo illud cõſequens illatũ eſt falſum: ergo peccat antecedens in aliquo principio, cùm conſequentia rectè inferatur.

185 Secundum repugnantiæ caput contentũ in illa periodo eſt, quod continetur in ea clauſula.] Inducent obligationem inquirendi veritatem, ſi invenibilis certò credatur.] Et, [Si adſit certa inveniendæ veritatis ſpes.] Unde fit, quòd illæ rationes graves pro nullitate, non inducent obligationem inquirendi veritatem, ſi probabiliter credatur, eam inveniendam eſſe, & ſi ſit ſpes, non certa, ſed dumtaxat probabilis inveniendi illam. Atque adeò qui ab uno fide digno accepit, ſe eſſe conſanguineum ſuæ conjugis in ſecundo gradu, ſi probabiliter ſperet, & non certè, invenire veritatem, non tenebitur inquirere, donec judicium certum formet, ſe deprehenſurum eſſe veritatem. Quod præter falſitatem, quàm continet, eſt contra id, quod ipſe aſſerit *n.* 1445. [Poſſeſſor bonæ fidei, ſi occurrant motiva gravia, debet examinare, an fortè res illa ad alium pertineat, ſi putet, ſe poſſe veritatem aſſequi.] Putare autem apud ipſum, & apud omnes, non eſt certò credere, ſed probabiliter.

186 Sed videamus, quantum ſit ad rem exemplum tenebrarũ. *Qui luce*, inquit, *caret, quamdiù ſcit, ſe eſſe in altis tenebris conſtitutum, & vide-*

Digitized by Google

videre non poſſe, non tenetur oculos aperire. Etenim vel ille, qui dumtaxat probabiliter credit, inveniendam eſſe veritatem, ſcit ſe eſſe in altis tenebris, vel non ſcit. Si primum dicas, implicas terminos; nam qui probabiliter cognoſcit, ſe viſurum, non ſcit, ſe eſſe in altis tenebris, & videre non poſſe, quia non componuntur probabilitas rei videndæ, & certitudo non videndæ. Si verò dicas ſecundum, nempe, quòd ille, qui probabiliter credit, ſe viſurum veritatem, non ſcit ſe eſſe in altis tenebris pro veritate videnda, manifeſtum eſt, quòd exemplum tenebrarum non eſt ad rem. Eſſet autem ad rem, ſi diceret, quòd ille, qui probabiliter credit, ſe eſſe in luce, non tenetur oculos aperire, niſi ſciat, ſe eſſe in luce: ſicut aſſerit, quòd qui probabiliter credit, ſe inventurum veritatem, non tenetur inquirere, donec certò credat ſe inventurum.

ARTICULUS V.

Quid dicendum circà hoc genus dubii de valore matrimonii.

187 EX dictis art. præced. patet, non ſibi conſtare eam doctrinam, quæ negat, poſſibilitatē dubitationis, in eo, qui bona fide matrimoniū cōtraxit. Quare operę pretiū eſt, aliquas poſitiones ſtatuere, & ex illis illationes deducere, quæ juxta principia ſolida, & certa huic materię lucē afferāt, & oppoſitas ratiocinatiooes infirment.

188 Prima, poteſt dari cauſa gravis dubitandi, quamvis nulla detur ratio probabilis aſſerendi alterutram partem contradictionis. Oſtendo; Datur cauſa gravis dubitandi in eo, qui ſemel in dubio cōſtitutus, non invenit motivum probabile, aut certū, quo in alteram partem præſtet aſſenſum. Nulla enim major cauſa dubitandi, quàm impoſſibilitas vincendi dubium, quod præſupponitur mentem occupans, v.g. dubito, an Turca dormiat, an nō dormiat; & ad id habeo magnam cauſam dubitandi, quia eo ipſo, quòd pro neutra parte contradictionis invenio rationem probabilem, non eſt modus evadendi dubium; idque eſt in cauſa, quare non poſſim oon dubitare.

189 Et ideò quoties utrinque ſunt rationes leves, illæ quidem leves ſunt ad eliciendum aſſenſum in alterutram partem, ſunt tamen graves, & graviſſimæ ad dubium retinendum, ut oſtendi *c.7. n.*122. Ideòque quoties utrinque ſunt rationes dumtaxat leves, eſt magna cauſa dubitandi. Et idem eſt, ſi utrinque nullæ rationes appareant.

190 Secunda. Cùm dicitur, poſſeſſionem bonæ fidei eſſe rationem gravē, & probabilē pro valore actus, dupliciter poteſt intelligi. Primò, ita ut ea poſſeſſio ſit conjectura probabilis, ex qua colligatur, actū fuiſſe validum. Secundò, ita ut ea poſſeſſio probet, hominem non debere ſpoliare ſeipſum re poſſeſſa, donec conſtet de nullitate actus. Et idem eſt de poſſeſſione rei materialis, veſtis, domus, equi, &c. Nā poſſeſſio bonæ fidei eſt conjectura probabiliter ſuadens, veſtem eſſe ſuam propriam poſſidentis. Deinde eſt ratio gravis (ni dicas evidentem) quòd non tenetur poſſidens ſpoliare ſe veſte poſſeſſa, donec conſtet, eam eſſe alienam, ſcilicet præmiſſa debita diligentia.

191 Primo ergo modo poſſeſſio matrimonii bona fide initi eſt conjectura probabiliter ſuadēs valorem matrimonii, quatenus fundat præſumptionem pro valore ejus. Hæc tamen præſumptio eſt quaſi conditionalis, nempe ſub ea conditione [ſi non adſit probatio gravis in contrarium] Et quidem fœmina, quæ bona fide nupſit fratri illius, cum quo carnaliter copulata fuit, ſi audiat à fide digno, invalidum eſſe matrimonium cum affine ex copula illicita, cujus teſtimonio cum formidine credidit; jam non pręſumit, ſuum matrimonium eſſe validum. Tum quia una præſumptio tollitur per aliam, ut dicā *diſp.*11. *nu.*282. Tum etiam quia teſtimonium unius fide digni facit ſemiplenam probationem. Semiplena autem probatio vincit, & deſtruit præſumptionem in oppoſitū. Si enim fortior præſumptio vincit, & tollit præſumptionem debiliorem (ut tradunt communiter juris Interpretes, *ex leg. Divus. ff de reſtit. in integr.* & aliis juribus; de quo videndi ſunt Bald. *conſ.* 398. *nu.* 4. *l.* 5. Petrus Surd. *conſ.* 80. *nu.* 21. Tiraq. *in leg ſi unquam. C. de revocat donat. nu* 156 & plures alii apud Tuſcū *lit. P. concl.* 613.) à fortiori ſemiplena probatio vincit, & tollit præſumptionē; cùm ordinariè una pręſūptio non ſufficiat ad ſemiplenā probationē, ſed requirantur duæ, ut tradit Romanus *conſ.* 127. *col.* 2. *ver. aut enim fama*, quę refert, & ſequit. Tuſc *lit. P. cōcl.* 611

192 Eſt autem ſimilis hęc præſumptio illi, qua homo præſumitur innocens. Etenim ſicut homo præſumitur innocens, niſi probetur oppoſitum; ita contractus matrimonii præſumitur validus, niſi probetur invalidus. Ea autem probatio, quæ tollit præſumptionē innocentiæ, non debet eſſe plena; ſatis enim eſt, quòd ſit ſemiplena. Nam ſi ſtante ſemiplena probatione, v.g. teſtimonio unius fide digni, adhuc ſtaret in ſuo robore præſumptio innocentiæ; poſito teſtimonio unius fide digni, nec daretur ſemiplena probatio, nec poſſet reus tradi equuleo. Sicut ſi pro innocentia ſtaret unus teſtis, & pro delicto alter æqualis fidei, cauſa eſſet dubia, nec ſemiplenè probata; ita ſi pro innocentia ſtaret præſumptio, & pro delicto unus teſtis, qui, licèt probabiliter fide dignus non minueret præſumptionem, cauſa remaneret omninò dubia, cùm illa præſumptio ad ſummum remaneret ad inſtar unius teſtis. Dixi, *ad ſummum*; nam, ut dixi ex mente Juriſprudentium, duæ præſumptiones communiter requiruntur ad ſemiplenam probationem, nec ordinariè ſufficit una.

193 Tertia. In his quæſtionibus de dubio circà nullitatem, ſeu valorem matrimonii, poteſt intercedere dubium facti, vel dubium juris. Dubium facti eſt, ut cùm quis dubitat, an ſit conſanguineus ſuæ conjugis. Dubium juris eſt, ut cùm fœmina, quæ bona fide nupſit cùm fratre ſui mœchi, dubitat, an valeat id matrimonium.

194 Quarta. Et ſi præſumptio ſtans pro valore matrimonii bona fide initi non ſit quaſi conditionalis, nec minuatur (dato, & non conceſſo) per ſemiplenam probationem de nullitate, modo explicato: ſed perſeveret in toto ſuo robore, dicaturque eſſe æqualis virtutis ad probandum, ac ſemiplena probatio deſumpta ex teſtimonio fide digni: adhuc in quæſtione facti, ſtante ſemiplena probatione de nullitate, cauſa manet in ſtatu dubii. Ratio eſt, quia, ut patet ex *cap.* 6. in quæſtione facti, quando ſunt motiva æquè probabilia pro utraque parte, factum manet dubium.

195 Infero primò, dari poſſe verā dubitationem de valore matrimonii ex motivis levibus utrinque concurrentibus. Caſus eſt, in quo conjugi occurrit ratio levis pro nullitate, & ratio deſumpta à poſſeſſione matrimonii, vel ei, utpotè ignaro, non occurrit; vel ſi occurrit, intellectui ejus proponitur, ut valdè levis. Et idem eſt, quando impetitur dubitatione, antequam occurrat ei ratio à poſſeſſione deſumpta, vel aliqua alia gravis. Patet ex prima poſitione. Ille enim magnam habet cauſam dubitandi, qui non habet modū evadendi dubitationem, cū non poſſit illā evadere, niſi præſtando aſſenſum alterutri parti. Cùm ergo utrinq; habeat rationes leves, & iſtæ inſufficiētes ſint ad aſſenſum alterutrius partis, patet, eum nō habere modum, quo à dubitatione egrediatur, dum illæ circumſtantiæ perſeverant.

196 Infero ſecundò: in quæſtione facti de valore matrimonii, v.g. cùm quis dubitat, an ſit conſanguineus ſuæ conjugis in ſecundò gradu, dari poſſe caſum dubitationis, etſi pro valore ſtet in ſuo robore præſumptio, & pro nullitate ſtet ratio æquè probabilem. Patet illatio ex quarta poſitione.

197 Infero tertiò: in quæſtione juris de valore matrimonii, v.gr. cùm fœmina nupſit bona fide fratri ſui mœchi, aut ſui prioris conjugis, poteſt conjux dubitare de valore matrimonii, ſi audiens teſtimonium viri fide digni, illud teſtimonium accipiat, ut motivum grave, fallibile tamen, perſuadens nullitatem cum ſpe, vel timore comperiendi nullitatem. Ratio eſt, quia præſumptio valoris fundata in poſſeſſione tollitur in eo caſu, ut patet expoſitione ſecunda; & ideò in eo caſu non habet probabilitatem de valore. Ex parte verò nullitatis, etſi poſſit habere probabilem aſſenſum de nullitate, cùm tamē motivum ſit fallibile, non cogitur intellectus ad aſſenſum; & ideò poteſt ſe continere in dubio, dum majus motivum non accedit.

198 Infero quartò: ſi conjux putet præſumptionem fundatam in poſſeſſione matrimonii eſſe rationem gravem, & talem perſiſtere, & contra valorem matrimonii occurrat ratio gravis, quæ proponatur ut æquè probabilis, etiamſi ille valor pertineat ad quæſtionem juris, poteſt dubitare de valore. Ratio eſt, quia ut probatum manet *c.* 3. poteſt intellectus dubitare inter rationes utrinque probabiles.

199 Infero quintò: ſi conjux cognoſcat, eam præſumptionem, quam fundat poſſeſſio matrimonii, eſſe motivum grave, & ei occurrat ratio levis, hæc non eſt reputanda. Si tamen ob eam rationem dubitet, id erit, quia ea ratio denuò occurrens ſibi videtur ſufficiens ad dubitandum, atque adeò quia ſibi repræſentatur ut gravis; & ideò teneretur inquirere veritatem valoris, aut nullitatis, ſi haberet ſpem, vel timorem probabilem comperiendæ veritatis.

200 Ecce quot modis poſſibilis eſt caſus dubitationis, quem Caramuel putat impoſſibilem. In qua quæſtione multa proponit de ea quæſtione; An dubius de valore matrimonii poſſit petere, & reddere debitum: quæ quidem magno examine indigent. Quia tamen excedunt ſpheram hujus diſputationis, ea in præſenti omitto, de quibus latè diſputo in volumine ſecūdo; & ex parte in hoc, *diſp.* 16. *c.* 7.

ARTICULUS VI.

Tres aliæ quæſtiones de horologiis, de poſſeſſore bonæ fidei, & de poſſeſſore dubiæ fidei.

201 NOnam quæſtionem ſic proponit *nu.* 1434. [Si ſint duo, aut plura horologia, in quorum uno inſonuerit duodecima noctis, at in altero nondum; inquiritur, an qui dubitat, utrùm meliùs regulatum ſit, poſſit comedere adhuc carnes die Jovis,] &c. Cui queſtioni primariò reſpondet ſic: [Sentio, caſum eſſe impoſſibilem, ſi de horologiis, benè gubernatis agatur; quia talia inducunt horam probabiliter: & quia graves cauſę illis reguntur, credūtur habere gravē authoritatē: & ubi authoritas, aut ratio gravis exiſtit, dubiū exulat.]

202 Dico primò. Quando ex duobus horologiis, benè regulatis, unum ſonat duodecimam, & alterum duodecimam cùm dimidia, poſſumus dubitare, an ſit hora duodecima, an duodecima dimidiata. Patet ex *c.* 5. Quia ubicūq; ſunt rationes æquè probabiles pro utraq; parte, poteſt intellectus dubitare, quamvis non poſſit dubitare, quādo habet aſſenſum probabilem ad alterutram partem: quia dubitatio cùm aſſenſu non componitur, bene tamē cùm motivo probabili.

203 Dico ſecundò. Cùm horologia ſunt ęquè bene gubernata, in ea hora, in qua differunt, non poſſunt cauſare opinionē probabilē, ſed dubium. Patet *ex c.* 6. *& ex diſp.* 24. *c.* 6. eo quòd motiva æquè probabilia in quæſtione facti non producunt probabilitatem, ſed dubium.

204 Sed ſpecialiter notanda veniunt ea verba Caramuelis: [Creduntur habere gravem authoritatem; & ubi authoritas, aut ratio gravis exiſtit, dubium exulat.] Et inſtauro in judicio Salomonis circà illas duas meretrices coram ipſo contendentes. Nam authoritas matris affirmantis, hunc eſſe filium ſuum, gravis eſt: ergo non erat dubius Salomon, ſed probabiliter poterat filium, cui mallet, adjudicare, ſi ubi authoritas, aut ratio gravis exiſtit, dubium exulat. Quod argumentum etiam inſtauro in quolibet judicio, in quo Judex habet unum teſtem pro innocentia, & alterum æquè fidei pro delicto: in quo caſu evidens eſt, Judicem eſſe dubium, atque adeò non

exulare dubium. Et ratio ex dictis c.6 eſt, quia in quæſtione facti probabilitas unius partis minuit probabilitatem oppoſitæ.

205 Cetera, quę in ea q. 9. tangit Caram. ex profeſſo tractãtur d.24.

206 Decimam quæſtionem proponit n.1444. ſic: [Utrùm facta ſufficienti diligentia, an res ſit ſua, poſſit poſſeſſor bonæ fidei adhuc dubius illam retinere, & alienare?] Et ita primariò reſpondet: [At ego demonſtrabo, caſum eſſe impoſſibilem, ſi de vero dubio agatur: ratio enim, quæ à poſſeſſione, & bona fide ſumitur, gravis eſt; & gravis ratio nequit cum dubio (negativum, aut poſitivum ſit) componi.] Sed quantùm decipiatur Caramuel, putans demonſtrationem eam, quæ mera æquivocatione ſubſiſtit, ex proximè dictis, & ex c.5. & 6. manifeſte patet. In qua materia quid tenendum ſit, conſtat ex articulo præcedenti; ambæ enim materiæ ſunt omninò ſimiles.

207 Dicendum ergo eſt primò, poſſeſſorem bonæ fidei rationibus levibus utrinque circumventum, neceſſariò dubitare debere; ſcilicet caſu, quo poſſeſſionem reputet rationem levem ad aſſerendum, rem eſſe ſuam vero titulo proprietatis; & alia ratio levis occurrat leviter ſuadens eſſe alienam. Patet ex art. præced. illatione prima.

208 Dicendum eſt ſecundò, ſi ſit quæſtio facti, an res ſua ſit, accedente æquè probabili motivo, ſuadente, rem eſſe alienam, poſſeſſor ille neceſſariò manet dubius de proprietate. Patet ex art. præced. illat.2. quia in quæſtione facti, inter duas rationes æquè probabiles intellectus manet dubius: nam ſe ad invicem decreſcere faciunt.

209 Dicendum eſt tertiò, ſi ſit quæſtio juris, an res ſit ſua; v.g quia pendet ex ea quæſtione, an qui ſibi donaverit rem, potuerit validè donare; accedente motivo ſaltem probabiliori, quòd ſuadeat, rem eſſe alienam; & nullo alio, præter poſſeſſionem ſuadente, rem eſſe ſuam; poteſt elicere aſsenſum probabilem, quo credat, rem non eſse ſuam; & poteſt etiã manere intellectus in dubio. Et hoc ſecũdũ ideò verum eſt, quia motivum dumtaxat probabile non cogit ad aſſenſum; & ideò illo motivo ſtante, ſuſpendi poteſt aſſenſus. Ex alia verò parte ceſſat præſumptio fundata in poſſeſſione. Nemo enim præſumit, rem eſſe ſuam, dum datur fortiùs motivum ad credendum, eſſe alienam. Vide, quæ dixi art. præced. illat.3.

210 Dices. Si non poſſit inveniri certò veritas, ſed illud motivum, quod ſuadet, rem eſſe alienam, non prætergreditur terminos probabilitatis, non tenetur poſſeſſor bonæ fidei ſpoliare ſe poſſeſſione. ergo ſtante eo motivo probabili pro parte oppoſita, perſeverat probabilitas præſumptionis, quæ dabatur pro poſſeſſore. Confirmabis: nam certa poſſeſſio eſt ratio, quæ præponderat reliquis rationibus non convincentibus, ut tradit Diana 4 p. tract. 3. reſol. 26. ex pluribus Authoribus. Quod principiũ videtur etiam tradidiſſe P. Th. Sanch. l. 1. ſum. c. 10. n. 9. Ergo falsò ſupponit proxima cõcluſio tertia, quòd poſſit dari motivũ probabilius poſſeſſione, quod ſuadeat, rẽ eſſe alienã.

211 Reſpondetur conceſſo antecedenti, negando conſequentiam: nam quòd non teneatur ſpoliare ſe poſſeſſione, non procedit ex eo, quòd perſeveret præſumptio, ſed ex eo, quòd omnia jura favent poſſeſſori bonę fidei, etſi ea præsũptione deſtituto. Pone, poſſeſſori nullam occurrere rationem probabilẽ, quę ſuadeat, rẽ eſſe ſuã. Adhuc non tenetur ſpoliare ſe ea poſſeſſione, etiamſi rationem probabilem inveniat, ſuadentem probabiliter rem eſſe alienam: quia quamvis non habeat rationem probabilem, quæ ſuadeat, rem eſſe ſuam, habet tamen rationem certam, quæ evidenter ſuadet, ſe eſſe poſſeſſorem bonę fidei; quę ſufficit, ut non teneatur ſeipſum ſpoliare re poſſeſſa.

212 Ad confirmationem patet ex dictis art. præced. in poſitione 2. n. 190. Poſſeſſio enim & præſumptivè probat proprietatem, & eſt ratio practicè probãs, hominem non teneri ad ſpoliandum ſeipſum re poſſeſſa. Et quidem qua præſumptivè probat proprietatem, ſcilicet ſuadendo, rem eſſe propriam poſſeſsoris, non prævalet reliquis probationibus non convincentibus, nec in eo ſenſu loquuntur Authores, cùm una præſumptio per alteram fortiorem minuatur. Loquuntur autem Authores in ſecũdò ſenſu, & ille quidem verus eſt, quòd poſſeſsor præfertur omnibus rationibus non convincentibus in ordine ad probandum, quòd poſſeſsor bonæ fidei non tenetur ſpoliare ſeipſum poſſeſſione rei, donec conſtet, rem non eſſe ſuam.

213 Dicendum eſt quartò: ſi poſſeſsor bonæ fidei rationes inveniat æquè probabiles pro utraque parte, etiamſi ſit quæſtio juris, poteſt dubitare, an res ſit ſua. Quia, ut conſtat ex c.5. inter rationes probabiles poteſt verſari dubiũ. Vide illationem 4. articuli præcedentis. Vide etiã illationem 5. quæ huic rei poteſt etiam accommodari.

214 Dicendum eſt denique, homines duntaxat doctos poſſe diſcernere inter rationes leves, & probabiles. Unde etſi inter rationes probabiles non poſſet verſari dubitatio, dicendum eſſet, poſſeſſores bonæ fidei quamplurimas habere occaſiones dubitandi, & re ipſa dubitare; cùm omnes poſſeſsores bonæ fidei ſint viri docti, qui poſſint diſcernere inter rationes probabiles, & leves.

215 Cætera, quæ docet de obligatione poſſeſſoris bonæ fidei, qui dubitat, an res ſit ſua, quia metas huius diſputationis tranſiliunt, omittenda modò ſunt, & in volumen ſecundum remittenda.

216 Undecimam quæſtionem proponit Caramuel num 1452. his verbis: [An poſſeſſor dubiæ fidei teneatur reſtituere, antequam certò ſciat, rem eſſe alienam? [Subditque immediate: Reſpondeo, non poſſe dari talem hominem.] Et poſteà probat, non eſſe dubiæ fidei poſſeſſorem, qui incepit bona fide poſſidere, ſive poſteà occurrant in contrarium rationes leves, ſive graves.

217 Poſteà propiùs ad quæſtionem accedens, inquit ſic: [An dubiæ fidei poſſeſſor diceretur ille, qui emeret, aut quomodocumque reciperet à malæ fidei poſſeſſore; ſi tamen de ejus fide dubitaret?] Cui quæſtioni ſic ſatisfacit: [Reſpondeo, caſum eſſe impoſſibilem. Et clariſſimè probo, non poſſe dari emptorem, aut donatariũ dubiæ fidei. Quia vel nullæ rationes dantur, ob quas inclinet in eam partem, quæ aſſerit, venditorem, aut donatorem eſſe poſſeſſorem iniquum, vel dantur leves, vel dantur purè probabiles, vel convincentes: nihil utiliter aſſeri poterit: ergo. Minorem probo, quia ſi nullæ dentur, aut leves, non erit emptor, aut donatarius dubiæ fidei; ſed erit judex temerarius, & vẽditori, aut donatori injurios: omnis enim poſſeſſor legitimus præſumendus, quamdiù non probetur contrarium, l. meritò, ff pro ſocio. Si dentur probabiles (potà ſi ex modo vendendi, aut cautela adhibita in commutationem, rem eſſe furtivam colligatur) non jam dubiæ, ſed probabilis fidei emptor, aut donatarius nominandus. Si convincentis, jam erit poſſeſſor malæ fidei.]

218 Hunc tamen diſcurſum eſſe fallaciſſimum, clariſſimè probo. Et primò in eo, qui dũ accedit venditor rem alienaturus, impetitur dubitatione, an res ſit furtiva. Et quia emptor homo rudis eſt, & imprudens, nulla occurrit ratio gravis, quæ ſuadeat, venditorẽ eſſe juſtum poſſeſſorem: nulla item gravis, quæ ſuadeat, illum eſſe iniquum. Et idem eſt, ſi rationes leves utrinque occurrant. In quo caſu dubitationem evadere non valet; quia eam evadere non poteſt, niſi per aſſenſum ad alteram partem; & ad neutrã aſſentiri poteſt prudenter, quia pro neutra eſt ratio gravis. Si ergo ſic dubius emit rẽ illã, quis dubitet, eſſe emptorẽ dubiæ fidei? Illum autẽ ex rationibus levibus magnam habere cauſam dubitandi, conſtat ex n. 188. & 189.

219 Secundò. In quæſtione facti ſi motiva ſint utrinque æquè probabilia, neceſſariò producit dubitationem, non autem opinionem, conſtat ex dictis in art. proximo, & in cap.6. Quare ſi emptor habeat rationes utrinque æquè probabiles, ſive quæ ut æquè probabiles ſibi repræſententur, quarum aliæ ſuadeant, venditorem eſſe iniquum poſſeſſorem, aliæ verò juſtum; cùm hæc ſit quæſtio facti, ille emptor neceſſariò hærebit dubitabundus.

220 Quod autem in eo diſcurſu additur, omnem poſſeſſorem præſumendum eſſe legitimum, ſive bonæ fidei, quamdiù non probetur cõtrarium; ſi de probatione plena ſit ſermo, pluſquam falſum eſt. Qui enim aliàs ſolet vendere furtiva, hic, & nunc præſumitur ſimiliter vendere, quamvis non ſit plena probatio pro eo, quòd hæc merx furtiva ſit. Et ita ſtare præſumptionem contra ſolitos delinquere, tenent communiter Juriſprudentes. Vide Cardinalem Thuſcum litt. P. concluſ. 618. & apud ipſum, Federicum Senenſem conſil. 153. Geminian. conſ. 16. num. 2. Calderin conſ. 308. aliàs 10. de uſur. in princip. & alios. Et qui laborat fama vendentis furtiva, non præſumitur bonæ fidei poſſeſſor; quamvis fama ſolùm faciat ſemiplenam probationem, neque afferat certitudinem, ſed dumtaxat probabilitatem. Solùm ergo eſt verùm, præſumi legitimum poſſeſſorem eum, contra quem non eſt alia fortior præſumptio, aut probatio.

221 Textus autẽ ille ex leg. meritò, ff. pro ſocio, non eſt ad rẽ; ibi enim ſolùm dicitur, non præſumi furtum, quãdo res eſt communis duorũ, & unus eorum illa utitur. Et ſanè, inquit lex, plerumque credendũ eſt, eum, qui partis dominus eſt, jure potiùs ſuo re uti, quã furti conſiliũ inire.

222 Tertiò: ſi probabilis conjectura tibi ſuadeat, mercem eſſe furtivam, & nullum tibi occurrat fundamentum probabile ſuadens, illum eſſe juſtum poſſeſſorem (nam per illam probabilem conjecturam ceſſat in venditore præſumptio innocentiæ, ut conſtat ex dictis art. præced.) tunc nulla probabilitas relinquitur, quę ſuffragetur venditori apud te. Quia tamen conjectura illa probabilis non cogit ad aſſenſum, poteris dubitare, juxta dicta c. 5. nu. 67. Quare ſi in illo caſu mercem emeris ab illo venditore, dici poteris poſſeſſor dubiæ fidei; vel etiam malæ, ſi aſſenſum præbuiſti conjecturæ probabili, vel furtum eſſe veroſimile credidiſti. Quod ex prælactis principiis clarè patet. Nec tunc eſſe poteris bonæ, aut probabilis fidei, cùm nullum detur fundamentum grave pro bona fide venditoris, ut caſus ſupponit. Et poſſe dari probabilitatem pro una parte, & non pro alia, conſtat manifeſtè ex tota diſp.4.

223 Sed notandum eſt, quòd in impugnatione Caſtri Palao exorbitat longiſſimè Caramuel. Etenim à n. 1459. uſque ad 1461. illi magnam calumniam imponit, illum vehementer objurgat: quem ſi legiſſet, nihil tale cogitaſſet Caramuel. Ait enim: [Ergo vides, quòd Caſtrus Palaus cùm rationes moraliter convincentes requirat, dubias proſcribat; malè loquatur, certitudinem cùm dubio confundẽdo; & tamen neque admiſſo barbariſmo, poſſe ejus ſententiam ſtare: nã ubi dãtur rationes moraliter convincentes, nõ media pars, ſed res integra reſtitui debet: vel doceat nos, an in moralibus ſit aliud, habere certitudinem, quàm habere rationes moraliter convincẽtes?

224 Sanè P. Caſtro Palao to. 1. tr. 1. diſp. 3. punct. 3. proponit duos caſus toto cœlo diverſos; aliũ n. 2. de eo, qui dubitat, an res ſit furtiva; alium nu. 5. de eo, quod requiritur, ut quis dicatur bonę fidei poſſeſſor. In primò ſtatuit, rem dividendam, in ſecundo requirit certitudinem. Et Caramuel confundit primum cùm ſecundo, quaſi dixerit certitudinem in viſceribus dubii reperiri poſſe. Hujus rei evidentiam deprehendes, ſi illud punctum tertium legeris.

225 Nec ſatisfaciet, ſi dicat, ſe ita citatum inveniſſe Caſtrum Palao apud Dianã 4 p. tr. 3. reſol. 27. non enim citat ea verba Caſtri Palao ex ipſius opere, ſed ex loco relato Dianę. Etenim Diana utrumq; caſum etiam diſtinctè proponit, primũ initio reſolutionis, ubi citat Caſtrum Palao in eo n. 2. & ſecundum caſum proponit in medio reſolutionis, §. Notandum eſt: in quo deinde citat Caſtr. Palao eo nu. 5.

226 Verum quidem eſt, quòd Diana in conjunctione ſententiæ P. Caſtri Palao cùm antecedentibus, anſam dedit dubitandi. Sed quia Cara-

Digitized by Google

Caramuel nullum vult admittere caſum dubium, videtur maluiſſe Caſtrum Palao condemnare, quàm de alicujus Authoris mente dubitare, & in praxi caſum dubitationis admittere poſſibilem.

ARTICULUS VII.

Quatuor aliæ quæſtiones circà dubitantem de effectu conſilii injuſti, de ſolutione debiti, de voto ingrediendi Religionem, & de juſtitia gabellæ.

227 DUodecimam quæſtionem *n.* 1463 ſic proponit: [An conſulens homicidium, furtum, aut quidpiam ſimile; dubitans tamen, an ex tali conſilio motus, alter fuerit ad faciendum, teneatur ad reſtitutionem?] Cui ſic ſatisfacit: [Reſpondeo, nos agere de vero dubio, adeòque negare caſus poſſibilitatem: in tali enim caſu, dubio negativo non eſt locus; quia datur ratio præſumendi affirmativam partem, & dubium negativum omnem rationẽ excludit. Et poſitivum nõ poterit admitti; quia id naſcitur ex motivo levi, & cõſiliũ eſt res gravis, & graviter ſolet influere in humanas actiones.]

228 Addit primò, & bene: [Si Petrus non volebat Paulum occidere; & tamen, te conſulente, occidit, moraliter certum eſt, conſilium tuum illum prædeterminaſſe.]

229 Addit ſecundò, & optimè: Si Petrus nolebat Paulum occidere, & tamen illum animaſti; ni adſint novæ rationes in contrarium, certum eſt, illud conſilium in homicidium influxiſſe.]

230 Itaque ſi adſint rationes probabiles, quæ ſuadeant, Petrum nullatenus præmotum fuiſſe conſilio tuo; & aliæ æquè probabiles, quæ ſuadeant præmotum, neceſſariò ſequitur dubitatio, ut conſtat *ex cap.* 6. inter rationes utrinque æquè probabiles in quæſtione facti, neceſſariò intercedit dubitatio, nec poteſt intercedere aſſenſus probabilis ad unam partem.

231 Si tamen, datis utrinque rationibus probabilibus, pro altera parte ſit motivum notabiliter probabilius, adhuc poteris dubitare; cùm motivum merè probabile non cogat ad aſſenſum, niſi fortè exceſſus probabilitatis pro una parte tãtus ſit, ut in ea quæſtione facti verè faciat probationem plenam: quæ quidem abſorbet, & diſſolvit probabilitatẽ partis oppoſitæ. Quo pacto ea probatio exuit rationẽ probabilitatis, & induit ratione certitudinis. Nã probatio plena in quæſtione facti certitudinẽ moralẽ producit, & certitudo moralis unius partis abſolvit probabilitatẽ, & cõtingentiã partis oppoſitæ.

232 In hoc autem caſu non poteſt dari pro una dumtaxat parte probabilitas. Nam ſi nulla detur probabilitas pro ea parte, quæ ait, conſilium caruiſſe influxu in homicidium; influxus in homicidium manet certus. Eſt enim certum moraliter, cõſilium influxiſſe in homicidiũ, quoties nõ ſunt rationes probabiles in cõtrariũ. Pro ea autẽ parte, quæ ait, cõſiliũ influxiſſe in homicidiũ, ſemper eſt ratio probabilis ſuadens influxũ, quoties in oppoſitũ eſt etiam ratio probabilis.

233 Tredecimam quæſtionem ſic proponit *n.* 1465. [An debitor, ſi certus ſit de debito, & dubius de ſolutione, teneatur ſolvere creditori petenti? Et ſubdit: [Reſpondeo caſum eſſe impoſſibilem.] Et remittit rationem deciſionis ad Corollarium 30. quòd propoſuit, *n.* 1371. Sed ſanè oblivionem paſſus eſt. Nam eo *nu.* 1371. admittit caſum poſſibilem, ſi ambo dubitent, tam debitor, quàm creditor. In quo caſu debitorem ad ſolutionem teneri affirmat.

234 Numero tamen ſequenti addit: [Eſt impoſſibile, quòd unus ſolus dubitet. Quia quando non recordaris, an ſolveris, ſi creditor, te non ſolviſſe dicat, ſolutio non eſt dubia, ſed certa, aut probabilis: datur enim gravis authoritas pro parte negativa. Et quòd ſit gravis, evidenter probatur: nam ſi creditor aſſereret, ſe recepiſſe debitum, ab omni obligatione eſſes liber.]

235 In quo procedere videtur conſequenter ad ſuum principium falſum: quòd non poteſt dari dubitatio interveniente ratione probabili. Sed cùm oppoſitum demonſtratum ſit *cap.* 5. & 6. corruit ejus concluſio.

236 Sed prætereà notandum, majus motivum credibilitatis eſſe, ſi creditor dicat, ſe recepiſſe debitum, quàm ſi dicat, ſe non recepiſſe. Nam ſi dicat, ſe non recepiſſe, poteſt tribui avaritiæ, præcipuè ſi in eo genere laboret infamia. Si autem dicat, ſe recepiſſe, non poteſt præſumi contra eum, quòd fallere velit: nemo enim vult in merum præjudicium ſuum fallere alterum. Itaque creditor non præſumitur innocens, ſi laboret infamia avaritiæ; quia hæc infamia abſorbuit eam præſumptionem. Sed neque tunc eſt motivum probabile, quòd ſuadeat, illud eſſe ſolutum; ad ſummum enim illud probat, quòd etiam dubitans de ſolutione, hanc poſtulat.

237 Hinc fit, malè procedere argumentum, dum ex eo, quòd ſit gravis authoritas creditoris aſſerentis, debitum eſſe ſolutum, colligit, eſſe gravem authoritatem creditoris aſſerentis, debitum non eſſe ſolutum, propter manifeſtam diſparitatem proximè declaratam.

238 Quartamdecimam quæſtionem proponit *eod. nu.* 1465. in hæc verba: [An qui dubitat, an ſolùm promiſerit ingredi Religionem, an etiam profiteri; teneatur profiteri, an ſufficiat ſolummodò ingredi?] Et pro deciſione ſubdit: [Mihi caſus eſt omninò impoſſibilis. Nam in commentario meo in Regulam Benedictinam, *n.* 460. aſſerui, melius eſſe non ingredi, quàm ingredi cùm egrediendi animo. Nemo enim vir prudens alicui honeſtæ converſationis juveni conſuleret, ut ſollicitaret habitum apud Ciſtercienſes v. g. & adeptum, poſt hebdomadam, aut menſem dimitteret. Dicas, an cùm animo egrediendi auderes ſollicitare habitum alicujus Religionis, quin te multis mendaciis neceſſariò implicares: & ego non credam, te poſſe voto obſtringi ad actum, in quo neceſſariò mentiturus es.]

239 Hæc ratio impoſſibilitatis non ſpectat ad materiam hujus diſputationis. Adhuc tamen breviter dico, caſum dubitationis eſſe certiſſimè poſſibilem. Pro quo nota, aliud eſſe ingredi Religionem cum animo egrediendi; & aliud eſſe ingredi cum animo experiendi labores Religionis, ut experientia ducẽ aſſumat, ſi ſuæ inclinationi non repugnaverint. Quamvis ergo non ſit meliùs, nec bonum, ingredi cum animo egrediendi; at optimum eſt ingredi ad experiendum, num ſibi conveniat Religio: ea enim eſt quædam diſpoſitio ad amplectendam Religionem. Neque ad id requiritur mentiri; multi enim ſic ingrediuntur, quin reſtet mentiendi neceſſitas. In hoc ergo caſu, qui vovit Religionem, poteſt dubitare, an voverit ingredi ad perſeverandum, an ad experiendum?

240 Deinde poſſibilis eſt caſus, in quo quis ingrediatur cum animo egrediendi; in quo magnum Deo præſtet obſequium. Petrus valdè pronus eſt ad virtutem, Religioſum ſtatum deſiderat: & quia opinatur, vires non ſibi ſufficere, timet ſe in eo ſtatu permanere non poſſe. Decernit ergo ingredi eam virtutis ſcholam, ut per ſex, vel octo menſes addiſcat virtutis exercitia, quibus aſſuetus poſteà ſimilem modum vivendi teneat, quantùm ſecularis vita permiſerit. Nonne Deo magnum præſtabit obſequium? Ergo ſi Petrus dubitet, an emiſerit votum permanendi in Religione, an potiùs ingrediendi ad addiſcendum virtutis exercitia, quæ poſteà in vita ſeculari teneat, caſus dubitationis ſubſiſtit.

241 Quintamdecimam inſtituit *nu.* 1456. ſic: [An ſubditus dubitans de juſtitia tributi, teneatur illud ſolvere?] Negat caſum eſſe poſſibilem; quia tributa non imponuntur ſine illuſtrium virorum conſilio, quod ſufficit ad probabilitatem. Ubi autem adeſt probabilitas, exulat dubium.

242 Sed cùm in his confundat motivum probabile cum aſſenſu probabili, contendens, quòd dubitatio, quia repugnat cùm aſſenſu probabili, repugnet etiam cum motivo probabili, cujus oppoſitum convicimus; ideò ea etiam deciſio funditus cadit. Contra eam ergo rationem probabilem, deſumptam ab authoritate conſulentium gabellam, poſſunt etiam eſſe aliæ rationes probabiles ſuadentes injuſtitiam gabellæ: & ita inter eas rationes utrinque probabiles poterit intellectus neutri parti præſtare aſſenſum; ſed inter utranque hærere.

ARTICULUS VIII.

Quatuor aliæ quæſtiones de Judice, & Advocato in lite dubia; item de diſpenſatione dubii valoris, & de poteſtate diſpenſandi in dubiis.

243 QUæſtionem decimamſextam his terminis proponit *nu.* 1467. [Quid judex debeat, aut poſſit facere in lite civili dubia?] Et ſic reſolvit: [Reſpondeo, caſum eſſe impoſſibilem, ſi detur bonæ fidei poſſeſſor: nam in tali caſu *gravis authoritas* ſtat pro poſſidente.]

244 Ea brevis periodus duplici vitio laborat. Primò quia dicit, caſum eſſe impoſſibilem, cùm dicere deberet, eum non eſſe caſum in titulo propoſitum Etenim cauſa, in qua dubitatur de proprietate, & certò conſtat de poſſeſſione, non eſt cauſa dubia, ſed certa, cùm habeat principium certum, ex quo indubitanter decidenda ſit. Secundò quia aſſerit, quòd *gravis authoritas* ſtat pro poſſidente; cùm deberet aſſerere, jus certiſſimum ſtare pro illo, cùm cauſa proprietatis eſt dubia. Vide *diſp.* 16. *num.* 123.

245 Subdit Caramuel: [At ſi neuter poſſideat, & certum ſit, ad alterum rem pertinere, & nequeat ſciri ad utrum de facto pertineat; ſuadet æquitas, & uſus, ut pro qualitate dubii dividatur, ſi res diviſibilis ſit, & ſorte conferatur, ſi ſit indiviſibilis. Sic Ledeſma, Sanchez, & alii. Sed videre deſidero caſum, in quo certum ſit, equum v. g. vel domum ad unum è duobus pertinere, & dubium ad utrum pertineat. Nam, ut puto, ex prima certitudine rationes aliquæ graves deduci poterant, quæ ad probabilitatem perveniat.] Quibus verbis etiam negat caſum poſſibilem.

246 Sed ecce caſus ejus dubii poſſibilis eſt. Primò: nam ſi ſint rationes utrinque æquè probabiles in quæſtione facti, producunt dubium, ut conſtat *ex cap.* 6. Secundò. Miniſtri Reipublicæ apprehenderunt duos latrones, à quibus eripuerunt equum, quem fuerant furati ex proximo oppido. Et poſt multam præconizationem comparent duo actores, quorum quilibet aſſerit, equum eſſe ſuum. Unus producit tres teſtes aſſerentes, equum eſſe hujus; ſecundus tres alios æquæ fidei, aſſerentes eſſe hujus ſecundi. Plures deinde teſtes ſunt, qui affirmant, eum equum eſſe ſub dominio Incolarum ejus oppidi, neſcientes tamen cujus. Hinc primò conſtat judici, eum equum quoad dominium, vel ſaltem quoad poſſeſſionem eſſe incolarum ejus oppidi. Conſtat ſecundò, non eſſe alterius ab illis duobus actoribus, cùm poſt multam præconizationem nemo alius poſtulet. Et cùm unuſquiſque actor pro ſe habeat æquales probationes, neuter vincit, & cauſa utriuſque eſt dubia.

247 Decimaſeptima quæſtio eſt, quam ſic inſcribit *nu.* 1468. [An dubitãs, utrũ diſpenſatio obtẽta ſit valida, poſſit ea uti?] Subditque: [Nego caſũ, ſi illa nec ſubreptitia ſit, nec per dubia verba conceſſa.]

248 Sed ſi diſpenſatio emanaverit à Delegato, & habeas rationes proba-

Digitized by Google

probabiles ſuadentes, eſt talem facultatem diſpenſandi non eſſe cõceſſam,& alias æquè probabiles ſuadentes,eſſe conceſſã, cùm quæſtio ſit facti,& probationes ſint equales,cauſa eſt dubia,ut patet *ex c.* 6.& ex hucuſque dictis.Cui multi alii caſus ſimiles reperiri poſsũt.

249 Sed quid,ſi dubites,an diſpenſatio ſubreptitia ſit? Quid ſi dubites,an narratio falſa circà ſubſtantialia intervenerit ? Quid ſi detur opinio dicentium, errorem eſſe in accidentalibus,& ſit dubium inter Doctores , tuque cum illis dubites, an error ſit ſubſtantialis, vel accidentalis?

250 Decimaoctava quæſtio eſt, quam verſat *n.*1469. in hæc verba: [An quando dubitatur, utrùm caſus indigeat diſpenſatione, poſſit Epiſcopus in lege Pontificis , Judex inferior in ſuperioris lege diſpenſare?] Subditque deciſionem quæſtionis ſic: [Reſpondeo, negando caſum . Quia diſpenſatio peteretur aut propter inhibitionẽ, aut propter impedimentum dubium. Atqui quando dubium eſt, an detur lex inhibens hunc actum , vel aliquod impedimentum apponens,non dubitatur,an caſus indigeat diſpenſatione.Ergo caſus,qui proponitur,eſt impoſſibilis . Minorem probo ; quia in tali caſu certum eſt,diſpenſationem non requiri : non igitur eſt dubium , an illa requiratur.Probatur antecedens ; quia certum eſt , in omni dubio ſtandum pro poſſeſſione,quæ erat ante illud:ergo cùm actus,& onerans ſint in ſuæ poteſtatis poſſeſſione , nec ille eſt credendus inhibitus,nec iſte lege obſtrictus, quamdiù clariſſimè non conſtet]

251 Sed certum exiſtimo, caſum eſſe poſſibilem . Primò . Quia quamvis ratio à Caram. allata dubitationem evacuet , poteſt fieri, quòd ea petenti diſpenſationem,& diſpenſaturo non occurrat: immò nec duobus,aut tribus Theologis ſuper hac re conſultis.

252 Secundò. Validum eſſe votum caſtitatis ejus,cui utilius eſt ad vitandos carnis lapſus matrimonium inire,quàm cœlibatum, communis ſententia tenet:illud eſſe invalidum cenſent nonnulli Neotherici.Et tu,qui vim rationum utriuſque partis non penetras,dubitas,an prima ſententia certa ſit,an potiùs ſecunda probabilis.Nec te urget authoritas ſecundæ ſententiæ : nam ſicut contra rationes certas nulla urget authoritas; ita dum dubitas , an rationes primæ ſententiæ certæ ſint,ſimul dubitas , an authoritas illis adverſa afferat ſufficientem probabilitatem.In hoc caſu dubitas , an votum illud caſtitatis indigeat diſpenſatione Romani Pontificis.

253 Dices, in præſenti quæſtione non agi de dubitatione , quam quis ratione ſuæ inſcitiæ habere poteſt;ſed de re,quæ ſit dubitabilis à quolibet docto . Id autem non eſt dubitabile à quolibet docto; quia certum eſt , id votum eſſe validum . Vel ſi fortè ſentis cùm Neothericis ſecundæ ſententiæ , dices , id non eſſe dubitabile , à quolibet docto,quia probabile eſt,votum eſſe invalidum.

254 Sed quid , ſi etiam ponderatis rationibus utriuſque partis in conſultatione gravium Theologorum , iſti maneant dubii de certitudine primæ , & de probabilitate ſecundæ? Dubium autem de probabilitate practica eſt dubium practicum,in quo non poteſt dici ceſſare obligationem voti,ſed partem tutiorem quoad valorem voti neceſſariò ſequendam . Et cùm hodie de multis opinionibus ſit controverſia,an illæ ſint practicè probabiles, necne , in multis caſibus poteſt reperiri hic caſus dubitationis , quem Caramuel putat impoſſibilem.An autem in dubio practico de valore voti,poſſit inferior Prælatus diſpenſare,non eſt hujus loci decidere.

255 Ad argumentum Caramuelis propoſitum *n.*250.Reſpondeo, admiſſa majore,diſtinguendo minorem : quando dubium practicum eſt,an detur lex.&c.non dubitatur,an caſus indigeat diſpenſatione, nego;quando dubium eſt ſpeculativum,concedo.Quæ diſtinctio patet ex dictis.

256 Quæſtio decimanona ex *n.*1470. eſt hæc : [An advocatus poſſit patrocinari contra reum,ſi cauſa ſit dubia?] Cui ſic reſpondet: [Ego,re benè conſiderata,propoſitum caſum non admitto.Actor,qui dignus audiri(ſed quid,ſi dubium eſt,an ſit dignus audiri?)gravis authoritatis eſt,& dubium tollit,probabilitatem inducit.]Si dubium eſt,an ſit dignus audiri , nec dubium tollit , nec probabilitatem inducit.

257 Pergit Caramuel.[Et reus (cauſa ſit criminalis, civilis)eſt in ſuæ innocentiæ,& ſuorum bonorum poſſeſſione, quæ eſt omni probabilitate potentior.]Sed quid,ſi laboret infamia?in quo caſu ceſſat præſumptio,ſive poſſeſſio innocentiæ,ut conſtat *ex art.*6. *nu.*220.Ex quo loco etiam patet,æquivocum eſſe id,quod dicitur,poſſeſſionem innocentiæ eſſe omni probabilitate potentiorem.Nam dum ea poſſeſſio,ſive præſumptio durat, admitto, eam eſſe omni probabilitate potentiorem;ſed re vera ea præſumptio innocentiæ non durat,ubi advenit probabilitas in oppoſitum . Quis enim præſumet , Petrum eſſe bonum, cùm audit à fama,illum eſſe malum?quæ quidem fama ſolam probabilitatem inducit.

ARTICULUS IX.

Reliquæ ſex quæſtiones diſcuſſæ.

258 Vigeſimam proponit *nu.*1471. [An dubitans,utrùm ante quinquenium ratificaverit profeſſionem invalidè emiſſam,maneat obligatus?]caſum dicit impoſſibilem,eo quòd dubitari non poſſit. Sed quia ad ejus deciſionem neceſſe eſt implicare principia , hujus diſputationis metam excedentia , ab illo in præſenti ſuperſedeo.

259 *Num.*1473.proponit quæſtionem vigeſimam primam : [An in dubio accelerationis uſus rationis , præſumendum ſit, puerum peccaviſſe mortaliter, ſi ante ſeptimum ætatis annum aut Miſſam omiſerit die feſto,aut die Veneris comederit carnes?]Et reſpondet: [At non admitto caſum,quia ſupponit falſum , nimirum præcepta poſitiva Eccleſiæ omnes pueros doli capaces obligare.]

260 Diſplicet tamen, quia is caſus procedit juxta ſẽtẽtiam aſſerentium , præcepta Eccleſiæ obligare ſtatim ab exordio uſus rationis,etiam ante ſeptimum ætatis annum . Et quando caſus procedit juxta unam ſententiam probabilem , caſus non eſt ideò negandus , quia non habet locum in oppoſita ſententia. Deinde opinionem,quę adſtruit univerſaliſſimè , nullum Eccleſiæ præceptum obſtringere pueros doli capaces ante ſeptimum ætatis annum , eſſe improbabilem,& certò falſam,conſtat *ex diſp.*8.*cap.*2.

261 Quæſtionem vigeſimamſecundam proponit *n.* 1474. [An dubitans,utrùm Pater ſit in gravi neceſſitate,ingredi Religionem poſſit?]Et immediatè ſubdit:[Non video caſus poſſibilitatem.Nam ipſe in domo paterna educatus vidit propriis oculis ſubſtantiæ quantitatem , & formavit judicium,quid manere debet , ſi novæ inſtructiones non accedant:ergo dubio negativo non eſt locus. Sed neque poſitivo, quia dictamen illud certum, quòd eſt in poſſeſſione, verbis levibus , & nullius Authoritatis proſcribi non poteſt , & ubi prudentia operatur,dubia exulant]

262 Sed hæc pugnant contra evidentiam experientiæ . Primò , quia non omnes filii educantur in domibus paternis , immò nec in propriis nativis oppidis:hi ergo , qui non vident propriis oculis ſubſtantiæ quantitatem,poterunt dubitare . Sed & qui propriis oculis vident , parentes ex ſolo labore manuum victitare ſufficienter , neſciunt diſcernere,quid erit proximè in poſterùm.Præterea ſi rationes utrinque æquè probabiles inveniunt , neceſſariò dubitabunt , cùm rationes utrinque æquè probabiles in quæſtione facti neceſſariò animum in dubitationem inducant.

263 Quæſtionem vigeſimamtertiam ſic proponit *num.*1475. [An pharmacopola , cùm dubitat , an emptor abuſurus ſit,poſſit venena vendere?]Subditque pro deciſione quæſtionis. [Reſpondeo,non eſſe poſſibilem caſum,qui ponitur . Nam vel dantur rationes dubitandi, vel non:& ſi dantur,leves,vel graves.Quicumque ſine ratione,aut ſine gravi,ſuſpicatur contra proximi innocentiam, temerarius eſt judex:emptor autem innocens erat.& debet præſumi innocens,& in ſua innocentia manuteneri,quouſque probetur reus.Si dentur graves rationes , non tamen convincentes , erit probabilitas,& ſtando juri naturæ,non ſcio,cur non poſſet in tali caſu ſua venena vendere, aut non vendere:probabilia enim electioni liberæ relinquuntur:at ſtando juri humano,omnes Reſpublicæ benè gubernatæ cavent tales venditiones,emptioneſque : & quando ſervus veneno ſuum dominum abſtulit , ſtatim unde habuerit , inquiritur . Unde illa ipſa, quibus contra mures , & ſordidas beſtiolas aliàs utimur , ſemper pharmacopæi cautè, & providè vendunt , nec dabunt perſonæ non notę.Hinc patet,quid debeas de aliis rebus minùs periculoſis philoſophari.]

264 Sed in his dubitare Pharmacopolas certiſsimum eſt.Primò,ſi emptore venenum poſtulãte,mens Pharmacopolæ dubitatione præoccupetur, neque ei occurrat ratio aliqua gravis ex parte innocentiæ emptoris,neque contra ejus innocentiam.In quo caſu non habet modum evadendi dubium,ut diximus *n.*188.& ſæpè *in hoc cap.*

265 Secundò.Si rationes æquè probabiles utrinque occurrãt, cùm ſit queſtio facti,neceſſariò in dubitationem incidet;invincibilem illam quidem, dũ rationes illæ in eo gradu perſtiterint, ex dictis *c.*6.

266 Tertiò.Demus, eas rationes utrinque æquè probabiles non dubitationem, ſed probabilitatem inducere. Miror, Caramuelem, in ea verba erupiſſe : *Stando juri naturæ , non ſcio,cur non poſſet in alio caſu ſua venena vendere,aut non vendere ;probabilia enim electioni liberæ relinquuntur* . Etenim periculum agnovit Caramuel in poſtremis verbis ejus periodi: *De aliis rebus minùs periculoſis philoſophari* . Ergo cùm eſt probabile , emptorem abuſurum eſſe veneno,adeſt periculum probabile. Videtur ergo oblitus eſſe Caramuel ejus optimæ doctrinæ , quam ſtatuit *in Theolog.fundam.à num.*496.*fund.*11.nempe periculum probabile eſſe malum de præſenti certum : & quamvis periculum ſit probabile,eſſe improbabile, quòd liceat nos exponere ejuſmodi periculo. De quo vide *diſp.*18. *à num.*·.· Quando ergo probabile fuerit,emptorem abuſurum eſſe veneno, peccabit mortaliter pharmacopola vendendo ;quia tenetur vitare periculum probabile occiſionis proximi.

267 Deinde.Nam Reſpublicæ bene gubernatæ cavent tales venditiones,propter periculum imminens . Et Caramuel ejus eſt ſententiæ,ut ceſſante fine adæquato legis humanæ,ceſſet lex.Unde fit, quòd juxta hanc ſententiam leges humanæ nihil addant ſuprà jus naturale.Nam vel ceſſat periculum,vel non ceſſat. Si ceſſat , non ligat lex humana , quia ceſſat finis ejus adæquatus. Si periculum non ceſſat,jure naturali tenetur pharmacopola illud periculum vitare. Prava eſt ergo diſtinctio poſita inter jus naturæ , & legem humanam,cùm eadem debeat eſſe reſolutio ex jure naturæ,quàm ex lege humana.

268 Quartò.Id, quod dicitur , emptorem præſumi debere innocentem,fallit in hac materia.Nam ad vitãdum peccatum, vel damnum proximi , non ſolùm homo non præſumitur innocens,ſed & delictum præſumitur,ut notant Juriſprudentes.Ita Cardinalis Tu-

ſcus

ſcus *hiſt. P. concluſ.* 617. hanc ſtatuit: *Peccatum in dubio præſumitur, ut tollatur.* Et *concluſ.* 193 ait: *In dubio licèt non præſumatur delictum, neque inducatur pœna, tamen ſecus eſt ad obviandum peccato, & periculo animæ.* Pro quo citat Anchar. *conſ.* 243. *fine.* Et probat *ex cap. Juvenis de ſponſalibus*, ubi in dubio præſumitur delictum juvenis, ut vitetur matrimonium invalidum poſteà ſubſequutum. Et delictum præſumi in favorem animæ, hoc eſt, ad vitandum periculum animę, defendunt Auguſtinus Barboſa *in collectaneis juris ad cap. Juvenis, de ſponſalibus, num.* 8. Surdus *conſ.* 25. *num.* 27. Marſilius *ſingul.* 151. Franciſcus Molin. *de ritu nuptiarum lib.* 1. *cap.* 4. *num.* 13. Alciatus *de præſumptionibus reg.* 4 *præſumpt.* 1.

269 Ex quo fit, quòd ſi ſeruus, vel homo ignotus poſtulet toxicum à pharmacopola, iſte debet præſumere intentionem nocendi, quantum ſufficit ad damnum tollendum: quæ præſumptio non tam producit aſſenſum de iniquitate emptoris, quàm dubitationem: ſive, quòd idem eſt, licèt non credat, emptorem eſſe iniquum, tamen prudenter dubitat, an ſit iniquus, attenta magnitudine periculi. Itaque licèt venditor non habeat probabilem rationem, quæ cogat ad aſſenſum de iniquitate emptoris; habet tamen rationem probabilem dubitandi. Nam quando ſeruus, vel homo ignotus poſtulat toxicum, non habet pharmacopola rationem probabilem, qua expellat dubium. Si enim aliquam haberet, maximè præſumptionem innocentiæ emptoris: hanc autem non debet præſumere in his circumſtantiis; id enim eſſet in damnum tertii. Nunquid ſalubre eſſet conſilium, ſi vides hominem in alto noctis ſilentio ingredi domum tuam, non parare defenſionem, ne pręſumas, hominem eſſe iniquum, antequam probes. Immò pręſumendum tibi eſt, illum eſſe iniquum, quantùm requiritur ad ſecuritatem tuam.

¶ Nec propterea exiſtimes, ſolùm dubium qualecunque ſufficere, ut pharmacopola neget venenum emptori. Quia ſolùm negare debet, quando eſt periculum probabile. Et benè componuntur hæc duo, quòd adſit probabilitas damni eventuri, & quòd pharmacopola dubitet; cùm probabilitas non extorqueat aſſenſum, ſed permittat, ut conſtat *ex cap.* 5.

270 Quæſtio vigeſimaquarta eſt, quam proponit *num.* 1476. [An qui dubitat, utrùm conſilium ſuum concluſerit rem injuſtam, teneatur ad reſtitutionem?] Caſum dubitationis hujus cenſet etiam impoſſibilem, eo quòd omnes ſuffragatores certò concurrant ad damnum. Quia tamen hoc fines hujus diſputationis prætergreditur, ab hac quæſtione modò abſtineo.

271 Quæſtio vigeſimaquinta, & ultima, eſt, quam proponit *num.* 1477. [An contractus factus ab eo, quem minorem eſſe dubitamus, ſit validus?] Et ſic reſpondet: [Contractus publicus, magnæ authoritatis argumentum eſt, adeòque puto primò, ſi ante contractum dubitetur de ætate minoris, ſtandum potiùs pro minori, quàm pro majori ætate: quia cùm potiùs fuerit minor, quàm major, non eſt aſſerendus, ætatem minorem exceſſiſſe, quamdiù non conſtat; ſtat enim in poſſeſſione ætas minor. Puto ſecundò poſt initum contractum bona fide, ſi is, ut validus ſit, ætatem majorem requirat, non eſſe locum vero dubio; datur enim motivum forte (nimirùm ipſe contractus, ea quo oriri poteſt probabilitas, vel fortè certitudo moralis, ſi contra illud motivum nullæ rationes fortes ſuppetant.) Quamobrem, qui contra valorem contractus ætatem debita minorem obiiciat, hoc debebit probare.]

272 Sed hæc diſplicent propter duas rationes. Primam. Quia cùm in ſecundo caſu concurrant duæ præſumptiones invicem oppoſitę, quia contractus in dubio præſumitur validus, & ætas in dubio præſumitur minor: debuit probare præſumptionem, quæ ſtat pro valore actus, eſſe fortiorem præſumptionem, quæ ſtat pro minore ætate. Nam ſi præſumptiones illæ ſint æqualis energiæ, non erit potior ratio, quare ſtemus pro valore actus, quàm pro ætate minori.

273 Secundam. Quia ſi rationes ſint utrinque æquè probabiles, id eſt, ſi præſumptio, quæ ſtat pro valore actus, impugnetur alia præſumptione, aut argumento æqualis probabilitatis, adhuc eſt locus vero dubio. Nam ſi rationes procedant pro valore actus, & contra illum, in quæſtione juris, adhuc inter rationes probabiles dubitare poſſumus, ut conſtat *ex cap.* 5. Si autem procedant in quæſtione facti, non poſſumus non dubitare, ut patet *ex c.* 6. & ex ſæpiùs repetitis in hoc capite.

CONCLUSIO CAPITIS.

274 Tandem Caramuel *n.* 1478 hanc concluſionem deducit: *Igitur ſtat* (planè cecidit vi demonſtratæ veritatis) *primaria reſolutio; nempè multos caſus ab Authoribus vocari dubios, in quibus dubium reperiri renuat* (Judicet lector, quàm id ſit falſum, ex diſcurſu hujus capitis.) *Ut plurimum enim aut probabiles, aut certi ſunt.* (Nulli certi, præter duos, à quibus ſuperſedi, & de quibus modò non judico: inter probabiles autem rationes verſari poſſe dubitationem, ſatis conſtat) *Præcipuos eligentes, & explicantes, viam aperuimus* (non aperit viam, ſed occludit per principium æquivocatione ſubnixum.) *ut multis dubiis adulterinis, immò nugis ſemotis,* (ſi hæc ſincerè legat, puto non vocabit nugas) *verùm* (immò planè falſum) *de ſingulis hypotheſibus, & caſibus judicium formaremus, praireműſque ſolida veritatis ſtudioſis* (non præibit, ſi nemo ſequatur: nullus ſequetur, qui terminos penetraverit,) *ne cum morum detrimento, & jactura dubium negativum cum poſitivo, nec alterutrum cum probabilitate confundant.* Ex dictis in tota diſputatione abundè conſtat, confudiſſe Caramuelem

aſſenſum probabilem cùm motivo probabili: & quia dubitatio cum aſſenſu probabili non componitur, contra rei evidentiam conatus eſt, dubitationem cum motivo probabili non componi. Potiùs igitur timenda eſt morum jactura ex principio univerſaliſſimo tanquam æquivocationi ſubnixo.

DISPUTATIO VII.

An opiniones probabiles debeant eſſe comprobabiles; & in ordine ad quos effectus?

CAPUT I.

Quid ſit, propoſitiones eſſe incomprobabiles; & quot quæſtiones ſub iis terminis involvantur.

1 GLoriatur Caramuel, quòd nullus ante ipſum notaverit opiniones probabiles debere eſſe comprobabiles. Ita *in Theol. fund. n.* 1125. *fund.* 45. [Sed cur ſyntheſes voco, quòd vulgus theſes? Quia theſes à ſyntheſibus differunt, quod ante me à nemine, quem ſciam, fuit obſervatum. Dicebat Ariſtoteles: *Dialecticus ſyllogiſmus eſt, qui ex probabilibus eſt ſyllogizatus.* Deleo illud *Probabilibus*, & repono *comprobabilibus.*] Quod idem repetit *fund.* 51. *nu.* 1395. in hæc verba: [Hinc patet (& volo audiri attentè; dicturus enim ſum, quæ in alio ſcriptore non leges) non benè ab Ariſtotele, non benè ab ejus diſcipulis definiri ſyllogiſmum topicum, ſeu probabilem: non enim ſemper concluſio erit probabilis, ubi præmiſſæ ſunt probabiles: ſed debere hac definitione illuſtrari. *Syllogiſmus topicus, ſeu probabilis, ille eſt, cujus forma eſt legitima, & altera, aut utraque præmiſſa comprobabilis.* Multa enim ſeorſim ſunt probabilia, quæ comprobabilia non ſunt.]

2 Quod etiam attribuit Verde Caramueli tanquam primo inventori. Nam in ſelectis contra Anticaramuelem, *quæſtione nona, nu.* 902. *in margine*, de quodam ſyllogiſmo præmiſſarum incomprobabilium ait: [Hunc ſyllogiſmum tueri Borgias non poterit, niſi extra Peripatum (Thomiſtas, Scotiſtas, Nominales) ad Logicam Caramuelis recurrat.]

3 Hæc tamen doctrina, & diſcriminatio antiqua eſt. Nam ex premiſſis contingentibus poſſe deduci conſequens impoſſibile, quando tamen præmiſſæ ſunt incompoſſibiles inter ſe; atque adeò ut præmiſſæ contingentes inferant concluſionem contingentem, eas eſſe debere inter ſe compoſſibiles, docui anno 1641. *in lib.* 7. *Inſtitutionum Dialecticarum, cap.* 6. Nec primus fui, qui obſervavi; id enim ab aliis præceptoribus Societatis noſtræ didici. Atqui idem prorſus eſt, ſub nomine comprobabilium, aut ſub nomine contingentium compoſſibilium hanc materiam tractari; probabile enim eſt contingens quoad nos, & quoad ſcientiam noſtram.

4 Sed quid eſt, propoſitiones eſſe comprobabiles? Reſpondet Caramuel *in eod. n.* 1125. [Comprobabiles, quæ videlicet ab uno, & eodem Theologo defendi poſſunt.] Sed nunquid duæ iſtæ ſunt comprobabiles? *Omnes leges civiles indigent acceptatione: Non omnes leges civiles indigent acceptatione.* Admitti debere à Caramuele tanquam comprobabiles, ſic probo impugnationis gratia. Nullæ propoſitiones magis repugnant ad comprobabilitatem, quàm duæ propoſitiones contradictoriæ: hę autem juxta principia Caramueli ſunt comprobabiles: ergo nullæ non ſunt comprobabiles. Probatur minor. Illæ ſunt comprobabiles, *quæ ab uno, & eodem Theologo defendi poſſunt*: ſed duæ contradictoriæ, juxta modum Caramuelis, ab uno, & eodem Theologo defendi poſſunt: ergo duæ contradictoriæ ſunt comprobabiles. Minor oſtenditur, Theologus enim non defendit propoſitiones abſolutas, ſed modales de modo *Probabile* ut multis conatur ſuadere Caramuel *cit. diſp.* 2. *c.* 1. Atqui ſub modo *Probabile*, poſſe defendi duo aſſerta contradictoria, nullus eſt, qui ambigat. Nam tanquam probabile defendo, omnes leges civiles indigere acceptatione, & etiam tanquam probabile defendo, non omnes leges civiles indigere acceptatione.

¶ Caramuel *in Theolog. Præter intention. in* 5. *præcept. Decalog. caſ.* 38. *n.* 2803. agens de fœmina, quæ propter honorem intentat abortum fœtus inanimati, hunc proponit ſyllogiſmum: [Eadem eſt vitæ, & honoris ratio: atqui mater poteſt abortum procurare propter vitam: ergo propter honorem.] Et Ex illo ſic arguit: [Ex probabilibus præmiſſis ſequitur conſequentia probabilis: ſed illa major, *Eadem eſt vita, & honoris ratio*, eſt probabilis; immò certa à Baſilio cenſetur, ut vidimus, illa minor, *Atqui mater poteſt abortum procurare propter vitam*, probabilis, & multorum eſt, ut etiam vidimus: ergo etiam hæc conſequentia, *Ergo & propter honorem poteris abortum procurare*, erit probabilis.

Cui ratiocinationi ſic reſpondet ibidem: [Non urgeor: ſępè enim monui, nec Ariſtotelem, nec Peripateticos cognoviſſe eſſentiam ſyllogiſmi probabilis; non enim meretur hoc nomen ille, cujus pręmiſſæ ſunt probabiles, ſed cujus ſunt comprobabiles; hoc eſt, eidem fundamento inſiſtentes, & quæ ab eodem Doctore ſimul admitti poſſint. In ſyllogiſmo autem iſto præmiſſæ non ſunt comprobabiles: nam Baſilius concedit majorem, & neget minorem: & cæteri concedunt minorem, & negant majorem: nemo præter Torreblancam utranque præmiſſam concedit.] Hucuſque Caramuel.

Digitized by Google

Circa quæ obſervandum eſt primò, ex eodem argumento Caramuelis probari, eas præmiſſas eſſe comprobabiles. Quare enim illæ ſunt incomprobabiles? Quia ex illis Authoribus (ait) utriuſque ſententiæ, nemo concedit utranque. Sed Torreblanca concedit utranque: ergo ſunt comprobabiles. Nec alio modo id ſolvi poteſt, niſi dicatur, ſolum Torreblancam non facere opinionem probabilem. Quod quidem ſi ita reſpondeat, videat quoque alios Authores relatos pro ea ſententia *diſputatione* 14. *capit.* 3. Unde ſi comprobabiles ſunt, quæ ab uno, & eodem Authore propugnari poſſunt, ut ait Caramuel; hæc erunt comprobabiles, utpote quæ à ſex Authoribus ſimul conceduntur; nec oſtenditur à Caramuele repugnantia, quare ſimul admitti non poſſint.

Obſervandum eſt ſecundò, hanc cenſuram de incomprobabilitate propoſitionum malam eſſe. Etenim (ut conſtat ex dictis in hoc *cap.* 1.) illæ ſolùm ſunt improbabiles, quæ ſunt inter ſe incompoſſibiles, ſed non ſiunt incompoſſibiles ex eo, quòd non admittantur ſimul ab Authoribus: ergo ex hoc capite non ſunt incomprobabiles.

Dices. Sicut eſt probabilitas extrinſeca, nempe quæ deſumitur ab authoritate; ita etiam dabitur comprobabilitas, & incomprobabilitas extrinſeca, ratione cujus illæ propoſitiones erunt comprobabiles, quæ ab eiſdem Authoribus ſimul admittuntur; & illæ incomprobabiles, quæ non admittuntur ſimul ab eiſdem Authoribus. Et ita illæ duæ præmiſſæ relatæ erunt incomprobabiles, quia non admittuntur ſimul ab eiſdem Authoribus.

Sed hæc inſtantia nihil prodeſt. Primò. Nam etſi verum eſſet, quod affirmat, adhuc hoc modo dici poſſent comprobabiles, cùm ſex Authores, ut ſuprà dixi, ambas admittant, ut probabiles.

Secundò. Nam ut propoſitiones ſint incomprobabiles ab extrinſeco, deberet affirmari ab Authoribus, eas eſſe incompoſſibiles inter ſe. Itaque aliud eſt, quòd illæ præmiſſæ non admittantur ſimul ab Authoribus; & aliud eſt, quòd Authores affirment eas ſibi mutuò repugnare. Si hoc ſecundum affirmarent Authores, fortè dici poſſent incomprobabiles ab extrinſeco, quod tamen Authores non dicunt.

Tertiò. Nam ſi rem altius inſpiciamus, neque hoc modo poſſunt eſſe incomprobabiles ab extrinſeco. Etenim, ut aliqua aſſertio ſit poſitivè improbabilis, debet eſſe certò falſa, ut conſtat *ex diſp.* 4. ergo ut conjunctio duarum aſſertionum ſit poſitivè improbabilis, debet eſſe certò falſum, quòd talis conjunctio detur. Conſequentia patet, tanquam particularis affirmativa deducta ex univerſali. Tum ſic. Sed quòd duæ aſſertiones ſint incomprobabiles, eſt, quòd ſit improbabilis conjunctio utriuſque: ergo ut duæ aſſertiones ſint incomprobabiles, debet eſſe certum, quòd illæ non conjunguntur in veritate. Sed ſola authoritas extrinſeca Theologorum nullam facit certitudinem (præterquam in quibuſdam materiis, de quibus dixi *diſp.* 12.) ergo à ſola authoritate extrinſeca Theologorum non poſſunt propoſitiones eſſe improbabiles, neque incomprobabiles. Et ideò quando Theologi dicunt, aliquam propoſitionem eſſe improbabilem, ea propoſitio non tam accipit improbabilitatem à mero dicto Theologorum, quàm à fundamento certo, quod oſtendunt. Quod idem de incomprobabilitate dicendum eſt, propter dicta.

Ubi etiam adverte, ſicut datur improbabilitas poſitiva, per quam propoſitio poſitivè improbabilis eſt certò falſa; & improbabilitas negativa, ſive non probabilitas, ratione cujus propoſitio negativè improbabilis caret fundamento gravi, juxta dicta *diſp.* 4. Ita diſtinguenda quoque eſt duplex incomprobabilitas, poſitiva, & negativa. Erunt ergo incomprobabiles poſitivè illæ propoſitiones, quarum conjunctio eſt certò falſa: & incomprobabiles negativè, quarum conjunctio caret fundamento gravi. Ad neutrum ergo modum incomprobabilitatis ſatis eſt authoritas Theologorum, ut conſtat ex proximè dictis.

5 Inſto. Si aliquæ eſſent comprobabiles, maximè hæ duæ, *Leges civiles indigent acceptatione; Duo argentei ſunt materia parva furti* Sed hæ non ſunt comprobabiles: ergo nullæ. Probatur minor. Etenim neque ſunt comprobabiles, ſi aſſerantur, ut modales de modo *Probabile*, neque ſi aſſerantur ut propoſitiones abſolutæ. Primum, quia iſtæ duæ modales; *Probabile eſt, leges civiles indigere acceptatione: Probabile eſt, duos argenteos eſſe materiam parvam furti*; ſunt evidentes, cùm evidens ſit, id eſſe probabile: atque adeò non ſunt probabiles, & conſequenter neque comprobabiles. Secundum etiam patet, quòd ſcilicet non ſint comprobabiles, ut propoſitiones abſolutæ. Illæ enim ſunt comprobabiles, quæ ab uno, & eodem Theologo defenduntur: ſed ut propoſitiones abſolutæ à nullo Theologo defenduntur; nullus enim Theologus defendit propoſitiones abſolutas: ergo ut abſolutæ non ſunt comprobabiles. Minor eſt Caramuelis *cit. diſp.* 2. *cap.* 1. præcipuè illis verbis: [Reſpondeo, propoſitiones aliàs proferri ſimpliciter quidem à Deo, qui univerſa comprehendit; ſimpliciter ab Angelo, qui naturales veritates intuetur: *At non niſi modaliter ab homine.*] Conſtat ergo, malè definitas eſſe, malè explicatas propoſitiones comprobabiles.

6 Eſt ergo prima difficultas, quomodo exponenda eſt comprobabilitas propoſitionum? Nam ſi dicas, comprobabiles eſſe, quæ ſunt ſimul probabiles, objicio: nam duæ contradictoriæ incomprobabiles ſunt; & tamen ſimul, & eodem tempore ſunt probabiles. Itaque cùm dicitur, eſſe ſimul probabiles, illa ſimultaneitas non debet ſe tenere ex parte probabilitatis, ſed eſſe objectum hujus. Conſidera duas has propoſitiones. Primam: *Probabile eſt, duos argenteos eſſe materiam parvam, & probabile eſt, duos argenteos non eſſe materiam parvam*. Secundam: *Probabile eſt, hæc duo componi poſſe, & duos argenteos eſſe materiam parvam, & non eſſe materiam parvam*. Ex quibus prima propoſitio non explicat comprobabilitatem duplicis extremi contradictorii, quia loquitur de probabilitate uniuſcujuſque extremi ſeorſim; ſecunda verò adſtruit comprobabilitatem, quia exprimit compoſſibilitatem utriuſque.

7 Itaque faciliùs expones propoſitiones comprobabiles, & incomprobabiles, ſi dicas, eas eſſe comprobabiles, quæ ita probabiles ſunt, ut ſint inter ſe compoſſibiles: illæ verò incomprobabiles, quæ ita probabiles ſunt, ut inter ſe ſint incompoſſibiles. Quod intellige, ſive ſint incompoſſibiles ratione ſui, ſive ſint incompoſſibiles alterius tertiæ veritatis evidentis, aut certæ. Et breviùs expones ſic, *Quarum copulatio eſt improbabilis*. Vide additiones *n.* 59. Quare ſi non dicas cum Caramuele, omnes propoſitiones aſſertas à Theologo eſſe modales de modo *Probabile*, ſed eſſe abſolutas, ut reliqui aſſerimus; poterit ſuſtineri illa deſcriptio Caramuelis, ſcilicet comprobabiles eſſe, *quæ ab uno, & eodem Theologo defendi poſſunt*. Nam illæ, quæ nullam afferunt inter ſe incompoſſibilitatem, ab uno, & eodem poſſunt defendi.

8 Eſt ergo ſecunda difficultas, in ordine ad quos effectus ſit iſta comprobabilitas, vel incomprobabilitas propoſitionum? Quod idem eſt, ac inquirere, quid præſtent propoſitiones comprobabiles, quod præſtare non poſſunt incomprobabiles? Et de duobus poteſt eſſe difficultas. Primò, an premiſſæ probabiles debeant eſſe comprobabiles, ut concluſio probabilis evadat. Secundò, an poſſit quis ſimul operari ex dictamine duarum propoſitionum incomprobabilium, ſaltem in ordine ad diverſos actus? Et ideò hæ duæ quæſtiones ſeorſim explicandæ ſunt.

CAPUT II.

Propoſitiones debere eſſe comprobabiles, ut concluſio evadat probabilis, Tanquam certum ſupponitur, & exponitur.

9 EX contingentibus præmiſſis deduci concluſionem impoſſibilem, quando præmiſſæ contingentes ſunt incompoſſibiles, oſtendi *loco cit. Inſtitutionum Dialecticarum*, & repeto ſyllogiſmum ibi propoſitum. *Omne album eſt homo; aliquis equus eſt albus: ergo aliquis equus eſt homo.* Qui ſyllogiſmus rectè concludit, & concluſio eſt impoſſibilis, cùm major, & minor ſint contingentes: quia tamen ſunt compoſſibiles inter ſe, rectè inferunt concluſionem impoſſibilem. Unde ſemper ſtat illa Dialecticorum Regula, quòd ex antecedenti contingenti non poteſt inferri conſequens impoſſibile: nam duæ præmiſſæ contingentes, quia incompoſſibiles ſunt inter ſe, reddunt unum antecedens impoſſibile. Sic enim, licèt hæc propoſitio, *Petrus currit*, ſit contingens, & etiam ſit contingens hæc, *Petrus non currit*; tamen ſi in unam propoſitionem compoſitam coaleſcant, tota propoſitio redditur impoſſibilis, quia impoſſibile eſt, Petrum ſimul currere, & non currere.

10 Eodem ergo modo, licèt ex præmiſſis probabilibus, quando comprobabiles ſunt, & non incompoſſibiles inter ſe, neceſſariò inferatur concluſio probabilis; at quando ſunt incomprobabiles, non debent producere concluſionem probabilem, ſed poſſunt improbabilem efficere. Ideòque non infertur, concluſionem eſſe probabilem, ex eo, quòd præmiſſæ ſint ſeorſim probabiles, ſi re ipſa ſunt incomprobabiles, ſive incompoſſibiles inter ſe.

11 Ubi maximè advertendum eſt, ſyllogiſmum compoſitum ex præmiſſis incomprobabilibus rectè concludere, ſi alio defectu non laboret. Et ita rectè concludit iſte: *Omne animal habet ſanguinem informatum anima: nullus homo habet ſanguinem informatum anima: ergo nullus homo eſt animal*: qui eſt in ſecundò modo ſecundæ figuræ. Ex eo enim, quòd ambæ præmiſſæ ſint ſimul veræ, rectè infertur, nullum hominem eſſe animal.

12 Quòd poſſit procedere concluſio improbabilis, immò & impoſſibilis, ex præmiſſis probabilibus, quæ ſint incomprobabiles, probat Caramuel *cit. eo nu.* 125. hoc ſyllogiſmo: *Quotieſcumque unum concipitur ſine altero, inter id, quod concipitur, & id, quod non concipitur, datur diſtinctio realis: in Deo concipitur Divinitas ſine relatione: ergo inter Divinitatem, & relationem datur realis diſtinctio.* Sed iſte ſyllogiſmus nihil probat propter duo.

13 Primum, quia major, intellecta etiam de divinis, eſt certò falſa, & à nemine admittitur: & minor eſt certò vera, & ab omnibus admiſſa. Major quidem eſt certò falſa: nam qui admittunt præciſiones objectivas, illam admittere nequeunt, ut per ſe patet. Ex illis, qui negant præciſiones objectivas, alii cùm Scoto admittunt diſtinctionem mediam, quæ non eſt diſtinctio realis; alii diſtinctionem virtualem, vel eminentialem, quæ non eſt diſtinctio realis, quamvis ſit in ordine ad prædicata contradictoria, qualia ſunt *cognoſci*, & *non cognoſci*. Nemo enim negat, cùm dico, *Eſſentia divina eſt communicabilis*, ex parte ſubjecti non ſe tenere relationem Paternitatis; conſequenterque nemo negat, ex parte ſubjecti cognoſci eſſentiam non cognita Paternitate. Et ideò minorem nullus negat, quòd ſcilicet in Divinis eſſentia cognoſcatur non cognita Paternitate.

14 Secundum, quia ſyllogiſmus ille non rectè concludit. Nam quoties datur terminus aliqua ratione communis, niſi diſtribuatur, non rectè concluditur. Defectu cujus claudicat conſequentia hujus ſyllogiſmi: *Eſſentia divina eſt Pater: Filius eſt eſſentia divina: ergo*

Filius

Digitized by Google

Filius eſt Pater. Nam ut rectè procedat conſequentia, terminus *Eſſentia divina*; qui eſt communis tribus perſonis, debet diſtribui ſic: *Omne, quod eſt eſſentia divina, eſt Pater; Filius eſt eſſentia divina; ergo Filius eſt Pater*.

15 Eodem ergo modo debet inſtrui ſyllogiſmus ille primus, ut legitima ſit conſequentia. *Quotieſcumque unum concipitur ſine altero, datur diſtinctio realis inter illa; ſed omne, quod eſt Divinitas (vel, aliquid, quod eſt Divinitas) concipitur ſine relatione: ergo datur diſtinctio realis inter omne, quod eſt Divinitas* (vel, *inter aliquid, quod eſt Divinitas*) *& relationem*. Ubi conſtat, minorem eſſe falſam. Nam ſi dicas, omne, quod eſt eſſentia divina, concipi ſine relatione, infertur, Patrem, qui identificatur cum eſſentia divina, concipi ſine relatione. Et ſi dicas, aliquid, quòd eſt eſſentia divina, concipi ſine relatione, id non poteſt verificari in ipſamet eſſentia divina: nam cùm hæc ſit terminus communis, ſive communicabilis, per illud *aliquid*, determinatur ad aliquod ſingulare, & quaſi individuum ejus termini communis; verificarique debet in aliquo ſingulari ejuſmodi. Unde æquivalet huic, *Aliquod ſingulare eſſentiæ divinæ* (ſcilicet, cui communis eſt Eſſentia divina) *concipitur ſine relatione*. Quod quàm falſum ſit, & quàm diſtans à probabilitate, manifeſtè conſtat.

16 Quare omiſſo eo ſyllogiſmo, exemplum aptum hujus rei eſt ſyllogiſmus ſupra poſitus *num* 15. ſicut & ille alius, quem dat Caramuel *num* 490. [Omne corpus ſublunare habet partes à quantitate: Corpus Chriſti non habet partes à quantitate: ergo Corpus Chriſti non eſt ſublunare: ergo eſt cœleſte.] In quo exorbitat à Fide conſequens, quia licèt duæ præmiſſæ ſeorſim ſint probabiles, ſimul tamen repugnant inter ſe. Quibus ſimiles ſunt ſexcenti alii, qui in materiis probabilibus efformari poſſunt, etiam in materiis moralibus, ut cernitur in hoc: *Omnis Religioſus tenetur obedire Prælato in materia probabiliter impoſſibili: nullus Minorita tenetur obedire Prælato in materia probabiliter impoſſibili; ergo nullus Minorita eſt Religioſus*. In quo conſequens eſt improbabile, & erroneum: major autem eſt probabilis ex communi ſententia docente, poſſe Prelatum legitimè præcipere ſecundum opinionem probabilem. Minor autem etiam probabilis eſt, ſaltem ab extrinſeco, ex opinione oppoſita, de qua dicemus, *diſp*. 16. Sunt autem in comprobabiles major, & minor, quia oppoſitæ ſunt, & repugnant in veritate.

17 Hujus autem rei ratio eſt hæc. Etenim conſequentia improbabilis non poteſt procedere ab antecedenti probabili: nam cùm conſequentia improbabilis ſit certò falſa, & antecedens probabile poſſit eſſe verum, jam ex vero poſſet ſequi falſum: quod eſt contra evidentiſſimas Dialecticæ regulas. Atqui duæ præmiſſæ probabiles incomprobabiles, reddunt unum antecedens improbabile, & ideò non eſt inconveniens, quòd ex eo ſequatur conſequens improbabile. Quod evenit juxta regulas datas in Dialectica circa præmiſſas contingentes incompoſſibiles, ex quibus reſultat conſequens impoſſibile, ut patet in exemplo dato *nu*. 9.

18 Diximus ex antecedenti probabili, ſive ex præmiſſis comprobabilibus, non poſſe procedere conſequentiam improbabilem. Et rogabis, an poſſit fieri è converſo? ſcilicet, an conſequentia probabilis poſſit procedere ex antecedenti improbabili, ſive ex præmiſſis incomprobabilibus? Hæc autem quæſtio duplicem poteſt habere ſenſum, alium reduplicativum, & alium ſpecificativum. Primus eſt, an conſequentia, ut procedit ex his præmiſſis incomprobabilibus, aut ex hoc antecedente improbabili, ſit probabilis? Secundus eſt, an ex his præmiſſis incomprobabilibus, vel ex antecedente improbabili poſſit procedere conſequentia, quæ in ſe probabilis ſit.

19 Et in primo quidem ſenſu certum eſt, non poſſe conſequentiam probabilem procedere ex antecedenti improbabili; probabilitas enim conſequentis conſiſtit in probabilitate motivi, quo nititur; ſive antecedentis, in quo fundatur. Unde licèt conſequens, ut illatū ex alio antecedenti probabili, mutuetur ex alio antecedenti probabili, mutuetur ex illo probabilitatem, at nullam poteſt ſibi comparare ex antecedenti improbabili, quin potiùs conſequens, ut procedens ex antecedenti improbabili, neceſſariò eſt improbabile.

20 In ſecundo autem ſenſu non repugnat, quod ex antecedenti improbabili derivetur conſequens, quod in ſe, & virtute aliarum præmiſſarum ſit probabile. Sic enim non repugnat, quod ex antecedenti impoſſibili inferatur conſequens contingens, ut hoc exemplo patet: *Omnis Angelus eſt albus: Petrus eſt Angelus: ergo Petrus eſt albus*. Ubi ambæ præmiſſæ ſunt impoſſibiles, & concluſio eſt contingens. Ita etiam in hoc exemplo videbis, ex antecedenti impoſſibili conſequens probabile: *Omne accidens ſubſiſtit per ſubſiſtentiam realiter diſtinctam: ſed omnis homo eſt accidens: ergo omnis homo ſubſiſtit per ſubſiſtentiam realiter diſtinctam* Ecce conſequens probabile ex antecedenti improbabili. Quod idem non repugnat, licèt antecedens ſit improbabile, eo quòd compoſitum ex præmiſſis incomprobabilibus. Unde malè colliges, concluſionem eſſe probabilem, ex eo quòd inferatur ex præmiſſis ſeorſim probabilibus; ſi tamen ſint incomprobabiles, atque adeò conſtituant antecedens improbabile.

CAPUT III.

An poſſit quis reducere ad praxim ſimul duas opiniones incomprobabiles? Et proponitur ſententia Caramuelis.

21 PRedictus Author *in Theolog. fundam. num*. 670. *fund*. 18. pervenit ad eam quæſtionem; an quando ſunt opiniones probabiles oppoſitæ, quòd Prælatus habet iuriſdictionem, & quòd non habet illam; Vicarius, ſivè Delegatus talis Prælati teneatur certa obligatione parendi præceptis ejus? Et in loco citato ita reſpondet: [Puto Miniſtros, & Officiales omnes, quamdiu in dignitatibus collatis maneant, obedire probabiliter legitimo Superiori debere; aliàs haberent ſimul duas opiniones oppoſitas. Ordinariam enim Superioris authoritatem confitetur, qui delegatam recipit, & in aliquo officio aut Superioris Vicarium. At cæterorum ſubditorum vulgus debere obedire Superiori probabili, crediturus non ſum. [Quod idem repetit *in Reg. diſp*. 525. *num*. 1582. [Religioſus, cùm admittit *Prioris* officium ab Abbate probabiliter intruſo, ſubſcribit ſententiæ aſſerenti, eum eſſe legitimum Antiſtitem; quia ipſummet admittere officium, eſt confiteri Superioris legitimam authoritatem. *Prior* igitur, quia prudenter ſentit, Abbatem ſuum eſſe legitimum, non poteſt non obtemperare, nec poteſt ſubſcribere opinioni contrariæ, quamdiu officium retinet, & utitur authoritate delegata.]

22 Propoſitionem autem univerſalem, quòd non poſſimus uti in praxi duabus opinionibus incomprobabilibus: licet quęlibet ſeorſim probabilis ſit, explicuit *in eo loco Theolog. fundam. n*. 671. ubi ait: [Ratio fundamentalis eſt, quia tametſi poſſim habere quamcunque opinionem probabilem, ſeorſim, non conjunctim; nam ut ſimul duas habeam ſententias, eſſe illæ debebunt comprobabiles, & conſiſtentes, aut aliàs in ſumma præcipitia perducunt.]

23 Ad cujus ſententiæ criſim duo prænoto. Primum, in ea deſiderare me conſequentiam doctrinæ. Secundum, ſi oſtendero, probabilem eſſe oppoſitam doctrinam, manifeſto concludi contra eam ſententiam Caramuelis.

24 Quod ad primum attinet, meminerit is Author ejus aſſerti, quod proponit *in Theolog. fundam. nu*. 453. *fund*. 11. (de quo vide *diſp*. 20. *n*. 1.) ſcilicet: [Qui rem aſſerit eſſe illicitam ad multa tenetur: primò enim debet oſtendere rationes, quæ malitiam probant, eſſe demonſtrativas.] Itaque dum contendit Caramuel, peccare Vicarium, qui non obedit præcepto Abbatis probabiliter intruſi rationē evidentem debet oſtendere, qua convincatur tale peccatum. Eam autem, quam retulimus, non eſſe evidentem, ex dilucida ejus ſolutione patebit. Et obiter nota, non eſſe probabilem juriſdictionem, ſed certam, quam dat error communis ex lege *Barbarius*.

25 Quod attinet ad ſecundum, id infertur ex primo. Cùm enim incumbat Caramueli id probare ratione evidenti, & evidentia argumenti diſſolvatur oſtendendo ſolutionem ejus probabilem; inde eſt, quòd ſi dum oſtendero probabilem ejus argumenti ſolutionem, cō̄cluſum eſſe contra ejus ſententiam, oſtenſum erit. Quod verò evidentia argumenti diſſolvatur per probabilem illius ſolutionem, conſtat ex dictis *diſp*. 3. Neque enim componuntur argumenti evidentia, & probabilis ſolutio ejus; repugnat namque, eſſe evidentem ratiocinationem, cujus vis probabili reſponſione diſſolvi poteſt.

26 Sed quamvis hæc ita ſint, non contendo ſolùm oſtendere id probabiliter, ſed & demonſtrativè: tum ex principiis rei intrinſecis, tum ad hominem ex principiis Caramuelis. Quod jam præſto.

CAPUT IV.

Poſſe reduci ſimul ad praxim duas opiniones incomprobabiles.

27 PRæmitto tanquam certū, duas opiniones incomprobabiles non poſſe reduci ſimul ad praxim in ordine ad unum, & eumdem actum. Et quidem incomprobabiles ſunt duæ opiniones contradictoriæ: v. g. *Licitum eſt variare officium feriale: Non eſt licitum variare officium feriale*. Quia improbabile eſt, quòd eſt licitum, & non licitum variare illud: ſicut eſt improbabile, quòd poſſit dari conjunctio duplicis extremi contradictorii; quod ſaltem reſpectu ejuſdem actus recitationis intelligi debet. Quod idem de quibuſvis aliis incomprobabilibus manifeſtum erit, ſi fiat per omnes alias inductio.

28 Reſtat ergo intelligere concluſionē propoſitam in titulo capitis in ordine ad diverſos actus, ita quòd poſſimus reducere ad praxim ſimul tempore, ſive in eodem inſtanti indiviſibili temporis duas opiniones incomprobabiles. Et primò quidem in hoc capite loquemur in caſu propoſito à Caramuele relato capite præcedenti; deinde capite ſequenti loquemur in generali de quolibet caſo. Aſſerimus itaque, Delegatū Pręlati probabiliter intruſi, & probabiliter legitimi (cui nō faveat error cōmunis) poſſe non obtemperare præcepto ejus.

29 Probatur aſſertio. Ut aliquis accipiat officium delegatum à Pręlato probabiliter intruſo, & probabiliter legitimo, non eſt neceſſe, quod fateatur ejus juriſdictionem per propoſitionem abſolutam, ſed ſufficit, ſi fateatur per propoſitionem modalem de modo *Probabile*: non eſt neceſſe, quòd dicat, *Iſte eſt legitimus Prælatus*; ſed ſufficit, ſi dicat, *Probabile eſt, quòd iſte eſt legitimus Prælatus*. Item ut non obtemperet ejus præcepto, non eſt neceſſe, quod dicat, *Iſte non eſt legitimus Prælatus*; ſed ſufficit, quòd cum veritate dicat, *Probabile eſt, quòd iſte non eſt legitimus Prælatus*. Atqui iſtæ duæ modales non ſunt incompatibiles inter ſe: ergo actus admittendi officium delegatum, & actus non obtemperandi in alia materia, non ſunt incompatibiles. Vel potiùs iſtæ duæ modales optimè componuntur inter ſe: ergo iſti duo actus optimè componuntur inter ſe.

30 Conſequentia patet, quia ſecundùm Caramuelem non aliam ob cauſam repugnat eſſe ſimul licitos eos duos actus, niſi quia repugnat, eſſe aſſenſum, & diſſenſum ſimul de authoritate Prælati; cùm ex eo

aſſen-

Digitized by Google

aſſenſu,& diſſenſu illi duo actus procedant. Quod verò illę duę modales propoſitiones benè componantur inter ſe, meridiana luce clarius eſt, cùm in ſententia Caramuelis ſint convertibiles, immò æquipollentes, ut retuli *diſp.4.cap.11.*

31 Jam verò poſſe te admittere à Prælato probabiliter legitimo officium delegatum, ex hoc judicio, *Probabile eſt, quòd iſte eſt legitimus Prælatus*; non habet majorem difficultatem, quàm quod poſſis admittere officium delegatū à Prælato probabiliter legitimo. Etenim hæc eſt legitima conſequentia: *Prælatus probabiliter legitimus poteſt delegare hoc officium Petro: ergo Petrus poteſt accipere à Prælato hoc officium delegatum ex eo, quòd ſit Prælatus probabiliter legitimus.* Sed hoc conſequens nihil differt ab ea propoſitione, *Petrus poteſt accipere à Prælato hoc officium delegatum, judicans probabiliter, Prælatum eſſe legitimum*; vel, *judicans, eſſe probabile, quòd Prælatus eſt legitimus*: ergo ſicut verificatur primum conſequens, ita verificatur ſubjuncta propoſitio, quæ aſſerit, poſſe Petrum accipere officium delegatum à Prælato, ex hoc judicio modali, *Probabile eſt, hunc eſſe legitimum Prælatum*; nec requiri judicium abſolutum, quo aſſeratur omninò abſolutè, *Hic eſt legitimus Prælatus.*

32 Id quod adhuc in ſententia Caramuelis majorem vim habet, aſſerentis, à nemine dici propoſitiones abſolutas in materia probabili, ſed ſemper proferri propoſitiones formaliter, aut virtualiter modales de modo *Probabile*, ut retuli *diſp.2. cap.1.* ergo Petrus cùm accipit officium delegatum, & fatetur juriſdictionem Prælati probabiliter legitimi, eam fatetur per propoſitionem modalem de modo *Probabile*: ergo hæc eſt ſufficiens, ut Petrus admittat prædictum officium delegatum.

33 Quod autem ſufficiat hæc propoſitio modalis, *Probabile eſt, hunc non eſſe legitimum Prælatum*, ut poſſit ejus pręceptu non obtemperare, patet ex dicendis *diſp.16.* & ex Caramuele cit. ſuprà *cap.3.* illis verbis: [At cæterorum ſubditorum vulgus debere obedire Superiori probabili, creditutus non ſum.] Quare, niſi quia probabile eſt, eum non eſſe Superiorem?

34 Confirmatur. Quando Prælatus eſt probabiliter intruſus, & probabiliter legitimus, & præcipit duo, non eſt illicitum, quod ſubditus obtemperet in uno, & renuat in alio: ergo poteſt ſubditus recognoſcere authoritatem Prælati in ordine ad unum, & non recognoſcere in ordine ad aliud. Ergo Delegatus Pręlati poteſt recognoſcere authoritatem ejus in acceptione officii, & non recognoſcere in obtemperatione præcepti. Ambæ conſequentiæ optimè deducuntur ex eo antecedenti; nam qui obtemperat in uno, & non obtemperat in alio, recognoſcit authoritatem ejus in uno, & non recognoſcit in alio. Antecedens verò probatur. Nam dum obtemperat in uno, non aufert à ſe libertatem, quam dat illi opinio probabilis dictans, quòd licet non obtemperare Prælato probabiliter intruſo.

35 Nec modò inquiro, an aliquando ſit illicitum admittere officium delegatum à ſuperiore duntaxat probabili; ſicut etiam, an fuerit illicitum, quòd Prælatus acceptaverit ſuam juriſdictionem cum ſola probabilitate? Fortaſſe enim ſunt multi caſus, in quibus graviſſimè peccant ejuſmodi Prælati, pręcipue cùm acceptatio ejus juriſdictionis vergit in damnum tertii, vel communitatis; puta cùm ex ea acceptatione ſequitur, poſſe intentari nullitates actuum, quæ magna ſcandala afferre ſolent, qualia in aliquibus communitatibus experimur. Et in hujus confirmationem conſidera, qualia ſcandala paſſa eſt Eccleſia Catholica, cùm tres ſimul Pontifices Romani conabantur ſuſtinere dignitatem ſuam ex rationibus probabilibus, quibus electionem ſuam unuſquiſque conabatur fulcire. Procedunt ergo, quæ in hoc capite diximus, de iis caſibus, in quibus nulla timeri poteſt ſcandalorum occaſio.

36 Sed quæ ad argumentum factum poteſt reſpondere Caramuel, ex dicendis capite ſequenti facilè refutabuntur.

37 Ad argumentum Caramuelis *cap.5.* productum reſpondeo, falſam eſſe illam propoſitionem, quod ejuſmodi delegatu haberet opiniones oppoſitas formaliter, cùm ambę eſſent propoſitiones modales de modo *Probabile*, quæ non opponuntur, ut dictum eſt. Et ſubjunctam propoſitionem, quòd ordinariam Superioris authoritatem fatetur, qui delegatam recipit, diſtingue: [fatetur per propoſitionem abſolutam, nega; fatetur per propoſitionem modalem de modo *Probabile*, concede.] Quo pacto non opponitur alteri judicio de probabilitate intruſionis Prælati, ratione cujus renuit obtemperare. Similiter diſtinguenda eſt altera propoſitio in ſecundo textu. [Subſcribit per propoſitionem abſolutam, ſententiæ aſſerenti, eum eſſe legitimum Prælatum, nego, ſubſcribit per propoſitionem modalem de modo *Probabile*, concedo.]

C A P U T V.

Secunda pars ejuſdem concluſionis univerſalier roboratur.

38 Reſtat modò probare univerſaliter, non obſtare, quòd duæ opiniones ſint incomprobabiles, quominùs poſſimus eas ad praxim reducere per actus diverſos ſimul, & in eodem inſtanti. Probatur primò. Incomprobabiles ſunt iſtæ duæ propoſitiones, utpotè contradictoriæ: *Licet comedere ante meridiem in die jejunii: Non licet comedere ante meridiem in die jejunii*: & tamen poſſum ſimul tempore reducere eas ad praxim comedendo ante meridiem virtute prioris opinionis, & ſimul conſulendo alteri, ne comedat ante meridiē virtute poſterioris opinionis. Quis enim arguet me de peccato lethali, eo quod hęc ita faciam? Ergo licet ſimul tempore uti duabus opinionibus incomprobabilibus in ordine ad diverſos actus. Et quidem nemo damnavit peccati mortalis eos Theologos, qui aliter operantur, & aliter conſulunt, qui operantur ſecundùm opinionem laxiorem, & conſulunt ſecundùm ſtrictiorem, dummodò utraque opinio probabilis ſit. Quoties Theologus conſulit aliis reſtitutionem probabiliter debitam, cùm ipſe in ſimili caſu non reſtituat propter opinionem favorabilem? Nec ſimultas temporis operandi, & conſulendi contraria, aliquam majorem difficultatem affert, quàm quod id fiat ſucceſſione temporis. Idem fieri poteſt juxta has duas opiniones: *Licet variare Officium Canonicum diei. Non licet variare Officium Canonicum diei*: quæ, utpotè contradictoriæ, incomprobabiles ſunt. Quod in ſexcentis aliis exemplis proponi poteſt.

39 Probatur ſecundò. Duæ propoſitiones contradictoriæ probabiles (quibus nullas magis incomprobabiles reperies) non ſunt incomprobabiles in ordine ad diverſos actus: ergo poſſunt ſimul reduci ad praxim in ordine ad diverſos actus, cùm non aliundè id eſſet illicitum, quàm ex incomprobabilitate earum opinionum. Antecedens probatur. Tota incomprobabilitas earum opinionum provenit ex eo, quod ſint contradictoriæ, & invicem repugnantes: ſed in ordine ad diverſos actus non ſunt contradictoriæ: ergo in ordine ad diverſos actus non ſunt incomprobabiles. Major, & conſequentia patent; & minor non minùs: eſt enim prima regula Dialecticæ, propoſitiones contradictorias eſſe debere ejuſdem de eodem: unde ſi ſumantur in ordine ad diverſa ſubjecta, in ordine ad diverſa objecta, &c. rationem contradictionis amittunt.

40 Probatur tertiò. Ut duæ propoſitiones ſint incomprobabiles, neceſſe eſt, quòd ambæ ſimul, ſive conjunctio illarum contineatur ſub uno termino modali, *Improbabile*: v.g. *Improbabile eſt, quòd poſſint conjungi hæc duo ſimul, quòd liceat variare, & quòd non liceat variare Officium Canonicum diei*: ſed in ordine ad diverſos actus non ita contingit: ergo duæ opiniones non ſunt incomprobabiles in ordine ad diverſos actus. Probatur minor. Nam hæc propoſitio; *Improbabile eſt, quod poſſint conjungi hæc duo ſimul, quòd poſſit quis variare Officium, ratione affirmativæ opinionis quoad unum actum, & quod poſſit conſulere, ne varietur, ratione negativæ, quoad alterum actum*: falſa omninò eſt, nec aliquo ſolido fundamento poteſt firmari: ergo in ordine ad diverſos actus eæ opiniones non ſunt incomprobabiles.

41 Obiicies ex Caramuele *fund.11. num.490.* Cùm quis tenetur audire Miſſam, ſi duæ tantùm Miſſæ celebrandę ſint, poteſt fieri hoc argumentum; *Non teneor ad audiendam primam, non teneor ad audiendam ſecundam; ergo ad nullam teneor.* Similiter hoc; *Licet omittere primam Miſſam, licet omittere ſecundam; ergo licet omittere utramque.* Quæ duæ conſequentiæ non valent. Hujus ſecundæ ratio eſt, quia quamvis omittere alteram earum ſit licitum; tamen non ſunt ambæ propoſitiones conlicitæ. Et nullitatis primæ conſequentiæ ratio eſt, quia illæ duæ præmiſſæ non converificantur, & tamen ſunt in ordine ad diverſos actus: ergo opiniones incomprobabiles non poſſunt ſimul teneri, etiam in ordine ad diverſos actus.

42 Reſpondetur primò, præmiſſas prioris ſyllogiſmi non eſſe incomprobabiles, neque incompoſſibiles, ſed utramque in veritate componi, quia ſenſus earum eſt, me non teneri ad primam determinatè, & me non teneri ad ſecundam determinatè, quod veriſſimum eſt; habeo enim libertatem ad neutram determinatè audiendam, ſolùm obſtringor ad unam earum indeterminatè. Et ideò ſi conſequens loquatur in ſenſu præmiſſarum, verum eſt; quia ad neutram determinatè teneor. Quod ſi conſequens intelligatur in eo ſenſu, quòd nullam, ſive determinatè, ſive indeterminatè audire teneor, malè concludit, quia mutat ſuppoſitionem determinatam in confuſam.

43 Propoſitiones ſecundi ſyllogiſmi incompoſſibiles quidem ſunt: & licet poſſit eodem modo reſponderi, reſpondetur tamen ſecundò, à me non negari, poſſe opiniones eſſe incomprobabiles in ordine ad diverſos actus, ratione ſpecialis circumſtantiæ, qualis eſt votum, vel præceptum diſiunctivum. Itaque ubi duæ tantùm Miſſæ celebrantur, pręceptum audiendi Miſſam pręcipit duas illas ſub diſiunctione, vel primam, vel ſecundam. Tunc ſeorſim licet omittere primam, & ſeorſim licet omittere ſecundam, ſed non licet omittere ambas. Itaque præceptum, quod diſiunctivè præcipit duas Miſſas, prohibet utique quòd dentur ambæ ſimul omiſſiones earum. Quare vi præcepti diſiunctivi ſiunt eæ duę omiſſiones incompatibiles; quia qui omittit unam, tenetur determinatè ad alteram, eo quòd conjunctionem illarum omiſſionum prohibet votum diſiunctivum. Ubi ergo inveneris præceptum diſiunctivum, quod compoſitionem duarum omiſſionum, vel operationum inhibeat, tunc incompatibiles, vel incomprobabiles erunt propoſitiones in ordine ad eas duas omiſſiones, aut operationes: deficiente verò eo præcepto, nihil eſt, quod faciat, opiniones incomprobabiles non poſſe reduci ad praxim in ordine ad diverſos actus, in ordine ad quos non erunt incomprobabiles.

DIS-

Digitized by Google

DISPUTATIO VIII.

An quoties præmiſſæ ſunt probabiles, & comprobabiles, producant neceſſariò concluſionem probabilem?

CAPUT I.

Statuitur limitatio communis ſententiæ valdè notanda.

1 VIdebitur in hoc, nullum poſſe intervenire dubium; id ita indiſcriminatim admittitur, ita ſepius clamat Caramuel, idem ego aſſero, ſed cum explicatione magnoperè notanda; quæ quidem magni momenti eſt, ne intellectus ruat in plures concluſiones improbabiles.

✱ 2 Aſſero, præmiſſas, ut inferant concluſionem probabilem, eſſe debere probabiles in ſenſu compoſito cum concluſione. Hæc concluſio omninò practica eſt; præſcribit enim modum, quem tenere debent Theologi, dum ex præmiſſis, quæ modò ſunt probabiles, eliciunt concluſionem ad amuſſim Dialecticæ illatam, ne propterea aſſerant ſtatim, eam concluſionem eſſe probabilem; ſed examinent priùs, an ea concluſio ex aliquo principio certò ſit improbabilis: quæ ſi talis ſit, ea concluſio non fiet probabilis ex præmiſſis probabilibus, ſed præmiſſæ anteà probabiles, ex concluſione improbabili denuò apparente, fient in poſterùm improbabiles.

3 Pro cujus claritate præmitto id, quod latiùs oſtendam *diſp. 9. cap.* 4 unam propoſitionem poſſe tranſire de probabili in improbabilem, & è converſo. Propoſitio enim, quæ prudentibus fulcitur rationibus, probabilis eſt, dum nullum apparet intellectui argumentum certum, aut evidens pro parte oppoſita. At ubi hoc apparet intellectui, illa prior probabilitatem amittit. Ita enim accidit multis opinionibus, quæ quidem probabiles fuerunt, dùm nullum apparuit caput falſitatis earum, ſaltem moraliter certum. Probabilis fortè fuit opinio de abſolutione in abſentia ante decretũ Clementis VIII. poſt ipſum verò eam opinionem eſſe prorſus improbabilem, conſtat ex citata *diſp. 9. cap.*. Probabiles fuerunt opiniones nonnullæ in materia Sacramentorum ante Concilia Florentinum, & Tridentinum, quæ, accedente certitudine definitionis Conciliorum, redditæ fuerunt improbabiles. Id quod continget in aliquibus, quæ modò ſunt probabiles, ubi affulſerit aliquod argumentum certum, quod modò non apparet.

4 Hinc fit, ſi fortè contingat, quod ex præmiſſis modò probabilibus animadvertatur denuò, inferri conſequentiam improbabilem, & certò falſam, præmiſſas, quæ hucuſque probabiles erant, dùm ea conſequentia non apparuit, ea jam apparente evaſuras eſſe improbabiles. Patet ex dictis. Nam conſequentia improbabilis eſt argumentum evidens probabilitatis præmiſſarum, id eſt, unius ex præmiſſis: cùm benè valeat ab oppoſito contradictorio conſequentis ad oppoſitum contradictorium antecedentis.

5 Hinc patet, notatione dignam eſſe aſſertionem propoſitam: & quem modum debeat tenere Theologus in elicienda nova conſequentia ex præmiſſis, quæ modò ſunt, & cenſentur probabiles. Neque enim præproperè currendum eſt ad aſſerendam quamlibet concluſionem, quæ denuò conſpicitur inferri ex præmiſſis probabilibus; ſed attendendum priùs eſt, an ex aliquo principio certo illa concluſio reddatur certò falſa. Nam ſi hoc contingat, potiùs una ex præmiſſis certò falſa conſtituitur. Itaque cùm ejuſmodi concluſio ex præmiſſis modò probabilibus elicitur, unum è duobus infertur; vel quòd præmiſſæ probabiles reddant concluſionem probabilem; vel quòd concluſio improbabilis reddat unam ex præmiſſis improbabilem: Cùm ergo utrumque fieri reipſa poſſit, æqua lance libret, & perpendat Theologus utrumque: & quamvis videat, concluſionem inferri ex probabilibus, ne dicat concluſionem eſſe probabilem, donec videat, nihil eſſe, quod concluſionem reddat improbabilem, & certò falſam.

CAPUT II.

Exemplis aſſertio fit illuſtrior.

6 HUjus rei nonnulla dabo exempla, alia aſſerendo, alia Theologorum criſi committendo. Hęc aſſertio hodie reputatur probabilis: *Pueri ante ſeptennium non tenentur legibus Eccleſiaſticis, quamvis fruantur uſu rationis*. Hanc tenent Joannes Sancius *in Selectis diſp.* 51. *num.* 31. Diana *part.* 4. *tract.* 3. *reſol.* 52. P. Caſtro Palao *tom.* 1. *tract.* 3. *diſp.* 1. *punct.* 24. *num.* 3. Attende ergo hunc ſyllogiſmum, qui artis ſyllogiſticæ præcepta exactè ſervat: [Nulla lex Eccleſiaſtica obligat pueros ante ſeptennium, etiam rationis capaces: ſed hæc lex, quòd nemo non jejunus accipiat Euchariſtiam, eſt lex eccleſiaſtica: ergo hæc lex, quòd nemo non jejunus accipiat Euchariſtiam, non obligat pueros ante ſeptennium, etiam rationis capaces. Ergo pueris ante ſeptennium rationis capacibus licet accipere Euchariſtiam non jejunis.] Hæc utraque conſequentia improbabilis eſt ex ipſo ſenſu Eccleſiæ; cùm tamen minor ſit evidens, & major reputetur probabilis.

7 Quid ergo dicendum? Aſſero, Authores, qui illam majorem docent, nõ advertiſſe ad hanc conſequentiam, quam certò excepiſſent. Interpretandi ergo ſunt, non loquutos eſſe in ſenſu univerſaliſſimo, ita ut comprehendant ſub ea univerſalitate hanc legem de non miniſtranda Euchariſtia, niſi jejunis. Itaque poſtquam animadvertitur hæc conſequentia, ea major in ſenſu univerſaliſſimo manet improbabilis. Et ad ſummum erit probabilis in ſenſu minùs univerſali, puta, ſi intelligatur de legibus onerosis, non de illis, quæ in reverentiam Sacramentorum, & præcipuè Euchariſtiæ, impoſitæ ſunt.

8 Idem judicium ferendum eſt de hoc ſyllogiſmo: [Nulla lex Eccleſiaſtica obligat pueros ante ſeptennium, etiam rationis capaces: ſed hæc lex, quòd nemo peccati mortalis ſibi conſcius accipiat Euchariſtiam abſque prævia confeſſione, etiamſi ſit perfectè contritus, eſt lex Eccleſiaſtica: ergo hæc lex, quòd nemo peccati mortalis ſibi conſcius accipiat Euchariſtiam abſque prævia confeſſione, etiamſi ſit perfectè contritus, non obligat pueros ante ſeptennium, etiam rationis capaces. Poſſunt ergo ejuſmodi pueri peccatorum mortalium ſibi conſcii accedere ad Euchariſtiam abſque prævia confeſſione, ſola contritione contenti.] Hæc conſequentia eſt improbabilis. Minor probabilis eſt, quæ traditur à Navarro, Medina, Palacios, Ricardo, Paludano, Adriano, & aliis apud Leandrum à SS. Sacram. *part. 2. de Sacram. tract. 7. diſp. 7. quæſt.* 12. Major quoque, ut dixi, reputatur probabilis. Eodem ergo modo, dicendum eſt, eam majorem in tota ſua univerſalitate intellectam fieri improbabilem ex hac conſequentia, & ad ſummum eſſe probabilem in ſenſu minùs univerſali, quem expoſui.

9 Tertiò. Lis eſt inter Neothericos, an ſit improbabilis opinio, quæ indulget, quodlibet officium novem lectionum, vel feriale, poſſe commutari abſque reatu culpę mortalis in officium de Reſurrectione, vel aliquoties, vel frequenter, vel ſemper? Quam litem modò non dirimo, ſed ſolùm, quod ad rem præſentem attinet, Theologis cenſendum committo (deciſurus quæſtionem *diſp. 31. c.* 36.) an ea concluſio ex probabilitate antecedentis maneat probabilis; an potiùs antecedens ex improbabilitate concluſionis maneat improbabile? Qui credunt, concluſionem eſſe probabilem, nituntur hoc ſyllogiſmo: [Præceptum de Officio Canonico injungit graviter ſubſtantiam præcepti, non modum: ſed quod recitetur de Reſurrectione, de Nativitate, vel de Dominica, non eſt ſubſtantia præcepti, ſed modus: ergo præceptum de Officio Canonico non injungit graviter, quod fiat de Dominica, aut de Nativitate, potiùs quàm de Reſurrectione,] Si ergo inveneris præceptum certum, per quod excludatur Officium de Reſurrectione, non obſtare debet id aſſertum, quo dicis, utramque præmiſſam eſſe probabilem: nam ſtatim atque incipit concluſio eſſe certò falſa, incipit etiam una pręmiſſarum eſſe certò falſa, quantumvis pro hac ſint multi Authores: qui quia non viderunt conſequentiam improbabilem ex illis præmiſſis derivatam, ambas illas ut probabiles firmaverunt.

10 Ex quibus omnibus, & multis aliis ſimilibus, quæ poſſunt proponi, agnoſcitur, oportere Theologos, cùm novas conſequentias eliciunt ex præmiſſis anteà probabilibus, ne nimium fidant eo argumento, quòd illæ præmiſſæ ſunt, & reputantur probabiles; cùm poſſit fieri, ut ex ipſa conſequentia, quam eliciunt, una ſaltem earum pręmiſſarum reddatur improbabilis propter improbabilitatem novæ conſequentiæ; quam denuò eliciunt; quàm inferri ex illis præmiſſis, nondum erat animadverſum.

11 Ex hac obſervatione Logica, quam Caramuel omiſit, multa ſolvi poſſunt, quæ in opere ſuo interrogatorio (ſic vocat ſuam Theologiam fundamentalem) proponit contra aſſertiones certiſſimas. Unum pro re præſenti do exemplum, quamvis plura poſſem.

12 Certa, & indubitata concluſio eſt, votum ſolemne caſtitatis valere, etſi poſt illud emiſſum denuò occurrat difficultas ſe continendi, quæ ſi fuiſſet pręviſa, non voveretur. Ita conſtat ex Concilio Tridentino *ſeſſ. 24. can. 9. de Sacramento Matrimonii. Si quis dixerit, Clericos in ſacris Ordinibus conſtitutos, vel Regulares caſtitatem ſolemniter profeſſos, poſſe matrimonium contrahere*, &c. *poſſeque omnes contrahere matrimonium, qui non ſentiunt, ſe caſtitatis, etiamſi eam voverint, habere donum, anathema ſit: cùm Deus id rectè petentibus non deneget, nec patiatur nos ſupra id, quod poſſumus, tentari*.

13 Adhuc tamen contra eam certiſſimam aſſertionem Caramuel *in Theolog. fundam. num.* 1401. *fund.* 50. nomine cujuſdam Religioſi ſecularem vitam ambientis, hoc proponit argumentum. [Si quidem ejuſdem ſpeciei infimæ votum ſimplex, ſolemneque, nemini ero injurius, ſi eodẽ modo de utroque philoſopher. Experior eſſe ſupra vires meas caſtitatem ſervare, adhibui jejunia ſevera, diſciplinas, cilicia, & ago vitam miſerrimam, ut compatiantur mihi, etiam qui malè affecti; interim nec ideò caſtè vivo. Per viam ſtrictam, & aſperam ad infernum præcipitor. Et inquiro, an non ſit melius nubere, quàm uri. Nolo rogari, an ſi hæc prævidiſſem, adhuc caſtitatem voviſſem; certò enim ſcio, me ideò vota emiſiſſe, quia volebam tranquillè, & ſanctè vivere; & nunquam emiſſurum ea fuiſſe, ſi prævidiſſem, me nec ſanctè, nec tranquillè victurum. Nec volo audire, me peccare, quia volo; id enim fateor: addo tamen, me nunquam emiſſurum fuiſſe caſtitatis votum, ſi tam eſſe difficilem, & arduam eius obſervantiam prævidiſſem. Ergo non teneor voto; quia ſi hoc prævidiſſem, non voviſſem.] Aliaque adjungit in hujus confirmationem.

14 Quod argumentum ad hanc breviorem formam redigi poteſt. Tunc votum emiſſum non valet, quando occurrit gravis difficultas, quæ ſi prævideretur, votum non emitteretur: ſed ſi prævideretur à tali Religioſo ea difficultas ſe continendi, quam modo experitur,

votum

votum non emiſiſſet : ergo tunc votum non valet. Ergo licet illi tranſire ad nuptias. Major videtur probabilis, quam tenent aliqui Authores. Minor eſt facti, in qua videtur fides adhibenda atteſtanti. Et conſequentia tenet. Omitto Caramuelis reſponſionem, quæ multis impugnationibus obnoxia eſt.

15 Ex hac ergo Logicæ obſervatione reſpondeo, ſuppoſito quòd conſequentia eſt improbabilis, antecedens quoque evadere improbabile: & ſi hoc eſt improbabile, & in illo minor, quia facti eſt, cenſeatur vera, aut probabilis, majorem eo ipſo reddi improbabilem in tota illa latitudine aſſumptam, ſolùmque poſſe eſſe probabilem, ſi cum aliqua limitatione diſponatur, ut non comprehendat votum ſolemne caſtitatis. De quo alibi fuſiùs dicturus ſum. Vide aliud exemplum *diſp.* 23. *num.* 214.

DISPUTATIO IX.

An detur in mundo viſibili authoritas condemnandi opiniones probabiles.

CAPUT I.

Quàm plenus ſophiſtica æquivocatione ſit titulus.

1 TItulum hujus diſputationis eiſdem omninò verbis reperies in Theologia fundamentali Caramuelis *n.* 315 *fund.* 11. in editione Lugdunenſi anni 1657. (hac editione Theologiæ fundamentalis ſemper utor.) Et ut ſtatim ab exordio quæſtionis videas, quantam patiatur æquivocationem ſophiſticam hic titulus, adverte, eam quæſtionem eſſe ſimilem huic: *An omnipotentia facere poſſit, quòd cæcus videat?* Quæ quidem quæſtio duplicem ſenſum habere poteſt; & ſenſum compoſitum, & ſenſum diviſum. Senſus compoſitus inquirit, an omnipotentia facere poſſit, quòd cæcitas, ſive privatio viſionis componatur cum viſione? Senſus diviſus inquirit, an omnipotentia facere poſſit, quòd cæcus amittat cæcitatem, & ita videat? Et ſi quidem à primo ſenſu arguis ad ſecundum; & quia non poſſunt componi cæcitas, & viſus, arguis ad improbandum Chriſti miracula, quibus factum eſt, ut cæci viderent, ſophiſticè arguis, & ſophiſtica æquivocatione vis certiſſimam veritatem confundere.

2 Eundem duplicem ſenſum habet titulus hujus quæſtionis, cōpoſitum, & diviſum. Compoſitus inquirit, an propoſitio probabilis, manens probabilis, ſit condemnabilis? ſive, an hæc duo poſſint componi; quòd propoſitio ſimul ſit & probabilis, & condemnabilis? Senſus autem diviſus inquirit, an propoſitio priùs probabilis poſſit, amiſſa probabilitate, fieri condemnabilis? ſive, an propoſitio probabilis poſſit amittere probabilitatem, ita ut reddatur condemnabilis?

3 Et quidem implicat contradictionem, quòd propoſitio probabilis in ſenſu compoſito, ſit condemnabilis; quia implicat contradictionem, componi probabilitatem cum condemnabilitate. Si autem inde progrederis; & ex hoc, quòd propoſitio probabilis in ſenſu cōpoſito nequit eſſe condemnabilis, arguis, & infers; non poſſe, Romanum Pontificem damnare illam propoſitionem, & auferre probabilitatem ab illa, & reddere illam improbabilem, doloſè arguis, & ſophiſticè; ſiquidem à ſenſu compoſito arguis ad diviſum. Maximè cùm probabilitas propoſitionis ſit perfectio extrinſeca, & amiſſibilis, ut conſtabit *ex cap.* 4. Eritque id argumentum ſimile huic: *Implicat, cæcum videre; ergo nulla poteſtas facere poteſt, quòd cæcus videat.* Sophiſticè enim procedit, dum aſſumit antecedens in ſenſu compoſito, & conſequens in ſenſu diviſo.

4 Titulus ergo, ut prudenter, utiliter, & abſque æquivocatione proponeretur, ſic proponi debuit: *An detur authoritas condemnandi ut improbabiles eas propoſitiones, quæ priùs erant, vel quæ priùs videbantur probabiles?* Vel ſic: *An opinio probabilis amittere poſſit probabilitatem, & reddi improbabilis vi condemnationis Pontificiæ?* Sic enim vitaretur confuſio orta ex æquivocatione ſophiſtica, propoſita quæſtione (qualis illa eſt, & eſſe debet) in ſenſu diviſo.

CAPUT II.

Sententia Caramuelis, & ſectatorum ejus explicatur.

5 IN qua quæſtione multa dixit Caramuel, & multa verborum involucris obnubilavit, ut aſperitatem ſententiæ temperaret. Audi Amadæum Guimenium *tract. de opinione probab. propoſ.* 1. *num.* 4. cujus hæc ſunt verba: [Sed quid, ſi de mandato Sanctæ Inquiſitionis expuncta ſit? Reſpondet Caramuel *in Theolog. fundam. part.* 1. *fol.* 17. *in epiſtola dedicatoria ad Innocentium X.* (in editione Francofurtenſi) *Scio, communi Theologorum judicio, has inhibitiones habere tantùm vim opinionis probabilis, aut probabilioris ut plurimùm.* Et 2 *part. Theolog. fund. fol.* 5. *n.* 12. *Quando liber*, inquit, *vel ſententia interdicitur, non aſſeritur eſſe improbabilis, ſed juſſa manere in gradu probabilitatis, in qua anteà erat, ob bonum publicum, vel privatum; nec dictari, nec defendi præcipitur.* Et audaciùs 1. *part. Theolog. fundam. num.* 82. & 259. & 185. totis viribus ſuadere conatur, quod *non datur in mundo viſibile authoritas condemnandi opiniones probabiles.* Verùm ejuſmodi poſitiones non bene audiunt apud Theologos.] Huc uſque Amadæus.

6 Ex præcitatis autem textibus Caramuelis primus non invenitur in editione Lugdunenſi an. 1657. caret enim hæc editio epiſtola ad Innocentium X. ſed reperitur, ut notavi, in editione Francofurtenſi. Secundus verò reperitur in ea editione Lugdunenſi *num.* 260. *fund.* 5. & tertius *eod. fund. n.* 31.. 316. & 317 Ubi notabis, ex ſententia Amadæi non eſſe probabilem eam doctrinam: nam opiniones verè probabiles benè audiunt apud Theologos: quod ſi non bene audit, ſignum eſt, eam à gremio Theologiæ probabilis expellendam eſſe.

7 Sed diſtinguit Caramuel inter *interdicere*, & *condemnare* propoſitionem. Cùm interdicitur, manere in ſuo gradu probabilitatis, affirmat: ſic enim Biblia ſacra idiomate vulgari tranſlata interdicuntur; cùm tamen contineant doctrinam de Fide. Quod verum eſt, quando non ſignificatur interdici ratione pravitatis doctrinæ, nec cenſura Theologica notatur. Nam ſi ita interdicatur, ea non eſt dumtaxat interdictio, ſed condemnatio. Sed videamus, quod genus condemnationis admittat Caramuel, quod poſſit procedere à Romano Pontifice, vel Inquiſitione.

8 *Num.* 315 *fin.* ait: [Hæ duæ propoſitiones, videlicet, *Opinio probabilis condemnari poteſt.* & *Opinio probabilis condemnari non poteſt*; licèt videantur contradictoriæ, veræ ſunt.] Videamus quomodo. Nam præſtat magna attentione id inveſtigare.

9 Progreditur immediatè *nn.* 315. ad ejus quaſi magiſterii expoſitionem, & ità ait: [Porrò prima vera eſt: nam quotidie videmus opiniones *vere probabiles* condemnari Ego primam ità admitto, ut exiſtimem, opiniones verè probabiles ſpeculativè, condemnari practicè: nam poſſibile eſt, opinionem probabilem ſpeculativè, habere practicè aliquam circumſtantiam adnexam, qua probabiliter excuſari non poſſit. Hoc ſenſu aliqui dicunt, hanc propoſitionem, *In re venerea datur materiæ parvitas*, eſſe ſpeculativè probabilem; at practicè improbabilem, & in multis communitatibus condemnatam; & ab Eccleſia aliquando, non obſtante ſua ſpeculativa probabilitate, practicè condemnandam, aut minimùm interdicendam: nam ſpeculative præſcindit à circumſtantia periculi, à qua practicè præſcindere nequit.

10 Vides igitur, ſecundùm Caramuelem eas ſolùm opiniones cōdemnabiles eſſe, quæ dumtaxat ſunt ſpeculativè probabiles, practicè autem improbabiles; atqui adeò, quæ practicè probabiles ſunt, vel fuerunt, non poſſe vi condemnationis Pontificiæ amittere ſuam probabilitatem. Id quidem aſſerit de prima propoſitione, nempe *Opinio probabilis condemnari poteſt.*

11 Quomodo autem verificetur ſecunda propoſitio, ſcilicet, *Opinio probabilis condemnari non poteſt*, ſic explicat *num.* 317. [Porrò ſecunda etiam eſt vera. cum quia opinio probabilis practice condemnari *non ſolet*. Quid ſi condemnaretur? Darent Deo rationem condemnantes.] Siſte Lector, & attentè conſidera, quid his verbis ſignificet Caramuel. Nunquid hæc eſt legitima conſequentia? *Opinio probabilis condemnari non ſolet: ergo condemnari non poteſt.* Nunquid hæc conſequentia digna eſt Caramuele, ingenioſo Dialectico, conſequentiarum ſtudioſo inveſtigatore? Vel eo verbo, *Non ſolet*, aliquid aliud intendit, quod clare affirmare non audet? Intendit ſanè, & ſatis mentem explicuit primò, dum interrogationi factæ per verbū *Non poteſt*, reſpondet per verbum *Non ſolet*. Secundò verbis immediatè ſubſequentibus: *Quid, ſi condemnaretur? Darent Deo rationem condemnantes.* Id eſt, ſi condemnaretur, injuſtè condemnaretur: de qua injuſtitia Deo redderent rationem injuſti condemnatores. Injuſtus ergo erit condemnator, quicumque opinionem probabilem damnaverit. Ex quo fit, opinionem probabilem injuſtè poſſe, juſtè non poſſe condemnari. Id quidem in ſenſu compoſito certiſſimū; neque enim poteſt ſimul eſſe probabilis, & damnabilis. Sed quæ priùs probabilis, nunquid poterit in ſenſu diviſo deinceps condemnari?

12 Progreditur Caramuel immediatè poſt verba proximè relata. [Cæterùm ſemel condemnata, non eſſet ampliùs probabilis practicè, quouſque cenſura tolleretur.] Ecce, ſemel condemnata ea propoſitio non manet probabilis practicè, bene tamen ſpeculativè. Sed quid eſt, non eſſe probabilem practicè? Et quid eſt, eſſe probabilem ſpeculativè?

13 Procedit, & ſic explicat. [Hanc veritatem exemplo clariſſimo expono. Alio, duplicem eſſe honeſtatem, alteram ſpeculativam, alteram practicam: illa ad forum internum pertinet, hæc ad externū. Eſt honeſtus quoad ſe, & in foro interno, qui nullum crimen commiſit: & qui commiſit, occultè tamen, eſt inhoneſtus in foro interiori; at in foro exteriori, & quoad nos, eſt honeſtus. Si quis autem per ſententiam judicis declaratur infamis, & ſit innocens; ſpeculativè, hoc eſt, quoad ſe, quoad Deum, permanebit honeſtus: at practicè, hoc eſt, quoad homines, erit infamis, quouſque ſententia illa prior ſecunda ſententia damnetur. Idem dicito de propoſitionum probabilitate; quæ enim damnantur juſtè, aut injuſtè, dicuntur verè damnatæ; & hac ignominia carere non poterunt, quouſque condemnatio tollatur.] Huc uſque Caramuel.

14 Juxta quæ, ſi Sanctiſſ. D. N. Alexander VII. damnaverit ut ſcandaloſam, & temerariam opinionem, quā Caramuel dixerit probabilem in praxi, illa quidem damnata manebit practicè, id eſt, in foro exteriori, quouſque Alexander VII. revocet ſuam damnatoriā ſententiam. At verò ſpeculativè, id eſt, in foro interiori, & coram Deo, & pro interna cōſcientiæ ſecuritate, illa propoſitio manebit probabilis. Et ita non eſt in mundo viſibili authoritas condemnandi ſpeculativè, & pro foro interno opinionē, quæ erat probabilis in praxi.

15 Hinc

Digitized by Google

15 Hinc comperies, eum non ſibi contradicere, cùm *in eodem fund. 5. num.* 304. aſſeruit: [Quando Cardinales aliquam ſententiam condemnant, auferunt omnem ejus practicam authoritatem, & illã reddunt, non jam minùs probabilem, ſed improbabilem.] In quibus verbis licèt videatur ſibi ipſi contradicere, non tamen contradicit, ſed amphibologicè loquitur. Nam ſi ea verba conferas cum explicatione proximè relata, invenies, ſenſum eſſe, eam propoſitionem non manere probabilem practicè, hoc eſt, in foro externo; benè tamen ſpeculativè, id eſt, pro foro interno.

16 Sed in ordine ad quem finem aſſerit Caramuel, non eſſe in mundo viſibili authoritatẽ damnandi pro foro interno opiniones probabiles? Nunquid in eum finem, ut ſi quando Caramuelis, vel alterius privati Doctoris judicio aliqua opinio fuerit in ſe probabilis, & à Romano Pontifice declaretur improbabilis, non ſtare debeant Fideles judicio Magiſtri cõmunis, ſed judicio potiùs Doctoris privati?

17 Ad eum finem pergere hanc doctrinam Caramuelis, patet: nam planè affirmat, quòd ſi re ipſa damnatur opinio probabilis (cave à ſenſu compoſito) injuſtè damnatur: quandoquidem pro foro interno, ſecundùm Caramuelem, manet adhuc probabilis. Juxta quem hic diſcurſus videtur legitimus: [Hæc opinio, meo judicio, eſt probabilis; & judicio Romani Pontificis eſt improbabilis: ſed opinio, quę probabilis eſt, non poteſt eſſe pro foro interno improbabilis, neque damnabilis: ergo quamvis judicio Romani Pontificis ſit improbabilis, adhuc probabilis remanet pro foro interno.]

18 Et ſtatim ab ipſo limine diſputationis adverte, eum diſcurſum eſſe ſimilem huic: [Hæc propoſitio, meo judicio eſt Catholica, & judicio Romani Pontificis eſt hæretica: ſed propoſitio Catholica nequit eſſe hæretica: ergo quamvis judicio Romani Pontificis ſit hæretica, adhuc pro foro interno manet Catholica.]

19 Et inter utrumque diſcurſum ea ratio diſcriminis intendi poteſt ab adverſariis, quòd dicant, judicium Romani Pontificis de propoſitione hæretica, vel Catholica eſſe infallibile; judicium autem Romani Pontificis de probabilitate, vel improbabilitate, non eſſe regulam infallibilem; ſed id judicium eſſe expoſitum deceptioni.

20 Hinc naſcitur ea quæſtio, an judicium Romani Pontificis de probabilitate, vel improbabilitate in materia morum, pro foro interno ſit regula infallibilis? Et ita ad vitandam omnem ſophiſticam æquivocationem, & amphibologiam, oportuiſſet potiùs quæſtionem his terminis propoſuiſſe.

21 Quare priùs inquiram de priori quęſtione, ſcilicet, an detur in mundo viſibili, nempe in Romano Pontifice, authoritas condemnandi pro foro interno opiniones priùs probabiles? Deinde dato, quòd pars negativa ejus quæſtionis admittatur, an inde inferatur, quòd facta damnatione opinionis, non ſtandum ſit pro foro interno judicio Romano Pontificis? Et cùm audis, nos loqui de propoſitione priùs probabili, adverte, eam dictionem *Priùs*, denotare, eam propoſitionem eſſe probabilem ante judicium condemnatorium illius.

22 Nota etiam, quòd quamvis ibi majori ex parte loquatur Caramuel de condemnatione facta à Congregatione Cardinalium; agnoſcit tamen diverſitatem declarationum, & deciſionum, quas ipſi exhibent ut privati Judices; & declarationum, quæ de ſpeciali mandato Romani Pontificis, ipſius nomine feruntur, & promulgantur. In quo ſecundo caſu ipſæ non ſunt propriè declarationes Cardinalium, ſed declarationes Romani Pontificis de conſilio Cardinalium. Et ideò Caramuel *in Theolog. fundam. numero* 255. ait: [Non enim ipſi, ſi in rigore loqui velimus, ſunt, qui illas interpretantur; ſed ſunt, quibus Pontifex utitur, ut eas interpretetur. Et hanc ob rem eorum declaratio, & interpretatio eſt authentica, & obſtringit conſcientias.] Ex quibus fit, cùm Caramuel negat in mundo viſibili authoritatem condemnandi pro foro interno propoſitiones probabiles, loqui etiam de condemnatione, quam fecerit Romanus Pontifex de conſilio Cardinalium; quamvis ſeorſim loquatur etiam de Congregatione Cardinalium Inquiſitorum per ſe, & de Tribunali Inquiſitionis Hiſpanicæ.

23 Incidit in hanc ſententiam Caramuelis Martinez de Prado *to. 2. cap. 33. in append. contra Caramuel. quæſt.* 2. §. 3. *num* 22. & ex parte conſentit Caramueli his verbis: [Si ergo opinio ſit intrinſecè probabilis, ſicut nulla humana authoritate fieri poteſt, quòd bonum ſit malum, & quòd lux ſint tenebræ; ita nec fieri poteſt, quòd probabile ſit improbabile. Quando autem probabilitas eſt extrinſeca, & apparens, quamvis per accidens deſervire poſſit, ut operantes, & errantes invincibiliter excuſentur à peccato; tamen per ſe loquendo, ad Papam primariò, & authoritativè, & Dominos Cardinales, & ſupremos Fidei Judices pertinet declarare, quid tenendum ad Fidei, & morum integritatem, & quid operandum. Et hac via videmus innumeras propoſitiones antiquitus exiſtimatas probabiles, hodie declaratas improbabiles.]

24 Ubi vides, quia Prado non diſtinxit ſenſum compoſitum, & diviſum, ideò eum non admittere, opinionem olim ab intrinſeco probabilem, poſſe deinceps humana authoritate condemnari. Patitur ergo communem cum Caramuele æquivocationem; & ex eo quod in ſenſu compoſito bonum non poſſit eſſe malum, nec probabile in eodem ſenſu poſſit eſſe improbabile, vult opinionem intrinſecè probabilem nullo modo poſſe fieri damnabilem. Sed neque in legitimo ſenſu verſat quæſtionem, ſcilicet, an damnatio Pontificia ſit legitimum argumentum ad colligendam improbabilitatem intrinſecam opinionis.

25 Eandem ſententiam defendit Leander à Murcia *lib. 2. diſquiſit. moral. diſp. 4. reſol. 25 num.* 17 ubi ait: [Et ad id, quod obiicitur, quod hæc opinio prohibita ſit à Fidei Cenſoribus, & mandata expungi; reſpondetur, quòd eſſe prohibitam aliquam opinionem, non ſolùm à Fidei Quæſitoribus, ſed etiam à Summo Pontifice, non reddit illam intrinſecè improbabilem.] Quamvis poſteà dicat in quæſtione principali, ſe amplecti oppoſitam ſententiam. Sed videtur hanc ſententiam, ſaltem ut probabilem admittere; & ita ſicut neque cætera argumenta pro opinione, quam ibi conatur promovere, diſſolvit; ita neque hanc objectionem de probabilitate opinionis prohibitæ.

C A P U T III.

Argumenta pro ſententia Caramuelis.

26 PRimum argumentum eſt id, quod affert Prado proximè citatus, quod quę ſparſim in ſuo diſcurſu ſæpè tangit Caramuel, præcipuè illis verbis *ex numero* 317. relatis ſuprà *num.* 13. Nulla authoritas facere poteſt, quòd bonum ſit malum, quòd lux ſint tenebræ: propoſitio autẽ probabilis bona eſt, innocens eſt, & lux inter tenebras: ergo nulla authoritate fieri poteſt, quòd ſit improbabilis, aut damnabilis.

27 Confirmatur. Si innocens damnetur ut reus, licèt in foro externo maneat noxius, in foro tamen interno innocens permanet: ergo ſimiliter ſi opinio probabilis damnetur ut improbabilis, in foro externo reputabitur improbabilis; at in foro interno probabilitatem ſuam retinebit.

28 Secundum eſt, quod proponit *num.* 311. deſumptum ex eo, quòd quandoque Delatores, & Cenſores, aut ignari, aut parum docti ſint. [Pone, inquit ob oculos Patres Carmelitani Diſcalceati in Hiſpania, qui ante annos viginti, Ordinis Prophetici *mirabilem* hiſtoriam evulgarunt, quæ varias ſubiit Theologorum cenſuras. Traductus fuit ab ignorantibus liber, & accuſatus.] Et *numero* 314. [Cenſores fuiſſe *puros* Theologos, *parvæ*, *aut nullius eruditionis*; & qui non poterant de hiſtoria judicare. Et ut rem ego fatear, cognoſco nonnullos Cenſores doctiſſimos; cognoſco & alios, paucos tamen, & raros. Et video humana omnia in mundo tractari humanitus,] &c. Ex quibus omnibus in eum ſcopum collimat, ut cenſura Inquiſitionis expoſita ſit errori, nec ſit ſufficiens tollere probabilitatem opinionibus.

29 Et nota, quàm immeritò *mirabilem* vocat hiſtoriam, quam Tribunal Fidei damnabilem cenſuit, ſcilicet quoad aliquas propoſitiones. Item quàm iniquè ignorantes dicat Delatores, cùm ipſe fateatur ſe non habere de ea re ſufficientem cognitionem. Nam poſtquam multa dixit pro defenſione ejus libri, ait: [Ab eorumdem cauſa ſuperſedeo; non enim illam propoſui, ut illos defenderem, aut impugnarem: alterutrum enim vellem, majori indigerem notitia, quàm habeo.]

30 Tertium eſt, quod proponit pro illis propoſitionibus Patrum Carmelitarum Diſcalceatorum *num.* 311. *&* 312. in hæc verba: [Ut priorem (librum) tueantur, edunt alterum Patres, quem olim libenter legi, ex quo nunc potiſſimas poſitiones aſſumo. Prima erat: *Alterius eſt dare Eccleſiæ articulos Fidei, & definire, quænam propoſitiones ſint hæreticæ; & alterius eſt hæreticas ſeu perſonas, ſeu propoſitiones comburere. Cæterùm quos Eccleſia hæreticos dixerit ſeu articulos, ſeù homines, poterit inquiſitio ultima ſententia condemnare.* Ex hac doctrinam *ſolidiſſimè* inferebant PP. Carmelitani, non ſpectare ad Hiſpanos, condere articulos Fidei, ſed juxta datos ab Eccleſia Romana judicare. Cùm igitur in toto illo libro (ſic dicebant) nihil eſſet, quod in articulos Fidei impingeret, non eſſe, cur illum Hiſpani condemnarent, niſi innocentem vellent; quod de illis præſumendum non erat.]

31 Itaque ſecundùm hanc *ſolidiſſimam* doctrinam Carmelitani libri, & Caramuelis, Tribunal Fidei Hiſpanum condemnare non poteſt, niſi eas propoſitiones, quas hæreticas declaraverit Romanus Pontifex: at quando Tribunal prædictum damnat aliquas propoſitiones, quæ reputabantur probabiles, nondum Romanus Pontifex eas ut hæreticas declaravit, de his enim loquimur in præſenti: ergo Tribunal Fidei Hiſpanum eas condemnare non poteſt.

32 Videant Lectores, quàm levi fundamento ducatur hic Author, dum non vult condemnari ab Inquiſitione niſi propoſitiones formaliter hæreticas. Nunquid ergo cæteræ propoſitiones Theologica cenſura dignæ impunè graſſabuntur? Graſſabuntur utique cum periculo impingendi in propoſitiones hæreticas.

33 Quartum eſt, quod proponit *nu.* 315. Poteſt interdici liber, vel opinio, ſine eo quod ejus doctrina condemnetur: ergo quamvis interdicatur opinio, poteſt manere in ſtatu probabilitatis. Probat antecedens. Nam Biblia ſacra ad vulgare idioma translata interdicuntur; cùm tamen contineant doctrinam de Fide.

34 Quintum eſt, quòd proponit *n.* 301. ubi cùm retuliſſet quaſdam propoſitiones circà celebrationem Miſſarũ inhibitas in decreto Urbani VIII. facto de conſilio Congregationis Cardinalium; & retuliſſet ex Diana, eas propoſitiones eſſe damnatas ab ejuſmodi Congregatione, hęc addit Caramuel: [Quales igitur erunt modò? Improbabiles, an tantummodò minùs probabiles? Si improbabiles, cur? An ob nudam reprobationem? An ob demonſtrationem, quam hodie habemus,

Digitized by Google

mus,cujus veteres non habuerunt notitiam?] Quam objectionem inſolutam relinquit:unde argumentum ſic poteſt efformari. Ut aliqua propoſitio ſit improbabilis, debet dari argumentum moraliter evidens, quod probabilitatem excludat:ſed nuda reprobatio non eſt argumentum moraliter evidens,quod probabilitatem excludat;neque datur aliquod aliud evidens contra illas propoſitiones:ergo per eam condemnationem illæ non remanent improbabiles.

35 Sextum eſt, quod proponit Leander à Murcia *eo n.* 17. deſumptum ex Caramuele;ſic enim arguit:[*Maiestias* Summus Pontifex ob juſtiſſimas cauſas prohibet docere aliquam opinionem, vel eam publicè,aut privatim defendere propter gravia inconvenientia ; cùm tamen per illam prohibitionem non intendat ejus probabilitati derogare,ut patet in opinione aſſerente, B. Virginem in peccato originali conceptam fuiſſe : quæ opinio non ſolùm publice , ſed etiam privatim doceri , vel defendi prohibita eſt à Summis Pontificibus Paulo V.& Gregorio XV.& noviſſimè à D. N. Alexandro VII. non ſolùm eodem modo prohibita,ſed expungi, & deleri juſſa,cum præcepto denunciandi Fidei Cenſoribus, nō ſolùm eam publice docentes,ſed eam in privatis colloquiis defendentes ; & tamen ejuſdem probabilitati derogare non intendiſſe, vel intendere, iidem Pontifices declarant, ſub præcepto prohibentes, quòd nullus eandem opinionem alicujus cenſuræ, videlicet improbabilitatis, temeritatis, erroris, hæreſis, vel alterius nota inurat, eandem pro foro conſcientiæ, ſeu interno, cuilibet permittentes.]

36 Ex quibus verbis hoc efformatur argumentum.Sępè Romanus Pontifex prohibet defendi aliquam opinionem propter gravia inconvenientia, quin intendat derogare probabilitati ejus : ergo eſſe prohibitam aliquam opinionem à Romano Pontifice, non reddit illam improbabilem. Antecedens probatur. Romani Pontifices prohibuerunt defendi opinionem,quòd B. Virgo concepta ſit in peccato Originali; & tamen ejus probabilitati non intenderunt derogare : ergo *multoties* Romanus Pontifex prohibet defendi aliquam opinionem, quin intendat ejus probabilitati derogare. Probat minorem. Romani Pontifices prohibent cenſura notare eam opinionem: ergo declarant, ſe non intendiſſe ejus probabilitati derogare.

CAPUT IV.

Præmittitur, unam propoſitionem poſſe tranſire de probabili ab intrinſeco in improbabilem, aut certam.

37 PRopoſitionem in titulo præfixam admittit Caramuel *in Theolog.fundament n.*447.*fund.* 11. eam confirmans ab experientia, eo quòd dari Antipodes, tempore S. Auguſtini non erat probabile; nullum enim tunc fundamentum poſitivum dabatur ad aliud aſſerendum;id tamen jam tranſiit in evidentiam. Et quia multæ opiniones olim cenſebantur probabiles, quas improbabiles eſſe, jam eſt compertum.

38 Ita aſſerit ibi quinta concluſio: [Propoſitio, quæ hodie nec eſt probabilis,nec improbabilis,cras eſſe poterit probabilis, & perendie aut evidenter vera,aut evidenter falſa.]Et *in Theolog Intention.lib.*4. *part.*4 *præcept.*8. *nu* 1975. ſic ait: [Multa enim priores noſtri probabiliter tenuerunt, quæ hodie certa: multa hodie probabiliter tenemus,quæ olim conſtabant. Et tamen probabiliter judicare, nihil eſt aliud, quàm veritatem invincibiliter, adeòque inculpabiliter ignorare.]Quæ poſtrema verba,ſcilicet,*nihil eſt aliud*,&c. benignè interpretanda ſunt, ut ſubſiſtant. Eſt enim quid aliud in opinione probabili, videlicet fundamentum grave, cujus robore opinio firmatur. Nec propriè dicitur ignorans, qui probabiliter opinatur : magis propriè dices, in eo ſcientiam deficere.

39 Concluſionem oſtendo primò ex ipſa definitione probabilitatis. Opinio probabilis ab intrinſeco illa eſt , quæ nititur gravi fundamento rationis, licèt non certo: ſed quæ modò nititur gravi fundamento rationis mox poteſt illo deſtitui,& habere contra ſe argumētum evidens: ergo probabilis ab intrinſeco poteſt tranſire in improbabilem. Major,& conſequentia patent. Minor oſtenditur. Nam argumenta evidentia, quæ modò ſunt pro aliqua veritate, non ſtatim apparuerunt ab initio mundi, neque ab initio naſcentis ſcholaſticæ Theologiæ, ſed decurſu temporis inventa ſunt: ergo antequam apparuiſſent mentibus Doctorum ea argumenta evidentia, potuit oppoſita concluſio fulciri ratione gravi,& probabili. Ergo potuit oppoſita concluſio eſſe probabilis, antequam apparuiſſent ea argumenta evidentia. Sed poſtquam apparuerunt,neceſſariò eſt improbabilis,utpotè quæ jam habeat contra ſe argumenta evidentia : ergo potuit concluſio tranſire de probabili ab intrinſeco in improbabilem.

40 Oſtendo ſecundò. Defectus certitudinis conſtituit partialiter probabilitatem, ut ex ipſa definitione propoſita *diſp.*1. *cap.*2. patet; in qua exigitur ad probabilitatem,quòd propoſitio nec certa ſit,nec certò falſa: ſed defectus certitudinis in concluſione, aut in ejus oppoſita tamdiù durat, quamdiù non apparet principium certum pro concluſione, vel pro oppoſita propoſitione : ergo ſi hæc propoſitio modò eſt probabilis ob defectum certitudinis , & poſteà apparet principium certum,quod anteà latebat, evaneſcit probabilitas, & advenit denuò certitudo: ergo propoſitio mutari poteſt de probabili in certam, vel in certò falſam.

41 Itaque quod aliqua propoſitio ſit probabilis, improbabilis, vel evidens, non eſt aliquid natum cum ipſo objecto, aut aliquid eſſentiam objecti inſeparabiliter comitans; ſed potiùs aliquid extra illius entitatem, & eſſentiam. Etenim probabilitas eſt motivum probabile; hoc enim formaliter dat probabilitatem concluſioni. Unde quòd concluſio ſit probabilis, nihil aliud eſt, niſi quod deducatur tantùm ex præmiſſis probabilibus,vel ſaltem quarum altera ſit probabilis: breviùs dices, quòd deducatur ex antecedente probabili; & antecedens manet probabile, dum non apparet principium certum in oppoſitum.

42 Si ergo loquamur de concluſione, & antecedenti formalibus, quamvis actus concluſionis attingere poſſit objectum præmiſſarum, ita quod totus ſyllogiſmus ſit unus actus indiviſibilis, & tunc antecedens formale ſit intrinſecum actui concluſionis; at id non eſt neceſſe, cùm præmiſſæ formales realiter diſtinctæ poſſint determinare ad actum concluſionis,qui ab illis realiter diſtinguitur. Loquendo verò de præmiſſis objectivis, & concluſione objectiva, iſti illæ extrinſecæ ſunt. Patet in hoc ſyllogiſmo: *Omnis homo eſt animal, Petrus eſt homo : ergo Petrus eſt animal.* Petro enim extrinſecum eſt, quod omnis homo ſit animal, alioqui univerſa hominum multitudo eſſet intrinſeca Petro.

43 Neque ab hac doctrina te deterreat, quod in præſenti loquimur de probabilitate intrinſeca: ſi ergo intrinſeca eſt,quomodo dicimus, eſſe extrinſecam?Et ſi intrinſeca eſt, quomodo poteſt deficere à concluſione, cui eſt intrinſeca?

44 Etenim probabilitas intrinſeca appellatur, non quia antecedens, formale, vel objectivum ſit intrinſecum concluſioni formali, vel objectivæ; ſed quia motivum fundatur in prædicatis intrinſecis concluſionis objectivæ, ſive in ipſa rei natura, ad diſtinctionem probabilitatis extrinſecæ, quæ deſumitur à judicio prudentum, quod de tali objectiva concluſione habetur.

45 Et nota, multò minorem vim ineſſe ei ultimę conſequentiæ, ſcilicet; ſi intrinſeca eſt probabilitas concluſioni, quomodo poteſt à concluſione deficere? Albedo enim intrinſeca eſt ſubjecto, cum quo intrinſecè unitur; & tamen poteſt albedo ſubjecto deeſſe, & ſubjectum de albo in non album converti.

CAPUT V.

Eſſe in mundo viſibili authoritatem damnandi opiniones olim probabiles ab intrinſeco, nempe in Romano Pontifice, prima aſſertio declarat.

46 ITerùm præmoneo,memoria retinendum eſſe,non eſſe quæſtionis ſenſum, an poſſit condemnari propoſitio in ſenſu compoſito, quòd ſit probabilis; itaut probabilis manens, ſit damnabilis? Nam hoc modo eſſet idem, quod inquirere, an detur authoritas in Eccleſia ad verificandas ſimul duas contradictorias, quòd una propoſitio ſit damnabilis, & non damnabilis? Eſſet enim ſimilis quæſtioni illi, quæ inquireret, an detur authoritas puniendi innocentem,ſupponendo quòd ſit innocens? Similis etiam illi, quæ inquireret,an ratione ſummæ poteſtatis, quam habet in definiendis rebus Fidei,poſſit Romanus Pontifex declarare ut hæreticas propoſitiones catholicas, vel è converſo?

47 Ut ergo quæſtio non ſit chimærica, & ridicula, non debemus ſupponere, ſtante condemnatione propoſitionis, illam adhuc ab intrinſeco remanere probabilē. Nam ſi hoc ſupponamus, ſupponimus quod inquirimus. Senſus ergo quæſtionis eſt, an quando legitimus Judex damnat propoſitionem, declarando illam improbabilem, vel certò falſam, eo ipſo propoſitio amittat probabilitatem, vel quæ anteà exiſtimabatur eſſe, vel quam re ipſa habebat ab intrinſeco? Sive (quod idem eſt) an propoſitio, quæ à multis exiſtimabatur probabilis ab intrinſeco, vel reipſa talis erat, poſſit per condemnationem legitimi judicis reddi improbabilis, & certò falſa?

48 Prima concluſio. In Romano Pontifice reſidet authoritas condemnandi propoſitiones in materia morum, quæ ante talem condemnationem vel erant probabiles ab intrinſeco, vel tales à pluribus exiſtimabantur.

CAPUT VI.

Prima demonſtratio pro concluſione.

ARTICULUS I.

Romanum Pontificem errare non poſſe in materia morum, certum eſt inter Doctores.

49 ANte primam demonſtrationem præmitto, eſſe certiſſimum inter Catholicos Doctores,Romanum Pontificem errare poſſe in materia morum. Abſtraho autem ab ea quæſtione, an hæc propoſitio præmiſſa, ſit de Fide:nam pro re præſenti ſolùm cōtendo, id eſſe certiſſimum,& indubitabile. Ita P. Suarez *diſp.*5. *de Fide, ſect.*8. *num.*7. Attentione digna ſunt ejus verba. *Approbare autem turpia pro honeſtis, & è converſo, damnare honeſta tanquam iniqua, repugnat veritati, & ſanctitati Eccleſiæ; & ideò in his etiam non poteſt errare Pontifex. Quod dixit eſſe de Fide Antoninus* 3. *part. tit.* 12. *cap.* 8. §. 2. pro quo citat alios Doctores. Idem docet *tom.* 3. *de Religione, lib.* 2. *cap.* 17. *nu.* 19.

50 Ex quibus verbis hæc reſultat demonſtratio. Certiſſimum eſt ex Fide, Eccleſiam eſſe ſanctam: ſed approbare turpia pro honeſtis, & damnare honeſta tanquam iniqua, repugnat ſanctitati Eccleſiæ: ergo repugnat principio certiſſimo. Sed quod repugnat principio certiſſimo, eſt certiſſime falſum; ergo certiſſimè falſum eſt, quòd Eccleſia poſſit approbare turpia pro honeſtis, & damnare honeſta tanquam iniqua. Sed quod Romanus Pontifex docet Eccleſiam, Eccleſia approbat (hoc enim nomine intelligimus Eccleſiam cum ſuo Capite:) & quod Pontifex docet damnandum, Eccleſia damnat: ergo ſi Romanus Pontifex poſſet approbare turpia pro honeſtis, & damnare honeſta tanquam iniqua, illa approbaret, & hæc damnaret Eccleſia.

51 Idem tanquam certiſſimum tenet Card. Bellarminus, *lib. 4. de Romano Pontifice cap.* 1. ubi pollicetur, ſe demonſtraturum, judicium Romani Pontificis eſſe infallibile in materia Fidei, & morum. Et circà materiam morum id præſtat *cap.* 5. in cujus fine habet hæc verba. *Quòd autem non poſſit Pontifex errare in moribus per ſe bonis, vel malis, probatur. Nam tunc Eccleſia non poſſet verè dici ſancta: at in ſymbolo Apoſtolorum vocatur. Nam ſancta dicitur potiſſimùm ob ſanctam profeſſionem, ut alibi oſtendimus; quia nimirum legem, & profeſſionem ſanctam profitetur, quæ nihil docet falſum, nihil præcipit malum. Secundò, quia tunc neceſſariò erraret circà Fidem. Nam Fides Catholica docet, omnem virtutem eſſe bonam, omne vitium eſſe malum: ſi autem Papa erraret præcipiendo vitia, vel prohibendo virtutes, teneretur Eccleſia credere, vitia eſſe bona, & virtutes malas.*

52 Idem docet Canus *lib. 5. de locis, cap. 5. concluſ. 2. §. Deinde*, ubi ita ait: *Si enim Eccleſia vel expreſſo judicio, vel lege lata turpia probaret, aut reprobaret honeſta, hic jam nimirum error non ſolùm Fidelibus peſtem, ac perniciem afferret, ſed Fidei etiam quodammodò adverſaretur, quæ omnem virtutem probat, univerſa vitia condemnat.* Ubi notanda ſunt ea verba, *Vel expreſſo judicio, vel lege lata:* utroque enim modo repugnare ſanctitati Eccleſiæ, & veritati Fidei, affirmat Canus. Et mox: *Ita ſi errat illa, Chriſtus nobis erroris Author eſt. Quod qui videat, non modò indoctè, ſed etiam impiè faciat, ſi Eccleſiam in morum doctrina errare contendat.*

53 Et licèt Canus videatur, priùs limitaſſe concluſionem, dicendo, Eccleſiam non poſſe errare in materia morum, qui neceſſarii ſunt ad ſalutem, quaſi ſint alii mores non neceſſarii ad ſalutem, in quibus poſſit errare; cæterùm in duabus periodis proximè relatis ſatis declaravit, honeſtatem cujuslibet moris ut proſecutione dignam, & turpitudinem cujuslibet moris, ut fugiendam, eſſe mores neceſſarios ad ſalutem, in quorum approbatione, aut reprobatione errare Eccleſia non poſſit. Nam doctrina de honeſtate, vel turpitudine cujuslibet actionis moralis eſt neceſſaria ad ſalutem; pendet enim ſalus animarum ex eo, quòd dignoſcatur, quidquid turpe, & quidquid honeſtum occurrerit.

54 Idem tradit Sylveſter *verb. Fides, num.* 2. ubi ſic ait: *Ad Fidem pertinet inhærere determinationi Pontificis ſummi in his, quæ ſunt Fidei; immò etiam in his, quæ ſpectant ad bonos mores; quia in hujuſmodi etiam Eccleſia errare non poteſt, & conſequenter nec caput ejus, in quantum caput, ſive in quantum Pontifex.*

55 P. Caſtro Palao *tom. 1. tract. 4. diſp. 1. punct. 5. §. 3. nu. 4.* docet, eſſe de Fide, non poſſe Romanum Pontificem errare, ſtatuendo aliquid à tota Eccleſia obſervandum, quod legi divinæ, vel naturali contrarium ſit. Et tenet etiam, id eſſe de Fide, loquendo lege, ſeu conſtitutione lata pro una Provincia, cum Mag. Bañez 2. 2. *quæſt.* 1 *art.* 10. *dub.* 6. *concluſ.* 4.

56 Idem latè docet Diana *part. 11. tract. 2. de infallibilitate decretorum Pontificis, in appendice reſol.* 13. & apud ipſum P. Valentia 2. 2. *diſput. 1. de objecto Fidei, quæſt. 1. punct.* 7. §. 40. Malderus 2. 2. *quæſt.* 1. *dub.* 6. Turrianus *diſp. 16. dub.* 2. Sylvius *lib. 4. de controv. quæſt.* 2. *a* 1. 13. & alii. Tenet etiam P. Petrus Hurtado 2. 2. *diſp.* 163. §. 139. & apud ipſum Aragon 2. 2. *quæſt. 1. art.* 10. P. Valentia *tom. 3. diſp. 3. quæſt. 10. punct. 5. §. Quare maneat*. P. Coniock, & P. Gretſerus. Idem docet P. Granado 2. 2. *contrav. 1. tract. 7. diſp. 2. ſect. 2. num.* 11. & P. Arriaga *tom. 5. diſp. 9. nu.* 26.

57 Ob hanc rationem certum omninò eſſe, quòd Romanus Pontifex errare non poſſit in approbatione Religionum, quantum ad conſtitutiones, & leges earum, quoad honeſtatem, & bonitatem moralem earum, affirmat S. Thomas *opuſcul.* 19. *c.* 4. & Bañez 2. 2. *quæſt.* 1. *art.* 10 *dub. 8. concluſ.* 4 & oppoſitam concluſionem dicit eſſe hæreticam. Et Joannes à Thoma 2. 2. *diſp. 9. art.* 2. ad minùs dicit eſſe temerariam, ſcandaloſam, & errori proximam. Idem dicit eſſe de Fide P. Caſtro Palao *cit. §. 6. nu* 1. Et communiter Doctores affirmant, id eſſe vel de Fide, vel certò inferri ex principiis Fidei. Quòd etiam docuerunt P. Suarez ſuprà cit. P. Hurtado *cit.* § 137. P. Granado *cit. diſp.* 5. P. Arriaga *num.* 36. & cæteri Authores ſuprà relati. Præſertim Diana *cit. reſ* 25. & apud ipſum P. Amicus *tom. 4. diſp. 7. ſect. 3. nu.* 79. & Franciſc. del Caſtillo *tom. 2. in 3 ſent. diſp. 16. quæſt. 9. nu.* 8. qui tres dicunt, id eſſe de Fide.

58 Ubi notabis primò, dum Authores dicunt, Pontificem errare non poſſe in materia Fidei, & morum, condiſtinguere materiam morum à materia Fidei; & ideò non ſolùm errare non poſſe in materia morum, quando hanc materiam tradit, definiendo eſſe de Fide; ſed etiam quando materiam morum docet, etiam abſque definitione articuli Fidei.

59 Hinc patet, pro hac aſſertione ſtare Caramuelem *in Theolog. fundam. n. 161. fund.* 3. Nam cùm *nu.* 160. pro fundamento ſtatuiſſet hanc propoſitionem: *Vera Eccleſia in ſubſtantialibus articulis errare non poteſt: prædicto nu* 161. declarat, quinam ſint ſubſtantiales articuli: aitque accidentales eos eſſe, *qui nec mores, nec Fidem concernerent*. Ex quo patet, ſubſtantiales, in quibus errare non poteſt, eſſe non ſolùm articulus Fidei, ſed etiam morum, abſque definitione Fidei traditos.

60 Notabis ſecundò, prædictos Authores non ſolùm pro certò affirmare, non poſſe errare Pontificem Romanum in iis, quæ præcipit, nempè præcipiendo turpia, vel prohibendo honeſta, ſed etiam neque errare poſſe, dum expreſſo judicio approbat, vel reprobat mores, ita ut approbet vitia, vel actus virtutum condemnet. Quod poſteà ampliùs confirmabitur.

ARTICULUS II.

Rationibus demonſtratur eadem aſſertio.

61 DEmonſtratur primò, inſtaurando rationem factam *nu.* 50. quam in fine verborum P. Suarii ibi produximus. Oportet autem primam minorem, quæ erat Suarij, à ratione oſtendere. Itaque repugnat ſanctitati Eccleſiæ approbare turpia, & reprobare honeſta. Ut enim loquitur Card. Bellarminus verbis relatis *nu.* 51. *Sancta dicitur potiſſimùm ob ſanctam profeſſionem: quia nimirum profeſſionem, & legem ſanctam profitetur, quæ nihil docet falſum, nihil præcipit malum.*

62 Quare ſic inſtauratur demonſtratio. Si Eccleſia approbaret turpia, vel reprobaret honeſta, lex, & profeſſio morum Eccleſiæ non eſſet ſancta. Patet. Illa enim profeſſio morum non eſt ſancta, quæ profitetur mores turpes, & damnat honeſtos; cùm ſanctitas ejus profeſſionis conſiſtat in eo, quod ita mores ſanctos profiteatur, ut nullum turpem admittat, nullum honeſtum damnet.

63 Deinde ſi Romanus Pontifex approbaret turpia, & reprobaret honeſta, Eccleſia eodem modo admitteret, & reſpueret. Tum quia Eccleſia audit, & recipit doctrinam morum à Magiſtro ſuo, qui eo firmiſſimo ſecuritatis fundamento ſubnititur, quod *portæ inferi non prævalebunt adverſùs eam*. Tum quia non eſt major ſecuritas non errandi in materia morum in reliquo Eccleſiæ corpore, quàm in ſuo Capite, ſed potiùs è converſo: etenim ne erraret Eccleſia, promiſſio facta eſt Magiſtro, & Capiti. Unde hęc ſecuritas nō errandi priùs reſidet in Magiſtro, & ex illius ſecuritate reſultat ſecuritas in Eccleſiam. Ideòque *Matth.* 16 dicitur: *Super hanc petram ædificabo Eccleſiam meam* Id eſt, firmitas Eccleſiæ in ipſa firmitate Petrę innitetur Et ideò optimè dixit Canus *lib. 6. de locis, cap. 3. §. Præterea.* [In Petro, & ſucceſſoribus *primùm* firmam, certamque doctrinam aſſeremus; *mox* verò in Eccleſia Romana, cujus Petrus cum ſucceſſoribus, & Caput, & fundamentum eſt.] Si ergo Pontifex approbaret turpia, vel reprobaret honeſta, fieret, quòd vacillante Capite, vacillaret Eccleſia, cujus firmitas à firmitate Capitis omninò pendet; conſequenterque exponeret Eccleſiam periculo errandi in eadem materia, atque adeò exponeret periculo non habendi profeſſionem, & doctrinam ſanctam. Non ergo eſſet certiſſimè, & ſecuriſſimè ſancta.

64 Ex his reſultat hic ſyllogiſmus [Si Pontifex docens Eccleſiam, erraret in materia morum, Eccleſia non eſſet Sancta: ſed repugnat, Eccleſiam non eſſe ſanctam: ergo repugnat Pontificem, dum docet Eccleſiam, errare in materia morum.] Qui ſyllogiſmus demonſtrativus eſt. Major enim patet evidenter ex dictis. Minor eſt de Fide, utpotè expreſſa in ſymbolo Fidei. Et conſequentia obligat, quia in propoſitione conditionali, à negatione partis illatæ, ad negationem prioris partis, eſt evidens Dialecticorum conſequentia, quia valet à negatione conſequentis ad negationem antecedentis.

65 Confirmatur. Sanctitas doctrinæ eſt argumentum evidens veritatis Fidei Eccleſiæ Romanæ; quo argumentum ad ſcopum utuntur Sancti Patres, & Doctores ſcholaſtici: doctrina autem ejus ſancta non eſſet, ſi doceret Eccleſia turpia, vel damnaret honeſta; non enim eſſet doctrina ſancta, quæ aliquid non ſanctum admitteret: ergo ſi doceret turpia, vel damnaret honeſta, ceſſaret prædictum argumentum veritatis Fidei Eccleſiæ Romanæ. Quæ confirmatio ex dictis robur accipit.

66 P. Arriaga *tom 5. diſp 9. de Fide, nu.* 26. argumentum deſumptū ex ſanctitate Eccleſiæ ſic proponit: [Quia id eſſet contra ſanctitatē Eccleſiæ; ſi enim ei obediret, jam tota erraret; ſi non obediret, videretur ſuo Capiti manifeſtè opponi; id quod eſſet grave in Eccleſia ſcandalum.] Additque immediatè hæc verba: [Hæc tamen ſecunda ratio non videtur admodum efficax. Nam poſſe Pontificem injuſtam aliquam legem condere, hoc eſt, non neceſſariam, & nimis gravem, aut indiſcretam, expreſsè tradit Bellarminus *lib. 4. de Romano Pontif. cap.* 5. & Suarez poſt ipſum *ſect* 8. *nu* 7. In talibus autem legibus fortè non tenerentur ſubditi obedire.]

67 In quo aſſero, eam rationem, niſi plus roboris ei ſuperaddatur, ut nos ei ſuperaddidimus, inefficacem eſſe. Efficacia enim hujus argumenti (ut conſtat *ex nu.* 62. conſiſtit in eo, quòd Eccleſia exponeretur errori, ſi Caput erraret; ſecuritas enim non errandi, Eccleſiæ promiſſa, in materia morum (in qua conſiſtit ſanctitas profeſſionis ejus) fundatur, & ſolidatur in Petræ firmitate, id eſt in ſecuritate non errandi, quam habet Caput Eccleſiæ: & hæc (per impoſſibile) deficienti, deficeret fundamentum ſecuritatis Eccleſiæ in doctrina

morum:

Digitized by Google

morum: quare ſi Romanus Pontifex poſſet errare in doctrina morum in eadem poſſet quoque errare Eccleſia.

68 Demonſtratur ſecundò eadem aſſertio ex verbis ſuprà citatis Bellarmini, & Cani. Pontifex dum docet Eccleſiam, ex ſecura Spiritus Sancti aſſiſtentia habet, quòd non poſſit docere propoſitionem erroneam: ſed ſi approbaret turpia, vel damnaret honeſta, doceret propoſitionem erroneam: ergo Pontifex, dum docet Eccleſiam, non poteſt approbare turpia, vel damnare honeſta.

69 Conſequentia eſt inevitabilis ex legitima arguendi forma à Dialecticis inducta in propoſitione conditionali. Minor etiam patet: illa enim eſt propoſitio erronea, quæ opponitur concluſioni Theologicæ: ſed ſi approbaret turpia, vel damnaret honeſta, opponeretur concluſioni Theologicæ: ergo doceret propoſitionem erroneam. Minor hujus ſyllogiſmi etiam patet; hæc enim eſt concluſio Theologica: [Nullus actus honeſtus eſt damnabilis: hic actus eſt honeſtus: ergo hic actus non eſt damnabilis.] Cujus ſyllogiſmi major eſt de Fide, & minor ut certa ſupponitur.

70 Major verò prioris, & præcipui ſyllogiſmi etiam eſt certiſſima, nempe quòd Pontifex, dum docet Eccleſiam, non poſſit docere propoſitionem erroneam. Etenim Pontifex, dum docet Eccleſiam, non poteſt deficere in Fide, juxta promiſſionem Chriſti Petro, & ejus ſucceſſoribus factam *Luc.22. Ego rogavi pro te, Petre, ut non deficiat fides tua*. Atqui admittens propoſitionem erroneam, peccat contra Fidem, & in illa nutat: cùm teneatur negare vel præmiſſam de Fide, vel præmiſſam evidentem, quibus nititur concluſio Theologica. Et cùm intellectus cogatur evidentia, utique determinatur ad negandam præmiſſam de Fide.

71 Demonſtratur tertiò ex verbis Caſtro Palao citati ſuprà *nu.* 55. (à quo formalia verba tranſcripſit Diana relatus.) *De Fide eſt Pontificem errare non poſſe in paſcendis ovibus* (nempe quoad paſcua præcipua, & ſubſtantialia:) *ſed oves non ſolùm doctrina Fidei, ſed morum inſtitutis paſcuntur* (tanquam præcipuis, & ſubſtantialibus paſcuis:) *ergo de Fide eſt, in his inſtitutis errare non poſſe*.

72 Major enim eſt evidens ex verbis Chriſti ad Petrum, *Paſce oves meas:* id eſt, poteſtatē tibi trado paſcendi oves meas, & media ſecuriſſima, & certiſſima ad illas paſcendas; circà quæ media ob Divini Spiritus aſsiſtentiam errare non poſsis. Quæ verba, attentis etiam aliis, quæ Chriſtus Petro dixit in Evangelio, ex communi Eccleſiæ ſenſu, & traditione ſenſum præfatum continent pro Petro, & ſucceſſoribus ejus, ut notavit P. Suarez citatus *ea diſp. 5. de Fide, ſect.* 8. Minor verò ex eodem ſenſu Eccleſiæ certiſsima eſt. Concluſio autē vel tanquam *de Fide*, ut in ipſa exprimitur, vel ſaltem, ablata ea voce *de Fide*, tanquam concluſio Theologica legitimè infertur.

73 Demonſtratur quartò ex verbis Melchioris Cani relati *nu.* 52. Etenim Inſtitutori Reipublicæ verteretur vitio, ſi non miniſtraſſet omnia media neceſſaria ad ejus conſervationem, præcipuè cū nullum medium lateret ſapientiam ejus. Sed ad conſervationem Reipublicæ Chriſtianæ, attento fine ſanctitatis, ad quem ordinatur, eſt medium neceſſarium infallibilitas Magiſtri communis in materia morū: ergo Chriſto verteretur vitio, ſi non dediſſet hanc infallibilitatem Magiſtro communi in materia morum. Hæc proxima minor probatur. Nam ad conſervationem Reipublicæ Chriſtianæ, attento fine ſanctitatis, ad quem ordinatur; eſt medium neceſſarium illud, quod requiritur ad hoc quòd Reſpublica Chriſtiana non ſit expoſita periculo errandi in materia ſanctitatis, & morum: ad hoc autem requiritur infallibilitas Magiſtri communis in prædicta doctrina ſanctitatis, & morum, ut patet ex dictis.

74 Ad hoc, & ad cætera argumenta reſpondebit fortaſsè aliquis, hanc infallibilem aſsiſtentiam Spiritus ſancti ſolùm eſſe promiſſam, dum Pontifex intendit definire articulos Fidei, & non aliter.

75 Contra tamen eſt, quia id quod aſsumitur, eſt manifeſtè falſum. Nam etiamſi Pontifex non intendat definire articulum Fidei, ſed ſolùm docere Eccleſiam cum prævia matura deliberatione, certiſſimum eſt, quòd non poteſt docere hęreſim, vel errorem, ut & ipſi relati Doctores teſtantur. Alioqui fruſtraretur promiſsio Chriſti, *Luc.22. Ego rogavi pro te, Petre, ut non deficiat fides tua*. Tum quia non eſſet minus periculum errandi in Eccleſia, ſi quando Pontifex illam docet in materia morum, erraret, quàm eſſet, ſi erraret intendens definire articulum Fidei. Tum etiam, quia eſt contra ſanctitatem Eccleſiæ doceri doctrinam oppoſitam veræ ſanctitati, ut patet ex demonſtratione prima. Tum præterea, quia, ut conſtat ex demonſtratione 2. Pontifex in eo caſu loquens è Cathedra, admittenſque doctrinam erroneam, exponeret Eccleſiam periculo errandi in Fide: nam doctrina erronea, quæ militat contra concluſionem Theologicam, cogit ad negandam præmiſſam de Fide; cùm una præmiſſarum neganda ſit (ab eo qui negat concluſionem;) & præmiſſa evidens extorqueat aſſenſum ab intellectu.

76 Tum denique, quia Eccleſia non ſolùm audit Magiſtrum ſuum definientem articulos Fidei, ſed etiam tradentem præcepta morū: quem cùm ſic præcipientem audit, utique audit tanquam Pontificem, & Caput Eccleſiæ. Si ergo tradens præcepta morum erraret, approbando (judicio tacito, vel expreſso) turpia, vel reprobaret ea, quæ in ſenſu compoſito eſſent honeſta, Eccleſia audiens Præceptorem ſuum exponeretur periculo errandi, quia firmitas Eccleſiæ ſtat in ſui Capitis firmitate, juxta dicta *num* 62. *&* 67.

77 Hinc infertes primò, cùm prædictæ demonſtrationes, & ſenſus communis Theologorum convincant, certum infallibiliter eſſe, non poſſe errare Pontificem in materia morum, præcipiendo turpia, aut prohibendo actus virtutum, quia ea eſſet quædam tacita approbatio vitii, & reprobatio virtutis; ea multo fortius probare, non poſſe errare Pontificem expreſſo judicio reprobando honeſta, & approbando turpia. Etenim magis errat, qui expreſsè dicit errorem, quàm qui dicit illud, unde per diſcurſum infertur error.

78 Infertes ſecundò, non ſolùm errare non poſſe Pontificem ſummum in materia juris naturalis, aut divini poſitivi, approbando aliquid juri divino, naturali contrarium; ſed etiam eadem certitudine tenendum eſt, illum errare non poſſe in materia morum, approbando aliquid, quod jure canonico, aut civili eſt moraliter malum, aut è converſo. Ita cùm declarat, talem actionem eſſe in ſe ſacrilegam, vel ſimoniacam, ex præſuppoſitis præceptis canonicis, vel violationem jejunii eſſe culpam lethalem, aut ſimilia, errare non poteſt. Sed ad hæc omnia habet infallibilem ſancti Spiritus aſsiſtentiam, ne erret.

79 Patet hæc illatio ex dictis. Tum quia Eccleſia non haberet profeſsionem ſanctam, ſi approbaret ſacrilegium, quamvis jure humano inductum: tum propter argumenta in hoc articulo inſtructa. Poſſet quidem relaxare jus illud canonicum, vi cujus actio violatrix illius juris redditur ſacrilega; & ſic relaxato jure, jam non eſſet ſacrilega. At retento eo jure, non poteſt approbare tanquam bonam, & honeſtam violationem illius: ſic enim approbaret formalem inobedientiam reſpectu præcepti graviter obſtringentis conſcientiam; & ſaltem mediatè opponeretur quarto Decalogi præcepto.

ARTICULUS III.

Prima demonſtratio pro concluſione præcipua propoſita capite quinto.

80 EX dictis articulo præcedenti ſic inſtruitur demonſtratio. Si Romanus Pontifex docens Eccleſiam, dum aſſerit, propoſitionem in materia morum eſſe temerariam, ſcandaloſam, aut improbabilem, non auferret illi probabilitatem, Pontifex docens Eccleſiam, erraret in materia morum: ſed Pontifex loquens Eccleſiæ, errare non poteſt in materia morum: ergo dum aſſerit propoſitionem in materia morum eſſe temerariam, ſcandaloſam, ſive improbabilem, non poteſt non auferre illi probabilitatem.

81 Relege ſingulas ejus ſyllogiſmi propoſitiones, & conſtabit tibi, eſſe certiſsimas. Nam in primis conſequentia eſt inſuperabilis. Eſt enim ſyllogiſmus ex illis, in quibus arguitur à propoſitione conditionali, & ejus ſecunda parte negata, ad negationem prioris partis: is enim modus arguendi eſt à negatione conſequentis ad negationem antecedentis, ſive ab oppoſito contradictorio conſequentis ad oppoſitum contradictorium antecedentis. Minor verò conſtat ex articulis antecedentibus.

82 Major autem clarè oſtenditur. Errat, qui dicit, eſſe certò falſam, vel improbabilem illam propoſitionem, quæ verè eſt practicè probabilis; & ſi propoſitio verſatur in materia morum, errat ille in materia morum. (Patet. Nam ſi actio verè eſt practicè probabilis, verè eſt licita, & honeſta, dum in ſua probabilitate perſiſtit: & ſi dicas illam propoſitionem practicam eſſe certò falſam vel improbabilem, dicis, illam actionem, quæ eſt objectum ejus propoſitionis practicæ, eſſe illicitam, & turpem: erras ergo in materia morum.)

83 Sed dum Romanus Pontifex illam dicit temerariam, ſcandaloſam, aut improbabilem, dicit eſſe certò falſam, aut ſaltem non eſſe probabilem. (Patet etiam: nam implicat contradictionem, propoſitionem eſſe ſimul probabilem, & temerariam; ſimul probabilem, & ſcandaloſam; ſimul probabilem, & improbabilem: quare in illis cenſuris continetur eſſentialiter defectus probabilitatis.)

84 Errat ergo Pontifex in materia morum, ſi in ea materia propoſitionem verè, & practicè probabilem, & à qua non aufert probabilitatem, declarat eſſe temerariam, ſcandaloſam, aut improbabilem.

85 Ubi notandum eſt primò, cùm Romanus Pontifex aliquam propoſitionem affirmat eſſe non probabilem, ſimul affirmare, eam eſſe poſitivè improbabilem, & certò falſam. Quòd latiùs oſtendo *cap.*20.*art.*8.

86 Notandum eſt ſecundò, quòd quando Pontifex loquens Eccleſiæ, expreſſo judicio declarat, propoſitionem in materia morum eſſe ſcandaloſam, virtualiter dicit, eſſe improbabilem, & certò falſam. Vide *cap.*20.*art.*8.*concluſ.*2.

Notandum eſt tertiò, cùm Pontifex declarat, propoſitionem eſſe falſam, ſimul affirmare eſſe improbabilem poſitivè. Etenim propoſitio improbabilis eſt idem, ac certò falſa: ſed cùm expreſſo judicio affirmat eſſe falſam, id affirmat tanquam certum, cùm judicium ejus in materia morum certum omninò ſit, ut patet ex dictis: ergo illam affirmat eſſe certò falſam, atque adeò (quod idem eſt) poſitivè improbabilem.

87 Notandum eſt quartò, quando Pontifex expreſſo judicio declarat, propoſitionem eſſe temerariam, ſimul affirmare, eam non eſſe probabilem. Nam propoſitio temeraria eſt illa, & quæ eſt contra ſententiam omnium Doctorum, oppoſitam pro certa affirmantium; & quæ caret prudenti fundamento, ut notarunt P. Vaſquez 1.2. *diſp.*62. P. Thom. Sanch. *lib.* 1. *ſummæ*, *cap.* 9. & P. Ludouicus Turrianus *de Fide diſp.* 55. *dub.* 3. & communiter Doctores. Deinde ex nota-

notatis *numero* 85. quam Pontifex dicit temerariam, virtualiter affirmat etiam improbabilem, ſive certò falſam.

88 Demonſtratio in hoc articulo inſtructa confirmatur iis omnibus, quibus articulo præcedenti oſtenſum eſt, Pontificem Eccleſiæ loquentem, errare non poſſe in materia morum. Specialiter autem.

89 Confirmatur primò. Nam ſi actum aliquem virtutis damnaret tanquam actum ſcandaloſum, vel tanquam objectum propoſitionis ſcandaloſæ communis Magiſter Eccleſiæ illam docens, doctrina Eccleſiæ, quam accipit à Miſtro communi, non eſſet ſancta, atque adeò neque Eccleſia eſſet ſancta, qualem ex Apoſtolorum ſymbolo firmiter credimus. Tum ſic. Alexander VII. in decreto, quòd *in cap.* 20. refertur, damnat ut ſcandaloſam hanc propoſitionem: *Qui beneficium curatum habent, poſſunt ſibi eligere in confeſſarium ſimplicem Sacerdotem non approbatum ab Ordinario*. Quæ propoſitio, ſi adhuc manet probabilis, Parochus, qui coram tali Sacerdote confitetur, actum virtutis exercet: ſed talem actum damnat Pontifex tanquam objectum propoſitionis ſcandaloſæ: damnat ergo actum virtutis ut objectum propoſitionis ſcandaloſæ. Sed doctrina, quæ damnat actum virtutis tanquam ſcandaloſum, ſive tanquam objectum propoſitionis ſcandaloſæ, non eſt ſancta: ergo doctrina Eccleſiæ non eſt ſancta.

90 Hinc inferes, vel ex hoc ſolo capite erroneum eſſe affirmare, eam propoſitionem damnatam à Romano Pontifice tanquam ſcandaloſam, adhuc manere probabilem. Patet: illa enim aſſertio eſt erronea, quæ opponitur concluſioni Theologicę, nempe deductæ ex una propoſitione de Fide, & altera evidenti: ſed qui aſſerit, adhuc manere probabilem illam propoſitionem proximè relatam, damnatam ab Alexandro VII. tanquam ſcandaloſam, refragatur concluſioni Theologicæ: ergo talis aſſertio erronea eſt. Major, & conſequentia ſunt evidentes.

91 Et minor non minùs patet. Attende hunc ſyllogiſmum, & concluſionem ejus Theologicam. [Illa doctrina, quæ actum illicitum dicit eſſe actum virtutis, non eſt ſancta: ſed doctrina, quæ aſſerit, cõfeſſionem Parochi factam coram ſimplici Sacerdote non approbato ab Epiſcopo, eſſe licitam, & validam, actum illicitum dicit eſſe actũ virtutis: ergo ea doctrina non eſt ſancta.] Hæc concluſio eſt Theologica, eamque eſſe legitimè deductam ex præmiſſis, manifeſtum eſt, cùm ſyllogiſmus ſit in quarto modo primæ figuræ. Deinde major eſt propoſitio de Fide: minor autem eſt evidens. Nam illam concluſionẽ eſſe illicitam, & invalidam, poſt damnationem Alexandri VII. conſtat evidenter ex decreto, & damnatione ejus, juxta dicta articulo præcedenti; & uberiùs conſtabit ex dicendis *toto cap.* 20. Eum autem, qui exercet actum confeſſionis Sacramentalis ex opinione practicè probabili, exercere actum virtutis, evidens eſt. Actum ergo evidenter illicitum dicit eſſe actum virtutis.

92 Jam verò eum, qui aſſerit, illam propoſitionem damnatam ab Alexandro VII tanquam ſcandaloſam, adhuc manere probabilem, refragari illi concluſioni Theologicæ, eſt certum. Nam hæc duo non componuntur: & quòd ea doctrina damnata, ſit probabilis, atque adeò quòd ejus objectum, evidenter illicitum, ſit actus virtutis; & quòd ea doctrina ſit ſancta, ut ex dictis eſt manifeſtum.

93 Confirmatur ſecundò. Si illa propoſitio relata, quæ damnata eſt à Romano Pontifice tanquam ſcandaloſa, adhuc manet probabilis. Pontifex dixit propoſitionem erroneam: atqui hæreticum eſt dicere, Romanum Pontificem loquentem Eccleſiæ, poſſe dicere propoſitionem erroneam: ergo illa propoſitio damnata à Romano Pontifice tanquam ſcandaloſa, non manet adhuc probabilis. Conſequentia patet ex dicta *num.*. De minori nemo dubitare poteſt propter dicta *in art. præced. in demonſtratione* 2. Major etiam patet ex dictis ibidẽ. Tum etiam, quia ſi illa propoſitio damnata, manet probabilis practicè, illa confeſſio eſt actus virtutis: docere autem de actu virtutis tanquam certum, illum eſſe illicitum, erroneum eſt.

¶ Et ita Authores magni docent, quando Pontifex loquens è Cathedra, affirmat, aliquam propoſitionem eſſe erroneam, temerariam, ſcandaloſam, &c. eſſe erroneum negare, illam propoſitionem eſſe talem. Ita P. Ludovic. Turrianus 2.2. *diſp.* 55. *dub.* 5. ubi ait: [Exiſtimo, eſſe errorem, aſſerere, in his cenſuris poſſe Pontificem errare.] Et P. Coninck *de actib. ſupernat. diſp.* 8. *dub.* 8. *num.* 135. Card. Lugo *de fide, diſp.* 20 *n.* 109. Mag. Bañez 2.2. *quæſt.* 10. *art.* 2. Malderus 2. *q.* 11. *art.* 2. *memb.* 5 P. Oviedo *contr.* 4. *de Fide, punct.* 9. *n.* 124. quos refert, & ſequitur Diana *p.* 11. *tract.* 2. *de Romano Pontifice, reſol.* 1. qui omnes evidenter refragantur doctrinæ Caramuelis contendentis, propoſitionem damnatam à Romano Pontifice manere in ſuo gradu probabilitatis pro foro interno.

ARTICULUS IV.

Confirmatio ejuſdem argumenti ex ea quæſtione; An detur regula infallibilis ad decidendas quæſtiones de probabilitate in materia morum?

94 DAri in Eccleſia Catholica Regulam infallibilem ad decidendas quæſtiones in materia morum, manifeſtè conſtat ex dictis *art.* 1. *&* 2. illa enim eſt regula infallibilis, quæ errare non poteſt: ſed in Eccleſia Catholica datur regula, quæ in materia morum errare non poteſt, nempe Romana Cathedra, ut ex ibidem dictis conſtat: ergo datur regula infallibilis in materia morum.

95 Quòd autem ſit regula infallibilis in materia morũ, etiam extra definitionem articuli Fidei, eſt extra omne dubium. Etenim non definitur ut articulus Fidei, niſi quòd eſt immediatè revelatum à Deo, vel in ſacra Scriptura, vel per traditionem Eccleſiæ; & ad omnia, quæ pertinent ad mores, nempe ad eorum honeſtatem, vel turpitudinem, eſt regula infallibilis Romana Cathedra, ut conſtat *ex art.* 1. *&* 2. ergo Romana Cathedra eſt Regula infallibilis ad judicandam turpitudinem, vel honeſtatem morum, etiam extra definitionem articuli Fidei. Major, & conſequentia patent; & minor quoad poſteriorem partem conſtat ex loco ibi citato.

96 Quoad priorem verò partem etiam conſtat; multa enim definivit Eccleſia in materia morum, quæ non ſunt in ſacra Scriptura; neque ex aliqua traditione conſtat, ea eſſe immediatè revelata. Sic enim Leo X. in Concilio Lateranenſi *ſeſſ.* 10. definivit Montes Pietatis eſſe licitos, & honeſtos, illis verbis: *Declaramus, & definimus, Montes Pietatis, nec mali ſpeciem præferre, nec ullo pacto improbari.* Sic etiam dùm Romanus Pontifex approbat Religiones, & earum inſtituta, & conſtitutiones eſſe pia, & laudabilia definit, & digna, quæ à Chriſti Fidelibus admittantur, & conformia Evangelicæ perfectioni; cùm tamen ea inſtituta, vel conſtitutiones non ſint à Deo immediatè revelatæ, neque Pontifex ea approbet, affirmando (expreſsè, vel tacitè) eam actualem approbationem eſſe articulum Fidei.

97 Hinc oritur quæſtio in titulo hujus articuli propoſita, ſcilicet: [An detur in Eccleſia Catholica Regula infallibilis (nempe in Romana Cathedra) ad decidendas quæſtiones de probabilitate, & improbabilitate opinionum in materia morum, extra definitionem articuli Fidei? In qua affirmo, partem affirmativam eſſe certiſſimam.

98 Probatur: Certiſſimum eſt, Romanam Cathedram eſſe regulam infallibilem in quæſtionibus de doctrina morum, etiam extra definitionem articuli Fidei: ſed quæſtiones de probabilitate, & improbabilitate opinionum in materia morum, ſunt quæſtiones de doctrina morum: ergo certiſſimum eſt, in iſtis Romanam Cathedram eſſe Regulam infallibilem, etiam extra definitionem articuli Fidei.

99 Quæ ex his tribus propoſitionibus non eſt certiſſima? Conſequentia enim eſt dilucida, concludit enim ſyllogiſmus, ſicut ille: [Petrus eſt honeſtus omninò quoad mores: ſed verba ſunt mores: ergo eſt honeſtus quoad verba.] Major conſtat *ex nu.* 75. *&* 76. 95. *&* 96. Minor autem eſt evidens; deviat enim à rectis moribus, qui opiniones improbabile in praxi ſequitur; & qui opinionibus practicè probabilibus conſcientiam dirigit, mores componit: ergo quæſtiones de probabilitate, & improbabilitate in materia morum, utique verſantur immediatè in materia morum.

100 Hinc oritur evidens confirmatio argumenti pro præcipua concluſione inſtructi. Judicium Romanæ Cathedræ de probabilitate practica, vel improbabilitate opinionum in materia morum, etiam extra definitionem articuli Fidei, eſt Regula infallibilis: ſed implicat, quòd Regula infallibilis aſſerat, opinionem in materia morum eſſe improbabilem, falſam, aut ſcandaloſam; & quod opinio non maneat talis à parte rei, & pro foro interno; alioqui regula infallibilis falleret: ergo dùm judicium Romanæ Cathedræ aſſerit, opinionem in materia morum eſſe improbabilem, ea opinio talis manet à parte rei, & pro foro interno. Sed Romana Cathedra multas opiniones in materia morum ita damnavit quæ priùs erant, vel exiſtimabantur probabiles) ut conſtat ex dictis, & ex decurſu hujus diſputationis ampliùs patebit: ergo damnatæ manent pro foro interno, atque adeò omninò improbabiles.

CAPUT VII.

Quinque aliæ demonſtrationes.

101 DEmonſtratur ſecundò concluſio. Propoſitiones in materia morum, quæ ab intrinſeco erant probabiles, poſſunt reddi ab intrinſeco improbabiles: ergo poteſt Romanus Pontifex declarare illas improbabiles. Conſequentia eſt evidens. Nam in materia morum poteſt Romanus Pontifex declarare id, quod verè eſt: ſed verum eſt, quòd in materia morum opiniones ab intrinſeco probabiles poſſunt tranſire in improbabiles: ergo id ita poteſt Romanus Pontifex declarare in materia morum; præcipuè cùm declaratio honeſtatis, & turpitudinis morum ſpectet ad Romanam Cathedram.

102 Primum verò antecedens, præter quam conſtat *ex cap.* 4. certum eſt. Nam quæ habebant pro ſe rationes probabiles, poſſunt denuò habere contra ſe rationes demonſtrativas; quę dum latebant, illæ propoſitiones erant probabiles, at poſtquam rationes demonſtrativæ repertæ ſunt, propoſitiones amiſerunt probabilitatem. Quòd etiam diuturna experientia compertum eſt: multa enim fuerunt probabilia apud veteres Theologos, quæ modò non ſunt probabilia, eo quòd tunc non apparebant veteribus rationes moraliter certæ, aut etiam metaphyſicè evidentes, quas Theologi Recentiores repererunt, ut etiam conſtat *ex diſp. præced. c.* 2.

103 Demonſtratur tertiò. Aliquę propoſitiones fuerunt olim probabiles ante definitiones Conciliorum Generalium, quæ accedente in Conciliis examine veritatis, repertę ſunt hæreticę, & ideò à Romano Pontifice in Concilio damnatæ: ergo datur in mundo viſibili authoritas damnandi opiniones priùs probabiles. Conſequentia

eſt luce meridiana clarior, quia eſt ab actu ad potentiam.

104 Confirmatur primò. Nam ſi fidem habemus Petro Soto, olim fuit probabile, matrimonium in lege gratiæ non conferre gratiam juſtificantem: apud Leandrum à SS. Sacr. *part. 2. de Sacram. tract. 9. diſp. 4. quæſt. 1.* his verbis: [Petrus Soto *lect. 2. de matrim.* quatenus dixit, ſuo tempore fuiſſe probabile, ſacramento matrimonii non conferri gratiam gratum facientem.] Præter ſeptem alios Authores Catholicos, quos ibi refert Leander, qui olim dixerunt, matrimonium non eſſe verum ſacramentum. Atqui Concilium Tridentinum *ſeſſ. 24. Can. 1.* eam ſententiam damnat: ergo in Eccleſia eſt authoritas damnandi opiniones, quæ prius fuerunt probabiles.

105 Confirmatur ſecundò. Olim fuit probabilis ſententia, quę ait, ſimplicem Sacerdotem vi ſuę ordinationis accepiſſe integram poteſtatem abſolvendi, quin requiratur aliqua alia juriſdictio ad validè abſolvendum à peccatis. Eam enim propugnarunt Armacanus *lib. 11. quæſt. Armen. à capit. 1. ad 6.* Almainus *in 4. diſt. 18. quæſt. unic.* Durandus *in 4. diſtinct. 19. quæſt. 2.* & Crouſers *in Regulam S. Franciſci cap. 7. lect. 3.* Atqui jam illa damnata eſt in Concilio Tridentino, & oppoſita aſſertio definita, nempe *ſeſſ. 14. cap. 7. de Sacram. Pœnit. & Canon. 11.* Et ideò hanc ſententiam eſſe de Fide aſſerunt P. Valentia *tom. 4. diſputat. 7. quæſt. 10. punct. 2.* P. Vaſquez *tom. 4. in 3. part quæſt. 93. artic. 1. dub. 2. & quæſt. 91. artic. 3. dub. 1.* Lugo Card. *ta. de Pœnit. diſput. 20. ſect. 1. num. 1.* Petrus de Ochagavia *tract. 2. de confeſſ. quæſt. 19 num. 2.* P. Tannerus *tom. 4. diſput. 6. quæſt. 9. dub. 3. aſſer. 2.* Alexander Peſantius *in addit. ad D. Thom. quæſt. 10. diſput. 2.* & ſententiam Armacani eſſe erroneam, affirmant P. Suarez *tom. 4. in 3. part. diſputat. 24. ſect. 2. num. 3* & P. Fagundez *lib. 7. in ſecundùm Eccleſiæ præcept. cap. 1. numer. 10.* Et illam eſſe evidenter adverſam Tridentino, affirmant P. Coninck *tom. 2. de ſacrament. diſputat. 8. dub. 2.* & Petrus de Ledeſma *part. 1. de ſacrament. Pœnitent. capit. 12. concluſio. 2.* Ergo poteſtas eſt in Eccleſia damnandi illas opiniones, quæ fuerunt ſaltem ab extrinſeco probabiles ante condemnationem.

106 Confirmatur tertiò. Nam, ut loquitur Sayrus *lib. 1. capitul. 4. num. 6* [Satis communis opinio fuit olim, habenti mortale nondum confeſſum, ſufficere contritionem, nec neceſſariam eſſe confeſſionē actualem ad Euchariſtiam ſuſcipiendam, etiam habita copia confeſſoris, licèt id conſilium ſalutare ſit, prout Panormitanus *in capit. De homine, de celebratione Miſſarum, numer. ultim.* Ricardus *in 4. diſtinct. 17. art. 3. quæſt. 6.* Adrianus *tractat. de confeſſ. quæſt. 3.* Joannes Medina *Cod. de Confeſſ. quæſtion. 14 dub. 2.* & Cajetanus *in ſumm. verb. communio, & in 1. Corinth. 11. & in part. 3. quæſtio. 80. artic. 4 in antiquis impreſſionibus*; docuerunt. Quorum tamen opinio nunc nullo modo ſequenda, aut tenenda eſt poſt Concilium Tridentinum *ſeſſ. 13. c. 7. & can. 21.*] Ergo hanc opinionem olim probabilem potuit Eccleſia improbabilem reddere, qualis nunc eſt. Et quidem non tantùm præcepto novo, ſed etiam declaratione antiqui, in ipſa conſuetudine, & traditione Eccleſiæ contenti, ut patet illis verbis; *Eccleſiaſtica autem conſuetudo declarat*, &c.

107 Dices, in exemplis ſupra poſitis eſſe diverſitatem, quia cognita in Concilio evidenti illatione ex veritate revelata, aut evidenter cognita revelatione falſa in ſcripturis, quæ anteà à privatis Doctoribus non ita clarè conſpiciebantur, potuerunt per definitionem Romani Pontificis amittere probabilitatem, & de facto amiſerunt. At cùm hic ſupponamus, non adeſſe evidentem revelationem, neque evidentem illationem ex veritate revelata, non videtur eſſe, unde juſtificari poſſit condemnatio propoſitionis, quæ anteà erat ab intrinſeco probabilis.

108 Sed reſponſio impugnatur apertè. Sicut ſe habet evidens illatio ex veritate revelata ad damnandam tanquam erroneam propoſitionem, quæ anteà erat probabilis; ita eadem proportione ſe habet motivum certum de falſitate propoſitionis anteà probabilis (concurrente ſancti Spiritus aſſiſtentia, quę in materia morū eſt infallibilis) ad damnandam illam tanquam improbabilem, & certò falſam: ſed potuit denuò cognoſci evidenter à Romano Pontifice illatio ex veritate revelata, quamvis oppoſita priùs eſſet probabilis, & ita condemnari, ut erronea: ergo poterit denuò cognoſci à Romano Pontifice motivum certum de falſitate propoſitionis, quæ anteà erat probabilis; & ita damnari, ut improbabilis, & certò falſa, maximè accedente ſancti Spiritus aſſiſtentia, ne erret Eccleſia in re tam gravi, qualis eſt materia morum.

109 Demonſtratur quartò. Probabile fuit (ſaltem ab extrinſeco, & initio naſcentis quęſtionis) objectum feſtivitatis Conceptionis Deiparæ, eſſe ſanctificationem ejus in ſecundo inſtanti, quam vocabant Conceptionem ſpiritualem: atqui per Bullam Alexandri VII. jam ea propoſitio eſt improbabilis, & certò falſa, cùm oppoſita ex definitione Alexandri VII. ſit certiſſima: ergo datur authoritas in Eccleſia, ut propoſitio priùs probabilis tranſeat ad ſtatum improbabilitatis, & falſitatis certò cognitæ.

110 Major, & conſequentia patent. Minor conſtat evidenter ex Bulla, ubi definit Alexander VII. Feſtum, quòd celebrat Eccleſia Romana, eſſe de præſervatione B. Virginis Mariæ ab originali peccato in ipſa creatione animæ, illis verbis: [Edita in favorem ſententiæ aſſerentis, animam B. Mariæ Virginis *in ſui creatione*, & in corpus infuſione, Spiritus Sancti *gratia* donatam, & à peccato originali *præſervatam* fuiſſe; necnon & in favorem feſti, & cultus Conceptionis ejuſdem Virginis Deiparæ *ſecundùm piam iſtam ſententiam*, ut pręfertur, exhibiti.] Et illis verbis: [Volenteſque laudabili huic pietati, & devotioni, & *feſto*, ac cultui *ſecundùm illam* exhibito, in Eccleſia Romana poſt ipſius cultus inſtitutionem nunquam immutato favere, necnon tueri pietatem, & devotionem hanc *colendi, & celebrandi Beatiſſimam Virginem, præveniente ſcilicet Spiritus ſancti gratia, à peccato originali præſervatam*.]

111 Quòd autem Romanus Pontifex errare non potuerit in hoc declarando, patet *ex c. 6. art. 1. & 2.* ſi enim ex ibi dictis certiſſimum eſt, Romanam Cathedram errare non poſſe in materia morum, à fortiori id tenendum eſt in eo genere morum, quòd ſpectat ad Religionem, & cultum divinum, quale eſt offerre ſacrificium Deo in honorem præſervationis B. Virginis. De quo vide infra *c. 18.*

112 Demonſtratur quintò. Quęlibet opinio probabilis, ſicut affert formidinem de veritate partis oppoſitæ, ita & de demonſtrabilitate partis oppoſitæ, ut oſtendi *diſp. 5. c. 3.* ergo poſita quacunque opinione probabili, poteſt intellectus dicere, [Fortè oppoſita vera eſt, fortè oppoſita demonſtrabilis eſt; quamvis me lateat demonſtratio, ſive principium certum, cum quo mea opinio ſit incompatibilis: fortè quòd aliis opinionibus contingit, poterit & meæ contingere, quòd affulgeat principium certum, cum quo illa ſit incompatibilis, quod nunc latet.] Conſequentia patet: ſic enim explicatur prædicta formido.

113 Tum ſic. Si forſan apparet principium certum, cum quo mea opinio ſit incompoſſibilis, in tali caſu poterit Romana Cathedra definire (ſaltem extra definitionem articuli Fidei) oppoſitam ſententiam, & illam primam opinionem damnare tanquam certò falſam: atqui eam contingentiam habet prædicta opinio probabilis, cùm talis contingentia contineatur in ea formidine: ergo contingens eſt caſus, in quo appareat ejuſmodi principium certum, cum quo ſit impoſſibilis ea concluſio, & in quo poſſit ea concluſio à Romana Cathedra condemnari tanquam certò falſa: ergo datur in mundo viſibili poteſtas illam damnandi.

114 Confirmatur, ſi non daretur authoritas in Romana Cathedra ad damnandum opinionem probabilem, non aliunde proveniret, niſi quia non eſt contingens caſus, in quo appareat demonſtratio partis oppoſitæ, ſive principium certum, cum quo ſit incompatibilis ea opinio: ſed prædictus caſus eſt contingens; quæ contingentia continetur in formidine, quæ datur in opinione probabili: ergo non eſt, cur denegetur Romanæ Cathedræ authoritas damnandi eam opinionem probabilem.

115 Demonſtratur ſextò. Si eſſet opinio probabilis Doctorum, quòd aliquid eſſet ab Eccleſia pręceptum, & Romanus Pontifex declararet, id non fuiſſe ab Eccleſia præceptum, opinio illa maneret improbabilis: ſed poteſt Romanus Pontifex declarare, id non eſſe præceptum, immò id de facto declaravit: ergo opinionem probabilem poteſt reddere improbabilem, & de facto reddidit.

116 Major patet. Eſt enim certò falſa propoſitio, quæ aſſerit, aliquid eſſe præceptum, cùm legiſlator declarat mentem ſuam, aſſerens, id non eſſe præceptum. Sicut enim habet authoritatem præcipiendi, ita & poteſt authenticè declarare, quid præceperit, aut non præceperit. Eſſet ergo certò falſa propoſitio affirmans præceptum, ſi legiſlator declaret, illud non dari.

117 Minor autem, loquendo de potentia id declarandi, evidens eſt, & de facto etiam conſtat. Nam, ut loquitur Sayrus *lib. 1. c. 4. n. 6.* [Communis apud antiquos opinio erat, quòd licet non peccaret irregularis, tamen erat, qui occideret, vel mutilaret invaſorem cum moderamine inculpatæ tutelæ, ad vitam propriam ſalvandam, prout olim Alexander. Quæ tamen opinio jam quoad irregularitatem falſa, & antiquata eſt, ut habetur *in Clement. Si furioſus, de homicidio.*] In quo Clemens V. non condidit novum jus, ſed antiquum declaravit; & per eam declarationem ea antiqua opinio reddita eſt certiſſimè falſa.

118 Quod argumentum adhuc magis urget, ſi ſupponamus id, quod fieri poteſt, nempe eſſe eundem numero Pontificem, cujus extare præceptum aſſeruiſſent Doctores; & qui declaravit, ſe non intendiſſe imponere tale præceptum.

CAPUT VIII.

Eadem concluſio roboratur ex condemnatione opinionis de abſolutione inter abſentes.

119 DEmonſtratur ſeptimò eadem concluſio. Olim erat probabilis opinio, quę docebat, impendi poſſe abſolutionē in abſentia; adeò ut P. Suarez *tom. 4. in 3. p. diſp. 19 ſect. 3. nu. 2.* referat pro ea ſententia viginti Doctores. Hoc non obſtante, Clemens VIII. eam ſententiam condemnavit his verbis, quæ refert P. Suarez *ib. n. 15. Re maturè, ac diligenter conſiderata, hanc propoſitionem, ſcilicet licere per litteras, ſeu internuncium confeſſario abſenti peccata ſacramentaliter confiteri, & ab eodem abſenti abſolutionem obtinere, ad minus ut falſam, temerariam, & ſcandaloſam damnavit, ac prohibuit: præcepitque, ne deinceps iſta propoſitio publicis, privatiſve lectionibus, concionibus, & congreſſibus doceatur, neve unquam tanquam aliquo caſu probabilis defendatur, imprimatur, aut ad praxim quovis modo deducatur.* Adjungitque excommunicationem ipſo facto incurrendam ſibi reſervatam contra violantes decretum.

120 Tum ſic. Si illa opinio poſt condemnationē manſit probabilis,

infer-

Digitized by Google

inſertur, quòd Romanus Pontifex propoſuit Eccleſiæ tanquam ſcandaloſum id, quod eſt licitum, laude dignum, & actus virtutis. Patet, quia eo ipſo, quòd ea confeſſio, & abſolutio data inter abſentes, ſi practicè probabilis, eſt licita; & eo ipſo, quòd eſt confeſſio, & abſolutio, eſt laude digna, & actus virtutis.

121 Atqui erroneum eſt dicere, quòd Summus Pontifex proponat toti Eccleſiæ tanquam peccatum ſcandaloſum rem licitam, laude dignam, & actum virtutis. (Eſt enim ex principiis Fidei certiſſimũ, quòd Pontifex docens Eccleſiam non poteſt errare in materia morum, ut conſtat *ex c.6.art.1.& 2.*) Vide etiam *art.3.*

122 Ergo abſurdum eſt dicere, quòd illa opinio poſt condemnationem maneat probabilis. Ergo datur in mundo viſibili authoritas condemnandi propoſitiones prius probabiles, ita ut reipſa amittant probabilitatem, quam anteà habebant.

123 Et ut rem facilius calleas, adverte, ea priora verba decreti, *Re maturè, ac diligenter conſiderata:* & inde colliges, hanc, & ſimiles condemnationes fieri cum matura, ac diligenti cauſę cognitione: ex qua reſultat certa moraliter cognitio de falſitate propoſitionis damnandæ, accedente præcipuè Spiritus ſancti aſſiſtentia, ne erret Pontifex: quam adeſſe, quoties Pontifex in materia Fidei, & morum docturus eſt Eccleſiam, certiſſimum eſt. Hinc facilè intelligitur, quomodo propoſitio, quę probabilis erat ab intrinſeco propter fundamenta gravia, quibus nitebatur, per condemnationẽ Romani Pontificis fiat improbabilis. Nam per *maturam, ac diligentem* conſiderationẽ cauſæ reperiuntur denuò motiva certa, ſaltem moraliter, & cognitio certitudinis eorum: qua certitudine accedente, ceſſat probabilitas oppoſitæ partis.

124 In quo duo capita certitudinis reperiuntur. Primum, quòd reſultat ex *matura, ac diligenti* prævia *conſideratione* cauſæ; per quam reperitur principium certum incompatibile cum probabilitate oppoſitæ aſſertionis. Secundum eſt aſſiſtentia Spiritus ſancti, promiſſa Vicario Chriſti, quoties (ſaltem matura deliberatione præmiſſa) docet Eccleſiam in materia morum, ut conſtat *ex c.6.*

125 Et quidem ſæpè contingit, aliqua eſſe argumenta certa, & ſaltem moraliter evidentia, quę Doctori privato non proponuntur, ut talia, ſed ut merè probabilia: & dum ita proponuntur, concluſio remanet in ſtatu probabilis. Contingit etiam, Doctorem alium privatum, dum ad eadem argumenta accedit, reperire in illis urgentiorem vim, eorumque efficaciam profundiùs conſideratam in omnimodam certitudinem deſinere. Si ergo Doctor privatus ob profundiorem conſiderationem rationum poteſt opinionem prius probabilem in improbabilem convertere, quantò magis id poterit præſtare Romanus Pontifex, cui certò promiſſa eſt Spiritus ſancti aſſiſtentia, ne docturus Eccleſiam erret in materia morum?

126 Et quidem independenter ab ea condemnatione Clementis VIII. licèt darem, eam opinionem eſſe ſpeculativè probabilem, cæterum eam eſſe practicè probabilem, acerrimè negarem, propugnaremque, eam in praxi eſſe certò falſam, & ſcandaloſam. Etenim in materia Sacramentorum, quoties datur opinio, quæ Fideles exponat fruſtrationi ſacramenti, ea quidem eſt in perniciem animarum, & non eſt practicè probabilis. Ita licèt probabile ſit, validum eſſe Baptiſmum factum lixivio, vel jure cocto, improbabile eſt, quòd extra caſum extremæ neceſſitatis conferri poſſit talis Baptiſmus. Atqui opinio de abſolutione data in abſentia, exponebat Fideles ſic abſolutos fruſtrationi ſacramenti in perniciem animarum ſuarum: nõ ergo erat practicè probabilis. Et ſi erat ea fruſtratio in perniciem animarum, utique erat ſcandaloſa. Vide *diſp.1 c. n.341.*

Dices primò. Ergo ante condemnationem Clementis VIII. erat improbabilis: cur ergo diximus, eam de probabili tranſiiſſe in improbabilem.

127 Reſpondeo, eos viginti Authores, qui aſſeruerunt eam opinionem, non advertiſſe ad hoc principium certum de fruſtratione ſacramenti, & pernicie animarum, cui exponebantur Fideles, maximè ex frequenti uſu, & in articulo mortis: ideòque dum hoc principium eos latebat, nòn erat improbabilis opinio. Nobis autem, qui id principium certum advertimus, ea improbabilis eſt, etiam antecedenter ad decretum Clementis VIII.

128 Id quidem ita eſt, ſi fortè dixerint, eam eſſe practicè probabilem. Nam qui dixiſſent ante decretum Clementis VIII. eam eſſe ſpeculativè probabilem, non tamen practicè, ob novam circunſtantiam periculi animarum, quæ reperitur in praxi, non dixiſſent aliquid tunc improbabile; quamvis id etiam modò ſit improbabile poſt decretum Clementis, ut poſteà dicam.

129 Dices ſecundò. Idem contingit de facto in ſacramento Pœnitentiæ, quoties eſt opinio probabilis de juriſdictione confeſſarii. Nam ſi confeſſarius verè, & à parte rei non habet eam juriſdictionẽ, quam putat opinio probabilis, nulla erit abſolutio, exponunturque Fideles fruſtrationi, in perniciem animarum ſuarum. Id autem non ſufficit, ut ea opinio dicatur practicè improbabilis: ergo neque id ſufficiet in opinione de abſolutione inter abſentes.

130 Eſt tamen inter utrunque certiſſima ratio diſcriminis. Nã quę ad juriſdictionem confeſſarii ſpectant, poteſt ſupplere Eccleſia, & de facto ſupplet, eo quòd juriſdictio confeſſarii eſt materia ſibi ſubjecta: eaque contingentia tollitur de facto per confeſſionem venialium, in quæ quilibet confeſſarius juriſdictionem habet; item per errorem communem contentum in opinione probabili, ſi reipſa falſa eſt, cùm error communis ex ipſius Eccleſiæ diſpoſitione juriſdictionem conferat, ſi certum eſt, hanc valere pro foro pœnitentiæ. Hęc autem locum non habent in opinione de abſolutione inter abſentes; valor enim huju abſolutionis dependet à jure divino, & ab ea queſtione, an Chriſtus D. contulerit Sacerdotibus poteſtatem abſolvendi in abſentia? Jus autem divinum in materia Sacramentorum Eccleſia immutare, aut ſupplere non poteſt. Unde ea abſolutio in abſentia, maneret expoſita fruſtrationi, & ita eſſet in ingentẽ perniciem animarũ. Ita ſi probabile tantùm ſit, Sacerdotem eſſe validè ordinatũ, propter defectum, quẽ eſſe eſſentialẽ, probabilis opinio defendit, peccabit mortaliter abſolvendo, propter cõtingentiam, cui exponit Fideliũ conſcientias: quẽ defectum ordinis Eccleſia ſupplere non poteſt.

131 Et forſitan hæc ratio inter alias impulit Romanum Pontificẽ ad eam condemnationem. Fortè ob eandem rationem dixit Pontifex in ſuo decreto, damnare ſe eam propoſitionem, *Licere per litteras, aut internuncium, &c.* Non autem dixit, damnare ſe propoſitionẽ, quæ aſſerit, *validam eſſe abſolutionem, quæ per litteras, &c.* quia præcipuè damnare intendebat practicabilitatem ejus opinionis, fortè propter fruſtrationem, cui exponebantur conſcientiæ Fidelium.

132 Sed hinc oritur quæſtio, an non obſtante decreto Clementis, poſſit moribundo in caſu extremæ neceſſitatis conferri in abſentia abſolutio ſub conditione? Petrus repentè confoſſus eſt pugione, & lethali vulnere oppreſſus inclamavit confeſſionem. Teſtis, qui audivit, currit ad Sacerdotem, & narravit periculum moribundi, & vocem ſupremam, confeſſionem poſtulantis: & quia iter Sacerdotis ad moribundum non eſt breve, & inſtat contingentia mortis ſubitæ ſine ſacramento, dubitat, an ſtatim atque teſtis nunciavit periculum, & deſiderium moribundi, ipſe in abſentia poſſit dicere: *Valet abſolutio in abſentia, & ſi es rectè diſpoſitus, ego te abſolvo.* Scilicet cum animo eundi illuc, & iterùm abſolvendi in præſentia ſub conditione, ſi ſuperſtitem inveniat.

133 Affirmativæ parti aliqua favere videntur. Primum, quia Clemens VIII. non damnavit expreſsè abſolutionem ſub conditione datam: abſolutio enim conditionalis, deficiente conditione, non eſt abſolutio. Secundum, quia Pontifex non damnavit expreſſis, & formalibus verbis valorem ſpeculativum abſolutionis in abſentia, ſed hanc propoſitionem, ſcilicet, *Licere per litteras, ſeu internuncium, &c.* Unde illa conditio ſupra poſita, *ſi valet abſolutio in abſentia*, non videtur expreſſè damnata. Tertium, quia in extrema neceſſitate tenuis probabilitas ſufficit ad opinionem amplectendam; immò probabilitas apparens prævalet opinioni probabiliſſimę pro urgenti neceſſitate, ut docet P. Thomas Sanch. *lib.2. de matrim. diſp.36 nu.8 & lib.1. ſumm cap.9. num.*25 & apud ipſum Navarrus *cap. inter verba, nu.135. fin* Sotus *de ſecreto memb.3. q.2. concl.3* Quod ſi ita licèt in magno periculo, multò potiùs in periculo damnationis æternæ.

134 Dicendum tamen eſt, ut certiſſimum, neutiquam id licere: nã in verbis citatis declarat Pontifex, eam non eſſe probabilẽ in aliquo caſu; quę negativa univerſaliſſima eſt. Et quamvis videatur Pontifex non damnaſſe expreſsè eam propoſitionem, qua parte aſſerit, abſolutionem in abſentia eſſe validam, ſed ſolùm qua parte aſſerit, eſſe licitam; tamen ex circumſtantiis, & illatione, etiam damnavit, qua parte dicit validã. Si enim eſſet valida probabiliter, non poſſet eſſe illicita in caſu extremę neceſſitatis, quando non poteſt dari moribundo in pręſentia: atqui Pontifex dicit illicitam in omni caſu, & in nullo licitam: ergo evidens eſt, quòd nunquam, & in nullo caſu eſt valida.

135 Unde patet, quid reſpondendam ſit ad argumenta propoſita *n.133.* Ad primum. Quamvis Pontifex non damnaverit expreſsè abſolutionem conditionalem; at ea conditio, *Si valet abſolutio in abſentia*, trahit in dubium valorem abſolutionis inter abſentes abſolutè prolatę; cùm tamen cèrtiſſimum ſit, eam eſſe invalidam, ut conſtat ex dictis. Ad ſecundum ſimiliter dicendum eſt, propoſitionem de valore ejus abſolutionis damnatam eſſe ex conſequenti. Ad tertium dic, nec tenuem eſſe probabilitatẽ ejus propoſitionis propter dicta.

CAPUT IX.

Quid reſpondeat Caramuel circà damnationem propoſitionis de abſolutione inter abſentes?

136 ET ut ad Caramuelem redeamus, ille *in Theol. fund. n.295. fund.5.* accedit ad hoc decretum Clementis VIII. condemnatorium propoſitionis, quæ aſſerit, licere abſolutionem in abſentia: & poſtquam prolixam texuit hiſtoriam de Monialibus, quæ defectu Confeſſarii Catholici per litteras confitebantur cuidam Monacho abſenti, & ab eo accipiebant abſolutionem in abſentia, ſcilicet ante decretum Clementis VIII. mox *n.300.* ſubdit hæc verba: [Clemens VIII. tales confeſſiones, & abſolutiones *aut interdixit, aut damnavit.* Et *nihilominus* R.P. Ludovicus Conneus, Sacrę Theologiæ Profeſſor Pragæ, necnon ſtudii Provincialis Director, aſſertionibus Theologicis, quas defendendas ſuſcepit die 13. Decemb. an.1650. interrogationes ſeptem addidit, quarum quinta erat hæc, nimirum, Validane ſit abſolutio directa ad abſentem poſt Clementis VIII. declarationem? Reſpondeo eſſe, *ſtandum omninò* Summi Pontificis declarationi.]

137 In quibus verbis Caramuelis multa ſunt notatione digna. Primum, ſubdolè appoſitam videri eam diſiunctivam, *Aut interdixit, aut damnavit:* cõſtituerat enim diſcrimen inter ea duo, ut retuli *n.7.* ſcilicet, eas propoſitiones, quæ interdicuntur, manere in eodem gradu probabilitatis, quem ante interdictionem habebant: quare videtur

detur eo fine uſum eſſe ea voce *interdixit* : cùm tamen in decreto Clementis VIII. dicatur, *Ad minus ut falſam, temerariam, & ſcandaloſam damnavit*.

138 Item cùm dixerit, eas propoſitiones, quæ damnantur, damnari ſolùm quoad forum externum, non quoad internum, in hoc planè Clementi, & ejus decreto refragatur. Nam ſi ea propoſitio *falſa, & temeraria, & ſcandaloſa* eſſe declaratur, quomodo manebit probabilis quoad forum internum. Eſt enim improbabile, quòd liceat in praxi uti opinione falſa, temeraria, & ſcandaloſa, & quam in materia morum talem eſſe declaravit Romana Cathedra.

139 Nota etiam verbum *Nihilominus*, & eam interrogationem P. Connæi; quæ propoſita videntur, quaſi aliquod præjudicium afferant condemnationi, & declarationi Clementis VIII. Et ego quidē miror, Caramuelem ſciviſſe eam interrogationem Connæi, & ſciviſſe, quid ad eam interrogationem, ſive quæſtionem reſponderit. In re enim tam nova, & tanti præjudicii quis credat, Caramuelem non interrogaſſe deciſionem quæſtionis ſub dubio propoſitæ, ſi fortè in eo actu litterario non datus eſt locus ſatisfaciendi ei dubio? Quòd ſi interrogavit, & didicit à P. Connæo reſponſionem ejus dubii, quare etiam ibi Caramuel eam reſponſionem non propoſuit? Nunquid quia talis erat, ut nihil afferret præjudicii declarationi Clementis VIII. Aſſerere enim de praxi ejus opinionis, vel de valore abſolutionis datæ abſenti, manere in ſtatu probabilitatis, aut ſolùm damnatam eſſe quoad forum externum, nullus auſus eſt Doctor Catholicos: quare credo neque Connæum.

140 Notanda etiam ſunt poſteriora verba ejus periodi Caramuelis: *Reſpondeo, eſſe ſtandum omninò Summi Pontificis declarationi*. Ex quo infero: ergo evidens eſt, propoſitionem, quæ prius fuerat probabilis, manere improbabilem poſt declarationem Pontificis. Etenim improbabilis eſt propoſitio, quæ certò falſa eſt: atqui ſi ſtandum eſt omninò declarationi Pontificis, ex ea declaratione certum eſt, propoſitionem eſſe *falſam, & temerariam, & ſcandaloſam*: ergo ex ea declaratione Pontificis manet verè improbabilis.

141 Ex quo etiam fit, doctrinam Caramuelis decreto Pontificio contradicere, & ſibi. Decreto Pontificio, quatenus aſſeritur, propoſitionem damnatam non manere damnatam quoad forum internum, ſed in ſuo probabilitatis gradu remanere. Etenim non componuntur hæc duo: & quòd propoſitio ſit falſa, temeraria, ſcandaloſa, quod declarat Pontifex, cujus *declarationi eſt ſtandum omninò*: & quòd maneat in ſuo gradu probabilitatis; quod in doctrina generali relata aſſerit Caramuel.

142 Sibi contradicit, dum ait, omnem propoſitionem, quæ ante damnationem erat probabilis, manere in ſuo gradu probabilitatis; & ſimul ſtandum eſſe omninò declarationi Pontificis, quæ propoſitionem aſſerit falſam, temerariam, &c.

143 Dices, Caramuelem non ſibi contradicere. Nam quando ait, *Reſpondeo, ſtandum eſſe omninò Summi Pontificis declarationi*; ea verba intelligenda ſunt eodem modo, ac illa, quæ *num.* 304. in quibus aſſerit, ſtandum eſſe declarationi Cardinalium factæ, & promulgatæ juſſu Urbani VIII. & utraque intelligenda juxta *numer.* 317. ubi ait, omnes eas condemnationes eſſe ſolùm in foro externo, non verò in interno.

144 Sed ſi nō ſibi contradicit, & hæc aſſerit, clariùs pugnat contra decretum Clementis. Nam cùm Clemens VIII declaret, eam propoſitionem eſſe *falſam, temerariam, & ſcandaloſam*; opus eſt, quòd explicet Caramuel, quid eſt, propoſitionem eſſe falſam in foro externo, & non in interno, vel quid eſt, propoſitionem eſſe ſcandaloſam, non in interno, ſed in externo foro; niſi quòd opinio probabiliter vera declaretur tanquam certò falſa; & quòd opinio ſecura condemnetur tanquam ſcandaloſa, & innocens tanquam rea; & quòd decipiatur Pontifex in materia morum, ſicut decipitur Judex, cujus ſententiam condemnatoriam innocentis extorquent falſi teſtes. Quod (ut omittam demonſtrationes huc uſque efformatas) Romanæ Cathedræ injurium eſſet aſſerere.

C A P U T X.

Eadem concluſio demonſtratur ad hominem, ex eo quòd Caramuel multis opinionibus ſuo judicio auferat probabilitatem.

145 DEmonſtratur octavò concluſio. Caramuel multas opiniones probabiles ſuo privato judicio damnat de improbabilitate: ergo Romanus Pontifex poteſt opiniones anteà probabiles damnare de improbabilitate, & illis damnatione ſua probabilitatē auferre. Antecedens probatur. Caramuel multas opiniones ſuas (aliorum Doctorū opinionibus adverſas) dicit eſſe evidentes: ſed qui dicit, propoſitionē eſſe evidentē, dicit oppoſitā eſſe certò falſam: ergo multas propoſitiones, ſeu opiniones oppoſitas ſuis dicit eſſe certò falſas. Sed tales oppoſitæ ſuis ſunt opiniones probabiles, & quæ in poſſeſſione probabilitatis perſtiterunt uſq; ad demōſtrationes (ut ipſe putat) quas cōtra prædictas opiniones efformat: ergo ad ſtatum improbabilitatis reduxit ſuo judicio multas opiniones anteà probabiles

146 Majorem ejus ſyllogiſmi longa inductione poteris demonſtrare. Sententia probabilis fuit (immò & omninò certa) & omnium Doctorum, nemine diſcrepante, calculo firmata, uſque ad Caramuelem, ubi eſt unicum horologium benè regulatum, ſtatim atq; ſonuit hora duodecima noctis, ſi quis ſtatim comedat, violare jejunium naturale, nec poſſe die ſubingrediente communicare ſacram ſynaxim: item violare jejunium Eccleſiaſticum, ſi die ſubſequenti inſtet præceptum jejunii, & ſic in ſimilibus. Et ubi plura ſunt horologia benè regulata, ſaltem uſque ad ſonitum ultimi expectari poſſe, & qui immediatè poſt illum comederit, incurrere in eandem violationem utriuſque jejunii. Et tamen Caramuel docens, uſque ad duodecimam, & unum quadrantem protrahi poſſe comeſtionem, ita ut neutrum jejunium diei ſubingredientis violetur, docet, hanc ſuam ſententiam eſſe evidentem, & oppoſitam eſſe certò falſam, immò & manifeſtum errorem.

147 Notatione digna ſunt verba Caramuelis *in Theolog. fundam. num.* 377 *fundam.* 10. ubi ſic ait: [Sed quid hic Caramuel dicet, facietve, univerſis oppoſitus? An recantabit palinodiam, ne unus opponi univerſis dicatur? An ſe tuebitur nomine Paſqualigi viri doctiſſimi, qui *deciſ.* 248 *num.* 6. *& ſeq.* ſuam ſententiam propugnat? Minimè. Sed ſuam dicet *tam claram, & tam demonſtratam*, ut nec Paſqualigi, nec alterius authoritate indigeat, ſi ſinceritas adſit. Sed ſingularis eſt Caramuelis ſententia, ais; ſi quidem, teſte Diana, univerſis oppoſita. Sed quid inde? Non dicit Caramuel, eam non eſſe ſingularem, ſed eſſe *evidenter veram*, & futuram communem, & unicam in ſcholis, ſi ejus fundamenta legantur.

148 Et *num.* 341. loquens de opinione, quæ aſſerit ſtandum eſſe primo horologio, ſubdit: [Incipiam ab illa ſententia (ſi hoc nomine honoranda eſt aſſertio, quæ eſt *clarus, & manifeſtus error*.) ab illa, inquam, quæ docet, primo horologio eſſe ſtandum.] Et loquens tam de illa, quàm de ea, quæ expectat ſonitum ultimi horologii, eodem *num.* 341 ait: [Acturo de opinionibus communibus, quæ vulgò judicantur probabiles, quæ tamen *mera indoctorum ignorantia* ſubſiſtunt, primò ſuccurrit, quæ horologia tuetur, qua *nulla falſior eſt*, & indignior.]

149 Jam verò hic inſtauro titulum quæſtionis, & inquiro; *An detur in mundo viſibili authoritas privata ad damnandum privatim opinionem probabilem?* Affirmativam partem neceſſariò tuebitur quicunque veras judicaverit eas Caramuelis periodos relatas, & aſſeret in Caramuele reſidere authoritatem privatam ad damnandum privatim opiniones, quæ ante talem damnationem probabiles erant. Nam decidit, aliam ſententiam eſſe *clarum, & manifeſtum errorem*; aliam eſſe *mera indoctorum ignorantia ſubſiſtentem, falſiſſimam omnium, & indigniſſimam*; oppoſitam verò eſſe *demonſtratam, claram, certam, evidenter veram*.

150 Ergo ſolus Caramuel in mundo viſibili poteſt, examinata cauſa probabilitatis, reperire certitudinem de falſitate unius propoſitionis, & ita illam damnare, ut *claram, & manifeſtam errorem*; item ut *falſiſſimam, & mera indoctorum ignorantia ſubſiſtentem*. At verò homines doctiſſimi, licèt ex toto orbe ſelecti fuerint Romani Pontificis authoritate ad examinandum cauſam probabilitatis unius propoſitionis, non poſſunt reperire certitudinem moralem de falſitate illius: ergo id eſt privilegium Caramuelis ſupra omnes mortales.

151 Confirmatur primò. Demus, Romanum Pontificem audiviſſe, negare Caramuelem obligationem ſtandi horologiis ſonantibus, & velle cauſam utriuſque propoſitionis oppoſitæ in hac materia examinare, ut ſi quam invenerit certò falſam, condemnet. Vocat Caramuelem, ut eum conſulat, & ſententiam ejus audiat. Et rogo, quid conſulet Caramuel circà hanc cauſam? Nunquid ut damnet ſententiam, quæ negat, præciſè ſtandum eſſe horologiis ſonantibus; an eam, quæ affirmat? Si dicat, neutram damnatione dignam eſſe, infero: ergo neutra eſt certò falſa: ergo palinodiam recantat.

152 Dicet ergo, damnari oportere communem, & quę aſſerit, attendendum eſſe præciſè horologiis ſonantibus, quia ipſe invenit contra illam certitudinem, & evidentiam. Et tamen iſta opinio ante Caramuelem erat probabilis ab intrinſeco, quia quæ jam faciunt illam improbabilem, ſunt argumenta demonſtrativa denuò reperta à Caramuele: ergo ex conſilio Caramuelis damnaretur opinio, quæ fuit probabilis ab intrinſeco ante condemnationem. Ergo dummodò audiatur conſilium Caramuelis, & cognoſcatur certitudo falſitatis propoſitionis per Caramuelis demonſtrationes, jam eſt in mundo viſibili authoritas damnandi opiniones probabiles.

153 Confirmatur ſecundò. Da, non vocari Caramuelem ad cognitionem ejus cauſæ; ad examenque prædictæ probabilitatis ſententiarum inter ſe oppoſitarum de horologiis præciſè attendendis, vel non attendendis; ſed vocari viros aliàs doctiſſimos: & do, eſſe veras demonſtrationes, quas tales appellat Caramuel. Tum ſic. Vel alii viri docti poſſunt pervenire ad certitudinem repertis demonſtrationibus, quas Caramuel reperit; vel non poſſunt? Si hoc ſecundum dicas, mirabile erit privilegium ingenii Caramuelis inter mortales omnes. Si primum, infero: ergo & in hac, & in aliis materiis ex conſultatione doctiſſimorum virorum poteſt perveniri ad certitudinē de falſitate unius propoſitionis in examine cauſæ de probabilitate illius: ergo authoritas eſt in Romano Pontifice, ut examinata cauſa condemnet propoſitionē, quę ante condemnationē erat probabilis.

154 Confirmatur tertiò, inſtaurando contra Caramuelem argumentum quintum propoſitum *c.* 3. *n.* 34. quòd ipſe inſtituit, ut probet, non eſſe damnabiles propoſitiones, quas Diana dicit damnatas à Congregatione Cardinaliū. Opinio communis de horologiis ſonantibus præciſè attendendis, nunquid poſt diſputationem Caramuelis *manet improbabilis, an tantummodò minus probabilis? Si improbabilis*,

babilis, cur? An ob nudam reprobationem Caramuelis? *An ob demonſtrationem, quam hodie habemus, cujus veteres non habuerunt notitiam?* Reſpondebit, eſſe quidem improbabilem, cùm ipſe oppoſitam probet evidentem; ſed non ob nudam reprobationem Caramuelis, ſed propter novam demonſtrationem, *quam hodie habemus, cujus veteres non habuerunt notitiam*. Ergo quando virorum Doctorum conventus ad examen probabilitatis conſpirat, judicatur impoſſibile, quòd aliquam demonſtrationem repererint, *cujus veteres non habuerunt notitiam*: interveniente autem Caramuelis ingenio, id non eſt impoſſibile.

155 Deinde pluſquam centies in Theologia fundamentali affirmat, ſe demonſtrare & evidenter oſtendere propoſitiones totidem, quas ibi ſtatuit contra alios Authores. Ergo ſolus Caramuel pluſquã centum demonſtrationes reperire valuit, vi quarum oppoſitæ aſſertiones maneant improbabiles, & certò falſæ: cæteri autem Doctores, etſi magna diligentia quæſiti, & ad bonum publicum Eccleſiæ vocati, ne unam quidem parvulam demonſtratiunculam reperire poſſunt, nec *hodie habere* demonſtrationem, *cujus veteres non habuerunt notitiam*.

156 Quòd ſi eam Inductionem inchoatam *n.* 146. continuare velis, ſecundo loco adſcribe opinionem communiſſimam, & uſque ad Thomam Sanchez à nemine dubitatam de obligatione confitendi peccata dubia: quam opinionem vult Caramuel eſſe certò falſam, dum oppoſitam vult eſſe certiſſimam, & à ſe demonſtratam. Vide ſupr. *diſp.* 2. *n.* 14. & infra *diſp.* 46. *c.* 2.

157 Tertiò. Opinio probabilis multorum fuit, in materia eligendi opiniones probabiles teneri hominem ad probabiliorem eligendam: hanc autem eſſe falſam, probat ſuo judicio evidenter. Et ita ſemel, & iterùm, & tertiò aſſerit *in Regulam num.* 59. ubi ait: [Notanter *demonſtro* dixi: non enim aliter, quàm demonſtrativè hanc veritatem me oſtenſurum polliceor.] *Et fund.* 11. *num.* 243. *& numer.* 502. ubi ait: [Concludo, *improbabile* eſſe, peccare eum, qui ſequitur opinionem minus probabilem.]

158 Quartò ipſe *in Regul. diſp.* 70. *num.* 1056. docuerat tanquam verè probabilem ſententiam, quæ aſſerit, licitum eſſe exponere ſe probabili periculo peccandi ſine ulla neceſſitate. Cujus authoritate ductus eandem ſententiam ſecutus eſt Leander à Murcia *lib.* 2. *diſquiſit. diſp.* 1. *reſol.* 16. de quo vide, quæ dicemus *diſp.* 18. Et tamen poſteà in Theologia fundamentali *num.* 406. *fund.* 11. retractavit eam ſententiam, docens, eam eſſe improbabilem. Ibi enim cum primùm diſcurrendi modũ in hac quæſtione propoſuiſſet his verbis: [Licere homini ſe exponere probabili peccandi periculo, etiamſi nulla ſubſit neceſſitas, & nulla ſuccurrat utilitas;] ſubdit ibidem: [Ego aſſero, primum modum eſſe improbabilem.] Et per totam quæſtionem aſſerit, & meritò, id à ſe demonſtrari: ergo ſententia, quam ipſe judicavit probabilem, ſuo judicio reddidit improbabilem.

159 Quintò. Opinionem Ledeſmæ, quòd non ſit uſuræ reus, qui mutuans alteri pecunias, accipit aliquid ultra ſortem, ex eo capite, quòd ſe obligat ad non repetendum intra tantum tempus; in Theologia fundam. *nu.* 1782. *fundam.* 60. affirmat contra quamplures (ferè omnes) Authores, eſſe evidentem, conſequenterque oppoſitam eſſe improbabilem. Et concludit in hæc verba: [Illos ſine formidine, erraviſſe pronuncio: tam enim ſunt certa, quæ doceo, ut ſi dares Deum, Angelos, aut quemcunque infallibilem Judicem, etiam capitalem ſententiam ſine ulla formidine pro defenſione hujus veritatis appellarem. Contraria enim, quidquid de authoritate, & æquivocatione ſit (his enim fulcris ſuccollatur) ſtando Deo, & rationi, videtur *omninò improbabilis*.]

160 Ergo opinionem communem PP. Leſſii, Molinæ, Lugo, Laymanni, Turriani, Salas, immò & ferè omnium Doctorum potuit Caramuel reddere improbabilem; Romanus autem Pontifex nullã opinionem prius probabilem poteſt improbabilem reddere. Ergo Caramuel potuit invenire demonſtrationem, qua ea opinio redderetur improbabilis; conſultatio autem doctiſſimorum virorum à Romano Pontifice aſſumpta poteſt invenire demonſtrationem, qua opinio aliqua improbabilis reddatur. Quo quid abſurdius excogitari poteſt?

161 Siſte gradum, Lector, & ſcias oportet, eam opinionem relatam Ledeſmæ, & Caramuelis, fuiſſe noviſſimè damnatam, ut ſcandaloſam ab Alexandro VII. eſt enim quadrageſima ſecunda ex damnatis ab eodem in ſecundo decreto, ut videbis *cap.* 20 *art.* 1. Cujus propoſitionis ſic damnatæ hæc ſunt verba formalia: *Licitum eſt mutuanti, aliquid ultra ſortem exigere, ſi ſe obliget ad non repetendam ſortem uſque ad certum tempus*.

162 Compara ergo utramque propoſitionem contradictoriam, & utriuſque probabilitatem, vel evidentiam. Nam vel ea opinio poſt damnationem Alexandri manet in ſuo gradu probabilitatis, aut evidentiæ, quam habebat ante damnationem; vel non manet in eodem gradu, ſed redacta eſt ad improbabilitatem. Si hoc ſecundum dicatur, evidens fit, eſſe in Romano Pontifice authoritatem ad damnandum pro foro interno opiniones, quas Caramuel cenſet evidentes, nedum probabiles.

163 Si verò primum dicatur, fit, potuiſſe Caramuelem redigere ad improbabilitatem opinionem communem Doctorum, & non potuiſſe Romanum Pontificem loquentem (vide *cap.* 20. *art.* 3.) è Cathedra in materia morum, redigere ad improbabilitatem opinionem Caramuelis. Fit ulterius, judicium Caramuelis præferendum eſſe Romanæ Cathedræ in materia morum: ſiquidem poſt judicium Caramuelis remanſit evidens ejus opinio, & oppoſita improbabilis; & poſt judicium Romanæ Cathedræ non potuit ea opinio damnata non manere in eodem gradu probabilitatis, vel evidentiæ pro foro interno. Quæ omnia tam abſurda ſunt, ut facilè demonſtrent, falſam eſſe Caramuelis ſententiam, quæ negat authoritatem in Romano Pontifice ad damnandas pro foro interno opiniones prius probabiles; & quæ affirmat, propoſitiones ſic damnatas manere in ſuo gradu probabilitatis quoad forum internum.

164 Sextò. In Theolog. fundam. *nu.* 636. refert triginta Authores pro ea opinione; quòd ceſſante fine legis humanæ in particulari, non ceſſat in eo caſu obligatio legis: PP. Suarium, Vaſquium, Salas, Laymannum, Molinam, Thomam Sanch. Rebellum, Coninkum, Becanum; Item Villalobos Mirandam, Sotum, Lorcam, Aragonium, Medinam, Angelianum, Salonium, Felicianum, Sarmientum, Covarruviam, Malderum, Sayrum, Naldum, Baſilium Pontium, Pitigianum, Portellium Monetam, Vegam, Verricellium, & Bonacinam. Et adhuc Caramuel ſuam oppoſitam ſententiam ſemel, & iterùm affirmat certam, & demonſtratam, conſequenterque priorem relatam eſſe certò falſam. Hæc ſunt ejus verba: [Sed aïs, me temerè vocare *demonſtratam*, ſententiam, quam tot illuſtres Scriptores reiiciunt.] Et poſtquam illos omnes retulit, addit: [His tamen non obſtantibus iterùm dico, *certam eſſe*, legem ceſſare in particulari, quando finis adæquatus legis ceſſat in illo particulari.] Ergo Caramuel poteſt ſententiam triginta illuſtrium Scriptorum reddere improbabilem, & Romanus Pontifex non poteſt paucorum, & ignobiliorum aſſertionem improbabilem reddere? Quibus omnibus quid abſurdius audire lector ſperat?

165 Et ne prolixior, adeòque moleſtior evadat inductio, à cæteris opinionibus à Caramuele, ut ipſe putat, demonſtratis abſtineo; quarum longam ſeriem texet, qui opera ejus evolverit. Interim vide, quas enumeravi *diſp.* 2. *c.* 2.

CAPUT XI.

Duo alia argumenta pro concluſione efformantur.

166 DEmonſtratur nonò concluſio. In deciſione hujus quæſtionis vel Caramuel decipitur, vel errant graviter Romani Pontifices in materia morum: (hæc propoſitio habet ſenſum disjunctivæ propriæ, id eſt, unum tantùm horum eſt verum:) ſed Romani Pontifices non errant in materia morũ: ergo decipitur Caramuel in deciſione hujus quæſtionis. Conſequentia eſt evidens à disjunctiva propria affirmativa, & una ejus parte negata, ad alteram ejus partem affirmatam, ut Dialectici evidenter oſtendunt. Minor etiam eſt manifeſta ex dictis *c.* 1 *ar.* 1. *&* 2.

167 Major etiam patet. Nam Caramuel affirmat, eas propoſitiones eſſe probabiles pro foro interno, quantumvis damnatæ ſint: & Romani Pontifices eas damnantes affirmant, non eſſe probabiles pro foro interno, ſcilicet dum affirmant, eas propoſitiones eſſe ſcandaloſas, temerarias, aut falſas, ut conſtabit *ex c.* 20. *art.* 8. & illæ quidem verſantur in materia morum: ergo in hac materia morum contradicit Caramuel Romanis Pontificibus: ergo vel decipitur Caramuel, vel Romani Pontifices errant in materia morum. Ergo cùm hoc ultimum ſit impoſſibile, primum erit neceſſarium.

168 Denique ad hominem demonſtro decimò concluſionem. Pontifex Romanus habet authoritatem damnandi opiniones probabiles laxas in materia ſigilli pœnitentiæ: ergo eſt in mundo viſibili authoritas damnandi aliquas propoſitiones probabiles.

169 Antecedens eſt Caramuelis *in Theolog. fundam. nu.* 1840. *fund.* 66. Nam cùm retuliſſet ex Diana aliquas opiniones probabiles laxas in materia ſigilli confeſſionis, aſſerit oportere, quòd Eccleſia eas damnaret per definitionem. Ita enim ait: [Quæro primò, an non ſit neceſſarium, ut Eccleſia omnes laxas opiniones condemnet, quæ reddunt odioſum Sacramentum? Et dubito, an qualiſcunque condemnatio ſufficiat? Nam interdictio non eſt diffinitio, & contra diffinitionem Eccleſiæ non datur exceptio apud Catholicos; & contra Eccleſiæ præcepta multæ dantur.] Ergo datur authoritas in Eccleſia Romana ad condemnandum tanquam hæreticas, aut erroneas opiniones, quæ modò ſunt probabiles. Datur ergo in mundo viſibili authoritas damnandi opiniones probabiles. Deinde in iis propoſitionibus, quas poteſt per definitionem declarare erroneas, vel hæreticas, poteſt temperare cenſuram, & declarare eas falſas, improbabiles, aut ſcandaloſas: ergo opiniones prius probabiles poteſt declarare certiſſimo oraculo eſſe falſas, improbabiles, & ſcandaloſas: ergo ad illas ita declarandas datur authoritas in Romana Cathedra.

CAPUT XII.

Oppoſita ſententia arguitur de pravitate conſequentiæ.

170 SEd demus Caramueli, verã eſſe ejus ſententiam, cujus falſitatẽ tot, tantiſque demonſtrationibus oſtendimus. Eſto non ſit in mundo viſibili, atque adeò neque in Romano Pontifice authoritas dãnandi pro foro interno opiniones probabiles. Quid inde? Reſpondet Caramuel relatus *ſup. n.* 11. *Quid, ſi cõdemnaretur? Dicont Deo rationem condemnantes.* Et poſteà ſubdit, ut retuli *n.* 13. Quid ſi

Digitized by Google

condemnaretur propoſitio probabilis, damnata maneret quoad forum externum, non verò quoad internum. Itaque hæc apud Caramuelem eſt legitima conſequentia:[Non datur in Romano Pontifice authoritas damnandi opiniones probabiles:ergo ſi damnet,adhuc manent probabiles pro foro interno.]

171 Ego autem ex illo antecedente oppoſitam conſequentiam eliciendam eſſe cenſeo ſic: [Non datur in Romano Pontifice poteſtas damnandi opinionem probabilem: ergo ſi reipſa damnet,illa opinio non erat probabilis.]

172 Ejus conſequentię bonitatem ſic oſtendo. Romanus Pontifex non habet poteſtatem damnandi opinionem practicè probabilem, nec poteſt errare in damnatione opinionis practicè probabilis: ſed de facto damnavit opinionem A, declarando improbabilem, nempe ſub hac voce,vel ſub ęquivalenti:ergo opinio A,non erat probabilis.

173 Conſequentia eſt manifeſta (quamvis ſyllogiſmus non ſit in forma Ariſtotelica;)eſt enim ſyllogiſmus ejuſdem formæ, ac iſte: [Romanus Pontifex non habet poteſtatem damnandi concluſionem Theologicam,nec poteſt errare in damnatione concluſionis Theologicæ (alioqui poſſet docere Eccleſiam propoſitiones erroneas, cùm ſit propoſitio erronea illa,quæ opponitur concluſioni Theologicę:)ſed damnavit concluſionem A:ergo concluſio A, non eſt concluſio Theologica.]

174 Sed & ille prior ſyllogiſmus poteſt ſic reduci in formā Ariſtotelicam ad quartum modum primæ figuræ.[Illa opinio,quā damnat Pontifex abſque periculo errandi,non eſt probabilis:ſed opinio A,ea eſt,quam damnat Pontifex abſque periculo errandi: ergo opinio A, non eſt probabilis.]Hæc de conſequentia ejus prioris ſyllogiſmi.

175 Minor verò eſt evidens in illis propoſitionibus, quas Romanus Pontifex expreſſo judicio damnavit, ut improbabiles, ut falſas, ut ſcandaloſas, &c.

176 Major autem prioris ſyllogiſmi habet duas partes. Prima,ſcilicet,in Romano Pontifice non eſſe poteſtatem damnandi opiniones probabiles,eſt Caramuelis,quam arguendi cauſa illi damus. Secunda verò,quòd Romanus Pontifex errare non poſſit in damnatione opinionis practice probabilis,quia verſatur in materia morum, clariſſimè conſtat *ex toto c.* 6.

177 Dices. Si ſupponamus, quòd antecedenter ad decretum condemnatorium illa opinio erat probabilis, & quod in Romano Pontifice non eſt poteſtas damnandi opiniones probabiles,non poteſt ſtare,quod vi decreti condemnatorii illa opinio maneat improbabilis.

178 Inſto & ego in ſyllogiſmo efformato *n.* 173. circa concluſionē Theologicam. Nam ſi ſupponamus concluſionem A, eſſe concluſionem Theologicam, & adhuc à Romano Pontifice eſſe damnatam, incompoſſibilia ſupponimus; quia etiam eſt certum, Romanum Pontificem non poſſe errare damnando concluſionem Theologicā. Cùm ergo certum ſit *ex cap.* 6. Romanum Pontificem errare non poſſe in damnatione opinionis probabilis in materia morum, incompoſſibilia ſupponimus, ſi velimus ſupponere hæc duo; & quòd opinio damnata, ſit antecedenter ad decretum probabilis; & quòd non ſit poteſtas in Romano Pontifice ad damnandum opiniones,quę ante decretum condemnatorium ſint probabiles.

179 Quare ſi negas in Romano Pontifice poteſtatē damnandi opiniones,quę ſint antecedenter ad decretum probabiles,negare debes, opinionem ſic damnatam fuiſſe probabilem ante decretū,ob infallibilitatē decreti Pontificii in materia morum. Quòd ſi affirmes, eam opinionem antecedenter ad decretū condemnatorium fuiſſe probabilem, concedere debes authoritatem Romanæ Cathedræ ad damnandas opiniones prius probabiles in materia morum, ob eandem rationem.

180 Deinde cum ſupponere vis, propoſitionem immediatè ante decretum eſſe probabilem, & ideò poſt decretum manere in ſuo gradu probabilitatis pro foro interno;urgeo interrogando,cujuſnam judicio probabilis eſt ea opinio? Et reſpondes, judicio Caramuelis, aut alterius Doctoris privati. Tum ſic. Judicium Doctoris privati in materia morum eſt fallibile, & judicium Romani Pontificis in materia morum eſt infallibile,ut conſtat *ex c.*6. præcipuè *art.* 4. ſed judicium fallibile non poteſt prævalere contra judicium infallibile: ergo neque judicium Doctoris privati in materia morum contra judicium Romani Pontificis.

CAPUT XIII.

Aliæ duæ aſſertiones de propoſitionibus ab Inquiſitionis Tribunali damnatis.

181 PRæmitto primò, infallibilem Spiritus Sancti aſſiſtentiā in materia Fidei,vel morum,ſoli Romano Pontifici, & Concilio Generali, legitimè cōgregato,promiſſam eſſe, adeòque illā non adeſſe cuilibet alteri Tribunali,quantumvis ſacro;& per cōſequens neque Tribunali Inquiſitionis ab Eccleſia deſtinato contra hęreticā pravitatē. Quod quia indubitabile eſt,ab ejus probatione ſuperſedeo

182 Præmitto ſecundò, ſi quatuor Theologi magnæ doctrinæ cōveniant in aſſerendo, aliquam concluſionem in materia morum eſſe improbabilem, contra unum, vel alterum Theologū aliter opinantem,adeò magnum eſſe fundamentum,adhoc ut illa judicetur certò falſa, ut niſi in contrarium proferatur argumentum valdè urgens, quilibet prudens Theologus cenſere debeat, eam concluſionem eſſe improbabilem, præcipuè ſi illi Theologi diuturno tempore perſiſtant in eadem cenſura. Ratio eſt,quia magni Theologi non afficiunt cenſura improbabilitatis concluſionem,niſi applicando principium certum, cui talis concluſio repugnet. Licèt ergo illi Theologi non conferant certitudinem vi ſuæ authoritatis, conferunt tamen illā vi applicationis principii certi, cum quo pugnat ea concluſio. Et cùm diuturno tempore tranſacto nihil illis propoſitum ſit, quod eos à ſua cenſura avertat, nec ſit aliquid valdè urgens in contrarium, temerè credam, principium ab eis applicatum non eſſe certum.

183 Jam verò ſit ſecunda concluſio. Propoſitiones damnatę à ſacro Fidei Tribunali, ex vi pręciſa ejus judicii nō manent improbabiles. Patet. Nā judiciū purè humanū non affert infallibilem certitudinē (excipe in materiis, de quibus dicetur *diſp.*12. ex prenotato primo.

184 Sit tertia concluſio. Propoſitiones damnatæ à Sacro Fidei Tribunali in Indice expurgatorio Hiſpano,pręcipuè ſi in ea damnatione perennent,& præſertim in materia morum,ſiunt omninò improbabiles,etiam pro foro interno,eo quòd cenſores applicant principium certum, cum quo illæ propoſitiones repugnant.

185 Probatur primò. Omnes propoſitiones, quę in materia morū ſiunt damnatæ in Indice expurgatorio, verè ſunt improbabiles à principiis intrinſecis, ut longa earum inductione probare poſſem; neq;una dumtaxat eſt,cujus falſitas non poſſit demonſtrari,ſaltē certitudine morali: ergo cenſores reipſa applicaruut principia certa, quibus illę propoſitiones repugnant: ergo iſtæ remanſerunt improbabiles,non quidem pręciſè ex eo judicio purè humano,ſed quia illę propoſitiones militaot cōtra principia certa à cenſoribus applicata.

186 Probatur ſecundò ex pręnot. 2. Nā,quę quatuor magni Theologi ſapientes conſtanter affirmant eſſe improbabilia, quilibet prudens talia judicat,dū non habet urgentem rationem in oppoſitū:ſed propoſitiones damnatas in Indice pluſquam quatuor Theologi ſapientes affirmant ut improbabiles; nam ad hanc cenſurā conſuluntur plures, & magni: immò omnes Theologi communiter eas damnant; hi enim cenſores non notant cenſura, niſi quas propoſitiones cōmunis Theologorū damnat: ergo propoſitiones dānatas in Indice quilibet prudens debet dānare, ut improbabiles, dū nō habuerit urgentem rationē in oppoſitū,quæ quoad damnatas de facto, nō datur.

187 Dices primò. Judicium fallibile poteſt reipſa falli:ergo poteſt contingere,quòd judicium Inquiſitionis,utpotè fallibile,damnet ut improbabilem propoſitionem, quæ revera in ſenſu compoſito maneat probabilis. Reſpondeo diſtinguendo antecedens: poteſt re ipſa falli[dum applicat principium certum,]nego; [ſi non applices principium certum,]concedo. Ideò autem circa ea, quę damnat in Indice,non fallitur, quia applicat principia certa.

188 Inſtabis. Etiam poteſt falli, putando eſſe principium certum, quod non eſt tale. Sed concedo, poſſe falli; nego tamen de facto eſſe deceptum in Indice, ut inductione conſtat.

189 Dices, has duas aſſertiones non eſſe ad rem; quia in his caſibus non damnat Inquiſitio opiniones probabiles ſed opiniones improbabiles,& certò falſas. Quęſtio autem præſens eſt, an Inquiſitio habeat authoritatem damnandi opiniones probabiles,ſaltem in ſenſu diviſo, ideſt, quæ eſſent probabiles ante decretum condemnatorium.

190 Reſpondeo,cùm probabilitas ſubſiſtat, dum non apparet fundamentum certum ad falſitatem propoſitionis convincendum,fieri poteſt,ut quæ reputantur probabilia,quia non apparuit principium certum contradicens,Doctor privatus denuò reperiens principium certum, ea convincat eſſe improbabilia. Quod ſæpè accidit circà multas opiniones veterum, quæ jam obſoletæ ſunt.

191 Idem ergo poteſt contingere Tribunali, à fortiori ratione; quia cum majori attentione à multis viris doctis examinantur ejuſmodi cauſæ. Poteſt ergo ſententia juſta damnare propoſitionem anteà probabilem, nempe ex principio certo, quod aliis Doctoribus minus attentè rem conſiderantibus non apparebat. Quòd ſi potuit Caramuel multas opiniones Authorum ſuo judicio reddere improbabiles,quo jure negabit,cenſores doctiſſimos non poſſe ad inveniendam ſimiliter veritatem pervenire? Vide caput 10.

192 Caramuel, licèt in cauſa hiſtoriæ Carmelitanæ perperam loquatur de cenſoribus Inquiſitionis, ut patet *ex c.* 3. & ad damnandas propoſitiones priùs probabiles, nullam velit eſſe in mundo viſibili authoritatem, tamen fortè ſibi contrarius, benè condemnatam ab Inquiſitione admittit propoſitionem, qua Hieronymus de Llamas aſſeruit,non peccare contra votum caſtitatis Religioſum,qui ſęcularem tactibus impudicis polluit. Ait enim *in Theol fund nu.* 1409. *fund.*51.]Hæc verba,niſi limitentur, *intolerabilia* ſunt: & ideò eadem *meritò* ex hujus Theologi ſumma expunxit Sancta inquiſitio Hiſpanica in Indice expurgatorio anni 1632.]

193 Sed dices, in hoc caſu expunxiſſe,non ſententiam, quæ anteà erat probabilis,ſed quæ anteà erat improbabilis, ut denotat ea vox, *intolerabilia*.

194 Sed nunquid Caramuel eam opinionē adhuc cenſebat probabilem? Attende ejus verba *ibid.n.* 1411. [Quia *p.*9.*tr.*8.*reſol.*65. (Diana) allegatis pro ea P. Llamas Ciſtercienſi, Niculao Moſcicenſi Dominicano, Joanne Caramuele Ciſtercienſi, Jacobo de Graffis, Benedictino, Geſualdo Capuccino, necnon etiam D. Tamburino, ait, *Hanc eſſe prorſus reiiciendam ſententiam*. Et citatam reſolutionem claudit his amariſſimis verbis: *Cautè legendi ſunt Tamburinus, Geſualdus, Graffius, Moſcicenſis, Caramuel* (Llamas non ponit, quia dixerat eſſe ab Inquiſitionis ſancto Tribunali correctū.) *Et caveant in poſterùm Au-*

thores

Digitized by Google

thores hanc ſententiam in ſuis operibus ampliùs imprimere. Doceri volo duo alterum, quot ſint Authores ſufficientes, ut opinio aliqua cenſeatur probabilis. Heret enim hic animus, cùm videt ſex Authores citari, & nihilominus eorundē hic expungi, & damnari ſententiā.]

195 Ubi notabis primò, Caramuelem expoſtulare cum Diana, quia ſententiam ſex Authorum non vult eſſe probabilem, in caſu, quo Diana ipſe aſſerit, eam ſententiam à Tribunali Fidei eſſe damnatam. Cui reſpondendum eſt, non ſufficere ſex Authores ad probabilitatē, cùm Tribunal Inquiſitionis damnavit opinionem: quia opinioni, quæ aliàs ex eo numero Authorum poſſet dici probabilis, judicium Inquiſitionis tollit probabilitatem, eo quod in cauſæ cognitione applicat principium certum, unde probabilitas opinionis aufertur.

196 Secundò. Miror ego admirationem Caramuelis. Dixerat, eam opinionem, quia *intolerabilem*, expunctam *meritò* eſſe ab Inquiſitione Hiſpanica. Expungere eam *meritò* non potuit, niſi præcedente certitudine de ejus falſitate, & improbabilitate. Ubi adeſt certitudo, ceſſat omninò probabilitas partis oppoſitæ, ut & ipſe Caramuel ſæpius repetit, etiam contra millenos Authores. Erat quidem probabilis ea opinio judicio Hieronymi de Llamas, & judicio aliorum, qui eam tradiderunt apud Dianam. Sed poſt judicium Inquiſitionis manet omninò improbabilis, cujus cenſores applicuerunt principium certum, unde oritur ejus improbabilitas. In quo caſu non damnarunt cenſores opinionem probabilem, ſed quæ judicio aliquorum exiſtimabatur probabilis.

197 Tertiò. Miratur Caramuel, quòd poſt ſex Authores citatos, adhuc Diana cenſeat, eam opinionem improbabilem, & certò falſā. Et non miratur, ſe ipſum judicare certò falſam ſententiam triginta Authorum aſſerentium, quòd ceſſante fine legis in particulari, non ceſſat obligatio legis in eo caſu praticulari, ut retuli ſupra *nu*. 164. Nam ſimiliter interrogo Caramuelem, quot ſint Authores ſufficientes, ut opinio aliqua cenſeatur probabilis, ſi triginta non ſufficiunt, ſi opinio triginta nobiliſſimorum Scriptorum judicatur certò falſa.

C A P U T XIV.

Quid tandem reſpondeti poſſit pro Caramuelis ſententia?

198 QUæ huc uſque diximus, adeò ſunt manifeſta, ut nulla videantur poſſe tergiverſatione eludi. Ne tamen ulla ſcrupulo relinquatur rimula, cuidam extremæ reſponſioni via præcludenda eſt. Dicet ergo aliquis, ſenſum, in quo loquitur Caramuel, eſſe compoſitum, dum dicit, nullam eſſe authoritatem in mundo viſibili ad damnandas opiniones probabiles, ſcilicet ad eas opiniones, quæ ſtante damnatione manent probabiles; ſecus ad illas, quæ accedente certitudine morali fiunt improbabiles. Sive ergo cenſus iſte ſit ſtolidus, ſive diſertus, in hoc ſenſu Caramuelem reſpondere quæſtioni.

199 Sed hac reſponſione nihil elevantur difficultates propoſitæ. Primò: nam hæc reſponſio ſupponit, poſſe fieri, quòd ſtante damnatione Romani Pontificis in materia morum, opinio ſic damnata maneat probabilis, ſcilicet pro foro interno. Quod eſſe penitus impoſſibile, conſtat ex dictis.

200 Secundò. Nam ſi in materia morum Romanus Pontifex propoſitionem prius probabilem declarat falſam, ſcandaloſam, temerariam, &c. nunquid hæc damnatio ſufficit ad negandam pro foro interno probabilitatem? Si neges, infero: ergo errat Pontifex, dum ſic damnat, in materia morum. Relege dicta *c*. 6. ſi concedas ſufficere ad auferendam probabilitatem: ergo ſtante ea damnatione opinio non manet probabilis. Implicat ergo, quòd in ſenſu compoſito ſit probabilis opinio damnata. Idem ergo erit dicere, quòd in eo ſenſu non poteſt damnare opinionem probabilem, ac dicere, quòd non poteſt producere chymæram.

201 Dicet deinde alius, verificari, quod Romanus Pontifex nequit damnare opinionem probabilem; quia quoties damnat, ſemper eſt antecedenter improbabilis.

202 Sed utinam hęc eſſet reſponſio Caramuelis, à qua quidem longiſſimè abeſt. Primò. Ait enim, propoſitiones quę ſunt probabiles ante damnationem, damnari pro foro externo, non verò pro interno; atque adeò pro foro interno manere in ſuo gradu probabilitatis. Vide ſupra *nu*. 13.

203 Secundò. De ſeptem propoſitionibus, quas refert damnatas (ut retuli *nu*. 34.) non agnoſcit, damnationem eſſe ſufficientem ad inferendam improbabilitatem earum, neque ad inferendum, quòd reperta ſit aliqua certa, & demonſtrativa ratio de falſitate earum. Immò multus eſt in proponendo argumenta, quæ probant (& quæ non diluit) propoſitiones in eodem ſtatu probabilitatis relinqui. Non ergo loquitur Caramuel in eo ſenſu, qui adſtruat, propoſitiones damnatas ſemper eſſe improbabiles pro foro interno.

C A P U T XV.

Satisfacit primo argumento ex propoſitis capite tertio.

204 PRimum argumentum revertitur contra ſuos Authores ſic. Humana authoritas facere poteſt, quòd bonum (quod tale erat extrinſecè) per inquiſitionem cauſæ, & probationes legitimas, reperiatur eſſe malum; & quòd innocens (qui talis erat intrinſecè) per inquiſitionem, & probationem delicti reperiatur eſſe reus. (Quilibet eſt bonus extrinſecè, dum non probatur eſſe malus; & innocens, dum non probatur reus.) Ergo ſimiliter poteſt contingere circà propoſitionem prius probabilem, quòd facto diligenti examine probabilitatis, inveniatur certitudo partis oppoſitæ, adeòque reperiatur illa prior eſſe improbabilis. Ergo authoritas humana facere poteſt, medio examine probabilitatis, quòd propoſitio prius probabilis reddatur improbabilis.

205 Ad argumentum ergo reſpondeo diſtinguendo majorem. Nulla authoritas humana facere poteſt, quod bonum ſit malum [in ſenſu compoſito,] concedo; [in ſenſu diviſo, & loquendo de bonitate extrinſeca,] nego. Nam qui erat innocens extrinſecè, comprobata malitia, & in ſenſu diviſo eſt nocens. Similiter diſtinguo minorem: propoſitio probabilis bona eſt [in ſenſu compoſito.] concedo, [in ſenſu diviſo, & reperta certitudine de falſitate ejus,] nego. Cùm autem inde proceditur ad arguendum à ſenſu compoſito ad diviſum, perperam fit, ut latius notavi *c*. 1.

206 Ad id, quod additur, reſpondeo, innocentem injuſtè damnatum, manere quidem noxium in foro externo, & quantum attinet ad notitiam hominum; in foro tamen interno perſeverare innocentem. Et nego idem evenire in propoſitione prius probabili, & quæ verſatur in materia morum, & quam Romanus Pontifex loquens Eccleſiæ, damnat ut falſam, ut ſcandaloſam, vel ut temerariam. Et interpono evidentem diſparitatem. Etenim propoſitio manet probabilis, etiam pro foro interno, donec apparet principium certum in oppoſitum: atqui prædicta condemnatio Romani Pontificis in materia morum eſt principium omninò certum, & incompatibile cum probabilitate prædictæ opinionis, etiam pro foro interno, ut planè conſtat *ex c*. 6. ergo potuit propoſitio fuiſſe probabilis pro foro interno ante condemnationem, & virtute illius condemnationis manſiſſe improbabilis, etiam pro foro interno.

207 Non contingit idē in innocente, qui in foro externo juſtè dānatur, ut noxius, & pro interno manet innocens. Nā innocentia realis nō eſt homini extrinſeca, aut à principio auferibilis. & ideò dum ab ipſo homine nō procedit culpabilis operatio, inſeparabilis ab illo eſt innocentia. Probabilitas autem opinionis partim conſiſtit in eo, quòd non appareat argumentum evidens in contrariū: quod omninò extrinſecum eſt propoſitioni, quæ dicitur opinativa; & eſt quid defectibile in ipſa, ut revera deficit, quoties apparet argumentum certum in oppoſitum. Quod intellige juxta dicta ſupra *cap*. 4 *num*. 42.

208 Dices. Ut Pontifex procedat ad damnationem opinionis in materia morum, debet procedere ex prævia matura deliberatione; ita ut ante damnationem videat, eam opinionem eſſe improbabilem, vel ſcandaloſam, &c. ergo immediatè ante damnationem erat improbabilis: ergo falſo diximus, dum aſſeruimus, quòd propoſitio potuit eſſe probabilis ante damnationem, & improbabilis poſt damnationem.

209 Reſpondeo primò, negando cum P. Suarez, & aliis, ita debere procedere Pontificem ex matura deliberatione, ut ſi hæc deficeret, exponeretur periculo errandi. Vide, quæ dicam *c*. 20. *art*. 4 Juxta quam ſententiam, etſi propoſitio eſſet probabilis uſque ad tempus immediatum condemnationi, quia nondum apparuerat principium certum in oppoſitum; tamen poſita damnatione redditur improbabilis, quia jam apparuit ejuſmodi principium certum, nempe oraculum Romani Pontificis, quod in materia morum eſt infallibile.

210 Reſpondeo ſecundò, omittendo, quod neceſſaria ſit ea prævia matura deliberatio, ut vitet Pontifex periculum errandi, cui aliàs exponeretur, adhuc fieri poteſt, ea motiva, quæ Romano Pontifici in ea deliberatione proponuntur, proponi ſibi ut certa, quæ ex aſſiſtentia Sancti Spiritus ad certitudinem omnimodam firmantur: quæ motiva antecedentia damnationem ſi proponerentur aliis Theologis, fortè non viderentur certa. Quare non eſt opus, quod prævia matura deliberatio Pontificis includat motiva, quæ judicio omnium Theologorum ſint certa: nam quamvis judicio multorum ſint probabilia, procedit Pontifex ad infallibilem deciſionem; quia Spiritus Sanctus impedit, ne erret docens Eccleſiā in materia morū.

211 Patet hæc res clariùs in Conciliis, dum procedunt ad decidendas materias, quæ anteà erant dubiæ, & controverſæ. Nam dum materia controvertitur in Concilio, ſunt pro una parte ſuffragia Patrum, ſunt & pro alia: quo tempore dici poteſt, eam materiam pro utraque parte adhuc eſſe probabilem. Cùm autem Concilium ex majori Patrum ſuffragio definit unam partem, tunc primùm ea incipit eſſe certa, quæ immediatè anteà erat probabilis; jamque omnes Patres indubitanter illam affirmant.

212 Reſpondeo tertiò, omittendo; quòd Pontifex debeat cognoſcere improbabilitatem opinionis immediatè ante damnationem; & dando conſequentiam, quòd ſcilicet illa propoſitio immediatè ante damnationem ſit improbabilis. Nam ut verificetur, quòd opinio probabilis in ſenſu diviſo ſit damnatione improbabilis, ſufficit, quòd immediatè ante cognitionem cauſæ (immò non immediatè, ſed multò retrò tempore) dicatur fuiſſe probabilis.

C A P U T XVI.

Tribus aliis objectionibus præjactis occurritur.

213 AD ſecundum argumentū propoſitum *c*. 3. reſpondeo primò, ad rem Inquiſitionis, & damnationem opinionis fa-

Digitized by Google

ciendam, nihil nocere *delatores* hiſtoriæ Carmelitanæ fuiſſe *ignorantes*: nam inſcitiam delatorum corrigit ſapientia cenſorum. Sed hanc etiam negat Caramuel, addens, *Et cenſores parvæ, aut nullius conditionis*. Quod non niſi per meram calumniam dictum videtur, quia ſive ignari, ſive ineruditi dicuntur ſine probatione. Etenim nemo præſumitur malus, niſi probetur. Cenſores autem Inquiſitionis, ſi ignari ſunt, mali ſunt, quia cùm graviter obligati ſint ad ſcientiam, ſi ignari ſunt, non ſatisfaciunt obligationi ſuæ. Ergo cenſores Inquiſitionis ſine probatione non præſumuntur ignari.

214 Deinde Tribunal Inquiſitionis non condemnat niſi cum diligenti cognitione cauſæ, & audita parte, Caramuel cōdemnat, ſcilicet delatores, & cenſores, ſine cognitione cauſæ, ut ipſe fatetur loco ibi citato *n.* 29. illis verbis, *Majori indigerem notitia, quàm habeo*; & inaudita parte. Utri ergo majorem fidem adhibebimus, Tribunali Inquiſitionis cōdemnanti propoſitiones hiſtoriæ Carmelitanæ, an Caramueli condemnanti tanquā ignaros, & ineruditos delatores, & cenſores?

215 Dicet, rectè probari ignaros, & ineruditos cenſores, & delatores, ſi concurrerunt ad damnationem propoſitionum probabiliū, quæ ſic damnatæ perſtiterunt in ſuo gradu probabilitatis. Sed ubi, aut unde probat, eas propoſitiones ſic damnatas manſiſſe in ſuo gradu probabilitatis? Nam eſtò fuerint olim probabiles, ex dictis huc uſque conſtat, id non ſufficere, ut poſt damnationem perſiſtant in eodem gradu probabilitatis.

216 Sed lepidum mihi eſt, quod dicat cum Apologiſta Carmelitano, *Cenſores fuiſſe puros Theologos, & qui non poterant de hiſtoria judicare*. Nunquid Tribunal Inquiſitionis damnat propoſitiones repertas in hiſtoria, quia leges hiſtoriæ non ſervat, an quia propoſitiones ſunt nota Theologica inurendæ? Tribunal Fidei non damnat hiſtoriam præcisè, qua hiſtoria eſt, ſed qua Theologiæ adverſatur, aut nocet. Ergo purus Theologus poteſt judicare de hiſtoria, quæ continet Theologiam non puram. Ergo Theologus, qui non ſit hiſtoriæ peritus, poterit judicare de hiſtoria, non qua peccat in leges hiſtoriæ, ſed qua peccat in Theologiam.

217 Res patet exemplo perſpicuo. Sutor vendidit emptori calceos ex corio toſto breviſſime rumpendo. Adit confeſſarium conſcientiæ ſuæ Judicem, purum Theologum, ſutoriæ artis inſcium. Nunquid purus Theologus non poterit judicare de reſtitutione facienda a ſutore, quia ſutoriæ inſcius eſt? Utique poterit, quia hoc judicium non eſt artis ſutoriæ, licèt verſetur in materia ejus, ſed Theologiæ, contra cujus leges peccavit Artifex. Sic purus Theologus hiſtoriæ inſcius corripere poteſt, quæ peccavit hiſtoria contra Theologiam.

218 Nec prodeſt exemplum, quod affert Caramuel *n.* 312. de Medico, qui nolebat admittere juramentum Academiæ pro Immaculata Deiparæ Conceptione. Si enim Medicus judicat de Theologicis, inſanit. Poteſt quidem Medicus in materia Theologica judicare, etſi purus Medicus ſit, nec Theologiæ limina ſalutaverit. Nam ſi conſulatur, an phtiſicus in ſecunda ſpecie debeat jejunare in die præcepti Eccleſiaſtici, poterit decernere, quantum damnum inferre poſſit jejunium Theologicis legibus indictum.

219 Ad tertium argumentum ſufficienter ibi in fine reſponſum eſt. Unde colliges, illud non eſſe ad rem. Eſt enim certiſſimum, ad ſolum Romanum Pontificem ſpectare, condere articulos Fidei; & ad Inquiſitores, expungere propoſitiones hæreticas; ſed non ſolas, ſed etiam omnes illas propoſitiones, quæ cenſura Theologica dignæ ſunt, licet Romanus Pontifex eas tales non declaraverit. Ita enim conſtat ex Bulla Clementis VIII. data an. 1595. pro Indice expurgatorio.

220 Et magnopere mirandum eſt, Caramuelem aſſerere, eam eſſe *ſolidiſſimam* doctrinam; ſcilicet, ſolas propoſitiones hæreticas ad Inquiſitionis Tribunal ſpectare; & propoſitiones hiſtoriæ Carmelitanæ, ab Inquiſitione damnatas, non pertinere ad Inquiſitionis Tribunal, eo quòd non fuerint à Romano Pontifice declaratæ hereticæ. Quomodo enim dicitur ſolidiſſima doctrina, quæ evidenter eſt falſa? Cùm conſtet ex Bulla relata Clementis VIII. ad illud Tribunal pertinere etiam propoſitiones erroneas, temerarias, ſcandaloſas, morum corruptivas, & alias ſimili nota inurendas; quarum plurimæ tales ſunt, quamvis Romana Cathedra eas tales non declaraverit.

221 Ad quartum argumentum reſpondetur, poſſe interdici librum ob alium finem, quàm pravitatis doctrinæ vitandæ. Quod ex ipſo prohibitionis tenore clarè colligitur. Quando enim interdicitur liber in vulgari idiomate, ex ipſo tenore prohibitionis conſtat, non prohiberi doctrinam ob ejus pravitatem: quæ doctrina ſi prava eſſet, etiam Latino idiomati mandata prava eſſet. Quando autem ex modo prohibitionis conſtat interdici ob pravitatem doctrinæ, ea, quæ ſic interdicitur, damnatur; adeòque non manet in ſtatu probabilitatis, ut dictum eſt.

CAPUT XVII.

Quintæ objectioni ſatisfit circà decretum de celebratione Miſſarum.

222 AD quintum reſpondetur primò, perperam dici, eas ſeptē propoſitiones circà celebrationem Miſſarum eſſe damnatas in illo priori decreto Urbani VIII. de celebratione Miſſarum. Nam dum Pontifex prohibet v. g. oratoria privata per Ordinarios, aut Legatos Apoſtolicos indulgeri, perperam loquetur, qui dixerit, Pontificem damnaſſe hanc propoſitionem, *Licet Legato Apoſtolico indulgere oratoria privata*. Hic enim loquendi modus denotat, antecedenter ad eam prohibitionem fuiſſe illicitum Legato indulgere talia oratoria, conſequenterque damnabilem fuiſſe propoſitionem, quæ aſſereret, id pro tunc fuiſſe licitum. Dum ergo prohibet Urbanus in eo decreto, ne Generales Ordinum revocent ad minorem numerum Miſſas, ad quas Monaſteria tenentur, revocando privilegia ſuper hoc à Sede Apoſtolica conceſſa, non damnavit eam propoſitionem, quæ diceret, id licitum fuiſſe Generalibus; quia iſte modus loquendi denotat, id antecedenter eſſe prohibitum Generalibus, quod falſum eſt, ſi fortè anteà non extabat aliud antecedens decretum privilegii revocatorium.

223 Secundò. Perperam Caramuel attribuit Dianæ, quòd dixerat, eas propoſitiones fuiſſe damnatas, qui nihil tale dixit, ut patet *ex par.* 2. *tr.* 14. *reſ.* 1. 2. 6. 7. 8. & 9. citatis ab ipſo Caramuele. Poſtremam dūtaxat dixit damnatā à Clemente VIII. tanquam periculoſam, & Fidelium ſcandalis obnoxiam, ſcilicet quòd poſſit Sacerdos applicare Miſſam pro daturo ſtipendium Miſſæ; ita enim dixit Diana *reſol.* 15.

224 Tertiò reſpondeo, propoſitiones à Pontifice Romano damnatas vel à Congregatione Cardinalium, jubente Pontifice, id decretū ſuo nomine promulgari, manere quidem improbabiles. Ad id, quod interrogat, an ob nudam reprobationem? Reſpondeo primò, dici poſſe manere improbabiles ob nudam reprobationem Romani Pontificis. Nam in materia morum damnatio doctrinæ facta à Romano Pontifice eſt principium certum, & infallibile, adeòque incompatibile cum probabilitate doctrinæ damnatæ, ut conſtat *ex c.* 6.

225 Si verò ea interrogatio fiat de decretis Congregationis Cardinalium Inquiſitorum, ad quorum ſanctionem non concurrit immediatè Pontifex; Reſpondeo ſecundò, propoſitiones ab ea Congregatione ſic damnatas manere improbabiles, non ob nudam reprobationem, ſed ob reprobationem factam vi examinis prævii, & ob certitudinem moralem de falſitate, & damnabilitate propoſitionum ex illo conſecutam. Quam certitudinem moralem ſi Caramuel reperit in quamplurimis propoſitionibus per demonſtrationes, quarum veteres non habuerunt notitiam, cur unicum principium certum non poterit à doctiſſimis viris reperiri? cujus licet veteres habuerint notitiam, non tamen intimam, aut profundam. Vide quæ *dixi cap.* 10.

226 Et nota, poſt id argumentum proximè ſolutum, iterùm procedere Caramuelem ad dubitandum, num illud decretum (ſive, ut vocat, declarationes) Congregationis Cardinalium circà celebrationē Miſſarum, habeant vim legis, vel potius opinionis probabilis, aut probabilioris; nixum communi ſententia, quod declarationes Cardinalium non habent vim legis, apud Dianam *part.* 1. *tract.* 10. *reſolut.* 29. Si ergo non tenemur ſequi opinionem probabiliorem, quomodo ait Diana, teneri nos ad eas Cardinalium declarationes amplectendas? Quomodo ait, ſententias oppoſitas corruere? Et quomodo Auſonius Dianæ compendiator ait, quod *Cardinalium reſponſis cervicem flectere neceſſe eſt*. Et ideò Amadæus Guimenius *tract. de ſacrif. Miſſæ propoſ.* 2. *num.* 3. ait: [Aut ſi verum eſt, majorem vim non habere, quàm reliquas Eminentiſſimorum Cardinalium declarationes, ut docet Caramuel *in Theolog. fundam. à n.* 127. quas putat ibidē probabilitatem non excedere; & *in Theolog. moral. à num.* 172. Quem ſequitur Magiſter Acacius de Velaſco *ubi ſup.* loquens de ejuſmodi declaratione Cardinaliū juſſu Urbani edita circa Miſſarū ſtipendia.]

227 Sed in impreſſione Lugdunenſi 1657. Caramuel abſolutè aſſeruit eas declarationes de celebratione Miſſarū eſſe veras leges obligantes in conſcientia. Nam *n.* 304. diſtinguit declarationes Cardinalium à legibus ipſorum, quas ex authoritate Summi Pontificis ferunt. Et addit: [Ergo poterit de his omnibus Pontifex ſancire ſalutares leges, quæ obligent ſub mortali. At illam authoritatem ſuam commiſit DD. Cardinalibus: ergo eorundem leges obligant ſub mortali. Ergo in tali caſu (ſcilicet celebrationis Miſſarum) ut benè dicebat Auſonius, *cervicem flectere neceſſe eſt*.]

228 Ubi duo maximè notanda ſunt. Primum eſt, Quantum præjudicium illatum eſt Theologiæ morali, dum in veteribus impreſſionibus Caramuel argumenta propoſuit contra veras, & certas ſententias in re morali. Stat enim fixa quædam præſumptio inter Authores, quando aliquis ſcriptor argumenta proponit pro una ſententia, nec diſſolvit, Authorem ſtare pro ea ſententia, cui argumenta ſuffragantur. Et ita, quamvis Caramuel initio operis dixerit, ſe illa argumenta proponere dubitanter, & non aſſertivè; & illud opus à ſe editum, eſſe opus interrogatorium; nihilominus Authores proſpicientes, quàm acriter argumentetur pro tali ſententia, eum pro illa allegant, immò & pro illa allegatum Caramuelem ſequuntur. Hinc eſt, quod Amadæus citatus allegat Caramuelem pro ea propoſitione, quod decretum Congregationis Cardinalium de celebratione Miſſarum, & ſtipendiis earum, juſſu Urbani VIII. promulgatum, eandem vim habet, ac cæteræ declarationes Cardinalium, & quòd terminos probabilitatis non excedit. Immò (ut refert Amadæus citatus) deceptus etiam fuit authoritate Caramuelis Mag. Acacius de Velaſco, qui putans fuiſſe Caramuelem in ea ſententia, ſtat pro eadem. Et ita factum fuit, ut in re omninò certa hallucinati fuerint Authores. Quam etiam æquivocationem paſſus fuit Petrus de Tapia *lib.* 4. *de legib. quæſtion* 8. *art* 8. *nu.* 5. dicens, id eſſe probabile apud Amadæum *tract. de ſacrif. Miſſæ propoſ.* 2. *nu.* 10.

229 Secundum eſt, licèt prædictus Acacius de Velaſco aſſeruerit, & Caramuel putetur aſſeruiſſe, illud decretū de celebratione Miſſarū, & cætera decreta Congregationis Cardinalium promulgata juſſu, & nomine Romani Pontificis, eandē vim habere, ac reliquas Cardinalium

Digitized by Google

lium declarationes non authenticas;id quidem eſt improbabile, & oppoſitum omninò certum. Nam quid intereſt,quòd legem ſcripſerint Cardinales, vel immediatè ipſe Romanus Pontifex, ſi ipſe per ſe immediatè juſſit legem ſtatui, & nomine ſuo promulgari eadem ſolemnitate,qua cæteræ leges Pontificiæ promulgantur? Unde fit, neque prædictum Acacium, neque Tapiam contra doctrinam omninò certam, & indubitabilem ullum poſſe præjudicium attuliſſe.

230 Quæ quidem doctrina evidentior fit ea decreto SS. D. Alexandri VII.referendo infrà *c.20.art.1*. Ex quo evidenter conſtat, id decretum Cardinalium juſſu Urbani VIII.editum circà celebrationem,& ſtipendia Miſſarum,obligare in conſcientia,ſicut cęteræ leges Canonicæ obſtringentes conſcientias. Nam una ea propoſitionibus in eo decreto damnatis tanquam ſcandaloſis, nempe propoſitio octava,hæc eſt.[Duplicatum ſtipendium poteſt Sacerdos pro eadem Miſſa licitè accipere, applicando petenti partem etiam ſpecialiſſimam fructus ipſimet celebranti correſpondentem; idque *poſt decretum,Urbani VIII.*]Et propoſitio nona in eodem decreto damnata,ita aſſerit:[*Poſt decretum Urbani VIII.* poteſt Sacerdos, cui Miſſæ celebrandæ traduntur,per alium ſatisfacere,collato illi minori ſtipendio,alia parte ſtipendii ſibi retenta]

231 Atqui ſi id decretum Urbani VIII. non eſſet obligatorium conſcientiæ, ſed ſolùm haberet vim opinionis probabilioris, non eſſet propoſitio ſcandaloſa,nec improbabilis, quæ aſſereret,illud eſſe licitum poſt tale decretum. Implicat enim contradictionem, quòd ex duobus extremis contradictoriis unum non ſit probabile.Si ergo ſcandaloſum, & improbabile eſt dicere, quòd poſt decretum Urbani licet Sacerdoti accipere duplicatum ſtipendium,non poteſt eſſe dumtaxat probabilius,ſed potiùs omninò certum, & indubitabile,id non licere Sacerdoti. Unde,fit decretum illud Urbani de celebratione Miſſarum certiſſimè conſcientias obſtringere.

CAPUT XVIII.

Solvitur ultimum argumentum deſumptum à ſententia Immaculata Conceptionis.

ARTICULUS I.

Quàm incongruè conſuerit Caramuel de ſententia Immaculatæ Conceptionis

232 UT prædictum argumentū ſolidè diſſolvamus,neceſſe eſt aliqua breviter pręmittere circà ſententiā de Immaculata Cōceptione.De qua multa dixit Caram. digna examine. Et primò quidem *in Theolog fundam.n.312 fund.5* ſic ait:[Quęritur hodie, an Regina Angelorū caruerit peccato Originali? Hæc controverſia videtur non fuiſſe facta à Patribus ante *quingentos* annos. *Multi videntur* tenuiſſe opinionem ſeveram. Hodie *cujus ſint Doctores, neſcimus*. Nam ſi qui contrariam tenent,pręcipiūtur tacere,aut loqui *nobiſcum*,qui piam defendimus.Quod ipſum notatum volo *contra Pozam*,qui frequentiſſimè aſſerit,illam, quæ pia vocatur,eſſe hoc ævo omnium Catholicorum opinionem. Nam ego quam opinionem habeam, ſcio:quam habeas,neſcio; *nec ex verbis* eam colligere poſſum: nam ſi fortè ſeveram teneas,nec licitè,nec impunè illam prodes: &, ſi prudens ſis, malles in materia probabili (damnare enim hæreſeos piam ſententiam, delirare eſt)te accommodare Superiorum dictamini,quàm coram Deo in conſcientia,coram mundo in honore,& commoditate pati jacturas,& cenſuras.]

233 Hæc periodus multa continet certò falſa. Primum illis verbis.*Videtur non fuiſſe facta à Patribus ante quingentos annos*. Ex Apologia enim P.Petri de Hojeda, & ex P. Nieremberguio *in tractatu de objecto Feſti Conceptionis*,& ex P.Granado *tr.de Concept*.& ex multis aliis ſatis clarè conſtat,ferè ab initio naſcentis Eccleſię,non controverſiam, ſed pacificam aſſertionem in ſinu veterum Patrum natam eſſe. Et ex eruditiſſimo viro Petro de Alva comperies, & falſa eſſe ea verba,*Multi videntur tenuiſſe opinionem ſeveram*; & per ſummam injuriam eam opinionem prædictis veteribus Patribus attribui.

234 Majorem tamen mihi admirationem provocāt ea verba: *Hodie cujus ſint Doctores,neſcimus*. Ex ea:*Quod ipſum notatum volo contra Pozam*. Sed cur contra Pozam,& non contra Ægidium Luſitanum, qui *lib.3.de Concept.q.6.art.3.* ait, hunc eſſe communem Fidelium conſenſum?Cur non contra P.Granadum, idem loco referendo aſſerentem?Cur non contra cæteros hujus ſententiæ patronos,qui ita paſſim affirmant?Potiùs contra Bullam Alexandri VII.non quidem formaliter, quia tunc nondum Bulla è ſacro Romanæ Cathedræ Oraculo emiſſa fuerat, ſed materialiter; quod ſufficit, ut videas, quàm longè Caramuel in iis verbis à veritate aberraverit.

235 Ecce verba Alex. VII.*Ita ut accedentibus quoque pleriſque celebrioribus Academiis ad hanc ſententiam, jam ferè omnes Catholici eam amplectantur*. Atqui juxta modum diſcurrendi Caramuelis *in Theolog.fundam n.∴*.propoſitio,quæ ferè omnia ſingularia complectitur, moraliter ſumpta,æquivalet univerſali,& ea univerſaliter affirmari poteſt. Eſt ergo verū moraliter,quòd omnes Catholici hāc ſententiam amplectuntur.Concinunt alia verba ejuſdem Bullæ,in quibus dicitur,hanc ſententiam,& cultum ſecundùm illam exhibitū,pacificam quaſi poſſeſſionem in Eccleſia habere. *Immò Eccleſiam Romanam huic ſententiæ, & cultui juxta illam B. Virgini exhibito favere negant,pios Chriſti Fideles è ſua pacifica quaſi poſſeſſione deturbare conando*. Vide,an bene id notatum velit contra Pozam?Immò potiùs contra ipſum Caram.qui alibi fatetur,quod hic negat.Vide infrà *nu.∴*.

236 Pergit Caramuel. *Hodie cujus ſint Doctores,neſcimus*. Addit & ſequentia:*Nam ego,quam opinionem habeam,ſcio; quam habeas, neſcio, neque ex verbis eam colligere poſſum*. Nunquid omnes, qui negant, incurriſſe B.Virginem debitum culpę originalis,neſcimus,cujus opinionis ſunt in actuali contractione ejus originariæ culpæ?Nam pręter Scriptores, qui debitum negant in omnibus Academiis, & ſtudiorum Collegiis ea eſt,quæ frequentiùs propugnatur. Nunquid neſcimus, cujus opinionis ſint illi Doctores, qui propugnant,verum Martyrem eſſe, qui pro tuenda Conceptione Immaculata ſanguinem fuderit? Quam ſententiam quidam viri doctiſſimi in Academia Salmanticenſi publicè propugnarunt de licentia ſacri Fidei Tribunalis in Judicio contradictorio; quam hodie quamplurimi propugnant,præter Scriptores Ægidium Luſitanum *lib.3. de Concept,qu.3.art.un.§.4*.P.Granado *in 3.part.controv 2.tract.1.diſp.3.ſect.31*.Alvarum Pizaño *diſcurſ.2.de Immacul.Concept punct.2*.

237 Vix in tanta denuò eaorientium librorū copia, qua hoc in ſęculo fruimur,aliquis Scriptor librum edit de quavis materia,in quo myſteriū Conceptionis Immaculatæ non profiteatur; & neſcit Caramuel,cujus opinionis ſint Scriptores?Vix Cōcionator aliquis unū verbulum protulit contra hoc myſterium,aut ſilentio preſſit ſolitā profeſſionē piiſſimi myſterii in Hiſpania,cùm tota Civitas,& totum Regnū turbatur,ſapientes,& inſipiētes clamant, & neſcimus, cujus opinionis ſint,qui ita clamāt?Vix ulla cōtradictionis occaſio occurrit,cū in vulgus emittūtur quamplurimę tractationes pro Immaculata Cōceptione;& neſcimus,cujus opinionis ſint earum Authores?

238 Teſte Caramuele, qui pro oppoſita concluſione loquuntur, *coram mundo in honore, & commoditate patiuntur jacturas*: ergo maxima pars mundi (ſcilicet mundi Catholici) eſt, quæ propugnat ſententiam piam;quando eorum ira timetur in ordine ad jacturam honoris,& commoditatis.

239 Inſiſtit Caramuel, ut probet, neſciendum eſſe, pro qua parte citandi ſunt Authores,qui expreſsè loquuntur pro opinione pia. *Et in Theolog.fundam.in Regul.juris Civil.n.1130*. id probat ex illa regula Ulpiani:*Velle non creditur,qui obſequitur imperio patris, vel domini*. Ubi poſtquam notavit,particulam,*non*,cadere ſuprà *creditur*,& non ſuprà *velle*,& ideò idem eſſe,*Non creditur*, & *Non ſcitur*; hæc verba habet: [Hinc patet, poſito præcepto, aut juriſjurandi ſtatuto,non poſſe Doctores pro Immaculata Conceptione citari, non poſſe contra.Errarem enim,ſi dicerem,*Scio,eos loqui ex dictamine*: errarem, ſi dicerem,*Scio loqui contra dictamen*. Et ne me exponam errandi periculo,dicam:*Quamdiù illi liberè nequeunt loqui, quid ſentiant, aut non ſentiant,non ſcio*.]

¶ Obiicies. Qui credunt, & confitentur myſterium Incarnationis,habent argumenta demonſtrativa, ſuadentia, id myſterium eſſe credendum,& adhuc coguntur præcepto credendi:ergo falsò diximus,non cogi præcepto ad aſſenſum illos, qui rem certam affirmāt.

Reſpondeo primò,omittendo,quòd intellectus demonſtratione prædeterminatus,cogatur etiā pręcepto,dummodo adverſarii concedant,ita cōtingere in aſſertione Immaculatæ Cōceptionis Deiparę:nempe nō ſolùm nos, qui ſententiam piam propugnamus,determinari pręcepto,ſed etiam prędeterminari argumētis evidentibus.

Reſpondeo ſecundò, quando quis obligatur duobus vinculis, uno fortiori, & altero minùs forti, coactionem non attribui vinculo minùs forti,ſed fortiori;præcipuè ſi vinculum minùs forte, ſit ſaltē magno conatu ſolubile.Ita ligatus catena ferrea, & filo cannabino, quod ſaltē magno conatu eſſet diſſolubile, nō diceretur cogi eo filo, ſed catena ferrea. Sanè Fidelis ad aſſentiēdum myſterio Incarnationis conſtringitur motivo evidenti credibilitatis, & item præcepto Fidei. Atqui motivum evidens eſt multò fortiùs ad cogendum intellectum,quàm nudum præceptum:nam iſtud per ſe rumpi poteſt, ſcilicet per violationem, ſive in obedientiam; ſtante autem motivo evidenti, non poteſt intellectus non cogi ad aſſenſum. Ideò ergo coactio ad aſſenſum attribuitur potiùs motivo evidenti,quā præcepto.

Reſpondeo tertiò,quando intellectus advertit ad motivum evidens,& ad pręceptū, tunc non cogi intellectum coactione actuali à pręcepto,ſed à motivo evidēti. Quia cùm ab hoc ſit intellectus coactione pręventus,nihil eſt,quòd agat pręceptū in ordine ad coactionem actualem,ſive in actu ſecundo. Dicitur autē cogi pręcepto Fidei ad aſſenſum, quia id præceptū in actu primo cogit ad aſſenſum: nam ſi intellectus nō advertat ad motivum evidens,vi pręcepti manet coactus ad aſſenſum. Unde fit, quòd advertente intellectu Fidei ad motivum evidens,præceptum cogit in actu primo mentem ad aſſenſum: elapſa autem ea advertentia mentis ad motivum evidens, præceptum etiam in actu ſecundo cogit mentem ad aſſenſum

Et ut rem altiùs perſtringamus,nota,motivum evidens eſſe vinculum,quo intellectus cogitur: præceptum autem, quo voluntas. Hinc fit,quòd eatenus præceptum cogit mentem ad aſſenſum fidei, non quatenus præceptum immediatè determinat intellectum ad talem aſſenſum,ſed quatenus immediatè conſtringit voluntatem,ut imperet aſſenſum intellectus. Atqui cùm intellectus attendit ad motivum evidens,non ſolùm non eget imperio voluntatis ad aſſentiendum,ſed nec poteſt tunc actualiter illo duci. Cur enim imperabit voluntas fieri,quod neceſſariò faciendum eſt? Aut quomodo inclinabit intellectum ad illum aſſenſum, ad quem intellectus prædeterminatus actualiter ſupponitur motivo evidenti? Tunc ergo præceptum non cogit mentem in actu ſecundo, ſed in actu primo; quia potens eſt cogere intellectum pro circunſtantiis, in quibus elapſa ſit advertentia rationis ad motivum evidens.

240 Inſiſto & ego, & eam regulam non eſſe ad rem,demonſtro primò.Ea

Digitized by Google

mò. Ea regula non comprehendit eos, qui operantur, non ex imperio, ſed omninò liberè: ſed qui ſcribunt pro Immaculata Conceptione, non ſcribunt ex imperio, ſed omninò liberum eſt aliis ea ſcribere, & ea omittere: ergo qui ſcribunt pro Immaculata Conceptione, ea regula non comprehenduntur.

Rurſus, qui ſcribunt pro ſententia pia, nullo imperio coguntur ad quærendum, & inveniendum alias, & alias, vel probationes, vel demonſtrationes, quæ quotidiè in honorem Deiparæ augentur, ſive ad aſſerendum, B. Virginem immunem fuiſſe à debitu culpæ originalis; ſive ad aſſerendum, fore verum Martyrem, qui pro hac immunitate tuenda ſanguinem funderet; ſive ad aſſerendum, ſententiam piam plena gaudere certitudine, juxta dicenda *art*.2. Propugno ergo, in Matre Dei formaliter implicare contradictionem peccatum originale. (Eſt unum ex ſyderibus Mariani Diadematis, quòd citò videbit lucem.) Ad id autem aſſerendum, nullius imperio coactus ſum. Ergo manifeſtam mihi injuriam irrogabit, quiſquis volet dubitare, an contra dictamen loquar.

241 Prætereà vel Petrus de Alva (eruditionis prodigium) citari poteſt pro Immaculata Conceptione, vel non. Si hoc ſecundum dicas, præ gaudio triumphabo, quòd ad negandam matutinam lucem, immò & meridianam cogaris. Dic ergo, hominem, qui animum, mentem, vires, & ſe totum impendit pro hac immunitate B. Virginis promovenda, nullum penitus dediſſe ſignum, ex quo ejus ſententia circà hanc immunitatem colligatur. Quòd ſi primum dicas, illũ quidem pro Immaculata Conceptione citandum eſſe; contra eſt. Nam, ut alumnus eſt Franciſcanæ familiæ, ita & obſtrictus propugnare hanc immunitatem; & hac obligatione non obſtante, citatur pro hac immunitate: ergo prædicta obligatio propugnandi hanc immunitatem non obſtat, quominus citetur Author pro illa.

242 Tertiò. Præceptum, quod imponitur pro tuenda hac B. Virginis immunitate, ſolùm eſt non negandi hanc immunitatem; non verò poſitivè ſcribendi, vel loquendi pro illa. Hoc enim præceptum dumtaxat violatur, cùm quis affirmat, B. Virginem in peccato conceptã; & non violatur tacendo; niſi quando taciturnitas ex circumſtantiis adjunctis credatur eſſe affirmatio peccati originalis in Conceptione contracti. Ergo qui creditur fines præcepti, & conſtituitur in libertate loquendi, & non loquendi; ſcribendi, & non ſcribendi de hac immunitate, & ita loquitur, & ſcribit pro hac B. Virginis immunitate, manifeſtè declarat, ſe libertate ſua uti: ergo nõ poteſt dubitari, an coactus pro ea ſcribat; cùm certum ſit libertate ſua uti.

243 Quartò. Filiuſfamilias alterutra veſtis occurrit emenda, ſerica, & lanea. Pater imperat, ne emat laneam; ſi alterutram velit emere, ſericam emat. Habet autem filius veſtes alias, quibus pro ſtatu ſuo decenter ornatur. Filius ſericam emit. Nunquid de involuntario filiifamilias aliquis dubitabit? Minimè. Nunquid ex regula Ulpiani relata non credetur filius voluiſſe, quaſi obſecutus imperio patris; cùm pater non imperaverit abſolutè emptionem? Ergo neque dici poterit juxta prædictam regulam, quòd non creditur Author voluiſſe ſuffragari ſententiæ piæ, quaſi obſecutus Supremi Patris imperio; cùm Supremus Pater non præſcripſerit, quòd Author ſcribat pro ſententia pia; ſed quòd, ſi velit ſcribere, pro illa ſcribat, non contra illam.

244 Itaque cùm aliquis interrogatur, vel loqui cogitur de Immaculata Conceptione, tunc quidem utrinque determinatur, & ex neceſſitate loquendi, & ex neceſſitate præcepti inhibentis partem negativam. Et tũc habet locum dubitatio Caramuelis, an loquatur vi dictaminis, vel vi præcepti. Quando autem liberum eſt loqui, & ipſe Author utitur libertate ſua, cùm non adigatur præcepto loquendi, aſſertio ejus non poteſt attribui neceſſitati præcepti, quę in eo eventu nulla eſt ad loquendum, vel ſcribendum pro ea immunitate.

245 Quintò. Ille cenſetur ſponte operari, & non ex neceſſitate præcepti, qui operatur multò plus, quàm præceptum injungit. Præcipit Hiſpanis Romanus Pontifex, ut myſterium Immaculatæ Cõceptionis feſtiva ſolemnitate celebrent. Obſequuntur Hiſpani. Sed quomodo? Maximo Templorum, & Altariũ ornatu omnigeno Muſicorum concentu, & centuplis aliis publicæ lętitię ſignis. Nunquid qui ita obſequuntur, operari credẽtur ex mera pręcepti neceſſitate, an potiùs ex inſita animis, & medullis, atque ultronea propenſione? Atqui illi, qui pro Immaculata Conceptione ſcribunt, & quãplurima argumenta, Patrumque teſtimonia congerunt, multò plus operantur, quàm præceptum injungit: ergo cenſentur ſponte operari, & non ex neceſſitate præcepti: ergo citandi ſunt pro Immaculato Virginis conceptu, tanquam ex ſpontaneo dictamine loquentes.

246 Sextò. Qui ſcribunt propoſitionem evidentem, non ſcribunt præcepto coacti: ſed qui ſcribunt pro Immaculata Conceptione ſcribunt propoſitionem evidentem: ergo non ſcribunt præcepto coacti,

247 Conſequentia ligat, utpotè ſyllogiſmi in ſecundo modo primæ figuræ. Minor conſtabit *ex art*.2. Major etiam patet. Nam ubi ad unam aſſertionem concurrunt demonſtratio, & præceptum, plus influit in intellectum evidentia demonſtrationis, quàm præceptũ. Etenim intellectus antecedenter ad præceptum determinatus eſt vi demonſtrationis, & evidentiæ ad affirmandam concluſionem.

248 Reſpondebit Caramuel, negando minorem; quia tenaciter affirmat, ſententiam piam eſſe ſolùm probabilem.

249 Sed præterquam quòd illa patet *ex art*.2. adhuc aliter reſponſionem convinco primò. Quia negare non poteſt, eos omnes Authores, qui affirmant, ſententiam piam eſſe certam, & demonſtratam, ex dictamine loqui, cùm nullum ſit præceptum eos obſtringens ad affirmandam certitudinem ſententiæ piæ: ſed hodie omnes, qui ſcribunt, & qui proximo ſæculo ſcripſerunt, hanc certitudinem affirmant, ut videbis infrà *nu*.264. ergo omnes ex dictamine loquuntur, & non vi præcepti.

250 Convinco ſecundò. Quia negare non poteſt, illis Authoribus, qui affirmant certitudinem ſententiæ piæ, proponi tanquam certam ſententiam piam: ergo antecedenter ad præceptum determinantur ad aſſerendam ſententiam piam. Patet conſequentia. Nam intellectus æquè determinatur ad aſſertionem vi evidentiæ apparentis, atque vi evidentiæ veræ, & realis: ergo ſi illi, qui habent evidentiam veram, & realem, determinantur ad aſſertionem antecedenter ad præceptum, etiam illi, qui habent evidentiam apparentem, determinantur ad aſſertionem antecedenter ad præceptum. Ergo illi Authores non vi præcepti, ſed vi evidentiæ determinãtur.

251 Tandem SS.D. Alexander VII. in Bulla citat pro ſententia pia *pleraſque celebriores Academias, & ferè omnes Catholicos*, non obſtante præcepto Romanæ Cathedræ, & non obſtantibus decretis Academiarum de jurejurando. Quare autem eos citat, niſi quia, quamvis præcepto, & jurejurando obſtringantur ad non negandam hanc immunitatem; nullo tamen præcepto, nulla neceſſitate adiguntur ad ea ſpecialiſſima ſigna edenda, quibus mentem ſuam demonſtrant, ſcribendo, plaudendo, celebrando, & adverſæ parti ſtomachando. Ergo non obſtante præcepto, aut jurejurando, manifeſtò ſcimus, quæ ſit mens Authorum pro Deiparæ immunitate ſcribentium.

252 Vide etiam, an poſſis componere hoc aſſertum Caramuelis cum iis, quæ aſſerit *in Theolog. fundam.n*.1897. *fund*.66. Nã cùm circà ea verba Concilii Tridẽtini *ſeſſ*.13.*c*.5. quibus ait, peccata venialia in Confeſſione *taceri citrà culpam* poſſe, impugnaret ſententiam aſſerentem, poſſe eſſe obligationem per accidens confitendi venialia; urget ex eo, quòd locutionem univerſalem Concilii nemini licet limitare. Ubi hanc ſibi objectionem opponit, & in hæc verba: [Dices. Ipſa Sacræ Scripturæ teſtimonia, tametſi univerſaliter dicta, ſolent ſæpè reſtringi, & aliquas exceptiones pati. Omnes enim habere peccatum originale, multæ canonicæ periodi inſinuant; & tamen plenè, & laudabiliter Dei Genitricem excipimus. Ergo ſimiliter, tametſi verba Concilii videantur aſſerere, poſſe ſemper omitti peccata venialia, poterit intelligi aliqua exceptio.]

253 Cui objectioni ſic ſatisfacit. [Et reſpondeo, nemini privato homini conceſſum, ut univerſales poſitiones dictatas, & revelatas ab Spiritu Sancto reſtringat: illæ enim, quæ hodie reſtringuntur, *ſummo totius Eccleſiæ conſenſu, & conſilio reſtringuntur*; & hoc propter rationes fortiſſimas, quæ in præſenti locum non habent.] Ubi vides, quàm clarè aſſerat, locutiones univerſales de incurſione peccati originalis, quæ in multis Canonicis periodis inſinuantur, *ſummo totius Eccleſiæ conſenſu reſtringi* in Deiparę Conceptione Immaculata, in quo verum dicit: nam quòd à ferè omnibus Eccleſiæ fidelibus affirmatur, moraliter cenſetur ab omnibus affirmatum.

254 Ergone, cùm ſummus fidelium conſenſus reſtringit locutiones univerſales Scripturæ ſacræ, ut non comprehendant B. Virginem, *cujus hodie opinionis ſint Fideles, neſcimus?* Neſcimus, cujus opinionis ſint in quæſtione de Immaculata Conceptione, & ſcimus, ſummum omnium conſenſum ſtare pro ſententia pia? Reprehenditurne jure merito P. Poza, quòd dixerit, ſententiam piam eſſe hoc ævo omnium Catholicorum opinionem ab eo, qui fatetur ſummum omnium Fidelium conſenſum in ea adſtruenda?

255 Sed clariùs adhuc, & ideò pejus, loquitur *in Apolog. de Probabilit. contra Fagnan.n*.219. ubi hanc ſcripſit periodum. [Porrò huic propoſitioni, *Probabile eſt, Deiparam eſſe in peccato conceptam*; non opponitur hæc, *Deipara non eſt in peccato concepta*; quæ ſimpliciter ſumitur, *& nullius eſt*: non hæc, *Probabile eſt, Deiparam non eſſe in peccato conceptam*; quæ *Scoti*, & hodie plurimorum eſt: ſed hæc, *Improbabile eſt, Deiparam eſſe in peccato conceptam*. Quam poſt alios Pontifices ſatis clarè *condemnat* SS.D.N. At hæc nec Scoti, *nec ullius hominis prudentis eſt*.] Ubi nota, *Improbabile*, ibi ſumi debere à Caramuele, non poſitivè pro aſſertione certò falſa, ſed negativè, id eſt, *non probabile*: quia ſic opponitur contradictoriè termino *Probabile*.

256 In primis aſſerit, quòd hæc propoſitio ſimplex, *Deipara non eſt in peccato concepta*, nullius eſt. Ubi miror licentiam Caramuelis, qua coram innumeris ſapientibus eam propoſitionem ſimplicem propugnantibus, immò tanquam certam tuentibus, audet illis ipſis ſuadere, eos non ſentire, quod ſentiunt, eos nõ propugnare, quod aſſerunt. Ergo dum univerſæ Academiæ Catholicæ, dum omnia ſtudiorum generalium Collegia, dum ferè omnes Religioſæ familiæ, dum ferè omnes ſapientium hominum ordines ſacro ſe jurejurando obſtrinxerũt defendendi ſanctam Marię immunitatẽ, nihil aliud defendere jutaverunt (ò res miranda!) niſi aſſertionem ipſam Thomiſtis communẽ. Etenim, ut fatetur Caramuel, Thomiſtæ pleno ore aſſerunt, probabilem eſſe ſententiam de immunitate Deiparæ: hoc idẽ jurant Academię, Collegia, Religiones, & ordines omnes doctorum hominum: jurarunt ergo defendere, quod Thomiſtis etiam eſt commune, & ſuper quo ſecundùm Caramuelem nulla eſt controverſia. Sed ita dicẽdũ erat, ut dictorũ falſitas evidentiùs deprehẽderetur.

257 Sed ſi Caramuel ſincerè vult inquirere, an hæc propoſitio ſimplex, *Deipara concepta eſt ſine peccato originali*; ſit *nullius*, legat Militiam Immaculatæ Conceptionis, ab eruditiſſimo viro Petro de

Alva

Alva compoſitam, ubi ſex millia Authorum inveniet, qui eam propoſitionem ſimplicem aſſeruerunt.

258 Quod autem dicit, Scotum, & Scotiſtas nihil aliud contēdere, niſi quòd *Probabile eſt, Deiparam non eſſe in peccato conceptam*; id quidem pluſquam falſum eſſe, cæci vident, & ſurdi audiunt: eſt enim meridiana luce clarius, & formidabilibus tonitruis clamoroſius. Quot lites, quantoque fragore ſonantes vidit Orbis ſuper hoc articulo inter Scotiſtas, & Thomiſtas! Et omnes nos cæcos, ſurdos, ſtolidos vult Caramuel; dum contendit, controverſiam eſſe de aſſertione utriuſque partis propugnatoribus communi. Quis crederet, Hiſpanos, Galloſque ſe acerrimè, uſque ad ſummam internecionem debellare eo fine, ut communi conſilio Lutetia Pariſiorum ſuo Regi ſubdita permaneret? Niſi qui crediderit, Scotiſtas, & Thomiſtas acerrimè pugnare pro jure probabilitatis, quam communi conſilio ab utriuſque partis militibus propugnari, aſſerit iſte Author. *Una Eurusque, Notusque ruunt, creberque procellis Africus; & vaſtos volvunt ad ſydera fluctus.* Et credemus Caramueli aſſerenti, nullibi tempeſtatem eſſe, ſed omnia pacata.

259 Sed cum poſteriorem proximè relatæ periodi partem relego, quinque propoſitiones noto, articulo tertio reprobandas. Prima eſt, hanc propoſitionem, *Non eſt probabile, Deiparam eſſe in peccato conceptam*, condemnatam eſſe ab Alexandro VII. Secunda, illam condemnatam eſſe ab eo ſatis clarè. Tertia, condemnatam eſſe ab aliis Pontificibus. Quarta, eam propoſitionem non eſſe Scoti. Quinta, eam propoſitionem non eſſe ullius hominis prudentis. Quo autem ſenſu illam aſſerat Scotus, & plurimi homines prudentes, explico *art.* 3. præcipuè *num.* 290.

260 Præterea *in eadem Apologia, n.* 156. §. *Et hic obiter*, ſic ait: [Hujus actus, *Virgo eſt concepta ſine macula*, objectum incertum eſt: de illo opinari, aut etiam dubitare quis poteſt. Fortè in Deiparæ conceptione peccatum fuit.] in quibus verbis & Bullæ Alexandri VII. & ſibi ipſi contrarius eſt. Bullæ quidem in illis verbis, quæ paulò ante iſte Author retulerat, nempe: *Libros, in quibus præfata ſententia, Feſtum, ſeu cultus ſecundùm illam, in dubium revocatur, prohibemus, & ipſo facto abſque alia declaratione pro expreſſè prohibitis haberi volumus, & mandamus*. Itaque Pontifex prohibet libros, in quibus præfata ſententia de Immaculata Conceptione *in dubium revocatur*: ſed in hoc libro verbis relatis (*Fortè in Deiparæ Conceptione peccatum fuit*) in dubium revocatur præfata ſententia de Immaculata Conceptione: eſt ergo liber prohibitus, & relata verba peccant contra Bullæ præceptum.

261 Sibi etiam contrarius eſt. Etenim ſæpè expoſtulat cùm aliis Authoribus, quòd confundant dubium cùm probabilitate, dum aſſerunt, eſſe dubia, quæ ſunt probabilia; de quo vide *diſp.* 6. *c.* 5. In his autem verbis proximè relatis (cùm dixerit, ſententiam piam eſſe probabilem) adhuc vult eſſe dubiam: & quod in aliis opinionibus negat (vide eadem *diſp.* 6. *c.* 9. pluſquam viginti queſtiones, in quibus negat caſus eſſe dubios, quia ſunt probabiles) in hac ſola de Conceptione Immaculata dubium cùm probabilitate confundit.

262 Accedit, quòd ipſe docet, & ſæpiùs inculcat, dubium nihil eſſe aliud, quàm rationem levem, ut conſtat ex dictis ea *diſp.* 6. *c.* 3. Si ergo ſecundùm Caramuelem dubitari poteſt de ſententia pia, infertur apertè ſecundùm ejus doctrinam, rationes ſententiæ piæ eſſe leves. Unde ulteriùs infertur, eam non eſſe probabilem: opinio enim, quæ rationibus levibus nititur, probabilis non eſt; cùm opinio probabilis ſit illa, quæ gravi ratione fulcitur, ſecundùm definitionem ab omnibus, etiam ab ipſo Caramuele admiſſam.

ARTICULUS II.

Sententiam piam à ſtatu probabilitatis ad triplicem gradum certitudinis tranſiiſſe.

263 Non eſt inſtituti mei hanc aſſertionem ex profeſſo tractare, ſed ſolùm reſtricto calamo adnotare de hac materia, quę pro ſolutione ejus ultimi argumenti, & impugnatione Caram. neceſſaria ſunt. Igitur Caramuel millies repetit variis in locis, hanc ſententiam piam non tranſiiſſe limites probabilitatis; ſed pręcipuè *in Apolog. de Probabilit. contra Fagnan. epiſt.* 4. *reſol.* 12. *n.* 151. latè contendit, poſt Bullam Alexandri VII. in ſolo gradu probabilitatis conſiſtere. Inde autem arguere ſe putat evidenter contra Fagnanum, in materia Fidei, & morum ſufficere ad conſcientiæ ſecuritatem opinionem probabilem, quòd cùm ſententia pia merè probabilis ſit, adhuc ea probabilitate innixus præcipiat Alexander, ſecundùm eam exhiberi publicum cultum B. Virgini, & oppoſitam opinionem perpetuò ſilentio gravari. Immò exiſtimat, declaratum eſſe ab Alexandro VII. in ea Bulla, opinionem oppoſitam eſſe probabilem; ait enim ab Alexandro eſſe damnatam hanc propoſitionem, *Non eſt probabile, Deiparam eſſe conceptam in peccato originali*. Vide verba Caramuelis relata ſuprà *num.* 255. Hæc autem omnia tam longè abſunt ab evidentia, ut oppoſitum demonſtratum ſit.

264 Itaque Theologi, pręcipuè Hiſpani, jamdiù oſtendunt, etiam ante Bullam Alexandri VII. hanc ſententiā non eſſe in gradu probabilitatis, ſed aſcendiſſe ad omnimodam certitudinem, non Fidei, ſed moralem, phyſicam, & metaphyſicam; poſt Bullam autem Alexādri VII. ſententiam piam eſſe multò evidentiorem. Et quidem eam eſſe omninò certam, optimè oſtendit Ægidius Luſitanus *l.* 3. *de Concept. q.* 6. *art.* 1. præcipuè §. 3. & §. 9. pro qua aſſertione certitudinis citat P. Suarium *to.* 2. *in* 3. *p. diſp.* 3. *ſect.* 2. §. *ſecundum fundamentum*; & P. Petrum Morales *l.* 3. *de Chriſto & Virgine, tr.* 1. Bellarmin. *l.* 3. *de cultu Sanctor. c.* 16. P. Vincentium Juſtin. *tract. de Concept.* §. 3. & Cordubenſ. *lib.* 1. *qu.* 44. Eandem certitudinem aſſerunt P. Nierembergius *opuſc. de objecto Feſti Conceptionis, toto c.* 29. P. Quirinus de Salazar *de Concept. c.* 43. præcipuè §. 6. Doct. Antonius Calderon. *lib. de tuendo titulo Immaculatæ Conceptionis, c.* 4. *n.* 22. & *c.* 5. *n.* 83. 93. 111. P. Granado 3. *p. controv.* 2. *tr.* 1. *diſp.* 3. *ſect.* 30. Idem tenent omnes, qui dicunt ſententiam piam eſſe in ſtatu proximæ definibilitatis. Ita idem P. Salazar cit. & apud ipſum P. Suarez, P. Vaſquez, P. Granado, P. Joannes de Pineda, P. Petrus de Ojeda, Ægidius Luſitanus, Souza, & Gundiſalvus Luzero. Idem tenent omnes qui docent, fore verò Martyrem, qui pro defenſione piæ ſententiæ ſanguinem fuderit. Ita Ægidius Luſit. *lib.* 3. *de Concept. qu.* 8. *art. unic.* §. 4. P. Granado *cit. ſect.* 31. & Pizano *diſcur.* 2. *de Concept.*

265 Poſt Bullam verò Alexandri VII. quotquot de Conceptione ſcripſerunt (præter Caramuelem, & Murciam) affirmant ſententiam piam eſſe in ſtatu certitudinis, non Fidei, ut jam notavi, ſed moralis, phyſicæ, & metaphyſicæ. Ita P. Joannes Everardus Nidhardus pro Regnis Hiſpaniæ Inquiſitor Generalis *in Examine Theologico par.* 1. §. 8. & *par.* 2. §. 8. & *in reſponſione apologet. ad libellum Joannis Martinez de Prado, par.* 1. §. 3. & *par.* 3. §. 2. Joannes Sendin. *in epitome ſacra, punct.* 1. & D. Joannes Calderon. *in reſponſ. apologet. ad eundem libellum*, §. 3. *num.* 4.

266 Ergo ſententiam piam veram eſſe, demonſtratur ſic. Eccleſia non poteſt exhibere cultum publicum ſacrificii, & officii Canonici ſanctitatis falſæ, & quæ propterea cultu, & laudatione indigna eſt: ſed Eccleſia exhibet cultum publicum ſacrificii, & officii Canonici ſanctitati Conceptionis B. Virginis in primo inſtanti ſui eſſe: ergo ſanctitas Conceptionis B. Virginis in primo inſtanti ſui eſſe non poteſt eſſe falſa. Minor conſtat ex Bulla Alexandri VII. & conſequentia tenet.

267 Major autem eſt indubitata; ideò enim S. Bernardus *ep.* 174. aſſerit, indubitatum eſſe, B. Virginem in nativitate fuiſſe ſanctam, quia Eccleſia colit ejus nativitatem. *Quia ortum Virginis didici in Eccleſia indubitanter haberi feſtivum, firmiſſimè cum Eccleſia ſentio, in utero accepiſſe, quòd ſancta prodiret.* Et S. Ildephonſus *lib. de parturit. Virg. Quia ejus nativitas ſolemniter colitur, conſtat ex authoritate Eccleſiæ, quòd nullis, quando nata eſt, ſubjacuit delictis.* Et S. Thomas 3. *p. qu.* 27. *art.* 1. *in Sed contra* ait: *Eccleſia celebrat Nativitatem Virginis; non autem celebratur feſtum, niſi pro Sancto.* Et S. Bonaventura *in* 3. *diſt.* 3. *qu.* 3. *art.* 1. *Pro indubitanti hoc habet Eccleſia, videlicet, quòd B. Virgo fuerit ſanctificata; & illud ex hoc patet, quòd ejus Nativitatem Eccleſia celebrat, quòd non faceret, niſi ſanctificata eſſet.* Id omnes ab Auguſtino didicerunt, qui *ep.* 113. ait: *Ideò Eccleſia obitus, non natales Sanctorum celebrat, quia obitus ſunt ſancti, non natales.*

268 Hoc argumentum inſtructum eſt à Libellatoribus Romanis ann. 1644. ut probarent, titulum Immaculatæ Conceptionis, delendum eſſe ab ejus Officio: quia ſi conſtaret, Eccleſiam Romanam celebrare feſtum Conceptionis Immaculatæ, ſanctitas hujus indubitata relinqueretur. Nam *in libello ſecundo, num.* 23. inter alia multa ſimilia, hæc verba habentur. [Sed Eccleſiæ Sanctæ fixa eſt, & perpetua conſuetudo non colendi niſi certam, & indubitatam ſanctitatem. Quod pro comperto habent S. Bernardus, S. Ildephonſus, Sanctus Thomas, qui hac unica ratione Nativitatem Virginis fuiſſe ſanctam tradunt.]

269 Huic argumento varias ſolutiones excogitaverunt adverſarii. Id tamen habet præcipuum, & certitudini ſententiæ piæ ſummè favorabile Bulla Alexandri VII. quòd omnes ejuſmodi reſponſiones penitus amputavit.

270 Quidam reſpondebant, cultum exhiberi, non conceptioni materiali factæ in primo inſtanti ſui eſſe, ſed conceptioni ſpirituali, id eſt, ſanctificationi factæ in ſecundo inſtanti, aut alio poſteriori. Id falſum eſſe, conſtat ex verbis Bullæ: [Nos conſiderantes, quòd ſancta Romana Eccleſia de intemeratæ, ſemperque Virginis Marię Conceptione feſtum ſolemniter celebrat, & ſpeciale, ac proprium ſuper hoc Officium olim ordinavit, juxta piam, devotam, & laudabilem inſtitutionem, quæ à Sixto IV. prędeceſſore noſtro tunc emanavit; volenteſque laudabili huic pietati, & devotioni, & feſto, ac cultui *ſecundùm illum exhibito*, in Eccleſia Romana poſt ipſius cultus inſtitutionem *nunquam immutato*, Romanorum Pontificum prædeceſſorum noſtrorum exemplo favere, necnon tueri pietatem, & devotionem hanc colendi, & celebrandi Beatiſſimam Virginem, *præveniente ſcilicet Spiritus Sancti gratia à peccato præſervatam*,] &c. Et paulò inferiùs: [Conſtitutiones, & decreta à Romanis Pontificibus prædeceſſoribus noſtris, & præcipuè à Sixto IV. Paulo V. & Gregorio XV. edita in favorem ſententiæ aſſerentis, animam B. Mariæ Virginis *in ſui creatione, & in corpus infuſione, Spiritus Sancti gratia donatam, & à peccato Originali præſervatam fuiſſe*; necnon & in favorem feſti, & cultus Conceptionis ejuſdem Virginis Deiparæ *ſecundùm piam iſtam ſententiam*, ut præfertur *exhibiti*, innovamus,] &c. Ex quibus manifeſtè patet, hoc feſtum Eccleſiæ Romanæ eſſe de præſervatione Deiparæ à peccato Originali, ejuſque ſanctificatione in primo inſtanti ſuæ creationis.

271 Secundam reſponſionem eorum, qui dicebant, Eccleſiam Romanam celebrare feſtum Conceptionis, non quia ſancta in primo eo inſtanti, ſed propter ſanctitatem mox futuram: & tertiam aliorum dicentium non celebrari feſtum de ſanctitate Conceptionis, ſed in gratiarum actionem Conceptionis naturalis, quæ fuit initium no-

ſtræ

Digitized by Google

ſtræ reparationis; ex Bulla Alexandri conſtat evidenter eſſe falſas, cùm aſſerat Pontifex, feſtum fieri, & cultum exhiberi ab Eccleſia Romana ſecundùm piam iſtam ſententiam de præſervatione Virginis ab originali peccato.

272 Quod autem dicit Caramuel, ſufficere probabilitatem opinionis, ut exhibeatur cultus, & celebretur feſtivitas Conceptionis, evidenter refellitur. Eſt enim maxima certitudine firmum, B. Virginem in Nativitate fuiſſe ſanctam, quin relinquatur locus probabilitati; ubi tota ratio certitudinis eſt, quòd Eccleſia celebrat feſtum Nativitatis, ut conſtat ex Bernardo, Bonaventura, Ildephonſo, Thoma, & Auguſtino: ſed Eccleſia celebrat feſtum Conceptionis, & præſervationis B. Virginis ab originali: ergo ſimili certitudine firmum eſſe debet, quin relinquatur locus probabilitati.

273 Secundò. Non relinquitur locus probabilitati in eo, quòd Eccleſia celebret feſtum indignum laude, quale eſt falſum: ſed inde colligitur evidenter, Conceptionem in primo inſtanti fuiſſe ſanctam: ergo non relinquitur locus probabilitati in eo, quòd Conceptio in primo inſtanti non fuerit ſancta.

274 Tertiò. Nō relinquitur locus probabilitati in eo, quòd Eccleſia agat Deo gratias pro beneficio falſo, & fictitio: ſed Eccleſia agit Deo gratias in ſacrificio Miſſæ, quòd B. Virginem præſervaverit à culpa originali, quod eſt evidens ex Bulla Alexandri: ergo non relinquitur locus probabilitati in hoc, quòd B. V. præſervata non fuerit.

275 Quartò. Non relinquitur locus probabilitati ad hoc, ut non ſit verum illud, quod Eccleſia affirmat, celebrando id ſacro cultu: ſed Eccleſia affirmat, B. Virginem præſervatam fuiſſe à culpa originali; cùm id, quod profert Sacerdos in ſacrificio Miſſæ, dicat nomine Eccleſiæ Catholicæ ut publicus Miniſter, & Legatus illius in Curia Divina: ergo non relinquitur locus probabilitati ad hoc, ut non ſit verum, quòd B. Virgo fuerit præſervata à culpa originali.

276 Vide alias viginti quatuor demonſtrationes, alias morales, alias phyſicas, metaphyſicas, alias apud cit. P. Joann. Everardum *in Exam. Theolog.* præcipuè *part. 2. §. 8.* & multas in aliis Authoribus ſuprà citatis: nam hæc ſufficiunt pro meo inſtituto.

277 Sed contra oppones. Si ſententia pia certa eſt, oppoſita erit certò falſa: hoc autem aſſerere non poſſumus: non ergo dicere poſſumus, ſententiam piam eſſe certam. Major patet, & probatur minor. Nam defendere ſententiam certò falſam in re tam gravi, eſſet peccatum mortale; atqui vetamur aſſerere, id eſſe peccatum mortale; ergo non licet nobis aſſerere, oppoſitam eſſe certò falſam.

278 Hoc tamen argumentum ſolvo infrà *art. 3. num.* ubi conſtabit, in quo ſenſu oppoſita opinio dicatur probabilis, quamvis noſtra pia ſententia ſit omninò certa.

ARTICULUS III.

Qua ratione probet Caramuel, ſententiam piam eſſe adhuc in ſtatu meræ probabilitatis.

279 IN verbis relatis *art. 1. n. 255.* hoc continetur argumentum. Alexander VII. condemnat hanc propoſitionem, *Non eſt probabile, Virginem conceptam eſſe in peccato:* ergo ſi illa eſt certò falſa, hæc erit certò vera, *Probabile eſt, Virginem conceptam eſſe in peccato.* Et *in eadem Apolog. n. 157.* refert Caramuel clauſulam prohibitionis aſſerendi, eam propoſitionem eſſe peccatum mortale, vel hæreſim, & idem inde colligit. Et *n. 86.* ait: [Neutrum aſſenſum, quamdiù purè mentalis ſit, eſſe peccatum mortale, definierunt Pontifices, & clariſſimè Sanctiſſimus D. N. in Bulla ultima, oppoſitum aſſerentes condemnans.] Itaque hæc conſequentia apud Caramuelem eſt legitima: Alexander VII. damnat aſſerentes, eſſe hæreſim, aut peccatum mortale propoſitionem de peccato originali B. Virginis: ergo definit, eſſe licitum, internè aſſentiri ei propoſitioni aſſerenti eam concluſionem de Conceptione Deiparæ in originali: licitum, inquam, id eſt, non mortaliter illicitum.

280 Et ut veritas pateſiat, notanda ſunt verba Alexandri VII. [Vetamus autem, Sixti IV. conſtitutionibus inhærentes, quempiam *aſſerere*, quòd propter *hoc* contrariam opinionem tenentes, videlicet glorioſam Virginem Mariam cum originali peccato fuiſſe conceptam, hæreſis crimen, aut mortale peccatum incurrant; cùm à Romana Eccleſia, & ab Apoſtolica Sede nondum fuerit *hoc* deciſum.]

281 Videamus ergo, quàm malè inde inferat Caramuel, Alexandrum VII. *clariſſimè definiiſſe*, licitum eſſe aſſenſum internum ad propoſitionem de Conceptione B. Virginis cum macula originali. Id autem oſtenditur primò. Qui prohibet aſſerere, quòd ſit peccatum mortale ea propoſitio de Conceptione B. Virginis cùm macula, non prohibet id ſentire. Patet. Quia conſtitutio pœnalis non extenditur: tum quia odia ſunt reſtringenda: tum quia ſi id eſt certum in quibuslibet odioſis, multò magis in iis legibus, quæ pœnam infligunt, ut omnes ſupponunt.

282 Tum ſic. Ergo ea conſtitutione ſolùm prohibeor id aſſerere: ergo non prohibeor ſentire. Ergo ex vi hujus conſtitutionis licitum mihi, & permiſſum eſt ſentire (verè, aut falsò) propoſitionem de Conceptione cùm macula originali, eſſe peccatum mortale; dum non aſſeram verbo, vel ſcripto, vel ſigno alio manifeſtativo. Ergo quando mentaliter ſentio, illicitum eſſe mortaliter aſſenſum internum propoſitioni de Conceptione cum macula, non contravenio conſtitutioni. Ergo licitum eſſe hunc aſſenſum, non definit ea conſtitutio Alexandri VII.

283 Quinque ſunt hæ conſequentiæ, & quælibet ex immediatè antecedenti evidenter infertur. Prima, quòd *ſolùm* prohibeor *aſſerere*, ex antecedenti certiſſimè inferri, nemo nō videt. Secunda, quòd non prohibeor ſentire, manifeſtè continetur in prima, attēto eo adverbio *ſolùm*. Tertia, quòd ex vi hujus conſtitutionis licitum eſt ſentire, patet: quia ex vi hujus conſtitutionis licitum mihi eſt, quidquid ipſa non prohibet. Quarta, quòd non contravenio conſtitutioni, quando mentaliter judico, illicitum eſſe aſſenſum oppoſitæ partis, conſtat ex præcedenti, quia dum ex vi conſtitutionis eſt mihi licitum ſentire mentaliter, quod Authores oppoſitæ partis peccant, non contravenio conſtitutioni, ita ſentiendo: nemo enim violat conſtitutionem, operando quod eſt licitum ex vi illius: & quia conſtitutio, quę duntaxat prohibet aſſertionem, non prohibet aſſenſum internum, ut dixi.

284 Ultima verò conſequentia evidentiùs adhuc colligitur ex dictis. Etenim hę duę propoſitiones non cōponuntur in veritate: *Hæc conſtitutio definit, licitū eſſe aſſenſum opinioni minus pię: Non contravenio conſtitutioni, dum mentaliter judico, eſſe illicitum aſſenſum opinioni minus piæ.* Quia ſi conſtitutio definit, licitum eſſe aſſenſum opinioni minus piæ, evidens eſt, quòd pecco, dum judico eſſe illicitum.

285 Itaque hæc eſt legitima conſequentia: *Conſtitutio definit, licitum eſſe aſſenſum internum opinioni minus piæ: ergo contravenit conſtitutioni, qui judicat mentaliter, illum aſſenſum eſſe illicitum.* Ergo legitima eſt hæc conſequentia ab oppoſito contradictorio conſequētis, ad oppoſitum contradictorium antecedentis. *Non contravenit conſtitutioni, qui judicat mortaliter, aſſenſum internum opinioni minus piæ eſſe illicitum: ergo conſtitutio non definit, licitum eſſe aſſenſum internum opinioni minus piæ.*

286 Oſtenditur ſecundò, malam eſſe conſequentiam à prohibitione aſſertionis ad prohibitionem aſſenſus. Hæc conſtitutio prohibet aſſerere, B. Virginem conceptam in peccato: & non prohibet ſentire, B. Virginem conceptam in peccato; ergo non valet conſequentia à prohibitione aſſerendi ad prohibitionem ſentiendi. Ergo quamvis prohibeat aſſerere, eſſe mortaliter illicitam opinionem minus piam, non prohibet id mentaliter ſentire: ergo non definit, eſſe licitum internum aſſenſum opinionis minus piæ, cùm definitio opponatur contraventioni mentali.

287 Oſtenditur tertiò ex verbis ipſius Bullæ: *Cum à Romana Eccleſia, & ab Apoſtolica Sede nondum fuerit hoc deciſum.* Rogo enim ad quid refertur illud pronomen demonſtrativum, *Hoc?* Et quidem quando plura dicta ſunt, pronomen *Hoc*, refertur ad poſtremum. Quodnam ergo eſt poſtremum, & illi fini periodi proximum? Sanè immediatum eſt hoc: *Quòd propter hoc contrariam opinionē tenentes, videlicet glorioſam Virginem Mariam cum originali peccato fuiſſe conceptā hæreſis crimen, aut mortale peccatum incurrant; cum à Romana Eccleſia, & ab Apoſtolica Sede nondum fuerit hoc deciſum.* Eſt ergo ſenſus, quòd nemo aſſerat, opinionē minus piam eſſe hæreſim, aut peccatū mortale, quia non eſt deciſum ab Apoſtolica Sede *hoc*, ſcilicet, quòd id ſit hęreſis, vel peccatum mortale. Et hunc eſſe ejus clauſulæ legitimū ſenſum notavit P. Joannes Everardus *in Exam. eo §. 8. citato 1. partis.*

288 Ergo juxta legitimum ejus clauſulæ ſenſum à Sede Apoſtolica non eſt deciſum, an ſit hæreſis, vel peccatum mortale contrariam opinionem tenere: ergo falsò dicitur, eſſe definitum, quòd non ſit peccatum mortale, vel quòd non ſit illicitum contrariam opinionem tenere. Ergo contra tenorem Bullæ aſſerit Caramuel, eſſe deciſum, licitum eſſe aſſenſum internum opinionis minus piæ, cum dicat Pontifex, id non eſſe deciſum.

289 Hinc colliges, pluſquam falſum eſſe id, quòd aſſumit Caramuel, ſcilicet damnatam eſſe ab Alexandro VII. hanc propoſitionem, *Non eſt probabile, B. Virginem conceptam eſſe in peccato;* ut patet ex dictis.

290 Quòd ut rectè intelligas, & ſimul ſolvas objectionem ſuprà poſitam *nu. 277.* adverte ex P. Granado ſuprà citato, duplici modo, quo ad rem præſentem attinet, uſurpari nomen opinionis probabilis. Primò pro ea concluſione, quæ licèt contra ſe habeat argumenta certa, & evidentia, tamen habet pro ſe viros doctos, quibus ea argumenta non proponuntur ut certa, & evidentia, ſed duntaxat ut probabilia; quæ dici ſolet probabilis tantùm ab extrinſeco. Secundò pro ea concluſione, quæ non habet contra ſe argumenta evidentia, ſed duntaxat probabilia.

291 Dicimus ergo, opinionem oppoſitam ſententiæ piæ non eſſe probabilem ſecundo modo, ſed primo duntaxat. Illa enim habet contra ſe argumenta certa, & evidentia: ſunt tamen viri docti, quorum mentes præjudicio impeditæ, non apprehendunt illa ut certa, & evidentia, ſed ſolùm ut probabilia; & ideò in eo ſenſu illa dicitur probabilis.

292 Ita diſſerit P. Granado ſuprà *cit. ſect. 30. num.* 346 his verbis: [Duplex eſt opinionis acceptio. Primum enim appellatur aliquid opinio, quia nō deſunt aliqui ſapientes, & docti, quibus videri poſſit, & fulcat doctrina probabilis: & in hoc ſenſu fatemur, opinionē eſſe, quòd B. Maria ſit concepta in originali. Deinde appellatur aliquid opinio, quia generaliter, aut in plurimū cenſetur doctrina probabilis, eo quòd non ſint pro parte contraria urgentiſſima argumenta, quę multos convincant, aut omninò (*vi certitudinis*) ad illam affirmandam trahant. Et in hoc ſenſu negamus, eſſe opinionē, quòd B. Maria ſit concepta in originali. Et quoniam hęc eſt magis propria opinionis acceptio, nō cenſeo, abſolutè appellandam eſſe opinionem, ſed ſententiam, & placitū aliquorum: nec noſtra ſententia appellanda eſt opinio, ſed ſententia vera.] Huc uſque P. Granado, qui pro eodē placito

cito

cito allegat Emmanuelem Rodriguez *tom.* 1. *quæſt. Regular. q.* 57. *art.* 2. Et licet Alexander VII. in Bulla appellet opinionem, id non ſecundo, ſed primo modo accipiendum eſt. Nam etiam in duobus decretis infrà referendis *c.* 20. *art.* 1. in quibus idem Pontifex damnavit quadragintaquinque propoſitiones in materia morum, eas vocat opiniones, quantumvis damnet ut ſcandaloſas, atque adeò ut improbabiles. Et etiam notandum eſt, quòd in tota Bulla, quam Alexander VII. edidit in favorem Immaculatæ Conceptionis, nec ſemel quidem ſententiam piam vocavit opinionem, ſed eam ſemper appellat *ſententiam*.

293 Hinc objectionem ſolves propoſitam *nu.* 277. Etenim illi, quibus argumenta ſententiæ piæ non proponuntur ut certa, & evidentia, non peccant mortaliter, tenendo eam concluſionem, & illi aſſentiendo internè, quia illa ſibi proponitur ut probabilis. Et ita licèt dicamus, ſententiam piam eſſe certam, & evidentem; & oppoſitam eſſe certò falſam, non attribuimus adverſariis, quòd committant peccatum mortale, dum eam concluſionem tuentur internè, quia adhuc fatemur probabilem primo modo.

294 Et primò quidem non cõtraveniet Bullę, qui dixerit, opinionem minùs piam non eſſe probabilẽ ſecundo modo. Etenim ut manifeſtè conſtat ex definitione probabilitatis, illa opinio nõ eſt probabilis abſolutè, quæ levi nititur fundamento: ſed fundamentũ oppoſitæ partis jam eſt leviſſimum: ergo ea abſolutè non eſt probabilis.

295 Circà minorem hujus ſyllogiſmi audiẽdus eſt iterùm P. Granado *loc. cit. n.* 344. [Si quis libero, & vacuo animo expendat omnia, quæ à *ſect.* 4. hujus diſputationis uſque ad 20. adducta ſunt, planè comperiet, immenſam quodammodo eſſe magnitudinem, & maximam multitudinem motivorum efficacium pro Immaculata Conceptione hiſce noſtris temporibus; & aliunde, quæ objiciuntur, ita perſpicuè ſoluta eſſe à ſect. 23. ad 29. ut *exigui momenti* reputari debeant, ſi cùm motivis conferantur, ut à prædicta veritate quempiã arcere poſſint. Et quanquam authoritas doctiſſimorum Theologorum, qui olim oppoſitum docuerunt, magna ſit; & qui modò idem docent, ſint religione, & doctrina clariſſimi; nihilominus in tanta veritatis luce, quæ nunc in Eccleſia Immaculatam Conceptionem celebrante clareſcit, *exigua ſcintilla ſunt*. Quia illi antiqui aſſeruerunt, B. Mariam incurriſſe originale, quando Eccleſia Romana oppoſitam ſententiam non probabat, quando feſtum Immaculatæ Conceptionis non celebrabat, quando non cernebatur communis populi Chriſtiani plauſus, qui modò cernitur, & quando inventa nõ erant, nec debito modo expenſa tot Patrum illuſtriſſima teſtimonia pro Immaculata Conceptione.] Hucuſque præfatus Author.

296 Sed quid diceret P. Granadu, ſi vidiſſet Bullam Alexandri VII. ex qua declarantur eſſe falſæ omnes illæ tergiverſationes, quas contra cultum publicum Præſervationis B. Virginis ab originali meditati fuerant adverſarii, ut ſuprà notavi *art.* 2. *n.* 269. Quare non eſt, cur vereamur aſſerere, ſententiam minùs piam non eſſe probabilem ſecundu modo, & abſolutè, ut ex hucuſque dictis ſatis conſtat.

297 His accedit, quòd *Improbabile* non eſt cenſura Theologica, ut notavit P. Hurtado 2. 2. *diſp.* 81. §. 46. addens §. 41 *temerariam* eſſe leviſſimum genus cenſuræ Theologicæ. Et in Indice expurgatorio Inquiſitionis Hiſpanicæ in regulis generalibus *reg.* 16. ponuntur omnes cenſuræ Theologicæ, ob quas expunguntur propoſitiones; & non fit mentio propoſitionis improbabilis. Et quidem in materia morum aliquæ ſunt opiniones ſtrictæ improbabiles, quæ tamen, quia non ſcandalum generant, ſicut laxæ improbabiles, ideò non damnantur ab Inquiſitione.

ARTICULUS IV.

Solvitur argumentum ultimum propoſitum capite tertio.

298 EX dictis facilè eſt ſolvere ultimum argumentum, contendens opiniones probabiles, poſtquam damnatæ ſunt, ſuam adhuc probabilitatem retinere. Quod argumentum in multis peccat, tum contra veritatem, tum contra Logicam. Et in primis hoc antecedens proponit, videlicet, *multoties* Summum Pontificem prohibere, quòd doceatur opinio propter gravia inconvenientia, quin propterea intendat derogare probabilitati; expectabam ad probationem illius antecedentis, quòd id *multoties* accidere affirmat, allaturum ſuum Authorem quatuor, aut quinque caſus ſingulares, qui id multoties accidere comprobarent. Et video, ſolo ſingulari caſu de prohibitione ſententiæ minùs piæ id probari. Quare peccat primò in Logicam, dum ex uno caſu ſingulari infert conſequentiam de multitudine.

299 Secundò Cùm ex dictis *art* 2. *&* 3. conſtet, ſententiam piam jam egreſſam eſſe à ſtatu probabilitatis, & ad ſublimem certitudinis gradum evectam; item ſententiam minùs piam non eſſe probabilem ſecundo modo, & abſolutè, vis argumenti omninò evaneſcit, dum contendit, opinionem minùs piam prohibitam eſſe, & adhuc manere probabilem. Quando autem probat cùm Caramuele, ſententiam minùs piam manere probabilem ex eo, quòd declarant Põtifices, eam eſſe probabilem, quia prohibent aſſerere, eam eſſe hæreſim, vel peccatum mortale, vel impietatem, falſum aſſumitur. Nam, ut conſtat *ex art. præced.* dum prohibent, ea triplici cenſura notari, non declarant, eam manere probabilem: quia ſtat, eam non eſſe probabilem abſolutè, & ſecundo modo; & tamen neque eſſe hæreſim, neque peccatum murtale, neque impietatem.

300 Sed ut formaliùs reſpondeamus, notanda ſunt verba formalia arguentis: [Cùm tamen per illam prohibitionem non intendat ejus probabilitati derogare.] Omitto enim, quòd id Pontifex non intendat: nam quamvis ipſe id non intendat, poteſt ex adjunctis motivis reſultare ea carentia probabilitatis, qualem reſultare affirmant Authores citati *art.* 2. *&* 3 in ſenſu ibi explicato.

301 Quando autem addit: [Et tamen ejuſmodi probabilitati derogare non intendiſſe, vel intendere, iidem Pontifices declarant, ſub præcepto probibentes, quòd nullus eandem opinionem alicujus cenſuræ nota inurat, eandem pro foro conſcientiæ, ſeu interno cuilibet permittentes.] Reſpondeo primò omittendo, quòd Pontifices declarent, ſe non intendere. Aliud eſt, quòd ipſi eum finem non intendant; & aliud eſt, quòd ex aliis motivis reſultet probabilitatis derogatio, & diminutio. Et quando Pontifices ita declararent, intelligendi eſſent declarare, non eſſe intentionis ſuæ derogare probabilitati, niſi quantum derogatur realiter ipſo reali feſto, cultu, plauſu communi Fidelium, Eccleſiæ aſſeveratione facta in Miſſa, & officio, &c.

302 Reſpondeo ſecundò, nihil tale declaraſſe Pontifices, nec video, quomodo valeat hæc conſequentia: [Pontifices probibent, ne quis aſſerat dignam nota Theologica ſententiam minùs piam; ergo declarant per hoc, ſententiam minùs piam eſſe probabilem.] Nam, ut diximus *art.* 3. Pontifices prohibent aſſerere, & non prohibent ſentire opinionem minùs piam: ergo quamvis prohibeant aſſerere cenſuram, non propterea prohibent ſentire, quòd talis opinio contraria digna ſit ea cenſura.

303 Deinde interrogo Leandrum, ubi reperit catalogum earum cenſurarum, quas dicit eſſe prohibitas à Pontificibus? Nempe in iis verbis? [Prohibentes, quòd nullus eandem opinionem alicujus cenſuræ, videlicet improbabilitatis, temeritatis, erroris, hæreſis, vel alterius nota inurat.] Tum quia improbabilitas non eſt cenſura Theologica, ut ſuprà dixi *nu.* 297. Tum præcipuè, quia nulla Bulla, neque omnes Bullæ ſimul à Romana Cathedra emanatæ, talem cenſurarum catalogum contexunt; ſolùmque prohibent aſſerere, opinionem minùs piam eſſe hæreſim, peccatum mortale, vel impietatem.

304 Sed demus liberaliter impugnatori, ſententiam de Conceptione Virginis cum macula prohibitam eſſe, & remanere adhuc cum ſua probabilitate in omni ſenſu; & videbimus, quàm prava ſit conſequentia in reliquis, & quàm evidens diſparitas. Id ſic oſtendo. Sententiam de Conceptione Virginis cum macula prohibuerunt Pontifices, & declararunt, illam manere (ſecundùm Leandrum) in ſua probabilitate: ſententiam, quam ibi meminit Leander, prohibuit Inquiſitio, & non declaravit, illam manere in ſua probabilitate, nec declaravit, non eſſe ſuæ intentionis derogare probabilitati ejus: ergo perperam fit argumentum ab una ad aliam. Patet conſequentia. Nam ubi eſt diverſa ratio deciſionis, non valet paritas.

305 Vel ſic. Sententiam de Conceptione Virginis cum macula prohibuerunt Pontifices, & præceperunt, ne cenſura Theologica inureretur: ſententiam, quam ibi meminit Leander, prohibuit Inquiſitio, & non prohibuit, eam cenſura Theologica inuri; immò ideò prohibuit, quia cenſura Theologica inuſta fuit: ergo licèt in prima ſit ratio, ob quam maneat probabilis, non tamen in ſecunda.

306 Et quidem Inquiſitio in cauſis damnabilium propoſitionum, præter quam in cauſa Conceptionis, non procedit ad prohibitionem earum, donec præcedat cenſura doctrinæ, & conſtet, tales propoſitiones eſſe vel temerarias, vel ſcandaloſas, vel morum corruptivas, &c. Et ubi conſtiterit, doctrinam eſſe pravam, tunc prohibet. Sed hæc prohibitio, præſuppoſita certitudine morali de pravitate doctrinæ, tollit probabilitatem, cùm talis prohibitio nitatur in eo, quòd propoſitio ſit certò falſa: tollit ergo probabilitatem juſta prohibitio Tribunalis ſacri.

307 Sed quia Caramuel ſæpè inculcat hoc argumentum: [Opinio de Conceptione Deiparæ in originali prohibetur ab Eccleſia, & tamen manet probabilis, cùm Alexander VII. declaret eam probabilem: ergo opiniones, quæ interdicuntur, manent adhuc probabiles:] operæ pretium eſt, ut in examine hujus conſequentiæ aliquantò ampliùs immoremur. Et do Caramueli gratis, quòd antecedens ſit verum.

308 Et ut videas conſequentiæ vim, compone opinionem de Conceptione Deiparæ in originali cum opinione de abſolutione data in abſentia pœnitentis. Et ſic arguo primò. Ideò opinio de Conceptione Deiparæ in originali poſt interdictionem manet probabilis, quia Pontifex (ita atteſtante Caramuel:) declarat illam probabilem: ſed ſententiam de abſolutione data in abſentia declarat Pontifex falſam, temerariam, & ſcandaloſam; quæ verba cùm probabilitate ſtare non poſſunt. (Vide, quæ de hoc dixi *cap.* . . *num.* . . . & dicam *ca.* 20. *art.* . . .) ergo nulla paritas eſt ab una ad alteram, ſed diſparitas meridiana luce clarior, cùm primam declaret Pontifex probabilem, & ſecundam declaret improbabilem.

309 Argun ſecundò. Opinionem de Conceptione minùs piam interdicit Eccleſia ad vitanda ſcandala, quæ oriuntur ex ejus locutione, ſive auditione, & opinionem de abſolutione inter abſentes interdicit Pontifex ob ejus improbabilitatem: ſed dum interdicit opinionem ob ſcandala ex ejus locutione profecta, non damnat concluſio-

concluſio-

Digitized by Google

cluſionem ipſam propter ſe, ſed propter effectus externæ affirmationis; & dum interdicit opinionem ob ejus improbabilitatem, damnat ipſammet concluſionem propter ipſam; ergo ſtat, quòd prima non remaneat in ſeipſa damnabilis, & quòd ſecunda damnata in ſeipſa remaneat: ergo ex eo, quòd prima non remaneat in ſeipſa, & propter ſeipſam damnata, peſſime arguitur ad hoc, quòd ſecunda non remaneat in ſeipſa, & propter ſeipſam damnata.

CAPUT XIX.

Alia inſtantia Caramuelis convellitur.

310 QUamvis hucuſque dicta ad rei evidentiam abundè ſufficiant, ne quis ſcrupulus alicui relinquatur, placuit proponere ea, quæ Caramuel ubicit cuidam Titio *ſtido, ignaro*, qui ſyntheſes ejus variis cenſuris notaverat, contra quem acriter inſurgit *in Comment. in Regul. in epiſt. prævia ad Franciſcum Penneman*. In penultima enim periodo ejus epiſtulæ ſic ait: [Nulla ex prædictis ſyntheſibus aliter poteſt ſua probabilitate privari, quàm ſi contradictoria tranſeat in articulum Fidei. Patet. Quia opinio probabilis eſt, quæ à magnis, & multis defenditur: & tamen humanitus non poteſt fieri, quòd illi Doctores, qui ſubſcribunt, multi, aut magni non ſint. Vel finge quemcunque caſum poſſibilem, præter definitionem Eccleſiæ. Congregentur univerſi Europæi, docti indocti; magni parvi; non tamen poterunt facere, aut verè definire, viginti non eſſe viginti; aut viros eximios, & ſummarum Academiarum lumina, non eſſe magnos.

311 Sed ſi Caramuel meminiſſet eorum, quæ aliàs ſcripſit, in tam immanem diffinitionem non proſiliiſſet. Meminerit primò ejus periodi, quam ſcripſit *in Theolog. fundam. num. 447. fund. 11*. [in Theologia morali multæ ſunt hodie opiniones probabiles, quæ heri tales non vitæ; & multæ heri judicatæ probabiles, quæ, re hodie meliùs examinata, tranſiverunt in certas, videlicet, aut certò falſas, aut certò veras.] Meminerit ſecundò illius periodi, quam ſcripſit ibidem *num. 537*. [Illam enim, quam video non poſſe ſine contradictione defendi, tametſi centum Authorum ſit, liberè vocabo Improbabilem.]

312 Et his poſitis, inquiro, an ſit excogitabilis caſus, præter definitionem Eccleſiæ, in quo opinio probabilis Caramuelis tranſeat in improbabilem? Rurſus interrogo, an ſit poſſibile, quòd alicui magno ingenio occurrat aliqua demonſtratio contra aliquam ex prædictis ſyntheſibus, quæ non occurrit Caramueli? Si neget; admirandum eſt, illum ſibi tantùm privilegium arrogare. Si concedat: ergo concedit caſum, in quo aliqua ea prædictis ſyntheſibus poſſit ſua probabilitate privari, præter definitionem Eccleſiæ; cùm in caſu repertæ demonſtrationis contra ſyntheſin, ea maneat improbabilis. In quo caſu *tametſi* prædicta ſyntheſis *centum Authorum ſit, liberè vocabo improbabilem*. Relege, quæ dixi *cap. 10*.

313 Memineris & tu, lector optime, ejus, quòd retuli *cap. 10. num. 164*. nempè contra triginta illuſtriſſimos ſcriptores, Suarium, Vaſquium, Thomam Sanch. Baſilium Legionenſem, Sotum, & reliquos ibi numeratos, dixiſſe Caramuelem, certam & demonſtratam eſſe ſententiam, quòd ceſſante fine legis in caſu particulari, etiam lex ceſſat in tali caſu; conſequenterque ſententiam eorum triginta Authorum eſſe improbabilem. Tum ſic contra ipſum ſua ipſius verba objicio: [Opinio probabilis eſt, quæ à magnis, & multis defenditur; & tamen humanitus fieri non poteſt, quòd illi triginta Doctores multi, aut magni non ſint. Vel finge quemcunque caſum poſſibilem, præter definitionem Eccleſiæ. Congregentur univerſi Europæi, docti indocti; magni parvi; non tamen poterunt facere, aut verè definire, triginta non eſſe triginta; aut Suarium, Vaſquium, Thomam Sanch. Baſilium. &c. non eſſe magnos.]

314 Nec ſatisfaciet, ſi dicat, eſſe ſolùm probabilem ab extrinſeco ſententiam triginta Authorum. Nam idem ego reſpondebo de ſuis opinionibus, etiamſi verum ſit, quòd ſubſcriptæ ſint à viginti (quod nego. De quo vide *diſp. 11. num 357.*) illas eſſe duntaxat probabiles ab extrinſeco; & appareat denuò principio certo, cum quo ſint incumpatibiles, poſſe fieri abſolutè improbabiles: ergo caſus eſt, præter definitionem Eccleſia, in quo ejus opiniones fieri poſſint improbabiles.

315 Memini & ego, me dixiſſe, & oſtendiſſe *diſp. 5. cap. 5.* opinionem probabilem afferre formidinem, tam de veritate, quàm de demonſtrabilitate partis oppoſitæ: ergo fortè eſt vera, & fortè eſt falſa; item ergo fortè veritas ejus eſt demonſtrabilis, & fortè falſitas ejus eſt demonſtrabilis. Ergo opiniones probabiles Caramuelis afferunt eandem formidinem: ergo fortè falſitas earum eſt demonſtrabilis, quamvis eæ demonſtrationes adhuc nos lateant. Quæ conſequentia patet ex dictis. Atqui cùm hac conſequentia incompatibilis eſt ea propoſitio ſuprà relata Caramuelis, nempe in quocunque caſu poſſibili, præter definitionem Eccleſiæ, non poſſe concluſiones ejus reddi improbabiles: ergo apertè falſa eſt hæc propoſitio, quæ prædictam formidinem excludit ab opinionibus probabilibus Caramuelis: ergo fortè poterit eſſe caſus (præter definitionem Eccleſiæ) in quo aliqua ejus opinio poſſit, nova demonſtratione affulgente, fieri improbabilis.

316 Et hinc etiam affulget alia demonſtratio ad hominem pro priori concluſione. Etenim, ut conſtat ex proximè dictis, ſecundùm Caramuelem propoſitio probabilis definitione Eccleſiæ poteſt reddi certò falſa: ſed poteſtas definitiva Eccleſiæ eſt in hoc mundo viſibili: ergo in hoc mundo viſibili datur poteſtas reddendi certò falſas propoſitiones, quæ priùs fuerint probabiles.

317 Præterea hæc propoſitio, *Si liber ſit alicujus Junioris, & moderni, debet opinio cenſeri probabilis, dum non conſtet, rejectam eſſe à Sede Apoſtolica tanquam improbabilem*; habet pro ſe viginti Authores, ut teſtatur Caramuel relatus *diſput. 11. num. 9.* & tamen damnata eſt tanquam ſcandaloſa ab Alexandro VII. in priori decreto ex referendis *cap. 20.* & quòd ſit ſcandaloſa, includit in ſe improbabilitatem, ut dixi *cap 6 num. 85.* & oſtendam *cap. 2. artic. 8.* ergo licet opiniones Caramuelis habeant pro ſe viginti Authores, hoc non obſtat, quominus extra caſum definitionis articuli Fidei poſſint amittere probabilitatem. Et quidem *diſput. 11. cap. 3.* oſtendam eam opinionem ferè nullius eſſe Authoris claſſici; quia tamen Caramuel refert pro ea viginti Authores, ideò ad hominem id ita argumentum inſtruxi.

318 Deinde aliquæ opiniones Caramuelis probabilitate omninò ſpoliatæ ſunt, quamvis oppoſitæ non tranſierint in articulos Fidei; ergo idem ſyntheſibus contingere poteſt, quibus non majora inſunt firmatis præſidia, quàm reliquis Caramuelis aſſertionibus. Probatur antecedens. Nam olim fuit Caramuelis hæc propoſitio: *Unico Officio poteſt quis ſatisfacere duplici præcepto pro die præſenti, & craſtino*; ut conſtat *ex diſp. 32. cap. 1.* Hæc autem propoſitio jam probabilitate caret: eſt enim ſcandaloſa, ita atteſtante, & definiente Alexandro VII. in ſecundo decreto ex referendis *cap. 20.* Illa enim propoſitio eſt trigeſima quinta ex damnatis ab Alexandro.

319 Eandem damnationem incurriſſe videtur hæc propoſitio Caramuelis: *Homines liberi, quibus minùs neceſſaria jubentur, non conantur acceptare præcepta*. Quæ propoſitio videtur eſſe eadem cùm propoſitione vigeſimaoctava ex damnatis ab Alexandro. De quo vide infrà *diſp. 27 cap. 4. art 1. & 2.*

320 Item in ſecundo decreto Alexandri VII. continetur inter damnatas, ut ſcandaloſas, hæc propoſitio, inter quas eſt quadrageſimaſecunda: *Licitum eſt mutuanti aliquid ultra ſortem exigere, ſi ſe obliget ad non repetendam ſortem uſque ad certum tempus*. Quam docuit Caramuel *in Theolog. fund. num. 1798. fund. 60.* Omnes autem propoſitiones ab Alexandro damnatas omninò amiſiſſe probabilitatem, conſtabit *cap. 20.*

321 Denique nos, qui in Hiſpaniæ finibus commoramur, unde ſciemus, eos viginti Authores eſſe *eximios*, eſſe *Academiarum lumina*, ut ita Caramuelis ſyntheſibus conferant eam probabilitatem perpetuam? Non ex ſcriptis, quæ in communem lucem prodierint, cùm opera ſua typis non dederint, non ex doctrinæ fama, quæ ad hos fines non pervenit. Nunquid ex teſtimonio Caramuelis? Ego utique fidem habebo; non habebunt omnes in iudicio, in quo proprium teſtimonium in cauſa propria non admittitur. Quòd ſi de iis, qui in lucem publicam ſcripta ediderunt, & ex aliis tranſcripſerunt, ait Caramuel, eos numerum addere, non probabilitatem, cur de illis, qui nihil ſcripſerunt in lucem publicam, qui ſi ſcriberent, neſcimus, an tranſcriberent: dicendum eſt, eos addere probabilitatem, & non ſolùm numerum? Vide hæc latius expenſa *diſp. 11. cap. 15.*

CAPUT XX.

Ad ulteriorem confirmationem doctrinæ traditæ exponuntur duo noviſſima decreta Alexandri VII.

ARTICULUS I.

Proponitur utrumque decretum Alexandri VII.

322 PRodierunt noviſſimè poſt hoc volumen ferè abſolutum duo decreta SS. D. Alexandri VII. damnantia quadraginta quinque opiniones in materia morum. Quorum primum eſt tenoris ſequentis.

Primum decretum Sanctiſſimi Domini Noſtri Alexandri VII.

Feria 5. die 24. Septembris 1665. in Congregatione generali Sanctæ Romanæ, & univerſalis Inquiſitionis, habita in Palatio Apoſtolico Montis Quirinalis coram SS. D. N. D. Alexandro, divina providentia Papa VII. ab Eminentiſſimis, & Reverendiſſimis DD. SS. R. Eccl. Cardinalibus, in tota Republica Chriſtiana adversùs hæreticam pravitatem Generalibus Inquiſitoribus, à Sancta Sede Apoſtolica ſpecialiter deputatis.

323 Sanctiſſimus Dominus noſter audivit, non ſine magno animi ſui mœrore, complures opiniones chriſtianæ diſciplinæ relaxativas, & animarum perniciem inferentes, partim antiquatas iterùm ſuſcitari, partim noviter prodire; & ſummam illam luxuriantium ingeniorum licentiam in dies magis excreſcere, per quam in rebus ad conſcientiam pertinentibus modus opinandi irrepſit alienus omninò ab Evangelica ſimplicitate, ſanctorumque Patrum doctrina; & quem ſi pro recta regula Fideles in praxi ſequerentur, ingens eruptura eſſet Chriſtianæ vitæ corruptela.

Quare

Digitized by Google

Quare ne unquam temporis viam ſalutis, quam ſuprema veritas Deus, cujus verba in æternum permanent, arctam eſſe definivit, in animarum perniciem dilatari, ſeu veriùs, perverti contingeret, idem Sanctiſſimus D. N. ut oves ſibi creditas ab ejuſmodi ſpatioſa, lataque, per quam itur ad perditionem, via, pro paſtorali ſollicitudine in arctam ſemitam evocaret, earundem opinionum examen pluribus in ſancta Theologia Magiſtris, & deinde Eminentiſſimis, & Revereodiſſimis Dominis Cardinalibus contra hæreticam pravitatem generalibus Inquiſitoribus ſeriò commiſit. Qui tantum negotium ſtreouè aggreſſi, eique ſedulò incumbentes, & maturè diſcuſſis, uſque ad hanc diem infraſcriptis propoſitionibus, ſuper unaquaque ipſarum ſuffragia ſua ſanctitati ſuæ ſingillatim expoſuerunt.

I. Homo nullo nnquam vitæ ſnæ tempore tenetur elicere actum Fidei, Spei, & Charitatis, ex vi præceptorum divinorum, ad eas virtutes pertinentium.

II. Vir equeſtris ad duellum provocatus poteſt illud attrectare, ne timiditatis notam apud alios incurrat

III. Sententia aſſerens, Bulla Cœoæ ſolùm prohibere abſolutionem hæreſis, & aliorum criminum, quando publica ſunt, & id non derogare facultati Tridentini, io qua de occultis criminibus ſermo eſt, anno t629. die t8. Julii in Conſiſtorio Sacræ Congregationis Eminentiſſimorum Cardinalium viſa, & tolerata eſt.

IV. Prælati Regulares poſſunt in foro conſcientiæ abſolvere quoſcunque ſæculares ab hæreſi occulta, & ab excommunicatione propter eam incurſa.

V. Quamvis evidenter tibi conſtet, Petrum eſſe hæreticum, non teneris denun iare, ſi probare non poſſis.

VI. Confeſſarius, qui in Sacramentali confeſſione tribuit pœnitenti chartam, poſteà legendam, in qua ad venerem incitat, non cenſetur ſollicitare in confeſſione, ac proinde non eſt denunciandus.

VII. Modus evadendi obligationem denunciandæ ſollicitationis eſt, ſi ſollicitatus confiteatur cùm ſollicitante; hic poteſt illum abſolvere ab obligatione denunciandi.

VIII. Duplicatum ſtipendium poteſt Sacerdos pro eadem Miſſa licitè accipere, applicando petenti partem etiam ſpecialiſſimam fructus ipſimet celebranti correſpondentem; idque poſt decretum Urbani VIII.

IX. Poſt decretum Urbani VIII. poteſt Sacerdos, cui Miſſæ celebrandæ traduntur, per alium ſatisfacere, collato illi minori ſtipendio, alia parte ſtipendii ſibi retenta.

X. Non eſt contra juſtitiam pro pluribus ſacrificiis ſtipendium accipere, & ſacrificium unum offerre; neque etiam eſt contra fidelitatem, etiamſi promittam promiſſione etiam juramento firmata, danti ſtipendium, quòd pro nullo alio offeram.

XI. Peccata in confeſſione omiſſa, ſeu oblita, ob inſtans periculum vitæ, aut ob aliam cauſam, non tenemur in ſequenti confeſſione exprimere.

XII. Mendicantes poſſuot abſolvere à caſibus Epiſcopis reſervatis, non obtenta ad id Epiſcoporum facultate.

XIII. Satisfacit præcepto annuę confeſſionis, qui confitetur Regulari Epiſcopo præſentato, ſed ab eo injuſtè reprobato.

XIV. Qui facit confeſſionem voluntariè nullam, ſatisfacit præcepto Eccleſiæ.

XV. Pœnitens propria authoritate ſubſtituere ſibi alium poteſt, qui loco ipſius pœnitentiam adimpleat.

XVI. Qui beneficium curatum habent, poſſunt ſibi eligere in confeſſarium ſimplicem Sacerdotem non approbatum ab Ordinario.

XVII. Eſt licitum Religioſo, vel Clerico, calumniatorem gravia crimina de ſe, vel de ſua Religione ſpargere minantem occidere, quaodo alius modus defendendi oon ſuppetit; uti ſuppetere non videtur, ſi calumniator ſit paratus vel ipſi Religioſo, vel ejus Religioni publicè, & coram graviſſimis viris prædicta impingere, niſi occidatur.

XVIII. Licèt ioterficere falſum accuſatorem, falſos teſtes, ac etiam judicem, à quo ioiqua certò immineat ſententia, ſi alia via non poteſt innocens damnum evitare.

XIX. Non peccat maritus occidens propria authoritate uxorem in adulterio deprehenſam.

XX. Reſtitutio à Pio V impoſita beneficiatis non recitantibus, non debetur io conſcientia ante ſententiam declaratoriam Judicis, eo quòd ſit pœna.

XXI. Habens Capellaniam collativam, aut quodvis allud beneficium Eccleſiaſticum, ſi ſtudio litterarum vacet, ſatisfecit ſuæ obligationi.

XXII. Non eſt contra juſtitiam beneficia Eccleſiaſtica non conferre gratis, quia collator conferens illa beneficia Eccleſiaſtica pecunia interveniente, noo exigit illam pro collatione beneficii, ſed veluti pro emolumento temporali, quòd tibi conferre nõ tenebatur

XXIII. Frangens jejunium Eccleſiæ, ad quod tenetur, non peccat mortaliter, niſi, ex contemptu, vel inobedientia hoc faciat, puta, quia non vult ſe ſubiicere præcepto.

XXIV. Mollities, ſodomia, & beſtialitas, ſunt peccata ejuſdem ſpeciei infimæ, ideòque ſufficit dicere in confeſſione, ſe procuraſſe pollutionem.

XXV. Qui habuit copulam cùm ſ oluta, ſatisfacit præcepto confeſſionis dicens, [Commiſi cùm ſoluta grave peccatum contra caſtitatem, non explicando copulam.

XXVI. Quando litigantes habent pro ſe opiniones æquè probabiles, poteſt Judex pecuniam accipere pro ſerenda ſententia in favorem unius præ alio.

XXVII. Si liber ſit alicujus junioris, & moderni, debet opinio cenſeri probabilis, dum oon conſtat, reiectam eſſe à Sede Apoſtolica tanquam improbabilem.

XXVIII. Populus non peccat, etiamſi abſque ulla cauſa non recipiat legem à Principe promulgatam.

Quibus peractis; dum ſimilinm propoſitionum examini cura, & ſtudium impenditur, intereà idem Sanctiſſimus, re maturè conſiderata, ſtatuit, & decrevit prædictas propoſitiones, & unamquamque ipſarum, ut minimùm tanquam ſcandaloſas eſſe damnandas, & prohibendas, ſicut eas damnat, ac prohibet; itaut quicunque illas, aut conjunctim, aut diviſim docuerit, defenderit, ediderit, aut de iis etiam diſputativè, publicè, aut privatim tractaverit, oiſi forſan impugnando, ipſo facto incidat in excommuni ationem, à qua non poſſit (præterquam in articulo mortis) ab alio, quacunque etiam dignitate fulgente, niſi à pro tempore exiſtente Romano Pontifice abſolvi.

Inſuper diſtrictè in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub interminatione divini judicii prohibet, omnibus Chriſti Fidelibus, cujuſcunque conditionis, dignitatis, ac ſtatus, etiam ſpeciali, ac ſpecialiſſima nota dignis, ne prædictas opiniones, aut aliquam ipſarum ad praxim deducant.

JOANN. LUPUS, Sanctæ Roman. & univerſalis Inquiſitionis Notarius, &c.

Anno à Nativitate Domini Noſtri Jeſu Chriſti M. DC. LXV. indictione tertia, die verò ſecundo menſis Octobris, Pontificatus autem Sanctiſſimi in Chriſto Patris D.N.D. Alexandri, divina Providentia Papa VII. anno undecimo, ſupradictum decretum affixum, & publicatum fuit ad valvas Baſilicæ Principis Apoſtolorum, Cancellariæ Apoſtolicæ, ac in acie campi Floræ, ac in aliis locis ſolitis, & conſuetis Urbis, per me Carolum Melanum, ejuſdem Sanctiſſimi D.N. Papæ, & Sanctiſſimæ Inquiſitionis curſorem.

Alterum decretum Sanctiſſimi D. N. Alexandri VII.

Feria 5. die 18. Martii t656. In Congregatione generali Sanctæ Romanæ, & univerſalis Inquiſitionis, habita in Palatio Apoſtolico Montis Quirinalis coram Sanctiſſimo D. N. Alexandro, divina providentia Papa VII. ac Eminentiſſimis, & Revereodiſſimis Dominis S.R E. Cardinalibus, in tota Republica Chriſtiana adversùs hæreticam pravitatem generalibus Inquiſitoribus, à ſancta Sede Apoſtolica ſpecialiter deputatis.

Sanctiſſimus D. N poſt latum decretum die 22. Septembris proximè elapſi, quo vigintiocto propoſitiones damnatæ fuerunt, examinatis ſedulò, & accuratè uſque ad hanc diem infraſcriptis aliis quadrageſimumquintum numerum implentibus, per plures in ſacra Theologia Magiſtros, ac per Eminentiſſimos, & Reverendiſſimos Dominos Cardinales, adverſùs hæreticam pravitatem generales Inquiſitores, eorum ſuffragia ſingillatim ſuper unaquaque ipſarum audivit.

XXIX. In die jejunii, qui ſæpiùs modicum quid comedit, etſi notabilem quantitatem in fine comederit, non frangit jejunium.

XXX. Omnes Officiales, qui in Republica corporaliter laborant, ſunt excuſati ab obligatione jejunii, nec debent ſe certificare, an labor ſit compatibilis cùm jejunio.

XXXI. Excuſſtur abſolutè à pręcepto jejunii omnes illi, qui iter agunt equitando, utcunque iter agunt, etiamſi iter neceſſarium non ſit, & etiamſi iter unius diei conficiant.

XXXII Non eſt evidens, quòd conſuetudo non comedendi ova, & lacticinia in Quadrageſima, obliget.

XXXIII. Reſtitutio fructuum ob omiſſionem horarum ſuppleri poteſt per quaſcunque eleemoſynas, quas anteà beneficiarius de fructibus ſui beneficii fecerit.

XXXIV. In die Palmarum recitans officium Paſchale, ſatisfacit præcepto.

XXXV. Unico officio poteſt quis ſatisfacere duplici præcepto, pro de præſenti, & craſtino.

XXXVI. Regulares poſſunt in foro conſcientiæ uti privilegiis ſuis, quæ ſunt expreſsè revocata per Concilium Tridentinum.

XXXVII. Indulgentiæ conceſſæ Regularibus, & revocatæ à Paulo V. hodie ſunt revalidatæ.

XXXVIII. Mandatum Tridentini factum Sacerdoti ſacrificanti ex neceſſitate cum peccato mortali, confitendi quamprimùm, eſt conſilium, non præceptum.

XXXIX. Illa particula, *Quamprimùm*, intelligitur, cùm Sacerdos ſuo tempore confitetur.

XL. Eſt probabilis opinio, quæ dicit, eſſe tantùm veniale oſculum habitum ob delectatiooem carnalem, & ſenſibilem, quæ ex oſculo oritur, ſecluſo periculo conſenſus ulterioris, & pollutionis.

XLI.

XLI. Non eſt obligandus concubinarius ad eiiciendam concubinam, ſi hæc nimis utilis eſſet ad oblectamentum concubinarii, vulgò *Regalo*, dum deficiente illo, nimis ægrè ageret vitam, & aliæ epulæ tædio magno concubinarium afficerent, & alia famula nimis difficilè inveniretur.

XLII. Licitum eſt mutuanti aliquid ultra ſortem exigere, ſi ſe obligat ad non repetendam ſortem uſque ad certum tempus.

XLIII. Annuum legatum pro anima relictum non durat pluſquam per decem annos.

XLIV. Quoad forum conſcientiæ reo correcto, ejuſque contumacia ceſſante, ceſſant cenſuræ.

XLV. Libri prohibiti donec expurgentur, poſſunt retineri uſque dum adhibita diligentia corrigantur.

Quibus maturè penſatis idem Sanctiſſimus ſtatuit, ac decrevit, prædictas propoſitiones, & unamquanque ipſarum, ut minimum tanquam ſcandaloſas eſſe damnandas, & prohibendas, ſicut eas damnat, & prohibet; itaut quicunque illas, aut conjunctim, aut diviſim docuerit, defenderit, ediderit, aut de iis, etiam diſputativè, publicè, aut privatim tractaverit, niſi forſan impugnando, ipſo facto incidat in excommunicationem, à qua non poſſit (præterquam in articulo mortis) ab alio, quacunque etiam dignitate fulgente, niſi à pro tempore exiſtente Romano Pontifice, abſolvi.

Inſuper diſtrictè in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub interminatione divini judicii prohibet omnibus Chriſti Fidelibus cujuſcunque conditionis, dignitatis, ac ſtatus, etiam ſpecialis, & ſpecialiſſima nota dignis, ne prædictas opiniones, aut aliquam ipſarum ad praxim deducant.

JOANN. LUPUS, Sanctæ Roman. & univerſalis Inquiſitionis Notarius, &c.

Anno à Nativitate Domini Noſtri JeſuChriſti 1666. Indictione 4. die verò 23. menſis Martii, Pontificatus autem Sanctiſſimi in Chriſto Patris D.N.D. Alexandri, divina providentia Papa VII. anno undecimo, ſupradictum decretum affixum, & publicatum fuit ad valvas Baſilica Principis Apoſtolorum, Cancellaria Apoſtolica, ac in acie campi Flora, ac in aliis locis ſolitis, & conſuetis Urbis, per me Carolum Melanum, ejuſdem Sanctiſſimi D.N. Papa, & Sancta Inquiſitionis Curſorem.

ARTICULUS II.

An hæc decreta prodierint immediatè ab Alexandro VII.

325 QUi decepti ſunt, putantes decretum de celebratione Miſſarum; & ſtipendiis duplicatis non accipiendis, & aliis, ad hunc ſcopum ſpectantibus, non fuiſſe immediatè editum ab Urbano VIII. ſed ſolùm fuiſſe declarationem Cardinalium, & ideò ſolùm habuiſſe vim opinionis probabilis, eidem deceptioni expoſiti ſunt quoad hoc decretum. Eam æquivocationem circà decretum Urbani paſſi ſunt, quia illud in Congregatione Cardinalium fuit expoſitum conſultationi: ſed quia, cùm prædicti Cardinales eam conſultationem retuliſſent Urbano VIII ipſe Romanus Pontifex approbavit, & præcepit, ut ſuo nomine tanquam lex univerſalis Pontificia proponeretur toti Eccleſiæ, & more ſolito promulgaretur, & ita propoſitum, & promulgatum fuit, certiſſimè conſtat, eam legem immediatè prodiiſſe ab Urbano VIII.

326 Ea deceptione circà decretum Urbani VIII. laboravit Acacius March. de Velaſco, putans eſſe ſententiam Caramuelis; & Petrus de Tapia, ut conſtat *ex cap.* 17. ubi etiam oſtendi, id eſſe certiſſimè falſum: quia in hoc decreto Alexandri VII. damnatur ea propoſitio, quòd ſcilicet poſt decretum Urbani VIII. licet adhuc duplicatum ſtipendium accipere pro celebratione unius Miſſæ. Quæ propoſitio damnari non poſſet, ſi decretum Urbani ſolùm haberet vim opinionis probabilis, aut probabilioris Remaneret enim probabilis propoſitio oppoſita, neque capax condemnationis, ut ex ibidem dictis evidenter conſtat.

327 Dicendum ergo eſt, tanquam certiſſimum, quamvis conſultatio de damnabilitate earum quadragintaquinque propoſitionum facta fuerit in Congregatione Inquiſitionis generalis Romanæ; decretum tamen immediatè prodiiſſe ab Alexandro VII. Patet ex tenore decreti. Nam in primis ex proœmio conſtat, ipſum Alexandrum VII. per ſeipſum immediatè commiſiſſe Theologis, & Cardinalibus examen prædictarum propoſitionum, quorum ſententiam ipſe Alexander ab eiſdem ſingillatim audivit. Ita enim habetur in proœmio primi decreti. [Earundem opinionum examen pluribus in ſancta Theologia Magiſtri, & deinde Eminentiſſimis, & Reverendiſſimis Dominis Cardinalibus contra hæreticam pravitatem generalibus Inquiſitoribus *ſerio commiſit*. Qui tantum negotii ſtrenuè aggreſſi, eique ſedulò incumbentes, & maturè diſcuſſis uſque ad hanc diem infraſcriptis propoſitionibus, ſuper unaquaque ipſarum ſuffragia ſua *ſanctitati ſuæ* ſingillatim expoſuerunt.] Et eadem ferè verba habentur in proœmio ſecundi decreti.

328 Et poſt eas vigintiocto propoſitiones relatas in primo decreto, dicitur Alexander VII. eas damnaviſſe, & prohibuiſſe. Notanda ſunt verba decreti: [*Idem Sanctiſſimus*, re maturè conſiderata, *ſtatuit & decrevit*, prædictas propoſitiones, & unamquanque ipſarum, ut minimùm tanquam ſcandaloſas eſſe damnandas, & prohibendas, ſicut *damnat, ac prohibet*.] Quod idem aſſeritur in ſecundo decreto. Ubi vides, in hoc negotio Cardinales ſolùm egiſſe conſultationem, & ipſum Romanum Pontificem edidiſſe decretum. Ex cujus tenore anthentico patet etiam, hoc decretum promulgatum eſſe nomine Alexand. VII. ſicut cæteræ leges Romani Pontificis promulgari ſolent. Quare ne minimum quidem veſtigium remanet, unde oriri poſſit dubitatio, quominùs hoc decretum immediatè à Romano Pontifice prodierit.

ARTICULUS III.

An hæc decreta ſint Romani Pontificis loquentis ex Cathedra?

329 ROmanum Pontificem loqui ex Cathedra, docere Eccleſiam, loqui Eccleſiæ, & loqui ut Caput Eccleſiæ, quatuor ſunt omninò ſynonima, & ejuſdem prorſus ſignificationis, ut patet ex communi modo loquendi doctorum omnium, à quibus in ſignificatione vocum recedere, errare eſt.

330 Sed quid eſt, Pontificem loquendi ex Cathedra, & ut caput Eccleſiæ? Optimè explicuit P. Valentia 2.2. *quæſt.* 1. *punct.* 7. § 39. inquiens: [Tunc verò definire (ſummum Pontificem) ut Eccleſiæ Caput, quando decretum ederet pro univerſa Eccleſia, quodque vellet à Fidelibus indubitanter admitti.] Quod idem tradidit P. Suarez contra Regem Angliæ *lib.* 1. *cap.* 6. *num.* 15. & 16. & P. Granado 2.2. *controverſ.* 1. *tract.* 7. *diſput.* 2 *ſect.* 1. *num.* 1. & communiter Doctores.

331 Hinc manifeſtè patet, hoc decretum eſſe Alexandri VII. loquentis ex Cathedra, docentis Eccleſiam, & ut Capitis Eccleſiæ. Primò. Quia præcepit hoc decretum publicari ſuo nomine, ſicut cæteræ leges univerſales promulgantur.

332 Secundò. Tunc enim decernit Romanus Pontifex ut Caput Eccleſiæ, quando decretum edit pro univerſa Eccleſia, illudque vult ab omnibus Fidelibus indubitanter admitti: atqui ſic edidit decretum hoc: ergo in eo loquitur è Cathedra, & ut Caput Eccleſiæ. Minor patet. Nam in ultimo periodo dicitur: *In virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub interminatione divini judicii prohibet, omnibus Chriſti Fidelibus cujuſcunque conditionis, dignitatis, ac ſtatus, etiam ſpeciali, & ſpecialiſſima nota dignis*, &c. Item conſtat ex proœmio, ubi dicitur, perniciem ex prædictis propoſitionibus eſſe univerſalem, ibi: *Ingens eruptura eſſet Chriſtianæ vitæ corruptela*. Et requiri etiam remedium univerſale pro omnibus ovibus ſibi commiſſis, illis verbis: *Ut oves ſibi creditas ab ejuſmodi ſpatioſa, lataque, per quam itur ad perditionem, via pro paſtorali ſollicitudine in rectam ſemitam evocaret.*

333 Quando autem obiter, & per tranſennam Pontifex aliquid decernit, etiam in materia Fidei, & morum, tunc non loquitur è Cathedra, neque decernit ut Caput Eccleſiæ. Patet. Quia id, quòd ita loquitur Pontifex, non intendit à Fidelibus indubitanter admitti. Ideò cùm Nicolaus 1 *cap. A quodam Judæo, de conſecratione diſt.* 4 dixit, Baptiſmum in nomine Chriſti collatum valere; id quidem non dixit ut Caput Eccleſiæ, quia id dixit obiter, & per tranſennam, cùm ſolùm aſſumpſiſſet definiendum, an Baptiſmus à Judæo collatus ſit validus.

ARTICULUS IV.

An hæc decreta ſtatuta ſint ex matura deliberatione?

334 PRo deciſione quæſtionis ſciendum eſt, eſſe ſententiam aliquorum Doctorum, ſi Romanus Pontifex, abſque matura deliberatione decerneret in materia Fidei, & morum, exponi periculo erandi; aut ſaltem non eſſe certum, quòd hoc modo haberet infallibilem Divini Spiritus aſſiſtentiam, eo quòd hæc promiſſa eſt à Chriſto Romanis Pontificibus, dum ad decreta Fidei, & morum prudenti modo procederent. Ita Gravina *in controverſ. tom.* 2. *part.* 2. *art.* 5. & Arauzo 2.2 *quæſt.* 1. *art.* 10. *dub.* 5. *num.* 14. & Bordonus *in Tribun. cap.* 5. *quæſt.* 25 *num.* 110. apud Dianam *par.* 11. *tract.* 2. *de Romano Pontifice, reſol* 5.

335 Oppoſitam ſententiam ſuſtinent P. Valentia 2.2. *q.* 1. *punct.* 7. §. 40. P. Caſtro Palao *tom.* 1. *tract.* 4. *diſp.* 1. *punct.* 5. §. 2. *num.* 12. Bañez 2.2. *qu.* 1. *art.* 10 §. *ad quartum*, & plures alii.

336 Sed meliùs negant caſus poſſibilitatem P. Suarez *diſp.* 5. *de Fide*, *ſect.* 8. *num.* 11. P. Granado *tractat.* 7. *de Fide*, *diſput.* 2. *ſect.* 2. *num.* 13. P. Amicus *tom.* 3. *diſput* 7. *ſect.* 1 *num.* 30. & tradidit Canus *lib.* 5. *de locis*, *cap.* 5. *ad* 2. Et P. Tannerus *tom.* 3. *diſput.* 4. *quæſt.* 4. *dub.* 6. *num.* 158. ubi maximè notanda ſunt verba P. Suarii citati: [Solet autem quæri, quid ſit futurum, ſi Pontifex ſine præmiſſa diligentia definiat? Aliqui dicunt, poſſe tunc Pontificem errare, & Eccleſiam poſſe tunc non aſſentiri. Sed hoc periculoſum eſt, quia Eccleſiæ non poterit conſtare, an Pontifex adhibuerit ſufficientem diligentiam, necne; vel relinquetur ſingulorum arbitrio, ut judicent, àn diligentia ſufficiens fuerit Et ideò meliùs, ut exiſtimo, reſpondetur, non admittendo caſum. Nam Spiritus Sanctus, qui regit Eccleſiam, non permittet, Pontificem tam imprudenter definire; & ideò quoties abſolutè definit, credendum eſt, ſufficientem diligentiam præmiſiſſe.

337 Et

337 Et hanc ſententiam certiſſimam cenſeo. Etenim articulus A, definitus eſt à Romano Pontifice; & tamen neque ex tenore articuli, neque alio capite (præterquam ex infallibili aſſiſtentia Divini Spiritus) conſtat, proceſſiſſe Pontificem ex matura deliberatione ad eum definiendum: ergo, non conſtat, aſtitiſſe Divinum Spiritum, ſi hic non aſſiſtit, ubi non eſt matura deliberatio in Pontifice. Ergo non conſtat Eccleſiæ certitudo articuli definiti. Conſequens eſt certiſſimè falſum: ergo & antecedens. Quare, ut optimè notavit P. Tannerus *tom.3.diſp.1.q.4.dub.6.nu.* 156. certiſſima adeſt Divini Spiritus aſſiſtentia ad unum è duobus: vel ne Pontifex in materia Fidei, & morum aliquid decernat abſque matura deliberatione; vel ne erret, ſi abſque matura deliberatione decreverit.

338 Et multò magis reiicienda procul eſt ſententia eorum, qui dicunt, poſſe errare Pontificem in decretis Fidei, & morum, ſi non audiat conſilia Cardinalium, & Theologorum. Nam ſi Pontifex legat in libris Doctorum quidquid Cardinalis, & Theologi conſulere poſſunt, ex quo capite fiet maturior deliberatio per hoc, quòd doctrinam Cardinalium, & Theologorum audiat?

339 Sed ad præſentis deciſionem quæſtionis damus (non concedimus) quòd vera ſit prima ſententia, itaut poſſit errare Pontifex, ſi abſque matura deliberatione decernat: & dicimus manifeſtè conſtare in his decretis, maturiſſima deliberatione uſum. Cùm ex illis conſtet, ſeriò commiſiſſe id examen illarum propoſitionum pluribus in ſancta Theologia Magiſtris, & Cardinalibus Inquiſitoribus Generalibus; ipſoſque Theologos, & Cardinales id negotium ſtrenuè aggreſſos eſſe, eique ſedulò incubuiſſe, & maturè eas propoſitiones diſcuſſiſſe; & ſuper unaquaque ipſarum ſuffragia ſua Sanctitati ſuæ ſingillatim expoſuiſſe, ut conſtat ex tenore utriuſque proœmii. Et poſt enumeratas propoſitiones, dicitur in primo decretò: *Idem Sanctiſſimus re maturè conſiderata, ſtatuit, & decrevit*, &c. & ferè eiſdem terminis in ſecundo; ſuper quo articulo nullum dubitationi veſtigium relinquitur.

ARTICULUS V.

An hæc decreta ſint declaratoria ſimul, & prohibitoria?

340 HÆc decreta eſſe prohibitoria ex ipſis terminis patet. Utitur enim verbo prohibendi. Prohibetque primò, ne quis prædictas propoſitiones doceat, defendat, edat, aut de iis diſputativè publicè, aut privatim, niſi impugnationis cauſa, tractet: idque prohibet ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ, Romano Pōtifici reſeruatæ. Prohibet ſecundò omnibus Chriſti Fidelibus, ne prædictas opiniones, aut aliquam ipſarū ad praxim deducāt.

341 Hanc prohibitionem obſtringere conſcientias, manifeſtum eſt. Nam prohibitio, quæ proponitur ſub pęna excommunicationis latæ ſententiæ, qualis eſt prima pars prohibitionis relatæ, ad conſcientiam dirigitur. Item prohibitio, quæ fit *in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub interminatione divini judicii*; evidenter indicat obligationem conſcientiæ, ut omnes Doctores, nemine diſcrepante, fatentur. Deinde ea decreta reſpicere conſcientiam, patet ex illis verbis proœmii: *In rebus ad conſcientiam pertinentibus modus opinandi irrepſit alienus omninò ab Evangelica ſimplicitate.*

342 Eam autem obſtringere conſcientias graviter, non poteſt eſſe debitum, cùm conſtet, materiam omnium earum propoſitionum eſſe gravem, ut per ſingulas diſcurrenti patebit. Et quia conſtat ex prædicto decreto, eas eſſe ſcandaloſas: non autem ſunt abſolutè ſcandaloſæ, nec tales appellantur, quæ in re levi ſcandalum leve afferunt.

343 Conſtat etiam, hoc decretum eſſe declaratorium. Declaratio enim nihil aliud eſt, quàm manifeſtatio alicujus veritatis, quæ ab aliquibus ignorari, aut in dubium verti poſſet: hæc autem decreta manifeſtant, eas quadragintaquinque opiniones eſſe ſcandaloſas, de quo quis dubitare poſſet propter aliquos Theologos aliter cenſentes. Et quidem decreta expreſſu judicio damnant eas opiniones, ut ſcandaloſas: non poteſt autem id fieri, niſi aſſerendo, & manifeſtando, eas eſſe ſcandaloſas: ſicut ſententia, quæ damnat aliquem ut furem, eſt vera ſententia declaratoria criminis.

344 Sed & in alio ſenſu hæc ſententia declaratoria ſunt, id eſt, declarationes aliarum legum canonicarum. Damnant enim hæc decreta multas propoſitiones, quæ verſantur in materia juris canonici: quæ propoſitiones ab aliquibus putabantur probabiles; quia aliter intelligebant leges illas canoncias, aut putabant, illas non obligare. Pontifex ergo, dum damnat eas propoſitiones, manifeſtè declarat, quo ſenſu ejuſmodi leges accipiendæ, & intelligendæ ſint.

345 A plurimis putabatur probabile, Bullam Cenæ Domini non prohibere abſolutionem à caſibus occultis, nec derogare facultati Tridentini, in qua de occultis criminibus ſermo eſt. Dum ergo eam opinionem damnat Alexander VII. in eo decreto, expreſsè declarat Bullam Cœnæ Domini prohibere abſolutionem à caſibus occultis, derogando ei facultati ſynodi Tridentini.

346 Eodem modo dum damnat octavam, & nonam propoſitionem, declarat expreſsè, quomodo intelligendum ſit decretum Urbani VIII. de duplici ſtipendio pro eadem Miſſa nullatenus accipiendo. Nam dum affirmat, falſam eſſe opinionem, quæ aſſerit, licitam eſſe acceptionem duplicis ſtipendii poſt decretum Urbani VIII. ſimul affirmat, & declarat, id decretum Urbani ad literam intelligi debere, illudque conſcientiam obſtringere.

347 Similiter dum damnat propoſitionem duodecimam, aſſerentem, Mendicantes poſſe abſolvere à caſibus Epiſcopo reſeruatis, illam ita damnat, quia ea decreti Pauli V. & Urbani VIII. (referuntur à P. Pellizario *in Manual. Regul. lib 6 cap.2 ſect.1 num.4*) prohibiti ſunt Regulares ab eis abſolvere. Declarat ergo, ea decreta Pauli, & Urbani ſuam vim retinere, & conſcientias obſtringere, ſaltem quoad hoc punctum.

348 Eodem modo dum damnat tredecimam propoſitionem, aſſerentem, quòd [ſatisfacit Eccleſiæ præcepto annuæ confeſſionis, qui confitetur Regulari Epiſcopo præſentato, ſed ab eo injuſtè reprobato;] affirmat, prohibitionem Eccleſiæ, quæ vetat Regulares audire confeſſiones ſæcularium, niſi approbati ſint ab Ordinario, comprehendere hunc caſum injuſtæ reprobationis: quia qui unam partem damnat ut falſam, oppoſitam eſſe veram affirmat. Declarat ergo, eam prohibitionem Eccleſiæ ad eum caſum ſe extendere.

349 Idem prorſus notabis circà propoſitionem decimaquartam, decimamquintam, vigeſimam, vigeſimamprimam, & vigeſimamtertiam.

ARTICULUS VI.

An hæc decreta ſint definitiones Pontificiæ?

350 HÆc vox *definitio*, quòd attinet ad præſens inſtitutum, dupliciter uſurpatur. Primò pro deciſione, ſeu declaratione articuli Fidei. Et in hoc ſenſu ea decreta non eſſe definitiones, patet. Nā Pontifex in iis decretis non declarat, aliquid eorum eſſe articulū Fidei. Et quidem ſi id declararet tanquam articulum Fidei, verificaretur, credendum eſſe tanquam articulum Fidei, eas propoſitiones eſſe falſas, unde hæreticus eſſet, qui eas propoſitiones veras aſſereret; atque adeò eæ propoſitiones eſſent hæreticæ. Quis autem audebit aſſerere, eas propoſitiones eſſe hæreticas vi ejus decreti, in quo Pontifex duntaxat illas damnat ut ſcandaloſas? quamvis non dicat, eſſe ſcandaloſas duntaxat, ſed ut minimum.

351 Secundò uſurpatur ea vox *definitio*, pro qualibet declaratione Pontificis, quam tradit ut omninò certam, & indubitabilem. Itaque cum Pontifex Summus aliquid in materia doctrinæ decidit ut certum, & abſque periculo errandi, dicitur id definire. Nam *definire, & pro certo decidere*, idem ſunt. Et revera eſſe alias definitiones Romanorum Pontificum, præter eas, quæ ſunt declarationes articulorum Fidei, patet ex communi Doctorum ſenſu, penes quos eſt, à quibus deſumenda eſt uſurpatio, & ſignificatiu nominum, ut patet *ex diſp.12.num.65.*

352 Sic loquitur P. Suarez *tom.4. in 3. par. diſp.19. ſect.3. num.16.* ubi agens de damnatione Clementis VIII. opinionis de abſolutione inter abſentes, ait: [Eſt igitur jam dicta ſententia certa in gradu à Pontifice *definito*.] Et P. Vaſquez *tom.4. in 3. par q.91. art 4 dub.2. nu.1.* de eodem argumento tractans ait: [Antequam Clemens VIII. *definiſſet*, ac determinaſſet opinandi licentiam circà præſentem controverſiam,] &c. Et P. Arriaga *tom.8 diſp.50. num. 20.* agens de eodem decretu Clement. VIII. ait. [Poſt *deciſionem* Clementis VIII.] &c. *Decidere* autem, & *definire* ſunt termini æquipollentes. Et P. Coninck *de Pœnitentia diſp.4.nu.61.* ait: [Jam verò cautiùs hac de re agendum eſt poſt *definitionem* Clementis VIII.] Qui Author *lib.1.de actibus ſupernaturalib. diſp.6.num.7* agens de decreto Concilii Viennenſis affirmante, probabiliorem eſſe ſententiam, quòd parvulis in Baptiſmo infundantur habitus ſupernaturales, ait: [Et ſi Concilium non definiat eſſe omninò certum, parvulis in Baptiſmo virtutes infundi; tamen *definit*, id eſſe probabilius.] Eodem modu loquitur P. Ripalda *lib.6. de Ente ſupernatur. diſp.120. ſect.1.num.3.* & P. Caſtro Palao *tom.4.tract.3. punct.5. num.7.* Deinde definitum eſſe à Romano Pontifice, ſententiam piam de Immaculata Conceptione eſſe magis probabilem, & magis piam, aſſerit P. Ferdinandus de Salazar *tom.de Conceptione, cap.43.§.1. & 4.*

353 Itaque dum Romanus Pontifex docet Eccleſiam aliquid, in quo errare non poteſt, id quidem docet tanquam omninò certum, ut ex terminis notum eſt. Quod autem docet ut omninò certum, id expreſsè definit, etſi non definiat tanquam articulum Fidei: definire enim, vel decidere, eſt rem tanquam omninò certam declarare. Sunt enim multa omninò certa, in quibus Pontifex errare non poſſit, quamvis non perueniant ad certitudinem articuli Fidei.

354 His poſitis dicendum eſt, hæc decreta eſſe definitiones Pontificias ſecundo modu. Conſtat. Illud enim Pontifex definit ſecundo modo, quando aliquid declarat, vel affirmat pro certo in materia, in qua errare non poteſt: ſed Alexander VII. affirmat pro certo, eas propoſitiones eſſe ſcandaloſas in materia, in qua errare non poteſt: ergo in illo decreto Pontifex verè definit.

355 Conſequentia eſt legitima. Major conſtat ex dictis *num.* 351. Minor etiam patet, quia affirmat, eas propoſitiones eſſe ſcandaloſas, cùm tamen illæ verſentur in materia morum: in qua Romanum Pontificem Eccleſiæ loquentem, errare non poſſe, conſtat *ex c.6.*

356 Confirmatur. Nam, ut conſtat ex *nu.* 352. decretum Clementis VIII. quo affirmavit, opinionem de abſolutione inter abſentes eſſe falſam, temerariam, & ſcandaloſam, fuit definitio Romanæ Cathedræ, quia illud pro certò decidit: ergo cùm Alexander VII. pro certo decidat, eas propoſitiones à ſe damnatas, eſſe ſcandaloſas, dicendum eſt, eam eſſe definitionem.

Digitized by Google

357 Nec valet, ſi dicas, ad definitionem formalem requiri, quòd Pontifex dicat, *Definimus, decidimus, declaramus*, vel quid ſimile. Nam verbum *Damnamus*, in materia doctrinæ, in qua Pontifex errare non poteſt, eſt verbum ſimile, & æquivalens. Nam hoc, quòd eſt damnare doctrinam tanquam certò ſcandaloſam, idem eſt, quòd decidere, & declarare, eam eſſe ſcandaloſam.

ARTICULUS VII.

Quid ſit propoſitionem eſſe ſcandaloſam.

358 PRopoſitio ſcandaloſa in materia doctrinæ illa eſt, *quæ docet aliquid, quod præbet aliis occaſionem ruinæ*. Ita ea voce ſcandali ea expoſitio nota eſt, & tradunt expreſsè Mag. Canus *lib. 12. de locis cap. 11. §. Propoſitionem.* P. Suarez *diſp. 19. de Fide, ſect. 2. nu. 19.* P. Granado *tract. 15. de Fide, diſp. 4. num. 8.* P. Petrus Hurtado *diſp. 81 de Fide, §. 50. & 51.* P. Caſtro Palao *to 1. tract. 4. diſput. 3. punct. 1. num. 8.*

359 Severior eſt explicatio propoſitionis ſcandaloſæ apud P. Arriaga *diſp. 20. de Fide, nu. 23.* aſſerentis:] Eſt ſcandaloſa, quæ dat occaſionem in materia Fidei errandi, vel malè ſuſpicandi de fide dicentis:] Juxta quem dicendi modum, dum Pontifex eas quadragintaquinque propoſitiones declarat eſſe ſcandaloſas, declarat, vel eas dare occaſionem errandi in Fide, vel malè ſuſpicandi de fide Authorum, qui eas docuerunt.

360 Sed ſtando mitiori, & communiori expoſitioni propoſitionis ſcandaloſæ ſupra traditæ, notandum eſt, ibi *ſcandalum* non ſumi pro ſcandalo paſſivo, ſed pro activo. Quamvis enim ex Bibliis ſacris vulgari lingua ſcriptis oriatur ſcandalum ignaris; non tamen propterea eorum propoſitiones ſunt ſcandaloſæ: quia ſcandalum illud eſt paſſivum ortum ex malignitate, vel ignorantia legentium. Quòd etiam notavit Canus *lib. 12. de locis, cap. 11. §. Propoſitionem.* Ait enim: [Non enim hic ſcandalum more vulgi uſurpamus pro eo, quod aures offendit, quodve fidelis populus horret; ſed pro eo, quod infirmis cauſam ruinæ præſtat, & quod ante Fidelium pedes poſitum, eos facit in illud incurrere, irruere, offendere.]

361 Hinc patet, in quo ſenſu ſint ſcandaloſæ illæ quadragintaquinque opiniones, quas ut tales damnat, & quas tales eſſe affirmat Sanctiſſimus D. Alexander VII. Sunt enim ſcandaloſæ, quatenus per ſe afferunt cauſam ruinæ Fidelibus. Quòd magis patet ex proemio primi decreti, illis verbis: *Complures opiniones Chriſtianæ diſciplinæ relaxativas, & animarum perniciem inferentes*. Conſtat enim, eam doctrinam eſſe per ſe ſcandaloſam, quæ Chriſtianam diſciplinam relaxat, & infert animarum perniciem. Item ex illis verbis: *Quem ſi pro recta regula Fideles in praxi ſequerentur, ingens erruptura eſſet Chriſtiana vitæ corruptela*. Illa enim doctrina includit ſcandalum activum, quæ talis eſt, ut ex ad praxim deducta erumpat Chriſtianæ vitæ corruptela. Idem ſignificant ſubſequentia verba: *Nequaquam temporis viam ſalutis, quam ſuprema veritas Deus, cujus verba in æternum permanent, arctam eſſe definivit, in animarum perniciem dilatari, ſeu verius perverti contingeret*. Item & ſubſequentia alia: *Ab ejuſmodi ſpatioſa, lataque, per quam itur ad perditionem, via*. Quæ deſumpta ſunt ex Evangelio Matth. *c. 7. 13. Lata porta, & ſpatioſa via eſt, quæ ducit ad perditionem*. Quæ omnia apertè declarant, doctrinam earum propoſitionum talem eſſe, ut ducant ad perditionem. Quo nullum ſcandalum activum majus.

362 Pro cujus explicatione majori ſciendum eſt, omnem opinionem improbabilem poſitivè, id eſt, certò falſam; & omnem opinionem non probabilem, id eſt, gravi fundamento carentem, ſi laxa ſit, id eſt, affirmans partem minus tutam, & faventem libertati, eſſe ſcandaloſam, dummodò procedat in materia gravi pertinente ad mores. Patet. Peccat enim graviter, quiſquis in materia gravi dirigit conſcientiam ſuam ex opinione certò falſa, aut abſque prudenti, & gravi fundamento: ſed doctrina improbabilis poſitivè, aut negativè, ſuadet hominibus dirigere conſcientiam ea ſe ipſa, quæ aut certò falſa eſt, aut gravi fundamento deſtituta: ergo doctrina improbabilis poſitivè, aut negativè in materia gravi pertinente ad mores, ſuadet hominibus id, quòd eſt peccatum grave. Hoc eſt, doctrinam eſſe ſcandaloſam: ergo ejuſmodi doctrina ſcandaloſa eſt. Et ne æquivocationem patiaris, nota, in qualibet quæſtione illam dici opinionem laxam, quæ favet libertati; illam verò ſtrictam, ſeu ſeveram, quæ favet obligationi, & præcepto.

363 Hinc colliges, quare verum ſit id, quod notavit P. Petrus Hurt. *diſput. 81. de Fide, §. 46.* nempe quòd nota improbabilitatis non ſit cenſura Theologica, ut etiam notavi *nu. 297.* Neque enim in ullo Indice Expurgatorio Inquiſitionis ea nota invenitur. Etenim propoſitio improbabilis, etiam in materia morum, indifferens eſt ad propoſitionem laxam, & ſtrictam. Et quamvis propoſitio improbabilis laxa in materia morum ſcandaloſa ſit, utpotè inducens ad peccatum; tamen improbabilis ſtricta poteſt non eſſe ſcandaloſa, & poteſt contingere, quòd non mereatur aliam ex cenſuris Theologicis. Ita ſi quis aſſereret, furtum duorum aſſium vulgaris monetæ æreæ Hiſpanicæ (vulgò *dos quartos*) eſſe peccatum mortale; ea opinio meritò cenſeretur improbabilis, ſaltem negativè; tamen ſcandaloſa non eſſet, quia ea non inducit ad peccatum; & fortè non erit digna ea propoſitio cenſura alia Theologica.

ARTICULUS VII.

An hæc cenſura propoſitionis ſcandaloſæ contineat notam improbabilitatis?

364 PRæmitto primò, poſſe eſſe propoſitiones veras, quæ ſint ſcandaloſæ, nempe in quæſtione facti. Quòd notavit Canus, *lib. 12. de locis, cap. 11. §. Propoſitionem*, ubi ait: [Non ſolùm error, ſed ipſa etiam iſthæc veritas, qualiſcumque illa ſit, quæ fortè in his dictis inveniri poteſt, ſcandalum affert idiotis, & infirmis. Non enim ſolùm falſa ſcandalum faciunt, ſed aliquando etiam vera. [Et paulò ante exempla attulerat, dicens:] Tales illæ ſunt, ſive commentitiæ fabulæ, ſive narrationes etiam veræ, quibus monachorum occulta vitia vel finguntur, vel deteguntur. Id quod ſine dubio ſine imbecillium offendiculo fieri non poteſt.] Et paulò inferius: [Sic Eccleſiæ Romanæ abuſus plebi rudi objicere, atque in vulgus edere, ſcandalum eſt.] Quod idem latè tradit, & probat Saura *in Voto Platonis tractat. de Examine doctrinarum, cap. 6. §. Propoſitio ſcandaloſa*.

365 Præmitto ſecundò, propoſitionem eſſe poſſe ſcandaloſam, eo quòd æquivoca ſit: ſi enim duplicem habeat ſenſum, primum quidem ſanum & verum, & à ſuo Authore intentum; alterum verò, vel hæreticum, vel erroneum, vel aliu modò damnabilem, quamvis à ſuo Authore non intentum, ſic poterit ſandalum generare. Tales ſunt propoſitiones aliquæ, quæ in exemplum afferuntur à Cano *loco citato*.

366 Præmitto tertiò, ut conſtat ea *artic. praecd. nu* 362. omnes propoſitiones poſitivè, vel negativè improbabiles, laxas in materia morum, eſſe ſcandaloſas.

367 Quæritur ergo in præſenti, an omnes propoſitiones ſcandaloſæ verſantes in doctrina morum, ſint improbabiles poſitivè, id eſt, certò falſæ, aut non probabiles, id eſt, gravi deſtitutæ fundamento? Et an quoad improbabilitatem aliquid habeant præcipuum dum à Romano Pontifice docente Eccleſiam damnantur tanquam ſcandaloſæ.

368 Dico primo. Omnis propoſitio ſcandaloſa verſans in doctrina morum, eſt non probabilis, atque adeò gravi fundamento deſtituta, & conſequenter peccat mortaliter, qui ea utitur in directione conſcientiæ ſuæ. Et loquor de propoſitione, quæ non ſit æquivocata, ſed quæ clarè, & cùm diſtinctione doctrina tradit, juxta ea, quæ dixi *nu.* 365.

369 Probatur clariſſimè concluſio. Implicat contradictionem, doctrinam eſſe probabilem, prudentique fundamento nitentem; & eam ſimul in ratione doctrinæ moralis ſcandalum, & animæ perniciem generare. Etenim eo ipſo, quòd in ratione doctrinæ moralis ſit Scandalizans, non eſt doctrina prudens. Nam doctrina prudens in materia morum eſt illa, quæ mores ſervat incorruptos: quæ autem ſcandalizat, & animæ perniciem infert, non aliter infert, niſi quatenus mores corrumpit, & ad peccatum inclinat. Ergo eo ipſo, quòd ſcandaloſa ſit, neceſſariò eſt non probabilis.

370 Major difficultas eſt, an propoſitio, quæ ſcandaloſa eſt, quatenus verſatur in materia morum, debeat eſſe improbabilis poſitivè, id eſt certò falſa. Videtur enim ex præciſa ratione *ſcandaloſæ*, non debere eſſe improbabilem poſitivè. Etenim eo ipſo quòd propoſitio laxa verſans in materia morum careat fundamento gravi, atque adeò ſit non probabilis, ad peccatum ducit; cùm ſit peccatum mortale dirigere conſcientiam in materia gravi ex opinione non probabili, ſive abſque prudenti fundamento. Ergo ſalvatur, quòd ſit ſcandaloſa in hoc, quòd ſit non probabilis: ergo ut ſit ſcandaloſa, non requiritur, quòd ſit certò falſa, ſive poſitivè improbabilis.

371 Et confirmatur. Quia propoſitio non probabilis poteſt eſſe vera. Nam propoſitio vera, dum latet nos fundamentum grave ad illius veritatem promovendam, eſt non probabilis: ergo propoſitio vera, dum latet nos fundamentum ejus probabile, poteſt eſſe ſcandaloſa, cùm conetur dirigere conſcientiam abſque fundamento probabili. Sed propoſitio vera nunquam poteſt eſſe certò falſa: ergo poteſt dari propoſitio ſcandaloſa, quæ non ſit certò falſa; atque adeò non eſt neceſſe: quòd propoſitio ſcandaloſa ſit improbabilis poſitivè. Nihilominus.

372 Dico ſecundò. Cùm Romanus Pontifex docens Eccleſiam in materia morum, affirmat, doctrinam eſſe ſcandaloſam, conſequenter affirmat, eſſe falſam, & improbabilem poſitivè. Pro cujus concluſionis intelligentia, nota primò, magnum diſcrimen intercedere inter eam propoſitionem, quæ in materia morum expreſſo judicio Romani Pontificis loquentis ex Cathedra aſſeritur ſcandaloſa; & inter eam, quæ in ſimili materia cenſetur ſcandaloſa judicio privati Doctoris. Etenim id expreſſum judicium Romani Pontificis habet duo, quibus caret privati Doctoris judicium: nempe certitudinem, & perpetuitatem. Certitudinem, quia Romanum Pontificem loquentem Eccleſiæ, errare non poſſe in doctrina morum, certum eſt, ut conſtat *ex cap.* 6. quæ certitudo deficit in judicio privati Doctoris.

373 Item perpetuitatem: nam reliqui Doctores privati per hanc propoſitionem, *Hæc aſſertio non eſt probabilis*, ſignificant, non adeſſe de præſenti fundamentum grave pro ea aſſertione: & ideò apud illos

los

los æquivalet illi; *Hæc aſſertio non habet fundamentum grave, dum non apparet aliud fundamentum præter ea, quæ de præſenti afferuntur pro ea.* Et ideò ſic relinquitur locus, ut ſi poſteà apparuerit fundamentum grave, tranſeat aſſertio de non probabili in probabilem. Quòd ita de facto contigiſſe certum eſt: cùm multæ propoſitiones, quæ olim non erant probabiles, jam apparente denuò fundamento gravi ſint probabiles. Pontifex verò cùm e Cathedra loquitur, & negat probabilitatem opinionis, aut affirmat, eam eſſe ſcandaloſam, id docet, & declarat Eccleſiæ in perpetuum tanquam doctrinam omni tempore ſuſtinendam. Et ideò non dicit ſolùm, quòd de præſenti nullum apparet pro ea fundamentum grave, ſed quòd nec unquam apparebit, & quòd ſemper pro ſcandaloſa reputanda eſt. Quare reliquit omnimodam deſperationem de probabilitate ejus, aut de ablatione ſcandali, quod ſecum importat propoſitio.

374 Nota ſecundò, ubi aliquis abſque periculo errãdi tradit, propoſitionem eſſe falſam, illa eſt certò falſa. Patet. Nam immunitas à periculo errandi involvit certitudinem: ubi enim eſt certitudo, nõ eſt contingentia errandi: & ubi eſt contingentia errandi, non eſt certitudo. Item ubi excluditur contingentia errandi, adeſt certitudo; & ubi excluditur certitudo, adſtruitur contingentia errandi.

375 Nota tertiò, dupliciter conſiderari poſſe propoſitionem ſcandaloſam, vel qua ſcandaloſam à parte rei, & ante quamlibet exiſtimationem hominum; vel qua ſcandaloſam, præſuppoſita exiſtimatione hominum. Contingit aliquando, opinionem à parte rei eſſe veram; ſed quia homines ignorant fundamentum grave ejus veritatis, fit, quòd ea propoſitio non ſit probabilis, cùm abſque fundamento gravi nequeat eſſe probabilis. In quo caſu à parte rei non eſt ſcandaloſa, cùm contineat doctrinam à parte rei veram, & licitam, & innoxiam: tamen ſuppoſita hominum exiſtimatione, quæ ad fundamentum veritatis non pertingit, eſt ſcandaloſa, cùm ſuadeat dirigere conſcientiam abſque fundamento gravi.

376 Hinc apertè probatur ſecunda concluſio duplici ex capite. Primò. Cùm Romanus Pontifex loquens ex Cathedra damnat in materia morum expreſſo judicio propoſitionem aliquam ut ſcandaloſam, damnat illam ut falſam; ſed id judicium Romani Pontificis in materia morum eſt certum: ergo talis propoſitio evadit certò falſa. Conſequentia eſt evidens, quia quoties judicium de falſitate propoſitionis eſt certum, propoſitio evadit certò falſa. Quòd ampliùs conſtat *ex nu.* 374. Minor verò patet *ex cap.* 6.

377 Major autem clarè oſtenditur. Nam propoſitio, quam Romana Cathedra in materia morum damnat ut ſcandaloſam à parte rei, non poteſt eſſe vera. Quia ſi à parte rei eſſet vera, à parte rei eſſet licitum ejus objectum, & ſolùm ob ignorantiam eſſet illicitum: ergo Romana Cathedra erraret in materia morum, ſi objectum à parte rei licitum damnaret ut illicitum. Sed Romana Cathedra errare non poteſt in materia morum: ergo objectum à parte rei licitum non poteſt damnare ut illicitum. Ergo Romana Cathedra eo ipſo quòd damnet propoſitionem in materia morum ut ſcandaloſam, illa non poteſt eſſe vera à parte rei: ergo eo ipſo quòd damnet illam ut ſcandaloſam, damnat ut falſam.

378 Aliud eſt, quando privatus Doctor cenſet propoſitionem ſcandaloſam: nam ad hoc privatum judicium ſufficit, quòd pro illa propoſitione ſic notata non appareat ullum grave fundamentum: nam privatus Doctor capax eſt ignorantiæ (uſurpo latè nomen ignorantiæ pro quolibet defectu ſcientiæ) de eo quod eſt à parte rei. Cùm autem Romana Cathedra non ſit capax ignorantiæ in judicio expreſſo, quòd format in materia morum, ob infallibilem aſſiſtentiam divini Spiritus in re tam gravi; inde eſt, quòd dum propoſitionem in materia morum affirmat ſcandaloſam, illa à parte rei non poſſit eſſe vera.

379 Confirmatur. Cùm Romana Cathedra damnat propoſitionem ut ſcandaloſam in materia morum, non damnat illam tanquam ſcandaloſam ex præſuppoſita ignorantia hominum, ſed tanquam verè, & à parte rei ſcandaloſam; aliàs erraret in materia morum, ſi objectum à parte rei licitum, & honeſtum reprobaret ut ſcandaloſum: ſed doctrina, quæ à parte rei eſt ſcandaloſa, non poteſt à parte rei eſſe vera: ergo à parte rei ea doctrina damnata non poteſt eſſe vera. Et cùm id judicium Romanæ Cathedræ ſit certum, ea propoſitio manet certò falſa.

380 Secundò. Dum Romanus Pontifex docens Eccleſiam in materia morum, definit, propoſitionem, eſſe ſcandaloſam, vi ejus oraculi manet certò, & in perpetuum nõ probabilis, manet certò, & in perpetuum deſtituta fundamẽto gravi, & cum certa, & omnimoda deſperatione de probabilitate ejus; ſed propoſitio, quæ manet certò, & in perpetuum non probabilis, & cum certa, & omnimoda deſperatione de probabilitate ejus, manet certò falſa, atq; adeò improbabilis poſitivè: ergo propoſitio, quam Romanus Pontifex docens Eccleſiam in materia morum, definit eſſe ſcandaloſam, manet certò falſa, & improbabilis poſitivè. Conſequentia patet. Major conſtat *ex n* 373.

381 Minor probatur. Nam quando propoſitio à parte rei eſt vera, nullum principium certum obſtat, quominus aliquando aliquod fundamentum grave appareat ad prædictam veritatem promovendam: nam contra veritatem, aut contra fundamentum ejus nullum principium certum exiſtere poteſt, quod reverà certum ſit: ergo quando eſt principium certum contra fundamentum alicujus propoſitionis, talis propoſitio non poteſt eſſe vera: ergo eſt certò falſa. Sed cùm Romanus Pontifex in materia morum judicio expreſſo affirmat in perpetuum, propoſitionem non eſſe probabilem, id principium certum excludit in perpetuum quodlibet fundamentum grave ejus propoſitionis: ergo in eo caſu propoſitio ſic damnata non poteſt eſſe vera: ergo neceſſariò, & certiſſimè eſt falſa.

382 Ubi etiam notandum eſt, cùm Author privatus dicit, propoſitionem eſſe poſitivè improbabilem, ſi verum dicit, omninò tollit ſpem, aut formidinem futuræ probabilitatis; atque de improbabili non poſſe propoſitionem tranſire in probabilem. Etenim id aſſerere non poteſt, niſi ex principio certo, cùm improbabile poſitivè idem ſit, quod certò falſum; principium autem certum, quod cogit ad aſſerendam falſitatem propoſitionis, nullam relinquit formidinem de oppoſito.

383 Rationi autem dubitandi, ante ſecundam concluſionem propoſitæ, reſpondeo ex dictis, quòd propoſitio in materia morum ſit ſcandaloſa, ſalvari, in hoc præciſè, quod non ſit probabilis, ſive in eo, quòd careat fundamento gravi in exiſtimatione hominum, cùm dirigat conſcientiam ad operandum in materia morum abſque fundamento gravi, idque licèt ea ſit vera à parte rei. Sed cùm id proveniat ex ignorantia, vel potiùs ex defectu ſcientiæ in materia morũ, & ea ignorantia non poſſit cadere in Romanam Cathedram in tali materia, inde eſt, quòd non poſſit Romana Cathedra docere, eam opinionem eſſe ſcandaloſam, quæ à parte rei eſt vera. Et præterea quoties Romana Cathedra in materia morum affirmat, propoſitionem non eſſe probabilem, virtualiter, ſive æquivalenter affirmat, eſſe poſitivè improbabilem, ut conſtat ex dictis. Et ita quamvis dicens ſcandaloſam, ſimul dicat, eam non eſſe probabilem, eo ipſo affirmat, eſſe poſitivè improbabilem.

384 Ad confirmationem diſtinguo antecedens: propoſitio non probabilis, [quæ talis eſt judicio Romanæ Cathedræ in materia morum,] poteſt eſſe vera, nego; [quæ talis eſt judicio privato,] concedo. Quòd patet ex dictis *n.* 372. Diſtinguo etiam conſequens: ergo propoſitio vera, dum latet nos fundamentum ejus probabile, poteſt eſſe ſcandaloſa [à parte rei,] nego; poteſt eſſe ſcandaloſa, [præſuppoſita exiſtimatione falſa hominum,] concedo. Quando autem Romana Cathedra propoſitionem de doctrina morum damnat, ut ſcandaloſam, non nititur in falſa hominum exiſtimatione, ſed in ipſa veritate rei, ex ſecuritate aſſiſtentiæ Spiritus Sancti.

ARTICULUS IX.

Quotuplici ex capite maneant improbabiles illæ propoſitiones damnatæ in his decretis.

385 Dico primò. Illæ quadraginta quinque propoſitiones ſunt improbabiles, primò ex principiis certis antecedentibus ad decretum Alexandri VII. cum quibus principiis illæ ſunt incompoſſibiles. Probatur. Ideò damnantur ut ſcandaloſæ ab Alexandro VII. quia erant ſcandaloſæ: ergo priùs quàm quidquam decerneret Alexander VII. circà illas, eæ erant ſcandaloſæ, atque adeò improbabiles. Sed non poterant eſſe ſcandaloſæ, & improbabiles, niſi opponerentur principiis certis: ergo ante id decretum opponebantur principiis: ſunt ergo improbabiles ex incompoſſibilitate cum principiis certis, antecedenter ad tale decretum.

386 Confirmatur ex initio proœmii decreti prioris, ubi dicitur: *Sanctiſſimus D. N. audivit, non ſine magno animi ſui mœrore, complures opiniones Chriſtianæ vitæ relaxativas, & animarum perniciem inferentes, partim antiquatas iterùm ſuſcitari: partim noviter prodire.* Itaque antecedenter ad decretum id audivit, & poſteà ita eſſe clarè comperit; ergo antecedenter ad decretum invenit principia certa, cum quibus prædictæ propoſitiones erant, & ſunt incompoſſibiles. Procedit autem argumentum, ſuppoſitendo, judicium Romanæ Cathedræ in materia morum eſſe infallibile, ut conſtat ex dictis.

387 Uberiorem probationem hujus aſſertionis daremus, ſi oſtenderemus principia certa, cum quibus prædictæ opiniones damnatæ ſunt incompoſſibiles, quòd præſtare non eſſet difficile. Studens tamen brevitati, ab ea tractatione modò abſtineo. Circà aliquas tamen earum id conſtabit ex aliquibus hujus voluminis diſputationibus. Circà propoſitionem XI. vide *diſp* 48. *per totam*. Circà XXIII. propoſitionem vide *diſp.* 21. *cap.* 6. Circà propoſitionem XXVII. vide *diſp* 11. Circà XXVIII vide *diſp.* 27. *c.* 4. Circà trigeſimaſecundam vide *diſp.* 21. *cap.* 5. *art.* 10. Circà trigeſimamquartam vide *diſp.* 31. *cap.* 6. Circà trigeſimaquintam vide *diſp.* 32. *per totam*. Circà quadrageſimamprimam vide *diſp.* 18. *cap.* 12.

388 Dico ſecundò. Illæ propoſitiones manent improbabiles ſecundò ex præciſa damnatione Romani Pontificis. Patet ex dictis. Nam ſi non manerent improbabiles ex præciſa damnatione Romani Pontificis, Romanus Pontifex erraret in doctrina morum. ſed, ut patet *ex c.* 6. Romanus Pontifex errare non poteſt in doctrina morum: ergo manet improbabilis ex præciſa damnatione Romani Pontificis. Minor, & conſequentia patent; & major non minùs conſtat. Nam ſi dum Pontifex declarat, propoſitionem in materia morum eſſe ſcandaloſam, ea reverà non eſſet ſcandaloſa, damnaret, utique quod honeſtum eſt, atque adeò in doctrina morum erraret. Rurſus doctrina ſcandaloſa in materia morum includit improbabilitatem, ut conſtat *ex art. præced.* ergo ſi dum doctrinam morum declarat eſſe improbabilem, ea non eſſet improbabilis, erraret in doctrina morum.

Digitized by Google

389 Et hinc iterùm ſatisfit ei interrogationi, quam proponit Caramuel verbis relatis ſupra *nu.* 34 de quibuſdam propoſitionibus damnatis,ut ipſe ait,à Sacra Cardinalium Congregatione,ex decreto Urbani VIII. Ait enim : [Si improbabiles, cur? An ob nudam reprobationem? an ob demonſtrationem,quàm hodie habemus,] &c. Ajo enim (quantum attinet ad rem præſentem) eſſe improbabiles primò ob demonſtrationem, id eſt, ob principium certum, cum quo ſunt incompatibiles. Quòd quidem potuit non proponi veteribus ut certum, quamvis reverà certum ſit. Quòd plerumque contigit in multis opinionibus, quas veteres putaverunt probabiles, & hodie improbabiles ſunt. Ajo, eſſe improbabiles ſecundò ob nudam reprobationem. Nam reprobatio doctrinæ in materia morum facta à Romano Pontifice loquente Eccleſiæ, eſt principium certiſſimum falſitatis doctrinæ; unde iſta evadit certiſſimè falſa, ut conſtat ex dictis.

390 Dico tertiò. Illæ quadragintaquinque opiniones manent improbabiles tertiò ex prohibitione uſus illarum; quæ improbabilitas eſt conſequens ad decretum : ſicut poſita qualibet lege obſtringente graviter conſcientiam,conſequenter ad talem legem eſt improbabile, quòd liceat exercere actionem prohibitam per talem legem.

391 Concluſio eſt certiſſima ex verbis decreti utriuſque, in fine: *Diſtrictè in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub interminatione divini judicii probibet omnibus Chriſti Fidelibus cujuſcumque conditionis, ne prædictas opiniones, aut aliquam ipſarum ad praxim deducant.* Ex quibus verbis conſtat primò,illas ita eſſe prohibitas, ac ſi quælibet earũ in ſua ſingulari materia prohiberetur. Conſtat ſecundò, prohibitionem eſſe graviter obligatoriam conſcientiæ,ut patet ex illis verbis: *In virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub interminatione divini judicii.*

392 Hinc conficitur argumentum. Quoties lex eſt juſta, obſtringens conſcientias, & in materia gravi, improbabile eſt, quòd liceat exercere actionem prohibitam per talem legem: ſed leges in his decretis contentæ (plures leges dico æquivalenter, quia ad plures materias terminatur hæc prohibitio) juſtæ ſunt, & in materia gravi, & obſtringunt conſcientias: ergo improbabile eſt, quòd liceat exercere actiones prohibitas per tales leges.

393 Probatur minor. Et quòd ſint juſtæ,& in materia gravi, clarè conſtat, tum ex eo, quòd opiniones oppoſitæ damnantur ut ſcandaloſæ certò Alexandri VII. oraculo: tum etiam, quia diſcurrenti per ſingulas materias earum propoſitionum manifeſtè patebit. Quòd autem conſcientias obſtringant, conſtat ex proximè dictis.

394 Dico quartò. Etiamſi eſſent probabiles, prædictæ opiniones antecedenter ad decretum, virtute hujus manent improbabiles. Explico,ſimul & probo concluſionem. Potuit fieri,quòd communi judicio juniorum Theologorum non appareret principium certum, cum quo opinio damnata incompoſſibilis eſſet; vel ſaltem quòd Theologis id principium cognoſcentibus, illud non proponeretur ut certum; in quo caſu ea opinio eſſet probabilis communi judicio juniorum Theologorum. Accedente autem judicio Romanæ Cathedræ de certitudine illius principii, cùm judicium in materia morum ſit infallibile, fit, quòd jam denuò detur principium certum, quod antea non dabatur, cum quo ſit incompoſſibilis ea opinio. Atqui accedente, & apparente denuò principio certo, cum quo ſit incompoſſibilis opinio, talis opinio manet certò falſa, & poſitivè improbabilis: ergo licèt opinio antecedenter ad decretum eſſet probabilis, vi decreti manet improbabilis.

395 Nec ſatisfacis, ſi dicas, eſſe probabilem ſententiam, quæ docet, Prælatum non poſſe præcipere in materia probabili: ſi ergo ſupponamus, eas propoſitiones eſſe antecedenter probabiles, non poterit Pontifex eas prohibere.

396 Nam ex duplici capite clariſſimè convincitur ea reſponſio. Primò, Eſt enim improbabile, quòd Prælatus non poſſit prohibere id, quod eſt probabiliter licitum: & alius diverſus eſt ſenſus ſententiæ affirmantis, non poſſe Prælatum præcipere in materia probabili. Utrumque enim conſtabit *ex diſp.* 16.

397 Secundò. Nam aliud eſt, non poſſe præcipere in materia probabili,& aliud eſt,non poſſe tollere probabilitatem opinionis, inveniendo principium certum improbabilitatis. Nam licèt primũ verum ſit, non tamen ſecundum; quia hoc involvit contradictionem manifeſtam. Et jam oſtendimus, damnationem in his decretis contentam eſſe principium certum improbabilitatis earũ opinionum.

ARTICULUS X.

An ex his decretis colligatur, recentiores Doctores, plus quàm veteres, relaxaſſe conſcientiam?

398 HUnc articulum inſtituo propter Caramuelẽ,qui *in Apolog de Probabilit.* in ipſo operis argumẽto ait : [Demonſtratur tandem, Theologos ita centum annis ultimis conſtrinxiſſe conſcientias,ut ſi aliis centum eodem impetu pergere permittatur, reddere difficillima infideliũ converſio, & apud ipſos Orthodoxos inconvenientia maxima certiſſimè timeri poterũt. Idem repetit *in ead. Apolog.nu.* 75. *&* 76 & latiùs *à nu.*265. ubi ait:[Dico, Juniores conſtrinxiſſe conſcientias, & Ethicam ſeveriorem reddidiſſe; & hoc non potero meliùs probare, quàm Juniorum, & Veterum opiniones inter ſe conferendo.] Quòd latè proſequitur uſque ad *n.* 278.

399 Idem tradit *in Theologia intention.nu.*1.*litt.E*, ubi ſic ait: [Peccant in hiſtoriam clariſſimè. Nam opiniones,quæ hodie,aut benignæ aut laxæ ab illis nominantur,ſunt ſtrictiſſimæ, ſi cum doctrina, quæ antè annos centum erat in Eccleſia,& ſchola,conferantur. Hę poſitiones: *Diebus jejunii in collatione octo unciæ ſumi poſſunt. Eiſdem diebus extra Quadrageſimam ova comedi poſſunt. Diebus Feſtis laborare una,aut altera hora non eſt mortale. Qui audit unam Miſſam ab elevatione ad finem,aliamque ab initio ad elevationem,præcepto ſatisfacit:* & aliæ ſimiles, quas eſſe probabiles, aſſerunt multi Recentiores, illi, qui volunt ſanctiores videri,laxas nominant,& novitatis appellant. Fatebor eſſe novas,nam veteres aliter philoſophabantur. Et quid dicebant illi? *Leges omnes Eccleſiæ,niſi per contemptum violentur,non obligare ad peccatum mortale.* Ita ergo opinione veterum, qui die jejunii cœnaret, carnes etiam in Quadrageſima comederet, diebus feſtis operaretur tota die, nunquam audire Miſſam, & hoc abſque contemptu,non peccaret mortaliter. Expreſsè S. Bernardus *lib. de præcepto.*] Hucuſque Caramuel, qui alios ſex Authores refert pro ea ſententia,præter quatuor alios,quos citat *in Apolog.de probabilit.nu.* 269.(Bernardum longiſſimè abeſſe ab ea ſententia,alibi oſtendam.)

400 Sed ſi Caramuel hoc diſcurrendi modo demonſtrat, Veteres relaxaſſe, & Recentiores conſtrinxiſſe conſcientias; ego eodem diſcurrendi modo demonſtro propoſitionem oppoſitam,nempe Veteres conſtrinxiſſe, Recentiores relaxaſſe conſcientias; & ſi ipſe demonſtrat, Veteres magis relaxaſſe conſcientias, quàm Recentiores ſimili arguendi forma demonſtro, Recentiores magis relaxaſſe conſcientias, quàm veteres.

401 Etenim ſeptem Authores antiqui, Guilielmus Pariſienſis, Angelus, Alenſis, Bonaventura, Raynerius, Innocentius,& Archidiaconus dixerunt,hominem ſtatim ac peccat mortaliter,teneri ad confeſſionem. Ita apud Leandrum à SS.Sacram.*part.*1.*tract.*5.*diſp.*3.*q.*14. Quæ opinio ſtrictiſſima eſt, quam nullus ex Recentioribus admittit. Immò multò magis ſtricta, & magis ad ſui adimpletionem difficilis,quàm quæ concedit obligationem gravem in omnibus Eccleſiæ præceptis. E contrario verò Authores opinionis tredecimæ damnatæ in priori decreto Alexandri VII. (qui Recentiores ſunt, ut conſtat ex verbis decreti) affirmant, cùm inſtat obligatio confeſſionis annuæ, ſatisfieri præcepto per confeſſionem invalidam. Quæ opinio laxa eſt, libertati favens.

402 Item vigintiquatuor Authores antiqui, quos refert P. Thomas Sanch. *lib.*3.*de matrim.diſp.*52.*nu.*5. aſſerunt,matrimonium eſſe jure naturæ illicitum, & irritum,ſi fiat in gradibus prohibitis, *c.*18. *Levitici.* Vide *diſp.*15 *c.*8 *art.*1.*nu.* 153. Quam ſtrictiſſimam ſententiam nullus Recentiorum admittit; ergo Veteres magis conſtringunt conſcientias, quàm Recentiores.

403 Prætereà omnes antiqui dixerunt, peccata mortalia dubia, eſſe ex obligatione gravi confitenda. Quadraginta Authores refert P.Thomas Sanch. *lib.*1.*ſum.c.*10. *n.* 66. Et tamen non pauci Recentiores dicunt, ea non eſſe ex obligatione confitenda; quos referam *diſp.*44.*n.*15. ergo ſtrictiùs opinantur veteres, quàm Recentiores.

404 Deinde ſex Authores Recentiores,quos refert Leander à SS. Sacr.*part.*1 *tract.*5.*diſp* 8.*q.*33. affirmant, eum, qui ſe polluit tacitè profeſſi,non debere explicare in confeſſione circumſtantiam voti. Quod nullus Veterum aſſeruit.

405 Sed quid moror Lectorem, referendo opiniones ſtrictas Veterum, & laxas Recentiorum? Præcipuè cum multas poſſem implere paginas, ſi id aſſumptum implere vellem. Legat, qui volet, Amadæum Guimenium, apud quem inveniet plurimas opiniones laxiores Recentiorum,quas Veteres non admiſerunt. Notet etiam, opiniones damnatas in his decretis Alexandri VII. majori ex parte eſſe dumtaxat Recentiorum, ut ex prædicto Amadæo ſatis clarè colligere poterit. Ergo ſi valet diſcurſus Caramuelis, opiniones traditæ à Recentioribus laxiſſimæ ſunt, *ſi cum doctrina,quæ ante annos centum erat in Eccleſia, & ſchola, conferantur.*

406 Sed neque Caramuel demonſtrat aſſumptum, neque ego demonſtravi: peccamus enim ambo in logicam. Etenim olim fuerunt opiniones laxæ, & opiniones ſtrictiſſimæ: & hodie ſunt opiniones laxæ, & opiniones ſtrictiſſimæ. Et ſi conferamus opiniones laxas Veterum cum ſtrictis Recentiorum, videntur Veteres ſuperare modernos in laxitate. Quòd ſi opiniones ſtrictas Veterum cum laxis Recentiorum componamus, videntur recentiores in laxitate ſuperare vetuſtas.

407 Sed cùm Logica interdicat argumentum affirmatiuum à particulari ad univerſale, fit, pravam eſſe conſequentiam, quæ ab aliquibus opinionibus laxis veterum arguit ad hoc, quòd ſemper; vel plerumque, aut majori ex parte illæ ſint laxæ: ſicut etiam prava eſt, cùm contendo ex aliquibus laxis Recentiorum arguere ad hoc, quòd ſemper, vel plerumque, aut majori ex parte opiniones Recentiorum ſint laxæ.

408 Nec valet, ſi dicas, plures eſſe opiniones laxas in Veteribus, quàm in Recentioribus.

409 Primò. Quia argumentum Caramuelis non procedit ſic, ſed ex tribus, aut quatuor laxis opinionibus Veterum comparatis cum ſtrictis Recentiorum, probat laxiores fuiſſe Veteres in opinando, quàm Recentiores; cùm ad id ſit neceſſe probare, fuiſſe plures laxas in Veteribus,quàm in Recentioribus. Secundò. Nam ea reſponſio poſtulat computationem opinionum, quæ diuturno tempore fieri non poterit. Ad hoc enim neceſſè eſt, ut quatuor catalogos facias opinionum, & in primo conſtituas omnes ad unam laxas opiniones

Vete-

Veterum, in ſecundo omnes opiniones ſtrictas Veterum, in tertio omnes opiniones laxas Recentiorum, in quarto denique omnes opiniones ſtrictas Recentiorum, ut poſteà conferendo binas cum binis, videas ubi major numerus ſtrictarum, vel major intenſio reſtrictionis; ubi major numerus laxarum, vel major intenſio laxitatis reperiatur. Quod præterquam quòd eſt inutile, difficillimum eſt.

410 Ex his ergo decretis Alexandri VII. ſolùm colligitur (remota comparatione Veterum, & Recentiorum) Authores Recentiores nimium relaxaſſe conſcientias. Tum quia, ut dixi, ferè omnes opiniones in hoc decreto damnatæ, Recentiorum ſunt, neque à Veteribus admiſſæ. Tum etiam quia initio proœmii decreti prioris ſic affirmatur *Complures opiniones Chriſtianæ diſciplinæ relaxativas, & animarum perniciem inferentes, partim antiquatas iterùm ſuſcitari* (paucæ aliquæ ſunt ex antiquatis) *partem noviter prodire, & ſummam illam luxuriantium ingeniorum licentiam in dies magis excreſcere.* Attende hæc ultima verba, quæ denotant, creſcere in dies laxitatem opinandi.

411 Sed quia Caramueli oppoſuerunt multi, ipſum docuiſſe opiniones conſcientiæ relaxativas, ideò aliquoties cum eis accuſatoribus expoſtulat: & præcipuè *diſp. 55. in Regulam S. Bened. reſol. 7. nu. 883* his verbis: [Quid intelligatur nomine opinionis laxæ, deberent explicare, facilioris reſponſionis gratia. Quia vel opinio laxa nimis eſt idem ac parum probabilis, aut idem ac certa, aut ſummè probabilis, latiſſimos tamen campos aperiens, & ſcrupulos innumeros tollens. Si hoc ſecundum intelligant nomine opinionis laxæ, gaudeo, meam hanc opinionem laxam eſſe. Dummodò enim opinio aut certa ſit, aut probabilis, de benignitate non eſt accuſanda, niſi ſolùm in eorum ſententia, quibus odioſa veritas. Si nomine opinionis laxæ intelligant opinionem improbabilem, eſt aliud,] &c.

412 Et reſpondeo, opinionem *nimis laxam*, ſive *relaxativam conſcientiæ*, eſſe illam, quæ cùm ſit improbabilis, vel fundamento careat, vel æquivocatione, aut ſophiſmate nitatur, vel dubiæ ſit probabilitatis, libertati favet. Nam ſi ſolido, prudentique probabilitatis fundamento nitatur, non debet dici *nimis laxa*, nec *relaxativa conſcientiæ*. Sed dolendum eſt, quòd multi ſacrum probabilitatis nomen corrumpunt, & ad fundamenta æquivoca, ſophiſtica, & dubia transferunt; & quidquid luxuriantes ingenii proponunt, volunt dici probabile. An autem inter opiniones Caramuelis aliquæ reperiantur nimis laxæ, non eſt meum definire, ſed potiùs id judicandum relinquo doctis Lectoribus hujus voluminis, qui hanc criſim Theologicam attenta mentis acie perlegerint. Interim vide ſupra *à num.* 318.

ARTICULUS XI.

An vi decreti antiquetur opinio aſſerentium, leges Pontificias non obligare, niſi poſt promulgationem factam in Diœceſibus?

413 Suppono, fuiſſe probabilem ſententiam, quæ docuit, leges Romani Pontificis non obligare conſciẽtias extra provinciam Romanam, niſi in provinciis, vel diœceſibus, in quibus promulgatæ fuerint. Ita docuerunt Sotus *lib. 1. de Iuſt. qu. 1. art.* 4. Angelus *verb.* lex *num.* 13. Medina 1. 2. *quæſt.* 90. *art.* 4. *concluſ.* 2. & 5. Cajetanus *ibid. art.* 4. Carbo *de legib. lib.* 3. *diſp.* 9. Conradus 1. 2. *quæſt.* 90. *art.* 4. *ad* 2. P. Scrarius *in Opuſc. tom.* 2. *diſp. de legibus*, *num.* 56. P. Molina *de Iuſt. diſp.* 395. P. Becanus tanquam probabilem 1. 2. *tract.* 3. *cap.* 6. *quæſt.* 6. *nu.* 5. P. Layman *lib.* 1. *tract.* 4. *cap.* 3. *num.* 6. P. Sà, *verb. Lex, n.* 8. & P. Baldellus ut probabilem *lib.* 5. *diſp.* 17. *num.* 5. Homobonus *in Exam. part.* 2. *tract.* 12. *cap.* 3. *quæſt.* 10. *fin.* Solerus *de poteſtate Confeſſoris cap.* 9. *quæſt.* 5. Miranda *in Manuali Prælatorum tom.* 2. *q.* 25. *art.* 4. *concl.* 5. Victorellus *in notis ad Manuale Navarri cap.* 25. *nu.* 40. Trullench ut probabilem *lib.* 1. *expoſitionis Cruciatæ* § 7. *cap.* 1. *dub.* 9. ubi præter citatos refert Card. Toletum *cap.* 9. *quæſt.* 5. item apud Dianam *part.* 5. *tract.* 14. *reſol.* 25. Cœleſtinus, Duuallius, Marchantius, & Joannes Vvigers.

414 Addunt aliqui ex prædictis Authoribus, eam promulgationem in provinciis, vel diœceſibus requiri, dummodò Pontifex oppoſitum non decernat. Et ita P. Sà *loc. cit.* ait: [Lex Papæ, & Imperatoris, *niſi aliud dicant*, non obligant, niſi poſt duos menſes à publicatione in provincia, in qua quis eſt.] Et Sotus *cit.* § *At non de ſummo*, ait: [Crediderim tamen, *niſi Papa aliter ſua lege expreſſerit*, nunquam intendere obligare, niſi à tempore promulgationis in provincia.] Idem expreſſit Joannes Vvigers apud Dianam proximè citatum, & alii ex citatis.

415 Suppono ſecundò, nihil detrahi authoritati Doctorum, ſi aliqua opinio antiquetur ob novam legem, vel declarationem Principis potentis eam condere. Quia ſi propriè loquendum ſit, addita nova lege, aut declaratione authentica, mutantur circumſtantiæ, in quibus non loquebantur illi Authores: non enim loquebantur de circumſtantia, in qua daretur novum jus in oppoſitum, ſed potiùs de circumſtantia, in qua illud non daretur. Quod adhuc majorem vim habet in illis Authoribus, qui illam conditionem expreſſerunt, *Niſi Papa aliter in ſua lege expreſſerit*. Nam ſicut iſtæ duæ propoſitiones non ſibi contradicunt, *Petrus, ſi currit, movetur; Petrus non movetur*: ita neque iſtæ: *Leges Pontificiæ non obligant, dum non publicantur in provincia, niſi Pontifex oppoſitum ſtatuerit; Leges Pontificiæ obligant, etiam non publicatæ in provincia, ex ſpeciali decreto, ſeu declaratione Pontificis.*

416 His poſitis (in materia à nemine tacta, & ſaluo doctiorum judicio) dicendum videtur, vi decreti prioris illam opinionem manere antiquatam. atque adeò jam non eſſe probabile, leges Pontificias amittere vim obligandi, niſi promulgentur in Provincia, in qua quis eſt. Probatur. Illud eſt improbabile, quòd eſt incompatibile cũ principio certo: ſed ea opinio incompatibilis eſt cum hoc novo decreto Alexandri VII. in quo continetur ejuſmodi principium certum: ergo jam ea opinio eſt improbabilis. Major patet ex ſæpiùs repetitis. Quidquid enim repugnat principio certo, eſt certò falſum.

417 Minor oſtenditur. Nam in eo decreto damnatur tanquam ſcandaloſa, & conſequenter tanquam certò falſa hęc propoſitio, quę eſt octava: *Duplicatum ſtipendium poteſt Sacerdos pro eadem Miſſa licitè accipere, applicando petenti partem etiam ſpecialiſſimam fructus ipſimet celebranti correſpondentem: idque poſt decretum Urbani VIII.* Item nona propoſitio: *Poſt decretum Urbani VIII. poteſt Sacerdos, cui Miſſæ celebrandæ traduntur, per alium ſatisfacere, collato illi minore ſtipendio, alia parte ſtipendii ſibi retenta.* Item duodecima propoſitio. *Mendicantes poſſunt abſoluere à caſibus Epiſcopis reſeruatis, non obtenta ad id Epiſcoporum facultate.* Quæ propoſitio ideò damnatur, quia oppoſita pars præcepta eſt à Paulo V. & ab Urbano VIII. in decretis Romæ more ſolito promulgatis: quorum tenorem reperies apud P. Pellizarium *in Manual. Regul. tom.* 1. *tract.* 6. *cap.* 1. *nu.* 6. & 7. Conſtat autem, ejuſmodi decreta, quibus contrariantur eæ tres opiniones, non eſſe promulgata in ſingulis provinciis, vel diœceſibus; & Pontificem ad damnationem earum trium opinionum non inquiſiviſſe, an in omnibus diœceſibus orbis illa decreta fuiſſent promulgata.

418 Jam verò inde conſtat, eam opinionem, quòd lex Pontificia non obligat, donec promulgetur in prouinciis, incompatibilem eſſe cum damnatione prædicta earum opinionum. Etenim damnatio earum propoſitionum ponit tanquam certum, eas leges Pontificias obligare omnes Chriſti Fideles; illa autem opinio ponit, eas leges Pontificias non obligare omnes Chriſti Fideles, utpotè non promulgatas in omnibus provinciis: ergo ea damnatio incompatibilis eſt cum prædicta opinione. Quòd autem prædicta damnatio ſit principium certum, & infallibile, ſatis conſtat ex hucuſque dictis, cùm ſit declaratio Romanæ Cathedræ in materia morum.

419 Et quidem Authores, qui poſt decretum Urbani VIII. aſſeruerunt, adhuc licere accipere duplicata ſtipendia, eo nitebantur fundamento, quòd non eſſet decretum in provinciis extra Romanam promulgatum. Ita Setar. 3. *part quæſt.* 83. *art.* 1. *dub.* 4. *ad* 6. (apud Amadæum *tract. de ſacrif. Miſſ. propoſ.* 2. *nu.* 3.) dicens: [De qua prohibitione mihi non conſtat, & multò minùs de publicatione ſufficienti, ad omnes provincias adſtringendas.]

420 Confirmatur. Nullus Author dixit, nec dicere potuit, leges Pontificias requirere jure naturæ promulgationem in ſingulis provinciis, ſed ſolùm dicunt Authores, eam eſſe prudentem interpretationem mentis Pontificis, ut clariùs expreſſerunt Authores *n.* 414. citati. Ex quo planè infertur, illas habere vim in ipſis provinciis, etiamſi in illis nõ promulgentur authenticè, quando Romanus Põtifex ita conſtituerit. Atqui per hanc damnationem earum trium opinionum ſatis clarè id conſtituit, declaratque mentem ſuã circà obligationem earum legum, quæ non ſunt in provinciis promulgatæ: conſtat ergo certò leges Pontificias obligare in Provinciis independenter ab eo, quòd ſolemniter in Provinciis promulgentur.

421 Dices. Multa incommoda oriuntur ex eo, quòd leges Pontificiæ non promulgentur in provinciis, quæ enumerant P. Serarius, & P. Molina relati. Quæ quidem probare videntur, quòd ſicut promulgatio eſt eſſentialiter requiſita ad obligationem legis, ita etiam promulgatio in ſingulis Provinciis, ut in ſingulis obliget. Unde fortè dicet aliquis, id eſſe jure naturæ requiſitum, atque adeò non poſſe Romanum Pontificem oppoſitam concluſionem ſtatuere.

422 Reſpondeo primò: cùm ea incommoda omnia conſiſtant in ipſa ignoratione legis, omnia ea vitari dicendo, legem non obligare in provinciis, donec certitudine morali ſciatur in prędictis provinciis promulgatio Romana ejus legis. Promulgationem autem legũ Pontificiarum ſciri certò in provinciis, quotidiana experientia cõpertum eſt, etiamſi in eiſdem provinciis promulgatio facta non fuerit. Præcipuè cùm certum ſit, eas leges, dũ ignorantur, non obligare.

423 Reſpondeo ſecundò. Cùm ea damnatio illarum trium propoſitionum ſit Regula infallibilis, utpotè verſans in materia morum, ut ex huc uſque dictis manifeſtè conſtat, non licèt contra illam rationes probabiles obiicere. Cùm non ſint probabiles illæ rationes, quæ militant contra principium certum.

424 Hinc colliges, quàm aliter jam reſpondendum ſit objectioni propoſitæ à Caramuele, ac ipſe reſpondit. Nam *in Theolog. fundam. nu.* 689. (qui typographi errore eſt 684.) *fund.* 23. poſtquam retulit opinionem Dianæ, nempe eſſe probabile, quòd leges Romæ publicatæ ubique obligent, ſic objectionem proponit: [Et tu ex harum duarum periodorum doctrina hoc argumentum formas. Probabile eſt, Pontificias leges non aliter obligare, quàm ſi in ſingulis provinciis, & diœceſibus evulgentur: probabile etiam, eaſdem non incipere obligare, niſi poſt duos menſes à promulgatione numerandos: atqui Curia Romana punit eos, qui prætextu harum opinionum leges Romæ tantùm promulgatas alibi temerant, etſi nondum illi duo men-

menſes ſint elapſi: ergo puniri poteſt, qui ſequitur opinionem probabilem. Omnia admittet Diana. At quia mihi videtur in uſum concedere, talem eſſe Curiam Romanam, quæ certò innocentes puniat (illos enim, qui ſecuti ſunt opinionem probabilem, eſſe probabiliter reos, improbabile eſt) ne ſtylum damnem, aut corrigendum dicam, aliam viam in eo, & faciliùs me ab objectione expedio. Dico igitur primò, leges Pontificias, quę publicantur Romæ, obligare omnes, ad quorum notitiam illæ venerint, nec requiri, ut in Provinciis publicentur. Et hæc ſit noſtra theſis. At ex hypotheſi, quòd Dianæ opinio ſit probabilis, ajo, nō videri impoſſibile eandem rem interim probabiliter ſub culpa, & certò ſub pœna. Et hoc poſito, dico ſecundò, leges Pontificias, ut primùm promulgantur Romæ, omnes Chriſtianos, ad quorum notitiam venerint, obligare pœnaliter (qui ſi illas violent, caveant, ut ait Diana, pœnas à Judicibus infligendas:) ſed tamen moraliter, & in foro interiori re non obligaturas, niſi ſint in tua diœceſi jam promulgatæ, & duo integri menſes à promulgatione tranſiverint. Qua reſolutione, ut vides, & ſtylus Curiæ, & doctrina de probabilitate, & innocentia, quæ negari non poteſt, conciliantur.] Hæc uſque Caramuel.

425 Sed licèt pro eo tempore non improbabiliter ita eſſe, exiſtimatum ſit; ſtante tamen hac damnatione earum trium propoſitionum, quas retuli ſuprà *n.* 417. jam id non habet locum. Ex ea enim conſtat, eas leges Urbani VIII. & Pauli V. obligare in conſcientia; quæ tamen in provinciis non ſunt authenticè publicatæ.

426 Quoad id verò, quòd additur de duobus menſibus interpoſitis ante obligationē legis, nihil apparet in hoc decreto Alexandri VIII. quòd ei opinioni contradicat: quidquid ſit, an illa ſit vera, vel falſa.

ARTICULUS XII.

An virtute decreti antiquata maneat opinio negans, Eccleſiam poſſe præcipere actus internos, etiam mixtos.

427 COmmuniſſima eſt inter Authores opinio, quæ negat poteſtatem Eccleſiæ ad præcipiendum, vel prohibendum actus internos. Ex quibus multi docent, id intelligendum eſſe de actibus purè internis: nam mixtos ex internis, & externis, quando actus interni ſunt neceſſarii ad aliquod eſſe morale, quòd legiſlator poteſt intendere, cadere ſub poteſtatem Eccleſiæ, immò & Reipublicæ ſæcularis, tenent multi Theologi cum P. Suarez *lib. 4. de Legib. c.* 12. *nu* 6. quam ſententiam dicit videri communem Theologorum. Ponit exemplum in lege, quæ præcipit facere contractum validum, ad cujus eſſe morale requiritur intentio ſe obligandi, quæ eſt actus internus, licèt prædicta intentio non requiratur ad extrinſecam prolationem verborum.

428 Hoc tamen non obſtante ſunt Theologi non pauci, qui cenſuerunt, in Eccleſia non eſſe poteſtatem præcipiendi actus internos, niſi ſolùm indirectè, quatenus requiruntur ad præciſam, & abſolutam poſitionem actuum externorum. Ideóque omninò negarunt, poſſe Eccleſiam præcipere actus internos, etiam ut conjunctos per ſe cum actibus externis. Ita D. Thomas, Sylveſter, Durandus, Joannes de Medina, Angelus, & Roſella, quos refert, & ſequitur P. Ægidius de Coninck 3. *p. q.* 83. *d. nu.* 291.

429 Dicendum ergo eſt, virtute ejus decreti antiquatam manere hanc opinionem, atque adeò jam non eſſe probabilem ſententiam, quæ docet, Eccleſiam carere poteſtate præcipiendi, aut vetandi actus internos, etiam mixtos, & per ſe requiſitos ad eſſe morale actionum, quod componitur ex internis, & externis.

430 Patet eodem modo, atque concluſio præcedentis articuli. Ea enim opinio non manet probabilis, quæ incompoſſibilis eſt cum aliquo principio certò: hæc ita ſe habet virtute hujus decreti: ergo ejus virtute hæc opinio non manet probabilis. Minor oſtenditur. Nam in hoc decreto damnatur tanquam ſcandaloſa (atque adeò tanquam certò falſa, ut patet *ex art* 8.) propoſitio octava, nempe: *Duplicatum ſtipendium poteſt Sacerdos pro eadem Miſſa licitè accipere, applicando petenti partem etiam ſpecialiſſimam fructus, ipſimet celebranti correſpondentem; idque poſt decretum Urbani VIII.* Atqui cum hac damnatione, quę ex dictis in hoc capite eſt regula certiſſima, incompoſſibilis eſt ſententia, quæ negat Eccleſiæ poteſtatem ſupra actus internos mixtos ſupra explicatos: ergo ea eſt incompoſſibilis cum principio certo.

431 Minor probatur primò. Nam ex hac damnatione patet, per decretum Urbani validè prohiberi, ne quis accipiat duplicatum ſtipendium, *applicando petenti partem etiam ſpecialiſſimam fructus:* in objecto autem hujus prohibitionis evidenter involvitur actus internus, cùm applicatio partis ſpecialiſſimæ ſola intentione fiat.

432 Secundò. Nam prohibitio recipiendi duplicatum ſtipendium etſi nihil aliud attendatur, manifeſtè involvit prohibitionem actus interni. Nō enim intelligitur ſtipendium duplicatum, niſi ut ſimul correſpondens uni Miſſæ: nec intelligitur correſpondens uni Miſſę niſi ex applicatione interna, & intētione Sacerdotis. Itaque ſi à duobus accipias duo ſtipendia, & unum ſacrificium pro utroque celebres, duplicatum accipis ſtipendium; & illud ſtipendium eſſe duplicatum, conſiſtit in eo, quòd unum ſacrificium applicetur pro utroque dante, quòd ſine actu interno applicationis inintelligibile eſt.

433 Tertiò. Nam in verbis decreti Urbani VIII. idem actus internus involvitur. Verba decreti ſunt: *Ut abſolutè tot Miſſæ celebrentur, quot ad rationem attributæ eleemoſynæ præſcriptæ fuerint.* Et interrogo, an ſi recipias centum ſtipendia à Petro, ut totidem Sacrificia celebres pro ejus animæ ſalute, & poſteà celebres centum Miſſas pro anima patris tui, ſatisfeceris decreto Urbani VIII. Et luce meridiana clariùs eſt, te non ſatisfeciſſe: quia cùm decretum jubet, celebrari totidem Miſſas, intelligitur jubere dicendas, non pro qualibet intentione, ut tibi libuerit, ſed determinatè pro intentione donantis ea ſtipendia. Si autem juberis dicere totidem Miſſas pro intentione donantis, id evidenter continet actum internum applicationis, ſine quo inintelligibile eſt, te celebrare Miſſas pro intentione donantis. Quòd adeò clarè conſtat, ut non opus ſit ulterioris probationis, aut explicationis.

434 Unde fit, quòd licet intentio celebrandi pro Petro centum Miſſas non ſit abſolutè neceſſaria ad ipſa ſacrificia celebranda; eſt tamen neceſſaria ad eſſe morale illius contractus, ſive quaſi contractus cum Petro initi de totidem Miſſis dicendis, quot ſunt ſtipendia. Atque adeò vi hujus decreti Alexandri VII. certum manere, quòd Eccleſia poteſt præcipere actus internos, ſaltem quando iſti neceſſarii ſunt ad eſſe morale externorum.

435 Quartò. Nam interrogo, an ſatisfaceret ei præcepto Urbani VIII. qui eas Miſſas celebraret quoad omnem externum actum illarum, ſine intentione conſecrandi? Et evidens eſt, non ſatisfacere: nam qui ſic diceret, nullam Miſſam celebraret. Ergo præcipitur etiam intentio conſecrandi. Sed hæc eſt actus internus: ergo præcipitur actus internus. Atqui ex definitione Alexandri VII. conſtat, decretum Urbani VIII. eſſe obligatorium conſcientiæ: ergo conſtat poſſe Eccleſiam obſtringere conſcientiam, præcipiendo actum internum, ſaltem quando iſte eſt neceſſarius ad eſſe morale actus externi.

436 Sed & antiquata manet eadem opinio ex damnatione propoſitionis decimæquartæ, nempe; *Qui facit confeſſionem voluntariè nullam, ſatisfacit præcepto Eccleſiæ.* Hanc propoſitionem docuerunt multi. Ita Sylveſter *verb. Confeſſio* 4. *n.* 2. Alenſis 4. *p. q.* 77. *membr.* 5. *art.* 7. Gabriel *in* 4. *diſt.* 17. *q.* 1. *art.* 3. *dub. ult.* Paludanus *ibid. q.* 7. Canus *relect. de pœnit. p.* 5. *fine*, Ledeſma *quæſt.* 8. *art.* 2. Victoria *in ſum. num.* 163. apud Fagundez *lib.* 1. *de ſecundo Eccleſiæ præcepto, c.* 4. *n.* 4. & præter eos Ludovicus de S. Juan. & Zerolla apud Leandr. à SS. Sacram. *tr.* 5. *de Pœnit. diſp.* 3. *q.* 53. & ut probabilem docet Diana *p.* 3. *tr.* 4. *reſ.* 120 Eo præcipue fundamento nixi, quòd Eccleſia non poteſt præcipere actū internū: atque adeò præcepto Eccleſiæ ſatisfacit, qui implet quidquid externum eſt in confeſſione, etſi voluntariè omittat actum cōtritionis, aut propoſitum non peccandi, qui ſunt actus interni.

437 Cùm ergo Alexander VII. damnet eam propoſitionem, manet omninò certum, non ſatisfacere præcepto Eccleſiæ eū, qui facit confeſſionem voluntariè nullam. Cùm hoc autem principio certo non componitur ea opinio negans omninò Eccleſiæ poteſtatē præcipiendi actus internos. Nam iſtæ duæ propoſitiones incompoſſibiles ſunt. Prima: *Eccleſia præcipit confeſſionem validam* Secunda: *Eccleſia non præcipit confeſſionem cum contritione*, ſive cum actibus internis. Cùm ergo prima doceatur ex Cathedra ab Alexandro VII. ſecunda, quæ incompoſſibilis eſt cum prima, antiquata manet.

438 Nec ſatisfacies, ſi dicas, Eccleſiam non imponere præceptum confeſſionis, quod quidem jure divino inſtitutum eſt; ſed dumtaxat præcipere tempus, quo implendum eſt præceptum divinum.

439 Nam contra eſt primò. Vel ſatisfacit præcepto Eccleſiæ, qui facit confeſſionem voluntariè nullam, ſcilicet ſine contritione, vel non ſatisfacit. Si primum, refragaris definitioni Alexandri VII. Si ſecundum: ergo omiſſio contritionis eſt violatio præcepti eccleſiaſtici: ergo præceptum eccleſiaſticum interdicit omiſſionem contritionis, cùm nemo violet præceptum per omiſſionem, niſi omiſſio prohibeatur per præceptum, vel niſi omittendo illud, quod præceptum jubet.

440 Contrà eſt ſecundò. Nam vel Eccleſia præcipit dumtaxat, quòd in hoc tempore facias confeſſionem externam, vel præcipit, quòd in hoc tempore facias confeſſionem validam cum omnibus requiſitis internis? Si primum; ergo non violat præceptum Eccleſiæ, qui dumtaxat facit confeſſionem externam, quamvis invalidam: cujus oppoſitum definit Alexander VII. Si ſecundum: ergo præcipit tempus in ordine ad actus internos eliciendos, ſimul cum externa confeſſione.

441 Contrà eſt tertiò. Nam tempus per ſe non eſt materia præcepti, quia tempus præciſè ſumptum neque eſt operatio hominis, nec cadit ſub ejus liberam poteſtatem: ſed materia talis præcepti eſt operatio hominis ſub tali tempore exercenda: ergo dum præcipit tempus confeſſionis validæ, exercendæ cum contritione, præcipit & confeſſionem externam, & ſimul contritionem in tali tempore exercendam: ergo Eccleſia poteſt præcipere actus internos in tali tempore exercendos ſimul cum externis.

CAPUT XXI.

Colligitur ex prædictis decretis ulterior confirmatio doctrinæ traditæ.

442 IN decurſu hujus diſputationis clariſſimè oſtendimus cōtra Caramuelem hæc duo præcipuè: & opiniones à Romana Cathedra damnatas ut ſcādaloſas, ut falſas, &c. manere pro foro interno

Digitized by Google

terno improbabiles: & eſſe authoritatem in mundo viſibili, nempe in Romana Cathedra, ad ſic damnandum opiniones, quæ olim fuerint probabiles, & quæ tales fuerint reputatæ.

443 Jam verò ex his decretis Alexandri VII. denuò confirmatur pars prior. Primò. Tunc opiniones in materia morum manent pro foro interno damnatæ, ut certò falſæ, & improbabiles, quando Romanus Pontifex loquens è Cathedra, & ex matura deliberatione, definit, eas opioiones eſſe ſcandaloſas, etiam extra definitiooem articuli Fidei: ſed in his decretis Alexander VII. damoat eas opiniones, ut ſcaodaloſas immediatè per ſeipſum, ut conſtat ex capite præcedenti, *art.* 2. & loquens è Cathedra, ut conſtat *ex art.* 3. & ex matura deliberatione, ut patet *ex art.* 4. idque definiendo (quamvis extra definitionem articuli Fidei) ut conſtat *ex art.* 6. ergo prædictæ opiniones manent pro foro interno damnatæ ut certò falſæ, & improbabiles. Ergo certiſſimè falſum eſt, quòd noo maneant damnatæ pro foro interno.

444 Conſequentia eſt legitima. Minor patet ex locis ibi citatis. Major autem, qua parte tradit, opiniones verſantes in materia morum damnatas definitione Pontificis ut ſcandaloſas, manere certò falſas, & improbabiles, ſatis conſtat *ex art.* 7. *&* 8. Qua autem parte tradit, Pontificem Romanum definire quæſtiones in materia morũ etiam extra definitionem articuli Fidei, conſtat apertè *ex c.* 6. *art.* 4.

445 Confirmatur ſecundò. Judicium Romanæ Cathedræ de improbabilitate opinionum io materia morum eſt regula infallibilis: ſed hoc utrunque decretum Alexandri VII. eſt judicium Romanæ Cathedræ de ſcandalo opioionum verſantium in materia morum, atque adeò de improbabilitate earum: ergo hoc otrumque decretũ Alexandri VII. eſt regula infallibilis. Sed illæ opiniones ſic damnatæ io utroque decreto manerẽt adhuc probabiles pro foro ioterno, id utrunque decretum non eſſet regula infallibilis; damnatæ enim ut ſcandaloſæ à parte rei tales non eſſent: ergo illæ opiniones in utroque decreto damnatæ oon manent probabiles pro foro interno.

446 Major patet *ex cap.* 6. *art.* 4 Minor quoad priorem partem patet *ex cap præced. art.* 2. 3. *&* 4. Et quoad poſteriorem de improbabilitate evidenter incluſa in cenſura *ſcandaloſæ*, io materia morum, patet *ex art.* 8. Conſequentia etiam eſt legitima, & duæ aliæ propoſitiones ſubſequutæ fiunt ex dictis indubitabiles.

447 Confirmatur tertiò. Si hæ opiniones ſic damnatæ manent adhuc probabiles, fallit nos Alexander VII. fallit & Chriſtus, qui Romanæ Cathedræ promiſit ſecuritatem non errandi in materia morum. Nam cùm implicet contradictionem, opiniones io materia morum eſſe practice probabiles pro foro interno, & ſimul ſcandaloſas, & animarum perniciem inferentes; ſi Alexander VII. monet Eccleſiam, eas eſſe ſcandaloſas, & animarum perniciem inferentes, & adhuc ipſæ maneot practicè probabiles pro foro interno, utique fallimur Fideles in materia morum. Cùm ergo impium ſit dicere, fallere Romanam Cathedram in materia morum, fallere Chriſtum; certiſſimè teoendum eſt, eas opiniones non manere pro foro interno practicè probabiles. Vim hujus argumenti vide *c.* 6 *art.* 2.

448 Confirmatur quartò Si adhuc pro foro interno, & directione conſcientiæ manet probabilis opinio tertia, quòd liceat Epiſcopo abſoluere ab hæreſi occulta, & à caſibus Bullæ Cœnæ occultis, dum illam damnat Alexander VII. ut ſcandaloſam, propoſitionem, quæ docet actum virtutis, damnat ut ſcaodaloſam; eſt enim actus virtutis, exercere actum pœoitentiæ Sacramentalis ex dictimine hic & nunc practicè probabili: eſt autem erroneum dicere, quòd poteſt Romana Cathedra proſcribere, ut ſcandaloſam propoſitionem, quæ docet actum virtutis: ergo illa opinio tertia non manet probabilis pro foro interno, & directione conſcientiæ. Et idem argumentum efformare licet circà opinionem quartam, duodecimam, tredecimam, decimaſextam, & alias ejuſmodi. Vide uberiorem hujus argumenti diſcuſſionem *cap.* 6. *art* 3. *in confirmat.* 1. item *cap.* 8. *in demonſtratione* 7.

449 Confirmatur quiotò. Inde eoim ulteriùs infertur, ſi Alexander VII damnat ut ſcandaloſam propoſitionem, quæ docet actum virtutis, illum tradere errorem Eccleſiam. Eſt enim error in Fide affirmare, propoſitionem, quæ docet actum virtutis, eſſe ſcaodaloſam. Eam autem conſequentiam concedere, quàm impium ſit, quis non videat? Vim hujus argumenti videbis *cap.* 6. *art.* 3. *in ſecunda confirmatione*.

450 Poſterior autem pars noſtræ doctrinæ, ſcilicet propoſitiones olim probabiles, damnatione Romanę Cathedrę amittere probabilitatem, etiam ex hoc decreto planè confirmatur primò. Fuit enim probabilis opinio, quæ docuit, non revocari in Bulla Cœnæ poteſtatem abſolvendi à caſibus occultis, quam Tridentina Synodus cõceſſit Epiſcopis; illam enim docent viginti Authores magni nominis apud P. Thomam Sanch. *lib* 2. *ſumm. c.* 11 *n.* 27. ubi pro ea proponit rationes non vulgares: & tamen Alexander VII. definit, illam eſſe ſcandaloſam, & non toleratam à Sacra Congregatione Cardinaliũ; & conſequenter cùm implicet contradictionem, propoſitionem practicè probabilem pro foro interno, eſſe ſcandaloſam; illa quidem amittit probabilitatem: ergo opiniones olim probabiles, damnatione Romanæ Cathedræ poſſuot amittere probabilitatem pro foro interno.

451 Secundò. Probabilis fuit opinio, quæ docuit, Leges Pontificias non obligare conſcientiam in prouinciis, in quibus non ſunt authenticè promulgatæ, ut conſtat *ex c. præced. art.* 11. ubi pro ea retuli vigintidoos Authores magni nominis: ea autem vi huius decreti videtur antiqua eſſe, & amiſiſſe probabilitatem, ut dixi *eodem art.* 11. ergo datur authoritas in Romana Cathedra ad tolleodam probabilitatem opinionibus olim probabilibus. Et idem eſt de opinione, quam antiquatam eſſe oſtendi *art.* 12.

452 Tertiò. Nam in quæſtionibus juris humani interpretationi legis priùs probabili aufert probabilitatem Princeps, dum authenticè declarat, meotem ſuam eſſe longè diverſam, & tali ioterpretationi cootrariam, ut oſtendi *cap* 7 *in demonſtratione* 6. Sed in multis opinionibus verſantibus io jure humano ita contingit, quas ideò damnat Alexander VII. quia aliqui potabant, aliquas leges Pontificias ita interpretaodas, ut non ligarent conſcientiam; conſequenterque declarat, prædictas leges ita intelligi, ut conſcientias ligent: ergo opinionibus, quæ ab aliquibus putabaotur probabiles, Romana Cathedra poteſt auferre probabilitatem. Vide etiam, quæ dixi *c præced art,* 5. *à nu.* 344.

453 Denique quia dum Alexander VII. in fine utriuſque decreti prohibet uſum, & praxim earum opinionum, prædicta prohibitione ſtaote non eſt probabile, quòd illæ poſſiot licitè reduci ad praxim: ergo virtute ejus prohibitionis amiſeruot probabilitatem.

454 Quòd ſi dicas, id, quod eſt probabiliter licitum prohiberi non poſſe, juxta Prælatus præcipere oon poteſt in materia probabili; eam eſſe manifeſtam æquivocationem, *diſp.* 16. clariſſimè contra Caramuelem demonſtro.

DISPUTATIO X.

An aliquid eſſe peccatum, probetur ſufficienter probabilibus præmiſſis, an potius requirantur evidentes.

CAPUT I.

Sententia Caramuelis; ut ab ipſo proponitur, quam confuſionem pariat? Inde multis impugnationibus impetita.

1 IN *Theologia fundam nu.* 453. *fund* 11. in præſenti quæſtione ſic aſſerit. [Et quid eſt demonſtrare, rem eſſe illicitam? Demonſtrare, eandem non eſſe probabilem. Olim dum de hac materia diſputarem, ſic dixi. Qui rem aſſerit, eſſe illicitam, ad multa tenetur. Primò enim debet oſtendere rationes, quæ malitiam probaot, eſſe demonſtrativas, ſcilicet realiter, vel moraliter; adeòque tales, quibus ſecundùm prudentiam moralem probabilis reſponſio dari nequeat. Secuodò debet etiam oſtendere, rationes, quæ bonitatem ſuadeant, ſecundùm moralem prudentiam conſideratas, nequidem probabiles eſſe.]

2 Aſſerit igitur, ut aliquid dicatur eſſe peccatum, non ſufficere, quòd ſit probabilitas de malitia morali operationis, ſed requiri, ut detur certitudo ſaltem moralis de pravitate operis. Fundamentum hujus eſt. Nam, ut aliquid ſit peccatum, opus eſt, ut oppoſita pars non ſit probabilis. V. g. ut ſit peccatum quodlibet juramentum ſub æquivocatione emiſſum, opus eſt, ut oon ſit probabilis ea pars, quæ admittit illud juramentum ut licitum: ſi enim hæc pars eſt probabilis, licita eſt, cùm omne probabile ſit licitum. Atqui ut oppoſita pars non ſit probabilis, ſcilicet quòd illud juramentum eſt licitum, debet oppoſitum demonſtrativè probari: probabilitas enim non tollitur per probabilitatem, ſed per certitudinem oppoſiti. Nam ſi quis dicat, *Probabile eſt, juramentum ſub æquivocatione emiſſum eſſe licitum:* non contradicitur illi, nec tollitur probabilitas aſſerta in ea propoſitione, ſi alter dicat: *Probabile eſt, juramentum ſub æquivocatione emiſſum eſſe illicitum*

3 Juxta quem dicendi modum hoc diſcrimen interiicitur inter licitum, & illicitum. Nam ut oſtendatur aliquid eſſe licitum, ſufficit oſtendere, id eſſe opinionem probabilem: quidquid enim eſt practicè probabile, licitè reducitur ad actum. At verò ut oſtendatur aliquid eſſe illicitum, opus eſt, quòd oppoſitum non ſit probabile, atque adeò quòd oppoſitum de falſitate certò conuincatur.

4 Sed niſi hæc ſeotentia ampliùs explicetur, ea eſt maximæ confuſionis plena. Et ideò illam impugno primò. Probabile eſt, quòd non licet abſque mortali variare officium Canonicum, commutando officium feriale in officium novem lectionum: ergo probabile eſt, quòd illud eſt mortaliter illicitum: ergo illicitum rectè probatur rationibus probabilibus: ergo ad probandum aliquid eſſe illicitum non requiruntur rationes evidentes. Omnes conſequentiæ patent, & antecedens probatur. Tum quia quamplurimi Authores ita docent. Tum quia non eſt evidens, quòd ſit mortale variare officium, cùm oppoſitum ſit probabile. Tum etiam, quia omne illud eſt probabile, quòd ſuadetur rationibus probabilibus: ſed sũt rationes probabiles, quę ſuadent eſſe mortaliter illicitam eam variationẽ officii: ergo probabile eſt, eſſe mortaliter illicitam eam variationem officii.

5 Impugno ſecundò, ſupponendo id, quòd non poteſt negari, & conſtat ex impugnatione proximè facta, aliquando probabile eſſe, quòd aliquid ſit peccatum; alioqui propè infinitas Scriptorum opiniones probabiles reiiceremus tanquam improbabiles. Tum ſic. Si ea doctrina eſſet vera, ſequeretur, quòd quando eſt probabile, aliquid

Digitized by Google

quid eſſe peccatum, illud eſſet ſimul improbabile: implicat, quòd ſit ſimul probabile, & improbabile: ergo implicat, quòd illicitum debeat eſſe evidenter illicitum. Minor, & conſequentia ſunt evidentes. Probatur major. Quando probabile eſt, aliquid eſſe peccatum, certum eſt, quòd ſi fiat, non committitur peccatum: ergo eſt certò falſum, quòd committitur peccatum. Sed certò falſum idem eſt, quòd improbabile: ergo quando probabile eſt, quòd eſt peccatum, eſt ſimul improbabile, quòd eſt peccatum.

6 Impugno tertiò. Probabile eſt, quòd eſt peccatũ, non jejunare ſutores: ſed non eſt peccatum (juxta eam ſententiam) niſi ſit evidenter illicitum; ergo probabile eſt, quòd eſt evidenter illicitum. Sed quod probabile eſt, abſolutè dicitur à viro prudente; ergo poteſt abſolutè dici, quòd eſt evidenter illicitum, non jejunare ſutores: ergo poteſt abſolutè dici, quòd eſt improbabile, quòd ſit licitum. Hæc conſequentia patet; nam *certò illicitum*, & *improbabiliter licitum*, ſunt termini æquipollentes.

7 Impugno quartò. Ergo qui probabilius putat, eſſe peccatum mortale variationem officii Canonici, & probabiliori ratione ſuadet, rem improbabilem dicit. Probatur conſequentia. Ut ſit mortale peccatum, juxta prædictam ſententiam, debet eſſe evidenter mortale: ſed improbabile eſt, quòd probabilius mortale ſit evidenter mortale: ergo improbabile eſt, quòd probabilius mortale ſit mortale: ergo rem improbabilem dicit, qui dicit eſſe mortale id, quod ſuadet probabiliori ratione eſſe mortale.

8 Impugno quintò. Non eſt evidens, variationem officii Canonici eſſe peccatum mortale: ergo, juxta eam ſententiam, neque eſt probabile, eam variationem eſſe peccatum mortale. Probatur conſequentia. Non eſt probabile, aliquid eſſe peccatum, deficiente aliquo requiſito eſſentiali ad peccatum: ſed juxta hanc ſententiam, evidentia, ſive certitudo moralis eſt requiſitum eſſentiale ad peccatum, & hoc deficit: ergo juxta hanc ſententiam non eſt probabile, eam variationem eſſe peccatum mortale.

9 Impugno ſextò. Non eſt evidens, eſſe peccatum mortale variationem officii Canonici: ergo certum eſt, quòd non peccat mortaliter Clericus variando; nam juxta hanc ſententiam, certum eſt, quòd nemo peccat, niſi ſit certum, & evidens peccatum. Ergo non eſt probabile, quòd peccet variando officium. Probatur hæc conſequentia. Illæ ſunt oppoſitæ: *Probabile eſt, quòd peccat: Certum eſt, quòd non peccat*; adeoque nec ſimul veræ eſſe poſſunt. Ergo ſi certum eſt, quòd non peccat variando officium, non eſt probabile, quòd peccat: vel ſi eſt probabile, quòd peccat variando officium, non eſt certum, quòd non peccat, qui variat illud.

10 Impugno ſeptimò. Ex duabus propoſitionibus contradictoriis, ſi una eſt certa, altera eſt certò falſa: ſed hæ ſunt contradictoriæ; *Nullus varians officium Canonicum peccat mortaliter; Aliquis varians officium Canonicum peccat mortaliter*: & prima eſt certa: ergo ſecunda eſt certò falſa. Ergo opinio, quæ aſſerit, eſſe peccatum mortale, variare officium, eſt certò falſa: ergo non eſt probabilis. Quòd verò prima illa propoſitio certa ſit, juxta hanc ſententiam, quam impugnamus, tam eſt manifeſtum, quàm conſtat, nullum peccare, qui ſequitur opinionem probabilem.

CAPUT II.

Diſtinctione actus directi, & reflexi tollitur præfata concluſio, & ſtatuuntur duæ concluſiones pro vera ſententia.

11 PRo rei claritate, & præfatæ confuſionis ablatione præmittenda eſt diſtinctio actu directi, & reflexi, non cujuſcunque, ſed ejus, qui verſatur in materia probabilitatis in omnibus opinionibus practicè probabilibus. Verbi gratia in opinione, quæ aſſerit, licitum eſſe abſque mortali variare officium Canonicum, mutando officium feriale in quodlibet officium novem lectionum, iſte actus: *Licitum eſt abſque mortali, variare officium Canonicum*, dum procedit ex principiis condiſtinctis à probabilitate, eſt actus directus. Iſtud verò eſt dictamen reflexum, *Licita eſt abſque mortali variatio officii Canonici, eo quòd ſit opinio probabilis*: vel; *Licitum eſt uti hac opinione probabili variationis officii Canonici*. Primus actus directus eſt probabilis, procedit enim ex principiis probabilibus: ſecundus autem reflexus eſt certus, quia certum eſt, quòd poſſumus uti qualibet opinione practicè probabili. Quod quidem intelligendum eſt modò inferiùs explicando.

12 Ut hæc, & dicenda faciliùs percipias, pone intellectus. Primum, qui nullum habeat ejuſmodi actum reflexum, ſed dumtaxat directum in materia prædicta: v.g. *Licita eſt abſque mortali variatio officii Canonici*. Secundum, qui actum reflexum habeat de actus directi probabilitate, & dicat; *Licitum eſt uti quavis opinione probabili*; & in materia ſingulari dicat; *Licitum eſt uti opinione probabili de variatione officii Canonici*. Reſpectu primi intellectus nulla eſt certitudo, cùm hæc tota ſit in eo dictamine reflexo; benè tamen reſpectu ſecundi.

13 Igitur dicendum eſt primò. Actus directus, qui ex principiis intrinſecis probabilibus affirmat & probat, aliquid eſſe peccatum, eſt actus prudens, nec repugnans eſſentiæ, aut proprietatibus peccati, etiamſi nihil certitudinis de peccati malitia habeat; atque adeò Theologus poteſt aſſerere, rem eſſe illicitam, quamvis ſolùm afferat rationes probabiles. Hæc concluſio videtur eſſe contra Caram. qui *loco citato* univerſaliſſimè, & ſine diſtinctione aſſeruit; *Qui rem aſſerit eſſe illicitam, debet oſtendere rationes, quæ malitiam probant, eſſe demonſtrativas*. Et hanc concluſionem manifeſtè probat prima impugnatio propoſita *cap.* 1. quæ demonſtrativa eſt, quam ſic inſtauro. Omne illud poteſt aſſerere homo prudens, quòd ſuadet rationibus probabilibus: ſed variationem officii Canonici eſſe peccatum mortale ſuadet rationibus probabilibus: ergo ille poteſt aſſerere, variationem officii Canonici eſſe peccatum mortale; & tamen illud aſſerit ſine ratione demonſtrativa: ergo poteſt quis aſſerere, rem eſſe illicitam ſine ratione demonſtrativa.

14 Immo ipſe Caramuel, quamvis *loco cit.* demonſtrationes petat, ad aſſerendum, rem eſſe illicitam, ipſe tamen ſæpe rationibus probabilibus militat, ut probet, aliquid eſſe peccatum. Reſtrictiones mentales in æquivocatione ad vitandum peccatum, illicitas eſſe, probat *fund.* 62. *nu.* 1805. idque probat ratione vix probabili, de quo aliàs. Eſſe illicitum audire duas ſimul medietates Miſſæ dicit eſſe probabilius, & multis probat contra Dianam; & non poteſt eſſe probabilius, niſi ſuadeatur rationibus probabilibus: ergo rationibus probabilibus probat, id eſſe peccatum. Ita *fund.* 31. *nu.* 774. & ſic in multis aliis, quæ in ejus operibus paſſim reperies.

15 Immò reipſa poteſt homo peccare; quamvis ſolùm probabiliter cognoſcat malitiam peccati. Primò, ille homo, qui non habet dictamen practicum, quòd licet uti opinione probabili, (quo dictamine frequentiùs carent homines ignari, qui nec nomen quidem opinionis probabilis intelligunt) & hi, qui cum prudenti ratione ſibi perſuadent, aliquid eſſe illicitum, & contra id dictamen operantur, peccant, ſi pro parte oppoſita non occurrat illis fundamentum grave. Secundò, peccat etiam homo probabiliter judicans, aliquid eſſe peccatum, cùm habet dictamen erroneum, quòd non licet uti opinione probabili, vel illicitum eſſe operari contra opinionem probabilem de malitia peccati.

16 Hinc colliges, eam eſſe parvam conſequentiam: *Petrus peccavit: ergo Petrus erat certus de malitia illius peccati*; cùm in prædictis duobus caſibus id conſequens falſificetur.

17 Dicendum eſt ſecundò. Cùm malitia alicujus actionis ſuadetur rationibus probabilibus, & etiam honeſtas moralis ejus actionis ſuadetur argumento probabili; tunc accedente dictamine reflexo certo, quòd [licitum eſt uti quavis opinione practicè probabili,] ex ſuppoſitione, quòd illud ſit probabile, ſit omninò certum, quòd non committitur reipſa peccatum exequendo talem operationem. Et idem eſt, etiamſi nullum detur fundamentum probabile pro malitia talis operationis.

18 Probatur hoc ſyllogiſmo. [Licitum eſt uti quavis opinione, quæ ſupponitur eſſe practicè probabilis: ſed hæc ſupponitur eſſe practicè probabilis: ergo licitum eſt illa uti.] Quæ conſequentia certa eſt, cùm major, & minor certæ ſint. Nam licèt non ſit certum, hanc opinionem eſſe probabilem; poteſt enim eſſe probabiliter (non evidenter) probabilis: eſt tamen certum, juxta relationem caſus, quòd ſupponitur eſſe probabilis.

19 Circà quod advertendum eſt primò, non quidquid practicè probabile eſt, eſſe certò, & evidenter licitum; tamen quidquid ſupponitur, vel proponitur ut practicè probabile, eſt certò, & evidenter licitum. De quo vide infrà *c.* 7. *art.* 1.

20 Advertendum eſt ſecundò, cùm dicimus, id quod ſupponitur probabiliter licitum, ex dictamine reflexo eſſe certò, & evidenter licitum; id intelligendum eſſe, dummodò ſupponatur eſſe verum, talem opinionem eſſe probabilem practicè. Primò enim id non intelligitur de ea opinione, quæ dumtaxat ſpeculativè eſt probabilis, juxta dicenda *diſp.* 14. Secundò intelligendum eſt de ea opinione, quæ abſque dubio eſt probabilis; ſunt enim multæ opiniones inter Authores, de quarum probabilitate dubitatur; & quas eſſe improbabiles, multi Doctores affirmant, verbi gratia, poſſe concubinarium abſolvi ter, vel quater, non ejecta concubina, cùm poſſit eam ejicere, docuit Joannes Sancius *in ſelect. diſput.* 10. *nu.* 6. Quàm ſententiam P. Caſtro Palao citandus infra *diſp.* 18. *cap.* 9. vocat audaciam. Alias opiniones favore concubinarii docet *ibidem* Joan. Sancius, quas P. Arriaga, Thom. Hurtado, & Prado ibidem citandi aſſerunt improbabiles, & ſcandaloſas. Item multæ opiniones Juriſtarum circumferuntur in materia immunitatis eccleſiaſticæ, quæ ab omnibus Theologis reprobantur. Quæ propterea opiniones vel improbabiles ſunt, vel (quòd idem eſt quoad praxim) dubiæ probabilitatis: nam probabilitas dubia idem eſt, quòd dubium practicum, in quo tutiorem partem ſequendam eſſe, apud omnes conſtat.

21 Ex hac ſecunda concluſione inferes, ex ſuppoſitione, quòd detur ſententia probabilis de honeſtate operationis, ut aſſeratur actionem eſſe illicitam hic, & nunc, neceſſe eſſe, quòd conſtet, eſſe certò, & evidenter illicitam. Quod intellige extra caſum dictaminis erronei, vel defectum dictaminis reflexi, quem propoſui ſupra *n.* 15. Et in hoc corollario convenio cum Caramuele. Ratio eſt. Nam ſuppoſito, quòd ſit ſententia probabilis de honeſtate operationis, non poteſt eſſe peccatum, dum homo illi ſententiæ probabili ſe conformat: ergo ut hic, & nunc ſit peccatum, opus eſt, quòd illa ſententia non ſit probabilis. Probabilitas autem non tollitur niſi per argumentum certum, vel evidens; atque adeò in tali caſu non fit reipſa peccatum, niſi certò conſtet eſſe peccatum. Et hoc provenit ex hoc dictamine certo, quòd licitum eſt accommodare ſe cuilibet opinioni practicè probabili.

CA-

Digitized by Google

CAPUT III.

Duæ aliæ concluſiones firmantur.

22 DIcendum eſt tertiò. Ut actio hic, & nunc evadat à parte rei illicita, ſufficit, ſi ſint rationes probabiles, quæ ſuadeant malitiam moralem, dummodò nulla ratio probabilis ſit, quæ ſuadeat bonitatem moralem actionis.

23 Hæc concluſio ſupponit ex *diſp.* 4. poſſe unam propoſitionem eſſe probabilem, quin oppoſita ſit probabilis. Quare ſupponit, poſſe dumtaxat eſſe probabilem malitiam, & bonitatem moralem ejuſdem actionis eſſe non probabilem, ſive carere fundamento gravi. Quod denuò in materia præſenti facilè oſtendo. Petrus Theologiæ ignarus, ſed bono ingenio præditus, dubitat, an ſit licita actio, quæ ſibi pro hodierna die inſtat. Ut conſcientiæ ſuæ conſulat, Parochum ſuum conſulit, ex fama mediocriter doctum; neque enim de præſenti habet alium, quem conſulat. Parochus aſſeruit, eam operationem eſſe illicitam. Itaque Petrus pro parte affirmante, actionem eſſe illicitam, habet authoritatem ſui Parochi, quam etſi grave fundamentum judicet, videt tamen eſſe fallibile; & ideò cum formidine aſſentitur ei parti affirmanti. Pro parte autem negante, actionem eſſe illicitam, nullum penitus ei occurrit fundamentum, utpotè homini non Theologo. Ecce in hoc caſu probabiliter judicat, actionem eſſe illicitam. Pars autem oppoſita non eſt illi probabilis, cùm abſque fundamento gravi non poſſit aliquid eſſe probabile.

24 Quòd autem Petrus in eo caſu peccet, ſi talem actionem operetur, patet. Etenim ſemper eſt illicitum dirigere conſcientiam ſecundùm dictamen, quod non ſit ſaltem probabile de bonitate morali actionis; ſive ſecundùm dictamen, quod careat gravi, & prudenti fundamento: ſed in eo caſu non datur dictamen probabile de bonitate morali actionis, cùm nullum detur in Petro fundamentum grave ad illam aſſerendam, ut caſus ipſe ſupponit: ergo in eo caſu illicitum eſt Petro dirigere conſcientiam ex dictamine affirmante bonitatem moralem actionis; atque adeò illicitum eſt Petro talem actionem exercere.

25 Dicendum eſt quartò. In caſu, quo moralis malitia hujus actionis ſuadetur probabili ratione, honeſtas autem moralis nullum pro ſe habet fundamentum probabile, ea malitia moralis ſit omninò certa, & demonſtrabilis ex hoc dictamine reflexo certo, nempe: [Non licet dirigere conſcientiam per hanc ſententiam non probabilem de bonitate morali actionis.] Itaque ſecluſo hoc dictamine, moralis malitia actionis ſuadetur probabilibus; at eo poſito, ſuadetur argumento certiſſimo.

26 Oſtenditur primò concluſio. Etenim duo ſunt modi probandi, aliquam actionem eſſe illicitam. Primus directè, & à principiis intrinſecis, v.g. quando ratione demonſtrativa probo, quamlibet delectationem veneream deliberatè quæſitam eſſe peccatum mortale, nempe ob periculum labendi in delectationem gravem, practicè inſeparabile à delectatione prava deliberatè quæſita. Secundus reflexè, cùm oſtendo, opinionem de veniali parvitate materiæ in re venerea nullo penitus fundamento niti. Quam fundamenti carentiam demonſtrabo, ſi oſtendero, omnia argumenta, quæ pro ea parte militant, eſſe merè ſophiſtica, aut leviſſima.

27 In quo ſecundo caſu evidenter inferri, ejuſmodi paruam delectationem eſſe peccatũ mortale, ſic oſtẽdo Ut licitè opereris, neceſſe eſt, ad ſecuritatem conſcientiæ, quod opereris, vel ſecundùm dictamen certum, vel ſecundùm opinionem probabilem: ergo ſi operaris ſine dictamine certo, & ſine opinione probabili, quæ dictet, eſſe liberam à mortali eam paruam delectationem, non operaris cum ſecuritate conſcientiæ. Sed ſi demonſtravero, eam opinionẽ, ſecundũ quam operaris, nullo fundamento niti, demonſtrabo, eam non eſſe probabilem: ergo ſi demonſtravero, eam opinionem, ſecundùm quam operaris, nullo fundamento niti, demonſtrabo, te operari abſque ſecuritate conſcientiæ, & conſequenter te operari illicitè. Demonſtratur ergo ſufficienter, eam delectationem paruam in prax i eſſe peccatum mortale, per hoc quod oſtendatur, opinionem de ea parvitate venialiter illicita, nullo penitus fundamento duci.

28 Itaque certum eſt, quòd peccabis, quando non fuerit ſaltem opinio probabilis de honeſtate operationis: ſed ſi demonſtratur, opinionem de honeſtate operationis nullo fundamento niti, demonſtratur utique, eam non eſſe probabilem: ergo ſi demonſtratur, eam opinionem de honeſtate operationis nullo fundamento niti, utique demonſtratur, & certum relinquitur, quòd peccabis. Et nota (ad vitandam æquivocationem) nos in præſenti loqui de malitia, & bonitate contradictoriis, qualiter ſignificantur per has propoſitiones; *Iſta actio eſt mala: Iſta actio non eſt mala:* non vero de bonitate, & malitia contrariis, inter quas mediat actus indifferens.

29 Oſtenditur ſecundò concluſio. Ille actus eſt certò malus, à quo tollitur probabilitas bonitatis contradictoriæ: ſed in caſu, quo malitia ſuadetur rationibus probabilibus (immò levibus, vel nullis) & bonitas illi contradictoria caret fundamento probabili, à tali bonitate tollitur probabilitas: ergo in eo caſu talis actus eſt certò malus. Major patet, quia ubi tollitur probabilitas bonitatis, tollitur dictamen probabile, quod requiritur neceſſariò ad directionem conſcientiæ, ubi etiam dictamen certum abeſſe ſupponitur. Ubi autem quis operatur abſque dictamine ſaltem probabili, certò peccat.

30 Minor autem probatur. Nam probabilitas non tollitur ſolùm per evidentiam, aut certitudinem partis oppoſitæ, ſed etiam tollitur per defectum fundamenti gravis; cùm implicet contradictionem, aliquam concluſionem eſſe probabilem, & eam carere fundamento gravi: ergo ſi bonitas actionis oſtenditur carere fundamento, utique aufertur illi probabilitas.

31 Itaque in materia ſpeculativa, quamvis ex duabus partibus contradictoriis una maneat non probabilis, non propterea oppoſita manet certa, aut evidens. Patet. Iſta enim propoſitio, *Crines Adami fuerunt rubri;* non eſt probabilis, quia non habet grave fundamentum: & tamen oppoſita, *Crines Adami non fuerunt rubri;* non eſt evidens, nec certa. In materia autem practica ad conſcientiam ſpectante, ſi non ſit probabile, quòd actio eſt licita, ſit certum, quòd eſt illicita: non quidem directè; nam ſic eodem modo ſe habet ſicut materia ſpeculativa: ſed ex dictamine reflexo certo, nempe: [Illicitum eſt dirigere conſcientiam abſque dictamine certo, aut probabili;] vel, [Illicitum eſt exercere hanc actionem abſque dictamine ſaltem probabili, præſcribente actionem eſſe licitam.]

32 Et nota, hoc idem contingere in dubio practico. Verbi gratia an hic, & nunc ſit licitum emere hoc pallium à Petro. Ideò enim tutior pars eſt eligenda, quia in eo dubio practico non occurrit mihi dictamen practicum, ſaltem probabile, præſcribens eſſe licitam emptionem.

33 Hinc infertur pro multis quæſtionibus moralibus, quomodo indirectè, ſeu reflexè demonſtretur concluſio, quamvis ea non probetur evidenter à principiis intrinſecis directis, *diſput.* 45. oſtendo apertè, falſam eſſe ſententiã, quæ docet, certum de peccato mortali, & dubium de confeſſione ejus, teneri obligatione gravi ad illud confitendum. Oſtendo item, fundamenta partis oppoſitæ ſophiſtica eſſe, & leviſſima. Et ex hoc ſecundo capite demonſtretur reflexè falſitas partis oppoſitæ. Quia ſi nullum grave fundamentum ſuffragatur parti aſſerenti, eſſe licitam omiſſionem ejus confeſſionis, illa non eſt probabilis. Et ex concluſione quarta patet, ſi non eſt probabile, licitam eſſe omiſſionem ejus confeſſionis, manere certum, & demonſtratum, quòd ſit graviter illicita omiſſio ejus confeſſionis.

34 Sed etiam *diſp.* 31. oſtendo, nullo fundamento niti ſententiam Caramuelis, quæ docet, materiam paruam eſſe eam, quæ eſt minor octava parte. Hinc demonſtratur pars negativa, quòd [Materia parua non eſt ea, quæ eſt minor octava parte;] quia ſi nullo fundamento ducitur pars affirmativa, illa non eſt probabilis: & ſi non eſt probabile, quòd ſit licitum uti ea ſententia, deficiente dictamine probabili ad eam exercendam, manet certiſſimum, quòd peccat, qui ea utitur. Et ſic in multis aliis quæſtionibus, quas in decurſu hujus voluminis reperies.

CAPUT IV.

Colliguntur aliqua pro faciliori argumentorum ſolutione.

35 COlligitur primò, poſſe aliquam propoſitionem eſſe probabilem ex vi actus directi, & ex vi actus reflexi eſſe certam. Nam cùm actus concluſionis ex diverſis motivis poſſit eſſe probabilis, & certus; probabilis ex motivo probabili, & certus ex motivo certo; & actus directus poſſit habere motivum probabile, & reflexus motivum certum; non eſt in hoc ſpecialis difficultas. Adhuc tamen id explicandum eſt juxta dicenda infra *nr.*:.

36 Colligitur ſecundò, poſſe aliquam propoſitionem eſſe probabilem ratione actus directi, & eſſe improbabilem ratione dictaminis reflexi. V.g. hæc propoſitio; *Illicitum eſt variare officium Canonicum,* probabilis eſt, quia ſunt rationes graves, quæ ſuadent id eſſe peccatum mortale. Deinde improbabilis eſt, quatenus eſt improbabile, quòd non licèt uti opinione probabili in variatione Officii Canonici; cùm ſit certum, quòd licet uti opinione probabili in quavis materia.

37 Dices. Probabile, & improbabile ſunt contraria, adeòque non poſſunt componi in eadem propoſitione, etiam ratione diverſorum motivorum. Omnes enim admittunt, quòd eadem concluſio poſſit eſſe certa, & probabilis ratione diverſorum motivorum: at quòd una concluſio ſit probabilis, & certò falſa, ſive improbabilis, etiam ratione diverſorum motivorum, & nemo admittit, & contradictionem involvit.

38 Pro cujus elucidatione adverte, quamvis illa videatur eſſe una propoſitio, non eſt unica, ſed duplex valdè diverſa, una enim eſt actus directus, & altera actus reflexus. Etenim actus directus, & reflexus non reſpiciunt idem objectum; & licèt una propoſitio hypothetica copulativa poſſit reſpicere duo objecta diverſa; eas tamen pro re præſenti duas propoſitiones categoricas dicimus: vel non eſſe inconveniens, quòd una copulativa ratione unius objecti ſit vera, & certa, & ratione alterius ſit falſa, & improbabilis.

39 Itaque iſta propoſitio, *Illicitum eſt mortaliter variare officium Canonicum;* ut actus directus eſt, reſpicit ipſam variationem officii Canonici in ſe immediatè ut illicitam. At verò ut actus reflexus eſt, reſpicit probabilitatem variationis officii reflexè, & reddit hunc ſenſum: *Non eſt licita abſque mortali variatio officii Canonici, etiam ut probabilibus rationibus fulta.* Quo pacto eſt improbabilis, quia improbabile eſt, non eſſe licitum ſequi opinionem probabilem, cùm certum ſit hoc dictamen reflexum, quòd liceat ſequi quamvis opinionem probabilem.

40 Quod

40 Quod ſimiliter reperies io iſta propoſitione; *Licitum eſt abſque mortali variare officium Canonicum*. Nam, ut eſt actus directus, reſpicit variationem officii ut licitam abſque mortali, propter rationes graves condiſtinctas à probabilitate reflexè cognita. Et ut actus reflexus, reſpicit variationem Officii ut fulcitam formaliter probabilitate affirmata. Et ita primo modu eſt probabilis, & ſecundo modo poteſt eſſe certa, ſcilicet ut procedens à dictamioe reflexo, quòd licèt quævis opinio probabilis. Quòd io tellige juxta ſupradicta *nu 19*. & infra *cap. 7. art. 1*.

CAPUT V.

Solvuntur argumenta propoſita capite primo.

41 AD primum argumentum reſpondetur diſtinguendo antecedens. Probabile eſt, quòd *non licet variare officium Canonicum*, [ut eſt dictamen directum,] concedo, [ut eſt dictamen reflexum,] nego. Nam, ut conſtat *ex nu*. 38. & 39. iſte actus, ut innixus ſuis rationibus intrinſecis condiſtinctis à probabilitate, eſt actus directus, & ſic probabilis, at verò ut aſſerens non licere uti opinione probabili variationis officii, eſt reflexus, & ſic non eſt probabilis. Et eadem diſtinctione admittendæ, & reſpuendæ ſunt omnes conſequentiæ ſubſumptæ.

42 Ad ſecundum diſtioguo Majorem: ſequeretur, quòd quando eſt probabile, aliquid eſſe peccatum, [ratione dictaminis directi,] eſſet ſimul improbabile [ratione dictaminis directi,] nego; quòd quando eſt probabile, aliquid eſſe peccatum [ratione dictaminis directi,] eſſet ſimul improbabile, [ratione dictaminis reflexi,] concedo. Nam, ut conſtat *ex cap 4. corollario ſecundo*, non repugnat, unam propoſitionem eſſe probabilem, qua actus directus eſt, & improbabilem; qua actus reflexus. Unde etiam conſtat, non eſſe unam, ſed duas propoſitiones diverſas. Ad probationem majoris ſimiliter diſtingue antecedens. Quando probabile eſt, aliquid eſſe peccatum; certum eſt [ratione dictaminis directi] quod ſi fiat, non committetur peccatum, nega; certum eſt [ratione dictaminis reflexi] quod ſi fiat, noo committetur peccatum, concede. Et ſimili diſtinctione negandum, & concedendum eſt conſequens. Quod patet ex dictis.

43 Ad tertium concedo majorem, ſcilicet, probabile eſſe, quod eſt peccatum, non jejunare ſutores, intellectum ex vi dictaminis directi. Minorem diſtinguo. Sed non eſt peccatum [ex vi dictaminis directi.] niſi ſit evidenter illicitum, nego: non eſt peccatum [ex vi dictaminis reflexi,] niſi ſit evidenter illicitum, concedo. Itaque ex vi dictaminis directi, & ex priocipiis intrinſecis probabile eſt, quòd eſt peccatum, non jejunare ſutores. At cùm ſit dictamen reflexum certum, neminem peccare, qui ſequitur opinionem ſibi propoſitam ut practicè probabilem, ſequitur ex hoc dictamine, certum eſſe non peccare ſutores, qui non jejunant, dum ſibi ut probabile proponitur, deficere obligationem jejunandi; quamvis non jejunium directe ſit probabiliter peccatum. Si autem non eſſet probabilis opinio, quòd ſutores non peccant omirtendo jejunium, ex dictamine reflexo certo, quòd non licèt regere conſcientiam, oiſi ſecundùm opinionem ſaltem practicè probabilem, infertur fore evidenter illicitum, quòd ſutores jejunium omitterent.

44 Ad quartum nego conſequentiam, quòd qui probabilius putat, eſſe peccatum mortale variationem Officii Canonici, rem improbabilem dicat. Ad probationem eodem modo diſtinguo majorem: ut ſit mortale peccatum [ex vi dictaminis directi,] debet eſſe evidenter mortale, nego; ut ſit peccatum mortale [ex vi ejus dictaminis reflexi certi.] debet eſſe evidenter mortale, concedo. Similiter diſtinguo minorem: Improbabile eſt, quòd probabilius mortale, [ex vi dictaminis directi,] ſit evidenter mortale, [ex vi dictaoiiois reflexi,] nego; improbabile eſt, quòd probabilius mortale, [ex vi dictaminis directi] ſit evidenter mortale [ex vi ejuſdem dictamiois directi,] concedo.

45 Ad quintum, conceſſo antecedenti, nego conſequentiam. Ad probationem concedo majorem, ſcilicet non eſſe probabile, aliquid eſſe peccatum, deficiente aliquo requiſito eſſentiali ad peccatum. Sed oego minorem, quòd ſit requiſitum eſſentiale ad peccatum, eſſe evidenter illicitum. Cùm enim vi dictaminis directi, & ex principiis intrinſecis optimè intelligatur aliquid eſſe peccatum, ſine eo quòd ſit evidenter illicitum, dicendum eſt, eam certitudinem non eſſe requiſitum eſſentiale ad peccatum.

46 Ad ſextum, concedo antecedens, nempe quòd non ſit evidens, eſſe peccatum mortale variationem Officii Canonici. Et diſtinguo conſequens: ergo certum eſt [ex vi dictaminis directi,] quòd non peccat mortaliter Clericus variando Officium, nego: ergo certum eſt [ex vi dictamiois reflexi,] quòd non peccat mortaliter Clericus variando Officium, concedo. Et ſimiliter diſtinguenda eſt propoſitio ſubjuncta, & ſubſequutum conſequens. Ad probationem conſequentiæ dic, iſtas propoſitiones, *Probabile eſt, quòd peccat mortaliter: Certum eſt, quòd non peccat mortaliter*; noo eſſe oppoſitas, ſi prima loquatur de probabilitate habita ex vi dictaminis directi, & ſecunda de certitudioe habita ex vi dictaminis reflexi: quo pacto ambas tanquam veras concedimus.

47 Ad ſeptimum concedo majorem, videlicet ex duabus propoſitionibus cootradictoriis, ſi una eſt certa, altera eſt certò falſa. Concedo etiam minorem, nempe has propoſitiones, *Nullus varians Officium Canonicum peccat mortaliter: Aliquis varians Officium Canonicum peccat mortaliter*; eſſe contradictorias, ſi loquantur ambæ de peccato ex vi ejuſdem dictamiois directi, vel ex vi ejuſdem dictaminis reflexi. Et quidem ſi loquantur ambæ ex vi dictaminis directi, utraque eſt probabilis. Juxta ſententiam, quæ admittit, licere variationem Officii Canonici, juxta quam prima eſt probabiliter vera, & ſecunda probabiliter falſa: & juxta ſententiam, quæ aſſerit illicitam eam variationem Officii Canonici, prima eſt probabiliter falſa, & ſecunda probabiliter vera. Si verò utraque propoſitio loquatur de peccato ex vi dictaminis reflexi certi, quòd licet amplecti opinionem probabilem, prima eſt vera, & certa, & ſecunda eſt certò falſa; eſt enim certò falſum, quòd peccat, qui ſequitur opinionem verè probabilem. Denique ſi prima loquatur de peccato ex vi dictaminis reflexi, & ſecuada ex vi dictaminis directi, prima quidem eſt certa, & ſecunda probabilis; ſed hoc modo non ſunt contradictoriæ.

CAPUT VI.

Solutione aliarum objectionum explicatur ampliùs doctrina tradita.

48 PRima objectio. Ut aliquid ſit peccatum, ideò debet eſſe certum, quòd tale eſt, quia oritur ex hoc dictamine certo, quod licèt uti quavis opinione probabili, aut alio ſimili: ſed hoc dictamen non eſt certum: ergo neque certum debet eſſe peccatum, ut re ipſa tale ſit. Minor patet: Probabile eſt, quòd non licèt uti opinione minùs probabili: ergo probabile eſt, quòd non licèt uti qualibet opinione probabili: ergo non eſt certum, quòd licèt uti qualibet opioione probabili.

49 Reſpondetur, conceſſa majori negando minorem. Ad probationem diſtinguo antecedens: Eſt probabile, quòd non licèt uti opinione mioùs probabili, [ſtando in ratione directa cujuslibet opinionis minùs probabilis in particulari,] concedo; [ſtando in ratione reflexa, quæ reſpicit generaliter praxim opinionis minùs probabilis,] nego. Itaq; probabile eſt, quòd non licèt variare Officium Canonicum abſque peccato mortali, ſtando in ratione directa hujus opinionis: hoc autē dictamen reflexum, quòd [Non licèt uti opinione minùs probabili;] atque adeò quod non licèt accommodare ſe ei opinioni minùs probabili, cenſeo eſſe certò falſum. Et cave, ne id intelligas in quæſtione reflexa, quaſi reſolui poſſit per opinionem minùs probabilem reſpondentem quæſtioni directæ. De quo vide *diſp*. 15.

50 Itaque hoc dictamen reflexum, nempe [licitum eſſe uti opinione minùs probabili] cenſen omninò certum, & hac ſyllogiſtica demonſtratione firmari. Implicat contradictionem, quòd quis operetur prudenter, & quòd in ea operatione peccet: ſed qui utitur opinione minùs probabili, operatur prudenter: ergo implicat contradictionem, quòd is, qui utitur opinione minùs probabili, peccet. Quòd ſi malis ſyllogiſmum efformare magis conformatum ad amuſſim Dialecticam, nempe in ſecuodo modo primæ figuræ, ſic illum potes diſponere. Omnis, qui operatur prudenter, non peccat: ſed omnis, qui utitur opinione minùs probabili, operatur prudenter: ergo omnis, qui utitur opinione minùs probabili, non peccat.

51 Cujus omnes propoſitiones evidentes ſunt. Conſequentia quidem, cùm ſyllogiſmus ſit in ſecuodo modo primæ figuræ. Major ex terminis eſt evidens; implicat enim terminos, qui dicit, operationem illicitam eſſe prudentem, aut opiolonem prudenter elicitam, eſſe peccatum. Minor etiam eſt manifeſta; nam opinio, quæ eſt minùs probabilis, verè eſt probabilis; quia ſi non eſt probabilis, non poteſt eſſe minùs probabilis. Quòd ſi practicè probabilis eſt, ea nititur ratione prudenti, atque adeò, qui utitur ea opinione minùs probabili, utique prudenter operatur, cùm operetur prudenti rationi ejus opinionis innixus. Vide *diſp*. 15.

52 Deinde idem oſtenditur. Etenim illa opinio non eſt ab intrinſeco probabilis, quæ æquivocatione nititur: ſed opinio, quæ aſſerit, opinionem probabiliorem eligendam eſſe, & non poſſe eligi minùs probabilem, mera æquivocatione nititur: ergo ea non eſt ab iotrinſeco probabilis. Minor oſtenditur. Nititur enim ea opinio in eo, quòd in dubio tutior pars eſt eligenda: at hæc eſt manifeſta æquivocatio, quia conſunduot motivum probabile cum dubio, quaſi idem ſit pro re præſenti, rem eſſe merè probabilem, & eſſe dubiam. Hoc autem eſſe totum fundamentum ejus opinionis, patet ex P. Thoma Sanch. *cap*. 9. *nu*. 13. Vide infrà *diſp*. 15.

53 Dices. Judex tenetur in judicando ſequi probabiliorem partem; eſt enim lex, quæ illum ad id obligat: & non poteſt dici, quòd in judice ſit pars probabilior, quòd poteſt ſequi partem minùs probabilem: ergo ſaltem in judice non habet locum ſolutio tradita.

54 Reſpondetur, ſi certum eſt, quòd lege naturali, vel humana arctatur judex ad probabiliorem partem in judicio amplectendam, noo eſt opinio, ſed ſententia certa, quòd tenetur judicare ſecundū jus probabilius; & erit improbabile, quòd in hoc caſu poſſit ſequi partem minùs probabilem. Unde caſus iſte egreditur fines noſtræ quæſtionis, quæ loquitur, quando hic, & nunc eſt opinio probabilis, quòd licet ita operari. Quando autem judex lege certa coarctatur ad judicandum ſecundùm jus probabilius, non eſt opinio probabilis, quod licèt illi aliter judicare, quàm ſecundùm jus probabilius.

55 Si verò ſiot opiniones probabiles, quarum altera dicat, dari

legem,

Digitized by Google

legem, altera non dari legem, quia judex conſtringatur ad ferendam ſententiam ſecundum jus probabilius, tunc datur electio judici; & certum eſt, judicem non peccare, quamlibet earum opinionum ſequendo: & hoc modo idem, quòd de cæteris, de judice dicendum eſt. Vide *diſp.* 15.

56 Secunda objectio. Qui practicè dubitat, an poſſit variare officium Canonicum, peccat, ſi variat illud, cùm in caſu dubii practici teneatur ad partem ſecuriorem: ſed tunc peccatum variationis officii non eſt certum, cùm ſit dubium, & à dubio oriatur: ergo poteſt eſſe peccatum, quin ſit certum.

57 Reſpondetur conceſſa majori, diſtinguendo minorem: ſed tunc peccatum variationis officii canonici non eſt certum [reſpectu actus directi dubitantis, [concedo ; [reſpectu actus reflexi cognoſcentis, in dubio practico eſſe peccatum, niſi adhæreatur parti ſecuriori, nego. Nam iſte actus reflexus certus eſt; eſt enim indubitabile, eſſe peccatum, ſi quis in dubio practico non amplectatur partem ſecuriorem, id eſt, remotiorem à peccato. Idque, quia certum eſt, nemini licere dirigere conſcientiam ſuam, niſi ſecundum dictamen ſaltem probabile.

58 Tertia objectio. Aliquæ opiniones circumferuntur inter Doctores, præcipuè neothericos, quarum probabilitas dubia eſt; non enim ſatis conſtat de fundamento gravi. Tum ſic: qui ita dubitans, talem opinionem ad praxim reducit, peccat: ſed tale peccatū eſt dubiū: ergo non eſt neceſſe, quòd peccatū ſit certum, ut peccatum ſit.

59 Reſpondetur, dubium de probabilitate opinionis eſſe dubium practicum; atque adeò idem prorſus dicendum eſt, ac diximus in ſolutione præcedentis objectonis.

CAPUT VII.

Plurima notanda adverſùs novam Logicam moralem.

ARTICULUS I

Præmittitur, an quidquid eſt probabiliter licitum, ſit evidenter licitum?

60 CAramuel *in Apolog. de Probabilit. nu.* 309. dum antagoniſtas ſuos docet Logicam, qua ipſum impugnare debent, ſic ait: [Diverſi molimiinis eſt, demonſtrare, aſſertionem aliquam eſſe probabilem, & demonſtrare, eſſe improbabilem. Ubi probabiliter ſuadetur hæc ſimplex A, *Iſidorus eſt reus*, demonſtrativè oſtenditur modalis hæc B. *Reum eſſe Iſidorum, eſt probabile*. Hic enim ſyllogiſmus invincibilis eſt. *Concluſio, quæ ex probabilibus infertur, eſt probabilis*: (ſic omnes) *concluſio A, ex probabilibus infertur*: (ſic ſupponitur) *ergo concluſio A, eſt probabilis*. Eſt indubitata conſequentia.]

61 Sed inſigniter deviat hic diſcurſus. Nam dum in minori dicit, quòd *concluſio A, ex probabilibus infertur*; interrogo, an inferatur ex evidenter probabilibus, an ex probabiliter probabilibus?

62 Si primùm dicat, ſuo ipſe enſe ſe jugulat. Nam *in Theolog. fundam. nu.* 483 *fund.* 11. ſic ait: [Et hic obiter noto hanc propoſitionem, *Probabile eſt, aſſertionem N, eſſe veram*, non ſemper eſſe evidenter certam, vel evidenter falſam: datur enim de probabilitate (immò de evidentia) probabilitas. Quòd clariſſimè oſtendo. Hæc poſitio; *Probabile eſt, dari phyſicas prædeterminationes*: item hæc; *Probabile eſt, dari ſcientiam mediam*, ante annos aliquot erat merè probabilis; multi enim negabant primam, multi ſecundam: at jam utranque certam eſſe ſupponimus, & præcepto Pontificio tenemur, neutram ſententiam cenſurare. Demus aliud exemplum. *Eſſe probabile, quòd poſſit moribundus ſub conditione abſolvi, ſi catholicè vixerit: licet nullum ſignum pœnitentiæ ediderit*, docet Vienenſis Univerſitas, negat Pragenſis: Authores ſunt diviſi hinc inde: ergo probabile eſt, illud eſſe probabile.]

63 Itaque ſecundùm Caramuelem propoſitio modalis de modo *Probabile*, ſolet eſſe evidens, & ſolet eſſe probabilis. Tum ſic: ergo cùm dicitur, quod *concluſio A, ex probabilibus infertur*, poteſt fieri, quòd illa non inferatur ex evidenter probabilibus, ſed dumtaxat ex probabiliter probabilibus: ergo falſa eſt illa propoſitio univerſalis, quòd quoties infertur ex probabilibus, debet inferri ex evidenter probabilibus, juxta priorem partem dilemmatis.

64 Si verò dicat ſecundum, nempe fieri poſſe, quòd propoſitio ſimplex A, inferatur ex probabiliter probabilibus, fit quòd hæc propoſitio, *Concluſio A, ex probabilibus infertur*; non debeat eſſe evidens, ſed poſſit eſſe probabilis. Patet. Nam ſi eſt dumtaxat probabile, quòd motiva concluſionis A. ſunt probabilia, non poteſt eſſe evidens, quòd illa ex probabilibus inferatur.

65 Jam verò ſi minor eſt dumtaxat probabilis, Quomodo concluſio erit evidens, cùm non oriatur concluſio evidens niſi ex ambabus præmiſſis evidentibus? Ergo illa concluſio ſyllogiſmi à Caramuele in illo textu propoſiti, non eſt indubitata, & evidens, ſed dumtaxat probabilis.

66 Quod clariſſimè cernitur in exemplo Caramuelis relato ſupra *nu.* 62. Affirmat enim hanc modalem propoſitionem, *Probabile eſt, dari phyſicas prædeterminationes*, olim fuiſſe dumtaxat probabilem. Attende ergo hunc ſyllogiſmum, cujus minor loquitur pro eo tempore, quo ea modalis erat ſolùm probabilis: *Concluſio, quæ ex probabilibus infertur, eſt probabilis: ſed aſſertio adſtruens phyſicas prædeterminationes eſt concluſio, quæ ex probabilibus infertur: ergo aſſertio adſtruens phyſicas prædeterminationes eſt probabilis*. Qui ſyllogiſmus eſt in tertio modo primæ figuræ Ariſtotelicæ; cujus quidem concluſio eſt dumtaxat probabilis, quia pro eo tempore, in quo loquimur, minor eſt dumtaxat probabilis. Ergo falſa eſt illa univerſalis, quam obtrudere nobis vult Caramuel, quòd ubi probabiliter ſuadetur propoſitio ſimplex, demonſtrativè oſtenditur propoſitio modalis de modo *Probabile*, illi propoſitioni ſimplici correſpondens.

67 Nec ſatisfacit, dum dicit, quòd *ſic ſupponitur*; nempe illam propoſitionem ſimplicem eſſe probabilem. Nam ad attendendum qualitatem concluſionis, an ea evidens ſit, an probabilis, ſolùm attenduntur ea, quæ ipſæ præmiſſæ affirmant, & an in iis, quæ affirmant, præmiſſæ ſint certæ, vel probabiles. Cùm ergo illa minor poſſit eſſe dumtaxat probabilis, in tali hypotheſi non poteſt ex illa oriri concluſio evidens.

68 Si verum eſſet, quod docet Caramuel, [Ubi probabilibus ſuadetur propoſitio ſimplex, demonſtrativè oſtendi modalem de modo *Probabile*,] rectè inferretur, quidquid eſt probabiliter licitum eſſe evidenter licitum. Nam ubi probabilibus ſuadetur aliquid eſſe licitum, demonſtrativè oſtenderetur, illud eſſe probabile; atque adeò demonſtrativè oſtenderetur eſſe licitum. Sed quia id principium Dialecticum, quòd aſſumit, eſt manifeſtè falſum, res hæc altiori indagine diſcutienda eſt.

69 Dico primò. Quidquid affirmatum in materia morum eſt evidenter probabile, eſt evidenter licitum. Patet ex hoc ſyllogiſmo. [Licitum eſt exercere operationem, pro cujus honeſtate ſtat opinio practicè probabilis: ſed opinio A, talis eſt, ut pro ejus honeſtate ſtet opinio practicè probabilis: ergo licitum eſt exercere operationem A.] Suppono enim, Majorem evidentem, ut oſtendi *cap.* 6. *num.* 30. Si autem opinio relata in minori ſit evidenter probabilis, minor, quæ affirmat illam opinionem eſſe probabilem, eſt evidens: cùm ergo ambæ præmiſſæ ſunt evidentes, concluſio, quæ affirmat, id eſſe licitum, neceſſariò evadit evidens. Et memento, à nobis dici evidens, quod pollet ſaltem morali evidentia.

70 Dico ſecundò. Non omne, quòd eſt probabile, eſt evidenter licitum. Patet etiam hæc concluſio ex præcedenti ſyllogiſmo, & ex dictis ſuprà à *nu.* 61. Nam ſi illa opinio contenta in minori non ſit evidenter probabilis, illa minor, quæ dicit, opinionem eſſe probabilem, non eſt evidens. Quòd ſi illa minor non eſt evidens, neque concluſio poteſt eſſe evidens. Nam ex una præmiſſa evidenti, & altera probabili, non poſſe inferri concluſionem evidentem, demonſtrant Dialectici.

71 Dico tertiò. Quoties opinio proponitur ut probabilis, quidquid ſit probabile eſt, eſt evidenter licitum. Patet hoc ſyllogiſmo. [Licitum eſt exercere operationem, pro cujus honeſtate proponitur intellectui opinio ut practicè probabilis: ſed pro abſolutione moribundi, in quo nullum apparet ſignum pœnitentiæ, proponitur meo intellectui opinio ut practicè probabilis: ergo mihi licitum eſt exercere abſolutionem moribundi, in quo nullum ſignum pœnitentiæ apparet.

72 In quo ſyllogiſmo major eſt dictamen practicum evidens, ut conſtat ex ſupra dictis. Minor etiam eſt evidens, quia licèt non ſit evidens, eam opinionem eſſe probabilem; eſt tamen mihi evidens, quòd ea opinio proponitur mihi ut probabilis. Cùm ergo conſequentia rectè deducatur ex præmiſſis, & præmiſſæ ſint evidentes, concluſio neceſſariò evadit evidens, atque adeò evidens eſt, eam abſolutionem hic, & nunc eſſe mihi licitam. Et attentè nota hanc concluſionem, & ejus rationem; continet enim doctrinam, quæ ad multa alia prodeſſe poterit.

73 Et ex hac concluſione decides facilè eam quæſtionem, in qua acriter digladiantur Theologi 1. 2. q. 13. *art.* 3. An ut hic, & nunc licitè opereris, requiratur judicium certum de honeſtate operationis, quam hic, & nunc operaris; an potiùs ſufficiat judicium probabile? Multi enim contendunt, hoc ſecundum ſufficere, alii verò exigunt priùs judicium certum; qui ex hac doctrina facilè conciliari videntur. Nam qui dicunt, ſufficere judicium probabile, loquuntur de actu directo probabili ſuffragante huic operationi: qui autem poſtulant judicium certum, loquuntur de actu reflexo, qualis eſt in ſyllogiſmo proximè deſignato, cujus concluſio eſt evidens.

74 Dices. Ille homo, qui illud dictamen reflexum poſitū pro majori ejus ſyllogiſmi putet eſſe dumtaxat probabile, non eliciet concluſionem evidentem; atque adeò habebit judicium dumtaxat probabile de honeſtate operationis hic, & nunc eliciēdæ: ſed id ſufficit, ut operetur licitè: ergo non requiritur prædictum judicium certū de honeſtate operationis, ut homo hic, & nunc licitè operetur.

75 Reſpondeo, ſi homo dicat, *Probabile eſt, quòd re ipſa peccabo*; vel *Dumtaxat probabile eſt, quòd re ipſa non peccabo*, manifeſtè ſe exponit periculo probabili peccandi, atque adeò peccat lethaliter non reddendo ſe ſecurum à peccato mortali, ut clarè conſtabit *diſp.* 18. Vel ergo advertere debet, illud dictamen reflexum eſſe certum, vel tenetur ſequi tutiorem partem.

ARTICULUS II.

Criſis dialectica triplicis conſequentiæ.

76 D*Iſputatione* 4. *cap.* 1. retulimus ex Caramuele aliquas ſuæ Logicæ moralis conſequentias; quæ quia à præſenti quæſtione

Digitized by Google

ſtione pendebat, ideò huc diſcutiendas remiſimus.

77 Dicendum ergo eſt primò, pravam eſſe illam priorem conſequentiam: *Probabile eſt, quòd hoc non ſit peccatum: ergo probabile eſt, quòd hoc ſit peccatum*. Et falſificatur primò in eo, qui audivit à viro ex vulgari fama docto, illud eſſe licitum, cui cum formidine aſſentitur, eo quòd authoritas ejus viri docti ei non videtur tanta, quæ ſibi certitudinem afferre poſſit. Pro parte verò negante id eſſe licitum, nullum ei ſundamentum occurrit, utpote homini in materia Theologica nunquam verſatu. Falſificatur deinde in caſu quinto, & nono ex propoſitis *diſp.4 cap.2.num.*20. *&* 41.

78 Patet etiam hæc concluſio ex tota diſputatione quarta, in qua apertè demonſtratum eſt, non valere conſequentiam à probabilitate unius partis ad probabilitatem oppoſitæ. Neque eſt aliquod aliud principium, unde id conſequens inferatur. Hæc autem conſequentia, *Probabile eſt, quòd hoc non ſit peccatum: ergo probabile negatuè* (incertum) *eſt, quòd hoc eſt peccatum*; optima eſt, ut notavi *ea diſp.* 4. *cap.*4. Nam ex eo quòd una pars ſit probabilis, infertur, quòd oppoſita ſit nec certa, nec certò falſa.

79 Dicendum eſt ſecundò, non valere conſequentiam ſecundam ibidem à Caramuele propoſitam, ſcilicet, *Probabile eſt, quòd hoc non ſit peccatum: ergo certum eſt, quòd ſi illud fecero, non peccabo*. Valere tamen hanc: *Ut probabile mihi proponitur, quòd hoc non ſit peccatum: ergo certum eſt, quòd ſi illud fecero, non peccabo*.

80 Ratio prioris eſt. Nam quod eſt evidenter probabile, eſt evidenter licitum, & quod eſt dumtaxat probabiliter probabile, eſt probabiliter licitum, & non certò. *Probabile* autem abſolutè dictum abſtrahit ab eo, quòd ſit probabiliter licitum, & ab eo, quòd ſit certò licitum. Vide ſuprà *art.* 1. *nu.* 61. Ratio poſterioris eſt, quæ traditur *art. præced. concluſione tertia*.

§ Obiicies. Cùm quis dicit: *Probabile eſt, quòd hoc non ſit peccatum: ergo certum eſt, quòd ſi illud fecero, non peccabo*; virtualiter dicit, *Ut probabile mihi proponitur, quòd hoc non ſit peccatum*: non enim quis diceret, id eſſe probabile, niſi quia ſibi proponitur, ut probabile. Cùm ergo dicamus, hanc eſſe bonam conſequentiam, *Ut probabile mihi proponitur, quòd hoc non ſit peccatum: ergo certum eſt, quòd ſi illud fecero, non peccabo*; etiam bona erit prima conſequentia, in qua hæc ſecunda virtualiter continetur.

Reſpondeo, aliud eſſe loqui de antecedenter formaliſſimè, & metaphyſicè ſumpto, & ſecundùm formale ſignificatum terminorum; & aliud eſſe loqui de eo antecedente ſecundùm circumſtantias moraliter concomitantes. Et quidem cùm quis dicit, *Hoc eſt probabile*, formaliter, & metaphyſicè non dicit, *Hoc proponitur mihi, ut probabile*. Da, me argumentari tecum de quadam propoſitione erronea, & argumentari tecum de quadam propoſitione erronea, & argumentandi cauſa proponere hoc antecedens: *Hoc eſt probabile: ergo*, &c. In hoc caſu dico, id eſſe probabile; & tamen non proponitur mihi, ut probabile.

Verum quidem eſt, quòd cùm quis dicit, *Hoc eſt probabile*, aſſentiendo ei objecto, verificatur, quod id ſibi proponitur, ut probabile; & ideò ex circumſtantia aſſenſus verificatur, quòd qui dicit, *Hoc eſt probabile*, ſibi id proponitur, ut probabile; & ea ratione hæc propoſitio, *Hoc eſt probabile*, virtualiter includit hanc, *Hoc mihi proponitur, ut probabile*: id tamen non eſt, quia prædicatum *Probabile*, includit, quòd ſibi proponatur, ut probabile: ſed quia circumſtantia, in qua ille loquitur, ſuadet, dari aſſenſus ejus objecti.

Hinc reſpondetur argumento, diſtinguendo antecedens. Prima propoſitio virtualiter continet ſecundam [formaliter, & metaphyſicè,] nego; [moraliter, & ſecundùm modum communem loquendi,] concedo. Cùm autem exponimus vim conſequentiæ, non loquimur de ſignificato, ut conveſtito circumſtantiis, ſed de ſignificato vocis formali, & metaphyſico. Et hoc modo negamus bonam eſſe conſequentiam. Cum hoc tamen ſtat, quod ſi ex communi modo intelligendi, hæc propoſitio, *Hoc eſt probabile*, tantundem valeat, ac iſta, *Hoc eſt probabile, & ego aſſentior ei objecto*; virtualiter includat hanc, *Hoc mihi proponitur, ut probabile*; & hoc modo bona erit hæc conſequentia, *Probabile eſt, quòd hoc non ſit peccatum: ergo certum eſt, quòd ſi illud fecero, non peccabo*; ſicut bona eſt hæc, *Ut probabile mihi proponitur, quòd hoc non ſit peccatum: ergo certum eſt, quòd ſi illud fecero, non peccabo*.

81 Dicendum eſt tertiò, pravam eſſe illam tertiam conſequentiã ibidem relatam: nempe, *Probabile eſt, hoc eſſe peccatum: ergo certum eſt, quòd ſi illud feceris, non peccabis*. Quæ conſequentia falſificatur in eo caſu relato *c.*3. *concluſione tertia*, *nu.*23. de eo, qui ex authoritate ſui Parochi, cum formidine tamen, cenſet aliquam operationem eſſe illicitam; cùm tamen nullum penitus fundamentum habeat pro bonitate morali operationis. Tunc enim Petro probabile eſt, eã actionem eſſe illicitam; nec tamen eſt certus, quòd ſi fecerit, nõ peccabit, quin potiùs è converſo certus eſſe debet, quòd ſi fecerit eam actionẽ peccabit: quia certũ eſt, quòd peccat ille, qui nõ habens dictamẽ practicũ probabile, præſcribens eã actionem eſſe licitam, talẽ actionem exequitur, ut patet ex iis, quę diximus in prędicta cõcluſione tertia.

ARTICULUS III.

Diſcuſſio dialectica alterius triplici conſequentiæ.

82 Dicendum eſt quartò, hanc conſequentiam non valere, *Probabile eſt, quòd hoc eſt peccatum: ergo probabile eſt, quòd hoc non eſt peccatum*. Bene tamen hanc, *Probabile eſt, quòd hoc eſt peccatum: ergo vel certum, hoc eſſe licitum; vel eſt certum, hoc eſſe illicitum*. Prima quidem non valet, quia, ut ſæpe diximus, à probabilitate unius ad probabilitatem oppoſitæ partis nulla eſt conſequentia. Secunda valet, quia dum eſt probabile, hoc eſſe illicitum, unum è duobus neceſſario eſſe debet: vel quòd oppoſita pars ſit probabilis, vel quòd oppoſita pars non ſit probabilis, defectu fundamenti gravis. Si primùm, jam caſus ipſe admittit, quòd utraque pars contradictoria probabilis eſt, atque adeò quòd illa actio eſt probabiliter illicita, & quòd illa actio eſt probabiliter licita.

83 Si autem ſecundum memorum ejus dilemmatis accidat, quòd non ſit probabilis bonitas moralis actionis, quia pro ea nullum occurrit fundamentum probabile, inde fit, eſſe certum, quòd qui talem actionem fecerit, peccabit, propter dictamen reflexum certum, quòd qui operatur abſque dictamine ſaltem probabili de bonitate actionis, peccat, juxta capite 3. dicta, *concluſ.* 4.

84 Dicendum eſt quintò, hanc non eſſe bonam conſequentiam, *Probabilius eſt, hoc eſſe peccatum: ergo certum eſt, quòd ſi illud feceris, non peccabis*. Valere tamen hanc, *Ut probabilius tibi proponitur, hoc eſſe peccatum: ergo certum eſt, quòd ſi illud feceris, non peccabis*. Fundatur autem vis ſecundæ conſequentiæ in hoc diſcurſu. Certum eſt, quòd qui ſequitur opinionem, quæ ſibi proponitur ut probabilis de bonitate morali, non peccat: ſed quando proponitur ut probabilius, aliquam actionem eſſe peccatum, proponitur etiam ut probabile, talem actionem eſſe licitam, quia probabilius refertur ad minùs probabile, atque adeò ad probabile: ergo quando proponitur ut probabilius, aliquam actionem eſſe illicitam, certum eſt, quòd qui eam fecerit, non peccabit. Excipe, quando eſt obligatio ſequendi opinionem probabiliorem, ex lege aliqua reflectente ſupra probabilitatem: de quo dicendum eſt *diſp.*15. Ratio autem, quare prior conſequentia non valeat, eadem eſt, quam tradidi *art. præced. concluſ.* 2.

85 Dicendum eſt ſextò. In communi modo loquendi Authorum, quo aliquam opinionem dicunt eſſe tutiorem, hanc non eſſe bonam conſequentiam, *Hæc opinio eſt tutior: ergo oppoſita eſt tuta*. Quod notaverim propter Caramuelem, qui ea conſequentia ſæpe utitur. Ratio eſt, quia quamvis ea vox *Tutior* ſit grammaticaliter comparativa; tamen vel in ipſa Grammatica nomina comparativa uſurpãtur quandoque pro ſuis poſitivis, cujus millena exempla reperies in Authoribus claſſicis. Quando ergo Authores affirmant communiter, ſuam concluſionem eſſe tutiorem, intendunt affirmare ſuam eſſe tutam, & oppoſitam non eſſe tutam. Utuntur autem eo termino comparativo, ut modeſtiùs loquantur, & ne videantur damnare opiniones aliorum. Sed ſi attentè inſpicias, ea, quam dixi, eſt mens prædictorum Authorum. Et idem intendunt, cùm dicunt, *Hæc ſententia eſt probabilior, & tutior*, conjungendo eos duos terminos. Tunc enim terminum *Probabilior*, uſurpant in eadem acceptatione ac terminum *Tutior*; id eſt, probabilis, & tuta: quod de oppoſita non audent affirmare, quamvis non expreſsè id negent.

86 Aſſentior autem maximè Caramueli, hanc eſſe optimam conſequentiam: *Probabile eſt, quòd ſi talem actionem fecero, reipſa peccabo: ergo certum eſt, quòd ſi illam fecero, reipſa peccabo*. Quia certum eſt, quòd non licet exponere me periculo probabili peccandi. De quo latè dicam *diſputatione* 18.

CAPUT VIII.

Conſectarium contra eandem Logicam moralem.

87 FRequens eſt Caramueli modus arguendi, in quo ab adverſariis poſtulat rationem demonſtrativam à principiis intrinſecis objecti, vel à lege aliqua obligante, qua convincat aliquam actionem eſſe illicitam: quaſi ſua concluſio maneat ſufficienter confirmata ex eo, quòd pro oppoſita parte non exhibeatur prædicta demonſtratio. Quia tamen ſæpe fallit hic arguendi modus, præcipuè propter dicta *cap.*2. *concluſ.*1 *& cap.*3 *concluſ* 4. unum exemplar dabo, in quo id clarè conſpiciatur, & ſit inſtar regulæ pro ſimilibus argumentandi modis.

88 Igitur *in Theolog. fundam. num* 1836. *fund* 66. citat P. Petrum Hurtado, qui 2.2. *diſp.* 84. §. 19. dubitanter, & non aſſertivè ait, unam noctem videri tempus ſufficiens, ut teneatur Prælatus providere confeſſarium, qui poſſit abſoluere à reſervatis; eo quòd peccator, qui nocte vadit cubitum, velit ire reconciliatus Deo per confeſſionem, ne ſibi accidat, quòd multis, ut à ſomno temporaneo ad æternum repentè tranſeat.

89 Incidit Diana in hanc ſententiam Patris Hurtado (teſtante Caramuele *num.*1837) & illam impugnat ex eo, quòd ratio Patris Hurtado non ſubſiſtat. [Nam ſi ſpatio (inquit) unius noctis poteſt quis repentina morte perire, etiam ſpatio unius horæ, aut etiam unius momenti poteſt: ergo ex hoc capite ſemper quis poſſet confiteri cum quolibet confeſſario, ſi non haberet copiam alterius habentis authoritatem abſoluendi à reſeruatis.

90 Inſurgit Caramuel contra hanc rationem Dianæ, & quamvis nihil circà hunc caſum reſolvat, contra Authorem ejus argumenti ſic arguit. [Inquiro primò, in quam lege evidentem evidenter impingeret ille, qui diceret, debere ſemper Superiores dare confeſſarios peccatoribus, ut ad Deum convertantur, quos ne una quidem hora negare poſſent? Eccleſiamque ſupplere defectum, caſu,

quo

Digitized by Google

qua Superioris negligentia, aut tyrannide aliquis confeſſarium non habeat.]

91 Hic deſidero Logicam moralem Caramuelis. Nam dum negat Diana, Superiorem peccare, ſi per unam horam non provideat confeſſarium potentem abſoluere à reſervatis; poſtulat à Diana legem evidentem, quæ evidenter probet, prædictum Superiorem non eſſe ad id obligatum. Ex principiis autem ſuę Logicę ſic ipſum laceſſo.

92 Ille, cui incumbit probare, aliquem reipſa peccare, debet demonſtrare id eſſe peccatum, ut decrevit Caramuel: ergo dum iſte Author non oſtendit rationem evidentem, qua id peccatum probetur, per hoc ſolùm [juxta ejus Logicam) poterit negare Diana, eum Superiorem peccare. Quare ergo poſtulat ab illo rationem evidentem, cùm ipſi incumbat eam exhibere contra Dianæ aſſertionem?

93 Hinc conſtat, malè arguere Caramuelem, poſtulando legem evidentem, quæ probet evidenter non peccare illum Superiorem in eo caſu; cùm Superiori ſufficiat probabile dictamen, ut ſuæ obligationi ſatisfaciat.

94 Reſpondebit, ſe non poſtulare legem evidentem, ut probetur, Superiorem non peccare; ſed ut probetur, peccare ſubditum adeundo alium confeſſarium in ea brevi abſentia Superioris: nam ſic incumbit Dianæ, qui negat peccatum ſubditi, probare evidenter, id eſſe illicitum; & ideò Caramuelem poſtulare ab illo legem evidentem, in quam evidenter impingat ſubditus.

95 Ut punctum difficultatis penetres, revoca in memoriam ex dictis, *c.3. concluſ.4.* eam probationem evidentem peccati ejus ſubditi dupliciter pręſtari poſſe. Primò directè, ſive à principiis intrinſecis objecti: ſecūdò reflexè, ſive ex eo principio reflexo, quòd peccat ille, qui in operatione ſua non innititur ſaltem opinioni probabili, cùm evidens ſit hoc dictamen reflexum. Et hoc ſecundo modo pro Diana reſpondeo Caramueli, etſi à principiis intrinſecis non probetur evidenter, peccare ſubditum in eo caſu; poſſe tamē probari ex eo dictamine reflexo; quia in eo caſu operatur ſubditus ſine opinione probabili, eo quòd nullū habet fundamētū ſententia, quę dicat, abſentiam Prælati per unam horam eſſe ſufficientem, ut ſubditus poſſit adire alium confeſſarium pro reſervatis; atque adeò illa nō eſt probabilis.

96 Et hinc patet, quomodo peccet in Logicam Caramuel, cū petit legem evidentem, in quam evidenter impingat ille ſubditus, ut probetur, eū peccare. Sic enim ſupponit, nullo alio modo poſſe peccatū ejus probari evidēter, niſi directè, & à principiis intrinſecis objecti: cùm certum ſit, quòd in hoc caſu, & in multis aliis ſimilibus poſſit probari evidenter peccatū ex dictamine reflexo certo, quòd qui gubernat conſcientiam ſuam ſine opinione probabili, ſive, quòd idem eſt, ex dictamine, quod levi, vel nullo fundamento nitatur, peccat.

97 Quod verò ſententia, quæ diceret, illum ſubditum in eo caſu non peccare, careat fundamento probabili, manifeſtè oſtenditur. Totum enim fundamentum ejus ſententiæ eſt, quòd in illa hora abſentiæ Prælati poteſt ſubditus repentè mori. Hoc autem pro re præſenti nullius ponderis eſt. Nam ex una parte pro repentino caſu præveniendo providit nobis Chriſtus remedium contritionis charitate formatæ, quod reverà facile eſt: ex alia verò parte exorbitat ſētentia, quæ vult, res morales non fieri niſi ſecundùm modum practicum, & humanæ converſationis poſſibilem. Nam ſi dicas, Prælatum ſēper, & omni hora debere habere paratū confeſſariū pro reſervatis, tertio quoque gradu in impoſſibilia incides. Non poterit Prælatus Regularis mittere Sacerdotes omnes ad ſupplicationem publicam, non ad villam recreationis cauſa, non ad exequias viri nobilis, aut benefactoris ſui, immò neque ad chorum quotidianum: quia in iis eventibus Regulares converſi non habebunt confeſſarium pro reſeruatis in omni hora; immò extra chorum, extra exequias, extra recreationem, extra ſupplicationem debebit retinere duo Sacerdotes, unum pro Regularibus non Sacerdotibus, alium pro eo Sacerdote, cui authoritas abſolvendi eos non Sacerdotes committitur, qui ſe ipſum abſolvere non poteſt, & indiget alio abſolvente. Quæ omnia cùm ſint contra humanum convictum, & aliunde proviſum ſit ſufficienter à Chriſto D. pro præveniendo caſu ſubito, dicendum eſt, id fundamentum nullius ponderis eſſe, atque adeò ſententiam, quæ tam levi ratione nititur, non eſſe probabilem.

98 Et tandem nota, in hoc caſu, licèt ita argumentetur Caramuel, nihil tamen reſolvere; immò pro parte oppoſita arguit dupliciter contra Dianam *num.* 1838. Primò ex eo, quòd non valeat argumentum ab una hora ad unicum diem. Secundò, quòd non valeat argumentum à tempore nocturno ad diurnum, eo quòd tempus dormiendi periculoſius eſt, quàm vigilandi; raro enim humores vigilantem ſuffocant, ac frequenter dormientem.

DISPUTATIO XI.

Quid requiratur ad probabilitatem extrinſecam, ſive authenticam?

CAPUT I.

Quot Authores ſufficiant ad probabilitatem. Expenduntur duo aſſerta Caramuelis.

1 IN Regulam S. Benedicti *nu.* 56. hanc habet ſecundam concluſionem: [Sententia, quæ habet majorem authoritatem, eſt probabilior. Illa ab extrinſeco cenſenda eſt improbabilis, cujus oppoſita habet pluſquam octuplam authoritatem. Unde ſi habes vnum Authorem pro tua parte contra ſeptem alios ejuſdem qualitatis, aſſere, tuam partem adhuc eſſe probabilem; contra novem non aſſeras, quia nona pars non eſt materia magna, nec gravis: unde in præſenti cùm authoritas unius ſententiæ ſit nona pars alterius, non eſt gravis authoritas, quæ requiritur ad probabilitatem: quæ enim leviter dicis, probabiliter defendere non potes.] Et poſt pauca addit: [Quòd ſi arithmeticè rem decidere velis; puta, unum Authorem maximæ dignitatis æquivalere quinque Authoribus nominis magni. Verùm iſtæ non ſunt ſupputationes metaphyſicæ, ſed merè morales, ſufficientes tamen ad ſecuritatem conſcientiæ. Inter Authores maximos, & magnos poſſemus claſſes intermedias addere ſecundùm uniuſcujuſque æſtimationem: ſed facilioris judicii gratia præter paucos, quos recenſui *nu.* 53. & recolo loco miraculi, omnes Doctores cenſeo moraliter æquales eſſe; ac ideò qui pondus rationum non percallent, poſſunt ſecuriſſimè confidere numero Authorum.] Illi autem pauci, quos recenſuiſſe dicit *n.* 53. ſunt Petrus Lorca, P. Vaſquez, P. Suarez, Baſilius, Pont. Angelus, Manriquez, P. Leſſius, P. Thom. Sanch. Joannes Sanch. *& præcipuè Diana, & ſi quos alios æquales ipſis videris.*

2 Ratio autem, quare ad probabilitatem extrinſecam unius opinionis petat, quòd oppoſita non habeat pluſquam octuplam authoritatem, ideòque unum Authorem ſecundæ claſſis non facere opinionem probabilem contra novem ejuſdem ordinis, eſt, quia tanquam principium generale ſtatuit *nu.* 47. illam eſſe parvitatem, quæ minor eſt octava parte: unde infert, illam eſſe paruam authoritatem, quæ minor eſt octupla. Ideò autem minor quantitate octupla eſt paruitas, quia magnitudo, & paruitas deſumitur penes numerum graduum primarum qualitatum, quas in octo gradus intenſionis diviſerunt Philoſophi. Unde minor octava parte non eſt pars, ſed pars partis, atque adeò paruitas.

3 Hoc autem principium, quod ipſe aſſumit, omninò carere fundamento conſtat *ex diſp.* 29. Quòd autem attinet ad rem præſentē, mirandum eſt, quòd tantùm valeat diviſio caloris in octo gradus. Itaque quia Philoſophi diviſerunt calorem in octo gradus, concluſio, quæ pro ſe habet unum Authorem contra novem, non eſt probabilis. Si verò Philoſophi, ut potuerunt, diviſiſſent calorem in duodecim partes æquales, ſiue gradus, ſententia, quæ haberet unum Authorem contra novem, probabilis eſſet, cùm non eſſet minor duodecima parte: ergo probabilitas opinionum extrinſeca, à qua adeò dependet ſecuritas conſcientiæ, Eccleſiæ gubernatio, tribunalium judicia, & tota humana Reſpublica, utique dependet ex majori vel minori diviſione graduum caloris. O utinam poſſemus Philoſophos omnes ad concilium vocare per capita, vel per compromiſſionem; libellum offerremus ſupplicem, ut calorem in duodecim, vel ſexdecim gradus communi conſenſu diſtribuerent, ut ita opinio, quæ habet unum Authorem, v.g. Dianam, contra novem ejuſdem dignitatis, evaderet probabilis. Admiror etiam, quòd quatuor Authores contra triginta duos ejuſdem qualitatis conſtituant opinionem probabilem; contra triginta tres non conſtituant.

4 Confirmatur. Vel fuit liberum Philoſophis diſtribuere calorē in octo gradus, vel fuit illis neceſſarium. Si hoc ſecundū dicas, oſtende radicem hujus connexionis, & neceſſitatis: ſic enim oſtendes mihi, quòd nullus hucuſque Philoſophus oſtendit. Si verò dicas primum, quòd id Philoſophis liberum fuit, infero: ergo hæc opinio unius Authoris contra novem potuit eſſe probabilis; & de facto probabilis eſſet, ſi gradus caloris aliter (quòd liberum fuit Philoſophis) diſtribuiſſent. Ergo probabilitas opinionum in materia Theologica dependet tum à mero libito Philoſophorum, tum à diſtributione graduum caloris, omninò diſparatè ſe habente ad probabilitatem.

5 Quòd ſi velis demonſtrationem conficere in forma ſyllogiſtica, vide, qua ratione conficiatur *in ea diſp.* 29. *nu.* 7. ad evertendum illud principium generale de parvitate materiæ.

6 Si autem hac demonſtratione generali contentus non fueris, accipe aliam ſpecialem pro re præſenti. Oſtendo itaque, perperam agere Caramuelem, & peccare in ſuam Logicam, dum probat, opinionem unius Authoris contra novem non eſſe probabilem.

7 Ille, qui negat probabilitatem propoſitionis, & non per argumentum evidens, peccat contra Logicam: ſed Caramuel negat probabilitatem ejus propoſitionis unius Authoris contra novem, & non per argumentum evidens: ergo Caramuel peccat contra Logicam.

8 Conſequentia eſt evidens, ut ſyllogiſmi in tertio modo primæ figuræ, quem *vulgò dari*, dicimus. Major, & minor ſunt Caramuelis. Major quidem: nam ſæpius ille contra argumenta probabilia, ipſius aſſertiones impugnantia, ea propoſitione majori ſe protegit. Vide *diſp.* 2. Minor autem neceſſariò conceditur à Caramuele, qui ſolùm docet, eſſe probabile illud principium de parvitate materiæ: & ſi aliud conaretur, ſola poſtulatione ſyllogiſmi demonſtrativi conatus evaneſceret: immò & probabilitatem ejus evanuiſſe, videbis *diſp.* 29. *citata*.

9 Alterum aſſertum Caramuelis circà numerum Authorum, ad probabilitatem requiſitum, eſt, quod tradidit *in Theologia fundam. nu.* 438. illud quidem ad ſpeciem ænigmatis compoſitum, his verbis. [Et quid, ut ſit probabilis ab authoritate? Ut defendatur à probis, doctiſque? Sed à quot? Si dicantur requiri ſexdecim, hęc poſitio,

Sexde-

Sexdecim ad probabilitatem requiruntur, non eſt probabilis. Si requirãtur ſexdecim, nõ requirũtur ſexdecim: ſi ſufficiũt ſexdecim, ſufficiunt quatuor: ſi ſufficiũt ſexdecim, ſufficit unus.] Ænigma aperuit *n.*448. nam dùm aſſerit, eſſe communem ſententiam, quæ ad probabilitatem poſtulat quatuor Authores, addit: [Sed contra ego hanc rationem efformo, quæ ſolutione hucuſq; caruit. Quid quid teſtantur quatuor Authores, eſt probabile: ſed ad probabilitatẽ non requiri quatuor Authores, ſed unum omninò ſufficere, quatuor teſtantur Authores, imò viginti, aut plures: ergo opinio unius Authoris eſt probabilis.] Quam argumentationem repetit *in Regulam num.* 53.

10 Sed hoc argumentum non eſt tam difficile, ut ſolutione careat. Primò enim qui aſſeruit, non ſufficere unumquemlibet Authorem, idque demonſtraverit (ut *cap.* 7. fiet) facilè reſpondebit diſtinguendo majorem: eſt enim probabile, quidquid teſtantur quatuor Authores, ſi non ſit contra argumentum moraliter certum; contra illud enim nihil eſt probabile, licèt milleni teſtentur.

11 Secundò. Qui aſſerit, ad probabilitatem ſufficere quatuor Authores, & non ſufficere unum; virtualiter affirmat hanc propoſitionem: *Quidquid dicunt quatuor Authores, eſt probabile, præterquam ſi dicant, ſufficere unum ad probabilitatem.* Unde qui admittit ſufficere quatuor Authores, non tamen unum, ſemper excludit iſtum unum. Ideò diſtingue majorem. Probabile eſt, quidquid teſtantur Authores, [præterquam quod teſtantur de ſufficientia unius Authoris,] concedo; [non excluſa ſufficientia unius Authoris,] nego. Itaque qui dicunt, quatuor Authores ſufficere ad probabilitatem, non verò unicum; virtualiter dicunt, quidquid quatuor Authores dicunt, eſſe probabile, excepto quando loquuntur de ſufficientia unius: nam ex iis quatuor Authoribus ſufficientia unius non habet probabilitatem.

12 Tertiò. Minor ejus ſyllogiſmi inſolubilis eſt falſa. Quod ut capias, adverte, hæc duo eſſe diverſa, *Unus Author ſufficit ad probabilitatem: Unus Author firma ratione munitus ſufficit ad probabilitatem.* Primam enim non tenent prædicti viginti Authores, ſed ſecundam. Et qui negant, ſufficere unum Authorem, ſolùm negant quemlibet, non verò negant ſufficere unum firma ratione munitum.

13 Quartò. Alexander VII. damnavit ut ſcandaloſam hanc propoſitionem, quæ eſt vigeſimaſeptima ex damnatis in eo decreto: *Si liber ſit alicujus junioris, & moderni, debet opinio cenſeri probabilis, dùm non conſtet, rejectam eſſe à Sede Apoſtolica tanquam improbabilem.* Vide infra *cap.* 12. Qua damnatione ſuppoſita, major ejus ſyllogiſmi falſa eſt; non enim eſt probabile quidquid dicunt quatuor, aut etiam viginti Authores contra deciſionem Romani Pontificis in materia morum.

CAPUT II.

Qua argumenta militent contra probabilitatem extrinſecam, quam firmant unus, duo, tres, vel quatuor Authores?

ARTICULUS I.

Proponuntur argumenta difficilia contra ſententias communes de numero Authorum ſufficienti ad probabilitatem.

14 ALiqui ſunt Authores, qui docent, unum Authorem doctum, & probum ſufficere ad extrinſecam probabilitatem opinionis: quod idem eſt ac dicere, teſtimonium unius eſſe argumentum grave extrinſecum ad colligendum, opinionem eſſe probabilem. Pro hac citantur Authores, quorum mentem capite ſequenti diſcutiemus. Alii requirunt ad probabilitatem extrinſecam quatuor Authores: & hanc eſſe communem ſententiam, teſtatur Caramuel *in Theolog. fundam. num.* 448.

15 Sed contra hæc aſſerta, licèt communia, difficultates militant non cõmunes. Quòd non ſufficiat unus Author, ſic probatur. Quidquid unus Author dicit, eſt probabile (ita creduntur affirmare pluſquam triginta Authores proximo capite referendi:) ſed Corduba dicit, delectationem moroſam non eſſe peccatum mortale (*lib* 1. *quæſt.*23. *dub.*11 apud Amadeum Guimenium *tract. de Matrimonio. propoſit.*8. *num.*2.) & eſt vir doctus: ergo probabile eſt, delectationem moroſam non eſſe peccatum mortale. Deinde benè valet ab oppoſito contradictorio conſequentis ad oppoſitum contradictorium antecedentis: ergo benè valet; *Non eſt probabile, delectationem moroſam veneream non eſſe mortale peccatum:* (ea propoſitio Cordubæ damnata fuit à ſacro Fidei Tribunali Hiſpaniæ in Judice expurgatorio anni 1612. & an. 1640.) *ergo non quidquid unus Author dicit, eſt probabile.* Sed iſta propoſitio, *Non quidquid unus Author dicit, eſt probabile*, æquivalet iſti, *Non ſufficit unus Author ad probabilitatem;* aut ſaltem iſta infertur ex illa: ergo dicendum eſt, non ſufficere unum Authorem ad probabilitatem.

16 Secundò. Id argumentum ſimiliter efformari poteſt, ut probetur tres Authores non ſufficere ad probabilitatem. Nam præter Cordubam aſſerentem, id eſſe probabile, etiam Tabiena *Verbo cogitatio moroſa, n.*2. ſentit eſſe probabile, dum refert aliquos dixiſſe eſſe veniale, & ipſe dicit eſſe veroſimilius, quod ſit mortale. Et abſolutè affirmavit Martinus de Magiſtris *tract. de temper. quæſt.* 3. *de Luxuria.* Unde ſic argumentari licet. Quidquid dicunt tres, eſt probabile: ergo probabile eſt, delectationem moroſam non eſſe mortale. Deinde: Non eſt probabile, delectationem moroſam non eſſe mortale: ergo non quidquid dicunt tres, eſt probabile: ergo non ſufficiunt tres Authores ad probabilitatem.

17 Tertiò. Quatuor Authores aſſerunt, ſi Religioſus provocet tactibus impudicis ſæcularem uſque ad pollutionem ejus, ſine pollutione propria, non peccare contra votum caſtitatis. Ita Nicolaus Moſcicenſis *in Tyrocinio artis pœnitentiariæ, part.*2. *§. de luxuria; num.* 10. Geſualdus Capuccinus *in Theol. moral. tom.*1. *tract.*27. *cap.*10. *nu.*16. Graſſis *de caſib. reſerv. lib.*3. *cap.*8. *num.*39. & Hieronymus de Llamas (apud Amadæum Guimenium *tract. de Matrim. prop.*13. *n.*2.) quæ ſententia damnata fuit, utpote improbabilis, & certò falſa, in Sacro Fidei Tribunali Hiſpaniæ in Indice expurgatorio anni 1640. Hinc autem ſimile argumentum conficies, ut probes non ſufficere quatuor Authores ad probabilitatem.

18 Quidquid dicunt quatuor, eſt probabile: ergo probabile eſt, non peccare contra votum illum, qui tangit, &c. Deinde: Non eſt probabile, quòd non peccat contra votum ille, qui tangit, &c. Ergo non quidquid dicunt quatuor, eſt probabile: ergo quatuor non ſufficiunt ad probabilitatem. Vel ſic: Si ſufficerent quatuor ad probabilitatem, ſententia illa improbabilis de Religioſo tangente impudice, eſſet probabilis: repugnat, quòd ſententia illa ſit probabilis: ergo quatuor non ſufficiunt ad probabilitatem.

19 Quartò. Simplicem Sacerdotem vi ſuæ ordinationis accepiſſe integram poteſtatem abſolvendi, quin requiratur aliqua alia juriſdictio ad validè abſolvendum à peccatis, quinque Authores defendunt. Armacanus *lib.*11. *quæſt. Armen. à cap.*1. *uſque ad ſextum.* Durand. *in quart. diſt.*19. *qu.*2. Almainus *in* 4. *diſt.*18. *quæſt. un.* & ex Recentioribus Crouſers *in Regul. S. Franciſci cap.*7. *lect.*3. & Machado *tom.*1. *lib.*1. *part.*1. *tract.*1. *docum.*2. *num.*2. quatenus cùm dicit, quæſtionem eſſe controverſam, partem negantem dicit communiorem, & magis receptam à majori parte Theologorum, qui etiam diſcurſu prævio profiteretur, ſe relaturum eſſe ſolùm opiniones, quæ ſint probabiles. Quæ tamen ſententia erronea eſt, utpote quæ expreſſè adverſatur Concilio Tridentino *ſeſſione* 14. *c.*7. *de Sacram. Pœnitentiæ, & can.*11. & Florentino *in decreto Eugenii.* Unde etiam poteris arguere: [Propugnatur à quinque Authoribus; & tamen eſt improbabilis, & erronea: ergo propugnari à quinque, non infert, quòd ſit probabilis.]

20 Quintò. Quamplurimæ ſententiæ ſunt in materia immunitatis Eccleſiæ, pro quibus ſtant decem, aut duodecim Authores Juriſperiti, quas tamen omnes, aut ferè omnes Theologi reprobant: ergo omnes, aut ferè omnes Theologi cenſent eas eſſe improbabiles. Patet conſequentia. Nam ſi eſſent probabiles, reprobari non poſſent; eſt enim contra conceptum, & eſſentiam opinionis, quæ eſt practicè probabilis, quòd ſit reprobabilis; cùm enim ſunt duæ opiniones oppoſitæ practicè probabiles, eſt libertas amplectendi, quam quiſque maluerit, & ideò ambæ ſunt practicabiles. Implicat autem, quod propoſitiones ſimul ſint practicabiles, & reprobabiles. Jam verò ſi fere omnes Theologi affirmant, eſſe improbabiles opiniones, quæ habent pro ſe decem, aut duodecim Authores Juriſperitos, manifeſtè infertur, quod decem, vel duodecim Authores non ſufficiunt ad probabilitatem. Quas argumentationes uberiùs promovere poteris ex dicendis *cap.*8. per omnes ejus articulos.

ARTICULUS II.

Idem argumentum efformatur contra Authores veteres, qui docent ſententias antiquatas.

21 SExtò. Non poſſunt reddere ſententiam probabilem illi Authores, qui docent ſententias improbabiles, & certò falſas: ſed multi ex antiquis docent ſententias improbabiles, & certò falſas, quas vocant antiquatas, eas ſcilicet, quæ jam inventa denuò ratione moraliter evidenti, ab omnibus judicantur certò falſæ, & reipſa tales ſunt: ergo hi Authores, quamvis numero plures, non reddunt ſententiam probabilem.

22 Et hinc videtur efformari poſſe argumentum, ut probetur, plures Authores eſſe, quorum authoritas non valet ad opinionem probabilem conſtituendam. Etenim authoritas, quæ valet ad conſtituendam opinionem probabilem, eſt, quæ ſignificatur per hanc propoſitionem; *Quidquid docet Titius, eſt probabile*; vel quæ ſignificatur per hanc, *Aliqua, quæ docet Titius, ſunt probabilia.* Si primum, ea propoſitio falſificatur in iis veteribus, qui docuerunt improbabilia: ergo non habent authoritatem ſufficientem ad conſtituendam propoſitionem probabilem. Si ſecundùm, ex illa propoſitione particulari, quòd doceat Titius aliqua probabilia, non infertur, quòd hæc concluſio ab illo tradita ſit probabilis, cùm à particulari ad ſingulare nulla ſit conſequentia. & confirmatur; quia teſtis, qui in judicio ſemel mentitur, fidem amittit pro reliquis teſtificationibus: ergo Authores veteres, qui aliqua improbabilia tradiderunt, amiſerunt fidem probabilitatis.

23 Dices, prædictam authoritatem explicari per eam propoſitionem univerſalem; *Quidquid docet Joannes, eſt probabile.* Cæterùm illam eſſe debere univerſalem, non logicè, vel metaphyſicè, ſed moraliter, hoc eſt, ut in plurimùm, vel frequentiùs. Et ita quamvis defecerit in una, vel altera propoſitione improbabili, non propterea tolli-

tollitur veritas propoſitionis moraliter univerſalis; & conſequenter non minuitur ejus authoritas.

24 Sed refutatur reſponſio. Nam ſi diceres mihi, Petrum veracem eſſe, ut in plurimùm, & frequentiùs, & ferè ſemper; non omninò ſiderem verbis ejus: & in ea dictione *Ferè*, includeretur ratio, ob quam caverem ab aliquo ejus mendacio: ergo ſi dicas, aliquem Authorem ferè ſemper affirmare probabilia, timendum eſſet ab aliqua propoſitione improbabili ejus: hic autem timor minueret ejus authoritatem: non ergo habet ille plenam, & integram authoritatem.

25 Et quidem in Cajetani operibus multę propoſitiones improbabiles, immò & erroneæ reperiuntur, 3. *p. quæſt.* 66. *art.* 6. ait, valere Baptiſmum ſine expreſſione Trinitatis: quam propoſitionem eſſe erroneam, meritò dixit Spina *opuſc. de forma Bapt. n.* 5. & cujus oppoſitum definitum eſt à Zacharia Papa *in cap. In ſynodo, de conſecrat. diſt.* 4. Item apud Sotum *in* 4. *diſt.* 5. *quæſt. unica, art.* 2. *§. Graviùs autem*, parvulos abſque Baptiſmo, dum applicari non poteſt, ab originali liberari, etiam morientes in utero matris; Quam erroneam eſſe, ait Sotus *ibi*, & *art.* 11. Quem eſſe errorem Pelagianorum, aſſerit Auguſtinus, ut patet ex eodem Soto *art.* 2. Et cum Cajetano ſentit ex parte Margarita Confeſſorum. Item apud eundem Sotum *in* 4. *diſt.* 17. *quæſt* 2. *art.* 5. attritionem poſſe juſtificare ſine Sacramento, contra Tridentinum *ſeſſ.* 14. *c.* 4. *in Summ. verb. jejunium*, ait, iſtud non obligare ſub mortali. Quod idem docet de omnibus præceptis Eccleſiaſticis *verb. Clericus*, quam ſaltem eſſe improbabilem, & certò falſam, omnes tenent. Et *verb. Communio*, non eſſe ex obligatione præmittendam confeſſionem communioni, etiam quando adeſt conſcientia peccati mortalis, contra Tridentinum *ſeſſ* 13. *cap.* 7. & *can.* 11.

26 Sylveſter habet etiam aliquas propoſitiones improbabiles, ſive certò falſas. Verbo *Jejunium*, refert opinionem Cajetani, quod non obligat ſub mortali, nec reprobat. Et *verb. Confeſſio* 5. *quæſt.* 5. poſſe confeſſarium revelare delictum ſibi expoſitum, quando pœnitens manet cum propoſito perpetrandi: quam dicit erroneam D. Thom. *in* 4. *diſt.* 21. *quæſt.* 3. *art.* 1. & Sotus *in* 4. *diſtinct.* 18. *quæſt.* 4. *art.* 5. *ad* 2. quam etiam tenet Alexander apud Joan. de la Cruz *in direct.* 2. *part. de Pœnit. quæſt.* 6. *dub.* 1. *concluſ.* 1. item tenet ſententiam Cajetani, ſine prævia confeſſione poſſe accedere ad Euchariſtiam eum, qui culpæ mortalis conſcius eſt, apud Ledeſmam *de Euch. cap.* 11. ubi etiam Paludanus, & Armilla idem propugnant.

27 Paludanus, præter hanc propoſitionem de acceſſu ad Euchariſtiam ſine confeſſione prævia, aliàs propoſitiones improbabiles docet. Talis eſt, quæ propugnat, ſine intentione miniſtri validum eſſe Baptiſmum, ſupplente Deo defectum Intentionis in parvulo, in adulto verò ſupplente devotione ipſius. Ita Sylveſt. *verb. Baptiſmus* 4. *quæſt.* 11. Eandem propoſitionem tenet Durandus apud Sotum *in* 4. *diſt.* 5. *quæſt. un. art.* 1. *§. Graviùs autem*. Oppoſita autem propoſitio definita eſt in Trid. *ſeſſ* 7. *can.* 11. Tenet etiam Paludanus apud eundem Sotum *diſt.* 3. *art.* 6. *Quòd ſi baptizans non tangat aqua illum, quem baptizat, Deus ſupplebit, & gratiam conferet*. Et dicit probabilem ſententiam Durandi mox citandam circà matrimonium.

28 Durandus, præter eam propoſitionem de defectu intentionis in Miniſtro baptizante, proximè relatam, docuit, Sacramentum Matrimonii non eſſe propriè Sacramentum, nec conferre gratiam, ut refert P. Thom. Sanch. *lib.* 2. *de Matrim. diſp.* 10. *num.* 1. quæ propoſitio eſt contra definitionem Concilii Trid. *ſeſſ.* 7. *can.* 7. & 8. & *ſeſſ.* 24. *can.* 1. item docuit, non eſſe præceptum annuæ confeſſionis fidelibus impoſitum. Ita *in* 4 *diſt.* 17. *qu.* 14. apud Fagundez *præcept.* 2. *lib.* 1. *cap.* 3. *num.* 1.

29 Angelus *verb. Jejunium, num.* 15. ait, jejunium non obligare ſub mortali. Et *verb. Inobedientia*, univerſaliter docet idem de omni lege Eccleſiaſtica. Pro qua doctrina citat Angelus Ricardum, Archidiaconum, & Geminianum. Item Angelus ſpecialiter idem tenet de lege audiendi ſacrum diebus feſtis; quod ſcilicet non obligat ſub mortali, apud Machado *tom.* 1. *lib.* 2. *part.* 4 *tract.* 1. *docum.* 1. Quam propoſitionem propugnant etiam Tabiena, Turrecremata, Ricardus, & Roſella apud eundem Machado. Quas propoſitiones eſſe falſas certiſſimè conſtat, ut ſuprà dictum eſt.

30 Altiſſiodorenſis docuit (apud Sotum *in* 4. *diſt.* 5. *quæſt. unic. art.* 2.) quòd ſi baptizans non proferat integram formam, ſcilicet tres divinas Perſonas, validum eſſe Baptiſmum, ſupplente Deo defectum. Quam propoſitionem erroneam eſſe, ex ſuprà dictis conſtat.

31 Margarita Confeſſorum, præter eam propoſitionem de juſtificatione pueri abſque Baptiſmo ſuprà relatam, propugnat etiam, licitum eſſe accedere ad Euchariſtiam ſine confeſſione prævia, etiamſi ſit conſcius peccati mortalis: apud Amadæum *tract. de Euchar. propoſit.* 3. *nu.* 6.

32 Joannes Pariſienſis (apud Sylveſtrum *Euchariſtia* 4. *nu.* 6.) propugnat, non impedire ſumptionem Euchariſtiæ cibum, vel potum, qui ſumitur per modum medicinæ, eo quod iſti non adverſentur jejunio naturali. Quam propoſitionem, & eſſe certò falſam, per ſe conſtat; & eſſe erroneam, aſſerit P. Suar. *tom.* 3. *in* 3. *part. diſp.* 68. *ſect.* 4. Quam propoſitionem tenuit etiam Gothfredus apud eundem P. Suarez.

33 Joannes Gerſon *lib. de poteſtate Eccleſiæ* (apud Bellarminum *lib.* 4. *de Romano Pontifice, cap.* 2.) propugnat, poſſe errare Pontificem in definitionibus ad Fidem pertinentibus, ſi abſque generali Concilio definiat. Quam propoſitionem dicit ibi Bellarminus eſſe erroneam, & hæreſi proximam. Et eandem propoſitionem tuentur Almainus, & Alphonſus de Caſtro apud Bellarminum citatum.

ARTICULUS III.

Inſtauratur argumentum circa Juniores Theologos, qui docent ſententias improbabiles.

34 ETſi dicatur, quod antiquiorum authoritas minuitur, eo quòd aliquas propoſitiones dixerunt erroneas, vel improbabiles, quamvis illas tales dixerint eo tempore, quo multæ veritates Theologicæ nō ſubierant adeò diligens examen, quali jam ſubiectæ ſunt; multò magis minui videbitur Recentiorum authoritas, qui (poſt diligentiſſimum veritatum Theologicarum examen, quod noſtro ſæculo ſubierunt) in propoſitiones improbabiles, & certò falſas lapſi ſunt. Contra quos fortiùs militat argumentum. Ad reddendam concluſioni probabilitatem non eſt ſufficiens authoritas ejus, qui docuit improbabilia, ſive qui docuit propoſitiones, quarum oppoſitæ ſunt aliter certæ, ut conſtare videtur ex argumento articuli præcedentis *num.* 21. ſed multi ſunt Authores, qui talia docuerunt: ergo non ſufficit eorum authoritas ad reddendam concluſioni probabilitatem. Cujus argumenti minor inductione conſtare poteſt. Sed quia inductio hæc odioſa eſt, ideò nominibus Authorum ſilentio, ut in plurimùm, compreſſis, inductio fiet per ipſas opiniones certò falſas, & improbabiles.

35 Eſt qui propugnaverit, matrimonium Fidelium ſine ſacris cæremoniis, & ſine Eccleſiæ miniſtro contractum (etſi validum ſit) non eſſe ſacramentum. Quod eſt expreſsè contra definitionem Concilii ſupra relati *num.* 28. Item poſſe errare Romanum Pontificem in approbatione Religionum: quam propoſitionem omnes gravi cenſura damnant, & eam eſſe errori proximam docent graves Theologi. Sicut etiam poſſe errare Pontificem in Canonizatione Sanctorum: quæ propoſitio ſecundùm alios Theologos hæretica eſt, ſecundùm alios erronea, aut errori proxima.

36 Quidam Theologus docet, eum, qui comedit poſt punctum mediæ noctis horologiis indicatum, dummodò non ſit poſt aliam horam integram, poſſe eo die ſacram Euchariſtiam accipere. Quam improbabilem eſſe, affirmat Ludovicus Conceptione *tom.* 1. *examinis, tract.* 2. *de reſtitutione, caſ.* 45. *num.* 36. & conſtabit ex dicendis *diſputatione* 25. Item docet, non violari jejunium, quod ſubſequitur, ſi quis ad tres quadrantes poſt mediam noctem comedat. Item docet, quando eſt dies jejunii, qui antecedit diem non jejunii, & in primo comeditur per tres quadrantes ante mediam noctem, non violari jejunium. Item docet, in ultima die Bacchanalium, vulgò *Carneſtolendas*, licitum eſſe differre cœnam ad tres horas poſt mediam noctem, & cœnare poſt tres illas horas, quæ re ipſa pertinent ad feriam quartam Cinerum, & per hoc non violari jejunium ejus feriæ quartæ. Quarum propoſitionum improbabilitas conſtabit *ex eadem diſputatione* 25. Item docet idem Author, comeſtione uvarum non violari jejunium; quaſi non ſit certum, ſumptionem uvarum eſſe comeſtionem, & non potum; & quaſi non ſit certum, quamlibet comeſtionem (præter eam, quæ requiritur ad medicinam) temerare jejunium, ſi ſit ultra unicam comeſtionem ab Eccleſia conſuetam.

37 Quidam alius docet, poſſe fœminam conjugatam licitè ſe polluere, & abſente viro ſeminare; & aliàs ſimiles propoſitiones illi cohærentes: quamvis propoſitis fundamentis pro parte affirmativa, dicat poſteà, ſe non defendere eas tanquam probabiles, & tutas, ſed doctorum examini ſubiicere. Sed etiamſi hanc addat limitationem, improbabilia docet: eſt enim improbabile, propoſitiones moraliter certas in materia morum poſſe inter dubias reponi.

38 Quidam Author Summæ Hiſpano idiomate ſcriptæ *in capite de uſura* ait, P. Molinam docuiſſe, uſuram eſſe licitam: additque prædictus ſummiſta, eam Molinæ propoſitionem eſſe erroneam. Sciendum autem eſt, P. Molinam in ea ipſa diſputatione, quam ille citat, aſſerere, uſuram eſſe illicitam, & oppoſitam propoſitionem eſſe erroneam. Id autem magnam præbet occaſionem errandi Lectoribus. Nam Lectores, qui non fuerint valde docti, & inciderint in eum locum prædictæ Summæ, credent, eam fuiſſe opinionem P. Molinæ, & cùm longè majoris authoritatis ſit P. Molina, quàm ille Summiſta, fortaſſe putabunt, eam propoſitionem eſſe probabilem, in magnum præjudicium Theologicæ veritatis. Quod videtur minuere authoritatem ejus Summiſtæ ad probabilitatem, quòd in re tam gravi, tam enormiter, & inconſideratè proceſſerit; ex quo majus fortè nocumentum inferre poterit, quàm ſi ipſe aſſertivè docuiſſet, ob rationem dictam. Quo vitio laborat etiam alius, qui P. Thomæ Sanchez attribuit, quod dixerit, licitam eſſe pollutionem ſanitatis cauſa. De quo vide *diſput.* 45. *cap.* 7. contra quos ſic videtur poſſe inſtrui argumentum ad rem præſentem. Non ſufficit ad probabilitatem opinionis, qui dat fundamentum probabilitatis errori: ſed illi duo Scriptores, dum authoritatem magnam PP. Molinæ, & Thomæ Sanchez adhibent illis erroribus, dant fundamentum probabilitatis erroribus (id eſt, quòd aliàs poſſet eſſe fundamentum probabilitatis, ſi ſententiæ non eſſent erroneæ:) ergo illi Scriptores

non

non ſufficiunt ad probabilitatem opinionis, eorumque authoritas ex hac parte minuitur.

39 Joannes Machado (quem oportuit nominare, nam plurimorum manibus teritur, ut caveant ab opinionibus improbabilibus infra referendis) aliquas ſententias improbabiles, immò & erroneas in numero probabilium reponit. Et quidem *tom. 1. in diſcurſu prævio, colum.* 4. ſic ait: [Con todo eſſo proteſto, que no es mi intento, dar mas probabilidad, aplauſo, ò autoridad à unas opiniones, que à otras; ſino referir llanamente las, que halare eſcritas por una, y otra parte, *como ſi tengan probabilidad, y no la ayan perdido*, por eſtar cenſuradas por la perſonas, à cuyo cargo eſtà, ò por eſtar derogadas por contrarias diſpoſiciones de los derechos, ò impugnadas generalmente por todos los Doctores, y como tales no admittidas en uſo.] Quæ verba in commune omnibus idioma ſic verto. [Teſtor tamen, non eſſe mentis meæ tribuere majorem probabilitatem, plauſum, vel authoritatem aliis opinionibus præ aliis, ſed ſimpliciter referre eas, quas ſcriptas reperero pro hac parte, & pro oppoſita, *dummodo hodie probabilitate conſtent, nec illam amiſerint*, eo quòd incurrerint cenſuram eorum, ad quos pertinet de illis judicare; vel eo quòd derogatæ ſint contrariis juris deciſionibus, vel generaliter impugnatæ ab omnibus Doctoribus, & ut tales nullatenus uſu receptæ.] Profitetur itaque Machado, non referre niſi opiniones, quæ verè ſunt actualiter probabiles: atque adeò omnes, quas refert, ut de facto probabiles proponit.

40 Et hoc non obſtante, plurimas refert non improbans, quæ apud omnes ſunt improbabiles, & certò falſæ. Vide ſupra *numero* 19. propoſitionem erroneam, quam refert, nec improbat, quòd Sacerdos vi ordinationis ſuæ validè abſolvit independenter ab alia juriſdictione. Item *tom. 1. lib. 2. part. 4. tract. 3. docum.* 1. *num.* 9. refert propoſitionem Angeli, & aliorum (relatam ſuprà *num.* 29.) quod præceptum jejunii non obligat ſub mortali, nec improbat. Item *tractatu 1. docum. 1. num* 3. refert ſententiam Angeli, Roſelæ, Aſtenſis, Tabienæ, Riccardi, Turrecrematæ, aſſerentium, præceptum audiendi Miſſam, ſecluſo contemptu, non obligare ſub mortali. Quam non modò improbabilem, ſed & erroneam eſſe, conſtat ex *diſputatione* 21. *capit.* 1. Idem Machado *tom. 1. lib. 7. part 2. tractatu 3. docum. 3. num.* 3. inter ſententias probabiles refert ſententiam Tabienæ, quòd licet abſolvere concubinarium, etſi iſte nolit expellere concubinam. Quæ ab omnibus tanquam improbabilis indubitanter reiicitur. Item *tom. 1. lib. 1. part. 1. tractatu 1. docum. 3. numero* 4. dicit eſſe probabile, quod ſimplex Sacerdos poteſt abſolvere à peccatis oblitis in alia confeſſione: pro qua citat Valerium. De quo vide infrà *diſputatione* 50 *numero* 1.

41 Franciſcus Victoria *in Summa Sacramentorum, de extrema unctione, numero* 216. dixit: [Ideò probabiliter credo, quòd non eſt de neceſſitate Sacramenti, quòd oleum ſit benedictum ab Epiſcopo.] Quod tamen eſt expreſsè contra Tridentinum *ſeſſ.* 14. *cap.* 1. *de Extrema unctione: Intellexit enim Eccleſia, materiam eſſe oleum ab Epiſcopo benedictum*. Et contra Florentinum in Decreto Eugenii. Et ideò tribunal Hiſpanicæ Inquiſitionis in Expurgatorio anni 1640. eam Victoriæ propoſitionem damnavit, & expunxit.

42 Petrus Cornejo *tom. 2. in 3 part. quæſtione* 80. *tractatu 4. diſputatione unic. dub.* 3 affirmavit, eum, qui in confeſſione oblitus eſt peccati mortalis, ſi recordetur ante communionem Euchariſtiæ, poſſe communicare abſque prævia confeſſione illius peccati obliti. Quæ propoſitio apertè repugnat Tridentino *ſeſſ.* 13. *cap.* 7. Et ideò meritò eam opinionem damnavit Inquiſitio Hiſpanica in Indice expurgatorio anni 1640. *in Appendice, verb Fr Petro Cornejo*.

43 Quas ſententias improbabiles docuerint Corduba, & Hieronymus de Llamas, & alii (illas quidem à Sacro Fidei tribunali Hiſpanico damnatas, conſtat ex ſuprà dict. *num.* 5. & 17 Neque premenda ſilentio fuerunt nomina eorum, quorum doctrinæ refragati ſunt Sacræ Inquiſitionis Judices, cùm illa in Indice expurgatorio palàm legantur.

44 Ex quibus colligi alicui fortaſsè videbitur, non ſufficere ad conferendam probabilitatem opinionibus eos omnes Authores, qui prædicta improbabilia docuerunt; atque adeò non eſſe generaliter verum, quòd unuſquiſlibet Author ſufficiat ad probabilitatem, & ſecuritatem conſcientiæ.

ARTICULUS IV.

Idem argumentum conficitur circà Summiſtas, alioſque Authores materiam ſine diſcuſſione rationum tractantes.

45 Pater Thom. Sanch. *lib. 3. de Matrim. diſputation.* 44. *numero* 3. & *lib. 1. ſumm. capit.* 6. explicans, quæ dicenda ſit communis opinio, aſſerit, ſolos eos Authores, qui quæſtiones ex profeſſo tractant, rationibus hinc inde ponderatis, intelligendos eſſe conſtituere communem opinionem. Ecce ejus verba *eo numero* 9. [Non dicitur autem communis ex Authorum numero, qui priorum veſtigia inſtar avium ſequentes, nulla diſcuſſione præmiſſa eam affirmant: ſed communis dicetur, ſi pauciores Doctores habeat, qui utriuſque partis rationibus diſcuſſis, & perpenſis, illam affirment.] Quam cenſuram, & criſim multi alii, tam Theologi, quàm Iuriſprudentes expreſſerunt.

46 Quod adeò verum exiſtimavit Navarrus *Summ. Lat. capit.* 27. *numero* 89. ut dixerit, communiorem exiſtimari opinionem approbatam à ſex Doctoribus, ex profeſſo rem tractantibus, quàm à quinquaginta, ſola ferè priorum authoritate ductis. Unde fit, quòd octo hujus generis Scriptores non æquivaleant uni Doctori prioris claſſis.

47 Et Sotus *lib. de Juſtitia quæſtione 6. fine*, ait: [Parum ad rem refert, quàm ſit numeroſa citatio, ubi ratio non adhibetur nova.] Idem affirmat P. Arriaga *tom. 1. in 1. 2. diſput.* 24. *num.* 12.

48 Et P. Petrus Hurtado *diſp.* 81. *§.* 44. ubi inter alia ſic ſcribit: [Authores autem jurati, qui profitentur, ſe nec latum diſceſſuros unguem ab unius Authoris placito, vix in ea aſſertione, quam ex Authore hauſerunt, valent aliquid, præter Authoris authoritatem ejuſdem.

49 Et P. Caſtro Palao *tom. 1 tract. 1. diſput 2. punct. 1. num.* 10. ubi ſic ait: [Si pertinctoriè ſolùm de illa (opinione) tractent, etiamſi plures ſint, non æquivalent paucis eam ex profeſſo diſputantibus. Debent tamen ii Doctores ex profeſſo quæſtionem diſputantes, certi doctoris doctrinæ non eſſe ita addicti, ut eum tanquam oves, & volucres unam præeuntem ſequantur.] Quod etiam apud ipſum tradunt Menochius *de præſumption. lib. 2. præſumpt.* 71. *num.* 39. & Alciatus *de præſumption. Regula 1. præſumpt.* 51. *numer.* 2. & Joannes Sancius *diſp. 29. num. 7. & diſp 44. num.* 68. & P. Azor. *lib. 2. inſtitut. cap. 13. circa finem*.

50 Idem tradidit Bonacina *tom. 2. diſputatione 2. de peccatis, quæſt. 4. punct. 9. num.* 12. aſſerens, illos eſſe [Authores claſſicos, qui ritè perpenſis utriuſque partis rationibus, eam opinionem ſequuntur.] Vocat etiam *n.* 11. Authores non claſſicos eos, qui, quod à prioribus traditum eſt, ſequuntur, nulla diſcuſſione præmiſſa, inſtar avium, & ovium, quæ alias ſequi conſueverunt. Juxta quem, qui ſine diſcuſſione rationum docent, non ſunt connumerandi inter Authores claſſicos, qui opinionibus præſtant probabilitatem extrinſecam.

51 Quod etiam docuit Caramuel *in Theologia fundam. num.* 449. *fund.* 11. ubi ait: [Sunt enim Authores, qui numerum non addunt, vel quòd exſcribunt potiùs quàm ſcribunt, & cum cæteris ſaltant; quod non rarò contingit.] Per quæ verba meri Summiſtæ, ſeu Compilatores, & tranſcriptores excluduntur.

52 Ea autem criſis apud me certa eſt. Etenim qui ſola aliorum authoritate ductus aliquam concluſionem aſſerit, tandem reducitur ad authoritatem illorum, à quibus hauſit: ergo ipſe per ſe, & ratione ſuæ doctrinæ, & proprii diſcurſus ferè nullam dat opinioni authoritatem.

53 Hinc elicio quatuor conſequentias. Primam. Ergo Authores, qui rationes concluſionum non diſcutiunt, & priorum ſolùm authoritate nituntur, non faciunt per ſe opinionem probabilem. Secundam. Ergo omnes meri Summiſtæ, & meri Compilatores excludendi ſunt à numero eorum, qui per ſe dant opinionibus probabilitatem extrinſecam. Tertiam. Ergo quàm plurimi Authores, etiã præter Summiſtas, excludendi ſunt ab hoc numero. Quartam. Ergo etiam quatuor Authores, vel etiam plures, qui pertinent ad hanc claſſem, non conſtituunt probabilitatem extrinſecam opinionis.

54 Prima conſequentia probatur. Probabilitas enim extrinſeca nihil aliud eſt quàm authoritas aſſerentis: ſed tota authoritas ejus, qui ſola priorum authoritate nititur, ex prioribus eſt mutuata: ergo per ſe, & ratione ſui non habent ſufficientem authoritatem ad extrinſecam probabilitatem conſtituendam.

55 Secundam conſequentiam probo. Illi, qui ſine diſcuſſione rationum, & ſequendo priores alios, concluſiones ſtatuunt, non dant per ſe probabilitatem doctrinæ: ſic ſe habent omnes meri Summiſtæ, & meri Compilatores: ergo hi excludendi ſunt à numero eorum, qui per ſe faciunt opinionem probabilem.

56 Dixi *meri Summiſtæ, & meri Compilatores*. Quia Navarrus verbi gratia Summam fecit, & tamen non eſt merus Summiſta, quia ex aliis ejus ſcriptis conſtat, eſſe virum ſapientiſſimum, & prudentiſſimum. Deinde ille Author, qui ex profeſſo, & cum ſolida diſcuſſione rationum quæſtiones tractat, etiamſi unam, vel alteram non tradat cum diſcuſſione rationum, dum tamen hanc reſolutoriè tradit, illi dat probabilitatem extrinſecam, ſi aliud illi non obſtat. Quia ex cæteris ejus reſolutionibus colligitur, eſſe Authorem, qui ſcit optime ponderare rationes utriuſque partis. Præterea non ſunt dicendi meri Summiſtæ, qui brevi methodo rationes concluſionum tradunt, & objectionibus ſatiſfaciunt, omnia argumenta utrinque ponderantes, quamvis ſtylo Laconico.

57 Tertiam conſequentiam probo. Nam præter Summiſtas ſunt etiam alii Authores, meri Compilatores, & tranſcriptores eorum, quæ reperiuntur in libris aliorum, & qui nihil rationis, vel ponderationis ſuperaddunt ad id, quòd in aliis Authoribus repererunt. Unde iſti non videntur habere plus authoritatis circà doctrinam, quàm eſt ea, quam ex aliis hauſerunt.

58 Advertendum tamen eſt, non dicendum tranſcriptorem, qui novam rationem addit, vel novum rationis robur, ſive ponderationem ſpecialem, novamque viam argumenta ſolvendi expedit. Deinde non dicendum tranſcriptorem, qui cùm in cæteris quæſtionibus deciſiones ex ſuo ingenio augeat, in una, vel altera reperit,

quæ

quæ ſunt ab aliis tradita: iſte enim cæteris quæſtionibus arguitur habere ſufficientem doctrinam ad librandas utriuſque partis rationes. Quòd ſi in hac, vel illa nihil de novo præſtat, id eſt ob ſterilitatem ipſius materiæ, & quia aliqua præſupponenda ſunt ex aliis Authoribus ad novas conſequentias producendas.

59 Quarta conſequentia ex præcedentibus maniſeſtè deducitur. Nam ſi ipſi per ſe non habent authoritatem ad probabilitatem conſtituendam, etſi conjungantur quatuor, vel plures, ratione tui, & per ſe eadem authoritate carebunt.

60 Et confirmatur. Illi Authores, qui alios more pecudum ſequuntur, nulla addita de novo ratione, aut rationis nova ponderatione, numerum augent, non probabilitatem: ergo qui pro aliqua opinione inveniunt quatuor Authores, non propterea inveniunt opinionem probabilem. Probatur conſequentia. Nam ſi unus ſit Author ejus opinionis, & tres alii ſupradicto modo pecudum illum ſequuntur, non addunt authoritatem, ne probabilitatem: ergo ea opinio ſolùm habet eam probabilitatem, quæ ei advenit ex primo Authore: ergo ea opinio ſolùm habet authoritatem unius: ergo in ſententia communi, quę requirit ad probabilitatem quatuor Authores, ea opinio non eſt probabilis, donec innoteſcat, eos non eſſe ea illis, qui more pecudum alium ſequuntur.

61 Et hinc ulteriùs deducitur, quamvis Scriptores recentiores, qui plus operæ impendunt in compilando ſententias Authorum, quàm in arguendo à ratione, opus utile præſtent; longe tamen utiliùs ſcribere eos, qui argumentis diſcutiendis inſiſtunt. Nam per argumenta, ultrò, citròque diſcuſſa, multa, quæ priùs reputabantur certa, inveniuntur dumtaxat probabilia; multa, quæ probabilia videbantur, reperiuntur certò falſa. Per ſolas enim citationes Authorum (qui, quaſi omnes ejuſdem claſſis ſint, & authoritatis, coacervantur) non examinatis ad trutinam rationis argumentis, quaſi in ſola fide parentum manent aſſertiones morales.

62 Et hucuſque dicta in toto hoc capite propoſita ſunt dumtaxat ut rationes dubitandi; quarum ſolutionem, quatenus concluſioni noſtræ officere poſſunt, dabimus in ſequentibus.

CAPUT III.

An ſententia paucorum, aut etiam unius Authoris conſtituat opinionem probabilem?

ARTICULUS I.

Qui Authores referantur pro parte affirmante univerſaliter, & abſolutè prolata?

63 ERrant graviter neotherici, qui ſine ulla limitatione expreſſa, vel tacita proferunt abſolutè hanc propoſitionem; [Sententia unius Authoris (duorum, vel trium) facit opinionem probabilem.] Quæ propoſitio ſic abſolutè, & ſine limitatione dicta trahit multos in licentiam opinandi ex leviſſimis fundamentis, & aſſerendi propoſitiones conſcientiæ noxias. Putant enim, ſe firmare probabilitatem hoc ſyllogiſmo. [Sententia unius Authoris eſt probabilis: hæc, quam modò doceo, eſt unius Authoris: ergo hęc eſt probabilis.] Et multò magis ſibi videntur urgere, ſi alter, vel tertius Author adjungatur. Majorem ſyllogiſmi probant authoritate pluſquam viginti Authorum, vel etiam triginta, qui dicuntur ſtare pro ea propoſitione. Minor eſt evidens, quia ipſe, qui ita docet, eſt unus Author. Et conſequentia eſt optima.

64 Circa quam propoſitionem duo præſtabo in hoc, & proximis capitibus. Primùm, ei propoſitioni abſque limitatione dictæ, nullatenus ſuffragari Authores, qui pro ea citantur. Secundum, quot, & quales limitationes ei propoſitioni adhibendæ ſint, exponam.

65 Caramuel *diſp. 6 in Regul. nu. 53.* pro ea propoſitione abſolutè prolata citat ſexdecim Authores: nam licèt ipſe cum aliquibus limitationibus admittat, tamen eos Authores citat pro ea propoſitione illimitata. Ait enim: [Ecce non ſolùm quatuor, ſed ſexdecim, aut plures aſſerentes, *unius nobilis Authoris opinionem* eſſe ſatis probabilem.] Eos autem ſic allegat: [Angelus *verb. Opinio, num. 2.* Navarrus *Sum. Lat. cap. 27. nu. 288. & tom. 3 de Conſcientia, cap. 7. nu. 286. &* 287. Valentia 1.2. *diſp. 2. quæſt.* 12. (corrige *quæſt.* 14.) *punct. 4. quæſtione. 4.* Sà *verb. dubium, nu.* 13. (corrige *num. 3.*) quos citat, & ſequitur Sanchez *in ſumm. tom. 1.* (corrige *lib. 1. cap. 9. num. 7.* *Eandem ſententiam* habent Morella *tom. 1. diſp 3 cap. 4. dub. 1. num. 4.* Filliucius *tom. 2. tract* 21. *cap. 4. num.* 134. Villalobos *in Sum. tom. 1* (*tract. 1.*) *difficult. 4. nu* 16. *& difficult. 7 nu.* 3. Baſſæus in Antuerpienſi editione *verb conſcientia, num.* 8. §. *Ut opinio, pagina* 199. *difficult. 7 num.* 3. Caſtrus Palaus *in opere morali tom. 1.* (*tract. 1.*) *diſp. 2. punct. 1. num.* 12. (corrige *num.* 3) Sylveſt. *verb. opinio, quæſt.* 2. Vaſquez. 1. 2. *tom. 1. diſp.* 62 *cap. 4. num.* 12. Azorius *tom 1. cap. 7. quæſt. 6.* (corrige *tom. 1. lib. 2. cap. 17. quæſt* 6.) Sayrus *Clavi Regia lib* 1. *cap.* 6. *nu.* 8. Torres *de Fide diſp.* 55. *dub* 3. Sanchez in Selectis *diſp.* 44 *nu* 61.

66 Leander à SS. Sacram. *part. 6. tract. 8. diſp. 4 quæſt.* 109. ut oſtendat, eſſe probabilem (contra Joannem Martinez de Prado, qui dicit eam improbabilem) ſuam ſententiam, qua tuetur, ſatisfacere præcepto eum, qui paulò ante duodecimam horam noctis incipit recitare Officium canonicum, ut illud finiat continuatè poſt mediam noctē (de quo vide infrà *diſp.* 33.) eam propoſitionem abſolutè, & abſque limitatione prolatam, nempe unicum gravem Doctorem facere opinionem probabilem, dicit eſſe ferè omnium Doctorum. Et præter ſupra allegatos addit Gloſſam, & Abbatem, & Doctores *in c. Capellanus, de Feriis*. P. Henriquez *lib. 4. cap. 18 n.* 13. Dianam *part. 4. tract. 4. reſol.* 30. P. Reginaldum *lib.* 13. *nu.* 93. Molfeſium *tract 8 cap. 9. n.* 8. Paſqualigum *deciſione* 2. Corraſium *de communibus opinionibus lib. 2. tit. 8. n.* 6 Cephalum *conſil.* 718. *n.* 37. *lib.* 5. Rolandum *conſ.* 103. *n.* 49. *volum* 2. Decium *conſil* 499. *nu.* 12. *& conſ.* 258. *n.* 1. Solorzano *tract. de Indiarum jure lib. 3. cap. 2. n* 38. Soto Major *de tertiis cap.* 12. *nu.* 39. Vericellium *in quæſt. mor. moral tract. 2. ſingular. opin. quæſt.* 5. P. Tannerum *t... diſp 2. quæſt. 4. dub. 3. nu.* 33. (corrige, *quæſt. 6. dub. 3. nu.* 34) Marcum Serra 1. 2. *quæſt.* 19. *art.* 6 & Amadæum Guimenium *tract. de opinione probabili, propoſ.* 1. Ecce ſeptemdecim alii Scriptores pro eadem propoſitione. Prȩter quos alios etiam invenies citatos pro ea propoſitione abſolutè dicta.

67 Et ut planè comperias, hos Authores non ſtare pro ea propoſitione abſolutè, & abſque limitatione dicta, nota, has duas propoſitiones eſſe toto cœlo diverſas, ut dixi *n.* 12. *Unus Author facit opinionem probabilem: Unus Author firma ratione munitus facit opinionem probabilem*. Et quidem ſecundam tradunt præcitati Doctores, vel aliam ſimilem; non primam in tota ſua univerſalitate. Quòd inductione patebit, diſcutiendo ſingulorum ſententias.

68 Et antequam ulteriùs progrediar, jam planè conſpicies, malè probari ſententiã aliquam eſſe probabilem eo ſyllogiſmo propoſito initio hujus capitis. Nam cùm dicant Authores citati, ut mox oſtendam, unum Authorem firma ratione munitum (vel cum alia ſimili limitatione) conſtituere opinionem probabilem, non ſatis eſt oſtendere, eam opinionem ab uno tradi, ſed illum Authorē firma ratione muniri; vel ſimilem aliam limitationem verificari in hac aſſertione, quam probabilē eſſe contendunt. Quòd clariùs ex dicendis cōſtabit.

ARTICULUS II.

Expenditur ſententia Angeli, & Navarri.

69 IGitur ad criſim eorum Authorũ deveniendo, in primis citatio Angeli non eſt ad rem. Nam ea quæſtio ſecunda, quæ citatur, hęc eſt: [Utrùm ſequens opinionem Doctoris non ſubtiliter inveſtigatam, quæ poſtmodùm apparet falſa, excuſetur à peccato?] Quòd eſt idem, ac inquirere, an qui ex conſilio ſui Doctoris ſequitur opinionem improbabilem, excuſetur à peccato? Subdit autem Angelus: [Reſpondet Panormitanus *in c. Capellanus, de feriis*, quòd ſic, quamdiù non apparuerit falſa.] Et hujus rationem tradit Angelus: [Quia probabiliter quis ſequitur opinionem ſui Doctoris.]

70 Aſſerit itaque Angelus, diſcipulum non imprudenter operari, ſed probabiliter, dùm ſequitur opinionem improbabilem ſui Doctoris reputatam ut probabilem; quia cùm diſcipulus agat diligentiam prudentem pro inquirenda veritate, non peccat, quamvis erret, quia errat materialiter. Nunquid inde bene colliges, opinionem improbabilem, quia docetur ab illo præceptore, eſſe probabilem? Minimè. Colliges tamen, diſcipulum adhibuiſſe debitam diligentiam, dùm conſuluit Doctorem ſuum, quem idoneum reputat, ut ſibi ſatisfaciat; & dùm non occurrit ſibi ratio dubitandi, an Doctor ſuus erret.

71 Itaque hic confunduntur duæ quæſtiones valde diverſæ. Prima, an ex dicto unius viri docti opinio evadat probabilis? Secunda, an ſequens conſilium unius viri docti, probabiliter operetur? Hęc ſecunda differt à prima, quia qui adhibuit in conſultatione prudentem, & debitam diligentiam, conſulendo virum, qui communiter reputatur idoneus ad præbendum conſilium, probabiliter operatur, quamvis opinio in ſe ſit improbabilis. At opinio ipſa, ſi ſit improbabilis, & certò falſa, non redditur probabilis ex authoritate unius, vel plurium. Itaque in prædicto caſu iſta propoſitio eſt falſa, *Hæc opinio eſt probabilis ex dicto unius viri docti*; & hæc eſt vera: *Hic operatus eſt probabiliter, ſequendo conſilium unius viri docti, illud quidem in ſe improbabile*, licèt non cognitum ut tale ab operante.

72 Quia hæ duæ quæſtiones confunduntur, ideò pro prima aſſertione citantur Authores aliqui, qui ſolùm in ſecunda quæſtione loquuntur.

73 Navarrus ſuprà citatus loquitur in terminis ſecundæ quæſtionis, nempe *in Sum. Lat. cap.* 27. *nu.* 288. Cujus hæc ſunt verba: [In foro tamen conſcientiæ ad effectum non peccandi ſufficit eligere pro vera ejus opinionem, quem meritò cenſemus, eſſe virum idonea ad id ſcientia, & conſcientia præditum.] Ubi agit de conſulente virum ea fama doctum, & probum; ille enim probabiliter procedit, etſi Doctor erret, & doceat ſententiam improbabilem.

74 Sed quamvis Navarrus loqueretur in terminis primæ quæſtionis, adhuc inferiùs eam limitat. Nam *num.* 289. aſſerit, octo Authores, qui ſine diſcuſſione rationum procedunt, & ſola alicujus prioris authoritate ducti, non æquivalere uni, qui ex profeſſo, & perpenſo utrinque rationum pondere quæſtionem tractat. Non ergo affirmat Navarrus abſolutè, & ſine limitatione, unum quemlibet Authorem dare probabilitatem opinioni. Prætereà dùm ibi Navarrus ſummatim ſcribit, non explicat, quis ſit *præditus idonea ad ſcientia, & conſcientia*. In quo verbo, *idonea ad id*, non modica continetur limitatio inferiùs ſubiicienda *num.*

Digitized by Google

ARTICULUS III.

Sententia PP. Thomæ Sanchez, & Gabrielis Vaſquez.

75 PAter Thomas Sanchez *lib. 1. Sum. cap. 9.* multas affert limitationes ejus propoſitionis inferiùs ſubiiciendas. Ideò malè citatur pro ea propoſitione abſolutè, & univerſaliſſimè dicta. Sed quòd magis ad rem præſentem eſt, tradit *num. 9. fine*, his verbis: [Cum Vaſquez (*1. 2. diſp. 62*) *eodem cap. 4. nu. 17.* quando opinio ſingularis alicujus Doctoris ex propriis illius fundamentis conſiderata, alicui non probatur, ſed oppoſita, communiſque, & ſolùm videt aliam Doctoris illius authoritate inniti, non eſt apud illam ſufficienter probabilis, ut illam conſulere, aut ſequi poſſit, & juxta eam prudenter operari. Quia id debile fundamentum prudenter reputatur, tot in contrarium præponderantibus.]

76 Itaque ſecundùm Thomam Sanchez, & Vaſquium, quando fundamenta unius opinionis ſingularis levia eſſe comperiuntur, authoritas illius ſingulariter opinantis non dat probabilitatem ſententiæ; quia tunc ea authoritas eſt leve fundamentum contra communem ſententiam. Unde fit, ſecundùm hos duos magnos Doctores non eſſe univerſaliſſimè verum, quòd unuſquislibet Author dat probabilitatem, abſolutè, & ſine limitatione prolatum; ſed potiùs cum ea limitatione, quòd quando nullum aliud fundamentum grave eſt, quam ejus authoritas, tunc iſta cenſenda eſt leve fundamentũ & ideò inſufficiens ad conferendum probabilitatem opinioni.

77 Hinc colliges, quid reſponderi debeat ei argumento, quod quidam efformant, dum ex authoritate unius volunt eſſe probabilem ſententiam, quam aliis argumentis levibus confirmant. Nempe [opinio probabilis eſt, quæ nititur fundamento gravi: ſed authoritas unius viri Docti eſt fundamentum grave: ergo hæc opinio, quæ nititur tali authoritati, probabilis eſt.]

78 Nam ſecundum Sancium, & Vaſquium diſtinguenda eſt minor; authoritas unius viri docti eſt fundamentum grave, [quando conſtat, ejus rationes eſſe leves,] nego; [quando rationes non eſſe leves, aut eſſe graves agnoſcuntur,] concedo. *Quia id debile fundamentum reputatur, &c.*

79 Unde etiam conſtat, P. Vaſquez non eſſe citandum pro ea propoſitione abſolutè, & ſine limitatione prolata. Et prætereà *eadem diſpat. 62. cap. 4 num. 13.* ait: [contra quos (cæteros Doctores, qui ipſum præceſſerunt) deinde alius Doctor *magnæ authoritatis* opinionẽ aliquam maturè excogitatam in ſcholas introducere *poteſt*.] Ubi notabis primò, ſecundùm Vaſquium non ſufficere quemlibet doctum, ſed requiri Doctorem *magnæ authoritatis*. Secundò, P. Vaſquiũ non dixiſſe, Doctorem dare probabilitatem, ſed *poſſe*. In quo eſt magna diverſitas. Diſtant enim magno intervallo iſtæ duæ propoſitiones: *Unus Doctor dat probabilitatem opinioni: unus Doctor poteſt dare probabilitatem opinioni*. Secunda enim propoſitio capacior eſt limitationis: potentia enim, vel poſſibilitas admittit actum ponendum ſub conditione, ſi dentur aliqua requiſita. Dum ergo ait P. Vaſquez, unum Doctorem poſſe conferre probabilitatem opinioni, aut opinionem probabilem introducere in ſcholas, intelligendum eſt, poſſe eſſe caſus, & circunſtantias, in quibus det probabilitatem.

ARTICULUS IV.

Quinque alii Authores in eadem formula limitationis convenientes.

80 PAter Azor *loco cit.* eam propoſitionem habet cum maxima limitatione. Sic enim ait: [Sextò quæritur, quid ſit dicendũ, quando vir bonus, & doctus contra communem opinionem nullum claſſicum, & probatum Authorem habet; nihilominus tamen habet rationem manifeſtam, & firmam; an probabiliter ſentire dicetur, ſi contra communem opinionem ſenſerit, urgenti aliqua, & firma ratione permotus? Reſpondeo, in foro conſcientiæ non eſſe cur temerè, & imprudenter agere videatur, ſiquidem probabilem, ac juſtam rationem, & cauſam ſequitur.] Itaque P. Azor non dicit univerſaliter, unum virum doctum facere opinionem probabilem contra cõmunem ſententiam, ſed unum virum doctum, *ratione manifeſta, firma, & urgenti permotum*. Qui ergo ex P. Azorio probat, ſuam opinionem ſingularem probabilem eſſe ex authoritate unius, debet probare, Authorem permoveri ratione *manifeſta, firma, & urgenti*.

81 Villalobos *cit. diffic. 4. nu. 17.* ſic limitat eam propoſitionem univerſalem. [Pued mui bien un ombre docto ſentir contra la comun, ſi tiene razon manifeſta, y firme, en que la funde.] Quod Latinè ſic vertes: [Poteſt optimè vir doctus opinari contra communem, ſi habet rationem manifeſtam, firmamque, cui nitatur.] Itaque ſecundùm hunc Authorem, non unuſquislibet Author facit opinionem probabilem contra communem ſententiam, ſed Author, *manifeſta, firmaque* ratione munitus. Malè ergo citatur pro ea univerſaliſſima, & illimitata propoſitione: & ex hoc Authore malè probas, concluſionem A, eſſe probabilem, eo quòd habeat prædicta concluſio A, unum Authorem doctum; cùm ſimul debeas probare, illum procedere firma ratione munitum.

82 Joannes Sancius *ea diſp. 44. cit. n. 61.* affirmat, unum virum doctum poſſe ſuſcitare novam ſententiam contra communem; [Dum tamen (ait) qui ſuſcitat opinionem, ſit vir doctus, & probabilibus rationibus incedat.] Quam limitationem repetit *n. 62.* Non ergo affirmat, hanc univerſalem; *Unuſquislibet Author ſufficit ad opinionem probabilem*; ſed hanc, *Unus vir doctus probabili rationi innixus ſufficit ad opinionem probabilem.*

83 P. Caſtro Palao citatus eodem modo loquitur *nu. 3.* ait enim: [Unius Doctoris gravis dictum, *ſi firma ratione muniatur*, ſufficere ad probabilem opinionem aſſerendam adversùs communem.] Et adhuc ſub hac limitatione addit, id rarò contingere; [Potiùs enim (inquit) talis Doctor credere debet, ſe errare, quàm aliorum judicio præponi: timere enim debet, ne lumen, quòd ſibi eſſe videtur, tenebræ ſint.] Cui conſilio utinam obſequuti eſſent nonnulli Neotherici, qui primo rationis fulgure corruſcante probabilitatem inclamant; & illam ſibi urgenter confirmare videntur, eo quòd unus Author (id eſt, ipſe, qui novam ſuſcitat opinionem) ſufficit ad probabilitatem; cùm potiùs vires argumenti eò dirigere deberent, ut oſtenderent, Authorem firma ratione muniri.

84 P. Torres citatus eodem modo, & ſub eadem limitatione loquitur. Ait enim. [Mihi ſanè placet, unius Doctoris opinionem poſſe eſſe (nota id verbum *Poſſe*, quod denotat non eo ipſo eſſe) probabilem; quia fieri poteſt, ut habeat magni momenti argumenta ex authoritate deducta, & ex aliis principiis communiter receptis.] Qui, ut vides, non aſſerit, opinionem ſingularem unius Authoris eo ipſo eſſe probabilem, ſed poſſe eſſe probabilem, quia *poteſt fieri, ut habeat magni momenti argumenta*. Et ideò juxta ſententiam hujus Authoris tunc opinio unius viri docti eſt probabilis, quando habet *magni momenti argumenta*: malè ergo citatur pro ea opinione univerſali, & illimitata, quòd opinio unius Authoris eo ipſo eſt probabilis.

ARTICULUS V.

Sententia P. Filliucii, & Gregorii Sayri.

85 PAter Filliucius citatus, quamvis *eo n. 134.* videatur tradere univerſaliter eam propoſitionem, nempe [Unius viri probi, & docti authoritatem, opinionem reddere probabilem:] poſteà *n. 136.* ſic limitat: [Infertur quartò, ad opinionem probabilem requiri, ut communiter reputetur non continere errorem,] &c. nomine autem erroris non intelligit hæreſim, vel errorem contra Fidem, ſed ut error contrariè opponitur certitudini. Cenſet ergo, ſententiam unius probi, & docti ſufficere ad probabilitatem, dummodo talis ſententia non cenſeatur communiter improbabilis, aut ejus oppoſita certa. Qui ergo juxta mentem Filliucii probare contendit, aliquam opinionem eſſe extrinſecè probabilem ex authoritate unius, debet ſimul probare, eam non cenſeri communiter improbabilem, ſive non refragari certitudini morali.

86 Gregorius Sayrus malè citatur pro ea propoſitione, quòd ſufficit unus Author ad probabilitatem etiam contra communem ſententiam. Nam *in loco cit.* ſic ait: [Etiamſi in oppoſitum ſint reliqui Doctores, non tamen omnes; & ipſe etiam ſit vir doctus, & peritus in ea arte, qui rationes aliorum ponderare ſciat, poſt adhibitam debitam diligentiam, propriam opinionem in parte minus tuta ſequi poterit.] Aſſerit ergo, unum virum doctum, qui rationes aliorum ponderare ſciat, poſſe ſequi ſuam opinionem contra reliquos, dummodò non ſit contra omnes: ex quo manifeſtè fit, unum contra omnes non poſſe. Et poſtea ulteriùs limitat, nempe aſſerens, ſi Author contra omnes *le vi aliquo argumento ductus* procedat, temerè procedere atque adeò ejus authoritatem in eo caſu non eſſe ſufficientem.

ARTICULUS VI.

Tres Authores ſummatim, & per tranſennam docentes.

87 ALii Authores, qui vel per tranſennam, vel ſummatim aſſerunt, ſufficere unum Authorem ad probabilitatem, non ſatis declarant, ſub qua limitatione id ſit intelligendum, vel loquuntur de eo, qui conſulit virum doctum, aut ſcriptorem doctum, ut hic, & nunc operetur; qui ſi adhibeat debitam diligentiam, licèt ſequatur opinionẽ improbabilem reputatã probabilem, non peccat.

88 Inter quos P. Valentia *loco cit.* breviter reſolvit ſic: [Quòd attinet ad forum conſcientiæ rectè idem (Navarrus) notat, ſatis eſſe eligere aliquam opinionem probabilem, qualis eſſet illa, quam aliquis doctus, & probus, ut ait Navarrus, putaret eſſe veram, eamque ſuaderet.] Ubi tria notabis. Primùm, id verbum, *ſuadere*, denotare rationem gravem; & ideò, ſi ait Valentia, ſufficere ad probabilitatem unum virum doctum, & probum, eſſe ſub ea conditione, ſi ſuadeat talem opinionem, id eſt, ſi firma ratione ducatur ad illam aſſerendam; quam ſi non ſuadeat, hoc eſt, ſi non gravi ratione fulciat, ejus authoritas non ſufficit. Secundùm, non tam loqui Valentiã de probabilitate, quam comparat opinio ex authoritate unius viri docti, quàm de uſu probabili eligentis opinionem. Nam iſte uſus componitur cum eo, quòd poſt debitam diligentiam conſultationis, eligatur opinio improbabilis, reputata probabilis, ut dixi. Tertiùm, in hoc ſenſu etiam loquutum Navarrum, ut P. Valentia exponit.

89 P. Emmanuel Sà *loco cit.* dixit: [Poteſt quis facere, quòd probabili ratione, vel authoritate putat licere:] Sed quid ſit probabilis authoritas, videtur exponere, dum ſubdit: [Sufficit autem opinio alicujus gravis Doctoris.] Sed pro ſua brevitate nõ exponit, quis ſit *gravis*. Fortè gravem cenſuit eum, qui non levibus rationibus movetur ad aſſertionem tuendam; & ideò ſub hac limitatione intelligendus, quòd

Digitized by Google

quòd ſit probabilis opinio unius, dum non levi ratione ducatur.

90 Sylveſter parum favet ei aſſertioni de unoquolibet Authore ſufficiente ad probabilitatem. Nam *loco citato* ait; [Communis opinio ſequenda eſt, niſi vera, & certa ratio contraria aſſignetur.] Ergo non ſufficit unus Author contra communem, *niſi vera, & certa ratio contraria aſſignetur*. Deinde ſubdit: [Quando cum opinione Gloſſæ eſt aliquis ſolemnis Doctor, & bonæ conſcientiæ, poteſt illum Judex ſequi.] Ergo ſecundùm Sylveſtrum non ſufficit ſolemnis Doctor ſine opinione Gloſſæ: ergo non ſufficit unus.

91 Baſſæum, & Merollam videre non potui, & non credo, eos aliter loqui, quàm cæteri loquuntur. Hæc de Authoribus à Caramuele citatis. Deveniendo autem ad eos, quos citat Leander à SS. Sacram. ſequatur.

ARTICULUS VII.

Expenduntur Gloſſa, Abbas, & alii Juriſprudentes.

92 IN primis Gloſſa *in c. Capellanus, de Feriis*, non eſt ad rem. Ecce verba Gloſſæ: [Nota, quòd illa ſententia ſemper debet obſervari, quæ meliori ratione, & ſubtiliori juvatur.] Neque aliquid aliud habet Gloſſa circà rem præſentem. Quę quidem Gloſſa conſtringit nos (fortè loquitur de Judice, & Advocato) ad opinionem, quæ probabiliori ratione nititur. Et ſi affirmaret, unum Doctorem ſufficere, id eſſet ſub ea limitatione, *ſi meliori ratione, & ſubtiliori juvatur*.

93 Et quidem Juriſperiti hanc Gloſſam citant pro ea ſententia, quòd Judex poteſt ſequi in Judicio opinionem paucorum, vel etiam unius. Eſt enim inter Juriſperitos controverſia, an Judex debeat judicare ſecundùm opinionem communem, aut in judicio ſequi poſſit opinionem paucorum, vel etiam unius? Et cùm ea Gloſſa dixerit, eam ſententiam ſemper obſervari debere, *quæ meliori ratione, & ſubtiliori juvatur*; & non ſemper contingat communem ſententiam, aliquando autem ſententiam unius meliori ratione, & ſubtiliori juvari; ideò Juriſperiti pro deciſione ejus controverſię aſſerunt hanc Gloſſam, utpotè ex qua infertur, poſſe admitti ſententiam unius contra communem; quia poteſt fieri, quòd ſententia unius contra communem, meliori, ac ſubtiliori ratione juvetur. Ex quo non infertur, quòd ſequi poſſumus unumquemlibet; benè tamen, quòd unum, dummodo meliori ratione fulciatur.

94 Neque Abbas Panormitanus eſt ad rem, qui ſic ait *in loco citato*: [Nota, quòd inter plures opiniones illa ſequenda eſt, quæ nititur meliori, & ſubtiliori ratione: quod nota bene. Non ergo debet haberi reſpectus ad qualitatem perſonæ illam opinionem foventis, ſed ad illam rationem, quod facit contra illos, qui dicunt in diſceptatione opinionum ſequendam ſemper eſſe opinionem Gloſſæ: quòd mihi non placet. Et pro hoc eſt textus notandus valdè *in leg. 1. C. de veteri jure enucl.* dum dicit, quòd ſæpè unius forſan, & deterioris ſententia poteſt & multos, & majores in aliqua parte ſuperare. Et ſic dico, non conſiderandam multitudinē ſequentium unam opinionē.]

95 In quibus verbis nota primò, ex mente Abbatis illam opinionem ſequendam, quæ meliori ratione nititur: ex quo fit evidens, non ſequendam eſſe opinionem unius, niſi meliori ratione nitatur. Et pro hoc ſenſu affert eam legem primam: unde quando ex eo textu dicit, quòd ſententia unius poteſt multos, & majores ſuperare, per id verbum *Poteſt*, declaratur, non eo ipſo quòd ſit unius, ſequendam eſſe; ſed poſſe fieri, quòd meliori ratione ducatur, in quo caſu unus ille ſequendus eſt. Nota ſecundo ea verba; *Non ergo debet haberi reſpectus ad qualitatem perſonæ illam opinionem foventis*: id eſt, non deſumi probabilitatem præciſè à qualitate perſonæ, ſed à meliori, & ſubtiliori ratione.

96 Quod attinet ad cæteros Juriſperitos ibi allegatos, & plures alios, qui inferri poſſunt, omnes illi quoad hoc nihil aliud dicunt, niſi quod dicitur *illa lege 1. cit. C. de veter. jur. enucl.* nempe, quòd ſæpè unius forſan, & deterioris ſententia poteſt & multos, & majores in aliqua parte ſuperare; atque adeò quòd ſufficit unus, ſi rationis ſoliditate reliquos ſuperet: unde malè infertur, quòd ſufficiat ad probabilitatem ſententia uniuſcujuslibet docti.

ARTICULUS VIII.

Expenditur placitum Dianæ, & aliorum, quos citat.

97 ANtoninus Diana *loco cit.* tradit eam aſſertionem non ſinè limitatione. Ait enim *in ea reſol.* 3n. [Illa eſt opinio probabilis, quæ non levi innititur fundamento: ſed authoritas viri docti, & pii non eſt leve fundamentum maximè ſi adducat aliquam rationem probabilem, & ejus opinio non ſit contra communem: ergo, &c.] Non ergo admittit Diana abſolutè hanc propoſitionem, *Authoritas unius docti, & pii ſufficit ad probabilitatem*; niſi ſub hac limitatione, *Si adducat rationem probabilem, & ejus opinio non ſit contra communem*. Nam id adverbium *Maximè*, non eſt ad ſuperabundantiam, ſed explicationis cauſa poſitum.

98 Id patet ex ipſo Diana *part. 7. tract. 1. reſol. 23. n. 11.* ubi probans, non poſſe Principes Laicos ſtatuere impedimenta matrimonium dirimentia; cùm ſibi objeciſſet authoritatem Petri Soto oppoſitum aſſerentis, & ſententiam unius viri docti, facere opinionem probabilem, pro quo citat Caſtrum Palaum, Merollam, Filliucium, Moſcitenem, Leonem, Villalnbos, & alios, quos refert, & ſequitur P. Thomas Sanchez, & Petrus à S. Joſeph, ſubdit. [Reſpondeo, quod tunc authoritas unius viri docti, & pii facit opinionem probabilem, quando caſus eſt novus, nunquam ab aliis diſputatus; ſecus in caſu à multis aliis ventilato, & pluribus Doctoribus, & rationibus munito.] Et *nu.* 12. addit: [Vel reſpondeo ſecundò, & meliùs, quòd licèt aliqui aſſerant, dictum unius Doctoris facere opinionem probabilem contra communem; hoc tamen procedit, ut rectè obſervat Navarrus *in Manuali cap. 27. num. 285.* Angelus Maria Sermarinus *in confutatione duorum tractatuum, propoſitione quinta, fol. 233.* & alii, quando ratio, quam ipſe adducit, eſt manifeſta, & ideò ab aliis ſoluta non fuerit ſufficienter.] Ecce affirmat Diana, non ſufficere ad probabilitatem ſententiam unius Doctoris, niſi vel in caſu novo ab aliis non diſputato, vel niſi ille ſingularis Doctor afferat rationem manifeſtam, & ab aliis non ſufficienter ſolutam.

99 Citat Diana pro ſua ſententia Joannem Antoniū Saura *in voto Platonis, præludio 9. §. Quod intelligendum*. Cujus verba ad hanc rem ſunt notatione digna. [Quod intelligendum eſt de ſententia negativè ſingularis Doctoris, cui cæteri nō contradicunt, nec aſſentiuntur, quia de ea re non egerunt. Si autem ſit ſingularis contrariè, quàm cæteri omnes reiiciunt, *parum probabilitatis affert ex vi ſolius authoritatis, niſi efficaci fulciatur ratione*: quæ ſi deſit, probabile argumentum non erit, quòd uni placeat, ſi ab cæterorum ſententia abhorreat.] Juxta cujus mentem leve fundamentum eſt authoritas unius contra omnes, niſi unus ille efficaci ratione fulcitus eſſe conſpiciatur: ergo ad ejus mentem ſine ea limitatione falſa eſt univerſalis propoſitio, quòd ſufficiat ad probabilitatem ſententia unius docti.

ARTICULUS IX.

Sententia Serræ, Guimenii, & Acacii.

100 JOannes Serra *in loco citato*, cum eadem limitatione docet prędictam propoſitionem. Nam apud Guimenium *tract. de opinione probabili propoſ. 1. n. 3.*) ita ait: [Quamvis unus ſolus ſit talis opinionis Author, ſi tamen ſapiens maximè cognitus, & probatus ſit, ſufficit ad illam probabilem efficiendam, *niſi aliàs conſtet ab omnibus improbari*.] Vides limitationem Joannis Serræ.

101 Amadæus Guimenius id non niſi cum limitatione affirmat, quatenus pro ſua ſententia affert Doctores eam propoſitionem affirmantes cum aliquibus limitationibus. Præcipuè quia immediatè pro ſua concluſione affert Acacium de Velaſco limitantem. Ecce verba Guimenii. [Et tradit noviſſimè M. Acacius de Velaſco *tom. 2. reſol. moral. verb. Opinio, reſol. 316 n. 3.* dicens: *Muchos Doctores abſolutamente, y ſin excepcion ninguna defienden, que ſolo un Doctor que aya impreſo, es baſtante para hazer opinion probable, con tal que la tal opinion no eſtè abrogada por alguna ley, ò canon, ò tenga algun error, ni notada por los Superiores, à cuyo cargo eſtà; ni el Doctor padeſca alguna nota en el buen nombre.* (Hæc verba formaliſſima invenies in Machado *tom. 1. in tract. prævio de Probabil. art. 2. §. 1. n. 5*) *y yo ſiento lo miſmo con Silveſtro, y otros*.] Quæ verba Acacii oportet Latino reddere ſermoni ſic: [Multi Doctores abſolutè, & ſine exceptione ulla tuentur, unicum Doctorem, qui typis mandaverit, ſufficere ad conſtituendam opinionem probabilem, dummodò ea opinio non ſit abrogata lege, vel Canone, neque contineat errorem, nec damnata ſit à ſuperioribus, ad quos ſpectat; nec Doctor patiatur notam adverſùs bonum nomen. Et idem ſentio cum Sylveſtro, & aliis.] Vide quot limitationes apponat, & omnes quidem neceſſarias. Quare probanti opinionem A, ex dicto unius eſſe probabilem, incumbit probare, eam opinionem, & ejus Doctorem nulli ex iis limitationibus ſubiici.

ARTICULUS X.

Expenditur ſententia PP. Henriquii, Reginaldi, & Tanneri.

102 PAter Henriquez in loco ubi citatur à Leandro, nihil penitus aſſerit de hoc puncto. *In libro* autem 1 a. c. 6. n. 6. agit, quando [Conſcientia de ſe dubia determinatur ad alteram partem:] nam poſt debitam diligentiam determinatur ſufficienter, id eſt, ſine peccato, per opinionem improbabilem reputatam probabilem. In quo caſu dicit, conſcientiam dubiam determinari [Per authoritatem, & opinionem inſignium Scriptorum, quos legit, vel per unius probati Doctoris, aut Confeſſarii conſilium, & ſententiam.] Non ergo eſt ad rem citatio P. Henrici.

103 P. Reginaldus in loco ſupra citato tradit eam propoſitionem cum magna limitatione. Ait enim, tunc unum Authorem conferre poſſe probabilitatem opinioni ſingulari contra communem, *ſi nitatur ſatis validis rationibus*. Cui alias addit limitationes. Vide infrà *c. 8. art. 5.* Et nota verbum *Poſſe*: non enim dixit, unum Authorem eo ipſo dare propoſitioni probabilitatem extrinſecam, ſed *poſſe*, id eſt, poſſe concurrere circumſtantias, & qualitates, ſub quibus det opinioni probabilitatem: ergo non eſt univerſaliter verum, quòd unuſquislibet Author eo ipſo dat opinioni ſuæ probabilitatem.

104 P. Tannerus ibidem relatus eodem modo, & in eodem ſenſu loquitur. Nam cùm retuliſſet aſſertionem P. Vaſquii *ex 1. 2. diſputat.*

ſputat.62.num.17. non eſſe ſatis ſententiam ſingularem unius Doctoris, quam vir doctus à principiis intrinſecis falſam reputat; *et num.* 34. aſſerit, eam limitationem ita univerſim præſcriptam non eſſe veram. Cenſet ergo, neceſſariam eſſe limitationem, licèt non ita univerſim præſcriptam; quia ſcilicet poſſunt concurrere circumſtantiæ, in quibus ſufficiat unus Author ad probabilitatem, non tamen ſemper ſufficere unum Authorem: atque adeò ſub aliqua limitatione admittendum eſſe, quòd unus Author ſingularis ſufficiat ad probabilitatem contra opinionem communem.

105 Ex quibus omnibus patet, eam propoſitionem univerſalem, quòd [ſententia unius Doctoris ſemper conſtituit opinionem probabilem,] abſolutè, & ſine ulla limitatione expreſſa, vel ſubintellecta prolatam, nullius Authoris eſſe; & conſequenter malè procedere eos neothericos, qui ex prędictis Authorum teſtimoniis eam propoſitionem univerſalem producunt, ut inde probent, concluſionem A, probabilem eſſe contra communem, eo præcisè quòd unus Doctor eam tradat. Nam, ut dixi, neceſſe eſt, ut probent, eas limitationes à prædictis Authoribus traditas non habere locum in tali concluſione A, nec in ejus Authore unico. Quod uberiùs oſtendam *c.*10.

CAPUT IV.

Quot, & quales limitationes ſubeat ea propoſitio, quòd unus Author (vel plures) ſufficiat ad probabilitatem?

106 AD quatuor capita revoco limitationes, ſub quibus unus Author doctus, & probus (vel plures) ſufficit ad probabilitatem conſtituendam. Primum eſt *Certitudo partis oppoſitæ*. Itaque nulla authoritas extrinſeca prævalet ad probabilitatem, ubi fundamentum partis oppoſitæ eſt certum, ſaltem moraliter. Hæc propoſitio eſt indubitabilis, quia contra evidentiam moralem nulla eſt probabilitas. Deinde quia in quęſtione juris, Authorum numerus (excipe in caſibus proponendis *diſp. ſequenti*) etſi magnus ſit, ſolùm dat probabilitatē: atqui contra certitudinem eſſe non poſſe opinionē probabilem, inde manifeſtè conſtat, quia ubi una propoſitio eſt certa, oppoſita neceſſariò debet eſſe certò falſa, ut patet *ex diſp.*4. *c.*1. *nu.*6. ergo ſi propoſitio oppoſita concluſioni A, eſt certa, concluſio A, debet eſſe certò falſa. Sed repugnat, concluſionem A, eſſe certò falſam, & ſimul probabilem: ergo contra concluſionem certam concluſio A, non poteſt eſſe probabilis, quantumvis multi ei Authores ſuffragentur.

107 Confirmatur primò ex P. Arriaga referendo infra *n.*110. Etenim Authores, qui concluſionem propugnant contra principium certum, illud invincibiliter ignorant: atqui Author in eo, quòd ignorat, non dat probabilitatem: ergo contra principium certum non dat probabilitatem.

108 Confirmatur ſecundò ex definitione opinionis probabilis tradita *diſp* 1. *c.*2. juxta quam opinio debet eſſe incerta, id eſt, nec certa, nec certò falſa: ergo quæ eſt certò falſa, quantumvis plurium ſit, non poteſt eſſe probabilis: ergo non poteſt authoritas prævalere Doctoris, ubi ejus concluſio eſt certò falſa.

109 Dices, non implicare, quòd una concluſio ſit certò falſa ab intrinſeco, & probabilis ab extrinſeco, ſcilicet ex numero Authorum: ſed hæc reſponſio convincitur infrà *c.*9.

110 Et ita hanc limitationem tradidit P. Arriaga *to.*2. *in* 1.2. *diſp.* 24. *n.*13. & Caramuel *in Apolog. de Probab. n.*90. & ſæpè alias. Et ex Authoribus relatis *c.*3. eam expreſſerunt P. Filliucius *cit. nu.*85. & Acacius de Velaſco *cit. n.*101. ibi, *neque contineat errorem*.

111 P. Thomas Sanchez *lib* 1. *ſum. c.*9. *n.*11. ubi ait: [Ut opinio cenſeatur probabilis, oportet ut communiter reputetur, *non continere errorem*, & ne ſit antiquata. Quippe evenire ſolet, ut aliqui ſcribentes nō attenderint rationem aliquam, legem, ſeu decretum vim maximam contra eorum opinionem habere; at neothericos iis convictos jam contrarium aſſerere: & tunc non debet cenſeri probabilis antiquorum Doctorum ſententia, ut liceat ſecundùm illam operari:] Et *n.*6. ait: [Opinio probabilis eſt, quæ rationi alicujus momenti innititur; ita tamen, ut pro oppoſita parte nil convincens ſit.] Juxta quæ, ſi pro oppoſita parte aliquid ſit convincens, nulla ſufficit authoritas Doctorum ad probabilitatem.

112 Quòd etiam notavit Machado *tom.*1. *in tractatu prævio de Probabilit. art.*2. §.1. *num.*5. & eodem tenore verborum Acacius de Velaſco ſupra relati *cap. præced. art.*9. *num.*101. P. Vaſquez citandus infrà *c.*8. *art.*3. P. Granado referendus *eodem cap* 8. *art.*4. P. Tamburinus citandus *ibidem art.*5. illis verbis; *Nec apparet contra ipſum aliquid convincens*. Sayrus referendus ibidem, Bonacina ibidem referendus. Stant etiam pro hac limitatione omnes illi, qui ſententias aliquas à pluribus Authoribus aſſertas damnant de improbabilitate, eo quòd certò falſæ ſint; quos referam *c.*8. Item illi, qui docent, ad probabilitatem requiri Authorem firma ratione munitum. De quo vide infra *cap.*8. *art.*7. *num.*254.

113 Hinc fit, quòd quantumvis plures Authores aſſerant, eſſe poſſe parvitatem materię in delectatione venerea (quadraginta novem citat Caramuel; malè tamen, quia vix quinque Authores ei ſuffragantur, ut conſtabit *ex diſp.*43.) non cogunt me aſſerere probabilitatem ejus, quin potiùs aſſero, eam doctrinam eſſe improbabilem, & certò falſam. Habeo enim certitudinem moralem de periculo proximo (quòd ineſt cuilibet delectationi libidinoſæ, etiam levi, deliberatè quæſitæ, vel admiſſæ) declinandi in delectationem gravem, ut ea *diſp.*43. oſtendam. Unde cùm arguis: [Illud eſt probabile, quod quinque Authores affirmant: parvitatem in delectatione venerea quinque Authores affirmant: ergo parvitas in delectatione venerea probabilis eſt.] Reſpondeo diſtinguendo majorem: illud eſt probabile, quod quinque Authores affirmant, [ſi oppoſita pars non ſit moraliter certa,] omitto; [ſi oppoſita pars ſit moraliter certa,] nego.

114 Secundum caput limitationis eſt *Levitas, vel nullitas fundamenti* ſtantis pro concluſione, cui ſuffragantur Authores. Ita nulla authoritas extrinſeca ſufficit ad probabilitatem concluſionis, ubi clarè conſtat, fundamentum ejus concluſionis eſſe leve, vel nullum. Hanc limitationem tradunt ex Authoribus citatis *cap.* 3. P. Thom. Sanch. & P. Vaſquez *cit. n.*75. quando unius Author contra reliquos aliquam opinionem defendit; aiunt enim, authoritatem unius eſſe leve fundamentum, *cùm ſolùm videt aliam* (concluſionem ſingularē) *Doctoris illius authoritati inniti*. Id autē generaliter tradit P. Thom. Sanch. de authoritate plurium Doctorum, citandus *cap.*8. *num.*149. dum docet, ſententiam octo Authorum non eſſe probabilem defectu fundamenti. *Nec eſt credendum*, inquit, *Doctoribus, quantumcunque doctrina polleant, dum carent fundamento*. P. Suar. citandus *num.* 156. quatenus aſſerit, non eſſe probabilem, defectu fundamenti, quandam ſententiam, quam tuentur decem Authores. Notanda ſunt ejus verba: *Neque ſufficit multitudo Authorum, ſine ratione, aut fundamento probabili*. Et P. Pellizarius *tom.*2. *tract.*10. *c.*6. *n.*14. ait: [Ut ſententia aliqua dicatur practicè probabilis, non ſufficit multitudo Authorum ſine ratione, aut fundamento probabili.] Et Navarrus *in cap. ſi quis, de pœnit. diſt.*7. *num.*50. 51. & 52. (apud P. Vaſquez 1. 2. *diſp.*62. *n.*13.) peccare Doctorem, qui ex levi ratione operatur, vel conſulit contra cæterorum ſententiam.

115 Idem cenſet Corduba (apud eundem) *lib.*1. *quæſt.*17. §.13. dum aſſerit, non eſſe temerariam opinionem, quæ communi ſenſui Doctorum contraria eſt, ſed quæ abſque ſufficienti fundamento excogitata eſt. Et P. Granado citandus infra *cap.*8. *art.*4. P. Arriaga ibidem referendus *in fine art.*4. P. Tamburinus referendus ibidem *art.*5. Sayrus, & Bonacina *ibid.* referendi. Item omnes illi, qui docent, unum Authorem ſufficere ad probabilitatem, dummodo firma, ſive valida ratione nitatur; inde enim fit, quòd ſi infirma, vel levi nitatur ratione, illum ad probabilitatem non ſufficere: ita enim expreſsè aſſerunt viginti Doctores referendi *c.*8. *art.*7. *nu.*254.

116 Patet aſſertum. Eatenus enim authoritas unius, vel plurium ſapientum de probabilitate, quatenus pręſumitur, concluſionem ab illo, vel ab illis aſſertam habere magnum fundamentum: at ubi clarè conſtat, fundamentum eſſe leve, vel nullum, ceſſat præſumptio, quæ in tantùm ſubſiſtit, in quantùm non conſtat oppoſitum ejus, quod præſumitur: ergo ubi clarè conſtat, fundamentum eſſe leve, vel nullum pro concluſione, ceſſat probabilitas extrinſeca.

117 Confirmatur primò ex definitione opinionis probabilis. Ea enim eſt, quæ gravi fundamento nititur: ergo quæ levi, vel nullo fundamento nititur, non eſt probabilis.

118 Confirmatur ſecundò. Quia in hac determinata quæſtione A, non eſt gravis authoritas (licèt in aliis ſit gravis) eorum, qui illam decidunt ex fundamento leviſſimo, ſi tale eſſe conſtat; quia hìc & nunc eſt inſcitia quæſtionem decidere, & conſcientiam dirigere ex fundamento leviſſimo: ergo ubi conſtat, fundamentum rationis eſſe leve, authoritas eorum circà hoc punctum etiam eſt levis. Sed ex authoritate levi non conciliatur probabilitas concluſionis, cum probabilitas eſſentialiter conſiſtat in fundamento gravi: ergo cùm conſtat, concluſionem procedere ex fundamento levi, authoritas non dat probabilitatem, etiam extrinſecam.

119 Confirmatur tertiò. Author, qui ex fundamento levi quæſtionem decidit in re gravi, qualis eſt materia ad conſcientiam ſpectans, invincibiliter ignorat levitatem fundamenti; non enim eſt credibile, quòd vir doctus ſcienter reſolvat quæſtionem, quæ ſpectat ad conſcientiam, ex fundamento levi; ſed in eo, quòd ignorat, non dat probabilitatem: ergo quando reſolvit ex fundamento levi, non dat probabilitatem.

120 Et hinc etiam infertur, ſi conſtet, argumentum à ratione eſſe ſophiſticum, vel æquivocatione nixum, quamvis habeat pro ſe plures Authores aliqua concluſio, illam non eſſe probabilem. Patet, quia nullum levius argumentum eſſe poteſt, quàm argumentum ſophiſticum, vel in æquivocatione fundatum.

121 Tertium limitationis caput eſt, *quòd Author docuerit improbabilia*, quæ certò, & abſque controverſia talia ſunt. Quam limitationem certam eſſe debere, conſtat ex dictis *cap.*2. *art.*2. & 3. cùm enim authoritas Doctoris ad probabilitatem conſtituendam conſiſtat in verificatione hujus propoſitionis, *Quidquid docet Titius, eſt probabile*; ſi Doctor aliqua improbabilia tradidit, non poteſt verificari ea propoſitio univerſalis; atque adeò deficit in eo authoritas requiſita ad conſtituendam probabilitatem extrinſecam. Id quod etiam benè notavit P. Granado infrà citandus *cap.*8. *art.*4. dicens: [Meritò enim timere poſſem, num illa opinio, quam lego, ſit una ex improbabilibus.] Et Bonacina citandus *capit.*8. *artic.*5. vide hoc argumentum fuſiùs propoſitum *cap.* 2. *artic.* 1. & reſponſionem ei exhibitam, & convictam.

122 Limitanda tamen eſt hæc limitatio, ita ut ſi Doctor *unam, vel alte-*

alteram ſpecialem concluſionem improbabilem tradidis, & conſtet inter Authores, nullam aliam apud eum reperiri improbabilem, ſic in cæteris poterit conſtituere probabilitatem extrinſecam. Nam in eo caſu verificatur hæc propoſitio. *Quidquid docet Titius, præter concluſiones A, & B, eſt probabile*: ex qua apertè colligitur, cæteras concluſiones eſſe probabiles.

123 Dixi, *unam, vel alteram*. Nam ſi plurimæ ſint concluſiones improbabiles, non erit facilè habere notatas eas, & omnes alias, quæ cum illis connectuntur. Unde ex hac parte Doctoris authoritas maximè imbecillis remanet.

124 Dixi etiam, *ſpecialem concluſionem improbabilem*. Nam ſi tradat is Doctor aliquod principium generale improbabile, quòd in multis materiis plurimas conſequentias parturire poſſit, plurimùm detrahitur ejus authoritati; quia tradidiſſe illud principium generale, æquè periculoſum eſt, ac tradidiſſe plurimas concluſiones improbabiles.

125 Quartum limitationis caput eſt, quòd Author affirmet concluſionem, *ſine eo quòd diligenter examinet rationes, & fundamenta utriuſque partis*. Unde meri Summiſtæ, & Compilatores modicam opinioni afferunt probabilitatem; ſicut etiam qui alios more avium ſequuntur, vel qui omninò tranſcribunt ex aliis. Hæc aſſertio patet ex toto articulo quarto capitis ſecundi, juxta cujus tenorem, & explicationem ea intelligenda eſt.

C A P U T V.

Examinantur limitationes aliæ ab aliis Authoribus traditæ.

126 PRimò Villalobos *tom. 1. tract. 1. difficult. 4. n. 17.* ut unus Author poſſit contra communem ſententiam conferre opinioni probabilitatem, aliam in eo qualitatem requirit his. [Como el no ſea ombre arrojadizo, que eſtos ſuelen muchas vezes errar por ſu capricho.] Id eſt; [Dummodo non ſit vir ingenii præcipitis: hi enim ſæpè ſolent errare confiſi ſingulari ſuo cerebro.]

127 Quare ſecundùm Henricum de Villalobos, Author ingenii præcipitis non eſt numerandus inter eos, quorum authoritas ſufficit ad probabilitatem. Sed unde colligemus, Authorem eſſe ingenii præcipitis? Sanè, ſi vel ſohpiſmatibus, vel rationibus levibus moveatur ad ſingularia tradenda: vel etiam, ſi improbabilia, & certò falſa doceat. Quare hæc limitatio tradita à Villalobos videtur reduci poſſe ad ſecundum, & tertium caput limitationis aſſertum capite præcedenti.

128 Secundò. P. Vaſquez 1. 2. *diſp. 62. num. 12.* adhoc ut vir doctus poſſit novam opinionem producere contra communem ſententiã, poſtulat, ut ille *Polleat ingenii acumine, & maturitate conſilii*. Unde cùm ex ſcriptis alicujus colligitur, has qualitates deeſſe; vel ingenii acumen, ut in iis, qui ex aliis ferè omnia tranſcribunt; vel maturitatem conſilii, ut in iis, qui ex leviſſimis, aut ſophiſticis gravia inferunt, vel præcipiti conſilio ad improbabilia labuntur, meritò hæc exceptio illi obiicienda eſt, ne computetur inter Authores claſſicos, qui probabilitatem opinioni conferre poſſunt. Hæc autem limitatio videtur reduci poſſe ad ſecundum, tertium, & quartum caput limitationis, quę propoſui capite præcedenti, ut ex proximè facta explicatione colligi videtur.

129 Tertiò. Caramuel *in Theologia fund. num. 449. fund. 11.* hanc ponit limitationem: [Sunt enim Authores, qui numerum non addunt, vel quòd juſſi hanc, vel illam opinionem tuentur: & tunc conſideranda eſt jubentis doctrina, & authoritas, ut de probabilitate ſententię judicemus.] Itaque quando jubentur ſcriptores unam opinionem ſectari, non addunt numerum Authorum, quia tota probabilitas doctrinę reducitur ad authoritatem jubentis. Et ſi jubens polleat magnitudine doctrinæ, ea ſolùm authoritate valebit opinio. Quòd ſi non ſit ita magna doctrina jubentis, multùm detrahetur probabilitati opinionis; neque illi, qui juſſi eam docent, probabilitatem augebunt.

130 Hinc *nu. 1743. fund. 58.* conatur ſuadere, Jeſuitas non addere probabilitatem in quæſtione de parvitate materiæ in re venerea, quia præcepto R. P. Claudii Aquaviva coguntur negativam partem defendere. Et *n. 312. fund. 5.* aſſerit, Authores, qui hodie ſcribunt pro Immaculata Conceptione Deiparæ, non poſſe pro illa citari, quia juſſi ſcribunt, coguntur que præcepto Romani Pontificis, vel tacere, vel loqui pro ſententia pia.

131 Quæ quidem limitatio audiri poterit, ſi Author nullam denuò rationem addat, nullam rationis ponderationem, neque ullam novam ſolutionem: quia Author ſic ſcribens erit merus compilator, juxta dicta *cap. præced.* circà quartum genus limitationis, & *in art. 4. capitis ſecundi*.

132 Si verò Author, etſi juſſus, novas afferat rationes, ſeu argumentorum ſolutiones, implicat contradictionem, quòd non ſuperaddat probabilitatem. Patet Probabilitas conſiſtit in fundamento gravi: ergo implicat, quòd addat fundamentum grave, & quòd non addat probabilitatem.

133 Quàm autem falſa ſint, quę docet Caramuel, ſive qua negat, Jeſuitas addere probabilitatem in quæſtione de parvitate materiæ in re venerea; ſive qua negat, Scriptores addere authoritatẽ, dum ſcribunt pro Immaculata Cõceptione, latè demonſtravi *diſp. 9. c. 12. art. 1.* & iterùm demonſtrabo *diſp. 43. c. 1.* conſule ibi dicta, & dicenda.

C A P U T VI.

Præmittuntur quædam alia ad præcipuæ deciſionem quæſtionis.

134 PRæmittendum eſt primò, ſufficere ad probabilitatem unumquemlibet Authorem, ſi ſit firma, & gravi ratione munitus, etiam contra communem ſententiam omnium Scriptorũ. Ita P. Azor, P. Caſtro Palau, P. Turrianus, Filliucius, P. Valentia, Villalobos, Jo: Sancius, Gloſſa *in c. Capellanus, de Feriis*, Abbas, & Diana citati *c. 3.* & tradidit P. Thom. Sachez *lib. 1. ſumm. c. 9. n. 9.* & Bonacina *tom. 2. diſp. 2. de peccatis, q. 4. punct. 9. nu. 11.* cum decem aliis referendis *c. 8. art. 7. n. 254.* neque negare poſſunt omnes illi, qui affirmant, poſſe unum Authorem facere opinionem probabilem etiam contra communem ſententiam.

135 Patet aſſertio ex ipſa definitione opinionis probabilis. Illa enim eſt opinio probabilis, quæ gravi, & firmo nititur fundamento: ſed hæc (de qua loquimur, & quam ſupponimus talẽ eſſe) etſi unius ſit, & contra communem ſententiam procedat, gravi, & firmo nititur fundamento: ergo etſi unius Doctoris ſit, & contra communem ſententiam procedat, utique opinio probabilis eſt. Deinde, quia nulla ex præfatis limitationibus propoſitis *c. 4.* poteſt opponi ei, qui firma ratione nititur ad ſuam concluſionem propugnandam, & explico infrà *cap. 8. art. 7.*

136 Cæterùm contra communem ſententiam omnium Scriptorum, in fundamento gravi judicando vir doctus non debet facilè ſibi fidere, ut conſulebat P. Caſtro Palao *cit. c. 3.* ex P. Thom. Sanchez *lib. 1. ſum. c. 9. n. 9.* ſed uti debet matura, & prudenti rei meditatione, vel etiam Doctorum virorum conſultatione: ſicut enim quando illi occurrit argumentum, quòd ſibi videtur (quamvis cum formidine) inſolubile, & evidens, dum non cogit intellectum evidentia rei, poteſt deponere judicium ſuum, & ſtare judicio aliorum, credendo, illud habere ſolutionem, modo exponendo *in c. 12.* ita etiam poteſt ſimiliter ſe ſubiicere aliorum judicio in judicando, fundamentũ eſſe grave contra communem ſententiã, ubi rei evidentia non cogitur.

137 Prænotandum eſt ſecundò, per id aſſertum proximè propoſitum, ſive per id prænotatum primum, non directè reſponderi quæſtioni, in qua inquirimus, an unus Author (duo, vel plures) ſufficiat ad opinionem probabilem, vel det probabilitatem extrinſecam opinioni? Nam hæc quæſtio inſtituitur circà authoritatem Doctoris, non circa vim rationis firmæ, & gravis, & illud aſſertum proximum non firmat vim ſuam in authoritate Doctoris, ſed in efficacia rationis. Non inquirimus de probabilitate intrinſeca, ſed de probabilitate extrinſeca; & illud aſſertum potiùs recurrit ad probabilitatem intrinſecam, quæ deſumitur à ratione firma, quàm ad extrinſecam. Præcipua itaque quæſtio eſt, an Doctoris Authoritas talis ſit, ut *cuivis prudenti* bona ſit hæc conſequentia: *Hic Doctor propugnat hanc concluſionem: ergo hæc concluſio probabilis eſt*.

138 Dixi, *cuivis prudenti*. Nam homini ignaro dictum ſui confeſſarii ex fama docti, bona eſt hæc conſequentia: *Iſte confeſſarius affirmat; ergo mihi probabile eſt, quod ita poſſum operari*. Quamvis aliquando contingat, quòd confeſſarius doceat rem improbabilem. Debet ergo eſſe bona ea conſequentia cuivis prudenti, ut inde colligamus, hanc concluſionem eſſe abſolutè probabilem.

C A P U T VII.

Deciditur præcipuus quæſtionis ſcopus, an, & qualiter unus Author (vel plures) ſufficiant ad probabilitatem?

139 SIt concluſio. Unus Author omni exceptione major ſufficit ad probabilitatem, non tres, non quatuor, vel plures, ſi non ſint omni exceptione majores. Duas partes habet concluſio, primam affirmativam, & ſecundam negativam. Pro explicatione primę partis affirmativæ nota primò, quatuor exceptiones opponi poſſe, quę detrahant authoritati Scriptoris, quas *c. 4.* enumeravimus, vel quòd concluſionem doceat certò falſam, vel quòd levi fundamento nitatur, vel quòd aliàs varia improbabilia docuerit, vel quòd ſit merus Summiſta, Compilator, vel tranſcriptor. Relege dicta *in c. 4.* Ille itaque dicendus eſt omni exceptione major, cui nulla ex prædictis exceptionibus opponi poteſt.

140 Nota ſecundò, quod Author dicitur *omni exceptione major*, ad proportionem teſtis teſtimonium ſuum in judicio ferentis. Sicut enim teſtis dicitur omni exceptione major, cujus authoritas in dicendo nulla exceptione infirmari poteſt: ita Author dicitur omni exceptione major, cui nulla ex præfatis exceptionibus obiici poteſt; adeòque neque doctrinę ejus authoritas minui, aut infirmari poteſt.

141 Ei priori parti concluſionis ſuffragantur omnes illi Doctores, qui ad probabilitatem extrinſecam unico Authore contenti ſunt, quorum plurimi relati ſunt *c. 3.* nam ſaltem loquuntur de eo, cujus authoritas nullo ex capite infirmari poteſt. Deinde argumenta propoſita *c. 2.* per quatuor articulos, quæ magnam vim habere videbantur contra eos, qui ad probabilitatem ſufficere dicunt unum, vel duos, vel tres Authores, &c. ea, inquam, argumenta contra hanc concluſionem non militant. Illis enim argumentis probatur, excludendos eſſe à numero conferentium probabilitatem extrinſecam eos, qui exceptiones ibi relatas patiuntur: unde nullam vim habent contra authoritatem ejus, qui omni ea exceptione major eſt.

Digitized by Google

142 Et hæc concluſio vera eſt, etiamſi opinio unius Authoris ſit contra communem omnium Theologorum ſententiam in materia topica, ſive probabili. Quia cum materia ipſa ſit opinabilis, & non certa opinio communis, non excludit grave fundamentum, quod pro oppoſita poſſit militare, quale eſt authoritas viri valdè docti, quæ ex nullo capite valeat infirmari, cum optimè componatur probabilitas opinionis communis cum probabilitate oppoſitæ.

CAPUT VIII.

Secundam partem concluſionis eſſe communem Theologorum ſententiam.

143 AD probabilitatem extrinſecam non ſufficere non modò unum Authorem, ſed neque plures, ſi non ſint omni exceptione majores, exiſtimo eſſe ſententiam communem Theologorum: quod hoc diſcurſu facilè ſuadetur.

144 Ut Authores conferant probabilitatem extrinſecam, ſecundùm communem Theologorum ſententiam tales eſſe debent, ut eorum authoritas nullo ex capite infirmetur: ſed hoc eſt, Authores eſſe omni exceptione majores: ergo ſecundùm communem Theologorum ſententiam, ut Authores conferant probabilitatem extrinſecā, debent eſſe omni exceptione majores. Minor, & cōſequentia patent.

145 Major oſtenditur. Multæ concluſiones ſunt, illę quidē propugnatæ à quatuor, ab octo, à duodecim, immò & à viginti, & eo ampliùs Authoribus; quas tamen communis Theologorum ſententia affirmat improbabiles. Item alias Authorum opiniones communis Theologorum ſententia affirmat ex Doctorū authoritate eſſe probabiles: ergo in aliis caſibus communis ſententia authoritatem illorum reputat infirmam, & firmam in aliis, ad probabilitatem extrinſecam conferendam. Ergo ex communi ſententia, ut probabilitatem extrinſecam conferant Authores, debet authoritas eorum non infirmari; & ubi hæc infirmatur, non ſufficit ad conferendam ejuſmodi probabilitatem extrinſecam, juxta communem ſententiam.

146 Quòd autem communis Theologorum ſententia admittat, multas eſſe opiniones improbabiles, licèt illæ à quatuor, ab octo, vel à viginti Authoribus propugnentur, inductione facta per ſingulos ex præcipuis Doctoribus, conſtabit. In quibus ſingillatim notabuntur ea, quæ ſpecialiter roborant hanc concluſionem.

ARTICULUS I.

Examinatur mens P. Thomæ Sanchez in hac quæſtione.

147 PAter Thomas Sanch. *lib. 1 ſum. c. 9. n. 7.* affirmat ad probabilitatem extrinſecam ſufficere unum Authorem probum, & doctum. Et variis in locis affirmat, opiniones ſeptem Authorum (immò & multò plurium) eſſe improbabiles, atque adeò horum Doctorum authoritatem non ſufficere ad conferendum illis opinionibus probabilitatem extrinſecam: ergo cenſet, authoritatem horum ſeptem Doctorum infirmam eſſe ad probabilitatem; atque adeò cum dicit, ſufficere authoritatem unius, id intelligit de uno, cujus authoritas ex nullo capite infirmetur.

148 Deinde ſic arguo. P. Thomas Sanchez hæc duo dicit: & quòd unus Doctor ſufficit ad probabilitatem; & quòd ſententiæ plurium Doctorum ſunt improbabiles: ergo vel ſibi contradicit, vel primum aſſertum cum limitatione profert. Conſequentia patet, quia ſi primum aſſertum ſine limitatione proferatur, incompoſſibile eſt cum ſecundo, ſicut incompoſſibiles ſunt iſtæ duæ propoſitiones: *Unuſquilibet Doctor ſufficit ad probabilitatem: ſeptem Authores non ſufficiunt ad probabilitatem*: hæc enim ſecunda propoſitio continetur in ſecundo aſſerto Ergo cùm certum ſit, eum non ſibi contradicere, aſſerendum eſt, illud primum aſſertum proferri ab illo cum limitatione, maximè cùm ipſe tradat ferè omnes exceptiones à nobis appoſitas; atque adeò loquitur de Authoribus, qui ſunt omni exceptione majores, ſive contra quos nulla exceptio poteſt opponi. Et precor Lectorem, ut in unoquoque ex Authoribus in hoc capite ſubiiciendis hoc argumentum inſtauret.

149 Jam verò in ſententia P. Thomæ Sanchez dari opinionem ſeptem Authorum, quæ non ſit probabilis, patet *ex lib. 3. de matrimonio diſp.* 44. ubi cum *n.* 2. retuliſſet ſeptem Authores, Guidonem, Berojum, Dueñas, Cephalum, Antonium Cucum, Menochium, & Antonium Gabrielem, aſſerentes, matrimonium clandeſtinum validū non legitimare prolem anteà ſuſceptam; *n.* 3. addit. [Sed miror profectò, tot, tamque graves Authores *levibus* innitentes *fundamentis* hoc aſtruere. Quare *ab illis omninò recedendum eſt*. Nam, ut dicitur *leg. 1. § ſed neque, C. de jur. emuel,* non ex multitudine Authorum, quòd melius, & æquius eſt, judicari debet. Quibus adde Joannem Lupum *c. per veſtras, de donat. inter virum, & uxorem, not ab.* 3. §. 20. *num.* 12. dicentem, *non eſſe credendum Doctoribus*, quantumcunque doctrina polleant, *dum carent fundamento*.]

150 Circà quæ verba notabis primò, dum ait, *non eſſe credendum Doctoribus*, eorum authoritatem infirmam in hoc caſu reputari. Deinde opinionem *niti levibus fundamentis, & carere fundamento*, idem prorſus eſſe, ac opinionem non eſſe probabilem, ut patet ex ipſa definitione opinionis probabilis. Quod etiam indicavit P. Thomas Sanchez illis verbis: *Ab illis omninò recedendum eſt*. Tum quia nunquam ſic loquitur de opinione practicè probabili. Tum etiam quia ſi opinio eſſet probabilis, poſſet reipſa ad praxim reduci: quare ergo ab illa eſſet recedendum?

151 Idem *lib. 7. de Matrimonio, diſp. 27. nu.* 20. referens ſententiam Gerſonis, ſupplementi Gabrielis, & Tabienæ, quod fornicatio Sacerdotis, aut Monachi non addat circunſtantiam ſpecie diverſam à fornicatione ſimplici; ait ex Alphonſo de Caſtro, eam ſententiam eſſe erroneam. Et *n.* 19. dixerat, oppoſitam eſſe certam: implicat autem cōtradictionem, ex duabus propoſitionibus oppoſitis unam eſſe probabilem, & alteram certam, ut conſtat *in diſp. 4. ſ.* 1. & addit: *quare reiicienda prorſus eſt ea ſententia.* Quo dicendi modo nunquam utitur P. Thom. Sanchez circà propoſitiones verè probabiles.

152 Et *nu.* 21. refert decem Authores, Cardinalem, Imolam, Felinum, Decium, Bermondum, Paulum Grillanum, Julium Clarum, Boſſium, Velaſquez, & Gutierrez, aſſerentes, concubitum Clerici ſacris initiati eſſe ſimplicem fornicationem. Et ſubdit: *At ſententia hæc confunditur* (id eſt, apertè convincitur) *ex dictis n.* 19. Ubi, ut ſupra retuli, oppoſitam dixerat, & probaverat eſſe certam. Cenſet ergo, decem Authores (immò & tredecim; nam tres anteà citati cum his decem conveniunt) non ſufficere ad probabilitatem extrinſecam conferendam ſententiæ; atque adeò quoad talem ſententiam, exceptionem dari contra eorum authoritatem.

153 Idem *lib. 7. diſp. 52. nu.* 5. refert vigintiquatuor Authores, D. Thomam, D. Bonaventuram, Richardum, Durandum, Majorem, Paludanum D. Antoninum, Vualdeoſem, Altiſſiodorenſem, Petrum de Soto, Viguerium, Gloſſam, Abbatem, Ancharanum, Alexandrum de Nevo, Imolam, Bermondum, Aſtenſem, Gozadinum, Pariſium, Turrecrematam, Roſellam, Angelum, Sylveſtrum, & Tabienam, aſſerentes, omnes gradus conſanguinitatis, & affinitatis, *Levitici* 18. prohibitos eſſe de jure naturali, irritante matrimonium in illis initum. Et *n.* 6. cum P. Valentia ait, *omnes orthodoxos jam in hoc convenire, & nullo modo eſſe tolerandum contrarium errorem, quem olim Catholici Authores nu. præced. allegati ſenſere.* Ergo cùm certum ſit, aliàs viginti, quatuor Authores eſſe maximæ authoritatis ad conſtituendam opinionem probabilem, cenſet, ad hujus probabilitatem non ſufficere, quia quoad hanc ſententiam patiuntur exceptionem, & quoad illam hæc exceptio infirmat authoritatem illorum.

154 Idem *lib. 7. diſp. 92. num. 15. &* 16. refert viginti octo Authores, Gloſſam, Ancharanum, Alcianum, Barth. Soccinum, Cepolam, Corraſium, Angelum, Tabienam, Armillam, Gutierrium, Hugolinum, Metinam, Palacios, Philiarcum, Alexandrum de Nevo, Paludanum, D. Antoninum, Connanum, Sylveſtrum, Veracruz, Turrecrematam, Bartholomæum à Ledeſma, Angles, Gaetam, Matienzum, Lopezū, Ovandum, & Barboſam, aſſerentes, eunuchos totales validè contrahere matrimonium. Et *num.* 17. poſtquam retulit motum proprium Sixti V. ait: [Quare hodie *dubitari nequit*, hos eunuchos eſſe incapaces veri matrimonii, quamvis fœmina ejus defectus conſcia velit jure ſuo cedere. Quippè jam id in hoc etiam eventu deciſum eſt in eo motu proprio.] Et prius dixerat, *Indubitata ſententia eſt*, &c. Eſt ergo certò falſa ſententia vigintiocto Authorum, quorum authoritas imbecillis eſt ad conferendum illi probabilitatem extrinſecam.

155 Quibus multa alia ſimilia apud ipſum reperies. Et ex his fit, ſecundùm mentem Sancii, ut plures Authores ſi conferant probabilitatem opinioni, nullam exceptionē paſſuros eſſe quoad talem opinionem; atque adeò juxta ejus mentem, eſſe debere omni exceptione majores. In tribus enim proximè præcedentibus ſententiis eam exceptionem patiuntur omnes ii Authores, quòd pro parte oppoſita ſit fundamentum certiſſimum, & indubitatum, contra quod nulla authoritas prævalet. In prima autem ſententia illi ſeptem Authores eam exceptionem patiuntur, quòd abſque fundamento eam doceant, ideòque non ſunt quoad eam omni exceptione majores.

ARTICULUS II.

Eandem eſſe mentem P. Suarii.

156 DOctor eximus *tom. 1. de Relig. lib. 2. de diebus feſt. c.* 14. *n.* 2. refert decem Authores, Gloſſam *in c. illa, diſt.* 12. Archidiaconum, Hoſtienſem, Paludanum, Palacios, Ledeſmam, Sylveſtrū, Roſellam, Medinem, Turrecrematam, aſſerentes, advenas non teneri legibus loci, in quo morantur, niſi perpetuò habitaturi illuc accedant, etiamſi per majorem anni partem ſint ibi commoraturi. Subdit autem P. Suarez: *Hæc verò ſententia non poteſt convenienti ratione defendi, & ideò, non cenſeo illam practicè probabilem. Nec enim ſufficit multitudo Authorum ſine ratione, aut fundamento probabili, maximè in re, qua malum poteſt vergere contra bonos mores.*

157 In quibus verbis admittit, Authores convenienti ratione, ſive fundamento probabili nixos, ſufficere ad probabilitatem opinionū, multitudinem autem Authorū abſque convenienti ratione, aut fundamēto probabili negat ſufficere ad probabilitatem. Ergo cenſet P. Suarez, authoritatem Doctorum non prodeſſe ad probabilitatem practicam, quoties hæc exceptio illis opponitur, quòd ſine fundamento probabili procedant. Et eadem eſt ratio de quavis alia exceptione, quæ eorum authoritatem infirmet. Ergo juxta mentem P. Suarii Authores debent eſſe omni exceptione majores, ut conferant opinionibus practicam probabilitatem extrinſecam. Quòd ſi juxta mentem Doctoris eximii decem Authores non ſufficiunt ad probabilitatem ejus opinionis, quia hæc exceptio illis opponitur,

tur, multò minus unius Author ſufficiet, niſi ſit omni exceptione major.

158 Idem *tom. 3. in 3. part. diſp. 58. ſect. 1.* refert decem Authores, Innocentium, Archidiaconum, Gullielmum, Durand. Gothſredum, Mayronium, Eraſmum, Catherinum, Gabrielem, Armachanum, & Aliacenſem, aſſerentes, Chriſtum non conſecraſſe verbis, ſed ſola voluntate, & tactu, vel aliu ſigno externo. Statuens autem oppoſitam concluſionem, ait: *Hæc ita certa eſt, meo judicio, ut contraria non poſſit abſque temeritate defendi*; Quid ergo prodeſt authoritas decem Doctorum? Sanè ubi hæc infirmatur, nihil ad probabilitatem prodeſt. In iis, in quibus authoritas remanet omni exceptione major, multum prodeſt ad probabilitatem.

159 Idem *tom. 4. in partem, diſp. 20 ſect. 1 num. 3.* refert undecim Authores, Magiſtrum, Hugonem, & Richardum Victorinos. Alenſem, Bonaventuram, Gabrielem, Majorem, Authorem ſupplementi Gabrielis, Medinam, Adrianum, & Petrum de Soto, affirmantes, ad valorem Sacramenti Pœnitentiæ requiri formalem actum contritionis, nec ſufficere attritionis. Ipſe autem *num. 10.* dum ſtatuit ad valorem Sacramenti ſufficere actum attritionis, ait: *Hanc concluſionem exiſtimo hoc tempore adeò certam, ut non poſſit abſque errore negari*. Non ergo ſufficit authoritas undecim Doctorum ad illius probabilitatem.

160 Et *diſp. 33. ſect. 3. n. 3.* refert ſex Authores, Alenſem, Angelum, Sylveſtrum Adrianum, Abbatem, & Decium affirmantes peccatū, quod confeſſarius ea propria pœnitentis Confeſſione novit futurū, non cadere ſub ſigillum, & licitè poſſe à confeſſario revelari. Et non obſtante ſex Doctorum authoritate, ait: *Tamen non videtur opinio probabilis, niſi fortaſſe differant à nobis in verbis*.

161 Et *ibid. ſect. 1. n. 16.* refert, multos Canoniſtas affirmaſſe, ſi mortuus ſit pœnitens, & neceſſarium ſit aperire crimen ejus, ad impediendum aliquod matrimonium, quòd erit nullum, niſi crimen aperiatur; licere confeſſario illud crimen revelare. Et non obſtante eorum multorum Canoniſtarum authoritate, ait: *Erronea eſt illorum Canoniſtarum ſententia, ut reliqui Doctores docent*.

162 Idem *2. 2. diſp. 7. de Charit. ſect. 3. nu. 1.* cùm retuliſſet ſex Authores, Alenſem, Gerſonem, Panormitanum, Turrecrematam, Gabrielem, & Joannem de Medina pro ea opinione, quæ ait, præceptū eleemoſynæ erogandæ ea ſuperfluis, extra neceſſitatem extremam, ſolùm obligare ſub veniali, *n. 6.* addit: *Ex hoc verò colligo, primam opinionem practicè eſſe omninò improbabilem, nec ſecuram in conſcientia, quia contraria ferè evidenter demonſtratur ex ſcriptura, Patribus, & ipſa nullum habet fundamentum.* Vide de hac materia infra *diſp. 20.*

163 His ſimilia multa invenies in Doctore eximio. Ex quibus omnibus manifeſtum fit, non quamcunque authoritatem ſufficere ad conferendam probabilitatem; ſed requiri authoritatem, quæ nulla exceptione infirmetur. In priori caſu infirmatur authoritas illorum decem ex defectu fundamenti probabilis; in reliquis verò uſque ad proximum ex certitudine partis oppoſitæ: in hoc autem poſtremo proximo, ex utroque, nempe ex defectu fundamenti, & ex certitudine partis oppoſitæ.

ARTICULUS III.

Ejuſdem mentis eſſe P. Vaſquez.

164 VIdimus *cap. 3. art. 3. num. 75.* aſſeruiſſe P. Vaſquez, authoritatem unius Doctoris eſſe leve fundamentum pro opinione aliqua, ſi hæc nullo alio fundamento gravi nitatur, niſi authoritate ejus Doctoris, id eſt, ſi non habeat aliquod grave fundamentum rationis. Unde ex hoc capite Doctoris authoritas exceptionem manifeſtè patitur. Notavimus etiam ibidem ex eodem, Doctorem eſſe debere *magnæ authoritatis* ad conferendam probabilitatem opinioni. Cujus authoritas non eſt magna, ſi ex aliquo capite infirmatur, ſcilicet juxta limitationes, & exceptiones ab ipſo propoſitas. Eſt ergo magnæ authoritatis, ſi nullas exceptiones patiatur, ſive ſi ſit omni exceptione major.

165 Sed & *in ea diſp 63. num. 12.* hanc noſtram aſſertionem clariùs tradidit. Agens enim de qualitatibus, quibus pollere debet Doctor, ut poſſit probabilem reddere opinionē ſuam ſingularem contra opinionem cæterorum; ferè omnes exceptiones, ſive limitationes tradit, quas propoſuimus *cap. 4.* Ait enim, debere eſſe in materia nō certa, ſed opinabili; quæ eſt prima noſtra exceptio: item non debere duci levi fundamento; quod poſuimus in ſecunda exceptione: item debere optimè expendere omnia fundamenta utrinque militantia; quod ad quartam exceptionem attinet. Tertia autem exceptio, quòd non tradiderit Doctor plura improbabilia, videtur contineri in eo, quod poſtulat maturitatem judicii. Ecce ejus verba: [Si aliquis pollet ingenii acumine, & maturitate conſilii, & *rationes omnes contrariæ partis diligenter vidit, & expendit*, eaſque judicavit minus ſufficientes, non videtur imprudenter operari ſecundùm ſuā opinionem, qui in rebus moralibus, quæ *certæ non ſunt, ſed ſub opinione*, ipſe etiam *maturè* judicat. Quòd ſi quis *levi aliqua ratione*, nec maturè conſiderata, amplectatur opinionem minus tutam contra cæteros Doctores, peccabit ſanè; non quia contra conſcientiam operatur, ſed quia *leviter, & temerè* de re illa judicavit. Nec enim cenſeri debet temeraria opinio unius Doctoris contra reliquos *in re obſcura, & opinabili*; ſi maturo fundamento excogitata ſit.] In quibus verbis, ſi attentè relegas, invenies eas quatuor qualitates ſupra à nobis adnotatas: quarum defectus limitant, & infirmant authoritatem Doctoris in ordine ad probabilitatem opinioni conferendam.

166 Ideò P. Vaſquez non gravatur authoritate Doctorum, quominus opiniones aliquas ab illis aſſertas affirmet improbabiles: ſciens, authoritatem Doctorum ſolùm præponderare, dum aſſociatur qualitatibus requiſiti; ſive dum defectu earum qualitatum contra eorum authoritatem non obiicitur.

167 Ita *tom. 1. in 1. 2. diſp 75. c. 1. n. 1.* refert quandam ſententiam Cani, quam etiam dicit, *plauſibilem multorum ſententiam*. Quorum authoritate non obſtante, dicit eam *nullo probabilitatis fundamento munitam*. Negat ergo probabilitatem opinionis, quantumvis illi authoritas Doctorum ſuffragetur; ſi tamen gravi fundamento deſtituatur: atque adeò ejuſmodi authoritas exceptionem patitur, dum deficit grave à ratione fundamentum.

168 Ita etiam *tom. 3. in 3. p. diſp. 240. num. 18. & 19.* affert tredecim Doctores, Sotum, Turrecrematam, S. Thomam, Richardū, Capreolum, Albertum, S. Bonaventuram, Scotum, Argentinatem, Abulenſem, Sylveſtrum, Ferrarienſem, & Covarruviam, pro ſententia aſſerente, Epiſcopatum non eſſe ordinem ſacramentum. Ipſe autem Vaſquez *n. 35.* ait, oppoſitam ſententiam adeò eſſe veram, ut *ſine gravi nota hoc tempore negari non poſſit*.

169 Et *diſp. 238. nu. 1.* refert Durandum, & Cajetanum pro ea ſententia, quæ ait, Diaconatum non eſſe ſacramentum. Et quia Sotus, & aliqui Recentiores dixeront, nihil de hac re eſſe in Eccleſia definitū, *n. 10.* ait: [Ego tamen valdè miror, viros non vulgariter doctos, aut decretū Concilii Tridentini *ſeſſ. 23. c. 6.* non legiſſe, aut planè nō intellexiſſe.] Ubi planè affirmat, id cōſtare ex definitione Tridentini.

170 Et *eadem diſp. 35.* ſic aſſerit: [Communis tamen ſententia eſt, ſolum traditionem libri Evangeliorum materiam eſſe hujus Sacramenti (Diaconatus) & ſola verba, quibus traditur, eſſe formam. Quā quidem ita veram exiſtimo, ut oppoſitam non ſolùm nota temeritatis, ſed erroris etiam inurendam eſſe cenſeam.] Id aſſerit non obſtante authoritate Michaelis de Medina, Durandi, Hoſii, & Roffenſis, qui variis modis ei communi ſententiæ refragantur.

171 Et *diſp. 211. nu. 64.* improbabilem eſſe ſententiam aſſerentem, [poſſe Sacerdotem ſolum panem conſecrare, & ad egrotum deferre etiamſi ipſe de illo non communicet;] non obſtante, quòd ea ſententia tradatur à Joanne Majore.

172 Et *ibid. nu. 26.* refert opinionem Gothſredi, & Joannis Parisienſis, ad ſumptionem Euchariſtiæ ſufficere jejunium Eccleſiaſticum, nec requiri naturale. Et *n. 27.* ait: [Hanc tamen opinionem nullo probabilitatis fundamento nixam eſſe, omnes jam Scholaſtici meritò arbitrantur.]

173 Et *tom. 3. in 3. part. quæſt. 84. art. 3. dub. 2. nu. 6.* refert undecim Authores, Magiſtrum, Bonaventuram, Gabrielem, Marſilium, Majorem, Ockamum, Antiſiodorenſem, Alexandrum, Argentinatem, Abulenſem, & utrunque Victorinum Hugonem, & Riccardum, pro ſententia aſſerente, per contritionem antecedentem ad Sacramentum Pœnitentiæ remitti peccatum, & ſolum reatum pœnæ remitti per Sacramentum. Quorum authoritate non obſtante, *nu. 9.* ait: [Hæc ſententia primò, quòd attinet ad remiſſionem culpæ, & peccati, mihi videtur *erronea*.]

174 Et *q. 92. art. 1. dub 1 n 2.* erroneam eſſe ait ſententiam Angeli, & Roſellæ, affirmantium, ad Sacramentum pœnitentiæ non requiri dolorem de peccatis, ſed ſolam voluntatem ſuſcipiendi Sacramentum, dummodo non detur complacentia de peccato.

175 Et *q. 93. art 4. dub. 10 n. 6.* contra Antiſiodorenſem, & Gabrielem affirmat, eſſe erroneam ſententiam, quæ aſſerit, licitum eſſe revelare Confeſſionem propter vitandum damnum grave Reipublicæ, vel aliud magnum malum.

176 Vide in quot, & quamvis P. Vaſquez, qui dixit, ſufficere unum Authorem ad probabilitatem, ab hac arceat ſententias plurium Authorum. Quare? Niſi quia ea propoſitio univerſalis intelligitur ab ipſo cum aliquibus exceptionibus: & authoritas nullatenus prævalet, ubi contra ipſam opponitur aliqua exceptio authoritatem debilitans. Et in caſibus prædictis majori ex parte debilitatur, quia non verſatur in materia opinabili: quæ eſt una ex limitationibus à Vaſquiu, & à nobis tradita.

ARTICULUS IV.

PP. Valentia, Granado, & Arriaga.

177 PAter Gregorius de Valentia unus eſt ex illis, qui citantur pro ea ſententia, quòd unus Doctor ſufficiat ad opinionis probabilitatē, ut patet *ex c. 3 n. 88.* ubi etiam oſtenſum eſt, quòd cum limitatione id dixerit, quamvis breviter, & per tranſennā de ea materia ibi ageret. In eo tamen habet magnā vim argumentum propoſitum *n. 148.* Cùm enim dicat, unū Authorem ſufficere, deveniens ad ſententiam viginti quatuor Authorum, aſſerentiū eos gradus propoſitos *Leu. 18.* jure naturali irritare matrimoniū, affirmat, nō obſtante eorū authoritate, eam ſententiā eſſe erroneā. Relege verba P. Thomæ Sanchez citati ſup. *n. 153.* qui eū citans ait: [Valentia *4. p diſp. 10. q. 5. punct. 3.* ubi de impedimento cognationis, §. *in aliis autē gradibus* additq; omnes Orthodoxos jam in hoc convenire, & nullo modo eſſe tolerandū contrariū errorem, quē olim Catholici Authores *n. præc.*

allegati ſenſere.]Ergo vel Valentia ſibi contradicit,vel primum aſſertum cum limitatione profert. Cùm hæc dun non poſſint componi, & quòd unus ſufficiat, & quòd vigintiquatuor non ſufficiant. Cenſet ergo Pater Valentia, concurrere circumſtantias, in quibus plures Authores non ſufficiant; ſcilicet cùm tales concurrunt,quę hic & nunc debilitent authoritatem, & exceptionem faciant.

178 P.Granado tenet expreſsè noſtram ſententiam 1.2.*controverſia 2 tract.12.diſp.*4.Primò enim *n.*4. inquirens,an ſufficiat ad probabilitatem unius Doctoris authoritas,ait:[Agimus autem de rebus, quæ alioqui videntur obſcuræ,& incertæ. Nam cùm pro una parte foret certa authoritas,aut omninò firma(id eſt,certa) ratio;non poſſet ſufficere illa authoritas, ut alteram partem contrariam reddat probabilem.]Ecce primam limitationem,quam propoſuimus *cap.*4. quam etiam repetit *num.*6.in probatione minoris.Et *nu.*7.ait:[Hęc ſententia,adhibitis nonnullis *limitationibus*,vera eſt.]Et *n.*11.has limitationes apponit.[Si ſcirem,illum eſſe ſingularem (*id eſt ſingularitatum amatorem,nempe pro oſtentatione ingenii*)aut præcipitem in opinando,aut amplecti ſententias planè improbabiles,non poſſem tuta conſcientia illius opinionem reputare probabilem, ſine majori examine,aut conſilio,maximè in re gravi: meritò enim timere poſſem, num illa opinio, quam lego, ſit una ex improbabilibus.]

179 Quæ tres limitationes videntur coincidere cum iis tribus poſtremis à me traditis *c.*3. Nam ſingularitatem amator ſæpè ex levibus,vel ſophiſticis ſundamentis reſolvit. Quare hæc ad ſecundum limitationis caput ſpectat.Non debere eſſe præcipitem in opinando Authorem, dixit: quòd nos diximus in quarta limitatione, debere maturè expendere utrinque rationes utriuſque partis. Tertiam autem limitationem à nobis propoſitam, quòd non ſoleat docere improbabilia, expreſſis terminis propoſuit.

180 Itaque ex mente P.Granado,ut unus Author ſufficiat ad probabilitatem,ea quatuor debent cócurrere. Unde fit, quod tunc proderit ad probabilitatẽ opinionis, quando nulla exceptio,ſeu limitatio ex prędictis ei meritò obiici poteſt.Debet ergo eſſe Author omni exceptione major, ut poſſit opinioni practicæ probabilitatem conſerre.

181 Ideò quandoque aliquas ſententias plurium Authorum, ut certò falſas reiicit,non obſtante eorum authoritate, quæ per aliquã ex illis exceptionibus debilitatur. Et *in 2.1.controv.3 tract.11.diſp.*2. cùm *n* 7.retuliſſet ſex Authores,Alexandrum, Gabrielem, S.Antoninum,Rotellam, Gerſonem,& Durandum aſſerentes,extra caſum extremę neceſſitatis non teneri divitem ſub culpa mortali ſuccurrere pauperi; deinde *n.*18. cùm propugnaſſet oppoſitam ſententiam,ſubdit, eam eſſe ita certam,ut nemo poſſit tuta conſcientia oppoſitam conſulere,aut ad praxim deducere, ut propoſitis ejus verbis notabo alias. Non ergo ſufficiunt Patri Granado illi ſex Authores, eo quòd contra eorum authoritatem militant argumenta certa.

182 Sic non illi obſtat authoritas Durandi, quominus affirmet, ſententiam, quæ aſſerit, in Euchariſtia manere materiam primam, eſſe erroneam, immò & hæreticam. Ita *tom.2.in 3.p controv.6.tract.3 diſput.3.nu.*7.

183 Sic etiam cùm *ibid. nu.* 10. retuliſſet ſententiam Dominici Bannez, quòd in Euchariſtia perſeverat exiſtentia ſubſtantialis panis,& vini,eo quòd accidentia exiſtant per exiſtentiam ſubſtantiæ; affirmat modeſtè tamen,eam eſſe certò falſam, quia opponitur definitioni Tridentini Concilii, ait enim: [Unde ſi quis in Philoſophia opinatur,accidentia exiſtere per exiſtentiam ſubſtantialem ſubſtantiæ,crediturus eſt, ſuam opinionem à Tridentino fuiſſe rejectam.] Cenſet ergo,nullius ponderis eſſe authoritatem Doctoris contra aſſertionem certam, ſed ſolùm, ut ſupra dixit, *in rebus,quæ alioqui videntur obſcuræ, & incertæ*: ſcilicet ſervatis cæteris limitationibus.

184 P.Arriaga *tom 1.in 1.2.diſp.24.ſect* 3. videtur omnes prędictas quatuor limitationes admittere; atque adeò ut unus Doctor faciat opinionem probabilem, requiri, quòd nulla exceptio ex illis contra ejus authoritatẽ jure poſſit opponi.Quod idem eſt ac dicere, Authorem non conferre opinioni probabilitatẽ, niſi ſit major omni exceptione. Itaque ſic refert *num.* 11. verba ſupra poſita Patris Vaſquez: [Contra quos alius Doctor deinde *magnæ authoritatis* opinionem aliquam *maturè* excogitatã inducit in ſcholas.] Et immediate ſubdit: [Quam doctrinam omninò ego etiam judico veram.]Et *n.*12. [Cenſeo,etiam unius Doctoris ingenioſi,prudentis, & qui *examinatis omnibus*,quæ afferuntur in contrarium,nihilominus judicat,hanc partem eſſe probabilem; ſufficere, ut quis tutò poſſit illi ſe accommodare.]Et *num.*13.addit: [Adverte, me dixiſſe,talem hominem debere conſiderare omnia, quæ poſſunt in contrarium afferri: nam ſi ille Doctor, qui eam ſententiam tenet, *invincibiliter ignoraret* aliquem textum,vel Canonem (*adde, vel principium certum, nam eadem eſt ratio*) quo ipſius ſententia clarè reiiceretur, & mihi de illo fundamẽto conſtaret, tunc non poſſem illius opinionem tutò ſequi; quia jam agnoſco in eo Doctore ignorantiam invincibilem præcipui fundamenti in contrarium. Unde hic,& nunc ille Doctor,ut ignorans reputatur; ignorans autem non facit opinionem probabilem.]

185 Ubi vides,clarè cõtineri quatuor limitationes ſupra poſitas. Primam in hac ultima periodo. Cujus rationem optimam tradit:nã ſi ex aliquo principio certo cõſtat falſitas opinionis, jam ille Doctor ignorat illud invincibiliter:quę ignorantia debilitat ejus authoritatem, cùm ignorans non faciat opinionem probabilem. Secunda autem exceptio,quòd opinio non procedat ex levi fundamento,continetur in iis verbis, *Opinionem maturè excogitatam*. Quod ampliùs expreſſit loco infra citando *num.*188.*ex tom 2.in 3.part. diſp.*44. *num.* 5. Tertia, quòd Author non doceat varia improbabilia, videtur contineri, licèt non adeò expreſsè, in eo,quòd ille ſit *magnæ authoritatis*. Quarta, quòd procedat cum diſcuſſione rationum pro utraque parte militantium, continetur in illis verbis, *Examinatis omnibus*, &c. ſecundùm quam doctrinam ille Doctor non habet ſufficientem authoritatem, contra quam aliqua ex prædictis exceptionibus meritò obiiciatur.

186 Ideò *tom.2.in 3.part.diſp.*31.*num.*28.affirmat,non eſſe abſolutè probabilem ſententiam,quæ negat peccata dubia eſſe confitenda.Et addit:[Authores autem duo, vel tres, qui quæſtionem hanc ex profeſſo recenter diſcutientes verterunt in dubium eam obligationem (& verò,nec ſunt abſolutè contrarium docere, haud dubie,quia viderunt in contrarium totum communem ſenſum Eccleſiæ) non poſſunt facere probabilem contrariam ſententiam, nec prævalere contra communem Fidelium ſenſum.] Ubi vides, ea mente P.Arriaga, tres Authores *non poſſe facere probabilem* contrariam ſententiam; quia in quæſtione de facto cenſet principium certum communem ſenſum Fidelium; atque adeò ſtante hoc principio certo, levem eſſe authoritatem trium Theologorum ad probabilitatem.

187 Et *ibid.diſp.*41 *num.*17. refert duos Doctores, Joannem de la Cruz, & Joannem Sancium, & multos doctos anonymos, aſſerentes, Regulares poſſe virtute Cruciatæ eligere Confeſſarium pro abſolutione à reſervatis. Et *num.* 18. ait. [Non ſolùm falſa, ſed etiam improbabilis videtur prima ſententia univerſaliter dans Religioſis facultatem eligendi quemcunque Confeſſarium, qui abſoluat à reſervatis. Lugo verò, & ipſe Diana addunt, eam eſſe improbabilem. Ratio eſt moraliter evidens.]Et *num.*20. [Eſt ergo planè improbabilis ea ſententia.]

188 Et *diſp.*44.*n.*5.ait:[Re vera aliquando contingit, ut duo,vel tres etiam Docti conſentiant in unam opinionem ob fundamentum aliquod valdè leve,quam tamen reliqui,ut improbabilem reiiciunt: quæ etiam eo caſu non debet dici abſolutè probabilis, ut ſuprà diximus de ea, quæ docet, *poſſe Religioſos abſolvi à reſervatis vi Bullæ*.] Ecce authoritas trium levis eſt ad probabilitatem, ubi levi fundamento ducuntur; ſive ubi Authoribus jure opponitur exceptio de levitate fundamenti.

ARTICULUS V.

PP.Tamburinus, & Reginaldus; item Sayrus, & Bonacina.

189 PAter Thomas Tamburinus,ut omnes concluſiones ſuas formaliſſimis terminis ad amuſſim libratas tradit, ita & in hac eodem tenore procedit. Itaque *lib. 1.in Decal.c.*3 §.3.*n.*4.ſic proponit quæſtionem: [An authoritas unius Doctoris ſufficiat ad probabilem practicè, & proximè opinionem conſtituendam, ita ſcilicet,ut tutò, & ſine peccato ex vi ipſius in actionem prorumpamus?]

190 Et *num.*5.ſic ſatisfacit quæſtioni. [Tunc *ſolùm* puto ſufficere unum, tametſi contra innumeros Doctores is doceat, quando idem eſt doctus, *rem ex profeſſo tractat, firmamque rationem pro ſe habet, nec apparet contra ipſum aliquod convincens*. Ita Azor *p.*1. *lib.*2.*c.*17.*q.*6. Vaſquez 1.2. *tom* 1. *diſp.*62. *c.*4.*n.*12. aliique. Ratio eſt,quia ex tali Authore ſic vallato naſcitur meritò prudens judicium. Quòd ſi ejuſmodi Doctor ratione alicujus momenti non fulciatur, idque tu doctus animadvertas, non vales illius ſententiam regulariter excipere, nec illam aliis amplectendam proponere.]

191 Vide, quàm dilucidè tres exceptiones à nobis traditas enumeret. Primam de certitudine fundamenti oppoſiti, ibi:*Nec apparet contra ipſum aliquid convincens*.Secundam de levitate fundamenti, ibi: *Firmamque rationem pro ſe habet*. Quod enim ſatis declarat in extrema clauſula proximæ periodi. Quartam de diſcuſſione argumẽtorum pro utraque parte militantium, ibi: *Rem ex profeſſo tractat*. Et licèt tertiam non expreſſerit, ſcilicet quòd alia improbabilia non dixerit; ea tamen videtur practicè contineri in duabus primis. Et in prima parte periodi,illis verbis,*Tunc ſolùm puto ſufficere unum*; nota eam dictionem *ſolùm*, per quam excluditur quiſquis omnes eas tres conditiones non habuerit; & conſequenter ille, cui aliqua ex illis exceptio opponatur.

192 P. Reginaldus *lib.* 13. *cap.*10. *num.*93. eodem modo excludit à probabilitate authoritatẽ ejus,cui aliqua ex iis conditionibus, ſeu qualitatibus deficiat:ait enim: [Quinta regula eſt,virum prudentẽ, facta diligenti diſcuſſione, optimèque examinatis utriuſque partis fundamentis, ſi contra communem aliorum opinionem ſibi perſuadeat, aliquid licitum eſſe, adductus, quantum videre poteſt, ſatis validis rationibus, aut non obſcuro ſacræ ſcripturæ teſtimonio, vel Eccleſiæ definitione,poſſe ſecundùm illam ſuam opinionem agere.] Itaque ut operetur ſecundùm ſuam opinionem contra communẽ, requiritur, quòd nitatur *ſatis validis rationibus*: quare ſi levibus ducatur, operari non poteſt; quæ eſt ſecunda limitatio à nobis propoſita. In illis autem verbis, *facta diligenti diſcuſſione, optimèque examinatis utriuſque partis fundamentis*; prima, & quarta limitatio continentur: quarta quidem expreſsè,ut patet: prima autem illativè; non enim facit diligentem diſcuſſionem rationum, qui contra principium certum reſolverit. Nec mirum quòd tertiam nõ exprimat;nõ enim agit de eo,quod requiritur, ut aliqua opinio ſit probabilis;

Digitized by Google

bilis; ſed ut hic, & nunc in praxi tutò amplectatur vir doctus aliquam opinionem.

193 Eaſdem limitationes apponit ſatis expreſsè Sayrus *lib.* 1. *c.* 4. Nam primam apponit *n.* 5. illis verbis: [Talis eſſe debet (opinio) quæ communiter exiſtimetur non continere aliquem errorem.] Quæ autem militat contra principium certum, continet errorem. Idem latius exprimit *n.* 6. *&* *n.* 9. dicit opinionem probabilem, ut talis ſit, debere verſari *in iis, quæ non ſunt evidenter nota*. Secundam limitationem propoſuit *num.* 5. illis verbis: [Si enim (opinio) unius tantùm Doctoris eſſet, & ſatis debiles pro ſe haberet rationes, non cenſeretur prudens, qui eam contra propriam, & communem omnium aliorum ſequeretur.] Et *n* 9. [Si quis contra omnes opinaretur, levi aliquo argumento ductus, eam ſequendo peccaret.] Quartam *nu.* 8. illis verbis: [Ipſe etiam ſit vir doctus, & peritus in ea arte, qui rationes aliorum ponderare ſciat.] Et *num.* 9. [Qui examinatis rationibus contrariæ opinionis, nihilominus probabiliter judicat,] &c. Tertia autem limitatio, etſi ab eo non ſit expreſsè tradita, ſatis continetur in illis ſuprà citatis verbis: [Vir doctus, & peritus in ea arte, qui rationes aliorum ponderare ſciat.] Hoc enim non ſtat cum eo, quòd improbabilia docere ſoleat.

194 Ideò cum *in eo nu.* 6. retuliſſet quinque Authores, Panormitanum, Richardum, Adrianum, Joannem de Medina, & Cajetanum, aſſerentes, [Habenti mortale nondum confeſſum ſufficere contritionem, nec neceſſariam eſſe confeſſionem actualem ad Euchariſtiam ſuſcipiendam, etiam habita copia confeſſoris,] *ibid.* ait. [In hoc caſu, antiquorum Doctorum opinio non cenſetur probabilis, ſed potiùs erronea, falſa, & antiquata.] Authoritas ergo quinque Doctorum levis eſt, quando contra ſe habet exceptionem certitudinis partis oppoſitæ.

195 Et *ibid.* refert quinque Doctores, S. Thomam, Aleuſem, Summam Confeſſorum, Paludanum, & Richardum; & ſuppreſſo nomine, alios pro ſententia aſſerēte, eſſe irregularem eum, qui occidit, vel mutilat cum moderamine inculpatæ tutelæ. Quam etiam ſententiam dicit meritò, jam eſſe improbabilem. Patet ergo ex ejus mente, poſſe dari authoritatem Doctorum, quæ non juvet ad probabilitatem, nempe quando contra prædictam authoritatem datur exceptio aliqua ex iis, quas ipſe Author adnotavit.

196 Bonacina *tom.* 1. *diſp.* 2. *de peccatis, qu.* 4. *punct.* 9. *n.* 1. omnes has limitationes à nobis traditas expreſſit. Ait enim: [Ut aliqua opinio dicatur probabilis, attendendum eſt primò, qua ratione nitatur. Secundò, an contineat errorem. Tertiò, an ſit abolita, & antiquata. Quartò, utrùm habeat Authores in ſui favorem, & quanta ſit illorum Authorum ſcientia, & prudentia; utrùm ſcilicet ſint valdè periti, & timoratæ conſcientiæ, aut in ſcholis approbati.] Primam limitationem exprimit, dum dicit, illam non debere continere errorem, neque eſſe antiquatam. Secundam, dum dicit attendendum, qua ratione nitatur, quam explicuit *num.* 11. dicens: [Virum prudentem eſſe tutum in conſcientia, dum adhibita debita diligentia, & diligenter examinatis rationibus utriuſque partis, fretus ſatis firmis, & validis rationibus, ſequitur opinionem contrariam communi opinioni.] Tertiam limitationem ſatis declarat in extrema clauſola primæ periodi. Quartam limitationem tradit in proxima periodo, & præcipuè in ea, quam retuli *cap.* 2. *art.* 4. *num.* 50. omninò videnda.

ARTICULUS VI.

Leander à SS. Sacramento.

197 NOtavi ſæpiùs, eos Doctores, qui dicunt ſufficere unum Authorem ad probabilitatem, & ſimul notant de improbabilitate ſententias plurium Authorum, evidenter judicare, non ſufficere authoritatem utcunque, ſed quibuſdam qualitatibus præmunitam; quæ quia deficiunt in iis ſententiis reprobatis plurium Doctorum, ideò horum authoritas quoad illas ſententias non facit probabilitatem. Vide, quæ dixi *art.* 1. *initio*.

198 In hac claſſe primas tenet Leander à SS. Sacramento, qui ex una parte docet, unum Authorem ſufficere ad probabilitatem, ut vidimus *c.* 3. *nu.* 66. ex alia verò innumeras ſententias plurium Authorum refert, quas docet eſſe certò falſas, quatenus oppoſitas concluſiones affirmat eſſe *certas*, vel *certiſſimas*. Nam, ut ſæpiùs notavi, implicat contradictionem, unam concluſionem eſſe certam, & ejus oppoſitam non eſſe certò falſam, & poſitivè improbabilem. Et licèt aliquantò prolixior videar, texam catalogum harum ſententiarum, quas hoc modo notat hic Author; quas quidem propugnant pluſquam quatuor Authores, & quas ipſe refert in prima, & ſecunda parte dumtaxat: nam omnes referre & otioſum, & ſummè prolixum eſſet.

199 Et quidem hic catalogus aliquibus forſan tædium pariet, ſed & forſan aliquibus placebit, eruditionis cauſa, plurimas improbabiles ſententias ſummatim recognoſcere. Mihi videtur non inutile, hunc catalogum proponere, ut appareat, quàm multæ, & à quàm multis propugnatæ occurrant ſententiæ, quæ judicio hujus Doctoris ſunt certò falſæ, adeòque improbabiles: ut diſcat Lector non multùm fidere authoritati, niſi ubi limitationes ſuprà traditæ concurrant, ſive ubi Authores fuerint omni exceptione majores, modo ſuprà explicato; & conſtet tandem, ut authoritas unius Doctoris omni exceptione majoris eſt magnum fundamentum ad tranquillitatem conſcientiæ, ita authoritatem plurium, contra quos ejuſmodi exceptiones jure obiici poſſunt, levis eſſe momenti.

200 Igitur prædictis Leander *part.* 1. *tract.* 5. *diſp.* 1. *qu.* 26. refert quinque Authores affirmantes, cum contritione perfecta non ſemper eſſe conjunctam remiſſionem peccati. Oppoſitum autem dicit certiſſimum, & conſequenter eam priorem ſententiam eſſe certiſſimè falſam.

201 Et *ibid. diſp.* 6. *qu.* 11. citat quinque Authores propugnantes, ad valorem confeſſionis requiri, quòd pœnitens, ſi poſſit, propria voce omnia ſua peccata confiteatur, & exprimat. Et oppoſitam concluſionem dicit certam.

202 Et *ibid. diſp.* 10. *qu.* 77. affert quinque Authores docentes, poſſe revelari confeſſionem, ad probandum valorem matrimonii, aut ad impediendum, ne invalidè contrahatur. Cujus oppoſitum docet eſſe certiſſimum.

203 Et *diſp.* 11. *qu.* 48. refert quinque Authores affirmantes, Doctorem in Theologia, aut jure Canonico poſſe ſine approbatione Epiſcopi audire confeſſiones. Et oppoſitum dicit certiſſimum.

204 Et *ibid. q.* 134. adducit quinque Authores pro ſententia affirmante, teneri confeſſarium monere pœnitentem, quem invalidè abſolvit, ut iterùm validè confiteatur. Et oppoſitam concluſionem dicit certiſſimam.

205 Et *diſp.* 15. *qu* 52. adducit quinque Authores aſſerentes, ad lucrandum indulgentias, quæ eleemoſynam poſtulant, non requiri eleemoſynam corporalem, ſed ſufficere ſpiritualem. Cujus oppoſitum dicit certiſſimum.

206 *Part.* 2. *tract.* 6. *diſp.* 10. *qu.* 9. refert quinque Doctores; aſſerentes, ſolos Prælatos Regulares Societatis Jeſu poſſe concedere litteras dimiſſorias ſubditis ad ſuſcipiendos Ordines. Et oppoſitam ſententiam dicit certiſſimam.

207 Et *tract.* 7. *diſp* 5. *qu.* 22. quinque Authores adducit pro ſententia, quæ affirmat, poſſe Sacerdotem conſecrare extra Miſſam, ad præbendum viaticum infirmo. Cujus oppoſitum affirmat eſſe certiſſimum.

208 Et *tract.* 9. *diſp.* 15. *q.* 5. adducit quinque Doctores aſſerentes, matrimonium Fidelis cum hæretico eſſe invalidum. Oppoſitum docet eſſe certiſſimum.

209 Et *diſp.* 17. *q.* 4. quinque Authores refert docentes, teneri voto caſtitatis eum, qui ſuſcipiens Ordines minores credebat, eis eſſe annexum votum caſtitatis. Et oppoſitum dicit certiſſimum.

210 *Par.* 1. *tract.* 4. *diſp.* 2. *q.* 18. refert ſex Authores aſſerentes, invocationem SS. Trinitatis eſſe neceſſariam Sacramento Extremæ unctionis. Oppoſitum autem dicit certiſſimum.

211 Et *tract.* 5. *diſp.* 2. *q.* 16 Sex Authores adducit aſſerentes, verba non eſſe de eſſentia Abſolutionis, ſed hanc poſſe fieri alio ſigno externo. Cujus oppoſitam concluſionem dicit certiſſimam.

212 Et *diſp.* 3. *qu.* 14. ſex Doctores docent, teneri ad confeſſionem omnes ſtatim poſt commiſſum peccatum lethale, idque jure divino. Cujus oppoſitum dicit certiſſimum.

213 Et *diſp.* 8. *q.* 33. Sex Authores docent, eum, qui ſe polluit tactibus profeſſi, non debere explicare in confeſſione circunſtantiam voti. Et oppoſitum dicit certiſſimum.

214 Et *diſp* 10. *q.* 5 ſex Doctores aſſerunt non eſſe peccatum mortale, ſi confeſſarius revelet peccatum veniale pœnitentis. Cujus oppoſitum dicit certiſſimum.

215 Et *ibid. q* 8. ſex alii referuntur docentes, non eſſe violationem ſigilli, revelare peccatum publicum pœnitentis. Cujus oppoſitum dicit certiſſimum.

216 Et *diſp.* 11. *q.* 16. affert ſex Doctores aſſerentes, non omnes Sacerdotes poſſe abſolvere in articulo mortis. Et oppoſitum dicit certiſſimum.

217 Et *tract* 3 *diſp.* 2 *q* 3. refert ſex Authores pro ſententia aſſerente, poſſe Epiſcopum committere ordinario Sacerdoti, ut confirmet. Et oppoſitum dicit certiſſimum.

218 Et *par.* 2. *tract* 9. *diſp.* 25. *q* 36. adducit ſex alios docentes, virum conjugatum incipientem copulam ſodomiticè, & perficientem modo naturali, non peccare mortaliter. Et oppoſitum dicit certiſſimum.

219 *Part.* 1. *tract.* 2. *diſp.* 2. *q* 15. refert ſeptem Authores, qui dicunt, poſſe in neceſſitatis caſu fieri Baptiſmum aqua artificiali, aut id eſſe probabile. Cujus oppoſitum dicit omninò certum.

220 Et *tract.* 1. *diſp.* 1. *q.* 5. ſeptem alios enumerat, aſſerentes, non omnia Sacramenta fuiſſe à Chriſto Domino inſtituta. Oppoſitum dicit certiſſimum, utpotè expreſſum in Tridentino.

221 Et *par.* 2. *tract.* 6. *diſp.* 4. *q* 3. refert ſeptem Doctores aſſerentes, Epiſcopum hæreticum, vel degradatum, vel à Papa impeditum, invalidè ordinare. Cujus oppoſitum affirmat eſſe certiſſimum.

222 Et *tract.* 7. *diſp.* 5. *q* 23 adducit ſeptem Authores aſſerentes, Sacerdotem, qui loco vini poſuit aquam in calice, poſtquam id advertit tempore communionis, non poſſe illam deglutire, ita ut vinum poſteà infundat, & conſecret, ſed eſſe proiiciendam. Oppoſitum dicit certiſſimum.

223 Et *q.* 45. refert ſeptem alios affirmantes, non licere accedere ad communionem, niſi cibus digeſtus, vel ſomnus ceptus ſit. Oppoſitum affirmat certiſſimum.

224 Et *tract.* 8. *diſp.* 5. *q.* 25. ſeptem Authores referuntur aſſerentes, ſi

tes,ſi feria ſexta in Paraſceve incidat in diem feſtum, v.g. Incarnationis Dominicæ,teneri Fideles audire Miſſam illius diei. Oppoſitum dicit certiſſimum.

225 Et *tract.9.diſp 7.q 77* Septem Authores affirmant, contractum matrimonii illicitè celebrari eo tempore, quo clauduntur nuptiæ. Oppoſitum dicit certiſſimum.

226 Et *ibid.diſp.5.qu.1*: ſeptem alii aſſerunt, Matrimonium conſummatum poſſe diſſolvi, ſaltem authoritate Romani Pontificis, per profeſſionem Religioſam. Oppoſitum affirmat certiſſimum.

227 Et *diſp.21.q.38.* ſeptem Authores aſſeruot, pueros ſeptennes poſſe eſſe capaces matrimonii. Oppoſitum dicit certiſſimum.

228 *Par.1.tract.1.diſp.3.q.8 & 9.* aſſert octo Authores (ſed revera non omnes id affirmant) pro ea ſententia, quæ aſſerit, non eſſe peccatum mortale, Miniſtrum ſolemnitatis adminiſtrare Sacramenta in peccato lethali. Et affirmat eam improbabilem, ideòque expungi juſſam ab Inquiſitione Hiſpanica in Indice Expurgatorio anni 16,0. in Hieronymo de Llamas.

229 Et *tract.5.diſp.5.q.26.* Octo Authores referuntur pro ſententia aſſerente, peccata dubia non eſſe ex obligatione confitenda. Et oppoſitam affirmat eſſe certiſſimam. De hac materia vide infrà *diſp.*44

230 Et *par.2.tract.7 diſp.7.q.28.* Octo Authores affirmant, poſſe Fidelem accedere ad communionem Euchariſtiæ ſine prævia confeſſione, ſi breviter ſperat Confeſſarium, cui devotiùs confitebitur. Oppoſitum dicit certiſſimum

231 Et *tract.9 diſp 4.q 2.* Octo Authores dicunt, matrimonium in lege gratiæ non eſſe verè Sacramentum. Oppoſitum affirmat certum de Fide.

232 Et *diſp.24.q.2.* Octo Authores defendunt, poſſe Romanum Pontificem diſpenſare in impedimentis jure divino, & naturali matrimonium dirimentibus. Oppoſitam ſententiam docet certiſſimam.

233 *Par.1.tract.5.diſp.1 q.2.* refert novem Authores, qui dicunt, non componi Sacramentum Pœnitentiæ ex contritione, confeſſione, ſatisfactione, & abſolutione; alii enim unam, alii aliam partem auferunt. Oppoſitum dicit certiſſimum.

234 Et *diſp.11.q.62.* novem Authores aſſerunt, Prælatos Regulares ſine approbatione Epiſcopi poſſe audire confeſſiones ſæcularium. Oppoſitam ſententiam docet certiſſimam.

235 *Par.1.tract.5 diſp 14. q.145.* refert quinque Authores, & quinque alios apud P.Thomam Sanchez videndos, aſſerentes, non poſſe commutari votum non peccandi. Et oppoſitam concluſionem affirmant certiſsimam.

236 Et *par 2.tract.6. diſp.1.q.8* refert decem Authores pro ſententia, quæ negat, Diaconatum eſſe verum Sacramentum Ordinis: ſex enim id affirmant abſolutè,& quatuor alii ut probabiles. Oppoſitam docet eſſe certiſsimam.

237 *Par.1.tract.3. diſp.10.q.13* refert duodecim Authores aſſerentes, non violare ſigillum confeſſarium, qui revelat peccat perpetranda à pœnitente. Oppoſitum affirmat certiſsimum.

238 Et *par.2 tract 7. diſp.9.q.1.* aſſert duodecim Authores pro ea ſententia, quod Chriſtus D. non conſecraverit mediis verbis, ſed ſola voluntate, vel ſigno alio externo. Cujus oppoſitam dicit certiſſimam.

239 *Par.2 tract.8.diſp 7 q.11.* refert tredecim Authores aſſerentes, mappas Altaris non neceſſariò debere eſſe benedictas. Cujus oppoſitum dicit certiſſimum.

240 *Par.1.tract.2. diſp.1.q.16.* refert ſexdecim Authores docentes, poſſe in aliquibus caſibus conſequi ſalutem æternam infantes decedentes ſine baptiſmo ſuſcepto, vel martyrio. Cujus oppoſitum dicit certiſſimum.

241 *Par.2.tract.9.diſp 12.q.8.* refert viginti quinque Authores docentes, omnes gradus conſanguinitatis, & affinitatis prohibitos *cap.* 18.*Levit ei*, jure naturæ irritare matrimonium. Cujus oppoſitum docet eſſe certiſſimum

242 *Par.2.tract.9.diſp.2..q.13.& 14.* refert vigintiocto Authores (cùm iis, quos citat apud P.Thomam Sanchez) qui affirmant, matrimonium eunuchi carentis utroque teſticulo, eſſe validum. Cujus oppoſitum docet eſſe certiſſimum.

243 Denique ſi omnes ſeptem partes prædicti Leandri evolveris, invenies in illis pluſquam ſexcentas opiniones eodem modo reprobatas, & judicio Authoris reponendas inter opiniones certò falſas, & improbabiles. Et, ut video, hoc judicium Leandri non reiicitur, immò majori ex parte admittitur à viris doctiſſimis. Quod pluſquam efficaciter probat, Authores ad tranquillitatem conſcientiæ eſſe debere omni exceptione majores, modo explicato.

ARTICULUS VII.

Amadæus Guimenius, Rota Romana, & plurimi alii.

244 AMadæus Guimenius unus eſt ex illis, qui docent, unum Authorem ſufficere ad probabilitatem, ut retuli ſuprà *n.*66. qui tamen ſententias plurium Authorum refert, quas affirmat certò falſas, & improbabiles; atque adeò, juxta ſupradicta, non quamcunque authoritatem admittit ad probabilitatem; ſed conſequenter admittit, eſſe Authores, contra quos prævalent exceptiones nonnullæ. Lege tractatum ejus apologeticum adversùs quorundam expoſtulationes contra nonnullas Jeſuitarum opiniones morales, & compluta hujus rei exempla reperies.

245 Ex quibus primum ſit *ex tractatu de Jejunio, propoſ.*2.*n.*12. ubi tres aſſertiones Paſqualigi improbabiles eſſet docet. Primam, poſſe te infrà horam poſt mediam noctem ſumere cibum, & poſteà eo die communicare ſacram ſynaxim. Secundam, quòd jejunans hodie poſſit intrà horam ante mediam noctem comedere, quaſi tranſactus eſſet dies; vel jejunans die craſtina, poſſit infrà horam poſt mediam noctem comedere, quaſi non adveniſſet adhuc dies craſtina. Tertiam, in ultima nocte Bacchanalium, quæ luceſcit in feria quarta Cinerum, licitum eſſe differre cœnam uſque ad tertiam horam poſt mediam noctem. Sed nunquid Zaccharias non eſt vir doctiſſimus? Nunquid unus Author doctiſſimus non ſufficit ad probabilitatem? Sufficeret utique, ſi ea duplex exceptio non opponeretur jure merito contra ipſam in his tribus concluſionibus; nempe, quòd eas ex levi fundamento tradit, & quòd eæ opponuntur principiis certiſſimis. De quo vide infrà *diſp.27.cap.8.9.& 11.*

246 Secundò *tract. de Simonia, propoſ.*3.*n.*6. refert quinque Authores, Mancium, Gallum, Medinam, Bañez, & Hieronymum de Llamas, dicentes Graduatos in Theologia, vel jure Canonico, & Lectores Theologiæ, & egregium Prædicatorem publicum, poſſe abſque Epiſcopi approbatione ſæcularium confeſſiones audire. De qua opinione ſic ait: [Permitti verò non poteſt opinio altera,] &c. Et inferius. [Hæc, inquam, opinio prorſus reiicienda eſt: tum quia per Sanctum Inquiſitionis Tribunal expuncta ex Hieronymo de Llamas in Expurgatorio anni 1640. Tum quia eſt contra Bullam Pii V. expeditam anno 1571. octavo Idus Auguſti.]

247 Tertiò *tract. de Matrim. propoſ.*8.*n.*2. refert quatuor Authores pro ea opinione, quòd delectatio moroſa venerea non ſit peccatum mortale; nempe Martinum de Magiſtris, Cordubam, Tabienam, & D.Thomam *in 2. Sentent.* quam tamen affirmat non eſſe probabilem, quatenus affirmat, quòd in Expurgatorio anni 1612. & 1640 edicto Inquiſitionis aſſeritur, nec tutam, nec probabilem eſſe. Et *propoſ.*13. *num* 3. ait [Verùm horum opinionem jam ibi notavimus ex mandato ſanctæ Inquiſitionis cautè legendam, & neque tutam, neque probabilem eſſe.] Additque illam *communiter reprobari.* Quibus multa alia ſimilia reperies in prædicto Authore.

248 Rotæ Romanæ deciſiones magnam habere authoritatem, nemo eſt qui neſciat. Feruntur enim à viris doctiſſimis magna conſultatione præhabita, & maturiſſimo conſilio. Igitur in deciſione Sacræ Rotæ, *in Oſcenſi Canonicatus, coram D. Pena, die* 1. *Decembr. ann.* 1595. (apud Dianam *par* 5. *in fine voluminis*) §. *Præterea,* referuntur viginti octo Authores, Matthæus de Afflict. Urſill. Aufr. Menoch. Rebofſus, Guillielmus Bened. Carolus de Graſſ. Covarruv. Gregor. Lop. Avendaño, Aviles, Caſtillo, Azevedo, Didacus, Perez, Gonzalez, Suarez, Navarrus, in quadam antiqua impreſſione, Cacheranus, Salcedo, Molinus, Portoles, Humada, Vivaldus, Cenedus, Monteroſus, Sotus, Bañez, Salon, & Corduba, aſſerentes, in quibuſdam cauſis Eccleſiaſticis poſſe cognoſcere, & judicare judices laicos.

249 Et §. *Ad horum,* reſpondet ſic: [Ad horum tamen omnium opinionem uno verbo reſpondebatur, eam eſſe periculoſam, & contra ſacrorum Canonum authoritatem.] Et §. *Hæc tamen,* addit: *in ea re gravissimè lapſos* eos Authores. Ergo ex mente Judicum Sacræ Rotæ vigintiocto Authores non habent ſufficientem authoritatem ad probabilitatem, cùm iis jure merito opponitur exceptio, quòd reſolvunt *contra ſacrorum canonum authoritatem.*

250 Ideò eadem Sacra Rota *in una Veneta cenſurarum* (apud Dianam *par.*5.*tract.*1.*reſol.*3. §. *Sed deveniendo*) hæc verba habet: [Cùm in hac materia, Sacrorum Conciliorum, & Romanorum Pontificum divina reſponſa, *quæ clara ſunt*, ſervari debeant, non oportet admodum ſollicitè quærere, cur aliqui juris, civilis potiſſimùm, interpretes contrarium conſuluerint, & anxiè laborare, ut eorum reſponſis ſingulariter reſpondeatur; cùm notum ſit, eos ſæpè vel lucri cupiditate, vel ſtudio adulandi Principibus laicis, vel ſacrorum canonum imperitia ſic in tranſverſum, ut *in luce clara ſponte cæcutire voluerint.*] Ubi notabis primò, ideò reprobari opiniones eorum interpretum juris, quia reſponſa Pontificum, & Conciliorum *clara ſunt*, id eſt, evidentia: contra evidentiam autem nulla eſt probabilitas. Notabis ſecundò, etſi magno numero ſint Authores, qui in materia immunitatis ſiniſtrè opinantur, adhuc nihil prodeſſe authoritatem eorum ad probabilitatem; & exceptionem contra ipſos opponi, quòd *in luce clara ſponte cæcutire voluerint,* ſiniſtris affectibus præoccupati.

251 Et quidem vix ullus eſt Author, qui eodem modo pro hac noſtra concluſione citari non poſſit, cùm vix ullus reperiatur, qui aliquas opiniones non referat de improbabilitate notatas.

252 Sed præcipuè citandi veniunt illi Authores, qui in ea quæſtione, an ſufficiat unus Author ad probabilitatem? reſpondent, ſufficere unum Authorem *firma ratione munitum*. Nam quando concluſio firma ratione munitur, nulla exceptio poteſt contra Authorem opponi. Non prima, quòd pars oppoſita ſit certa; quia ſicut contra certitudinem nulla eſt firma ratio, ita contra firmam rationem nulla eſt certitudo. Non ſecunda, ex levitate fundamenti, cùm firma ratio non ſit levis, ſed gravis. Non tertia, quod Author varia improbabilia doceat; nam licèt alia improbabilia docuerit, ſi hìc, & nunc ratio concluſionis eſt firma, concluſio evadit probabilis. Solùm ergo

valet

Digitized by Google

valet ea exceptio tertia , quando abſtrahimus ab eo, quòd ratio ſit firma, vel infirma, nec conſtat dari principium certum in oppoſitum.

253 Non quarta, quòd Author procedat abſque diſcuſſione rationum, vel more avium alium ſequatur; quia ſi hæc concluſio A, nititur firma ratione, quamvis Author nullius ſit authoritatis, concluſio A, eſt probabilis. Itaque cùm excluditur merus Summiſta, merus Compilator, merus tranſcriptor, & qui more avium alium omninò ſequitur, loquimur de ſola ejus authoritate: nam ſi nitatur firma ratione, non jam ſola ejus authoritas inſpicitur. Et ubi firma ratio eſt, non eſt neceſſe attendere ad authoritatem dicentis; & hoc eſt, quod expreſſit Abbas citatus *cap.3.num.94.* illis verbis: [Non ergo debet haberi reſpectus ad qualitatem perſonæ illam opinionem foventis, ſed ad illam rationem.]

254 Authores autem, qui dicunt ſufficere ad probabilitatem unicum Authorem firma ratione munitum, ſunt P. Vaſquez ſuprà citatus *n.79.* illo verbo, *maturè excogitatum.* P. Azor. *cit.n.80.* poſtulans *rationem manifeſtam, & firmam* Villalob *cit.n.81.* requirens *rationem manifeſtam, & firmam.* Joannes Sancius *cit.n.82.* exigens, *quòd rationibus probabilibus incedat.* P. Caſtro Palao *nu.83.* quòd *firma ratione muniatur.* P. Torres *n.84.* exigens, quòd *habeat magni momenti argumenta.* Sayrus *num.86.* quòd non procedat *levi aliquo argumento ductus*, P. Valentia *n.88.* requirit, quòd *eam ſuadeat.* Sylveſter *n.90.* quòd detur *vera, & certa ratio.* Gloſſa citata *nu.92.* quòd *meliori ratione, & ſubtiliori juvetur.* Abbas *n.94.* requirens, quòd *nitatur meliori, & ſubtiliori ratione.* Antoninus Diana *n.97.* requirens, quòd *adducat aliquam rationem probabilem.* Saura *cit.n.99.* poſtulans, quòd *efficaci fulciatur ratione.* P. Pellizarius, Navarrus, & Corduba citati *num.114.* P. Thom. Sanch. *n.149.* dum ait, *non eſſe credendum Doctoribus, quantumcunque doctrina polleant, dum carent fundamento;* & cum eo Joannes Lupus *loc.cit.* P. Suarez *cit.nu.156.* quatenus ait: *Nec enim ſufficit multitudo Authorum ſine ratione, aut fundamento probabili.* P. Arriaga *nu.184.* requirens cum P. Vaſquio opinionem eſſe *maturè excogitatam.* P. Tamburinus *n.190.* aſſerens, opinionem fieri probabilem, *ſi firmam rationem pro ſe habeat.* P. Reginaldus *n.192* illis verbis, *adductus ſatis validis rationibus.* Bonacina *num.196.* illis verbis: *Fretus ſatis firmis, & validis rationibus.*

C A P U T IX.

Rationibus oſtenditur eadem concluſio.

255 EAdem concluſio, nempe quòd ſufficiunt ad probabilitatem plures Authores (nedum unicus) niſi ſint omni exceptione majores, quàm *c.præced.* oſtendimus eſſe communem Doctorum ſententiam, in præſenti capite rationibus confirmanda venit.

256 Et primum quidem pro ea argumentum conſtituunt omnia illa, quæ probant, veras & certas eſſe eas quatuor limitationes propoſitas *c.4.* Quia ſi Author non dat probabilitatem, niſi ſub illis quatuor limitationibus, evidens eſt, quòd ubi aliqua earum defecerit, poteſt opponi ea exceptio contra authoritatem Doctoris: qua exceptione jure oppoſita, nihil prodeſt authoritas. Debet ergo eſſe omni ea exceptione major, ut proſit ejus authoritas ad opinionis probabilitatem.

257 Secundum argumentum deſumitur *ex cap.2.art.1.ex cap.præced.* per omnes ejus articulos. Etenim ſi ſufficerent ad probabilitatem Authores, qui non eſſent omni exceptione majores, quamplurimæ ſententiæ improbabiles eſſent probabiles: hoc implicat ex terminis: ergo implicat, quòd ſufficiant ad probabilitatem Authores, qui non ſint omni exceptione majores. Minor, & conſequentia patent, & non minùs Major. Dantur enim quamplurimæ ſententiæ improbabiles, propugnatæ à quatuor, ab octo, à duodecim, immò & à vigintiocto Authoribus, ut conſtat *ex cap.2.art.1. & ex toto cap præced.* & omnibus ejus articulis. Tum ſic. Si Authores probabilitatem compararent opinioni, quantacunque exceptione illis oppoſita, compararent probabilitatem illis ſententiis improbabilibus, quantumcunque eis obiiceretur improbabilitas.

258 Dices primò, illas ſententias eſſe improbabiles, quia militant contra principium omninò certum, quo ſecluſo, ſemper authoritas illorum daret probabilitatem.

259 Contra eſt primò. Quia quòd militent contra principium certum, eſt exceptio contra authoritatem, ne hîc & nunc operetur probabilitatem: ergo ut hîc, & nunc operetur probabilitatem, debet deficere ea exceptio. Sed hoc eſt, Authores eſſe omni exceptione majores, ut conſtat ex ipſa explicatione data *n.106.* ergo ut authoritas hîc & nunc operetur probabilitatem, debet eſſe omni exceptione major.

260 Contra eſt ſecundò: nam in præfatis ſententiis relatis *loc. cit.* non ſolùm deficit probabilitas propter principium certum militans contra eas ſententias, ſed etiam defectu fundamenti à ratione requiſiti ad probabilitatem. Quæ eſt altera exceptio contra authoritatem Doctorum.

261 Dices ſecundò, eas ſententias relatas eſſe improbabiles ab intrinſeco, & probabiles ab extrinſeco, quod non implicat; & ideò ſemper authoritatem manere eum ſuo effectu probabilitatis extrinſecæ.

262 Reiicitur primò. Nam, ut optimè dixit P. Suarez citatus *nu.156. Non ſufficit multitudo Authorum ſine ratione, aut fundamento probabili.* Sed ad quid non ſufficit? Ad probabilitatem intrinſecã, an ad extrinſecam; Ad intrinſecã nunquam ſufficit multitudo Authorũ; cùm ſolùm poſſint conferre extrinſecã. Si ergo non ſufficit multitudo Authorum, utique non ſufficit ad probabilitatem extrinſecam.

263 Reiicitur ſecundò: nam, ut optimè dixit P. Thom. Sanch. citatus *n.148.* cum Joanne Lupo, *Non eſt credendum Doctoribus, quantumcunque doctrina polleant, dum carent fundamento.* Atqui cùm alteri non credimus, non habet authoritatem apud nos in eo ipſo, quod non credimus: ergo ſi hîc & nunc deficit authoritas, deficit etiam probabilitas extrinſeca, quæ in authoritate dicentis conſiſtit.

Reiicitur tertiò. Nam, ut diſertè notavit P. Arriaga *tom.1.in 1.2. diſp.24. nu.13.* dum Author ignorat invincibiliter aliquod principium certum, non habet authoritatem, nec confert probabilitatem extrinſecam in eo ipſo, quòd ignorat: ſed cùm Doctor tradit opinionem improbabilem, & certò falſam, ignorat, ſaltem invincibiliter, illud principium certum, cui ejus ſententia opponitur: ergo cùm docet opinionem improbabilem, & certò falſam, non habet circà illam authoritatem, neque illi confert probabilitatem extrinſecam. Propoſitio autem, quam P. Arriaga aſſumit, evidens eſt. Nam probabilitas extrinſeca, & authoritas doctoris, ob quam illi aſſentimus, eſt, quia ejus doctrina fundat præſumptionem, quòd hoc ſciat: evaneſcit autem præſumptio, quòd hoc ſciat, ubi clarè comperimus, quòd hoc ignorat.

264 Reiicitur quartò. Nam probabilitas extrinſeca eſt magnum fundamentum, ut concluſioni aſſentiamur: ſed contra certitudinem nullum datur fundamentum magnum: ergo contra certitudinem nulla datur probabilitas extrinſeca. Sed quando concluſio improbabilis habet pro ſe plures Authores, concluſio oppoſita eſt certa; concluſio enim poſitivè improbabilis idem eſt, ac certò falſa: ergo quando concluſio improbabilis habet pro ſe plures Authores, nullam habet probabilitatem extrinſecam.

265 Itaque implicat, quòd opinio ſit ab intrinſeco improbabilis, & ſimul probabilis ab extrinſeco; quia implicat, quòd detur magnum fundamentum ad aſſerendam concluſionem evidenter falſam. Concluſio enim oppoſita, ſi evidens eſt, tollit quamcunque probabilitatem concluſioni oppoſitæ. Et ita authoritas viginti quinque Doctorum aſſerentium, omnes gradus conſanguinitatis, & affinitatis prohibitos, *Levitici 18.* irritare jure naturæ matrimonium, eſt leve fundamentum, quia eſt contra decretum Tridentini: ſicut in trutina pondus vigintiquinque drachmarum leve eſt contra mille libras.

266 Confirmatur. Ubi datur fundamentum probabile pro concluſione A, poteſt intellectus ei concluſioni aſſentiri, quando autem oppoſita concluſio eſt evidens, huic neceſſariò aſſentitur intellectus: ergo vel poſſet aſſentiri utrique extremo contradictorio, vel dicendum eſt, quòd quando oppoſita concluſio eſt evidens, aut certa, nulla omninò remanet probabilitas, nullum penitus fundamentum probabile concluſioni A.

267 Quare dum aliquando dicimus, aliquam opinionem olim fuiſſe probabilem, ſaltem ab extrinſeco, non intendimus, ſuiſſe improbabilem ab intrinſeco, & probabilem ab extrinſeco; hoc enim repugnat, ut dictum eſt: ſed id ita dicimus, vel abſtrahendo à probabilitate intrinſeca, vel in dubio, an fuerit probabilis ab intrinſeco; in dubio enim ſtat præſumptio pro authoritate Doctorum.

268 Tertium argumentum. Ideò authoritas viri ſapientis eſt grave fundamentum ad aſſentiendum concluſioni, quia præſumitur loqui ex gravi fundamento, & non docere id, quòd ſit evidenter falſum: ergo ſi conſtet deficere grave fundamentum, vel adeſſe evidentiam in oppoſitum, ceſſat præſumptio, cùm nulla ſit præſumptio contra evidentiam, vel certitudinem. Ergo dum hæc exceptio illi jure opponitur, ceſſat ejus authoritas, atque adeò extrinſeca probabilitas.

C A P U T X.

Improbatur aliquorum conſequentia deſumpta ab authoritate unius Doctoris ad inferendam probabilitatem.

269 ALiqui Neotherici putant, ſe cauſam probabilitatis alicujus concluſionis confeciſſe, ſi dent unum, vel duos Authores pro ea opinione, quam volunt eſſe probabilem. Et ita apud illos plurimi valet hęc conſequentia: *Titius vir doctus docuit hanc ſententiam: ergo illa eſt probabilis.* Cujus conſequentiæ infirmatio eſt ferè præcipuus ſcopus hujus diſputationis. Ex tota autem ea conſtat, illam conſequentiam eſſe peſſimam, & ſummè noxiam conſcientiæ.

270 Et primò quidem ex articulo primo capitis ſecundi, & ex toto capite octavo, & omnibus ejus articulis ea conſequentia debellatur. Si enim ea conſequentia valet, valebit etiam hæc: *Martinus de Magiſtris, Corduba, & Tabiena, docent, delectationem veneream, moroſam, non eſſe culpã lethalem* (vide *n.16.*) *ergo ea ſententia eſt probabilis.* Item hæc: *Undecim Authores defendunt, per ſacramentum pœnitentiæ non remitti culpam, ſed ſolùm reatum pœnæ* (vide *n.173.*) *ergo ea ſententia eſt probabilis.* Item hæc: *Viginti octo Authores defendunt, matrimonium eunuchi totalis eſſe validum* (vide *n.154.*) *ergo ea ſententia eſt probabilis.* Et quod ad has conſequentias reſponderint, id ad ſuam illam conſequentiam dictum putent.

271 Con-

271 Confirmatur. Quatuor Authores ſuprà citati *n. 17.* affirmant concluſionem improbabilem, & jure merito damnatam à ſacro Inquiſitionis Tribunali. Inquiro ergo, an valeat hic ſyllogiſmus? [Authoritas quatuor Doctorum eſt fundamentum probabile: ſed hæc concluſio habet pro ſe quatuor Doctores: ergo hæc concluſio habet pro ſe fundamentum probabile: ergo hæc concluſio eſt probabilis.] Et reſpondere debes, vel majorem in ea tanta univerſalitate eſſe falſam, vel illam diſtinctione limitandam eſſe, ſcilicet eam eſſe veram, dummodo concluſio non procedat contra principium omninò certum. Ex qua reſponſione fit, authoritatem quatuor Doctorum abſque ulla limitatione ſubintellecta non operari probabilitatem, neque illam inferre.

272 Secundò. Ad probabilitatem requiritur fundamentum magnum: ſed quòd unuſquislibet doctus doceat hoc, non eſt fundamentum magnum pro aliqua ſententia, cùm plurimos doctos experiamur æquivocatione tangi, ſophiſmatibus niti, vel non attendere ad fundamenta certiſſima partis oppoſitæ, ut patet in exemplis capite præcedenti appoſitis: ergo ſententia uniuſcujuslibet docti non ſufficit ad probabilitatem: ergo ſententia uniuſcujuslibet docti non infert probabilitatem ſententiæ.

273 Tertiò. Ea conſequentia nititur communi ſententia aſſerente, unum doctum ſufficere ad probabilitatem; atqui hæc communis ſententia propoſita cum ea univerſalitate, & ſine ulla limitatione nullius eſt, ut patet ex capite tertio, & omnibus ejus articulis: ergo hæc conſequentia fundamento caret.

274 Quartò. Ut unius docti ſententia faciat opinionem probabilem, requiruntur qualitates, & limitationes ſuprà poſitæ, ut conſtat ex capite quarto: ergo unius docti ſententia, præciſa ab illis qualitatibus, & limitationibus, non infert probabilitatem opinionis; neque enim aliter infert probabilitatem, & aliter illam cauſat.

275 Quintò. Nam Author non dat probabilitatem opinioni, niſi ſit omni exceptione major, ut conſtat ex capite octavo, & nono: ergo authoritas ejus non infert probabilitatem opinionis, niſi ſit omni exceptione major. Sed non eſt omni exceptione major unuſquislibet Author, etſi valdè doctus: ergo non infert probabilitatem opinionis unuſquislibet Author, etſi ſit valdè doctus.

276 Sextò. Authoritas unius viri docti contra certitudinem eſt fundamentum leve, ut conſtat ex capite nono, præcipuè *à n. 265.* & authoritas unius viri docti, quæ non eſt contra certitudinem, & ſervat omnes cæteras qualitates propoſitas capite quarto, eſt fundamentum grave: ergo authoritas unius viri docti eſt indifferens, ut juxta diverſas circumſtantias ſit fundamentum leve, & fundamentum grave. Ergo quando ad promovendam probabilitatem tuæ concluſionis advocas authoritatem unius viri docti, affers fundamentum, quòd ſecundùm diverſas circumſtantias poteſt eſſe leve, & poteſt eſſe grave: ergo probare debes in hac concluſione, quam probabilem eſſe contendis, concurrere circumſtantias, in quibus ea authoritas eſt fundamentum grave: ergo dum id omittis, cauſa cadis.

CAPUT XI.

Quædam ſive objectio, ſive reſponſio expugnatur.

277 Contra aſſertionem capitis præcedentis dices: Pro viro valdè docto ſtat præſumptio, quòd ex prudenti fundamento docet: ſed præſumptio dat probabilitatem: ergo aſſertio viri valdè docti dat, & infert probabilitatem. Adeòque probabilis eſt hæc conſequentia; *Hoc aſſerit vir valdè doctus: ergo hoc eſt probabile.*

278 Confirmatur primò. Teſtis in judicio præſumitur omni exceptione major, dum nulla exceptio contra ipſum opponitur: ergo unuſquislibet Author valdè doctus præſumitur omni exceptione major, dum nulla exceptio contra ipſum opponitur: ergo dum nulla exceptio contra ipſum opponitur, ea eſt probabilis conſequentia; *Hoc aſſerit Author valdè doctus: ergo hoc eſt prudenter dictum.* Hinc autem fit, quòd in dubio de probabilitate opinionis perſiſtit præſumptio, & probabilitas. Atqui ita procedunt Authores, qui eliciunt eam conſequentiam: ergo ea rectè, & prudenter elicitur.

279 Confirmatur ſecundò. Actori in judicio non incumbit probare, teſtem à ſe productum eſſe omni exceptione majorem; præſumitur enim teſtis idoneus, dum nulla exceptio illi opponitur: ergo ei, qui probat ſuam ſententiam ſingularem contra communem fulciri uno, vel altero Doctore ſapienti, non incumbit probare, quòd ſit omni exceptione major, ſed eo ipſo, quòd nulla exceptio contra eum Authorem opponitur, Author reputandus erit, & præſumendus omni exceptione major: ergo ei, qui probat ſuam ſententiam ſingularem, ſufficit probare, quòd Author valdè doctus illam doceat, ut inde rectè inferat probabilitatem ſuæ ſententiæ ſingularis.

280 Et hinc videntur diſſolvi poſſe omnia argumenta propoſita capite præcedenti. Valebit enim conſequentia ubi perſiſtit præſumptio, ſecus ubi ea deficit. Et ea præſumptione perſiſtente illi, qui vult probare ſententiæ ſingularis probabilitatem, non incumbet probare, virum valdè doctum eſſe omni exceptione majorem.

281 Sed hæc rem potiùs explicant, quàm implicant. Pro quorum claritate aliquas concluſiones ſtatuo. Sit prima concluſio. Si certò conſtet, aliquam ex prædictis exceptionibus militare contra Authorem, tunc manifeſtè ceſſat ea præſumptio [quòd probabiliter docet.] Patet. Nam præſumptio tollitur per evidentiam oppoſiti: ſive, ut Juriſprudentes clamant, præſumptio debet ceſſare, ubi de veritate in contrarium conſtat, ut ex multis textibus oſtendit Tiberius Decian. *volum. 3. reſp. 52. n. 40. ex leg. continuus, §. cum ita, ff. de verb. oblig. leg. fin. ff. quòd metus cauſa,* & aliis juris textibus. Et *vol. 1. reſp. 54. n.* 18. & apud ipſum Baldus. Et Antonius Menoch. *in Florent. deciſ.* 41. *n.* 59. & paſſim juris utriuſque Interpretes. Quare ſi conſtat, Doctorem in ſua aſſertione procedere ex levi fundamento, ex æquivocatione, vel ſophiſmate, ceſſat præſumptio de probabilitate ſuæ aſſertionis; & ſic de cæteris exceptionibus.

282 Sit ſecunda concluſio. Quando aliqui viri docti affirmant, concluſionem, A, eſſe improbabilem, tunc ceſſat præſumptio, quòd Author illam docens loquatur probabiliter. Patet, quia una præſumptio tollit aliam, ut *ex leg. Deus, ff. de in integr. reſtit. & c. tua nos, de ſponſalibus,* & ex aliis juribus clarè colligunt juris utriuſque periti. Ita Farinacius *in praxi crim. in par. 3. q.* 86. *n.* 102. & *conſ.* 102 *num.* 49. *lib.* 1. Gratian. *to. 5. diſceptationum, cap.* 924. *n.* 6. & 14. Menoch. *de recuperanda poſſeſſ. remed.* 15. *n.* 253. & *de præſumpt. l.* 1. *q.* 30 Maſcard. *de probat. concluſ.* 205. *n.* 5. & *concluſ.* 882. *n.* 15. Surd. *conſ.* 16. *num.* 23. Tib. Decianus *volum. 1. reſp. 2. num.* 85. ex multis textibus, & quamplures alii.

283 Et quidem ſi pro illo Authore, qui concluſionem aliquam affirmat, ſtat præſumptio; pro viris doctis affirmantibus, eam eſſe improbabilem, etiam ſtabit præſūptio: ſi ergo una præſumptio cōtraria tollit aliam, ceſſabit utique in eo caſu præſumptio, quæ ſtat pro illo Authore: Et ita ei, qui ex illo Authore cōfirmare vult probabilitatē concluſionis, cum in eo caſu non ſuffragetur talis præſumptio, incūbit probare, eum Authorem eſſe omni exceptione majorē, ſive nullam exceptionem ex prædictis militare contra illum Authorem.

284 Sit tertia concluſio. Si ſit grave fundamentum rationis ad ſuadendum, illum Authorem in aſſertione A, quam tuetur, pugnare contra certitudinem alicujus principii, vel ex levi fundamento procedere, &c. etiam ceſſat ea præſumptio. Nam ſi una præſumptio tollitur per aliam, à fortiori tollitur per fundamentum probabile in oppoſitum. Etenim Petrus, qui ſtat in poſſeſſione ſuæ innocentiæ, præſumitur innocens: at ubi in contrarium ſtat ſemiplena probatio, evaneſcit præſumptio innocentiæ.

285 Sit quarta concluſio. Si opinio ſingularis unius Authoris ſit contra communem omnium, aut ferè omnium, ceſſat præſumptio, quæ ſtare poſſet pro authoritate ejus Doctoris. Ratio eſt, quia opinio communis omnium, aut ferè omnium DD. præſumitur certa; quia illud, in quòd omnes, aut ferè omnes conſpirant, præſumitur dici ex urgentiſſimo fundamento. Et ita tradit Tiber. Decianus *vol. 1. reſp. 2. nu.* 76. & dicit doceri ab omnibus juris interpretibus *in c. 1. de conſtitut.* & *leg. 1. ff. ſi certum petat.* Quod intelligendum eſt, niſi certò conſtet, materiam eſſe merè topicam. Cùm ergo in prædicto caſu ſit præſumptio certitudinis pro opinione communi, hæc præſumptio tollit præſumptionem probabilitatis, quæ ſtare poſſet pro uno Authore ſingulariter opinante.

286 Et hinc videtur componi lis magna, quæ eſt inter plures, & graves Authores. Alii enim dicunt, opinionem ſingularem contra communem non debere cenſeri probabilē: alii autem affirmāt, poſſe eſſe probabilē opinionem ſingularem contra communē opinionē cæterorum. Componitur autem lis, ſi illi priores intelligantur loqui præcisè de authoritate, non attendendo ad rationē; authoritas enim dat probabilitatem, quia præſumitur, viros doctos probabiliter loqui. Hæc autem præſumptio deficit in uno ſingulari, qui loquitur contra communem ſententiam; quia fortior præſumptio ſtat pro ea ſententia, in quā omnes conſpirant, quàm pro ea, quam unus ſingularis docet; & fortior præſumptio pellit debiliorem. Hoc autem non eſt contra eos, qui dicunt, poſſe eſſe probabilem opinionē unius contra reliquos ex meliori, & ſubtiliori ratione: hi enim nō jam loquūtur de præſumptione doctrinæ, ſed de ratione ſubtiliùs, & maturiùs excogitata. Quo pacto iſti poſteriores ſcopum veritatis attingunt.

287 Hinc conſtat reſponſio ad argumentum initio capitis propoſitum. Diſtinguenda enim eſt major, juxta dicta in his quatuor concluſionibus: Pro viro valdè docto ſtat præſumptio, [ſi pro parte oppoſita detur certitudo, vel præſumptio,] nego; [ſi non detur pro parte oppoſita certitudo, vel præſumptio,] concedo. Valet ergo ea conſequentia; *Hoc aſſerit vir valdè doctus: ergo hoc eſt probabile*; quando authoritati illius non opponitur certa aliqua exceptio, aut quando in oppoſitum non datur præſumptio, quæ priorem præſumptionem enervet. Id autem non eſt valere conſequentiam abſolutè, & cum ea univerſalitate; ſed valere, ſi antecedenti ſuperaddantur prædictæ limitationes.

288 Ad primam confirmationem reſpondeo, teſtem in judicio nō præſumi omni exceptione majorem, ſi detur præſumptio in oppoſitum: verbi gratia ſi eſſet notorium illum aliàs mentitum eſſe in judicio. Et ita diſtincto antecedente, diſtinguo ſimiliter conſequens. Ergo unuſquislibet Author valdè doctus præſumitur omni exceptione major, [ſi detur in oppoſitum præſumptio, quæ tollat priorem præſumptionem,] nego; [ſi non detur.] concedo. Quæ quidem diſtinctio intelligitur juxta dicta in præfactis concluſionibus.

289 Ad ſecundam confirmationem reſpondeo, Actori in judicio incumbere probare, quòd ſit omni exceptione major, quādo eſt præſumptio aliqua contra ipſū, v.g. præſumptio mendacii dicti aliàs in judicio, infamiæ, &c. quare ſub ea limitatione diſtinguendū eſt antecedens, ſimiliter & conſequens: nam ei, qui contendit ſententiam ſingula-

Digitized by Google

ſingularem contra communē ſufficienter fulciri authoritate unius, vel alterius Doctoris ſapientis, incumbit probare, illum Doctorem eſſe omni exceptione majorem; quia ſententia communis affert præſumptionem, quæ priorem præſumptionem pro illo Doctore ſingulari evertit.

290 Ad id, quod poſteà ſubditur, reſpondeo, valere eam conſequentiam, ubi perſiſtit præſumptio pro Doctore; ſive quòd idem eſt, valere conſequentiam ea præſumptione munitam, & aſſociatam. Quia tamen ſæpiùs deficit ea præſumptio, ut dictum eſt, ideò non valet ea conſequentia, niſi limitato antecedente ejus, juxta ſupradictas concluſiones.

291 Ad id, quòd ſuperadditur, ea præſumptione perſiſtente non incumbere propugnatori opinionis ſingularis, probare, eum Authorem valdè doctum, eſſe omni exceptione majorem, verum eſt; quia tamen in multis caſibus ſuprà propoſitis deficit ea præſumptio, in illis omnibus incumbit illi probare, ſuum Authorem ſingularem eſſe omni exceptione majorem.

292 Ad argumenta autem, quæ tanquam rationes dubitandi propoſita ſunt *c.2.* per quatuor articulos, quatenus huic doctrinę officere poſſunt, abundè conſtat ex dictis in decurſu totius diſputationis.

CAPUT XII.

Indubitabilem eſſe doctrinam traditam, ex decreto Alexandri VII. convincitur.

293 CUm jam hæc ſcripta ferè tradebantur prælo, prodiit decretum Sanctiſſimi D. Alexandri VII. nempe die 24. Septembris ann. 1665. damnans, & prohibens viginti octo propoſitiones in materia morum. Quarum vigeſima ſeptima hæc eſt: *Si liber ſit alicujus junioris, & moderni, debet opinio cenſeri probabilis, dum non conſtet, rejectam eſſe à Sede Apoſtolica tanquam improbabilem.*

294 Quas viginti octo propoſitiones damnat, & prohibet Alexander VII. *ut minimùm tanquam ſcandaloſas*, & ſub pęna excommunicationis latę ſententię, Romano Pontifici reſervatę: & praxim carū cunctis Fidelibus interdicit ſub interminatione divini judicii. Cujus decreti tenorem invenies *in diſp. 9. c. 20.* Ubi oſtendo, omnes eas propoſitiones viginti octo manere improbabiles, & antiquatas, illudque decretum graviter obſtringere conſcientias, etiam dato, quòd illæ propoſitiones ante decretum Alexādri eſſent probabiles.

295 Igitur tres partes continet doctrina in hac diſputatione tradita. Primam, non ſufficere unumquemlibet Authorem ad probabilitatem opinionis. Secundam inde deductam, pravam eſſe hanc cōſequentiam; *Unus Author affirmat hanc aſſertionem: ergo hæc aſſertio eſt practicè probabilis* Tertiam, ad probabilitatem practicam requiri, & ſufficere unum Authorem omni exceptione majorem. Et ex prædicto decreto hæ tres aſſertiones omnimoda certitudine firmantur.

296 Et prima quidem aſſertio continetur in damnatione ejus propoſitionis relatæ, ut ex ipſa terminorum notione conſtat.

297 Secunda aſſertio, quæ eam conſequentiam reiicit, evidenter infertur ex damnatione ejus propoſitionis; inde enim prædicta conſequentia penitus evanuit. Etenim propoſitio conditionalis (quæ non aſſeritur ut merè contingens, ſed ut neceſſaria, ſaltem moraliter) conſequentiam importat; atque adeò qui negat propoſitionem conditionalem, conſequentiam negat: atqui propoſitio damnata ab Alexandro VII. conditionalis eſt; *ſi liber ſit alicujus junioris*, &c. & non eſt merè contingens, ut patet: ergo dum Alexander VII. damnat eam propoſitionem conditionalem, damnat eam conſequentiam, nempe; *Hæc opinio aſſeritur ab Authore moderno, & non eſt rejecta à Sede Apoſtolica, tanquam improbabilis: ergo ea eſt probabilis.*

298 Sed & tertia aſſertio ex eadem damnatione Alexandri manifeſtè confirmata manet. Nam ex uno capite certum eſt, gravem authoritatem extrinſecam comparare opinionibus probabilitatem; ex alio verò ſecundùm decretum Alexandri VII. authoritas cujuslibet moderni non ſufficit ad probabilitatem comparandam: ergo medium iter tenendum eſt, & dicendum, non ſufficere authoritatem cujuslibet moderni, niſi talis ſit, ut nullam exceptionem pati poſſit ejus authoritas.

299 Confirmatur primò. Ideò enim damnata eſt prædicta propoſitio, quia inveniuntur Authores moderni, in quibus leguntur propoſitiones improbabiles, ut ex eodem decreto conſtat; cùm omnes viginti octo propoſitiones damnatæ reperiantur in aliquibus Authoribus modernis. Itaque damnata eſt prædicta propoſitio, quia in aliquibus modernis reperiuntur propoſitiones, quarum oppoſitæ omninò certæ ſunt, ut patet ex illis verbis decreti, *partim antiquatas iterùm ſuſcitari*. Item propoſitiones traditæ abſque fundamento prudenti, ut conſtat illis decreti verbis: *In rebus ad conſcientiam pertinentibus modus opinandi irrepſit alienus omninò ab evangelica ſimplicitate ſanctorumque Patrum doctrina*. Immò & ex verbis proximè ſubiiciendis. Item reperiuntur Authores, qui præcipiti ingenio ſuo ſubnixi, potiùs quam prudenti fundamento improbabilia docuerūt, ut denotant ea verba, *ſummam illam luxuriantium ingeniorum licentiam in dies magis excreſcere*. In quibus continentur ferè omnes exceptiones à nobis propoſitæ contra authoritatem requiſitam ad probabilitatem: ergo non ſufficit ad probabilitatem illa authoritas, cui aliqua exceptio ex ſupradictis opponi poteſt; illa verò authoritas omni ea exceptione major ſufficiens cenſenda eſt ad probabilitatē.

300 Confirmatur ſecundò. Nam ex prædicta damnatione Alexandri VII conſtat, non ſufficere ad probabilitatem practicam tres, quatuorve Theologos, niſi eorum Authoritas major ſit omni exceptione. Etenim nullus liber cujuſvis moderni eſt, qui non habeat ſuffragia cenſorum. Et quidem libri, qui typis traduntur in Hiſpania, examinantur à cenſore, quem deſignat Epiſcopus: item ab alio cenſore per Conſiliarios Regios deſignato; & ſi Author Regularis eſt, ſubit cenſuram duorum, vel trium ejuſdem Religionis. Et tamen damnatur ab Alexandro VII. hæc propoſitio, quæ aſſerit, cenſendam eſſe probabilem opinionem eo ipſo, quòd reperiatur in libro unius moderni, *dummodo*, &c. ergo ii duo, vel tres Theologi Authori ſuperadditi adhuc non conferunt probabilitatem opinioni, niſi aliundè major firmitas ei authoritati addatur; nempe, quòd ex nullo capite, ex nullave exceptione eorum authoritas infringatur.

301 Ubi etiam notandum eſt cōtra Caramuelem, quòd tum aliàs, tū etiam *in Theolog. fundam. n. 1715. fund. 58* inter Authores probabilitatis numerat cenſores librorum; licèt ſibi contrarius eorum authoritatem deprimat *fundam. 5. n. 320.* de quo vide infrà *diſp. 43. num.* ∴ Et cùm dicat, ad probabilitatem ſufficere quatuor Authores (ſic enim decernit *fund. 11. nu* 438.) ita etiam cenſores librorum ad hunc numerum vocat in eo loco citato *ex n.* 1715 & aliis in locis. Quòd ſi opinio, præter Authorem libri, non habeat alium Authorem, niſi duos, aut tres libri cenſores, in cenſuram Alexandri VII. impinget, qui aſſerit, id eo ipſo ſufficere ad probabilitatem opinionis, ut patet ex numero proximo præcedenti.

302 Hinc etiam colliges, quàm utiliter demonſtratum ſit ſuprà *c. 3.* eam propoſitionem, quòd unuſquislibet Author ſufficit ad probabilitatem, ferè nullius eſſe Authoris; & quàm utiliter oſtenſum in toto decurſu diſputationis, eam eſſe omninò falſam, ut inde conſtet, etiam ante decretum Alexandri VII. eam non eſſe probabilem; & meritò Theologos, & Cardinales ad hujus materiæ conſultationem advocatos cenſuiſſe, illam probabilitate carere.

CAPUT XIII.

Qua ratione verum ſit, quòd Confeſſarius tenetur ſe accommodare opinioni pænitentis?

303 COnveniunt communiter Authores in eo, quòd Confeſſarius tenetur ſe accommodare opinioni pœnitentis, ſaltem ſi pœnitens perfecit, vel cœpit ſuam confeſſionem. Quia cum pœnitens jus habeat ſequendi ſuam opinionem probabilem, injuſtè ei denegabitur abſolutio, ſi ſuam opinionem nolit deponere, maximè cùm ſit intolerabile onus, quòd debeat repetere peccata, quæ ſemel confeſſus eſt. Vide *diſp. 15. num.* 347.

¶ Caramuel *in Apolog. de probabil n* 23. ſic ait: [Eò horum (Parochorum) devenit delirium, ut aſſeruerint, non debere ſequi confeſſarium opinionem pœnitentis. Porrò pœnitens, ſicut non intelligit mente confeſſarii, ſed ſua; nec peccat volūtate cōfeſſarii, ſed ſua.

Incidit Vincentius Baron. *in hanc periodum, diſp. 2. ſect. 1. art. 2. §. 1. verſ. ſed Fagnanus*; & ſic diſſerit: [Hic planè Dialecticam Caramuelis deſidero: & quamlibet contendam, intelligere nequeo, qua forma ſyllogiſmi poſſit Janſeniſmum, & delirium deducere. Fatemur, quod aſſumit, *pœnitentem ſua voluntate*, non *confeſſarii peccare*. Ergo reſipiſcere debet ſua opinione, non confeſſarii: ergo delirus eſt, quiſquis hoc negaverit. Sanè non magis harum conſequutionum vim capio, quàm ſi quis dicat: *Suo vitio intemperans graviter ægrotat: ergo ſua non medici arte curandus eſt*. Quis illud delirium admittat? Ergo perperam deliri habemur, ſi confeſſarium Medici officio in pœnitentem fungi velimus, & ægrum illius, non ſua opinione, ſuiſque regulis ad meliorem frugem revocandum]

Pro æquitate judicii ferendi inter Caramuelis argumentationem, & objectionem Vincentii, adverte, legitimum argumentum, & ſanè demonſtrativum noſtræ concluſionis, eſſe, quod propoſuimus *eo n.* 303. confeſſarius enim non poteſt negare abſolutionem, defectu propoſiti emendationis, ei pœnitenti, qui habet propoſitum operandi id, quod eſt licitum: ſed quando pœnitens non habet propoſitum operandi in poſterùm ſecundùm opinionem confeſſarii, ſed ſecundùm opinionem propriam, quam ſupponimus eſſe practicè probabilem; habet propoſitum operandi id, quòd eſt licitum; cùm quodlibet practicè probabile ſit licitum: ergo quando pœnitens habet propoſitum operandi non ſecundùm opinionem confeſſarii, ſed ſecundùm ſuam propriam practicè probabilem, confeſſarius nequit illi abſolutionem denegare.

Caramuel tamen loco citato alia via videtur incedere. Nam poſt verba relata ſubdit immediatè: [Pone primò, puerum A, ignorare invincibiliter, mollitiem eſſe ſcelus mortale. Vadit ad confeſſarium; is veritatem ſcit. Ergone debet judicare, illum peccaviſſe mortaliter? Debet ne jubere, ut ille de peccato mollitiei ſe accuſet? Minimè; nam puer peccatum mortale non commiſit ſtante hypotheſi: & ſacrilegam confeſſionem faceret, ſi ſe accuſaret lethalis criminis, quod non commiſit. Quid ergo? debet judicare illum non peccaviſſe, at eundem indigere inſtructione.

Sed, pace Caramuelis, hoc exemplum non eſt ad rem, quia hic non reperiuntur duæ opiniones probabiles, altera confeſſarii, & altera pœnitentis: nam judicium illud pueri erroneum eſt, non probabile: & judicium confeſſarii, quo cenſet, puerum in ea hypotheſi

non

non peccaviſſe, nec teneri ad confeſſionem ejus peccati materialis, non eſt opinativum, ſed evidens. Ergo caſus iſte non probat, quòd confeſſarius ſequi debeat opinionem probabilem pœnitentis.

Sed neque eſt ad rem reſponſio, quam exhibet Baron. loco citato ad hoc exemplum Caramuelis. Reſpondet enim, ſe non facilè crediturum, puerum laborare ignorantia invincibili ejus criminis, eo, quòd pudor criminis puerum teneat, ideòque ad illud perpetrandum *virorum gravium conſpectum fugiat*. Non eſt, inquam, ad rem. Primò, quia non facilè probabit, caſum eſſe impoſſibilem. Quòd ſi poſſibilis eſt, Caramuel loquitur in caſu rariſſimo, quo ita contingeret puero ignorantia invincibilis. Secundò. Quia ſi iſtum caſum non admittat, alios debet admittere ignorantiæ invincibilis, in quibus non ita evidenter conſpicitur malitia; nam multi homines rudes putarent invincibiliter, delectationes moroſas internas non eſſe peccata lethalia; immò & aliqui docti, quorum aſſertionem damnavit, & expunxit Sacrum Fidei tribunal, ut conſtat *ex diſp.* 11. *n.* 15. & 16. In hoc ergo caſu ſtat argumentum, & hypotheſis Caramuelis.

Pro hac ergo hypotheſi vim habet ratio Caramuelis, quòd pœnitens non peccat voluntate confeſſarii, ſed propria; ideò non debet cenſeri reus à confeſſario, qui ſcit eam actionem eſſe lethaliter culpabilem ex ſe, & ſecluſa ignorantia invincibili.

Et hac ratione nullam vim habet argumentum Vincentii petitum ex arte Medica. Nam quod dicit, ægrotum ſuo vitio laborantem, non ſua, ſed Medici arte curandum, nullam habet paritatem: nego enim, quòd ille puer in illa hypotheſi ſit ægrotus, cùm revera non peccaverit.

Sed cùm legitimus ſenſus noſtræ ſententiæ, [Quòd confeſſarius tenetur ſequi opinionem practicè probabilē penitentis;] ſit in ordine ad propoſitum emendationis, ita ut nō poſſet confeſſarius urgere penitentem ad deſerendum propoſitum operandi ſecūdùm propriā opinionem practicè probabilem; ſolvendum eſt argumentum Vincentii, quà huic noſtræ ſententiæ ſic intellectæ refragari poteſt.

Hoc ergo pacto clarè cernitur, quàm exiguas vires habeat objectio Vincentii. Nam quamvis ægrotus arte Medici curandus ſit, non ſua; non tamen obtemperare debet iis Medici preceptis, quæ prohibent res minimè nocituras. Ita ſi medicus præcipiat ægro podagra laboranti, ne ſericas veſtes induat, ne utatur galero, ſed pileo, vel ſimilia; non debebit parere ægrotus, quia ſecundùm artem medicam ea omnia licita ſunt, quia minimè valetudini nocitura. Ita quamvis pœnitens arte Medici ſpiritualis curandus ſit, non tamen debet ei parere, ſi præcipiat, ut deſerat opinionem ſuam practicè probabilem; quia hæc valetudini ſpirituali minimè officiunt; nec opinio practicè probabilis, utpotè de re omninò licita, refragatur arti medicæ, qua pollet confeſſarius.

Inquires, an teneatur Confeſſarius accommodare ſe in praxi opinioni pœnitentis, verſanti circà poteſtatem abſolvendi hìc, & nunc? Verbi gratia opinio probabilis eſt, Regularem approbatum in una Diœceſi poſſe abſolvere pœnitentes alterius Diœceſis. Inquiritur ergo, an prædictus Regularis non approbatus in hac, ſed in altera Diœceſi, teneatur juxta eam opinionem probabilem, quam ſequitur pœnitens, & cui non aſſentitur confeſſarius, illum abſolvere.

Quæ hypotheſis tribus modis poteſt inſtitui. Primò, ita ut pœnitens confiteatur peccata duntaxat lethalia, & nullum veniale. Secundò, ita ut pœnitens confiteatur ſimul cùm lethalibus aliquod veniale; confeſſarius autem ſupponatur audiſſe jam omnia, vel aliqua mortalia; vel ſaltem velit illa audire, ſciens, ſe non habere niſi eam juriſdictionem probabilem, cui non aſſentitur aſſenſu abſoluto. Tertiò, ita ut putet confeſſarius penitentem habere privilegium Cruciatæ, vel facultatem ſui Epiſcopi, ad illum, etſi non approbatum in hac Diœceſi, eligendum: Vel, da Parochum, qui probabiliter opinatur caſum, de quo ſe vult accuſare pœnitens, eſſe reſervatum; cùm tamen pœnitens probabiliter opinetur, caſum non eſſe reſervatum.

Primo modo egreditur fines hujus quæſtionis. Nam certum eſt, confeſſarium abſolvere non poſſe cum ſola juriſdictione probabili, ut conſtat *ex diſp.* 15. *n.* 640. Et ſolùm poteſt uti juriſdictione probabili, cùm utitur juriſdictione certa in venialia. Quo caſu ſi à parte rei falſa ſit illa opinio probabilis, abſolvit directè à venialibus, & indirectè à mortalibus; & ideò non exponit pœnitentem periculo carendi effectibus Sacramenti: cui periculo illum exponit, ſi nullum fateatur veniale, à quo abſolvat.

In ſecundo caſu peccat mortaliter confeſſarius, ſi decernens non abſolvere pœnitentem, eo quòd ſua opinio non præſcribit abſolutionem tunc impendendam, audit tamen peccata lethalia illius; quia non licet confeſſario audire peccata, quando re ipſa non eſt abſoluturus pro tunc, nec poſt aliquem temporis tractum. Quare ſi vult audire, ſciens ſuam juriſdictionem eſſe probabilem, tenetur accommodare ſe ei opinioni de abſolvendo. Et idem eſt, ſi cæpit audire peccata ejus lethalia, ſciens ſe non habere aliam juriſdictionem in peccata lethalia, niſi illam probabilem, cui non aſſentitur. Et id quidem non provenit ex eo, quòd teneatur ſequi opinionem pœnitentis. Quia etſi pœnitens ſit ejuſdem opinionis, confeſſarius tenetur, vel non audire peccata; vel ſi audire vult, abſolvere illum juxta opinionem probabilem.

Quare quæſtio procedit in tertio caſu, quando videlicet confeſſarius habens juriſdictionem certam in venialia, incepit audire confeſſionem pœnitentis, & peccata aliqua mortalia, in quæ juxta opinionem pœnitentis habet confeſſarius juriſdictionem probabilem; cui tamen confeſſarius non aſſentitur aſſenſu abſoluto. An tunc teneatur confeſſarius abſolvere juxta opinionem pœnitentis; an potiùs negare poſſit abſolutionem ſua opinione ductus?

In quo caſu, aſſero, confeſſarium non teneri abſolvere pœnitentem, neque quoad hoc ſequi opinionem pœnitentis. Ratio eſt, quia nullus eſt titulus, ratione cujus ad id teneatur confeſſarius, etiamſi ex munere Parochi teneatur audire confeſſiones Paræcianorum. Etenim probabile eſt, quòd non poteſt abſolvere pœnitentem in hoc caſu: ergo licèt ſibi accommodare ſe ſuo proprio dictamini; cùm non appareat in pœnitente jus aliquod, ut ex dictamine probabiliter falſo abſolvatur. Neque Authores docentes, confeſſarium teneri ſequi opinionem pœnitentis, loquuntur de hoc ſenſu; quia nulla omninò ratio, nullum fundamentum urget ad id aſſerendum.

304 Sed quid, ſi pœnitens putat eſſe probabilem ſuam opinionem propter unum, vel duos, aut plures Authores eam aſſerentes; Confeſſarius autem doctus reputet illam improbabilem à principio intrinſeco? Nunquid debebit, aut ſaltem poterit Confeſſarius accommodare ſe opinioni pœnitentis?

305 Poſſe virum doctum accommodare ſe opinioni aliorum, quam judicat ab intrinſeco improbabilem, indiſcriminatim tenuit Machado *tom.* 1. *in diſcurſu prævio de probabilit. art.* 2. *n.* 5. pro qua aſſertione refert P. Vaſquez, P. Thom. Sanch. & Joann. Sancium. Qui tamen doctores id ita indiſcriminatim non affirmant.

306 Quare dicendum eſt primò, ſi vir doctus cenſeat, opinionem aliquam eſſe improbabilem, nempe propter principium aliquod, quod ſibi tanquam omninò certum proponitur, & abſque ulla formidine in oppoſitum, ſive ut inſolubile à ſe, & ab aliis; dum mens ita tenaciter ei objecto inhæret, non poteſt licitè oppoſitæ opinioni ſe accommodare. Patet. Nam ut licitè operetur, debet formare dictamen probabile; in quo caſu non format: non ergo in eo caſu poteſt ſe illi opinioni accommodare.

307 Confirmatur. Nam in intellectu non ſunt compoſſibiles iſti duo actus [Opinio A, eſt probabilis: Opinio A, eſt certò falſa.] Alioqui intellectus aſſentiretur duplici extremo contradictorio; nam *probabile* includit formaliter, *quòd non ſit certò falſum*. Dum ergo quis judicat, opinionem eſſe certò falſam, non poteſt judicare, eam eſſe probabilem.

308 Et idem eſt, ſi tanquam omninò certum ſibi proponatur, quòd ea opinio nititur æquivocatione, vel ſophiſmate, aut alio fundamento leviſſimo: ſic enim ſibi proponitur ut certum, quòd ea opinio non ſit probabilis.

309 Dicendum eſt ſecundò. Si illam judicet improbabilem, cùm formidine tamen, nimirum quia argumenta, quæ ſibi videntur inſolubilia, fortè ab aliis ſolventur; tunc poterit ſe accommodare opinioni aliorum. Ratio eſt, quia cùm ipſe non ſit certus de improbabilitate opinionis, relinquitur locus, ut propter authoritatem aliorum Doctorum credat, argumenta in oppoſitum eſſe ſolubilia, & eam opinionē eſſe probabilem. Quod autem in eo caſu nō ſit certus, patet: nam certitudo omninò excludit formidinem; & ubi mens aſſentitur cum formidine, non eſt certitudo.

310 Hinc patet, quid dicendum ſit de Confeſſario, qui opinionem pœnitentis cenſet improbabilem. Si enim illam cum formidine judicat improbabilem, quam tamen Author omni exceptione major propugnat, poterit, & debebit ſe accommodare opinioni pœnitentis. Quia ſic non eſt certus de improbabilitate opinionis; & Author omni exceptione major eſt illi magnum fundamentum, ut credat, illam eſſe probabilem.

311 Si verò formet judicium firmum, & certum, & abſque ulla formidine de improbabilitate opinionis; nec tenebitur, nec poterit tali opinioni ſe accommodare, propter dicta in concluſione prima.

312 Ita ſi viduus mihi confiteatur delectationes moroſas ſenſibiles, habitas de copula conjugali præterita, cum abſolvere non potero, niſi proponat, ſe illis reſtiturum. Idque, quamvis mihi obiiciat ſexdecim Authores, qui oppoſitum tenent apud Verde *in Apologia pro Caramuele, q.* 4. §. 10. *n.* 127. quia mihi certiſſimum eſt, eos Authores mera æquivocatione niti. Vide infrà *diſp.* 39. *c.* 3. *art.* 4.

313 Secundò Si concubinarius non expellat domo effectivè, & realiter ante abſolutionem concubinam, quam moraliter poteſt expellere; & à fortiori, ſi ſemel habuit in præcedenti confeſſione propoſitum expellendi, & non expulit, non potero abſolvere, quia mihi certum eſt non licere in eo caſu præbere abſolutionem, quidquid dicant aliqui Authores. De quo vide *diſp.* 18. *c.* 9.

314 Idem dico circà ſententias firmandas *diſp.* 20. 26. 45. & multis aliis in hoc volumine ſtabiliendis.

CAPUT XIV.

Aliquot corollaria ex dictis.

315 INferes primò ex hucuſque dictis virū mediocriter doctū, qui neſcit diſcernere inter rationes, & rationes opinionū, ſi pro una opinione invenit magnam authoritatē, & pro oppoſita invenit unum, vel alterum Authorē, qui non eſt omni exceptione major, non poſſe hujus opinionem ſequi, ſed teneri ad amplectendum priorem opinionem, dum ei non relinquitur locus conſulendi viros doctos.

doctos. Patet aſſertio, quia reſpectu ejus prima opinio eſt probalulis, & ſecuoda non eſt probabilis. Prima habet pro ſe magnum authoritatis ſundamentum, ut ſupponimus; ſecunda autem leve, cum authoritas ejus, qui non eſt omni exceptione major, ſit fundamentum leve, ut conſtat ex hucuſque dictis. Quòd à fortiori urget, ſi ille Author, qui non eſt omni exceptione major, militet contra communẽ opinionem, pro qua ſtat præſumptio certitudinis, ut dixi *num. 285.*

316 Inferes ſecundò, aſſertionem præcedentem intelligendam eſſe, quando aſſertio, pro qua ſtat ſententia communis, vel authoritas magna, eſt opinio ſtrictior; & ea, quam tenet Author inferioris notæ, eſt laxior, ſeu benignior. Nam ſi accidat è converſo, ut benignior pars aſſeratur à Doctoribus magnæ authoritatis, & omni exceptione majoribus; ab altero autem Authore inferioris notæ aſſeratur pars ſtrictior, & tutior; poteris hanc partem ſequi. Patet, quia nullũ eſt periculũ in amplectendo partem ſtrictiorem, & tutiorem.

317 Inferes tertiò. Qui neſcit diſcernere, quinã ſint Scriptores omni exceptione majores in ordine ad hanc quæſtionem practicam, de qua dubitat, non poteſt eligere opinionem ex motivo authoritatis ſcriptorũ. Patet ex dictis. Nã qui neſcit diſcernere, qui ſiot Authores omni exceptione majores ad hanc numero quæſtionem decidendam, verè dubitat, an hæc pars, vel illa habeat ſufficientẽ authoritatem ad hanc, vel illam concluſionem eligendã, cùm non ſit ſufficiens authoritas, quæ nõ eſt omni exceptione major: ergo ille practicè dubitat de authoritate, & probabilitate extrinſeca ſufficiente: ſed qui practicè dubitat, non poteſt, quam maluerit, partem eligere; ſed tenetur ad tutiorem; ergo qui neſcit diſcernere, qui ſint Authores omni exceptione majores, non poteſt, quam maluerit, partẽ eligere.

CAPUT XV.

Quam authoritatem habeant juniores viventes, qui ſcripta non dederunt typis, ad probabilitatem opinionibus conferendam?

ARTICULUS I.

Aſſerta Caramuelis proponuntur.

318 CAramuel *in Theol. fundam. nu. 332. fund. 8. & in ſyntheſibus Regul. nu. 1125.* multis probat, [interdum majoris faciendas eſſe juniorum ſententias, quàm veterum; majoris omninò reſponſiones, quas dant Theologi conſcientiæ conſulti, quàm quæ in libris ponuntur; majoris viventium hominum conſultationes, quàm defunctorum.]

319 Probat primò. [Oculatius enim, & liberiùs Theologi privatim ſcribunt, quàm publicè. Sanè oculatiùs, quia cùm libros edunt, rerum multitudine, & mole obruti, non ita penſiculare poſſunt ſingula, ut Lectores vellemus. At quando de una, aut altera propoſitione conſuluntur, inconvenientia ceſſant. Sanè liberiùs, quia multi hodie docti aliter conſulunt, & aliter omninò ſcribunt: immò aliter ſcribunt privatim, aliter publicè; & ut ſic debeant, coguntur Lectorum ignorantia, & invidia.]

320 Probat ſecundò, quia ſyntheſes ſuæ Regulares magis confirmatæ reperiuntur Doctorum viventium ſubſcriptionibus, quàm defunctorum authoritate, eo quòd de mente defunctorum dubitari poſſit, ſecus de viventium, qui viva voce teſtari poſſunt, eam eſſe, vel non eſſe mentem ſuam: ita enim ait *eo n. 1125.* [Hic jam ſciri poſſet, cur ego Theologos adhuc vivos conſuluerim, & eorundem ſententiis meas firmaverim. Quoniam Scriptores antiqui pro utraque ſæpè opinione citantur, & eorundem plurimis teſtimoniis oppoſitæ roborantur ſententiæ; tam enim ambiguè, & obſcurè nonnulli, ut niſi reviviſcant, eorum mentes non poſſimus adſequi. Et ut loquamur ſpecialiùs, quis eſt in orbe litterario Theologus, qui non dicat, ſe tenere doctrinam, quam PP. veteres, & præcipuè Hypponenſis Epiſcopus? Fruſtra igitur ad defunctos recurritur, ſi quid ſenſerint, quæritur, præſtat igitur adire vivos, qui poterunt ſuam mentem exponere.]

321 Subdit deinde ſexdecim Theologorum ſubſcriptiones, qui ſyntheſibus ſuis Regularibus ſubſcripſerunt, de quibus ait *eo num. 1125.* [Has ergo ſyntheſes ſubjeci examini, ne mea ſenſa producerem, ſed grandium potiùs Theologorum ſententias, quas reiicere ſit temerarium; cum impoſſibile ſit, probabilem condemnare ſententiam; & impoſſibile, eam non eſſe probabilem, cui multi Doctores ſubſcribunt. Qui enim propoſitioni à multis viris doctis aſſertæ neget probabilitatem, hic negat lineæ longitudinem, ſuperficiei latitudinem, & corpori profunditatem. Hic negat definitionem definito competere. Nam propoſitio probabilis (ſi agamus de authentica probabilitate, qua Theologiam noſtram ſtabilimus) illa eſt, quæ ab aliquibus viris magnis aſſerta.

322 Poſteà confirmatas dicit eas ſyntheſes Cenſorum Romanorum authoritate, qui eas approbarunt, cùm Romæ recuderentur. Cenſet ergo, etiam authoritatem Cenſorum dare probabilitatem opinionibus.

ARTICULUS II.

Aliquibus prænotatis ſtatuitur, & probatur concluſio.

323 UT in his poſitionibus Caramuelis poſſis vera à falſis diſtinguere, & pretioſa à vilibus, præmittendum eſt, duplicem diſtingui oportere authoritatem Doctorum; alteram privatam, alteram publicam. Authoritatem privatam dicimus illam, quæ deſervit ad ſecuritatem conſcientiæ hominum unius, vel alterius privatim conſulentis; vel ſi mavis, quæ deſervit ad ſecuritatem conſcientiæ hominum unius, vel alterius urbis. Authoritatem publicam appellabimus, quæ ad conſcientiæ ſecuritatem quorumlibet hominum ubique terrarum exiſtentium poteſt deſervire.

324 Et quidem authoritas Theologi non conſiſtit in ſcientia præciſè, nam ſi Auguſtini ſcientiam æmuletur, id tamen ſit penitus occultum, nullam habebit authoritatem ad probabilitatem extrinſecam. Diſertè in Theologum ſcripſit Joannes Owen *lib. 2. epigram. 43. Scire tuum nihil eſt, niſi te ſcire hoc, ſciat alter.* Conſiſtit itaque partim in ipſa hominum notitia de præſtantia doctrinæ ejus. Cùm ergo præſtantia doctrinæ illius ſolùm in una urbe cognita eſt, ibi authoritatem habet: ubi autem illa eſt incognita, ibi authoritatem non habet. Quando autem in unica urbe ſolùm nota eſt doctrina ejus, tunc non habet authoritatem publicam, ut ubique poſſit probabilitatem extrinſecam conferre opinionibus. Qui autem ſcripta ſua typis mandant, doctrinam ſuam toto orbi diffundunt.

325 Præmittendum eſt ſecundò, ut homines indocti proſpiciant conſcientiæ ſuæ, nitentes authoritate Theologorum, ſufficit fama de horum doctrina, & probitate. Et ratio eſt, quia homines indocti non poſſunt aliter indagare doctrinam, & probitatem Theologi à ſe conſulendi, quàm ex fama: cum enim ſint indocti, non poſſunt per ſeipſos experiri, quanta ſit doctrina Theologi à ſe conſulendi.

326 Præmittendum eſt tertiò: ut homo doctus ſecurè nitatur authoritate alterius Doctoris (ſi non attendit ad probabilitatem intrinſecam opinionis, quam ſequi vult) non ſufficit qualiſcunque fama de illius doctrina, quæ viro indocto ſufficit; ſed requiritur penitior notitia propriis experimentis comparata, vel doctiſſimorum hominum teſtimonio firmata. Etenim ideò homo indoctus ſecundùm omnes Authores non tenetur comparare ſibi majorem notitiam de præſtantia Theologi à ſe conſulendi, quàm eam, quæ ſibi provenit ex fama, & dictis aliorum, niſi quia non poteſt moraliter aliam comparare: atqui vir doctus majorem poteſt ſibi comparare notitiam de præſtantia illius à ſe conſulendi: tenetur ergo ad majorem notitiam de præſtantia illius, quàm eſt ea, quæ ſufficit indocto; atque adeò majorem, quàm ea, quæ provenit ex qualicunque fama. Idque debet intelligi de eo, qui non emiſit ſcripta ſua in lucem publicam; de hoc enim poſteà dicendum eſt.

327 Aſſero ergo contra Caramuelis aſſertionem, etſi ſexdecim Theologorum, qui nihil in publicam lucem ſcripſerunt, authoritas poſſit magni fieri, ut conferant probabilitatem extrinſecam privatam ad ſecuritatem conſcientiæ unius, vel alterius hominis; unius vel alterius urbis; atqui ad publicam pro quacumque natione probabilitatem extrinſecam nequaquam ſufficere. Prima pars patet: nam illi Theologi, qui ſcripta ſua publicæ luci non dederunt, ibi habent authoritatem, ubi eorum doctrina cognoſcitur: hæc autem in civitatibus, in quibus habitant, agnoſci poteſt, & ad ſummum in finitimis civitatibus ejuſdem provinciæ: ibi ergo authoritatem privatam habent, atque adeò probabilitatem authenticam conferre poſſunt pro quantitate, & fundamento ſuæ famæ.

328 Secunda pars etiam eſt manifeſta. Ut Theologi authoritate ſuadent probabilitatem authenticam opinionibus, quæ poſſit deſervire ad ſecuritatem conſcientiæ aliquibus hominibus, opus eſt, quòd iſtis hominibus nota ſit doctrina, & probitas eorum; alioqui ſi mihi, licèt indocto, nota non ſit doctrina Theologi à me conſulendi, ſaltem ex fama, qua ratione potero ſecuritatem conſcientiæ meæ ex ea doctrina mihi dubia firmare? Atqui illi ſexdecim Theologi, qui nihil ſcriptorum ſuorum publicæ luci dederunt, apud nationes exteras non ſunt cogniti; nec Hiſpanis, qui longè ab illis diſtamus, comperta eſt eorum doctrina: ergo illi non habent ſufficientem authoritatem ad conferendam probabilitatem pro ſecuritate conſcientiæ hominum exterarum nationum. Et idem dicendum eſt de omnibus illis urbibus, & oppidis ejuſdem Provinciæ, ubi eorum doctrina non ſatis cognita, & comperta eſt.

329 Quod non contingit in Scriptoribus: nam ſicut arbor ex fructu, ſic vir doctus ex ſcriptis cognoſcitur. Et cùm opera prælo data totum orbem percurrant, in toto orbe poteſt cognoſci doctrina eorum; & ipſa per ſe docet homines, an Author talis ſit, cui conſcientiæ ſecuritas inniti poſſit.

330 Hinc colliges, qualiter falſa veris immiſcet Caram. cùm ait, majoris faciendas eſſe reſponſiones juniorum ad conſultationes privatas, quàm quæ in libris inveniuntur. Si enim loquatur reſpectu ſuæ privatæ conſcientiæ, quia utraſque legit, & utriuſque Theologi authoritatem, & doctrinam benè callet, non difficilè annuam. Cæterùm ut publicam probabilitatem extrinſecam aſſerant, cui etiam homines longè diſſiti fidere poſſint, nihil proſunt privata ſcripta, multùm conferunt publica.

331 Hinc inferes, ſi illę ſyntheſes Caram. nulla alia probabilitate firmarentur, niſi authoritate illorum ſexdecim Theologorum, quorum ſcripta non vidimus, quorum authoritatem doctrinæ ex libris non agnovimus, apud exteras nationes omni probabilitate deſtitutas fore, cùm non habeamus ſufficiens fundamentum ad judicandum, qualis ſit eorum doctrina. Itaque ſyntheſes Caram. utpotè prælo datæ, totum orbem pervagantur: atqui authoritas Theologorum, cùm ea provincia claudatur, defectu cognitionis publicæ nõ pervagatur

totum

totum orbem: ergo ſyntheſes Caramuelis, dum totum orbem pervagantur, per illum diſcurrunt authoritate deſtitutæ, cum Authores extra provinciam non egrediantur, Caramuelem comitaturi.

332 Confirmatur primò. Multi ſunt, qui prelo dãt opera ſua, quorum authoritas doctrinæ tenuis eſt: ita atteſtante Caram. *in Apolog. de Probabilit. n.* 98. [Multos, qui hodie audacter ſcribillant, & ut labores ſuos in lucem emittant chartam prodigũt.] Et *fund.* 11. *n.* 449. [Sunt enim Authores, *qui numerum non addunt*, vel qui exſcribunt potiùs, quam ſcribunt, & cùm cæteris ſaltant; quòd non rarò contingit.] Dicat ergo Caramuel, ex quo principio ſciemus, ſubſcriptores ſuos excellentiores eſſe iis, qui cum in publicum ſcripſerunt, adhuc ad probabilitatem *numerum non addunt*. Subſcriptoribus illis ego nihil authoritatis, quam habuerint, detraho: fortè in re litteraria gigantes ſunt: ſed orbis totus, qui opera Caramuelis videt, in quo ſpeculo tantam hanc proceritatem conſpicient?

333 Confirmatur ſecundò. Nam, ut dixi *c.* 2. *art.* 4. illi, qui ſunt meri Summiſtæ, vel meri Compilatores, qui ſine diſcuſſione rationum quæſtiones reſolvunt, non augent authoritatem; ideò ſecundùm Thomam Sanchez, & Navarrum, & alios, octo Authores hujus claſſis non æquivalent uni Authori primæ claſſis, qui quæſtiones tractant rectè diſcuſſis utrinque fundamentis. Modò ergo inquiro, in qua ex his claſſibus conſtituendi ſunt ſexdecim ſubſcriptores ſyntheſium? Cùm enim opera illorum non videamus, ſcire non poſſumus, ad quam Authorum claſſem pertineant.

334 Confirmatur tertiò. Authores, qui ſola aliorum authoritate nituntur, non addunt probabilitatem, ut notavit Navarrus, P. Thomas Sanch. Sotus, & alii citati *à n.* 45. & Caramuel relatus *n.* 51. Sed qui ſubſcripſerunt Caramuelis ſyntheſibus, ſolùm authoritate illius nituntur, cùm non afferant aliam novam rationem: ergo non addunt illi authoritatem, aut probabilitatem.

ARTICULUS III.

Duæ reſponſiones refutatæ.

335 Dices primò, ſufficere illis ſubſcriptoribus commendationem Caramuelis ad authoritatem doctrinæ: ſed refellitur reſponſio; unus enim teſtis in propria cauſa non facit fidem.

336 Dices ſecundò, plures eorum eſſe Profeſſores Theologiæ, idque ſufficere ad probabilitatis fidem faciendam. Ita Caramuel *in Regul. n.* 53. ait: [Cæterùm lectionis dignitas in Catholica aliqua illuſtri Academia vix poterit errori ſubiici.] Et idem videtur eſſe de illis, qui profitentur Theologiam in Collegiis Regularium.

337 Sed contra eſt. Nã eſſe Profeſſorem Theologię ſcholaſticę, ſicut non ſufficit ad eminentiã doctrinæ moralis, ita neque ad probabilitatem in eo genere conferendã. Vidimus Profeſſores Theologiæ ſcholaſticę doctos, & ingenioſos, in re morali cęcutire omninò, & qui ne libros quidẽ moralis Theologię evolvere apti eſſent, nec reſolvere quidquã auderẽt, niſi cõſulẽdo viros Ethicę peritos. Et jure meritò id ita cõtingit: nã Theologia ſcholaſtica, & moralis ſunt facultates toto cœlo diverſę, ubi principia Theologię ſcholaſticę nihil conducunt ad reſolutiones de moribus. Demus Profeſſores hos, quos adducit Caramuel, ſtuduiſſe, & docuiſſe uſque ad eminẽtiã, de eſsẽtia divina, & attributis, de ſciẽtia Dei, de voluntate, de omnipotẽtia, de providẽtia, de præfinitionibus, & prædeſtinatione, de auxiliis, de Incarnatione. Quid inde poſſunt comparare doctrinæ ad rem moralem? Ergo quamvis ſint Theologiæ ſcholaſticæ doctiſſimi uſque ad ſtuporem, non inde colligitur, doctos eſſe Theologiæ moralis. Ut omittam, complures eſſe Theologiæ Profeſſores rudes, & indoctos, qui ambitione, & favore magnatum Cathedras aſcenderunt, quibus indigni ſunt. Suppono enim eos, quos Caramuel conſuluit, tales non fore. Et nota ea verba citata, *Vix poterit errori ſubiici*. Ergo vix poterit fieri, quòd deſideretur authoritas in illis ſubſcriptoribus: ſed particula *vix*, aliquid minuit: eſt ergo aliquantulum diminuta ea authoritas ad probabilitatem conferendam.

ARTICULUS IV.

An Laurea Doctoris decoratus ſufficiat ad probabilitatem?

338 Dices tertiò, plures ex iis, quos numerat Caramuel, eſſe Doctores, aut Licentiatos in illuſtri Academia: atqui cùm hi teſtimonio publico Academiæ approbati ſint, ſufficere vidẽtur ad probabilitatem conferendam. Et ideò ipſe *in Regul. nu.* 54. ait: [Alii ſunt Authores magnæ authoritatis. Tales cenſeo quotquot ad Theologicã Lauream in Academiis majoribus *dignè* promoti ſunt.]

339 Sed contra eſt primò. Nam *fund.* 7. *à nu.* 329. multa dicit, quibus hanc authoritatem extenuat. *Num.* 330. [Hæc ratio potentiſſima eſſet, ſi ſoli promoverentur docti ad Lauream.] Et *nu.* 331. [Scio, celeberrimam Univerſitatem, quæ inter doctiſſimos viros, duos Theologiæ tolerat Licentiatos, qui non audierunt Philoſophiam; & tamen vocantur Profeſſores, & conſuluntur ſæpe, & caſus graves intrepidè dextrorſum, ſiniſtrorſum reſolvunt. Sed iſti pauci ſunt, nec qui poſſunt regulam generalem inducere.] Sed quonam pacto ſciemus extra provinciam, eos Doctores non eſſe de paucis?

340 Secundò, quia licèt *dignè* promoti haberent plenam authoritatem; at nonnulli indignè promoventur ad Lauream, ut ipſe Caramuel proximè citatus fatetur: ergo non ſufficit quilibet promotus ad hanc authoritatem probabilitatis conferendæ: ergo conſtare debet, eos *dignè* eſſe promotos.

341 Tertiò. Plus authoritatis habent ad ſecuritatem conſcientiæ Scriptores rei moralis, qui *exſcribunt, & cum cæteris ſaltant* (ut ipſe loquitur:) nam ſaltem verſati ſunt in iis materiis moralibus, quas ex aliis exſcripſerunt: de Laureatis autẽ in Academia neſcimus, an tãtoperè verſati ſint in prædictis materiis: ſed illi, *qui exſcribunt, ad probabilitatem numerum non addunt*, ſecundùm Caramuelem: ergo multò minùs illi, qui Doctoratus, aut Licentiæ Laurea inſigniũtur.

342 Quartò. Ex Laurea Academię inſignis non plus ſcientię colligitur in Laureato, quàm colligitur ex prævio examine: ſed ex pręvio examine inſignioris Academię non colligitur tanta doctrina, quanta requiritur ad dandam probabilitatem in quavis materia morali: ergo neque ex Laurea. Major patet: nam Laurea non infundit ulteriorem ſcientiam, nec aviditatem continuandi ſtudium; ideò multi Doctores, cùm ad gradum pervenerunt, ſiſtunt, vel potiùs per non uſum obliti eorum quæ didicerunt, retrò labuntur.

343 Minor verò etiam patet. Tum quia in multis Academiis non ſubiiciuntur examini de re morali: quãvis autem conſtet, doctos eſſe in Theologia ſcholaſtica, id nõ ſufficere ad reſolutiones morales, cõſtat ex dictis. Tum etiã quia in Academia Salmaticenſi, quæ hujuſmodi examinum obſervantiſſima eſt, lectionem facit laureandus per horã de Theologia ſcholaſtica, & per dimidiã de morali, electa materia ante triginta, & ſex horas in Magiſtro ſententiarũ, ex ſenis diſtinctionibus ejus, quę fortuitò ei offeruntur: in quibus ſenis locis nõ eſt difficile collocare unam, vel alterã quęſtionem, quam prædictus Laureatus premeditato ſtudio benè callet. Vidi aliquando Logicos, vidi ſępe Philoſophos ſecũdo ſtudiorũ ſuorũ anno recitaſſe quęſtiones à Magiſtro ſibi prælectas, præmeditatas per viginti quatuor horarũ ſpatiũ, adeò facile eſt, quæſtionẽ bene præmeditatã ferè repentè recitare. Scio argumenta, quæ opponuntur laureando in Academia Salmaticenſi, non eſſe levia, immò acriter propoſita ab arguentibus. Quibus ſi ſatisfacit propugnator, benè colligitur, eum eſſe ſufficientis ingenii, aptum ad litteraturam: non tamen colligitur, habere illum eam extenſionem doctrinę, quę requiritur ad reſolvendũ quęſtiones morales, & ad conferendum probabilitatem reſolutionis.

344 Quintò. In Societate noſtra rigidum nimis eſt examen pręviũ ad profeſſionẽ quatuor votorum ſolemnium, quòd ſubeunt poſt tres Philoſophię, & quatuor Theologię annos. Quod quidẽ tam ſeriò fit, ut tres ſaltẽ examinatores jurejurando obſtricti affirment, eum Profeſſionis candidatũ, eſſe aptum ad docendum publicè Theologiã in Societate JESU, intra Europã. Et tamen ſic examinati ferè incipiũt incumbere Theologię morali practicę, ut audiendis confeſſionibus vacare poſſint. Ex quo inferes à tempore prędicti examinis nondum habere inſignẽ doctrinam in Theologia morali, qualis requiritur ad reſolvendũ quæſtiones morales, & ad conferendam reſolutionibus probabilitatem. Quod autem ab examine Academiarum prodeant laureandi his doctiores, nõ facilè credam: ergo ex prædicto examine Academiarum non colligitur adeſſe Laureatis tantam doctrinam, quanta requiritur ad conferendam probabilitatem extrinſecam.

ARTICULUS V.

Satisfit objectionibus articulo primo propoſitis.

345 Conatur ſuadere Caramuel, pluris faciendos eſſe Theologos viventes, qui conſuluntur privatim, quàm ſcriptores. In quo id vehemẽter mihi diſplicet, quòd reducere velit ad propoſitionem univerſalem id, quòd vix in particulari verificatur: [Oculatiùs ſcribere viventes conſultos, quàm Scriptores, qui in publicã lucem edunt. Nunquid oculatiùs ſcribunt viventes, quàm PP. Suar. Vaſquez, Thomam Sanch. & reliqui ad hanc claſſem ſpectantes? Non credam. Nunquid oculatiùs ſcribebant privatim PP. Suar. Vaſquez, Thom. Sanch. quàm dum ſcribebant in publicam lucem? Vigintiquatuor epiſtolas Patris Thomæ Sanchez de conſultationibus rei moralis apud me retineo; & licèt dignas ſuo Authore reſponſiones habeant, non tamen abundant eo rationum robore, quo publica ejus ſcripta plena ſunt. Quod & ipſe P. Thomas Sanch. notavit *lib.* 1. *Summæ, c.* 9. *n.* 10. illis verbis: [Præſumere poſſint attentiori conſideratione res typis mandandas expendi.]

346 Sed & [liberiùs loqui ſcribentes privatim, quàm ſcribentes publicè; quia Lectorum invidia deterrentur] ait Caramuel. Tranſeat. Sed ſi noxia nobis eſt ea invidia, quia paucas aliquas opiniones probabiles ſubtrahit; utilis etiam eſt, quia multas improbabiles exulare facit eorum, qui ad auram plauſibilitatis aſpirant.

347 Alio tamen modo, quem Caramuel non meminit, utiliores eſſe ſolent privatæ Doctorum conſultationes, quàm quæ in libris leguntur. Nempe quia quandoque contingit inſtante praxi multas concurrere circumſtantias, quarum aggregatio non poteſt in libris reperiri: & quas libri ſeorſim expendunt diverſis in locis, vir doctus eas ſimul attendit, comparat inter ſe, ad trutinam prudentiæ librat. Unde non modò ignarus, ſed & vir mediocriter doctus ſecuriùs procedit, dum in caſu, in quo multæ circumſtantiæ concurrunt, conſulit viros doctos, quàm dum Authorum libros evolvit.

348 In ſecunda probatione contendit, ad confirmationem ſuarum opinionum utiliores fuiſſe ſubſcriptores viventes, quàm ſcriptores defun-

defunctos. Et ſi quidem loquatur de privata ſua utilitate, & ſecuritate ſuæ conſcientiæ, tranſeat. Si tamen loquatur de probabilitate, quæ pro toto orbe conferatur ejus opinionibus ex privatis ſubſcriptoribus, id negandum eſt. Quia non habent majorem authoritatē, quàm eſt fama de eorum doctrina. Fama autem eorum, qui ſcripta ſua publicæ luci negaverunt, ſuæ Provinciæ fines non tranſilit.

349 Ad id, quod addit, Authores antiquos ſæpe pro utraque opinione citari, non video, quomodo ex hoc capite utiliores ſint viventes, quàm defuncti; cùm recentiores, etiam defuncti clariſſimè expreſſerint ſuas ſententias. Vide, & nota eam conſequentiam: [Fruſtra igitur ad defunctos recurritur, ſi quid ſenſerint, quæritur; præſtat igitur adire vivos, qui poterunt ſuam mentem exponere.] Quā conſequentiam ex illo antecedente ego non ſperabam, ſed hanc, quam recta Logica docet: [Authores antiqui obſcuriùs loquuti ſunt, ideoque pro utraque opinione citantur: fruſtra igitur, ſi quid ſenſerint, quæritur: præſtat igitur adire recentiores, qui mentem ſuam clariſſimè expoſuerunt.] Niſi fortè dicat, omnes defunctos eſſe antiquos, & nullos Recentiores eſſe defunctos.

350 Tranſit ad ſexdecim Theologos, qui ſyntheſibus ſubſcripſerunt: & relegenda ſunt ejus verba, & ſingulatim notanda. [Has ergo ſyntheſes ſubjeci examini, ne mea ſenſa producerem, ſed *grandium* potiùs Theologorum ſententias, quas reiicere ſit *temerarium*.] Dixi, eos eſſe *grandes*, ubi cognita fuerit eorum magnitudo: apud exteras tamen nationes, grandes non ſunt illi, quorum fama ad illas non pervenit. Conſequenterque temerarium erit authoritati eorum fidere, ubi eorum doctrinæ præſtantia omninò neſcitur.

351 Procedit ulteriùs: [Cùm poſſibile ſit, probabilem condemnare ſententiam, & impoſſibile, eam non eſſe probabilem, cui multi Doctores ſubſcribunt.] Prior pars vera eſt, ſi loquatur in ſenſu compoſito, & dum ſententia manet probabilis. Vide *diſp.* 9. Poſterior pars univerſaliter prolata eſt manifeſtè falſa. Nunquid impoſſibile eſt, improbabilem eſſe ſententiam, quæ defendit omnes gradus conſanguinitatis, & affinitatis relatos *Levit.* 18. jure naturæ irritare matrimonium, cui vigintiquatuor Doctores ſubſcribunt? Nunquid impoſſibile eſt, improbabilem eſſe ſententiam, quæ docet, eunuchos totales validè contrahere matrimonium, cui ſubſcribunt vigintiocto Authores? Nunquid impoſſibile eſt, improbabilem eſſe ſententiam propugnantem, poſſe in aliquibus caſibus conſequi ſalutem æternā infantes decedentes ſine baptiſmo ſuſcepto, vel martyrio; cui ſexdecim ſubſcribunt? Erit ergo impoſſibile, non eſſe probabilem ſententiam, cui multi Doctores omni exceptione majores ſubſcribunt; non verò, ſi neſcimus, an ſint omni exceptione majores?

352 Pergit Caramuel. [Qui enim propoſitioni à multis viris doctis aſſertæ neget probabilitatem, hic negat lineæ longitudinem, ſuperficiei latitudinem, & corpori profunditatem. Hic negat definitionē definitio competere.] Reſpondeo, id eſſe verum, ſi tibi compertum ſit, in illis multis eſſe præſtantiam doctrinæ ſufficientem ad probabilitatē. Si tamen id omninò neſcias, meritò probabilitatem extrinſecam negabis, quæ requirit authoritatem doctrinæ, & ad hanc ſaltem fama requiritur de præſtantia doctrinæ, quæ de eorum ſubſcriptorum præſtantia ad nos hucuſque non pervenit. Et quia univerſaliſſimè procedit ea Caramuelis clauſula, neganda eſt. Nam tribus illis ſententiis relatis in proxima præcedenti periodo, omnes hodie Theologi negant probabilitatem, quin propterea negent trinam dimenſionem, aut convertibilitatem definitionis cum definito.

353 Denique nota, ex illis ſubſcriptoribus quatuor priores eſſe cenſores, qui librum Theologiæ Regularis approbarunt: & illis adjungit alios cenſores, qui Romæ librum, cùm recuderetur, approbarunt. Sed quantam probabilitatem afferant cenſores librorum opinionibus in ipſis libris contentis, audi ex ipſo Caramuele. Qui *in Theol. fundam. nu.* 318. *fund.* 5. aſſerit. [Ut imprimatur, cenſori ordinario committitur, qui interdum nimium Authori deferens, aut non legit totum, aut non attendit. Et Magiſter ſacri Palatii, viſa cenſoris approbatione, illum edi permittit.] Si ergo cenſores librorum tales ſunt, nunquid poterunt præſtare probabilitatem iis, quæ vel non legerunt, vel non attenderunt, vel jure dubitatur, an legerint? Et quidem ea, quę cenſor non legit, vel non attendit, ignorat: ſed qui ignorat, in eo ipſo, quòd ignorat, non dat probabilitatem: ergo cenſor in iis, quæ non legit, vel non attendit, non dat probabilitatem. Si ergo cenſores, *nimium deferentes Authori, aut non legunt totum, aut non attendunt*; quo jure citantur pro earum theſium probabilitate.

ARTICULUS VI.

Alia Caramuelis inſtantia pro extrinſeca probabilitate ſuarum ſyntheſium.

354 SEd adhuc inſtat Caram. pro authoritate ſubſcribentiū ejus ſyntheſibus, & probabilitate earum. Nam in commentario in Regulam in epiſtola prævia ad Franciſcum Penneman contra quendam Titiū, eum de improbabilitate arguentem, ſic arguit: [Ego Soles Reipublicę litterariæ propugno, & meum aſſumptum ſic demonſtro. Quæcunque opinio habet viginti Authores pro ſe, eſt omninò probabilis: nulla eſt in his ſyntheſibus, quæ plures non habeat: ergo nulla, quę verè probabilis non ſit. Quid tuus ad iſtum ſyllogiſmum Titius? Si neget formam, oſtendet, ſe ignorare Dialecticam. Si majorem, ſe moralem Theologiam ne quidem à longè ſalutaſſe: ad probabilitatem enim non jam viginti, ſed etiam multò pauciores in omnium opinione ſufficiunt. Si minorem, ſe non ſcire legere: ibi enim proſtant ſubſcriptiones ſuperſtitum virorum, quibus majores hodie in orbe Chriſtiano non dabit. Ergo quidquid ad ſyllogiſmum illum dicat, erit noctua ſolem incuſans, quòd audiat lucidus, cùm tamen tenebroſus ſit.]

355 Et in primis nego, eſſe *Soles*, eos qui non toti orbi, ſed uni duntaxat urbi, aut ad ſummum aliquibus oppidis unius Provinciæ prælucent. Cùm ergo eorum ſubſcriptorum viginti fulgor Hiſpaniæ fines non penetret, nec cæteras nationes alienas illuminet; quo jure dicuntur lucem probabilitatis publicæ (quæ uno angulo non concluditur) conferre poſſe ſyntheſibus.

356 Deinde ad ſyllogiſmum reſpondeo, non negando formam dialecticam, ſed majorem, & minorem ſub diſtinctione ſubiicienda. Ergo diſtinguo majorem: Quæcunque opinio habet pro ſe viginti Authores [publicæ & univerſalis authoritatis,] eſt omninò probabilis, omitto; viginti Authores [privatæ & limitatæ authoritatis:] nego. Diſtinguo etiam minorem: Nulla eſt in his ſyntheſibus, quę non habeat plures Authores [publicæ & univerſalis authoritatis,] nego; quæ non habeat plures Authores [privatæ, & limitatę authoritatis] omitto, quia ignoro, an eam privatam authoritatē habeant. Non eſt probabilis ab intrinſeco opinio, quę non eſt ab extrinſeco probabilis in toto orbe: authoritas autem, quę non eſt cognita in toto orbe, non poteſt pro toto orbe dare probabilitatem extrinſecā. Itaque ubi dubium eſt de authoritate ſufficiente, non eſt probabilitas extrinſeca: cùm ergo in omnibus ferè mundi plagis ignoretur, quæ & quanta ſit ejuſmodi authoritas, in ferè omnibus eſt dubium de ſufficienti authoritate, atque adeò de probabilitate extrinſeca.

357 Denique notabis, ſubſcriptores, quos refert Caramuel, ſolùm approbaſſe quaſdam propoſitiones univerſales illius, quæ licèt admittantur, non propterea admittendæ ſunt quamplurimæ aliæ aſſertiones, quas vult Caramuel ex illis inferri. Exemplo ſit, quę docet de horologiis. Nam in ſyntheſibus *art.* 10. de officio divino ait: [Horologia tametſi cum cura dirigantur, non diſtinguunt horas certò, ſed ſolùm probabiliter; malè regulata, nec probabiliter.] Hæc à ſuis ſubſcriptoribus approbata eſt; quæ quidem in ſenſu ſpeculativo vera eſt. Cum autem poſteà fusè docet, in legibus Eccleſiaſticis non eſſe ſtandum horologiis ſonantibus benè regulatis, ſed poſt ſonitum mediæ noctis, & infra unum quadrantem poſſe te comedere, & poſteà die ſubingrediente recipere ſacram ſynaxim; id minimè à ſubſcriptoribus approbatum eſt. Quod in multis aliis ita contingit.

DISPUTATIO XII.

An communis Doctorum ſententia in aliquibus materiis faciat certitudinem moralem.

CAPUT I.

Statuitur prima concluſio affirmativa.

1 FErè ſine pugna proferam meam ſententiam: tum quia de hac materia pauca ſunt, quæ reperio in Authoribus: tum quia exiſtimo eſſe certa, quę deciſurus ſum. Et quamvis de hoc puncto (quòd ſciam) non egerit Caramuel; oportet tamen magnoperè illud diſcutere; nam ex his principiis arma producturus ſum, quibus non paucas illius concluſiones debellare ſpero.

2 Et in primis non eſt quæſtio de eo caſu, in quo omnes Theologi unanimi conſenſu affirmant, aliquid eſſe Fide Catholica credendū. Tunc enim illud tanquam de Fide certiſſimè tenendum eſt. Nam, ut optimè notavit P. Suarez *diſp.* 5. *de Fide, ſect.* 2 *n.* 5. [Si conveniunt aſſerendo, rem eſſe de Fide, ſemper applicabunt aliquam regulam Fidei, cujus ipſi ſunt quaſi teſtes; & ratione illius faciunt certam fidem.] Et idem, proportione ſervata, dicendum eſt, quando Theologi omnes unanimi conſenſu aſſerunt, aliquā eſſe concluſionem Theologicam; ideſt, evidenter illatam ex una propoſitione de Fide, & altera evidenti naturali. Quo caſu ea concluſio ut certiſſima tenenda eſt, dum non oſtenſa fuerit ſolida ratio, quæ vel illationem, vel evidentiam, quæ dicitur ineſſe præmiſſæ naturali, infirmet.

3 Extra has ergo metas procedit quæſtio, ſcilicet an ex materiis moralibus, in quibus verſamur, ſint aliquæ, in quibus communis ſententia omnium, aut ferè omnium Doctorum faciat evidentiam moralem; itaut oppoſita concluſio ſi ab uno, vel altero aſſeratur, reputanda ſit certò falſa?

4 Sit prima concluſio. In illis, quorum reſolutio dependet omninò à judicio prudentum, tanquam à menſura extrinſeca, communis omnium Doctorum ſententia facit evidentiam moralem. Exemplū ſit in gravitate, & levitate materiæ, quæ in præceptis conſiderantur. Nam ſi omnes Doctores conſpirent in deſignanda gravitate, aut levitate talis materiæ, id tanquam certum moraliter tenendum eſt.

5 Pro cujus cōcluſionis claritate aliqua notanda veniunt. Primò. Dixi, *dependet omninò*: quia ſi ſit aliud principium intrinſecum, unde colligatur efficaciter reſolutio, præterquam à judicio prudentum Theologorum, concluſio non procedit in eo caſu. Ubi notandum eſt, legem vel præceptum eſſe quid intrinſecum obligationi. Secundò. Dixi, *tanquam à menſura*: quia moralis magnitudo, vel parvitas, v. gr. ut in plurimùm non habet aliam menſuram, quàm judiciū prudens. Tertiò. Dixi, *extrinſeca*: quia magnitudo, vel parvitas mora-

Digitized by Google

moralis non conſiſtit, etiam partialiter, in ipſo judicio prudentum; ſed illud eſt quaſi trutina, in qua ea quantitas moralis libratur. Quartò. Dixi, *omnium Doctorum*; ubi vox *omnium*, ſumenda eſt moraliter, ideſt, *ferè omnium*, quia unus contra omnes nulla ſpeciali ratione munitus, nullius eſt authoritatis. In materia autem, de qua loquimur, nulla ſpeciali ratione munitur, qui contradixerit reliquis, cùm ſupponamus materiam non admittere aliam rationem, niſi judicium prudentum.

6 Jam verò oſtenditur concluſio. Illa eſt materia moraliter magna, quæ magna eſt judicio prudentum: ergo evidens eſt, quòd eſt magna moraliter, quando eſt evidens, illam eſſe magnam judicio prudentum. Sed quando omnia judicia prudentum conſpirant in cenſuram alicujus magnitudinis moralis, eſt evidens, quòd illa materia eſt magna judicio prudentum; ergo quando omnia judicia prudentum conſpirant in cenſuram alicujus magnitudinis moralis, faciunt evidentiam moralem; ergo quando omnia judicia prudentum Theologorum conſpirant in cenſuram alicujus magnitudinis moralis ad Theologiam ſpectantis, illi faciunt evidentiam moralem.

7 Et quidem nunquam evidentius eſt, aliquid eſſe magnum judicio prudentum, quàm cum omnia prudentum judicia in unum omninò conformantur, ad cenſendum, id eſſe magnum. Sicut ſi dubitans, quantum ſit pondus argenti, quod habes, nec ſtateræ tuæ omninò fideres, & appenſum in omnibus provinciæ ſtateris, omnes invenires omninò conformes ad pondus viginti librarum, utique eſſet moraliter evidens, quòd pondus argenti tui eſſet viginti librarum.

8 Confirmatur primò. Quando quæſtio reducitur ad inquirendum, an aliquid ſit magnum judicio prudentum, quando evidens eſt, omnes prudentes conformari in eo judicio. Etenim hæc duo non componuntur inter ſe: & quòd omnes prudentes judicent, eſſe magnum; & quòd non ſit magnum judicio prudentum: quin potiùs hæc duo convertibilia ſunt: ergo ſi unum eſt evidens, nempe omnes prudentes ita judicare; alterum neceſſariò eſt evidens, nempe id eſſe magnum judicio prudentum. Ergo ſi evidens eſt, omnes Theologos judicare aliquam materiam præcepti eſſe magnam, evidens eſt, illam eſſe magnam judicio omnium prudentum Theologorum.

9 Confirmatur ſecundò aliquibus exemplis. Primò. Hodie enim eſt certum, quantitatem dimidii regalis Hiſpanici ex nummis æreis, eſſe materiam parvam, conſideratam præciſe in ordine ad furtum. Sed quare id eſt certum moraliter? Ex quo ſyllogiſmo, aut ex qua demonſtratione? Sanè non aliunde, niſi quia omnes prudentes Theologi in hoc judicium conſpirant. Nam licèt Navarrus *cap. 17. ſumm. num. 3. lit. F*, videatur inclinare in hoc, quòd etiam dimidius regalis in furto ſit peccatum mortale, tamen tempore Navarri plus valebat dimidius regalis, quàm hodie unus & dimidius. Quare juxta hodiernum valorem id eſt certum, ut dixi.

10 Secundò. Certiſſimum eſt apud omnes, comeſtionem cibi communis uſque ad quatuor uncias (immò & multò minoris) aſſumptam ultra unicam comeſtionem, & jentaculum nocturnum, eſſe quantitatem magnam ad violandum jejunium. Sed quare id eſt certum? Cùm non ſit certum, comeſtionem cibi ad duas uncias eſſe quantitatem magnam; immò & hanc non eſſe magnam, ſit probabile. Sanè non ex alio principio id poteris demonſtrare, niſi ex eo, quòd omnes prudentes Theologi in hoc judicium conſpiraverint.

11 Tertiò. In voto recitandi unum pſalterium Marianum, certum omninò eſt, unicam Salutationem Angelicam eſſe materiam parvam. Quartò. In præcepto jejunii naturalis ad ſacram communionem, certiſſimum eſt, comeſtionem ſemiunciæ panis eſſe materiam magnam, ſufficientemque ad peccatum mortale ſacrilegii. Sed unde hæc duo demonſtrabis, qualiter ad certitudinem requiritur, niſi ex eo quòd omnia prudentium Theologorum judicia in utranque cenſuram conſpiraverint.

12 Hinc infertur pro Logica morali hanc eſſe optimam conſequentiam: [In quæſtione, quæ omninò dependet à judicio prudentum, communis omnium, aut ferè omnium ſententia affirmat hanc concluſionem: ergo hæc concluſio eſt certa.]

CAPUT II.

Colligitur certitudo ejus concluſionis, quòd peccat graviter miniſter deputatus conficiens Sacramentum in ſtatu peccati.

ARTICULUS I.

Statuitur caput certitudinis in prædicta concluſione.

13 Conſpirarunt Doctores Theologi in eam aſſertionē, [quòd peccat mortaliter miniſter Sacramenti deputatus, qui illud conficit exiſtens in ſtatu peccati mortalis; ideòque debere procurare reſtitutionem gratiæ juſtificantis ſaltem per actum contritionis perfectæ.] Dixi, *deputatus*, nempe ut diſtinguitur à miniſtro neceſſitatis: nam de eo, qui conficit in caſu neceſſitatis, & non ut Miniſter deputatus, multi aliter cenſent.

14 Tota ratio hujus aſſertionis eſt, quia exiſtimant eſſe gravem irreverentiam contra ſanctitatem Sacramenti, quòd miniſter illius id cōficiat exiſtens in ſtatu peccati mortalis. Conſiſtit itaque ſcopus hujus quæſtionis in eo, an ſcilicet ea ſit gravis irreverentia, an levis judicio prudentum? Cùm ergo omnes prudentes judicent, eam irreverentiam eſſe gravem, evidens eſt, quòd eſt gravis judicio prudentum. Et in hoc ſenſu optimè dixit P. Granado 3. *par. controverſ. 3. tract. 3. diſput. 5. num. 6.* hanc ſententiam eſſe *certam, propter authoritatem*. Quam ſententiam præter omnes Theologos in eam conſpirantes tenent expreſſè S. Dionyſius, S. Auguſtinus, S. Gregorius Magnus, & tres alii Pontifices Romani, Gelaſius, Nicolaus, & Gregorius IX. videndi apud P. Suarez *tom. 3. in 3. par. diſput. 16. ſect. 3.*

15 Cui certitudini non obſtat, quòd pauci aliqui Summiſtæ affirment, non eſſe mortale. Ita enim affirmat Hieronym. de Llamas 1. *par. method. cap. 1. §. 5.* & *par. 2. cap. 2. §. 12.* Sed ſacra Fidei Inquiſitio Hiſpanica meritò expunxit in illo eam ſententiam in Expurgatorio indice ann. 1640. Affirmavit etiam Ludovicus de S. Iuan *in ſumma quæſt. 8. de Pœnitentia, art. 4. dub. 1. diffic. 2.* (apud Leandrum à SS. Sacrament. *par. 1. de Sacram. tract. 1. diſput. 6. quæſt. 8.*) dummodò miniſtrans non ſit in actuali peccato, aut actuali complacentia illius, neque in habituali, v. g. concubinatus, &c. Sed (ut notavit ipſe Leander citatus *in eadem ſumma quæſt. 5. de Sacramentis in gener. art. 1. dub. 1. concluſ. 1.* ſibi ipſi contradicit cum lamentatione, dicens, [Coſa harto miſerable, y digna de ſer llorada:] ideſt, [rem eſſe nimis dolendam, & lacrymis dignam:] nempe quòd aſſeratur, id non eſſe peccatum mortale.

16 Et Ortiz (apud eundem Leandrum citatum) *in ſumma cap. 19. de quarto præcepto communionis, §. 2.* Sed in fine capitis ſibi contradicit; ſicut etiam clariùs *cap. 4. §. 6.* Tenent etiam (apud eundem Leandrum citatum) Crouſers, & Marcus Vidal.

17 Ideò hanc ſententiam eſſe improbabilem (ut omittam edictum Inquiſitionis Hiſpanicæ) affirmant Petrus Ledeſma, Luiſius Turrianus, & Diana, apud eundem Leandrum citatum. Qui *qu. 9. fine* ait: [Abſolutè, certiſſimè, & abſque ulla hæſitatione reſpondeo, præfatam ſententiam eſſe *omninò improbabilem*.] Immò & omnes, qui dicunt, oppoſitam ſententiam eſſe certam; quòd plures Theologi expreſſerunt: cùm implicet contradictionem, unam concluſionem eſſe certam, & oppoſitam non eſſe improbabilem, ſive certò falſam. Ita P. Suarez citatus, ubi ait: [Quod in Eccleſia ſit hoc præceptum, *dubitari non poteſt*, ut conſtat ex decretis, & teſtimoniis adductis.] Et P. Granado ubi ſuprà, & plures alii.

18 Si quis ergo contenderet adhuc, eam ſententiam eſſe probabilem, deberet probare, miniſtrum deputatum, conficientem Sacramentum in ſtatu peccati mortalis, non committere irreverentiam gravem judicio prudentum. Id autem probare non poteſt, cùm conſtet, judicio omnium Theologorum, illam eſſe gravem: atque adeò certum moraliter eſt, eam eſſe gravem judicio prudentum Theologorum, cùm omnes in id judicium conſpiraverint. Neque obſtant pauci aliqui aliter ſentientes: tum quia duo ex illis ſibi apertè contradicunt, & unus eorum cum deteſtatione, & lamento, ut jam dixi: tum quia pauci ſine urgenti fundamento contra commune judiciū militantes imprudenter procedunt; & comparatione reliquorum omnium, paucorum authoritas levis eſt. An autem illi ſint meri Summiſtæ, nempe de numero eorum, qui numerum ad probabilitatem extrinſecam non augent, decernere non poſſum; quia eorum volumina non evolvi, quòd alii examinabunt, ſicut etiam, an reliqui ex uno omninò tranſcripſerint, ita ut reliqui ad unius authoritatem reducantur? juxta dicta *diſp. præcedenti, cap. 2. art. 4. & c. 4. num. 125.*

ARTICULUS II.

Diſſipantur objectionum nebulæ.

19 Argumenta, quæ affert Ludovicus de S. Iuan (apud Leandrum *cit. q. 8.*) leviſſima ſunt, ne dicam ridicula. Primum eſt, quia ea irreverentia eſt levis. Vide quàm urgens argumentum, in quo apponitur pro antecedente ipſa concluſio.

20 Secundum eſt, quia neque Theologi, neque Concilia obligant miniſtrum ad confeſſionem, neque ad contritionem. Vide quàm evidenter falſum antecedens, cùm omnes Theologi affirment, obligari miniſtrum deputatum ad contritionem præviam, vel confeſſionem.

21 Tertium, quia ſi eſſent tres Sacerdotes in ſtatu peccati mortalis, nec eſſet alius Confeſſarius, neſciretur, quis eorum teneretur ad contritionem, ut priùs audiret confeſſiones eorum: ergo nemo tenetur ad contritionem præviam, antequam audiat confeſſionem alterius. Vide ad quid reducant nomen Probabilitatis homines, qui Doctorum nomine gaudent. Da, hodie Alexandrum VII. imponere hoc præceptum contritionis omnibus Sacramentum adminiſtraturis: quo caſu adeſſe obligationem contritionis præviæ, nemo poteſt dubitare. Quid ergo facerent tres illi Sacerdotes? Reſpondebis enim, & benè, illum, qui primus audierit confeſſiones cæterorum, teneri ad contritionem præviam.

22 Quatuor alia argumenta refert Leander *cit. ea q. 9.* ex manuſcriptis quorumdam Recentiorum. Primum, quia Ludovicus de S. Iuan affert pro ea ſententia tria argumenta non levia, & Navarrus quinque alia ex docto quodam viro: *Quæ*, inquit Navarrus, *tametſi urgere videantur, concludunt tamen minimè*: ergo judicio Navarri ſunt argumenta urgentia pro ea ſententia; ergo eſt probabilis.

23 Qui ſic arguit, paleis leviſſimis nititur. Tales eſſe eas rationes Ludovici, quis prudens negabit? Si urgent argumēta à Navarro relata, quare Recentiores ea non reproducunt? Sanè quia ea ad lucem adducere puduit. Et ſanè Navarrus non dixit *urgent*, ſed ſub dubio

urgere

urgere videntur. Dubiam autem probabilitatem affert, qui ex dubiis probabilitatem componit.

24 Secundum, quia P. Granado cit. dixit: [Quòd miniſter peccet mortaliter in adminiſtrandis Sacramentis cum conſcientia peccati mortalis, non eſt adeò exploratum, attenta efficacitate rationis: quia reverà nulla eſt ratio id omninò convincens, licèt certa ſit propter authoritatem.] Ergo prædicta ſententia non eſt omninò improbabilis, aliàs id evidenter oſtenderent Theologi.

25 Reſpondeo, optimè dixiſſe P. Granado. Id enim ſemper contingit in iis, quorum gravitas, aut magnitudo moralis taxatur judicio prudentum. Vel dicant mihi, quare certum ſit, tres unciæ cibi violare jejunium, dum non ſit certum, duas illud violare? Niſi quia judicio omnium prudentum tres unciæ conſtituunt magnam quantitatem; non autem duæ illam conſtituunt judicio omnium.

26 Tertium. Quia probabile eſt, non dari expreſſum præceptum prohibens miniſtrationem Sacramenti cum conſcientia peccati mortalis. Probant, quia Navarrus *diſt. 4. de Pœnit. n. 10. §. Ad ſextam*, id concedit. Deindè quia nullum eſſe præceptum poſitivum, humanum, vel divinũ, probabiliter probat P. Gaſpar Hurtado *diſp. 4. diff. 9.* Quod verò id præceptum ſit divinum naturale, ſolùm eſt probabile, & veriſimile, ut affirmat P. Suar. *tom. 3 in 3 part diſp. 16. ſect. 3.* ergo probabile eſt, quòd nullum datur præceptum.

27 Miror, viros doctos ita arguendo hallucinari. Et ut à Suario incipiam, compone ea verba arguentis, *Probabile eſt, non dari expreſſum præceptum*, &c. cum verbis ipſius Suarii in eodem loco ſuprà relatis *nu. 17. Quòd in Eccleſia ſit hoc præceptum, dubitari non poteſt*. Et nota, Suarium non dixiſſe, ſolùm eſſe probabile, & veriſimile, quòd detur præceptum divinum naturale de ea re; ſed probabilius, & veriſimilius eſſe, quòd non ſit præceptum poſitivum humanum, ſed divinum naturale. Aſſerit enim, indubitabile eſſe, quòd detur tale præceptũ; probabilius tamen, quòd id præceptum ita certum non ſit humanũ, ſed naturale divinum. Dicit itaque, indubitabile eſſe, ſaltem eſſe divinum naturale. Ecce totus ejus contextus: [Nam quòd in Eccleſia ſit hoc præceptum, dubitari non poteſt, ut conſtat ex decretis, & teſtimoniis adductis. Unde quamvis ſola ratione probari non poſſit, dicendo, latum eſſe vel à Chriſto, vel ab Apoſtolis, & perpetua traditione ſervatum eſſe in Eccleſia; veriſimilius tamen eſt, ex ipſa rei natura intrinſecè conſequutum eſſe,] &c. Quare benè P. Gaſpar Hurtado probabiliter aſſerit, non dari præceptum poſitivum: quod & aſſeruit Navarrus in argumento citatus.

28 Quartum. Quia miniſter non conſecratus, conficiens Sacramentum in mortali, non peccat graviter, ſecundùm probabilem ſententiam: ergo nec miniſter conſecratus. Probatur conſequentia primò à paritate rationis. Secundò, quia probabile eſt, quòd obligatio conficiendi Sacramentum in ſtatu gratiæ non oritur à conſecratione miniſtri, ſed dumtaxat à ſanctitate Sacramenti, & Chriſti principalis agentis, & reverentia illis debita: ſed hanc ſervare non minùs debet miniſter non conſecratus, quàm conſecratus; & adhuc probabile eſt, quòd non conſecratus non peccat leviter: ergo probabile eſt quòd etiam miniſter conſecratus peccat leviter.

29 Hoc argumentum eſt id, quo ſuam ſententiam protegunt Authores propugnantes, miniſtrum non conſecratum, conficientem Sacramentum peccare lethaliter. Et illud retrorſum evolutum opponunt hi anonymi contra ſententiam certam. Et quòd attinet ad paritatem, mirum eſt, quòd non ſequantur regulam Logicæ Caramuelis poſtulantis in his caſibus diſparitatem evidentem; qua non data, triumphare ſe credit de adverſario.

30 Sed reſpondeo primò, aſſignato à me principio certo pro mea concluſione, me non teneri ad evidentem, ſed ad probabilem diſparitatem, ut demonſtravi *diſp. 3.*

31 Reſpondeo ſecundò, adhuc diſparitatem eſſe moraliter evidentem. Etenim in miniſtro conſecrato illa irreverentia eſt gravis, judicio omnium prudentum Theologorum; in miniſtro autem non conſecrato non eſt gravis, judicio omnium; multi enim non cenſent illam gravem. Eſt autem evidenter gravis judicio prudentum illa, quæ talis eſt judicio omnium: & non eſt evidenter gravis judicio prudentum, quando prudentes ipſi non conſpirant, ſed diſſident inter ſe circà eam gravitatem irreverentiæ. Ecce ergo evidens diſparitas; quandoquidem in uno cernitur principium intrinſecum certitudinis, quod non cernitur in alio.

32 Ad ſecundam probationem diſtinguo majorem: Probabile eſt, quòd obligatio, [quæ eſt evidenter gravis,] conficiendi Sacramentum in ſtatu gratiæ, non oritur à conſecratione miniſtri, ſed dumtaxat à ſanctitate Sacramenti, nego; probabile eſt, quòd obligatio, [quæ non eſt evidenter gravis,] non oritur à conſecratione miniſtri, concedo. Itaque obligatio evidenter gravis (ſcilicet evidentia morali) conficiendi ſacramentum in ſtatu gratiæ, non eſt probabile, quòd oritur à ſola ſanctitate Sacramenti: nam cùm ſit evidenter gravis ſola illa irreverentia, quæ procedit, à miniſtro conſecrato, propterea quòd hæc ſola gravis eſt, judicio omnium Theologorum, quod judicium eſt adæquata menſura ejus gravitatis; fit, quòd ea evidens gravitas non procedat utcumque à ſanctitate Sacramenti, ſed à ſanctitate Sacramenti ut confecti per miniſtrum conſecratum.

33 Itaque evidens gravitas ejus irreverentiæ procedere non poteſt ab eo principio, à quo abeſt prædicta evidentia. Quæ evidentia cùm conſiſtat in illa adæquata menſura gravitatis, nempe in judicio omnium Theologorum; & hoc non ſuffragetur, niſi ſoli irreverentiæ, quæ committitur à Miniſtro conſecrato; fit, quòd ſecluſo eo capite procedendi à miniſtro conſecrato, utique deficiat prædicta evidentia; atque adeò ubi non intelligitur procedere irreverentia à miniſtro conſecrato, non intelligitur adeſſe ea evidentia.

34 Procedit quidem probabiliter à ſanctitate Sacramenti præcisè gravitas irreverentiæ, quæ committitur in conficiendo Sacramentum in ſtatu peccati; & ita probabile eſt, quòd etiam miniſter non conſecratus peccat mortaliter conficiendo Sacramentum in ſtatu peccati. Cæterùm improbabile eſt quòd concurrentibus conſecratione miniſtri conficientis in ſtatu peccati, & ſanctitate Sacramenti, ea irreverentia ſit levis; quia concurrente utraque circumſtantia adeſt ea menſura evidentiæ moralis. Eſt enim moraliter evidens, eſſe irreverentiam gravem judicio prudentum eam, in cujus gravitatem omnes prudentes conſpirarunt, ut dictum eſt.

CAPUT III.

Colligitur ſecundò, certum eſſe, in jejunio naturali ad communionem non dari parvitatem materiæ.

ARTICULUS I.

Oſtenditur certitudo corollarii.

35 Eſt præceptum certiſſimum in Eccleſia, illudque non divinum, ſed humanum, ſervandi jejunium naturale ante communionem Euchariſtiæ, ut conſtabit *ex diſp. 21. c. 5. num 73.* Eſt etiam certum, ſi gutta aquæ transglutiatur per modum ſalivæ, non violari id præceptum, quia ſic non tollitur jejunium naturale.

36 Si autem modicum cibi, vel potus de induſtria immittatur in os, ut illud per ſe transglutiatur, quantumvis minimum ſit, committi gravem irreverentiam contra Sacramentum, communis omnium Theologorum ſententia docet, ut notavit P. Suarez his verbis. [Reſpondetur, eſſe mortale, & contrarium non eſſe probabile practicè, ſi quantitas illa minima per modum cibi, & potus ſumpta ſit. Atque ita ſentit D. Thomas, Durandus, Paludanus, Soto, & alii. Et hoc idem declarat conſuetudo Eccleſiæ, & communis conſenſus omnium Fidelium: unde rectè colligimus, ita eſſe interpretandum præceptum.

37 Quod etiam patet ex Concilio Toletano VII. & habetur *cap. Nihil contra 7. qu. 1.* illis verbis: *Poſt cibum, potumque quemlibet minimum.* Nam etſi id Concilium ſit Nationale, & non obliget ultra Hiſpaniam; eſt tamen teſtis omni exceptione major, & maxima dignus fide, ejus univerſalis præcepti. Et Patres ejus Concilii cenſuerunt, eam irreverentiam eſſe gravem: quandoquidem præcipiunt, ut violatores excommunicentur, illis verbis? *Si quis hæc temerare præſumpſerit, Excommunicationis ſententiam ſuſtinebit.*

38 Inquirimus ergo, an ſententia communis omnium Theologorum faciat in hac materia certitudinem moralem, ita ut certum omninò ſit, quamlibet parvitatem cibi, vel potus ſumptam ante Euchariſtiæ communionem conſtituere gravem irreverentiam de lethali reatu damnandam.

39 Ex dictis ergo in duobus capitibus præcedentibus, aſſerendum eſt, communem Theologorum ſententiam, quæ aſſerit, eam eſſe gravem irreverentiam, facere moralem certitudinem. Ratio eſt eadem, quam propoſui *c. 1.* Etenim hæc quæſtio reducitur ad eum ſcopum, an ſumptio minimi cibi, vel potus ante communionem ſit irreverentia gravis judicio prudentum, vel potiùs levis? In qua evidens eſt, omnes prudentes Theologos judicare, eam eſſe irreverentiam gravem: ergo evidens eſt, eam eſſe gravem judicio prudentum, ſcilicet eorum, ad quos ſpectat, nempe Theologorum.

ARTICULUS II.

Reſponſiones debellantur.

40 Dices primò, non poſſe judicium Theologorum facere, quod ſit gravis ea, quæ eſt materia levis: atqui minimi cibi comeſtio eſt materia levis: ergo non poteſt fieri gravis judicio prudentum.

41 Pro impugnatione adverte primò, materiam legis aliàs levem, poſſe fieri moraliter gravem ratione finis, ad quem ordinatur, ut oſtendo *diſp. 27. cap 7.* Et quidem levis actio eſt pileo caput exuere, ſi tamen præcipiatur in ſignum reverentiæ, & adorationis Euchariſtiæ, materia erit graviſſima, & quæ obliget ſub reatu gravi. Deinde immittere unam guttam aquæ in calicem conſecrandum, ex ſe materia levis eſt: tamen conſiderato fine, ad quem ordinatur, nempe ſignificatione aquæ, & ſanguinis è latere Chriſti profluentis, ea immiſſio eſt quid moraliter magnum. Quod & aliis exemplis ibidem oſtendo.

42 Advertes ſecundò, prohibitionem Eccleſiaſticam ſumendi cibum, vel potum, ordinari ad finem reverentiæ erga Euchariſtiam: id enim jejunium naturale præſcripſit Eccleſia tanquam actionem, qua Euchariſtia veneranda eſt, ut patet ex citatu *cap. 7.*

43 Ex his convincitur ea reſponſio. Etenim cùm materia aliàs levis poſſit fieri gravis ratione graviſſimi finis, ex hoc capite non repugnat, quòd comeſtio minimi cibi poſſit eſſe gravis ratione graviſ-

ſimi finis venerandi Euchariſtiam. Hinc devenimus ad eam quęſtionem; an ſumptio minimi cibi ante Euchariſtiam (ſuppoſitu Eccleſię præcepto de jejunio naturali propter reverentiam Euchariſtiæ) ſit materia gravis judicio prudentum? Et quidem evidens eſt, omnes prudeotes conſpirare in id judicium, quòd ſit materia gravis, ut conſtat ex dictis *art.1.* ergo evidens eſt, quòd eſt materia gravis judicio prudentum.

44 Confirmatur. Evidens eſt, comeſtionem unius unciæ panis ante ſumptionem Euchariſtiæ eſſe graviſſimum ſacrilegium. Quòd ſi non inſiſtas his principiis, non erit evidens: nam uncia panis aliàs eſt materia levis; ideòque non violat graviter ejus comeſtio jejunium Eccleſiaſticum: ut ergo ſit materia gravis reſpectu communionis, attendendus eſt ille finis. Deindè unde id fiet evidens, niſi deveniamus ad judicium omnium prudentum? Juxta quam menſuram ea eſt irreverentia gravis erga ſacram ſynaxim.

45 Unde ad ſyllogiſmum in refutata reſponſione propoſitum, diſtinguenda eſt minor. Minimi cibi comeſtio eſt materia levis, [attento fine præcepti,] nego; [aliàs,] concedo.

46 Et eodem modo diſtingues majorem in eo vulgari argumento: parum pro nihilo reputatur; ſed comeſtio minimi cibi eſt parva: ergo pro nihilo reputatur: ergo idem eſt, ac ſi nihil comediſſem. Sed quando nihil comedi, ſervo jejunium naturale: ergo quando parum comedi, idem eſt; atque adeò etiã tunc ſervo jejunium naturale.

47 Quod argumentum, ſi quam vim habet, eandem habet in comeſtione unciæ panis: & ſicut in hoc eſt evidenter fallax, ita & in primo. Quare diſtinguenda eſt major: parum, [ſi etiam reſpectu finis ſit parum,] pro nihilo reputatur, concedo; [ſi reſpectu finis ſit magnum,] nego.

48 Dices ſecundò. Aliqui docti Theologi cenſuerunt, dari parvitatem materiæ in hoc præcepto jejunii naturalis: ergo non omnes Theologi conſpirarunt in id judicium. Antecedens probatur. Nam P. Granado *tom.2. in 3 p. contr.6. tract.10. diſp. 8. n. 6.* refert doctum Theologum, qui dixit, in jejunio naturali eſſe parvitatem materiæ eam aquam, quam capit putamen avellanæ. Et P. Suarez *to.3. in 3.p. diſp.68. ſect.4. §. ſed quares*, ait, *quibuſdam viſum eſſe*, dari parvitatem materiæ; fortè id dixit, quia audivit, eumdem Theologum id dixiſſe, quem refert P. Granado Sed & Paſqualigus *dec. 335.* referente Leandro à SS. Sacram. *p.2. de Sacram, tract.7. diſp.5. quæſt.3.*) id affirmat ut probabile.

49 Sed duo vel tres Authores contra judicium reliquorum omnium, non faciunt, quòd ea ſententia non ſit moraliter omniũ. Tum quia ſententia ferè omnium reputatur eſſe omnium. Tum quia in rebus, quæ ſolo judicio prudentum menſurantur, non procedunt prudenter duo, vel tres, qui reliquorum judicio refragantur. Vide quæ dixi ſupra *n.5 & 18.* Sic etiam, quamvis Gothfredus, & Joannes Pariſienſis dicant (referente P. Vaſquez *tom.3 in 3. part. diſp.21. nn. 26*) ſufficere jejunium Eccleſiaſticum ad ſumptionem Euchariſtiæ, nec requiri naturale; eorum tamen authoritas non ſufficit, tum ut ea ſententia ſit probabilis; tum ut dicatur noſtra ſententia non eſſe abſolutè omnium Theologorum. Et ideò P. Vaſquez citatus *n. 27.* dixit: [Hanc tamen opinionem nullo probabilitatis fundamento nixam eſſe, omnes jam ſcholaſtici meritò arbitrantur.]

ARTICULUS III.

Diſcutitur ſubtilis quidam diſcurrendi modus Patris Arriaga in eadem materia.

50 Pater Arriaga *tom.7. diſp.44 de Euchariſtia, ſect.2. ſub ſect.1.* cùm ex una parte videat certum eſſe, illum peccare graviter, qui vel minima aquæ quantitate potatus ſuſcipit ſacram ſynaxim; ex alia verò credat, non eſſe gravem indecentiam, [quòd poſt tres, quatuorve guttas aquæ recipiatur Chriſtus Dominus, ut proptereà damnandus ſit in æternum, qui eo modo communicavit:] ut hæc componat, alium dicendi modum ſubtiliter excogitavit.

51 Aſſerit ergo *nu.* 10. non dari in hoc præcepto parvitatem materiæ: non quia potus trium guttarum non ſit levis; ſed quia ea abſtinentia à qualibet minima materia, exigitur ab Eccleſia tanquam conditio, ut det licentiam communicandi. Eo quòd in conditionibus petitis non attenditur parvitas materiæ, ſed ſola voluntas ejus, qui aliquid donat ſub tali conditione. [Res parvi momenti (inquit) eſt, me fricare barbam, me flectere genu, &c. unde fortaſſe ſi ea res directè præciperetur, non poſſet eſſe peccatum grave in ejus tranſgreſſione. Si tamen Rex dicat: *Dono tibi hoc monile ſub hac praciſè conditione, ut frices barbam, aut ut genu flectas, aliàs nullo modo tibi illud concedo*: profectò ſi ego tunc non fricando barbam, aut non flectendo genu, accipio illud monile, peccabo graviter: non quia non fricui, ſed quia ex defectu conditionis petitæ à donatore, accepi illud non minùs contra voluntatem illius, quàm ſi furatus illud abſolutè fuiſſem.] Quòd & aliis ſimilibus exemplis explicat.

52 Suppoſito ergo, quòd Eccleſia habet poteſtatem dandi, & negandi Fidelibus licentiam communicandi ſacram ſynaxim; negandi, inquam juſtis de cauſis: [Dat, inquit, Eccleſia nobis licentiam communicandi; ſub hac tamen conditione, quòd ſimus jejuni, etiam à minimo hauſtu, aliàs eam non datura.]

53 Hic tamen diſcurrendi modus mihi non ſatisfacit. Primò, quià credit, eſſe levem irreverentiam, communicare poſt trium, aut quatuor guttarum aquæ potum. Nam licèt ſecluſo Eccleſiæ præcepto illa levis ſit, ſicut & quælibet alia comeſtio; at cùm penes Eccleſiam ſit determinare, quo genere reverentiæ colenda ſit Euchariſtia; & de facto determinaverit colendam eſſe jejunio naturali, & abſtinentia à minimo etiam cibo, & potu; eo præcepto ſuppoſito, inſurgit quæſtio, an is defectus reverentiæ ſit gravis judicio prudentum? Et cùm evidens ſit, omnes prudentes huc uſque judicaſſe, illum defectum reverentiæ præſcriptæ eſſe gravem, utique evidens eſt, illum eſſe gravem judicio prudentum: atque adeò non eſſe probabile, illum eſſe levem judicio prudentum.

54 Secundò, quià credit, ſolùm eſſe grave id præceptum, quatenus per modum conditionis præſcribit abſtinentiam à minimo cibo, aut potu. Etenim omnes conveniunt in eo, quòd comeſtio minimi cibi ante Euchariſtiæ ſumptionem ſit ſacrilegium, & peccatum contra religionem, & reverentiam, ex præcepto Eccleſiaſtico debitam Euchariſtiæ; ſi autem ſe haberet dumtaxat per modum conditionis, & non eſſet quid grave contra reverentiam Sacramento debitam, non eſſet ſacrilegium, neque peccaretur contra religionem: ergo ea abſtinentia non exigitur ſolùm per modum conditionis, ſed etiam tanquam quid graviter conducens ad Religionem, & reverentiam Sacramenti.

55 Confirmatur. Vel defectus conditionis eſt, quid grave contra religionem, vel non? Si ſecundum: ergo non eſt ſacrilegium, cùm nullum ſit ſacrilegium, quòd non ſit contra religionem. Si verò primum dicas, nempe, id eſſe quid grave contra religionem, infero; ergo eſt gravis irreligioſitas, ſive irreverentia. Ergo etiam ſecluſa ratione conditionis datur materia gravis præcepti. Hæc conſequentia patet. Nam irreverentia gravis eſt ſufficiens materia præcepti gravis, ſecluſa quavis alia ratione conditionis.

56 Tertiò. Nam ſicut Eccleſia non poteſt negare nobis Euchariſtiam, niſi juſtis de cauſis: accepit enim poteſtatem à Chriſto illam diſpenſandi in ædificationem, & non in deſtructionem: ita non poteſt nobis illam negare ſub prohibitione gravi, niſi ex cauſa gravi. Quòd ſi cauſa prohibitionis ſit levis, prohibitio etiã erit ſub obligatione levi. Vel ergo eã conditionẽ abſtinentiæ à minimo cibo, & potu exigit Eccleſia ex cauſa gravi, vel ex cauſa levi? Si ſecundũ dicas, jam ex cauſa levi prohibet Euchariſtiam ei, qui ſumpſit minimum cibum, vel potum; atque adeò cum prohibitio ſit ea cauſa levi, non poterit obligare graviter. Præterquam quòd abſurdum eſt dicere, quòd Eccleſia movetur ex cauſa levi ad negandum filiis Euchariſtiã pro circumſtantiis, in quibus eſt ratio levis ad illam denegandam.

57 Si verò dicas, quòd ad eam conditionem petendam movetur ex cauſa gravi; hæc non poteſt eſſe alia, quàm reverentia ipſius Euchariſtiæ, quam vult Eccleſia tam magno Sacramento exhiberi. Ea autem reverentia judicio omnium prudentum res magna eſt, ut conſtat ex dictis; & ſimiliter defectus ejus reverentiæ etiam eſt res magna, judicio eorumdem: ergo defectus ejus abſtinentiæ à minimo cibo, ſive per modum conditionis, ſive alio modo, eſt res gravis. Patet conſequentia. Quia eodem modo deficit ea reverentia exibenda Euchariſtiæ, & determinata ab Eccleſia, ſive illa ſit poſita per modum conditionis, ſive alio modo: ſed defectus ejus reverentię determinatæ ab Eccleſia, eſt defectus gravis: ergo ſive abſtinentia à minimo cibo poſita ſit per modum conditionis, ſive alio modo, is defectus reverentiæ præceptæ eſt gravis.

58 Itaque ſi ad præſcribendam abſtinentiam à minimo cibo per modum conditionis, habet Eccleſia cauſam gravem, nempe reverentiæ, ab eadem Eccleſia determinatæ ad colendum ſic Euchariſtiam; eadem erit cauſa gravis ad prohibendum abſolutè communionem ei, qui non abſtinuerit à minimo cibo, quamvis id non præſcribat per modum conditionis: quia quòd ſit cauſa gravis, non conſiſtit in eo, quòd ponatur per modum conditionis. Implicat autem, materiam prohibitionis eſſe levem, & cauſam prohibitionis ejus eſſe gravem, nam res aliàs levis, quæ prohibetur ex cauſa gravi, ex cauſa ipſa fit materia gravis ejus prohibitionis; ut exemplis oſtendi ſuprà *n.* 41. Si verò cauſa eſſet levis ad præſcribendam abſtinentiam à minimò cibo per modum conditionis, non poſſet obligare graviter ad eam conditionem ponendam.

59 Neque eſt ſimile id exemplum, quòd proponit P. Arriaga, Multum enim diſtat quoad hoc inter eum, qui diſponit de re ſua tanquam dominus, & inter eum, qui diſponit de re aliqua tanquam adminiſtrator. Nam ſi iſte tenetur largiri omnibus conſanguineis Petri pauperibus tantam ſtipem, non poteſt huic pauperi dicere, *Dono tibi hanc ſtipem, ſi jacto lapide tetigeris illum ſcopum*; neque, abſque gravi cauſa à ſe attendenda, cum alia conditione donare eam ſtipem: quòd tamen poteſt facere ipſe dominus, quia de re ſua poteſt diſponere, prout libuerit. Ita Eccleſiæ Prçlati cum ſint Euchariſtię diſpenſatores, non domini, utique non poſſunt pro libito denegare Euchariſtiam ad defectum talis conditionis, niſi juſta cauſa adſit. Quæ cauſa ſi gravis ſit, etiamſi non denegetur per modum conditionis, erit ſufficiens ad gravem prohibitionem abſolutam.

60 Ubi notabis, poſſe etiam quandoque adminiſtratores apponere conditionem in eo, quod concedunt: id tamen contingit, quando abſque ulla cauſa poſſunt negare pro libito ſuo id, quod petitur. Sicut enim poſſunt negare abſolutè, ita etiam poſſunt negare ad defectum talis conditionis. Et ita ſi Prælati Eccleſiæ poſſent negare Fidelibus Euchariſtiam pro libito ſuo, & abſque cauſa, poſſent etiam negare ad defectum talis conditionis. Quia verò Prælati Eccleſiaſtici non

Digitized by Google

ci non poſſunt oegare Fidelibus Communionem Euchariſtię abſque cauſa, ideò non poſſunt pro libito apponere prædictam conditionem abſque cauſa.

61 Dices: P. Arriaga cenſuit, non eſſe irreverentiam gravem, accipere Sacram Synaxim poſt minimum potum trium guttarum aquæ; deindè ratio, quam ipſe exhibet, ut dicamus, id eſſe peccatum lethale, videtur levis; & ad ſummum non excedit metam probabilitatis: ergo probabile eſt, quòd communio poſt minimum potum non eſt lethalis.

62 Reſpondeo, negando conſequentiam. Primò, quia uterque modus ſimul non eſt comprobabilis apud P. Arriagam. Supponit enim tanquam certum, eſſe peccatum lethale, accipere Euchariſtiam poſt illum minimum potum. Cum hac autem certitudine non componitur, quòd uterque ille modus ſit probabilis; ſed unus ſaltem debet eſſe certus in ſuffragium ejus concluſionis certæ, ſaltem ſub disjuncto. Cùm ergo primum non admittit, eſt, quia putat, ſecundo modo firmari certitudinem concluſionis.

63 Secundò. Quia ratio fundamentalis tradita in hoc capite, ſtat firma. Nam quamvis P. Arriaga cenſeat, eam eſſe irreverentiam levem, non poteſt negari, eſſe gravem judicio reliquorum omnium prudentium Theologorum: quòd, ut dixi, facit evidentiam moralem de gravitate morali, quæ talis eſt judicio prudentum.

CAPUT IV.

Secunda concluſio declarat, quomodo ſententia communis faciat certitudinem in alia materia.

64 Sit ſecunda concluſio. In iis quæſtionibus, quarum reſolutio omninò dependet à ſignificatione, & uſurpatione vocum, communis ſententia facit omnimodam certitudinem. Hanc concluſionem licèt Doctores ſub his formalibus terminis non expreſſerint (nec negaverint) videntur tamen illam tenere, qui aiunt, verba legis in eo ſenſu accipienda eſſe, in quo communis conſuetudo ea accipit: idque dignoſcendum eſſe ex communi judicio peritorum: id enim tanquam regulam certam ſupponunt. Ita P. Thom. Sanch. *lib. 6. ſummæ, c. 4. nu. 27.* & apud ipſum P. Valentia, P. Toletus, P. Sà, Cajetanus, Navarrus, Corduba, Caſtro, Sayrus, Salon, & Carbone.

65 Ratio eſt manifeſta. Conſiſtit enim ſignificatio vocis in uſurpatione communi, adeò ut hæc uſurpatio communis eſſentialiter conſtituat ipſam ſignificationem; ut tradunt Dialectici agentes de ſignis ad placitum. Habet enim ſe ſicut valor monetæ, qui non pendet ab unius, vel alterius æſtimatione, ſed ab æſtimatione communi. Sed moraliter impoſſibile eſt, quòd omnes periti ignorent uſurpationem communem vocis, & illam ſciant homines imperiti: ergo ubi omnes periti conveniunt in ſignificatione vocis determinanda, eſt moraliter impoſſibile, quòd errent: ergo eſt certum moraliter, quòd ea eſt vera vocis ſignificatio. Sed quando in quæſtione, quæ omninò dependet à ſignificatione vocis, omnes periti decidunt unam partem, declarant, eam eſſe vocis ſignificationem: ergo quando in quæſtione, quæ omnino dependet à ſignificatione vocis, omnes periti decidunt unam partem; ea pars omninò certa eſt. Et ideò P. Thom. Sanchez citatus dixit, intelligentiam verborum legis *dignoſcendam eſſe ex communi judicio, & ſenſu bonorum, & peritorum.*

66 Confirmatur. Certum enim eſt, eum, qui vovet jejunium in omnibus pervigiliis feſtivitatum Deiparæ, ſe obligare ad abſtinentiam à carnibus, & unicam comeſtionem. Sed ex qua, rogo, demonſtratione id fit certum? Sanè non aliundè, niſi ex eo quòd omnes nomine jejunii abſolutè dicti intelligunt abſtinentiam à carnibus; & unicam comeſtionem. Id autem ita eſſe, evidens eſt ex eo, quòd omnes Doctores ita tradunt: cujus uſurpationis communis, quæ quid facti eſt, omnes Doctores ſunt teſtes omni exceptione majores, & pleniſſimè probantes.

67 Confirmatur ſecundò. Nam, ut dicam capite ſequenti, in quæſtione facti conſenſus, omnium Doctorum facit evidentiam moralem, modo ibi exponendo: ſed quòd hæc ſit ſignificatio hujus vocis, eſt quæſtio facti: ergo in ſignificatione vocis conſenſus omnium Doctorum facit evidentiam moralem, & conſequenter in deciſione quæſtionis, quæ omninò dependet à ſignificatione vocis.

68 Confirmatur tertiò, & explicatur ampliùs. Nam ſignificatum vocis, etiamſi frequenter dependeat à primo impoſitore, non tamen ab eo ſolo dependet, ſed ab uſu communi. Nam ſi uſus communis rejiciat ſignificationem à primo impoſitore datam, ea quidem amittitur, & prævalet illa, quam dat denuò uſurpatio communis. Deinde ut certiores reddamur de uſurpatione communi vocabuli, non à quolibet homine inveſtigamus; ſolent enim aliqui ob inſcitiam decipi; ſed à viris peritis, qui ſi concorditer conveniant, evidens eſt moraliter, eum eſſe uſum vocis. Quòd ſi vox pertineat ſpecialiter ad ſignificatum alicujus ſcientiæ, vel artis, ad viros in ea facultate peritos recurrimus; qui dum concordes ſunt in ea ſignificatione determinanda, moralem evidentiam faciunt, cùm de ea ſignificatione dubitari non poſſit.

69. Hinc infertur, ſi in quæſtione, quæ omninò dependet à ſignificatione vocum, unus, vel alter Author illam decidat contra communem reliquorum Doctorum ſententiam: unum vel alterum Authorem non poſſe in ea materia facere opinionem probabilem. Patet. Nam unus, vel alter Author non poteſt immutare ſignificationem nominum. Significatio enim eſt communis uſurpatio: implicat autem, quod uſurpatio unius, vel alterius contra communem reliquorum, ſit uſurpatio communis. Sicut ſi unus, vel alter contenderet, nomine enſis intelligi pileum, nihil prodeſſet ejus conatus contra communem conſenſum.

70 Quòd ſi unus, vel alter Author conetur probare contra reliquos, illam ſpecialem ſignificationem eſſe uſurpationem cõmunem, jam ſumus in quæſtione de facto. In qua ſi viginti teſtes omni exceptione majores teſtimonium ferant pro una parte, & unus, vel duo pro oppoſita, hi nihil minuunt authoritatem priorum.

71 Hinc patet pro Logica morali, hanc eſſe legitimam conſequentiam: [In quæſtione, quæ omninò dependet à ſignificatione vocis communis, omnium, aut ferè omnium Doctorum ſententia tuetur concluſionem A: ergo concluſio A, eſt moraliter certa.]

72 Quæ autem corrollaria ex hoc principio colligantur, vide *diſp. 24. c. 2. & diſp. 36. c. 3. & diſp. 37. cap. 3. & 10.*

CAPUT V.

Duæ aliæ concluſiones ſtatuuntur.

73 Sit tertia concluſio. In quęſtione de facto ſententia communis omnium Doctorum de exiſtentia præcepti poſitivi, ſive traditionis, vel conſuetudinis, facit certitudinem moralem. Oſtenditur primò. Cùm omnes Doctores unanimi conſenſu affirmant aliquod præceptum poſitivum, ſive traditionem illius, applicant fundamentum, nempe æxiſtimationem communem omnium Fidelium: at communis omnium Fidelium perſuaſio de exiſtentia pręcepti, aut traditione illius, facit omnimodam certitudinem moralem, ut oſtendo *diſp. 21. c. 5. art. 7.* ergo cùm omnes Doctores unanimi conſenſu affirmant præceptum poſitivum, aut traditionem illius, faciunt certitudinem moralem.

74 Oſtendo ſecundò. Nam in quęſtione de facto ſit probatio plena, & moraliter certa per ingentem multitudinem teſtium, unanimiter, & ſine contradictione aſſerentium. Ita omninò certum eſt, Hiſpaniam occupatam fuiſſe à Mauris per plurimos annos; ita etiam olim à Gothis, quia omnis Hiſtoriographi ad ingentem numerum id unanimiter teſtantur. Ergo ubi plurimi Theologi ad ingentem numerum unanimiter affirmant præcepti exiſtentiam, aut traditionem, ſine ulla contradictione illi quidem faciunt moralem certitudinem.

75 Oſtendo tertiò. Etenim certum eſt, dari aliqua præcepta Eccleſiæ, tradita, præter ea, quæ ſunt ſcripta, ut conſtat ex Concilio Tridentino *ſeſſ. 7. Can. de Baptiſmo*: ſed hæc præcepta tradita licèt conſtent in particulari proximè, & immediatè ex ipſa univerſali perſuaſione omnium Fidelium; tamen hæc univerſalis perſuaſio certò probatur, ſi omnes Theologi unanimi conſenſu eam affirment. Quis enim Catholicorum audebit negare eam univerſalem traditionem, ſeu perſuaſionem de præcepto tradito, quam omnes Theologi affirmant? Ergo omnes Theologi de præcepto tradito certitudinem faciunt.

76 Sit quarta concluſio. Communis ſententia omnium Theologorum facit certitudinem moralem de probabilitate affirmata, aut negata, quando quæſtio de probabilitate reducitur (ut plerumque contingit) ad hoc, quòd fundamentum ejus opinionis ſit grave, vel leve. Et quidem ſupponit concluſio, præcipuum conſtitutivum probabilitatis conſiſtere in eo, quòd detur fundamentum grave; & probabilitatem deficere, quoties fundamentum omninò eſt leve, ut ex ipſa definitione opinionis probabilis data *diſp. 1. cap. 2.* patet.

77 Probatur ergo concluſio. Quando quæſtio probabilitatis ad præfatos terminos reducitur, judicandum eſt, an fundamentum ſit grave, vel leve judicio prudentum: ſed quando omnes Theologi affirmant, aliquod fundamentum eſſe grave, vel leve, evidens eſt, quod eſt grave, aut leve judicio prudentum, ut patet ex concluſione prima propoſita *cap. 1.* ergo in eo caſu communis ſententia omnium Theologorum facit evidentiam moralem de probabilitate affirmata, aut negata.

78 Exemplis res fiet illuſtrior. Affirmant multi, licitum eſſe Sacerdoti mutare Officium feriæ in Officium novem lectionum, vel è converſo, ſaltem abſque reatu culpæ gravis. Rationem exhibent, quia hæc mutatio pertinet ad modum, non autem ad ſubſtantiam præcepti. Modus autem in pręcepto humano non obligat ſub reatu culpæ lethalis. Hanc poſtremam propoſitionem non probant ſyllogiſmo, nec lege: ſed quia ea videtur prudenti judicio firmari. Quare ſi omnes Theologi unanimiter aſſererent, hanc rationem eſſe gravem, evidens eſſet, quòd erat gravis judicio prudentum, juxta dicta in concluſione prima: & ſi omnes Theologi concorditer affirmarent, id fundamentum eſſe leve, evidens eſſet, quòd levis erat judicio prudentum; atque adeò concluſio, quę in ea ratione nititur, non eſt probabilis.

79 Deindè unum Authorem omni exceptione majorem eſſe fundamentum grave ad conferendam probabilitatem extrinſecam, diximus *diſp. 11.* Si omnes Theologi conveniant in eo, quòd id ſit fundamentum grave, fiet evidens, quòd ubi fuerit unus Author omni exceptione major, opinio erit extrinſecè probabilis. Nam ubi fundamen-

Digitized by Google

damentum eſt grave judicio omnium Theologorum, evidens eſt, quòd conſpirant omnia judicia prudentum (ad quos quæſtio ſpectat) ad cenſendum, eſſe grave; atque adeò eſt evidens, quòd eſt grave judiciu prudentum: & conſequenter evidens eſt, quòd talis opinio eſt probabilis.

80 Dixi in concluſione, [Quando quæſtio de probabilitate reducitur ad hoc, quòd fundamentum ejus opinionis ſit grave, vel leve:] quia cùm opinio probabilis, præter hoc, quòd eſt inniti fundamento gravi, includat etiam eſſe certam, hoc eſt, nec certam, nec certò falſam; quæſtio de probabilitate alicujus opinionis poteſt verſari circa certitudinem de ejus falſitate, affirmantibus aliquibus, eam eſſe certò falſam, & aliis negantibus.

81 In quo caſu, etſi omnes Theologi affirment, opinionem eſſe certò falſam, non faciunt evidentiam moralem. Immò contingere poteſt, quòd opinio ſingularis unius Doctoris contra reliquos ſit probabilis, ſi nimirum ſolutionem invenerit is Doctor illi argumento, quo reliqui omnes tanquam certò nitebantur. Ratio eſt: quia quòd opinio ſit certò falſa, vel non ſit, non dependet à ſolo judicio prudentum (excipe materias in hac diſputatione notatas:) ſed à principio certò rationis, vel juris poſitivi: in quo ratio naturalis prævalere poteſt contra judicium omnium Theologorum, qui ſcopum veritatis demonſtrabilis non tetigerant.

82 Obiicies, P. Thomas Sanchez *lib. 1, de Matrim. diſp. 18 num. 7.* referens plurimos Doctores, affirmat, ſententiam ſingularem unius Doctoris præferendam eſſe ſententiæ communi, ſi ſingularis illa ſuſtineat valorem matrimonii, ſeu cauſæ piæ. Quòd idem docet ex illis P. Caſtro Palao *tom. 1. tract. 1. diſp. 2. punct. 1. num. 12.* & plures alii id extendentes ad quamcumque materiam favorabilem, verbi gratia immunitatis Eccleſiaſticæ, dotis, &c. Tum ſic. Poteſt fieri, quòd quæſtio reducatur ad hoc, quòd fundamentum ſententiæ communis ſit grave, & fundamentum ſententiæ ſingularis ſit leve. In qua ſi omnes Doctores dicant, fundamentum ſententiæ ſingularis eſſe leve, illud quidem erit leve judiciu omnium prudentum, atque adeò, ex dictis evidens erit, quòd illud eſt leve judicio prudentũ: ergo erit evidens, quòd ea ſententia ſingularis non eſt probabilis. Sed opinio non probabilis præferri non poteſt opinioni communi: ergo opinio ſingularis etiam in materia favorabili non ſolùm non poterit præferri cõmuni, ſed debebit omninò reiici ut non probabilis.

83 Reſpondetur, objectionem non procedere in terminis noſtræ concluſionis. Etenim, ut benè notavit P. Thomas Sanchez citatus cum aliis Doctoribus, ea reſolutio intelligitur, *Dummodò illa opinio ſingularis probabili ratione innitatur*. Quare ſi ſupponas, illam opinionem ſingularem inniti rationi levi, quæ levis ſit judicio omnium prudentum, jam conſtat, eam non inniti rationi probabili.

84 Et ex dictis in hoc capite inferes, hanc eſſe bonam conſequentiam: [In quæſtione, quæ inquirit, an ſit tale præceptum poſitivum traditum, affirmativam partem tenent omnes Doctores: ergo certum eſt, dari tale præceptum.] Secundò valet etiam hæc conſequentia; [In quæſtione de probabilitate, quæ reducitur omninò ad hoc, an fundamentum opinionis ſit grave, vel leve, omnes Authores affirmant, eſſe grave; ergo certum eſt, illam opinionem eſſe probabilem.] Similiter iſta: [In eadem quæſtione, omnes Doctores affirmant, fundamentum opinionis eſſe leve: ergo certum eſt, eam opinionem non eſſe probabilem.]

85 Hæc tamen conſequentia prava eſt: [Omnes Doctores affirmant, hanc concluſionem eſſe improbabilem poſitivè, ſivè certò falſam; ergo certum eſt, eam eſſe certò falſam.] Vide dicta *n.* 81.

CAPUT VI.

Qua ratione vera ſit ea Juriſperitorum aſſertio, quòd opinio communis habenda eſt pro lege?

¶ 86 Eſt ad inſtar axiomatis inter Juriſperitos, quòd opinio cõmunis habenda eſt pro lege, & ideò cenſent ita delinquere Judicem judicantem contra opinionem communem, ac delinquit is, qui contra expreſſam legem jus dicit. Ita Joan. Andr. & DD. communiter *in c. 1. de conſtitutionibus*. Innocentius *in c. Ne innitaris, de conſtit.* Ant. de Butr. *in c. Noviſſimus, de verborum ſignif.* Abb. *in cap. Cappellanus, de Paroch.* Alexand. *lib. 2. conſil. 95 n. 6. & lib. 5. conſil. 51.* Decius *conſ. 518. n. 3.* Beroius *lib. 1. conſ. 91 nu. 16. & 17.* Gratus *lib. 2. conſ. 77 n. 4.* Bartolus, & Baldus *in leg. fin. C. de pœna judicis*, quos refert, & ſequitur Philippus Decianus *vol. 3. reſponſ. 111. n. 17.* & Thuſcus *litt. C. concluſ. 150.* & alii apud ipſum. E contra Theologi recentiores tantùm deferunt authoritati unius Doctoris, ut quamlibet opinionem ſingularem cujuslibet affirment aſſumi poſſe, ut regulam rectæ operationis, ut conſtat *ex tota diſp. 12.*

87 Ego quidem in præcitata diſputatione aſſerui, ad ſecuritatem conſcientiæ ſufficere unum Authorem omni exceptione majorem, in materia, in qua talis Author ſit ſingularis. Et nihilominus cenſeo, illam Juriſperitorum aſſertionem veram eſſe, ſi rectè intelligatur, & explicetur.

88 Aſſero ergo, communem omnium, aut ferè omnium Authorum opinionem, in materia legis humanæ, canonicæ, aut civilis, ut in plurimùm habendam eſſe pro lege; ita ut, ſicut lex expreſſa facit evidentiam obligationis, quæ in lege exprimitur; ita ea opinio communis, quæ verſatur circa legem, faciat ſimiliter evidentiam de obligatione, quam talis opinio affirmat.

89 Et, ut concluſio rectè intelligatur, aliqua prænotanda veniunt. Primum. Nomine opinionis communis non intelligere me illã, quæ multos pro ſe habet Authores, ſed cui *omnes, aut ferè omnes* ſuffragantur. Secundum. Id intelligendum eſſe *in materia legis humanæ*. Nam in materia juris naturalis prævalere ſolet ratio authoritati humanæ. Tertium Id intelligendum eſſe *ut in plurimùm*, non ſemper, & infallibiliter. Quæ tria ita eſſe admittenda, ex dicendis conſtabit.

90 Ut ego concluſionem demonſtrem, has poſitiones ſtatuo.

91 Prima poſitio. Lex humana accipit authenticam, & evidentem interpretationem ex communi conſuetudine, ſecundùm quam à populo uſu recipitur. Id clariſſime oſtendo *diſp. 23. ſ. 4. ex c. Cùm dilectus, de conſuetud. & ex leg. Nam Imperator ff. de legibus*, & ex aliis juribus ita diſponentibus.

92 Secunda poſitio. Certiſſimè dignoſcitur, quænam ſit conſuetudo, ſecundùm quam lex à populo uſu recepta eſt, ex atteſtatione peritorum, qui penetrant praxim legitimam populi, & conſuetudinẽ in praxi receptã. Patet. Nam cõſuetudinis ejuſmodi, viri periti ſunt teſtes idonei. Et quãdo ingens numerus teſtium aliquid affirmat ſine contradictione, aut ferè ſine illa, facit probationem pleniſſimam.

93 Et confirmatur. Nam conſuetudo eſt res facti. In quæſtione autem facti omnes, aut ferè omnes Authores atteſtantes facere evidentiam moralem, oſtendi *in hac diſputatione, c. 5. concluſio 3.* Eſt ergo evidens, conſuetudo, quã omnes, aut ferè omnes Authores teſtantur.

94 Tertia poſitio. In quæſtionibus, quæ omninò pendent à ſignificatione vocum, ſententia omnium, aut ferè omnium Authorum facit evidentiam. Patet *ex c. 4. hujus diſputationis 12.*

95 Ex his patet aſſertio tradita. Etenim quæſtiones in materia legis humanæ, ut in plurimùm pendent vel à ſenſu verborũ legis, vel à ſenſu, in quo lex intellecta eſt à populo, & ad praxim deducta: ſed in utroque communis omnium, aut ferè omnium Authorum facit evidentiam: ergo ut in plurimùm cõmunis ſententia omniũ, aut ferè omniũ Authorũ in quæſtionibus circà materiam legis humanæ facit evidentiam: ergo ubi adeſt communis omnium, aut ferè omnium Authorum ſententia, certiſſimè credendum eſt, illum eſſe verum ſenſum legis, in quo ipſa obligat, atque adeò in hoc ſenſu dicendum eſſe, talem opinionem communem habendam eſſe pro lege.

96 Minor conſtat. Nam ſenſus verborum legis deſumitur à ſignificatione verborum legis; circà quam, ſententiam omnium, aut ferè omnium Authorum facere evidentiam, conſtat ex poſitione tertia, vel potiùs *ex cap. 4.* hujus diſputationis. Circà ſenſum autem, in quo lex recepta eſt à populo, praxis, & conſuetudo evidenter decernit, cujus teſtes pleniſſimè probantes in quæſtione facti ſunt Authores concorditer, & ferè ſine contradictione eam expreſsè, vel virtualiter affirmantes.

97 Hujus rei multa exempla reperies, præcipuè *diſp. 23. in qua c. 5. artic. 11.* quæritur, an jejunium quatuor Temporum ſit graviter obligatorium? Omnes Authores affirmant, ex parte nixi ea lege Calixti I. quæ reperitur *in cap. Jejunium, diſtinct. 76.* Eaque verba legis, *Nunc per quatuor Tempora fieri decernimus*, affirmant ſignificare obligationem gravem, attenta gravitate materiæ, & aliis adjunctis. Verba autem in communi acceptione uſurpanda eſſe, conſtat. Eſt autem communis uſurpatio illa, quam affirmant omnes periti. Prætereà, ſic ipſa conſuetudine receptam eſſe legem probatur pleniſſimè ex concordi ſententia omnium peritorum, qui in quæſtione facti pleniſſimè probant, ut conſtat *ex c. 5.* hujus diſputationis. Meritò ergo ea communis ſententia habenda eſt pro lege, utpotè, quæ facit evidentiam moralem legis, & obligationis ejus.

98 Eodem modo facit evidentiam moralem communis ſententia, quæ ait, obligationem gravem recitandi Officium canonicum extendi ad Diaconos, & Subdiaconos, ut notabo *ex diſp. 23. num. 216.* Quia dum hæc communis ſententia omnium Authorum eam obligationem affirmat, teſtatur adeſſe conſuetudinem, quæ legitimè, & evidenter interpretatur legem de officio canonico; quorum teſtimonium in quæſtione facti evidenter, & pleniſſimè probat. In hoc ergo ſenſu ea ſententia communis habenda eſt pro lege, utpotè quæ evidenter oſtendit obligationem legis.

99 Ex dictis colligitur, id ita verum eſſe, quando ſententia omnium Authorum verſatur circa intellectum legis, non autem quando verſatur circa alias qualitates, aut adjuncta legis. Ut ſi inquiratur de juſtitia, aut injuſtitia illius; item de ſphæra poteſtatis legislatoris, de poſſibilitate, aut impoſſibilitate morali legis, de utilitate, aut inutilitate illius, & ſic de reliquis. Quæ omnia cùm non pendeant à ſignificatione vocum, neque à conſuetudine interpretante legem, neque ab aliis radicibus in hac diſputatione ſupra obſervatis; quæ ſententiæ communi omnium Authorum præbent evidentiam moralem, dicendum eſt, illa manere intra metas probabilitatis, ſi ratio, qua nituntur Authores, eſt duntaxat probabilis.

100 Colligitur etiam, opiniones communes, quæ tales dicuntur, non quia ſint omnium, ſed quia plurium, contra multos alios, non eſſe hujus ordinis: illæ enim opiniones, ſi procedunt circa ſignificationem vocum, non poſſunt facere evidentiam; nam in hac materia ſolùm facit evidentia acceptio communis omnium. Si autem procedunt circa exiſtentiam praxis, & conſuetudinis interpretantis legem, plures Authores non faciunt evidentiam prædictæ conſuetudinis, niſi tanto numero, tantaque authoritate excedant, ut ex hoc exceſſu reſultet plena probatio.

DIS-

Digitized by Google

DISPUTATIO XIII.

An omnes opiniones probabiles ſint æqualiter ſecuræ? Ubi, an laxiores ſint ſecuriores?

CAPUT I.

Prima concluſio Caramuelis impugnatur.

1 USum opinionis probabilis eſſe ſecurum in praxi, ſi opinio hic, & nunc verè ſit practicè probabilis, certum eſt, ut ſatis conſtat ex dictis, præcipuè *diſp.* 10. Et ratio eſt manifeſta. Ille eſt ſecurus in praxi, qui non exponitur periculo peccandi: ſed per uſum opinionis practicè probabilis, nemo exponitur periculo peccandi: ergo qui utitur opinione practicè probabili, ſecurus in praxi procedit.

2 Inquirit ergo Caramuel, an omnes opiniones probabiles, etſi minùs probabiles ſint, æqualiter ſint ſecuræ? Et *in Apolog. de probabilit. nu.* 88. affirmat, omnes opiniones probabiles per ſe conſideratas eſſe æqualiter ſecuras. Idem docet in Regulam *nu.* 58. ubi ait: [Ratio eſt, quia illa opinio eſt tutiſſima, ſecundùm quam operans nec mortaliter, nec venialiter peccat: atqui qui ſequitur minùs probabilem, neutro modo peccat: ergo qui ſequitur minùs probabilem, ſequitur opinionem tutiſſimam.] Quòd didicit à Joanne Sancio *diſp.* 44. *nu.* 66.

3 Ubi prænotabis, opiniones laxiores vocari eas, quæ magis favent libertati, & immunitati à præcepto; ſtrictiores verò eſſe eas, quæ ſtant pro parte obligationis, ſeu præcepti.

4 Quia tamen Authores, dum dicunt, minùs tutas eſſe eas opiniones, quæ laxæ ſunt, quàm quæ ſtrictæ, id ita eſſe affirmant, quia ſaltem eſt periculũ labendi materialiter in eo, qui ſequitur opinionẽ laxiorem, quòd non ſubit ille, qui ſequitur opinionem ſtrictam: Caramuel *in Apolog. de Probabilit. nu.* 87. ait, eum, qui ſequitur opinionẽ probabilem laxiorem, nulli ſe exponere periculo labendi materialiter. Ecce ejus verba, in quibus cõtinetur ratio concluſionis. [An ſaltem me expono periculo peccandi materialiter? Neque huic. Quoniam lex non obligat hos, quibus non eſt impoſita: & ubi nulla eſt lex, non datur ulla (formalis, aut materialis) prævaricatio. Lex autẽ (divina, aut humana ea ſit) non imponitur his, quibus non eſt ſufficienter intimata, & propoſita. Nam vel hæc intimatio, ſeu propoſitio eſt de ratione eſſentiali legis obligatoriæ, vel ſaltem obligandi conditio *ſine qua non*, ut conſtat ex ſubtilibus Theologorum ſententiis, qui de hoc variè philoſophantur. Porrò lex, quę invincibiliter ignoratur, non eſt ſufficienter intimata, aut propoſita. Et lex, de qua apud doctos hinc indè probabiliter diſputatur, an ſit; invincibiliter, & inſuperabiliter ignoratur.] Itaque ex eo, quòd habens opinionem probabilem de carentia legis, ignorat invincibiliter legem, infert, illum non poſſe violare legem, etiam materialiter. Et quidem quæſtio eſt de nomine.

5 Adhuc tamen aſſero, illum, qui legem invincibiliter ignorat, peccare materialiter in legẽ. Probatur. Ut quis violet materialiter legem, non eſt neceſſe, quòd illam ſciat, neque quòd habeat illam ſibi intimatam: ergo qui habet opinionem probabilem de carentia legis, quamvis illam neſciat, & non habeat illam ſibi intimatam, poteſt illam materialiter violare. Conſequentia patet, & antecedens probatur. Ut quis violet materialiter legem, minùs requiritur, quàm ut violet formaliter: ſed ut violet formaliter legem, requiritur, & ſufficit, ut ſciens legem, illã violet: ergo ut violet materialiter, non requiritur totum id: ſufficit ergo ad violationem materialem, quòd neſciens illam violet. Violat igitur legem materialiter, qui non conformatur illi, quæ lata eſt, & non intimata.

6 Nec dicas, eſſe de eſſentia legis intimationem, juxta priorem ex ſubtilibus Theologorum, relatis in proxima periodo Caramuelis; atque non violari, etiam materialiter, legem, cùm deficiente intimatione adhuc non ſubſiſtat eſſentia legis.

7 Quia negare non potes, cùm lata eſt lex, & non intimata, ſaltem dari legem materialem: & eum, qui illi legi materiali non conformatur, ab illa materialiter deviare. Porrò id ſufficere ad materialem violationem legis, inde conſtat, quia ſi ſcias legem, & te illi non conformes, illam violas formaliter, non materialiter: quare ad violationem materialem ſufficit, ſi illi legi materiali non te realiter conformes.

8 Sed alio modo intelligi poteſt, opinionem ſtrictiorem ex ſe eſſe tutiorem, & laxiorem ex ſe eſſe minùs tutam. Et enim quòd opinio laxior ſit tuta, eo quòd eſt practicè probabilis, non provenit, niſi ex alio dictamine reflexo, ſcilicet quòd [licitum eſt amplecti quamlibet opinionem practicè probabilem.] Si ergo opiniones probabiles conſiderentur reſpectu intellectus ejus, qui nondum ad id dictamen reflexum pervenit; opiniones laxiores minùs tutæ ſunt, & ſtrictiores magis tutæ. Nam qui careret eo dictamine reflexo, & videret, eſſe duas opiniones circa praxim, non certas, ſed probabiles, eſſet practicè dubius, an poſſet eligere in praxi laxiorem; atque adeò non tutò procederet, ſi laxiori ſe accommodaret.

9 Quòd ſi dicas, in eo caſu, in quo quis eſt dubius, an poſſit eligere in praxi opinionem laxiorem, eſſe certum, quòd non poteſt illam eligere, ſcilicet, cum eo dubio practico; atque adeò non jam minùs tutam, ſed nullatenus tutam eſſe.

10 Reſpondeo, ideò me aſſerere, opinionem laxiorem, quantum eſt ex ſe, eſſe minùs tutam: quia opinio ſtricta ſive cum eo dictamine reflexo, ſive ſine illo, ſemper eſt tuta: at verò opinio laxior indifferens eſt, ut ſit in circumſtantiis, in quibus non ſit tuta, nempe ſi non conjungatur in intellectu cum dictamine reflexo, de eligenda licitè quavis opinione practicè probabili, ut ſæpè contingere ſolet ob ignorantiam, vel inadvertentiam.

CAPUT II.

An opiniones laxiores ſint per accidens magis tutæ, quàm ſtrictiores?

11 DOcet Caramuel, omnes opiniones laxiores eſſe per accidens magis tutas, quam opiniones ſtrictiores. Ita *in Apolog. de Probabilit. nu.* 88. & *in Regulam nu.* 61. Probat primò *eo num.* 88. [Conſulit me Franciſcus, an debeat centum aureos reſtituere, quos tali, vel tali ex contractu recepit. Pono, dari duas opiniones probabiles, quarum altera illum obſtringat, altera abſolvat. Pono, Franciſcum eſſe avarum, & illis nummis ad alios uſus indigere. In tali ille caſu ſi adhæreat ſententiæ alterutri, modò juxta illam exactè operetur, tutus eſt, ſecurus eſt. At ſi duræ ſubſcribat, debebit paupertati, & avaritiæ potentiſſimis inimicis, quibus ſuccumbet fortè: ſi ſequatur benignam, non ſolùm ceſſabit hęc pugna, ſed etiam à ſuo proprio ingenio naturali fovebitur. Ergo ſi ſequatur benignam, à peccandi periculo eſt remotior: ergo & per accidens tutior.]

12 Probat ſecundò *nu.* 61. *in Regulam.* [Probo nunc, tutiorem viam ſequi illum, qui ſubſcribit ſententiæ benigniori, licèt minùs probabili. Probabilius eſt, non requiri in Officii Divini lectione attentionem intrinſecam: nihilominus diſputationis cauſa ſupponamus, probabiliùs requiri. Ecce in tali caſu ſententia aſſerens ſtrictior & ſeverior eſt, ut patet; & eſſet probabilior, quia ſupponitur. Cæterùm ſi tenereris ſequi tutiorem, deberes ſubſcribere benignæ, & aſſerere, attentionem internam non eſſe neceſſariam. Ratio eſt, quia licèt reſpectu ſui utraque opinio ſit æquè tuta intrinſecè, hoc eſt, ſit talis, ut æquè te liberet à culpa veniali, aut mortali, ſi juxta illam exactè opereris; nihilo ſecius faciliùs eſt operari juxta opinionem benigniorem; & vix poteris ſine peccatis venialibus ſatisfacere Officio Divino, qui ſentis, attentionem intrinſecam requiri: ergo hæc ſententia per accidens eſt minùs tuta, quia eſt obnoxia pluribus levibus culpis, à quibus ſunt immunes, qui ſequuntur contrariam. Qui ſentio, attentionem, & prolationem externas ſolùm exigi, ſcio me ſpatio tot annorum, totum ſemper Officium Divinum legiſſe, adeòque, & jurare poſſum, me ne quidem venialiter in hoc genere peccaſſe. Nonne hæc ſumma conſcientiæ quies, & animi Chriſtiani ſecuritas? Tu verò, qui contrarium ſentis, tuam, quæſo, conſcientiam examina, & ſincerè reſpondeas, an audeas vel una ſola die ita legere Officium, ut jurare poſſis, te non peccaviſſe venialiter?] Hucuſque Caramuel.

13 Quam argumentationem ita concludit: [Certum eſt igitur, benigniores ſententias, modò probabiles, tutiores, & ſecuriores eſſe.] Primam autem ſuprà poſitam ſic concludit: [Conſultò illud *per accidens*, ſemper repono, quia hæc major ſecuritas non naſcitur ex probabilitatis prædicatis intrinſecis; omnes enim opiniones probabiles quoad ſe ęquè tutę, & ſecurę ſunt: ſed naſcitur ex circumſtantiis adjacentibus, & extrinſecis, quæ ſtrictæ ſententiæ exactam praxim periculoſiorem nobis reddunt.] Quæ duo notata eſſe volui ad pleniorem intelligentiam ſententię Caramuelis in hac quæſtione.

CAPUT III.

Oſtenditur falſitas relatæ doctrinæ.

14 EAm doctrinam univerſalem, quòd opiniones laxiores ſunt per accidens tutiores, falſam eſſe, oſtendo primò. Opinio, quæ liberat hominem à pręcepto annuę confeſſionis, & communionis poſtquam tranſactum eſt tempus ab Eccleſia deſtinatum, in quo finitur annus pro confeſſionis præcepto, ſcilicet à Dominica Palmarum ad Dominicam in Albis, laxior eſt; nec tamen tutior, etiam per accidens; non eſt ergo univerſaliter verum, quòd opiniones laxiores ſunt tutiores, etiam per accidens. Probatur minor. Opinio, quę liberat hominem ab ejuſmodi pręceptis tranſacto eo tempore, majorẽ occaſionem dat hominibus, qui ſtato tempore non impleverunt, ut tutò eo anno abſtineant à Sacramentis; unde duobus circiter annis remanent Sacramentis deſtituti: ſed magis periculoſum eſt remanere ſine Sacramentis longo tempore, & in ſtatu peccati mortalis, conſequenterque minùs ſecurum: ergo ea opinio laxior non ſolùm non eſt tutior, verùm periculoſior, & minùs tuta. Major ex ſe patet, & minor eſt manifeſta, tum ob ſui evidentiam, tum etiam ex ſententia Caramuelis, qui *in Theolog. fundam. n.* 1835. ſic ait: [Omnium ſententia eſt, periculum maximum hærere in peccato mortali; nam abyſſus abyſſum invocat, & qui longo tempore jacet, dureſcit: & diſcit priùs non ita ſentire ſua vulnera, & poſtmodum paulatim contemnere: ita ut ad Atheiſmum nulla videatur via pronior, quàm longo tempore manere in peccato mortali.] Habet ergo majus periculum, atque adeò minorem ſecuritatem ea opinio laxior.

15 Oſtendo ſecundò in ipſo exemplo recitationis Officii Canoni-

Digitized by Google

ci, quòd proponit Caramuel relatus *nu.* 12. Ipſe enim contendit, ex opinione laxiori circa attentionem, ſecuriorem reddi hominem, etiam à venialibus. Ego tamen ſic arguo. Qui recitat attendendo verbis divinis, & eorum ſignificationi, multas accipit illuſtrationes, & inſpirationes, per quas ſcilicet fortior redditur ad vitanda mortalia: ſed qui operatur ex opinione obligante ad attentionem, conatur ad attentionem, ideòque recitat attendendo, quantùm patitur humana fragilitas: ergo qui ſic operatur ex opinione obligante ad attentionem, quamvis in aliqua venialia incidat, multas tamen accipit illuſtrationes, & inſpirationes, per quas fortior redditur ad vitanda multa mortalia. Sed ſecurior opinio eſt illa, quæ ducit hominem ad ſtatum, in quo reddatur fortior ad vitanda multa mortalia, quàm quæ liberat hominem à venialibus: ergo ſecurior eſt opinio ſtrictior circa attentionem debitam in Officio Canonico, quam laxior.

16 Omnes hujus argumentationis propoſitiones æquè certę ſunt præter majorem, quę eſt multò certior. Et quidem prima pars, quòd attendens verbis divinis multas accipit illuſtrationes, & inſpirationes, certiſſima eſt. Etenim verbum ore Dei prolatum, gladius eſt, ſpiritus vivus, & efficax, pertingens uſque ad diviſionem animæ, & ſpiritus, ut docet Paulus *ad Hebr.* 4. In ipſo Chriſtus percutit Gentes. *Apocalyp. c.* 19. Et cùm Deus ſingulis ferè momentis offerat hominibus illuſtrationes ad fugienda peccata, & conſequendam ſalutem, eas maximè offert mediis verbis ſuis, quæ maximam vim habent illuſtrandi mentes.

17 Secunda verò pars majoris, quòd per illuſtrationes, & inſpirationes redditur homo fortior ad vitanda mortalia; ſolum dubitari poteſt ab eo, qui neſciat vires auxiliorum Dei, ad tentationes vincendas, & ſuperanda peccata.

18 Oſtendo tertio ex eodem exemplo. Illa opinio dicenda eſt ſecurior, juxta quam operans redditur fortior contra peccata mortalia, quàm illa, juxta quam operans liberatur à multis venialibus: ſic ſe habet opinio, quæ requirit attentionem, reſpectu ejus, quæ non requirit; ergo quæ requirit, ſecurior eſt. Major eſt certa, minor probatur. Qui accipit plus gratiæ ſanctificantis, fortior redditur contra omnia peccata mortalia, quàm qui accipit minùs (etſi ille in aliqua venialia incidat:) ſed qui operatur juxta opinionem ſtrictam de attentione, & attentè recitat, plus gratiæ ſanctificantis accipit (etſi in aliqua venialia incidat,) quàm ille, qui ſine attentione recitat: ergo qui operatur juxta opinionem ſtrictam de attentione, fortior redditur contra omnia peccata mortalia.

19 Major eſt evidens: ſicut enim gratia ſanctificans ſeveram habet inimicitiam cum peccato mortali; ita majori gratiæ ſanctificanti major auxiliorum copia debetur contra peccatum mortale. Nec minùs certa eſt minor. Nam qui facit opus multò perfectius, multo majorem comparat gratiam ſanctificantem, quamvis opus aliquibus imperfectionibus admiſceatur. Atqui quantò perfectior eſt oratio attenta, quàm lectio ferè non humana, qualis eſt non attenta?

20 Confirmatur primò. Quid eſt ſecurius, vacare orationi mentali, aut non vacare? Si ratio proximè tradita à Caramuele probat aliquid, utique probat, ſecurius eſſe non vacare orationi mentali: quia non vacando illi, multa peccata venialia vitabis diſtractionum, quas curæ rerum humanarum ſolent afferre oranti. Ex ratione tamen ſolida, & certa, ſecurius eſt vacare orationi mentali, quamvis aliquas culpas veniales incurras: quia ex oratione mentali magnā accipies lucē, & illuſtrationē ſupernaturalem, ad vincenda peccata mortalia, ad firmitatē voluntatis obſequendi Deo: & majorem item gratiam ſanctificantem, quæ te magis roboret contra peccata mortalia.

21 Dicet fortè aliquis, in oratione mentali voluntaria, & non precepta, diſtractionem voluntariam non eſſe peccatum veniale. Si id dixerit, onus illi incumbit explicandi, quomodò non ſit irreverentia. Sed licèt illud ita ſit, non evadit vim argumenti. Da hominem, cujus dictamen practicum ſit (prudens, vel erroneum) eas diſtractiones eſſe peccata venialia. Et in eo inſtauro argumentum, interrogando, quid erit ſecurius homini, illud dictamen habenti, vacare orationi mentali, vel non vacare?

22 Confirmatur ſecundò. Petrus erga pauperes bene animatus eſt, multas illis eleemoſynas diſtribuit: ſed inter diſtribuendum occurrunt pauperes aliqui protervi, loquaces, ſuperbi, qui ideò ipſum ad leviuſculas impatientias excitant. Et conſulit Confeſſariū, quid erit ſecurius ſuæ conſcientiæ, abſtinere ab eleemoſynis, ut eas culpas veniales vitet, an potiùs diſtribuere egenis annonam, nō obſtante periculo labendi in venialia? neque enim habet œconomum fidelē, qui diſtribuat. Sanè juxta eam doctrinam Caramuelis dicendum eſſet, ſecurius eſſe ſuæ conſcientiæ abſtinere ab eleemoſynis. Nam parcus homo, qui nullas eleemoſynas largitur, poteſt jurare, ſe per triginta annos nulla impatientiæ peccata admiſiſſe erga pauperes eleemoſynam recipientes: Petrus autem liberaliſſimus in pauperes jurare non poteſt, ſe nullius impatientiæ reum eſſe: ergo ut impatientiæ culpas veniales vitet, ab eleemoſynarum diſtributione abſtineat. Eſt autem evidens, hoc eſſe parvum conſilium, nedum ſecurius. Quia quamvis largiendo eleemoſynas non habeat ſecuritatem quoad lapſum venialium; ea largitione tamen, & liberalitate ſua, quamplurima à Deo obtinebit auxilia, quibus multa mortalia poſſit effugere; plus item gratiæ ſanctificantis, quæ contra peccata mortalia eum roboret. Ergo & qui ex opinione ſtricta de attentione orationis vocalis, licet minùs ſecurus ſit à venialibus; at ex merito attentionis, & ex efficacia verbi divini cum attentione prolati, multa auxilia adipiſcetur, multumque ſanctificantis gratiæ, quibus ſecurus reddi poſſit à multis mortalibus.

23 Confirmatur tertiò, eodem modo in Concionatore Evangelico, qui aliquando levibus inanis glorioſæ culpis inſpergitur, & morſu cōſcientię tactus, dubitat, quid ſibi ſecurius erit, abſtinere ne à munere concionandi Evangelica, ut vitet ea venialia; an verbum Dei ſeminare, cum periculo tamen labendi aliquando in ea venialia? Et evidentiſſimum eſt, ſecurius eſſe animæ ſuæ, publicæ utilitati Fidelium inſervire, cum eo periculo labendi aliquando in venialia: quia fructus meriti, qui ſibi remanet, dat ſibi vires, quibus à multis mortalibus liberari poſſit. Quæ eſt eadem omninò ratio, quæ militat in opinione ſtricta attentionis debitæ in Officio Canonico.

24 Et ex his facilè ſolvitur argumentum Caramuelis relatum *n.* 22. Aſſero itaque, facilius eſſe operari juxta opinionem benigniorē, ſed non propterea ſecurius. Quia licèt vites venialia, non attendendo juxta opinionem laxam; amittis per non attentionem multos gradus gratię, & multa auxilia, quibus vitare poſſes multa mortalia.

25 Oſtendo quartò in exemplo avari relato *n.* 11. qui ex opinione benigna liberante à reſtitutione, dicitur à Caramuele reddi ſecurior, eo quòd propter avaritiam habiturus eſt difficultatem magnam reſtituendi. Etenim cognita obligatione reſtituendi, quam opinio ſtrictior indicit, fortè vinceret ſeipſum, & difficultates ex avaritia ortas: & mediante hac victoria ſine dubio offerret illi Deus ſuperabundantem gratiam (ut ſolet in victoria difficilium tentationum) ut vinceret ſimiles difficultates, quæ homini avaro frequentiſſimè occurrunt; & ſi in ſtatu gratiæ eſſet, acciperet majus augmentū ejus gratiæ, quo fortior redderetur contra mortalia: ergo contingens eſt, quòd majorem fortitudinem acciperet contra avaritiam ex opinione ſtrictiore: ergo contingens eſt, quòd majorem indè compararet ſecuritatem contra ſimilia peccata: ergo non eſt certum (ut contendit Caramuel) eam opinionem benigniorem ſecuriorem eſſe avaro. Sed ne inde inferas, conſulendam eſſe illi ſtrictiorem opinionem: neque enim eam conſequentiam ſufficienti fundamento probabis. Poterit enim Confeſſarius benigniorem conſulere, præbendo tamen antidotum contra avaritiæ toxica.

26 Et hinc conſtat ſolutio ad argumentum propoſitum à Caramuele, & relatum ſupra *n.* 11. Fateor enim, quòd avarus ad normam ſtrictioris opinionis edoctus, fortè ſuccumbet avaritiæ committendo peccatum contra juſtitiam: ſed fortè etiam non ſuccumbet, & per ſui victoriam fortior evadet contra avaritiam, atque adeò ſecurior.

27 Oſtendo quintò. Opinio, quæ ſutores liberat à lege jejunii, laxior eſt: nec tamen ideò tutior: falſum eſt ergo, laxiores opiniones ideò eſſe tutiores per accidens. Probatur minor, quia licèt ex hac opinione laxiori ſecurus reddatur ſutor à non violanda lege, nec ita ſecurus à non violatione ejus, ſi ſequatur ſtrictiorem; tamen per obſervationem ſtrictioris opinionis, ſcilicet per exercitium jejunii, ſecurior redditur contra multa peccata mortalia; cùm jejunium vitia comprimat, mentem elevet ad æterna, virtutes largiatur, quæ fortitudinem præſtant contra peccata; & augmentum gratiæ afferat, quæ hominem reddit fortiorem.

28 Dices, ſecurius eſſe vitare unum peccatum mortale: quàm ſperare auxilia ſuperabundantia, quæ fortaſſe ex aliquo accidenti non erunt.

29 Sed hoc probat, ſecurius eſſe, nullas habere leges; quia ſic nullum erit periculum labendi in peccatum mortale: quòd genus ſecuritatis, etſi certum ſit, tollit tamen alia majora bona, quæ ex multis legibus promoventibus ad virtutem procedunt; & ideò non poteſt dici major ſecuritas. Et in caſu hujus argumenti id urgeret aliquantò, ſi certū eſſet, hominem cognoſcentem obligationem jejunandi, lapſurum eſſe in peccatū mortale. At cùm id non ſit certum, nō eſt, unde id ſit magis ſecurum. Appende in ſtateræ lance altera contingentiam labendi in mortale, quam affert obligatio jejunandi, parvā quidem (ut in plurimùm) attentis auxiliis, quæ Deus jejunantibus confert; & in lance altera maximas jejunii utilitates, quæ hominem roborant ad vitanda peccata. Item quòd ſi homo ſemel vincit ſe jejunando, vires accipit ad alias obligationes jejunii temporis futuri: item quòd ſi ex laxa opinione non jejunandi excuſat ſe à jejunio, quando nova lex jejunii advenit (v. g. ſi multo tempore Quadrageſimæ ſutor quieſcat à labore ſuæ artis) majorem ſentiet difficultatē jejunandi, & majori contingentiæ obnoxius manet violandi præceptum. Et ita invenies non eſſe majorem ſecuritatem, quæ provenit à libertate, & exemptione à jejunio, quam affert opinio laxior, quàm eam, quæ provenit ab obligatione jejunandi.

30 Ubi notandum eſt, eſſe aliquas opiniones laxiores, quę ratione materiæ, circà quam verſantur, ſint periculoſiores, atque adeò minùs tutæ; ſtrictiores autem, illis oppoſitas, tutiores eſſe, ſimiliter ratione materiæ. Etenim ſunt aliquæ opiniones, quarum materia ex ſeipſa affert periculum labendi, etſi non proximum, ſaltem remotum, quales ſunt multę opiniones in materia luxurię, aut in materia alterius vehementis paſſionis. In quibus aliquod latere periculum ipſa experientia docet. Sicut enim qui vult per clivum montis deſcendere curſu veloci uſque ad lineam in medietate montis exaratam, difficilè ad illam pertinget, quin ulterius protrediatur: ita appetitus, qui in hujuſmodi materiis non lento greſſu, ſed præcipiti currit, id eſt, cum aviditate pergit, difficilè habenas cohibet, ut non prætergrediatur lineam, quæ venialem culpam dividit à mortali.

C A-

CAPUT IV.

Si opiniones laxæ tutiores ſunt, id non habent per accidens, ſed per ſe.

31 CAramuel relatus *c.2.nu.11.* aſſeruit, hoc genus majoris ſecuritatis non provenire ab opinionibus laxis per ſe, ſed per accidens, ratione circumſtantiarum, quæ occurrunt. Quam aſſertionem apertè impugno primò. Infertur enim, vel quòd non eſt generaliter verum, opiniones benigniores eſſe ea ratione tutiores, adeòque quòd peccat contra Logicam: vel dicendum eſſe eas eſſe ſecuriores, non per accidens, ſed per ſe.

32 Arguo ſic. Quòd opiniones laxiores ſint ea ratione tutiores, vel provenit ex particularibus circumſtantiis, v.g. ex eo quòd vir conſulens caſum reſtitutionis relatum, ſit avarus, & difficilè ſoluturus; vel provenit ex generali aliqua ratione, aut circumſtantia, quæ reperitur in omni opinione laxiori: quidquid dicat Caramuel, eſt contra ipſum, infertque alterũ è duobus ſuprà propoſitis: ergo vel peccat contra Logicam, vel ſunt tutiores per ſe, & non per accidens.

33 Probatur minor. Nam ſi primum dicat, ſcilicet eam majorem ſecuritatem provenire ex particularibus circumſtantiis, vel aſſerit in textu relato ſuprà *nu.11.* Contra eſt. Particulares circumſtantiæ avaritiæ in ſoluturo, & aliæ ſimiles in aliis caſibus non ſunt generales in omnibus opinionibus laxioribus; occurret enim plerumque vir facilè ſoluturus, neque talis, ut cupiditati ſit difficilè reſtiturus: ergo radix ejus majoris ſecuritatis conſtituit propoſitionem particularem, ſcilicet, *In aliquibus caſibus dantur circumſtantiæ, quæ probent eam majorem ſecuritatem opinionis laxæ*, ergo jam peccatur contra Logicam: Probatur hæc conſequentia. Ille peccat contra Logicam, qui ex affirmatione propoſitionis particularis arguit ad univerſalem: ſed in eo diſcurſu ab affirmatione propoſitionis particularis arguitur ad univerſalem, cùm ex majori ſecuritate, quæ datur in caſu particulari, arguatur ad omnes opiniones laxiores: ergo hic diſcurſus peccat in Logicam.

34 Si verò dicat primum, ſcilicet quòd ea major ſecuritas opinionis laxæ proveniat ex generali aliqua ratione reperta in omnibus, opinionibus laxioribus, ut dixit *in Theol. fundam. n.441.* illis verbis; *Sunt ſemper utiliores, & ſecuriores*, ſubjungo; Ea ratio generalis, reperta in omnibus opinionibus laxioribus, eſt, quòd ea opinio, quæ favet libertati, facilior eſt ad exequutionem; quæ verò onerat libertatem, difficilior; atque adeò hæc periculoſior, & illa tutior: per illam liberatur homo à peccato, qui enim non habet legem, non peccat contra illam; per ſtrictam verò non liberatur à peccato, cùm legem indicat. Sed hæc ratio faventis libertati, facilioris ad exequutionem, liberantis à lege, & conſequenter à peccato, provenit à prædicatis intrinſecis opinionis benignæ; & ratio onerantis libertatem, difficilioris ad exequutionem, indicentis legem, contra quam peccatur, procedit à prædicatis intrinſecis opinionis ſtrictæ: ergo quòd opinio benigna ſit tutior, provenit à prædicatis intrinſecis; atque adeò non eſt tutior per accidens, ſed per ſe.

35 Probatur minor. Opinionis laxioris ut talis prædicatum intrinſecum eſt, eſſe faventem libertati, & tollentem onus legis; in eo enim conſiſtit eſſe laxiorem: ſed major ſecuritas opinionis laxioris provenit ex eo, quòd faveat libertati, & tollat onus legis: ergo major ſecuritas opinionis laxioris provenit ab ejus prædicatis intrinſecis. Similiter opinionis ſtrictæ prædicatum intrinſecum eſt præjudicari libertati, & indicere onus legis: ſed minor ſecuritas, & majus periculum opinionis ſtrictæ provenit ex eo, quòd præjudicet libertati, & indicat onus legis: ergo id provenit à prædicatis intrinſecis opinionis ſtrictæ.

DISPUTATIO XIV.

An opinio ſpeculativè probabilis in materia morum ſit etiam practicè probabilis?

CAPUT I.

Proponuntur Caramuelis aſſertiones invicem repugnantes.

1 OPinio ſpeculativè probabilis in materia morum illa dicitur, quæ eo modo, & cum iis circumſtantiis, cum quibus ab intellectu apprehenditur, habet fundamentum grave. Opinio verò practicè probabilis eſt illa, quæ aſſociata circumſtantiis, à quibus practicè, & realiter eſt inſeparabilis, habet grave fundamentum ad ſuam licitam practicabilitatem promovendam.

2 Igitur Caramuel *in Apolog. de probabiliſt. nu.140.* ita aſſerit. [Eandem propoſitionem eſſe ſpeculativè probabiliorem, & in praxi minùs probabilem, nemo intelliget. Nam probabilitas, quæ in praxi (ſive intrinſeca, ſive extrinſeca ſit) eſt illa ipſamet numero probabilitas, quæ eſt in ſpeculatione. Non habeo intellectum tam fortem, ut oppoſitum intelligere valeam. Nec valet dicere, ſolere intercurrere in praxi novas circumſtantias; quia ſi hæ non fuerunt conſideratæ, & judicatæ ſpeculativè, alius caſus in ſpeculatione proponitur, & alius exercetur in praxi.] Quod hauſit ex Joan. Sancio *in ſelectis diſp. 44. n.63. & diſp. 54. n.11.* quod etiam nonnulli alii ſequuntur.

3 Sed fortiorem intellectum videtur habuiſſe Caramuel, dum *in Theolog. fundam. nu.1473. fund.53.* oppoſitum intellexit, & docuit. Nam cùm ibi propoſuiſſet hanc propoſitionem Dianæ *ex p.2. tract. 13. reſol.5. Omnis opinio probabilis ſpeculativè, probabilis eſt practicè*, ſubdit: [Reſpondeo, Caramuelem majorem non tam negare, quàm diſtinguere. Nam ſi poſſit reduci ad praxim, prout ponitur in ſpeculatione, quidquid licebit ſpeculativè, licebit practicè; aliàs non. Multi enim dicunt, in luxuria dari parvitatem materiæ ſpeculativè, & non practicè; quia poſſumus levem quamcumque actionem ſpeculari, præſcindendo à periculo, cùm tamen à parte rei illud ſeparari non poſſit.] Ecce quomodo potuit intelligere, opinionem eſſe ſpeculativè probabilem, & non practicè; qui in priori periodo negat, ſe id poſſe intelligere. Iſtud autem proximè relatum repetit *nu.316. fundam.5.*

4 Dices, in operibus Caramuelis, quæ videntur propoſitiones oppoſitæ, tales non eſſe; quia omnes ſunt modales de modo *Probabile*: ſub hoc autem modo duæ contradictoriæ defendi poſſunt. Conſtat enim, opiniones contradictoriè oppoſitas eſſe probabiles. Qua etiam ratione ſuſtineri poterunt iſtæ: *Probabile eſt, opinionem ſpeculativè probabilem, debere eſſe practicè probabilem; Probabile eſt, opinionem ſpeculativè probabilem, non debere eſſe practicè probabilem.*

5 Sed duæ relatæ periodi hac ratione non poſſunt componi. Primò, quia is diſcurrendi modus eſt debellatus *diſp.2.* Secundò, quia prima propoſitio apud Caramuelem non eſt modalis de modo *Probabile*, ſed de modo *Certum*. Nam qui ita aſſerit concluſionem, ut dicat, ſe non poſſe intelligere oppoſitam, illam concluſionem proponit ut ſibi certam, ut circà mentem Dianæ notavit ipſe Caramuel *in Theolog. fundam. n.636. §. His tamen, fund.17.* ait enim: [Ita Diana ubi ſuprà §. *Sed ut verum*. Qui tam certam judicat noſtram ſententiam, ut oppoſitam dicat ſe nunquam potuiſſe intelligere.

6 Tertiò. Nam dum dicit, [Nec habeo intellectum tam fortem, *ut oppoſitum intelligere valeam;*] propoſitio eſt abſoluta, & non modalis de modo *Probabile*; quia ſenſus ejus non eſt hic: *Probabile eſt, quòd oppoſitum intelligere non valeo.* Cùm ergo per propoſitionem abſolutam dicat, ſe id intelligere non poſſe, & in ſecunda periodo practicè dicat, ſe poſſe intelligere, quomodo hæc duo componi poterunt, & quòd poſſit, & quòd non poſſit intelligere? Et nota, quòd in intelligentia hujus opinionis ingentem paſſus eſt æquivocationem Vincentius Baron, de quo vide *diſp.16. c.4. art.2. num.*

CAPUT II.

Vera ſententia proponitur, & probatur.

7 MUltùm proderit ad Logicam moralem reſolutio hujus difficultatis. Ex ea enim pendet, an valeat hæc conſequentia. *Hæc ſententia eſt ſpeculativè probabilis; ergo eſt practicè probabilis.*

8 Sit prima concluſio, quam omninò certam reputo. Poteſt dari opinio ſpeculativè probabilis, quæ non ſit practicè probabilis. Pro hac concluſione ſtant communiter Doctores affirmantes in variis materiis, aliquas opiniones eſſe ſpeculativè probabiles, non tamen practicè. Et qui videntur diſſentire, aliquid longè diverſum à cõtradictorio hujus concluſionis videntur intendere, ut exponam *cap.5.*

9 Probatur primò. Poteſt dari actio aliàs licita, quę in praxi exerceri non poſſit abſque circumſtantia ſcandali, & in ſpeculatione poteſt conſiderari abſque circumſtantia ſcandali: ergo ſpeculativè probabilis eſt, & licita; & in praxi illicita, & improbabilis. Similiter poteſt dari actio aliàs probabiliter licita, quæ in praxi inſeparabilis ſit à periculo gravi labendi in mortale; in ſpeculatione autem poteſt conſiderari præciſa ea circumſtantia periculi: ergo in ſpeculatione illa erit probabiliter licita.

10 Reſpondet primò Caramuel in prima periodo, ſi in praxi addatur nova circumſtantia, quæ non conſiderata fuit in ſpeculatione, jam caſum eſſe diverſum: tunc enim diverſus eſt caſus, quando vel unicam circumſtantiam mutat.

11 Impugno reſponſionem, inferendo ex illa meam concluſionem. Ergo poteſt dari opinio ſpeculativè probabilis, quæ non eſt practicè probabilis. Probo conſequentiam. Ut opinio ſpeculativè probabilis ſit etiam practicè probabilis, debet opinio ſpeculativè probabilis eſſe eadem cum opinione practicè probabili: ſed datur opinio ſpeculativè probabilis, quæ non poſſit eſſe eadem cum opinione practicè probabili: ergo datur opinio ſpeculativè probabilis, quæ non ſit practicè probabilis.

12 Conſequentia patet, quæ fundatur in connexione unius cum alio; & habet formam ſimilem huic: [Entitas A, non poteſt exiſtere ſine requiſito B: ſed non exiſtit requiſitum B: ergo non exiſtit entitas A.] Minor verò eſt Caramuelis, qui affirmat, addita in praxi circumſtantia, quæ non erat in ſpeculatione, non eſſe eandem ſpeculationem cum praxi.

13 Major verò, & ſupponitur à Caramuele, dum petit, quòd ſit idem caſus in praxi, ac in ſpeculatione, ſine variatione circumſtantiarum; & ex ipſis terminis patet. Non enim poteſt animal prædicari de homine, niſi animal identificetur cum homine, & ſit idem realiter cum illo. Similiter ergo opinio ſpeculativè probabilis nequit eſſe practicè probabilis, niſi illa ſit eadem cum hac: prædicatio enim affirmativa fundatur in identitate ſaltem ejus, quòd importatur in recto à tali prædicato.

14 Ex quibus concluditur, ſi opinio ſpeculativè probabilis, ut ſit practicè probabilis, requirit, quòd ſit eadem cùm practicè probabili; & variata circumſtantia, non eſt eadem cum illa; ſit manifeſtum, poſſe fieri, quòd detur opinio ſpeculativè probabilis, quæ non arguatur eſſe practicè probabilis: idque ob variationem circumſtantiæ, quæ importatur in praxi, & non in ſpeculatione.

15 Reſpondet ſecundò in eadem prima periodo, non poſſe eandem propoſitionem eſſe probabilem in ſpeculatione, & improbabilem in praxi: *Nam probabilitas, quæ eſt in praxi, eſt illa ipſamet numero probabilitas, quæ in ſpeculatione.*

16 Hanc tamen reſponſionem clariùs impugno: nam in ea clariſſimè continetur egregia æquivocatio. Aliud enim eſt, quòd probabilitas, quæ reperitur in omni opinione practicè probabili, reperiatur etiam in ſpeculatione ſibi correſpondente; & aliud longè diverſum eſt, quòd probabilitas, quæ reperitur in qualibet ſpeculatione (etiam de objecto ſecundùm ſe practicabili) reperiatur etiam in praxi. Primum verum eſt, quia quidquid eſt probabiliter practicabile, reductum ad ſpeculationem, eandem ſibi retinet probabilitatem: cùm ſpeculatio correſpondens probabilitati practicè conſideret eadem fundamenta gravia cum eiſdem circumſtantiis, quæ deſerviunt ad ſuadendam probabilitatem praxis. Secundum autem eſt falſum, quia poteſt dari ſpeculatio, quæ præſcindat circumſtantiam, à qua praxis redditur improbabilis.

17 Itaque omni probabilitati practicæ debet correſpondere ſpeculatio, quæ ſpeculetur omnes circumſtantias ejus praxis. Sed non omni probabilitati ſpeculativæ debet correſpondere ſimilis probabilitas practica, quia poteſt dari ſpeculatio, quæ præſcindat circumſtantiam repertam in praxi.

18 Speculationem conſiderantem omnes circumſtantias praxis vocemus ſpeculationem A, & ſpeculationem præſcindentem aliquas circumſtantias praxis vocemus ſpeculationem B. Cùm ergo dicis: *Probabilitas, quæ eſt in praxi, eſt illa ipſamet numero probabilitas, quæ in ſpeculatione:* diſtinguo: eſt ipſamet numero probabilitas, quæ [in ſpeculatione A,] concedo; eſt ipſamet numero probabilitas, quæ reperitur [in ſpeculatione B,] nego. Vel, quòd idem eſt, ſic: eſt ipſamet probabilitas, quæ in ſpeculatione [conſiderante omnes circumſtantias praxis,] concedo; eſt ipſamet probabilitas, quæ in ſpeculatione [præſcindente circumſtantias praxis,] nego.

19 Hinc colliges, eadem conſequentiæ pravitate laboraſſe Joannem Sancium *diſp.* 44. *num.* 63. qui primus hanc aſſertionem invexit, dum ait: [Imperceptibile eſt, aliquam opinionem eſſe ſpeculativè probabilem, & in praxi tutò amplexari non poſſe; cùm probabilitas practica à ſpeculativa probabilitate oriatur; ab eaque ſolùm differat tanquam effectus à ſua cauſa.] Etenim probabilitas practica non oritur à quacumque probabilitate ſpeculativa, ſed ab illa, quæ conſiderat omnes circumſtantias praxis. Quare non eſt imperceptibile, aliquam opinionem (nempe eam, quæ præſcindit aliquam circumſtantiam praxis) eſſe ſpeculativè probabilem, & in praxi tutò amplexari non poſſe; eo quòd praxis habeat circumſtantiam ſcandali v.g. quam ſpeculatio non attendit.

20 Quare hæc eſt bona conſequentia: *Ipſamet probabilitas, quæ eſt in praxi, reperitur in ſpeculatione: ergo omnis opinio practicè probabilis eſt etiam ſpeculativè probabilis.* E converſo nulla eſt hæc conſequentia: *Ipſamet probabilitas, quæ eſt in praxi, reperitur in ſpeculatione ejuſdem objecti: ergo omnis opinio ſpeculativè probabilis, eſt etiam practicè probabilis.* Quia quamvis omnis probabilitas, quæ reperitur in praxi, reperiatur etiam in ſpeculatione: non verò omnis probabilitas, quæ reperitur in ſpeculatione, reperitur in praxi; cùm dari ſoleat ſpeculatio, cui praxis ſuperaddat circumſtantiam ab illa ſpeculatione non conſideratam.

21 Confirmatur. Ut opinio ſpeculativè probabilis ſit practicè probabilis, neceſſe eſt, quòd illius ſpeculatio non præſcindat, ſed potiùs expreſsè conſideret omnes circumſtantias praxis: ſed datur ſpeculatio objecti practici, quæ non conſiderat omnes circumſtantias praxis, ſed potiùs præſcindit aliquam illarum: ergo datur ſpeculatio objecti practici, quæ non eſt practicè probabilis: ergo non omnis ſpeculatio objecti practici, ſive opinio ſpeculativè probabilis, eſt practicè probabilis: ergo ex eo, quòd opinio ſit ſpeculativè probabilis, malè arguitur, quòd ſit practicè probabilis; ſicut ex eo, quòd ſit animal, malè arguitur quòd ſit homo, eo quòd non omne animal eſt homo.

22 Hinc inferes diſcrimen inter has duas propoſitiones: Primam. *Opinio ſpeculativè probabilis eſſe poteſt, quæ non ſit practicè probabilis.* Secundam. *Opinio practicè probabilis eſſe poteſt, quæ non ſit ſpeculativè probabilis.* Nam prima eſt vera, & ſecunda falſa. Prima eſt vera, quia ſpeculationi poteſt ſuperaddi circumſtantia neceſſariò inſeparabilis à praxi, quæ reddat praxim illicitam. Secunda eſt falſa, quia in ipſo quòd ſit practicè probabilis, per ſolam ſpeculationem non poteſt reddi improbabilis. Et ut improbabilis redderetur, opus erat, quòd opinio practicè probabilis in ſpeculatione, eſſet inſeparabilis à nova circumſtantia variante praxim cognitam. Atqui intelligibile eſt, quòd praxis præſcindat circumſtantiam, quæ à ſpeculatione ſit impræſcindibilis.

23 Simile argumentum fiet, ſi ſpeculatio non attendat ad aliquod præceptum reflexum prohibens uſum opinionis probabilis. In quo caſu opinio erit ſpeculativè probabilis, quia non attenditur id præceptum reflexum; & non erit practicè probabilis, quia tale præceptum obſtat. Ita ſi in aliquo regno ſit lex conſcientiam obſtringens, ut Judex judicet ſecundùm opinionem probabiliorem; dum ſpeculatio non attendit ad id præceptum, ſpeculativè probabile eſt, quòd Judex non tenetur ſequi opinionem probabiliorem, juxta ſententiam multorum id abſolutè docentem de Judice. Practicè autem non eſt probabile, quòd talis Judex ejus regni poteſt aliter judicare, quàm ſecundum ſententiam probabiliorem.

24 Sic etiam probabile eſt, quòd licet extra caſum neceſſitatis baptizare in lixivio, vel jure cocto, dum non attenditur ad præceptum charitatis prohibens exponere ſalutem proximi periculo illam amittendi, atque adeò prohibentis uſum ejus opinionis probabilis: quæ tamen opinio, attento eo præcepto, abſolutè eſt improbabilis practicè.

CAPUT III.

Secunda probatio ejuſdem concluſionis. Ubi, an liceat procurare abortum fœtus inanimati propter vitandum periculum vitæ extrinſecum.

25 PRobatur ſecundò concluſio. Speculativè probabile videtur ſaltem ab extrinſeco, quòd licet procurare abortum fœtus inanimati propter vitandum periculum vitæ, matri imminens ab extrinſeco ex aliquorum ſententia; & id non eſt probabile practicè: ergo poteſt aliqua opinio eſſe ſpeculativè probabilis, & non practicè.

26 Majorem ita aſſerui, quia illam concluſionem defendunt Torreblanca, Leo Zambellus, Bordonus, Franciſcus Galleti, Zanardus, & ut probabilem Lezana, & Trullench, quos refert Leand. à Murcia, & illam ſequitur ut probabilem *lib.* 2 *diſquiſitionum, diſp.* 5. *reſolutione* 31. Item, quia tenuis probabilitas ſufficit in graviſſimo periculo, ut tenent P. Thom. Sanch. *lib.* 1. *de matrim. diſp.* 36. *n.* 8. *& lib.* 1. *Summa, c.* 9. *n.* 25. Navarrus *cap. Inter verba, in* 2. *edit. corollar.* 53. *num.* 135. fine, & Sotus *de ſecreto membr.* 3. *q.* 2. *concluſ.* 3.

27 Minor verò, quòd ea opinio non ſit practicè probabilis, eſt manifeſta. Nam omnes, etiam ipſi, quos pro eius opinionis extrinſeca probabilitate citavi, expreſsè conveniunt in eo, quòd ubi eſt dubium de animatione fœtus, certiſſimè eſt illicitum procurare abortum; quia in nullo caſu honeſtari poteſt hoc, quòd eſt exponere ſe periculo directè occidendi fœtum animatum: atqui ſemper eſt hoc dubium: ergo ſemper eſt practicè improbabile, quòd id liceat.

28 Hæc proxima minor oſtenditur. Etenim omninò incertus eſt dies, incerta hora animationis. Lege tractatum apologeticum Franciſci Verde, ubi refert quamplurimas Philoſophorum ſententias circà tempus animationis, ex quarum relatione conſtat apertè, id eſſe prorſus incertum, & jure meritò dubitabile. Alii enim aſſignant diem tertium fœtus, alii trigeſimum, alii trigeſimumquintum, alii quadrageſimum, alii quadrageſimumſecundum, alii quadrageſimumquintum, alii ſexageſimum, alii ſeptuageſimum, alii octogeſimum. Thomas Fienus inſignis Medicus ex propriis experimentis probat, prima quandoque, quandoque etiam ſecunda, & tertia ad ſummum die infundi animam rationalem.

29 Et ideò Maximilianus Deza (cujus tractatus ſimul cum apologia Franciſci Verde editus eſt) propter hoc dubium de tempore animationis fœtus, doctiſſimè, & ſolidiſſimè probat, fœtum quemlibet abortivum, licèt imperfectiſſimè figuratum, ſub conditione baptizandum eſſe, ubi citat Harvæum anatomicæ artis peritiſſimum, qui ex pluribus experimentis propriis affirmat, fœtum à tertia die manifeſtare motum, & ſenſum. Immò & à paucis diebus obſervari motum, & ſenſum in fœtu, affirmant apud ipſum Hyppocrates, & octo alii Authores. Et cùm probabile ſit, non aliam quàm animam rationalem introduci in materiam fœtus, ſit probabile, quòd prima, vel ſecunda, vel tertia die introducatur, aut ſaltem quòd id ſit dubium.

30 Quare prædictus Maximilianus *num.* 173. ait. [Si Dei Vicarius (Paulus V.) baptizari præcepit fœtum, ſi vivat, ſi vitalem indicet motum; ſolere autem vivere, & moveri præcipuis membris circà diem tertiam, non tam ſuadetur, quàm oſtenditur; eritne trigeſima dies expectanda nobis, ut de baptiſmo deliberemus?] Et idem traditum fuiſſe, ait Maximilianus, ab Hieronymo Florentino in libello de hac quæſtione.

31 Et ideò rem eſſe dubiam, & cum magno fundamento dubitabilem, an anima rationalis introducatur à tertia die, ajont Franciſcus Verde, Maximilianus Deza, Hieronymus Florentinus citati, & Joannes Caramuel in cenſura apologiæ Franciſci Verde *nu.* 193. *& in Theolog. Fundam. num.* 1622. *fund.* 55.

32 Hinc conſtat probatio minoris prioris ſyllogiſmi. Non eſt practicè probabile, quòd liceat procurare abortum in dubio de animatione fœtus: ſed, ut conſtat ex dictis, ſaltem à tertia die eſt dubium de animatione fœtus, & quæ ſit tertia dies, etiam eſt dubium: ergo non eſt practicè probabile, quòd unquam liceat procurare abortum.

33 Itaque oppoſita opinio ſolùm erit (ad ſummum) ſpeculativè probabilis pro caſu metaphyſico de certitudine fœtus inanimati, qui caſus nunquam exiſtere poteſt. Et hinc colliges, eſſe ſimiles alias opiniones ſpeculativè dumtaxat probabiles, quæ ponunt caſum metaphyſicum, qui in praxi, & à parte rei nunquam reperiri poteſt. Et vide, an his valeat conſequentia, quæ à multis, poſt Joannem Sancium, producitur: *Hæc opinio eſt ſpeculativè probabilis; ergo & practicè*

34 Nec

Digitized by Google

34 Nec ſatisfacies ſi dicas primò, caſum oppoſitæ opinioois eſſe diverſum à caſu,in quo nos loquimur. Cùm Authores citati pro ſententia de procurando abortu fœtus inanimati loquantur de caſu,in quo certum eſt,fœtum eſſe inanimatum,nos verò loquamur ratione dubii ſemper exiſtentis de animatione fœtus.

35 Nam inquiro, an ipſamet opinio de abortu fœtus inanimati procurando,ſit practicè probabilis,an practicè improbabilis? Si primum dicas,tum militas cootra certitudinem de dubio temporis,in quo animatur fœtus, quàm hoc capite propoſuimus. Tum etiam non erit ad rem reſponſio data, quæ eò reſpiciebat, ut declararet, quomodo opinio ſpeculativè probabilis diſtinguatur ab opinione practicè probabili,ex diverſitate caſus. Et ſi illa eadem eſt practicè probabilis,ſiet, quòd non diſtinguaotur opinio ſpeculativè probabilis,& opinio practicè probabilis de eo abortu procurando.

36 Quòd ſi dicas ſecundùm, illam eandem opinionem eſſe practicè improbabilem, inſero: ergo de eadem opinione verificatur, & quod ſit ſpeculativè probabilis,& practicè improbabilis. Ergo ex eo, quòd opioio ſit ſpeculativè probabilis,malè arguitur,quòd ſit etiam practicè probabilis.

37 Nec ſatisfacies,ſi dicas ſecundò, illam opinionem eorum Doctorum non eſſe probabilem etiam ſpeculativè,quia non eſt ſpeculativè probabile, quòd in dubio animationis fœtus poſſit abortus procurari, quòd & ipſi illius Authores concedunt, ut jam notavimus; illud autem dubium ſemper exiſtit.

38 Contra enim eſt,quia non eſt facilè negare probabilitatem extrinſecam opinioni, quam tuentur octo Authores. Præcipuè cùm poſſint benignam interpretationem ſubire. Dum enim dicunt, poſſe procurari abortum fœtus certò inanimati, præſcindunt, ſive abſtrahunt ab altera quæſtione practica, an poſſit aliquando dari certitudo de inanimatione fœtus; à qua abſtrahere non poteſt aſſertio practica, quæ omnes circumſtantias à parte rei exiſtentes neceſſariò conſiderat.

CAPUT IV.

Secunda concluſio, & corollaria utriuſque.

39 Sit ſecunda concluſio. Non poteſt dari opinio ſpeculativè probabilis, quæ non ſit etiam practicè probabilis, ſi opinio ſpeculativè probabilis conſideret omnes circumſtaotias praxis,tam ex parte objecti,quàm ex parte præcepti, quam etiam ex parte intellectus,nempe dubitationis,aut careotiæ illius circà ſubſtantiam, aut circumſtantias objecti.

40 Itaque ſi quæſtio eſt, an objectum in praxi habeat circumſtantiam ſcandali,ſi opinio ſpeculativè probabilis dictet, non eſſe ſcandalum;ea hac parte erit neceſſariò practicè probabile,quòd non datur ſcandalũ. Deinde ſi quæſtio ſit, an liceat uſus opinionis probabilis in tali materia; & opinio ſpeculativè probabilis aſſerat, nõ eſſe preceptum reflexum,inhibens uſum talis opinionis,illa opioio ſpeculativè probabilis etiam erit practicè probabilis. Præterea ſi quæſtio ſit,an liceat procurare abortum fetus certò inanimati;& ſentẽtia ſpeculativa inveniat caſũ,in quo ſit certũ, fetum eſſe inanimatũ, puta ex revelatione Dei;opinio ſpeculativè probabilis erit practicè probabilis. Et hoc, quod in iſta concluſione contioetur, eſt quod intendunt Authores oppoſitæ partis, quamvis non ſatis explicent.

41 Probatur concluſio. Nam hæc cognitio, quæ conſiderat omnes circumſtantias objecti practici, quamvis illam dicas ſpeculativam, nihil differt à cognitione practica, quæ te dirigit ad hoc opus licitè efficiendum.

42 Hinc colliges,pravam eſſe conſequentiam aliquorum; nempe, *Hæc opinio eſt ſpeculativè probabilis: ergo & practicè*. Et ut illa conſequentia valeat,debent probare, quòd prædicta opinio ſpeculativè probabilis conſiderat omnes circumſtantias praxis, & quòd ea procedit omnibus illis conſideratis. Nam dum unam omittit, poteſt cum expreſſione eſſe probabilis: & dum nullam omittit,non habet, in quo differat à cognitione practica ipſius objecti, ut hic, & nunc ponendi.

DISPUTATIO XV.

An teneamur ſequi opinionem probabiliorem, aut tutiorem?

CAPUT I.

Lis magna Vincentii Baron, & Fagnani cum Caramuele in præſenti quæſtione.

1 Opiniones probabiles inter ſe collatas non eſt dubium,aliàs eſſe probabiliores, aliàs minùs probabiles, & aliàs æquè probabiles. Nam quæ graviori fundamento nituntur, probabiliores ſunt;quæ minùs gravi,minùs probabiles; æquè verò probabiles, quæ æquè gravi fundamento ſtabiliuntur. Quæ autem dicantur tutiores,ſaltem materialiter,& quæ eodem modo minùs tutæ,conſtat ex dictis *diſp.* 13. Nam quæ ſtrictiores ſunt,ſtantque pro lege,& obligatione, tutiores dicuntur ſaltem materialiter; minùs autem tutæ, quæ laxiores,& quæ ſtant pro libertate contra legem.

2 Igitur Caramuel miſit in lucem apologema,in quo contra Proſperum Fagnanum demonſtrare conatur, ad ſecuritatem conſcientiæ ſufficere, quòd quis operetur ex opinione probabili, etiam laxiori, nec neceſſarium eſſe eligere opinionem probabiliorem; aut ſtrictiorem.

3 Prodiit in palæſtram litterariam Vincentius Baron ex Dominicana familia adverſùs Caramuelem,ejuſque de probabilitate apologema. Cujus adverſatori volumini hunc præfixit titulum:[Theologia moralis adverſùs laxiores Probabiliſtas. Pars prior. Vera mens D. Thomæ,& ejus ſcholæ de opinionum ex lege delectu,in qualibet re morali,explicata,& defenſa. Adverſùs D. Caramuelis Apologema in D. Fagnanum: Anonymi nodos in P. Mercorum: Theophili Raynaudi exceptionem:& Amadæi Guimenii tractatus quindecim.]

4 Prodiit,inquam,Vincentius gemino ardore correptus,zelo, & præjudicio. Zelo quidem conſulendi ſecuritati conſcientiæ adverſùs laxiores,ut ipſe ait, Probabiliſtas, qui ſcilicet ex qualibet opinione probabili,quantumvis laxa, docent, ſecurè gubernari conſcientiam,quaſi ex ea doctrina ingens morum corruptela per ſe oriatur.

5 Sed,& præjudicio æſtuans in Authores plurimos, Caramuelem,& ferè omnes noſtræ Societatis Authores, convitiorum ſcopum ſibi præfigit, quos ſub uno lare conſtituit, quaſi noſtrum conſortium cum Caramuele noſtris Scriptoribus invidiam pariat, aut Caramuelicum noſtrit. Mirum eſt,quot, & qualibus calumniis, exprobrationibus, exclamationibus, comminationibus iræ Dei cum illis agit Scriptoribus. Et cùm liber Vincentii parvulus ſit, ferè medietatem voluminis eis exprobrationibus, & inclamationibus impendit.

6 Peſſumdat acerbiſſima verborum amarulentia cineres Theophili Raynaudi, & Leoni mortuo inſultat. Depellere à ſe nititur ſuſpicionem ſævitiæ in manes Theophili defenſionis prætextu, eo quòd iſte ſtylum acuerit in Scriptores Dominicanæ familiæ. Sed cùm eos,quos refert, tractatus Theophili non viderim, incognita cauſa,ſententiam ferre nequeo.

7 Sed tam acriter P. Tamburinum exagitat (in inſcriptione voluminis non proſcriptum) qui neque in Thomiſtas, neque in alium quemquam ſuum armavit ſtylum. Reſpondet *in diſp.* 1 *ſect.* 5. *art.* 2. [Quod auctas,exaggeratasque habet omnium Authorum liberiores, & periculoſas opiniones.] Sed quia extra hujus diſputationis metas egredi non licet,ideò intra illas me continens, proponam, quòd genus opinionis attribuat Vincentius Tamburino circà præſentem quæſtionem,nempe circa uſum opinionum probabilium; & diſquiram an verè,an per calumniam?

8 Præfatus Vincentius *diſp.* 1. *ſect.* 5. §. 2. expoſtulat cum P. Tamburino, quòd cùm cæteri Scriptores Societatis cum variis limitationibus doceant,licitum eſſe uſum cujuſvis opinionis probabilis; ille ſuos deſerat,ut ſine ulla limitatione eum uſum doceat *lib.* 1. *in Decalog. cap.* 3. Hæc tamen falſa calumnia eſt: eam enim doctrinam tradit P. Tamburinus in eodem loco citato cum pluribus limitationibus. Ait enim,uſum opinionis probabilis limitari poſſeſſione, voto, juramento, lege charitatis (immò, & juſtitiæ) in adminiſtratione Sacramentorum,& multis aliis modis.

9 Secundò idem Vincentius repetit ſæpiùs verba Tamburini, ſcilicet quòd non debeamus ſequi probabiliorem,aut tutiorem; ſed quòd amplecti poſſimus opinionem *tenuiſſimæ probabilitatis*. Neque caret dolo, quòd cum iis verbis immediatè ſequentia non referat. Verba Tamburini ſunt:[Probabilitate,ſive intrinſeca,ſive extrinſeca, quantumvis ſit *tenuis, modò à probabilitatis finibus* non exeatur.] Ut omittam,quòd cùm Tamburinus dixerit,ſufficere *tenuem*, Vincentius referens ſubſtituit *tenuiſſimam*. Ita in ea *diſp.* 1. *ſect.* 5. *art.* 2. §. 2. *verſ. Quid ad hæc Tamburinus*, & *verſ. Atque huic*, & *verſ. Duo ad calcem*: & *art.* 3 § 3. *verſ. Sed multò*: & *diſp.* 2. *ſect.* 1. *art.* 3. §. 1. *verſ. Ex hac*, & ſæpiſſimè alibi. Verum quidem eſt, quòd illa verba Tamburini, *modò à probabilitatis finibus*, &c. ſemel retulit Vincentius *diſp.* 1. *ſect.* 5. *art.* 2. § 2. *verſ. Hæc Curati*. Sed in innumeris aliis locis refert ea verba abſque ea limitatione,ut dixi.

10 Tertiò, cùm ad limitandum uſum probabilitatis, dixerit P. Tamburinus,non ſufficere quamcumque authoritatem ad probabilitatem extrinſecam,ſed debere eſſe viri docti, rem ex profeſſo tractantis,firma ratione muniti, & cui non opponatur aliquid convincent: Baron *ea diſp.* 1. *ſect.* 5. *art.* 1. §. 2. *verſ. Quis non obſtupeſcat*, ait, Tamburinum ſibi contradicere, & præjactæ doctrinæ pœnituiſſe. In quo evidenter deprehenditur calumnia. Dum concluſionem univerſalem ſtatuit P. Tamburinus de uſu cujuſcumque probabilitatis,expoſtulatur cum Tamburino de laxata conſcientia, eo quòd concluſio de uſu probabilitatis ſine limitatione procedat. Ubi verò concluſionem univerſalem limitat Tamburinus, expoſtulatur cùm eo de contrarietate doctrinæ.

11 Quia tamen nunquam legi in Ariſtotele, calumniatorum, & exprobrantium injuriis vim ſyllogiſticam augeri, ideò eas injurias flocciſacio,qui ſcio, doctis lectoribus plus prodeſſe unam vel moralem demonſtrationem præ millenis calumniantium exclamationibus. Ideò eas omnes prætermittendas duxi, quibus ideò reſpondere dedignor, & quas pro meo ſtylo in alios Authores proiicere erubeſco. Cenſeo enim,lectores credituros,mihi ſyllogiſmos deficere,ſi ad exclamationes exprobratrices confugero.

12 Igitur ut ad materiam hujus diſputationis propiùs accedamus, D. Proſper Fagnanus acriter inſurrexit cõtra eos Authores, qui affirmant, ſatis conſulere ſecuritati conſcientiæ eos, qui opinionem minùs probabilem ſequuntur,relicta probabiliori, & tutiori: quam

doctri-

Digitized by Google

doctrinæ, et affirmavit pernicioſam ſaluti animarum, & Chriſtianæ Reipublicæ; eamque ſecuritati conſcientiæ non modo non prodeſſe, imò & eam homines ad infernum deducere.

13 Arripuit calamum D. Caramuel, & illum in Fagnani ſententiã intorquens, ſcripſit apologema pro uſu opinionis, etiam minùs probabilis, oſtendens evidenter, ut ipſe ait, in materia Fidei, & morum prædictam probabilitatem ſufficere ad ſecuritatem conſcientiæ, [Eam ſententiam eſſe coætaneam mundo; omni ævo in Eccleſia, & ſchola communem; à veteris Teſtamenti Patribus, ab Apoſtolis, à Summis Pontificibus, ab Eccleſiæ Doctoribus in arduis, & multarum conſequentiarum caſibus ad praxim reductam; à Theologis ut Chriſtianæ Religionis dogma receptam, evidenter oſtenditur.] Additque, oppoſitam ſententiam [Illuſtrium Doctorum judicio, inferre hanc, *Deus impoſſibilia jubet*; & totam hæreſim Janſenianam complecti: eandemque à ſuo Authore nonnullis fundamentis è Janſeniſmo ſumptis, quæ hæretica ſunt, ſuccollari, tam clarè probatur, ut ſi qui oculis abuti velint, id manibus palpare poſſint.]

14 Contra id Caramuelis apologema inſurgit præcipuè Vincentius Baron in tota ſua *diſp.* 2. & ſe demonſtrare profitetur (pro defenſione ſententiæ Fagnani) non eſſe licitum uſum cujuſvis opinionis probabilis, ſed incumbere nobis obligationem eligendi opiniones tutiores, & ſtrictiores, quæ ſtant pro lege, & honeſto; & reiiciendi eas opiniones, quæ ſtant pro libertate, & commodo.

15 Incipit autem impugnationem ſuam à modo diſputandi, quem exigit Caramuel à ſuis Antagoniſtis, & ſic dicit in ea diſputatione prima, *ſect.* 1. *art.* 2. *§.* 1. [Caramuel ad calcem apologematis *monito*, ut vocat, *Dialectico* ad Antagoniſtas quatuor leges præſcribit ſtylo duodecim apud Romanos tabularum. Quicumque ſecum ſunt diſputaturi, primo, *rationibus agunto*; ſecundò, *ab injurijs, & ſcommatibus abſtinento*; tertiò, *nullam probabilem in reſponſione aſſertionem ponunto* (quia non niſi evidentem, & neceſſariam eſt admiſſurus) quartò tandem, *præſcriptas ſyllogiſmorum formas religioſe obſeruanto*. Neſcio, quid ſibi arrogaret Caramuel; ut in alios plures leges ferat, quarum nullam ſibi obſervandam putet; quamvis æquo jure vivendum illi eſſet, & pugnandum. Rationes ſanè apud illum nullas, aut paucas legi, ſcommatum in adverſarios, & (quòd ex eiſdem cauſis provenit) ſuarum laudum non parcus. A tertia lege, quæ jubet, ſolis neceſſarijs, & evidentibus, nullis merè probabilibus uti, adeò longè abeſt, ut, ne dicam vera, ſed vix probabilia habeat; innumera verò apertè falſa, & periculoſa. Non recuſo ſycophantæ pœnas, niſi demonſtravero, nullam nobis præſcriptarum legum ab ipſo ſervatam.]

16 Sed Vincentij periodus multis modis exorbitat. Primò, dùm aſſertionibus, quas poſtulat in reſponſione, evidentibus, adjungit neceſſarias, quas non exigit Caramuel; nam ſi procedatur in materia contingenti, & de facto, non exigit propoſitiones neceſſarias, quæ ſunt æternæ veritatis; contingentibus contentus erit, dummodò evidentibus.

17 Secundò, dum quærit, quid ſibi juris arroget Caramuel, ut leges alijs imponat. Non enim eas fert pro jure dicendo, ſed eas, quibus putat omnes ſcribentes ligari.

18 Tertiò, dum ait, in apologemate nullas, aut paucas rationes legi. In toto enim libro quid agit Caramuel, niſi argumenta replicare? Vel quæ definmit à Janſeniſmo adverſæ ſententiæ objecto, vel quæ à Bulla Alexandri VII. de Conceptione Immaculata, vel quæ à diſpenſationibus Pontificum datis ex dictamine probabili, & cætera omnia, quæ longum erit receuſere.

19 Quartò, dùm aſſerit, longe abeſſe Caramuelem à tertia lege, quam non videtur Vincentius intimè calluiſſe. Ait enim Caramuel, inter ſe, & Antagoniſtas ſuos magnum eſſe diſcrimen. Nam dum ipſe ait, *Probabile eſt, hoc eſſe licitum*, ſolùm teneri ad promovendam hujus rei honeſtatem rationibus probabilibus. Adverſarios autem ſuos, qui dicunt, id non eſſe probabile, dum tenentur ad excludendam probabilitatem, quæ non excluditur niſi per certitudinem partis oppoſitæ, vel etiam (ut ego demonſtravi) per certitudinem defectus fundamenti; eos quidem teneri ad demonſtrandum. Sic enim diſſerit *in Apolog. n.* 30. Et miror, quod Baron hanc diſcriminis aſſignationem non diſcuſſerit, aut non adverterit. Eam latè diſcuſſi *diſp.* 2.

20 Verum quidem eſt, Caramuelem in præſenti quæſtione teneri ad demonſtrandum, præcipuè propter duas rationes. Primam. Quia hæc propoſitio, *Opinio probabilis ſufficit ad ſecuritatem conſcientiæ*, non eſt modalis de modo *Probabile*, ſed potiùs de modo *Certum*: ideò profitetur Caramuel in verbis ſuprà relatis, ſe evidenter oſtenſurum. Secundam. Quia ſi dumtaxat contenderet, illam propoſitionem eſſe probabilem, ſolùm daret ſecuritatem probabilem in operando: ſecuritas autem probabilis componitur cum periculo probabili. Unde qui in ſua operatione habet ſolùm ſecuritatem probabilem, exponit ſe periculo probabili peccandi. Atqui peccat mortaliter, qui ſe exponit periculo probabili peccandi mortaliter, ut cum ipſo Caramuele demonſtrato *diſp.* 18. contra antiquam ſententiam ipſius, quam docuit *in Comment. in Regul. S. Benedicti diſp.* 70.

21 Sed & tertiam legem Caramuelis, quòd videlicet qui reſpondet, debeat ſatisfacere per ſolutiones evidentes, certiſſimè falſam eſſe oſtendi *diſp.* 3. Ad quæ omnia ſi adverteret animum Baron, efficaciùs refutaſſet. An autem ſecundam legem ſervaverit Caramuel, de ſcommatibus vitandis; quia hæc rei litterariæ nec proſunt, nec obſunt, ideò non judico.

CAPUT II.

Proponitur, & explicatur ſententia Baron, & Fagnani.

22 AD ſuæ ſententiæ explicationem quatuor regulas, ſive concluſiones ſtatuit Baron, Primam *ea diſp.* 2 *ſect.* 1. *art.* 3. *§.* 1. *verſ. Ex hac*, his verbis: [Quamvis ad utramque diſciplinam pertineat, & ſapientis ſit hominis anteponere probabiliora minùs probabilibus; hic tamen delectus magis neceſſarius eſt ad partem moralem, quam theoricam.]

23 Secundam regulam *ibid. verſ. Ex prima* in hæc verba: [Eam opinionem tutam eſſe, quæ argumentis, quantum materia moralis patitur, validis fulta, nulla aliunde ratione, aut opinionem adverſa colliditur.]

24 Sed quid ſibi volunt ea verba, *Nulla aliunde ratione, aut opinione adverſa colliditur*, quibus eam periodum claudit? Nam cùm omnis opinio probabilis ſolvat probabiliter omnia argumenta oppoſitæ partis, videtur verificari de omni opinione probabili, quòd nulla ratione, aut opinione adverſa colliditur, id eſt, quòd nulla alia ratione partis oppoſitæ convincitur.

25 Sed exempla, quibus utitur, declarant ſuæ mentis eſſe, quòd pro parte oppoſita nullæ ſint rationes, vel ad ſummum ſolùm ſint aliquæ leves. Subdit enim immediatè: [Atque ita nihil habet, quod timeatis, qui credit, ſe jure poſſidere rem, de qua nullus illi litem movit; nec inquirenti in titulos ortum eſt aliquod dubium malè partam à majoribus, qui ſibi reliquerunt, licèt fortè ita contigerit, ſed hoc illum prorſus latet. Ad hanc regulam revocu pœnas de reo ſumptas, qui convincitur teſtibus ſe accuſantibus gravis criminis ultimo ſupplicio puniendi. Quamvis enim res his argumentis probata, ſit evidenter credibilis, ut inquit Cajetanus; non tamen evidenter vera: fieri enim poteſt, teſtes falsò criminatos reum, & illum vitæ odio, aut ſuppliciorum metu aſſenſiſſe, ut eximat ſe à miſerijs, quas putat morte graviores.]

26 Tertiam concluſionem, ſive regulam, licèt ibi formalibus terminis non proponat, jam eam tradiderat *diſp.* 1 *ſect.* 2. *art.* 3. *pag.* 23. his verbis: [Interdum opinionum utraque probabilium ſtat pro honeſto, & officio; & quælibet ſibi proprium vindicat, & contendit alteri præferendum, cùm ambo nequeunt ſimul impleri. Et cùm ſimiles opiniones probabiles pro diverſis officijs contingunt, præferenda eſt, quæ ſtat pro majoris momenti officio. Si paria ſint (quòd rarò accidit) delectum opinionum nihil vetat eſſe arbitrarium.]

27 Hujus exemplum proponit *ibid.* in hæc verba: [Hujus generis erat contentio Angeli Perſarum cuſtodis cum Angelo Judæis præpoſito. Hic urgebat finem exilij Judæorum; illorum diſceſſum feſtinabat à Perſide, ne gentis vitio, & idololatria corrumperentur. Alter contra obnitebatur ſpe fructus, qui fortè ex mora longiori Judæorum inter Perſas poterat in hos derivari. Uterque pro officio, & charitatis lege pugnabat, & populi ſibi crediti à Deo ſaluti conſulebat. Quare ſolo divino judicio dirimi poterat hæc contentio utrinque juſta, & ſancta.]

28 Ibidem *pag.* 47. *verſ. Ad ultimam*, ad quartam regulam, ſive concluſionem ſe accedens ait, eam procedere, [Cùm hinc pro officio, & lege, inde pro utilitate, & commodo pugnatur. Huc tota vertitur diſputationis alea: hic ſtabilienda eſt regula, quam verè dixeris ſignum cui, non minùs quàm Chriſto, contradicitur.] Eamque immediatè ſubdit his verbis: [Pugnantibus inter ſe paribus, aut parum diſparibus rationum momentis, opinionibus, hinc pro lege, inde pro libertate, nunquam deſerendam primam opinionem unicè tutam; maximè ſi præſcribat media per ſe inſtituta ad ſalutem. Et hic eſt primus hujus regulæ gradus, cui Suarez Recentiorum graviſſimus adhæret. Secundus illi proximus eſt, neque recedendum ab opinione pro lege, etiam cùm favet rei ex ſolo præcepto neceſſariæ, niſi adverſa opinio pro libertate infinitis partibus ita vincat, ut vix tenuiſſima probabilitas illi reliqua ſit.]

29 Ex qua concluſione apertè colligitur, quòd ſi duplex adverſa opinio ſit, quarum altera ſtet pro lege, altera pro libertate; & hæc, quæ pro libertate ſtat, non vincat infinitis partibus probabilitatis oppoſitam, nec ſit parum diſparis probabilitatis, ſed tamen multò probabilior altera ſtante pro lege; adhuc non eſſe ſectandam opinionem probabiliorem, ſed eam minùs probabilem, quæ ſtat pro libertate.

30 Expoſtulat autem ſæpiùs Vincentius cum adverſarijs, quòd ſuæ ſententiæ ſectatoribus attribuant, quòd nullum probabilitatis uſum admittant. Quod & ſæpiùs negat: tum quia ubi utraque opinio adverſa ſtat pro officio, & honeſto, altera earum eligenda eſt ad normam tertiæ concluſionis: tum quia ubi una eſt probabilior ſummo exceſſu, ea quidem eligi poteſt, etiamſi ſtet pro libertate, licèt illa pertineat ad celſitudinem evidentiæ, juxta ſecundam concluſionem. Tum denique, quia cùm una opinio probabilis ſtat pro lege, & officio, & altera pro libertate, licèt eligenda ſit ea, quæ ſtat pro lege, juxta quartam concluſionem, adhuc admittitur uſus opinionis probabilis: cùm ſupponamus, eam, quæ ſtat pro lege, eſſe dumtaxat probabilem.

31 Utque totam ſeriem ſuæ doctrinæ explicet, tres gradus certitudinis diſtinguit ex Mercoro *ibid. verſ. Hanc noſtram*, *pag.* 144. his verbis: [Tres accuratè gradus certitudinis diſtinguit. Primum, cumque omnium ſupremum, vocat certitudinis logicæ: hunc ſequitur

physica

Digitized by Google

phyſica certitudo,ſed tanto intervallo,ut collata primę,debeat dici probabilitas logica: infirmum certitudinis gradum occupat probabilitas,quam vocat phyſicam.]Et *verſ. Hos tres*,ſubdit:[Certitudine logica veras dicimus leges Decalogi,Deum colendum , adulterium illicitum;quia nulli ſunt obnoxiæ diſpenſationi , nulla ratione falſæ fieri poſſunt. Certitudini phyſicæ reſpondent exempla,quæ huic ſecundæ regulæ confirmandæ, & illuſtrandæ inſerviunt : poſſeſſio diuturna nulli ſuſpicioni injuriæ obnoxia , perſuaſio innocentiæ, cùm poſt longum examen nullius peccati mortalis cogitatio in mentem venit: damnatio rei , qui teſtibus accuſantibus aſſenſus eſt, licèt fortè tædio vitæ , & tormentorum metu ſe falsò accuſarit . Tertii denique generis opiniones probabili phyſico reſpondent , quas Recentiores quotidie inducunt: & quamvis pro libertate pugnent contra legem, & honeſtum, & ultrò agnoſcant , poſſe eſſe falſas, nec minùs incertas, quàm Aſtrologorum concluſiones , volunt tamen tutas eſſe,& ab omni periculo damnationis,& peccati remotiſſimas.]

32 Et *ibid.§. Hac triplici,pag.*145.ſubjungit ex Mercoro:[Ad hæc reſpondet, jugum conſcientiæ, & legis pluſquam par ſit , gravari à Merenda , quòd ad honeſtatem actus requirat rectitudinem logicam:laxari periculosè conſcientias à Recentioribus , qui contendant , ad honeſtatem actus ſufficere meram probabilitatem phyſicam:ſe media,& tuta via incedere,quia certitudinem phyſicam, & probabilitatem logicam requirit.

33 Sed peccat primò Mercorus,& cum eo Vincentius, dùm inter gradus certitudinis conſtituit probabilitatem , cùm probabilitas longè diſtet à certitudine.Peccat ſecundò,quòd inter gradus certitudinis non conſtituat certitudinem moralem , cui infallibiliter omnes prudentes aſſentiuntur. Nam exiſtere Romam, eſt mihi moraliter certum ob innumera unanimiter aſſerentium teſtimonia : quæ quidem non producunt ſcientiam logicam , neque phyſicam evidentiam.Peccat tertiò.Quomodo enim reiicit tertium gradum, & ſemper requirit ſecundum certitudinis phyſicæ,ſi uſum opinionis probabilis in multis admittit?

34 Hanc ſententiam eandem eſſe cum ea,quam tradit Fagnanus, ait Baron *diſp.*2.*ſect.*1.*art.*2.& clarè colligitur ex iis clauſulis, quas refert Caramuel *in Apolog.*præcipuè *n.*43.& *nu.*130. quam fortaſsè Baron majori cum diſtinctione proponit in iis quatuor regulis , ſeu concluſionibus.

CAPUT III.

An Caramuel demonſtret , ad ſecuritatem conſcientiæ ſufficere quamlibet opinionem , etiam minùs probabilem , & laxiorem?

ARTICULUS I.

An demonſtret , ſententiam negativam incidere in Janſeniſmum?

35 BAron *ea diſp.*2.*ſect.*1.*art.*2.*§.*1.*verſ. Sed omiſſis* , ſic ait : [Atque ut ille oratorum præſtantiſſimus (Cicero) quaſcumque privatorum cauſas peragat , videri vult uno in Rempublicam ſtudio ſuſceptas,& ad illius gloriam, & ſalutem pertinere : eodem artificio Caramuel,ſed minùs veriſimili,contendit , hac, de qua diſputat, probabilium cauſa, agi *de ſecuritate Eccleſiæ , quam Janſeniſmus redivivus invadit*,&c. *agi de Prophetarum, Patriarcharum*, &c. *honore; de Summorum Pontificum decretis , quos omnes probabilia uſurpaſſe concedunt omnes ; ergo in Patriarchas , & Prophetas,&c. bellum movent , quotquot negant , ad ſecuritatem conſcientiæ ſufficere opinionem quamcumque probabilem*, etiam quæ ſtat pro libertate contra legem , pro voluptate contra officium , pro commodo contra honeſtum , etiamſi diſparis ſit, & minoris probabilitatis . *Ad populum phaleras.* Caramuel fraudem facit Rhetoricæ artibus , non pugnat Dialecticis ſyllogiſmis, & armis. Nemo noſtrum probabilitatem, & probabiles opiniones damnat . Sed ægerrimè ferimus conſuli quaſcumque *tenuiſſimæ probabilitatis*, tanquam ſecuras , *omiſſa etiam probabiliori , tutiorique ſtante pro ſalute* . Hoc unicum eſt caput noſtræ controverſiæ, quod toto Apologemate *nullo argumento , nullo exemplo ne dicam probavit , ſed nequidem attigit* . Quos enim mihi dabit Patriarchas,& viros ſanctos,qui vitam ſuam ; quos Pontifices , qui ſua decreta , ſuas diſpenſationes ad illam Lesbiam regulam exegerint , tenuiſſimæ probabilitatis pro voluptate , lucro , &c. antepoſitæ cuicumque opinioni,non ſolùm æquitate cauſæ, nempe honeſti, legis , & ſalutis, quibus favet, ſed etiam probabilitatis viribus ſuperiori.] Ita Baron.

36 Omiſſa ergo verborum amarulentia , qua redundant periodi Vincentii,quia,ut dixi,non ſunt ad rem,ſcilicet litterariam,inquirendum eſt accuratè , an argumenta Caramuelis ſuam, & noſtram concluſionem probent ; an potiùs verum ſit , quòd *nullo argumento, nullo exemplo eam probaverit*.Nam quod dicit Vincentius, Caramuelem dumtaxat Rhetoricis floribus agere , falſum eſt ; ille enim ex Dialectico promptuario multa arma depromit. Quòd ſi argumenta ab illo instructa non convincunt,non propterea peccat in Logicam. Nam,ut notavi *diſp.*2.*cap.*10. qui putat , præmiſſas ſyllogiſmi eſſe evidentes , cùm tamen illæ dumtaxat ſint topicæ , non peccat in Logicam , cùm ſyllogiſmus topicus omnes Dialecticæ regulas obſervet. Peccabit ſolùm in Logicam , cùm conſequentia à præmiſſis exorbitaverit.

37 Primùm ergo argumentum deſumit Caramuel ex eo , quòd ſententia Fagnani de probabilioribus, & tutioribus opinionibus ſequendis incidit in Janſeniſmum. Quod ſic probat *in Apolog. num.*13. *&* 115. *&* 289. Si non ſufficeret opinio probabilis, aut minùs probabilis ad ſecuritatem conſcientiæ, Deus juberet impoſſibilia: Deum jubere impoſſibilia, eſt hæreſis Janſeniana : ergo ex eo,quòd ad ſecuritatem conſcientiæ non ſufficiat opinio Probabilis,aut minùs probabilis , infertur hæreſis Janſeniana . Majorem probat judicio plurium Theologorum , P. Buſſembau *in Medulla Theologiæ lib.* 1. *tract.*1.*cap.*2.*dub.*2.*§.Reſpondeo , in fine* . Antonii Cotonii *in Summ. Diana* , *verb.Opinio* , *num.*2.Thomæ Sanchez *lib.*1.*in Decalog.cap.*9. *pag.*29 *num.*14.Acacii de Velaſco *tom.*2.*ſumm.verb. Opinio,reſol.*326. Marci Serræ 1.2.*quæſt.*19. *art.*6.*dub.*4. P.Joannis Salas 1.2.*tract.*8. *diſput.unic.ſect.*6.P.Gabrielis Vaſquez 1.2 *diſput* 62 *cap.*9. P.Oviedo 1.2.*tract.*5.*controverſ.*3.*punct.*2.*num.*14.Ildephonſi Baptiſtæ *tract. de conſcient. diſput.*28.*dub.*6. *concluſ.*3. *numer.*579 *& pag.*642.*concluſ.*3.

38 Confirmat *num.*115. his verbis: [Hæc propoſitio, *in materia Fidei, & morum ad ſecuritatem conſcientiæ non ſufficit opinio probabilis* ; quæ D. Fagnani eſt , univerſaliter accepta (hoc eſt ita generaliter accepta , ut in nullo caſu ſit licitum juxta probabilem ſententiam operari) eſt hæretica . Demonſtratur cenſura . Quia ſi D.Fagnani doctrina univerſaliter accepta eſſet vera , occurrerent milleni caſus,in quibus homo neceſſariò peccaret. Unum produco . Jacet moribundus ſenſibus deſtitutus , qui chriſtianè vixit , & nullo ſigno externo confeſſionem petit. Supervenit Parochus: quid facit? Eſt probabile,Parochum in tali caſu abſolvere non poſſe : eſt probabile, debere ſub mortali : inter abſolvere , & non abſolvere nullum eſt medium. Parochus ergo quidquid faciat, aut non faciat in caſu , debebit in materia morum probabili inſiſtere ſententiæ , & ſtando D. Fagnani doctrinæ, neceſſariò peccare.]

39 Reſpondet Baron ubi ſuprà *verſ. At inquies*, in hæc verba : [At inquies , quæ obiiciuntur Fagnano , nempè ex ejus opinione de tutiore parte eligenda, ſequi, Deum præcipere impoſſibilia ; non eſſe unius, aut alterius invidi calumnias , ſed Recentiorum ab omni livore alienum judicium,& communem ſenſum:è quibus novem refert Caramuel,qui conceptis verbis aſſerunt, niſi apud Deum excuſeris, cùm agis ex quacumque opinione probabili , impoſſibilia præcipi.Mirum eſt , ſolos Recentiores illius conſequutionis Authores laudari,cujus adeò altum ſilentium ſit apud SS.PP.è quibus nullum citat:non omiſſurus profectò Caramuel ad patrocinium cauſæ,quæ illi adeò cordi eſt , & antiqua , ſi aliquod extaret apud antiquos ad hanc rem verbum . Addo , Recentiorum multos , & fortè omnes, mala fide referri, & in re graviſſima antiquorum ſilentii præjudicio ferè damnatos . Sed nihil opus eſt eò confugere : ſatis eſt dixiſſe , quòd verum eſt , malè illos noſtram ſententiam eſſe interpretatos; quaſi probabilitatem in totum velimus abdicare , & evidentiam ubique expetamus : quòd impoſſibile fatemur eſſe , ſed non minùs etiam alienum eſt à noſtra mente. Si verò contendant (quòd vix credo) impoſſibile eſſe,& ad minùs duram , à duabus paris, aut diſparis probabilitatis opinionibus eam, quæ ſtat pro lege , inveſtigare , illique uni adhærere, relicta altera, quæ favet libertati , & voluptati ; hujuſmodi Recentiorum conſequutionem , aut cenſuras nihil moramur,quia reverà nec neceſſariæ ſunt,nec juſtę.]Huc uſque Baron.

40 Aſſerit itaque quinque. Primùm , non impugnari à Caramuele ſententiam Fagnani , qui non aſſerit ſemper evidentia , aut ſemper probabiliora ſectanda eſſe, & conſulenda ; ſed è duabus opinionibus probabilibus ſtrictiorem,& tutiorem,nempe eam,quæ ſtat pro lege, non eam,quæ pro libertate . Secundum, id non eſſe impoſſibile, nec ſic inferri,Deum impoſſibilia præcipere.Tertium, inordinatè citari Recentiores pro ea conſequentia,pro qua potiùs Sancti PP. referri deberent . Quartum , malè intellectam à Recentioribus prædictam ſententiam. Quintum, non eſſe multùm curandam Recentiorum ſententiam.

41 Et quamvis Baron prædicto argumento ſatisfaciat , res graviſſima altiùs debuit tractari,& confirmari. Ex iis igitur quinque aſſertis primum , & ſecundum verum eſt . Tertium redarguitur *cap.*4. *art.*13.Quartum , & quintum eſſe falſa, conſtabit ex proximè dicendis.

42 Hanc ergo materiam altiùs , ut oportet , examinaturus , aſſero, nunquam mihi potuiſſe in animum inducere , ſententiam Fagnani incidere in Janſeniſmum,propter duo. Primum, quia ut aliqua opinio dicatur in hæreſim deſinere , non ſatis eſt , quòd conſequentia merè topica inferatur ex illa propoſitio hæretica, ſed oportet quòd iſta evidenter inferatur . At conſequentiam illam , quam ponunt ii novem Authores, non eſſe , neque ab illis poni tanquam demonſtrativam,ſed ut topicam,& veriſimilem,apparet ex proximè dicendis.

43 Secundum.Quia ex hac concluſione, *In conflictu opinionum probabilium ſemper eligenda eſt ſtrictior , & tutior ;* non infertur, quòd Deus præcipiat impoſſibilia ; atque adeò nec Janſeniſmus . Patet Quia minimè eſt impoſſibile , ſtrictiorem ſemper , & ſecuriorem partem ſectari,ſicut non eſt impoſſibile ſequi,quod perfectius .

44 Quod convincitur primò . Nam ſequi ſemper partem ſtrictiorem pro lege contra libertatem,& id,quod perfectius eſt,ſalubre eſt conſilium ; at ſi foret impoſſibile , non eſſe ſalubre conſilium , ſed chymæricum:id ergo non eſt impoſſibile,ſed poſſibile.

45 Convincitur ſecundò . In dubio practico ſemper teneris ſequi

partem

partem ſtrictiorem;atque adeò Deus non præcipit impoſſibile, cùm jubet ſequi in dubiu practico partem ſtrictiorem:ergo neque eſt impoſſibile,quòd in omni probabili ſequaris partem ſtrictiorem. Patet conſequentia. Non enim affert impoſſibilitatem caſus ratione probabilitatis, nec affert vires poſſibilitatis caſus dubius.

46 Convincitur tertiò. Quia ut Chriſtus nobis præcipit,quòd in dubio practico ſequamur partem ſtrictiorem, & tutiorem, ita potuit nobis præcipere,quòd in conflictu opinionum probabilium ſequeremur partem ſtrictiorem, & tutiorem: tunc autem non eſſet impoſſibile obedire ei præcepto;ergo. Patet minor. Eatenus id eſſet impoſſibile ex ſententia Caramuelis, quia non eſt cognoſcibilis evidentia,aut probabilioritas: atqui quæ ſit pars ſtrictior, quæ laxior, nemo eſt,qui non agnoſcat; cùm ſit cognoſcibilis ea, quæ ſtat pro lege,& ea,quæ pro libertate.

47 Illos novem Authores non ſtare contra ſententiam Fagnani, manifeſtum eſt;quia ipſi ſolùm loquuntur de impoſſibilitate cognoſcendi ſemper,quæ ſit opinio probabilior,quæ minùs probabilis. Et ſi loquantur de libertate eligendi quamvis opinionem,etiam minùs probabilem;argumentum eorum eſt merè topicum, & in hanc formam: [Valdè durum eſt obſtringere homines ad eligendum in quavis materia partem ſtrictiorem; partem autem probabiliorem, aut evidentem invenire ſemper, eſt quid impoſſibile : ſuppoſito ergo quòd non teneamur ſequi ſemper partem ſtrictiorem (quod ſine urgenti fundamento non debemus admittere) præciperet Deus impoſſibilia,ſi præciperet ſequi ſemper evidentia, aut probabiliora.] Neque enim ex eo,quòd ſit valdè durum obſtringere ſemper, aut ferè ſemper ad partem ſtrictiorem, infertur, Deum præcipere impoſſibilia. Eſt enim valdè durum homini irato parcere inimicis, & homini carnalibus dedito ſpernere voluptates : & quamvis durum ſit, tamen Deus id præcipit, quia eorum duritiem gratia emollit. Nam *quæ impoſſibilia ſunt apud homines, poſſibilia ſunt apud Deum*; nempe vi auxiliantis gratiæ.

48 Quod verò hæc ſit ſententia Fagnani, & non ea, quam Caramuel impugnat, patet, Nam Caramuel impugnat ſententiam,quæ ſemper requirit,niſi ſententiam ſtrictiorem, & tutiorem, ut patet ex Apolog.Caramuelis *n.*44.& *n.*130.& ſi quando certitudinem requirit, illa eſt, quæ provenit ex hoc, quòd certum eſt,non peccare eum,qui ſequitur partem ſtrictiorem.

49 Hinc patet reſponſio ad argumentum Caramuelis.Neganda eſt enim major, quòd ſi homo teneretur ad partem tutiorem, ſive ſtrictiorem, Deus præciperet impoſſibilia. Ad probationem deſumptam ex authoritate eorum novem Scriptorum, conſtat ex dictis *n.* 47.eos non loqui de eo,qui ſequitur partem tutiorem, ſed de eo, qui obſtringatur ad inveniendam ſemper ſententiam evidentem, aut partem probabiliorem, eo quòd id non ſit ſemper in poteſtate hominis,nec cadat in intellectus humani tenuitatem.

ARTICULUS II.

Enervatur confirmatio Caramuelis, oſtenditurque non eſſe erroneam ſententiam Fagnani.

50 PRo ſolutione confirmationis dico primò. Non eſt propoſitio damnabilis,quæ aſſerit, hominem teneri ad ſequendam ſemper opinionem,quæ ſibi proponitur ut probabilior. id enim non eſt impoſſibile, atque adeò inde non ſequitur,quòd Deus jubeat impoſſibilia.Illam propoſitionem judico improbabilem, ſed non damnabilem

51 Dico ſecundò.Neque eſt propoſitio damnabilis, quæ aſſerat, hominem teneri ad probabiliorem, quoties fuerit evidenter probabilior.Poſſe propoſitiones eſſe evidenter probabiliores, aſſerit Caramuel *in Regul.S.Bened.num.*59.

52 Dico tertiò.Non eſt damnabilis, quæ dicit, eligendam ſemper eſſe opinionem ſtrictiorem,& tutiorem: quia ſic operari non eſt impoſſibile.Et in dubio practicu ſic operantur omnes: & cùm pauciſſimi ſint docti reſpectu rudium, & ignorantium, maxima pars hominum caret opinionibus probabilibus Theologicis; atque adeò cùm verſentur quotidie in multis dubiis practicis, eligere debent tutiora.

53 Dico quartò. Sententia Fagnani in quacumque univerſalitate ſumpta non eſt hæretica, quantumvis illi hæreſim appingat Caramuel. Patet,ſi propoſitiones inter ſe conferas. Propoſitio Caramuelis eſt hæc:[Hæc propoſitio; *In materia Fidei, & morum ad ſecuritatem conſcientiæ non ſufficit opinio probabilis*; quæ D.Fagnani eſt, univerſaliter accepta(hoc eſt,ita generaliter accepta, ut in nullo caſu ſit licitum juxta probabilem ſententiam operari) eſt hæretica.] Propoſitio Fagnani eſt,(In materia morum ſemper probabiliora,ſtrictiora, & tutiora ſequi debemus.) In hanc non cadit ille ſenſus univerſalis,quem in ſua propoſitione ſtatuit Caramuel; non enim componuntur iſta duo,quòd nulla opinio probabilis ſufficiat ad ſecuritatem conſcientiæ,& quòd opinio probabilis ſtrictior, & tutior ſufficiat.Et hinc conſtat, quàm parum probet ea confirmatio Caramuelis contra ſententiam Fagnani; & quàm immeritò illi hæreſim appingat.

54 Dico quintò.Hæc propoſitio *In materia Fidei, & morum ad ſecuritatem conſcientiæ non ſufficit opinio probabilis*; etiam in tota illa univerſalitate,quam illi attribuit Caramuel,habet ſenſum catholicum,qui quidem inſimulari non poſſit de ea hæreſi, vel de eo errore contra Fidem. Probatur explicando prædictum ſenſum. Etenim qui dixerit, opiniones probabiles adverſas parere dubium practicum,tenetur aſſerere; eum, qui reducit ad praxim partem ſtrictiorem, non gubernare conſcientiam ex rationibus probabilibus prædictæ opinionis ſtrictioris merè probabilis; atque adeò non gubernare conſcientiam ex probabilitate ejus opinionis ſtrictioris;ſed ex dictamine reflexo certo,quòd[in dubio practico debemus ſequi partem ſtrictiorem.] Qui enim ſic diſcurrat, non incurrit eam hæreſim,vel errorem contra Fidem.Quia ſic non reducitur ad impoſſibilitatem; atque adeò non infertur,quòd Deus jubeat impoſſibilia.

55 Quòd clariùs patet reſpondendo ad exemplum in confirmatione allatum à Caramuele. Da enim caſum, quòd Parochus eſſet practicè dubius de utraque parte, ſcilicet de abſolvendo, & de non abſolvendo. Tunc ſupervenit dictamen certum, quòd partem ſecuriorem debet amplecti.Si ergo ſibi proponatur ut tutius, abſolvere moribundum, non abſolvit illum ob rationes, quæ ſtant pro ea parte,quibus quidem non fidit;ſed ob dictamen certum, quòd in dubio practico pars tutior ſibi eſt amplectenda. Quòd ſi adhuc ſit dubius practicè, quæ pars ſit tutior, ex alio dictamine certo reſolvit, nempe,ubi omnia ſunt dubia,neque eſt locus conſultationi, majus incõveniens vitandum eſt. Et quia majus cæteris inconveniens eſt contingentia damnationis æternæ moribundi illius,utique abſolvet.

56 In ſententia ergo Fagnani, quæ in omnibus probabilibus ad invicem pugnantibus poſtulat partem ſtrictiorem, ejuſmodi opiniones pariunt dubium practicum; atque adeò cùm quis operatur ex opinione ſtrictiori, non movetur rationibus probabilibus directis partis ſtrictioris ad operandum, ſed movetur ea dictamine reflexo certo; quòd in dubio practico pars tutior tenenda eſt.

57 Hinc autem non inferri, quòd Deus jubeat impoſſibilia, patet, quia ſicut in dubio practico non eſt impoſſibile ſequi partem tutiorem,ita neque in conflictu opinionum id eſt impoſſibile. Et,ut ſuprà oſtendi, etiamſi Deus præciperet, quòd in conflictu opinionum ſequeremur partem tutiorem, nihil impoſſibile præciperet.

58 Sed inſtat Caramuel *in Apolog.nu.*116. his verbis: [Ante annos paucos Janſeniani in Gallia, ut doctrinam Janſenii ab Innocentio X.condemnatam ſub larva pietatis revocarent, ſunt pium, & doctum probabilitatum uſum incriminati : prævidentes, illo ſemel proſcripto,Janſenianam neceſſariò hæreſim reſurrecturam.]Si ergo hæretici negant licitum uſum opinionis probabilis, ut inferant, Deum præcipere impoſſibilia, & hominem neceſſariò operantem peccare;ſit,optimè inferri hæreſim,& Janſeniſmum ex eo,quòd negetur uſus opinionis probabilis.

59 Reſpondeo,duplici modo intelligi poſſe,quòd ſit illicitus uſus opinionis probabilis. Primò. Ut in omnibus quis operari debeat ex dictamine directo certo, ita ut in omnibus teneatur invenire ſolutionem directam certam, aliàs peccaturum. Et hoc modo rectè infertur,Deum præcipere impoſſibilia,cùm impoſſibile ſit, hominem in omnibus agendis reperire reſolutiones directas certas. Et ſiquidem hæretici,dum uſum opinionis probabilis reſpuebant, eò collimabant,ut oſtenderetur,Deum præcipere impoſſibilia,manifeſtum eſt,quòd hac via incedebant.

60 Secundo modo poteſt intelligi, illicitum eſſe uſum opinionis probabilis, quatenus omnes opiniones probabiles inter ſe pugnantes pariant dubium practicum; & ideò in conflictu earum ſemper ſectanda ſit pars ſtrictior, ex dictamine certo,quòd in dubio practico ſectanda eſt pars ſtrictior,& tutior,modo ſuprà explicato. Et hoc ſecundo modo non infertur, quòd Deus præcipiat impoſſibilia. Cautè ergo procedat Theologus cum Janſenianis diſtinguendo hos duos ſenſus,dummodo Fagnano non attribuatur primus ille ſenſus, qui Doctor ad ſummum hoc ſecundum admittit, qui de hæreſi, vel errore contra Fidem inſimulari non poteſt, quidquid ſit, an poſſit accuſari de errore contra evidentiam, ex aliis argumentis demonſtrativis.

ARTICULUS III.

Examinatur argumentum deſumptum ab ignorantia invincibili reperta in opinione probabili.

61 CAramuel *in Apolog. num.*290. alio modo contendit demonſtrare, licitum eſſe uſum cujuſvis opinionis, etiam minùs probabilis, in hæc verba: [Probabilitas à peccato excuſat. Et cur? Quia ſi illa non excuſaret, nec excuſaret à peccato ignorantia invincibilis, quæ in omni probabili opinione invenitur; & eſt formalis ratio, ob quam opinio probabilis excuſare dicatur. Huc enim univerſi Theologi recurrunt, ut laudabilem opinionum probabilium uſum contra noſtri ævi Novatores defendant : qui enim aut veritatem certò ſciret, aut illam vincibiliter ignoraret, uti benignitate probabilium ſententiarum non poſſet. Et cur ignorantia invincibilis excuſat? Quia ſi non excuſaret, homini Deus præciperet impoſſibilia:nam præciperet,ut ſciat,quæ ſcire non poteſt.Et cur,quæſo,non concedimus,poſſe, & ſolere Deum præcipere hominibus impoſſibilia. Quia ſi illa juberet, homines neceſſariò peccarent.] Hæc Caramuel.

62 Ex quibus verbis ſic efformatur argumentum. Omnis opinio probabilis includit ignorantiam invincibilem: ſed omnis ignorãtia invin-

Digitized by Google

invincibilis excuſat à peccato: ergo omnis opinio probabilis excuſat à peccato. Deinde ſumpto argumento ab oppoſito contradictorio conſequentis, opinio probabilis non excuſat à peccato: ergo ignorantia invincibilis non excuſat à peccato. Atqui ſi ignorantia invincibilis non excuſat à peccato, obligaretur homo ad vincendum eam ignorantiam: ergo obligaretur homo ad aliquid impoſſibile, cùm impoſſibile ſit vincere invincibilem ignorantiam.

63 Doctrina hujus argumenti videtur adversùs ſe ipſam implicare magnam difficultatem. Et quidem ſi Caramuel contendat, ignorantiam, quæ continetur in opinione probabili, ideò eſſe invincibilem, quia vinci non poteſt per ſcientiam, & evidentiam ejus objecti; planè quid falſum ſupponit: nam ea ignorantia, quatenus invincibilis eſt per ſcientiam, non excuſet à peccato. Patet. Etenim ea ignorantia invincibilis, quæ continetur in opinione probabili, continetur in illa ſecundùm quòd opinio probabilis eſt incerta; vel, ut formaliùs loquar, eſt ipſa incertitudo, quæ eſt de eſſentia opinionis probabilis: atqui ſola incertitudo, quantumvis invincibilis, non excuſat à peccato: ergo ea ignorantia invincibilis contenta in opinione probabili non excuſat à peccato.

64 Minor, ſi penetrentur termini, evidentiſſima eſt. Nam opinio, quæ omninò caret fundamento gravi, & non eſt evidenter falſa, utique incerta eſt; cùm nec ſit certa, nec certò falſa; & tamen incertitudo illius non excuſat à peccato; non enim excuſaretur à peccato, qui regeret conſcientiam ex opinione, quæ caret fundamento gravi: ergo incertitudo præcisè non excuſat à peccato. Lato modo loquor, cùm voco opinionem; ea enim, quæ fundamento caret, potiùs judicii temerarii nomine appellanda eſt.

65 Major prioris ſyllogiſmi, ſi explicetur, etiam eſt indubitabilis. Etenim opinio probabilis componitur ex duobus prędicatis; nempe ex eo, quòd ſit incerta, & ex eo, quòd nitatur ratione gravi, & prudenti. Ignorantia ergo invincibilis (quę invincibilis dicatur, eo quòd vinci non poteſt per ſcientiam ejus objecti,) & quæ continetur in opinione probabili, non provenit à ratione gravi, neque includitur in hoc, quòd eſt eſſe munitam ratione gravi, & firma, vel prudenti. Nam etiam ſententia evidens nititur ratione gravi firma, & prudenti; nam ratio evidens, & probabilis in his attributis conveniunt, & differunt in ratione certi, & incerti. Non ſtat ergo ea ignorantia invincibilis in ratione gravi, ſed in incertitudine: neque enim opinio probabilis habet aliud prædicatum præter ea duo.

66 Secundò. Qui habet dubium practicum, habet eam ignorantiã, & incertitudinem invincibilem (quæ per ſcientiam vinci non poteſt) de eo objecto practicabili, circa quòd habet dubium; & tamen non excuſat à peccato ob eam ignorantiam; & incertitudinem invincibilem, eum ſcilicet, qui ſequitur partem laxiorem, ſive minùs tutam: ergo ea incertitudo, ſive ignorantia invincibilis præcisè non excuſat à peccato eum, qui ſequitur partem laxiorem.

67 Conſequentia valet, pręcipue cùm dicat Caramuel, quòd [ignorantia invincibilis, quę in omni opinioni probabili invenitur, eſt formalis ratio, ob quam opinio probabilis excuſare dicatur.] Patet ergo, eam ignorantiam invincibilem pręcisè eo modo explicatam, non eſſe rationem formalem excuſandi peccato; quandoquidem eadem reperta in dubio practico non excuſat à peccato.

68 Tertiò. Ratio, quæ excuſat à peccato in opinione probabili, eſt dumtaxat, quòd homo nitatur ratione prudenti: ſed in ea incertitudine, ſive ignorantia invincibili præciſè (quæ invincibilis dicatur ob impoſſibilitatem evidentiæ) non reperitur ratio prudens: ergo ea incertitudo, ſive ignorantia invincibilis præcisè nõ excuſat à peccato.

69 Major patet. Ideò enim homo excuſatur à peccato, cùm deeſt illi evidentia bonitatis directæ, quia operatur prudenter: ſed quòd operetur prudenter, provenit à ratione prudenti, & non ab incertitudine: ergo quòd excuſetur à peccato in electione opinionis probabilis, provenit ex eo, quòd nitatur ratione prudenti: ergo ratio excuſans à peccato operantem ex opinione probabilis, eſt dumtaxat ratio prudens.

70 Quòd verò in ea ignorantia invincibili præcisè non reperiatur ratio prudens, quæ erat minor prioris ſyllogiſmi, manifeſtum eſt. Cùm in opinione, quæ caret fundamento, detur eadem incertitudo, atque adeò eadem ignorantia invincibilis; & tamen non detur ratio prudens.

71 Ad quarum difficultatum explicationem præmitto id, quòd docuit P. Vaſquez *tom. 1. in 1. part. diſp. 117. nu. 2.* his verbis magnoperè attendendis, in quibus agit de ignorantia juris antecedenti ad omnem voluntatem. [Hæc dicitur invincibilis, vocatur etiam probabilis. Invincibilis quidem, quando nulla diligentia humana impediri poterit. Probabilis verò, quia licèt potuerit vinci, non tamen debuit; eo quòd probabili ratione ſic judicatum fuit, ultra quòd nullus debet inquirere. Quæ etiam, ut ait Corduba loco inferiùs allegando, eadem ratione dici poteſt invincibilis, quia licèt potuerit ſuperari aliquo modo (quiſque enim poteſt opinionem, quam putat probabilem, retinere) tamen ea diligentia, quam debebat adhibere, non potuit, eo ipſo quòd non debuit.]

72 Juxta quę duplici modo poteſt ignorantia eſſe invincibilis. Primò, quia homo non poteſt abſolutè per ullam diligentiam propriam ab ea ignorantia eripi. Ut ſi quis certò credat, perjuriũ licere ad vitandum homicidium; ita ut nulla ratio dubitandi ei occurrat. Secundò, quatenus non tenetur eam ignorantiam fugere. Tunc autem nõ tenetur eam fugere, quando pro una parte occurrit ratio probabilis, cui innitatur intellectus ad aſſenſum practicum ejus partis.

73 Rurſus duplici modo poteſt contingere, quod quis vincat ignorantiam: primò ſcientia ipſa, quam quis poſt adhibitam diligentiam cõparat, ut cùm quis putans fornicationem eſſe licitam, & adhibens diligentiam, pervenit ad ſcientiam hujus veritatis de turpitudine ejus actus. Secundò, quatenus ignorantia ipſa reſolvitur in dubium practicum, in quo (non occurrente ratione probabili pro libertate) ſcit homo, tutiorem partem eſſe amplectendam; ut cùm quis putat, fornicationem eſſe licitam, & ea exiſtimatio deſinit in dubium, & ita cognoſcit, debere in eo dubio ab illa abſtinere.

74 Prętereà. Homo ſemper tenetur fugere eam ignorantiam, quoties poteſt, & non occurrit ei ratio verè probabilis pro libertate contra legem. Tenetur autem fugere eam ignorantiam (dùm poteſt) uno è duobus modis ſuprà traditis; nempe vel adhibendo diligentiam ad ſcientiam comparandam, vel reducendo ſe ad dubium practicum, ut in illo operetur ſecundùm partem tutiorem.

75 Hinc eſt, quod quando homini occurrit ratio merè probabilia pro libertate contra legem, ea ignorantia maneat invincibilis, juxta ea, quæ aſſerit P. Vaſquez relatus ſuprà *nu. 71.* Nam, ut aſſerit S. Thomas *quodlib. 7. art. 15* referendus infrà *c. 6. art. 3.* ea ignorantia eſt inculpabilis (ſive invincibilis) quæ verſatur circa id, *quod quis ſcire non poteſt, vel ſcire non tenetur.* Unde propoſita ea quæſtione, [An ſit obligatus reſtituere, qui damnum grave intulit cũ ſola culpa veniali?] Dum homo ignorat, quæ pars quæſtionis ſit à parte rei vera, & videt ſibi impoſſibile, ſcientiam acquirere ejus objecti; ſi non ſibi occurrit ratio probabilis pro libertate, & occurrit ei ſufficiens deliberatio ad dubitandum, ignorantia manet vincibilis, quia poteſt, & tenetur reducere ſe ad dubium, in quo tutiorem partẽ ſequatur pro lege contra libertatem, & ſic vincere practicè eam ignorantiam. Si verò occurrat ei ratio probabilis pro libertate cõtra legem (juxta ſententiam eorum, qui docent, non adeſſe in eo caſu obligationem ſatisfaciendi) ignorantia manet invincibilis, non quia non poſſit dubitare, & in dubio ſequi partem tutiorem; ſed quia propter rationem probabilem non tenetur eo modo vitare ignorantiam.

76 Hinc colligitur, quomodo in omni opinione probabili adſit ignorantia invincibilis. Quia licèt homo poſſit vincere practicè eam ignorantiam, reſolvendo illam in dubium, & ad exigentiam dubii ſequendũ partem tutiorem; quia tamen per rationem probabilem deponit dubium, non tenetur ad eum modũ vincendi ignorantiam.

77 Hinc etiam patet, quomodo ignorantia invincibilis incluſa in omni opinione probabili excuſet à peccato. Nam ſecundùm S. Thomam proximè relatum, excuſat ignorantia, vel quando homo non poteſt vincere illam, vel quando nõ tenetur. Cùm ergo ratione probabilitatis homo non teneatur vincere ignorantiam, ideò excuſatus manet à culpa, ſi fortè à parte rei eſt verum, quòd objectum eſt moraliter malum.

78 Patet etiam, quòd ignorantia invincibilis, quæ continetur in opinione probabili, non provenit præcisè ab incertitudine, quam præſefert opinio probabilis. Nam ea incertitudo eſt practicè vincibilis, dum poteſt reſolvi in dubium, in quo pars tutior ſequenda ſit. Sed provenit tum ab incertitudine, tum à fundamento probabili, quod quidem facit, ut deponatur dubium, in quod ea incertitudo reſolvenda erat.

79 Hinc facile eſt conſpicere, quam vim habeat illud argumentũ Caramuelis deſumptum ab ignorantia invincibili, ut iterùm refundat Janſeniſmum in ſententiam, quæ affirmat, ſemper ſequendam eſſe opinionem tutiorem, vel probabiliorem. Id enim argumentum nullam habet vim, ſi duæ poſitiones ſtatuantur.

80 Prima eſt. Janſeniſmus inde arguitur, ſi quis admittat, vel Deum præcipere impoſſibilia, vel actionem neceſſariam, & quæ non eſt ſub poteſtate liberi arbitrii, eſſe moraliter malam.

81 Secunda eſt. Juxta principia aſſerentium, tutiorem ſemper opinionem inter probabiles ſeligendam, ignorantia, quæ continetur in omni opinione probabili, eſt vincibilis, quia poteſt reſolvi in dubium, & illud dubium obſtringit ad tutiorem partem ſeligendam; & prædictum dubium non deponitur quacumque opinione probabili, ſed ſola tutiori.

82 His ita ſtatutis, nullo modo infertur ex ea ſententia Janſeniſmus: negat enim in omni opinione probabili eſſe ignorantiam invincibilem, quia ea ignorantia vincitur, quatenus reſolvitur in dubium, in quo tutior pars eligenda ſit. Sicut non excuſaret à peccato eadem ignorantia, caſu quo Deus, ut potuit, præciperet nobis, ut in qualibet opinione probabili ſemper eligeremus eam, quæ ſtat pro lege contra libertatem.

83 Quòd ſi Caramuel contendat, ignorantiam invincibilem dici talem, quia non poteſt vinci per evidentiam objecti, multò minùs urget argumentum; cùm ea ignorantia non excuſet à peccato in opinione probabili, in qua ſolùm excuſat à peccato fundamentum grave, & prudens, cui talis opinio innititur; cùm inveniatur etiam in dubio practico ſimilis ignorantia, quæ non poteſt per evidentiam vinci; in dubio autem practico manifeſtum eſt, quòd non excuſat à peccato ea præcisè ignorantia, quæ per evidentiam vinci non poteſt. De quo vide ſuprà *in hoc art. à nu. 83.*

84 Dices. Quando quis habet errorem, quo putat, certam eſſe honeſtatem alicujus objecti in ſe moraliter mali, neque occurrit ei ratio dubitandi, tunc is error eſt invincibilis, & omninò excuſat a peccato,

cato, ſed in opinione probabili poteſt id contingere, quòd quis ignoret per errorem apparenter certum, quænam ex duabus contradictorijs opinio ſi à parte rei vera, quin illi occurrat dubitandi ratio: ergo ea ignorantia invincibilis dari poteſt in opinione probabili, in qua non occurrat ratio dubitandi. Quòd ſi iſta non occurrat, non poterit illa ignorantia reſolvi in dubium, neque dubium deponi ex opinione probabili; quia dubium, quod non oritur, non deponitur.

85 Reſpondeo, minorem eius ſyllogiſmi eſſe implicatoriam. Implicat enim, quòd intellectus poſitus inter duo objecta contradictoria neſciat, quodnam eorum verum ſit, & quòd non ſuſpendat aſſenſum ab utroque, deficiente, ut ſupponimus, ratione probabili; niſi temerè procedat ad aſſenſum unius partis. Priùs ergo dubitat intellectus, quæ pars ſit vera à parte rei, poſteà verò adveniente ratione probabili, deponit dubium. Qua ratione ea ignorantia, ſive defectus ſcientiæ manet invincibilis, quia adveniente fundamento probabili pro libertate, non tenetur homo vincere eam ignorãtiam, reſolvendo eam in dubium, in quo ad ſecuriorem partem teneatur.

86 Ex quibus patet argumentum Caramuelis non habere vim, ſi juxta oppoſitam ſententiam dicatur, ignorantiam, quæ latet in opinione probabili, eſſe vincibilem, quatenus debet reſolvi in dubium practicum.

87 Sed etiamſi ſtetur noſtris principiis, aſſeraturque, eam ignorantiam eſſe invincibilem, adhuc non infertur Ianſeniſmus, neque quòd Deus præcipiat impoſſibilia. Nam, ut conſtat ex dictis, ideò ignorantia, quæ includitur in opinione probabili, invincibilis eſt, non quia non poteſt vinci; poteſt enim reſolvi in dubium, & hoc vinci per electionem partis tutioris, vt dictum eſt; ſed quia nõ tenetur homo ad id, eo ipſo quòd habet fundamentum probabile pro libertate. Cùm ergo ea invincibilitas non ſit defectu potentiæ vincendi, ſed defectu obligationis; inde eſt, quòd non ſit abſolutè impoſſibilitas phyſica, nec per eam ignorantiam invincibilem redigatur homo ad phyſicam impoſſibilitatem.

88 Eſt ergo manifeſtum diſcrimen inter ignorantiam invincibilẽ, quæ datur in judicio erroneo putãte vt omninò certum, fornicationem eſſe licitam (ſi hic error poſſibilis eſt;) & ignorantiam invincibilem latentem in opinione probabili. Nam primam ignorantiam vincere, non eſt in poteſtate liberi arbitrii; & ſecundam vincere cõſtituendo ſe in dubio ad tutiorem partem ſeligendã, eſt ſub poteſtate liberi arbitrii: & ideò quamvis prima tollat libertatem, tamen non ſecunda. Et propterea quamvis ſit Ianſeniſmus admittere, quòd peccat ille, qui prima ignorantia affectus, facit actionem ſecundùm ſe illicitam; non tamen eſt Ianſeniſmus affirmare, quòd peccat ille, qui ſecunda ignorantia affectus operatur ſecundùm opinionem minùs tutam, ſiue ſtantem pro libertate contra legem.

89 Sed inſiſtit adhuc Caramuel, ſuadere conatus, hac impugnatione opinionum probabiliũ redivivum fieri Ianſeniſmum: etenim Ianſeniſtæ eò collimant, vt doceant, ignorantiam invincibilem non excuſare à peccato, ut concludant homines neceſſariò peccare, eo quòd teneantur ad vincendam ignorantiam, quam vincere non poſſunt. Probant autem, ignorantiam invincibilem non excuſare à peccato, dum affirmant, opinionem probabilem, in qua continetur ignorantia invincibilis, non excuſare à peccato.

90 Sed audiendus eſt Caramuel *in Apolog. nu.* 289. in hæc verba: [Tacent (Ianſeniſtæ) hodie: & de quinque illis propoſitionibus, quas condemnauit Apoſtolica Sedes, nihil publicè obganniunt; ſed mutata dialecto eaſdem omnes aliis verbis reponunt: dicuntque, *Peccant, qui in materia conſcientia ſequuntur opiniones probabiles*. Immò ulteriùs progreſſi ſententiam oppoſitam, quæ omnium eſt, temerariam, & evidenter falſam, & dignam cenſura ſucclamant. Profectò non omnes viri docti dialectum iſtam capiunt, nec omnes, quid Ianſeniani dicant, & quò tendant, intelligunt: & hanc ob rem oportet verba hæc ex Ianſeniano idiomate in linguam communem transferre. Ego igitur, qui à multis iam annis cum Ianſenianis diſputo, & eorumdem exactè circumloquia cognoſco, aſſumam translatoris officium, & hanc myſticam lineam in linguam cõmunem conuertam. Et ſic inquam. Hæc verba, *Peccant omnes, qui in materia conſcientia ſequuntur opinionem probabilem*; dialecti Ianſenianæ ſunt, & complectuntur omnes hæreſes, quas annos 1653. pridie Kalendas Junias Apoſtolica Sedes vltima ſententia condemnauit.] Hucuſque Caramuel, cui videtur fides habenda, cùm tot annis hoc bellum cum Ianſeniſmo expertus fuerit.

91 Circà quod egoquidem in primis fateor, hoc argumentum eſſe Ianſeniſtarum: [Opinio probabilis non excuſat à peccato: ſed in opinione probabili continetur ignorantia invincibilis: ergo ignorantia invincibilis non excuſat à peccato. Sed eo ipſo, quòd illa non excuſat à peccato, tenetur homo vincere ignorantiam invincibilem: ergo tenetur ad aliquid impoſſibile.]

92 Deinde aſſero, inter Fagnanum, & Baron hinc, & Ianſenianos inde magnum chaos intercipi. Iſti enim in omni opinione probabili ponunt ignorantiam invincibilem, quam dicunt à peccato non excuſare. Illi verò in opinione probabili conſtituunt ignorantiam vincibilem, quæ reſolvatur in dubium, in quo tutiorem partem eligere oporteat.

93 Prætereà affirmo, Ianſeniſtas peſſimè diſcurrere, dum ab invincibilitate ignorantiæ, quæ reperitur in opinione probabili, arguunt ad invincibilitatem ignorantiæ intellectus errantis, qui nullam habet deliberationem ad dubitandum. Nam invincibilitas hujus ignorantiæ eſt impoſſibilitas phyſica, cum qua peccatum non componitur. Prima autem invincibilitas ignorantiæ, quæ continetur in opinione probabili, non eſt impoſſibilitas phyſica, ſed defectus obligationis reſolvendi eã ignorãtiam, in dubiũ, in quo debeat homo ſequi partem tutiorem. In quo caſu licèt non obligetur homo ad reducendum ſe ad prædictum dubium, poteſt tamen liberè pro imperio voluntatis ad illud ſe reducere, non deponendo illud, ſed operando partem tutiorem. Et ita licèt omitteremus, quòd ignorantia invincibilis, quæ latet in opinione probabili, non excuſat à peccato; non propterea ſequitur, quòd altera ignorantia invincibilis non excuſet à peccato; cùm hæc ſecunda ignorantia afferat impoſſibilitatem phyſicam vincendi illam, non item prima.

94 Ex eo autem, quòd invincibilitas ignorãtię, quę eſt in opinione probabili, nõ excuſet à peccato, ſolùm inferretur, quòd homo poſſet committere peccatũ, quamvis iſtud nõ prohiberetur; qui eſt diverſi generis error. Non autẽ infertur, vt dixi, impoſſibilitas phyſica, quam volunt Ianſeniſtæ non excuſare à peccato. Cautè ergo cũ Ianſeniſtis procedendũ eſt. Circa quod vide etiam, quę dixi *articul. pręcedenti*.

ARTICULUS IV.

Examinatur reſponſio Vincentij exhibita prædicto argumento Caramuelis.

95 BAron, ut ei argumẽto Caramuelis reſpõdeat, *diſp. 2. ſect. 1. art. 3. §. 2 pag.* 154. ſic ait: [Vnde ergo infers, nos velle, Deum præcipere impoſſibilia? Quia, inquis, ignorantia invincibilis non excuſabit à peccato, ſi probabilitas non excuſet: neque enim id poteſt, niſi beneficio ignorantiæ invincibilis, quam inuolvit: & niſi excuſaret, ſeù probabilitas, ſeù ignorantia invincibilis, Deus præciperet impoſſibilia, nempe vt ſciamus, quæ ſcire non poſſumus. Reſponſio hæc, *qua vna nititur tota cauſa probabilitatum* pro libertate, *plures habet errores, quàm verba*: (egregia propoſitio, ſi probaretur.) Prætereà addimus, ignorantiam invincibilem tolli, non ſolùm opinione probabili de honeſtate actionis, ſed ipſamet dubia, an res, quę inſtat agenda, cum lege conveniat, & ſit permiſſa, an prohibita, ut ex mente omnium Philoſophorũ relatum eſt verbis Ciceronis, ipſam dubitationem rationem habere iniuriæ, ut *pudendum* videatur Theologo, id negare de opinione probabiliſſima, rem eſſe iniquam, quod Philoſophi aſſerunt de *ipſamet dubitatione*. Vnde immeritò nobis obiicit Caramuel, niſi probabilitas excuſet, hominem peccaturum neceſſariò. Hoc enim falſiſſimum eſt, nec alio probat argumento, quàm manifeſta petitione principii. Quæro enim à te, cur cenſeas, cùm dubito non ſolùm leui conjectura, ſed etiam graviſſimo argumento, an juramentum falſi cum reſtrictione mentali, ex Tamburino *(immò ex communi ſententia)* licitum, ſit damnandum, vt ipſemet concedis, ſi hoc iuramenti genus animo ſic comparato uſurpem, peccem neceſſariò ex ignorantia invincibili? Ego juxta mea principia dicam, peccare quidem, idque liberè, non neceſſariò, quia ratione dubitationis à teipſo inſinuatæ ignorantia invincibilis tollitur, aut reſolvitur in ignorantiam vincibilem, vbi primùm ortum eſt dubium, & cùm invaluit *in opinionem probabilem*, ac proinde ſequendam, quæ ſtat pro lege, huiuſmodi juramentum verum eſſe perjurium. Ergo ex meis principiis ne vel minima quidem ſuſpicio eſt, me peccare neceſſariò ex ignorantia invincibili; quandoquidem ipſamet dubitatio monet ab actione ſuſpecta abſtinendum.] Hucuſque Baron pro eius argumenti ſolutione.

96 In qua multa veniunt notanda, & refutanda. Primùm ea verba: *Reſponſio hac, qua vna nititur tota cauſa probabilitatum*. Quod quidem omninò falſum eſt, cùm cauſa probabilitatis practicæ ſit omninò independens ab ea reſponſione. Aſſero, ſtare inconcuſſam, & omninò certam, & evidentem cauſam probabilitatis practicæ (ſi benè intelligatur) in quacumque opinione inveniatur, & reperiri in ea ignorantiam invincibilem; quę ſi dicatur eſſe invincibilis præcisè ob impoſſibilitatem ſcientiæ, ſic non excuſat à peccato, cùm hic modus ignorantię inuincibilis ſit communis dubio practico, ut conſtat ex dictis. Sed ſolùm excuſat à peccato ignorantia invincibilis, quatenus non tenetur homo eam vincere modo ſupra explicato.

97 Secundum correptione dignum eſt id, quod ait: *plures habere errores, quàm verba*. Sed quos habet errores? Audi ipſum *ibid. verſ. ſed incautum*, vbi ita ait: [Sed incautum, præcipitem (Caramuelem) in nos æſtu diſputationis abripi video, & in profundũ omnium errorum delabi aduerſarium, dum invincibilem ignorantiam indiuiduã vult eſſe omni probabilitati. Quam ſibi foueam effodit hoc aſſerto? In quæ præcipitia deducit homines?] Sed dicat Baron, quam. & in quæ? Reſpondet verbis immediatè ſequentibus: [Certè quiſquis negat, ignorantiam invincibilem poſſe tolli, aut reſolvi in ignorantiam vincibilem ſola ſcientia (corrige, *niſi ſola ſcientia*) rerum, de quibus opinamur, iam pluries demonſtravi, quod inde idololatriam docet fieri probabilem, atheiſmum ſecurum, & ab omni periculo peccati, aut damnationis immunem. Superioribus argumentis hoc nouum addo. Si ignorantia invincibilis nequeat tolli, niſi per ſcientiam rerum, de quibus dubitamus, immeritò Apoſtolus *Rom.* 1. inexcuſabiles pronuntiat antiquos Philoſophos, quod cùm Deum cognovlſſent ex creaturis, ut Deum minimè coluerint, illique gratias egerint, vt bonorum omnium Authori, primæ ſui, & rerum univerſi cauſæ. Sed quos damnat Apoſtolus, abſolvit Caramuel.

Con-

Digitized by Google

Contendo enim, his Philoſophis, quos inexcuſabiles pronuntiat Paulus, non defuturam ignorantiam invincibilem, qua imbui vult omnes opiniones probabiles,] &c.

98 Sanè grandia errorum monſtra pollicetur Vincentius. Et ſi quidem veroſimiliter probat (nedum demonſtrat) erit ille mihi magnus Apollo. Sed quàm inanis ſit conatus ejus, demonſtro *cap. ſequenti*: in caſſum enim laborat, dùm vult poſſe aliquem hominem probabiliter aſſentiri atheiſmo; & inexcuſabiles fuiſſe antiquos Philoſophos ob ſolas ratione probabiles.

99 Homines excuſari à peccato ob ignorantiam invincibilem, quæ talis eſt, eo quòd non debeant illam vincere, quia opinio probabilis auſert debitum illam vincendi, dixi *art. præcedenti*. Adhuc autem inde non ſequitur, excuſabiles fuiſſe eos Philoſophos, eo quòd nullam potuerunt probabilitatem habere de non exiſtentia Dei, ut *cap. ſequenti* oſtendo.

100 Quod autem in omni opinione practicè probabili, etiam quæ favet libertati, reperiatur ea ignorantia, quæ invincibilis ſit propter ſundamentum probabile, ex *art. præcedenti* ſatis conſtat. Et nota etiam, non poſſe uni ſententiæ attribui hæreſim, niſi evidenter inſeratur ea illa.

101 Tertium animadverſione dignum eſt id, quod ait de verbis Ciceronis. Hæc propoſuit *diſp. 1. ſect. 2. art. 3. §. 1. prope initium, ex lib. 1. off.* ubi ait Tullius: *Quocirca benè præcipiunt, qui vetant, quidquam agere quod dubites, æquum ſit, an iniquum. Æquitas enim lucet ipſa per ſe; dubitatio autem cogitationem ſignificat injuriæ*. Et non video, quomodo pudendũ videatur Theologo, id negare de opinione probabiliſſima, aſſerente, rem eſſe iniquam, quod Philoſophi aſſerunt de ipſamet dubitatione; quia non video vim conſequentiæ. Itaque cùm dubitas practicè, an poſſis non reſarcire damnum, quod proximo intuliſti ex inadvertentia veniali, dùm practicum dubium perſeverat, ſecundum Ciceronem, & omnes Theologos reſarcire teneris; quia in dubio practico partem tutiorem amplecti debes. Ait ergo Vincentius, pudendum eſſe Theologo, non reſarcire damnum in eo caſu, quia adeſt probabiliſſima ſententia, quæ ait adeſſe obligationem reſarciendi; idque non obſtante probabiliſſima etiam ſententia Theologorum, quæ ſuffragatur tuæ libertati, & excuſat te ab omni obligatione reſtituendi. Quaſi pudendum ſit Theologo operari ex dictamine rationis digno hominis prudentis. Et quaſi non ſit evidens diſparitas inter dubium practicum, quod caret omni dictamine prudentiæ, & inter opinionem probabilem libertati ſuffragantem, quæ rationibus nititur homine prudenti dignis.

102 Et adverte, non poſſe eſſe *pudendum* hoc præ illo, niſi ad hoc fortior, & urgentior ratio impellat. Miror ergo, quòd Vincentius fortiorem, & urgentiorem inveniat ad damnandum de reatu culpæ in conflictu opinionum, quarum quælibet firmis, & prudentibus rationibus munitur; quàm in dubio practico, in quo homo ſolet omni ratione prudenti deſtitui.

103 Quare id, quod Vincentius obiicit Caramueli circa excuſandum mendacium per reſtrictionem mentalem, non eſt ad rem. Non enim affirmat Caramuel, illum, qui utitur reſtrictione mẽtali, peccare neceſſariò, neque habere ignorantiam invincibilem, affirmat enim, eam opinionem eſſe, non quidem probabilem, ſed à principiis intrinſecis certò falſam, juxta quam nemo poteſt dirigere cõſcientiam. Quidquid ſit, an in ea aſſertione decipiatur Caramuel.

ARTICULUS V.

Fit periculum de tertio Caramuelis argumento.

104 IN prædicto apologemate *epiſt. 4. reſol. 4. nu. 118.* ſic Fagnanum arguit. [Illa Fagnani propoſitio; *In materia Fidei, & morum ad ſecuritatem conſcientiæ non ſufficit opinio probabilis*: vel eſt de Fide, vel ſcientiſica, vel probabilis, vel dubia, vel improbabilis, & evidenter falſa, vel detur aliud propoſitionũ genus, quod ad hæc non reducatur. Ergo progrediamur paulatim. Dico primò. Illa D. Fagnani propoſitio non eſt de fide: vel qui oppoſitum aſſerat, det vel ſacræ Paginæ textum, vel Concilii Canonem, in quo contineatur. Dico ſecundò. Illa eadem propoſitio non eſt ſcientiſica: vel qui oppoſitum aſſerat, det vel unicam demonſtrationem, hoc eſt, vel unicum ſyllogiſmum in forma, ſeu figura legitima, cujus præmiſſæ ſint per ſe notæ, & concluſio ſit hæc propoſitio, de qua contra D. Fagnanum agitur. Dico tertiò. Illa ipſiſſima D. Fagnani propoſitio non eſt probabilis, nec dubia, ſed omninò improbabilis, quod omnium Theologorum conſenſus, & doctrina maniſeſtè perſuadet. Sed demus probabilem dici, quod non patiar: hac hypoteſi data dico quartò. Ignorat Dialecticam, putat medio probabili poſſe probabilitatem impugnari. Præterea, ut D. Fagnanus videat, Canoniſtas, Juriſtaſque ideò in Theologia, quoties audent, exorbitare, quia in Dialectica ceſpitant; hoc fulmen eidem hypoteſi (aliàs falſæ, quia doctrina, quam reprobo, non eſt probabilis, ſed improbabilis) inſiſtendo diſplodo. Sic, inquam. *In materia Fidei, & morum non licet conſcientiam concredere aſſertioni probabili*. Eſt D. Fagnani, & ab ipſo negari non poterit. *Sed hæc aſſertio*; In materia Fidei, & morum non licet uti opinione probabili, *eſt probabilis*. Hæc conceditur urbanitatis gratia, quia reverà eſt falſa, & improbabilis; & univerſaliter ſumpta, certò hæretica. *Ergo in materia Fidei, & morum non licet conſcientiam prædictæ D. Fagnani aſſertioni concredere*. Forma eſt legitima. Major eſt D. Fagnani, minor tua, & concluſio contra te, & D. Fagnanum inſertur.] Idem argumentum repetit *epiſt. 1. nu. 34.*

105 Reſpondet Vincentius *diſp. 2. ſect. 1. art. 2. §. 1. verſ. Centies*, eam ſententiam ſuam, & Fagnani, eſſe evidenter veram, & à ſe demonſtratam. Sed an ſatisfaciat, judicare non poſſumus, donec ejus argumenta *cap. ſequenti* examinemus. Ad ſecundam verò partem argumenti ſic reſpondet: [Et quamvis eſſet tantùm probabilis, evidenter falſum eſt, quod inſertur, quia ſecuritas toto genere differt à probabilitate, & ineſt tantùm opinioni, quæ ſtat pro lege, honeſto, & ſalute.]

106 Itaque ſecundùm Vincentium, ſi ſua ſententia eſt dumtaxat probabilis, eſt evidenter falſum, quod quævis opinio probabilis ſufficiat ad ſecuritatem conſcientiæ. Vide apertam contradictionem: obſerva has duas propoſitiones. Primam, *Probabile dumtaxat eſt, opinionem, quæ ſtat pro lege, non quæ pro libertate, eſſe ſequendam ad ſecuritatem conſcientiæ*. Secundam, *Evidenter falſum eſt, quòd opinio favens libertati ſufficiat ad ſecuritatem conſcientiæ*. Et vide, an intellectus humanus poſſit utramque componere. Nam ex prima hæc inſertur, *Non eſt evidens, quòd opinio A, favens libertati, non ſufficit ad ſecuritatem conſcientiæ*: quia quod eſt probabile dumtaxat, non eſt evidens. Rurſus ſecunda propoſitio virtualiter continet totũ hoc, *Evidenter falſum eſt, quòd opinio A, favens libertati, ſufficit ad ſecuritatem conſcientiæ; & oppoſitum ejus* (nempe quòd opinio A, non ſufficit) *eſt evidenter verum*. Nam implicat, ex duabus contradictoriis alteram eſſe evidenter veram, & alteram non eſſe evidenter falſam. Admittit ergo Vincentius, hoc, quod eſt, *opinionem faventem libertati non ſufficere ad ſecuritatem conſcientiæ*, eſſe dumtaxat probabile; atque adeò non evidens: & ſimul eſſe evidens, eam non ſufficere.

107 Igitur argumentum Caramuelis quatuor partes habet, quà probat ſententiam Fagnani non eſſe evidentem, urget, ſi ſolvantur omnia argumenta, quæ obiiciunt Fagnanus, & Baron. Quà probat, eam ſententiam eſſe improbabilem, urgebit, dum oſtenderit aliquam demonſtrationem contra eam ſententiam; nam quæ hucuſque examinata ſunt, non ſunt probabilia, nedum evidentia.

108 Quoad tertiam verò partem, dùm omittit ſententiam Fagnani eſſe probabilem, & ſuperaddit, ignorare Dialecticam, qui putat medio probabili poſſe probabilitatem impugnari; reſpondebunt adverſarii, poſſe utramque ſententiam eſſe probabilem, nec tamen poſſe reduci ad praxim ſententiam Caramuelis; quia in conflictu opinionum, quæ favet libertati, reſpuenda eſt. Ad aliud ergo argumentum recurrere debet Caramuel, ut probet, non reſpuendam eſſe opinionem probabilem, quæ favet libertati.

109 *Fulmen* verò, quod in quarta parte argumenti *diſplodo*, vereor, ne vertatur in fulgur. Ecce: *In materia Fidei, & morum non licet conſcientiam concredere aſſertioni probabili*: eſt D. Fagnani. Sed *hæc aſſertio*; In materia Fidei, & morum non licet uti opinione probabili, *eſt probabilis: ergo in materia Fidei, & morum non licet conſcientiam prædictæ D. Fagnani aſſertioni concredere*. Sed vis ejus fulminis diſparuit ex defectu majoris. Nam vel major eſt univerſalis, & reddit hunc ſenſum: *In materia Fidei, & morum nulli aſſertioni probabili licet conſcientiam concredere*. Et ſic negatur à Fagnano, qui admittit, aſſertioni probabili ſtrictiori & tutiori cõcredendam eſſe conſcientiam. Vel major eſt particularis, ita ut reddat hunc ſenſum, *In materia Fidei, & morum aliqua eſt opinio probabilis, cui non licet concredere conſcientiam*. Et ſic evaneſcit vis ſyllogiſmi, qui ex puris particularibus conſtitutus inutilis eſt.

ARTICULUS VI.

Quartum Caramuelis argumentum, deſumptum ex ſententia pia, ad examen vocatur.

110 IN eodem Apologem *epiſt. 4. reſol. 12. n. 151.* ſic arguit: [Eadẽ D. Fagnani doctrina accuſat ſceleris, & nullitatis Bullã Sanctiſſimi D. N. Alexandri VII. de Immaculata Sanctiſſimæ Virginis Conceptione, ad inſtantiam Regis Hiſpaniarum nuper editã. Ergo cùm hæc Bulla, & D. Fagnani doctrina ſint contradictoriæ, & ex D. Fagnano contra Alexandrum VII. Sanctiſſimum D. N. formare argumenta non liceat, licebit ſaltem ex Bulla, hanc D. Fagnani doctrinam eſſe evidenter falſam, oſtendere. Argumentemur ergo ſic. Impoſſibile eſt, duas doctrinas contradictorias eſſe ſimul veras: at Sanctiſſimi D. N Bulla, & Fagnani reſolutiones ſunt cõtradictoriæ: repugnat igitur, ut ſint ſimul veræ. At Bulla non eſt dubiè, incertè, aut probabiliter admittenda, & tenenda, ſed certè: ergo D. Fagnani opinatio certò, & evidenter eſt reiicienda, & proſcribenda.]

111 Subjungit, eã Bullã procedere in materia Fidei, & morũ: procedere etiã ſecundùm opinionẽ probabilem de Cõceptione Immaculata Deiparæ: licet ergo uſus opinionis probabilis in materia Fidei, & morũ. Quod autẽ ea Bulla procedat in materia Fidei, probat, quia hæc materia de Immaculata Conceptione Deiparæ ſpectat ad intelligentiã aliquorũ textuum Pauli, putà *1. Cor. 15. Sicut in Adam omnes moriuntur*, &c. & alibi: *Omnes peccaverunt in Adam*. Quod autem verſetur in materia morum, probat, quia jubet, cultum exhiberi B. Virgini ob gloriam præſervationis ab originali in primo ſuæ exiſtentiæ inſtanti; quia jubet Miſſam, & Officium Canonicum recitari de eodem myſterio: quæ ad praxim pertinere quis dubitet?

Digitized by Google

112 Reſpondet Baron *diſp. 2 ſect. 2. art. 1. §. 1. verſ. Ejuſdem furfuris*, in hæc verba. [Sanè cùm quæſtio de Conceptione totn genere differat à noſtra, quæ ſit de agendis, & de moribus; altera verò de probabili aſſenſu rei, quæ ad ſpeculatinnem pertineat; nihil prorſus facit ad noſtram theſim. Nec alia de cauſa videtur huc intempeſlivè aſcita, quàm ut adverſarin creet invidiam; atque ut imponat lectoribus, magno illo Janſeniſmi, & Conceptionis ſtrepitu: & cùm nequeat rem argumentis conficere, tenebras, & offucias hujuſmodi parergis diffundat, & inducat.] Quod idem dixerat *ead. diſp. ſect. 1. art. 3. §. 2. verſ. Nemo ſanè*.

113 Sed non ſatisfacit argumento. Nam Caramuel evidenter oſtendit, quòd prædicta Bulla procedit etiam in materia morum; materiamque prædictæ Bullæ non eſſe dumtaxat ſpeculativam, ſed practicam etiam. Non enim eſt quæſtio purè ſpeculativa, quæ inquirit: [An liceat aſſentiri aſſertioni piæ de Conceptione Immaculata?] Sicut etiam quæ inquirit: [An teneamur Miſſam celebrare de feſto præſervationis B. Mariæ ab originali à primo inſtanti?] Multò conſultius Vincentin fuiſſet reſponſionem adhibere, quàm ſcommata. Quid enim prodeſt accuſare Caramuelem de tenebris, & offuciis, & relinquere argumentum in poſſeſſione triumphi, à qua non deturbatur, niſi ſolutione legitima?

114 Aſſero ergo, id argumentum Caramuelis non convincere cōtra Fagnanum. Et quidem ſi Fagnani ſententiam tenerem, de opinione ſtrictiori, & tutiori ſemper amplectenda, non me à propoſita ſententia deterreret id argumentum. Primò negando Bullam Alexandri VII. pro Immaculata Conceptione, verſari in materia probabili: nō enim eſt probabilis, ſed omninò certa ſententia pia eo modo, & ſenſu, quo oſtendi *diſp. 9. cap. 18.* Quam reſponſionem ſi adhibeat Fagnanus, tota ea machina argumentationis funditus corruit.

115 Sed eſtò ſententia pia ſit duntaxat probabilis. Reſpondeo ſecundò, optimè componi has duas propoſitiones. Primam; *Semper amplectenda eſt in praxi opinio ſtrictior, & tutior*. Secundam; *Super opinionem probabilem ſpeculativam reflectere poteſt ſententia practica probabilior, aut tutior, aut certa, & evidens*. Vel dicat mihi Caramuel, in quo hæ duæ propoſitiones opponuntur.

116 Et dū ipſe genus oppoſitionis cogitat, nullū tale in iis reperiri oſtendo. Nam hæc propoſitio ſpeculativa, *Baptiſmus lavatus, quo ablutus eſt Petrus, validus eſt*; eſt probabilis: & hæc, quæ reflectitur ſupra illam, eſt omninò certa: *Non eſt licitum uti in praxi* (extra caſum neceſſitatis) *ea opinione probabili, idèoque neceſſe eſt iterare ſub conditione illum baptiſmum in materia certa*. Sicut ergo hæc aſſertio certa nullo modo opponitur ſententiæ Fagnani de opinione tutiore ſeligenda; ita aſſertiones certæ, quas ſtatuit Alexander VII. in Bulla, fundatę, & reflectentes ſuper opinionem probabilem, optimè componentur cum eadem ſententia. Si ergo componuntur, quo jure conatur Caramuel, quòd ſecunda propoſitio non poſſit ſtare cum prima? Quo jure affirmat, *Fagnani doctrinam accuſare ſceleris, & nullitatis Bullam SS. D. N. Alexandri VII.* & utramque ſibi invicem contradicere? cùm potiùs mutuo fœdere conſiſtere poſſint.

117 Quod ut clariùs conſtet, percurramus nonnullas Caramuelis inſtantias, quas in hoc argumento efformat. Prima *ex num. 153.* Hæc propoſitio, *Licitum eſt credere, Deiparam eſſe conceptam ſine peccato*, eſt de Fide; & hæc, *Non eſt licitum credere, Deiparam eſſe conceptam ſine peccato*, conſequenter eſt hæretica: ergo certum eſt, quòd in materia Fidei ad ſecuritatem conſcientiæ ſufficit opinio probabilis.

118 Reſpondeat Fagnanus diſtinguendo conſequens: ſufficit opinio probabilis [tanquam fundamentum, ſuper quod reflectatur ſententia tutior, aut omninò certa,] concedat; [in ſe immediatè, & in ordine ad praxim, ſubdiſtinguat; [ſi tutior eſt [concedat; [ſi non ſit tutior,] neget. Non enim negat Fagnanus omnem opinionem probabilem, ſed eam, quæ non fuerit tutior, ſed laxior. In præſenti autem ſententia practica eſt certa, quamvis reflectatur ſupra opinionem probabilem.

119 Secunda inſtantia, quam ſic proponit *nu. 154.* [Ut fundetur cultus divinus, etiam contra Grammaticam, & apparentem ſenſum ſacræ Paginę, ſufficit opinio probabilis: ergo in materia morum ſufficit opinio probabilis. Dicit Paulus: *In Adam omnes moriuntur*: & tamen in Bulla conceditur, ut templa, & in ipſis Religiones, & Confraternitates erigantur; indulgetur ut Miſſæ Divina Officia, & Conciones habeantur ad gloriam, laudemque Dei præſervantis, & Virginis Matris præſervatæ: cùm tamen fuiſſe præſervatam, non niſi probabile ſit.]

120 Si reſpondeat Proſper, ex cultu inferri certitudinem Immaculatæ Conceptionis, fundet copias adverſarii. Sed ut clariùs aperiat caſſum argumenti conatum, omittat, dumtaxat eſſe probabilitatem, & diſtinguat antecedens: ut fundetur cultus divinus, ſufficit qualiſcumque opinio probabilis, [ſupra quam reflectatur ſententia de cultu exhibendo,] omittat (quia hanc non negat ſententia de tutiori opinione eligenda in praxi:) ſufficit qualiſcumque opinio probabilis [in ſe immediatè exequenda in praxi,] neget. Quæ ſolutio patet ex dictis.

121 Tertia inſtantia *ex nu. 155.* eadem facilitate, & diſtinctione ſolvitur. Ait enim: [Infrà articulos Fidei nulla debent eſſe certiora, quàm quæ in Miſſa, & Horis Canonicis leguntur, quàm quæ in Sede veritatis (Eccleſiæ pulpito) docentur.] Quis non inferret inde? Ergo certiſſima eſt aſſertio Immaculatæ Conceptionis, quæ in Miſſa, & Horis Canonicis, & in Sede veritatis abſolutè traditur. Pergit immediatè: [At ibi docemur, eſſe pium exhibere Deo cultum innixum opinioni probabili: & damnantur omnes, qui audeant dicere, peccare mortaliter habentes, docenteſque ſententiam piam. Ergo aut eſt de Fide, aut ſaltem præter articulos Fidei, nihil eſt certius, quàm quod in materia Fidei, & morum ad ſecuritatem conſcientiæ ſufficiat opinio probabilis.

122 Sed ſi perſiſtat in eadem diſtinctione Proſper Fagnanus, in caſſum laborat Caramuel; cùm ille non neget certitudinem propoſitionis fundatæ, & reflectentis ſupra veritatem ſpeculativam probabilem; cùm hoc rectè componatur cum ſententia de tutiori opinione ad praxim ſeligenda, ut conſtat ex dictis. Omitto duas alias inſtantias, quas proponit *num. 156. & 158.* quia ſola repetitione ejuſdem diſtinctionis ſolvuntur, & evaneſcunt. Quare valdè miror, quod *nu. 160.* hæc verba profuderit Caramuel: [Vidimus, D. Fagnani doctrinam à SS. D. N. in Bulla clarè condemnari] Cùm ne obſcurè quidem eam doctrinam attigerit.

ARTICULUS VII.

Exploratur quintum argumentum ex Pontificibus diſpenſantibus ſecundùm opinionem probabilem.

123 IN *epiſt. 4.* ejuſdem Apologematis, *reſol. 11. n. 136.* ſic arguit contra Fagnanum. [Eadem D. Fagnani doctrina accuſat ſceleris innumeras ſanctiſſimorum, & prudentiſſimorum Summorum Pontificum operationes, diſpenſationes, leges, &c.] Hanc propoſitionem ſuadet primò authoritate Mag. Acacii de Velaſco, qui *tom. 2. verb. Opinion probable, reſol. 316. n. 9.* ait, Summos Pontifices plerumque in rebus Eccleſiæ, & in quæſtionibus opinabilibus ſecutos fuiſſe opiniones minùs probabiles, & minùs tutas: ex quo infert, reliquis licere etiam ſequi opiniones minùs probabiles, & minùs tutas.

124 Suadet ſecundò, eo quod probabile eſt, non poſſe Summum Pontificem diſpenſare in voto ſolemni; quæ opinio ſecundùm aliquos eſt probabilior, & quod poſſit diſpenſare, eſt pars laxior, & minùs tuta: quia non diſpenſando, nullum eſt peccatum, & diſpenſando, fortè eſt peccatum ſaltem materiale. Infert Caramuel: [Ergo peccavit mortaliter Alexander III. concedendo licentiam Nicolao Juſtiniano Monacho profeſſo, ut uxorem duceret. Poſita Pontificis diſpenſatione, non erat niſi probabile, poſſe Juſtinianum matrimonium inire: ergo peccavit Juſtinianus mortaliter contrahendo. Et cùm poſt contractum matrimonium non eſſet niſi merè probabile, Juſtinianum eſſe validè conjugatum, peccavit mortaliter ille matrimonium conſummando, & poſt illius conſummationem utendo fœmina probabiliter ſua.] Has duas poſtremas propoſitiones non credo, etiamſi ſemper tutior opinio ſequenda ſit; quia matrimonium probabiliter invalidum materialiter, poteſt eſſe formaliter certò obligatorium. De quo multa ſcribam in volumine ſequenti. Addit aliàs diſpenſationes, Honorii II. cum Ramiro Monacho, Aragoniæ Rege: Cœleſtini III. cum Conſtantia Regis Siciliæ filia: Clementis II. cum Caſimiro Monacho, & Diacono, Poloniæ Rege.

125 Suadet tertiò. Nam probabile eſt, Pontificem diſpenſare non poſſe in matrimonio rato. Citat pro ea opinione triginta, & ſex Authores: & oppoſita ſecundùm aliquos eſt minùs probabilis; & certum videtur, eſſe minùs tutam, cùm in non diſpenſando nullum ſit omninò peccatum. Et tamen in eo ſæpè diſpenſaſſe Pontifices, aſſerit Additionator Navarri *in Manual. cap. 28.* Pius V. ter, aut quater diſpenſavit. Gregorius XIII. una die conceſſit undecim diſpenſationes hujuſmodi: & ita diſpenſaſſe Gregorium VII. Martinum V. Eugenium IV. Paulum III. & Pium IV. plures teſtantur; ergo licitum eſt nobis operari ſecundùm opinionem minùs probabilem, & minùs tutam.

126 Idem proſequitur circà diſpenſationes, quas conceſſerunt Pontifices in quibuſdam gradibus, quos probabile eſt jure naturali dirimere.

127 Magis videtur urgere caſus, quem proponit *num. 145.* Tres Epiſcopos jure divino requiri ad conſecrationem Epiſcopi, & hanc ab uno factam, eſſe invalidam, aſſerunt P. Bellarminus, P. Vaſquez, P. Bernal, P. Coninck, P. Caſtro Palao, Marchinus, Cajetanus, Ochagavia, Yſambertus, Hallier, & Brancatius: & videtur colligi ex D. Paulo 1. *ad Timoth.* 14. & tradita eſſe ab Aniceto *in epiſt. decret.* & à Damaſo, & Joanne III. *in epiſt.* quæ habetur *tom. 2. Concilior.* Eo tamen non obſtante referunt graves Authores, Gregorium I. indulſiſſe Anglis, ut Epiſcopus ab uno Epiſcopo conſecretur. Quod idem Gregorius XIII. conceſſit Patriarchæ Æthiopiæ, referente P. Henriquez: & Pius V. apud Indos, teſte Machado: & Alexander VII. Pragæ. Et addit: [Electus Epiſcopus de Aſſumpta ad Provinciam Paraguay pertinens, licentiam petiit a SS. D. N. Alexandro VII. ut ab uno Epiſcopo conſecraretur. Conceſſa fuit hæc licentia: ſed antequam ad præfati electi perveniret notitiam, à quodam ille Epiſcopo, duobus aſſiſtentibus Canonicis fuit conſecratus. Et declaratur Romæ à S. Congregatione die 15. Decembris 1657. *ſupradictam conſecrationem Epiſcopi Paraquayenſis, quantum ſpectat ad Sacramentum, & impreſſionem characteris, fuiſſe validam; quantum verò ſpectat ad licitam*, &c. & 16. Februarii 1658. SS. D. N. declarationem hanc confir-

confirmavit per Apoſtolicas litteras in forma Brevis.]

128 Et *n*.147. hæc ſubjungit: [Sed quàm ſit certum, hunc Paraquayenſis Annunciatæ eſſe verum Epiſcopum? Reſpondeo eſſe merè probabile. Sed liberè Brancatius: *Neque pro Epiſcopo haberem ſic ordinatum*. Progredior. Si Brancatius non habet illum pro Epiſcopo; ergo neque alios Epiſcopos, ſi quos ipſe conſecraverit; ergo neque habebit pro Sacerdotibus, quotquot ille ordinaverit: ergo neque pro veris Miſſis, quotquot hi dixerint: ergo neque pro ſacramentalibus confeſſionibus, quotquot ab his auditæ. Terribilia ſunt hæc, tamen deducta legitimè. Quæ omnia ſunt vera, ſi opinio quam Pontifices ſunt ſecuti, ſit falſa.] Infert denique, ſi Pontificibus licuit ſequi opinionem minùs probabilem, *& minimè tutam in praxi*, & ex qua tot actus invalidi fortè ſequuntur, etiam nobis licebit ſimiles opiniones amplecti.

129 Aliis deinde caſibus idem aſſumptum promovet, ex eo quòd alii Pontifices reordinari juſſerunt Sacerdotes, qui Ordinem ſacrum acceperant ab Epiſcopo ſchiſmatico; alii verò, eos ſtare in Ordine ſuo, propter diverſas opiniones probabiles. Ex eo quòd Tridentina Synodus indulſerit Epiſcopis, ut tribus menſibus abeſſe poſſint à diœceſi, cùm probabile ſit, reſidentiam Epiſcopi eſſe de jure divino. Item ex eo, quòd Pontifex conferat beneficia dignis, non dignioribus; cùm probabilis ſententia ferat, non niſi dignioribus conferenda eſſe.

130 Videtur Vincentio Baron *ex diſp*.2.*ſect*.1.*art*.3.§.2.*verſ. Nemo ſanè*, ab his omnibus ſe facilè expedire per tertiam ſuam regulam, quod quando utraque opinio ſtat pro officio, & honeſto, ea eligenda eſt, *quæ ſtat pro majoris momenti officio*; ut etiã docuit *diſp* 1. *ſect*.2. *art*.3. *verſ. His conſectariis*. Et in priori *loco cit ex diſp* 2. ſic ait: [Si adverſarius percepiſſet vim, & dimenſus fuiſſet tertiæ regulæ ambitum, obſervaſſet ſine dubio, diſpenſationes Pontificias à voto ſolemni, aliaſque id genus, excluſas eſſe à noſtra diſputatione. Nam quaſcumque ſolent concedere Pontifices, non exigunt ad Caramuelis, aliorumque laxorum mentem, quaſi è duabus opinionibus, quarum una ſtet pro lege, pro voto ſolemni, altera pro libertate, etiamſi paris ſint probabilitatis, ſecundam anteponere liceat primæ. Sed id agunt ſapientiſſimi Pontifices ex aliis regulis, maximè ex tertia noſtra, cum *è duobus malis minùs eſt eligendum*: vel ea quarta, quæ permittit ab opinione pro lege recedere, ſi diſpenſanti videatur eſſe tenuiſſimæ probabilitatis, quæ nequeat cum adverſa ſententia æquo jure contendere.] Itaque concedit Baron, uti quem poſſe opinione tuta, vel cùm è duobus malis minus eligitur, vel cùm pars minus tuta eſt multo exceſſu probabilior tutiori.

131 Sed revera nõ ſatisfacit argumento Caramuelis. Quia licèt id poſſet habere locum in diſpenſatione facta in voto ſolemni, vt Monachus profeſſus ſuccederet in Regno, propter utilitatem publicam, eo quod *è duobus malis, minùs eſſet eligendum*: at in conſecratione Epiſcopi facienda ab uno dumtaxar Epiſcopo, id nequit habere locum. Tum quia multò majus malum imminet, ſi fiat conſecratio, & hæc à parte rei non eſt vera, ut benè ponderat Caramuel. Tum etiam quia etſi multò probabilior opinio, quæ dicit validam eſſe eam conſecrationem, adhuc datur contingentia, quòd ea opinio ſit à parte rei falſa, & conſequenter grande malum imminet, ſi ille Epiſcopus conſecret invalidè alios Epiſcopos, ordinet invalidè Sacerdotes, hi non conficiant vera ſacrificia, nec impendant abſolutiones validas.

132 Adhuc tamen non concludit contra Fagnanum prædicta Caramuelis argumentatio. Pro quo ſuppono, multas opiniones numerari ab Authoribus inter probabiles; quas tamen vix doctus à principiis intrinſecis putat certas, vel certò falſas. Quando autem abſque ulla formidine judicat certò falſas, eas non poſſe reducere ad praxim, conſtat *ex diſp*.11.*c*.13.*concluſ*.1.

133 Reſpondeat ergo Fagnanus, tunc diſpenſaſſe Pontifices in iis caſibus, in quibus nonnulli dicunt, Pontificem diſpenſare non poſſe, quando à principiis intrinſecis judicarunt, diſpenſationes eſſe certas, & defectum poteſtatis ſuæ ad diſpenſandum, certò falſum. Ideòque Pontifices non operatos eſſe formaliter ſecundùm opinionem minus tutam, ſed ſecundùm ſententiam, quam cenſuerunt certiſſimè tutam à principiis intrinſecis.

134 Et miror, Caramuelem *n*.145. dixiſſe, Pontificibus ſapientiſſimis, & prudentiſſimis licuiſſe amplecti opinionem *minimè tutam in praxi*: de quo quilibet inferre poterit: ergo nobis licet ſequi opinionem *minimè tutam in praxi*. Si enim *minimè tuta eſt in praxi*: ergo operati ſunt cum periculo peccandi: ergo reipſa peccarunt, cùm ſit peccatum exponere ſe periculo peccandi. Si ergo cupit, ut debet, eas Pontificias diſpenſationes, ut licitas defendere, ſaniori conſilio eas propugnabit, aſſerendo, eas certò licitas judicatas à Pontificibus, & oppoſitas opiniones certò falſas, præcipuè in iis caſibus, in quibus probabilitas non tollit contingentiam fruſtrationis ordinum, ſacrificiorum, abſolutionum, &c.

ARTICULUS VIII.

Reliqua Caramuelis argumenta examinata.

135 SExtum argumentum proponit *n*.120. ſic: [D. Fagnani doctrina omnia Tribunalia (Eccleſiaſtica, ſecularia, criminalia, civilia) injuſtitiæ, & iniquitatis appellat. Patet, quia ſecundùm allegata, & probata procedunt, & tamen allegata, & probata interdum fallunt, & tamen non ſunt evidentia, aut ſcientifica, ſed ſæpè probabilia tantùm, aut etiam probabiliora, ſi velis.

136 Si Fagnanus aſſerat ſemper certam, nunquam probabilem ſententiam amplectendam eſſe, urgeret argumentum Caramuelis. Sed cùm ſolùm doceat, ſemper probabiliorem, aut tutiorem eligendam eſſe, & tribunalia ſemper ad probabiliora aſpirent, immeritò illi id argumentum obiicitur.

137 Septimum *nu*.121. ſic: [Eadem D. Fagnani doctrina accuſat Injuſtitiæ, & iniquitatis omnia bella. [Sed quomodo? Ecce: Militiæ Principi, qui acies in conflictu gubernat, non licet milites prodigere; nam contra quintam Decalogi tabulam peccaret, ſi ſine ulla utilitate militem conſtitueret, ubi debeat occidi. Ergo non poſſet ſigna in hoſtem dirigere, niſi haberet certitudinem obtinendi victoriam. At rarò, vel nunquam obtinetur hæc certitudo, ſed omnes ſub ſpe probabili vel urbes obſident, vel obſeſſas propugnant, vel in campo confligunt. Ergo, ſi cum probabili ſpe non licet conflictum inire, omne bellum eſt iniquum in praxi.]

138 Sed objectio ne attingit quidem, nedum deſtruit doctrinam Fagnani. Quod ut clarè videas, diſtingue duas propoſitiones (juxta ea, quæ præſcribenda ſunt *cap. ſeq initio*,) in intellectu Imperatoris conſiſtentes. Primam: *Probabile eſt, quòd vincemus*. Secundam: *Sub ſpe probabili victoria licet invadere hoſtem*. Prima purè ſpeculativa eſt; neque enim præſcribit, quid debeat facere Imperator. Secunda eſt practica. Et quidem licèt victoria ſit dumtaxat probabilis, at ſecunda propoſitio practica, quæ conſcientiam dirigit, eſt omninò certa. Rogo ergo, quam ex his negat Fagnanus? Rogo iterùm, quam ea his duabus propoſitionem debeat negare ille, qui in practicis docet eligendam eſſe opinionem ſtrictiorem, & tutiorem? Sanè ſententia de ſtrictiore opinione ſeligenda ad praxim, optimè componitur cum prima propoſitione, quæ nihil agit de praxi: optimè cum ſecunda, quæ omninò eſt certa. Quomodo ergo ſententia Fagnani de ſtrictiore opinione ſeligenda ad praxim, *accuſat injuſtitiæ, & iniquitatis omnia bella?*

139 Octavum argumentum proponit *n*.122. Nempe, ea D. Fagnani doctrina Medicos, & Medicam artem condemnari. Etenim quæcunque Medici adhibent pharmaca, ea non ſunt certæ ſalutis, ſed intra probabilitatis metas ſanitatem promittunt.

140 Reſpondeat ſimiliter Fagnanus ac in præcedenti, diſtinguẽdo duas propoſitiones. Primam: *Hoc pharmacum eſt probabiliter utile*. Hanc non negat Fagnanus, neque ullus eorum, qui ſtrictiorem ſemitam in opinionibus quæri præcipiunt, quia hæc non eſt regula præſcriptiva agendorum. Secundam: *Medicus poteſt uti hoc pharmaco probabili, ſi non inveniat probabilius, aut aliud certum*. Neque negat hanc Proſper: tum quia hæc propoſitio omninò eſt certa: tum etiam, quia ſolùm negat conſcientiam laxioribus opinionibus regendam, à quibus multùm diſtat ea ſecunda propoſitio.

141 Multa alia adducit Caramuel in præfato apologemate, quæ plena ſunt (nec negari id poteſt) magna eruditione, probabiliſſimè quidem excogitata; quæ ſi alicui demonſtrationi adhæreant, & innitantur, erunt veræ, & communes ſententiæ, ad inſtar gravium confirmationum doctrinæ. Sed tamen ipſa per ſe non convincunt: nam ad ea, quæ adducit ex primis parentibus, ex Patriarchis, & Patribus primitivæ Eccleſiæ, facilè eſt reſpondere, eos non operatos eſſe ex opinione probabili laxiori, ſed ex certitudine apparenti, qua dictamina, ex quibus operabantur, ſibi proponebantur tanquam certa, & indubitabilia.

CAPUT IV.

Vocantur ad criſim argumenta Vincentii pro delectu opinionis ſtrictioris.

ARTICULUS I.

Criſis prioris argumenti.

142 ANtequam veram, certamque ſentantiã de eligenda qualibet opinione practicè probabili ſolidis demonſtrationibus oſtendamus, operæ pretium eſt, viam ſternere, & ſi quos opponunt adverſarii difficultatum tumulos, evertere, ut ita adverſarii jam inermes aciem gladii (demonſtrationis) citius experiantur.

143 Primum Vincentii argumentum, quod per totum volumen paſſim diffundit, eſt, ex hac una ſententia de qualibet opinione probabili amplectenda, natas eſſe innumeras laxitates, quæ Decalogum, & honeſtatem omnem funditus evertunt. *Diſp*.2.*ſect*.3.*art*.3.§.3. *verſ. ſed contra*, ait: [Jam non in uno loco demonſtratum eſt, Caramuelem ſuis de probabilitate principiis peſſimè conſuluiſſe Fidei rebus, & vix aliquid reliquum certitudinis Eccleſiæ facere, dum omnes ad unam opiniones probabiles vult tutas, & ſecuras eſſe.] Quibus multa ſimilia tertio quoque folio reperies.

144 Sed præcipuè *ead. diſp ſect*.2.*art*.1.§.2. ſic ait: [Cũ pluribus ſepiſſimè hac de re retuli, digna ſanè omnium ſapiẽtium indagine, & ſtudio: multorum dicta excepi, ſed nulli magis placuerunt mihi, aut viſi ſunt veritatem aſſecuti, quàm Judices, & ex Parlamentis noſtris Senatores doctrinę, & integritatis fama celebriores, quos audivi ſępius indignabundos penè execratos arbitrariũ illum à noſtris Theo-

logis inductum probabilitatis uſum. Sanctè jurares, actum eſſe de judiciis, de tota ſocietate humana, ſi in rebus controverſis (quales ferè ſunt omnes, quæ legum, quæ juris ambitu continentur) integrum ſit, & tutum, quam libuerit partem amplecti, ea præſertim laxitate, & licentia, quam me apud Dianam legiſſe, illique probari referebam: hoc jus eligendi, quam placuerit ſententiam, Judices poſſe, non ſolùm ad amicorum commodum uſurpare, ſed etiam carò vendere litigantibus, illique ſe parti addicere, quæ plures pecunias numerat. Et ſi contingat idem cauſæ genus judicandum alio tempore à diverſis actoribus, poſſe Judicem, quam priori lite ſecutus fuerat, ſententiam retractare, & in diverſam abire, ſi alliciant largiora munera. Hoc dictum volebat Diana vi ſolius legis naturalis, non attenta civili, quæ ſi jubeat, Judices abſtinere à muneribus, illi parendum eſt. Hæc à Theologis, tradita *ex Probabilitatum promptuario*, non magis æquis auribus, quàm apertas blaſphemias audiebant Senatores æquiſſimi, & juxta Catholici, ex Parlamento Tholoſano, pietate ſumma, & integritate pari celeberrimo.] Huc uſque Vincentius, quia alia multa hujus generis exclamat.

145 Quod argumentum ad methodum ſcholaſticam redactum, ſic eſt. Illud antecedens eſt improbabile, immò & execrabile, ex quo inſeruntur opiniones ſcandaloſę conſcientiarum relaxativæ, & improbabiles: ſed ex ea ſenteotia, quæ admittit ad praxim uſum cujuſlibet opinionis probabilis, etiam minus probabilis, & minus tutæ, inferuntur opiniones ejuſmodi, quæ paſſim reperiuntur in libris Recentiorum: ergo ea ſententia improbabilis eſt, & execrabilis.

146 Et confirmari poſſet. Evidens eſt, reperiri in libris Recentiorum Theologorum multas opiniones improbabiles, & ſcandaloſas. Quod patet ex noviſſimis decretis Alexandri VII. ſuprà relatis *diſp.9.c.*20. in quibus reperiuntur damnatæ tanquam ſcandaloſæ quadragintaquinque opiniones, quæ in libris Theologorum reperiuntur. Atqui iſtæ, & reliquæ ſimiles oriuntur *ex Probabilitatum promptuario*, id eſt ex ſententia, quæ admittit uſum cujuſcunque probabilitatis; ergo id probabilitatum promptuarium improbabile eſt, & pari damnationis ſententia feriendum.

147 Reſpondeo, veriſſimum eſſe, in libris antiquorum, & recentiorum Theologorum reperiri multas opiniones improbabiles, & ſcandaloſas, ut clarè conſtat ex dictis ſuprà *diſp.9. & a.*11. nego tamen firmiſſimè, eas oriri, aut inferri ex ſententia, quæ admittit ad praxim quamcunque opinionem practicè probabilem. Pronuntio tamen, eas oriri primò ex prava intelligentia prædictæ ſententiæ: ſecundò ex eo, quòd prædictæ concluſioni noſtræ de probabili doctrina amplectenda hoſtiliter adverſantur.

148 Quod ad primùm attinet, invaluit apud nonnullos multis modis prava intelligentia ejuſdem ſententiæ. Primo modo, quia putarunt, ſententiam eſſe probabilem, eo præcisè, quod reperiatur in libro cujuslibet Recentioris Theologi: idque intellexerunt abſque ulla omninò limitatione. Quod quàm evidenter falſum ſit oſtendi *diſp.11. per totam*. Et decrevit Alexander VII. dum in primo ſuo decreto damnavit, ut ſcandaloſam eam propoſitionem, quæ eſt vigeſima ſeptima inter damnatas, nempè, *ſi liber ſit alicujus junioris, & moderni, debet opinio cenſeri probabilis, dum non conſtat, rejectam eſſe à Sede Apoſtolica tanquam improbabilem*.

149 Secundo modo, dum non diſtinxerunt inter probabilitatem directam, & reflexam: & in quæſtione reflexa reſolvunt per probabilitatem quæſtionis directæ. De quo vide inferiùs *art. ſeq.*

150 Quod ad ſecundum principium, unde eæ opiniones improbabiles, & ſcandaloſæ ſcaturiunt; nempe, quòd omnes ad unam manifeſtè adverſantur ſententiæ noſtræ de quavis opinione practicè probabili amplectenda, aſſero id indubitabile. Etenim quamcunque dederis improbabilem, & ſcandaloſam, illa quidem alterutro defectu laborat: vel quia levi ducitur fundamento (quæ potiùs non probabilis, quàm poſitivè improbabilis dicenda eſt, ut conſtat *ex diſp.*4.) vel quia falſam eſſe, certò principio convincitur, quæ poſitivè improbabilis dicenda eſt. Atqui utrovis modo adverſatur noſtræ ſententiæ, quæ tanquam eſſentiale prædicatum opinionis probabilis utrunque requirit: & quod incerta ſit, & conſequenter non certò falſa; & quod non levi ducatur fundamento, ſed gravi, eoque digno hominis prudenter operantis. Quomodo ergo opiniones improbabiles, ſcandaloſæ, & relaxativæ conſcientiarum poſſunt originem trahere à noſtra ſententia, cùm hæc & mutuò ſe perimant, neque ſimul poſſint conſiſtere?

151 Quod ait Baron de opinione, juxta quam licet Judici vendere judicium in cauſis hinc inde controverſis, non urget. Rogo enim, an prædictus Judex ſic judicium vendens operetur prudenter, necne? Si primum dicas, quare accuſas opinionem, cùm abſolvis operantem ſecundùm illam? Quæ enim abſolutio major à crimine, quàm aſſerere, reum operatum eſſe prudenter; ſive, quod idem eſt, ex dictamine prudentiæ? Si verò dicas ſecundum, nempe, eum non operari prudenter, tum ſic. Noſtra ſententia non admittit intra fines probabilitatis niſi eas opiniones, juxta quas homo operatur prudenter: ſed juxta illam opinionem Judex non operatur prudenter: ergo illam opinionem de judicio vendendo noſtra ſententia intra fines probabilitatis non admittit.

152 In qua quæſtione affulſit nova lux, beneficio Alexandri VII. qui eam opinionem damnat, ut ſcandaloſam, eſtque inter damnatas vigeſimaſexta, ut patet ex priori decreto relato ſuprà *diſp.9.cap.*20. Nempè: *Quando litigantes habent pro ſe opiniones probabiles, poteſt Judex pecuniam accipere pro ferenda ſententia in favorem unius præ alio*. Tum ſic; noſtra ſententia optimè componitur cum contradictoria opinionis, quæ damnatur, cùm damnatio opinionis contradicat opinioni. Sed propoſitio, quæ componitur cum contradictoria concluſionis, non poteſt eſſe antecedens ad inferendam concluſionem; nam ſi benè valet ab oppoſito contradictorio conſequentis ad oppoſitum contradictorium antecedentis; evidens eſt, quòd oppoſitum contradictorium conſequentis non componitur cum antecedenti: ergo noſtra ſententia, quæ componitur cum damnatione ejus opinionis, non eſt antecedens, unde inferatur prædicta opinio damnata. Quid ergo accuſas noſtram ſententiam [de opinione minus probabili, & minus ſtricta deligenda, dummodò practicè probabilis ſit; [quaſi ex illa inferatur ea opinio improbabilis?]

153 Sed exclamat Baron *ea diſp.*2. *ſect.* 4. *art.*1. §.1. *verſ. Iſta*, his verbis: [Neque enim puto, minus anxia indagine opus eſſe ad ſiſtendum, & cohibendum *vagum, & laxiſſimum probabilitatis uſum*, ne in *omnia ſcelerum genera*, & in *apertum atheiſmum* prorumpat, quàm ea, quæ olim ſanctos Patres ſollicitos habuit, & hodie etiam Theologos exercet, in vindicanda voluntati libertate, & libertati indifferentia ad utrumlibet. Hoc meliori fortè conſilio, & animo, quàm felici eventu à multis tentatum eſt: ſed vix poteſt occludi, quam Probabiliſtæ *latiſſimum reſerarant* ad omne impietatum, & ſcelerum genus, via, & porta, niſi opinionum uſui, aut potiùs *libertati* tres præſcribamus *metas*, tria opponamus *clauſtra*, à veri ſtudio, ut veriores; à metu peccati, ut tutiores, quæ legi favent; à deſiderio vitæ æternæ, ut ſeligamus, quæ efficaciora, & certiora præbent media, quibus finem ultimum conſequamur. Quiſquis ab *immoto* illo cardine, & fundamento recedet, circumferatur, neceſſe eſt *omni vento* probabilitatis, id eſt, falſæ & periculoſæ doctrinæ.] Huc uſque exclamatio Vincentii millies aliis terminis repetita.

154 Reſpondeo, opus eſſe anxia indagine ad ſiſtendum, & cohibendum vagum, & laxiſſimum uſum non probabilitatis practicæ, ſed improbabilitatis, & improbabilium opinionum, quæ ſub probabilitatis larva, & pelle ſe protegunt. Neque propterea opiniones practicè probabiles deſerendæ ſunt: *quia & illæ oves non debent pelles ſuas deponere, ſi aliquando eis lupi ſe contegunt*.

155 Quia intra claſſem probabilium conantur ſe intrudere opiniones improbabiles, vult Vincentius, omnes probabiles (ſaltem benignas) cum probabilibus amputare, ut improbabiles ſiſtat, & cohibeat. Ergo quia inter oves curſitant angues, ut angues tollat, oves & angues perimet? Quia in urbe plures ſunt fures, ut hos auferat, noxios, & innoxios faciet exulare? Quia duo ignes domos duas incenderunt, ut hos compeſcat, omnem ignem infuſa aquæ colluvie extinguet?

156 Quomodo manifeſtam implicet contradictionem, quòd opinio practicè probabilis *in omnia ſcelerum genera prorumpat*, evidenter oſtendam *art.*12. Quàm ridicula ſit objectio Atheiſmi conſtabit *ex art.*3.

157 Perperam agit Baron, dum ſub nomine *Probabiliſtarum* continet Authores, qui docent opiniones practicè probabiles; & Authores, qui tradunt opiniones practicè improbabiles: ſicut non ad eundem gregem ſpectant oves, & ovinis pellibus lupi ſimulati.

158 Authores, qui docent, ſequendas eſſe opiniones prudenti ratione munitas, non *reſerarunt latiſſimam ad omne impietatum, & ſcelerum genus viam, & portam*: quia implicat contradictionem, quòd prudentia portam aperiat imprudentiæ. Si imprudentes ſibi arrogant prudentiam, id non eſt vertendum vitio prudentibus. Neque lux viam reſerat tenebris, quia ſunt, qui ponant lucem tenebras, & tenebras lucem.

159 *Licentiam* opinandi ſibi indulſiſſe aliquos, fateor: teſtatur Alexander VII. in priori decreto relato *diſp.9. c.*20. ſed ſimul affirmat, eas, quæ ex illa nimia licentia ortæ ſunt, eſſe ſcandaloſas, nec tales poſſunt, niſi, vel quæ certò falſæ, vel quæ levi fundamento ducuntur: nam quæ generant ſcandalum, non à prudenti fundamento, ſed ab imprudenti naſcuntur.

160 Opiniones practicè probabiles non indigent alia *meta*, non alio *clauſtro*, quàm recta probabilitatis intelligentia. Opiniones enim, quæ malè audiunt, & à debita rectitudine exorbitant, ea infirmitate laborant, quia earum Authores non rectè calluerunt probabilitatis practicæ jura, ut ſupra diximus.

161 Immoto cardine ſe continet, qui firma, ſolida, & prudenti ratione conſcientiam gubernat: qui autem levi, ſophiſtica, aut erronea, circumfertur vento, non probabilitatis, quæ firma eſt, & ſtabilis, ſed improbabilitatis, quæ firmitate caret.

162 Sciat ergo Baron, nos in hoc tractatu de Probabilitate, multa oppoſuiſſe clauſtra opinionibus, non quidem probabilibus, ſed improbabilibus, quæ inter probabiles audent ſe adnumerare.

163 Primò. Dũ negamus, ex eo quòd una opinio ſit probabilis, oppoſitam inter probabiles eſſe adnumerandam. Vide *diſp.*4. Secundò, dum demonſtramus, non retineri probabilitatem, quamvis argumẽta ejus probabiliter ſolvantur. De quo *diſp.*3. Tertiò, dum oſtendimus, non quemlibet Authorem conferre probabilitatem extrinſecam, ſed illum ſolùm, qui fuerit omni exceptione major. De quo cõſule *diſp.*11. Quartò, dum apertè monſtramus, in multis materiis communem omnium, aut ferè omnium Theologorum comparare

ſenten-

Digitized by Google

ſententiæ omnimodam certitudinem. Vide *diſputation.* 12. Quintò, *diſputatione* 14. oſtendimus, non benè valere à probabilitate ſpeculativa ad practicam; & praxim ad ſolam practicam probabilitatem limitamus.

164 Sextò. *Art. & ſeq.* conſtabit, diſtinguendam eſſe duplicē quæſtionem; alteram probabilitatis directæ, & alteram reflexæ: neque à reſolutione quæſtionis directæ valere ad reſolutionem quæſtionis reflexæ: & in quæſtione directa eſſe poſſe, & ſolere reſolutionem probabilem, & in reflexa reſolutionem omninò certam. Quod in quamplurimis quæſtionibus deſervit ad rectè intelligendam eſſentiam probabilitatis practicæ, quæ aliàs malè intelligitur; & cujus defectu quamplures patiuntur æquivocationes nonnulli Theologi in pluribus materiis, in quibus utramque quæſtionem confundunt.

165 Septimò *diſp.* 17. oſtendemus, multas opiniones favorabiles Religioni, cauſæ piæ, & ſimilibus, ex principio alio reflexo, tranſilire metas probabilitatis, & ad culmen certitudinis evehi.

166 Octavò. In materia juſtitiæ multas opiniones probabiles tranſire in certas ex jure poſſeſſionis legitimæ, conſtabit *ex diſp.* 16. Præterea multis aliis modis probabilitatem limitari, & ad certitudinem ex adjuncta circumſtantia, vel reflexione evehi, ex toto hoc tractatu de probabilitate ſatis conſtat.

167 Denique in toto homine multæ reperientur opiniones à dignitate probabilitatis expulſæ, dum materia earum ad principia omninò certa reducitur.

ARTICULUS II.

Examen ſecundi argumenti deſumpti ab exemplo venatoris. Ubi exponitur probabilitas quæſtionis directæ, & reflexæ.

168 VIncentius exemplu venatoris videtur ſibi rem uno impetu concludere contra noſtram ſententiam de quavis opinione practicè probabili amplectenda. Ideò quamplurimis in locis illud repetit. Audiamus illum *diſp.* 1. *ſect.* 2. *art.* 3. *verſ. idem* ſic diſſerentem: [Idem evincitur exemplo venatoris. Et ut major opinioni ſpeculativè probabili vis accedat, & veriſimilitudo, demus, homines ire venatum quotidie, non voluptatis, ſed neceſſitatis cauſa, ut ſibi, & ſuę familię victum parent: atque ingreſſo ſylvam occurrere neſciu quid ambiguum, homone ſit, an fera; plus tamen præferre ſpeciem feræ, quàm hominis. Nullus, niſi cæcus, & iniquus negare poteſt, quin probabiliori parti liceat aſſenſum præbere probabilē, feram eſſe, cum formidine, ne fortè ſit homo. Quis verò excuſet homicidii, ſi conjecturis inductus, feram eſſe potius, quàm hominem, emiſſa ſagitta hominem interficiat? Quid ad hæc reſpondeant Probabiliſtæ, non legi, nec video, quid ſint dicturi probabile. Sanè iniquum eſſet, & crudele, factum venatoris excuſare ab homicidio. Improbabile eſt etiam, negare, illum probabiliter opinatum feram eſſe, quod primùm occurrit; cùm hoc magis ad veriſimilitudinem accederet. Ergo admittenda eſt opinio probabilis ad aſſenſum ſpeculativum, & omninò illicita ad praxim.] Et hujus generis eſſe vult Vincentius omnes opiniones probabiles minus ſtrictius.

Ut ſciat Vincentius, quid ad hoc, & ſimilia argumenta reſpondere debeant Probabiliſtæ, & cum quanta haliucinatione ſuorum Authorum id argumentum gradiatur, diſtinguere oportet in materia probabilitatum quæſtionem directam à reflexa.

169 Præmitto itaque primò, eas eſſe quæſtiones valdè diverſas. Etenim ut à materia hujus articuli exordiamur, diverſa quæſtio eſt, *An id, quod venatori occurrit, ſit fera, vel homo?* atque hæc, *An Venatori probabiliter opinanti, eſſe feram, liceat in illum telum proiicere?* quæ poſterior quæſtio reflectitur ſupra probabilitatem prioris. Prima ſolùm inquirit, an id, quod occurrit, ſit fera, vel homo. Secunda autem inquirit, an probabiliter opinans de fera, vel homine poſſit jacere ſagittam. Quæ duo toto cœlo diſtant.

170 Secundò. Diverſa quæſtio eſt, *An ſit ſententia minus probabilis, domum, de qua litigatur eſſe Joannis?* atque hęc; *An ſit licitum Judici judicare ſecundùm hanc ſententiam minus probabilem?* Nam cùm prima ſolùm inquirat de minori probabilitate juris, quod ineſſe dicitur Joanni; ſecunda inquirit, an ratione muneris Judicis ſuperaddatur circumſtantia aliqua, quæ obſtet ad hoc, ut judicium proferatur ex illa opinione minus probabili. Prima quidem inquirit directę de jure Joannis minus probabili ad domum: ſecunda autem reflectendo ſupra eam minorem probabilitatem ejus juris, inquirit, an ſtet cum munere Judicis, judicare ſecundùm illud jus minus probabile?

171 Tertiò. Alia longè diverſa quæſtio eſt, *An hæc medicina ſit probabiliter ſalubris?* ac iſta, *An liceat Medico uti hac medicina probabili, quando eſt alia multò probabilior?* Nam prima quæſtio ſolùm inquirit de veritate ſpeculativa hujus medicinæ in ordine ad ſanitatem: ſecunda verò inquirit, an ob comparationem hujus medicinæ cum alia multò probabiliori, & ob legem charitatis, qua tenetur Medicus, debeat præferre probabiliorem, aut liceat eam poſtponere minus probabili? Reflectitur enim ſecunda ſupra probabilitatem ſpeculativam primæ. Item prima inquirit de ſpeculatione, & ſecunda de praxi.

172 Quartò. Alia quæſtio eſt; *An juriſdictio juris Prælati ſit probabilis?* ab iſta, *An liceat Prælato adminiſtrare munus ſuum cum opinione probabili?* Nam ſecunda virtualiter ſuperaddit primæ; [An in adminiſtratione cum juriſdictione probabili exponat multos actus nullitatibus, ex quibus multa ſcandala pullulare poſſunt?]

173 Quintò. Hæc quæſtio directa eſt; *An uxor habeat probabilitatem de conjugis morte, dum habet duos teſtes afferentes extrajudicialiter mortem illius?* Hæc autem eſt reflexa, atque adeò longè diverſa à prima; *An ob teſtimonium eorum duorum teſtium, & probabilitatem inde reſultantem, liceat uxori propria authoritate tranſire ad ſecundas nuptias?* Hujus enim ſenſus, qui ſupponit probabilitatem aſſertam in prima, progreditur ulteriùs, & inquirit. [An ut liceat uxori tranſire ad ſecundas nuptias, requiratur aliquid aliud, puta, ſententia, vel facultas Judicis Eccleſiaſtici?]

174 Præmitto ſecundò, ſemper quæſtionem reflexam inquirere de novo objecto, aut nova circumſtantia ſupra directam. Id patet in exemplis propoſitis, in quibus clariſſimè cernitur diverſitas objecti in reflexa, ac in directa. Deinde, quia ſi reflexa non inquireret de novo objecto, aut de nova circumſtantia obligationis, ſtatuta concluſione in quæſtione directa, otioſum eſſet quæſtionem reflexam inſtituere; cùm quæſtiones, quæ procedunt de eodem omninò objecto, nulla denuo diverſitate, nulla nova circumſtantia relucente, eodem jure cenſendæ ſint.

175 Præmitto tertiò, non valere argumentum à reſolutione quæſtionis directæ ad reſolutionem quæſtionis reflexæ. Patet aſſertum ex quamplurimis exemplis. Primò. Si detur metallum, quod probabiliter ſit aurum, non valet hæc conſequentia: *Probabile eſt, hoc eſſe aurum; ergo probabile, hoc aurum probabile poſſe ſolvi pro mercibus certis.* Quia commutatio auri probabilis pro mercibus certis affert magnam inæqualitatem contra juſtitiam, exponitque periculo damnificationis venditorem mercium.

176 Secundò. Probabile eſt, unam Miſſam prodeſſe duobus erogātibus duo ſtipendia adæquata; & adhuc prava eſt hæc conſequentia: *Probabile eſt, unam Miſſam prodeſſe duobus erogantibus duo ſtipendia adæquata: ergo probabile eſt, poſſe Sacerdotem accipere ea duo ſtipendia adæquata pro una Miſſa,* etiam ſecluſo decreto Urbani VIII. & ſecluſa declaratione Alexandri VII. Quia ſtante eo antecedente, advenit circumſtantia periculi in praxi, quòd unus, vel uterque ob incertitudinem opinionis non accipiat fructum ſacrificii. Ideò gravi æquivocatione laborant Authores, dum ex prima propoſitione inferunt ſecundam; neque eſt alicujus momenti conſequentia, dum prima propoſitio præſcindit ab eo periculo, & ſecunda illud involvit; ſicut nulla eſt hæc conſequentia; *Eſt animal: ergo eſt homo;* quia prima propoſitio præſcindit à rationali, ſecunda autem includit rationale.

177 Tertiò. Probabile eſt, hanc medicinam A, eſſe utilem, & adhuc prava eſt conſequentia: *Probabile eſt, medicinam A, eſſe utilem in graviſſima infirmitate: ergo probabile eſt, quòd in graviſſima infirmitate, & periculo vitæ poteſt adhiberi hæc probabilis medicina A, cùm adeſt medicina omninò certa.* Ideò autem non valet, quia in periculo vitæ lege charitatis tenetur Medicus (immò & lege juſtitiæ) vitare, quantum poteſt, id periculum infirmi; ideòque certa probabilibus pharmaca præponere. Etenim ſupra probabilitatem illius pharmaci, quam aſſerit prima propoſitio, cùm devenitur ad ſecundam quæſtionem reflexam, ſuperaddi debet lex charitatis obligans Medicum ad conſulendum meliori modo, quo poſſit, incolumitati ægrotantis. Ideò autem falſum eſt id conſequens, quia impingit in præfatam legem charitatis.

178 Quartò. Probabile eſt, eſſe verum baptiſmum illum, in quo homo abluitur lixivio; & tamen non valet conſequentia: *Probabile eſt, ablutum lixivio eſſe verè baptizatum: ergo probabile eſt, quòd liceat baptizare hominem in lixivio,* ſcilicet extra caſum neceſſitatis, & inopiæ alterius aquæ naturalis. Quæ ſecunda propoſitio reflectitur ſupra probabilitatem, quam importat prima. Et ideò non valet conſequentia, quia illi probabilitati ejus baptiſmi ſuperaddenda eſt contra aſſertionem conſequentis, obligatio dandi baptiſmum certum, & non expoſitum fruſtrationi: quæ obligatio naſcitur ex lege charitatis, ob damnum, quod ſubit baptizatus, ſi non abluatur baptiſmo certo. Quod idem cernere licet in aliis exemplis poſitis in aſſertu primo, & in aliis ſexcentis.

179 Præmitto quartò, tunc ſolùm valere cōſequentiā à reſolutione quęſtionis directę ad reſolutionem quęſtionis reflexę, quādo probatum fuerit, novam circunſtantiā allatam in quęſtione reflexa, non afferre titulum novę obligationis pręter illū, qui affertur in quęſtione directa. Itaque ex reſolutione quęſtionis directæ, & ex aſſertione, qua aſſeratur, in quęſtione reflexa non ſuperaddi obligationem aliquam, rectè valet ad reſolutionem quęſtionis reflexæ. Id patet ipſis exemplis. Hæc enim eſt bona argumentatio: *Probabile eſt, fieri verum baptiſmum in lixivio, & non datur lex charitatis obligans ad excludendum baptiſmum duntaxat probabilem, etiam extra caſum neceſſitatis: ergo licitum eſt baptizare hominem lixivio in quocunque caſu.* Quod conſequens verum eſſet, ſi vera eſſet minor ejus argumentationis. Quod inductione facta per reliqua etiam exempla conſtabit.

180 Præmitto quintò, novam circunſtantiā allatam in quæſtione reflexa, ratione cujus reſolutio quæſtionis reflexę non poteſt cōformari reſolutioni quęſtionis directę, afferre denuò legem, vel contractum, vel promiſſionem, aut ſtipulationem, vel votum, aut juramentum, quę determinent ad unam partem determinatā quęſtionis opinative; vel denique ceſſionem juris ſequendi talē opinionē probabilē. Per quodlibet enim ex his limitatur probabilitas, ita ut nō liceat ſtare probabilitati quæſtionis directę. Etenim licèt probabile ſit,

hunc Prælatum habere veram juriſdictionem; iſte tamen illa uti non poteſt, ſi uſu ejus opinionis probabilis ſecutura ſint ſcandala; idque propter legem naturalem vitandi ſcandala.

181 Deinde da caſum, quo infidelis poſtulavit baptiſmum, & cùm Sacerdos baptizaturus accedit, videtur ſibi mortuus eſſe infidelis; & conſulto Medico, agnoſcitur eſſe dumtaxat probabile, quod eſt mortuus. Et interrogo, an hæc ſit bona conſequentia: *Probabile eſt, infidelem eſſe mortuum, ergo probabile eſt, quod non debet baptizari abſolutè, neque ſub conditione*. Hæc conſequentia probari videtur: etenim mortuus nullo modo debet baptizari; ergo ſi probabile eſt, eum eſſe mortuum, probabile eſt, eum nullo modo eſſe baptizandum. Atqui dicendum eſt, eam conſequentiam eſſe peſſimam; quia ſupra reſolutionem quæſtionis directæ, ſcilicet quòd infidelis probabiliter eſt mortuus, ſuperadditur in ordine ad quæſtionem reflexam, quòd lex charitatis obligat ad proſpiciendum ſaluti æternæ illius hominis, qui fortè vivus eſt; contra opinionem probabilem Medici probabiliter cenſentis, eum eſſe mortuum. Quod etiam patet in reliquis exemplis ſuprà traditis.

182 Præmitto ſextò, ex his quæſtionibus directis, ſupra quas verſantur reflexæ, alias reſpicere pro objecto praxim; alias ſiſtere in mera ſpeculatione. Hujus ſecundi generis eſt propoſitio opinativa, qua venator dicit, *Iſtud, quod mihi occurrit, fera eſt, non homo*: cujus objectum nullo modo eſt praxis. Ita propoſitio, qua Sacerdos baptizaturus infidelem in caſu proximè relato, opinativè aſſerit, *Iſte infidelis eſt mortuus*: nam quòd ille ſit mortuus, evidens eſt, non eſſe objectum practicabile. Item duo exempla allata in præmiſſo tertio, *n.175*. Primi verò generis eſt, cùm quis vovet in tali materia ſequi opinionem ſtrictiorem, non autem laxiorem, quantumvis practicè probabilem: ſi enim directa, ſupra quam reflectitur votum, eſt practicè probabilis, manifeſtum eſt, quòd habet pro objecto praxim.

183 Præmitto ſeptimò, aliquos Authores perperam procedere, dum in quæſtionibus reflexis reſolutionem ſuam probant ex probabilitate opinionis directæ. Joannes Saucius, qui in materia probabilitatis ſatis ingenioſè diſcurrit (eſt enim materia probabilitatis valdè Metaphyſica, & multa indigens reflexione) *diſp.44. nu.36.* ait, non teneri Medicum eligere medicinam probabiliorem, ſed poſſe uti medicina minus probabili; *eo quòd juxta ſuam conſcientiam applicat id, quod ſalutiferum fore probabiliter arbitratur*. In qua probatione malè procedit. Eſt enim quæſtio, an lex charitatis obliget Medicum ad conſulendum, quantum poteſt, ſecuritati vitæ infirmi, ſcilicet per medium probabilius. Unde ut ſuam concluſionem probare deberet, vel non eſſe talem legem charitatis, juxta dicta in præmiſſo quarto, vel tantum conſuli ſecuritati vitæ per medium minus probabile, quantum per probabilius. Da, duplicem eſſe medicinam, certam, & probabilem, & Medicum præponere probabilem certæ, in quo caſu Medicum peccare fatetur Joannes Sancius. Et in illo ſuam ipſi Sancio argumentationem obiicio. Etenim dum *juxta conſcientiam ſuam id applicat, quod ſalutiferum fore probabiliter arbitratur*, utique operatur prudenter, atque adeò non peccat. Cui reſpondere tenetur, eum non operari prudenter, dum non attendit ad legem charitatis, ratione cujus tenetur Medicus certo pharmaco proſpicere ſecuritati vitæ; ergo in quæſtione, [An eligenda ſit medicina probabilior, & ſecurior, aut minus probabilis?] attendenda eſt lex charitatis, vel probandum, legem charitatis in eo caſu non militare: quod difficilè probabitur.

184 Deinde Leander à Murcia *diſquiſitionum lib.2. diſp.1. reſol.16.* docet, quẽlibet poſſe abſque peccato obiicere ſe periculo probabili peccandi abſque neceſſitate, citans Caramuelem, qui retractavit eam aſſertionem *in Theolog. fundam. in edit, an.1657. nu.407.* arguens ex probabilitate periculi probabilitatem exponendi ſe ei periculo. Quam certò falſa ſit ſententia Leandri, videbis *diſp.18.* ubi etiam conſtabit, præcipuè *cap.4.* quàm prava ſit conſequentia, ex eo quod id periculum ſit probabile; quæ eſt quæſtio directa, arguere, quòd liceat ſe exponere ei periculo, quæ eſt reſolutio quæſtionis reflexæ. Quod etiam conſtabit in aliis exemplis, in quibus id adnotabimus pro ſimilibus quæſtionibus decidendis.

185 Hinc conſtat, quàm inaniter fidat Baron exemplo venatoris, & quomodo id non ſit ad rem. Primò enim Authores probabiliſtæ (ut vocat) nunquam dixerunt, concluſiones probabiles purè ſpeculativas, & quæ nullo modo reſpiciunt praxim pro objecto, eſſe regulas morum; ſed ſolùm opiniones practicè probabiles, & quæ probabiliter præſcribunt praxim. In exemplo ergo venatoris duę ſunt propoſitiones. Prima: *id, quod nunc occurrit, probabile eſt, eſſe feram, non hominem*. Secunda: *Quando probabile eſt, id, quod occurrit, eſſe feram, & non hominem, licet jacere ſagittam*. Prima quidem licèt affirmet probabilitatem, eſt purè ſpeculativa, neque habet pro objecto praxim. Secunda, licèt practica ſit, non eſt probabilis, ſed certò falſa, atque adeò improbabilis. Ergo in prædicto exemplo venatoris nulla eſt propoſitio practicè probabilis, quæ poſſit eſſe regula morum; cùm prima non ſit practica, & ſecunda non ſit probabilis.

186 Laborat autẽ ingenti æquivocatione Baron, dum ait, Probabiliſtas affirmare, quidquid eſt ſpeculativè probabile, eſſe etiam practicè probabile; neque enim calluit Probabiliſtarum mentem. Hi enim, dum id affirmant, loquuntur de opinione ſpeculativè probabili, quę habet pro objecto praxim, aſſerunt enim, qui ſic diſcurrunt, id eſſe verum, loquendo de opinione ſpeculativa, quæ habeat idem objectum, ac opinio practica, neque poteſt eſſe objectum utriuſque, niſi opinio ſpeculativa reſpiciat praxim, quam reſpicit opinio practica. Non autem loquuntur Probabiliſtæ de opinione ſpeculativa; quæ omninò ſiſtit in contemplatione objecti, & nullo modo reſpicit praxim. Neque enim venire potuit in mentem hominum hanc propoſitionem, *Materia prima poteſt divinitùs recipere duas formas*, eo quòd ſpeculativam probabilitatem habeat, eſſe etiam practicè probabilem. Cùm ergo venator aſſerit hanc propoſitionem probabilem, *id, quod nunc occurrit, eſt fera, non homo*; cùm hæc propoſitio non verſetur circà praxim, ſed ſit omninò ſpeculativa, illa non eſt practicè probabilis; nec eſſe practicè probabilem potuit in mentem illius Authoris venire, niſi eum deſeruerit humana ratio.

187 Quod ſi opponat Baron, repugnare, quòd detur cognitio ſpeculativa, quæ reſpiciat pro objecto praxim. Reſpondeo, id negari à prædictis Authoribus, nec in quæſtione de nomine multum eſſe contendendum. Dicunt enim, cognitionem quandoque verſari circà praxim modo practico, id eſt, ex modo ſuo cognoſcendi, præſcribendo quomodo licitè praxis exercenda ſit, quam vocant cognitionem practicam: & quandoque verſari circà praxim modo ſpeculativo, non præſcribendo quomodo exercenda ſit praxis, ſed ſiſtendo in contemplatione ejus veritatis; & hanc vocant opinionem ſpeculativam.

188 Secundò. Ex prænotatis in hoc articulo conſtat, Probabiliſtas non debere admittere conſequentiam pravam, & illegitimam, quam putat Baron ex eorum doctrina colligi: nempe; *Probabile eſt, hanc eſſe feram, non hominem: ergo probabile eſt, quòd licet jacere ſagittam*. Nam ut demonſtratum eſt, non valet à reſolutione quæſtionis directæ ad reſolutionem quæſtionis reflexæ. Et quando reſolutio quæſtionis directæ habet pro objecto praxim, tunc ſolùm valebit ad reſolutionem quæſtionis reflexæ, quando probatum fuerit, reſolutionem quæſtionis reflexæ non ſuperaddere circunſtantiam, quæ importet legem, vel obligationem aliquam, ut conſtat ex præmiſſo quarto. Quod non habere locum in præſenti, ex terminis notum eſt.

ARTICULUS III.

Objectio Atheiſmi, & Politheiſmi ad criſim vocatur.

189 HOc argumento videtur ſibi triumphare Vincentius contra Authores promoventes quamcunque practicã probabilitatem. Nempe Atheos rationibus probabilibus poſſe ſibi ſuadere negationem exiſtentiæ Dei, & ita habere Numinis ignorantiam invincibilem: quo pacto à peccato excuſabuntur? Id autem planè militat contra D. Paulum *ad Rom.1.* aſſerentem inexcuſabiles fuiſſe antiquos Philoſophos. Ruit ergo in Atheiſmum doctrina de quavis opinione probabili tradenda.

190 Sed audiendus eſt præcipuè *diſp.1. ſect.2. art.3. §.1. verſ. Si credam*, in hæc verba: [Si credam, dari unum Deum, ab illo conditum mundum, & regi, rerum humanarum curam habere, religione colendum; animam immortalem eſſe, æterna felicitate in præmium virtutis donandam, aut ęterna miſeria afficiendam in pęnã peccati: certiſſimum, & evidentiſſimum eſt, quod iſtis dogmatibus, quibus tota religio cõtinetur, ſeu vera ſint, ſeu falſa, ſi quis aſſentiatur, ex illorum fide, & opinione vivat, pravos domet affectus, cupiditates fuget, aut vincat, nullum damnationis periculum aditurum. Si quis verò hæc omnia cum Epicuro, & Lucretio neget, quis in tuto poſitũ dicat? Quis immunem faciet à culpa, & à damnationis periculo? Aut ſi eò audaciæ quis progreſſus, aſſerat, nihil eos peccare, & probabilitate ſuarum opinionum, ſeu juris naturalis invincibili ignorantia ab omni peccato eximi, quis ſaluos futuros auſit credere? Si dicas, non poſſe excuſari ab errore, & improbitate, quòd levibus argumentis negent mundum à Deo conditum, animam eſſe immortalẽ, & quod in dubiis non probabilibus prætermittant partem tutiorem. Sed contrà reponent Athei (nec illis deerit Caramuelis patrocinium) hanc accuſationem leviſſimam eſſe, & parum conſentaneam eſſe principiis eorum, qui ſe gravant. Nam Sinichius ex Caramuele variis ſuorum operum locis hæc duo refert, & validiſſimè refellit: primò eandem eſſe opinionem probabilem, ac tutam, & ſecuram: deinde Atheiſmum, aut certè Politheiſmum homini prudentię naturali permiſſo videri poſſe probabiliſſimum, ac ſubinde laborare ignorantia invincibili eorum, quæ prima, & ſecunda tabula continentur. Idque etiã facilè evincent Athei; nam obteſtabuntur ad hominem. Primum (idque ultrò concedit Caramuel cum quibuſdam Nominalibus) de Dei exiſtentia, unitate, aliiſque attributis, neutrã in partem ullam ſibi affulgere evidentiam ex neceſſaria demonſtratione, paucis, & fortè nulli mortalium ex Caramuele conceſſam, deinde addent, ſeu mundum dicas creatione à Deo factum, vel atomis ex materia improducta; ſive animam immortalem, ſive corruptibilẽ velis, ſe urgeri utrinq; graviſſimis difficultatibus, à quibus *nequeant ſe expedire, & utranque partem ſibi incertam videri, & probabilem*: immò philoſophandi methodum, quam ex Epicuro tradit Lucretius, ſibi arridere, & ſatisfacere. Quid ad iſta dicent, qui omnem opinionem probabilem, ut illam definiunt, ſecuram & tutam volunt? Abſoluent omnis impietatis Atheos, & ſuorum ſcelerum nequiſſimũ quemque; quandoquidem graviſſimis difficultatibus ſentiunt implicari, quæ Fides, aut ſanior Philoſophia nos docent: ergo ſi negent iſta, immunes ſunt ab omni peccato, & ſalutis periculo.]

191 Et *diſp.2. ſect.1. art.3. §.2. verſ. ſed incautum*, paulò uberius explicat probabilitatem Atheiſmi ex noſtra ſententiæ illatam. Ait enim: [Immeritò Apoſtolus *Rom.1.* inexcuſabiles pronuntiat antiquos Philoſophos, quòd cùm Deum cognoviſſent ex creaturis, ut Deum minimè coluerint, illique gratias egerint, ut bonorum omnium Authori, primæ ſui, & rerum univerſi cauſæ. Sed quos *damnat Apoſtolus, abſolvit Caramuel.* Contendo enim, his Philoſophis, quos inexcuſabiles pronuntiat Paulus, non defuturam ignorantiam invincibilem, quia imbui vult omnes opiniones probabiles, ut tutæ fiant, & ab omni peccato excuſent.]

192 Sed quomodo eos abſolvit Caramuel? Quomodo probat, juxta ſententiam Caramuelis, non fuiſſe inexcuſabiles? Attende ſequentia: [Non poteſt in primis (Caramuel) dubitare, quod eapreſſis verbis ex Apoſtolo retulimus, antiquis Philoſophis præſtanda fuiſſe, quæ ſua culpa omiſerunt, religioſi cultus, & grati animi in Deum officia profecta ex notitia Dei à creaturis hauſta, illum eſſe Mundi Conditorem, & rerum humanarum curam habere. Addu aliud principium non minus certum: illam Dei notitiam, quæ à Philoſophis hujuſmodi obſequia exigebat, comparatam fuiſſe, vel teſtimoniis Fide tenendis, vel demonſtratione Peripatetica, vel argumentis gravibus intra fines probabilitatis: neque enim poſſumus comminiſci aliud genus cognitionis, qua potuerint peragi rei, & inexcuſabiles Philoſophi. Tertium adjungo principium, idque certiſſimum, cognitionem illam non fuiſſe, nec primi, nec ex Caramuele, ſecundi generis: ergo tertii, nempe probabilis eſt cognitio ex creaturis ducens ad unius Numinis exiſtentiam, & providentiam, quæ ſubinde exigeret cultum religionis, gratum animum, &c. Ergo falſæ eſt tota Theologia fundamentalis Caramuelis, omnem opinionem probabilem tutam eſſe,] &c. Proſequitur ;ue hæc eadem repetendo, & verbis ampliando. Hoc argumentum ſæpè aliàs repetit: ſed præcipuè *diſp.2. ſect.5. art.2. §.1.* ut oſtendat, ſuam ſententiam ex ſacra Scriptura apertè probari.

193 Sanè cùm in noſtram ſententiam minitabatur Vincentius Atheiſmum, & Politheiſmum, videbantur mihi duo parturire montes: ſed cùm vides, objectionem evaneſcere, aſſerendo, Philoſophos inexcuſabiles demonſtrativè cognoviſſe Deum ex creaturis, immò & falſitatem plurium Deorum, vide etiam, quid ex illa montium parturitione natum eſt. Cùm Caramuel ſententiam Faguani conabatur redigere ad Janſeniſmum, Vincentius ei improbabat eo Juvenalis hemiſtichio; *Ad populum phaleras*. Vide *ſup.n.35* Hic ubi Caramuel ad Atheiſmum redigitur, videtur mihi ille non abſimiles Vincentii *phaleras ad populum* remiſſurus.

194 Et in primis imponit Caramueli eam concluſionem, quòd Philoſophi antiqui non agnoverint Dei exiſtentiam cognitione demonſtrativa. Aliud enim eſt, quòd non cognoverint demonſtratione Peripatetica, ſive Ariſtotelica; & aliud, quòd non cognoverint demonſtrativè: quorum primum admittit Caramuel, non ſecundum. Audi ex ipſo Caramuele in eo ipſo monito Dialectico, quod in poſtrema relata periodo citat Vincentius *ex Apolog. de Probabilit. num.* 311. [Interim quia demonſtrationis meminimus, ut ſciat argumentator, quàm ego illum benignè ad demonſtrationes conformandas condemno, quæ ex ultimi ſyllogiſmi majore potuit addiſcere, ut melius ſciat, his paucis dilucido aſſertis. Primum. Demonſtratio Peripatetica eſt impoſſibilis. Tam multa enim, & tam ab uſu ſcholæ aliena poſtulat Ariſtoteles, ut hucuſque nullam Peripateticam in libris legerim. Secundum. Demonſtratio, quæ hodie in mundo formatur, illa eſt, quæ in legitima forma conſtituitur, habetque certas, & indubitatas præmiſſas. Tertium. Certæ & indubitatæ ſunt, de quibus nullus prudenter dubitat, nullus judicat eſſe probabiles.] Ecce admittit Caramuel aliud genus demonſtrationis, præter Peripateticæ, & in cašum deſudat Vincentius, dum contendit, Philoſophos habuiſſe Dei notitiam dumtaxat probabilem, quia non habuerint demonſtratiooem Peripateticam.

195 Quod autem Caramuel non inficietur, Dei exiſtentiam demonſtrabilem fuiſſe Philoſophis, patet *ex Theolog. Intention. lib.4. num* 1693. ubi ſic ait: [Hæc propoſitio, *Datur Deus*, eſt demonſtrabilis: ſed quomodo? à creaturis initium ſumendo, & illarum cauſas productrices inveſtigando: ſed quanta efficacia? tanta, ut ſint inexcuſabiles, qui ex creaturis ad Deum pervenire noluerunt. Tam eſt certa hæc concluſio, ut oppoſitam erroneam appellet S. Thomas.] Huc uſque Caramuel. Vide ergo, quàm immeritò Vincentius Caramueli centies attribuat, quòd Philoſophi antiqui non habuerint de exiſtentia Dei notitiam demonſtrativam.

196 Immò falſitatem Politheiſmi eſſe demonſtrabilem ſaltem à viris doctis, aſſerit Caram. *ib. n.*1698. *&* 1708. Verum quidem eſt, Caramuelem aſſerere *nu.*1707. veteres ethnicos non habuiſſe notitiam evidentem unitatis Dei, ſive falſitatis plurium Deorum. Quod & apertè falſum eſſe, & adhuc argumentum Vincentii non concludere, ex dicendis conſtabit.

197 Dicendum ergo eſt cum S Thoma. & omnibus Theologis (dicant quidquid velint Nominales, quoad hoc evidenter decepti) antiquos Philoſophos, immò & quoslibet barbaros, habuiſſe evidentem notitiam exiſtentiæ Dei; immò non potuiſſe ad longum tempus illa carere, niſi fortaſſe aliquos ex ignorantia vincibili, & culpabili, qui vel naturali lumini claudunt oculos, vel nolunt ad illud advertere animum. Neque enim oppoſita concluſio ſtat cum aſſertione D.Pauli *ad Rom.1.* mox ſubiicienda. Dicendum conſequenter eſt, non potuiſſe illos carere notitia evidenti graviorum criminum ex illis, quæ Decalogus damnat.

198 Id totum evidenter colligitur ex eo textu D.Pauli. *Revelatur enim*, inquit, *ira Dei de cœlo ſuper omnem impietatem, & injuſtitiam hominum eorum, qui veritatem Dei in injuſtitia detinent:* (id eſt, qui injuſtitiam operantes, claudunt oculos veritati Dei, quam manifeſtè cognoſcunt. Loquitur autem Paulus etiam de ethnicis, ut ex contextu evidenter conſtat.) *Quia quod notum eſt Dei, manifeſtum eſt in illis; Deus enim illis manifeſtavit:* (eſt autem notum Dei id, quod naturali lumine eſt de Deo cognoſcibile: hoc autem Deu ethnicis manifeſtavit. Dicitur autem manifeſtum eſſe illis, id eſt in illorum mente, & conſcientiæ. Et nota cum P. Suarez *lib.1. de Deo, cap.1. nu.* 16. plures voces evidentiam ſignificantes, *Notum Dei*, & *Manifeſtum, & Manifeſtavit*. Manifeſtavit autem Deus ethnicis medio lumine naturali, ut communiter Patres, & Theologi; vel ut vult Anſelmus, quem aliqui Recentiores ſequuntur, etiam medio lumine ſupernaturali, quod reſpectu aliquorum ex antiquis ethnicis verum puto. Immò etiam lumine naturali, non modò adquiſito, ſed etiam per accidens infuſo, nempe illo eodem, quod poſt longum laborem, & diſcurſum poſſet mens humana adipiſci: hoc eſt enim auxilium ordinis naturalis, quod Deus præbet omnibus hominibus ad cognitionem Dei, & fugam ſcelerum.) *Inviſibilia enim ipſius à creatura mundi, per ea, quæ facta ſunt, intellecta conſpiciuntur, ſempiterna quoque ejus virtus, & Divinitas.* (Ex effectibus ergo creatis cognoſcunt omnes homines exiſtentiam Dei, & inviſibilia ejus, ſcilicet Divinitatem, omnipotentiam, perfectionem, omniſcientiam, & alia attributa. Et nota id verbum, *Conſpiciuntur*: quod evidentiam ſignificat, ſaltem moralem, quæ excludit formidinem partis oppoſitæ;) *ita ut ſint inexcuſabiles: quia cum cognoviſſent Deum, non ſicut Deum glorificaverunt, aut egerunt.* (Vide quomodo ethnici ſint inexcuſabiles, eo quod inviſibilia Dei intellecta conſpexerint, atque adeò ex eo quod conſpexerint obligationem glorificandi Deum, eique ſtrictiſſimæ legi non ſatisfecerint.)

199 Ideò S. Thomas *lib.1. contra Gent. cap.12.* oppoſitam ſententiam, quæ docet, exiſtentiam Dei non eſſe demonſtrabilem ex creaturis, affirmat eſſe erroneam. P. Valentia *tom.1. diſp. quæſt.* · *punct.* 2. art eſſe erroneam. P. Suarèz *lib.1. de Deo, cap.1. nu.13. & 14.* eſſe temerariam, & errori proximam, immò & erroneam. P. Molina 1. *part. quæſt.2. art.1.* eſſe parum tutam in Fide. P. Granado *tom.1. in 1. art. controv.1. tract.1. diſp.1. ſect.1. nu.3.* priores cenſuras approbat. Aliqui autem Theolo i, qui in ea concluſione vacillare videntur, ſolùm negant, vel demonſtrationem lo icam, aut metaphyſicam; nullus autem eorum negat evidentiam moralem, quæ intellectum omninò cogat ad aſſenſum. Evidentiam autem moralem ſupra omnem probabilitatis gradum evehi, indubium eſt, cùm probabilitati intellectus reſiſtat; non autem certitudini morali, quæ ab omni prudenti intellectu formidinem excludit. Sed non eſt ſolùm moralis ea evidentia, ſed etiam metaphyſica.

200 Quare non poſſe homines diù ignorare invincibiliter exiſtentiam Dei, quin immò neceſſarium eſſe, quòd illam evidenter cognoſcant, niſi velint oculos claudere lumini naturali, communis eſt Theologorum ſententia, & expreſſerunt SS. Patres, Nazianzenus *orat.2. de Theologia*, Niſſenus *in præfat. orationis Catech.* Auguſtinus *tom.10. ſerm.35. de verbis Domini, & tom.9. tract.106 in Joan* Gregor. *lib.27. moral. cap.3.* Hieronymus *in cap.36. Job.* Damaſcenus *lib.1. Fidei, c.1.* Chryſoſtomus *hom.3. in c.1. epiſt. ad Rom.* quorum verba reperies apud P. Granado ſupra citatum *ſect.2. & 3.* & ſufficiat retuliſſe verba S. Cypriani *de Idolorum vanitate*, apud eundem: *Hæc eſt ſumma delicti, nolle agnoſcere, quem ignorare non poſſis.*

201 Secundò dicendum eſt, pluralitatem Deorum ita eſſe evidenter falſam, ut non modò à doctis, ſed & à communi hominum vulgo poſſit demonſtrativè agnoſci, ſaltem evidentia morali, quæ abſorbeat probabilitatem in oppoſitum: atque adeò veteres ethnicos evidenter cognoviſſe unitatem Dei, & falſitatem Politheiſmi, adjuncto præcipuè lumine naturali per accidens infuſo, quale ſuprà explicui: quo lumine naturali infuſo Deus omnibus hominibus favet, ut obices auferat, quibus impediri poſſunt auxilia ſufficientia ad ſalutem æternam. Quod ſi ignorarunt unitatem Dei, vincibiliter, & culpabiliter ignorarunt. Et clarè colligitur ex eo textu *ad Rom. 1.* ubi dicuntur inexcuſabiles, *quia cum cognoviſſent Deum*, &c. quo termino ſignificatur unus Deus totius univerſi Author.

202 Caramuel *lib.4 Theol. Intention. n.*1707. aſſerit primò, falſitatē plurium Deorum à ſolis viris doctis eſſe demōſtrabilem. Et obiicit: [Vel ſi unitas, aut evidēs, aut per ſe nota; qui Chaldei, Greci, Romani, & alii benè culti, & docti populi fuerunt Polithei idololatræ? Illis enim, ut puto, non deberet negari clariſſimarum rerum notitia: & ſi quidem eſſentiæ divinæ unitatem non agnoverunt, liquidò cōſtat, eam non eſſe clariſſimam; ſed eſſe potiùs obſcuram, à ſolis Philoſophis, & doctioribus viris per ratiocinia indagabilem.]

203 Secundò aſſerit *ibid. n.*1698. communem demonſtrationem, qua utuntur S. Thomas, Ariſtoteles, P. Suarius, P. Petru Hurt. P. Arriaga, & communiter Theologi, deſumptam ex eo, quòd ubi pluralitas Deorum eſſet, ibi rixæ, & diſcordiæ intercederent, eliſam eſſe à Plauto *in Curc. ſcen.2. Act.2.* dicente, *Dii inter ſe congruunt concorditer*. Quare ad aliud principium recurrendum eſſe.

204 Quod utrumq; aſſertum vehementer diſplicet: enim Paulus eo loco *cit. ad Rom.1.* ait, fuiſſe inexcuſabiles eos, *qui mutaverunt glo-*

riam incorruptibilis Dei in ſimilitudinem imaginis corruptibilis hominis, & volucrum, & quadrupedum, & ſerpentium. De Chaldæis autem, Græcis, & Romanis totum id verificatur, quod de veteribus ethnicis ibi affirmat Paulus; adoraverunt enim homines, volucres, & ſerpentes: ſunt ergo Chaldæi, Græci, & Romani etiam inexcuſabiles; ergo vel certò cognoverunt pravitatem, & falſitatem idololatriæ, vel ignoraverunt vincibiliter, & culpabiliter; aliàs ſi invincibiliter ignoraſſent, non poſſent eſſe inexcuſabiles, ſed potiùs ab ignorantia invincibili excuſationem ſibi adſciſcere poſſent: præcipuè cùm ea ignorantia deſinere non poſſet in dubium practicum, ut poſteà dicam, in quo tutiorem viam eligerent.

205 Peccarunt ergo Chaldæi, Græci, & Romani in idololatria, & in attribuendo honorem divinum volucribus, quadrupedibus, & ſerpentibus. Vel ergo cognoverunt certò, ſe in eo practicè errare, vel debuerunt cognoſcere. Si debuerunt cognoſcere, erat veritas clariſſima, cùm ea ignorantia fuerit inexcuſabilis. Quòd ſi reipſa cognoverunt ſuum errorem practicum, à fortiori fatendum eſt, eam fuiſſe veritatem clariſſimam. Ergo ex communi earum nationum idololatria malè arguitur, quòd id, in quo erraverunt, non ſit veritas clariſſima: cùm videamus tam apertè, eos in veritate clariſſima erraviſſe practicè.

206 Clariſſima veritas erat, miracula & opera Chriſti ſanctiſſima non poſſe procedere à ſpiritu nequam: & tamen populus Hebræorum communiter vacillabat. Clariſſimum erat Ægyptiis, miracula per Moyſen, & Aaronem patrata, eſſe à vero Deo; & tamen præjudicio præoccupati claudebant oculos lumini. Erraverunt ergo Chaldæi, Græci, & Romani, non quia unitas Dei non ſit clarè demonſtrabilis, ſed quia præjudicio depravatæ voluntatis nolebant attendere lumini rationis.

207 Diſplicet ſecundum, quòd pro enervanda ea demonſtratione de unitate Dei, ſatisfaciat Caramueli ea reſponſio Plautina, *Dii inter ſe congruunt concorditer*. Videtur enim mihi redargui evidenter. Nam vel congruunt concorditer, quia determinati ad unum, v.g. ad ſolem in cœlo conſtituendum; & ſic deficeret eis libertas, atque adeò illis ineſſet maxima imperfectio, Divinitatis perfectionem limitans: vel congeruntur concorditer, quia reliqui Dii unius voluntati ſubordinarentur, qui unus quaſi jus diceret reliquis; & ſic reliqui præter unum eſſent imperfectiſſimi, conſequenterque non Dii. Vel uniuſcujuslibet voluntati, qui prius aliquid decreviſſet, cæteri ſubordinarentur; & cùm hæc prioritas non eſſet cauſalitatis, illa eſſet temporis; unde diis illis poſſet accidere denuò in tempore decretum, quod non habuiſſent ab æterno: unde ab æterno neceſſariò habere debuiſſent ſuſpenſionem multorum actuum liberorum: quæ evidentiſſima imperfectio eſt, & indigna perfectione infinita Divinitatis.

208 Hinc patet ad argumentum Vincentii, non potuiſſe Philoſophos veteres habere aſſenſum illum probabilem, nedum probabiliſſimum, pluralitatis Deorum, quia ſi attendiſſet ad eas rationes, quas vocat probabiles, percepiſſent earum probabilitatem apparentem abſorbendam eſſe à certitudine ſaltem morali unitatis Dei, quamvis abſque demonſtratione Peripatetica. Vide quæ dicam *articul. ſequent. nu.* 214.

ARTICULUS IV.

Solutiones aliæ ejuſdem argumenti.

209 DEmus tamen Vincentio, ex noſtra ſententia inferri, potuiſſe veteres Philoſophos habere cognitionem probabilem de non exiſtentia Dei, vel de pluralitate Deorum. Sit ergo ſecunda reſponſio, eandem omninò difficultatem militare, etiamſi admittatur, ſemper ſequendam eſſe opinionem ſtrictiorem, & tutiorem eodem modo, ac in dubio practico. Etenim demus, ethnicum non poſſe pervenire ad demonſtrationem, aut ad certitudinem moralem de unitate Dei, ſed pro hac, & pro Deorum pluralitate habere utrinque rationes probabiles: & interrogo in hoc concurſu opinionum probabiliũ oppoſitarum, utra pars repræſentabitur illi ethnico tanquam tutior, an quod ſint plures Dii, an quod ſit unicus?

210 Sanè ſi aſſentiatur opinioni adſtruenti unum Deum, periculum menti ejus proponetur diſplicendi reliquis Diis, quos ea opinio excludit cum formidine; cum vi ejus formidinis habeat hunc actũ, *fortè dantur etiam alii Dii*. Si autem opinioni de pluralitate Deorum aſſentiatur, cùm probabilitas afferat formidinem, proponetur menti ejus periculum offendendi unicum Deum, ſi fortè unicus eſt; qui cùm unicus ſit, diſplicebit ei, quòd alii, qui non ſunt Dii, admittantur ad conſortium honoris divini. Ecce quomodo utrunque periculum appareat, ſi probabiliter aſſentiatur alterutri parti de unitate, & pluralitate divinæ naturæ: ergo neutra pars tutior eſt. Ergo eadem eſt difficultas, ſive dicas, quamlibet opinionem probabilem ſequendam eſſe, ſive dicas non quamlibet, ſed duntaxat tutiorem.

211 Dices, in hoc caſu ab ethnico, non tutiorem partem, ſed probabiliorem eſſe amplectendam.

212 Sed hæc reſponſio difficultatem non minuit. Nam ſi ſupponamus, poſſe ethnicum habere rationes utrinque probabiles, ita ut invincibiliter putet eſſe probabiles, poterunt utrinque repræſentari, ut æquè probabiles; atque adeò neutra erit pars probabilior, neutra tutior: ergo non elevatur præſens difficultas per ſententiam de opinione tutiore, aut probabiliore eligenda.

213 Deinde quia poſſent rationes pro pluralitate Deorum repræſentari menti ejus ethnici, ut probabiliores: ergo ſi deberet ſequi probabiliorem partem, deberet ſtare pro Politheiſmo. Ergo incidit ea ſententia in Politheiſmum, quem nobis obiicit.

214 In noſtra quidem ſententia, juxta reſponſionem *art. præced.* datam, antiqui ethnici inexcuſabiles fuerunt, quia unum Deum certitudine ſaltem morali cognoverunt, tum evidentia acquiſita, tum lumine naturali per accidens infuſo; & cùm ita cognoverint, *non ſicut Deum glorificaverunt*. Quare ſi ductui rationis, & lumini naturali attendant accuratè, non poſſunt non venire ad cognitionem certam unius Dei veri. Quòd ſi rationes pro unitate Dei proponantur, ut probabiles, illis ethnicis id vitio vertimus, quia in re tanta claudunt oculos ductui rationis, & lumini naturali per accidens infuſo: Vide, quæ *dixi art. præc. à nu.* 201.

215 Et quod attinet ad cognitionem de exiſtentia Dei, ſi ut vult Vincentius, poſſet ethnicus habere rationes utrinque probabiles, poſſent quidem repræſentari, ut æquè probabiles, non enim eſt major difficultas in uno, quàm in alio: atqui, ut probavi *diſp. 6. cap. 6.* in quæſtione facti, rationes utrinque æquè probabiles (idem eſt de rationibus paulò minus, aut paulò magis probabilibus) non pariunt aſſenſum probabilem, ſed dubitationem: ergo in eo caſu dubius eſſet ethnicus de exiſtentia Dei. Si ergo veteres ethnici dubii fuerunt de exiſtentia Dei, & non potuerunt præſtare aſſenſum exiſtentiæ ejus; quomodo ſecundùm Paulum fuerint inexcuſabiles, quia cùm cognoverint Deum, ipſum non glorificarunt? Nunquid componuntur hęc duo: quòd dubii fuerint de exiſtentia Dei, & quòd cognoverint exiſtentiam ejus? Vel hæc duo: quòd debuerint cognoſcere exiſtentiam ejus; & quòd non potuerint præſtare aſſenſum Dei exiſtentiæ? Quod argumentum militat etiam circà Politheiſmum.

216 Tertia reſponſio eſt, argumentum Vincentii continere propoſitiones ſibi mutuò repugnantes, & apertam terminorum implicationem, involventes, dum vult, ethnicos habere poſſe rationes utrinque probabiles in Politheiſmo. Vide ſuprà *num.* 190. præcipuè illa verba: *Se urgeri utrinque graviſſimis difficultatibus, à quibus nequeant ſe expedire; & utranque partem ſibi incertam videri, & probabilem*.

217 Tum ſic: implicat, quòd nobis repræſentetur tanquam probabilis aliqua opinio, & quòd objectiones contra illam repræſententur nobis, ut inſolubiles: ſed ſecundùm Baron, illis ethnicis repræſentabantur rationes utriuſque partis oppoſitæ, ut inſolubiles; id enim denotant ea verba: *Graviſſimis difficultatibus, à quibus nequeant ſe expedire*: ergo implicat, quòd utralibet pars repræſentaretur illis ut probabilis. Minor, & conſequentia patent.

218 Major oſtenditur. Nam ut opinio ſit probabilis, debent ſolui probabiliter fundamenta partis oppoſitæ: quomodo enim aſſenſum firmum, & prudentem præſtabimus ei parti, quam videmus rationibus convincentibus impugnari? Deinde rationes inſolubiles alterum è duobus præſtant, vel quòd fateamur inſcitiam noſtram, vel quòd ſuffragemur ei parti, pro qua ſtant rationes convincentes, & inſolubiles: atqui cùm pro utraque parte contradictoria ſtant rationes ejuſmodi inſolubiles, non poteſt intellectus ſtare pro utraque parte contradictionis, ut patet; non pro altera, cum rationibus inſolubilibus impugnetur; ergo in eo caſu pro neutra parte ſtare poteſt aſſenſus probabilis. Ergo cùm militant rationes inſolubiles pro utraque parte contradictionis, à quibus intellectus nequit ſe expedire, illæ quidem non pariunt probabilitatem, ſed dubium, cogunt intellectum, ut agnoſcat inſcitiam ſuam.

219 Negandum ergo eſt, potuiſſe illos ethnicos habere rationes utrinque probabiles pro Politheiſmo, & pro parte oppoſita; quia ejuſmodi rationes erant utrinque inſolubiles, & à quibus nequibant ſe expedire: atque adeò, ſi ita proponerentur illis, ut vult Vincentius, ethnicos in purum dubium trahendos eſſe. In quo dubio non poſſent eligere partem tutiorem; cùm ex dictis *num.* 210. non repræſentaretur illis, ut tutius in eo caſu, unum Deum præ pluribus, aut è converſo, venerari.

ARTICULUS V.

Quartum argumentum examinatur, deſumptum ex certitudine requiſita ad prudentiam.

220 VIncentius *diſp. 2. ſect. 2. artic.* 2. ſic proponit hoc argumentum. [Prudentiæ, ſeu (quod idem eſt) conſcientiæ judicium ultimum, & dictamen de agendis, firmum eſſe oportet, excluſa omni dubitatione, aut formidine, ne honeſtum lædas, commodi & voluptatis gratia, ne in legem Dei pecces. Atqui ab hoc certo judicio longiſſimè abeſt opinio, quæ libertati favet, minor, aut par probabilitate illi, quæ ſalutem, & officium in tuto ponit: ergo eſt contra leges prudentiæ, & conſcientiæ priores opiniones his poſterioribus anteponere.]

221 Majorem hujus ſyllogiſmi probat *in* § 1. his verbis: [Eum, qui prudenter agit, neque ignorare, neque dubitare poſſe, ſed pro comperto habere, opus ſuum licitum eſſe, & honeſtum, apertè convincitur ipſa prudentiæ definitione, quæ ex Ariſtotele 6. *Ethicor.*

eſt

eſt recta ratio agibilium: ex Auguſtino *lib. Octoginta trium quæſtionum*, eſt cognitio rerum ſperandarum, & fugiendarum. Eſt etiam perfectiſſima virtus, immò & forma virtutum omnium moralium; quæ proinde debet certò, & infallibiliter attingere ſuum objectum, ſeu bonum honeſtum, & conueniens homini, quatenus ratione ducitur, & præſtat cæteris animantibus. Id verò nequit prudentia, quamdiù ejus judicium nutat; quia recta ratio dictat, quæ ſunt vera, & honeſta. Quandiù verò ſuſpenſa eſt, aut cum formidine in unam partem prona, quaſi fortuitò attingit verum, & honeſtum, à quo ſentit ſe poſſe aberrare: Unde ſi operi ſe accingat animus cum hac formidine, imprudenter agit; quia incertus eſt, an ſibi ſit nociturus, & objiciet ſe periculo gravis damni.

222 Minorem verò prioris ſyllogiſmi, nempe quòd [opinio probabilis ſtans pro libertate, longiſſimè abeſt ab hoc certo judicio,] probat *in* §.2. ſic; Opinio probabilis ſtans pro libertate poteſt attendi, vel ſecundùm ſe, & ſolitariè; vel collata cum opinione adverſa, æquè, aut magis probabili, quæ præcepto, & ſaluti conſulit: atqui neutro ſtatu poteſt habere certitudinem illam moralem, quam conſcientiæ, & prudentię vindicavimus, ut neceſſariam ad rectam operationem: ergo nulla ratione competere poteſt opinioni probabili certitudo moralis, quam illi aſſerunt Recentiores. Ac proinde negant minorem. Sed probatur quoad ſingulas partes.

223 Et quoad priorem quidem, ſi opinioni probabili competit illa certitudo moralis, vel illi ineſt à ſe ipſa, ſeu à principio univerſali, à quo pendet, & deducitur, vel ab aliquo principio extrinſeco, quale eſt illud in baptiſmo collato cum materia dubia, urgente neceſſitate, ex illa regula, quæ cogit dubium etiam ſacramentum adminiſtrare, nempe è duobus malis minus eſſe eligendum: atqui ex neutro capite poteſt repeti hæc certitudo moralis: ergo electio opinionis probabilis pro libertate ſtans, non poteſt eſſe à prudentia, & conſcientia.

224 Ut probetur minor; ſumamus exemplum à pictore, qui diem feſtum, audito ſacro, totum impendit tabellæ pingendæ. Non poteſt eſſe immunis à reatu diei feſti violati, ſi dubius hæſerit, an ſibi liceret eo die pingere; niſi certus fuerit moraliter, nihil mali, aut peccati ineſſe huic operi. Unde verò hanc certam perſuaſionem habet? Non ab aliquo principio extrinſeco, quale eſt illud ſæpius memoratum de eligendo minori malo, v. g. operis alicujus die feſto conficiendi, ut familiæ oppreſſæ conſulatur; quia ab hac diſputatione ſubmovemus quoſcunque neceſſitatis caſus, & rem ipſam propriis meritis, ac principiis metimur. Quo ergo fundamento nititur illa perſuaſio, picturam illicitam non eſſe die feſto? Non rectitudine voluntatis ad finem honeſtum, unde diximus interdum validè firmari judicia prudentiæ, quia ſtat contra piorum ſenſus, & reverentia in res ſacras. Unde non ſupereſt aliud, cui innitatur certa illa perſuaſio pictoris, quàm propoſitio generalis hæc, *Non eſt illicita pictura die feſto;* quæ ad ſummum ſupponitur probabilis, non indubitata: atqui ex illa non poteſt deduci certa concluſio prudentiæ; quia manifeſtè repugnat regulis Logicæ, certiorem eſſe propoſitionem particularem generali, cui ſubordinatur, & innitur; vel firmiorem concluſionem qualibet præmiſſarum, cùm debiliorem ſequi debeat: ergo nulla ratione fingi poteſt, judicium prudentiæ certum hauriri à propoſitione generali dubia probabili.] Huc uſque Vincentius probat priorem partem ejus minoris propoſitæ *nu.* 221.

225 Secundam verò partem ejus minoris, quod opinio probabilis cum oppoſita probabiliori non habeat unde certitudinem deſumat, non tangit ibi Baron; niſi quòd in eodem paragrapho *verſ. Hanc*, ait, Fagnanum illam conuincere ſeptemdecim argumentis. Quæ omnia dicit contineri illis verbis *Eccleſ.* 32. *Ante omnia opera verbum verax præcedet te, & ante omnem actum conſilium ſtabile.*

226 Et poſteà §.3. addit: [Hæc probatio adeò viſa eſt efficax, & aperta Vaſquezio, ut maluerit aſſerere, formidinem non repugnare judicio prudentiæ, quàm adeò evidentem conſecutionem negare. At ſi ita ſit, licebit etiam dubia conſcientia agere, quæ propè modum nihil differt à judicio formidoloſo, ne quod verum, & rectum apparet, falſum, & prohibitum ſit.]

227 Sed hoc argumentum æque militat contra Vincentium, & ejus ſententiæ patronos. Aſſerunt enim, quando utraque opinio ſtat pro officio, & honeſto; neque majus Dei obſequium relucet pro una, quàm pro altera, tunc deduci ad praxim poſſe, quam malueris pro arbitrio, opinionem. Interrogo ergo, an id ſit judicium prudentiæ? & affirmas. Rurſus inquiro, ex quo principio hauriat certitudinem illud judicium, quo cenſes, te rectè operari? Reſpondebis, hauriri ex principio reflexo, quòd licitum eſt ſequi, quam malueris, opinionem ex æquè probabilibus, & æquè reſpicientibus Dei obſequium; eo quòd id principium reflexum ſit omninò certum. Eodem ergo modo tuo argumento reſpondeo.

228 Itaque ſi hæc propoſitio ſit moraliter certa, & indubitata, *Licitum eſt ſequi in praxi quamcunque opinionem hîc & nunc practicè probabilem;* ſive, *quæ hîc, & nunc mihi proponitur ut practicè probabilis;* totum Vincentii argumentum evaneſcit. Patet hoc ſyllogiſmo, ſi opinio ſit certò probabilis: [Licitum eſt ſequi in praxi quamcunque opinionem hîc & nunc practicè probabilem: ſed quod licitum eſt exercitium picturæ in die feſto, eſt opinio hîc & nunc practicè probabilis, ſupponimus, quòd ſit certò probabilis:) ergo licitum eſt exercitium picturæ in die feſto.] Concluſio enim legitimè infertur: præmiſſas autem eſſe certas, ſupponimus in hypotheſi, de qua ſequimur.

229 Quod ſi opinio non ſi certò probabilis, ſed probabiliter probabilis; hoc etiam ſyllogiſmo certitudo dictaminis prudentiæ conuincitur. [Licitum eſt ſequi in praxi quamcunque opinionem, quę hîc & nunc mihi proponitur, ut practicè probabilis: ſed opinio, quæ docet licitum eſſe exercitium picturæ in die feſto, mihi proponitur ut hîc, & nunc practicè probabilis: ergo licitum eſt ſequi opinionem docentem tanquam licitum exercitium picturæ in die feſto.] Major ex hypotheſi eſt certa. Minor etiam certa eſt, video enim rationes probabiles, quarum probabilitati aſſentior, & conſequenter de probabilitate non dubito.

230 Jam verò conditio purificanda eſt, & aſſerendum primò, hoc dictamen univerſale reflexum eſſe omninò certum: *Licitum eſt ſequi in praxi quamcunque opinionem practicè probabilem.* Cujus certitudinem latè oſtendemus in capitibus ſequentibus. Aſſerendum ſecundò, hoc quoque dictamen eſſe certum: *Licitum eſt ad praxim deducere opinionem, quæ mihi proponitur ut practicè probabilis.* Ratio eſt, quia opinio probabilis non eſt regula operationum, quatenus à parte rei eſt probabilis, ſed quatenus proponitur intellectui, ut probabilis: unde ſi certum eſt, quòd opinio probabilis dirigit ad operationem, certum etiam eſt, quòd dirigit ad operationem ea, quæ proponitur intellectui tanquam probabilis.

231 Ex his facillimè ſoluitur objectio propoſita. Concedo enim majorem, quòd judicium prudentiæ requirat certitudinem de honeſtate operationis, abſque ulla formidine de tali honeſtate: & nego minorem, quòd ab illa certitudine longè abſit opinio practicè probabilis. Vel claritatis gratia diſtinguo minorem: longè abeſt à certitudine opinio [id eſt, actus directus opinionis,] concedo; opinio, [id eſt actus reflexus,] nego.

232 Itaque iſte actus directus, *Opus artis pictoriæ non eſt ſervile;* vel iſte, *Opus artis pictoriæ in die feſto non eſt peccatum* non eſt certus, ſed dumtaxat probabilis. At verò iſte actus reflexus, *Licitum eſt uti hac opinione practicè probabili;* vel *Hac opinione, quæ mihi proponitur ut practicè probabilis*, certus omninò eſt propter dicta.

233 Ad probationem minoris, nego etiam minorem quoad utrāque partem. Ad cujus probationem concedo, certitudinem operantis ex opinione probabili, non oriri ex principiis ibi relatis, ſed ex dictamine reflexo jam propoſito. Ad exemplum autem operis pictorii conſtat, certitudinem honeſtatis, qua dirigitur pictor, non provenire à principiis in objectione relatis, ſed à dictamine reflexo certo, proximè propoſito. Locus autem Eccleſiaſtici allatus ex Fagnano nihil officit noſtræ ſententiæ. Nam illud dictamen reflexum eſt verbum verax, & conſilium ſtabile, utpotè omninò certum.

234 Quod autem poſteà affert ex P. Vaſquez, ſcilicet judicio prudentiæ non repugnare formidinem, & poſſe ei conuenire ſolam probabilitatem, videtur etiam admiſiſſe P. Tho. Sanch *lib.* 1. *ſum c.* 9. *nu.* 18. ubi ait, ad rectè operandum non requiri judicium certum de honeſtate operationis, ſed ſufficere judicium probabile. Quòd non pauci alii Theologi affirmant, multis aliis repugnantibus.

235 Sed, ut notavi *diſp.* 10. *nu.* 37. facilè conciliantur ex doctrina tradita: nam qui dicunt, ſufficere judicium probabile, loquuntur de actu directo opinionis conſideratæ ex ejus principiis intrinſecis. Qui verò requirunt certitudinem, loquuntur de actu reflexo, quod certò præſcribit, omnem opinionem practicè probabilem tutò poſſe ad praxim deduci. Et ideò P. Thom. Sanch. citatus, tanquam certam ponit hanc propoſitionem: [Nec hic peccandi periculo ſe exponit: quod illi ſoli contingit, qui credit aliquid eſſe illicitum, non habens probabilem aſſenſum dictantem, eſſe licitum.] Si ergo, qui operatur ex opinione probabili, certus eſt, quòd non ſe exponit periculo, utique operatur ex eo judicio certo. Et P. Vaſquez, qui 1.2. *diſput.* 62. *artic.* 5. *num.* 26. aſſerit, [Poſſe aliquem rectè operari cum aſſenſu tantùm probabili, etiamſi habeat formidinem oppoſitæ partis:] inferiùs reddens rationem hujus concluſionis, ait: [Certum eſt, neminem debere neceſſariò tutiorem partem eligere: [ergo jam habet hoc judicium certum, quòd non debet partem tutiorem eligere, ſed quòd quamlibet probabilem poteſt amplecti ad praxim.

236 Cujus aſſertum, quòd ſufficiat judicium probabile, nec requiratur certum de honeſtate operationis, malè impugnat Vincentius, ex eo quòd ſi licet operari cum formidine partis oppoſitæ, licebit etiam cum conſcientia dubia, quia hæc [propemodum nihil differt à judicio formidoloſo.] In quo planè decipitur, quia cum aſſenſu non ſtat dubitatio, cùm hæc ſit ſuſpenſio aſſenſus, ut latè oſtendi *diſp.* 6. *cap.* 5. & 6. Formido autem cum aſſenſu componitur, ut & ipſe Vincentius cum omnibus Theologis admittit.

237 Similiter non multùm urgent, quæ adducit in probationem majoris prioris ſyllogiſmi. Eſt enim omninò verum, ut dixi, ad rectè operandum requiri judicium certum prudentiæ de honeſtate operationis: ſed dum id aſſerit Baron, illud quidem non probat urgenter: & ſolùm aliquantulum urgere videtur id, quod aſſumit, nempe ad virtutem (qualis eſt prudentia) requiri certitudinem.

238 Sed efficaciùs (immò & evidenter) id oſtendi *diſp.* 10 *nu* 75. Unde ſic argumentum inſtauro. Nemini licet exponere ſe periculo probabili peccandi: ſed qui operatur ſine certitudine de honeſtate operationis hîc & nunc exercendæ, exponit ſe periculo probabili peccandi: ergo nemini licet operari ſine certitudine de honeſtate operationis, hîc & nunc exercendæ; atque adeò non licèt operari abſque judicio certo de tali honeſtate.

239 Major

239 Major conſtat *ex diſp.18.* Et minor etiam eſt certa. Nam qui dicit, *Probabile eſt, quòd reipſa peccabo, eliciens hanc operationem*, vel *Probabile dumtaxat eſt, quod non peccabo eliciens hanc operationem*; expoſitus manet ei contingentiæ, quam aſſert ipſa probabilitas; nam quod eſt probabile, poteſt non eſſe verum à parte rei. Si ergo probabile eſt, quod peccabo, non ſum tutus à peccato. At non eſſe tutum à peccato, & ſubire periculum peccati, ſynonima ſunt.

240 Itaque pictor, ſi dicat *Probabile eſt tantùm, quòd non peccabo pingens die feſto*, expouit ſe periculo probabili peccandi, adeòque peccat lethaliter; quia cùm incertus ſit de peccato à ſe vitando, non reddit ſe tutum à peccato. At verò dicens, *Probabile eſt, quòd depingere in die feſto non eſt illicitum; ſcio autem, me non peccaturum, ſi operor ex ea opinione probabili*, nulli periculo ſe exponit, quia certò ſcit, operantem ex opinione probabili, non peccare. Quia quamvis actus directus ſit probabilis, actus reflexus eſt omninò certus.

ARTICULUS VI.

Examinatur duplex impugnatio traditæ ſolutionis.

241 VIdit Baron hanc ſolutionem deſumptam ex actu reflexo certo, ſive univerſali, aſſerente, licitum eſſe ad praxim deducere quamlibet opinionem practicè probabilem, ſive ſingulari, qui infertur ex priori univerſali, quique aſſerit, licitum eſſe operari ſecundùm hanc opinionem A, practicè probabilem; & ſic contra illam.

242 Inſurgit primò *in loco citat.* §.1. Si daretur tale dictamẽ reflexum, intellectus aſſentiretur duplici extremo contradictorio: hoc eſt impoſſibile: ergo tale dictamen non datur. Majorem affirmat admitti a P. Thoma Sanchez, & à Paſqualigo. Ita enim ait: [Quod Sanchez, & Paſqualigus nimio probabilitatum affectu aſſerunt, poſſe intellectum ad arbitrium voluntatis utrique parti contradictoriæ ſimul aſſentiri, meritò ut incredibile reiiciunt Layman, & Brezerus; & contradictorium demonſtrat Mercorus: [Et poſteà addit, P. Thomam Sanchez contendere, aſſenſum de utriuſque partis veritate formidoloſum, per principia intrinſeca admitti poſſe: & P. Vaſquez negare per principia intrinſeca id fieri poſſe, [licèt concedat, haberi poſſe per principia extrinſeca.]

243 Et ubi notavit Vincentius, [hæc duo diverſiſſima eſſe, credere, concluſionem aliquam eſſe probabilem; & illi probabiliter aſſentiri: prima enim propoſitio eſt modalis, ſecunda eſt de ineſſe: & qui propoſitionem inter probabiles accenſet, poteſt contrariam probabilem judicare; non tamen credit, veram eſſe, aſſenſu probabili; alioqui haberet aſſenſus duos probabiles de objectis contradictoriis:] poſteà probat ſequelam illius primæ majoris ex Fagnano.

244 Sic enim ait: [Probat (Fagnanus) differre judicium de probabilitate, & veritate opinionum ſibi contradicentium, quòd judicium de probabilitate ſit evidens, de veritate ſit formidoloſum, & obſcurum: illud quiſquis habet, etiam de utraque contradictoria, neutram ſequi poteſt: aliud enim eſt judicare, utrique parti vim ineſſe, qua poſſit ad ſui aſſenſum deducere ignarum; aliud reipſa ſinere ſe duci. Primum ſignificat, ut cum Capreolo loquar, ſimultatem potentiæ impulſivæ ad aſſenſum, quam ineſſe cuique parti, quid vetat?]

245 Quæ verba ſic ad formam Dialecticam reduci poſſunt. Qui habet dumtaxat judicium de probabilitate utriuſque partis contradictoriæ, neutram ſequi poteſt: ergo ut licitè poſſit quamcunque ex duabus ſequi, debet habere judicium non de probabilitate per propoſitionem modalem, ſed de veritate per propoſitionem abſolutam. Atqui nemo poteſt habere duos aſſenſus probabiles abſolutos de utraque parte contradictionis: ergo nemo poteſt utramlibet, quam maluerit, eligere. Ergo non eſt verum, nedum certum, illud dictamen reflexum, quòd liceat ſequi quamlibet opinionem probabilem: vel ſi illud verum eſt, infertur, quòd poſſit habere duos aſſenſus abſolutos probabiles de utraque parte contradictionis. Sed numquid probat primum anteceden, aut probare poterit?

346 Sed vis hujus argumenti diſparet penitus, ſi oſtendamus, judicium de probabilitate ſufficere, ut quis poſſit licitè operari, nec requiri aſſenſum abſolutum de ea parte, quam quis ut regulam ſuę operationis amplectitur. Et quidem ego valdè miror, quòd Fagnanus, & Baron ſine probatione aſſumant tanquam principium certum, quòd non ſufficiat judicium de probabilitate opinionis ad dirigendam conſcientiam; cùm id principium, quod ſine probatione aſſumunt, ſit contradictorium primariæ noſtræ concluſioni: Nonne peccarem in argumentationis leges, ſi quando ego aſſero, *Materia prima exiſtat per propriam exiſtentiam*; non aliter impugnarem, quàm ſine probatione, ſtatuendo, materiam primam non niſi per exiſtentiam formæ exiſtere? Eodem ergo modo peccant in præſenti: nam cum aſſero, poſſe licitè deduci ad praxim quamlibet opinionem practicè probabilem, in hac aſſertione continetur iſta, *Per hoc quod videam probabilitatem opinionis, poſſum illam ad praxim deducere*. Nonne hoc eſt ſufficere judicium de probabilitate practica opinionis? Ergo dum meam ſententiam impugnare pergunt, aſſumunt abſque probatione tanquam principium certum oppoſitam contradictoriè meæ concluſioni.

247 Itaque, ut pictor licitè exerceat in die feſto opus artis pictoriæ, non eſt neceſſe, quòd habeat hunc aſſenſum abſolutum, *Opus artis pictoriæ non eſt lege prohibitum in die feſto*. Sed ſufficit judicium *Probabile practicè eſt, opus artis pictoriæ non eſſe prohibitum in die feſto*. Id ex noſtris principiis evidenter patet. Nam apud nos, *probabile practicè, & licitum*, ſynonima ſunt; niſi quòd licitum univerſalius eſt, quia etiam ad certa ſe extendit: ſed per hoc judicium, *Hæc operatio hic & nunc eſt licita*, ſatis dirigor ad operationem rectè exercendam: ergo per hoc judicium, *Hæc operatio hic, & nunc eſt practicè probabilis*, ſatis dirigor ad operationem rectè exercendam. Itaque cùm dico, *Hæc operatio eſt practicè probabilis*, idem eſt, ac ſi dicam, *Hæc operatio eſt licita*: ſi ergo ad directionem operationis ſufficit judicare eſſe licitam, ſufficiet etiam judicare eſſe practicè probabilem, in qua practica probabilitate continetur apertè ratio liciti.

248 Hanc doctrinam debẽt neceſſariò admittere Fagnanus, & Baron, & quotquot pro eorum ſententia ſteterint. Affirmant enim, quãdo utraque opinio ſtat pro officio, & honeſto, ſi utraque ſit paris probabilitatis, liberum mihi eſſe, quam maluero, opinione eligere. Tum ſic. In eo caſu idem eſt eſſe æqualis probabilitatis, & eſſe licitum: ſed ad operandum rectè, ſufficit judicium, quo exiſtimem, operationem eſſe licitam: ergo ad operandum rectè in eo caſu ſufficiet judicium, quo exiſtimem hanc partem eſſe æqualis probabilitatis cum altera, quin requiratur aſſenſus abſolutus de veritate iſtius partis. Etenim ante aſſenſum abſolutũ de veritate iſtius partis poſſum formare judicium de æquali probabilitate iſtius cum altera, & in hoc includitur judicium de licito: judicium autẽ de licito ſufficit ad rectè operandum: ergo judicium de æquali probabilitate opinionis ante aſſẽſum abſolutum de veritate, ſufficit ad rectè operandum. Et ad evidentiorem adhuc impugnationem ejus doctrinę, vide *c.13. in arg.12.*

249 Hinc conſtat, argumentũ ſuopte pondere corruere. Igitur nego majorem, quod intellectus aſſentiretur duplici extremo cõtradictorio. Cum autem ait Vincentius, aſſenſum ad duplex extremum contradictorium admitti à P. Thoma Sanchez, egregiè decipitur, & in lucem meridianam vult obſcuritatem intrudere. Ecce verba P. Tho. Sanch *lib.1. ſum c.9. n.12.* [Nil repugnat, ut duas opiniones è diametro ſibi contradicentes idem intellectus probabiles judicet, aut ęquè, aut alteram probabiliorem.] Quod ibi fusè explicat. Et addit: [Nec id eſt duobus contradictoriis aſſentiri, cùm intellectus nõ affirmet, utramque partem eſſe certam, ſed utranque eſſe probabilẽ, id eſt, neutram ita certam eſſe, quin utraque probabiliter ſuſtineri valeat.] Aſſerit ergo P. Sanch. poſſe intellectum his duabus propoſitionibus aſſentiri: *Probabile eſt, opus artis pictoriæ eſſe ſervile, & probabile eſt, opus artis pictoriæ non eſſe ſervile*. Has autem non eſſe contradictorias, quis Dialectica arte mediocriter tinctus non videat?

250 Cùm autem Baron ait, P. Vaſquez admittere duos aſſenſus cõtradictorios per extrinſeca principia, mitius agam cum illo, ſi dicã, eum non calluiſſe mentem Vaſquii, etſi clariſſimè expreſſam; quàm ſi dicam illi, per calumniam impoſuiſſe tam ingens abſurdũ. En verba Vaſquii *to.1. in 1.2. diſp.62. c.3. n.11.* [Obſeruandum eſt, eum, qui habet aſſenſum unius partis contradictionis per propria, & intrinſeca principia, etiamſi aſſenſus ille tantùm ſit probabilis, non poſſe habere aſſenſus alterius oppoſitę partis per intrinſeca, & propria principia, benè tamen poſſe per extrinſeca principia exiſtimare, *oppoſitã partem eſſe probabilem*.] Cujus rei explicationem latè proſequitur: & tandem cùm exempli causa poſuiſſet hanc propoſitionem, *Qui eligit minus dignum, prætermiſſo digniori, debet digniori reſtituere damnum, quod ei intulit*; hæc ſubjicit. Quia hic aſſenſus per extrinſeca principia non eſt de propoſitione contradictoria, non enim eſt de hac propoſitione, *Qui eligit minus dignum, prætermiſſo digniori, non debet reſtituere digniori*; nam ſic eſſet contradictorius aſſenſus: ſed eſt de hac propoſitione, *Probabilis eſt opinio, quæ dicit non eſſe reſtituendum aliquid digniori, qui in electione prætermiſſus fuit*. Sicut autem hæc propoſitio non eſt contradictoria prioris, ita etiam aſſenſus de illa non eſt contradictorius aſſenſui de priori.] Quid clarius?

251 Ad probationem majoris ex dictis conſtat, negandum eſſe antecedens, quod aſſumit, nempe quòd quiſquis habet judicium de probabilitate practica utriuſque partis contradictionis, neutram ſequi poteſt. Nam eo ipſo quòd habeat judicium de probabilitate pratica utriuſque partis, utranque judicat licitam; & dum judicat utranque licitam, nihil vetat, quòd eligat alterutram.

252 Sed demus adverſario, non ſufficere judicium de probabilitate ad rectè operandum, ſed requiri aſſenſum abſolutum de veritate opinionis; quomodo probat inde, debere eſſe duos aſſenſus contradictorios, ex eo quòd poſſimus utramlibet partem contradictionis amplecti? Nam ſicut non poſſumus utranque ſimul partem contradictionis ponere, ſed alteram dumtaxat; ita non poſſumus habere aſſenſum ad utranque ſimul partem, ſed dumtaxat ad alteram. Poſſumus autem eligere pro arbitrio voluntatis: nam in iis, in quibus intellectus non cogitur evidentia veritatis, inclinatio voluntatis flectit intellectum, ut huic parti potiùs, quàm illi aſſentiatur. Et ubi huic parti aſſenſus fuerit, poterit duci ex aſſenſu ad hanc partem. Sed de hoc uberiùs *art. ſeq.*

ARTICULUS. VII.

Fit periculum de quinto argumento.

253 QVintum argumentum eſt, quòd proponit Baron *ibid* nẽpe *diſp.2. ſect.2. art.2. §.6.* Et quia methodum amo dialecticam,

Digitized by Google

dicam, quam non obſervavit diſcurſus Vincentii, ad eam revocabo ejus verba, quæ liberiùs vagari videntur, quàm ut poſſit eis exhiberi formalis, & dialectica reſponſio. Immò verò ſic argumentis ejus non mediocres vires adiiciam.

254 Argumentum autem ſic procedit. Quando utraque opinio contradictoria eſt paris probabilitatis, rationes utriuſque partis relinquunt intellectum dubium,& heſitantem: ergo non pariunt probabilitatem, ſed dubium: non ergo licet utramlibet practicè quæſtionis partem amplecti. Antecedens probatur primò exemplo ſtateræ, cujus adinſtar ſe habet intellectus: ergo ſicut ſtatera in neutram partem inclinat, cùm utrinque par urget pondus; ita intellectus neutri parti aſſentietur, cùm utrinq; inſtat par rationũ pondus.

255 Probatur ſecundò idem antecedens. Etenim cùm par eſt utriuſque probabilitas ratio, quæ pro una militat, argumentu eſt falſitatis alterius: ergo ratio, quæ pro una militat, debilitat rationes oppoſitæ, atque adeò minuit vim probabilizandi, quam habet.

256 Probatur tertiò. Nam intellectus inter rationes oppoſitas utrinque probabiles, poteſt, & ſolet eſſe dubius, ut contra Caramuelem oſtendi *diſp.6.cap.5.* ſed non eſt dubius liberè, ſed urgentibus ad id rationum momentis utrinque æquè probabilibus: ergo paria rationum momenta dubium neceſſariò pariunt, & conſequenter non probabilitatem.

257 Probatur quartò. Nam ut ait S.Thom. *quæſt. 14. de verit.* intellectus manet dubius, & ſuſpenſus, vel inopia rationum, quæ ad aliquam partem moveant, vel ob apparentem æqualitatem rationum, quæ moveant ad alterutram partem: ergo cùm rationes apparent utrinque probabiles, intellectus neceſſariò manet dubius.

258 Probatur quintò. [Opinio ſolitariè ſumpta (verba ſunt Vincentii) eſt aſſenſus intellectus uni parti adhærens cum aliqua hæſitatione (ita appellat formidinem) orta ex inefficacia motivi, quòd non omninò vincit: (ergo) ſi adverſa opinio pugnet paribus probabilitatis viribus, non ſolùm habebit formidinem adjunctam ex inefficacia proprii motivi, ſed ejus falſitatem ſuſpectam etiam, & dubiam habebit ex efficacia argumentorum oppoſitæ opinionis: Ergo eo ſtatu non opinatur, ſed dubitat.]

259 Probatur ſextò. Intellectus inter rationes utrinque ęquè probabiles ſe habet inſtar judicis in cauſa, qua litigantes ęquo jure contendunt: ergo ſicut judex in eo caſu nequit in gratiam unius, altero damnato, ſententiam ferre; ita neque intellectus inter paria utriuſque opinionis merita nequit unam partem veram, & alteram falſam declarare.

260 Quod argumentum, & paragraphum ſic concludit Baron: [Nec valet, ſi dicas, poſſe voluntatem pro ſuo vel affectu, vel imperio intellectui præcipere aſſenſum partis æquè, aut minus probabilis. Quia imperium voluntatis in cęteras potentias politicum eſt, non deſpoticum; nec tyrannum agit, ſed Principem: ac proinde cujuſque potentiæ bonum curat, & promovet. Quare cum intellectui conveniat judicare de rebus ex proprio cujuſque merito, non poteſt minus probabilibus aſſentiri, poſtpoſitis probabilioribus: vel de his, quæ pari jure gaudent, ad arbitrium ſtatuere, nullo veritatis, aut æqui reſpectu habito.]

261 Hoc argumentum plus urgere videtur, juxta meam ſententiam, quam tradidi *diſp.6. cap.6.* quod videlicet rationes utrinque æquè probabiles in quæſtione facti dubium pariant, nec poſſint alteri parti probabilitatem comparare. Neque enim videtur facilè inter utrunque diſparitatem conſtituere. Quam tamen poſteà ſtatuere conabor, ſi priùs quomodo ea argumenta ſoluenda ſint, in quæſtione juris ſtatuam.

262 Sed ante omnia notandum eſt, id argumentum regredi, eandemque vim habere contra ſuum Authorem. Ille enim aſſerit, quòd quando utraque opinio ſtat pro officio, & honeſto, ſi pro neutra majus Dei obſequium reluceat, ſed paris probabilitatis, & congruentię ſit, poteſt quis eligere quam partē maluerit: vel ergo rationes unius partis enervantur omninò per rationes partis oppoſitæ, vel non enervantur. Si primum: ergo utraque amittit probabilitatem, atque adeò falſum eſt, quòd licet amplecti utranlibet. Si verò dicas, rationes unius partis non enervari per rationes partis oppoſitæ: ergo jam ſtat, quòd opiniones inter ſe adverſæ ita ſe habeant, ut rationes unius non enerventur omninò per rationes partis oppoſitæ: atque adeò poterimus & nos idem admittere in omnibus opinionibus practicè probabilibus.

263 Pro ſolutione itaque ejus argumenti præmitto primò id quod tradidi *ea diſp. 6. cap. 3. num. 67.* rationibus probabilibus non cogi, nec obligari intellectum ad aſſenſum ejus partis, pro qua ſtant. Quod ibidem clarè oſtenſum eſt.

264 Præmitto ſecundò, quod & tradidi *eodem cap. 5. per totum*, poſſe intellectum, etiam in quæſtione juris, & ſolere manere dubiũ, dum conſtituitur inter rationes pro utraque contradictionis parte æquè militantes. Quod ſæpè accidit Profeſſori Philoſophiæ, & Theologiæ, dum in quæſtione aliqua meditatur, quam partem quæſtionis docturus ſit Auditores ſuos. Et quidem cum rationibus probabilibus, utpotè non convincentibus, non cogatur intellectus ad aſſenſum alterius partis, inde eſt, quod ſive pro una tantùm parte ſint rationes probabiles, ſive pro utraque ſint, poſſit manere anceps, dubius, & non determinatus ad alteram partem.

265 Præmitto tertiò, cùm intellectus ſolvit probabiliter rationes partis negativæ, v.g. liberum manere ab obligatione aſſentiendi parti negativæ, & minimè coactum ad talem aſſenſum. Patet ex pręmiſſo primo, & item ex eo quòd reſponſio probabilis ſolvit illud vinculum, quo poſſet intellectus allegari ad unam partem.

266 Præmitto quartò, rationes probabiles unius partis aliquantulum infirmari ſolere per rationes partis oppoſitæ; exempli gratia, probas non licere audire duas duplicis Miſſæ medietates, ſic: [Tenemur audire unam Miſſam integram ex præcepto Eccleſiæ: ſed duæ illæ medietates duplicis Miſſæ non conſtituunt unam Miſſam integram, cùm non reſultet ex illis unum ſacrificium: ergo per illas duas medietates non ſatisfit Eccleſiæ præcepto.] Hoc argumentum prima facie videtur convincere, ſed exhibetur diſtinctio ſic: illæ duæ medietates non conſtituunt unam Miſſam integram, quoad celebrationem, concedo; quoad auditionem, vel aſſiſtentiam, nego. Qua ratione hæc ſolutio, quæ nititur in fundamento opinionis affirmativæ, minuit vim argumenti ſtantis pro negativa.

267 Præmitto, quintò, rationes probabiles unius partis non omninò enervari rationibus probabilibus oppoſitæ partis in quæſtione juris. Ratio eſt, quia in hac quæſtione, [Quid ſit factibile?] reſolutio illius non eſt indiviſibilis, ſed habet amplitudinem, itaut ſæpe quælibet pars contradictoria ſit licitè factibilis: v. g. mihi modò licet deambulare, & licet non deambulare; licet loqui, & non licet loqui. Deinde res factibiles incertæ obſcuriores ſunt in ordine ad praxim tenendam: quam quidem ſoli Theologi, immò & non omnes penetrant. Quamvis ergo utraſque rationes ſolvant, illæ non maneut omninò enervatæ in ordine ad praxim ſequendam. Quod magis explicabitur articulo ſequenti.

268 Præmitto ſextò, quod ex pręmiſſo proximo deducitur, quamvis ſolvam probabiliter rationes utriuſque partis, adhuc intellectus poteſt, licèt non teneatur, rationabiliter illis niti. Patet ex proximè dictis, quia cùm etiam ex collatione cũ oppoſitis, non omninò amittant vim ſuam probabilem, licèt intellectui illis inniti ad aſſenſum.

269 Pręmitto ſeptimò, intellectum ſubordinari, ſaltem indirectè, arbitrio voluntatis, ubi ille non cogitur evidentia, ſaltem morali; & dum habet rationes probabiles, quibus innitatur, non enervatas per argumenta partis oppoſitæ. Id fit, vel non attendendo ad vim argumentorum, vel quia inclinatio voluntatis facit, ut intellectus quærat rationes alias, quæ ſaltem apparenter majorem faciant probabilitatem; vel quia eadem inclinatio voluntatis facit, ut intellectus magis attendat ad rationes unius partis, ratione cujus majoris attentionis prædictæ rationes videantur intellectui probabiliores. Et quidem in materia Immaculatæ Conceptionis Deiparæ id clarè cernitur. Rationes enim, quę militant pro Immaculata Conceptione, ejus ordinis ſunt, ut faciant evidentiam pacatis mentibus: de quo vide *diſp. 9. cap* 18 Et tamen aliqui intellectus, & voluntatis præjudicio præventi, vel non attendunt ad vim argumentorum, vel evaſiones quærunt apparenter probabiles: quam apparentem probabilitatem præjudicium voluntatis intrudit.

270 Præmitto octavò, voluntatem habere imperium directum in intellectum, ubi iſte non cogitur veritatis evidentia. Patet ab experientia. Nam dum Petrus graviter infenſus eſt Joanni, etſi Joannes potiatur fama de honeſtate operationum, adhuc Petrus erumpit contra Joannem in judicium temerarium de delicto, ex imperio voluntatis infenſæ. Si ergo imperium directum voluntatis extenditur ad judicium mentis, quando hæc caret rationibus probabilibus, quibus innitatur, à fortiori idem imperium obtinebit, quando ad tale judicium habet rationes probabiles, quibus innitatur.

271 Jam verò ad argumentum propoſitum reſpondetur negando antecedens, quòd videlicet rationes æqualiter probabiles in quæſtione juris relinquāt neceſſariò intellectum dubium, & ſuſpenſum. Ad primam probationem antecedentis deſumptam ab exemplo ſtateræ, in primis admitto paritatem, & conceſſo antecedenti, nego conſequentiam; quia ubi non adeſt evidentia rationum, non ſolùm rationes faciunt pondus in ſtatera mentis, ſed etiam id facit inclinatio voluntatis, modo explicato in ſeptimo, & octavo præmiſſo. Deinde reſpondeo: non eſſe in omnibus ſimile exemplum ſtaterę; hæc enim quolibet addito pondere in unam partem, in illam declinat, intellectus autem hæret quandoque ab aſſenſu omninò ſuſpenſus inter rationes hinc minùs probabiles, & inde probabiliores. Similiter ergo licèt quandoque ad inſtar ſtateræ hærere ſoleat inter rationes paris probabilitatis; ſolet etiam quandoque in unam potiùs declinare, quàm in oppoſitam, quia per ſolutionem aufert pondus ab una, & ſpeciali attentione ad alteram addit illi pondus.

272 Ad ſecundam probationem, conceſſo antecedenti, diſtinguo conſequens. Ergo ratio, quæ pro una parte militat, debilitat [omninò] rationes alterius, nego; debilitat [aliquantulum,] concedo. Sed non ita debilitat, ut tollat ab illa probabilitatem.

273 Ad tertiā reſpondeo conceſſa majori, nempe, quòd intellectus maneat dubius inter rationes utrinque probabiles, præcipuè quoad veritatem ſpeculativam. Et diſtinguo minorem: Intellectus non eſt dubius liberè, [libertate propria intrinſeca,] concedo; non eſt dubius liberè [libertate voluntatis flectente intellectũ ad unā partē, vel non flectente,] nego. Vide præmiſſum ſeptimum, & octavum.

274 Ad quartam admitto id, quod docet S. Thomas, intellectum manere ſuſpenſum ob apparentem æqualitatem rationum, quæ moveant ad alterutram partem; id tamen intelligitur, dum inclinatio voluntatis non flectit directè, aut indirectè intellectum, ut unam rationem alteri præferat.

275 Ad

275 Ad quintam concedo, opinionem ſolitariè ſumptam, minorem formidinem afferre, quàm collatam cum argumentis partis oppoſitæ: ſed argumentum non probat, hanc tantam eſſe debere, ut neceſſariò ſubſequatur dubitatio, etiam accedente inclinatione voluntatis ad unam partem.

276 Ad ſextam ſuppono ex infra dicendis, judicem teneri attendere ad probabiliora merita cauſæ; & aſſero, intellectum ſe habere ad inſtar judicis, ubi ſolis rationibus attenditur, & nulla voluntatis inclinatione flectitur. Quando autem in rebus incertis voluntas directè, vel indirectè movet ad unam partem, intellectus non ſe habet ad inſtar judicis.

277 Ad id, quod additur in fine argumenti, reſpondeo, imperium voluntatis eſſe ſolere deſpoticum, ubi abeſt evidentia veritatis, ut patet in judicio temerario, in quod prorumpit contra probabilitatem, quam parit bona fama. Diceretur illud imperium tyrannicum, ſi urgeret intellectum contra evidentiam, quod non poteſt: quando autem duntaxat ſunt rationes utrinque probabiles, non facit violentiam intellectui, quia non eſt contra vim intellectivam inclinare in materia incerta ex motivo rationis probabilis.

ARTICULUS VIII.

Fortior inſtantia deſumpta ex dubio neceſſario inter motiva æquè probabilia in quæſtione facti.

278 Disput. 6. cap. 6. docuimus, in quæſtione facti inter motiva æquè probabilia, dum æquè probabilia proponuntur intellectui, neceſſariò reſultare dubium intellectui; & ſi judicium reſultat, illud eſſe temerarium. Et licèt ibi dixerimus, ſufficientem diſparitatem aſſignari ab ipſa experientia inter quæſtionem facti, & quæſtionem juris; experimur enim, nos hærere dubios inter duo teſtimonia æqualis fidei in quæſtione facti, quod non experimur in quæſtione juris: quia tamen adverſarii, cum quibus modò agimus, licèt admiſſuri ſint pro ſuffragio ſuæ doctrinæ, quòd in quæſtione facti reſultet illud dubium; non tamen ſunt admiſſuri, quòd in quæſtione juris experiamur, nos in unam partem inclinare, dum inter motiva æqualia verſatur intellectus: ideò operæ pretium eſt, argumentum, quod inde ſumere poſſunt, proponere, ejuſque ſolutionem fuſiùs, & clariùs explicare.

279 Urgebunt ergo primò. Non eſt potior ratio, quare in quæſtione facti, quàm in quæſtione juris neceſſariò debeat intellectus hærere dubius inter motiva æqualia: ergo ſi id admittimus in quæſtione facti, admittendum etiam eſt in quæſtione juris.

280 Urgebunt ſecundò. In quæſtione facti ideò intellectus manet neceſſariò dubius inter motiva æqualia, quia motiva unius partis omninò enervant vim argumentorum partis oppoſitæ: ſed nulla eſt ratio, quare non ſimiliter in quæſtione juris motiva unius partis enervent omninò vim argumentorum alterius partis: ergo idem eſt in quæſtione juris.

281 Urgebunt tertiò. Ideò in quæſtione facti neceſſariò hæret intellectus inter motiva æqualia, quia res facti conſiſtit in indiviſibili, quia dumtaxat facta eſt, vel dumtaxat facta non eſt: ſed etiam quæſtio juris conſiſtit in indiviſibili, quia in quæſtione, [An hæc operatio ſit licita,] dumtaxat eſt licita, vel dumtaxat non eſt licita: ergo etiam quæſtio juris conſiſtit in indiviſibili.

282 Ut utriuſque diſparitas clariùs percipiatur, confero inter ſe hos duos caſus; alterum in quæſtione facti, & alterum in quæſtione juris. Primus eſt ex judicio Salomonis, in quo duæ illæ meretrices contendebant: ex quibus altera clamans atteſtabatur, illum infantem eſſe filium ſuum; altera item ſuum, non alterius. Et quidem dum fœmina teſtatur abſque contradictione, hunc eſſe filium ſuum, id eſt magnum fundamentum ad faciendam fidem de tali filiatione. Adhuc tamen Salomon non potuit non eſſe dubius, quia teſtimonium unius omninò enervabatur per teſtimonium contradictorium alterius. Quod idem dubii genus nobis accidit extra judicium, cùm de facto aliquo audivimus duos teſtes oculares affirmativos, æqualis fidei, ſibi invicem adverſantes.

283 Secundus caſus in quæſtione juris eſt. Petrus ſine plena advertentia requiſita ad peccatum mortale combuſſit ſegetem Joannis, ideòque ſolùm peccavit venialiter: nunquid ergo tenetur ſub mortali reſarcire Joanni damnum datum? Cauſam ad judiciũ Theologorum adducamus, quorum aliqui reſpondebunt, Petro incumbere obligationem gravem reſarciendi, alii verò id negabunt. Pars affirmativa obiicit: [Quicunque eſt cauſa damni dati voluntariè, tenetur ad reſtitutionem: Petrus eſt cauſa damni dati voluntariè, aliàs non peccaſſet venialiter, cùm peccatum veniale non procedat, niſi à cauſa libera: ergo Petrus tenetur ad reſtitutionem.] Pars negativa obiicit: [Nemo tenetur graviter ad reſtitutionem ex damno dato, niſi qui irrogat iniuriam gravem: ſed qui peccat venialiter, non irrogat iniuriam gravem, cùm peccatum veniale non ſit iniuria gravis: ergo qui peccat venialiter, non tenetur ad reſtitutionem.]

284 Pars hæc negativa ſolvit objectionem partis oppoſitæ, diſtinguendo majorem: tenetur namque graviter ad reſtitutionem ex dāno dato, qui eſt cauſa graviter injuſta illius damni; non verò ille, qui non eſt cauſa illius graviter injuſta. Pars affirmativa ſolvit objectionem partis oppoſitæ, diſtinguendo majorem: etenim ut quis teneatur graviter ad reſtitutionem, non eſt neceſſe, quòd irroget injuriam, quæ ſit gravis in ratione culpæ, dummodo ſit gravis in ratione damni, & aliàs ſit damnificatio voluntaria, & libera.

285 Accedit Theologus probabilium opinionum defenſor, & reflectens ſupra utranque opinionem, videt rationem utriuſque, & reſponſionem utriuſque prudentem eſſe, & humanæ rationi conformem. Et conſiderata iterùm, atque iterùm ratione, & reſponſione utriuſque, non videt, quo pacto una enervet omninò rationem, & reſponſionem alterius. Conſiderato autem caſu illius judicii Salomonis, clarè videt non eſſe humanæ rationi conforme, quòd credat teſtimonio unius ex illis meretricibus, altera contradicente, cùm utraque appareat æquali fide digna.

286 Sed conferamus aliter utrunque caſum. Poſt auditas meretrices manet judex omninò dubius de facto illo: poſteà idem judex, qui talis eſſe vult pro foro conſcientiæ, inquirit de obligatione Petri ad reſarciendum damnum datum ſegeti Joannis, vocatque duos Theologos. Alter ſtat pro ſententia affirmativa, & alter pro negativa. Et procedens judex ad deciſionem utriuſque caſus, de primo ait, ſe nullam invenire rationem, ut credat potiùs uni fœminæ, quàm alteri; quia una deſtruit fundamentum credendi, quod altera adſtruit teſtimonio ſuo. De ſecundo caſu ait, utrunque Theologum rationabiliter diſcurrere, & ſive ſtes pro uno, ſive ſtes pro altero, te rationabiliter & prudenter diſcurrere: quia tam probatio, quàm reſponſio alterutrius partis videtur humanæ rationi conformis: atque adeò diſcurſus unius non enervat omninò diſcurſum alterius.

287 Hoc diſcrimen ex alia experientia evidentiori perpenſa infrà *cap. 8.* liquidiùs patet. Videmus enim Theologos omnes, libratis utriuſque partis contradictoriæ rationibus in materia morali topica adhærere uni parti ob rationes iſtius, non obſtantibus rationibus oppoſitæ. Inde clarè inferimus, rationes utriuſque partis inter ſe libratas non producere neceſſariò dubium; quandoquidem Theologi non dubitant, ſed unam partem reſolvunt. Quod è contrario videmus accidere in judice in quæſtione facti, qui neceſſariò hæret dubius propter teſtimonia paris, aut ſubparis probabilitatis.

288 Hoc videtur mihi judicium certum, & indubitabile, cujus collatio ipſi experientiæ innitens, videtur ſufficiens ratio diſparitatis. Sed non eſt adeò mihi explorata radix, unde ea diſcriminatio oriatur, vel potiùs non eſt explicatu facilis.

289 Exiſtimo autem, ſic aptè explicari juxta dicta *art. præcedenti, num.* 267. Etenim rerum agendarum ratio res eſt validè obſcura; ob multiplices, variaſque, quæ accidunt, circumſtantias, adeò ut vix Theologi poſt diuturnum, improbumque laborem, quid in unaquaque agendum ſit, optimè calleant: ex alio capite ratio rerum agendarum inſtat omnibus, tam rudibus, quàm peritis: ex alio autem capite in quæſtione rei agendæ utralibet pars ſæpiſſimè eſt licita; modò enim mihi licet loqui, & licet non loqui. Hinc colligo, rationem rerum agendarum non conſiſtere in indiviſibili: ſed pro utraque parte contradictoria eſſe poſſe rationes captui humanæ mentis (quæ debilis eſt, & infirma) ſatis accommodas; atque adeò quarum neutra omninò debilitet, & infirmet oppoſitam.

290 E contra verò res facti conſiſtit in indiviſibili ſpeculativè, & practicè. Speculativè quidem, quia unum dumtaxat eſt; nam vel dũtaxat eſt factum, vel dumtaxat non eſt factum. Practicè autem, quia non habet diviſibilitatem, & latitudinem rerum agendarum; itaut ſicut pro rebus agendis inter ſe contradictoriis dantur rationes graves, & prudentes, & humanæ menti accommodæ, quæ nõ ſe mutuò perimunt, aut omninò enervant, ita pro re facti dētur motiva rationabilia inter ſe compoſſibilia, quæ ſuadeant rem eſſe, & quę ſuadeāt rem non eſſe; quæ quidem non ſe invicem deſtruant, ut in exemplis allatis conſtat. Clarè enim videmus, inter duo teſtimonia oppoſita in quæſtione facti verſantia, intellectum non poſſe determinare ſe ad unam partem, dum intellectui proponuntur ut ęqualiter moventia.

291 Hinc ad inſtantias reſpondeo. Ad primam, potiorem eſſe rationem in quæſtione facti, quàm in quæſtione juris, quare intellectus neceſſariò hæreat dubius. Nam quæſtio juris pertinet ad rationem rerum agendarum, quæ pro partibus invicem contradicentibus admittit rationes accommodas humanæ menti, non ſe invicē deſtruētes: in quæſtione autem facti ſe ita deſtruunt, ut cõſiſtentes in æquali gradu ſe mutuò omninò enervent, & deſtruant. Quare unum teſtimonium, contradicente poſitivè altero æquali, non eſt ſufficiens motivum, ut in eo nitatur intellectus ad affirmandum rem facti.

292 Ad ſecundam nego minorem: eſt enim in quæſtione juris potior ratio, quare motiva unius partis non deſtruātur per motiva partis oppoſitæ: quia ex ipſa collatione caſuum perſpicitur, rationem rerum agendarum habere eam latitudinem, ratione cujus benè cõponantur rationes prudentes pro utraque parte contradictionis, propter ea, quæ dixi *nu.* 289. quod non apparet in quæſtione facti.

293 Ad tertiam, cùm dicimus, ideò intellectum hærere neceſſariò in quæſtione facti inter motiva æqualia, quia res facti conſiſtit in indiviſibili, intelligendum eſt de indiviſibili ſpeculativè, & practicè, modo explicato ſuprà *n.* 289. Cùm autem dicitur, hanc quæſtionem, [An hæc operatio ſit licita, an non?] etiam conſiſtere in indiviſibili, quia verſatur inter duo extrema contradictoria, dicendum eſt conſiſtere in indiviſibili ſpeculativè, non practicè; quia ratio rerum agendarum admittit tanquam compoſſibiles rationes humanæ menti proportionatas ad utrunlibet contradictorium deducendum ad praxim. Quia cum hæ, & illæ rationes ſint humanæ rationi conformes, utrunlibet ſuadent eſſe factibile, quin prædictæ

ratio-

rationes mutuò ſe deſtruant. Quod non contingit in quæſtione facti, cùm ad aſſerendum unam partem non ſufficiat teſtimonium unius, æquali altero poſitivè contradicente.

294 Inſtabis. Sicut in quæſtione juris utraque pars poteſt eſſe agibilis, ita in quæſtione facti utraque pars poteſt eſſe credibilis: & ſicut in quæſtione juris dantur pro utraque parte rationes, quæ rem faciant agibilem, nec ſe mutuò perimant omninò; ita in quæſtione facti poterunt eſſe pro utraque parte rationes, quæ rem faciant credibilem, & quæ non ſe omninò deſtruant in ordine ad credibilitatem: ergo eodem modo in utroque philoſophandum eſt.

295 Reſpondeo, quæſtionem, quæ inquirit, [An ſit credibile Salomoni, quòd infans ſit filius hujus fœminæ?] inquirere, [an ſit motivum ſufficiens Salomoni, ut aſſerat, infantem eſſe filium hujus?] Cùm ergo dicimus, teſtimonium unius, contradicente poſitivè altero æqualis fidei, non eſſe ſufficiens motivum, ut Salomon aſſerat, infantem eſſe filium hujus, ſimul aſſirmamus, neutram partem eſſe credibilem Salomoni.

296 Hinc nego, in quæſtione facti utranque partem contradictionis eſſe poſſe credibilem, quia teſtimonium (vel quid æquivalens) quod ſtat pro una parte, per ſuam contradictionem enervat alteram; atque adeò non eſt ſufficiens motivum, ut illi innitens, alteri parti aſſentiatur; atque adeò neutra pars eſt credibilis.

A R T I C U L U S IX.

Criſis ſexti argumenti.

297 SExtum argumentum proponit Baron *eadem diſp. 2. ſect. 2. art. 2. §. 7.* ut convincat, falſam eſſe noſtram ſententiam, qua parte aſſerit, opinionem minus probabilē poſſe admitti ad praxim relicta probabiliori. Et in hæc verba diſcurrit: [Qui cenſet partem unam probabiliorem, judicat, alteram minùs probabilem falſò propiùs abeſſe: ergo ſi iſtam alteri anteponat, adhærebit parti, quam judicat magis falſam: quo nihil poteſt abſurdius dici. Addo etiam ad hujus ſententiæ confirmationem, quamlibet potentiam innato pondere ad ſuum objectum tanquam ad bonum congenitum ferri, & à contrario abhorrere. Sic aqua recto curſu fluit ad mare, & ambages, aut alvei circuitus fugit. Ergo cùm intellectus objectum ſit verum, id tanquam unicum bonum quærit, & illi parti adhæret, quæ ſibi plus veri habere viſa fuerit: ergo non poteſt adhærere minùs probabili, relicta probabiliori, ideſt, quæ magis ad veritatem accedit. Neque enim intellectus in opinionum delectu, à voluntatis regulis in deligendis mediis vel latum unguem recedit; ac proinde ſicut ex mente S. Doctoris electio appetitus quandam collationem importat, quatenus eſt acceptio unius præ altero, quæ nequit fieri, niſi medio, quod eligitur, major inſit, aut certè appareat convenientia ad finem, maximè ſi efficaciter intendatur: ergo idem de intellectu ſentiendum, cùm efficaciter veritatem appetat, & in ea inquirenda totus ſit, atque ad ejus conſecutionem conferat probabilioribus adhærere: ac proinde non poteſt, niſi vim ſibi inferat, minùs probabilia anteponere] Hucuſq; Vincētius: in cujus verbis tres probationes continentur, ad quarū ſingulas ſigillatim reſpondebimus.

298 Putabit aliquis, ſe ſatisfacere huic argumento, ſi dicat, ad praxim licitam non eſſe neceſſarium, quod intellectus aſſentiatur per propoſitionem abſolutam parti minùs probabili, ſed ſatis eſſe aſſenſum de probabilitate, nempe, *Probabile eſt*, *hoc* (minùs probabile) *eſſe licitum*. Unde quamvis intellectus non poſſit aſſentiri per propoſitionem abſolutam parti minùs probabili, poterit ſecundùm opinionem minùs probabilem operari.

299 Hæc tamen reſponſio omninò eſt inutilis. Nam ſi ſemel ſtatuatur, quòd intellectus non poteſt aſſenſu abſoluto aſſentiri illi parti, hæc pars non poteſt eſſe probabilis: ut enim aliqua pars ſit probabilis, neceſſe eſt, ut habeat ſufficiens motivum, cui intellectus innitatur ad aſſenſum abſolutum illius. Vel ergo hic & nunc habet intellectus ſufficiens motivum, ut illi innitens intellectus aſſentiatur abſolutè huic concluſioni, vel non habet? Si hoc ſecundum dicas, iſta pars non eſt probabilis; atque adeò neque propoſitio modalis de modo *probabile*, erit vera. Si verò habeat ſufficiens motivum ad talem aſſenſum abſolutum, poterit dari iſte aſſenſus abſolutus, & non ſolùm modalis de modo *probabile*. Nam ſi talis aſſenſus abſolutus eſt impoſſibilis cum tali motivo, quomodo tale motivum eſt ſufficiens ad illum abſolutum aſſenſum?

300 Pro legitima ergo ejus argumenti ſolutione, ſuppono primò inter rationes minùs, & magis probabiles, nempe unius opinionis probabilioris, & alterius opinionis oppoſitæ minùs probabilis, poſſe intellectum ſuſpendere aſſenſum, & hærere dubium. Quia ſola certitudo, aut evidentia ſaltem moralis, cogit intellectum ad aſſenſum, ut conſtat ex ſuprà dictis.

301 Suppono ſecundò, rarò opinionem merè probabilem proponi intellectui, ut evidenter probabiliorem: atque adeò de hoc ipſo probabilioritatis gradu poſſe intellectum dubitare, ſicut in quocunque alio objecto, quod ſibi non proponitur ut certum, vel evidens: & hoc benè probat Caramuel *in Apolog. de probabilit. ep. 2. nu. 83.*

302 Aſſero ergo primò. Quando ex duabus opinionibus neutra eſt evidenter probabilior, poteſt voluntas inclinatione ſua flectere intellectum, in quam partem maluerit. Id quidem præſtat indirectè, quatenus ex majori inclinatione facit, ut intellectus majori attentione conſideret unam partem, ideòque putet probabiliorem, rationibus ejus partis clariùs, & vivaciùs conſideratis. Poteſt etiam id præſtare directè ob rationem propoſitam ſupra *art. 7. nu. 270.*

303 Aſſero ſecundò. Etiam quando una pars repræſentatur intellectui ut evidenter probabilior, poteſt voluntas flectere intellectum ad aſſenſum partis minùs probabilis. Et quidem cùm repræſentatur ut evidenter probabilior, adhuc ea par repræſentatur ut incerta, & talis ut ab ejus aſſenſu abſtinere poſſit, niſi à voluntate flectatur. Unde dum intellectus videt, partem oppoſitam eſſe incertam, etſi probabiliorem, ad cujus aſſenſum ideò non cogitur, poteſt voluntas flectere intellectum ad partem oppoſitam. Patet concluſio. Nam dum quis fruitur bona fama de honeſtate morum, non eſt certum eſſe innocentem; tamen probabilius eſt, illum eſſe innocentem; & tamen hominis infenſi voluntas ſæpe flectit intellectum, ut temerè judicet, illum eſſe noxium: ergo ubi pars aliqua probabilior eſt, ſive ubi præponderat majus robur probabilitatis, poteſt voluntas flectere intellectum ad partem oppoſitam.

304 Nec valet, ſi dicas, illud eſſe judicium temerarium, & ſolum negari imperium voluntatis, ut flectat intellectum ad partem minus probabilem, ita ut reſultet actus opinativus, & probabilis.

305 Etenim hic ſunt duæ quæſtiones diverſæ. Prima: an voluntas poſſit flectere intellectum ad unam partem, quando pro oppoſita, illa incerta quidem, eſt majus pondus probabilitatis. Secunda, an actus iſte judicii, qui ex illa inclinatione voluntatis reſultat, ſit probabilis, & opinativus, an potiùs temerarius? Quoad primam quæſtionem attinet, ſi certum eſt, quòd voluntas flectit intellectum ad unam partem carentem omninò fundamento gravi, quando pro oppoſita præponderat majus robur probabilitatis, ut patet in caſu propoſito; à fortiori certum erit, quod in ſimili caſu poſſit voluntas flectere intellectum ad eam partem quæ gravi fundamento, quamvis minori, fulcitur. Quoad ſecundam verò quæſtionem, cùm actus ille judicii, qui reſultat, nitatur fundamento gravi, quamvis minori, non poterit dici eſſe actus judicii temerarii, ſed prudentis.

306 Et quidem Vincentius in argumento propoſito non intendit vires argumenti in eum ſcopum, ut probet, illud judicium, quod terminatur ad partem minus probabilem, eſſe temerarium: ſed potius ut probet, intellectum neceſſitari ad aſſenſum partis probabilioris, caſu quo aliquem aſſenſum eliciturus ſit; & intellectui impoſſibile eſſe, quòd aſſenſum præſtet parti minùs probabili; nec voluntati ineſſe vires ad inclinandum intellectum ad hujuſmodi aſſenſum ad objectum minus probabile. Nos autem ex eo, quòd voluntas poſſit flectere intellectum ad judicium temerarium contra majus rationis pondus, inferimus, non eſſe impoſſibile, quòd voluntas flectat intellectum ad partem minùs probabilem. Quo aſſenſu jam poſito, clarè convincimus, illum non eſſe temerarium, cùm iſte nitatur ratione prudenti, etſi minus efficaci.

307 Jam verò conſtat, argumentum Vincentii omninò corruere, Qui cenſet partem unam probabiliorem, judicat alteram minus probabile falſò propriùs abeſſe [quoad motivum, & cum incertitudine veritatis,] concedo, [quoad rem ipſam, vel cum certitudine veritatis,] nego. Conſequens autem negandum eſt. Eſt enim omninò falſum, quòd cùm aſſentitur parti minùs probabili, judicet iſtam magis falſam. Aliud enim eſt magis appropinquare motivis falſitatis, & aliud eſt eſſe falſam, aut magis falſam. In eo ergo caſu, quo aſſentitur parti, quæ ſibi proponitur ut minùs probabilis ex parte motivi, judicat motivum oppoſitum magis accedere motivo veritatis; adhuc tamen judicat falſum, ubi non cogit ad ſui aſſenſum id motivum fallibile, & incertum: & partem minùs probabilem judicat veram, quamvis debiliter, & cum formidine. Quo argumento manifeſtè redarguitur Vincentius in judicio temerario, quòd elicit intellectus contra motivum majus, nempe ex inclinatione voluntatis.

308 Ad confirmationem omitto, quamlibet potentiam innato pondere ad ſuum objectum tanquam ad bonum congenitum ferri, deinde *verum* eſſe objectum intellectus: nego tamen, quòd probabilius objectum eo ipſo ſit verum, & quòd per cognitionem probabiliorem intellectus inveniat reipſa veritatem: ideòque probabiliori objecto attendens, ſæpiſſimè negat aſſenſum, ob illius incertitudinē.

309 Exemplum, quod ibi affert, parum conſonat Philoſophiæ. Aqua enim non fertur in mare, quia mare, ſed ex gravitate ſua tendit in ima, & quia mare eſt in inferiori loco, ad illud deſcendit. Deinde falſum eſt, quòd aqua fugit ambages, & circuitus alvei; non enim fugit, niſi aſcendere ſurſum. Unde ſi ambages ſunt deorſum, & rectum iter eſt ſurſum, ambages quærit, & à recto itinere abhorret.

310 Ad probationem ſubjunctam admitto, quòd cum voluntas efficaciter intendit finem, imperat electionem medii convenientioris ad finem, dum ſperat conſecutionem finis. Si tamen iſtam non ſperat (quo caſu intentio non eſt efficax) non determinatur voluntas ad eligendum medium convenientius. Et ita ſimiliter contingit in intellectu, cujus finis eſt devenire ad verum. Cùm tamen videt unam partem eſſe incertam, & probabiliorem, deſperat de aſſequendo fine, & de deveniendo ad verum: quia ad iſtud non pervenit niſi per cognitionem certam. Quòd ſi per cognitionem probabiliorem perveniret ad finem ſuum, non poſſet non elicere illam, nec poſſet ſuſpendere aſſenſum, utpote qui conſequeretur finem: quod falſum eſſe, fatetur Vincentius.

A R-

Digitized by Google

ARTICULUS X.

Refertur ſeptimum argumentum.

311 S*Ectione* 3. *ejuſdem diſputationis ſecundæ* longum texit diſcurſum Baron de diverſis vitæ Chriſtianæ officiis, in quibus homines tenentur ad probabiliora, & tutiora: unde colligit, ita quoque ſentiendum eſſe in quacunque quæſtione, ubi nihil eſt certum. Diſcurſum ita incipit: [Qui prontentur vitæ humanæ, & Chriſtianæ inſtituta, qualia ſunt *Religioſi*, *Amici*, *Judices*, *Principis Medici*, *Confeſſarii*, & *Conſultores animarum*, *Lectores*, & *Magiſtri in ſcholis*, *Candidati Religionis*; hi omnes reputant ſibi neceſſarium probabilioris & tutioris opinionis pro officio, & lege ſtantis delectum, ſeu materiæ tutioris, & probabilioris uſum, eumque præſtant non difficulter; neque hujus regulæ rigorem nimium cauſantur, ut ab illa ſe eximant: ergo idem delectus neceſſarius eſt, nec admodum difficilis in quacunque re ad honeſtatem morum, vel ad ſalutem ex præcepto ſpectante.] Hucuſque Vincentius, qui per ſingula deinceps officia memorata diſcurrit.

312 Religioſus teneri ad partē tutiorem, ſuadere conatur ex eo, quòd cùm Patres Franciſcani circà varia, & gravia dubia conſuluiſſent Clementem V. Pontifex reſpondit, *In dubiis tutiorem partē eſſe eligendam* Idque in caſu, quo pro utraque parte non defuturæ fuiſſent iis Patribus rationes utrinq; probabiles. Et deinde impugnare conatur varias reſponſiones, quę à variis Authoribus dicit exhibitas.

313 Amicitiæ erga Deum lex præcipuè cavet pericula eam amicitiam amittendi: ſed per opinionem minùs probabilem, ſtantem pro libertate, malè caventur ea pericula, ſi poſtponatur opinio, quæ favet legi. [Nam etiam apud homines is cenſeretur male defungi officio amici, qui ut ſuo commodo, & genio indulgeret, nihil caveret ea agere, ex quibus probabiliùs cenſeret, amicum offenſum iri. Certè ea negligentia eſſet contemptus amicitiæ. Unde licèt fortè actus ille, qui probabiliùs illicitus eſt, non lædat præceptum particulare, v.g. juſtitiæ, aut temperantiæ, certè lædit præceptum charitatis, quo cavetur, ne quis ſe exponat adeò aperto periculo violandi honorem, aut mandatum divinum.] Ita diſſerit *art.* 1. §. 2.

314 Sumit deinde *art.* 2. argumentum. [A candidato veræ Religionis, anxio, & ſuſpenſo in eligenda Fide, Religione, aut Eccleſia, cui debeat, aut poſſit tutò adhærere ad ſalutem comparandam. Et contendimus poſt Chryſoſtomum *hom. 4. in Matth.* & D. Auguſtinum *cap. 8. lib. 2. de Doctrina Chriſtiana*, ſequendam Religionem digniorem Deo, perfectiorem, & quæ denique gravioribus, & probabilioribus argumentis muniatur.] Et cum retuliſſet reſponſionem cujuſdam negantis, eandem cautelam tenendam eſſe pro moribus, ac pro Religionis delectu, quia in hoc ſecundo periculum imminet, ſi aberres à vera Religione, quòd non imminet, ſi aberres à vera lege verſante circà mores, ſic impugnat: [Sicut lege naturali precipitur homini, ne ſe obiiciat periculo aberrandi ab ultimo fine, & à vera Religione ad ſalutem neceſſaria; ita illi præſcriptum eſt, ne ſubeat periculum violandi amicitiam Dei, jura ipſius, & præcepta quæcunque: ergo ubique, aut nullibi acriora, & viciniora ſaluti debet eligere.] Aliaq; in confirmationem conjungit, quæ ſunt ejuſdē ordinis, & efficaciæ.

315 Quod attinet ad Lectores, & Magiſtros, Confeſſarios, & Conſulentes de rebus conſcientiæ *art. 3. §. 1. verſ. ad tamen*, ſic proſequitur: [Hoc itaque conſtitutum ſit, ex mente Suaris, aliorumque gravium Theologorum, malè Lectores, & Magiſtros in ſcholis ſuo fungi munere, niſi probabiliora, & Fidei Divinæ, humanæque ſocietati accommodatiora inquirant diligenter, eruditione illuſtrent, & validè defendant. Si id jure requiras ab eis, qui docent eas ſcientias, quæ nihil ferè conferant ad bonam mentem, ſed ingenia acuant, ſane non video, qua ratione eximere poſſimus à probabilioribus, & tutioribus ſectandis, Medicos, Confeſſarios, eoſque omnes, qui de jure conſultantibus reſpondent. Neque enim dubium eſt, quin his omnibus gravius incumbat onus, tuta & probabiliora ſectandi, ne opinionibus de re morali, & ſacramentaria, propter falſi periculum commune omnis generis opinionibus, immineat etiam mali, peccati, & ab æterna ſalute, atque ultimo fine excidendi.]

316 Cujus occaſione argumenti *ibid.* tres gradus probabilitatis diſtinguit omninò cohibendos. Ait enim: [Vagus probabilitatum uſus ad certos limites contrahi debet ex triplici capite. Nempe unius veritatis ſtudio, ut odio falſi, probabiliora, id eſt veriſimiliora anteponenda ſunt minùs probabilibus, quòd longiùs à vero, propius ab errore abſint. Deinde cohibendus eſt ille effrænis uſus, honeſti amore, & metu peccati. Unde diximus de rebus moralibus, tutiora ſemper eſſe, quæ ſtant pro lege; non ſolùm veriora & probabiliora, ſed etiam quæ paris, aut minoris ſunt probabilitatis. Licèt enim interdum opinio pro commodo, certet quaſi ancipiti marte probabilitatis viribus, & aliquando vincat, nunquam poteſt æquare ſecuritate, aut immunitate à peccato. Cohibendus etiam ille probabilitatis uſus ex tertio capite, ſi periculum ſit, ne ex delectu opinionis minùs certæ, & probabilis ſibi damnum, aut aliis creet, & à ſalute æterna, vel à fine, quem honeſtè obtendis, excidas, quòd cùm poſſes, neglexeris adhibere ſecuriora remedia. Atque hoc nomine Medicos, & Confeſſarios damnamus, qui morbis animi, & corporis curandis omiſſis certioribus, debilioribus uſi ſunt remediis.]

317 *Eodem art. 3. §.* 2. argumentum deducit à Confeſſariis, Miniſtris Sacramentorum, & Medicis, in hæc verba. [Miniſtri Sacramētorum ex officio debent ſectari ſemper probabiliora, & tutiora, ſeu facti, ſeu juris, & opinionum, quę ad vim, & efficaciam Sacramentorum requiruntur, aliàs ſi ſequantur opinionem minùs probabilem, aut tutam, non ſolùm peccant contra conſuetudinem, & præceptum Eccleſiæ (quod omnes admittunt, ne excepto quidem Medina) ſed etiam contra charitatem, & juſtitiam; quòd non adhibeant remedia certiora iis, qui petunt Sacramenta; & contra Religionē, & reverentiam Sacramentis debitam, quòd periculum ſubeant illa irrita faciendi: ergo non immunis erit à peccato quiſquis in qualibet alia re, minùs probabilem pro libertate opinionem anteponet tutiori, & probabiliori pro ſalute, & præcepto.] Quam conſequentiam ſic probat: [Confeſſarius, qui conſulit minùs probabilem opinionem pœnitenti, nihil afferre poteſt ad illud conſilium excuſandum, quòd non poſſit uſurpare ad excuſationem materiæ, aut formę minus probabilis in adminiſtratione Sacramentorum.]

318 Deinde tranſiens ad Medicos ait: [Aliud argumentum deducitur ex officio Medici, ad quem ex Ariſtotele *Rhetoricorum* 1. *c.* 1. pertinet, ut tentet quidquid poſſibile eſt, ad ſanitatem inducendam, ac proinde non præſcribat ægro remedia, quæ probabiliùs illi nocitura, quàm profutura ſunt: ergo eadem neceſſitas incumbit Confeſſariis, ut ſunt Medici animarum, aut nobis ipſis, quatenus animæ ſalus curanda eſt, ut à minùs tutis caveamus, & ſectemur tutiora.] Et paulò inferius pro Fagnano ait, quòd iſte [Acriter urget Suarez, & Sanchez, qui cum negent, Medicis licere, relictis efficacioribus, & certioribus, minùs probabilia remedia conſulere; id permittunt animarum Medicis, nec putant, aſtringi eadem lege charitatis ad animarum ſalutem curandam, qua Medicos ad ſananda corpora. Certè, inquit, ſi cavendum ſit à Medico, qui propinat medicinam probabiliùs occiſuram, quàm ſanaturam; quis ferat Medicos animarum, qui pernicioſo conſilio inferant potiùs mortem, quàm vitam ſervent.] Qui ſic arguunt, non callent mentem ſcriptorum. Nec miror: eſt enim materia probabilitatis valdè metaphyſica, quam ideò non omnes penetrant.

319 Deinde *artic.* 4. tranſit ad judices, & ait: [Argumentum petitur ab officio judicis, qui in controverſiis juris, & facti debet ferre ſententiam juxta probabiliorem, & tutiorem opinionem: ergo etiā quiſque noſtrum debet in vitæ inſtitutione ſectari partem tutiorem.] Hoc argumentum eſt pejus omnibus, tum quia contra ejus ſententiam evidenter militat: tum quia antecedens, qua parte verum eſt, malè probatur ab illo. Tum denique, quia conſequentia nutat. Quam ſic ſuadere conatur: [Quiſque noſtrum judex eſt ad dubium, quod occurrit de actu, licituſne ſit, an malus: ergo unuſquiſque noſtrum in ferendo judicio, non magis poteſt ſequi opinionem minùs probabilem, quàm judex in cauſa publica.]

320 *Eodem art 4. verſ. ultimum*, producit argumentum à Principe bellum indicente, qui probabiliorem opinionem ſequi tenetur. Sic enim diſſerit: [Princeps & Reſpublica in bello indicendo judicis perſonam induunt, & funguntur officio, idque velut in judicio capitis, ſi vindicanda ſit injuria ab adverſario Principe illata; aut quaſi actione recuperatoria, ſi aliquod bonum repetendum ſit, in quod belli author jus oſtendit. At neutrum genus belli juſtum eſſe poteſt, ſuſceptum ex regula probabilitatis, qua licet æquè, aut minus probabilem ſtantem pro commodo opinionem, contra honeſtum, & officium ſequi. Ergo bellum juſtum debet iniri ſecundùm probabiliorem, & tutiorem pro juſtitia, & æquitate, opinionem. De prima ſpecie belli ſuſcepti vindicandæ injuriæ cauſa, omnes Theologi concedunt, magis injuſtum eſſe, quàm ſententiam in reum latam, nec confeſſum, nec legitimis teſtibus convictum: quia in cauſa capitis probationes criminis oportet eſſe ſole meridiano clariores. Quid de bello cenſendum? Ergo illicitum eſt, niſi apertè conſtet illatam eſſe injuriam, eamque graviſſimam. Hoc argumento Joannes à S. Thoma, Delugo, & alii putant demonſtrari, illicitum eſſe bellum cauſa recuperandi, quod ſuum putat eſſe, qui illud indicit, niſi potiora, & evidentiora ſint ſua, quàm adverſarii jura: quia bellum quacunque ex cauſa geratur, habet adjuncta mala infinita, vindictam, mortem innocentium, rapinam bonorum, pluraque alia graviora, quàm quæ in judicio capitis infliguntur reo.] Sed quam inde conſequentiam colligit? [Inde ſatis colligere eſt, quàm periculoſa, quàm pernicioſa ſit probabilitatum opinio, quæ leviſſimis de cauſis juſta, ut aſſerit, utcunque bella accendit.] Idem argumentum inculcat iterùm *ſect. 1. art. 2. §. 2. verſ. Cùm Regum.* Sed hoc argumentum à ſcopo aberrat, ut jam videbis.

ARTICULUS XI.

Criſis argumenti propoſiti.

321 B*Aron* poſtquam initio lectionis 3. *verſ. Pauci adeut*, retulit diviſos eſſe Theologos quoad ejus argumenti reſponſionem, hæc ſubjungit: [Diceres, hos omnes Authores noſtro argumento impetitos, eſſe veluti claſſem violenta tempeſtate dejectam, & conquaſſatam, vel arcem tormentis bellicis labefactam, & everſam. Unde vim noſtri enthimematis facilè eſt colligere.

322 Sed ſi bona eſt hæc conſecutio, [illegible] arguendi methodo gaudebunt Lutherani, ut ſibi videantur triumphare de noſtris. Etenim contra libertatem humani arbitrii argumenta obiiciunt, deſumpta ex efficacia auxilii, providentia, prædeſtinatione, & ſimilibus.

Ca-

Catholici ut reſpondeant, in diverſas ſententias abeunt; alii enim reſpondent juxta ſententiam de phyſicis premotionibus, alii autem juxta ſententiam de ſcientia contingentium ſub conditione futurorum. Quid? Gloriabunturne Lutherani, quia in diverſas ſententias abeunt Theologi, noſtros *eſſe veluti claſſem violenta tempeſtate dejectam, & conquaſſatam?* Sanè rideremus Lutheranos ſic diſcurrentes; & multò magis, ſi ad eam conſecutionem pergerent, *Inde vim* ſui argumenti *facilè eſſe colligere*. Et ratio eſt, quam tradidi *diſput.* 3. Nam contra concluſionem inconcuſſam ſolent objici argumenta ex adjunctis, vel circumſtantiis non inconcuſſis, ideſt, quæ ſub judice ſunt, & non adeò clarè conſtant, ſicut præcipua concluſio.

323 Igitur uno verbo ad totum argumentum, & omnes ejus probationes reſpondeo. Poſſe nos tutò ſequi quamlibet opinionem practicè probabilem, dummodò non ſaltet extra quæſtionem, ſub qua habet probabilitatem ſuam. Deinde nos teneri ad opinionem probabiliorem, vel tutiorem, quoties eſt præceptũ reflexum eligendi probabiliorem, aut tutiorem; ſecus ſi non ſit tale præceptum reflexum.

324 Quomodo autem hæc duo componantur, facillimum eſt explicare, ſi advertas animum ad ea, quæ docui ſupra *artic.* 2. diſtinguendas ſæpè eſſe duas quæſtiones, alteram directam, & alteram reflexam. V.gr. quæſtio directa eſt; [An baptiſmus in lixivio collatus ſit validus?] In qua ſunt duæ opiniones utrinque probabiles. Quæſtio reflexa eſt, [An ſuppoſito, quod ſit probabilis opinio directa affirmativa, licitum ſit extra caſum neceſſitatis baptizare in lixivio?] Et hæc ſecunda quæſtio non ſubeſt probabilitati opinionum: neque enim eſt practicè probabile, quòd unquam liceat extra caſum neceſſitatis baptizare in lixivio: quia eſt certiſſimum præceptum charitatis te obligans, ne exponas hominem, quem abluis, periculo remanendi abſque vero baptiſmo. Nec poteſt dici, hanc eſſe opinionem tutiorem; non enim eſt opinio, ſed propoſitio certa, & demonſtrata. Debemus ergo in hoc caſu ſequi eam partem, quam tu vocas tutiorem, & quam ego voco unicè ſecuram, & certiſſimè obligatoriam. Id quod clariùs conſtabit, ſi ad ſingulas probationes deſcendamus.

325 Quod attinet ad primum de Patribus Franciſcanis, qui Clementem V. conſuluerunt circà dubia regulæ, reſpondeo, tunc intercedere verum dubium practicum, cùm dubitatur de probabilitate opinionis: Patres autem Franciſcanos, quamvis hinc inde allegarentur momenta rationum, verè dubitaſſe de probabilitate practica illarum, quia non illis fidebant; atque adeò conſtitutos fuiſſe in vero dubio practico. Atqui id Pontificis aſſertum, quòd *in dubiis tutior pars eligenda eſt;* intelligitur de dubio practico. Conatus autem Vincentii, quòd inter duas opiniones practicè probabiles intercedat dubium practicum, irritus eſt, & nunquam ab illo promotus, aut promovendus.

326 Huc etiam pertinet argumentum, quod *diſp.* 2 *ſect.* 1. *art.* 3. §. 1. *verſ. Ex hac*, deſumit Baron ex conſtitutionibus S. P. N. Ignatii. Ait enim: [Ideò prudentiſſimè Societas IESV 4. *part. Conſtitut. cap.* 5. §. 4. ſancit, ut *ſequantur in quavis facultate ſecuriorem, & magis approbatam doctrinam, & eos Doctores, qui eam docent*. Et *cap.* 14. §. 1. *in Collegiis* jubet *prælegi libros, qui in quavis facultate ſolidioris, & ſecurioris doctrinæ habebuntur*.]

327 Sed nunquid, quia opiniones practicè probabiles tuemur, impingimus in conſtitutiones Divi Parentis Ignatii, vel accuſamur à Vincentio legis violatæ? Equidem ſi non omiſiſſet Baron in ſecundo textu verba immediatè ſequentia, mentem conſtitutionis manifeſtaret. Ea autem hæc ſunt: *Nec illi* (libri) *ſunt attingendi, quorum doctrina, vel Authores ſuſpecti ſint* Præcipit ergo legiſlator noſter, ut doctrinam ſecuriorem amplectamur, ideſt, non ſuſpectam. Eſt autem doctrina ſuſpecta illa, de qua viri ſapientes dubitant, an ſit probabilis: & in materia morum ſuſpecta eſt, de cujus practica probabilitate dubitatur apud ſapientes, & prudentes. Et hæc nobis meritò interdicitur, quia dubium de probabilitate practica eſt dubium practicum, cum quo nemini licet operari. Neque his conſtitutionibus excluditur in materia morum ea doctrina, quæ ſtat pro libertate contra legem, ſi ſolidis fundamentis innititur. Quia illa nulla ſecurior eſt, cùm nulla ſit formaliter ſecurior ea, in qua nullum penitus eſt practicè periculum; licèt fortè materialiter ſit minùs tuta.

328 Ad ſecundam probationem deſumptam ex amicitia erga Deum, reſpondeo, conceſſa majori, quòd lex amicitiæ inhibet pericula eam amittendi, & nego minorem, quod opinio practicè probabilis afferat periculum amittendi eam amicitiam. Nam pictor, qui ex opinione probabili depingit in die feſto, certò ſcit, ſe non peccare, ſequendo opinionem probabilem. Et ubi tanquam certum ſibi proponitur, in aliqua operatione non eſſe peccatum, nullum penitus eſt periculum. Nec poteſt cum veritate dici, quòd oppoſita opinio formaliter eſt tutior; quia quando ex duabus opinionibus neutra affert periculum, nulla eſt tutior altera, quia ubi nullum omninò eſt periculum, non poteſt dici, quòd una magis diſtat formaliter à periculo, quàm altera; quia non poteſt eſſe magis, vel minus de periculo, ubi nullum prorſus eſt periculum.

329 Quando autem ſubjungit, quòd is, qui ſequitur opinionem minùs probabilem, probabilius cenſet, amicum offenſum iri; planè fallitur. Nam ex motivis directis probabiliter cenſet, id eſſe peccatum: ex motivis autem reflexis certò ſcit, non offenſum iri; quia certò ſcit, non eſſe peccatum ſequi opinionem practicè probabilem, etſi minùs probabilem.

330 Aliud eſt, quando ex motivis tam directis, quàm reflexis probabiliter putaret, ſe reipſa peccaturum, aut non eſſet ex dictamine reflexo certus, ſe non peccaturum. Tunc enim cùm non eſſet certus de peccato à ſe vitando, exponeret ſe periculo probabili peccandi, ſi ſic operaretur; atque adeò amittendi divinam amicitiam. Quare pictor, qui non haberet dictamen reflexum certum de boneſtate ſequendi opinionem minùs probabilem practicè, probabiliter putaret, ſe peccare; atque adeò exponeret ſe periculo peccandi. Non quia opinio probabilis eum ponat periculo peccandi, ſed quia defectus dictaminis certi de boneſtate eligendi opinionem minùs probabilem, facit, quod cenſeat, fortè ſe admiſſurum reipſa peccatum: quo pacto ſe exponit probabili periculo peccandi, & amittendi divinam amicitiam. Vide, quæ dixi ſuprà *art.* 5.

331 Ad tertiam probationem deſumptam à Candidato veræ Religionis, ſi in caſu practico loquendum eſt, & non in metaphyſico, reſpondeo impoſſibile eſſe, quòd ſi animum advertat ad motiva credibilitatis, quibus abundat Religio Catholica, habeat rationes merè probabiles, cùm iſtæ ſint ſaltem moraliter evidentes, præcipuè cùm certum ſit, Deum, qui vult ſalutem æternam omnium hominum, immiſſurum illuſtrationes, quibus id clarè cognoſcat, & ab ea anxietate quærendi veritatem eripiat, iſta demonſtrata.

332 Sed ponamus caſum metaphyſicum, in quo ei Candidato proponantur ut probabiles rationes, quæ militant pro Religione Catholica, & pro ſecta Lutherana, Caluiniana, &c. Si iſte clarè agnoſcit immortalitatem animæ, & probabilius ſibi eſt ſalutem æternam in Catholica, quàm in Lutherana, & Caluiniana conſiſtere, ſtatim duæ quæſtiones diſtinguendæ ſunt, juxta normam articuli 2. Prima, [In qua Religione conſiſtat ſalus æterna?] & poſtquam videt probabiliùs conſiſtere ſalutem æternam in Catholica, inſurgit ſecunda quæſtio? [An probabilius cenſens in Catholica conſiſtere ſalutem æternam, teneatur profiteri Religionem Catholicam?] In prima quidem quæſtione, quæ purè ſpeculativa eſt, nihil eſt probabile. Et ideò ſiſtendo in prima quæſtione, argumentum non eſt ad rem, cùm argumentum debeat impugnare practicam probabilitatem minorem, quam nos tuemur. In ſecunda etiam quæſtione nihil eſt practicè probabile; quia certum omninò eſt, & ſupra omnem probabilitatem, quòd quis in ordine ad ſalutem ſuam æternam debet ſtare pro majori ſua ſecuritate. Et ideò ſæpiùs dixi, ſi rectè calleatur vis, & natura probabilitatis practicæ, nullam difficultatem alicujus momenti eſſe poſſe contra noſtram ſententiam, quæ aliquas patitur difficultates; quia aliqui Authores eam non rectè calluerunt.

333 Si autem caſus proponatur, ita ut ei Candidato nihil plus ſecuritatis ad ſalutem æternam ſibi proponatur in una Religione, quàm in alia, & ſolùm proponatur ut probabilior veritas Catholicæ Religionis, ut incerta tamen; quamvis diſtinguas eas duas quæſtiones, primam directam, & ſecundam reflexam; primam ſpeculativam, & ſecundam practicam; adhuc in ſecunda practica nulla relucet obligatio ſequendi partem probabiliorem, quia ipſa incertitudo, quam involvit, tollit ab intellectu neceſſitatem aſſentiendi. Is tamen caſus, ut dixi, metaphyſicus eſt, & impoſſibilis.

334 Cum autem adjungit paritatem deſumptam à periculo damnationis æternæ in eo, qui putat probabilius adeſſe periculum in reliquis ſectis, quàm in Catholica, ad periculum peccandi in reliquis opinionibus practicè probabilibus ſtantibus pro libertate contra legem; ſupponit falſum, quòd probare debuerat, in illis latere aliquod periculum. De quo vide, quæ dixi ad ſecundam probationem.

335 Citationes autem Auguſtini, & Chryſoſtomi ſuſpectæ mihi ſunt; neque enim eorum verba omiſiſſet, ſi rem efficaciter urgerent. Et quidem S. Auguſtinus *lib.* 2. *de doctrin. Chriſt. cap.* 8. nihil habet, quòd exiſtimari poſſit eſſe ad rem hanc, niſi hæc verba: [Tenebit igitur hunc modum in ſcripturis Canonicis, ut eas, quæ ab omnibus accipiuntur Eccleſiis Catholicis, præponat eis, quas quædam non accipiunt. In eis verò, quæ non accipiuntur ab omnibus, præponat eas, quas plures, gravioreſque accipiunt, eis, quas pauciores, minoriſque authoritatis Eccleſiæ tenent.] Ubi docet Auguſtinus, eas ſcripturas, quæ non recipiuntur à tota Eccleſia, majoris authoritatis habendas eſſe eas, quæ à pluribus & gravioribus Eccleſiis, ſive Diœceſibus admittuntur. Sed ex his quomodo colligit Baron, quod ſi quis crederet, probabiliores eſſe rationes Lutheri, quàm Eccleſiæ Romanæ, teneretur ad ſequendam Lutheri ſectam? Vel quòd teneretur ad catbolicam, ſi hujus rationes putaret probabiliores, incertas tamen? Et quod attinet ad Chryſoſtomum, legi homiliam quartam in Matthæum, & quartam operis imperfecti, & quartam in varia loca Matthæi; & in nulla earum habet aliquid, quod poſſit videri eſſe ad rem hanc.

336 Ad quartam probationem reſpondeo, id antecedens in eo ſenſu verum eſſe, quòd qui docent philoſophica, aut ſpeculativa alia, debent curare, ut aptiora ſint ad myſteria Fidei catholicæ explicanda, id eſt, quæ rectè componantur cum myſteriis Fidei, nec afferant difficultatem aliquam, quæ difficilè conſentiat cum myſteriis Fidei: non verò dixit Suarez, nec Theologi, ſemper in ſpeculativis Profeſſorem teneri ad probabiliora tradenda. Inde autem non infertur, quòd Theologi, & Theologiæ Profeſſores, & Confeſſarii docere, & conſulere debeant in practicis probabiliora: cùm minor

pro-

Digitized by Google

probabilitas practica nullo modo adverſetur myſteriis Fidei, neque ullum afferat periculũ peccãdi, ſi res probabilitatis rectè calleatur.

337 Cum autem ſubjungat, vagum probabilitatis uſum triplici ex capite cohibendum; reſpondeo, practicæ probabilitatis uſum nonniſi ex improbabilitate poſitiva (qua opinio redditur certò falſa) vel negativa (quæ caret fundamento gravi) cohibendum; diſtinguendo tamen ſumma attentione quæſtionem directam à reflexa excludendo à probabilitate argumenta levia, ſophiſtica, æquivoca; item illa omnia, quæ principiis certis reſiſtunt.

338 Ad primum caput reſpondeo, minorem probabilitatem practicam non eſſe reiiciendam veritatis ſtudio, quia ſolùm deſtruitur, vel levitate ſui motivi, vel certitudine partis oppoſitæ. Cùm autem major probabilitas adhuc ſua incertitudine nutet, ſuperat quidem minorem, ſed non extinguit, quin potiùs illam, licèt infirmam, tamen ſuperſtitem relinquit.

339 Ad ſecundam dico, nullum eſſe metum peccati in opinione practica minùs probabili, quia dictamen reflexum certum docet, nullum eſſe peccatum in opinione practicè probabili, nullum periculum, ſive ea majoris ſit, ſive minoris probabilitatis.

340 Ad tertium dico, neque eſſe cohibendum uſum practicæ probabilitatis minoris ex periculo damni imminentis, v. g. peccati, vel damnationis æternæ, aut ſimilium. Nam ſi verè eſt hoc periculum, non verſamur in quæſtione directa, quæ ſubeſt varietati opinionum probabilium: ſed in quæſtione reflexa, [An poſſimus operari ad normam quæſtionis directæ, quando adeſt periculum damnationis peccati,] &c. Quæ reflexa quæſtio non ſubeſt varietati opinionum probabilium, cùm improbabile ſit, licere exponere ſe periculo peccati damnationis, &c. ut jam dixi, & ex aliis exemplis inferiùs conſtabit. Quod ſubjungit de Medicis, & Confeſſariis, ſuo loco ſolvetur.

341 Quod attinet ad quintam probationem ex Confeſſariis, & Miniſtris Sacramentorum deſumptam, multa complectitur Vincentius, quæ diſtinctione indigent. Aſſero ergo, eſſe præceptum charitatis certiſſimum, ne cum miniſtras Fidelibus Sacramenta, exponas eos periculo carendi valore, & effectibus Sacramentorum; idque præcipuè in Sacramentis neceſſariis ad juſtificationem, & ſalutem æternam. Unde exemplum Baptiſmi in lixivio collatum, quod propoſui ſupra *num.* 324. Ita peccat lethaliter Epiſcopus (& oppoſitum eſt improbabile) ſi conferat ordinem Sacerdotii ſine tactu phyſico, contentus ſolo tactu morali: quia ſi à parte rei eſt vera opinio quæ docet, invalidum eſſe id Sacramentum ita collatum, exponuntur Fideles multis nullitatibus Sacramentorum in præjudicium ſuæ juſtificationis, & ſalutis æternæ. Et ita in multis aliis exemplis.

342 In quibus, ut dixi *eo num.* 324. quæſtio directa, & reflexa diſtinguenda eſt. Ex quibus prima non eſt practicè probabilis, quia non reſpicit praxim; & ſecunda non eſt practicè probabilis, quia ſupra omnem probabilitatem eſt certa. Ergo perperam dicitur, quòd in miniſtratione Sacramentorum, cùm imminet periculum Fidelibus carendi effectibus Sacramentorum, debet eligi opinio tutior, cùm non debeat eligi, niſi ſententia certa nempe in quæſtione reflexa. Nam in quæſtione directa non eligitur opinio ad praxim, cùm ea praxim non reſpiciat. Patet in exemplo proximè jacto; nam hæc propoſitio, *Qui non tangit phyſicè, non ordinatur validè*; eſt diverſa ab hac, *Epiſcopus tenetur conferre Ordinem Sacerdotii cum tactu phyſico*. Nam prima licèt probabilis, non reſpicit praxim, quia non affirmat, quid faciendum Epiſcopo in collatione Ordinis Sacerdotalis: ſecunda verò non eſt tantùm probabilis, ſed certa, propter certiſſimam legem charitatis inhibentis ea omnia (quantumvis dicantur probabilia) quæ ſpirituale præjudicium afferre poſſunt animabus Fidelium.

343 Quando verò addit Baron, peccare contra Religionem, & reverentiam Sacramento debitam eum, qui miniſtrat Sacramentum juxta opinionem, in qua valor Sacramenti eſt dumtaxat probabilis, egregiè fallitur. Quod ut calleas, diſtingue ſimiliter duas quæſtiones. Primam [An ſit valida ordinatio cum tactu ſolùm morali?] Secundam [An Epiſcopus propter reverentiam Sacramenti præcisè poſſit conferre Ordinem cum tactu ſolùm morali?] Et in prima quidem quæſtione ſpeculativa, pars affirmativa eſt probabilis. In ſecunda autem quæſtione, quæ practica eſt, non eſt, cur etiam pars affirmativa non ſit practicè probabilis; quia nulla eſt lex certa, quæ præſcribat, exhibendam eſſe Sacramentis reverentiam pluſquam probabilem: nulla item eſt lex certa, quæ ratione Religionis prohibeat actionem, quæ probabiliter ſervat indemnem reverentiam Sacramenti.

344 Nec dicas, etiam irreverentiam probabilem, ratione Religionis, vitandam eſſe, & à fortiori eam actionem, quæ probabilius eſt irreverentia.

345 Nam licèt ea à principiis directis ſit probabiliter irreverentia, propter opinionem probabilem id ita aſſerentem, tamen à principio reflexo certo ea actio caret irreverentia: eſt enim principium reflexum certum, licere nobis aſſumere ad praxim quamlibet opinionem practicè probabilem, atque adeò hanc, quæ præſcribit, nullam fieri irreverentiam Sacramento.

346 Dum autem in fine ejus probationis ſubjungit eam conſequentiam, nempe, quòd [Confeſſarius, qui conſulit minus probabilem opinionem pœnitenti, nihil afferre poteſt ad illud conſilium, excuſandum, quod non poteſt uſurpare ad excuſationem materiæ aut formæ minùs probabilis, in adminiſtratione Sacramentorum;] etiam planè decipitur. Eſt enim diſcrimen meridiana luce clarius. Nam in adminiſtratione ſacramentorum eſt lex certiſſima charitatis, ne miniſter conficiat Sacramentum in materia, aut forma incerta, in præjudicium ſpirituale Fidelium, ſive cum periculo fruſtrationis Sacramenti. Nulla autem eſt lex certa, quæ præſcribat Confeſſario, ut obliget ad reſtitutionem, quando rationes prudentes, & graves Theologi ſuadent, eam reſtitutionem fieri non debere; cùm ab hac operatione ex dictamine prudẽti nullum immineat periculum ſpiritualis detrimenti animæ, aut ſaluti æternæ pœnitẽtis.

347 Ad ſextam probationem, quam deſumit à Medico corporis, & transfert ad Medicum ſpiritus Confeſſarium, concedo pariter, quòd ſicut Medico corporis lege certa inhibetur, ne pharmaca propinet ægroto probabiliùs nocitura, quàm profutura; ita & Medicus animæ Confeſſarius interdictus eſt divina lege naturali, ne pœnitenti pocula propinet pœnitenti probabiliùs nocitura. Nulla enim talia ſunt, niſi illa, quæ continent periculum probabile, aut probabilius nocumenti ſpiritualis: & ad hæc vitanda utpotè mala actualia animæ, nullus eſt, qui non teneatur lege certiſſima, ut conſtat *ex diſp.* 18. ſed probet mihi Baron, ſaltem probabiliter, nedum evidenter, eſſe periculum probabilius nocumenti ſpiritualis in eo conſilio Confeſſarii, quo conſulvit pœnitenti, ut juxta opinionem benigniorem, ſolida ratione, & gravi authoritate munitam, non reſtituat pro damnificatione, quam intulit cum ſola culpa veniali.

348 Peccabit ſanè Medicus animæ, ſi conſulat pœnitenti, ut domi retineat fœminam, cum in ea retentione eſt periculum probabilius labendi, immò & minùs probabile: quia ſic propinabit pharmacum probabiliùs, vel probabiliter nociturum. Urget enim lex naturalis proximè expoſita, de quo vide *diſp.* 18.

349 Ad id verò, quod ſubjungit ex Fagnano, acriter ab hoc urgeri Suarium, & Sanchium, dixi non penetrari mentem horum Authorum, cùm redarguuntur, quaſi dixerint, non licere Medicis minùs probabilia remedia conſulere, ſpretis *efficacioribus, & certioribus*; licere verò Medicis animarum conſulere remedia minùs probabilia, probabilioribus deſertis. Nam ſi nomine remedii ſpiritualis intelligant Vincentius, & Proſper ea, quæ ſunt media juſtificationis, ideſt, Sacramenta, nunquam PP. Suarez, & Sanchez dixerunt, poſſe Medicum ſpiritualem præbere pœnitenti medium incertum, ſive in quo effectus juſtificationis ſit incertus. Quòd ſi quando dixerunt, poſſe uti Confeſſarium opinione minùs probabili ad abſoluendum, id eſt in eo caſu, in quo effectus juſtificationis aliunde poteſt reddi certus, v. g. ex confeſſione venialium, in quæ quilibet Sacerdos certam habet juriſdictionem: qua ratione à reliquis mortalibus manet pœnitens indirectè abſolutus, & certò juſtificatus.

350 Si autem nomine remedii ſpiritualis intelligant vitationem periculi labendi, nunquam ii Authores dixerunt, licitum eſſe Confeſſario conſulere pœnitenti, ut ſe exponat periculo probabili labendi: ſed debere conſulere, ut ſemper ab illo caveat.

351 Si denique nomine remedii ſpiritualis intelligant uſum cujuſcunque alterius opinionis probabilis, v. gr. circà pingendum in diebus feſtis, circà reſtitutionem damni illati abſque culpa mortali, & ſimilibus; id argumentum nullo modo habet locum. Nam, ut dixi *diſput.* 13. omnes opiniones, quæ verè ſunt practicè probabiles, ſunt æquè tutæ formaliter, quia quando dum ita ſe habent, ut in neutro ſit ullum periculum labendi, non poteſt unum eſſe magis tutum, quàm aliud. Quia nihil poteſt eſſe magis ſecurum formaliter, quàm id, quòd omninò caret periculo formali: & ubi nullum penitus eſt periculum formale, non poteſt eſſe plus, vel minùs ſecuritatis formalis. Atqui ex dictis, & ex dicendis conſtabit, in nulla opinione practicè probabili eſſe poſſe minimũ periculi formalis. Quòd ſi ullum lateret in ea periculum formale labendi, implicat contradictionem, quòd ea ſit practicè probabilis, cùm ex dicendis *diſp.* 18. certiſſimum ſit præceptum vitandi quodlibet periculum probabile peccandi. Neque PP. Suarez, & Sanchez, vel minimum dictamen habent, quod huic doctrinæ contradicat.

352 Ad ſeptimam probationem deſumptam ex judicibus, qui tenentur ad judicandum ſecundùm opinionem probabiliorem, etiam in quæſtione juris, ut & ego ipſe infra tradam; reſpondeo primò, illa planè redargui Authores ſuos: etenim nullus judex tenetur ad dicendum jus inter litigantes ſecundùm opinionem ſtrictiorem, ſed ſecundùm probabiliorem; contingit enim ſæpe, ut fatetur Vincentius, benigniorem opinionem eſſe probabiliorem, & ſtrictiorem eſſe minus probabilem, in quo caſu judex benigniorem tenetur amplecti, & ſtrictiorem deſerere: ergo ſi unuſquiſque in regimine conſcientiæ æmulari debet judicium forenſe, non ſtrictiorem, ut vult Vincentius, ſed probabiliorem ſequi debet.

353 Confirmatur. Nam [Quiſque noſtrum (verba ſunt Vincentij *art præced.* relata) judex eſt ad dubium, quod occurrit de actu, licituſne ſit, an malus: ergo unuſquiſque noſtrum in ferendo judicio, non magis ſequi poteſt opinionem minùs probabilem, quàm judex in cauſa publica.] Sed judex in cauſa publica nequit ſequi opinionem ſtrictiorem minùs probabilem, ſed ſequi debet benigniorem, quæ ſit probabilior: ergo quiſque noſtrum non poteſt ſequi ſtrictiorem minùs probabilem, ſed ſequi debet probabiliorem. Conſequens eſt abſurdum: ergo & ratio paritatis nulla.

354 Reſ-

354 Reſpondeo ſecundò, in eo caſu judicis diſtinguendas eſſe duas quæſtiones, ut dixi *artic.* 2. alteram directam, & alteram reflexam. Directa eſt, [An hæc domus ſit Petri?] vel, [An jus Petri ad domum ſit minus probabile?] Reflexa eſt, [An judex poſſit jus dicere ſecundùm hanc opinionem minùs probabilem?] vel, [An teneatur lege aliqua ad ferendum judicium ſecundùm opinionem, quam videt probabiliorem?] Quamvis ergo in prima quæſtione jus Petri ſit minùs probabile; quòd attinet ad ſecundam quæſtionem, non poteſt judex ſecundùm opinionem minùs probabilem judicare, ſi videt oppoſitam eſſe probabiliorem ob legem denuò accedentem, reflexam illam quidem, quam explicabo infra *cap.* 15.

355 Et hinc patet manifeſtum diſcrimen inter judicem publicum, & judicem privatum ſuæ propriæ conſcientiæ. Iſte enim non habet illam legem ſuperadditam, qua in quæſtione reflexa obſtringitur judex publicus. Haberet illam quidem quilibet homo, ſi Deus, vel Eccleſia præciperet, ut in quavis opinione probabili teneremur ſequi partem, quam videremus probabiliorem. Sed quòd hoc præcepto obſtringamur, nec probat Vincentius, nec probabit.

356 Octavam, & poſtremam probationem deſumit à Principe bellum indicente, qui probabiliorem opinionem ſequi tenetur. Quam probationem dum referrem, dixi, eam à ſcopo aberrare, quòd ſic oſtendo. Nam in eo caſu duæ ſimiliter quæſtiones diſtinguendæ ſunt, directa, & reflexa. Directa eſt, [An adverſarius injuriam intulerit Principi?] quę quidem pro utraque parte poteſt eſſe probabilis. Reflexa eſt, [An injuriam probabilem poſſit Princeps bello vindicare?] & licèt in prima quæſtione utraque pars poſſit eſſe probabilis, quæ purè ſpeculativa eſt, at in ſecunda quęſtione non eſt locus probabilitati. Eſt enim improbabile, quòd Princeps poſſit injuriam, cognitam ut ſolum probabilem, bello vindicare. Ergo Vincentius in ea quæſtione aberrat à ſcopo. Scopus enim erat probare, quòd debemus ſequi opinionem probabiliorem, & tutiorem, à paritate Principis indicentis bellum, quòd non poteſt indicere pro vindicatione injuriæ probabilis, niſi ſecundùm probabiliorem. Cùm ergo conſtet, non poſſe illud indicere, ubi mera probabilitas injuriæ intercedit, cadit omninò conatus Vincentii.

357 Quando autem duo Principes habent jus duntaxat probabile ad unum Regnum, & alter eorum legitimè poſſidet, hunc non poſſe bello impugnari ab altero, ſupra omnem probabilitatem certum eſt, ut conſtabit *diſput.* 16. *cap.* 8. quia legitima poſſeſſio eſt jus certũ, contra quod nequid prævalere jus merè probabile. Quare etiam quoad hunc caſum extra chorum ſaltat ea probatio Vincentii.

358 Si verò neuter Princeps poſſideat, & de proprietate ſint opiniones duntaxat probabiles, ſimiliter diſtinguenda, & ſeparanda eſt quæſtio reflexa à directa, & inquirendum, [An iſte Princeps poſſit belligerari pro jure merè probabili, aut probabiliori, quod revera agnoſcit non excedere metas probabilitatis?] In quo caſu ſibi contrarius eſt Vincentius. Qui vult, aliquando Principes belligerari poſſe pro jure probabili, & ſemper ſecuturos eſſe partem tutiorem, cùm conſtet, partem tutiorem in ea probabilitate, juxta ipſum Authorem, eſſe abſtinere à bello.

359 Si ergo in iſta quæſtione reflexa fuerit practicè probabile, quamvis in minori gradu probabilitatis, quòd Rex poteſt decertare pro jure probabili, poterit Rex ei ſententiæ ſe accommodare. Ego quidem exiſtimo id non eſſe practicè probabile, quia non licèt Regi occidere homines probabiliter opinantes, & probabiliter ſe tuentes, niſi aliæ circumſtantiæ accedant, quæ jus Regis ad certitudinem evehant. Ut ſi Rex vellet cauſam committi arbitrorum judicio, & adverſarius nollet; quo caſu ille Rex certam pateretur injuriam. Et fortè etiam, ſi in gradu æquali probabilitatis, cognito utrinque ut tali, Regnicolæ ſpontè vellent ſe ſubiicere illi Regi, quo pacto jus certum ei acquiri videtur. Quòd ſi Reges Catholici in his caſibus bellum indicunt, ideſt, quia invincibiliter putant, jus ſuum eſſe certum, & non duntaxat probabile; aut quia ſimiles circumſtantiæ accedunt, quæ jus ſuum à mera probabilitate extrahunt.

360 Ex quibus omnibus patet primò, quid reſpondendum ſit ad eam probationem. Patet ſecundò, rem probabilitatis malè intellectam eſſe ab iis, qui ex reſolutione quæſtionis directæ gradum conſequentiæ faciunt ad reſolutionem quæſtionis reflexæ: & quia probabile eſt, Principem paſſum eſſe injuriam ab adverſario, arguunt, probabile eſſe, quòd poſſit Princeps indicto bello vindicare in adverſarium. Item quia Princeps habet jus probabile in provinciam, arguunt, probabile eſſe, quòd poſſit illam armis vindicare. Utraque enim conſequentia peſſima eſt, immò indigna Dialecticis, ut patet *ex artic.* 2.

ARTICULUS XII.

Octavi argumenti diſcuſſio.

361 SEctione 4. *artic.* 1. hoc argumentum proponit Vincentius. Si omnia eſſent licita, quæ probabilia, licita eſſent omnia genera ſcelerum, & flagitiorum: atqui nullum abſurdum majus excogitari poteſt; abſurdum ergo eſt aſſerere, omnia eſſe licita, quæ probabilia. Majorem probat. Nam probabilitas eſt vis quædam objectiva, ex aliquibus motivis impellens ad aſſenſum formidoloſum mentem, quæ non eſt conſecuta evidentiam veritatis: ſed in omni genere ſcelerum, & flagitiorum verificatur, quòd mens humana non eſt conſecuta evidentiam de malitia illorum, & quòd pro illis, & contra malitiam eorum habet mens humana aliqua motiva, quæ impellunt illam ad aſſenſum formidoloſum de honeſtate earum actionum, quas flagitioſas cenſemus: ergo in omni genere ſcelerum, & flagitiorum poteſt dari in humana mente probabilitas; atque adeò ſi ex probabilitate naſcitur licita operatio, omnia genera ſcelerum licita erunt.

362 Majorem ſupponit tanquam rectam probabilitatis definitionem. Minoris verò primam partem probat his verbis: [Certum eſt ex ipſo Caramuele, paucis, & fortè nulli hominum, poſt peccati originalis corruptelam, fuiſſe conceſſam, aut comparatam evidentem cognitionem de Divinitate, providentia, immortalitate animæ, de ultimo fine, vera Religione, aliiſque hujuſmodi rebus ad ſalutem omninò neceſſariis.] Secundam autem partem minoris probat verbis immediatè ſequentibus: [Quæ tamen graviſſimas, ac penè inſuperabiles patiuntur difficultates; ac proinde contra illas ſtant. & ab earum aſſenſu removent rationes probabiliſſimæ, ideſt, fortiſſimæ, quæ nos evidentis cognitionis expertes urgent, & penè cogunt ad diſſentiendum.]

363 Hoc argumentum contra manifeſtam rei evidentiam pugnat, & aperta contradictione ſe implicat, dum ſupponit contra certitudinem veritatum Fidei catholicæ eſſe poſſe rationes probabiles. Quòd id ſupponat, patet: tum quia contra certitudinem de Divinitate, providentia, immortalitate animæ, ultimo fine, & vera religione, ait *ſtare rationes probabiliſſimas*. Tum etiam quia ſolùm contra evidentiam excludit aſſenſum formidoloſum, & rationes urgentes, quæ contra illum militent. Qua evidentia cum careant veritates Fidei, contra has admittit rationes fortiſſimas urgentes ad aſſenſum formidoloſum.

364 Quòd autem id ſit evidenter falſum, demonſtro primò. Etenim ubi adeſt omnimoda certitudo, hæc eam vim habet, ut abſorbeat totam vim rationum, quæ in oppoſitum proponuntur; adeò ut iſtæ collatæ cum illa certitudine, reddantur leves, & nullius momenti, quæ aliàs fortes eſſent, & urgentes. Atqui veritates Fidei catholicæ habent omnimodam certitudinem in ſupremo gradu: ergo rationes, quæ contra illam militant, licet aliàs urgentes eſſent, collatæ tamen cum illa redduntur inutiles, leves, & nullius momenti.

365 Et quidem magis firmat, & cogit intellectum certitudo Fidei catholicæ, quàm evidentia oculorum. Da ergo caſum, quo ego vidi Petrum vulnerantem alios in platea in puncto horę tertiæ pomeridianæ, dum ſonabat horologium. Et deinde accedunt ad me tres teſtes oculares jurati aſſerentes, ſe extitiſſe in platea in puncto horæ tertiæ pomeridianæ, dum ſonabat horologium, & Petrum non vulneraſſe homines illos, ſed potiùs cum illis amiciſſimè fuiſſe converſantem. Si id ego non vidiſſem, omninò mihi ſuaderet aſſertionē eorum authoritas teſtium. Evidentia autem, qua ego vidi oppoſitũ, ridiculam, & leviſſimã mihi reddit atteſtationem eorum. Atqui veritas catholicę Fidei majorē mihi affert certitudinem, magiſq; firmat, & cogit intellectum meum, quàm evidentia oculorum: ergo ſi cum hac certitudine cōferantur motiva, quæ aliàs eſſent gravia, & urgentia, ex collatione ipſa redduntur ea motiva inania, ridicula, & leviſſima. Et licèt eæ videantur eſſe difficultates graviſſimę, vi certitudinis Fidei catholicæ cognoſco eas habere certiſſimam ſolutionē, quę me latet; eaſq; inanes eſſe, & leves. Quare, niſi quia tanta eſt certitudo Fidei Catholicæ, ut abſorbeat omnem vim ſuaſivam illarum?

366 Demonſtro ſecundò. Implicat contradictionem, aſſenſum eſſe probabilem ſimul, & certò falſum: ſed aſſenſus, ad quem impellunt, & penè cogunt (ut loquitur Vincentius) rationes militantes contra veritatem Fidei Catholicæ, eſt certò falſus: ergo implicat contradictionem, quòd is aſſenſus ſit probabilis.

Minor eſt evidens. Nam ex duabus propoſitionibus contradictoriis, ſi una eſt certa, altera eſt certò falſa, ut demonſtravi *diſp.* 4. *nu.* 6. ſed aſſenſus Fidei Catholicæ de immortalitate animæ, v. g. eſt omninò certus; immò & in ſupremo gradu certitudinis: ergo aſſenſus contradictoriè oppoſitus, eſt certò falſus. Sed aſſenſus, ad quem impellunt rationes militantes contra immortalitatem animæ, eſt aſſenſus contradictoriè oppoſitus aſſenſui Fidei Catholicæ de immortalitate animæ: ergo aſſenſus, ad quem impellunt rationes militantes contra immortalitatem animę, ſive contra veritatem Fidei Catholicæ, eſt certò falſus.

367 Major autem prioris ſyllogiſmi, ideſt, hujus ſecundæ demonſtrationis, indubitabilis eſt. Probabilitas enim dicit eſſentialiter incertitudinem: implicat autem contradictionem, quòd aſſenſus ſimul ſit certò falſus, & incertus; nam incertum eſt id, quod neque certò verum, neque certò falſum eſt. Deinde quia ex ipſis terminis conſtat, propoſitionem hæreticam non eſſe probabilem, quia certitudo de falſitate hæretica excludit omnem probabilitatem. Præterea, nam probabilitas, ut millies refert Vincentius, dicit aſſenſum formidoloſum: formido autem, & certitudo ſe mutuò excludunt; implicat enim contradictionem, quòd aliquis certus ſit, & quòd adhuc formidet: ergo probabilitas excludit certitudinem, & incertitudinem includit.

368 Dices, propoſitionem hæreticam non eſſe probabilem; motiva tamen ferè inſuperabilia, quæ ſtant pro ea propoſitione hæretica, conſtituere probabilitatem. Et ideò motiva eſſe probabilia, quamvis propoſitio probabilis non ſit.

369 Sed hæc reſponſio evidenter redarguitur. Primò. Nam probabilitas concluſionis eſt denominatio proveniens concluſioni à

Digitized by Google

præmiſſis probabilibus: & certitudo concluſionis eſt denominatio proveniens concluſioni à principiis certis: unde ſi præmiſſæ hic,& nunc ſunt probabiles, implicat, quòd coocluſio non ſit probabilis. Et ſi præmiſſæ ſunt certæ, implicat, quòd concluſio non ſit certa. Quare ſi concluſio hæretica habet præmiſſas probabiles, implicat, quòd concluſio hæretica non ſit probabilis. Et ut bene valet ab oppoſito contradictorio conſequentis ad oppoſitum contradictorium antecedentis; ita benè valet ab eo, quòd propoſitio hæretica non poteſt eſſe probabilis, ad hoc, quòd motiva probabilia non poſſunt ſtare pro ea propoſitione hæretica.

370 Secundò, quia motiva difficilia, quæ militant pro hæretica propoſitione, ſupremo certitudinis gradu veritatis catholicę omninò abſorbentur, & eluduntur, & rediguntur in nihilum: ergo ea motiva, collata cum certitudine veritatis catholicæ, inania ſunt, & leviſſima, atque adeò nequaquam probabilia. Verum quidem eſt, quòd ea motiva per ſe ſola poſita in intellectu, qui deſtitueretur certitudine veritatis catholicę, & motivis moraliter evidentibus de credibilitate illius, eſſent probabilia, & inducere poſſent ad aſſenſum probabilem: cæterùm in intellectu prævento certitudine Fidei Catholicæ, vel motivis moraliter evidentibus de veritate, & ſecuritate illius, omninò evaneſcunt, ut dixi, & in nihilum rediguntur.

371 Demonſtro tertiò. Quia ubi adeſt pro una parte contradictionis evidentia moralis, pro oppoſita non poteſt ſtare probabilitas, ut vel ipſe Vincentius admittit; quia propoſitio evidenter falſa evidentia morali, non poteſt eſſe probabilis; ſed veritas Fidei catholicæ habet pro ſe evidentiam ſaltem moralem; cùm ad ſuadendam veritatem catholicam redundent innumera motiva ſaltem moraliter evidentia: ergo pro parte oppoſita veritati catholicę non poteſt ſtare probabilitas. Vide alia argumenta pro hoc eodem aſſerto propoſita infra *cap.* 13.

372 Ex his patet, vim argumenti omninò corruere. Neganda enim eſt major, quòd licita eſſent omnia genera flagitiorum. Probatio deficit in majori, & in minori. In majori quidem: nam dum dicitur, probabilitatem eſſe vim objectivam, quæ impellit ad aſſenſum formidoloſum mentem, *quæ non eſt conſecuta evidentiam veritatis*, corrigenda eſt propoſitio ſic; *quæ non eſt conſecuta evidentiam, vel certitudinem veritatis*: quia probabilitas non ſolùm excludit evidentiam, ſed etiam certitudinem.

373 Id manifeſtè conſtat ex definitione probabilitatis tradita à Baron *diſput*. 1. *ſect*. 2. *artic*. 2. §. 3. his verbis: [Probabile ergo dicimus illud, cujus cùm de veritate, aut falſitate, *præ noſtra ignorantia*, & rei inevidentia *nihil certò* nobis conſtet, aliquam veriſimilitudinem habet, cui aſſenſum damus formidoloſum, ne fortè falſum ſubſit, & auricalcum potiùs ſit, quàm aurum obrizum.] vide quomodo in definitione probabilitatis excludit certitudinem, eo quòd non ſolùm pro rei inevidentia, ſed etiam *pro ignorantia* nihil nobis *certò* conſtat.

374 Itaque contra veritates catholicas nulla poteſt eſſe probabilitas. Quia ut ſit probabilitas ſecundùm Baron, & omnes Doctores, debemus verſari in materia, quam ignoramus, & cujus propterea *nihil certò nobis conſtat*; atqui fornicationem eſſe illicitam (quamvis dicamus ex ſola Fide Catholica conſtare) dici non poteſt, id à nobis ignorari, aut de eo *nihil certò nobis conſtare*; quin potiùs certos eſſe omnino, & certò nobis conſtare de turpitudine fornicationis, nempe ex oraculo Fidei, quæ omnem humanam evidentiam certitudine ſuperat.

375 Minor etiam falſa eſt quoad utranque partem. Quia de malitia multarum operationum habemus evidentiam ſaltem moralem. Et ad probationem prioris partis dico, neque Caramuelem, neque ullum Doctorem dixiſſe id, quod falsò imponit Vincentius, ſcilicet, neminem in hac vita poſſe habere evidentiam ullius veritatis: ſolùm enim aſſeruit Caramuel, non poſſe nos habere demonſtrationem Ariſtotelicam, ſive cum omnibus illis requiſitis, quæ poſtulat Ariſtoteles ad demonſtrationem, quæ rigoroſè talis ſit, ut patet *ex num*. 194.

376 Secunda etiam pars minoris eſt evidenter falſa, ut conſtat ex dictis: nam rationes, quæ eſſent probabiles, ſi non conferrentur cum motivis veritatis catholicæ; collatæ tamen cum his leviſſimæ redduntur, quia earum vis abſorbetur à certitudine veritatis Catholicæ.

377 Sed *ibid*. §. 1. inter alias refert reſponſionem Caramuelis, illam quidem cæteris Doctoribus communem, quòd ea argumenta, quæ militant contra veritates Catholicas, levia ſunt, ſcilicet collata cum certitudine veritatis Catholicæ, à qua eorum argumentorum vis abſorbetur, & extinguitur. Et non aliter eam impugnat, niſi aſſerendo, id eſſe ludere terminis, & repetendo, quæ ſæpius dixerat de ſtrictiori parte ſeligenda. Sed quid intereſt, quòd id aſſerat, ſi non probat? Quid intereſt, quòd id aſſerat, ſi demonſtratum manet, vim argumentorum militantium contra veritatem catholicam, ab hac abſorberi, & extingui? Quid intereſt, ſi conſtat evidenter, quòd actus certus excludit actum formidoloſum de objecto oppoſito?

378 Mox §. 2. refert aliam reſponſionem Caramuelis diſtinguentem inter certitudinem formalem, & objectivam; & aſſerentem, opinioni probabili non ineſſe certitudinem objectivam, benè tamen formalem.

379 Eam reſponſionem impugnat Vincentius ex eo, quòd nulla eſt certitudo formalis, quin illi correſpondeat certitudo objectiva; ſicut nulla eſt cognitio formalis, cui non correſpondeat objectum.

380 Sed ſanè non calluit mentem Caramuelis. Nam (ut omittam, an voces ſint propriæ, an impropriæ) de re nobiſcum conſentit Caramuel, & cum utriſque Baron: omnes enim admittimus poſſe eſſe certam probabilitatem opinionis, quamvis opinio ſit incerta. Caramuel autem certitudinem de probabilitate vocat certitudinẽ formalis; propoſitionis autem abſolutæ certitudinem vocat certitudinem objectivam. Non quia certitudini formali non correſpondeat certitudo objectiva circà ipſum modum probabilitatis. Quare in caſſum deſudat Vincentius, dum in ſcirpo quærit nodum.

381 Argumenta hucuſque propoſita ſæpè iteratis repetitionibus frequenter inculcat Baron, quaſi repetitio leviſſimarum rationum, vim earum convertere poſſit in ſolidiora fundamenta, aut vim inferat veritati. Fortè excuſandus, quia ſummam ſe profitetur conficere eorum tractatuum, quos de eadem materia ſcripſerunt Fagnanus, Mercorus, & Vvendrochius, qui eadem argumenta iteratis repetitionibus multiplicant. Quæ omnia ex præjactis principiis, & ſolutionibus levia eſſe cognoſcuntur.

ARTICULUS XIII.

Criſis argumenti ab authoritate deſumpti.

382 EX ſacra Scriptura conſtare ſuam ſententiam, nobis ſuadere conatur Vincentius *diſp*. 2. *ſect*. 5. *art*. 2. §. 1. Et quidem primum argumentum deſumit *ex cap*. 1. *ad Roman*. ubi inexcuſabiles dicit Apoſtolus Philoſophos antiquos, qui cum Deum agnoverint, non ſicut Deum glorificaverint; cùm tamen ſolam probabilitatem habuerint de exiſtentia Dei: non ergo excuſat probabilitas. Sed huic argumento abundè ſatisfactum eſt *art*. 3.

383 Deinde tres alios Scripturæ ſacræ locos producit his verbis: [Quis enim dicat, eum, qui ſic comparatus eſt, ut nolit abſtinere ab illo actu, quem probabiliùs judicat illicitum, quàm honeſtum, implere præceptum charitatis, quo jubemur *ex toto corde* Deum diligere, & ei obedire? Vel illud Eccleſiaſtici 37. *Ante omnia opera verbum verax præcedat te, & ante omnem actum conſilium ſtabile*: ſi ſequatur quòd minus verum meritò ſuſpicari poteſt? Quis dicat, hanc probabilium licentiam convenire cum illa Pauli Regula *ad Theſſal*. 5. *Omnia probate, quod bonum eſt, tenete: ab omni ſpecie mali abſtinete vos*? At certum eſt, ad minus ſpeciem mali habere, quod probabiliùs falſum, aut turpe, quàm honeſtum videatur.]

384 Sed leviora ſunt hæc, quàm ut à certa concluſione nos deterreant. Ad primum. Qui probabilius judicat, damnificationem proximi cum ſola culpa veniali obnoxiam eſſe reſtitutioni, Deum diligit *ex toto corde*, dum judicat etiam probabile, eam damnificationem non eſſe obnoxiam reſtitutioni, ideòque non reſtituit: quia dum non deficit in obedientia mandatorum Dei, aut Superiorum, nihil admittit contrarium dilectioni Dei *ex toto corde*: tum quia ſequens in praxi eam opinionem probabilem, minimè ſe exponit periculo amittendi amicitiam Dei: Tum etiam, quia Deus non præcipit, quod ſequaris probabiliora, ſed ſolùm quod in praxi mandatorum Dei opereris juxta judicium prudens.

385 Ad ſecundum. Dictamen practicè probabile eſt verbum verax humano, & prudenti modo; & item conſilium ſtabile, etiamſi illud dictamen ſit minùs probabile, quàm oppoſitum, & rationibus non adeò urgentibus utatur, dummodò illi etiam ſit fundamentum urgens, & ſtabile ad normam humanæ prudentiæ.

386 Ad tertium. Potiùs favere videtur is textus ſententię noſtrę, cùm in examine doctrinarum, quæ probandæ, & diſcutiendæ ſunt, non præcipiat Apoſtolus, quod melius eſt, ſed *quod bonum eſt*, teneri. Et meritò. Nam quæ tradit Apoſtolus *in eo cap*. 5. non ſunt conſilia, ſed præcepta: de quo vide P. Salmeron. in hunc locum. Et licèt ad conſilium ſpectet ſequi meliora (ſecluſo ſpeciali præcepto, ratione ſpecialis circumſtantiæ) ad præceptum non ſpectat injungere meliora, ſed bona. Neque eſt ad rem hujus diſputationis, quòd pręcipiat Paulus, *ab omni ſpecie mali abſtinere*; præcipit enim Paulus in interpretatione prophetiæ, aut traditione doctrinæ, vitare ſcandalum. Lege Nicolaum de Lyra, & P. Salmeron. in hunc locum. Ergo opiniones ſcandaloſas rejicere, docet nos Paulus, non eas, quæ quia practicè probabiles, omninò tutæ ſunt, etſi rationes partis oppoſitæ meliores ſint; in re tamen topica, & incerta.

387 Probat ſecundò Vincentius ab exemplis Scripturæ ſic: [Nec minùs Scripturæ exemplis, quàm verbis repugnat hæc probabilium licentia; quæ ſi poſſet à peccato excuſare, primi parentes, Saul, Roboam, pluresque alii in tuto eſſent contra ſententiam divinæ juſtitiæ; quia revera non defuerunt his omnibus probabilitates multò veriſimiliores illis, quibus moderni homines jactant ſe ſpe ſecuritatis. Nonnè poterat contra judicium divinum prætexere Adam, legem ſibi impoſitam fuiſſe pœnalem, quæ juxta ſententiam probabilem, vel ad nullam culpam, niſi civilem, vel ad ſummum ad venialem obligat? Quod poterat ex alio capite ſibi perſuadere, nempe ex levitate materiæ, cui ſecundùm nonnullos Doctores, non poteſt addi præceptum grave ſub mortali.]

388 Reſpondeo, neque primos parentes, neque Saulem, neque Roboamum,

Digitized by Google

Adamum, neque cæteros alios potuiſſe à peccato ſe excuſare, ex prædictis probabilitatibus. Quod ut non abſque fundamento aſſeruiſſet Vincentius, oſtendere debuiſſet, eos non habuiſſe certitudinem de præcepto divino, & verſatos fuiſſe in materia merè topica. Quòd nunquam probabit Vincentius. Et quidem Adamus certiſſimè cognovit divinum præceptum ſuam graviter obſtringens conſcientiam, ſine qua cognitione certa pręcepti obligatorii non poteſt verificari Scriptura dicens *cap. 3. Geneſ.*) *Quis enim indicavit tibi, quòd nudus eſſes, niſi quòd de ligno, de quo præceperam tibi, ne comederes, comediſti.* Quaſi dicat: Unde nuditatis erubeſcentia, niſi ex evidentia peccati? Et unde evidentia peccati, niſi ex evidentia præcepti, quod tuæ conſcientiæ impoſui, & manifeſtavi? Sanè non præcipit alicui, qui illi non intimat manifeſtè legem ſuam: quare ſi Deus non intimaſſet Adamo manifeſtè legem ſuam, non verificaretur, quod præcepiſſet ſub reatu culpæ.

389 Et inde patet ad primam probationem. Agnovit enim clariſſimè Adamus, Deum ſuæ conſcientiæ intimaſſe præceptum: contra quam certitudinem nullus relictus fuit locus probabilitati, cùm certitudo, & probabilitas mutuò ſe excludant, ut ex dictis patet.

390 Ad ſecundam probationem conſtat, non potuiſſe Adamum probabiliter prætexere levitatem materiæ, eo quòd res parva, quæ ordinatur ad finem magnum, non levis, ſed gravis reputanda eſt. In quo genere fuit prohibitio comeſtionis de ligno ſcientiæ, cùm præceperit eum Dominus, ad recognitionem ſupremi dominii.

391 Deveniens autem Baron ad authoritatem antiquorum Patrum, quatuor ex illa argumenta, ſive, ut vocat, præjudicia contra probabilitatum ſecuritatem conatur deducere *in ead. ſect. 5. art. 3. §. 1.* quem ab his verbis auſpicatur. [Primùm repeto à Sanctorum Patrum altiſſimo hac de re ſilentio, quo evidenter demonſtratur novitas, & ſubindè periculum hujus doctrinæ. Certè ſi ad eam confutandam aliæ deficerent probationes, ſatis eſſet, illius apud Sanctos Patres ne veſtigium quidem apparere, ut ex eo evidens eſt, quòd nullus à Caſuiſtis ad eam ſtabiliendam, vel Scripturæ, vel Patrum locus afferatur.] Quod argumentum ſæpiſſimè per totum tractatum inculcat Vincentius.

392 Sed ſi hoc argumentum demonſtrat falſitatem noſtræ ſententiæ affirmativę, eodem prorſus tenore demonſtrat falſitatem negativæ, quam Baron propugnare conatur. Etenim altiſſimum ſilentium reperitur in Sanctis Patribus de ſententia, quæ negat uſum probabilitatis cujuſcumque: ſed hoc ſilentio *evidenter demonſtratur novitas* doctrinæ, quæ tacetur, *& ſubindè periculum ejus doctrinę*: ergo ſilentio Patrum evidenter demonſtratur novitas, & periculum ſententiæ negantis uſum cujuſcumque (benè intellectæ) probabilitatis.

393 Similiter hoc ſilentium Patrum demonſtrat novitatem, & periculum doctrinæ, quæ ab illis prætermittitur: ſed à Sanctis Patribus prætermittitur ea doctrina, quæ præſcribit, in topicis practicabilibus ſtrictiorem partem ſequendam eſſe: ergo ſilentium Patrum demonſtrat novitatem, & periculum ejus doctrinæ Baronianæ. Ecce quomodo Vincentius ſuo ſe enſe jugulat.

394 Et quidem ſi doctrina noſtra de quavis opinione probabili (benè intellecta) admittenda inducit in omne genus ſceleris, & flagitii, ut contendebat Vincentius relatus ſuprà *art. 12.* potiùs Sancti Patres negativam ſententiam debuiſſent pręoccupare, & providentia doctrinæ ſuæ nobis præripere, qui in omnia ſcelerũ genera graviter invecti ſunt: ergo ſilentium Patrũ magis præjudicat ſententię neganti uſum cujuslibet probabilitatis, quàm ſententiæ affirmanti; cùm magis incumberet Sanctis Patribus tollere radicem omnium flagitiorum, quàm actiones incertæ malitiæ defendere à culpa.

395 Reſpondeo ergo, Sanctos Patres de hac materia ſiluiſſe, quia eorum tempore hæc controverſia orta nondum fuerat. Ipſi quidem rationibus prudentibus gubernabantur, qui ſciebant, ſe non in omnibus practicabilibus poſſe ad certitudinem pervenire. Et cùm probabiliora non cogant intellectum, non eſt undè probetur, Sanctos Patres ſemper probabilioribus gubernatos: in topicis autem practicabilibus non ſemper ſecutos eſſe partem ſtrictiorem, conſtabit *ex cap. 6.*

396 Secundum argumentum ſic proponit: [*Si* Sanctis Patribus adeò comperta erat hæc opinionum probabilium ſecuritas, non eſt credibile adeò fuiſſe cæcos, & ſtolidos, ut ab hoc principio per ſe non uſquam receſſerint, & illi contraria, aut minùs conſentanea docuerint. Si ita ſit, cur illis, in morum negotio, cenſent Recentiores anteponendos, quamvis fuerint Apoſtolis viciniores? Cur dicunt, difficultates, quæ circa mores homine Chriſtiano dignos emergunt, à novitiis, non à veteribus Scriptoribus hauriendas eſſe? Argumento ſint Caramuel, & Diana in citandis Recentioribus diligentiſſimi, & copioſiſſimi; parciſſimi in Antiquis referendis.]

397 Sed in caſſum defatigatur Vincentius, dum non oſtendit, Sanctos Patres docuiſſe contraria, aut minùs conſentanea huic principio de quavis opinione probabili in practicis admittenda. Quòd ſi oſtenderet, præjudicium pararet noſtræ ſententiæ. Recentiores autem anteponendos eſſe Sanctis Patribus, in illis materiis, de quibus Sancti Patres locuti ſunt, in nullum hominem cadit ſanę mentis. Et ſolùm in eo caſu dicere poſſumus anteponendos, quia Recentiores locuti ſunt de iis materiis ex profeſſo; aſt Sancti Patres neque per tranſennam: v. g. in ea quæſtione, [An quis teneatur ad reſarciendam damnificationem, quam intulit ex culpa ſolùm veniali?] rectè dices, anteponendos Recentiores Sanctis Patribus, quatenus Sancti Patres de eo puncto nihil diſſeruerunt; Recentiores autem eam materiam ex profeſſo diſcuſſerunt. Quod idem contingit in præſenti materia, de quavis opinione probabili admittenda.

398 Tertium, & quartum argumentũ deſumit Vincentius in eodem paragrapho, *verſ. His duobus*, ex eo quòd omnes Anthores antiqui reſiſtant duobus principiis, quibus innititur Caramuel ad omnem opinionem probabilem admittendam. Principia autem à Caramuele aſſumpta ſunt: primum, quòd poſſit dari ignorantia invincibilis juris naturalis: ſecundùm, ratione ignorantiæ invincibilis, quæ datur in omni opinione probabili, excuſari quemcumque probabilitatis uſum à peccato. Quorum primum negant ex antiquis (teſte P. Vaſq. t. 2. *diſp.* 122.) Hugo à S. Victore, Alenſis, Albertus, Bonaventura, Ricardus, Gerſon, Hadrianus, Alphonſus à Caſtro, & alii plures: quod quidem negant ſaltem de primis ſynde reſeos principiis, v. g. Deum eſſe colendum, ſubveniendum parentibus, &c. Secundum autem, ſcilicet ignorantiam invincibilem excuſare à peccato, dicit eſſe doctrinam Pelagii damnatam ab Auguſtino, & à Synodo Palæſtina, de qua dicit ſe ſuum non proferre judicium.

399 Sed hæc multiplici ex capite infirmantur. Primò, quia licèt de primis ſyndereſeos principiis, & clarioribus puncti Decalogi non poſſit eſſe ignorantia invincibilis; at de multis aliis practicabilibus eſſe poſſe ignorantiam, id eſt, defectum certitudinis, qui ſcientia vinci non poſſit, certiſſimum eſt. Vel dicat mihi Vincentius, an ego poſſim, & ex quo principio, certò cognoſcerę, quæ pars vera ſit in ea quæſtione, [An jure naturali tenear ad reſtitutionem damni, quod cum ſola culpa veniali intuli?]

400 Secundò, quid intereſt, quòd illi antiqui negaverint ignorantiam juris naturalis, ſi multi alii eam admiſerunt, ut dicat Vincentius, eam doctrinam eſſe contra omnes antiquos?

401 Tertio, quatenus inſinuat, ignorantiam invincibilem nullo modo excuſare à peccato, an ſuffragetur Janſeniſmo, alii viderint? Nam ſi aſſeveranter affirmaret, utique ſuffragaretur; nam aliàs peccaret homo neceſſariò; in qua aſſertione ſtat ſecta Janſeniſmi.

402 Quartò dicit, ſe ſuum non proferre judicium in ea queſtione, [An ignorantia invincibilis excuſet à peccato?] Et tamen ſuum judicium profert in duobus. Primò, aſſerendo ſententiam affirmativam fuiſſe doctrinam Pelagii. Secundò, aſſerendo, fuiſſe damnatam ab Auguſtino, & à Synodo Palæſtina. Quæ duo an ſuffragentur, & qualiter, Janſeniſmo, conſiderent viri docti.

ARTICULUS XIV.

Diſcutiuntur quidam textus S. Auguſtini.

403 EAdem *ſect. 4. art. 3. §. 3.* quoſdam pro ſua ſententia textus Auguſtini affert, quorum primus, quem dicit apertiſſimum, eſt *ex lib. 3. contra Academicos, cap. 16.* quem ſic proponit: [Ubi Academicorum hanc eſſe ſententiam, & mentem docet; *Cùm agit quiſque, quod ei probabile videtur, non peccat, nec errat.* Hæc ipſiſſima eſt Caramuelis doctrina. Quid verò ad eadem Auguſtinus? Latè probat, ſi ſemel recepta ſit, omnia crimina probari, quia nullus eſt reproborum, cui non ſit probabile, quòd perpetrat crimen, licitũ eſſe.]

404 Ut videas, quàm inane ſit hoc argumentum ab authoritate Auguſtini petitum, conſidera tria, quæ docebant Academici, ut cõſtat *ex eod. lib.* 3. S. Auguſtini. Primum: nihil cadere ſub humanam ſcientiam, ita ut nullius rei poſſit homo ferre judicium certum. Secundum: quia ex eo certitudinis defectu provenit periculum errandi, nulli objecto præbendum eſſe aſſenſum, ne fortè aſſenſu adhibito, homo erret: quare ſemper cohibendum eſſe cujuslibet objecti aſſenſum. Ita Auguſtinus eo *lib. 3. cap.* 10. *Duo ſunt, quæ ab Academicis dicuntur, contra quæ, ut valemus, venire conſtituimus. Nihil poſſe percipi, & nulli rei debere aſſentiri.* Et *cap.* 14. *Si igitur nec certi eſt quidquam, nec opinari ſapientis eſt*, &c. Tertium: cùm ad aliquid agendum pervenitur, id agendum, quod cuique probabile videbitur. Ita *cap.* 16. ait, ex Academicorum ſententia. *Turpe eſt errare, & ideò nulli rei conſentire debemus. Sed tamen cùm agit quiſque, quod ei videtur probabile, nec peccat, nec errat.*

405 Exemplum ponit Auguſtinus *eo cap.* 16. in adulterio, de cujus malitia ait Academicus, nullam eſſe certitudinem: ideò in quęſtione, an adulterium honeſtum ſit, an illicitum, aſſenſum eſſe cohibendum. Cùm autem quis operaturus ſit, operandum eſſe, ſicut ei probabile videbitur. Quibus quartam aliam aſſertionem adjungebant: quidquid aliquis Philoſophus dixiſſet, id videri probabile. Ecce verba Auguſtini *eo cap. 16. Igitur audiens adoleſcens, inſidiabitur pudicitiæ uxoris alienæ. Te te conſulo, Marce Tulli. Quid aliud dicturus es, quàm non tibi eſſe probabile, ut id faciat adoleſcens? At illi probabili* (id eſt, ex ſententia aliorum) *vivimus. nec tu debuiſti adminiſtrare Rempublicam, quia Epicuro viſum eſt, non eſſe faciendum*: (ita adoleſcenti probabile eſt adulterium, quia Epicuro adulterium, ſicut & quidquid voluptuoſum, placuit. *Adulterabit igitur ille juvenis conjugem alienam. Qui deprehenſus ſi fuerit, ubi te inveniet, à quo defendatur? Quanquam etiam ſi inveniat, quid dicturus es? Negabis profectò*, (quia nulli rei aſſentiendum eſt.) *Quid ſi tam clarum eſt, ut fruſtra inficiere? Perſuadebis nimirum tanquam in Cumano gymnaſio, atque adeò Neapolitano, nihil eum peccaſſe, immò etiam nec erraſſe quidem*,) quia nulli objecto aſſenſus eſt, nec judicavit adulterium lici-

tum, nec illicitum.) *Non enim faciendum eſſe adulterium pro vero ſibi perſuaſit ; probabile occurrit , ſecutus eſt , fecit , aut fortaſſe non fecit , ſed feciſſe* (quia nihil ſcitur , nihil pro certo habetur) *ſibi viſus eſt* . Quam argumentationem proſequitur, inducens in alia abſurda.

406 Ex quibus colligitur manifeſtè, probabilitatem, quam propugnabant Academici, & quam reprobat Auguſtinus, eſſe quamdam probabilitatem chimæricam. Primò, quia contradictionem involvit, quòd intellectus non poſſit habere certitudinem, nec opinionẽ de objecto, & quòd poſſit id objectum reputare probabile. Nam ſi reputat probabile, debet tale reputare certò, vel opinativè, vel temerè. Si temerè, & abſque fundamento, implicat, quòd ſit probabile. Sed neque certò, & opinativè poteſt: nam ſecundùm Academicos, nihil certò cognoſcitur; & omnis aſſenſus opinativus cohibendus eſt, ne homo ſe exponat errori. Quòd argumentum brevi periodo concludit Auguſtinus *cap.* 14 dum ait: *Si igitur, nec certi eſt quidquam, nec opinari ſapientis eſt, nihil unquam ſapiens approbabit.* Id eſt, nihil reputabit probabile.

407 Secundò. Nam probabilitas Academicorum eſt quędam probabilitas pugnans contra rei evidentiam. Nam cùm adulterii malitia evidens ſit, adhuc ſecundùm Academicos non peccat, qui adulterium putat probabiliter licitum. Quam evidentiam malitiæ, dum Academici negant, oculos claudunt meridiano fulguri; & contra meridianam lucem à ſe negatam, & ſibi invitis allucentem, volunt adeſſe probabilitatem. Immò actionis ab adultero perpetratæ cum uxore aliena, dum negant evidentiam, obſtruunt probabilitatem, qua videatur adultero, eam actionem à ſe non perpetratam. Ut conſtat ex iis Auguſtini verbis ſuprà relatis: *Aut fortaſſe non fecit, ſed feciſſe ſibi viſus eſt.*

408 Hin conſtat reſponſio ad textum Auguſtini: illum quidem non reprobare veram probabilitatem, ſed probabilitatem chimæricam Academicurum, qua putatur probabile objectum, cujus nec ſcientia, nec opinio habetur; & qua putatur probabile id, quòd contra certitudinem, & evidentiam pugnat. Unde evidenter conſtat, non eſſe hanc ipſiſſimam Caramuelis doctrinam, quin potiùs inter hanc, & illam infinitum chaos intercipi.

409 Secundum textum Auguſtini proponit Vincentius *eodem paragr. verſ. ſed eu, ex epiſt.* 134. (*corrige* 154.) *Si quis bonum putaverit eſſe, quod malum eſt, hoc putando, utique peccat: & ea ſunt omnia peccata ignorantiæ, quando quiſque benè fieri putat, quòd malè fit.* Addit ex Gratiano *q.* 5. quaſi commentarium eorum verborum. *Ignorantia juris naturalis omnibus adultis damnabilis eſt.* Nota, quòd truncatur textus Auguſtini. Ait enim: *Si quis bonum putaverit eſſe, quòd malum eſt, & fecerit hoc putando, utique peccat*, &c.

410 Reſpondetur, Auguſtinum loqui de ignorantia vincibili, & culpabili; cùm quis omittit diligentiam debitam, quam quis videt à ſe poſſe adhiberi, & negligit. Non autem loquitur de ea ignorantia, quam quis vincere non poteſt, præcipuè ſi illam ſubſequitur judicium prudens gravi ratione ſulcitum, quo ſibi prudenter perſuadet, objectum eſſe licitum, per quod conſtituitur probabilitas.

411 Tertium textum proponit *ex lib.* 1. *de Baptiſmo contra Donatiſtas, cap.* 5 ait enim. [Ubi damnat eos, qui ex opinione minùs probabili contra probabiliorem agunt, in his etiam quæ ſunt juris poſitivi, *Sacrilegio ſchiſmatis* (ait) *vulnerari eos, qui per ignorantiam baptizantur apud Donatiſtas, arbitrantur, penes ipſos eſſe Eccleſiam Chriſti.*] Ea tamen non ſunt verba formalia Auguſtini, ſed hæc: *Illi verò, qui per ignorantiam ibi* (apud Donatiſtas) *baptizantur, arbitrantes, ipſum eſſe Eccleſiam Chriſti, in iſtorum quidem comparatione minùs peccant; ſacrilegio tamen ſchiſmatis vulnerantur, non ideò non graviter, quia alii graviùs.*

412 Errat tamen Vincentius, dum ait, in hoc textu agere Auguſtinum de praxi opinionis minùs probabilis contra probabiliorem. Nam cùm Auguſtinus doceat ibidem tanquam certiſſimũ, eſſe graviter illicitum, accipere baptiſmum apud Donatiſtas, nulla remanet probabilitas ei aſſertioni, quæ doceat, id eſſe licitum: nam contra certitudinem nulla eſt probabilitas. Ignorantia autem vere Eccleſię Chriſti, de qua ibi loquitur Auguſtinus, nulla ratione probabili fulcitur. Nam ſi taliter ignorantes diligentiam debitam adhiberent, invenirent quamplurima motiva evidentia (quibus credibilitas Fidei Catholicæ redundat) ex quibus agnoſcerent veram Chriſti Eccleſiam. Contra motiva autem evidentia, etiam moraliter, nulla eſt probabilitas, ut ſæpè diximus. Et quamvis daremus, quòd illis ita *arbitrantibus* proponeretur, ut probabile, penes Donatiſtas eſſè veram Chriſti Eccleſiam, adhuc non erant excuſabiles à culpa; quia illa ignorantia erat facilè vincibilis, ſi nimirum attenderent ad motiva evidentia credibilitatis Fidei Catholicæ, ad quæ facilè poterant attendere; cùm jam nata eſſet controverſia inter Donatiſtas, & Catholicos de vera Chriſti Eccleſia: & auditis his, & illis, impoſſibile erat non venire in cognitionem veritatis. Nam, ut optimè dixit Caramuel *in Apolog. de Probabilit.* non opinatur probabiliter, qui veritatem poteſt certò cognoſcere, & non vult.

413 Huc referri poteſt argumentum, quod multis proſequitur Vincentius *diſp.* 2. *sect.* 5. *art.* 3. *paragraph.* 1. deſumptum ab eo axiomate juris Canonici, nempe, in dubiis tutiorem partem eſſe amplectendam: quod videntur Sacri Canones de ſumpſiſſe ex D. Auguſtino, & repetunt ſæpè. Ita *cap. ad audientiam, & cap. ſignificaſti*, 2. *de homicidio, & cap. petitio, eod. tit. & cap. ſi quis poſitus, & cap. ſi quis autem, de pœnit, diſt.* 1. ex D. Auguſtino; *& cap. juvenis, de ſponſalibus, & cap. illud, de Cleric. excomm. & in Clement. Exivi*. Hos enim omnes textus affert Vincentius ex Fagnano. Ergo in dubiis, quæ à probabilitate oriuntur, tutior pars, quæ ſtat pro lege contra libertatem, tenenda eſt.

414 Sed hæc objectio ex utroque pede claudicat. Primò. Nam opinio probabilis non eſt dubium, nec dubitatio; immò cum aſſenſu probabili incompoſſibilis eſt dubitatio, ut oſtendi *diſp.* 6. *cap.* 5. & 9. ergo totus ille apparatus textuum canonicorum non eſt ad rem. Quare contrà ſuos Authores reflecto argumentum. In dubiis tutior pars amplectenda eſt: ſed cùm quis habet aſſenſum probabilem, nec eſt, nec poteſt eſſe in dubio: ergo cùm quis habet aſſenſum probabilem, non eſt ei tutior pars amplectenda.

415 Secundo claudicat argumentum. Nam quando pro utraque parte contradictionis ſunt opiniones verè probabiles, neutra eſt formaliter tutior, ut oſtendi *diſputat.* 13. Nulla enim eſt magis tuta formaliter, quàm ea, quæ nullum affert periculum peccandi: ſed quælibet opinio verè probabilis nullum affert periculum peccandi: nulla ergo opinio verè probabilis eſt formaliter magis, vel minùs tuta.

416 Hinc facilè ſolvitur argumentum, quòd invictum vocat Baron, & proponit *in diſp* 2. *sect.* 6. *art.* 2. *paragr.* 2. *verſ. ab hoc*. [Quiſquis ſponte ſe obiicit periculo proximo peccati, & ſalutis per ſe connexo actui, à quo liberum eſt illi ceſſare, in quem trahitur commodi, voluptatis, aut libertatis exercendæ cauſa, poſtpoſita opinione tuta, non ſolùm negativè, ſed etiam poſitivè, ille cenſetur imprudentiſſimè agere, neque poteſt excuſari, quòd ſubſit probabilitas opinioni, quam ſequitur, par, aut minor probabilitate opinionis pro lege, & ſalute ſtantis: atqui res noſtræ eo ſunt ſtatu, ut proximum inſit per ſe periculum peccati annexum opinioni, quæ favet libertati contra legem: ergo imprudentiſſimè agit, qui ſententia pro lege poſtpoſita, alteri adhæret.]

417 Ex dictis enim reſpondetur, conceſſa majori, & negando minorem, quam eſſe certò falſam, conſtat ex dictis. Quòd ſi minorem extendat ad probabilitatem in re ſacramentaria, dixi *art.* 11. non eſſe ad rem; nam quòd extra caſum neceſſitatis liceat baptizare hominem baptiſmo probabili, aut abſolvere vi juriſdictionis dumtaxat probabilis, non eſt res probabilitatis, ſed certitudinis, cùm certiſſimum ſit, præcepto charitatis obſtringi miniſtrum ad non exponendum Fideles periculo amittendi effectus Sacramenti, atque adeò ſupra omnem probabilitatem.

418 Inſtat Vincentius *ibid.* [Si dicas, probabilitatem excuſare, quia idem eſt cum judicio prudenti. Sed præter quod hæc reſponſio eſt perpetua petitio principii, multis argumentis falſi convicta,] &c.

419 Sed non callet Vincentius, quid ſit petere principium. Etenim non eſt petere principium, repetere meam concluſionem in reſponſione, quando vi argumenti non cogor ab ea exire. Eſt autem petitio principii, ſi poſtulata ab adverſario ratione concluſionis, proponam pro ratione ipſam concluſionem.

420 Exemplo rem declaro. Aſſero, neceſſitatem, quæ antecedit uſum libertatis, tollere libertatem, quæ autem conſequitur, non tollere. Urget me Lutheranus, ut probet ſcientiam divinam futurorum tollere libertatem. [Poſita ea ſcientia neceſſarium eſt, quòd operer: ergò neceſſariò, & non liberè operor.] Et reſponden diſtinguendo antecedens: eſt enim neceſſarium neceſſitate conſequenti, non neceſſitate antecedenti. Dicat mihi Lutheranus, eam eſſe petitionem principii. Et reſpondebo, eum non callere, quid ſit vitium petitionis principii. Erit autem petitio principii, ſi me interroget, quare neceſſitas conſequens non tullit libertatem; & ego reſpondeam, rationem eſſe, quia ſola neceſſitas, quæ antecedit, tollit libertatem. Sic enim peto principium, cùm obſtringor reddere rationem meæ concluſionis. Quod quia manifeſtum eſt Dialecticis, in eo ampliùs non eſt immorandum.

421 Quod autem ſubjungit *in paragr.* 3. jus ſtatuere quoſdam regulas pro iis caſibus, in quibus par utrinque probabilitas relucet, ut cùm dubium eſt, utri facienda eſt reſtitutio, & cùm adeſt probabilitas propriè talis in utroque, & jubet ſtari pro poſſeſſore, & ſimilibus: ergo perperam ponitur libera facultas eligendi quæcumque probabilia.

422 Illud quidem parum urget. Tum quia in quæſtione facti rationes utrinque æquè probabiles non afferunt probabilitatem, ſed dubium, ut conſtat *ex diſp.* 6. *cap.* 6. tum quia poſſeſſio non eſt res probabilitatis; nam ut oſtendam *diſp.* 16. *cap.* 8. *art.* 4. poſſeſſio legitima eſt jus certum, contra quod non prævalet proprietas dumtaxat probabilis. Et licèt regulæ aſſignentur in jure pro dubio, non tamen pro pari juris probabilitate. In qua quid debeat facere Judex, eſt quæſtio reflexa, quæ non eſt decidenda ex reſolutione quæſtionis directę de probabilitate, ut infrà oſtendam.

CAPUT V.

Proponitur, & explicatur vera ſententia.

423 VEra, & omninò certa ſententia eſt, quę docet, licitũ eſſe amplecti in ordine ad praxim quamlibet ſententiã verè, & practicè probabilem. Et primò quidem ita eſt, ſi talis ſit ſententia, ut pro ſe habeat rationes graves, & urgentes, dignas viro pruden-

ti; op-

ti; oppoſita autem leves, aut nullas pro ſe habeat. Supponimus autem materiam ejus opinionis eſſe incertam, pro qua, & contra quam nullum ſit principium certum.

424 Secundò. Si pro utraq; parte contradictionis ſint motiva probabilia, quæ intellectui ut æquè probabilia repræſentetur, licet amplecti quamlibet ex eis, ſive ſtrictiorem, militantem pro lege; ſive benigniorem ſtantem pro libertate. Cùm quælibet earum habeat motiva ſufficientia, quibus humana prudentia uti poſſit; & probabilitas unius non deſtruat probabilitatem alterius (loquimur enim de probabilitate juris, non facti;) ſed optimè componatur cum illa.

425 Tertiò. Si una proponitur intellectui, ut probabilior, & altera ut minùs probabilis, poteſt adhuc licitè homo accommodare ſe in praxi opinioni minùs probabili, etſi ſtet pro libertate contra legem. Tum quia poteſt judicare, fortè ſe decipi, cenſendo eſſe probabiliorem. Tum præcipuè quia ex dictis *cap. præced. art.* 9 cùm motivum probabilius adhuc incertum ſit, non cogit intellectum ad ſui aſſenſum; ideòque voluntas poteſt imperare aſſenſum ad partem minùs probabilem; quæ cùm habeat etiam rationes graves, & firmas, quibus nitatur, dici non poteſt aſſenſus temerarius, ſed prudens, & viro prudente dignus.

426 Dixi ſæpiùs, licitum eſſe uſum cujuſcumque probabilitatis, *benè intellecta*. Scio enim, rem probabilitatis non ab omnibus rectè intelligi, præcipuè ubi fit reflexio ſupra probabilitatem. Sunt enim multa præcepta certa, & indubitata, quæ cadunt ſupra probabilitatem, quæ ideò rem à probabilitate extrahunt, & elevant ad gradum certitudinis. Qua de re multa dixi in præcedentibus diſputationibus, & dicam in ſequentibus.

427 Et ante omnia memoria retinenda eſt diſtinctio quæſtionis directæ, & reflexæ, propoſita *cap. præced. art.* 2. ſolet enim ſæpè contingere, quòd ſit probabilitas in reſolutione quæſtionis directæ, & certitudo in reſolutione reflexæ. In reflexa enim additur lex, vel circunſtantia, quæ non præceſſit in directa; & ideò non valet à directa ad reflexam, ſicut non valet à dictamine generali ad dictamen, quod induit novam circunſtantiam. Cujus multa exempla habes per plures articulos capitis præcedentis; & infra oſtendemus in judice, in ea quæſtione, an debeat ſententiam proferre ſecundùm jus probabilius. & conſtabit etiam abundè *diſp.* 18. ubi oſtendemus, peccare mortaliter eum, qui ſe objicit periculo probabili peccandi, non obſtante probabilitate periculi.

428 Ex his colliges, tanquam certò falſam rejiciendam eſſe ſententiam Vincentii, & Fagnani, qua docent, ſemper amplectendam eſſe ſententiam ſtrictiorem pro lege contra libertatem, quoties repertæ fuerint pro utraque parte contradictionis opiniones probabiles, ſive paris, ſive imparis probabilitatis. Et quia hic eſt præcipuus totius controverſiæ cardo, in hunc præcipuè ſcopum ferè omnia tela dirigenda ſunt, & in adverſarios contorquenda.

CAPUT IV.

Proponuntur argumenta ab authoritate.

ARTICULUS I.

Expenditur argumentum authoritatis Sanctorum Patrum.

429 Vidimus *cap. 4. art.* 13. noſtræ ſententiæ objici à Vincentio altum ſilentium Sanctorum Patrum de hac materia; illudque in ſuam retorqueri eo majori impetu, quo diligentiores fuerunt Sancti Patres in corrigendis illicitis, quàm in licitis permittendis. Quare cùm Sancti Patres de hac materia non diſſeruerint pro alterutra quæſtionis parte, quia hæc controverſia (ſicut multæ aliæ recentes) nondum exorta fuerit; ſolùm poſſumus argumentum authoritatis deſumere ex praxi illorum.

430 Quod argumentum ſic promoveo. Inter Sanctos Patres fuerunt controverſiæ de moribus, aliis quidem ſtrictiorem partem probabiliter ſequentibus, aliis benigniorem: ergo exemplo Sanctorum Patrum in quæſtionibus de moribus, ubi neutra pars certa eſt, poſſumus ſequi probabiliter partem benigniorem, eam ſcilicet, quæ ſtat pro libertate; nec tenemur amplecti ſtrictiorem, ſive, ut vocat Vincentius, tutiorem.

431 Antecedens multis exemplis oſtendi poteſt. Primò: orta eſt quæſtio inter Hieronymum, & Auguſtinum, [An ſimulatio licita ſit, an illicita?] ſtrictior pars ſimulationem tanquam illicitam damnat, benignior licitam affirmat. S. Auguſtinus ſtrictiorem ſecutus eſt, ut conſtat *ex epiſtola 8. ad Hieronymum*. S. Hieronymus benigniorem, quæ docet, licitam eſſe ſimulationem, nimirum exercendo actiones aliàs licitas, nempe in epiſtola ad Auguſtinum, quæ eſt 11. inter epiſtolas tomi 2. S. Auguſtini. Qua ratione excuſat Petrum, ex ſimulatione operatum in licitis; & Paulum, qui ex ſimulatione etiam Petro in faciem reſtitit. Et pro ſua ſententia citat Hieronymus Patres Græcos, Chryſoſtomum, Origenem, Didymum, Apollinarem, Euſebium Emiſſenum, & Theodorum Heracleotem.

432 Secundò. Exorta eſt inter Hieronymum, & Auguſtinum controverſia, [An ille, qui antè baptiſmum conjugem duxerat, & poſt conjugis mortem receperat baptiſmum, & poſt hunc ſecundam uxorem duxerat, eſſet bigamus, adeòque impeditus ad Epiſcopatum, alioſque ſacros Ordines ſuſcipiendos?] In qua Auguſtinus ſtrictiorem partem propugnavit, nempe, illum non poſſe ad Epiſcopatum. & ſacros Ordines aſcendere. Ita *in epiſt. ad Titum*, & habetur *cap. Acutius, diſt.* 26. E contrà Hieronymus *in epiſtola ad Oceanum*, affirmat, illum non eſſe bigamum, & poſſe ad quoslibet Ordines aſcendere; quæ erat pars benignior. Et Hieronymum ſecuti ſunt quamplurimi Epiſcopi, ut *ibid.* teſtatur Hieronymus. Poſſumus ergo, exemplo Hieronymi, in probabilibus partem benigniorem, & ut vocat Vincentius, minùs tutam ſectari.

433 Tertiò. Inter eoſdem Hieronymum, & Auguſtinum alia cœpit quæſtio agitari, [An ſit licitum aliquando jurare, an potiùs juramentum ſemper contineat alicujus culpæ reatum?] In qua quęſtione Hieronymus partem ſtrictiorem ſecutus eſt, affirmans, juramentum eſſe illicitum propter id Chriſti verbum, *Ego autem dico vobis non jurare omninò.* Ita *in cap 4. Hieremiæ*, & habetur *in c. & jurabunt*, 22. *q* 1. *& in cap. 5. Matth.* habeturque *in cap. conſidera, eodem.* E contrà Auguſtinus partem tenuit laxiorem, dicens, ex ſe non eſſe illicitum. Ita *in epiſt. ad Galat cap. 1. & epiſt.* 154. *ad Publicolam, & ſerm.* 30. *de verbis Apoſtoli, & lib. 1. de ſerm. Domini, cap.* 30. & habetur *in cap. non eſt, & in cap. in novo, & in cap. ut noverit is, & in cap. ita ergo, & in cap. tu malum*, 22. *q.* 1. Quibus aliæ ſimiles quæſtiones tempore Sanctorum Patrum exortæ ſunt, in quibus ſemper aliqui partem benigniorem, & (in terminis Vincentii) minùs tutam partem ſecuti ſunt.

434 Dices primò, in iis caſibus Sanctos Patres ſecutos eſſe partem laxiorem, & benigniorem, quia ſibi proponebatur, ut probabilior, & rationi conformior.

435 Hæc tamen reſponſio non eſt ad rem: nam juxta ſententiam Baron, quam modò impugnamus, etiamſi pars benignior, ſive minùs tuta, ſit probabilior, nullo modo licet eam ſequi, ut conſtat ex ſuprà dictis *cap.* 2.

436 Dices ſecundò, cùm Patres defendebant partem quæſtionis benigniorem, illam propugnaſſe, cenſentes eam omninò certam, & oppoſitam improbabilem, & certò falſam.

437 Sed hæc reſponſio non ſatisfacit. Nam dum Hieronymus eas duas opiniones benigniores de ſimulatione, & bigamia propugnabat, ſciebat oppoſitas propugnari ab Auguſtino, quem ſuſpiciebat ut virum ſapientiſſimum, & qui in Eccleſia colebatur, & conſulebatur tanquam communis Magiſter. Ideòque non poterat Hieronymus improbabile judicare quod ab Auguſtino docebatur. Et in quæſtione de bigamia ſciebat etiam Hieronymus, multos eſſe Epiſcopos, qui pro adverſa ſibi ſententia militabant, ut conſtat ex titulo illi epiſtolæ ad Oceanum præfixo. Et in tertia quæſtione, in qua Auguſtinus partem laxiorem tenuit, etſi in variis locis ſupra citatis eam tenuit, nunquam damnavit oppoſitam, quam ſciebat eſſe Hieronymi, cujus ſapientiam non minori veneratione ſuſpiciebat. Eſtò poſteà procedenti tempore, examinatis ampliùs utriuſque partis rationibus, ſententia Auguſtini ad certitudinem pervenerit.

ARTICULUS II.

Inefficacia argumentorum Caramuelis ab authoritate.

438 In *Apolog. de Probabilit n.* 195. propoſuit caſum ex *lib. Machab. cap.* 15. in quo Nicanor conſtituit inferre bellum Machabæis in die Sabbathi, qui audierat, illis die Sabbathi preliare non licere. Judas autem Machabæus rationibus prudentibus ſua ſit militum multitudini, ut præliarentur eodie pro defenſione ſua, & patriæ. Deindè in quæſtione, an ſit mortaliter illicitum præliare in die feſto, dividuntur Authores in duas claſſes, quorum pars affirmat mortaliter illicitum, pars dumtaxat venialiter. Machabæus autem probabiliter interpretatus eſt legem Dei pro parte benigniori: ergo licet nobis ſequi partem benigniorem, quæ ſtat contra legem, in quæſtione utrinque probabili.

439 Hoc tamen argumentum parum urget. Nam pro defenſione vitæ totius multitudinis, quæ in vita invadebatur à Nicanore, non erat dumtaxat probabile, ſed indubitabiliter certum, licere ſibi prælium; neque legem colendi Sabbathi obligare ad ſubeundum ultrò tam violentam omnium occiſionem.

440 *Nu.* 198. arguit à benedictione, quam Jacob præripuit myſtica ſimulatione à parente ſuo, qui uſus fuit opinione minùs probabili qua credidit, illum, qui cibos offerebat, eſſe primogenitum ſuum.

441 Sed videtur non multùm urgere, eo quòd in quæſtione facti ex conjecturis veriſimilioribus oritur plena probatio; tales enim putavit Iſaac, quas à tactu, & à cibis illatis hauriebat. Et ſimili reſponſione evaneſcit argumentum, quod deſumit Caramuel ab ea hiſtoria Abrahæ, cùm Rex Ægypti Saram ſibi in uxorem aſſumpſit: in quo Rex non quidem merè probabiliter, ſed cum certitudine facti proceſſit, dum Saram putavit ſolutam, quam talem eſſe credidit ex plena probatione, quæ ſufficienter pro circumſtantiis præſentibus oriebatur ex teſtimonio amborum, ſcilicet Abrahæ, & Saræ.

442 Tertiò *n.* 202. inducit eam quæſtionem, [An Romanus Pontifex poteſtatem habeat denominandi ſucceſſorem?] Et ubi duas Theologorum ſententias oppoſitas ſtatuit, illas quidem probabiles, & affirmativam minùs tutam; ex S. Damaſo, & S. Clemente affirmat, B. Petrum denominaſſe ſibi ſucceſſorem Clementem, utique ex opinione minùs probabili, & minùs tuta: licet ergo nobis ſequi opiniones etiam minùs probabiles, & minùs tutas.

Digitized by Google

443 Hoc tamen argumentum in multis peccat. Primò enim ſi certò conſtaret, S Petrum ita denominaſſe, non abiiſſent Theologi in varias opiniones, ſed eadem certitudine aſſirmarent, Petrum, dum in re tam gravi ea poteſtate utebatur, ita facere, quia ei certò conſtabat de poteſtate ſibi tradita à Chriſto; neque ex ſola probabilitate poteſtatis ſibi traditæ in rem tanti periculi plenam auderet; immò nec liceret Petro ita denominare ſucceſſorem, ut ex dicendis conſtabit.

444 Secundò. Quia nec Petro, nec alteri Pontifici licet exponere Eccleſiam innumeris nullitatibus Ordinum, Conſecrationum, Abſolutionum ſacramentalium, &c. quales certiſſimè incurrerentur, ſi à parte rei non eſſet vera opinio probabilis de poteſtate deligendi ſucceſſorem, qua ſecundùm Caramuelem Petrus uti voluit: tenebatur enim præcepto charitatis non exponere Fideles tam immanibus periculis amittendi ferè omnia Sacramenta Chriſti, & valorem illorum; ergo improbabile eſt, quòd Petrus ex ſola opinione probabili denominaverit licitè ſucceſſorem.

445 Eſt quidem probabilis opinio affirmativa, quam propugnant P. Vaſquez, P. Amicus, & Victoria *ibid.* relati; ſi tamen ea opinio verſetur in quæſtione directa ſpeculativa, [An ſcilicet Chriſtus cōtulerit Petro, & ſucceſſoribus eam poteſtatem?] Suppoſito autem, quòd ea opinio ſit dumtaxat probabilis, adeòque à parte rei poſſit eſſe falſa, eſt alia quæſtio reflexa, [An cum ſola ea opinione probabili, & cum ea circumſtantia exponendi Fideles innumeris nullitatibus Sacramentorum, liceat Romano Pontifici ita denominare ſucceſſorem?] Et in terminis hujus quæſtionis reflexæ non loquuntur Authores partis affirmativæ; nec ullo modo practicè probabile eſt, Romano Pontifici id ita licere.

446 Quare dicendum eſt, ſi Petrus ita denomimavit ſucceſſorem, fuiſſe de poteſtate ſibi tradita à Chriſto; & quia ejus poteſtatis non reliquit ſucceſſoribus notitiā certam, ideò practicè non licere Romano Pontifici: quòd ſi ſolùm habuit probabilem perſuaſionem de poteſtate ſibi tradita à Chriſto ad denominandum ſucceſſorem, id ſibi practicè non licuiſſe, propter dicta. Quòd ſi in Eccleſia compertum fuerit, & tanquam certum declaratum, quòd ea poteſtas Petro fuerit à Chriſto tradita, tunc ceſſabit probabilitas negativæ ſententiæ, & licebit Romano Pontifici denominare ſucceſſorem.

447 Multa alia argumenta habet Caramuel deſumpta vel à ſcripturis, vel à Patribus; quorum aliqua ideò non multùm urgent, quia ſunt de materia purè ſpeculativa, & non practica, de qua eſt preſens quæſtio. Nam etſi dicat Caramuel, eſſe in materia Fidei, licet id non inficier, eſt tamen materia omninò incerta, ideòque non tranſit ad obſtringendam conſcientiam, ut quis teneatur illis aſſenſum præbere, aut alio modo per illa mores dirigere. Alia autem, quæ ad praxim pertinent, probabiliter quidem diſſerunt; ſed tamen non difficilem habent reſponſionem.

ARTICULUS III.

Expenditur ſententia legitima S. Thomæ.

448 GLoriatur Baron, ſe aſſecutum eſſe mentem S. Thomæ in textu ſatis obſcuro, *ex quodlibeto 8. art.* 13. adeò ut in ipſa tractatus inſcriptione, *veram mentem D. Thomæ, & ejus ſcolæ* aſſecutam præfigat. Sed in caſſum laborat, dum non componit inter ſe omnia principia D. Thomæ, dumque textum obſcurum ejus per alia clariora ejuſdem non exponit.

449 Id tamen ante omnia notandum eſt, Baron, ut ex S. Thoma probet ſuam ſententiam, ejus verbis eam interpretationem adhibere, in qua conſiſtit ſua opinio de ſtrictiore opinione ſeligenda, abſque ulla alia probatione, ut videatur non tam probare ſuam opinionem ex ſententia S. Thomæ, quam ex ſua opinione illam eſſe mentem S. Thomæ. Quod ſatis ex diſcurſu ſubiiciendo conſtabit.

450 Proponam ergo textum S. Thomæ, cui ſcholia ſincerè, & ſine pugna interponam; non ita deinceps diſceptabuntur, quæ diſceptanda ſunt. Ait ergo Angelicus Præceptor: *Ex conſcientia autem obligatur aliquis ad peccatum, ſive habeat certam fidem de contrario ejus, quod agit; ſive etiam habeat opinionem cum aliqua dubitatione.* (Nota, *Cum aliqua dubitatione*: nam ſi pro utraque parte habeat opinionem abſque dubitatione, ſed cum ſola formidine, non obligatur ad peccatum.) *Illud autem, quod agitur contra legem* (claram, & manifeſtam, & cujus non poteſt haberi error, niſi culpabilis, & vincibilis) *ſemper eſt malum, nec excuſatur per hoc, quod eſt ſecundùm conſcientiam*, (vincibiliter erroneam.) *Et ſimiliter quod eſt contra conſcientiam, eſt malum, quamvis non ſit contra legem. Quod autem nec contra conſcientiam, nec contra legem eſt, non poteſt eſſe peccatum. Dicendum ergo eſt, quod quando duæ ſunt opiniones contrariæ de eodem, oportet eſſe alteram veram, & alteram falſam. Aut ergo ille, qui facit contra opinionem Magiſtrorum, utpotè habendo plures præbendas, facit contra veram opinionem*, (quæ à principiis intrinſecis ſit clara, & manifeſta: & quam poteſt, & tenetur ſcire:) *& ſic cùm faciat contra legem Dei, non excuſatur à peccato, quamvis non faciat contra conſcientiam* (quæ in tali caſu eſt culpabilis, quia poteſt, & tenetur ſcire, attendendo diligenter ad principia intrinſeca;) *ſic enim contra legem Dei facit. Aut illa opinio non eſt vera, ſed magis contraria, quam iſte ſequitur: ita quod verè licet habere plures præbendas. Et tunc diſtinguendum eſt, quia aut talis habet conſcientiam de contrario, & ſic iterum peccat contra conſcientiam faciens, quamvis non contra legem: aut non habet conſcientiam de contrario, ſed certitudinem; ſed tamen* (ſubſequenti tempore, non enim componuntur certitudo, & dubitatio) *in quamdam dubitationem* (practicam) *inducitur ex contrarietate opinionum:* (dubitat enim de probabilitate opinionis affirmativæ;) *& ſic ſi manente* (poteſt enim manere, ſi ſuccedat certitudo prius exiſtens in intellectu) *dubitatione plures præbendas habet, periculo ſe committit, & ſic procul dubio peccat, utpotè magis amans beneficium temporale, quàm propriam ſalutem. Aut ex contrariis opinionibus in nullam dubitationem adducitur, & ſic non committit ſe diſcrimini, nec peccat.*

451 Notavi primò in ea periodo, dixiſſe S. Thomam, obligari hominem ad peccatum ex conſcientia, ſi de contrario ejus, quod agit, habeat *opinionem cum aliqua dubitatione*; quod intelligendum eſt, non de aſſenſu opinativo, iſte enim non componitur cum dubitatione; ſed de motivo opinionis, qui cum dubitatione compoſſibilis eſt, ut explicui *diſp. 6. c. 5. & 9.* Et ex eo aſſerto S. Thomæ collegi à contrario ſenſu, opinionē abſque dubitatione, & cū ſola formidine, non obligare hominem ad peccatum. Ex qua adnotatione jam incipit affulgere legitima intelligentia mētis S. Thome pro noſtra ſententia.

452 Notavi ſecundò, cùm ait S. Thomas, ſemper eſſe malum id, *quod agitur contra legem*, neque excuſare conſcientiam, intelligendum eſſe de lege clara, & manifeſta, quam quis tenetur, & poteſt ſcire. Hanc autem eſſe rectam intelligentiam ejus textus, ex multis convincitur.

453 Primò, quia multi, & graves Thomiſtæ ita interpretantur. Ita expreſsè Joannes Nider. *in Conſolatorio part. 3. cap. 11.* verbis relatis ab Amadæo Guimenio *tract. de Opin. probabil. propoſit. 1. n. 8* & Sylveſter *verb. Opinio, q. 1.* ibi ita ait: [In ſpectantibus ad Fidem, aut mores, S. Thomas dicit, quòd tales non excuſantur in his, quæ ſunt *manifeſtè, & clarè determinata* alicubi. Quo etiam modo ſecundùm Archiepiſcopum, intelligitur cùm dicit, quòd in opinionibus faciens contra verum, licèt non contra conſcientiam, non excuſatur à præcepto, putà, habendo duas præbendas, quia facit contra legem Dei: alias, inquit, contradiceret ſibi (S. Thomas) in eodem libro: quod non eſt credendum.] Eodem modo intelligunt eum textum D. Thomæ Fumus, Bartholomæus de Ledeſma, Martinus de Ledeſma, Joannes Martinez de Prado, citati ab eodem Amadæo, *loc. cit.* tum etiam in libello ſupplici *cap. 3. §. 1. verſ. inſtat.* Item S. Antoninus ſuprà relatus à Sylveſtro.

454 Eodem modo intellexerunt D. Thomam, quotquot Thomiſtæ aſſeruerunt, neminem peccare ſequendo opinionem à parte rei falſam, licèt minùs tutam, in materia incerta, & opinabili. Hi ſunt Petrus de Tapia, Thomas Villar, Acacius de Velaſco, qui citat Bañezium, Candidū, & Medinam, Barnabas Gallego, qui dicit hanc eſſe communiorem inter Thomiſtas, & refert ultra citatos, Petrum de Ledeſma, Gregorium Martinez, Didacum Alvarez, Ludovicū Lopez, Aragonium, Salonium, Marcum Serra: hos quidem ex domeſticis. Et ex alienis PP. Suarium, Valentiam, Vaſquium, Azoriū, Thomam Sanchez, Salas, Baldellum, Laymanum, Granadum, Filliucium, Becanum, Leſſium, Enriquez, Reginaldum, Ludovicum de Torres, Joannem, & Franciſcum de Lugo, Tannerum, & Caſtrum Palao. Item Joannem Sancium, Bonacinam, Navarram, Sayrum, Baſſæum, Navarrum, Ludovicū de la Cruz, Baſilium Legionenſem, Villalobum, Sanctarellum, Dianam, Garciam, Barboſam, Portelliū, & Machadum. Verba Barnabæ, ejuſque citationes reperies apud Amadæum *cit. tract. de opinione probabili, propoſ. 1. num. 11.*

455 Secundò. Nam juxta communem Regulam verba Doctorum obſcura per alios eorumdē textus clariores interpretanda ſunt iſque verborum ſenſus omninò reiiciendus eſt, qui cum alio textu clariori collatus nequit conſiſtere. Compone ergo textum relatum, nempè: *Illud autem, quod agitur contra legem, ſemper eſt malum, nec excuſatur per hoc, quod eſt ſecundùm conſcientiam.* Compone, inquam, cum eo textu, quem ſtatuit *in eodem quodlibeto 8. art. 15. Error autem conſcientiæ quandoque habet vim abſolvendi, ſive excuſandi, quando ſcilicet procedit ex ignorantia ejus, quod quis ſcire non poteſt, vel ſcire non tenetur*: In priori dicit D. Thomas, conſcientiam non excuſare, in ſecundo autem errorem conſcientiæ quandoque habere vim excuſandi. Ne ergo dicamus, S. Doctorem in una, & eadem pagina ſibi contradixiſſe, dicere debemus, priorem textum obſcurum intelligendum eſſe juxta ſecundum, in quo D. Thomas explicuit modum, quo conſcientia excuſat. Cùm ergo dicit, quòd agitur contra legem, ſemper eſſe malum, & conſcientiam non excuſare, intelligendum eſt de eo, quod agitur contra legem adeò claram, & manifeſtam, ut de illa non poſſit haberi conſcientia erronea, niſi culpabilis ex eo capite, quod ſcire tenetur, & poteſt, prædictam legem: & non excuſare conſcientiam, cùm tenetur, & poteſt ſcire legem.

456 Quod ampliùs explicuit D. Thomas *eo art. 15.* in verbis ſubſequentibus: *Quandoque verò error conſcientiæ non habet vim abſolvendi, vel excuſandi; quando ſcilicet ipſe error peccatum eſt, ut cùm procedit ex ignorantia ejus, quod quis ſcire tenetur, & poteſt: ſicut ſi crederet fornicationem ſimplicem eſſe peccatum veniale: & tunc quamvis crederet peccare venialiter, non tamen peccaret venialiter, ſed mortaliter.* Conjungendo ergo priorem textum cum poſteriori, evidenter deprehenditur mens S. Thomæ ſic: *Nec excuſatur ex hoc; quod eſt ſecundùm conſcientiam: quando ſcilicet ipſe error peccatum eſt, ut cùm procedit ex ignorantia ejus, quod quis ſcire*

tenetur, & poteſt. Rectè ergo explicatur textus prior S. Thomæ eo ſcholio interpoſito, nempe, *Illud, quod agitur contra legem*, (quam quis ſcire tenetur, & poteſt) *ſemper eſt malum; nec excuſatur per hoc, quod eſt ſecundùm conſcientiam* culpabilem, ſivè vincibilem.

457 Quod etiam clariùs expoſuit S. Thomas *quodlibeto 3. art. 10.* illis verbis: *Qui ergo aſſentit opinioni alicujus Magiſtri contra manifeſtum Scripturæ teſtimonium, ſive contra id, quòd publicè tenetur ſecundum Eccleſiæ authoritatem, non poteſt ab erroris vitio excuſari.* Cùm ergo dicit, *Quod agitur contra legem, ſemper eſt malum*, intelligitur de eo, quod agitur contra legem, quæ conſtat ex manifeſto ſacræ Scripturæ teſtimonio, vel ex eo quòd publicè tenetur ſecundũ Eccleſię authoritatem, aut ex alio capite ſimilis certitudinis, cujus veritatem non poteſt non comperire, niſi velit oculos à lumine avertere.

458 Notavi tertiò, in prima hypotheſi, quam ponit S. Thomas, quòd ſit vera opinio dicentium, illicitam eſſe poſſeſſionem plurium præbendarum; cùm dicit, poſſidentem eas peccare contra legem, nec excuſare conſcientiam de oppoſito, intelligendum eſſe de caſu, quo ea opinio à principiis intrinſecis ſit clara, & manifeſta; ita ut poſſidens teneatur, & poſſit ſcire veritatem. Nam in eodem ſenſu intelligenda eſt concluſio, in quo intelliguntur præmiſſæ. Et cùm præmiſſæ poſitę à D. Thoma, & proximè explicatæ in notatione ſecunda, loquantur de eo, quòd agitur contra legem claram, & manifeſtam, quam quis ſcire poteſt, & tenetur; & etiam de conſcientia culpabili non excuſante, fit, quòd concluſio in eodem ſenſu, & non in alio, intelligenda ſit.

459 Porrò fieri poſſe, quòd intervenientibus variis Doctorum opinionibus, una earum à principiis intrinſecis ſit evidens, & oppoſita improbabilis, multis exemplis oſtendi poteſt. Et pro re præſenti ſufficit meminiſſe, Alexandrum VII. damnaſſe quadragintaquinque propoſitiones (relatas *diſp. 9. cap. 20.*) quæ etiam antè damnationem à principiis intrinſecis erant improbabiles, & certò falſæ; ideò enim ut ſcandaloſas damnavit Alexander VII. & tamen in omnibus iis quæſtionibus reperiebantur Authores pro utraque parte contradictionis. Non ergo obſtat Authorum varietas, ut una pars quæſtionis poſſit eſſe à principiis intrinſecis certa, & indubitabilis. Et clariùs adhuc conſtat ex verbis ſequentibus S. Thomæ, qui cùm agat de diverſitate opinionum oppoſitarum circa poſſidendas plures præbendas, ait: *Aut non habet conſcientiam de contrario, ſed certitudinem*. Supponit ergo poſſe haberi certitudinem, quamvis ſint contrariæ Doctorum ſententiæ circà prædictam materiam.

460 Notavi quartò, cùm ponit D. Thomas hypotheſin, in qua quis habeat certitudinem, & incidat in dubitationem, intelligendum eſſe ſucceſſivè; nam certitudo, & dubitatio componi non poſſunt, cùm certitudo excludat non ſolùm dubitationem, ſed etiam formidinem in oppoſitum. Nec ſatisfacit Baron, dum ait *in loco cit. verſ. Adiſtius*. [Aſſenſum ſpeculativum certum ex principiis intrinſecis poſſe ab extrinſeca authoritate Doctorum laceſſiri, & turbari aliqua dubitatione.] Implicat enim contradictionem, quòd etiam ex diverſis motivis habeat intellectus aſſenſum certum, ſimul & dubitationem. Dubitatio enim eſt ſuſpenſio aſſenſus in utramque partē: implicat autem componi aſſenſum cum ſuſpenſione aſſenſus.

461 Notavi quintò, poſſe oriri dubitationem practicam ex diverſitate opinionum, quando ſcilicet quis videns opiniones oppoſitas, dubitat de probabilitate practica alterius earum. Ideò enim dicit S. Thomas, quòd ſic dubitans periculo peccandi ſe exponit; nam quoties quis ex dubio committit ſe periculo peccandi, practicè dubitat. Si enim dubitet ſpeculativè, & practicè deponat dubium, propter aliquam rationem viro prudenti dignam, nec practicè dubitat, nec periculo peccandi ſe comittit. Et hinc patet, D. Thomam non loqui de dubio dumtaxat ſpeculativo, quo quis dubitat, utra ex illis opinio ſit à parte rei vera: quia hoc dubium ſpeculativum ratione prudenti deponi poteſt.

462 Denique notandum eſt id, quod addit in ultima parte periodi: *Aut ex contrariis opinionibus in nullam dubitationem adducitur, & ſic non committit ſe diſcrimini*. Hypotheſis enim non eſt, cur coarctetur ad caſum, in quo quis habeat certitudinem de honeſtate poſſeſſionis plurium præbendarum; ſed continet etiam caſum, in quo propter diverſas opiniones habeat probabilitatem de honeſtate ejus poſſeſſionis, ita ut ex illis opinionibus acquirat dubitationem practicam. Et ita habens probabilitatem abſque dubitatione, licèt cum formidine, nulli diſcrimini peccandi ſe committit.

463 Hæc eſt legitima, & genuina explicatio ejus periodi D. Thomæ, non quam Baron nobis vult obtrudere abſque probatione, & contra mentem omnium Thomiſtarum, &, quòd caput eſt, ipſius Angelici Doctoris. Audienda ſunt verba Vincentii, quibus perperam explicat S. Thomæ textum: [Et cùm S. Doctor quæſtioni reſpondeat his verbis, *Quod agitur contra legem, ſemper peccatum eſſe, quamvis non ſit contra conſcientiam*, interpretari oportet, cùm ita agitur, pugnantibus Doctorum opinionibus. Atque hac reſtrictione adhibita, aſſertio D. Thomæ univerſim vera eſt de quocumque jure; quia ea hypotheſi diſſenſionis Doctorum, vix, aut nullo modo, qui deliberat, poteſt ignorantia invincibili laborare, cùm facilè ſit remedium diligentiori, & acriori examine contrariæ ſententiæ, cui adhærendum eſt, quando majori, pari, aut paulò minori probabilitate cum adverſa pro libertate pugnabit. Adde, præter adjunctum periculum, quo monetur, ne quid temerè agat, inquiſitione diligentiori curabit hanc ignorantiam: qui enim *quærit ſapientiam, intelligit timorem Domini, & ſcientiam inveniet*. Conſultò igitur, & prudenter P. Mercorus hanc D. Thomæ aſſertionem ita interpretatur: quod agitur contra legem Dei, ſemper eſt peccatum, nec excuſatur ex hoc, quòd ſit ſecundùm conſcientiam, id eſt, *ſecundùm dictamen probabile, & opinativum*. Quamdiù enim diſſident opiniones Doctorum de re, licitane ſit, aut contra legem; nunquam poteſt quis eſſe certò conſcius, ſe nihil mali agere: quia ex diſſidio Doctorum ſuboritur aliqua ſuſpicio, & formido erroris.] Huc uſque interpretatio mentis D. Thomæ exhibita à Baron.

464 Itaque cùm dicit D. Thomas, hominem non excuſari à peccato *ex hoc, quòd ſit ſecundùm conſcientiam*, interpretatur hęc verba eo modo, quo ſibi opus eſt ad ſuam concluſionem firmandam, ſine ulla alia probatione, ſola authoritate P. Mercori fultus, contra authoritatem pluſquam viginti inſignium Thomiſtarum, quos proximè retuli, *num.* 453. & 454.

465 Vidimus *nu.* 455. explicatam eſſe à D. Thoma *art. 15.* eam periodum obſcuram articuli 13. & apud ipſum nõ excuſare conſcientiam, quando hæc eſt culpabilis, & vincibilis, & rei, quam poteſt, & tenetur ſcire. Ut ergo Baron oſtenderet rectam eſſe ſuam interpretationem, deberet probare ex aliquo textu S. Thomæ dictamen probabile, & opinativum (quòd tale eſt propter diſſidentes opiniones Doctorum) eſſe conſcientiam vincibilem, & culpabilem. Quod cùm non præſtet, nihil agit, & ſuper aere turrim ſuam ædificat.

466 Sed lepidum eſt, quòd velit Baron vinci oratione earum rerum ignorantiam, quas ob incertitudinem humana mens non aſſequitur; quaſi poſtulandum ſit à Deo, ut revelet nobis obſcura, & incerta, & ad quorum notitiam humanis remediis, & inſtrumentis pervenire non poſſumus. Proponitur nobis ea quæſtio, [An Petrus teneatur reſarcire damnum grave, quòd intulit Joanni cum ſola culpa veniali?] A pluribus annis Doctores circà quæſtionem directam nihil certi invenire potuerunt, deſperant omnes de evidentia, aut certitudine comperienda in ea quæſtione. Baron autem ſperat à Deo hanc evidentiam, vel poſtulat abſque ſpe impetrandi. Sed tamen affirmo, Deum precibus ſollicitandum in iis, in quibus major lux ſperatur pro notitia rerum agendarum.

467 Sed ut videas, cui generi armorum ſubnixus gradiatur in hoc prælium Baron, audi ab ipſo periodum, qua auſpicatur paragraphum ultimum ejus articuli ſecundi. [Cùm ab actu ad potentiam conſecutio ſit legitima, concludere licet, Theologorum neminem, nequidem ipſummet Theologorum Principem, poſſe opinionem pro utilitate probabilem facere tutam contra legem, quamdiù intra probabilitatis fines continetur, nec evadit in neceſſariam. Id enim nunquam factum à D. Thoma, nec tentatum; niſi in his, quæ poſſit argumentis neceſſariò confirmare.]

468 Itaque, quia ab actu ad potentiam conſecutio eſt legitima, ſic argumentatur Baron. S. Thomas nunquam fecit tutam opinionem merè probabilem contra legem: ergo S. Thomas illam non poteſt facere tutam, & conſequenter nec Theologorum ullus. Si bona eſt ea argumentatio, etiam hæc erit approbanda: [Chriſtus fide non tranſtulit montes in mare: ergo Chriſtus fide non potuit montes in mare tranſmittere.] Hæc etiam valebit: [Petrus non loquitur: ergo Petrus non poteſt loqui.] Sicut & hæc: [Petrus non ambulat: ergo Petrus non poteſt ambulare.] Quæ conſequentiæ penitus ignorantur à Dialecticis, quia quod non eſt, non ſcitur.

469 Conſulat ergo Baron Dialecticos, & audiet ab illis inter prima Dialecticorum rudimenta [ab actu ad potentiam eſſe legitimam conſequentiam:] at verò [à negatione actus nullam eſſe conſequentiam ad negationem potentiæ.] Ipſe enim, quaſi utraque regula unica ſit, & indiviſibilis, cùm polliceatur argumentum ab actu ad potentiam, dat nobis argumentum à negatione actus ad negationem potentiæ, & vult hoc poſterius tantidem valere, ac illud prius. Quem reatum contra Dialecticam ſola recantatione palinodiæ poteſt eluere.

ARTICULUS IV.

Authoritate S. Thomæ vera ſententia firmatur.

470 COgnita, & perſpecta mente S. Thomæ in præcitatis textibus, relinquitur aperta probatio ex ipſius authoritate, qua conſtet, inter opiniones probabiles pro lege, & pro libertate non adſtringi nos ad ſequendam opinionem pro lege, ſed licitum eſſe, conſcientiam dirigere ex opinione practicè probabili ſtante pro libertate.

471 Primò. Nam S. Thomas in incertis, & opinabilibus ſæpè docuit opinionem benigniorem in materia morum, eam quidem ſtantem pro libertate: ergo praxi ſua nos docuit, licere nobis ſtare pro ſententia benigniori, quæ ſtat pro libertate.

472 Negat antecedens Baron, quia quoties S. Doctor ſequitur opinionem benigniorem, illam argumentis certis extrahit à ſtatu probabilitatis, & ad certitudinem evehit.

473 Difficilem tamen provinciam aſſumit, & quam inductione ipſa facilè eſt debellare. Primò *in 1. 2. quæſt. 91. art. 4. corp.* docet, legem humanam non poſſe pręcipere actus internos, atque adeò (quod per evidentem conſequentiam infertur) ſi quando Superiores præcipiant de facto actus merè internos, nos non obſtringi ad obedien-

dum. Et hanc conſequentiam expreſſit S. Thomas 2.2. *quæſt.* 104. *art.* 3. *corp.* illis verbis: *Et ideò in his, quæ pertinent ad interiorem motum voluntatis, homo non tenetur homini obedire, ſed ſolùm Deo.* Quę opinio non ſtat pro lege humana, ſed pro libertate. Et illa quidem non excedit fines probabilitatis, quin immò oppoſitam cenſeo multò probabiliorem, ut conſtabit ex argumentis *diſp.* 25. *cap.* 7. ſubjiciendis.

474 Secundò. In ea quæſtione, [An comeſtio electuarii violet jejunium?] S. Thomas ſecutus eſt partem laxiorem, quæ ſtat pro libertate. Nam 2.2. *q.* 147. *art.* 6. *ad* 3. ita ait? [Electuaria, etiamſi aliquo modo nutriant, non tamen principaliter aſſumuntur ad nutrimentum, ſed ad digeſtionem ciborum: Unde non ſoluunt jejunium, ſicut nec aliarum medicinarum aſſumptio; niſi fortè aliquis in fraudem electuaria in magna quantitate aſſumat per modum cibi.] Et ſimilia verba habet *in* 4. *diſt.* 15. *quæſt.* 3. *art.* 4. Et ſequitur D. Thomas opinionem pro libertate, contra opinionem pro lege. Dicere autem, quòd hæc opinio eſt pluſquam probabilis, & tranſit ad aliquem gradum certitudinis, abſurdum eſſet. Exiſtimo, eo quidem tempore fuiſſe probabilem, quia non ita clarè conſtabat de intentione legiſlatoris Eccleſiaſtici de iis, quæ præcipuè eduntur propter digeſtionem ciborum. Jam verò ea opinio non eſt probabilis, niſi electuaria ſint veræ medicinæ, & ad ſanitatem aſſumantur, quia jam clariùs innotuit intentio præcipientis.

475 Nec te moveat, quòd Baron *in libro contra Amadæum Guimenium*, *pag.* 125. negat, hanc eſſe ſententiam D. Thomæ, dicens: *Notam uterque* (Amadæus, & Diana) *inurit fœdiſſimam, lacrymis eluendam*, ſcilicet D. Thomæ. Nam Baron vult, nos in meridie caligare, dum ea, quæ legimus in editione Romana operum D. Thomę, ſuadere conatur eſſe aliter, ac ſunt. Vide Amadæum Guimenium *in libello ſuppl. eo cap.* 2. §. 5.

476 Tertiò. Angelicus Doctor, ut oſtendam alibi, docet, licitum eſſe pauperi graviter indigenti ſubripere à divite ea, quibus eget, nempe concurrentibus debitis circumſtantiis ibidem expoſitis. Quę opinio ſtat pro libertate pauperis; & juxta plurium ſententiam (& præcipuè Vincentii, qui oppoſitam tuetur *ea diſp.* 2. *ſect.* 4. *art. ult.*) verſatur in materia probabili.

477 Dices, oppoſitam ſententiam eſſe S. Thomæ, ut aliqui affirmant, & probare conantur, aliter verba ejus exponentes.

478 Sed inde vim argumenti non effugies, & inquiro, an juxta ſententiam S. Thomæ teneatur dives ſuccurrere graviter indigenti? Si pars affirmativa eſt S. Thomæ, docebit conſequenter, pauperem in gravi neceſſitate poſſe ſibi ſubripere ejuſmodi neceſſaria: quę opinio ſtat pro libertate pauperis. Si autem pars negativa eſt S. Thomæ, docet quidem, liberum eſſe divitem ab ea obligatione, atque adeò opinio S. Thomæ ſtat pro libertate divitis.

479 Quartò. S. Thomas *in* 4 *diſt.* 29. *quæſt. unic. art.* 4. *corp.* ait, filium non teneri obedire parenti quoad matrimonium contrahendum, niſi quantum ipſa juſta cauſa ad id coegerit. Quæ quidem eſt pars quæſtionis benignior ſtans pro libertate, & illa procedit in materia probabili. Nam oppoſitam ſententiam tenent Navarrus, Emmanuel Rodriguez, Ludovicus Lopez, & Capua, relati à S. Th. Sanch. *lib.* 4. *de Matrim. diſp.* 23. *num.* 2. quibus ſuffragatur *cap.* 1. *de deſponſ. impuber.* Hæ autem Decretales promulgatæ fuerunt à Gregorio IX. antequam S. Thomas cœpiſſet ſcribere.

480 Quintò 2.2 *quæſt.* 185. in ea quæſtione, [An teneatur Epiſcopus reſtituere ea bona, quæ ſibi ſuperſunt, & non impendit in uſus pios, ex iis bonis, quæ ſunt ſuo uſui deſtinata?] tenet partem, quæ ſtat pro libertate. Et tamen quæſtio procedit in materia probabili, cujus affirmativam, & ſtrictiorem partem, quæ ſtat pro lege, tenent ex probabiliſſimis argumentis Navarrus *in lib. de redditibus Eccleſiaſt.* Alenſis, Ricardus, Henricus, Major, Gabriel, Paludanus, Vualdenſis, Petrus Soto, Sarmiento, & Franciſcus Turrianus apud P. Leſſium *lib.* 2. *de juſt. cap.* 4. *dub.* 6. *nu.* 41. Et hujus quidem ordinis ſunt multa alia, quæ in operibus S. Thomæ paſſim reperies.

481 Patet ergo clariſſimè ex dictis, S. Thomam ſæpè in conflictu opinionum merè probabilium docuiſſe eam, quæ ſtat pro libertate. Fateor tamen, S. Thomam non docuiſſe, ut dicitur, in actu ſignato hanc doctrinam; quia non tractavit de ea materia, quæ ſpectat ad electionem opinionis probabilis, magis, vel minùs tutæ. Adhuc tamen ex iis, quæ ex S. Thoma propoſuimus *art. præced.* non obſcurè noſtra ſententia colligitur.

482 Primò. Nam in priori clauſula ejus textus *ex quodlib.* 8. *art.* 13. aſſerit, ut ibi notabamus, conſcientiam obligare ad peccatum, ſi quis habeat fidem certam de peccato, vel opinionem cum aliqua dubitatione. Ex quo colligitur, ſecundùm D. Thomam, ſtare diſſidium opinionum cum aſſenſu probabili Doctoris ad unam partem abſque dubitatione, & tunc conſcientiam non obligare ad peccatum. Præcipuè cùm juxta Baron electio opinionis tutioris obliget propter dubium practicum, quòd oritur ex diſſidio opinionum oppoſitarum.

483 Secundò. Nam in eodem textu, attentis iis, quæ docet *art.* 15. tradit, ſolam ignorantiam, & errorem culpabilem non abſolvere à peccato. At ex dicendis *cap.* 9. conſtabit, in opinione probabili eſſe non poſſe ignorantiam culpabilem. Eo quòd, ut disertè affirmat S. Doctor *eo art.* 15. non vertitur culpæ ignorantia eorum, quæ quis non tenetur, aut non poteſt ſcire.

484 Tertiò. Nam in fine ejus textus aſſerit, non peccare eum, qui in conflictu opinionum in nullam dubitationem adducitur; tunc enim nulli diſcrimini peccandi ſe committit. Id autem contingit in conflictu opinionum, quòd quando quis uni parti aſſentitur ex motivis probabilibus, non dubitat; atque adeò nulli diſcrimini peccandi ſe committit: non ergo tenetur, propter vitandum id periculum, deſerere opinionem ſtantem pro libertate.

ARTICULUS V.

Qualiter omnes veteres ſcholaſtici ſtent pro noſtra ſententia?

485 Vincentius *art. ult.* gratis gloriatur, omnes antiquos ſcholaſticos ſtare pro ſua ſententia, cùm tamen nullum referat præter D. Antoninum, & Cajetanum; & vult nos ejus potiùs verbis fidem habere, quàm oculis noſtris, & ipſis eorum ſcriptis.

486 Sanè ex antiquis tres duntaxat refert P. Thomas Sanchez pro electione ſtrictioris ſententiæ, Sylveſtrum, Antoninum, & Gabrielem. Ex quibus Sylveſter *verb. Dubium, quæſt.* 2. expreſsè contradicit Vincentio. Ait enim: [Sed tamen intellige, quòd ſi detur caſus, quo opinio ſecurior ſit minùs probabilis notabiliter, non eſt eligenda neceſſariò, quia jam ceſſat ratio dubii. Si verò ſit minùs probabilis, ſed non notabiliter, etiam non eſt eligenda neceſſariò.] Et eodem modo loquitur S. Antoninus 1. *part. tit.* 3. *cap.* 10. §. 10. *reg.* 6. Immò Acacius de Velaſco *tom.* 2. *verb. opinio probabilis reſol.* 316. *nu.* 7. (cujus verba refert Amadæus *tract. de Opin. probab. cap.* 1. *num.* 10.) ait, Sylveſtrum non ſtare pro opinione tutiori, & probabiliori. Et verum eſſe exiſtimo, quia licèt dicat, in dubio ſtandum eſſe pro rationibus probabilioribus, id intelligo in vero dubio, non quando aſſentitur intellectus parti minùs probabili, cùm omnis aſſenſus excludat dubitationem, ut oſtendi *diſp.* 6. *cap.* 5. 6. & 9.

487 Cajetanus quidem videtur favere ſententiæ Vincentii. Nam *in ſum. verb. Opinio*, ait: [In operandis, niſi tutiorem partem eligendo, nō licèt opinionem cujuſque ſumere.] Circà quod Acacius proximè citatus ait: [Però en realidad de verdea no habla Cajetano en eſte lugar de opinion probable, ſino de qualquiera opinion, aunque no ſea proble:] id eſt, [Sed revera nō loquitur Cajetanus in hoc loco de opinione probabili, ſed de quacunque opinione, licèt nō ſit probabilis.]

488 Eo *art. ult. verſ. Ad catalogum*, ait Vincentius: [Quotquot noſtrum Medinam anteceſſerunt, ſi Armillam excipias, nobiſcum conveniunt.] Et tamen neminem citat præter D. Antoninum, & Cajetanum, qui dubiè militant pro ejus ſententia.

489 Et cùm perſiſtat in ea propoſitione, quam non probat, nempe, omnes antiquos ſtare pro ejus ſententia, ſuperaddit, antiquos authoritate antecellere recentioribus. Audi ejus verba. [Vincunt etiam authoritate (antiqui modernos) quia licèt recentiores antiquis ſint fortè anteponendi in jure poſitivo interpretando; ſi tamen diſceptatio ſit de jure naturali omninò immutabili, & æterno, ad quod controverſia noſtra pertinet, quis neget, antiquos Patres, & Theologos magis audiendos eſſe, quaſi Magiſtros, modernis multò ſecuriores?]

490 Circà quæ verba notandum eſt, in eo articulo ultimo ſolùm loqui de ſcholaſticis antiquis; utque eis majorem authoritatem conciliet, quaſi in odium recentiorum, & ut rem irrefragabilem dicere videatur, antiquos ſcholaſticos cum Patribus Eccleſiæ miſcet, & majoris authoritatis eſſe affirmat Patres Eccleſiæ, & antiquos Theologos præ recentioribus. Non enim audet antiquos Theologos ſeorſim à Patribus cum recentioribus componere.

491 Sed quorſum hæc inclamatio Patrum, & Theologorum? Qui ſunt iſti Patres Baronianæ concluſionis ſuffragatores? Nam ex ſolo Auguſtino tres textus adducit, qui ſaltant extra chorum, ut conſtat *ex cap.* 4. *art.* 14. Nunquid cæteri Patres compromiſerunt ad ſuffragium ejus ſententiæ in eos Auguſtini textus ad hanc rem minimè pertinentes? Nam etſi compromiſerint, tam parum ſuffragabuntur, ac illi textus Auguſtini. Nunquid cæteri ſcholaſtici compromiſerunt in Antoninum, & Cajetanum, dubios hujus ſententiæ ſuffragatores? Qui quamvis compromiſerint, tam dubia ſuffragia dabunt, atque compromiſſarii.

492 Nam vel Vincentius arguit, vel declamat? Si arguit: probet, oſtendatque nobis, qui Patres, qui ſcholaſtici, quibus verbis, quibuſve in locis eam ſententiam affirment. Si verò declamat, ad populum vadat, eaſque deferat phaleras, quas Caramueli objiciebat.

493 Arguit tamen, & probare adhuc conatur; omnes univerſim Theologos antiquos contradicere ſententię de quavis opinione practicè probabili deligenda. Nam hæc ſententia in eo cardine vertitur, quòd in omni opinione probabili datur ignorantia invincibilis juris naturalis: at hanc nulli Theologi admittunt poſſibilem.

494 Sed iterùm poſtulo, ut non referat Theologos gregatim, ſed aſſignet nobis, qui, quibus in locis, & qualibus verbis id dicant. Præcipuè cùm nullum poſſit dare Theologum antiquum, qui dixerit, in nullum ruſticum cadere poſſe ignorantiam invincibilem juris incerti, & obſcuri, & earum quæſtionum, in quibus viri ingenioſi Theologi diſcurrunt probabiliter. Quis antiquus Theologus negavit ignorantiam invincibilem de apicibus juris naturalis, circà quos locum habent opiniones probabiles?

495 Jam verò ſolùm reſtat exponere, qua ratione antiqui Theologi noſtræ ſententiæ patrocinentur. Et quidem qua parte dicimus, licitum eſſe ſectari opinionem minùs probabilem ſtantem pro libertate contra legem, pauci Theologi ex antiquis citari poſſunt pro, vel contra; quia vix unus, vel alter quęſtionē tetigit. Nam qui citaverit eos anti-

Digitized by Google

antiquos qui dixerunt, ſemper in dubiis ſequendam eſſe partem tutiorem, debet prius probare, idem eſſe dubium, ac opinionem probabilem, vel nihil ſua priſcorum citatione præſtabit.

496 At verò qua parte propugnamus, licitum eſſe in conflictu opinionum probabilium deſerere opinionem, quę ſtat pro lege, & ſequi opinionem, quæ ſuffragatur libertati, ne unum quidem Theologorum dabis, qui huic parti ſuffragium ſuum non adjiciat, quia omnes ad unum hujuſmodi opiniones ſæpè propugnant. Vide priſcos Theologos in ea quæſtione, quæ inquirit, [An liceat habere ſimul plures præbendas?] vel, [An teneatur elector conferre beneficium digniori?] & in multis ſimilibus, ut ſuperſedeam ab eis quæſtionibus, in quibus docuerunt multa pro libertate, quæ jam hodie ſunt evidenter improbabilia; v.g. quòd non teneamur ſub mortali Sacrū audire, jejunium ſervare, & reliqua Eccleſię pręcepta adimplere.

CAPUT VII.

Secundum argumentum à definitione opinionis probabilis.

497 SEcundum argumentum pro communi ſententia eſt: Qui operatur prudenter, non peccat: ſed qui operatur ex opinione probabili, (benè intellecta) operatur prudenter: ergo qui operatur ex opinione probabili non peccat. Conſequentia ligat, quia ſyllogiſmus eſt ſecundo modo primæ figuræ. Minor conſtat ex definitione opinionis probabilis, quam dedi *diſp.* 1.

498 Majorem probo. Is, qui peccat, non operatur prudenter; (nam quæ major imprudentia? quidve magis lumine naturæ notum?) ergo evidens eſt hæc conſequentia, *Petrus peccavit; ergo non operatus eſt prudenter*. Sed bene valet ab oppoſito contradictorio conſequentis ad oppoſitum contradictorium antecedentis: ergo bene valet, *Petrus operatus eſt prudenter; ergo Petrus non peccavit*. Ergo qui operatur prudenter, non peccat.

499 Negat Baron minorem, & totus eſt in neganda definitione. Aitque eam adinventam à quibuſdam recentioribus, contra communem ſenſum. Ita *diſp.* 1. *ſect.* 2. *art.* 2. §. 2. & *diſput.* 2. *ſect.* 3. *art.* 3. §. 3. & paſſim alibi.

500 Eam impugnat primò. Quia toto cœlo diſtat judicium probabile à judicio prudenti; dantur enim multæ opiniones probabiles, quæ prudentes non ſint: malè ergo definitur opinio probabilis. Antecedens vero multis probat. Nam probabile eſt, valere baptiſmum in aliqua forma conſueta; & tamen non operabitur prudenter Parochus, qui illam uſurpabit. Et probabile eſt, hoc pallium eſſe Petri, etſi minùs probabile; & tamen non operabitur prudenter judex, qui juxta eam opinionem probabilem jus dixerit. Et ſic in ſexcentis aliis exemplis.

501 Ubi iterùm declamat Baron, & inclamat Sanctos Patres Eccleſiæ, nempe §. *ſeq.* eo quòd, ut ipſe refert, P. Horatius Fabri dixerit, hanc materiam de probabilitate potiùs à recentioribus Theologis, quàm à veteribus addiſcendam eſſe, qui ferè eam non attigerunt. Exclamat autem his verbis: [At quis ferat, iſta dici de his, quæ ad legem divinam, ſeu naturæ, ſeu gratiæ pertinent? Quaſi juris divini nuperi Theologi conſultiores *Auguſtino, Baſilio, aliiſque ſapientiſſimis Eccleſiæ Doctoribus*. Quis credidiſſet, iſta in contemptum præteritorum ſæculorum aliquando dictum iri?]

502 Quis hæc audiens non credat, referri à Vincentio teſtimonia meridiè clariora pro opinione ſua ex *Auguſtino, Baſilio, aliiſque ſapientiſſimis Eccleſiæ Doctoribus?* Et tamen ne unum quidem textum adducit ex Baſilio, ne unum quidem ex aliquo ſapientiſſimorum Eccleſiæ Doctorum, præterquam ex Auguſtino tres textus, quos minimè ad rem eſſe, demonſtratum eſt ſuprà *c.* 2. *art.* 14.

503 Impugnat ſecundò. Vitioſa enim eſt definitio, ſi non contineat notiones communes iis omnibus quibuſcum diſputandum eſt: quare cùm etiam de hac materia diſputandum nobis ſit cum ethnicis philoſophis, nempe de probabiliore Religione eligenda, & ſimilibus; definitio probabilitatis continere debet notiones ipſis etiam communes, qualis non eſt prudentia judicii.

504 Impugnat tertiò. Quia contra myſteria Fidei militant graves difficultates, quæ propterea rationes probabiles dicendæ ſunt, cùm tamen non ſint prudentes, neque enim operabitur prudenter, qui ex earum ductu operabitur.

505 Sed hæ impugnationes inanes ſunt ex eo præcipuo capite, quòd non calluit Baron legitimam reſponſionem; quam juxta ſua principia exhibere debuiſſet, etiam admiſſa noſtra definitione, mox proponendam. Et quidem primam impugnationem nullius momenti eſſe, ex *c.* 4. per plures ejus articulos clarè conſtat. Nititur enim in prava intelligentia probabilitatis. Nam ex ibi dictis conſtat, etſi res probabilitatis ſit, quòd Baptiſmus cum aliqua forma non conſueta ſit validus: non tamen eſſe rem probabilitatis, quòd liceat Parocho uti ea forma, cùm fateatur Baron, improbabile eſſe, quòd Parochus illa uti licitè poſſit. In quo Baron & nonnulli alii peccant, eo quòd in materia probabilitatis non diſtinguant quæſtionem directam à reflexa, de qua diſtinctione dixi *cap.* 4. *art.* 2. Quod in reliquis exemplis dicendum eſt.

506 Nec magis urget ſecunda impugnatio. Tum quia ſi ethnici Philoſophi ſapientes ſint, probabilitatem practicam in ordine ad mores, quam pro re præſenti definimus, non aliam poſſunt agnoſcere, quàm quæ oritur in materia incerta ex fundamentis gravibus, quæ in ordine ad operationem digna ſunt viro prudente, ut ex mox dicendis conſtabit.

507 Sed & multò minoris momenti eſt tertia impugnatio. Nam probabilitas, quæ ſtat contra certitudinem, chimærica eſt, ut apertè demonſtravi *cap.* 4. *art.* 12.

508 Contra reſponſionem autem Vincentii ſic arguo. Debet enim admittere veritatem noſtræ definitionis, & ſi non admittat, pejus ei conſultum eſt. Dixi *veritatem noſtræ definitionis*; quia quamvis non admittat ut primam ſpeciem modi ſciendi logici debet admittere tanquam propoſitionem veram.

509 Pro cujus claritate præmitto primò, duo prædicata eſſentialia opinionis probabilis ab omnibus admitti, ſcilicet, eſſe *incertam*, & *niti fundamento gravi*, ſive graviter impellente ad aſſenſum. Quoad primum attinet, conſtat inter omnes in materia certa non habere locum probabilitatem, reſpectu ejus intellectus, cui certa eſt. Nam vel ipſo Vincentio admittente, probabilitas affert formidinem partis oppoſitæ, certitudo autem omnem formidinem expellit. Si enim dicas, intellectum eſſe certum, & adhuc formidare, nugas agis. Secundum etiam prædicatum eſſentiale probabilitatis admittit Vincentius, ſicut & omnes Theologi, & Philoſophi. Fundamentum enim probabile tale eſt, ut licèt non extorqueat aſſenſum (quod eſt proprium motivi certi) impellat tamen graviter ad illud.

510 Præmitto ſecundò, peſſimam eſſe definitionem probabilitatis, quam tradit Vincentius in priori loco, *citato* §. 3. *Probabile ergo dicimus, cujus cum de veritate, aut falſitate, præ noſtra ignorantia, & rei inevidentia, nihil certò nobis conſtet, aliquam veriſimilitudinem habet, cui aſſenſum damus formidoloſum, ne fortè falſum ſubſit*. Diſplicet primò, quia ſimilitudo veri poteſt latiſſima extenſione ampliari: & ſi quis velit argumentum ſophiſticum ſimile vero appellare, difficilè convinces: & multa ſunt evidenter falſa, quæ habent ſpeciem veri. Nec me deterret, quòd Academici ita definirent probabilitatem, cùm in materia probabilitatis adeò deliraverint, qualiter videbis apud Auguſtinum in libris contra Academicos. Diſplicet ſecundò. Nam ſi propriè loquendum eſt, ſola propoſitio falſa poteſt eſſe veroſimilis, cùm ſimilitudo non verſetur niſi inter res realiter diſtinctas; unde opinio, quæ à parte rei vera eſt, non eſt ſimilis vero, ſed ipſum verum. Tum ſic. Propoſitio probabilis poteſt eſſe vera: ergo poteſt eſſe non veroſimilis, cùm vera, & veroſimilis realiter diſtinguantur.

511 Jam verò illum, qui operatur ex opinione probabili, operari prudenter, quæ erat minor primi ſyllogiſmi propoſiti initio hujus capitis, ſic oſtendo. Nam in rebus obſcuris, & incertis ille operatur prudenter, qui ducitur rationibus graviter impellentibus, & ſuadentibus, operationem eſſe honeſtam: ſed qui operatur ex opinione probabili (nempe correſpondente quæſtioni directæ, vel reflexæ, in qua verſatur operatio, vide *cap.* 4. *art.* 2.) ducitur rationibus graviter ſuadentibus, operationem eſſe honeſtam: ergo qui operatur ex opinione probabili, operatur prudenter.

512 Confirmatur. Nam qui eſt dubius de honeſtate operationis, imprudenter aget, ſi ſe ad alterutram partem ſine ampliori deliberatione velit projicere; ſi autem dubium deponat ex ratione aliqua urgente, inclinante in hanc partem, jam non aget imprudenter: ſed qui operatur ex opinione probabili, dubium deponit ex ratione urgenti, quam affert ea opinio, inclinante in eam partem: ergo ille non operatur imprudenter.

513 Dixi *n.* 508. ſi Baron non admittat definitionem noſtram, pejus illi conſultum iri. Nam ſi nomine probabilitatis intelligimus ea, quę, cùm incerta ſint, ſunt prudenter operabilia, ipſe autem aliud diverſum intelligit; ſanè dum impugnare pergit ſententiam noſtram, aliam probabilitatem impugnat ab ea, quam nos tradimus: debellat ergo hoſtem fictum, & aerem verberat.

514 Nec dicas, me incidere in eandem foveam, quam Vincentio effodi, qui etiam ejus definitionem rejicio.

515 Intercedit enim magnum diſcriminis chaos. Tum quia ego non impugno probabilitatem ejus, ſed certitudinem, quia vult nos conſtringere ad opinionem ſtrictiorem, contra libertatem in quacumque materia obſcura, & incerta. Tum quia ipſe in aliis locis admittit prædicata eſſentialia opinionis probabilis, quæ nos exigimus, nempe incertitudinem, & fundamentum graviter impellens ad aſſenſum. Quibus prædicatis ſuppoſitis, contra ejus ſententiam recto tramite, & ſolido armorum genere militamus.

516 Dixi denique, exhibendam à me reſponſionem legitimam ejus argumenti, quam juxta ſua principia tradere debuiſſet Baron, etiam admiſſa definitione, quæ ejus ſententiæ, ſi talia principia ſubſiſtant, nihil officit. Apud ipſum enim conflictus duarum opinionum adverſarum paris, aut ſupparis probabilitatis, non generat niſi dubium practicum, ratione cujus tutior pars eligenda eſt. Deinde apud ipſum, in ejuſmodi opinionibus argumenta unius partis enervant, & deſtruunt omninò vim, & efficaciam argumentorum partis oppoſitæ; atque adeò in eo conflictu prædictæ opiniones ſe mutuò enervant, & perimunt.

517 Hinc fit, juxta ea principia, vel diſtinguendam eſſe minorem. Nam qui operatur ex opinione probabili, ſtante ex adverſo alia opinione paris, vel ſupparis probabilitatis, non operatur prudenter, eo quòd qui operatur cum dubio practico, non operatur prudenter; ſecus ſi contra eam opinionem non ſtet alia ſimilis probabilitatis. Vel concedendum eſſe, eum, qui operatur ex opinione probabili operari prudenter; negandumque, eam opinionem remanere probabilem,

contra

Digitized by Google

contra quam ſtat altera opinio ſimilis probabilitatis:nam licèt quæ-libet ſeorſim ab alia ſit probabilis, at illæ collatæ inter ſe, ambæ amittunt probabilitatem, quia mutuò ſe perimunt.

518 His tamen reſponſionibus, etſi meliori Dialectica, & conſequentia conſtructis,non deterreo ab hac ſententia, quam certam exiſtimo: & ab illis me expediam, & argumentum hujus capitis inconcuſſum manere oſtendam, dum certum eſſe monſtravero, ambo ea principia eſſe certò falſa, quod in ſequentibus capitibus præſtabo.

CAPUT VIII.

Tertium argumentum, ex eo quòd opiniones mutuò adverſantes excludant rationem dubii practici.

519 TErtium argumentum eſt. Obligatio ſequendi ſtrictiorem, & tutiorem partem, oritur ex dubio practico; ſed in quæſtione juris, ubi ſunt opiniones verè probabiles,etiam mutuò adverſantes,deficit dubium practicum:ergo ubi ſunt opiniones verè probabiles, etiam mutuò adverſantes, deficit obligatio ſequendi partem ſtrictiorem, & tutiorem. Conſequentia patet, quia ſublata radice obligationis, tollitur obligatio. Major certiſſima eſt, nec negatur ab adverſario, qui multis in locis hanc obligationem ſequendi partem ſtrictiorem, probat ex eo, quòd in dubiis, quæ ſunt circà praxim,tutiorem partem ſequi obſtringamur.

520 Minor verò probatur. Si ex conflictu opinionum probabilium reſultaret neceſſariò dubium practicum, in prædictis opinionibus inter ſe collatis non remaneret probabilitas: quin immò utralibet ad conſpectum alterius amitteret ſuam probabilitatem:atqui utralibet retinet ſuam probabilitatem, etiam ad conſpectum alterius: ergo ex conflictu illarum non reſultat dubium practicum. Conſequentia eſt legitima ad normam argumentationis, quam Dialectici efformant in propoſitionibus conditionalibus.

521 Majorem admittit Baron *diſp.2.ſect.2.art.2.paragr.6. verſ. Ad hanc*,ubi ita ait: [Si jura utriuſque partis ſint in hoc paria, ut ambæ habeant eandem veriſimilitudinem, certè intellectus, qui judicis loco ſedet, malè pronuntiabit, unam partem veriorem eſſe altera; aut,quòd deterius, ſi veram unam, alteram dicat eſſe falſam.] Quod *ibid.* latè proſequitur,& *paragr.7.verſus medium*, ſic ait: [Reſpondeo ad primum, has opiniones probabiles dici aptitudine potiùs, quàm actu, quatenus poſſunt ingenerare ſui aſſenſum intellectui, niſi probabilioris,& oppoſitæ aſſenſu fuerit præpeditus, niſi pares probabilitate pugnent,& ſibi ſint impedimentu.] In cujus confirmationem multa verba adducit. Confirmat autem exemplo ſtateræ, quæ inter æqualia pondera hæret in æquilibrio. Quando ergo intellectus eſt neceſſariò dubius inter rationes utrimque æqualiter, aut ferè æqualiter probabiles, vis unius probabilitatis eſt, ut eliceretur aſſenſus,caſu quo ab oppoſita probabilitate non impediretur.

522 Quod autem utralibet opinio adverſa retineat ſuam probabilitatem, etiam ad conſpectum alterius; quæ erat Minor præcedentis ſyllogiſmi,probatur ex dictis *c.4. art.8.* utique ab experientia reflectente ſuprà duas opiniones adverſas reſpicientes praxim. Theologus enim ſapiens videns diſcurſum utriuſque opinionis, utrumque approbat,utriuſque rationes humanæ menti, & judicio hominis prudentis accommodas cenſet.

523 Sed evidentiori adhuc experientia idem oſtenditur. Nam de facto in conflictu opinionum oppoſitarum nullus Theologus eſt, vel fuit, qui alicui opinioni ſtanti pro libertate non præſtiterit aſſenſum:ſed incredibile,ideòque moraliter impoſſibile eſt,quòd ea judicia omnium Theologorum temeraria ſint, & abſque fundamento: ergo etiam in eo conflictu opiniones oppoſitæ retinent fundamentum probabilitatis ſufficiens ad impellendum aſſenſum Theologorum. Itaque videmus,magnos,& ſapientes Teologos, libratis hinc inde rationibus in materia obſcura,& topica, uni parti ſtanti pro libertate aſſentiri: ergo vel in ea opinionum collatione inveniunt fundamentum ad talem aſſenſum,vel non inveniunt. Si primum:ergo ea opinio ſtans pro libertate,etiam collata cum oppoſita, retinet fundamentum probabilitatis. Si ſecundum: ergo ei parti aſſentiuntur temerè, & abſque fundamento. Quòd in omnibus intellectibus Theologorum concedere,temerarium eſt.

524 Quod verò omnibus Theologis ita contigerit, inductione conſtat. Nam S. Thomas relatus *c.6.art.4.* in materia merè topica,libratis utriuſque partis rationibus cenſuit, non teneri ſubditum obedire Superiori circà actus internos imperanti: ergo non obſtantibus rationibus partis oppoſitæ invenit in ſua opinione fundamentum probabilitatis; atque adeò iſtud non fuit enervatum per rationes partis oppoſitæ. Et ſic de reliquis exemplis propoſitis *in eo art.4.*

S. Auguſtinus relatus *c.6. art. 4.* in ea controverſia de honeſtate juramenti cum D. Hieronymo inita, quæ pro eo tempore erat materia obſcura,conſideratis rationibus Hieronymi,adhæſit ei parti, quæ ſtat pro libertate: ergo rationes Hieronymi tunc temporis probabiles non auferebant ſuam probabilitatem rationibus Auguſtini;quandoquidem in his impulſus Auguſtinus huic parti adhæſit.

525 Similiter Hieronymus in controverſia de honeſtate ſimulationis in rebus aliàs licitis,conſideratis argumentis Auguſtini,& viſis ejus ſcriptis,adhæſit parti,quæ ſtat pro libertate: ergo Hieronymus, collatis argumentis utriuſque partis, adhuc in ſuis rationibus invenit ſufficiens fundamentum aſſentiendi ſuæ opinioni: ergo rationes Auguſtini collatæ cum rationibus partis oppoſitæ enervabant has,neque harum probabilitatem adimebant.

526 Si inductio protrahenda eſſet per omnes Theologos, tempus, & charta deficerent. Quis eſt Theologus, qui in materia morum topica,& obſcura, aliquando non dixerit aliquam actionem eſſe licitam, non obſtantibus rationibus partis oppoſitæ; Omnes igitur Theologi,quotquot exiſtunt,& extiterunt,invenerunt fundamentum probabilitatis in parte quæſtionis benigniori, quin ejus partis probabilitatem, & vim impulſivam aſſenſus deſtruerent rationes oppoſitæ, aut mentem ejus Theologi relinquerent hæſitantem, & ſuſpendentem aſſenſum.

527 Sed ne hoc argumentum limitemus ad opiniones benignas, quæ ſtant pro libertate,ſciendum eſt, illud etiam habere vim reſpectu opinionum ſtrictiorum, quæ ſtant pro lege contra libertatem. Theologi enim, cùm quæſtiones morales tractant, & reſolvunt pro lege contra libertatem, frequentiùs eas reſolvunt à principiis directis, & independenter ab eo principio reflexo de tutiori parte in dubiis tenenda. Quare ſi in una quæſtione topica morali rationes utriuſque partis ſe adeò debilitant,ut ſolùm relinquant dubium intellectum,non poterit à principiis directis reſolvi ea quæſtio pro lege,cùm ambæ partes contradictoriæ ſe mutuò perimant, & omninò enervent:ergo rationes directæ, quæ ſtant pro lege contra libertatem,manent enervatæ per rationes,quæ ſtant pro libertate contra legem. Atqui id eſt manifeſtè falſum,cùm omnes Theologi frequenter à principiis directis reſolvant pro parte,quæ favet legi contra libertatem: ergo in iis principiis directis inveniunt fundamentum probabilitatis, etiam dum ea principia directa conferuntur cum principiis directis partis oppoſitæ.

528 Confirmatur primò. In ea quæſtione.[An ſit mortaliter illicitum commutare officium feriale in officium Aſſumptionis B. Mariæ?]dividuntur Theologi, & libratis hinc inde rationibus utriuſque partis, alii tenent partem affirmativam vi iſtarum rationum, alii tenent negativam vi illarum; neutri ſuſpendunt intellectum, vel manent conſtituti ſub dubio. Ergo in opinionibus, quæ ſunt paris, aut ſupparis probabilitatis, rationes utrinque collatæ non pariunt neceſſariò dubium, ſed impellunt ad aſſenſum; quandoquidem vi illarum rationum de facto hi Theologi in hanc partem, illi in illam inclinant, & aſſentiuntur. Quod argumentum de omnibus opinionibus moralibus,quæ ſtant pro lege,& contra legem,efformari poteſt.

529 Nec ſatisfacies, ſi dicas, Theologos uni parti adhærere, quia ea ſibi proponitur ut probabilior;& per eum exceſſum, quo una ſuperat aliam, impelli ad aſſenſum, & deponere dubium.

530 Nam hæc reſponſio non eſt ad rem. Ait enim Baron, quando opiniones ſunt non ſolùm æquales in probabilitate,ſed etiam quando una eſt paulò majoris,vel paulò minoris probabilitatis, ſi conferantur inter ſe,non producere aſſenſum prudentem, ſed dubitationem; & ſolùm poſſe producere aſſenſum prudentem, quando una infinitis partibus ſuperat in probabilitate oppoſitam ſtantem pro lege contra libertatem.

531 Confirmatur ſecundò. Nam in quæſtionibus, quarum una pars ſtat pro lege contra libertatem, & altera pro libertate contra legem, vel motiva utrinque probabilia inter ſe collata producunt neceſſariò dubium, vel poſſunt etiam producere probabilem aſſenſum condiſtinctum à dubio Si primum: ergo errarunt omnes Theologi,quotquot in orbe litterario huc uſque extiterunt, cùm coacti neceſſariò ad dubitandum,prodierunt in reſolutionem unius partis à principiis directis, & independenter ab eo principio reflexo de tutiori parte ſeligenda. Si verò producere poſſint probabilem aſſenſum condiſtinctum à dubio, fit, quòd motiva probabilia inter ſe collata non ſe mutuò enervant omninò, nec relinquunt intellectum ad actum ad dubitandum, ſed ita comparatum, ut vi rationum probabilium poſſit dubitationem deponere.

532 Vel ergo Baron falſum dicet, vel errarunt omnes Theologi, quotquot in materia morum probabili, & hinc inde controverſa, adhæſerunt uni parti ex principiis directis condiſtinctis ab eo principio reflexo de tutiori parte in dubiis ſeligenda. Errarunt ergo Suarius,Vaſquius,Sanchez,Leſſius,Molina,Baſilius Põze,Navarrus, Bañez,Sotus,cæterique magni nominis Theologi, qui in probabilibus ſuas reſolutiones non produxerunt dumtaxat ex eo principio reflexo de tutiori parte in dubiis amplectenda, ſed ex aliis principiis directis; quæ cùm principiis partis adverſæ elidantur, non relinquunt ſufficiens fundamentum probabilitatis, ut Theologi reſolvant; ſi verum eſt, quòd rationes utriuſque partis hinc inde collatæ relinquunt neceſſariò dubium, & hæſitantem intellectum; qui ſi procedat ad judicium vi earum rationum, temerè procedet. Quæ omnia cùm ſint evidenter falſa, relinquitur, quòd intellectus non manet neceſſariò dubius, ſed cum ſufficienti vi impulſiva ad præſtandum aſſenſum uni parti, non obſtantibus rationibus partis adverſæ, ſive æqualis, ſive paulò majoris, aut minoris probabilitatis.

533 Sed & alio argumento convinco, rationes probabiles in quæſtione juris hinc inde pugnantes,non ſe mutuò deſtruere, nec relinquere rem in ſtatu meri dubii. Etenim ſecundùm Baron, judex ex munere ſuo tenetur ferre ſententiam ſecundùm opinionẽ probabiliorem: ergo cùm una opinio probabilior eſt, & altera minùs probabilis,

babilis, cauſa non manet in ſtatu meri dubii. Patet conſequentia. Nam quando cauſa remanet in ſtatu meri dubii, non poteſt Judex ferre ſententiam, niſi duntaxat pro reo, ob illam juris regulam, quòd in dubiis ſemper favendum eſt reo: ergo licèt cauſa actoris contineat jus evidenter probabilius, non poterit ſtare pro actore; quandoquidem jus eſt dubium, quoties intra metas probabilitatis, aut probabilioritatis paulò majoris, vel minoris continetur. Cùm ergo evidens ſit, poſſe Judicem ſententiam ferre ſecundùm jus probabilius, evidens eſt, majorem probabilitatem non relinquere cauſam in ſtatu meri dubii, quamvis ex oppoſita parte militent rationes valde probabiles paulò minoris probabilitatis.

534 Dices: quando jus eſt utrinque æquè probabile, non poteſt Judex rem alteri parti adjudicare, quando duo actores eam poſtulant, uti multi Doctores affirmant: ergo quando jus eſt utrinque æquè probabile, jus eſt dubium; atque adeò rationes utriuſque partis mutuò collatæ non pariunt probabilitatem, ſed dubium.

535 Reſponderi poſſet primò negando antecedens cum multis aliis Doctoribus. Sed reſpondeo ſecundò, omiſſo antecedenti, negando conſequentiam. Eſt enim magnum diſcrimen inter hoc, & præcedens argumentum. Nam ex eo, quod jus ſit dubium, rectè infertur, quòd Judex in tali jure dubio poſſit rem alteri parti adjudicare. At verò ex eo quòd Judex non poſſit in cauſa paris probabilitatis rem adjudicare alteri actori; non colligitur jus eſſe dubium. Id enim juxta Authores ejus ſententiæ non provenit ex eo, quòd jus ſit dubium, ſed ex eo quod jus ſit utrioque æquale, aſſeruntque, ad hoc ut Judex poſſit rem uni adjudicare, debere iſtum actorem eſſe ſuperiorem in jure.

536 Tertiò item argumento milito contrà Baron, illo quidem ad hominem, ut oſtendam rationes utrinque paris, aut ſupparis probabilitatis non ſe invicem deſtruere, ſed utraſque manere in ſuo gradu probabilitatis; etenim rationes, vel difficultates, quæ militant contra veritates Fidei Catholicæ, eſſe rationes probabiles, etiam collatas cum motivo Fidei, vel etiam cum motivis moraliter evidentibus credibilitatis ejus, aſſerit Baron *diſp.2. ſect.4. art.1.* & retuli ſuprà *cap.4.art.*12. quæ difficultates, *ſive rationes probabiliſſimæ, id eſt, fortiſſimæ, penè cogunt ad diſſentiendum* à veritatibus Fidei: ergo prædictæ rationes collatæ cum motivis firmiſſimis Fidei, non amittunt ſuam vim impulſivam ad aſſenſum: ergo neque rationes probabiles collatæ cum aliis rationibus paris, aut ſupparis probabilitatis, amittunt ſuam vim impulſivam ad aſſenſum. Conſequentia eſt evidens: nam majorem vim habet certitudo, quàm probabilitas, ad deſtruendam probabilitatem partis oppoſitæ: ſed certitudo motivorum Fidei Catholicæ non deſtruit vim impulſivam actualē probabilitatis oppoſitæ, cùm hæc probabilitas oppoſita *penè cogat ad diſſentiendum* à veritatibus Fidei: ergo multò minùs probabilitas rationum par, aut ſuppar deſtruet vim impulſivam rationum probabilium partis oppoſitæ. Vide infrà *cap.12. in argumento* 11.

CAPUT IX.

Quartum argumentum deſumptum ab ignorantia invincibili.

537 MEnte retinenda ſunt ea, quæ de ignorantia invincibili dixi ſuprà *c.3. art.3.* Ex his enim dependent ea, quæ in præſenti dicenda ſunt. Et quod ad præſens inſtitutum attinet, prænotandum eſt, duplici modo contingere ignorantiam. Primò, ita ut per errorem, ſibi tanquam omninò certum proponatur objectum falſum, neque ulla ratio dubitandi, aut deliberatio ad concipiendū dubium occurrat: quo pacto ignorantiam eſſe phyſicè invincibilem, adeòque inculpabilem, nemo eſt, qui ambigat. Secundò, ita ut, quamvis intellectus ignoret verum, v. g. putando fornicationem eſſe licitam; detur tamen in intellectu ſufficiens diſpoſitio actualis ad dubitandum: & tunc ea ignorantia ſolet eſſe vincibilis, quatenus reſolvi poteſt in dubium practicum, in quo quantumvis invincibili per ſcientiam (id eſt, quantumvis de eo objecto non poſſit haberi ſcientia) tenemur ad tutiorem partem ſectandam.

538 Deinde in omni opinione probabili eſſe ignorantiam, ſaltem lato modo, indubitabile eſt, cùm de eſſentia opinionis probabilis ſit incertitudo; ratione cujus incertitudinis ille, qui habet opinionem probabilem, non ſcit, quæ pars ex duabus contradictoriis ſit à parte rei vera.

539 Præterea tam juris naturalis, quàm poſitivi dari poſſe ignorātiam invincibilem, ſi non quoad prima principia rerum moralium practicabilium, ſaltem quoad apices juris: ſunt enim res obſcuriſſimæ, & quas vix ipſi Theologi ingenioſi intelligunt. Vidi ſæpè, multos indoctos putare licitum mendacium pro vita hominis protegenda, aut pro fama nobilis fœminæ retinenda; idque ita firmiter credere, ut nulla in eis eſſet diſpoſitio ad dubitandum.

540 Jam verò duplici via hoc argumentum inſtruo pro noſtra ſententia. Primò. Tunc datur ignorantia inculpabilis, adeòque invincibilis, quando homo vel non poteſt, vel non tenetur talē ignorantiam vincere: ſed ignorantiam, quæ datur in opinione practicè probabili, homo non tenetur vincere: ergo ignorantia, quæ datur in opinione practicè probabili, inculpabilis eſt, adeòque invincibilis. Excuſat ergo à peccato ea ignorantia, quæ eſt in omni opinione practicè probabili; atque adeò uſus cujuſcumque opinionis practicè probabilis eſt licitus. Ambæ conſequentiæ patent.

541 Major patet ex ipſa nominis notione, quam deſumpſerunt Theologi à S. Thoma *quodlib.8. art.15.* illis verbis relatis ſuprà *cap.6. art.3. Error autem conſcientiæ quandoque habet vim abſolvendi, ſive excuſandi, quando ſcilicet procedit ex ignorantia ejus, quod quis ſcire non poteſt, vel ſcire non tenetur.* Et ſicut illud verbum, *ſcire non poteſt*, intelligitur de impoſſibilitate vel habendi ſcientiam, vel reſolvēdi ignorantiam in dubium practicum, in quo pro parte tutiori ſtandū ſit; eodem modo intelligitur illud aliud, *vel ſcire non tenetur*: quod etiam intelligendū eſt de defectu obligationis vel ad habendā ſciētiam, vel abſolvendam ignorantiam in ſimile dubium practicum.

542 Et hujus ratio eſt evidens. Nam ignorantia non poteſt eſſe culpabilis, ſi homo non poteſt phyſicè vincere illam: neque poteſt eſſe culpabilis, ſi non habet obligationem illam vincendi. Eſt enim certiſſimum, excuſari hominem à peccato tam per defectum obligationis, quàm per defectum poſſibilitatis phyſicæ.

543 Quia tamen hæc nomina, *vincibilis*, & *invincibilis*, ſignificant poſſibilitatem, & impoſſibilitatem vincendi illam; aliunde autem ignorantia vincibilis eadem ſit, atque culpabilis; & invincibilis eadem, atque inculpabilis; ideò Corduba, & P. Vaſquez relati *cap.3. art.3.* ignorantiam invincibilem, & in ea defectum poſſibilitatis, & defectum obligationis explicuerunt per defectum poſſibilitatis adhibendi diligentiam debitam ad vincendum eam ignorantiam: nam eo ipſo quòd non adſit obligatio vincendi, datur impoſſibilitas adhibendi diligentiam debitam ad vincendum illam.

544 Quòd verò ignorantiam, quæ datur in omni opinione practicè probabili, homo non teneatur vincere (quæ erat minor prioris ſyllogiſmi) oſtenditur. Etenim eatenus teneretur homo vincere ignorantiam, quæ eſt in qualibet opinione probabili ſtante pro libertate, quatenus deberet illam ignorantiam reſolvere in dubium, in quo oporteret tutiorem partem amplecti: at ſtante præfata opinione probabili, homo nō debet reſolvere eam ignorantiam in prædictum dubium: ergo ſtante præfata opinione probabili, homo non tenetur vincere eam ignorantiam. Major eſt adverſariorum.

545 Minor probatur. Homo non tenetur ignorantiam reſolvere in prædictum dubium, quando poteſt deponere prudenter prædictum dubium: ſed ſtante opinione probabili, quæ militet etiam pro libertate, poteſt deponere prudenter dubium: ergo ſtante opinione probabili, etiam quæ militet pro libertate, homo non tenetur eam ignorantiam reſolvere in prædictum dubium.

546 Major ex terminis nota eſt. Repugnat enim, hominē deponere dubium, & contineri in ipſo dubio, quod deponit. Et minor clarè mōſtratur. Ille enim prudēter deponit dubiū, qui ex fundamēto urgēti aſſentitur uni parti; aſſenſus enim, & dubitatio coire nō poſſūt, ſicut neq; aſſenſus, & ſuſpenſio aſſenſus; aliunde autē is aſſenſus dignus eſt viro prudēti, qui ex urgēti motivo elicitur; ſed ſtāte fundamento probabili pro libertate; homo aſſentitur prudenter ei parti: ergo ſtāte eo fundamēto probabili, homo prudenter deponit dubiū.

547 Dices, ſtante fundamento probabili pro libertate, & alio fundamento paris, aut ſupparis probabilitatis pro lege, hominem non aſſentiri prudenter ei parti, quæ favet libertati; quia efficacia unius fundamenti deſtruitur à fundamento partis oppoſitæ.

548 Sed hæc reſponſio impingit in demonſtrationem capitis præcedentis, ex qua clarè conſtat, in quæſtione juris non ſe mutuò deſtruere motiva ferè æqualis probabilitatis, quæ continentur in utraque opinione contradictoria; ſed in unoquoque remanere ſuam vim impulſivam ad aſſenſum ſuæ partis.

549 Confirmatur. Omnes prudentes Theologi deponunt dubium, quod oriri poteſt ex conflictu opinionum: deponunt, inquam, ex ratione probabili; nullus enim eſt Theologus, qui aliquando non aſſentiatur ex fundamento probabili ei parti, quæ favet libertati; nullus enim eſt, qui aliquando non affirmet aliquid tanquam licitum in aliqua materia probabili: qui aſſenſus, ut dictum eſt, excludit neceſſariò dubitationem: ergo ex motivo probabili prudenter deponitur dubium.

550 Confirmatur ſecūdò adhuc urgentiùs. Ille prudēter deponit dubium, qui illud deponit propter fundamentum, quod in exiſtimatione prudentum eſt magnum: ſed qui deponit ex ratione probabili, deponit propter fundamentum, quod in exiſtimatione prudentum eſt magnum: ergo qui deponit ex ratione probabili, prudenter deponit. Major patet. Nam *prudenter*, & *temerè*, ſunt termini oppoſiti, dum afficiunt aſſenſum intellectus; quare, qui non temerè aſſentitur, utique aſſentitur prudenter. Aſt qui ob magnum fundamentum, quod in æſtimatione prudentum magnum eſt, aſſentitur uni parti, implicat ex terminis, quod aſſentiatur temerè.

551 Minor autem eſt evidens: nam ut oſtendi *diſp.12. cap.1.* Quoties aliquid eſt magnum judicio omnium, aut ferè omnium prudentum, illud eſt evidenter magnum in exiſtimatione prudentum: ſed ratio probabilis in quæſtione juris, etiam in conflictu rationis probabilis militantis pro parte oppoſita, eſt fundamentum magnum judicio omnium, aut ferè omnium prudentum: ergo ejuſmodi ratio probabilis eſt fundamentum evidenter magnum in exiſtimatione prudentum. Cujus ſyllogiſmi minor ipſo experimento comprobatur, quo videmus, omnes Theologos etiam in conflictu opinionum aſſentiri opinioni ſtāti pro libertate ex fundamento probabili; cui non aſſentirentur, ſi fundamentum probabile non eſſet magnum in ordine ad impellendum aſſenſum ejus partis.

552 Secunda via, qua inſtruitur argumētum pro noſtra ſententia, deſum-

Digitized by Google

deſump, cum ex ignorantia invincibili, eſt. Etenim nobis, qui hanc ſententiam defendimus, certum eſt omninò, poſſe nos tutò amplecti quamcumque opinionem practicè probabilem, etiam pro libertate, nempe ex fundamentis omninò certis, partim ſuperiùs propoſitis, & partim inferiùs proponendis. Demus ergo, errare propugnatores hujus ſententiæ: utique ſi errant, ignorantia eſt invincibilis, & talis conditionis, ut non poſſit reſolvi in dubium practicum, in quo oporteat ſtrictiorem partem amplecti: ergo ea ignorantia excuſat à peccato ſectatores opinionis probabilis. Conſequentia patet, cùm ejuſmodi ignorantia inculpabilis ſit, & excuſans à culpa.

553 Antecedens verò conſtat. Nam ei, qui putat, aliquam propoſitionem omninò certam, non poteſt in ſenſu compoſito occurrere ratio dubitandi, cùm certitudo expellat non ſolùm dubitationem, & rationem dubitandi actualiter, ſed & formidinem in oppoſitum: ergo qui putat propoſitionem omninò certam, etiamſi ſit per errorem, iſte error non poteſt reſolvi in dubium; nam eo ipſo quòd reſolveretur in dubium, excluderetur certitudo, nec poſſet ea propoſitio putari certa.

CAPUT X.

Quintum argumentum ex defectu intimationis legis.

554 HOc argumentum ſic inſtruitur. Ut lex obliget, debet ſufficienter intimari, & proponi ſubditis: ſed ubi eſt opinio probabilis contra legis obligationem, iſta ſecundùm eam partē nō eſt ſufficienter intimata, vel propoſita ſubditis: ergo ubi eſt opinio probabilis contra legem, ea non eſt ſufficienter intimata, & propoſita ſubditis. Major eſt omnium.

555 Et minor probatur. Lex enim non intimatur ſufficienter ſubditis, niſi taliter intimetur, ut ſubditi certi ſint de tali lege, & ejus obligatione: atqui ſtante contra legem opinione probabili, ſubditi non ſunt certi de lege, & ejus obligatione: ergo ſtante contra legem opinione probabili, lex non eſt ſufficienter intimata ſubditis. Minor patet; repugnat enim certitudo de lege, & probabilitas de defectu legis: Ex duobus enim contradictoriis, ſi una eſt certa, repugnat oppoſitam eſſe probabilem; debet enim oppoſita eſſe certò falſa, ut demonſtravi *diſp.4.cap.1.*

556 Dices, hoc argumentum plus probare, quàm intendit. Etenim non ſolùm probat, quòd exiſtente opinione probabili contra legem, lex non obligat; ſed probat etiam quòd perſiſtente dubio de lege, & obligatione ejus, lex non obligat. Unde in qualibet quæſtione juris non erit neceſſe recurrere ad probabilitatem opinionis; ſed eo ipſo quòd inſurgat quodlibet dubium, poterimus ſtare pro parte, quæ pugnat contra legem.

557 Et quidem communis eſt ſententia Theologorum, quando quis dubius eſt de obligatione legis, ſi poſt diligentiam debitam adhuc manet ſpeculativè dubius, prædictam legem non obligare. Ita P.Th.Sanch. *lib.1.ſum.c.10.n.32.* & apud ipſum P.Suarez *tom.5.in 3.par.diſp.40.ſect.5.n.15.* P.Henriquez *lib.8.de Euchar.c.45.n.3.in comment.litt.P.* & P.Sà *verb. Dubium, num.2.*

558 Pro charitate ergo hujus rei adverte, quandoque verba legis non eſſe adeò clara, & in obſcuritate eorum reperiri fundamentum dubitandi; quandoque verò verba legis per ſe eſſe clara, & ex ratione probabili aliunde quæſita oriri dubitationem, aut incertitudinem obligationis. Exemplum primæ partis eſt in lege pœnali, cujus verba non afferunt manifeſtè obligationem conſcientiæ: & in illa ſufficit ea incertitudo, ut intelligatur non eſſe ſufficienter propoſita tanquam obligatoria conſcientiæ.

559 Exemplum ſecundæ partis eſt in lege præſcribente verbis præceptivis, ut in Officio Canonico ſervetur omninò ordo Breviarii Romani: quæ verba adeò clara ſunt pro obligatione recitandi in unaquaque die Officium ipſi deſtinatum, ut niſi alia ratio probabilis aliunde accedat, is ordo tanquam certò præceptus, & obligatorius exiſtimandus ſit, & tanquam clarè, & manifeſtè intimatus. Si verò ex aliquo principio probabili ratio aliqua gravis, & prudens afferatur contra legem, ut abſque culpa mortali fieri poſſit commutatio unius Officii in aliud, ea ratio probabilis id præſtat, ut lex incerta ſit quoad hunc effectum non permittendi, abſque reatu culpæ mortalis, fieri eam commutationem.

560 Itaque quando verba legis obſcura ſunt, & dubia, ipſa dubitatio, quæ perſiſtit etiam poſt adhibitam diligentiam debitam, ſufficit ut cenſeatur lex nondum ſufficienter propoſita. Quando verò verba legis in ſua ſuperficie, & tenore clara ſunt, non ſufficit qualiſcumque dubitatio, ut lex cenſeatur inſufficienter propoſita, ſed requiritur ratio probabilis, & prudens, quæ militet contra obligationem legis: & hac inventa, incerta manet obligatio legis, ideòque lex non cenſetur ſufficienter, ſive manifeſtè propoſita; quia id non eſt manifeſtum, contra quod militat fundamentum viro prudenti dignum.

561 Hinc ſatisfit objectioni propoſitæ, & expeditum remanet argumentum pro noſtra aſſertione propoſitum. Nam licèt aliquando ſufficiat merum dubium de obligatione legis, ut cenſeatur non ſufficienter propoſita, aliquando tamen talis eſt conditionis, ut cenſeatur ſufficienter propoſita, dum apparuerit ratio prudens in contrarium. Quando autem in contrarium militat ratio prudens, hæc reddit legem incertam, & non manifeſtò propoſitam. Quæ autem non eſt manifeſtò propoſita, ligare non poteſt ſubditi libertatem.

CAPUT XI.

Duo alia argumenta ab abſurdis, quæ oriuntur ex oppoſita ſententia.

562 SExtum argumentum eſt. Nam ex ſententia Fagnani, & Baron ſequitur, quòd ille, qui cum ſola culpa veniali damnum intulit grave ſegeti Joannis, teneatur, & non teneatur illud reſarcire: implicat ergo ſeipſam prædicta ſententia. Prima pars antecedentis patet. Nam in eo conflictu duarum opinionum probabilium, ille, qui ſic damnum intulit, ſecundùm eos Authores debet ſtare pro opinione, quæ militat pro lege contra libertatem: ſed opinio præſcribens reſtitutionem, militat pro lege contra libertatem: ergo ad illam reſtitutionem tenetur.

563 Altera verò partem contradictionis, quòd ſcilicet ille non teneatur ad reſtitutionem, ſic oſtendo. Joannes, qui damnum paſſus eſt, ut ſatisfactionem recipiat, verſatur etiam in eodem conflictu opinionum probabilium: nam ſententia, quæ docet, ex ſola culpa veniali eſſe reſtituendum, docet, Joannem poſſe recipere ſatisfactionem; & ſententia, quæ damnificatorem abſolvit à ſatisfactione, propter culpam venialem, præſcribit, Joannem non poſſe recipere emolumentum reſtitutionis: ergo juxta eos Authores tenetur Joannes ſequi partem tutiorem. Atqui pars tutior reſpectu Joannis eſt, non recipere compenſationem damni: ergo tenetur Joannes ad illam non recipiendam. Sed implicat, quòd Petrus teneatur ſolvere Joanni id, quod Joannes recipere non poteſt: ergo Petrus non tenetur reſarcire damnum, quod intulit cum ſola culpa veniali. Tenetur ergo Petrus, & non tenetur.

564 Hoc argumentum, etſi in uno ſingulari caſu propoſitum, latiſſime diffunditur per totam materiam juſtitiæ, & per omnes opiniones probabiles, quæ in ea materia circumferuntur circà jus unius contra alterum, in quibus debitor ſemper tenebitur ſolvere, ut tutiorem partem ſequatur, & creditor tenebitur non recipere, ut id, quòd tutius eſt, amplectatur. Ad quod tam univerſale abſurdum quis non cauſabitur.

565 Septimum argumentum eſt. Unuſquiſque in propria cauſa gerere ſe debet ad inſtar Judicis jus dicentis, ut ſæpè clamat Vincētius: ſed Judex non tenetur jus dicere ſecundùm opinionem tutiorem, ſed ad ſummum ſecundùm probabiliorem, quando aliqua ſibi proponitur ut probabilior, ergo neque privatus homo debet amplecti opinionem ſtrictiorem, & tutiorem, quæ quandoque eſt minùs probabilis, ut ipſe Baron fatetur. Sanè majorem, & minorem admittit Baron: vide ergo quàm obſtrictus maneat ad conſequentiam admittendam. Vide hoc argumentū fuſiùs perpenſū *c.4.art.11. n.352.*

566 Sed urgentius adhuc Judicis juriſdictio nobis miniſtrat argumentum: etenim ſi Judex Vincentii doctrinam amplectatur, quamcumque ſententiam ferat ex jure probabili, contra jus naturale ſententiam ſuam feret: quo quid abſurdius excogitari poteſt? Inferri autem patet: etenim jus naturale præſcribit reo ſecundùm Baron, ut ſolvat actori, pro ſecuriori ſuæ conſcientiæ regimine: & jus naturale præſcribit actori, ut tutiorem partem ſequatur; atque adeò, ut inter probabilia conſtitutus non recipiat rem à reo creditore. Si ergo rem adjudicat reo, cooperatur peccato ejus non ſequendo partem tutiorem, cùm tutius ſit reo ſolvere, quàm retinere. Si rem adjudicat actori, cooperatur peccato actoris, qui ut tenetur tutiorem viam inire, ita & deſerere jus dubium.

567 Dices, ob eam ipſam incompoſſibilitatem teneri Judicem ad jus probabilius, & non ad tutius.

568 Sed hæc reſponſio manifeſtè redarguitur. Nam ſecundùm Baron, probabilitas major, aut minor, duarum opinionum relinquit materiam in ſtatu meri dubii: atqui nefas eſt, cùm jus eſt merè dubium, rem uni parti (ſaltem actori) adjudicare: ergo nefas eſt, cùm jus eſt probabilius, rem uni parti (ſaltem actori) adjudicare. Et clariùs lucet hæc argumentatio, ſi loquamur in caſu, quo ambo litigantes ſint actores, contendentes pro jure ad rem. Tunc enim paulò major probabilitas juris relinquit cauſam in ſtatu meri dubii ſecundùm Vincentium: in caſu autem meri dubii contra jus, & fas operatur Judex, ſi rem uni parti adjudicet.

CAPUT XII.

Ex multiplici aſſertionum incompoſſibilitate ſententia convincitur.

569 OCtavum argumentum ſic inſtruo. Secunda concluſio Vincentii, relata *cap.2.n.23.* incompoſſibilis eſt cum aliis ejus principiis: ergo præfata ſententia ſeipſam implicat, & deſtruit. Antecedens probatur; docet enim, tunc licitum eſſe uſum opinionis probabilis, quando pro una parte contradictionis militant argumenta probabilia, pro oppoſita verò argumenta levia, vel nulla. Hæc autem aſſertio incompoſſibilis eſt cum doctrina, quam tradit *diſp.2. ſect.2.art.2.* nempe dictamen prudentiæ eſſe debere certum: prudentia enim, inquit, *eſt perfectiſſima virtus; immò & forma virtutum omnium moralium, quæ proinde debet certò, & infallibiliter attingere ſuum objectum.* Et ex hoc capite reiicit uſum opinionum probabilium ſe mutuò adverſantium, quia prædictæ opiniones nullam afferunt certitudinem moralem, qua quis dictamine certo, ut exigit prudentia, conſcientiam ſuam poſſit dirigere.

570 Sed quis non videt, Baron hac ſua doctrina ſuæ ſecundæ concluſio-

Digitized by Google

cluſioni relatæ bellum indicere? Etenim, quamvis opinio aliqua non habeat contra ſe argumenta probabilia partis oppoſitæ, adhuc non egreditur fines probabilitatis, quin immò intra illos cuntinetur: ergo non pertinet ad certitudinem, quam ſecundùm præfatum Authorem ſibi vindicat prudentia.

571 Dices primò, probabilitatem unius partis, dum rationibus partis adverſæ non colliditur, tranſire in certitudinem, atque hoc modo pertinere poſſe eam probabilitatem ad dictamen prudentiæ.

572 Id tamen aſſertum eſſe planè falſum, demonſtravi *diſp.4. cap. 10.* adversùs Caramuelem id propugnantem. Deinde quia Baron, ſibi ipſi adverſarius, expreſsè docet, opinioni, quæ nullis adverſæ partis argumentis colliditur, nullam ineſſe poſſe certitudinem. Ita *diſp.2. ſect. 2. art. 1. parag.* 1. illis verbis relatis ſuprà *cap.4. art. 5.* (Opinio probabilis ſtans pro libertate, poteſt attendi, vel *ſecundùm ſe, & ſolitariè*, vel collata cum opinione adverſa, æquè, aut magis probabili: atqui *neutro ſtatu poteſt habere certitudinem illam moralem*, quam conſcientiæ, & prudentiæ vindicavimus, ut neceſſariam ad rectam operationem.

573 Dices ſecundò, quamvis opinio, quæ nullis adverſantibus argumentis oppugnatur, ipſa in ſe ſit probabilis, dari tamen dictamen certum præſcribens, licitè dirigi conſcientiam per ejuſmodi opiniones.

574 Sed ſi hæc reſpondeat Vincentius, implicat magis doctrinam ſuam. Nam, ut aſſerit in loco proximè citato, *art. 3. paragr. 2. Probabilitas reflexa non eſt motivum, aut principium diſtinctum ab ipſomet motivo probabilitatis. Quid enim aliud eſt, quàm aſſenſus formidoloſus rei probabilis?* Et quidem Vincentius non calluit modum certitudinis, quem noſtra ſententia ponit in uſu opinionis probabilis. Nos enim diſtinguimus has propoſitiones. Primam, *licèt pingere in die feſto*; quæ pictori proponitur ut probabilis. Secundam univerſalem, *licet uti quavis opinione probabili*: quæ quidem, ex dictis in proximè ſuperioribus capitibus, eſt omninò certa. Tertiam ſingularem contentam in univerſali, *licèt uti hac opinione probabili de pictura exercenda in die feſto*: quæ etiam certa eſt, cùm evidenter contineatur in ſecunda, ut latiùs dixi *cap.4. art. 5.* ſupponimus enim tanquam certum, eam opinionem eſſe probabilem.

575 Ceterùm cùm Vincentius non agnoſcat aliam certitudinem reflexam præter ipſum *aſſenſum formidoloſum rei probabilis*, ut conſtat ex verbis proximè relatis, compertum fit, opinionem, quæ argumentis partis oppoſitæ non oppugnatur, non poſſe generare aſſenſum niſi probabilem: nec ex illa poſſe comparari certitudinem, quæ ad dictamen prudentiæ requiritur.

576 Nonum argumentum eſt. Docet enim Baron tertia concluſione relata *cap. 2. nu.* 26. liberum eſſe uſum probabilitatis in quamcumque malueris partem, cùm utraque opinio ſtat pro officio, & honeſto, & utraque eſt paris probabilitatis. Infero: ergo etiam licet uſus cujuſvis probabilitatis, etiam ejus, quæ ſtat pro libertate contra legem. Probatur conſequentia. Ideò enim hæc non licet ſecundùm Baron, quia nemo poteſt regere conſcientiam, niſi ex dictamine certo prudentiæ, quòd reperiri non poteſt circà opinionem merè probabilem: ſed quando utraque opinio ſtat pro officio, & honeſto, & utraque eſt paris probabilitatis, non poteſt dari dictamen prudentiæ certum; certitudinem enim non agnoſcit Baron circà opiniones probabiles: ergo etiam quando utraque opinio paris probabilitatis ſtat pro officio, & honeſto, non licet eo dictamine regere conſcientiam: vel ſi circà hanc probabilitatem reperit Vincentius certitudinem reflexam, poterit reperire circà opinionem, quæ ſtat pro libertate.

577 Decimum argumentum conficitur ex alia incompoſſibilitate doctrinæ. Ait enim Baron, tunc licitum eſſe amplecti opinionem probabilem pro libertate contra legem, quando magno exceſſu probabilitatis ſuperat opinionem, quæ eſt pro lege contra libertatem. Id autem principiis ejus repugnare oſtendo: etenim opinio, quæ non tranſilit metas probabilitatis, nec pervenit ad gradum certitudinis, non poteſt producere dictamen illud certum, quod prudentia requirit ad licitè operandum. Cùm autem Vincentio non ſit alia menſura certitudinis ad dictamen prudentiæ, quàm quæ deſumitur ex ipſa opinione directa (non autem à cognitione reflexa) & hæc opinio, quamvis longo exceſſu probabilior, non pertingat ad certitudinem; adhuc non habet opinio totum, quod requiritur ad certitudinem dictaminis prudentiæ: vel ſi hæc opinio longè probabilior poteſt participare certitudinem in praxi ab alia cognitione reflexa, præſcribente, quòd licitum eſt operari cum ea opinione longè probabiliori; etiam hæc opinio practicè probabilis, quando non ſuperat, vel non æquat oppoſitum in probabilitate, poterit reduci ad praxim cum eo dictamine certo præſcribente, licitum eſſe uſum cujuſcumque opinionis practicè probabilis.

CAPUT XIII.

Triplex alia aſſertionum incompoſſibilitas ſententiæ oppoſitæ.

578 UNdecimum argumentum eſt, quòd tetigi ſuprà *cap.8. fin.* Etenim ſumma eſt inconſequentia doctrinæ, hæc duo admittere: & quòd probabilitas rationum unius partis deſtruatur, & enervetur per probabilitatem rationum partis oppoſitæ; quòd docet Baron *diſp.2. ſect.2. art.2. parag.6.* & retuli *cap.4. art.7.* & *cap.8.* & quòd certitudo motivorum Fidei Catholicæ, & credibilitatis ejus non extinguat, neque enervet probabilitatem rationum, & difficultatum, quæ militant contra veritates Fidei Catholicæ; quæ quidem ſecundùm Baron, *penè cogunt ad diſſentiendum* à veritatibus Fidei.

579 Etenim ſi exemplo ſtateræ videtur ſibi convincere Baron, lancem rationibus probabilibus unius partis depreſſam, elevari, & ad æquilibrium redigi pondere aliarum rationum probabilium, quę oppoſitam lancem onerant; quantò magis ſi alteram lancem teneant difficultates, & rationes probabiles, quæ militant contra veritates Fidei, & motiva Fidei, & credibilitatis ejus certiſſima, in altera lance conſtituta, vehementer præponderabunt, facientque, pondus alterius lancis leviſſimum reputari. Nam pondus duarum librarum contra mille leve eſt.

580 Reſpondet Baron *diſp.2. ſect.4. art.1. paragr.1.* In hæc verba: [Ea verò admiſſa probabilitatis definitione, tres adverſariorum reſponſiones (proximè relatæ) à nobis adhiberi poſſunt, poſito noſtro principio inconcuſſo, *ex opinionibus probabilibus tutiorem eſſe eligendam; & probabilitatem toto genere diverſam à ſecuritate.* Iis duobus conſtitutis, reverà bonæ, & ſanæ menti levia ſunt, & in ſpeciem, non reipſa, multò minùs prudenter, & tutò probabilia quæcumque nos dimovent à ſaniori pro ſalute, pro officio opinione. Sed Caramueli, Stubrochio, & illis, qui hæc duo principia negant, non poſſunt non eſſe, ne dicam probabilia, ſed etiam inſuperabilia hujuſmodi argumenta;] nempe quæ militant contra providentiam, Divinitatem, immortalitatem animæ, Decalogum, & ſimilia.

581 Aſſerit itaque Baron, rationes contra Fidem Catholicam, eſſe leves, ſi ea duo principia admittantur de tutiore opinione ſeligenda, & de diſtinguenda opinione probabili à tuta, & prudenti: ſi verò hęc duo principia non admittantur, rationes militantes contra Fidem Catholicam eſſe graviſſimas, & inſuperabiles.

582 Sed aſſeramus iterùm in medium ſtateram, & in una lance pendamus argumenta Lutheri, & in altera certitudinem Fidei Catholicæ, & evidentiam motivorum credibilitatis ejus; ſupponamuſque, in hac ſtatera nihil attendi ad tutiorem opinionem eligendam, neque ad diſtinguendam, vel non diſtinguendam opinionem probabilem à tuta, & prudenti. Sanè in intellectu Catholici firmiſſimè, & inſuperabiliter inhærente veritatibus Fidei, motivum infallibile Fidei ita præponderat momentis Lutheri, ut independenter à quolibet alio principio momenta illa reputet leviſſima, & nullatenus ad eliciendam concluſionem attendenda. Abſorbet ergo certitudo Fidei omnem vim impulſivam, quam ad aſſenſum oppoſitum afferunt argumenta Lutheri independenter à quolibet alio principio. Non eget aliis adminiculis Fides Catholica, ut practicè extinguat fallacia tela in illam contorta. Ego ſanè indignum exiſtimo, ne dicam temerarium, quòd requirantur ad vim Fidei inſuperabilem ſuprà omnes contrarias difficultates, alia principia, quæ tam longè ab omnium Theologorum mentibus exulant.

583 Redarguitur ſecundò prædicta reſponſio. Quando motivum A, impoſſibilitat aſſenſum, ad quem inclinat motivum B, nulla remanet probabilitas motivo B; idque independenter à quolibet alio principio: ſed motivum Fidei Divinæ, v.gr. ad aſſerendum Deum Trinum, & Unum, impoſſibilitat aſſenſum oppoſitum, ad quem inclinat motivum hæreticale: ergo in hoc motivo hæreticali inclinante ad aſſenſum oppoſitum myſterio Trinitatis, nulla remanet probabilitas, independenter à quolibet alio principio. Conſequentia eſt inevitabilis.

584 Major oſtenditur. Nam, ut benè valet ab oppoſito contradictorio conſequentis ad oppoſitum contradictorium antecedentis; ita id, quod impoſſibilitat conſequens, impoſſibilitat antecedens: ſed aſſenſus eſt conſequens, & motivum eſt antecedens, unde is aſſenſus infertur: ergo ſi motivum A, impoſſibilitat aſſenſum, impoſſibilitat etiam vim motivi inclinantis ad aſſenſum, quod eſt antecedens reſpectu illius aſſenſus. Aufert ergo motivum A, vim illativam motivi B, atque adeò aufert probabilitatem illius, quæ in ea vi illativa, ſeu impulſiva conſiſtit.

585 Minor verò ejus ſyllogiſmi patet. Qui enim firmiter cognoſcit Trinitatis myſterium à Deo revelatum, qui eſt infinitæ veracitatis, impoſſibile eſt quòd aſſentiatur objecto oppoſito. Si enim is intellectus componeret hæc duo, & Trinitatis myſterium à Deo infallibilis veracitatis Authore revelatum, & adhuc Deum non eſſe trinum, componeret contradictoria, nempe falſitatem poſſe revelari ab infallibili veritate. Patet ergo, motivum Fidei Divinæ tale eſſe, ut impoſſibilitet aſſenſum oppoſitum, ad quem inclinat motivum hæreticale, idque independenter à quolibet alio principio.

586 Redarguitur tertiò. Impoſſibile enim eſt, quòd intellectus circà duo objecta contradictoria cogitans, de uno ſit certus, & de altero formidet. Nam ſicut ex duobus contradictoriis, ſi unum eſt contingens, alterum etiam debet eſſe contingens; ita ſi unum cognoſcitur ut contingens, alterum debet etiam ut contingens cognoſci. Qui autem formidat de uno objecto, cognoſcit contingens eſſe, ut objectum aliter ſit; in hoc enim conſiſtit formido, juxta dicta ſuprà *diſp.5. cap.3.* ergo objectum contradictorium debet cognoſci ut contingens. Atqui ille, qui contradictorium cognoſcit, tanquam contingens ſit, quòd aliter fiat, de utroque objecto formidat: ergo non poteſt de uno objecto certus eſſe, & de altero formidare.

587 Sed motivum Fidei Divinæ excludit formidinem partis oppoſitæ : ergo etiam motivum oppoſitum caret formidine, nec potens eſt ad actum formidoloſum muvere in ſenſu compoſito cum priori motivo.

588 Confirmatur . Cùm intellectus cognoſcit evidenter veritatem, impoſſibile eſt, quòd oppoſitum motivum habeat aliquam efficaciam, etiam formidoloſam : ergo cùm cognoſcit certò veritatem, impoſſibile etiam eſt, quòd oppoſitum motivum habeat aliquam efficaciam, etiam formidoloſam. De antecedente nemo dubitat. Conſequentia autem, etſi ab ea videatur diſſentire Vincentius, evidenter tamen infertur . Etenim infallibilitas motivi eſt tota ratio expellendi formidinem de veritate, aut falſitate contradictorii, ex eo enim quòd nititur intellectus motivo infallibili, firmiſſimè, & abſque formidine aſſentitur : ſed non minor infallibilitas ineſt motivo Fidei Divinæ (immò multò major) quàm motivo evidenti : ergo dum intellectus cognoſcit certò veritatem , etiam abſque evidentia, impoſſibile eſt, quòd motivum oppoſitum adducat aliquam formidinem , ſive efficaciam formidoloſam ; idque independenter à quolibet alio principio.

589 Redarguitur quartò . Repugnat, quòd ex duabus contradictoriis una ſit certa, & altera incerta, ut demonſtravi *diſp.4. num.6.* ergo repugnat , quòd circà duo contradictoria detur in intellectu motivum certum unius , & motivum incertum alterius . Conſequentia patet. Nam motivum certum infert concluſionem certam, & motivum incertum infert concluſionem incertam: ſi ergo unum motivum eſſet certum, & alterum incertum, una propoſitio ex contradictoriis eſſet certa, & altera incerta.

590 Itaque ſi in intellectu catholici, in quo eſt motivum certum , & infallibile pro hac propoſitione , *Deus eſt trinus*, eſſet etiam motivum efficax incertum pro hac , *Deus non eſt trinus* ; reſpectu ejus intellectus eſſet certitudo de Trinitate, & incertitudo de negatione Trinitatis: unde ſi vellet ferre judicium modale de utraque propoſitione , aſſereret , *Deum eſſe trinum, eſt certum*: item, *Deum non eſſe trinum, eſt incertum*. Quæ judicia ita repugnat componi in eodem intellectu; ſicut repugnat, alteram ex contradictoriis eſſe certam , & alteram incertam.

591 Duodecimum argumentum continet aliam doctrinæ implicationem: etenim Baron *diſp.2. ſect.2. art.2. §.5.* verbis relatis ſuprà *cap.4. art.6. n.244.* quæ oportet reproducere, ait: [Probat (Fagnanus) differre judicium de probabilitate, & veritate opinionum ſibi contradicentium, quòd judicium de probabilitate ſit evidens , de veritate ſit formidoloſum , & obſcurum . *Illud quiſquis habet, etiam de utraque contradictoria , neutram ſequi poteſt* .] Attende poſtremam hanc periodi clauſulam . Juxtaquam ſi pictor dicat , *Probabile eſt, quòd exercere picturam in die feſto, eſt illicitum*, neutram partem ſequi poteſt, & peccabit ſequendo etiam tutiorem , niſi proferat apud ſe propoſitionem abſolutam ſic : *Illicitum eſt exercere picturam in die feſto*.

592 Jam verò id eſſe evidenter falſum , & expreſsè contradictorium doctrinæ Fagnani , & Vincentii Baron, clariſſimè patet . Nam in quolibet dubio practico tenemur ſequi partem tutiorem , ut & ipſi adverſarii ſæpiùs affirmant : ad dubium autem practicum non eſt neceſſe affirmare propoſitionem abſolutam pro una parte; immò incompoſſibilis eſt dubitatio cum aſſenſu abſoluto unius partis , ut demonſtravi *diſp* 6. ergo abſque propoſitione abſoluta poſſumus ſequi alteram partem, nempe tutiorem: ergo implicant terminos doctrinæ ſuæ, dum aſſerunt; *Illud* judicium de probabilitate *quiſquis habet , etiam de utraque contradictoria neutram ſequi poteſt*.

593 Confirmatur primò. Apud ipſos adverſarios, idem eſt *probabile*, atque *dubium*: ſed in dubio poſſumus , & tenemur ſequi alteram partem, nempe tutiorem : ergo in judicio de probabilitate utriuſque partis contradictoriæ (ante quemlibet aſſenſum abſolutum) poſſumus, & tenemur ſequi alteram partem; nempe tutiorem .

594 Confirmatur ſecundò. Pictor, qui non ſe determinat ad aſſentiendum aſſenſu abſoluto alteri parti, verè dubitat: ſed eo ipſo quòd dubitet, juxta adverſarios, tenetur ſequi alteram partem, videlicet tutiorem: ergo eo ipſo quòd non ſe determinet ad aſſentiendum aſſenſu abſoluto alteri parti, tenetur ſequi alteram partem, videlicet tutiorem . Ergo terminos implicant, dum dicunt, teneri pictorem ad aſſentiendum aſſenſu abſoluto ad alteram partem, & non ſufficere ad illam ſequendam judicium de probabilitate utriuſque partis.

595 Tredecimum argumentum continet aliam doctrinæ implicationem. Aſſerit enim Baron , quando utriuſque opinio ſtat pro officio, & honeſto, & utraque eſt paris probabilitatis, neque una continet materiam majoris momenti , quàm altera, penes arbitrium voluntatis ſtare electionem, ut retuli *c.2. n.26.* In eo autem ſuæ doctrinæ contradicere oſtendo . Etenim ſecundùm Vincentium idem eſt probabilitas duplicis partis, ac dubium de utraque. In dubio autem non ſemper licet quamlibet partem aſſumere : ergo neque licet , quando utraque pars ejuſmodi eſt paris probabilitatis.

596 Minorem propoſito exemplo demonſtro . Joannes cognoſcit , ſe reum eſſe ſolvendi centum aureos ; habet tamen rationes probabiles ſuadentes, eos ſolvi debere Petro, & alias æquè probabiles, ſuadentes eos ſolvi debere Paulo . In hoc caſu ſi merè dubius eſt Joannes, cuinam ſolvere teneatur, non poteſt totos centum aureos Petro adjudicare ; in dubio enim (quod ſuppono eſſe invincibile) tenetur dividere , & unicuique creditori quinquaginta ſolvere : ergo in eo caſu, ſi merè dubium eſt, non licet Joanni utramlibet partem eligere .

597 Itaque vel Joannes poteſt totos centum aureos, cui maluerit , adjudicare , vel tenetur inter utrunque dividere. Si primum , id ita erit, quia eſt probabilitas ad utrunque , ſive ad quamlibet partem: ergo probabilitas non relinquit rem in ſtatu meri dubii , cùm in hoc ſtatu iniquum ſit totos centum aureos uni eorum ſolvere . Si verò dicas ſecundum, nempe dividendos eſſe inter utrunque centum aureos, deficit regula tertia à Vincentio ſtabilita, nempe quando utraque opinio ſtat pro officio, & eſt paris probabilitatis, *delectum opinionum eſſe arbitrarium* : cùm conſtet in hoc caſu utranque opinionem ſtare pro officio , utranque eſſe æqualiter probabilem ; & tamen in eo *delectum opinionum non eſſe arbitrarium*.

CAPUT XIV.

Quid dicendum in quæſtione facti?

598 SEd nunquid tenetur homo in quæſtione facti ſequi probabiliorem partem ? Caramuel inter utramque quæſtionem non diſtinguit , quin potiùs multis in locis æquo jure cenſet in utraque. Sed nec video, communiter ab Authoribus diſtingui , cùm ſanè oporteret. Conveniunt omnes ad unum, Judicem in quæſtione facti ſequi debere probabiliorem partem , & ſententiam ferre ſecundùm meliores , & fortiores probationes facti : cùm tamen in quæſtione facti eadem ſit ratio in privato homine, quæ in Judice.

599 Sit prima concluſio . In quæſtione facti nemo poteſt ſequi partem minùs probabilem, nemo partem æquè probabilem; ſed probabilior eſſe debet, quam ſequatur . Hæc concluſio , ſuppoſitis iis, quæ docui *diſp. 6. cap.6.* (nempe inter motiva utrimque æquè probabilia neceſſariò adeſſe dubitationem in quæſtione facti) manifeſta eſt , & ſolùm eget explicatione . Explicatur autem clariùs exemplo Judicis, qui pro delicto habet unum teſtem omni exceptione majorem, & pro non exiſtentia delicti habet alium affirmativum æqualis fidei: qui quidem non poteſt ſe accommodare utrilibet parti tanquam probabili: cùm ex loco citato conſtet, in eo caſu neceſſariò dubium, non probabilitatem facti intervenire . Quòd ſi Judex habeat pro delicto unum teſtem probabilis authoritatis, & pro non exiſtentia delicti duos ejuſdem qualitatis affirmativos , non poteſt ſequi partem minùs probabilem , ſive partem unius teſtimonio fulcitam . Nam, ut dixi *eo c.6. n.104.* ea pars minùs probabilis collata cum probationibus oppoſitæ partis , nullam producit probabilitatem , quia probabilitas ejus partis minùs probabilis minuitur per probationes urgentiores partis oppoſitæ; unde fit, Judicem in quæſtione facti non niſi probabiliorem partem ſequi debere.

600 Hinc patet noſtra concluſio . Ideò enim Judex in quæſtione facti non poteſt ſequi utramlibet partem æquè probabilem, quia inter motiva utrinque æquè probabilia neceſſariò hæret dubius intellectus Judicis, ſed etiam inter motiva utrinque æquè probabilia in quæſtione facti , neceſſariò hæret dubius intellectus cujuslibet privati, ut conſtat *ex cit. diſp.6. cap.6.* ergo quilibet privatus nequit ſequi utramlibet partem æquè probabilem , ſive æqualibus probationibus fulcitam . Item ideò Judex non poteſt ſequi partem minùs probabilem in quæſtione facti , quia ea pars amittit vim ſuam probandi per probationes fortiores partis oppoſitæ , ut conſtat *ex eo c.6. nu.90.* Et cùm ex ibi dictis idem contingat reſpectu intellectus cujuslibet privati, firmum manet , neque hunc poſſe in quæſtione facti partem minùs probabilem amplexari.

601 Quòd ſi neque æquè probabilem , neque minùs probabilem partem ſequi poteſt; clarè colligitur, debere eſſe partem probabiliorem, quam amplectaris in quæſtione facti . Sed adverte , id intelligendum eſſe; ubi pro utraque parte ſunt motiva ſecundùm ſe probabilia. Nam ſi pro una parte ſit motivum probabile , & pro oppoſita nullum ; manifeſtum eſt , quòd non debes ſequi probabiliorem partem, cùm talis pars probabilior non detur . Quomodo autem ſequi poſſis , aut debeas eam partem ſemiplenè probatam in quæſtione facti, vide *diſp.46. cap.7. concluſ.3.4. & 5.*

602 Sit ſecunda concluſio. Non ſemper teneris ſequi partem probabiliorem in quæſtione facti. Concluſio explicatione eget, videtur enim contradicere priori concluſioni . Et quidem aliquando contingit , quòd pars probabilior facti non pertingat ad veram probabilitatem facti , neque ad ſemiplenam probationem . Nam ſi exceſſus probationis hujus partis præ alia modicus ſit, non pertingit ad hoc , quòd faciat fidem probabilem , ſive probationem ſemiplenam ; & ideò res perſiſtit in ſtatu dubii . Ergo partem illam probabiliorem non debes ſequi ut abſolutè probabilem , ſed ex illa gerere te tanquam dubium : v.g. ſi pro una parte ſtent tres teſtes graves ; & totidem æqualis fidei pro oppoſita, & huic accedat puer ſeptennis; hæc pars etſi aliquantò probabilior , adhuc relinquit cauſam dubiam , quia exceſſus eſt modicus.

603 Sed cave , ne putes , cùm dicimus , te non debere ſequi partem probabiliorem , aſſeri à nobis , quòd potes ſequi partem minùs probabilem . Nam , ut diximus, in eo caſu cauſa manet dubia : atque adeò neutra pars manet hic, & nunc probabilis.

604 Obiicies . Cùm in quæſtione facti teſtimonium unius fide digni ſtat pro commiſſione delicti, & aliud æquè fidei ſtat pro reo , Ju-

dex

Digitized by Google

dex tenetur ſtare pro reo: ergo tenetur ſtare pro una parte, quando ambæ ſunt æquè probabiles.

605 Reſpondetur, ideò Judicem ſtare pro reo, quia in dubio tenetur ſtare pro illo, & abſolvere: non quia probatio pro reo facta contra æqualem probationem in oppoſitum faciat fidem probabilem, aut ſuadeat probabiliter, reum non deliquiſſe.

606 Cætera argumenta, quæ contra has duas concluſiones obiici poſſunt, ſoluta manent *diſp.6.cap.6.art.2.*

CAPUT XV.

An teneatur Judex ad ferendam ſententiam ſecundùm jus probabilius?

ARTICULUS I.

Pars affirmativa probatur contractu inito cum Republica.

607 PRo reſolutione præmitto primò, & ex dictis *cap.4.art.2.* infero, non benè procedere Authores, qui aſſerunt, poſſe Judicem eligere opinionem minùs probabilem, dum probant ex eo, quòd ille prudenter procedit, qui utitur opinione probabili, etiamſi ſit minùs probabilis. Hic enim non inſtituitur quæſtio directa, [An liceat Petro non reſarcire damnum datum meſſibus Joannis in circumſtantia minùs probabiliter excuſante?] Tunc enim benè reſolvitur pro Petro, cui opinio, etſi minùs probabilis, favet. Sed ſuprà hanc reflectit quæſtio alia, [An in iſto caſu ex circumſtantia Judicis à Republica conſtituti ad judicandum, oriatur obligatio judicandi ſecundùm merita cauſæ, ſive eligendi opinionem probabiliorem?] Quod aſſertum manifeſtè infertur ex omnibus propoſitionibus *cap.4.art.2.* præmiſſis. Itaque ut rectè procedant, debent probare, nullam eſſe legem, nullam oriri obligationem ex munere Judicis à Republica conſtituti, quæ obſtringat Judicem ad judicandum ſecundùm merita cauſæ; & dum hoc non probant, nihil agunt, & modum arguendi confundunt.

608 Præmitto ſecundò, eum, qui aliquam adminiſtrationem ſuſcipit, non ſolùm ſe obligare ad curandum, ne ſua negligentia damnum oriatur, ſed etiam ad promovendum commoda ejus, cui inſervit, quantum commodè poſſit. Hoc tanquam indubitatum notavit P. Leſſius *de juſt. cap.*32. *num.*56. Nam ſub hoc pacto admittunt omnes domini famulos, miniſtros, adminiſtratores, quibus res ſuas committunt. [Nemo enim (inquit Leſſius) vellet conducere operarium, vel famulum, quem alia mente eſſe putaret.] Idque maximè verum eſt in officiis, & adminiſtrationibus publicis, quæ ad bonum publicum ordinantur: quanto eſt major obligatio proſpiciendi bono publico, quàm privato.

609 Præmitto tertiò id, quod infertur ex aſſerto præcedenti, quemlibet publici muneris adminiſtratorem teneri ex contractu ad id, quòd diximus, nempe ad promovendum commoda ejus, cujus rem adminiſtrat, meliore modo, quo poſſit. Eſt autem contractus innominatus, *do, ut facias*: dicit enim Reſpublica Judici; *Do tibi honorem, & Magiſtratum, atque ſtipendium, ut judicium exerceas, & lites dirimas; ſcilicet præcavendo damna, & promovendo commoda Reipublicæ, meliori modo, quo poſſis.* Sub quo pacto ille acceptat Magiſtratum.

610 Præmitto quartò, ſicut commodum, cui debet proſpicere adminiſtrator, cui ſingularis dominus res ſuas commiſit, eſt commodum privatum ſui domini; ita commodum, cui debet proſpicere adminiſtrator muneris publici, eſt commodum publicum. Unde fit, quòd Judex à Republica deſignatus, tenetur ex contractu innominato proſpicere bono publico, promovendo bonum publicum meliori modo, quo poſſit.

611 His præmiſſis ſit concluſio. Judex tenetur judicare ſecundùm probabiliorem juris ſententiam, quoties certus moraliter fuerit, in ea lite dari jus probabilius; ſive quoties ſibi firmiter proponatur ut probabilius. Hæc concluſio eſſe videtur contra Caramuelem, qui *in apolog. de probabiliſt. num.*85. conatur probare, neminem obligari poſſe ad probabiliorem ſententiam ſequendam, eo quòd impoſſibile eſt diſtinguere ſemper probabiliorem à minùs probabili; Deus autem impoſſibilia non præcipit.

612 Et quidem aliquando eſſe poſſe certum moraliter, quòd alia ſententia ſit probabilior alia, & admittit Caramuel *in Regul. num.*59. & ratio convincit: ſæpè enim manifeſtiſſimum eſt, unam ſententiam urgentioribus rationibus, & graviori authoritate niti præ alia.

613 Probatur concluſio. Judex ex contractu cum Republica inito, tenetur ita judicare, ut in ſuo judicio præcaveat damnum publicum, & proſpiciat bono publico, meliori modo, quo commodè poſſit: ſed ſi in eo caſu, in quo certum eſt, dari jus probabilius, non judicat ſecundùm merita cauſæ, ſive non judicat ſecundùm illud jus, ſed ſecundùm jus minùs probabile, non præcavet damnum publicum, nec proſpicit bono publico, meliori modo quo poteſt: ergo in eo caſu, in quo certum eſt dari jus probabilius, tenetur judicare ſecundùm merita cauſæ, ſive ſecundùm jus probabilius. Diſcurſus legitimus eſt. Major conſtat ex aſſertis in hoc capite præmiſſis.

614 Probatur minor. Nam quando manifeſtum eſt, probabilius jus pro una parte militare, & Judex judicio ſuo favet ei parti, cui eſt jus minus probabile; publicæ querelæ inſurgunt contra eum Judicem, qui parti minus dignæ adhæſit, conclamatur acceptio perſonarum Judicis, Rempublicam malè ordinatam vociferantur, corruptum muneribus, vel amicitia Judicem ingemunt; retrahunt ſe homines ab ejus judicio, qui malunt perdere res ſuas, quàm ei homini cauſam ſuam committere. Inde autem diſcordiæ oriuntur, dum unuſquiſque ſuis actionibus, ſive juri ſuo providere conatur, vel vexando adverſarium, vel res illius invadendo.

615 Et quidem quando manifeſtum eſt, probabilius jus eſſe uni parti, & Judex oppoſitæ parti ſuffragatur ſecundùm jus minùs probabile; id non latet juriſperitos: ab his autem ad alios homines juris imperitos fama protenditur. Ex hac fama querelæ excitantur; ex fama, & querelis oritur, quòd homines, ut dixi, judicium illius Magiſtratus refugiunt. Quantæ autem diſcordiæ oriantur, quando cives fugiunt judicium publicum, tum experientia teſtatur, tum etiam manifeſtè colligitur ex eo, quòd Reſpublica benè ordinata totis viribus conatur, ut lites dirimantur à Judice, non ob alium finem, niſi quia ſic publica quies conſervatur, & aliàs timentur meritò civiles diſcordiæ.

ARTICULUS II.

Secunda ratio, ex eo quòd Judex abdicat à ſe jus eligendi in judicio opinionem minus probabilem.

616 PRobatur ſecundò concluſio. Qui jurat, vel promittit facere, quantum poteſt pro aliquo munere implendo, abdicat à ſe libertatem ſequendi opinionem probabilem; ita ut teneatur ad eligendam illam opinionem, ſecundùm quam verificatur, quòd operatur quantum poteſt: ergo qui promittit præſtare munus meliori modo, quo poteſt in ordine ad utilitatem publicam, abdicat à ſe libertatem ſequendi opinionem probabilem, quantum requiritur, ut verificetur, quòd præſtat munus meliori modo, quo poteſt, in ordine ad utilitatem publicam.

617 Hæc conſequentia evidenter infertur ex antecedenti, cùm ea nihil aliud ſit, quàm explicatio antecedentis uberior. Hoc autem conſequens iterùm ſubſumo.

618 Et claritatis gratia ſic efformo ſyllogiſmum. Qui promittit præſtare munus meliori modo, quo poſſit, in ordine ad utilitatem publicam, abdicat à ſe libertatem ſequendi opinionem probabilem, quantum requiritur, ut verificetur, quod præſtat munus meliori modo, quo poteſt in ordine ad utilitatem publicam: ſed Judex promittit præſtare munus judicis meliori modo, quo poteſt, in ordine ad utilitatem publicam: ergo judex abdicat à ſe libertatem ſequendi opinionem probabilem, quantum requiritur, ut verificetur, quod præſtat munus judicandi meliori modo, quo poteſt in ordine ad utilitatem publicam. Major, ut diximus, infertur manifeſtè ex primo antecedenti. Minor patet ex præmiſſo tertio, & quarto propoſitis *art.*1. Et conſequentia rectè deducitur.

619 Tum ſic. Judex abdicat à ſe libertatem ſequendo opinionem probabilem, quãtum requiritur, ut verificetur, quod præſtat munus judicandi meliori modo, quo poteſt, in ordine ad utilitatem publicam: ſed ut verificetur, quod præſtat munus judicandi meliori modo, quo poteſt, in ordine ad utilitatem publicam, requiritur, quòd in quæſtione juris judicet ſecundùm merita cauſæ, ſive ſecundùm jus probabilius: ergo judex abdicat à ſe libertatem ſequendi opinionem probabilem, ut in quæſtione juris judicet ſecundùm merita cauſæ, ſive ſecundùm jus probabilius. Et ita ex duabus opinionibus probabilibus, quarum altera dicit, poſſe judicem judicare ſecundum jus minùs probabile, & altera debere judicare ſecundùm jus probabilius, Judex tenetur hanc ſecundam eligere, & prima reſpectu Judicis erit ſpeculativè probabilis, quia accedente prædicta Judicis promiſſione, tenebitur illa ſuperſedere. Hujus autem poſtremi ſyllogiſmi major eſt conſequens ſyllogiſmi præcedentis, rectè deductum ex præmiſſis. Minor patet *ex art. præced. num.*613. Et conſequentia eſt rectè deducta.

620 Primum verò antecedens, ex quo cætera pendent, eſt Caramuelis, qui *in fundam. Theol. fund.* 15. *nu.*452. ſic ait. [Princeps, qui juraverit, promiſeritve, ſe defenſurum Eccleſiam pro poſſe, è duabus probabilibus ſententiis, quarum altera Eccleſiæ conſervandæ eſſet utilis, nociva altera, priorem amplecti tenebitur juramenti vi; quoniam illam amplecti poteſt, & ſupponitur debere facere pro defenſione Eccleſiæ quidquid poſſit.] Itaque dum promittit favere Eccleſiæ, quantum poſſit, abdicat à ſe libertatem ſequendi alterutram opinionem probabilem; & ideò tenetur ſequi illam ſolùm opinionem probabilem, quæ Eccleſiæ favet, non illam, quæ nocet.

621 Idem antecedens confirmatur: nã cùm Princeps imponit tributa probabiliter injuſta, & probabiliter juſta, deſignatque adminiſtratores, & alios miniſtros, eiſque ad eam adminiſtrationem ſtipendium largitur; tales miniſtri dũ ſuſcipiunt munus colligendi tributum probabiliter injuſtum, ſe obligant ad gerendum negotiũ Regis; neque poſſunt ſequi opinionem de injuſtitia tributi ad permittendũ defraudationem ejus tributi. Et ratio eſt, quia ex una parte tenentur gerere fideliter officium, quod ſuſcipiunt; & ex alia non poſſunt gerere fideliter, niſi amplectendo, & ſequendo opinionem de juſtitia tributi: unde eo ipſo abdicant à ſe libertatem ſequendi opinionẽ de injuſtitia tributi, aut operandi ſecundùm illam. Ergo qui ſuſcipit

aliquam

Digitized by Google

aliquam adminiſtrationem, abdicat à ſe libertatem ſequendi opinionem probabilem, quantum requiritur ad talem adminiſtrationem fideliter exequendam. Ergo qui ſuſcepit munus adminiſtrandi juſtitiam meliori modo, quo poſſit, abdicat à ſe libertatem ſequendi opinionem probabilem, quantum requiritur, ut adminiſtret juſtitiam meliori modo, quo poſſit.

622 Similiter œconomus, qui adminiſtrat ſtipendio conductus rem familiarem Petri, ad quam Joannes habet jus probabile, tenetur adminiſtrare illam in favorem Petri, & nullo modo in favorem Joannis. Et ratio eſt, quia dum ſuſcepit Officium œconomi à Petro, obligavit ſe ad adminiſtrandum rem illius in commodum, & utilitatem illius; ideòque abdicavit à ſe libertatem ſequendi opinionem probabilem, quæ faveat Joanni, & ſit noxia Petro.

623 Hæc autem omnia ideò ita ſunt, quia ſicut quilibet poteſt cedere jure ſuo in aliis materiis, ita etiam & in hac ſequendi opinionem probabilem. Cùm autem poſſint licitè cedere jure ſuo, poſſunt promittere, & ſe obligare ad eam opinionem non ſequendam, quam reverà non tenentur ſequi. Suppoſito autem, quòd poſſint obligare ſe ad eam opinionem non ſequendam, & ad munus ſuum fideliter præſtandum, & quòd requiratur, quòd eam opinionem non ſequantur; fit, quòd dum ſe obligant ad id munus fideliter præſtandum, conſequenter ſe obligant ad id, ſine quo fideliter præſtari non poteſt, ſcilicet ad non eligendam talem opinionem, quæ fidelis muneris adminiſtrationi adverſatur; & ad ſequendam illam, quæ requiritur ad ſuum munus fideliter præſtandum.

ARTICULUS III.

Solvitur objectio, & deciduntur duæ quæſtiunculæ.

624 Dices, hæc argumenta à nobis propoſita non eſſe evidentia; aliunde autem pro ſententia aſſerente, poſſe Judicem judicare ſecundùm opinionem minùs probabilem, aſſerunt ſexdecim Authores apud Dianam *part. 2. tract. 13. reſol. 3.* ergo non obſtantibus propoſitis argumentis probabile eſt, poſſe Judicem judicare ſecundùm ſententiam minùs probabilem.

625 Reſpondeo, prædicta argumenta proximè propoſita apud me maximè urgere, qui non video diſcrimen, quare ille, qui aſſumitur à domino rei familiaris ad hujus adminiſtrationem, obligetur ex contractu ad adminiſtrandum illam meliori modo, quo poſſit; ille autem, qui aſſumitur à Republica, ad hanc ipſam adminiſtrandam, non obligetur ex contractu ſimili. Poſito autem hoc contractu, videtur eſſe conſequentia legitima, quòd teneatur Judex ad ferendum judicium ſecundùm jus probabilius. Aſſero tamen, abſtrahere me in præſenti ab ea quæſtione, an argumenta pro mea ſententia producta, certa ſint, an probabilia, eo quòd Doctoribus id reſolvendum relinquo.

626 Duo tamen adverto. Primum, rationem à Doctoribus oppoſitæ partis allatam inſufficientem eſſe ad conferendam probabilitatem ei opinioni. Ratio enim, quæ deſumitur à reſolutione probabilitatis directæ ad reſolutionem probabilitatis reflexæ, nulla eſt, ut conſtat *ex cap. 4. art. 1.* Atqui ratio à Doctoribus partis oppoſitæ allata ſic ſe habet, ut notavi *in hoc cap. art. 1.* Unde cùm obiiciunt: Quilibet prudenter operatur, dum ſequitur opinionem probabilem: ergo Judex prudenter operatur, dum judicat ſecundùm opinionem probabilem. Diſtinguo antecedens. Quilibet operatur prudenter [in quæſtione reflexa,] dum ſequitur opinionem probabilem [in quæſtione directa,] nego; operatur prudenter [in quæſtione directa.] dum ſequitur opinionem probabilem [in quæſtione directa,] concedo. Eſt quæſtio directa, [An hæc domus ſit Petri?] Eſt quæſtio reflexa, [An Judex poſſit judicare ſecundùm hanc opinionem probabilem, ſecundùm quam hæc domus pertinet ad Petrum?] Non ergo operatur prudenter in quæſtione reflexa, novam circumſtantiam ſuperaddente, qui operationem ſuam gubernat ex dictamine directo, quòd eam circumſtantiam denuò ſuperadditam non advertit.

627 Vel diſtinguo ſecundò idem antecedens. Quilibet operatur prudenter, dum ſequitur opinionem probabilem [limitatam nova lege, aut contractu,] nego; [non ita limitatam,] concedo. Itaque licèt ſit opinio probabilis, quòd hæc domus pertinet ad Petrum, dum Judex procedit ad judicandum, ſic certum eſt, illam opinionem eſſe minùs probabilem, ejus probabilitas limitatur in Judice ratione contractus, quo ſe obligavit ad judicandum modo, qui utilior fuerit Reipublicæ.

628 Secundum eſt. Ut oppoſita opinio ſit probabilis, neceſſe eſſe, quòd ſuperaddatur alia ratio, qua probetur, ultra probabilitatem in quæſtione directa non relucere in quæſtione reflexa ex parte Judicis aliam obligationem ex lege, neque ex contractu, limitantem probabilitatem opinionis, quæ ſtatuitur in quæſtione directa. Niſi enim hoc probetur, puto deficere ei ſententiæ fundamentum probabile. An verò id probari poſſit, alii judicent.

629 Quod attinet ad ſexdecim Authores oppoſitæ ſententiæ, dubitari poſſet, an omnes ſint ex illis, qui ſententiæ argumenta diſcutiunt, an fortè aliqui ſint ex illis, qui ſolùm loquuntur in fide priorum; vel aliqui eorum ſint meri ſummiſtæ, vel meri compilatores; item an eorum aliqui æquivocatione nitantur, nempe arguentes à reſolutione quæſtionis directæ ad reſolutionem quæſtionis reflexæ. Nam qui his exceptionibus notantur, non ſufficere ad conferendam probabilitatem extrinſecam, conſtat *ex diſp. 11.* Quod etiam pro aliis quæſtionibus monitum eſſe velim.

630 Rogabis primò, an ſecundùm hanc ſententiam Judex teneatur ex juſtitia ad judicandum ſecundùm jus probabilius? P. Leſſius ſuprà citatus, de ſuſcipiente aliquam adminiſtrationem dixit, non manere obligatum ex juſtitia ad proſpiciendum, quantum poſſit, commodis ejus, cui inſervit, ſed ſolùm ex fidelitate. Exiſtimo tamen, ſemper ex contractu oriri obligationem juſtitiæ, de quo alibi.

631 Rogabis ſecundò, an Judex, qui judicavit ſecundùm jus minùs probabile evidenter, teneatur ad reſtitutionem? Pro quo notandum eſt, eſſe duo ſubjecta, quibus conſiderari poteſt irrogata injuria. Alterum eſt ille litigans, qui habet evidenter jus probabilius: alterum ſubjectum eſt, Reſpublica, in cujus commodum publicum ſe obligavit Judex ad judicandum meliori modo, quo poſſet.

632 Dicendum ergo eſt primò. Cùm Judex judicavit ſecundùm jus minùs probabile, nihil tenetur reſtituere parti habenti jus probabilius. Ratio eſt, quia Judex ad id ſolùm tenetur ex contractu inito cum Republica ob publicum bonum illius: per iſtum autem contractum partes ipſæ nullum jus acquiſierunt: ergo parti ipſi non fit injuria; atque adeò reſpectu illius nulla eſt obligatio reſtituendi.

633 Dicendum eſt ſecundò. Judicem, qui judicavit ſecundùm jus minùs probabile, teneri reſtituere Reipublicæ ſtipendium ſibi datum propter munus judicandi, ſcilicet eam partem ſtipendii, quæ correſpondet illis ſententiis ſic latis. Nam cùm ex contractu acceperit ſtipendium à Republica, ut dirimat lites meliori modo, quo poſſit, & ideò ut judicet ſecundùm jus probabilius, quoties non implet contractum, non poteſt ſibi retinere ſtipendium in ea parte, in qua deficit contractui. Et idem aſſero de obligatione reſtituendi damna Reipublicæ illata.

ARTICULUS IV.

Deciditur quæſtio appendix, an Judex poſſit punire operantem ſecundùm opinionem minùs probabilem?

634 Ratio dubitandi pro parte affirmativa quæſtionis eſt, nam Judex non tenetur ſtare pro opinione rei: poteſt ergo contingere, quòd reus operatus fuerit ſecundùm opinionem contrariam opinioni Judicis: Judex autem ſuæ opinioni innixus, probabiliter, immò probabilius judicet, illud fuiſſe crimen; & ſecundùm probabiliorem opinionem judicans, reum puniat. Et confirmatur. Nam in eo eventu probabile eſt, & fortè probabilius, illud à reo commiſſum fuiſſe crimen: ergo probabilius eſt, eſſe puníbile: ergo punire poteſt illam actionem, quam operatus eſt reus ſecundùm opinionem probabilem aut ſaltem minùs probabilem.

635 Caramuel *in Theolog. fundam. nu. 687.* dixit, non poſſe Judicem damnare reum, qui ſecundùm opinionem probabilem operatus, eſt aſſerentem talem operationem eſſe licitam, & juſtam; quando videlicet non præceſſit præceptum ſuperioris præcipientis in materia probabili. Et ratio videtur clara. Nulli enim Judici licet damnare innocentem: ſed qui operatur ſecundùm opinionem probabilem, aſſerentem, talem actionem eſſe licitam, innocens eſt, & non peccat: ergo non licet judici eum damnare. Confirmatur primò. Ut damnetur reus, crimen debet eſſe luce meridiana clariùs, ut conſtat *ex l. final. Cod. de probation.* Sed actio, quæ exercita eſt ſecundùm opinionem probabilem, non eſt crimen evidens, aut luce meridiana clarius: ergo ita operans damnari non poteſt. Confirmatur ſecundò. Qui operatur ſecundùm opinionem practicè probabilem ex dictamine reflexo, quòd licet operari ſecundùm quamlibet opinionem practicè probabilem, eſt evidens, quòd non peccat: ergo qui operatur ſecundùm opinionem practicè probabilem eſt evidenter innocens: ſed damnari non poteſt, qui eſt evidenter innocens: ergo damnari non poteſt, qui operatur ſecundùm opinionem practicè probabilem.

636 Licèt autem hæc videantur certa, majori adhuc diſtinctione opus eſt Quare claritatis gratia dico primò. Poteſt à judice puniri ille, qui operatus eſt ſecundùm opinionẽ probabilẽ, quando opinio eſt ſolùm ſpeculativè probabilis, & non practicè; ſive quando probabilitas opinionis limitata eſt lege, voto, contractu, aut alio modo ſimili.

637 Concluſio patet primò exemplo. Nam judex Eccleſiaſticus poteſt, & debet punire Parochum, qui extra caſum neceſſitatis baptizavit hominem lixivio; cùm tamen probabile ſit, ſaltem ſpeculativè, quòd baptiſmus in lixivio datus ſit validus. Et ratio eſt, quia ea opinio eſt ſolùm ſpeculativè probabilis, ſive quia ejus opinionis probabilitati ſuperadditur lex charitatis præcipiens, ne baptiſmus exponatur fruſtrationi. Similiter puniendus eſſet Epiſcopus, qui daret ordinem Sacerdotii in materia aut modo tantùm probabili; quia exponeret fruſtrationi Sacramentum Ordinis, & aliqua Sacramenta ab eo Sacerdote ſic ordinato conficienda: quia licèt ea materia, vel is modus eſſet probabilis; lex tamen charitatis prohibet, illud Sacramentum Ordinis adminiſtrari modo dumtaxat probabili, ne fruſtrationi exponatur.

638 Patet ſecundò concluſio ex ratione. Nam qui operatur ſecundùm opinionem dumtaxat ſpeculativè probabilem, vel ſecundùm opinionem alia lege inhibitam, non operatur probabilitate practica; quia hic, & nunc eſt improbabile, quòd ita liceat operari: ergo ille ob illicitam operationem puniri poteſt.

639 Joannes Sancius *diſp. 44. n. 27.* docet, ſi Clericus ſæcularis approba-

probatus in alia diœceſi eligatur virtute Cruciatæ in diœceſi, in qua non eſt approbatus, & in hac audiat Confeſſiones, illum injuſtè puniri, ſi ob eam cauſam ab Epiſcopo hujus diœceſis puniatur.

640 Exiſtimo tamen, illum juſtiſſimè puniendum ab Epiſcopo, eo quòd abſolvat cum ſola juriſdictione probabili. Etenim quamvis ſit valdè probabile, quòd abſolvit validè, qui ſolam habet ejuſmodi juriſdictionem probabilem; at quòd poſſit licitè abſolvere cum ſola juriſdictione probabili, exponendo nimirum Fideles fruſtrationi Sacramenti, improbabile eſt, & certò falſum. Unde ille Sacerdos non operatur ſecundùm opinionem practicè probabilem; ideò meritò puniendus.

641 Nec valet, ſi dicas, eum Sacerdotem habere juriſdictionem certam in venialia; quod ſufficit, ut non exponat conſcientias Fidelium fruſtrationi Sacramenti, & damnis inde conſecuturis; cùm in eo eventu pœnitens abſolutus à venialibus, maneat indirectè abſolutus à mortalibus, quæ confeſſus eſt.

642 Nam contra eſt primò. Concluſio enim proximè tradita, expreſsè loquitur de eo, qui abſolvit cum ſola juriſdictione probabili: juriſdictio autem in venialia non eſt ſolùm probabilis, ſed certa: de quo vide P. Th. Sanch. *lib. 1. ſum. cap. 9. n.* 35. Quare ſi cauſa ab Epiſcopo examinata comperiatur, Sacerdotem non abſolviſſe à venialibus, aut Sacerdotem inſcium eſſe ejus juriſdictionis in venialia, meritò punietur ab Epiſcopo, propter dicta.

643 Contra eſt ſecundò. Nam hæc juriſdictio omnium Sacerdotũ in venialia, communiter ignoratur à Confeſſariis, qui non ſunt valdè docti. Et quidem in quodam oppido, ubi erant quinquaginta circiter Confeſſarii, pro comperto habui, ferè omnes inſcios eſſe ejus juriſdictionis certæ, aut ſaltem ad eam non advertiſſe. Poterit ergo punire Epiſcopus Sacerdotem ſic abſolventem, præſumendo ignorantiam ejus de hac juriſdictione certa; præcipuè ſi is Sacerdos interrogatus ab Epiſcopo, quomodo cum juriſdictione ſolùm probabili auſus fuerit abſolvere, cum periculo fruſtrationis Sacramenti; ille pro excuſatione ſua non recurrat ad ejuſmodi juriſdictionem certam in venialia. Id enim erit ſignum manifeſtum ignorantię ejus circà eam juriſdictionem certam. Et ob eandem cauſam poterit Epiſcopus præcipere ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ, ne quis ab alieno Epiſcopo approbatus abſolvat in hac diœceſi virtute Cruciatæ: qua excommunicatione ligabuntur ſaltẽ illi, qui neſciant, vel non advertant eam juriſdictionem certam in venialia.

644 Dico ſecundò: quando aliqua opinio cenſetur probabilis, utpotè pro qua ſtant aliqui Authores, ſi judex cenſeat, oppoſitam eſſe omninò certam à principiis intrinſecis, ut ſæpè contingit, poteſt ſecundùm ſuam ſententiam, quam certam reputat, damnare reum; niſi fortè reus probet, ſe operatum eſſe bona fide, cenſendo, priorem opinionem eſſe probabilem. Et quidem hac ratione Innocentius X. juſtè damnavit quoſdam de quadam lege violata, quamvis ipſi pro excuſatione culpæ allegarent, eam legem in ſua provincia non eſſe promulgatam, ſecundùm multorum opinionem, quæ ait, debere leges Eccleſiaſticas in ſingulis provinciis promulgari authenticè, ut ligent. Etenim Innocentius, ſive judices ab ipſo deſignati, à principiis intrinſecis judicarunt, eam opinionem eſſe improbabilem; & ſuam, ſecundùm quam judicarunt, eſſe certam. Ita Judex ſuperior poterit punire judicem inferiorem, eo quòd iſte non judicaverit ſecundùm jus evidenter probabilius, ſed ſecundùm minùs probabile; ſi ille judex ſuperior cenſuerit, certum eſſe à principiis intrinſecis, non poſſe judicem ſententiam dicere ſecundùm jus, quod eſt evidenter minùs probabile.

645 Addidi concluſioni, [Niſi fortè reus probet, ſe operatum eſſe bona fide, cenſendo, priorem opinionem eſſe probabilem.] Nam in omni genere delictorum, etiam in illis, ubi nulla eſt probabilitas vera, annullat culpam bona fides in operando; cùm ignorantia invincibilis, à qua ea bona fides procedit, omninò excuſet à culpa, etiam contra jus naturale. Et ita ſi reus probat, ſe ignorantia invincibili affectum, aut bona fide ductum eſſe ad operandum, apertè liberatur à reatu. Quod idem continget in præſenti caſu.

646 Concluſio ergo ſic expoſita videtur manifeſta. Quia quamvis vir doctus deponere poſſit judicium ſuum probabile, & oppoſito probabili conformari: at judicium certum, cujus objectum ſibi ut certum proponitur, deponere non poteſt; quia nemo poteſt formare judicium probabile contra evidentiam; ut ex terminis manifeſtum eſt. De quo vide *diſp.* 11. *cap.* 13. *nu.* 3. Atqui judex non poteſt judicare contra dictamen practicum certum, quod formare poteſt: ergo ſi non poteſt formare dictamen practicum de probabilitate operationum rei, non poterit ſecundùm tale dictamen judicare.

647 Dico tertiò. Si opinio, ſecundùm quam operatus eſt reus, eſt practicè probabilis, & talis cenſetur à judice, non poteſt judex illum ob talem operationem punire. Hanc concluſionem manifeſtè probant rationes allatæ initio hujus articuli *nu.* 635. pro parte negativa quæſtionis.

648 Ad rationem dubitandi, initio allatam pro parte affirmativa quæſtionis, reſpondetur, ſi judex cenſet probabilem opinionem, ſecundùm quam operatus eſt reus, non poteſt non conformari illi ad judicium, quod formare debet de innocentia rei: eſt enim innocens ille, qui probabiliter, & prudenter operatus eſt.

649 Ad confirmationem reſpondeo diſtinguendo antecedens: probabilius eſt, illud fuiſſe crimen [ex vi dictaminis directi, probabiliter judicantis, eam operationem eſſe contra legem,] concedo; [ex vi dictaminis reflexi judicantis, quamvis opinionem practicè probabilem poſſe reduci ad praxim,] nego. Quæ diſtinctio patet ex dictis *diſp.* 10. *cap.* 2. Similiter diſtinguo conſequens: Ergo probabilius eſt, eſſe punibile, [ex vi dictaminis directi, & eo ſolo attento,] concedo; [ex vi dictaminis reflexi,] nego. Deinde diſtinguo ſubjunctum antecedens: non enim poteſt judex reipſa punire, quod ſolùm à principiis intrinſecis eſt probabiliter malum, & punibile. Nam cùm id, quod eſt probabiliter malum, & probabiliter bonum, ex dictamine reflexo certo, quòd licèt ſequi quamlibet opinionem practicè probabilem, ſit omninò licitum, inde eſt, quòd id, quod à principiis intrinſecis eſt probabiliter malum, & punibile, & probabiliter bonum, non poſſit judex illud reipſa punire. Vide prædictam diſputationem 10. in qua hæc latè explicantur.

ARTICULUS V.

Quæſtio appendix deciditur, quando cenſeatur judex Eccleſiaſticus inferre violentiam?

650 NOn eſt inſtituti mei decidere, an liceat judicibus laicis cognoſcere de violentia in cauſis Eccleſiaſticis? Videatur P. Suar. *lib. 4. contra Regem Angliæ, cap.* 34. *num.* 30. Negari non poteſt, illis quidem licitum eſſe amovere violentiam judicis Eccleſiaſtici in iis terminis, quibus aſſeritur in deciſione Rotæ Romanæ, *in Oſcenſi Canonicatus, die* 1. *Decemb.* 1595. §. *Has tamen*, apud Dianam *part.* 5. ubi ita aſſeritur: [Has tamen deciſiones Domini intellexerunt habere locum, quando quis recurreret ad ſimplex auxilium laicorum, ut de facto defenderetur à gravamine, & vi illata, per quam quis de facto expelleretur à ſua poſſeſſione, non ſecus ac ſi quis invocaret auxilium cujuslibet tranſeuntis per vicos, vel plateas, ſi fortè de facto ab aliquo potentiori pelleretur de propria domo; non autem ut poſſet à judicibus laicis defendi per citationes, inhibitiones, & juris formas, & comminationes pœnarum emanatas à dictis judicibus contra Prælatos, & judices Eccleſiaſticos; quia tales recurſus tanquam illicitos nunquam tolerandos cenſuerunt.]

651 Quia tamen, quę dicta à nobis ſunt in hoc capite de obligatione, quam habet judex ferendi ſententiã ſecundùm jus probabilius, occaſionem fortè dabunt judicibus, qui reipſa amovent de facto (& abſque uſu juriſdictionis) violentiam judicis Eccleſiaſtici, ut in ea deliberatione errent, ſi huc uſque à nobis dicta non rectè intelligantur; ideò decrevi ex principiis jactis aliquas inferre concluſiones hanc materiam reſpicientes. Fortè enim aliquis judex laicus hoc diſcurſu ſe proteget. [Pro comperto habeo, judicem debere jus dicere ſecundùm opinionem probabiliorem: in hac autem cauſa ſequitur judex Eccleſiaſticus opinionem minùs probabilem: cenſeo ergo illum violentia uti.] In quo diſcurſu toto cęlo aberrabit. Proderit quidem judicibus Eccleſiaſticis cognoſcere, quando in ſuo judicio inferant, & quando non inferant violentiam, præcipuè propter probabilitatem opinionum. Proderit etiam ipſis judicibus laicis, qui de facto (modo explicato *num.* 650.) amovere volunt hanc violentiam, qui quidem admonendi ſunt, ut ſi violentiam de facto amovere velint, caveant à quibuſdam ſcopulis, quæ in materia probabilitatis protuberare poſſunt, & ad ſacrilegium trahere.

652 Dico primò. Quando judex Eccleſiaſticus fert ſententiam ſecundùm opinionem practicè probabilem, ita ut practicè probabile ſit, eam ſententiam eſſe licitam, peccant graviter Magiſtratus in eo, quod decernunt, Eccleſiaſticum inferre violentiam. Hæc concluſio eſt certiſſima. Nam implicat contradictionem, quòd quis operetur probabiliter, & ſimul inferat violentiam: nam qui operatur prudenter, nemini irrogat injuriam; & qui violentiam infert, non operatur cum conſcientia probabili; cùm ſit contra conſcientiam, violentiam agere. Præcipuè cùm ſuperiorem Eccleſiaſticum præcipere poſſe in materia probabili, maximè in judicio, certum ſit, ut conſtabit *ex diſp. ſeq.*

653 Sed quia materia hæc de probabilitate multas, & valdè ſubtiles reflexiones habet, & ex illis poteſt reſultare dubium, an judicis Eccleſiaſtici ſententia ſit practicè probabilis, caſum propono, ut praxis meliùs intelligatur, qui frequentiſſimus eſſe ſolet, nempè circà immunitatem Eccleſiæ. Judex ſæcularis extraxit reum ab Eccleſia, eo ductus fundamento, quod dicat, eſſe opinionem probabilem, quam aliqui Authores ſequuntur, licere videlicet extractionem in his circumſtantiis: Judex Eccleſiaſticus præcipit Judici ſæculari, ut reum reſtituat: Sæcularis appellat judicem ſuperiorem: Eccleſiaſticus admittit appellationem, ſub conditione, quod non innovet, nec procedat in cauſa; aliàs ligandus excommunicatione, & denuntiandus. Judex ſæcularis nixus probabilitate opinionis, quam dicit in eo caſu ſuffragari, & ſecundùm quam operatus eſt extrahendo reum, procedit in cognitione cauſæ, non expectans judicium ſuperioris, quem appellavit. Eccleſiaſticus denuntiat illum excommunicatum: ſæcularis conqueritur de violentia judicis Eccleſiaſtici. Inquiritur, an judex Eccleſiaſticus in eo caſu inferat violentiam.

654 Et quidẽ judex ſæcularis allegat pro ſuo jure, ſicut ſibi licuit extrahere reum ex opinione, quam illi Authores dicunt probabilẽ, ita etiam ex eadẽ opinione licere procedere ulteriùs in cognitione cauſæ; & judicem Eccleſiaſticum inferre violentiam, quia nititur

Digitized by Google

illum deturbare ab eo jure, quòd ſibi dat opinio probabilis, libertatem ſcilicet ad operandum ſecundùm illam.

655 Pro reſolutione notandum eſt, cùm agamus de ſecuritate conſcientiæ, & item de intelligentia probabilitatis opinionum, non debere attendi, an opinio, quam dicit probabilem judex ſæcularis, ſit probabilis ex authoritate juris Interpretum, præcipuè civilis; ſed an ſit probabilis ſecundùm Theologos, & juris canonici conſultos, ut notavit pro Theologis Caramuel *in Apolog. de Probabilitate, nu* 112. quia unicuique in ſua arte, & non extra, credendum eſt; neque annuendum mittenti falcem in meſſe alienam: ſecuritas autem conſcientiæ, & probabilitas opinionum, in materia juris canonici ad Theologum pertinet, & canonum Interpretem, non ad peritum juris civilis. Dato ergo, quòd judex ſæcularis proceſſerit ſecundùm opinionem probabilem, ex conſilio Theologorum, aut canonici juris Interpretum in extrahendo reum.

656 Dico ſecundò. Dum illa extractio rei reducitur ad judicium, in quo quæritur, an reo ſuffragetur privilegium immunitatis, necne; non ſpectat ad judicem ſæcularem cognoſcere de ea cauſa immunitatis; ſed hæc cognitio pertinet dumtaxat ad judicem Eccleſiaſticum. Ratio eſt manifeſta. Quia licèt probabile ſit, quòd potuit extrahi reus ab Eccleſia per ſæcularem judicem, non eſt probabile, quòd judex laicus poſſit cognoſcere de cauſa ſpirituali; aut quòd introducta lite de cauſa ſpirituali, ea non ſubdatur judicio Eccleſiæ. Quia cùm ad cognoſcendum de cauſa ſpirituali, qualis eſt immunitas, requiratur juriſdictio in ſpiritualia; & hæc non reperiatur in Magiſtratu laico, ſed ſolùm in Eccleſiaſtico; inde eſt, quòd iſte poſſit, & ille non poſſit de prædicta cauſa cognoſcere. Vide P. Suar. *lib. 4. contra Regem Angliæ, cap. 2. num. 2. & 3.* aſſerentem, eſſe de fide, quòd cauſæ ſpirituales ſolùm ſpectant ad judices Eccleſiaſticos.

657 Idque verum eſt, quamvis judex laicus dicat, ſibi eſſe probabile, ſive etiam notorium, quòd reus non debet gaudere immunitate, & illum eſſe caſum exceptum. Etenim cognoſcere, an ſit caſus exceptus, necne, ſpectat ad Eccleſiaſticum. Ideò P. Caſtro Palao *tomo 2. tract. 21. diſp. unic. punct 13. num. 7* ait: [Tenendum tamen eſt tanquam omninò certum, nullo modo ad judices laicos hanc cognitionem pertinere, ſed ad Eccleſiæ Prælatos.] Dicitque, probari manifeſtè *ex cap. metuentes, cap. ad Epiſcopum, 17. quæſt. 4. & ex lege pateant, §. hoc verò, & ex l. præſenti, Cod. de his, qui ad Eccleſiam confugiunt.* Pro quo citat Anaſtaſium Germon Farinacium, Azevedum, Marium Ital. Joannem Gutierr. & Bonacinam. Audiendus eſt P. Caſtro Palao *ibid.* [Ratio eſt clara, quia immunitas Eccleſiarum cauſa eſt Eccleſiaſtica: ſed cauſæ Eccleſiaſticæ cognitio non ſpectat ad judices laicos: ergo. Neque fundamentum contrarium urget. Nam eſtò extractio in caſibus exceptis ad judicem laicum pertineat; at cognitio, *an ſit caſus exceptus ab immunitate*, ad ipſum non pertinet.]

658 Hinc patet, turpiter erraſſe Paz *tom. 1. part. 5. cap. 8. num. 182.* Parladorum *different. 176. num. 4.* Villadiego *in Polit cap 3. nu. 248.* Curiam Philippicam *part. 3. §. 12. nu. 62.* Cevall. *de violent 2. part q 5. num. 22.* dum dixerunt, Magiſtratum laicum remanere judicem cauſæ, quando judices Regii decernunt, vim inferre judicem Eccleſiaſticum: atque adeò eam cauſam remanere omninò ſub juriſdictione laicali. Quod vulgò dicitur, *Auto de legos*. Qui Authores hanc materiam non intellexerunt. Tum quia judices Regii, non aſſerunt, Eccleſiaſticum inferre vim in cognoſcendo de cauſa immunitatis; ſed in non admittendo appellationem: ergo dum judices Regii id aſſerunt, ſupponunt, Eccleſiaſticum legitima authoritate proceſſiſſe in cognoſcendo de cauſa immunitatis; & ſolùm excedere in non deferendo appellationi ad ſuperiorem Eccleſiaſticum.

659 Tum etiam, quia ſi infert vim in non deferendo appellationi ad judicem Eccleſiaſticum ſuperiorem, manifeſtè infertur, quòd ad judicem ſuperiorem pertinet cognitio ejus cauſæ: ergo cauſa Eccleſiaſtica eſt: ergo implicat, quòd ſit cauſa laicalis, ſive, ut vulgò dicitur, *Auto de legos*.

660 Tum prætereà, quia implicat contradictionem, quòd cauſa ſit ſpiritualis, & quòd fiat laicalis, ut vulgò dicitur, *auto de legos*: ſed cognoſcere, an caſus ſit exceptus ab immunitate, eſt cauſa immunitatis, atque adeò cauſa ſpiritualis: ergo implicat, quòd ea ſit cauſa laicalis, & ut dicitur, *auto de legos*. Et ita hunc errorem prædictorum Authorum evidenter oſtendit Herrera Parexa *in allegatione pro juriſdictione, & immunitate Eccleſiaſtica*.

661 Dico tertiò. Si judex Eccleſiaſticus videns probabilitatem opinionis, ſecundùm quam operatus eſt judex ſæcularis, conſtringat iſtum cenſuris ad reſtituendum reum, adhuc non infert violentiam. Primò, quia fortè cenſet, eam eſſe ſolùm probabilitatem ſpeculativam; & oppoſitam ſententiam, eo quòd procedit in favorem religionis, fieri practicè certam. Certum enim eſt ex dictamine reflexo, non ſolùm in dubiis, ſed etiam in dubitabilibus, atque adeò in probabilibus judicandum eſſe in favorem Religionis, & conſequenter immunitatis, ut clarè oſtendo *diſp. 17*.

662 Secundò. Quia dum judex Eccleſiaſticus defert appellationi ad ſuperiorem Eccleſiaſticum factæ, non infert vim, quamvis ferat ſententiam materialiter injuſtam. Quia dum defert appellationi, non urget ad executionem ſententiæ: in ſola autem excutione poteſt conſiſtere (ſi qua eſt) violentia.

663 Tertiò. Quia dum res imperata à ſuperiore eſt probabiliter licita, & probabiliter illicita, certiſſimum eſt quòd ſuperior poteſt ex juſta cauſa illam prohibere, ut oſtendo *diſp. 16. cap. 4.* Quamvis ergo ſit probabiliter licitum, quòd judex laicus poteſt extrahere reum ab Eccleſia in his circumſtantiis, poterit Prælatus Eccleſiaſticus ex juſta cauſa illud prohibere. Quòd autem detur tunc juſta cauſa ad id prohibendum, patet. Nam cauſa dirimendæ litis eſt juſtiſſima. Etenim non ſolùm juſtum eſt, verùm & ſimpliciter neceſſarium, in Republica præcipue Eccleſiaſtica, etiam in probabilibus dirimere lites, & vitare ſcandala, quæ ex litibus non diremptis oriuntur: dirimere, inquam, lites judicando ſecundùm quòd Superiori æquum videtur: ergo adeſt in hoc caſu juſtiſſima cauſa ad prohibendum id, quod aliàs vetabile eſt.

664 Item poſſe Superiorem præcipere in quavis materia probabili prohibendo, vel præcipiendo, præcipuè cauſa litis decidendæ, certum omninò cenſeo, & conſtabit *ex diſp. ſequente*.

DISPUTATIO XVI.

An Prælato præcipienti ſecundùm opinionem probabilem ſubditus teneatur obedire?

CAPUT I.

Sententia Caramuelis, & infirma ejus demonſtratio.

1 IN hac quæſtione Caram. *in Theolog. fundamentali, num.* 1844. *fund* 66 ait primò, præcipiente aliquid Prælato, ſi ita mutentur circumſtantiæ, ut probabiliter credatur præceptum Prælati non extendi ad præſentes circumſtantias, ſubditum non teneri obedire. Ait ſecundò, Prælato præcipiente ſecundùm opinionem probabilem, ſtando puro juri naturæ, eſſe opinionum libertatem, atque adeò poſſe ſubditum non obedire. Tertiam, & præcipuam concluſionem ita ſtatuit: [Cùm ergo homines non vivant hodie ſecundùm purum jus naturæ, ſed acceptando humanas leges, ceſſerunt libertate; ſit concluſio. Poteſt ſuperior in materia probabili ponere præcepta, etiam annexa cenſuræ excommunicationis, & ſubditus obedire tenebitur.] Idem docet *in Apolog. de Probabilitate, num.* 110. Idem affirmat *fund.* 11. *num.* 452. & paſſim alibi.

2 Quòd ſubditi cedant jure ſuo, & libertate ſequendi opinionem probabilem, ſic probat *in Theolog. fundam. num.* 1847. [Demus (inquit) rationem ſolidam, quæ ſupra probabilioritatis aleam poſita, ſolutionem non habeat.] Et illam proponens ait: [Superiores ſunt in quieta, & præſcripta, & pacifica poſſeſſione obligandi in materia probabili. Sic Gregorius XV. cenſuris deterret, ne quis B. Virginem in labe originali conceptam defendat; & tamen eſt opinio probabilis. Et paſſim hodie, ſemperque Pontifices, pro immunitate Eccleſiaſtica propugnanda innumeras opiniones cenſuris damnant, quamvis probabiles reputentur ob plurium Doctorum patrocinium.] Sed hanc demonſtrationem non modò ſupra probabilioritatis aleam non eſſe poſitam, verùm etiam infra minoris metam probabilitatis eſſe depreſſam, clariſſimè conſpicies *cap.* 3.

3 Plus urget ratio, quam proponit *in Apolog. eo nu.* 11. [Qui obedientiam promiſit, omnia; quæ ſunt neceſſaria, ut gubernetur, compromiſit. Et niſi ſubditus cedat jure ſequendi opinionem, quam velit, quis ſuperior poterit gubernare? Vix lex ulla univerſalis, & communis ſubſiſteret. Semper, aut ferè ſubditus poſſet dicere, etiam oppoſitum videri probabile; aut etiam, ſi velit, probabilius. Et tota turbaretur Eccleſia, tota Reſpublica, omnes Communitates.] Deinde procedit ad demonſtrationem ſuprà poſitam de opinione minùs pia Conceptionis cum labe originali. Et addit: [Te non debere obedire Pontifici in materia probabili, improbabile eſt; te debere obedire, certum eſt.]

CAPUT II.

Refertur duplex adverſa ſententia cum ſuis fundamentis.

4 QUamvis probabilitas hæc obediendi, aut non obediendi Prælato, poſſit ex triplici capite oriri, nempe ex parte juriſdictionis Prælati, ex parte ipſius præcepti, & ex parte materiæ præceptæ; præcipuum tamen hujus quæſtionis punctum materiam præceptam reſpicit. Et inquiritur, an ſi Prælatus præcipiat objectum aliquod, quod probabiliter ſit impræceptibile, teneatur ſubditus obedire? verbi gratia in caſu, quo ſit probabiliter illicitum tale objectum. De aliis enim duobus capitibus conſectariè tractabitur. Vidimus *cap. præcedenti*, Caramuelem aſſeruiſſe, attento jure naturali in eo caſu non teneri ſubditum obedire; attenta tamen ceſſione juris, quam omnes ſubditi reipſa faciunt, illos teneri. Quod etiam docet de caſu, in quo ad bilancem probabilitatis trahatur juriſdictio Prælati, cùm generalis ejus doctrina ad hunc etiam caſum extendatur.

5 Scluſa tamen ea juris ceſſione, cujus nullus Author uſque ad Caramuelem meminit, duplex eſt adverſa ſententia. Prima aſſerit, ſubditum teneri ad parendum, quoties eſt probabilitas de honeſta-

te,

te,& de malitia operationis,& generaliter de qualibet alia circumſtantia, quæ faciat objectum probabiliter in præceptione. Ita P. Thomas Sanchez *lib. 6. ſummæ, capite 3. num. 5. & 6.* P. Suarez *tom. 5. in 3. part. diſput. 4 ſect. 6 numer. 5* (quamvis cum aliquâ limitatione) & apud ipſos Roſella, Angelus, Sylveſter Tabiena, Corduba, Sayrus. Item P. Valentia *2. 2. diſput. 7. quæſt. 3. punct. 2. coroll. 3.* P. Salas *1. 2. quæſt. 21. tract. 8. diſput. unic. ſection. 8. num. 76.* Addit tamen P. Thom Sanchez, & alii, & ex relatis, ſimiliter teneri ſubditum ad obedientiam, quando eſt opinio probabilis, quòd Prælatus non habet legitimam juriſdictionem per aliquem defectum in electione, aut ſimilem; ſi tamen Prælatus eſt in poſſeſſione ſuæ juriſdictionis.

6 Probant primò. Ultra humanam facultatem eſt obligare hominem, ut ſuum munus exerceat, operando ſemper ſecundùm evidentiam, ita ut non liceat illi operari ſecundùm opinionem probabilem: ſed humanæ juriſdictionis munus non eſt imponendum eo modo, quo excedat humanam facultatem: ergo id non eſt imponendum Prælato, ita ut ſemper debeat præcipere ſecundùm evidentiam, ſed ita ut liceat ei præcipere ſecundùm opinionem probabilem: ergo quando ita præcipit, legitimè præcipit. Sed quando legitimè præcipit, tenetur ſubditus obedire: ergo quando præcipit ſecundùm opinionem probabilem, tenetur ſubditus obedire.

7 Probant ſecundò. Eccleſia voluit conferre Prælatis juriſdictionem eo modo, quo non haberet locum confuſio, & turbatio communitatis, ſed recta, & ordinata gubernatio: ſed ſi prætextu opinionis propriæ nollet ſubditus obedire Prælato, eſſet confuſio, & turbatio communitatis: ergo de facto Eccleſia ita contulit Prælatis juriſdictionem.

8 Probant tertiò. Prælatus eſt in poſſeſſione præcipiendi: ſed nemo poteſt à ſua poſſeſſione deturbari, niſi ob evidentiam oppoſiti: ergo ſubditus non poteſt negare obedientiam Prælato, niſi ſit evidentia de oppoſito. Sed ubi eſt ſola probabilitas de malitia operationis, non eſt evidentia de illa: ergo ubi eſt ſola probabilitas de malitia operationis, non poteſt ſubditus Prælato ſuo obedientiam denegare.

9 Probatur tandem authoritate S. Auguſtini verbis relatis *in cap. quid culpatur 23. quæſt. Rectè poteſt illo jubente bellare, ſi vice pacis ordinem ſervans, quod ſibi jubetur, vel non eſſe contra Dei præceptum, certum eſt; vel utrum ſit certum non eſt.* Ubi dicit Auguſtinus, debere obedire militem Regi, militando, dum eſt certum, quòd non eſt contra legem Dei; vel dum non eſt certum, quòd eſt contra legem Dei. Cùm autem eſt duntaxat probabile, quòd eſt contra legem Dei, utique id non eſt certum.

10 Secunda ſententia illi oppoſita docet, quoties eſt opinio probabilis, quòd materia præcepta eſt illicita, vel alia ratione non præceptibilis, non teneri ſubditum obedire. Ita Joannes Sancius *diſp. 33. à num. 32.* Ledeſma *tractatu de los eſtados*, ubi de Regularibus in communi, *cap. 4.* P. Caſtro Palao *tom. 1. tractat. 1. diſput. 2. punct. 6. num. 5.* Et quando eſt opinio de nullitate juriſdictionis, ſimiliter docent, ſubditum non teneri obedire, cum P. Vaſquez, P. Salas, P. Leſſio, Gerſone, Sayro, & Lorca apud eundem Caſtro Palao *num. 8.*

11 Probant primò. Prælatus non habet juriſdictionem præcipiendi, quod eſt illicitum: ſed probabile eſt, quòd objectum A, eſt illicitum: ergo probabile eſt, quòd Prælatus non habet juriſdictionem præcipiendi objectum A: ſed juriſdictio Prælati, & obedientia ſubditi ſunt correlativa: ergo ſi eſt probabile, quòd Prælatus non habet juriſdictionem in objectum A, eſt probabile, quòd ſubditus non habet obligationem obediendi in ea materia.

12 Probant ſecundò. Quando eſt probabile, quòd ſubditus non tenetur obedire Prælato, utique non tenetur; cùm ſemper liceat illi id, quod eſt practicè probabile: ſed quando materia eſt probabiliter illicita, probabile eſt, quòd ſubditus non tenetur obedire. ergo quando materia eſt probabiliter illicita, ſubditus non tenetur obedire. Probatur minor. Ideò non tenetur ſubditus obedire quando eſt opinio probabilis, quòd non tenetur obedire, quia poſſeſſio juriſdictionis Prælati vocatur in dubium, ut ait P. Thom. Sanchez citatus: ſed quando probabile eſt, quòd materia eſt illicita, juriſdictio in hanc materiam vocatur in dubium: ergo etiam hoc modo non tenetur ſubditus obedire.

13 Probant tertiò. Non poteſt Prælatus ſtrictiùs obligare ſubditos, quàm obligat Chriſtus, & Eccleſia, ſed quoties ſubditus judicat probabiliter, ſub materia præcepta à Chriſto, vel Eccleſia non contineri talem caſum, ad illum non obligatur, ut ſexcentis exemplis poteſt comprobari: ergo licèt Prælatus habeat jus præcipiendi, quia tamen non habet jus certum præcipiendi, quod eſt probabiliter illicitum, ſed ſolùm jus probabile, ideò ſubditus probabiliter deobligabitur.

14 Probant quartò. Quando tributum eſt probabiliter injuſtum, non tenetur ſubditus obedire ſolvendo: ergo quando materia præcepta eſt probabiliter injuſta, vel illicita, non tenetur ſubditus obedire. Paritas urget, & antecedens docent Corduba, Ludovicus Lopez, Maldcrus, P. Leſſius, D. Antoninus, Vega, Salon, Moure, & alii apud Joannem Sancium citatum.

15 Probant quintò. Cùm reus de ſuo delicto ſemiplenè probato in cauſa ſanguinis interrogatur à Judice, non tenetur aperire verum, fatendo delictum, propter opinionem probabilem, licèt Judex ſit in poſſeſſione ſuæ juriſdictionis, & poteſtatis præcipiendi: ergo quamvis ſuperior ſit in poſſeſſione ſuæ juriſdictionis, & poteſtatis præcipiendi, ſubditus non tenetur obedire, dum eſt opinio probabilis de materia illicita.

CAPUT III.

Statuitur prima concluſio contra æquivocationem Caramuelis.

16 PRæmittendum eſt, magnam eſſe diverſitatem in eo, quod Prælatus prohibeat, quod eſt probabiliter licitum, & in eo, quod jubeat id, quod eſt probabiliter illicitum, quæ diverſitas ex dicendis evidenter conſtabit. Ideò in hoc capite prima pars decidenda eſt, an ſcilicet Prælatus prohibere poſſit id, quod eſt probabiliter licitum, ſicut & præcipere, quod antecedenter probabiliter erat non obligatorium.

17 Sit prima concluſio. Quando probabile eſt, quòd aliquid ſit licitum, poteſt id Prælatus prohibere. Quam concluſionem ita intellectam eſſe volo, ut concurrere debeant reliqua, quæ ad valorem legis, vel præcepti requiruntur. Concluſio eſt demonſtrabilis. Strictius jus habet ſubditus ad ea, quæ ſunt evidenter licita, quàm ad ea, quæ ſunt probabiliter licita: ſed quæ ſunt evidenter licita poteſt Prçlatus prohibere: ergo quę ſunt probabiliter licita poteſt Prçlatus prohibere. Conſequentia patet, & major eſt ex terminis nota.

18 Minor etiam eſt indubitabilis, & propè infinitis exemplis comprobari poteſt. Etenim ferè omnia, quæ prohibent leges humanæ, ſtante ſolo jure naturæ, ſunt evidenter licita: ante præceptum Eccleſiaſticum obſervandi feſta, licebat exercere ſervilia; ante præceptum jejunandi erat evidenter licitum comedere quotidie ſæpius in die; antequam prohiberentur matrimonia inter conſanguineos, & affines (in gradibus ſolo jure Eccleſiaſtico prohibitis) evidenter licita erant ea matrimonia. Et ſic in ſexcentis aliis.

19 Confirmatur primò. Non eſt neceſſe cedere jure, ut nobis prohibeat Princeps, vel Prælatus, quę ante prohibitionem ſunt evidenter licita: ergo non eſt neceſſe cedere jure, ut nobis prohibeat Princeps, vel Prçlatus, quę ſunt probabiliter licita. Probatur conſequentia. Ideò neceſſe eſſet, quòd ſubditus cederet jure libertatis, quia probabilitas dat libertatem ad operandum: ſed evidentia liciti dat majorem, & fortiorem libertatem ad operandum licitum, quàm probabilitas liciti dat ad illud operandum; & ut prohibeatur id, quod eſt evidenter licitum, non eſt neceſſe cedere jure: ergo ut prohibeatur id, quod eſt probabiliter licitum, non eſt neceſſe cedere jure.

20 Confirmatur ſecundò. Opinio probabilis eſt, quod ei, qui die jejunii habet diſpenſationem ad comedendum carnes, licitum eſt cęnare. In tali caſu poteſt Prælatus ſubdito ſic diſpenſato prohibere cęnam legitimâ concurrente cauſa, puta ſi Prçlatus ſit Regularis, & prohibitio cęnę ſit ſecundùm Regulam explicitè, vel implicitè, vel virtualiter, modo exponendo *diſp. 28.* ergo cùm ſit probabiliter licitum, poteſt illud prohibere Prçlatus. Et ratio hujus eſt: nam opinio probabilis, quę aſſerit, ſubdito ad carnes diſpenſato licere cœnam, non aſſerit, nec poteſt aſſerere, quòd liceat cęna, etiamſi prohibeatur legitimè à Prçlato. Hoc autem habet ſimiliter locum in omnibus illis, quæ ſunt probabiliter licita; non enim fert ea probabilitas, quòd illa ſit probabiliter licita, etiam adveniente denuò prohibitione Prçlati.

21 Hinc facilè conſpicies, in quo ſita ſit Caramuelis æquivocatio circà opinationem minus piam de Conceptione B. Marię Virginis cum labe originali. Etenim dato, quòd ea ſententia ſit probabilis (de quo vide *diſp. 9. c. 18.*) ante prohibitionem probabiliter licitum erat, illam defendere; aut, ſi mavis, evidenter licitum. Ut autem id, quòd eſt evidenter licitum, prohibeatur, nulla ceſſio juris neceſſaria eſt, ut patet ex ſupradictis: & ideò concurrente cauſa legitima, independenter à quavis ceſſione juris potuit prohiberi. Nunquid jus, quod ante prohibitionem habebant Theologi ad defendendam ſententiam minus piam, erat fortius, aut ſtrictiùs, quàm id, quod habebant homines ante prohibitionem ad comedendum ſæpiùs in die, aut ad vacandum ſervilibus? Sicut ergo, non obſtante hoc jure, & non obſtante evidentia de re licita, hæc duo prohiberi potuerint independenter à qualibet ceſſione juris; ita licèt ante prohibitionem haberent jus ad defendendum opinionem minus piam, & tunc eſſet probabiliter, vel evidenter licitum eam defendere; talis defenſio prohiberi potuit independenter à qualibet ceſſione juris. Nam opinio probabilis, vel concluſio ſcientifica, quæ aſſerebat, licitum eſſe ante prohibitionem defendere opinionem minus piam, non aſſerebat, nec poterat aſſerere, eſſe licitum eam defendere poſt prohibitionem legitimis motivis innixam. Et hinc conſtat, quòd in caſſum ceciderit Caramueli ejus demonſtratio, & qua ratione ſolvenda ſit.

22 Confirmatur primò ex doctrina Caramuelis *in Theol. fundam. num. 1775 fundam. 59* ubi ait: [Scias, jus naturale eſſe duplex, permiſſivum, & præceptivum; illudque humanitus poſſe reſtringi, hoc autem debere neceſſariò obſervari.] Inquiro ergo, an jus ſequendi opinionem probabilem circà Conceptionem ſit permiſſivum, an præceptivum? Evidens eſt, eſſe ſolùm permiſſivum: ſed jus permiſſivum, per te poteſt humanitus reſtringi, nempe prohibitione rei permiſſæ: ergo jus defendendi opinionem Conceptionis potuit humanitus reſtringi, & prohiberi defenſio talis opinionis. Prætereà non dicitur humanitus poſſe reſtringi jus, quod non

poteſt tolli, aut limitari, niſi ſpontè deſeratur: ſed per te jus permiſſiuum poteſt humanitus reſtringi: ergo ut tollatur, non eſt neceſſe, quod ſpontè deſeratur; ergo ad id non eſt neceſſaria ceſſiu juris ſpontanea.

23 Confirmatur ſecundò. Stat, aliquam propoſitionem eſſe probabilem; & tamen eſſe graviter prohibitum, eam aſſerere independenter à ceſſione juris; ergo quamvis ſit probabilis ſententia minus pia, cum hoc ſtat, quod prohibeatur independenter à ceſſione juris. Antecedens oſtenditur primò. Multa enim inter conjugatos ſunt probabiliter licita, multa evidenter; & tamen prohibitum eſt, ea palam aſſerere, tum propter periculum audientium, tum propter turpiloquium vitandum. Secundò. Mihi probabile eſt, & ſi placet, evidens, quòd Berta v.g. clam incurrerit defectum ignominioſum; & tamen prohibeor, eam ignominiam palàm aſſerere.

CAPUT IV.

Poſſe præcipere Prælatum, quæ ſunt probabiliter illicita, & teneri ſubditum obedire independenter à ceſſione juris.

24 ANte ſecundam concluſionem præmitto primò. Prælatus poteſt præcipere quidquid eſt evidenter licitum, ſcilicet concurrentibus cæteris ad valorem legis, vel præcepti requiſitis. Pacet aſſertio ex ipſa ejus explicatione. Etenim contra legem, vel præceptum Prælati non poteſt opponi exceptio de non licito, quando fuerit evidenter licitum: quod ex ipſis terminis notum eſt.

25 Præmitto ſecundò. Id, quod proponitur, ut probabiliter licitum, & probabiliter illicitum, ex dictamine reflexo eſt evidenter licitum. Hanc aſſertionem demonſtravi *diſp. 10. cap. 7. art. 1. concluſione* 3, hoc ſyllogiſmo demunſtrativo: [Licitum eſt ſequi opinionem, quæ proponitur, ut practicè probabilis: ſed opinio A, mihi proponitur, ut practicè probabilis: ergo licitum eſt mihi ſequi opinionem A.] Nam præmiſſæ ſunt evidentes, & concluſio legitimè deducta ex præmiſſis evidentibus eſt ſcientifica. Namquod attinet ad minorem, licèt non ſit mihi evidens opinionem A, eſſe probabilem; poteſt tamen mihi eſſe evidens, quòd opinio A, proponitur mihi, ut probabilis.

26 Sit ſecunda concluſio. Independenter à ceſſione juris poteſt Princeps, vel Prælatus præcipere, quæ ſunt probabiliter licita, & probabiliter illicita, ſcilicet concurrentibus cæteris requiſitis ad valorem præcepti, & ſubditus probabilitatem cognoſcens, tenetur obedire. Hæc concluſio eſt contra Caramuel, cit. qui ad id requirit ceſſionem juris: & præcipuè *in Regulam num.* 1582. ubi expreſsè loquitur, cùm Abbas *præcipit aliquid, quod probabiliter eſt iniquum*. Et contra Authores ſecundæ ſententiæ. Et pro illa ſtant Authores primæ ſententiæ, nec pro hac parte allego Auguſtinum ſuprà cit. *num.* 9. quia Auguſtinus in eo loco non aſſerit militem teneri obedire, quando non eſt certum, eſſe contra legem Dei; ſed ſolùm ait poſſe obedire.

27 Ex duabus præmiſſis aſſertionibus patet concluſio. Quoties Princeps, vel Prælatus præcipit id, quod eſt evidenter licitum (concurrentibus cæteris requiſitis) legitimè præcipit, & ſubditus tenetur obedire: ſed quando præcipit id, quod proponitur, ut probabiliter licitum & probabiliter illicitum, præcipit aliquid, quod (ex dictamine reflexo) eſt evidenter licitum: ergo quando præcipit id, quod eſt probabiliter licitum, & probabiliter illicitum, legitimè præcipit, & ſubditus tenetur obedire. Conſequentia tenet. Majorem autem, & minorem eſſe evidentes, patet ex duabus aſſertis præmiſſis initio hujus capitis.

28 In concluſione locuti ſumus, quando materia præcepti, vel legis eſt probabiliter illicita, dummodò præceptum ſit etiam probabiliter licitum. Notandum enim eſt, poſſe intelligi, quòd præceptũ ſit illicitum vel ex parte materiæ, vel ex parte præcepti. Contingit enim aliquando, materiam præcepti eſſe evidenter licitam, & præceptum evidenter illicitum. Ita ſi tributum imponatur ſine ulla neceſſitate Principis, vel Reipublicæ, ſubditi non peccant ſolvendo; atque adeò materia (ſcilicet ſolutio ſubditi) licita eſt; peccat tamen Princeps imponendo. Similiter dum Judex, qui ſine prævio examine requiſito præcipit reo confeſſionem delicti, reus non peccat confitendo, adeòque materia præcepti eſt licita; peccat tamen Judex interrogando illegitimè, & ideò ex parte præcepti ſe tenet culpa.

29 Dicendum itaque conſequenter eſt, ſi præceptum ex parte ſui proponatur, ut probabiliter licitum, & probabiliter illicitum (concurrentibus cæteris requiſitis ad valorem præcepti) illud tenet, & ſubditus tenetur obedire: quod eodem ſyllogiſmo probatur. Quando præceptum ex parte ſui eſt evidenter licitum (concurrentibus cæteris requiſitis) ſubditus obedire tenetur: ſed quando ex parte ſui præceptum proponitur, ut probabiliter licitum, & probabiliter illicitum, ex dictamine reflexo eſt evidenter licitum: ergo quando præceptum ex parte ſui proponitur, ut probabiliter licitum, & probabiliter illicitum, ſubditus tenetur obedire.

30 Hinc patet ſolutiu ad tria priora argumenta ſecundæ ſententiæ, quæ in eo vertuntur cardine, quòd ubi eſt probabile, quòd præceptum eſt illicitum, eſt etiam probabile, quòd juriſdictio Principis, vel Prælati non extendatur ad illud, cùm certum ſit, juriſdictionẽ Principis, vel Prælati non extendi ad illicitum. Dicendum enim eſt, in caſu dicto, ubi proponitur tanquam probabile, quòd præceptum eſt licitum, ex dictamine reflexo evidens eſſe, quòd non eſt illicitum.

31 Itaque ad primum *nu.* 21. propoſitum, diſtinguo majorem: Prælatus non habet juriſdictionem præcipiendi, quod eſt illicitum] ex dictamine directo, ſi ex dictamine reflexo ſit evidenter licitum,] nego; [aliàs,] concedo. Similiter diſtinguo minorem: Probabile eſt, quòd objectum A, eſt illicitum] ex dictamine directo,] concedo; [ex dictamine etiam reflexo,] nego. Itaque non eſt probabile, quòd illicitum ſit operari ſecundùm dictamen, quod proponitur, ut probabile; hoc enim dictamen; [Licitum eſt mihi operari, quod mihi proponitur, ut probabile,] eſt omninò certum.

32 Ad ſecundum concedo illam majorem, quòd quando eſt probabile, quod ſubditus non tenetur obedire, utique non tenetur. Et diſtinguo minorem: quando materia eſt probabiliter illicita (ex dictamine directo, & evidenter licita ex dictamine reflexo,] probabile eſt, quòd ſubditus non tenetur obedire, nego; quando eſt probabiliter illicita, tam ex dictamine directo, quàm ex reflexo,] concedo.

33 Ad probationem minoris ſimiliter admitto majorem, ideò non teneri ſubditum obedire, quando eſt opinio probabilis, quòd non tenetur obedire, quia poſſeſſio juriſdictionis Prælati tunc vocatur in dubium. Et diſtinguo minorem: quando probabile eſt, quòd materia eſt illicita [ex dictamine directo, & evidenter licita ex dictamine reflexo,] etiam juriſdictio in hanc materiam vocatur in dubium, nego; quando probabile eſt, quòd eſt illicita [tam ex dictamine directo, quàm ex reflexo,] concedo. Eſt enim certiſſima juriſdictio Prælati in materiam evidenter licitam, qualis eſt illa, quæ ſubdito proponitur, ut probabiliter licita, cùm illa ex dictamine reflexo ſit evidenter licita.

34 Tertium argumentum in multis deficit. Primò enim, cùm quæſtio procedat de poteſtate præcipiendi in materia probabili; ut argumentum recta via procederet, deberet aſſumere in majori, quòd Chriſtus non habet poteſtatem præcipiendi in materia probabili, ut inde ea poteſtas denegetur Prælatis. Sic tamen eſſet planè falſa. ſicut enim poteſt quis voto ſe obligare ad unam opinionem ſequendam, & reiiciendam oppoſitam; ita & Chriſtus poteſt hominem ad id obligare.

35 Id quidem ita eſt, ſi Chriſtus in generali præciperet, quòd in opinionibus probabilibus (ſicut in dubiis) ſemper ſtrictiorem partem ſequereris, aut alio ſimili modo generali. Nam ſi Chriſtus, vel Eccleſia Romana præciperet aliquid in ſpecie, ex ipſo præcepto ſpeciali argueretur evidenter, rem imperatam eſſe evidenter licitam, etiam directe, quia Chriſtus in hoc errare non poteſt; & Eccleſia Romana ex privilegio Chriſti in materia morum errare nequit.

36 Deinde argumentum dumtaxat probat, quòd ſubditus non obligatur ad eum caſum, qui probabiliter cenſetur non incluſus in præcepto Prælati, quod eſt verum: inde autem malè probatur, quod Prælatus non habeat poteſtatem præcipiendi in materia probabiliter licita.

37 Præterea conſequens involvit eam propoſitionem, quam ſæpe diſtinxi, & ſimiliter diſtinguenda eſt. Prælatus non habet jus certum præcipiendi, quod eſt probabiliter illicitum,] ex dictamine directo, & evidenter licitum ex dictamine reflexo,] nego: quod eſt probabiliter illicitum [ex dictamine directo, & reflexo,] concedo: quod patet ex dictis.

CAPUT V.

An extendatur doctrina tradita ad quamlibet materiam probabilem?

38 ANte omnia tanquam certum ſupponendum eſt, quando datur opinio probabilis aſſerens, non dari præceptum, aut iſtud hic & nunc non extendi ad præſentem caſum; non teneri ſubditum obedire. Tum quia ea opinio probabilis ſubditum excipit à præcepto. Tum etiam quia præceptum non eſt certum abſolutè, vel pro hoc caſu præſenti: ideòque non militat ratio *cap præcedenti* allata, quæ ſupponit præceptum omninò certum, & certò determinatum ad caſum præſentem.

39 Deinde ſuppono, ad valorem legis non ſufficere, quòd illa ſit de materia liciti; requiruntur enim aliæ conditiones, ſcilicet, quòd ſit moraliter poſſibilis, Reipublicæ utilis, quòd materia non ſit extra ſphærã præcipientis, quòd ſit promulgata, & non conſuetudine abrogata. Nam de acceptatione legis dicam *diſp.* 29. Ex quibus conditionibus aliquæ non requiruntur ad valorem præcepti privato ſubdito impoſiti. Hinc fit, quòd probabilitas poteſt ſe tenere non ſolùm ex parte ejus qualitatis, nempe quod materia ſit licita, ſed etiam ex parte omnium aliarum. Poteſt enim eſſe probabile, quòd materia licita legis ſit moraliter impoſſibilis, vel inutilis, vel extra ſphæram juriſdictionis, vel non promulgata, vel conſuetudine abrogata.

40 Ex quidem rarus eſt caſus, in quo deſerviat ad praxim hujus quæſtionis probabilitas carentiæ harum qualitatũ legis. Nam quod attinet ad impoſſibilitatem moralem, hæc ſi invenitur, certa eſt, & non dumtaxat probabilis; præcipuè cùm ſit res facti, quæ plenè probatur;

Digitized by Google

batur per motiva æquivalentia teſtimonio duorum teſtium omni exceptione majorum, abſque aliorum contradictione teſtantium. Inutilitas legis, vel evidens eſt, vel difficilè probabilitatem ſubibit, cùm non teneatur ſuperior declarare normam adæquatam, ad quem legem dirigit: utilitas enim legis penes ſuum commenſuratur. Si probabile eſt, legem non fuiſſe promulgatam, probabile eſt deficere valorem legi: quòd ſi ſit præceptum ſpeciale ſuperioris injungentis obſervantiam ejus legis, tunc non obligantur leges, ſed præcepto ſuperioris verſante in materia ejus legis, niſi forſan falſa præſumptione nitatur. Et idem dic, quando probabile eſt, legem fuiſſe conſuetudine abrogatam. Habet autem majorem locum quæſtio circà eam qualitatem, quòd materia probabiliter egrediatur ſphæram imperantis, & juriſdictionem illius.

41 Igitur alicui dicendum videbitur, quando probabilitas ſe tenet ex parte prædictarum qualitatum legis diſtinctarum à qualitate licitæ, ſubditum nõ teneri obedire, niſi cedat jure ſequendi opinionem probabilem. Tum propter manifeſtam diſparitatem inter qualitatem licitæ, de qua *c. præcedenti*, & inter cęteras qualitates legis proximè numeratas. Tum etiam propter ſpecialem rationẽ ſecundę ſententię, quę videtur vim ſuã retinere circà has qualitates legis.

42 Hæc diſparitas clarè oſtenditur. Etenim ſi materia legis proponitur, ut probabiliter licita, ex dictamine reflexo explicato eſt evidenter licita: at ſi probabile eſt, quòd materia legis eſt moraliter impoſſibilis, & probabile, quòd eſt moraliter poſſibilis, nullum dictamen reflexum facit, quòd ſit evidenter poſſibilis. Nam hoc dictamen reflexum, quòd non peccat ille, qui ſequitur opinionem ſibi propoſitam, ut probabilem, ſolùm infert, quòd ſit licita ea materia; neque eſt, unde inferat, illam eſſe moraliter poſſibilem. Stat enim probabilitas de impoſſibilitate morali hujus materiæ cum evidentia reflexa de honeſtate morali ejuſdem.

43 Item ſi probabile eſt, quòd materia legis, quamvis licita, ſit inutilis, id eſt, ad nullum debitum finem ordinata, aut conducens; & ſimul probabile, quòd utilis eſt, nullo dictamine reflexo, fit evidens, quòd illa ſit utilis, & ad debitum aliquem finem conducens. Nam ex dictamine reflexo ſolùm fit evidens, quòd licitè poſſumus operari id, quòd eſt probabile. Et optimè ſtat, aliquid eſſe evidenter licitum, & adhuc eſſe inutile.

44 Argumentorum autem ſecundæ ſententiæ robur ſic videtur inſtaurari poſſe pro libertate ſubditi, quando probabile eſt, deficere qualitates proximè numeratas, aut aliquam earum. Etenim præceptum Prælati non tenet, quando materia præcepti eſt moraliter impoſſibilis, vel inutilis: ſed probabile eſt, quòd materia hujus præcepti eſt moraliter impoſſibilis, & inutilis: ergo probabile eſt, quòd hoc præceptum non tenet. Sed idem eſt, quod præceptum non teneat, & quod ſubditus non teneatur obedire: ergo ſi probabile eſt, quòd præceptum non tenet, probabile eſt, quòd ſubditus non tenetur obedire. Confirmatur. Si eſſet certum, quòd materia legis eſt moraliter impoſſibilis, eſſet certum, quòd illa non obligat. ergo ſi eſt probabile, quòd illa eſt moraliter impoſſibilis, eſt probabile, quòd non obligat.

45 Et quidem Caramuel, ut vidimus *c. 1.* docet, ſuperiores omnes habere poteſtatem præcipiendi in materia probabili, non quidem ab authoritate, quæ illis competat independenter ab acceptatione ſubditorum, ſed potiùs dependenter ab hac, eo quòd ſunt in poſſeſſione præcipiendi in materia probabili, & in poſſeſſione acceptationis ſubditorum, qui univerſaliter jam diù acceptant ejuſmodi leges in materia probabili; & hoc pacto cedunt jure ſequendi, & eligendi opinionem probabilem. Vidimus *cap. 2.* eum in probatione hujus concluſionis, [illegible] certam eſſe aſſerat, paſſum eſſe æquivocationem. An iſte ſecundus titulus ſufficiens ſit, ut obligentur ſubditi obedire in materia probabili, examinabimus *cap. 7.* In ſequenti verò diſcutiendum eſt, an Prælati non modò poſſeſſionem habeant præcipiendi in qualibet materia probabili, ſed & proprietatem, id eſt, authoritatem intrinſecam præcipiendi in hac, ſicut & in aliis materiis; & non ſolùm ex eo capite, quòd ſubditi ceſſerint jure eligendi opinionem probabilem.

C A P U T VI.

Reſolvitur quæſtio capite præcedenti propoſita.

46 Sit tertia concluſio. Poteſt quælibet Reſpublica, præſertim Eccleſiaſtica, præcipere in qualibet materia probabili, independenter à ceſsione juris ſubditorum, dummodò certa ſit abſoluta juriſdictio ſuperioris imperantis. Et quidem, quòd homo poſſit ſeipſum voto, vel contractu obligare ad reſpuendam unam opinionem, & oppoſitam ſequendam, patet ex *nu. 34. & diſp. 15. n. 523.* Quòd autem hanc eandem obligationem poſsint imponere ſuperiores, oſtendo hac ratione, quam moraliter demonſtrativam exiſtimo.

47 Pro cujus intelligentia has poſitiones ſtatuo. Prima. Certum eſt, in qualibet Republica eſſe poteſtatem dirimendi lites. Patet. Nam in qualibet Republica eſt poteſtas ponendi ea media moralia, quæ ſunt abſolutè neceſſaria ad ſui conſervationem. Atqui ordo dirimendi lites eſt medium abſolutè neceſſarium ad conſervationem Reipublicæ; ſi enim deficerent Judices litium, & controverſiarum in Republica, unuſquiſque fieret Judex ſuarum actionum, & injuriarum, unuſquiſq; propriis manibus raperet ab invitis, quę ſua eſſe contenderet, unuſquiſque proprias injurias vindicaret: qua ratione Reſpublica arderet mutuis odiis, & contentionibus, continuis civium internecionibus redundaret, & inde neceſſariò abiret Reſpublica in ruinam, & præcipitium.

48 Et quidem ex terminis repugnat, eſſe Rempublicam illam, quæ non poteſt ponere moralia media, ut conſulat publicę utilitati, & communitatis conſervationi. Hinc fit, repugnare Rempublicam, quæ non poſsit condere leges, ſive ordinationes, quę ſunt utiles (nedum quę ſunt neceſſarię) ad ſui conſervationem, in qua ſtat pręcipua pars publicę utilitatis. Cùm ergo ordo dirimẽdi lites, & leges ad eum ordinem valdè conducentes, ſint quid abſolutè neceſſarium ad conſervationem Reipublicæ; quænam erit hoc nomine digna, quæ non habeat poteſtatem conſtituendi ordinem dirimendi lites?

49 Secunda poſitio. Impoſsibile eſt, quòd ad dirimendas omnes lites, præcipuè Eccleſiaſticas, ſufficiant ſententiæ judicum merè pœnales, & quæ nullo modo obſtringant conſcientias ſubditorum. Etenim difficillimum erit Judici Eccleſiaſtico (immò verò impoſsibile) cogere pœnis temporalibus hominem potentiorem ad ineundum matrimonium, ad quod ex juſtitia tenetur; Henricum Octavum Angliæ Regem ad retinendam uxorem, quam contra jus, & fas repudiavit; aut ad deſerendam Annam, quam invalidè duxit; litem dirimere ſententia purè pœnali inter duos Magnates (qui pœnas temporales non timeant) poſtulantes in judicio eandem uxorem. Quomodo poterit Eccleſiaſticus Judex pœna temporali cogere virum Principem, ut conſanguineam, cum qua invalidè contraxit, aut ſecundam uxorem, quàm vivente priore duxit, omninò deſerat? Quomodo poterit, in cauſa immunitatis Eccleſiaſticæ Judices, & Magiſtratus ſæculares vincere ſola pœna temporali, quam potentia ſua elidere facillimè poterunt. Deinde plerumque non valet Eccleſia in cauſis decimalibus lites dirimere aliter, quàm metũdo ſpiritualibus armis, interminando excommunicationem latæ ſententiæ, quæ reatum conſcientiæ ſupponit, & violationem impoſiti præcepti graviter obligantis. Et ſic in ſexcentis aliis.

50 Hanc ob cauſam Eccleſia poteſtatem contulit Prælatis Eccleſiaſticis ad dirimendas lites per coactionem armorum ſpiritualium præcepti, & excommunicationis, ut patet ex multis textibus Decretalium, & Sacrorum Canonum. Et prætereà univerſalis Eccleſiæ conſuetudo id ſuadet: quæ quidem conſuetudo, dum antiqua eſt, & præſcripta, juriſdictionem confert, ut conſtat *ex c. duo ſimul, de officio Ordinarii, & c. conqueſtus 9. quæſt. 3. & cap. 2. & ult. 18. q. 2.* & docet Navarrus *comment. de Regular. nu. 63. & comment. 3. fin.* & communiter Doctores.

51 Confirmatur hæc ſecunda poſitio. Ad dirimendas authenticè lites per judicialem ſententiam, quilibet Judex poteſt imponere præcepta pœnalia: aſt qui habet authoritatem imponendi præcepta pœnalia, habet etiam authoritatem obſtringendi conſcientias. Nam quod de facto præcepta ſint dũtaxat pęnalia, non eſt ex defectu poteſtatis ad obſtringendum conſcientias, ſed potiùs ex benignitate ſuperioris nolentis obſtringere, niſi ad pœnam. Ergo cùm conſtet, poſſe Judices dirimere lites judicialibus ſententiis obſtringentibus ad pœnam, conſtat etiam, habere poteſtatem ad ferendas ejuſmodi ſententias obſtringendo conſcientias.

52 Tertia poſitio. Impoſſibile eſt, Judicem ſemper dirimere lites ex dictamine evidenti; neceſſarium eſt, quòd plerumque dirimat ex dictamine probabili. Hæc poſitio meridiano ſplendore clarior eſt, cùm ipſa experientia diebus ſingulis demonſtret. Quis enim eſt in orbe terrarum Judex iſte, qui ſemper habeat evidentia dictamina, ex quibus ſententias judiciales depromat in omnibus litibus, quæ occurrunt?

53 Ex his convincitur veritas ſtatutæ concluſionis. Superior, præcipuè Eccleſiaſticus, habet poteſtatem dirimendi lites; idque per præcepta conſcientias obſtringentia: ſed non poteſt dirimere lites, niſi pręcipiendo in materiis probabilibus: ergo habet poteſtatem præcipiendi in materiis probabilibus, obſtringendo conſcientias.

54 Conſequentia aperta eſt, [illegible] ex connexione [illegible], tum etiam, quia ſyllogiſmus [illegible] reducitur ad primum modum primæ figuræ, ſi ſecundam propoſitionem convertas in majorem. Et major ſyllogiſmi [illegible] prima propoſitio, habet duas partes: prior patet ex poſitione prima, & poſterior ex poſitione ſecunda. Minor autem patet ex poſitione tertia.

55 Dices, [illegible] inferri, poſſe Superiorem præcipere in materia probabili, dum in judicio dirimit litis; non verò extra caſum litis.

56 Hæc tamen reſponſio nihil minuit vim argumenti. Etenim caſus litis non dat hanc poteſtatem præcipiendi in materia probabili, ſed demonſtrat. Nam ſubditi non tenentur obedire magis intra judicium forenſe, quàm extra; nec Prælatus accipit majorem ſphæram ſuæ poteſtatis ex diſcordia civium, quàm iſta ſecluſa. Deinde nam ſemel intellecta, & admiſſa poteſtate Superioris ad præcipiendum in materia probabili, determinando vi præcepti ad unã partem probabilitatis; ex quo capite, vel fundamento poterit negari eadem poteſtas ad præcipiendum extra judicium forenſe?

57 Confirmatur primò, & explicatur ampliùs concluſio. Chriſtus enim (quis negare audeat?) habet poteſtatem præcipiendi in materia probabili, ut *dixi cap. 4. num. 34.* Tum ſic. Chriſtus contulit Prælatis Eccleſiæ omnem poteſtatem neceſſariam ad ejus gubernationẽ: ſed poteſtas præcipiendi in materiis probabilibus eſt neceſſaria ad ejus gubernationem, ut conſtat ex dictis: ergo Chriſtus contulit

tulit Prælatis Eccleſiæ poteſtatem præcipiendi in materiis probabilibus. Patet ergo, quòd ſicut homo poteſt ſeipſum ex voto, vel contractu obligare ad alteram partem probabilitatis; ita & Prælatus, præcipuè Eccleſiaſticus, poteſt obligare ſubditos ad alteram partem probabilitatis in materia, quæ pro utraque parte probabilis eſt.

58 Confirmatur ſecundò. Legiſlator enim poteſt ferre legem, qua privet ſubditos jure libertatis, ſi quod habent, ſequendi quamvis opinionem probabilem, contra præcepta ſuperiorum: ergo poteſtatem habent præcipiendi in quavis materia probabili. Antecedens probatur. Nam id contingit in reliquis legibus. Etenim ante præceptum jejunii quilibet homo habet jus, & poteſtatem comedendi ſæpius in die; & ante præceptum obſeruationis feſtorum habet jus, & libertatem exercendi ſervilia pro libito; & tamen præceptum privat ſubditos eo jure libertatis: ergo quamvis homo ante præceptum habeat jus libertatis ad ſequendam quamvis opinionem probabilem, poterit privare præceptum ſubditos eo jure libertatis.

59 Ad argumentum ſupra *nu.* 44. propoſitum reſpondeo primò, illud eandem vim habere in voto, quo quis cognita utriuſque partis probabilitate, ſe determinat ad unam partem. Demus materiam voti probabiliter habere moralem impoſſibilitatem, & probabiliter carere morali impoſſibilitate, & quod cognita hac utriuſque partis probabilitate, adhuc vovere velis materiam illam, quamvis probabiliter impoſſibilem, id eſt, probabiliter difficillimam. Votum validum eſt, cùm cognita rei difficultate ſpontaneè velis illam ſubire. Et tamen militat idem argumentum, quòd contra præceptum ſuperioris in materia probabiliter (non certò) difficillima proponebatur. [Quando materia voti eſt moraliter impoſſibilis, votum non tenet: ſed probabile eſt, materiam voti eſſe impoſſibilem: ergo probabile eſt, votum non tenere.]

60 Idem contingit in voto jejunandi omnibus ſextis feriis totius anni: ſi enim Natiuitas Domini incidat in feriam ſextam, illo vovens probabiliter abſolvitur ab obligatione jejunandi; quia votum ejus probabilem ſubit interpretationem ſecundùm modum conſuetum jejunandi in Eccleſia. At ſi ipſe voto ſuo hanc probabilem interpretationem excludat, tenebitur jejunare etiam in die natalitio Domini.

61 Et ſimile argumentum poteſt contra hoc votum efformari. Quando votum jejunandi ſubit interpretationem, quæ excludat aliquem diem, votum non obli[g]at ad jejunium illius diei: ſed probabile eſt, quòd votum jejunandi omnibus ſextis feriis, ſubit interpretationem excludentem Natalitia Domini: ergo probabile eſt, quòd non tenetur jejunare in Natalitiis Domini.

62 Huic autem ſyllogiſmo reſpondendum eſt, majorem eſſe diſtinguendam: nam ſi votum excluſerit reflexè eam interpretationem, falſum eſt; quòd illud non obliget. Similiter reſpondendum eſt ad ſyllogiſmum proximè antecedentem de materia voti probabiliter difficillima. Nam quando materia voti eſt probabiliter impoſſibilis, votum tenet, ſi reflexè ex præcognita probabilitate moralis impoſſibilitatis ad iſtam ſe extendit.

63 Idem ergo reſpondendum eſt ei ſyllogiſmo propoſito ſupra *nu.* 44. diſtinguendo majorem: præceptum non tenet, quando materia eſt moraliter impoſſibilis, [ſi non procedat præceptum ex præſuppoſita probabilitate impoſſibilitatis,] concedo; [ſi procedat ex præſuppoſita probabilitate impoſſibilitatis,] nego. Itaque quando præceptum talis energiæ eſt, ut excludat probabilitatem, & determinet ad unam partem, probabilitas limitatur præcepto, ſicut potuit limitari voto.

64 Ad confirmationem conceſſo antecedenti, nego conſequentiam. Quia ſupra impoſſibilitatem moralem certam non habet juriſdictionem Prælatus, non ſic ſupra impoſſibilitatem moralem incertam, & dumtaxat probabilem; quia dum incerta, & probabilis eſt, prote[ndi]t ad illam imperium ſuum.

65 Dixi, probabilita[tem] limitari præcepto, quando præceptum talis energiæ eſt, ut excludat pro[ba]bilitatem, & determinet ad unam partem. Nam ſi lex ſit generalis, [&] [in] hoc caſu, vel illo patiatur probabilem interpretationem, hæc probabilitas non limitatur præcepto, ſed potiùs præceptum limitatur probabilitate; & probabile eſt, te non obſtringi præcepto. Si verò [c]irca illud ſpeciale, in quo eſt probabilitas opinionum, verſetur [p]ræceptum, jam præceptum excludit probabilitatem, & determ[inat] ad unam partem. Id tamen intellige, dummodò non concurrat circumſtantia, quæ præcepti valorem trahat in dubium, aut probabilitatem.

66 Exemplo elucidatur doctrina. Eſt præceptum audiendi Sacrum die feſto. Poſito interdicto generali, eſt tibi probabile, quòd vi privilegii licet tibi audire Miſſam, & ſimul probabile, quod non licet. In tali caſu non teneris audire Miſſam; nam præceptum generale audiendi Sacrum nullam circunſtantiam involvit, quæ includat obligationem audiendi in caſu talis probabilitatis. Deinde ſi Superior Eccleſiaſticus præcipiat tibi in hoc die feſto, & in hoc tempore interdicti audire Miſſam vi ejus privilegii probabilis, teneris vi ſpecialis præcepti audire Miſſam. Tum quia dum tibi proponitur, ut probabile quod liceat, eſt tibi evidenter licitum, ex dictis c.4. Tum etiam, quia Prælatus habet poteſtatem præcipiendi in materia probabili, ut patet ex dictis in hoc capite. Prætereà ſi in prædicto caſu ſit probabile, quòd illud præceptum non ſit ſufficienter intimatum, qualiter de jure requiritur, non teneris audire Miſſam, quia præceptum debet eſſe omni ex parte certum, ut obliget circà materiam probabilem, quam iniungit.

67 Dices, hinc inferri, ſubditum teneri obedire, quando ei imponitur tributum probabiliter juſtum, & probabiliter injuſtum, cùm ex dictis Princeps poſſit præcipere in materia probabili; & juſtitia tributi, ut ſupponitur, ſit materia pro utraque parte probabilis. Atqui durum videtur, obligari ſubditum ad ſolvendum tributum probabiliter injuſtum.

68 Reſpondetur primò, leges imponentes tributa, ut in plurimùm eſſe purè pœnales, atque adeò non obſtringentes conſcientiam. Ita Navarrus, Angelus, Beja, Duardus, Sà, Malderus; & probabile cenſent Leſſius, & Bonacina, quos refert, & ſequitur Diana *p.1.tr.10.reſ.* 19. Quo pacto non habet locum objectio.

69 Reſpondetur ſecundò, leges, quæ afferunt ſubdito injuriam probabilem, vel etiam alteri tertio, pati poſſe benignam interpretationem. Tum quia credibile eſt, nolle Principem inferre ſubdito injuriam etiam probabilem. Tum quia non conſtat, eam legem inferentem damnum probabile, procedere in materia probabili, ex præſuppoſita probabilitate injuſtitiæ tributi; fortè enim credit Princeps, eſſe certum moraliter, quòd nulla in eo injuria irrogatur ſubdito. Et hinc patet ad argumentum quartum propoſitum *cap.* 2. pro ſecunda ſententia.

70 Ad quintum verò argumentum ibidem propoſitum, dicendum eſt, reum in cauſa ſanguinis, aut alia ſuppari, non teneri ad fatendum delictum ſemiplenè probatum, etſi Judex imperet; quia fateri crimen proprium cum periculo vitæ, non quidem probabiliter, ſed certò eſt moraliter impoſſibile.

CAPUT VII.

An, & qualiter ſubditi de facto ceſſerint jure libertatis ſequendi opinionem probabilem contra præcepta Superiorum?

71 Caramuel verbis ſuprà *cit. n.1. & 3.* probat, ſubditos ceſſiſſe jure libertatis ſequendi opinionem probabilem, ex eo quòd ſuperiores ſunt in quieta, præſcripta, & pacifica poſſeſſione præcipiendi in materia probabili. Quòd eſt idem, ac dicere, ſubditos ceſſiſſe libertate ſequendi opinionem probabilem, dum ex diuturna, & præſcripta conſuetudine acceptaverunt leges imperantes in materia probabili.

72 Hanc autem aſſertionem non ſtare cum doctrina Caramuelis [oſtendo]. Ipſe enim ſæpiſſimè tradit, leges non valere, donec acceptentur (licèt cum aliquibus limitationibus, quæ non ſunt ad rem præſentem:) ita *in Regul. S. Benedicti diſp.* 5.*n.*48. & 49. & in aliis locis citandis *diſp.27. cap.* 1.2. & 3. Da nunc prodire legem à Superiore, quæ verſetur in materia probabili. Vel ergo hæc lex obligat ante acceptationem, vel non. Si primum dicas, infero; ergo falſa eſt aſſertio, quæ ſtatuit, non valere leges ante acceptationem. Si ſecundum: ergo ante acceptationem legis retinent ſubditi jus non obediendi in hac materia probabili: ergo nondum ceſſerunt jure non obediendi in hac materia probabili, cùm implicet co[ntradictio]nem, quòd cedant jure, & quòd ſimul retineant jus.

73 Deinde præſcripta, & pacifica poſſeſſio ſuperior[um] præcipiendi ſubditis, & obtinendi obedientiam ab illis, non p[ro]deſt, ſecundùm Caramuelem, ut leges poſteà à ſuperioribus em[a]n[antes] cenſeantur acceptatæ; ſed non obſtante ea poſſeſſione, u[lt]e[rius] requiritur nova acceptatio: ergo præſcripta, & pacifica poſſ[eſſio] ſuperiorum præcipiendi in materia probabili, & obtinendi a[b] illis obedientiam, non prodeſt, ut cenſeantur ipſi ſubditi ceſſi[ſſe] jure ſequendi opinionem probabilem, immò non obſtante ea poſſeſſione, ad novam legem in materia probabili nova ceſſi[o] [re]quiritur. Conſequentia enim tenet ab identitate ratio[nis], quia non minùs requiritur ad valorem legis acceptatio ſubdit[orum], quàm ad valorem legis verſantis in materia probabili ceſſi[o] juris eorundem: ſi ergo non valet lex, donec acceptetur denuò, et[ſi] præceſſerit ea præſcripta ſuperiorum poſſeſſio, neque valebit [lex] verſans in materia probabili, donec denuò fiat ceſſio jur[is] ſequendi quamvis opinionem probabilem, etſi præceſſerit ea[d]em præſcripta poſſeſſio ſuperiorum.

74 Denique: nam ipſe Caramuel in verbis citatis ſuprà *nu.* 1. aſſerit, homines cedere jure libertatis, dum acceptant humanas leges: ſed poſita poſſeſſione præſcripta imperandi in materia probabili, adhuc ſecundùm hanc Authorem nova acceptatio requiritur: ergo nova ceſſio juris: ergo poſita ea poſſeſſione nondum eſt facta ceſſio juris requiſita.

75 Igitur ad hujus quæſtionis reſolutionem, quam nullus ante Caramuelem tetigerat, præmitto primò, ut ei locum demus, abſtrahendum eſſe à concluſione capitis præcedentis. Immò agitandæ quæſtionis cauſa, dandum eſt Caramueli non concedendum, Prælatos ex ſe carere poteſtate præcipiendi in materia probabili, v.g. præcipiendi id, quod eſt probabiliter injuſtum, vel probabiliter impoſſibile: & inquirendum an ſubditi de facto ceſſerint jure ſequendi opinionem probabilem; ita quod ex hac ceſſione Prælati jus obtineant ad obligandum illos in materia probabili; & inſuper qualiter ceſſerint.

76 Quemlibet cedere poſſe jure ſuo ſequendi quamvis opinionem probabilem, adſtringendo ſe ad unam partem determinatam, manifeſtum eſt, cùm voto, vel contractu obſtringat homo libertatem ſuam ad unam partem determinatã. Hac ratione ſutor, qui ratione opinio-

opinionis probabilis habet libertatem non jejunandi in die indicti jejunii Eccleſiaſtici, poteſt voto ſe obſtringere ad jejunandum; qua ratione amittit libertatem, quam habebat ad non jejunandum vi opinionis probabilis. Et Clericus, qui obſtringit ſe voto non variandi Officium Canonicum diei, aufert à ſe libertatem variandi, quam ſibi indulgebat opinio probabilis, docens poſſe id officium variari abſque culpa lethali. Ad eum ergo modum poteſt ſubditus per votum, aut contractum cum Prælato initum cedere jure libertatis ſequendi opinionem probabilem ad hoc, ut quoties Prælatus præceperit in materia probabili, ipſe ſubditus jam non poſſit opinionem eligere, ſed ſecundùm eam partem à Prælato determinatam debet operari.

77 Quo poſito inquiritur, an quando Prælatus præcipit in materia probabili, ſcilicet probabiliter injuſta, aut probabiliter impoſſibili, vel etiam probabiliter extra ſphæram juriſdictionis poſita; per ſolam acceptationem ejus præcepti ſubditus ita cedat jure ſuo, ut valeat præceptum, & illo maneat ſubditus obſtrictus?

78 Sit quarta concluſio (eaque mihi certa) contra Caramuelis aſſertionem relatam *cap* 1. Per ſolam acceptationem ejus legis ſancitæ circà materiam probabilem, non cedit ſubditus jure libertatis, quòd habet ad eligendam opinionem probabilem. Nota, *Per ſolam*: ſupponimus enim, argumenti cauſa, Prælatum ex ſe non habere juriſdictionem ad præcipiendum circà materiam probabilem; neque antecedenter ad eam legem initum eſſe pactum inter Prælatum, & ſubditum, quo ipſe ſubditus ſe obliget Prælato ad parendum illi in materia probabili.

79 Oſtendo concluſionem primò. Cum audis bonum aliquod conſilium amici, etſi illud acceptes, & determinatè velis acceptare tanquam obligatorium, nec libertas tua manet obligata ad obſequendum conſilio, nec per eam voluntatem acceptandi cedis jure libertatis, quo gaudes ad operandum in materia ejus conſilii, prout libuerit: ergo quantumvis acceptes illud præceptum Prælati in materia probabili, etſi velis, ut obligatorium acceptare, nec libertas tua manet obſtricta, nec cedis jure libertatis ſequendi, quam libuerit, opinionem. Probatur conſequentia. Ideò non manes obligatus ad obſequendum conſilio, neque cedis in eo caſu jure libertatis, quia non præceſſit in conſulente amico poteſtas obligandi tuam libertatem: ſed in caſu prædicto non præcedit in Prælato poteſtas; hæc enim advenire illi debet ex tua ceſſione juris: ergo in caſu prædicto, nec manet obligata tua libertas, nec cedis jure libertatis. Quare in prædicta hypoteſi illud, quòd vocas præceptum Prælati in materia probabili, erit dumtaxat bonum quoddam conſilium, quo libertas tua non obſtringetur, ſi verum eſt, quòd Prælatus ex ſe non habet poteſtatem obligandi in materia probabili.

80 Oſtendo ſecundò. Per ceſſionem juris obligas neceſſariò tuam libertatem: ſed per illam acceptationem præcepti in materia probabili, non obligas tuam libertatem: ergo per illam acceptationem non fit ceſſio juris. Major ex terminis eſt evidens: nam cedere jure libertatis, & retinere jus libertatis: contradictionem implicat.

81 Minor probatur. Nemo ſeipſum obligat, niſi voto, vel juramento, aut promiſſione, ſive contractu (Deo, aut homini:) ſed qui acceptat illud, quòd vocas præceptum, non ſe obligat juramento, quod ſupponimus abeſſe; non voto, cùm nihil promittat Deo; non ſe obligat contractu: tum quia peccaret contra juſtitiam violando contractum. Tum quia, qui acceptat præceptum, non promittit impletionem obligationis, cùm primum ſtare poſſit ſine ſecundo; & patet in omnibus acceptantibus leges, qui eam promiſſionem obſeruandi legem non faciunt, ſed ſolùm conſentiunt oneri ſibi impoſito; cùm lex procedens à non habente juriſdictionem non ſit onus; nec enim inducit neceſſitatem parendi; cùm neceſſitas parendi ſolùm poſſit procedere à jure imperandi, quod non habet Prælatus in materia probabili, juxta ſuppoſitionem, in qua loquimur: non ergo manet obligatus à ſeipſo ſubditus acceptatione ſua.

82 Tum etiam quia non apparet, in quo conſiſtat ratio hujus contractus inter legiſlatorem, & acceptatorem: ſicut non eſſet contractus, licèt acceptares conſilium amici. Et ſi quidem præcederet pactum ſtandi conſiliis amici in tali materia, ſic intelligeretur ceſſio juris faciendi, quod liberet in tali materia: nam vi contractus teneteris obſequi conſilio ejus. Eodem ergo modo neceſſe eſt, quòd præcedat in Prælato poteſtas obligandi libertatem tuam, ſive hæc procedat ex juriſdictione ſua, ſive ex eo, quòd antecedenter ad præceptum te obligaveris ad obſequendum ei in tali materia. Vide *diſp*. 29 *c*. 7 *art*. 2. *arg* 5. vbi clarè oſtendo, neminem ſe obligare alteri homini, niſi per contractum. Vide *ibid arg*. 6.

83 Confirmatur. In illo caſu nec lex ſubditum obligat, nec ipſe ſubditus ſe obligat: ergo non manet obligatus. Prior pars antecedentis patet, cùm procedat à non habente poteſtatem præcipiendi in materia probabili: lex autem procedens à non habente poteſtatem, non obligat. Secunda autem pars antecedentis conſtat etiam: quia nemo ſe obligat alteri; niſi ex pacto, vel contractu: atqui ſola acceptatio non eſt pactum, neque contractus, ut conſtat ex dictis: ergo ſubditus in illo caſu non obligat ſeipſum ad parendum præcepto Prælati.

84 Dices primò. Cùm quis promittit alteri pecunias, ex hoc ſolo, quòd alter acceptet, perficit iſte contractum: ergo cùm quis fert legem, ex hoc ſolo, quòd ſubditus acceptet, perficiet contractum.

85 Contrà tamen eſt evidens diſparitas. Nam qui fert legem, ad nihil ſe obligat, ſicut ſe obligat ille, qui pecunias promittit.

86 Dices ſecundò, e converſo accidere in hoc caſu: nam qui acceptat legem, promittit impletionem illius; & legiſlator acceptat illam promiſſionem, ex quo reſultat contractus. Sicut cùm quis promittit obedire alteri, & iſte acceptat, reſultat contractus ſubjectionis, per quem promiſſor obedientiæ tenetur obedire præceptis ejus.

87 Contrà. Nam hic diſcurſus violentus eſt, & ad libitum adinventus. Et præterea Caramuel non poteſt illo uti, qui *in Theolog Intention. lib*. 2. *diſp*. 4. *à n*. 588 promiſſionem etiam acceptatam affirmat non eſſe contractum; & oppoſitam ſententiam, ſtando in ratione, dicit non eſſe probabilem. Secundò. Qui acceptat obligationem legis, non eſt neceſſe, quòd promittat obſeruationem illius: ergo nulla eſt promiſſio in acceptatione legis. Tertiò. Nam, ut conſtat ex dictis, qui acceperant legem, ſolùm conſentiunt oneri impoſito. Vbi ſuprà *num*. 81.

88 Quartò. Quia nemo acceptat, niſi volendo; nemo vult niſi cognoſcendo. Prælatus autem, dum præcipit, non cognoſcit in ſubdito promiſſionem, quam debeat ibi præſtare, ſed obligationem ſubſequutam ex ſuo præcepto. Eſſet ergo invalida ea lex, niſi Prælatus agnoſceret id genus promiſſionis in ſubdito.

89 Huic concluſioni aliqua poſſunt obiici ex iis, quæ infra dicēda ſunt *diſp*. 19. *c*. 7. *art*. 3. quæ in prædicto loco commodiùs ſolventur.

90 Pro quinta concluſione ſtatuenda præmitto. Per promiſſionem, qua ſubditi polliceantur obedire Prælato in omni materia probabili, aut in aliqua determinata, cedunt jure ſuo, ſi quod habent, eligendi opinionem probabilem. Patet. Nam cedit libertate ſua, qui eam per promiſſionem ſubicit. Et ita Religioſi cedunt jure libertatis per promiſſionem obedientiæ, qua Prælatis ſubduntur, ſcilicet in materia, quam promittunt.

91 Sit quinta concluſio. Dum ſubditi vi voti obedientiæ ſe obligant ad obediendum Prælato in omnibus, quæ non ſunt evidenter mala, per hoc cedunt jure ſequendi opinionem probabilem contra præceptum Prælati. Patet. Nam per hoc obligantur ad obediendū Prælato etiam in iis, qui fuerint probabiliter licita, & probabiliter illicita. Hoc autem modo ſponte volunt obligare ſe ad utendum opinione probabili, quæ ſit contra præceptum. Quod quidem eſt cedere jure libertatis ſequendi opinionem probabilem contra ejuſmodi præceptum. In quo caſu ſi Prælatus præciperet materiam probabiliter impoſſibilem, ſcilicet impoſſibilitate morali, teneretur ſubditus obedire: quia cùm ceſſerit jure probabilitatis ad obediendum in omnibus, quæ non fuerint evidenter illicita, exequi autem eam materiam moraliter impoſſibilem probabiliter, non ſit evidenter illicitum, utique teneretur in eo caſu ad obediendum.

92 Confirmatur. Qui vovit obedientiam in omnibus, quæ non ſunt evidenter illicita, ſolùm excludit ea, quæ ſunt evidenter illicita, aut aliàs omninò inpræceptibilia: ſed quæ ſunt dumtaxat probabiliter impoſſibilia morali impoſſibilitate, nec ſunt illicita, nec ſūt omninò impræceptibilia reſpectu ejus, qui ſe vult ſubiicere quoad omnia: ergo qui ſic vovet obedientiam, non excludit, quin potiùs acceptat ea, quæ ſunt probabiliter impoſſibilia morali impoſſibilitate.

93 Sed nota, quòd in eo caſu non teneretur ſubditus obedire, primò, ſi non eſſet certa poſſeſſio juriſdictionis Prælati: quia cùm ſe obligavit obedire Prælato in omnibus, quæ non ſunt evidenter illicita, intelligendum eſt de obligatione facta Prælato certo, & non ei, de cujus authoritate præcipiendi eſſent diverſæ opiniones. Idque niſi etiam ad hoc ſe obligaſſet vi ſuæ promiſſionis. Secundò, ſi eſſent opiniones probabiles circà hoc punctum, an detur præceptum talis Prælati, vel an extendatur ex mente præcipientis ad hunc caſum. Quia cùm ſe obligavit ad obediendum in omnibus, quæ non ſunt evidenter illicita, ſe obligavit reſpectu præcepti certi, vel certò loquentis de hoc caſu. Tertiò, ſi eſſet probabilitas de abrogatione, vel de non promulgatione præcepti generalis; quia idem eſt dubitare de abrogatione, vel de non promulgatione præcepti communis, ac dubitare de ejus valore. Et ubi probabile eſt, præceptum eſſe nullum, non tenetur obedire ſubditus, qui ſe obligavit obedire in omnibus, quæ non ſunt evidenter illicita; id enim intelligitur, dummodò certò conſtet de præcepti valore.

94 Ex dictis infertur, Religioſos, in quorum Regula exprimitur, quòd debeant obedire Prælatis in omnibus, quæ non ſunt evidenter illicita; in profeſſione, ſeu emiſſione votorum Religioſorum cedere jure ſequendi opinionem probabilem contra præceptum Prælati. Hæc concluſio eſt certa. Nam Religioſus in profeſſione promittit obedientiam ſecundùm Regulam. Quod ita intelligitur, ut quamvis Regula per ſe non obliget ad peccatum, poſſit tamen Prælatus graviter obligare ſecundùm contenta in Regula. Vide *diſput*. 26. & 28. Sed Regula in caſu propoſito iniungit obedientiam in omnibus, quæ non ſunt evidenter illicita, atque adeò etiam in iis, quæ ſunt probabiliter illicita: ergo Religioſi vi ejus voti obedientiæ tenentur obedire etiam in iis, quæ ſunt probabiliter illicita, atque adeò cedunt jure ſequendi opinionem probabilem contra præceptum Prælati.

95 Rogabis, an hac lege obligentur Religioſi Societatis Ieſu? In eorū enim Regula continetur, quòd obediant in omnibus, quæ non ſunt evidenter illicita. Id conſtat *ex 6. part. Conſtitut. c*. 1. §. 1. his verbis: [Exactiſſimè omnes nervos virium noſtrarum ad hanc virtutem obediētiæ in primis ſummo Pōtifici, deinde ſuperioribus Societatis exhibendam intendamus, ita ut *omnibus in rebus, ad quas poteſt cum-*

Digitized by Google

charitate ſe obedientia extendere; ad ejus vocem, perindè ac ſi à Chriſto Domino egrederetur, quàm promptiſſimi ſimus.] Ubi declaratio authentica (hæ declarationes eandem authoritatem habent, atque conſtitutiones, ut conſtat *ex p. 6. conſtit. cap. 1.*) *lit. B.* gloſſans ea verba, *Omnibus in rebus, ad quas poteſt cum charitate ſe obedientia extendere*, ait: *Hujuſmodi ſunt illa omnes, in quibus nullum manifeſtum eſt peccatum.* Et *eodem*, § 1. in litera Conſtitutionis, in quibus obediendum ſit, ait S. P. Ignatius: [Id quidem in omnibus, quæ à ſuperiore diſponuntur, ubi *definiri non poſſit (quemadmodum dictum eſt)* aliquod *peccati genus* intercedere.] Verbum autem *definiri*, certam declarationem dicit. Et in nota marginali ea verba, *quemadmodum dictum eſt*, referuntur ad prædictam declarationem ſuprà relatam, ſcilicet *in quibus nullum manifeſtum eſt peccatum.* Et ideò *par. 3. Conſtit. c. 1. §. 23.* præcipit S. Patriarcha noſter, obediendum *in omnibus rebus, ubi peccatum non cerneretur.* Cernere eſt oculis videre; & ideò ſignificat evidentiam, & certitudinem. Quæ eadem verba habentur in Summario Conſtitutionum, *Regula* 31.

96 Cùm ergo Religioſi Societatis promittant obedire Prælatis ſecundùm Regulā, & Regula præſcribat obedientiam in omnibus rebus præceptibilibus, *Ubi peccatum non cerneretur: Ubi non poſſit definiri aliquod peccati genus; Ubi nullum manifeſtum eſt peccatum*; videntur in ea promiſſione ſe obligaviſſe ad obediendum in omnibus præceptibilibus, quæ non ſunt evidenter illicita. Hoc autem eſſe cedere jure ſequendi opinionem probabilem contra præceptum ſuperioris, conſtat ex dictis.

97 Et quidem id ita obiter affirmavit Caramuel *Theolog. fundam. num. 915 fund. 37.* illis verbis: Niſi fortè promiſerim obedientiam Superiori certo in materia probabili; quòd facere videntur Patres Jeſuitæ.] Et *in Regulam diſp. 36. num.* 162. ubi ait: [Excipe Jeſuitas (fortè, & Benedictinos,) & ſi qui alii ſunt, qui ceſſerunt jure utendi opinione probabili.]

98 Pro cujus intelligentia notandum eſt primò, quamvis Conſtitutiones S. P. Ignatii præſcribant, obediendum eſſe in omnibus illis, in quibus non cernitur peccatum, illas intelligi de rebus illis, quæ præceptibiles ſunt, ſive de illis, quæ conſtituunt materiam præfixam, & determinatam obedientiæ. Quæ autem hæc ſit in Societate Jeſu, conſtabit *diſp. 28. c. 6. art. 9.*

59 Notandum eſt ſecundò, ut Prælatus Eccleſiaſticus præcipiat rem probabiliter illicitam, & probabiliter licitam, non eſſe neceſſariam ceſſionem juris ſubditorum. Ita enim conſtat *ex c. 4.*

100 Jam verò dicendum eſt, Religioſos Societatis Jeſu, dum promittunt obedientiam ſecundùm Regulas, & Conſtitutiones ejuſdem Societatis, cedere jure, ſi quòd habent, reſiſtendi probabiliter præcepto: ex qua ceſſione juris tenentur obedire in materia probabiliter illicita, probabiliter impoſſibili, probabiliter inutili; dummodo ſit intra materiam præfixam obedientiæ, quam exponam *ea diſp. 26. citat. cap. 6.* Quod ex dictis manifeſtè convincitur. Etenim Religioſi, in quorum Regula exprimitur, quòd obediant in omnibus, quæ non fuerint evidenter illicita, in emiſſione voti obedientiæ cedunt jure ſequendi opinionem probabilem contra præceptum Superioris: ſed in Regula Societatis Jeſu id præſcribitur: ergo Religioſi ejus ita cedunt. Conſequentia eſt dilucida. Major conſtat *ex num.* 91. Minor conſtat etiam *ex num.* 95.

CAPUT VIII.

An quando probabilitas ſe tenet ex parte juriſdictionis Prælati, teneatur ſubditus obedire?

ARTICULUS I.

Exponitur triplex ſtatus quæſtionis; faciliora expediuntur, & ſenſus præcipuæ difficultatis aperitur.

101 IN triplici ſtatu poteſt hæc quæſtio agitari. Primò, quando probabilitas verſatur non ſolùm circà proprietatem, ſed etiam circà ipſam poſſeſſionem, ita ut probabile ſit, Prælatum non eſſe in pacifica ſui muneris poſſeſſione. Ubi notandum eſt, in poſſeſſione verſari poſſe non ſolùm probabilitatem facti, ſed etiam probabilitatem juris. Poſſeſſio enim, ex infrà dicendis, conſtituitur ex quibuſdam requiſitis jure humano introductis, circà quæ non repugnat eſſe varietatem opinionum probabilium.

102 Secundò, quando poſſeſſio juriſdictionis Prælati eſt certa, & probabilitas ſe tenet ex parte proprietatis, aut quia electio ejus, vel titulus habuit probabilem valoris defectum, aut quia denuò advenit probabile impedimentum excommunicationis, aut inhabilitatis ad Prælaturam; adhuc tamen is defectus, aut impedimentum ignoratur communiter.

103 Tertiò, quando juriſdictionis poſſeſſio eſt certa, & probabilitas ſe tenet ex parte proprietatis juris dicendi, propter probabilem defectum valoris, ſive propter probabilem nullitatem electionis, vel tituli; qui tamen defectus, aut nullitas probabilis communiter advertitur.

104 In primo caſu, ſi ſuperior, cui eſt probabilis carentia poſſeſſionis, præcipiat, certum judico, quòd non tenetur ſubditus parere. Id inſinuat P. Thom. Sanch. *lib. 6. ſummæ, c. 3. nu.* 29. Probatur. Jus imperandi habet Antiſtes vel à proprietate juriſdictionis, vel à poſſeſſione: ergo quando probabile eſt, Antiſtitem carere utraque, probabile eſt, eum non habere jus imperandi. Sed jus imperandi, & debitum parendi ſunt neceſſariò correlativa: ergo ubi probabile eſt non dari jus imperandi, probabile eſt non dari debitum parendi.

105 In ſecundo caſu, quando poſſeſſio juriſdictionis eſt certa, & impedimentum probabiliter annullans proprietatem juriſdictionis eſt communiter ignoratum, certum debet eſſe, quòd ſubditus teneatur parere. Aſſertio conſtat ex eo generali principio, quòd error communis confert juriſdictionem, etiam Eccleſiaſticam, ſaltem quando eſt titulus putativus à legitimo ſuperiore collatus. Id enim conſtat *ex c. infamis 3. q. 7.* ex Synodo Romana, & ex *c. ad probandum, de ſent. & re jud.* Et in civilibus ex celebri *lege Barbarius, ff. de officio Prætoris.* Vide P. Th. Sanch. *lib. 3. de matrim tota diſp. 22.* & apud ipſum omnes communiter juris Interpretes, & Theologos. Ergo ſi quando titulus habet defectum certum valoris, eſtque certò invalidus, ſi id communiter ignoretur, juriſdictio manet illæſa; à fortiori id continget, quando defectus valoris fuerit dumtaxat probabilis, & non certus; ſi tamen ſit communiter ignoratus.

106 In tertio ergo ſtatu eſt quæſtio præcipuè agitanda; ſcilicet, an quando poſſeſſio ſuperioris eſt certa, & probabile eſt, proprietatem juriſdictionis eſſe nullam, ex probabili defectu valoris omnibus noto, teneatur ſubditus parere tali ſuperiori imperanti? Contingit Petrum eligi in Antiſtitem, advertunt omnes ineſſe defectum probabilem valoris in titulo; ſed quia opinio probabilis ſuffragatur electioni, ſeu titulo, poſſeſſionem muneris aſſumit nemine contradicente, & in ea perſeverat jus dicendo. Quæritur, an in eo caſu teneantur ſubditi ei parere; an potius probabile ſit, non ineſſe ſubdito debitum parendi, propter probabilem nullitatem tituli, non obſtante certitudine poſſeſſionis?

107 Pro cujus claritate præmitto primò, dupliciter accipi ſolere poſſeſſionem, præcipuè à Theologis. Primo modo propriè, & ſtrictè, qualis eſt poſſeſſio in materia juſtitiæ, quæ juris diſpoſitione eſt legitima rei poſſeſſio, cujus definitionem dabo *nu.* 140. Nec modò curo, an dicatur poſſeſſio, an quaſi poſſeſſio: nam rei corporalis juriſprudentes vocant poſſeſſionem; rei autem incorporeæ (qualis eſt juriſdictio, beneficium, &c.] vocant quaſi poſſeſſionem.

108 Secundo modo analogicè, & ſimilitudinariè; ſcilicet in aliis rebus, quæ non ſpectant ad juſtitiam: quæ quidem plerumque non gaudet nomine, & re poſſeſſionis, ex diſpoſitione juris humani, ſed ex ipſo iure naturæ. Ut cùm præceptum eſt dubium, dicitur ſtare poſſeſſio pro libertate; quæ poſſeſſio, ut talis ſit, nullam juris humani diſpoſitionem, nullumve adminiculum requirit: nam independenter à quavis diſpoſitione juris humani verum eſt, quod in prædicto caſu ſtat poſſeſſio pro libertate: in præſenti ergo non procedit quæſtio hoc ſecundo modo circà poſſeſſionem analogicam; ſed primo modo, id eſt, circà poſſeſſionem legitimam in materia juſtitiæ, quæ talis eſt ex diſpoſitione juris humani.

109 Præmitto ſecundò, hæc tria æquo jure cenſenda eſſe, nempe poſſeſſionem in rebus, ut vocant, fortunæ, pecunia, equo, domo, &c. poſſeſſionem matrimonii, & poſſeſſionem juriſdictionis, beneficii, &c. Tum quia hæc omnia ſpectant ad materiam juſtitiæ: tum etiam, quia poſſeſſio in omni materia juſtitiæ diſpoſitione juris humani introducta eſt, & ſtabilita. Unde quoad hanc quæſtionem, quidquid in una quæſtione dictum fuerit, in aliis duabus idem dicendum eſſe.

110 Quare hæ tres quæſtiones ſunt omninò ſimiles, & ejuſdem reſolutionis. Prima, an qui habet poſſeſſionem certam pallii, & proprietatem probabilem illius, poſſit licitè ſpoliari à Joanne, qui etiam habet proprietatem ejuſdem pallii probabilem? Secunda, an dum Berta habet poſſeſſionem certam matrimonii cum Petro, & probabilitatem quoad valorem matrimonii, poſſit Petrus ſpoliare Bertam debito conjugali, & cohabitatione, propter probabilitatem de nullitate matrimonii? Tertia, an dum ſuperior habet poſſeſſionem certam ſuæ juriſdictionis, & probabilem proprietatem juriſdictionis cum defectu probabili electionis, vel tituli, omnibus noto, poſſit ſpoliari à ſubdito juriſdictione, quam certò poſſidet, nempe negando ei obedientiam?

ARTICULUS II.

Quæ ſit in hac quæſtione mens Caramuelis?

111 NUllam eſſe obligationem obediēdi ſuperiori, cujus juriſdictionis proprietas probabilis eſt, affirmat expreſsè Caramuel multis in locis (excipiendo miniſtros ejus ſuperioris; de qua exceptione dixi *diſp. 7. n. 21.*) in quibus nihil juris tribuit poſſeſſioni, ut hæc cōdiſtinguitur à proprietate. Ita expreſsè *diſp. 125. in Regulā, concl. 5. n.* 1382. ubi ait. [Primus (caſus) cùm eſt probabile Abbatem eſſe intruſum. Secundus, cùm Abbas eſt legitimus, præcipit tamen aliquid, quòd probabiliter eſt iniquum. In utroque caſu particularis Monachus poteſt ſequi opinionem alterutram, & ſi ſubſcribat parti ſeveriori, poterit non obtemperare.] Ubi nullum jus attribuit poſſeſſioni juriſdictionis, quod afferat in ſubdito debitum parendi.

112 Idem docet *in Theol. fundam. n. 670. fundam* 18. inquirens: [Cæterorum ſubditorū vulgus debere obedire ſuperiori probabili, crediturus

Digitized by Google

diturus non ſum.] Ubi etiam nihil juris ſpecialis agnoſcit ob poſſeſſionem Prælati. Dixit autem, *cæterorum*; quia dixerat miniſtros ſuperioris probabiliter legitimi, non poſſe accommodare ſeſe opinioni probabili, ſed teneri ad parendum.

113 Magis expreſſit mentem ſuam circà poſſeſſionem *in Theol. intention. lib. 3. diſp. 3. quæſt. 5. num.* 1429 ubi ſic diſſerit: [Quia in tali caſu adhuc maneret probabilis ſuperioris authoritas, inquiris, *An ſubditus obedire teneatur?* Affirmat Thom. Sanch. *in ſumm. tom. 2. lib. 6. cap. 3. num.* 29. Negat Vaſquez t. 2. *quæſt.* 19. *art.* 6. *diſp.* 62. *c.* 6. *ſub fin.* & Salas t. 2 *quæſt.* 2. *tract.* 8. *diſp. unic. ſect.* 8 *n.* 78. utranque eque probabilem cenſet Diana *part.* 4. *tract.* 3. *reſol.* 8. Et e,o, ſi rationes ſolas conſiderem, hanc ultimam tenendam exiſtimo; prior enim præter authoritatem, & nomen Thomæ Sanchez (quàm egregiè in hoc decipiatur Caram. videbis in decurſu hujus capitis) nihil habet. Noſtra aſſertio probatur. Quia ſi eſſet certum, quòd ſuperior non haberet authoritatem, eſſet certum, quòd non tenereris obedire: ergo ſi eſt probabile, quòd non habeat authoritatem, erit etiam probabile, quòd non tenearis obedire.] Pravitatem hujus conſequentiæ vide infra *artic.* 5. *num* 175.

114 Et cùm P. Thom. Sanchez in loco citato loquatur in caſu, quo ſuperior habeat poſſeſſionem certam ſuæ juriſdictionis, manifeſtum eſt, quòd Caramuel loquitur in eodem caſu, & adhuc negat in ſubdito debitum parendi. Agnovit Caramuel eam circumſtantiam poſſeſſionis certæ, ratione cujus P. Tho. Sanch. imponit ſubdito debitum parendi; & de ea re ſic diſcurrit. [Dices: Nemo poteſt ſpoliari poſſeſſione propter meram opinionem probabilem: ergo quamdiù non ſcis certò, ſuperiorem non habere authoritatem legitimam, debes ei obedire. Reſpondeo, poſſe dari duplicem rerum ſtatum: alterum, in quo homines non decernant de poſſeſſione probabili; alterum, in quo ſtatuant, neminem privandum poſſeſſione ſine cauſa certa, & evidenti. In hoc ſecundo verum eſt antecedens, falſum in primo.

115 Sed nunquid actualiter conſtat ex jure communi, ſtatutum eſſe, neminem privandum poſſeſſione ſine cauſa certa, & evidenti? Supponit Caramuel, nihil tale jure communi eſſe ſtatutum; ait enim: [Stando juri naturæ, falſa eſt conſequentia. At ſi daretur Religio, in qua eſſet lex obediendi ſuperiori probabili, ingreſſus talem Religionem cenſendus eſſet ceſſiſſe proprio jure, adeòque etiam probabili ſuperiori obedientiam debere.] Ubi clarè vides, cenſere Caramuelem, neceſſarium eſſe, quòd ſubditus cedat jure ſequendi opinionem probabilem, ut certus de poſſeſſione Prælati teneatur ejus imperio parere; atque adeò non eſſe in jure communi legem obſtringentem in caſu ejus certæ poſſeſſionis.

116 Conſequenter ad ea, quæ de juriſdictione dixit, aſſeruit idem de conjuge, nempe non teneri reddere debitum alteri petenti, quādo eſt varietas opinionum circà valorem matrimonii, non obſtante poſſeſſione matrimonij. Ita enim affirmat *in Theol. intent. lib.* 3. *diſp.* 3. *q.* 8. *n.* 1432. vbi agens de eo, qui contraxit matrimonium *bona fide*, ſubdit in concluſione tertia: [Si occurrat ratio fortis, non tamen euidens, tunc erit probabile matrimonium: & quia probabilitas neminem neceſſitat, poterit ſequi alterutram partem, ſtando foro merè interno, & abſtrahendo ab omni lege humana.]

117 Sed quid debet fieri attenta lege humana, & iure communi? Subdit immediatè: [Conſultò humanæ legis memini, quia in Republica, ubi datur lex, ut nemo, antequam convincatur per ſententiam Judicis, à poſſeſſione detrudi poſſit; qui in tali Republica habitant, videntur compromittere, & legem acceptare; adeòque in tali caſu conjux non poterit conjugem à domo dimittere ob meram probabilitatem. Et videtur talis lex reperiri in omnibus Rebuſpublicis benè gubernatis.]

118 Hinc fit primò, quòd in Rebuſpublicis non benè gubernatis fortè non datur ea lex; atque adeò ea non continetur in iure communi Eccleſiaſtico, cujus eſt leges ferre circà matrimonium: nam ſi in jure canonico contineretur, non deberet reſpondere Caramuel per eam quaſi interpretativam legem, *Videtur reperiri, &c.* ſed deſignaret canonem, in quo ea lex continetur. Fit ſecundò, quòd ubi non datur talis lex, poteſt conjux negare debitum, & domo expellere conjugem, propter rationes probabiles, de nullitate matrimonii, etſi detur poſſeſſio certa. Fit tertiò, requiri compromiſſionem ſubditorum, & quòd cedant iure ſequendi opinionem probabilem, vt ea lex poſſit ſtabiliri, quæ ſi ea lex verſetur in materia merè probabili. Et tandem nota, agnoſci à Caramuele poſſeſſionem certam matrimonij in hoc caſu condiſtinctam à proprietate, ſeu valore matrimonij. Nam in fine ejus concluſionis tertiæ, ait: [Cæterum conjugatum habere jus in re, & habere poſſeſſionē actualem certū eſt.]

119 Idem, quòd de iuriſdictione, & de conjugio dixit, affirmat etiā circà proprietatem rerum materialium, pecuniæ, equi, veſtis, &c. Nā ibidem *quæſt.* 10. cùm *n.* 1444 quæſtionem propoſuiſſet. [Vtrùm facta ſufficienti diligentia, an res ſit ſua, poſſit poſſeſſor bonæ fidei adhuc dubius illam retinere, & alienare;] poſteà *in concluſione* 3. *nu.* 1446. ait: [Adhibita omni diligentia, ſi rationes illæ graues contra poſſeſſionem repertæ in ſuo vigore maneant, cùm euidentes non ſint, dicendæ erunt probabiles: ergo & poſſeſſio erit etiam legitima probabiliter.] Ubi vides, poſſeſſioni non ampliùs concedere, quàm probabilitatem. Et nota. quamvis dixerit, *Si rationes illæ graues contra poſſeſſionem repertæ*; apertè colligi ex contextu, non loqui de rationibus, quæ probent poſſeſſionem eſſe nullam, ſed ſolùm, quæ probent non eſſe verum dominium apud eum, qui certo poſſidet.

120 Hucuſque conſtat, Caramuelem in tribus prædictis quæſtionibus de poſſeſſione juriſdictionis, matrimonii, & bonis fortunæ, conſtituta inter rationes probabiles, aſſerere remanere probabilem utrique parti, neque poſſeſſionem certam extrahere quæſtionem à probabilitate ad certitudinem.

121 Oppoſitum tamen expreſsè docet in poſſeſſione matrimonii, & bonorum fortunæ, *in lib. 3. Theolog. intention diſp. 3. quæſt. 8. n.* 1426. ſic diſſerens: [Confirmatur. Habens pretioſam veſtem à multis annis, vel diebus, putans ſincerè eſſe ſuam, tametſi poſteà occurrant rationes, quibus videatur probari, illam ad alium ſpectare, non tenebitur illam alteri tradere, antequam evidenter ſciat eſſe illius. (*Attende ſequentia.*) Nec alter poterit impedire uſum illius veſtis, quouſque eſſe ſuam clarè, & evidenter demonſtret.] Sed quare, ſi alter habet rationes probabiles, non poterit vi ejus probabilitatis auferre à poſſeſſore veſtem illam, & ita impedire uſum illius; niſi quia poſſeſſio tollit ab altero practicam probabilitatem, quæ poſſit impedire poſſidentem ab uſu illius? Nam ſi res maneret in ſtatu probabilitatis practicæ pro utraque parte, ille, qui non poſſidet, vi ejus probabilitatis poſſet vindicare ſibi veſtem: quòd ſi non poteſt, manifeſtum eſt, quòd non datur talis probabilitas. Et nota, quòd ibi non loquitur de vi alicujus legis humanæ, in quam ſubditi compromiſerint, ut dicebat ſuprà *nu.* 117.

122 Attende eandem aſſertionem in poſſidente matrimonium. Nam immediatiſſimè ſubdit [Ergo ſimiliter, ſi habet à multis annis, diebuſ ve uxorem, putans ſincere eſſe ſuam, tametſi poſteà occurrant rationes, quibus videatur probari, illam ad alium virum ſpectare, non tenebitur illam illi tradere, antequam evidenter ſciat eſſe illius. (*Ad id ſufficit probabilitas. Attende ſequentia.*) Nec alter poterit impedire, ne primus poſſeſſor illa vtatur, antequam non eſſe illius demonſtret. [Ergo ſi ex parte hujus ſecundi requiritur probatio euidens, ſit manifeſtum, non ſufficere ei rationes probabiles, ut illam uxorem à primo tollat: ergo non ſufficiunt illæ rationes probabiles, ut habeat probabilitatem practicam contra primum poſſeſſorem ad tollendum ſibi eam uxorem: ergo non requiruntur illæ ſpeciales leges cum acceptatione, & compromiſſione ſubditorum, quas requirebat loco ſuprà cit. *nu.* 117. vt primus poſſeſſor *à poſſeſſione detrudi poſſet*.

ARTICULUS III.

Vera ſententia proponitur.

123 VEra ſententia (& quam ſtando rationi certam exiſtimo) eſt, poſſeſſionem legitimam (quæ bonam fidem includit) jure communi, canonico, & ciuili talem eſſe, ut ſi adſint pro utraque parte proprietatis Petri, & Ioannis, rationes probabiles, neceſſariò ſtandum ſit pro poſſeſſore.

124 Quare ſi Petrus habet poſſeſſionem legitimam certam juriſdictionis, & adſint rationes probabiles pro nullitate proprietatis, puta electionis, vel tituli; & adſint etiam rationes probabiles pro valore, Petrus habet ius certum imperandi, & ſubditi debitum certum parendi, quin iſtis ſuffragetur probabilitas nullitatis electionis, vel tituli, etiamſi ea probabilis nullitas ſit omnibus nota.

125 Similiter ſi Berta ſit in poſſeſſione legitima matrimonii, & adſint ratione probabiles pro valore matrimonii, & aliæ probabiles pro nullitate illius, non poteſt conjux ejus vi hujus probabilitatis negare illi debitum, aut cohabitationem; ſed neceſſariò ſtandum eſt pro poſſeſſione illius.

126 Præterea ſi Titius habeat poſſeſſionem legitimam certam domus, equi, veſtis, &c. & de proprietate horum bonorum ſint rationes utrinque probabiles, quarum aliæ Titio, aliæ Sempronio faveant, non poteſt Titius ſpoliari à Sempronio, nec huic faveant rationes probabiles de ſua proprietate, ut dicatur poſſe probabiliter ſpoliare Titium.

127 Has tres aſſertiones tradit expreſsè P. Thom. Sanchez. Primam de ſuperiore habente poſſeſſionem ſuæ juriſdictionis certam, tradit *lib. 6. ſumm. c. 3. n.* 29. docens, non poſſe ſpoliari ſua poſſeſſione, eo quòd ejus electio probabilem habeat defectum, donec talis defectus omninò certus ſit. Et quamvis inde arguat ad probandum, ſuperiorem poſſe præcipere in materia probabili; quia dum eſt in poſſeſſione certa, non eſt ſpoliandus prædicta poſſeſſione, dum rationes in oppoſitum dumtaxat ſunt probabiles; ego tamen ad prędictam aſſertionem ſtatuendam non uſus ſum ea ratione, quia facilè poſſunt reſpondere adverſarij, ſuperiorem nunquam habuiſſe proprietatem, nec poſſeſſionem præcipiendi in materia probabili.

128 Secundam, nempe ſtante probabilitate de nullitate matrimonii, teneri conjugem reddere debitum alteri petenti ratione poſſeſſionis, docuit, & probauit *lib. 2. de matrim. diſp. 44. num.* 1. Tertiam verò, quòd ſtantibus utrinque rationibus probabilibus de proprietate veſtis, vel domus, &c. non poſſis ob illas poſſidentem à ſua poſſeſſione deturbare; quia poſſeſſio ei probabilitati præponderat, ſatis clarè ſignificat *lib. 1. ſum. c.* 10. *n.* 9. & magis expreſsè *lib. 6. ſum. c.* 1. *n.* 7. circa quæ videantur Authores, quos P. Thom. Sanchez adducit in locis citatis.

129 Sed

Digitized by Google

129 Sed præcipuè notanda ſunt verba P. Thomæ Sanch. *lib.2. de matrim.diſp.44.n.3.* ubi ſic ait : [Ut poſſim alium ſua poſſeſſione ſpoliare, oportet, me certum eſſe, rem non eſſe ſuam. Et ita univerſi Doctores, ut licita ſit compenſatio, petunt certitudinem in utenti illa.] Ubi vides hanc eſſe ſententiam omnium Doctorum, nempe nemini licere ſpoliare poſſidentem legitimè, propter probabilem, ſed ſolùm propter certam proprietatem.

130 Et P. Salas, & Molina Juriſperitus apud P. Caſtro Palao *to.1. tract.1 diſp.3. punct.2. n.4.* affirmant, [Poſſeſſorem bonæ fidei, ſine plena, & evidenti probatione in contrarium, removeri non debere. [Prior 1.2 *tract.8. diſp.unic. ſect.23. n.*226. Poſterior *lib.3.de primog.c.4. nu.*32. qui probant *ex leg.1. C. de conditionibus inſert.* & aliis legibus. Ergo probabilitas proprietatis non officit poſſeſſori certo.

131 Idem affirmat P. Suarez *lib.5.de legibus, c.18.nu.20.* vbi ſic inquit : [Licèt quis probabiliter opinetur, rem, quam alius poſſidet, eſſe ſuam, non poteſt ſua authoritate illam ſurripere, quando conſcius etiam eſt, alteri non deeſſe rationem probabilem ad retinendum illam.]

132 P. Vaſquez *Opuſc. de reſt.c.*6.§.3. *nu.*83. ait : [In hoc æqualitas juſtitiæ conſiſtit, quod quamdiù non conſtat evidenter, aut per ſententiam Judicis, poſſeſſor ſibi rem retineat.]

133 P. Leſſius *de juſtitia c.12.n.58.* enumerans conditiones requiſitas, ut quis propria authoritate poſſit uti occulta compenſatione, ait : [Prima eſt, ut moraliter certum ſit, rem tuam eſſe, vel tibi ex juſtitia deberi.]

¶ Notanda etiam ſunt verba P. Leſſii *de juſt. c.14. dub.4. nu* 25. [In dubio poſſeſſio illi ſavet, ita ut niſi moraliter certum ſit, ejus non eſſe, non poſſit ea ſpoliari : & ita in omnibus Tribunalibus apud omnes gentes judicatur.]

134 P. Caſtro Palao *tom 1. tract.1. diſp.3 punct.2. nu.*11. ait. [Poſſeſſionem præponderare omnibus rationibus non convincentibus. [Quod eodem tenore verborum aſſeruit Diana *p.4. tract.3. reſol.*26 Et Caramuel *lib.3. Theol. intentio. diſp.3.q.10.n.*1451. qui ait : [Poſſeſſionem præponderare omnibus rationibus non convincentibus, ſupponit Diana, nec probat; eſt enim communis in omni Tribunali : nullibi enim bonæ fidei poſſeſſor excluditur (immò ubique manutenetur) antequam convincatur.]

135 P. Molina *tom.3. de juſtitia, diſp.*691. *u.* 1. producens conditiones requiſitas ad compenſationem debiti occultam, ait : [Prima, ut debitum, quod quis ita compenſat, ſit liquidum, ac certum omninò. In dubio enim, etiam probabili, an aliquid alicui debeatur, nefas eſt ei occultam accipere compenſationem.] Ubi explicat, id eſſe ratione poſſeſſionia certæ.

136 Villalobos *tom.1. ſumm. tract.1 difficultate* 17. *nu.*7. ait : [No es licita la recompenza, ſi no es en deuda evidente : y no es licito acometer anadie à quitarle lo que poſee, ſino es con evidencia, de que es mio.] Latino autem ſermone : [Non licet compenſatio, niſi debiti evidentis : nec licet mihi invadere quemquam, ad ſpoliandum eum illis, quæ poſſidet, niſi evidenter conſtet, mea eſſe.]

137 Joannes Sancius *diſp* 42. *n* 7. [Nam etſi uterque litigantium habeat jus proprietatis æquale ad rem, alter tamen, qui poſſidet, præter jus æquale proprietatis cum alia, habet etiam jus poſſeſſionis; & potiora ſunt duo jura, quàm unum.] Et citat P. Torres *de juſt. diſp.*13. *dub.*3. *u.*13. Et idem docet P. Tamburinus *lib.2. in Decalog. cap.3.* § 3. *num.*14.

138 Pro eadem aſſertione ſtant omnes Authores, quos affert P. Tho. Sanch. *ea diſp.44.nu.3.* aſſerentes, ob probabilitatem de nullitate matrimonii non poſſe conjugem negare debitum alteri poſſidenti bona fide matrimonium; nec licere ei negare debitum, niſi adveniente omnimoda certitudine de nullitate matrimonii. Hi ſunt S. Auguſtinus relatus *c. ſi virgo* 34.*q.*2. S. Thom. *in 4. diſt.41.qu. unic. art 5.ad* 3. Item D. Bonavent. D. Antonin. Palud. Angelus, Sylveſter, Corradus, Sotus, Mart. Ledeſma, Navarrus, Corduba, Petr. Ledeſma, Henriquez, Rodriguez. Et definitur *in c. inquiſitionis, de ſent. excommun.* verbis ibidem relatis à P. Thoma Sanchez.

139 Et quamvis *lib.2. de Matrim. diſp.*41.*n.*30. dixerit, in dubio meliorem eſſe conditionem poſſidentis, non verò quando ſunt utrinque rationes probabiles; intelligendus eſt, quando probabilitas reflectitur ſupra poſſeſſionem legitimam, v. g. ſi eſſet probabile, eam eſſe poſſeſſionem malæ fidei. Et ideò in ſummario ejus *numeri* 30. ait : Quando variæ ſunt opiniones, an in hoc dubio ſit melior conditio poſſidentis?] Non verò quando poſſeſſio legitima eſt certa, & probabilitas verſatur dumtaxat circa proprietatem.

ARTICULUS IV.

Ante probationem concluſionis præmittitur in poſſeſſione legitima eſſe jus certum retinendi rem poſſeſſam.

140 COmmunis ſententia Interpretum utriuſque juris hanc poſſeſſionis legitimæ definitionem ſtatuit. Poſſeſſio eſt *Jus inſiſtendi rei non prohibita poſſideri.* Quam eſſe communem ſententiam Doctorum utriuſque juris, patet ex Covarruvia *to.2. in regul. Poſſeſſor malæ fidei, p.2 initio n.*3. & ex Antonio Gomez *in leg.*45. *Tauri, num.*17. Sed quia aliqui Theologi videntur diſſidere, opus eſt advertere, hoc diſſidium eſſe de voce, & non de re; in hac enim omnes conveniunt. Nam quamvis de bonitate definitionis dubitent, aut eam ut minus aptam rejiciant; non tamen negant in, poſſeſſione legitima ineſſe, aut ſaltem ex illa oriri verum jus inſiſtendi rei, ſive retinendi rem.

141 Nam ad id, quod aliqui Theologi opponunt, poſſeſſionem non eſſe jus inſiſtendi, ſed inſiſtentiam ipſam; facilè reſpondent Juriſprudentes, diſtinguendo poſſeſſionem facti, & poſſeſſionem juris. Poſſeſſio facti eſt *Detentio rei, corporis, & animi, & juris adminiculo.* Cujus expoſitionem vide apud P. Leſſium *de juſt.c.3.nu.*40. Poſſeſſio autem juris, quam etiam juridicam, ſeu legitimam vocant, eſt, quam ſuprà ex mente Doctorum utriuſque juris definivimus.

142 Quod autem opponunt, in fure dari poſſeſſionem rei ablatæ, cum tamen fur nullum jus habeat, nullius momenti eſt, cùm fur nō habeat poſſeſſionem legitimam. Eandem enim poſſeſſionem non poſſe eſſe penes duos inſolidum, conſtat ex *leg.3.* §. *ex contrario, ff. de acquir. poſſeſſ.* ibi : *Plures eandem rem inſolidum poſſidere non poſſunt.* Et *ex capit. licet cauſa, de probationibus,* & ex aliis juribus, quæ congerit Antonius Gomez *citat. num.*11. *& num.*99. Conſtat ergo, de re nullum eſſe diſſidium circa eam definitionem poſſeſſionis, quæ ſolùm loquitur de poſſeſſione legitima, ſeu juridica. Quam etiam Antonius Gomez citatus *eo nu.*17. ſic definivit, explicando definitionem ſuprà poſitam : *Poſſeſſio eſt jus habendi, retinendi, atque recuperandi rem, præſumptionemque domini inducens, fructuſque percipiendi, atque uſucapiendi, & præſcribendi conditionem.* Quam explicationem ex effectibus poſſeſſionis legitimæ ordinavit.

143 Certum ergo eſt, in poſſeſſione legitima eſſe jus inſiſtendi rei, ſive retinendi rem. Id probatur primò ex multis teſtibus, *leg. peregrè, ff. de acquirenda poſſeſſione,* ibi : *Jus poſſeſſionis ei, qui cœdidiſſet, non videri peremptum.* Et *ex leg. poſſeſſio quoque, in princip. eod. tit. & ex leg. cùm hæredes, eod. tit. & ex leg. nemo, fin. Cod. de acquir. poſſeſſ.* ibi: *Super jure poſſeſſionis, &c.* Ex *leg. non ideò minus, fin. Cod. de lib. cauſ.* ibi : *Jus poſſeſſionis obtinebis.* Et *leg. ſi ea res, §. fin. ff. de action. empt.* Item *ex c. dilecto, de verborum ſignif.* ibi : *Declaramus, quod noſtræ intentionis non ſuit per ipſam indulgentiam jus perimere, quod ſibi competit ex poſſeſſione præterita.*

144 Et ita in legitima poſſeſſione eſſe jus retinendi rem poſſeſſam, apud Covarruv. citatum, tenent Bart. *in leg.1. ff. de acquir. poſſeſſ.* Ripa *in rubr. de cauſ. poſſeſſ. col.1. &* 2. Innocent. *in cap. Epiſcopi. de rebus Eccleſ.* Roman. *ſingular.* 600. Alexander *lib.2 conſil.*15. Felynus *in rubric. de reſcript. column.*3. Abbas *in cap.1. de in integrum reſtitutione, column.2. & in cap. Epiſcopi, de rebus Eccleſ.* Decius *in leg non alienum ff. de regul. jur.* Ludovicus Gomez *in regul. de non tollendo jur. quæſit. quæſt.*5. Jaſon *leg.1. ff. de acquir. poſſeſſ. num* 31. Corraſius *in præludiis ad §. nihil commune, ff. de acquirenda poſſeſſ. col.*2. Et præter eos apud Antonium Gomez *in dictam leg.*45. *Tauri, nu.*17. Socinus *in dictam leg.1. ff. de acquir. poſſeſſ. col.*6. Vincent. *ibid.n.*51. Salyc. *in leg. licèt eod. tit. col* 4. Anchar. *in c. Paſtoralis, de cauſa poſſ. & propriet.* & quamplurimi alii.

145 Probatur ſecundò. Nam in utroque jure ſtatuta ſunt remedia, ſeu, ut vocant, interdicta poſſeſſoria, nempe ad poſſeſſionem habendam, adipiſcendam, aut recuperandam, independenter à proprietate rei. Hæc autem non ita eſſent ſtatuta, niſi in poſſidente legitimo eſſet verum jus retinendi rem.

146 Probatur tertiò. Leges utriuſque juris acerrimè interdicunt, ne quis ſua poſſeſſione legitima ſpolietur, neve in illa turbetur, aut inquietetur. Et ſi quis prætextu proprietatis alterum deturbat à poſſeſſione, jubetur iſte in ſua poſſeſſione conſtitui, antequam de proprietate cognoſcatur. Si ergo poſſeſſor nullum jus haberet ad retinendum, quare turbatio, & inquietatio interciderentur; & quare juberetur retentio? Ea enim jubentur, & interdicuntur, ut jus ſuum unicuique ſervetur.

147 Probatur quartò. Si quis alterum deturbat à poſſeſſione, injuriam illi irrogat; & ob hanc injuriam reſarciendam præcipit Judex reſtitutionem ſpoliati : & ſi fortè Judex malevolus, aut ignarus non præcipit reſtitutionem, injuriam quoque irrogat poſſeſſori legitimo. Atqui nemini fit injuria, niſi habenti jus : ergo poſſeſſor habet verum jus ad retinendam rem.

148 Probatur quintò. Nam leges utriuſque juris multa diſponunt ad poſſeſſionem juridicam, ſeu legitimam; ita ut cum talibus requiſitis valeat, & ſine illis non ſubſiſtat. Si autem poſſeſſor nullum verum jus ſibi compararet ex ea legitima poſſeſſione, ad quid expediret, hanc poſſeſſionem legitimam declarare, & illam illegitimam?

149 Probatur ſextò, Nam, ut ſcribit Antonius Gom. *in leg.*45. *Tauri, num.*18. poſſeſſio legitima eſt *Jus reſiſtendi rei.* (Ad differentiam dominii, quod eſt *Jus plenum, & perfectum diſponendi de re, & eam vindicandi.* Prætereà dicitur etiam ad differentiam uſusfructus; nam eſt *Jus utendi, & fruendi ſalva rerum ſubſtantia.*) Quare ſicut dominium eſt verum jus diſponendi de re, & uſusfructus eſt verum jus utendi, & fruendi; ita in poſſeſſio legitima eſt verum jus retinendi.

150 Ideò Theologi hoc ſpeciale jus retinēdi rem poſſeſſam agnoſcunt in poſſidente, dum aſſerunt, eum à poſſeſſione perturbari non poſſe ob rationes probabiles de proprietate, niſi dentur certæ, & evidentes. Ita omnes Doctores citati *artic.*3. Et in poſſeſſione eſſe verum jus, expreſſit P. Vaſquez 1. 2. *diſput* 66. *cap.7. num.*37. illis verbis : [Ille, qui poſſidet, præter jus dominii, de quo æque pro

utro-

utroque dubitatus, habet etiam jus certum poſſeſſionis.] Et idem expreſſit *Opuſc. de reſtitut. c.6. §.3. n.83.* Et Ioannes Sancius citatus ſuprà *n.137.* & P. Caſtro Palao *tom. 1. tract. 1. diſp. 3. punct. 2. num. 4.* ibi: *Jus certum poſſeſſionis.*

ARTICULUS. V.

Ex proximè jacto fundamento firmatur aſſertio propoſita in articulo tertio.

151 IGitur, neminem poſſe deturbari à poſſeſſione juriſdictionis certa propter rationes probabiles de nullitate proprietatis, id eſt, electionis, ſeu tituli, (idem eſt in duabus aliis quæſtionibus circà poſſeſſionem matrimonii, & bonorum fortunæ,) ex proximè præjacto principio ſic oſtendo.

152 Implicat contradictionem, Petrum habere jus certum retinendi uſum juriſdictionis, & ſimul habere debitum probabile reſpuendi eundem uſum juriſdictionis: ſed dum certa eſt poſſeſſio legitima juriſdictionis, habet jus certum retinendi uſum illius; ergo dum certa eſt poſſeſſio legitima juriſdictionis, implicat contradictionem, quod habeat debitum probabile reſpuendi uſum ejuſdem juriſdictionis.

153 Conſidera attentè ſyllogiſmum, & vide conſequentiam eſſe manifeſtam; nam ex duobus metaphyſicè incompoſſibilibus, implicat, quòd dum quis habet vnum, habeat ſimul & alterum. Minor verò conſtat ex articulo proximo.

154 Et maior eſt certiſſima. Nam quòd detur in te jus retinendi, & debitum reſpuendi, contradictionem arguit; æquivalet enim huic, *Potes retinere, & non potes retinere*: ſiue, *Teneris reſpuere, & non teneris reſpuere.* Teneris enim ratione debiti reſpuēdi, & non teneris reſpuere, quia habes jus retinendi. Ruſſus implicant contradictionem iſtæ duæ propoſitiones, *Certum eſt, quòd poteſt retinere: Probabile eſt, quòd non poteſt retinere.* Sicut & iſtæ, *Probabile eſt, quòd teneris reſpuere uſum juriſdictionis. Certum eſt, quòd non teneris illum reſpuere.* Nam ex duabus propoſitionibus contradictoriis, ſi una eſt certa, oppoſita eſt certò falſa; & ſi una eſt probabilis, oppoſita non poteſt eſſe certa, nec certò falſa, ſed neceſſariò debet eſſe probabilis negatiuè, id eſt incerta, ſiue (quòd idem eſt) nec certa, nec certò falſa, ut demonſtravi *diſp. 4. a. 6.* Cùm ergo poſſe retinere uſum juriſdictionis, & non poſſe retinere illum, ſint contradictoria, & primum ſit certum ratione juris poſſeſſionis legitimæ, clarè infertur eſſe certò falſum, quòd non poſſis retinere illum, atque adeò clarè infertur, non poſſe ſimul eſſe probabile, quòd debeas reſpuere eum uſum juriſdictionis, ſiue quòd non poſſis retinere illum.

155 Idem argumentum fieri poteſt circà poſſeſſionem bonorum fortunæ. Nam ſi Titius habeat poſſeſſionem legitimam certam, & proprietatem probabilem equi, & Sempronius habeat proprietatem probabilem ejuſdem equi; hæc Sempronii proprietas probabilis non facit eſſe practicè probabile, quòd hic, & nunc Sempronius poſſit ſibi vindicare equum. Etenim Titium habere jus certum retinendi equum, & debitum probabile reſtituendi illum, contradictionem implicat, quia ſi certum eſt, quòd poteſt retinere, nempe ratione poſſeſſionis legitimæ, eſt certò falſum, quod non poteſt retinere, ſive quòd debet reſtituere: ergo non poteſt eſſe probabile, quòd debet reſtituere equum Sempronio, ſive quòd non poteſt illum retinere; quia quòd eadem propoſitio ſit certò falſa, & ſimul probabilis, contradictionem implicat.

156 Confirmatur. Titius dum conſtitutus inter rationes probabiles proprietatis retinet equum, non irrogat injuriam probabilem Sempronio: ergo non eſt probabile, quòd debeat equum Sempronio reſtituere; atque adeò neque quòd poſſit Sempronius illum ſibi vindicare. Conſequentia eſt clariſſima, & antecedens probatur. Quia non eſt probabile, quòd irrogat injuriam in retinendo ille, qui habet jus certum retinendi: ſed Titius dum habet poſſeſſionem legitimam certam, habet jus certum retinendi: ergo non eſt probabile, quòd irrogat injuriam in retinendo: ergo non irrogat injuriam probabilem. Maior patet ex proximè dictis, minor ex articulo antecedenti, & conſequentia eſt legitima.

157 Confirmatur ſecundò. Nam vt probabile ſit, quòd Titius teneatur reſtituere equum Sempronio, neceſſe eſt, quòd probabilis proprietas Sempronii prævaleat contra jus poſſeſſionis Titii, ut autem prævaleat contra jus poſſeſſionis Titii, neceſſe eſt, quòd illud ſit jus fortius: atqui proprietas probabilis Sempronii, non poteſt eſſe jus fortius, quàm jus Titii, cùm in illo detur jus probabile proprietatis, & jus certum poſſeſſionis, & in Sempronio duntaxat jus probabile proprietatis. Etenim jus certum prævalet juri probabili, præcipuè cùm illud jus certum ſit aſſociatum altero jure ſimiliter probabili.

158 Dices. Quid ergo prodeſt Sempronio proprietas probabilis equi? Reſpondeo, multum prodeſſe pro caſu, quo Titius non habeat poſſeſſionem legitimam certam. Si enim Titius non poſſideret, ſed equus eſſet apud alium, alteruter habens proprietatem probabilem, poſſet ſibi equum vindicare. Quòd ſi Titio poſſidente eſſet probabile, quòd poſſeſſio non erat legitima, nempe quia deficeret juris adminiculum, ſive quia ei poſſeſſioni lex reſiſteret; jam poſſeſſio legitima non eſſet certa, ſed probabiliter nulla; & ideò probabile eſſet, poſſe ſibi Sempronium vindicare equum. Sola autem probabilitas proprietatis non reddit incertam poſſeſſionem legitimam, ut ex terminis patet.

159 Igitur ad memoriam revocanda eſt diſtinctio probabilitatis directæ, & reflexæ, quam explicui *diſput. præcedenti, à num. 169.* Nam hæc propoſitio, *Sempronius habet dominium probabile equi*, pertinet ad probabilitatem directam: hæc autem propoſitio, *Sempronius poteſt vindicare ſibi equum à Titio poſſeſſore, ratione opinionis probabilis de dominio equi*, pertinet ad probabilitatem reflexam. Et quia non valet à probabilitate directa ad reflexam, quia reflexa addit denuò circumſtantiam, quæ non continetur in directa, ita à probabilitate prioris propoſitionis non valet ad probabilitatem ſecundæ; neque à probabili proprietate Sempronii valet ad probabilitatem vindicandi equum à poſſeſſore legitimo.

160 Dices ſecundò, jus legitimè poſſidentis eſſe jus certum in dubiis, propter regulam juris, *In dubiis melior eſt conditio poſſidentis*; non verò eſſe jus certum in probabilibus.

161 Sed contrà eſt primò. Nam cùm jus poſſidentis ſit jus certum, abſque fundamento dicitur non eſſe certum in probabilibus, cùm debeat eſſe certum, dum ab alio certo, & fortiori non vincatur.

162 Contra eſt ſecundò. Nam dum eſt quæſtio, an jus poſſeſſionis debeat militare etiam in probabilibus, ad ſummum id erit dubium: ergo in hoc dubio ſtandum erit pro poſſidente.

163 Denique confirmatur doctrina tradita iis omnibus, quibus P. Thom Sanchez *lib. 2. de Matrim. diſp. 41. nu. 3.* probat, manifeſtam injuriam fieri conjugi, ſi alter ductus opinione probabili nullitatis matrimonii, illi deneget debitum conjugale, aut illum ſpoliet jure exigendi debitum, in cuius poſſeſſione eſt. Id enim expreſsè definitur, vt ſupra dixi. *in cap. inquiſitioni, de ſent. excomm.* Ex cujus textus ponderatione res hæc urgentiſſimè confirmatur.

164 Et quidem Innocentius III. in eo capite duplicem caſum diſtinguit: [Inquiſitioni tuæ reſpondentes, credimus diſtinguendum, utrùm alter conjugum pro certo ſciat impedimentum conjugii; an non ſciat pro certo, ſed credat.] In priori caſu definit, non eſſe exercendū commercium carnale, eo quod peccatum mortale ſit illud exercere. De ſecundo verò caſu ſic ſubdiſtinguit: [In ſecundo diſtinguimus, utrùm habeat conſcientiam hujuſmodi ex credulitate levi, & temeraria; an probabili, & diſcreta.] Quid ergo facere debet in primo caſu ſubdiſtinctionis? Sic reſolvit: [Et quidem ad ſui Paſtoris conſilium (conſcientia levis, & temerariæ credulitatis explosa) licitè poteſt non ſolùm reddere, ſed exigere debitum conjugale.]

165 Sed quid facere debet conjux in tertio caſu, ſive in caſu ſecundo ſubdiſtinctionis, quando ſcilicet habet conſcientiam probabilem, & diſcretam de impedimento, ſive nullitate matrimonii? Nam juxta oppoſitæ opinionis Authores, videbitur dicendum, quòd ille conjux poteſt licitè negare debitum conjugale, quia conſcientia probabilis libertatem dat, & poterit conjux hoc ſe argumento protegere: Si conjux certus ſit de impedimento, certum eſt, quod non poteſt reddere, ut definit Pontifex: ergo ſi conjux habet conſcientiam probabilem de impedimento, probabile eſt, quòd non poteſt reddere: ergo probabiliter operatur, dum non reddit debitum. Eſt autem evidens hoc argumentum eſſe fallax, quia Pontifex definit aſſertionem oppoſitam.

166 Ecce verba definitionis. *Verùm cùm conſcientia pulſat animum ex credulitate probabili, & diſcreta, quamvis non evidenti, & manifeſta, debitum quidem reddere poteſt, ſed poſtulare non debet, ne in alterutro vel contra legem conjugii, vel contra iudicium conſcientiæ committat offenſam.* Per quæ verba ut ſine offenſione curramus, duo ſolvenda ſunt, quæ obiici poſſunt.

167 Primum. Quòd dixerit Pontifex, *Debitum quidem reddere poteſt*: non autem dixit, *reddere debet.* Quaſi poſſit conjux licitè reddere debitum in eo caſu, non autem obſtringatur ad reddendum.

168 Sed ſi attendas verba ſequentia, ea objectio evaneſcit. Ait enim: *Ne in alterutro, vel contra legem conjugii, vel contra indicium conſcientiæ committat offenſam.* Id eſt, [Ne, dum negat debitum, *contra legem conjugii*; & dum poſtulat debitum, contra judicium conſcientiæ committat offenſam.] Inde patet manifeſtè, quòd ſi conjux in eo caſu probabilis nullitatis negat debitum, peccat contra legem conjugii; atque adeò definit Pontifex, quòd in eo caſu, ne peccet contra legem conjugii, tenetur reddere debitum. Vnde etiam fit, quod id verbum, *reddere poteſt*, ſignificat ex neceſſitate contextus idem, quod *reddere debet*. Et ex verbis antecedentibus patet etiam, appoſitum verbum *poteſt*, pro verbo *debet*. Ait enim: [Et quidem ad ſui Paſtoris conſilium (conſcientia levis, & temerariæ credulitatis exploſa, licitè *poteſt* non ſolùm reddere, ſed exigere debitum conjugale:] cum tamen certum ſit, quòd in eo caſu, non ſolùm poteſt, ſed quod tenetur reddere. Et ideò P. Thom. Sanchez *eo nu. 3.* qui non dedit formalia verba, attendens potiùs ad ſenſum, in prædicto textu appoſuit *reddere debet*.

169 Alterum eſt, quòd dixerit Pontifex, cum probabili conſcientia, non poſſe conjugem poſtulare; cùm tamen certum videatur, probabilem conſcientiam ſufficere, ut poſſit conjux debitum poſtulare: ergo alia fortè eſt mens Pontificis.

170 Id tamen claram habet ſolutionem; non enim loquitur Pontifex de caſu, in quo prædictus conjux habet probabilitatem de valore matrimonii, ſed de impedimento, & nullitate; ut patet ex

illis

Digitized by Google

Aliis verbis: [Utrùm alter conjugum pro certo ſciat *impedimentum conjugii*, an non ſciat pro certo, ſed credat:] ſi ergo ſolam probabilitatem habeat de nullitate, & non de valore, non poteſt petere; ſi autem habeat etiam probabilitatem de valore matrimonii, utique petere poteſt.

171 Cùm ergo hæc tam clarè conſtent, urget definitio Pontificis. Etenim valor illius matrimonii in eo caſu eſt certus, & evidens, quandoquidem ejus nullitas eſt probabilis, *ex credulitate probabili, & diſcreta, quamvis non evidenti, & manifeſta*: & tamen eſt certum, & evidens, quòd conjux tenetur reddere debitum, & quòd aliter peccat in legem conjugii, ut conſtat definitione Pontificis: ergo aliqua lex certa, & aliquod jus certum datur in altero conjuge bonæ fidei, quòd certò poſtulet redditionem debiti. Hoc jus certum non eſt valor matrimonii, qui quidem non eſt certus: ergo hoc jus certum, quod certò poſtulat redditionem debiti, eſt poſſeſſio matrimonii; & jus in re poſſeſſivum, quod habet conjux in corpore alterius conjugis: ergo hoc jus certum eſt poſſeſſio ipſa, contra quam neque probabiliter prævalere poteſt nullitas probabilis.

172 Quod argumentum à definitione Pontificis deſumptum eodem modo urgeri poteſt in quæſtione de obedientia præſtanda Prælato, cujus electio dicitur nulla. Nam diſtinguere oportet, utrùm ſubditis certa, & notoria ſit nullitas electionis, an illam *non ſciant certò*, & notoriè, *ſed credant*. In primo enim caſu non debent præſtare obedientiam, quia in illo certum eſt eum omnimoda juriſdictione carere. In ſecundo diſtinguere oportet, *utrùm ſubditi habeant conſcientiam hujuſmodi ex credulitate levi, & temeraria, an probabili, & diſcreta*. Et quidem ſubditi ad prudentis Theologi conſilium, *conſcientia levis, & temeraria credulitatis exploſa*, poſſunt & debent præſtare obedientiam Prælato. *Verùm cùm conſcientia pulſat animum* ſubditorum *ex credulitate probabili, & diſcreta, quamvis non evidenti, & manifeſta*, ſubditi debent obedientiam præſtare.

173 Etenim ideò conjux in eo caſu tenetur conjugi reddere debitum, quia licèt ſit probabilis nullitas conjugii, eſt tamen poſſeſſio conjugii certa: ſed quamvis ſit probabilis nullitas electionis Prælati probabiliter intruſi, eſt tamen certa poſſeſſio ejus: ergo in ea probabilitate nullitatis tenentur ſubditi obedientiam præſtare. Itaque valor electionis non eſt certus, & evidens, quia eſt probabilis ejus nullitas ex credulitate probabili, & diſcreta; & tamen eſt certum, & evidens, quòd ſubditi tenentur præſtare obedientiam, quia jus poſſeſſionis eſt certum, contra quod prævalere non poteſt niſi aliud jus certum.

174 Hinc patet ad argumentum propoſitum *num.* 113. concedo enim, quòd ſi conjux certus ſit de impedimento, certum eſt, quòd non poteſt reddere, quia cum nullitate certa non poteſt ſubſiſtere poſſeſſio: conſequens autem diſtinguo: ergo ſi conjux habet conſcientiam probabilem de impedimento, probabile eſt, quòd non poteſt reddere; [præciſa poſſeſſione matrimonii,] concedo, [attenta poſſeſſione matrimonii,] nego.

175 Pravitas autem ejus conſequentiæ clariſſimè oſtenditur. Nã poteſt certitudo oriri à duplici principio diſtributivè ſũpto, ideſt, ab utrolibet, & quòd adveniente probabilitate unius, remaneat certitudo alterius. Quare hæc eſt prava conſequentia: [Si eſſet certum, quòd Baptiſmus in lixivio eſſet validus, eſſet certum, quòd liceret baptizare in lixivio: ergo ſi ſit probabile, quòd Baptiſmus in lixivio ſit validus, erit probabile, quòd licet baptizare in lixivio.] Quæ ideò prava eſt, quia adhuc poſita probabilitate ejus baptiſmi, remanet aliud principium certum, unde fiat improbabile, quòd ſit licitum baptizare in lixivio, extra caſum videlicet neceſſitatis; nẽpe præceptum charitatis interdicens, ne proximum exponas periculo damnationis, conferendo illi Baptiſmum merè probabilem.

176 Itaque quòd non liceat baptizare in aliqua materia, poteſt eſſe certum ex alterutro capite, vel ex certitudine nullitatis baptiſmi, vel ex certitudine præcepti non exponendi proximum periculo damnationis. Quamvis ergo primum caput deficiat propter probabilitatem Baptiſmi in tali materia, non deficit ſecundum; & idem contingit in præſenti. Nam certitudo, quòd non liceat negare debitum conjugi, poteſt oriri ex alterutra radice, vel ex certitudine valoris matrimonii, vel ex certitudine poſſeſſionis. Quamvis ergo prima radix deficiat, ſitque probabilis nullitas matrimonii, poteſt eſſe certa poſſeſſio; atque adeò poteſt ſtare certitudo obligationis redendi debitum.

ARTICULUS VI.

Quid huic ſententiæ obiiciat Lugo Cardinalis.

177 TOm. 1. *de juſt. diſput.* 16. *ſect.* 5. tractat ingenioſus Cardinalis eam quæſtionem; Quando liceat occulta compenſatio abſque furti crimine? Et cum *num.* 94. retuliſſet viros doctiſſimos aſſerentes, hanc compenſationem fieri non poſſe intervenientibus rationibus probabilibus, niſi adſit omnimoda certitudo moralis de dominio, aut jure ad rem; ipſe *num* 99. videtur inclinare in eam concluſionem, quæ aſſerit, licere ejuſmodi compenſationẽ, quando pro uſure compenſatione eſt probabilitas juris. Et ſanè ſuſpicabar, eum diſcurſum Cardinalis non militare contra ſententiam à nobis traditam, quia in tribus prioribus argumentis ipſe non loquitur in terminis poſſeſſionis proprietatis; itaut contra poſſeſſionem certam, & proprietatem probabilem Titii poſſit prævalere probabilis proprietas Sempronii. Sed revera loqui videtur generaliter, & ſine ea diſtinctione, ſine qua poteſt admitti ejuſmodi compenſatio; ſi videlicet ille, qui poſſidet, debeat centum Petro: & quia habet cauſam probabilem ad non ſolvendum, via compenſationis ob eam cauſam probabilem non ſolvat. Nam cum ipſe Petrus ſit poſſidens, operando ſic ob cauſam probabilem, non violat jus certum poſſeſſionis. Adhuc tamen in longa ſerie diſcurſus ſemel, aut iterùm tetigit vim poſſeſſionis, præcipuè in quarto argumento. Sed operæ pretium eſt ejus argumenta ad criſim vocare, quæ proponit *num.* 95. ne quis putet, illa noſtræ ſententiæ aliquod poſſe præjudicium afferre.

178 Primum ſic proponitur. [Exempla aliqua ſubiiciam. In primis de illo, qui à Petro infamatus eſt: quæritur, an pro fama, quam Petrus ei non vult, vel non poteſt reſarcire, liceat infamato compenſationem facere, negando pecunias, quas eidem Petro debebat. Reſpondet Leſſius *lib.* 2. *de juſtit. cap.* 11. *dubitatione* 25. *in fine*, Poſſe: quia probabilis eſt ſententia, quæ docet, infamiam compenſandam eſſe pecunia, quando non poteſt in propriu genere reſtitui. Ecce in eo caſu probabile, ſolùm eſt debitum pecuniæ pro fama, cùm verior ſententia id neget; & tamen admittitur compenſatio pro illo debito.] Et pro ſententia Leſſij citat Molinam, Ledeſmam, Joannem de la Cruz, Tannerum, Aragonium, & alios, quos ſequitur Diana *part.* 2. *tract.* 3. *miſc. reſol.* 30.

179 Sed ex ipſo tenore argumenti conſpicitur, illud non procedere in terminis noſtræ ſententiæ, in quibus certa poſſeſſio unius præferenda eſt proprietati probabili alterius. Etenim Leſſius non dixit, licere infamato ſubripere pecunias ab infamatore illas poſſidente; ſed potiùs, *Licere infamato compenſationem facere, negando pecunias, quas eidem Petro* (infamatori) *debebat*. Cujus ratio ex dictis eſt longè diverſa; nam infamatus eſt poſſidens; & dum negat illas Petro ob eam opinionem probabilem, non militat contra jus poſſeſſionis, cùm id non detur in Petro. Debitorem autem poſſe non ſolvere, ſi habeat rationes probabiles ad non ſolvendum, omnes Doctores admittunt: at creditorem probabilem poſſe à poſſidente vindicare debitum, nemo admittit.

180 Sed quia aliqui Authores ſunt, qui non ſolùm id concedunt licere, negando pecunias debitas infamatori; ſed etiam occultè accipiendo de novo, ut concedit P. Molina *tom.* 5. *de juſtit. tract.* 4. *diſput.* 49. *num.* 5. citans Ledeſmam 2. 4. *quæſt.* 18. *artic.* 2. quo pacto plus urget argumentum. Reſpondeo pro ſententia eorum Doctorum aſſignari poſſe diſparitatem in caſu infamantis. Nam quamvis poſſidens habeat jus certum ortum à poſſeſſione legitima, etiam infamatus habet jus certum ad ſatisfactionem ſibi debitam; & hoc jus certum videtur eſſe fortius, quàm jus poſſeſſionis pecuniarum, quantum præfertur fama pecuniis. Jus autem poſſeſſionis debet ſemper ſtare, dum contra ipſum non ſteterit jus aliud fortius. Quod non reperitur, quando contra jus poſſeſſionis ſolùm militat probabilitas proprietatis.

181 Secundùm argumentum ſic proponit: [Quando duo ſe mutuò infamarunt, poſſunt quando damnum eſt æquale, compenſare ſibi, itaut quilibet non teneatur reſtituere, quamdiù alter reſtituere non vult, ut cum Sylvio, Maldero, & aliis, docet idem Diana *ibi*. Quæ compenſatio in eo caſu fundatur ſolùm in opinione probabili, cùm contraria ſit etiam probabiliſſima, quòd in infamia non ſit licita compenſatio.

182 In hoc tamen diſparitas eſt evidens; in neutro enim infamatore mutuò datur jus aliquod poſſeſſionis, quod violetur: ſicut datur in poſſidente bona fortunæ, juriſdictionem, vel matrimonium.

183 Tertium argumentum proponit his terminis. [Qui ex teſtamento minùs ſolemni legatum debet habere, cùm ſit opinio probabilis, deberi in foro conſcientiæ ea legata; licèt contraria opinio ſit ſatis communis, & probabilis; poteſt tamen legatum retinere, vel de novo accipere, aut occultè ſibi compenſare, ut fatetur Granado in 1. 2. *controverſ.* 7. *de legib tract.* 3. *part.* 2. *diſp.* 15. *ſect.* 2. *num.* 17. Molina 1. *tom. diſp.* 81. §. *Quod ſi hæc fuit*, & Leſſius *lib.* 2. *cap.* 19. *dubit.* 3. *nu.* 22. Et *nu.* 30. addit, hæredem ab inteſtato poſſe etiam uti compenſatione occulta contra eum, qui bona defuncti poſſidet ex teſtamento minùs ſolemni; quia contraria etiam ſententia probabilis eſt, cui ſe poteſt conformare. Licèt Thom. Sanch. *dicto lib.* 4. *conſil. cap.* 1. *dub.* 14. *num.* 12. conſequenter dicat, improbabile eſſe, quòd poſſet uti compenſatione occulta hæres ex teſtamento minùs ſolemni contra hæredem ab inteſtato; quia ad compenſationem occultam non ſufficit jus ortum ex ſententia probabili, ſed requiritur jus certum, & luce clarius.]

184 Reſpondeo primò, ex ſuppoſitione, quod proponatur hæredi ut merè probabilis ſententia, quæ dicit, teſtamentum minus ſolemne, in quo ipſe inſtitutus eſt, eſſe validum, non poſſe probabiliter uti compenſatione adversùs hæredem ab inteſtato, qui poſſeſſionem hæreditatis adeptus eſt: nam contra hoc jus poſſeſſionis non prævalet probabilitas debiti. Et ita optimè aſſeruit P. Tho Sanch. citat. à Cardin. Lugo, quamvis Cardinalis dicat, Sancium exceſſiſſe in cenſura.

185 Reſpondeo ſecundò, Authores, qui concedunt, hæredẽ ex teſtamento minus ſolemni, qui non eſt adeptus poſſeſſionẽ hæreditatis, poſſe ſibi compenſare occultè ex bonis hæreditatis, quorum poſſeſſionem nactus fuit hæres ab inteſtato, ideò id aſſerere, quia id non

docent

Digitized by Google

docent ut merè probabile, ſed ut certum à principiis intrinſecis. Et ut à P. Leſſio exordiar, ipſi hęc ſentẽtia propoſita eſt tanquã certa ab intrinſeco: tum quia urgentiſſimis argumentis, tam ex jure, quàm ex ratione probat, quòd ubi certò conſtat de voluntate teſtatoris, illi ſtandum eſt, etiam deficiente ſolemnitate teſtamenti. Tum etiam quia *nu.19.* ait: *Ex quibus clarè patet, non fuiſſe mentem legiſlatorum reddere irrita talia teſtamenta in foro conſcientiæ.* Illud autem *clarè patet*, evidentiam moralem denotat. Et ideò *n.22.* intulit: [Si hæres ab inteſtato retineat hæreditatem, & legata, poſſunt illi, quibus aliquid per tale teſtamentum erat relictum, uti occulta compenſatione: nam *reuera res illæ erunt ipſorum.*] Notet lector hæc poſtrema verba. Nam *reuera* pluſquam meram probabilitatem important, præcipuè cùm dixerit, *clarè patet*, &c.

186 P. Molina citatus in primis, non dixit abſolutè, hæredem illum inſtitutum in teſtamento minùs ſolemni, poſſe facere occultam compenſationem; ſed id dixit ſub conditione. Ait enim: [*Quòd ſi hæc fuit legumlatorum mens*, ſanè dicendum eſt, hæredem in minùs ſolemni teſtamento inſtitutum non ſolùm poſſe occupare, & retinere hæreditatem ſibi relictam, celareque defectum teſtamenti; ſed etiam poſſe ceſſante ſcandalo, facere occultam recompenſationem, ſi hęreditas in exteriori foro hęredi ab inteſtato adiudicetur.]

187 Præterea eam ſententiam tanquam certam ab intrinſecis principiis proponit P. Molina. Tum quia urgentiſſimè proponit argumenta pro ea ſententia. Tum etiam, quia §. *hanc autem*, ait: [Ex quibus verbis *apertè conſtat*, ſulemnitatem vel teſtium, vel quamcunque aliam, ſolùm exigi in vltimis voluntatibus, vt fidem faciant in foro exteriori, non verò ut vim in ſe habeant.] Quæ verba, *Apertè conſtat*, certitudinem ab intrinſeco important: quod verbum *conſtat*, paulò poſt repetit: Et §. *ſecundò idem*, cum retuliſſet legem, *& ſi inutiliter*, *Cod. de fideicommiſſis*, addit: [Ex quibus verbis apertè conſtat, defectum ſolemnitatis non impedire, quominùs in conſcientiæ foro fideicommiſſum debeatur,] &c. Unde cùm poſteà dicit, *Quòd ſi hæc fuit legumlatorum mens;* idem eſt ac ſi dicat: Quòd ſi apertè conſtat, ut ego exiſtimo, hanc fuiſſe legumlatorum mentem.

188 Deinde non dixit, poſſe hæredem ab Inteſtato, ex probabilitate opinionis ſibi ſuffragantis, occultè ſpoliare hæredem ex teſtamento minùs ſolemni, & ex illo poſſidentem bona defuncti, neque poſſe uti compenſatione: ſed ſolùm id dixit licere hæredi in teſtamento minùs ſolemni, quando aliunde certò conſtat, voluntatem teſtatoris fuiſſe de Inſtitutione talis hæredis; quia hoc ultimum duntaxat proponit tanquam certum ex principiis intrinſecis.

189 Quinimmò hæredem ab inteſtato, ſi ei certò conſtet de ea voluntate teſtatoris, peccare mortaliter retinendo hæreditatem, indubitanter aſſerit, vel non ſolvendo legata teſtamenti minùs ſolemnis, tenerique ad reſtitutionem omnium bonorum: neque eum ullo modo excuſat ratione probabilitatis oppoſitæ ſententiæ. Quod eſt manifeſtum ſignum, P. Molinam id docere tanquam certum ex principiis intrinſecis: qua poſita certitudine, compenſatio eſt licita contra poſſidentem.

190 Quod verò attinet ad P. Granado, iſte nihil penitus dixit de licita compenſatione in eo caſu teſtamenti minùs ſolemnis; ſolùm enim ſcribit hæc verba: [Si tamen certò conſtaret de voluntate teſtatoris, poſſet id juſtè recipi, etiamſi ſit integra hæreditas.] De compenſatione autem facienda contra hæredem ab inteſtato poſſidentem, ne ullum quidem verbum facit.

191 Quartum argumentum inſtruit in hæc verba. [In judicio externo, etiamſi aliquis poſſideat; ſi tamen agatur contra eum circà proprietatem, & actor probet ſuum jus probabilioribus fundamentis, quàm ſunt ea, quibus poſſeſſor ſe tuetur; in hoc, inquam, caſu judex, vt benè ſe gerat, adjudicabit cauſam actori, pro cujus iure ſtat communior, & probabilior Doctorum ſententia. Nam axioma illud, *In dubio melior eſt cauſa poſſidentis*, intelligitur vel de dubio negatiuo, vel de dubio facti. Quãdo verò agitur de jure ipſo, & meliora, ac probabiliora ſunt fundamenta actoris, licèt non ſint demonſtratiua, judex, ut optimè ſuo muneri ſatisfaciat, debet pro actore ſententiam proferre, quidquid ſit, an poſſit ſine peccato mortali juxta probabilem ſententiam, tueri jus poſſeſſoris, & eum abſolvere; de quo dicemus infrà agentes de judiciis. Sicut ergo in judicio externo poteſt probabilitas rationum ſufficere, ut res auferatur poſſeſſori, & adjudicetur ei, qui non poſſidebat; qui tamen probatur habere jus non evidens, ſed probabile; cur id non ſufficiet in foro etiam conſcientiæ, ſaltem quando conſtat de maiori probabilitate tenente ſe ex parte eius, qui vult ſibi debitum compenſare?] Et confirmari poteſt iis verbis, quæ ſcribit *n.100. fine.* [Quando probabilitas verſatur circa jus, jam manet probabile, leges actori fauere; atque ideò judex probabiliter judicat, reum eſſe condemnandum; quia opinio probabilis, quæ creditori fauet, & ejus Authores docent, in his circumſtantiis, & non obſtante opinione contraria, probabile, immò & verum eſſe, quod ſententia debeat pro actore, ſeu creditore proferri. Alioqui ſi hoc dicunt, non habet creditor pro ſe opinionem probabilem; quod eſt contra id, quod ſupponitur.]

192 Reſpondeo primò, in judicio de proprietate abſtrahi plerunque à cognitione de poſſeſſione: & cùm iudex debeat procedere ſolùm ſecundùm allegata, & probata; & in judicio de proprietate non exerceatur cognitio de poſſeſſione, judex non attendit ad poſſeſſionem, utpotè non allegatam; præcipuè ſi non præceſſerit judicium decernens eſſe legitimam, v. gr. actoris poſſeſſionem. Tunc ergo ſufficit, quòd judex decernat præcisè de proprietate ſecundùm probabiliorem opinionem. Et hoc eſt diſcrimen, quod verſatur inter forum externum, & internum: lis enim in foro externo poteſt contrahi duntaxat de proprietate: at verò ut judicium fiat in foro interno, & pro ſecuritate conſcientiæ, omnes circumſtantiæ attendendæ ſunt; atque adeò jus poſſeſſionis, contra quod non prævalet ſola probabilitas.

193 Vidi inter egregios Jureconſultos controuerti, quis eſſet potior litigandi modus, incipiendone cauſam à poſſeſſione, an à proprietate? Et qui praxis peritiores audiebant, cenſuerunt, poſſeſſori evidenti meliùs conſultum iri, ſi cauſam inciperet à poſſeſſione: ubi enim judex definierit, poſſeſſionem eſſe legitimam, poteſt ſe poſſeſſione protegere contra probabilitatem opinionum de proprietate, circà quam magis ſolent judices dubitare. An verò actori non poſſidenti meliùs conſoli, ſi cauſam incipiat à proprietate, in qua major opinionum probabilitas independenter à poſſeſſione cauſam ſolet decidere.

194 Sed quid, ſi judicium de poſſeſſione legitima præceſſit, & in judicio de proprietate allegat ille ſuam poſſeſſionem legitimam, & juridicam authenticè declaratam; & ideò evidentem, & irrefragabilem? Reſpondeo ſecundò, plerunque contingere, quòd opinio de proprietate proponatur ut omninò certa à principiis intrinſecis judici valdè docto: ſicut opinio de valore teſtamenti minùs ſolemnis PP. Molinæ, & Leſſio proponitur ut omninò certa, ut dixi *n. 185. & 186.* & in hoc caſu poteſt ſententiam ferre contra poſſidentem, quia contra certitudinem proprietatis nulla prævalet poſſeſſio; eſt enim injuſta poſſeſſio, quæ retinet inuito domino id, quòd certò eſt alienum. Quòd ſi præcedente judicio de poſſeſſione legitima, & judicio de proprietate allegetur hæc poſſeſſio evidenter legitima, & judici utraque opinio juris circà proprietatem proponatur ut merè probabilis, debet judex adjudicare poſſeſſori. Eſt enim verum, quod ait Caramuel relatus ſuprà, [Poſſeſſionem præponderare omnibus rationibus non convincentibus, ſupponit Diana, nec probat; eſt enim communis in omni Tribonali: nullibi enim bonę fidei poſſeſſor excluditur, antequam convincatur.] Nec conuincitur per opinionem de proprietate, quæ merè probabilis eſſe ſupponitur.

195 Ad confirmationem diſtinguo antecedens: quando probabilitas verſatur circà jus, jam manet probabile, leges actori favere, [attenta poſſeſſione rei,] nego [non attenta poſſeſſione eius,] concedo: quo eodem modo reliquæ propoſitiones ſubſumptæ diſtinguendæ ſunt.

196 Denique obiicit Cardinalis aduersùs eam ſententiam P. Thomæ Sanchez relatam ſuprà *n. 183.* aſſerentis, eſſe improbabile, quòd poſſit uti compenſatione occulta hæres teſtamenti minùs ſolemnis ex opinione duntaxat probabili. [Sed tamen ipſe Sanchez *lib. 2. de matrimon. diſp. 69. num. 9.* poſtquam dixit non poſſe ſponſum propria authoritate diſſolvere ſponſalia, quando cauſa non eſt certa, addit: *Ne tamen intelligas exigi, ut undequaque certa ſit ſufficiens cauſa, itaut nulla ſit opinio contraria, vix enim caſus contingeret: ſed requiritur certitudo moralis, ideſt, ut cauſa juxta probabilem opinionem ſit ſufficiens; quia in moralibus ad operandum hæc dicitur certitudo, cum ſatis ſit, ut quis tutò operetur, opinionem probabilem amplecti.* Pro quo affert Ludouicum Lopez *2. par. inſtruct. de Matrim. cap. 38. ad fin.* dicentem, ſufficere authoritatem viri docti aſſerentis, cauſam eſſe ſufficientem ad diſſoluenda ſponſalia. Ecce ipſe Sanchez in caſu, quo agitur de ſpoliando altero, non requirit, niſi opinionem probabilem circà jus, & hanc vocat certitudinem in moralibus.]

197 Reſpondeo, eam vocari certitudinem juxta ſubjectam materiam: nam cauſa ad diſſolvenda ſponſalia licèt dicatur debere eſſe certa, illa quidem modicam, non abſolutam, certitudinem requirit. Quod evidenter colligitur ex eo, quod tradit idem Thom. Sanch. *lib. 1. de Matrim. diſp. 71. n. 1.* ad diſſolvenda in judicio ſponſalia ſufficere unum teſtem, & *n. 13.* ſufficere famam impedimenti, *ex cap. ſuper eo 2. de teſtib. & atteſt. & cap. præterea 2. de ſponſalibus, & cap. ſuper eo, de conſanguinitate.* Quia antequam contrahatur matrimonium, favetur potiùs libertati, quàm matrimonio: ex matrimoniis enim non ſpontè contractis multa oriuntur Incommoda, immò & ſcandala. Nec id eſt propriè ſpoliare alterum, præcipuè ubi nulla famæ jactura intercedit: nam ibi non intervenit verè, & propriè poſſeſſio: contractus enim ſponſalium eam tacitam conditionem includit, [Si non intervenit in oppoſitum cauſa probabilis;] quia id ita exigit libertas ineundi matrimonii.

198 Ideò jure meritò in fine ſectionis, *nu. 106.* addit Lugo hæc verba. [De hoc tamen nihil volo aſſerere, immò libenter abſtineo ab ultimo judicio circà hoc totum punctum de compenſatione licitè facienda cum opinione ſolùm probabili; quia licèt in caſibus particularibus Authores videantur id admittere, ut vidimus; in communi tamen, dum quæſtionem in propriis terminis tractant, videntur id communiter negare, à quibus non eſt in re practica facilè diſcedendum, quia fortaſſe aliquid illis occurrebat, quo argumenta noſtra ſupra poſita poſſent diſſolvere.] Quod prudentiſſimè dictum eſt; nam præfata argumenta optimè ſolvuntur reſponſionibus ſuprà poſitis.

maquiuta, quod *odia reſtringi oportet*, probabilitas ejus opinionis non poteſt reduci ad actum; & conſequenter certa manet oppoſita ſententia in praxi, quòd iſte caſus non ſit reſervatus. Idque tanquam certum affirmari à Patre Suarez, conſtat ex illis verbis, *Hoc patet*; & ex illis, *Ab omnibus admittitur*.

12 Nec nocet nobis, quòd loquatur P. Suarez de opinionibus probabilibus circà valorem voti: tum quia eadem eſt ratio, quando dubium, vel diverſæ opiniones verſantur circà reſervationem voti, atque quando verſantur circà valorem ejus. Tum propter id, quod addit de caſibus reſervatis, quando dubium, vel opiniones probabiles verſantur circà reſervationem caſus.

13 P. Thom Sanchez ſtat pro eadem concluſione. Nam *lib. 4. ſum. cap. 44. num.* 3. docet, quando dubium eſt, an votum ſit reſervatum, etiamſi ſit dubiũ accidens *propter diverſitatem opinionum*, illud votum non manere reſervatum, præcipuè ſi poteſtas diſpenſandi ſit ordinata, eo quòd hæc poteſtas diſpenſandi favorabilis ſit, & latiſſimè interpretanda, ut latè docet, & tanquam certum ſtatuit *lib. 8. de matrim. diſp. 2. num.* 1. Itaque ſecundùm Thomam Sanchez, ſi detur opinio probabilis, propugnans votum eſſe reſervatum, accedente regula decimaquinta juris, juxta quam poteſtas diſpenſandi eſt latiſſimè interpretanda, ea probabilitas per hanc regulam limitatur; & ſententia, quæ, præciſa hac regula, poterat ad praxim admitti, accedente hac regula, illa ſententia reiicienda eſt. Sed cur opinio reiicienda eſt, quæ eſt practicè probabilis, niſi quia adveniente ea regula juris, probabilitas ejus limitatur, itaut non debeat ad praxim reduci? Probabilitas autem unius opinionis non aliter limitatur, niſi itaut probabilitas oppoſitæ opinionis tranſeat in certitudinem modo dicto.

14 Idem docet *lib. 4. ſum. cap.* 40. *num.* 26. ubi agens de votis reſervatis, ait, in dubio votum non cenſeri reſervatum, etiamſi *dubium ſit poſitivum ex opinionibus probabilibus contrariis*; quia cùm reſervatio ſit odioſa, non extenditur ad eos caſus dubios. Idem docet circà reſervationem caſuum *lib. 1. ſum. cap.* 10. *nu.* 74. Unde quando eſt opinio probabilis, quòd caſus eſt reſervatus, & alia, quòd non eſt reſervatus; huic ſecundæ ſtandum eſt, quia eſt materia odioſa: unde infertur non manere libertatem eligendi inter eas duas opiniones; atque adeò ex ea regula juris accedente, non manere practicè probabilem eam opinionem negativam.

15 Et in materia immunitatis Eccleſiaſticæ idem docuit *tom. 1. conſil. lib. 2. cap 4. dub. 55. n.* 31. Nam poſtquam propoſuit ſententiam quorundam Juriſperitorum, quòd cogi poſſint Clerici à Magiſtratu Laico ad contribuendum pro muris, pontibus, &c. addit, oppoſitam ſententiam *omninò tenendam*. Et inter aliàs rationes hanc exhibuit: *Quin in ambiguis Religionis quæſtionibus ſumma eſt ratio, quæ pro Religione facit, ut expreſsè his verbis dicitur leg. ſunt perſonæ, in fine, ff. de Religioſ. & ſumpt. funer.* & ex ſuprà dictis conſtat apud P. Thom. Sanch. quæſtiones ambiguas vocari eas, ubi pro utraque parte ſunt opiniones probabiles. Et ea verba, *omninò tenendam*, denotant oppoſitæ parti non relinqui practicam probabilitatem, præcipuè ex ea circumſtantia, quòd favore Religionis amplianda eſt immunitas in ambiguis de Religione quæſtionibus, ſive in iis quæſtionibus, ubi ſunt opiniones probabiles. Unde licèt illa prima à ſententia Juriſperitorum eſſet ſpeculativè probabilis, ideſt, abſolutè probabilis, præciſa regula de favore Religionis ampliando; at accedente hac, illa prima ſententia non practicè probabilis, nec poteſt reduci ad praxim. Vide etiam in materia matrimonii, quæ etiam favorabilis eſt, Patrem Thom. Sanchez referendum infrà *cap. 5. num.* 40. & alios undeviginti Authures *ibid.* referendos.

16 Pro eadem ſententia ſtat Antonius Diana *part. 6. tract. 1. reſol. 30. fine*, in materia immunitatis, ubi inter alia ait: [Quia in conflictu *opinionum* illa eſt amplectenda, quæ favet Eccleſiæ.] Eſt ergo reiicienda, quæ non favet: non ergo remanet practicè probabilis, ut ex ſuprà dictis conſtat. Ubi pro eadem ſententia citat Diana Alexandrum Sperellum, Carolum Maranta, Farinacium, & Giurbam: quod fuſiùs docuit Diana *part 5. tract. 1. reſol.* 23. ubi prætet allegatos citat Jaſonem, & P. Baldellum *tom. 1. lib. 5. diſp. 39. num.* 1. Souſam, & Rotam in una Veneta cenſus, ann. 1606. Quod etiam docuerat idem Diana *1. par. tract. 2. reſol.* 65. ubi pro eadem allegat Felinum, Decianum, Hondedum, Belletum, & Mainardum.

17 Valenzuela adversùs Venetos *par. 1. num.* 43. docet idem eiſdem verbis ac Diana: [Quia in conflictu *opinionum* illa magis eſt amplectenda, *quæ favet Eccleſiæ.*] Idem habet in eadem materia immunitatis Thomas Delbene *tom. 2. cap. 16. dub. 9 ſect. 14. n.* 12. Idem tradit in eadem materia Antonius Souſa *in Bullam Cœnæ diſp. 76. n.* 5. ubi ait: [Opinio communis *non eſt attendenda*, quando altera contraria opinio poteſtati clavium, & juriſdictioni Eccleſiæ favet: ergo multò minùs opinio, quæ à multis reprobatur.] Et quid eſt; *Non eſt attendenda?* niſi, quòd, licèt ſecluſa ratione favorabili, illa opinio ſit probabilis; at attento favore Eccleſiæ non remanet deducibilis ad praxim, & ideò nec practicè probabilis; alioqui ſi remaneret practicè probabilis, ſemper maneret libertas illam eligendi. Et pro eadem propoſitione, quã ſumit pro antecedente, citat Souſa Hoſtienſem, & Joannem Andr. *in cap rurſus, qui Clericis, vel vovent.* & Felinum *in cap. 1. de conſtitut.* & Martham *de juriſdict. 4. part. centur. 2. caſ.* 164. *num.* 1. Tenet etiam P. Pellizatius in materia immunitatis *in Manual. Regul. tom. 2. tract. 8. cap. 6. num.* 142. qui quamvis non diſtinguat, an extendatur ad opiniones probabiles; eſt tamen ejus ſententiæ, quia citat unicum Dianam in locis allegatis approbans ejus doctrinam.

18 Ejuſdem ſententiæ eſt P. Facundez *lib. 4. de juſtit, cap.* 10 *num.* 10. qui in ea quæſtione, an quis poſſit omnia bona ſua donare Eccleſiæ? cum partem affirmantem docuiſſet, ſubdit: [Et quamvis multi, & graviſſimi Doctores contrarium teneant, quos citatos invenies (ſuppreſſis nominibus) apud Julium Clarum; nihilominus ſi caſus contingeret, ob favorem Eccleſiæ ab hac opinione non eſt recedendum: nam ſemper ſumma ratio eſt ea, quæ pro Religione facit, ut dicitur *in leg. ſunt perſonæ, ff. de Religioſ. & ſumpt. funer.*] Docet ergo, in praxi non eſſe recedendum ab hac opinione affirmativa propter favorem Religionis: ergo oppoſita non eſt deducenda ad praxim: ergo licèt præciſo favore Religionis, oppoſita ſit probabilis; hoc tamen attentu, oppoſita non eſt practicè probabilis.

19 Dices, ex his Authoribus non colligi, illas opiniones adverſas immunitati reddi practicè improbabiles in foro conſcientiæ ex hoc principio juris de amplianda immunitate favore Religionis; ſed ad ſummum colligi, opiniones favorabiles eſſe probabiliores. Nam cùm præcitati Authores defendant, judicem debere judicare ſecundùm opinionẽ probabiliorem, ita conſequenter dicent, Judicem Eccleſiaſticum judicantem in cauſa immunitatis, judicare debere ſecundùm opinionem favorabilem immunitati, utpotè probabiliorem.

20 Hæc tamen evaſio ſuſtineri non poteſt; eſt enim manifeſtè contra mentem Authorum. Nam P. Suar. *loc. cit.* nihil tale agit de Judice Eccleſiaſtico, aut ejus ſententia; ibi enim agit de judicibus ſæcularibus malè operantibus, qui non poſſunt excuſationem prætendere ex diverſitate opinionum, eo quòd quoties talis opinionum diverſitas adeſt, debent operari ſecundùm Regulam generalem de amplianda Immunitate favore Religionis, ut ſequenti conſtabit. Et de P. Thom. Sanch. id evidentiùs conſtat, qui agens de reſervatione votorum, & caſuum, nihil meminit de judice, ſed expreſſè loquitur de eo, quod tenendum eſt in foro conſcientiæ, aut abſtrahendo ab utroque foro. Et ubi loquitur de immunitate, non agit de Judice Eccleſiaſtico ſententiam ferente, ſed de prava operatione Judicum ſecularium], qui volunt cogere Eccleſiaſticos ad contribuendum pro muris, pontibus, &c. eoſque aſſerit in ambiguis quæſtionibus operari debere ſervore immunitatis. Item Diana in textu quintæ partis loquitur expreſsè conſulens Conſiliariis Principum, ut in conflictu opinionum eam amplectantur, quæ favet Eccleſiæ, ſupponent eos non eſſe judices hujus cauſæ. Et in textu citato primæ partis loquitur univerſaliter de eo, quod tenendum eſt in ambiguis quæſtionibus de immunitate, nihil dicens de modo procedendi Judicis Eccleſiaſtici in hac cauſa. Verum eſt, quòd in textu citatu ſextæ partis loquitur de ſententia, quam in hoc conflictu opinionum debet proferre judex Eccleſiaſticus: ſed illud aſſerit ex principio univerſali à ſe tradito in prima, & quinta parte, quod ſemper ſtandum ſit pro immunitate, præcipuè cum ipſe Diana 2. *part. tract.* 13. *reſol. 3. §. dico igitur*, defendat, poſſe judicem ſequi opinionem probabilem relicta probabiliori. Sed & Antonius Souſa ne verbum quidem aſſerit circà ſententiam Judicis Eccleſiaſtici, ſed ſolùm loquitur de injuſtitia ſtatuti indicentis examen literarum Apoſtolicarum; docens, poteſtates ſæculares debere attendere ad opiniones favorabiles immunitati, ut conſcientiæ ſuæ conſulant.

CAPUT III.

Ratione probatur eadem concluſio.

21 PRobatur primò. Quando materia, utpotè favorabilis, eſt amplianda, illa extenditur ad caſus ambiguos: ſed inter hos adnumerantur opiniones probabiles: ergo extenditur ad caſum opinionis probabilis. Item, quando extenditur ad caſum opinionis probabilis, unam partem probabilem determinat, ſcilicet favorabilem; & excludit aliam partem probabilem oppoſitam, ſcilicet adverſam: ſed regula, quæ determinat ad unam partem, illam reddit certam; & quæ excludit oppoſitam partem probabilem, illam reddit improbabilem, & certò falſam: ergo hunc effectum præſtat ea regula de favore ampliando, circà opiniones oppoſitas. Conſequentia primi ſyllogiſmi, & propoſitiones illi adjunctæ, patere videntur.

22 Major primi ſyllogiſmi eſt certa inter Authores. Ita P. Thom. Sanchez loco citato, & multis aliis in locis, præcipuè *lib. 8. de matr. diſp. 2. n.* 9. Immò & cæteri Authores citati capite præcedenti, quãvis loquantur in materia immunitatis Eccleſiaſticæ, id probant ex generali principio de ampliatione favorum; quod in immunitate urgentiùs militat, quantò major eſt cæteris favor Religionis. Et notavit Caramuel *in Theol. fundam. nu. 943. funda.* 38 ubi id tanquam certum ſupponit, dicens: [Materiam eſſe dubiam, & leges incertas, ſupponimus: ubi enim illa certa eſt, aut hæ claræ, non eſt locus interpretationi, & ampliationi.] Ratio autem ejus majoris eſt, quam hic inſinuat Caramuel. Etenim ad caſus certos tam extenditur materia odioſa, quàm favorabilis; unde ſi hæc ampliatur, & illa reſtringitur, non debet eſſe id in ordine ad caſus certò comprehenſos, ſed in ordine ad illos, de quibus dubitatur.

23 Minor etiam primi ſyllogiſmi debet eſſe certa: nam caſus ambigui ſunt illi, in quibus neutra pars eſt certa, ſed ubi ſunt opiniones probabiles oppoſitæ, neutra pars eſt certa: ergo ubi ſunt opiniones probabiles, ſunt caſus ambigui.

Digitized by Google

præferendam eſſe ſententiam pro reo, *niſi in cauſa favorabili, puta matrimonio, libertate, dote, ſeu teſtamento.*

41 Hinc conficitur argumentum. Etenim quando agitur cauſa de valore matrimonii, quia hæc valde favorabilis eſt, ſententia ſtans pro valore, unius ſingularis Doctoris probabili ratione innitentis, præferenda eſt ſententiæ plurimorum, niſi textu aperto, aut ratione evidenti innitantur. Ita enim docet P. Thom. Sanchez ſuprà relatus ea *diſput.* 18. *num.* 7. & apud ipſum Hoſtienſis, Joannes Andreas, Antonius, Ancharanus, Henricus, Nevo, Præpoſitus, Felinus, Decius, Barbatia, Berojus, Roſella, Antonius Gabriel, Menochius, Antonius Cuccus, & Navarrus. Et præter eos tradit P. Caſtro Palao *tom.* 1. *tractat.* 1. *diſp.* 2. *punct.* 1. *num.* 12. & apud ipſum Maſchardus *de probation. concluſione* 1143. *num.* 12. & Villalobos *tom.* 1. *ſum. tract.* 1. *difficul.* 7. *num.* 3. Et obſervat ibi P. Thom. Sanch. id in utroque foro intelligendum eſſe.

42 Atqui interrogabit Theologus, quare in cauſa matrimoniali, ſi opinio communis eſt probabilis, reiicienda eſt, & præferenda ſingularis? Cum opinio probabilis, nedum probabilior, eligibilis ſit; ubi enim eſt probabilitas, ibi & libertas operandi ſecundùm talem opinionem probabilem. Ratio autem hujus eſt. Nam licèt ſententia communis de nullitate matrimonii ſit probabilis, vel, ſi mavis, probabilior vi legis immediatè, & directè diſponentis de valore, vel nullitate contractus matrimonialis: at ſi fiat reflexio ſupra eam opinionem, ex vi legis diſponentis, cauſam matrimonialem eſſe favorabilem; & ideò ea prædicta regula decimaquinta eſſe ampliandam; ſit certum, opinionem favorabilem eligendam eſſe. Et ideò aſſertio reflexa, quæ affirmat, hanc opinionem eligendam eſſe, jam non eſt mera opinio, ſed ſententia certa dicenda eſt, eo quòd certum ſit, non ſolùm in dubiis, ſed etiam in dubitabilibus, pro cauſa evidenter favorabili ſtandum eſſe.

43 Scio Caramuelem aſſeruiſſe, cauſam de valore matrimonii non eſſe favorabilem, nec in dubio ſtandum eſſe pro matrimonio, ſed pro cœlibatu. Ita enim aſſerit *in Theologia fundamentali, nu.* 2017. *fund.* 70. in hæc verba: [Sunt qui hæc theoremata mordicus tenent. Primum: in omni dubio ſtandum eſt pro valore Sacramenti. Secundum: in omni probabilitate, illa eligenda ſententia eſt, quæ faveat matrimonio. Tertium. ∵ Sed omnia hæc tria mihi non placent. Non primum, quia in dubio ſtandum pro poſſeſſione eſt, quæ præceſſerat dubium: cùm igitur ante matrimonium dubium præceſſerit cœlibatus certus, ſtandum eſt pro cœlibatu. Non ſecundum, quia potiùs in probabilitate favendum eſt conjugatis, quibus favor maximus fieret, interdum, ſi matrimonium invalidum declararetur.]

44 Sed debuiſſet advertere Caramuel primò, eſſe expreſſum in ſacris Canonibus, cauſam matrimonii eſſe favorabilem, ut expreſsè deciditur *in cap. fin. de ſententia, & re judic.* relato ſuprà *num.* 40. Secundò, non cenſeri probabilem ſententiam, donec ſatisfaciat textui authentico, qui oppoſitum tradere conſpicitur. Ideò dicendum eſt, doctrinam traditam, quòd cauſa matrimonialis ſit favorabilis, certam eſſe, utpotè expreſsè traditam in ſacris Canonibus.

45 Debuiſſet advertere tertiò, ſe dixiſſe in Theologia intentionali *lib.* 3. *diſp.* 3. *quæſt.* 8. *nu.* 1425. hæc verba: [Conjux, qui contraxit bona fide, habet rationem gravem aſſerendi matrimonium eſſe validum: igitur nec poſitivè, nec negativè poterit dubitare. Quandiù igitur non conſtet evidenter, matrimonium fuiſſe invalidum, prudenter credet validum, & invalidum diceret imprudenter.] Infero: ergo judex in cauſa matrimoniali ejus, qui contraxit bona fide, *quandiù ſibi non conſtet evidenter, matrimonium fuiſſe invalidum, prudenter credet validum; & invalidum*, in ſua authentica ſententia *diceret imprudenter*, atque adeò iniquè. Sed quando judex videt rationes probabiles pro utraque parte, ſibi non conſtat evidenter, matrimonium fuiſſe invalidum; ergo quando videt rationes probabiles pro utraque parte, *prudenter* dicet *validum*, & *invalidum* dicet *imprudenter*, & iniquè. Ergo in tali caſu probabilitatis non eſt *potiùs favendum conjugatis*, ſed valori matrimonii.

46 Probatur quartò concluſio. Nam in relato capite finali *de ſententia, & re judic.* hanc deciſionem ſtatuit Gregorius IX. *Duobus judicibus, ut accepimus, diverſas ſententias proferentibus, ſi ex juriſdictione ordinaria proceſſerunt, tenet pro reo, non pro actore ſententia, niſi in cauſa favorabili, puta matrimonio, libertate, dote, ſeu teſtamento*, pro ipſo (actore) *fuerit promulgata.*

47 Ubi advertendum eſt, ſupponere Pontificem, ex iis duabus ſententiis non eſſe unam evidenter juſtam, & alteram evidenter iniquam. Nam ſi tales forent, nec pro reo, nec pro cauſa favorabili ſtandum eſſet, ſed pro jure evidenti. Supponit ergo Pontifex, utranque ſententiam adverſam eſſe probabilem, & probabiliter, atque prudenter latam. Tum ſic: quamvis utraque ſententia ſit probabiliter, atque prudenter lata, Pontifex decidit, præferendam eſſe eam, quæ verſatur in materia favorabili: ergo ex deciſione Pontificis materia favorabilis extenditur ad cauſam probabilem: ergo ex deciſione Pontificis materia favorabilis non extenditur ſolùm ad cauſam utcunque dubiam, ſed etiam ad cauſam probabilem, & in qua pro utraque parte ſunt rationes probabiles. Ergo cùm in regula decimaquinta deciditur, favores eſſe ampliandos, intelligendum eſt, non ſolùm ampliandos ad caſus utcunque dubios, ſed etiam ad caſus, in quibus adeſt probabilitas.

48 Probatur quintò. Plurimæ ſunt opiniones Juriſperitorum circa immunitatem Eccleſiaſticam, quæ communiter reprobantur à Theologis, quæ quidem reprobari non poſſunt, niſi ratione improbabilitatis, in quam impingunt. Deinde à Sacra Congregatione Cardinalium de Indice librorum prohibitorum prodiit edictum interdicens librum de immunitate Eccleſiaſtica Petri Gambacurta, eo quòd doceret multas opiniones reprobatas de hac materia. Quod decretum invenies apud Dianam *par.* 5. *tract.* 1. *reſol.* 2. Et Paulus V. damnavit aliam opinionem detrahentem immunitati Eccleſiaſticæ, apud Dianam *ibid. reſol.* 3.

49 Et tamen aliquibus difficile videtur, damnari tanquam improbabiles, quæ habent pro ſe plures Authores. Quòd mihi difficile non eſt, qui video, aliquas opiniones in aliis materiis defendi planè improbabiles à pluſquam viginti Doctoribus, quas retuli *diſput.* 11. *cap.* 8. ſed tamen ex hac veritate, quam defendimus, facilè eſt omnibus ſatisfacere in hoc dubio. Dato enim (& non conceſſo) quòd eæ opiniones ſint probabiles vi legis directè diſponentis de materia earum; at attenta certitudine ejus regulæ decimæquintæ, quòd conſtitutiones favorabiles ſunt ampliandæ, atque adeò extendendæ ad caſus dubitabiles, ſit, quòd quamvis eæ opiniones ſint directè probabiles, reflexè tamen vi prædictæ regulæ illæ opiniones maneant improbabiles, & certò falſæ; cùm prædictæ opiniones materiam favorabilem immunitatis contra jus reſtringant, nec amplient ad omnes caſus dubitabiles, quales ſunt caſus pro utraque parte probabiles.

CAPUT VI.

Aliquæ limitationes præcedentis doctrinæ, & nonnullæ illationes.

50 PRima limitatio eſt, vel potiùs explicatio. Quoties non eſt certum, conſtitutionem eſſe favorabilem, ſed duntaxat probabile, non eſt certum extendendam eſſe ad caſus habentes pro utraque parte opinionem probabilem, ſicut neque ad caſus dubios: hæc limitatio ſatis conſtat ex dictis, & ſolùm notatur pro præoccupandis objectionibus, quæ circa alias conſtitutiones, quæ communiter reputantur favorabiles, exponi poſſunt.

51 Secunda limitatio eſt: Quoties ea generalis regula decimaquinta limitatur per alia principia juris, non tenet doctrina tradita. Poſſet enim aliquis cogitare, conſtitutiones pœnam imponentes eſſe favorabiles, quia reſpiciunt bonum publicum; hoc autem non obſtante, adhuc id alia juris regula coarctatur, nempe ſecunda: *In pœnis benignior interpretatio eſt facienda.*

52 Tertia limitatio eſt, quando conſuetudo declaravit praxim conſtitutionis: eſt enim aliud juris principium, quòd *conſuetudo eſt optima legum interpres, ex cap. cum dilectus, de conſuetud.* Et ideò licèt ſint opiniones probabiles circà talem conſtitutionem, quæ ſcilicet probabiles ſint præciſa conſuetudine, quamvis conſtitutio ſit favorabilis, non eſt extendenda ad caſum, qui pro utraque parte habet opiniones probabiles; eſt enim limitata ea regula de favore ampliando per prædictum juris principium. Quæ, ſi attentè conſpiciatur, potiùs eſt explicatio, quàm limitatio, cùm eæ opiniones ſtante legitima conſuetudine certa non ſint probabiles. Nec propterea admitto conſuetudinem, quæ abſolutè poſſit derogare immunitati Eccleſiaſticæ. De quo aliàs

53 Quarta limitatio eſt. Quoties favor procedit contra jus tertii, non eſt ampliandus, atque adeò non debet extendi ad caſus dubitabiles, neque habentes pro utraque parte opiniones probabiles, ut notavit P. Thom. Sanch. *lib.* 8. *de matrim diſp.* 2. *num.* 3. cum multis Doctoribus. Et nota, in materia immunitatis non habere locum hanc limitationem, quia nunquam Principes ſæculares habent jus contra reverentiam debitam Religioni, & ſtatui Eccleſiaſtico, niſi circumſtantiæ evidenter extrahant caſum à cauſa immunitatis.

54 Ex dictis inferes, non benè procedere Joannem Sancium, dum *diſp.* 44. *num.* 52. ait, licitum eſſe judici, quamlibet opinionem, affirmativam ſcilicet, vel negativam, ſequi in omnibus his quæſtionibus: *An blaſphemo immunitas Eccleſiæ valeat? An committens delictum quodlibet in Eccleſia, gaudeat immunitate pro aliis delictis extra Eccleſiam commiſſis? An exiens ab Eccleſia committendi criminis cauſa, gaudeat immunitate? An occidens Clericum gaudeat immunitate? An illa gaudeat, qui è manibus ſatellitum eripitur, & ad Eccleſiam confugit?* Ideò verò aſſerit, licere judici extrahere ab Eccleſia ejuſmodi delinquentes, quia pro utraque parte, tam affirmativa, quàm negativa, eſt opinio probabilis, & Authores ipſi ſuffragantes.

55 Ideò autem non benè procedit, quia licèt prædictæ opiniones ſint probabiles, attentis legibus, quæ de ea materia in terminis loquuntur, at attenta regula decimaquinta ſuprà poſita de favore ampliando, & præcipuè cùm cauſa immunitatis, & Religionis ſit omnium favorabilium favorabiliſſima; cùm ea prædicta regula conſtitutiones, quæ ſub ipſa comprehenduntur, ad caſus dubios, & dubitabiles ſint ampliandæ; ſit, quòd ea regula limitet probabilitatem earum opinionum. Qua poſita nec poſſunt reduci ad praxim, nec dici practicè probabiles.

56 Inferes ulteriùs, in materia immunitatis Eccleſiaſticæ vix eſ-

ſe caſum, in quo detur varietas opinionum practicè probabilium. Quam aſſertionem certam exiſtimabis, ſi attentè conſideres ea, quæ hucuſque *in præſenti diſp.* dicta ſunt.

DISPUTATIO XVIII.

An liceat exponere ſe periculo probabili peccandi? Ubi multa de periculo proximo?

CAPUT I.

Quanam fuerit ſententia Caramuelis, & qua ratione illam retractaverit?

1 HAnc quæſtionem aliis terminis proponere poſſem conſequentiùs ſub titulo diſputationum præcedentium, videlicet in hanc formam: [An obligatio vitandi periculum peccati limitet probabilitatem opinionum?] Sed quia quæſtio communiùs agitatur ſub titulo præfixo, ideò illum præterre volui, poſteà dicturus quidquid ſpeciale reluxerit ſub altero titulo. Inter periculum proximum, & periculum probabile diſcrimen invenerunt Recentiores Theologi, licèt antiquiores pro eodem uſurpaverint. Juxta illos periculum proximum, ſive certum, eſt, quod quadam certitudine morali infert lapſum, ut cùm quis expertus eſt, ſe ferè ſemper in tali occaſione labi in peccatum. Periculum verò probabile dicunt, quod non certò, ſed probabiliter colligit lapſum futurum, ut cum quis ivit domum fœminæ duodecies, & ſexies peccavit, ſexieſque voluntariè abſtinuit. De quo exemplo vide *cap.* 14. *num.* 219.

2 Caramuel *in Regulam S. Benedict. diſp.* 70 *num.* 1056. docet, licitum eſſe exponere ſe probabili peccandi periculo, ſine ulla neceſſitate. Inter alia ſic aſſerit *nu.* 1058. [Petis, utrùm poſſit ſe aliquis exponere probabili peccandi periculo? Ego nullam actionem prudentem peccati arguo: nec imprudens cenſendus eſt, qui ſequitur partem probabilem. Ita efficaciſſimè ſuperiùs *num* 57 (corrige *n.* 1057.) ubi notavi, tunc probabiliter deeſſe periculum, quando probabiliter adeſt: & ſi tibi ſit probabile, quòd nullum ſit peccandi periculum, non video, quid te urgeat, aut cogat, ne poſſis licitè operari.] Et *nu.* 1056. ſic ait: [Periculum, ut cenſeatur proximum, debet eſſe evidens phyſicè, aut moraliter; ſi enim tantùm ſit probabile, periculum morale non eſt: nam probabiliter etiam cenſere poteris, periculum nullum ſubeſſe. Rationes evidentes aſſenſum prædeterminant; ſi ſunt merè probabiles, mentem non cogunt; ſed opinio eligenda committitur optioni voluntatis.]

3 Et *in Theolog. fundam* editionis Francofurtenſis, *nu.* 265. *fund.* 11. ait: [Non eſt peccatum ſe exponere probabili periculo peccandi mortaliter.] Quam doctrinam in eadem editione *num.* 298. dicit eſſe certam, & evidentem. [Prima: Qui dicunt, debere hominem ſequi probabiliorem opinionem, conſequenter debebunt dicere, peccaturum, qui ſe exponat periculo probabiliori. At hanc ſententiam eſſe evidenter falſam, nos jam demonſtraſſe putamus. Secunda: Qui tenent, ſufficere ſequi minùs probabilem, me judice, probabiliter impugnari non poterunt; & tamen conſequenter debebunt dicere, licere ſe exponere periculo etiam magis probabili. Tertia: Utrique debebunt dicere, licere ſe exponere periculo minùs probabili. Omnia demonſtro breviter. Sit iturus Ambroſius ad Petronillæ domum, & cognoſcit probabilis peccati periculum: ergo in tali caſu poteſt, & debet dicere; *Iſta propoſitio, Peccabo, eſt probabilis: atqui poſſum ſequi, quam volo in materia probabili: ergo potero ſtare huic ſententiæ, Non peccabo.* Porrò ſi Ambroſius illi ſtet, non tollet probabile peccandi periculum; & tamen poterit ire ad domum periculoſam: ergo. Hæc mihi videntur valdè certa.]

4 Sed ipſe Caramuel *in fundamentali Theolog. à num.* 496. [*fund.* 11. in editione Lugdunenſi *à num.* 1657. eam opinionem (quòd ſapientis eſt, mutando conſilium) retractavit. Et in ea retractatione optimè diſcurrit: quo nihil ſubtilius, nihil ſolidius eſſe poteſt (Criſim inſtitui: ideò laudanda laudo, reiicienda non approbo) Et quamvis hæc retractatio ſufficiebat meo inſtituto, ut ſuperſederem ab hac quæſtione; adhuc tamen operæ pretium duxi eam inſtituere, ut oſtendam eſſe mera ſophiſmata ea, quæ in priori loco produxit Caramuel, quòd ipſe non præſtitit, & falſa eſſe, vel non benè explicata alia principia, quæ ad id ſtatuit.

5 Incidit Antonius Diana in eam ſententiam, quam priori loco docuit Caramuel, & *part.* 7. *tract.* 11. *reſol.* 29. refert pro illa Caramuelem, citatis ejus verbis. Incidit Caramuel in eum locum Dianæ, & in editione Francofurtenſi *eo num.* 298. *citato*, ait: [Verba allegat Antonius Diana *par.* 7. *tract.* 15. *reſol.* 29. quam claudit iſtis: *Hæc omnia docet Caramuel: quæ ex ejus mente dicta eſſe volo; ego enim affirmativæ ſententiæ adhæreo.* Recognovit hanc ipſam doctrinam Caramuel, illamque tam certam, & evidentem judicat, ut aſſerat, Dianam non poſſe ſe ſubducere ab illa, ſi velit conſequentiam ſervare.] Hucuſque Caramuel.

6 At in editione Lugdunenſi Theologiæ fundamentalis *loco citato* (quòd ſumma admiratione digna eſt,) negat ſuam expreſſam aſſertionem Et quidem nemo erubeſcere debet retractationem, quando eam ſubtiliori, & ſolidiori diſcurſu coactus inſtituit. Id dolendum eſt, quòd non pauci videntes retractationem, cenſent, eam inſtituiſſe Caramuelem, non ex propria ſententia, ſed ex timore, quem (ſi rumori credendum eſt,) concepit, ne aſſertiones ejus Superiorum cenſuram paterentur. Circà hanc tamen quæſtionem (quidquid ſit de aliis) nullus vir doctus id exiſtimabit: nam quæ ſcribit pro retractatione eorum, quæ circà hanc quæſtionem dixit in commentario in Regulam, & in Theologiæ fundamentalis editione Francofurtenſi, ſunt, meo judicio, demonſtrativa. Et ubi rei evidentia cogit ad aſſertionem, temerarium eſt aliis motivis extrinſecis attribuere.

7 Leander à Murcia, Capucinus, *lib.* 2. *diſquiſitionum moralium diſput.* 1. *reſol.* 16. cùm incidiſſet in eum locum Commentarii in Regulam, citatum Caramuelis, & in alium textum Theologiæ fundamentalis ex editione Francofurtenſi; authoritate Caramuelis præcipuè impulſus, ejuſque priſtinis argumentis, defendit ſine limitatione licitum eſſe exponere ſe periculo probabili peccandi. Quare cum prædicto Leandro eſt nobis etiam lis ſcholaſtica inſtituenda, & probandum primò, eam aſſertionem, ut ab ipſo proponitur, non eſſe probabilem, quia omnia ejus fundamenta ſunt non modò levia, ſed ſophiſtica: deinde oſtendendum, eam eſſe certò falſam, tum propter demonſtrationem Caramuelis, tum propter alias denuò addendas.

CAPUT II.

Jaciuntur ſolida fundamenta veræ ſententiæ.

8 PRæmittendum eſt primò, quid ſit periculum? Caram. citatus *in Theologia fundam nu.* 535. benè aſſeruit periculum eſſe *inclinationem ad futuritionem mali*. Quæ definitio eget explicatione. Non enim eſt inclinatio, ſed motivum antecedens ad futuritionem mali, ex quo prædicta futuritio colligitur impendere: & quia quandoque non eſt certa futuritio, ideò non dicitur illatio, ſed inclinatio. (Quamvis, latiùs loquendo, quævis contingentia damni futuri dici ſoleat periculum.) Et cave, ne intelligas, cùm dicimus, periculum eſſe inclinationem ad damnum futurum, hoc eſſe re ipſa futurum; id enim falſum eſt, cùm ſæpè detur periculum, quin re ipſa ſit futurum damnum; ſed eſſe motivum inclinans ad damni futuritionem, ſive ad hoc ut ſit de futuro. Unde inferes, periculum duo dicere, habitudinem, ſeu inclinationem, tanquam conſtitutivum periculi; & futuritionem damni tanquam terminum ejus inclinationis, ſive habitudinis.

9 Ideò ipſe Author benè diſtinguit triplex periculum, ſcilicet certum, probabile, & leve. Certum, quod & proximum, eſt, quod certitudine morali infert futuritionem damni, quando ſcilicet quilibet prudens firmiter ſibi perſuadebit, damnum eſſe eventurum: ut cùm quis propria experientia ductus, ſibi firmiter perſuadet, ſi adeat talem domum, lapſurum in peccatum luxuriæ. Similiter certum mortis periculum eſt, cùm quis appropinquat Leoni, cujus ſævitia, & approximatio certum ſibi argumentum eſt futuræ mortis.

10 Periculum probabile eſt, quando adſunt rationes probabiles, quæ ſuadeant lapſum futurum ex tali occaſione. Ut cum quis timoratus, fragilis tamen, probabiliter cenſet, fragilitate ſua vincendum contra timorem Dei. Et ubi fragilitas, & occaſio ſine timore Dei poſſent illi eſſe motivum perſuadendi ſibi certò futuritionem lapſus, adjuncto timore Dei mediocriter ſibi inſitu, qui in oppoſitum inclinat, reddit motivum ſolùm probabile. Similiter qui pedes ambulat in quadam campi planitie, & audit à fide dignis, ducentis abhinc paſſibus ſævire leonem, quamvis non incurrat certum, & proximum periculum mortis, ſubit tamen periculum probabile, quòd probabiliter arguitur ex vicinitate leonis, & lenta fuga, quam pedeſter homo capeſſere poteſt.

11 Periculum leve eſt, quando eſt aliquod leve indicium, quo ſuſpicatur homo futuritionem damni. Ut cum homo religioſus, qui nunquam lapſus eſt in venerea, & magno Dei timore afficitur, ingreditur domum fœminæ nimis pulchræ, & ex nimia ejus pulcritudine indicium ſumit ad ſuſpicandum, ſe fortè lapſurum. De quo dicemus *cap.* 7.

12 Præmittendum eſt ſecundò, periculum peccandi eſſe triplex, intrinſecum, extrinſecum, & compoſitum ex utroque. Intrinſecum eſt, quòd naſcitur ex propria fragilitate, aut peccandi conſuetudine. Et ita quilibet homo, qui non habet ſpecialem Dei gratiam protectricem, habet ab intrinſeco periculum labendi in peccatum: inclinatio enim fomitis, & habitus vitioſi in homine, cui dumtaxat ſuffragantur communia auxilia, grave fundamentum dant, ut prudens ſibi perſuadeat, eum hominem lapſurum. Periculum extrinſecum eſt ipſa externa occaſio per ſe, ut vehemens amici ſuaſio ad peccandum; quæ per ſe conſiderata independenter à magna, vel parva fragilitate alterius, poteſt eſſe argumentum, ut credas, illum peccaturum. Periculum compoſitum ex utraque eſt occaſio ipſa, attenta fragilitate hominis. Et hoc poſtremum eſt, quòd communiter dicitur periculum peccandi.

13 Præmittendum eſt tertiò, Caramuelem *commentario in Regulam; loco citato, & in Theologia fundam.* editionis Francofurt. *num.* 301. ſupponere, quantitatem periculi labendi in peccatum naſci dumtaxat ex propria experientia, & malè afferre in confirmationem

Digitized by Google

tionem ſui aſſerti Patrem Suarium. Et quidem independenter à propria experientia eſſe multa genera periculi certi, & proximi, indubium eſt. Si enim juvenis luxuriæ avidiſſimus futurus ſit ſolus tota nocte cum fœmina, quam à fide dignis audivit veneris etiam avidiſſimam, quilibet prudens certò ſibi ſuadebit, illum lapſurum, antequam attendatur ad quamlibet experientiam; atque adeò id eſt periculum certum, & proximum. Datur ergo independenter ab experientia lapſurum, periculum proximum, & certum. Vel ſi neges, nega etiam, defectu experientiæ ſubire proximum mortis periculum illum, qui ſævo leoni appropinquaret, & eum pugnis percuteret.

14 Pro eo aſſerto peiùs citat Suarium *de charit. diſp. 5 ſect. 2. num. 8.* in hæc verba: [Periculum eſt in determinata materia, in qua aliquis fragilem ſe expertus eſt.] Et immediatè ſubdit Caramuel: [Examinare enim, utrùm periculum ſit proximum, nihil eſt aliud, quàm conſulere experientiam, & videre, utrùm tuæ futuræ conſtantiæ faveat gravis experientia.] E nota ea verba, *Nihil eſt aliud, quàm conſulere experientiam*. Neque enim vult aliundo examinari gravitatem periculi. Verba autem, & ſenſus Suarii truncata ſunt. Vide totam ejus periodum: [In moralibus idem eſt committere, & exponere ſe morali periculo committendi. Quòd maximè verum eſt, quando periculum eſt in determinata materia, in qua aliquis fragilem ſe expertus eſt.] Itaque Suarius affirmata aliquando deſumi à propria experientia, *quando in determinata materia aliquis fragilem ſe expertus eſt*. Caramuel autem truncat verba, & ut faciat eam propoſitionem univerſalem, diſponit ea ad normam definitionis, ut inde inferat, examen periculi proximi, *nihil eſſe aliud, quàm conſulere experientiam*. Conſonat ſibi P. Suarez *tom. 4. in 3. part. diſp. 32. ſect. 2. num. 4.* inquiens: [Solùm eſt attendendum, ad judicandum, quòd aliqua ſit moralis occaſio proxima, neceſſarium eſſe, ut ex ſuo genere talis ſit, quæ frequenter inducat homines ſimilis conditionis ad tale peccatum; vel certè ut experimento conſtet, in homine habere, talem effectum.] Ubi vides disjunctivum argumentum ad colligendum proximum periculum; & ubi deficit experientia propria, recurrendum eſſe ad argumentum deſumptum ex eo, quòd frequenter inducat homines ſimilis conditionis.

15 Et ei aſſerto Caramuelis refragatur ratio. Etenim periculum proximum eſt illud motivum, quod inclinat in lapſum futurum. Unde examen periculi proximi eſt examen illius motivi, ex quo arguitur lapſus futurus: ſed præter propriam experientiam poſſunt eſſe alia motiva, ex quibus vir prudens certò arguat lapſum futurũ: ergo poſſunt eſſe alia motiva præter experientiam propriam, ex quibus fiat examen periculi proximi. Minor oſtenditur. Nam ut omittam exempla ſuprà poſita, ex propria fragilitate, & pronitate ad peccandum, & ex magna illecebra occaſionis poteſt ipſe peccator formare judicium certum de peccato futuro. Numquid iſte ſic certus expectare adhuc debet experientiam ſex, vel octo lapſuũ, ut ſibi perſuadeat proximum periculum in ea occaſione, in quam, ante experientiam, certò videt ſe lapſurum? Deinde ſi in publica agitatione taurorum ex duodecim hominibus, qui ad agitandos tauros propè acceſſerunt, decem occiſi ſunt, numquid decimuſtertius, qui vult accedere, expectabit propriam experientiam, ut agnoſcat, ſibi imminere proximum periculum mortis, ſi accedat.

16 Deinde hoc judicium cuilibet prudenti videbitur certum, quo juvenis ſic diſcurrat: [Non ſum fortior cæteris coætaneis meis, quos in hac urbe cognoſco: atqui illi omnes in hac, & ſimili occaſione labuntur: labar ergo & ego.] Nam ut ipſe victor evadat, ubi cæteri vincuntur, majori fortitudine opus eſt: & cùm ipſe agnoſcat, nihil in ſe eſſe, quod fortiorem, vel ſecuriorem reddere poſſit, certum format judicium de eodem periculo ſibi impendente. Ideòque in retractatione præcipuæ ſententiæ, quam fecit *loco citato Theol. fundamentalis*, hoc aſſertum etiam modificavit *nu. 538.* & aſſeruit, eum, qui caret propria experientia, aliena duci debere. Sed præter experientiam propriam, & alienam eſſe etiam alia motiva ſuadentia periculum, conſtat ex dictis.

17 Præmittendum eſt quartò, dividi etiam periculum in periculum formale, & periculum materiale. P. Leſſius, ut formaliſſimus fuit, & formalitatum amator, hoc periculum formale expreſſit. Et hic terminus, ſi rectè intelligatur, multùm juvabit ad intelligentiam hujus materiæ. Itaque periculum materiale eſt ipſa occaſio externa, quæ provocat, vel inclinat ad lapſum. Periculum formale eſt illud, quod conſideratis omnibus circumſtantiis intrinſecis, & extrinſecis, inclinat ad lapſum. Da duos homines, quorum alter ingreſſurus domum, ubi peccare conſuevit, propoſito tepido, & remiſſo decernit, ſe non peccaturum; alter ingreſſurus ſimilem occaſionem, Dei timore correptus propoſitum intenſiſſimum elicit, quòd tale eſt, ut ſibi certò perſuadeat, nequaquam lapſurum; eo vel maximè, quòd expertus eſt, ſe conſtantem eſſe in iis, quæ firmiter proponit. Rogas ergo, quis horum incurrererit periculum formale? Et reſpondeo, non ſecundum, quia licèt illa ſit occaſio labendi, dum ea firmitate propoſiti fuerit roboratus, & ea certitudine judicii ad ſecuritatem tractus, non ſubiit periculum formale; quia quantùm ſecuritatis comparatur ex cæteris circumſtantiis, etiam intrinſecis, tantùm adimitur de periculo; cùm periculum, & ſecuritas è regione opponantur. Primus verò incurrit periculũ formale, quia tepiditas propoſiti nullam attulit ſecuritatem contra periculũ proximũ.

18 Caramuel *in Regul. eo num. 1057. §. ex hac 3* cùm ibi aſſereret, licitum eſſe exponere ſe probabili peccandi periculo; ut ad rem ſuam interpretaretur vocabulum, aſſeruit, periculũ formale idem eſſe, quod periculum proximum, & certum. Ait enim: [Formale idem eſt, quòd certum: ſicut enim poſita forma, effectus formalis neceſſariò ſubſequitur; ità poſito formali periculo, effectus etiam ſubſequetur.] In quo egregiè decipitur. Nam vel comparat periculum formale cum denominatione periculoſæ, quam præbet ipſi occaſioni; vel comparat cum effectus ſubſequuto peccati? Si primum, quodlibet periculum formale, etſi probabile ſit, infallibiliter præſtat occaſioni eam denominationem periculoſæ; ſed non proptereà certum eſt morali certitudine, quòd ponetur effectus peccati. Si verò ſecundum dicat, comparetque periculum formale cum effectu peccati, periculum reſpectu iſtius nullo modo eſt forma, vel cauſa formalis; non enim denominatur peccatum à periculo tanquam à forma phyſica, vel morali: ſed ſolùm eſt cauſa efficiens, ſaltem moraliter, effectus peccati. Atque adeò hoc modo non habet locum ea certitudo, quam ſtatuere conatur Caramuel in periculo formali reſpectu effectus peccati, ad inſtar certitudinis, quam habet forma reſpectu effectus formalis. Unde conſtat, eam explicationem eſſe falſam, & ſummè violentam. Et de hoc periculo formali nihil dixit Caramuel in retractatione, pro tradita à ſe explicatione, aut contra illam.

19 Præmittendum eſt quintò, quod & ex præcedenti aſſerto deducitur, actus hominis proprios poſſe minuere magnitudinem periculi. Eſt enim minùs periculum ejus, qui intrat occaſionem cum decreto ſecuriſſimo non peccandi, quàm ejus, qui non curat de tali decreto. Quòd ſi decreto ſacras preces addit, poſtulans à Deo efficacem gratiam, plus adimitur de periculo. Si verò precibus ſuperaddat jejunium, aut aliam corporis afflictionem, ſicut in occaſionibus ſuperaddebat S. Franciſcus Borgia, dùm eſſet juvenis, efficacius medium adhibebitur, ut periculum extenuetur. Et hoc aſſertum expreſſit P. Salas *tom. 2. tract. 13. diſputat. 6. num. 105.* & Caramuel *citat. in utroque loco*. De quo redibit ſermo *cap. 8. & ſequentibus*.

20 Præmittendum eſt ſextò, periculum aliud eſſe voluntarium, aliud neceſſarium, ſive involuntarium. Periculum neceſſarium ex duplici capite poteſt eſſe neceſſarium, aut ex præcepto obligante, quæ eſt neceſſitas Theologica, quale eſſet periculum, quod ſubiret chirurgus, qui ex charitate, vel juſtitia obligaretur mederi fœminæ extremam neceſſitatem curationis patienti, cùm non eſſet alius chirurgus, qui mederetur; & ille, cui ob ſcandalum vitandum neceſſe eſt aliquam periculoſam domum intrare, aut fœminam periculoſam intra domum propriam retinere: aut poteſt oriri id periculum neceſſarium ex neceſſitate phyſica, vel morali; ut qui violentia ſatellitum inducitur in carcerem, ubi invenit periculũ percutiendi inimicum ſuum in eodem carcere commorantem; ille enim neceſſitate phyſica adactus in periculum conjicitur. Et filiafamilias, quæ morali neceſſitate impellitur ad exiſtendum in domo matris ſuæ, in qua juvenis habitat ſibi periculoſus; hæc neceſſitate morali coacta manet in periculo. Et cõveniunt Doctores in eo, quòd qui intrat periculum, neceſſitate phyſica, vel morali cogente, non ſe exponit ipſe periculo, ſed potiùs patitur periculum; quia neceſſitas eum conjicit in illud: de quo poſteà uberiùs. An autem quando neceſſitas Theologica obligat, dicatur homo ſubire periculum, non autem ſe ei exponere, dicetur *cap. 13.* Periculum autem voluntariũ eſt, quod quis ſubit ſponte, nulla ex his neceſſitate obſtringente.

CAPUT III.

Quàm ſit ſophiſticum primum argumentum, quo pro ſua ſententia affert ex Caramuele Leander à Murcia.

21 Affirmativam ſententiam, nempe licitum eſſe exponere ſe probabili peccandi periculo, docuit, ut ſuprà diximus, Caramuel *eo nu. 1018. in commentario in Regulam:* quam licet à ſuo Authore deſertam, & gladio demonſtrationis interfectam ſuſcitavit Leander à Murcia *lib. 2. diſp. 1. reſolut. 16.* quam probat aliquibus argumentis, quorum vim oportet oſtendere eſſe penitus nullam.

22 Primum argumentum ab eo priori loco Caramuelis deſumptum ſic efformatur. Illud periculum probabile non eſt certum: ergo dumtaxat probabile: ergo etiam oppoſita pars eſt probabilis; atque adeò probabile eſt, non dari periculum? Sed quilibet poteſt ſequi opinionem probabilem, relicta oppoſita, quantumvis tuta: ergo ille, qui ſe committit periculo probabili, poteſt probabiliter opinari, nullum eſſe periculum, & ſe nulli periculo exponere. Confirmatur, quia ubi opinio eſt probabilis, oppoſita etiam eſt probabilis: ergo ubi adeſt probabiliter periculum, etiam probabiliter abeſt: ergo ſi probabile eſt abeſſe periculum, probabiliter potes judicare nullum eſſe periculum, & conſequenter potes illud ſubire.

23 Ut videas manifeſtè, quàm ſophiſticum ſit argumentum, propono illud in aliis materiis. Primò. Petrus incidit in periculum probabile mortis ex infirmitate, cui licèt non afferatur remedium, judicio Medicorũ non infert infallibiliter, aut evidenter mortẽ, ſed ſolùm probabiliter: ergo eſt probabile, non dari periculum mortis. Ergo potes ſequi hanc opinionem probabilem, & juxta illam nõ eripere vitam tuam ab eo periculo, opinando probabiliter, quòd non

exponis vitam tuam periculo : ut omittam eam peſſimam conſequentiam, quòd non teneberis in periculo probabili mortis ſuſcipere Sacramenta. Etenim qui prudenter judicat, ſe nullum habere periculum mortis, non tenetur ad ſuſcipienda Sacramenta : ſed per te, qui habet probabile periculum, prudenter judicat, ſe nullum habere periculum : ergo qui habet probabile periculum mortis, non tenetur ad Sacramenta ſuſcipienda.

24 Secundò. In medio campi non longè abes à leone ſæviſſimo, puta per quadraginta paſſus; ſed & duo alii homines in eodem campo diſtant à te triginta paſſus, & à leone, & inter ſe totidem diſtant: inermis es, & equum habes proximum, quo velociùs poſſis fugere. Eriſne prudens, aut vitæ tuæ providus, ſi nolis uti veloci medio fugiendi? Probo tuo argumento, te non eſſe imprudentem, nec vitæ prodigum, etſi non arripias citiùs fugiendi medium. Id non eſt periculum certum mortis, quia ad alios poteſt leo ſuum greſſum dirigere; periculum ergo eſt dumtaxat probabile: (attende ſequentem conſequentiam, & vide, an alia abſurdior, & irrationabilior?) ergo probabile eſt, nullum eſſe periculum. (Quis prudens dicat, hominem ita proximum leoni nullum pati periculum, quia periculum non eſt certum, ſed dumtaxat probabile?) Si ergo probabilis opinio eſt, tibi nullum impendere periculum à leone proximo, ne medium fugiendi velociùs arripias. Immò verò acquieſce conſiliis meis, & arripe medium velocioris fugæ, ut id vitæ periculum probabile effugias. Et incipe cognoſcere, hanc eſſe malam conſequentiam: *Hoc periculum eſt probabile; ergo probabile eſt nullum eſſe periculum.*

25 Tertiò. Domus ædibus tuis vicina incendio flagrat : ſunt probabiles conjecturæ, quòd ædes tuas incendet, ſed nulla certitudo. Habes in ædibus, ſcilicet in domo tua viciniori flammis, multam mercium copiam, nimirum totam tuæ rei familiaris ſubſtantiam, quam teneris protegere ad alimentum copioſæ familiæ, cujus tibi cura incumbit. Ergo ſi periculum illud tuæ rei familiaris ſolùm eſt probabile, probabile erit nullum eſſe periculum : ergo potes ſequi hanc opinionem, & non protegere rem tuam familiarem : ergo prudenter operaberis non protegendo rem familiarem; quidquid ſit, an poſteà ignis totam tuam ſubſtantiam devoret, & filii tui, & reliqui familiares deinceps mendicent.

26 Quartò. Eſt probabile periculum Reipublicæ cuidam Catholicæ incidendi in manus hoſtium Maurorum, quibus cum nomine Chriſtiano infenſiſſima inſita eſt inimicitia. Erit ergo probabile, quòd non datur tale periculum. Gubernator ergo ejus Reipublicæ probabiliter ſibi perſuadeat, nullum eſſe periculum, & dormiat, nec diſponat media opportuna ad protectionem ſuæ Reipublicæ. Si ingreſſus fuerit Mauritanus hoſtis, & vaſtaverit Chriſtianam urbem, pollui dederit Sacramenta, Virgines Deo ſacras ignominia affecerit, & poſteà coram Rege cum Gubernatore agatur de negligentia, eam afferat excuſationem, quòd periculum erat dumtaxat probabile, atque adeò probabile etiam eſſe non eſſe periculum; ideòque ſibi prudenter perſuaſiſſe nullitatem periculi. Et quis hanc excuſationem non ridebit? Quis non judicabit, eam excuſationem potiùs inter ſophiſmata cogitatam, quàm inter dictamina prudentis gubernationis.

27 Demonſtratur ſecundò, ſophiſticum eſſe illud argumentum. Pro quo revoca in memoriam, periculum duo dicere: primum inclinationem, ſeu habitudinem: ſecundum futuritionem damni. Undè aliud eſt loqui de exiſtentia periculi, & aliud eſt loqui de illatione, qua periculum infert futuritionem damni. Unde fit, quòd poteſt eſſe certa exiſtentia periculi, & probabilis futuritio damni. Ex his collige, quando datur periculum probabile peccandi, eſſe certam exiſtentiam periculi; illationem autem, aut quaſi illationem, qua ex periculo colligitur peccatum futurum, eſſe probabilem. Nam licèt evidenter conſtet de ea habitudine, ſive inclinatione ad peccatum, non conſtat evidenter, quòd ea habitudo allatura ſit futuritionem peccati. His poſitis, quæ certiſſima ſunt.

28 Sic argumentor. Quando datur periculum probabile peccandi, certum eſt, quòd exiſtit periculum, & probabile eſt, quòd dabitur futuritio peccati : ergo fallax eſt hæc conſequentia : *Datur periculum probabile; ergo probabile eſt, quòd datur periculum.* Et conſequenter illa; *Ergo probabile eſt, quod non eſt periculum.* Patet conſequentia, quia implicat contradictionem, eſſe certam exiſtentiam periculi, & eſſe dumtaxat probabile, quòd datur periculum, ſive quòd exiſtit periculum (idem eſt *datur* & *exiſtit*) cùm mutuò ſibi repugnent *eſſe certum*, & *eſſe dumtaxat probabile*. Primum verò antecedens oſtenditur. Per te tunc datur periculum æquè probabile peccandi, quando juvenis intravit ſexdecies in domum meretricis, & octies peccavit, & octies abſtinuit à peccato : ſed evidens eſt, quòd octies peccavit, & octies abſtinuit; ergo evidens eſt, quòd eſt periculũ probabile peccandi : ergo non eſt dumtaxat probabile, quòd datur id periculum probabile peccandi. Cùm *eſſe evidens*, & *eſſe dumtaxat probabile*, implicet contradictionem: ergo multò minùs vera eſt hæc propoſitio; *Probabile eſt, quòd nullum eſt periculum*; cùm hæc ſit manifeſtè vera; *Evidens eſt, quod datur periculum probabile.* Sicut hæ manifeſtam involvunt contradictionem : *Probabile eſt, quòd nullus homo eſt doctus; Evidens eſt, quòd aliquis homo eſt doctus.*

29 Demonſtro tertiò, & priùs pro rei claritate notabis, periculum probabile nihil aliud eſſe, quàm opinionem probabilem de futuritione peccati : opinionem, inquam, non formalem, ſeu intellectualem, ſed objectivam. Nam periculũ probabile peccati eſt illud fundamentum, undè probabiliter colligitur futuritio peccati. Quare periculum probabile peccandi explicatur per hanc propoſitionem; *Probabile eſt, quòd peccabo* : & ideò periculum probabile nihil eſt aliud, quàm probabilitas futuritionis peccati.

30 Tum ſic. Eodem tenore arguendi probo, quamlibet opinionem Caramuelis, immò & S. Thomæ, eſſe improbabilem. Hæc opinio eſt probabilis : ergo probabile eſt, quòd non eſt opinio : ergo probabile eſt, quòd non eſt probabilis : ergo probabile eſt, quòd eſt improbabilis; intellige, ſaltem negativè. Quòd autem eſt probabile, poteſt abſolutè aſſeri, ut ſæpiùs Caramuel ſtatuit : ergo talis opinio non eſt opinio, nec probabilis, ſed improbabilis : nulla ergo opinio datur, quæ non ſit improbabilis.

31 Prima conſequentia patet ex eadem forma arguendi. Nam ſicut hæc apud te eſt bona conſequentia; *Hoc periculum eſt probabile : ergo probabile eſt, quòd non eſt periculum*; ita & hæc; *Hæc opinio eſt probabilis; ergo probabile eſt, quòd non eſt opinio.* Et ſicut hæc ſecunda eſt mala conſequentia, ita & prima eodem vitio laborat, eo vel maximè, quòd periculum probabile eſt quædam opinio probabilis objectiva, ſive probabilitas futuritionis peccati : unde eodem modo, quo philoſopharis de periculo probabili, debes philoſophari de opinione probabili, & è converſo. Deinde ſecunda conſequentia manifeſtè patet ex prima, cùm idem formaliter ſit eſſe opinionem, & eſſe probabilem: unde eo modo, quo non eſt opinio, non eſt probabilis. Tertia verò conſequentia eſt idem formaliſſimè cum ſecunda, præcipuè ſi *improbabilis* ſumatur negativè.

32 Confirmatur. Eſt enim implicatio in terminis, quòd verè ſit periculum probabile, & quòd ſit probabile, non adeſſe periculum : ergo chimærica eſt conſequentia, quæ id adſtruit. Antecedens clarè oſtenditur. Eſt enim implicatio in terminis, quòd verè ſit opinio probabilis, & quòd ſit probabile, non eſſe opinionem (idem eſt *opinio*, ac *probabilis*, pro re præſenti) nam ex hac, *verè eſt opinio probabilis*; poteſt inferri hæc, ſi videlicet certa ſit probabilitas:) *Ergo certum eſt, quòd eſt opinio.* Ex ſecunda verò, quæ dicit, *Probabile eſt, hanc non eſſe opinionem* : infertur hæc; *Ergo non eſt certum, quòd eſt opinio.* Poteſt ergo utrumque inferri : *Certum eſt, quòd eſt opinio* : *Non eſt certum, quòd eſt opinio.*

33 Eodem modo ex hac propoſitione. *Hoc periculum eſt probabile*, infertur hæc; *Certum eſt, quòd illud eſt periculum* : item ex hac propoſitione, *Probabile eſt, quòd illud non eſt periculum* : infertur hæc, *Non eſt certum, quòd illud eſt periculum*: cùm probabile excludat certitudinem. Infertur ergo utrumque: *Ergo certum eſt, quod eſt periculum*: &, *Non eſt certum, quòd eſt periculum.*

34 Hinc fit, non ſolùm eſſe malam conſequentiam negativam, ſcilicet, *Hoc periculum eſt probabile : ergo probabile eſt, quòd non eſt periculum* : ſed & peſſimam eſſe conſequentiam affirmativam, nempe, *Hoc periculum eſt probabile; ergo probabile eſt, quòd eſt periculum.* Sicut hæc eſt mala conſequentia. *Hæc opinio eſt probabilis, ergo probabile eſt, quòd eſt opinio.* Nam dum opinio verè eſt probabilis, poteſt eſſe certum, quòd eſt opinio, & quòd eſt probabilis, & poteſt non eſſe dumtaxat probabile, quòd illa eſt probabilis : ita dum eſt periculum probabile, non eſt dumtaxat probabile, quòd datur periculum, ſed potiùs eſſe poteſt certum, quòd datur periculum. Non quia certum ſit eſſe periculum proximum (tunc enim non datur, quando datur periculum probabile;) neque quia certum ſit dari periculum certum (hoc eſt certò inferens futuritionem damni :) ſed quia certum eſt dari periculum abſolutè, cùm periculum probabile verè, & abſolutè ſit periculum.

35 Demonſtratur quartò. Nam ut manifeſtè oſtendi *diſp.* 4. poteſt una opinio eſſe probabilis, quin oppoſita ſit probabilis : poteſt enim una opinio habere fundamentum probabile, & oppoſita propoſitio nullum. Ergo ex eo quòd probabile ſit, hoc eſſe periculum, malè infertur, eſſe probabile, quòd non ſit periculum; poteſt enim dari fundamentum probabile, quòd ſuadeat periculum : & fundamentum leve, vel nullum, quo diſſuadeatur periculum.

36 Et inſtauro argumentum intra præſentem materiam. Poſſunt dari probabiles conjecturæ, quòd domus mea ardebit ex incendio ædium proximarum, & leve, vel nullum fundamentum, ut credam, quòd non ardebit : ergo probabile eſt, quòd ardebit, & non eſt probabile, quòd non ardebit: ergo probabile eſt, quòd datur periculum, & non eſt probabile, quòd non datur periculum : ergo malè infers ex hac propoſitione, *Probabile eſt, quòd datur periculum*; hanc: *Ergo probabile eſt, quòd non datur periculum.* Et quidem prima conſequentia patet, cùm habere fundamentum probabile, & eſſe probabile, idem omninò ſit. Cæteræ verò conſequentiæ manifeſtè patent ex prima.

37 Hinc ſolidam, & certiſſimam ſolutionem exhibebis argumentationi initio propoſitæ. Diſtinguo enim antecedens : Illud periculum probabile non eſt certum [quoad illationem futuritionis peccati,] concedo; [quoad exiſtentiam periculi,] nego. Similiter diſtinguo conſequens: ergo dumtaxat eſt probabile [quoad illationem futuritionis peccati,] concedo; [quoad exiſtentiam periculi,] nego. Sed quamvis omitteres hoc conſequens, negandum eſſet alterum conſequens ſubſequutum : *Ergo probabile eſt, non dari periculum.* Quia poteſt una pars eſſe probabilis, quin oppoſita ſit probabilis, ut conſtat ex demonſtratione quarta.

38 Sed demus, eſſe fundamentum probabile, quod ſuadeat, te non peccaturum eſſe; adhuc certum eſt, dari periculum probabile. Sicut

dum

Digitized by Google

dum eſt opinio probabilis, quòd ex peccato veniali inferente damnum grave oritur obligatio reſtituendi; & altera opinio probabilis, quòd ex peccato veniali inferente damnum grave, non eſt obligatio reſtituendi, adhuc certum eſt, quòd eſt probabilitas utriuslibet. (Suppono, eſſe certum, utramque eſſe probabilem.) In argumento ergo ad propoſitionem ſubſequutam, nempè, *Quilibet poteſt ſequi opinionem probabilem, relicta oppoſita*; dic eſſe diſtinguendam: [Si ea opinio verſetur in quæſtione directa,] concedo: [ſi verſetur in quæſtione reflexa, quæ ex alio principio ſit decidenda,] nego; de quo poſteà capite ſequenti.

39 Ad confirmationem negandum eſt antecedens, quòd ubi una opinio eſt probabilis, oppoſita etiam eſt probabilis. Sed da quoad caſum præſentem, eſſe fundamentum probabile pro utraque parte contradictionis, & ſic diſtinguo conſequens: ergo ubi adeſt probabiliter periculum, etiam probabiliter abeſt, [quoad exiſtentiam periculi:] nego; [quoad futuritionem peccati,] concedo. Quòd ſatis patet ex dictis.

CAPUT IV.

Alterum argumentum affirmantis ſententiæ eadem imbecillitate laborare.

40 TRia alia argumenta pro ſua affirmativa ſententia proponit Leander, deſumpta ex Caramuele, quæ in unum, & idem recidunt. Quæ ita proponit. [Probatur ſecundò. Quia in moralibus non ſemper neceſſe eſt ſequi, quod melius eſt: hoc enim conſilii eſt, non præcepti: ergo nec id, quod probabilius eſt, vel certò melius, & ſecurius.

41 Probatur tertiò. Quia quidquid eſt conforme rectæ rationi, hoc licitum eſt ſequi: ſed opinio probabilis, ex qua nullũ ſequitur damnum contra juſtitiam, vel contra charitatem proximi, eſt conformis rectæ rationi, alioqui non eſſet probabilis: ergo licitũ eſt illam ſequi.

42 Probatur quartò. Quia non eſt credibile, legem obligare quamdiù nõ perfectè proponitur, & cognoſcitur: ſed quamdiù res ita dubia eſt, ut utraque pars ſit probabilis, vel ſaltem detur opinio probabilis, etiam relicta via certa, non videtur lex ſufficienter propoſita: ergo non obligat, præſertim cùm in dubiis amplecti liceat partem benigniorem, & minùs onerofam, juxta regulam juris, quæ aſſerit, quòd in dubiis, quod minimum eſt, ſequimur.] Quæ omnia ad hoc rediguntur, quòd poſſumus ſequi quamlibet opinionem probabilẽ, nec tenemur ſequi probabiliorem; & cùm hoc periculum ſit probabile, & conſequenter oppoſita pars ſit probabilis, poſſumus accommodare dictamen ad credendum tanquam probabile, non adeſſe periculum, & juxta illud dictamen operari.

43 Et quidem qua parte hæc argumenta reincidunt in eam ſententiam, ſcilicet quòd ex periculo probabili infertur eſſe probabile, quòd non datur periculum, ſatis manifeſtè de falſitate convicta ſunt capite præcedenti. Quòd autem ſuperaddit de libertate ſequendi quamlibet opinionem probabilem, huc venit convincendum.

44 Pro cujus intelligentia revoca in memoriam, quæ diximus *diſput.* 15.*c.*4.*art.*2. circà diverſitatem quæſtionis directæ, & reflexæ: illud præcipuè ibidem adnotatum, malè procedere argumentum, dum reſolutionem quæſtionis reflexæ probare conatur ex reſolutione quæſtionis directæ.

Itaque quæſtio reflexa, ſive quæ reflectit ſupra opinionem probabilem, inquirit, an ſuppoſito quòd aliqua opinio ſit probabilis, addatur aliqua circumſtantia, quæ limitet opinionem probabilem? Ita cùm inquiritur, an poſſit licitè dari baptiſmus in lixivio extra caſum neceſſitatis, ut quæſtio eſt reflexa, ita ſupponit, eſſe opinionem probabilem de valore ejus baptiſmi, & procedit ulteriùs inquirendo, an ſit aliqua lex, quæ prohibeat uſum ejus opinionis probabilis extra caſum neceſſitatis?

45 Hinc ſit, quæſtionem hanc, [An liceat exponere ſe periculo probabili?] eſſe quæſtionem reflexam: nam ſupponit opinionem probabilem ſpeculativam de periculo, & inquirit, an ſit lex aliqua, quæ inhibeat uſum opinionis probabilis de non periculo (ſi hęc datur;) vel an detur lex aliqua interdicens, ne dictamen practicum accommodetur opinioni probabili affirmanti periculum. Unde ſicut malè argueret, qui diceret: [Baptiſmus in lixivio probabiliter eſt validus: ergò licitè poteſt adhiberi extra caſum neceſſitatis:] quia ſic arguens non attendit ad novam circumſtantiam, quam affert, & de qua inquirit hæc quęſtio reflexa, ſcilicet ad legem charitatis, ratione cujus non licet exponere contingentiæ baptiſmum, qui exponeretur, ſi daretur ſecundùm eam opinionem probabilem. Ita ſimiliter malè arguit, qui dicit: [Hoc periculum peccandi tale eſt, ut probabiliter credatur Petrum peccaturum, & probabiliter credatur Petrum non peccaturum: ergo licitum eſt Petro exponere ſe ei periculo:] Quia ſic arguens non attendit ad id, quod inquirit denuò quęſtio reflexa; ſcilicet an in eo periculo detur lex charitatis obligans ad non exponendum ſe ei probabilitati periculi?

46 Et ſicut rectam arguendi formam ſervaret, qui diceret: [Baptiſmus in lixivio probabiliter eſt validus: ſed nulla lex charitatis obligat ad non utendum ea opinione probabili, etiam extra caſum neceſſitatis: ergò licitè poteſt adhiberi extra caſum neceſſitatis:] quia non confundit quæſtionem directam cum reflexa, ſed in minori argumenti reſpondet quæſtioni reflexæ, & ſolùm cum eo arguente poteſt eſſe lis de veritate minoris. Ita in hac quæſtione reflexa; [An liceat ſe exponere periculo probabili peccandi,] ut rectè procedat arguens, debet probare, nullam eſſe legem charitatis propriè obligantem ad non ſe exponendum ei periculo probabili.

47 Et quidem ex terminis notum eſt, has duas eſſe diverſas quæſtiones, [An tale ſit periculum, ut Petrus probabiliter ſit peccaturus, & probabiliter ſit non peccaturus?] atque [An ſuppoſito quòd illud ſit periculum pro utraq; parte probabile, licitum ſit Petro ſeipſum in illud inferre?] Item notiſſimum eſt, hanc ſecundam quęſtionem ſuperaddere novam circumſtantiam, quæ non continetur in prima: nam prima nihil inquirit de licentia, aut libertate exponendi ſe illi periculo. Deindè eſt certum, quòd addita quæſtioni nova circumſtantia, non poteſt quæſtio reſolvi ſine attentione ad prædictam novam circumſtantiam: & ſi reſolvatur ſine attentione ad illam, malè reſolvi. Ergo cùm prædicta argumenta Murciæ reſolvant, & probent quæſtionem ex ſola probabilitate ſpeculativa probabilitatis periculi, & ſine attentione ad novam circumſtantiam, quam hæc ſecunda quæſtio reflexa importat, & ad legem propriæ charitatis, de qua inquirit, utique malè procedunt, & nullius conſequentię ſunt.

48 Hinc facillimè ſolves argumenta Murcię initio capitis propoſita. Ad ſecundum concede antecedens, & conſequentiam, ſcilicet quòd non ſemper tenemur ſequi probabilius; ſed poſſe amplecti id, quod eſt probabile. Vel, ſi mavis, diſtingue: nam in omni quæſtione directa poſſumus ſequi, quidquid eſt practicè probabile, non verò in omni quæſtione reflexa, quæ ſupra probabilitatem ſuperaddit novam circumſtantiam alterius legis, aut obligationis ſuperadditæ.

49 Ad tertium, conceſſa majori diſtinguo minorem: opinio probabilis, ex qua nullum ſequitur damnum contra juſtitiam, vel contra charitatem proximi [vel contra charitatem propriam] eſt conformis rectę rationi, concedo, [ſi ſit contra legem charitatis proprię, oſtendo *cap.*6. Ad id, quòd ſubdit: *Alioqui non eſſet probabilis*, diſtinguo: non eſſet probabilis [directè,] nego; non eſſet probabilis [reflexè,] concedo. Itaque periculum eſt probabile, ſed non eſt probabile, quòd poſſis te exponere ei periculo.

50 Ad quartum conceſſa majori, diſtinguo minorem: Quando res ita dubia eſt, ut utraque pars ſit [practicè] probabilis, aut [in quæſtione directa,] non videtur lex ſufficienter propoſita, concedo, ut utraque pars ſit [ſpeculativè] probabilis, vel [in quæſtione reflexa,] nego. Itaque hæc opinio, quòd vi ejus periculi Petrus probabiliter peccabit, & Petrus probabiliter non peccabit, quæſtio eſt purè ſpeculativa, & ejus reſolutio non ſufficit ad reſolvendum quæſtionem practicam, ſcilicet an liceat exponere ſe ei periculo: quia quæſtio practica inquirit legem interdicentem, ne te exponas ei periculo; quòd non inquirit quæſtio ſpeculativa, ſolùm procedens circa exiſtentiam periculi. Deindè eſt quæſtio directa, & cujus reſolutio non ſufficit ad decidendam quæſtionem reflexam, niſi adveniat novum dictamen practicum, quòd præſcribat licere exponere ſe ei periculo, eo quòd nulla lex charitatis præſcribat oppoſitum. Igitur dum non datur hoc dictamen practicum, ſaltem probabile, non poteſt dici, opinionem probabilem ſufficere, ut ea lex charitatis propriæ dicatur, non eſſe ſufficienter propoſita, vi alicujus opinionis probabilis.

51 Et ex dictis patet aliud vitium, quo laborant ea Murciæ argumenta. Nam quòd periculum ſit probabile, vocat opinionem probabilem tutè ſequendam. Etenim opinio probabilis tutò ſequenda, eſt opinio probabilis practica; atqui periculum eſſe probabile, eſt tantùm probabilitas ſpeculativa, utpotè opinio facti, quæ non claudit probabilitatem practicam, donec addatur dictamen practicum firma ratione nixum: ergo periculum probabile malè vocat opinionem practicam tutò ſequendam. Quòd autem opinio facti non claudat probabilitatem practicam, patet manifeſtè, quia licèt ſit opinio probabilis facti, quòd Petrus occiderit Joannem, nempè ex teſtimonio unius; non tamen claudit probabilitatem practicam, quòd Petrus ſit morte damnandus à judice. Eſt enim improbabile, quòd propter ſolam probabilitatem facti, ab unius teſtimonio provenientem, poſſit reus morte damnari. Et ratio eſt evidens, quia probabilitas facti non præſcribit, quid faciendum ſit, ſed quid factum.

CAPUT V.

Authores allatos à Murcia pro affirmativa ſententia nihil illi ſuffragari.

52 OStendimus in præcedentibus ſatis dilucidè, argumenta, quæ affert Leander à Murcia, pro ſua concluſione, per quæ aſſerit, licitum eſſe exponere ſe periculo probabili peccandi, ſecluſa quavis neceſſitate, ne ſpeciem quidem probabilitatis attingere, cùm alterum evidenter ſophiſticum ſit, & alterum manifeſtè claudicet vitio conſequentiæ. Undè apertum ſit, non habere probabilitatẽ ab intrinſeco, quę conſiſtit in fundamento firmo à ratione. Reſtat modò probandum, neq; habere probabilitatem ab extrinſeco: nullus enim Author ex iis, quos ipſe allegat, ei concluſioni ſuffragatur. Et quidem Caramuel, cujus expreſſiori reſolutioni magis fidit, retractavit ſuam ſententiam, ut initio diſputationis dixi, & oppoſitam demonſtrat.

53 Citat in primis generaliter omnes eos, [qui ad hoc ut occaſio ſit proxima, requirunt, ut quis ſe exponat periculo certo, ſaltem moraliter peccandi mortaliter:] quæ ſunt ejus verba. Et in hoc egregiè decipitur; nam ut à Caramuele incipiamus, ad occaſionem pro-

ximam requirit certitudinem moralem, & tamen in tota ea quæſtione citata ex Theolo.ia fundamentali impreſſionis Lugdunenſis anni 1657. oſtendit, eſſe mortaliter illicitum exponere ſe periculo probabili, immò & levi peccandi mortaliter. Deindè quia non connectuntur hæc duo, [Occaſio proxima requirit certitudinem peccandi.] & [Occaſio, quæ non affert certitudinem moralem peccandi mortaliter, eſt licita.] Nam ſtat optimè, quod occaſio proxima, ut talis, requirat certitudinem peccandi; & quòd adhuc periculu probabili, quod non affert certitudinem peccandi, nemini ſit licitum ſe voluntariè exponere. Et ideò Ludovicus Lopez, qui *prima parte Inſtructorii, cap.* 19. §. *profectò*, dixit, ad occaſionem proximam requiri certitudinem moralem, poſteà *cap.* 21. §. *ad tertiam*, docuit, non eſſe licitum exponere ſe periculu probabili peccandi. Ergo ſine fundamento dicitur, omnes Authores, qui ad occaſionem proximam requirunt certitudinem moralem, defendere etiam, eſſe licitum exponere ſe periculo probabili peccandi.

54 Pro ea autem ſententia, quæ requirit certitudinem moralem ad occaſionem proximam, citat, præter Caramuelem, & Ludovicum Lopez, Navarrum, Joannem Sancium, Thomam Hurtado, Praduni, Patrem Antonium Fernandez, & P. Caſtro Palao. Ex quibus poſtremus *tom.* 1, *tract.* 2. *diſp.* 2. *punct.* 9. §. 3. *nu.* 2. ad occaſionem proximam non requirit certitudinem moralem, ſed ſolùm quòd inducat frequenter ad lapſum.

55 Authorem autem, qui expreſsè aſſerat licitum eſſe exponere ſe ſpontè periculo probabili, nullum adducit præter Caramuelem, qui ſententiam, argumentorum pondere preſſus retractavit. Unde conſtat, Leandrum omni extrinſeca authoritate, quoad ſuam affirmativam concluſionem, eſſe deſtitutum.

56 Et tandem pro intelligentia Authorum, qui ſubobſcurè videntur loqui in hac materia, adverte eſſe quid longè diverſum periculum ab occaſione. Occaſio enim eſt illud extrinſecum, à quo oritur periculum. Nomine verò periculi intelligitur periculum formale, id eſt, compoſitum tam ex occaſione extrinſeca, quàm ex actibus intrinſecis, aut defectu illorum. Nam ad periculum formale attenduntur omnes circumſtantiæ tam intrinſecæ, quàm extrinſecæ. Undè quamvis in aliquo Authore reperires, licitum eſſe exponere ſe occaſioni probabili peccandi, non indè inferes, de ejus mente licitum eſſe exponere ſe periculo formali probabili peccandi; fortaſſe enim loqueretur de occaſione probabili, quæ conſideratis omnibus circumſtantiis intrinſecis, & extrinſecis, non eſſet formaliter periculum. Quæ notatio habenda eſt antè oculos pro multis aliis, quæ inferiùs dicenda ſunt.

CAPUT VI.

Oſtenditur, nemini licere exponere ſe periculo probabili peccandi.

57 Concluſioni in titulo præfixæ non addidi, *exponere ſe voluntariè*; aut, *abſque neceſſitate:* quia ſuppono, quòd quando aliquis ex neceſſitate ingreditur in periculum, ipſe non ſe exponit periculo, ſed neceſſitas eum in periculum inducit, juxta dicta *c.* 2. *num.* 20. Unde idem eſt dicere, [Nemini licere exponere ſe periculo probabili peccandi,] ac dicere, [Nemini licere exponere ſe ei periculo abſque neceſſitate.]

58 Hanc concluſionem tenet Caramuel in retractatione antiquæ opinionis, quam fecit loco citato Theologiæ fundament ex editione Lugdunenſi anni 1657. cujus veſtigiis in hac parte inſiſto. Cur enim doceri ab eo dedignabor, quando ſcopum veritatis directè tetigit? In quo duo ſunt ponderanda. Primum. Maximam vim intuliſſe ingenio ejus argumenta, quæ illum de priore opinione deturbarunt; quapropter hanc ſententiam meritò demonſtrabilem dicit, & oppoſitam (ſuam antiquam) improbabilem. Secundum, In ea ſententia eſſe Caramuelem, ut nihil aſſeratur eſſe illicitum, ubi in oppoſitum fuerit opinio probabilis. Unde cùm hoc aſſerit illicitum, neceſſe eſt, quòd oppoſitum vi conſequentiæ aſſeratur improbabile.

59 Hanc etiam tenent Lorca 2. 2. *ſect.* 3. *diſp.* 28. *n.* 9. & Ludov. Lopez *in inſtruct. part.* 1. *cap.* 21. §. *ad tertiam:* quos citat Caramuel *in regul. num.* 1058. tenet etiam P. Leſſius *lib.* 2. *cap.* 3. *num.* 98. dum ait, nemini licere exponere ſe periculo formali peccandi. Quòd autem nomine periculi formalis intelligatur tam periculum certum, quàm probabile, conſtat ex dictis *cap.* 2. *num.* 18. Tenet etiam Diana *part.* 7. *tract.* 11. *reſol.* 29. & apud ipſum Cæleſtin. *in compendio Theol. Moral. tract.* 1. *c.* 4. *quæſt.* 11.

60 Hanc etiam concluſionem tenent omnes viri prudentes totius orbis terrarum, qui interrogati, an juxta regulas prudentiæ ſibi liceat exponere ſine neceſſitate vitam periculo probabili mortis; honorem periculo probabili ignominiæ; rem familiarem periculo probabili jacturæ omnimodæ, certiſſimè reſpondebunt, id nequaquam licere: immò verò imprudentiſſimum ab omnibus judicandum, qui omnia bona ſua abſque neceſſitate ei periculo probabili expoſuerit. Eadem autem quæſtio eſt, mutata materia, de iis bonis temporalibus, ac de donis gratiæ, & amicitiæ Dei, niſi quòd in hoc incomparabiliter urgentiùs militant argumenta, quantò dona gratiæ maxima, pretioſa, & æterna res minimas, viles, & perituras excedunt.

61 Hinc ergo deſumitur primum argumentum. Periculum probabile peccandi, ſive amittendi Dei gratiam, eſt certò grave malum animæ præſens, & à quolibet prudente fugiendum: Sed nemini licet abſque neceſſitate ſubire id, quòd eſt certò grave malum animæ præſens, & à quolibet prudente fugiendum: ergo nemini licet abſque neceſſitate ſe exponere periculo probabili peccandi, ſive amittendi Dei gratiam. Minor, & conſequentia patent.

62 Major probatur. Periculum probabile amittendæ vitæ eſt certò magnum malum præſens, quod omnes homines vitare conantur: periculum probabile amittendi honorem, & incurrendi ignominiam, eſt magnum malum præſens, quod omnes deteſtantur: periculum probabile amittendi penitus omnem rem familiarem, eſt magnum malum præſens, quod omnes fugiunt: & periculum probabile cujuslibet magnæ jacturæ temporalis, putà Regiæ, aut Imperialis dignitatis, aut cujuſvis alterius, eſt magnum malum de præſenti, quod omnes prudentes avertere conantur: ergo periculum probabile amittendæ gratiæ divinæ, quæ his omnibus pluris valet incomparabiliter, eſt de præſenti magnum malum animæ, quod omnes Chriſtianæ prudentiæ compotes averſari debeant.

63 Sanè ea ſola terminorum propoſitio, ſine ulteriori probatione, rem facit evidentiſſimam. Nam ea conſequentia à minori ad majus deducta eſt inevitabilis, eo quòd fortiùs militat in pretioſioribus, quàm in minùs pretioſis. Antecedens verò qui negaverit, accedat inermis ad Leonem in ea diſtantia, in qua non eſt evidens, ſe occidendum, ſed ſolùm probabile: tempore magnæ tempeſtatis inducat in navem omnem ſuam ſubſtantiam, & ſolvat è portu, quando non eſt evidens, ſed ſolùm probabile, navem ſubmergendam; ſi venditor eſt, tradat omnes merces ſuas viro extraneo, & ſibi incognito, quem eas furaturum eſſe non eſt evidens, ſed probabile: ſi Rex eſt, vel Imperator, non adhibeat Regno præſidium defenſioni opportunum, quando probabile eſt, illud eſſe expugnandum ab hoſtibus, non tamen evidens. Cùm ergo homines tam diligenter incumbant, adhibendo media opportuna ad vitandum quodlibet periculum probabile magnæ jacturæ rei temporalis, manifeſtiſſimum eſt, id periculum eſſe magnum malum præſens. Itaque malum, quod imminet de futuro, eſt ipſa jactura rei; quòd verò res habeat eum ſtatum, ut inde inferatur probabiliter futurum detrimentum, malum eſt de præſenti, quia de præſenti datur is rerum ſtatus, undè probabiliter infertur jacturæ futuritio.

64 Nec ad ſolutionem hujus argumenti habet locum aſſertio, quã ex priore opinione Caramuelis adducit Leander à Murcia; quòd ubi eſt probabile periculum, eſt etiam probabile, quòd nullum eſt periculum. Tum quia ea manifeſtè refutata, & convicta manet *cap.* 3. tum etiam, quia potiùs in rebus humanis, & temporalibus manifeſtiùs falſitas ejus conſpicitur. Nam qui voluntariè abſq; ulla neceſſitate vellet exponere vitam, ſubſtantiam, honorem, dignitatem probabili amiſſionis periculo, & ex eo vellet ſuæ actioni excuſationem afferre, quòd probabile eſſet, nullum in eo contineri periculum, planè ab omnibus rideretur. Relege dicta *eo cap.* 6.

65 Secundum argumentum eſt. Periculum amittendi viginti millia aureorum, maximi æſtimatur ab hominibus (verbum *æſtimare* ſumitur in bonum, & in malum, id eſt, ut ematur, vel ut redimatur) ergo eſt magnum malum de præſenti: ergò à fortiori periculum amittendi Dei gratiam, quæ omne pretium excogitabile tranſcendit, erit magnum malum de præſenti. Prima conſequentia patet. Nam quòd maximi æſtimatur ab hominibus, maximum eſt apud illos. Secunda verò conſequentia ex dictis eſt manifeſta, deſumitur enim à minori ad majus.

66 Antecedens verò manifeſtis exemplis oſtenditur. Primò. Mercatores Hiſpalenſes merces ſuas mittunt ad Indos occidentales; ſed quia periculum eſſe ſolet varii generis, tum à tempeſtate, tum ab hoſtibus, tum à navium fragilitate, ſolvunt aſſecuratoribus decem aureos pro centum aureis aſſecurandis: & quidem periculum non eſt evidens, nam è centum navibus Occidentem petentibus vix pereunt ſex, aut octo; & ideò ad ſummum, id periculum vix eſt probabile. Tum ſic. Periculum probabile amittendi viginti millia aureorum valet apud homines hujus rei peritos duo millia aureorum: ſed duo millia aureorum ſunt pretium maximum: ergo periculum amittendi viginti millia aureorum maximo pretio æſtimatur ab hominibus.

67 Secundò. Qui mutuatur viginti millia aureorum, etiam interpoſito fidejuſſore, incurrit periculũ amittendæ ſortis ob infortunia, quæ poſſunt accidere; quod quidem periculum non eſt evidens. Quis enim adeò ſtolidus eſſet, ut vellet mutuare tantam pecuniarum ſummam cum periculo moraliter evidenti amittendi illam? Immò verò id periculum vix eſt probabile: & propter illud periculum accipit mutuator decem pro centum. Tum ſic. Periculum probabile, quod habet mutuator amittendi viginti millia aureorum redimitur pretio duorum millium aureorum: hoc eſt pretium maximum: ergo maximo pretio æſtimatur tale periculum.

68 Tertium argumentum eſt. Homo non ſolùm tenetur præcepto non peccandi, ſive non amittendi gratiam Dei; ſed etiam ſecurum ſe reddendi, quantum moraliter poſſit, à peccato mortali, & ab amiſſione gratiæ Dei: ſed ſecuritas opponitur cuilibet periculo: ergo homo ex præcepto tenetur ad vitandum quodlibet periculum, & à fortiori periculum probabile peccandi mortaliter, & amittendi gratiam Dei. Minor, & conſequentia patent.

69 Major probatur. Homo tenetur præcepto ſecurum ſe reddendi,

Digitized by Google

di,quantum poſſit moraliter, ab incurſione gehennæ: ergo tenetur ex præcepto ſecurum ſe reddere ab incurſione peccati mortalis. Hęc conſequentia patet,quia majus malum eſt incidere in peccatũ mortale,quam incidere in gehennam,quantò majus malum eſt injuria afficere Deum infinitum, quàm ab ipſo Deo quamlibet pœnam ſuſtinere. Et ideò majus eſſe malum culpæ, quàm malum pœnæ, communiter tradunt Sancti PP. Et ob hanc cauſam optimè Caram. *fund* 11. *nu.* 521. dixit parem eſſe rationem de periculo gehennæ, & de periculo peccandi;quia ſicut tenetur ſecurum ſe reddere à flammis gehennæ, ita etiam à lapſu in gravem Dei offenſam. Antecedens verò quis neget, qui aliqualiter apprehendit, quid ſit æternũ ignem ſuſtinere? *Quis enim poterit habitare de vobis cum igne devorante? Quis habitabit ex vobis cum ardoribus ſempiternis?* Et ideò conveniunt Doctores Theologi, quòd ubi aliquid neceſſarium eſt neceſſitate medii, tenetur homo in articulo mortis adhibere medium omninò certum, quantum moraliter poſſit:nam ſi ex duobus mediis, certò, & probabili, eligat ſolùm probabile, cùm poſſit contingere,quòd probabile non ſit verum medium,contingentiæ exponit ſuam ſalutem æternam, quam ex præcepto charitatis propriæ ſecuram reddere debet, quantum moraliter poſſit.

70 Confirmatur. Quilibet homo tenetur, ſicut ad conſervandam prudenter vitam ſuam,ita ad comparandam prudenter ſecuritatem illius,quando ſcilicet profuſio vitæ non ſit neceſſaria pro majori bono;cogita pro utilitate publica,charitate,&c. Item tenetur ad reddendum ſecurum prudenter honorem ſuum,cujus defectus redundaret alios:item & honorem ſuorum. Et ita inter viros prudentes verteretur vitio patrifamilias, qui filias non eriperet à periculo ignominiæ reſultante ex commercio venereo.Tenetur ſimiliter ad reddendum ſecuram rem familiarem, à qua dependent alimenta filiorum, uxoris, &c. quantum prudentia dictat: ergo tenetur homo ad reddendum ſecuram gratiam Dei, & ſecurum ſe præſtandum à ruina mortalis peccati. De antecedente nullus dubitare poteſt, quia apud omnes certum eſt, quòd ea bona conſervare tenetur; nec conſervare poteſt,niſi eripiendo à periculis, quæ imminere ſolent: nam qui ea omnibus periculis probabilibus exponeret, omnes prudentes cenſerent, eum non conari ſufficienter ad eorum conſervationem, cùm ea pericula media ſint ad ruinam. Conſequens verò idem eſſe cum antecedente, mutata materia viliori in materiam digniorem, certum eſt.

71 Rogabis, an ſit ſpeciale præceptum hoc ſe reddendi ſecurum à ruina gravi ſpirituali? Hæc quæſtio dependet ab altera, an ad vitandum omne peccatum mortale teneamur ex ſpeciali lege charitatis propriæ? Sive,an omne peccatum mortale habeat circumſtantiam violandi legem charitatis propriæ? A qua quæſtione modò abſtineo. Vide *diſp.*37. Et aſſero,non eſſe novum præceptum reddendi ſe ſecurum à ruina gravi ſpirituali;ſed eodem præcepto, quo aſtringimur ad vitandam ejuſmodi ruinam peccati, teneri nos ad reddendos ſecuros ab illa, ſive ad vitandum periculum illius. Sicut eodem præcepto, quo obſtringitur paterfamilias ad conſervandam rem familiarem in alimenta uxoris, & filiorum, tenetur etiam ad reddendam illam ſecuram à qualibet ruina; & conſequenter ad eripiendum illam à quolibet periculo certo, vel probabili. Quòd latiùs explicatur *prædicta diſp.*37. *à cap.*2.

CAPUT VII.

An licitum ſit exponere ſe periculo levi peccandi mortaliter?

72 CAramuel in retractatione antiquæ opinionis, loco citato, *nu.*535. videtur aſſerere, periculum leve magnæ alicujus jacturæ eſſe malum grave, conſequenterque aſſerere tenebitur, non eſſe licitum exponere ſe periculo levi peccandi mortaliter. Cui propoſitioni duæ rationes ſuffragantur. Prima. Periculum jacturæ mercium,quæ vehuntur in navibus à Gadibus in Occidentem, non eſt periculum grave,ſeu probabile,ſed leve. Cùm enim ab experientia menſuretur quantitas periculi, præcipuè quando non relucet aliud argumentum,unde quantitas periculi colligatur,& è centum navibus non periclitentur quinquaginta(quòd redderet periculum æquè probabile) ſed vix periclitentur ſex,aut octo,fruentibus incolumitate pluſquam nonaginta, id periculum non eſt dicendum probabile,aut grave,ſed leve; & tamen id periculum amittendi viginti millia aureorum redimitur duobus aureorum millibus: ergo periculum leve magnæ jacturæ magni æſtimatur, atque adeò malũ grave eſt:ergo periculum leve labendi in peccatum mortale eſt malum grave animæ: ergo nemini licèt exponere ſe periculo levi peccandi mortaliter.

73 Secunda ratio eſt. Ex præcepto charitatis propriæ tenetur unuſquiſque reddere ſe ſecurum à peccato mortali, quantum moraliter poſſit: ſed ſecuritas excludit omne periculum: ergo etiam excludit periculum leve: ergo ſi tenetur reddere ſe ſecurum à peccato mortali, debet fugere quodlibet periculum, etiam leve.

74 Pro deciſione quæſtionis iterum nota, periculum eſſe id fundamentum, quòd inclinat judicium prudentis ad futuritionem jacturæ: unde periculum leve eſt id fundamentum, quòd leviter inclinat judicium prudentis ad futuritionem jacturæ. Nota deindè periculum, de quo in præſenti materia loquimur, non eſſe periculum, quòd eſt à parte rei, & nobis incognitum; ſed ſolùm loquimur de illo, prout à nobis cognoſcitur ex aliquibus rationibus, & circumſtantiis. Neque enim tenemur vitare mala, quæ in mentem noſtram non veniunt.

75 Deindè poteſt eſſe quæſtio de nomine, ſi periculum probabile, quando eſt minùs probabilis futuritio,velit quis appellare periculũ leve. Et ideò Caramuel proximè citatus, videtur in hoc puncto non ſibi conſtare:nam cùm dixiſſet, illud periculum, quòd ſubeunt naves,& merces in illis contentæ, in caſu proximè appoſito, eſſe leve, paucis lineis interjectis, ait: [Ex his duabus propoſitionibus, *Hæc navis peribit: Hæc non peribit*, prima eſt probabilis,ut quinque,fortè ut duo, vel tria; & ſecunda probabilis ut centum.] Quæ experientia apud Caramuelem eſt præcipua ratio colligendi periculum. Unde periculum, quòd dixit leve,poſteà admittit tanquam probabile, licèt multò minùs probabile. Authorem autem ab inconſtantia poteris abſolvere, eo quòd admittat intra lineam periculi probabilis unum grave, & alterum leve; ſcilicet per comparationem unius cum altero.

76 Sed ut neceſſe eſt ſtare definitioni ſemel traditæ, ita periculum leve dicendum eſt, id quòd eſt fundamentum leviter inclinans ad futuritionem damni: tunc autem dicetur dari fundamentum leviter inclinans, quando ſunt rationes leves in ordine ad aſſerendam futuritionem ruinæ. His poſitis.

77 Aſſero primò. Periculum leve abſolutè non eſt periculum. Probatur. Periculum leve datur, cùm dantur rationes in ordine ad futuritionem ruinæ: ſed cùm dantur rationes leves in ordine ad futuritionem ruinæ, nullum eſt periculum: ergò cùm datur periculum leve, nullum datur periculum. Conſequentia patet, & major conſtat ex dictis.

78 Probatur minor. Rationes leves ſunt,quibus poſitis intellectus temerè judicat; nam qui levi fundamento ducitur, non elicit judicium prudens, ſed temerarium: ſed cùm intellectus temerè judicat damnum eſſe futurum, nullum eſt periculum apud prudentes; neque enim prudentes ſunt qui temerè judicant: ergo ubi ſunt rationes leves in ordine ad futuritionem damni, nullum periculum eſſe cenſendum eſt.

79 Confirmatur. [In regimine morum rationes leves ita ſe habent, ac ſi verè eſſent nullæ:] quæ ſunt verba formalia Caramuelis *in Theologia fundam. num.* 1901. *fund.* 66. ergo ubi ſunt rationes leves in ordine ad futuritionem damni, reputandæ ſunt nullæ in ordine ad fugam moralem periculi. Sed ubi nullæ ſunt rationes, quæ inclinent ad futuritionem damni, nullum eſt periculum: ergo ubi ſunt rationes leves in ordine ad futuritionem damni, nullum eſt periculum. Quæ omnia conſequentia patent ex primo antecedente.

80 Aſſero ſecundò. Nemini licèt exponere ſe levi periculo peccandi mortaliter,ſi illud ſit verum periculum peccandi. Hanc aſſertionem propono, ne hæreamus in quæſtione de nomine, circà levitatem, vel gravitatem periculi. Ego enim omne verum periculum exiſtimo certum eſſe, aut probabile, & nullum eſſe leve, ut probant rationes nuper allatæ pro prima aſſertione. Sed ſi quis contenderit adhuc eſſe verum periculum,quòd dicendum ſit leve, non multum contendam ſuper gravitate, vel levitate; ſed dicam, ſi illud eſt verum periculum, eſſe ex obligatione fugiendum.

81 Aſſertionem tuentur omnes,qui dicunt,nemini licere exponere ſe periculo formali: loquuntur enim de periculo formali, quodcumque illud ſit; quos citavi *nu.* 59. Nanc aſſertionem probant tria argumenta facta *cap. præcedenti*.

82 Primùm. Nam omnes prudentes fugiendum eſſe ducunt omne verum periculum mortis,igno miniæ,jacturæ rei familiaris;& inde colligitur, illud eſſe magnum malum de præſenti. A fortiori autem id militat in periculo peccandi mortaliter (nihil intereſt appelles leve, aut grave) ſi illud eſt verum periculum magnæ ruinæ ſpiritualis.

83 Secundùm. Nam illud periculũ, quòd ſubeunt naves, quodque Caramuel leve periculũ vocat jacturæ gravis, eſt malum magnũ de præſenti,quia eſt verum periculũ amittendi merces;& ideò magno pretio redimitur. Quæ ratio multò potiùs militat in vero periculo amittendi gratiam Dei, quam eo capite præcedenti perpendimus.

84 Tertium. Nam homo tenetur reddere ſe ſecurum à peccato mortali, quantum poteſt moraliter; non autem reddit ſe ſecurum, qui non vitat verum periculum labendi; cùm ſecuritas opponatur periculo formali.

85 Ad rationes pro oppoſita ſententia allatas initio capitis, ex dictis facilè reſpondetur. Ad primam dico, illud periculum navium non eſſe leve, ſed probabile, licèt ſit multò minùs probabile, quòd naves perituræ ſint, quàm quod incolumes futuræ, propter experientiam incolumitatis navium multò plurium. Et quidem non eſt ſola experientia motivum inclinans ad futuritionem ruinæ, ſed etiam inconſtantia maris,procellarum,& ventorum immunitas,quę ſæpè eſſe ſolet; concurrentia pyratarum, & claſſium hoſtilium: quæ adjuncta experientiæ reddunt motivum probabiliter inclinans ad futuritionem ruinæ.

86 Ad ſecundam reſpondetur primò ad normam primæ aſſertionis, conceſſâ majori, & minori, negando conſequentiam, quia periculum leve abſolutè non eſt periculum. Ideò autem non valet cõſequentia, quia cùm in præmiſſis agatur de vero periculo, in conſequente fit tranſitus ad id,quòd ſolùm ſecundùm quid eſt periculum:

ſicut ſi in præmiſſis ageretur de homine vero, & in conſequente de homine picto.

87 Reſpondetur ſecundò ad normam ſecundæ aſſertionis, conceſſa majori, & minori, diſtinguendo conſequens: ergo ſecuritas excludit periculum leve, [ſi ſit verum periculum,] concedo; [ſi non ſit verum periculum, ſed imprudenter tale credatur,] nego. Et eodem modo ſecundùm conſequens diſtinguendum eſt.

C A P U T VIII.

Quomodo vitare teneamur periculum formale, ſive probabile, ſive certum, & proximum labendi in mortale?

88 CUm dixerimus, nemini licitum eſſe exponere ſe ſpontè periculo labendi in peccatum mortale, ſive periculum ſit proximum, & certum, ſive probabile; & argumenta à nobis facta probent, omnes teneri ad vitandum quodlibet ejuſmodi periculum; reſtat inquirere, quo pacto teneamur illud vitare: & ſenſus quæſtionis eſt, an ſemper teneamur vitare periculum, fugiendo occaſionem externam; an potiùs ſit alius modus vitandi periculum formale?

89 Caramuel *ea diſp. 70. in regul. num.* 1067. expoſtulat cum multis Authoribus, quòd materiam hanc de fugiendo periculo *confusè tractant*; expoſtulant & alii. Ratio autem, ut ego opinor, ob quam confusè tractant, eſt, quia non diſtinguunt inter occaſionem externam, & periculum formale: item quia non diſtinguunt inter modū evadendi ab utrolibet per fugam occaſionis externæ, & per media homini evaſuro intrinſeca, ſive per actus proprios hominis. Nam cùm ex una parte videant, innumeras eſſe occaſiones peccandi in converſatione humana, in ipſis muneribus, officiis, & exercitiis, quę gerunt. In contractibus, quos celebrant, in rerum commerciis, quæ tractant, durum Theologis videtur obligare homines ad eas omnes extrinſecas occaſiones deſerendas: ad id enim opus eſſet deſertum petere, & inter fera animalia vitam degere: nam ut de ſolis ementibus, & vendentibus loquamur, neceſſe eſt viros ſępiſſimè cum fœminis colloqui, occaſiones rixarum producere, avaritiæ, & invidiæ fomenta pullulare. Et cùm ex parte alia ſint aliquæ occaſiones tales, & ut ſine peccato tranſigi non poſſint: aliæ verò quaſi mediæ inter has, & illas; difficile videtor Theologis regulas generales tradere, per quas his implexis quæſtionibus ſatisfiat. At ſervata diſtinctione inter periculum formale, & occaſionem externam: item inter modum fugiendi periculum per fugam occaſionis, & per actus intrinſecos hominis, puto non eſſe difficilè regulas generales pro hac materia ſtatuere, quòd & præſtare conabor in ſequentibus.

90 Pro quo revoca in memoriam, quæ de diverſitate periculi formalis, & materialis dixi *cap.* 2. *nu.* 17. & eos duos homines ibi propoſitos in ſimili occaſione externa conſtitutos, quorum alter periculū formale non incurrit ob conſtantiam propoſiti intenſiſſimi; alter verò ob inconſtantiam propoſiti tepidi à periculo formali non evaſit. Et hinc diſces, & etiam ex *nu.* 19. per actus homini intrinſecos, ſive hominis ipſius proprios, poſſe vitari periculum formale, quamvis occaſio extrinſeca non vitetur. Sed antequam regulas generales proponamus, placuit has poſitiones ſtatuere.

91 Poſitio prima. Ubi paſſio eſt vehemens, & habitus vitioſus intenſus, vel interna ſuggeſtio, & tentatio eſt fortis, magis timenda eſt occaſio externa, magiſque fugienda. Patet. Nam cùm duplex ſit medium vitandi periculum formale lapſus, alterum vitando occaſionem extrinſecam, alterum roborando ſe per actus intrinſecos, quando paſſio, habitus, & tentatio urgent, minùs virtutis, & roboris eſt ad actus internos eliciendos, qui mentem roborent contra validiſſimos hoſtes. Cùm ergo tunc minùs vitetur periculum formale per actus internos, magis inclinandum eſt, ut vitetur per fugam occaſionis externæ.

92 Poſitio ſecunda. In materia luxuriæ magis, quàm in multis aliis, neceſſe eſt fugere occaſiones externas. Conſtat ex præcedenti. Nam, ut ait S. Iſidorus *lib. de ſummo bono*, (apud S. Thomam 22. *q.* 154. *art.* 3. *ad* 1.) *Magis per carnis luxuriam humanum genus ſubditur diabolo, quàm per aliquod aliud; quia ſcilicet difficilius eſt vincere vehementiam hujuſmodi paſſionis.* Unde quantò major eſt difficultas vincendi vehementiam paſſionis, tantò minùs fortitudinis habet homo, ut per actus intrinſecos evadat periculum formale; atque adeò ad evadendum illud, neceſſe eſt occaſionem externam vitare.

93 Poſitio tertia. Etiam in materia avaritiæ magnæ, & vehementis divitiarum cupiditatis, ut in plurimum oportet fugere occaſiones externas. Etenim paſſio hæc ubi invaleſcit, eſt vehementiſſima, & omnem Dei legem peſſumdat. Ideò Paulus 1. *ad Timotheum cap.* 6. ait: *Qui volunt divites fieri, incidunt in tentationem, & in laqueum Diaboli, & deſideria multa inutilia, & nociva, quæ mergunt homines in interitum, & perditionem. Radix enim malorum eſt cupiditas; quam quidam appetentes erraverunt à Fide.* Ubi autem vehementior eſt paſſio, aut intenſior vitioſus habitus, minùs eſt fortitudinis ad actus internos intenſos eliciendos, quibus periculum formale extenuetur; & ideò oportet periculum formale fugere vitando externam occaſionem.

94 Poſitio quarta. Ob eandem rationem in materia magnæ Iracundiæ, ſive inimicitiæ, neceſſe eſt vitare diligenter occaſiones externas. Nam experimento compertum eſt, etiam homines ſtudioſos virtutis, occaſione data, torrente iracundiæ præcipites fieri; ita ut ferè rationis uſu ſpolientur.

95 Poſitio quinta. In cęteris, in quibus neque vehemens eſt paſſio, neque habitus vitioſus nimis intenſus, neque tentatio ſathanę valdè urgens, ut in plurimùm non eſt neceſſe tollere occaſionem externam. Patet etiam ex dictis, quia in hoc eventu non eſt difficile actus ſupernaturales elicere, quibus periculum formale extenuetur omninò: tunc enim faciliùs ſuperari poſſunt paſſio habitus, & tentatio, utpotè inimici debiles, contra quos prævalebit propoſitum intenſum non peccandi: præcipuè cùm illi inimici, utpotè debiles, non impediant intenſionem propoſiti.

96 His ſtatutis poſitionibus, ad regulas generales veniamus. Sit prima aſſertio. [Quotieſcumque homo advertit periculum formale peccandi mortaliter, tenetur fugere periculū uno è duobus modis, vel deſerendo occaſionem externam, vel diſſolvendo periculum formale per actus ſibi intrinſecos.] Probatur. Quoties homo poteſt vitare periculum formale peccandi, tenetur illud vitare, utpotè ingens malum animæ, ut patet *ex cap.* 6. ſed regulariter loquendo ſemper poteſt vitare periculum formale, aut per fugam occaſionis externæ, aut per actus ſibi intrinſecos, nempè per propoſitum intenſum, preces Deo directas, &c. ergo ſemper tenetur vitare periculum formale uno ex illis duobus modis.

97 Sit ſecunda aſſertio: [Quando per actus ſuos proprios vitat periculum formale, non tenetur deſerere occaſionem externam.] Patet. Nam occaſio externa eatenus deſerenda eſt, quatenus inducit in periculum peccando mortaliter: ſed quando homo per actus ſuos proprios, nempe propoſitum, orationem, &c. vitat periculum formale, non remanet in occaſione extrinſeca periculum formale: ergo quando vitat periculum formale per actus intrinſecos, non tenetur deſerere occaſionem extrinſecam.

98 Sit tertia aſſertio. [Qui non vitat periculum formale intrinſecùs, tenetur vitare extrinſecùs, id eſt, deſerendo occaſionem extrinſecam.] Patet etiam ex dictis, præcipuè ex aſſertione prima. Etenim homo tenetur vitare periculum formale uno è duobus modis, ſcilicet intrinſeco, vel extrinſeco; ergo ſi primo modo non vitat, vitare debet ſecundo modo.

99 Sit quarta aſſertio. [Qui non poteſt vitare occaſionem extrinſecam, tenetur vitare periculum formale modo intrinſeco.] Patet ex dictis, cùm teneatur, & poſſit vitare periculum formale uno è duobus modis præfatis.

100 Sed adhuc ſpecialiter probatur. Nam qui non poteſt vitare occaſionem extrinſecam, & adhuc non vult vitare periculum formale per actus ſuos proprios, ipſe voluntariè ſe exponit periculo formali: atqui conſtat ex ſuperiùs dictis, peccare mortaliter eum, qui voluntariè ſe exponit periculo formali: ergo qui non poteſt vitare occaſionem extrinſecam, & non vult vitare periculum formale per actus ſuos proprios, peccat mortaliter: ergo qui non poteſt vitare occaſionem extrinſecam, tenetur ſub mortali vitare periculum formale modo intrinſeco, ſive per actus ſuos proprios. Minor, & ambæ conſequentiæ patent.

101 Probatur major. Ille ſe exponit periculo formali, qui, cùm liberè poſſit vitare illud, non vitat: ſed qui impotens vitare occaſionem extrinſecam, non vult vitare periculum formale per actus ſuos proprios, liberè poteſt vitare periculum formale, & non vitat: ergo ipſe ſe voluntariè exponit periculo formali. Major, & conſequentia conſtant.

102 Probatur minor Nam, ut dixi *c.* 2. periculum formale conſtat non ſolùm ex occaſione externa, ſed etiam ex actibus liberis hominis, ſive ex omiſſione, & defectu eorum: hæc autem ſunt in libera hominis poteſtate: ergo liberè poteſt ponere actus, per quos extenuetur, ſive tollatur periculum formale: ergo ille homo liberè poteſt vitare periculum formale, & non vitat.

103 Sit quinta aſſertio. [Quando occaſio externa aſſociatur paſſione vehementi, vel habitu vitioſo interno, vel acri ſuggeſtione, vel his omnibus ſimul, ſi eſt in poteſtate hominis occaſionem deſerere, non ſufficit conari ad vitandum periculum formale per actus ipſius intrinſecos, ſed tenetur ſub mortali deſerere occaſionem extrinſecam.] Infertur ex dictis. Nam cùm hoſtes illi ſint validiſſimi, conflictus cum illis eſt valdè difficilis, & ideò homo tenetur fugere ipſum locum pugnę, ne ſuccumbat. Deindè quilibet prudens, ſuam timens fragilitatem, debet credere ſuos actus non futuros eſſe ita robuſtos, ut poſſint ſuperare tam validos hoſtes, maximè quando habet aliud medium evadendi periculum, ſcilicet fugam occaſionis externæ. Prætereà quia etſi Deus auxilia ſufficientia non deneget, ut phyſicè poſſit homo vincere; ei tamen, qui temerè, & ſine neceſſitate ingreditur occaſionem, non offert ea copioſa auxilia, quæ præſtat illis, qui neceſſitate coacti, occaſione peccandi concluduntur. Quòd etiam patet ex prima poſitione.

104 Hinc infertur, in materia luxuriæ, avaritiæ magnæ, & vehementis iracundiæ, teneri hominem ad vitandas occaſiones externas, ſi moraliter poſſibile ſit; nec ſufficit conari ad vitandum periculum formale per actus hominis extrinſecos. Hoc enim probant argumenta facta pro aſſertione quinta, & conſtat etiam ex poſitionibus tertia, quarta, & quinta.

105 Infertur etiam, quòd in cæteris materiis, in quibus neque paſſio vehemens, neque habitus vitioſus intenſus, neque acris tentatio urget, non tenetur homo ſub mortali occaſionem externam fugere;

Digitized by Google

gere; tenetur tamen vitare per actus intrinſecos periculum formale. Id enim ſatis infertur ex proximè dictis, & ex poſitione quinta.

CAPUT IX.

An valeat abſolvi concubinarius antequam domo expellat fœminam, cùm poſſit?

106 EX præjactis generalibus regulis facilè erit ad caſus ſingulares deſcendere, & ex illis eos reſolvere. Et quamvis ad inſtitutum preſentis diſputationis videatur ſolùm ſpectare obligatio, qua concubinarius obſtringitur expellere occaſionem extrinſecam; adhuc tamen ad intelligendum quanta hæc ſit, operæ pretiũ erit verſare quæſtionem ſub iis terminis, qui potiùs ſpectare videntur ad confeſſarium: An videlicet poſſit abſolvere concubinarium, antequam expellat occaſionem extrinſecam peccandi, cùm poſſit expellere, ſuppoſito etiam, quòd adhuc perſtat periculum.

107 Joannes Sancius *diſp.* 10. *n.* 6. primus docuit, poſſe concubinarium abſolvi ter, vel quater cum propoſito expellendi concubinam, & antequam illam realiter expellat; nempe quando eſt ſub ejus poteſtate phyſica, & morali concubinam expellere. Quam ſententiam P. Caſtro Palao *tom.* 1. *tract.* 2. *diſp.* 2. *punct.* 9. §. 3. *n.* 14. appellavit audaciam.

108 Citat Sancius pro ea ſententia P. Suarium. Sed ab ea impoſtura vindicat Suarium Caſtro Palao citatus. Nam eximius Doctor oppoſitum evidenter docet.

109 Idem Sancius *num.* 4. citat pro ſua ſententia eos omnes, qui dicunt, poſſe abſolvi eos, qui habent conſuetudinem peccandi abſque occaſione extrinſeca, ſi aliàs admoniti à Confeſſario, aliquid curæ adhibuerint ad conſuetudinem extirpandam. Pro quo aſſerto citat P. Thomam Sanchez, P. Azorium, Medinam, Vegam, Ludovicum Lopez, & Rodriquez. Agnovit Sancius aliquid diſcriminis inter eam conſuetudinem, & occaſionem externam; ſed non agnovit verum diſcrimen. Ipſe enim nullum aliud agnoſcit, niſi quòd quamvis occaſio, & conſuetudo indicium pariant Confeſſario de propoſito non vero; conſuetudo tamen non parit tantum indicium, atque occaſio externa. Aliud tamen eſſe diſcrimen, illudque latiſſimum, manifeſtè conſtabit ex *nu.* 142.

110 Adducit etiam Sancius pro ſua ſententia eos, qui dicunt, poſſe abſolvi prima, aut ſecunda vice eum, qui non reſtituit, cùm poſſet. Sed eſt latum diſcrimen, quòd infrà oſtendam *n.* 144.

111 Citat etiam Tabienam *verb. Concubinatus, n.* 2. dicentem, poſſe abſolvi concubinarium promittentem abſtinere, licèt nolit abiicere concubinam. Sed id multò plus eſt, quàm quod contendit Sancius; nam ſi ſufficit, quòd promittat abſtinere, poterit abſolvi ſine propoſito expellendi concubinam, quod neque Joannes Sancius, nec ullus Doctorum auſus eſt dicere. Et ſicut Tabiena habet alias opiniones antiquatas, de quo vide *diſp.* 11. *c.* 2. ita & hanc. Et in hoc deceptus eſt Machado, qui *tom.* 2 *lib.* 7. *p.* 2. *tract* 3. *docum.* 3. refert Tabienam ſtare pro ea ſententia, & *alios graves Authores*. Et in margine ait: [Expreſsè docet Tabiena *verb. Concubinatus, n.* 2. & alii, quos refert Sanchez *n.* 4.] Ecce quantum deceptus eſt Machado pravis citationibus Authorum factis à Joanne Sancio.

112 Secutus eſt etiam Joannem Sancium Leander à Murcia *lib.* 2. *diſquiſitionum, diſp.* 1. *reſol.* 8. *n.* 12. qui ad duas vices fractæ promiſſionis à concubinario extendit. Pro ea opinione citat abſolutè P. Thomam Sanchez *in Sum. lib.* 3. *cap.* 5. *num.* 18. P. Azor. *to.* 1 *lib.* 11 *cap.* 3. *quæſtione* 4. Medinam, Vegam, Ludovicum Lopez, & Rodriguez, nimirum quos Joannes Sancius citat pro ea opinione, quòd liceat abſolvere eum, qui habet conſuetudinem peccandi. Murcia abſolutè citat eos pro ea opinione, quòd liceat abſolvere uſque ad duas vices concubinarium, antequam expellat fœminam, cùm poteſt expellere. In quo magnam irrogat injuriam veritati Theologicæ, quòd tantam authoritatem aſſingat ei opinationi. Item magnam irrogat injuriam P. Thomæ Sanchez, qui nihil tale aſſeruit, ſed omninò oppoſitum.

113 Et quidem P. Thomas Sanchez in loco, quem citat Murcia, inquirit, an abſolvendus ſit, qui habet conſuetudinem jurandi? Et ibi non reſolvit quæſtionem, ſed remittit Lectorem *ad lib.* 2. *c.* 32. *n.* 45. ubi eandem quæſtionem inſtituit de eo, qui habet conſuetudinem blaſphemandi. Ubi ſic ait. [Secundò dico, quando nil curæ appoſuit ad emendam, admonituſque eſt ſæpè in aliis confeſſionibus, poſſe adhuc hunc in rigore ſtatim abſolvi, ſi verè doleat de præteritis, ac in poſterùm emendam firmiter proponat. *Quia nullam occaſionem extrinſecam habet, ut vel ſic neceſſariò impediatur abſolutio*: ſed ex fragilitate carnis, ſicut & in alia vitia.] Iſte eſt textus (qui credat?) quem citant Murcia, & Sancius pro ea opinatione, quòd videlicet *nihil impedit, quominus abſolvatur* (bis, vel quater) *ille, qui habet occaſionem extrinſecam peccandi*, cùm poteſt illam auferre; cùm dicat P. Thomas Sanchez in eo textu, abſolvi poſſe conſuetum blaſphemare, *quia nullam occaſionem extrinſecam habet, ut vel ſic neceſſariò impediatur abſolutio*. Videat Lectur, & miretur, qua ratione citentur Anthores.

114 Sed miraberis injuriam Ludovico Lopez irrogatam, qui citatur à Murcia pro abſolutione bis concedenda concubinario nolenti expellere concubinam, cùm poſſit; cùm ille Author 1. *par. inſtructor. cap.* 22. aſſerat, negandam eſſe abſolutionem etiam filiofamilias, qui non poteſt expellere concubinam, ſi non fugiat domum patris ſui eodem modo, ac ſi domus paterna tota flammis, & incendio flagraret: quam etiam injuriam irrogat Medinæ, qui *in ſum. fol.* 63. eandem habet doctrinam, quam Ludovicus Lopez.

115 Eodem vitio laborat Leander à SS. Sacram. *tract.* 5. *de pœnit. diſp.* 7. *reſol.* 35. qui ſecutus Joannem Sancium affirmat, poſſe concubinarium abſolvi uſque ad quartam vicem, antequam expellat concubinam. Quod cùm nemo alius aſſeruerit præter Joannem Sancium; (omitto opinionem Tabienæ antiquatam) ipſe Leander pro ſua aſſertione citat Medinam, Cordubam, Angelum, Cajetanum: immò & Suarium. Nec adeò miror, quòd Leander citaverit Suarium deceptus à Joanne Sancio. Multò magis miror reliquos Authores ita citari ab eo. Nam circà eos reliquos Authores expreſsè dicit Joannes Sancius, non loquutos eſſe de concubinario, ſed de obligato ad reſtitutionem; & expreſsè dicit, eos Authores ſolùm extendiſſe ſententiam uſque ad ſecundam vicem abſolutionis. Leander autem, qui hæc legit, citat illos tanquam loquutos de abſolvendo concubinario, & de abſolvendo uſque ad quartam vicem. Citat etiam Leander Armillam, quem etiam ex verbis relatis à Sancio non conſtat tenuiſſe eam ſententiam. Allegat præterea Candidum pro abſolvendo uſque ad quartam vicem concubinario, antequam expellat concubinam, ſcilicet *diſquiſit.* 24. *art.* 27. *dubitatione* 5. *pag.* 76. ſed vehementer miror adeò craſſam Leandri æquivocationem, & in materia tam gravi. Candidus enim aſſerit, non poſſe abſolvi concubinarium, donec expellat occaſionem. Si autem ter, vel quater dumtaxat in anno peccaret cum ea, poſſe abſolvi, quin expellat. Et illud *ter, vel quater*, affert Leander ad abſolutionem. Ecce verba Candidi loco citato. [Dico ſextò. Qui domi retinet concubinam, ſeu ancillam, cum qua frequenter peccare ſolet, non eſt abſolvendus, niſi concubinam, vel ancillam illam dimittat: quia exiſtit in occaſione proxima voluntaria peccandi, &c. Dico ſeptimò. Qui cum ancilla, ſeu alia tertia perſona raro, ut ter, vel quater in anno peccavit, repentina libidine correptus, & in confeſſione proponit, & ſperat fore, ut non ampliùs relabatur, abſolvi poteſt, quia non eſt in proxima peccandi occaſione, cùm non frequenter delinquat.] Pro qua aſſertione citat Graffium *lib.* 1. *deciſ. cap.* 28. *n.* 13. ex quo utramque concluſionem deſumpſit.

116 Antè reſolutionem noto primò cum Joanne Sancio, *eo diſp.* 10. *nu.* 1. quòd [Remotam occaſionem non teneri pœnitentem vitare, univerſi ſupponunt:] quæ ſunt ejus verba: quorum tamen rationem legitimam à priori non reddit. Ait enim: [Aliàs ſi quis occaſionem arriperet peccandi ob ambulandum plateas, teneretur nunquam è domo exire.] Ratio autem legitima à priori eſt, quia cum vitatio periculi remoti ſit facilis, poteſt homo illud vitare per actum intrinſecum, ſcilicet eliciendo firmum propoſitum non labendi, & alios actus, de quibus infrà; peccat enim mortaliter, ſi advertendo adeſſe aliquod periculum formale, non illud diſſipat per ejuſmodi actus proprios, quia advertens periculum, non adhibet remedium pro ſecuritate, cùm facilè poſſit. Id autem eſſe medium extenuandi, & diſſipandi periculum, conſtat ex capite præcedenti, & ex dicendis.

117 Noto ſecundò cum eodem, non ſolùm eſſe concubinarium, nec ſolùm eſſe ejus occaſionem proximam, cùm habet fœminam intra domum ſuam; ſed etiam quando eam habet in alia domo taliter, quòd exiſtentiam fœminæ in illa domo ipſe ſuſtineat, (quod Hiſpanè dicitur *Tener pueſta caſa*) & ejus domus alienæ ita pateat aditus, ſicut propriæ. Id enim eſt quaſi habere duas domos proprias, in quarum una retinet concubinam.

118 Noto tertiò, & præcipuè, apud omnes compertum eſſe peccare mortaliter concubinarium, dum retinet intra domum eam extrinſecam occaſionem peccandi, cùm poſſit expellere. Quòd tanquam certum admittit Joannes Sancius. Ait enim *nu.* 1. [Proximam verò (occaſionem) vitare teneri peccatorem abſque controverſia conveniunt etiam univerſi Doctores.] Et *n.* 3. [At illam occaſionem peccandi proximam affirmare, Doctores non diſſentiunt, quando quis domi ſuæ concubinam retineret; aut ſi in aliena adeò liberè,] &c. His autem prænotatis.

119 Mihi à principiis intrinſecis certa eſt ſententia, quæ docet, ne ſemel quidem poſſe abſolvi concubinarium, niſi priùs expellat fœminam, cùm poteſt expellere, & permanet periculum peccandi. Hanc ſententiam tuentur Navarra *in Manuali c.* 16 *nu.* 20 Ludovicus Lopez ſuprà citatus, Villalobos *tom.* 1. *tr.* 9. *difficult.* 25. *nu.* 4. Megala *in promptuario, verb. Concubina, nu.* 6. aſſerens, tunc poſſe abſolvi, quando omninò ceſſavit periculum; non verò quando eſt ſcandalum, licèt ceſſaverit periculum; apud Dianam *p.* 5. *tr.* 14. *reſol.* 107. qui etiam favet ſententiæ, quatenus ait, raro abſolvendum concubinarium antè expulſionem, propter experientiam, quæ docet, raro poſt abſolutionem occaſionem expelli. Tenet etiam P. Tamburinus *in methodo confeſſionis, lib.* 2. *c.* 3. *nu.* 5. ajens: [Regula item certa eſt, & communis, ut qui in occaſione proxima eſt, abſolvendus non ſit.] Pro quo citat Cardinalem Lugo *diſp.* 14. *de Pœnit. n.* 149. Idem Tamburinus *lib.* 7. *in Decalogum c.* 1. §. 2. *nu.* 2. Idem tenet expreſsè Bonac. *de Matrim. q.* 4. *punct.* 14. *n.* 11. *&* 12. & apud ipſum P. Coninck *diſp.* 8. *de Pœnit. dub.* 17. *n.* 134. P. Pilliucius *tract.* 30. *cap.* 2. *num.* 56. P. Azor. *part.* 3. *lib.* 3. *cap.* 6. Sayros, & Zerola. Item P. Pellizarius *in Manual. Regular. tom.* 2. *tract.* 20. *cap.* 10. *num.* 187. P. Fagundez *lib.* 5. *in Decalogum, cap.* 2. *num.* 4. P. Arriaga *tom.* 8. *diſp.* 38. *num.* 32. & ſatis clarè

docet

docet P. Thomas Sanchez verbis proximè citatis, *num.* 113.

120 Pro qua ſententia hunc ſyllogiſmum obiicio primò. Concubinarius dum retinet concubinam domi, cùm poſſit expellere, eſt in ſtatu peccati mortalis: dum abſolvitur, retinet concubinam domi, cùm poſſit expellere: ergo dum abſolvitur, eſt in ſtatu peccati mortalis. Sed qui abſolvitur manens in ſtatu peccati mortalis, invalidè abſolvitur: ergo is concubinarius invalidè abſolvitur.

121 Vellem audire reſponſionem ad hoc argumentum à Joanne Sancio, & vehementer miror, quòd illud non propoſuerit. Si enim id argumentum non vidit, mirandum eſt, quòd vir ingenioſus non viderit argumentum, quòd etiam nolentis aſpicere ob oculos obverſatur. Si autem vidit, & non propoſuit; aut neglexit, aut magna ſcatere difficultate exiſtimavit. Negligere autem non potuit; quia Major eſt Joannis Sancii, verbis ſuprà *n.* 118. relatis. Minor eſt certiſſima, & conſequentia legitima.

122 Confirmatur primò. Ille concubinarius peccat mortaliter exponendo ſe periculo proximo peccandi mortaliter: ſed dum abſolvitur, eſt expoſitus à ſeipſo, adeòque perſeverat in exponendo ſeipſum periculo proximo peccandi mortaliter: ergo dum abſolvitur, peccat mortaliter, ſive perſeverat in actuali peccato mortali

123 Confirmatur ſecundò. Ideò ſecundùm Joannem Sancium poſt quartam vicem non poteſt abſolvi concubinarius, quia jam licèt proponat poſt quartam vicem, exponit ſe periculo intringendi propoſitum: ita enim ait *n.* 6 [Quòd ſanè periculum, experientia ipſa teſtatur, clarè intervenire, cùm pluries in animo repellendi, & propoſito in aliis confeſſionibus defecerit. Quòd enim eſt periculo efficiendi aliquid ſe exponere, niſi id attentare, in quo ſæpè quis cecidit?] Tunc ſic. Non minùs peccat, exponendo ſe periculo proximo peccati mortalis luxuriæ, quamvis nunquam propoſuerit emendationem, quàm exponendo ſe periculo infringendi propoſitum elicitum in quatuor confeſſionibus antecedentibus: Sed ſecundùm Sancium, qui ſe exponit periculo proximo infringendi propoſitum in quatuor confeſſionibus antecedentibus elicitum, ita peccat mortaliter, ut ſit indignus abſolutione: ergo qui ſe exponit periculo proximo peccati mortalis luxuriæ, quamvis nunquam propoſuerit, ita peccat mortaliter, ut ſit indignus abſolutione. Sed dum quis retinet domi concubinam, exponit ſe periculo proximo redeundi ad peccatum mortale luxuriæ: ergo dum retinet domi concubinam, ita peccat mortaliter, ut ſit indignus abſolutione. Sed dum abſolvitur, retinet: ergo.

124 Dices, ex dictis à nobis in ſuperioribus, propoſito intenſo non peccandi extenuari periculum formale; atque adeò fieri poſſe, quòd concubinarius tam firmum habeat propoſitum non peccandi, quòd periculum formale maneat extenuatum, & diſſipatum: poterit ergo concubinarius prima vice abſolvi.

125 Sed contra eſt. Ideò enim dixi in concluſione, *Si periculum permaneat*. Et quidem non nego, fieri poſſe per uberrimam Dei gratiam, ut fiat admiranda homini converſio cum ſumma deteſtatione peccati, & lapideo quodam propoſito ſervandæ caſtitatis, qualem expertus ſum in quodam homine, qui fœminam è domo expellere non poterat; & illam per multos annos domi retinens inviolabiliter deinceps caſtitatem ſervavit. In quo ea deteſtatio peccati, & intentiſſimum propoſitum omninò extenuarunt periculum formale: eam autem ſpecialiſſimam contritionem, vocat Cardinalis Lugo contritionem extraordinariam, *diſp.* 14. *de Pænitentia*. Id tamen regulariter non fieri, evidens eſt ab experientia, qua videmus, homines communiter poſt abſolutionem ne unum quidem diem abſtinere. Et cùm deficit experientia propria, recurrendum eſſe ad alienam eorum, quæ communiter fiunt ab hominibus ſimilis conditionis, omnes Doctores fatentur.

126 Et ſuffragatur ratio, quam ſuprà tradidimus, *c. præcedenti*. Etenim id periculum componitur ex vehementi paſſione, habitu vitioſo intenſo, & frequentibus ſathanæ ſuggeſtionibus ex frequenti collocutione & cohabitatione fœminæ ortis. Tepidum autem propoſitum, quale communiter afferre ſolent homines ejus conditionis, parvum habet robur contra eos robuſtiſſimos hoſtes. Accedit, quòd ad hanc victoriam requiritur uberrima Dei gratia: quam uberrimam gratiam, ut ibidem notavimus, non confert Deus illis, qui cùm poſſint occaſionem ſeparare, non ſeparant: qua uberrima gratia deſtituti magnitudinem periculi ſuperare moraliter non poſſunt; atque adeò nec poſſunt extenuare periculum formale.

127 Igitur Confeſſarius cautè, & attentè appendat in trutina prudentiæ magnitudinem periculi conflati ex paſſione, habitu intenſo, & ſathanæ ſuggeſtionibus, illam conferens cùm propoſito pœnitentis, & ſi quidem propoſitum ejus cùm deteſtatione peccati talia eſſe viderit, quæ præponderent magnitudini periculi, ita ut periculum formale ceſſet, tunc poterit abſolvere. Sed quando eſt in poteſtate libera pœnitentis amovere à ſe occaſionem peccati, & non amovet, rariſſimè, aut ne rariſſimè quidem id continget. Nam ipſa vehemens deteſtatio peccati, & reſolutorium decretum non peccandi ex deſiderio placendi Deo, ante omnia urgebit illum ad expellendam occaſionem extrinſecam, quando ad expulſionem nullum eſt impedimentum.

128 Reſponſio ergo data præcipuo argumento, manifeſtè debellatur ex dictis. Homo enim peccat mortaliter, dum ſe exponit periculo formali peccandi, ſed dum propoſitum non peccandi non abſorbet magnitudinem periculi formalis; homo manet expoſitus periculo peccandi; idque à ſua voluntate proficiſcitur; ſupponimus enim pro ſua voluntate poſſe expellere occaſionem, nec velle: ergo in tali caſu homo peccat mortaliter.

129 Quòd autem periculum formale non extenuetur in caſu per propoſitum mediocriter intenſum, ſatis conſtat ex dictis cap. præcedenti, poſitione prima, & ſecunda, & aſſertione quinta, & ex proximè dictis.

130 Probatur ſecundò concluſio, & ſimul præoccupatur altera reſponſio, quæ præcipuo argumento propoſito *nu.* 120. exhiberi poſſet; ſcilicet diſtinguendo majorem: concubinarius enim eſt in ſtatu peccati mortalis, dum retinet concubinam domi, [ſi caret propoſito expellendi.] At verò [ſi habet propoſitum expellendi] non eſt in ſtatu peccati mortalis.

131 Etenim concubinarius dum retinet concubinam domi, cum propoſito expellendi, & cum periculo formali non expellendi, & luxuriandi, eſt in ſtatu peccati mortalis; ſcilicet cùm poteſt amovere periculum, & non vult: ſed dum abſolvitur, retinet concubinam domi cum propoſito expellendi, & cum periculo formali non expellendi, & luxuriandi, cùm poteſt amovere periculum, & non vult: ergo dum abſolvitur, eſt in ſtatu peccati mortalis. Major patet ex eo, quòd ille ſe voluntariè exponit periculo formali luxuriandi, cùm poſſit amovere, ſi velit, ut ſupponitur. Minor etiam patet ex eo, quòd non qualecumque propoſitum poteſt amovere periculum formale, ut ex ſuprà dictis conſtat.

132 Probatur tertiò: Imprudenter agit (immò contra conſcientiã agit) qui exiſtens in proximo vitæ periculo, non evadit, cùm poſſit; & ita ageret imprudentiſſimè, qui in leonem incidens, illiuſque proximus, potens ſe ab ejus faucibus eripere, ſe non eriperet: ergo imprudentiſſimè agit contra ſalutem animæ, (atque adeò mortaliter peccat) qui exiſtens in periculo proximo labendi in mortale, non ſe ſubtrahit à tali periculo. Antecedens eſt evidens, & conſequentia reducta à minori ad majus evidentior, quantò pretioſior eſt animæ ſalus, quàm corporis. Tum ſic. Sed qui confitetur, & abſolvitur cùm propoſito mediocri, (quale habent homines vitiis dediti, & præcipuè qui ſemel in anno confitentur) pro tunc eſt in periculo proximo labendi in mortale, & non ſe ſubtrahit ab eo periculo: ergo quando confitetur, & abſolvitur, imprudentiſſimè agit contra ſalutẽ animę, atque adeò peccat mortaliter. Invalidè ergo abſolvitur. Conſequentia patet. Et antecedens eſt certum, quia ille homo non ſe ſubtrahit à periculo deſerendo occaſionem, ut ſupponimus, nec ſe ſubtrahit à periculo per propoſitum deſerendi. Quia propoſitum deſerendi occaſionem mediocriter intenſum (quale ſupponimus in concubinariis, qui non oſtendunt maxima ſigna mutatione vitæ, quorum præcipuum eſt realis fuga occaſionis, cùm fieri poteſt) non diſſipat periculum formale, ut ſatis oſtendimus: ergo ille dum abſolvitur, non ſe ſubtrahit à periculo proximo, ſed manet in illo.

133 Simile argumentum poteſt efformari circà eum, qui exiſtit in periculo proximo graviſſimæ contumeliæ reſulturæ etiam in filios, & uxorem, qui imprudentiſſimè ageret, & contra conſcientiam, ſi cùm evadere poſſet, non evaderet. Item circà eum, qui à naufragio poſſet eripere totam ſubſtantiam ſuam ad filiorum alimentum neceſſariam, & non eriperet; qui ſine dubio & contra prudentiam, & contra conſcientiam ageret: ergo multò magis operatur contra prudentiam, & contra conſcientiam, qui cùm ſit in periculo amittendi honorem ſpiritualem, & incomparabiles theſauros gratiæ, & poſſit ſe ab eo eripere, non ſe eripit: ſed in prædicto caſu homo ille ita operatur, dum abſolvitur: ergo peccat mortaliter, dum abſolvitur: ergo invalidè abſolvitur.

134 Probatur quartò. Homo ex præcepto charitatis propriæ tenetur reddere ſe ſecutum, quantum mortaliter poſsit, à peccato mortali, & ab amiſsione gratiæ Dei: ſed homo, qui dum abſolvitur, non expellit realiter concubinam, cùm poſsit, non reddit ſe ſecurum, quantum poteſt, ab amiſsione gratiæ, & à peccato mortali: ergo dum abſolvitur, non implet id præceptum, atque adeò peccat mortaliter: ergo invalidè abſolvitur. Ambæ conſequentiæ patent. Et minor conſtat ex dictis; manet enim adhuc in periculo formali. Et major etiam conſtat *ex cap.* 6. *num.* 69.

135 Probatur quintò. Implicat contradictionem, quòd homo, qui non expellit realiter occaſionem, cùm poſsit & ſolùm habet propoſitum modicè intenſum non luxuriandi, & advertit omnem ſuam obligationem; implicat, inquam, quòd habeat propoſitum non peccandi requiſitum ad juſtificationem: ſed deficiente propoſito requiſito ad juſtificationem, invalidè abſolvitur: ergo concubinarius, qui non expellit realiter occaſionem, cùm poſsit, & habet propoſitũ modicè intenſum, & advertit omnem ſuam obligationẽ, implicat, quòd validè abſolvatur. Minor, & conſequentia manifeſtè conſtant.

136 Probatur major. Homo, qui actualiter committit peccatum mortale, cum propoſito non peccandi in futuro tempore, implicat contradictionem, quòd habeat pro tunc verum propoſitum ſufficiẽs ad juſtificationem; nam propoſitum requiſitum ad juſtificationem vel includit voluntatem actualiter ſeparatam à peccato, vel ſaltem connectitur eſſentialiter cùm illa. Tum ſic: Homo, qui non expellit realiter occaſionem, cum poſsit, & ſolùm habet propoſitum modicè intenſum expellendi, & advertit omnem ſuam obligationem, utique peccat actualiter, quamvis cum propoſito non peccandi in futuro: ergo implicat, quòd id ſit propoſitum ſufficiens ad juſtificationem. Major, & conſequentia conſtant.

137 Probatur minor. Etenim illi homini, dum abſolvitur, inſtat obliga-

Digitized by Google

obligatio gravis vitandi periculum formale; quòd vitare poteſt uno è duobus modis, vel expellendo occaſionem externam, quod eſt facilius; vel extenuando periculum formale per contritionem, & propoſitum extraordinarium (tam magnum, ut judicio Confeſſarii ceſſet periculum formale.) Atqui neutro modo vitat periculum formale; non vitat expellendo occaſionem, ut ſupponitur; non eliciēdo actus extraordinarios internos, qui ceſſare faciāt periculum formale, ut etiam ſupponitur: ergo actualiter committit peccatum mortale, quamvis ſit cum propoſito non peccandi pro tempore futuro.

CAPUT X.

Solvuntur argumenta contra doctrinam capitis præcedentis.

138 OBiicies primò ex Joanne Sancio. Qui habet conſuetudinem pejerandi, blaſphemādi, ſe polluendi, poteſt abſolvi, ſi habet propoſitum vincendi talem conſuetudinem, etiamſi aliàs ſit admonitus in confeſsionibus: ergo concubinarius, qui habet occaſionem proximam peccandi, poteſt abſolvi, etiam ſi bis, vel ter ſit admonitus in confeſsionibus. Probatur conſequentia: quia ſicut quādo concubinarius ter admonitus, non expulit feminam, id ſumitur tanquam indicium falſi propoſiti; ita etiam quando conſuetus pejerare ter admonitus in confeſsionibus, non ſe emendavit, eodem modo poteſt ſumi ut indicium falſi propoſiti; & hoc non obſtante, abſolvēdus eſt: ergo etiam concubinarius, eo non obſtante, erit abſolvendus.

139 Agnovit Joannes Sancius duo diſcrimina inter concubinarium, & habentem conſuetudinem pejerandi. Primum, quòd concubinarius afficitur habitu, & occaſione extrinſeca; conſuetus autem ſolùm habitu afficitur. Secundum, quòd faciliùs expellitur occaſio externa, quàm habitus, qui difficillimè avellitur; ideòque qui ſolam habet conſuetudinem, non dat indicium falſi propoſiti, ſicut qui facilè potuit expellere occaſionem, & non expulit. Et cùm hæc diſcrimina agnoverit, mirandum eſt, quòd pro ſua opinatione de concubinario ter, vel quater abſolvendo, citaverit Authores, qui dicunt, habentem ſolam conſuetudinem peccandi poſſe abſolvi, ut ſuprà notavi *n.* 109. Inde autem poſſet ſufficiens ſolutio argumento exhiberi, cùm ea ſit ſufficiens diſparitas utriuſque.

140 Præcipua tamen ſolutio ejus argumenti conſiſtit in eo, quòd concubinarius dum abſolvitur, retinet occaſionem proximam, cùm poſsit eam realiter abiicere; atque adeò dum abſolvitur, peccat mortaliter, quòd reddit inutilem abſolutionem, ut conſtat ex dictis. Qui autem afficitur habitu vitioſo, non poteſt illum à ſe eradicare: ſufficit ergo, quòd proponat firmiter, ſe pugnaturum contra eum, non peccando.

141 Obiicies ſecundò, inſtando ex noſtris principiis. Qui habet conſuetudinem pejerandi, eſt in periculo formali pejerandi: ergo tenetur ſaltem per actus internos, videlicet per deteſtationem peccati, & propoſitum valdè intenſum, extenuare id periculum: ſed ad extenuandum id periculum non ſufficit propoſitum mediocriter intenſum, quale habeat communiter homines, præcipuè qui confitentur ſemel in anno: ergo illi homines peccant, dum abſolvuntur, cùm teneantur eripere ſe ab eo periculo formali, modo, quo poſſunt, ſcilicet per actus valdè intenſos, & non ſe eripiunt.

142 Reſpondetur, id argumentum probare juxta noſtra principia, quòd homo affectus habitu vitioſo tenetur facere quantùm poſsit ad extenuandum periculum. Quòd libenter concedo. Unde Confeſſarius debebit ſpeciali cura, & meliori modo, quo poſsit illum monere de periculo peccandi, & conſequenter de periculo ſalutis æternæ, in quo eſt; de arte deteſtandi peccatum, & proponendi firmiter, conando ut faciat, quantum poſsit, circà eos actus; utendo etiam aliis artibus, quas proponemus capite ſequenti circà eum, qui exiſtit in occaſione extrinſeca inevitabili, licèt in hac ſit multò major obligatio. Et cùm faciat quantum poſsit pro extenuando periculo, non peccat, ſed rectè diſponitur. Longè alia ratio eſt in concubinario, qui cùm poſsit realiter expellere concubinam, non expellit: iſte enim non facit quantum poteſt, ut evidens eſt.

143 Obiicies tertiò ex eodem Sancio. Qui debet reſtituere rem alienam, poteſt bis abſolvi, quamvis realiter non reſtituerit, ut docent Medina *in Sum. lib. 2. cap.* 11. & Corduba *in Sum. qu.* 4. *corollar.* 8. & alii: ergo qui habet occaſionem proximam concubinatus, etiamſi bis non ſteterit promiſsioni de expellendo concubinam, poterit abſolvi. Probatur conſequentia. Quia eadem eſt ratio de utroque. Et confirmari poteſt juſta noſtra principia. Nam qui non reſtituit realiter ante confeſsionem, dum abſolvitur, retinet rem alienam: ergo dum abſolvitur, peccat: ergo invalidè abſolvitur.

144 Reſpondetur, implicari in hoc argumento aliam quęſtionem; [An ſcilicet fur teneatur reſtituere, nulla etiam parva mora interpoſita, præcipuè cùm diuturnum tempus tranſit?] Et ſiquidem tenetur idem dicendum in utroque caſu. Si enim tenetur ſtatim, non poterit aliam occupationem interſerere. Sed cùm non videatur cum tanto rigore obligare id, cenſent communiter Authores, etiam poſtquam habet propoſitum reſtituendi, poſſe aliquantulum differri, v.g. per unum diem, quia illa parva retentio non eſt invito domino. Et hoc modo patet utriuſque diſcrimen: aliud enim eſt occaſio proxima, quæ affert periculum certum, vel probabile labendi; circà quam peccat lethaliter, qui ab eo non evadit: quod periculum permanet, dum occaſio non expellitur realiter; atque adeò dum abſolvitur ille, qui non expulit. At qui retinet pecuniam, non peccat, quia differt per unam diem ſolutionem, quia in unius diei dilatione non cenſetur invitus dominus, nec peccat ratione alicujus occaſionis extrinſecæ proximum periculum labendi afferentis.

145 Inſtabis. Etiam in eo, qui retinet rem alienam, eſt periculum non reſtituēdi; & ipſa retētio poteſt dici occaſio extrinſeca alliciens hominem ad non reſtituendum: ergo qui retinet rem alienam, dum abſolvitur, expoſitus eſt tunc periculo non reſtituendi: in quo caſu exponit ſeipſum tali periculo, cùm poſſit realiter ab illo exire: ergo dum abſolvitur, ſe exponit periculo non reſtituendi: ergo dum abſolvitur, peccat: ergo invalidè abſolvitur.

146 Reſpondetur, aliquem caſum admittendum eſſe, in quo verificetur, & concedatur totum, quod contendit inſtantia. Nempe ſi homo ille ſit avariſſimus, ita ut vehementi paſſione feratur, & habitu valdè intenſo circà retentionem ejus rei alienæ. Nam in illo caſu retentio rei alienæ ſummè provocat hominem ad non reſtituendum ratione paſſionis, & habitus: & eſt occaſio externa proxima labendi, ideòque debet reſtituere ante abſolutionem; quia dum abſolvitur, eſt in periculo proximo; & cùm poſſit realiter tollere periculum, non tollit. Quando verò homines non ita acri paſſione, vel habitu feruntur in rem poſſeſſam, ut communiter fieri ſolet, ea retentio non eſt reputanda occaſio externa, ſaltem prima vice, qua confitetur fur, cùm deficiente paſſione vehementi, & habitu intenſo appetendi res alienas, ea non provocet nimium ad ſui continuationem; ſicut provocat concubinæ præſentia, ratione paſſionis, & habitus. Id autem debet diligenter examinare prudens Confeſſarius.

147 Obiicies quartò. Concubinarius, antequam expellat concubinam, poteſt elicere domi ſuæ actum contritionis, & propoſitum abſtinendi à venere, & expellendi concubinam; quæ contritio poteſt eſſe propter Deum ſummè dilectum, atque adeò poteſt juſtificari ante expulſionem concubinæ: ergo ſi eandem diſpoſitionem ad confeſſionem afferat, poterit ſimiliter juſtificari in confeſſione; nam ad juſtificationem in confeſſione non requiritur major diſpoſitio, quàm ad juſtificationem extra confeſsionem.

148 Sed ſi omnes circumſtantiæ attendantur, nihil de novo affert iſta objectio, cui ſatisfactum non ſit. Etenim vel ille motus divinæ gratiæ ad ejuſmodi contritionem, & propoſitum advenit concubinario ea hora, & occaſione, in qua non poteſt ſtatim expellere; vel advenit in ea hora, & occaſione, in qua poteſt ſtatim. Item vel eſt in occupatione, quam poteſt omittere, ut faciat expulſionem; vel quam non poteſt moraliter omittere, ut ſtatim expellat.

149 Si primo modo ſit, puta media nocte, quando nihil agere, nihil negotiari poteſt circà expulſionem concubinæ, tenetur vitare per actus internos contritionis, propoſiti, &c. periculum formale, quòd affert illa parva mora; ſicut dicemus capite ſequenti de eo, qui nullo modo poteſt vitare occaſionem extrinſecam: non autem tenetur expellere media nocte concubinam, quia id eſt moraliter impoſſibile, niſi fortè circumſtantiæ tunc opportunæ oppoſitum ſuaderent.

150 Si verò hora, & circumſtantiæ tales ſunt, ut poſſit ſtatim expellere, & aliquantum temporis differt expulſionem, ſicut illa dilatio affert periculum mutandi propoſiti, ita tenetur ejuſmodi periculum vitare, & talem dilationem rumpere. Quòd ſi dilationem promovet, advertens ad periculum, quod illa affert, quantumvis ſibi videatur habere magnam contritionem, & magnum propoſitum, non habet id, quod requiſitum eſt ad juſtificationem. Advertens periculum mutandi propoſitum, & non evadens illud, modo, quo poteſt, peccat mortaliter: & cum peccato mortali actuali repugnat, quòd componat diſpoſitionem neceſſariam ad juſtificationem. At verò ſi ex parva illa dilatione non adverteret ſibi inſtare periculum mutandi propoſiti; vel ſi tanquam certum crederet ex tam parva dilatione nullum ſibi reſilire periculum mutandi propoſiti; in eo caſu ſicut non peccaret promovendo eam parvam moram, ita poſſet ad veram contritionem, & verum propoſitum pervenire, qualia ſufficiunt ad juſtificationem.

151 Et idem poteſt contingere in confeſſione, in qua ſi differat cōtritionem ordinariam, & propoſitum mediocriter intenſum de eiicienda ſtatim poſt abſolutionem concubina, & tanquam certum ſibi perſuadeat, eam parvam moram non afferre ſibi periculum mutandi propoſiti; nec de tali periculo, aut obligatione vitandi illud moveatur à Confeſſario; tunc ob ignorantiam, vel defectum advertentiæ non peccat actualiter, & poterit juſtificari media confeſſione. At hoc non habet locum in Confeſſario, qui ex una parte videns, non vitari periculum formale per actus internos pœnitentis, quia non ſunt nimis intenſi, ex alia verò, dilationem illam expellendi concubinam poſt abſolutionem, afferre periculum deflectendi à propoſito; & pœnitentem obligari graviter ad evadendum è periculo, tenetur monere pœnitentem de periculo, & obligatione: & ſic penitens advertens ad ſuam obligationem (ſi non evadit periculum per extraordinarios actus contritionis, & propoſiti) tenetur non differre expulſionem poſt abſolutionem: &, ſi adhuc advertens ad ejuſmodi periculum, & ad obligationem ſuam, non expellit, peccat mortaliter: quòd ſi in hoc ſtatu abſolvitur, invalidè abſolvitur. Vide *n.* 233.

152 Et hoc totum nititur eo principio, quòd præceptum expellendi occaſionem obligat, tanquam præceptum negativum non retinendi ſemper, & pro ſemper. Unde ſicut omni hora, & omni momento perſeverat periculum habituale; ita omni hora, & omni momento

momento

mento inſtat id præceptum negativum non retinendi, ſicut præceptum reſtituendi, id eſt, non retinendi rem alienam. Et præceptum de non retinenda occaſione extrinſeca, fortiùs urget pro ſemper, quàm præceptum non retinendi rem alienam; quia hoc ſecundùm (ſecluſo periculo) habet interpretationem quoad parvam moram ex voluntate præſumpta creditoris; quod non datur in præcepto expellendi occaſionem, quando poteſt expelli.

CAPUT XI.

An poſſit abſolvi concubinarius, quando neceſſitate urgente cogitur occaſioni adeſſe, & ad quid teneatur.

153 PRo deciſione quæſtionis, relegenda eſt diviſio periculi in voluntarium, & neceſſarium, propoſita *c.2.num.*20. Inde enim conſtat, poſſe occaſionem extrinſecam eſſe neceſſariam, vel neceſſitate phyſica, vel morali, vel neceſſitate proveniente à præcepto, ſive (quòd idem eſt) neceſſitate Theologica.

154 Dico primò. Concubinarius, qui non poteſt tollere occaſionem extrinſecam, tenetur per actus ſuos proprios avertere periculum formale: quòd ſi ita non avertat, peccat mortaliter. Conſtat hæc concluſio ex *c.*8. aſſertione quarta. Eam tradit P. Ægidius de Coninck *de Pœnitentia diſp.*8.*n.*134. cujus hæc ſunt verba. [Tali igitur primò injungenda omnia media, quæ poſſint eam ab eo peccato avertere, & firmiter præcipiendum, ut caveat unquam tali juveni ſine neceſſitate loqui, præſertim in loco ſolitario: & ut quoties cum eo peccaverit, certam aliquam pœnitentiam ſubeat. Deinde ut & ante abſolutionem, & poſteà etiam ſæpiùs per diem coram Crucifixo proponat omnino tale peccatum vitare. Item ut frequentiùs, & eidem Sacerdoti confiteatur: & ſi promittat, omnia hæc ſe facturum, poterit ſemel, aut etiam ſecundò, ſi recidat, abſolvi.] Loquitur autem quando pœnitens ſine graviſſimis incommodis non poteſt ejuſmodi occaſionem deſerere.

155 Itaque tenetur ad ponenda omnia media opportuna (ſaltem de conſilio Confeſſarii) ad avertendum periculum. Tenebitur ergo ad eliciendum, & confirmandum propoſitum ſæpiùs in die: proderit ſi fiat propoſitum coram Crucifixo, ut ait P. Ægidius, quia id magis hominem confirmat. Item ad poſtulandum à Deo auxilium enixè ſæpiùs in die, cùm fiducia impetrandi, & ex vero deſiderio non peccandi; id enim eſt medium efficaciſſimum ad tollendum periculum. Tertiò tenebitur ad frequentiam confeſſionis, & ſuſceptionis Euchariſtiæ, utpotè medium efficaciſſimum ad fugam periculi. Item ſi adhuc non ſit evacuatum periculum, tenetur de conſilio Confeſſarii adjungere aliquam pœnitentiam ſibi congruam. Sed etiam ex parte Confeſſarii poteſt ex parte extenuari periculum labendi. Primò, ſi Confeſſarius, quamvis ſit abſoluturus, initio ſignificet, ſe nolle, vel non poſſe abſolutionem impendere. Experientia enim docuit, hoc medio multas peccandi occaſiones impediri; quia ſic pœnitentes deterrentur à vitiis. Secundò, ſi confeſſarius doceat pœnitentes in quanto periculo mortis æternæ verſantur, qui in occaſione peccādi vitam tranſigſit; cùm ſubita mors eos fortè maneat.

156 Et quidem quòd teneatur in eo eventu ad avertendum per actus proprios periculum formale, patet ex prædicta aſſertione quarta. Quia qui non avertit periculum formale, cùm poſſit, ipſe voluntariè ſe exponit tali periculo: atqui mortaliter peccat, qui voluntariè ſe exponit periculo formali, ut patet ex dictis. Quod verò teneatur ad media exhibenda, etiam patet. Nam qui tenetur ad conſequutionem finis, tenetur ad electionem mediorum, cùm impoſſibilis ſit conſequutio finis ſine electione mediorum. Atqui ea, quæ retulimus, ſunt media, quæ Deus nobis reliquit, opportuniſſima ad averſionem periculi, & non multùm difficilia ei, qui ex animo deſiderat fugam periculi: ergo ad illa tenetur.

157 Nec novum videri debet, quòd dicamus, eum hominem in tali caſu eſſe graviter obligatum ad orationem, nempe ad poſtulandum enixè divinum auxilium. Eſt enim communis ſententia Theologorum, teneri hominem ſub mortali ad ejuſmodi orationem, cum ingruit tentatio gravis, ſcilicet propter periculum peccandi, quòd ſibi ab ea tentatione imminet. Audi P. Suar. *tom.*2. *de Relig. tr.*4.*l.*1.*c.*30. *n.*17. [Quòd ſi Deus permiſerit, hominem actu vexari graviſſima tentatione, & ea ratione in periculo animæ ſuæ verſari, non eſt dubium, quin tunc teneatur homo peculiari obligatione ad orationem recurrere, ut omnes Authores docent; quia tunc maximè obligat charitas propria, atque etiam Dei. Et confidere tunc de ſua libertate, eſſet magna ſuperbia, & præſumptio: confidere autem de ſolo auxilio ordinario ſufficiente, eſſet ſtulta negligentia.] Et *nu.*18. [Addo inſuper in hujuſmodi occaſionibus, pro quibus hæc oritur obligatio, illam omittere, grave eſſe peccatum, non ſolùm contra virtutem, quam vexat tentatio, v.g. contra caſtitatem, ſed etiam ſpeciali modo contra charitatem.]

158 Scio, totam materiam hujus primæ concluſionis in praxi eſſe difficilem, propter maximam fragilitatem peccantium, eorumque ſummam rerum æternarum incuriam. Conetur tamen Confeſſarius, ut ipſi peccatores intelligant hanc eorum obligationem adhibendi media opportuna, & quòd proponant ea executioni mandare, quamvis videar, eos ad propoſitum non eſſe impleturos: quia ſaltem conſequetur, quòd majorem peccandi formidinem concipiant, quòd aliquam partem ejus obligationis impleant; quòd implendo ex parte, uberiorem à Deo gratiam conſequentur. Quòd ſi poſteà omiſerint, fortè ipſi non peccabunt mortaliter: tum defectu advertentiæ, aut memoriæ, curis enim temporalibus præoccupati æternæ obliviſcuntur: tum etiam quia nimia voluptatum indulgentia curam æternorum obruit.

159 Dico ſecundò, Etiamſi ſint gravia incommoda in fugienda occaſione externa concubinatus, tenetur homo ſub mortali illam fugere, quando gravia incommoda non perveniunt ad impoſſibilitatem moralem. Quod intellige, quando per actus hominis proprios non extenuatur omninò periculum formale uſque ad prudentem ſecuritatem, qualem habet qui non provocatur occaſione externa. Patet concluſio, ſi termini penetrentur. Etenim quamdiù non eſt ea impoſſibilitas moralis, homo abſolutè, & prudenter poteſt fugere occaſionem; aliundè autem non vitat homo, ut ſupponimus, per actus ſuos proprios periculum formale. Tum ſic: ille ſe voluntariè exponit periculo formali labendi in mortale, qui poteſt vitare ejuſmodi periculum, & non vitat: ſed in prædicto caſu abſolutè poteſt phyſicè, & moraliter vitare periculum formale, & non vitiat: ergo voluntariè ſe exponit periculo formali. Eum autem, qui voluntariè ſe exponit periculo formali peccandi mortaliter, peccati lethalis eſſe reum, conſtat ex dictis. Et in hoc caſu litteralis textus eſt *Matth.* 18. *Si autem manus tua, vel pes tuus ſcandalizat te, abſcinde eum, & projice abs te.*

160 Dico tertiò. Quando graviſſima incommoda honoris, rei familiaris, & ſimilia reducunt hominem ad impoſſibilitatem moralem expellendi concubinam, non tenetur homo ad expulſionem ejus. Et quidem quòd teneatur ad vitandum periculum formale per actus proprios, conſtat ex prima concluſione. Hæc autem concluſio probatur. Quia non tenetur homo ad impoſſibile. Unde ſi adhuc manet in periculo, peccat quidem graviter; non quia non expulit occaſionem externam; ſed quia per actus proprios non extenuavit illud, ut dictum eſt. Et ſolùm excuſatur à peccato, ob defectum advertentiæ ad hanc obligationem avertendi periculum formale per actus ſuos proprios internos, vel etiam externos.

161 Dico quartò. Confeſſarius incidens in pœnitentem moraliter impotentē expellendi concubinā, debet inſtruere eū de obligatione, quam habet extenuandi periculum per actus proprios propoſiti intenſi, implorationis divini auxilii, &c. de quibus concluſione prima & inſpicere attentè, an faciat, quantum in ſe eſt, & an proponat firmiter proſequi omnia media, quæ diximus opportuna de conſilio ipſius confeſſarii. Et ſi quidem hanc viam reſolutorio animo incipiat, poterit abſolvere; ſecùs, ſi eo animo non incipiat.

162 Et quidem poſſe hoc pacto abſolvi pœnitentem, probatur; quia ſic non peccat actualiter pœnitens: non quia non reiicit concubinam, cùm non poſſit: non quia extenuat periculum formale; ſupponimus enim facere quantum poteſt ex inſtructione confeſſarii, & aſſumere media, quæ re ipſa ſufficientia ſunt extenuare omninò periculum.

163 Quod verò non ſit abſolvendus, ſi nolit hanc viam ſubire, & hæc media aſſumere, probatur. Conſtat enim ex concluſione prima, peccare graviter, dum non vult extenuare periculum formale per media opportuna: ergo ſi, dum abſolvitur, non vult ea eligere; dum abſolvitur, peccat actualiter atque adeò invalidè abſolvitur.

164 Inferes primò filiumfamilias, vel filiam, qui, vel quæ habet intra domum occaſionem externam, quam nec ſuo jure, nec precibus poteſt expellere, non teneri fugere domum ſuam, licèt teneatur extenuare periculum formale, modo expoſito in prima concluſione. Et ratio eſt, quia talis filius, vel filia non poteſt fugere.

165 Cōtra hoc aſſertū ſic obiicit Ludovicus Lopez citatus. Filius, qui totam domum paternam flammis ardere cōſpicit, ſecundū prudentiam, & ſecundùm conſcientiam tenetur fugere periculū ignis: ergo qui conſpicit incendium ſpirituale animæ, tenetur fugere, cùm fortiùs urgeat argumentatio in periculo animæ quàm corporis.

166 Reſpondeo, ſi omnes urbis domus, & omnes viæ arderent, & in domo parentis remaneret ſpes aquæ hauriendæ ad extinguendum ignem, non debere filium fugere domum paternam, quia intra eam minùs, aut non majus eſſe periculum combuſtionis. Si filia egreditur domum paternam propter unam occaſionem peccandi, quot occaſiones peccandi inveniet in reliquis domibus? Vel unde ſcit, non multò plures, & majores extra domum propriam pullulaturas? Sed demus, filiam agnoſcere domum ſecuram à peccato. Unde ſcit, quòd dominus ejus domus velit eam ibi ſubſtinere, & alere? Sed demus, quòd is dominus velit: quanta jurgia, & ſcandala oriri poterunt, quia filius, vel filia extra domum paternam degit? Licèt ergo incendio ſpirituali ardeat domus paterna, non tenetur fugere, quia in aliis domibus exponitur majoribus incendiis. Prætereà dum manet in domo paterna, eſt ſpes hauriendæ aquæ ad extinguendum incendium ſpirituale, id eſt, ſpes vitandi periculum formale per actus proprios.

167 Inferes ſecundò, concubinarium, cui famula dat occaſionem peccandi, ſi illa, vel alia omninò neceſſaria ſit domui, ita ut ſit impoſſibile moraliter eſſe ſine aliqua; & certum ſit, illum non peccare ex ſpeciali affectu erga illam, ſed quamcumque famulam denuò advenientem allaturam illi idem periculum, non teneri expellere iſtam. Ratio eſt, quia in illis circunſtantiis expulſio iſtius non confert periculum, cùm ſupponamus, idem periculum advenire cum altera. Dixi, *ſi certum ſit*, quia confeſſarius non debet facilè id credere: ho-

Digitized by Google

re: homines enim peccatis implicati in rebus animæ adeò ſtolidi ſunt, ut multas afferant excuſationes peccatis, multas offerant difficultates, ne peccata deſerant.

168 Inferes tertiò, non teneri homines deſerere munera, ſeu officia ſua, in quibus ſunt occaſiones peccandi, v.g. ſcribas, cuſtodes, mercatores, ſatellites, milites, &c. tenentur tamen vitare per actus ſuos proprios periculum formale peccandi. Secunda pars conſtat ex dictis. Prima verò ex ſecunda colligitur, quia licèt eæ occaſiones afferant periculum peccandi, cùm non multùm urgeant ad periculum, & aliundè non difficilè poſſint vitare periculum per actus proprios, non tenentur vitare officia, quæ tales occaſiones pariunt.

169 Si tamen officium afferat aliquam occaſionem proximam circà materiam, in qua ſit vehemens paſſio, habitus vitioſus valdè intenſus, vel magnæ, & urgentes tentationes, conſiderandum eſt, an detur impoſſibilitas moralis deſerendi officium. Si enim talis impoſſibilitas datur (quia aliàs ipſe, & filii fame peribunt, aut ob ſimiles cauſas) non tenebitur deſerere officium, ſed ardenti animo conari ad tollendum per actus proprios periculum formale, modo dictu in tertia concluſione. Si verò non detur impoſſibilitas moralis in deſerendo officium, quia poteſt aliud ſecurius aſſumere, tenebitur ad id. Ratio eſt, quia ubi non eſt impoſſibilitas moralis, abſolutè poteſt occaſionem tollere: qui autem poteſt tollere, & non tollit, ipſe voluntariè ei ſe exponit. Quod limita, niſi confeſſarius, antecedenter ad expulſionem officii, videat in eo Officiali extraordinariam mutationem, per quam ceſſet periculum formale.

170 Inferes quartò, idem dicendum eſſe de juvenibus, qui ratione ſuorum officiorum inter fœminas frequenter converſantur, qui regulariter non tenentur officia deſerere. Qui inſtruendi ſunt à confeſſario, quomodo vitare debeant occaſiones periculoſiores, ita ut nullus ſolus cum ſola, & in loco occulto converſetur; & quomodo in quavis occaſione debeant vitare periculum formale, juxta dicta aſſertione tertia. Ratio autem, quare regulariter non teneantur deſerere officia, eſt, quia regulariter ea officia non afferunt occaſiones proximas, nec nimis urgentes; quæ quidem non difficilè ſuperari poſſunt per actus proprios. Si tamen aliquod eorum officiorum afferret occaſionem proximam, vel valdè urgentem, & non eſſet moraliter impoſſibile deſerere officium, teneretur ille ſub mortali officium deſerere, eadem ratione, qua in præcedente concluſione diximus in ſimili.

CAPUT XII.

Aſſertiones aliæ Joannis Sancii ad examen vocantur.

171 PRæfatus Author ea *diſp.* 10. *nu.* 20. aſſerit, [Negandam non eſſe abſolutionem ei, qui ſuæ concubinæ, quam domi habet, mutuo dedit centum aureos, quorum recuperandorum ſpes nulla ſupererit, ſi domo illam eiiciat. Vel è contra, ſi fœmina non recuperatura eſſet centum ſibi debita, domum concubinarii deſereret. Dictum eſt enim ſuprà, quòd nullus teneatur occaſionem proximam vitare cum magno ſuo detrimento. Nec tunc dicetur velle occaſionem, ſed permittere; cùm non abigere occaſionem, non oriatur, quia velit pœnitens in illa permanere; ſed quia velit non incurrere damnum, quòd abjecta occaſione obveniret.] Hucuſque verba Sancii.

172 Deinde *eodem n.* 20. (in Impreſſione Lugdunenſi, apud Dianam *part.* 5 *tr.* 14 *reſol.* 108.) addit: [Unde non tenebitur domo eiicere concubinam, ſi concubinario ſit nimia utilis ad lucrandum bona temporalia medi a negotiatione.] In cujus confirmationem affert exemplum fabri ferrarii, qui non tenetur omittere laborem ob jejunium ſervandum; & mercatoris, qui non tenetur amittere nundinas propter Miſſam audiendam in die feſto. Ita enim mercator non tenebitur amittere lucrum ex negotiatione concubinæ proveniens, propter expellendam occaſionem.

173 Tertiò aſſerit ibidem (apud eundem Dianam citatum) in hæc verba. [Immò, & ſi concubina nimis utilis eſſet ad oblectamentum concubinarii (vulgò *regalo*) dum deficiente illo nimis ægrè ageret vitam, & aliæ epulæ tædio magno concubinarium afficerent, & alia famula ad id nimis difficilè adinveniretur, eiicere illam non erit concubinarius obligandus: quia oblectamentum dictis circumſtantiis conſideratum, eſt majoris æſtimationis, quàm quodcumque bonum temporale.]

174 Hæ tres aſſertiones Sancii peſſimè audiunt apud Authores. De hac tertia Thomas Hurtado *tr.* 1. *c.* 9. *reſ.* 11. *à n.* 88. & Martinez de Prado *to.* 1. *Præcipuarum qq. c.* 13. *q.* 15. §. 9. *n.* 28. (apud Murciam *l.* 2. *diſquiſ. diſp.* 1. *reſol.* 12. *n* 1.) vocant *ſcandaloſam, improbabilem, & indignam viro catholico.*

175 P. Arriaga *to.* 8. *diſp.* 38. *n.* 35. ſic ait de illis tribus aſſertionibus Sancii: [In hoc puncto dico, eos caſus meo judicio eſſe *improbabiles.* Et ſanè ita mihi videntur aliqui Authores prurire hominum auribus, his opinionibus *adeò periculoſis, & laxis*, ut planè illos inducant in damnationis æternæ certiſſimum periculum, immò ut re ipſa damnentur. Simplex aliquis fretus ea opinione, quòd melius ſibi ſapiant cibi à concubina præparati, dicet, Ego non pecco eam retinendo, quia utor opinione gravis Authoris; & conſequenter quia judicat, ſe non teneri, non vult eam eiicere: dum autem eam non eiicit, inceſſanter peccat. Rogo, liberabiturne ab his ſecundis, gravibuſque peccatis per hoc, quòd dicat, ſe non peccare retinendo ancillam? Quòd ſi non liberatur; ergo ut gratiam facias ei in uno puncto centum aureorum, aut ſapidiorum ciborum, reddis illum tota vita graviſſimè peccantem.]Hucuſque P. Arriaga.

176 Antonius Diana *loc. cit.* accedens ad hos tres caſus, non reſolvit circà cenſuram illorum, ſed dubitat, an ſint probabiles. Inquit enim: [An hæc ſint probabilia, aliis judicandum relinquo. Quilibet enim tenetur ſaluti propriæ ſpirituali conſulere, etiam cum aliquo temporali, & corporali detrimento] Et nota, eum, qui dubitat de probabilitate practica opinionis, perinde facere, ac ſi aſſerat non eſſe probabile facere. Nam qui dubitat de probabilitate practica opinionis, eſt dubius practicè, ut notavit P. Thomas Sanchez *lib.* 1. *ſum. c.* 9. *n.* 18. & qui practicè dubius eſt de opinione, non poteſt eam ad praxim deducere. Unde qui dicit, ſe dubium eſſe de practica probabilitate, dicit juxta conſcientiam ſuam non poſſe illam opinionem ad praxim deducere, neque conſulere. Id autem quod eſt, niſi dicere, eam non eſſe practicè probabilem.

177 Primum caſum, & in eo reſolutionem Sancii relatam de centum aureis, tanquam probabiliorem admittit Leander à SS. Sacramento *tr.* 5. *de Pœnit. diſp.* 7. *q.* 39. Probat. [Quia nemo tenetur vitare occaſionem proximam cum magno ſuo detrimento, etiam temporali.]Sed dolendum eſt, quòd duos Authores graves citet, qui nihil tale affirmarunt; ſcilicet Bonacinam *de matrim. q.* 4. *punct.* 14. & Cardinalem Lugo *de Pœnit. diſp.* 14. *n.* 152.

178 Et quidem Bonacina nihil habet in eo loco, quòd aliqua ratione congruat cum reſolutione prædicti caſus, niſi hæc verba: [Fieri poteſt, ut confeſſarius aliquando poſſit abſolvere concubinarium; ut quando non poteſt dimitti concubina ſine gravi infamia, vel ſcandalo, vel alio gravi incommodo: poteſt enim tantum incommodum, & tanta difficultas adeſſe in occaſione relinquenda, ut efficiat occaſionem non voluntariam; ita ut non dicatur occaſio proxima, juxta ſecundam conditionem allatam in notabili. Verum tamen eſt, opus eſſe magna prudentia in confeſſario, ne abſolutionem impendat indigno.]Quòd ſi interroges Bonacinam, quid ſit, occaſionem eſſe involuntariam? reſpondet *num.* 11. §. *ſecundum.* [Cenſetur autem non eſſe voluntaria, quando *moraliter vitari non poteſt*, aut quando *gravis cauſa urget* ad exponendum ſe tali periculo.] Ubi attentè nota eos terminos, *moraliter vitari non poteſt*, & *gravis cauſa urgens*. Ubi ſunt centum aurei apud Bonacinam? Solùm ergo eum citat prædictus Leander, quia centum aurei ſibi videntur tam magna quantitas, ut in amiſſione illorum ſit *tantum incommodum, & tanta difficultas*, ut propterea *moraliter vitari non poſſit* occaſio, vel ſit *gravis cauſa urgens* ad non vitandam occaſionem. Eandem doctrinam generalem quam Bonacina, tradit Cardinalis Lugo: & ideò ambo Authores æquali injuria citantur à Leandro. Et quidem ſi homo ille dives ſit, & ſolitus inter paraſitos, & colludentes majora prodigere, ridiculum eſſet, eum, qui centum aureos ad inutilia prodigit, non debere evadere periculum animæ propter id lucrum, quod aliàs ſæpè in talibus prodigit.

179 Sancium, & Leandrum impugno. Et ſuppono, apud ipſos Authores, concubinarium, & fœminam manere in eodem periculo formali, ac anteà. Et ab illis inquiro primò, utrùm liceat occurrere leoni ſævienti, propter centum aureos promiſſos; vel, an cùm periculo amittendi centum aureos tenearis fugere periculum proximum mortis à leone impendens? Reſpondebis, fugiendum periculum proximum mortis, etiamſi amittantur centies centum. Et inquiro ſecundò, an ſit major obligatio fugiendi periculum proximum mortis, quàm periculum mortalis peccati? Ego enim majorem obligationem invenio fugiendi periculum proximum labendi in peccatum mortale, quàm periculum proximum labendi in mortem, quantò pejus, & infelicius eſt incidere in mortem ſpiritualem peccati, quàm in mortem corporalem, ut fides catholica nos docet. Et iterùm moneo apud prædictos Authores perſiſtere idem periculum formale. Et ſub hac ſuppoſitione diſparitatem poſtulo: ſed tamen non ſpero, me toto vitæ meæ tempore intellecturum. Cujus paritatis efficacia conſtabit ampliùs *à nu.* 184.

180 Impugno ſecundò. In en primo caſu, in quo concubinarius non deſerit periculum peccandi, ne amittat centum aureos, concubinarius [non dicitur velle occaſionem, ſed permittere; cùm non abigere occaſionem, non oriatur, quia velit pœnitens in illa permanere, ſed quia velit non incurrere damnum, quòd abjecta occaſione obveniret:] quæ ſunt verba Joannis Sancii relata *n.* 171. Ergo ſimiliter qui propter centum aureos promiſſos non fugeret leonem ſævientem, & proximum mortis periculum, non diceretur velle periculum mortis, ſed permittere; quia ſi non fugit ſævitiam leonis, non eſt, quia velit periculum mortis ſibi imminere à leone; ſed quia non vult incurrere damnum per amiſſionem centum aureorum. Tum ſic. Quòd voluntas ſit ſolùm permiſſiva periculi proximi mortis, non excuſat hominem ab imprudentia, & à peccato lethali: ergo quòd voluntas ſit ſolùm permiſſiva periculi peccandi, non excuſat hominem à peccato lethali.

181 Impugno tertiò. Quando teneris fugere, non licet voluntas permiſſiva: ſed periculum formale proximum peccandi ſemper teneris fugere, ut conſtat ex dictis, præcipuè *c.* 4. ergo nunquam licet voluntas permiſſiva talis periculi. Itaque aliud eſt permittere occaſionẽ, amputando periculũ, & aliud eſt permittere occaſionẽ, & periculum; prius enim licet, non ſecundum, ut infrà uberiùs conſtabit.

182 Di-

Digitized by Google

182 Dicendum ergo eſt in eo primo caſu, ſi ita diſponatur, ut reducat creditorem ad impoſſibilitatem moralem, ut ſi per illos centum aureos liberandus eſſet à damnatione mortis, vel ſi illis amiſſis fame, & inopia ferè conſumendus erat, aut alio ſimili modo; poſſet utique retinere occaſionem; ſed ut in ſimilibus ſæpè diximus, teneretur extenuare omninò per actus proprios periculum formale.

183 Si verò per illos centum aureos recuperandos non reducatur creditor ad impoſſibilitatem moralem expellendi fœminam, debito non obſtante tenetur expellere. Ratio eſt eadem, quam ſuprà dedimus: nam ubi non eſt impoſſibilitas moralis expellendi, utique poteſt moraliter expellere: ubi autem expellere poteſt, & non expellit, occaſio non eſt neceſſaria, ſed voluntaria.

184 Oppones primò. Etiamſi illi centum aurei ita neceſſarii eſſent creditori, ut illis amiſſis inopia conſumendus eſſet, non liceret exponere ſe leoni ſævienti propter illos acquirendos: ergo vel exemplum leonis, & periculi mortis nihil probat; vel dicendum eſt, non licere retinere concubinam, etiamſi à centum aureis dependeant omninò alimenta ad vitam creditoris præciſè neceſſaria.

185 Reſpondeo, juxta noſtram doctrinam, exemplum leonis, aut mortis impendentis nullam vim habere; juxta doctrinam verò Sancii, & aliorum, vim maximam. Suppoſui enim, & ita eſt, in ſententia Sancii in eo caſu manere periculum formale proximum peccandi. In noſtra autem doctrina, ſi creditor retineat periculum formale peccandi, peccat mortaliter; debet enim illud fugere per actus internos, ſi non poteſt vitare occaſionem externam. Itaque propter centum aureos, etiam in caſu graviſſimæ indigentiæ illorum, non licet homini exponere ſe leoni ſævienti, aut ſimili mortis periculo proximo. Et ſimiliter propter centum aureos in ſimili indigentia non licet homini exponere ſe periculo formali peccandi; benè tamen occaſioni externæ, cum obligatione tamen, & ſeveriſſimo decreto fugiendi periculum formale per actus internos. In quo caſu ſi adhuc perſiſteret periculum formale peccandi, peccaret concubinarius, non in retentione fœminæ; cùm ſupponamus, expulſionem eſſe mortaliter impoſſibilem; ſed in non fugiendo periculum formale per actus internos, cùm illud ita fugere, ſit in poteſtate ſua.

186 Rem ampliùs explico. Da, occurrente leone, tibi eſſe duplex medium evadendi periculum. Primum, fugam externam; ſecundum, oſtendere leoni gallum gallinaceum, quem tecum portas, & quem leo timere, & fugere dicitur (fabula ſit, an experientia, quid obeſt diſcurſui?) In hoc caſu non teneris fugere leonem (præcipuè ſi fuga ſit ſummè difficilis;) ſi ſatis eſt gallum obiicere. Cùm ergo concubinarius duo media habeat ad vitandum periculum formale, nempe fugam occaſionis externæ, & uſum mediorum ſalutarium per actus proprios, quando fuga occaſionis externæ eſt moraliter impoſſibilis, non tenetur ad illam; quia periculum formale poteſt vitare per uſum mediorum ſalutarium.

187 Oppones ſecundò. Homo tenetur vincere impoſſibilitatem moralem (quæ phyſicè poſſibilis eſt) ad evadendum periculum mortis, à leone, vel ab alia cauſa impendentis, & tamen non tenetur vincere impoſſibilitatem moralem ad fugiendam occaſionem peccati; cùm dixerimus, in impoſſibilitate morali non teneri hominem dimittere talem occaſionem: ergo magna eſt diſparitas in utroque.

188 Reſpondetur ex dictis, magnam eſſe diſparitatem in obligatione vitandi occaſionem peccati comparata cum obligatione vitandi periculum mortis; nullam tamen eſſe diſparitatem in obligatione vitandi periculum formale peccandi, comparata cum obligatione vitandi periculum mortis; quia dùm dicimus, in impoſſibilitate morali non eſſe obligationem vitandi occaſionem externam, ſupponimus, ſupereſſe aliud medium vitandi periculum formale, nempe per actus proprios. At periculum mortis vitare tenemur (dato, & non conceſſo; nam in aliquibus circumſtantiis impoſſibilitatis moralis non tenemur vitare periculum mortis) quia non ſupereſt aliud medium vitandi tale periculum. Unde diſtinguo majorem: Homo tenetur vincere impoſſibilitatem moralem ad evadendum periculum mortis, [ſuppoſito, quòd non ſit aliud medium,] omitto; [ſi aliud medium ſuperſit evadendi periculum,] nego. Minorem etiam diſtinguo: non tenetur vincere impoſſibilitatem moralem ad fugiendam occaſionem peccati [eo quòd ſupereſt aliud medium ad vitandum periculum formale,] concedo; [aliàs,] nego.

189 Inſtabis. In concubinario datur vehementia paſſionis, habitus vitioſus valdè intenſus, & urgentes tentationes; & ad hos omnes hoſtes vincendos habet impoſſibilitatem moralem: ergo ſi propter impoſſibilitatem moralem eiiciendi concubinam, abſolvitur ab obligatione eiiciendi illam; etiam propter impoſſibilitatem moralem vincendi paſſionem, habitum, & tentationes, liberabitur etiam ab obligatione vincendi illa, atque adeò ab obligatione fugiendi periculum formale.

190 Reſpondetur; conceſſa majori, diſtinguendo minorem: ad vincendos eos hoſtes habet impoſſibilitatem moralem, [ſi ſe exerceat frequenter in actibus propoſiti deteſtationis peccati, implorationis auxilii divini, & in frequentia accedendi ad Sacramenta,] nego; habet impoſſibilitatem moralem, [dum non ſe exercet in illis,] omitto. Itaque abſolutè non eſt moraliter impoſſibile concubinario vincere eos hoſtes, quia non eſt moraliter impoſſibile adhibere media, quibus vincuntur: quamvis eſſet moraliter impoſſibile, mediis non adhibitis, eos vincere.

191 Inſiſtes. Ergo concubinarius, qui poteſt expellere concubinam, non tenebitur expellere, ſed poterit per actus proprios vitare periculum formale.

192 Reſpondetur diſtinguendo conſequens: concubinarius, qui poteſt expellere concubinam, non tenetur expellere, [ſi per actus internos vitet, ſive faciat ceſſare periculum formale,] concedo; [ſi reipſa non faciat illud ceſſare,] nego. Omnes enim Authores conveniunt in eo, quòd ſi tanta ſit contritio, tam vehemens, & tam reſolutorium propoſitum, &c. ut judicio prudentis homo maneat ſecurus à lapſu, non tenetur concubinam expellere. Quia tamen experientia didicimus, homines vitiis implicatos vix habere propoſitum tenuiter intenſum, quod nullatenus extenuat periculum formale labendi; ideò dicimus, expellendam fœminam, cùm concubinarius poteſt moraliter expellere.

193 Inſiſtes ulteriùs. In impoſſibilitate morali vitandi occaſionem, adhuc judicio confeſſarii remanet periculum formale, quia certum putatur, eum concubinarium non adhibiturum eſſe media ſpiritualia ad illud ab intrinſeco fugiendum: quoties autem remanet periculum formale mortis ſpiritualis, remanet obligatio vincendi impoſſibilitatem moralem, cùm hæc eadem obligatio manet ad evadendum periculum mortis temporalis; vel non eſt paritas in utroque? ergo.

194 Reſpondetur. Cùm adſunt duo media ad conſequendum finē obligatorium, alterum moraliter impoſſibile, & alterum moraliter poſſibile; non dicimus, hominem teneri ad moraliter impoſſibile; cùm poſſit ponere id, quod eſt moraliter poſſibile. Item ex ſuppoſitione, quòd nolit ponere medium moraliter poſſibile, non dicimus, eum teneri ad medium moraliter impoſſibile; quia etſi nolit illud ponere; tamen poteſt, cùm alterum ponere abſolutè non poſſit. Et ita quamvis in illo caſu verè remaneat in periculo formali, non tenetur vincere impoſſibilitatem moralem: quia ſtante ea impoſſibilitate morali, poteſt fugere periculum per actus internos.

195 Aliud eſt, cùm fuga occaſionis externę eſt moraliter poſſibilis: tunc enim abſolutè facilius eſt vitare periculum formale peccandi per fugam occaſionis externæ, quàm per actus internos. Quare cùm judicetur iſte concubinarius non fugiturus eſſe periculum formale peccādi per media intrinſeca; & alioqui ſit poſſibile moraliter (immò & facilius) vitare periculū formale per fugam occaſionis externæ, utique manet in illo obligatio fugiendi occaſionem externam.

196 Deveniendo autem ad ſecundum caſum Joannis Sancii, initio capitis propoſitum, dico, illum ſimiliter reſolvendum eſſe. Nam ſi negotiatio concubinæ tam præciſè neceſſaria ſit viro, ut reducat illum ad impoſſibilitatem moralem expellendi, non tenebitur expellere; quia ſic invitus patietur occaſionem: tenebitur tamen per actus proprios vitare periculum formale. Si verò non reducat illum ad impoſſibilitatem moralem, ut poteſt expellere, ita debet; quia dum poteſt expellere, non facit quantum poteſt, nec patitur invitus occaſionem.

197 Exempla autem, quæ affert Sancius, non ſunt ad rem. Etenim mercator non tenetur deſerere nundinas propter audiendam Miſſam; tenetur tamen deſerere nundinas, ne incidat in leonem ſævientem, & in periculum proximum mortis: & ſimiliter tenetur deſerere nundinas, ne incidat in periculum proximum peccati mortalis. Et ratio eſt, quia auditio Miſſæ non obligat cum damno deſerendi nundinas, ex benigna interpretatione, quam facimus, intentionis legiſlatoris: fuga autem occaſionis externæ obligat cum damno temporali, niſi ſit talis, quòd reducat hominem ad impoſſibilitatem moralem, propter ſuprà dicta.

198 Et quod attinet ad tertium caſum, de non eiicienda concubina propter commodum condimentum ciborum concubinarii, ille reiiciendus eſt tanquam improbabilis, ut reiiciunt Authores initio capitis relati: quam propoſitionem eſſe certò falſam, ſatis demonſtrant argumenta decurſu totius diſputationis instructa.

199 Noviſſimè poſt hæc ſcripta prodiit decretum Sanctiſſimi P. Alexandri VII. in quo damnat tanquam ſcandaloſam tertiam propoſitionem Joannis Sancii relatam ſuprà *n.* 173. Eſtque quadrageſimaprima ex propoſitionibus ab Alexandro damnatis, ut conſtat *ex diſp.* 9. *cap.* 20 *art.* 1. Quam ideò eſſe improbabilem, & certò falſam, conſtat ex ibidem dictis *art.* 8. *&* 9.

200 Multa alia ſunt *in ea diſp.* 10. Sancii, quæ ex præjactis manifeſtè refelluntur, quæ propterea non exprimo. Unum tamen nō omittam, quod tradit *nu.* 8. (apud Dianam *par.* 5. *tr.* 14. *reſol.* 107.) Quòd ſi [indicia doloris, & propoſiti ∴ extraordinaria inveniantur, puta lachrymarum copia, ſuſpiria ingentia, &, ut dici ſolet, cœlum attingentia, & proponat quamprimùm tempus patiatur, concubinam à domo ſua expellere, abſolvendus erit, etſi millies id promiſiſſet; quia indicia præſentia ſuperant præterita, coguntque confeſſarium, fictitia non eſſe, credere.]

201 Id ex dictis apertè refellitur. Etenim tunc non eſt abſolvendus, quando judicio prudentis non ceſſavit periculum, & poteſt cōcubinarius elongare à ſe occaſionem: atqui in eo caſu, quamvis prima, vice, conſpecta colluvie lachrymarum, & gemituum, poſſet prudenter ſibi perſuadere confeſſarius, ibi adeſſe magnam mutationem vitæ, & morum, atque adeò ceſſaſſe periculum; at ſi ſæpiùs contigerit poſt colluviem lachrymarum non expuliſſe occaſionem, clarè deprehenditur, colluvie lachrymarum non minui periculum: ergo ſi id ſæpè contingit, non eſt abſolvendus. Probatur minor. Etenim primum principium eſt in hac materia, quòd ab experien-

tia

Digitized by Google

tia lapſuum agnoſcitur periculum: atqui experientia continua eſt, quòd ille ſemper manſit in occaſione poſt multas promiſſiones colluvie lachrymarum confirmatas: ergo manet periculum certum non expellendi etiam hac vice.

202 Confirmatur ad hominem. Ideò poſt quatuor abſolutiones coucubinarii, qui non affert extraordinarium dolorem, aut propoſitum, neque colluviem lachrymarum, ait Sancius, illum abſolvendum non eſſe, quia nemo non videt, [potentem facilè eiicere concubinam, antequam ad confitendum accederet, & non eiicientem, periculo manifeſto ſe expoœre, poſt factam confeſſionem, non expellendi ∴ Quid enim eſt periculo efficiendi aliquid ſe exponere, niſi illud attentare, in quo ſæpè quis cecidit?] quæ ſunt verba Sancii. Sed qui millies cum colluvie lachrymarum defecit, & denuò promittit, attentat id, in quo millies defecit: ergo ſe exponit manifeſto periculo deficiendi. Et quidem colluvies lachrymarum, & gemituum, quæ nihil conſtantiæ dedit, manifeſtè deprehenditur à teneritudine cordis proficiſci potiùs, quàm à vehementi deteſtatione peccati; quod præcipuè tenet in fœminis, quæ ex genio ſuo ſummam habent lachrymarum facilitatem.

CAPUT XIII.

Quid dicendum, quando impoſſibilitas expellendi occaſionem eſt Theologica, id eſt, proveniens à præcepto?

203 MUlti caſus excogitari poſſunt, in quibus poteſt habere locum titulus quæſtionis. Nam caſu quo pater obſcœnis tactibus tractet filiam frequenter, quam domi retinet, impoſſibilitas expellendi eam procedere videtur ab obligatione naturali alendi filiam, ſi extra domum ſuam alere non poteſt. Caſu, quo chirurgus ex curatione fœminæ experiatur pollutiones voluntarias, & fœmina periclitetur de vita, & non ſit alius, qui ei medeatur; impoſſibilitas fugiendi occaſionem oriri videtur ex jure naturali obligante ad ſuccurrendum fœminæ in extrema neceſſitate. Et ſic in multis aliis.

204 Dico primò, nullum præceptum obligat cum periculo formali labendi in peccatum mortale, ſive non obligat ad hoc, quòd ſe exponat ei periculo formali. Probatur. Nullum præceptum obligat, ut homo illud impleat, labendo in aliud peccatum mortale: ſed qui ſe exponit periculo formali labendi in peccatum mortale, committit peccatum mortale: ergo nullum præceptum obligat, ut quis ſe exponat periculo formali labendi io peccatum murtale. Major eſt evidens, minor conſtat ex dictis, præcipuè *cap.* 6. & conſtabit adhuc exemplis ſubiiciendis. Et conſequentia vi Logicæ eſt inevitabilis.

205 Dico ſecundò. Cùm præceptum obligat ad aliquod opus, in quo eſt occaſio proxima peccandi, homo tenetur ad utrumque, nempe ad illud opus, & ad vitandum periculum formale. V.g. in eo caſu chirurgi, tenetur ſuccurrere fœminæ extrema neceſſitate laboranti; & tenetur vitare periculum formale labendi. Probatur. Tunc concurrunt duo præcepta; alterum opitulandi proximo in extrema neceſſitate; alterum vitandi periculum formale peccandi mortaliter: ſed poteſt implere utrumque præceptum: ergo tenetur ad utrumque. Probatur minor; poteſt enim per actus internos ſuprà memoratos *cap.* 11. *concluſ.* 1. extenuare omninò periculum, & poteſt ita fœminæ mederi. In quo caſu ſi medeatur cum periculo lapſus, non peccat, quia adiit occaſionem; ſed quia non vitavit periculum formale per actus internos, ut potuit.

206 Inferes primò, quid dicendum ſit in ea quæſtione, an poſſit quis cum periculo ſubverſionis, vel alterius peccati gravis accedere ad convertendos infideles? Nam ſi præcepto charitatis obſtringeretur ad id, teneretur ad prædicandum illis, & ad fugiendum periculum formale per actus internos, modo dicto. Quòd ſi periculum procederet ex ignorantia eorum, quæ requiruntur ad prædicationem Evangelii; nec teneretur ad prædicandum infidelibus, nec licitè poſſet eam provinciam aſſumere. At verò ſi non obſtringeretur ad id lege charitatis, & accedere vellet ad eos convertendos, præditus ſcientia ſufficienti; teneretur per actus internos vitare id periculum perverſionis; quòd ſi oollet per actus proprios vitare periculum formale, nullo modo liceret ei accedere ad eos convertendos. Quod idem de accedente ad convertendas meretrices, dicendum eſt.

207 Et ita intelligendi ſunt Authores, qui abſolutè docent, poſſe concionatorem accedere ad converſionem infidelium cum periculo perverſionis, vel peccandi; loquuntur enim non de periculo formali, ſed de occaſione externa, diſponente ſe homine per actus internos, quantum requiritur ad vitandum periculum formale. Præſertim cùm nullus Author dixerit, licere cum periculo proximo ſubverſionis: quando autem periculum non eſt proximum, ſed dumtaxat probabile, vel remotum, facilius eſt illud vitare per actus proprios.

208 Inferes ſecundò, quid dicendum in ea quæſtione, an qui in decurſu totius anni peccavit quater, aut quinquies cum fœmina intra domum exiſtente, non cogendum neceſſariò ad expellendum fœminam, ſed poſſe abſolvi, quamvis non expellenda ſit, dum tamen per actus proprios fugiat periculum formale; & doceri debet à Confeſſario, quomodo redeunte aliquo periculo lapſus, debeat fugere illud per actus proprios; & pœnitens firmiſſimè proponere debet, ita ſe eſſe fugiturum periculum formale, quoties id adverterit.

209 Inferes tertiò, falſum eſſe, quòd Joannes Sancius *ea diſp.* 10. *n.* 9. ſic ait: [Non credendum Soto *lib.* 10. *de juſt. qu.* 2. *art.* 2. dicenti, quòd qui ſcit, *periculum evidens* ſe ſubiturum damni ſpiritualis, dignitatem Epiſcopatus acceptando, non teneatur illi ſe ſubiicere, etiamſi neceſſarium eſſet booo communi ∴ Quando dicitur, quòd quis non tenetur cum damno ſuo ſpirituali ſubvenire proximo, intelligi debet, quòd non teneatur cum damno ſpiritualis culpæ, quam de facto incurrat ad liberandum proximum; non verò quòd neutiquam teneatur incurrere periculum culpæ, cùm ex eo non neceſſariò incurrenda ſit culpa: poſito namque periculo, crimen vinci poteſt.] Itaque ex eo, quòd ipſum periculum culpæ non ſit culpa, arguit Sancius, poſſe ſubiri periculum culpæ mortalis evidens, pro ſubveniendo neceſſitati proximi.

210 Non poſſe licitè ſubiri periculum formale propter ullum finem, manifeſtum eſt ex dictis, præcipuè *cap.* 6. ſed quia novam rationem adducit Sancius, fallacem illam quidem, oportet illam refellere, & de fallacia arguere.

211 Pro quo revoca in memoriam, quæ de periculo proximo, & certo diximus *cap.* 1. *&* 2. ſcilicet pericolum evidens eſſe id, quo quis ita ſibi perſuadet: *Certum moraliter eſt, quòd peccaturus ſum:*

212 Tum ſic argumentor primò. Inquiro enim à Sancio, an liceat admittere Epiſcopatum, vel ſuccurrere proximo extremè indigenti, cum evidenti periculo damnationis æternæ? Si aſſerat partem negativam, retorqueo ejus argumentum. Periculum damnationis æternæ neque eſt peccatum, neque eſt damnatio æterna; immò ſtante periculo evidenti damnationis æternæ, poteſt non damnari: ergo poterit aſſumi periculum evidens damnationis æternæ propter boœum proximi: vel ſi hic non valet argumentum, neque valebit in periculo evidenti peccandi mortaliter.

213 Si verò partem affirmativam reſpondeat, infero: ergo erit judicium prudens: [Certus moraliter ſum de damnatione mea æterna, ſi ſuccurro fœmiœæ extremè indigenti; adhuc tamen licet certus ita ſim, volo illi ſuccurrere.] Vel hoc: [Certus ſum de damnatione mea æterna, ſi acceptavero Epiſcopatum; tamen propter publicam neceſſitatem cum hac tameu certitudine volo Epiſcopatum aſſumere.] Quòd & imprudentiſſimum eſſe, & contra propriam charitatem, & à nemine admittendum, ex terminorum apprehenſione certum eſt; præterquam quòd ratio jam ſubiicienda oppoſitum apertè convincit

214 Argumentor ſecundò. Qui elicuerit hunc actum, [Certus moraliter ſum, quòd peccabo mortaliter, ſi ſuccurrero fœminæ; adhuc tamen ſtante hac certitudine volo ſuccurrere,] vult ipſum peccatum non ſolùm permiſſivè, ſed poſitivè: ergo mortaliter peccat, qui cum evidenti periculo vult ſuccurrere. Conſequentia patet: peccat enim, qui vult poſitivè peccatum. Probatur antecedens. Qui vult periculum evidens mortis, poſitivè vult mortem ipſam. Ita Davidi Regi attribuitur mors Uriæ, quia voluit ipſum exponi periculo certo mortis: ergo qui vult periculum evidens peccati, poſitivè vult ipſum peccatum.

215 Nec valet, ſi dicas, tunc Petrum ſuccurrere fœminæ, obligatum neceſſitate præcepti, atque adeò urgente neceſſitate pati periculum; & conſequenter non velle effectum peccati, ſed permittere.

216 Contra enim eſt. Nam, ut patet ex ſupradictis: præceptum non imponit neceſſitatem aliquam phyſicam, vel moralem (ſed ſolam neceſſitatem obligationis) quæ cogat voluntatem ad ſui impletionem; ratione cujus dicatur homo pati impletionem præcepti, non verò operari, nec velle illam: ergo ſi iſtud præceptum (quod fingis) ſuccurrendi fœminæ cum periculo evidenti peccandi, obligat ad ſubeundum periculum, non imponit neceſſitatem aliquam, ratione cujus dicatur homo pati periculum, & invitus ſubire periculum.

217 Argumentor tertiò: Non tenetur Petrus ſuccurrere fœminæ extremè indigenti, cum evidenti periculo mortis, quamvis periculum mortis non ſit ipſa mors: ergo non tenetur illis ſuccurrere cum evidenti periculo peccandi, quamvis ipſum periculum peccandi non ſit formaliter peccatum. Nec poſtulo diſparitatem, quia illam non ſpero.

CAPUT XIV.

Notantur, & inferuntur aliqua contra nonnullos Authores.

218 CAramuel *in Regul. en diſp.* 70. *num.* 1056. hanc regulam ſtatuit pro dignoſcendo periculo probabili. [Si fueris ad talem domum decies, & quinquies peccaveris, & quinquies oon peccaveris, eſt probabile, ſi revertaris, te peccaturum eſſe; & eſt æquè probabile, te oon peccaturum eſſe.] Hanc eandem regulam ad æqualem periculi probabilitatem computandam ſequitur Leander à Murcia *lib.* 2. *diſp.* 1 *reſol.* 16. *n.* 10.

219 Ea tamen regula eſt fallax. Primò, quia ſi priùs quinquies abſtinuit continuatis vicibus, & poſteà quinquies cum continuatione cecidit, jam fragilior redditus eſt per habitum vitioſum denuò acquiſitum: cui habitui vitioſo cùm accedat vehementia paſſionis, & hæc duo dent fortiorem occaſionem ſuggeſtionibus ſathanæ; fit, in eo caſu multò majores vices ſtare pro periculo, quàm pro conſtãtia.

220 Se-

Digitized by Google

220 Secundò. Habitum vitioſum augent non ſolùm iſtæ quinque vices, quibus peccaſti intra eam domum, ſed omnia alia peccata luxuriæ, quæ in cæteris domibus commiſeras, vel intermedio tempore commiſiſti: unde ſi ex aliis peccatis luxuriæ habes habitum vitioſum ut centum, accedunt quinque vices intra eam domum contra quinque vices abſtinentiæ intra eandem domum; quis dubitet dari fortiores vires ex parte periculi, quàm ex parte abſtinentiæ; quia ex parte periculi eſt præter vehementem paſſionem, habitus vitioſus ut centum, & augmentum quinque vicium, quibus peccaſti: ex parte verò conſtantiæ fortè ſunt eæ ſolæ quinque vices, quibus intra eam domum abſtinuiſti.

221 Quare ad ſimile periculum computandum ne attendas ſolùm ad experientiam ejus occaſionis, ſed ad vehementiam paſſionis, augmentum habitus vitioſi, ſuggeſtionem diaboli, & opportunitatem occaſionis: nam, ut dixi *c.2.* ſicut ſine ulla experientia præcedenti acceſſus ad leonem ſævientem eſt periculum proximum mortis; ita opportuniſſima occaſio ſolet eſſe periculum proximum. Vide quæ dixi *num.*13.

222 Secundò. Leander à Murcia *lib.2.diſp.1.reſol.12.nu.4.* ait, non eſſe neceſſarium, quòd requirit Navarrus, & alii eum ſecuti, ſcilicet quòd pœnitens non deſerens occaſionem proximam ex cauſa urgente, vel notabili, non omninò neceſſaria, præter contritionem, & propoſitum firmum non labendi debeat habere credulitatem, quòd peccabit. Pro quo citat Victoriam, Zerollam, Joſephum ab Ortu, & Coriolanum: Addit inſuper, pro eadem ſententia ſtare, qui affirmant, habentem conſuetudinem peccandi eſſe abſolvendum, ſi proponat firmiter, licèt ab experientia non ſit ſecurus, quòd non reincidet. Pro quo etiam multos Authores citat, & plures poſſet.

223 Ad cujus falſitatem evincendam, nota primò, & revoca in memoriam ex capite præcedenti *num.*211. tunc aliquem habere, & advertere periculum proximum, & certum peccandi, quando ex periculo infert certitudine morali ſe peccaturum, id eſt, quando dicit, [Certus ſum moraliter, quòd lapſurus ſum.]

224 Nota ſecundò, aliud eſſe inquirere, an ad firmitatem propoſiti requiratur credulitas, quòd non peccabit; & aliud, an ad retinendam occaſionem, cùm vitari poteſt, requiratur credulitas, quòd non peccabit. Et quia hæc duo non diſtinxit Leander, æquivocationem paſſus eſt. Nam cum firmitate propoſiti componi credulitatem, quòd fortaſſe labetur, probabiliſſimum eſt. Et id ſolùm contendunt Authores ſecundo loco citati à Leandro, cùm non loquantur de habente occaſionem, ſed de habente conſuetudinem. Ad retinendam autem licitè occaſionem, quando vitari poteſt, neceſſariò requiri credulitatem, quòd non peccabit, jam oſtendo. Loquitur enim Leander in caſu, quo quis periculum proximum ſubdit ex cauſa notabili non urgente, ſive non neceſſaria.

225 Etenim in eo caſu habet homo hunc actum: [Certus moraliter ſum, quòd ſi eam occaſionem ingrediar, peccabo: & quamvis poſſum abſolutè non ingredi; tamen ſtante hac certitudine de peccato meo futuro, ingredi volo eam occaſionem.] Prima pars certa eſt; in eo enim conſiſtit cognitio periculi proximi. Secunda etiam eſt certa, ſupponimus enim, cauſam ingrediendi non eſſe moraliter neceſſariam; atque adeò liberè ingredi hominem eam occaſionem, quamvis poſſit non ingredi.

226 Quòd autem ille homo, qui talem actum elicit, & cum certitudine morali de peccato futuro ingreditur occaſionem, quam abſolutè poteſt vitare, peccet mortaliter, & velit poſitivè ipſum peccatum, conſtat ex capite præcedenti, illatione tertia. Ergo ut in hoc caſu non peccet, neceſſe eſt, quòd non habeat illud judicium certum de peccato futuro. Dum enim habuerit judicium certum de futuritione peccati ſub tali occaſione, & occaſionem poſſit fugere, ſemper ſibi imputabitur culpæ, quòd cum poſſit fugere occaſionem certam culpæ, non fugiat.

227 Quòd ſi dicas, eam credulitatem de peccato futuro non eſſe judicium certum, ſed probabile, ſit, illud periculum non eſſe proximum, & certum, ſed dumtaxat probabile. Ex ideò non eſt ad rem, cùm expreſsè Author loquatur de periculo proximo, ut patet ex ipſo titulo reſolutionis, & ex contextu.

228 Itaque credulitas hæc de peccato non futuro eſt cognitio, qua quis advertit extenuatum eſſe periculum formale labendi: hæc autem cognitio requiritur, quando homo retinet occaſionem externam ex aliqua rationabili cauſa, quæ non reddat hominem mortaliter neceſſitatum ad occaſionem retinendam. Quia cùm in eo caſu verificetur, quòd homo abſolutè poteſt expellere occaſionem, ut poſſit illam retinere, requiritur, quòd advertat extenuatum eſſe periculum formale. Quòd ſi credat, ſe lapſurum, atque adeò non ceſſaſſe periculum formale, ex nulla rationabili cauſa poteſt retinere occaſionem, quam abſolutè poteſt reiicere; quia ex nulla cauſa poteſt ſe exponere voluntariè periculo formali, ut conſtat ex dictis.

229 Tertiò inquirunt aliqui, an liceat exponere ſe periculo dubio peccandi? v.g. an data occaſione aliqua, dubium ſit, an ea inclinet, & influat in peccatum? Ut ſi quis domi habeat fœminam, & ſæpiùs dubitet, an illam concupierit? Et in hoc ſenſu Joannes Sancius *diſp.1.num.*14. aſſeruit, quòd Confeſſarius [poſſet non abſolvere illum, qui domi habet fœminam, quam concupiſcere ſæpè dubitat; vitaret tamen peccatum illud dubium, niſi illam inſpiceret, & contemplaretur; cùm jam certum, vel dubium periculum admittat.] Quem ſequitur Leander à SS. Sacram. *tract.5.de Pœnit.diſp.7.quæſt.*33.

230 Pro reſolutione adverte, dubium de periculo verſari poſſe, aut inter rationes probabiles, aut leves, aut nullas. Et rurſus poſſunt eſſe rationes probabiles ex parte peccati futuri, & nullæ, vel leves ex parte non futuri; vel è converſo. Adverte deinde, non debere reputari periculum, niſi illud, quòd prudenter timetur; nam quòd imprudenter, & ſine fundamento timetur, non eſt reputandum periculum.

231 Dicendum eſt primò, ſi ſint rationes probabiles pro peccato futuro, & adhuc dubites, an lapſurus ſis in peccatum; teneris fugere id periculum, de quo dubitas. Ratio eſt, quia licèt dubites, an ſit periculum; re vera illud eſt periculum probabile, utpotè habens pro parte periculi labendi rationes probabiles. Eſſe autem gravem obligationem fugiendi periculum probabile, patet ex dictis, præcipuè *cap.*6.

232 Dicendum eſt ſecundò. Si ex parte periculi, ſive futuritionis peccati, nullæ omninò ſint rationes, vel ſi quæ dantur, ſunt leves; & dubites, an ſit periculum, de hoc periculo non eſt curandum. Ratio eſt, quam tradidimus *cap.7.aſſertione prima*, ad probandum, non reputandum eſſe periculum illud, cui rationes leves ſuffragantur. Et *in eo cap.* 7. ſolutæ ſunt objectiones, quæ contra hanc aſſertionem militare poſſunt.

233 Quartò inquirunt aliqui, an in aliquo caſu bonæ fidei, & ignorantiæ invincibilis, qua pœnitens afficitur circà obligationem vitandi occaſionem proximam peccati, poſſit, & debeat Confeſſarius abſolvere, non monendo pœnitentem de ejus obligatione?

234 P. Pellizzarius *in Manual.tom.2.tr.10.c.10.nu.*191. ait, aliquibus videri probabile, quòd Confeſſarius poteſt, & debet abſolvere, non monendo pœnitentem, ſi certus ſit, nullum ſe fructum emendationis conſecuturum eſſe à pœnitente, & injecturum ſe eſſe ei novum laqueum peccati priùs ignorati. In quam aſſertionem ipſe Pellizzarius inclinare videtur. Nam *tr.8.c.3.n.64.§. moneo*, ait, hanc fortaſsè doctrinam fore [magnæ conſolationi Regularibus timoratis, qui excipiunt confeſſiones virorum primariorum verſantium in occaſione proxima peccati, & aliàs ex quadam erubeſcentia, ac timore non audent iis liberè, & apertè prohibere illam occaſionem.] Sed tamen in priori loco concludit his verbis: [Ita docti viri à me conſulti; & ſatis benignè, ſi probabiliter. An autem probabiliter, judicent alii; in hac enim re ego nolo eſſe judex.]

235 Fundamentum autem hujus aſſertionis eſt id, quòd ſtatuit P. Thom. Sanchez *lib.2.de Matrim.diſp.38.n.6.* & 10. cum aliis. Nempe ſi Confeſſarius comperiat, pœnitentem laborare ignorantia invincibili, non teneri monere pœnitentem, ſi ea monitio plus ſit nocitura, quàm profutura. Quòd videtur accidere in hoc caſu: nam ſi moneat pœnitentem, qui nihil emendationis habiturus ſit, ſolùm deſerviet monitio, ut pœnitens incipiat permanere in occaſione cum peccato, in qua ante monitionem manebat abſque peccato ob eam ignorantiam invincibilem.

236 Sed mihi certum eſt, obſtringi Confeſſarium ad monendum concubinarium de obligatione expellendi occaſionem, nec poſſe eum abſolvere, donec realiter expellat. Ratio eſt. Nam ea doctrina generalis malè accommodatur huic hypotheſi. Eſt enim certum, quòd concubinario plus nocebit taciturnitas Confeſſarii, quàm monitio. Etenim ea monitio, & abſolutionis negatio maximè deterret pœnitentes à continuatione occaſionis, ut experientia teſtatur. Si enim non monetur, fortè perſeverabit in concubinatu diuturno tempore; & ſic erit in ſummo diſcrimine damnationis æternæ. Monitus autem, & abſolutione privatus, donec deſerat occaſionem, conſcientiæ morſu acriter pungetur; qua compunctione perculſus, etſi non ſtatim reſipiſcat, à propria conſcientia torquebitur: & ideò ea compunctio in cauſa eſt, ut tandem occaſionem deſerat. Unde etſi poſt monitionem peccet novo peccato, quia cœpit agnoſcere obligationem ſuam; ea tamen monitio, & conſcientiæ remorſus ab illa promanans, tollat tandem protractionem concubinatus, aliàs longiori tempore duraturi. Et quidem Confeſſario genus pietatis eſt, in hac re eſſe crudelem, cùm in hoc agatur de Summo diſcrimine damnationis æternæ, cui obnoxii manent, qui in concubinatu perſiſtunt.

237 Deinde præfata doctrina eſt periculoſiſſima. Ex ea enim lata porta aperitur Confeſſariis timidis, ut ſibi facilè perſuadeant, concubinarios, qui ad eorum genua provolvuntur, neſcire invincibiliter obligationem expellendi concubinas. Unde fiet, quòd concubinarii permittantur cohabitare cum illis perpetuò; qui totam vitam ſic tranſigentes, in ſummo diſcrimine verſentur damnationis æternæ.

238 Ad hæc, improbabiliſſimè credet Confeſſarius, ignorantiam concubinarii eſſe invincibilem in re notiſſima, & quæ ſæpiùs à Concionatoribus proclamatur. Deinde illam non poteſt concipere Confeſſarius præſumendo, neque interrogando. Non præſumendo, quia ignorantia rei notiſſimæ non præſumitur: non interrogando, quia per interrogationem inducet ſaltem in dubium practicum, per quòd ceſſat invincibilitas.

Digitized by Google

DISPUTATIO XIX.

An qui contrahit matrimonium cum impedimento probabili, aut cum impedimento certo, & diſpenſatione probabiliter invalida, poſſit vi ejus probabilitatis deſerere matrimonium.

CAPUT PRIMUM.

Quæ ſit in hac quæſtione ſententia Caramuelis?

1 CUm matrimonium aliud ſit ratum, & aliud conſummatum, de utroque poteſt inſtitui præſens quæſtio. Eam tamen dirimemus loquendo de matrimonio conſummato, deducentes poſteà ad inſtar corollarii, quid de matrimonio rato tenendum ſit.

2 Igitur Caramuel *in Theol. fundam. num. 584. fundam. 13.* ſic ait: [Matrimonia probabilia ſunt in Republica pernicioſa: qui enim contrahit cum impedimento probabili, contrahit probabiliter: & ſicut hodie ſubſcribens opinioni, quæ docet, matrimonium eſſe validum, poteſt uxorem retinere; cras ſubſcribens oppoſitæ, poterit eam dimittere. Ergo major ſecuritas requiritur ad ſecuritatem contractus. Ergo debent contrahentes compromittere, ſe non habituros opinionem, quæ valori matrimonii opponatur; vel petere diſpenſationem, ut tollatur probabile illud impedimentum, & matrimonium inſolubile maneat. Sed fœminæ, & indocti non ſunt capaces remedii primi; & omnes ſunt capaces ſecundi: ergo prudentiſſimè ad Apoſtolicam Sedem recurritur, quando contrahentes ſunt impediti.] Hæc Caramuel.

3 Ubi obſerva primò, ei, qui contrahit cum impedimento probabiliter dirimenti, licere (juxta Caramulem) dum ſequitur opinionem de nullitate impedimenti, cohabitare cum conjuge; & dum ſequitur oppoſitam, poſſe licitè dimittere prædictum conjugium, & ad alias nuptias tranſire.

4 Obſerva ſecundò (juxta eundem) fœminas, & indoctos non poſſe uti eo remedio ad indiſſolubilitatem, quòd renuncient juri probabilitatis. Cujus ratio eſt, quia cùm indocti, ne nomen quidem probabilitatis agnoſcant, non poſſunt jure inde provenienti cedere: quia cedere eo jure non poteſt, niſi qui expreſsè vult illo cedere. Qui autem non agnoſcit jus, non poteſt illo voluntariè cedere; cùm nihil ſit volitum, quin præcognitum.

5 Et quamvis Caramuel paulò poſt dicat, ex praxi, & conſuetudine obligatoria teneri omnes ad petendam diſpenſationem impedimenti probabilis, non propterea evacuat difficultatem. Nam in caſu, quo impedimentum ſit certum, & diſpenſatio ſit probabiliter valida, & probabiliter invalida, eadem remanet difficultas. Nam vel tenentur contrahentes aliam diſpenſationem certam obtinere; vel poſſunt licitè cum ea diſpenſatione probabili contrahere matrimonium. Primam obligationem non imponit Caramuel ambientibus conjugium; neque allegat conſuetudinem obligatoriam petendi diſpenſationem certò validam. Neque eſt, unde conſtet talis obligatoria conſuetudo. Quin potiùs in verbis inferiùs ſubiiciendis affirmat, licitè poſſe quem uti diſpenſatione probabiliter invalida. Si autem licitè poſſunt contrahere cum ea diſpenſatione probabili, matrimonium manebit dumtaxat probabile; & poterit conjux hodie cohabitare cum conjuge, & cras illum dimittere.

6 Idem docet *in apolog. de Probabilitate, num. 139.* ubi probans, licitum eſſe uſum cujuſvis opinionis probabilis, id inde conatur ſuadere, quòd ſummi Eccleſiæ Pontifices conceſſerint quandoque diſpenſationes ex opinione dumtaxat probabili. Et inter alia ſic loquitur, inferens tanquam abſurdum hoc conſequens: [Ergo peccavit mortaliter Alexander III. concedendo licentiam Nicolao Juſtiniano Monacho profeſſo, ut uxorem duceret. Poſita Pontificis diſpenſatione non erat niſi probabile, poſſe Juſtinianum matrimonium inire: ergo peccavit Juſtinianus mortaliter contrahendo. (Subintellige, ſi non licèt uti quavis opinione probabili.) Et cùm poſt contractum matrimonium, non eſſet niſi merè probabile, Juſtinianum eſſe validè conjugatum; peccavit mortaliter ille matrimonium conſummando, & poſt illius conſummationem utendo fœmina probabiliter ſua.] Ubi ulteriùs pergit, alias ſimiles diſpenſationes adducendo.

7 In quibus notabis primò, Caramueli eſſe probabilem ſententiam, quæ ait, Romanum Pontificem diſpenſare non poſſe in voto ſolemni. Secundò, licitam fuiſſe diſpenſationem Pontificum, ex oppoſita opinione probabili. Tertiò, illud matrimonium Juſtiniani Monachi fuiſſe merè probabiliter validum. Quartò, fuiſſe dumtaxat probabile, quòd Juſtinianus poſſet conſummare matrimonium. Quartò, poſt conſummatum matrimonium, fuiſſe merè probabile; quòd Juſtinianus poſſet uti copula conjugali ſuæ conjugis.

8 Similia habet *lib. 3. Theol. Intention. diſput. 3. quæſt. 8. nu. 1432.* Ita enim aſſerit. [Si occurrat ratio fortis, non tamen evidens; tunc erit probabile matrimonium. Et quia probabilitas neminem neceſſitat, poterit ſequi alterutram partem, ſtando foro merè interno, & abſtrahendo à lege merè humana. Conſultò humanæ legis memini, quia in Republica, ubi datur lex, ut nemo, antequam convincatur per ſententiam Judicis, à poſſeſſione detrudi poſſit; qui in tali Republica habitant, videntur compromittere, & legem acceptare; adeòque in tali caſu conjux non poterit conjugem à domo dimittere ob meram probabilitatem: & videtur talis lex reperiri in omnibus Rebuſpublicis benè gubernatis. An humanæ etiam leges eum obſtringant, ut in probabilitate teneatur reddere debitum, difficile eſt. Nam ſi darentur, & acceptarentur, procul dubio obſtringerent.]

9 Ubi ſolùm ſuperaddit aſſertionibus ſuprà relatis, quòd ubi fuerint leges humanæ acceptatæ, præſcribentes neminem à poſſeſſione deturbandum, donec per ſententiam judicis conſtet, conjugem è conjugio ſeparandum, ibi per ſolam probabilitatem non licet conjugi à matrimonio recedere. His autem ſecluſis, & ſolo jure naturali attento, poſſe conjugem licitè recedere à matrimonio probabili.

10 Deinde notandum eſt, ex ſolo titulo poſſeſſionis, & non ex alio, admittere Caramuelem, quòd conjux non poſſit recedere à matrimonio probabili ſemel conſummato, ubi fuerint leges humanæ acceptatæ, pro ea poſſeſſione ſtantes.

11 Prætereà quæ in hoc tertio textu aſſerit, videntur contrariari duobus prioribus. Nam cùm in priori loquatur de matrimonio conſummato, in quo ſtat poſſeſſio, aſſerit, poſſe hodie retinere uxorem, dum ſubſcribit opinioni de nullitate impedimenti; & poſſe cras ſubſcribere oppoſitæ, & ita dimittere conjugem, quæ ſupponitur eſſe in poſſeſſione. In ſecundò autem textu aſſerit abſolutè, Juſtinianum diſpenſatum in voto ſolemni ab Alexandro probabiliter dumtaxat potuiſſe uti conjuge ſua, poſt conſummatum matrimonium. Quòd ſi non contrariatur, ſaltem ſupponit, nullas eſſe leges in jure Eccleſiaſtico, quæ ita faveant poſſeſſioni matrimonii, ut faciant certò licitum uſum matrimonii jam conſummati; cùm in duobus prioribus textibus abſolutè affirmet eum uſum matrimonii dumtaxat eſſe probabiliter licitum.

CAPUT II.

Aliqua prænotantur.

12 PRænotandum eſt primò, eum, qui rectè callet probabilitatem impedimenti dirimentis pro utraque parte, vel probabilitatem de nullitate diſpenſationis Pontificiæ datæ circà impedimentum certò dirimens; poſſe in ipſo contractu cedere eo jure probabilitatis, & expreſsè paciſci, ſe nunquam uſurum ea opinione probabili. Pro hac aſſertione ſtat Caramuel *in Theol. fundam. num. 452. fund. 11.* Eaque eſt indubitabilis.

13 Ratio eſt. Nam libertatem, qua quis fruitur ad aliquam operationem, determinare poteſt medio contractu ad unam partem, quæ non ſit certò, aut evidenter iniqua, obligando ſe ad illam in favorem alterius. Sic enim contingit in omnibus contractibus, in quibus homo ſe obligat ad aliquam actionem aliàs liberam. Atqui contrahens cum impedimento dirimente dumtaxat probabili, libertatem habet, quantum eſt ea vi præciſa ejus probabilitatis, ad perſiſtendum in matrimonio, & ad illud deſerendum; & aliàs non eſt iniquum, nec culpabile, perſiſtere in eo matrimonio; cùm omne id, quòd proponitur ut probabile, ſit evidenter licitum, ut oſtendi *diſp. 10. & 16.* Ergo homo poteſt determinare medio contractu libertatem ſuam, & ſic ſe obligare ad non utendum ea probabilitate, quam affert illud impedimentum probabiliter dirimens.

14 Et eodem modo poteſt quis ſe obligare ad non utendum probabilitate, quæ ſtat pro nullitate diſpenſationis, quæ probabiliter nulla eſt; cùm poſſit ſe obligare ad quamlibet actionem ſibi licitam, qualis eſt actio perſiſtendi in matrimonio, pro quo data eſt diſpenſatio probabiliter valida, & probabiliter nulla.

15 Res dilucidatur exemplis. Petrus oſtentationis cauſa vult ſibi imaginem depingi: inſtat pictori, ut quamcitiſſimè eam depingat; & quia dies immediatè futurus feſtus eſt, jubet ut die feſto eam depingat. Pictor, cui ut practicè probabile proponitur, ſuam artem non eſſe ſervilem, nec prohiberi ejus exercitium in die feſto, paciſcitur ſe abſoluturum picturam die feſto ſubingredienti. Quis dubitet de obligatione pictoris, dum non dubitat de practica probabilitate exercendi artem pictoriam in die feſto? cùm obliget ſe ad id, quod hìc, & nunc ſibi eſt evidenter licitum, & quod ſine peccato præſtare poteſt.

16 Secundò, probabile eſt, hoc tributum regium eſſe injuſtum, in quo caſu regius exactor ſe obligat Regi ad illud tributum exigendum. Nam eo ipſo, quòd ſibi ſit practicè probabile, poſſe exigi juſtè illud vectigal, rem facit evidenter licitam, dum illud exigit; & dum ſe obligat ad exigendum, ſe obligat ad rem evidenter licitam. Et ſic in ſexcentis aliis.

17 Prænotandum eſt ſecundò, duas hic latere quæſtiones, eo quòd in duobus caſibus poteſt quæſtio procedere. Primò, ſi contrahens agnoſcat probabilitatem impedimẽti dirimentis, ratione cujus probabile eſt, matrimonium eſſe nullum, & probabile eſt, illud eſſe validum. Et ſimiliter ſi contrahens ſciat diſpenſationem impedimenti certò dirimentis eſſe probabiliter validam, & probabiliter

Digitized by Google

invalidam. Secundò, ſi contrahens ejuſmodi probabilitatem non agnoſcat, ut commuoiter contingit in contractu hominum imperitorum, qui ne nomen quidem probabilitatis callent.

18 Quare prima quæſtio eſt, an cùm quis contrahit matrimoniũ, ſciens probabilitatem impedimenti dirimentis, pro utraque parte ſe tenentem, eo ipſo, quòd matrimonium contrahit, cenſeatur cedere jure probabilitatis, & ſe obligare ad non utendum ea probabilitate contra valorem matrimonii? Secunda quæſtio eſt, an etiam ſi quis ignoret ejuſmodi probabilitatem, cenſeatur ei renunciare, & obligare ſe ad non procedendum contra valorem matrimonii, vi alicujus probabilitatis? & de utraque quæſtione ſeorſim diſſerendum eſt.

CAPUT. III.

Deciditur prima quæſtio, & explicatur deciſio.

19 SIt concluſio, eaque mihi certiſſima. Ille, qui ſcit probabilitatem impedimenti dirimentis, ratione cujus probabile eſt, matrimonium eſſe validum, & probabile eſt, matrimonium eſſe nullum; eo ipſo quòd id ſciens, contrahat matrimonium, ſe obligat ad ſtandum ſemper pro valore matrimonii, tanquam ſi expreſſis verbis ad id ſe obligaret; atque adeò renunciat juri probabilitatis, quod habere poſſet ratione opinionis probabilis faventis nullitati matrimonii. Pro hac concluſione nullum refero Authorem, quia ſub hac terminorum reflexione, ante Caramuelem, à nemine video diſcuſſam. Exiſtimo tamen, eam evidenter colligi ex principiis apud omnes receptis.

20 Itaque ſi præcisè attendas ad probabilitatem impedimenti, potes recedere à conjuge: attenta tamen obligatione, qua te adſtrinxiſti ad permanendum perpetuò in eo conjugio, non potes recedere, quia per eum contractum te obſtrinxiſti ad ſtandum pro valore matrimonii, & ad non utendum opinione oppoſita.

21 Poſſet quidem Petrus expreſsè renunciare opinioni, quæ ſtat pro nullitate matrimonii, & obligare ſe ad nunquam utendum ea opinione in praxi; de quo non eſt dubium. Superaddimus autem, id ita contingere, quoties quis celebrat contractum matrimonii, ſciens probabilitatem nullitatis, & valoris matrimonii; quia per eum contractum ſe obligat ad perſiſtendum firmiter in eo conjugio, non obſtante probabilitate in contrarium. Æquivalet enim huic propoſitioni: *Promitto firmiter perſiſtere in conjugio, quamvis mihi ſuffragetur opinio de nullitate matrimonii.* Quod idem eſt, ac promittere, ſe non uſurum ea opinione, quæ ſtat pro nullitate matrimonii.

22 Si hæc vera ſunt, fallitur Caramuel in iis, quæ ſcribit in ſecundo textu de diſpenſatione Alexandri III. Cujus prima propoſitio vera eſt, nempe, *Poſita Pontificis diſpenſatione, non erat niſi probabile, poſſe Juſtinianum matrimonium inire;* ſi probabilis eſt opinio docens, non poſſe Pontificem diſpenſare in voto ſolemni. At quàm falſa ſit ſecunda propoſitio, nimirum; *Poſt contractum matrimonium, non erat niſi merè probabile, Juſtinianum eſſe validè conjugatum;* conſtabit *cap.* 15. ubi ſermo erit de matrimonio rato, & ejus indiſſolubilitate.

23 Tertia quoque propoſitio eſt certiſſimè falſa: nempe, *Poſt illius conſummationem ſolùm fuit probabile, uti poſſe fœmina probabiliter ſua.* Nam potuit Juſtinianus obligare ſe ad perſiſtendum in conjugio conſummato, & ad non utendum oppoſita opinione; & reipſa ſe ad id obligavit, quia ſe obligavit, quantum potuit (ſaltem ſi ſcivit probabilitatem de valore, & nullitate diſpenſationis, atque adeò matrimonii) ideòque ceſſit jure probabilitatis, ſuæ libertati ſuffragantia. Quo pacto erat certiſſimum, fuiſſe practicè validum conjugium, id eſt, tam obligatorium, ac matrimonium certò validum, utpotè ejus, qui potuit ſe ad id obligare, & qui de facto ad id ſe obligavit. Et illa fœmina (ſaltem ſi ſcivit eam probabilitatem) eodem modo ſe obligavit ad perſiſtendum in conjugio conſummato, quod ratione ejus probabilitatis erat licitum. Atque adeò ea fœmina non erat dumtaxat probabiliter ſua, ſed erat quantum ad praxim, certiſſimè ſua; quia ſe obligaverat ad non utendum opinione oppoſita valori matrimonii, ideòque non habebat jus ad reſiliendum.

24 Similiter certò falſa ſunt, quæ docet in priori textu, præcipuè ea verba: *Sicut hodie ſubſcribens opinioni, quæ docet, matrimonium eſſe validum, poteſt uxorem retinere; cras ſubſcribens oppoſitæ, poterit eam dimittere.* Jam enim non poteſt ſubſcribere opinioni oppoſitæ, quia ſe obligavit in contractu ad non ſubſcribendum illi, & ad ſtandum pro opinione, quæ favet valori matrimonii. Quod verum eſt, ſaltem in caſu, quo ſciat probabilitatem valoris, & nullitatis matrimonii.

CAPUT IV.

Inſtruitur prima probatio, detecta æquivocatione opinionis oppoſitæ.

25 PRo hujus æquivocationis intelligentia relege, quæ dixi *diſp.* 15 *cap.* 4. *art.* 2. circà diſcrimen quæſtionis directæ, & reflexæ in materia probabilitatis. Et ex ibi dictis nota primò, has duas quæſtiones eſſe valdè diverſas. Secundò, quæſtionem reflexam inquirere de nova circumſtantia, quæ non continetur in quæſtione directa. Tertiò, non valere conſequentiam à reſolutione quæſtionis directæ ad reſolutionem quæſtionis reflexæ. Quartò, perperam procedere Authores, dum à deciſione quæſtionis directæ arguunt ad deciſionem quæſtionis reflexæ. Quintò, ex eo quòd ſit probabile, hanc eſſe feram, non hominem, perperam argui ad hoc, quòd ſit probabile, licere jacere ſagittam, eo quòd prima pars procedit in quæſtione directa, & ſecunda in quæſtione reflexa.

26 Deinde adverte, apud Caramuelem, hanc conſequentiam, *Probabile eſt, diſpenſationem fuiſſe invalidam: ergo probabile eſt, Petrum, qui cum ea diſpenſatione contraxit, & conſummavit, manſiſſe liberum ab obligatione matrimonii, & à debito culpæ conjugalis.* Item hanc *Petrus contraxit cum impedimento probabiliter dirimenti: ergo probabile eſt, quod poteſt recedere à conjugio, etiam poſt conſummationem, ſaltem ſtando juri naturali.*

27 Has autem eſſe peſſimas conſequentias, jam oſtendo. Hic enim diſtinguendæ ſunt illæ duæ quæſtiones, directa, & reflexa. Directa eſt, [An probabile ſit, matrimonium eſſe nullum, attenta præcisè vi impedimenti probabiliter dirimentis?] Reflexa eſt, [An ſuppoſita probabilitate nullitatis, & valoris matrimonii, Petrus reipſa ſe obligaverit ad perſiſtendum perpetuò in vinculo ejus matrimonii ſic probabiliter validi, & probabiliter invalidi? Et an is contractus pariat certam obligationem ſuſtinendi perpetuò id vinculum matrimonii.

28 Et ex dictis ea *diſp.* 15. *cap.* 4. *art.* 2. conſtat, non valere à deciſione quæſtionis directæ ad deciſionem quæſtionis reflexæ. Et ratio eſt: nam quæſtio reflexa inquirit de nova circumſtantia ſuperaddita quæſtioni directæ; ſine qua poteſt conſiſtere quæſtio directa. Et pro re præſenti clariùs liquet. Nam cùm quæſtio directa inquirat de impedimento probabiliter dirimenti; quæſtio reflexa inquirit, [An Petrus ſe validè obligaverit ad non utendum ea probabilitate opinionis?]

29 Tum ſic. Antecedens ſtare non poteſt ſine conſequente in argumentatione legitima: atqui poteſt ſtare, quòd detur impedimentum probabiliter dirimens, & quod adhuc quis maneat obligatus ad perſiſtendum in vinculo matrimonii, & ad reddendum debitum conjugale: ergo quod detur impedimentum probabiliter dirimens, non eſt antecedens, unde legitimè inferatur, quòd quis non maneat obligatus ad perſiſtendum in vinculo matrimonii.

30 Minor patet in eo, qui expreſsè ceſſit jure probabilitatis, provenienti ſibi à probabilitate impedimenti dirimentis; & qui ſe expreſsè obligavit ad perſiſtendum in vinculo matrimonii, non obſtante probabilitate in oppoſitum; ſive ad non utendum probabilitate opinionis oppoſitæ. In quo componuntur hæc duo, & probabilitas impedimenti dirimentis, & obligatio non diſcedendi à matrimonio, ſive non utendi probabilitate opinionis oppoſitæ, ut conſtat *ex cap.* 2. *nu.* 12. *& ſeq.*

31 Cùm ergo totum fundamentum oppoſitæ ſententiæ ſtet in ea conſequentia, & ea ſit illegitima, corruit manifeſtè fundamentum, & ſententia, quæ in eo nititur.

CAPUT V.

Secunda probatio ab ingenti abſurdo.

32 UT prædictum abſurdum proponatur, ſuppono hunc caſum. Berta nupſit Titio probabiliter conſanguineo in tertio gradu, dato etiam quòd ſit probabile, non eſſe conſanguineum. Hæc, ut audivit doctrinam Caramuelis, quòd dum matrimonium eſt merè probabile, conjux ſubſcribens nullitati, poteſt recedere, & alteri conjugi nubere; receſſit, & nupſit Petro, alio impedimento dirimente probabiliter impedito. Conſummavit hoc ſecundùm matrimonium, & diù duravit in copula conjugali. Et ubi hunc maritum pertæſa eſt, videns id matrimonium eſſe dumtaxat probabile, ad alterum matrimonium tranſiit, ſubſcribens nullitati ſecundi. Nupſit enim tertiò conſanguineo in ſecundo gradu ex diſpenſatione Pontificis probabiliter invalida. Item hoc modo, & his probabilitatibus nixa, hunc maritum deſeruit, & tres alios ſucceſſivè amplexa eſt; vel, ſi mavis, duodecim alios.

33 Deinde ſingulis menſibus, vel ſi malit, diebus, ſingulos priſtinos maritos inviſit. Hodie ſubſcribit opinioni faventi priori marito, & copulatur conjugaliter cum eo: cras ſubſcribit opinioni propitiæ ſecundo, & cras copulatur ſecundo: & die ſequenti ſubſcribit opinioni ſuffraganti tertiis nuptiis, & tertio marito copulatur: & ſic de reliquis. Atque ita invenimus in Eccleſiis monſtrum hactenus inauditum; nempè uxorem habentem duodecim, vel quindecim maritos probabiles, quibus utatur ſucceſſivè, eo ordine, quo placuerit ei ſubſcribere diverſis opinionibus de diverſis conjugiis probabilibus.

34 Sanè dubitare nemo poteſt, eſſe immane abſurdum, concedere, quòd licitè poſſit uxor tot maritis ſimul viventibus copulari; in Eccleſia, in qua Chriſtus Dominus tam ſeverè interdixit jure ſuo divino pluralitatem conjugum. Neque enim Chriſtus providè conſuluiſſet jure divino de pluralitate conjugum vitanda, ſi eſſet modus, quo abſque peccato poſſet uxor duodecim maritis probabilibus copulari.

35 Et

35 Et quidem ſi relata ſentẽtia de probabilibus matrimoniis vera eſt, poſſet aliquis Princeps, vel homo privatus, divitiis, & potentia fretus, invenire modum licitum habendi deliciarum cauſa uxores duodecim, quibus ſingulis, diebus ſingulis uteretur. Potuiſſet enim advocare ad ſe duodecim conſanguineas, cum quibus ſingillatim matrimonii contractum celebraret ex diſpenſationibus Pontificum probabiliter validis, & probabiliter invalidis: ut ita ſingulis diebus ſubſcriberet diverſis opinionibus, quæ probabiliter ſtarent pro ſingulis fœminis, & pro ſingularum conjugiis: quibus omnibus, pro majori deliciarum incremento, ſingillatim pro ſingulis diebus uteretur.

36 Quid ad hæc dicerent Reges Ethnici, qui magnam reperiunt difficultatem in amplectenda Religione Catholica, eo quod pluralitatem uxorum interdicat, à qua ſe arceri ægrè ferunt? Si tamen intelligant, eſſe modum inter Catholicos, quo unus vir potiatur licitè duodecim uxoribus, aut una fœmina duodecim viris?

37 Ut ergo teterrimum hoc monſtrum fugiamus, dicendum nobis eſt, fœminam, quæ nupſit cum impedimento probabiliter dirimenti, & probabiliter nullo (ſaltem ſi eam probabilitatem cognoſcat) ſe ipſam obſtrinxiſſe expreſsè, vel tacitè ad perſiſtendum perpetuò in vinculo conjugii, & vi ejus contractus certiſſimè alligatam eſſe viro, eodem modo, ac ſi verbis expreſſis ceſſiſſet jure probabilitatis, & ſe expreſsè obligaſſet ad non utendum opinione probabili, quæ opponitur valori matrimonii.

38 Nec te ſubtrahes ei barathro, licèt dicas, eas opiniones probabiles, quas habet Berta pro diverſis viris, aut quas habet Titius pro diverſis uxoribus, eſſe incomprobabiles; ideòque non poſſe eas haberi ſimul.

39 Etenim non intendimus, quòd ſin eo caſu putet Berta, ſe habere plures viros ſimul; ſed quod, cùm ſingulæ ſint opiniones probabiles pro ſingulis viris, ita poſſit ſingulis diebus, vel ſingulis horis mutare opinionem, ita ut in nullo momento habeat opinionem practicam, niſi pro uno viro: quam opinionem poſſit crebrò mutare, & ſic frui diverſis viri. Præter quam *diſp. 7. cap.*... oſtendi, opiniones incomparabiles poſſe reduci ad praxim, non ſolùm ſucceſſivè, ſed etiam ſimul; in ordine tamen ad diverſos actus, aut ad diverſa ſubjecta. Et ita poſſe me uti opinione laxa, quæ liberat à jejunio, & ſimul conſulere alteri ſtrictam, quæ ad jejunium obligat. Unde à fortiori poſſet Berta ſucceſſivè opiniones varias ſibi invicem repugnantes ſequi in ordine ad diverſos viros.

40 Denique, quia vel illæ opiniones, quas admittit Caramuel relatus *num.* t. ſunt incomprobabiles, vel non? Si primum; quomodo admittit, quod habens matrimonium probabile, poteſt utrique opinioni pro diverſis temporibus conformari, ſi verum eſt, quòd nemo poteſt, etiam ſucceſſivè, pro diverſis temporibus gubernari opinionibus incomprobabilibus? Si verò dicatur ſecundum; ſicut iſtæ duæ opiniones, quas admittit Caramuel relatus *nu.* t. nempè; *Iſte maritus probabilis poteſt retinere uxorem: Iſte maritus probabilis poteſt dimittere uxorem*, ſicut comprobabiles; etiam iſtæ erunt comprobabiles; *Iſte maritus probabilis poteſt retinere uxorem: Iſte maritus probabilis poteſt aliam ducere*; cùm non ſit major repugnantia in ducenda alia, quàm in dimittenda priori.

CAPUT VI.

Probatio tertia ab ipſa eſſentia matrimonialis contractus.

41 PRobatur tertiò. Qui celebrat matrimonialem contractum, voluntariè ſe obligat ad ſocietatem perpetuam, & indiſſolubilem, adeò ut hoc genus obligandi ſe in perpetuum, & indiſſolubiliter, ſit eſſentiale ipſi contractui matrimoniali: ergo dum Berta ſciens probabilitatem impedimenti dirimentis, contrahit matrimonium, voluntariè ſe obligat ad ſocietatem perpetuam, & indiſſolubilem; neque aliter ſaluatur eſſentia contractus matrimonialis. Ergo ſi prætextu ejus probabilitatis velit diſcedere à conjugio, operatur contra obligationem, quam ſponte aſſumpſit, volens diſſolvere ſocietatem, ad quam, ut indiſſolubilem ſe obligavit.

42 Roboratur hæc ratio. Si quis ſciens adeſſe impedimentum probabiliter dirimens, vellet ſe obligare validè, & licitè ad matrimonium probabiliter diſſolubile, & probabiliter indiſſolubile, vellet remanere cum facultate recedendi ab illo: ſed hæc voluntas contraria eſt eſſentiæ matrimonii: ergo vel contraheret matrimonium certò nullum, & irritum; vel dicendum eſt, eum, qui ſcit, adeſſe impedimentum probabiliter dirimens, nolle in tali contractu obligare ſe ad matrimonium probabiliter diſſolubile.

43 Major patet. Nam qui ſponte, & advertenter obligationem probabiliter diſſolubilem aſſumit, illam aſſumit, qualis ipſa eſt; & ut poteſt vi ejus probabilitatis cum obligationem diſſolvere, ita per eam voluntatem, qua ſic contrahit, vult remanere cum facultate diſſoluendi talem obligationem.

44 Quod autem id ſit contra eſſentiam matrimonii, quæ erat minor præcedenti ſyllogiſmi, etiam conſtat ex terminis. Nam contra eſſentiam contractus eſſentialiter indiſſolubilis, eſt facultas diſſoluendi illum, & poteſtas recedendi ab illo, cùm indiſſolubilitas contractus ſit impoſſibilitas diſſoluendi illum. Cum ergo matrimonium ſit eſſentialiter indiſſolubile, qui habet voluntatem remanendi cum facultate diſſoluendi illud, voluntatem habet remanendi cum poteſtate contraria impoſſibilitati diſſoluendi illud, quæ eſſentialis eſt contractui matrimoniali; atque adeò talis voluntas clariſſimè opponitur eſſentiæ contractus matrimonialis. Unde fit, quod qui vult manere cum facultate recedendi à matrimonio, vi alicujus probabilitatis, vult aliquid contra eſſentiam ejus contractus, quem celebrat.

45 Et ex his manifeſtè patet etiam illa conſequentia diſjunctiva, quam intuli *num.* 42. Nam ſi contrahens vult manere cum facultate recedendi à matrimonio, vult aliquid contra eſſentiam ipſius contractus; atque adeò contractus erit certò invalidus. Quod ſi ita celebrat contractum, ut non velit aliquid, quod ſit contra eſſentiam matrimonii; dicendum eſt, quod contrahens non vult remanere cum poteſtate recedendi à matrimonio, prætextu ejus probabilitatis.

46 Dices, eum, qui ſciens probabilitatem impedimenti dirimentis, ſe obligat ad ſocietatem matrimonii perpetuam, & indiſſolubilem, non ſe obligare ad ſocietatem certò indiſſolubilem, ſed probabiliter indiſſolubilem; idque ſufficere ad contractum matrimonii, cujus eſſentia non amittitur, dum remanet probabiliter indiſſolubilis.

47 Inſto primò. Nam qui contrahit matrimonium, ſe obligat, quantum *poteſt*, ad abſolutam indiſſolubilitatem illius: ſed ſciens probabilitatem impedimenti dirimentis, *poteſt* ſe obligare ad non utendum probabilitate, quæ ſtat pro nullitate matrimonii; atque adeò ad non recedendum prætextu ejus probabilitatis: ergo de facto ſe obligat ad id.

48 Conſequentia eſt evidens. Quia in eo, qui facit, quantum poteſt, rectè valet à potentia ad actum: ſi enim Petrus dat quantum poteſt, & revera poteſt dare centum, rectè infertur, quòd dat centum.

49 Minor verò etiam eſt evidens. Eſt enim indubitabile, quòd Petrus poteſt, præſuppoſita probabilitate impedimenti dirimentis obligare ſe reflexè ad non utendum opinione probabili, quæ ſtat pro nullitate contractus.

50 Major autem conſtat ex ipſa natura contractus matrimonialis, cujus indiſſolubilitas, ut patet ea dictis, poſtulat, quòd conjux non maneat reipſa cum facultate recedendi: ſi autem non ſe obligat, quantum poteſt, ad ſocietatem reipſa indiſſolubilem, utique manet, vi probabilitatis, cum facultate recedendi.

51 Pro cujus majori claritate adverte, in eo, qui novit probabilitatem impedimenti dirimentis, poſſe conſiderari voluntatem non recedendi, & reflexam expreſsè, & reflexam virtualiter. Reflexa expreſsè eſt, cùm quis agnoſcens probabilitatem impedimenti dirimentis, expreſsè ſe obligat ad non utendum opinione probabili, quæ ſtat pro nullitate matrimonii. Reflexa virtualiter eſt, cùm quis, quamvis non dicat expreſsè, ſe non uſurum ea opinione probabili, quæ favet nullitati matrimonii, dicit tamen aliquid æquivalens.

52 Qui ergo ſciens probabilitatem impedimenti dirimentis, ſe obligat, quantum poteſt, ad indiſſolubilitatem contractus matrimonialis, utique ſe obligat ad non recedendum ab illo: in hoc autem continetur æquivalenter obligatio non utendi ea probabilitate, quæ favet nullitati, vi cujus poſſet recedere. Itaque qui ſciens probabilitatem impedimenti dirimentis, obligat ſe quantum poteſt ad indiſſolubilitatem matrimonii, & ad non recedendum ab illo: habet utique voluntatem virtualiter reflexam non utendi ea probabilitate, quæ ſuffragatur nullitati matrimonii.

53 Inſto ſecundò. Nam voluntas manendi cum facultate recedendi à matrimonio, eſt contraria indiſſolubilitati matrimonii, quæ huic contractui eſſentialis eſt: qui autem obligat ſe ad matrimonium probabiliter indiſſolubile, & probabiliter diſſolubile, vult manere cum facultate recedendi à matrimonio, à quo virtute ejus probabilitatis poſſet recedere: ergo voluntas celebrandi contractum, qui ſit probabiliter indiſſolubilis, & probabiliter diſſolubilis, contraria eſt eſſentiali indiſſolubilitati matrimonii. Qui ergo contrahit matrimonium, celebrat dumtaxat contractum, qui ex voluntate reflexa ſit reipſa, & certò indiſſolubilis.

54 Inſto tertiò. Nam ſi is, qui ſciens impedimentum probabiliter dirimens, celebraret contractum probabiliter diſſolubilem, putante altero conjuge, fieri contractum certò indiſſolubilem, huic irrogaret gravem injuriam, patereturque hic ingentem deceptionem; non enim traderet hic corpus ſuum alteri, ſi non eſſet ea traditio permanſura in perpetuum. Unde ulterius fieret, quod propter hanc injuriam, & deceptionem, maneret obligatio in primo conjuge retinendi ſocietatem matrimonialem perpetuam, & indiſſolubilem: neque enim poſſe aliter eam injuriam adæquatè reſarcire.

· CAPUT VII.

Probatio quarta, ex regula de favore ampliando.

55 PRæmitto primò, regulam eſſe juris Caoonici, quæ præſcribit, odia eſſe reſtringenda, & favores ampliandos. Ita *in reg. 15. de regulis jur. in 6.*

56 Præmitto ſecundò, conſtirutionem favorabilem oon ſolùm ampliandsm eſſe ad caſus dubios, ſed etiam ad caſus dubitabiles. Id latè tradidi, & oſtendi *diſputat. 17.* Caſum pro re præſenti appello dubium, cùm non adeſt ratio probabilis, vi cujus deponatur dubitatio. Caſum autem appello dubitabilem, cùm utrimque dantur motivs probabilia. Poſſe enim intercedere dubitationem inter motiva utrinque probabilia, conſtat *ex diſputat. 6. cap. 5.* Tunc enim intellectus poteſt deponere dubitationem vi rationis probabilis: ſed quia vis rationis probabilis non eſt tanta, quanta requiritur, ut extorqueat aſſenſum; ideò licèt tunc poſſit intellectus aſſentiri, poteſt quoque ſuſpendere aſſenſum, & ſe in dubio continere. Et ideò is caſus meritò sppellatur dubitabilis.

57 Igitur favorem ampliandum eſſe etiam ad talem caſum dubitabilem, multis oſtendi *ea diſputat. 17.* In quo præcipuè urget srgumentum inſtructum *cap 4.* Etenim quando caſus eſt dubius, certum eſt, quòd favor ampliandus eſt ad illum, ut omnes fatentur: erguquandò denuò advenit ratio probabilis, quæ illi ſuffragetur; etiam ad illum favor ampliandus eſt. Non enim caſus dubius ſuturus eſt pejoris conditionis, dum rationes probabiles illi ſoffragantur, quàm dum illæ nonoceurrunt. Relege ibi hoc argumentum latè diſcuſſum, & reſponſionem clarè refutatam.

58 Præmitto tertiò, cauſam matrimonialem eſſe favorabilem, & smpliandam, ut tradidi *ea diſp. 17. cap. 5.* cum P. Thoma Sanchez, & communi Juriſperitorum ſententia. Et cooſtat *ex c. ex litteris, de probationib. & c. fin. de ſent. & re jud.* ut ibidem perpendi, *& ex c. licèt ex quadam, de teſtib. & atteſt.*

59 Hinc probatur quartò concluſio. Cauſa favorabilis certiſſimè amplianda eſt non ſolùm ad caſus dubios, ſed etiam ad caſus dubitabiles: ſed cauſa matrimonialis eſt favorabilis: ergo cauſa matrimonialis amplianda eſt ad caſus dubitabiles. Sed ubi utrinque ſunt ratiooes probabiles pro valore, & pro oullitate matrimonii, caſus eſt dubitabilis: ergo cauſa matrimonialis amplianda eſt ad eum caſum, in quo utrinque ſunt rationes probabiles pro valore, & pro nullitate matrimonii.

60 Omnes propoſitiones hujus argumentationis eſſe certas, jam oſtendo. Major enim clarè conſtat ex præmiſſo 2. Minor patet ex præmiſſo 3. eaque eſt evidens ex evidenti Juris Canonici diſpoſitione. Notanda ſunt ea verba *ex cap. fin. de ſentent. & re judic Niſi in cauſa favorabili, puta matrimonio, libertate, &c.* Conſequentia verò obligat, utpotè ſyllogiſmi conſtructi sd normam primi modi primæ figuræ. Propoſitio deinde ſubſecuta manifeſtè conſtar *ex ea diſp. 17. cap. 3.* Et conſequentia ex ipſa terminorum comprehenſione conviocit.

61 Diſponit itaque evidenter Jus Eccleſiaſtieum, in quolibet dubio, aur probabilitate circà valorem matrimonii, ſtaodum eſſe pro valore matrimonii: ubi autem eſt diſpoſitio juris evidens, facit diſpoſitionem evidentem: ergo evidens eſt deciſio, quæ tradit, in quovis dubio, aut probabilirate circà valorem marrimonii, ſtandum eſſe pro ejus valore. Ergo quoties adeſt impedimentum probabiliter dirimens, vel diſpenſatio probabiliter nulla, matrimonium manet certò validnm quoad praxim, & certò iodiſſolubile; cùm in ea probabilitate certò ſtandum ſit pro valore matrimonii.

62 Confirmatur ex ea doctrina, quam tradidi *ea diſput. 17. cap. 5.* ex P. Thom. Sanch. P. Caſtro Palao, & quamplurimis aliis: nempe quòd cùm agitur de valore matrimonii, ſenteotia ſingularis unius Doctoris, quæ firma ratione nitatur, & faveat valuri matrimonii, præfereoda eſt ſententiæ communi reliquorum, quæ opponatur valori ejus, ſi hæc non fulciatur ratione evidenti, aut textu manifeſto; idque etiam pro foro conſcientiæ, ut *ibid.* notavi cum P. Tho. Sanchez.

63 Tum ſic. Non poteſt dari obligatio eligendi ex duabus opinionibus practicè probabilibus unam, niſi ratione novæ legis, aut circumſtantiæ certò obligantis ad eam electionem: nam ſi ea nova lex ſolùm probabiliter obliget, probabilitas partis oppoſitæ manet in ſuo robore; atque adeò manebit libertas electionis ioter utramque opinionem: ſed cùm agitur de valore matrimonii, adeſt obligatio eligendi ſingularem præ communi: ergo adeſt nova lex præſcribens electionem ejus, quæ favet valori matrimonii; atque adeò electionem ſingularis præ communi. Sed hæc lex in Jure Canooico eſt illa, quæ *in cap. fin. de ſentent. & re judic.* præcipit, ex duabus ſententiis oppoſitis duorum judicum, eam valere, quæ ſtat pro valore matrimonii: quæ lex cum non loquatur de duabus ſententiis, quarum una ſit certò, sur evidenter, iniqua, & altera evidenter juſta; ſic enim non eſſet ſtandum pro valore marrimonii, ſed pro ſententia evidenter juſta; ſed loquatur ea lex de duabus ſententiis probabilibus, etiam ſioe diſtinctione probabilioris, & minus probabilis; ſit, hanc legem canonicam, præſuppoſita probabilitate directa utriuſque ſententiæ, præcipere, ut illa ſententia eligatur, quæ ſuffragatur valori matrimonii. Manet ergo certum, non ſulùm in dubio, ſed etiam inter ſententias, vel opioiones probabiles, ſtandum eſſe pro valore matrimonii; & cenſendum, tale matrimonium eſſe validum.

64 Urgeo. Opinio minus probabilis non poteſt eſſe digna, quæ præferatur probabiliori, niſi adſit nova lex, quæ eam prælationem injungat: ſed opinio ſingularis unius Doctoris, quæ ſuffragatur valori matrimonii, eſt minus probabilis, quàm opinio communois oppoſita, ſaltem ſi rationes utrinſque ſint paris efficacitatis; & illa præferenda eſt neceſſariò iſti: ergo adeſt nova lex, quæ talem prælationem injungat. Eſt ergo certum, matrimonium eſſe validum, quoties pro valore, & pro oullitate ſunt opinioocs probabiles, etſi minus probabilis ſit, quæ ſuffragatur valnri, cùm detur lex certa, quæ id injungit.

65 Inquires, an favor iſte matrimonii, qui reperitur io ſacris Canonibus, rarione cujus pro valore matrimonii ſtandum eſt in caſibus dubiis, vel debitabilibus, ſit meri juris humani, vel potiùs ſit juris divini naturalis, vel poſitivi?

66 In qua quæſtione dicendum eſt, non eſſe meri juris humani hunc favorem matrimonii, & ejus ampliationem, ſed eſſe juris divini naturalis, vel poſitivi, ratione cujus, etiam independeter à jure humano, is favor ſuſtinendus eſt, & ampliandus, & ad caſus dubios, & dubitabiles extendendus.

67 Quod conſtat primò *ex capit. præceden.* Etenim contractus matrimonialis eſſentialiter poſtulat jure divino omnimodam indiſſolubilitatem, & quòd contrahentes ad illam ſe obligent, quantum poſſint: ſed poſſunt ſe obligare ad ſuſtinendam illam indiſſolubilitatem, dum non conſtet evidenter nullitas, ſive dum ſuerit dumtaxat dubium, vel probabile impedimentum dirimens, aut nullitas diſpenſarionis: ergo jure divino ea indiſſolubilitas extenditur ad caſus, in quibus non conſtet evidenter nullitas; ſive in quibns dumtaxat ſit dubium, vel probabilitas de impedimeoto dirimenti, vel de nullitate diſpenſationis.

68 Conſtat ſecundò *ex capit. 5.* Nam ſi is favor, independenter à jure humano, non eſſet extendendus ad caſus, in quibus probabilis eſſet valor diſpenſationis, ſequeretur abſurdum ibi relatum, quòd vir diviriis, & imperio fretus poſſet obtinere ſucceſſivè duodecim diſpenſationes dumtaxat probabiliter validas pro totidem fœminis conſanguineis, illaſque omnes domi retinens, poſſet modò uni, modò alteri opinioni adhærere; & ita omnibus duodecim vxoribus ſucceſſivè uti. Quod ibi ſatis clarè oſtenſum eſt.

69 Conſtat tertiò *ex capitul. licet ex quadam, de teſtib. & atteſt.* ubi Innocentius III. in Concilio Lateranenſi reddit rationem, quare in dubio potiùs ſtandum ſit pro valore matrimonii, quàm pro libertate contrahentium, his verbis: *Tolerabilius eſt enim, aliquos contra ſtatuta hominum* (teſtimonia atteſtantium de impedimentis) *dimittere copulatos, quàm conjunctos legitimè contra ſtatuta Domini ſeparare.* Cujus ſenſus eſt, cùm adſunt teſtimonia hominum non evidenter probantia impedimentum dirimens, ex quibus reſultat dubium, vel incertitudo nullitatis, è duobus malis minus eligendum eſſe, & à majori cavendum. Etenim ſi aliqui dimittantur copulati, qui coram Deo non ſunt legitimi conjuges, imminet inde malum fornicationis: ſi verò ſeparentur, qui coram Deo ſunt legitimè conjugati, iode imminet malum injuſtitiæ contra fidem matrimonii, illam quidem omnimodis indiſſolubilem. Eſt autem majus malum, & potiori jure vitandum, quod eſt contra id genus juſtitiæ, quàm quod pugnat contra caſtitatem.

70 In dubio ergo, in quo dubitatur, an contrahentes, ſi maneant copulati, fornicentur; an potiùs ſi maneant ſeparati, peccent contra juſtitiam, ob fidem marrimonii, ex ſtatuto Domini indiſſolubilem, ſtandum eſt favori matrimonii, ob majus malum vitandum. Et in incertirudine (quæ etiam tranſcendit probabilitatem) qua incerti ſumus, an violetur caſtitas per conjunctionem contrahentium, an potiùs violetur ſtatutum Domioi de omnimoda indiſſolubilitate matrimonii, ad quam ex eodem Domini ſtatuto ſe obligant contrahentes, quantum poſſunt; pro eo ſtatuto Domini, & obligatione contrahentium ſtandum eſt: præcipuè cùm iſta ſit reflexa pro omni caſu, in quo impedimentum dirimens, aut nullitas diſpenſationis non fuerit evidens. Ex prædicta ergo incertitudine oritur, quòd contrahentes, ob majus malum vitandum, ſuffragari debeant valori matrimonii: atque adeò independenter ab omni diſpoſitione humana id verum cenſendum eſt.

71 Notanter dixi initio hujus aſſertionis, hunc favorem matrimonii eſſe *juris naturalis*, vel *poſitivi divini*. Quia cùm is favor matrimonii procedat ab omnimoda indiſſolubilitate (ſervata proportione, & aliqua diverſitate inter matrimonium ratum, & conſummatum, ut infra explicabimus,) hæc autem indiſſolubilitas procedat, ſecundùm aliorum ſententiam, à jure divino poſitivo, & ſecundùm aliorum ſententiam, ab ipſo jure naturali; ideò utrunque jus disjunctivè poſui, ut abſtraherem ab ea quæſtione. De quo videndus eſt P. Thom. Sanchez *lib. 2. de Matrim. diſp. 13.*

Digitized by Google

CAPUT VIII.

Probatio quinta, ex certitudine diſſolutionis priorum nuptiarum, requiſita, ut quis tranſeat ad ſecundas nuptias.

72 PRobatur quintò. Si ſufficeret probabilitas de nullitate matrimonii, ut validè, & licitè poſſet ab eo recedere; ſufficeret probabilitas de diſſolutione prioris matrimonii, ut poſſet quis ad ſecundum matrimonium tranſire: ſed ad hoc non ſufficit probabilitas de diſſolutione prioris matrimonii, ſed requiritur certitudo: ergo non ſufficit probabilitas de nullitate matrimonii, ut quis licitè poſſit ab eo recedere.

73 Conſequentia eſt evidens à communi arguendi modo Dialecticorum, à propoſitione conditionali, & negatione ſecundæ partis ad negationem prioris. Et enim argumentatio eſt ſimilis huic: *Si Petrus curreret, moveretur: ſed non movetur: ergo non currit.*

74 Major etiam eſt evidens. Nam ubi quis poteſt validè, & licitè recedere ab obligatione matrimonii, liber manet, & à priori vinculo abſolutus: aſt ubi quis liber eſt, & à priori vinculo abſolutus, poteſt ad ſecundas nuptias tranſire, niſi profeſſione, vel aliunde impediatur.

75 Quòd autem, ut quis tranſeat ad ſecundas nuptias, non ſufficiat probabilitas de diſſolutione priorum, ſed requiratur certitudo (quæ erat minor prioris ſyllogiſmi) patet primò *ex capitul. Dominus, de ſecundis nuptiis*. Ubi dicitur: [Sanè ſuper matrimoniis, quæ ex vobis (nondum habita obeuntis conjugis *certitudine*) contraxerunt; id vobis reſpondemus, ut nullus amodò ad ſecundas nuptias migrare præſumat, donec ei *conſtet*, quòd ab hac vita migraverit conjux ejus.] Ubi nota, expreſsè poſtulari *certitudinem*, & quòd *conſtet* de morte prioris conjugis; atque adeò non ſufficere notitiam probabilem.

76 Et *capitul. in præſentia, de ſponſalibus*. dicitur: [Quantocunque annorum numero ita remaneant, viventibus viris ſuis, non poſſunt ad aliorum conſortium canonicè convolare: nec authoritate Eccleſiæ permittas contrahere, donec *certum nuncium* recipiant de morte virorum. Ubi etiam notanda eſt *certitudo nuntii*, quam lex poſtulat.

77 Scio, eſſe non ignobilium Doctorum ſententiam, aſſerentium, ſufficere probabilitatem de obitu conjugis, ut quis privata authoritate tranſeat ad ſecundas nuptias: certitudinem autem poſtulatam in duobus textibus relatis, ſolùm requiri, ut quis authoritate Eccleſiæ tranſeat ad ſecundas nuptias. Quam opinionem dicit probabilem P. Th. Sanch. *lib. 2. de Matrim. diſp. 46. nu. 5.*

78 Oppoſitam ſententiam de certitudine obitus prioris conjugis requiſita, tam ut quis privata authoritate, quàm ut publica Judicis Eccleſiaſtici, tranſeat ad ſecundas nuptias, tenent plures, & nobiliores Authores, quos referunt, & ſequuntur P. Thom. Sanchez *cit. nu.* 6. & P. Caſtro Palao *tom. 5. diſp. 4. punct. 13. §. 1. num. 3.* qui omnes putant, id clarè conſtare ex relatis textibus, qui poſtulant certitudinem ad utrumque. In priori enim dicitur, *donec ei conſtet*, &c. cùm prius reprehendiſſet Pontifex eos, qui, *Nondum habita obeuntis conjugis certitudine, contraxerunt*, &c. Et in poſteriori utrunque fieri prohibetur ſine certo nuntio, ibi: *Donec certum nuncium recipiant de morte virorum.*

79 Itaque probatio minoris procedit juxta horum Authorum ſententiam, quam putant clarè contineri in ſacris Canonibus. Sed ſi diſcurrere velis juxta oppoſitam opinionem, ſcias oportet, eam non officere noſtræ concluſioni. Nam juxta illam dici poterit; quòd quamvis prior maritus ſe obligaverit ad non deſerendum matrimonium, donec evidenter conſtet de nullitate; & fœmina eodem modo ſe obſtrinxerit: tamen hæc, juxta illam opinionem oppoſitam, licèt ſe obligaverit ad tuendum matrimonium, donec conſtet evidenter de nullitate, id quidem intelligitur utroque conjuge ſuperſtite; aſt non videtur ſe obligaſſe ad tuendum prius matrimonium, uſque dum evidenter conſtet de morte prioris conjugis, ſed uſque dum probabiliter innoteſcat mors illius.

80 Sed tamen urgentiùs probatur minor prioris ſyllogiſmi. Etenim dum ſuperſtes eſt uterque conjux, non poteſt diſſolvi matrimonium, niſi detur plena probatio de impedimento dirimenti, atque adeò de nullitate inde proveniente, nec ſufficit ſemiplena: ſed cum ſemiplena probatione de nullitate, matrimonium eſt probabiliter nullum: ergo conjugi non licet recedere à matrimonio probabiliter nullo. Sed eadem eſt ratio de nullitate matrimonii, cùm uterque conjux ſuperſtes eſt, ac de diſſolutione matrimonii ex morte alterius conjugis: requiritur ergo certitudo de diſſolutione priorum nuptiarum, ut quis poſſit tranſire ad ſecundas nuptias, nec ſufficit ſola probabilitas.

81 Minor, & utraque conſequentia manifeſtæ ſunt. Et major non minus conſtat. Deciditur enim expreſsè *in capitul. de conſanguinitat.* & ibi omnes Canoniſtæ. Quod tanquam omninò certum affirmat P. Thomas Sanchez *lib. 2. de Matrimon. diſput. 45. num. 30.* Quæ videntur jure optimo à ſacris Canonibus diſpoſita; & intelligenda ſunt ad normam eorum, quæ *capit.* 6. dicta ſunt. Nam cùm indiſſolubilitas eſſentialis matrimonio exigat, ut contrahens ſe obliget, ad non recedendum, donec evidenter conſtet de nullitate; optimè proviſum eſt in jure Canonico, non eſſe declarandam nullitatem per ſolam ſemiplenam probationem, quæ dumtaxat facit probabilitatem; ſed per moraliter evidentem, ſive plenam probationem.

CAPUT IX.

Probatio ſexta, ex eo quòd nemo deturbatur à poſſeſſione ob ſolas rationes probabiles verſantes circà proprietatem.

82 HOc idem argumentum tetigi *diſputatio. 16. capitul. 8. articul. 3.* Quod ſic inſtauro. Ubi poſſeſſio eſt certa, nemo poteſt ab illa deturbari propter ſolas rationes probabiles verſantes circà proprietatem: ſed in matrimonio, præcipuè conſumato, alter conjux habet poſſeſſionem certam in corpore alterius: ergo non poteſt deturbari à tali poſſeſſione ob ſolas rationes probabiles de proprietate, id eſt, de nullitate matrimonii, ſive de libertate ſua.

83 Minor, & conſequentia ſunt indubitabiles. Majorem oſtendi in loco citato, præcipuè *artic. 4.* ex ipſa definitione poſſeſſionis legitimæ, quæ eſt *Jus inſiſtendi rei non prohibitæ poſſideri*. Qui ergo poſſidet, habet jus certum retinendi rem poſſeſſam. Contra quod jus certum prævalere non poteſt probabilitas de proprietate. Nam jus certum retinendi, & debitum probabile reſpuendi eandem rem, manifeſtam implicat contradictionem, ut oſtendi *loc. citat. artic. 5.* Nam ex duabus contradictoriis, ſi una eſt probabiliter vera, implicat, quòd oppoſita ſit certa, aut certò falſa. Nam quæ merè probabilis eſt, eſt incerta. Incerta autem non poteſt contradicere certæ; quæ enim contradicit certæ, eſt certò falſa. Cùm ergo hæc propoſitio, *Petrus habet jus retinendi uxorem*, ratione poſſeſſionis matrimonii ſit certa; implicat, quòd hæc ſit probabilis, *Uxor poteſt recedere à Petro*; quæ infert contradictoriam primæ, *Petrus non habet jus retinendi uxorem*.

84 Confirmatur. Conjux, qui habet opinionem probabilem de nullitate, tenetur reddere debitum alteri conjugi petenti: ergo conjux, qui habet opinionem probabilem de nullitate, non poteſt à matrimonio recedere. Hæc conſequentia eſt evidens, quia reddere debitum, & recedere à matrimonio, non ſunt compoſſibilia. Antecedens autem definitur *in c. inquiſitioni, de ſent. excomm.* & clarè oſtendi *diſp. 26. cap. 8. art. 5.*

CAPUT X.

Dirimitur ſecunda quæſtio in partem affirmativam, & probatur.

85 SEcunda quæſtio propoſita in fine capitis 2. erat, an qui contrahit matrimonium, ignorans probabilitatem nullitatis, & valoris matrimonii, adhuc ſe obliget ad non procedendum contra valorem matrimonii; etiamſi poſteà reſultet aliqua probabilitas ex parte nullitatis matrimonii, cenſeaturque ab initio cedere quovis jure probabilitatis poſteà apparentis; quæ ignoratur tempore celebrationis contractus?

86 In qua quæſtione dicendum eſt, etiamſi ignoretur ea probabilitas, conjuges ſe obligare reflexè ad perſiſtendum in matrimonio, etiamſi poſteà appareat utrinque probabilitas pro valore, & pro nullitate matrimonii, vel dumtaxat pro nullitate. Hæc concluſio probatur omnibus argumentis, quibus deciſio præcedentis quæſtionis probata eſt, in eo, qui callet probabilitatem valoris, & probabilitatem nullitatis matrimonii. Nam argumenta ſuperiùs inſtructa eandem vim retinent, ſive contrahens tempore contractus calleat, ſive ignoret prædictam probabilitatem, ut ſeriò perpendenti conſtabit.

87 Solùm poteſt eſſe dubitatio de tertia probatione inſtructa *capit.* 6. deſumpta ex ipſa eſſentia, & indiſſolubilitate matrimonialis contractus. Sed eandem vim habere in hoc caſu, ſic oſtendo, inſtaurando argumentum ibi propoſitum. Qui contrahit matrimonium (ſive ſciens, ſive ignorans probabilitatem nullitatis matrimonii pro utraque parte) ſe obligat, quantùm poteſt, ad indiſſolubilitatem illius: ſed poteſt ſe obligare ad non utendum probabilitate, quæ ſtet pro nullitate matrimonii: ergo de facto ſe obligat ad id. Certitudinem præmiſſarum, & conſequentiæ ſatis comperies *in eo c.* 6.

88 Dices. Nemo ſe obligat contractu ad id, quod non cognoſcit; quia nihil volitum, quin præcognitum: ergo qui ejuſmodi probabilitatem non agnoſcit, non ſe obligat ad illam amplectendam, vel deſerendam. Et quidem nemo cedit jure, quod non agnoſcit: ergo ſi non agnoſcit jus probabilitatis, quod ſibi ex ea opinionem probabilitate obtigit, utique non poterit cedere illo jure probabilitatis, manebitque cum libertate perſiſtendi in eo matrimonio, & deſiſtendi ab eo.

89 Hæc tamen ſive objectio, ſive reſponſio eſt fallax. Pro cujus æquivocatione dignoſcenda adverte, dupliciter poſſe aliquid cognoſci in ordine ad ſe obligandum: primò, clarè & expreſsè; ſecundò implicitè, & in confuſo. Hoc ſecundo modo cognoſcitur aliquid, & amatur, cùm quis cognoſcit, & vult aliquid omninò inſeparabile ab illo; ſive cùm quis cognoſcit, & vult rem, in qua continetur illud aliud. Ita qui celebrare vult contractum mutui, etſi neſciat, in illo fieri translationem dominii in mutuatarium,

Digitized by Google

gium, verè vult, ſaltem implicitè, prædictam translationem dominii; quia vult totum, quod eſſentialiter includitur in contractu mutui; eodemque modo cognoſcit illud, nempe in confuſo.

90 Et ne egrediamur fines præſentis materiæ, in matrimonio idem cernitur. Multas uxores audivi inter confitendum, quæ licèt ſcirent, licitam eſſe copulam conjugalem, neſciebant tamen, eſſe obligationem ſub reatu peccati, reddendi conjugi debitum conjugale. Et tamen dubitari non poteſt, eas fœminas ſpontè ſe obſtrinxiſſe ad onus graviter obligatorium, reddendi debitum conjugale. Quis enim dicere audebit, eas fœminas non eſſe monendas de obligatione, quam ſubierint reddendi debitum? Igitur obſtrinxerunt ſe onere ſolvendi debitum conjugale, quatenus ſpontè voluerunt celebrare contractum matrimonii cum omnibus oneribus illi adnexis. Cognoverunt ergo in confuſo, & eodem modo voluerunt aſſumere eam obligationem reddendi debitum; etſi expreſsè, & clarè eam obligationem non cognoverint, nec voluerint; quia matrimonium ſine illa obligatione ſtare non poteſt, & illa obligatio continetur in ipſo matrimonii contractu. Et qui vult ſubire omnia onera matrimonii, etſi ſingillatim non cognoſcat illa, verè vult iſtud, quamvis non expreſsè cognitum, quia eſt in confuſo cognitum, & continetur implicitè in illa generali voluntate amplectendi omnia onera matrimonii.

91 Ita ſimiliter, qui neſciens probabilitatem nullitatis matrimonii, iſtud contrahit, vult ejus omnimodam indiſſolubilitatem, quam ipſa natura contractus eſſentialiter includit; neque hæc poteſt ſtare, ſi quis prætextu probabilitatis velit matrimonium diſſolvere. Quare indiſſolubilitas omnimoda matrimonii continet excluſionem cujuſcumque rationis probabilis, quæ faciat matrimonium ad nutum diſſolubile. Et ita qui vult celebrare contractum omnimodè indiſſolubilem, cùm velit omnia eſſentialia talis contractus, vult, & cognoſcit implicitè, & in confuſo concluſionem cujuſcunque rationis probabilis, ratione cujus is contractus ſit ad nutum diſſolubilis: & ita cedit eo jure libertatis, quod ſibi poſſet præſtare probabilitas opinionum, ad matrimonium pro nutu diſſolvendum.

92 Ex hucuſque dictis patet, dum conjuges (ſive conſcii, ſive inſcii probabilitatis de nullitate, & de valore matrimonii) cedunt jure probabilitatis deſervientis ad diſſolutionem matrimonii, id præſtare tam ex obligatione juris naturalis, quàm ex præſcripto juris Canonici. Et quidem argumentum factum in hoc, *& in capit*. 6. deſumptum ex indiſſolubilitate, ad quam conjux ſe obligat; quidquid probat, manifeſtè convincit, id eſſe independenter à quolibet jure humano; atque adeò id provenire ex jure divino, ſive poſitivo, ſive naturali; ab hac enim quæſtione modò abſtraho. Duo autem argumenta inſtructa *cap*. 7. *&* 8. licet conſtet, habere vim ex diſpoſitione ſacrorum Canonum; conſtat tamen *ex cap*. 9. id oriri à jure divino, & verum eſſe, etiam independenter à jure humano. An autem argumentum deſumptum a poſſeſſione legitima, vim habeat etiam à jure naturali, an ſolo humano, modò non definio.

CAPUT XI.

Occurritur duabus objectionibus.

93 OBiicies primò. Ubi adeſt impedimentum probabiliter nullum, probabile eſt, id matrimonium eſſe nullum: ergo quilibet prudens poteſt, vi ejus probabilitatis ei nullitati aſſentiri: nam ſuppoſito, quòd aliqua opinio ſit probabilis, quilibet prudens poteſt, vi ejus probabilitatis, ei aſſenſum præbere. Ergo prudens eſt, qui dicit, illud matrimonium eſſe validum, cùm non prudenter, ſed potius imprudenter dicatur, nullum eſſe matrimonium, quod eſt certò validum.

94 Confirmatur. Implicat contradictionem, quòd matrimonium ſit certò validum, & ſimul ſit probabiliter nullum; ſicut implicat, è duobus contradictoriis (quales ſunt valor, & nullitas matrimonii) unum eſſe certum, & alterum probabile: ſed ubi adeſt impedimentum probabiliter dirimens, matrimonium eſt probabiliter nullum: ergo implicat terminos concluſio noſtra, dum aſſerit, illud matrimonium; cui adeſt impedimentum probabiliter dirimens, eſſe certò validum quoad praxim.

95 Reſpondeo in primis, hoc argumentum pugnare adversùs concluſionem ab omnibus admittendam, nempe contra eam, quæ docet, poſſe contrahentem cedere expreſsè, & reflexè jure probabilitatis, & poſſe obligare ſe ad non utendum ea opinione, qua ſtat pro nullitate matrimonii. Nam in hoc caſu certum eſt, non poſſe conjugem recedere à matrimonio, vi probabilitatis excluſæ in ipſo contractu: & tamen in eo invenitur impedimentum probabiliter dirimens, atque adeò nullitas.

96 Deinde reſpondeo diſtinguendo antecedens: probabile eſt, hoc matrimonium eſſe nullum, [attenta obligatione reflexa,] nego; [attenta præciſa obligatione directa, quæ præciſè oritur ex ſolo impedimento,] concedo. Itaque ſi conſideremus impedimentum probabiliter dirimens, & non attendamus ad obligationem reflexam, qua contrahens ſe obligat ad non utendum ulla probabilitate, quæ præſcribat diſſolubilitatem matrimonii; matrimonium eſt probabiliter nullum. Si verò attendamus ad eam obligationem, qua quis reflexè ſe obligat ad non utendum ea probabilitate, quæ faveat nullitati, ſive qua quis ſe obligat ad ſtandum pro matrimonio, dum hoc non fuerit evidenter nullum, ſic matrimonium in eo caſu non eſt probabiliter nullum quoad praxim, ſed certò, & evidenter validum, obligatorium, & indiſſolubile.

97 Et ſic patet, conſequens eodem modo diſtinguendum; ergo quilibet prudens poteſt aſſentiri nullitati matrimonii, [attenta præciſè vi directa impedimenti,] concedo; [attenta etiam obligatione reflexa,] nego. Quæ diſtinctio patet ex dictis. Et ſimiliter ad ſecundum conſequens dic, prudentem eſſe, qui dicit, illud matrimonium eſſe nullum præciſè ex vi directa impedimenti; non tamen eſſe prudentem qui dicit, illud eſſe nullum quoad praxim, attenta obligatione reflexa, qua contrahens ſe obligavit ad non utendum probabilitate, quæ ſuffragetur diſſolubilitati matrimonii. Et eodem modo diſtinguendum eſt tertium conſequens.

98 Ad confirmationem diſtinguo majorem; implicat, quòd matrimonium ſit certò validum [attenta obligatione reflexa,] & probabiliter nullum [præciſè ex vi directa impedimenti probabilis,] nego; quòd ſit certò validum, & probabiliter nullum, [ſub una, & eadem ratione ex prædictis,] concedo. Itaque contradictionem implicat, quòd attenta obligatione reflexa contrahentis, matrimonium ſit certò validum, & probabiliter nullum: & ſimiliter implicat, quòd præciſè ex vi directa impedimenti probabilis ſit probabiliter nullum, & certò validum. Aſt quod ſub una ratione ſit certò validum, & ſub alia ratione præciſa ſit probabiliter nullum, nullo modo implicat. Eatenus enim id eſſet implicatorium, quatenus implicantur termini in eo, quòd ex duabus contradictoriis altera ſit certa, & altera probabilis: atqui iſtæ duæ non ſunt contradictoriæ, neque contradictionem inferentes, *Hoc matrimonium eſt validum, attenta obligatione reflexa: Hoc matrimonium eſt nullum, attenta præciſè vi directa impedimenti probabilis*. Quare non repugnat, quòd prima ſit certa, & ſecunda probabilis.

99 Obiicies ſecundò. Qui contrahit matrimonium, ſciens vim impedimenti probabiliter dirimentis, poteſt contrahere cum ea expreſſa intentione non cedendi jure probabilitatis ſuffragantis nullitati. Si autem eam habet intentionem, non contrahit illam obligationem reflexam, quæ matrimonium probabile reddit omnimodè indiſſolubile: ergo ſi ita contrahat, manet matrimonium abſque ea obligatione reflexa; atque adeò manet probabiliter diſſolubile.

100 Reſpondeo, idem argumentum fieri poſſe ad probandum, poſſe ſtare matrimonium abſque obligatione reddendi debitum, ſi nimirum contrahentium alter matrimonium ineat cum ea expreſſa intentione non ſe obligandi ad reddendum debitum conjugale. In quo caſu reſpondebit quilibet, eum, qui contraheret cum intentione non ſe obligandi ad redditionem debiti conjugalis, non celebraturum verum contractum matrimonii, quia objectum ejus intentionis adverſatur eſſentiæ matrimonii.

101 Eodem ergo modo reſpondeo, eum, qui contraheret cum expreſſa intentione non ſe obligandi ad omnimodam, & certiſſimam indiſſolubilitatem matrimonii, ſive cum expreſſa intentione relinquendi locum probabilitati pro diſſolubilitate matrimonii, aliquid agere, quod eſt formaliter contra eſſentiam contractus matrimonialis; atque adeò ſi contrahat cum ea expreſſa intentione non cedendi jure probabilitatis ſuffragantis nullitati, matrimonium evadere nullum, defectu conſenſus requiſiti ad eſſentiam talis contractus; quia ea intentio adverſaria eſt eſſentiæ matrimonii, ut patet ex dictis.

CAPUT XII.

Solvitur tertia objectio, & inſtantia difficilis.

102 OBiicies tertiò. Si is, qui contrahit cum impedimento probabiliter dirimenti, faceret matrimonium certum, & certò indiſſolubile, poſſet non ſolùm reddere, ſed etiam petere debitum conjugale: atqui ille petere non poteſt debitum conjugale: ergo qui contrahit matrimonium cum impedimento probabiliter dirimenti non facit matrimonium certum, nec certò indiſſolubile. Minor probatur, Nam ita deciditur: *in capitul. Inquiſitioni, de ſentent. excommun.* illis verbis: *Verùm cùm conſcientia pulſat animum ex credulitate probabili, & diſcreta, quamvis non evidenti, & manifeſta; debitum quidem reddere poteſt, ſed poſtulare non debet: ne in alterutro, vel contra legem conjugii, vel contra judicium conſcientiæ committat offenſam.*

103 Sed huic argumento facilè reſpondetur ex vero, & legitimo ſenſu, quem ei textu adhibuit P. Thomas Sanch. *lib. 2. de Matrim. diſp.* 44. *num*. 4. illum quidem intelligi, quando eſt probabilitas pro nullitate matrimonii, non vero pro valore ipſius. Nam ut quis poſſit petere debitum, debet habere ſaltem probabilitatem de valore, modo inferiùs explicando. Nos autem cùm diximus, ſtante impedimento probabiliter dirimenti, matrimonium manere certò validum quoad praxim, & certò indiſſolubile, locuti ſumus

mus

mus in caſu, quo ſtat probabilitas pro nullitate, & probabilitas pro valore. In quo caſu taliter contrahens non ſolùm poteſt reddere debitum, ſed etiam petere, ut notavit P. Thom. Sanchez *loc. citat.* Quid autem dicendum ſit, quando motiva probabilia ſtant pro nullitate, nulla autem talia pro valore, conſtabit ex inferiùs dicendis.

104 Dices. Qui ſcienter contrahit, habens rationes probabiles pro exiſtentia impedimenti dirimentis, nullas autem probabiles pro carentia talis impedimenti; cùm ſe obliget ad matrimonium indiſſolubile, etiam ſe obligat ad ſtandum pro valore matrimonii dum impedimentum non fuerit evidens: ergo etiam ſic contrahit cum obligatione reflexa ad indiſſolubilitatem: ergo contrahit matrimonium certò indiſſolubile. Sed qui contrahit matrimonium certò validum, & certò indeſſolubile, poteſt petere debitum: ergo qui contrahit habens rationes probabiles pro exiſtentia impedimenti dirimentis, nullas autem pro carentia ejus, poteſt petere debitum.

105 Confirmatur. Ille, qui bona fide contraxit matrimonium, & conſumavit, & poſteà advertit rationes probabiles pro exiſtentia impedimenti dirimentis, nullas autem pro carentia ejus, non poteſt recedere à matrimonio; alìàs non teneretur reddere debitum conjugale: ergo in eo caſu matrimonium manet certò validum, & certò indiſſolubile. Atqui dum matrimonium eſt certò validum, & certò indiſſolubile, poteſt conjux petere debitum: ergo qui poſt contractum, & conſummatum bona fide matrimonium, advertit rationes probabiles pro exiſtentia impedimenti, & nullas pro carentia ejus, poteſt petere debitum. Quod eſt contra eam deciſionem Canonicam *in capitul. inquiſitioni*, relato. Ergo (arguendo ab oppoſito contradictorio conſequentis ad oppoſitum contradictorium antecedentis) ſi in eo caſu non poteſt petere debitum, in eo caſu non manet matrimonium certò validum, & certò indiſſolubile; cùm tamen rationes à nobis hucuſque factæ convincant, quod etiam in hoc caſu ſe obligat reflexè ad ſtandum pro matrimonio, dum non fuerit evidens impedimentum dirimens.

106 Pro ſolutione objectionis, & claritate hujus materiæ, aliquæ poſitiones ſtatuendæ ſunt. Prima. Conjux habens dubium vincibile de valore matrimonii, non poteſt petere debitum: quia poſſeſſor dubitans, an res ſit ſua, non poteſt uti tanquam dominus re illa, antequam veritatem inveſtiget, quantum prudenter poſſit. Tenetur tamen conjux reddere debitum: quia in nullo dubio ſpeculativo poteſt poſſidentem à ſua poſſeſſione deturbare. Ita communis ſententia, quam optimè probat P. Thomas Sanch. *lib. 2. de matr. diſp. 41. nu. 46.* cum multis aliis. Vide etiam P. Leſſium *de Juſtit. c. 14. dub. 41. nu. 23.*

107 Secunda. Conjux habens dubium invincibile de impedimento dirimenti, tenetur reddere debitum propter rationem proximè exhibitam; & poteſt petere, quia ſic dubitans ignorat invincibiliter impedimentum tum dirimens. Nec poteſt dici, eam ignorantiam eſſe vincibilem ex eo capite, quòd in eo caſu debeat conjux reſolvere dubium in partem tutiorem, & ſtrictiorem, nempe non petendi debitum. Quia dum homo poteſt deponere dubium practicum ex ratione probabili, non, tenetur ſecundùm plures Doctores, reſolvere illud in partem tutiorem; atque adeò dubium manet invincibile, ſicut & ignorantia, ut oſtendi *diſputatio. 15. capit. 3. artic. 2. & cap. 9.* Conjux autem in illo caſu deponit dubium vi probabilitatis ſententiæ docentis, quòd poteſt petere, ſaltem ratione poſſeſſionis. Et ita hanc concluſionem tuetur P. Thomas Sanch. ſupra citatus, & P. Leſſius relatus, agens de bonis fortunæ.

108 Tertia. Conjux, qui habet rationes probabiles pro nullitate, nullas autem tales pro valore matrimonii, poteſt continere ſe in dubio. Tum quia inter rationes probabiles, utrinque, vel ex alterutra parte militantes, poteſt adeſſe dubitatio, ut demonſtravi *diſp. 6. c. 5* Tum etiam quia rationes probabiles non cogunt intellectum ad aſſenſum ejus partis, ut ibidem oſtendi.

109 Ubi notabis primò, eum, qui habet aſſenſum probabilem de nullitate, & nullas rationes probabiles pro valore matrimonii, non poſſe dubitare in ſenſu compoſito. Quia, ut conſtat ex relata *diſp. 6. cap. 5.* aſſenſus probabilis non poteſt componi cum dubitatione. Poteſt tamen dubitare, deſerendo eum aſſenſum; ut ex ibidem dictis conſtat.

110 Notabis ſecundò, melioris conditionis (in ordine ad valorem matrimonii, & ad reddendum, & petendum debitum) eſſe dubitantem (abſque rationibus probabilibus pro alterutra parte) de nullitate, & valore matrimonii, quàm eum, qui habet rationes probabile pro nullitate, nullas autem pro valore; quia iſte magis inclinat ad nullitatem, quàm purè dubitans, qui eſt in æquilibrio.

111 Quarta. Qui habet actualiter motivum probabile pro impedimento dirimenti, nullum autem motivum tale pro carentia ejus impedimenti, & ſperat obtinere majorem certitudinem, ſive dubitet, ſive habeat aſſenſum de impedimento, tenetur præmittere examen veritatis circà nullitatem, ut poſſit petere debitum. Et quidem cùm melioris conditionis ſit dubitans de impedimento dirimenti, & carentia ejus, quàm habens aſſenſum probabilem de impedimento, & nullam rationem probabilem pro carentia impedimenti; ſi ejuſmodi dubitans cum ſpe obtinendi majorem certitudinem, tenetur inquirere veritatem, à fortiori ille, qui habet aſſenſum probabilem de impedimento dirimenti, & nullam rationem probabilem pro carentia ejus, tenebitur inquirere veritatem nullitatis, vel valoris matrimonii. Præterea quia in eo caſu aſſenſus probabilis habet incertitudinem vincibilem, ſive quæ vinci ſperatur: cùm autem incertitudo eſt vincibilis, debet homo conari ad certitudinem, pro ſecuritate conſcientiæ.

112 Quinta. Si ille, qui habet actualiter motivum probabile pro impedimento, nullum autem tale pro carentia ejus, non habeat ſpem obtinendi majorem notitiam, aut certitudinem; ille quidem habet ignorantiam, vel potius incertitudinem invincibilem veritatis. Et quidem ſi dubitet, habet dubium invincibile; neque enim tenetur reſolvere illud in partem ſtrictiorem in ordine ad praxim, propter dicta *in poſitione 2.* Si verò non dubitet, ſed habeat aſſenſum de impedimento dirimenti probabilem, habet quidem incertitudinem vincibilem.

113 Sexta. Qui habet rationes probabiles pro impedimento dirimenti, nullas autem tales pro carentia ejus, cum ſpe obtinendi majorem notitiam, vel certitudinem, tenetur reddere debitum conjugale, ſed non poteſt petere. Et in hoc ſenſu intelligitur textus relatus *ex cap. inquiſitioni, de ſentent. excommunic.* Ratio eſt, quia ad deturbandum alterum conjugem à ſua poſſeſſione, non ſufficit probabilitas nullitatis, cùm poſſeſſio ſit jus certum retinendi, contra quod non poteſt prævalere nullitas probabilis. Non autem poteſt petere: nam vel in eo caſu dubitat vincibiliter; vel ſi habet aſſenſum probabilem de nullitate, tamen eſt incertus vincibiliter. Quandiù autem quis eſt vincibiliter incertus, vel dubius, tenetur præmittere examen veritatis, antequam utatur re tanquam ſua, & tanquam exiſtenti ſub dominio ſuo.

114 Septima. Conjux, qui habet rationes probabiles pro impedimento dirimenti, nullas autem pro carentia ejus, abſque ſpe obtinendi majorem notitiam, ſi ſe contineat in dubio, habet dubium invincibile: ideò poteſt petere, & tenetur reddere debitum, ſicut diximus de dubio invincibili ſuprà *in poſit. 2.*

115 Octava. Si conjux habet aſſenſum probabilem de impedimento dirimenti, nulla autem ratio probabilis ei occurrat pro carentia impedimenti, & ſit cum ſpe aſſequendi majorem certitudinem de impedimento; vel carentia ejus; ſe gerere debet ſicut in dubio vincibili, propter dicta *in poſit. 4.* Et in hoc præcipuè caſu loquitur Pontifex in relato capite *Inquiſitioni, de ſentent. excommunic.* ut patet ex illis verbis: *Ex credulitate probabili, & diſcreta, quamvis non evidenti, & manifeſta.* Credulitas autem videtur denotare aſſenſum.

116 Sed dubitari poteſt, an loquatur etiam Pontifex in caſu, quo quis habet aſſenſum probabilem, & incertum de impedimento dirimenti, & nullam rationem probabilem de carentia ejus; tamen ſine ulla ſpe aſſequendi ulteriorem certitudinem, ita ut in hoc caſu non poſſit petere debitum conjugale?

117 Sit nona poſitio. Conjux in hoc caſu ſe gerere debet, ſicut in dubio invincibili; ideòque poteſt petere debitum: neque de hac hypotheſi loquitur Pontifex in verbis relatis. Tum quia conjux in ea hypotheſi habet incertitudinem invincibilem. Tum etiam, quia cùm conjux poſſit ſe continere intra dubium, deſerendo aſſenſum; ſicut licèt illi dubitare invincibiliter, ita licebit gerere ſe ad inſtar dubitantis invincibiliter, quamvis reipſa non dubitet, ſed aſſentiatur probabiliter nullitati.

118 Et licèt *diſputat. 46. num. 313.* conſtituam diſcrimen inter aſſenſum probabilem de exiſtentia peccati mortalis, & motivum probabile de illa abſque aſſenſu, ita ut in primo caſu teneatur homo confiteri, non verò in ſecundo, juxta ſententiam, quæ peccata dubia excludit ab obligatione confitendi, quia in primo caſu homo eſt conſcius peccati, & non in ſecundo: non tamen eſt eadem ratio in hac materia. Nam in confeſſione ſolùm excludi poſſunt peccata, de quibus ſormaliter dubitatur: in hac autem materia juris petendi debitum, non ſolùm attendenda eſt formalis dubitatio, ſed etiam incertitudo invincibilis.

119 Decima. Qui contrahit matrimonium cum dubio vincibili de impedimento dirimenti, peccat lethaliter. Quia ſe exponit periculo faciendi matrimonium irritum. Sed valet ab initio, ſi poſteà inveniat, nullum adeſſe impedimentum, vel dubium eſſe invincibile, vel probabilitatem utrinque adeſſe, vel eſſe probabilitatem pro valore, non autem pro nullitate; vel eſſe probabilitatem de nullitate, nullam autem probabilitatem directam de valore, abſque ſpe tamen inveniendi majorem certitudinem. Quia in his omnibus caſibus tenetur ſtare pro conjugio, & tenetur reddere, & poteſt petere, ut conſtat ex dictis, & patebit partim ex dicendis.

120 Et in prædicto caſu, in quo quis contrahit matrimonium cum dubio vincibili de impedimento dirimenti, ex parte ſua obligat ſe, quantum poteſt, ad indiſſolubilitatem pro caſibus, in quibus valet matrimonium. Quia ſine hac obligatione non ſtat eſſentia contractus matrimonialis. Ideò obligat ſe ad non recedendum à conjugio, niſi apparente ratione, quæ certò convincat impedimenti dirimentis exiſtentiam. Dum tamen dubium de impedimento

dirimenti, vel de valore matrimonii eſt vincibile, valor matrimonii non eſt certus, nec certa indiſſolubilitas.

121 Undecima. Qui contrahit cum dubio invincibili de impedimento dirimenti, non peccat contrahendo, & tenetur reddere debitum, & poteſt petere; quia ſtante dubio invincibili, manet in ſua libertate; adeòque non eſt impeditus ad contrahendum eodem modo, ac ille, qui nihil dubitat. Et tùnc ſe obligat ad omnimodam indiſſolubilitatem, dum non conſtiterit evidenter de impedimento dirimenti. Atque dum id dubium eſt invincibile, matrimonium eſt certò validum quoad praxim, & certò indiſſolubile. Quia obligavit ſe, quantum potuit; & potuit ſe obligare ad omnimodam indiſſolubilitatem, dum non apparuerit evidentia impedimenti.

122 Duodecima. Qui contrahit matrimonium, habens rationes probabiles pro impedimento dirimenti, ſed abſque aſſenſu de illo; & nullas habens rationes probabiles pro carentia ejus impedimenti, habens tamen ſpem aſſequendi majorem certitudinem de impedimenti exiſtentia, peccat lethaliter; quia exponit ſe periculo faciendi contractum matrimonii irritum. In hoc enim caſu, in quo intellectus ſuſpendit aſſenſum, reperitur verum dubium vincibile; & in hoc dubio ſtat firma aſſertio tradita, ut dixi *in poſit.* 10. ſed valet matrimonium in eiſdem caſibus, ac in poſitione 10. In quibus caſibus contrahens obligat ſe, quantum poteſt, ad indiſſolubilitatem. Sed dum eſt ſpes habendi majorem certitudinem, nec valor eſt certus, nec certa indiſſolubilitas.

123 Tredecima. Qui contrahit matrimonium, habens aſſenſum probabilem de impedimento dirimenti, & nullas habens rationes probabiles pro carentia ejus impedimenti, & cum ſpe aſſequendi majorem notitiam, ſeu certitudinem, ſe gerere debet, ſicut qui dubitat vincibiliter; de quo dictum eſt *in poſit.* 11. atque adeò peccat contrahendo. Ratio eſt, quia ſi peccat, qui contrahit cum dubio vincibili, ut dixi *in poſit.* 10. à fortiori peccabit, qui contrahit cum aſſenſu probabili de nullitate, & cum ſpe obtinendi majorem certitudinem, nulla probabili ratione occurrente pro valore; quia hic pejoris conditionis eſt, quàm ille, ut patet *ex poſit.* 3. *notat.* 2.

124 Quartadecima. Circà eum, qui contrahit matrimonium, habens rationes probabiles pro impedimento dirimenti, abſque aſſenſu, nullas autem tales pro carentia impedimenti; tamen abſque ſpe obtinendi majorem notitiam, aut certitudinem, idem dicendum eſt, ac diximus *in poſit.* 11. de eo, qui contrahit cum dubio invincibili. Quia cùm hic caſus ſit abſque aſſenſu, eſt caſus dubitationis; & cùm ſit abſque ſpe obtinendi majorem notitiam, eſt invincibilis. Et ideò iſte non peccat contrahendo; & ſic contrahens ſe obligat, quantum poteſt, ad indiſſolubilitatem. Et quandiù durat dubitatio, & incertitudo invincibilis, valor quoad praxim eſt certus, & certa indiſſolubilitas.

125 Quintadecima. Qui habet aſſenſum probabilem de impedimento dirimenti, & nullas rationes probabiles pro carentia ejus; tamen abſque ulla ſpe obtinendi majorem certitudinem, licitè & validè contrahit, & ſe obligat, quantum poteſt, ad omnimodam indiſſolubilitatem ſuſtinendam, dum non apparuerit certitudo impedimenti. Patet *ex poſit.* 9. ob incertitudinem invincibilem, quæ pro re præſenti æquivalet dubio invincibili, cùm in eo caſu poſſit iſte ſe continere intra dubium, eo quòd ratio probabilis non cogit intellectum ad aſſenſum; aliundè autem dubium ejus, qui non ſperat majorem notitiam, vel certitudinem, eſt dubium invincibile. Et ita in eo certus eſt quoad praxim valor matrimonii, & certa indiſſolubilitas.

126 Ex his poſitionibus clariſſimè diſſolvuntur, quæ proponuntur in inſtantia. Ex his quatuor poſtremis conſtat, quomodo admittendum, vel reiiciendum ſit primum antecedens, quod ſic diſtingue: Qui ſcienter contrahit, habens rationes probabiles pro exiſtentia impedimenti dirimentis, nullas autem probabiles pro carentia ejus, ſe obligat ad matrimonium indiſſolubile, [ſi ſit abſque ſpe obtinendi majorem certitudinem,] concedo; [ſi ſit cum ſpe obtinendi illam,] ſubdiſtinguo; [quantum eſt ex parte ſua, & pro caſibus, in quibus remanſerit validum,] concedo; [aliter,] nego. Et eodem modo diſtinguendum, & intelligendum eſt primum, & ſecundum conſequens. Nam, ut dixi, matrimonium manet certò validum quoad praxim, & certò indiſſolubile, quando rationes probabiles pro impedimento dirimenti, & incertitudo inde reſultans conjunguntur cum deſperatione obtinendi majorem certitudinem. Secus quando conjunguntur cum ſpe illam majorem certitudinem aſſequendi; quia tunc ea incertitudo manet vincibilis, & ideò contractus non eſt certò validus quoad praxim, nec certò indiſſolubilis, niſi in caſibus adnotatis *in poſit.* 10.

127 Antecedens ſubjunctum concedo, nempe quòd ille, qui contrahit matrimonium certò validum, & certò indiſſolubile, poteſt petere debitum. Et conſequens diſtinguo: ergo qui contrahit, habens rationes probabiles pro exiſtentia impedimenti dirimentis, nullas autem pro carentia ejus, poteſt petere debitum, [ſi ſit abſque ſpe acquirendi majorem certitudinem,] concedo; [ſi ſit cum ſpe acquirendi illam,] nego. De quo vide ſuprà *poſit.* 6. 7. 8 *&* 9.

128 Ad confirmationem, antecedens aſſumptum verum eſt, quòd ſcilicet in eo caſu non poteſt conjux recedere à matrimonio; quia niſi ob certam nullitatem non poteſt illud deſerere. Conſequens verò, ſicut in præcedentibus, diſtinguendum eſt: ergo in eo caſu matrimonium manet certò validum, & certò indiſſolubile, [quando eſt abſque ſpe obtinendi majorem certitudinem,] concedo; [quando eſt cum ſpe obtinendi illam,] nego. Quia dum incertitudo eſt vincibilis, nondum eſt certò validum matrimonium, nec pro valido reputandum eſt, ut dixi *in poſit.* 12. Quomodo autem intelligendus ſit textus *ex cap. inquiſitioni*, relato, conſtat *ex poſit.* 6. 8. *&* 9.

ARTICULUS XIII.

Occurritur quartæ, & quintæ objectioni.

129 Obiicies quartò. Ideò ſtantibus utrinque rationibus probabilibus pro impedimento dirimenti, & pro carentia ejus, ſtandum eſt pro valore matrimonii, quia cauſa matrimonialis eſt favorabilis, & cauſa favorabilis eſt amplianda: ſed hæc ratio non probat, ſtandum eſſe pro valore matrimonii: ergo hæc ratio nihil probat pro noſtra concluſione. Minor probatur. Nam, ut loquitur P. Thom. Sanch. *lib. 7. de Matrim. diſp.* 100. *nu.* 14. *Eſt matrimonii favor, irritum diſſolvere, ac validum tueri*; ergo etiamſi in dubio ſtemus pro nullitate matrimonii, matrimonio favemus, cùm ſit favor matrimonii irritum diſſolvere.

130 Ut hac in re ſcias diſtinguere, ut oportet, & mentem P. Thomæ Sanchez, & veram doctrinam callere, notandum eſt primò, quamvis in qualibet alia cauſa ſententia lata tranſeat in rem judicatam; at id ſpeciale eſſe in matrimonio, ut ſententia lata in cauſa matrimoniali, ſive confirmata ſit, ſive tranſactu termino appellationis valeat, nunquam tranſeat in rem judicatam; neque tantæ efficacitatis ſit, quin ſit revocanda, quoties compertum fuerit, eam ex errore latam fuiſſe. Ita enim deciditur *in cap. Lator, de ſent. & re judic. & c. conſanguinei, & c. tenor, eod. tit. & cap. fraternitatis, de frigid. & maleſic.* Idque deciſum eſſe favore matrimonii, ne ſi error compertus ſit poſt ſententiam latam, peccatum foveatur, manentibus in uſu matrimonii, qui invalidè conjugati eſſe comperiuntur; vel recedentibus ab obligatione matrimonii, qui ex errore putabantur liberi.

131 Notandum eſt ſecundò, duplicis ordinis favorem diſtinguendum eſſe, directum, & reflexum. Directus eſt, qui reſpicit matrimonium ipſum. Reflexus, qui reſpicit modum ferendi ſententiam judicialem circà ipſum.

132 Notandum eſt tertiò, ampliationem favoris non habere locum, niſi in materia dubia, vel dubitabili, ſive opinabili; non autem ubi pro una parte eſt omnimoda certitudo: quia nullus favor matrimonii ampliatur ad caſum certæ nullitatis, neque ad caſum certi valoris.

133 Notandum eſt quartò, P. Thomam Sanchez in loco docere, quamvis ſententia lata ſit in favorem valoris matrimonii, & quantumvis confirmata ſit, aut tranſactus terminus appellationis, non tranſire in rem judicatam; quia ſi poſteà plenè probetur, ideòque certitudine morali conſtet impedimentum dirimens, illa ſententia retractanda eſt.

134 Hinc conſtat, quo ſenſu dixerit P. Thomas Sanchez, & verum ſit, quòd favor eſt matrimonii, *irritum diſſolvere*. Primò enim loquitur de favore reflexo, nempe reſpectu ſententiæ judicialiter diſſolventis; favore enim matrimonii deciditur, quòd ſententia judicialis favorabilis valori matrimonii, maneat revocabilis pro caſu, quo deprehendatur error. Deinde loquitur de matrimonio evidenter irrito; non enim eſt favor matrimonii, nec tolerabile eſt, diſſolvi matrimonium dubiè, aut probabiliter duntaxat irritum.

135 Si autem dicas, favorem non verſari in materia certa, ſed in materia dubia, vel dubitabili, quomodo ergo dicitur, eſſe favorem matrimonii, quòd diſſolvatur judicialiter matrimonium evidenter irritum?

136 Reſpondeo, aliud eſſe, quòd ſit favor matrimonii, & aliud quòd ideò ſit ampliandus. Ampliatio quidem favoris non verſatur in materia certa, ſed dubia, vel dubitabili. Poteſt quidem ampliatio reflexè eſſe certa, ut dixi *diſp.* 17. ſed ipſa extenditur non niſi ad caſus dubios, & dubitabiles. Aſt ut aliquis ſit favor, non eſt neceſſe quòd talis ſit reſpectu caſus dubii; poteſt enim eſſe favor caſus certi. Et ita intelligenda eſt notatio tertia propoſita *nu.* 131.

137 Hinc facilè reſpondetur argumento, conceſſa majori, negando minorem. Ad probationem dic, eſſe favorem matrimonii, illud judicialiter diſſolvere, ſi ſit evidenter, aut certò irritum: non autem eſſe favorem ejus, diſſolvere judicialiter illud, ſi ſit dubiè, aut probabiliter irritum: neque item eſſe favorem matrimonii, diſſolvere illud utcumque irritum, abſtrahendo à nullitate evidenti, & probabili, vel dubia; ita ut ratione favoris deciſio de diſſolvendo matrimonio amplianda ſit ad caſus dubios, vel probabiles; cùm ex ſacris Canonibus evidenter conſtet oppoſitum. Et hanc eſſe mentem P. Thomæ Sanchez *ea diſputatio.* 100. *numer.* 14. patet *ex numer.* 1. illis verbis: *Quoties compertum fuerit, eam ex errore quodam latam fuiſſe*. Ubi cum favorem reflexum matrimonii de revocanda ſententia confirmata ſolùm extendit ad caſum, quo talis ſententia manifeſto errore nixa fuerit.

138 Obii-

138 Obiicies quintò. Non poteſt negari, eſſe aliqua matrimonia probabiliter valida, & probabiliter invalida: ſed ſi contrahens matrimonium cederet omni jure probabilitatis; non poſſent ea matrimonia manere probabiliter invalida: ergo falſum eſt, quòd omnes contrahentes cedant omni jure probabilitatis. Minor, & conſequentia patent. Probatur major. Eſt ſententia probabilis, quæ docet, matrimonium contractum ex metu levi, in quo metus levis dedit cauſam contractui, eſſe invalidum. Quam tuentur decem Authores apud P. Thomam Sanchez *lib.4. de Matrim. diſp.17. num.2.* quam ipſe Thom. Sanch. *num.4.* dicit eſſe ſatis probabilem. Cujus oppoſitam propugnant quadraginta, & tres Authores ab ipſo relati *num.3.* ergo ejuſmodi matrimonium eſt probabiliter validum, & probabiliter invalidum, neque ab aliqua obligatione reflexa ſit certò validum.

139 Reſpondeo, me hucuſque locutum eſſe duntaxat de caſibus, in quibus reperitur vel impedimentum probabiliter dirimens, vel diſpenſatio probabiliter nulla, ſupponendo, conſenſum contrahentium ex parte ſua nullo laborare defectu. Et quidem non inficior, eſſe poſſe defectum probabilem ex parte conſenſus: ut ſi conjux poſt diligentem diſcuſſionem probabiliter putet, conſenſum ſuum, vel ſui conjugis metu gravi extortum fuiſſe. Tunc enim non poteſt dici, quòd ſe obligaverit ad indiſſolubilitatem pro omni caſu, in quo non reperta fuerit evidens nullitas. Nam ſi probabile eſt, conſenſum fuiſſe nullum, ſive (quod idem eſt ad rem præſentem) violentum, probabile etiam erit, ipſum conjugem non ſe ſponte obligaſſe; atque adeò nullam talem obligationem ortam eſſe ad indiſſolubilitatem pro omni caſu, etiam probabilis nullitatis.

140 Et confirmatur. Hic enim non habent locum illæ duæ quæſtiones, directa & reflexa, quas propoſui *cap.4.* Nempe prima, [An ſit probabile, hoc matrimonium eſſe nullum defectu conſenſus omninò liberi?] Secunda, [An ſuppoſita ea probabilitate, Petrus ſe ſpontè obligaverit ad ſuſtinendum matrimonium contra nullitatem probabilem?] In quo caſu licèt prima habeat locum, non tamen ſecunda, ob defectum conſenſus liberi. Et ſi quidem habet locum probabiliter; non tamen certò. Cùm enim non ſit certum, utrumque conjugem in ea hypoteſi habuiſſe conſenſum ſpontaneum; non poteſt eſſe certum, ſe obligaſſe ſpontaneè ad ſuſtinendum matrimonium indiſſolubiliter in nullitate probabili.

141 Idem dico (juxta ſententiam relatam ſupra *n.137.*) de conſenſu, quem extorſit metus levis; ideſt, de conſenſu, qui non eliceretur, niſi is metus levis adeſſet. Nam juxta eam ſententiam, ille conſenſus non eſt plenus, nec omninò liber, qualis ad matrimonium requiritur: & quàm certum, vel quàm probabile eſt, conſenſum, metu levi extortum, non eſſe ſufficientem ad valorem matrimonii, tam certum, vel tam probabile eſt, Petrum non ſe ſpontè obligaſſe ad indiſſolubilem conjugii contractum.

142 Nec propterea dicas, eum, qui habuit conſenſum metu levi extortũ, poſſe licitè recedere à matrimonio conſummato, adhærendo probabilitati opinionis relatæ *n.137.* Quia contra eam probabilitatem ſtat jus poſſeſſionis, à qua non poteſt deturbari conjux ob ſolam opinionem probabilem de nullitate, ut conſtat *ex cap.9.* Relege (præter ibi dicta, & *diſp.16. cap.8.*) verba P. Leſſii, *de Juſt. c.14. n.25.* [In dubio poſſeſſio illi favet, ita ut, niſi moraliter certum ſit, ejus non eſſe, non poſſit ea ſpoliari: & ita in omnibus tribunalibus apud omnes gentes judicatur.]

143 Sed nec propterea dicas, eſſe formaliter iniquam ſententiam Judicis, qui ſeparari imperavit conjuges, quorum contractui metus levis cauſam dedit; idque non obſtante poſſeſſione matrimonii conſummati. Etenim contingere poteſt, quòd Judex peritus, à principiis intrinſecis cenſeat certam ſententiam, quæ id matrimonium affirmat nullum. Et ubi adeſt certitudo nullitatis matrimonii, diſparet omninò jus poſſeſſionis.

CAPUT XIV.

Satisfit ultima objectioni.

144 OBiicies ſextò. Licèt matrimoniũ jure canonico præſcribatur eſſe favorabile; adhuc tamen ſunt aliqua matrimonia punibilia, atque adeò non favorabilia, ſed potiùs odioſa: ergo ſaltem in his dicendum eſt, non extendi debere ad caſus dubios, vel probabilis nullitatis; & conſequenter in his caſibus nõ ſtandum eſſe pro valore matrimonii in dubio, vel in certitudine. Quod ſi ſemel admittitur, aliqua eſſe matrimonia, in quibus, ſtante impedimento probabiliter dirimente, poſſit conjux vi ejus probabilitatis à matrimonio recedere, corruunt omninò fundamenta à nobis jacta; nec certum erit, contrahentes ſe obligare ad omnimodam indiſſolubilitatẽ ſuſtinendam contra probabilitatem impedimenti dirimentis.

145 Antecedens probatur. Nam matrimonium clandeſtinum, quod fit omiſſis denunciationibus, non favorabile, ſed odioſum aſſerit Tuſcus *verb. Matrimonium, concl.152. nu.38.* & apud ipſum Maſcardus *concl.1023. n.10.* & Curtius Junior *conſ.289. in princ.* Quod idem tradit P. Thomas Sanch. *lib.3. de Matrim. diſp.45. n.1.*

146 Deinde quando conſtat, matrimonium metu extortũ eſſe, nec probatur plenè, fuiſſe metũ gravem, dicendum videtur illud matrimonium non eſſe favorabile, ſed odioſum; eo quòd jus deſiderat ſummam libertatem in matrimonio, & deteſtatur quodlibet genus violentiæ. De quo audiendus eſt Auguſtinus Barboſa *in vot. deciſio. Canonic. lib.1. vot.1. num.137.* [Nihilominus tamen matrimonium metu celebratum, *non eſt favore dignum, neque pro ejus favore in dubio pronunciandum*; ut cum Purpuratio *conſil.575. n.16. lib.2.* tenet Seraphin. *deciſio.893. num.32. & 33.* ibi. *Quia cùm conſtat, metu eſſe initum, non debemus ei favere: nam nuptiæ coactæ malos exitus habere ſolent.* Rota *deciſio.246. num.17.* ibi. *Neque eos movit, quod in dubio pro validitate matrimonii pronunciandum eſt; nam ſtantibus prædictis, ſumus extra probabilem dubitationem: nec procliviores eſſe debemus in favorem hujus contractus, alieno impulſu potiùs, quàm propria inductione, & tempore quadrageſimali contra Canonum ſtatuta celebrati. Optimè Hippolytus Riminaldus conſ.77. num.38. inter materiam. Zelletè. Sequitur igitur ex prædictis, hoc matrimonium fuiſſe, & eſſe nullum, ſicque de jure pronunciandum eſſe; quoniam coactis nuptiis non eſt favendum, d.c. cum locum,* (de ſponſalibus,) *cùm malos exitus habere conſueverint.*]

147 Reſpondeo, nulla eſſe matrimonia, quæ ita ſint odioſa, ut occurrente dubio, vel incertitudine de impedimento dirimenti, vel nullitate diſpenſationis, ſtandum ſit pro nullitate matrimonii, & non pro valore ejus; quando ſcilicet dubium, vel incertitudo non procedit circà libertatem conſenſus eſſentialem matrimonio. Nam pro valore ſemper ſtandum eſſe in prædictis caſibus dubiis, vel probabilibus firmiter tenendum eſt.

148 Primò. Nam, ut oſtendi *c.7.* iſte favor matrimonii, quod in dubio, vel in incertitudine ejuſmodi ſtandũ ſit pro valore, eſt independens à diſpoſitione juris humani, competitque matrimonio jure divino, contra quod jus humanum non prævalet.

149 Secundò. Nam ratio tradita *in cap. Licèt ex quadam, de teſtib. & atteſtat*, propter quam ſtandum eſt pro valore matrimonii, eſt, quia permittendum eſt minus malum, ut majus vitetur; nempe, ut vitetur malum injuſtitiæ contra fidem ejus contractus indiſſolubilis, permittitur in dubio violatio caſtitatis, ſi forte coram Deo non ſunt validè conjugati. Hæc autem ratio militat in omnibus enumeratis matrimoniis, ne odioſa dicantur, ſed favorabilia; quia etiam in iis malum vitandum eſt præ minori.

150 Tertiò. Quia ubi eſt jus poſſeſſionis legitimæ, nulla probabilitas nullitatis prævalere poteſt, ut conſtat *ex c.9. & ex diſp.16. c.8.* At in matrimonio clandeſtino conſummato (quod fit omiſſis denunciationibus) ſtat poſſeſſio legitima pro matrimonio, & pro utrolibet conjuge habente jus in re, in corpore alterius: ergo quantumvis detur nullitas probabilis in prædicto matrimonio clandeſtino, ratione alicujus impedimenti probabiliter dirimentis, pro matrimonio, & ejus valore ſtandum eſt.

151 Cum hoc tamen ſtat, quòd dentur matrimonia aliqua, puta clandeſtina, quæ jure humano ſint odioſa quoad aliquos effectus pœnales ipſo jure ſtatutos. Et ita odioſum eſſe matrimonium clandeſtinum affirmavit P. Tho. Sanch. relatus in objectione; *odioſum*, inquam, *quoad reſtitutionem*: eo quòd in aliis cauſis matrimonialibus *mulier ſpoliata à viro quaſi poſſeſſione maritali, ante omnia eſt reſtituenda*; ſecus in cauſa matrimonii clandeſtini. Unde patet ad objectionem, & ad primam probationem antecedentis.

152 Ad ſecundam probationem de matrimoniis initis ex metu, in quibus deficit perfecta libertas in conſenſu ipſo, non multùm gravatur admittere, vel omittere, ea matrimonia non eſſe favorabilia, neque eis in judicio favendum eſſe. Et ſicut *num.138.* dixi, ubi probabile eſt, matrimonium eſſe metu gravi extortum, non eſſe certum, quòd ſubierit conjux ſpontaneam obligationem ſtandi pro indiſſolubilitate matrimonii; ita hac certitudine deficiente, nulla erit nota in conſequentiæ, admittere, quòd matrimonium cum tali defectu conſenſus ſit odioſum, & non favorabile.

153 Neque contra hoc militat ratio allata *ex cap. licèt ex quadam, de teſtib. & atteſt.* quòd ratio juſtitiæ, & fidei matrimonialis in dubio prævalet obligationi caſtitatis. Nam cùm matrimonium metu extortum, ut perpenditur in ea Rotæ deciſione ſuprà relata, malos exitus habere ſoleat; & hi exitus mali conſiſtere ſoleant in multis ſcandalis, quæ inde oriuntur; conſiderandum eſt, an contra obligationem juſtitiæ, & fidei matrimonialis præponderat obligatio vitandi ea ſcandala, quorum magnitudo attentiùs conſideranda eſt.

154 Et quod attinet ad deciſionem Rotæ in objectione allegatam; ea quidem videtur loqui de matrimonio inito ex metu gravi; cùm dicat, caſum eſſe *extra probabilem dubitationem*; quæ verba pro re præſenti dicunt certitudinem. Quod de nullitate matrimonii ex metu levi initi dici non poteſt, ſuppoſita probabilitate ſententiæ communis aſſerentia, illud eſſe validum.

CAPUT XV.

An vi probabilitatis poſſit quis reſilire à matrimonio rato, in quo intervenit impedimentum probabiliter dirimens, vel diſpenſatio probabiliter nulla?

155 PRæmitto primò, matrimonium ratũ eſſe indiſſolubile, & à cæteris contractibus differre, quòd hi mutuo contrahẽtium conſenſu diſſolvi poſſint, matrimonium autem ratum non ſic.

Quod

Quod apud omnes indubitatum eſt. Vide P. Thomam Sanch. *lib.* 2. *de Matrim. diſp.* 13. *n.* 10.

156 Præmitto ſecundò, probabile eſſe, hanc indiſſolubilitatem matrimonii rati eſſe juris humani Pontificii. Id eſſe probabile admittit P. Thom. Sanch. *lib* 2. *de Matrim. diſp.* 13. *nu* 5. ubi remittit Lectorem *ad diſp.* 13. *nu.* 6. & ibi pro ea ſententia refert Metinam, Gloſſam, Hoſtienſem, Joannem Andr. Innocentium, Berojum, Decium, Portium, Gozadinum, & Brunellum, & omnes eos, qui dicunt, poſſe Pontificem Romanum diſpenſare abſque cauſa in matrimonio rato, quos refert *diſp.* 15. *n.* 1.

157 Præmitto tertiò, probabile eſſe, in matrimonio rato poſſe diſpenſare Romanum Pontificem, ut ſoluto vinculo poſſint liberè cõjuges aliud matrimonium inire; idq; etiamſi indiſſolubilitas matrimonii rati ei conveniat jure divino. Quam ſententiam, ut probabilem tuetur P. Tho Sanch. *lib.* 2. *de Matrim. diſp.* 14. *n.* 2. & apud ipſum Gloſſa, Goffredus, Alanus, Vincentius, Innocentius, Hoſtienſis, Joannes Andr. Antonius, Cardinal. Abbas, Henricus, Præpoſitus, Archidiaconus, Baldus, Ancharanus Benedictus, Alexander de Nevo, Felynus, Berojus, Decius Socinus, Senior, Portius, Curtius Junior, Gozadinus, Celſus, Gratus, Loazes, Bertachinus, Roſella, Angelus Sylveſter, Armilla, Everardus, Monte, Conradus, Selva, Sylva Nupt. Brunellus, Navarrus, Villalobos Juriſperitus, Gregorius Lopez, Menochius, Borgaſius, Antonius Gabriel, Phanucius, Barboſa, D. Antoninus, Victoria, Ledeſma, Cajetanus, Catharinus, Metina, Bellarminus, Henriquez, Griſaldus, Vivaldos, Philiarcus, Corona Confeſſorum, & Ortiz, omnes numero ſexaginta.

158 Præmitto quartò, profeſſione ſolemni diſſolvi matrimonium ratum. Ita definitur à Tridentino *ſeſſ.* 24 *de Matrim. can.* 6 poſt definitiones quinque aliorum Pontificum: quos refert P. Thom. Sanch. *lib.* 2. *de Matrim. diſp.* 18. *n.* 3. Id autem ita eſſe ex jure divino, nempe ex privilegio Chriſti id concedentis, multis probat P. Thomas Sanchez *diſp.* 19. *n.* 3.

159 Hic ſit primò, certum eſſe omninò, indiſſolubilitatem matrimonii rati talem eſſe, ut à contrahentibus diſſolvi non poſſit, etiam mutuo conſenſu: eſſe autem ſub Judice, & intra fines probabilitatis; An matrimonium ratum poſſit à ſupremo Priocipe diſpenſatione ſolvi?

160 Fit ſecondò, indubitatum eſſe, matrimonium ratum eſſe indiſſolubile, ſaltem *niſi à ſuperiori cauſa diſſolvatur*; ut loquitur P. Thom. Sanch. *diſp.* 13. *relata n.* 10 Nomine autem ſuperioris cauſæ intelligitur jus divinum, profeſſio ſolemnis, & probabiliter diſpenſatio Pontificia.

161 Duæ ergo quæſtiones diſputandæ veniunt in præſenti. Prima an matrimonium ratum, quod contrahitur cum impedimento probabiliter dirimenti, aut vi diſpenſationis probabiliter invalidę, ita maneat indiſſolubile, ut diſſolvi nequeat à contrahentibus vi ejus probabilitatis, neque ob id liceat alterutri conjugi recedere? Secunda, an ſi Pontifex diſpenſet in matrimonio rato, ut quis ab eo vinculo abſolutus tranſeat ad alias nuptias; cùm hæc diſpenſatio ſit ſolùm probabiliter valida, teneatur adhuc conjux ſtare pro valore matrimonii; nec liceat illi uti ea diſpenſatione probabili?

162 Et quod attinet ad primam quæſtionem, non diſtinguo inter eum, qui contrahit ſciens probabilitatem impedimenti dirimentis; & eum, qui contrahit neſciens, vel non advertens. Quia cùm ex dictis in præcedentibus conſtet, eandem eſſe reſolutionem, ſive contrahens ſciat probabilitatem impedimenti, ſive neſciat; & eandem eſſe rationem utriuſque contrahentis; Ideò ad hanc diſtinctionem non recurritur. Vide, quæ circa hoc dicta ſunt *cap.* 10.

163 Dicendum ergo eſt, nullum matrimonium ratum poſſe licitè, aut validè diſſolvi à contrahentibus, etiam mutuo conſenſu, vi meræ probabilitatis de impedimento dirimenti, aut de nullitate diſpenſationis. Probatur eiſdem rationibus, quibus eadem concluſio ſtabilita eſt, circà matrimonium conſummatum, præcipuè *cap.* 6. *&* 10.

164 Etenim ratio indiſſolubilitatis; quæ convenit matrimonio rato, poſtulat, ut contrahentes ſe obligent, quantum poſſunt, ad non recedendum à matrimonio rato, ſcilicet eo modo, qoo in ſe eſt indiſſolubile (non enim ſe obligant conjuges ad perſiſtendum in matrimonio rato, ſi alter velit profiteri Religionem, vel ſi adſit diſpenſatio Pontificia.) Sed poſſunt ſe obligare ad non recedendum vi probabilitatis de impedimento dirimenti, vel de nullitate diſpenſationis: ergo ea ratio indiſſolubilitatis poſtulat, ut ita ſe obligent: ergo contrahentes ita ſe obligant. Vide robur hujus argumenti amplius explicatum *c* 10. Ex illo enim conſtat, quòd contrahentes ſe obligant ea obligatione reflexa, qua ſe obligarent, qui expreſsè cederent jure probabilitatis, quod oritur ex impedimento probabiliter dirimenti, aut ex diſpenſatione probabiliter invalida.

165 Datur quidem diſcrimen inter matrimonium ratum, & conſummatum, quòd hoc eſt fortius vinculum, quod neque per profeſſionem ſubſequentem, neque per diſpenſationem Romani Pontificis diſſolvi poſſit: matrimonium autem ratum per has duas cauſas diſſolvi poſſit, per primam certò, & per ſecundam probabilitèr. Conveniunt tamen ambo in eo, quòd mutoo conſenſu contrahentium diſſolvi non poſſint. Hæc autem indiſſolubilitas communis utrique poſtulat, ut contrahentes ſe obligent, quantum poſſunt, ad non reſiliendum.

166 Dices, nullum videri eſſe diſcrimen inter utrunque. Etenim quando conjuges verbis contrahunt, tunc matrimonium dumtaxat eſt ratum: ſed quando verbis contrahunt, ſtatuunt pactum perſiſtendi in matrimonio: ergo hoc pactum non habet majorem vim, quando conſumamtur, atque quando ratum eſt dumtaxat. Itaque tota indiſſolubilitas, ratione cujus cedunt jure probabilitatis, oritur à voluntate contrahentium, qui ſe obligant ad perſiſtendum in matrimonio, non obſtante probabilitate in oppoſitum: ſed quando datur hæc voluntas contrahentium, hoc matrimonium dumtaxat eſt ratum; nam contractus verbalis celebratur ante conſummationem: ergo tota ea indiſſolubilitas oritur à matrimonio rato; atque adeò non poteſt eſſe major in conſummato, quàm in rato.

167 Reſpondeo, contractum ipſum verbalem referri conditionaliter ad utrunque caſum, rati, & conſummati. Et ita æquivalet huic propoſitioni: [Obligo me ad non diſſolvendum contractum vi ejus probabilitatis, ſub hoc diſcrimine, ut dum fuerit ratum domtaxat, non diſſolvam, niſi vi profeſſionis, aut diſpenſationis Pontificiæ; ſi verò pervenerit ad conſummationẽ, obligo me ad illud nullo modo diſſolvendum.] Itaque diſtinguenda eſt minor prioris ſyllogiſmi: quando verbis contrahunt, ſtatuunt pactum perſiſtendi in matrimonio [diverſimodè in ordine ad eos duos diverſos caſus,] concedo [eodem modo in ordine ad illos duos diverſos caſus,] nego. Et ſimiliter diſtinguenda eſt major poſterioris ſyllogiſmi. Quæ diſtinctio patet ex dictis.

168 Secunda quæſtio inquirit, an ſi Pontifex diſpenſet in matrimonio rato, ut quis ab eo vinculo abſolutus tranſeat ad alias nuptias; cùm hæc diſpenſatio ſit ſolùm probabiliter valida, teneatur adhuc conjux ſtare pro valore prioris matrimonii, nec liceat illi uti hac diſpenſatione probabili, ut recedat à priori matrimonio rato? Et videbitur alicui, hanc quæſtionem reſolvendam eſſe eadem reſolutione, qua prior quæſtio deciſa eſt: & dicendum, ſtante hac diſpenſatione probabiliter valida, teneri contrahentes ad non recedendum ab eo priori matrimonio. Idque ob ſimilem rationem.

169 Etenim contrahentes ſe obligant, quantum poſſunt, ad non recedendum à matrimonio: ſed poſſunt ſe obligare ad non recedendum, etiam ſtante ea diſpenſatione probabili, cùm poſſint ſe obligare ad non utendum diſpenſatione probabili facienda circà matrimonium ratum: ergo ita ſe obligant ad non utendum illa.

170 Pro cujus rei intelligentia adverte, eſſe valdè metaphyſicam quæſtionem illam, in qua ſit reflexio ſuprà aliam reflexionem, ut contingit in præſenti. Eſt quæſtio reflexa illa, quæ ſuppoſita probabilitate impedimenti dirimentis aut nullitatis diſpenſationis Pontificiæ, quæ probabiliter tantùm diſpenſat in impedimento certo; inquirit, an contrahentes ratione indiſſolubilitatis matrimonii cedant jure probabilitatis proveniente ab eo impedimento probabili, aut ab ea diſpenſatione probabiliter nulla? Diſpenſatio autem hæc matrimonii rati reflectit ſuprà eam reflexionem. Nam Authores dicentes, poſſe Pontificem diſpenſare in matrimonio rato, conſequenter docere debent, poſſe fieri eam diſpenſationem, quantacumque reflexione procedat matrimonium ratum, juxta naturam, & eſſentiam ſuam. Et conſequenter reflectunt ſuprà priorem reflexionem incluſam in contractu matrimonii rati.

171 Dicendum ergo eſt, poſita diſpenſatione Pontificis circà matrimonium ratum, ut ejus probabilitatis poſſe conjuges recedere ab illo priori matrimonio rato, & tranſire licitè, & validè ad alias nuptias. Probatur primò. Contrahentes non ſe obligant, quantùm poſſunt, ad non reſiliendum à contractu ex natura ſua diſſolubili; neque à matrimonio, qua diſſolubile eſt, ſed qua indiſſolubile: ſed matrimonium ratum, juxta eam ſententiam probabilem, eſt diſſolubile ex diſpenſatione Pontificia: ergo contrahentes non ſe obligant, quantum poſſunt, (atque adeò non cedunt jure ejus probabilitatis ad non reſiliendum à matrimonio rato, ſuppoſita diſpenſatione Pontificia.

172 Probatur ſecundò. Nam quamvis contrahentes poſſint ſe obligare ad non recedendum, cedendo ſtatim (id eſt, in limine contractus) jure probabilitatis, quòd ſibi poſſet obvenire à diſpenſatione Pontificia facta circà matrimonium ratum: cæterum hic non attenditur ad omne id, ad quod ſe poſſunt obligare; ſed ad id, ad quod ſe debent obligare juxta naturam, & indiſſolubilitatem contractus: atqui licèt matrimonium ratum ſit ex parte contrahentium indiſſolubile; at juxta eam ſententiam relatam, ex diſpenſatione Pontificia eſt diſſolubile: ergo indiſſolubilitas matrimonii rati non cogit contrahentes, ut ſe obligent ad non reſiliendum, etiam poſita diſpenſatione Pontificia data, vel danda circà matrimonium ratum.

173 Reflectit ergo diſpenſatio Pontificia ſuprà obligationem, qua ſe obſtrinxerunt contrahentes ad non reſiliendum ex parte ſua, neque ex mutuo conſenſu; qoia diſpenſatio Pontificia non invenit illum contractum indiſſolubilem reſpectu talis diſpenſationis; quin potiùs, juxta hanc ſententiam, invenit illum diſſolubilem ſub eo reſpectu, quamvis indiſſolubilem ex parte contrahentium.

174 Ad argumentum propoſitum in ratione dubitandi, facilè reſpondetur ex dictis, diſtinguendo majorem: contrahentes ſe obligant,

Digitized by Google

gant, quantum poſſunt, ad non recedendum à matrimonio rato, [qua hoc eſt indiſſolubile,] concedo; [qua eſt diſſolubile,] nego. Vel ſic: ſe obligant, quantum poſſunt, [juxta exigentiam ipſius contractus,] concedo; [ultra exigentiam ipſius contractus,] nego. Quæ ambæ diſtinctiones patent ex dictis.

175 Obiicies, Si vi diſpenſationis Pontificiæ, matrimonium ratum maneret probabiliter diſſolutum, & probabiliter firmum, & validum; & adhuc alter contrahentium tranſiret ad aliud matrimonium ratum, iſtud eſſet probabiliter validum, & probabiliter nullum; adeòque maneret probabiliter diſſolubile ex parte contrahentium. Ex quo fieret, quòd ſi conſummaretur iſtud ſecundum, maneret adhuc probabiliter diſſolubile; quia conſummatio non poteſt validare contractum irritum; neque facere indiſſolubilem ex parte contrahentium illum contractum, qui ab initio ex parte eorundem fuit ſolubilis. Quare fieret vlteriùs, quòd contrahentes poſſent deinde conſummare priùs matrimonium, poſt conſummatum ſecundum; & ita unus vir poſſet habere duas vxores probabiles, & quibus ſucceſſive poſſet probabiliter, atque adeò ſine peccato copulari. Iam ergo ruimus in barathrum, quòd *cap. 5.* monuimus eſſe fugiendum.

176 Reſpondeo negando antecedens, nempe quòd ſi conjux ille diſpenſatus in matrimonio rato celebraret aliud matrimonium ratum, iſtud ſecundum eſſet probabiliter nullum, vel probabiliter diſſolubile ex parte contrahentium. Cùm enim conſtet, matrimonium ratum ex natura ſua eſſe ex parte contrahentium indiſſolubile, atque adeò qua tale exigat, quòd contrahentes ſe obligent, quantum poſſunt, (atque adeò cedendo iure probabilitatis) ad non diſſolvendum illud ex parte ſua; fit, quòd quantumvis præcedat diſpenſatio Pontificis probabiliter invalida, atque adeò quantumvis maneat priùs illud matrimonium probabiliter validum, adhuc ſecundum matrimonium maneat certò validum quoad praxim, & certò indiſſolubile ex parte contrahentium, quandiu eſt ratum; & omninò indiſſolubile, cùm eſt conſummatum. Nam indiſſolubilitas matrimonii cogit contrahentes, ut ſe obligent ad non diſſolvendum matrimonium vi alicujus probabilitatis, ex ea parte, ex qua indiſſolubile eſt. Unde patet, corruere cætera, quæ in argumento ſubjunguntur.

177 Sed cave, ne ſiniſtrè intelligas id, quod diximus; nempe, quòd poſt initum ſecundum matrimonium vi ejus diſpenſationis Pontificiæ, prius matrimonium ratum manet probabiliter validum. Quod ſic debes intelligere, quòd poſt initum ſecundum matrimonium vi diſpenſationis, prius matrimonium manet probabiliter validum ſpeculatiuè; ſed non manet validum quoad praxim in ſenſu compoſito cum ſecundo, quia non eſt probabile, quòd ambo ſimul matrimonia maneant valida quoad praxim, ob incompoſſibilitatem duplicis matrimonii validi quoad praxim, jure divino ſtabilitam; maximè cùm ex dictis ſecundum matrimonium evadat certò validum quoad praxim, & certò indiſſolubile.

TRACTATUS II.
DE JUSTITIA ET JURE.
PROOEMIUM.

NE exiſtimet Lector ex titulo propoſito, inſtituere me accuratam tractationem de Juſtitia, & Jure; ideòque deſideret plurima hujus materiæ in hoc loco, quæ minimè inveniet. Scire oportet, tres duntaxat diſputationes me ſelegiſſe ad hanc materiam pertinentes, quas ideò huic inſcriptioni ſubjeci. Nec id vitio vertet, qui ex inſcriptione totius voluminis adverterit, mihi ipſi me præfixiſſe eum ſcopum, ſcilicet Diſputationes Selectas.

DISPUTATIO XX.

An grauiter indigenti liceat ſuæ neceſſitati opitulari ex bonis diuitis? ubi qualiter iſte teneatur ſuccurrere grauiter indigenti.

CAPUT I.

Exponitur quæſtio, & mens Caramuelis in priori parte quæſtionis.

1 LIcèt utraque pars ad eandem quæſtionem pertinere videatur; tamen eam ſolent Authores dividere, & priorem in materia juſtitiæ, poſteriorem verò in materia de charitate verſare ſolent. Utranque autem copulavi, tum propter connexionem doctrinæ, tum quia ſecunda pars de obligatione erogandæ eleemoſynæ, conducit non modicum ad confirmationem doctrinæ jam traditæ.

2 Præmitto primò, alia eſſe neceſſaria ad naturam, & alia neceſſaria ad ſtatum. Neceſſaria ad naturam ſunt, quæ præcisè requiruntur ad vitam conſervandam; quæ dicuntur à S. Thoma *Neceſſaria abſolutè*. Neceſſaria ad ſtatum dicuntur ea, quæ ad ſuum, ſibique conjunctorum ſtatum requiruntur; quæ idem S. Doctor appellat *Neceſſaria conditionatè*. Similiter ſuperflua naturæ dicuntur ea, quæ ſuperſunt, demptis neceſſariis ad vitam: ſuperflua verò ſtatus ſunt, quæ ſuperant poſt ſumptus factos in rebus neceſſariis ad vitam, & ad ſtatum. Hæc ea Nauarro cum communi ſententia.

3 Præmitto ſecundò, triplicem neceſſitatem diſtingui communiter à Doctoribus, in extremam, grauem, & communem. Extremè indigere dicitur ille, qui eſt in diſcrimine proximo vitæ, niſi ei ſubveniatur hic, & nunc; neque apparet aliquis, qui ei ſuccurrat. Bañez 2. 2. *quæſt.* 32. *artic. 7. dub. vlt.* ait, eſſe in extrema neceſſitate hominem, cui pro ratione ſui ſtatus graviſſimum eſſet dedecus mendicare, neque aliunde omninò haberet alimenta. Quòd admittendum eſt, ſi tale ſit illi dedecus mendicandi, vt illi afferat impoſſibilitatem moralem. Viri enim nobiles potiùs morti ſe obiicient, quàm id genus ignominiæ ſubeant. Et idem eſſe de eo, cui ignominioſiſſimum eſſet arti mæchanicæ vacare, aut alteri famulari ad alendam vitam, ut notavit Lorca, & P. Arriaga, quos refert, & ſequitur Leander à SS. Sacram. *part. 6. tract. 5. diſput. 2. quæſt. 7.* Ledeſma 2. *par. 4. quæſt. 13. art. 3.* ait, eſſe proximum diſcrimen vitæ, ſi in vna hyeme, vel in uno vere moriatur. Et Caietan. *tom. 1. opuſc. tract. 56. de Indulgent. quæſt. 3.* ait, quamvis longè diſtet tempus mortis, ſi tamen verè ſit periculum illius, quando non apparet alia via, qua ei periculo ſubveniatur, eſſe neceſſitatem extremam. Et in eandem ſententiam recidere videtur Sotus *lib. 5. de Iuſtit. quæſt. 3. art. 3.* Addunt alij, extremam neceſſitatem eſſe, ſi ob paupertatem eſſet periculum labendi in mortale; ut ſi ob magnam inopiam Pater vellet proſtituere filias. Ita videtur aſſerere Villalobos 1. *part. Sum. tract. 22. difficult. 2. nu. 19.* quamvis addat, eam neceſſitatem eſſe extremam, aut quaſi extremam. Quòd admitti debet, ſi non reſtet aliud medium ad avertendam eam miſeriam. Extrema enim dicitur neceſſitas, quia non reſtat aliud medium evadendi; cùm enim reſtat aliud, non eſt extrema. Item dicenda eſt extrema, quoties quis vult ſe occidere ex conſideratione ſuæ miſeriæ, niſi ei ſuccurratur; quando nimirum trahitur in ſummam triſtitiam amentiæ proximam; quia eam miſeriam non patitur ex malitia ſua, ſed ex vera neceſſitate. Quod ita diſtinguere debuiſſet Leander proximè relatus *in qu. 6.*

4 An ſit extrema neceſſitas captivitas Catholici apud Turcas, diſcordant Doctores. Nam Caiet. Maior, Villalobos, Trullench, & P. Azor, & P. Filliucius, quos refert, & ſequitur Leander à SS. Sacram. affirmant: eo quòd ſæpè vita, & ſæpiſſimè Fides talium captivorum periclitetur. Id tamen in praxi eſt difficillimum, aliàs divites omnes abirent in gehennam, niſi omnia, quæ ſuperſunt ſtatui, immò & naturæ, erogarent in redemptionem captivorum; cùm ſemper ſint innumeri captivi, qui redemptione indigeant. Præcipuè ob periculum Fidei amittendæ. Et quidem plurimi ſunt captivi, qui in ea extrema neceſſitate verſentur: ſunt etiam plurimi, qui non verſentur, vel quia humanioribus dominis famulantes nec de vita, nec de fide periclitantur; vel quia Mauri ob emolumentum, quod ſperant ea redemptione, mitiùs cum captivis ſe gerunt. Excuſabuntur ergo divites, quia ignorant, quinam illi ſint, qui ita extremè indigeant in captivitate. Et ita eiuſmodi captivitatem non eſſe per ſe extremam neceſſitatem, tenet P. Hurtad. 2. 2. *diſp. 159. num. 1.*

5 Grauis neceſſitas dici ſolet, cùm quis periculum ſubit decidendi à ſtatu ſuo. Sed hoc magnam habet latitudinem, nec ſatis explicat neceſſitatem gravem. Si quis enim diceret, ſe decidiſſe à ſtatu ſuo, quia olim delicatis cibis veſcebatur, modò autem duntaxat

xat communibus veſci poteſt, falleretur utique, ſi hanc reputaret gravem neceſſitatem. Leander à SS. Sacrament. *part. 6. tract. 5. diſp. 2. quæſt. 6.* ex PP. Suario, Vaſquez, Valentia, Arriaga, Ouiedo, & Caſtro Palao, & alijs, ait eſſe [quando quis ex defectu rerum neceſſariarum eſt in periculo incidendi in miſeriam magnam, veluti in jacturam notabilis partis bonorum, in morbum gravem extra vitæ periculum, in neceſſitatem quaſi perpetuæ famis, & in incommoda alia, quæ vitam reddant miſeram, & notabiliter moleſtam.] Et hæc poſtrema verba cenſeo ſufficientia ad explicandam gravem neceſſitatem, quæ ſcilicet datur, (cùm quis ſubit ea incommoda, quæ vitam reddunt miſeram, & nimis moleſtam.]

6 Iuxta quæ eſſet in gravi neceſſitate conſtitutus, qui per multos dies ſolo pane, & oleribus victitaret; qui ita eſſet nudus, ut vel illi eſſet ad magnam ignominiam, vel ei impenderet præ frigore periculum gravis morbi contrahendi; item ille, cui eſſet nimis moleſtum ſuper pavimento, aut tabula dormire. Hæc enim omnia, & ſimilia vitam reddunt miſeram, & nimis moleſtam. Si autem ille haberet ſupellectilia, ſine quibus poſſet abſque gravi moleſtia, & ig nominia tranſigere, quibus venditis poſſet ab ea miſeria egredi, non eſſet conſtitutus in gravi neceſſitate. Et ideò fœmina, quæ jocalia aurea, vel argentea retinet, & tamen ſolo pane victitat, non patitur gravem neceſſitatem niſi illa ad aliam ſimilem neceſſitatem ſublevandam reſervanda eſſent. Gravem etiam patitur neceſſitatem, qui duram ſubit captivitatem, aut diuturno tempore detinetur in carcere nimis moleſto. Vide P. Petrum Hurtad. 2. 2. *tom. 2. diſp. 159. à nu. 78.* ubi diſtinguit quatuor genera neceſſitatis gravis, pertinentia ad vitam, ad honorem, ad dignitatem, & ad fortunas.

7 Neceſſitas communis dici ſolet ab aliquibus Doctoribus ea, quam pauperes multi patiuntur, qui oſtiatim mendicant, eo quòd ſemper illis ſuccurritur hinc, & inde. Sed ſanè non benè explicant, cùm etiam frequenter videamus, & audiamus, ejuſmodi pauperes in oppidis præcipuè parvis vitam degere valdè miſeram, & moleſtam. Ut ergo neceſſitas communis diverſum membrum conſtituat in hac diviſione, & illa quidem rectè explicetur, dicendum eſt, communem neceſſitatem eſſe eam, unde aliquod incommodum ſequitur in neceſſariis ad vitam, & ſtatum; quòd tamen non reddat vitam nimis miſeram, vel moleſtam, juxta ſtatum patientis. Unde pauperes oſtiatim mendicantes, qui ſolo pane, & juſculo aliquo veſcuntur, in magna neceſſitate conſtituti ſunt, & non in communi.

8 Præmittendum eſt tertiò, cùm inquirimus, an dives teneatur ad eleemoſynam in gravi neceſſitate; quis veniat nomine divitis? Et quidem dives non eſt exiſtimandus, qui copioſos habet annuos redditus. Fortaſſe enim dives eſt, qui habet trecenta ducatá annua; & non dives, qui habet duo millia annua ducatorum. Si enim primus nullam habeat obligationem alendi alterum, non parum ſupererit de congrua ſuſtentatione. Si autem ſecundus alere debeat viginti domeſticos, neque nihilum ſupererit. Ille ergo pro re præſenti dives dicendus eſt, qui habet ſuperflua ſtatus, id eſt, cui poſt ſumptus ad naturam, & ſtatum neceſſarios aliqua ſuperſunt.

9 Præmitto quartò, eſſe certiſſimum apud omnes, teneri divitem ſub reatu culpæ gravis ſuccurrere pauperi extrema neceſſitate laboranti, ſaltem ex ſuperfluis ſtatus; & licitum eſſe ei extremè indigenti ſubripere alteri, quæ neceſſaria ſunt pro ſuæ neceſſitatis levamine, ſaltem ſi ille alter non ſit in eodem neceſſitatis genere conſtitutus. Vide P. Suar. *de Charitate diſpat. 7.* P. Vaſq. *opuſc. de Eleemoſyna, cap. 1. dub. 3. num.* 10. P. Granado 2. 2. *controverſ. 3. tract. 11. diſput. 2.* P. Petrum Hurtad. 2. 2. *tom. 2. diſp.* 159 P. Lugo Card. *tom. 1. de Juſtit. diſp. 16. ſect. 7.* & Navarr. *in Sum. cap.* 24. *num. 5.*

10 Eſt tamen quæſtio, an in extrema neceſſitate ſuccurrere debeas indigenti ex neceſſariis ad ſtatum? P. Valentia 2. 2. *diſput. 3. quæſt. 9. punct. 4. §. ∴ verſic. Neque ſanè*, ait, non eſſe probabilem opinionem ajentium, de neceſſariis ad ſtatum non eſſe obligationem ſuccurrendi extremè laboranti. Et P. Granado proximè relatus *num. 5.* ait: [in extrema neceſſitate proximi teneri quemcunque elargiri illi eleemoſynam, etiam de neceſſariis ad ſtatum; quidquid unus, vel alter Doctor contra ſenſerit: quorum doctrinam improbabilem appellat Valentia *punct.* 4. Eſt enim non ſolùm contra communem opinionem Theologorum, ſed etiam contra rationem, quæ perſuadet, magis amandam vitam proximi, quam commoditatem aliquam vitæ propriæ. Præſertim cum ejuſmodi neceſſitates non ſint ita frequentes, nec detrimentum, quòd proptereà quis in ſtatu ſuo patietur, ſit ita exceſſivum.]

11 Quorum Doctorum cenſura ut intelligatur, notandæ ſunt iſtæ duæ propoſitiones: *Nemo tenetur ex neceſſariis ad ſtatum ſuccurrere extremè indigenti: Nemo tenetur ex neceſſariis ad ſtatum ſuccurrere extremè indigenti, cum maxima jactura ſui ſtatus.* Primam ergo benè notant prædicti Authores cenſura improbabilitatis. Alioqui ſi ſuccurrere poſſes extremè indigenti re, quæ valeat quinquaginta argenteis, & hi neceſſarii ſint ad convivium ſolitum conſanguineorum, quòd ad ſplendorem ſtatus pertinet, improbabile eſt, te non teneri ſuccurrere extremè laboranti, ne is ſplendor amittatur. Non ſecundam, ut colligitur ex poſtremis verbis relatis Patris Granado: *Nec detrimentum, quòd proptereà quis in ſtatu ſuo patitur, ſit ita exceſſivum.* Nam ſi hoſtis velit occidere Petrum, ni decem millibus aureorum vita ejus redimatur; durum eſt obligare divitem ad ſuccurrendum ei extremæ neceſſitati, ſi ea decem millia aureorum neceſſaria ſunt ad ſuum ſtatuum conſervandum; non enim tenetur ſuccurrere cum tanta ſui ſtatus jactura. Et ſic cenſeo conciliari duas extremas Theologorum ſententias circà hoc punctum. Vide Cardin. Lugo *diſp. 16. de juſt. ſect. 7. à num.* 146.

12 Et quamvis aliqui apud Lugo relati diſtinguant inter neceſſaria ſimpliciter ad ſtatum, & neceſſaria ad melius eſſe; & dicant non teneri quem ad ſuccurrendum extremè indigenti ex neceſſariis ſimpliciter ad ſtatum, teneri tamen ex neceſſariis ad melius eſſe; ſanè explicandi ſunt, ut etiam teneantur ex neceſſariis ſimpliciter ad ſtatum, quando ſine magna jactura ſtatus ſuccurrere poſſunt: nam modica jactura ſtatus poſtponenda eſt extremæ neceſſitati proximi. Vide infrà *cap. 2. artic. 4. coroll. 4. fine.* Ideò P. Hurtad. *ea diſputat.* 159. *num.* 57. ait: [Aſſerere, nullum teneri opitulari extremè indigenti cum aliquo detrimento ſtatus, ſed præceptum ſolùm eſſe de omninò ſuperfluis, exiſtimo *neque eſſe probabile, neque poſſe formari dictamen practicè tutum.* Bañez oppoſitam vocat *inhumanam* opinionem.] De quo vide Patrem Arriaga 2. 2. *diſp. 43. ſect. 3. num.* 35.

13 Addendum etiam eſt tanquam certum, etiam ex neceſſariis naturæ ſuccurrendum eſſe extremè indigenti ſub reatu culpæ gravis; cùm id fieri poteſt cum modico detrimento. Quod ipſa rei explicatione patet. Etenim neceſſaria naturæ ſunt ea, quæ deſerviunt communi alimento; unde qui ſolùm habet pro die hodierno communem quantitatem panis, & carnis, ſi incidat in hominem præ ſame extremè indigentem, cujus præſens neceſſitas levabitur medietate ejus cibi, quem ſibi ille primus paratum habet, tenetur prædicta medietate eam levare neceſſitatem: modicum enim detrimentum patietur per hoc, quod unica die comedat meridie medietatem cibi conſueti. Si autem negaret in eo caſu prædictam ciborum medietatem, quis non accuſaret viſcera ejus ferrea, & illum diceret Hircana tigride natum, qui pateretur, proximum fame perire, ne ipſe integris, & conſuetis naturæ commodis (ſine gravi detrimentu) unica die privaretur?

14 Denique quando extrema neceſſitas proximi eſt in ordine ad ſalutem æternam, omnes fortunas exponendas eſſe, ne proximus incurrat damnationem æternam, certum eſt apud omnes; cùm & propriam vitam prodigendam eſſe pro æterna ſalute proximi, doceat communis Theologorum ſententia. Vide Cardin. Lugo *loco citato, num.* 150.

15 His poſitis Caramuel *in Theolog. fundament. num.* 1766. *fund.* 59. acriter impugnat Dianam, quòd dixerit *part. 2. tract. 17. reſol.* 29. conſtitutum in neceſſitate gravi poſſe ſibi ſubripere à divite, quæ neceſſaria ſunt ad ejus neceſſitatis levamen. Cujus fundamenta poſteà deducemus ad criſim, ſi priùs exponamus, ad quid teneatur dives agnoſcens gravem neceſſitatem, in qua proximus conſtitutus eſt.

CAPUT II.

An gravem neceſſitatem patienti teneatur dives ſuccurrere ſub reatu culpæ gravis?

ARTICULUS I.

Refertur aliorum ſententia.

16 IN gravi proximi neceſſitate non teneri divitem ſuccurrere inopi, etiam ex ſuperfluis ſtatus, referuntur aſſeruiſſe Gerſon *part. 2. Alphab. 32. litt.* O. Alenſis 4. *part. quæſt.* 34. Sanctus Antoninus 2. *part. tit. 1. cap.* 24. Durand. *in* 4. *diſt. 15. quæſt.* 6. Panormitan. *in capit. Si verò, de jurejurando, numer.* 6. Gabriel *in* 4. *diſt. 16. quæſt. 4. concluſ.* 5. quam opinionem ſibi placere, ait Diana 2. *par. tract. 2. miſcellan. reſol.* 28. aitque, vocari probabilem à Maldero 2. 2. *qu. 3. art. 6. dub. 4. §. reſpondeo.*

17 Sed P. Petr. Huartad. 2. 2. *tom. 2. diſputat.* 159. *à* §. 86. clarè oſtendit, non poſſe referri pro ea ſententia Gerſonem, Alenſem, Sanct. Antoninum, Lyram, Durandum, & Gabrielem. Panormitanus autem in eo loco apertè ſtat pro neceſſitate gravi.

18 Eam ſententiam probant aliqui, primò ex Sancto Thoma 2. 2. *quæſt. 32. art. 5. corp.* ubi ait: *Sic ergo dare eleemoſynam de ſuperfluo eſt in præcepto, & dare eleemoſynam ei, qui eſt in extrema neceſſitate;* ergo utrunque requirit S. Thom. ad præceptum; atque adeò deficiente extrema neceſſitate, ceſſat præceptum.

19 Probant ſecundò, quia præceptum ſolùm obligat in neceſſitate ſimpliciter: quæ autem non eſt extrema, non eſt ſimpliciter neceſſitas, ſed ſecundùm quid.

20 Probant tertiò. Etenim non magis tenetur ex præcepto ſubvenire alteri, quàm ſibi ipſi: ſed nemo extra neceſſitatem extremam tenetur ſubvenire ſibi ipſi, cùm homo poſſit licitè reducere ſeipſum ad ſtatum maximæ paupertatis, in quo opus aggreditur ſummæ perfectionis Evanglicæ, dummodò non ſe reducat ad diſ-

crimen

Digitized by Google

crimen vitæ, quæ eſt extrema neceſſitas: ergo non tenetur homo ſubvenire alteri extra neceſſitatem extremam.

21 Probant quartò, quia ſi ita pauperum neceſſitatibus gravibus conſulere tenentur divites de ſuperfluo, non poterunt aſcendere ad ſtatum altiorem. Item neque poterunt ædificare Templa, Altaria erigere, pro magno Miſſarum numero ſtipendia deſignare. Quæ omnia videntur abſurda.

ARTICULUS II.

Aſſeritur tanquam certa affirmativa ſententia.

22 Dicendum ergo eſt, certam eſſe, ſaltem à principiis intrinſecis, ſententiam, quæ affirmat, teneri divitem ſub reatu culpæ gravis, ſaltem ex ſuperfluis ſtatus, ſuccurrere pauperi in gravi neceſſitate conſtituto; præcipuè cùm hæc neceſſitas verſatur circà ea, quæ ad communem vitæ ſuſtentationem ſpectant. Ita Pater Suarez *diſputat.7. de Charitat. ſect.3. num.6. fin.* ubi ſic ait: [Ex his verò colligo, primam opinionem practicè eſſe *omninò improbabilem, nec ſecuram in conſcientia, quia contraria ferè evidenter demonſtratur* ex Scriptura, Patribus, & ratione. Et ipſa nullum habet fundamentum; Authoreſque ejus vix audent eam affirmare.]

23 Et quidem quamvis prima ſententia relata à Suario aſſerat duo, & præceptum eleemoſynæ extendi ſolùm ad extremam neceſſitatem; & in hac ſolùm eſſe obligationem ſub veniali, at in verbis relatis patet illum loqui de ea ſententia, prout excludit neceſſitatem gravem. Nam de hoc puncto agit in ea ſecunda concluſione, in qua ea verba relata continentur. Præcipuè cùm probatio ex Scriptura, cujus meminit in verbis relatis, aſſeratur ab ipſo ad aſſerendam gravem obligationem eleemoſynæ in gravi neceſſitate.

24 Et Pater Granado 2. 2. *controverſ.3. tract.15. diſputat.2. ſectiona.4. num.28.* eandem hujus ſententiæ certitudinem ſtatuit his verbis: [Et ſanè quæ in ſectione præcedente in hujus aſſertionis comprobationem adducta ſunt, ita urgere videntur mihi, ut credam, non poſſe quempiam, ſi ea rectè expendat, tuta conſcientia contrarium aut conſulere, aut efficere.]

25 Pater Petrus Hurtado *ea diſputat.159. §.82.* cum retuliſſet oppoſitam ſententiam, ait: [Hæc concluſio jam eſt tam communis, ut *oppoſita ſit obliterata*.] Et allegans pro ea Patrem Azorium, Richardum, Hadrianum, Abulenſem, Majorem, Caietanum, Sotum, Ledeſmam, Cordubam, Covarruviam, Lorcam, Aragon, Bañez, Cardinal. Toletum. Cardina. Bellarmin. P. Suarez, P. Valentiam, P. Vaſquez, P. Filliucium, Turrianum ſubdit: [Qui rem efficiunt *moraliter tam certam*, ut oppoſita ſententia *non ſit in conſcientia ſecura*.] Et § 86. repetit, *oppoſitam ſententiam eſſe improbabilem, neque in conſcientia tutam*. Et §.93. [Cenſeo *improbabile*, non eſſe obligationem *graviter* indigenti ad vitam opitulandi ex omninò ſuperfluis.]

26 Pater Vaſquez *opuſcul. de eleemoſyna, capit.1. num.14.* affirmat tanquam certum, præceptum eleemoſynæ vrgere etiam extra caſum extremæ neceſſitatis, illis verbis: *Conſtat ergo ex dictis*, &c. Et Bañez 2. 2. *quaſt.32. articul.6. dub.2. id eſſe ſibi certiſſimum, in gravi neceſſitate proximi teneri quempiam de ſuperfluis naturæ, & de ſuperfluis ſtatus elargiri eleemoſynam*. Et hæc eſt communis ſententia Theologorum, paucis exceptis. Et hanc eſſe ſententiam Sancti Thomæ, oſtendit Pater Granado *citat. ſect.2.* præcipuè id docuiſſe 2. 2. *quaſt.32. artic.3. corp.* & *ad 3.* & *in 4. diſt. 15. quaſt.2. artic.1. quaſtiunc.4. ad 4.* & 2. 2. *quaſt.188. artic.4. ad 2.* Et ideò Pater Granado ſubdit: [Quare miror, nonnullos putauiſſe, Sanctum Thom. in ſolo caſu neceſſitatis extremæ obligare ad elargitionem eleemoſynæ.]

27 Nota etiam verba, quæ propoſui in ipſa concluſione, *Præcipuè cum hæc neceſſitas verſatur circà ea, quæ ad communem vitæ ſuſtentationem ſpectant*. Nam ut benè notavit Pater Petrus Hurtado vbi ſuprà §.96. in neceſſitate, quæ verſantur circà dignitatem, honorem, & ſtatum non eſt tam certum nos teneri opitulari proximo, quàm in neceſſitate pertinente ad alimenta communia vitæ, ſcilicet ad victum, veſtitum, & ſimilia.

28 Hæc ſententia probatur clariſſimè ex Euangelio, in quo adſtruitur gravis obligatio elargiendi eleemoſynam extra caſum extremæ neceſſitatis. Nam *Matth.25.* docet nos Chriſtus Dominus, multos damnandos eſſe in æternum, quia noluerunt pauperibus ſubvenire. *Eſurivi enim, & non dediſtis mihi manducare; ſitivi, & non dediſtis mihi potum; nudus eram, &c.* Quæ quidem non ſignificant extremam neceſſitatem: tum quia ſtant eſuries, ſitis, & nuditas abſque extrema neceſſitate: tum quia extrema neceſſitas eſt rariſſima, & illud aſſerit Chriſtus ut valdè commune damnationi reproborum: tum etiam, quia vix eſt cogitabilis caſus, in quo nuditas aſſerat neceſſitatem extremam.

29 Deinde *Luc.16.* Sepultus eſt in inferno, & cruciabatur in tormentis dives ille epulo, *qui induebatur purpura, & byſſo, & epulabatur quotidie ſplendidè*: eo quòd Lazaro mendico eleemoſynam negabat; qui tamen non laborabat extrema neceſſitate; nunquam enim mendici in civitate opulenta ob cibi inopiam ad extremam perueniunt calamitatem.

30 Et *Luc.12.* Dives alius, qui dicebat: *Quid faciam, quia non habeo, quò congregem fructus meos*, &c. ſupplicio affectus dicitur, non quia aliena rapiebat; erant enim fructus agri ſui; *Hominis cujuſdam divitis uberes fructus ager tulit*: ſed quia erga Deum, & pauperes eius non erat liberalis. *Dixit autem illi Deus: Stulte hac nocte animam tuam repetunt à te, &c. Sic & qui theſaurizat, & non eſt in Deum dives.* Stultitia autem in Euangelio gravem culpam deſignat. Ubi gloſſa (apud Pat. Sà *in Lucam*) ad ea verba, *Dixit autem illi Deus*, ſubdit: Dicere *Dei ad hominem, eſt*, pravas *ejus machinationes ſubita animadverſione compeſcere*. Ubi notat culpam, & ſupplicium. Et interlinealis ad id verbum, *Repetunt*, ait: *Exactores*. Et Chryſoſtomus (apud eundem) *Terribiles virtutes ad hoc miſſæ*. Quæ omnia ſupplicium culpæ denotant. Nec tamen aliqua extrema neceſſitas ibi adeſſe ſignificatur. Lege Sanct. Ambroſium *ſermon 81.* ubi multa habet ad hanc rem, præcipuè illa verba: *Caveamus exemplum divitis iſtius, qui dum præſentes divitias concludit, & de futuris ſollicitudinem gerit, divitiis pariter abreptus, & vita, protrahitur ad tribunal horrificum: in quo accuſatrix quidem hujus aſſiſtit ipſa illa, quæ & totius vitæ ejus comes extitit, avaritia: defenſor verò, & interceſſor nuſquam ullus apparet.* Nomine autem interceſſoris pauperes intelligit, etiam extra extremam neceſſitatem, ut ex ſequenti contextu apertè conſtat.

31 Sanctus Ioannes in *epiſt. 1. cap. 3. Qui habuerit ſubſtantiam hujus mundi, & viderit fratrem ſuum neceſſitatem habere, & clauſerit viſcera ſua ab eo, quomodo charitas Dei manet in eo?* Ubi ſine fundamento ad extremam neceſſitatem coarctabuntur ea verba. Et eſſe obligationem ſub reatu culpæ gravis, manifeſtè denotatur, dum dicitur, in eo eſſe non poſſe charitatem Dei.

32 Et Sanctus Iacobus *in epiſt. catholica, cap.2. Quid proderit, fratres mei, ſi fidem quis dicat ſe habere, opera autem non habeat? Nunquid poterit fides ſalvare eum? Si autem frater, & ſoror nudi ſint, & indigeant victu quotidiano; dicat autem aliquis ex vobis illis: Ite in pace, calefacimini, & ſaturamini: non dederitis autem eis, quæ neceſſaria ſunt corpori, quid proderit? Sic & fides, ſi non habeat opera, mortua eſt in ſemetipſa.* Itaque ſecundùm oraculum Iacobi, fidem habet mortuam, nec iuſtificatione formatam, nec ſufficientem ad ſalutem æternam, qui proximi nuditatem non cooperit, nec miniſtrat neceſſaria ad alimentum. Nuditas autem non conſtituit neceſſitatem extremam: & indigere victu quotidiano, indifferens eſt ad neceſſitatem extremam, & gravem; præcipuè cùm rariſſima ſit extrema calamitas, & Iacobus agat de operibus, quorum exercendorum occaſio communiter advenit: Deinde quia verba indifferentia ad neceſſitatem extremam, & gravem, ſine fundamento ad unam coarctabuntur.

33 Et *Ezechiel.16. Hæc fuit iniquitas Sodomæ ſororis tuæ, ſuperbia, ſaturitas panis, & abundantia, & otium ipſius, & filiarum ejus; & manum egeno, & pauperi non porrigebant.* Eſt autem abſurdum, velle ſub nomine egeni, & pauperis, indefinitè prolato, intelligi duntaxat neceſſitatem extremam. Uide alios Scripturæ textus apud præcitatos Doctores.

34 Et quidem evidenter conſtat, hanc eſſe communem ſententiam Sanctorum Patrum. Sancti Ambroſii *ſermon 81.* & habetur *cap. Sicut hi 47. diſtinct.* iis præcipuè verbis. *Neque enim majus eſt criminis habenti tollere, quàm cum poſſis, & abundans ſis, indigentibus denegare. Eſurientium panis eſt, quem tu detines: nudorum indumentum eſt, quod tu recludis*, &c. Ubi vides, non eſſe majus crimen aliena rapere, quàm eſurienti panem, & nudo veſtimentum denegare. Et *lib.1. de officijs, capit.31. Grandis culpa eſt, ſi ſciente te, Fidelis egeat*, &c.

35 Sanctus Baſilius *homil. in 12. Lucæ* (cujus verba aſſeruntur à Sanct. Thoma 2. 2. *quaſt.32. artic.2. ad 2.*) ait: *Eſt panis famelici, quem tu tenes; nudi tunica, quam in conclavi conſervas; diſcalceati calceus, qui penes te marceſcit; indigentis argentum, quod poſſides inhumatum. Quocirca tot iniuriaris, quot dare valens es.* Ubi clarè conſtat, eum non agere de neceſſitate extrema, cùm defectus calceorum non deducat hominem ad extremam calamitatem. Et dato, quòd negare eleemoſynam pauperi, non ſit formaliter injuria, neque contra juſtitiæ virtutem; de quo dicam *cap.3.* ſaltem ſenſus eſt, eſſe æquivalenter injuriam, quatenus, ut dixit Ambroſius ſuprà; non eſt minus crimen negare pauperi hæc ſubſidia, quàm aliena rapere.

Quod idem clariſſimè tradit *homil.7. contra divites avares*, maximè illis verbis: *Denique ſine ſumpta pietatem oſtendentes, egentibus verò ne obolum quidem præbentes. Quid his cæterarum virtutum diligentia prodeſt? Non propterea regnum Dei conſequuntur.* Excludunt itaque à regno Dei, qui egentes à charitate ſua excludunt. Quòd ſaltem de graviter indigentibus intelligendum eſt.

36 Sanctus Auguſtinus *in Pſalm.147. Superflua igitur neceſſaria pauperum. Res alienæ poſſidentur, cùm ſuperflua retinentur.* Quòd ſaltem in ſenſu æquivalentiæ quoad culpam intelligen-

Digitized by Google

gendum eſt. Et *epiſt.* 199. *column. penultim. Porrò ſi de faciendis eleemoſynis, & in pauperes impendendis rebus ſuis; de quo bono opere, & magno tam evidentia præcepta ſunt Domini*, &c. Ubi, ut vides, non patitur Auguſtinus, de eo Domini præcepto dubitari.

37 Sanctus Gregorius Nyſſen. *orat. de Pauperibus amandis. Duplex in turpi domo exercetur peccatum; alterum propter ebriorum ſocietatem; alterum propter expulſorum pauperum famem. O pauperum inimici! An neſcitis, horum cauſa commemorari in Evangelio exempla horrenda, & terribilia?* Neque enim poteſt eſſe leve crimen, propter quod in Evangelio exempla horrenda, & terribilia commemorantur. Et fames pauperum abſolutè non denotat neceſſitatem extremam.

38 Sanctus Chryſoſtomus *homil.* 34. *ad popul. Antiochen.* agens de eo, qui eleemoſynam denegat, ait: *Crapulanto, & ebrioſo pejor eſt hujuſmodi; & tanto pejor, quanto deliciis crudelitas gravior*. Et mox: *Hanc* (largitatem in pauperes) *non habentem, omninò perire neceſſarium eſt*. Quod millies repetit Sanctus Chryſoſtomus, aſſerens, damnandos divites, qui eleemoſynam egentibus non elargientur: præcipuè *homil.* 37. *ad popul. fin.*

39 Theophilatus *in cap.* 11. *Luc.* agnoſcens majorem impoſſibilitatem ſalutis æternæ divitis, quàm tranſitus cameli per foramen acus, ait: *Primum quidem, quod verò ſic habet; impoſſibile ſalvare eum, qui dives eſt. Neque enim mihi dicas, quod ſalvatus ſit dives quiſpiam, qui ſua dederit. Non enim dives ſalvatus eſt, ſed quia pauper factus, vel diſpenſator exiſtens, ſervatus eſt, non dives*. Juxta quæ dives, qui divitias retinet, non largiens egentibus, ſalutem æternam conſequi non poteſt.

40 Sanctus Cyprianus *lib. de opere, & eleemoſyn.* totus hac doctrina imbutus, eam millies repetit. *Col.* 10. multa ad hanc rem dixit; & præcipuè ad illa Chriſti verba: *Eſurivi enim, & non dediſtis mihi manducare*; hæc ſubdit inter alia: *Præcepta ille nobis dedit; quid facere ſervos ſuos oportet, inſtruxit: operantibus præmium pollicetur, & ſupplicium ſterilibus comminatus, ſententiam ſuam protulit; quid judicaturus ſit, antè prædixit. Quæ poteſt excuſatio eſſe ceſſanti? Quæ defenſio ſterili? Niſi, quod non faciente ſervo quod præcipitur, dominus faciet, quod minatur*. Ubi perpende culpam, præceptum, & ſupplicium; & ne unum quidem verbum eſſe, quod neceſſitatem extremam pauperum deſignet. Et mox: *Se dixit offendi, niſi egenti præſtetur, & pauperi*. Et *column.* 3. *Inter ſua mandata divina, & præcepta cæleſtia, nihil crebriùs mandat, & præcipit, quàm ut inſiſtamus eleemoſynis dandis*.

41 Sanct. Gregor. Nazianzen. *oratione* 16. *fine*, ſic ait: *An tu benignitatem non neceſſariam, ſed tibi liberam eſſe putas? Ac non legem, ſed conſilium? Hoc quoque ipſe magnoperè vellem, & exiſtimarem. Sed me ſiniſtra illa manus terret, & hædi* (Matt. 25. dicitur: *Hædos autem à ſiniſtris:*) *& probra, quæ ab eo, à quo illic collocati ſunt, conjiciuntur; non quia manus alienis bonis attulerunt, nec quia templa diripuerunt, aut adulterium perpetrarunt, aut aliud quidquam ex his, quæ interdicta ſunt, admiſerunt, hoc ordine mulctati ſunt; ſed quia Chriſtum per pauperes minimè curarunt*.

42 Vide etiam Sanctum Hieronymum *in Regul. Monach. capit. de paupere*, & habetur *cap. hoſpitalem* 42. *diſtinct.* & *epiſt.* 150. *ad Hedibiam, quæ eſt* 1. *fin.* qui eandem tradit doctrinam. Et Sanctum Bedam *lib.* 4. *in Luc. cap.* 11. *ad ea verba cap.* 11. *Veruntamen quod ſupereſt*, &c. Ubi præceptum Chriſti alendi inopem agnoſcit. Vide etiam apud Bellarminum *tom.* 3. *lib.* 3. *de bonis operibus cap.* 7. & apud P. Valentia 2. 2. *diſputat.* 3. *de Charit. quæſt.* 9. & apud Pat. Petr. Hurtad. 2. 2. *tom.* 2. *diſputat.* 159 *ſect.* 4. & 5. multa alia Sanctorum Patrum teſtimonia, præcipuè Auguſtini *lib quinquag. homiliarum, homilia* 8. & *tract.* 50. *in Joannem*. Sanct. Leonem *ſermon.* 5. *de Collectis*. Sanct. Gregorium Magnum 3. *part. Paſtoral. admonit.* 22. verbis citandis infrà *cap.* 3. *art* 2. Sanct. Bernardum *epiſt.* 42. Sanct. Gregorium Nyſſenum *oratione de pauperibus amandis*. Sanct. Gregorium Nazianzen. *orat.* 43. Et in omnibus Sanctorum Patrum teſtimoniis adverte, eos generaliter loqui de egenis, nec unquam aliquid dicere, quod ad extremam neceſſitatem debeat coarctari.

A R T I C U L U S. XIII.

Argumentis à ratione fulcitur eadem veritas.

43 SUfficerent adeò clara Scripturæ teſtimonia, & Sanctorum Patrum ſententia concors, ad certitudinem doctrinæ. Non tamen deſunt ſolidæ rationes ejuſdem doctrinæ. Prima eſt: Nam in hæc omnia exteriora bona conceſſit Deus dominium hominibus, ut per illa ſuis neceſſitatibus ſubvenirent; unde ex ipſa Dei inſtitutione deſtinata ſunt ad hunc finem ſubventionis neceſſitatum humanarum: ergo quando jure gentium, aut mutuo fœdere hominum inducta eſt rerum diviſio, ea non potuit afferre præjudicium huic divinæ inſtitutioni rerum, & naturali juri. Ergo quoties adſunt humanæ neceſſitates ex his bonis, inſtitutione divina, & naturali debet illis ſubveniri. Itaque quamvis jure gentium, aut mutuo hominum fœdere de bonis communibus transierunt in bona peculiaris domini, non tamen amiſerunt ſuam naturalem inſtitutionem; unde quoad ſublevandas graves hominum miſerias, ea bona manſerunt communia.

44 Dices, non ſolùm acquiſitum eſſe dominium particulare per illam rerum diviſionem inductam jure gentium, ſed in multis etiam ipſo jure naturali: qualiter reipſa acquirebatur ante rerum diviſionem. Primò, ſi quis ex bonis communibus rem apprehendit; tunc enim jure naturali fit primò occupantis; idque præcipuè, ſi prima illa occupatio apprehendenti conſtat magno labore, & induſtria, ut contingit in venatione ferarum. Secundò, ſi quis artifex media ſcientia ſua opus fecit, v. gr. figulus vaſa teſtea, jure naturali acquiſivit dominium eorum. Idque etiam contingit in eo, qui labore ſuo ſeminat, vel plantat; fit enim dominus particularis fructuum. Ergo ſaltem in omnibus his caſibus ceſſat ratio facta.

45 Id tamen prædictæ rationi nihil obſtat, quia id particulare dominium non præjudicat inſtitutioni divinæ prædictorum bonorum. Potuiſſet enim Deus ut ſupremus dominus negare dominium particulare eorum bonorum hominibus, etiam in illis caſibus: & ut potuit negare illis id dominium, ita potuit concedere ſub ea inſtitutione; & ita de facto conceſſit, ut uterentur tanquam particulares domini ejuſmodi bonis, ſervato ordine divinæ inſtitutionis, ſcilicet in commune levamen neceſſitatum humanarum. Atque adeò cum aliquis jure naturæ acquirit dominium particulare rerum, acquirit illud cum eo ordine, & onere, quod res ipſæ ex inſtitutione ſua ſecum portant. Quare habentes dominium particulare rerum, eam ſubeunt obligationem ſuccurrendi gravibus aliorum neceſſitatibus,

46 Hanc rationem tradidit Sanctus Thomas 2. 2. *quæſt.* 66. *art.* 7. *corp.* his verbis: *Secundùm autem naturalem ordinem ex divina providentia inſtitutum, res inferiores ſunt ordinatæ ad hoc, quòd ex his ſubveniatur hominum neceſſitati; & ideò per rerum diviſionem, & appropriationem ex jure humano procedentem non impeditur, quin hominis neceſſitati ſit ſubveniendum ex hujuſmodi rebus. Et ideò res, quas aliqui ſuperabundanter habent, ex naturali jure debentur pauperum ſuſtentationi*. Et quamvis Sanctus Thomas loquatur duntaxat de appropriatione, quæ ex jure humano procedit; eadem tamen eſt ratio de appropriatione, quæ jure naturali intelligatur procedere in artefactis; & bonis, labore, & induſtria comparatis: hoc enim jus naturale fundatur in conceſſione dominii, quod Deus hominibus conceſſit ſub ea inſtitutione, & conditione ſublevandi graves hominum neceſſitates.

47 Hanc divinam inſtitutionem agnoverunt Sancti Patres Eccleſiæ. Ita Sanctus Baſilius *homil.* 12 *in Luc.* (verba refert Sanctus Thomas 2. 2. *quæſt.* 32. *art.* 5. *ad* 2.) ſic ait: *Si fateris, ea tibi divinitus proveniſſe, an injuſtus eſt Deus, inæqualiter nobis diſtribuens? Cur tu abundas, ille verò mendicat; niſi ut tu bonæ diſpenſationis merita conſequaris, ille verò patientiæ braviis decoretur?* Et ita ſecundùm Divum Baſilium hanc inæqualitatem dominii conceſſit, aut permiſit hominibus inſtituendo, ut qui ſuperabundant, neceſſaria diſpenſent egentibus.

48 Eodem modo loquitur Sanctus Ambroſius *ſermon.* 81. *citat.* ubi ait: *Nunquid iniquus eſt Deus, ut nobis non æqualiter diſtribuat vitæ ſubſidia; ut quidam eſſent affluens, & abundans; aliis verò deeſſent, & egerent?* Itaque ſecundùm Ambroſium, omnia, quæ ſunt in alimentum vitæ neceſſaria, & ſine quibus miſerè, & moleſtè vita tranſigitur, communia eſſe hominibus, Deus inſtituit. Et ibidem ait: *Proprium nemo dicat, quod eſt commune*. Ubi gloſſa *in eo cap. Sicut hi*, 47. *diſt.* ait: *Commune*, ideſt, *communicandum tempore neceſſitatis*.

49 Idem docet Sanctus Auguſtinus *ſerm.* 219. *de Temp.* ubi ſic ait: *Quidquid enim Deus nobis plus, quàm opus eſt, dederit, non nobis ſpecialiter dedit, ſed per nos aliis erogandum tranſmiſit*. Ideſt, ita tranſmittendum inſtituit.

50 Idem ſignificavit Theophilatus *in cap.* 11. *Luc.* dum ait, Deum divites inſtituiſſe diſpenſatores bonorum in neceſſitatem pauperum; & divitibus ipſis divitias eſſe creditas (virtualiter, ſive æquivalenter) ad earum neceſſitatum ſubventionem. Id enim ſignificat illis verbis: [Non enim dives ſalvatus eſt, ſed quia pauper factus, vel diſpenſator exiſtens, ſervatus eſt, non dives. Aliud enim eſt diſpenſator, aliud dives. Dives enim eſt, qui ſibi reſervat divitias; diſpenſator verò, *cui credita ſunt propter alios*.] Quibus multa ſimilia reperies in Sanctis Patribus.

Quod autem dicunt Sancti Patres, Deum non eſſe iniquum, aut injuſtum, ut velit inæqualiter diſtribui vitæ ſubſidia, quaſi fuiſſet injuſtus, ſi aliter inſtituiſſet; facilem habet explicationem, ſuppoſito divino decreto, & inſtitutione, qua hæc omnia creavit, & inſtituit in omnium, & ſingulorum ſubſidium: eſſetque iniquus, ſi vellet, homines eſſe iniquos, & uti bonis contra divinam inſtitutionem.

51 Secunda ratio nititur his poſitionibus: quas omnes ſi dixeris certas, & evidentes, non errabis. Prima, quòd teneris diligere proximum tuum ſicut teipſum. Secunda quod non debes diligere *verbo, neque lingua, ſed opere & veritate*, juxta Joannem *epiſt.* 1. *cap.* 3. Tertia, eum non diligere opere, & veritate,

Digitized by Google

ritate, qui cùm poſſit abſque detrimento ſuo afferre ſubſidium proximo in neceſſitate gravi, illud non affert. Ideò Sanctus Ioannes utrunque conjunxit: *Qui habuerit ſubſtantiam hujus mundi, & viderit fratrem ſuum neceſſitatem habere, & clauſerit viſcera ſua ab eo, quo modo charitas Dei manet in illo? Filioli mei, non diligamus verbo, neque lingua, ſed opere, & veritate.* Quaſi dicat: [Qui clauſerit viſcera ſua ab eo, & tamen dicit, ſe diligere eum, diligit verbo, & lingua, non opere, & veritate.] Quarta, eum poſſe abſque detrimento ſuo afferre ſubſidium proximo, qui habet ſuperflua naturæ, & ſtatus.

52 Ex quibus poteſt ſic confici ſyllogiſmus. Unuſquiſque tenetur diligere proximum opere, & veritate: ſed qui non affert ſubſidium proximo in gravi ejus neceſſitate de ſuperfluis naturæ, & ſtatus, non diligit proximum opere, & veritate: ergo qui non affert ejuſmodi ſubſidium, non implet id, ad quod tenetur. Major eſt evidens ex poſitione 1. & 2. Et minor patet ex eo, quòd ille non diligit proximum opere, & veritate, qui cùm poſſit abſque detrimento ſuo levare proximum in neceſſitate gravi, non levat, ut conſtat ex poſitione 3. ille autem, qui habens ſuperflua naturæ, & ſtatus, non levat in gravi neceſſitate proximum, illum non ſublevat, cum abſque detrimento ſuo poſſit. Conſequentia autem manifeſtè ligat.

53 Vel ſic. Unuſquiſque tenetur afferre ſubſidium proximo in gravi ejus neceſſitate, quando abſque detrimento ſuo id præſtare poteſt: ſed quando habet ſuperflua naturæ, & ſtatus, id abſque detrimento ſuo præſtare poteſt: ergo quando habet ſuperflua naturæ, & ſtatus, tenetur afferre ſubſidium proximo in gravi ejus neceſſitate. Conſequentia eſt evidens, minor patet: quia nullum detrimentum patitur, qui de ſuperfluis naturæ, & ſtatus elargitur; & major etiam eſt manifeſta, quia unuſquiſque tenetur diligere proximum opere, & veritate, ut patet ex poſitione ſecunda: ille autem, qui, cum abſque detrimento ſuo poteſt, non ſuccurrit proximo in gravi ejus neceſſitate, non diligit opere, & veritate, ut conſtat ex poſitione tertia.

ARTICULUS IV.

Aliquot corollaria eliciuntur ex dictis.

54 Corollarium primum. Perperam aliqui componere volunt duas opiniones incompoſſibiles: nam ex una parte enumerant inter neceſſaria ad ſtatum ea, quæ quis vult reſervare ad altiorem ſtatum habendum in Republica; & ex altera parte affirmant, neminem teneri graviter ad opitulandum proximo in gravi, & urgenti neceſſitate, niſi ex ſuperfluis ſtatus. Et quidem altior ſtatus duplici modo poteſt intelligi. Primò per hoc, quòd quis fiat ditior, & plura bona ſtabilia, & mobilia acquirat. Secundò per tranſitum ad altiorem ordinem civium. Et hoc etiam duplici modo, vel in majorem utilitatem Reipublicæ, ut ſi phlebotomus velit fieri medicus, aut ſutor fieri velit pharmacopola: vel in majorem honorem proprium, aut ſuæ familiæ, ut ſi vir nobilis velit ſtemmate Equeſtris Religionis honorari, aut Inquiſitionis Fidei (quòd honori eſt) Miniſter fieri. Et ſiquidem altior ſtatus in utilitatem Reipublicæ cedit, non tenetur dives cum præjudicio ejus ſtatus ſuccurrere neceſſitatibus gravibus.

55 Quando verò altior ſtatus duntaxat eſt ad majorem honorem, attenta benignitate, qua recentiores Theologi utuntur in hac materia; non videtur improbabile, quòd dives eximatur ab obligatione opitulandi in neceſſitate gravi, ſi hæc ſubventio impedit eum altiorem ſtatum; cenſent enim, amiſſionem ejus honoris eſſe detrimentum grave, licèt ei probabilitati cum formidine aſſentiar in caſu; quo eſſent plures neceſſitates graviſſimæ diviti evidenter cognitæ.

56 Si tamen altior ſtatus conſideretur primo modo per hoc ſolùm, quòd quis fiat ditior, id mihi eſt penitus improbabile, Ratio autem improbabilitatis eſt, quia ſic nunquam eſſet obligatio in divite ſuccurrendi proximo in gravi ejus neceſſitate. Hoc enim modo nulla eſſent diviti bona ſuperflua: omnis enim, qui ſervat ea bona, quæ dicis ſuperflua ſtatus, vult per illa ditior fieri: ergo vult per illa ad eum altiorem ſtatum aſcendere, ergo ſi non tenetur opitulari, niſi de ſuperfluis ſtatus, & nunquam inſunt diviti ſuperflua ſtatus, quia quælibet ſuperflua neceſſaria ſunt ad eum altiorem ſtatum majoris ditationis, nunquam tenebitur opitulari in prædicta urgente neceſſitate.

57 Hinc fieret primò, extremam Chriſti ſententiam fulminandam in improbos in noviſſima die, non fore juſtam. Cùm enim dicet Chriſtus, *Diſcedite à me maledicti in ignem æternum: eſurivi enim, & non dediſtis mihi manducare.* Legitimam improbi prætenderent excuſationem, dicentes, ſe non fuiſſe obligatos ad alendum Chriſtum in ejus pauperibus; niſi ex ſuperfluis ſtatus, ſe autem nulla ſuperflua ſtatus habuiſſe: omnia enim erant neceſſaria, ut ditiores fierent, atque adeò ad eum altiorem in Republica ſtatum conſequendum.

58 Fieret ſecundò, divitem epulonem injuſtè damnatum ex eo, quod negabat alimenta Lazaro mendico, legitima præmunitum excuſatione, quòd non tenebatur alere illum, niſi ex ſuperfluis ſtatus. Nulla autem ſuperflua ſibi ſupereſſe, quia quæ ſibi reliqua erant, retinebat, ut ditior fieret, atque adeò ut eum altiorem ſtatum obtineret; unde illa ad altiorem ſtatum obtinendum neceſſaria erant, atque adeò non ſuperflua.

59 Fieret tertiò, per injuriam vocari in Evangelio ſtultum (ideſt, peccatorem) illum divitem, qui majora horrea ad congregandos fructus conſtruere cupiebat ad theſaurizandum. Nam ſi non eſt dicendus ſtultus, nec peccator, qui retinet ea, quæ ſunt neceſſaria ad ſtatum; & ea reputantur ad ſtatum neceſſaria, quæ reſervantur ad altiorem ſtatum: dum ille theſaurizabat, altiorem inter divites ſtatum cupiebat; ideòque omnia ad ſtatum neceſſaria erant, nulla ſuperflua. Quod ſi nulla ſuperflua habebat, non erat dicendus ſtultus, nec peccator, eo quòd non eſſet dives in Deum; quia non tenebatur Chriſtum in pauperibus alere, niſi ex ſuperfluis.

60 Et hinc inſtruitur nova ratio pro aſſertione hujus primi corollarii. Dicitur enim *Luc.* 12. *Sic eſt qui ſibi theſaurizat, & non eſt in Deum dives.* Sed quid ſibi vult, *Sic eſt?* Utique, *Sic ſtultus eſt.* Itaque ſic ſtultus eſt, qui ſibi theſaurizat, & non eſt in Deum, & in ejus pauperes dives: ſed qui negat alimenta pauperibus, ut altiorem inter divites ſtatum teneat, ſibi theſaurizat, & non eſt in Deum, & ejus pauperes dives; ergo qui negat alimenta pauperibus, ut altiorem inter divites ſtatum teneat, ſic ſtultus eſt, nempè ſicut ille dives oraculo Evangelii damnatus. Ex quibus omnibus fit, quòd ſi ea bona, quæ neceſſaria ſunt ad altiorem ſtatum aſſumendum, dicantur non ſuperflua, ſed neceſſaria abſolutè ad ſtatum: dives tenetur opitulari gravem patientibus neceſſitatem ex neceſſariis ad ſtatum. Quod clarè conſtat ex dictis in hoc corollario.

61 Corollarium ſecundum. Vitio propoſito in præcedente corollario, immò & majori, videtur laborare Diana *part* 2. *tract.* 3. *miſcellan. reſolut.* 28. ubi copulat duas opiniones inter ſe incompoſſibiles; ex quibus illud monſtrum reſultat, ut nemo teneatur ſuccurrere proximo in extrema neceſſitate conſtituto. Prima opinio eſt, quam proponit §. *quartò*, his verbis: [Bona, quæ conſervantur ad acquirendum majorem ſtatum pro ſe, & ſuis conſanguineis, non dicuntur ſuperflua ſtatus. Aſcenſus enim ad ſuperiorem ſtatum, ad neceſſitatem, & convenientiam ſtatus revocandus eſt. Et ideò (Vaſquez) *in cap.* 4. *numer.* 4. aſſeruit, quod in ſæcularibus, etiam Regibus, vix inveniuntur ſuperflua ſtatus.] Secunda opinio eſt, quam proponit §. *Quintò*, his verbis: [Dives cum diminutione, & detrimento proprii ſtatus non tenetur ſubvenire proximo in extrema neceſſitate conſtituto.]

62 Si autem nomine proprii ſtatus intelligatur, juxta primam opinionem, ſtatus futurus, ad quem aſpirant; etiam ille, qui formaliter conſiſtit in hoc, quòd eſt eſſe ditiorem; cùm ad iſtum ſemper homines aſpirent, nunquam tenebuntur ad ſublevandam extremam proximi neceſſitatem; cùm quidquid donant, ſemper ſit cum aliqua diminutione ejus ſtatus futuri, qui conſiſtit formaliter in hoc, quòd eſt, ditiorem fieri. Quod hoc duplici ſyllogiſmo concluditur. Nemo tenetur ſuccurrere extremè indigenti cum detrimento proprii ſtatus, juxta ſecundam opinionem: ſed proprius ſtatus eſt etiam ſtatus altior futurus, juxta primam opinionem: ergo nemo tenetur ſuccurrere extremè indigenti cum detrimento altioris ſtatus futuri. Deinde eſſe ditiorem de futuro, eſt altior ſtatus futurus: ſed quod dat extremè indigenti, adimit de eo augmento ſtatus futuri ditioris; ergo nunquam dabit dives extremè indigenti ſine detrimento talis ſtatus. Cùm ergo nunquam teneatur ſuccurrere extremè indigenti cum detrimento ſtatus, nunquam tenebitur ſuccurrere extremè indigenti.

63 Vel hoc ſimplici ſyllogiſmo: Nemo tenetur opitulari extremè laboranti de bonis, quorum largitio eſt detrimento ad ſtatum, juxta ſecundam opinionem, ſed omnia bona divitis talia ſunt, ut eorum largitio ſit detrimento ad ſtatum, juxta primam opinionem (cùm juxta illam quidquid donatur pauperi, minuat augmentum futurum divitiarum, in quo conſiſtit formaliter ſtatus altior majoris ditationis futurus:) ergo nulla bona reſtant diviti, de quibus teneatur opitulari extremè laboranti.

64 Itaque cùm opiniones incompoſſibiles ſunt, qui primam docent, illam docent ſub conditione, quòd ſecunda non admittatur, ſaltem in ordine ad actum eundem; & qui ſecundam docent, eſt ſub conditione, quòd reſpuatur prima. Et ita Pater Vaſquez, qui *opuſc. de Eleemoſyna, cap.* 1. *nu.* 17. docuit primam, ſimul docuit *num.* 26. teneri divitem ſuccurrere extremè, immò & graviter indigenti, ex ſuperfluis naturæ, quæ ſunt neceſſaria ad ſtatum. Item qui ſecundam opinionem tuentur, non dicunt, divitem eximi ab obligatione ſuccurrendi extremè indigenti, cum damno utcunque ſtatus proprii, ſed cum ingenti damno; modicum enim detrimentum ſtatus non admittunt tanquam excuſationem divitis. Neque excuſationem ſuccurrendi in extrema neceſſitate extendunt

tendunt

Digitized by Google

tendunt ad diminutionem ſtatus futuri (vel non ad qualemcunque,) qui ſtat in hoc, quòd eſt eſſe ditiorem; ut videre eſt in ipſis Authoribus.

65 Corollarium tertium. Quia magna confuſio oritur ex varietate Authorum in explicando, quæ ſint bona neceſſaria, quæ ſuperflua ad ſtatum; hæc divitum obligatio multò meliùs explicatur, ſi dicamus, eos teneri ad ſuccurrendum extremè, vel graviter laboranti, ſi poſſunt abſque magno detrimento ſui ſtatus præſentis, & ſine maximo futuri. Plerumque enim contingit, divitem poſſe ſuccurrere pauperi abſque magno detrimento ſui ſtatus, etiamſi ſuccurrat ex illis bonis, quæ communi vocabulo appellantur neceſſaria ſtatus. In quo caſu, etiam ex neceſſariis ſtatus tenetur ſuccurrere in gravi neceſſitate, quia poteſt abſque magno detrimentu ſtatus præſentis, & futuri.

66 Quod verò attinet ad extremam neceſſitatem, nullo modo admittenda eſt ea ſecunda opinio allata à Diana, & relata ſuprà *num.* 61. quòd non tenetur dives opitulari extremæ neceſſitati cum damno proprij ſtatus; nullo, inquam, modo eſt admittenda, niſi quando detrimentum proprii ſtatus tale fuerit, ut prudentum judicio cenſeatur magnum, facta comparatione cum extrema neceſſitate proximi. De quo vide Lugo Cardinalem *tom.* 1. *de juſtit. diſput.* 16. *ſect.* 7. *à num.* 148. vide etiam ſuprà *capit.* 1. *num.* 11.

67 Corollarium quartum. Si dicatur, ſumptus notabiles ludi, aut ſimiles alterius vanitatis pertinere ad decentiam ſtatus (in quo aliqui cum magna latitudine loquuntur,) improbabile eſt, te non teneri ad ſuccurrendum gravi neceſſitati proximi, ex bonis pertinentibus ad decentiam ſtatus. Et multò magis improbabile, te non teneri ad ſuccurrendum extremè indigenti ex prædictis bonis neceſſariis ad decentiam ſtatus. Non enim excuſabuntur reprobi coram ſupremo Judice in die noviſſima, ex eo, quòd ſtantibus ludis, aut ſimilis vanitatis ſumptibus, non ſupererant bona, ex quibus ejuſmodi neceſſitati opitularentur. Tenentur enim divites ad ſuccurrendum gravi, & multò magis extremæ calamitati, quoties ſine magno ſuo detrimento poſſunt: ſed auferendo ſumptus ludi, aut partem eorum, modicum detrimentum patiuntur: ergo ad ſuccurrendum ei neceſſitati, tenentur auferre modo prædicto eos ſumptus ludi.

68 Corollarium quintum. Eſt diſſidium inter Theologos, quantum teneatur dives ſuccurrere ei, qui eſt in neceſſitate pertinente ad honorem, ad famam, ad periculum cadendi de ſuo ſtatu. Et quidem P. Vaſquez *de Eleemoſyna c.* 1. *num.* 25. ait, ſervandum eſſe ordinem bonorum: [Ordo ergo (inquit) charitatis talis eſſe debet, quòd ad conſervanda bona proximi cum proprio damno, conſiderandum eſt, æqualiane ſint, vel diſparis conditionis: vitam enim proximi cum detrimento vitæ meæ non teneor tueri, cum detrimento cæterorum teneor, & ſic de reliquis.] E contra P. Conink *diſp.* 27. *de charit. num.* 136. hanc proportionem, & ordinem bonorum non eſſe admittendum, multis contendit; ſicut & Lugo Cardin. *de juſtit. diſp.* 16. *num.* 150.

69 Dicendum ergo eſt, in his etiam adeſſe obligationem ſuccurrendi proximo, cùm fieri poteſt abſque notabili detrimento ſtatus proprii. Quòd prudentis judicio taxandum eſt.

ARTICULUS V.

Solvuntur argumenta propoſita articulo primo.

70 AD primum reſpondetur, ex ipſo textu, qui in contrarium ibi adducitur, ſatis clarè conſtare de mente Sancti Thomæ. Etenim ibi agnoſcit duo capita obligationis ſuccurrendi pauperibus. Primum, quòd dives habet ſuperflua: ſecundum, quòd pauper ſit in extrema neceſſitate. Ratione primi, ait, teneri divitem opitulari pauperi, non ſolùm in gravi, ſed etiam in communi neceſſitate. Quæ ſententia, quòd attinet ad communem neceſſitatem, ſatis eſt probabilis, & communis inter Theologos. Itaque Sanctus Thomas in eo loco non loquitur copulatim, itaut utrunque ſimul requiratur ad obligationem ſuccurrendi pauperibus, & ſuperfluitas in divite, & extrema calamitas in egeno, ſed diſtributivè, ideſt, quodlibet eorum eſſe caput ejuſmodi obligationis. Et ita id, quod dixit *ea quæſt.* 32. de eo utroque capite obligationis, illud explicans per particulam *&*, *quæſt.* 118. explicuit per particulam *vel*: nam *art.* 4. *ad* 2. ait: *Tenetur ex debito legali bona ſua pauperibus erogare, vel propter periculum neceſſitatis, vel etiam propter ſuperfluitatem habitorum.*

71 Ad ſecundum. Id argumentum indignum eſt, cui exhibeatur reſponſio. Dicere enim, quòd neceſſitas gravis non eſt neceſſitas abſolutè, ſed neceſſitas ſecundùm quid, eſt implicatio in ipſis terminis; eſt enim idem, ac dicere, id quòd eſt nimis calidum, non eſſe abſolutè calidum, ſed calidum ſecundùm quid.

72 Ad tertium reſpondetur, illud eſſe ſophiſticum: nam ſimili arguendi forma poteſt probari abſurdum multiplex. Primum, non teneri filium ſubvenire parenti graviter indigenti. Filius enim non tenetur majori obligatione ſubveniendi parenti, quàm ſibi ipſi, ſed non tenetur ſubtrahere ſe ipſum gravi neceſſitati: ergo neque parentem. Secundum, non teneri te ex charitate vitare damnum proximi, puta, ſi latrones aggrediantur rem familiarem proximi, & ipſe ſine incommodo tuo poſſis impedire. Si enim nemo magis tenetur ſubvenire alteri, quàm ſibi ipſi; tuum autem damnum, quod tibi imminet à latronibus, non teneris vitare ex præcepto; ſiet, quod neque tenearis ex præcepto vitare illud damnum proximi, etiamſi commodè poſſis.

73 Reſpondetur ergo, habito reſpectu ad illa bona, quorum eſt dominus, magis teneri hominem ad ſubveniendum alteri, quàm ſibi ipſi; quia ipſe reſpectu eorum bonorum poteſt cedere jure ſuo, & voluntariè pati eam inopiam. Ei autem, qui invitus eam magnam inopiam patiatur, tenetur dives ſuccurrere; quia non eſt ſub poteſtate divitis facere, quòd pauper voluntariè patiatur eam calamitatem, & quod cedat jure ſuo. Aliud eſt; ſi habeatur reſpectus ad ea bona, quorum non eſt dominus, puta ad vitam, vel membra. Nam quia non eſt dominus vitæ: aut membrorum, in periculo vitæ, aut amiſſionis membrorum non poteſt cedere jure horum; atque adeò in hoc caſu non tenetur magis procurare incolumitatem proximi, quàm propriam.

74 Ad quartum reſpondeo, poſſe divites aſcendere ad altiorem ſtatum. Primò ſi non noverunt graves proximi neceſſitates. Nam defectu hujus notitiæ divites communiter excuſantur. Secundo, quia ejuſmodi neceſſitates graves, ut in plurimùm non ſunt tales, quæ gravent nimium, itaut poſſint impedire ejuſmodi aſcenſum. Tertiò, ſi tot, tantæque neceſſitates concurrant, & agnoſcantur à divite, ut revera impediant aſcenſum; conſiderandum eſt, an judicio prudentum illud ſit hic, & nunc detrimentum magnum. Quo caſu non tenebuntur cum magno ſuo detrimento ad ſuccurrendum omnibus. Sed poterit eligere eas, quibus ſine magno ſuo detrimento poſſit opitulari.

75 Quod attinet ad alia opera pia horum dotationem non ſemper impedient graves Proximi neceſſitates occurrentes, à divitibus cognitæ. Plerumque enim ea opera pia ſunt altioris perfectionis, quàm ſubventio pauperum graviter laborantium. Si enim ea opera pia bonum ſpirituale fidelium reſpiciant, ſolent majoris eſſe emolumenti. Deinde ſi annexas habeant eleemoſynas perpetuas pauperum, perfectiora ſunt ejuſmodi opera, & dotationes eorum, ut alibi dixi. Quòd ſi omnibus penſatis, majus Dei obſequium eſſe comperiatur præſentibus neceſſitatibus opitulari, quàm alias dotationes conſtruere, non ceſſat obligatio ſuccurrendi pauperibus, propter bonum inferioris ordinis.

CAPUT III.

An divites teneantur ex juſtitia opitulari pauperi in extrema, aut gravi ejus neceſſitate?

ARTICULUS I.

Tres ſententiæ referuntur.

76 PRima ſententia docet, nunquam teneri ex juſtitia, ſed ex ſola charitate, & miſericordia ſuccurrere pauperi, ſive graviter, ſive extremè periclitanti: eſtque valdè communis. Ita P. Leſſius *de juſt. cap.* 12. *dub.* 12. *nu.* 25. P. Vaſquez *opuſc. de eleemoſyna, cap.* 1. *dub.* 5. *num.* 38. P. Thom. Sanch. *lib.* 1. *conſil. cap.* 5. *dub.* 5. *num.* 61. P. Conink *de charit. diſp.* 25. *num.* 104. Idem Sotus, Bañez, Medina, Navarrus, Covarruvias, Salon, Malderus, Lorca Bonacina, Diana, Villalob. Trullench, Roccaful. P. Suarez, P. Valentia, P. Azor, P. Becanus, P. Molina, P. Torres, P. Gaſp. Hurtado, P. Bellarminus, P. Filliucius, P. Oviedo, P. Caſtro Palao, P. Arriaga, P. Tamburinus, quos refert, & ſequitur Leander à SS. Sacram. *part.* 6. *tract.* 5. *diſp.* 2. *qu.* 5.

77 Probant primo. Nam virtus miſericordiæ, ſi quando locum habet in humanis neceſſitatibus, maximè in extrema; atque adeò ſubventio neceſſitatis extremæ eſt propriè, & strictè eleemoſyna: atqui id, quod debetur ex juſtitia, non eſt eleemoſyna, ſed debiti ſolutio: ergo ſubventio extremæ neceſſitatis non eſt debita ex juſtitia.

78 Probant ſecundò. Actus eleemoſynæ fundatur in indigentia proximi: ergo ubi major indigentia, ibi major ratio eleemoſynæ, atque adeò in extrema neceſſitate eſt major ratio eleemoſynæ. Sed conceptus eleemoſynæ excludit rationem juſtitiæ: ergo nemo tenetur ratione juſtitiæ ſuccurrere proximo in extrema neceſſitate conſtituto.

79 Probant tertiò. Nam ſi dives teneretur ex juſtitia opem ferre extremè indigenti, caſu quo id omitteretur, teneretur ad reſtitutionem ejuſmodi debiti. Item teneretur ad reſarcienda damna inde ſecuta. Ex quo ulteriùs fieret, ut qui in extrema neceſſitate teneretur defendere vitam proximi, cum commodè poſſet, caſu quo eam defenſionem omitteret, teneretur ad reſarcienda damna ex ea morte dimanantia; quod videtur abſurdum.

80 Probant quartò ex P. Vaſquez *cap.* 1. *de eleemoſyna*, *nu.* 41. Nam ſi propter aliquid ſubventio extremæ neceſſitatis debita eſſet juſtitia, maximè quia in extrema neceſſitate omnia ſiunt communia,

Digitized by Google

nia, nec tenet jus gentium, quo rerum diviſio introducta eſt: hæc autem ratio nulla eſt: ergo. Probatur minor. [Si enim (inquit P. Vaſquez) manerent omnia, ſicut ante diviſionem, ſequeretur, quòd fierent illa primi occupantis, atque adeò quicunque poſſet illa ſubripere. Dices, quod ſolùm illa ſunt communia reſpectu indigentis extremè, non aliorum, quia illi non debuit nocere jus gentium. Sed ſi hoc ita eſt, nunquid manent illa communia reſpectu poſſidentis, & reſpectu indigentis, aut reſpectu tantùm indigentis? Si reſpectu utriuſque; ergo qui primus poſſederit, fit dominus, & alius nullum jus ad illa bona habet ex juſtitia: ſed ita eſt, quod illo jam poſſidebat ante extremam neceſſitatem alterius: ergo ex extrema neceſſitate nullum jus ex juſtitia competit ſic laboranti. Si verò tantùm ſint communia indigenti: ergo ipſo facto, qui poſſidebat, amittit dominium ante alterius apprehenſionem. Licèt enim ut indigens fiat dominus illarum rerum; quæ ex juſtitia illi debentur, debeat apprehendere, ut apprehenſione fiat dominus, tamen ut alius apprehendat tanquam ex juſtitia debita, & quia communia ſunt ipſo facto in extrema neceſſitate, qui anteà poſſidebat, tenetur amittere dominium, aliàs ſi ſemper manet dominus, ſemper habet locum jus gentium.] Hucuſque P. Vaſquez.

81 Probant quintò. Bona diviſa non ſunt communia in extrema neceſſitate quoad dominium, ſed quoad uſum: ergo extremè indigenti non debentur ex juſtitia. Probatur antecedens. Quia res non poteſt eſſe ſub dominio duorum adæquato: ſi autem eſſent communia quoad dominium, eſſent ſub dominio adæquato duorum: ergo. Probatur minor. Si eſſent ſub dominio poſſidentis, qui poteſt alienare abſque injuria indigentis: eſſent etiam ſub dominio indigentis; alioqui non eſſent communia.

82 Probant ſextò. Nam dominium eſt ad res certas, & determinatas, & adversùs certas perſonas: indigens autem, qui pecunia, vel pane poteſt ſuæ neceſſitati mederi, non habet dominium determinatè iſtius potiùs pecuniæ, quàm illius, nec panis potiùs, quàm pecuniæ: item neque adversùs hunc divitem potiùs, quàm adversùs illum: ergo indigens non habet tale dominium.

83 Secunda ſententia docet teneri divitem ex juſtitia ſuccurrere indigenti; & in indigente extreme, vel graviter, eſſe verum jus juſtitiæ ad illa bona, quæ dives tenetur illi præſtare. Ita P. Petrus Hurtado *eo diſput.* 159. *num.* 36. & apud ipſum Alexander, Cajetanus, Aragon, Sarmiento, Turrecremata, & Valdes. Et apud Leandrum à SS. Sacram. citatum Navarra, & Spino, quamvis eorum aliqui ad extremam neceſſitatem id limitent.

84 Tertiam ſententiam ingenioſè excogitavit Lugo Cardinalis *to.* 1. *de juſtit. diſput.* 16. *ſect.* 7. *num.* 142. *&* 153. nempe in poſſidente non eſſe debitum juſtitiæ, quo teneatur ſuccurrere indigenti: in hoc autem eſſe verum jus juſtitiæ ad accipiendum ea, quæ ſibi neceſſaria ſunt ad conſervandam, & alendam vitam, eo modo, quo ante rerum diviſionem unuſquiſque habebat jus acquirendi ſibi hæc bona; quamvis nullus teneretur ea præbere. Quem ſequitur Pater Tamburinus *lib.* 8. *in Decalog. tractat.* 1. *capit.* 6. §. 2. *numer.* 5. *&* 6.

ARTICULUS II.

Præfertur ſecunda ſententia.

85 Cenſeo probabiliorem ſecundam ſententiam, quæ docet, quoties adeſt obligatio gravis ſuccurrendi egeno, divitem obligari ad id ex juſtitia, & in egeno eſſe verum jus juſtitiæ ad eam ſubventionem exigendam. Quam præter citatos Authores tenuit Divus Thoma 2. 2. *quæſt.* 118. *artic.* 4. *ad* 2. De cujus mente, ſi placet, lege P. Petrum Hurtado *eo diſput.* 159. §. 23.

86 Communis probatio hujus ſententiæ eſt, quòd diviſio rerum jure gentium introducta, non potuit præjudicium afferre institutioni divinæ, & naturali juri, quo hæc bona inſtituta ſunt ad communes hominum miſerias ſublevandas. Ideòque ſicut ante rerum diviſionem quilibet poterat prædicta bona ſibi vindicare; ita & poſt illam, quando concurrit extrema, vel gravis neceſſitas illorum.

87 Reſpondet Lugo Cardinalis, ex eo ſolùm probari neceſſitatem dare jus indigenti, ut poſſit rem alienam accipere, & ut acceptione ipſa acquirat jus in re, vel in uſu ejus, prout neceſſitas exegerit; non verò probari, ipſum dominum habere obligationem ex juſtitia rem illam offerendi indigenti. Et ita eo *num.* 142. ait: [Sicut circà rem communem, ante ejus occupationem, Petrus non habet jus juſtitiæ, ratione cujus alii obligentur ad eam Petro offerendam: ſic ratione neceſſitatis, & indigentiæ pauper non habet jus juſtitiæ impediens alios, ne re illa utantur, vel cogens illos ad eam pauperi offerendam, ſed habet titulum, ut eam occupatione poſſit ſibi propriam facere.]

88 Ut ergo hæc evaſio præcludatur, alia via argumentum inſtituo deſumptum ex ratione, quam præbent Sancti Patres. Et ſic probo. Qui concedit alteri dominium ſub onere dandi, vel faciendi, init cum eo contractum innominatum, qui exprimitur per hæc verba, *Do, ut des*: vel, *Do, ut facias*: ſed Deus dedit hominibus dominium harum rerum, quæ vocantur bona fortunæ cum eo onere opitulandi extremis, & gravibus hominum neceſſitatibus, ut conſtat *ex cap.* 2. *art.* 3. *à numer.* 43. ergo dum Deus illis dominium conceſſit; utique conceſſit cum obligatione opitulandi, ex eo contractu innominato. Sed qui tenetur ex contractu, tenetur ex juſtitia: ergo dives tenetur ex juſtitia ſuccurrere extremis, & gravibus neceſſitatibus.

89 Hic diſcurſus continetur in verbis Sanctorum Patrum: ex quo deducunt, panem, qui ſuperfluit in domo divitis, non ſuum eſſe, ſed mendici; & nudi eſſe veſtimentum, quod in domo divitis ſuperabundat. Ad quorum teſtimonia reſpondent oppoſitæ partis patroni, Sanctos Patres loqui per hyperbolem. Cui aſſerto facilè annuerem, ſi ipſi Patres non poſuiſſent principium, ex quo prædicta concluſio legitimè infertur: neque enim loquitur in concluſione per hyperbolem, qui concluſionem ex antecedenti legitimè infert.

90 Quòd vero Sancti Patres legitimè inferant, patere videtur, Dicunt enim, ea bona à Deo donata eſſe divitibus ſub eo onere, ut quæ ſibi ſuperflua ſunt, diſpenſet egenis. Inde autem rectè infertur, quòd ex eo contractu egenus habeat verum jus ad panem, veſtimentum, & reliqua bona diviti ſuperflua, quibus indiget egenus, ſaltem extreme, aut graviter.

91 Et ita Sanctus Baſilius *homil.* 12. *in Luc.* (apud Sanct. Thom. citat ſuprà *cap.* 2. *artic.* 3.) ait: *Si fateris, ea tibi divinitùs proveniſſe, an injuſtus eſt Deus, inæqualiter nobis diſtribuens? Cur tu abundas, ille verò mendicat, niſi ut tu bonæ diſpenſationis merita conſequaris;* (ecce inſtitutio divina bonorum ſub eo onere) *ille verò patientiæ bravîis decoretur. Eſt panis famelici,* (ecce concluſio elicita ex ea Dei inſtitutione, & contractu) *quem tu tenes; nudi tunica, quam in conclavi conſervas; diſcalceati calceus, qui penes te marceſcit,* &c. *Quocirca tot injuriaris,* (elicit clariorem concluſionem de formali juſtitia) *quot dare valebas.* Vide apud P. Hurtado alia Baſilii verba, quæ mentem ejus evidentem efficiunt, neque ullam patiuntur tergiverſationem.

92 Eodem modo diſcurrit Sanctus Ambroſius *ſerm.* 81. relatus *in capite Sicut hi,* 47. *diſt. Nunquid iniquus eſt Deus, ut nobis inæqualiter diſtribuat vitæ ſubſidia,* (vide inſtitutionem divinam, & onus divitibus in ipſa inſtitutione impoſitum) *ut tu quidem eſſes affluens, & abundans; aliis verò deeſſent, & egerent? Tu verò ſuſceptis Dei muneribus, & in ſinum tuum redactis, nihil te reputas agere iniquum* (ex ea Dei inſtitutione infert, formalem injuſtitiam) *ſi tam multorum vitæ ſubſidia ſolus obtineas? Eſurientium panis eſt,* (vide concluſionem elicitam ex præcedentibus) *quem tu detines; nudorum indumentum eſt, quod tu recludis,* &c. *Tantorum te ergo* (ecce aliam concluſionem) *invadere ſcias bona, quantis poſſis præſtare, quod velis.* Vide infrà *num.* 96.

93 Sanctus Auguſtinus *ſerm.* 219. *de temp.* antecedens poſuit, & conſequentiam elicuit: *Quidquid enim Deus nobis plus, quàm opus eſt, dederit, non nobis ſpecialiter dedit, ſed per nos aliis erogandum tranſmiſit.* (Vide concluſionem inde elicitam:) *Quod ſi non dederimus, res alienas invaſimus.* Vide infrà *nu.* 96.

94 Sanctus Gregorius Magnus 3. *par. Paſtoral. admonit.* 22. eodem modo diſcurrit: *Admonendi ſunt, qui nec aliena appetunt, nec ſua largiuntur, ut ſciant ſollicitè, quòd ea, de qua ſumpti ſunt, omnibus hominibus terra communis eſt; & ideircò alimenta quoque omnibus communiter profert. Incaſſum ergo ſe innocentes putant, qui commune Dei munus* (terra communis, alimenta communia, & commune Dei munus, inſtitutionem Dei circà hæc bona in ſubſidium egenorum miniſtranda declarant) *ſibi privatum vindicant, qui cum accepta non tribuunt, in proximorum nece graſſantur;* (ecce qualiter dicuntur cauſæ morales damnorum) *quia tot penè quotidie perimunt, quot morientium pauperum apud ſe ſubſidia abſcondunt.* (Attende conſequentiam, quam immediatè infert.) *Nam cùm quælibet neceſſaria indigentibus miniſtramus, ſua illis reddimus, non noſtra largimur: juſtitiæ debitum potiùs ſolvimus* (quid clariùs aſſertum, vel clariùs illatum) *quàm miſericordiæ opus implemus.* In cujus confirmationem multa alia fusè proſequitur.

95 Hinc Sanctus Hieronymus relatus à Gratiano *in cap. Hoſpitalem,* 42. *diſt* dixit: *Aliena rapere convincitur, qui ultra neceſſaria ſibi retinere probatur.* Qui dum cæteris Patribus conſentit, ex eodem principio divinæ inſtitutionis, & juris naturalis eamdem concluſionem deducere creditur.

96 Eandem concluſionem (quòd attinet ad caſum extremæ neceſſitatis) probat P. Hurtado *eo* §. 28. in hæc verba: [Omne homicidium eſt contra juſtitiam: ſed detractio eleemoſynæ in extrema neceſſitate eſt homicidium: ergo eſt contra juſtitiam. Major negatur à nemine. Minor probatur, tum ex Sancto Ambroſio, quem allegat Gratianus 86. *dict. cap. Paſce*; his verbis: *Paſce fame morientem. Quiſquis enim paſcendo hominem ſervare poteras, ſi non paviſti, occidiſti.* Idem ſentit Sanctus Auguſtinus *tom.* 1. *ſerm.* 219. *de temp.* & allegatur à Gratiano 16 *quæſt.* 1. *cap. Decimæ*, his verbis. *Decimæ enim ex debito requiruntur, & qui eas dare noluerit, res alienas invaſit. Et quanti pauperes in locis, ubi ipſe habitat, illo decimas non dante, fame mortui fuerint, tantorum homicidiorum reus ante Tribunal æterni Judicis apparebit: quia rem à Deo pauperibus delegatam, ſuis uſibus reſervavit.* Idem conſtat *ex cap. Immolans* 24. *quæſt.* 5. & *cap.* 34. *Eccleſiaſticis. Panis egentium vita pauperis eſt: qui defraudat illum, homo ſanguinis eſt.*] Et affert Lyram exponentem illud Eccleſiaſtici, de eo, qui negat pauperi alimentum in neceſſitate extrema.

Digitized by Google

trema. Et poteſt afferri is textus Sancti Gregorii relatus ſuprà *num.* 94.

ARTICULUS III.

Satisfit argumentis primæ ſententiæ.

97 AD primum argumentum reſpondeo, egeno debere divitem opitulari ex miſericordia; id tamen nihil obeſſe, quominus etiam debeat ex juſtitia. Ex utroque enim titulo poſſe deberi aliquid, neque unum titulum eſſe cum alio incompoſſibilem, videtur certum. Nam qui ex contractu debes Petro centum, ſi incidat in urgentem neceſſitatem, debes quoque eorum ſolutionem ex miſericordia, & charitate. Et qui peccares contra juſtitiam, ſi extra neceſſitatem non ſolveres, peccas etiam contra charitatem, quia urgente neceſſitate negas illi, quod ſuum eſt, per quod evadere poſſet præſentem calamitatem. Et quidem quæ repugnantia eſt in eo, quod præcipiat Antiſtes Eccleſiaſticus propter motivum charitatis, quòd debita æris alieni ſolvantur: putà in magna annonæ inopia præcipiat, ut quotquot debent aliquid pauperibus, ſtatim ſolvant, ne pauperes fame opprimantur. In quo caſu æs alienum deberetur pauperibus titulo juſtitiæ, & titulo charitatis.

98 Et quidem capite præcedenti, *artic.* 3. duas attulimus rationes ad probandum, teneri divitem opitulari gravibus pauperum neceſſitatibus. Primam, quòd Deus deſtinaverit hæc bona ad commune hominum ſubſidium, & alimentum. Secundam deſumptam ex præcepto charitatis diligendi proximum opere, & veritate. Cum ergo prima contineat contractum innominatum obligantem ex juſtitia, & ſecunda contineat præceptum charitatis, dicendum eſt obſtringi divitem ex utroque titulo. Quare ad argumentum neganda eſt minor: eſt enim eleemoſyna, & ſimul debita ſolutio.

99 Ad ſecundum patet ex dictis. Conceſſis enim antecedente, & conſequentia, nego antecedens ſubjunctum, quòd conceptus eleemoſynæ excludat rationem juſtitiæ, propter proximè dicta.

100 Ad tertium reſpondeo, illum, qui omiſerit ſuccurrere in gravi neceſſitate, ea tranſacta ad nihil teneri. Id enim debitum, quantumvis ex juſtitia, eſt in ſubſidium, & conditionale, ut appellavit Sanctus Thomas relatus ſuprà *num.* a ſcilicet ſub ea conditione, quòd adſit gravis neceſſitas: qua conditione deficiente, diſparet omninò obligatio.

101 Ad id, quod additur, teneri divitem ad damna inde reſultantia, reſpondeo, ita verum eſſe, ſi dives prævidit damna ſubſecutura. Et ideò benè dixit Pater Hurtado relatus ſuprà *n.* 96. eum, qui in extrema neceſſitate negat alimentum, eſſe homicidam, juxta id Ambroſii, *Si non paviſti, occidiſti*: atque adeò teneri ad damna præviſa ex ea calamitate dimanantia, ut concedit P. Hurtado citatus.

102 Ad quartum reſpondeo, hæc bona in extrema, aut gravi neceſſitate non manere communia formaliter, ſed virtualiter, ſeu æquivalenter. Non formaliter, quia non quilibet poteſt ea occupare, niſi ſolus egenus. Virtualiter quidem, ſeu æquivalenter, quia egenus habet jus ad illa bona, in ſubſidium ſuæ egeſtatis, ac ſi eſſent bona communia; & ſicut ſi bona eſſent communia, illa quidem manerent ſub dominio primi occupantis; ita egenus habet jus ad illa bona, quantum requirit ſubſidium neceſſitatis, ut ſub dominio ipſius egeni occupantis remaneant, ac ſi illa eſſent communia.

103 Hinc major diſtinguenda eſt, quia in extrema neceſſitate manent communia [formaliter] nego; quia manent communia [virtualiter,] concedo. Ad probationem nego, illa fieri primò occupantis, ſed ſolius egeni occupantis. Ad dilemma, quòd ſubjungitur, non manere formaliter communia reſpectu poſſidentis; ſed eſſe ſub dominio poſſidentis, & illius propria; communia verò virtualiter ſoli indigenti, ideſt, habentia reſpectu indigentis eundem effectum, quem haberent reſpectu omnium, ſi eſſent communia. Hinc nego ſequi, quòd qui primus poſſederit, fiat dominus; quia non ſunt formaliter communia. Ad id, quod additur, ſi communia ſint ſoli indigenti, poſſeſſorem amittere dominium, reſpondeo, id benè inferri, ſi eſſent formaliter communia, non autem reipſa inferri, quia ſolùm dicuntur communia in eo ſenſu, quòd egenus habeat verum jus ad illa. Poſſeſſor ergo manet dominus, donec egenus occupet illa tanquam habens jus ad illa occupanda.

104 Ad quintum ſimiliter diſtinguo antecedens: Bona diviſa non ſunt [formaliter] communia quoad dominium, concedo; non ſunt [virtualiter] communia, nego. Ad probationem, conceſſa majori, nego minorem. Ad probationem reſpondeo, eſſe quidem ea bona ſub dominio poſſidentis, antequam egenus occupet illa: ſi tamen prædictus dominus alienet, peccat contra juſtitiam, quia alienat contra jus, quod habet egenus. Tamen non ſunt ſub dominio egeni, quia ille ſolus habet jus ad rem, donec eam rem ſibi vindicet.

105 Dices. Nemo poteſt vindicare aliquid, niſi habeat jus in re: ergo ſi egenus habet duntaxat jus ad rem, non poteſt illam vindicare, & per ſemetipſum occupare: vel habet jus in re, atque adeò dominium; & ſic erit dominium adæquatum in utroque: quod, niſi pro unico inſtanti, apertè repugnat.

106 Reſpondeo, in aliquibus caſibus illum, qui habet jus ad rem, poſſe propria authoritate compenſare, ut communiter fatentur Doctores de eo, qui habet jus evidens ad rem, & nequit alia via ad jus ſuum pervenire. Hoc ergo modo natura dedit jus extremè, immò & graviter indigenti, ut rem illam occupet, qua ad alendam vitam, aut ſimilem neceſſitatem indiget.

107 Ad ſextum facilis eſt reſponſio, cùm non concedamus egeno dominium, antequam rem occupet. Habet quidem jus ad ea bona indeterminatè cum jure determinandi, & eligendi, quod maluerit.

CAPUT IV.

An graviter indigens poſſit propria authoritate bona divitis quibus eget, ſibi uſurpare?

ARTICULUS I.

Argumenta Caramuelis pro parte negante diſſolvuntur.

108 LAborantem extrema neceſſitate, poſſe ſubripere à divite ea, quibus eget, omnes admittunt, etiam illi, qui negant, id ſibi eſſe debitum ex juſtitia. Quare ſolùm eſt quæſtio de iis, qui laborant neceſſitate gravi, qualem ea poſuimus initio capitis primi.

109 Igitur Caramuel *in Theologia fundamentali*, *num.* 1766. *fundam.* 59. Sic ait, obiiciens primò contra partem affirmantem: [Inquiris, an pauper non ſolùm neceſſitate extrema, ſed etiam gravi poſſit ab opulentis neceſſaria ſubripere? Reſpondet affirmativè Diana *par.* 2. *tract.* 17. *reſolut.* 19. & citat Bonacinam, Malderum, Leſſium, Petrum à Navarra, Angelum, Emmanuelem Sà, Medinam, Navarrum, Sylveſtrum. Infero: ergo multi Europæ patibula onerant, dicuntur fures, & habentur infames, qui ſunt innocentes omninò, poſſuntque, & deberent excuſari, & ſalvari. Ergo in Tribunalibus audiendus eſſet reus, qui contra aſſeveret, ſe gravi neceſſitate laboraſſe.

110 Progredior. Sacerdos pauper, qui ex ſolo Miſſarum ſtipendio victitat, ſatis eſt miſerabilis, & in gravi eſt neceſſitate conſtitutus, ſi non habet quantum ſit neceſſarium ad ſuſtentationem diurnam. Ergo ſtando doctrinæ Dianæ, ſi nemo illi offerat ſtipendium pro Miſſa, ſubripere à divitibus poterit, quantum ſit neceſſarium, ut ex neceſſitate illa gravi egrediatur. Ergo poterit pro unica Miſſa accipere tot ſtipendia, quot ſufficiant ad ejus diurnam ſuſtentationem. Et quid ad hoc ultimum Diana? *Hæc opinio* ait *par.* 2. *tract.* 14. *reſol.* 8. *modò corruit; nam ſacra Congregatio in decretis*, &c. Et me judice, inconſequenter: nam vel corruit reſolutio illa 29. tractatus 17. aut corruit hæc Cardinalium declaratio. (*Malè vocat Caramuel declarationem Cardinalium, cum verò ſit decretum Urbani VIII.*)

111 Adhuc progredior, & inquiro, quid intelligat Diana nomine gravis neceſſitatis? *Per gravem neceſſitatem intelligo*, ait Diana, *non quovis modo gravem, ſed valde gravem, etſi non extremam; puta, ſi fuerit neceſſitas morbi famis, nuditatis*, &c. ergo ſi æger poteſt ſubripere à divite, quantum ſit opus, ut habeat medicos, & medicinas; famelicus, ut expleat appetitum; nudus, ut habeat decenter veſtes, poterit debitor, ut creditori ſatisfaciat; miles ut habeat arma; captivus, ut litrum; reus ut Advocatum, &c. Et aperietur latiſſimus campus, & vix manebunt ſurta in mundo.] Huc uſque Caramuel.

112 Sed hæc parum urgent, ſi ſententia affirmativa benè intelligatur, & explicetur. Ad primum Diana *part.* 15. *tractat.* 1. *reſolution.* 13. reſpondet in hæc verba. [Fures, qui patibula onerant, ut ipſe vult, non ſunt, qui furantur preſſi gravi neceſſitate, ut ex praxi, & eorum proceſſibus apparet. Nec talis excuſatio admittitur in foro externo.] Sed materia ejus objectionis majori eget explicatione.

113 Pro qua noto primò, non opprimi gravi egeſtate, etiamſi fame, vel nuditate prematur, qui habet alium modum ſubveniendi propriæ egeſtati, & non vult eo uti: nam ſi alius illi ſupereſt modus egrediendi ab ea egeſtate, & non egreditur; non neceſſitate, ſed voluntate egenus eſt. Hinc fit primò, eum, qui habet alia bona, vel ſupellectilia non omninò ſibi neceſſaria, quibus venditis poteſt egeſtatem evertere, non eſſe conſtitutum in gravi neceſſitate, ſed potiùs in ultronea egeſtatis voluntate, cui non tenentur divites opitulari. Fit ſecundò, ei, qui laborando poteſt ſibi alimenta comparare, & tamen otio indulget, egeſtatem non eſſe neceſſariam, ſed voluntariam. Fit tertiò, eum, qui abſque ignominia poteſt mendicare, nec vult, non opprimi neceſſitate gravi. Fit quartò, eum, qui ob nobilitatem ſuam non poteſt abſque ignominia mendicare, poſſe plerumque occultis modis per ſe, vel per alium petere ab Epiſcopo, vel à divitibus alimenta neceſſaria abſque ulla ignominia: quòd ſi præſtare nolit, non patitur neceſſitatem, ſed voluntaria ſibi eſt ea egeſtas.

114 Noto ſecundò, non poſſe egenum ſubripere à divite, niſi quando dives tenetur ſub mortali ſuccurrere; vel potius quando egeno certitudine morali conſtat, quòd dives tenetur. Hinc fit primò, quòd non poteſt ſubripere, niſi quando ei conſtat, quòd dives

Digitized by Google

dives habet ſuperflua naturæ, & ſtatus. Fit ſecundò, quòd non poteſt, niſi quando ei conſtet, computatis ſumptibus omnium domeſticorum, quos dives alit, ei adhuc eſſe ſuperflua; & conſtat, hæc ſuperflua non eſſe debita ex ære alieno; & hæc ſuperflua non eſſe reſervata in alimentum conſanguineorum pauperum, qui præferendi ſunt à divite; & hæc ſuperflua non deberi, nec deſtinari ad donationes remuneratorias reverà debitas ex gratitudine. Fit tertiò, quòd non poteſt, quando tot pauperes occurrunt æqualis neceſſitatis, quibus omnibus dives non poteſt ſatisfacere: tunc enim electio eſt penes divitem.

115 Noto tertiò, ſummam ſubreptam non debere excedere quantitatem requiſitam ad præſentem calamitatem avertendam: ſi enim excedit, contra juſtitiam peccat, qui ita ſubripit.

116 Hinc patet ad primum argumentum Caramuelis, negandum eſſe illud antecedens, fures multos onerare patibula, qui gravi neceſſitate preſſi ſubripuerunt, adeòque innocentes ſunt. Tum quia non ſubeunt patibula, niſi ob quantitates ingentes, non ob modicas, quę ſufficere ſolent ad præſentem neceſſitatem ſublevandam; eſto aliàs conſtituant materiam peccati mortalis. Tum etiam, quia qui furti cauſa ſubeunt patibula, viri robuſti ſunt, qui proprio labore, & induſtria poſſent ſibi alimenta comparare.

117 Ideò autem in foro externo ea excuſatio non admittitur, quia moraliter impoſſibile eſt probare, quòd concurrerint omnes circumſtantiæ requiſitæ, & ſupra in tribus notationibus proximis enumeratæ. Nam reus, qui eam excuſationem prætenderet, deberet probare primò, ſe ineptum eſſe ad laborem, quo ſufficienter aleretur. Secundò, nihil eſſe in bonis illius, quo vendito poſſet præſentem neceſſitatem ſuperare. Tertiò, eum eſſe nobilem, ideòque abſque gravi ignominia non potuiſſe mendicare. Quartò, etiamſi illud ſibi ſit ignominioſum, non potuiſſe arcano modo per ſe, neque per alium ab Epiſcopo, aliiſque Eccleſiaſticis, & laicis divitibus petere; vel illum ita petentem, repulſam paſſum fuiſſe. Quintò, illum divitem, à quo furatus eſt, habuiſſe ſuperflua naturæ, & ſtatus. Pro cujus rei probatione longiſſimæ ſupputationes faciendæ eſſent. Si enim dives ille poſſideret agros, vineas, oliveta, computandum eſſe quinquennium, vel fortè decennium ad ſupputandos annuos proventus; examinandi ſumptus fieri ſoliti, inquirenda naturalia fructuum infortunia, &c. Quòd ſi dives mercaturam ageret? Quàm difficilè annuos proventus ſupputare! Sextò probare deberet, non eſſe diviti conſanguineos pauperes æqualis neceſſitatis, omninò præferendos. Septimò, ea, quæ diviti ſuperfluunt, non eſſe neceſſaria ad æs alienum ſolvendum; neque illi eſſe debita legalia eis ſuperfluis æquivalentia. Octavò, non eſſe illi obligationem faciendi donationes remuneratorias. Nonò, ſummam ſubreptam non excedere quantitatem requiſitam ad ſuæ præſentis neceſſitatis levamen. Decimò, tunc non comparere alios pauperes ejuſdem neceſſitatis, quorum electio eſt penes divitem, quando illi ſunt plures, nec poteſt dives omnibus ſatisfacere. Quas omnes circumſtantias probare eſt moraliter impoſſibile.

118 Quòd ſi dicas, hinc probari, non poſſe quem in gravi neceſſitate ſibi ſubripere à divite neceſſaria, quia eſt moraliter impoſſibile, quòd omnes eæ circumſtantiæ ſibi privatim notæ ſint, cùm tamen earum notitia neceſſaria ſit, ut liceat ab eo neceſſaria ſubripere; huic objectioni ſatisfaciam articulo ſequenti.

119 Ad ſecundum argumentum reſpondeo, Sacerdotem pauperem, qui ex ſolo Miſſarum ſtipendio victitat, eſſe eo ipſo conſtitutum in neceſſitate gravi. Primò, quia poteſt honeſto alio labore alimenta neceſſaria ſibi comparare, vel acu pingens, vel tranſcribens. &c. Vel Eccleſiaſticæ Ædi ſubſerviens, vel Optimatibus Eccleſiaſticis, & fortè etiam laicis, decenter ſerviens. Secundò, ſi ad hæc omnia viribus deficiat, vel quia æger, vel quia penitus ineptus, adhuc poteſt à divitibus arcano, & decenti modo petere alimenta neceſſaria.

120 Quòd ſi omnia ſibi oſtia claudantur, & omnibus circumſtantiis circumdetur, in quibus dives tenetur ſub mortali opitulari Sacerdoti, ſanè incurrit dives debitum legale, ſive ex juſtitia, dandi ei viginti regales v.gr. neceſſàrios ad præſentis neceſſitatis levamen. Quòd ſi det illos cum onere decem Miſſarum, verb. gr. caſu, quo jam habeat illas Miſſas applicatas ex altero ſtipendio; licèt dives putet, illud eſſe ſtipendium, revera non eſt ſtipendium, ſed debitum legale, & datum in circumſtantiis, in quibus reſpectu iſtius pauperis omnia ſunt communia. Decretum autem Urbani VIII. non loquitur de eo, quòd aliàs eſt debitum jure naturæ pro circumſtantiis, in quibus omnia ſunt communia: loquitur quidem de vero ſtipendio Miſſarum, non de eo, quòd per deceptionem putatur eſſe ſtipendium. Etenim ſi mihi deberes centum Regales ex contractu, & debitum meum recuperare non poſſem, dareſque mihi prædictos centum cum onere quinquaginta Miſſarum; ſanè non teneret ad eas Miſſas pro te celebrandas, neque id præſcribit decretum Urbani VIII. quia illud non eſſet ſtipendium, licèt falsò tale reputatum; ſed verùm debitum legale. Deberet tamen monere, ſi poſſet, eas Miſſas non eſſe celebratas. Unde patet, neque prædictam reſolutionem, neque ſacræ Congregationis decretum corruere.

121 Ad tertium reſpondeo, in omnibus illis caſibus egenum ſibi ſubripere neceſſària, ſi omnes circumſtantiæ concurrant, in quibus dives teneatur ſub mortali ſubvenire. Nego tamen, propterea *latiſſimum aperiri campum, & vix manere furta in mundo*: nam rariſſimè concurrunt omnes circumſtantiæ ſuprà enumeratæ. Et quidem qui debet ducentos aureos, & à creditore duriſſimo, & diuturno carcere eſt opprimendus, in gravi eſt neceſſitate conſtitutus. Si tamen eos velit ſubripere à divite, eo quòd ſibi videntur ſuperfluere diviti, difficillimum erit, illud ſibi compertum facere. Quid ſi diviti ſint pro ſolvendo ære alieno, quo gravatur? Quid ſi pro alendis conſanguineis pauperibus, omninò præferendis? Quid ſi pro colendis agris, & vineis, ut ſuos proventus ſibi neceſſarios habeat? Quòd idem de captivo, qui magnum litrum ſibi vult ex alieno comparare.

122 Quòd ſi tandem objectionem Caramueli familiarem opponas, ejus aſſertiones non niſi evidentibus impugnandas eſſe; quia ipſe ſemper loquitur per propoſitiones de modo *Probabile*: probabilitatem autem opinionis non niſi evidentibus deturbari.

123 Contrà eſt. Nam vel impugnat eam opinionem Dianæ tanquam improbabilem, vel tanquam minus probabilem? Si tanquam improbabilem: ergo per principia certa, & evidentia, ſaltem moraliter: ergo non per propoſitiones modales de modo *Probabile*, ſed per modales de modo *Certum*. Atqui modalis de modo *Certum*, impugnatur, ſi probetur ejus oppoſitam eſſe probabilem; cùm ex duabus contradictoriis non poſſit una eſſe certa, & altera probabilis, ut demonſtravi *diſp. 4. c.* 1. Ergo ſi dicat Caramuel, eam opinionem eſſe improbabilem, ſatis impugnatur, dum oſtenditur, eam eſſe probabilem.

124 Si verò dicat, ſe impugnare opinionem Dianæ tanquam minus probabilem; infero primò: ergo ipſe non pugnat cum Diana per propoſitionem modalem de modo *Probabile*, ſed per propoſitionem modalem de modo *Probabilius*. Infero ſecundò: ergo ſufficienter impugnatur ipſe, dum oſtenditur, oppoſitam opinionem eſſe probabiliorem: minor enim probabilitas aſſerta impugnatur, dum eam eſſe non minorem, ſed majorem oſtenditur. Et hæc ſint in confirmationem eorum, quæ diximus *diſp.* 2.

ARTICULUS II.

Exponitur vera ſententia, qualiter in gravi neceſſitate poſſis à divite neceſſaria ſubripere.

125 NEgant Cajetanus, Bañes, Sotus, Covarruvias, P. Suarez, P. Valentia, P. Azor, P. Torres, P. Reginaldus, quos refert Leander à SS. Sacr. *p.* 6. *tract.* 5. *diſp.* 2. *q.* 35. & licèt pro hac ſententia citet Patrem Granado, immeritò quidem; nam abſolutè affirmativam docet caſu, quo concurrant omnes debitæ circumſtantiæ.

126 His concurrentibus, poſſe egenum ſibi ſubripere ea, quæ ad ſublevandam ejuſmodi neceſſitatem gravem neceſſaria ſunt, affirmant P. Vaſquez *opuſc. de eleemoſyna, cap.* 1. *num.* 6. P. Leſſius *lib.* 2. *cap.* 12. *dub.* 12. *num.* 71. P. Petr. Hurt. 2. 2. *tom.* 2. *diſputat.* 159. §. 92. P. Lugo Cardin. *tom.* 1. *de juſtit. diſputat.* 16. *ſect.* 7. *numer.* 154. præcipuè ſi neceſſitas gravis verſetur circa ea bona, quæ natura voluit eſſe communia. Et aſſerens, ut certum P. Tamburinus *lib.* 8. *in Decalogum, capitul.* 7. (non *lib.* 7. *capitul.* 6. qualiter citat Leander referendus) §. 1. *num.* 2. P. Granado 2. 2. *controv.* 3. *tract.* 11. *diſputat.* 7. *num.* 4. P. Caſtro Palao *tom.* 1. *diſputat.* 2. *de Charit. punct.* 9. *numer.* 3. Diana citatus ſuprà *num.* 109. *& part.* 5. *tractat.* 8. *reſolut.* 23. *& part.* 11. *tract.* 1. *reſolut.* 13. Item P. Dicaſtillo, Angelus, Sylveſter, Navarrus, Medina, Navarra, P. Coninck, Malderus, P. Sà, Vvigers, Duvalius, & Bonacina, quos refert, & ſequitur Leander à SS. Sacr. *p.* 6. *tract.* 5. *diſp.* 2 *q.* 35.

127 Sit prima concluſio cum Authoribus ſecundæ ſententiæ. Quoties dives tenetur (juxta dicta *capitul.* 2. *articul.* 2. *&* 4.) opitulari neceſſitati gravi, poteſt egenus ſibi ſubripere quidquid eſt ſimpliciter neceſſarium ad eam avertendam. Probatur primò. Licitum eſt ſubripere diviti id, de cujus ſubreptione dives non eſt rationabiliter invitus: ſed cùm dives tenetur dare aliquid egeno ratione gravis neceſſitatis, de illius ſubreptione dives non eſt rationabiliter invitus: ergo cùm dives tenetur dare aliquid pauperi ratione gravis neceſſitatis, licitum eſt egeno id ſubripere diviti.

128 Conſequentia legitima eſt: major admittitur ob omnibus, Nam, ut optimè notavit P. Petrus Hurtado 2. 2. *diſputatio*. 159. §. 59. [Quando furtum dicitur eſſe detractio rei alienæ invito domino, intelligitur de invito domino rationabiliter: ſi autem apertè ſit contra dictamen rectæ rationis, illum eſſe invitum, tunc detractio rei alienæ non eſt furtum.] Minor autem ex terminis patet. Non enim eſt rationabile, quòd ſit invitus in hoc ipſo, ad quod ipſe tenetur eſſe voluntarius: neque rationabile eſt, quòd ſuæ obligationi gravi nolit ſatisfieri.

129 Probatur ſecundò concluſio. Quoties aliquis habet verum jus juſtitiæ ad aliquam rem, poteſt illam ſibi accipere, ſi alia via illam habere non poteſt: ſed quoties dives tenetur ſuccurrere egeno, iſte habet ad illam verum jus juſtitiæ: ergo quoties dives tenetur ſuccurrere egeno, iſte poteſt illam ſibi accipere,

re, ſi non ſit alia via eam habendi. Major certa eſt in materia juſtitiæ. Minor conſtat ex capite tertio, & conſequentia eſt inevitabilis.

130 Secunda concluſio. Ut pauperi liceat accipere ſibi rem, cujus graviter indiget, debet eſſe moraliter certus de obligatione divitis circa ſubventionem ejus neceſſitatis. Pro quo adverte, eam certitudinem majori ex parte eſſe certitudinem facti, nempe qua egeno conſtet, divitem habere ſuperflua, & ea ſuperflua non reſervari ad æs alienum ſolvendum; neque ad conſanguineos in eadem neceſſitate conſtitutos ſublevandos, aliaſque ejuſmodi circumſtantias propoſitas ſuprà à *n.* 117.

131 Certitudo autem facti habetur per motiva æquivalentia plenæ probationi, ſive per motiva, quæ in judicio propoſita facerent plenam probationem. Si autem motiva ſemiplenæ probationi æquivalcant, non ſufficiunt. Et multò minùs ſi ex utraque parte ſint motiva æqualia, aut quaſi æqualia. Ea enim non modò non conſtituunt certitudinem, ſed neque probabilitatem, ſed merum dubium, ut conſtat ex diſputatione ſexta, capite ſexto.

132 Probatur concluſio primò; quia iniquum eſt, quòd dives moleſtetur abſque probatione plena obligationis: ergo quando ſolùm eſt probabilitas facti, puta, quòd ſuperflua non ſunt reſervata ad alendos conſanguineos ejuſdem neceſſitatis, aut ad æs alienum ſolvendum, non poteſt licitè dives ſpoliari.

133 Probatur ſecundò. Nam ut ſuprà tanquam certum docui *diſputation.* 16. qui habet proprietatem dumtaxat probabilem rei, non poteſt illam auferre à poſſeſſore habente poſſeſſionem legitimam certam: atqui pauper habens probabilitatem de obligatione divitis ſibi opitulandi, habet jus dumtaxat probabile, & dives habet poſſeſſionem legitimam certam: ergo pauper in eo eventu non poteſt illa ſibi ſubripere à divite.

134 Cum majori latitudine loquendum eſt, cùm neceſſitas eſt extrema, aut ferè extrema. Natura enim conceſſit jus hominibus conſervandi vitam, deditque illis jus ad bona, quæ communia ſunt ad vitam alendam, quantum neceſſitas conſervandæ vitæ poſtulat. De quo vide Patrem Petrum Hurtado 2.2. *diſputat.* 159. *à num.* 59. Et ratio eſt, quia etiam extremè indigens habet jus conſervandi vitam ex bonis divitis, etiam neceſſariis ad ſtatum illius. Id enim multi Authores dicunt eſſe certum; & ita ſi videas, tibi impendere proximum periculum vitæ, tuo juri conſulis, dum id jus tibi eſſe certum perſuades.

135 Dices hanc ſecundam concluſionem: Qui habet jus dumtaxat probabile ad bona divitis, non poteſt divitem illis ſpoliare propter jus poſſeſſionis certum exiſtens in divite: ſed hoc jus ſemper eſt dumtaxat probabile in egeno: ergo iſti nunquam licèt divitem ſpoliare. Probatur minor. Nam multi Doctores affirmant, non teneri divitem opitulari indigenti graviter, & non extremè.

136 Reſpondeo negando minorem. Nam ut conſtat *ex capitul.* 2. *articul.* 2. certum eſt, ſaltem à principiis intrinſecis, teneri divitem ſuccurrere graviter indigenti ex bonis ſuperfluis naturæ, & ſtatus in his, quæ ſpectant ad vitæ ſuſtentationem. Et ita eſſe certum, affirmant P. Suarez, P. Granado, P. Petrus Hurtado, P. Vaſquez, & Mag. Bañez ibidem relati.

137 Tertia concluſio. Raró concurrunt circumſtantiæ, in quibus gravi indigentia laborans poſſit immodicam quantitatem ſubripere à divite. Hanc concluſionem probat objectio propoſita *articul. præcedent. num.* 118. Eſt enim difficillimum, quòd pro magna quantitate ſubripienda, certior fiat egenus, quòd diviti ſint bona ſuperflua, & non neceſſaria ad alendos omnes ſuos domeſticos; & ſi hoc conſtare poſſit, difficillimum eſt, quòd illi conſtet, ea non reſervari ad æs alienum ſolvendum: non enim eſt facilè inquirere, quantum dives habeat de credita ſibi pecunia. Item difficillimum eſt, quòd illi conſtet, ea ſuperflua non reſervari in alimentum aliorum pauperum, qui diviti ſanguine juncti ſunt; vel in donationes remuneratorias, quas excuſare non poteſt: & ſic de aliis circumſtantiis enumeratis ſuprà *n.* 117.

138 Quarta concluſio. Frequenter concurrunt circumſtantiæ, in quibus graviter indigentes poſſint ſibi modicam quantitatem ſubripere à divite, etſi aliàs illa quantitas conſtituat materiam peccati lethalis. Explicatur concluſio. Facilè enim conſtare poteſt egeno, in domo hominis valdè divitis prodigos ſumptus fieri, vel quia ad domum divites copioſiora alimenta afferuntur, quàm neceſſitas poſtulat; vel quia, ut loquuntur Sancti Patres, multiplices veſtes ſunt, quæ ferè deferuntur ad vetuſtatem; multiplices calcei, qui in domo divitis putreſcunt: ſumptus etiam alii prodigè fiunt. Si ergo ex prædictis domibus ille, qui graviter indiget, pro uno, vel altero die ſibi quandoque accipiat alimenta; ſi nudus veſtem veteraſcentem accipiat; ſi æger quinquaginta argenteos, quibus pro ſuæ ægritudinis levamine indiget, quique ſolent in ea domo facilè prodigi ad convivia, vel ludum, &c. ſibi ſubripiat, jure ſuo utetur: quia facilè conſtare ſibi poteſt, ea diviti eſſe omninò ſuperflua, cùm ſibi conſtare poſſint, ſimilia in ea domo facilè prodigi.

139 Probatur ſecundò concluſio. Nam in rebus modici præjudicii ad certitudinem facti non requiritur tanta probatio, ac in rebus magni præjudicii, ut docent Juriſprudentes. De quo conſulendus eſt Cardinalis Tuſcus *litt. P. concluſione* 179. & apud illum Romanus *conſil.* 349. *num.* 2. In prædictis ergo quantitatibus modicis non eſt requirenda ab indigente tanta probatio, ut ſit, & reputetur certus de ea ſuperfluitate bonorum divitis, quanta requiritur ad quantitatem magnam ſubripiendam. Et hinc patet ad objectionem propoſitam *art. præced. n.* 118.

DISPUTATIO XXI.

An ſit valida donatio omnium bonorum facta Eccleſiæ? Ubi an liceat patri magnam partem bonorum donare Eccleſiæ, aut pauperibus, in præiudicium legitimæ filiorum?

CAPUT PRIMUM.

Deciditur prior pars quæſtionis.

ARTICULUS I.

Sententia Caramuelis proponitur.

1 Quamvis poſteriorem partem diſputationis in Caramuelis operibus expreſſe non invenerim, placuit tamen eam priori parti à Caramuele tractatæ adjungere, quia cenſeo utramque ex eiſdem principiis decidendam, & propoſitiones à Caramuele conſtitutas in priori, corruere ex dicendis à nobis in poſteriori. Dixi poſteriorem *non inveneri expreſſè*: quia quæſtionem valdè ſimilem habet utique, ut referam *n.* 53. *&* 54.

2 Igitur Caramuel, *lib.* 2. *Theologiæ intentionalis*, *diſputatio.* 10. *articul.* 3. *num.* 628. hæc ſcribit: [Petrus omnia bona ſua donavit Eccleſiæ. Donationem eſſe validam contendunt Reginaldus *lib.* 25. *numer.* 157. Azorius, Molina, Rebellius, Leſſius, Julius Clarus, Bartolus, Socinus, Dicaſtillus, & alii, qui putant eſſe communem ſententiam. Puto tamen, hoc poſſe defendi, ſtando juri communi, non verò provinciarum legibus ſpecialibus. In Belgio enim nequidem profeſſurus poteſt omnia ſua bona donare Monaſterio. Quam ob rem diſplicet illa ratio, qua utuntur aliqui ex his Authoribus: Jus civile, inquiunt, impedire non poteſt opera pia, & conſilia evangelica, qualia ſunt dare omnia bona ſua cauſæ piæ: ergo. Et tu diſtinguis antecedens: ex rationabili cauſa non poſſe interdicere, negas; ſine cauſa, concedis. Caſtitas enim à Deo ipſo conſulitur; & tamen Reſpublica matrimonium contrahere vult eum, qui promiſit; & alicubi, tamen non promiſerit, modò virginem oppreſſerit. Lamegenſes Luſitanorum leges *num.* 17. *Si quis ſforziaverit* (oppreſſerit) *virginem nobilem, moriatur, & totum ſuum avero* (hoc eſt omne, quod habet, & legitimè habere, & prætendere poteſt) *ſit de virgine ſforziata: ſi non eſt* (ipſa) *nobilis, maritentur ambo, ſive homo nobilis ſit, ſive non ſit*: An taliter condemnatus poſſet ſententiam ſubterfugere, evangelici conſilii prætextu? Sed etſi hanc legem injuſtam audeas judicare, ad Sanctiſſimam Jeſuitarum Religionem converte oculos, in qua ſtatutum de fraterna correctione, tametſi à Deo conſulta, omittenda: quia fortè ſub illis circumſtantiis à Chriſto non conſulitur, vel ſi conſulitur, debet non ſervari, cùm jure illo ſecreti ceditur: cedit autem, qui legem contrarium præcipientem acceptat. Igitur ſi prudenter Reſpublica inſtituat, ne quis omnia bona ſua Eccleſiæ donet, contra legem acceptam nulla donatio erit valida.

3 Confirmatur. Quia in omni lege politica nos ad acceptationem recurrimus; ergo ſi lex jubeat, ut ſaltem mediam bonorum partem des cognatis ſæcularibus, & tu hanc legem acceptas, ipſa te acceptatione publica obligas: ergo & cognati ſæculares acquirunt jus ad habendam poſt mortem tuam illam bonorum partem, quam te volente, & conſentiente, illis adjudicavit Reſpublica. Ergo ſi poſteà omnia bona tua Eccleſiæ dares, dares illa, quæ cognatorum tuorum ſunt, in quæ ad vitam habes uſum, & poſt vitam poteſtatem non habes.]

4 Et ne Caramuel arguat nos de inutili modo impugnandi, eo quòd omnes propoſitiones ſuas dicere ſolet eſſe modales de modo *Probabile*, atque adeò evidentibus impugnandas; oportet, ut inquiramus, an id doceat, ut probabile, an ut certum? Attende ergo verba ſuprà relata: *Puto tamen, hoc poſſe defendi, ſtando juri communi; non verò provinciarum legibus ſpecialibus.* Ait itaque, illam opinionem defendi non poſſe, ſtando legibus provinciarum. Sed cùm quælibet opinio probabilis ſemper defendi poſſit, ſemper ad praxim deduci, ut millies clamat *in Apolog. de Probabilitate, & in Theolog. fundament.* & ſæpè alibi; ſi hæc ſtando legibus provinciarum defendi non poteſt, manifeſtè affirmat, ſtando legibus provinciarum, & reſpectivè ad ipſas, illam non eſſe probabilem. Unde in hac quæſtione non per modales de modo *Probabile*, ſed de modo *Certum*, loquitur: ideò ſatis impugnabitur, ſi oſtendatur, argumenta Caramuelis non modò demonſtrativa non eſſe, ſed nec alicujus momenti; ut abſtraham ab inquirendo, an argumenta, quæ pro re præſenti allaturi ſumus, ſupra probabilitatem evehantur.

A R-

Digitized by Google

ARTICULUS II.

Traditur vera ſententia, & doctrina Caramuelis impugnatur.

5 Donationem omnium bonorum factam Eccleſiæ, aut cauſæ piæ, validam eſſe, & licitam, affirmant P. Leſſius *lib. 2. de juſtit. capit.* 18. *num.* 102. P. Molina *diſput.* 280. P. Fagundez *lib. 4. de juſt. cap.* 10. *num.* 10. Covarruvias *de teſtam. part.* 2. *nu.* 7. Card. Lugo *tom* 2. *de juſt. diſputat.* 23. *num.* 166. & eſſe communem teſtatur Antonius Gomez *ad legem* 69 *Tauri, num.* 6. & apud iſtum Bartolus, Jaſon, Baldus, Panormit. Palacios, & alii ſuprà relati à Caramuele. Item Tiraquellus *tract. de cauſa pia, privileg.* 100. & apud ipſum (præter citatos) Fulgoſus, Felinus, Decius, Cardin. Florenus, Marian. Alexander, & Benedictus Capra.

6 Probatur concluſio. Jus civile, vel provinciale non poteſt diſponere in præjudicium cauſæ piæ, ut latè oſtendam *c. ſeq.* neque in præjudicium conſilii evangelici, ut probabo *c.* 8. ergo non poteſt interdicere donationem factam Eccleſiæ, aut cauſæ piæ.

7 Vidiſti ſuprà relatam diſtinctionem Caramuelis, quæ [abſque rationabili cauſa] non poſſe interdicere concedit; negat verò, non poſſe interdicere [cum cauſa rationabili.] Vidiſti exempla in confirmationem diſtinctionis allata. Et oſtendenda priùs eſt falſitas aſſertionis; & deinde convincendum, non eſſe ad rem exempla allata. Et quidem, quidquid ſit de probabilitate ejus ſententiæ, hæc reſponſio, & doctrina ejus videtur eſſe magni præjudicii; probat enim plus, quàm ipſa opinio adverſa contendit: videtur enim probare, expreſsè prohiberi poſſe donationes Eccleſiæ faciendas, eleemoſynas pauperum, & alia opera pia.

8 Pro impugnatione diſtinctionis, & doctrinæ in illa incluſæ, has poſitiones ſubjicio, (poſitiones vocat Ariſtoteles, non quaſlibet aſſertiones, ſed prima, aut quaſi prima principia) ex quibus vera doctrina colligatur.

9 Poſitio prima. Implicat, quòd detur cauſa rationabilis, ob quam valeant leges humanæ interdicere, ne impleatur conſilium Chriſti Domini formaliter ut tale. Hæc poſitio eſt ex terminis nota, ſi termini ipſi penetrentur. Nam pro illis ipſis circumſtantiis, in quibus Chriſtus conſulit aliquid faciendum, & ad quas extenditur conſilium Chriſti, impium eſſet concedere, poſſe leges oppoſitum præcipere. Alioqui leges humanæ poſſent præcipere, ne quis ſequeretur conſilia Chriſti, etiam in ipſis circumſtantiis, de quibus loquitur conſilium Chriſti: quod eſſet Chriſto formaliter, & expreſsè contradicere.

10 Poſitio ſecunda. Quoties quis lege naturali impeditur, ne donet bona ſua Eccleſiæ, tunc non eſt conſilium Chriſti Domini, quòd ea dones Eccleſiæ. Patet. Quia non poteſt eſſe conſilium Chriſti, quòd dones Eccleſiæ in circumſtantiis, in quibus ea donatio eſt illicita.

11 Quod autem ipſa lege naturali arceri quis poſſit ab ea donatione Eccleſiæ facenda, etiam patet, caſu, quo adſit extrema neceſſitas publica, vel privata, cui jure naturali teneris opitulari. V. gr. ſi Reſpublica Chriſtiana obſideatur à Mauris, vel ſi proximus ſit in extrema neceſſitate, & periculu vitæ, vel captivus ſit in periculo proximo abnegandi fidem, nempe ad id ab infidelibus urgentiſſimè impulſus.

12 Poſitio tertia. In circumſtantiis, in quibus majus Dei obſequium eſt, quòd omittas hanc actionem, tunc non eſt conſilium Chriſti, quòd eam executioni mandes; nec iſtud extenditur ad eas circumſtantias. Hæc etiam clarè conſtat, quia conſilia Chriſti Domini ſemper tendunt ad id, quòd perfectius eſt, & ad ea, quæ majus Dei obſequium reſpiciunt. Et ita *Matt.* 5. ait Chriſtus Dominus. *Eſtote ergo & vos perfecti, ſicut Pater veſter cæleſtis perfectus eſt.* Id eſt, accedite ad perfectionem Patris, quantum potueritis, *imitatione, non æqualitate*: ut ait interlinearis. Quod Paulus etiam didicit, & docuit 1. *Corint. c.* 12. *Æmulamini autem charismata meliora.*

13 Poſitio quarta, quæ ex duabus proximis colligitur. Quoties lege naturali impedimur, ne eam donationem Eccleſiæ faciamus, vel majus Dei obſequium relucet in ea donatione omittenda, quàm in præſtanda; tunc poteſt dari rationabilis cauſa, ob quam lex humana poſſit interdicere eam donationem, ſi cæteræ conditiones adſint requiſitæ ad legem. Ratio eſt: tum quia ad eas circumſtantias non extenditur conſilium Chriſti Domini, ut patet ex poſitione ſecunda, & tertia. Tum etiam, quia lex humana poteſt prohibere, quod eſt illicitum; & indicere ex cauſa juſta, reliquis conditionibus intervenientibus, quod perfectius eſt.

14 Poſitio quinta. Si antecedenter ad talem donationem omnium bonorum à Petro faciendam Eccleſiæ, aliquis habet jus acquiſitum ad aliqua eorum, illicitum eſt donare omnia illa bona Eccleſiæ; atque adeò non poteſt eſſe conſilium Chriſti Domini donare omnia illa bona Eccleſiæ. Patet, quia res illicita non poteſt eſſe conſilium Chriſti Domini. Eſſet autem illicita ea donatio omnium bonorum illorum, quia fieret cum injuria ejus, qui jus acquiſierat in aliqua eorum. Sed adverte, cum hoc ſtare, quod etiam in eo caſu poſſet Petrus donare *omnia ſua* Eccleſiæ: quia abſolutè non dicuntur *ſua*, in quæ alius habet jus acquiſitum. An autem leges civiles poſſint dare hoc jus alteri in bona Petri in præjudicium Eccleſiæ, vel cauſæ piæ, pertinet ad ſecundam partem hujus diſputationis; quam incipiam *à c.* 2.

15 Ideò dum Authores dicunt, poſſe quem donare Eccleſiæ omnia bona ſua, neque poſſe impediri à jure civili, non loquuntur de bonis, in quæ tertius alius habet jus, ſed de illis bonis, quæ omninò ſua ſunt, & de quibus poteſt liberè diſponere.

16 Item dum jus civile præcipit, ne quis donet omnia bona ſua, non loquitur de illis bonis, ad quæ tertius alius habet jus; ſupponit enim, quòd Petrus non poteſt donare ea bona Eccleſiæ: ſed prohibet donationem omnium, etiamſi nullus alius habeat jus ad illa. Prohibet enim donationem omnium bonorum, non tanquam injuſtam, ſed tanquam prodigam, ſive tanquam ex prodigalitate profectam.

17 Poſitio ſexta. Quoties cauſa, ut vocas, rationabilis non eſt cauſa pia, ſed profana, adhuc contra illam militat conſilium Chriſti Domini, & ad illius circumſtantias iſtud extenditur. Probatur. Conſilium Chriſti Domini ſemper ſtat, niſi pro illis circumſtantiis, quibus actio conſulta ſit illicita, aut omiſſio ejus actionis cedit in majus Dei obſequium: ſed ob cauſam profanam actio conſulta à Chriſto Domino non fit illicita, nec ejus omiſſio cedit in majus Dei obſequium: ergo dum cauſa eſt profana, conſilium Chriſti Domini perſiſtit, & ad illius circumſtantias extenditur.

18 Major patet. Quia conſilium Chriſti Domini extenditur ad omnes eas circumſtantias, in quibus illud majus Dei obſequium relucéat: in illis autem circumſtantiis, in quibus actio conſulta manet licita, & non eſt majus Dei obſequium illam omittere; majus Dei obſequium eſt illam præſtare: ubi autem majus Dei obſequium eſt præſtare illam actionem, ibi perſiſtit conſilium Chriſti Domini, cùm ſit conſilium Chriſti Domini, ad majorem perfectionem tendere.

19 Minor verò probatur. Nam cauſa profana non poteſt facere, quòd ſit illicitum donare Eccleſiæ, vel pauperibus. (Et ſemper ſuppono, neminem habere jus ad ea bona Petri, neque hanc eſſe cauſam, de qua loquimur.) Item cauſa profana non poteſt facere, quòd ſit majus Dei obſequium (immò nec æquale) omittere actionem à Chriſto conſultam. Primò. Nam cauſa profana non ponit circumſtantias, in quibus ceſſet conſilium Chriſti; quia ſemper eſt melius, & perfectius erogare eleemoſynam pauperibus, quàm illam omittere ob cauſam profanam. Secundò. Nam ſi illa cauſa faceret, quòd omiſſio actionis aliàs à Chriſto conſultæ eſſet majus Dei obſequium; illa non eſſet cauſa profana, ſed potiùs reſpiceret finem ſupernaturalem; quidquid enim promovet majus Dei obſequium, quis dubitat, id ad finem ſupernaturalem ordinari, & non ſolùm ad profanum, vel merè politicum?

20 Itaque ſemper conſiderandum eſt, an circumſtantiæ, in quibus ponitur actio conſulta à Chriſto, faciant, quod ea actio Chriſto Domino conſulta, hìc & nunc non ſit quid melius, & perfectius, nec majus Dei obſequium: ſic enim in his circumſtantiis non erit conſilium Chriſti. Quia ergo cauſa merè profana non ponit circumſtantias, in quibus actio à Chriſto Domino conſulta non ſit quid melius, & perfectius, etiam illa cauſa ſubſiſtente, ſtat conſilium Chriſti in illius circumſtantiis.

21 Hinc conficitur primum argumentum contra doctrinam ejus diſtinctionis. Nam vel hæc cauſa rationabilis, ob quam leges interdicunt fieri donationem Eccleſiæ, eſt cauſa pia, vel cauſa profana? Si ſecundum, in ejus circumſtantiis non ceſſat conſilium Chriſti Domini, quin potiùs ad ejus circumſtantias extenditur, ut conſtat ex poſitione ſexta: ergo ſi ob eam cauſam profanam præcipit lex humana, omitti actionem à Chriſto conſultam, lex humana formaliter reſiſtit conſilio Chriſti, cùm prohibeat, eam actionem fieri in circumſtantiis, ad quas Chriſti conſilium extenditur.

22 Si verò dicas primum, nempè, eam cauſam rationabilem eſſe cauſam piam, rurſus inquiro, an hæc cauſa pia contineat majus Dei obſequium, vel æquale, vel minus; Si minus, non ceſſat in ejus circumſtantiis conſilium Chriſti; quod ſemper ad perfectiora tendit. Si verò majus, (vel æquale) puta, quia majus Dei obſequium (vel æquale) creditur hìc, & nunc alere pauperes, vel Infantes à parentibus deſertos; dato, quòd lex civilis poſſit præcipere id, quod perfectius eſt, aut æquè perfectum (quod non caret difficultate) id non erit vetare, quòd donet cauſæ piæ, ſed commutare unam cauſam piam in aliam ratione majoris, vel æqualis utilitatis.

23 Quare ſi Princeps, vel Reſpublica ita præciperet: [Dum volueris donare Eccleſiæ omnia bona, reſerva tertiam partem pro his pauperibus alendis:] hoc non eſſet contra conſilium Chriſti, ſi hoc eſſet majoris, vel æqualis obſequii Dei. Adhuc tamen verificaretur, quòd iſte poteſt, non ſolùm favore cauſæ piæ, & favore Eccleſiæ donare omnia ſua: nam donata pauperibus tertia parte, omnia reliqua donaret Eccleſiæ. Et ſi Reſpublica ita præciperet: [Dum volueris donare Eccleſiæ omnia bona, ne dones Eccleſiæ, ſed pauperibus;] caſu quo hæc diſpoſitio eſſet majoris, vel æqualis obſequii Dei, non eſſet contra conſilium Chriſti de renuntiando omnia, & do-

nando pauperibus; ſed ſolùm eſſet commutatio unius cauſæ piæ in aliam.

24 Confirmatur primò hoc argumentum. Cauſa profana (quam vocas rationabilem) non prævalet contra cauſam piam, ita ut faciat, hanc non eſſe piam: ergo non tollit ab illa rationem conſilii evangelici. Sed præcipere formaliter contra conſilium evangelicum, impium eſſet: ergo impiæ eſſent leges civiles, ſi ob cauſam profanam impedirent cauſam piam.

25 Confirmatur ſecundò. In circumſtantiis, in quibus cauſa pia non deſinit eſſe pia, perſiſtit formaliter conſilium Evangelicum: ſed cauſa rationabilis profana, non extrahit cauſam piam à conceptu cauſæ piæ (ideòque illa cauſa profana non eſt rationabilis:) ergo non extrahit illam à conceptu conſilii evangelici: ergo ſi lex civilis ob cauſam profanam (quam vocas rationabilem) prohibet illam cauſam piam, prohibet formaliter conſilium evangelicum. Id autem eſſe iniquum, & impium, patet ex poſitione prima.

26 Confirmatur tertiò. Dum cauſa pia non deſinit eſſe pia, non poſſunt leges civiles illam inhibere: ſed dum cauſæ piæ opponitur cauſa profana, cauſa pia non deſinit eſſe pia: ergo leges civiles non poſſunt inhibere cauſam piam ob cauſam profanam, ſive opponendo cauſæ piæ cauſam profanam.

27 Secundum argumentum contra præfatam doctrinam eſt. Lex civilis nequit diſponere ob aliquam cauſam rationabilem, ne homo fiat Religioſus (niſi aliàs ipſo obligatus ſit ex delicto, vel ex contractu, aut ſimili cauſa ad ſtatum, vel modum vivendi incompoſſibilem;) quia fieri Religioſum, eſt conſilium Chriſti: ergo lex civilis nequit diſponere ob aliquam cauſam rationabilem, ut nemo donet omnia bona ſua Eccleſiæ, vel pauperibus, (niſi aliàs ad ea bona tertius alius habeat jus;) quia hæc donatio eſt conſilium Chriſti: Antecedens eſt certum, & conſequentia patet à paritate rationis.

28 Cætera autem argumenta pro concluſione præcipua, nempè validam eſſe donationem omnium bonorum factam Eccleſiæ, vel cauſæ piæ, vide apud P. Leſſium, & P. Fagundez ſupra relatos.

ARTICULUS III.

Exempla à Caramuele allata nihil prodeſſe adverſæ doctrinæ.

29 AD primum exemplum, quod affert de lege Belgica interdicente, ne etiam profeſſurus omnia bona ſua donet Monaſterio; reſpondeo, ſi talis illa eſt, qualis à Caramuele refertur, eam eſſe invalidam. Tum quia eſt contra conſilium Chriſti Domini; tum etiam, quia irrogat injuriam Monaſterio, quia operatur contra jus, quod habet Monaſterium, ne ullus vi impediat donationes ſibi licitè factibiles.

30 Pergit ad ſecundum illis verbis: [Caſtitas à Deo ipſo conſulitur; & tamen Reſpublica matrimonium contrahere vult eum, qui promiſit.] Et diſtinguo primam propoſitionem: Caſtitas à Deo ipſo conſulitur [in circumſtantiis, in quibus promiſit matrimonium,] nego; [in aliis,] concedo. Ideò quando Reſpublica jubet contrahere matrimonium eum, qui promittit, non diſponit contra conſilium Chriſti; quia in iis circumſtantiis nunquam Chriſtus caſtitatem conſulit.

31 Sed quid opus erat recurrere ad caſtitatem, cùm in eadem materia donationis bonorum idem contingat? Nam qui ex contractu promiſit Petro partem bonorum, non poteſt donare pauperibus omnia bona. Et ratio eſt, quia nunquam conſulit Chriſtus donare pauperibus ea, ad quæ tertius alius habet jus. Et quæſtio præſens, ut notavi ſuprà *num.* 14. non procedit in his circumſtantiis: ergo neque exemplum eſt ad rem.

32 Procedit ulteriùs in eodem exemplo, Rempublicam velle, quòd ducat matrimonium is, qui [tametſi non promiſerit, modò virginem oppreſſerit.] Affertque legem Lamegenſem de ducenda virgine oppreſſa; & ſubdit: [An taliter condemnatus poſſet ſententiam ſubterfugere, Evangelici conſilii prætextu?] Poſſet autem afferre idem genus probationis in eadem materia donationis. Nam ſi quis mulctetur mille aureis ex delicto, non poteſt eos mille aureos donare pauperibus. Et in confirmationem poſſet ſimiliter interrogare; an taliter mulctatus poſſet ſententiam ſubterfugere Evangelici conſilii prætextu?

33 Reſpondeo ergo, quòd ſicut taliter mulctatus ex delicto amittit jus ad illos mille aureos, ideòque nequit diſponere de illis; ita lex humana (Eccleſiaſtica ea ſit, an civilis, modò abſtraho) poteſt diſponere, quòd ex delicto oppreſſionis virginis amittat jus libertatis quoad matrimonium. Et ſicut lex humana poteſt ob delictum ejus dare jus alteri ad eos mille aureos; ita poteſt ob delictum oppreſſionis dare jus virgini oppreſſæ ad matrimonium oppreſſoris. Et ſicut conſilium Chriſti non eſt, quòd dones pauperibus eos aureos, in quos alius habet verum jus, ita non eſt conſilium Chriſti, quòd ſervet caſtitatem ille, qui ex proprio delicto, & obligatione reſarciendi damnum datum, incurrit debitum ducendi virginem oppreſſam. Quòd autem lex humana prohibeat fieri Eccleſiæ, aut cauſæ piæ donationem eorum bonorum, in quæ nullum jus habet tertius alius, de quo eſt præſens quæſtio; aut quòd ad id detur cauſa rationabilis, id contra conſilium Chriſti eſt: ſicut eſt contra conſilium Chriſti prohibere, ne quis ſervet cœlibatum, dum nulla fœmina habet jus ad matrimonium cum illo ineundum.

34 Tertium exemplum deſumit à correctione fraterna Jeſuitarum. Oportet verba formalia reproducere, etſi ſuprà relata: [Ad ſanctiſſimam Jeſuitarum Religionem converte oculos, in qua ſtatutum laudabile de fraterna correctione, tametſi à Deo conſulta, omittenda. (*Non omittitur in Societate correctio fraterna: frater enim fratrem corrigit, media prudentia Patris.*) Quia fortè ſub illis circumſtantiis à Chriſto non conſulitur; vel ſi conſulitur, debet non ſervari, cum jure illo ſecreti ceditur: cedit autem, qui legem contrarium præcipientem acceptat. Igitur ſi prudenter Reſpublica inſtituat, ne quis omnia bona Eccleſiæ donet, contra legem ſemel acceptam nulla donatio erit valida.]

35 Quod ſic poteſt ad formam argumentationis clariorem redigi: Quamvis ſit conſilium Chriſti ordo ſecretus præmittendus in correctione fraterna, non eſt contra conſilium Chriſti, illum ordinem non ſervare, ſi cedant jure ſecreti: ergo quamvis conſilium Chriſti ſit, donare omnia bona pauperibus, non erit contra conſilium Chriſti, ſi cedant jure ſuo. Sed qui acceptant legem civilem de non donando omnia pauperibus, cedunt jure ſuo illam acceptando: ergo in caſu talis ceſſionis non erit contra conſilium Chriſti, quòd non donentur omnia pauperibus, & quòd ſtatuto acceptato obligentur ad non donandum omnia pauperibus.

36 Reſpondeo (quidquid ſit de præcepto, vel conſilio correctionis ſecretæ tradito à Chriſto Domino; de quo videndus eſt P. Petrus Hurtado 2. 2. *diſputat.* 163 *ſect.* 3. *à ſubſect.* 21. *uſque ad* 27.) admiſſo antecedenti, & denegando conſequentiam, & reddendo diſparitatē Sole clariorem. Quæ quidem continetur in his duabus propoſitionibus: prima, *Chriſtus conſulit correctionem ſecretam, ſi non ceſſerint jure ſecreti.* Secunda, *Chriſtus conſulit renunciationem omnium bonorum, & donationem eorum pauperibus independenter ab eo, quòd cedant, vel non cedant jure donandi.*

37 Et quia Caramuel admittit primam, veniamus ad ſecundam. B. Franciſcus ingrediens Eccleſiam audivit in Evangelio id conſilium Chriſti, *Vade, & vende omnia, quæ habes, & da pauperibus*, &c. & Inſpiratione præventus eſt, ut conſilium Chriſti ſequeretur. Nunquid ceſſaret conſilium Chriſti, & ejus inſpiratio, ſi B. Franciſcus diceret: *Ego cedo jure donandi omnia pauperibus?* In nullius prudentis hominis mentem id venire poteſt.

38 Primò, quia id non conſulit Chriſtus in favorem juris donandi, ſed in favorem animæ tuæ, cui melius eſt præſtare ea, quæ majus Dei obſequium reſpiciunt. Atque ita conſulit correctionem ſecretam, ne violetur jus ſecreti: non autem conſulit donare omnia pauperibus, ne violetur jus, quòd quis habet ad donandum, ſed ut perfectius Deo obſequium præſtes.

39 Secundò. Conſilium Chriſti extenditur ad eas circumſtantias, in quibus eſt majus Dei obſequium illam actionem conſultam præſtare, ut conſtat ex dictis, præcipuè poſitione 6. Sed quamvis B. Franciſcus dixiſſet, *ego cedo jure donandi omnia pauperibus*; adhuc majus Dei obſequium præſtaret renuntiando omnia bona, & donando pauperibus: ergo quamvis cederet jure donandi omnia pauperibus, adhuc viget conſilium Chriſti, & ad eas circumſtantias extenditur.

40 Tertiò, quia ſi eodem modo ſe haberent conſilium Chriſti de correctione ſecreta, & conſilium Chriſti de donando omnia pauperibus; ſicut primum eſt conditionale, ita & ſecundum, & hoc ita eſſet: *Vende omnia, quæ habes, & da pauperibus, ſi jure donandi non ceſſeris.* Hoc autem abſurdum eſſe ex terminis patet: & etiam ex ratione, quam ſubiicio. Etenim conſilium conditionale æquivalet disjunctivo: & ita iſtud conſilium, *Corrige ſecretò fratrem, niſi ipſe ceſſerit jure ſecreti*; æquivalet virtualiter huic disjunctivo: *Corrige ſecretò in caſu, quo ipſe cedat jure ſecreti.* Ergo ſi illud conſilium de donando omnia pauperibus, eſt conditionale, æquivalet quoque disjunctivo, hoc pacto: *Da omnia pauperibus, vel cede jure tuo dandi pauperibus.* Unde cùm Chriſtus conſulat id, quod perfectius eſt, fieret, quòd tam perfectum eſſet cedere jure donandi pauperibus, atque donare omnia pauperibus.

41 Unde ulterius fieret, quòd divites hujus ſæculi, qui divitias amant, poſſent reſpondere, ſe æquè perfectè amplecti conſilium Chriſti, ac illi, qui omnia pauperibus erogarunt. Nam ſi vos, inquiunt, omnia pauperibus dediſtis, & ſic primam partem conſilii disjunctivi impleviſtis; nos ſecundam partem ejuſdem conſilii implevimus, cedendo jure donandi omnia pauperibus.

42 Item adoleſcens ille, cui *Matth.* 19. dixit Chriſtus; *Si vis perfectus eſſe, vade, & vende omnia, quæ habes, & da pauperibus*, &c. ſine cauſa abiit triſtis. Potuiſſet enim reſpondere Chriſto: [Domine, ego cedo jure donandi omnia mea pauperibus; ad has enim circumſtantias non extenditur conſilium tuum.] Quo quid abſurdius excogitari poteſt?

43 Ex quibus omnibus clariſſimè conſtat, conſilium de correctione ſecreta eſſe propter ſervandum jus ſecreti illæſum; ideòque non extendi ad circumſtantias, in quibus corrigendus cedat jure ſecreti:

Digitized by Google

ſecreti: & conſilium de donando omnia pauperibus, non eſſe propter ſervandum jus donandi; ideòque extendi etiam ad circumſtantias, in quibus quis cedat jure donandi omnia pauperibus. Et memineris, quòd ſæpè nutavi, non loqui nos de caſu, in quo quis cedat eo jure in favorem tertii ex contractu, quo obligatus maneat, partem bonorum ei tertio addicere. Nam poſtquam verè ſe obligavit ad dandum ei tertio, non habet locum conſilium Chriſti de donando pauperibus ea bona, utpotè, ad quæ tertius ille habet jus.

44 Ubi notandum eſt primò, malè procedere argumentum, dum ait: *Cedit autem* (jure ſuo) *qui legem contrarium præcipientem acceptat*. Ubi contendit, per acceptationem legis civilis, quæ interdicit donationem omnium bonorum Eccleſiæ faciendam, te cedere jure donandi; atque adeò manere obligatum ad non donandum.

45 Reſpondeo enim, ibi eſſe duo jura: unum donatoris, alterum Eccleſiæ acceptaturæ: habet enim Eccleſia jus, ne quis per vim impediat, quidquid ſibi eſt donabile. Poteris ergo acceptando legem (do, & non concedo) cedere jure tuo; non tamen poteris cedere jure Eccleſiæ, cui juri lex infert vim, quia id jus non eſt tuum. Vide intrà *art*. 4. *n*. 51.

46 Nota ſecundò, in illis verbis Caramuelis, [Igitur ſi prudenter Reſpublica inſtituat, ne quis omnia bona donet Eccleſiæ:] perperam poſitam eſſe eam dictionem *Prudenter*. Falsò enim ſupponit, id prudenter poſſe à Republica inſtitui; eo fundamento nixus, quòd fideles poſſint cedere jure donandi omnia pauperibus; & conſilium Chriſti non extendi ad caſum ejus ceſſionis: cùm tam clarè conſtet, hoc fundamentum eſſe falſum, & abſurdum.

47 Confirmationem hujus argumenti, quam ſubdit Caramuel, non eſſe ad rem, conſtat ex poſitione quinta. Authores enim dum affirmant, poſſe quemlibet donare omnia pauperibus ex conſilio Chriſti, & ad id impediri non poſſe jure civili communi, vel provinciali, ſupponunt, quòd ſi antecedenter ad eam donationem omnium bonorum, filii, parentes, vel cognati, aut quicunque alii habeant jus ad ea bona, non poſſunt facere donationem eorum; neque quod Chriſtus conſuluerit, ut donet pauperibus ea, de quibus non poteſt liberè diſponere ſine injuria alterius.

48 Quare dum ait: [Si lex jubeat, ut ſaltem mediam bonorum partem des cognatis ſæcularibus, & tu hanc legem acceptas, ipſa te obligatione publica obligas; ergo & cognati ſæculares acquirunt jus,] &c. omittendum eſt totum. Si enim cognati verè acquiſierunt jus, illa bonorum medietas non eſt omninò tua, neque talis, ut poſſis de illa liberè diſponere. Et cum hoc ſtat, quòd poſſis donare pauperibus ea omnia, quæ omninò tua ſunt; non verò ea, quæ aliqua ratione ſunt aliena.

ARTICULUS IV.

Duo corollaria ex dictis.

49 INferes primò, etſi eſſet probabilis probabilitate directa oppoſita doctrina, nempe, quòd poſſit jus civile impedire, ne quis donet omnia bona ſua Eccleſiæ, eam tamen probabilitatem limitari reflexè per legem canonicam, quæ præſcribit legem favorabilem Religioni ampliandam eſſe, & odioſam Religioni reſtringendam; juxta ea, quæ docui *diſputation*. 17. Quòd etiam videtur adnotaſſe, P. Fagundez *libr. quarto, de Juſtit. capitul. decimo, numer*. 10.

50 Inferes ſecundò, prædictam doctrinam oppoſitam eſſe adverſam immunitati Eccleſiaſticæ. Etenim leges diſponentes contra jus Eccleſiæ, lædunt immunitatem Eccleſiaſticam, ut ex *c. Noverit, de ſentent. excommun.* & multis ſacris Canonibus conſtat, renovatis à Tridentino *ſeſſ. 25. c. 20 de Reform.* & præcipuè ex Bulla quotannis promulgata in die Cœnæ Domini, ubi excommunicantur, [Qui ſtatuta, ordinationes, conſtitutiones, præeminentias, ſeu quævis alia decreta in genere, vel in ſpecie, ex quavis cauſa, & quovis quæſito colore, atque etiam prætextu cujuſvis conſuetudinis, aut privilegii, vel aliàs quomodolibet, fecerint, ordinaverint, vel publicaverint, vel factis, & ordinatis uſi fuerint, *unde libertas Eccleſiaſticæ tollitur*, ſeu in aliquo læditur, vel deprimitur, aut aliàs quovis modo reſtringitur. De quo vide P. Suarez *tom. 5. in 3. part. diſputation* 11. *ſection*. 2. *à numer*. 79. *& lib. tertio, de legib. capitul*. 34. *numer*. 2.

51 Atqui ſicut quilibet habet jus, ne quis vi, vel dolo impediat donationes ſibi licitè, & validè factibiles; ita & Eccleſia. Et cùm conſtet ex dictis licitè, & validè fieri poſſe Eccleſiæ donationem omnium bonorum, utique Eccleſia habet jus, ne quis per vim, vel dolum, eam ſibi faciendam impediat. Lex ergo civilis, quæ interdixerit donationem omnium bonorum Eccleſiæ faciendam, vim facit, & per vim impedit ejuſmodi donationem: ergo jus Eccleſiæ violat: ergo doctrina, quæ tradit, poſſe legem civilem interdicere ejuſmodi donationem Eccleſiæ faciendam, adverſa eſt prædictæ immunitati.

52 Itaque lex civilis, quæ prohibet donationem omnium bonorum, non exprimendo donationem Eccleſiæ faciendam, non eſt adverſa immunitati; quia dum univerſaliter loquitur, intelligenda eſt juxta materiam ſibi ſubditam; & ideò extra caſum in Evangelio conſultum. Si autem lex interdicat expreſsè, aut ſub aliquo modo implicito donationem omnium bonorum Eccleſiæ faciendam, jus Eccleſiæ lædit, & immunitati Eccleſiaſticæ planè adverſatur.

CAPUT II.

Pro ſecunda parte diſputationis refertur ſententia negans, poſſe patrem eleemoſynam facere in præjudicium legitimæ filiorum.

53 QUia Caramuel in extrema clauſula relata, nempe in confirmatione, indubitatum ſupponere videtur, legem præcipientem, ut mediam bonorum partem des cognatis, ſi acceptetur, conferre jus cognatis ad prædictam medietatem bonorum; oportet rem altiùs diſcutere, & verſare eam quæſtionem, his temporibus non parum controverſam; an leges civiles poſſint conferre jus filiis, aut parentibus ad aliquam bonorum quotam jure naturali indebitam in præjudicium cauſæ piæ? Vel potiùs, an non obſtante diſpoſitione legum civilium circa legitimam filiorum, vel parentum, poſſint parentes, vel filii ſumptus facere in favorem cauſæ piæ, & in præjudicium legitimæ filiorum, vel parentum.

54 Dixi, illud videri ſupponi à Caramuele tanquam indubitatum, propter ea, quæ notavi *capitul. præcedent. articul. primo, numer*. 4. affirmat enim, illam ſententiam *non poſſe defendi*, (id eſt non eſſe probabilem) *ſtando provinciarum legibus ſpecialibus*. Quod in ea extrema clauſula confirmat ex eo, quòd lex ſpecialis acceptata de danda cognatis ſæcularibus tali quota bonorum, det jus prædictis cognatis in eam bonorum partem.

55 Præmittendum ergo eſt, juxta leges civiles hujus Regni Caſtellæ, Patrem non poſſe diſponere ultra quintum in vita, aut in morte, de bonis ſuis; quia quatuor aliæ partes ex diſpoſitione prædictarum legum pertinent ad legitimam filiorum. Item filium, qui caret liberis, habet tamen ſuperſtites parentes, aut utrumlibet horum, non poſſe diſponere de bonis ſuis ultra tertium: nam duæ aliæ tertiæ partes jure hujus Regni pertinent ad aſcendentes.

56 Quare communis Juriſperitorum opinio eſt, non poſſe patrem inſumere ultra quintum bonorum in opera pia, in præjudicium legitimæ filiorum, in hoc Regno; & in quolibet Regno, ultra eam quantitatem, de qua poteſt juxta ejus Regni leges liberè diſponere. Ita Joannes Gutierez *lib. 3. pract. quæſt*. 61. *& tract. de juram. par*. 1. *cap*. 5. *num*. 28. Rodericus Suar. *lege quoniam in prioribus, in declaratione legis Regni, limitatione* 1. *Cod. de inoffic. teſtament.* Baeza *de non meliorandis filiabus, cap*. 27. *num*. 9. Azevedo *lib. 5. novæ compilationis, tit*. 6. *leg*. 1. *numer*. 67. quos refert, & ſequitur P. Thom. Sanch. *lib. 6. de Matrim. diſp*. 36. *num*. 6.

57 Ejuſdem ſententiæ ſunt omnes illi, qui dicunt, non poſſe filium profitentem in Religione, relinquere bona ſua Monaſterio in præjudicium legitimæ parentum, ſed parentibus deberi ſuam integram legitimam. Ita P. Thom. Sanchez *lib. 7 ſumm. c*. 9. *num*. 19. & apud ipſum P. Leſſius, P. Molina, Rodriguez, Ludovicus Lopez, & ex Juriſperitis Placentinus, Odofredus, Burrigarius, Bartolus, Albericus, Paulus, Salycetus, Jaſon, Speculator, Baldus, Cardinalis, Innocentius, Joannes Andr. Hoſtienſis, Antonius, Abbas, Bellamera, Berojus, Navarrus, Bertandus, Gregorius Lopez, Menchaca, Molina Juriſconſultus, Rojas, Aſcanius Clemens, Avendaño junior, Azevedo, Tapia, Gutierrez, Benedictus Ægid. Joan. de Monteſperello, Caſtillo, Velaſco, Villadiego junior, Lælius Zecchius, Cevallos: & ex Summiſtis Angelus, Sylveſter, Tabiena, & Armilla.

58 Moventur primò *ex cap. fin. 17. quæſt*. 4 ubi Sanct. Auguſtinus (*ſerm. 49. de diverſis, c. 4.*) ait: *Quicumque vult, exhæredato filio, hæredem facere Eccleſiam, quærat alterum, qui ſuſcipiat, non Auguſtinum: immò Deo propitio neminem inveniet. Quàm laudabile factum Sancti, & venerandi Epiſcopi Aurelii Carthaginenſis! quomodo implevit os omnium, qui ſciunt, laudibus Dei. Quidam enim cùm filios non haberet, nec ſperaret, res ſuas omnes, retento ſibi uſufructu, donavit Eccleſiæ. Nati ſunt ei filii poſteà, & reddidit Epiſcopus, nec etiam opinanti illi, quæ donaverat. In poteſtate habebat Epiſcopus non reddere, ſed jure fori, non jure poli.* Ex quibus conſtat, patrem non poſſe, exhæredato filio, hæredem facere Eccleſiam: & jure poli non poſſe retinere Eccleſiam bona ſtabilia ſibi donata à Titio, antequam ei naſcerentur filii, ſi poſteà ei ſuperveniant: ergo multò minùs licebit Titio donare Eccleſiæ bona in præjudicium filiorum jam exiſtentium.

59 Moventur ſecundò, quia leges Cæſareæ, & ſpeciales hujus Regni determinant quotam, in qua filii neceſſariò hæredes inſtituendi ſunt, & ſpecialiter *leg 3 Tauri*, diſponitur, legatum pro ſacrificiis celebrandis, & alia legata pia, ex quinto bonorum deducenda eſſe, quando Teſtator habet liberos ſuperſtites: hæ tamen leges juſtæ ſunt, & ut tales conferunt jus filiis, ut pater non valeat eam

quantitatem ab eis auferre, niſi quando exhæredatione digni ſunt; alioqui poſſet pater auferre eam quantitatem legitimam, & donare extraneo ſine injuria filiorum; quod eſt abſurdum: ergo tales leges omninò in conſcientia ſervandæ ſunt.

60 Moventur tertiò: etenim non placent Deo eleemóſynæ ex bonis alienis, aut ex illis, ad quæ alii jus habent; nam ſi debeo Petro centum, non poſſum ea à Petro auferre, ut dem pauperibus: ſed legitima eſt debita filiis non minùs, quàm æs alienum creditori: ergo non poteſt pater eam à filiis auferre, ut det pauperibus; neque hæc eleemoſyna Deo placere poteſt.

61 Moventur quartò, quia pater non poteſt facere donationes remuneratorias, quæ ſolùm ex gratitudine debentur pro obſequiis ſibi præſtitis in præjudicium legitimæ filiorum, ut docet P. Thomas Sanch. *lib. 6. de Matrim. diſp. 36. n. 4.* cum pluribus aliis; & tamen donatio remuneratoria magis obligatoria eſt, quàm eleemoſyna: ergo multò minùs poterit eleemoſynas facere in præjudicium legitimæ filiorum.

62 Moventur quintò: nam legitima eſt jus naturali debita tam filiis, quàm parentibus; ut latè defendit Annæus Robertus *lib. 1. rerum judic. c. 1.* & habetur *leg. ultim. C. quorum bonorum*, ibi: *Et lex ipſa naturæ ſucceſſores eos facit*. Et *Authent. de hæredibus, & Falcid. §. primum itaque, collat. 1. Primum, itaque illud eſt cogitandum, quia teſtantibus aliis quidem neceſſitatem imponit lex diſtribuere quandam partem perſonis quibuſdam, tanquam hoc ſecundùm ipſam naturam eis debeatur, quale eſt filiis, & nepotibus, patribus, atque matribus.* Et *cap. Si pater, de teſtam. in 6. Licèt autem filius teſtamento ſuo matrem portione jure naturæ debita privare non poſſit*. Ubi loquitur de hæreditate matris, & in caſu, quo pauperes ſubſtituti ſunt. Et *leg. 1. tit. 11. partit. 6. Mas ſi los herederos fueſſen de los que deciendẽ, ò ſuben por linea derecha del facedor del teſtamento; aque llaman en Latin debitum jure naturæ*. Quod ſic in Latinum vertes: [Sed ſi hæredes ſint ex deſcendentibus, vel aſcendentibus per lineam rectam teſtatoris: quòd Latinè appellatur debitum jure naturæ. Ergo cùm pater jure naturæ teneatur ad legitimam, & non ad eleemoſynas, non licèt patri eleemoſynas facere in præjudicium ejus, quòd debetur jure naturæ.

63 Moventur ſextò *ex Authent. ſi qua mulier, C. de Sacroſanctis Eccleſ.* ibi: *Si perſona liberos habens, antequam de rebus ſuis inter eos diſponat, Monaſterium intret, liceat ei poſteà inter eos dividere, legitima portione nullà diminuta; & quòd eis non dederit, Monaſterio competet*. Et idem habetur *leg. 17 tit. 1. partit. 5.* Et idem ſtatuitur *in Authent. at nulli judicum, §. ad alteram, collat. 9.* ſed donatio ſacta Monaſterio eſt opus pium: ergo non licet diminuere legitimam filiorum, aut parentum, ut detur in opus pium.

64 Neque valet dici, diſpoſitionem juris civilis, qualis eſt hæc, non poſſe ſphæram ſuam protendere ad loca religioſa, & Eccleſiaſtica. Tum, quia hæc Authentica inſerta eſt in jure canonico, ſcilicet in decreto Gratiani, *c. ſi mulier, 19. q. 3.* Tum etiã quia, ut ait P. Thom. Sanch. citatus *eo c. 9. n. 7.* illa Authentica habet tacitam approbationem Pontificum.

65 Moventur ſeptimò, quia alimenta jure naturæ debita ſunt filiis, & parentibus: legitima autem ſucceſſit loco alimentorum: ergo legitima debita eſt jure naturæ: ergo illa minui non poteſt propter eleemoſynas faciendas; cùm debitum jure naturæ non debeat cedere voluntariæ donationi.

66 Moventur octavò ex Evangelio Matthæi *c. 15.* ubi cùm Phariſæi, & Sacerdotes ſuaderent hominibus auferre à parentibus ſuis, ut donarent Templo, & Sacerdotibus, aſſerentes, eos quidem ſatisfacere obligationi honorandi parentes, ſi Deo, & Templo darent, quæ parentibus daturi erant, quia parentibus id proderat ad ſalutem animæ; Chriſtus Dominus eos graviter corripit, dicens: *Quare & vos tranſgredimini mandatum Dei propter traditionem veſtram? Nam Deus dixit: Honora patrem, & matrem: & qui maledixerit patri, vel matri, morte moriatur. Vos autem dicitis: Quicumque dixerit patri, vel matri, Munus quodcunque ex me tibi proderit: & non honorificabit patrem ſuum, aut matrem ſuam: & irritum feciſtis mandatum Dei propter traditionem veſtram*. Ergo contra jus divinum eſt defraudare parentes legitima ipſis debita, ut detur pauperibus.

67 Denique confirmatur hæc ſententia ea extrema periodo Caramuelis relata *c. præced. art. 1.* Nam ſi lex civilis præcipiat, ut talem quotam bonorum relinquas filiis, & tu acceptas hanc legem, ipſa acceptatione te obligas ad dandum filiis eam quotam: ergo filii acquirunt jus in eam quotam: ergo ſi partem ejus quotæ donas pauperibus, donas illis bona, quæ ſunt filiorum; atque adeò cum injuria illorum.

68 Hæc ſententia probabilis eſt, propter magnam authoritatem, qua fulcitur, & propter rationes non leves. Adhuc tamen oppoſitam cenſeo probabiliorem, quam jam explico, & confirmo.

CAPUT III.

Præmittitur, patrem non poſſe inſumere in cauſas pias in præjudicium alimentorum, quæ filiis debet.

69 PRæmittendum ergo eſt tanquam certum, patrem non poſſe facere eleemoſynas, neque inſumere in cauſas pias in grave præjudicium alimentorum, quæ filiis debet, niſi filii aliunde habeant, unde competenter alantur ipſi, & domeſtici ſui præſentes, & futuri. Hæc concluſio eſt de mente omnium Doctorum, tum eorum, qui dicunt, patrem non poſſe inſumere aliquid in cauſas pias in præjudicium legitimæ filiorum; quos citavi *capite præcedent.* Tum præcipuè eorum, qui docent, alimenta eſſe debita filiis ſtrictiſſimo jure naturæ. In hoc enim nulla eſt controverſia inter Authores, tam Theologos, quàm juris utriuſque conſultos. Et idem eſt de alimentis, quæ filii debent parentibus, ad quæ præſtanda obſtringuntur jure Decalogi divino, dum jubentur honorare parentes.

70 Ubi obſervandum eſt, nomine alimentorum non intelligi ea, dumtaxat, quæ ad vitæ ſuſtentationem requiſita ſunt, ſed ea etiam, quæ ad ſtatum ſuum conſervandum. Quia tamen ea vox *ſtatus*, magnam habere ſolet latitudinem, non intelligendum eſt, eſſe filius debita jure naturæ alimenta, ad ſuperbiam, & vanitatem actionum ſuſtinendam; ſed quæ ſufficiant tum ad alendam commodè vitam ſuam, & ſuorum: tum etiam, ut degant inter æquales ſuos abſque ignominia.

71 Dixi, non poſſe inſumere in cauſas pias *in præjudicium grave* alimentorum. Nam eleemoſynas, quæ ſint in modicum præjudicium alimentorum, non prohibentur facere parentes. Nam id, quod modicum eſt, non reputatur præjudicium.

72 Dixi etiam, deberi alimenta *pro ipſis filiis, & domeſticis ſuis*. Quod non ita intelligendum eſt, ut debeantur pro alendis domeſticis, quotquot tales filii alere voluerint; ſed quotquot juxta ſtatum ſuum ſibi neceſſarii ſunt ad honeſta commoda vitæ.

73 Dixi præterea, deberi alimenta filiis *pro domeſticis eorum præſentibus, & futuris*. Nam ſi filius duxit uxorem, vel ducturus ſit, debet pater relinquere filio, unde poſſit *partim* alere filios, qui geniti fuerint; & domeſticos ad eorum educationem neceſſarios: *partim* dixi ad menſuram pendentiæ; cùm etiam partim alendi ſint ex dote, & partim ea induſtria filii, quam debet ad filios, qui ei naſcentur, adhibere.

74 Hinc conſtat, magnam eſſe diverſitatem inter alimenta debita filiis, & inter legitimam. Primò, quia alimenta ſunt dumtaxat ea, quæ requiruntur ad alendam vitam, & ſuſtinendum ſtatum: legitima autem eſt integra quota deſignata à lege, quantumvis plurimùm excedat quantitatem ad alimenta requiſitam. Secundò. Alimenta jure naturæ ſunt debita filiis: legitima autem ſi excedat alimenta, quoad eum exceſſum non debetur jure naturæ, ſed jure humano ita diſponente.

75 Eſt ergo quæſtio præſens, an pater poſſit inſumere in opera pia in præjudicium legitimæ filiorum, quatenus hæc legitima excedit alimenta jure naturæ debita?

76 Et quidem in praxi non habet locum quæſtio, caſu, quo pater habeat mediocrem bonorum quantitatem; præcipuè ſi pater plures habeat liberos. Nam ſi hæc quantitas bonorum mediocris eſt reſpectu parentis, cùm tota quantitas bonorum contineatur intra terminos unius domus, non eſt credibile, quòd excedat alimenta requiſita filiorum, dum filii aſſumant ſtatum, & in plures domos ea quantitas dividenda ſit. Quare in praxi hæc quæſtio ſolùm habet locum, quando quantitas bonorum parentis eſt apertè exorbitans. Verb. grat. ſi Petrus ſit ex communi ſtatu nobilium, & habeat annua decem millia aureorum, habeatque unum, vel duos liberos, quibus ſingulis ad alimenta juxta ſtatum ſuum ſufficerent mille aurei; an in præjudicium prædictæ exceſſivæ legitimæ, poſſit ſumptus facere notabiles in eleemoſynas, & opera pia, Et idem eſt de filio prædivite reſpectu legitimæ parentum.

CAPUT IV.

Propugnatur pars affirmativa quæſtionis.

77 ASſero ergo, ſententiam eſſe probabiliorem, quæ affirmat, patrem inſumere poſſe magnas quantitates in eleemoſynas, & opera pia, in præjudicium legitimæ filiorum, qua hæc dicit exceſſum ſupra alimenta jure naturæ debita. Ita Navarrus *in ſumma capit. 26. numer. 39. ad 4.* Cui aſſertioni hæc verba ſuperaddit: [Per quam conſiderationem his defendimus à murmure quorundam eruditorum illuſtriſſimam, eamque pientiſſimam Dominam Mariam de Mendoza, quæ juvandis piis operibus, & elargiendis multis, & magnis eleemoſynis cujuſque ordinis pauperibus Deo devotis, & ſæcularibus, ſoperare mihi videtur omnes, quotquot à quinque ſæculis viderim, audierim, & legerim, etiam Reges, & Reginas, optimo cum exemplo ſæcularium Magnatum, & non parva reprehenſione Eccleſiaſticorum, in ea re plus ſatis dormitantium.]

78 Eandem ſententiam propugnat Ludovicus Lopez *in Inſtructorio conſcientiæ 1. par. c. 170. concluſ. 7 & in Inſtruct. negotiant. lib. 2. c. 42. §. Præterea.* Emanuel Rodriguez *tom. 1. Summ. c. 93. num. 2.* Vega *par. 2. c. 22. verb. Legitima, caſu 5.* Marcus Antonius Genuenſis *in practicabilibus, quæſt. 168.* docens, legata pia minuere legitimam. Corduba *in ſumma caſu 125.* & ut probabilem docet Machado *tom. 2. l. 6. part. 7. tract. 6. docum. 20. num. 5.*

79 Neque leve argumentum authoritatis in hac materia eſt negativum;

Digitized by Google

tivum; quod deſumitur ex eo, quòd quamplurimi Theologi inquirentes, quinam poſſint eleemoſynas facere, inductione facta per ſingula perſonarum genera, vel mentione facta patrumfamilias, dixerunt, eos poſſe eleemoſynas facere, nulla limitatione adhibita; vel nullam patrumfamilias meutiunem fecerunt, quaſi in eo ipſo ſupponerent, id illis cum amplitudine licere. Sicut enim ibi limitant in uxoribus, filiis, Religioſis, &c. ita limitarent in parentibus, ſi crederent, eis non licere facere eleemoſynas in detrimentum legitimæ.

CAPUT V.

Probatur concluſio authoritate Sanctorum Patrum.

ARTICULUS I.

Doctrina Divi Auguſtini.

80 AUthoritas Sanctorum Patrum in hac materia magni momenti eſſe debet, cùm verſemur in materia eleemoſynæ erogandæ, ſæpè in Evangelio repetita. At Sanctos Patres circà intelligentiam Evangelii, ut præcipuos interpretes, & à Deo ſpecialiter ad ejus intelligentiam illuminatos, veneramur. Et in primis S. Auguſtinus apertè favet huic ſententiæ multis in locis. Primò, dum docet, eam portionem rei familiaris, quæ uni filio ſervabatur, eo mortuo non debere cæteris fratribus accreſcere, ſed Chriſto in ejus pauperibus. Ita *lib. de decem chordis, capitul.* 12. *in tom.* 9. [Quare non facit eleemoſynam? *Quia ſervat filiis ſuis.* Contingit, ut amittat unum. Si propter filium ſervabat; *mittat poſt illum partem ſuam.* Quare illam tenet in ſacculo, & illum relinquit ab animo? *Redde illi, quod ſuum eſt: redde, quod illi ſervabas.* Mortuus eſt, inquit, ſed præceſſit ad Deum: *pars illius debetur pauperibus; illi debetur, ad quem perrexit: Chriſto debetur;* ad illum enim perrexit; & ille dixit: Qui uni ex minimis iſtis fecit, mihi fecit; & qui uni ex minimis iſtis non fecit, mihi non fecit. Sed quid dicis? Servo fratribus ipſius. Si viveret ille, non erat cum ſuis fratribus diviſurus? O fides mortua! Mortuus eſt enim filius tuus. Quidquid dicas, *mortuo debes, quod vivo ſervabas.* Mortuus eſt filius meus; ſed tamen partem filii ſervo fratribus ipſius. Sic credis, quia mortuus eſt? Si pro illo Chriſtus mortuus non eſt, mortuus eſt ipſe. Si autem in te fides eſt, vivit filius tuus. Vivit prorſus: non deceſſit, ſed præceſſit. Qua fronte venturus es ad filium tuum, qui præceſſit, *cui præcedenti non mittis partem ſuam in cœlum?* An non poteſt mitti in cœlum? Poteſt prorſus. Audi ipſum Dominum dicentem, *Theſaurizate vobis theſauros in cœlo.*]

81 Eadem habet *ſerm.* 43. *de diverſis, capit.* 10. *in tom.* 10. ubi inter alia hæc habet. [Chriſtianum filium amiſiſti: non ergo amiſiſti, ſed præmiſiſti. Neque enim ille deceſſit, ſed præceſſit. Interroga fidem tuam. Certè & tu illò iturus es, quò ille anteceſſit. Rem brevem dico, cui puto, quòd nemo reſpondeat. Vivit filius tuus? Interroga fidem tuam. Si ergo vivit; quare *invaditur pars ejus à fratribus ejus?* Sed dices: Nunquid rediturus eſt, & poſſeſſurus? *Mittatur ergo illò, quò præceſſit ille.* Ad rem ſuam venire non poteſt: res ejus ad eum ire poteſt.]

82 Et ibidem *capit.* 11. dixerit in hæc verba. [Abſit ergo, ut dicam tibi, Da (defuncto) quod habes: ſed dico tibi, *redde, quod debes.* Sed habebunt illud, ais, fratres illius. O mala doctrina, docens mortem optare fratribus ſuis! Si de re fratris ſui mortui ditiores erunt, vide quemadmodum ſe attendant in domo tua. Quid ergo facies? Patrimonium dividis, & parricidia doces.]

83 Ex qua Divi Auguſtini doctrina manifeſtè colligitur, portionem legitimam filii non eſſe menſurandam penes majorem, vel minorem ſubſtantiam patris (quando videlicet hæc ſuperabundans eſt) ita ut ſemper major debeat eſſe legitima ſervanda filio, quantò major fuerit paterna ſubſtantia. Nam ſi filii portio ita menſuranda eſſet, mortuo uno filio, portio legitima hujus deberet accreſcere ſuperſtitibus filiis, ut Juriſperiti affirmant, & concedendum eſt, caſu, quo pater non inſumat in opera pia, atqui oppoſitum docet Auguſtinus, docens, eam portionem Chriſto ſervandam, & pauperibus largiendam, ut eam defunctus habeat. Ex quo planè infertur, legitimam filii, favore pauperum, menſurandam eſſe penes indigentiam, & ſufficientiam ſtatus filii; atque filium non habere jus ad ea bona, quæ pater inſumit in eleemoſynas; haſque conſequenter fieri ſine injuria filii.

84 Secundò patrocinatur huic ſententiæ Sanctus Auguſtinus, dum docet, patrem habentem filios, debere reputare Chriſtum quaſi alterum filium, ut ſic ei in ſuis pauperibus portionem ſuam diſtribuat: ita ut ſi unum filium habeat, Chriſtum reputet ſecundum; ſi duos, Chriſtum reputet tertium, &c. Hinc enim clarè fit, tunc licere patri donare pauperibus medietatem bonorum, quando unicum filium habet, & prædives eſt (intellige, dummodo integra ſerventur alimenta, modo explicato;) tum etiam portiones ſubſtantiæ filiis à patre deſtinatas, & lege taxatas, minui poſſe in favorem pauperum.

85 Illud enim docuit Auguſtinus *ſerm.* 43. *de diverſis, capit.* 11. his verbis. [Computa, quia *unum plus habes.* Fac locum Chriſto cum filiis tuis; accedat familiæ tuæ dominus tuus; accedat ad prolem creator tuus; *accedat ad numerum filiorum tuorum frater tuus.* Cùm enim tantùm interſit, & pater eſſe dignatus eſt. Et cùm ſit pater unicus, voluit habere cohæredes. Ecce ille quàm largiter! Tu quare tam ſteriliter? *Duos filios habes, tertium illum computa; tres habes, quartus numeretur: quintum habes, ſextus dicatur: decem habes, undecimus ſit.* Nolo ampliùs dicere: *Unius filii tui ſerva locum Domino tuo.* Quod enim dabis Domino tuo, & tibi proderit, & filiis tuis. Quòd autem malè ſervas filiis tuis, & tibi oberit, & filiis.]

86 Idem docet *tract. de Doctrina Chriſtiana, cap.* 8. *in tom.* 9. in hæc verba: [Chriſtus petit, & non accipit; & oſtendis nomen pietatis crudelibus vocibus, & dicis, & quid ſervo filiis meis? Chriſtum illi oppono; filios ſuos mihi reponit. Ecce, quis eget; & filios tuos numeras? Poſtremò numera filios tuos; adde unum inter illos Dominum tuum. *Unum habes, ſit ille ſecundus; duos habes, ſit ille tertius; tres habes, ſit ille quartus.*] Ubi notabis, Auguſtinum reputare impiam crudelitatem, quòd cùm Chriſtus in pauperibus ſuis egeat, parentes opponant filios ſuos, eo quòd demptis neceſſariis ad vitam, & ſtatum, reliqua debeantur Chriſto.

87 Eandem doctrinam de Chriſto inter filios numerando in ordine ad eleemoſynam repetit *ſerm.* 49. *de diverſis, cap.* 3. *& in Pſ.* 48. *in ea verba, Et relinquent alienis divitias ſuas.*

88 Tertiò ſuffragatur S. Auguſtinus, dum exhortatur patres divites, ut medietatem bonorum Chriſto tribuant. Ex quo ſequitur, non totam legitimam lege taxatam dandam eſſe filiis, ſed ſufficere, ſi medietatem bonorum reſervet filiis. Ita enim ſignificat *tract. de decem chordis, cap.* 12. loquens enim cum patribusfamilias, ait: [Cur in opere bono non attenditur ille Zacchæus, qui *dimidium rerum ſuarum* dedit pauperibus? Filiis, inquis, meis ſervo. Magna excuſatio! Filiis meis ſervo.]

89 Quartò favet eidem ſententiæ, dum docet, patrem non debere relinquere filiis multas divitias, quibus luxuriari poſſint, & vanitati inſervire; vitioque verti parenti, quòd relinquat filio, unde iſte luxurietur, & pereat. Hinc enim fit, ut ſi magna ſit divitiarum copia, non debeat filio relinqui tota legitima lege taxata, ſed ea favore pauperum minuenda ſit, ne divitiarum copia ſit filio in ſcandalum; & dum relicta ipſi fuerint multa ſuperflua, ſint illi fomenta luxuriæ.

90 Illud tradit *ſerm.* 43. *de diverſis, cap.* 8. ubi ſuadens largas Chriſto eleemoſynas erogandas, ait: [Conſule in poſterùm. In quòd poſterùm? Jam expirans loquitur. Propter filios tuos, inquit. Illos videamus, qui filios habent, utrùm certi ſint, filios ſuos poſſeſſuros eſſe, quæ reliquerint. Intendant, cùm vivunt, filios aliorum: alios alienis improbitatibus, quod habuerant amittentes, alios *propria nequitia, quod habuerant* conſumentes.]

91 Et *lib. de diſciplina Chriſtiana, cap.* 8. *in tom.* 9. [Iſtane verò magna juſtitia, ut habeat, *unde luxurietur filius tuus*, egeat verò Dominus tuus? Cùm enim uni ex minimis meis feciſtis, mihi feciſtis. Et cùm uni ex minimis meis non feciſtis, nec mihi feciſtis. Non legiſti? Non timuiſti? Ecce quis eget, & filios tuos numeras?]

92 Et *ſerm.* 50. *de temp. cap.* 3. agens de excuſatione divitum opponentium filios, ne liberales ſint in pauperes, ait: [Omitto dicere, qualibus filiis; ne fortè quod congregavit avaritia, *perdat luxuria.* Alius *fluendo perdit*, quòd tu laborando congregaſti.]

93 Quintò favet huic ſententiæ Auguſtinus, dum vitio vertit parentibus, quòd theſaurizent filiis, & non potiùs largas pauperibus eleemoſynas faciant. Quod non diceret Auguſtinus, ſi filii haberent jus in omnes eas divitias, etiam in præjudicium pauperum. Illud diſertis verbis tradit S. Auguſtinus *ſerm.* 50 *de temp. cap.* 3. [Si non vanè conturbaris, dic cui theſaurizas? Mihi, inquis. Hoc audes dicere moriturus? *Magna pietas; theſaurizat pater filiis. Immò magna veritas; theſaurizat moriturus morituris.* Si propter te, quia moriturus dimittis, quid colligis? Hæc cauſa, & filiorum: ſucceſſuri ſunt, non permanſuri.] In qua ratione ſatis clarè aſſerit S. Doctor, non eſſe filiis theſaurizandum, ſed id ſolùm eis relinquendum, quòd pro tempore vitæ brevis opus eſt illis: cùm & ipſi filii mortales ſint. Quare ſolùm in cœlo per manus pauperum theſaurizandum.

94 Sextò favet, dum ſuadet parentibus, ut uberes eleemoſynas erogent, & ſimul confidant, non propterea defutura eſſe illis alimenta neceſſaria. Ita *homil.* 48. *capit.* 1. *ex lib. quinquaginta homiliarum, tom.* 10. in hæc verba: [Sed dicturus es, Habeo filios, quibus laborem; habeo, quibus proſpiciam; habeo quibus curam maximam geram. Quam curam geris filiorum, ut eos obruas lachrymis miſerorum? (ſcilicet ejulantium præ fame) *Non eſt hoc filios amare, ſed potiùs necare.* Neſcis, quia arbor in fruge dignoſcitur? Neſcis, quia quod in radice calcatur, in ramis declaratur; & quod latet in foliis, eniteſcit in pomo) Nolo te talem patrem ſentiant filii tui; *nolo ſic providus, ut magis invidus.* O quanti pauperes naſcuntur, & poſtmodum divites efficiuntur! Quanti, quibus magna hæreditas dimittitur, & poſtmodum ad penuriam rediguntur! Si ergo Dei eſt pauperem facere, Dei eſt & ditare; cur providus filiorum exiſtis?]

Digitized by Google

filis?] Scilicet vano providentiæ timore, quo ſuprà id, quòd illis neceſſarium eſſe creditur, filiis relinquitur.

95 Septimò favet huic ſententiæ, dum aſſerit, filiis relinquenda dumtaxat eſſe, quæ ſufficiunt ad alendam vitam. Ita *epiſt.199. ad Ecdiciam*, quæ ſine licentia conjugis omnia bona Monacho tradiderat, eleemoſynæ cauſa. Quam ibi corripit Auguſtinus, eo quòd de conſenſu viri, & pariter cum illo diſponere debebat de bonis ſuis. Et inter alia hæc ſcribit: [Cùm verò de faciendis ipſis eleemoſynis, ait (S. Paulus) non ut aliis refectio ſit, vobis autem anguſtia. Pariter ergo conſilium de omnibus haberetis, pariter moderaremini, quid theſaurizandum eſſet in cœlo, *quid ad vitæ hujus ſufficientiam*, vobis, & veſtris, *veſtroque filio* relinquendum: ne aliis eſſet refectio, vobis autem anguſtia.] Quaſi dicat, reliqua theſaurizanda in cœlo præter ea, quæ ad ſui, ſuorumque filiorum ſufficientiam requiruntur.

ARTICULUS II.

Divi Hieronymi ſententia.

96 HUic ſententiæ favet Doctor maximus multis in locis. Primò, dum docet, patrem debere animam ſuam cum filiis cohæredem inſtituere, vel (quòd idem eſt) Chriſtum. Ita enim ſcribit *epiſt.150. ad Hedibiam, quæſt.1.* in hæc verba: [Si qua autem vidua habet liberos, & maximè ſi nobilis familiæ eſt, egentes filios non dimittat, ſed æqualiter eos amet: & ut meminerit primùm *animæ ſuæ, & ipſam putet eſſe de filiis: & partiatur* potiùs cùm liberis, quàm *omnia filiis* derelinquat. Immò *Chriſtum* liberorum ſuorum faciat *cohæredem*.] Itaque Hieronymus non vult, liberos manere egentes, nec nimium divites, & animam ſuam cohæredem eſſe cum filiis, relinquendo Chriſtum cohęredem in ſuis pauperibus.

97 Secundò, dum aſſerit, patrimonium duplicis filiæ defunctæ non debere accreſcere alteri filiæ ſuperſtiti, ſed inſumi debere à parente pro anima ſua. Quæ doctrina militat contra oppoſitam ſententiam aſſerentem, accreſcere debere alteri, neque diminui poſſe in favorem pauperum. Illud tradit Hieronymus *epiſt.44. ad Julianum, capitul.2.* his verbis: [Bona liberis pares, qui te ad Dominum præceſſerunt: ut *partes earum non in divitiis ſororis proficiant*, ſed in redemptionem *animæ tuæ*, atque *alimenta* miſerorum.]

98 Tertiò, dum reprehendit eos, qui congregatas divitias relinquunt filiis, nec partiuntur pauperibus: contra ſententiam oppoſitam aſſerentem, omnes divitias, excepto quinto, filiis non pauperibus impertiendas eſſe. Sic enim *in capitul. 13. Proverb.* ad ea verba: *Multi cibi in novalibus patrum, & aliis congregantur abſque judicio*, &c. ita ait: [Abſque judicio recto facit, qui divitiis congregandis ſedulus inſiſtit, & has aggregatas *non ipſe pro redemptione animæ ſuæ* pauperibus diſpenſat, ſed *aliis* (id eſt, filiis) *poſt ſe diſpenſandas* reſervat.] Cardinalis Bellarminus *lib. de Scriptoribus Eccleſiaſt.* ait, hoc opus eſſe S. Bedæ. Quòd mihi non minoris eſt authoritatis.

99 Quartò, dum *epiſtol.44. ad Julianum, capitul.3.* illum laudat, quòd ingentes fecerit eleemoſynas; cùm tamen ipſi Juliano unus ſuperſtes eſſet filius. Ecce ejus verba. [Et tu quidem *benè facis, quòd Sanctorum diceris uſibus miniſtrare, fovere Monachos, Eccleſiis offerre quamplurima*. Sed hæc rudimenta ſunt militiæ tuæ.] & paulò inferiùs. [Extruis Monaſteria, & multus à te per inſulas Dalmatiæ *Sanctorum numerus* ſuſtentatur.] Et ſanè reprehenderetur Julianus à multis Juriſconſultis oppoſitam ſententiam tuentibus, ob illud ipſum, propter quòd à Sancto Hieronymo adeò commendatur.

100 Quintò favet Hieronymus, dum habenti filios, ingentes eleemoſynas conſulit. Sic *epiſt.150. ad Hedibiam, quæſt.1.* his verbis: [Igitur & tu, *quia paucos habes filios, plurimos fac tibi amicos de iniquo mammona*, qui te recipiant in æterna tabernacula.] Juxta ſententiam autem oppoſitam, ſive filii ſint pauci, ſive plures, nihil detrahendum eſt de portione lege taxata, etiam in favorem pauperum; cujus contrarium docet Hieronymus.

101 Sextò, dum docet, pauperes filiis præferendos: quòd intelligitur, demptis eis, quæ ad filiorum alimoniam requiruntur. Sic enim ait *epiſt.150. ad Hedibiam, quæſtion.1.* agens de conſilio Chriſti: [Non dixit, *Da filiis*, da fratribus, da propinquis, quos etiam ſi haberes, jure iis Dominus præferretur: ſed da pauperibus, immò da Chriſto, qui in pauperibus paſcitur.] Quòd idem repetit ferè eiſdem verbis *epiſt.44. ad Julianum, cap.2.*

ARTICULUS III.

Suffragium Sancti Cypriani pro eadem ſententia.

102 SAnctus Cyprianus multis modis ſuffragatur eidem ſententiæ. Primò, quatenus docet, quantò plures filios habet homo dives, tantò plures, & uberiores eleemoſynas eum facere debere pro redimendis peccatis ſingulorum filiorum; quaſi uberes eleemoſynæ pertineant ad alimenta filiorum utique ſpiritualia. Ita *lib. de opere, & eleemoſ. column.8.* his verbis: [Sed enim multi ſunt in domo liberi; & *retardat te numeroſitas filiorum*, quominus largiter bonis operibus inſiſtas. Atqui *hoc ipſo operari ampliùs debes, quo multorum pignorum pater es*. Plures ſunt, pro quibus Dominum depreceris, multorum delicta redimenda ſunt, multorum purgandæ ſunt conſcientiæ, multorum animæ liberandæ.] Et nota verba operandi, apud Cyprianum eleemoſynam deſignare. Juxta quem de filiorum legitima detrahendum eſt, ut ſpirituali eorum utilitati conſulatur.

103 Secundò, dum docet, inter ſumptus neceſſarios, & familiæ debitos numerari debere à patrefamilias ſumptus eleemoſynarum pro ſalute filiorum impendendos. Ita *ibid. column.8.* ait: [Ut in hac vita ſæculari *alendis ſuſtinendiſque pignoribus*, quo major eſt numerus, hoc *major & ſumptus* eſt; ita in vita ſpirituali, atque cœleſti, quo major fuerit pignorum copia, eſſe & *operum* (ideſt eleemoſynarum) debet *major impenſa*. Sic & Job ſacrificia numeroſa pro liberis offerebat, quantuſque erat in domo pignorum numerus, tantus dabatur Deo & numerus hoſtiarum.]

104 Si ergo eleemoſynæ pro filiis datæ inter ſumptus neceſſarios computandæ ſunt; ſicut in præjudicium legitimæ poteſt pater facere ſumptus neceſſarios, & congruos ſuæ familiæ; ita & ſumptus eleemoſynarum. Et ut cum majori proprietate loquamur, quantumvis magni ſiant ſumptus in eleemoſynas, non præjudicatur legitimæ filiorum: hæc enim computatur, demptis ſumptibus neceſſariis ad ſuſtentationem familiæ; ad hanc autem pertinent eleemoſynarum ſumptus.

105 Tertiò, dum docet, patrem plus diligere filios, dantem pro eis eleemoſynas, quàm eis relinquentem divitias. Ita *ibid.* [Si ergo verè *filios tuos diligis*, ſi eis exhibes veram, & paternam dulcedinem charitatis, *operari* (ideſt eleemoſynas facere) *magis debes*, ut filios tuos Deo juſta operatione commendes. Nec eum liberis tuis cogites Patrem, qui & temporarius, & infirmus eſt: ſed illum patrem pares, qui æternus, & firmus filiorum ſpiritualium pater eſt. Illi aſſigna facultates tuas, quas hæredibus ſervas. Ille ſit liberis tuis tutor, ille curator, ille contra omnes injurias ſæculares divina Majeſtate protector.] Si ergo major dilectio exhibetur filiis per eleemoſynarum ſumptus, per hos meliùs filiis conſulitur, quàm per opulentam hæreditatem illis relictam.

106 Quartò, quatenus ſuadet uberiora, & tutiora alimenta manere filium, ſi pater uberes faciat eleemoſynas, quàm ſi parcus erga pauperes divitias filio relinquat. Ita disertè aſſeruit in verbis proximè relatis. Item ibidem ait: [Patrimonium Deo creditum nec Reſpublica eripit, nec fiſcus invadit, nec calumnia aliqua forenſis evertit. *In tuto hæreditas ponitur, quæ Deo cuſtode ſervatur. Hoc eſt charis pignoribus in poſterùm providere*: hoc eſt futuris hæredibus paterna pietate conſulere, ſecundùm fidem Scripturæ ſanctæ dicentis: *Junior fui, & ſenui, & non vidi Juſtum derelictum, neque ſemen ejus egens pane. Tota die miſeretur, & fœnerat, & ſemen ejus in benedictione erit.*] Quibus addit plurima in eandem ſententiam. Si ergo licet patri pro aſſecuranda, & ſine litigio retinenda filiis hæreditate legitima, eandem hæreditatem minuere; licebit etiam ſecundùm Cypriani doctrinam, eandem minuere pro aſſecuratione, quam fides nos docet.

107 Quintò quatenus docet, peccare dupliciter parentes in relinquendo filiis multas divitias. Ita *ibid. column.9.* ait: [Qui ſtudes terreno magis, quàm cæleſti patrimonio filios tuos diabolo magis commendare, quàm Chriſto, *bis delinquis*, & geminum, *ac duplex crimen* admittis, & quòd *non præparas filiis tuis Dei Patris auxilium*, & quòd *doces* filios patrimonium plus amare, quàm Chriſtum.]

108 Sextò, dum docet, Chriſtum in pauperibus præferendum eſſe filiis, ideſt, pauperes præferendos eſſe ſuperfluitati, & abundantiæ filiorum. Ita *in eodem lib. de opere, & eleemoſyn. column.7.* his verbis [Sed nec illa res, fratres chariſſimi, à bonis operibus (ideſt eleemoſynis) & juſtis refrænet, & revocet Chriſtianum, quòd *excuſari ſe poſſe aliquis exiſtimet beneficio filiorum*, quando in impenſis ſpiritualibus Chriſtum cogitare, qui accipere ſe profeſſus eſt, debeamus: nec conſervos *liberis noſtris*, ſed *Dominum præferamus*, ipſo inſtruente, & monente: *Qui diligit*, inquit, *patrem, aut matrem ſuper me, non eſt me dignus*. Item in Deuteronomio ad corroborationem fidei, & dilectionis Dei paria conſcripta ſunt: *Qui dicunt patri, aut matri, Non novi te, & filios ſuos non agnoverunt, hi cuſtodierunt præcepta tua, & teſtamentum tuum ſervaverunt*. Nam ſi Deum toto corde diligimus, nec parentes, *nec filios Deo præferre debemus*.] Itaque ſecundùm Cyprianus filios Deo præfert, qui locupletationem filii præfert pauperum eleemoſynis: Deum verò præfert filiis, qui poſtquam filios habet, quòd ſatis eſt ad naturam, & ſtatum conſervandum, reliqua, quantumvis opulenta, pauperibus diſtribuit.

ARTICULUS IV.

Suffragantur eidem ſententiæ Chryſoſtomus, & Baſilius.

109 SAnctus Joannes Chryſoſtomus multiplici ſuffragio noſtræ favet ſententiæ. Primò dum ait, multa à parentibus donanda eſſe Deo, ut ſic Deus cuſtodiat ſubſtantiam filiorum, eiſque conſervet alimenta, ne egeant. Eo quòd portio filii in favorem pauperum diminuta, ſecurior reddatur, & firmior ad alendum filium:

eſt

Digitized by Google

eſt autem licitum patri ſumptus facere pro majori ſecuritate portionis legitimæ filii, etiam cum diminutione ipſius legitimæ. Ita *homil.* 53. *ad populum Antiochen.* ait: [At, inquies, infantem me cœtus circumit, & illos divites relinquere cupio. Quam igitur ob rem eos faciamus pauperes? (ideſt, relinquendo illis omnes divitias, facimus eos pauperes: hujus enim rationem ſubdit Chryſoſtomus.) Nam *ſi ipſis* quidem *omnia dimittas, periculoſa* rurſum *cuſtodiæ tua cuncta* commendaſti. *Si verò Deum illis relinquas hæredem, & tutorem, innumeros reliquiſti theſauros.*] Et paulò inferiùs ait: [Itaque ſi vis (filios) divites in tuto relinquere, *Deum* ipſis relinque *debitorem*, & hoc ei *chirographum* trade.] In quam ſententiam multa ibidem proſequitur.

110 Et *ſermon. de gratiis reddendis, in tom.* 5. in confirmationem ejuſdem ſecuritatis ſubſtantiæ filiorum hæc habet: Proinde (Deus) cohæres per te conſtitutus, & liberorum levabit orbitatem, inſidias ſolvet, & moleſtias propulſabit, & calumniantium ora occludet: quodque vel filii nequeunt, teſtamentum mutabitur, corrumpique haud ſinet.] Idque pluribus fusè proſequitur. Quæ omnia ad ſecuritatem portionis legitimæ filiorum ſpectant.

111 Secundò, quatenus docet, filiis non eſſe relinquendas multas divitias, ne eis relinquatur maxima occaſio peccandi, quæ copiam divitiarum comitatur; ſed potiùs pauperibus largiter tribuendas. Ita *homil.* 53. *ad populum Antiochen.* inquit:] Hoc itaque *ne conſideremus, quomodo filios divites relinquamus*; ſed quomodo virtute præditos. Nam ſi divitiis confidant, nihil aliud curabunt, *habentes unde morum malitiam obumbrent pecuniarum abundantia.*] Et paulò poſt ſubjungit: [Atqui viventes quidem, & pœnas exigere (à filiis) poterimus, & malè rebus utentes (filios) cohibere, & refrænare. Si verò morientes, præter orbitatem, & juventam, *divitiarum quoque potentiam præbeamus, in mille præcipitia miſeros impellemus, & infelices illos*, ignem igni adjicientes, & atroci oleum inſtillantes fornaci.] In cujus rei confirmationem ibi latè progreditur.

112 Tertiò, quatenus docet, Chriſtum inter filios debere relinqui cohæredem, copioſa illi hæreditate relicta. Ita *ſermon. de gratiis reddendis*: [Qua enim ipſe fueris ratione excuſandus, *ſi eum ad hæreditatis cum filiis non admiſeris communicationem*, qui tibi & cœlos communicaverit? Præbe itaque illi abundè pecunias, nec uſui tibi futuras in poſterum, nec ultra in tua poteſtate permanſuras.] Ubi loquitur Chryſoſtomus de teſtamento morientis.

113 S. Baſilius Magnus *homil.* 7. contra divites avaros duobus aſſertis ſuffragatur noſtræ ſententiæ. Primò, dum docet, peccare parentes, qui filiis copioſas opes relinquunt, tanquam materiam, & occaſionem multorum vitiorum eis ſubminiſtrantes. Secundò, dum docet, majorem patri ineſſe obligationem conſulendi animæ ſuæ, quàm commodis filiorum; ideòque patrem plus attendere debere eleemoſynis pauperum pro anima ſua, quàm filiorum commodis. Ecce verba Baſilii: [Quouſque igitur opes erunt animarum laqueus, mortis hamus, pietati eſca? Quouſque divitiæ erunt belli materia, per quas fabricantur arma, & enſes acuuntur? Quis mendacii pater eſt? Quis falſæ accuſationis miniſter? Quis perjurii genitor? Nonne divitiæ, ac circà divitias ſtudium? Sed, inquis, ob filios neceſſaria eſt. Plauſibilis eſt iſta avaritiæ excuſatio: liberos prætexitis, ac intereà cordibus veſtris ſatisfacitis. Ex alio vitam accepit, non ex te ipſo vitæ ſubſidia expectat. Cùm Deum oraſti, ut fieret liberorum pater, addidiſtine illud? *Da liberos, ne veniam in Regnum Dei.* Damnandum Patrem ait, qui ut multas divitias relinquat filio, eas negat Chriſto: cujus ſubdit rationem.) Prætereà quis tibi ſponſor de ipſorum (filiorum) fuerit voluntate, ac ingenio, ut rectè datis, relictiſque utantur? At non audiſtis Eccleſiaſtem dicentem: *Vidi ſtultitiam magnam, & gravem, divitias in malum cuſtodientibus ipſas converti.* Et rurſus: *Relinquo ego hominem poſt me: & quis novit, ſi ſapiens erit, aut ſtultus?* Conſidera, ne cum multis ærumnis *opes cumulatas peccatorum materiam aliis tradas*, duplicique plectaris poſtmodum pœna, & tuorum criminum cauſa, & aliorum, quibus cauſam dederis. Nonne cunctis liberis conjunctior eſt tibi anima tua?]

114 Hæc ſufficiant pro mente Sanctorum Patrum indaganda, quæ clariſſima eſt: nam plurima his ſimilia in cæteris Eccleſiæ Patribus facilè invenies.

ARTICULUS V.

Ad argumentum ex authoritate Sanctorum Patrum reſponſio confutata.

115 FOrtè reſpondebit aliquis, tempore eorum Patrum non eſſe taxatam per leges portionem legitimam filiorum; atque adeò filios non habuiſſe jus ad tantam determinatam quantitatem: ideòque conſuluiſſe Sanctos Eccleſiæ Doctores, ut parentes largiſſimè donarent pauperibus, quia id poterant præſtare abſque injuria filiorum. Quòd non ita conſulerent in præſenti tempore, in quo patres non poſſunt liberè diſponere, niſi de modica portione ſubſtantiæ ſuæ.

116 Sed rejicitur primò. Nam abſque ullo dubitationis veſtigio, eo tempore vigebant leges imperii Romani, ita in immenſum profuſæ, ut Juſtinianus Imperator eas ad brevitatem reducere conatus, in ea juris volumina, quæ hodie videmus, redegerit. Quæ leges per mille, & quingentos annos ante tempora Juſtiniani conditæ fuerant, ut ipſe Juſtinianus ait *in leg.* 2. *Cod. de veteri jure enucleando*. Quas quidem leges Sancti Patres ignorare non potuerunt; cùm hæc res de hæreditate filiorum adeò communis, & vulgata ſit omni populo; & quidquid de hac re diſpoſitum eſt, ferè nemo ſit, quid ignoret.

117 Immò hinc major confirmatio deſumitur noſtræ ſententiæ: quia cùm eo tempore adeſſent leges civiles de hac materia, Sancti Doctores earum nullatenus meminerunt, neque ad eas unquam recurrunt: ſignum ergo eſt, hanc materiam de eleemoſyna pauperibus eroganda in præjudicium legitimæ filiorum, non eſſe decidendam ex legibus civilibus, ſed ex jure naturali, & Evangelico.

118 Rejicitur ſecundò. Nam quando Sancti Patres docent, eum, qui habet filios, debere largiſſimas eleemoſynas erogare pauperibus, id colligi dicunt ex Evangelio. Sic Auguſtinus *lib. de decem chordis, capit.* 12. *cit. ſupr. num.* 80. dum conſulit, portionem filii defuncti, non alteri filio ſuperſtiti accreſcere debere, ſed pauperibus diſtribuendam eſſe, id ex Evangelio probat. Et ſimiliter *lib. de Diſciplina Chriſt. cap.* 8. *cit. num.* 91. dum docet, non eſſe relinquendum filiis, unde luxurientur, & in alia peccata prolabantur; id etiam ex Evangelio colligit, & confirmat, dicens: *Cùm uni ex minimis meis non feciſtis, nec mihi feciſtis. Non legiſti? Non timuiſti? Ecce quis eget, & filios tuos numeras?* Et *ſerm.* 43. *de diverſis*, agens de divite illo Evangelii, qui nolens omnia vendere, & dare pauperibus, abiit triſtis, addit: *Et dicet tibi fortè, ille dives ideò malè fecit, non vendere omnia, & dare pauperibus, quia filios non habebat; ego autem filios habeo.* (Rejicit autem eam excuſationem ut vanam:) *Intendite, quia avaritia excuſationem non habet, neque hîc, neque in futuro ſæculo.* Et poſteà ſuadet, ut ſaltem portio unius filii defuncti non accreſcat aliis filiis, ſed expendatur tota in eleemoſynas pro anima defuncti; tanquam omnia, quæ ſuperſunt de alimentis filiorum, ex evangelico præcepto, aut conſilio, Deo in ſuis pauperibus præſtanda ſunt. Et *lib. de decem chordis, cap.* 12. verbis referendis infrà *num.* ∴ manifeſtè aſſerit, præceptum eleemoſynæ in Evangelio prolatum obligare etiam patremfamilias. Quod aſſerit immediatè, poſtquam conſulit omnibus divitibus, ut medietatem bonorum cum Zachæo elargiantur.

119 Similiter S. Hieronymus *epiſt.* 34. ad Julianum, illud Chriſti conſilium, *Vade, & vende omnia, quæ habes, & da pauperibus*, intelligit etiam de eo, qui habet filios; ad eum enim docet dirigi etiam conſilium Chriſti, dandi omnia pauperibus. Quod intelligitur, ſuppoſito, quòd dederit filio alimenta neceſſaria. Ait enim Hieronymus pro commentario, & explicatione ejus conſilii, hæc verba: [Vade, & vende non partem ſubſtantiæ, ſed *univerſa*, quæ poſſides: *da* non amicis, non conſanguineis, non propinquis, non uxori, non liberis: ſed *da cuncta pauperibus*, & fac tibi amicos de iniquo mammona, qui te recipiant in æterna tabernacula.] Quod repetit *epiſt.* 150. *ad Hedibiam, quæſt.* 1. verbis relatis ſuprà, *num.* 101. Non dixit, *Da filiis, da fratribus*, &c. ubi etiam dum dixit, pauperes præferendos filiis (modo explicato) id probat ex Evangelio.

120 Idem, dum conſulit habenti filios copioſas erogare eleemoſynas, probat ex Evangelio *in relata epiſt. ad Hedibiam, quæſt.* 1. verbis relatis ſuprà *num.* 100. Sicut & cætera omnia, quæ retulimus *art.* 2. omnia quidem ex Evangelio confirmat, nempe, animam cohæredem inſtituendam eſſe cum filiis: item patrimonium duplicis filiæ defunctæ non debere accreſcere alteri filiæ ſuperſtiti, ſed pauperibus; item dum reprehendit eos, qui filiis coacervant divitias, & laudat eos, qui in eleemoſynas pauperum multa inſumunt, quamvis liberos habeant.

121 Sanctus Cyprianus non ad leges civiles, ſed ad Evangelium recurrit, cùm aſſerit, pauperes filiis (modo explicato) præferendos. Ad Scripturam ſacram recurrit, dum ait, ad ſumptus familiæ neceſſarios pertinere eleemoſynas, quæ pro incolomitate ſpirituali filiorum impendendæ abundanter ſunt. Ex Scriptura ſacra infert, tutiora manere alimenta filiorum, ſi copioſè effundantur in pauperes divitiæ.

122 S. Baſilius quoque ex Scriptura ſacra colligit, peccare parentes, qui multas divitias filiis conſervant, & relinquunt: nec meminit legum civilium in hac quæſtione decidenda.

123 Si ergo Sancti Patres docent, præcipi, vel ſaltem conſuli in Evangelio, eam abundantem divitiarum effuſionem in pauperes, faciendam etiam à parentibus in præjudicium ſuperabundantiæ filiorum, quomodo recurrerent, aut attenderent ad leges civiles? Cùm omnes leges, quæ contra præceptum, vel conſilium Evangelicum aliqua diſponunt, nullæ prorſus ſint, & iniquæ. Quas ne iniquas dicamus, dicendum eſt, eas non loqui de legitima copioſa in beneficium piorum operum relinquenda.

124 Rejicitur tertiò. Nam Sancti Patres docent, eſſe peccatum relinquere filiis hæreditatem prædivitem, eo quòd ſic eis relinquitur magna occaſio peccandi. Ita S. Auguſtinus *lib. de Diſciplina Chriſt. cap.* 8. verbis relatis *num.* 91. Et S. Hieronymus (vel ſi mavis S. Beda) *in cap.* 13. *Proverb.* verbis relatis *numer.* 98. Et S. Chryſoſtomus *homil.* 53.

Digitized by Google

homil. 53. *ad popul. Antiochen.* relatus *num.* 111. Et S. Cyprianus *lib. de opere* , *& eleem. cit. num.* Et S. Baſilius *homil.* 7. *contra divites avaros* , relatus *num.* 107. Item S. Auguſtinus *ſerm.* 50 *de temp. cap.* 3. verbis relatis ſuprà *num.* 93. ait , vanitatem eſſe relinquere divitias filiis morituris . Et *lib. de Diſciplina Chriſt. cap.* 8. relatus *num.* 96. crudelitatem vocat, non numerare Chriſtum inter filios , ut ſua ei portio detur in ſuis pauperibus . Ex quibus omnibus concluditur, leges civiles non potuiſſe præcipere , quòd legitima ſuperabundans relinquatur filiis ; cùm non potuerint præcipere peccatum , vanitatem , crudelitatem ; atque adeò non habere locum eam reſponſionem, quòd Patres loquebantur de hac materia , dum leges civiles nihil de prædicta materia diſpoſuerant ; cùm etiamſi diſpoſuiſſent contra illam , iniquæ ex mente Sanctorum Patrum cenſendæ eſſent.

125 Et eodem prorſus modo reiicienda eſt alia reſponſio ſimilis, nempe, quòd olim per leges civiles antiquas licebat parentibus diſponere de duabus tertiis partibus , vel ſaltem de medietate bonorum; cum hæreditas legitima filiorum , vel tertia parte, vel ad ſummum medietate bonorum concluderetur . In quo rectè eis poterant conſulere copioſam eleemoſynarum largitionem : quam utique facerent, ſi dimidium bonorum largirentur pauperibus.

126 Eodem, inquam, modo reiicitur. Tum quia Sancti Patres recurrunt ad conſilia , & præcepta Evangelica , ut vidimus . Tum quia , juxta leges civiles antiquas , de portione filii defuncti aliquid debebat accreſcere filio ſuperſtiti : at ſecundùm Auguſtinum , & alios Eccleſiæ Doctores, nihil. Tum etiam, quia ſecundùm eas leges civiles hæreditas filii poterat, & debebat eſſe prædives , non ſecundùm Sanctos Patres. Hi enim aſſerunt , peccatum eſſe relinquere filiis copioſas divitias , atque adeò non conſulebant Sancti Patres eam uberem eleemoſynarum largitionem , propter licentiam conceſſam parentibus per jura civilia.

CAPUT VI.

Duo argumenta pro concluſione ex Evangelio deſumuntur.

127 PRimum argumentum eſt . Ex lege Evangelica tenentur omnes divites in neceſſitatibus extremis , & gravibus pauperum , largas erogare eleemoſynas , ſaltem ex ſuperfluis naturæ , & ſtatus , ut conſtat *ex diſput. præcedent.* immò & juxta communiorem Theologorum ſententiam , tenetur pater erogare, quod ſupereſt , etiam in communibus pauperum neceſſitatibus : ſed hæreditas legitima filii , ſi dives valdè ſit , continet ſuperflua naturæ , & ſtatus ; ergo etiam ex hæreditate legitima filii tenetur pater (& non ſolùm poteſt) largas erogare eleemoſynas ; atque adeò tenetur hæreditatem filii minuere , eleemoſynæ cauſa.

128 Conſequentia rectè deducitur . Major ex diſputatione præcedenti certa eſt. Et minor etiam patet . Illa enim eſt hæreditas dives filii, quæ continet multum ſubſtantiæ ultra id, quòd requiritur ad alendam naturam, & ſuſtinendum ſtatum: ſed hoc eſt habere ſuperflua naturæ, & ſtatus: ergo hæreditas dives filii continet ſuperflua naturæ, & ſtatus. Cùm ergo præceptum ſit Evangelicum , largas erogare eleemoſynas , etiam in communibus neceſſitatibus, ſecundùm communiorem ſententiam; & ſaltem in extremis , & gravibus, ſecundùm ſententiam omninò certam , nempe ex ſuperfluis naturæ, & ſtatus; utique præceptum urget ad illas erogandas ex legitima hæreditate prædivite filii.

129 Nec prodeſt ſi dicas , præceptum Evangelicum non obſtringere ad erogandam eleemoſynam ex bonis alienis: legitimam autem filiorum reputandam eſſe tanquam bona aliena, quandoquidem filii habent jus ad illa.

130 Etenim leges humanæ non potuerunt dare hoc jus filiis contra præceptum Evangelicum ſuccurrendi pauperibus, & inſumendi in eleemoſynis quidquid ſupereſt, ſaltem in neceſſitatibus gravibus, & extremis . Ex quidem ſi lex ita juberet : [Nemo impendat in eleemoſynis pauperum , etiam in neceſſitatibus gravibus eorum , aliquid eorum , quæ reſervantur in legitimam filiorum ſuorum , quantumvis ea legitima ſuperabundans ſit, & prædives:] ſanè ea lex iniqua eſſet, & contraria Evangelio: ergo ſi lex determinans legitimam filiorum in eodem ſenſu accipiatur , eodem modo erit iniqua , & contraria præcepto Evangelico.

131 Confirmatur primò . Ante talem legem impoſitam patri urgebat patrem præceptum Evangelicum donandi pauperibus in neceſſitatibus gravibus quidquid ſupereſt , ſine attentione ad conſervandam filiis legitimam ſuperabundantem:(voco legitimam ſuperabundantem eam, quæ excedit alimenta filiorum jure naturæ debita:)ergo lex , quæ præciperet, non ſuccurri pauperibus in gravibus neceſſitatibus eorum , militaret contra præceptum Evangelicum, cùm illi directè, & immediatè opponeretur.

132 Confirmatur ſecundò . Filius accipiens à patre prædivite ſuam legitimam ſuperabundantem , tenetur dare pauperibus quidquid ſupereſt de requiſitis ad naturam , & ſtatum : ergo pater antequam filio daret eam ſuperabundantem legitimam , tenebatur dare pauperibus , in gravibus neceſſitatibus eorum prædictum exceſſum . Probatur conſequentia . Nam hoc præceptum priùs reſidebat (ut ipſa loquar) in patre, quàm in filio: vel (ut meliùs dicam) priùs urgebat patrem , quàm filium . Cùm enim ratione ſuperfluitatis debeantur gravibus pauperum neceſſitatibus , ſtatim atque ſuperflua ſunt, deberi incipiunt; atque adeò dum ſunt ſuperflua in poteſtate patris, pater obſtringitur ad opitulandum gravibus pauperum neceſſitatibus.

133 Egregie in rem hanc loquitur Auguſtinus , exprobrans parentibus hanc excuſationem , quam afferunt de legitima filiis debita , ne eleemoſynas erogent . Nam *lib. de decem chordis* , *cap.* 12. ait : [Noli ſub imagine pietatis augere pecuniam , *Filiis* , loquis, *meis ſervo . Magna excuſatio! Filiis meis ſervo . Videamus . Servat tibi pater tuus , ſervas tu filiis tuis , filii tui filiis ſuis , & ſic per omnes ; & nullus facturus eſt præcepta Dei ?*] Quòd idem repetit *in Pſalm.* 48. ad ea verba : *& relinquent alienis divitias ſuas* . Ubi etiam alienos , & extraneos eſſe dicit eos filios , qui divitias à patre relictas nolunt inſumere in eleemoſynas pauperum, atque adeò neque patribus ſuis defunctis per prædictas eleemoſynas ſpiritualiter opitulari.

134 Confirmatur tertiò ex prædictis verbis Auguſtini . Si enim nihil de legitima ſuperabundante impendendum eſſet in neceſſitatibus gravibus pauperum ſublevandis , fieret fraus præcepto Evangelico , dum pater excuſationem prætenderet propter legitimam filii , & filius eandem prætenderet ob legitimam ſui filii ; & ſic deinceps ; atque adeò nullus in linea deſcendentium implere deberet præceptum Evangelicum ; cùm tamen conſtet , præceptum Evangelicum urgere , quoties adſunt ſuperflua ſtatus , & graves pauperum neceſſitates.

135 Confirmatur quartò . Nam dum ſtatuunt Theologi , obligationem Evangelicam opitulandi pauperibus in neceſſitatibus gravibus eorum , nempe ex ſuperfluis ſtatus , ſuperflua ſtatus dicunt eſſe ea , quæ non requiruntur ſimpliciter ad naturam , & ſtatum ſuum , & ſuorum : ergo ſuperflua ſtatus ſunt ea , quæ non requiruntur ſimpliciter ad naturam , & ſtatum etiam filiorum . Ergo dum affirmant tanquam certum , in ejuſmodi neceſſitatibus ea præcepto ſuccurrendum eſſe pauperibus ex iis , quæ non requiruntur ſimpliciter ad naturam , & ſtatum ſuorum , affirmant utique tanquam certum ſuccurrendum eſſe illis ex præcepto ex iis , quæ non requiruntur ſimpliciter ad naturam , & ſtatum etiam filiorum.

136 Confirmatur quintò . In gravi neceſſitate pauperis circà ea , quæ neceſſaria ſunt ad vitæ ſuſtentationem , Petrus poteſt ſuccorrere ex ſuperfluis alienis , ſi ipſe non habeat ſuperflua propria , ex quibus opituletur , ut tenet communis ſententia . Ita Pater Leſſius *lib.* 2. *de juſtit. cap.* 16. *dub.* 1. *num.* 15. Pater Vaſquez *cap.* 2. *de eleemoſyn. dub.* 1. *&* 2. Lugo Cardinal. *tom.* 1. *de juſtit. diſputat.* 16. *num.* 174. & multi alii ; ſed pater , apud quem ſunt legitimæ filiorum ſuperabundantes , quamvis illæ legitimæ dicantur eſſe bona aliena , habet ſuperflua bona filiorum in prædictis legitimis : ergo ex ſuperfluis legitimæ filiorum poteſt ſuccurrere ei gravi neceſſitati pauperis.

137 Secundum argumentum eſt . Etenim , licèt non daretur præceptum de eleemoſyna eroganda, eſt tamen conſilium Evangelicum , quòd des pauperibus quidquid ſuperfluit : *Quod ſupereſt , date eleemoſynam . Luc.* 11. Lex autem civilis , ſi diſponat , legitimam ſuperabundantem reſervari filiis in præjudicium pauperum , diſponit id , quod ſupereſt , non dari in eleemoſynam , ſed reſervari filiis : ergo expreſsè contradicit conſilio Evangelico . Atqui lex contradicens conſilio Evangelico , iniqua eſt : ergo ſi lex civilis ita diſponeret, eſſet iniqua.

138 Vidimus *cap.* 1. quid in ſimili materia reſpondeat Caramuel huic argumento , nempe ex rationabili cauſa poſſe Rempublicam præcipere oppoſitum : in quo caſu non militat conſilium Evangelicum . Sed ex ibidem dictis , præcipuè *artic.* 2. *&* 3. ſatis conſtat , eam reſponſionem omninò evaneſcere.

139 Dices primò . Ob delictum poteſt Reſpublica præcipere , ut delinquens det fiſco tantam quantitatem : qua pœna ita à judice conſtituta , non poterit Petrus prædictam quantitatem dare pauperibus , quantumvis ſibi ſuperfluam : ergo non obſtante conſilio Evangelico , poteſt Reſpublica præcipere pro aliquo caſu , ne ſuperfluum detur pauperibus .

140 Etquidem omitto modò , an Petrus ita ex ſententia judicis mulctatus poſſit in conſcientia prædictam mulctam defraudare fiſco ad ſuccurrendum pauperi graviter indigenti, caſu quo ea multa eſſet fiſco ſuperflua , nec ipſe Petrus haberet alia bona ſuperflua , unde ei neceſſitati opitularetur? Dependet enim hujus quæſtionis reſolutio ab altera, qua inquiritur , an in neceſſitate gravi poſſit quis opitulari graviter indigenti ex bonis ſuperfluis alienis? Vide *num.* 136. Quia autem hæc objectio non procedit modò in caſu , in quo urget præceptum de eroganda eleemoſyna graviter indigenti , ſed ſolùm in caſu , quo adeſt conſilium de illa eroganda ; ideò alia via ei ſatisfaciendum eſt.

141 Aſſero ergo in prædicto caſu , prudenter , & licitè operari Rempublicam . Nam ſubditus ex delicto jure naturali incurrit reatum pœnæ; ideòque juſtè privatur dominio. Quo juſtè privatus, nequit ea bona, quæ jam ſua non ſunt, donare pauperibus. At verò licet habeat filios , non propterea filii acquirunt jus ad bona ſuperflua ,

etiam

etiam ex lege Reipublicæ: quia hæc ex conſilio Evangelico potiùs pauperibus, quàm filiis donanda ſunt. Præcipuè cùm juxta mentem Sanctorum Patrum, quos produxi capite præcedenti, ſit conſilium Evangelicum, ne pater nimias divitias relinquat filio, utpotè originem multorum vitiorum.

142 Dices ſecundò. Poteſt Reſpublica indicere gabellas pro neceſſitatibus publicis, etiam ex illis ſuperfluis, quæ danda eſſent pauperibus; quo caſu eas gabellas non poſſunt ſubditi impertiri pauperibus: ergo in aliquo caſu poteſt Reſpublica indicere, ne ſuperflua dentur pauperibus, non obſtante conſilio Evangelico, quod eo ipſo non militat in tali caſu.

143 Contra tamen eſt. Nam Reſpublica habet verum jus exigendi gabellas pro bono publico; ideò quando eas exigit cum circumſtantiis debitis, habet jus proximum, & immediatum ad eam quantitatem, de qua Petrus ſine injuria Reipublicæ non poteſt liberè diſponere. At Reſpublica nullum jus habet ad hoc, ut filii habeant à parentibus bona ſuperflua, & divitias nimias; & aliunde hæ ex conſilio Evangelico pauperibus impertiendæ ſunt: ergo iniqua erit lex, & conſilio Evangelico adverſa, ſi præcipiat, divitias nimias non pauperibus dividi, ſed filiis relinqui.

144 Dices tertiò. In circumſtantiis, in quibus filii habent jus ad bona patris, non poteſt pater donare pauperibus illa, nec in illis circumſtantiis militat conſilium Chriſti: ſed leges civiles dant ejuſmodi jus filiis: ergo in talibus circumſtantiis non habet locum conſilium Chriſti.

145 Sed contra eſt. Nam leges non poſſunt dare jus filiis, ſi antecedenter ad leges vim ſuam habet conſilium Chriſti: ſed antecedenter ad vim ſuam habet conſilium Chriſti: ergo leges non poſſunt dare id jus filiis. Probatur minor: dum filii non habent jus ad illa bona, militat, & ad leges vim ſuam habet conſilium Chriſti: ſed ante legem conferentem jus, filii non habent jus ad talia bona: ergo antecedenter ad talem legem militat, & vim ſuam habet conſilium Chriſti.

146 Quòd ſi dicas, leges ex rationabili cauſa poſſe dare jus filiis, etiam ſi antecedenter ad leges vim ſuam habeat conſilium Chriſti, quia per eam rationabilem cauſam mutantur circumſtantiæ conſilii; id ſatis, ſuperque impugnatum eſt ſuprà *capit.* 1. præcipuè *artic.* 2.

CAPUT VII.

Tertium argumentum ex eo, quòd per prædictas eleemoſynas non minuitur legitima filiorum.

147 TErtium argumentum eſt. Quilibet ſumptus eleemoſynarum, quantumvis copioſi, impenſi à patre ex ſuperfluis ad ſtatum ſuum, & ſuorum, non pertinent ad legitimam filiorum: ergo quamvis pater impendat prædictos ſumptus in beneficium pauperum, non lædit legitimam filiorum; ergo licet patri eos ſumptus facere in beneficium pauperum ſine injuria filiorum. Utraque conſequentia patet: nam ſi prędicti ſumptus non pertineat ad legitimam filiorum, nec filii habebunt jus ad illos, qui ſolùm habeat jus ad ſuam legitimam; nec pater illos faciet cum injuria filiorum, qui poteſt liberè diſponere de iis, quæ ad legitimam filiorum non ſpectant.

148 Jam verò antecedens probatur. Etenim non pertinent ad legitimam filiorum, niſi ea, quæ remanent ex bonis patris, poſt prudentem, & chriſtianam adminiſtrationem eorum bonorum: ſed dum pater ex ſuperfluis naturæ, & ſtatus ſui, & ſuorum largas impendit eleemoſynas, prudentem, & chriſtianam gerit adminiſtrationem eorum bonorum, & conformem præceptis, & conſiliis Evangelicis: ergo non pertinent ad legitimam filiorum niſi ea bona, quæ remanent poſt prædictos ſumptus copioſos eleemoſynarum: ergo prædicti ſumptus non pertinent ad ipſam legitimam filiorum.

149 Major eſt omnium, & ideò P. Thom. Sanch. *lib.* 6. *de Matrimon. diſput.* 36. *num.* 11. cum P. Molina, Guttierez, Angelo, & aliis docet, eleemoſynas non immodicas, paulatim impenſas, etiamſi ſimul ſumptæ excedant quintum, non debere computari in quintum, de quo pater poteſt liberè diſponere, ſed de legitima filiorum detrahendas eſſe; quia illæ pertinent ad prudentem bonorum adminiſtrationem. Minor autem conſtat tum ex proximè dictis, tum ex mente Sanctorum Patrum, quos retuli *cap.* 5. Conſequentia verò obligat.

150 Confirmatur primò. Multi cenſent, pertinere ad rectam, & prudentem adminiſtrationem bonorum in patrefamilias divite, quòd ædificia ſuperba extruat; quòd ſepulchrum ad inſtar Mauſolæi ad famam futuram ſibi erigat; quòd non modica in ludo inſumat; quòd multa ad vanitatem, & inanem gloriam impendat: ſed hæc multò inutiliora ſunt, quàm pauperum eleemoſynæ, immò & hæ utiliſſimæ; illa omninò inutilia: ergo potiori jure ſumptus eleemoſynarum ex ſuperfluis ſtatus ſui, & filiorum ſuorum, pertinere debent ad rectam, & prudentem adminiſtrationem bonorum.

151 Et quidem in Hiſpania viri nobiles, & prædivites quandoque viginti aureorum millia impenderunt pro honore comparando Religionis Militaris Sancti Jacobi, aut alterius ſimilis (quòd non ſemel vidi) quin propterea cenſeatur, injuriam fieri legitimæ filiorum; quin potiùs id pertinere ad rectam, & prudentem adminiſtrationem rei familiaris: nunquam ergo crediturus ſum, ſi iſti non peccant, peccaturum eſſe virum æquè divitem, qui totidem aureorum millia impenderit in eleemoſynis pauperum. Summè enim repugnat intellectui meo judicare, quòd ſit dignus pœna æterna pater prædives, qui viginti aureorum millia impendit in eleemoſynas pauperum; & quòd ſit innocens pater æquè dives, qui ea viginti millia expendit in honore illo ad vanitatem acquirendo: quòd non pertineat ad rectam, & prudentem adminiſtrationem, pro ſalute animæ ſuæ, & filiorum ea expendere; & quòd pertineat ad rectam, & prudentem adminiſtrationem, eadem viginti millia pro fama, & ſtirpis gloria expendere.

152 Confirmatur ſecundò. Illa eſt recta, & prudens adminiſtratio bonorum, quæ ſummis laudibus commendatur à Sanctis Patribus, & Eccleſiæ Doctoribus, quos ut vitæ, & morum Magiſtros Eccleſia colit, & veretur; ſed hæc adminiſtratio, qua parentes prædivites largiſſimas eleemoſynas impendunt in neceſſitatibus pauperum ſublevandis, ſummis laudibus commendatur à Sanctis Patribus, ut conſtat ex toto capite quinto: ergo ea adminiſtratio, qua parentes eas largiſſimas eleemoſynas impendunt, eſt recta, & prudens adminiſtratio: ergo cùm legitima filiorum ſit ea pars bonorum, quæ remanet poſt rectam, & prudentem adminiſtrationem, ii ſumptus eleemoſynarum non pertinent ad legitimam.

153 Confirmatur tertiò. Ea bonorum adminiſtratio, qua parentes theſaurizant, & relinquunt filiis nimias divitias in præjudicium pauperum, reprehenditur à Sanctis Patribus, ut conſtat ex toto capite quinto, tanquam ea, in qua filiis relinquitur materia vitiorum luxuriæ, avaritiæ, ſuperbiæ, &c. Ergo recta, & prudens adminiſtratio eſt illa, in qua ejuſmodi ſuperflua inſumuntur in uſus pios, & neceſſitates pauperum, ne nimiæ divitiæ filiis præbeant occaſionem ſpiritualis ruinæ: ergo ejuſmodi adminiſtratio, qua ſuperflua inſumuntur in neceſſitatibus pauperum ſublevandis, nullam irrogat injuriam legitimæ filiorum.

154 Confirmatur quartò. Sicut ea, quæ pater inſumit ad procurandam ſuam, & filiorum valetudinem, inter ſumptus neceſſarios familiæ computantur, pertinentque ad rectam, & prudentem rei familiaris adminiſtrationem, etſi ſumptus illi ingentes ſint; ita etiam ſumptus, quos pro animæ ſuæ, & filiorum ſalute, & incolumitate ſpirituali: ſed ſumptus ingentes, quos pater prædives impendit in eleemoſynas pauperum, ſiunt pro ſalute, & incolumitate ſpirituali animæ ſuæ, & filiorum: ergo hi ſumptus computandi ſunt inter ſumptus neceſſarios familiæ, adeòque ſpectant ad rectam, & prudentem rei familiaris adminiſtrationem; & conſequenter nullam legitimæ filiorum injuriam irrogant. Major eſt Sancti Cypriani *lib. de opere, & eleemoſyn.* verbis relatis *cap.* 5. *num.* 103. & paritas rationis urget. Minor autem, & conſequentia manifeſtæ ſunt.

155 Confirmatur quintò. Illi ſumptus pertinent ad rectam, & prudentem adminiſtrationem rei familiaris, qui ſiunt pro aſſecurandis, & in tuto ponendis alimentis filiorum futuris; vel, ſi mavis, pertinent ad ipſas legitimas filiorum: ſed (ſi credimus Chryſoſtomo *homil.* 53. *ad popul. Antiochen.* & *ſerm. de gratiis reddendis*, verbis relatis *cap.* 5. *num.* 109. & 110. & Sancto Cypriano *lib. de opere, & eleemoſyn.* verbis poſitis *numer.* 106. qui id ex ſacris Scripturæ oraculis confirmant) ſumptus, qui impenduntur in eleemoſynas pauperum, ſecuriora reddunt, & in tuto ponunt futura alimenta filiorum: ergo ejuſmodi ſumptus, quos ita expendit pater, vel pertinent ad prudentem adminiſtrationem rei familiaris, vel pertinent ad legitimas filiorum. Atqui neutro modo irrogatur injuria legitimæ filiorum. Nam ſi primo modo res hæc intelligatur, ut filius ratione legitimæ non habet jus ad ea, quæ ſpectant ad prudentem adminiſtrationem; ita neque ad eos ſumptus: Si verò ſecundo modo intelligatur, quæ ſiunt in utilitatem legitimæ, non irrogant injuriam legitimæ.

156 Dices, in hac doctrina videri nos repugnantia docere. Concedimus enim has duas propoſitiones: primam, *Pater poteſt inſumere in eleemoſynis multa in præjudicium legitimæ filiorum.* Secundam, *Quæ pater inſumit in eleemoſynis, non pertinent ad legitimam filiorum, ſed ſunt extra illam.* Quòd ſi ea, quæ inſumuntur in eleemoſynis, non pertinent ad legitimam filiorum, fit, quòd legitima filiorum non minuatur per illas; atque adeò, quòd illæ non ſiant in præjudicium legitimæ filiorum: hæc autem ultima propoſitio contradicit primæ.

157 Sed hæc objectio non habet ſpecialem difficultatem contra noſtram ſententiam; cùm eodem modo habeat locum in ſententia P. Thomæ Sanchez, juxta quam pater poteſt facere eleemoſynas paulatim, licèt ſimul computatæ excedant quintum bonorum, de quo pater poteſt liberè diſponere jure Hiſpano: quæ propterea eleemoſynæ non ſunt computandæ in quintum, ſed detrahendæ ex legitimis filiorum; eo quod ii ſumptus pertineant ad rectam, & prudentem bonorum adminiſtrationem. Si ergo ii ſumptus pertinent ad adminiſtrationem, non pertinebunt ad legitimam: ergo non erunt in præjudicium legitimæ, neque ex legitimis detrahendi erunt.

158 Reſpondeo ergo, legitimam dupliciter conſiderari. Primò, ut jam

Digitized by Google

ut jam determinatam ad talem quotam poſt ſumptus factos prudenter à patre in adminiſtratione. Secundò, antequam conſiderentur prædicti ſumptus facti prudenter à patre : quo pacto ſumptus omnes, qui omittuntur à patre, etiam neceſſarii ad familiæ ſuſtentationem, accreſcunt legitimæ. Dum ergo dicimus, ſumptus, quos pater expendit in eleemoſynis, eſſe in præjudicium legitimæ filiorum, id aſſerimus, ſumpta legitima ſecundo modo : quia ſi pater omiſiſſet eos ſumptus, illi accreſcerent legitimæ : & in hoc ſenſu, dum fiunt, ſunt in præjudicium legitimæ, quia legitima ex omiſſione eorum augenda erat; non verò quia fiant cum injuria legitimæ. Cùm verò dicimus, ſumptus eleemoſynarum non pertinere ad legitimam, id intelligimus ſumpta legitima primo modo; nam poſtquam facti ſunt prædicti ſumptus, illi pertinent ad prudentem adminiſtrationem, & non ad legitimam jam determinatam, & computatam; quia hujus quantitas non determinatur, niſi poſt rectam, & prudentem rei familiaris adminiſtrationem, ad quam illæ copioſæ eleemoſynæ patris prædivitis ſpectant.

CAPUT VIII.

Quartum argumentum, ex eo quòd jus civile nihil diſponat in præjudicium cauſæ piæ.

159 PRænotandum eſt, quoties loquimur de diſpoſitione juris civilis circà legitimam filiorum, ſemper intelligere nos de legitima, prout hæc excedit alimenta filiorum requiſita ad naturam alendam, & ſtatum ſuſtinendum. Quo poſito.

160 Quartum argumentum eſt. Jus civile non poteſt expreſsè diſponere, ut pater reſervet tantam legitimam filiis in præjudicium cauſæ piæ: expreſsè, inquam, præcipiendo, ut id largiatur filiis, & non cauſæ piæ: ergo neque poteſt id implicitè diſponere in præjudicium cauſæ piæ; ergo non obſtante jure civili id diſponente, poteſt pater favore cauſæ piæ minuere legitimam ſuperabundantem filiorum.

161 Prima conſequentia patet; quia quòd id non poſſit diſponere in præjudicium cauſæ piæ, non eſt quia non poſſit mentionem facere cauſæ piæ; ſed quia aut in hoc deficit, aut ſphæra Juris civilis non protenditur ad cauſam piam. Secunda etiam conſequentia evidens eſt : quia dum lex invalidè diſponit, nihil facit illicitum, qui operatur contra legem.

162 Antecedens verò ex alia univerſaliori propoſitione infertur, nempe, quòd jus civile nihil poteſt diſponere in præjudicium cauſæ piæ. Quæ propoſitio eſt communis Doctorum ſententia. Quod innumeris exemplis oſtendi poteſt.

163 Primò. Teſtamentum ſolo nutu factum, jure civili eſt invalidum, *leg. Jubemus, Cod. de teſtam.* & *leg.*6. *tit.*3. *part.*6. At ſi fiat ad cauſas pias, validum eſt, quia id in præjudicium cauſæ piæ leges civiles non potuerunt diſponere. Ita Covarruv. *tom.*1. *variar. tractat. de teſtament. cap.*13. *num.*8. apud quem idem tenent Gloſſa *cap. cum tibi, de teſtament.* Abbas, & communiter Doctores *ibid.* Baldus *leg.*1. *Cod. de ſacroſanctis Eccleſ. lect.*1. *column.*3. Jaſon *leg. Jubemus, Cod. de teſtament. column.*2. & ibi Angelus, Alexander, Corneus, & alii. Et eſſe opinionem communem, fatentur ibi Jaſon, & Corneus. Idem docet P. Molina *de juſtit. tom.* 1. *diſp.* 134. *§. ex eadem.* Antonius Gomez *leg.*3. *Tauri, num.*110. & alii apud ipſos.

164 Secundò. Ob eandem rationem, licèt jure civili invalida ſit inſtitutio hæredis, ſi alterius meræ voluntati committatur, juxta *leg.*32. *ff. de hæredibus inſtituendis*, & *leg.*11. *tit.*3. *part.*6. & *leg.*31. *Tauri* : at ſi cauſa pia hæres inſtituatur, valet inſtitutio, quia de hoc diſponere non ſpectat ad authoritatem laicam. Et ita docent Covarruv. *tom* 1. *variar. tractat. de teſtament. cap.*13. *num.*15. ubi ita rationem reddit : [Idem tamen erit dicendum quoad inſtitutionem hæredis favore piæ cauſæ; quia juris civilis ſubtilitatibus minimè ſubjacet.] Quare ergo ſubjacebit circà diſpoſitionem ſuperabundantis legitimæ in favorem cauſæ piæ? Idem quod Covarruv. apud ipſum tenent Bartolus *in leg. captatorias, ff. de hæredibus inſtitut.* & Imola *ibid. num.*10. Alexander *num.*6. Corneus *in leg. captatorias, Cod. de teſtam. militis, num.*4. Item P. Molina *tom.*1. *diſp.*157. *§. legatum*, qui affirmat eſſe communem, & Antonius Gomez *leg.*31. *Tauri, num.*1.

165 Neque obſtat, ſi dicas, valere inſtitutionem ad pias cauſas, etiamſi committatur meræ voluntati alterius; non quia leges civiles non diſponant de cauſa pia, neque in præjudicium illius; ſed quia ita expreſsè deciditur in jure Canonico, nempe *cap. cum tibi, de teſt.* illis verbis : *Qui extremam voluntatem in alterius diſpoſitionem committit, non videtur decedere inteſtatus.*

166 Id, inquam, non obſtat, quia ſi authoritas laica poſſet de hoc diſponere, utique leges ejus obligarent, etiam contra leges Pontificum; ſicut non obſtante eo canone, de facto obligant circà teſtamentum merè profanum. Quia ſacri Canones non tollunt Principibus laicis eam poteſtatem condendi leges utiles, quam hic, & nunc, & pro cauſis ſibi ſubjectis habent.

167 Tertiò. Licèt jure civili reddatur invalidum, ſaltem pro foro externo, teſtamentum, quod non habuerit majorem numerum teſtium; tamen ſi teſtamentum ſit ad cauſas pias, ſufficiunt duo teſtes, in quibus jure naturali ſtat omne verbum. Quia teſtamentum, eo ipſo quòd ſit ad cauſas pias, non poteſt invalidari à lege civili. Et ita de teſtamento ad cauſas pias propugnat communis Doctorum ſententia. Tiraquellus *tract. de privilegiis cauſæ piæ, privileg.*1. & apud ipſum Bartolus, Baldus, Joannes Faber, Salicetus, Fulgoſus, Paulus Caſtro, Franciſcus Aret. *leg.* 1. *Cod. de ſacroſanctis Eccleſ.* & aliis in locis; ſicut & Raphael Cuman. Alexander, & Corneus, *& plerique omnes ubique*. Quæ ſunt verba Tiraquelli. Item id affirmat Covarruvias *tom.*1. *variar. cap.*10. *de teſtam. num.* 1. & rationem reddit *num.*5. quia in teſtamentis piis juris gentium tantùm ſolemnitas ſufficit. Addens, idem dicendum eſſe de legatis piis relictis in teſtamento, quòd invalidum eſt defectu ſolemnitatis jure civili requiſitæ. Et ob ſimilem rationem aſſerit, non eſſe opus teſtibus rogatis, ſi teſtamentum ſit ad cauſas pias; quamvis jus civile poſtulet teſtes rogatos. Item in teſtamento ad cauſas pias, fœminas poſſe eſſe teſtes, quæ quidem jure civili excluduntur. Pro quibus, & ſimilibus aſſertionibus, quæ continent doctrinam communem, quamplurimos Doctores refert *ibid.* Eaſdem aſſertiones ſtatuit P. Molina *tom.*1. *diſp.*134. Tiraquellus *tract. de cauſa pia, privileg.*2. *&* 5. cum plurimis. Addens, in teſtamento ad pias cauſas ſolùm jus gentium, aut divinum attendendum eſſe. Quare ergo non idem dicendum erit circà diſpoſitionem legitimæ ſuperabundantis taxandæ in præjudicium cauſæ piæ?

168 Quartò. Jure civili non valet teſtamentum ſine inſtitutione hæredis, *§. ante hæredit, Inſtitut. de legatis.* Sed excipiendum eſt teſtamentum ad cauſas pias, de quibus lex civilis non diſponit. Quod docet Tiraquellus *tract. de cauſa pia privil.*15. & ibi Bartolus, Barbat. Panormit. Paulus Caſtr. & Firmianus.

169 Quintò. Nihil in jure civili magis celebre, quàm non poſſe eundem hominem decedere ex parte teſtatum, & ex parte inteſtatum. Ita *§. hæreditas, Inſtitut. de hæredibus inſtit.* & tamen poteſt in favorem cauſæ piæ. Ita Tiraquellus *tractat. de cauſa pia, privileg.*13. & apud ipſum Bartolus, Ancharanus, Imola, Panormitanus, Alexander, Corneus, Jaſon, Philippus Decius. Rationem ſubdit Tiraquellus, quia *piæ cauſæ nullis civilibus legibus coarctantur*. Cur ergo reſpectu patris, cauſa pia legibus civilibus coarctabitur?

170 Sextò. Invalidum eſt teſtamentum, in quo filio relinquitur legitima alio titulo, quàm hæreditatis. *Auth. ut cum, de appellat. §. aliud quoque, collat.*8. & *leg.*5. *tit.*8 *part.*6. Et tamen valet, ſi hæres inſtituatur cauſa pia, ut tuentur Tiraquellus *de cauſa pia, privileg.* 14. & ibi Bartolus, Flor. Anchar. Imola, Fulgoſ. & Alexander. Cujus aſſumpti in materia teſtamentorum poteris videre multa alia exempla apud eundem Tiraquellum in prædicto tractatu. Quale eſt, in legatis piis non habere locum Falcidiam, jure civili in omnibus legatis introductam, neque Trebellianicam in fideicommiſſo univerſali ad pias cauſas. Item inhabilem jure civili ad teſtandum, poſſe teſtari ad pias cauſas, & multa alia ſimilia : Sed & in aliis materiis non pauca ſunt exempla. Quare.

171 Septimò. Licèt jure civili invalida ſit donatio omnium bonorum, valet tamen ad pias cauſas, ut conſtat ex capite primo, ubi pro hac ſententia reperies citatos plurimos Authores, *num.*5.

172 Octavò. Abſque traditione non acquiritur dominium ex contractu, *§. per traditionem, Inſtit. de rerum diviſione.* Et tamen id non intelligitur de cauſa pia, ut ex communi omnium tradit Tiraquellus *citat. privileg.*107. & P. Molina *tom.*1. *diſput.*3. *§. excipiuntur.*

173 Nonò. Donatio inter virum, & uxorem non valet, *ff. & Cod. de donatione inter virum, & uxorem.* Adhuc tamen valet, ſi donetur ad cauſas pias, ut aſſerunt Tiraquellus *ibid. privileg.* 128. & apud ipſum Coman Bartolus, & Alexander. Et idem eſt de donatione patris reſpectu filii, ut idem Tiraquellus docet *privil.*129. apud quem multa alia exempla reperies.

174 Decimò. Hæreditas non poteſt dari ſolo pacto, *leg. hæreditas, ff. de pactis conventis* : niſi inter milites, *leg. licet, Cod. eod.* Benè tamen poteſt dari ſolo pacto, ſi ſit hæres cauſa pia. Ita P. Thom. Sanch. *lib.*7. *ſumm. cap.*2. *num.*51. quòd latè probat.

175 Et quidem principium generale hujus fundamenti, quòd leges civiles nequeant diſponere aliquid in cauſis piis, diſertis verbis tradit Tiraquellus *de cauſa pia, privileg.* 164 cui hunc titulum præfigit : [In piis cauſis, divini tantùm juris, & naturalis habetur ratio.] Id quod multis confirmat : nec tamen excludit jus canonicum, ſed civile, municipale, &c. Et apud Tiraquellum id principium generale ſtatuunt Bartolus, Baldus, Fulgoſus, *leg.* 1. *de ſacroſanctis Eccleſ.* Idem Fulgoſus *in leg. generali, Cod. eod.* Cardin. & Panormitan. *in cap. cum eſſet*, & *cap. relatum, de teſtam.* Cumanus *conſil.*115. *column. penult.* Paulus Caſtr. *conſil.*93. *column.* 1. *lib.* 1. & *conſil.*456. *column.*2. *lib.*1. Alexand. *conſil.*210. *per totam, lib.*2. Archidiaconus *cap. ſcriptum*, 6. *qu.*3. Idem principium generale tradunt P. Thom. Sanch. *lib.*7. *ſumm. cap.*2. *num.* 51. & P. Molina *tom.*1. *diſp.*134. *§. ratio cur*; & *tom.*2. *diſp.*279. *§. His tamen*, & *diſp* 280. *§. noſtram.*

176 Quod confirmat Tiraquellus eo aſſerto Archidiaconi ſuprà citati, quòd ubi agitur de ſalute animæ, non attenduntur apices juris. Quod dictum approbat Philippus Decius *cap. cum dilecta, de reſcript.* & idem ferè dicunt Baldus *conſil.*216. *in fine, lib.* 1. Panormi-

normitanus *in cap. virtutis, de dolo, & contum. col. 5.* & Catellus Cotta *in memorali apic. juris.*

177 Cujus ratio ea eſt, quòd poteſtas laica non diſponit de rebus Eccleſiaſticis, cauſis piis, & de iis, quæ ſpectant ad ſalutem animæ, & ad finem ſupernaturalem. Quod clarè conſtat *ex cap. Eccleſia Sancta Maria, de conſtitut.* Ubi ſic ait Innocentius III. *Nos attendentes, quòd laicis, etiam religioſis, ſuper Eccleſiis, & perſonis Eccleſiaſticis nulla ſit attributa facultas; quos obſequendi manet neceſſitas, non authoritas imperandi: à quibus ſi quid motu proprio ſtatutum fuerit, quòd Eccleſiarum etiam reſpiciat commodum, & favorem, nullius firmitatis exiſtit, niſi ab Eccleſia fuerit approbatum. Unde ſtatutum Baſilii de non alienandis prædiis ruſticis, vel urbanis, miniſteriis, & ornamentis Eccleſiarum; illa reprobatum fuit potiſſima ratione, quòd authoritate non fuit Romani Pontificis roboratum.*

178 Et propter hunc textum communis Doctorum ſententia fert, leges civiles facientes mentionem de rebus, aut perſonis Eccleſiaſticis, nullam habere vim obligandi. Ita P. Thom. Sanch. *lib. 7. ſum cap. 9. num. 4.* & apud ipſum Panormitan. Decius, Felinus, Berojus, Salicetus, Francus, Menchaca, Sarmiento, Caldas, Sfortia, & multos alios allegans Hondedeus. Tenet etiam Navarrus *conſ. 2. de Regular. num. 53.*

179 Dices primò. Leges taxantes legitimam non facere ſpecialem mentionem Eccleſiæ, vel cauſæ piæ; ſed in generali diſponere, quòd ea quantitas filiis, & aſcendentibus danda ſit; ex eo autem conſequenter infertur, de ea quantitate nihil dandum eſſe cauſis piis, niſi fortè modica aliqua.

180 Contra tamen eſt. Nam vel leges civiles intendunt comprehendere id præjudicium cauſæ piæ, vel non intendunt? Si dicatur hoc ſecundum, infero; poſſe minui legitimam in favorem cauſæ piæ, cum leges civiles non intendant determinare legitimam in præjudicium cauſæ piæ. Si verò dicatur primum, nempe leges civiles intendere taxare legitimam in præjudicium cauſæ piæ, jam extendunt poteſtatem ſuam ultra ſuam ſphæram; atque adeò tales leges non habent vim obligandi, cùm extra ſphæram ſuam nihil operentur. Et ſanè idem eſt, quòd verbis generalibus diſponant de rebus Eccleſiaſticis, vel piis, intendendo illas ſpecialiter comprehendere; & quòd de illis diſponant verbis ſpecialibus. Nam ſive verba generalia ſint, ſive ſpecialia, defectus poteſtatis idem eſt, ad diſponendum in cauſa pia, aut Eccleſiaſtica.

181 Dices ſecundò, illud caput *Eccleſia Sancta Maria*, ſolùm loqui de rebus, & perſonis Eccleſiaſticis; non verò de quacunque cauſa pia.

182 Sed contra eſt primò. Nam hinc ſaltem infertur, poſſe minui legitimam in favorem Eccleſiæ, & perſonæ Eccleſiaſticæ.

183 Contra eſt ſecundò. Quia cauſa pia, & Eccleſia in jure æquiparantur, & gaudent eiſdem privilegiis, ut docet Tiraquellus *de cauſa pia, privileg. 140* & apud ipſum Joannes Andr. Ancharanus, & Dominicus *in cap. 1. de in integrum reſtitut.* & Innocent. *in cap. Relatum, de teſtam.* & ibi Panormitan. *column. ultim.* & *cap. nulli, de Rebus Eccleſiæ non alienandis*; ubi id probat ex eo, quòd Eccleſia, & pia cauſa reperiuntur in jure æquiparata, per caput *requiſiſti, §. ſecus autem, de teſtam.* Ancharanus *in Clem. cauſam, de elect.* & *Clemen. diſpendioſam, de judiciis.* Barbat. *cap. ultim. de teſtam.* Francus. *cap. 1. de rebus Eccleſiæ non alienandis, in 6. column. 2.* Ancharan. Cardinal. & Floren. *cap. grandi, de ſupplendis neglig. Prælat.*

184 Ideò cauſa pia non ſolvit vectigalia, ut tenet communis ſententia, quæ omninò ſervatur in praxi. De quo vide Cardin. Lug. *tom. 2. de juſtit. diſput. 36. ſect. 6. num. 102.* & P. Molina *de juſtit. diſput. 671.* Item Xenodochia reputantur ſacræ, & religioſæ domus, & Epiſcopo ſubjectæ, *cap. 3. & 4. de religioſ. domibus*, ex eo ſolùm, quòd ad pios uſus ſunt deſtinata. Item *cap. 12. de elect. in 6.* æquiparantur Eccleſiæ, Monaſteria, & loca pia: & æqualiter excommunicantur, qui vexant electores, eo quod nolint eligere aliquem ad præfecturam Eccleſiæ, Monaſterii, aut alterius loci pii. Et eodem modo æquiparantur *cap. generali, eod. tit.* & *cap. grandi, de ſupplendis neglig. Prælat.*

CAPUT IX.

Tria alia argumenta pro eadem ſententia.

185 QVintum argumentum deſumitur ex iis, quæ poſui *diſp. præced. cap. 2. art. 3.* etenim Deus hæc exteriora bona inſtituit, ut ex illis homines ſibi ſumerent neceſſaria ad vitam alendam; atque adeò ipſo jure naturali hæc bona ad eum finem inſtituta ſunt: quam inſtitutionem nullo jure humano amittere poſſunt. Hinc fit, nullum humanum jus poſſe ita decernere legitimam filiorum, ut præjudicet neceſſitatibus gravibus pauperum, ſi ea legitima ſuperabundans ſit, & conſtans ex ſuperfluis ſtatus: quia leges id non potuerunt decernere contra inſtitutionem naturalem eorum bonorum. Vide verba Sancti Thomæ relata *diſp. præced. cap. 2. art. 3. num. 46.* ubi hanc bonorum inſtitutionem disertè tradit, & ſubdit: *Ideò per rerum diviſionem, & appropriationem ex jure humano procedentem non impeditur, quin hominis neceſſitati ſit ſubveniendum ex hujuſmodi rebus.* Vide S. Baſilium, S. Ambroſium, S. Auguſtinum, & Theophilatum, & verba eorum relata *diſp. præced. cap. 2. art. 3.* qui eandem divinam inſtitutionem eorum bonorum cognoſcunt.

186 Confirmatur primò. In gravi pauperum indigentia bona appropriata fiunt communia, quantùm ea indigentia requirit, ut conſtat *ex diſputat. præced. num. 102.* ſed filius non habet jus negandi bona communia: ergo filio non irrogatur injuria, ſi pater det pauperi ea bona legitimæ, quando ratione indigentiæ fiunt communia.

187 Confirmatur ſecundò. Filius non eſſet rationabiliter invitus, ſi nollet dari graviter indigenti, in eo caſu, in quo ipſe tenetur impendere: ſed ſi filius poſſideret bona, in eo caſu teneretur impendere: ergo in eo caſu non erit rationabiliter invitus. Ergo pater donat pauperi, quando filius non eſt rationabiliter invitus: ergo nullam irrogat injuriam filio.

188 Confirmatur tertiò. Pauper in caſu gravis indigentiæ habet jus juſtitiæ ad ea, quæ redundant in legitima filii, ut conſtat *ex diſput. præcedent. capit. 3. artic. 2.* ſed pater non peccat dando illis jus ſuum: ergo non peccat minuendo legitimam filii cauſa ejus gravis indigentiæ.

189 Dices, hoc argumento ſolùm probari, quòd in extremis, vel gravibus neceſſitatibus pauperum poſſit pater erogare copioſas eleemoſynas in præjudicium legitimæ filiorum; non verò poſſe in neceſſitatibus communibus.

190 Et reſpondeo, id verum eſſe vi hujus argumenti. Cæterùm eſſe argumenta propoſita, quæ probant, non ſolùm poſſe in gravibus, ſed etiam in communibus.

191 Sextum argumentum, quo unico utuntur Authores hujus ſententiæ, eſt. Licet parentibus facere donationes remuneratorias in præjudicium legitimæ filiorum: ergo licet parentibus facere eleemoſynas, & alias donationes pias in præjudicium legitimæ filiorum. Conſequentia probatur. Nam eleemoſyna eſt veluti quædam donatio remuneratoria facta Deo, cui pro innumeris beneficiis in nos collatis maxima obſequia debemus. Ideò optimè rationem reddit Navarrus citandus: *Quia hoc non eſt vera donatio, ſed donatio ob cauſam, & tantam, quæ omnes fortunas hominis ſuperat.*

192 Quòd verò licitum ſit parentibus facere donationes remuneratorias in præjudicium legitimæ filiorum, quod erat primum argumenti antecedens, opinio eſt, quam defendunt Navarrus *in ſumm. cap. 26. num. 39.* P. Molina *tom. 1. de Juſtit. diſputat. 224.* Item Ludovicus Lopez, Vega, Rodriguez, Joannes Lupus, Caſtillo, Gomez Arias, Azevedo, & Antonius Gomez, apud P. Thom. Sanch. *lib. 6. de matrimon. diſputat. 36. num 2.* & ideò prohibitum donare, poſſe facere donationes remuneratorias, latè probat cum multis Lugo Cardin. *tom. 2. de juſtit. diſput. 23. à num. 130.* Rationem reddunt prædicti Authores: nam remuneratio debita ex gratitudine non eſt liberalis donatio, ſed potiùs debiti ſolutio, ut probat P. Thom. Sanch. *lib. 6. de Matrim. diſp. 6. num. 2.* Et ideò dum pater prohibetur facere donationes in præjudicium legitimæ filiorum, non cenſetur prohibitus remunerari, nec ſolvere debita gratitudinis; atque adeò non eſt prohibitus ſolvere Deo, quæ debet ex graviſſima gratitudinis obligatione.

193 Septimum argumentum eſt. Licet parenti inire contractus oneroſos in præjudicium legitimæ filiorum, ut tenent indubitanter juriſprudentes, *ex leg. 1. Cod. de inoff. teſtam.* Ubi dicitur, ſi parens conſumpſit in vita multis donationibus ſubſtantiam ſuam, filios habere querelam inofficioſæ donationis, uſque ad legitimam ſuam recuperandam. Unde colligunt à contrario ſenſu, ſi contractibus oneroſis conſumpſerit, nullam querelam, vel actionem filios habere poſſe. Et ita in hanc legem Gloſſ. Cynus, Paulus, Baldus, Salicetus, & cæteri Interpretes, apud Ayoram *de partitionibus part. 3. quæſt. 23.*

194 Sed eleemoſyna, & ſumptus plus ſi revera, & non ſecundùm humanas duntaxat leges penſetur, eſt verè contractus oneroſus: ergo per eleemoſynas poteſt pater minuere legitimam filiorum. Hæc minor probatur. Nam ſecundùm veriorem, & communiorem ſententiam Theologorum, eleemoſyna, ſicut & quodlibet opus meritorium, eſt quidam contractus juſtitiæ rigoroſæ cum Deo initus; in quo homo dat eleemoſynam in obſequium Dei, ut à Deo accipiat augmentum gratiæ, & Regnum cœlorum: de quo vide P. Suar. *tom. 3. de gratia.* Quod intelligitur de eo, qui confert eleemoſynam, prudenter putans, ſe eſſe in ſtatu gratiæ. Quare ergo licebit contractibus oneroſis inter homines celebratis minuere legitimam filiorum, non verò contractibus oneroſis cum Deo initis?

195 Et quidem incredibile eſt primò, quòd liceat ſundare Capellam, & ſepulchrum honorificum emere in præjudicium legitimæ filiorum; non verò liceat ſumptus illos in alimenta pauperum inſumere; eo quòd primus ſit contractus oneroſus, non ſecundus, ut ex communi Juriſprudentum voluit Ayora citatus.

196 Incredibile eſt ſecundò, quòd liceat in præjudicium legitimæ filiorum emere præfecturam, cauſa honoris duntaxat, inſumendo in ea multa aureorum millia; & quòd non ſit licitum (abſtinendo ab ejus præfecturæ ambitu) ea aureorum millia in cibos pauperum expendere. Quòd qui dixerit, videat,

Digitized by Google

deat, an hæc doctrina à Chriſti aſſertoris noſtri Evangelio diſſonet.

197 Incredibilius eſt tertiò, quòd liceat patri in præjudicium legitimæ filiorum conſumere multa bona ludendo, eo quòd ludus ſit contractus onerofus; & quòd non liceat ei (abſtinendo à ludo) ſumptus ejus ludi in eleemoſynas pro æterna ſalute ſua conſequenda convertere.

198 Ubi notandum eſt primò, ſæpiſſimè parentes irrogare injuriam legitimæ filiorum per celebrationem contractus oneroſi: v. gr. per ludum, per contractum meretricium, per emptionem rerum ſuperfluarum, quæ non permanent in ſubſtantia rei familiaris. Io quo caſu ſatisfacere debent filiis ex quinto bonorum, de quo poſſunt liberè diſponere, ni velint illud in opera pia expendere pro ſalute animæ, caſu quo remaneant filiis alimenta ſufficientia.

199 Notandum eſt ſecundò, illicitum eſſe parenti celebrare contractus onerofos in præjudicium alimentorum, quæ jure naturæ debentur filiis, niſi contractus oneroſi valdè neceſſarii ſint ipſi parenti. Ita filiis pater irrogat injuriam, cùm filiam dotat cum exceſſu in præjudicium alimentorum, quæ aliis filiis debita ſunt. Sic etiam, cùm fundat Capellaniam uni filio, vel ſibi emit præfecturam in præjudicium alimeotorum, quæ cæteris debentur.

200 Notandum eſt tertiò, cùm Juriſprudentes dicunt generaliter, poſſe parentem per contractus oneroſos præjudicare legitimæ filiorum, piè interpretandos eſſe, & intelligendos loqui tum reſpectu legitimæ copioſæ, non verò reſpectu alimentorum; tum etiam quantum ad actionem habendi querelam donationis inofficioſæ, ſive quantum ad jus repetendi, quæ conſumpta ſunt per ejuſmodi contractus: non verò quia liceat parentibus per leges. Nam lex naturæ, quæ præſcribit, ut pater procuret alimenta filiorum, præſcribit etiam, ne faciat alienationes, aut contractus onerofos, qui ea alimenta defraudent, niſi ea contractus celebratio valdè ſit neceſſaria parenti, vel filiis; vel niſi prudenter pater ſperet, ſe deinceps acquiſiturum alimenta filiorum.

CAPUT X.

Satisfit argumentis capite ſecundo propoſitis.

201 AD primum argumentum ex Auguſtino reſpondeo, illum nobis nihil adverſari. Peto enim à Doctoribus oppoſitæ partis, de qua hæreditate loquatur ibi S. Auguſtinus; de hæreditate ne taxata per leges civiles, an verò de illa ſecundùm quantitatem debitam jure naturæ, *ideſt*, ſecundùm quantitatem, quæ requiritur ad vitam, & ſtatum? Si primum dicatur, id falſum eſt, ut ſuprà ſatis oſtendimus. Si verò nomine hæreditatis illud ſecundum iotelligas, id quidem eſt, quod nos aſſeruimus *cap.* 3. Dicimus ergo, neminem poſſe exhæredato filio, hæredem facere Eccleſiam; quia ſtrictiſſimum *jus* naturæ eſt, relinquere filio hæreditatem, ſecundùm quantitatem ad alimenta requiſitam; de qua quantitate oon poteſt pater Eccleſiæ aliquid donare, nedum hæredem eam facere. Addimus tamen ex Evangelio, poſſe patrem, quod inde ſupereſt, donare eleemoſynam: contra quod Evangelicum, ſive præceptum, ſive conſilium, nullæ civiles leges prævalere poſſunt.

202 Quòd autem hæc ſit mens Auguſtini, patet ex multis, quæ tradit Sanctus Doctor *in ſermon.* 49. *de diverſis*. Nam *cap.* 2. ſcribit eventum de Januario Presbytero, qui cum haberet filium, & filiam, exhæredavit utrumque: & argentum quoddam, quòd tanquam proprietarius (profitebatur enim paupertatem ex voto) apud ſe retinuerat, reliquit Eccleſiæ. Et interalia ait Auguſtinus: [Ambos *exhæredavit*; illam cum laude; iſtum cum elogio, ideſt, cum vituperatione. Commendavi autem Eccleſiæ, ut non accipiant ipſas *portiunculas*, quæ pertinent ad exhæredatos, niſi cum ad legitimam ætatem pervenerint. Hoc eis reſervat Eccleſia.] Ex quibus clarè conſtat, argumentum illud, quòd reliquit Januarius Eccleſiæ, modicam eſſe hæreditatem, & partes filiorum fuiſſe portiunculas; atque adeò ad eorum ſuſtentationem requiſitas, & ideò jure naturæ debitas. Quod jus naturæ violavit Januarius, dum per exhæredationem voluit, illud à filiis auferri.

203 Deinde id conſtat etiam *ex cap.* 3. ubi dicens, quo modo cùm pater exhæredat filium, nolit ipſe eam hæreditatem Eccleſiæ acceptare; ait, ſe conſuluiſſe parentibus, ut non exhæredent filios ad donandum Eccleſiæ; ſed ut dividant ſubſtantiam ſuam cum filiis, & cum Eccleſia: ita ut ſi pater habuerit unum filium, Chriſtum reputet ſecundum, & medietatem bonorum det cuilibet. Quod ſi duos filios habeat, tertium reputet & Chriſtum, &c. Id itaque deteſtatus eſt ſemper Auguſtinus, ſcilicet, quòd filio exhæredato hæres fieret Eccleſia: non verò quòd Eccleſia cohæres fieret in illis, quæ ſuperant de portione debita filiis, ſcilicet jure naturæ.

204 Quia tamen poſſet aliquis dicere, potuiſſe Auguſtinum, & fortè debuiſſe reſtituere eam partem hæreditatis, quæ jure naturæ debita eſt filiis; & quòd de hæreditate ſupererat, relinquere in Eccleſia, ſi vera eſt noſtra ſententia; cujus oppoſitum feciſſe videtur Auguſtinus, reſtituens totam hæreditatem filio exhæredato: (quamvis reſponderi poſſet, fortè hæreditatem non exceſſiſſe quantitatem alimentorum, vel noluiſſe Auguſtinum conſtituere ſe judicem ejus ſupputationis) hujus ſui inſtituti (ut ipſe vocat) aliam reddit rationem, ſcilicet, cùm ipſe futurus eſſet Author pacis inter patrem exhæredantem, & filium exhæredatum, oportuiſſe, ut hæreditatem non tangeret, ſed ſalvam, & integram filio relinqueret.

205 Sed præſtat audire verba Sancti Auguſtini ex eo capite ſecundo, & tertio. *Multi laudant, quod dicturus ſum; ſed & aliqui reprehendunt. Utriſque ſatisfacere valdè difficile eſt. Audiſtis modò, cùm Evangelium legeretur: Cantavimus vobis, & non ſaltaſtis; planximus, & non luxiſtis. Venit Joannes non manducans, neque bibens; & dicunt: Dæmonium habet. Venit filius hominis manducans, & bibens; & dicunt: Ecce homo vorax potator vini, publicanorum, & peccatorum amicus. Quid ergo facio inter illos; qui parant me reprehendere, & dentes in me ducere, ſi ſuſcepero hæreditatem eorum, qui filios ſuos irati exhæredant? Iterùm quid facturus ſum eis, quibus canto, & nolunt ſaltare? Qui dicunt: Ecce quare nemo donat Eccleſiæ Hipponenſi aliquid: ecce quare non eam faciunt, qui moriuntur, hæredem: quia Epiſcopus Auguſtinus de bonitate ſua (laudando enim mordeat, labiis mulceat, dentem figat) donat totum, non ſuſcipit. Planè ſuſcipio: profiteor, me ſuſcipere oblationes ſanctas.* (Sed quare oblationes patrum exhæredantium filios non ſunt ſanctæ, nec dignæ, quæ ab Auguſtino ſuſcipiantur? Rationem reddit.) *Si quis autem iraſcitur filio ſuo, & moriens exhæredat eum, ſi viveret, non eum placarem? Non ei filium ſuum reconciliare deberem? Quomodo ergo cum filio ſuo volo, ut habeat pacem, cujus appeto hæreditatem? Sed planè ſi faciat, quòd ſæpè hortatus ſum, unum filium habet, putet Chriſtum alterum. Suſcipio.*

206 Ubi notandum eſt primò, Auguſtinum ſuſcipere donationes Eccleſiæ factas à parentibus, quando parentes non exhæredabant filios, ſed cum filiis cohæredem eſſe volebant Eccleſiam: quia exhæredatio filii includit negationem alimentorum, quo pacto iniqua eſt, niſi in aliquibus circumſtantiis rarò evenientibus. Secundò, noluiſſe Auguſtinum ſuſcipere donationes parentum Eccleſiæ factas, quando parentes inimicitiæ cauſa erga filios, ea Eccleſiæ offerebant: nolebat enim opera pietatis eſſe fomenta vindictæ. Ex quibus omnibus conſtat, non docere Auguſtinum, legitimam ſuperabundantem reſervandam eſſe filio, ſed illi reſervandam partem ſuam, nempe requiſitam ad alimenta ejus.

207 Ad ſecundùm argumentum reſpondeo id, quod ſæpè dixi, non poſſe leges civiles præcipere, ut id, quod ſupereſt, non detur in eleemoſynam, cùm non poſſint adverſari Evangelio: & ideò non poſſe præcipere, quòd filiis relinquatur legitima ſuperabundans, in præjudicium pauperum. Et hac ratione intellectæ leges juſtæ ſunt. Lex autem trigeſima Tauri, quòd de quinto deducenda ſint opera pia, legata in teſtamento parentis, intelligitur, quando legitima non eſt ſuperabundans, neque habet aliquid ſuperfluum filio; item quando dubium eſt, an ſit ſuperabundans, an omninò requiſita ad alimenta.

208 Neque inde rectè infertur, quòd poſſit pater illud, quod ſuperabundat in legitima, donare extraneo diviti, aut habenti alimenta ſufficientia, quia hoc prohibent, & prohibere poſſunt leges civiles.

209 Dices. Peccatum eſt relinquere filio nimias divitias, quia filio ſunt fomenta vitiorum, ut tradunt SS. Patres relati *cap.* 5 ergo ſive pater donet pauperibus, ſive non donet, id eſt peccatum: ergo ſive donet, ſive non donet pauperibus, non poſſunt leges præcipere, quòd relinquat filio legitimam prædivitem: cùm leges præcipientes peccatum invalidæ ſint. Si ergo eæ leges invalidæ ſunt, quid obſtat, quominus pater prædives poſſit ſuperabundantiam legitimæ donare extraneo?

210 Pro ſolutione præmitto primò, non minùs peccatum eſſe ditare extraneum, quàm ditare filium, ut per ſe patet: tam enim ſunt divitiæ fomenta vitiorum reſpectu extranei, quàm reſpectu filii. Vel ergo extraneus, cui ſuperabundantia legitimæ legaretur, haberet alimenta ſufficientia, vel non haberet? Si primum, id eſſet ditare extraneum. Si ſecundùm, ille quidem pauper eſſet: eſt enim pauper, qui caret alimentis requiſitis. Et ſi quidem quantitas legata extraneo adæquaret, vel non pertingeret ad alimenta requiſita extranei, eleemoſyna eſſet: ſi verò nimis excederet, jam id eſſet ditare extraneum.

211 Præmitto ſecundò, Sanctos Patres eam doctrinam ſtatuentes, ex communiter accidentibus præſumere, nimias divitias afferre nocumentum ſpirituale filio: non quia non poſſit pater in aliquibus circumſtantiis eas relinquere filio abſque eo periculo ſpirituali; ex cauſa enim rationabili poteſt, ubi prudenter credit pater filium non abuſurum nimiis divitiis: ſed quia ex communiter accidentibus id timendum eſt.

212 Præmitto tertiò, leges civiles id non præſumere: quia ſicut ad Principem laicum non ſpectat vitare peccata venialia patris, neque occaſiones remotas prodigalitatis, aut aliorum vitiorum; ita neque ad id attendere, neque ſuper eo præſumptionem facere. Id enim magis ſpectat ad finem ſupernaturalem, quàm ad politicum.

213 Præmitto quartò, in hoc puncto aliter judicandum eſſe in foro interno, atque in externo. Nam in foro externo ferè nunquam

habebit

habebit locum ea ratio, quòd divitiæ erunt filio occaſio vitiorum; quia ferè nunquam poterit probari, quòd filius iis divitiis nimis eſſet abuſurus. Et ideò ſi pater extraneo diviti relinqueret eas divitias, filio exhæredato, ſub eo prætextu, quòd filius eis eſſet abuſurus, extraneus ille probare deberet, quòd filius reipſa abuſurus eſſet; quod difficillimè probare poſſet, cùm probationes de eventu futuro ferè ſemper ſint impoſſibiles. Et hinc patet, materiam hujus objectionis dumtaxat habere locum pro foro interno.

214 Præmitto quintò, licèt juxta doctrinam Sanctorum Patrum relatam, ut in plurimùm ſit peccatum relinquere nimias divitias filio; at ex ſuppoſitione, quòd pater non donet illas pauperibus, aut cauſæ piæ, non eſt peccatum relinquere potiùs filio, quàm extraneo. Quia ea ſuppoſitione, quòd non donet cauſæ piæ, neceſſe eſt, quòd poſt mortem ſuam eas relinquat, vel filio, vel extraneo.

215 Et hinc fit, quòd ex ſuppoſitione, quòd pater non donet eam divitiarum nimietatem cauſæ piæ, potuerunt leges civiles conferre jus potiùs filio, quàm extraneo, licèt non potuerint conferre in præjudicium cauſæ piæ. Quia cùm ea ſuppoſitione non ſit peccatum, relinqui eas nimias divitias potiùs filio, quàm extraneo, non eſt unde ejuſmodi leges invalidentur.

216 Hinc reſpondetur objectioni, concello antecedenti, modo ſuperiùs explicato, & diſtinguendo conſequens: ergo id eſt peccatum [abſolutè] concedo; [ex ſuppoſitione, quòd non donet cauſæ piæ,] nego. Quia ſuppoſito priori peccato, ſaltem veniali, non donandi pauperibus eam exorbitantiam divitiarum, non eſt novum peccatum relinquere eas potiùs filio, quàm extraneo; & ideò ex hac ſuppoſitione potuerunt leges civiles conferre id jus potiùs filio, quàm extraneo: præſcribentes, ut ſi non dederis cauſæ piæ, des filio potiùs, quàm extraneo.

217 Inſtabis: Major obligatio eſt in patre vitandi occaſionem vitiorum in filio, quàm in extraneo: ſed nimietas divitiarum eſt occaſio vitiorum: ergo majorem obligationem habet auferendi eas à filio, quàm ab extraneo: ergo ſi fomenta vitiorum ſunt, potiùs extraneo, quàm filio relinquere poteſt.

218 Pro reſponſione ſuppono, eam occaſionem non eſſe proximam, ſed remotam; ideò eam obligationem non eſſe ſub mortali, ſed ſub veniali. Deinde quæ ex eo capite videtur eſſe major obligatio patris reſpectu filii, quàm reſpectu extranei, ex alio capite compenſari, & exequari videtur; nempe quia divitiæ ex alieno habitæ faciliùs prodiguntur, quàm habitæ ex hæreditate paterna, quæ tanquam propriæ conſiderantur. Quod videtur ſufficere pro obligatione levi, & quæ ſolùm ſub veniali obſtringit.

219 Ad tertium argumentum nego, filium habere jus rigoroſum ad ea, quæ ſuperſunt in legitima ſuperabundanti, in præjudicium pauperum, vel cauſæ piæ. Si enim hoc jus haberet, id eſſet ex lege civili; lex autem civilis non potuit dare illis tale jus in præjudicium cauſæ piæ, & contra præceptum, vel conſilium Evangelii. Præterea leges non conferunt jus ad legitimam, niſi ex iis, quæ ſuperſunt ex recta, & prudenti adminiſtratione bonorum ſuorum: ad hanc autem pertinent eleemoſynæ, quæ nihil detrahunt alimentis requiſitis ad ſuſtentationem vitæ, & ſtatus filiorum, ut conſtat *ex cap.* 7. Unde optimè poteſt pater facere ejuſmodi eleemoſynas pro recta adminiſtratione bonorum ſuorum, atque adeò abſque iniuria legitimæ filiorum.

220 Ad quartum reſpondeo primò, negando, patrem non poſſe facere donationes remuneratorias in præjudicium legitimæ filiorum, quando illæ revera debentur ex gratitudine, ut ea mente multorum Doctorum dixi *cap* 9 *à num.* 191.

221 Reſpondeo ſecundò omittendo, patrem non poſſe facere eas donationes remuneratorias extra cauſam piam; negando verò conſequentiam deductam circà eleemoſynam. Ex multis ex capitibus poteſt aſſignari diſcrimen. Primò, quia leges civiles poſſunt prohibere ex cauſa juſta donationes remuneratorias, non pias, factas in præjudicium legitimæ filiorum, quia id ſpectat ad poteſtatem ſuam civilem: non autem eleemoſynas, quia cauſa pia eſt extra poteſtatem civilem. Secundò: Nam erogare eleemoſynas eſt conſilium evangelicum: non autem facere donationes remuneratorias, quæ juxta oppoſitam ſententiam abſolutè non ſunt debitæ. Ideò has prohibere poteſt civilis poteſtas, non autem illas.

222 Quòd autem donatio remuneratoria ſit magis obligatoria, quàm eleemoſyna, quæ erat minor ejus objectionis, falſum quidem eſt, ſi ſit ſermo de iis remuneratoriis donationibus, ad quas quis nequidem ſub culpa veniali tenetur. Si autem ſint aliquæ remunerationes, ad quas quis, ſaltem ſub veniali teneatur, non poteſt lex civilis eas prohibere in eiſdem circumſtantiis, in quibus ſub veniali obligant: cùm non poſſit lex civilis præcipere id, quod peccatum veniale eſt.

223 Ad quintum reſpondeo primò, retorquendo argumentum in ſuos Authores. Nam ſi legitima filiorum eſt jure naturæ debita, & ideò non poteſt pater ei præjudicare per eleemoſynas; ſimiliter neque poterit præjudicare emendo ſepulcrum honorificum, vel præfecturam ad honorem. Item infero: ergo non poteſt pater præjudicare legitimæ alterius filii, faciendo ſumptus pro ſtudio alterius filii, quod adverſarii admittunt.

224 Quòd ſi dicas, ſumptus emptæ præfecturæ, & expenſas filii ſtudentis, eo ipſo quòd patri permittantur à lege civili in detrimentum aliorum filiorum, non ingredi legitimam filiorum jure naturæ debitam: idem & ego reſpondebo. Omittendo itaque, quòd legitima ſit debita jure naturæ, nego, eam legitimam computari, niſi poſt rectam, & prudentem patris adminiſtrationem, intra quam computantur ſumptus eleemoſynarum. Ea ergo legitima, etſi jure naturali debita, computanda eſt, exceptis eleemoſynis de ſuperfluo factis.

225 Reſpondeo ſecundò, legitimam eſſe debitam jure naturæ quoad alimenta requiſita, non verò quoad exceſſum ſuperabundantiæ. Et ideò quoad hunc poſſe legitimam filiorum, vel parentum, ſtatuto, & conſuetudine tolli omninò, dummodo integra alimenta retineantur, communis ſententia eſt inter Juriſprudentes, ut affirmat illam ſequens Joannes Guttierez *lib.* 3. *practicar. quæſt.* 81. *num.* 7. & apud ipſum Coſta, Ripa, Antonius Gabr. Rojas, Joannes Garzia, Alexander, Abbas, Rolandus, & Jaſon. Sequitur etiam Petrus Surdus *de aliment. tit.* 9. *quæſt.* 2. *numer.* 5. & apud ipſum Decius, & Cagnolus *in leg. jura ſanguinis*, *ff. de regulis juris*.

226 Ad textus autem in objectione allegatos reſpondeo, in eo ſenſu legitimam dici jure naturæ debitam, quatenus legitima includit alimenta, quæ jure naturæ debita ſunt. Et textus ex capite ſi pater, expreſſiùs, & clariùs loquitur de alimentis matri debitis jure naturæ, non de legitima taxata per legem civilem.

227 Ad ſextum. Eam Authenticam habere vim obligandi, non videtur certum. Navarrus enim *de Regular. conſil.* 2. *nu.* 53. (apud P. Thom. Sanch. *lib.* 7. *ſum. cap.* 9. *num.* 5.) dixit, facilè defendi poſſe, eam non habere ullam vim, eo quòd diſponat de perſonis, & rebus Eccleſiaſticis, & à Pontifice non inveniatur approbata. In quo caſu legem civilem non habere vim obligandi, deciditur *in cap. Eccleſiæ Sanctæ Mariæ*, *de conſtitutionibus*, relato ſuprà *num.* 177. & Decius *leg. Semium*, *num.* 14. *Cod. qui teſtam. fac. poſſ.* (apud eundem ibid.) ait, nullam vim habere eas leges, quæ continentur in Codice *de ſacroſanctis Eccleſ.* & Codice *de Epiſcopis*, *& Cler.* ob eandem rationem.

228 Benè autem reiicit P. Thom. Sanch. *loco cit. num.* 6. eos, qui dicunt, approbatam eſſe à jure canonico, eo quòd decreto Gratiani inſerta ſit. Quomodo enim poteſt habere vim canonis, ex eo quòd privatus Author eam inter canones ſcripſerit?

229 Dando ergo id, quod ait P. Thom. Sanch. *num.* 7. quòd tacitè à Pontificibus approbata ſit, ea verba, *legitima portione à illi diminuta*; interpretanda ſunt de legitima, quæ non ſit maniſeſtè ſuperabundans filiis, quæque non contineat aliquid ſuperflui, attento illorum ſtatu; non verò de legitima, quæ aliqua continet filiis ſuperflua. Idque, ne dicamus, eam Authenticam contradicere Evangelio, juxta quod id, quod ſupereſt, à Chriſto jubemur, aut inducimur dare eleemoſynam.

230 Ad ſeptimum reſpondeo primò, conceſſa majori, & minori, & negando conſequentiam. Quia id, quod ſuccedit loco alterius, non debet habere eaſdem omninò qualitates, quas habet illud alterum.

231 Reſpondeo ſecundò diſtinguendo minorem: legitima ſucceſſit loco alimentorum, [quantum ad eam partem, quæ requiſita eſt ad ſuſtentationem naturæ, & ſtatus,] concedo, [quantum ad ſuperabundantiam,] nego. Nam ſicut alimenta non ſunt jure naturæ debita, niſi ſub ea conditione, quòd filius non aliunde habeat, unde competenter alatur, & quatenus ea alimenta ad vitam, & ſtatum requiruntur, ita legitima ſuccedet loco alimentorum ea jure naturali ſub eadem conditione, & ſecundùm eam partem, quæ ad vitam, & ſtatum requiſita eſt.

232 Reſponderi poteſt tertiò, negando minorem, quòd legitima ſuccedat loco alimentorum. Ita enim negat Petrus Surdus *tract. de alimentis*, *tit.* 9. *quæſt.* 2. *num.* 3. & apud ipſum Berengarius, Tiraquellus, & Cagnolus.

233 Ad octavum reſpondeo, obligationem honorandi parentes in Decalogo injunctam, non eſſe obligationem donandi illis legitimam, ſed largiendi alimenta requiſita: non eſſe obligationem largiendi ſubſtantiam prædivitem, & multa ſuperflua; ſed dandi ea, quæ ad vitam, & ſtatum parentum neceſſaria ſunt. Meritò ergo corripiuntur Phariſæi à Chriſto Domino, eo quòd conſulerent filiis, ut prætextu Religionis non honorarent parentes, ideſt, ut negarent parentibus neceſſaria ad vitam, & ſtatum: non autem corripit Chriſtus, eo quòd conſulerent hominibus, ut parentibus negarent ſuperflua, eleemoſynæ cauſa; ſic enim reprehenderet, quod ipſe Dominus conſuluerat, quod eſt immane abſurdum.

234 Ad confirmationem ex Caramuele reſpondeo, nullam legis acceptationem ſufficere, ut valeat lex, ſi hæc opponitur conſilio, vel præcepto Evangelico, quia nemo poteſt ſeipſum validè obligare, neque ex acceptatione, neque ex contractu ad id, quod iniquum eſt; neque ad non ſequendum conſilium Chriſti in circumſtantiis, in quibus vim ſuam habet tale conſilium. Quando lex eſt iniqua, eo quod violat jus ſubditi, tunc acceptatione legis ſpontanea obligatus manet ſubditus ad ſervandam legē; quia ea acceptatione cedit ſubditus jure ſuo: & tunc lex deſinit eſſe iniqua, quia ubi ſubditus ceſſit jure ſuo, jam lex non violat jus ſubditi. At quando lex eſt non tantummodò contra jus ſubditi, ſed contra jus naturæ, vel divinum,

num, parum prodeſt acceptatio ſubditi, vel ceſſio juris, quia non poteſt cedere, niſi jure ſuo.

CAPUT XI.

Criſis doctrinæ traditæ, & corollaria.

235 Rogabis primò, an doctrina tradita, cui tam gravia fundamenta ſuffragantur, cenſenda ſit omninò certa, ſaltem à principiis intrinſecis; an dumtaxat probabilis.

236 Et reſpondeo, qua parte tradidimus, parentes poſſe, & teneri diſtribuere eleemoſynam graviter, aut extremè indigentibus, quoad alimenta vitæ, in præjudicium legitimæ filiorum, illam quidem à principiis intrinſecis eſſe certam. At verò, qua parte docuimus, poſſe parentes eleemoſynam copioſam largiri in communibus neceſſitatibus, & donare favore cujuslibet cauſæ piæ, non eſt omninò certum, ſed dumtaxat probabile, & (mea opinione) probabilius.

237 Prima pars hujus cenſuræ patet ex diſputatione præcedenti, *cap. 1. artic. 2.* Ubi cum Patribus Suario, Granado, Petro Hurtado, Vaſquio, & Magiſtro Bañez ſtatui, eſſe certum, quòd in iis, quæ ad vitæ ſuſtentationem ſpectant, omnes divites tenentur ad opitulandum gravibus pauperum neceſſitatibus, ex ſuperfluis ſuis, & ſuorum, nempe ex præcepto evangelico clariſſimè propoſito. Atqui in hac concluſione certa continetur manifeſtè doctrina hujus diſputationis, nempe poſſe, & teneri parentes opitulari gravi pauperum indigentiæ in præjudicium legitimæ ſuperabundantis filiorum; cùm nomine ſuperabundantiæ intelligantur ea, quæ ſuperflua ſunt naturæ, & ſtatus filiorum.

238 Exiſtimo autem, Authores oppoſitæ ſententiæ hoc non negare, dum dicunt, non licere parenti minuere legitimam filiorum favore cauſæ piæ; loquuntur enim de cauſa pia, quæ ex conſilio eſt, non autem de gravi indigentia. In hac enim etiam oppoſitæ ſententiæ patroni affirmant, eſſe præceptum grave ſuccurrendi graviter indigenti cum præjudicio ſuperfluorum ſtatus ſui, & ſuorum.

239 Rogabis ſecundò, quando ſe gerere debeat judex in foro externo, qui hanc noſtram ſententiam ſequatur, puta in caſu, quo Petrus dedit Eccleſiæ medietatem bonorum ſuorum, & filius, mortuo Petro, poſtulat ſibi reſtitui prædictam medietatem, excepto quinto bonorum, de quo pater poteſt liberè diſponere jure Hiſpaniæ.

240 Et quidem Judex debet attentè conſiderare, an filius, non adepta ea medietate bonorum, habeat alimenta ſufficientia pro ſe, & ſuis; an potiùs gravem patiatur neceſſitatem? Secundò, an Eccleſia neceſſitatem gravem patiatur quoad alimoniam miniſtrorum ſuorum, an potiùs ad id habeat ſufficientia bona, conſideratis redditibus annuis, & conſuetis eleemoſynis Eccleſiæ fieri ſolitis?

241 Dices ergo primò. Si filius Petri habeat alimenta ſufficientia ad vitam, & ſtatum pro ſe, & pro ſuis, ſive Eccleſia patiatur, ſive non patiatur neceſſitatem, judex debet ſtare pro valore donationis. Patet ex dictis; quia juxta conſilium Chriſti valida fuit donatio, cum pater non teneatur relinquere filio ſuperflua. Et quia copioſæ donationes favore cauſæ piæ factæ de ſuperfluis ſuis, & ſuorum pertinent ad rectam, & prudentem adminiſtrationem patris: & filius non debet computare legitimam ſuam, niſi ex iis, quæ remaneant poſt rectam, & prudentem patris adminiſtrationem; & ob alias rationes in decurſu totius diſputationis propoſitas. Quæ quidem magis urgent, ſi Eccleſia laboret gravi indigentia in ſuis miniſtris; filius verò habeat ſufficientia alimenta.

242 Dico ſecundò. Si filius patiatur gravem neceſſitatem, & ſimul Eccleſia quoad alimenta miniſtrorum gravi etiam indigentia laboret, Judex ſtare debet pro filio, uſquedum illi reſtituatur quantitas requiſita ad ſufficientiam ſtatus ſui, & ſuorum domeſticorum. (Qui ſint ſui domeſtici, explicui *cap. 3.*) Patet etiam ex dictis: nam alimenta requiſita ad ſuſtentationem vitæ, & ſtatus, debita ſunt filio jure naturæ: & ideò eum eorum præjudicio non valet donatio patris facta Eccleſiæ. Idque etiamſi ſit major neceſſitas Eccleſiæ; quia obligatio ſtrictior incumbit parenti alendi filium, quàm ſuccurrendi extraneo, etſi hæc opitulatio extranei ſit cauſa pia.

243 Dico tertiò. In dubio, an filius habeat alimenta ſufficientia ad vitam, & ſtatum, ſtandum eſt pro filio. Quia lex naturalis, quæ obſtringat patrem ad largiendum filio alimenta ſufficientia, obſtringit ad largiendum ea, quæ ſint certò ſufficientia, & quæ moraliter non exponant illum gravi indigentiæ. Dum ergo pater non relinquit filio alimenta certò ſufficientia, actionem habet filius contra donationes patris, quæ in notabili quantitate factæ fuerint. Actionem, inquam, habet ad eam quantitatem, quæ alimenta ſua reddat certò ſufficientia.

244 Rogabis tertiò, quid dicendum ſit in eo caſu, quo pater melioravit in tertio, & quinto, jure Hiſpaniæ, unum ex filiis; ob quod fratres hujus coguntur gravi inopia laborare? Et reſpondeo, reliquos fratres habere actionem, ut poſtulent in judicio æquam diviſionem bonorum, quantum requiritur, ut illi non laborent gravi indigentia. Ratio eſt, quia pater non potuit præjudicare alimentis, quæ jure naturæ cæteris filiis debita ſunt. Et quando lex Hiſpaniæ id indulget parentibus, intelligenda eſt, caſu, quo jus naturæ non reſiſtat. Aliud eſt, ſi pater, quo tempore donavit filio meliorationem, habebat bona ſufficientia ad alimentum reliquorum filiorum, eaque poſtmodum amiſit. Tunc enim donatio meliorationis valuit, utpote facta nullo jure naturali reſiſtente.

245 Similiter, ſi è duobus fratribus unus ſit dives, & alter inops, & pater teſtamento jubeat æqualiter dividi hæreditatem inter utrunque, & medietas ea hæreditatis non extrahat ex inopia gravi filium pauperem; frater dives non poteſt ingredi ſuam hæreditatis partem; ſed debet relinquere fratri, quantum ſatis ſit ad alimenta. Ratio eſt, quia pater non debet alimenta filio diviti: filius autem inops habet jus ad alimenta, atque adeò pater obſtringitur relinquere filio inopi, quantum ſatis eſt ad ejus alimenta, etiam in præjudicium filii divitis.

Finis primæ Partis.

PARS SECVNDA.

TRACTATUS III.

DE LEGIBUS, ET PRÆCEPTIS.

DISPUTATIO XXII.

An ſit certiſſimum, in Prælatis Eccleſiaſticis eſſe poteſtatem obligandi ſubditos in conſcientia?

CAPUT PRIMUM.

Proponitur aſſertio Caramuelis.

1 Caramuel *in Theologia Regul. diſputat. 3. num. 29.* legem diſtribuit in purè pœnalem, moralem, & mixtam. Purè pœnalem dicit, quæ obligat dumtaxat ad pœnam; moralem eam, quæ obligat conſcientiam; mixtam, quæ habet utrunque, quæ ſcilicet conſcientiam obſtringit, etiam eum obligatione ad pœnam. Et *num. 35. §. ſcio adhuc*, hæc habet: [Scio, adhuc ſuboriri poſſe novam difficultatem: benè enim ſtat, quod moraliter teneamur Deo nobis præcipienti, ut ſuperioribus obediamus; & tamen iſtis non, niſi pœnaliter, teneri. Nam & votum factum Deo, & moraliter obligans, poteſt inducere obligationem purè pœnalem; vel ſi moralem, non abſolutam, ſed hypotheticam. Vel dicito, cur non poſſet Deus hanc legem ferre: Præcipio moraliter, quòd vel Regi obedias, vel pęnam ſubeas.] Hucuſque benè procedit Caramuel, dum de poſſibili admittit, poſſe Deum obligare homines in conſcientia ad obediendum præcepto pœnali diſiunctivo humano: verbi gratia. [Vel confitere quotannis peccata tua, vel ſubi pęnam imponendam.] In quo caſu licèt homo nunquam confiteretur, dum tamen pœnam impoſitam ſubiret, impleret præceptum: peccaret tamen graviter, ſi neutrum præſtaret. Sicut ſi quis voveret, ſe vel non luſurum alea, vel induturum ſe cilicio: quo caſu etſi luderet omnibus diebus, non peccaret: ſi tamen ſe indueret cilicio promiſſo: ſi tamen neutrum pręſtaret, eſſet irreligioſitatis reus contra promiſſionem Deo factam. Hucuſque de poſſibili.

2 Sed nunquid de facto ita obligant præcepta Eccleſiaſtica, ut non obligent determinatè ad materiam præcipuam præcepti, ſed ſub diſiuncto ad illam, vel ad pęnam ſubeundam? Reſpondet Caramuel *ibid.* ſic: [Judico certum, Deum dediſſe hominibus populo præpoſitis authoritatem præcipiendi ſub pęna, & potuiſſe præcipiendi ſub culpa. Nimirum aut ſuam infinitam authoritatem ſecundùm recipientis capacitatem delegando, aut præcipiendo ea, quæ ſuperiores prudenter jubenda judicaverint, aut fortè etiam diverſis aliis modis.] Conſidera attentè, quid ſit certum apud Caramuelem, nempe, datam eſſe de facto Principibus poteſtatem pręcipiendi ſub pęna, & potuiſſe Deum dare illis poteſtatem præcipiendi ſub culpa.

3 Sed nunquid certum eſt, quod de facto dedit illis Deus poteſtatem præcipiendi ſub culpa? Reſpondet immediatè. [Quid autem fecerit (Deus) qui utranque authoritatem dare, & negare potuit, non ita clarè oſtenditur: omnibus enim probationibus ſimul compoſitis, adhuc meridies eſt multò clarior. Sed quia communis Doctorum ſententia tuetur communicaſſe Deum hominibus, tam ſæcularibus, quàm Eccleſiaſticis utranque authoritatem, dicimus, poſſe Pontifices, Imperatores, Reges, & patresfamilias univerſos obſtringere ſuos ſubditos legibus, tam purè pęnalibus, quàm moralibus, immò & mixtis.]

4 Sed quid ſibi vult. *Non ita clarè oſtenditur?* Quid ſignificat, *Adhuc meridies eſt multò clarior?* Confer cum antecedentibus, & mentem verborum comperies. Itaque ſecundùm Caramuelem *certum eſt*, Deum dediſſe Præpoſitis authoritatem præcipiendi *ſub pœna*, ſed *non ita clarè oſtenditur*, nec tam clarum eſt, ac *meridies*, dediſſe illis poteſtatem præcipiendi ſub culpa: id eſt, licèt primum ſit certum, ſecundum non eſt omninò certum.

5 Sed quare Caramuel defendit, quòd Deus illis dederit authoritatem præcipiendi ſub culpa, cùm probationes ejus ſententiæ non excedant meridiem? *Quia communis Doctorum ſententia tuetur.* Communem autem ſententiam non facere certitudinem, ſæpe inculcat Caramuel. Lege in Theologia fundamentali fundamentum 10. initio, ubi ſententiis communibus multùm detrahit; & hæc nota marginalis ibi ponitur, Multæ communes opiniones evidenter ſunt falſæ.]

6 Si ego dicerem, [Caramuelem eſſe ingenioſum, non ita clarè oſtenditur; adhuc meridies eſt multò clarior: ſed quia Docti communiter dicunt eum ingenioſum, ideò & ego id aſſero;] utique de invidia accuſarer, & meritò: quia dum ita loquerer, certitudinem negarem, in controverſiam traherem. Itaque authoritati Prælatorum præcipiendi ſub culpa, certitudinem denegat Caramuel, & eā intra terminos controverſiæ relinquit. Ex eo autem, quòd non ſit certa authoritas Eccleſiæ ad præcipiendum ſub culpa, ſed ſolùm ſub pęna, infertur manifeſtè juxta principia Caramuelis, nullum Eccleſiæ præceptum obligare in conſcientia. Etenim ſæpe inculcat, ubi præceptum non eſt certum, nullatenus obligare; eo quòd ubi certum non eſt, non eſt ſufficienter propoſitum, nec promulgatum, *in Reg. diſp.* 102. *nu.* 1347. [Lex debet evidenter cognoſci; quia ſi hæc eſſet tantùm probabilis, obligatio, quæ ex illa dimanarèt, probabiliter negari poſſet.] Et paulò inferiùs: [ut peccati gravis aliquem arguas, non ſufficit lex dubia, quia favores ſunt ampliandi, & libertas eſt favor. Nec etiam ſufficit probabilis lex: nam ſi jus tantùm probabile ſit, probabiliter poterit reus excuſari. Opus eſt, ut jus ſit *valdè clarum:* hoc eſt, *tam evidens*, ut non poſſit probabilem exceptionem pati.] Præceptum autem non poteſt eſſe certum, ubi authoritas præcipiendi non eſt certa.

7 Immò ex alio principio Caramuelis infertur, neminem peccare mortaliter violando præcepta Eccleſiæ. Sic *in fundam. Theolog. fundam.* 11. *nu.* 453. illis verbis, quæ retuli *diſp.* 10. *n.* 1. illis præcipuè: [Qui rem aſſerit eſſe illicitam, ad multa tenetur. Primò enim debet oſtendere, rationes, quæ malitiam probant, eſſe demonſtrativas, ſcilicet realiter, vel moraliter.] Itaque ut aſſeratur, aliquid eſſe peccatum contra præceptum Eccleſiæ, debet oſtendi evidenter, dari præceptum obligans in conſcientia; nam ubi non eſt præceptum obligans Eccleſiæ, non poteſt eſſe peccatum contra præceptum Eccleſiæ. Atqui non eſt præceptum evidenter obligans, ubi non eſt evidens authoritas obligans in conſcientia.

8 Sed ut manifeſtè videas falſitatem doctrinæ, nota ejus contrarietatem. Nam cùm loco citato dixerit, non eſſe certam authoritatem Eccleſiæ ad præcipiendum ſub culpa, & non niſi pęnaliter: tamen *in apologia de probabiliſ. n.* 280. cùm retuliſſet ſententiam hæreticorum negantium Eccleſiæ poteſtatem præcipiendi in conſcientia, addit: [Et quid hic catholici, ut ſe impetui hæreticorum fortiùs, & ſecuriùs opponerent? Ut potentiam probarent, ſtatuerunt actū; quia ab actu ad potentiam legitimè dialecticamur. Dixerunt ergo: jubet: ergo jubere poteſt. Annuit illis Apoſtolica Sedes, & ceſſavit quæſtio. Hodièque improbabile eſt, Eccleſiaſticas leges non obligare conſcientias.] Quod ſi improbabile eſt: ergo oppoſitum eſt certum. Nam ex duabus propoſitionibus contradictoriis, ſi una eſt improbabilis, oppoſita eſt certa, & juxta ejus Dialecticam, ab actu ad potentiam, ſi improbabile eſt, quod leges Eccleſiaſticæ non obligant conſcientias, improbabile etiam eſt, quod Eccleſia non habeat authoritatem obligandi conſcientias.

9 Immò, & *nu.* 110. contendit, eſſe certum, quod Eccleſiaſtici Prælati poſſint obligare in conſcientia, etiam in materia probabili. Ita enim ait inter alia: [Te non debere obedire Pontifici in materia probabili, improbabile eſt, te debere obedire, certum eſt.] Patet autem ex toto contextu, non loqui ſolùm de obligatione obediendi ſub pœna, ſed etiam ſub culpa, & in conſcientia.

10 Dices, hanc non eſſe contrarietatem doctrinæ, ſed revocationem. Nam in ea apologia maturiori conſilio retractavit id, quod priùs docuerat loco citato commentarii *in Regul.* jam aſſerendo, cer-

Digitized by Google

tam eſſe authoritatē Eccleſiæ ad obligandum conſcientias Admitto reſponſionem; eſt enim magna confirmatio veritatis, quod falſitatem ipſe Author revocaverit. Sed quia aliqui Caramuelis ſectatores has revocationes ejus, non eſſe ex animo factas credunt, & (jure, vel iniuria) ſuadere conantur; operæ pretium eſt debellare concluſionem ipſam, ſive à ſuo Authore deſertam, ſive retentam. Oportuiſſet autem, Caramuelem in re tanti præjudicii profiteri, eam aſſertionem à ſe eſſe revocatam; ut ita fortè ſatisfaceret Caramuel iſtis, qui priſtinis ejus opinionibus laxioribus ad huc ſerviunt.

11 Porrò fundamentum, quo nititur Caramuel ad negandam certitudinem authoritatis Eccleſiæ præcipiendi ſub culpa, & in conſcientia, eſt. Etenim tota obligatio obediendi Prælatis ſtat in quarto Decalogi præcepto, quo iniungitur nobis à Deo, præſtandam eſſe Majoribus obedientiam: atqui hæc obedientia quarti præcepti ſufficienter ſalvatur, etiamſi Deus non dederit Eccleſiæ authoritatem præcipiendi ſub culpa, per hoc ſolùm, quòd dederit authoritatem præcipiendi ſub pœna; & non conſtat aliunde, quòd Chriſtus dederit Eccleſiæ poteſtatem præcipiendi ſub culpa: ergo ejuſmodi authoritas præcipiendi ſub culpa, & ligandi conſcientias, non certò conſtat.

12 Et ut meliùs impugnetur Caramuel, præ oculis habenda eſt acoluthia doctrinæ ejus. Aſſerit regulas Religionis, quæ non obligant ſub peccato, eſſe leges merè pœnales, etſi non expreſsè contineant pœnam, quia illam continent virtualiter, & æquivalent huic, v. g. [vel ſerva ſilentium, vel ſubi pœnam deſignandam.] Quam regulam non violat Religioſus, qui rumpit ſilentium, dum tamen ſubit pœnam ſibi impoſitam. Ad hunc modum dicit, potuiſſe fieri, ut Chriſtus daret poteſtatem præcipiendi Eccleſiæ ſuę, ſcilicet, *vel confitere, vel ſubi pœnam*. Et non probari clarè, quod dederit poteſtatem obligandi ſub culpa, & non duntaxat ſub pœna. Conſtare quidem dediſſe poteſtatem præcipiendi ſaltem penaliter, ſed præcipiendi ampliùs, quàm pęnaliter, & quàm eo modo diſiunctivo, non clarè conſtare.

CAPUT II.

Certiſſimam eſſe ex fide in Prælatis Eccleſiaſticis authoritatem præcipiendi ſub culpa, affirmant Theologi.

13 Eſſe de fide Catholica, quòd Prælati Eccleſiaſtici habent authoritatem præcipiendi ſub culpa, & condendi leges, quæ obligent in conſcientia, aſſerunt communiter Doctores, neque ullum vidi, qui diſſentiſſet, aut dubitaret. Cardin. Bellarmin *tom. 2. lib. 4. de Summo Pontifice, cap. 15.* ſic ait: [In Eccleſia Catholica ſemper creditum eſt, Epiſcopos in ſuis diœceſibus, & Romanum Pontificem in tota Eccleſia eſſe veros Principes Eccleſiaſticos, qui poſſunt ſua authoritate, & ſine plebis conſenſu, vel Presbyterorum conſilio leges ferre, quæ in conſcientia obligent.]

14 Azor. *tom. 1. inſtitut. moral. lib. 5. c. 6* aſſerit, definitum eſſe ab Eccleſia [penes Eccleſiam eſſe poteſtatem ſanciendi leges, quæ hominum conſcientias obſtringant.]

15 P. Granado *1.2. controverſia 7. tract. 3. p. 1. diſp. 2. ſect. 1. nu. 2.* ait: [Doctrinæ tamen Eccleſiæ Catholicæ eſt, in hominibus, ſive Eccleſiaſticis, ſive ſæcularibus, eſſe poteſtatem condendi veras leges, quæ obligent ſubditos in conſcientia.]

16 P. Suarez *lib. 3. de legibus c. 21.* affirmans poteſtatem Principum ſæcularis ad condendas leges civiles, quæ obligent in conſcientia, ait: [Et videtur aſſertio vel de fide, vel fidei proxima.] Quod multò amplius urget in poteſtate Eccleſiæ ad leges Eccleſiaſticas ſtatuendas. Aſſertio autem fidei proxima eſt, quæ infertur evidenter ex una præmiſſa de fide, & altera evidenti. Et *tom. 4. de Relig. tract. 8. lib. 2. c. 8. nu. 3.* ait: [Unum eſt de jure, ſcilicet Eccleſiaſticam juriſdictionem eſſe ſufficieientem ad obligandum in conſcientia per leges, ſeu præcepta: & hoc eſt de fide certum.]

17 P. Vaſquez *1.2. tom. 2. diſp. 152. cap. 2. nu. 1.* ait: [Catholica doctrina eſt, non ſolùm Summo Pontifici, aliiſque inferioribus Epiſcopis, & Conciliis, verùm etiam Principibus, & Regibus ſæcularibus, & Reſpublicis authoritatem condendi leges convenire. Leges autem intelligo non modò ordinationes, quibus parere, aut non parere liberum ſit ſubditis; ſed etiam ſtatuta, & præcepta, quibus conſcientias inferiorum ligent, ut pareant.] Et paulò poſt. [Fide Catholica hæc poteſtas ſæcularis aſſerenda eſt, ſicut etiam Eccleſiaſtica.]

18 P. Valentia *1.2. diſputat. 7. quæſt. 5. punct. 6. § 2. verſic. His non obſtantibus*, ait: [Firmiſſimè tenendum eſt, utraque poteſtate, civili, & Eccleſiaſtica poſſe condi legem, quæ obliget etiam ſub mortali: Et quidem quod attinet ad poteſtatem Eccleſiaſticam, ſine controverſia jam docent Authores Catholici, aſſertionem eam eſſe certam de fide, propter multa teſtimonia, tum Scripturæ, tum Conciliorum, puncto ſecundo citata, quibus hoc in primis probatur.]

19 Alii autem Authores, qui non exprimunt, hanc doctrinam eſſe de fide catholica, affirmant tamen eam eſſe omninò certam. Ita P. Arriaga *1.2. tom. diſp. 26. nu. 4. & diſp. 18.* P. Caſtro Palao *tom. 1. tr. 3. d. 1. punct. 14. nu. 2.* pro qua concluſionis certitudine præter ſupra allegatos citat D. Thomam *1.2. q. 96. art. 4.* Caſtrum *lib. 1. de lege pænali, c. 4. & 5.* Navarrum *en ſum c. 23. num. 54.* P. Salas *diſp. 10. de legib. ſect. 1. nu. 6.* Bonacinam *diſp. 1. de legibus, q. 1. punct. 7. n. 1.* Sayrum *lib. 3. c. 4. & 7.* P. Reginaldum *in ſum. lib. 13. nu. 174.* Mirandum ergo eſt, Caramuelem vertere in dubium doctrinam, quam tam magni Theologi affirmant eſſe certam, & de fide catholica.

20 Dices. Lex merè pœnalis poteſt dari, quæ obliget in conſcientia, nempe ad pœnam ſubeundam, non autem ad materiam præcipuam legis. Quid ergo vetat aſſerere, quòd Eccleſia habet poteſtatem dumtaxat ad legem merè pœnalem, quamvis ſit de fide, quòd habet poteſtatem obligandi in conſcientia, cùm per legem merè pœnalem poſſit obligare in conſcientia, nempe ad pœnam acceptandam.

21 Contra eſt primò. Quia non eſt minùs contra fidem limitare poteſtatem Eccleſiæ ad unam materiam, quàm illam univerſaliter negare. Ille contra fidem ageret, qui diceret, Eccleſiam habere poteſtatem obligandi conſcientiam in materia uſurarum, non verò in materia Religionis, decimarum, Miſſæ, nec in ulla alia materia. Nam ut conſtat ex communi ſententia, & Authoribus ſuprà relatis, de fide eſt, poſſe Eccleſiam obſtringere conſcientias in omni materia, ſcilicet conducente ad finem ſpiritualem. Atqui ſi Eccleſia non habet poteſtatem obſtringendi conſcientias, niſi ſolùm ad pœnam ſubeundam, ſummè limitatur poteſtas Eccleſiæ; & cùm illam eſſe univerſalem conſtet ex fide, contra fidem aget, qui aſſeret, limitandam eſſe poteſtatem Eccleſiæ ad ſolam acceptationem pœnæ præcipiendam: Quod magis patet ex textibus ſacræ Scripturæ ſubiiciendis, & demonſtrationibus per totam diſpenſationem inſtruendis.

22 Contrà eſt ſecundò. Nam quartum Decalogi præceptum (ut admittit Caramuel) obſtringit conſcientias ad obediendum Prælatis, & Principibus, etiam ſæcularibus: atqui hoc præceptum univerſaliſſimū eſt, ideòque illud violaret, qui ſolùm obediret Prælatis in una materia, putà uſurarum; & in reliquis non obediret: & contra certiſſimum ſenſum ejus quarti præcepti ageret, qui aſſereret, Prælatis obediendum in ſola materia uſurarum, non in reliquis: ergo ſimiliter aget contra legitimum ſenſum pręcepti, qui dixerit, illud ſolùm obligare conſcientiam ad hanc ſolam materiam ſubeundi pœnam, & non ad aliam.

23 Quod autem quartum Decalogi præceptum obſtringat conſcientias ad obediendum, de fide eſt. Nam Paulus *ad Eph. 6. v. 1. & 2.* ex quarto Decalogi præcepto probat obedientiam parentibus exhibendam: *Filii obedite parentibus veſtris in Domino; hoc enim juſtum eſt. Honora patrem tuum, & matrem tuam, quod eſt mandatum primum in promiſſione.* Nam ea vox *Honora*, non aſſertur à Paulo tanquam textus proprius, ſed tanquam textus ex Decalogo aſſumptus: nam ſi illam tanquam textum proprium uſurparet, eodem tenore proſequeretur, dicens: *Obedite, Honorate*. Quod verò hæc obedientia in eo quarto præcepto indicta intelligenda ſit non ſolùm reſpectu Parentum naturalium, ſed etiam reſpectu Prælatorum, & Principum, & tenet Caramuel, & omnes Doctores tanquam certum ſupponunt.

CAPUT III.

Ex ſacra Scriptura evidenter infertur eadem veritas.

24 Multos ſacræ Scripturæ textus adducunt Authores citati, ſcilicet, Patres Bellarminus, Suarius, Azor, Valentia, Vaſquez, & Granado contra Vviclephum, Joannem Hus, Lutherum, Calvinum, & alios Hæreſiarchas negantes Eccleſiæ poteſtatem præcipiendi Fidelibus. Oſtendam breviter, eoſdem vim habere contra aſſertionem Caramuelis.

25 Primus eſt Matthæi 18. *Si autem Eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut ethnicus, & publicanus. Amen dico vobis, quæcumque alligaveritis ſuper terram, erunt ligata & in cœlo.* Quod de legis obligtione intelligunt omnes Doctores Catholici. Et patet ex alio textu Evangelii Matthæi 23. ubi de Phariſæis loquitur Chriſtus, ajens: *Alligant enim onera gravia, & importabilia ſuper humeros hominum.* Ubi de legibus, & præceptis Phariſæorum loquitur Chriſtus ſub eo verbo alligandi; & etiam patet ex iis verbis, *Si Eccleſiam non audierit*. Quod de obedientia intelligi, & de poteſtate Eccleſiæ ad præcipiendum, & corrigendum, manifeſtum eſt.

26 Atqui non poteſt intelligi eo verbo ſola obligatio ad pœnam: nam cùm Chriſtus det Petro poteſtatem univerſalem ſignificatam eo termino, *Quæcunque*; improbabile eſt, quòd non poſſint ligare quodcunque onus, ſed ſolùm onus pœnæ. Quando autem conſtat, eſſe improbabilem aliquem ſenſum ſacræ Scripturę ab aliquo attributum, de fide eſt, non contineri talem ſenſum in verbis Scripturæ. Eſt enim de fide, Scripturam ſacram non poſſe trahi ad ſenſum improbabilem, & certiſſimè illi repugnantem. Hinc colliges ex vi hujus textus eſſe de fide, quòd Eccleſia habet poteſtatem alligandi conſcientias, & non ſolùm quoad pœnam: nam Eccleſia ſemper intellexit hunc locum in ſenſu univerſaliſſimo, ſcilicet, in ordine ad omnia conducentia ad finem ſpiritualem.

27 Secundus textus à Doctoribus allatus adverſùs hæreticos, eſt Pauli ad Romanos 13. *Omnis anima Poteſtatibus ſublimioribus ſubdita*

Digitized by Google

dita ſit : non enim eſt poteſtas ; niſi à Deo . Quæ autem ſunt , à Deo ordinata ſunt . Itaque qui reſiſtit poteſtati, Dei ordinationi reſiſtit . Qui autem reſiſtunt , ipſi ſibi damnationem acquirunt . Et mox : *Ideò neceſſitate ſubditi eſtote , non ſolùm propter iram , ſed etiam propter conſcientiam.* Qui textus non minus evidenter loquitur contra negantem poteſtatē Principum ad præcipiendum in conſcientia, quàm contra aſſertionem Hæreſiarcharum , omnem omninò poteſtatem præcipiendi Principibus Eccleſiæ negantem . Et primò quidem modo , quamvis de omnibus Principibus generaliter loquatur, ſpecialiter etiam loquitur de Principibus ſæcularibus , ut denotant ea verba ſubſequentia : *Cui tributum , tributum .* Cùm autem iſti præcipiant ſub pœna infligenda per miniſtros ſuos , atque adeò infligenda invitis , ineptè exhortaretur Paulus fideles ad ſubeundas pœnas ejuſmodi , cùm etiam inviti eas ſubituri eſſent .

28 Secundò, quia reſiſtere præcepto dicitur ille , qui non vult exequi materiam præcipuam præcepti , & non ſolùm ille , qui pœnam non ſubit . Quod magis patet ex verbis ſequentibus . *Qui autem reſiſtunt , ipſi ſibi damnationem acquirunt .* Damnationem quidem temporalem , & æternam , ſive coram hominibus , & coram Deo, ut omnes intelligunt, & contextus ipſe poſtulat . Et quidem *qui reſiſtunt , ipſi ſibi damnationem temporalem acquirunt* : ergo reſiſtere non eſt fugere damnationem temporalem (id non eſt acceptare pœnam legis :) ſed præſtare aliquam actionem , quæ antecedit ad damnationem temporalem . Sed actio, quæ antecedit ad damnationem temporalem , eſt inobedientia : ergo inobedientia eſt reſiſtentia, de qua loquitur Paulus, diſtincta ab incurſione pœnæ , & à non acceptatione illius . Sed *qui reſiſtit , Dei ordinationi reſiſtit* ; ergo qui præſtat inobedientiam antecedentem ad incurſionem pœnæ , Dei ordinationi (ſcilicet quarto Decalogi præcepto) reſiſtit : ergo peccat : ergo antecedenter ad incurſionem pœnæ , & ad non acceptationem illius obligatur ad non reſiſtendum . Et cùm ea vox *damnatio* , intelligatur de damnatione coram Deo, patet , loqui Paulum , aut de reatu pœnæ æternæ , aut ſaltem de reatu culpæ . Quòd ſi de reatu pœnæ æternæ, hæc quidem non incurritur, niſi propter gravem obligationem conſcientiæ . De hac damnatione videndus eſt P. Bellarminus *tom.* 1. *contr.* 5. *lib.* 2. *de Monachis* , *cap.* 24. §. *At nos* .

29 Confirmatur . Nam Caramuel aſſerit , fortè præceptum eſſe diſjunctivum (aut ſaltem non oſtendi clarè, quòd non ſit tale.) V. g. [vel jejuna in Quadrageſima , vel ſubi pœnam .] Quis ergo reſiſtit præcepto jejunii ; qui non jejunat , vel qui non ſubit pœnam? Si primum : ergo qui non jejunat , Dei ordinationi reſiſtit ; ergo peccat : ergo fidelis tenetur ſub culpa ad jejunandum : ergo Eccleſia habet poteſtatem ad præcipiendum ſub culpa . Si ſecundum, contrà . Nam qui reſiſtit , ſubit damnationem temporalem, ſive pœnam : ergo reſiſtere , aliquid diverſum , & antecedens eſt ad incurſionem pœnæ latæ , vel ferendæ contra non jejunantes .

30 Dices, illum, qui nec jejunat , nec vult acceptare pœnam, reſiſtere legi ob hoc ſecundum , ſcilicet quatenus non vult acceptare pœnam : ex hoc autem , quòd ille non acceptat pœnam, fit dignus pœna . Unde fit , & quòd non acceptans pœnam incurrat damnationem temporalem : & quòd non acceptatio pœnæ ſit antecedens ad incurſionem damnationis temporalis .

31 Sed contrà eſt . Nam poſito eo præcepto diſjunctivo , ille , qui non jejunat , incurrit eo ipſo damnationem temporalem vi diſjunctionis , cùm præceptum ſic procedat : [Vel jejuna , vel ſi non jejunas , ſubi pœnam .] Et conſequenter ſtatim atque non jejunaret , pœna incurſa eſt . Ergo pœna temporalis non incurritur propter non acceptationem pœnæ , cùm antea ſit incurſa : ſed propter non jejunium . Sed pœna temporalis incurritur propter reſiſtentiam, juxta Divum Paulum : *qui enim reſiſtunt , ipſi ſibi damnationem acquirunt* : ergo reſidentia non conſiſtit in non acceptatione pœnæ : ergo reſiſtentia aliquid diverſum eſt à non acceptione pœnæ ; ergo reſiſtentia eſt non jejunare : cùm reſiſtentia ſit unum è duobus, & non ſit ipſa non acceptatio pœnæ . A diſjunctiva enim, & negativa unius partis ad alteram partem eſt evidens conſequentia .

32 Quod ſi nomine damnationis intelligatur damnatio æterna, ſive damnatio coram Deo , etiam urget argumentum . Etenim hæc damnatio , ſecundùm Paulum incurritur propter reſiſtentiam : reſiſtentia autem , qua reſiſtitur legibus Principum ſæcularium (de quibus etiam evidenter loquitur Paulus ,) non conſiſtit in non aſſumptione pœnæ: nam pœnam Principum ſæcularium rei ſubeunt inviti , & coacti , utpote exercitam manibus miniſtrorum ; & conſequenter non eſt liberum ſubditis aſſumere , vel relinquere illam: atque adeò non peccant ſubditi , ſi illa non plectantur . Si ergo in eo non peccant , utique in eo non conſiſtit ea reſiſtentia , propter quam ſecundùm Paulum , *ipſi ſibi damnationem æternam acquirunt* : cùm damnatio æterna incurri non poſſit , niſi propter peccatum .

33 Tertiò perpende in eo textu Pauli ea verba : *Ideò neceſſitate ſubditi eſtote* . Si enim Princeps ad ſolas pœnam obligare poſſet , non eſſet neceſſitas obedientiæ , ſed ſolius pœnæ ſubeundæ , maximè reſpectu Principum ſæcularium, quorum pœnę per miniſtros exercentur in invitos.

34 Quartò id magis expoſuit Paulus , dum dixit : *Ideò ſubditi eſtote , non ſolùm propter iram , ſed etiam propter conſcientiam* . Notavit autem S. Ambroſius (apud Salmeronem *diſp.* 5. *in hunc locum* , §. *Ho appellatione* , , quòd non ſolet Paulus uti nomine conſcientiæ , niſi ubi agitur periculum animæ . Et ideò id verbum , *Propter conſcientiam* , idem eſt, ac propter obligationem conſcientiæ . Præcipuè cùm hæc explicatio cohæreat ſenſui verborum antecedentium, in quibus obligatio ſub culpa ſignificatur.

35 Neque hic habet locum ea reſponſio , quod tenetur quis ſub culpa ad ſubeundam pœnam ; atque adeò teneri ad ſubeundam pœnam propter conſcientiam. Cùm id non habeat locum in pœna , quam imponunt , ut dixi , Principes ſæculares , exercendam ab eorum miniſtris , etiam in invitos .

36 Et quod aliqui explicant , conſcientiam beneficiorum , quæ Principes conferunt in ſubditos, ut probabile poteſt admitti tanquam ſenſus ſecundarius . Non eſt tamen probabile , quòd excludatur ſenſus proprius verborum ſignificans obligationem conſcientię. Nam in interpretatione Sacræ Scripturæ , ſemper inhærendum eſt ſignificationi propriæ verborum , ubi ea nullam repugnantiam affert . Et ideò de conſcientiæ obligatione ſub culpa exponunt S. Auguſtinus, S Ambroſius, S. Beda, S. Anſelmus, Theodoretus, & communiter Patres , quos videbis apud Bellarminum citatum .

37 Tertius textus eſt *Act.* 15. ubi S. Petrus ait : *Viſum eſt Spiritui Sancto , & nobis , nihil ultra vobis imponere oneris , niſi hæc neceſſaria , ut abſtineatis vos ab immolatis ſimulacrorum, à ſuffocato, & ſanguine* . Ubi præcipit Sanctus Petrus abſtinentiam ab illis cibis ; quòd eo tempore ita expediebat . Ea ergo abſtinentia vocatur onus ab Apoſtolo , & dicitur eſſe neceſſaria, ideſt neceſſariò obligans . Si autem ad ſolam pœnam obligat ea lex, pœna eſſet onus , & eſſet neceſſaria: abſtinentia autem ciborum neque eſſet onus, neque eſſet neceſſaria.

38 Quod autem illis verbis *onus* , & *neceſſaria* , ſignificentur præcepta Apoſtolorum, eaque abſtinentia ciborum ita præcepta, ac decreta fuerit ab Apoſtolis, patet ex eodem capite , ubi S. Lucas aſſerit, S. Paulum intimaviſſe hæc præcepta Fidelibus ; *Perttranſiens civitates præcipiebat eis cuſtodire præcepta Apoſtolorum , & Seniorum* . Et *capite* 16. *Tradebant eis cuſtodire dogmata , quæ decreta erant ab Apoſtolis, & Senioribus, qui erant in Hyeruſalem* . Neque enim alia decreta erant ab Apoſtolis, niſi hæc neceſſaria , ut abſtineatis , &c.

39 Nec ſatisfacies, ſi dicas, fortè præceptum Apoſtolorum fuiſſe diſjunctivum , ſcilicet ; [vel abſtinete ab idolothytis , vel ſubite pœnam .]

40 Nam contrà eſt primò . Quia ea verba *onus* , & *neceſſaria* , quæ denotant obligationem , non cadunt ſupra pœnam, ſed ſupra abſtinentiam ab idolothytis, ut ex ipſo textu patet . Contrà eſt ſecundò . Quia propoſitionem abſolutam trahere ad ſenſum diſjunctivum , eſt pervertere , & deſtruere ſenſum Scripturæ . Contrà eſt tertiò . Quia Apoſtoli nunquam imponebant pœnam corporalem , ſed duntaxat ſpiritualem , ſcilicet excommunicationis , ut quando Paulus dicitur reos tradidiſſe Sathanæ . Quomodò autem repugnet ea lex diſjunctiva , v. g. [vel jejuna, vel ſubi excommunicationem ,] ea infrà dicendis conſtabit .

41 Quartus textus eſt *Joan.* 21. ubi Chriſtus dixit ſpecialiter Petro, *Paſce oves meas.* Loqui autem Chriſtum de univerſaliſſimo Catholicæ Eccleſiæ regimine Petro commiſſo, demonſtrant P. Suarez *lib.* 3. *contra Regem Angliæ*, *cap.* 10. *à num.* 16. tum ex collatione cum aliis textibus ſacræ Scripturæ ; tum ex communi ſenſu Sanctorum Patrum . Regimen autem univerſaliſſimum repugnat coarctari ad leges purè pœnales . Ubi ponderandum eſt , ex ipſa apprehenſione terminorum , eſſe evidenter falſum , quòd Petrus Apoſtolus vi ſui muneris, & ampliſſimæ poteſtatis non poterit mittere Prædicatores ad convertendas gentes (etiam ordinatos Epiſcopos earum) niſi dicendo, [vel vade in Ægyptum, vel ſubi pœnam .]

42 Textus alios omitto, quia videri poſſunt in præcitatis Doctoribus : & ex dictis facilè conſpicitur, eos eandem vim habere contra id aſſertum Caramuelis , atque contra Hæreticos .

ARTICULUS IV.

Rationibus demonſtratur certiſſima Eccleſiæ poteſtas ad præcipiendum pluſquam pœnaliter .

43 DEmonſtratur primò. Multa præcipit Eccleſia ſub excommunicatione latæ ſententiæ : ſed hæc non cadit , niſi ſupra culpam mortalem: ergo multa præcipit Eccleſia ſub culpa mortali : ergo Eccleſia univerſalis hoc ſibi habet perſuaſum , ineſſe ſibi hanc poteſtatem præcipiendi ſub culpa mortali : ergo reipſa habet hanc poteſtatem .

44 Prima conſequentia ex præmiſſis evidenter infertur , ſcilicet ex connexione excommunicationis latæ ſententię cum culpa mortali . Quia ſi nequit ſtare excommunicatio latæ ſententiæ ſine culpa mortali , evidens eſt , quòd nequit ſubſiſtere præceptum ſub excommunicatione latæ ſententiæ ſine culpa mortali. Quod patet ex hoc ſyllogiſmo . Incurſio excommunicationis latæ ſententiæ præſupponit culpam mortalem : ſed violato hoc præcepto incurritur excommunicatio latæ ſententiæ : ergo violato hoc præcepto adeſt culpa mortalis , ergo præceptum obligat ſub culpa mortali .

Digitized by Google

45 Major tam evidens eſt, quàm eſt evidens, reperiri in Conciliis Generalibus, & ſacris Romanorum Pontificum Canonibus quamplurimas leges, ſeu præcepta impoſita ſub excommunicatione latæ ſententiæ.

46 Minor autem, quod ſcilicet excommunicatio latæ ſententiæ non cadat, niſi ſupra culpam mortalem, admittitur à Caramuele *in Theolog. fundam. num. 979. littera VV* & certiſſima eſt inter Doctores, & definita in ſacris Canonibus: *cap. Certum eſt, 2. quæſt. 3.* ex V. Synodo Generali dicitur: *Ille, qui anathematizatus, tanquam impius ſeparatus eſt*. Ex *cap. Comperimus. eodem*. S. Gregorius declarat, Epiſcopum quemdam non incurriſſe excommunicationem, qua eum perculit Laurentius Epiſcopus, eo quòd nullius culpæ fuiſſet reus, his verbis: [Laurentius quondam frater, & Coepiſcopus noſter, *nullis* te *culpis exigentibus*, communione privaverit. Ideò hujus præcepti noſtri authoritate munitus, officium tuum ſecurus perage, & communionem ſine aliqua ſume formidine.] Et S. Hieronymus *cap. Si quis non, eod.* [Si quis non recto judicio eorum, qui præſunt Eccleſiæ depellatur, & foras mittatur, *ſi ipſe non ante exiit*, hoc eſt, *ſi non ita egit, ut mereretur exire*, nihil læditur in eo, quòd non recto judicio ab hominibus videtur expulſus.] Expelli autem ab Eccleſia, & foras mitti, idem eſſe, ac excommunicari, nemo eſt, qui neſciat. Et *cap. Romana, de ſententia excommunicationis, in ſexto*, Innocent. IV. in Concilio Lugdunenſi prohibet, fulminari excommunicationem in univerſitatem, vel collegium: ne ſententia excommunicationis, quæ fulminatur in reos culpæ, extendatur in eos, qui nullius culpæ conſcii ſunt, quorum aliqui in univerſitate, vel collegio non deerunt, his verbis: [Cùm nonnunquam contingeret, *innoxios* hujuſmodi ſententia irretiri; ſed in illos dumtaxat de collegio, vel univerſitate, *quos culpabiles eſſe* conſtiterit, promulgetur.] Idem conſtat *ex cap. Sacro, de ſent. excommunicat.* & paſſim alibi.

47 Jam verò ſecunda conſequentia manifeſtè infertur ex prima. Nempe, [Multa præcipit Eccleſia obligando ſub culpa: ergo perſuaſum eſt in Eccleſia, quod ſibi data eſt à Chriſto poteſtas præcipiendi, & obligandi ſub culpa.] Et quidem mihi eſt indubitabile, quod perſuaſum ſemper fuit in Eccleſia, ſe accepiſſe à Chriſto hanc poteſtatem, ex ea univerſaliſſima forma, *Quæcumque alligaveritis*, &c. Modò autem contendo, hanc perſuaſionem univerſalis Eccleſiæ manifeſtè inferri ex tot actibus obligandi conſcientias toties repetitis.

48 Etenim iniquè procederet judex, qui exerceret actum juriſdictionis, ſi non eſſet ſibi perſuaſum, fungi ſe tali juriſdictione; & ut eum æquitate procedat, exercendo illam, debet ſibi perſuadere, ſe habere talem poteſtatem; ſi ergo conſtat, ab initio naſcentis Eccleſiæ, Prælatos ejus exercuiſſe hanc juriſdictionem, præcipiendi ſub culpa, manifeſtum fit, quòd Eccleſia ſibi perſuaſit, apud ſe eſſe talem juriſdictionem præcipiendi ſub culpa, & obligandi conſcientias.

49 Dices. Si judex ſibi probabiliter perſuaderet, apud ſe eſſe talem juriſdictionem, licitè poſſet uti tali juriſdictione: ergo ſi Eccleſia ſibi probabiliter perſuaderet, apud ſe eſſe juriſdictionem obligandi conſcientias, poſſet licitè præcipere intendendo obligare conſcientias: ergo ex eo, quòd præcipiat intendendo obligare conſcientias, non infertur, quòd ſibi certiſſimè perſuaſerit, apud ſe eſſe talem juriſdictionem obligandi conſcientias.

50 Retorqueo argumentum in adverſarium, qui doctrinam Tridentini negare non poteſt. Si Eccleſia ſibi probabiliter perſuaderet, quòd poteſt reſervare caſus, & prohibere Epiſcopis abſolutionem graviorum criminum, licèt illos reſervaret, & hanc prohiberet: ergo ſtat, quod ſemper fuerit perſuaſum in Eccleſia Dei, eſſe ſibi poteſtatem reſervandi caſus: & quod hæc perſuaſio fuerit dumtaxat probabilis; cùm ex ſola perſuaſione probabili potuerit licitè eam reſervationem iniungere. Quod eſt apertè contra Tridentinum, *ſeſſ. 14. cap. 7. de Sacramento Pœnitentiæ*.

51 Reſpondeo ergo, verum eſſe antecedens, & primam conſequentiam conditionalem; ſecundam vero falſam. Etenim perſuaſio univerſæ Eccleſiæ facit certitudinem omnimodam in materia fidei; quia ex ſpeciali aſſiſtentia Spiritus Sancti in tali materia errare non poteſt. Id quod evidenter colligitur ex loco proximè citato Concilii Tridentini. Itaque ex eo, quòd detur praxis in Eccleſia obligandi conſcientias fidelium, colligitur, eſſe perſuaſum in Eccleſia, quod ſibi data eſt poteſtas obligandi eo modo. Perſuaſio autem Eccleſiæ in materia fidei eſt regula infallibilis.

52 Et quidem aliud eſt, quòd perſuaſio probabilis, ſi detur, ſufficiat, ut Eccleſia exerceat licitè actum juriſdictionis; & aliud eſt, quòd perſuaſio Eccleſiæ in materia fidei circà uſum juriſdictionis poſſit eſſe dumtaxat probabilis. Primum enim eſt certum, & ſecundum eſt certò falſum. Ex illo exercitio juriſdictionis evidenter infertur perſuaſio Eccleſiæ circà talem juriſdictionem ſibi convenientem; ex aſſiſtentia verò Spiritus Sancti, ratione cujus errare non poteſt in materia fidei, colligitur, illam perſuaſionem eſſe non poſſe dumtaxat probabilem. Unde ex illo exercitio juriſdictionis, & ex aſſiſtentia Spiritus Sancti in materia fidei colligitur certiſſimè, quòd datur in Eccleſia perſuaſio certa, & infallibilis de tali juriſdictione obligandi conſcientias.

53 Quod autem perſuaſio Eccleſiæ Catholicæ, [Quod ſibi data eſt poteſtas præcipiendi ſub culpa, & obligandi conſcientias fidelium,] ſit in materia fidei, patet. Nam cùm de fide conſtet, datam eſſe Eccleſiæ poteſtatem ad ferendas leges, quæſtio, quæ inquirit, an hæc poteſtas à Chriſto conceſſa extendatur ad obligandum in conſcientia, utique verſatur in materia fidei. Nam, ut benè notavit Caramuel *in apolog. de Probabilitate, nu. 152.* quia de fide eſt, omnem hominem in Adam peccaviſſe; ideò quæſtio, quæ inquirit, [An B. Virgo in Adam peccaverit?] Eſt quæſtio, quæ verſatur in materia fidei. Et, ut rectè etiam notavit *ibid. num. 129* quia de fide eſt, quod Verbum Divinum *propter nos homines, & propter noſtram ſalutem deſcendit de cælis*, quæ ſunt verba Symboli; ideò quæſtio, quæ inquirit. [An ſi Adam non peccaret, Verbum incarnaretur,] procedit in materia fidei.

54 Hinc fit, poſtremam conſequentiam evidenter inferri ex ſecunda; nempe ex perſuaſione, quam habet Eccleſia de poteſtate ſibi tradita à Chriſto ad obligandum conſcientias, evidenter inferri, quòd habet talem poteſtatem. Nam ut ſuprà dixi, hæc perſuaſio Eccleſiæ in materia fidei conſtituit regulam infallibilem. Quod abundè patet ex Concilio Tridentino, quod frequenter in multis materiis doctrinalibus hac regula utitur. Ita *ſeſſion. 14. cap. quinto de Sacram. Pænit. Univerſa Eccleſia ſemper intellexit, inſtitutam eſſe à Domino integram peccatorum confeſſionem*. Et inferiùs: [Neque enim per Lateranenſe Concilium *Eccleſia* ſtatuit, ut Chriſti fideles confiterentur, quod jure divino neceſſarium, & inſtitutum eſſe intellexerat.] Et *cap. 7. Perſuaſum ſemper in Eccleſia Dei fuit, & veriſſimum eſſe Synodus hæc confirmat, nullius momenti abſolutionem eam eſſe*, &c. Et *ſeſſ. 13. cap. 1. de Sacram. Euchar.* ubi *univerſus Eccleſiæ ſenſus* dicitur eſſe *columnam, & firmamentum veritatis*. Quod idem habet *ſeſſ. 25. in decreto de Invocatione Sanctorum*. Cùm ergo Eccleſia Catholica ſibi perſuaſerit apud ſe eſſe poteſtatem obligandi conſcientias, ſicut & præcipiendi ſub excommunicatione latæ ſententiæ ipſo facto incurrendæ, & hæc perſuaſio procedat in materia fidei, dicendum eſt, ex illa perſuaſione evidenter inferri hanc poteſtatem.

55 Demonſtratur ſecundò eadem veritas. Eccleſia habet poteſtatem ferendi leges ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ: ſed repugnat, tales leges eſſe diſiunctivas: verbi gratia: [vel jejuna, vel ſubi excommunicationem:] ergo habet poteſtatem ferendi leges ſub excommunicatione latæ ſententiæ, determinatè, & ſine diſiunctio pœnæ: ergo habet poteſtatem ferendi leges ſub culpa.

56 Hæc poſtrema conſequentia patet ex prima, attentis iis, quæ dicta ſunt in demonſtratione prima, *num. 46.* cùm inde certò conſtet, incurſionem excommunicationis majoris neceſſariò præſupponere culpam mortalem. Prima verò conſequentia manifeſta eſt, quia illæ leges uno ex duobus modis neceſſariò procedere debent, ſcilicet, aut ſub diſiunctione, aut determinatè: unde ſi repugnat, eas procedere diſiunctivè, evidens eſt, quod procedant determinatè.

57 Quod attinet ad majorem, ea quidem admittitur à Caramuele. Et in primis de fide eſt, Eccleſiam habere poteſtatem excommunicandi, & ferendi cenſuras. Id quod expreſſè tradit, & demonſtrat P. Suarez *tom. 5. in tertia, part. diſputat. 2. ſect. 2. num. 14. & diſputat. 8 initio* aſſerit, id conſtare ex Eccleſiæ Catholicæ traditione. Suppoſito autem quòd Eccleſia habeat hanc poteſtatem imponendi prædictam pœnam, certiſſimum eſſe debet Caramueli, quod præcipere poteſt Eccleſia ſub pœna excommunicationis incurrendæ. Aſſerit enim in loco, quem retuli initio hujus diſputationis: [judico *certam*, Deum dediſſe hominibus populo præpoſitis authoritatem præcipiendi ſub pœna.

58 Minor verò ejus ſyllogiſmi apertè oſtenditur. Repugnat enim aliquem ligari excommunicatione majori, niſi propter peccatum mortale antecedenter commiſſum, ut patet *ex num. 46* Sed qui ſubiret excommunicationem vi ejus præcepti diſiunctivi, [vel jejuna, vel ſubi excommunicationem;] non committeret peccatum mortale; quia cùm jejunium præcipiatur ibi ſub diſiunctione, ille, qui omitteret jejunium, non peccaret; cùm illa lex non obliget determinatè ad jejunium: ergo repugnat lex, quæ diſiunctivè afferat pœnam excommunicationis.

59 Demonſtratur tertiò. Ritus receptos, & approbatos, quos adhibere ſolet Eccleſia Catholica in ſolemni Sacramentorum adminiſtratione, jus Eccleſiaſticum induxit; & tamen omitti non poſſunt ſine peccato: ergo jus humanum obligat in conſcientia ad illos adhibendos, & non ſolùm ſub pœna.

60 Conſequentia eſt evidens. Major autem, & minor definitæ ſunt in Tridentina Synodo. Major quidem *ſeſſ. 22.* præcipuè *cap. 5. de Sacrificio Miſſæ*, ubi ait: *Pia Mater Eccleſia ritus quoſdam, ut ſcilicet quædam ſubmiſſa voce, alia verò elatiori in Miſſa pronunciarentur, inſtituit. Cæremonias item adhibuit, ut myſticas benedictiones, lumina, thymiamata, veſtes, aliaque id genus multa ex Apoſtolica diſciplina, & traditione*. Et *cap. 7. Monet deinde ſancta Synodus, præceptum eſſe ab Eccleſia Sacerdotibus, ut aquam vino in calice offerendo miſcerent*.

61 Minor verò definita eſt *in can. 13. de Sacram. in genere*, his verbis: [Si quis dixerit, receptos, & approbatos *Eccleſiæ Catholicæ ritus* in ſolemni Sacramentorum adminiſtratione adhiberi conſuetos, aut contemni, *aut ſine peccato à Miniſtris pro libito omitti*,

aut

aut in novos alios per quemcunque Eccleſiarum Paſtorem mutari poſſe, anathema ſit.]

CAPUT V.

Aliis demonſtrationibus eadem veritas roboratur.

62 DEmonſtratur quartò. Eccleſia declaravit eſſe peccatum mortale violationem immunitatis Eccleſiaſticæ in extractione reorum ab Eccleſia: hoc ſtare non poteſt, niſi Eccleſia poſſit obligare ſub culpa, & non ſolùm ſub pœna: ergo Eccleſia poteſt obligare ſub culpa, & non ſolùm ſub pœna.

63 Conſequentia eſt inevitabilis: major patet *ex diſp.* 19. *cap.* 16. *nu.* 210. *& cap* 22. *nu.* 266. ubi videbis, quod ſacri Canones hanc violationem immunitatis Eccleſiarum appellant temerariam profanationem, ſacrilegium, contumeliam Religionis, injuriam Sanctorum locorum, actionem illicitam. Repugnat autem, Romanum Pontificem, dum docet Eccleſiam, proponere tanquam peccatum, & ſacrilegium eam actionem, quæ licita eſt, & ſine peccato ſit, ut conſtat *ex diſp.* 9. *à nu.* 49.

64 Minor oſtenditur. Etenim immunitas Eccleſiarum quoad protectionem reorum, cum omnibus circumſtantiis, & adjunctis, quæ in ſacris Canonibus continentur, non eſt de jure divino, ſed de jure Eccleſiaſtico: ſed in violatione illius committitur peccatum mortale: ergo contra jus Eccleſiaſticum committitur peccatum mortale: ergo jus Eccleſiaſticum obligat ſub peccato mortali.

65 Dices. Aliqui admittunt, hanc Eccleſiarum immunitatem eſſe de jure divino: ergo ſolùm eſt probabile, quòd ſit de jure Eccleſiaſtico: ergo non eſt certum, quòd ſit de jure Eccleſiaſtico: ergo hæc, quæ à nobis propoſita eſt, non eſt demonſtratio, cum innitatur in principio non certo.

66 Reſpondeo, licèt nonnulli Juriſperiti contendant eſſe de jure divino hoc genus immunitatis, id nihil obſtat certitudini aſſertionis, quæ defendit, eam non eſſe propriè, & ſtrictè de jure divino. Tum quia ſi rectè attendatur, ſolùm intendunt, hanc immunitatem fundari in jure divino, non verò, quod lex ipſa præſcribens hanc protectionem reorum cum omnibus ſuis adjunctis, & circumſtantiis, jure divino ſtatuta ſit. Tum quia nullum oſtendunt jus divinum, quod illam ita præſcribat: nam jus Teſtamenti veteris, quod aſſerunt, cum lege ipſa veteri expiravit.

67 Cum ergo ex Eccleſiæ declaratione certum ſit, eam violationem eſſe peccatum mortale, & ſit etiam certum, non ex jure divino, ſed ex Eccleſiaſtico ortam eſſe obligationem, ſit, ſacros Canones præſcribentes hanc Templorum immunitatem, obligare ſub culpa, & non dumtaxat ſub pœna; ergo certum eſt, eſſe penes Eccleſiam poteſtatem obligandi ſub culpa.

68 Demonſtratur quintò. Certiſſimum eſt, peccare mortaliter eos, qui non ſolvunt Eccleſiæ decimas: ergo certiſſimum eſt, dari legem præcipientem ſub mortali, decimas ſolui. Item certum eſt, hanc legem, ſaltem quoad quotam, non eſſe juris divini: ergo juris Eccleſiaſtici. Ergo certiſſimum eſt, dari poteſtatem in Eccleſia præcipiendi ſub mortali ſolutionem decimarum: implicat enim contradictionem lex valida, quæ procedat à non habente authoritatem imponendi illam.

69 Antecedens conſtat ex Trident. *ſeſſion.* 25. *cap.* 12. *de reformat.* ubi ait: *Qui eas dare noluerint, aut dantes impediunt, res alienas invadunt.* Et mox. *Neque ab hoc crimine, niſi plena reſtitutione ſecuta abſolvantur.* Eſt itaque crimen, & invaſio rei alienæ, non ſolvere, & non reſtituere plenè decimas: ſed non eſt crimen ratione juris divini, quòd non obligat ad quotam: ergo ratione juris Eccleſiaſtici: ergo jus Eccleſiaſticum obligat ad illam quotam ſolvendam ſub reatu criminis: ergo habet hanc poteſtatem ad obligandum ſub reatu criminis, cùm implicet contradictionem, legem validam procedere à non habente poteſtatem illam ferendi. Major eſt Tridentini: minor eſt evidens; & conſequentiæ evidenter illatæ, ut perpendenti conſtabit.

70 Demonſtratur ſextò. Meridiana luce clariùs eſt, Eccleſiam habere authoritatem prohibendi pluſquam pœnaliter, matrimonium inter conſanguineos: item authoritatem prohibendi matrimonium abſque Parocho, & teſtibus: ergo authoritatem prohibendi ſub culpa, & non ſolùm ſub pœna. Conſequentia evidens eſt, & antecedens patet ex Trident. *ſeſſ.* 24. *can.* 4. *de Matrimonio. Si quis dixerit, Eccleſiam non potuiſſe conſtituere impedimenta matrimonium dirimentia, vel in iis conſtituendis erraſſe, anathema ſit.*

71 Ego enim interrogo, an ſufficienter conſtituatur impedimentum dirimens per iſtam legem disjunctivam, [Vel non ducas uxorem conſanguineam intra quartum gradum, vel ſub talem pœnam.] Meridiana luce clariùs eſt, ex hac lege diſjunctiva licitum manere conjugium inter conſanguineos, dummodò pœna ſubeatur. Dum autem matrimonium eſt licitum, non dirimitur, nec eſt invalidum; cùm nunquam licitum ſit inire matrimonium invalidum: ergo meridiè clariùs eſt, quòd Eccleſia habet poteſtatem prohibendi matrimonium inter conſanguineos prohibitione abſoluta, & obſtringente conſcientias; & non dumtaxat pœnali, & diſjunctiva.

72 Demonſtratur ſeptimò. Meridiè clariùs eſt, eſſe peccatum mortale, quòd extra caſum neceſſitatis accipias Euchariſtiam non jejunus: ſed hoc peccatum non eſt contra jus divinum: ergo contra jus Eccleſiaſticum. Sed peccatum non poteſt eſſe contra jus Eccleſiaſticum, niſi Eccleſia id prohibeat ſub culpa: ergo Eccleſia id prohibuit ſub culpa. Sed non potuit prohibere ſub culpa, niſi haberet à Chriſto poteſtatem prohibendi ſub culpa: ergo hanc authoritatem à Chriſto accepit.

73 Et inquiro, quænam ex his propoſitionibus non ſit evidens? Major quidem eſt indubitabilis. Quia Eccleſiaſtica conſuetudo univerſalis, quæ ex traditione Apoſtolorum invaluit in tota Eccleſia, cum certa perſuaſione de obligatione gravi evidentiam facit. Hanc univerſalem conſuetudinem, & traditionem Apoſtolicam teſtantur Sancti Patres, Epiphanius, Nazianzenus, Chryſoſtomus, Baſilius, Iſidorus, Cyprianus, Ambroſius, Tertullianus, Auguſtinus, apud P. Suarez *tom.* 3. *in tertia part. diſputat.* 68. *ſect.* 3. Notatione digna ſunt verba Sancti Auguſtini relata *in cap. liquidò, de conſecrat. diſt.* 2. [Liquidò apparet, quando primò acceperunt Diſcipuli corpus, & ſanguinem Domini, non eos accepiſſe jejunos. Nunquid tamen proptereà calumniandum eſt *univerſæ Eccleſiæ, quod à jejunis* ſemper accipiatur? Ex hoc enim *placuit Spiritui Sancto per Apoſtolos,* ut in *honorem* tanti Sacramenti in os Chriſtiani priùs Dominicum Corpus intraret, quàm cæteri cibi. Nam ideò *per totum orbem* mos iſte ſeruatur.] Et mox aſſerit, D. Paulum dediſſe præceptum.

74 Ex quibus verbis paret primò, hanc eſſe conſuetudinem *univerſæ Eccleſiæ*, obſervatam *per totum orbem*. Secundò, eſſe traditionem Apoſtolorum; *placuit* enim *Spiritu Sancto per Apoſtolos*. Tertiò, eſſe in materia gravi, cùm ab Apoſtolis fuerit inſtituta *in honorem tanti Sacramenti*. Quartò eſſe obligtoriam, denotat ea vox *ſemper*, quæ denotat neceſſitatem ita faciendi. Nam ſi liberum eſt fidelibus, quòd jejuni accipiant, & quòd non jejuni, unde ſcimus, ſemper per totum orbem ita obſervari? Et *epiſt.* 128. inquirens, an feria quinta majoris hebdomadæ poſt cœnam accipienda ſit Euchariſtia, quia Chriſtus poſt cœnam inſtituit Sacrificium; pro ſolutione quæſtionis reſpondet, inter alia, his verbis; *Similiter etiam, ſi quid horum tota per orbem frequentat Eccleſia. Nam hoc quin ita faciendum ſit, diſputare, inſolentiſſimæ inſaniæ eſt.* Supponendo enim, quòd tuta Eccleſia obſervat, ut quilibet accipiat Euchariſtiam jejunus, ait eſſe inſolentiſſimæ inſaniæ tenere oppoſitum.

75 Et quidem evidentia facti conſtat, hanc univerſæ Eccleſiæ conſuetudinem eſſe, & fuiſſe ſemper cum univerſali perſuaſione de obligatione ſub culpa, & traditionem Apoſtolicam ita ſemper fuiſſe in Eccleſia univerſali intellectam. Vidè, quæ dicam *diſp. ſequenti*, circà evidentiam traditionis univerſalis, *c.* 5. Hoc autem præceptum ultra præfatam traditionem, patet ex Concilio Niceno, ea ſeata Synodo Generali, & ex Concilio Carthaginenſi approbato à Leone IV. & ex aliis Conciliis Provincialibus. De quo vide Patrem Suarium citatum. Vide etiam, quæ dixi *diſp.* 12. *à num.*...

76 Quòd autem communio Euchariſtiæ poſt cibum ſumptum non ſit contra jus divinum, omninò certum eſſe, aſſerit P. Suarez initio ſectionis citatæ; cùm neque ex Scriptura ſacra, neque ex traditione Eccleſiæ tale jus divinum conſtet. Ex teſtimonio enim Sanctorum Patrum, quos ſuprà retuli, conſtat, id præceptum ab Apoſtolis impoſitum, & traditum eſſe. Conſequentia autem hujus ſeptimæ demonſtrationis, & reliquæ propoſitiones ſubſumptæ indubitabiles ſunt.

77 Jam verò ſi de ſingulis præceptis Eccleſiaſticis, quæ certiſſimè obligant ſub culpa, ſingulas velimus conſtruere demonſtrationes, abibit in immenſum hæc pagina. Si autem illa certiſſimè obligant ſub culpa, meridie clarius eſt, in Eccleſia eſſe poteſtatem ad obſtringendum conſcientias, & præcipiendum non ſolùm pœnaliter, & diſjunctivè, ſed etiam abſolutè, & ſub culpa.

78 Nunquid non eſt certiſſimum, excommunicatum denunciatum accedentem (extra caſum rariſſimum) ad celebrandum, vel ad recipiendum Sacramenta, peccare mortaliter? Cùm de fide certum ſit, Eccleſiam habere poteſtatem excommunicandi. Nunquid non eſt evidens, hoc præceptum non eſſe diſjunctivum? ſic: [Vel excommunicatus non accedat ad Sacramenta, vel ſubiiciatur pœnæ.

79 Nec ſatisfacies, ſi dicas, excommunicationem eſſe pœnam, & ideò eſſe debere ſecundam partem diſjuncti, ſic: [Vel fac hoc, vel excommunicationem incurre.] Primò. Nam ut conſtat *ex num.* 55. repugnat, excommunicationem poni ut pœnam ſub diſjuncto, in præcepto Eccleſiaſtico; quia ſic incurreret excommunicationem, qui non peccaſſet mortaliter. Secundò, quia excommunicatio, reſpectu aliorum fidelium, quibus prohibetur communio cum excommunicato, non eſt pœna: qui quidem indubitanter peccant mortaliter excommunicando in divinis cum excommunicato: ergo Eccleſia habet poteſtatem præcipiendi fidelibus ſub culpa, ne communicent cum excommunicato.

80 Nunquid eſt meridie clarius, peccaturum mortaliter Sacerdotem, qui velit celebrare Miſſam, conficiendo dumtaxat ea, quæ ſunt juris divini, nempe ſolam conſecrationem, & ſumptionem Euchariſtiæ, & cætera omnia omittendo, quæ ſunt juris

Digitized by Google

Eccleſiaſtici? Nunquid non eſt meridie clariùs, peccare mortaliter Sacerdotem, qui in calice ligneo conſecraret Sanguinem Domini? (vide P. Henao *tom. 2. de ſacrif. Miſſ. diſp. 26. num. 11.*) vel extra aram conſecratam, vel omninò ſine veſtibus ſacris; aut ſi mavis, cum habitu ſæculari, etiam ſecluſo ſcandalo?

81 Nunquid non eſt indubitabile, peccare mortaliter eum, qui non implet præceptum annuæ confeſſionis? De cujus certitudine vide *diſp. ſequenti, num. 212.* Nunquid non eſt certiſſimum, peccare mortaliter bigamum, qui ad ſacros Ordines aſcendit, & Epiſcopum qui ad eoſdem illum aſſumit? *ex cap. ſecundo, de bigamis, ex can. 16. Apoſtol.* & ex multis aliis textibus. Hoc autem non eſſe præceptum divinum, conſtat, ſed ad ſummum ab Apoſtolis traditum: ergo indubitabile eſt, hoc præceptum non eſſe disjunctivum ſic: [Vel bigamus non ordinetur, vel pœnam ſubeat;] ſed determinatè, & abſolutè ab Apoſtolis, & à Romanis Pontificibus prohibitum.

82 Item manifeſtè conſtat hæc poteſtas Eccleſiæ ad obſtringendum conſcientias, ex Concil. Trid. *ſeſſ. 7. can. 8. de Baptiſm. Si quis dixerit, baptizatos liberos eſſe ab omnibus Sanctæ Eccleſiæ præceptis, quæ vel ſcripta, vel tradita ſunt, ita ut ea obſervare non teneatur, niſi ſe ſua ſponte illis ſubmittere voluerint, anathema ſit.* Ubi apertè ſignificatur obligatin conſcientiæ, & pluſquam pœnalis, quam afferunt Eccleſiæ præcepta: tum ex voce *præceptum*, tum ex verbo *teneantur*, ut certò conſtabit *diſp. 24.*

83 Denique ex noviſſimis decretis Alexandri VII. quæ propoſui *diſp. 9. cap. 20.* eadem veritas meridiano fulgore clarior eſt. Nam vigeſima tertia propoſitio (quam, ſicut & reliquas, ut minimùm tanquam ſcandaloſam condemnat) hæc eſt: *Frangens jejunium Eccleſiæ, ad quod tenetur, non peccat mortaliter, niſi ex contemptu, vel inobedientia hoc faciat: puta, quia non vult ſe ſubjicere præcepto.* Quanta certitudine polleat hæc damnatio, manifeſtè conſtat *ex eoc. 20.* & prioribus ejus articulis.

84 Juxta eam ergo damnationem certiſſimè falſum eſt, non peccare mortaliter eos, qui jejunium Eccleſiaſtico præcepto indictum frangunt: ergo certiſſimè verum eſt, quòd Eccleſiaſticum præceptum obligat ſub culpa, & non dumtaxat pœnaliter.

85 Quod idem reperies circà multas alias propoſitiones damnatas in illis duobus decretis Alexandri VII. quæ propoſitiones loquuntur in materia juris humani Eccleſiaſtici; quod quidem ſi obligaret ſolùm pœnaliter, illæ propoſitiones ſubſiſterent; quæ tamen damnantur (ut minimùm) tanquam ſcandaloſæ. Tales ſunt quinta, octava, nona, decimaquarta, vigeſima, vigeſimaoctava, vigeſimanona, trigeſima, trigeſimaprima, trigeſimaſecunda, trigeſimatertia, trigeſimaquarta, trigeſimaquinta, & trigeſimaoctava.

DISPUTATIO XXIII.

An ſint merè pœnales leges Eccleſiaſticæ, in quibus non exprimitur, eas obligare in conſcientia?

CAPUT I.

Refertur, & improbatur dictamen univerſale Caramuelis circà obligationem legum.

1 HOc generale dictamen auferendi præcepta Eccleſiaſtica propoſuit Caramuel *in Regul. diſp. 55. n. 883.* in hæc verba: [Dices, ex his colligi, paupertatis votum benignius eſſe, quàm multi exiſtimabant. Fateor: utinam & adhuc id benignius fieri poſſet. Quia experientia docet, creſcentibus obligationibus creſcere culpas. Non ſunt præcepta in cauſa; nihilominus ſunt in occaſione, ſaltem remota. Unde ego nullum præceptum ponerem, tollerem quæ poſſem. Vidi doctiſſimos in hac ſententia. Utinam nulli ſequerentur contrariam: faciliùs Deo ſeruire poſſent.

2 Sed ſi hoc dictamen prudens eſt, & ſanctum, precemur Deum, ut in eo perſiſtat Author. Sed ſuſpicor, prudentiam, & bonitatem dictaminis inconſtantia dicentis labefactandam. Audi ipſum Authorem poſt duos numeros, nempe ibidem *nu. 886.* [Non peccat contra paupertatem, qui inſcio Abbate ab externis pecuniam accepit, & libros emit, dummodò habeat eos in cubiculo expoſitos, & omnibus objectos. Idem à fortiori dicendum eſt, ſi accipiat ipſos libros. Sed hæc omnia ſummis ſunt expoſita periculis; ideòque *omninò interdicenda.*]

3 Nunquid interdictio non eſt præceptum prohibens? Ergòne tam citò evanuit illa experientia docens, *creſcentibus obligationibus creſcere culpas?* Ergòne præceptum eſt *in occaſione, ſaltem remota,* quod creſcant culpæ, & interdictio non eſt in occaſione? Ergo qui *nullum præceptum poneret, tolleret, quæ poſſet,* interdictionem deſiderat? Ubi eſt *ſententia* illa *Doctiſſimorum*, tollendi præcepta, cùm præcepta interdictiva deſiderantur? Et *ſi faciliùs ſervitur Deo* ſublatis præceptis, difficiliùs ſervietur poſitis legibus omninò interdicentibus.

4 Quòd ſi illa interdicenda fuerunt, quia *ſummis ſunt expoſita periculis:* ergo ubi ſummis ſunt expoſita periculis, non docet experientia, *creſcentibus obligationibus creſcere culpas:* ergo ubi ſummis ſunt expoſita periculis, præcepta non ſunt in *occaſione* remota culparum, vel talis occaſio non eſt reputanda. Ergo ubi ſummis ſunt expoſita periculis, non tolleret Caramuel præcepta, vel indicentia, vel interdicentia; immò & aliqua præcepta poneret. Ergo in talibus caſibus præceptorum impoſitio, aut manutentio non eſt contra ſententiam doctiſſimorum: nec faciliùs ſervitur Deo per ablationem præceptorum. Et ne pro evaſione ad diverſas ſignificationes confugiatur, nota, Caramuelem *in Reg. num. 789.* conſtituere in eodem parallelismo ſignificationis *præceptum*, & *interdictionem.*

5 Et quidem id dictamen pravum eſt, ſi quanta generalitate verborum profertur, intelligitur. Tenet medium locum prudentia; ideò extrema fugit. Onerat ſpiritum multitudo, laxat illum paucitas præceptorum. Si longiſſimè velis à Scylla diſcedere, Caribdis devorabit te. Medium ſuſtine iter, & ſecurus procedes.

6 Et quidem quamplurima ſunt præcepta, quæ licèt occaſiones remotæ ſint ad peccata, quia violatio eorum ſecum affert peccatum; illa tamen talia ſunt, ut ſi obſerventur, plurima eradicent peccata, & quamplurimas peccandi occaſiones. Præcepta annuæ confeſſionis, & communionis, occaſiones remotæ ſunt peccandi violatoribus eorum; obſervatoribus tamen ſunt occaſiones proximæ, & cauſæ efficaces ad tollendas quamplurimas peccandi occaſiones, etiam proximas, & quamplurima peccata. In quot enim, & in quanta peccata prolabetur, qui quatuor, aut ſex annos à Sacramentis abſtinuerit!

7 Præceptum jejunii occaſio remota eſt peccandi violatoribus jejunii; illud tamen cauſa eſt tollendi multa peccata, quia corporale jejunium vitia comprimit, mentem elevat, virtutem largitur, & præmia. Præceptum Clericis prohibens negotiationem, licèt violantibus illud ſit occaſio remota peccandi: tollit tamen radicem cupiditatis, & avaritiæ, & impedit, ne dum cupiunt divites fieri, incidant in tentationes, quæ mergunt hominem in perditionem.

8 Et ne diſcedamus à materia, cui ſuum dictamen accommodavit Caramuel, pone in uno Monaſterio eſſe præceptum grave, ne ullus Religioſus habeat apud ſe depoſitum laici, quo poſſit prædictus Religioſus uti ad omnia, quæ ſibi libuerint: & in altero non eſſe tale præceptum grave. In primo habet Religioſus quidam depoſita duo aureorum millia pro libito alienanda, non in ſecundo. Et inquiro, in quo eſt major occaſio peccandi? Juxta tuum dictamen dices, eſſe majorem peccandi occaſionem in eo, quòd tali præcepto non oneratur. Ego tamen oppoſitum reputo moraliter evidens. Creſcit enim amor divitiarum, quantùm ipſa pecunia creſcit: unde prædictus Religioſus pro humana fragilitate cupidus divitiarum, dum vult inter pauperes fieri dives, incurrit ſententiam Pauli 1. *ad Timoth. 6. Qui volunt divites fieri, incidunt in tentationem, & in laqueum diaboli, & deſideria multa, & nociva, quæ mergunt homines in interitum, & perditionem.*

9 Sed attende diverſos caſus, in quibus oppoſita dictamina prodierunt à Caramuele. Eſt enim mihi maximæ admirationi, quòd in priori loco, ubi propoſuit tanquam licitum, quod Religioſus habeat apud ſe depoſitum pecuniæ, nomine ſæcularis pro libito ſuo inſumendum, ibi deſideret ablationem præceptorum: & in poſteriori loco, ubi propoſuit, Religioſum accipientem ſine licentia Prælati libros à ſæculari, Prælati oculis expoſitos; hic deſideret præcepta, & interdictiones. In primo caſu Religioſus habens mille aureos viri laici apud ſe depoſitos, à ſe pro libito expendendos, non habet pro utilitate Communitatis: immò habet materiam multorum vitiorum avaritiæ, ambitionis, nimii luxus, vel fortaſſe luxuriæ; in ſecundo caſu habet Religioſus rem valdè utilem Communitati, & materiam multarum virtutum; cùm labia Sacerdotum cuſtodire debeant ſcientiam, & libri ſint inſtrumenta hujus ſcientiæ. Et in hoc ſecundo reperit Caramuel ſumma pericula, quæ interdictionem poſtulent; & in priori nulla, immò verò rationes, quæ poſtulent non ſolùm eam, verùm etiam multò majorem laxitatem. Quomodò hæc componenda ſint, alius viderit.

CAPUT II.

Quid ſenſerit Caramuel in puncto quæſtionis?

10 TRia animadverſione digna ſcripſit Caramuel circà hanc quæſtionem. In *comment. in Reg. diſp. 10. n. 1329.* primum ita aſſerit. [Doctores aliqui, teſte Seruatio de Lairvelz *in Optic. Regularium ſpeculo 58. inſtruct. 1. pag. mihi* 207. aſſerunt, Eccleſiaſticas leges eſſe merè pœnales, nec mortaliter obligare, niſi expreſsè aſſeratur, ſanctionem aliquam moralem eſſe. Hanc opinionem citatus Seruatius cenſet eſſe probabilem: nam contrariam, cui ſubſcribit, vocat probabiliorem.]

11 Secundum *ibid.* [Sanè ſi ea probabilis eſſet, teneremur aſſerere, non peccare eos, qui non ſolùm ſemel, aut iterùm, ſed etiam ſemper omitterent divinum officium. Prætereà eos non peccare, qui nunquam audirent Miſſam, nunquam jejunarent, ſemper carnes comederent. Et tandem quinque illa præcepta Eccleſiæ, quæ moralia paſſim audiunt, eſſent merè pœnalia, nec quemquam intrinſecè obligarent.]

12 Tertium *ibid.* [Vidi anno 1638. quempiam hæreſeos nota inuri, quòd ſubſcriberet huic opinioni. Sanè inciderat in manus ſeveri, & imperiti judicis, qui neſciebat diſtinguere inter lepram & lepram. Primò igitur dicendū eſt, hanc aſſertionem non eſſe contra fidem,

Digitized by Google

fidem, in cujus dogmatibus nõ reperitur: Sacerdotes peccare graviter, ſi ſemper Canonicas horas omittant; niſi fortè hæc conſnetudo in contemptum tranſeat, aut ſcandalum magnum inducat. Secundò hanc eſſe improbabilem, Servatius de Lairvelz non dicit: utrùm talis ſit, judicent alii. Et *n.*1338. agens de hac eadem opinatione, ait: [Prima ſententia, an probabilis ſit, eſto aliorum judicium; quia ei ego non auderem ſubſcribere.] Ubi loqui videtur tam de doctrina univerſali, quòd præceptum non obligat in conſcientia, niſi ubi ea obligatio exprimitur; quàm de ſpeciali materia ejus diſputationis, an ſcilicet obliget in conſcientia præceptum officii canonici recitandi ratione Sacerdotii.

13 Et ſanè videtur mihi, ingenium hominis inter pleraque certiſſima vacillare, & in portu, vbi firma ſtatio eſt, fluctuare. Ait, ſe non audere ſubſcribere primæ ſententiæ: cæterùm illam non damnat. Ait, Servatium non dicere illam improbabilem; & an ſit probabilis, aliorum judicio committit. Et per illegitimam conſequentiam infert, quæ nullatenus inferenda ſunt, immò quorum oppoſita per manifeſtam conſequentiam inferuntur.

14 Equidem nonnullos Theologos audivi, qui non ſine fundamento exiſtimant, Caramuelem cenſere, eam opinionem relatam ex Lairvelzio eſſe probabilem: tum quia illam non reprobat: tum quia illam vult relinqui ſub judice, illis verbis ex *num.*1338. *An probabilis ſit, eſto aliorum judicium*: repetitis *nu.*1329. Tum etiam, quia illi dat authoritatem Lairvelzii, & aliorum apud ipſum. His ergo motivis probabilitatis adjunctis ei opinioni; aſſerit, ex illa inferri per legitimam conſequentiam, præceptum de recitando officio Canonico, & quinque Eccleſiæ præcepta non eſſe leges morales, neque obſtringere conſcientiam. Et ideò nonnulli credunt, Caramuelem in eo loco ejus eſſe opinionis, quòd prædictę leges non obligent conſcientias. Maximè cùm loco relato *diſp. præced. c.*1. dixerit Caramuel, poteſtatem Eccleſię ad pręcipiendum ſub reatu culpæ, non eſſe clariorem meridiana luce, ſed potiùs meridiem eſſe clariorem ea poteſtate.

15 Sed cùm Caramuel, ut vidimus *diſp. præced. n.*10. eam ſententiam revocaverit, precemur Deum, ut eam revocationem credant priſtinarum ejus opinionum aſſeclæ. Satisfecit quidem Caramuel. Utinam illi aſſeclæ ſibi ſatisfaciant. In quorum obſequium operæ pretium eſt, Caramuelis diſcurſus relatos ad criſim trahere.

CAPUT III.

Examinatur prima periodus Caramuelis, ſcilicet qualiter leges obligent, ſi non exprimunt obligationem conſcientiæ?

16 QVoad primam periodum, eam ſententiam relatam à Servatio Lairvelzio, ſi ſano ſenſu intelligatur, veriſſimam reputo. Etenim lex non obligat, niſi quantùm verba legis ſignificant; ſcilicet attentis aliis adjunctis in jure expreſſis, ex quibus interpretatio legis deſumenda eſt. Quid enim nocet, ſi ex una lege ſolùm conſiderata non conſtet evidenter obligatio conſcientiæ, dummodò ex alia lege authenticè interpretante primam, conſtet apertè obligatio. Quia ergo verba legis quandoque dubia eſſe ſolent, ſtatuerunt Principes Eccleſiæ regulas authenticas, ex quibus legitima legum intelligentia deprehendatur. Itaque ſi ſententia relata à Lairvelzio ita intelligatur, ut ſolùm attendendum ſit, an verba hujus determinatę legis aſſerant obligationem gravem conſcientię, & non ſit attendendum ad regulas authenticas juris; illa quidem ſententia improbabilis eſt, vel, ut potiùs loquar, ea improbabiliter intelligitur. Nullus enim Author aſſeruit, regulas juris authenticas nõ eſſe attendendas.

17 Hinc fit, plerumque contingere, ut quamvis verba legis non aſſerant expreſsè gravem obligationem conſcientiæ, collata tamen cum aliis legibus, ſive Regulis authenticis juris, interpretantibus primam legem, conſtet evidenter prædicta obligatio.

18 Sed pręcipuè ante omnia ad colligendum ſenſum legis, & modum obligandi illius, attendenda eſt conſuetudo, tanquam regula authentica interpretationis. Nam ut conſtabit *cap.*4. *ex cap. Cùm dilectus, de conſuetudine*, conſuetudo habet vim authenticam interpretandi legem, ita ut certiſſimè accipienda ſit lex in eo ſenſu, quem præfert conſuetudo. Nam ejus eſt legem interpretari authenticè, cujus eſt condere: habet ergo Eccleſia poteſtatem interpretandi authenticè ſuas leges. Atqui in prædicto capite *cùm dilectus*, tanquam interpretationem legitimam deſignavit conſuetudinem: ergo poſita lege, & conſuetudine declarante legem, dicendum eſt, verba legis importare gravem obligationem, quando conſuetudo obſervat illam ut gravem obligationem, ſcilicet attenta gravitate materiæ.

CAPUT IV.

Præmittitur tanquam principium certum vis conſuetudinis interpretandi legem authenticè.

ARTICULUS I.

Statuitur, & firmatur concluſio.

19 AUthoritas ergo conſuetudinis ad Interpretationem legis conſtat *ex cap. Cùm dilectus, de conſuetudine*, vbi dicitur: *Conſuetudo eſt optima legum interpres.* Et conſonat juri civili *in leg. nam Imperator, ff. de legibus*, ubi ſic ſtatuitur: *in ambiguitatibus, quæ ex legibus proficiſcuntur, conſuetudinem, aut rerum perpetuò ſimiliter judicatarum authoritatem, vim legis obtinere debere.* Quod idem traditur *in leg. minimè*, & *l. de interpretatione, ff. de legibus.*

20 Ex his conſtat, quando lata eſt lex, & de intelligentia illius dubitatur, ita ſtandum eſſe conſuetudini verſanti in materia ejus legis, ac ſi lex exprimeret illam ipſam interpretationem, quam dat conſuetudo. Undè fit, quòd hæc interpretatio, quam dat conſuetudo, non eſt interpretatio conjecturalis, & probabilis; ſed interpretatio authentica, utpotè habens vim legis, ut exprimitur clariùs *in leg. nam Imperator, cit.*

21 Patet primò. Nam ejus eſt legem interpretari authenticè, cujus eſt condere: habet ergo Eccleſia poteſtatem interpretandi authenticè ſuas leges. Atqui *in prædicto cap. Cùm dilectus*, tanquam interpretationem legitimam ſuarum legum deſignavit conſuetudinem: ergo habenda eſt tanquam interpretatio authentica.

22 Patet ſecundò. Lex obligat, quantum intendit, & ſignificat legislator: ſed legislator Eccleſiaſticus intendit, legem ſuam obligare juxta interpretationem conſuetudinis, & id ſignificat *in eo cap. Cùm dilectus*: ergo lex obligat juxta interpretationem conſuetudinis.

23 Patet tertiò. Nam interpretatio, quæ procedit à jure, eſt authentica, & habet vim legis; implicatorium enim eſt, quòd procedat à jure, & quòd non habeat vim legis; ſed interpretatio, quam dat conſuetudo, procedit à jure ita ſtatuente: ergo ea interpretatio authentica eſt, & habet vim legis.

24 Patet quartò. Omnis lex ſtabilita à legitimo Principe, promulgata, & acceptata, & de materia ſibi ſubjecta, facit evidentiam obligationis in caſu expreſſo: ſed hæc lex *cap. Cùm dilectus*, de interpretatione legis ſumenda ex conſuetudine, ſtabilita eſt à legitimo Principe, nempè à Romano Pontifice; promulgata, & acceptata eſt, ut omnibus eſt notum, & de materia ſibi ſubjecta, nempè de interpretatione propriarum legum: ergo hæc lex facit evidentiam obligationis in caſu expreſſo. Sed caſus expreſſus hujus legis eſt ille, in quo dubitatur de intelligentia alicujus legis, & datur conſuetudo certa recepta tanquam obligatoria: ergo ubi hoc intervenit, datur evidentia moralis de tali interpretatione, & intelligentia legis ſecundùm talem conſuetudinem. Et hic eſt communis ſenſus Doctorum, qui id tanquam certum ſupponunt. Vide P. Thom. Sanch. *lib.*6 *ſum. cap.*4. *num.*27.

25 Id ita expreſſit Caramuel *fundam.*31. *nu.*764. [Non licet unica Matutinorum, & Laudum lectione, duorum dierum obligationi ſatisfacere. Probatur clariſſimè: quia conſuetudo, & uſus communis Eccleſiæ eſt quædam *certiſſima, & ſecuriſſima legis interpretatio*: atqui omnes legunt bis Matutinas, & Laudes, ut ſatisfaciant duobus diebus; & omnes judicant, ſe teneri ad hoc ſub peccato mortali: ergo iſte eſt verus ſenſus Eccleſiaſticæ legis; nec contrarius poteſt dici probabilis.] Quod idem tradit *num.*770. & 1387. & *in Reg. diſp.*102. *n.*1338. §. *Quinta.*

26 Itaque lex, etſi verbis ſcriptis non exprimat clarè obligationem conſcientiæ, adjuncta conſuetudine, qua omnes legem tanquam certò obligantem in conſcientia practicant, tanquam certiſſima, & ſecuriſſima interpretatione, certò tenenda eſt tanquam conſcientiam obſtringens.

27 Ubi notandum eſt cum Patre Suar. *lib.*7. *de legib. cap.*17. dupliciter poſſe conſuetudinem deſervire ad interpretationem legis. Primò quatenus eſt ſignum, vel indicium mentis legislatoris; creditur enim non aliter intendiſſe legislatorem, quando hoc pacto conſuetudo obſervata eſt. Quod quidem convenit conſuetudini independenter à diſpoſitione capitis *Cùm dilectus*, & aliarum legum civilium, quas ſuprà retuli. Et hoc modo licèt quoad aliqua poſſit conſuetudo facere evidentiam moralem, præcipuè circà ſignificationem verborum, ut dicam *diſput. ſequenti*; ut in plurimùm tamen eſt ſolùm indicium probabile, ex quo colligitur, fuiſſe talem intentionem legislatoris.

28 Secundò quatenus ex diſpoſitione juris habet vim interpretandi legem: & hoc pacto non eſt indicium probabile, ſed regula certiſſima, & ſecuriſſima, ut dixit Caramuel citatus. Romanus namque Pontifex habet authoritatem interpretandi certò leges Pontificias, & de facto voluit *in eo cap. Cùm dilectus*, quod reipſa interpretationem acciperent à conſuetudine.

29 Et licèt P. Suar. citatus, attentis etiam iis, quæ docuit *cap.*13. videatur aſſerere, ut conſuetudo habeat vim interpretandi legẽ authenticè, talem conſuetudinem debere eſſe approbatam à Principe in ordine ad interpretandam legem, ſicut debet eſſe approbata in ordine ad inducendam novam legem: at hæc conditio non deeſt de facto, quia non requiritur, quòd Princeps cuilibet conſuetudini in particulari det ejuſmodi vim interpretãdi. Sic enim otioſè dediſſet jus conſuetudini in generali vim interpretandi legem authenticè, ſi neceſſe eſſet, quòd Princeps eandem daret cuilibet ſingulari conſuetudini: & hæc eſt mens Patris Suarii, ſi attentè legatur: agit enim in eo loco de cõſuetudine interpretante, independenter ab eo, quod de facto diſpoſitum eſt in jure. Deindè quia tam poteſt Princeps dare in generali vim interpretandi legem conſuetudini, ſicut cuilibet conſuetudini poteſt dare in particulari eandem vim. Et, ut diximus

inpræ-

Digitized by Google

In prædicto cap. Cum dilectus, dedit in generali eam vim: & ideò quælibet conſuetudo illam habet, ac ſi illi in particulari Princeps eam authoritatem conceſſiſſet.

30 Ex dictis inferes, conſuetudinem accedentem legi ſcriptæ facere evidentiã moralem de obligatione, aut non obligatione in conſcientia, juxta qualitatem conſuetudinis. V.g. eſt lex diœceſana de jejunio Sabbati, dubitatur autem, an obliget in conſcientia, necne; & an conſuetudo diœceſana univerſalis practicet jejunium tanquã obligatorium in conſcientia: in eo eventu fit moraliter evidens, legem eſſe obligatoriam conſcientiæ. Patet. Nam vis interpretandi leges, quam jus tribuit conſuetudini, non eſt ut interpretetur legem certam; quod enim certum eſt, non eget interpretatione; ſed ut interpretetur legem, de qua dubitatur, aut dubitari poteſt. Cùm ergo ex diſpoſitione juris optima ſit interpretatio conſuetudinis, atq; adeò authentica; tanta certitudine conſtat de obligatione legis, quando hoc importatur per conſuetudinem, quanta conſtaret de eadem obligatione, ſi lex illam verbis certiſſimis præferret.

ARTICULUS II.

Objectio, & imbecillis diſcurſus Franciſci Verde circà abſtinentiam à lacticiniis in Quadrageſima.

31 OPpones. Poteſt fieri, quòd feratur lex à legislatore non intendente obligationem conſcientiæ, & quòd populus per deceptionem exiſtimet, legem præſcribere obligationem conſcientiæ; atque adeò, quod per ejuſmodi deceptionem introducatur conſuetudo tanquam obligatoria. In quo caſu conſuetudo non eſt optima legis interpres, quandoquidem opponitur menti legislatoris: ergo poteſt fieri, quòd conſuetudo non ſit certiſſima regula interpretandi legem.

32 Hinc Franciſcus Verde *in apolog. pro Theolog. fund. Caramuelis, quæſt. 12. nu.* 618. contendit, nullam eſſe obligationem abſtinendi à lacticiniis in jejunio Quadrageſimali, eo quòd neque ex jure, neque ex conſuetudine talis obligatio oriatur.

33 Non ex jure, ſcilicet *ex cap. denique, diſt.* 4. ubi S. Gregorius ait: *Par autem eſt, ut quibus diebus à carne animalium abſtinemus, ab omnibus quoque, quæ ſementinam carnis trahunt originem, jejunemus.* Nam, ut probat P. Fagundez *lib. 1. in 4. præcept. Eccleſ. cap.* 2. ea vox *Par eſt*, non denotat præceptum, ſed congruentiam. Sed neque ex conſuetudine. Pro quo.

34 Audienda ſunt verba Franciſci Verde. [Jure non prohiberi ſub mortali, probavit Fagundez ubi ſuprà, & in apologia citata, & optimè confirmat Tamburinus *loc. cit. (lib. 4. cap. 5. ſ. 1.) nu.* 23.

35 Tota difficultas eſt, an conſuetudo obtinuerit ſub gravi abſtinentiam prædictam? Hæc meum in præſenti vehementer torquet ingenium: & placet illam innuere, & aliis diſcutiendam relinquere.

36 Illa conſuetudo eſt obligatoria, quæ evidenter eſt introducta cum animo ſe obligandi: ſed prædicta conſuetudo non eſt evidenter introducta cum animo obligandi: ergo prædicta conſuetudo non eſt obligatoria. (Et notat in margine, ſollogiſmum eſſe in Baroco.)

37 Majorem non negabit, qui ponderat, quatenus ſit libertatis favor; & ſcit, quòd in dubio factum non præſumitur.

38 Minorem probo. Illud eſt evidenter introductum cum animo ſe obligandi, quod poteſt colligi ex motivis per ſe notis, & moraliter evidentibus, arguentibus, talem animum obligandi: ſed in re noſtra non poſſunt aſſignari talia motiva, ex quibus colligatur animus obligandi: ergo, &c.

39 Inſuper illa conſuetudo obligat evidenter, quæ introducta eſt cum animo ſe obligandi, de qua conſtat evidenter, quòd non ſit introducta per errorem: ſed in caſu noſtro non conſtat evidenter, prędictam conſuetudinem non eſſe introductam per errorem: ergo. Minor patet: nam quòd omnes ſervent conſuetudinem, poteſt eſſe ex eodem errore: ex quo credunt obligatos.

40 Nec quia docti, & timorati ſentiunt de tranſgreſſoribus. Nam hoc poteſt eſſe, quia putant, jure eſſe expreſſum, quod multi docuerunt.

41 Nec quia Superiores puniunt tranſgreſſores. Quia hoc faciunt primò politicè. Secundò ad manutenendum rigorem Eccleſiaſticæ diſciplinæ, & fundati in contraria ſententia.

42 Et quòd docti hoc doceant, non eſt argumentum, quòd ita ſentiant. (Quare citat Verde Authores pro opinionibus, ſi non eſt argumentum, quod ita ſentiant? cùm multi unum teneant, aliud ſcribant, ut dixit Lacides Philoſophus: *Nos aliter in ſcholis diſputamus, aliter domi vivimus.* Nunquid hoc eſt ad rem, quod aliter vivebant, quàm docebant?) apud Drexelium *de Æternitate part.* 3. *capite* 2. §. 18.

43 *Non eſt ergo evidens, talem conſuetudinem obligare*; cùm non poſſit aſſignari principium evidens, ex quo obligatio colligatur.] Huc uſque diſcurrit Verde, & hunc diſcurſum didicit à Caramuele, qui in variis materiis ſic diſcurrit circa vim obligationis procedentis ex conſuetudine. Ita *in comment. in Reg. n.* 1354.

44 Circà quem diſcurſum in primis notandum eſt, concluſionem ejus eſſe damnatam tanquam ſcandoloſam ab Alexandro VII. in decreto noviſſimè edito die 18. Martii hujus anni 1666. & eſſe ex damnatis trigeſimam ſecundam, ut habes *diſp. 9. cap. 20. in 2. decreto.* Ecce propoſitionem damnatam. *Non eſt evidens, quòd conſuetudo non comedendi ova, & lacticinia in Quadrageſima, obliget.*

45 Deindè diſcurſus in eo præcipuè peccat, quòd putetur hæc eſſe bona conſequentia. *Neque obligat præcisè ex iure, neque obligat ex conſuetudine ergo: non obligat*, Cùm tamen debuiſſet addere in antecedente, *neque ex utroque ſimul*; ut conſequentia rectè procederet. Admitto itaque, quòd non obliget abſtinentia à lacticiniis in Quadrageſima præcisè ex iure ſcripto; & omitto, pro re præſenti, quòd non obliget præcisè ex conſuetudine; & nego conſequentiam: quia obligat ex utroque ſimul.

46 Patet ex dictis in hoc capite. Nam lex ſcripta, quæ non importat verba certò præceptiva, interpretanda eſt juxta conſuetudinem, quæ reipſa practicatur tanquam obligatoria, ex diſpoſitione juris *in prædicto cap. Cùm dilectus*: quæ interpretatio authentica eſt, atque adeò certiſſima.

47 Nec valet, ſi dicas, conſuetudinem, quæ legem interpretatur, debere eſſe introductam cum animo ſe obligandi.

48 Primò. Quia ut conſuetudo habeat vim obligandi ad inſtar legis poſitivæ, aliqui Authores poſtulant, quòd fuerit introducta cum animo ſe obligandi; ut autem conſuetudo interpretetur legem ſcriptam, id Authores non poſtulant.

49 Secundò. Nam legislator Eccleſiaſticus *in eo cap. Cùm dilectus*, non recurrit pro interpretatione legis ſcriptæ ad animum ſe obligandi ſubditorum; id enim non eſt ad rem: cùm in eo caſu non inveſtigetur animus ſe obligandi in ſubditis; ſed inveſtigatur animus obligandi in legislatore. Diſponitur ergo in eo capite *Cùm dilectus*, in dubio v. g. de obligatione legis ſcriptæ, attendendum eſſe, an conſuetudo practicetur ut obligatoria; & hanc conſuetudinem practicatam ut obligatoriam, eſſe legitimam legis ſcriptæ interpretem.

50 Itaque ſi verba legis duntaxat attendas, incertum eſt, an Pontifex intendat obligare Fideles: cæterùm ea incertitudo tollitur, cùm advertis conſuetudinem abſtinendi à lacticiniis practicatam ut obligationem: quia Pontifex *in prædicto capite cùm dilectus*, jubet, ut conſuetudo adjuncta legi ſit ad inſtar interpretationis authenticæ dimanantis à Principe.

51 Neque obſtat id, quod dicitur, poſſe fieri, ut populus eam conſuetudinem introduxerit per deceptionem, qua credit, legem ex ſuorum tenore verborum obligare. Nam etiamſi dubitetur de ea deceptione populi, ſtandum eſt conſuetudini, & prævi tanquam legitimæ interpreti. Patet. Nam authoritas interpretandi legem, quæ ineſt conſuetudini, eſt pro quolibet dubio verſante circà obligationem legis; non enim habet locum interpretatio in iis, quæ certa ſunt: ergo dum incertum eſt de mente legislatoris (undecunque proveniat ea dubitatio) in tali dubitatione conſuetudo interpretatur legem.

52 Confirmatur primò. Etenim ſi verba legis ſignificant obligationem conſcientiæ, quamvis mens interna legislatoris (occulta tamen nobis) ſit à parte rei, non obligare in conſcientia, verè tenemur ſubditi in conſcientia; tenemur enim ſecundùm intentionem legislatoris proùt ſignificatam per verba: atqui conſuetudo eodem modo explicat, & interpretatur legem, hac explicarent ipſa verba legis clara, & expreſſa, quæ affirmarent idem, quod declarat ipſa conſuetudo, ut conſtat ex ſuprà dictis à *n.* 20. ergo licèt interna mens legislatoris alia fuerit, dum tamen id non conſtat, conſuetudo ex diſpoſitione juris explicat mentem legislatoris eodem modo, ac explicarent verba clara, & expreſſa; & prædicta conſuetudo manet tanquam Regula certiſſima obligationis legis tanquam ſi obligatio legis verbis clariſſimis exprimeretur.

53 Confirmatur ſecundò. Nam ſi hæc non eſſent certa, & valeret ea exceptio contra conſuetudinem interpretatricem legis, nempe quòd ea conſuetudo fortè introducta eſt ex errore populi putantis legem obligare, fruſtraretur ea diſpoſitio capitis *Cùm dilectus*: nullus enim eſſet caſus, in quo conſuetudo practicata ut obligatoria non poſſet reiici, eo quòd fortè eodem modo ex errore putatæ obligationis introducta eſſet. Cùm ergo expedientiſſimum fuerit, quòd amputarentur ambiguitates legum, & ad has amputandas jus canonicum diſpoſuerit, quòd fiat interpretatio legum per evidentiam conſuetudinis reipſa introductæ; illud abſque dubio intelligitur taliter, ut non alia majori ambiguitate involvatur; ideſt, per ipſam realem conſuetudinem, ſive hæc introducta fuerit ex errore populi, ſiue abſque illo.

54 Confirmatur tertiò. Nam ſi in conſuetudine ad interpretationem legis attendendum eſſet, an talis conſuetudo introducta eſſet ex errore populi putantis, legem obligare, necne; ſanè jus canonicum diſponeret, quòd lex obſcura explicaretur per interpretationem obſcuriorem. Etenim multò obſcurius eſt, & ſcitu difficilius, an populus, cùm invexit conſuetudinem, putaverit ſe obligatum vi legis; necne; & an in eo erraverit, vel veritatem attigerit.

55 Ad objectionem ergo dicendum eſt, poſſe fieri, quòd alia fuerit mens legislatoris, & quòd populus errans in cognitione mentis legislatoris, introduxerit talem conſuetudinem, & quòd practicaverit illam ut obligatoriam. In quo caſu ſi non daretur diſpoſitio capitis *Cùm dilectus*, ſtatim atque dubitaretur, an talis eſſet ea conſuetudo, iſta non interpretaretur prædictam legem. Eſt cùm *in eo cap. Cùm dilectus*, decernatur, ubi incerta eſt mens legislatoris, ſtandum eſſe conſuetudini, tanquam legitimæ interpreti, conſue-

tudo

Digitized by Google

tudo prævalet pro interpretatione dubii. Vide *cap. ſeq. art.14. in ſolutione ſecundæ objectionis*. Ubi videbis, hæc intelligi, niſi poſitivè conſtet de deceptione.

56 Quàm autem infirmus ſit diſcurſus Franciſci Verde, patet ex dictis, & parebit ampliùs ex dicendis *cap. ſequent. art.10.*

ARTICULUS III.

Quomodo peccet Verde contra Logicam.

57 SEd non omittam, Franciſcum Verde peccare in artem ſyllogiſticam, dum ſyllogiſmum illum relatum *nu.36.* conſtituit in *Baroco*; cùm reverà non ſervet figuram, nec modum. Et quidem Baroco pertinet ad ſecundam figuram; & ſyllogiſmus ille ſi ad aliquam pertinet, utique pertinet ad primam. Etenim illa oratio, *quæ evidenter inducta eſt cum animo obligandi*, non ſe tenet ex parte prædicati, ſed ex parte ſubjecti; vocaturque à Dialecticis copula implicationis. Nam de conſuetudine, quæ evidenter inducta eſt cum animo obligandi prædicatur, quòd ſit obligatoria. Unde ut rectè diſponatur ſyllogiſmus, ſic debet inſtrui: [Omnis illa conſuetudo, quæ evidenter eſt introducta cum animo obligandi, eſt obligatoria: ſed conſuetudo A. non eſt evidenter introducta cum animo obligandi: ergo conſuetudo A. non eſt obligatoria.] Ubi vides, medium (quod bis repetitur in præmiſſis) eſſe *conſuetudo, quæ evidenter eſt introducta cum animo obligandi*: quod cùm ſubiiciatur in majori, & prædicetur in minori facit, ſyllogiſmum conſtitui in prima figura, in qua non eſt *Baroco*.

58 Rurſus. Prima figura nullum modum habet directè concludentem, cujus major ſit univerſalis affirmativa, & minor particularis, (vel ſingularis) negativa. Solum enim habet quatuor modos directè concludentes, inter quos nullum talem invenies, ſi conſuleris rudimenta artis ſyllogiſticæ.

59 Sed, & in ſimili forma invenies præmiſſas veras, & concluſionem falſam. Accipe hunc: [Omnis ille homo, qui currit, eſt albus: Petrus non eſt homo, qui currit: ergo Petrus non eſt albus.] Nam caſu quo viginti homines albi currant, & nullus niger; Petrus verò homo albus ſedeat, verificantur præmiſſæ: & tamen concluſio eſt falſa. Neque ampliùs licet immorari in his, quæ ſunt infra metas inſtituti noſtri.

CAPUT V.

Præmittitur etiam, an, & quomodo conſuetudo Eccleſiaſtica habeat vim legis obligatoriæ?

ARTICULUS I.

Eſſe conſuetudines Eccleſiaſticas evidenter obligatorias, & fuiſſe ab initio naſcentis Eccleſiæ.

60 ASſertio in fronte articuli præfixa indubitabilis eſt. Et in primis conſtat ex decreto noviſſimo Alexandri VII. relato ſuprà *n.44.* ubi damnata eſt ut ſcandaloſa ea propoſitio trigeſima ſecunda. *Non eſt evidens, quòd conſuetudo non comedendi ova, & lacticinia in Quadrageſima obliget.* Ex quo conſtat, eam conſuetudinem eſſe evidenter obligatoriam, ex dictis *diſp.9. cap.20.*

61 Conſuetudinem Eccleſiæ Latinæ conſecrandi corpus Domini in pane azymo, eſſe evidenter obligatoriam, patet ex Concilio Florentino in decreto de Armenis §.2. ubi ſic dicitur: [Definimus, in azymo, ſive fermentato pane triticeo corpus Chriſti veraciter cõfici; Sacerdoteſque in alterutro ipſum Domini corpus conficere *debere*, unumquemque juxta Eccleſiæ ſuæ Occidentalis, ſive Orientalis *conſuetudinem*.] Nota eas duas dictiones, *debere*, & *conſuetudinem*: quæ clariſſimè ſignificant, conſuetudinem obligatoriam.

62 Tertiò. Ex conſuetudine Eccleſiaſtica graviter obligantur Sacerdotes ad proferendum in conſecratione calicis omnia verba conſueta: de quo quidem non reperitur præceptum ſcriptum. Eſt enim certiſſimum in Eccleſia, peccare mortaliter Sacerdotem, qui aliqua verba conſecrationis Calicis omittit; cùm tamen non omnia ſint eſſentialia ſacrificio, nec reperiatur præceptum ſcriptum; atque adeò hæc obligatio non ex alia radice, quàm ex conſuetudine antiquiſſima oriri debeat.

63 Quartò. In ſacrificio admixtionem vini cum aqua faciendam eſſe, etſi multi canones præſcribant; conſtat tamen, eam fuiſſe conſuetudinem obligatoriam ante omnes eos canones, nempe ab initio naſcentis Eccleſiæ. De quo vide P. Suarez *tom.3. in 3. part. diſp.45. ſect.5.* Ægidium de Conink *3. part. q.74. art.8. num.142.* Bonacinam *diſp.4. de Eucharist. q.2. punct.4. n.5.*

64 Quintò. Peccare mortaliter Sacerdotes, qui omittunt formas, & materias conſuetas Sacramentorum, & ſubſtituere alias ſimiles, eſt certum apud omnes Doctores. Cujus rationem exhibet Diana *part.11. tract.1. reſolut.18. fine*: [Non provenire, ait, ex defectu opinionis, aut ratione periculi, & irreverentiæ Sacramenti; ſed quia contravenitur Eccleſiæ conſuetudini, quæ vim præcepti habet.] Quæ verba commendat Caramuel *in Theolog. fundam. n.2011. fundam.68.* Eſt ergo hæc antiquiſſima conſuetudo Eccleſiaſtica graviter obligatoria.

65 Sextò. Ex Concilio Tridentino *ſeſſ.13. in decreto de Euchariſtia, cap.7.* conſtat, ante prædictum Concilium fuiſſe in Eccleſia antiquiſſimam conſuetudinem evidenter obligatoriam præmittendi confeſſionem mortalium ante ſumptionem Euchariſtiæ, ut patet ex illis verbis, *Eccleſiaſtica autem conſuetudo declarat*, &c.

66 Septimò. Ex eodem Concilio, eiſdem ſeſſione, & decreto *cap.8.* conſtat, ſemper in Eccleſia fuiſſe conſuetudinem obligatoriam, ut laici non à ſeipſis, ſed à Sacerdotibus communionem accipiant.

67 Has univerſales conſuetudines Eccleſiæ meminiſſe ſufficiat, quas ideò præmiſi, quia ex illis deſumenda ſunt argumenta, quæ ſubiicientur in puncto præcipuæ quæſtionis.

ARTICULUS II.

An requiratur conſenſus legislatoris, & qualis, ut conſuetudo Eccleſiaſtica vim habeat obligandi? Et referuntur Authorum placita.

68 COnſuetudinem, ſive frequentiam actuum à populo exercitam, etiam cum intentione obligandi, per ſe ſolam non ſufficere ad inducendam obligationem in materia Eccleſiaſtica, certum eſt apud omnes. Nam cùm ad inducendam obligationem requiratur authoritas præcipiendi, & hæc non reperiatur in populo, vel communitate ex ſe, non poteſt ejus conſuetudo habere vim obligandi, niſi à legislatore concedatur populo ea authoritas, vel niſi legislator eam conſuetudinem ut obligatoriam ſua authoritate confirmet. Quare quæſtio eò devolvitur, ut inquiratur, an conſuetudines Eccleſiaſticæ, quæ reipſa obligatoriæ ſunt, & habent vim legis obſtringentis conſcientiam, id habeant ab ſpeciali conſenſu, ſeu imperio legislatoris, an potiùs detur aliqua lex Eccleſiaſtica generalis, vi cujus conſuetudines Eccleſiaſticæ ſecluſo novo conſenſu, immò & ſcientia legislatoris vim habeant obligandi, & obſtringendi conſcientias.

69 Et prima quidem ſententia affirmat, conſuetudinem Eccleſiaſticam non habere vim obligandi, niſi aſſocietur approbatione, aut imperio legislatoris. Ita P. Vaſquez 1. 2. *diſp.177. c.2. & 3.* & Baſilius Legionenſis *lib.6. de matrim. cap.6. n.7.* & alii.

70 Secunda ſententia communior ait, ad hoc ut conſuetudo habeat vim legis obligantis, non requiri novum conſenſum, immò neque ſcientiam legislatoris; ſed ipſo inſcio habere vim legis, eo quod ſit lex univerſalis Eccleſiaſtica præſcribens, conſuetudines rationabiles, & præſcriptas habere vim obligandi adinſtar legum. Ita P. Thom. Sanch. *lib.7. de matrim. diſp.4. num.11.* P. Suarez *lib.5. de legib. cap.13. à n.6.* P. Salas *diſp.19. à ſect.3.* P. Caſtro Palao *tom.1. tract.3. diſp.3. punct.2. §.4. n.3.* & alii apud ipſos.

71 Legem autem univerſalem Eccleſiaſticam, quæ eam vim tribuit conſuetudini legitimè introductæ, dicunt eſſe *cap. final. de conſuetudine*: ubi Gregorius IX. ait: *Licèt etiam longevæ conſuetudinis non ſit vilis authoritas, non tamen eſt uſque adeò valitura, ut vel juri poſitivo debeat præjudicium generare, niſi fuerit rationabilis, & legitimè ſit præſcripta.* Ubi licèt Pontifex videatur loqui duntaxat de vi conſuetudinis ad abrogandam legem, Authores extendunt ad vim novæ obligationis inducendæ à paritate rationis. Quod explicans P. Suar. *cit. num.2.* ait: [Reſpondeo, à fortiori jus illud comprehendere conſuetudinem inductivam legis non ſcriptæ, quia quoad poteſtatem tanta requiritur ad abrogandam legem Principis, ſicut ad introducendum jus novum non contrarium Antiquo. Aliundè verò magis neceſſarius videri poterat conſenſus Principis ad permittendam revocationem ſuæ legis, quàm ad inducendum novum jus; quia magis ejus voluntati, & authoritati derogare videbatur. Et ideò cùm emphaſi dicitur in illo textu, *Licèt non ſit vilis longevæ conſuetudinis authoritas*,] &c.

72 Caramuel *lib.2. Theolog. intention. diſp.4. à num.1101.* contendit, nunquam conſuetudinem habere vim legis obligantis. Nam ſi legislator præbeat conſenſum legislativum, quo approbet conſuetudinem ut obligatoriam, ipſa conſuetudo formaliter non obligat, ſed conſenſus legislatoris, qui per illam fert legem formalem. Quòd ſi detur lex univerſalis, quæ præſcribat. [Ut conſuetudo cum talibus conditionibus introducta obſervetur ab omnibus,] jam hæc conſuetudo ſolùm eſſet conditio requiſita, ut lex de illa materia obſervetur, non verò eſſet formaliter lex.

73 Sed hæc ad praxim inutilia ſunt, nec intereſt, an dicatur ipſa conſuetudo formaliter obligatoria, an materialiter, tanquam conditio, vel applicatio ipſius legis univerſalis, vel ſpecialis, in qua vis conſuetudinis fundatur. Ideò admittimus conſuetudines obligatorias in Eccleſia, & originem obligationis earum inquirimus; ſive ipſæ conſuetudines formaliter, ſive materialiter dicantur eſſe leges obſtringentes conſcientiam.

ARTICULUS III.

Modus diſcurrendi Recentiorum circà animum ſe obligandi in conſuetudine requiſitum: & ad quàm abſurdas conſequentias manuducat.

74 ADmiſſa ſecunda ſententia articulo præcedenti relata, cõſuetudinem Eccleſiaſticam legitimè introductam habere vim

Digitized by Google

vim legis obligantis, nempe *ex eo cap. final. de conſuetudine*, de cujus veritate, & probabilitate inferiùs producam judicium meum, notandum eſt, ejus Authores advertere, non ſufficere frequentiam actuum, ut ipſa ſit obligatoria: eſt enim conſuetudo recitandi ſingulis noctibus ternas ſalutationes Angelicas ad campanæ ſignum, & preces fundendi pro animabus Purgatorii; & tamen ea conſuetudo non eſt obligatoria.

75 Aſſerunt ergo, requiri in inducentibus conſuetudinem, animum ſe obligandi; ſicut in legislatore requiritur animus obligandi ſua lege: qui ſi deficeret, minimè lex obligaret. Quod non ita intelligendum eſt in inducentibus conſuetudinem, ut unuſquiſque habeat animũ obligandi ſeipſum; quia non eſt intelligibile, quo modo Petrus poſſit obligare ſeipſum, niſi voto, vel contractu. Itaque id intelligendum eſt, ita ut operantes per conſuetudinem cuncti obligent cæteros omnes, ſicut cùm communitas legislatrix fert legem, quæ omnes, & ſingulos obligat; tunc enim ſinguli ex communitate (ſive ex majori parte communitatis) debent habere intentionem obligandi omnes, & ſingulos. Quare ſinguli debent habere intentionem (per modum partialis ſuffragii) obligandi cæteros omnes.

76 Jam verò nonnulli Recentiores ex hac conditione requiſita ad conſuetudinem viam invenerunt ad abolendas quamplurimas conſuetudines obligatorias, quæ ut tales in Eccleſia receptæ ſunt, ſcilicet per diſcurſum ſumma æquivocatione laborantem, ut ex dicendis conſtabit.

77 Hic autem diſcurſus eſt ille, quem ea Franciſco Verde retuli *cap. præced. nu.* 36. quo probare conabatur, non eſſe evidenter obligatoriam conſuetudinem abſtinendi à lacticiniis in Quadrageſima. Ut enim conſuetudo ſit obligatoria, debuit introduci cùm animo ſe obligandi: ſed non conſtat de animo obligandi, quo prædictam conſuetudinem invexerunt primi Authores conſuetudinis; cùm nullum principium certum detur, undè id colligi poſſit: ergo non conſtat de obligatione ejus conſuetudinis.

78 Satisfecit hic diſcurrendi modus Zachariæ Paſqualigo: & illo innixus *deciſ.* 169. *jejunio*, *num.* 3. (apud Leandrum à SS. Sacram. *part.* 3. *tract.* 4. *diſp.* 7. *quæſt.* 6.) aſſeruit, jejunia quatuor temporum non obligare ſub mortali. Item jejunium vigiliæ Pentecoſtes *deciſ.* 171. quamvis in fine dicat, ſe nolle decernere, an ſit ea aſſertio amplectenda in praxi. Et *deciſ.* 172. quamvis cum timore, affirmat, non obligare jejunium in pervigiliis Sancti Ioannis Baptiſtæ, S. Laurentii, & omnium Sanctorum; quia hæc omnia jejunia non conſtant ex jure: de conſuetudine autem non conſtat, quòd ea inducta fuerint animo ſe obligandi. Unde enim poteſt conſtare, quòd primi conſuetudinis authores eum animum habuerint? Et idem videtur aſſerere Verde in Apologia pro Caramuelo *quæſt.* 12. *num.* 621. quoad pervigilia Pentecoſtes, S. Ioannis Baptiſtæ, S. Laurentii, & omnium Sanctorum; quatenus refert ſententiam, & probationes Paſqualigi: nec refragatur.

79 Uterque didicit hunc diſcurſum à Caramuele, qui variis in locis illo utitur, quamvis illum non applicuerit (quòd viderim) ad conſuetudines univerſales Eccleſiæ. *Commentario in Regulam diſp.* 102. *à num.* 1351. quæſtionem verſat, an conſuetudine recitandi privatim officium canonicum teneantur Religioſi choro addicti, quando in choro non recitarunt: & quod attinet ad Ciſtercienſes ſuos (nam à cæteris abſtrahit) affirmat, non conſtare de obligatione conſuetudinis; quia *utrùm Choriſtæ veteres tali animo recitaverint extra chorum*, *Deus ſcit*, *nos neſcimus*. A concluſionis approbatione abſtineo, diſcurſum autem reprobandum eſſe ex dictis conſtabit.

ARTICULUS IV.

In conſuetudinibus univerſalibus Eccleſiæ non oriri vim obligandi, ex intentione fidelium obligandi ſe, certum oſtenditur.

80 PRæmitto primò, me in præſenti loqui duntaxat de conſuetudinibus Eccleſię univerſalibus, id eſt, de iis, quæ tota, vel ferè tota Eccleſia obſervat, aut ſaltem tota Eccleſia Latina, aut tota Eccleſia Græca. Nam de ſpecialibus conſuetudinibus Provinciarum, oppidorum, aut communitatum deinceps dicendum eſt.

81 Præmitto ſecundò, dividere me in duas claſſes conſuetudines univerſales Eccleſiæ. Ad primam revoco antiquiores, id eſt eas, quæ ante promulgationem Decretalium conſtitutionum factam à Gregorio IX. introductæ ſunt, id eſt, ante annum circiter 1230. Ad ſecundam minùs antiquas, quæ poſt præfatum annum invectæ ſunt.

82 Prǽmitto tertiò, apud me veriorem eſſe ſententiam, quę docet, nullam eſſe legem in jure canonico, quæ conſuetudini tribuat vim inducendi legem obligatoriam, aut prohibitoriam. Authores enim oppoſitæ ſententiæ eam vim tribuunt conſuetudini *ex illo cap. fin. de conſuetudine*, relato *ſup. num.* 71. ubi dicitur, non eſſe vilem authoritatem conſuetudinis: qui textus ſi attentè conſideretur, nihil tale præſcribit. Neque ullum alium textum adducunt prædicti Authores.

83 Sed quia nobiliſſimi ſunt Authores, qui id aſſerunt, ejus rei probabilitas negari non poteſt. Admitto ergo eſſe probabile, conſuetudinem habere vim inducendi legem obligatoriam, ex relato capite finali, *de conſuetudine*.

84 His poſitis aſſero, eſſe conſuetudines univerſales in Eccleſia evidenter obligatorias, quarum vis obligandi non poteſt naſci ex eo, quod introducentes conſuetudinem habuerint animum ſe obligandi.

85 Demonſtratur primò. Multæ ſunt conſuetudines in Eccleſia evidenter obligatoriæ, quæ introductæ ſunt cum ea obligatione ante tempus Gregorii IX. ſed quæ obligabant ante illud tempus, non habebant vim obligandi ex eo, quòd fideles introduxiſſent eas cum animo obligandi: ergo multæ ſunt conſuetudines in Eccleſia evidenter obligatoriæ, quæ vim obligandi non habeant, ex eo quòd fideles eam invexerint cum animo ſe obligandi. Major patet *ex art.* 1.

86 Minor etiam conſtat ex proximè dictis *nu.* 71. *&* 82. Nam ante illam legem, quam *in cap. finali*, *de conſuetudine*, ſtatuit Gregorius IX. non erat lex aliqua in Eccleſia, quæ daret fidelibus eam vim ſe obligandi in ipſa conſuetudine, ut patet ex ipſis Authoribus oppoſitæ ſententiæ, qui nullam aliam legem referunt: atqui fideles non potuerunt authoritate propria ſtatuere conſuetudines obligatorias, niſi id à Principe Eccleſiæ per aliquam legem ſit conceſſum: ergo conſuetudines Eccleſiæ, quæ erant evidenter obligatoriæ ante tempus Gregorii IX. non potuerunt habere vim obligandi, ex intentione fidelium ſe obligandi; cùm deficeret authoritas in fidelibus ad ſe obligandum.

87 Obligabat quidem in Eccleſia conſuetudo proferendi omnia verba conſueta in conſecratione vini in Miſſa; ea tamen obligatio provenire non potuit, ex eo quòd Sacerdotes habuerint animum ſe obligandi in illa conſuetudine; quia uſque ad conſtitutionem Gregorii IX. non habuerunt Sacerdotes, nec cæteri authoritatem ſtatuendi conſuetudinem obligatoriam, atque adeò neque cum animo ſe obligandi.

88 Demonſtratur ſecundò. Evidens eſt, quòd conſuetudo non comedendi ova, & lacticinia in Quadrageſima obligatoria eſt, cùm oppoſitam propoſitionem, quæ evidentiam ejus obligationis negat, damnaverit Alexander VII. tanquam ſcandaloſam, ut dixi *art.* 1. *num.* 60. Sed quòd fideles eam introduxerint cum animo ſe obligandi, non eſt evidens: ergo ea evidens obligatio non oritur ex eo, quòd fideles eam invexerint cum animo ſe obligandi, ſed ex alio capite.

89 Minor patet. Quis enim de hoc animo ſe obligandi (quæ eſt res facti) teſtatur? Aut quis teſtari poteſt? Et, ut loquitur Paſqualigus *deciſ.* 171. *de jejunio*, *num.* 3. *De quo animo deponere non poſſunt Doctores, qui non adfuerunt tunc*. Ex quo autem capite proveniat ea evidens obligatio, ex infra dicendis conſtabit.

90 Demonſtratur tertiò. Si conſuetudines Eccleſiæ ſuam obligandi vim haberent, ex eo quòd invectæ eſſent à fidelibus cum animo ſe obligandi multæ conſuetudines univerſales evidenter obligatoriæ, quæ vigent in Eccleſia, non eſſent obligatoriæ: id tamen affert manifeſtam implicationem terminorum: ergo conſuetudines Eccleſiaſticæ non indè accipiunt obligandi vim. Major probatur. Nam in illis omnibus eſt dubium, an fideles invehentes conſuetudinem, eum animum habuerint, ut conſtat ex demonſtratione præcedenti; ergo vis obligandi earum dubia eſt, ſi vis obligandi earum oritur ex ea intentione ſe obligandi. Sed obligatio dubia, non eſt obligatio: ergo illæ conſuetudines non erunt obligatoriæ.

ARTICULUS V.

Conſuetudines univerſales antiquiores, eſſe obligatorias ex traditione præcepti, doctrina eſt Sanctorum Patrum.

91 PRæmitto primò, traditionem, ut communiter accipitur, eſſe doctrinam verbo traditam, & non ſcriptam à ſuo Authore. Id quod manifeſtè patet ex S. Irenæo *lib.* 3. *cap.* 2. & Tertulliano *lib. de Corona militis*, & S. Cypriano *lib.* 2. *epiſt.* 3. & cæteris antiquis Patribus, & Scriptoribus, ut invenies apud P. Bellarminum *tom.* 1. *controv.* 1. *lib.* 4. *cap.* 2.

92 Pręmitto ſecundò, eſſe duplicis ordinis traditiones: aliæ ſunt, quæ pertinent ad fidem, & aliæ, quæ ad mores. Eſſe autem in Eccleſia traditiones præceptum, ſive præcepta tradita non ſcripta, patet ex Tridentino *ſeſſ.* 7. *can.* 8 *de Babtiſmo*, vbi dicitur. [Si quis dixerit, baptizatos liberos eſſe ab omnibus Sanctæ Eccleſiæ *præceptis*, quæ vel ſcripta, vel *tradita* ſunt, ita vt ea *obſervare non teneantur*, niſi ſe ſua ſponte illis ſubmittere voluerint, anathema ſit.] Ex quibus verbis conſtat, eſſe in Eccleſia aliqua præcepta obſtringentia conſcientias, quæ ſola traditione conſtant: vt denotant ea verba, *præcepta tradita*, & *obſervare teneantur*. Hæc enim verba certò importare obligationem conſcientiæ, conſtabit ex diſputatione ſequenti.

93 Et Concilium Nicęnum II. *act.* 7. ait: [Si quis *traditionem Eccleſiæ*, ſive ſcripto, ſive *conſuetudine valentem* non curaverit, anathema ſit.] Vbi manifeſtum eſt, loqui etiam de traditione ad mores pertinente; hæc enim eſt, quæ conſuetudine invaleſcit. Conſtat etiam ex D. Paulo 1. *Corint.* 11. illis verbis: *Sicut tradidi vobis, præcepta mea tenetis*. Et ex illis Pauli textibus, quos affert P. Bellarminus *cit. cap.* 5. qui non ſolùm agunt de dogmatibus fidei, ſed etiam de præceptis ad mores pertinentibus.

94 Jam verò dicendum eſt conſuetudines vniverſales antiquiores,

quæ

quæ in Eccleſiæ ſunt evidenter obligatoriæ, ſuam vim obligandi habere ex præcepto non ſcripto, ſed tradito. Et hæc eſt expreſſa ſententia S. Auguſtini; qui quoties meminit conſuetudinis univerſalis Eccleſiaſticæ, nunquam tribuit vim obligandi ipſi conſuetudini, ſed recurrit ad præceptum traditum. Si enim conſuetudo ipſa haberet vim obligandi ex ſe, quid neceſſe eſſet recurrere ad præceptum traditum Apoſtolorum, aut Conciliorum?

95 Ita *lib. 4. contra Donatiſtas, cap. 6.* his verbi: *Illa conſuetudo, quam & tunc homines ſurſum versùs aſpicientes non videbant à poſterioribus inſtitutam, rectè ab Apoſtolis tradita creditur.* Vult ergo Auguſtinus, conſuetudinem ab aliquo inſtitutore authoritatem habente procedere: & ideò conſuetudines, quarum non agnoſcitur initium, non ab ipſis fidelibus aſſueſcentibus, ſed ab eorum Prælatis Apoſtolis initium ſumpſiſſe affirmat. Et ideò eodem *lib. 4. c. 24.* ait: *Quòd univerſa tenet Eccleſia, nec Conciliis inſtitutum, ſed ſemper retentum eſt, non niſi authoritate Apoſtolica traditum rectiſſimè creditur.* Ubi vides, conſuetudines antiquiſſimas Eccleſiæ tribui ab Auguſtino inſtitutioni, & authoritati Apoſtolorum.

96 Quòd etiam dilucidiùs docuit *lib. 5. cap. 23.* his verbis: *Conſuetudo illa, quæ opponebatur Cypriano, ab eorum* (Apoſtolorum) *traditione exordium ſumpſiſſe credenda eſt: ſicut ſunt multa, quæ univerſa tenet Eccleſia, & ob hoc ab Apoſtolis præcepta benè creduntur, quamquam ſcripta non reperiantur.* Ubi in primis nota, agere Auguſtinum de conſuetudinibus: deindè ſimiles conſuetudines eſſe in Eccleſia multas. Tertiò, illas eſſe præcepta Apoſtolorum. Quartò eſſe præcepta tradita, non ſcripta.

97 Cæteras autem conſuetudines, quæ non ab initio naſcentis Eccleſiæ prodierunt, ſed decurſu temporis inductæ ſunt, à Conciliis Generalibus traditas eſſe, quamvis non ſcripto, ſed ſolo verbo, affirmat. Ita enim *epiſt. 118.* & refertur *in cap. illa, diſt. 12.* inquirens: *Illa autem, quæ non ſcripta, ſed tradita cuſtodimus* (ergo non cuſtodimus niſi vel ſcripta, vel tradita) *quæ quidem toto terrarum orbe ſervabantur* (nota in hoc verbo conſuetudinem) *datur intelligi vel ab ipſis Apoſtolis, vel plenariis Conciliis, quorum eſt in Eccleſia ſaluberrima authoritas, commendata, atque ſtatuta retineri. Sicut quòd Domini paſſio, & reſurrectio, & aſcenſio in cælum, & adventus de cælo Spiritus Sancti anniverſaria ſolemnitate celebrantur. Et ſi quid aliud tale occurrerit, quòd ſervatur ab univerſa, quacumque ſe diffundit, Eccleſia.* Ex ſecunda parentheſi interſerta textui notabis, loqui Auguſtinum de iis, quæ in tota Eccleſia practicantur, & ad uſum, praximque deducta ſunt. In prima verò parentheſi notatur, non agnoſcere Auguſtinum praxim, & conſuetudinem univerſalem Eccleſiæ, niſi earum, quæ vel ſcripta, vel tradita ſunt. Deinde ea non eſſe tradita, niſi ab Apoſtolis, vel à Conciliis Generalibus. Unde fit, quòd conſuetudines univerſales antiquæ poſt tempora Auguſtini ſucceſſione temporum obſervatæ, procedere debent vel à Conciliis Generalibus, vel à Romanis Pontificibus, quandoquidem ſummam habent in Eccleſia præcipiendi authoritatem. Vide infrà *nu. 144.*

98 Tertullianus *lib. de Corona militis, cap. 3.* disertè tradit, hanc vim obligatoriam conſuetudinis à traditione proficiſci; ubi agens de antiqua obſervatione Eccleſiæ, ſive, ut ipſe loquitur, de obſervatione inveterata, ait: *Hanc ſi nulla Scriptura determinavit, certè conſuetudo corroboravit, quæ ſine dubio de traditione manavit.* (Vide quam *ſine dubio* id aſſerat Tertullianus. *Quomodo enim uſurpari quid poteſt, ſi traditum priùs non eſt?* Id eſt, quomodo habebit vim conſuetudinis obligatoriæ, ſi non præceſſit traditio præcepti, in iis ſcilicet, in quibus ſupponimus non eſſe legem ſcriptam. Et mox addit: *Planè negabimus recipiendam* (traditionem) *ſi nulla exempla præjudicent aliarum obſervationum, quas ſine ullius Scripturæ inſtrumento, ſolius traditionis titulo, exinde conſuetudinis patrocinio vindicamus.* Nota ea verba, *ſolius traditionis titulo*; quia nullus alius eſt titulus, ut antiquæ conſuetudines nos teneant. Nota etiam *conſuetudinis patrocinio*; quia conſuetudo firmat traditionem, modo inferiùs exponendo.

99 Et *cap. 4.* poſtquam aliquas conſuetudines, & obſervationes enumeravit, ſubdit: *Harum, & aliarum ejuſmodi diſciplinarum ſi legem expoſtules Scripturarum, nullam invenies; traditio tibi prætendetur auctrix,* (quia à tradente præceptum tanquam ab Auctore dimanat,) *conſuetudo confirmatrix, & fides obſervatrix.* Et inferiùs: *His igitur exemplis renunciatum erit, poſſe etiam non ſcriptam traditionem in obſervatione defendi, confirmatam conſuetudine, idonea teſte probatæ tunc traditionis, & perſeverantia obſervationis.* Vide, quomodo conſuetudo ſit teſtis idonea traditionis; & quomodo probetur, & arguatur traditio ex perſeverantia obſervationis, id eſt, ex conſuetudine perſiſtente.

100 Origenes *homil. 5. in Numeros*, infert aliquas Eccleſiæ conſuetudines circà ritus *percipiendi*, & *explicandi*. Euchariſtiam, & circà ritus, qui conſueverunt uſurpari in Baptiſmo ſolemni: quarum vim traditioni attribuit. *Et tamen omnia hæc operta, & velata portamus ſuper humeros noſtros, cùm ita implemus ea, & exequimur, ut à magno Pontifice, atque ejus filiis tradita, & commendata ſuſcepimus.*

101 Hieronymus *in Dialogo adversùs Luciferianos col. 8. Etiamſi Scripturæ authoritas non ſubeſſet, totius orbis in hanc partem conſenſus inſtar præcepti obtineret. Nam & multa alia, quæ per traditionem in Eccleſiis obſervantur, authoritatem ſibi ſcriptæ legis uſurpaverunt, velut in lavacro ter caput mergitare, deinde egreſſos lactis, & mellis præguſtare concordiam ad infantiæ ſignificationem: die Dominico, & per omnem Pentecoſten, nec geniculis adorare, & jejunium ſolvere.* Nota primò *inſtar præcepti*. Nota ſecundò, hæc omnia non aliter obſervari in Eccleſiis, quàm per traditionem. Quæ verba etſi ſint dicta nomine Luciferiani, at ea approbat orthodoxus, & ex illis arguit contra Luciferianum.

102 S. Baſilius *lib. de Spiritu Sancto, cap. 27. Dogmata, quæ in Eccleſia ſervantur, ac prædicantur, partim ex conſcripta doctrina habemus, partim ex Apoſtolis traditione ad nos delata in myſterio recepimus. Quæ utraque eandem ad pietatem vim habent, & nemo his contradicit, qui vel modicam ſaltem Eccleſiaſticorum jurium experientiam habet.* Et ne exiſtimares loqui ſolùm de dogmatibus fidei, & non de conſuetudinibus, immediatè ſubdit: [*Si enim aggrediemur, non ſcripto proditas conſuetudines, velut non magnam vim habentes reiicere, imprudentes etiam ipſis principalibus Evangelii partibus, damnum inferremus.*] Et inter alias conſuetudines recenſet has. [*Benedicimus aquam Baptiſmatis, & oleum Unctionis, inſuperque ipſum, qui baptizatur. Ex quibus ſcriptis? Nonne à tacita, & arcana traditione? Ipſam verò olei illitionem, quæ doctrina ſcripta docuit? At ter immergi hominem unde eſt? Reliqua item, quæ circà Baptiſma fiunt, renunciare Sathanæ, & Angelis ejus, ex qua ſunt Scriptura? Nonne ex hac publicata, & arcana doctrina.* Vocat non publicatam, quæ non ſcripta. Vide S. Leonem infrà *art. 11.*

ARTICULUS VI.

Rationibus oſtenditur doctrina tradita.

103 IGitur conſuetudines univerſales antiquiores vim ſuam obligandi habere non aliunde, niſi à traditione præcepti, ſive Apoſtolorum, ſive Concilii Generalis, ſive Romani Pontificis, oſtenditur primò. Evidens eſt, eſſe in Eccleſia conſuetudines univerſalis obligatorias antiquiores, quæ cœperunt ante tempus Gregorii IX. hæ autem non potuerunt accipere vim obligandi ab ipſo populo ſeorſim à Capite, qui nullam habet poteſtatem ex ſe ad obligandum conſcientias: item neque à lege aliqua Eccleſiaſtica tribuente eam vim conſuetudini: talis enim lex (ſi qua datur) lata fuit à Gregorio IX. *in cap. fin. de conſuetudine*, ut conſtat *ex nu. 71.* ergo eam vim habent à præcepto legiſlatoris non ſcripto, ſed tradito; cùm conſtet non reſtare aliam originem ejus obligationis. *Non ſcripto*, dixi: loquimur enim de iis conſuetudinibus, quæ non reperiuntur ſcriptæ in decretis Romanorum Pontificum, ſaltem tanquam Authorum earum.

104 Et confirmatur in conſuetudine abſtinendi à lacticiniis in Quadrageſima, quam eſſe evidenter obligatoriam, conſtat ex decreto Alexandri VII. quo damnavit, & prohibuit propoſitionem oppoſitam. Ea enim conſuetudo eſt evidenter obligatoria, & non eſt talis; non quia conſtet de animo ſe obligandi eorum, qui eam conſuetudinem invexerunt, ut conſtat *ex art. 4. n. 89.* neque quia conſtet ex ſcripto, ſi verum eſt, quòd P. Fagundez *in 4. præc. Eccleſ. lib. 1. c. 2.* & alii volunt: ergo ex præcepto tradito, cùm non reſtet aliud, unde obligatio ejus conſuetudinis poſſit eſſe evidens.

105 Dices, eas conſuetudines eſſe obligatorias, non ex præcepto tradito, ſed ex approbatione legiſlatoris, prædictas conſuetudines ut obligatorias approbantis, aut ſaltem ex conſenſu prædicti legiſlatoris.

106 Sed contra eſt. Nam vel iſte conſenſus Principis eſt legiſlativus, vel ſolùm permiſſivus frequentiæ actuum? Si ſecundum dicas, nullus in eo apparet titulus obligationis. Nam permittere frequentiam actuum, non eſt imponere obligationem, neque conferre authoritatem populo ad illam imponendam. Si verò dicas primum, nempe, cum conſenſum Principis eſſe legiſlativum, hoc eſt, quòd dicimus præceptum traditum.

107 Oſtenditur ſecundò. Concilium Tridentinum non agnoſcit in Eccleſia alia præcepta Eccleſiaſtica, niſi ſcripta, vel tradita (relege ea verba *ſeſſ. 7. can. 8. de Bapt. Si quis dixerit, baptizatos liberos eſſe ab omnibus Sanctæ Eccleſiæ præceptis, quæ vel ſcripta, vel tradita ſunt,* &c.) Sed conſuetudines obligatoriæ habent vim præcepti, & non præcepti ſcripti: ergo præcepti traditi: ergo ejuſmodi conſuetudines obligant, non aliunde, quàm ex traditione præcepti, ſcilicèt vel ab Apoſtolis, vel à Romano Pontifice, vel à Concilio Generali impoſitis, ſi conſuetudines univerſales ſunt.

108 Confirmatur. Nam Concilium Tridentinum *ſeſſ. 13. c. 8. de Euchariſt.* cùm refert conſuetudinem Eccleſiæ, quòd laicus de manu Sacerdotis communicet; in ea non aliam vim obligandi agnoſcit; quàm à traditione præcepti, ut patet illis verbis: *in Sacramentali autem ſumptione ſemper in Eccleſia Dei mos fuit, ut laici à Sacerdotibus communionem acciperent; Sacerdotes autem celebrantes ſeipſos communicarent: qui mos tanquam ex traditione Apoſtolica deſcendens, jure, ac meritò retineri debet.*

109 Oſtenditur tertiò. Nam, ut notavit P. Bellarminus *tom. 1. controv. 1. lib. 4. c. 2.* Conſuetudines univerſales Eccleſiæ, traditiones dicuntur à Patribus, & Theologis: quòd non alia ratione fieri poteſt, niſi quia prædictæ conſuetudines vim ſuam hauriunt à traditione præcepti verbo tenus impoſiti ab Eccleſiæ Prælatis.

110 Oſtenditur quartò. Quoties omnes fideles ſervant aliquid ju-

ris

Digitized by Google

ris humani ut obligatorium, (ſine ſcripto) quòd ipſi ut condiſtincti à capite inſtituere non potuerunt; in illa obſervatione neceſſariò includitur præceptum traditum: ſic ſe habent omnes conſuetudines univerſales antiquæ, quas fideles ſervant ut obligatorias; ergo in illis involvitur præceptum traditum.

111 Minor patet. Nam fideles non potuerunt inſtituere conſuetudines obligatorias, niſi ad ſummum (ſecundùm opinionem probabilem) authoritate Gregorii IX. *in cap final de conſuetud.* Conſuetudines autem antiquas, & antecedentes tempora Gregorii non potuerunt fideles inſtituere virtute ejus legis Gregorianæ, quæ nondum erat lata.

112 Major verò, ſi penetrentur termini, eſt manifeſta. Nam obligatio juris humani vel à Prælatis procedere debet, vel à popularibus habentibus ad id authoritatem. Quòd ſi præceptum adeſt Prælati, & non ſcriptum, quodnam reſtat, niſi traditum?

113 Denique S. Auguſtinus *epiſt. 86. ad Caſulanum, tom. 2* ait: *In his enim rebus, de quibus nihil certi ſtatuit Scriptura divina, mos populi Dei, vel inſtituta majorum pro lege tenenda ſunt*. Et inquiro à Doctoribus oppoſitæ ſententiæ, qui dicunt, ex illo canone Gregorii IX. ſcilicet *cap final. de conſuet.* mores Eccleſiæ accipere vim obligandi, & tenendos eſſe pro legibus; quomodo tempore Auguſtini mos populi Chriſtiani habendus eſſet pro lege, ſcilicet octingentis annis antequam Gregorius IX. eum canonem tuliſſet? Ex quo clarè infertur, ſi tempore Auguſtini conſuetudo Eccleſiaſtica habenda erat pro lege; & tunc non aderat lex Eccleſiaſtica, quæ eam authoritatem daret populo ad inducendas conſuetudines obligatorias, & vim legis habentes; dicendum eſſe, eas conſuetudines ſuam vim obtinuiſſe, quia introducebantur ex præſcripto Principis Eccleſiæ, non ſcripto, ſed tradito.

114 Immò id videtur ſignificare Auguſtinus, cùm ait: *Mos populi Dei, vel inſtituta majorum, pro lege tenenda ſunt*. Quaſi dicat: [Mos populi Dei, vel quòd idem eſt, inſtituta Majorum;] id eſt, inſtituta Prælatorum, eo quòd omnes conſuetudines introductæ fuerint ex inſtituto Prælatorum, licèt non ſcripto, at ſaltem tradito.

ARTICULUS VII.

Unde oriatur evidentia obligationis, ſeu præcepti traditi in conſuetudinibus antiquis?

115 ITerùm moneo, conſuetudines vocari à me antiquas, quæ vires ſuas ſumpſerunt antè illud cap. finale, *de conſuetudine*, latum à Gregorio IX.

116 Et quidem quando conſtat evidenter, conſuetudinem antiquiorem eſſe obligatoriam, ex dictis conſtat manifeſtè, eam obligationem procedere à præcepto tradito, ſive voce tenus à Prælatis impoſito; cùm non ſit aliud caput, unde ea obligatio poſſit oriri. Quod clarè cernitur in conſuetudine univerſali abſtinendi à lacticiniis in Quadrageſima: quæ ex oraculo Alexandri VII. relato ſuprà *num.* 60. eſt evidenter obligatoria: quæ cùm ſit ex antiquioribus, non poteſt ſuam obligationem haurire ab animo ſe obligandi, neque ab eo canone Gregorii IX. propter dicta. Suppoſito ergo, quòd eſt antiqua, & evidenter obligatoria, evidenter arguit traditionem præcepti.

117 Dixi, eam eſſe conſuetudinem univerſalem, quia quamvis in una, vel altera Provincia ei derogatum ſit, invaleſcente oppoſita conſuetudine; tamen ad ejus univerſalitatem conſiderandam non attenditur derogatio denuò adveniens, ſed prima conſuetudinis introductio.

118 Eſt ergo præſens difficultas, unde dignoſcamus, hanc conſuetudinem A, univerſalem, & antiquam, eſſe evidenter obligatoriam, ut inde nobis conſtet, involvi in illa ejuſmodi traditionem præcepti?

119 Sit concluſio. Quoties apud omnes, vel ferè omnes fideles invaluit aliqua conſuetudo, eum firma omnium, aut ferè omnium perſuaſione de obligatione ejus conſuetudinis (quæ non ſit obligatio juris naturalis) ea omnium perſuaſio facit evidentiam moralem de obligatione; atque adeò (cùm hæc non poſſit aliundè provenire) de traditione præcepti.

120 Pro hac concluſione ſtat P. Arriaga *tom. 8. diſp. 31. num. 28. & 29.* ubi in ea quæſtione, an peccata dubia ſint ex obligatione confitenda, quam putat eſſe quæſtionem de facto, ſcilicet, [Utrùm Chriſtus præceperit confiteri peccata dubia?] affirmat, in ea quæſtione communem ſenſum fidelium facere certitudinem moralem. Quod didicit à P. Thom. Sanch. *lib. 1. ſumm. cap. 10. num.* 66. qui eandem concluſionem de præcepto Chriſti confitendi peccata dubia, dicit eſſe certam, propter praxim omnium fidelium, quam univerſi Doctores antiqui, & neotherici affirmant. Tenet etiam Lugo Cardinalis, qui cùm eandem concluſionem de peccatis dubiis confitendis cenſeat eſſe certam, ait: [Potiſſimum ergo fundamentum ejus doctrinæ deſumendum eſt ex uſu, & praxi totius Eccleſię, cujus initium non agnoſcitur.] Cujus etiam ſententiæ ſunt Doctores alii. An autem præfati Authores rectè applicent id principium prædictæ materiæ de confitendis peccatis dubiis, conſtabit *ex diſp. 46. cap. 4.*

121 Probatur primò. In conſuetudine antiqua præmittendi confeſſionem ſumptioni Euchariſtiæ, perſuaſio fidelium de obligatione ante Tridentinum faciebat evidentiam obligationis: ergo in quavis conſuetudine antiqua univerſali perſuaſio omnium fidelium de obligatione (ſaltem quæ non ſit juris naturalis) facit evidentiam obligationis; cùm in illa, & cæteris militet eadem omninò ratio. Patet ergo conſequentia ab identitate rationis. Et antecedens etiam patet. Teſtatur enim Tridentinum, illam conſuetudinem afferre evidentiam obligationis, illis verbis: *Eccleſiaſtica autem conſuetudo declarat*, &c in quibus non loquitur de ea conſuetudine ut eo decreto Tridentini firmata, ſed de ea conſuetudine, qualis anteà apud fideles vigebat: cùm in ipſa conſuetudine antecedente manifeſtam declarationem, ſive evidentiam obligationis repererit Tridentinum.

122 Nec dicas, eam univerſalem perſuaſionem facere evidentiam, quia eſt in materia fidei, aut juris divini. Quia non eſt certum, eam probationem eſſe obligatoriam independenter à jure humano. De quo vide P. Suarez *tom. 3. in 3. part. diſput. 65. ſect. 3. §. ſed quæres*. Et videtur probabilius, id præceptum non eſſe juris divini, ſed ex antiquiſſima conſuetudine involvente traditionem Apoſtolicam.

123 Confirmatur. Conſuetudinem Eccleſiæ Latinæ conſecrandi in pane azymo eſſe obligatoriam, colligit Concilium Florentinum ex ipſamet conſuetudine utentium, nempe cum perſuaſione univerſali de tali obligatione, ut patet ex verbis relatis ſuprà *num.* 61. ergo univerſalis perſuaſio fidelium de obligatione incluſa in conſuetudine, evidentiam facit: aliàs conſuetudo Eccleſiæ Latinę conſecrandi in azymo, non feciſſet evidentiam Florentinis Patribus.

124 Probatur ſecundò. Quòd reipſa detur, aut quòd impoſita fuerit obligatio (extra jus naturale) eſt quæſtio facti; ſcilicet, an reipſa, & de facto impoſita fuit talis obligatio obſtringens conſcientiam? In quæſtionem autem facti fit probatio plena, & moraliter evidens per teſtes expreſsè, vel tacitè deponentes de tali facto. Cùm autem omnes fideles conveniunt in eo, quòd detur talis obligatio poſitiva, teſtes ſunt, qui plenè probant, quòd ita ſemper audierint à ſuis majoribus. In qua quæſtione facti moraliter eſt incredibile, decipi omnes fideles, omnes Epiſcopos, omnes Parochos, omnes Theologos, omnes Scriptores. Quando enim omnes conveniunt in ea obligatione poſitiva, nituntur certo fundamento communis authoritatis omnium majorum.

125 Confirmatur primò. In quæſtione facti fit probatio plena moraliter certa per magnum numerum teſtium ſine contradictione affirmantium. Ita certum moraliter eſt, Imperium Romanum Conſtantinopolin translatum eſſe, & ſexcenta alia ſimilia, quæ ex multis Auctoribus ſine contradictione affirmantibus certiſſimè conſtant. Atqui univerſalis perſuaſio de impoſitione alicuius obligationis continet innumerabiles teſtes, & eſt in quæſtione facti: ergo univerſalis perſuaſio de obligatione impoſita certitudinem facit.

126 Confirmatur ſecundò. Sententia communis omnium, aut ferè omnium Theologorum in quæſtione facti ad eos pertinente, facit certitudinem moralem, ut oſtendi *diſput. 12. cap. 4.* Sed ubi circà obligationem conſuetudinis eſt univerſalis perſuaſio omnium fidelium, utique in quæſtione facti omnes Theologi illam ut obligatoriam affirmant: ergo affert certitudinem obligationis conſuetudo, cui adeſt firma perſuaſio omnium fidelium.

127 Probatur tertiò. Certum eſt, eſſe in Eccleſia præcepta tradita, ultra ſcripta, ut patet ex Tridentino ſuprà relato *n. 91.* Sed illa nobis conſtant in particulari, ex univerſali perſuaſione omnium fidelium: ergo hæc univerſalis perſuaſio omnium fidelium facit certitudinem de talibus præceptis in particulari: ergo univerſalis perſuaſio omnium fidelium de impoſitione obligationis, quæ involvitur in conſuetudine univerſali, facit certitudinem de illa.

128 Dices, ad hæc omnia potuiſſe conſuetudinem introduci ex errore, nempè à fidelibus putantibus ſe eſſe obligatos. Quo caſu conſuetudo non poteſt conſcientiam obſtringere.

129 Sed hæc reſponſio non eſt ad rem præſentem. Non enim arguimus præcisè ab exiſtentia conſuetudinis, ſed ab ea univerſali perſuaſione fidelium de impoſitione obligationis poſitivæ. Hanc autem univerſalem perſuaſionem dicimus arguere moralem certitudinem, & eſſe pleniſſimam probationem, neque illam poſſe prudenter argui de errore. Sed hoc latiùs dicam *articul.* 14. in ſolutione ſecundæ objectionis.

130 Quartò. Conſuetudines, quæ obſervantur in tota Eccleſia tanquam obligatoriæ, docet Auguſtinus, attribuendas eſſe vel Apoſtolis, vel Conciliis Generalibus (vide verba ejus ſuprà *art. 5.* & infrà *art. 9.*) ergo eo ipſo quòd ſervabantur ab omnibus fidelibus tanquam obligatoriæ, evidens erat Auguſtino, eas eſſe obligatorias. Hæc conſequentia eſt manifeſta. Ideò enim dabat Auguſtinus iis conſuetudinibus authores obligationis earum, quia comperiebat, eas eſſe evidenter obligatorias: quæ ſi tales non eſſent, ad quem finem attribuenda erat Apoſtolis, aut Conciliis inſtitutio obligationis earum?

131 Tum ſic. Ergo hæc eſt legitima conſequentia: [Conſuetudo A. ſervatur ab omnibus fidelibus ut obligatoria: ergo illius obligatio evidens eſt.] Sed quid eſt ſervari conſuetudinem ab omnibus fidelibus ut obligatoriam, niſi ſervari conſuetudinem cum firma perſuaſione omniũ fidelium de ejus obligatione? Ergo conſuetudo univerſalis

Digitized by Google

ſalis cum firma perſuaſione omnium fidelium de ejus obligatione, facit evidentiam moralem de tali obligatione.

132 Pro cujus clariori intelligentia, adverte, duplicis generis eſſe conſuetudines, quas affirmat Auguſtinus irrefragabiles regulas. Aliæ ſunt, quas ſervat omnis populus Chriſtianus, non ut obligatorias, ſed ut honeſtas, & pias: v. g. aſpergere ſe aqua benedicta, munire frontem ſigno crucis initio cujuslibet pii operis, &c. Servare autem has conſuetudines ut honeſtas, & pias, eſt ſervare illas cum firma perſuaſione de honeſtate, & pietate earum. Aliæ ſunt, quas ſervat omnis populus Chriſtianus ut obligatorias, ut conſuetudo uſurpandi in Baptiſmo ſolemni ſacros ritus, qui ex obligatione adhibendi ſunt: conſuetudo jejunii quadrageſimalis, ex neceſſitate obligationis aſſumendi; conſuetudo celebrandi Paſſionem, Reſurrectionem, & Aſcenſionem Domini, ad quam celebrationem in tota Eccleſia tenentur fideles. Quod autem totus populus Chriſtianus illas ſervet, ut obligatorias, eſt, quòd ſervet prædictas conſuetudines cum firma perſuaſione omnium de obligatione earum.

133 Jam verò Auguſtinus nos docet, conſuetudines univerſales omnium fidelium eſſe irrefragabilis authoritatis, unamquamque in ſuo genere. Nam eo ipſo, quòd omnes fideles adhibeant aſperſionem aquæ benedictæ cum firma perſuaſione de honeſtate, & pietate ejus aſperſionis; irrefragabiliter certum eſt, eam conſuetudinem eſſe honeſtam, & piam. Et eo ipſo quòd omnes fideles conſuetudinem habeant jejunii Quadrageſimalis, cum firma perſuaſione de ejus obligatione, irrefragabiliter certum eſt, eam conſuetudinem eſſe obligatoriam. Unde in utrolibet genere conſuetudinis ea firma perſuaſio omnium fidelium facit irrefragabilem certitudinem.

134 Undè coram Auguſtino hæ duæ conſequentiæ ſunt inevitabiles. Prima: [Omnes fideles in tota Eccleſia ſervant hoc ut pium, & honeſtum: ergo id eſt pium, & honeſtum.] Secunda: [Omnes fideles in tota Eccleſia ſervant hoc ut obligatorium: ergo id eſt obligatorium.]

135 Hinc clariùs intelligitur, quod Auguſtinus docuit *epiſt.* 118. in ea quæſtione, [Quid faciendum ſit in materia Eccleſiaſtica?] Ubi poſtquam primo loco poſuit regulam infallibilem Scripturæ, ſecundo loco docet, adhibendam eſſe pro regula praxim, & conſuetudinem Eccleſiæ. Et ita ait: *Similiter etiam, ſi quid horum tota frequentat Eccleſia. Nam hoc, quin ita faciendum ſit, diſputare, inſolentiſſimæ inſaniæ eſt.* Itaque ſi tota Eccleſia frequentat aliquid ut pium, & honeſtum, inſolentiſſimæ inſaniæ eſt, diſputare, an illud ſit pium, & honeſtum; & ſi tota Eccleſia frequentat aliquid ut obligatorium, & inſolentiſſimæ inſaniæ eſt diſputare, quin ita faciendum ſit, aut, an non ſit executioni mandandum. Et ſi utrumlibet frequentat vel cum firma perſuaſione de honeſtate, & pietate; vel cum firma perſuaſione de obligatione talis conſuetudinis, ea firma perſuaſio omnium fidelium in utrolibet genere irrefragabilem certitudinem importat.

136 Quod efficaciſſimè confirmatur ex verbis Auguſtini *in epiſt. 87. ad Caſulanum*, relatus ſuprà *art. 6. num.* 113. quibus ait, morem populi Dei pro lege tenendum eſſe. Utique pro lege obligatoria. Sed quem morem? Sanè obſervatum à populo Dei tanquam obligatorium; id eſt, obſervatum à populo Dei cum firma perſuaſione de ejus obligatione. Ergo hæc firma perſuaſio totius populi Dei facit certitudinem de obligatione.

ARTICULUS VIII.

Quid de conſuetudinibus Eccleſiæ univerſalibus minùs antiquis?

137 Dixi jam, conſuetudines minùs antiquas à me appellari illas, quæ poſt tempus Gregorii IX. invaluerunt, id eſt, poſt latum ab eo canonem *in cap. final. de conſuetud.* cui probabilis ſententia attribuit, quòd dederit populis authoritatem ad introducendam conſuetudinem obligatoriam, etiam ſine conſenſu, vel ſcientia Principis. Hæ autem conſuetudines poſteriores non videntur arguere traditionem præcepti ſpecialis, cùm ſecundùm eam ſententiam potuerint introduci abſque præcepto ſpeciali.

138 Dicendum tamen eſt primò, etiam has conſuetudines poſteriores, ſi univerſales ſint, & evidenter obligatoriæ, afferre traditionem præcepti ſpecialis. Probatur primò. Non poſſunt eſſe evidenter obligatoriæ vi prædicti capitis finalis *de conſuet.* cum ſolùm ſit probabile (immò minùs probabile) in prædicto capite conferri populis authoritatem ad inducendas conſuetudines denuò obligatorias; & ex titulo merè probabili non poſſit oriri obligatio evidens: ergo ſi ſunt evidenter obligatoriæ, & non provenit obligatio à præcepto ſcripto, rectè infertur, quòd ea proveniat à præcepto tradito.

139 Probatur ſecundò. Nam ut tales conſuetudines ſint obligatoriæ abſque ſpeciali præcepto Principis ſcripto, vel tradito, requiritur, quòd fideles introducant conſuetudinem cum animo obligandi: atqui ut in plurimùm difficile eſt, quòd conſtet, introductam eſſe à fidelibus cum animo obligandi; & ut in plurimùm res eſt maximè dubitabilis, cùm de eo animo nullus ſit qui teſtetur: ergo ſi ſunt evidenter obligatoriæ, & non ab evidenti intentione obligandi, neque à præcepto ſcripto, manifeſtè infertur, quod à traditione præcepti tales ſunt, cùm nihil aliud relinquatur, undè oriatur ea evidens obligatio.

140 Probatur tertiò. Conſuetudines antiquiſſimæ univerſales evidenter obligatoriæ extiterunt in Eccleſia per mille ducentos annos afferentes vim ſuam obligandi ortam ex traditione præcepti, ut conſtat ex dictis: ſed modus actualis introducendi conſuetudines univerſales obligatorias non eſt variatus in Eccleſia: ergo conſuetudines univerſales minùs antiquæ ex eadem traditione præcepti ſunt obligatoriæ. Probatur minor. Nam ut fideles variarent modum introducendi conſuetudines obligatorias, deberent id facere vi alicujus principii certi: atqui nullum datur certum, cùm ſolùm illud detur *ex cap. final de conſuetud.* quod, ut dixi, duntaxat eſt probabile.

141 Dicendum eſt ſecundò, illas conſuetudines univerſales minùs antiquas eſſe evidenter obligatorias, quæ ſunt cum univerſali omnium, aut ferè omnium fidelium perſuaſione de obligatione earum. Hæc concluſio patet ex articulo præcedenti, ex quo conſtat, perſuaſionem omnium, aut ferè omnium fidelium de obligationis impoſitione (extra jus naturale) facere evidentiam.

ARTICULUS IX.

Corollaria ex Sancto Auguſtino.

142 Ex dictis deduces primò, conſuetudinem totius Eccleſiæ (quæ ſcilicet non ſpectat ad jus naturale) quam ſemper retinuit Eccleſia includere traditionem præcepti ab Apoſtolis impoſiti. Ita S. Auguſtinus *lib. 4. contra Donatiſtas, cap. 24. Quod univerſa tenet Eccleſia, nec à Conciliis inſtitutum, ſed ſemper retentum eſt, non niſi Authoritate Apoſtolica traditum, rectiſſimè creditur.* Quod idem docet Auguſtinus de ea conſuetudine univerſali, cujus initium non agnoſcitur. Quod aſſeruit *eodem lib. cap. 6. Illa conſuetudo, quam tunc homines ſurſum verſùs aſpicientes, non videbant à poſterioribus inſtitutam, rectè ab Apoſtolis tradita creditur.*

143 Hanc Auguſtini Regulam ſecuti ſunt Tridentini Patres, præcipuè *ſeſſ. 13. cap. 8. de Euchariſtia*, illis verbis. [In ſacramentali autem ſumptione *ſemper in Eccleſia Dei mos fuit*, ut laici à Sacerdotibus communionem acciperent; Sacerdotes autem celebrantes ſeipſos communicarent: qui mos tanquam *ex traditione Apoſtolica deſcendens*, jure, ac meritò retineri debet.] Vides, quia mos ille ſemper in Eccleſia Dei fuit cenſuiſſe Tridentinam Synodum, morem illum ex traditione Apoſtolica deſcendere.

144 Deduces ſecundò, conſuetudinem antiquiſſimam totius Eccleſiæ (extra obligationem juris naturalis) quæ vel non ſemper retenta eſt in Eccleſia, vel dubitatur, an non ſemper retenta fuerit, importare ſub disjuncto traditionem præcepti Apoſtolici, vel præcepti Conciliorum, aut etiam Romanorum Pontificum. Hæc etiam Regula eſt S. Auguſtini *in cap. illa, diſt. 12. Illa autem, quæ non ſcripta, ſed tradita cuſtodimus, quæ quidem toto terrarum orbe obſervantur, datur intelligi, vel ab ipſis Apoſtolis, vel plenariis Conciliis, quorum eſt in Eccleſia ſaluberrima authoritas, commendata, atque ſtatuta retineri.* Et quamvis ſolùm meminerit Auguſtinus Apoſtolorum, & Conciliorum generalium, eadem tamen ratio eſt de traditione præcepti Pontificii.

145 Deduces tertiò, ex hac proxima Regula Auguſtini, omnes conſuetudines obligatorias, quæ per mille ducentos annos introductæ ſunt in Eccleſia, ſcilicet ante tempus Gregorii IX. quæ non conſtant ex ſcripto authentico, importare traditionem præcepti, vel Romanorum Pontificum, vel Conciliorum Generalium. Cùm de hac Regula, & de proxima præcedenti eadem ſit omninò ratio, attentis præcipuè iis omnibus, quæ diximus in articulis præcedentibus.

Quid verò dicendum ſit de conſuetudinibus univerſalibus introductus poſt Gregorium IX. conſtat ex articulo præcedenti.

ARTICULUS X.

Corollarium adversùs Franciſcum Verde, circà abſtinentiam lacticiniorum.

146 Inferes primò, diſcurſum Franciſci Verde propoſitum in fine capitis præcedentis circà conſuetudinem obligatoriã abſtinendi à lacticiniis in Quadrageſima, in æquivoco laborare, dum contendit eam obligationem non eſſe evidentẽ, quia animus ſe obligandi eorum, qui conſuetudinem invexerunt, non certò conſtat. Nam licèt probabile ſit, quòd ita poſſint fideles introducere cõſuetudinem obligatoriam; tamen, ut diſcurſus valeret, debebat probare eam obligationem non poſſe naſci ex alio capite, & conſuetudinem obligatoriam univerſalem non arguere traditionẽ præcepti.

147 Eam conſuetudinem univerſalẽ eſſe evidenter obligatoriã, ex eo conſtat, quod eſt, & fuit apud omnes, aut ferè omnes fideles firma perſuaſio de impoſitione ejus obligationis: quę perſuaſio in quæſtione facti facit evidentiam moralem, ut conſtat *ex art. 7.* Conſuetudinem autem evidenter obligatoriam, quæ eſt ſine præcepto ſcripto, includere neceſſariò traditionem pręcepti, abundè conſtat ex dictis.

148 Deinde cõſuetudines antiquiſſimas Eccleſiæ involvere traditionẽ pręcepti, vel Apoſtolici, vel Concilii Generalis, vel Pontificii,

Digitized by Google

cit, teſtantur Sancti Eccleſiæ Patres, ut patet *ex art. 5.* & præcipuè Auguſtinus, ut conſtat ex *art. 5. & 9.* qui cùm procedant in quæſtione de facto, ſunt idonei teſtes, qui plenam fidem faciunt.

149 Hanc autem conſuetudinem obligatoriam abſtinendi à lacticiniis in Quadrageſima fuiſſe antiquiſſimam in Eccleſia, nempe ante milles annos, conſtat *ex canon. 56.* ex illis, qui attribuuntur ſextæ Synodo Generali Conſtantinopolitanæ, & reverà ſunt illius Synodi Quiniſextæ, ſive Trullanæ, celebratæ anno 692. Dato enim, quod prædicti canones nullam vim obligandi habeant (quod magni Doctores negant) tamen negari non poteſt, eos centum, & duos Epiſcopos in Trullo congregatos eſſe totidem teſtes, idoneos in quæſtione de facto pleniſſimè probantes eam conſuetudinem obligatoriam.

150 Verba canonis ſunt. [Accepimus, In Armenorum regione, & in aliis locis, *in Sabbatis, & Dominicis diebus Sanctæ Quadrageſimæ*, quoſdam ova, & caſeum comedere. Viſum eſt ergo, *ut omnis Dei Eccleſia, quæ eſt in univerſo terrarum orbe unum ordinem ſequens, jejunium perficiat*, & abſtineat, ſicut ab omni mactabili, ſic & ab ovis, & caſeo (quæ quidem ſunt fructus, & fœtus eorum à quibus abſtinemus. Si autem hoc non ſervaverit, ſi ſint Clerici, *deponantur*; ſi laici, *ſegregentur*.]

151 Ex quibus verbis patet primò, eo tempore in univerſa Eccleſia, præterquam in locis ibi memoratis, tunc temporis ſervari eam abſtinentiam à lacticiniis in jejunio Quadrageſimali. Id quod clarè ſignificant ea verba: *Ut omnis Dei Eccleſia, quæ eſt in univerſo terrarum orbe, unum ordinem ſequens, jejunium perficiat*, id eſt, ne Armeni, & aliorum locorum incolæ in hoc ordine jejunii ſingulariter diſformentur ab Eccleſiæ reliquæ more.

152 Patet ſecundò, in reliquis diebus Quadrageſimæ præter Sabbata, & Dominicas, ne Armenos quidem diſformari à reliquo Eccleſiæ cœtu; ſed in cæteris diebus fuiſſe conſuetudinem univerſaliſſimam omnium fidelium.

153 Patet tertiò ex his duabus adnotationibus, eos Epiſcopos non impoſuiſſe aliquam novam, & inuſitatam obſervationem, ſed potiùs eam, quam videbant in tota ferè Eccleſia introductam.

154 Patet quartò, eos Epiſcopos judicaſſe gravem eam obligationem prædictæ conſuetudinis; ſiquidem contra ejus violatores impoſuerunt pœnam depoſitionis, & excommunicationis; quæ ſignificantur per ea verba, *deponantur, ſegregentur*.

155 Hinc facilè ſolvitur argumentum propoſitum *art. 3. num. 36. & 77.* Nam diſtinguo majorem. Ut conſuetudo ſit obligatoria, debuit introduci cum animo ſe obligandi, [quando introducitur à ſubditis, vi authoritatis ſibi conceſſæ à Principe,] concedo; [quando introducitur vi præcepti traditi à Principe, voce tenus,] nego. Hoc autem poſteriori modo introductam eſſe eam conſuetudinem abſtinendi à lacticiniis in Quadrageſima, patet ex dictis.

156 Denique Alexander VII. in noviſſimo decreto anni 1666. (vide *diſp. 9. cap. 20.*) definivit, hanc conſuetudinem abſtinendi à lacticiniis in Quadrageſima eſſe evidenter obligatoriam: damnans ut minimùm tanquam ſcandaloſam oppoſitam propoſitionem, quæ eſt trigeſima ſecunda ex damnatis. Vide verba damnationis ſuprà *nn. 65.*

ARTICULUS XI.

Corollarium contra Paſqualigum, circà jejunia quatuor Temporum.

157 INferes ſecundò contra Paſqualigum relatum *art. 5. n. 78.* conſuetudinem univerſalem Eccleſiæ jejunandi in quatuor temporibus, obligare ſub mortali, & eſſe evidenter obligatoriam. Primò. Etenim perſuaſio firma omnium fidelium de impoſitione obligationis facit evidentiam moralem de illa, ut conſtat *ex art. 7.* Eſt autem firma omnium fidelium perſuaſio de impoſitione obligationis gravis circà ejuſmodi jejunia: ea ergo eſt graviter obligatoria evidenter.

158 Secundò. Nam *ex cap. Jejunium, diſt. 76.* conſtat, tempore Calixti I. id eſt anno 121. fuiſſe conſuetudinem jejunii trium temporum, illis verbis: *Jejunium, quod ter in anno apud nos celebrari didiciſti*, &c. ergo juxta regulam Auguſtini ea conſuetudo involvit traditionem præcepti Apoſtolici, ex dictis *art. 9.*

159 Tertiò. Nam Calixtus I. *in eo cap. Jejunium*, præcipit id jejunium quatuor temporum, ibi *Nunc per quatuor tempora fieri decernimus*. Cùm autem conſuetudo ſit authentica legum interpres, *ex cap. Cùm dilectus, de conſuetudine*, (vide quæ dixi *cap. præcedent.*) & conſuetudo univerſæ Eccleſiæ illud tanquam grave præceptum reputaverit, maniſeſtè conſtat, hanc eſſe gravem obligationem.

160 Quartò. S. Leo Magnus *ſerm. 1. & 3. de jejunio decimi menſis, & ſerm. 1. 7. & 9. de jejunio ſeptimi menſis, & ſerm. 2. de Pentecoſte*, affirmat, hæc prædictorum trium temporum jejunia eſſe in Eccleſia ex traditione Apoſtolica, ſive ex præcepto ab Apoſtolis tradito, licèt non ſcripto. Præcepta autem Apoſtolica obligare Eccleſiam, quis dubitabit? Notanda ſunt verba S. Leonis *ſerm. 9. de jejunio ſeptimi menſis*, ubi agens de prædicto jejunio, ait: *Quod enim dudum, & traditio decrevit, & conſuetudo firmavit, nec eruditio ignorat, nec pietas prætermittit*. Ubi vides, vim obligatoriam conſuetudinis à traditione procedere. Et verbum *decrevit*, ſatis clarè ſignificat vim obligandi: quam etiam denotant verba illa *in ſerm. 1. de jejunio ſeptimi menſis*. [Quam *ex authoritate indicimus*, & ex charitate ſuademus.] Et *ſerm. 3. de jejunio decimi menſis*, ait: [Pium eſt agere (jejunium) non indictum; *impium eſt negligere prædicatum*.]

161 Quintò. Communis ſententia omnium, aut ferè omnium Theologorum in quæſtione facti ad eos pertinere facit certitudinem moralem, ut oſtendi *diſp. 12. cap. 4.* Sed quòd impoſita fuerit obligatio jejunandi in quatuor temporibus, eſt quæſtio facti, & eam affirmant omnes Theologi: ergo certa moraliter eſt prædicta obligatio.

162 Sed objectionem Paſqualigi attende, quam propono verbis Leandri à SS. Sacr. *part. 3. tract. 5. diſp. 7. quæſt. 6.* [Probat (Paſqualigus) quia dicta jejunia ſolùm habent originem ex traditione Apoſtolica: at hæc traditio nec ratione ſui, nec ratione conſuetudinis obligat ad mortale: ergo. Minorem quoad primam partem, nempe quod prædicta traditio Apoſtolica non obligat ad mortale, probat. Tum ex verbis conſtitutionis Apoſtolicæ, quam refert Clemens Romanus *lib. 5. cap. 18.* (corrige 19.) ubi loquens de jejunio quatuor temporum Pentecoſtes, ſolùm ait, æquum eſſe, & lætari de Dei dono, & jejunare poſt hilaritatem: ergo ſolùm de æquitate, non de præcepto hoc jejunium obſervare tenemur. Tum etiam, quia id expreſsè docet Franciſcus Turrianus *in ſchol. num. 2. circa caput 19. Conſtit. Apoſt.* apud D. Clementem, aſſerens, talem traditionem non continere præceptum. Secundam verò partem minoris ſic probat. Quia ſi hæc jejunia non obligant ad mortale ratione ſuæ inſtitutionis, ut dictum eſt, non poſſunt ad illud obligare ratione conſuetudinis; quoniam quando per conſuetudinem aliquid recipitur, ut inſtitutum ab alio, tunc conſuetudo non obligat, ſi aliàs inſtitutio non obligat: nam conſuetudo recipitur ſecundùm menſuram inſtitutionis; nec adeſt animus ſe obligandi, quia recipitur cum animo ſervandi inſtitutionem, & animus conformatur intentioni inſtituentis.] Huc uſque Paſqualigus apud Leandrum citatum.

163 Sed debuiſſet advertere Paſqualigus, Kemnitium Hæreſiarcham acri audacia impugnaviſſe jejunia quatuor temporum, contra quem inſurrexerunt Catholici Doctores, & præcipuè P. Bellarminus *tom. 3. controverſiarum, lib. 2. de bonis operibus, cap. 19.* manutenentes evidentiam præcepti, quam ſibi fideles omnes firma perſuaſione tenuerunt. Circà materiam autem hujus argumenti egregiè decipitur Paſqualigus. Nam traditio Apoſtolica, quam refert D. Clemens loco citato, & quam P. Franciſcus Turrianus dicit eſſe non obligatoriam, ſed voluntariam, ea eſt, ut fideles unam integram hebdomadam, id eſt, ſex dies jejunarent. Ecce verba S. Clementis: *Itaque poſt celebratam Pentecoſten, celebrate hebdomadam unam, & poſt illam jejunate item unam, æquum enim eſt, tum lætitiam de dono Dei capere, tum poſt relaxationem corporis rurſus jejunare*. Verba autem Patris Turriani ſunt: [Conſtitutio de celebranda una hebdomada poſt diem Pentecoſtes, id eſt, quinquageſimum, & de jejunando altera proxima, de numero traditionum eſt, quas S. Epiphanius vocat traditiones non ex præcepto, ſed ex ſuſceptione voluntaria.] Jejunium ergo totius hebdomadæ meritò dicitur à P. Turriano eſſe traditionem Apoſtolicam, non ex præcepto, ſed ex ſuſceptione voluntaria.

164 Deinde traditio Apoſtolica jejunandi in tribus, quatuor temporibus anni, non eſt recipienda ex libro conſtitutionum Sancti Clementis, propter incertitudinem Authoris ejus libri. De quo Cardinalis Bellarminus *lib. de Scriptorib. Eccleſiaſt.* ubi de Sancto Clemente Romano, cùm de libris Recognitionum hæc dixiſſet: [De Recognitionibus ejuſdem Clementis non habeo aliquid certi, quamvis non pauca utilia documenta contineant, & à viris doctis aliquando citentur: tamen probabile exiſtimo, vel eſſe Clementis, vel eſſe idem opuſculum eo, quod Itinerarium, vel Circuitus Petri aliqui vocant. Quod opus, teſte Epiphanio *hær. 30.* Clemens ipſe teſtatur, circuitus Petri à ſe conſcriptos, ab hæreticis depravatos fuiſſe,] paulò poſt ſubjungit: [De libris Conſtitutionum Apoſtolicarum, quæ Clementi Authori tribuuntur, idem ferè judicium fieri debet, ac de libris Recognitionum. Multa enim in illis utilia ſunt, & à Græcis veteribus magni fiunt: ſed in Eccleſia Latina nullum ferè nomen habent. Et ipſi etiam poſteriores Græci in Concilio Trullano *canon. 2.* improbant has conſtitutiones, ut ab hæreticis depravatas.] In quam cenſuram multa alia ſubjungit. Et quamvis P. Franciſcus Turrianus Conſtitutiones has multis objectionibus vindicare doctiſſimè laboraverit: tamen hæc probant, rem iſtam adhuc eſſe ſub Judice.

165 Cùm ergo Paſqualigus inveſtigare debuiſſet hanc obligationem ex traditione præcepti, potiùs in animis fidelium, quàm in monumentis (ut in cæteris traditionibus contingit) exarata; item et monumentis Sancti Leonis, quæ tanquam legitima ejus opera ab omnibus recipiuntur, & ea quatuor temporum jejunia eſſe graviter obligatoria clariſſimè affirmat, teſtis irrefragabilis: cùm ſimiliter ex univerſali fidelium omnium perſuaſione, quæ in quæſtione facti evidentiam facit; & ex communi Theologorum ſententia, quæ in quæſtione facti ad eos pertinente etiam evidentiam facit, ut conſtat *ex diſp. 12. c. 4.* exquirere debuiſſet: item ex decreto Calixti I. evidenter (attenta univerſalis Eccleſiæ intelligentia) id præcipientis:

cùm

Digitized by Google

cùm ex his, inquam, irrefragabilibus teſtimoniis exquirere veritatem debuiſſet, eam in lubricæ authoritatis inſtrumento ſe deprehendiſſe putavit; quaſi certa ab incertis ſuperari valeant, aut obſcurari.

166 Sed eſto liber Clementis ſit authenticus; loquantur in eo Apoſtoli de jejunio trium dierum poſt Pentecoſten, & non de tota hebdomada: adhuc ex multis capitibus deficit probatio Paſqualigi. Primò, quia in lege, quæ refertur ab hiſtoriographo, non ſunt ad amuſſim perpendenda verba hiſtoriographi, qui non alligatur verbis formalibus imperantis: Ideò non inſiſtendum in ultimis apicibus verborum Clementis, qui fortè non referebat verba formalia Apoſtolorum. Secundò, quia etſi eſſent verba formalia, & textus authenticus, interpretanda eſſent juxta conſuetudinem, ſecundùm quam recepta ſunt à communi fidelium, *ex cap. cum dilectas, de conſuetud.* ut conſtat *ex cap. praeced.* Tertiò quia, ut notavit Cardinalis Bellarminus citatus, potuit fieri, quod traditio Apoſtolica eſſet ex conſilio: quòd non obſtabat, quominus Calixtus I. aliique Pontifices id Eccleſiæ ex præcepto injunxiſſent. Quod autem de facto injunxerint, vel ex traditione Apoſtolica, vel ex præcepto proprio, conſtat, ut dictum eſt, ex decreto Calixti, attenta interpretatione conſuetudinis univerſalis: & etiam ſecluſo decreto Calixti, ex firma perſuaſione omnium fidelium de impoſitione talis obligationis facta in Eccleſia:

167 In quo advertat, obſecro, ſtudioſus lector, in quæſtione facti, teſtimonium, quòd aliàs fidem probabilem faceret, ſi opponatur probationi pleniſſimæ, non ſolùm non facere fidem probabilem, quin potiùs id teſtimonium obrui, & confundi per probationem pleniſſimam. Quare in hac quæſtione facti, An impoſita ſit in Eccleſia obligatio jejunii quatuor temporum, etſi textus Sancti Clementis facere poſſet fidem probabilem; at in congreſſu talium probationum, quales numeravimus, omninò obruitur, & confunditur fundamentum ex eo textu deductum. Sic ſi omnes incolæ hujus verbis teſtarentur, ſe ſemper audiviſſe à majoribus, hanc domum eſſe Petri, & ex his teſtimoniis, & aliis inſtrumentis, pleniſſima eſſet probatio pro Petri proprietate in eam domum; quamvis Joannes contra eam probationem afferret unum teſtimonium aliàs probabile, nihil probabilitatis afferret contra Petrum, cujus pleniſſima probatio obruit oppoſitam. Vide *diſp. 6. cap. 6.*

ARTICULUS XII.

Corollarium adversùs Paſqualigum, & Verde, circà jejunia pervigiliorum.

168 INferes tertiò contra Paſqualigum, & Verde, certiſſimam eſſe obligationem gravem jejunandi in pervigiliis Pentecoſtes, S. Joannis Baptiſtæ, S. Laurentii, & Omnium Sanctorum. Quod ex iiſdem ferè fundamentis conſtat, atque corollarium præcedens. Eſt enim firma perſuaſio omnium fidelium (qui ita ab omnibus Doctoribus, Epiſcopis, Parochis audierunt) eſſe impoſitam gravem obligationem de his jejuniis. Quæ omnium fidelium perſuaſio in quæſtione facti, ſcilicet in materia obligationis conſcientiæ, plenam fidem, & evidentiam moralem facit, ut conſtat *ex art. 7.* Sicut & atteſtatio omnium Theologorum ea dictis *diſputat. 22. cap. 4.*

169 Sed audiamus, quæ obiicit Paſqualigus. Nam ex illo Franciſcus Verde *in apolog. pro Caram. q. 12. nu. 611.* ſic diſſerit contra obligationem jejunii in pervigilio Pentecoſtes. [Quia jure hoc non eſt expreſſum *in cap. Scire, §. neceſſario, diſt. 76.* & D. Thomas 2. 2. *q. 147. art. 5. ad 3.* docet, quòd *non poſſit* cadere ſub præcepto; ergo nec præſumi confirmata à Superiore, *l. de quibus, & l. ſed & eo, ff. de legibus.* Atqui prædicta conſuetudo non poteſt præſumi confirmata à Superiore, qui lege prohibuit jejunia pro toto tempore Paſchali, *cap. Scire diſt. 76.* & hinc excluſit ab onere jejunandi vigiliam Sanctorum Apoſtolorum Philippi, & Jacobi, *c. Conſilium, 2. de obſervat. jejun.* ibi: *Quoniam ipſorum ſolemnitas infra ſolemnitatem Paſchalem celebratur.* Confirmat: quia dubium eſt, an talis conſuetudo fuerit introducta cum animo obligandi: de quo animo deponere non poſſunt Doctores, qui non adfuerunt tunc, quando introducebatur talis conſuetudo.]

170 Sed inquiramus, ubi eſt iſta prohibitio, quæ comprehendat etiam pervigilium Pentecoſtes? *in cap. Scire,* inquiunt, *diſt. 76.* Pro quo ſciendum eſt, hunc canonem eſſe Sancti Ambroſii; at non potuit eſſe legiſlator pro tota Eccleſia Epiſcopus Mediolanenſis. Sed demus, Ambroſium jus dixiſſe toti Eccleſiæ. Idem Ambroſius in canone ſequenti, ſcilicet *in cap. Noſſe,* dicit jejunandum in Sabbato Pentecoſtes. Itaque *in cap. Scire 8.* ait S. Ambroſius: *Per hos quinquaginta dies eſt nobis jugis, & continuata feſtivitas, ita ut hoc omni tempore, neque ad obſervandum judicamus jejunia.* Ex *cap. Noſſe 9. ead. diſt.* ait: *Non minore lætitia celebramus diem Pentecoſtes, quàm Sanctum Paſcha curavimus. Tunc enim, ſicut modo fecimus, jejunavimus Sabbata, vigilias celebravimus, orationibus pernoctantes inſiſtimus; unde neceſſe eſt, ſimilem obſervantiam ſimilis lætitia ſubſequatur.* Et quia Gratianus ibi, verbo *Neceſſe,* dixit, hoc tantùm eſſe de conſilio (præterquam quod verbum *Neceſſe,* ſignificat obligationem) gloſſa verbo *Obſervantia,* ait: *Conſuetudo tamen Eccleſiæ præjudicat ei, quod Gratianus dicit* deponens de conſuetudine obligatoria. Vide ergo quomodo corruat ea prohibitio, qualis à Paſqualigo, & Verde intentabatur.

171 *In cap. Conſilium,* excluditur jejunium in pervigilio Apoſtolorum Philippi, & Jacobi, cujus excluſionis redditur ea ratio, *quoniam ipſorum ſolemnitas infra ſolemnitatem Paſchalem celebratur;* non tamen fertur lex prohibens, ſed ſupponitur non eſſe morem Eccleſiæ indicere jejunium in illis diebus. Cum quo ſtat, quòd adhuc poſſit Eccleſia ex cauſa gravi indicere jejunium præcepto tradito, vel ſcripto, maximè occurrente ſpeciali ratione, qualis occurrit in Sabbato Pentecoſtes. Quod autem affertur *ex cap. Scire, §. neceſſariò, diſt. 76.* eſt textus Gratiani privati Authoris, qui nihil probat, & cui contradicit gloſſa.

172 Hinc patet, quantum valeat ea propoſitio ſubjuncta: [Prædicta conſuetudo non poteſt præſumi confirmata à Superiore, qui lege prohibuit jejunia toto tempore Paſchali.] Claudicat enim ex utroque pede. Primò, quia non eſt talis prohibitio univerſalis, cùm conſuetudo univerſalis non indicendi jejunium in illis quinquaginta diebus limitetur per conſuetudinem ſpecialem indicendi jejunium in Sabbato Pentecoſtes. Secundò, quia ad talem conſuetudinem obligatoriam jejunandi in pervigilio Pentecoſtes non indigemus præſumptione, cùm talis conſuetudo obligatoria detur præcepti non ſcripti, ſed traditi; idque probetur evidentia morali ex perſuaſione firma omnium fidelium de impoſitione talis obligationis ex legitimo titulo. Et ubi eſt evidentia moralis, quid prodeſt præſumptio in contrarium, quæ eo ipſo extinguitur, & obruitur?

173 Verba Sancti Thomæ referuntur vitiata, qui non dixit, jejunium temporis Paſchalis non debere cadere ſub præcepto, ſed jejunium exultationis. Quod quàm diverſum ſit, conſtabit ex notationibus ſubiiciendis.

174 Pro cujus intelligentia notabis primò verba tertii argumenti, ad quod ibi reſpondet S. Thomas: *Secundùm Auguſtinum lib. de conſenſu Evangeliſtarum, ſicut eſt jejunium afflictionis, ita eſt jejunium exultationis: ſed maximè exultatio ſpiritualis imminet fidelibus ex Chriſti reſurrectione; ergo in tempore Quinquageſimæ* (id eſt quinquaginta dierum Paſchalium) *in quo Eccleſia ſolemnizat propter Dominicam Reſurrectionem, & in diebus Dominicalibus, in quibus memoria Reſurrectionis agitur, debent aliqua jejunia indici.* Itaque difficultas eſt, ſuppoſito, quòd detur jejunium exultationis, quare hoc jejunio exultationis, non oportebit jejunari dies aliquot intra illam quinquageſimam, & inſuper in dominicis diebus, quibus licèt non conveniat jejunium afflictionis, convenit tamen jejunium exultationis.

175 Notabis ſecundò, ex eo loco Auguſtini *ex lib. 2. de conſenſu Evangeliſtarum, c. 27.* jejunium exultationis eſſe illud, *quod pertinet ad gaudium mentis in ſpiritualia ſuſpenſæ, & ob hoc alienatæ quodammodo à corporalibus cibis.* Quæ ſunt formalia verba Auguſtini. Ideò dixit S. Thomas, illud non debere cadere ſub præcepto, quia res eſt maximæ perfectionis, ita ſe ad ſpiritualia ſuſpendere, & à materialibus abalienare. Et ideò dixit, *ex inſtinctu Spiritus Sancti procedere, qui eſt Spiritus libertatis.* Quare malè inferunt Paſqualigus, & Verde, jejunium Sabbati Pentecoſtes non cadere ſub præcepto; quia illud jejunium Sabbati eſſet jejunium exultationis; quod non dixit, nec dicere potuit S. Thomas, juxta mentem Auguſtini.

176 Notabis tertiò, S. Thomam in eo articulo componere hæc duo. Primum: *Quòd non eſt jejunium ab Eccleſia inſtitutum in toto Paſchali tempore, ſive in illa Quinquageſima Paſchali.* Secundum, oportere inſtitui jejunium in vigiliis præcipuarum feſtivitatum. Verba ejus in corpore articuli ſunt. [In feſto etiam Paſchæ oportet maximè mentem hominis per devotionem elevari ad æternitatis gloriam, quam Chriſtus reſurgendo inchoavit. Et ideò immediatè ante ſolemnitatem Paſchalem Eccleſia ſtatuit eſſe jejunandum. Et *eadem ratione in vigiliis præcipuarum feſtivitatum, in quibus præparari nos oportet ad feſta futura devotè celebranda.*]

177 Itaque ſecundùm Sanctum Thomam, *Jejunia, quæ præcepto Eccleſiæ inſtituuntur, ſunt magis jejunia afflictionis, quæ non conveniunt in diebus lætitiæ;* atque adeò neque in tempore Paſchali Quam propoſitionem componit cum hac, quòd id jejunium afflictionis inſtituitur ab Eccleſia in vigiliis præcipuarum feſtivitatum, in quibus præparari nos oportet ad feſta ventura celebranda. Debet ergo intelligi univerſalitas totius temporis Paſchalis cum exceptione vigiliæ ejus feſtivitatis, quæ inter præcipuas præcipua eſt. Maximè cùm S. Thomas non dixerit, non poſſe præcipi; ſed non convenire, id eſt, non expedire in diebus lætitiæ jejunium afflictionis: quod intellige, niſi adſit ſpecialis ratio convenientiæ, & congruitatis præparandi nos ad celebrandam maximam feſtivitatem Pentecoſtes. Propoſitiones autem univerſales aliquando tradi cum exceptione ſubintellecta in rebus moralibus, nemo eſt, qui neſciat. Et in hac materia patet. Nam S. Ambroſius, qui *in cap. Scire, diſt. 76.* dixit, per eos quinquaginta dies non jejunari; *in cap. ſequenti Noſſe, ead. diſt.* dixit in vigilia Pentecoſtes jejunari. Vide ſuprà *nu.* 170.

178 Nec dicas, conſuetudinem jejunandi introductam fortaſſe fuiſſe poſt tempora S. Thomæ. Id enim nullam habet probabilitatem. Cùm tempore Sancti Ambroſii, id eſt circà annum circiter 360. invaluerit in Eccleſia; ſcilicet nongentis annis antè tempora Sancti Thomæ, ut conſtat ex relato capite *Noſſe, diſt. 76.* ut dixi ſuprà *num.* 170.

179 Conſtat ergò ſatis clarè, ſententiam Divi Thomæ hanc eſſe, Primò, jejunium exultationis (quòd tunc datur, quando mens gaudio plena ſuſpenditur in ſpiritualia, ideòq; cibos materiales faſtidit) non cadere ſub præcepto, ratione maximæ perfectionis, quam continet. Deindè jejunium afflictionis eſſe, quod ſemper injungitur ab Eccleſia. Tertiò, jejunium afflictionis non expedire in diebus lætitiæ, ſcilicet in quinquageſima Paſchali, ideòque non præcipi ab Eccleſia. Quartò, id intelligi, quando non fuerit alia cauſa gravis, ſcilicet præparationis ad magnam ſolemnitatem celebrandam, ut fit in pervigiliis præcipuarum ſolemnitatum. Immò quamvis dicat, jejunium afflictionis non expedire in diebus lætitiæ; ſed non negat, quòd in aliquo ex diebus lætitiæ poſſit Eccleſia, ſaltem ex cauſa gravi, jejunium afflictionis injungere: alioqui in die Incarnationis Dominicæ concurrente cum jejunio Quadrageſimali jejunandum non eſſet, cùm dies incarnationis Dominicę ſit dies magnę lætitiæ. Et ex dictis patet ad argumentum Paſqualigi, & Franciſci Verde.

180 Ad confirmationem conſtat *ex art.* 4. conſuetudines evidenter obligatorias non haurire vim obſtringendi conſcientias, ex eo quòd fideles introducentes conſuetudinem, eam invexerint cum animo obligandi; ſed ex traditione præcepti, quæ ex firma fidelium perſuaſione pleniſſimè probatur.

ARTICULUS XIII.

Quid dicendum ſit de conſuetudinibus particularium Eccleſiarum, & Communitatum.

181 IN conſuetudinibus particularium Eccleſiarum, vel communitatum, v.g. unius Provinciæ, Diœceſis, aut Cœnobii Religioſi, quæ obſervantur tanquam obligatoriæ, non datur tanta certitudo moralis de earum obligatione, quanta in conſuetudinibus univerſalibus totius Eccleſiæ: in has enim difficilius eſt cadere deceptionem, quàm in illas. Adhuc tamen reperiuntur conſuetudines particulares obligatoriæ, & quæ habeant vim legis.

182 Et quidem circà feſta, & jejunia diœceſium, & ſimilia alia, jam ferè nulla eſt difficultas; cùm in ipſis Synodis Diœceſanis declarentur ejuſmodi conſuetudines obligatoriæ, quę ſaltem vi conſtitutionum Synodalium accipiunt vires obſtringendi conſcientias.

183 His poſitis, dico primò. Si omnibus diœceſanis ſit firma perſuaſio de præcepto tradito, ſive de approbatione Prælatorum legislativa, id eſt, de approbatione conſuetudinis, ut obligatorię, ſive de impoſitione obligationis ex legitimo titulo (quæ tria ex parte objecti in idem recidunt; quamvis ex modo concipiendi aliquam diverſitatem afferre poſſint) aſſerentibus, ſic ſemper auditum eſſe à majoribus, nemine refragante, aſſerentibus omnibus Parochis, & Theologis, reſultat inde evidentia moralis de obligatione; atque adeò talis conſuetudo indubitanter cenſenda eſt obligatoria.

184 Hæc concluſio patet ex ſuprà dictis. Nam hæc firma perſuaſio omnium diœceſanorum, omnium Parochorum, & Theologorum facit probationem pleniſſimam, quando nullus, aut ferè nullus refragatur, cùm verſemur in quæſtione facti. In qua ſumma conſenſio teſtium ex auditu Majorum facit in qualibet materia antiqua pleniſſimam probationem.

185 Dico ſecundò. Si non ſit hæc ſumma conſenſio, pręcipuè inter Parochos, & Theologos, ſed potiùs diſcors judicium de pręcepto tradito, ſive de approbatione legislativa conſuetudinibus, ſive de impoſitione obligationis ex legitimo titulo, obligatio conſuetudinis dubia cenſenda eſt; atque adeò non obſtringere conſcientias. Hæc concluſio conſtat ex dictis. Nam ubi eſt teſtimoniorum mutuò refragantium diverſitas, in quæſtione facti, non eſt probatio plena, niſi una pars adeò ſuperet aliam, ut hæc ferè nulla cenſeatur reſpectu illius. Quod autem obligatio conſuetudinis particularis non aliundè oriatur, quàm à traditione præcepti, ſive approbatione legislativa conſuetudinis, ſive impoſitione obligationis ex legitimo titulo; probatur iiſdem rationibus, quibus id circà conſuetudinem univerſalem probavimus ſuprà *articul.* 4. 5. & 8.

186 Dico tertiò. Probabile eſt, quòd conſuetudo particularis introducta poſt tempora Gregorii IX. ſi certò conſtet eſſe introductam à populo cum animo obligandi, etiam inſcio legislatore eſt obligatoria. Sed probabilius eſt, eam non eſſe obligatoriam. Prima pars eſt ad mentem Authorum ſecundæ ſententiæ rælatæ ſuprà *art.* 2. ex canone Gregorii IX. *in c. final. de conſuet.* Secunda autem pars eſt ad mentem Authorum primæ ſententiæ ibidem relatæ: juxta quos id caput finale non tribuit populo authoritatem ad hoc, ut ſine ſpeciali ſcientia, & conſenſu legislativo Prælatorum introducat conſuetudinem habentem vires obſtringendi conſcientias.

ARTICULUS XIV.

Objectiones adversùs doctrinam in hoc capite traditam ſolvuntur.

187 OBiicies primò. In jure civili conſuetudo habet vim legis obligatorię, etiam ſine approbatione ſpeciali, immò & ſine ſcientia Principis: ergo etiam in jure canonico. Probatur antecedens. Id enim conſtat ex jure Cæſareo, *l. de quibus, ff. de legibus,* illis verbis: *Inveterata enim conſuetudo pro lege non immeritò cuſloditur; & hoc eſt jus, quod dicitur moribus conſtitutum. Nam cùm ipſæ leges nulla alia ex cauſa nos teneant, quàm quod judicio populi receptæ ſunt, meritò & ea, quæ ſine ullo ſcripto populus probavit, tenebunt omnes. Nam quid intereſt, ſuffragio populus voluntatem ſuam declaret, an rebus ipſis, & factis?* Conſtat etiam *ex leg. diuturna, ex leg. ſed et, ex leg. immò, ff. de legibus:* & ex jure Hiſpano *leg.* 3. 4. 5. & 6. *tit.* 2. *Partita* 1.

188 Conſequentia verò primi enthimematis probatur. Nam, ut ait P. Thom. Sanch. *lib.* 1. *de matrim. diſp.* 6. *num.* 24. ubi leges non ſunt canonibus contrariæ, judicandum eſt ſecundùm leges. Quod probari videtur *ex cap.* 1. *de novi operis nuntiat.* illis verbis: *Sacrorum inſtituta canonum Principum conſtitutionibus adjuvantur:* ergo ex Principum ſæcularium conſtitutionibus, quæ antiquiſſimæ ſunt, etiam conſuetudines Eccleſiaſticæ potuerunt accipere vires obligandi ſine ſpeciali ſcientia, vel conſenſu Principis Eccleſiaſtici.

189 Reſpondeo, conceſſo antecedenti, negando conſequentiam, & aſſignando diſcrimen. Quia leges civiles id ſtatuerunt de conſuetudine præſcripta; leges autem canonicæ non ita, ſaltem ante tempus Gregorii IX. Ad probationem conſequentię dicendum eſt, id intelligi, quando leges civiles ſunt expreſsè approbatę ab Eccleſia, ut conſtat *ex c. Eccleſia Sanctæ Mariæ, de conſtit.* de quo vide ſuprà *diſp.* 21. *c.* 3. *nu.* 177. & tradidit P. Thom. Sanch. *lib.* 7. *Sum. c.* 9. & adverte circà jus civile Caſtellę, quòd lex 5. relata requirit ſcientiã, & approbationẽ legislatoris reſpectu conſuetudinis, ut iſta habeat vim legis.

190 Obiicies ſecundò. Conſuetudo, quę inchoatur ab illis, qui per deceptionem putant, ſe eſſe obligatos, non obſtringit conſcientias: ſed potuit fieri, quòd hæc conſuetudo A, ſic inchoata fuerit: ergo poteſt fieri, quòd non ſit obligatoria. Sed non eſt unde conſtet, quòd inchoata fuerit à ſcientibus, ſe non eſſe obligatos: ergo non eſt unde conſtet, hanc conſuetudinem A, eſſe obligatoriam.

191 Nota, hac objectione impugnari omnes conſuetudines Eccleſiæ, etiam eas, quæ ab omnibus recipiuntur tanquam evidenter obligatorię. Pro cujus ſolutione advertendum eſt, certitudinem moralem in quæſtione facti poſſe à parte rei, & phyſicè in deceptione fundari, quamvis reſpectu intellectus prudentis motiva cenſeantur adeò firma, ut oppoſitum fiat prudenter incredibile, & imprudenter negabile. Sanè Petrus ex quartò Decalogi præcepto tenetur honorare Joannem parentem ſuum, ſcilicet dum habet moralem certitudinem de filiatione ſua. Da ergo, Petrum decipi, quia reverà non eſt filius Joannis, ſed filius adulteri. Teneturne Petrus ex quarto Decalogi præcepto honorare Joannem, cujus ſe putat eſſe filium? Reſpondebunt omnes, Petrum teneri quarto Decalogi præcepto ad honorandum Joannem tanquam Patrem ſuum, dum ex motivis ſufficientibus ad plenam probationem putat, ſe eſſe filium ejus.

192 Eodem ergo modo contingit, quando ex deceptione introduxerunt conſuetudinem, putantes adeſſe præceptum. Nam vel ſunt cum firma perſuaſione de præcepto tradito; vel cum firma perſuaſione de præcepto ſcripto? Si primum, firma perſuaſio omnium fidelium, & omnium Doctorum, qui affirmant, adeſſe præceptum traditum, facit pleniſſimam probationem; quia teſtimonia omnium fidelium ſumma conſenſione aſſerentium, ſe audiviſſe à majoribus, ſunt motiva, quibus nullus vir prudens contradicere poteſt: & ubi adeſt pleniſſima probatio præcepti, obligatio ſubſiſtit, quamvis à parte rei id ſit falſum. Prudentia enim humana dictat, ſidendum eſſe pleniſſimæ probationi in quæſtione facti, in ordine ad gubernandam conſcientiam. Si enim non ſufficeret pleniſſima probatio præcepti, quodnam præceptum humanum poſſet ſubſiſtere? Ideò enim ad conſcientiæ regimen, & ad obligationem ſubeundam non exigitur evidentia phyſica, aut metaphyſica, ſed ſatis eſt evidentia moralis, quantumvis phyſicè expoſita ſit deceptioni.

193 Si verò dicas, firmam perſuaſionem fidelium eſſe de præcepto ſcripto, quod cum à parte rei latum fuerit à legislatore ſine intentione obligandi conſcientiam, fideles tamen, & Doctores omnes per deceptionem putant, illud obligare, etiam in hoc caſu obligat abſque dubio. Nam ut conſtat *ex cap. præced.* dum inſurgit dubium de obligatione præcepti ſcripti, illud reverà obligat eo modo, quo deductum eſt ad praxim per conſuetudinem, ut obligatoriam; cùm id ita decreverit Pontifex *in cap. Cùm dilectus, etc.* ità ut in eo caſu conſuetudo exercita, ut obligatoria eundem effectum præſtet, quem præſtarent verba clariſſima expreſsè indicentia eam obligationem. Vide ſuprà *cap. præced. art.* 3.

194 Ad objectionem ergo diſtinguo majorem. Conſuetudo, quæ inchoatur ab illis, qui per deceptionem putant, ſe eſſe obligatos, verè non obligat, [ſi adſunt motiva conſtituentia plenam probationem obligationis,] nego; [ſi talia motiva non adſint,] concedo. Poteſt enim fieri, quòd à parte rei decipiantur, & quòd ſimul adſit plena probatio morali evidentia ſuadens, quòd datur talis obligatio, atque adeò ſuadens, quòd non datur deceptio. In quo caſu tenetur vir prudens ſtare motivis, & evidentiæ morali, qualis eſt firma perſuaſio omnium fidelium de obligatione impoſita. Id quidem ita eſt de pręcepto tradito, ſive (quod idem eſt) de approbatione Principis legislativa, qua approbata eſt conſuetudo ut obligatoria: approbatione, inquam, ſpeciali, vel generali.

195 De præcepto autem ſcripto illa major abſolutè eſt falſa, niſi

certò

certò conſtet de deceptione. Nam in dubio ſtandum eſt, ut dixi, ipſi conſuetudini, ut obligatoriæ, propter dicta ſuprà *nu.* 193. & à fortiori ſi adſint motiva conſtituentia plenam probationem de obligatione præcepti ſcripti.

195 Obiicies tertiò. Ex conſuetudine non ſcripta acquiritur jus in multis, etiam ſecluſo precepto, aut approbatione legislatoris ſpeciali, vel generali: ſed ubi jus eſt in uno, eſt obligatio in aliis non violandi illud: ergo ex præciſa conſuetudine, & ſecluſo præcepto, aut approbatione legislatoris, oritur obligatio. Major probatur. Nam ex præciſa conſuetudine, & frequentia actuum oritur jus præcedentiæ in Canonicis, & in multis aliis collegiis, & communitatibus: item ex conſuetudine tranſeundi per prædium alienum, etiam Eccleſiaſticum, oritur jus ad illam ſervitutem. Quod verò id ſit ſecluſo præcepto, aut approbatione conſuetudinis facta ab habente authoritatem, probatur. Nam qui pro jure ſuo in prædictis caſibus probant conſuetudinem, non probant approbationem conſuetudinis factam à legislatore, ſed ſolùm probant frequentiam actuum; & hac præcisè probata manutenentur à judice in jure ſuo.

197 Reſpondetur, in illis, & ſimilibus caſibus non acquiri jus ex præciſa conſuetudine, aut frequentia actuum, & ſecluſa lege, & approbatione legislativa conſuetudinis; ſed acquiri ex poſſeſſione, aut quaſi poſſeſſione, quæ illam actuum frequentiam comitatur. Nemo enim poſſidens ſive bona corporalia, ſive bona incorporalia, poteſt illis ſpoliari, niſi probato fortiori jure in oppoſitum. Cui poſſeſſioni omnia jura civilia, & canonica ſuffragantur. Qui ergo habet conſuetudinem tranſeundi per prædium alienum, etiam Eccleſiaſticum, eſt in poſſeſſione illius juris: à qua poſſeſſione oritur, quòd illo jure ſpoliari non poſſit. Et idem eſt in reliquis ſimilibus caſibus.

198 Obiicies quartò. Jus canonicum ſcriptum quandoque præcipit obſervari aliquas conſuetudines jam introductas, quæ forte antè præceptum ſcriptum non erant obligatoriæ: ergo vis obligandi, quæ datur in conſuetudine, non ſemper oritur à præcepto tradito, ſed quandoque à ſcripto. Antecedens patet ex multis textibus. Nam Concilium Tridentinum *ſeſſ. 24. cap. 12. de reformat.* ait: *Ubi verò conſuetudo laudabilior habet, ut plures, vel omnes* (Canonici) *ſint Presbyteri, omninò obſervetur*. Et *cap. conſilium, de obſervat. jejunior.* præcipit Pontifex, ut circa jejunium vigiliæ S. Bartholomæi ſervetur conſuetudo regionis. Et paſſim alibi ſimilia reperies.

199 Reſpondetur, cùm dicimus, conſuetudines Eccleſiaſticas obligatorias habere vim obligandi à præcepto tradito, loqui nos de illis, quæ abſque ſcripto obligant. Quare ſi conſuetudines illæ, quarum fit mentio in argumento, antè eas leges ſcriptas obligabant, vim ſuam obligandi habebant à lege non ſcripta, ſed tradita. Quòd ſi anteà non erant obligatoriæ, & cœperunt obligare vi legis ſcriptæ, tales conſuetudines non ſunt ex eis, de quibus loquimur in præſenti.

CAPUT VI.

Quàm illegitimæ ſint illationes Caramuelis circa quinque Eccleſiæ præcepta?

200 His præſuppoſitis, quæ pro dignitate materiæ oportuit fuſius pertractari, ex illa ſententia, quam refert Lairvelzius, ſupra propoſita initio capitis ſecundi, nempe [eas leges Eccleſiaſticas eſſe dumtaxat pœnales, & non morales, in quibus non aſſeritur expresſè, eas eſſe obligatorias conſcientiæ:] peſſimè infert Caramuel, teneri nos aſſerere, quinque Eccleſiæ præcepta non obligare in conſcientia, neque eſſe mortale peccatum omiſſionem officii Canonici: tum quia ex his aliqua expreſſis verbis declarant gravem obligationem conſcientiæ: tum quia alia, attenta regula authentica conſuetudinis, eam obligationem declarant: tum etiam ex conſuetudine ipſa evidenter obligatoria conſcientiæ.

201 Id conſtat primò manifeſtè in præcepto ſolvendi decimas, quę ſaltem quoad quotam ſunt de jure Eccleſiaſtico. Traditur enim expreſsè hæc obligatio gravis conſcientię in Trident. *ſeſſ. 25. cap. 12. de reformat.* iis verbis: *Qui eas dare noluerint, aut dantes impediunt, res alienas invadunt*. Et mox: *Neque ab hoc crimine, niſi plena reſtitutione ſecuta, abſolvantur*. Quid evidentius? cùm nequeat abſolutio negari, ſive à cenſura, ſive à culpa, niſi propter gravem obligationem violatam, ſive nondum impletam. Ergo quamvis probabilis ſit ſententia aſſerens, leges Eccleſiaſticas non obligare conſcientias, niſi quando exprimunt obligationem conſcientiæ, dici non poteſt, legem de decimis ſolvendis non obſtringere conſcientias, cùm lex de decimis ſolvendis tam clarè importet obligationem conſcientiæ: ergo falſa eſt propoſitio Caramuelis, quòd quinque Eccleſiæ præcepta non obſtringant conſcientiam, ſi probabilis eſt ſententia, quæ dicit, eam non eſſe conſcientię obligatoriam, quæ talem obligationem non exprimit.

202 Conſtat ſecundò, certiſſimè in præceptis annuæ confeſſionis, & communionis. Nam *in c. Omnis utriuſque ſexus, de Pœnit. & remiſſ.* ita ſtatuitur annua confeſſio, & communio, ut qui eas omiſerit, *moriens Eccleſiaſtica careat ſepultura*. Quam pœnam non dat Eccleſia, niſi enormiſſimè peccantibus. Si enim per omiſſionem communionis annuæ non peccaſſet, fieri poſſet, quòd juſtus moriens, cognitus ut talis, excluderetur à ſepultura Eccleſiaſtica: quod eſt abſurdum. Deindè, quia ut probavi *cap. 4.* conſuetudo habet tantam vim interpretandi legem authenticè, ac ſi lex verbis exprimeret illam ipſam interpretationem, quam dat conſuetudo. Atqui hanc legem confeſſionis, & communionis annuæ, univerſalis Eccleſiæ conſuetudo declarat, afferre gravem obligationem conſcientiæ: cùm in tota Eccleſia ſit admiſſum præceptum tanquam obligatorium, & ut tale ad praxim deductum. Et nonnulli veteres, qui oppoſitum aſſeruerunt, erraverunt contra evidentiam facti, ex qua dependebat evidentia juris. Et ideò jam ab omnibus Doctoribus ſunt rejecti.

203 Præterea, nam ut oſtendi *cap. præcedenti, art. 7.* Perſuaſio univerſalis omnium fidelium de impoſita obligatione, quæ non ſit juris naturalis, facit evidentiam moralem: atqui omnes fideles univerſalem perſuaſionem habent de impoſita ſibi obligatione: ergo hæc obligatio eſt moraliter evidens. Ad hæc in quęſtione facti communis ſententia omnium, aut ferè omnium Theologorum, facit evidentiam moralem, ut oſtendi *diſp. 12. cap. 4.* Sed, an impoſitum ſit præceptum de confeſſione, & communione annua cum intentione obſtringendi conſcientias, eſt quæſtio facti; & in ea omnes Theologi, aut ferè omnes tenent, tale præceptum fuiſſe impoſitum: ergo evidens moraliter eſt, dari tale præceptum graviter obligatorium.

204 Conſtat tertiò indubitanter in præcepto jejunii Quadrageſimalis. Primò. Quia ſunt plures textus in jure, quorum verba ſignificant obligationem gravem conſcientiæ. S. Gregorius *in cap. Quadrageſima, de conſecrat. diſt.* 5. ait: Quadrageſima *ſumma obſervatione eſt obſervanda*; ut jejunium in ea, niſi quem infirmitas impedierit, nullatenus ſolvatur.] Nam ipſa verbi *obſervandi* repetitio, & quod in materia legis exigat ſummam, utique maximam, obſervationem, manifeſtè ſignificat, non qualemcumque, ſed maximam obligationem: & poſtrema verba ſignificant neceſſitatem, nec componuntur cum libertate. Et Martinus Papa *in c. Non liceat, de conſecrat. diſt.* 3. [Non liceat quinta feria noviſſimæ ſeptimanæ jejunium ſolvere, & omnem *exhonorare* Quadrageſimam.] In quo canone verbum *exhonorare*, gravitatem culpæ deſignat: ſicut non poteſt dici, quòd exhonorat feriam ſextam, qui in illa ex devotione voluntaria non jejunat. Et B. Gregorius *cap. Denique, diſt.* 5 cùm indiceret Eccleſiaſticis inchoationem jejunii quadrageſimalis ducendam eſſe à Quinquageſima, dubitareturque de die Dominica Quinquageſimæ, addit: [De ipſa verò die Dominica hæſitamus, quid dicendum ſit; cùm omnes laici, & ſæculares plus ſolito cęteris diebus accuratius cibos carnium appetant: unde nec à tali conſuetudine averti poſſunt: & ideò cùm venia ſuo ingenio relinquendi ſunt, ne fortè *pejores* exiſtant, ſi à tali conſuetudine prohibeantur. Ut enim ait Salomon, qui multum emungit, elicit ſanguinem.] Neque enim poſſent fieri pejores, ſi prohibitio carnium non obligaret ſub culpa: cùm ex textu conſtet, Sanctum Gregorium eodem modo obligare Eccleſiaſticos, ad inchoandum jejunium in Quadrageſima, ac obligantur fideles cæteri ad Quadrageſimam. Patet etiam *ex capite jejunia, de conſecr. diſt.* 5. & ex aliis textibus.

205 Secundò, quia licèt non ita clarè conſtaret ex ſacris Canonibus gravis obligatio jejunii; conſtat illa manifeſtè ex conſuetudine, & praxi totius Eccleſiæ, quæ ſupra omnem probabilitatem interpretatur authenticè eos ſacros canones, juxta proximè dicta *cap. 4.*

206 Tertiò conſuetudo jejunii Quadrageſimalis obligavit graviter fideles ab initio naſcentis Eccleſię ex traditione Apoſtolica: cujus rei teſtes omni exceptione majores, & pleniſſimam probationem conſtituentes producit Cardinalis Bellarminus *tom. 1. controv. lib. 4. de verbo Dei non ſcripto, cap. 9. regul. 3. & tom. 3. lib. 2. de bonis operibus cap. 7.* nempe Clementem Romanum, Ignatium, Teleſphorum Papam, Irenæum, Origenem, Cyrillum Hieroſolymitanum, Nazianzenum, Baſilium, Epiphanium, Ambroſium, Chryſoſtomum, Paulinum, Hieronymum, Auguſtinum, Leonem Magnum, Gregorium, & Bernardum. Qui teſtes in quæſtione facti, qualis eſt, tradidiſſe Apoſtolos hoc præceptum obligatorium conſcientiæ, quomodo poſſunt non pleniſſimam probationem conſtituere, atque adeò moraliter evidentem?

207 Baſilius dilucidè hanc gravem obligationem pręcepti aſſeruit *orat. 2. de Jejunio*, illis verbis: *Vide, ne propter parvam eduliorum voluptatem damnum incurras, ut ne ab Angelo in numerum adſcribaris, & te ipſum criminis deſertoris reum ab exercitus luſtratore ſtatuas*. Nota ea verba, *Criminis deſertoris reum*.

208 Ambroſius *ſerm.* 34. *Quiſquis Chriſtianus jejunando non impleverit Quadrageſimam, prævaricationis, & contumaciæ reus tenebitur*.

209 S. Hieronymus *epiſt. ad Marcellam*, adversùs errores Montani. *Nos unam Quadrageſimam, ſecundùm traditionem Apoſtolorum, tempore nobis congruo jejunamus. Non quòd & per totum annum, excepta Pentecoſte, jejunare non liceat: ſed quòd aliud ſit neceſſitate, aliud voluntate munus offerre*. Ubi vides quantum obliget traditio Apoſtolica jejunii Quadrageſimalis, ut non voluntate, ſed neceſſitate implendum ſit.

210 S. Auguſtinus *ſerm. 62. de Temp. Aliis diebus jejunare, remedium eſt, aut præmium; in Quadrageſima non jejunare, peccatum eſt.* Quod etiam clariſſimè affirmat Chryſoſtomus *homil. 6. ad Populum Antioch.*

211 In pleniſſima ergo probatione tot, tamque illuſtrium teſtium in quæſtione facti de traditione præcepti graviter obligantis facta ab Apoſtolis, quid ad evidentiam moralem deſideratur?

212 Quartò. Nam Alexander VII. in decreto, quod ſtatuit die 24. Septembris anni 1665. (vide *diſp. 9. c. 20.*) inter alias hanc propoſitionem damnavit ut ſcandaloſam, quæ eſt vigeſima tertia ex damnatis: *Frangens jejunium Eccleſiæ, ad quod tenetur, non peccat mortaliter, niſi ex contemptu, vel inobedientia hoc faciat, puta, quia non vult ſe ſubjicere præcepto.* Quantam autem evidentiam faciat hæc damnatio, vide *in præcitata diſputat. 9. cap. 20.* præcipuè *artic. 8. & 9. & cap. 28.*

213 Deindè etiam præceptum audiendi Miſſam diebus Dominicis, & Feſtis, conſtat evidenter obligare in conſcientia propter eandem conſuetudinem, eandem perſuaſionem totius Eccleſiæ, & eandem traditionem. Item propter ſacros Canones id præcipientes, *c. Omnes fideles, de conſecrat. diſt. 1.* & alios, qui accedente interpretatione authentica conſuetudinis, *ex c. Cùm dilectus*, manifeſtiſſimè afferunt obligationem conſcientiæ. Quam obligationem gravem audiendi Miſſam diebus feſtis P. Suar. *tom. 3. in 3. part. diſp. 88. ſect. 1.* dixit eſſe certam de fide. Quod quo pacto intelligendum ſit, dicam *cap. 8. num. 235.*

214 Univerſaliter autem conſtat evidenter de omnibus quinque Eccleſiæ præceptis. Etenim univerſalis perſuaſio omnium fidelium de impoſitione obligationis facit evidentiam moralem, ut conſtat *ex c. 5. art. 7.* atqui eſt univerſalis perſuaſio totius Eccleſiæ de impoſitione quinque præceptorum afferentium gravem obligationem: ergo in eo datur evidentia moralis. Minor patet, cùm in tota Eccleſia per totum terrarum orbem diffuſa, dum fideles catechiſmum docentur, quinque ea præcepta; ut graviter obligatoria inter doctrinæ Chriſtianæ rudimenta proponantur.

215 Peccat tandem Caramuel in modo arguendi, in quo inverſo ordine procedit. Nam cùm evidens ſit, quinque Eccleſiæ præcepta obligare conſcientiam ſub mortali, inferri debet, eſſe evidenter falſum quodlibet antecedens, ex quo oppoſita aſſertio colligitur; cùm ab oppoſito contradictorio conſequentis valeat ad oppoſitum contradictorium antecedentis. Et ideò ſic debuit diſcurrere: [Ex probabilitate primæ aſſertionis infertur, quinque Eccleſiæ præcepta non obligare graviter conſcientiam: ſed evidens eſt; quinque Eccleſiæ præcepta obligare graviter conſcientiam: ergo evidens eſt, nullam eſſe probabilitatem primæ aſſertionis.]

216 Sanè non eſt probabilis ea prima aſſertio, ſi in eo ſenſu profeſatur, quòd non ſit attendenda conſuetudo, neque ille ſenſus, in quo populus intellexit, & acceptavit legem, neque alia quælibet interpretatio authentica. Authores autem illam primam aſſertionem propugnantes, non negant, ut ſuprà notavi, etiam attendendum eſſe ad conſuetudinem, & ad alias leges authenticè interpretantes.

CAPUT VII.

Quid dicendum ſit de certitudine obligationis recitandi officium Canonicum?

217 Quod verò attinet ad obligationem ſub mortali, qua omnes Sacerdotes, & Clerici in ſacris tenentur ad recitandum officium canonicum; aſſero, eam evidenter conſtare primò. Nam Innocentius III. in Concilio Lateranenſi *c. Dolentes, de celebratione Miſſarum*, ait: *Hæc igitur, & ſimilia ſub pœna ſuſpenſionis penitus inhibemus, diſtrictè præcipientes in virtute obedientiæ, ut divinum officium, nocturnum pariter, & diurnum, quantum eis Deus dederit, ſtudiosè celebrent, pariter & devotè.* Perſonæ autem, de quibus loquitur, ſunt *non ſolùm quidam minores Clerici, verùm etiam aliqui Eccleſiarum Prælati.* Nomine autem minorum Clericorum, qui ita dicuntur comparativè ad Prælatos, intelliguntur ſaltem Sacerdotes. Ex praxi autem univerſalis Eccleſiæ intelliguntur omnes Clerici in ſacris conſtituti. Et licèt quidam dubitent, an loquatur ea conſtitutio de officio privato, immò opinentur loqui de officio publico; tamen cùm univerſalis conſuetudo Eccleſiæ admiſerit præceptum de recitatione horarum tanquam obligatorium, immò tanquam graviter obligatorium ob gravitatem materiæ; indubitabile ſit *ex c. Cùm dilectus, de conſuetud.* hanc conſuetudinem univerſalem eſſe authenticam interpretationem ejus legis, tam quoad recitationem extra chorum, quàm quoad obligationem conſcientiæ; nam cùm dubitatio poſſit verſari circà utrunque, utranque dubitationem extinguit interpretatio authentica conſuetudinis.

218 Deindè Concilium Baſileenſe *ſeſſ. 21. ſub titulo, Qualiter horæ canonicæ extra chorum dicendæ ſint*, ſuppoſit, immò affirmat, omnes in ſacris conſtitutos teneri ad recitandum extra chorum. Verbum autem *teneri*, ſignificare obligationem gravem conſcientiæ, attenta gravitate materiæ, conſtabit ex diſputatione ſequenti. Licèt autem Concilium Baſileenſe ea parte reprobatum fuerit; tamen Nicolaus V. *conſtitut. ſua 1.* quæ incipit, *Ad ſacrum*, approbavit omnia decreta de beneficiis, & cauſis beneficialibus. In quibus decretis continetur id, quod de obligatione recitandi extra chorum dicitur. Verba autem Concilii (apud P. Suar. *tom. 2. de Relig. tractat. 4. lib. 4. c. 26. num. 9.*) ſunt: *Quoſcumque alibi beneficiatos, ſeu in ſacris conſtitutos, cùm ad horas canonicas teneantur, admonet hæc ſancta Synodus, &c.*

219 Sed demus, ea decreta Concilii Baſileenſis nullam habere vim obligatoriam, adhuc verba ejus videntur facere certitudinem. Nam in quæſtione facti pars affirmativa plenè probatur per ingentem numerum teſtium. Quæſtio autem, in qua inquiritur, [An teneantur jure poſitivo ad talem actum;] involvit quæſtionem facti, nempe, [An talis lex lata fuerit?] Fuit autem ingens numerus virorum Doctorum in Concilio Baſileenſi, qui affirmarunt, prædictam obligationem, & legem obligatoriam.

220 Prætereà *Clement. 1. de celebr. Miſſar.* Clemens V. in Concilio Viennenſi indulget Clericis, & Religioſis, qui fuerint *commenſales domeſtici* Cardinalium, & Epiſcoporum, ut poſſint recitare officium, quòd ipſi Cardinales, & Epiſcopi recitant (non erat eo tempore unum omnium Breviarium, & modò in aliquibus Religionibus eſt diverſum.) Et addit: *Ut illud, quod iidem Cardinales, ſeu Pontifices dicant officium, licitè dicere valeant: nec ad dicendum aliquid aliud teneantur, ſacri approbatione Concilii indulgemus.* Supponit ergo Concilium, Clericos, & Religioſos teneri. In quibus ſi nulla eſſet obligatio recitandi, non eſſet opus Concilii indulgentia. Qui autem veniant in ea conſtitutione nomine Clericorum, ex conſuetudine, & praxi univerſæ Eccleſiæ deducendum; nempe illi, qui ſunt in ſacris conſtituti. Et licèt de eo puncto nihil ſtatuat Concilium, ſed ſupponat; tamen Patres Concilii certitudinem faciunt: quia ingens eorum numerus in quæſtione facti facit pleniſſimam probationem, juxta dicta ſuprà *num. 119.*

221 Quartò. Concilium Agathenſe Provinciale celebratum anno 506. ſub Symmacho Papa *in cap. Presbyter, diſt. 92.* præcipit, ut Presbyter, qui ad ruralia opera profecturus ſit, priùs manè poſt recitatum Matutinum perſolvat Primam, Tertiam, & Nonam, dummodo conetur, ut per ſe, vel per alios horæ publicè cantentur tempore ſuo. Hanc conſtitutionem (quæ quia cum eſſet Concilii Provincialis, poterat obſtringere totam Eccleſiam) Gregorius IX. ſub anno 1227. intulit in decretales juris communis: Et cùm Concilium Provinciale appoſuerit verbum *Canendo*, Gregorius IX. illud abſtulit, ut pateret, non eſſe ſermonem de cantu publico, additque horam veſpertinam. Quæ decretalis ſic habet, *Presbyter manè, matutinali officio expleto, penſum ſervitutis ſuæ, videlicet Primam, Tertiam, Sextam, & Nonam, Veſperamque perſolvat: ita tamen ut horis competentibus, aut à ſe, aut à ſcholaribus publicè compleantur. Deinde peractis horis, & infirmis viſitatis, ſi voluerit, exeat ad opus rurale.* Quia tamen dubitari poteſt, an conſtitutio loquatur ſolùm de Presbytero Rectore, & an ſit lex obligans in conſcientia; prædicta lex ex univerſali praxi, & conſuetudine Eccleſiæ venit authenticè interpretanda, *ex præcitato c. Cùm dilectus.*

222 Quintò. *In cap. In die, de conſecr. diſt. 5.* Gregorius VII. ſtatuit, quot Pſalmi dicendi ſunt in Dominicis, & feſtivitatibus, & feriis, & ſpecialiter in hebdomada Reſurrectionis. Præcipitque morem Eccleſiæ Romanæ in his obſervandum eſſe. Vide ejus verba infrà *diſput. 33. cap. 6. num. 83.*

223 Hæc tamen obligatio recitandi officium canonicum (ſi originem inſpiciamus) conſtat traditione præcepti. Nam ut notavi *c. 5. art. 5.* præceptum traditum eſt illud, quod non reperitur ſcriptum à ſuo authore. Quamvis ergo tot textus reperiantur in jure canonico, præcipientes recitationem officii cum hac, vel illa circumſtantia; at omnes textus relati ſignificant, & præſupponunt obligationem antiquiorem. Et quidem prima ſcriptura hujus obligationis eſt, quæ reperitur *in cap. Presbyter, diſt. 92.* ex Concilio Agathenſi. Hic autem canon ſupponit, antiquiorem eſſe obligationem recitandi officium.

224 Obligat ergo officium canonicum ex conſuetudine antiquiſſima: cujus obligatio, utpotè cauſa facti, pleniſſimè probatur primò per teſtes, authores textuum relatorum: nempe S. Cæſarium Arelatenſem, cum aliis triginta quinque Epiſcopis in Concilio Agathenſi, à quibus canon *Presbyter*, ſtatutus eſt: Innocentium III. in Concilio Lateranenſi generali quarto, *in cap. Dolentes*, relato; qui ſatis clarè ſignificat obligationem priſtinam illis verbis: [*Dolentes* referimus, quòd non ſolùm quidam minores Clerici, verùm etiam aliqui Eccleſiarum Prælati. . . tranſcurrendo utique continua ſyncopa Matutinum,] &c. Ubi verbum *Dolentes*, ſignificat prævaricationem ab obligatione priſtina. Et quidem eſſe antiquiorem eam obligationem, notavit Gloſſa *verſ. Divinum officium*, ſubdens: *Ad quod etiam ſine iſto præcepto tenentur.* Et in hac quæſtione facti teſtes ſunt quadraginta Epiſcopi, qui interfuerunt Concilio: & octingenti alii Patres, Abbates, Decani, & Priores. Teſtes quoque ſunt impoſitæ hujus obligationis Patres Concilii Baſileenſis, in ea parte, quæ approbata eſt à Nicolao V. Teſtes etiam ſunt hujus obligationis, quam ſatis clarè ſupponunt, pluſquam trecenti Epiſcopi, qui in Concilio Viennenſi eum canonem ſtatuerunt, relatum ſuprà *num. 220.*

225 Prætereà eſſe in Eccleſia eam antiquiſſimam conſuetudinem obligatoriam, eſt conſtans, & firma perſuaſio omnium fidelium. Item omnium Authorum, tam Theologiæ, quàm juris Canonici perito-

Digitized by Google

peritorum. Quæ univerſalis perſuaſio à majoribus accepta, cùm ſit de antiqua exiſtentia obligationis, atque adeò in quæſtione facti, faciunt probationem pleniſſimam, atque adeò evidentiam moralem, juxta dicta *cap. 5. art. 7. & diſput. 12. cap. 4.* Conſuetudinem autem antiquiſſimam obligatoriam afferre traditionem præcepti, conſtat *ex cap. 5. art. 5. & 6.*

CAPUT VIII.

Qua cenſura dignum ſit affirmare, vel quinque Eccleſiæ præcepta, vel legem officii canonici non obligare graviter conſcientiam?

226 JAm ad tertiam periodum Caramuelis deveniamus, relatam initio capitis ſecundi: quam ſcilicet cenſuram mereatur illa propoſitio, quam rigidus cenſor dixit hæreticam. Et quidem non ſatis declarat, an ea cenſura generaliter loquatur de illis quinque præceptis Eccleſiæ, an de ſolo præcepto recitandi officium canonicum. Et loquendo generaliter.

227 Dico primò Hæc propoſitio: [Non eſt peccatum mortale violare quodlibet ex quinque præceptis Eccleſiæ,] eſt erronea Pro hac concluſione ſtat Amadæus Guimenius, dum *tract. de Sacrif. Miſſ. propoſit. 5. num. 4.* loquens de iis, qui dixerunt, non eſſe peccatum mortale omittere auditionem Miſſæ in die feſto, ſubdit: [Hanc enim opinionem non pauci erroris inſimulant.] Probatur. Illa eſt propoſitio erronea, quæ opponitur concluſioni Theologicæ, id eſt, concluſioni deductæ ex una præmiſſa de fide, & altera evidenti, ut tradit communis Theologorum definitio, de qua vide P. Suar. *diſputat. 19. de fide, ſect. 2. nu. 14.* & P. Petrum Hurtado *diſp. 81. de fide, §. 13.* ſed prædicta propoſitio directè opponitur tali concluſioni Theologicæ: ergo erronea eſt.

228 Minor oſtenditur in hoc ſyllogiſmo: [Eccleſia habet poteſtatem obligandi graviter conſcientias fidelium ad jejunium, &c. Sed reipſa obligavit graviter conſcientias fidelium ad ea: ergo fideles ſunt graviter obligati ad ea obſervanda, conſequenterque peccant graviter, ſi violant.] Concluſio evidenter deducitur ex præmiſſis, quamvis iſtæ non ſint diſpoſitæ in formam Ariſtotelicam. Major autem eſt propoſitio de fide, ut conſtat ex diſputatione præcedenti, præcipuè *capit. ſecundo, & tertio.* Minor eſt evidens ex dictis tota hac diſputatione, ſcilicet evidentia morali: ergo concluſio ejus ſyllogiſmi eſt concluſio Theologica. Sed illi directè opponitur illa prima propoſitio damnabilis: eſt ergo erronea.

229 Et in materia decimarum ſpeciali evidentia conſtat illa minor ſyllogiſmi Theologici, nempe ex Tridentino *ſeſſion. 25. c. 12. de reformat.* ubi dicitur, qui decimas non ſolvunt, invadere res alienas, & ab eo *crimine* non eſſe abſolvendos, donec reipſa reſtituant.

230 Dico ſecundò. Hæc propoſitio: [Sacerdotes non recitantes officium canonicum, non peccant mortaliter,] eſt ſimiliter propoſitio erronea. Ratio eſt eadem, quæ in præcedenti. Nam in hoc ſyllogiſmo, [Eccleſia habet poteſtatem obligandi graviter Sacerdotes ad officium canonicum, & reipſa illos obligat: ergò Sacerdotes ſunt ad id graviter obligati, conſequenterque peccant graviter, ſi omittant;] concluſio, quæ evidenter deducitur ex præmiſſis, eſt concluſio Theologica, cùm major ſit de fide, ut conſtat ex diſputatione præcedenti: & minor ex dictis in hac diſputatione ſit evidens moraliter. Iſti autem concluſioni opponitur directè illa prima propoſitio damnabilis.

231 Dices, neque in hoc proximo ſyllogiſmo, neque in præcedenti majorem eſſe immediatè de fide: quia licèt ſit immediatè de fide propoſitio univerſalis, quod Eccleſia habet poteſtatem obligandi conſcientias fidelium; non tamen eſt immediatè de fide propoſitio particularis, quòd Eccleſia habeat poteſtatem obligandi graviter ad confeſſionem annuam, ad jejunium, ad officium canonicum, &c. ergo concluſio inde deducta non eſt concluſio Theologica.

232 Sed contra eſt. Nam quando propoſitio univerſalis eſt de fide, omnes ſingulares evidenter contentæ in univerſali ſunt etiam de fide. Sic enim quia de fide eſt, quòd Deus vult, omnes homines ſalvos fieri; eſt etiam immediatè de fide, Deum velle, Petrum ſalvum fieri. Et ratio eſt, quia univerſalis non diſtinguitur ab omnibus ſingularibus, ſed potiùs eſt idem formaliſſimè cum illiis. Quod non ſolùm eſt verum, quando eſt evidens phyſicè, aut metaphyſicè, propoſitiones ſingulares contineri in univerſali, ſed etiam quando eſt evidens moraliter, ut multis probat P. Petrus Hurtado *diſputatione 11. de fide, ſect. 3.* Atqui in hac propoſitione univerſali de fide, [Eccleſia habet poteſtatem obligandi graviter conſcientias fidelium legibus juſtis,] continetur hæc ſingularis, [Eccleſia habet poteſtatem obligandi graviter conſcientias fidelium lege jejunii, confeſſionis annuæ, &c. continetur, inquam, evidenter evidentia morali, ut ex huc uſque dictis notum eſt: ergo etiam hæc ſingularis eſt immediatè de fide.

233 Ubi notandum eſt, ideò erroneam eſſe propoſitionem directè oppoſitam concluſioni Theologicæ, quia cùm minor ſit evidens, ille, qui negat concluſionem Theologicam, cogitatur negare majorem, quæ eſt de fide. Hinc ſit, aliud eſſe, propoſitionem ſecundùm ſe eſſe erroneam; & aliud, propoſitionem, ut ab iſto homine aſſeritur, eſſe erroneam: poteſt enim ſtare primum ſine ſecundo. Nam ſi aliquis bebetaretur ad evidentiam minoris, & negaret concluſionem Theologicam, quia errans in minori, hanc negaret, aſſerendo, minorem eſſe falſam; hoc modo propoſitio ab illo prolata, contradictoria ſcilicet concluſionis Theologicæ, non diceretur erronea, quatenus ab illo profertur: licèt verè ſecundùm ſe erronea ſit. Et ita ſi quis concedendo poteſtatem Eccleſiæ ad præcipiendum graviter officium canonicum Sacerdotibus, aſſereret, Eccleſiam re ipſa non præcepiſſe illud, quamvis aſſereret contra evidentiam moralem, non damnaretur de errore, dum diceret, omiſſionem officii canonici non eſſe mortalem; quia hac aſſertione non cogitur negare poteſtatem Eccleſiæ: in foro tamen exteriori alię cõjecturę attendendę erunt ad cognoſcendum, qua parte vacillat, qui negat concluſionem Theologicam.

234 Hinc inferes primò, exceſſiſſe in cenſura eum rigidum cenſorem, quem meminit Caramuel in ea tertia periodo. Non enim eſt veritas à Deo revelata, neque contenta in propoſitione univerſali revelata, quòd Sacerdotes tenentur ſub mortali ad officium canonicum.

235 Inferes ſecundò, qua ratione intelligendum ſit, quod dixit P. Suar. *tom. 3. in tertia part. diſputat. 88. ſection. prima*, eſſe *de fide certum*, ſcilicet [eſſe in Eccleſia præceptum impoſitum fidelibus audiendi Miſſam certis diebus, quos feſtos appellamus.] Videtur enim in eo ſenſu loqui, quòd ea propoſitio ſit certa ſecundùm fidem, quatenus evidenter infertur ex una præmiſſa de fide, adjuncta ſcilicet ad illationem alia præmiſſa evidenti. Et hac ratione concluſio Theologica dicetur certa ſecundùm fidem, propter ejuſmodi illationem ex una præmiſſa de fide: id eſt, certa illativè ex fide.

236 Inferes tertiò, quamvis Caramuel in ea tertia periodo relata dubitare videatur de probabilitate ejus aſſertionis, quòd [non eſt peccatum mortale, Sacerdotem omittere officium canonicum;] & judicium de probabilitate, vel improbabilitate prædictæ aſſertionis committat aliis; firmiter tenendum eſt, eam propoſitionem eſſe improbabilem poſitivè, ideſt, certò falſam: cùm evidentia morali oſtenſum ſit capite præcedenti, oppoſitam propoſitionem eſſe veram; & cùm ex concluſione ſecunda hujus capitis conſtet, illam propoſitionem eſſe erroneam.

DISPUTATIO XXIV.

Quæ verba in legibus ſignificent obligationem conſcientiæ?

CAPUT PRIMUM.

Quid ſenſerit Caramuel de hac voce Præceptum, *& æquipollentibus?*

1 PRæcipua difficultas hujus quæſtionis ſtat in voce *Præceptum*, & æquipollentibus: deindè, an ejus æquipollentia ſint *Jubeo, mando, ſtatuo, conſtituo, tenentur, neceſſe eſt*. Similiter etiam de his vocibus prohibitivis, *Non licet, veto, prohibeo, interdico, impoſſibile eſt*. Nam de his verbis, *Moneo, hortor, conſulo*, & ſimilibus, nulla eſt quæſtio; cùm ea ſolùm conſilium importent, non autem obligationem conſcientiæ.

2 De conſilio non propoſui in titulo (quæ verba ſignificent obligationem gravem conſcientiæ.) ſed ſolùm quæ verba ſignificent obligationem conſcientiæ, quia gravitas, vel levitas obligationis non tam deſumitur ab ipſis verbis, quàm à gravitate, vel levitate materiæ. Nec propterea negandum eſt, eſſe aliqua verba, quæ ſignificent obligationem gravem, & implendam ſub reatu culpæ gravis: quale eſt, cùm præcipit Eccleſia ſub indignatione Omnipotentis Dei, ſub interminatione divini judicii, ſub excommunicatione latæ ſententiæ, & ſimilibus.

3 Igitur Caramuel multis in locis aſſerit, has voces *Præcipio, præceptum*, & æquipollentes, non ſignificare obligationem conſcientiæ, ſed eſſe indifferentes ad ſignificandum leges purè pœnales; quas leges purè pœnales aſſerit eſſe præcepta, ſtatuta, conſtitutiones, prohibitiones, &c. Ita aſſerit *diſputat. 45. in Regul. num. 789 791. 792.* Et ſi quid em loqueretur de modo præcipiendi Benedictinorum (ut videtur aliquando loqui) immò & multorum ordinum Regularium, libenter annuerem; quia ita in multis ordinibus Regularibus conſuetum eſt, ut non intelligantur Prælati Regulares obligare in conſcientia ſubditos, niſi dicant, ſe præcipere in virtute obedientiæ, aut in virtute Spiritus Sancti, vel ſimilibus formulis. Vult tamen Caramuel, quòd ita intelligendum ſit in legibus juris communis. Et ita *num. 788. in fine* ait: [Reſpondebo ex regulis juris ad noſtram materiam accommodatis.] Et deindè numeris ſequentibus affirmat, nomen *præcepti*, extendi ad leges purè pœnales, & ad regulas Religioſorum, quæ ſub nullo culpæ reatu obligant: has enim ſæpiſſimè affirmat eſſe præcepta. Et item vocem *præcepti* ex ſe eſſe indifferentem ad legem pœnalem, & ad legem moralem, ſeu conſcientiæ obligatoriam. Ad quòd probandum nihil rationis adducit, nihil authoritatis; ſed illud ſupponit, quaſi eſſet oraculum.

CAPUT II.

Hanc vocem Præceptum, *in jure communi ſignificare obligationem conſcientiæ , tanquam certum ſtatuitur , & probatur .*

4 DIco primò tanquam certum , & indubitabile . Hæc vox *Præceptum*, vel *Præcipio* , in jure canonico (idem opinor de civili) ſignificat obligationem conſcientiæ, & non ſolam obligationem pœnalem , niſi ex aliquo adjuncto ſignificatio minuatur . Ita P. Suar. *lib.3. de legib. c.26. à nu.5.* & apud ipſum Sotus, Sylveſter, Armilla, Medina, Caſtro, & Navarrus. Item P. Thom. Sanch. *lib.8. ſum. c.4. à num.19.* & apud ipſum præter citatos P. Vaſquez, P. Valentia, P. Sà, P. Azor, Philiarchus, Sayrus, Gutierrez, Panormitan. Gabriel, Cajetanus , Everardus , Angelus , Carbo , & Navarrus *in ſumm. cap. 23. num. 52.* ait eſſe communem Canoniſtarum ſententiam *in cap. Nam concupiſcentiam , de conſtitut.* & addit Navarrus *ibid.* [Nam de accidentali (ſignificatu) quem uſus Eccleſiaſticus , & communis interpretatio Conciliorum , Pontificum , & aliorum Prelatorum, & Doctorum illis tribuit, omnia, & ſingula verba preceptiva , & prohibitiva , poſita in lege Eccleſiaſtica ſignificant in dubio , conditorem ejus habere animum obligandi ad mortale , niſi aliud in ea poſitum contrarium indicet .] Quod intellige attenta gravitate materiæ .

5 Probatur primò. Qui in ſignificatione vocum à communi acceptione recedit , improbabilia dicit : ſed qui vocem *Præcepti*, pro lege pœnali , non autem pro obligatione conſcientiæ accipit , à communi acceptione recedit , ea enim non eſt communis acceptio , ſed privata ſolius Caramuelis : ergo certum eſt , vocem *Præcepti* , ſtare pro obligatione conſcientiæ , & non poſſe ſtare pro obligatione purè pœnali . Minor patet , quia communis vocum ſignificatio comprobatur ex communi uſurpatione peritorum : atqui nullus eſt peritorum , qui hanc vocem *Præceptum* , accipiat in jure canonico pro lege dumtaxat obligante ad pœnam : nullum enim citat Caramuel , nullum citare poteſt ; oppoſitum enim manifeſtè conſtat ex juris canonici Interpretibus , ac Theologis : ergo qui pro lege dumtaxat pœnali , & non determinatè pro obligatione conſcientiæ accipit eam vocem , à communi uſurpatione recedit .

6 Explicatur , & confirmatur ampliùs robur hujus argumenti . Etenim in quæſtione de ſignificatione vocis , conſenſus communis peritorum teſtantium de communi uſurpatione vocis facit evidentiam moralem, ut oſtendi *diſput.12. cap.4.* Atqui omnes periti juris Canonico conveniunt in hoc , quòd vox præcipiendi in eodem jure Canonico ſignificat obligationem conſcientiæ : ergo evidentiam moralem faciunt , quòd hæc eſt communis acceptio : ergo & quòd hæc eſt vocis ſignificatio . Relege verba doctiſſimi Navarri ſupra poſita *num.4.* ubi aſſerit , hunc eſſe uſum Eccleſiaſticum , & communem interpretationem Conciliorum , Pontificum, Prælatorum, & Doctorum .

7 Confirmatur ſecundò . Nam licèt in aliis materiis ſententia unius, aut alterius doctoris faciat opinionem probabilem contra communem ; at in ſignificatione vocum ſententia unius , vel paucorum contra communem non poteſt facere opinionem probabilem , quia ſignificatio eſſentialiter conſtituitur ex uſu communi , non ex uſu privato ſingularis cerebri unius , vel paucorum . Sicut enim in valore monetæ , aut mercium , non valet paucorum quorumdam æſtimatio , quando conſtat , communem æſtimationem aliter cenſere ; quia valor extrinſecus conſiſtit in æſtimatione communi : ſimiliter contingit in ſignificatione vocum, quę eſſentialiter conſiſtit in communi exiſtimatione , & uſu . Non ergo facere poteſt opinionem probabilem unus Author in ſignificatione ejus vocis *Pręceptum*, cùm conſtet , ſtare in oppoſitum communem uſum , & exiſtimationem .

8 Dixi in concluſione . [Niſi ex aliquo adjuncto ſignificatio minuatur .] Nec enim inficior , poſſe quandoque ex contextu , aut ex adjunctis verbis limitantibus vocem *præcipiendi* , ſignificare legem dumtaxat pœnalem . Sic enim vox *homo* , hominem vivum ſignificat , & aliquando uſurpatur pro homine mortuo (qui verè non eſt homo) propter additum diminuens , quòd ei voci adjungitur . Et ideò ſi jure diceretur , *Præcipio dumtaxat pœnaliter* , jam vox *Præcipio* , per additum diminuens tranſit ad impropriam ſignificationem .

9 Probatur ſecundò . Conſuetudo habet vim interpretandi legem, *c. Cùm dilectus, de conſuetudine : leg. ſi de interpretatione, ff. de legibus:* quæ eſt regula certa, & authentica interpretandi , ut ab ipſo jure data . Vide *diſp.23. c. 4.* Hæc autem conſuetudo , ut notavit P. Thom. Sanch *lib.6. Sum. cap. 4. num. 27. Dignoſcitur ex communi judicio, & ſenſu bonorum, & peritorum* . Sed hoc verbum , *Præceptum* , in jure canonico repertum, conſuetudo accipit tanquam importans obligationem conſcientiæ; & hæc communis conſuetudo dignoſcitur, & comprobatur ex judicio , & ſenſu communi bonorum, & peritorum , nempe Authorum de hac materia diſſerentium , ut ex ſuprà dictis conſtat : ergo hæc eſt certiſſima juris canonici interpretatio quoad hanc vocem *Præceptum* .

10 Immò & ex ipſo Caramuele id ipſum comprobatur . Nam ſuæ hujus doctrinæ (ut videtur) immemor, probat obligationem gravem ex voce *Præcepti* , *comment. in Reg. diſputat. 104. num. 1364. iist. 00. §. Primò epiſtola* . Probat enim , fuiſſe olim quibuſdam Benedictinis obligationem gravem recitandi officium Marianum , quia titulus cujuſdam epiſtolæ Petri Damiani eſt , *Ad Fratres præcepti tranſgreſſores* . Atqui ſi vox *Præceptum* , poteſt ſignificare legem dumtaxat pœnalem , tranſgreſſores ejus non peccarent mortaliter . Si enim vox *Præceptum* , indifferens eſt , & communis ad leges etiam purè pœnales ; cur etiam vox *tranſgreſſores* , non erit indifferens ? Præcipuè cùm tranſgreſſores Regulæ dicantur , qui Regulam violant , etiamſi Regula non obliget ſub reatu culpæ. Et patet etiam *ex Clement. exivi , de verborum ſignificatione* , verbis numero ſequenti referendis , verbo *tranſgreſſor* ; quoad tam violationi præceptorum, quàm nō præceptorum accommodatur . Immò , & ex voce *ſtatutum* , quæ minorem deſignat obligationem , quàm *præceptum*, colligit Caramuel obligationem gravem , *ibid. §. ſecundò illud* .

11 Probatur tertiò . Concilia , & Pontifices , dum intendunt obligare conſcientias , id ſignificant per verbum præcepti : ergo in jure canonico verbum pręcepti ſignificat obligationem conſcientiæ ; ſi enim id verbum non ſignificaret obligationem conſcientiæ , alio termino uterentur , ut illam ſignificarent . Antecedens innumeris textibus comprobari poteſt , quos longum eſſet recenſere . Ecce paucos aliquos , inter quos primum locum tenet Clement. *Exivi , de verborum ſignificatione* . Ubi conſultus Pontifex , quæ ſtatuta Regulæ Franciſcanæ obligarent ſub mortali , & quæ non ; declarat , quæ ſignificantur voce præcepti , aut æquivalenti , ſignificare obligationem ſub reatu culpæ mortalis , (intellige , attenta gravitate materiæ .) Ita enim ait : [Apertè diſcrevit , quod quoad quædam ipſorum , *ex vi verbi* , tranſgreſſio *eſt mortalis* ; & quoad quædam alia , non : cùm quoad quædam ipſorum verbum apponat *Præcepti* , vel *æquipollentis* eidem : & quoad aliqua verbis aliis ſit contentus . Nota id , *ex vi verbi* : ergo ſi ex vi verbi , *Præcepti* obligat ſub mortali , ſcilicet attenta gravitate materiæ ; planè infertur , quòd vis ſignificativa vocis *Præceptum* , importat obligationem conſcientiæ .

12 Id , quod decernitur in prædicta Clementina , in actu exercito præſtat Concilium Tridentinum frequentiſſimè , *ſeſſ. 7. c. 8. de Baptiſmo:* [Si quis dixerit , baptizatos *liberos eſſe ab omnibus Sanctæ Eccleſiæ præceptis* , quæ vel ſcripta , vel tradita ſunt , ita ut ea *obſervare non teneantur*, niſi ſe ſua ſponte illis ſubmittere voluerint, anathema ſit.] Ubi evidenter loquitur de præceptis conſcientiam obſtringentibus . Nam ſi ea præcepta non dicerent obligationem conſcienciæ, cum veritate dici poſſet, homines eſſe liberos ab eis. Tunc enim poteſt dici aliquis liber à lege, cùm poteſt licitè operari contra illam . Eam ergo conſcientiæ obligationem ſignificat Concilium per verbum *Præcepti* .

13 Item *ſeſſ. 14. cap. 5 de Sacram. Pœnitentiæ*. [Neque enim per Lateranenſe Concilium Eccleſia ſtatuit, ut Chriſti fideles confiterentur ; quòd jure divino neceſſarium , & inſtitutum eſſe intellexerat : ſed ut præceptum confeſſionis, ſaltem ſemel in anno ab omnibus, & ſingulis , cùm ad annos diſcretionis perveniſſent , impleretur .] Ubi ad ſignificandam obligationem conſcientiæ , qua omnes fideles tenentur , cenſuit Concilium , ſatis , ſuperque eſſe vocem *Præcepti* .

14 Et *ſeſſ. 25. cap. 1. de Regularibus* . [Neceſſarium eſſe (ſancta Synodus) cenſuit . . præcipere , prout hoc decreto præcipit , ut omnes Regulares , tam viri , quàm mulieres , ad regulam , quam profeſſi ſunt, & præſcriptum, vitam inſtituant.] Intellige eo modo, quo Regula obligat reſpectivè . [Atque in primis quæ ad ſuæ profeſſionis perfectionem, ut obedientiæ, paupertatis, & caſtitatis, ac ſi quę alia ſunt alicujus regulæ , & Ordinis *peculiaria vota , & præcepta* .] Quo ultimo verbo non intelligit quaſcumque regulas, vel conſtitutiones, ſed ea ſtatuta, quæ votis parallela ſunt , id eſt , gravem obligationem importantia, ſicut vota, ut ex contextu eſt evidens: quę quidem tanquam parallela apponit Concilium ipſis ſubſtantialibus votis obedientiæ , paupertatis , caſtitatis .

15 Et *cap. 12. de reform.* ut adſtruat gravem obligationem ſolvendi decimas, quam eſſe gravem obligationem conſcientię ex eodem Sanctę Synodi capite evidenter conſtat, ut patet *ex diſp. præced. cap. 6.* per verbum *præcipiendi* , eam ſatis ſignificari exiſtimat , dum ait : [Præcipit igitur ſancta Synodus omnibus cujuſcumque gradus , & conditionis ſint ,] &c. quod idem tertio quoque decreto Concilii invenies .

16 Maneat ergo, certiſſimum eſſe , quod ait Navarrus citatus , eſſe uſum eccleſiaſticum, & communem interpretationem Conciliorū , Pontificum, & aliorum Prælatorum, & Doctorum , quæ verbo *præcipiendi* , & æquipollentibus tribuit vim ſignificandi obligationem conſcientiæ . Quem uſum deſumpſit Eccleſia ex Divo Paulo , qui cum aliàs, tum *1. Corinth. 7.* nomen *præcepti* uſurpat pro ea lege , quæ affert obligationem conſcientiæ . *De Virginibus præceptum Domini non habeo , conſilium autem do* . Ubi contraponit præceptum conſilio, utique pro conſcientiæ foro, quam præcipuè inſtruere intendebat Apoſtolus .

17 Dices . In multis Religionibus declaratum eſt , non intendi obligationem ſub culpa, niſi dicatur , *Præcipio in virtute obedientiæ* ; vel , *Præcipio in virtute Spiritus Sancti* , aut alio modo ſimili : ergo in illis verbum *præcipio*, licèt ponatur in lege , ſine alio adjuncto non ſigni-

ſignificat obligationem conſcientiæ : ergo verbum *Præcipio* indifferens eſt.

18 Reſpondeo interrogando, quam dependentiam habeat ſtylus, & modus loquendi Pontificum, & juris canonici à ſtylo, & modo loquendi Religionum? Si Prælati Religionum voluerint ſub ea forma inducere ſua præcepta, quomodo id præjudicium afferre poteſt ſignificationi, & communi acceptioni juris canonici? Nam ſicut in qualibet Facultate ſunt diverſi termini, ita ut terminus, qui in una Facultate aliud ſignificat, aliud ſignificet idem terminus in altera: ita contingit in jure communi, & in jure ſpeciali Religionũ. Sic *conſuetudo*, familiarem aliquorum converſationem ſignificat apud Grammaticos; in jure autem non niſi repetitionem actuum. Sic etiam *odium* apud Grammaticos actum voluntatis ſignificat, quo aliquid deteſtamur; in jure autem ſignificat quidquid pœnale eſt, & gravamen importat; & in ſexcentis aliis.

C A P U T III.

Statuitur ſecunda concluſio.

19 Dico ſecundò tanquam certum. Verba æquipollentia verbo *præcipiendi*, ſignificant obligationem conſcientię. Hęc conſtat ex Clement. *Exivi, de verborum ſignificatione*, verbis *cap. præced.* relatis. Ubi aſſeruit Pontifex ex vi verbi præcepti, *vel æquipollentis eidem*, ſignificari obligationem conſcientiæ.

20 Verba autem æquipollentia *præcepto*, ſunt *impero, edico, injungo, veto, interdico, & mando*, cùm ſumitur non pro commiſſione, ſed pro imperio. De quo vide P. Thom. Sanch. *lib. 6 ſum. c. 4. nu.* 33 34. & 35. Item verbum *Debeo*, quando ſubjecta materia non poſtulat intelligi de debito honeſtatis. De quo vide eundem *nu.* 36.

21 Æquipollet ſimiliter verbum, *teneantur*: eoque utitur ſemper Concilium Tridentinum ad ſignificandam obligationem conſcientiæ, ut verbis ſuprà relatis *n.* 12. *Ita ut ea obſervare non teneantur, niſi ſe illic ſubmittere voluerint, anathema ſit. Et ſeſſ.* 25. *c.* 12. *de reformat.* Et ita ſine controverſia tenent Doctores, & ſequitur Thom. Sanch. *cit. n.* 38. quod idem docet de verbo *obligentur*.

22 Idem dicendum eſt de voce *neceſſe*. Ideò Trident. *ſeſſ.* 13. *cap.* 7. *de Euchar* ait: *Eccleſiaſtica autem conſuetudo declarat, eam probationem neceſſariam eſſe*, &c. Qui loquendi modus circà præcepta conſcientiam obſtringentia deſumptus eſt in Eccleſia ea actibus Apoſtolorum *cap.* 15. *Viſum eſt Spiritui Sancto, & nobis, nihil ultra vobis imponere oneris, niſi hæc neceſſaria, ut abſtineatis*, &c. Et idem eſt de verbo, *Non poteſt*: quod præciſam neceſſitatem importat, ut multis oſtendit P. Thom. Sanch. *lib.* 6. *de matrim. diſp.* 38. *n.* 20. & eo loco ſummæ ſuprà citato *nu.* 38. ubi idem abſque controverſia docet de verbo, *Non licet*.

23 De aliis autem formulis imperandi, aut legem ferendi, de quibus non conſtat inter Authores, an ſint æquipollentes verbo *Præcipiendi*, conſule Authores citatos, & præcipuè Thom. Sanch. *ubi ſuprà.* Et memineris, in dubio legitimam interpretem obligationis legum eſſe conſuetudinem, *ex cap. Cùm dilectus, de conſuetud.*

D I S P U T A T I O XXV.

An obliget præceptum de actu externo, habens pro fine actum internum?

C A P U T I.

Proponitur ſententia Caramuelis.

1 DISPUTAT. 51. *Theolog. Regul. nu.* 725 ſic aſſerit: [Non dantur præcepta humana de actibus merè internis, neque externa propter merè interna poſſunt præcipi humana authoritate. Ergo non poteſt tibi interdici acceſſus ad talem domum, vel locum, ne aſſenſum merè internum præbeas adulterio. Poteſt tamen legitimè interdici, ne extrinſecè adultereris, aut ne te exponas periculo evidenti extrinſecè moraliter (illud eſt, quod dicitur proximũ) adulterandi.] Quæ autem ſit occaſio habendi conſenſum internum, explicuit paulò ante: [Eſt in periculo conſentiendi, & non faciendi, ille, qui remanet in occaſione, in qua ſcit, ſe conſenſurum eſſe, non tamen facturum propter impedimentum tale.]

2 Hujus aſſertionis nullum producit Authorem, nullam tibi affert rationem. Solùm adducit id principium generale: *Non dantur præcepta humana de actibus merè internis*; & ex illo vult inferri ſubjunctam propoſitionem: *Neque externa propter merè interna poſſunt præcipi humana authoritate.* Ejus autem fundamentum eſt id, quod in ſimili aſſumit *diſp.* 118. *regul n.* 1453. ſcilicet quia medium ſumit ſpeciem à fine. Ita enim ait: [Quando res magnæ præcipiuntur ob levem finem, leviter obligant, ut ſuperiùs expoſui *n* 718 *diſput.* 51. ibi enim reſolutione prima aſſerui, media ſumere ſpeciem à fine: & addidi, regularia ob finem irregularem præcepta reddi irregularia.] Itaque *loco citat. ea reſolut.* 2. *nu* 719. hanc ponit concluſionem: [Omnia, quæ præcipiuntur propter aliud, ſi finis exprimatur, habent à fine ſpeciem. De hoc nullus dubitat, qui legerit Authores diſputantes de bonitate, & malitia humanorum actuum.] Et deindè tanquam corollarium infert ea verba initio relata *ex num.* 725.

Confirmari autem poteſt hæc aſſertio ex alia ejus aſſertione proximè relata *ex diſp.* 118. *in regul.* Ideò res magnæ præceptæ ob finem levem leviter obligant, quia media ſumunt ſpeciem à fine: ſed quando præcipiuntur externa propter interna, externa ſunt media in ordine ad finem internum, atque adeò ſpecificantur ab illo: ergo externa ſumunt ſpeciem à fine interno, atque adeò obligabunt, ſicut res internæ, reſpectu quarum nihil poteſt præcipere humana poteſtas.

3 Et nota, illum *in Theolog. fundam. n* 691. dixiſſe, opinionem, quę docet, Eccleſiam non poſſe pręcipere actus internos, ſe nunquam intelligere potuiſſe. Et poſteà latè probat, Prælatum Regularem poſſe præcipere ſubditis virtute voti obedientiæ actus internos: item independenter etiam à voto obedientiæ poſſe Eccleſiam præcipere actus internos. De qua aſſertione dicit *num.* 698 [Quia habet rationes fortiſſimas, eſt ab intrinſeco defendenda.] Et nota etiam, apud Caramuelem idem eſſe, *Nunquam potui intelligere iſtam ſententiam, ac certam judico oppoſitam*. Nam *in Theolog. fundament. num.* 636. *fundament.* 17. ait: [Ita Diana ubi ſuprà, §. *ſed ut verum*, qui tam certam judicat noſtram ſententiam, ut oppoſitam dicat, ſe nunquam potuiſſe intelligere.] *In Theolog.* verò *Regul. num.* 724. cùm ventum eſt ad hanc quæſtionem, in qua ſententia illa, quæ negat Eccleſiæ poteſtatem imperandi interna, erat extendenda ad alia hactenus inaudita; ſententiam, quam ibi impugnaverat, nec intelligere potuerat, hic vocat probabiliſſimam.

4 Ut ergo rem hanc penitiùs inquiramus, duæ queſtiones in pręſenti verſandæ ſunt, quas ſub uno cortice involvit ille Author. Prima eſt generalis, an Eccleſia poſſit præcipere actus externos in ordine ad internos, ſive reſpiciendo internos tanquam finem intentum, ad quem legislator ordinat externos. Secunda eſt ſpecialis, an Prælatus poſſit ſubdito præcipere, nè adeat domum ſuſpectam, in qua licèt non ſit periculum adulterandi, eſt tamen periculum labendi in delectationes moroſas internas: in quo Prælatus intendat vitari has delectationes.

C A P U T II.

Examinatur fundamentum ejus ſententiæ.

5 PRædictum fundamentum, quo ea ſententia nititur, plenum eſt æquivocatione; qua ſublata fundamentum corruere, manifeſtum erit. Pro cujus claritate.

6 Præmitto primò, electionem medii ſecundùm aliquos Authores non attingere intrinſecè finem. Juxta quos, in intentione finis, & electione medii concurrunt duo actus voluntatis imperans, & imperatus. Actus imperans eſt intentio finis; actus imperatus electio medii. Juxta quam ſententiam, electio medii non ſpecificatur à fine. Etenim actus ſpecificatur ab eo objecto ſolùm, quòd immediatè attingit (ab objectu formali ſecundùm aliam ſententiam, & ſecundùm meam ſententiam, loquendo de ſpecificatione phyſica actuum, tam ab objecto formali, quàm à materiali.) Si ergo electio medii non attingit immediatè finem, non poteſt ſpecificari ab illo.

7 Secundùm alios Authores formalis electio medii neceſſariò attingit intrinſecè, & immediatè finem: quam ſententiam veriorem reputo. Nam materialis voluntas aſcendendi ſcalam eſt formalis electio medii ad ſpeculandos hoſtes de longè venientes. Undè formalis electio medii eſt voluntas aſcendendi propter eum finem conſequendum, Juxta quam ſententiam veriſſimum eſt, quòd electio medii ſpecificatur à fine. Actus enim ſpecificatur per ordinem realem (an realem voces, an intentionalem, parum refert) ad objectum, ſeu terminum reſpectum, ut latè explicui *lib.* 3. *de Anima*. Sed electio medii habet ordinem realem ad finem tanquam ad objectum immediatum, ergo ſpecificatur à fine.

8 Præmitto ſecundò. Quòd electio medii ſpeciem ſumat à fine, non eſt, quòd conſtituatur in ſua ſpecie per ipſum finem, ſed per ordinem ad finem. Patet. Nam quòd homo ſpeciem ſumat ab actibus rationis, non eſt quòd conſtituatur per ipſos actus, ſed per rationale, ideſt, per ordinem realem ad actus ratiocinii. Et quòd actio ſpecificetur ab agente, non eſt, quòd conſtituatur per ipſam entitatem agentis (aliàs actio creata procedens à Deo conſtitueretur per eſſe divinum) ſed quòd conſtituatur per ordinem ad agens.

9 Pręmitto tertiò. Quamvis electio medii habeat ſpeciem à fine, non propterea participat prædicata ipſius finis. Patet ex præcedenti. Nam cùm actus ſpecificatus ab aliquo objecto, ſive termino non conſtituatur per illud, ita etiam non participat prædicata illius intrinſeca. Alioqui ſi eo ipſo participaret prędicata intrinſeca objecti, cõſtitueretur per illa in ſuo eſſe. Ita licèt actus cognoſcens negationem, aut illam volens, ſpecificetur ab ente negativo, non propterea participat prædicatum entis negativi. Et ut ad præſentem materiã magis accedamus, cùm præcipitur flagellatio propter vitandam luxuriam, pręcipitur poſitivum propter negativum & electio medii poſitivi ſpecificatur à negativo; & tamen neque medium, neq; electio medii participat prædicatum negativi. Similiter ſi pręcipiatur clauſura Monialibus propter cuſtodiam caſtitatis Deo promiſſę, atque adeò electio ejus medii ſpecificetur à caſtitate promiſſa; & quamvis caſtitas promiſſa, quæ eſt finis præcepti clauſuræ, ſit con-

Digitized by Google

ſtitutivum eſſentiale ſtatus Religioſi, non propterea clauſura præcepta eſt ut conſtitutivum eſſentiale ſtatus Religioſi.

10 Præmitto quartò, electionem medii, quamvis ſit diſtincta realiter ab intentione finis, ſumere ſpeciem moralem (nam ſuprà *n. 30. & ſeq.* egimus de ſpecie phyſica,) ab intentione; id eſt, participare ab hac bonitatem, ſive malitiam moralem. Sed non propterea participat reliqua prædicata. Nam auditio Miſſæ ob inanem gloriam non eſt actus internus, quamvis actus inanis gloriæ ſit internus.

11 His poſitis, inquirimus in præſenti capite, an hæc ſit bona conſequentia, an potiùs mera æquivocatione ſubſiſtens: [Eccleſia non poteſt præcipere actum internum: ſed actus externus præceptus propter internum ſpecificatur ab actu interno: ergo neque poteſt præcipere actum externum propter internum.]

12 Aſſero ergo tanquam certum, hanc conſequentiam nullam eſſe. Et ſi tanquam legitima admittatur, incidendum eſſe in abſurda quamplurima. Probatur primò. Quod præceptum actus externi ſit propter internum, & ſpecificetur ab interno, non facit, quòd actus externus ſit internus, neque dat illi formale conſtitutivum, aut prædicatum proprium actus interni, ut patet ex prænotatione 2. 3. & 4. ſed ſolus internus excluditur à poteſtate Eccleſiæ: ergo externus propter internum non excluditur à poteſtate Eccleſiæ.

13 Confirmatur. Quod externus ſpecificetur ab interno, non eſt, quòd externus ſit in ſpecie formaliter, & reduplicativè interni: ergò reipſa non eſt in ſpecie interni: ergo quamvis internus ſit extra ſpheram poteſtatis Eccleſię, non tamen externus ordinatur ad internum. Primum antecedens patet. Nam licèt homo ſpecificetur ab actibus ratiocinii, non eſt in ſpecie actuum ratiocinii, alioqui eſſet accidens, ſicut tales actus ſunt accidentia. Et licèt materia ſpecificetur à forma, non tamen eſt in ſpecie formæ. Et licèt ſol ſpecificetur à luce, & ignis à calore, nec ſol in ſpecie lucis, nec ignis in ſpecie caloris vertantur; cùm ſubſtantiæ repugnet eſſe in ſpecie accidētis.

14 Probatur ſecundò. Et propono hunc ſyllogiſmum ſimilem ſyllogiſmo Caramuelis. [Eccleſia non habet poteſtatem circà jus divinum ſacramentale: ſed ea, quæ præcipit propter jus divinum Sacramentale promovendum, ſpecificantur à jure divino ſacramentali tanquam à fine: ergo non habet poteſtatem ad ea, quæ præcipit propter jus ſacramentale promovendum.] Similitudo propoſitionum cum propoſitionibus alterius ſyllogiſmi à Caramuele propoſiti, major eſſe non poteſt; cùm ſolùm habeat mutatam materiam, & in reliquis ſervet eandem formam. Quare conſequentia eodem modo infertur.

15 Conſequens autem abſurdiſſimum eſt, cùm certò conſtet, Eccleſiam habere poteſtatem præcipiendi, & reipſa præcipit quamplurima propter eum finem, ſcilicet ut dignè adminiſtrentur, ſuſcipiantur, & colantur Sacramenta à Chriſto Domino inſtituta. Major indubitabilis eſt. Et minor eſt tam certa, quàm eſt certum, electionem medii ſpecificari à fine: vel ſi hæc non eſt vera, neque verum erit, quòd actus externus præceptus propter internum ſpecificetur ab interno.

16 Confirmatur primò, proponendo idem argumentum ad normam omnimodæ paritatis. Ideò Eccleſia non habet poteſtatem ad præcipiendum actus externos propter internos, quia tales externi ſpecificantur ab internis tanquam à fine intento, & Eccleſia non habet poteſtatem in internos: ſed ſi præcipiantur media propter jus divinum ſacramentale promovendum, illa media ſpecificantur ab illo jure divino ſacramentali tanquam à fine intento; & Eccleſia non habet poteſtatem in ipſum jus divinum ſacramentale: ergo Eccleſia non habet poteſtatem ad præcipiendum media propter jus divinum ſacramentale promovendum.

17 Itaque in eum finem, ut in ſacrificio Miſſæ impleantur dignius ea, quæ ſunt juris divini, præcipit Eccleſia multos ritus, ornatum veſtium, orationes, &c. Cùm hæc Eccleſiæ præcepta ordinentur ad ſacrificium tanquam ad finem, ab eo quidem ſpecificantur: ergo ſi Eccleſia non habet poteſtatem in finem, ſcilicet in eſſentiam ſacrificii, neque habebit illam in adhibenda media, quæ ſpecificantur à tali fine.

18 Confirmatur ſecundò. Quando Eccleſia non habet poteſtatem in finem, ad quem diriguntur media, neque habet poteſtatem in media: ſed Eccleſia non habet poteſtatem in eſſentiam ſacrificii, ad quòd digne adminiſtrandum adhibet tanquam media ritus, veſtes, orationes, &c. ergo neque habet poteſtatem in media: ergo Eccleſia non poteſt præcipere, quòd in ſacrificio Miſſæ utamur veſtibus ſacris, ritibus, orationibus. Quo conſequenti quid abſurdius eſſe poteſt? Ambæ conſequentiæ legitimè inferuntur, Minor indubitabilis eſt. Et major eſt Caramuelis; qui ideò dicit, Eccleſiam non habere poteſtatem in actum externum ordinatum ad internum, quia cùm internus ſit finis intentus, & non habeat poteſtatem in illum, neque habere valet poteſtatem in media ad illum.

19 Obiicies. Cùm legiſlator Eccleſiaſticus præcipit materiam magnam propter finem, id præceptum leviter obligat, & leve judicatur: & ſimiliter cùm pręcipit materiam de ſe levem ob finem magnum, ut cùm jubet, ne micam panis comedas, Euchariſtiam ſuſcepturus præceptum obligat graviter, & grave cenſetur: ergo quando præcipit medium externum propter finem internum, præceptum obligabit ſicut de materia interna. Probatur conſequentia. Ideò præceptum de materia magna propter finem levem leviter obligat, quia ſpecificatur à fine levi: ſed etiam quando præceptum eſt de actu externo propter internum, præceptum ſpecificatur ab actu interno: ergo reputandum eſt præceptum tanquam de objecto interno.

20 Reſpondetur omittendo antecedens, quoad utranque partem, & negando conſequentiam. Et ad probationem neganda eſt major, Non enim verificatur, ideò præceptum eſſe leve, aut grave, quia ſpecificatur à fine levi, aut gravi. Nam præceptum de materia levi, & leviter conducente ad finem gravem, ſpecificatur à fine gravi; & tamen pręceptum non obligat graviter, ſed leviter. Eſt ergo diſparitas inter utrumque: nam quando præcipitur materia magna propter finem levem, medium in ratione medii eſt leve; at verò quando externum præcipitur propter finem internum, medium in ratione medii non eſt internum, ſed manet externum. Prima pars diſparitatis eſt certa: illud enim medium eſt grave in ratione medii, quòd poteſt efficaciter conſequi aliquid grave: quare ſi vel finis conſequendus ſit levis, vel leviter conducat ad finem, non verificatur, quòd poteſt conſequi efficaciter aliquid grave. Secunda etiam pars diſparitatis manifeſta eſt; nam reverentia exterior v.g. quantumvis ordinetur ad interiorem tanquam ad finem, exterior manet. Præſertim cùm lex non præcipiat reverentiam exteriorem, quatenus ordinatam ad interiorem reduplicativè, ut explicabo *cap. 5.*

CAPUT III.

Eccleſiam poſſe præcipere actus externos in ordine ad internos, oſtenditur ex Tridentino.

21 HAnc aſſertionem certam eſſe, jam diù mihi perſuaſi. Et exiſtimo, eam definitam eſſe in Concilio Trident. *ſeſſ. 22. c. 5. de Sacrificio Miſſæ.* In quo viſum eſt Spiritui Sancto, & Patribus Concilii definire, ritus, & cæremonias, quas in Sacrificio Miſſæ inſtituit Eccleſia, in eum finem præceptas eſſe, ut mentes fidelium ad meditationem rerum divinarum elevarentur, & ad contemplationem myſteriorum in ſacrificio latentium excitarentur. Ecce verba Sacroſanctæ Synodi: [Cùmque natura hominum ea ſit, ut non facilè queat ſine *adminiculis exterioribus* ad rerum *divinarum meditationem ſuſtolli*; *propterea* pia mater Eccleſia *ritus* quoſdam, ut ſcilicet quædam ſubmiſſa voce, alia verò elatiori, in Miſſa pronuntiarentur, inſtituit. *Cæremonias* item adhibuit, ut myſticas benedictiones, lumina, & thymiamata, veſtes, aliaque id genus multa ex Apoſtolica diſciplina, & traditione; quo & majeſtas tanti ſacrificii commendaretur, & *mentes* fidelium per hæc *viſibilia* Religionis, & pietatis ſigna, ad rerum *altiſſimarum*, quæ in hoc ſacrificio latent, *contemplationem* excitarentur.] Quo modo clariùs definiri potuit, actus externos, (nempe ritus, & cæremonias, & ſigna viſibilia pietatis, & Religionis) inſtitutos fuiſſe propter actus internos meditationis, & contemplationis rerum divinarum?

22 Dices primò, in eo textu non eſſe verbum præcipiendi, ſed ſolùm verbum *inſtituit*, & *adhibuit*. Unde fit, quòd non loquitur Concilium de præceptis injungentibus externa propter interna.

23 Hæc tamen reſponſio manifeſtè redarguitur. Conſtat enim *ex ſeſſ. 7. canon. 3. de Sacrament. in genere*, hanc rituum, & cæremoniarum Eccleſiæ inſtitutionem eſſe præceptum, illis verbis: [Si quis dixerit, receptos, & approbatos Eccleſiæ Catholicæ ritus in ſolemni Sacramentorum adminiſtratione adhiberi conſuetos, aut contemni, aut *ſine peccato* à Miniſtris pro libito *omitti*. . poſſe, anathema ſit.] Evidens autem eſt, ea, quæ ſine peccato omitti non poſſunt, eſſe ſub præcepto injuncta.

24 Dices ſecundò. Ritus, & cæremonias Miſſæ præceptas eſſe propter eum finem ſuſtollendi mentes fidelium ad rerum divinarum contemplationem; eum tamen finem eſſe partialem; poſſunt enim conſiderari alii fines partiales externi, propter quos is ritus, & cæremoniæ inſtitutæ ſint, v.g. propter reverentiam externam conciliandam, &c.

25 Contra eſt primò. Nam ubi legiſlator declarat finem à ſe intentum in lege, non licet ſubditis illam ad alios fines traducere: alioqui ſi cuilibet liceret divinare fines alios diſtinctos ab eo, quem legiſlator expreſſit, nihil erit firmum in legibus. Cùm ergo Eccleſia ipſa declaraverit in Tridentino finem ſuum, non licèt fines alios ſupponere.

26 Pro ſecunda impugnatione præmitto, poſſe voluntatem habere duos fines adæquatos in electione unius medii. Patet. Quis enim dubitet, eſſe duos fines adæquatè diverſos, cùm quis intendit ſanitatem, & concionem commendare memoriæ? Et tamen unica deambulatione utrumque intendo, quam ſanitati propitiam, & faciliori exercitio memorię opportunam experior. Item duos fines ſunt adęquatè diverſi dignitas Eccleſiaſtica, & dignitas laica, ad quas aſpiras; quas tamen unico medio amicitiæ cum Principe obtinere ſperas. Potes ergo eligere unicum medium propter ambos fines adęquatos: qui ideò ſunt adæquati, quia unuſquiſque eorum ſufficiens eſt, etiam in actu ſecundo, ad eligendum illud medium: taliter enim primus finis te obligat ad illud medium ponendum, ut reipſa ponas independenter ab alio, id eſt, etſi aliud non eſſet ponendum. Quod etiam in ſecundo fine contingit.

27 Im-

Digitized by Google

27 Impugnatur ergo ſecundò ea reſponſio. Nam licèt alii fines ſubſint ei præcepto Eccleſiæ, non poteſt negari, finem in eo capite Concilii deſignatum, eſſe finem adæquatum, & per ſe ſufficientem ad præcipiendum ritum, & cæremonias ſacrificii. Dicere autem, præceptum Eccleſiæ de ritibus ſacrificii non obligare, qua reſpicit finem illum internum, ſed ſolùm qua reſpicit externum, ſuſtineri non poteſt. Nam ſi ſemel ſtatuatur, Eccleſiam non habere poteſtatem ad præcipiendum externa propter interna, nullatenus licebit Eccleſiæ præceptum ſuum aliqua ratione ordinare ad finem internum: ergo non licuit Eccleſiæ ordinare præceptum de ritibus ſacrificii ad eum finem, ut mentes fidelium ad contemplationem divinarum erigerentur. Hoc autem aſſerere eſt expreſsè contra Tridentinum, in quo aſſeritur, de facto Eccleſiam cum finem intendiſſe; & conſequenter licitum fuiſſe Eccleſiæ, talem finem ſibi propoſuiſſe.

28 Quòd argumentum ſimiliter militat etiamſi protervè contendas, eum non fuiſſe finem adæquatum, ſed partialem. Quod ſic inſtauratur. Nam ſi ſemel ſtatuatur, eſſe ſuprà ſphæram poteſtatis Eccleſiæ, præcipere externa propter interna, nulln modn licebit Eccleſiæ, eum finem ſibi proponere, etiamſi illum dicas inadæquatum, & partialem.

CAPUT IV.

Certitudo ejuſdem aſſertionis aliis argumentis demonſtratur.

29 TErtium argumentum eſt. Multa media poteſt præcipere, & de facto præcipit Eccleſia, ut fideles diſcant doctrinam Chriſtianam, & retineant fidei Catholicæ puritatem: ſed media ſunt externa, & finis eſt internus: ergo poteſt præcipere, & præcipit externa propter finem internum. Conſequentia eſt evidens, minor indubitabilis, cùm per actus internos exerceatur, & acquiratur fides, & acquiratur ſcientia doctrinæ Chriſtianæ.

30 Major oſtenditur primò. Pontifices Romani habent poteſtatem congregandi Concilia generalia, & præcipiendi Epiſcopis, ut ad illa confluant, tanquam medium opportuniſſimum, ut puritas fidei retineatur in mentibus fidelium; & de facto congregaverunt, & præceperunt: ergo poſſunt præcipere, & de facto præceperunt media externa ad fidem retinendam in mentibus fidelium.

31 Oſtenditur ſecundò. Nam in Concilio Tridentino *ſeſſ. 5. cap. 2.* præcipitur Parochis, ut omnibus Dominicis, & feſtis ſolemnioribus doceant populos ea, quæ ſcire oportet fideles ad ſalutem neceſſaria, illis verbis: [*Archipresbyteri* quoque, *Plebani*, & quicumque parochiales, vel aliàs curam animarum habentes Eccleſias quocumque modo obtinent, per ſe, vel alios idoneos, ſi legitimè impediti fuerint, diebus ſaltem Dominicis, & feſtis ſolemnibus *plebes* ſibi commiſſas pro ſua, & earum capacitate paſcant ſalutaribus verbis, *docendo ea, quæ omnibus neceſſaria ſunt ad ſalutem*,] &c. Et *ſeſſ. 24. cap. 4. de reformat.* [Idem (Epiſcopus, & Parochi) etiam ſaltem Dominicis, & aliis feſtivis diebus *pueros* in ſingulis Parochiis *fidei rudimenta*, & obedientiam erga Deum, & parentes, diligenter ab iis, ad quos ſpectabit, *doceri* curabunt.] Quæ externa doctrinæ Chriſtianæ traditio propter ſcientiam veritatum fidei (quæ quid internum eſt) præcipitur ab Eccleſia.

32 Oſtenditur tertiò. Eccleſia habet poteſtatem prohibendi, & de facto prohibet libros hæreticos, ut fidei puritas conſervetur in mentibus fidelium: ergo prohibet externa propter finem internum.

33 Et cave, ne efformes argumentum vice verſa, dicens. Juxta aſſertionem Caramuelis probabile eſt, non poſſe Eccleſiam præcipere, vel prohibere externa in ordine ad finem internum: ſed ſi prohibeat lectionem librorum hæreticorum propter puritatem fidei conſervandam, prohibebit aliquid externum propter finem internum: ergo probabile eſt, quòd Eccleſia non poteſt prohibere lectionem librorum hæreticorum propter puritatem fidei conſervandam: Quæ concluſio evidenter falſa eſt, cùm ab initio naſcentis Eccleſiæ Romani Pontifices, & ſacra Concilia generalia, & provincialia combuſtionem librorum hæreticorum accuratè præceperint, ut patet ex Concilio Carthaginenſi IV. *can. 16 ann. 258.* & ex Leone X. *ep. 48. ad Marianum Imperatorem*, anno circiter 440. & ex quinta Synodo Generali, *ann. 553.* & ex Concilio Hieroſolymitano ſub Petro Hieroſolymitano Epiſcopo; & Concilio Nicæno ſecundo, *can. 9. ann. 787.* & Concilio Conſtantienſi *ſeſſ. 5. & ſeſſ. 15.* & ex innumeris aliis decretis. Fuit ergo perſuaſum ſemper in Eccleſia, eſſe ſibi poteſtatem prohibendi lectionem librorum hæreticorum ad fidei puritatem conſervandam in mentibus fidelium: quæ univerſalis perſuaſio Eccleſiæ evidentiam faciat, cùm verſetur in materia fidei, id eſt, in materia poteſtatis Eccleſiaſticæ Petro, & ſucceſſoribus traditæ in Evangelio.

34 Unde argumentum urgeo contra aſſertionem, quam in præſenti diſputatione refello. Benè valet ab oppoſito contradictorio conſequentis ad oppoſitum contradictorium antecedentis: ſed oppoſitum contradictorium conſequentis præcedentis proximi ſyllogiſmi eſt, [Non eſt probabile, quòd Eccleſia caret poteſtate prohibendi lectionem librorum hæreticorum propter puritatem fidei conſervandam,] quæ propoſitio, ut dixi, evidens eſt ex perpetua perſuaſione univerſali Eccleſiæ Catholicæ: ergo certum etiam eſt, verum eſſe oppoſitum contradictorium antecedentis. Sed illud antecedens conflatum ex majori, quoad minorem eſt certiſſimum, ut ex terminis patet: ergo certò falſum eſt quoad majorem, quæ aſſerit, probabile eſſe, quòd Eccleſia non poſſit præcipere externa propter internum finem.

CAPUT V.

Eadem aſſertio aliis argumentis oſtenditur.

35 PRobatur quartò concluſio. Quando Eccleſia præcipit actum externum in ordine ad internum, quidquid præcipit, eſt externum: ergo poteſt ita præcipere. Probatur conſequentia, quia id, quod non præcipitur, quid intereſt, quod non ſit externum? Antecedens eſt Caramuelis, qui rectè docet, quando medium præcipitur propter aliquem finem, præcipi medium, non finem. Ita *in Theolog. Regul. num. 722.* [Hic obiter notandum eſt, Prælatum, cùm præcipit medium propter aliquem finem, non præcipere ipſum finem, neque entitatem abſolutam medii, ſed entitatem medii relativam, hoc eſt ipſum medium, qua tale.] Quod idem docuit *num. 728.*

36 Quod poſtremùm ut rectè intelligas, adverte, quando præcipitur v. g. jejunium propter cuſtodiam caſtitatis, non præcipi, quod habeas intentionem referendi jejunium ad Caſtitatem; ſed ſolùm quod exerceas jejunium, quando caſtitati prodeſt, vel prodeſſe poteſt. Quod terminis ſcholaſticis dicitur non præcipi ut medium reduplicativè, ſed ut medium ſpecificativè. Unde fit, quod quidquid præcipitur, eſt externum. Nam ſi jejunium præcipiatur propter cohibendas delectationes moroſas, hoc præcepto non obligamur ad eas delectationes cohibendas, ſolùm ad opus externum jejunii, quando videlicet habet proportionem ad illas cohibendas. Jejunium autem quid externum eſt; immò & proportio, quæ conſiſtit in potentia ad mortificandam carnem: hac enim mortificata illæ compeſcuntur. Potentia autem ad mortificandam carnem eſt quid externum, utpote cum jejunio identificatum.

37 Probatur quintò. Illud poteſt Eccleſia præcipere, de quo poteſt judicare, & cujus defectum poteſt cognoſcere, & punire: ſed cùm præciperet jejunium propter cohibendas delectationes ſenſibiles internas, poſſet de hoc judicare, & ejus defectum cognoſcere, & punire: ergo reipſa poteſt ita jejunium præcipere in ordine ad eum finem internum. Conſidera ſingulatim, & perpende omnes ſyllogiſmi propoſitiones, & animadvertes, omnes eſſe certas. In primis enim conſequentia legitimè infertur. Major vero manifeſta eſt: ratio enim, ob quam excluduntur actus interni à materia legum, eſt, quia de illis utpotè omninò & per ſe occultis, non poteſt Eccleſia judicare per juriſdictionem coactivam, ſive punitivam. Unde ubi conſtiterit, tale eſſe præceptum, ut poſſit Eccleſia plenè de illo judicare, & ejus violationem cognoſcere, & punire, non poterit ei obſtare, quod habeat aliquam circumſtantiam internam, ſi illa non impedit, quominus Eccleſia plenè judicet de ejus violatione. Minor verò etiam conſtat. Nam præceptum datum propter cohibendas delectationes internas, tantummodo violaretur externa fractione jejunii, non enim violaretur, ſi jejunans præſtaret conſenſum delectationi internæ, neque ſi non haberet intentionem dirigendi jejunium ad caſtitatem internam, ut conſtat ex dictis *num. præcedenti*; ergo cum tota ejus violatio ſit externa, poſſet Eccleſia plenè judicare de illa, & illam punire.

38 Probatur ſextò. Ex oppoſita doctrina infertur, probabile eſſe, quòd nulla prorſus præcepta Eccleſiæ obligent: hoc eſt erroneum: ergo doctrina, ex qua id infertur, eſt abſurda, & pluſquam improbabilis. Probatur major. Probabile eſt, quòd omnia præcepta dirigit Eccleſia ad finem charitatis: iſte finis internus eſt: ergo probabile eſt, quòd omnia Eccleſiæ præcepta diriguntur ad finem internum. Sed præcepta, quæ diriguntur ad finem internum, non obligant ſecundùm Caramuelem: ergo nulla Eccleſiæ præcepta obligant. Sola major eget probatione, vel potiùs explicatione, quæ ſic probatur ſimul, & explicatur. Credibile enim eſt, ſemper Eccleſiam in præceptis ſuis reſpicere illum finem, quem Chriſtus præfixit, quando illi poteſtatem contulit erga fideles, ſcilicet ducendi illos ad perfectionem vitæ Chriſtianæ: atqui perfectio vitæ Chriſtianæ conſiſtit in charitate: credibile ergo eſt, Eccleſiam omnia ſua præcepta dirigere in finem charitatis.

39 Confirmatur primò. Omnia enim præcepta Eccleſiæ ſunt media ad charitatem obtinendam; omnia enim præcepta ſunt vel de actibus virtutum, vel de fuga vitiorum: quis autem dubitet, actus virtutum, & fugam vitiorum eſſe media ad charitatem obtinendam. Jam verò ſi omnia præcepta ſunt media ad charitatem obtinendam, & Eccleſia id potiſſimùm in ſuis fidelibus vehementer exoptat, ut perfectionem charitatis obtineant, utpotè mandatum ſibi à Chriſto potiſſimè commiſſum; valdè credibile eſt, quod ſemper dirigit ea media ad eum finem.

40 Exemplo rem confirmo. Eſt paterfamilias, qui vehementer deſide-

Digitized by Google

deſiderat filiis divitias relinquere, quibus commodum vitam degant, cujus deſiderium vehemens crebro ſermone amicis ſignificat. Cernitur iſte multa media adhibere ad congregandas divitias. Quis non perſuadeat prudenter ſibi, iſtum habere pro fine in congregandis divitiis ditationem filiorum? Cùm videamus deſiderium efficax, & media proportionata adhiberi; quis non credat, eum ordinare talia media ad talem finem, quem adeò deſiderat? Mater Eccleſia filiis ſuis vehementer exoptat theſaurum charitatis: videmus etiam operari multa, quę media ſunt ad illum theſaurum comparandum, qualia ſunt præcepta, quæ illis imponit. Quis non credat, Matrem ordinare ea media ad theſaurum charitatis filiis comparandum, & præcepta ſua dirigere ad finem charitatis obtinendum?

41 Confirmatur ſecundò. Chriſtus dedit Eccleſiæ poteſtatem in ſuos fideles in ædificationem, ut loquitur D. Paulus 2. *Corinth.* 13. *verſ.* 10. ideſt, reſpiciendo ædificationem pro fine ejus poteſtatis, Hæc autem ædificatio ſecundùm Auguſtinum eſt charitas: dedit ergo Chriſtus Eccleſiæ poteſtatem hanc in finem charitatis: ergo credibile eſt, quòd Eccleſia in uſu ejus poteſtatis reſpicit ſemper finem à Chriſto præfixum: ſed is finis eſt internus: ergo ſua poteſtate uti poteſt Eccleſia, dirigendo uſum ejus in finem internum.

42 Et quidem nemo negare poteſt, his omnibus id ſaltem convinci, quòd videlicet probabile ſit, Eccleſiam in ſuis præceptis reſpicere ſemper finem charitatis, atque adeò finem internum. Si autem ſecundùm Caramuelem præcepta Eccleſiæ, quæ reſpiciunt finem internum, non obligant; infertur manifeſtè, probabile eſſe, quòd nulla Eccleſiæ præcepta obligant. Et quidem dubitari non poteſt, præceptum confeſſionis, & communionis annuæ (non ſolùm qua Chriſti præceptum eſt de ſubſtantia confeſſionis aliquando ponenda, ſed etiam qua Eccleſiæ præceptum eſt de non differendo plus quàm ſpatium unius anni) reſpicere finem charitatis, qui internus eſt: dicere autem, præceptum confeſſionis, & communionis annuæ non obligare fideles, erroneum eſt, ut conſtat *ex diſp.* 13. *cap.* 8. ergo falſum eſt id, unde tale abſurdum infertur.

CAPUT VI.

Validum eſſe præceptum non ingrediendi domum fœminæ ad vitandum delectationes internas, ut omninò certum ſtatuitur.

43 Caſus præſentis capitis eſt ille, in quo Prælatus videns ſubditum ingredi ſolere domum fœminæ, in qua nulla occaſio eſt labendi in opera externa luxuriæ propter continuam frequentiam ingredientium; cognoſcit tamen, levitatem fœminæ eam eſſe, ut proxima occaſio ſit labendi in delectationes internas. Negavit Caramuel, in hoc caſu validum eſſe præceptum Prælati prohibentis ingreſſum, eo quòd præceptum dirigatur, tanquam ad finem, ad vitandos actus internos, qui ſunt extra ſphæram præcipientis. Eam tamen reſolutionem eſſe falſam, certò conſtat ex dictis capite præcedenti. Adhuc tamen in hoc caſu eſt ſpecialis ratio, qua ea reſolutio debelletur.

44 Et quidem, ſi præceptum eſſet non intrandi domum ejus fœminæ propter vitandam occaſionem proximam labendi in delectationes internas, certum eſt, nec poteſt negari à Caramuele, illud præceptum eſſe validum. Probatur: materia præcepta eſt externa, & finis intentus eſt externus: ergo nihil obſtat, quominus præceptum ſit validum. Conſequentia patet, cùm ex eo ſolùm capite poſſet infirmari, quòd reſpiceret finem internum. Prima pars antecedentis patet: quia materia præcepti eſt ingreſſus, qui eſt actus externus. Secunda verò pars non eſt minùs certa: nam finis prohibitionis eſt occaſio proxima labendi in delectationes internas, ſive vitatio ejus: hæc autem occaſio eſt aliquid externum, cùm ea occaſio diſtinguatur ab actibus internis, & nihil aliud ſit, quàm videre fœminam, & colloqui cum ea; & proportio viſus, & collocutionis cum excitatione delectationis internæ: ergo finis ejus præcepti eſt externus

45 Hinc autem convincitur, etiamſi præceptum in hunc tenorem verborum efformetur; [Præcipio tibi, ne ingrediaris domum fœminæ, ut ſic vites delectationes internas,] illud eſſe validum, eoque ſubditum ligari. Etenim præceptum in hanc formam diſpoſitum etiam habet pro fine fugam occaſionis proximæ labendi in delectationes internas: ſed, ut patet ex proximè dictis, fuga ejus occaſionis eſt aliquid externum, ſicut & ipſa occaſio: ergo præceptum, etiam hoc modo diſpoſitum, habet finem externum: nihil ergo illi deeſt, ut ſit validum. Probatur major, primò. Intentio Prælati, verbis declarata, ita præcipientis, eſt tollere à ſubdito occaſionem peccandi, ſive verba formaliter exprimant occaſionem, ſive æquivalenter, cùm ſenſus verborum attendendus ſit: ergo finis illius eſt tollere occaſionem, cùm intentio, & finis intentus idem ſint, quoad præſentem materiam attinet.

46 Probatur ſecundò eadem major. Quia in hoc præcepto, [Præcipio, ne ingrediaris domum fœminæ, ne labaris in delectationes internas,] deſunt aliqua verba, quæ neceſſariò ſupplenda ſunt ad perfectum ſenſum: quare enim domus fœminæ non eſt adeunda, niſi ne talis ingreſſus ſit cauſa labendi in eas delectationes: ergo ea verba ſupplenda ſunt, [ne ingreſſus ſit tibi cauſa labendi in delectationes internas:] ergo id præceptum, quamvis verbis non exprimat formaliter cauſam, vel occaſionem, in ſenſu continet talem cauſam; atque adeò finis illius eſt vitare cauſam, vel occaſionem: & cùm hæc ſit aliquid externum, tale præceptum pro fine habet aliquid externum.

CAPUT VII.

Brevis reſolutio incidentis quæſtionis; an lex humana poſſit directè præcipere actus internos?

47 Præmitto primò, illud indirectè præcipi, quòd eſt præciſè neceſſarium ad implendum id, quod formaliter præcipitur. Si enim tibi præcipitur audire ſacrum, & non poſſis illud audire ſine voluntate interna, conſequenter hæc præcipitur indirectè. Quo pacto nemo negat, actus internos ab Eccleſia præcipi.

48 Præmitto ſecundò, actus eſſe in triplici differentia, internos, externos, & mixtos: mixti enim ſunt, qui componuntur ex internis, & externis. Ita mendacium eſt actus mixtus, quia mendacium præter falſitatem exteriùs prolatam, includit, quòd detur in mente conceptus aliter judicans, quàm per verba manifeſtat. Item confeſſio Sacramentalis componitur ex actu externo pronuntiandi peccata coram confeſſario, & actibus internis contritionis, & propoſiti non peccandi.

49 Præmitto tertiò, legem humanam præcipere actus internos indirectè; cùm enim externi ſine internis fieri non poſſint, cùm præcipiuntur externi, indirectè manent præcepti interni.

50 Prima ſententia, eaque communis docet, nulla lege humana poſſe præcipi actus internos. Ita D. Thom. 1. 2. *quæſt.* 91. *art.* 4. & *quæſtione* 100. *art.* 9. Navarr. *ſumm cap.* 27. *num.* 17. P. Suar. *lib.* 3. *de legib. cap.* 13. & *lib.* 4. *cap.* 12. P. Vaſquez 1. 2. *diſp.* 160. *cap.* 2. & multi alii communiter. Secunda ſententia docet, actus mixtos poſſe præcipi, atque adeò actus internos junctos cum externis. Ita P. Suar. *lib.* 4. *de legib. cap.* 13. P. Vaſquez *cit. cap.* 5. P. Caſtro Palao *tom.* 1. *tract.* 3. *diſp.* 1. *punct.* 6. *num.* 3 & alii apud ipſum. Tertia ſententia docet, actus internos, etiam per ſe ſolos, ſubjici legibus, præcipuè Eccleſiaſticis. Ita gloſſa *in cap. cogitationis, de Pœnit. diſt.* 1. Medina *cap. de oratione, quæſt.* 15. Roſella *verb. abſolutio* 1. *num.* 28. Caramuel *in Theolog. fundam. num.* 698.

51 Dico primò. Leges Eccleſiaſticæ poſſunt directè præcipere actus internos. Probatur primò. Poteſtas, quam Chriſtus Dominus dedit Petro, non eſt limitanda ſine urgenti fundamento, cùm ea univerſaliſſima ſit; *Quidquid ligaveris ſuper terram*, &c. Sed non eſt urgens fundamentum ad limitandam eam poteſtatem ad actus externos, vel ad mixtos: ergo ea poteſtas non eſt ita limitanda. Probatur minor. Ex dicendis enim conſtabit, quàm leve ſit fundamentum, quo nituntur Authores eam poteſtatem limitantes.

52 Probatur ſecundò. Chriſtus contulit Petro hanc poteſtatem in ordine ad finem ſupernaturalem charitatis habendæ, & conſequendæ æternæ beatitudinis: ſed ad hunc finem multò magis conducunt actus interni, quàm externi; externi enim non ſunt meritorii per ſe ipſos (id eſt independenter ab internis charitatis, & beatitudinis ſupernaturalis: ergo credendum eſt, Chriſtum multò magis dediſſe poteſtatem Petro ad actus internos, utpotè potiora media ad finem ſupernaturalem, quàm ad externos.

53 Probatur tertiò. Si propter aliquid non poſſet Eccleſia præcipere actus internos, maximè quia non judicat de illis: ſed hæc ratio nulla eſt: ergo poteſt præcipere actus internos. Probatur primò minor, quia nulla eſt connexio inter poteſtatem directivam, & coactivam; optimè enim poteſt intelligi poteſtas præceptiva ſine punitiva, præcipuè in ordine ad finem ſupernaturalem, in ordine ad quem magis operatur conſcientia delicti, quàm ſupplicium; & homines deſiderantes finem ſupernaturalem beatitudinis, magis timent conſcientiam delicti, quam temporale ſupplicium: poteſt ergo Eccleſia imponere legem in ordine ad finem ſupernaturalem, qua terreatur conſcientia, licèt non poſſit inferre ſupplicium pro violatione legis.

54 Eadem minor probatur ſecundò. Quamvis Eccleſia non poſſit imponere pœnam pro delicto interno commiſſo, quia non poteſt illud cognoſcere; at poteſt inferre pœnam incurrendam in foro interno, ut cùm præcipit aliquid ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ, quam antè aliam ſententiam incurrit committens delictum: ergo hoc pacto poteſt judicare de interno: ergo ſi poteſt de illo judicare, poteſt illum præcipere.

55 Probatur tertiò eadem minor. Eccleſia de facto punit delictum internum commiſſum, etiam alio modo condiſtincto à cenſura: ergo poteſt judicare de actu interno, atque adeò judicare de illo. Probatur antecedens. Nam illi, qui occidit conjugem ſuam cum intentione aſſumendi alium conjugem determinatum, in pœnam delicti imponit Eccleſia impedimentum dirimens: ſed ea intentio eſt actus internus: ergo punit Eccleſia actum internum. Neque neceſſe eſt, intentionem poſſe exteriùs conſtare; quia cùm iſtud delictum (incurrendo impedimentum) non puniatur per ſententiam

judicis,

Digitized by Google

judicis, quæ requirit cognitionem cauſæ, ſed per ipſam legem, quæ talem cognitionem non requirit, non eſt opus ad id, quòd intentio exteriùs manifeſtetur. Vide Thom. Sanch. *lib. 7. de matrimon. diſp.* 78. Judicat ergo Eccleſia de actu interno, & punit illum. Textus autem, in quibus dicitur, Eccleſiam non judicare de occultis, intelligendi ſunt per ſententiam judicis, & cum cognitione delicti patrati.

56 Probatur quartò concluſio. Eccleſia poteſt præcipere actus mixtos directè, ut tenent Authores plurimi, & conſtat jam evidenter poſt decretum Alexandri VII ut conſtat *ex diſp. 9. cap.* 20. *art.* 12. ergo directè poteſt præcipere actus internos. Probatur conſequentia: nam licèt ad confeſſionem Sacramentalem requirantur confeſſio oris, & contritio; at cùm iſti duo actus ſint ſeparabiles ad confeſſionem oris exercendam phyſicè non eſt neceſſaria contritio: unde cùm Eccleſia præcipit confeſſionem Sacramentalem, præcipit duos actus diſtinctos, & ſeparabiles, ut conſtat ex præfatis decretis ibidem: ergo præcipit conjungi unum actum externum, & unum internum: ergo præcipit unum internum ſeparabilem ab externo: ergo poteſt præcipere talem actum internum reipſa ſeparatum ab externo, cùm inde colligatur habere veram juriſdictionem in illum.

57 Confirmatur. Eccleſia enim prohibet contractum, ſive promiſſionem fictam ſponſalium, & matrimonii: ſed ibi non prohibet promiſſionem oris, ſed ſolam fictionem, ſive animum fictum, qui eſt actus internus: ergo prohibet actum internum.

58 Probatur quintò. Eccleſia præcipit, quòd Capellanus celebret Miſſas pro fundatore Capellaniæ; & de hac materia multa diſponit. De quo vide decretum Urbani VIII. editum anno 1625. ſed dum præcipit celebrare Miſſam pro fundatore, non ſolùm præcipit actum externum celebrationis; ſed etiam intentionem applicandi ſacrificium fundatori: qui duo actus, eaternus ſcilicet, & internus, ſunt ſeparabiles: ergo præcipit actum internum intentionis. Item prohibet Urbanus VIII. ne Sacerdos unam Miſſam applicet pro duobus erogantibus duas eleemoſynas adæquatas: ibi autem ſolùm prohibetur intentio applicandi Miſſam duobus; non enim prohibetur celebratio Miſſæ, quæ intentio eſt actus internus: ergo Eccleſia prohibet actus internos.

59 Quomodo autem antiquata jam ſit opinio, quæ docet, non poſſe præcipere Eccleſiam actus internos, etiam mixtos, nempe ex decretis noviſſimis Aleaandri VII. conſtat *ex diſp. 9. cap.* 20. *art* 12. *cit.*

60 Dico ſecundò. Prælati Regulares ſpeciali titulo poſſunt præcipere actus internos. Pro quo ſuppono ut certum; votum extendi poſſe ad actus internos: quilibet enim poteſt promittere Deo actus virtutum internos, ut omnes admittunt. Hinc probatur concluſio. Religioſus voto obedientiæ ſe oblitavit obedire Prælato ſecundùm regulam: ſed regula multarum Religionum præcipit orationem mentalem, examen conſcientiæ frequens. & ſimiles actus internos: ergo per votum ſe obligavit ad obediendum Prælato quoad eos actus internos.

61 De civilibus legibus nihil in præſenti decerno. Fortè probabilius eſt, non poſſe extendi ad actus internos. Eſt enim magna diſparitas inter leges civiles, & canonicas: hæ enim habent pro fine charitatem, & beatitudinem ſupernaturalem, ad quam principaliora media ſunt actus interni virtutum. Leges autem civiles ſolùm habent pro fine pacem civium, & regimen politicum, ad quòd ſufficit rectè componere actiones externas.

DISPUTATIO XXVI.

An in præceptis Eccleſiaſticis gubernari debeamus per horologia ſonantia?

CAPUT PRIMUM.

Singulare placitum Caramuelis.

1 ACerbiſſimè fero, in materiis ad conſcientiam ſpectantibus ea dici evidentia, & demonſtrabilia, quæ vix ſpeciem probabilitatis attingunt. Id ita præcipuè aſſero propter ea, quæ Caramuel *in Theolog. fundamentali, fundam.* 10. *à num.* 340. diſſeruit: ubi loquens de præceptis Eccleſiaſticis reſpicientibus tempus, annos, dies, & horas, vehementer invehitur in eos Authores, qui horologiis ſonantibus, eorum ſonitu præcisè reguntur, noſque præcisè gubernari precipiunt: ſive dicant, mediam noctem computandam ex priori horologio, ideſt, ex eo, quòd priùs ſonat; ſive dicant, poſſe computari ex ſonitu cujuſlibet prioris, vel poſterioris; tanquam in eos, qui docent evidenter falſa. Nam cùm prolixa præfatione execraverit eos, qui *arrogantiam tyrannicam* exercent in intellectus hominum, ideſt, qui volunt opiniones ſuas ſine contradictione teneri, & ſolùm ea libris, & Authoribus veritatem erui, totum increpationi virus in Authores earum opinionum evomuit, quæ ſuſtinent, ſtandum eſſe in obſervatione legum, & acquieſcendum omninò horologiis ſonantibus. Ita enim ait *num.* 341. [Acturo de opinionibus communibus, quæ vulgò judicantur probabiles, quæ tamen mera *indoctorum ignorantia* ſubſiſtunt; primò ſuccurrit illa, quæ horologia tuetur, qua *nulla falſior eſt & indignior.*]

2 Igitur ut det nobis doctrinam non *mera indoctorum ignorantia ſubſiſtentem*, qualem præcedentes omnes Doctores tradiderant; ſed evidentem, & demonſtrabilem hanc ſtatuit concluſionem *num.* 356. quam priùs tradiderat *diſp.* 101. *in Regul num.* 1328. eiſdem ferè terminis formalibus: niſi quòd *in Theolog. fundam.* in editione anni 1657. typographus omiſit tria verba, quæ ſenſum reddunt mutilum. Quare ea loco commentarii in Regulam huc transferre placuit. Quæ ſic ſe habet. [Horologia accurata horæ quadrante à veritate ſæpiùs deviant, immò dum actualiter hæc ſcribo in noſtro Dunenſi Monaſterio ſito intra mœnia civitatis Brugenſis, experior tribus quadrantibus aliquot horologia, quæ benè regulata dicuntur, ab aliis diſſidere. Ergo temerarius non erit, qui cenſuerit, urbis horologia, quæ à ſtolidis ſæpiùs diriguntur, integro quadrante exorbitare. Ideò quadrante horæ antequam ſonet duodecima, incipit dies ſequens probabiliter; & æquè probabiliter antecedens dies finitur quadrante poſtquam ſonuerit hora. Qui in pago, aut in eremo fuerit, ubi ſolùm eſt unum horologium bene regulatum, probabiliter poteſt credere, illud pluſquam horæ quadrante à veritate exorbitare.]

3 Incidit in hanc reſolutionem Antonius Diana *part. 7. tract.* 11. *reſol.* 15. (ut refert ipſe Caramuel *eo fundam.* 10. *num.* 376.) & de illa hoc fert judicium. [Hæc opinio videtur communiter reprobata à Doctoribus, dum loquuntur de præcepto horarum canonicarum, de præcepto jejunii, feſtorum obſervatione, & ſimilibus. Ex illa enim ſequeretur, quòd quis ſtatim poſt horam duodecimam noctis poſſet Completorium dicere, & ſatisfacere præcepto horarum canonicarum; vel poſſet comedere carnes, & obſervare jejunium, immò manè communionem ſumere, & ſatisfacere præcepto jejunii naturalis pro ſumptione Euchariſtiæ. Et tamen Doctores controvertunt, ut alibi viſum eſt, ſi etiam dato primo ictu horæ duodecimæ, media nox dicenda ſit elapſa; ita ut præcepta præteriti diei, vel futuri dicantur elapſa, vel incepta: & omnes concordant, quòd finito ultimo pulſu horæ duodecimæ exſpirent, & incipiant præcepta affixa diebus.]

4 Et *num.* 377. hæc addit Caramuel. [Sed quid hic Caramuel dicet, facietve univerſis oppoſitus? An ſe tuebitur nomine Paſqualigi viri doctiſſimi, qui *deciſ.* 238. *num* 6. *& ſequentibus*, ſuam ſententiam propugnat? Minimè. Sed ſuam dicet *tam certam*, *tam claram, & tam demonſtratam*, ut nec Paſqualigi, nec alterius authoritate indigeat, ſi ſinceritas adſit. Sed ſingularis eſt Caramuelis ſententia, ais; ſiquidem, teſte Diana, univerſis oppoſita. Sed quid inde? Non dicit Caramuel, eam non eſſe ſingularem, ſed eſſe *evidenter veram, & futuram communem*, *& unicam in ſcholis*, ſi ejus fundamenta legantur.]

5 In ea ergo quæſtione, an qui poſt ultimum pulſum ultimi horologii, & toto quadrante ſequenti comedit, poſſit die ſequenti ſacram communionem accipere; ſecundùm Caramuelem dicendum eſt, illum quidem poſſe ad ſacram Synaxim accedere: & ſic in ſimilibus quæſtionibus, quia probabile eſt, quadrantem ſubſequentem pertinere ad diem antecedentem. Hæc eſt ſententia Caramuelis *tam certa, tam clara, & tam demonſtrata, ut nullius authoritate indigeat*; utpote *evidenter vera*, *& futura communis*, *& unica in ſcholis*. Et quamvis in fine quæſtionis videatur hanc ſententiam deſerere, modò eos textus non refero, quia ſuis in locis eos proponam.

6 Si qua diſputatio eſt in toto hoc volumine, in qua accuratam lectoris mei attentionem deſidero, hæc eſt. Duo ergo in hac diſputatione proponenda ſunt. Primum. Oſtendam maniſeſtè omnia fundamenta hujus ſententiæ inania eſſe, contra Dialecticam evidenter peccare, & mera æquivocatione ſubniti. Secundùm. Certiſſimum eſſe, oſtendam, horologiis ſonantibus benè regulatis præcisè ſtandum eſſe, non excluſis ſolaribus.

CAPUT II.

Fundamenta ejus ſententia vocantur ad criſim.

ARTICULUS I.

Criſis primi argumenti.

7 PRimum argumentum pro hac ſententia eſt id, quod ſuprà retuli *num.* 2. in ipſa concluſione. Cujus propoſitiones iterùm referam, cum notatiunculis, quæ lectorem manuducant ad fallaciam argumenti dignoſcendam.

8 Ecce concluſionem. [Horologia accurata horæ quadrante *à veritate* ſæpiùs deviant.] Nota, in illo termino *à veritate*, disjunctionem contineri. Ideſt, vel versùs horam antecedentem, vel versùs horam ſubſequentem.

9 Inde colligit hanc conſequentiam: [Ergo temerarius non erit, qui cenſuerit, urbis horologia integro quadrante exorbitare. Nota has tres propoſitiones ſequentes. Primam: Non erit temerarius, qui cùm ſonuerit hora duodecima, dicat: *Nunc eſt hora duodecima, uno quadrante plus, vel uno quadrante minùs.*] Secundam: [Erit temerarius, qui dicat: *Nunc eſt hora duodecima, uno quadrante plus.*] Tertiam. [Erit temerarius, qui dicat: *Nunc eſt hora duodecima, uno quadrante mi-*

minùs.] Infero: ergo ſola disjunctiva eſt probabilis: ergo neutra ſeorſim eſt probabilis.

10 Vide ergo, quàm illegitimè inferat, & quàm contra Dialecticam, hanc conſequentiam. [Ideò quadrante horæ, antequam ſonet duodecima, incipit dies ſequens probabiliter; & æquè probabiliter antecedens dies finitur quadrante poſtquam ſonuerit hora.] Et quidem ex iis breviſſimis notationibus ſatis intelligitur fallacia, & æquivocatio argumenti. Eam tamen dilucidiùs ſic.

11 Aperio primò. Ille, qui arguit à disjunctiva ad unam partem determinatam disjuncti, peccat contra Dialecticam: hoc argumentum arguit à disjunctiva ad unam partem determinatam disjuncti: ergo hoc argumentum peccat contra Dialecticam.

12 Conſequentiam non negabis; eſt enim in tertio modo primæ figuræ. Majori nihil evidentius in Dialectica. Minorem oſtendo primò. Quodlibet enim antecedens in argumento aſſumptum eſt propoſitio æquivalens disjunctivæ; quæ ſi non ſumatur in ſenſu disjunctivo, ſubſiſtere non poteſt. In primis enim illa prima propoſitio: [Horologia accurata horæ quadrante à veritate ſæpiùs deviant,] in hoc ſenſu eſt vera: [Horologia accurata à veritate deviant vel uno quadrante poſt horam mathematicam, vel uno quadrante ante horam mathematicam.] Quòd ſi tollas ſenſum disjunctivum, & exprimas unam partem determinatam ſic, [Horologia accurata à veritate deviant uno quadrante poſt horam mathematicam,] & inde inferas: [ergo horologium hic, & nunc deviat uno quadrante poſt horam mathematicam;] id antecedens nullo penitus fundamento probabis.

13 Tum ſic. Illa prima propoſitio eſt disjunctiva: & ab illa ſumis argumentum ad quamlibet partem determinatam ſeorſim, cùm quamlibet ſeorſim dicas eſſe probabilem: ergo in eo argumento procedis à tota disjunctiva ad partem unamquamlibet determinatam.

14 Similiter altera propoſitio: Ergo temerarius non erit, qui cenſuerit, urbis horologia integro quadrante exorbitare; ſenſum habet disjunctivum, ſi eſt probabilis, vel certa, nempe iſtum: [Temerarius non erit, qui cenſuerit, horologium exorbitare, vel integro quadrante poſt horam mathematicam, vel integro quadrante antè horam mathematicam.] Inde autem colligit argumentum, quamlibet partem determinatam ſeorſim prudenter judicari, & non temerè: ergo procedit argumentum à disjunctiva ad quamlibet partem determinatam disjuncti.

15 Oſtendo ſecundò eandem minorem. Aſſeris enim, poſt duodecimam horam noctis in horologio ſonantem, toto quadrante ſequenti te poſſe cœnare, & die ſequenti Sacram Synaxim ſuſcipere. Quare? Quia probabile eſt, inquis, quòd totus ille quadrans pertinet ad diem præcedentem; ſive quia prudenter, & non temerè judicatur, horologium ſonuiſſe uno quadrante antè horam duodecimam mathematicam. Sed unde colligis, horologium ſonuiſſe uno quadrante ante horam duodecimam mathematicam? Reſpondes: Quia nunquam, aut ferè nunquam horologium correſpondet exactè horæ mathematicæ, ſed ſemper, aut ferè ſemper, vel poſt horam mathematicam, vel antè horam mathematicam. Lege totum diſcurſum Caramuelis, & in eo reperies millies repetitam hanc rationem. Ergo aſſerit, horologium ſonuiſſe uno quadrante antè duodecimam mathematicam, & id eſſe probabile; quia ſemper horologium ſonat vel poſt horam mathematicam, vel ante horam mathematicam: ergo concluſionem determinatam, unam ſcilicet partem disjuncti, colligit ex propoſitione disjunctiva.

16 Eandem argumenti fallaciam aperio ſecundò. Ut valeat conſequentia à disjunctiva ad unam partem determinatam disjuncti, opus eſt negare alteram disjuncti partem, ut eſt evidens Dialecticæ regula. Ita benè valet: [Petrus currit, vel ſedet: ſed non currit: ergo ſedet.] Sed quando ſonat hora duodecima, dicitur, horam ſonantem exorbitare uno quadrante ab hora cœleſti; quæ propoſitio affert ſenſum disjunctivum, ideſt, [vel uno quadrante antè horam cœleſtem, vel uno quadrante poſt horam cœleſtem:] ergo ut inferatur iſta propoſitio, [Nunc eſt hora duodecima uno quadrante minùs,] neceſſe eſt, quòd negetur altera pars disjuncti, adeòque vera ſit hæc negativa, [Nunc non eſt hora duodecima uno quadrante plus.]

17 Admittis ut veram hanc negativam? Quo fundamento? Proba mihi tantillo fundamento; & dicam, illud eſſe graviſſimum. Sed quia probare non potes, malè ex propoſitione disjunctiva arguis ad unamquamlibet partem determinatam. Et ſi temerarius non es, dum dicis, horam ſonantem diſtare à cœleſti uno quadrante plus, vel uno quadrante minùs; tamen temerarius es, dum aſſeris diſtare ab hora cœleſti uno quadrante minùs. Atqui dum dicis, cœnantem uno quadrante poſt duodecimam noctis ſonantem, poſſe communicare die ſequenti, aſſeris determinatè, horam duodecimam deviare à cœleſti uno quadrante minùs: ergo temerarius es, dum aſſeris, eo tempore cœnantem poſſe communicare die ſequenti.

18 Hinc collige, quantum olei, & operæ perdiderit Author, quantum chartæ, & atramenti, in ea congerie experimentorum, quæ prolixè congeſſit ad probandum evidenter, quòd horologia benè regulata ſemper exorbitant ab hora mathematica. Id enim illi abſque ulla probatione daremus. Neque ad id fatendum neceſſarium eſt recurrere ad exquiſita illa experimenta mathematica, cùm quotidie videamus, horologii pulſum ab ipſo ſolari horologio deviare, nedum à cœleſti. Hinc etiam vehementer admiramur, quòd ita acriter invehatur Caramuel in Authores oppoſitæ ſententiæ, qui docent, regulandas eſſe actiones præceptas ex ſonitu horologiorum, quaſi doceant, horologia nihil omninò deviare ab hora cœleſti; cùm quotidie auribus percipiamus, horologia diſſidere inter ſe: ex quo evidentiſſime colligitur, aliquod eorum diſſidere debere ab uno tertio, ideſt, ab hora cœleſti. Solùm ergo docent Authores, ex conſuetudine Eccleſiaſtica ſonitum horologiorum firmiter attendi; quamvis ipſa horologia non adhæreant firmiter horæ cœleſti.

19 Sunt autem multi textus Caramuelis, in quibus ita in eos Authores invehitur. Ita *in eo fundam.* 10. *num.* 354. [Unde non poſſum ſine admiratione legere Juniorum aliquot reſolutiones, qui horologiis fidem neceſſariò adhibendam ſupponunt.] Et *num.* 368. cùm multa experimenta propoſuiſſet incertitudinis horologiorum, ſubdit: [Hæc poſſunt omninò ſufficere, ſi à Doctis accuratè legantur. Attamen tanta eſt unius præjudicii potentia, ut nec ſic quieſcant aliqui puri Theologi, qui neſcire volunt, quanta ſit automatum incertitudo. Hanc ergo ob cauſam, ut meam opinionem firmarem, doctos conſului, ſi fortè illis crederent, quis ſuis propriis oculis, & auribus ſemper decredunt. Et *num.* 381. cùm plura alia experimenta ejuſmodi produxiſſet, ait: [Dediſcant igitur præſcriptum ſuum errorem, quotquot automatis nimium confidunt: & in Aſtronomica materia, quam non examinarunt, Aſtronomorum oculis, & demonſtrationibus tandem aliquando ſubſcribant.] Et *num.* 383. [Volebam hic calamum ponere: ſed quia dantur ingenia mirabilia, quæ neque ſuis, neque alienis oculis credere volunt, ſed malunt errores aliquos tueri, quàm notam fateri veritatem, non gravabor,] &c.

20 Vide quàm iniquè attribuat Doctoribus Theologis aſſertionem, quam nunquam cogitarunt: quorum ne unus quidem dixit, horam ſonantem certò correſpondere horæ cœleſti; quorum plures aſſeruerunt, ob incertitudinem, qua inter ſe diſſonant horologia, eſſe teſtes probabiliter loquentes. Vide quàm immeritò eis jubeat, ut dediſcant præſcriptum ſuum errorem. Dediſcat potiùs Caramuel præſcriptam ſuam opinionem, qua attribuit Authoribus ea, quæ ne ſomniarunt quidem.

ARTICULUS II.

Criſis ſecundi argumenti.

21 SEcundum argumentum proponit *num.* 378. poſtquam retulerat cenſuram Dianæ poſitam ſuprà *num.* 3. & cenſuram propriæ doctrinæ, qua illam appellat *certam, claram, & demonſtratam, & eſſe evidenter veram, & futuram communem, & unicam in ſcholis, ſi ejus fundamenta legantur*: & immediatè ſubjungit hoc argumentum: [Sonat horologium urbis duodecimam, & dicit Petrus; *Nunc in hoc inſtanti A, eſt duodecima: hoc inſtans A, eſt finis præcedentis diei, & ſequentis initium.* Et peto à Diana, utrùm hæc propoſitio ſit per ſe nota? utrùm ſit demonſtrabilis? utrùm ſit probabiliter vera? utrùm ſit falſa? vel tandem, in quo ipſa gradu certitudinis, vel incertitudinis ponenda ſit? Et quia meus doctiſſimus Diana multùm diſtat, expectaturus, quid illi reſpondere placeat, meam mentem expendo, & reſpondeo. Dico primò: Hæc propoſitio, *Nunc eſt hora duodecima*; quæ cenſuræ ſubjicitur; non eſt per ſe nota, vel ut alii loquuntur, veritatis æternæ; non enim eſt neceſſaria, ſed contingens, quæ poteſt aliter ſe habere, ac forſitan aliter ſe habet. Sed nec eſt demonſtrabilis, vel demonſtranda; qui enim Dialecticus ſyllogiſmum formaverit in forma legitima, qui ex per ſe notis inferat illam propoſitionem, erit mihi magnus Apollo. Ergo vel erit falſa, vel ſolùm probabiliter vera. Sanè certò falſa non eſt: ergo merè probabilis, ſi illud *Nunc*, ſumatur pro inſtanti aliquo moraliter laxo, puta pro integro primo minuto. Nam ſi ſumatur pro inſtanti mathematico (Immò ſi ſumatur pro ſecundo temporis) erit falſa certò moraliter. Quod ſic oſtendo.] Proſequitur probans hanc poſtremam propoſitionem. Quæ probatio, quia non conducit ad punctum ſcopi præcipui de differendo, vel anteponendo unum horæ quadrantem, modò omitto, poſteà ad illud rediturus.

22 Deinde immediatè enumerat horologiorum ſonantium defectus, ratione quorum deviant ab hora cœleſti. Et immediatè in hanc conſequentiam deſinit: [Dediſcant igitur præſcriptum ſuum erroneum, quotquot automatis nimiùm confidunt, & in Aſtronomica materia, quam non examinarunt, Aſtronomorum oculis, & demonſtrationibus aliquando ſubſcribant. Et quando ſonat noctu duodecima, dicant nobiſcum: *Nunc eſt media nox, aliquibus minutis plus minùs.*

23 Hæccine eſt Herculea ratio, quæ immani clava atterit hoſtem? Hæccine eſt illa, quæ *tam certam, tam claram, & tam demonſtratam reddit concluſionem?* Nota cum Grammaticis, quòd *Plus minùs*, ſignificat, *vel plus, vel minùs*. Et nota cum Caramuele, non eſſe dicendum, *Nunc eſt media nox, aliquibus minutis minùs*; ſed, *aliquibus minutis plus, vel minùs*. Nota

iterùm

iterùm cum Caramuele, non eſſe dicendum, *Nunc eſt media nox, aliquibus minutis plus*; ſed dicendum, *Nunc eſt media nox, aliquibus minutis plus, vel minùs.*

24 Illam mera æquivocatione ſubniti, oſtendo primò. Cùm ſonat horologium duodecimam noctis horam, nemo prudens dicit aſſertivè, *Nunc eſt media nox, aliquibus minutis minùs*; nemo prudens dicit aſſertivè, *Nunc eſt media nox, uno quadrante minùs*: ſed non poteſt eſſe probabile, quòd poſt duodecimam ſonantem reſtat adhuc unus quadrans antè mediam noctem, niſi prudens dicere poſſit aſſertivè, *Nunc eſt media nox, uno quadrante minùs*: ergo cùm ſonat horologium duodecimam noctis horam, non eſt probabile, quòd reſtat adhuc unus quadrans antè mediam noctem.

25 Conſequentia ligat, quia in hypothetica aſſerente requiſitum omninò neceſſarium ad aliquid, negato requiſito, negatur illud aliquid. Ut ſi dicas: [Petrus non poteſt currere, niſi habeat pedes: non habet pedes: ergo non poteſt currere.] Et vi formæ eodem modo urget hæc conſequentia: [Petrus non poteſt currere, niſi habeat capillos: ſed non habet capillos: ergo non poteſt currere.] Quòd contingit in hoc ſyllogiſmo. Secunda enim propoſitio eſt hypothetica, quæ, ut ille quadrans ſuperaddendus ſit probabiliter, dicit, eſſe neceſſarium illud judicium prudentis. Prima verò propoſitio aſſerit, deficere illud judicium prudentis, quod dicebatur requiſitum neceſſarium.

26 Minor eſt evidens, & ferè identica, quia ut aliquid ſit probabile, judicio prudentis tale eſſe debet: & quidquid eſt probabile, prudens poteſt illud aſſertivè proferre. Et ubi prudens aliquid non poteſt aſſertivè proferre, temerarius erit, & non prudens, ſi illud proferat: quòd autem temerarius profert, nullo modo eſt probabile: ergo ut probabiliter dicas, quòd poſt duodecimam ſonantem reſtat adhuc unus quadrans antè mediam noctem, judicium prudens debebit aſſerere, *Nunc eſt media nox, uno quadrante minùs*: vel, quòd idem eſt, *Nunc quadrans reſtat antè mediam noctem.*

27 Major verò evidenter colligitur ex argumento, & concluſione Caramuelis. Juxta quem cùm ſonat hora noctis duodecima, non eſt dicendum, *Nunc eſt hora duodecima, aliquibus minutis minùs*: ſed, *Nunc eſt hora duodecima, aliquibus minutis plus, vel minùs*. Deinde, quia licèt magnum fundamentum detur ad id aſſerendum, cùm ſonat hora duodecima, eſſe mediam noctem, uno quadrante plus, vel uno quadrante minùs, nempe ſub disjunctione: atqui nullum penitus fundamentum datur ad aſſerendum determinatè, quòd eſt media nox, uno quadrante minùs. Etenim quando eſt omnimoda contingentia, ut ſit unus quadrans plus, & ut ſit unus quadrans minùs, nihil eſt, quòd determinet unam partem; alioqui non eſſet omnimoda contingentia circà utramque partem: ſed datur omnimoda contingentia, ut cùm horologium ſonat duodecimam noctis, ſit unus quadrans plus, & ut ſit unus quadrans minùs; vel dic, quid eſt, determinet unam partem potiùs, quàm alteram:) ergo nihil eſt, quòd determinet ad hanc partem, quòd reſtet adhuc unus quadrans antè mediam noctem: ergo hæc pars determinatè nullo fundamento nititur: ergo non erit prudens, ſed temerarius, qui dicat, *Nunc eſt media nox, uno quadrante minùs*. Ergo non eſt probabile, quòd potes poſtponere cœnam uno quadrante, communicaturus die ſequenti.

28 Oſtendo ſecundò, quid eſt, quòd probat tandem hoc argumentum Caramuelis? Nullam enim propoſitionem ejus argumenti negamus, qui defendimus, ſtandum eſſe horologiis in præceptis injungentibus tales, aut tales horas. Immò neque ultimam conſequentiam negamus, nempe dicendum eſſe, quòd non eſt media nox plus, vel minùs, loquendo de hora mathematica; nam de hora eccleſiaſtica, & practica, poſteà dicetur.

29 Dices. Quamvis in ea conſequentia ſteterit Caramuel, dum id argumentum propoſuit; at ſubintelligendam aliam conſequentiam; quam priùs *num.* 356. ſtatuerat: nempe, probabile eſſe, quòd tunc ſit unus quadrans plus, & probabile eſſe, quòd tunc ſit unus quadrans minùs.

30 Contra. Ergo cùm quis dicit, *Petrus ſcribit, vel legit*; ex ea disjunctione rectè colliges: [Ergo probabile eſt, quòd Petrus ſcribit;] & item: [Ergo probabile eſt, quòd Petrus legit.] Si affirmas, edoce ergo nos iſtum arguendi modum à disjunctiva ad probabilitatem cujuslibet partis, quem Dialectici adhuc ignorant. Si negas: ergo negare etiam debes hanc conſequentiam: [Modò eſt duodecima plus, vel minùs ergo probabile eſt, quòd eſt duodecima, & aliquid plus;]& item, ergo probabile eſt, quòd eſt duodecima, & aliquid minùs.] Vel aſſigna diſparitatem, quæ ſtatuat nobis aliam regulam dialecticam huc uſque ignoratam.

31. Dices iterùm. Quando ſonat hora duodecima noctis, hæc propoſitio, *Nunc eſt media nox*, eſt dumtaxat probabiliter vera; ergo etiam oppoſita eſt probabiliter vera; ſcilicet *Nunc non eſt media nox*: quæ quidem ſolùm erit probabiliter vera, non ratione longi intervalli, ſed alicujus parvæ moræ: ergo etiam eſt probabile, quòd eſt media nox paulò ante, vel quod eſt media nox paulò poſt.

32 Iterùm redis ad disjunctivam, & nunquam ex disjunctiva probas probabilitatem unius partis determinatæ, nec probabis, donec Dialectica retinuerit præcepta ſua. Et ita fateor, eſſe probabile, quòd ſit media nox mathematica paulò minùs, vel paulò poſt disjunctivè: ex quo malè colligis, eſſe probabilem quamlibet partem determinatè. Ut omittam, primam conſequentiam eſſe pravam, ut demonſtravi *diſp.* 2.

33 Oſtendo tertiò. Nam Diana relatus à Caramuele *num.* 376. dixit, hanc aſſertionem Caramuelis [videri communiter reprobatam à Doctoribus, dum loquuntur de præcepto horarum Canonicarum, de præcepto jejunii,] &c. Ponamus claritatis gratia, exemplum in eo, qui die Sabbati abſtinet à carnibus, & uno quadrante antè ſonitum duodecimæ vult comedere carnes ex præſcripto Caramuelis, qui hanc aſſertionem favorabilem dicit *certam, claram, & demonſtratam*. Unde ergo demonſtratur, quod uno quadrante antè ſonitum duodecimæ poteſt comedere carnes? Reſpondet. Quia cùm ſonat duodecima, ſolùm eſt probabile, quòd eſt media nox: & quia cùm ſonat duodecima, debemus dicere, *Nunc eſt media nox, uno quadrante plus, vel uno quadrante minùs*. Hoc eſt tutum ejus argumentum.

34 Tum ſic: hæc propoſitio ſolùm conſtituit in ſtatu dubii quamlibet partem ſeorſim: ſed in caſu dubii Petrus non poteſt comedere carnes pro die ſequenti: ergo vi ejus argumenti Petrus non poteſt comedere carnes pro die ſequenti.

35 Conſequentia patet. Major etiam ex dictis. Nam vi propoſitionis disjunctivæ nequit intellectus inclinare potiùs in unam partem disjuncti, quàm in alteram; hæret enim inter utramque, cùm neutram determinatè in intellectu affirmet, ſed ſolùm particulam *vel*, & quod per illam ſignificatur.

36 Minor etiam conſtat. Dum enim dubium eſt, an advenerit media nox, in qua ceſſat præceptum abſtinendi à carnibus, non ſtat poſſeſſio pro libertate, ſed pro præcepto. Nam præceptum eſt certum, & libertas præcepto coarctata, cùm incipit dubium. In dubio enim ſtandum eſſe pro poſſeſſione, ſæpè Caramuel admittit. Et qui hoc non admittit in aliis materiis à juſtitia, fortiùs ligatur alia juris regula, quòd in dubiis tutior pars amplectenda eſt.

37 Vide cætera, quæ articulo præcedenti propoſui contra primum argumentum; militant enim pariter contra hoc ſecundùm.

38 Denique conſiderare oportet vim ejus conſequentiæ, quam in argumento proponit. Vide *num.* 21. agens de hac propoſitione, *Nunc eſt hora duodecima*, ita ait: *Sanè certò falſa non eſt: ergo merè probabilis*. Quæ quidem conſequentia peſſima eſt, vel ſequentes conſequentiæ valent, *Hæc propoſitio Turca dormit, non eſt certò falſa ergo eſt probabilis*. Item, *Hæc propoſitio: Crines Adami fuerant rubri, non eſt certò falſa; ergo eſt probabilis*. Eſt ergo prava illa conſequentia, ſicut & iſtæ duæ; quia dari poſſunt propoſitiones, quæ nec certò falſæ ſint, nec probabiles. In qua claſſe reperiuntur judicia temeraria, ſive propoſitiones temerè, & ſine fundamento enuntiatæ.

39 Dicendum ergo eſt, illam propoſitionem, *Nunc eſt hora duodecima noctis*, ſi loquatur de inſtanti, vel minuto mathematico, eſſe temerariam, ſive abſque fundamento prolatam. Si autem loquatur de puncto horæ practicæ, dicetur poſteà in ſecunda parte hujus diſputationis.

ARTICULUS III.

Criſis tertii argumenti.

40 TErtium argumentum eſt, quod proponit Caramuel *num.* 384. alla inſigni æquivocatione notabile. Dixerat, unum horæ quadrantem hinc, & inde aſſignandum eſſe ad quamlibet horam ſonantem: [Non quod diſtantiores limites (aſſignare) non poſſimus, ſed quod nolimus, & tanta ſimus varietate contenti.]

41 Hinc procedit ad argumentum. [Poſſe majorem diſtantiam interponi, demonſtro clarè. Audio horam duodecimam, & inquiro à Diana, quæ ſit hora? Duodecimam eſſe reſpondet. Et peto iterùm ab illo, unde ſciat? An audebit, id, quod dicit, juramento firmare? Et ſi quidem id non audebit, certum eſt, ſuam reſponſionem eſſe incertam; certò enim vera firmari juramento poſſunt. Eodem inſtanti ego dico: *Eſt duodecima, quindecim minutis plus minùs*. Hoc eſt, nec temporius eſt hora 11.45. nec tardius 12.15. *(quindecim conſtituunt unum quadrantem.)* Quid mihi ipſe? Me errare. Et audebit me jurare, me decipi? Non puto. Ergo *omnia* ſunt incerta; debentque aut ad dubium, aut ad probabilitatem reduci. Non ad dubium, quia horologium benè gubernatum gravis authoritatis eſt, tametſi non ſit infallibilis: ergo manere debemus in notitia probabili; dicendumque, oppoſitam opinionem fulciri experientiæ defectu.]

42 Omitto, quòd in argumento oblitus eſt ſcopi propoſiti. Propoſuit enim demonſtrare, majorem diſtantiam, quàm unius quadrantis antecedentis, & unius ſubſequentis poſſe interponi. Et argumentum ſolùm loquitur de diſtantia unius quadrantis, ſive quindecim minutorum antecedentium, & quindecim ſubſequentium. Tranſeo ad graviorem defectum.

43 Conſidera attentè periodum, & in illa eam orationem: *Ergo omnia ſunt incerta*. Quæ omnia? Sanè tria ſunt, de quibus loquitur: v. gr. cùm horologium ſonat duodecimam noctis: primum eſt, quòd, [Nunc eſt duodecima hora noctis:] ſecundum, quòd [Nunc eſt duodecima hora, uno quadrante plus, vel uno quadrante minùs.] Tertium, quòd [Nunc eſt duodecima hora, uno quadrante plus:] & item, quòd [Nunc eſt duodecima uno

qua-

Digitized by Google

quadrante minùs.] Hæc ſunt omnia, quæ vult Caramuel eſſe incerta, & probabilia.

44 Hæc omnia, quia incerta, reducenda dicit vel ad dubium; vel ad probabilitatem; quia quæ incerta ſunt, vel ſunt dubia, vel probabilia Addit, non eſſe reducenda ad dubium, ſed ad probabilitatem. Quare? Quia horologium bene gubernatum gravis authoritatis eſt. Attende obſecro. Horologium benè gubernatum gravis authoritatis eſt ad ea ſolùm, quæ dicit: an etiam ad ea, quæ non dicit? Sanè neque horologium, neque teſtis aliquis, etiam omni exceptione major, eſt gravis authoritatis, niſi in iis, quæ dicit, & atteſtatur. Quid ergo eſt, quod dicit horologium, cùm ſonat duodecimam? *Nunc eſt hora duodecima*. Atteſtaturne ampliùs? Dicitne ſecundam propoſitionem? nempe, *Nunc eſt hora duodecima uno quadrante plus, vel uno quadrante minùs*. Nihil tale atteſtatur horologium, ſed ab experientia id colligitur. Quare ergo dicis, omnia ea eſſe incerta, eaque non eſſe reducenda ad dubium, ſed ad probabilitatem, propter gravem authoritatem horologii; cùm horologium non dicat ea omnia. Ergo vel horologium habet authoritatem ad ea, quæ non dicit; vel ea, quæ non dicit, non ſunt probabilia propter authoritatem horologii. Immò ea ſecunda propoſitio non ſolùm non eſt probabilis propter authoritatem horologii, ſed ſi quam probabilitatem habet, ea illi provenit ob defectum authoritatis horologii, ſcilicet, quia experientia docet, quòd ſæpiùs horologium aliter ſonat, quàm eſt.

45 Deinde neque horologium dicit alias duas propoſitiones, quæ ſine disjunctione proferuntur, ſcilicet, *Nunc eſt duodecima hora, uno quadrante plus*: item, *Nunc eſt duodecima hora, uno quadrante minùs*. Incertas dicis, quia oppoſitum non audebit jurare Diana. Sed tamen vis, non ad dubium, ſed ad probabilitatem revocandas. Sed quare? quia *horologium benè gubernatum gravis authoritatis eſt*. Ergo vel horologium eſt gravis authoritatis in iis, quæ non dicit; vel illæ duæ propoſitiones non ſunt probabiles propter gravem authoritatem horologii. Sed non affers in argumento aliquid aliud, unde non ad dubium, ſed ad probabilitatem reducantur, præter authoritatem gravem horologii: ergo cùm hæc authoritas horologii non interponatur in iſtis propoſitionibus, in hoc argumento nihil affertur, unde iſtæ propoſitiones fiant probabiles.

46 Dices. In hoc argumento Caramuelis non afferuntur iſtæ duæ propoſitiones determinatè loquentes, cùm illas Author non ponat expreſsè; ſed ſolùm affertur ea propoſitio disjunctiva, *Nunc eſt hora duodecima, uno quadrante plus, vel uno quadrante minùs*; & hanc dicitur, non ad dubium, ſed ad probabilitatem eſſe reducendam.

47 Sed fruſtrà id reſpondes. Primò. Quia ſi non afferas illas duas propoſitiones in argumento, illud non eſt ad rem. Quid enim intereſt, quòd ſit probabilis illa disjunctiva, ut comeſtionem diei ſequentis poſſis in die jejunii anteponere uno quadrante antè duodecimam ſonantem, ſi non evadit probabilis iſta propoſitio; *Nunc eſt hora duodecima, uno quadrante plus.*

48 Secundò. Quia, ut patet ea impugnatione facta, neque illa disjunctiva redditur probabilis per authoritatem gravem horologii benè gubernati; cùm horologium non dicat propoſitionem disjunctivam, ſed dumtaxat dicat, *Nunc eſt hora duodecima*. Manet ergo certum, hoc argumento ab authoritate horologii deſumpto, nihil aliud remanere probabile, niſi quòd *Nunc eſt hora duodecima*, quando horologium ſonat horam duodecimam; cùm deberet nobis oſtendere Caramuel, eſſe probabilem hanc propoſitionem, *Nunc eſt hora duodecima, uno quadrante plus.*

49 Vide ergo, in quo ſita ſit inſignis argumenti æquivocatio; cùm velit, omnia eſſe incerta, illa non ad dubium, ſed ad probabilitatem revocat: omnia illa probabilia vult propter authoritatem gravem horologii benè gubernati, cùm horologium non dicat ea omnia. Debuit ergo diſtinguere argumentans ea, quæ horologium atteſtatur, ab illis, quæ non atteſtatur. Nam quæ atteſtatur, fiunt probabilia ejus authoritate, non ea, quæ non atteſtatur. Quia ergo non diſtinxit, æquivocationem paſſus eſt.

50 Et quidem illo argumento Caramuelis vires reſumit oppoſita ſententia contra illum. Etenim cùm horologium ſonat duodecimam, quòd [Nunc ſit duodecima, uno quadrante plus:] item quòd [Nunc ſit duodecima uno quadrante minùs,] omnia ſunt incerta: ergo vel ad dubium, vel ad probabilitatem reducenda: ſed non ad probabilitatem: ergo ad merum dubium: ergo ſolùm eſt dubium, & neutiquam probabile, quòd [Nunc ſit hora duodecima uno quadrante plus.] Quod autem non poſſint ad probabilitatem reduci, probatur. Nam ſecundùm Caramuelem non aliundè reducuntur ad probabilitatem, niſi quia horologium benè regulatum eſt gravis authoritatis: hoc autem, ut demonſtratum eſt, non dat authoritatem ei propoſitioni [Nunc eſt duodecima ono quadrante plus:] ergo hæc incertitudo nequit ad probabilitatem reduci.

ARTICULUS IV.

Criſis quarti argumenti.

51 PRo incertitudine horologiorum ſonantium laborans Author, multis conatur eam promovere, ut ex illa deducat tandem, poſſe probabiliter quamlibet horam reputari uno quadrante minutam, aut uno quadrante auctam. Inter alia *num.* 370. examinandas à Mathematicis proponit has quinque propoſitiones. [Prima. *Cùm auditur undecima, nec eſt minùs quàm decima, nec plus quàm duodecima*. Secunda. *Cùm auditur undecima, nec eſt minùs quàm medium undecimæ, nec plus quàm medium duodecimæ*. Tertia. *Cùm auditur undecima, nec eſt minùs quàm decima hor. 45. nec plus quàm undecima hor. 15.* Quarta. *Cùm auditur undecima, eſt hora undecima, quatuor minutis tantummodò plus minùs*. Quinta. *Cùm auditur undecima, eſt undecima hora præcisè*. Et interrogo, in quanto certitudinis gradu ſingulas has poſitiones collocare poſſimus? hoc eſt, quænam ex illis ſit certa moraliter? quænam probabilis? quænam dubia? & tandem quænam ſit falſa?] Subdit judicium Moreti Mathematici, qui primam dixit certam moraliter, de ſecunda dubitavit, quartam verò ſimilem cenſuit (videtur typorum error, loquitur enim de tertia) quintam riſu excepit. Deinde judicium Joannis Marii Mathematici, qui dixit, primam minorem certitudinem habere, quàm duas ſequentes: ſecundam dubiam: quintam certò moraliter falſam: quartam eſſe falſæ ſimilem: & tertiam debere ut probabilem admitti, quæ horam ſonantem dicit uno quadrante plus, vel uno quadrante minùs diſſonare ab hora mathematica. Quæ omnia ſatis prolixè proſequitur, ut probet, eſſe probabile, quòd poteſt differri actio præcepta uno quadrante poſt horam ſonantem, & quòd poteſt anteverti uno quadrante antè illam.

52 Sed hæc omnia in articulis antecedentibus manifeſtè refutata ſunt. Et ſolùm pro extrema confuſione ejus diſcurſus Caramuelis, reſtat exponere, tres illas priores propoſitiones, quibus vis ſui diſcurſus nititur, eſſe disjunctivas quoad ſenſum. (Nam quartam eſſe disjunctivam expreſsè, & formaliter, & quintam non eſſe disjunctivam, evidens eſt.) Hæc enim propoſitio, v.g. *Cùm auditur undecima, nec eſt minùs quàm medium undecimæ, nec plus quàm medium duodecimæ*: habet hunc ſenſum; [Nunc eſt undecima, vel media hora ante, vel media hora poſt.]

53 Quod in ſimilibus propoſitionibus apertè deprehenditur, v.gr. in hac propoſitione, [Cùm audis in cohorte eſſe centum milites, nec ſunt pauciores quàm nonagintanovem, nec plures quam centum, & unus;] quæ certiſſimè æquivalet disjunctivæ huic: [In cohorte, in qua audis eſſe centum, vel ſunt centum, vel nonagintanovem, vel centum, & unus.] Item in hac propoſitione, [Cùm audis decem Authores eſſe pro una concluſione, nec ſunt plures quàm undecim, nec pauciores, quàm novem;] ſenſus eſt, [Cùm audis eſſe decem Authores, vel ſunt novem, vel decem, vel undecim.]

54 Cùm ergo conſtet, eas omnes propoſitiones eſſe disjunctivas, & à disjunctiva ad partem ſolùm arguere poteſt quis mera æquivocatione vacillans; dicendum, id argumentum, ſicut & cætera, & incaſſum laborare, & peccare in Dialecticam. Sicut enim, ſi propoſita hac enuntiatione, [Cùm audis decem Authores eſſe pro concluſione, nec ſunt plures quàm undecim, nec pauciores quàm novem,] inferres, [Ergo Authores ſunt undecim,] peccares in Logicam, quia à disjunctiva ad determinatam argueres: Ita & in hora contingit. Dic ergo, propoſitionem illam disjunctivam de uno quadrante ſuperaddendo, vel auferendo disjunctive, (ſonante hora, probabilem eſſe; propoſitionem verò determinatè loquentem de uno quadrante ſuperaddendo, non eſſe probabilem, ſed merè dubiam; & propoſitionem loquentem de uno quadrante auferendo, non eſſe probabilem, ſed dumtaxat dubiam.

CAPUT III.

Proponitur, & explicatur vera ſententia. Ubi, an Caramuel priorem revocaverit?

55 CErtiſſima ſententia, & antè Caramuelem à nemine dubitata, eſt in præceptis Eccleſiaſticis, quæ horam requirunt, attendendam eſſe præcisè horam ſonantem in horologio benè regulato; certiſſimè, ſi fuerit unicum; & probabiliter in unoquoque, ſi fuerit multiplex. Probabiliter, inquam: nam unumquodque horologium probabiliter loquitur, ſecundùm communem ſententiam, in iis, in quibus non omnia horologia conveniunt. Et probabile eſt, quòd unumquodque probabiliter loquitur; nam etiam eſt probabile, quòd unumquodque dubiè loquitur in iis, in quibus non omnia horologia conveniunt, ut dicam *cap.* 6. & etiam eſt probabile ſecundùm aliquos, primum adinſtar certi eſſe attendendum. Hoc ergo modo, & ſub hac explicatione certum eſt, attendendum eſſe ad horam ſonantem.

56 Sed non poſſum non vehementer admirari, Caramuelem, qui oppoſitam ſententiam tam certam, tam claram, tam demonſtratam aſſeruit, ut notavimus ſuprà *num.* 4. in fine ejuſdem quæſtionis Theologiæ fundamentalis, ſubſcripſiſſe tandem noſtræ ſententiæ. Sic enim habet *num.* 396. [Concluſio prima. Aliud eſt quærere horam cœleſtem, & mathematicam; & aliud Eccleſiaſticam, moralemque, juxta quam debemus gubernari in praxi. Cùm agitur de mathematica horologiorum veracitate, ſtandum experientiæ eſt. Si quis haberet horologium, quòd quoties cùm cœlo collatum, exactè reſpondere deprehenderetur, eidem ſtare deberet, & dies diſtinguere, non duodecimæ ultimo, ſed primo ictu.] In reliquis, quæ non reſpondent exactè cœleſti horæ, dicit, ſtandum eſſe experientiæ.

Digitized by Google

tiæ. Et deinde addit ſequentia: [Concluſio ſecunda. Cùm agitur de hora practica, (hoc eſt, morali, aut Eccleſiaſtica, juxta quam actiones noſtras gubernare tenemur) reſpicere poterimus primum, ultimum, aut quodcunque horologium benè directum. Singula enim habent vim opinionis probabilis. Si unicum ſit, illi erit ſtandum, quandiù non conſtet ejus error: quia illud admittit conſuetudo Eccleſiaſtica tanquam arbitrum, judicemque, ut horas ab horis diſtinguat.]

57 Quomodo autem hæc componenda ſint, non percipio. Nunquid hanc defendit ut probabilem, & oppoſitam ut evidentem? Sed hoc manifeſtam involvit contradictionem: implicat enim, è duobus contradictoriis unam eſſe evidentem, & alteram non eſſe evidenter falſam. Nunquid hanc ut certam practicè, & oppoſitam ut certam ſpeculativè? Sed relege ſuprà *num.*3. quod aſſerit Diana, illam aſſertionem Caramuelis de vno quadrante ſuperaddendo, & diminuendo ab hora horologio deſignata, eſſe communiter reprobatam in praxi de horis Canonicis, de jejunio, & de feſtorum obſervatione; & Caramuel è contra dicit, ſuam ſententiam eſſe certam, claram, & demonſtratam. Quare neſcio, quomodo de ſola ſpeculatione loqui poſſit.

58 Niſi fortè dicas, adhuc in hac praxi loqui eum de dictamine ſpeculativo, non de practico; id eſt, loqui ibi de non habenda præciſa attentione ad horologia, ſecluſa conſuetudine Eccleſiaſtica: at in poſtrema periodo loqui de hora practica, quæ attenditur ex conſuetudine Eccleſiaſtica, qua ad horologia præciſè attenditur, ſine additione alterius quadrantis ante, vel poſt horam ſonantem. Sed communiter non creditur, hanc eſſe mentem Caramuelis. Nam poſtquam propoſuit eam concluſionem ſecundam, ubi aſſeruit, ſi unicum eſt horologium, illi ſtandum eſſe, *quia illud admittit conſuetudo Eccleſiaſtica, tanquam arbitrum, judicemque, qui horas ab horis diſtinguat*: ubi videtur practicè ſtandum exactè pro hora, quæ illo unico horologio deſignatur, immediatè poſt illa verba, ſubdit: [Ex diſcuſſis manifeſtè colligitur, caruiſſe notitia Aſtronomiæ Theologos, qui Eccleſiaſtica præcepta ad momenta temporis reduxerunt. Ego enim poſt multos annos ſtudii, & laboris Herculei vellem videre unicum momentum deſignandum: certò enim ſcio à cœlo illos aberraturos toto cœlo. Hinc eſt, quòd nullis caſibus aliter reſpondendum ſit, quàm exiſtimant puri Theologi.] Sed ſi dixit Caramuel ex conſuetudine Eccleſiaſtica attendendum eſſe non ad momenta mathematica, ſed ad momenta practica, & Eccleſiaſtica, qualia per horologia deſignantur, & conſequenter Theologos ad illa attendentes non errare; cur iterùm redit ad poſtulandum momenta mathematica, & ad coarguendum Theologos de inſcitia Aſtronomiæ. Alius me ſubtilior componat; ego enim inſipientiam meam fateor.

59 Sed & Franciſcus Verde in apologia noviſſima, quam pro ipſius aſſertionibus edidit *num.* 388. adhuc putat, hanc eſſe ſententiam Caramuelis, ait enim: [Et ſubdo, veram mihi videri ſententiam Caramuelis, quam propugnat *à num.*376. *uſque ad* 397. *fundam.*10. ſcilicet, quòd licet ſit unum horologium benè regulatum, adhuc quis poteſt probabiliter credere per quadrantem à veritate deviare; & ſic poteſt tenere, quòd pro illo quadrante ſit, vel non ſit tranſlata media nox, poſt ultimum ictum horologii.] Cujus nullam affert confirmationem. Quòd ſi interroges, an ſecundus iſte Author addat illi ſententiæ probabilitatem? interrogo & ego, an Author addat probabilitatem, dum ſolùm repetit aſſertionem, quàm in alio ſcriptam reperit? Nam ſecundùm Caramuelem, & alios citatos *diſp.*11 *cap.*2. *art.*4. qui ex aliis exſcribunt, non addunt probabilitatem, ſed in eodem gradu relinquunt ea, quæ ſcripſerunt.

60 Ab aliquibus cenſetur Caramuel priorem ſententiam revocaſſe. Sed adhuc id mihi difficile eſt, cùm ſententiam priſtinam, & revocationem exiſtimatam in eadem editione, & ſub eodem quæſtionis titulo continuerit. Quidquid illud ſit, ſi nobiſcum ſentit, plaudimus; ſi à noſtra ſententia, quæ certiſſima eſt, alienatur, impugnamus.

CAPUT IV.

Sententia propoſita roboratur.

61 IGitur certitudo præfatæ ſententiæ oſtenditur primò. In qualibet quæſtione, vel dubio præcepti Eccleſiaſtici, conſuetudo Eccleſiaſtica univerſalis, recepta ab omnibus tanquam obligatoria, habet tantam vim interpretandi præceptum, ac ſi lex ſcripta eam interpretationem expreſſiſſet: ſed datur conſuetudo Eccleſiaſtica recepta ab omnibus tanquam obligatoria, quæ pro præceptis Eccleſiaſticis deſignantibus horam, admiſit horologia benè regulata tanquam arbitros horarum: ergo hæc conſuetudo habet vim interpretandi præcepta horam præſcribentia, ita ut reſpiciantur horologia benè regulata tanquam arbitri horarum; idque eodem modo, ac ſi lex Eccleſiaſtica ſcripta, verbis expreſſis eam attentionem ad horologia præſcripſiſſet.

62 Conſequentia inevitabilis eſt. Majorem tradit Caramuel *in Theolog. fundam. num.*764. *fundam.*31. his verbis: [Conſuetudo, & uſus communis Eccleſiæ eſt quædam *certiſſima*, & ſecuriſſima legis interpretatio.] Non ergo probabilis dumtaxat, ſed *certiſſima* regula eſt conſuetudo quoad vim interpretandi præcepta. Cujus majoris omnimodam certitudinem oſtendi *diſp.*23. *cap.*4. *ex cap. Cùm dilectus, de conſuetudine.* Ubi dicitur: *Conſuetudo eſt optima legum interpres*. Nam cùm Eccleſia potuerit hanc interpretationem ſuis legibus adhibere, & de facto ſtatuerit, eam adhiberi; illa quidem interpretatio authentica eſt, utpotè à jure ſtatuta.

63 Minor autem non eſt minùs indubitabilis. Sic enim in tota Eccleſia receptum eſt, ut ſi quis die ſequenti communicaturus ſit, ita ad jejunium naturale reguletur, ut poſt ſonitum horologii (ſaltem poſtremi) indicantis mediam noctem, nemo audeat quidquam guſtare. Item in tota Eccleſia receptum eſt, ut qui hodie jejunat, & jam ſemel comedit, & jentaculum conſuetudine inductum accepit, non audeat ampliùs comedere, ſalvo jejunio, donec horologium indicaverit mediam noctem. Idem evenit in tota Eccleſia circà recitationem horarum minorum, ſive diurnarum. Idem circà exercitium operum ſervilium; & circà alia ſimilia. Quare prædicta conſuetudo evidens eſt evidentia facti.

64 Nec poteſt dici, prædictam conſuetudinem univerſalem fundari in ignorantia juris. Nam quamvis hæc exceptio poſſit habere locum contra conſuetudinem quoad effectum inducendi obligationem, de quo vide *diſp.*23. *cap.*5. *art.*7. *&* 14. Quoad effectum tamen interpretandi legem ſcriptam, non poteſt id opponi contra conſuetudinem, ut conſtat ex eadem *diſp.*23. *cap* 4. *art.*2. præcipuè *à num.*15.

65 Deinde omnes Authores antè Caramuelem hanc conſuetudinem ſupponunt. Et cùm exiſtentia conſuetudinis ſit quæſtio de facto, illa plenè probata ex teſtimonio concordi teſtium, unus, vel alter contradicens nihil officit: nam antè illum teſtem erat plenè probata, & in ſuæ certitudinis poſſeſſione. Ergo cùm omnes Authores hanc conſuetudinem firmiter teneant, non obſtabit, quòd unus, vel alter illi poſteà contradicat. Immò ipſe Caramuel de ea conſuetudine deponit. Ait enim *in eo loco Theolog. fundam.* in concluſione ſecunda, relata *cap. præcedent.* [Illud (horologium benè directum) admittit conſuetudo Eccleſiaſtica tanquam arbitrum, judicemque, ut horas ab horis diſtinguat:] & priùs dixerat *num.* 392. [Illis enim gubernari debebimus, ut dixi, quandiù eadem erroris non poſſint convinci. Sic tenet fidelium conſuetudo, quæ eſt Eccleſiaſtici præcepti integerrima interpres.] Et ideò optimè Leander à Santiſſimo Sacram. *in quinque Eccleſiæ præcept. tract.*5. *diſp.*6. *quæſt.*27. ait: [Indicant tamen (horologia) horam, cui intendere Fideles debent ex præſcripto, & conſuetudine Eccleſiæ.]

66 Confirmatur primò. Si propter aliquid non eſſet attendendus in unico horologio ſonitus præciſus mediæ noctis, ne jam recitetur completorium, ne comedat carnes jejunaturus die ſubingrediente, &c. maximè, quia horologium, quamvis benè regulatum aliquando exorbitat ab hora: ſed tale horologium ſolummodò exorbitat ab hora cœleſti, & mathematica; non autem ab hora practica, & Eccleſiaſtica: ergo nulla eſt ratio. ob quam non ſit attendendus præciſè ille ſonitus horæ mediæ noctis.

67 Conſequentia patet, & major eſt Caramuelis, qui omnes ſuas demonſtrationes eò dirigit. Minor etiam eſt manifeſta, cùm hora practica, & Eccleſiaſtica ſit illa, quam deſignat horologium, quamque admiſit conſuetudo Eccleſiaſtica ad actiones dirigendas, teſte ipſo Caramuele, qui ut vidimus, ait, quòd horologium benè regulatum admiſit Eccleſiaſtica conſuetudo tanquam arbitrum horarum ad actiones præceptas.

68 Confirmatur ſecundò. Hora practica, & Eccleſiaſtica non eſt hora mathematica, ut ipſe Caramuel ſupponit, & diſtinguit: ergo ex eo, quòd erret horologium in hora mathematica, non infertur, quòd erret in hora practica, & Eccleſiaſtica; immò cùm hora practica, & Eccleſiaſtica ſit illa, quæ ſonat in horologio, utpotè admiſſa à conſuetudine Eccleſiaſtica; certiſſimum remanet, quòd horologium non errat in hora practica, & Eccleſiaſtica. Ergo ad illam horam præciſè attendendum eſt ad regulandas actiones præceptas. Patet conſequentia. Quia ubi non eſt error horologii, non eſt ratio excludendi ſonitum illius ad actiones præceptas dirigendas.

CAPUT V.

Concluſio hujus materiæ, & notationes nonnullæ.

69 PRo integra ergo comprehenſione, & concluſione hujus materiæ, attentè advertendum eſt, certitudinem noſtræ ſententiæ in duobus inconcuſſis cardinibus verti. Nam vel loqueris de hora mathematica, & cæleſti, vel de hora practica, & Eccleſiaſtica, juxta quam jubentur regulari actiones. Primo quidem modo nunquam eſt probabile, quòd audita hora mediæ noctis in horologio, illa eſt hora mediæ noctis, uno quadrante minùs; quia tunc nullum penitus eſt fundamentum, ut ſit uno quadrante minùs, potiùs quàm uno quadrante plus; & ita nullus prudens poteſt id determinatè aſſerere, & temerarius erit, ſi id determinatè aſſerat. Et ſolùm eſt probabilis disjunctiva propoſitio, quòd tunc eſt hora mathematica mediæ noctis uno quadrante plus, vel uno quadrante minùs. Quæ disjunctiva non facit probabilem alteram partem determinatam disjuncti, & conſequenter neque utramlibet. Et quia id non advertit Caramuel, incidit in

tam

tam gravem æquivocationem. Quæ omnia indubitanter conſtant ex toto capite ſecundo, & quatuor ejus articulis. Ex hoc ergo primo capite manet certiſſimum, quòd uno quadranti, antequam ſonet hora noctis duodecima, non poteſt ſuperaddi unus quadrans, quaſi jam ſit hora duodecima cœleſtis; atque adeò non eſſe probabile, quòd hodie jejunans, poſſis jam comedere pro die ſequenti, neque quòd poſſis jam recitare horas diurnas diei ſequentis; & ſi dies hodierna eſt Dominica, quòd non poſſis vacare ſervilibus abſque peccato (præcipuè ſi totum tempus pertinens ad parvitatem materiæ vacaſti ſervilibus) & ſic de ſimilibus aliis.

70 Loquendo autem de hora practica, & Eccleſiaſtica, juxta quam actiones præceptas gubernare debemus, ex conſuetudine univerſali totius Eccleſiæ, quæ ubique gentium recepta eſt tanquam obligatoria, utpotè ex interprete authentica legum Eccleſiaſticarum; certiſſimum manet, attendendum eſſe modo explicato ad horologia ſonantia. Quæ enim gens eſt inter Catholicos, in qua audita hora mediæ noctis non ſit conſuetudo communicaturis, ut non ampliùs quidquam guſtent, tanquam quid maximè obligatorium?

71 Notabis primò etiam horologia ſolaria, quæ non creduntur exorbitantia, admiſſa eſſe ex conſuetudine Eccleſiæ. Hæc autem in pauciſſimis præceptis locum habere ſolent; quia plures, & præcipuæ difficultates ſunt circà mediam noctem, & in præceptis incipientibus, & deſinentibus in media nocte; quia hæc finis antecedentis, & initium ſubſequentis diei eſt. Sed neque excludit conſuetudo Eccleſiaſtica horologia nocturna; ſi conſtet, illa non exorbitare nimis.

72 Notabis ſecundò, eſſe probabilem ſententiam communem, quæ docet, quando plura ſunt horologia, quodlibet eſſe ad inſtar teſtis facientis probabilitatem, atque adeò ſtari poſſe pro quotlibet eorum, nec teneri te ſequi unum potiùs, quàm aliud. Ratio eſt, quia conſuetudo Eccleſiaſtica ſolùm induxit (ex vi ſua interpretandi leges Eccleſiæ) obligationem attendendi horologia benè regulata; non autem attendendi unum præ alio, ubi plura ſunt.

73 Notabis tertiò, eſſe probabilem ſententiam Patris Breſſeri *de Conſcientia lib. 4. cap. 11. num. 107.* quem ſequitur Leander à SS. Sacram. *tract. 7. de Euchar. diſput. 5. quæſt. 7.* & apud ipſum P. Dicaſtillo, Narbona, Paſqualigus, & alii. Qui omnes aſſerunt, eum, qui jejunaturus eſt die ſequenti jejunio Eccleſiaſtico, vel obſervaturus jejunium naturale ad communionem ſacram, non teneri abſtinere à cibo, donec ultimus pulſus horæ duodecimæ noctis ſonet. Videtur enim hæc opinio ea ratione fulciri poſſe, quòd cùm horologium accipiatur ad inſtar teſtis, non videtur proferre ſuum teſtimonium, donec illud integrè indicaverit; ſicut non valet teſtimonium teſtificantis, uſquedum poſtrema verba ſuæ declarationis protulerit. Et quamvis per primum pulſum denotet, horam jam eſſe completam, at non denotat per primum pulſum, quota hora ſit completa. Quare ille primus pulſus non eſt ſufficiens ad notificandam horam illis, qui eam ignorant. Ad primum ergo pulſum impleta eſt hora, ſed nondum datum eſt ſignum ſufficienter illam deſignans: nam per illum primum pulſum ignorantes horam non poſſunt cognoſcere, quota ea ſit.

74 Et confirmatur, quia cùm ſonat primus pulſus, non incipit hora, ſed paulò antè inceperat; nam poſtquam tranſacta eſt tota horæ, datur intervallum non minimum, antequam moveri incipiat malleus pulſans; & tamen uſque ad primum pulſum non incipit computari hora ſequens; quia antè primum pulſum non ſonuit ſignum horæ ſubſequentis: ergo cùm antè ultimum pulſum non ſonuerit ſignum manifeſtativum horæ duodecimæ, uſque ad illum hora non eſt computanda; licèt reverà in horologio paulò antè inceperit.

75 Notabis quartò. Cùm plura ſunt horologia benè gubernata, id in quo omnia conveniunt, eſſe practicè certum; nam ſi omnia intra intervallum unius quadrantis ſonant, primum convenit cum reliquis in eo, quòd undecima cum tribus quadrantis tranſacta eſt: quare id remanet practicè certum. De opinione verò eorum, qui dicunt, ad primum horologium attendendum eſſe, dicam *cap. ſequenti.*

CAPUT VI.

Deciditur quæſtio appendix: An ubi ſunt plura horologia benè regulata, ea conſtituant probabilitatem, an dubium?

76 Dixi capite præcedenti, notatione ſecunda, eſſe probabilem ſententiam, quæ affirmat, ubi concurrunt plura horologia benè regulata, ſingula conſtituere opinionem probabilem circà horam, quam deſignant; ſunt enim Authores graviſſimi pro ea parte. Sed qui dicit opinionem eſſe probabilem, non dicit, eam eſſe veram; & adhuc relinquit locum quæſtioni, an oppoſita pars ſit probabilior?

77 Cenſeo ergo multò probabilius, ubi ſunt plura horologia, ſi æquè benè regulentur, illa non conſtituere probabilitatem, ſed dubium: & ita in eo caſu quæſtiones practicas circà horam non eſſe decidendas ſicut in hora probabili, ſed ſicut in hora dubia. Pro hanc concluſione ſtant P. Joannes de Salas, & Emanuel Rodriguez mox referendi, & Merolla *tom. 1. diſput. 3. num. 139.* apud Dianam *4. part. tract. 3. reſolut. 19.* Nam ut probavi *diſput. 6. cap. 6.* in quæſtione facti motiva utrinque æquè probabilia non conſtituunt probabilitatem, ſed dubium. Etenim quando ſunt duo teſtes æqualis authoritatis, qui res omninò oppoſitas teſtantur in quæſtionibus de facto, quæſtionem relinquunt in ſtatu dubii. Et idem eſt, ſi ex utraque parte ſint bini, vel terni teſtes æqualis authoritatis.

78 Etenim ſi fœmina nupta habeat tres teſtes oculares de morte conjugis, & alios tres oculares æqualis authoritatis de vita ipſius pro eodem tempore, de quo alii teſtantur, res manet in ſtatu dubii; neque ullus judex permittet, illam tranſire ad ſecundas nuptias, donec de morte conjugis appareant clariora teſtimonia, vel indicia. Similiter ſi contingat, Petrum accuſari de delicto, & contra ipſum ſint duo teſtes, & pro ipſo duo alii æqualis authoritatis deponentes de actione incompoſſibili cum delicto, judex hæret dubius. Quod in cæteris quæſtionibus de facto ſemper contingit. Cùm ergo quæſtio hæc, [an ſit hora duodecima noctis,] ſit quæſtio de facto, eodem modo reſolvenda eſt, & dicendum, illam manere in ſtatu dubii

79 Confirmatur urgentiſſimè. Ponamus duos caſus. In primo inquirit judex, an Petrus homicidium commiſerit; & ſunt duo teſtes æqualis fidei, quorum unus affirmat delictum Petri, alter verò affirmat aliquid phyſicè incompoſſibile cum delicto. In ſecundo inquirit judex, qua noctis hora Paulus ingreſſus fuerit plateam, tanquam circumſtantiam, à qua dependet inveſtigatio cujuſdam delicti. Et comparent duo teſtes æqualis authoritatis, quorum alter ait, ſe vidiſſe Petrum ingredientem in puncto noctis mediæ: alter teſtatur, ſe vidiſſe Petrum ingredientem una hora poſt mediam noctem, & vidiſſe non ingreſſum anteà.

80 Tum ſic. Quando dantur duo teſtes æqualis fidei, qui contraria teſtantur circà id homicidium Petri, Judex manet omninò dubius: ergo quando duo teſtes æqualis fidei teſtantur contraria circà horam, qua Paulus ingreſſus eſt plateam, etiam conſtituunt dubium Judicem. Conſequentia patet: nam inquiſitio judicis circà homicidium, aut circà horam, ſolùm mutat materiam. Jam verò duo horologia accipiuntur tanquam duo teſtes deponentes de hora: ergo ſi duo horologia ſint æquæ fidei, quia æquè benè regulata, & unum teſtetur eſſe duodecimam, & alterum teſtetur eſſe duodecimam dimidiatam; etſi unumquodque ſeorſim faciat fidem probabilem, tamen collata inter ſe non faciunt probabilitatem, ſed dubium.

81 Quare id, in quo conſonant omnia horologia, dicendum eſt practicè certum: id verò, in quo diſſonant, ſi ſint æqualis authoritatis, dicendum eſt, eſſe in dubiis, niſi pro altera parte adſit aliquod indicium, quòd illam reddat probabiliorem. Et ita ſi ſint quinque horologia æqualis authoritatis in urbe, & duo ſtent pro una parte, & pro altera conſonent tria, hæc ſecunda pars manet probabilis, & altera dubia, quantum eſt ex parte illorum duorum: vel potiùs dices, ea duo manere ſine ſufficienti authoritate in eo, in quo diſſonant, eodem modo ac ſi ex quinque teſtibus duo pro una parte teſtentur, & tres alii æqualis authoritatis pro oppoſita.

82 Dices, conſuetudine introductum eſſe, ut unumquodlibet eorum admittatur, tanquam probabiliter opinans, & non tanquam teſtis in quæſtione de facto.

83 Si firmo aliquo fundamento probaretur, talem eſſe conſuetudinem, ciderem utique. Atqui difficilè id probabis. Ex conſuetudine enim Eccleſiaſtica ſolùm conſtat, horologia attendenda; & ubi ſunt æqualis authoritatis, non unum præ alio determinatum eſſe. Hoc autem non probat, unumquodlibet conſtituere potiùs probabilitatem, quàm dubium quoad id, in quo diſſonat ab alio.

84 Hinc colliges, quàm malè Caramuel appellaverit clarum, & manifeſtum errorem ſententiam Patris Salas, & Emmanuelis Rodriguez. Ecce verba illius *in Theolog. fundam. numer. 341. fundam. 10.* Incipiam ab illa ſententia (ſi hoc nomine honoranda eſt aſſertio, quæ eſt *clarus, & manifeſtus error*:) ab illa, inquam, quæ docet, primo horologio neceſſariò eſſe ſtandum. Illam habuit Emmanuel Rodriquez in nova editione ſuæ ſummæ *tom. 1. cap. 105. num. 6.* ubi ait: *Qui audiens horam duodecimam media nocte, adhuc edit, aut bibit, non poteſt communicare die ſequenti, quia præceptum non communicandi poſt cibum ſumptum, obligat etiam cùm quis dubitat, utrùm ſit media nox; ſumpta dubitandi occaſione ex eo, quòd alia horologia poſt cibi ſumptionem ſonuerunt. Hæc concluſio eſt contra Thomam Sanchez,* &c. ſubſcripſit Emmanuel Rodriquez Joanni Salas *in 1. 2. tract. 8. diſp. 1. ſect. 25. num. 264.* At ego contra Rodriquez, & Salas dico primò. Nullum rotarum horologium eſt infallibile, hoc eſt, mathematica temporis momenta diſtinguens; adeòque nulli neceſſariò eſt ſtandum.]Huc uſque Caramuel.

85 Et ut à poſterioribus verbis incipiam, fallitur, dum putat, hanc ſuam primam concluſionem eſſe *contra Rodriquez, & Salas.* Ipſi enim non dicunt, ideò ſtandum eſſe primò horologio, quia infallibiliter mathematica temporis momenta diſtinguat, ſed potiùs, quia diverſitas, & diſſonantia horologiorum facit dubium, non autem probabilitatem. Attende verbis Emmanuelis, *ſumpta dubitandi occaſione ex eo, quòd alia horologia,* &c. Quę aſſertio non clarus, & manifeſtus

error,

Digitized by Google

error, ut vult Caramuel, ſed probabiliſſima ſententia eſt, quam validó fundamento firmavi.

86 In iis ergo verbis Emmanuelis duo aſſeruntur, & quòd horologiorum contrarietas, & diſſonantia faciat dubium, oon probabilitatem; & quòd in eo caſu comedens, & bibens poſt auditam in primo horologio horam mediæ noctis, non poſſit manè communicare ſacram Synaxim, & utrumque eſt probabile. Primum conſtat ex fundamento prajacto. Secuodum, quòd ſcilicet in dubio, an ſit media nox, qui aliquid comedit, non poſſit manè ſuſcipere Euchariſtiam, tenent graves Authores. P. Thomas Sanchez *lib. 2. de matrimonio*, *diſput.* 41. *num.* 40. P. Ægid. de Conink *tom.* 1. *in* 2. *part. quæſt.* 80. *art.* 8. *num.* 48 item P. Fagund. Card. Lugo. Villalobos, & Philibertus apud Leaodrum à SS. Sacr. *tract.* 7. *de Euch. diſp.* 5. *quæſt.* 4. & apud ipſum Franciſc. de Lugo, & P. Oviedo relati à Diana.

87 Quoad ſecundum, quamvis probabile ſit, tamen oppoſitum cenſeo probabilius. Homo enim erat in poſſeſſione ſuæ libertatis, quando ſuperuenit dubium: hoc autem poſſeſſionem ſuæ libertatis non tollit. Item quia impedimentum dubium non poteſt tollere jus certum. Et hujus ſententiæ ſunt Joannes Sancius *diſput.* 42. P. Laymanus *lib.* 1. *tract.* 1. *cap.* 5. §. 4. *num.* 36. & Diana *part.* 3. *tract.* 4. *reſol.* 29 quos refert, & ſeqoitur Leander à SS. Sacram. *tract.* 7. *de Euch. diſp.* 5. *quæſt.* 4.

88 Caramuel *lib.* 3. *Theologiæ intention. diſputat.* 3. *quæſtion.* 9. *numer.* 1435. iterùm inſurgit contra eam opinionem, ut à Merolla propugnatam. Verba Caramuelis ſunt: [Dabo tameu verba Merollæ *tom.* 1. *diſputat.* 3. *cap* 3. *corollar.* 2. *num.* 139. ut candidus lector videat, non eſſe idem habere bona fundamenta, & benè diſcurrere. Certiſſima principia ſupponit Merolla, & illis diſcurrit contra Ethicæ principia certiſſima, ac ſi veritas contrarietur veritati. Inquit ſic: *Falſum eſt id, quòd ſubdunt aliqui*, (dicat, ferè omnes, nullo excepto) *quod ſcilicet ſi diverſa ſint horologia, & unum ſonuerit horam mediæ noctis, aliud verò non; poteſt qui tunc ſolvit jejunium naturale, communicare ſequenti die, quia eſt veluti ſi eſſent duæ rationes, aut opiniones probabiles; liceret enim alterutram illarum amplecti. Hoc, inquam, falſum eſt, quia in pari cauſa melior eſt conditio præcepti poſſidentis; & opiniones probabiles ſunt tantùm ſpeculativæ, & ideò homo tunc debet ſe gerere, ac quando factum eſt dubium.* Et ex his concludit ſtandum negativæ parti.] Huc uſque Caramuel.

Fallitur tamen egregiè. Nam Merolla ex bonis fundamentis benè diſcurrit, neque contra principia certiſſima diſcurrit. Nam ſi nomine opinionum probabilium intelligat motiva æquè probabilia, ea quidem in quæſtione ſpeculativa (id eſt, io quæſtione facti) oon producunt probabilitatem, ſed dubium, ut *in hoc capite*, & *in diſputatione* 6. *capite* 6. ſatis clarè oſtenſum eſt.

89 Sed pergit immediatè Caramuel *numer.* 1436. in hæc verba. [Ego autem, præmiſſa debita admiratione, horum terminorum connexionem non capio.] Fortè ſuſpenderet admirationem, ſi legiſſet eam doctrioam in Joanne Sancio *diſput.* 43. *num.* 50. à quo Authore multa hauſit Caramuel, præcipuè in materia de opinione probabili. Sed & terminorum connexionem facilè capiet, ſi conſideret in judicio duos teſtes æqualis fidei ſibi invicem poſitivè adverſantes, etſi ſinguli ſeorſim conſiderati, faciant fidem probabilem; at mutuò inter ſe collatos, non producere opinionem probabilem, ſed dubium.

90 Subdit Caramuel immediatè: [Et tamen condoleo, dari virum, qui ſuæ animæ, & ingenii libertatem velit malleo unius campanę ſubdere, etiam malè regulato. Conſultò illud *etiam* pono: quia Merolla inter horologia benè, & malè regulata non diſtinguit.] Sed hoc poſteriùs facilem habet excuſationem: nam quoties Authores agunt de fide habenda horologiis, ſemper agunt de benè regulatis, cùm malè regulatis etiam ignari homines non fidant. Sed quid eſt, *libertatem malleo unius campanæ ſubdere?* Nunquid leges Eccleſiaſticæ non cogunt nos eis malleis attendere tanquam ſignis horæ practicæ? Id ſatis ex tota hac diſputatione conſtat.

91 Sed præſtat audire, quæ his ſubiicit *numer.* 1438. [Horologia, quæ benè gubernata dicuntur, habere vim opinionis probabilis. (Nego aſſertionem. Sed attende probationem ejus.) Aut dicat Merolla, quid ego facturus eſſem die Jovis, ſi cùm muſæo egrederer, audirem unum famulum dicentem, eſſe horam noctis primam, alterum eſſe undecimam.."... Diſcere vellem à Merolla, utri famulo crediturus eſſem, an illi, qui undecimam; an illi, qui primam aſſereret; & ſi alicui, cur potiùs uni, quàm alteri? Uterque fidelis, & diligens eſt: immò quia mea ſententia æquales, oon eſt ratio, ob quam uni negem aſſenſum, tribuam alteri. (*Qui non inferat: ergo dubius hæreo?*) Utrique igitur probabiliter debeo aſſentiri.] Inde ab hominibus ſic teſtantibus transfert paritatem ad horologia contrariom indicantia.

92 Et inde ſic infero. Duo teſtes in judicio ſibi contrariantur circà delictum Petri; & quia judicis ſententia æquales ſunt, non eſt ratio, ob quam Judex uni neget aſſenſum, tribuat alteri: ergo judex utrique probabiliter debet aſſentiri: atque adeò poterit procedere contra delictum Petri tanquam ſemiplenè probatum. De ejus diſparitate jam diù deſperavi.

93 Deinde hæc conſequentia peſſima eſt: *Non eſt potior ratio, quare uni fidem habeam, quàm alteri: ergo utrique probabilis fides adhibenda.* Etenim non eſt potior ratio, quare credam, Turcam dormire, quàm Turcam non dormire; & tamen malè infeꝛes: *ergo utrique probabiliter aſſentiar.* Sed præter hoc, quòd non ſit potior ratio pro uno, quàm pro altero, requiritur, quòd pro hac parte determinata ſit grave fundamentum; & quòd unum fundamentum oon deſtruatur per aliud æqualis fidei, qualiter deſtruitur in quæſtione de facto, ut ſatis oſtenſum eſt.

DISPUTATIO XXVII.

An in legibus Eccleſiaſticis ratione parvitatis materiæ, aut ex alio capite debeat tempus non computari de momento ad momentum.

CAPUT PRIMUM.

Refertur placitum Caramuelis.

1 VIdimus *diſputat. præcedenti*, eſſe certiſſimum obligationem attendendi exactè ad horologia ſonantia in legibus Eccleſiaſticis decernentibus horam, non obſtante ad id errore horologiorum, quæ benè gubernantur; & oppoſitam Caramuelis ſententiam ex prædicto errore arguentem, in mera æquivocatione fundari. Reſtat modò inquirere, an ex parvitate materiæ, aut alio ex capite poſſit defendi eadem aſſertio, ſaltem ne contra legem Eccleſiaſticam graviter delinquatur: nempe, an uno horæ quadrante, vel aliquanto plus, protrahi poſſit hora legibus taxata?

2 *Diſputat.* 101. *in Regul. num.* 1328. 5. *Hæc dixi*, ita diſſerit. [Quid ſi Petrus haberet horologium exquiſitiſſimum, mediæ noctis tempus præcisè indicens? Reſpondeo, adhuc in tali caſu tempus non debere mathematicè, & metaphyſicè, ſed civiliter, ac moraliter accipi. Dies notabiliter incepiſſe dicitur, cùm ejus octava pars effluxit, nempe poſt mediam noctem hora tertia. Dies leviter eſt incboata, cùm harum trium horarum effluxit quaſi octava pars, nempe horæ quadr. min. 22. ſect. 30. (*trium horarum octava pars eſt unus quadrans cum dimidio, ſive viginti duo minuta cum dimidio; unde viginti duo minuta ſunt minus octava parte.*) Non puto præcepta politica, ſive Eccleſiaſtica illa ſint, ſive ſæcularia, tam exactè poſſe tempus decernere, ut reus ſit, qui ſublatus aliis inconuenientibus, opus præceptum differat uno quadrante; quia alias Eccleſia rebus faciendis mathematica tempora indiceret, non moralia: quod eſt contra univerſorum opinionem.]

3 Vide, an poſſis componere eam periodum cum illa, quam ſcribit *in Theol. fundam. num.* 396. [quis haberet horologium, quod, quoties cum cœlo collatum, exactè correſpondere deprehenderetur, eidem ſtare deberet, & dies diſtinguere, non duodecimæ ultimo, ſed primo ictu.] Ubi duas aſſertiones diverſas ſtatuit. Primam, quod ſtare debeat horologio exactiſſimo. Secundam, quòd non ultimo pulſui, ſed primo ſtandum ſit. Ego quidem has cum prima illa periodo componere non poſſum. Sed illud prioris periodi aſſertum videtur tranſtuliſſe ad Theologiam fundamentalem *à numero* 397. *fundament.* 10. licèt præcipuè nixus in ea probabilitate, quam putat provenire ab errore horologiorum; cujus vires diſputatione præcedenti manent diſſipatæ. Sic enim ait: [Ex diſcuſſis manifeſtè colligitur, caruiſſe notitia Aſtronomiæ Theologos, qui Eccleſiaſtica præcepta ad momenta temporis reduxerunt. (*Si immediatè ante dicit, attendendum eſſe ad horam practicam deſignatam ab horologio ex conſuetudine Eccleſiæ, quomodo immediatè urget Theologos de inſcitia Aſtronomiæ; cùm ad Eccleſiæ conſuetudinem nihil conducat Aſtronomiæ notitia.*) Ego enim poſt multos annos ſtudii, & laboris Herculei vellem videre unicum momentum (*unicum momentum practicum eſt, quod deſignatur horologio*) deſignandum: certò enim ſcio à cœlo (*ſed non ab hora practica*) illos aberraturos toto cœlo. Hinc eſt, quòd multis caſibus aliter reſpondendum ſit, quàm exiſtimant puri Theologi.]

4 Proponit deinde primum caſum. [Primus. An parvulis ante expletum ſeptennium liceat miniſtrari carnes diebus jejunii? Contra Sylvium affirmativam ſententiam tenet Diana *part.* 1. *tractat.* 9. *reſolutio.* 43.."... Sed quomodo debet determinari annus ſeptimus? Annus computandus eſt de momento ad momentum? Reſpondeo negativè. Primò, qoia ignoratur nativitatis momentum. Secundò, quia ſi Deus illud revelaret, adhuc ignoraretur ejus momenti revolutio. Ergo ſeptimus annus moraliter accipiendus. Sed quanta luxatio eſſe debet in iſto tempore morali? Conſtabit ex caſu ſequenti.]

5 Et *numer.* 398. proponit ſecundum caſum. [Secundus. An pro obligatione jejunii vigeſimus primus annus ſit computandus de momento ad momentum? Reſpondet affirmativè Sanchez, & Portel. juxta quorum ſententiam, qui natus eſt in profeſto ſanctorum Petri, & Pauli hora decima, minut. 20. ſect. 5. ante meridiem, redeunte eadem die anno vigeſimo primo poteſt jentaculum

taculum ſumere ante hoc momentum, *(non callet ſententiam eorum Authorum)* at non ſequentibus Et quidem ſi hæc opinio admitteretur, poſſet ſubtilius adhuc quæri, an qui in ipſo tempore ſcrupulo illo quinto magnam panis partem tranſglutiret, violaret jejunium Eccleſiæ? & momenta hæc reducerentur ad inſtantia; & deberemus ſupra omnem mathematicam ſubtilitatem *(quia non calluit ſententiam, malè infert)* in moralibus controverſiis aſcendere. Subrideo, cùm ſimilia lego, exſcribove: *(ſubridebunt etiam Authores, ſua ſententia perperam intellecta)* & quia tempus, quo obligat lex, debet eſſe cognoſcibile, ideò concludo, tempus hoc non debere numerari de momento ad momentum.]

6 Quibus immediatè hæc ſubiicit. [Poſito igitur, quòd tempus moraliter accipi debeat, inquiris, quando incipiat obligatio jejunandi? Reſpondet Sancius *in ſelectis diſputat. 54. num 4.* Die, qua complet quis annum vigeſimumprimum, non teneri jejunio. Ergo conſequenter dicere poſſet, die, qua aliquis complet annum ſeptimum, non teneri præceptis Eccleſiæ. An diſtingueret inter præceptum jejunandi, & præceptum abſtinendi à carnibus? Tu conſidera. Et ſi diſtingueret; qua puer hora incipiet non poſſe comedere carnes, qui poterat ante ſeptimum ætatis annum?] Cui dubio ipſe non reſpondet; & cùm in primo caſu pro reſponſione hujus dubii de puero ſeptennario, ſe remiſiſſet ad hoc ſecundum; *Conſtabit*, inquit, *ex caſu ſequenti*: cùm ad hunc ſecundum venit, indeciſum etiam relinquit. Sicut etiam ex ſex aliis poſteà propoſitis, in quibus omnibus negat, tempus computandum de momento ad momentum. Sed quantum tempus poſſit, aut debeat ſuperaddi, ipſe difficultatis refuga definire non audet.

7 Accedens tandem ad octavum caſum (nam cæteri homogenei ſunt, nec aliquid ſpeciale contineant, neque Authoris alicujus aliquod ſuffragium, quod ejus ſententiæ faveat) ſic ait:] Uno, aut altero die ante tempus mathematicum poſſe licitè, & validè aliquem ordinari, probabile judicat Villalobos *in ſumm. tom. 1. tractat. 11. diffic. 11. num. 2.* qui probabilius judicat, eum, qui hodie veſpere complet ætatem, poſſe manè ordinari: quod etiam Ledeſma, & alii. Non ergo illuſtrium Theologorum ſententia *(ſcilicet iſtorum duorum, non alios non citavit)* anni de momento ad momentum enumerantur.]

8 Eandem ſententiam Caramuelis ſequitur Paſqualigus (ut refert Leander à SS. Sacram. *tractat. 5. de jejunio, diſput. 6. quæſt. 27. & 28.) tract. de jejunio decis. 158. & 159.* non ſolùm quatenus horologia exorbitant ab hora mathematica; ſed generaliter in præceptis determinantibus tempus, in quibus admittit parvitatem materiæ, aſſeritque tempus non mathematicè computandum, ſed moraliter, & plus minuſve.

CAPUT II.

Aliqua notanda pro intelligentia ejus aſſertionis, & impugnationis ejus.

9 NOtandum eſt primò, Authores communiter aſſerentes, tempus præcepto deſtinatum, computandum eſſe de momento ad momentum, nunquam dixiſſe, computandum eſſe de momento mathematico ad momentum mathematicum; quin potiùs, licèt non verbis formalibus, verbis tamen æquivalentibus dixiſſe, computandum eſſe de momento practico ad momentum practicum. Et quidem ſicut eſt hora mathematica, quam ſcilicet aſtra indicant peritis; & hora practica, cui actiones præceptas conformare debemus, & quam indicant horologia benè regulata, ut *diſputat. præcedenti* explicuimus: ita eodem modo, & eodem ſenſu datur momentum mathematicum, quod cœlo ineſt; & momentum practicum, quod horologia indicant. Authores ergo prædicti cùm aſſerant, actiones temporaneas dirigendas eſſe per horologia benè regulata, ſignum eſt, eos loqui de tempore deſignatu per prædicta horologia, quæ ut arbitros horarum aſſumpſit conſuetudo Eccleſiaſtica; atque adeò loqui de hora practica, & de momentis practicis, quæ horologiis indicantur; non de hora mathematica, neque de momento mathematico, quod Authores Aſtronomiæ inſcii deprehendere non poſſunt, & quod horologiis non indicatur.

10 Notandum eſt ſecundò, licèt Caramuel citet P. Thom. Sanch. & Portellium, aſſerentes, ſeptennium puerorum in ordine ad initium obligationis legum Eccleſiaſticarum computandum eſſe de momento ad momentum, tamen neque illi Authores, neque alii ejus ſententiæ patroni proponunt caſum iis terminis, quibus proponit Caramuel; ſcilicet quòd ſeptennium compleatur hora decima, minut. 20. ſect. 5. Nam cùm in horologiis non ſonent minuta, neque ſcrupli, neque in ſolaribus communibus appareant, neque ſit alia communis regula ad ea minuta computanda, intelligendum eſt, tempus computari de momento ad momentum, quantum manifeſtari poteſt ex communi arbitrio horarum. Itaque ſi puer natus eſt hora duodecima noctis præciſa, ſeptennium computandum eſt de momento ad momentum, ſcilicet hora duodecima noctis præciſa. Si verò natus eſt paulò poſt horam duodecimam, cùm pervenitur ad ſeptennium, poſtquam ſonuerit hora noctis duodecima, in eo parvo tempore ſequenti datur locus dubio. In caſu autem dubii Authores illi jam ſtatuerunt generaliter, quid tenendum ſit, ſcilicet ſtari debere pro poſſidente. Stabit igitur pro libertate pueri, donec certò conſtet, tranſiiſſe illud breve tempus poſt duodecimam. Itaque quando dicitur, computandum eſſe tempus de momento ad momentum, intelligendum eſt de momento practico certo ad momentum practicum certum. Momentum autem dubium per regulas generales de dubio computabitur.

11 Notandum eſt tertiò, quando Joannes Sancius citatus aſſerit, eo die, quo aliquis implet annum vigeſimumprimum, non teneri jejunio, nihil favere ſententiæ Caramuelis, neque negare computationem temporis de momento ad momentum; neque idem dicere de præcepto abſtinendi à carnibus, diſparitatemque dilucidam inter utrumque præceptum deſignare. Ait enim præceptum jejunii indiviſibiliter reſpicere unicam comeſtionem pro toto die; & ideò qui ſemel frangit jejunium, jam non peccat ampliùs, iterùm & ſæpiùs comedendo. Unde fit, quòd ſi aliqua parte diei licuit homini comedere carnes, vel pluries comedere, eo die liber eſt à jejunii obligatione. Sicut contingit etiam homini, qui manè diſceſſit à loco, ubi non jejunatur, & deinceps acceſſit ad locum ubi jejunatur: cenſet enim Sancius, & meritò, eum toto die liberum eſſe à jejunio; quia in aliqua parte diei licitum fuit illi pluries comedere. Unde illo die, quo adoleſcens ætatem complet hora decima, licet ei non jejunare: non quia ætas excludat computationem de momento ad momentum; ſed quia ante horam decimam potuit ille pluries comedere: & per hoc quod potuit pluries comedere in aliqua parte diei, potuit toto die non jejunare. Quod non contingit in præcepto abſtinendi à carnibus, quod diviſibile eſt; & toties peccat homo in unico die, quoties in eo carnes comedit: & ideò ſi ſeptennium completur hora decima, quoties puer carnes comedit poſt horam decimam, toties peccat. Unde manifeſtè patet, Joannem Sancium non opponi ſententiæ aſſerenti, tempus computandum eſſe de momento ad momentum. Verum eſt, quod Sancius dixit, tempus vigeſimi primi anni requiſitum ad obligationem jejunii non eſſe computandum de momento ad momentum: ſed cùm id declaraverit modo explicato, conſtat non eſſe contrarium in ſenſu generali, immò neque in ſpeciali materia jejunii: nam juxta ejus ſententiam, qui impleret vigeſimumprimum annum hora noctis duodecima præciſa, ſi dies ſubſequens eſſet deſtinatus jejunio, deberet computare tempus jejunii de momento ad momentum.

12 An autem id, quod dicunt Villalobos, & Ledeſma de parvitate materiæ quoad tempus, excludat computationem temporis de momento ad momentum, an potiùs compatiatur, conſtabit ex dicendis *c. 10. coroll. 2. & 3.*

13 Notandum eſt quartò, quid intelligant Caramuel, & Paſqualigus, dum dicunt, tempus legibus præſcriptum non mathematicè, ſed moraliter computandum eſſe. Nam ſatis clare ſignificant, id intelligi, quatenus non exactè per ſonitum horologiorum, ſed *plus minuſve* computandum eſſet.

14 Notandum eſt denique, & præ reliquis omnibus prænotandum, ſub hac quæſtione duo contineri, quæ ſingillatim oportet ad examen vocari. Primum computandum eſſe tempus moraliter, id eſt, non exactè, ſed *plus minuſve*. Secundum, dari parvitatem materiæ in tranſitu unius diei. Quare de his duobus duplex quæſtio inſtituenda eſt, poſtquam argumenta Caramuelis fallacia eſſe planè oſtenderimus.

CAPUT III.

Fallacia argumentorum partis oppoſitæ revelatur.

ARTICULUS I.

Examinatur fallacia primi argumenti.

15 PRimum argumentum eſt, quod proponit Caramuel *numer.* 398. & retulit *capitul. 1. numer. 5.* Quod ſic ad formam redigi poteſt. Si tempus, in quo adoleſcens incipit obligari lege jejunii, computaretur de momento ad momentum, ſequeretur, quòd ſi in illo momento, in quo compleret annum vigeſimumprimum, tranſglutiret magnam partem panis, violaret præceptum Eccleſiæ, ſi dies eſſet jejunio Eccleſiaſtico deſtinatus: id abſurdum eſt: non ergo computatur de momento ad momentum. Minor probatur, quia inde fieret, quod momenta præceptorum reducerentur ad inſtantia; & ita in moralibus deberemus aſcendere ſupra omnem mathematicorum ſubtilitatem: quod ſibi riſum excitare, affirmat Caramuel.

16 Sed eſto non rideant Authores Caramueli oppoſiti, quòd juvenis poſſit ſimul tranſglutire tantam partem panis; qua graviter violaret præceptum. De hoc enim loquitur, dum apponit *magnam panis partem*. Si enim duæ unciæ panis ſunt parvitas materiæ, ut multi volunt, deberet juvenis pluſquam duas uncias panis ſimultanea attractione tranſglutire. Eſto, quòd per miraculum fauces juvenis ampliarentur. Eo tamen omiſſo.

17 Id argumentum tam efficax eſt, ut eodem prorſus modo contra

tra ſuum Anthorem regrediatur: Da, adoleſcentem complere annum vigeſimum primum hora decima præciſa regulata per unicum horologium benè gubernatum; quia eadem fuit hora nativitatis, regulata ſcilicet per idem horologium, quod unicum eſt in urbe: & quia Caramuel in ſuis horis, & momentis moralibus vult eſſe tractum ſucceſſivum, dicat nobis, iſtud momentum morale, vel iſte tractus ſucceſſivus ſuperadditus quantum protrahatur ultra decimam horam? Nunquid protrahetur uſque ad undecimam? Nunquid uſque ad duodecimam? Dicat ipſe quidquid voluerit: nam quamcunque partem temporis deſignaverit, idem eſt argumentum contra ipſum. Ego do illi unam horam integram, eodem modo argumentaturus, ſi ipſe poſtulet duas, vel viginti-quatuor.

18 Tum ſic. Ergo ſi tempus obligationis ejus adoleſcentis protrahitur uſque ad undecimam horam, ea obligatio non incipit uſquedum pertingat undecima hora; nam in tota hora antecedenti adhuc eſt liber ab obligatione. Ergo vel incipit obligatio in puncto horæ undecimæ præciſè, vel protrahitur uſque ad horam undecimam, & aliquid aliud temporis?

19 Si primum dicas, nempe incipere obligationem in tempore horæ undecimæ præciſo, rogo ulteriùs, an adoleſcens tranſgluttiens magnam partem panis in puncto horæ undecimæ violabit præceptum, necne? Si dicas, illum violare præceptum in puncto horæ undecimæ præciſo: ergo jam non ſunt ridendi, qui dixerunt violari præceptum in puncto horæ decimæ, dum in eo puncto adoleſcens tranſglutivit magnam partem panis: nam quod tranſglutiat in puncto horæ decimæ, vel in puncto horæ undecimæ, nec obeſt, nec prodeſt ad riſum Caramuelis: cujus riſus ſolùm excitabatur propter violationem præcepti ad unum punctum redactam.

20 Si verò dicas, adoleſcentem in puncto horæ undecimæ comedentem, adhuc non violare præceptum, refelleris apertè. Nam in illo puncto violatur præceptum, in quo componitur obligatio jejunandi, & comeſtio illegitima (id eſt illa, quæ fit ultrà unicam, quam permittit lex jejunii:) ſed juxta primam partem prioris dilemmatis, in puncto horæ undecimæ præciſo exiſtit obligatio jejunandi, utpotè tunc incipiens; & ſimul exiſtit comeſtio illegitima, ut ſupponit caſus: ergo in puncto horæ undecimæ præciſo adoleſcens ille violat præceptum. Et nota, quòd ego cum Joanne Sancio teneo, eum, qui implet vigeſimum primum annum hora decima, non teneri ad jejunium eo die, propter dicta *num.* 11. Sed argumentatori dedi, quod in eo caſu teneatur, argumenti cauſa.

21 Si verò teneas ſecundam partem dilemmatis poſiti *num.* 18. ſcilicet, quod in adoleſcente implente vigeſimumprimum annum hora decima (cui etiam in ſententia Caramuelis alia hora integra concedatur pro ſuo tractu ſucceſſivo momenti, vel temporis moralis; protrahitur enim initium obligationis uſque ad undecimam) protrahitur obligatio uſque ad undecimam, & aliquid aliud temporis; præterquam quod eſt contra ſuppoſitum, in quo uſque ad undecimam tantùm protrahebatur ea obligatio; infero: ergo protrahitur ea obligatio adoleſcentis uſque ad undecimam, & unum quadrantem (vel aſſigna quantum temporis claudat illud *aliquid aliud*.) Rurſus ſi obligatio adoleſcentis protrahitur uſque ad undecimam, & unum quadrantem; rogo iterùm, an obligatio pertingat uſque ad undecimam, & primum quadrantem præciſum; vel uſque ad primum quadrantem, & aliquid aliud? Si hoc ſecundum dicas, jam alium quadrantem (vel ſemiquadrantem) aſſignabis, & ſic erit proceſſus in infinitum.

22 Si verò dicas, obligationem adoleſcentis dumtaxat protrahi uſque ad undecimam, & primum quadrantem præciſum, redeo ad argumentum ſupra factum. Nunquid adoleſcens, qui vigeſimumprimum annum implevit hora decima, violabit præceptum jejunii tranſglutiendo magnam partem panis in puncto primi quadrantis poſt undecimam? Si violationem admittis in eo puncto præciſo primi quadrantis poſt undecimam; quomodo rides violationem præcepti in puncto præciſo ætatis adimpletæ? Si violationem præcepti non admittis in eo puncto præciſo primi quadrantis poſt undecimam; infero: ergo obligatio protrahitur ultrà undecimam, & primum quadrantem: ergo uſque ad undecimam, & primum quadrantem, & aliquid aliud; immò uſque ad proceſſum infinitum, ut ſupra oſtendi.

23 Hinc patet clara, & manifeſta ſolutio ejus argumenti. Cui reſpondebis diſtinguendo majorem: violaret præceptum Eccleſiæ, ſi panem tranſglutiret in momento [practico, & certo] concedo; ſi tranſglutiret in momento [dubio, aut incognito,] nego. Si ergo tranſglutiret in momento practico (id eſt, quod, & quando deſignatur per horologium benè regulatum, unicum, vel poſtremum) ſicut tunc adeſt obligatio, ita daretur tranſgreſſio. Si verò momentum incognitum eſſet, & dubium, juxta generales regulas decidendum eſt. Vide quæ dixi *num.* 10.

24 Ad probationem minoris dico, momenta non reduci ad inſtantia phyſica, aut mathematica; eſt enim magna diverſitas inter utrumque. Inſtans enim mathematicum eſt phyſicè, & realiter indiviſibile; momentum autem eſt quædam breviſſima ſucceſſio, phyſicè quidem diviſibilis, moraliter autem indiviſibilis: quia phyſica ejus diviſibilitas, & ſucceſſio imperceptibilis eſt. Eſt igitur momentum illa breviſſima morula temporis, in quo homo nequit diſtinguere ſucceſſionem.

ARTICULUS II.

Levitas quatuor aliorum argumentorum monſtratur.

25 SEcundum argumentum, quod propoſuit *nu.* 397. & retuli ſuprà *nu.* 4. eſt. Nativitatis momentum ignoratur: ergo obligatio legis Eccleſiaſticæ, quæ incipit in puero ſeptennario, non poteſt computari de momento ad momentum. Conſequentia patet: quia non poteſt computari de incognito ad incognitum.

26 Reſpondeo diſtinguendo antecedens: ignoratur nativitatis momentum [mathematicum] concedo; momentum [practicum] ſubdiſtinguo: ignoratur momentum practicum [certum,] nego; momentum practicum [dubium,] concedo. Itaque vel loquitur argumentum de eo momento, quo ſonat horologium, nempe in caſu, quo ad punctum horologii ſonantis natus eſt puer; & ſic non ignoratur momentum practicum, quia eſt certum, utpote ſonitu horologii certò deſignatum. Vel loquitur de momento, quod non deſignatur per horologium, v.g. caſu, quo puer natus eſt paulò poſt horam decimam. Nam tunc illud momentum non eſt certum, ſed dubium; & dum durat dubitatio, ex regulis generalibus dubiorum decidenda eſt quæſtio. Et tunc verum eſt, quòd non poteſt computari obligatio legis momento dubio ad momentum dubium, donec ad morulam temporis perveniatur, in qua certum ſit, impletum eſſe totaliter ſeptennium.

27 Hoc autem argumentum in æquivocatione fundari, facilè ſuadeo. Non enim probat, quod ignoretur momentum nativitatis practicum, quando puer natus eſt hora decima præciſa. Quando autem ignoratur momentum nativitatis practicum, quia infantis nativitas non correſpondet puncto horæ ab horologio deſignatæ, inde ſolùm infertur dubium; ſicut quando homo ignarus eſt, an implevit vigeſimum primum annum, inde ſolùm infertur dubium: & obligatio jejunandi juxta regulas generales de dubiis decidenda eſt. Ergo malè arguit ab ea ignorantia ad partem temporis deſignandam, ultra regulas de dubiis à Doctoribus datas.

28 Tertium argumentum, quod propoſuit *ibid.* & retuli *nu.* 4. ſimile eſt præcedenti, & eodem modo ſolvitur, & eodem impugnatur. Licèt Deus revelaret momentum nativitatis, adhuc ignoraretur ejus momenti revolutio: ergo ſeptimus annus moraliter accipiendus eſt, & non de momento ad momentum.

29 Diſtinguo antecedens; ignoraretur ejus momenti revolutio [mathematica,] concedo; ejus momenti revolutio [practica, id eſt, qualis per horologia deſignabilis,] ſubdiſtinguo: ignoraretur ejus momenti revolutio practica [certa,] nego; ejus momenti revolutio practica [dubia,] concedo. Quod intellige juxta dicta in ſolutione præcedentis.

30 Quartum argumentum, quod deſumitur à parvitate materiæ, quodque propoſuit *diſp.* 101. *in Regul. num.* 1328. & retuli ſuprà *nu.* 2. in hac materia nullius eſſe momenti, conſtabit *c.* 7. *& ſequentibus*.

31 Quintum argumentum, quod *ibid.* propoſuit, & *ibid.* retuli, eſt. Quia ſi non poſſet uno ſaltem quadrante prorogari obligatio præcepti, [Eccleſia rebus faciendis mathematica tempora indiceret, non moralia, quod eſt contra univerſorum opinionem.]

32 Tempus moraliter computari, dum computatur per ordinem ad horologia, certò conſtabit ex dicendis *cap.* 4. 5. *&* 6. in quibus manifeſtè oſtenditur, non poſſe tempora Eccleſiaſticis legibus deſtinata computari plus minuſve. Ad id autem, quod dicit, id eſſe contra univerſorum opinionem, dicam *c.* 7. *fin. nu.* ..

CAPUT IV.

Tempus præcepti non poſſe computari moraliter, ſive hora præfixa plus, minuſve.

33 COncluſio in titulo præſcripta directè adverſatur aſſertioni Caramuelis, & Paſqualigi, relatæ *cap.* 1. Nobis tamen ſuffragantur reliqui omnes Doctores, dum diem à die dividunt à puncto mediæ noctis per horologia deſignato, ad punctum alterius mediæ noctis. Et quamvis aliqui admittant parvitatem materiæ in aliquibus caſibus quoad tempus legibus deſignatum; illos tamen nobis non contradicere, patebit *c.* 10.

34 Concluſio oſtenditur primò in ſeptennio requiſito ad obligationem legis Eccleſiaſticæ, completo in puncto horæ decimæ præciſo. Si non eſſet computandum ſeptennium hoc de momento ad momentum, ſed moraliter, & plus minuſve, vel addenda eſſet ſemihora determinatè (idem eſt ſi dicas, una hora, vel unus quadrans) vel ſemihora plus minuſve? Quidquid dicant adverſarii, ſe ſuis terminis implicant: ergo prædictum ſeptennium de momento ad momentum eſt, & non moraliter, & plus minuſve. Probatur minor. Nam ſi dicas primum, nempe addendam eſſe ſemihoram determinatè; rogo iterùm, an iſta ſemihora cõputanda ſit de momento ad momentum, vel potiùs moraliter, & plus minuſve? Si dicas, iſtam ſemihoram ſuperadditam non de momento ad momentum, ſed plus minuſve computandam eſſe, infero: ergo præter illam ſemihoram,

allum quadrantem (vel ſemihoram) addere debes. Patet conſequentia. Ideò enim ſeptennio addis ſemihoram, quia ſeptennium computatur plus minuſve, & non de momento ad momentum; ſed etiam iſta ſemihora ſuperaddita computatur non de momento ad momentum, ſed plus minuſve: ergo illi ſemihoræ addendus eſt quadrans alter, vel altera ſemihora, &c. Rurſus cùm iſte quadrans ſuperadditus non ſit computandus, niſi moraliter, & plus minuſve, tertiam aliam partem temporis determinatam deſignare debes: & ſic in infinitum.

35 Si verò dicas, primam ſemihoram ſeptennio ſuperadditam non eſſe computandam moraliter, & plus minuſque, ſed de momento ad momentum, arguo primò. Nullum ſpeciale privilegium, nulla ratio ſpecialis eſt in iſta ſemihora ſuperaddita, ut computetur de momento ad momentum, & non moraliter, aut plus minuſve, quod vel quæ deſideretur in hora præfixa à lege: ſed iſta ſemihora ſuperaddita computatur non moraliter, & plus minuſve, ſed de momento ad momentum: ergo hora præfixa à lege non moraliter, aut plus minuſve eſt computanda, ſed eodem modo de momento ad momentum.

36 Secundò. Ideò ſeptennium non eſt computandum de momomento ad momentum, quia momentum ſeptennii non eſt cognoſcibile: ſed non eſt magis cognoſcibile momentum ſemihoræ ſuperadditum. ergo vel utraque hora computanda eſt de momento ad momentum, vel neutra.

37 Et quidem ſi dixerit, ſeptennium impleri hora decima, minuto tertio, ſcrupulo primo; & ideò expectandum tempus certum horologio deſignandum: & poſtquam deſignatur horologio, jam poteſt de momento ad momentum computari.

38 Si hæc dicant, retractant, quæ docuerunt. Nam ſi ſeptennium impleatur hora decima præciſa, jam hoc ſeptennium computabitur de momento ad momentum, & non moraliter, aut plus minuſve. Deinde ſi caſum diſponunt modo, quo momentum non eſt cognoſcibile, quis dubitet, id manere ſub dubio, & caſum dubium legibus dubiorum regulandum eſſe?

39 Itaque cùm dicis, ſeptennio addendam ſemihoram, vel addis ſemihoram plus minuſve, vel ſemihoram determinatam computandam de momento ad momentum. Si ſemihoram plus minuſve; rogo, quantum luxationis continet illud *plus minuſve?* Si dicas unum quadrantem (vel quidquid libuerit) jam præter ſemihoram addis unum quadrantem. Quod ſi etiam iſte quadrans ſit computandus plus minuſve, dare teneris alium quadrantem contentum in illo *plus minuſve*; & ſic in infinitum. Quod ſi ſemihora ſeptennio addita, non plus minuſve, ſed determinatè, & de momento ad momentum computetur; cùm non ſit ſpecialis ratio in ſemihora, ac in ſeptennio, utraque hora, vel neutra de momento ad momentum erit computanda.

40 Hic notabis pro plurimis caſibus moralibus, & reſolutione eorum, ſemper partem temporis, vel quantitatem alterius ſpeciei determinandam eſſe: & ubi determinari non poteſt omninò, ex regulis generalibus dubii caſum eſſe decidendum: verb. grat. ſi pro jentaculo veſpertino ſolito in die jejunii, aſſignares octo uncias plus minuſve; rogo, an illud *plus minuſve*, ſit una uncia? Rursùs interrogo, an ſit una uncia determinatè, an una uncia plus minuſve? Si ſit una uncia determinatè: ergo jam aſſignas novem uncias determinatè, dum aſſignas octo uncias plus minuſve. Si verò dicas, illud *plus minuſve*, non eſſe unam unciam determinatè, ſed unam unciam plus minuſve, infero: ergo ſupra unam determinatè unciam aliquid plus poteſt ſuperaddi. Rurſus arguo, vel iſtud aliquid aliud ſupra unciam eſt alia uncia (vel ſemiuncia, vel quidquid libuerit) determinatè, vel alia uncia plus minuſve. Si hoc ſecundum, fit proceſſus in infinitum. Si primum: ergo jam deſignatur quantitas determinata, ſine eo, quod addi debeat illud *plus minuſve*.

41 Similiter deſignanda eſt materia magna, & parva in furto. Nam ſi dicas, materiam parvam in furto eſſe quatuor regales plus minuſve, rogo quantum includatur in eo *plus minuſve?* Si ſit unum as æreum, rogo iterùm, an ſit materia parva quatuor regales, & unum as plus minuſve, vel quatuor regales, & unum as determinatè? Si dicas quatuor regales & unum as plus minuſve, aliud as addere debes, & ſic in infinitum. Si verò dicas, materiam parvam eſſe quatuor regales, & unum as determinatè, & non plus minuſvè: ergo jam materia parva determinanda fuit omninò, & non computanda indeterminatè per illud *plus minuſve*. Quod idem contingit in termino ſeptennii, qui non eſt computandus per illud plus minuſvè, ſed momento ad momentum.

CAPUT V.

Demonſtratio altera pro eadem concluſione.

42 Oſtendo ſecundò eandem concluſionem: obligatio non poteſt incipere, vel deſinere in tempore diviſibili, ſed neceſſariò debet incipere, vel deſinere in puncto temporis (moraliter) indiviſibili: ergo initium obligationis incipientis in ſeptennio requiſito ad leges Eccleſiaſticas, non eſt accipiendum moraliter, & plus minuſve, ſed computandum de momento ad momentum. Conſequentia patet ex antecedente. Computatur enim initium ſeptennii à momento practico nativitatis uſque ad tempus, in quo incipit obligatio: ſed obligatio incipit in momento indiviſibili; neque enim incipere poteſt in tempore diviſibili: ergo computatur de momento indiviſibili ad momentum indiviſibile.

43 Antecedens verò probatur. Pars diviſibilis temporis, v.g. ſemihora, habet duas partes, priorem, & poſteriorem: ſed obligatio non poteſt incipere in ambabus partibus, priori & poſteriori: ergo obligatio non poteſt incipere in parte diviſibili temporis. Conſequentia patet, & major eſt evidens.

44 Minor autem facilè demonſtratur. Nam ſi obligatio incipit in parte priori, nempe in primo quadrante, cùm advenit poſterior quadrans, verum eſt dicere; [Nunc eſt obligatio, & anteà etiam erat:] ergo ſi ante ſecundùm quadrantem erat obligatio, non incipit obligatio in ſecundo quadrante. Eſt enim terminorum implicatio, quòd nunc incipiat, & quod anteà præextiterit. Si verò incipiat obligatio in parte poſteriori temporis, nempe in ſecundo quadrante ſemihoræ, cùm advenit illud ſecundum quadrans, verum eſt dicere, [Nunc eſt obligatio, & anteà non erat:] ergo ſi non erat obligatio ante ſecundum inſtans, non potuit incipere obligatio in priori inſtanti: ergo non poteſt incipere obligatio in ambabus partibus temporis priori, & poſteriori.

45 Confirmatur. Si obligatio inciperet in ambabus temporis partibus priori, & poſteriori, inferrentur duæ propoſitiones contradictoriæ; ſcilicet quòd [In priori eſſet obligatio,] & quòd [In priori non eſſet obligatio.] Prima infertur. Quia tunc eſt obligatio, quando incipit: ſed obligatio incipit in priori illa parte temporis, ut caſus ſupponit, ergo obligatio eſt in illa priori parte temporis. Secunda etiam pars infertur, quòd ſcilicet [In priori non eſſet obligatio.] Etenim quando incipit obligatio, eſt verum dicere, [Nunc eſt obligatio, & anteà non erat:] ergo ſi obligatio incipit in poſteriori parte temporis. verum eſt, dicere, [In hac poſteriori parte temporis eſt obligatio, & ante hanc poſteriorem partem non erat obligatio:] ergo in priori illa parte temporis non erat obligatio.

46 Dices. Obligatio pueri ſeptennarii incipit in momento phyſicè diviſibili; diximus enim, eam incipere in momento moraliter indiviſibili: at momentum moraliter indiviſibile, eſt phyſicè diviſibile: ergo poteſt etiam incipere in momento moraliter diviſibili. Probatur conſequentia. Argumentum enim, quod militat contra momentum moraliter diviſibile, militat etiam contra momentum phyſicè diviſibile. Etenim momentum moraliter indiviſibile eſt phyſicè diviſibile, & phyſicè habet duas partes ſucceſſionis, priorem & poſteriorem obligatio: ergo incipit in priori, & non in poſteriori, vel è converſo. Et hoc non obſtante dicitur incipere obligatio in eo momento ſine diſtinctione prioris, & poſterioris ſucceſſionis, ergo ſimiliter quamvis momentum ſit moraliter diviſibile, poterit incipere obligatio in toto eo momento ſine diſtinctione prioris, & poſterioris.

47 Et confirmatur. Eo ipſo, quòd illud momentum eſt indiviſibile moraliter, dicitur incipere obligatio in toto eo momento: ergo ſi incipit in toto momento, incipit in ambabus partibus phyſicis ſucceſſionis, priori, & poſteriori. Jam ergo ſimiliter inferuntur duæ contradictoriæ, quòd [in priori parte phyſica momenti eſt obligatio,] & quòd [non eſt obligatio in ea priori parte.] Eſt, quia in illa priori parte incipit. Non eſt: quia ſi incipit in poſteriori, in poſteriori eſt verum dicere, [Nunc eſt obligatio, & immediatè anteà non erat.]

48 Reſpondeo, conceſſo antecedenti, negando conſequentiam. Ad probationem nego, idem argumentum, quod militat contra momentum moraliter diviſibile, militare etiam contra momentum phyſicè diviſibile. Ad probationem conceſſo antecedente, diſtinguo conſequens: ergo obligatio incipit in priori, & non in poſteriori, [ſi diverſitas prioris, & poſterioris ſit perceptibilis,] concedo; [ſi non ſit perceptibilis,] nego. Etenim cùm obligatio præcepti non detur, niſi prout cognoſcibilis ab humano intellectu; initium illius eſſe non poteſt, niſi prout cognoſcibile, & perceptibile eſt. Itaque non incipit obligatio, niſi cognoſcatur: in momento ergo, in quo non eſt cognoſcibilitas prioris, & poſterioris, non poteſt inveniri priùs, & poſteriùs, in quorum altero adſit libertas, in altero incipiat obligatio; quamvis in tali momento phyſicè dentur priùs, & poſteriùs. Et ſimiliter ſi in tali momento non eſt perceptibile priùs, & poſteriùs, quamvis phyſicè ſint; non poteſt incipere obligatio in altero, & in altero continuari: quia non datur continuatio obligationis, niſi eo modo, quo ipſa eſt perceptibile.

49 Hinc neganda eſt ſecunda conſequentia, & diſparitas liquet: quia momentum, quod eſt moraliter diviſibile, tale eſt, ut in illo percipiatur diſtinctè ab intellectu humano priùs, & poſteriùs. Unde ſi incipit obligatio in priori ſucceſſione temporis perceptibili, quando advenit poſterius, jam eſt verum dicere, quod [in hoc poſteriori eſt obligatio, & in priori etiam erat obligatio.] Quando autem non eſt perceptibile priùs, & poſteriùs in aliquo momento temporis, tunc priùs, & poſteriùs, licèt phyſicè diverſa, ita confunduntur, ut non percipiantur. Et ubi non ſunt perceptibilia, non eſt moralis diverſitas, quæ requiritur ad incipiendam, vel continuandam obligationem.

50 Po-

Digitized by Google

50 Poteſt etiam reſponderi (quod eodem recidit) quòd obligatio incipiens in momento moraliter indiviſibili, quod phyſicè, & realiter eſt diviſibile in duas partes, priorem & poſteriorem ; à parte rei incipit in priori (vel in poſteriori.) Sed quia intellectus humanus non poteſt percipere eam diviſibilitatem, aut diverſitatem prioris, & poſterioris; ideò dicitur incipere in toto momento phyſicè diviſibili, & imperceptibiliter diviſibili ; & ideò moraliter indiviſibiliter. Itaque à parte rei incipit in parte priori, ſed eam prioritatem non percipit.

51 Ad confirmationem concedo antecedens, & diſtinguo conſequens : incipit obligatio in ambabus partibus phyſicis, [ſecundùm quod ſunt unum] ſcilicet ob imperceptibilitatem diſtinctionis, concedo, [ſecundùm quod ſunt plures partes, prior & poſterior,] nego. Quia ambæ partes phyſicæ ſucceſſionis non cognoſcuntur diſtinctè, ſed potiùs confunduntur ab intellectu, & cognoſcuntur, ut unum. Ad id, quod additur de contradictoriis ſimul veris, reſpondeo, eas non inferri. Prior eſt vera, nempe. [In priori parte phyſica eſt obligatio;] quia prior, & poſterior eſt moraliter una & eadem, cum una non ſit diſtinguibilis ab alia. Secunda eſt falſa. nempe, [Non eſt obligatio in ea priori parte phyſica.] Ad probationem diſtinguo antecedens : incipit in poſteriori, [ut condiſtincta à priori,] nego; incipit in poſteriori, [ut moraliter una, & eadem cum priori,] concedo. Quæ diſtinctio patet ex dictis.

52 Sed & juxta terminos ſecundæ ſolutionis, da, primam eſſe veram de inceptione, ut eſt à parte rei, & ut tempus à parte rei correſpondet initio obligationis: & dic, ſecundam eſſe falſam in eodem ſenſu. Ad probationem nego, quod à parte rei incipiat in poſteriori; ſive quòd pars poſterior temporis correſpondeat inceptioni obligationis : licèt intellectus, qui non diſtinguit inter priorem, & poſteriorem, & illam ſucceſſionem confundit, dicat, quòd incipit obligatio in toto momento, ut ab intellectu cognoſcibile eſt, ſcilicet per modum durationis indiviſibilis.

53 Hinc colliges, quomodo computandæ ſunt obligationes præceptorum, quæ incipiunt, & deſinunt in puncto mediæ noctis : v. g. obligatio jejunii naturalis in eo, qui die ſubingrediente communicaturus eſt. Nam (ſuppoſito quòd ſit attendenda hora practica per horologium deſignata, ut conſtat ex diſputatione præcedenti) cùm ea obligatio ex præſcripto Eccleſiæ incipiat à media nocte, utique non poteſt incipere in totu quadrante ſequenti poſt mediam noctem, Ita ut inceptio continuetur per totum illum quadrantem: nam, ut conſtat ex proximè dictis, non poteſt incipere in tempore moraliter diviſibili, quale eſt unus quadrans; ſed neceſſariò debet incipere in momento moraliter indiviſibili, ſcilicet in fine ejus quadrantis : atque adeò non inciperet in media nocte, ſed aliquo tempore tranſacto poſt mediam noctem.

54 Nec ſatisfacies, ſi dicas, illud ultimum punctum morale primi quadrantis poſt mediam noctem ſubſecuti, reputari moraliter mediam noctem.

55 Quia dato, quòd id verum eſſet, adhuc hæc non componuntur in ſententia adverſariorum. Ideò enim dicunt, quod ad mediam noctem debet addi unus quadrans, quia initium obligationis non debet incipere in momento indiviſibili, eo quòd non ſit computandum de momento ad momentum, ſed moraliter, & plus, minuſve : ſed demonſtratum manet propoſitum, nempe quòd debet incipere in momento indiviſibili : ergo ille quadrans addendus non eſt.

56 Similiter obligatio jejunii, quæ hodie viget, non poteſt deſinere, niſi in puncto practico mediæ noctis, non verò in toto quadrante, qui eſt ante mediam noctem. Nam totus quadrans, qui eſt ante mediam noctem, eſt ſucceſſio diviſibilis moraliter, habens duas medietates, priorem & poſteriorem, quarum diſtinctio perceptibilis eſt. Obligatio autem non poteſt deſinere in ſucceſſione moraliter diviſibili, ſive in ambabus partibus, priori & poſteriori. Quia ſi obligatio deſinit in priori parte temporis, non poteſt iterùm deſinere in poſteriori. Quod enim ſemel deſtruitur nunc, non poteſt iterùm deſtrui tempore ſubſequenti, niſi fuerit reproductum.

CAPUT VI.

Tria alia argumenta pro eadem concluſione.

57 TErtium argumentum eſt. Nunquam poteſt incipere obligatio horæ mediæ noctis plus, minuſve : ergo initium obligationis computandum eſt de momento ad momentum. Probatur antecedens. Etenim obligatio Verb. grat. jejunandi primo die quadrageſimæ, dato, quòd poſſit incipere uno quadrante poſt mediam noctem horologium deſignatam, non tamen poteſt incipere uno quadrante ante mediam noctem : ergo incipiet in media nocte, & plus; non verò in media nocte plus minuſve. Antecedens patet ex dictis capite præcedenti. Non enim poteſt incipere in fine quadrantis poſt mediam noctem, & ſimul incipere initio quadrantis ante mediam noctem : tum quia cùm Eccleſia præcipiat initium obligationis in media nocte, nemo poteſt addere illud novum onus, quod incipiat obligatio ante mediam noctem. Tum quia implicat contradictionem, quod incipiat obligatio initio quadrantis ante mediam noctem, & quod ſimul incipiat in fine quadrantis poſt mediam noctem. Nam implicat, quod nunc incipiat, & quod inceperit anteà. Dum enim incipit, verum eſt dicere, [Modò exiſtit, & anteà non extitit;] nam ſi anteà extitit, non incipit nunc : ergo ſi incipit in fine illius quadrantis ſubſecuti poſt mediam noctem, verum eſt, quòd anteà non extitit : ergo verum eſt, quòd in primo quadrante ante mediam noctem extitit : ergo verum eſt, quòd in illo primo quadrante non incepit.

58 Quartum argumentum. Dum ſeptennio, ad obligationem legis Eccleſiaſticæ requiſito, addis ſemihoram (vel quidquid libuerit) hoc eſt dicere, quòd leges Eccleſiaſticæ obligant impleto ſeptennio, & ſemihora (cùm ad incipiendam obligationem non addatur ante ſeptennium alia ſemihora) quæ ſemihora cùm computanda ſit (ut demonſtratum eſt *cap. 4.*) de momento ad momentum, aliàs abibitur in infinitum; ſequitur, tempus requiſitum ad obligationem legis Eccleſiaſticæ computandum eſſe de momento ad momentum. Etenim tempus requiſitum ad ejuſmodi obligationem, eſt ſemihora poſt ſeptennium: ſed ea ſemihora poſt ſeptennium, non moraliter, & plus minuſve computanda eſt, ſed de momento ad momentum : ergo tempus ad ejuſmodi obligationem requiſitum, non moraliter, & plus minuſve, ſed de momento ad momentum erit computandum.

59 Similiter ſi initio jejunii, quod incipit in media nocte, addis unum quadrantem ; hoc eſt dicere, quod initium jejunii incipit uno quadrante poſt mediam noctem, cùm ex dictis non poſſit ſimul incidere uno quadrante ante mediam noctem, & uno quadrante poſt. Cùm autem dicis, obligationem jejunii incipere uno quadrante poſt mediam noctem, jam initium hujus obligationis computatur de momento ad momentum : cùm ille quadrans non poſſit computari moraliter, & plus minuſve; aliàs abibitur in infinitum, ut *patet ex cap.* 4. ergo utcunque computetur initium jejunii in media nocte, computandum eſt de momento ad momentum, & non moraliter, & plus minuſve.

60 Ex dictis deducitur manifeſtè, quantum repugnet, quod præcepta Eccleſiæ (idem de ſæcularibus) indicentia tempus determinatum, intelligantur de tali tempore plus minuſve.

61 Primò; quia præcepta, quæ afferunt tempus oneroſum, non poſſunt intelligi pro eo tempore, & *plus ;* ſed ad ſummum pro eo tempore & *minus :* & præcepta, quæ indulgent tempus, non poſſunt intelligi de eo tempore & *minus ;* ſed ad ſummum (id damus adverſario argumenti cauſa) de eo tempore *& plus.* Exempli cauſa, cùm dicis, præceptum jejunii, quod viget hodierno die, durare uſque ad mediam noctem, *plus minuſve*, malè aſſeris, quia non poteſt durare unu quadrante, nec dimidio, &c. poſt mediam noctem. Quis enim habet authoritatem imponendi hoc onus, quod Eccleſia non impoſuit? Ad ſummum ergo poterit diminui extenſio ejus uno quadrante ante mediam noctem : ergo ſecundùm adverſarios non durat hoc jejunium uſque ad mediam noctem *plus minuſve*, ſed uſque ad mediam noctem uno quadrante *minus*.

62 Similiter præceptũ recitandi horas indulget mihi tempus uſque ad mediam noctem : tunc perperam dicis, indulgere tempus uſque ad mediam noctem *plus minuſve :* quia non indulget *minus*, quàm ad medium noctem; nam ſi velis demere mihi unum quadrantem ante mediam noctem, ut jam non liceat mihi recitare completorium, expoſtulabo tecum, quòd velis mihi demere tempus, quod ex indulto Eccleſiaſtico habeo : ergo ſolùm poteris extendere tempus *plus*, ita ut poſſim extendere tempus uſque ad quantitatem poſt mediam noctem : ergo non *plus minuſve*, ſed *plus*.

63 Secundò, quia in præceptis afferentibus tempus oneroſum, cùm intelligenda ſint non plus *minuſve*, ſed *minus* ; illud *minus* determinandum eſt ad quantitatem temporis, v. g. ſemihoræ : non ſemihoræ indeterminatè, & plus minuſve, quia abibitur in infinitum, ut patet *ex cap.* 4. ergo addis ſemihoram determinatam. Cùm ergo Eccleſia determinat unum diem, tu determinas unum diem ſemihora minus. Cùm Eccleſia præfigit terminum mediæ noctis, tu præfigis terminum ſemihoræ ante mediam noctem. Cùm in jejunio hodierno Eccleſia præfigit durationem uſque ad mediam noctem; tu præfigis uſque ad undecimam dimidiatam, ſive cum tertio quadrante, computando utique de momento ad momentum, ut vitetur proceſſus infinitus. Computa ergo ſimiliter terminum ab Eccleſia præfixum de momento ad momentum, ſicut computare debes terminum tuum.

64 Quintum argumentum. Implicantur enim termini, dum dicitur, præcepta Eccleſiæ intelligenda eſſe moraliter, & *plus minuſve ;* & id eſſe ratione parvitatis materiæ. Parvitas enim materiæ dicitur illa, quæ præcipitur, vel prohibetur à lege, ſed non ſub obligatione gravi, eo quòd parva ſit ; quia in parvam materiam non cadit præceptum grave. Hinc fit, quòd ſi lex ipſa concedit expreſsè, vel tacitè aliquid parvum, illud quidem non eſt licitum ratione parvitatis materiæ, ſed quia conceſſum à lege. Ita ſi lex de obſervatione feſtorum indulgeret, quòd vacare poſſes ſervilibus per duas horas, ea vacatio duplicis horæ non eſt licita ratione parvitatis materiæ, ſed quia conceſſa in lege Cujus evidens ſignum eſt, quòd in eo caſu ultra duas horas poſſet addi hora alia, & eo amplius pro parvitate materiæ.

65 Tum ſic. Per te Eccleſiaſtica præcepta intelligi debent cũ aliqua amplitudine temporis, quæ in ipſa intentione legis continetur :

Digitized by Google

ſed ea amplitudo temporis, quæ in lege continetur, non eſt parvitas materiæ reſpectu legis; nam parvitas materiæ leviter violat legem; & quæ continetur in lege, non violat legem: ergo Eccleſiaſtica præcepta non debent intelligi cum ea amplitudine temporis, ratione parvitatis materiæ.

CAPUT VII.

An ratione parvitatis materiæ poſſint dies non computari de momento ad momentum?

66 Vidimus c. 1. pro affirmativa parte ſtare Caramuelem: qui ex doctrina generali, qua aſſeritur, materiam parvam in quolibet præcepto eſſe peccatum veniale, inferre contendit, idem dicendum in quibuslibet legibus præſcribentibus tempus. Id tamen malè inferri, & planè falſum eſſe, jam oſtendam.

67 Pro cujus claritate notandum eſt primò, non repugnare, quòd admittatur parvitas materiæ in tempore, quoad illas leges, quæ tempus præſcribunt, ſi ex alio capite id non repugnet. Ita communiter aſſignatur à Doctoribus parvitas materiæ in tempore comeſtionis permiſſæ in die jejunii. Etenim communis ſententia aſſignat tanquam horam comeſtionis horam undecimam diei, nempe unam horam ante meridiem; aſſignatque communiter pro parvitate materiæ, ſi quis anteponat comeſtionem per ſemihoram, aut tres quadrantes. Ita dum agunt de præcepto non vacandi ſervilibus in die feſto, duas horas aſſignant pro parvitate materiæ; quibus qui ſervilibus incubuerit, non peccabit lethaliter. Sic etiam dum docent, Miſſam celebrari poſſe ad auroram, ajunt communiter, non eſſe lethale, ſi celebret per duos, vel tres quadrantes ante auroram, ratione parvitatis materiæ.

68 Notandum eſt ſecundò, illud quod ex ſe eſt parvitas materiæ, comparatum ad finem præcepti, vel ex alia circunſtantia, eſſe poſſe materiam gravem præcepti. Etenim uncia panis ex ſe parva materia eſt: & ita qui illam comederit in die jejunii (ultra comeſtionem diei, & jentaculum nocturnum) ſolùm peccabit venialiter. Si tamen ante communionem Euchariſtiæ comedas unciam panis, peccabis mortaliter. Quia cùm ſit Eccleſiæ determinare, quo cultu colendus ſit Deus, quo colenda ſit Euchariſtia, & reipſa ad Euchariſtiæ cultum determinaverit jejunium naturale; uncia panis, immò & quilibet cibus, vel potus minimus, qui, vel quæ ex ſe eſt materia parva, relata ad reverentiam Euchariſtiæ determinatam ab Eccleſia, eſt valdè magna. Quod optimè explicat Caramuel *in Theol. fund. num. 2008. fund. 67.*

69 Similiter unum pomum ex ſe parva materia eſt, quod quandoque non excedit duas uncias, quas tanquam parvitatem materiæ in die jejunii aliqui Doctores probabiliter aſſignant. Illud tamen Deus graviter prohibuit primis parentibus, qui mortaliter peccaverunt in comeſtione illius, ut docet fides catholica. Nam licèt in ſe eſſet res parva; at cùm prohibita fuerit à Deo comeſtio ejus ad eum finem, ut recognoſcerent obediendo ſupremum Dei dominium; ſic fuit materia graviſſima, & quæ in totum genus hominum intulit mortem. Quare miror, Caramuelem *diſp. 4. in Regul num. 41. B.* hæc dixiſſe: [Poſtulas, an ſaltem Deus levia poſſit præcipere ſub culpa gravi? Reſpondeo, Authores diſſentire: dumque in contrarias partes eunt, nobis in præſenti ſufficere ſcire, quod nequidem unus dixerit, Deum de facto nobis aliquid præcipere grave ſub levi, aut leve ſub peccato gravi. Conſultò *nobis* dixi: quia præceptum Adamo impoſitum, quod perſuaſu fæminæ violavit, obſtrinxit illum graviter: *& non occurrit circumſtantia aliqua ob quam fuerit gravis illa materia.*] Quæ poſtrema verba valdè miror; cùm facillimum ſit, gravitatem materiæ ex fine colligere.

70 Notandum eſt tertiò, ut quæſtio hæc locum habeat, non eſſe reducendam ad materiam diſputationis præcedentis, nec ſupponendum, eſſe probabile, quòd quando ſonat duodecima, eſt duodecima, uno quadrante minus; nec ſupponendum, eſſe probabile, quod tunc eſt duodecima uno quadrante plus. Tum quia oppoſitum ibi demonſtravimus: tum præcipuè, quia modò loquimur independenter ab ea quæſtione, & præſcindendo ab illa; & ſolùm inquirimus, an præcisè ratione parvitatis materiæ, & nullo alio titulo attento, horæ mediæ noctis poſſit ſuperaddi unus quadrans à parte ante, & alter quadrans à parte poſt.

71 Sit concluſio. Parvitas temporis ſolet habere circumſtantiã, quæ infert tranſgreſſionem magnam præcipuè in computatione diei naturalis à media nocte in mediam noctem; & tunc creſcit in materiam magnam. Hæc concluſio certa eſt, & quam omnes Doctores admittunt, ut ex diſcurſu faciendo conſtabit. Ratio in generali eſt, quia licèt differre executionem præcepti uno horæ quadrante, videatur de ſe parum; at grave onus diei extrahere à die, & diem illum relinquere ſine opere in illa implendo, res eſt gravis. Quod magis conſtabit deſcendendo in particulari ad ſingulares materias.

72 Et in primis cùm Eccleſia præcipit, ut ante communionem ſerves jejunium naturale, ex ſe parum videtur prima (ut dicitur) ſpecie, ſi ab illius tempore deficias per unicum quadrantem. Atqui ſi primo quadrante poſt mediam noctem comedas communicaturus ſacram Synaxim, accedes ad Euchariſtiam non jejunus, deficieſque in ea reverentia exteriori, quam præſcribit Eccleſia ad ſacram communionem. Accedere autem ad Euchariſtiam non jejunum, & ſine reverentia exteriori, quam præſcribit Eccleſia, res eſt valdè gravis. Idque verum eſt, quamvis contendas, illam comeſtionem factam uno quadrante poſt mediam noctem, pertinere ad diem antecedentem, quia parvitas materiæ non poteſt facere, quod comeſtio facta poſt mediam noctem tranſeat ad diem antecedentem.

73 Confirmatur. Comedere ſemunciam panis ex ſe videtur materia parva: at comparata ad jejunium naturale, quod requiritur ad Euchariſtiæ ſumptionem, eſt aliquid grave; quia tollitur per illam jejunium naturale, & conſequenter illa reverentia exterior præſcripta ab Eccleſia: ſed quamvis unus quadrans horæ ablatus à tempore jejunii naturalis videatur eſſe parum temporis; tamen ſi in illo primo quadrante poſt duodecimam comedatur aliquid, per id tollitur jejunium naturale, quod quidem non ſtat, dum intra diem naturalem aliquid comeditur; conſequenterque tollitur ea reverentia exterior præſcripta ab Eccleſia ad ſumptionem Euchariſtiæ: ergo demere unum quadrantem à jejunio naturali, non eſt materia levis, ſed valdè gravis.

74 Deinde idem convincitur in præcepto jejunii Eccleſiaſtici, quod durat per viginti quatuor horas. Nam licèt tollere unum quadrantem à vigintiquatuor horis, videatur materia parva: at non eſt materia parva, quod aliquis comedat bis in die jejunii, quia non eſt materia parva deſtruere eſſentiam jejunii Eccleſiaſtici: quæ quidem deſtruitur, ſi intra eundem diem naturalem, qualiter ab Eccleſia computatur, comedatur pluſquam ſemel. Evidens autem eſt, quod qui uno quadrante ante mediam noctem comedit (poſt comeſtionem ordinariam meridiei, & jentaculum nocturnum) bis comedat intra diem naturalem, quam per viginti quatuor horas ſupputat Eccleſia. Vide quæ infrà dicam *cap. 8. & 9. à num.* ... contra Paſqualigum.

75 Et ſimile eſt, ſi dies craſtina deſtinata eſt jejunio Eccleſiaſtico, & comedas intra unum quadrantem poſt mediam noctem, comeſturus cibum ordinarium hora communi. Quia etſi demere unum quadrantem à viginti quatuor horis videatur parum: at comedere bis in die, eſt tollere eſſentiam jejunii Eccleſiaſtici; quod valdè grave eſt. In eo autem caſu manifeſtum eſt, quòd ille homo intra diem naturalem bis comederet, cùm ille quadrans poſt mediam noctem ſit pars hujus diei, in quo jejunatur. Eſſe autem partem hujus diei, fatetur, qui dicit eſſe partem parvam, & ideò parvi æſtimandam, & ad ſummum culpæ veniali vertendam.

76 Similiter ſi Veſperas, & Completorium velit Sacerdos reſervare, ut recitet in illo quadrante, qui ſubſequitur mediam noctem, non delinquit in re parva. Etenim non eſt res parva, quod totus dies Eccleſiaſticus tranſeat ſine integra recitatione officii Canonici. Cùm enim præſcriptum ſit ab Eccleſia, quòd nullus dies tranſeat abſque integra, & gravi recitatione officii, quæ eſt res valdè gravis; & qui differt Veſperas, & Completorium immediatè poſt mediam noctem, tranſire faciat diem integrum abſque gravi integritate officij Canonici, utique delinquit in re gravi. Quod reliquis præceptis facilè eſt accomodare.

77 Quæ omnia confirmantur ratione alia moraliter evidenti. Etenim regula parvitatis, & magnitudinis materiæ præcepti eſt judicium prudens. Quod benè notavit Caramuel *diſputat. 4. in Regul. num. 6.* dum ait. [Moralis quantitas dependet non niſi à prudentum hominum æſtimatione.] Hinc fit, quòd (ut oſtendi *diſput. 12. capit. 1.*) commune omnium, aut ferè omnium Doctorum judicium de gravitate, aut levitate materiæ, facit evidentiam moralem, quamvis unus, vel alter aliter judicet. Sicut enim moraliter evidens eſt, tantam quantitatem panis habere pondus unius libræ, ſi adæquetur ſtateræ communiter receptæ in populo; quamvis non adæquetur ſtateræ alteri ſingulari, quam quidam privatus homo habet, quia ſtatera communiter recepta facit evidentiam moralem: ita contingit in præſenti. Nam quando datur commune judicium hominum prudentum, & Doctorum, qui materia morali verſatiſſimi ſunt, circà gravitatem materiæ; id judicium eſt adinſtar ſtateræ communis, in qua gravitas materiæ libratur; & ita quod omnes, aut ferè omnes cenſent materiam gravem, moraliter evidens eſt, eſſe gravem, & eſſe levem, quam ferè omnes prudentes judicant eſſe levem.

78 Jam verò omnes Authores (ante Caramuelem, & Paſqualigum) nemine dempto, cenſent materiam gravem, ſi quis poſt mediam noctem tranſglutiat buccellam aquæ, communicaturus Euchariſtiam die ſubingredienti; ſi quis in die jejunii uno quadrante ante mediam noctẽ ſecundò comedat; ſi quis jejunaturus die ſubingredienti, & comeſturus hora communi, comedat uno quadrante poſt mediam noctem; ſi quis omittat veſperas, & completorium diei hodiernæ, recitaturus primo quadrante poſt mediam noctem, & ſic in omnibus ſimilibus: ergo moraliter evidens eſt, has omnes materias eſſe graves.

79 Hinc non ſine admiratione relego, quæ dixit Caramuel *diſputat. 101. in Regul. num. 1328.* in ea periodo, quam retuli *num. 2.* præcipuè poſtrema ea verba: [Non puto præcepta politica, ſive Eccleſiaſtica illa ſint, ſive ſæcularia, tam exactè poſſe tempus decernere, ut reus ſit, qui ſublatis aliis inconvenientibus, opus præceptum differat uno quadrante: quia aliàs Eccleſia rebus faciendis mathematica tempora indiceret, non moralia; *quod eſt*

contra

contra univerſorum opinionem.] Et in primis reſpondeo, nomine temporis moralis intelligendum eſſe tempus, quale per horologia deſignatur, non autem qualiter intelligitur à Caramuele, & Paſqualigo, ut tempus morale ſit illud, quod computatur plus minuſve. Et in hoc ſecundo ſenſu, me tenet admiratio, quòd dixerit, id eſſe *contra univerſorum opinionem*. Rogo enim quorum univerſorum? Quomodo enim dicere poteſt, mediam noctem computandam eſſe plus minuſve judicio univerſorum Theologorum; cùm ipſe fateatur, univerſos Theologos (quos ideò acriter reprehendit) cenſere, mediam noctem computandam eſſe ad ſonitum horologii de momento ad momentum?

C A P U T VIII.

Removetur ſententia Paſqualigi, quæ contrahit diem jejunii ratione parvitatis materiæ.

80 ZAcharias Paſqualigus vir valdè doctus, & aliàs de re Theologica optime meritus, neſcio quo fato in tractatu de jejunio, exorbitaverit, abieritque in ſententias à recta Theologia deviantes, quæ partim *in diſp.* 23. *c.* 5. partim huc veniunt examinandæ. Vide etiam *diſp.* 11. *c.* 2. *art.* 3. Fortaſſe eum tractatum junior ſcripſit, cùm vireſcentes ſpecies in floſculos ingenii erumpunt, nondum maturæ ad criſim moralis Theologiæ. Nam in cæteris, quæ ſcripſit, fortè ſenior, ſibi diſſimillimus eſt.

81 Quod attinet ad materiam præſentem, in prædicto tractatu de jejunio *deciſ.* 159. *num.* 2. (apud Leandrum à SS. Sacr. *tract.* 5. *in quinque præcepta*, *diſp.* 6. *quæſt.* 28.) ita diſſerit. [Mihi valdè probabile videtur, dari parvitatem materiæ in poſtponendo v. g. cęnam poſt mediam noctem, ad quam ſequitur jejunium; ſicut etiam in anticipanda comeſtione in die jejunii, ante mediam noctem, & proinde excuſari à peccato mortali, & etiam veniali, ſi interveniat juſta aliqua cauſa.] Et *nu.* 6. diſcurſum promovens, ita ait: [Hic autem dubitatur, quantum temporis poſſit aſſignari in hoc caſu pro parvitate materiæ? Reſpondeo, non debere eſſe multum; alioquin eſſet contra finem jejunii, quo Eccleſia intendit, per diem integrum affligere corpus: nam ſi eſſet multum tempus, idem eſſet, ac ſi bis in eodem die comederetur. Deinde comeſtio tranſiret de comeſtione antecedentis, aut ſubſequentis diei ad comeſtionem præſentis diei. Debet ergo eſſe intra horam ad ſummum; ita tamen, ut comeſtio attingat tempus præcedentis, aut ſubſequentis diei, & poſſit prorogari in diem jejunii, aut in ipſo anticipari per tempus, quod ſit infra horam: quia ſi non attingeret tempus præcedentis, aut ſubſequentis diei, non eſſet comeſtio illorum dierum, ſed diei jejunii. Illa autem anticipatio, aut prorogatio eſt modica, & modicum quid ſubtrahit de duratione jejunii; quia tempus non pertingens ad horam, eſt tempus modicum reſpectu totius diei.]

82 Sed utroque modo violari jejunium, eſt certiſſimum; & conſtat ex dictis. Primò. Nam commune judicium Theologorum eſt trutina, ad quam taxatur quantitas moralis; ideòque (ut oſtendi *diſput.* 12. *cap.* 1.) eſt moraliter evidens, eam quantitatem moralem eſſe magnam, quam commune Theologorum judicium cenſet magnam, ut etiam probavi *cap. præcedenti*: ſed commune judicium Theologorum judicat quantitatem magnam, ſi quis jejunans, infra horam, immò infrà quadrantem horæ ante mediam noctem iterùm comedat: ergo evidens moraliter eſt, quòd ea comeſtio ante mediam noctem eſt quantitas moralis gravis; conſequenterque inducit in culpam lethalem.

83 Secundò. Si eſſet parvitas materiæ anticipare ſecundam comeſtionem infra horam ante mediam noctem ratione parvitatis materiæ, demendo eam parvitatem temporis à die naturali, quo durat jejunium; etiam liceret demere eandem parvitatem temporis in intermedio die, v. g. hora ſexta poſt meridiem; nam tam parvum tempus eſt unum, ac alterum, ſi dematur de fine diei, ac ſi dematur de tempore intermedio. Sicut quia valet parvitas materiæ in vacatione à ſervilibus debita diei feſto, non eſt illicitum mortaliter in tempore diei intermedio vacare illis infra duas horas.

84 Reſpondes, latum eſſe diſcrimen; quia ſi ſecunda comeſtio fieret hora ſexta poſt meridiem, verificaretur, quòd ille jejunio obſtrictus comederet bis in die; quod non verificatur, quando ſecundò comedit in fine diei; quia ſic hæc ſecunda comeſtio pertinet ad diem ſequentem: quod non requiritur in vacatione à ſervilibus.

85 Infero: ergo jam illud non licet ratione parvitatis materiæ utcumque, ſed quia talis modus parvitatis materiæ facit, quòd illa ſecunda comeſtio facta in fine diei faciat illam pertinere ad diem ſequentem. Tum ſic. In intelligibile eſt, quòd parvitas temporis habeat vim transferendi partem hujus diei ad diem ſubſequentem. Paſqualigus enim nec negat, nec negare poteſt, hunc diem pertingere uſque ad mediam noctem; cùm in fine diei ante mediam noctem impleat Sacerdos præceptum recitandi officium canonicum; & qui tunc comedit, non impediatur communicare Euchariſtiam die craſtina: ſed parvitas materiæ non poteſt facere, quòd hæc pars temporis prætergrediatur terminos mediæ noctis: ergo parvitas materiæ non poteſt facere, quòd illud tempus pertineat ad diem ſubſequentem.

86 Deinde quia parvitas materię nequit facere, quòd illud tempus ante mediam noctem, in quo ille homo obſtrictus jejunio iterùm comedit, non correſpondeat impletioni præcepti vacandi à ſervilibus pro die præſenti: implicat autem, duas actiones ibi correſpondere, eſſeque ſimul tempore, & quòd una pertineat ad unum diē, & altera ad alterum: ergo implicat, quòd illa comeſtio pertineat ad diē ſubſequentē, cū illa vacatio à ſervilibus ad diem pręſentem ſpectet.

87 Dices, poſſe duas actiones ſibi tempore correſpondentes pertinere realiter ad unicum diem; & unam earum pertinere moraliter ad alterum, nempe ſubſequentem.

88 Contra eſt. Nam quomodo poſſit parvitas materiæ facere, quòd actio facta realiter in die præſenti, tranſeat moraliter ad ſubſequentem, hoc opus, hic labor eſt. Deinde infero: ergo ille homo verè, & realiter comedet bis in die naturali jejunii. Sed hoc eſt amputare eſſentiam jejunii Eccleſiaſtici: ergo violatur.

89 Confirmatur demonſtrativè. Hodierna die ſervatur jejunium, ex lege Eccleſiæ, non autem die craſtina; & Petrus in illa ſemihora ante mediam noctem diei hodiernæ iterùm comedit. Da ergo argumenti cauſa, hanc eſſe parvitatem materiæ temporis, & adhuc non pertinere eam ſemihoram ad tempus craſtinum, ſed ad tempus hodiernum. Tum ſic. Qui comedit bis eodem die, violat jejunium, ſed quamvis illa ſemihora ſit parvitas materiæ, verificatur, quòd Petrus comedit bis in die: ergo quamvis illa ſemihora ſit parvitas materiæ, violat jejunium. Ergo quantumvis fingas parvitatem materiæ, eſt aliud caput, unde violatio jejunii gravis ſit, nempe quia illa ſemihora pertinet ad diem hodiernum, non ad craſtinum.

90 Dices iterùm. Ratione parvitatis materiæ licèt illi homini demere tres horæ quadrantes: cùm ergo illos demat à die præſenti, illi quidem transferuntur ad ſubſequentem.

91 Sed nunquid pro libito cujuſque eſt trucidare diem in partes; & unam, quia parva eſt, mittere in diem ſequentem? Quid enim eſt demere partem temporis ab uno die, & transferre illam in alium, niſi confundere terminos?

92 Præterea nihil evidentius eſt, quàm ſignificationes nominum, maxime præceptis Eccleſiæ, non pendere ab unius, vel alterius placito, ſed ſolùm à communi acceptione; & hanc comprobari ea communi ſenſu peritorum, ut optime obſervavit P. Thom. Sanch. *lib.* 6. *ſumm. cap.* 4. *nu.* 27. & ideò *diſp.* 12. *cap.* 4. oſtendi, commune Theologorum judicium facere evidentiam moralem in iis, quæ ſpectant ad uſurpationem, & ſignificationem nominum. Sed nomine diei præſentis ab omnibus intelligitur dies fluens uſque ad punctum mediæ noctis, ut omnes hucuſque tradiderunt: ergo evidens eſt, comeſtionem illam ſecundam factam ante mediam noctem, eſſe comeſtionem diei præſentis; atque adeò in die præſenti factam fuiſſe duplicem comeſtionem, conſequenterque violatum jejunium.

93 Dices adhuc, hoc præceptum jejunii non debere computari de momento ad momentum, ſed plus minuſve: & in eo *plus* claudi tempus infra horam; & in eo *minus* contineri tantumdem. Ideòque diem hodiernum computari per vigintiquatuor horas, plus minuſve, ſive infra horam plus, vel infra horam minus. Et hinc fit, quòd tres quadrantes poſtremi non pertineant ad diem præſentem, quia licet computare diem præſentem tribus quadrantibus minus.

94 Hac reſponſione neque utitur, neque uti poteſt Paſqualigus, qui dicit, eam anticipationem cœnæ, vel ſecundæ comeſtionis eſſe peccatum veniale ratione parvitatis materiæ. Nam ſi in ipſa interpretatione legis, & mente ejus contineretur, quòd dies poſſet computari tribus quadrantibus minus, & eo ampliùs infra horam; neque eſſet parvitas materiæ, neque peccatum veniale anticipatio ejus temporis; quia non eſt peccatum veniale accommodare ſe menti ipſius legis. Et hinc fieret ulteriùs, ſuppoſito, quòd id tempus pluſquam trium quadrantum eſſet quid contentum in ipſa lege, poſſet aſſignari pro parvitate materiæ aliud tantumdem tempus; atque adeò ex eo *plus minuſve*, quod continetur in mente legis, & ex parvitate materiæ, poſſet anticipari in die jejunii illa ſecunda comeſtio ferè per duas horas; & ſic ridicula fierent præcepta Eccleſiaſtica. Quo quid abſurdius eſſe poteſt?

95 Ut omittam, quòd illi tres quadrantes, qui demuntur ex jejunio hodierno, vel debent computari de momento ad momentum, vel *plus minuſve*? Si de momento ad momentum, cur non etiam eodem modo computabitur præceptum jejunii? Si moraliter & *plus minuſve*: ergo ultra tres quadrantes addere debes aliquid aliud. Et ſi illud aliquid aliud intelligi debet moraliter, & *plus minuſve*; etiam aliquid aliud debebis addere, & procedere in infinitum, ut conſtat *ex cap.* 4.

96 Et tandem ea removetur apertè per omnia illa argumenta, quę facta ſunt contra eum modum computandi tempus, & poſita *c.* 4. 5. *&* 6. Quare Leander citatus hanc ſententiam Paſqualigi putat improbabilem, dum ſuam oppoſitam affirmat *omninò certam*. Implicat enim ex duabus ſententiis oppoſitis unam eſſe certam, & alteram probabilem; unam eſſe certam, & alteram non eſſe certò falſam: ut patet *ex diſp.* 4. *n.* 6.

C A P U T IX.

Amputatur altera ſententia Paſqualigi, quod incipiens cœnam ante mediam noctem, poſſit illam continuare infra horam poſt mediam noctem, quam ſubſequitur dies jejunii.

97 SImilis eſt præcedenti altera aſſertio Paſqualigi, qui etiam putat, poſſe continuare cœnam per ferè unam horam poſt

mediam noctem, quam ſubingreditur dies jejunii, qui ante mediam noctem cœnare cœpit, ſcilicet in die, quæ non afferebat onus jejunii. Ita *deciſ.* 160. referente Leandro à SS. Sacram. *tractat.* 5. *de jejunio*, *diſputat.* 6. *quæſt.* 29. Et *deciſ.* 338. *num.* 14. ait, eum, qui poſt tres quadrantes poſt mediam noctem cœnat, poſſe eo die ſumere Euchariſtiam; apud Amadæum Guimenium *tract. de jejunio*, *num.* 12. Ad quam quæſtionem redire ſuperuacaneum eſſet, eo quòd omnia dicta in hac diſputatione pariter militant contra hanc aſſertionem, niſi fundamenta, quæ pro ſe adducit Paſqualigus, indigerent examine.

98 Probat igitur primò ſuam concluſionem. Quia in tempore jejunii datur parvitas materiæ. Sed ſpatium temporis infra horam eſt parvitas materiæ: ergo ratione illius poterit poſt mediam noctem prorogari cœna infra horam; demendo ſcilicet id breve temporis ſpatium per anticipationem à die jejunii ſubſequenti.

99 Secundò, (utor verbis Leandri referentis.) Quia quando cęnans audit ſignum mediæ noctis, eſt in poſſeſſione cęnę, quę eſt actio pertinens ad diem, qui tunc finitur: ergo poteſt continuare cęnam, quouſque illam compleat, etiamſi die ſequenti debeat jejunare: quia præceptum jejunii non obligat, ut quis ſe ſpoliet poſſeſſione, quam habet ſupra commeſtionem diei antecedentis; cùm juſtè poſſidens non poſſit ſpoliari ſine injuſtitia: ergo.

100 Tertiò. Quia quando cauſa eſt cœpta, partes acquirunt jus ad terminationem ipſius, non obſtante, quòd deberet expirare juriſdictio delegati, ut contingit in morte delegantis, per quam, quando res non eſt integra, non expirat, ſed prorogatur, donec cauſa terminetur. *Cap. Litteris* 1. *c. Gratum*, *c. Relatum*, *de officio delegati*, &c. Et ideò quando durante Jubilæo Confeſſio Sacramentalis eſt incepta, eo elapſo poteſt Confeſſarius abſoluere pœnitentem à caſibus reſeruatis, ut docent Sanchez, Henriquez, Santarellus, Boſſius, & alii, quos nos citavimus, & ſecuti ſumus 1. *p. tract.* 5. *diſp.* 12. *q.* 50 Ergo cum in caſu præſenti acquiſitum ſit jus ad cęnam complendam, eo ipſo quòd eſt incepta debito tempore, poteſt compleri; quia cenſetur prorogari dies, donec cœna terminetur, & non ſuccedere dies jejunii.

101 Quartò. Quia id colligitur ex interpretativa voluntate Eccleſiæ, quæ non vult affligere corpus per ſubtractionem cibi pertinentis ad antecedentem diem.] Hucuſque fundamenta Paſqualigi relata à Leandro.

102 Miror tamen, virum doctum adeò levibus fundamentis moveri. Primum de parvitate materiæ in tempore, *ex cap.* 6. 7. *&* 8. confuſum manet. Ideòque reſpondendum materiam parvam fieri magnam ex circumſtantia, vel iliatione rei gravis, quæ datur in præſenti. Verificatur enim, quòd ille, qui ita cœnam continuat, verè comedat carnes in die jejunii, & in illo comedat bis: tum quia judicio omnium prudentum, dies hodierna cenſetur uſque ad punctum mediæ noctis. Tum quia cùm commune judicium in quantitate morali faciat evidentiam tanquam menſura moraliter infallibilis; & commune judicium hanc reputet materiam magnam, patet manifeſtè, eam non eſſe parvam, ſed magnam. Tum denique ob cætera argumenta, quæ contra eum dicendi modum inſtruxi in iis duobus capitibus.

103 Secundum Paſqualigi argumentum potiùs vertit aciem ſuã contra ſuum Authorem. Nam ſi finito tempore poſſeſſionis, alius ſuccedit in jure poſſidendi, primus juſtè deturbatur à ſua poſſeſſione; quia poſſeſſio primi incipit eſſe injuſta. Conceditur tibi per annum poſſeſſio fundi, ita ut impleto anno ſuccedat Petrus. Statim atque annus impletur, ſi perſeveraveris in poſſeſſione, juſtè ab ea deturbabit te Petrus, cujus jam eſt jus poſſidendi fundum. Permittitur tibi cœna, & poſſeſſio tuæ libertatis toto die antecedenti: in tuam libertatem habet jus præceptum Eccleſiæ ſtatim, ac finitur dies libertatis: ergo à poſſeſſione cœnæ, & libertatis tuæ poteſt te jure optimo Eccleſia deturbare.

104 Tertium argumentum procedit à paritate cauſæ inceptæ in tribunali Judicis delegati; quæ quia incepta, terminari debet quando mortuo delegante debebit expirare juriſdictio delegati. Et ego interrogo, an id ita fiat, quia ſic diſponunt jura? Et concedis. Ergo ut detur paritas inter utrunque, ſicut cauſa incepta terminari debet ab ipſo delegato, quia ita diſponunt jura; debebas dare, quòd cœna continuanda eſſet, ex diſpoſitione juris.

105 Deinde interrogo, an terminaretur cauſa per eundem delegatum, ſi daretur in contrarium diſpoſitio juris? Et negas. Sed datur contra continuationem cœnæ diſpoſitio juris præcipientis expreſsè, quod à media nocte jejunetur: ergo diſparitas eſt evidens.

106 Ad id, quod ſuperadditur de Jubilæo, dico, aliquos nimis fidere paritatibus; quo arguendi modo, ut in plurimum nihil fallacius eſt in Theologiam moralem. Cùm enim ex una circumſtantia videtur eſſe paritas, ex centum aliis diſparitas elucet. Si ergo bonum argumentum deſumitur à paritate Jubilæi, probo, quod ille homo, qui in cęna attigit mediam noctem, poſſit continuare cenam poſt duas horas. Nam tranſacto Jubilæo poſt duos, immò poſt plures dies poteſt continuare confeſſionem inceptam tempore Jubilæi, & ſic abſolui à reſeruatis: ergo tranſacta media nocte poſt duas, vel poſt plures horas poteſt continuare cœnam attingentem finem mediæ noctis. Præterea eadem paritate probo, quòd qui incepit cęnam horam noctis octava, ſcilicet quarta ante mediam noctem, nec finivit, poſſit eam continuare octava hora poſt mediam noctem. Quia qui incipit confeſſionem in Jubilæo, nec finivit, poteſt poſt duodecim horas, tranſacto Jubilæo, illam finire, & ſic abſolvi à reſervatis. Vide ergo in qualia trahant barathra iſtæ paritates ad quandam apparentem ſimilitudinem dolatæ. Quo eodem modo poteris arguere ex paritate præcedenti cauſæ inceptæ, & terminandæ per delegatum, mortuo delegante. Nam cauſa incæpta poteſt terminari poſt aliquos dies: ergo cœna poteſt continuari poſt aliquot horas.

107 Peto ergo, an ſi in Jubilæo expreſsè decerneretur, ne quis poſſet abſolvi à reſervatis præteritis, vel præſentibus, poſt tranſactum Jubilæum; adhuc poſſet continuans Confeſſionem ab illis abſolvi? Et quidem negabis. Cùm ergo expreſsè decernatur, ne poſt mediam noctem comedat ille, qui jejunio illius diei obſtringitur; patet ampliſſima diſparitas inter utrunque.

108 Ad quartum contra communem, & univerſalem Eccleſiæ praxim malè allegatur interpretativa voluntas Eccleſiæ, quę potiùs interpretationem accipit ex communi praxi, & conſuetudine, juxta caput *Cùm dilectus, de conſuetud.* Et ideò quando de ea voluntate Eccleſiæ dubitaretur, recurrendum eſſet ad praxim Eccleſiæ, quam tanquam obligatoriam omnes Fideles tenent, ut ſtatim poſt mediam noctem nihil comedant jejunaturi, ultra unicam comeſtionem jejunii Eccleſiaſtici propriam.

109 Quare optimè dixit Leander citatus, oppoſitam ſententiam ſibi eſſe certiſſimam. Implicat autem, oppoſitam eſſe certiſſimam, & ſententiam Paſqualigi non eſſe certò falſam, & improbabilem, ut oſtendi *diſp.* 4. *cap.* 1. Et Amadæus Guimenius *tract. de Jejun. propoſ.* 2. *num.* 12. cùm retuliſſet eam opinationem Paſqualigi, ait: [Quid ergo? communicare poterit, etiamſi per tres quadrantes poſt mediam noctem jentaverit? Apage. Ideò *meritò* ſententiam Paſqualigi ut *improbabilem* reiicit Frater Ludovicus à Concept. *tom.* 1. *exam. verit. tract.* 2. *de reſtitut. caſ.* 45. *num.* 36 *fol.* 284. Et ut tales reiiciendæ veniunt, quas tradit *deciſ.* 155. *&* 161. Nimirum quòd in comedendo poſt mediam noctem, quando ſubſequitur jejunium, aut ante mediam noctem in die iejunii, datur parvitas materiæ excuſans à lethali, videlicet infra ſpatium unius horæ.". Ejuſmodi enim opiniones non benè audiunt apud Theologos.]

C A P U T X.

Aliquot colloraria ex dictis.

110 COlliges primò, non repugnare, quòd aſſignetur materiæ parvitas in tempore, quoties ex fine, vel ex circumſtantia materia parva non creſcit in magnam: & hoc etiam ad prorogandum tempus præcepti aliquantulo tempore. Ideò in ætate requiſita ad matrimonium deſignant aliqui parvitatem materiæ. Et ita Pat. Thom. Sanch. *lib.* 7. *de Matrim. diſp.* 104. *num.* 2. *&* 3. affirmat, ſufficere ultimam diem inceptam, licet nondum completam. Et Hoſtienſis (apud Dianam *part.* 5. *tract.* 5. *reſol.* 16.) aſſignat pro parvitate materiæ tres dies: Martinus de Ledeſma decem dies: Rebellus unum, vel alterum menſem. Vide alia ſimilia apud eundem Dianam *ibid. reſol.* 17. 18 *&* 19.

111 Colliges ſecundò, hanc parvitatem materiæ temporis computandam eſſe de momento ad momentum, & non plus minuſve. Nam ſi aſſignes pro parvitate unum diem plus minuſve, aſſignabis diem, & aliquid aliud; & ſi iſtud aliquid aliud computetur plus minuſve, etiam aliquid aliud deſignandum eſt, & ſic in infinitum. Vide *cap.* 4.

112 Colliges tertiò, cùm Authores aſſignant parvitatem temporis in prorogando tempore præcepti (quando videlicet ex circunſtantia, parva materia non ſit magna) nihil penitus favere ſententię Caramuelis, & Paſqualigi, aſſerentium, præcepta tempus præſcribentia intelligenda eſſe non de momento ad momentum, ſed moraliter, ideſt, plus minuſve. Ea enim ſunt valdè diverſa. Nam quod prorogetur impletio præcepti per aliquam parvam morulam temporis ratione parvitatis materiæ, res eſt, quæ legem violat leviter: ſi autem lex intelligenda ſit de tempore plus minuſve, jam id plus minuſve continebitur in ipſa intentione legis; & ideò per id plus, vel minus lex non violaretur leviter. Vide *cap.* 6. *argum.* 5.

113 Colliges quartò, quomodo computandum eſt tempus medię noctis in eo loco, ubi non adeſt horologium. Nam Leander à SS. Sacram. *tract.* 5. *de jejunio*, *diſp.* 6. *quæſt.* 26. ait, præceptum de obſeruando jejunio à media nocte in mediam noctem, ubi non eſt horologium, computandum eſſe moraliter, ideſt, (ut explicat quæſtione ſequenti) plus minuſve. Quod niſi ampliùs explicetur, non poteſt ſubſiſtere, facilè enim relabemur in proceſſum infinitum *cap.* 4. expoſitum.

114 Ergo vel ſunt probabiles conjecturæ, quod ſit jam media nox; vel nulla eſt conjectura probabilis? Si primum, probabiles conjecturæ gerunt vices horologii; & ita ex illis poteris gubernari tanquam ex teſtimonio horæ practicæ. Si verò nulla eſt probabilis conjectura, res manet in ſtatu dubii; & ita legibus communibus dubiorum dirigere debes conſcientiam. V. g. craſtina die tibi communicaturo, occurrit in nocte deſiderium bibendi, multo tempore poſt cœnam; & dubitas, an potus impediet communionem? Si habes probabiles conjecturas in favorem tuæ libertatis, quòd nondum ſit media nox, illis tanquam horologio benè regulato credere potes;

& ita

Digitized by Google

& ita potes ſecurè potum ſumere. Si verò conjecturæ ſuadeant, tranſiiſſe jam tempus mediæ noctis, quæ totaliter dubium excludant, non poteris potum ſumere. Si autem conjecturæ non ſint tales, quæ dubium actuale excludant, dum dubius fueris de nocte media, libertate gaudes ad potum, juxta dicta ſupra *diſp. præc. cap. 6. num. 86.*

115 Cum hac tamen limitatione, quòd ſi dubius de media nocte biberis, & die accedente certitudine morali compereris, te accepiſſe potum poſt mediam noctem, nihil prodeſt illud prius dubium, immò neque probabilitas conjecturæ præcedentis, ut anulletur impedimentum communionis. Et ita non poteris licitè ſuſcipere ſacram Synaxim.

ARTICULUS XI.

De cœna in extrema nocte Bacchanalium protracta à Paſqualigo per tres horas poſt medium noctis.

116 Colliges quintò, quantum exorbitet ea aſſertio Paſqualigi *in tract. de Jejun. deciſ.* 161. (referente Leandro à SS. Sacram. *tract. 5. de Jejun. diſp. 5. quæſt. 30.*) aſſerentis tanquam probabile, in extrema nocte Bacchanalium, quam ſubſequitur feria quarta Cinerum, poſſe differri cœnam duas, aut tres horas poſt mediam noctem, ita ut incipiat jejunium quadrageſimale tribus horis poſt mediam noctem: illis ſcilicet, qui uſque ad mediam noctem ludis, & ſaltationibus conſuetis vacant. Qui tamen addit, licèt hoc ſibi probabile videatur, nihil tamen decernere, ſed aliis melius ponderandum relinquit.

117 De qua re ſuum judicium optimè protulit Leander citatus in hæc verba. (Sed ego, ut omninò certiſſimum reſpondeo, nullo modo eſſe licitum differre cœnam poſt mediam noctem in ultima Bacchanalium; & oppoſitum eſſe *omninò falſum, improbabile, omni fundamento carens, & à bonis moribus alienum.*] Et paulò poſt. [Oppoſita ſententia eſt *contra omnes Doctores, contra praxim, & communem ſenſum omnium Fidelium, & contra bonos mores,* cùm laxet habenas ludis, ſaltationibus, & cæteris hujuſmodi eodemmet tempore, quo Eccleſia incipit præcipere ſtrictiſſimum, & ſolemniſſimum jejunium; eodemmet tempore, quo omnes ſuos Fideles monet, ut parciùs utantur verbis, cibis, potibus, ſomno, & jocis, &c. ergo prædicta ſententia omninò eſt à Fidelibus *reiicienda, & improbanda; utpotè & introducta de novo contra communem ſenſum Doctorum, & praxim Fidelium, & bonos mores, & nullum habens, nec apparens fundamentum.*] Et Diana *part. 10. tract. 16. reſol. 17.* improbat eandem Paſqualigi aſſertionem: & Amadæus Guimenius *tract. de Jejun. prop. 2. num. 12.* aſſerit, eam reiiciendam tanquam improbabilem, illamque non benè audire apud Theologos.

118 Nec neceſſe eſt reproducere omnia argumenta facta *cap. 7. & 8.* quæ omnia præcipuam vim habent contra hanc aſſertionem. Fundamenta autem Paſqualigi (apud Leandrum citat) adeò levia ſunt, & imbecilla, ut mirandum ſit, virum doctum illis inniti potuiſſe.

119 Primò. Quia cùm illi vacent ludis, & ſaltationibus uſque ad mediam noctem, non eſt credibile, Eccleſiam velle, quod ea nocte extrema, & extremi gaudii, maneant incenati.

120 Ego quidem ſeriò cogitavi, quomodo colligatur hæc ſequela, quòd Eccleſia velit, eos ludentes manere abſque cœna, ſi prohibet cœnam ſtatim poſt mediam noctem. Ecce diſcurſus: [Eccleſia vult, quòd ſtatim poſt punctum mediæ noctis non cœnent; & ipſi nolunt interrumpere ludos ad cœnandum uſque ad punctum mediæ noctis: ergo Eccleſia vult, quòd non cœnent.] Sanè hæc conſequentia non eſt nata inter analytica, vel inter topica Stagiritæ. Nam ut Eccleſia diceretur velle, eos manere abſque cœna, opus eſſet, eam velle, ne interrumperent ludos ad cœnandum; vel ſaltem quòd ea interruptio eſſet moraliter impoſſibilis: quod utrunque quàm falſum ſit, quis non videat?

121 Dices. Non eſt credibile, quòd ex ſuppoſitione, quòd noluerint interrumpere ludos ultra mediam noctem, velit Eccleſia, quòd non cœnent.

122 Sed nunquid non eſt credibile, quod velit quod evidenter præcipit? Ex praxi omnium fidelium conſtat à media nocte diem Eccleſiaſticum incipere, & ab illa præceptum jejunii. Nomine diei præſentis in ordine ad jejunium omnes intelligunt à media nocte ad mediam noctem; & nihil evidentius eſt, quàm ſignificationem nominum non à privato unius cujuslibet cerebro, ſed à communi uſu, & acceptione pendere. Ergo moraliter evidens eſt, quòd Eccleſia vult, & præcipit, ne à media nocte ejus, & cujuſcunque alterius diei antecedentis jejunium fideles comedant carnes; & eos, qui tali tempore comedunt, violare præceptum; cùm moraliter evidens ſit, eos comedere carnes in die jejunii.

123 Secundum. Dies Cinerum non incipit à media nocte, ſed multò poſt illam: quia conſuetudine introductum eſt, ut ludi, & ſaltationes producantur ultra mediam noctem: hæ autem ſunt actiones diei ultimæ Bacchanalium: ergo dies ultima Bacchanalium protrahitur ultra mediam noctem ſecundùm moralem æſtimationem, ergo ſi protrahitur in ordine ad ludos, multò magis in ordine ad cœnam, quæ eſt ultima actio noctis.

124 Sed eſto, ea conſuetudo ludendi poſt mediam noctem ſit rationabilis, & præſcripta, & non corruptela moribus periculoſa, utpote fœminis, & adoleſcentibus mutuò implicata. Vel eſt conſuetudo rationabilis, & præſcripta cœnandi poſt eos ludos protractos poſt mediam noctem, vel non eſt talis conſuetudo? Si detur talis conſuetudo, dabimus manus, & dicemus derogatum eſſe legi Eccleſiaſticæ jejunii. Sed cùm quæſtio ſit de facto, incumbit Paſqualigo onus probandi eam conſuetudinem in Eccleſia: quam nec probat, nec probabit. Si verò dicatur, licèt ſit conſuetudo ludendi poſt mediam noctem, non eſſe conſuetudinem cœnandi poſt mediam noctem, infero: ergo falſum eſt, quòd cœna eſt ultima actio ejus noctis, cùm detur conſuetudo ludendi poſt mediam noctem, & non ſit conſuetudo cœnandi poſt mediam noctem.

125 Deinde ſi cœna eſt ultima actio diei: ergo cùm cœna fieri ſoleat duabus horis ante mediam noctem, tunc deſinit dies antecedens, & incipit dies ſubſequens. Ergo duabus horis ante mediam noctem (reliquo tempore præter Bacchanalium) incipit jejunium ſequentis diei, & ſimiliter obligatio jejunii naturalis ad communionem craſtinam: ergo duabus horis ante mediam noctem deſinit jejunium hodiernum, & obligatio feſti hodierni, &c. Sanè *abyſſus abyſſum invocat*, & abſurda aſſertio abſurdas alias.

126 Tertium. Tempus Baccanalium *relaxandis animis inſtitutum*, debet *comparari cum toto tempore quadrageſimalis* pœnitentiæ, atqui ſic comparatum, ſi tempus recreationis protrahatur duas, aut tres horas poſt mediam noctem, ſubtrahitur pœnitentiæ *aliquod tempus non notabile; & adhuc ſervatur jejunium primi diei Quadrageſimæ*; licèt duret minori tempore. Nam *per ſolam cœnam clauditur dies antecedens*, & *ſequenti adhibetur unica tantùm comeſtio.*

127 Vide ingentem colluviem falſarum propoſitionum. Primam: *Relaxandis animis inſtitutum.* Quæ hæc inſtitutio? Apoſtolicane, an canonica, an civilis à prudentiſſimis legislatoribus ordinata? An potiùs ab hominibus in vitia pronis, & ad fomentum vitiorum ſibi adſcita? Audi in ſimili relaxatione Sanctum Gregorium Magnum *in cap. Denique, diſtinct. 4.* ubi agens de hoc tempore prævio ad Quadrageſimam, ait. [Cùm omnes laici, & ſæculares illa die, plus ſolitu cæteris diebus, accuratiùs cibos carnium appetant, & niſi nova quadam aviditate uſque ad medias noctes ſe ingurgitent, non aliter ſe hujus ſacri temporis obſervationem ſuſcipere putant: quod utique *non rationi, ſed voluptati, immò cuidam mentis cæcitati* adſcribendum eſt.] Hæc eſt inſtitutio relaxationis eorum dierum.

128 Secundam. Tempus Bacchanalium *debet comparari cum toto tempore Quadrageſimalis pœnitentiæ*. Eſto, comparetur. Nunquid propter hanc comparationem debet detrahi tempus de feria quarta Cinerum? Detrahatur à parte ante, & duæ hebdomades integræ à parte ante deſumantur, vel *inſtituantur* ad eas animi relaxationes. Niſi fortè ejuſmodi *inſtitutores* velint etiam *inſtituere* feriis ſextis, & Sabbathis carnium ingurgitationem; quod non dabimus.

129 Tertiam. Sed ad quem finem *debet comparari cum toto tempore quadrageſimalis pœnitentiæ?* Sanè, ut ea cœna tribus horis poſt mediam noctem reputetur parvitas materiæ, ſive tempus non notabile. Sed probet inde, totam feriam quartam detrahi poſſe tempore quadrageſimalis pœnitentiæ, quæ ſi ad quadraginta, & ſex dies comparetur, poterit inter parvitates materiæ computari. Vide an immanius abſurdum colligi poſſit? Ad quantitatem moralem computandam commune Theologorum judicium eſſe menſuram moraliter certam, oſtendi ſuprà *diſp. 12. cap. 1.* eſt ergo certum moraliter, eam non eſſe parvam, ſed longè magnam materiam.

130 Immò & quoad jejunium totam feriam quartam computavit, cùm per illum liceat, velit nolit, feria quarta (quæ incipit à media nocte) carnibus ingurgitari, quibus jejunium totius diei violatur.

131 Quartam. *Et adhuc*, inquit, *ſervatur jejunium primi diei Quadrageſimæ.* Quid eſt *adhuc?* ideſt, benè componitur jejunium quadrageſimale cum ea comeſtione carnium hora tertia poſt mediam noctem. Opportunè reproduceretur ea propoſitio in argumento, ſi jam maneret probata, vel nova probatio illi adderetur. Sed malè reproducitur, cùm nec probata fuerit, nec nova ratione probetur.

132 Quintam. Nam quod denuò addit, *Per ſolam cœnam claudi diem antecedentem*, ex dictis ſuprà patet eſſe manifeſtè falſum. Alioqui hora ſecunda vel tertia ante mediam noctem communiter clauderetur dies; quia communiter ea eſt hora cœnæ.

133 Sextam. *Et ſequenti die adhibetur unica tantùm comeſtio.* Cùm certiſſimum ſit ex dictis, omnem diem jejunii Eccleſiaſtici incipere à media nocte; certiſſimum quoque eſt, cœnantes poſt mediam noctem Quadrageſimæ præcedentem, & comedentes poſteà unicam comeſtionem jejunii propriam, duas comeſtiones exercere.

DISPUTATIO XXVIII.

An prælatus Regularis poſſit imponere ſubdito præceptum graviter obligans ultra expreſſa in Regula?

CAPUT I.

Aliquibus notatis proponitur ſententia Caramuelis.

1 Notandum eſt primò, hæc præcepta tripliciter habere ſe poſſe. Primò. Ita ut ſint ſecundùm regulam, ideſt, de

rebus

rebus contentis in regula. Secundò. Itaut ſint ſuprà regulam, ideſt, de rebus majoris perfectionis, quàm ea, quæ ſunt in regula. Tertiò. Itaut ſint ultra, vel præter Regulam, ideſt, de rebus, quæ non continentur in regula. Conſtat autem inter omnes Doctores, poſſe Prælatum imponere præceptum graviter obligans de rebus contentis in regula. Nam cùm Religioſus fecerit votum obedientiæ, vi illius voti tenetur obedire Prælato graviter obliganti, & Prælatus poteſt illum graviter obligare; alioqui votum eſſet fruſtraneum, ſi non poſſet reduci ad actum: ſi ergo in aliqua materia poteſt Prælatus præcipere, nulla alia magis proportionata eſt, quàm materia regulæ, cui Religioſus ſe ſubjecit, & quam profitetur, licèt ipſa regula per ſe, & ſecluſo Prælati præcepto, non obliget graviter. Item non poſſe præcipi contra regulam, niſi præviè facta diſpenſatione illius, in caſu quo, poteſt diſpenſare; vel quo facta ſit diſpenſatio ab alio potente illam facere. De quo infrà *cap.7.*

2 Deinde convenit inter ferè omnes Doctores Theologos, & Canoniſtas, non poſſe Prælatum graviter obligare ſubditum, præcipiendo aliquid ſupra regulam, hoc eſt, ad exercitia majoris perfectionis; v. g. ad plura jejunia, flagellationes, & ſimiles aſperitates, quàm quæ continentur in regula. Vide Pat. Thom. Sanch. *lib.6. ſumm. cap.2. num.13.* Et ratio eſt, quia ſi ex aliquo capite ad id poſſet obligare, eſſet vi voti obedientiæ: at ex vi hujus voti non ſe obligavit ad res majoris perfectionis, quàm ea, quæ ſunt in regula. Et ideò Prælatus non poteſt obligare Religioſum monachalem ad peregrinationem Hieroſolymitanam, neque (regulariter loquendo) mendicantem quemlibet ad miſſionem Indorum diſtantiſſimam; quia hæc ſunt ſupra regulam eorum.

3 Tertiò. Convenit inter omnes, poſſe Prælatum præcipere ſubdito aliquas pœnas proportionatas delicto, ſi regulam violaverit: quia etſi regula non obliget ad culpam, obligat tamen ad pœnam violationis illius, quam Prælatus juſtè impoſuerit.

4 Quartò notandum eſt, Prælatum Regularem eſſe verè, & propriè patremfamilias, & habere hoc titulo poteſtatem præcipiendi quidquid poteſt paterfamilias præcipere domeſticis ſuis, proportionatè ad ſtatum Regularem; idque non vi voti obedientiæ, ſed ex quarto Decalogi præcepto: quo pacto etiam habet poteſtatem præcipiendi novitiis. Quod benè notavit Caramuel *in Theol. Reg. n.753.* qui addit, hanc poteſtatem Patriam eſſe in ordine ad politicam domus gubernationem. Et hoc modo verificatur, quòd Prælatus Regularis habet authoritatem præcipiendi ultra regulam: cùm politica domus gubernatio non contineatur in regula, & ſæpè non ſit medium proximum ad obſervationem regulæ. Et de hoc non procedit quæſtio, ſed ſolùm de poteſtate Eccleſiaſtica, & ſpirituali.

5 Quintò notandum eſt, eſſe communiſſimam ſententiam, quæ docet, Prælatum Regularē ſua poteſtate ſpirituali non poſſe imponere præceptum graviter obligans, niſi ſecundùm regulam, ſcilicet de rebus, quæ expreſsè, vel tacitè; directè, vel indirectè continentur in regula. Ita docet P. Thom. Sanch. *lib.6. ſum. cap 2. n.15.* & ibi præter Divum Thom. 2. 2. *qu.* 104. *art.5. ad 3.* & Divum Bonaventuram *in 2. diſt.44. qu.2. art.3. qa.12.* alii triginta quatuor Doctores.

6 Caramuel prima facie videtur eſſe hujus ſententiæ, ſed ſi attentè inſpiciatur, longiſſimè diſtat ab illa. Nam primò *in Theol. Regul. diſput.*50. *initio*, diſtinguit inter ea, quæ præcipiuntur propter ſe, ideſt, non tanquam media ad alium finem, ſed ſiſtendo in eis, ut quando præcipit jejunium, non intendendo alium finem, niſi eam mortificationem, quam jejunium per ſe affert: & inter ea, quæ præcipiuntur propter aliud, hoc eſt, tanquam media ad finem, ut cum præcipitur vitatio domus ſuſpectæ tanquam medium ad obſervationem caſtitatis. Deinde *num.700.* aſſerit, Prælatum Regularem non poſſe præcipere aliquod bonum propter ſe, quod ſit ultra regulam, iis verbis: [Prælato præcipienti directè, & per ſe aliquod bonum, ſed extra regulam, poteſt monachus obedire, ſed non tenetur.] Et *num 721.* docet, poſſe Prælatum Regularem præcipere aliquid ultra regulam, quando eſt in ordine ad obſervationem regulæ, illis verbis: [Quandu Abbas jubet aliquid, quod eſt extra regulam, ſed in ordine ad aliud, quod eſt in regula, peccabit inobediens graviter, aut leviter, ſecundùm quantitatem materiæ, non medii, ſed finis.] Tertiò docet, nihil omninò poſſe Prælatum Regularem graviter præcipere ſubdito, niſi ea, quæ expreſsè continentur in regula, vel ſunt media ad regulæ obſervationem. Immò non omnia, quæ ſunt media conducentia ad obſervationem regulæ, ſed quæ ſunt præcisè, & unicè neceſſaria ad obſervationem regulæ; quod expreſſit *num.* 746. ſicut etiam poteſt obligare ad pœnam pro regulæ violatione ſubeundam. Quod adeò ſtrictè intellectum eſſe vult, ut non poſſit Prælatus graviter obligare ſubditum ad leges Eccleſiaſticas omnibus fidelibus communes. Ita enim habet *n.712.* [Si præcipiat Prælatus jejunia Eccleſiaſtica ſervari, qui ea fregerit, licèt peccet contra præceptum Eccleſiaſticum, non peccabit contra monaſticum; quia *de jejuniis Eccleſiaſticis regula diſponit nihil*.] Pro cujus explicatione ſupponit duo. [Primum, illud Eccleſiaſticum jejunium præcipi purè propter ſe, non propter aliquid aliud regulare.·.· Secundum, non coincidere cum alio jejunio Ordinis, ut plerunque contingit.]

7 Et in hujus confirmationem adducit legem cujuſdam congregationis provincialis loquentis in caſu, quo concurrunt lex generalis Eccleſiaſtica, & lex monaſtica, illis verbis: [Immò ſi præcipiatur propter aliquid regulare, conſiderari poterit prudentiſſima Doctorum Ciſtercienſium lex lata Cæſareæ in Provinciali Germanorum Capitulo anno 1626. ubi Patres Congregationi Monaſteriis Prælati, Declaramus, inquiunt ea, quæ in Regula noſtra, Superiorum præceptis, & conſtitutionibus præcipiuntur, & alias ſunt juris divini, vel Eccleſiaſtici, ex vi præcepti Regulæ, Superioris, aut conſtitutionis nullam novam obligationem inducere.

8 Sed notandum eſt, hanc confirmationem non eſſe ad rem. Primò. Quia ea declaratio eſt ſolùm congregationis provincialis, quæ ſolùm poteſt tenere in ea Provincia. Caramuel autem loquitur de tota Religione, quæ uni provinciæ non ſubeſt. Ratio eſt, quia ea declaratio intelligi debet de præceptis impoſitis in communi, non de imponendis, ſaltem reſpectu unius ſubditi ſingularis: quia non eſt intentio congregationis auferre juriſdictionem ordinariam à Prælatis, quam ipſis ineſſe infra probabimus ex ipſo Caramuele; quam ſi auferre intenderent, clariùs loqui deberent. Secundò. Nam ipſe Caramuel videtur parum fidere huic declarationi ad propoſitum ſuum. Nam *num.*703. ſtatuit concluſionem, in qua agnoſcit duas obligationes reſpectu unius actus, quarum altera procedat à præcepto monaſtico, altera à præcepto Eccleſiæ. Ita enim habet *reſol.6.*] Prælato præcipienti alicui Sacerdoti legere officium divinum, tenebitur is duplici titulo; obedientiæ, & Sacerdotii.] Itaque in hoc caſu ſecundùm eum Authorem peccat contra præceptum Prælati, & contra præceptum Eccleſiæ.

9 Itaque quia jejunium eccleſiaſticum (quod non eſt etiam monaſticum) non continetur in regula, aſſerit Caramuel, quòd Prælatus non poteſt illud præcipere, & licèt præcipiat, tunc non peccabit monachus contra præceptum prælati; verè tamen contra præceptum Eccleſiæ. At verò cum recitatio officii divini reſpectu monachi Sacerdotis non ſolùm præcipiatur ab Eccleſia, ſed contineatur in Regula; ideò Prælatus Regularis poteſt illud præcipere: & Sacerdos non recitans in eo caſu peccabit contra præceptum Eccleſiæ, & contra præceptum Prælati. Hanc mentem magis explicuit *num.*713. his verbis. [In diem, quæ aliàs eſt jejunii monaſtici, incidit vigilia alicujus Sancti: præcipitur ab Abbate hoc jejunium propter ſe; ſubditus ſervavit formam monaſticam, non eccleſiaſticam. Quale peccatum peccavit? Reſpondeo, contra Eccleſiam, non contra obedientiam. Peccavit eodem modo, quo peccaret in eadem actione aliquis ſæcularis, vel ipſe, ſi nihil præcepiſſet Abbas. Ratio eſt, quia Abbas ſolùm poteſt præcipere jejunia monaſtica. Et ſupponitur ſubditus tali die fregiſſe jejunium Eccleſiaſticum, monaſticumque ſervaviſſe. Nota, jejunium eccleſiaſticum, & monaſticum differre in ciborum quantitate, qualitate, & modo.] Unde patet, ſecundùm hunc Authorem poſſe Prælatum Regularem præcipere ſubdito, quæ aliàs præcepta ſunt ab Eccleſia, ſi hæc continentur in regula; ſecus; ſi illa in regula non contineantur expreſsè.

10 Hinc conſtat, quantum differat ſententia Caramuelis à ſententia communi. Supponunt enim Authores ſententiæ communis, præcepta reliquis fidelibus communia contineri implicitè in regula, eo quod hæc præcepta pertineant implicitè ad regulam tanquam præambula neceſſaria, ut notavit P. Thom. Sanch. *lib.6. ſum. cap.2. num.*19. & Divus Thomas 2. 2. *quæſt.* 186. *art.5. ad 1. & ad 4.* junctis iis, quæ docuit *quæſt.*104. *art.5. ad 3.* Et Cajetanus in priori loco *art.5. ad 1.* & paſſim invenies in reliquis Doctoribus citatis à Thom. Sanchez ubi ſupra. Eſt quidem communis ſententia, quòd Religioſus non tenetur obedire Prælato, niſi præcipienti ſecundùm regulam, vel, ut loquitur S. Thom. citatus, ſecundùm converſationem regularem; at ferè omnes Doctores intelligunt, & explicant, illa dici eſſe implicitè ſecundùm regulam, ad quæ quomodolibet Religioſi obligantur; & indirectè, aut virtualiter ad ea, quæ ſunt media (ſecundùm alios conducentia, & ſecundùm alios ex dictamine prudentiæ neceſſaria) ad eas obligationes implendas. Et ideò S. Thom. *quodlib.*10. *art.*10 ubi eum citat Caramuel, referens duas opiniones, aliis ajentibus, aliis negantibus, poſſe Religioſo præcipi ultra regulam, addit: *Quæ quidem duæ opiniones, etſi multum differre videantur quantum ad vocem, tamen quantum ad rem parum, vel nihil differre inveniuntur. Nam ad regulam pertinere intelligenda ſunt non ſolùm ea, quæ ſunt expreſsè in regula, ſed etiam illa, quæ quocunque modo ad regulam reducuntur, utpote quæ pertinent ad obſequium fraternæ ſocietatis, & ad punitionem culparum; ad quæ duo ferè omnia hujuſmodi indifferentia poſſunt reduci.* Et nota id verbum *ferè omnia*, quod denotat eſſe alia ſimilia. Et 2. 2. *quæſt.* 186. *artic 5. ad 4.* loquens de actibus, ad quos non ſe extendit votum religioſæ obedientiæ, ait: *Quorum quidam ad religionem non pertinent, quia non ſunt de rebus pertinentibus ad dilectionem Dei, & proximi.*

CAPUT II.

Poſſe Prælatum Regularem præcipere ultra ea, quæ expreſsè continentur in regula, & ultra media ad illam neceſſaria.

1 CAramuelis ſententiam ſuprà explicatam impugno, & probo concluſionem in fronte hujus capitis præfixam. Primò.

mò. Prælatus Regularis habet juriſdictionem Eccleſiaſticam directivam, vi cujus Religioſi poſſunt graviter obligari. Hæc autem extenditur ad obligationes communes omnibus fidelibus Regularibus, & ſæcularibus; immò & ad obligationes Religioſorum ab Eccleſia illis impoſitas: ergo Prælatus Regularis poteſt graviter obligare ad opere implendas obligationes communes, & peculiares ab Eccleſia impoſitas; atque adeò ad alia, quæ non continentur expreſsè in regula, nec ſunt media neceſſaria ad præciſam regulæ obſervationem.

12 Major ita certa eſt, ut Pater Suarez *tom.4. de Relig. tract.8. lib.2. cap 8. num.2.* aſſerat, illam eſſe de fide Catholica, *ſuppoſito univerſali conſenſu Eccleſiæ, & vero ſtatu Religioſo, ejuſque inſtitutione, & approbatione*: eo quòd de fide ſit (inquit *num.3.*) *Eccleſiaſticam juriſdictionem eſſe ſufficientem ad obligandum in conſcientia per leges, ſeu præcepta*. Eam autem juriſdictionem eſſe hodie apud Prælatos Regulares, conſtat ex uſu Eccleſiæ, & inſtitutione, & indultis ſingulatum Religionum. Et quidem eam juriſdictionem ineſſe Prælatis Societatis IESV, conſtat ex variis diplomatibus Apoſtolicis, præcipuè Pauli III. quæ incipit, *licet debitum*: quòd de aliis Religionibus conſtat ex Bullis Apoſtolicis in favorem earum expeditis.

13 Minor verò manifeſtè oſtenditur. Etenim juriſdictio quaſi Epiſcopalis Prælati Regularis eſt juriſdictio ordinaria, ut apud omnes compertum eſt: juriſdictio autem ordinaria eſt favorabilis, & extenditur ad omnes caſus, qui ſibi non limitantur. Et hac ratione poſſunt erga ſuoa ſubditos quidquid Epiſcopus erga ſuos. Et juriſdictio ordinaria extenditur ad caſua dubios. Sicut ergo Epiſcopus poteſt obligare graviter ſubditos ad omnes obligationes adimpiendas; ita Prælatus Regularis ſuos. Et caſu, quo dubitetur, an extendatur ad præfatas obligationes, eo ipſo ad illas extenditur; ſicut quælibet poteſtas favorabilis, quæ quia amplianda eſt, ad dubios caſus extendi debet.

14 Eadem minor oſtenditur ſecundò. Nam *ex cap. Omnis utriuſque ſexus, de pœnitent. & remiſſ.* omnes fideles ſæculares compelluntur ab Epiſcopis præceptis, & cenſuris ad confeſſionem, & communionem annuam. Hæc autem præcepta, & cenſuræ Epiſcoporum non attingunt Regulares exemptos: ergo aliquis alius Prælatua dari debet, qui Religioſum contumacem in omiſſione confeſſionis, & communionis annuæ compellere poſſit præceptis, & cenſuris. Atqui abſurdiſſimum eſt dicere, ſolùm Summum Pontificem poſſe hunc Religioſum contumacem compellere ad confeſſionem, & communionem annuam: ergo Prælatus Regularis habet hanc juriſdictionem, ut compellat præceptis, & cenſuris Religioſum contumacem ad confeſſionem, & communionem annuam. Et tamen hoc præceptum non continetur expreſsè in regula, neque præcipitur ut medium ad illius obſervationem; nam quamvis in regula unius, vel alterius religionis reperiantur expreſsè præcepta Eccleſiæ; in pluribus tamen non ita reperiuntur expreſſa: ergo juriſdictio Prælati Regularis extenditur ad hæc, & ſimilia præcepta, quibus poſſit obligare ſubditum, quamvis ea non contineantur expreſsè in regula, nec præcipiantur ut media ad illius obſervationem.

15 Confirmatur. Juriſdictio ſpiritualis in Prælato Regulari eſt ordinaria, & quaſi Epiſcopalis, & poteſt erga ſubditos ſuos, quidquid Epiſcopus erga ſuos, ubi id non eſt limitatum à Romano Pontifice: ergo ſi Epiſcopus compellit præceptis, & cenſuria ſuos ſubditos ad confeſſionem, & communionem annuam, poterit Prælatus Regularis ſuos ad communionem annuam compellere.

16 Tertiò. Prælatus Regularis habet juriſdictionem ordinariam ad reſervandum caſus, juxta moderationem tamen Clementis VIII. & Vrbani VIII. ergo poteſt præcipere iſti, & illi confeſſori, eoſque graviter obligare, ne abſolvant Religioſum confitentem eos caſus, & ne impendant abſolutiones invalidas. Hæc conſequentia manifeſta eſt: nam juriſdictio ſpiritualis ordinaria talis eſt, ut vi illius poſſint graviter obligari. Deinde hæc obligatio non abſolvendi à caſibus reſervatis non continetur expreſsè in regula quamplurium Religionum, neque præcipitur ut medium ad obſervationem regulæ: ergo Prælatus Regularis vi ſuæ juriſdictionis ſpiritualis ordinariæ obligare poteſt ad alia præter ea, quæ expreſsè continentur in regula, vel ſunt media ad obſervationem illius.

17 Quartò. Concilium Tridentinum *ſeſſ.25. cap.13. de Regular.* præcipit, ut Regulares etiam exempti ad publicas proceſſiones accedere compellantur; & licèt aliqui Doctores aſſerant, non poſſe Epiſcopum eos compellere cenſuris, ſed ſolo ſuo præcepto, tamen non poteſt eſſe dubium, in aliquo reſidere juriſdictionem ordinariam ad compellendos præceptis, & cenſoris Religioſos contumaces, ut ad eas proceſſiones accedant; eſt ergo dicendum, quòd Prælatus Regularis, qui habet juriſdictionem ordinariam ad cætera, poſſit obligare graviter Religioſum contumacem, ut ad eas accedat; cùm tamen id non ſit expreſſum in regula, neque ſit medium ad regulæ obſervationem.

18 Prætereà idem Concilium *eadem ſeſſ. cap.12. de Regular.* præcipit, ut interdicta ab Epiſcopo promulgata, eo mandante, in Regularium Eccleſiis promulgentur; necnon ut dies feſti authore Epiſcopo inſtituti, à Regularibus exemptis ſerventur. Da ergo, Æditum nolle publicare ejuſmodi interdictum, vel diem feſtum non ſervari ab aliquo Religioſo. Nunquid Prælatus Regularis uti non poterit juriſdictione ſua ordinaria, & quaſi Epiſcopalis, ut præceptis, & cenſuris eos ad parendum compellat? Abſurdum id eſt, & inauditum: cùm tamen ea obſervatio feſtorum, & interdictorum non reperiatur expreſsè in regula, nec ſit medium neceſſarium ad illius obſervationem. His ſimilia in jure reperies ſexcenta alia, in quibus ſimile argumentum efformare poſſis.

19 Confirmatur argumentum factum. Quando Religioſi erant ſubditi Epiſcopis, hi poterant graviter præcipere illis, quæ poſſunt graviter præcipere cæteris fidelibus, ſervata proportione ſtatus: v. gr. quòd implerent obligationem annuæ communionis, & confeſſionis; quòd Sacerdotes non abſolvant à caſibus reſervatis, &c. ſed in exemptione Religioſorum ab Epiſcopis, Prælati Regulares ſucceſſerunt Epiſcopis in ea juriſdictione quaſi Epiſcopali reſpectu ſuorum ſubditorum: ergo Prælati Regulares illa eadem poſſunt Religioſis præcipere graviter; quæ tamen non contineri expreſsè in regula, neque eſſe media ad ejus obſervationem, conſtat ex dictis. Neque inde inferas, poſſe Prælatum Regularem unius monaſterii, vel collegii ferre leges perpetuas, ut poterat Epiſcopus: nam quoad hoc in multis Religionibus limitata eſt poteſtas Prælati localis; quoad præcepta verò temporalia tota juriſdictio illis remanſit, ſaltem pro tempore ſui muneris, in iis, in quibus non eſt facta limitatio, aut coarctatio poteſtatis.

20 Reſpondebis, eſſe probabilem ſententiam Pat. Thomæ Sanch. *lib. 6. Summ. capit. 3. numer. 2.* & Patris Vaſquez *1. 2. diſputat.153. cap.4. num.21.* & aliorum, peculiare obediendi ſuis Prælatis debitum in Religioſis oriri ex ſolo voto obedientiæ, eo quòd Religioſi nihil ultra votum obedientiæ habent ſupra reliquos fideles. Et licèt Prælatis Religionum conceſſa ſit juriſdictio in ſubditos; at ea ſolùm eſt ad compellendos Religioſos ad obligationem ſpontè ſuſceptam per vota. Quod ita verum eſt, ut nec ipſi Summo Pontifici ultra obligationem communem aliis Eccleſiaſticis, teneantur Religioſi obedire, niſi in obligatione ab ipſis ſpontè ſuſcepta per votum obedientiæ, ut ex P. Leſsio addit Thom. Sanch. citatus. Unde fit, nos fruſtrà arguere à juriſdictione, quam habet Prælatus Regularis, ſi hæc ſolùm extenditur ad votum obedientiæ ſecundùm regulam, ſive ad obligationem, quam Religioſus ſpontè ſuſcepit; non enim ſpontè ſuſcepit obligationes communes, ad quas licèt noluerit ſe obligare in profeſsione, tenetur. Itaque probabile eſt, quòd vi voti non tenetur Religioſus ad obediendum ſuo Prælato quoad obligationes communes, has enim non ſuſcepit voluntariè, ſed ſolùm ea, quæ ſunt ſecundùm regulam: item probabile eſt, quòd ad obediendum ſuo Prælato quoad illas non tenetur vi juriſdictionis Eccleſiaſticę; hæc enim reſpectu Religioſorum ſolùm extenditur ad obligationes ſuſceptas ex voto: ergo nullo modo tenetur ad obediendum illi quoad obligationes communes.

21 Hæc tamen reſponſio, ejuſque confirmatio plenæ ſunt fallacia. Quod ut videas, eodem arguendi tenore probo, Sanctimoniales non manere ligatas eo decreto Tridentini prohibente, ne intra chorum, vel ſepta monaſterii conſervetur Sacra Euchariſtia. Probabile eſt, quòd ad id non tenentur vi voti, cùm non reperiatur id expreſſum in regula: item probabile eſt, quòd non tenentur vi juriſdictionis Pontificis Summi, cùm hæc juriſdictio ſolùm ſit in ordine ad obligationem, quàm ſpontè aſſumpſerunt in profeſsione: ergo probabile eſt, quòd non tenentur ad eam legem obſervandam. Idem argumentum efformari poteſt in decreto, quo prohibetur Regularibus, ne concionentur in ſecularibus Eccleſiis ſine approbatione Epiſcopi. Idem argumentum fieri poteſt in multis aliis, quæ in jure canonico ſunt peculiariter prohibita Regularibus, ut eſſe executores teſtamentorum, Advocatos, Tutores, Notarios. Quæ prohibitiones non reperiuntur in regula aliqua rum Religionum.

22 Ratio autem, quare argumentum ſit fallax, eſt, quæ in multis obligationibus contingit. Solet aliquando eſſe certa obligatio; radix autem obligationis probabiliter eſt hæc, probabiliter alia: v. gr. Certum de fide eſt, ſimplicem fornicationem eſſe lethaliter illicitam: ejus malitiam provenire ex detrimento prolis, multi probabiliter opinantur cum S. Thoma: alii probabiliter etiam opinantur cum Scoto, ex capite diverſo ab eo detrimento. Iam verò peſſimè diſcurreret, qui ita argumentaretur. [Probabile eſt, malitiam ſimplicis fornicationis non procedere ex detrimento prolis; & probabile eſt, non procedere ex capite diverſo ab eo detrimento; ergo probabile eſt, non dari talem malitiam.] Nam cum præmiſſæ ſint verę, conſequens eſt hæreticum. Ideò autem non valet conſequentia, quia licèt probabile ſit, non provenire malitiam ex quolibet eorum capitum determinatè, eſt tamen certum, quòd provenit ex aliquo disjunctivè.

23 Iam verò inſtauro argumentum factum. Certum eſt, in corpore juris eſſe multas leges, & præcepta graviter obligantia Regulares, quæ non ſunt communia cæteris Eccleſiaſticis, nec cæteris fidelibus. Talia ſunt prohibitio muneris Advocati, & Procuratoris in forenſibus, niſi utilitas monaſterii depoſcat, *capit.2. de poſtulando*. Item prohibitio exercendi munus arbitri abſque monaſterii vtilitate, *cap.2. de poſtulando, & cap. Monachi, 2. cap. de præſentiam, 16. quæſt.1.* Item prohibitio eligendi ſepulturam, *cap. fin de ſepulturis in 6.* Item præceptum clauſuræ pro Monialibus, ne egrediantur ex monaſterio, ex Tridentin. *ſeſſ 25. de Regular. cap. 5.* & ex conſtitutione Pii V. quæ incipit; *Decori, & honeſtati*: præcipientis

pientis ſub excommunicatione latæ ſententiæ. Et præceptum clauſuræ, ne ſæculares ingrediantur earum monaſteria, *cap. Periculoſo, de ſtatu Regular. in* 6. & Concilium Tridentinum citatum ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ. Item prohibitio, ne Religioſi admittant fœminas intra ſepta monaſterii, etiam ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ ex motu proprio Gregorii XIII. Quarum conſtitutionum non eſt finis adæquatus votum caſtitatis, ſed decentia, & bona fama domorum Religioſarum, & vitatio ſcandalorum, & alia ſimilia motiua, vt patet *cap. Periculoſo, de Regular. in* 6. Item præceptum, quo Vrbanus VIII. omnibus, & ſolis Regularibus indixit, ut ſemel quotannis feria ſexta poſt Octauam Aſſumptionis Beatæ Mariæ legant in Capitulo Indicem conſtitutionum, quas in fauorem Sanctæ Inquiſitionis fidei Summi Pontifices ſtatuerunt ſub excommunicatione latæ ſententiæ.

24 Tum ſic. Certum eſt, hæc, & ſimilia præcepta, quæ non ſunt communia aliis, obligare graviter Religioſos. Ergo vel dicendum eſt, ea includi implicitè in regula, atque adeò ad ea obligari vi voti obedientiæ, vel ea obligare illos vi iuriſdictionis Eccleſiaſticæ, quam habet Pontifex in totam Eccleſiam, & ſingulos ejus ſtatus. Sed juxta ſententiam Caramuelis, Religioſus vi voti obedientiæ non tenetur, niſi ad ea, quæ ſunt expreſſe in regula, vel ſunt media neceſſaria ad illius obſervationem; atque adeò ea præcepta juris nullo modo includuntur in regula; ergo ea obligant Religioſos vi juriſdictionis Eccleſiaſticæ, quam habet Pontifex in membra Eccleſiæ. Ergo juriſdictio Eccleſiaſtica reſpectu Religioſorum non eſt ſolùm ad eas obligationes, quas ipſi ſpontè ſuſceperunt vi voti, ſed etiam ad alias, quæ ad ſtatum religioſum expediunt. Cùm ergo Prælatus Regularis habeat juriſdictionem eccleſiaſticam quaſi Epiſcopalem, poterit quoque vi ejus juriſdictionis præceptis, & cenſuris obligare ſubditos ad ea præcepta exequenda, & ad alia, quæ ad ſtatum religioſum expediunt.

25 Et vis hujus argumenti ſpecialiter vrgetur contra Caramuelem in præceptis, quæ communia ſunt omnibus fidelibus. Hæc namque Religioſos obligant vi juriſdictionis Pontificis Summi: cùm ergo Pontifex communicaverit Prælatis Regularium juriſdictionem ordinariam quaſi Epiſcopalem, nec limitaverit in hoc, quòd poſſint obligare ſubditos ad præcepta communia, non eſt, vnde limitetur quoad hoc juriſdictio ordinaria quaſi Epiſcopalis in Prælato Regulari: præcipuè cùm juriſdictio ordinaria favorabilis ſit, ut diximus, & extendenda ad ea, in quibus non conſtat eſſe limitatam.

26 Nec ſatisfacis, ſi reſpondeas ad præcipuum argumentum, omnia præcepta, quæ reperiuntur ſcripta in jure canonico pro Regularibus, eſſe media ad obſervationem regulæ. Etenim illa ſaltem non ſunt media ſimpliciter, & vnicè neceſſaria ad obſervationem regulæ: talem enim materiam duntaxat admittit Caramuel ad præcepta Prælatorum Regularium.

27 Quòd argumentum aliter efformatur ſecundùm ſententiam Doctorum opinantium, vi juriſdictionis etiam ſupremæ, non poſſe Religioſos obligari vltra obligationes, quas in profeſſione ſpontè ſuſceperunt. Certum eſt, Religioſos graviter obligari ad ea præcepta relata, quæ ſibi peculiariter impoſita reperiuntur in corpore juris: ſed iuxta doctores citatos, non poſſunt obligari vltra obligationes, quas ſpontè ſuſceperunt: ergo ſpontè ſuſceperunt, ſaltem implicitè, ea præcepta relata: ergo dicendum eſt, ea præcepta implicitè includi in regula, atque adeò ad ea obligari vi voti obedientiæ ſecundùm regulam. Quam conſequentiam, ut vidimus, admittunt Doctores, quos ſupra citavimus *cap.* 1. *num.* 5. Juxta quam poterunt Prælati Regulares obligare graviter ſubditos vi voti obedientiæ, tam ad præcepta communia omnibus fidelibus, quàm ſpecialia Religioſorum inventa in corpore juris, vt potè incluſa implicitè in regula. Itaque in præfatis omnibus non eſt nobis certamen cum P. Leſſio, Thoma Sanch. & cæteris aſſerentibus, ſolùm obligari poſſe Religioſos ad ea, ad quæ ſe obligaverunt vi voti obedientiæ ſecundùm regulam: quia prædicti Authores cenſent eas obligationes communes omnibus fidelibus, vel omnibus Regularibus, includi implicitè in regula. Eſt tamen nobis certamen cum Caramuele, qui duo incompoſſibilia aſſerit; & quòd non poſſint obligari per Prælatum Regularem, niſi ad ea, ad quæ vi voti obedientiæ ſecundùm regulam ſe obligaverunt; & quòd nomine Regulæ intelligantur duntaxat ea, quæ expreſſè, & formaliter continentur in regula ſpecialis Religionis, vel ſunt media unicè neceſſaria ad illius obſervationem. Ex dictis enim, & ex dicendis manifeſtè conſtat, ad multa poſſe obligari Regulares, præter ea, quæ ſunt expreſſè in regula, vel quæ ſunt media unicè neceſſaria ad obſervationem regulæ; ſive id ſit vi voti obedientiæ, ſive vi juriſdictionis Eccleſiaſticæ independenter à voto obedientiæ: independentia, inquam, immediata.

28 Igitur probabile eſt, quòd non poteſt Prælatus Regularis præcipere obligationes communes vi voti obedientiæ (id damus Caramueli) quia probabile videtur, quòd obligationes communes non contineantur in regula. Item probabile eſt (ſaltem probabilitare extrinſeca) quòd non poſſit Prælatus Regularis præcipere vi juriſdictionis eccleſiaſticæ, niſi ea, ad quæ Religioſus ſe obligavit vi voti obedientiæ. Cæterùm improbabile eſt, & certiſſimè falſum, quòd non poſſit Prælatus Regularis præcipere ſubdito alterutro è duobus modis, nempe vel vi voti obedientiæ, vel vi juriſdictionis eccleſiaſticæ ad impletionem obligationum communium. Cùm indubitabile ſit ex dictis, poſſe Prælatum Regularem compellere ſubditos ad confeſſionem, & communionem annuam; ad audiendum Miſſam in die feſto, & hi ſimilia: quidquid ſit, an id poſſit compellere vi voti obedientiæ, vel vi duntaxat juriſdictionis Eccleſiaſticæ.

29 Et confirmantur hec omnia vrgentiſſimè. Nam iniquiſſimum eſt, quòd in Regulari familia non poſſint, præterquam à Romano Pontifice, compelli ad Confeſſionem, & Communionem annuam Religioſi contumaces, qui nolunt obedire iis Eccleſiæ præceptis: ergo vel iniqua, atque adeò invalida fuit exemptio Regularium à juriſdictione Epiſcopali, quæ poterat eos ad id compellere; vel dicendum eſt, in Prælato Regulari manſiſſe eandem juriſdictionem ad compellendum eos ad talia præcepta obſervanda, ſive id poſſit Prælatus Regularis vi voti obedientiæ, ſive duntaxat vi juriſdictionis Eccleſiaſticæ.

CAPUT III.

Vrgetur argumentum nova confirmatione.

30 HUc uſque concluſimus, Religioſos obligari ad præcepta communia, & peculiaria uno è duobus capitibus; vel vi voti obedientiæ, ſecundùm Regulam continentem implicite ejuſmodi præcepta; vel vi juriſdictionis Eccleſiaſticæ, independenter à voto obedientiæ; atque adeò Prælatum Regularem poſſe graviter obligare ſubditos vno è duobus modis ad ea præcepta communia, & ſpecialia. In præſenti capite confirmabo argumentum, probando determinatè, ex vi juriſdictionis Eccleſiaſticæ, & ſecluſo obedientiæ voto (ſi hoc ad ea non obſtringit) poſſe obligari Religioſum non ſolùm ad præcepta communia, ſed etiam ſpecialia à Pontifice, vel à Prælatis Religionum impoſita.

31 Vrgeo primò. Si propter aliquid non poſſet vi juriſdictionis imponi aliquod præceptum Regularibus vltra id, quòd poteſt imponi vi voti obedientiæ, & præter ea præcepta, quæ ſunt communia cæteris fidelibus, maximè quia Regulares à cæteris fidelibus ſolùm differunt in voto obedientiæ; quæ eſt ratio allata à Patre Leſſio, & P. Thom. Sanch. citatis: hæc ratio nulla eſt: ergo alia præcepta poſſunt imponi Regularibus vi juriſdictionis Eccleſiaſticæ, Probatur minor: ea enim propoſitio, licèt prima facie vera videatur, eſt tamen falſiſſima. Nam ad votum obedientiæ conſequuntur alia multa, in quibus Regulares differunt à cæteris fidelibus, & propter quæ illis expediunt multæ aliæ leges, & præcepta.

32 Primò enim differunt in diverſo ſtatu conſecuto ad vota, pro cujus diverſitate diverſæ leges conveniunt. Nam ſtatus Religioſus formaliter petit, ut vovens conſtituatur ſub alterius juriſdictione, & poteſtate; hoc autem non provenit ex votis immediatè, ut ſe tenent ex parte voventium, ſed eſt effectus derivatus à Summo Pontifice id ſtatuente in approbatione Religionis, ut optimè docet Pat. Thom. Sanchez *lib.* 5. *ſum. cap.* 1. *n.* 20.

33 Differunt ſecundò in vita communitatis intra eandem domum, quam non habent Clerici ſæculares: quæ ut conſervetur in charitate fraterna, & diſſenſiones vitentur, eget peculiaribus legibus, quæ ad vitam ſingularem uniuſcujuſque ſeorſim viventis non requiruntur: quas omnes leges potuit non prævenire regula ab initio ſtatuta; experientia enim inconvenientium trahit ad cognitionem legum opportunarum ad convivendum in eadem domo communi ſine querela.

34 Tertiò differunt à Clericis ſæcularibus in exemptione ab Epiſcopis; quare indigent alio modo gubernationis, & ad hanc ſine inconvenientibus exercendam, indigent peculiaribus legibus, quæ non ſunt communes Clericis ſæcularibus.

35 Quartò differunt in hoc, quòd habent bona in communi, cùm Clerici ſæculares ſinguli poſſideant bona ſua: ad hæc autem bona communia adminiſtranda requiruntur peculiares leges, diverſæque ab eis, quæ requiruntur ad dominium ſingulare, vſumque privatum, quem Clerici ſæculares exercent.

36 Vrgeo ſecundò. Vi juriſdictionis Eccleſiaſticæ poſſunt imponi Clericis ſæcularibus leges, ſeu præcepta peculiaria conducentia ad eorum ſtatum, diverſa ab eis, quæ ipſi in aſſumptione ſtatus clericalis ſpontè aſſumpſerunt; & item diverſa ab eis, quæ impoſita ſunt Regularibus: ergo vi juriſdictionis eccleſiaſticæ poſſunt imponi Regularibus pecularia præcepta conducentia ad ſuum ſtatum, diverſa ab eis, quæ in aſſumptione ſtatus Regularis ſpontè aſſumpſerunt, & diverſa ab eis, quæ ſunt impoſita Clericis ſæcularibus Conſequentia patet à paritate, immò ab identitate rationis. Et quidem poſſent Clerici ſæculares juſtam habere excuſationem: [Si Regularibus non poſſunt imponi alia præcepta, niſi de obligationibus, quas ſpontè ſuſceperunt, quare nobis aliæ, vltra obligationes, quas ſpontè ſuſcepimus, imponendæ ſunt?] Et ob hanc cauſam imponitur reſervatio talium caſuum Regularibus, quę non imponitur Clericis ſæcularibus: ideò imponitur clauſura Regularibus, ne fœminas intra domum admittant, non autem Clericis ſæcularibus; etſi in voto caſtitatis ſolemni pares ſint. Ideò probibetur

tur

tur Regularibus munus Advocati, vel Procuratoris, quod non prohibetur Clericis ſæcularibus. Et ſic in multis aliis præceptis ſpecialibus, quæ Clericis ſæcularibus non ſunt communia; ſicut alia multa Clericis ſæcularibus, quæ Regularibus non ſunt communia.

37 Urgeo tertiò. Poteſt Epiſcopus vi ſuæ juriſdictionis imponere Clericis ſæcularibus præcepta de mediis conducentibus ad extirpationem vitiorum, & ad remedium ſcandalorum: ergo poteſt Prælatus habens juriſdictionem quaſi Epiſcopalem imponere Regularibus eadem præcepta de remediis ad extirpanda vitia, & vitanda ſcandala, quamvis non contineantur in regula. Conſequentia patet primò. Tum quia, ut bene notavit P. Suar. *tom. 4. de Relig.* Religioſus exemptus fuit ab Epiſcopo; non verò à juriſdictione Epiſcopali; nam ſubjectio, qua Religioſus ſubjacebat Epiſcopo, commutata eſt in ſubjectionem reſpectu Prælati regularis. Tum etiam, quia exemptio non fuit in deſtructionem, ſed in ædificationem, & utilitatem illius ſtatus: eſſet autem in deſtructionem, ſi cùm ante exceptionem poteſtas Epiſcopalis poſſet apponere media ad arcendum illum à vitiis; hæc poteſtas omninò abolita eſſet, neque eſſet alius quàm ſummus Pontifex, qui poſſit præcipere media ad extirpanda ab eo vitia, & ſcandala. Si ergo juriſdictio Eccleſiaſtica extenditur ad imponenda præcepta ſpecialia Regularibus independenter ab obligatione, quam ſponte ſuſceperunt; poterunt Prælati Regulares vi juriſdictionis eccleſiaſticæ imponere præcepta independenter à voto obedientiæ, præcipuè illa, quæ adhibent media ad extirpationem vitiorum, & ſcandalorum.

38 Urgeo quartò. In Eccleſia Dei eſt poteſtas ad reformandum Clerum præcipiendo media valdè utilia ad talem reformationem; ergo in Eccleſia Dei eſt poteſtas ad reformandas Religiones, præcipiendo media utilia ad talem reformationem, præcipuè per extirpationem vitiorum, quamvis de rebus non contentis in regula. Conſequentia patet ab identitate rationis; & antecedens eſt certum ex Concilio Tridentino, quod novas leges indixit pro tali reformatione.

39 Urgeo quintò. Religioſi non poſſunt obligari, niſi ad ea, quæ promiſerunt: ergo Clerici non poſſunt obligari, niſi ad ea, quæ promiſerunt: ergo Clerici non poſſunt obligari, niſi ad ſolam caſtitatem. Prima conſequentia probatur, quia Religioſi quà tales, non ſunt magis immunes ab obligationibus præceptibilibus, quàm Clerici. Neque poteſt intelligi, quare in rebus præceptibilibus debeant Clerici eſſe magis ſubjecti juriſdictioni Epiſcoporum, quàm Religioſi juriſdictioni Prælatorum.

40 Urgeo ſextò. Supponendo, quod Pontifex poteſt imponere uni ſoli civitati, aut communitati legem, quæ ratione materiæ ſuæ poſſet eſſe communis omnibus orbis fidelibus; idque vel ob majorem benevolentiam, qua afficitur erga eam urbem, qua de cauſa magis proſpicit bono publico illius; vel quia ea lege vult tollere peccata, quæ magis frequentia ſunt in ea urbe; vel quia ob aliquam circumſtantiam in ea urbe generant majus ſcandalum, quàm in aliis, vel ob ſimiles rationes. Tum ſic: Poſſet Pontifex præcipere univerſaliter in omnibus fidelibus, v. g. communionem in tribus Paſcatis, Nativitatis, Reſurrectionis, & Pentecoſtes; quo caſu etiam Religioſi manerent obligati; cùm ſecundùm Caramuelem, & omnes Doctores, obligentur legibus communibus; ergo eandem legem poſſet imponere uni ſoli Religioni: quo caſu ſoli illi Religioſi manerent obligati. Patet conſequentia. Nam legem communem, quam poteſt imponere omnibus, poteſt ſpecialiter imponere uni: ergo ſi poſſet imponere omnibus fidelibus, poſſet imponere uni Religioni. Et loquimur de non expreſſis in regula.

41 Urgeo ſeptimò. Romanus Pontifex poteſt obligare Religioſum ad aſſumendum Epiſcopatum, quando expedit ad utilitatem Eccleſiæ: ſed non poteſt id præcipere religioſo vi voti obedientiæ, ſed duntaxat vi juriſdictionis: ergo falſum eſt, quòd non poſſint præcipi Religioſo, niſi vi voti obedientiæ, & ea duntaxat, ad quæ vi voti ipſe ſe obligavit.

42 Major patet: quia Romanus Pontifex accepit pleniſſimam à Chriſto poteſtatem ad ea omnia, quæ maximè expediunt ad utilitatem publicam fidelium. Conſtat etiam minor: quia vi voti obedientiæ non ſe obligavit Religioſus ad aliquid, quod ſit extra ſtatum Religioſum. De veritate majoris, & minoris lege P. Thomam Sanchez *lib. 6. ſum. cap. 2. n. 49.* & P. Pellizarium *tom. 1. Manual. tr. 4. cap. 4. num. 84.* & apud hos plures alios.

CAPUT IV.

Aliis argumentis probatur eadem concluſio.

43 PRobatur ſecundò eadem concluſio, ſcilicet, quòd poſſit Prælatus Regularis imponere præcepta ultra ea, quæ expreſsè continentur in regula, vel ſunt media unicè neceſſaria ad illius obſervationem. Prælatus Regularis poteſt graviter obligare ſubditum ad pœnam ſubeundam pro delictis, quæ non ſunt contra vota, nec contra regulam: ſed pœna pro his delictis non continetur in regula, neque eſt medium ad obſervationem regulæ, ſed ad obſervationem aliorum præceptorum juris divini, vel eccleſiaſtici: ergo Prelatus Regularis poteſt graviter præcipere alia, quæ non ſunt expreſsè in regula, nec ſunt media unicè requiſita ad obſervationem illius.

44 Major certiſſima eſt, alioqui domus Religioſa eſſet Reſpublica peſſimè ordinata, & monſtruoſa, ſi Religioſi poſſent impunè committere delicta contra jus divinum, & eccleſiaſticum: nam cùm Epiſcopus non poſſit eos punire, niſi in raris caſibus expreſſis in jure, ſi Prælati Regulares punire eos non poſſent pro talibus delictis, ad ſolum Pontificem id ſpectaret. Quis autem dubitet, impunita manſura non eſſe delicta, ſi ad Curiam Romanam pro punitione accedendum eſſet? Vide probationes alias majores *cap. 6. art. 2.*

45 Quod verò pœna eorum delictorum non reperiatur in regulà multarum Religionum, quæ erat minor ejus ſyllogiſmi, patet. Nam in aliquibus Religionibus nullam habent regulam de punitione eorum delictorum; quia ad hæc punienda non eſt neceſſe, quòd regula provideat, cùm ſola juriſdictione coercitiva ſupponatur id poſſe Prælatum. Et quidem propoſitio minor eandem vim habet, ſi ita proponatur: (*Sed hæc pœna poteſt imponi, etiamſi non contineatur in regula:*) quæ veriſſima eſt, & evidens ex dictis in probatione majoris.

46 Scio, Patrem Caſtro Palao, & alios docere, reum non obligari in conſcientia ad pœnam per ſeipſum ſubeundam, ſi maximæ pœnalitatis ſit, ut triremium ad longum tempus, carceris diuturni, duri, ac triſtis, exilium terræ inſalubris. Ego autem non loquor de his pœnis majoribus, ſed de minoribus, quas communiter ſubeunt Religioſi, ut jejuniorum, flagellationis, & ſimilium.

47 Confirmatur. Illa Reſpublica non eſſet benè ordinata, quæ poſſet punire delicta; non tamen ea præcavere vi præceptiva: ſed Reſpublica Religioſa poteſt punire delicta, quæ non ſunt contra regulam, ut probatum manet: ergo cùm ea benè ordinata ſit, poterit etiam ea delicta præceptis præcavere. Major perſpicua eſt; quis enim dubitet, eſſe bono publico utilius, præcaveri delicta, quàm puniri, ſicut corpori phyſico melior eſt medicina præſervativa, quàm expulſiva languoris?

48 Dices primò. Ea delicta; quæ ſunt contra jus divinum, vel contra jus commune eccleſiaſticum, jam præcauta eſſe; ſiquidem jure divino, vel eccleſiaſtico prohibita ſunt.

49 Sed contra eſt: quia vivo præcepto Prælati quandoque fortiùs præcaventur, præcipuè ſi cenſura excommunicationis præceptum fulciatur, ut quotidiana teſtatur experientia. Alioqui non opus eſſet compellere contumaces ad communionem annuam, cùm jam communio annua ſit præcepta in jure canonico.

50 Dices ſecundò, ſufficienter præcaveri poſſe comminatione pœnarum: ergo non eſt neceſſaria poteſtas imponendi præcepta nova, aut cenſuras contra talia delicta.

51 Contra enim eſt: nam aliud eſt inquirere, quid expedit; & aliud eſt inquirere, ad quid extendatur poteſtas Prælati. Et quidem etſi ſæpiùs præcaveri poſſint delicta comminatione pœnarum, & ita plerunque expediat; at multi caſus dantur, in quibus nihil proficit comminatio pœnarum. Primò enim ſi Religioſus cauſa negotiorum, vel prædicationis mittatur commoraturus diù inter ſeculares, habeatque conſuetudinem emittendi juramenta, hiſpanè *voto à Dios, juro à Dios,* &c. quæ ex ore Religioſi ſcandalum generant; quomodo hoc ſcandalum vitabunt Prælati ſola comminatione pœnarum, quando certum eſt, quòd ſæculares non eum denunciabunt? Tunc enim ſolo præcepto, vel etiam cenſura poterit cohiberi. Secundò, cùm frequenter delinquunt etiam Religioſi graves, qui Prælaturæ ſunt proximi; quibus ſupplicium infligere non audet Prælatus, ductus metu cadente in virum conſtantem ob damna, quæ inde ſibi imminent futuro tempore. Tunc enim reſpectu illorum non eſt medium conveniens, niſi impoſitio præcepti cum cenſura. Tertiò. Cum Religioſus protegitur à Regibus, vel Principibus; quorum indignationem incurret Prælatus, vel Religio, & alia damna ex ea indignatione oritura; tunc enim ut Religioſus compeſcatur, non erit utilis comminatio pœnarum, ſed neceſſe erit urgere præceptis, & cenſuris, ſi materia id exigat. Quartò. Si ſciatur, ſolam comminationem pœnæ procedere poſſe à Prælato, jam ea nec comminatio quidem eſſet, cùm certò ſciretur, eam eſſe carituram effectu.

52 Probatur tertiò concluſio. Nulla Reſpublica eſt, quæ non habeat poteſtatem condendi eas leges, & præcepta, quæ ſunt neceſſaria ad ſui conſervationem: ſed quævis Religio eſt Reſpublica quædam, immò ordinatiſſima, & valdè præcipua inter Reſpublicas; habere ergo debet poteſtatem ſtatuendi eas leges, & præcepta, quæ neceſſaria ſunt ad ſui conſervationem. Sed ſi ſolùm poſſet imponere præcepta eorum, quæ expreſsè continentur in regula, & eorum quæ media unicè neceſſaria ſunt ad ejus obſervationem, non haberet poteſtatem ad ea præcepta, quæ ſunt neceſſaria ad ſui conſervationem: ergo poteſtatem habet præcipiendi ultra ea, quæ expreſsè continentur in regula, & ultra media unicè conducentia ad obſervationem Regulæ.

53 Major eſt per ſe nota, & tradit eam Caramuel *in Theolog. fundam. num. 673.* & inde patet, quòd Pontifex conceſſerit Prælatis Religionum poteſtatem legiſlativam, & coercitivã ordinariam: quæ

præci-

Digitized by Google

præcipuè ordinatur ad ea præcepta ſtatuenda, quæ neceſſaria ſunt ad conſervationem Religioſæ Reipublicæ, & ad ejus finem conſequendum.

54 Minor, & conſequentia patent. Propoſitio deinde aſſumpta probatur. Ad cujus probationem nota duo. Primum. Sicut impoſſibile moraliter illud dicitur, quod difficillimum eſt; ita neceſſarium moraliter ad obſervationem illud eſt, ſine quo res difficillimè conſervari poteſt. Secundum. Sicut civilis Reipublicæ conſervatio non conſiſtit ſolùm in conſervatione vitæ civium, ſed etiam in conſervatione congrua bonorum ſuorum; ita quod ſi deveniret vel ad extremam inopiam, vel ad ſummam infamiam, vel ad magnam gubernationis diſſolutionem, non exiſtimaretur conſervata in ſuo eſſe; ita Religioſam Rempublicam non conſervatum iri in ſuo eſſe, ſi ad ſummam ignominiam, ſi ad magnam morum corruptelam, ſi ad pravum, & pernicioſum ſcandalum corrueret.

55 Hinc probatur ea propoſitio. Sæpè Authores Regulæ Religioſæ curarunt magis de iis rebus ſtatuendis, quæ pertinent ad perfectionem, quàm de vitandis ſcandalis, ſeditionibus, rixis, contentionibus, æmulationibus, &c. Supponebant enim, his omnibus, tum ex præceptis divinis juris, tum ex vigilantia & poteſtate Prælatorum ſufficientiſſimè cautum eſſe: ideòque in regula multarum Religionum, nulla harum rerum mentio fit: vel ſi tempore procedente conſtitutiones de hac materia additæ ſunt in regula; ab initio tamen ex conſtitutiones in regula non ſunt appoſitæ: hæ tamen ſunt ſimpliciter neceſſariæ ad conſervationem Reipublicæ Religioſæ; ergo ſi non eſſet poteſtas in Religione ad ſtatuenda præcepta, ultra ea, quæ expreſſe continentur in regula, non eſſet poteſtas ad inſtituenda ea præcepta, quæ neceſſaria ſunt ad conſervationem Religioſæ Reipublicæ. Minor patet. Non enim conſervatur in ſuo eſſe Reſpublica Religioſa, ſi in ea magna ſcandala oriantur, unde gravem infamiam ſibi compareт.

56 Hinc fit, quòd ſi in urbe aliqua magna ſcandala orirentur ex eo, quòd multi Religioſi frequenter ingrederentur domos fœminarum; quamvis cenſeret Prælatus, non violari votum caſtitatis, poſſet jure meritò præceptis, & cenſuris compeſcere eos ingreſſus; præcipuè ſi non eſſet medium opportunius: quia ad conſervationem Religioſæ Reipublicæ in ſuo decore, & ſacræ odore famæ, neceſſarium eſſet ea ſcandala vitare. Sic etiamſi, quod aliquando accidit, ſeditio in monaſterio exoriretur, & armati incederent Religioſi alii contra alios, poſſet, & deberet Prælatus (niſi ex eo majus periculum timeretur) præcipere ſub excommunicatione latæ ſententiæ, ne ullus apud ſe arma offenſiva retineret: quod præceptum ad conſervationem familiæ Religioſæ neceſſarium foret, cùm ex ea ſeditione, & armorum tumultu ſummum detrimentum Religioſæ familiæ accedere poſſet. Sic etiamſi Religioſi æmulatione tacti aliorum in alios, coram ſæcularibus alii aliis detraherent, graviſſima crimina vera, vel falſa obiicientes, nec facilè eſſet delinquentes convincere, quia ſæculares nollent teſtificari; deberet Prælatus eam detractionem compeſcere præceptis, & cenſuris, utpotè conſervationi familiæ Religioſæ adverſariam. Similiter ſi concionatores Religioſi liberè auderent de ſuggeſtu in Regem, & gubernatores invehi, unde magnum detrimentum Religioni poſſet accedere; poſſet etiam Prælatus præceptis, & cenſuris compeſcere, præcipuè ſi non eſſet medium opportunius, quibus multos ſimiles alios caſus poteris adnumerare, quorum remedium ad conſervationem Religioſæ Reipublicæ neceſſarium eſt. Quæ damna cùm in Regula præventa non ſint, fit, poſſe Prælatum Regularem præcipere Religioſis multa, ultra ea, quæ expreſsè continentur in Regula.

57 Noto iterùm, hæc omnia in terminis S. Thomæ (juxta dicta *num.* 10.) poſſe dici media ad obſervationem regulæ: quia ſub illis terminis nomine *Regula*, veniunt omnia, quæ ad obſequium fraternæ ſocietatis pertinent. Sed cùm Caramuel hoc non admittat, nec apud ipſum nomine *Regula*, veniant, niſi formalia verba expreſsè conſtituta in regula; contra ipſum apertè militant præjacta argumenta.

58 Hinc probatur quartò concluſio. Nam ſi vera eſſet doctrina Caramuelis, nec poſſet Prælatus Regularis præcipere ultra ea, quæ continentur in regula, vel ſunt media unicè neceſſaria ad illam; quot (bone Deus!) mala, quot ſcandala in Religione orirentur omninò immedicabilia! Unde non Reſpublica Religioſa, ſed monſtrum evaderet. Nam ſi poteſtas Prælati Religioſi non extenditur ad præcipiendum fugam, & vitationem horum ſcandalorum, eo quod vitatio eorum non contineatur in regula; aliquando autem, ut patet ex dictis, non poſſit obtineri comminatione, aut executione pœnarum: Romana autem Curia, quæ his malis mederi poteſt, longè diſſita ſit, quid interim fieret de familia Religioſa inter tot ſcandala æſtuante?

59 Probatur quintò. Prælatus Regularis poteſt præcipere ſubditis adimpletionem obligationis ex gratitudine ortæ, quantumvis nõ exprimatur in regula: quidquid ſit, an id poſſit imperare vi voti obediẽtiæ, an vi juriſdictionis Eccleſiaſticæ tantùm: ergo poteſt imperare alia, quæ non ſunt expreſsè in regula. Probatur antecedens. Poteſt enim imperare, ut orent pro benefactoribus, & ſacrificia pro eis offerant. Nam cùm ſit adeò conforme naturæ rationali, quòd homines gratitudinis officia perſolvant; omnes Reſpublicæ jus habent imponendi leges circà hoc debitum perſolvendum: Incredibile autem eſt (ideò oppoſitum moraliter certum) Romanum Pontificem, qui contulit Prælatis Religionum juriſdictionem ordinariam illimitatam, eam non contuliſſe ad imperandum ſubditis hujus debiti ſolutionem; ad quam imperandam cæteræ omnes totius orbis Reſpublicæ jus habent.

60 Probatur ſextò. In Prælatis Regularibus eſt poteſtas ordinaria decidendi lites, in quibus judiciis præcipere poſſunt, quæ ad quietem publicam expediunt: ſed multæ lites non poſſunt decidi ex iis ſolùm, quæ continentur expreſſe in Regula: ergo poſſunt Prælati Regulares præcipere alia, quæ non ſunt expreſſe in Regula.

61 Major eſt evidens, quia non poteſt dubitari, quòd eſt in Eccleſia hæc poteſtas decidendi lites inter perſonas Eccleſiaſticas; quia cùm hæc poteſtas decidendi lites ſit neceſſaria ſimpliciter ad conſervationem ſtatus Eccleſiaſtici, non providiſſet ſufficienter Chriſtus Dominus Eccleſiæ ſuæ, ſi non dediſſet illi hanc poteſtatem. Deinde certiſſimum eſt, primam inſtantiam horum judiciorum non eſſe ſolùm penes Romanum Pontificem, qui eam ipſo jure commiſit Prælatis ordinariis: item neque eſſe penes Epiſcopum; loquimur enim de Religioſis à poteſtate Epiſcopis exemptis. Reſidet ergo ejuſmodi poteſtas ordinaria decidendi lites Regularium penes Prælatos Regulares.

62 Minor verò etiam patet. Etenim inſtitutor regulæ non poteſt mente comprehendere omnes caſus diſcordiæ, & litium, quæ poſſunt occurrere: ergo poteſt accidere caſus litis ad judicium Prælati Regularis deferendus, qui non contineatur expreſsè in regula.

63 Dices, poſſe utique Prælatum Regularem præcipere, quæ expediunt ad deciſionem litis, non lege morali, ſcilicet obligante ad peccatum; ſed tantummodò lege pœnali.

64 Sed contra eſt. Non minorem juriſdictionem requirit in Prælato lex pœnalis, quàm lex moralis: ſed poteſt Prælatus imponere legem pœnalem ultra ea, quæ ſunt in regula: ergo & legem moralem. Major eſt certiſſima, cum præceptum pœnale non poſſit procedere à non habente juriſdictionem; cùm poteſtas imponendi ejuſmodi præceptum ſit juriſdictio.

65 Prætereà vel vi voti obedientiæ tenentur Regulares acceptare pœnam ejus præcepti, vel non tenentur? Si primum dicas, infero: ergo vi voti obedientiæ tenentur Regulares ad obediendum in aliquo, quod non eſt expreſſum in regula, quale eſt præceptum pœnæ acceptatæ in materia, quæ non eſt contenta expreſsè in regula, & pœnæ, quæ etiam non eſt expreſsè in regula. Si ſecundum dicas, quòd vi voti obedientiæ non tenentur regulares ad acceptandam pœnam impoſitam pro deciſione litis, Infero: ergo Prælati regulares non habent poteſtatem decidendi litem. Quomodo enim Prælatus decidere poterit litem, ſi neque præcepto morali, neque pœnali poteſt obligare litigantes ad compoſitionem litis? Et ſuppono, quod in oppoſita ſententia, quam impugno, non poſſunt obligari Regulares, niſi vi voti obedientiæ.

66 Probatur ſeptimò. Ex ſententia Caramuelis *in apol. de Probab. num.* 110 & *in Theol. fundam. num* 1405 *fund.* 91. eſt certum, quod ubi Prælati præcipiunt ſecundùm opinionem probabilem, ſubditus tenetur obedire: ſed eſt opinio probabilis, quòd poſſunt Prælati regulares præcipere ultra ea, quæ ſunt in regula, de quibus hucuſque locuti ſumus; & quæ contineri diximus implicitè in regula: ergo certum eſt, quòd poteſt Prælatus regularis præcipere ultra ea, quæ expreſsè continentur in regula.

ARTICULUS V.

Aliud argumentum deſumptum ex doctrina Caramuelis.

67 PRædictus Author *in Theolog. Regul. num.* 775. ſic ſcribit. [Dantur caſus expreſſi in jure, in quibus Religioſi tenentur obedire Epiſcopis. Eos invenies apud Milderum *in t.* 1. *quæſt* 9. apud Conedum *in quæſtionibus canon. quæſt* 26. Barboſam *de poteſtat. Epiſcop part.* 5. *alleg.* 105. Sed in iis caſibus tenentur obedire Epiſcopis ratione Sacerdotii, aut alterius ordinis, aut, ut plurimùm, ratione Chriſtianitatis; ac proinde inobſervantes non peccant contra ſolemne votum obedientiæ.] Si eodem modo concederet Caramuel Prælatis regularibus, quòd poſſent graviter obligare ſubditos ratione Chriſtianitatis, ultra ea, quæ ſunt expreſſa in regula, mitiùs cum eo ageremus: at quia in omnibus concluſionibus abſolutè videtur negare hanc poteſtatem Prælatis regularibus, acerbiùs agendum eſt, ſi rationum efficacia acerbitas appellanda eſt. Igitur ex hac ejus doctrina.

68 Probatur octavò concluſio. Epiſcopus poteſt obligare Regulares ratione Chriſtianitatis, vel (ut formaliùs loquamur) vi juriſdictionis Eccleſiaſticæ, ad aliqua, quæ non ſunt expreſsè in regula: ergo Prælatus regularis poteſt obligare ſubditos vi juriſdictionis Eccleſiaſticæ ad aliqua, quæ non ſunt expreſsè in regula. Antecedens eſt Caramuelis. Probatur conſequentia. In Prælatis regularibus eſt juriſdictio ordinaria quaſi Epiſcopalis non limitata, & multò amplior reſpectu Religioſorum, quàm eſt poteſtas Epiſcopi reſpectu eorundem: ergo ſi Epiſcopus habens reſpectu Regularium limitatiſſimam juriſdictionem, poteſt eos obligare ultra ea, quæ ſunt expreſsè in regula, Prælatus regularis, qui reſpectu eorum habet juriſdictionem ordinariam ampliſſimam, à fortiori poterit

obligare

obligare ſubditos vi ejus juriſdictionis, ad aliqua, quæ non ſunt expreſsè in regula; ſaltem ad ea, vel ſimilia, ad quæ poteſt Epiſcopus.

69 Confirmatur primò. Datur juriſdictio in Epiſcopo ad præcipiendum graviter Regularibus (ſcilicet in caſibus jure expreſſis ratione Chriſtianitatis aliqua, quæ non ſunt expreſsè in regula: ergo etiam in Prælatis regularibus datur juriſdictio ratione Chriſtianitatis, ad præcipiendum aliqua, quæ non ſunt expreſsè in regula. Probatur conſequentia. Nam ſi ob aliquam rationem non poteſt Prælatus regularis præcipere ſubdito ultra regulam ratione Chriſtianitatis, maximè quia Religioſus in profeſſione non ſe obligavit ultra regulam: ſed hoc non obſtat ſecundùm Caramuelem, quominus Epiſcopus poſſit ratione Chriſtianitatis graviter obligare ultra regulam: ergo hoc non obſtat, quominus Prælatus regularis poſſit ratione Chriſtiantiatis graviter obligare ultra regulam, & ultra expreſſa in ea, maximè cum in Prælato regulari reſideat pleniſſima, & non coarctata juriſdictio ordinaria quaſi Epiſcopalis reſpectu Religioſorum.

70 Confirmatur ſecundò. Religioſus non ſolùm manet obligatus ſuo Prælato, qua Religioſus, ſed etiam qua Sacerdos, & qua Chriſtianus: ergo etiam titulo Sacerdotii, & Chriſtianitatis tenetur illi obedire, & Prælatus regularis poteſt illi præcipere. Sed qua Chriſtianus preciſè obligatur ad communes obſervationes Chriſtianorum; & qua Sacerdos ad communes obligationes Sacerdotum: ergo quoad has (quæ non ſunt expreſſæ in regula) ſubditur ſuo Prælato regulari. Primum antecedens probatur. Nam qua Sacerdos, & qua Chriſtianus ſubditur Religioſus alicui juriſdictioni ordinariæ. Patet, cùm ſubdatur qua talis juriſdictioni Epiſcopi, (quæ ut conſtabit ex dicendis, ordinaria eſt) in caſibus à jure expreſſis; ergo in reliquis, qua Sacerdos, & qua Chriſtianus, ſubditur juriſdictioni ordinariæ Prælatorum ſui ordinis.

71 Quod ſi adhuc diſtinguas in Religioſo vota emittente, duplicem modum ſubjectionis reſpectu ſui Prælati; alterum vi voti in ordine ad regularia, alterum vi juriſdictionis in ordine ad ea, quæ non ſunt expreſſa in regula, ſed ad cæteras obligationes, quæ ſunt in jure canonico, non multùm diſceptabo. Nam inde infertur, Prælatum regularem poſſe precipere ſubditis vi voti obedientię ea, quæ ſunt expreſsè in Regula, vel ſunt media ſaltem neceſſaria ad illius obſervationem; & vi juriſdictionis quaſi Epiſcopalis cæteras aliàs obligationes. Unde convincitur, Prælatum regularem poſſe præcipere graviter ſubditis alia, quæ non ſunt expreſsè in regula, nec ſunt media unicè requiſita ad illam, ſaltem ratione Sacerdotii, vel Chriſtianitatis, ut loquitur Caramuel.

72 Quòd ſi inquiras, an ea poteſtas, per quam Epiſcopus præcipit regularibus in caſibus à jure expreſſis, ſit juriſdictio ordinaria, vel delegata? Reſpondeo, eam eſſe ordinariam, ſaltem in caſibus, in quibus Concilium Tridentinum non committit eis poteſtatem, ut delegatis Sedis Apoſtolicæ. Ratio eſt, quia juriſditio perpetuò competens dignitati, vel officio, non conceſſa ab homine, ſed à jure, ordinaria eſt, ut tradunt Juriſperiti: de quo vide P. Thom. Sanch. *lib.* 2. *de matrim. diſp.*40. *num.* 14. Sed poteſtas Epiſcopi præcipiendi Regularibus in caſibus à jure expreſſis, eſt perpetuò annexa dignitati Epiſcopali, & conceſſa illi à jure: ergo eſt ordinaria. Et confirmatur: nam ante exemptionem regularium erat ordinaria: ſed eadem poteſtas illi remanſit ad caſus jure expreſſos: ergo ad illos ordinaria eſt.

73 Dixi, *ſaltem in caſibus, in quibus Concilium Tridentinum non committit eis poteſtatem ut delegatis*: quia adhuc in his caſibus eſſe ordinariam, aſſerunt aliqui apud P. Thom. Sanch. *lib.*8. *de matrim. diſp.*2. *num.* 10.

CAPUT VI.

Exponitur, ad quam materiam ſe extendat poteſtas Prælati regularis.

74 ADmittenda eſt, & in legitimo ſenſu retinenda ſententia communis, quæ docet, Prælatum regularem non poſſe præcipere ſubdito contra regulam, neque ſupra regulam, neque ultra regulam. Quæ ſententia quia non rectè intellecta eſt à multis, anſam dedit aliquibus opinandi in hac materia improbabiliter. Pro ejus ergo intelligentia ſequentes concluſiones ſtatuo.

ARTICULUS I.

An ſe extendat ad omnes obligationes conſcientiæ, & quomodo?

75 PRima concluſio. Prælatus regularis præceptis ſui poteſt compellere ſubditum ad omnes ejus obligationes conſcientiæ adimplendas, etiamſi non contineantur expreſsè in regula. Loquitur concluſio ſaltem de obligationibus actionum externarum, & comprehendit obligationes tam Decalogi, quàm juris humani, ſive communes omnibus fidelibus, ſive proprias Regularium. In quibus omnibus præcipere poteſt Prælatus regularis ſub reatu culpæ moralis, ſi materia ſit gravis. Quam concluſionem exiſtimo eſſe omninò certam.

76 Probatur primò. Nam ex dictis *cap.* 2. *à num.* 14. Sicut Epiſcopus fideles alios, ita Prælatus regularis ſubditos compellere poteſt ad confeſſionem, & communionem annuam, quamvis de his nihil exprimat regula: inter has autem, & cæteras obligationes non eſt invenire diſcrimen.

77 Probatur ſecundò. Da caſum, in quo monachus furatus eſt calicem è templo extraneo. Hujus templi Æditutus, coram quo judice convenire debet monachum ad vindicationem calicis, niſi coram judice illius ordinario, nempe Monaſterii Prælato, ſcilicet in prima inſtantia? Ergo Prælatus Monaſterii poteſtatem habet ad præcipiendum monacho reſtitutionem, quamvis reſtitutio non contineatur expreſsè in regula. Oritur autem hæc poteſtas in prædicto Prælato, ex eo quòd Romanus Pontifex ſtatuerit poteſtatem quaſi Epiſcopalem ordinariam in prædictis Prælatis Religionum.

.78 Probatur tertiò. Ille Prælatus Eccleſiaſticus, qui habet jus puniendi ſubditum ob delicta, habet jus compellendi ad emendationem eorum, cùm Eccleſia in ſuis judiciis magis intendat emendationem, quàm pœnam, ſeu afflictionem ſubditi: ſed Prælatus regularis habet jus puniendi ſubditum ob quælibet delicta, etiamſi hæc non ſint contra regulam, ut conſtabit *num.* 82. ergo habet jus compellendi ad emendationem eorum: ergo habet jus obſtringendi ſubditum ad obſervationem Decalogi, & legum communium Eccleſiæ: emendatio enim quid aliud eſt, quàm in poſterùm obſervare leges priùs violatas. Et hæc eſt poteſtas, quam Romanus Pontifex concedit Prælatis regularibus in ordine ad correctionem ſubditorum. Vide conceſſionem Pii V. & Gregorii XIV. ſubiiciendas infrà *num.* 83. & 84.

79 Inquires primò, an Prælatus regularis poſſit præcipere hanc obligationum adimpletionem vi voti obedientiæ, an duntaxat vi juriſdictionis Eccleſiaſticæ? Et diverſimodè reſpondendum eſt juxta diverſas opiniones. Qui dicunt nihil præcipi poſſe Regulari ultra ea, ad quæ ipſe ſe obligavit, dicere debent, in his omnibus præcipere Prælatum vi voti obedientiæ: ſed illi Authores conſequenter dicunt, eas obligationes implicitè contineri in regula. Qui verò dicunt, eas obligationes Decalogi, & cæteras Eccleſiæ præceptiones relatas non pertinere ad regulam, dicere neceſſariò debent, ad hæc omnia compellere Prælatum, non vi voti obedientiæ, quod ſolùm refertur ad regulam, ſed virtute duntaxat juriſdictionis Eccleſiaſticæ. Juxta quos falſum eſt, quòd Religioſus non poſſit obligari à Prælato, niſi vi voti obedientiæ, vel niſi ad ea adimplenda, ad quæ ſeipſum obligavit in emiſſione votorum.

80 Eſt itaque certum, quòd Prælatus regularis poſſit obſtringere ſubditum ad quaslibet obligationes adimplendas: quod autem id poſſit vi voti obedientiæ, vel vi juriſdictionis duntaxat Eccleſiaſticæ, ſub opinione eſt.

81 Inquires ſecundò. Si verum eſt, ut diximus ſuprà *num.* 74. quòd Prælatus regularis nequit obſtringere ſubditum ultra regulam; quomodo id componitur cum eo, quòd Prælatus regularis obſtringat ad reliquas obligationes adimplendas? Et quidem id facilè intelligitur in priori opinione aſſerente, omnes eas obligationes contineri implicitè in regula. At verò in opinione id negante, explicanda eſt ea propoſitio, quòd Prælatus regularis nequeat urgere ultra regulam vi voti obedientiæ. Nam ſi obligationes communes non dicuntur contineri in regula, & votum obedientiæ dicitur referri tantummodo ad regulam, evidens eſt, quòd poteſt Prælatus urgere ad obligationes communes non vi voti, ſed vi Eccleſiaſticæ juriſdictionis duntaxat.

ARTICULUS II.

An ad pœnam delicti, quod non violat Regulam?

82 SEcunda concluſio, eaque certiſſima eſt. Prælatus Regularis poteſt imponere ſubdito pœnam proportionatam pro delictis; etſi hæc pœna non contineatur in regula, nec delicta ſint contra regulam; conſequenterque reus tenetur admittere pœnam impoſitam. Conſtat apertè ex Tridentin. *ſeſſ.* 25. *de Regular. cap.* 4. ubi dicitur: [Regularis non ſubditus Epiſcopo, qui intra clauſtra monaſterii degit, & extra ea ita notoriè deliquerit, ut populo ſcandalo ſit, Epiſcopo inſtante, à ſuo Superiore intra tempus ab Epiſcopo præfigendum, ſeverè puniatur,] &c. ubi evidenter conſtat, loqui Concilium non de delictis, quæ ſint contra regulam, ſed univerſaliter de quibuslibet, quæ produxerint ſcandalum; & quia reſpectu eorum delictorum Prælatus Regularis eſt Judex ordinarius; ideò ſacra Synodus non committit Epiſcopo punitionem, donec præcedat omiſſio Prælati Regularis. Conſtat etiam ex Bullis confirmationis Religionum, ubi clauſulæ univerſaliſſimæ poteſtatis ad punitionem continentur.

83 Notanda ſunt verba Conſtitutionis 63. Pii V. circa reformationem tertii Ordinis S. Franciſci. Ubi dicitur; [*Plenum jus, liberamque authoritatem*, ac in ſpiritualibus, & temporalibus *juriſdictionem omnimodam* habeant, domos, ac monaſteria, & loca quæcunque, necnon perſonas utriuſque ſexus, tam in capite, quàm in membris, viſitandi, & corrigendi vagantes, & quoſcunque alios puniendi, carcerandi, mutandi, transferendi, ordinibus, officiis, & adminiſtrationibus deponendi, excommunicandi, ſuſpendendi, interdicendi.

84 Notan-

84 Notanda etiam verba Bullæ Gregorii XIV. in confirmationem Societatis Ieſu editæ, quæ incipit, *Eccleſia Catholica*. Ubi ſic ſtatuit: [Quin etiam omnes facultates, *omnemque juriſdictionem, quod ad ſubditorum correctionem, & punitionem pertinet*, quibuſcunque Ordinibus, eorumque Generalibus hactenus conceſſas, non ad inſtar, ſed æque principaliter ipſi Societati, ejuſque Præpoſito Generali concedimus, & declaramur.] Quæ eadem juriſdictio competit Prælatis earum Religionum, quæ in aliarum facultatibus, priuilegiis communicant. Quæ de re omninò videndus P. Ioſephus Aldrete *lib. 1. de Religioſa diſciplina tuenda*, *c. 3*.

85 Cùm ergo Romanus Pontifex pleniſſimam poteſtatem habeat puniendi quælibet delicta Eccleſiaſticorum, imponendique eis pęnam pro qualitate delicti, & ad hoc poteſtatem concesserit ordinariã Prçlatis Regularibus pro ſubditis ſuis; indubitabile eſt, hanc poteſtatem ineſſe prçdictis Prelatis, ubi ea non fuerit expreſsè limitata.

86 Quòd ſi inquiras primò, an vi voti obedientiæ, an vi duntaxat juriſdictionis Eccleſiaſticæ imponere poſſit Prælatus Regularis pœnam ſubdito reo, quando pœna non continetur in regula, nec delicta fuerunt commiſſa contra regulam? Eodem modo reſpondendum eſt, ac in prima concluſione. Eſt enim certum, quòd poteſt Prælatus Regularis imponere reo pœnam ob ejuſmodi delicta; eſt tamen ſub opinione, quòd poſſit illam imponere vi voti obedientiæ, aut virtute duntaxat juriſdictionis Eccleſiaſticæ. Prima opinio, quę aſſerit, Religioſo non imponi præceptum, niſi eorum, ad quæ ſe obligavit, ſimul admittit neceſſariò conſtitutiones Pontificum concedentes Prælatis eam poteſtatem punitivam pertinere implicitè ad regulam: & ideo dum vovent obedientiam ſecundùm regulam, ſe obligat ſecundùm ejuſmodi conſtitutiones Pontificum ad acceptandam pœnam pro ſuis quibuslibet delictis. Opinio autem, quæ negat, aliquid implicitum contineri in regula, & votum obedientiæ fieri, niſi ſecundùm expreſſa in regula; neceſſariò concedit, quòd vi juriſdictionis Eccleſiaſticæ obſtringit ad pœnam Prçlatus Regularis pro ejuſmodi delictis. Unde quamvis probabile ſit, quòd non obſtringit ad pœnam vi voti, & probabile ſit, quòd non obſtringit ad pœnam vi duntaxat juriſdictionis Eccleſiaſticæ; tamen improbabile eſt, quòd neutro modo poteſt obſtringere ad pœnam pro ejus generis delictis.

87 Quòd ſi inquiras ſecundò, quomodo in hac ſecunda opinione non præcipiat Prælatus vltra regulam, cùm pœnam imponit, quę non continetur expreſsè in regula, neque pro delictis, quæ regulam non infringunt? Dicendum eſt, ſicut & in prima concluſione, non poſſe præcipere vltra regulam vi voti obedientiæ; præcipere tamen vltra regulam vi juriſdictionis ordinariæ. Quod patet ex ſuprà dictis *num. 43. & 81*.

ARTICULUS III.

An ad ea, quæ expediunt ad utilitatem publicam Eccleſiæ?

88 Sit tertia concluſio, quam etiam cenſeo indubitabilem. Quæ valdè expediunt ad vtilitatem publicam Eccleſiæ, poteſt Romanus Pontifex imperare Religioſo: ſi tamen cum vtilitate Eccleſiæ admiſceatur publica, eaque gravis neceſſitas Eccleſiæ, poteſt Prælatus Regularis graviter obſtringere ſubditum, quamvis hæc non exprimantur in regula. Prima pars patet. Accepit enim Romanus Pontifex à Chriſto poteſtatem indicendi fidelibus, quæ ad vtilitatem publicam Eccleſiæ valdè conducunt. Ideò Doctores omnes, nemine refragante, concedunt, poſſe Romanum Pontificem præcepto obſtringere Regularem, ut acceptet Epiſcopatum, quando inſtat Eccleſiæ vtilitas. De quo conſulendi ſunt P. Thom. Sanch. *lib. 6. in Decalog. cap. 2. num. 49* & P. Pellizarius *tom. 2. Manual. tract. 4. num. 85*. qui rectè addunt, id non poſſe vi voti obedientiæ; quia Religioſus ex hoc ſolùm obſtringitur ad ea, quæ præcipiuntur intra Religionem exercenda.

89 Secunda pars concluſionis probatur. Nam Prælatus Regularis poteſt obſtringere ſubditum ad quamlibet obligationem conſcientiæ adimplendam, ut conſtat ex concluſione prima: ſed quando inſtat gravis neceſſitas publica Eccleſiæ, Religioſus tenetur ei ſuccurrere ſub reatu culpæ gravis: (ſaltem quando ſine gravi incommodo ſuo poteſt; in hoc enim ſenſu procedit concluſio) ergo quando inſtat gravis neceſſitas publica Eccleſiæ, poteſt Prælatus Regularis obſtringere ſubditum, ut ei neceſſitati opituletur.

90 Et nota id intelligendum eſſe, dummodò Prælatus Regularis non præcipiat tranſitum ad alium ſtatum v. gr. Epiſcopi; quia non videtur conceſſa juriſdictio Prçlato Regulari, ut cogat ſubditum deſerere ſtatum ſuum, etiam pro neceſſitate publica Eccleſię. Tota enim poteſtas Prçlati Regularis videtur eſſe intra ſtatum Regularem, quem profitetur; neque excedere metas illius.

91 Quomodo autem Prçlatus non prçcipiat vltra regulam, quando obſtringit ſubditum, ut opituletur neceſſitati gravi Eccleſię, manens intra Religionem, patet ex dictis in concluſione prima. Ubi etiam conſtat, quomodo ſecundùm primam opinionem Prçlatus id prçcipiat vi voti obedientię; & ſecundùm poſteriorem opinionem id prçcipiat duntaxat virtute juriſdictionis ordinarię.

ARTICULUS IV.

An ad ea, quæ requiruntur ad conſervationem Communitatis, & famæ ejus?

92 Sit quarta concluſio, mihi etiam certiſſima. Prælatus Regularis poteſt præcipere ſubditis quidquid requiritur ad conſervationem communitatis, & bonorum illius, præcipue famę & boni nominis; etſi nihil horum exprimatur in regula. Et quod attinet ad famam Communitatis, demonſtratur. Nam cùm quilibet privatus habeat ſtrictiſſimum jus ad famam ſuam, fortiori titulo Reſpublica Religioſa habet idem jus ad ſuam famam; atqui evidens, & quotidiana experientia demonſtrat, moribus ſingularium, non ſolùm pravis, ſed & pravitatis ſpeciem habentibus, famam Reipublicę Religioſę denigrari: ergo hęc habet jus ſtrictiſſimum impediendi ejuſmodi actiones ſingularium; atque adeò prçcipiendi, quę requiruntur ad conſervationem nominis, & famę.

93 Ex hoc titulo multa poteſt Prçlatus Regularis prohibere ſubditis, prçceptis graviter obligantibus, licèt illa non exprimantur in regula. Primò, ne ingrediantur domos ſuſpectas, ſive contra quas eſt probabilis incolarum ſuſpicio de conuerſatione venerea, idque etiamſi ſciat Prælatus, ſubditos illuc ingredientes nihil peccare contra caſtitatem propriam: denigratur enim fama Religionis per ejuſmodi ingreſſum.

94 Secundò. Ne ſubditus Regularis per vicos, & plateas oppidi ſolus, & ſine ſocio ambulet. Hic enim modus incedendi generat ſuſpicionem gravem, niſi Religioſus notę & perſpectę virtutis, & famę in eo oppido reputetur. Quę ſuſpicio in Religionem ipſam reſilit. Excipe, ſi circumſtantię eam ſuſpicionem tollant.

95 Tertiò. Inter Hiſpanos magnam laxiſſimę conſcientię notam incurrunt Regulares, qui more ſęcularium jurant, per eas formulas Hiſpanici idiomatis, *Voto à Dios*, *Voto à Ieſu Chriſto*, *Vive Dios*, &c. quę ex ſe in multis circumſtantiis ſolùm ſunt venialia, ſecluſo ſcandalo. Quę nota in Religionem reſilit. Poteſt ergo Prçlatus Regularis ea graviter prohibere ſubditis, tanquam bono nomini Religionis officientia, quamvis nihil horum exprimatur in regula.

96 Quartò. Poteſt Prelatus prçcipere Regulari, ne paraſitetur, aut joculetur, ſcurriliave exerceat coram ſęcularibus: qui quidem magno contemptui habent Religioſos ſcurrilibus nugis deditos: & is contemptus cedit in ipſius familię contemptum.

97 Quintò. Ne adſint comœdiis, & ſpectaculis publicis; contemnitur enim Religio ut relaxata, quę habenas ad id ſuis ſubditis laxat.

98 Sextò. Ne colloquantur fœminis in loco publico, unde poſſit ſuſpicio pravitatis ſuboriri. Item, ne Moniales alloquantur viros, prçcipuè iuvenes.

99 Septimò. Ne ingrediantur tabernas vinarias ad potationem. Religioſo enim eſt id magno dedecori, & ignominię: cujus etiam Religio eſt conſors.

100 Octavò. Ne typis committant libros abſque approbatione Religionis, etſi id non contineatur expreſsè in regula. Nam ſi quæ erronea, vel improbabilia in librum irrepſerint, Religioni exprobrantur. Quibus multa alia ſimilia ſunt, quę ex eodem titulo poſſunt interdici, quamvis nihil eorum in regula contineatur.

101 Et hinc conſtat, quomodo potuerit indici clauſura Monialibus non ſolùm ob alia motiua, ſed vel ex vno hoc titulo proſpiciendi famę ipſius Religioſę Reipublicę; quamvis prefata clauſura non exprimeretur in regula. Et ſanè non defuerunt aliqui, qui negarent valorem legis; non vtique ſine temeritate, poſtquam illam tulerunt Bonifacius VIII. *in cap. Periculoſo, de ſtatu Regul. in 6.* & Tridentinum *ſeſſ. 25. cap. 5. de Regul.* & Pius V. in Conſtitutione, quæ incipit, *Cura Paſtoralis*: & Gregorius XIII. in Bulla, quæ incipit, *Deo ſacris*. Negarunt autem hujus legis valorem ea propoſitione decepti, quòd nihil Regularibus præcipi poſſit vltrà, vel ſupra regulari: quæ propoſitio ſi univerſaliſſimè accipiatur, & intelligatur de regula ſecundùm ea, quæ expreſsè continet, in magna abſurda deducet; ut ex diſcurſu hucuſque facto apertiſſimum eſt.

102 Potuiſſe autem vel ex hoc ſolo titulo Monialibus clauſuram indici, ne ex ſuis cœnobiis egrediantur, patet ex hoc ſyllogiſmo. Ut Reſpublica Religioſa habet ſtrictum jus ad ſuam famam, ita interdicere poteſt ſingularibus ea omnia, quæ afferunt periculum probabile lædendi ſuam famam: egreſſus autem Monialium ex cœnobiis probabile periculum, immò certum affert lædendi famam Religioſæ Reipublicæ, utpotè qui generat ſuſpicionem turpis converſationis: poteſt ergo Reſpublica Religioſa eum egreſſum Monialibus interdicere. Idque præter motiua alia, quæ Bonifacius, Pius, Gregorius, & Tridentina Synodus enumerant, tum ad multa ſcandala compeſcenda, tum ad famam caſtitatis, tum etiam ad caſtitatem ipſam conſervandam pertinentia.

103 Et ob præfatum motivum conſervandæ famæ in familia Religioſa, partialiter interdictam eſſe ejuſmodi clauſuram, patet ex capit. *Periculoſo, de ſtatu Regularium in 6.* illis verbis:] Extra ſua monaſteria nonnunquam per habitacula ſæcularium perſonarum diſcurrunt . . . in illius, cui ſuam integritatem voluntate ſpontanea devoverunt, gravamen, offenſam (fortè legendum, *gravem offenſam*) *in Religionis opprobrium*, & ſcandalum

Digitized by Google

lum plurimorum.] Ea autem dictio, *in Religionis opprobrium*, denotat motivum nuper expoſitum de vitando opprobrio, & conſervanda fama, & bono nomine Communitatis.

104 Et quidem hæc omnia poteſt præcipere Prælatus Regularis vi voti obedientiæ, ſecundùm priorem opinionem ſuprà relatam, aſſerentium, cæteras obligationes Regularium contineri implicitè in regula. Quis enim dubitet, eſſe obligationem Regularium proſpicere famæ Religionis ſuæ. At verò juxta poſteriorem opinionem aſſerentem, votum obedientiæ ſolùm extendi ad ea, quæ exprimuntur in regula, vel ſunt media neceſſaria ad ejus obſervationem; neceſſariò dicendum eſt, quòd poteſt Prælatus illa omnia præcipere vi juriſdictionis Eccleſiaſticæ: per quam ex dictis certiſſimum eſt, quòd poteſt Prælatus Regularis præcipere ultrà ea, quæ expreſsè continentur in regula, vel ſunt media neceſſaria ad illam.

105 Similiter conſtat, quòd ſecundùm priorem opinionem in his omnibus præcipit Prælatus ſecundùm regulam; & ſecundùm poſteriorem quòd præcipit Prælatus ultrà regulam, nempe virtute dumtaxat juriſdictionis Eccleſiaſticæ. Et ſuprà omnem opinionem eſt, quòd in his omnibus poteſt Prælatus præcipere alterutro modo ea, quæ requiruntur ad famam Religioſæ communitatis conſervandam.

ARTICULUS V.

An ad exercitia, ad qua ex contractu, vel aliàs tenetur.

106 QUinta concluſio. Poteſt Prælatus Regularis præcipere ſubdito ea munia & exercitia, ad quæ obeunda tenetur Communitas ex contractu, aut alia ſimili obligatione; quamvis horum nihil exprimatur in regula. Id, quòd bene notavit Caramuel *in Theolog. fundament. num.* 1051. *fundam.* 40. his verbis: [Corollarium. Poſſe nimirum Prælatum jubere Religioſo, etiam invito, ut ſit Pater Monialium in aſceterio, ſuo monaſterio adnexo: ut concionetur, quando judicaverit congruum: ut audiat confeſſiones, cùm judicaverit rationi conſentaneum. Item ut dicat tot, aut tales Miſſas pro tali, cui tenetur Communitas. Ut doceat doctrinam Chriſtianam, aut Grammaticam pueros, qui vel ſerviunt monaſterio, vel ex liberalitate alicujus fundationis convivunt. Et intra ſuum monaſterium, ut iſte vel invitus ſit Prior, ille Subprior, alter Profeſſor Philoſophiæ, Theologiæ, aut in quocumque alio officio ſerviat. Omnia unica ratione, eaque efficaciſſima probari poſſunt. Hæc enim, & alia ſimilia ſunt onera monaſterii, ad quæ plerumque illud ex juſtitia tenetur: quibus non poterit ſatisfieri, ſi unicuique ſit liberum ſe excuſare.] Huc uſque Caramuel.

107 Ergo tam certum eſt, poſſe Religionem obligare ſubditum ad ea onera cœnobii, vel collegii; quàm eſt certum, potuiſſe ipſam Communitatem ex contractu ad ea ſe obligare. Etenim ſi hæc Reſpublica non poſſet obligare ſubditos ad ea munia exercenda, neque ſe ipſam poſſet obligare ad exercitium eorum: quod exercitium non poteſt ad praxim reducere communitas, niſi per officiales, & miniſtros ejus exercitii. Cùm ergo ſe obligat ad exercendum ea munia, obligat ſe ad conſtituendum miniſtros eorum. Implicat ergo contradictionem, quòd ſe obliget ad ea munia per miniſtros à ſe conſtituendos, & quòd illos non poſſit obligare ad illa exercenda. Sic enim ſe obligaret, ut ſupponitur; & maneret abſque obligatione, ſi miniſtri ab obligatione eſſent immunes; adeòque tales, ut jure poſſent ab exercitio eorum ſuperſedere.

108 Ad cætera autem officia communitatis, Prælaturam, œconomiam, valetudinis præfecturam, etiam poteſt obſtringere Religio: cùm poſſit obligare ſubditos ad ea, quæ ad ſui conſervationem neceſſaria ſunt. Idque etiamſi hæc officia in regula omittantur, juxta dicta in concluſione 4.

109 Sed nunquid poteſt ad ea obligare vi voti obedientiæ? Secundùm priorem opinionem, quæ admittit in regula contineri implicitè omnes obligationes conſcientiæ, dicendum eſt, poſſe Prælatum ea imponere vi voti obedientiæ: quia ſubditi voverunt obedire ſecundùm explicitum & implicitum regulæ.

110 Sed quid ſecundùm poſteriorem opinionem, quæ nomine regulæ ſolùm ea, quæ ſunt expreſſa, intelligit? Reſpondeo, quòd ad officia Religionis, Prælaturam, Oeconomiam, &c. poteſt obſtringere ſubditos vi voti obedientiæ; quia ea officia ſunt ſi[illegible]liciter neceſſaria ad obſervationem regulæ: atque adeò indirectè te obligavit Religioſus ad ea acceptanda, dum vovit obedientiam ſecundùm Regulam.

111 Ad alia autem officia, ad quæ ex contractu tenetur communitas, v.g ad munus Profeſſoris Theologiæ, Philoſophiæ, Grammaticæ, ubi regula de his nihil præſcribit, ſecundùm poſteriorem opinionem, non virtute voti obedientiæ obligari ad ea ſubditus poteſt, ſed virtute juriſdictionis Eccleſiaſticæ. Eſt ergo certum, quòd ad hæc poteſt ſubditus à Prælato obligari: eſt autem ſub opinione, an vi voti obedientię, an vi juriſdictionis dumtaxat poſſit obligari?

112 Quomodo autem verificetur, quòd tunc ſubditus non obſtringitur ultrà regulam, patet ex dictis. Nam ſecundùm priorem opinionem eorum obligatio continetur implicitè in regula. Et ſecundùm poſteriorem non poſſunt ſubditi obſtringi ultrà regulam vi voti obedientiæ; benè tamen vi juriſdictionis.

ARTICULUS VI.

An ad omnia, quæ ſunt communiter præceptibilia fidelibus.

113 SExta concluſio, eaque mihi certa. Quidquid poteſt præcipi indifferenter omnibus fidelibus, poteſt etiam præcipi Religioſis, non ſolùm à Romano Pontifice, ſed etiam à Prælatu Regulari; etiamſi non contineatur in regula, neque ſit medium neceſſarium, vel conducens ad illam. Et quidem conſtat *ex num.* 40. poſſe, Romanum Pontificem præcipere uni dumtaxat provinciæ, vel urbi, quæ poſſet toti Eccleſiæ. Et inde etiam clarè conſtat, poſſe Romanum Pontificem præcipere dumtaxat Regularibus, quæ poſſet toti Eccleſiæ indicere. Nam ſi prævaluiſſet conſuetudo contra jejunium Quatuor temporum, vel contra communionem annuam in tota Eccleſia; quis neget, ſicut poteſt Romanus Pontifex iterùm ea præcipere omnibus fidelibus, poſſe, ſi vellet, illa ſolis Regularibus injungere?

114 Quòd verò poſſit Prælatus Regularis indicere ſubditis præceptibilia communia, etiam patet. Nam ſi Regulares non eſſent exempti à poteſtate Epiſcopali, poſſet Epiſcopus illis, & cæteris fidelibus ſuæ diœceſis imponere indifferenter præceptibilia communia: ergo poſſet Epiſcopus ſolis Regularibus ea indicere. Hęc conſequentia patet *ex num. præced.* Tum ſic. Quæ potuit Epiſcopus imperare Regularibus, dum juriſdictioni Epiſcopali ſubiiciebantur, poteſt Prælatus Regularis præcipere eiſdem Regularibus, niſi in iis quæ expreſsè fuerint limitata: nam per eam exemptionem non eſt extincta omninò ea juriſdictio, ſed translata ab Epiſcopo in Prælatum Regularem: ergo ſi ante exemptionem poterat Epiſcopus pręcipere ſolis Regularibus præceptibilia communia, poterit eadem imperare Regularibus eorum Prælatus ordinarius.

115 Sicut ergo ante præfatam exemptionem poterat Epiſcopus vel Regularibus unà cum ſæcularibus, vel ſolis Regularibus imponere ea, quę expediunt ad reverentiam Euchariſtiæ; ita poterit Prælatus Regularis præcipere ſubditis, quæ ad ejus reverentiam expediunt. Ita poterit iſte imperare Religioſis ſuis, ut ſi per vias urbis obviàm fiant Euchariſtiæ paucis viris aſſociatæ, eam comitentur. Poterit imperare, ut coram Euchariſtia ſilentium & modeſtiam obſervent; riſum, cachinnos, & clamores contineant. Item ut genuflectant in viis publicis, juxta morem ſæcularium, quoties campanæ ſignum audierint elevatæ hoſtiæ in Miſſa ſolemni. Item Æedituo ſuo Regulari, ut cum Euchariſtiam expoſuerit, tot ardentes cereos in Altari exponat. Poterit etiam Prælatus Regularis ſubditis indicere ex gravi cauſa aliqua jejunia, quoties Epiſcopus omnibus ſuis diœceſanis poterat imperare. Idque licèt horum nihil exprimatur in regula, nec ſint media ad ejus obſervationem.

116 Rogabis primò, an vi voti obedientiæ poſſit ea imperare Prælatus Regularis, an virtute dumtaxat juriſdictionis Eccleſiaſticæ, & quaſi Epiſcopalis? Et reſpondeo, ſecundùm priorem opinionem ſæpè relatam, quæ aſſerit, Prælatum Regularem non poſſe obligare ſubditos, niſi ad ea, ad quæ ipſi vi voti obedientiæ ſe obſtrinxerunt; dici non poſſe, quòd Prælatus Regularis obſtringit ad præceptibilia communia virtute voti obedientiæ. Nam hæc præceptibilia cōmunia, quæ ante præceptum Prælati Regularis ſupponimus non eſſe obligatoria ullo modo, non continentur implicitè in regula: ac ſecundùm hanc opinionem non obſtringit Prælatus Regularis virtute voti obedientiæ, niſi ad ea, quæ explicitè, vel implicitè; directè, vel indirectè clauduntur in regula.

117 Sicut ergo Authores ejus opinionis dicunt, eſſe exceptionem ad ea propoſitione univerſali, quòd poſſit Pontifex præcipere Regulari Epiſcopatum, licèt ipſe vi voti obedientiæ non ſe obligaverit ad illum acceptandum: ita & hæc debet eſſe exceptio, quòd poſſit Pręlatus Regularis injungere graviter ſubditis pręceptibilia communia, ad quæ non ſe obligarunt voto obedientiæ, utique virtute juriſdictionis Eccleſiaſticæ.

118 Rogabis ſecundò, qua ratione verificetur in hac materia quòd Prælatus Regularis nequit præcipere ſubdito ultrà regulam? Et reſpondeo ſine diſtinctione opinionum, dicendum eſſe, quòd in hac materia id intelligitur, quòd non poſſit vi voti ultrà regulam, benè tamen vi juriſdictionis Eccleſiaſticæ. Qun eodem modo reſpondent utriuſque opinionis patroni in caſu, quo Pontifex præcipiat Regulari, ut Epiſcopatum acceptet.

ARTICULUS VII.

An ad modum vivendi communem Regularium?

119 SEpties concluſio, eaque omnino certa. Poſſunt Pręlati Regulares præcipere graviter ſubditis, quę ſpectant ad rationem conſuetam victus, veſtitus, exercitiorũ, quę conſuetudo introduxit, etſi conſuetudo non obliget ſub culpa, neque illa exprimatur in regula. Probatur. Poteſt Epiſcopus obſtringere Clericos, ne publicè incedant ſine habitu clericali, ne abſque tonſura, ne nocturno tempore arma geſtent, ne exerceant indecora officia: ergo poterat Epiſcopus eadem indicere Regularibus, ante exemptio-

Digitized by Google

nem à poteſtate Epiſcopali. Sed eadem poteſtas antiqua, quam habebat Epiſcopus in Regulares, tranſlata eſt per exemptionem in Prælatum Regularem: ergo poteſt Prælatus Regularis ad hæc eadem ſubditos obſtringere.

120 Et quidem ſecundùm priorem opinionem ſuprà relatam poteſt Prælatus Regularis ad hæc omnia obſtringere vi voti obedientiæ: quia quæ ſpectant ad victum, veſtitum, & exercitia, includuntur implicitè in regula, tanquam quodammodo obligatoria, id eſt, obligatoria ex conſuetudine, licèt non ſub reatu culpæ. Et ita Concilium Tridentinum *ſeſſ. 25. cap. 1. de Regular.* ſub nomine regulæ comprehendit, quæ *ad communem vitam, victum, & veſtitum pertinent*. At ſecundùm poſteriorem opinionem, quæ docet, nihil poſſe præcipi Religioſis virtute voti obedientiæ præter ea, quæ expreſſè continentur in regula; dicendum eſt, poſſe Prælatum Regularem ad ea obſtringere, ſi non vi voti, ſaltem vi juriſdictionis Eccleſiaſticæ. Ita ut certum ſit, poſſe Prælatum Regularem ad ea obſtringere: ſub opinione verò (ad ſummum) an vi voti, an vi dumtaxat juriſdictionis Eccleſiaſticæ, ut in aliis materiis ſuprà dictum eſt.

121 Præterea juxta priorem opinionem retinetur in hac materia ea propoſitio, quòd Prælatus nequit præcipere ultra regulam; quia, ut dixi, ea continentur implicitè in regula. Et juxta poſteriorem explicatur & limitatur ea propoſitio univerſalis, aſſerendo, quòd non poteſt Prælatus Regularis præcipere ſubditis ultrà regulam, nempe vi voti obedientiæ; benè tamen vi juriſdictionis Eccleſiaſticæ.

ARTICULUS VIII.

An ad novas conſtitutiones Regulæ?

122 OCtava concluſio. In ea Religione, quæ in ſui confirmatione accepit poteſtatem à Romano Pontifice condendi novas regulæ conſtitutiones, poſſunt novæ leges graviter vi voti obedientiæ imponi ſubditis ultrà ea, quæ ſunt expreſſa in primitiva regula. Patet concluſio, ſi penetrentur termini. Etenim non habet vim Religioſæ regulæ, niſi illa quatenus confirmata à Romano Pontifice: ſecundùm illam, qua confirmatam à Romano Pontifice vovent Religioſi obedientiam: ergo in ea Religione vovent Religioſi obedientiam ſecundùm eam regulæ qualitatem, quòd debeant accipere novas regulæ conſtitutiones à Religione denuò ſtabilitas. Quare ſic per votum obedientiæ acceptant, non ſolùm conſtitutiones jam ſtabilitas, ſed & denuò ſtabiliendas. Obſervandum cum Patre Suar. *tom. 4. de Relig. lib. 10. de Regim. Soc. cap. 14. num. 2.* in multis Religionibus diſtingui regulam à conſtitutionibus. Præſens ergo concluſio loquitur de illis conſtitutionibus, quæ regulam componunt.

123 Hinc inferes primò, In Societate Jeſu teneri Religioſos in voti obedientiæ ad novas conſtitutiones admittendas, quas majori parte ſuffragiorum Congregatio Generalis ſtatuerit, dummodò conducant ad finem, & inſtitutum Societatis. Etenim Paulus III. in Bulla confirmationis Societatis, quæ incipit *Regimini*, id ita ſtatuit. [Qui quidem Præpoſitus (generalis) de conſilio conſociorum, conſtitutiones ad conſtructionem hujus propoſiti nobis finis conducentes, in conſilio condendi authoritatem habeat, majori ſuffragiorum parte ſemper ſtatuendi jus habente.] Quòd idem ſtatuit Julius III. in nova confirmatione Societatis, quæ incipit, *Expoſcit debitum*. Promittunt ergo in Societate obedientiam ſecundùm conſtitutiones conditas, & condendas: quia regula ut confirmata à Romano Pontifice id continet: præcipuè cùm in Societate non ſit alia regula, quàm conſtitutiones à Romano Pontifice confirmatæ: & ut loquitur P. Suar. proximè relatus, [Societas nullam antiquam regulam aſſumpſit, quam profiteretur, ſed à ſuo fundatore habuit conſtitutiones à Sede Apoſtolica approbatas per modum propriæ regulæ.]

124 Inferes ſecundò. Conſtitutiones, quæ denuò adduntur in Societate in ordine ad ſuum inſtitutum, ſive finem, non indigere acceptatione; quia dum voverunt obedientiam ſecundùm conſtitutiones, & confirmationem earum, ſe obligaverunt ad conſtitutiones conditas, & condendas ordine ad prædictum finem.

ARTICULUS IX.

Ad quam materiam ſe extendat votum obedientiæ in Societate JESU?

125 NOna concluſio. Materia voti obedientiæ in Societate tam latè patet, ac finis ipſius Societ. Ponitur enim hæc extenſio ejus in nona parte Conſtitut. *cap. 3. §. 20.* his verbis. *Generatim loquendo in rebus omnibus, quæ ad propoſitum Societati finem PERFECTIONIS, & AUXILII PROXIMORUM ad gloriam Dei faciant, omnibus præcipere in obedientiæ virtute poſſit.* Ubi notabis primò, poſſe in virtute obedientiæ præcipi quæcunque conducunt (& non ſolùm ea, quæ præciſè neceſſaria ſunt) ad finem adæquatum *propriæ perfectionis, & auxilii proximorum*, ut denotat id verbum *faciant*. Notabis ſecundò, non poſſe præcipi, quæ conducunt ad propriam perfectionem, & impediunt auxilium proximorum, vel è converſo; quia quæ præcipienda ſunt, menſurari debent penes utrumque finem partialem: ita ut ad unum conducant, & alteri non adverſentur.

126 Notat autem P. Suarez *tom. 4. de Relig. lib. 4. de votis ſimplic. Societatis, cap. 12. num. 13.* hæc limitari juxta materiam conſtitutionum, declarationum, ordinationum, & ordinem vivendi Societatis. Quod colligit *ex part. 6. Conſtit. cap. 5.* Conſule Suarium citatum. Et juxta dicta in concluſione præcedenti adverte, hoc intelligendum non eſſe dumtaxat de conſtitutionibus primitivis, ſed de iis, quæ denuò conduntur à Congregatione Generali: cùm iſtæ eandem vim habeant, ac primitivæ, ex Bullis confirmationis Pauli tertii, & Julii tertii.

127 Ex dictis inferes, potuiſſe Congregationem Generalem Societatis JESU negare uſum pilei coadjutoribus temporalibus, qui jam emiſerant vota biennii, aut vota formatorum. Et quidem nonnulli cenſebant, non poſſe Societatem eos coadjutores obligare ad carentiam pilei; quia ad eam carentiam non ſe obligaverant. Sed ſanè id cenſuerunt ex inſcitia conſtitutionum, & juris peculiaris, quo pollet Societas. Nam, ut dixi *num.* 123. Societatis Religioſi in ipſa emiſſione votorum ſe obligarunt etiam ad novas conſtitutiones admittendas, quas majori parte ſuffragiorum Congregatio Generalis ſtatuerit. Nam cùm emiſerunt obedientiam ſecundùm regulam, & regula includat conſtitutiones de novo condendas à Congregatione Generali, utique ad has ſe obligarunt in ipſa obedientiæ promiſſione.

128 Neque poteſt allegari, id non conducere ad finem Societatis. Nam cùm conſtet *ex 9. part. Conſtitut.* verbis citatis *in concluſ. 9. num.* 125. finem Societatis eſſe perfectionem propriam; & carere uſu pilei conducat ad humilitatem ejus ſtatus propriam, indubitabile eſt, eſſe medium conducens ad finem Societatis.

CAPUT VII.

Objectionibus adverſariorum occurritur.

129 OBiicies primò cùm Caramuele citato, D. Bernardum *de diſpenſ. & præcept. col. 5.* in hæc verba: *Promiſſe non quidem regulam, ſed obedientiam ſecundùm regulam Sancti Benedicti. Non ergo ſecundùm voluntatem Præpoſiti. Proindè ſi profeſſo ſecundùm illam regulam Abbas meus mihi aliud fortè imponere tentaverit, quod non ſit ſecundùm regulam, aut etiam quod non ſit ſecundùm iſta inſtituta, verbi cauſa, Baſilii, Auguſtini, Pacomii; quænam mihi, quæſo, in hac re neceſſitas imminet obſequendi? Solùm quippe id à me poſſe exigi, arbitror, quod promiſi. Videtis jam ergo obedientiæ limites, quos requiritis, ſi modus eſt obeditionis tenor profeſſionis, nec ſe valeat extendere poteſtas imperantis, niſi quatenus attigerit votum profitentis. Profectò citrà, & ultra, necnon etiam contra, quid aliud, quàm obedientiæ limites quoſdam cenſuerim, & his ſuis terminis virtutem eandem circumcludi? Quam ob rem quiſque profeſſus in quovis genere ſalutiferæ vitæ, nec ultra obedientiæ legem cogendus, nec citra eſt inhibendus, quàm ſua ipſius complecti videtur profeſſio.* In quam ſententiam multa alia ſimilia proſequitur. Ergo ex mente Divi Bernardi nihil aliud præcipere poteſt ſubdito Prælatus Regularis, niſi id, quòd continetur in regula. Ergo limites, intra quos poteſt præcipere Prælatus, ſunt ea, quæ non ſunt contra regulam, vel ultra, vel citrà regulam.

130 Reſpondetur primò, ſatis conſtare ex verbis D. Bernardi, non eſſe de mente ejus, quòd Prælatus Regularis non poſſit præcipere ſubdito, quæ Eccleſia præcipit omnibus fidelibus, aut quæ ſpeciliter præcipit Regularibus: ſolùm ergo docet, quòd Prælatus ſubdito Ordinis Benedictini non poteſt præcipere ſecundùm inſtituta Baſilii, Auguſtini, Pacomii; cùm ad iſta inſtituta ſervanda non ſe obligaverit profeſſus Benedictinus. Itaque Prælatus Regularis, ex mente Bernardi, non poteſt præcipere ſubdito alias obſervantias, auſteritates, hymnodias ultra vel citrà ſuam regulam, ſecundùm quam profeſſus eſt: ad leges autem divinas, vel Eccleſiaſticas Prælatum urgere non poſſe præceptis ſubditos ſuos, nihil tale dixit ſapientiſſimus Doctor. Quod paulò poſt citata verba amplius explicuit his verbis: *Ponant ergo Præpoſiti metam obedientiæ ſubjectorum ex votis labiorum ſuorum, non ſuorum deſideriorum, monentes eos, non cogentes ad celſiora.* Volebant ergo Abbates prætextu majoris perfectionis cogere ſubditos ad celſiora, & perfectiora. Docet ergo Bernardus, ad hæc non præceptis, ſed conſiliis adducendos eſſe: quod eſt veriſſimum.

131 Reſpondetur ſecundò, tempore Divi Bernardi Regulares non fuiſſe exemptos à juriſdictione Epiſcopi, ut benè docet P. Suar. *tom. 4. de Relig. tract. 8. lib. 2. cap. 2.* qui aſſerit cœpiſſe à tempore Alexandri III. qui aſſumpſit Pontificatum anno 1160. antequem Sanctus Bernardus obierat, nempe anno 1153. atque adeò prælatos Regulares eo tempore caruiſſe juriſdictione quaſi Epiſcopali, qua hodie fruuntur. Atque adeò, quamvis ex Divi Bernardi verbis colligeretur, non poſſe Prælatum Regularem præcipere ſubdito ea, quæ hodie Epiſcopus præcipere poteſt Clerico ſeculari; id eſſet defectu juriſdictionis quaſi Epiſcopalis, qua tunc carebat, & hodie fruitur prædictus Prælatus.

132 Obiicies ſecundò. Si Prælatus Regularis poſſet ſubdito imponere præceptum obſervandi leges communes omnibus fidelibus, ſequeretur, quòd quando in regula ponitur præceptum, quod eſt commune omnibus fidelibus, v. g. jejunium vigiliæ Sancti Joannis, Religioſus, qui illud violaret, duplex peccatum

commit-

Digitized by Google

committeret, alterum contra obedientiam regulæ, alterum contra obedientiam communem omnibus fidelibus ex quarto Decalogi præcepto: hoc falſum videtur; eſt enim valdè communis, & probabilis ſententia, quæ docet, ſolùm peccare contra obedientiam communem, & non contra votum: ergo falſum eſt id, unde infertur. Major probatur. Nam quando Prælatus Regularis præcipit ſubdito in virtute voti obedientiæ obſervationem legis communis, committitur duplex peccatum: ſimilis ratio eſt, quando ea lex communis præceptiva ponitur in regula: ergo tunc etiam ea duo peccata committeret violans præceptum, & regulam.

133 Reſpondetur negando majorem. Nam Authores, qui probabiliter docent, in eo eventu ſolùm peccari contra obedientiam communem, ideò hanc doctrinam ſtatuunt, quia dicunt, ita interpretandam eſſe regulam, ut non fuerit mens Inſtitutoris, niſi ſolùm revocare ad memoriam illud præceptum commune. Si autem ex verbis regulæ conſtaret, mentem legiſlatoris eſſe, fulcire præceptum commune præcepto gravi proprio, non negant Authores illi, tunc peccari etiam contra votum obedientiæ.

134 Obiicies tertiò. Materia, quæ præcepta eſt in jure, non eſt præceptibilis ab homine: ergo non poterit Prælatus præcipere ſub virtute voti obedientiæ, quod jam eſt in jure præceptum. Probatur antecedens: nam ſi præcipiatur, quod præceptum eſt, quid erit, niſi actum agere?

135 Reſpondetur, certum eſſe inter Doctores, poſſe concurrere ad eandem actionem tanquam ad materiam duo præcepta, vel ambo juris, vel unum juris, & alterum hominis. Nam ſi Archiepiſcopus Hiſpalenſis indicat jejunium pro vigilia Sancti Iſidori præcipui Patroni ejus diœceſis, & hæc vigilia, ut ſæpè ſolet, incidat in Quadrageſimam, concurrunt duo præcepta; unum juris, ſcilicet quadrageſimale, & alterum Epiſcopi, ſcilicet vigiliæ. Et ſicut hoc certum eſt, & indubitabile, non minùs extra dubium eſt, poſſe Epiſcopum præcepto ſuo proprio præcipere jejunium vigiliæ Sancti Joannis Baptiſtæ, quod in jure etiam eſt præceptum. Et in litibus fori Eccleſiaſtici quotidie contingit, ut feratur ſententia à judice ſub pœna excommunicationis obligans ad obſervationem alicujus decreti Eccleſiaſtici, ſuper qua eſt lis. Quare negandum eſt antecedens. Et ad probationem reſpondetur primò in materia præcepti à Prælato Regulari impoſiti, id non eſſe actum agere: nam in jure præcipitur vi obedientiæ communis, præcipuè ſi loquamur de præceptis communibus: Prælatum autem Regularem, dum eam materiam indicit, præcipere ſub virtute voti obedientiæ; id autem non eſt actum agere, quia diverſa obligatio eſt, quæ provenit ex quarto Decalogi præcepto, & quæ provenit ex voto obedientiæ. Reſpondetur ſecundò, quidnam inconvenientis eſt in eo, quòd actum agat; quòd ligatum alio nodo vinciat, & quòd incarceratum hominem nova catena urgeat, ſi id ita expedit bono publico.

CAPUT VIII.

Aliquot quæſtiones inciden.es enodantur.

136 INquires primò. Quando Prælatus Regularis præcipit graviter obſervationem præcepti communis, vel ſpecialis contenti in ſacris Canonibus, ſi ſubditus inobediens ſit, quot peccata committat, & qualia?

137 Dico primò. Si conſtet, illum præcipere ſolùm virtute juriſdictionis Eccleſiaſticæ, inobediens duo peccata committit numero diſtincta, vel unum duobus titulis, juxta varias de hoc opiniones; ſcilicet contra ſacrum canonem, & contra præceptum Prælati ordinarii. Et ſi duo peccata ſunt, ambo militant contra obedientiam debitam quarto Decalogi præcepto. Supponimus enim, eum non præcipere vi voti obedientiæ.

138 Dico ſecundò. Si præciperet obſervationem ſacri canonis ſolùm vi voti obedientiæ, probabile eſt, quòd præter peccatum contra ſacrum canonem, peccaret etiam contra votum, quod violaret non obediendo Prælato ſuo. Et probabile etiam eſt, quòd non peccaret contra votum obedientiæ: quia probabile eſt, quòd in his quæ ſunt extra Regulam, ſolùm poteſt præcipere vi juriſdictionis ordinariæ, & non ut voti.

139 Dico tertiò. Cùm præcipit obſervationem ſacri canonis in virtute Sanctæ obedientiæ, peccat inobediens contra præceptum Prælati; quia etſi probabile ſit, non poſſe illam præcipere vi voti obedientiæ, ſed ſolùm vi juriſdictionis; tamen cùm præcipit in virtute Sanctæ obedientiæ, intelligitur præcipere eo modo, quo poteſt. Deinde quia ea verba indifferentia ſunt ad obedientiam voto firmatam, & ad obedientiam debitam eo quarto Decalogi præcepto: multæ enim conſtitutiones dimanant vel ab Epiſcopis, vel Inquiſitore generali, præcipientibus univerſaliter ſub virtute ſanctę obedientię, quamvis prępceptũ dirigatur etiam ad fideles nõ Religioſos.

140 Inquires ſecundò. Quando Prælatus præcipit aliquid expreſſum in regula, quòd aliàs non obligat graviter, inobediens quot peccata committit?

141 Reſpondeo, Prælatum poſſe præcipere id vi voti obedientię, & vi juriſdictionis ordinariæ. Si conſtet, præcipere vi voti obedientiæ, inobediens peccat contra votum ſolùm. Si conſtet præcipere ſolùm vi juriſdictionis, inobediens peccat ſolùm contra quartum Decalogi præceptum, eo modo, quo peccaret Clericus ſæcularis non obediens Epiſcopo. Si verò conſtet, utroque modo, & utraque poteſtate præcipere, ſcilicet poteſtate dominativa, quam habet vi voti, & poteſtate juriſdictionis ordinariæ, peccabit inobediens duplici peccato ſpecie diſtincto, altero contra votum, altero contra quartum Decalogi præceptum. Sed de facto, quando ea præcipit Prælatus Regularis in virtute ſanctæ obedientiæ, cùm materia ſit capax, intelligitur ſolùm præcipere virtute voti; idque conſtat ex praxi communi Religionum.

DISPUTATIO XXIX.

An, & qualiter requiratur acceptatio ad valorem legis, vel præcepti?

CAPUT PRIMUM.

Quot quæſtiones diſputandæ? & aliqua prænotata ex mente Caramuelis.

1 MUlta docuit Caramuel circà acceptationem legis, & pręcepti, quæ magno examine indigent. Ideo circà ea, quæ de hac materia docuit, octo quæſtiones diſcutiendæ. Prima, an ita requiratur acceptatio populi, vel communitatis, ut populum invitum non poſſit legiſlator obligare? Secunda, an leges non obligent de facto ante acceptationem? Tertia, an populus teneatur acceptare, quando nulla rationabilis cauſa adeſt ad renuendum? Quarta, an lex repulſa abſque rationabili cauſa, vim habeat obligandi? Quinta, an cùm major pars communitatis acceptat legem, minor pars maneat obligata, ſi minor pars non compromiſit in majorem? Quæ aliis terminis ſic proponitur. An ut lex obliget ſingulos, neceſſe ſit, quòd acceptetur à ſingulis per ſe, vel per compromiſſarios? Sexta, an lex aliàs injuſta, & invalida firmetur acceptatione? Quæ aliis terminis proponitur etiam: An acceptatio legis conferat illi vim obligandi, quando eam vim non habet ex ſe, defectu poteſtatis in legiſlatore? Septima, an opinio requirens acceptationem ad valorem legis, utilior ſit, quàm oppoſita, ut leges aliàs iniquæ validæ ſint? Octava, an præceptum uni Regulari ſubdito impoſitum non valeat, niſi acceptetur ab illo?

2 Deinde ad impugnandas ſolidè multas Caramuelis aſſertiones, quæ reipſa impugnandæ ſunt, oportet rectè callere etiam aſſertiones veras, quas Caramuel ſtatuit: ut his præſuppoſitis, impugnationes noſtræ ſine impediente offenſione procedant. Igitur *in Theolog. fund. num. 672, fund.* 19. ſtatuit primò, ſervis poſſe imponi leges abſque eorum acceptatione: nam qui potuerunt occidi in bello juſto, potuerunt etiam ſub quibuſcunque conditionibus ſervari.

3 Statuit ſecundò, homines liberos non habere jus reſpuendi, ſive non acceptandi eas leges, quæ ſunt præcisè neceſſariæ ad conſervationem Reipublicæ. Quia in ipſa erectione Reipublicæ, ſive in voluntate exiſtendi in ea, acceptata jam ſunt omnia media, quæ neceſſaria ſunt ad conſervationem Reipublicæ. Et idem eſſe de legibus, quæ præcisè neceſſariæ ſunt ad obtinendum finem ejus Reipublicæ. Quotquot enim (inquit) volunt eſſe ejuſdem Reipublicæ membra, eundem finem intendunt; & omnia media pręcisè neceſſaria ad ejuſdem conſecutionem acceptant.]

4 Statuit tertiò. Religioſos, quibus præcipiuntur ea, quæ ſunt expreſsè, & formaliter in regula, non habere jus reſpuendi, ſive non acceptandi præcepta: quia jam acceptarunt ea præcepta, dum promiſerunt obedientiam ſecundùm regulam.

CAPUT II.

An ad valorem legis ita requiratur acceptatio populi, ut populum invitum non poſſit legiſlator obligare?

ARTICULUS I.

Proponitur ſententia Caramuelis.

5 CAramuel *in Regulam diſp. 5. num. 48.* ita ait: [Debet lex (humana) acceptari liberè à ſubditis; qui ſi coacti acceptaverint, cenſendi ſunt moraliter non acceptaviſſe.] Et poſt relatos Authores ejus ſententiæ, ſubdit immediatè: [Contraria opinio videtur diſſonare Divo Paulo, qui 2. *Corinth.* 13. aſſerit, Deum dediſſe hominibus authoritatem in ædificationem, non in deſtructionem. Videretur autem Superior deſtruere charitatem, & torquere potiùs, quàm gubernare ſubditos, qui obligaret invitos.] Et *diſput. 58. num.* 829. ita aſſerit: [Aſſerendum eſt primò, leges tam civiles, quàm Pontificias ante populi conſenſum, acceptationemque nullo modo obligare.] Refert Authores, & immediatè ſubjungit: [Hanc ſententiam ante omnes docuit Divus Paulus 2. *Corinth.* 13. ubi aſſerit, Chriſtum dediſſe poteſtatem Principibus Eccleſiæ, non in deſtructionem, ſed in ædificationem: ex qua aliqui doctè argumentantur ſic atqui eſſet ſummum gravamen Chriſtianorum, ſi iis renitentibus obligarent leges; & hinc non ſequeretur ædificatio virtutum,

ſed morum deſtructio, & pacis exterminatio : ergo leges Eccleſiæ non obligant non acceptatæ .]

6 Ex hac doctrina infertur evidenter , leges latas in populos invitos eſſe injuſtas , atque adeò invalidas . Illæ enim leges injuſtæ ſunt, quæ feruntur extra ſphæram poteſtatis præcipientium: hæ autem feruntur extra ſphæram poteſtatis præcipientium : ergo planè ſunt injuſtæ . Minor autem patet , quia legislatores non habent poteſtatem ferendi leges in deſtructionem : leges autem latæ in populos invitos ſunt in deſtructionem : ergo legislatores non habent poteſtatem ferendi leges in populos invitos. Patet itaque , ex ſententia Caramuelis inferri evidenter , quòd Eccleſiæ Prælati , etiam ſupremi , non habent poteſtatem obligandi populos invitos ; alioqui haberent poteſtatem in deſtructionem charitatis.

7 Ideò *in Theolog. Intention. lib. 2. diſp. 1. num. 285. §. In graviſſima* , ait : [Videris , me ſemper in omni lege publica populi conſenſum requirere ; non enim inviti poſſunt opprimi homines liberi , & ingenui , qui occidi non poſſunt .] Si enim inviti non poſſunt lege opprimi à Romano Pontifice , Romanus Pontifex non habet poteſtatem imponendi leges invitis ; cùm una propoſitio non differat ab altera , niſi quoad activam , & paſſivam Grammaticam. Si imponere leges invitis eſt opprimere ſubditos ; ſicut Chriſtus non dedit poteſtatem Pontifici ad opprimendum fideles, ita neque ad imponendum leges invitis.

8 Hanc ſententiam , & ex hoc fundamento attribuit Bonacina *diſp. 1. de legib. q. 1. punct. 4. nu. 19* Navarro *in ſum. c. 23. nu. 41.* & P. Valentiæ *tom. 2. diſp. 7. q. 5. punct. 5. quæſtiunc. 4.*

9 Sed Navarrus citatus nihil tale dixit . Quin immò *tom. 1. conſil. 1. quæſt. 5. nu. 23. & 24.* aſſerit , quòd quando lex à majori parte non ſervatur , [Si ſciente Superiore , & potente cogere , & non cogente ſervare, non ſervant , non videntur peccare, eo quòd videtur Superior eam ſuſpendere , vel tollere .] Ubi etiam duas alias rationes adjicit , nixas ſimiliter in præſumpta voluntate legislatoris. Nihil tamen dicit in alterutro loco citato , quod promoveat nullitatem legis latæ in populum invitum à legislatore volente cogere etiam invitos . Mentem Patris Valenciæ non diſcuſſi.

ARTICULUS II.

Eſſe poteſtatem in Prælatis Eccleſiaſticis ad obſtringendum lege populum invitum , tanquam certum ſtatuitur.

10 Eſt ergo certa ſententia, quæ aſſerit, eſſe poteſtatem in Romano Pontifice, cæteriſque Prælatis Eccleſiæ, ad obſtringendum legibus populos invitos : quidquid ſit , an de facto Prælati expectent conſenſum populi ; de quo *cap. ſequenti* . Hæc aſſertio ita certa eſt , ut P. Bellarmin. *tom. 1. controv. 3. lib. 4. cap. 15. fin.* illam cenſeat , eſſe de fide , aut fidei proximam . Ait enim : [*In Eccleſia Catholica ſemper creditum eſt* , Epiſcopos in ſuis diœceſibus , & Romanum Pontificem in tota Eccleſia eſſe veros Principes Eccleſiaſticos , qui poſſint ſua authoritate , *etiam ſine plebis conſenſu* , vel Presbyterorum conſilio, leges ferre, quæ in conſcientia obligent .] Id quidem contra Lutherum, qui *lib. de captiv. Babylon. c. de Baptiſmo* , ſic blaſphemavit. [Cùm neque Papa , neque Epiſcopus , neque ullus hominum habeat jus unius ſyllabę conſtituendę ſuper Chriſtianum hominem , niſi fiat ejuſdem conſenſu .]

11 Et P. Suarez *lib. 4. de legib. cap. 16. num. 2.* ait , ita eſſe certum , quòd Romanus Pontifex poteſt obligare Eccleſiam ad acceptandas ſuas leges , ut ſecundùm fidem negari non poſſit . Id etiam tanquam certum docent P. Arriaga *t. 1. diſp. 20. de legibus , num. 10.* Villalobos *tom. 1. Sum. tract. 2. difficult. 16. nu. 1.* P. Tannerus *in apolog. de Immunit. lib 2. cap. 15.* & *t. 2. diſp. 5. de legib. q. 5. dub. 4.* Diana *part. 7. tract. 1. reſolut. 28. nu. 5.* ubi ſic ait ; [Communiter aſſerunt Doctores *tanquam certum* , poſſe Pontificem obligare fideles ad obſervantiam legis à ſe latæ , *quamvis populus contradicat*.] Pro quo aſſerto citat Caſtrum , Caſpenſem , & Patres Vaſquium , Salas , Valenciam , Palaum , & Præpoſitum . Tenet etiam Rodriguez *tom. 1. in quæſtionib. Regular. q. 6. art. 6.* P. Reginaldus *lib. 13. num. 161.* P. Vaſquez *1. 2. diſ. 159.* P. Azor *lib. 5. cap. 4. q. 2.* illis verbis : *Ad hoc enim habet jus , & poteſtatem* . Bonacina *diſp. 1. de legib. q. 1. punct. 4. num. 29.* & Caramuel (licèt videatur ſibi contrarius) *in Theolog. fundam. n. 673.* poſteà referendus.

12 Probatur primò, ex deſtructione fundamenti oppoſiti . Etenim ut is diſcurrendi modus, ex loco D. Pauli deſumptus ſit probabilis , neceſſe eſt, quòd intelligatur de illis dumtaxat legibus, quę promulgatæ in populos invitos, excitarent reipſa perturbationem pacis, & ſeditionem illorum; nempe dum tales leges reiiciuntur ex irrationabili cauſa. Nam ubi intelligitur generaliter de omnibus legibus , etiã illis, quæ reipſa non excitarent pacis exterminium : ratio allata pro concluſione eſt manifeſtè improbabilis . Patet . Illa enim ratio improbabilis eſt , quæ cùm probet dumtaxat concluſionem particularem , accommodatur concluſioni univerſali .

13 In quo evidenter peccatur contra Dialecticam ; ille enim ſyllogiſmus fabricatus eſt ad formam hujus : *Omnis homo eſt rationalis : aliquod animal eſt homo : ergo omne animal eſt rationale* . Vel hujus ; *Omnis lex juſta eſt valida ; aliqua lex de gabellis ſolvendis eſt juſta , ergo omnis lex de gabellis ſolvendis eſt valida* .

14 Concluſio enim ſyllogiſmi Caramueliſtici loquitur de omnibus legibus Eccleſiaſticis . Minor autem , quòd leges latæ independenter à conſenſu populi, ſive impoſitæ populo invito, afferrent tumultum populi, & exterminium pacis, non loquitur de omnibus legibus, cùm manifeſtum ſit, multas eſſe poſſe leges, quæ non allaturæ ſint ſcandalum tumultus , aut exterminationem pacis , & à quibus communitas non abhorreret.

15 Ecce ergo quanta ſit vis ejus ſyllogiſmi : [Omnes leges, quæ allaturæ ſunt ſcandalum tumultus, & exterminationem pacis, ſunt iniquæ, atque adeò non obligant : ſed aliquæ leges , ſi latæ eſſent independenter à conſenſu populi , afferrent ſcandalum tumultus , & exterminationem pacis : ergo omnes leges latæ independenter à conſenſu populi iniquæ ſunt , adeòque non obligant .]

16 Quòd ſi minor reddatur univerſalis , eſt evidenter falſa. Conſtat enim eſſe poſſe leges plurimas, quæ etſi ferrentur independenter à conſenſu, & acceptatione populi, nullum ſcandalum, nullam pacis perturbationem reipſa eſſent allaturæ. Tam enim ſunt rationi conſonæ, aut bono publico favorabiles , aut populi , quibus inducuntur, adeò dociles , & manſueti, ut nullatenus ſit credibile , eas allaturas eſſe id ſcandalum. V. g. quæ ordinarentur ad reverentiam Euchariſtiæ , ut lex præcipiens, quòd nemo accedat ad Euchariſtiam niſi jejunus ; quòd nemo adſit coram Euchariſtia , niſi aperto capite ; quòd tranſeuntes coram Euchariſtia genuflectant ; quòd inter divina officia omnes ſilentio incumbant ; quòd Religioſi non initiati ſacris accipiant Euchariſtiam in tribus Paſchatis diebus : item lex, quæ præciperet, ut Prælati Regulares ſingulis menſibus concederent indulgentiam plenariam ſubditis publicè obſervantibus omnem Religioſam diſciplinam , & quæ præciperet , ut omnes fideles implorarent auxilium divinum contra immanem invaſionem Turcarum ; & ſexcentæ aliæ hujuſmodi : quę etſi expreſſe indicerent obligationem antè quamcunque populi acceptationem , eſt moraliter incredibile , quòd excitarent ejuſmodi ſcandalum , & pacis perturbationem , aut quòd ab eis populi abhorrerent .

17 Deindè omnes leges , quæ reipſa acceptantur , quamvis expreſſè indicerent obligationem antè quamcunque acceptationem , nulla pacis perturbatio ſequeretur. Tum quia populi frequentiùs ſe obligatos cenſent ad acceptandum, & parendum ſtatim legibus ; nec proptereà oriuntur ejuſmodi tumultus . Tum etiam quia ſi quando tales tumultus excitantur , id provenit ex materia legis , quam ſibi vel difficillimam, vel valdè noxiam exiſtimant , ut experientia docuit in ſanctionibus de mutatione monetæ , vel de novis gabellis ſolvendis, circà quas aliqui populi reniſi ſunt, & excitarunt tumultus . Ergo leges, quæ reipſa acceptantur , ſive quæ non continent materiam difficilem , aut noxiam populo ; quamvis expreſſis terminis aſſerant obligationem antè acceptationem populi, manifeſtum eſt , quòd eodem modo acceptarentur , nec afferrent ſcandalum tumultus, aut pacis perturbationem. Indubium ergo eſt, plurimas leges eſſe tales , ut antequam imponantur , notum ſit, eas nullum ſcandalum renitentiæ allaturas, etſi obligatoriæ ante acceptationem exprimerentur .

18 Confirmatur. Non poteſt opinio habere majorem probabilitatem, aut majorem probabilitatis extenſionem , quàm ipſa ratio, in qua nititur talis opinio: ſed ea ratio aſſertionis oppoſitæ , quòd leges latę independenter ab acceptatione afferant ſcandalum, & perturbationem pacis , non ſe extendit ad leges , quæ tumultum excitare nequeunt, aut quibus reſiſtendum eſſe , non ſit incredibile: ergo ea opinio non habet probabilitatem quoad eas leges .

19 Quare ea opinio ſolùm eſt probabilis , intellecta de iis legibus, quæ excitarent pacis perturbationem ; idque quia ex rationabili cauſa ſubditi eſſent inviti. Nam ſi ſubditi irrationabiliter eſſent inviti, & renitentes, improbabilis eſt opinio, quæ aſſerat, non eſſe poteſtatem in Prælato Eccleſiaſtico obligandi irrationabiliter invitos: idque etiamſi pacis perturbatio irrationabiliter oritura eſſet , ut ex infrà dicendis convincetur .

20 Et obiter nota vitium aliud in eo ſyllogiſmo Caramuelis. Relege ea verba : *Hanc ſententiam ante omnes docuit Divus Paulus 2. Corinth. 13.* Et vide quantas , & quàm abſurdas conſequentias poſſis inde deducere. Accipe primam : [Quidquid docuit Divus Paulus in epiſtolis canonicis , eſt de fide Catholica : Divus Paulus docuit *in 2. ad Corinthios*, leges ante acceptationem non obligare: ergo fides Catholica eſt , leges ante acceptationem non obligare .] Secundo : [Opinio oppoſita ſententiæ , quam docuit Divus Paulus , improbabilis eſt , immò & hæretica : ſed opinio aſſerens , leges Eccleſiaſticas eſſe independentes ab acceptatione populi , eſt oppoſita ſententiæ, quam docuit Divus Paulus *2. Corint. 13.* ergo improbabilis, immò & hæretica eſt .]

21 Dices , ſolùm intendere Caramuelem , quòd inferatur ex doctrina Divi Pauli , poſita alia præmiſſa probabili .

22 Contra eſt. Nam ſi id intendit, aliud eſt, quod intendit, & aliud quod affirmat . Relege iterùm : *Hanc ſententiam ante omnes docuit Divus Paulus* . Si ſolùm colligitur probabiliter (do, & non concedo) ex doctrina Divi Pauli , adjuncta alia præmiſſa probabili (ſi ea præmiſſa eſt univerſalis , eſt evidenter falſa , ut conſtat *ex num. 16.*) quomodo aſſerit , Divum Paulum eam docuiſſe ? cùm neque Authores privatos liceat ita allegare .

23 Pro-

23 Probatur ſecundò concluſio ex everſione ejuſdem fundamenti. Omnis lex impoſita populo nolenti eſt in deſtructionem, juxta prædictam doctrinam Caramuelis: ergo quoties populus legem latam ſine cauſa non admittit, non peccat reſiſtendo legi. Hæc conſequentia eſt evidens. Populus enim non peccat reſiſtendo legi, quæ non obligat: ſed lex, quæ imponitur populo, etiam ſine cauſa nolenti, non obligat (omnis enim lex, quæ imponitur populo, utcumque invito, ſecundùm Caramuelem, eſt in deſtructionem, atque adeò invalida, & nullius roboris) ergo populus non peccat reſiſtendo legi, quam etiam ſine cauſa non vult admittere.

24 Deinde benè valet ab oppoſito contradictorio conſequentis ad oppoſitum contradictorium antecedentis: ſed contradictorium primi conſequentis eſt hoc, [Aliquando dum populus legem latam non admittit ſine cauſa, peccat reſiſtendo legi;] quæ propoſitio eſt omninò certa: ergo benè valet ad hoc contradictorium primi antecedentis; [Non omnis lex impoſita populo nolenti eſt in deſtructionem.] Malè ergo arguitur, quòd omnis lex ante acceptationem eſt invalida, ex eo quòd omnis lex lata in populum nolentem ſit in deſtructionem.

25 Quòd autem tanquam certa admittenda ſit ea propoſitio contradictoria primi conſequentis, nempe: [Aliquando dum populus legem latam non admittit ſine cauſa, peccat reſiſtendo legi;] conſtat primò. Traditur enim ab ipſo Caramuele *diſput. 5. in Regul. num.* 49. his verbis: [Subditi, qui latam legem juſtam ſine cauſa non admittunt, peccant mortaliter non acceptando.] Secundò. Nam hæc propoſitio, *Populus non peccat, etiamſi abſque ulla cauſa non recipiat legem à Principe promulgatam;* damnata eſt tanquam ſcandaloſa ab Alexandro VII. in decreto anni 1665. ut conſtat *ex diſput. 9. cap.* 20. eſtque propoſitio vigeſimaoctava ex damnatis in prædicto decreto. Quàm autem certò ſint falſæ propoſitiones ab Alexandro damnatæ, patet *ex eodem cap.20.art.8.& 9.*

26 Confirmatur primò. Implicat contradictionem, quòd peccet populus non admittendo legem, & quòd lex ſit in deſtructionem: ſed aliquæ leges ſunt, quæ quamvis imponantur invitis, peccat populus non admittendo: ergo aliquæ leges ſunt, quæ quamvis imponantur invitis, non ſunt in deſtructionem: ergo certiſſimè falſum eſt, quòd omnes leges, quæ imponuntur invitis, ſive ante acceptationem, ſint in deſtructionem.

27 Prima conſequentia legitimè deducitur. Et ſecunda continetur evidenter in prima. Minor verò eſt Caramuelis, ut patet *ex num. præced.* & eſt omninò certa ex decreto Alexandri VII. ut patet *ex eodem num.* Major autem ex terminis nota eſt. Nam quæ eſt in deſtructionem, nullam vim habet obligandi: eſt autem per ſe notum, non peccare eum, qui violat illam legem, quæ nullam vim habet obligandi.

ARTICULUS III.

Aliis argumentis oſtenditur eadem concluſio.

28 IN Prelatis Eccleſiaſticis eſſe poteſtatē precipiendi independenter ab acceptatione populi, probatur tertiò. Etenim poteſtas præcipiendi fidelibus collata fuit Petro immediatè à Chriſto Domino, quam tradidit Chriſtus ſine ulla conditione, aut limitatione conſenſus, aut acceptationis populi. Et ita *Matt. 26.* dixit Petro: *Quodcunque ligaveris ſuper terram, erit ligatum & in cælis.* Verbum autem *ligandi*, legis etiam ſignificat, ut patet *Matth.* 23. ubi de legibus Phariſæorum ſic loquitur Chriſtus Dominus: *Alligant enim onera gravia, & importabilia in humeros hominum; digito autem ſuo nolunt ea movere.* Igitur ſi poſtquam Petrus ligaſſet legibus ſuper terram (legibus, inquam, juſtis, & nullam populo pacis perturbationem rationabiliter inducturis,) expectandus neceſſariò eſſet conſenſus populi, non maneret eo ipſo in cœlis ligatum, donec populi conſenſus accederet. Patet etiam ex illis verbis *Joan. 21. Paſce oves meas:* quibus Paſtori traditur poteſtas paſcendi legibus oves, prout ipſe Paſtor cenſuerit, non prout oves voluerint. (Alioqui ſi ea juriſdictio) ait P. Arriaga ſuprà id, niſi ipſis ovibus conſentientibus, profectò tanta eſſet in eis poteſtas ſe paſcendi, ut ſic dicam, quàm in Proprio Paſtore: hoc autem manifeſtè eſt falſum, & contra certiſſimam veritatem Catholicam de juriſdictione à Chriſto citatus) non poſſet effectum ſuum ſortiri conceſſa ſoli Petro, ejuſque ſucceſſoribus.] Quando autē Pontifex ipſe vult expectare conſenſum populi, tunc eo modo ligatum manet in cœlis, & pro foro conſcientiæ, quo ipſe Prælatus vult ſuper terram ligare. Et item vult oves paſcere in eo caſu non invitas.

29 Confirmatur primò, ex Divo Paulo *ad Roman. 13. Omnis anima ſublimioribus poteſtatibus ſubdita ſit: non enim eſt poteſtas niſi à Deo. Quæ autem ſunt, à Deo ordinata ſunt. Itaque qui reſiſtit, Dei ordinationi reſiſtit. Qui autem reſiſtunt, ipſi ſibi damnationem acquirunt.* Et paulò inferiùs: *Ideòque neceſſitate ſubditi eſtote, non ſolùm propter iram, ſed etiam propter conſcientiam.* Itaque ſi dicas, Principem Eccleſiaſticum non habere poteſtatem præcipiendi, niſi dependenter à conſenſu populi, in multis contradicis Paulo. Primò, quia ſi præcepto abſoluto reſiſtit populus, *Dei ordinationi reſiſtit.* Secundò, ſi reſiſtit, *ipſe ſibi damnationem acquirit*. Tertiò, ſi poſſet populus reſiſtere, non *neceſſitate ſubderetur*, ſed voluntariè, ſive dependenter à propria voluntate. Quartò, quia lata ſemel lege à Principe volente obligare antè acceptationem, *neceſſarium* eſt, quòd populus non reſiſtat, non ſolùm propter pœnam imminentem; *ſed etiam propter conſcientiam*, contra quam agit, qui reſiſtit. Vide hunc locum Pauli *diſputat. 22. cap. 3.* latiùs expoſitum.

30 Confirmatur ſecundò. Nam quarto Decalogi præcepto tenentur ſubditi obedire majoribus, niſi quantum ipſi majores ceſſerint jure ſuo. De cujus propoſitionis certitudine vide, quæ dixi *diſp. 22.* Quod quidem præceptum nōn eſt latum à Deo ſub conditione acceptationis ſubditorum. Ridiculus enim eſſet, qui diceret, præceptum divinum eſſe ejuſmodi: [Fidelis obediat parenti, ſi voluerit, & acceptaverit; ſi autem noluerit, non obediat.] Nam quartum Decalogi præceptum pari modo obſtringit communitatem, ac unum privatum filium.

31 Unde fit, non aliter poſſe excuſari ab inobedientia ſubditos, quando non acceptant legem, vel præceptum, niſi vel quia Princeps cedit jure ſuo præcipiendi independenter à conſenſu populi; vel quia initum eſt pactum cum Principe de non præcipiendo, niſi dependenter à conſenſu populi.

32 Et hoc ſecundò modo volunt aliqui, Principum ſæcularium leges expectare conſenſum populi, propter ejuſmodi pactum præcipiendi dependenter à conſenſu populi. Quam conditionem pacti ſi probarent, cum fundamento procederent. Ubi autem conſtat de pacto, & nō de conditione, pactū obligat independenter à cōditione.

33 Probatur quartò. Nam praxis Eccleſiæ eſt fundamentum omninò certum poteſtatis ſibi à Chriſto collatæ: atqui praxis eſt Eccleſiæ obligare ſubditos etiam nolentes: ergo eſt poteſtas in Eccleſia obligandi ſubditos, etiam nolentes. Minor probatur primò ex Concilio Apoſtolorum *Act. 5.* Nam ubi Apoſtoli in Concilio ſtatuerunt decreta abſtinendi ab immolatis, & à ſuffocato, & à ſanguine, quia iis temporibus ea ita expediebant; ſcribit Petrus ad Gentes jam converſas ad fidem: *Viſum eſt Spiritui Sancto, & nobis, nihil ultra vobis imponere oneris* (id eſt, legis obligantis) *niſi hæc* NECESSARIA, *ut abſtineatis vos ab immolatis ſimulacrorum, à ſuffocato, & ſanguine, & fornicatione.* Quare antè omnem populi conſenſum, & acceptationem, dicit, *Niſi hæc neceſſaria*, & non voluntaria: nam ſi expectandus eſſet populi conſenſus, voluntaria adhuc eſſent, & non neceſſaria. Et quidem impius eſſet, qui diceret, Concilium Apoſtolicum tuliſſe legem, non in ædificationem, ſed in deſtructionem, quia non expectavit conſenſum fidelium.

34 Probatur ſecundò eadem minor. Nam cùm Epiſcopi Ligurum, Venetiarum, & Hiſtriorum nollent acceptare ſtatuta Concilii Conſtantinopolitani univerſalis, Pelagius Papa compulit, ut acceptarent, & poſtulavit auxilium Præfecti ſæcularis, ut eos compelleret ad acceptandum, ut patet *ex c. de Liguribus*, 23. *q.* 5. & ex gloſſa ibi caſum referente, & explicante.

35 Probatur tertiò eadem minor. Nam ſæpè cogunt Pontifices per præcepta, & cenſuras, non ſolùm ad obſervandas leges jam acceptatas, ſed etiam ad multa, quæ denuò præcipiuntur. Ubi notandum eſt, quòd optimè obſervavit P. Arriaga relatus *ea diſp. 20. de legib. num.* 10. nullius momenti eſſe reſponſionem, qua dicatur, id eſſe verum quoad particularia, aut ſingularia præcepta, non autem quoad leges communes. [Quia juriſdictio (inquit) à Chriſto conceſſa Petro, & ſucceſſoribus in hoc puncto non magis reſpicit particulare mandatum, quàm univerſale: & ſicut unum hominem poteſt ligare nolentem, poteſt multos nolentes.] Tanta enim poteſtas conceſſa eſt Petro reſpectu plurium, quàm reſpectu unius.

36 Probatur quintò concluſio. Ubi conſtat de poteſtate ſuprema conceſſa, & non conſtat de limitatione poteſtatis certiſſimè cenſenda eſt data abſque limitatione: ſed à Chriſto conceſſam eſſe Petro, & ſucceſſoribus ſupremam poteſtatem legiſlativam, certiſſimè conſtat, & non conſtat, additam eſſe à Chriſto limitationem: ergo ſuprema poteſtas legiſlativa certiſſimè cenſenda eſt data Petro, & ſucceſſoribus abſque dependentia ab acceptatione populi, quæ adeò limitat prædictam poteſtatem ſupremam. Utraque conſequentia patet, & minor eſt evidens. Major autem indè conſtat, quòd dubia limitatio non poteſt præjudicare certiſſimæ poteſtati. Sicut habenti dominium nihil præjudicat obligatio dubia reſtituendi rem alteri, aut obligatio dubia non diſponendi de re illa invito uno tertio.

37 Probatur ſextò ex P. Suario ſuprà relato. Si enim Chriſtus Dominus dediſſet Petro, & ſucceſſoribus eam poteſtatem ferendi leges dependenter ab acceptatione populi, illa poteſtas magna ex parte data eſſet ipſi populo: atqui abſurdum eſt, eam poteſtatem datam à Chriſto eſſe ex parte ipſi populo, & non Petro totaliter: ergo Chriſtus non dedit Petro, & ſucceſſoribus poteſtatem ferendi leges dependenter ab acceptatione populi.

38 Conſequentia patet. Minor eſt certiſſima. Nam à Chriſto datam eſſe Petro, & ſucceſſoribus, & non alteri poteſtatem Eccleſiaſticam ſupremam, eſt de fide. Major autem patet: [Quia tunc (inquit Suarius) lex Eccleſiaſtica non haberet vim, ut eſt à Pontifice ſolo, ſed ut ab illo ſimul cum Eccleſia: ſi enim lex non poteſt eſſe lex, niſi conſentiente populo, profectò populus eſt con-

norem, quamvis hæc neque per ſe, neque per compromiſſarios acceptet illas. Probatur conſequentia. Nam ſicut ſe habent antiqui acceptantes legem ad poſteros non acceptantes; ita ſe habet major pars populi acceptans legem ad minorem partem non acceptantem. Et ſicut ſtat, quòd lex ab anteceſſoribus acceptata obliget poſteros invitos; ita ſtat etiam, quòd lex acceptata à majori parte, obliget pauciores cives invitos.

128 Confirmatur primò prædicta conſequentia. Eandem vim obligandi habent leges novæ, ac leges antiquæ: ſed leges antiquæ obligant poſteros invitos, dummodò ſint acceptatæ ab anteceſſoribus: ergo leges novæ poſſunt obligare pauciores invitos (qui neque per ſe, neque per compromiſſionem acceptarunt) dummodò acceptatæ fuerint à pluribus.

129 Confirmatur ſecundò. Ideò poſtulat Caramuel, quòd pauciores per ſe, vel per compromiſſarios acceptent legem, quia cenſet, & ſtatuit, neminem obligari invitum: ſed id reperitur apertè falſum in legibus antiquis, quæ obligant poſteros etiam invitos: ergo nulla eſt ratio, ob quam pauciores debeant acceptare legem per ſe, vel per compromiſſarios.

130 Quòd verò leges antiquæ acceptatæ ab anteceſſoribus obligent poſteros etiam invitos, & antè omnem acceptationem, per ſe, vel per compromiſſarios factam, quod erat primum argumenti antecedens, certiſſimum eſt. Videtur tamen id à Caramuele negatum: nam ut dixi *in fundam.* 19. *num.* 674. aſſerit, legem obligare acceptantes, & compromittentes; reliquos autem manere liberos ab onere legis: & idem videtur innuere *num.* 673. dum affirmat, legibus non obligari invitos. Quòd etiam aſſerit in Syntheſibus *art.* 1. *de legibus*. In quibus propoſitionibus generalibus loqui videtur etiam de legibus antiquis denuò acceptandis à ſingulis per ſe, vel per compromiſſarios.

131 Id autem de falſitate convincitur primò. Ea enim propoſitio damnatur in Concilio Tridentino *ſeſſ.* 7. *can.* 8. *de Baptiſmo*, illis verbis: [*Si quis dixerit, baptizatos liberos eſſe ab omnibus Sanctæ Eccleſiæ præceptis, quæ vel ſcripta, vel tradita ſunt; ita ut ea obſervare non teneantur, niſi ſe ſua ſponte illis ſubmittere voluerint, anathema ſit*. Ergo definit Tridentinum, omnes, & ſingulos baptizatos teneri legibus Eccleſiæ, ſaltem antiquis, & acceptatis, ſine eo, quòd ſua ſpontè illis ſe ſubiicere voluerint: ergo non eſt neceſſe, quòd ſe illis ſubiiciant per ſe, vel per compromiſſarios.

132 Convincitur ſecundò. Fideles, qui nunc exiſtunt, ligantur legibus jejunii quadrageſimalis, communionis annuæ, ſolutionis decimarum, &c. & tamen Fideles, qui nunc exiſtunt, non acceptaverunt eas leges per ſe, neque per compromiſſarios: ergo ligantur prædictis legibus antè omnem acceptationem. Conſequentia eſt legitima, & major eſt evidens, ut conſtat *ex diſp.* 23. *cap.* 6.

133 Minor autem conſtat primò evidentia facti. Nam neque in mentes fidelium venit facere eam acceptationem, aut compromiſſionem ad acceptandum ejuſmodi leges: quam acceptationem liberam requiri ad obligationem legum, nunquam audierunt. Ego quidem ſcio, me tâlem acceptationem, aut compromiſſionem non feciſſe: idem ſcio de meis concivibus, & coætaneis.

134 Conſtat ſecundò eadem minor. Etenim nemo eligit liberè, quod ſibi proponitur ut neceſſarium: nam qui putat, aliquid ſibi eſſe neceſſarium, ipſa cognitione illius ut neceſſarii determinatur ad illud non reiiciendum. Ita qui firmiter exiſtimat, ſe vinculis ligatum, non poteſt libera voluntate eligere ſibi ipſa vincula, & alligationem eorum; pugnat enim electio libera cum determinatione ad unum. Ergo qui voluntate amplectitur legis vinculum, quo ſe ligatum exiſtimat, non eligit illud liberè, ſed determinatum ſe invenit ad illud non reiiciendum. Et quidem quamvis liberè homo ſe ſubiiciat legi quoad obſervationem illius; non tamen liberè aſſumit onus legis, qui putat, id ſibi neceſſariò ineſſe; nam videt, onus legis ab anteceſſoribus acceptatæ humeris ſuis neceſſariò incumbere, velit nolit, atque adeò neque quoad hoc poteſt dari electio.

135 Conſtat tertiò eadem minor. Non enim datur in voluntate electio libera ejus extremi, cujus oppoſitum judicat impoſſibile: ſed qui videt, onus legis ſibi neceſſarium eſſe, videt extremum oppoſitum, ſcilicet exemptionem à lege, ſibi eſſe impoſſibile: ergo qui videt, onus legis ſibi eſſe neceſſarium, non poteſt habere electionem liberam ejus oneris.

136 Convincitur tertiò. Nam ex illa doctrina aperitur *lata porta, & ſpatioſa via*, ut audaces aliqui dicant, legem jejunii quadrageſimalis non obligare homines modo exiſtentes; fulti hoc ſyllogiſmo: [Nulla lex etiam antiqua obligat, niſi eos, qui acceptaverunt per ſe, vel per compromiſſarios: ſed nos, qui modò exiſtimus, non acceptavimus legem jejunii per nos ipſos, neque per compromiſſarios: ergo nos, qui modo exiſtimus, non obligamur ea lege jejunii.] Conſequentia eſt inevitabilis; major eſt propoſitio, quam impugnamus, & minor patet evidentia facti. Et vide, quàm ſpatioſa via eſt, ad quam nos ducit illa doctrina; ſiquidem tenore ſimili arguendi demonſtrari poteſt, nullam legem Eccleſiaſticam obligare nos in conſcientia. Quæ propoſitio erronea eſt, ut patet *ex diſput.* 23. *cap.* 8.

137 Confirmatur. Benè valet ab oppoſito contradictorio conſequentis ad oppoſitum contradictorium antecedentis: ſed in ſyllogiſmo proximè inſtructo certiſſima eſt propoſitio contradictoria ejus conſequentis, nempe hæc: [Nos, qui modo exiſtimus, obligamur lege jejunii:] Ergo certiſſimum eſt contradictorium antecedentis; non quidem quoad minorem, quæ evidens eſt evidentia facti: ergo eſt certiſſima propoſitio contradictoria majoris, nempe, [Lex antiqua obligat etiam eos, qui non acceptaverunt per ſe, aut per compromiſſarios.]

ARTICULUS IV.

Præoccupatur reſponſio, quæ ex doctrina Caramuelis exhiberi poteſt.

138 Reſpondebis ad argumenta facta, leges acceptatas ab anteceſſoribus virtualiter acceptari à poſteris, quatenus poſteri volunt eſſe membra hujus Reipublicæ. Non enim poſſumus eſſe membra hujus Reipublicæ, niſi velimus gubernari legibus ejus.

139 Ita diſſerit Caramuel *lib.* 2. *Theolog. Intention. num.* 251. agens de fundamento, cui innititur jus præſcriptionis. Ait enim: [In authoritate ſupremi domini, & ſingularium hominum compromiſſione (præſcriptio) fundatur. Prima omnium Rerumpublicarum lex, neminem debere reliquis convivere, qui communibus legibus ſubeſſe non velit. Igitur cùm in Republica Belgica degimus, omnes ejuſdem leges acceptamus, & juxta illas dirigi volumus; & ſi ipſæ contra nos militent, cedimus jure noſtro.]

Hinc fit primò, quòd per hoc præcisè, quòd velimus eſſe membra hujus Reipublicæ, acceptamus omnes leges ejus Reipublicæ; quia non poſſumus eſſe membra ejus, niſi velimus omnes leges ejus. Fit ſecundò, per hoc præcisè, quòd velimus intereſſe huic Reipublicæ, facere nos compromiſſionem in majorem partem communitatis quoad acceptandas leges; quia non poſſumus intereſſe Reipublicæ, quin velimus ſubiici legibus, quas major pars acceptaverit.

140 Simile eſt, quod tradit *lib.* 2. *ejuſdem Theolog. intention. diſput.* 16. *dubit.* 8. *num.* 827. ubi diſputans, [An aliquis ad vendenda ſua bona cogi poſſit?] nempe authoritate Reipublicæ; affirmat in eo caſu neminem eſſe omninò invitum. Et ſubjungit: [Quicumque vitam communem in tali civitate agit, ut conſtat ex regula 91. dum mores communes acceptat, vult ſecundùm leges ejuſdem loci vivere; aliàs enim nullatenus admitteretur. Ergo eſt præditus voluntate obediendi Reipublicæ, moraliter irrevocabili. Ergo ſi contradicit Superioris imperio, ex regula 89. illegitimè involuntarius eſt, ac proptereà virtualiter eſt voluntarius: illa enim virtualiter perſeverat voluntas, quæ validè non poteſt revocari. Igitur Reſpublica poteſt emere ædes domini phyſicè inviti, ſi ad ſplendorem, aut utilitatem civitatis conducant. Non poteſt emere ædes hominis moraliter involuntarii: non quod Reipublicæ vires remiſſæ ſint, ſed quòd talis homo dari non poſſit, ut oſtendi.]

141 Ubi notandum eſt primò, videri errorem eſſe typographi, quòd citentur regulæ 91. & 89. cùm poſtrema ex regulis juris Canonici, quæ reperiuntur in 6. Decretalium, quaſque citat Caramuel, ſit 88. Prior ergo ea citata videtur eſſe 29. nempe, *Quod omnes tangit, debet ab omnibus approbari*. Et poſterior videtur eſſe 24. ſcilicet, *Quòd quis mandato facit judicis, dolo facere non videtur, cùm habeat parere neceſſe*. Non enim reperio alias, quæ ſint ad rem.

142 Notandum eſt ſecundò, juxta mentem Caramuelis in ipſa habitatione civitatis volita contineri volitionem acceptandi mores communes, & vivendi ſecundùm leges ejus civitatis.

143 Jam verò has aſſertiones ſic explicatas, & eas, quas de acceptatione legum tradit, & ſuprà retulimus, incomprobabiles eſſe, & invicem repugnantes, oſtendo primò. Nam *fundam.* 19. *num.* 673. habet ea verba ſuprà relata, quæ oportet reproducere. Scilicet: [Homines liberi non habent jus non acceptandi *leges præcisè neceſſarias* ad conſervationem Reipublicæ: nam ad illam perdendam, aut ſolvendam, poteſtatem non habent. Et ratio eſt, quia pactum vitæ communis ab univerſis initum, eſt *acceptatio omnium mediorum, ſine quibus* ea non poteſt ſtare.] In quorum conſequentiam mox adjungit: [Homines liberi, quibus minùs neceſſaria jubentur, non tenentur acceptare præcepta.] Secundùm quam doctrinam, cùm volumus eſſe membra hujus Reipublicæ, acceptamus eas leges, quæ ſunt præcisè neceſſariæ ad conſervationem, aut inſtitutionem illius, non tamen acceptamus eas leges, ſine quibus Reſpublica, vel ejus finis conſiſtere poteſt. Unde cùm Reſpublica Chriſtiana poſſet conſiſtere; quamvis non obſtringeretur legibus jejunii quatuor Temporum, & vigiliarum, obſervationis feſtorum Apoſtolicorum, &c. illæ non acceptantur, dum præcisè volumus eſſe membra Reipublicæ Chriſtianæ.

144 Et hinc patet, has duas propoſitiones eſſe incomprobabiles. Primam proximè relatam: [Homines liberi, quibus minùs neceſſaria jubentur, poſſunt non acceptare præcepta.] Secundam relatam *num.* 138. [Cùm in Republica Belgica degimus, omnes ejuſdem leges acceptamus, & juxta illas dirigi volumus.] Quæ coincidit cum propoſitione relata *num.* 140. [Quicumque vitam communem in tali civitate agit, dum mores communes acceptat, vult ſecundùm (*omnes*) leges ejuſdem loci vivere.] Repugnant enim ad invicem hæc duo, & quòd aliquæ leges (minùs neceſſariæ) poſſint non acceptari, & quòd omnes leges civitates neceſſariò acceptentur de facto.

145 Dices, ſecundam propoſitionem agere de legibus jam acceptatis; primam verò de legibus, antequam intelligantur acceptatæ;

qua

Digitized by Google

qua ratione cùm propoſitiones non loquantur de eodem ſubjecto, ſed de diverſis, non ſibi invicem repugnant.

146 Sed adhuc vim ſuam retinet argumentum. Nam juxta ejus doctrinam, quæ ſunt acceptatæ ab anteceſſoribus, ſunt acceptandæ à poſteris: ergo utraque propoſitio loquitur de legibus acceptandis. Sicut ergo leges, quæ non ſunt præcisè neceſſariæ, poſſunt non acceptari (ſecundùm Caramuelem) in prima earum promulgatione: ita eæ poterunt non acceptari à poſteris, eo quòd non ſint præcisè neceſſariæ.

147 Oſtendo ſecundò. *Cùm in Republica Belgica degimus, omnes ejus leges acceptamus*, ubi *dum mores communes acceptamus, volumus ſecundùm leges ejuſdem loci vivere*: ergo dum major pars civitatis acceptat legem denuò promulgatam, reliqui, qui volunt degere in eadem civitate, dum mores communes acceptant, volunt ſecundùm eandem legem vivere, & illam acceptare: ergo quamvis expreſsè dicant, ſe nolle acceptare eam legem, à majori parte acceptatam, & nolle compromittere in majorem partem, adhuc illa lex manet acceptata à minore parte civium.

148 Antecedens eſt Caramuelis, & utraque conſequentia patebit, ſi penetrentur termini. Sed quomodo cohærent hæc cum illis verbis *ex fundam*. 19. *num*. 674. ſuprà relatis *num*. 112. [Si pronuncietur lex circà materiam, in qua omnes compromiſerunt, & acceptetur à pluribus, obligabit pauciores, etiam non acceptantes. Si verò circà materiam, in qua non ſit omnium compromiſſio, feratur, obligabit compromittentes, & non alios.] Quomodo enim illi pauciores ſunt non acceptantes, ſi eo ipſo quòd velint eſſe in civitate, acceptant mores communes, & omnes leges ejus civitatis? Quomodo ea lex obligabit compromittentes, & non alios, ſi tam compromittentes, quàm non compromittentes, *dum in Republica Belgica degunt, omnes ejuſdem Reipublicæ leges acceptant*? Quomodo non in omni materia compromittunt, ſi omnes ejuſdem Reipublicæ leges acceptant?

149 Oſtendo tertiò eandem propoſitionum incomprobabilitatem. Relege initium ejus perjodi *ex fundam*. 19. *num*. 674. [In vota plurium compromiſerunt communitates; at nulla generaliter, ſed in talibus materiis, & caſibus.] Tum ſic: Qui intrant Rempublicam Belgicam, vel acceptant eo ipſo omnes leges ejus in omni materia, vel non acceptant omnes leges ejus in omni materia? Si primum: quomodo dicitur, pauciores non compromittere in vota plurium in omni materia; atque adeò eſſe aliquam materiam, in qua non compromittentes liberi maneant à lege? Non enim ſtat, quòd acceptent omnes leges ejus Reipublicæ in omni materia; & quod in aliqua materia maneant liberi ab onere legis Belgicæ. Si verò dicas ſecundum, nempe, quòd non eo ipſo acceptant omnes leges ejus Reipublicæ in omni materia, retractanda videtur ea perjodus; [Cùm in Republica Belgica degimus, omnes ejuſdem leges acceptamus.]

150 Oſtendo quartò in legibus denuò promulgatis, & acceptatis à majore parte communitatis. Etenim *prima omnium Rerumpublicarum lex, neminem debere reliquis convivere, qui communibus legibus ſubeſſe non velit*; ut aſſerit Caramuel relatus *n*. 138. Nota *communibus legibus*. Quid ſibi vult, *communes leges*? Sunt ne omnes illæ, quas acceptant omnes ad unum; an illæ, quas acceptat major pars Reipublicæ? Si primum, cùm centum homines denuò intrant Rempublicam Belgicam, dicent, ſe non teneri illis legibus, neque illas leges eſſe communes, cùm nondum ſint acceptatæ à centum civibus denuò intrantibus. Non ergo dicuntur communes, quia omnes ad unum acceptaverunt, ſed quia major pars acceptavit.

151 Tum ſic. *Prima omnium Rerumpublicarum lex, neminem debere reliquis convivere, qui communibus legibus* (id eſt à majori parte acceptatis) *ſubeſſe non velit*: ergo ubi major pars acceptavit legem, cæteri ſive compromiſerunt, ſive non compromiſerint, non debent reliquis convivere, ſi illi legi ſubeſſe non velint: ergo eo ipſo quod volunt reliquis convivere, illi legi ſubeſſe volunt, atque adeò illam legem convivendo reliquis acceptant. Ergo falſum eſt dicere, quòd in aliqua materia pauciores poſſunt non compromittere, & ita non obligari lege.

152 Oſtendo quintò. Qui ab infantia baptizantur, ingrediuntur Rempublicam Chriſtianam, ſive Eccleſiaſticam, ſine acceptatione libera legum antiquarũ Eccleſiæ: ergo ejuſmodi ingreſſus in Eccleſiam non continet virtualiter acceptationem liberam legũ antiquarũ Eccleſiæ. Ex quo fit, quòd ſic baptizati ſubeunt onus legis Eccleſiaſticæ antiquæ, ſine eo, quòd liberè acceptent per ſe, aut per compromiſſarios; atque adeò lex Eccleſiaſtica validè acceptata à majori parte Communitatis, poteſt obligare minorem in quavis materia, quamvis minor pars non acceptet per ſe, neque per cõpromiſſarios.

153 Antecedens, ex quo cætera legitimè inferuntur, patet. Interrogo enim, quandonam Petrus acceptat liberè leges antiquas Eccleſiæ; quando baptizatur in infantia, an quando perveniens ad uſum plenum rationis vult perſeverare in Eccleſia? Primum dici non poteſt; quia in infantia, ut non habet uſum rationis, ita nullum habet actum liberum. Sed neque ſecundum: nam cùm pervenit ad plenum uſum rationis, agnoſcit ſibi eſſe omnimodam obligationem, tam exiſtendi in Eccleſia, quàm ſubeundi onus legum antiquarum Eccleſiæ: ergo ſicut non eſt illi liberum ingredi, & non ingredi Eccleſiam; ita non eſt liberum ſubire, & non ſubire onus legum antiquarum Eccleſiæ.

ARTICULUS V.

Quoddam notabile proponitur.

154 IN *art*. 1. hujus capitis obſervavi circà mentem Caramuelis duo. Primum in ea clauſula, *In vota plurium compromiſerunt communitates*, &c. affirmari à Caramuele, leges, quæ non ſunt ſimpliciter neceſſariæ, nec ſunt acceptatæ dumtaxat à communitate ut communitas eſt, ſi acceptentur à majori parte communitatis, non ſolùm pro communitate, ſed & pro ſingularibus; ſi minor pars non acceptet, neque compromittat, non obligare minorem partem.

155 Secundum, negaviſſe contra Dianam, ſe in loco à Diana citato aſſeruiſſe, quòd illi, qui non acceptaverunt, non maneant obligati legibus acceptatis à majori parte communitatis, niſi quando communitas ut communitas acceptavit, & quando Prælatus excedit ſphæram ſuæ poteſtatis; & adhuc non ſatis explicuiſſe mentem ſuam.

156 Quod ſi adhuc primum illud neget, & illud, quod ait de compromiſſione ſingulorum individuorum in plurium ſuffragia affirmet, intelligendum eſſe ſolùm in materia, quæ excedit poteſtatem Prælati, v. g. quando præcipit aliquid contra jus ſubditorum; licèt expreſsè ſit hæc explicatio contra prædictam perjodum primam, adhuc cenſeo, id falſum eſſe: & arguendùm de incomprobabilitate, & repugnantia cum aliis, quæ circà materiam acceptationis legum docet.

157 Nam ferè omnia argumenta propoſita *art. præced*. probant, etiamſi materia legis ſit extra ſphæram poteſtatis Prælati, eo quòd lex ſit contra jus ſubditorum, ſi major pars communitatis acceptet, atque adeò cedat jure ſuo falſum eſſe, quòd illi, qui non compromiſerunt, maneant liberi ab obligatione legis.

158 Etenim *Prima omnium Rerumpublicarum lex*, eſt, *neminem debere reliquis convivere, qui communibus legibus* (id eſt à majori parte acceptatis) *ſubeſſe non velit*: quæ ſunt verba Caramuelis ſuprà relata. Et ita dum major pars acceptavit, & acceptando ceſſit jure ſuo; pauciores, qui majori parti convivere volunt, eo ipſo virtualiter acceptant, & jure cedunt: vel falſa eſt ea generalis regula à Caramuele aſſumpta. Relege etiam primum, ſecundum, & argumentum articuli præcedentis; & obſervabis, illa eandem vim retinere, ſive Prælatus jubeat aliquid contra jus ſubditorum, ſive præter jus illorum, dummodo à majori communitatis parte acceptentur.

CAPUT VII.

An lex aliàs invalida firmetur acceptatione ſubditorum?

ARTICULUS I.

Mens Caramuelis expoſita.

159 INitio capitis primi propoſita etiam eſt hæc quæſtio ſub aliis terminis, ſcilicet, [An quando lex non habet ex ſe vim obligandi defectu poteſtatis in legiſlatore, acceptatio legis conferat illi vim obligandi?] Poteſt enim contingere, quòd legiſlator excedat metam ſuæ poteſtatis, ideòque lex evadat invalida. In quo caſu quæritur, an fiat valida, ſi ſubditi eam acceptent; & poſita acceptatione ſua, maneant lege obligati.

160 Caramuel *in Theolog. fundam. num*. 679. *fundam*. ſic ſcribit. [In rebus, quæ ſunt extra Prælati poteſtatem, legem acceptatam tranſire in compromiſſum, & obligare eos, qui acceptaverunt, non alios. ∴ exemplo notiſſimo illuſtro. Omnia officia mœchanica in civitatibus Germaniæ habent ſuas tribus, & antiſtites, qui leges ferunt in materia ſingularum artium. Pone textorum præſules jubere, pannos, qui tanti væneunt, debere tantum lanæ, & tantum ſerici complecti. Et hanc legem dicet Caramuel, omnes. & ſingulos obligaturam, ſi à pluribus ſit acceptata, niſi fortè contractu inito ab omnibus concedatur præſuli, ut inconſultis ſubditis leges pronunciet. Quid, ſi eorumdem textorum ſuperior præcipiat, ut non carnes in poſterùm, ſed piſces comedant; ut à vino abſtineant; ut nunquam cœnent; ut quotidie audiant Sacrum, & ſimilia? Reſpondeo, teatores non teneri Quid ſi omnes, Antonio excepto, iſtas leges acceptant? Reſpondeo, illas acceptaſſe communitatem illam, & teneri illos, qui quoad hoc compromiſerunt in plurium vota; at Antonium, qui nec illas acceptavit, nec in plurium vota compromiſit, quoad hoc non teneri.]

161 Juxta quæ quamvis præſul textorum non habeat poteſtatem præcipiendi eſum piſcium, vini abſtinentiam, jejunium, & auditionem Sacri quotidianam; ſi tamen ea præcipiat, & textores acceptent, hi manent prædictis legibus obligati. In quo caſu prædictæ leges invalidæ ſunt defectu poteſtatis in præcipiente; accedente tamen textorum acceptatione prædictæ leges manent validæ.

162 Hanc ſententiam ſæpius repetit in variis ſuorum operum locis. Ex hoc enim principio, quòd leges humanæ requirant acceptationem, leges alioqui iniquas affirmat eſſe validas. Audienda ſunt ejus verba, quæ ſcribit *lib*. 2. *Theolog. intention. diſput*. 1. *art*. 1. *num*. 285. §. *In graviſſima*, ubi ſic ait: [Videris, me ſemper in omni lege publica, populi conſenſum requirere: non enim inviti poſſunt opprimi

homi-

Digitized by Google

homines liberi, & ingenui (*Nunquid hæc componuntur cum aſſertione Caramuelis, quòd Pontifex poteſt imponere leges invitis?*) qui occidi non poſſunt. Oppoſitæ defenſores ſententiæ ſæpè inſudant, ut poſſint Principum leges excuſare à tyrannide. Ego facili negotio eas excuſo, ad juris ceſſionem recurrens: illæ enim, quæ invitis poſitæ eſſent injuriæ, ſunt æquæ, ſi volentibus, & conſentientibus imponantur: potenti enim jure ſuo cedere, & cedenti de facto, nulla fieri poteſt injuria.]

163 Et ita *ibid. num.* 303. quamvis aſſerat theſaurum inventum, jure naturæ eſſe inventoris, affirmat, juſtam eſſe legem, quæ præcipit, theſaurum inventum pertinere ad fiſcum. Quia dum acceptatur ea lex, qui acceptatunt, ceſſerunt jure ſuo. Et ideò inventori non fit injuria, quia in acceptatione ceſſit jure ſuo. Ob eandem rationem vult, eſſe æquam legem cujuſdam Regni, quòd navis naufragæ divitiæ ſpectent ad fiſcum; & aliæ ſimiles huic adjunctæ. Ita *ibid. num.* 317. & ſic in pluribus aliis materiis. Vide etiam *num.* 324. circà bona amiſſa à vero domino, & inventa ab alio, tradenda fiſco ex lege humana.

ARTICULUS II.

Impugnatur apertè doctrina relata.

164 HAnc doctrinam, qua parte ſtatuit, legem acceptatam eſſe validam, quando materia legis per ſe excedit omninò ſphæram poteſtatis præcipientis, eſſe falſam, & reiiciendam, clariſſimè oſtendo. Loquor autem de exemplo illo *notiſſimo*, quod proponit Caramuel de decurione textorum præcipiente abſtinentiam vini, eſum piſcium, auditionem Miſſæ, &c. quas leges quantumvis acceptentur, nullam penitus obligationem parere, cenſeo manifeſtum. Et benè Caramuel ſupponit, idem eſſe de decurione textorum præcipiente opera pia, & de Prælato vel Principe excedente omninò ſphæram ſuæ poteſtatis.

165 Oſtendo primò ab inconſtantia doctrinæ. Nam Caramuel, qui concedit, decurione textorum præcipiente illa opera pia, textores acceptantes præceptum, illo omninò obligari; ſimul negat, ſi Romanus Pontifex ſecundùm poteſtatem ſuam directam præcipiat materiam aliquam civilem (non Eccleſiaſticam, nec ſpiritualem, nec ad ſpiritualia ordinatam) in Regno v. gr. Hiſpaniæ; & ſi ea lex acceptetur ab Hiſpanis, prædictam legem eſſe validam. Ita *in eo lib.* 2. *Theolog. Intention. num.* 329. ubi cùm aſſerat, juſtam eſſe legem Hiſpaniæ, quæ animantia inventa, vulgò *moſtrencos*, attribui jubet Fratribus Mercenariis ad redemptionem captivorum; juſtam, inquam, quia acceptatam, eo quòd ratione acceptationis, vel inventores, vel veri domini cedunt jure ſuo; ſimul aſſirmat, legem Pontificis applicantis ea bona Fratribus Trinitariis, invalidam eſſe, eo quòd careat poteſtate directa præcipiendi in materiis civilibus extra Regnum ſuum temporale: cùm tamen conſequenter deberet concedere, quòd ea lex Romani Pontificis, ſi acceptetur ab Hiſpanis, eodem modo ſit valida.

166 Ait enim *loc. cit.* [Inquiris, poſſitne Summus Pontifex concedere alicui monſtrenca, ſeu bona, quæ carent vero domino?] Et inter alia reſpondet: Primò, in Regno Romano, cui Pontifex ut temporalis Princeps præficitur, poſſe leges de dominio ferre, *quæ à populo acceptatæ obligent*, manifeſtum eſt. Secundò, non poſſe tales leges ferre in Hiſpania, Gallia, aut aliis Regnis ſibi ſæculariter non ſubditis.] *Quæ etiam à populo acceptatæ non obligabunt:* hæc enim verba adjungere, contextus poſtulat.

167 Tum ſic: leges Pontificis in materia civili quantumvis acceptatæ ab Hiſpanis, non obligant; quia Pontifex non habet poteſtatem directam in materia civili in Hiſpanos: ſed decurio textorum non habet poteſtatem ad indicendum textoribus opera pia: ergo leges decurionis de operibus piis, quantumvis acceptentur à textoribus, non obſtringunt textorum conſcientias.

168 Vel è converſo. Leges decurionis indicentis opera pia textoribus, ab his acceptatæ, eos obligant; quia acceptatio tranſiit in compromiſſum, quamvis præcipiens careat poteſtate præcipiendi: ergo ſi Hiſpani acceptent legem Romani Pontificis præcipientis, moſtrenca applicari Fratribus Trinitariis, acceptatio Hiſpanorum tranſibit in compromiſſum, quamvis Pontifex careat poteſtate præcipiendi; atque adeò Hiſpani manebunt obſtricti ea lege Pontificis.

169 Oſtendo ſecundò Et do caſum, in quo Rex Hiſpaniæ ſubditis præcipiat, ut Miſſam audiant qualibet ſexta feria, ut ſingulis menſibus accipiant ſacram Synaxim, ut in honorem aſſumptæ Virginis quatuor diebus antecedentibus jejunent; & quòd has leges accepꝛent Hiſpani omnes, vel expreſsè, vel per compromiſſionem in plura Comitiorum ſuffragia. Et interrogo, an Hiſpani his legibus obſtricti maneant? Si affirmes, contra eſt primò. Nam ſimiliter obſtricti manebunt lege Summi Pontificis acceptata, quæ applicet moſtrenca Trinitariis. Tantus enim defectus eſt in Rege ad præcipiendum in materia ſpirituali, quantus in Pontifice ad præcipiendum Hiſpanis poteſtate directa in materia civili. Contra eſt ſecundò, quia inauditum eſt, leges Principis ſæcularis valere in materia ſpirituali, quantumvis acceptentur, ob rationes infrà ſubiiciendas.

170 Si verò neges, Hiſpanos manere obligatos iis legibus Regalibus verſantibus in materia ſpirituali, & acceptatis, obiicio: ergo neque decurio obligat textores ad opera pia, quamvis ejus leges acceptentur à textoribus. Ideò enim leges Regales quantumvis acceptatæ non obligant in materia ſpirituali, quia materia ſpiritualis eſt omninò ſuprà ſphæram poteſtatis Regiæ: ſed etiam leges decurionis textorum, quantumvis acceptatæ, circà opera pia ſunt ſuprà ſphæram poteſtatis decurionis: ergo neque decurio obligat textores ad opera pia ſuis legibus, licèt acceptatis.

171 Oſtendo tertiò. Si leges à decurione indictæ textoribus circà auditionem Miſſæ, jejunium, &c. eſſent validæ, quia acceptatæ; ſequeretur, quòd ſi Rex ferret leges in materia ſpirituali, etiam antè actualem acceptationem populi eſſent juſtæ, neque excedentes ſphæram poteſtatis Regalis; conſectarium eſt abſurdum, & à nemine concedendum: ergo & antecedens, unde illud conſectarium deducitur.

172 Probatur major. Illa circumſtantia, quæ legem aliàs iniquam reddit juſtam in ſtatu abſoluto, ſi proponatur in lege tanquam conditio, legem conditionalem reddet juſtam. Sic in multis Regnis gabella non eſt juſta, niſi quando intervenit conſenſus populi, Comitiorum ſuffragiis declaratus: quia ergo is conſenſus populi validam, & juſtam reddit legem de gabella ſolvenda, lex conditionalis erit juſta ex ſe, quæ indicit, *Solvatur gabella, ſi populus conſenſerit.*

173 Atqui acceptatio populi eſt circumſtantia, quæ legem aliàs iniquam reddit juſtam, etiam legem Principis ſæcularis in materia ſpirituali, cùm ſit eadem ratio, quæ in decurione reſpectu textorum: ergo juſta eſt hæc lex Principis ſæcularis, *Omnes audiant Miſſam qualibet quarta feria, ſi ſubditi acceptaverint*. Hæc conſequentia patet ex dictis Et procedo ulteriùs. Sed juxta ſententiam Caramuelis, & communem, omnes leges Regiæ afferunt eam conditionem: ergo ſi lex Regia dicat abſolutè, *Omnes audiant Miſſam qualibet quarta feria*, juſta eſt hæc, nec excedens poteſtatem Regis, ob tacitam conditionem, quam includit, acceptationis populi.

174 Itaque ex eo, quòd lex decurionis indicta textoribus, & ab illis acceptata circà auditionem Miſſæ, obſtringat textores, infertur, legem Regiam de auditione Miſſæ, & acceptatam obſtringere etiam ſubditos Regis. Rurſùs inde infertur, quòd ſi acceptata eſt juſta, & valida, etiam antè actualem acceptationem erit juſta, ſi feratur conditionaliter, id eſt, ſub conditione acceptationis. Et inde ulteriùs infertur, quòd poſſit Rex juſtè præcipere circà quamlibet materiam ſpiritualem; quia conditionaliter poteſt, ſcilicet ſub conditione acceptationis: & deinde omnes leges Regiæ habent eam conditionem tacitam. Quare de primo ad ultimum, Rex poterit præcipere in qualibet materia ſpirituali: cùm leges Regiæ eam imbibant tacitam conditionem conſenſus populi.

175 Oſtendo quartò, interrogando, in quo differt edictum illius decurionis à bono quodam conſilio, quòd tibi præſtat amicus de abſtinentia vini, de eſu piſcium, de auditione Miſſæ? Enim verò cùm audis ab amico tale conſilium, etſi velis illud acceptare tanquam obligatorium; nihil prodeſt acceptatio tua ad obligationem, nec per illam acceptationem amittis libertatem, quam anteà habebas, non alia de cauſa, niſi quia ad obligationem ſubeundam vi edicti non ſufficit acceptatio, ſed requiritur etiam authoritas obligandi in edicente; ſed decurio nullam habet authoritatem edicendi textoribus opera pia: ergo edictum illud decurionis de operibus piis eſt adinſtar conſilii, & nullam vim habet obligandi etiam acceptantes.

176 Oſtendo quintò. Nemo ſe obligat alteri homini, niſi per contractum: atqui acceptare conſilium alterius (ſive mavis, imperium ejus, qui non poteſt imperare) non eſt contractus: ergo per eam acceptationem textor non ſe obligat decurioni ad ſervandam abſtinentiam à carnibus. Et cùm aliàs decurio non habeat authoritatem obligandi ad id, non eſt unde textores maneant obligati; cùm hæc obligatio textorum oriri non poſſit ab authoritate decurionis, neque à propria acceptatione. Major, & conſequentia patent.

177 Et ut clariùs conſtet minor, ſuppono, dupliciter poſſe ſe gerere textores erga decurionem. Primò, ſi antecedenter ad legem decurionis celebrent cum eo contractum ſubjectionis, per hæc, aut ſimilia verba: *Volumus noſmetipſos tibi ſubiicere, ut injungas opera pia, quæ libuerit:* & hanc obligationem acceptet decurio; & hoc contractu celebrato, injungat decurio auditionem Miſſæ, & abſtinentiam carnium. Secundo modo, ſi tali contractu nullatenus celebrato antecedenter, injungat decurio textoribus prædicta opera pia, & ipſi dicant, ſe acceptare illa tanquam leges obligatorias.

178 Et ſi quidem priori modo fieret, non nego, obligatos manere textores (ſi non ſit lex, quæ talem contractum ſubjectionis prohibeat) quia lex prodiens à decurione, procedit à vera poteſtate antecedente ad legem, quæ poteſtas oritur à contractu antecedenti; à quo contractu pariter procedit debitum parendi in textoribus. Nam ubi præcedit contractus de lege amplectenda, per illum contractum poteſtatem accipit decurio ad præcipiendum; unde jam lex illa habet vim obligatoriam, eo præſuppoſito contractu. Sed Caramuel non loquitùr in hoc ſenſu, cùm excludat ab obligatione non acceptantes.

179 Ca-

179 Cæterùm acceptatio poſteriori modo facta, non eſt contractus, immò nec ſimplex promiſſio. Tum quia acceptantes legem, non promittunt obſervationem illius, ſed habent ſimplicem voluntatem ſubeundi illud onus. Tum quia etſi acceptatio eſſet promiſſio obſervandi legem, ad hanc promiſſionem non ſubſequitur acceptatio legislatoris, qua iſte acceptet promiſſionem ſubditorum, quæ erat neceſſaria, ut iſta promiſſio ſubditorum tranſiret in contractum. Immò ut tranſeat in contractum, non ſufficit; quòd legislator utcunque acceptet illam voluntatem obediendi; ſed quòd acceptet illam formaliter ut promiſſionem, vel ut obligationem ſibi factam. Et cùm legislator non cognoſcat illam acceptationem ſubditorum ut promiſſionem, vel obligationem ſibi factam, manifeſtum eſt, quòd non acceptat illam ut talem; cùm nihil ſit volitum, quin præcognitum. Tum denique, quia promiſſio etiam acceptata, ſecundùm Caramuelem, non eſt contractus, nec obligat in conſcientia, ut docet *lib. 2. Theolog. Intention. diſput. 9. num.* 588. adeò ut aſſerat, oppoſitam ſententiam, ſtando in ratione, non eſſe probabilem. Quod ſi promiſſio pecuniarum, etiam acceptata, non eſt contractus, neque obligat in conſcientia, à fortiori idem dicendum de promiſſione obſervationis legis, etiam acceptata à legislatore.

180 Oſtendo ſextò. Inintelligibile eſt debitum parendi in ſubdito, quin præcedat in Prælato jus imperandi: ſed dum intelligitur Petrus acceptare imperium ejus, qui non habet authoritatem imperandi, non intelligitur præcedere in imperante jus imperandi: ergo dum intelligitur Petrus acceptare ejus imperium, inintelligibile eſt in Petro debitum parendi.

181 Major patet, cùm debitum parendi procedat tanquam effectus moralis à jure imperandi; cauſa autem ſit prior effectu, & præſupponatur ad effectum. Minor autem, ſi penetrentur termini, ex ſe conſtat: nam implicat contradictionem, quòd ſit acceptatio imperii ejus, qui non habet poteſtatem imperandi, & quòd præſupponatur poteſtas, ſive jus imperandi.

182 Hæc omnia argumenta eodem modo militant in caſu, quo Princeps præcipiat in materia, quæ omninò eſt ſuprà ſphæram ſuæ poteſtatis: v.gr. ſi Rex præcipiat, ut ſubditi audiant Miſſam quarta quaque feria, & ut ſingulis quibuſque menſibus accipiant ſacram Synaxim. Nam per hoc quòd ſubditi eas leges acceptent, non accipit Rex poteſtatem ad præcipiendum in ſpiritualibus, quæ ſunt omninò ſuprà ſphæram ſuæ poteſtatis. Habet enim ſe Rex in hoc caſu eodem modo, ac decurio præcipiens textoribus auditionem Miſſæ, & abſtinentiam carnium.

ARTICULUS III.

Deciditur quæſtio duplici concluſione.

183 Duplicitur poteſt contingere, quòd materia præcepta ſit ſuprà ſphæram præcipientis. Primò quia præcisè violat jus ſubditi præcepto ſuo: ut cùm Princeps imponit gabellam ad utilitatem Reipublicæ, tamen in circumſtantiis, in quibus ſubditus non tenetur ſolvere. In quo caſu ideò prætergreditur ſphæram ſuæ poteſtatis, quia non habet poteſtatem ad irrogandam injuriam ſubdito, ſive ad violandum jus ſubditi. Quo jure ſecluſo, vel renunciato, materia præcepta non excedit poteſtatem Principis.

184 Ad hoc autem requiritur, quòd materia præcepta ſub conditione conſenſus ſubditi ſit intra ſphæram poteſtatis Principis, aut Antiſtitis. Quare licèt imponere prædictam gabellam abſulotè ſit ſuprà ſphæram poteſtatis Principis; tamen imponere illam conditionaliter, id eſt, ſub conditione, quòd conſentiant ſubditi, non eſt ſuprà ſphæram poteſtatis ejus; ſupponimus enim quoad reliquas circumſtantias eſſe juſtam.

185 Secundò poteſt eſſe ſuprà ſphæram imperantis, non quia præcisè violat jus ſubditi, ſed quia materia excedit omninò ejus poteſtatem. Ut ſi Rex præcipiat auditionem Miſſæ, jejunium, Communionem ſacram, &c. Nam ſi hæc præcipiat etiam conditionaliter, id eſt, ſub ea conditione, ſi populus velit acceptare leges, adhuc ſub hac conditione excedit ſphæram poteſtatis Regalis.

186 Sit prima concluſio. Quando materia legis eſt ſuprà ſphæram Principis, præcisè quia violat jus ſubditi, ſive quando licèt abſolutè ſit ſuprà ſphæram Principis, conditionaliter tamen non excedit ſphæram illius; tunc lex aliàs invalida firmatur acceptatione ſpontanea ſubditorum. Hæc concluſio patet. Nam ſi materia legis ſub conditione conſenſus populi indicta non excedit ſphæram poteſtatis legislativæ, purificata ea conditione, lex erit valida, & juſta, utpotè procedens à poteſtate, quæ illam legem ferre poteſt. Quæ lex ſpecialiter completur, & perficitur poſita conditione acceptationis, & conſenſus populi.

187 Hinc fit, verum videri quod ait Caramuel ſuprà relatus *num.* 263. legem de theſauro invento, fiſcalibus ſumptibus applicando, ubi ſpontaneè acceptata eſt, eſſe juſtam; quamvis theſaurus inventus jure naturæ pertineat ad inventorem: quia inventor, qui acceptavit eam legem, ceſſit jure ſuo. Illa autem lex eſt juſta, & valida, accedente acceptatione; quia licèt ſit ſuprà ſphæram poteſtatis Principis auferre ab inventore jus ſuum, non eſt tamen ſuprà ſphæram poteſtatis ejus, applicare theſaurum fiſco ſub conditione, quòd inventor conſentiat. Cenſetur autem inventor conſentire, ſi totus populus ſpontaneè acceptet. Sed nunquid lex eſt ſpontaneè acceptata, cui ab initio ex metu ſupplicii nemo audet refragari?

188 Sed metum pœnæ non officere validæ acceptationi legum, fortè ſuadere conaberis, quia leges pœnales validè acceptantur metu pœnæ. Cui reſpondendum eſt, aliud eſſe loqui de lege pœnali, quæ jus ſuum alicui aufert; & aliud de lege pœnali, quæ alieno juri nihil detrahit. Nam quidquid ſit de his ſecundi generis legibus, tamen leges, quæ juri alicujus derogant, requirunt ſpontaneam acceptationem, quæ nullo modo fiat ex metu ſupplicii, eo quòd requirunt liberam, & ſpontaneam ceſſionem juris.

189 Sit ſecunda concluſio. Quando materia legis excedit poteſtatem Principis abſolutè, & conditionaliter, acceptatio non ſufficit, ut tribuat valorem legi aliàs invalidæ. Hanc concluſionem probant omnia, quæ diximus *art. præced.* Nam ſi etiam ſub conditione conſenſus ſubditorum Princeps non extendit ſphæram ſuam ad talem materiam, quantumvis ſubditi conſentiant legi, illa non obligantur. Et ita ſi Rex præcipiat auditionem Miſſæ, jejunium, &c. quamvis leges ejuſmodi acceptentur, nihil valent; quia non eſt debitum parendi, ubi non præcedit in Principe jus imperandi. Vide cætera articulo præcedenti propoſita.

190 Obiicies primò. Hæc lex eſt valida; *Jubeo, ut applicetur fiſco theſaurus inventus, ſi inventor conſenſerit*: ergo etiam hæc erit valida; *Jubeo, ut Petrus operetur hanc actionem probabiliter malam, ſi Petrus conſenſerit*; idque etiamſi ſupponamus, cum Caramuele, Prælatum ex ſe (& ſecluſa acceptatione ſubditorum) carere authoritate præcipiendi in materia probabili. Ex quo fit, ſubditum per ſolam acceptationem legis cedere jure ſuæ libertatis, atque adeò obſtrictum manere ad parendum Prælato in materia probabili, quantumvis Prælatus ex ſe non habeat authoritatem in materia probabili: quia etſi non habeat authoritatem imperandi abſolutè in materia probabili, poterit illam habere ad præcipiendum conditionaliter in tali materia, id eſt, ſub conditione conſenſus ſubditorum. Id autem eſt contra id, quod diximus ſuprà *diſp. 16. cap. 7. concluſ.* 4.

191 Reſpondetur, claram eſſe utriuſque diſparitatem. Habet enim Princeps (immò & privatus quilibet) jus diſponendi de bonis Petri, ſi Petrus conſenſerit: nam eo ipſo quòd Petrus conſentiat alterum diſponere de bonis ſuis, confert illi jus; cùm poſſit, & velit jus, quòd ipſe habet, in alterum transferre. Princeps autem, qui caret poteſtate præcipiendi auditionem Miſſæ, quamvis ſubditus conſentiat, per hunc conſenſum non attribuit illi authoritatem præcipiendi. Quid enim prodeſt, quòd ſubditus conſentiat in eo, quòd illi jubeat, quòd jubere non poteſt? Nam ut conſtat ex dictis, ut obligetur ea lege Principis de auditione Miſſæ, vel lex debet obligare illum, utique procedens ab habente poteſtatem; vel ipſe ſubditus ſe debet obligare: quod non facit, dum non emittit promiſſionem acceptatam à Principe, aut ſtatuit pactum cum eo antecedens ad legem. Cùm ergo Princeps ex ſe non habeat poteſtatem præcipiendi in materia probabili, ſecundùm ſententiam Caramuelis; ſolus conſenſus ſubditi conſecutus ad legem invalidam, non dat illi eam poteſtatem præcipiendi in materia probabili.

192 Itaque Petrus per conſenſum confert alteri jus diſponendi de bonis Petri, & ideò eſt verus contractus, cùm transferat in alterum dominium, vel jus ad rem. Conſenſus autem ad hoc, ut obligetur ea lege, quæ verè non eſt lex, non ſufficit, ut Petrus maneat obligatus. Sicut Petrus conſentiens, quòd manus ejus ligarentur filo aranearum tanquam vero vinculo, non maneret verè ligatus; quia filum aranearum non eſt verum vinculum; ſicut lex procedens à non habente poteſtatem, non eſt verum vinculum obligationis.

193 Obiicies ſecundò. Scienti, & conſentienti non fit injuria: ergo quando Princeps imponit legem abſque poteſtate illam imponendi, populo ſcienti, & conſentienti non irrogat injuriam.

194 Reſpondetur, Principem præcipientem abſque authoritate præcipiendi, non irrogare injuriam populo ſcienti, & acceptanti; ſed facere rem invalidam: contendit enim ligare ſubditum abſque vinculo.

CAPUT VIII.

An opinio requirens acceptationem ad valorem legis, utilior ſit, quàm oppoſita, ut leges aliàs iniquæ validæ ſint?

195 Conſtat ex capite præcedenti, acceptationem populi nihil prodeſſe, ut leges valeant, quæ procedunt à legislatore nullam habente authoritatem præcipiendi, etiam ſub conditione conſenſus ſubditorum, modo ibidem explicato. Conſtat etiam, alias eſſe leges, quæ, ſi accedat acceptatio, validæ fiant, eo quòd legislator habeat authoritatem præcipiendi ſub conditione conſenſus ſubditorum; quales ſunt leges, quæ diſponunt de bonis privati de conſenſu illius.

196 De hoc ergo poſteriori genere legum procedit præſens quæſtio. Exempli gratia, theſaurus inventus jure naturæ eſt inventoris: quare ſi Princeps ſine conſenſu inventoris theſaurum adjudicet fiſco, fit injuria inventori: at verò ſi populus acceptet legem adjudicantem illum fiſco, jam id fit de conſenſu populi, atque adeò conſenſu inventoris, qui eſt unus de populo.

197 In-

Digitized by Google

197 Inquiritur ergo, an opinio, quæ affirmat, requiri acceptationem populi ad valorem legis, ſit utilior, quàm opinio oppoſita negans, requiri talem acceptationem; utilior, inquam, ad hoc, quòd ſalvetur, & intelligatur æquitas, & juſtitia legis applicantis fiſco theſaurum inventum, eo quòd in tali acceptatione requiſita contineatur etiam conſenſus inventoris; qui conſenſus legem juſtificat.

198 Caramuel *lib. 2. Theolog. intention. diſput. 1. art. 1. num. 285. §. in graviſſima*, ait: [Videris, me ſemper in omni lege publica populi conſenſum requirere.·.· Oppoſitæ defenſores ſententiæ ſæpè inſudant, ut poſſint Principum leges excuſare à tyrannide: ego facili negotio eas excuſo, ad juris ceſſionem recurrens: illæ enim, quæ invitis poſitæ eſſent injuriæ, ſunt æquæ, ſi volentibus, & conſentientibus imponantur.] Hoc itaque magnum commodum invenit Caramuel in opinione requirente acceptationem populi, quòd dum acceptationem requirit, in qua continetur conſenſus populi, ſalvatur juſtitia legis diſponentis de jure ſubditorum, de quo non poteſt diſponere ſine eorum conſenſu. Quod non præſtat opinio, quæ negat requiri ad valorem legis prædictam acceptationem.

199 Dicendum tamen eſt, in utraque ſententia æquè ſalvari, quòd prædictæ leges ab acceptatione fiant æquæ, & juſtæ. Pro cujus explicatione ſequentes prænotationes adhibeo.

200 Prænotandum eſt primò, has duas propoſitiones eſſe diverſas: *Datur de facto acceptatio legis: Requiritur ad valorem legis acceptatio ejus*. Eſſe diverſas patet, quia aliud eſt rem exiſtere, & aliud longè diverſum, eam eſſe requiſitam ad aliquid.

201 Prænotandum eſt ſecundò, primam propoſitionem ab utraque opinione admitti: nam, quæ negat requiri acceptationem, non negat eſſe de facto multas leges, contra quas populus non reclamat.

202 Prænotandum eſt tertiò, opinionem, quæ negat, requiri acceptationem ad valorem cujuslibet legis, non negare, quòd requiratur conſenſus populi in illis legibus, quæ feruntur contra jus ſubditorum: cum ex omnium ſententia nemo poſſit diſponere contra jus Petri, niſi de conſenſu Petri.

203 Hinc patet concluſio tradita. Quia opinio, quæ negat univerſaliter, requiri acceptationem ad omnem legem, concedit quidquid requiritur ad hoc ut leges, quæ ſunt contra jus Petri, fiant juſtæ de conſenſu Petri. Etenim actualis acceptatio ejus legis, quæ decernit contra jus Petri, eſt, quæ deſervit, ut talis lex non ſit juſta: ſed hanc actualem acceptationem non negat opinio, quæ aſſerit, non requiri univerſaliter ad legem acceptationem populi: ergo etiam hæc opinio admittit id, quod deſervit, ut prædicta lex ſit juſta.

204 Deinde pro iis legibus, quæ ſunt contra jus Petri, non negat præfata opinio, requiri conſenſum Petri, quin potiùs ex generali principio id admittit: ergo præfata opinio admittit, quidquid requiritur, ut lex diſponens contra jus Petri, fiat juſta ex conſenſu Petri.

205 Itaque aliud eſt, quòd generaliter requiratur acceptatio ad valorem legis; & aliud, quòd requiratur acceptatio, & conſenſus populi, ad iſtam legem, quæ decernit contra jus populi. Et ſtat, quòd primum ſit falſum, & ſecundum verum. Primum negat præfata opinio, non ſecundum. Et ideò juxta præfatam opinionem contrariam opinioni Caramuelis, ſalvari poteſt, quòd lex decernens contra jus populi, ad ſui valorem requirat conſenſum populi, cùm id præfata opinio non inficietur.

CAPUT IX.

An præceptum, uni Regulari ſubdito impoſitum, non valeat, niſi acceptetur ab illo?

ARTICULUS I.

Proponitur ſententia Caramuelis.

206 CAramuel *diſput. 52. in Regul. S. Benedicti*, affirmat primò, ſi præceptum uni ſingulari monacho impoſitum ſit de iis, quæ expreſsè continentur in regula, vel ſit medium unicè, & neceſſariò requiſitum ad obſervationem regulæ, obſtringi illo Religioſum ſtatim antè acceptationem: quia illud jam eſt acceptatum in voto obedientiæ: acceptata enim ſunt directè in prædicto voto omnia, quæ expreſsè continentur in regula; indirectè verò acceptatum eſt omne illud præceptum, cujus materia eſt unicè, & neceſſariò requiſita ad obſervationem cujuslibet ex regulis, quibus ſe obſtrinxit.

207 Affirmat ſecundò, ſi præceptum uni ſingulari Religioſo impoſitum ſit circà media non ſimpliciter, & unicè neceſſaria ad obſervationem Regulæ, ſed ad hanc conducentia, illud non obligare, quouſque Religioſus acceptet; immò & reclamare poſſe Religioſum contra præceptum, & non acceptare illud.

208 Affirmat tertiò, ſi præceptum ſingulari Religioſo imponatur circà materiam, ad quam non ſe extendit ſphæra juriſdictionis Antiſtitis Regularis, poſſe quidem illud non acceptari à ſubdito; cæterùm ſi ſemel acceptetur, ſubditum manere obſtrictum præcepto.

209 Sed oportet audire verba Caramuelis. Ibidem *num. 738.* ita aſſerit: [Ut præceptum obedientiæ ſit æquum, requiritur, ut imponatur à legitimo Abbate, & ſit de rebus contentis in regula, vel conducentibus ad contentas in regula. In rebus, quæ expreſsè ſunt in regula, prout communiter explicatur, non eſt opus acceptari à ſubditis: in rebus, quæ ſunt in ſummo rigore regulæ contra communem uſum, & in rebus, quæ non ſunt regulares, ſed ad regulares reducuntur, ut media ad finem, indiget acceptatione.]

210 In qua periodo obſervabis primò, eum loqui de quolibet præcepto, ſive impoſito communitati, ſive impoſito ſingulari individuo: quod ex aliis ejus verbis clariùs infrà patebit. Obſervabis ſecundò, primam partem prioris aſſerti relati ſuprà *num. 206.* contineri in iis verbis, *In rebus, quæ expreſsè continentur in regula, &c.* nam poſterior pars ejus aſſerti continetur in verbis proximè ſubjiciendis. Obſervabis tertiò, eum aſſerere, in duobus caſibus non obligare præceptum abſque ſubditi acceptatione: vel quando Antiſtes præcipit ea, quæ ſunt in ſummo rigore regulæ; qui rigor vi conſuetudinis legitimæ, aut privilegii jam obſoletus ſit; ait enim, Prælatum Regularem non extendere ad eum rigorem ſphæram ſuæ poteſtatis; nec ſubditi in profeſſione ſe obligarunt ad illum ſummum rigorem regulæ, atque adeò illum in profeſſione non acceptaverunt: vel quando Antiſtes præcipit aliquod medium conducens (non præcisè requiſitum) ad obſervationem regulæ.

211 Hoc magis explicat *num. 746.* in hæc verba: Nec valet dicere Abbas, *ſubditum* jam illam legem in profeſſione acceptaſſe, quia acceptavit regulam directè, & indirectè illa omnia, quæ neceſſariò conducunt ad obſervantiam regulæ. Si eſſet medium unicum, non deberet, nec poſſet *monachus* clamare. At ſemper ſuppetunt plurima, nec ullus in profeſſione admiſit media ſummè gravia, ſed neceſſaria ſolùm. Quæ autem ſummè moleſta ſunt, non ſunt neceſſaria, dum adſunt ſuaviora. Quòd ſi ſemel acceptatum fuerit tale præceptum, obligabit, ut alia.]

212 In quibus verbis notabis primò, jam expreſſiſſe, loqui ſe de præcepto, quod imponitur ſingulari ſubdito, ut patet illis verbis, *ſubditum jam illam legem in profeſſione acceptaſſe*. Et infrà etiam loquitur in ſingulari illis verbis: *Non deberet, nec poſſet monachus clamare*. Notabis ſecundò, in his poſtremis verbis contineri quòd ſi medium non ſit unicum, poteſt monachus clamare, & reſiſtere, atque adeò non acceptare. Notabis tertiò, poſteriorem partem primi aſſerti relati ſuprà *num. 206.* contineri in his verbis: quando medium eſt unicum, & neceſſarium ad obſervationem regulæ, jam eſſe indirectè acceptatum, atque adeò non egere nova acceptatione. Notabis quartò, ſi præceptum, etiam ſingulari individuo impoſitum injungat medium non neceſſarium, neque unicum ad obſervationem regulæ, poſſe non acceptari; & dum non acceptatur, eſſe invalidum.

ARTICULUS II.

Criſis, & impugnatio relatæ ſententiæ.

213 OLim credideram, mentem Caramuelis eſſe, etiam in iis, ad quæ ſe extendit ſphæra Prælati Regularis, requiri acceptationem ſingularis ſubditi, quando ea, quæ præcipiuntur, ſunt media conducentia ad obſervationem regulæ; non tamen unicè, & ſimpliciter neceſſaria: & ideò quamvis Prælatus Regularis haberet poteſtatem ea præcipiendi, ea præcepta non valere, donec accederet acceptatio ſubditi. Sed re altiùs reſpecta, comperio aliam eſſe mentem Caramuelis.

214 Et primò quidem in relatis periodis non loquitur de præcepto impoſito aliis ſubditis non Religioſis, ſed ſolùm de Religioſis. Secundò Caramuel ſtat in eo principio, quòd Prælatus Regularis non poteſt obligare ſubditum, niſi ad ea, ad quæ ſubditus ipſe vi voti ſe obligavit. Quod principium (longè tamen aliter intellectum) docent P. Thom. Sanch. P. Leſſius, & alii relati *diſp. præced. num. 10. & 20.* Addit tamen Caramuel in relatis periodis, vi voti obedientiæ ad nihil aliud ſe obligaſſe ſubditum regularem, niſi ad præcepta eorum, quæ continentur in regula, vel ſunt unicè requiſita ad obſervationem regulæ, ideò ad hæc non requiri acceptationem; cæterùm hanc requiri ad reliqua alia, quia ad ea non ſe obligavit ſubditus Religioſus.

215 Neque inde licet inferre, præcepta impoſita ab Epiſcopo uni ſingulari ſubdito, non valere, donec à ſubdito acceptentur. Nam Epiſcopus non præcipit vi voti obedientiæ, neque ea ſolùm, quæ ipſi fideles acceptarunt; ſed vi juriſdictionis Eccleſiaſticę, & independenter ab eo, quòd fideles ipſi ſe obligaverint ad parendum

216 Hęc tamen ſententia Caramuelis ſic explicata continet multa, quę mihi certò falſa ſunt. Primum, quòd in illis, ad quę Religioſus non ſe obligavit; atque adeò in iis, ad quę juxta ejus ſententiam non extenditur ſphęra poteſtatis Pręlati Regularis; ſi iſte imperet, & acceptetur à ſubdito ejus imperium, ſubditum illo manere obligatum. Etenim imperium procedens à non habente poteſtatem, nullum eſt; & acceptatio imperii invalidi nihil prodeſt ad contrahendam obligationem, ſed ſe habet ſicut acceptatio meri conſilii, ut manifeſtè conſtat ex toto capite 7.

217 Se-

Digitized by Google

217 Secundùm, quòd Religioſus vi voti obedientiæ dumtaxat ſe obligaverit, & acceptaverit præcepta eorum, quæ ſunt expreſſa in regula, vel quando materia precepta eſt medium unicè neceſſarium ad obſervationem regulæ. Conſtat enim id eſſe falſum in primis: nam ad obſervationem voti caſtitatis, v. g. poſſunt eſſe ſimul neceſſaria tria, vel quatuor media, ut quòd monialis ſervet clauſuram, quòd non alloquatur juvenes, quòd non ſcribat perſonis ſuſpectis ſine licentia Antiſtitis: quomodo ergo dicitur, quòd ſolùm acceptavit in profeſſione unicum tantùm medium?

218 Tertium, quòd Religioſus in emiſſione voti obedientiæ nihil aliud acceptaverit, quàm regulam, & id quod eſt unicum medium ad illam; & Prælatum regularem etiam vi juriſdictionis Eccleſiaſticæ nihil aliud præcipere poſſe ſubditis Regularibus. Nam *in diſp. præced.* manifeſtè conſtat, unum è duobus ſub disjunctione aſſerendum, vel quòd Prælatus Regularis vi juriſdictionis Eccleſiaſticæ poſſet ſubditis præcipere alia multa, quæ non continentur expreſsè in regula formali, nec ſunt media unicè neceſſaria ad illam: vel quòd ea multa continentur implicitè in regula, atque adeò, quòd vi voti obedientiæ ſubditus Regularis ſe obligavit ad illa. Sic enim poteſt Prælatus Regularis cogere præceptis ſubditum ad communionem annuam, ad jejunium Quadrageſimale, ad acceptandam pœnam ob delictum commiſſum contra Decalogum, & multa ſimilia non pertinentia ad regulam formalem, & expreſſam. In quibus unum eorum ſub disjunctione neceſſariò dicendum eſt.

219 Caramuel autem disjunctionem amputat, & utrumque negat; & quòd Prælatus Regularis poſſit imperare ſubdito, niſi ea, ad quæ ſubditus ſe obligavit, & acceptavit; & quòd ipſe non ſe obligaverit ad alia, quàm ad regulam expreſſam, & ad medium unicè requiſitum ad illam. Quòd tamen *in diſp. præced.* evidenter convictum eſt.

210 Itaque ſi ad communionem annuam urgeat præceptum Prælati Regularis, & ſtare velis in eo principio, quòd Prælatus Regularis non præcipit niſi ea, ad quæ ſubditus ſe obligavit vi voti obedientiæ; neceſſariò tibi dicendum eſt, id præceptum communionis annuæ jam eſſe acceptatum in emiſſione voti; illudque contineri implicitè in regula, ſecundùm quam vovit Religioſus: & ita eo præcepto obſtringi ſubditum Regularem, antè quemcunque acceptationem.

221 Quòd ſi ſtes principio oppoſito, quòd Prælatus Regularis præcipit, & urget communionem annuam, quamvis nullo modo contineatur in regula, neque ad id præceptum ſe obligaverit in emiſſione voti Religioſus; dicendum neceſſariò eſt, quòd Prælatus regularis poteſt præcipere vi juriſdictionis Eccleſiaſticæ alia, ad quę ſubditus non ſe obligavit in emiſſione voti. Et in eo caſu ſicut cùm Epiſcupus urget ſęcularem ad communionem annuam, obſtringit illum vi juriſdictionis Eccleſiaſticæ antè quamcunque ſubditi acceptationem; ita eodem modo Prælatus Regularis obſtringit ſubditum ad communionem annuam vi juriſdictionis Eccleſiaſticæ antè quamcunque acceptationem ſubditi. Quæ omnia evidenter conſtant *ex diſp. præced.*

222 Ex quibus omnibus concluditur contra Caramuelem, antè quamcunque acceptationem ſubditi Regularis, iſtum obſtringi poſſe pręceptis ſui Antiſtitis, etiam ultra ea, quæ ſunt expreſsè in regula formali, vel ſunt media unicè requiſita ad regulam; nempe altero è duobus modis prædictis.

223 Ego quidem adhuc dubito, an fuerit ſententia Caramuelis, quæ docet, præceptum Prælati Eccleſiaſtici, quicunque iſte ſit, imperantis uni ſubdito in materia ſibi ſubjecta, non habere vim obſtringendi, donec ſubditus acceptet. Et ſanè non parvum fundamentum eſt ad exiſtimandum, eam fuiſſe ejus ſententiam: cùm in legibus communibus poſtulet acceptationem ſingulorum individuorum faciendam per ſe, vel per compromiſſarios; nempe *in Theolog. fund. num.* 674. verbis relatis ſuprà *cap. 6. initio.*

224 Ea tamen doctrina clariſſimè convincitur. Nam Prælatus Eccleſiaſticus habet poteſtatem præcipiendi in materia ſibi ſubordinata independenter à conſenſu ſubditi, ut conſtat *ex cap.* 2. Et ea poteſtas Prælati inferioris Pontifice non eſt ab hoc limitata, ne poſſit obligare antè acceptationem, ut conſtat *ex cap.* 3. Ex quibus duabus præmiſſis evidenter infertur, quòd ſi vult obſtringere ſubditum antè acceptationem, poteſt. Sed quando Prælatus ſubditum compellit, & urget ad aliquid exequendum in materia ſibi ſubordinata medio ſuo præcepto, evidens eſt, quòd vult uti ea poteſtate obſtringendi ſubditum invitum: ergo evidens eſt, quòd eum obſtringit antè acceptationem.

225 Confirmatur. Ideò lex communis Eccleſiaſtica non obligat invitos, quia Prælatus non vult: ſed lege privata vult Prælatus Eccleſiaſticus obligare invitum, ut ex ipſa praxi evidens eſt: ergo de facto obligat invitum. Multæ aliæ demonſtrationes hujus veritatis afferri poſſent: ſed quia exiſtimo, eam aſſertionem eſſe nullius, ideò illis ſuperſedeo. Eſt enim certum, quòd Lorca 1 2. *tract. de legibus, diſp.* 20. dixit in hęc verba: [Pręceptum actuale obligat, nullo expectato aſſenſu ejus, cui imponitur: nec aliquis oppoſitum unquam mente concepit.

DISPUTATIO XXX.

An vi conſequentiæ magnæ *Benedictini (& ſimiles illis Regulares) ſint exempti a preceptibilibus Prælatorum ſuorum?*

CAPUT PRIMUM.

Preponitur ratio dubitandi, & ſententia Caramuelis.

1 CAramuel *in Regulam num.* 801. videtur poteſtatem pręceptivam Pręlati Regularis in aliquibus Religionibus ad meram probabilitatem, atque adeò ad libertatem ſubditorum reducere; inferendo ex doctrina Antonii Perez Benedictini, Abbatem ſuis monachis Benedictinis nihil penitus pręcipere poſſe virtute obedientię promiſſę, niſi vota, & Decalogum. Ecce ejus verba: [Non ſubticebo tamen aliquam *magnam conſequentiam*, quę ex Perezii opinione deducitur. Illa poteſt Pręlatus pręcipere, quę precepta in regula, non quę conſulta: at Perezio aſſerente, pręter ſolemnia vota, & ſimilia, quę aliàs etiam graviter obligarent, nihil in regula Benedictina pręcipitur: ergo nihil poterit Abbas in virtute devotę obedientię pręcipere, quòd aliàs non obliget ex pręcepto Decalogi. Conſequentia eſt legitima, major omninò vera; minor ex Perezio deſumpta. Tu igitur ne nimiùm inferas, minorem Perezianam remitte, & tene, dari multa in regula Divi Benedicti, quę pręcepti vim habent; & ideò poſſunt ab Abbatibus pręcipi: & ſi in pręcepta veniant profitentibus, pręvaricantibus ventura in crimina.]

2 Periodus autem Antonii Perez, ex quo deduxit illam minorem ſyllogiſmi, & *conſequentiam magnam*, eſt ex prologo in regulam Benedictinam, *n.* 122. quam affert Caramuel *eo n.* 801. in hanc formam: [Eatenus Doctor ſanctiſſimus nihil grave, nihil aſperum in ſua regula conſtituere ſperavit, quatenus ab his, quę inſtituta omnia acerba, & gravia reddunt (utique pręcepta, & Eccleſiaſticę cenſurę) quoad ejus fieri potuit abſtinere ſtuduit. Licèt enim D. Pater noſter Benardus dicat, inſtitutiones regulę profitentibus eſſe pręcepta, & pręvaricantibus crimina; quia tamen generalis regula eſt (quam ex Clemente V. *in Clement. Exivi de Paradiſo, de verborum ſignific.* deſumpſere Theologi pariter, & Juriſperiti) illa tantùm precepta eſſe, & mandata, quę verbum pręcepti, aut inhibitionis, vel ęquipollentis pręcepto, aut inhibitioni, obligant ſub reatu culpę: verba autem pręcepti eſſe, *Præcipio mando, jubeo, prohibeo, inhibeo, veto, interdico*; ęquipollentia verò eſſe, *Debeant, ſerventur, neceſſariò, neceſſe eſt, non licet, non poteſt:* verbum Bernardi (cui omnes ſubſcribere neceſſarium pariter, atque glorioſum eſt) intelligendum venit juxta regulam iſtam. Non enim licet commendari pręcepta, ubi ſpecies pręcepti non eſt. Maximè, quòd ultra pręcepta, multa in regula continentur, quę conſilii, admonitionis, conſuetudinis, correctionis, animadverſionis, atque ſimilium rationem habent. Quia igitur Pręceptor noſter pręceptis non abundavit, ſed (quoad ejus fieri potuit) abſtinuit, ideò convenienter dicere potuit, ſe gravia, & aſpera in regula non conſtituturum. Gravia enim, & aſpera monaſticę inſtitutionis non alia habentur, nec ſunt, quàm pręcepta formalia, & cenſurę, quibus innodamur ob illa, quę tanto pretio digna non apparent. Quare conſtitutio, & regula, quarum violatio ad pœnam dumtaxat temporalem obligat, ſuavis, & lenis cenſetur: quæ verò ad ſpiritualem, acerba, niſi violatio ſit, ut crimen læſæ Majeſtatis, qualis eſt votorum ſolemnium, ſimiliumque tranſgreſſio.] Hucuſque Antonius Perez.

3 Videtur igitur ex dictis, Caramuelem eſſe in ea ſententia, ut judicet probabile, quòd Abbas Benedictinus nihil poſſit præcipere ſub præcepto gravi obedientiæ, neque virtute voti obedientiæ. Quia etſi non dixerit his terminis expreſſis, *probabile eſſe*; at multa dicit, unde apertè concluditur, hanc eſſe mentem ejus. In primis dicit, illam eſſe *magnam conſequentiam*, quam non diceret magnam, ſi reputaret ſophiſticam, vel illegitimè deductam; immò poſteà addit, conſequentiam eſſe legitimam. Secundò dicit habere totum, quod requiritur ad probabilitatem. Relege illa verba: *Conſequentia eſt legitima, major omninò vera, minor ex Perezio deſumpta.* Quam minorem anteà vocavit Perezii opinionem. Tertiò, qui ſententiam refert, & laudat, non diſſentit ab ejus probabilitate. Hanc autem ſatis laudat, cùm vocat *magnam conſequentiam.* Quartò. Qui ſententiam aliquam refert valdè ſingularem, & nullum verbum addit contradicentis, vel reprobantis, clarè probatur, nec contradicere, nec reprobare. Nec ſufficienter contradicit, aut reprobat, qui poſtquam laudavit, adjungit; *Tu remitte*, vel *nega minorem.* Stat enim negari minorem ab eo, qui cenſet, eam eſſe probabilem.

4 Quintò. Nam in iis verbis, in quibus prima ſpecie videtur contradicere, Caramuelis ſectatores credunt, ibi eum magis favere illi conſequentiæ, & ejus conſequenti. Sic enim ponderant poſtremam clauſulam: *Tu igitur, ne nimiùm inferas, minorem Perezianam remitte, & tene dari multa in regula Divi Benedicti, quæ præcepti vim habent; & ideò poſſunt ab Abbatibus præcipi.* Quorum ſingula verba creduntur apposita potiùs in deſtructionem, quam, cùm videtur

tur

tur negare, affirmat. *Tu igitur nimium inferas* (inquiunt) quaſi dicat: [Video majorem eſſe certam, minorem probabilem, utpote opinionem Antonii Perez; conſequentiam legitiam, ideòque probabile conſequens. Adhuc tamen, lector, hoc tibi conſilium do, *ne nimium inferas*; conſilium autem voluntarium eſt, non neceſſarium: ideò non te obligo, non cogo, ut ab ea opinione diſcedas, ſed conſulo, ſed rogo; non ſub interminatione improbabilitatis, ſed ſub forma meræ deprecationis, ne januam videamur aperire omnibus monachis (quorum regula non continet præcepta) ut ſe generaliter ſubtrahant ab omnibus præceptis obedientiæ Abbatum ſuorum.] Ne *nimium inferas*; quaſi dicat: [Ego nimium intuli; *Tu ne nimium inferas*. Ego *magnam conſequentiam* intuli; tu ne me ſequaris: nam etſi probabilem judicaverim eam *magnam conſequentiam*, precor te, ne illam quantumvis probabilem, ſequaris.] Ita enim Caramuelis ſtudioſi interpretantur. An rectè alii judicent.

5 Notant etiam verba ſequentia: *Minorem Perezianam remitto*. Non dixit, *improbo*; non dixit, *fuge*; non dixit, *nego tanquam certò falſam*; ſed, *remitto*. Quod verbum ad ſummum ſignificat, eam propoſitionem negandam eſſe. Nota etiam ſequentia verba: *Et tene, dari multa in regula Divi Benedicti, quæ præcepti vim habent*. Non dixit, *tene ut certum, & indubitatum*; quaſi dicat: [Tene id, quamvis poſſis tenere oppoſitum. Tene id coactione rationis, & argumenti, ſed conſilio ejus, qui non audet tantæ laxitati probabilitatem adſcribere.]

6 Dices, Caramuelem non admittere concluſionem *conſequentiæ magnæ*: nam qui negat minorem ſyllogiſmi, non admittit concluſionem.

7 Sed non videris quoad hoc ſatisfacere. Nam ſyllogiſmus *conſequentiæ magnæ*, & qui eum inſtruit, contendat, concluſionem *conſequentiæ magnæ* eſſe probabilem; ut illi contradiceret, neceſſe erat negare probabilitatem. Nam ut ſæpe Caramuel meritò clamat, huic propoſitioni, *Probabile eſt, rem eſſe*, non contradicit iſta, *Res non eſt*; nec contradicit, qui negat iſtam *Res eſt*; ſed qui dicit, *Non eſt probabile, rem eſſe*: vel qui negat hanc, *Probabile eſt rem eſſe*. Cùm ergo Caramuel negaverit probabilitatem, quam ſyllogiſmus *conſequentiæ magnæ* conatur obtrudere, videtur non illi contradicere. Et qui non contradixit, dum debuit, aſſentiri videtur.

8 Sed eſto, id non ſit verum, quòd Caramuel ita cenſuerit, illam concluſionem eſſe probabilem: non ſolùm nocet veritas, ſed exiſtimatio; non ſolùm nocebit, quòd Caramuel verè illam docuerit, ſed etiam, quòd docuiſſe exiſtimetur. Nam qui credunt, ejus fuiſſe opinationis Caramuelem, poterunt fortè exiſtimare probabilem, in ſummum præjudicium veritatis Theologicæ. Ideòque, ne virus ſerpat, neve aurichalcum pro auro accipiatur; neceſſarium duxi, diſcurſum examinare, & aurichalcum ab auro diſtinguere.

9 Ea ergo *conſequentia magna* (cujuſcujus ea ſit) injuria eſt veritati Theologicæ, injuria arti ſyllogiſticæ, injuria Antonio Perezio, injuria denique Religioni Benedictinæ; immò & omnibus Religionibus habentibus ſimilem regulam, nempe non obligantem ſub reato culpæ. Quæ omnia in ſequentibus capitibus jam oſtendo.

CAPUT II.

Primum argumentum contra eam doctrinam, deſumptum ex illata nullitate profeſſionis.

10 UT videas, quàm efficaciter concludat hoc argumentum contra eam doctrinam, quam vult probabilizare *conſequentia magna*, adhæreant firmiter memoriæ tuæ duæ præmiſſæ illius ſyllogiſmi, quæ pariunt eam conſequentiam, nempe non poſſe Prælatum præcipere graviter ſubdito, quæ ſunt in regula conſilia, ſed ſolum, quæ ſunt præcepta; probabile autem eſſe, quod omnia contenta in regula Benedictina ſunt conſilia, & non præcepta.

11 Illa profeſſio eſt nulla, & invalida, quæ habet unum ex votis ſubſtantialibus nullum, & invalidum; ſed ſecundùm doctrinam præcitatam, profeſſio habet unum votum ex ſubſtantialibus nullum, & invalidum, ſcilicet votum obedientiæ: ergo ea profeſſio nulla eſt, & invalida. Major eſt evidens; profeſſio enim Religioſa eſſentialiter conſtituitur tribus votis ſubſtantialibus, quorum aliquo deficiente, deficit pars eſſentiæ profeſſionis; nihil autem ſubſiſtit, ejus eſſentia partialiter, vel totaliter deficiente.

12 Minor verò probatur. Votum obedientiæ, quod emittunt Benedictini expreſſis, & formalibus terminis, eſt votum obedientiæ ſecundùm regulam (ſicut & aliquæ aliæ Religiones; reliquæ autem licèt non exprimant *ſecundùm regulam*, at id ſubintelligunt:) ſed juxta doctrinam traditam votum obedientiæ ſecundùm regulam eſt impoſſibile, & implicatorium: ergo nullum, & invalidum. Probatur minor. Per votum obedientiæ ſecundùm regulam obligatur vovens ad obediendum Prælato, ſi præceperit, quæ ſunt in regula; ſed ſecundùm eam doctrinam nihil eſt in regula, quod poſſit præcipere Prælatus, cùm omnia ſint conſilia, & nulla præcepta: ergo per votum obedientiæ ſecundùm regulam non obligatur ad obediendum; cùm nihil ſit, in quo poſſit obedire? ergo id votum obedientiæ eſt chimæricum, & implicatorium. Itaque id votum obedientiæ ſecundùm regulam involvit terminos implicatorios: promittitur enim obedientia ſecundùm regulam exhibenda Prælato, cùm Prælatus nihil poſſit præcipere ſecundùm regulam: eſt ergo votum obediendi in nullo. Et quidem debitum obedientiæ eſt eſſentialiter relativum ad præcipientem: cùm ergo præcipiens nihil poſſit præcipere ſecundùm regulam, deficit eſſentia illius debiti obediendi ſecundùm regulam.

13 Confirmatur primò. Implicat votum obediendi in aliqua materia, quòd non obliget ad obediendum in tali materia, ſed votum Religioſæ obedientiæ eſt votum obediendi ſecundùm regulam, ſive in materia regulæ; & ſecundùm *conſequentiam magnam* non obligat ad obediendum in materia regulæ, etiam præcepta à Prælato: ergo implicat tale votum Religioſæ obedientiæ. Major eſt evidens, quia votum non obligaret ad id, quod promittit. Minor verò quoad priorem partem, & evidens eſt, & aſſumitur à Caramuele ſæpiùs: quoad ſecundam verò partem eſt concluſio *conſequentiæ magnæ*. Hinc infero: ergo votum obedientiæ Religioſæ non obligat ad id, quoad promittit. Tum ſic: ergo nullum votum obligat in conſcientia ad id, quod promittit, quod eſt hæreticum. Patet conſequentia; quia eadem omninò ratio ad obligandum eſt in voto obedientiæ, ac in cæteris aliis.

14 Confirmatur ſecundò. Omne votum obligat in conſcientia ad id, quod promittitur: ſed votum promittit obedientiam in materia regulæ: ergo votum religioſæ obedientiæ obligat in materia regulæ: ergo ſi materia regulæ præcipiatur à Prælato, obligat in conſcientia. Hæc conſequentia patet; quia iſta ſecunda conſequentia eſt ſynonima cum prima. Et nota, majorem hujus ſyllogiſmi eſſe de fide Catolica, & minorem evidentem. Tu, ò Theologe, judica, qualis erit conſequentia.

15 Pro cujus rei claritate notandum eſt, Caramuelem excludere à poteſtate præceptiva Prælati omnia alia, quæ non ſunt in regula. Admittit communis ſententia in regula implicitè includi omnia alia præcepta, quæ ſunt communia Regularibus, & ſæcularibus; immò & præcepta ſpecialia, quæ in corpore juris reperiuntur impoſita Regularibus; negat tamen Caramuel, Prælatum ea poſſe præcipere, etiam jejunia Eccleſiaſtica, *quia de jejuniis Eccleſiaſticis Sancta regula diſponit nihil*; ut conſtat *ex diſp.* 28. *c.* 1. atque adeò negat, reliqua alia præcepta includi ullo modo in regula. Ideòque Prælatum ſola illa præcipere poſſe, quæ expreſsè continentur in regula, vel ſunt media unicè neceſſaria ad regulam obſervandam. Immò quando in regula ponuntur illa, quæ aliàs ſunt juris divini, vel eccleſiaſtici, *ex vi præcepti regulæ, nullam novam obligationem inducere*. Ita enim habet *nu.* 712. & patet, hanc eſſe ejus mentem ex tota mea diſp. 28. Si ergo modo tanquam probabile adſtruit, quidquid eſt in regula, eſſe conſilium; atque adeò nihil eorum, quæ ſunt expreſſa in regula, poſſe præcipi à Prælato, relinquitur, obedientiam ſecundùm regulam eſſe obedientiam ad nihil.

16 Unum ſolùm effugium poteſt tentare Caramuel, ſcilicet poſſe Prælatum præcipere obſervationem voti caſtitatis, & paupertatis, quæ videntur cōtineri in regula: jam ergo datur aliquid, quod poſſit præcipere Prælatus; atque adeò votum obedientiæ ſecundùm regulã jam habet materiam obediendi, ſcilicet in obſervantia votorũ.

17 Sed hoc effugium præcluditur primò, quia eſt contra ipſum Caramuelem. Is enim *in Regul. num.* 86. hæc habet: [Arguis quartò. In regula inducitur caſtitatis, obedientiæ, & paupertatis obſervantia, quæ obligat ſub peccato mortali: ergo ſaltem in regula reperiuntur hæc præcepta. Ita intellexiſſe videtur Joannes Andreas in Novella, in cujus capitis gloſſa ſic: *Intellige indiſtinctè quoad tria ſubſtantialia; alia autem non credo eſſe in præcepto, aliàs vix unus monachus de mille ſalvaretur.* Fallitur tamen. Et ad argumenti formam reſpondeo, concedendo majorem, minorem diſtinguo. Paupertas, obedientia, & caſtitas obligant, quà præcepta à regula, nego; quà promiſſa in profeſſione, concedo.] Unde patet, vota paupertatis, & caſtitatis non eſſe præcepta in regula, atque adeò juxta *conſequentiam magnam* non poſſe præcipi à Prælato.

18 Præcluditur ſecundò. Quia obedientia ſecundùm regulam ſolùm reſpicit ea, quæ expreſsè, & formaliter continentur in regula, ut ſæpe repetit Caramuel: ſed in regula Sancti Benedicti non continentur expreſsè vota caſtitatis, & paupertatis; in regulis enim, quas affert Caramuel de caſtitate, & paupertate, ſolùm agit S. Benedictus, quomodo monachi exercituri ſint eas duas virtutes; nihil autem agit de votis earum: ergo obedientia ſecundùm regulam non reſpicit ea vota.

19 Neque prodeſt, quod ait ille Author *num.* 619. Benedictinos profiteri paupertatem ſecundùm regulam, & caſtitatem ſecundùm regulam. Nam aliud eſt, quod paupertas ſit ſecundùm regulam; & aliud, quòd paupertas includatur in obedientia ſecundùm regulam; non enim includitur (juxta Caramuelem) in obedientiam ſecundùm regulam, neque votum paupertatis includitur expreſsè in regula. Et quidem profeſſio Benedictina promittit primò ſtabilitatem. Secundò converſionem morum, tertiò obedientiam ſecundùm regulam. In converſione autem morum includi paupertatem, & caſtitatem aſſerit is Author *num.* 619

20 Præcluditur tertiò. Quia etiamſi votum includeretur in regula computandum eſſet ſicut cętera, quę obligãt jure divino, & clauduntur in regula: *quæ ex vi præcepti regulæ, nullam novam obligationem*

Digitized by Google

non inducunt: ut docebat Author eſtatus *n.* 712. Cùm enim votum obliget. jure diuino,cenſendum eſt eadem lege, qua cenſentur reliqua juris diuini expreſſa in regula.

21 Præcluditur quarto. Nam ut *n.*609. aſſerit Author: [Benedictini non profitemur aliquam regulam abſolutè, ſed conditionatè, hoc eſt profitemur ſervare regulam Divi Benedicti, cùm Abbas juſſerit; ſive, quòd idem eſt, profitemur obedire Prælato indicenti illa, quæ ſunt in regula.] Hoc non poteſt dici de votis paupertatis, & caſtitatis: ergo ea dicenda ſunt non eſſe partes regulæ. Minor patet, quia Religioſi profitentur ſervare paupertatem, & caſtitatem, non conditionatè, ſed abſolutè.

22 Præcluditur quintò. Si enim votum obedientiæ ſolùm clauderet materiam caſtitatis, & paupertatis, fruſtaneum eſſet votum obedientiæ: jam enim caſtitatis, & paupertatis obſervatio ſufficienter firmata eſſet voto; ad quid ergo novum votum ſine nova materia? Ex quidem potius dicendum eſſet in profeſſione, *promitto obedientiam ſecundùm duo vota*, quàm *ſecundùm regulam*.

23 Dixi, illud vnicum effugium tentari poſſe pro Caramuele; quia ſi diceret, licèt Prælatus non poſſit præcipere ea, quæ ſunt expreſsè in regula; poſſe tamen præcipere media ad regulam obſervandam: illud quidem eſſet leviſſimum, & Caramuele indignum. Etenim cùm omnia contenta in regula eſſent mera conſilia voluntaria, juxta *conſequentiam magnam*, & ideò præcipi non poſſent à Prælato; repugnaret, quòd non poſſent præcipi conſilia, quia merè voluntaria; & quòd poſſent præcipi media, quæ determinarent ad ea merè voluntaria exequenda. Tum quia medium ſequitur naturam finis. Tum etiam, quia deſinerent eſſe conſilia merè voluntaria, ſi obligarentur Religioſi ad ponenda media, quæ determinarent, & urgerent ad conſilia illa exequenda. Ita Epiſcopus, qui non poteſt præcipere ſubdito ſæculari, ut amplectatur ſtatum omnimodæ caſtitatis, quia hæc eſt merum conſilium; eadem ratione non poteſt illum obligare ad faciendum aliquid, quòd ſit medium determinans ad amplectendum eum ſtatum; quia jam indirectè obligaret eum ad talem ſtatum: quòd eſt contra eſſentiam conſilii merè voluntarii.

CAPUT III.

Argumentum ſecundum ex eo, quòd regula, ut ſubeſt voto obedientiæ, eſſentialiter eſt præceptibilis.

24 Concluſio *conſequentia magna* eſt, nihil contentum in regula eſſe præceptibile; ideòque Prælatum Regularem non poſſe graviter præcipere ſubditis aliquid eorum, quæ expreſsè continentur in regula. Itaque ſi probamus, de eſſentia regulæ, ut ſubeſt voto obedientiæ eſſe, quòd ſit præceptibilis, falſa & implicatoria erit ejuſmodi concluſio. Illud autem ſic probo, præmittendo cum Caramuele, votum obedientiæ ſecundùm regulam non eſſe votum exequendi ea, quæ continentur in regula, ſed votum obediendi Prælato, ſi præceperit ea, quæ ſunt in regula. Tum ſic. Regula, ut ſubeſt illi voto, ex conceptu ſuo dicit eſſe obedibilem (id eſt materiam obedientiæ, ſi præcepta fuerit à Prælato.) ergo ex conceptu ſuo dicit eſſe præceptibilem. Conſequentia patet, quia quæ eſt materia voti obedientiæ, ſi præcepta fuerit, præceptibilis eſt; quomodo enim eſſet materia voti obedientiæ, ſi præcipi non poſſet?

25 Antecedens verò probatur. Implicat contradictionem, quòd ſit votum obedientiæ ſecundùm regulam, & quòd regula non ſit obedibilis, ſcilicet ſi præcepta fuerit à Prælato. Etenim ſi velis componere utrumque, videlicet, quòd ſit votum obedientiæ ſecundùm regulam, & quòd regula non ſit obedibilis, duo contradictoria compones. Conſidera has duas propoſitiones. *Emitto votum obedientiæ ſecundùm regulam*; *Non obligor obedire regulæ, ſi præcepta fuerit à Prælato*. Per objectum primæ propoſitionis obligatus manes obedire in materia regulæ, ſi fuerit præcepta à Prælato; per objectum ſecundæ propoſitionis liber manes ab obligatione obediendi in materia regulæ, ſi præcepta fuerit: ergo implicat contradictionem, quòd ſit votum obedientiæ ſecundùm regulam, & quòd regula non ſit obedibilis, atque adeò neque præceptibilis.

26 Confirmatur primò. Votum obedientiæ ſecundùm regulam eſt quædam relatio habens terminum correlatiuum Prælatum præcipientem ſecundùm regulam: ſed implicat contradictionem, quòd relatio intelligatur ſine correlatiuo: ergo implicat contradictionem, quòd intelligatur votum obedientiæ ſecundùm regulam, & quòd non intelligatur Prælatus, ut potens præcipere ſecundùm regulam. Sed implicat contradictionem, & quòd regula non ſit præceptibilis: ergo implicat intelligi votum obedientiæ ſecundùm regulam, & quòd regula non ſit præceptibilis.

27 Confirmatur ſecundò. Nemo poteſt ſe obligare ad obediendum Prælato in materia incapaci obedientiæ: ſed vovens obedientiam ſecundùm regulam obligat ſe validè ad obediendum Prælato in materia regulæ: ergo materia regulæ eſt materia capax obedientiæ, atque adeò præceptibilis à Prælato. Minor evidens eſt ex terminorum comprehenſione, quia idem omninò eſt promittere obedientiam ſecundùm regulam, & obligare ſe ad obediendum in materia regulæ. Major item eſt evidens ex terminis. Tum quia, ut quis ſe obliget ad obediendum in aliqua materia, talia debet eſſe materia, ut ad ejus obedientiam poſſit obligari; cùm ſint termini correlativi, & propoſitiones ſynonimæ. Tum etiam, quia ideò non poteſt quis ſe obligare ad obediendum in materia prava, quia materia prava eſt incapax obedientiæ.

28 Dices, verum eſſe, materiam regulæ eſſe præceptibilem; id tamen intelligendum eſſe, dum regula non ſit merum conſilium purè voluntarium; ſi enim eſt merum conſilium purè voluntarium, & omninò relictum in arbitrio operantis, quomodo poteſt eſſe ſimul præceptibile.

29 Sed contra eſt: nam implicas terminos, dum dicis, ex una parte eſſe materiam, ſecundùm quam emittatur votum obedientiæ & in qua exercenda eſt obedientia promiſſa Deo; & ex altera parte eſſe conſilium, ſi hoc eſt impræceptibile. Quod ex dictis evidenter oſtenditur. Nam materia, ſecundùm quam emittitur votum obedientiæ, non poteſt eſſe materia, in qua exerceatur obedientia promiſſa Deo, niſi ſit præceptibilis à Prælato; ii enim ſunt termini ſynonimi: neque intelligi poteſt, quòd exerceatur obedientia promiſſa Deo in aliqua materia, niſi talis materia præcipiatur, ut exerceatur talis obedientia. Si ergo ex altera parte adiicis, quòd ſit conſilium impræceptibile, jam das illi materiæ duo prædicata implicatoria, videlicet, quòd ſit præceptibilis, & quòd ſit impræceptibilis, ſive non præceptibilis.

CAPUT IV.

Argumentum tertium ex eo deſumptum, quòd non repugnat conſilio eſſe præceptibile.

30 Tempus eſt, ut vitia ejus ſyllogiſmi aperiamus, ut conſtet, eam non eſſe *Conſequentiam magnam*, ſed potiùs de magnitudine ſua deturbandam, eo quòd levi, immò & falſo nitatur fundamento. Nam quantumvis magna domus ſit, ſi columnam detrahas, ſolo æquabitur. Prima columna, qua nititur *conſequentia magna*, eſt ea propoſitio, quæ aſſerit, non eſſe præceptibilia ea, quæ ſunt conſilia in regula. Eam propoſitionem falſam eſſe, ſic probo.

31 Non repugnat conſilio, quod ſit præceptibile: ergo falſa eſt propoſitio, quæ aſſerit, conſilia eſſe impræceptibilia. Probatur antecedens. Non repugnat conſilio, quod obliget ex lege privata, præſuppoſita ea lege privata, quæ cadat ſupra tale conſilium: ergo non repugnat, quod ſit præceptibile. Antecedens probatur. Servare omnimodam caſtitatem, eſt merum conſilium; & tamen qui vovet omnimodam caſtitatem, obligatur ex voto, quod eſt lex privata: ergo non repugnat conſilio, quod obliget ex lege privata. In quo caſu caſtitas omnimoda eſt conſilium, antequam adveniat votum, adveniente autem voto, de conſilio tranſit in legem ſtrictiſſimè obligantem. Ab hac autem lege privata evidens paritas deſumitur ad præceptum, ſicut enim licèt omnimoda caſtitas ſit conſilium; ſi tamen accedat votum, incipit obligare, ut lex priavata; ita ſi accedat præceptum, poterit ſimiliter obligare. Da, ingredi Petrum in Congregationem aliquam piam, in qua fiat illi exhortatio, ut ſervet conſilium omnimodæ caſtitatis; ea tamen lege, ut ſi præcipiatur à præpoſito Congregationis, teneatur facere votum caſtitatis, vel teneatur ſine voto illam obſervare. Ecce quomodo conſilium tranſire poteſt in obligationem præcepti.

32 Et quidem ex his concluditur, non repugnare, quòd ſanctiones regulæ ſint conſilia ea lege, ut ſi præcipiantur à Prælato, tranſeant in præcepta. Quod autem ita de facto contingere debeat in regula Benedictina, ſic oſtendo. Nam ex una parte ſanctiones ejus regulæ videntur eſſe conſilia ex mente Perezii; ex alia verò parte conſtat, eas eſſe præceptibiles: ergo conſilia ſunt, dum non præcipiuntur; quando verò præcipiuntur, tranſeunt in præcepta. Et ſemper loquor de præceptis graviter obligantibus.

33 Obiicies. Stando in ſententia vera, quæ docet, regulam eſſe præceptibilem, & Prælatum poſſe graviter obligare ad illius obſervationem, non poteſt negari, quòd in tali regula ſunt aliqua conſilia omninò voluntaria, ad quæ non poteſt Prælatus obligare: v. gr. conſtitutio undecima ſummarii B. P. noſtri Diui Ignatii, quæ indicit nobis, [Velle contumelias, falſa teſtimonia, & injurias pati, ac ſtulti haberi, & exiſtimari (nulla tamen ad id per eos data occaſione) eo quòd exoptant aſſimilari, ac imitari aliquo modo Creatorem, ac Dominum Noſtrum Ieſum Chriſtum.] Et ſimiles aliæ ſummæ perfectionis. Tum ſic. Dantur regulæ, quæ ſunt conſilia, & ad quas propterea non poteſt Prælatus graviter obligare: ergo ſi omnes ſanctiones regulæ ſint conſilia, non poterit Prælatus ad aliquod eorum obligare, omneſque illæ erunt impræceptibiles. Et confirmatur. Quòd emittatur votum obedientiæ ſecundùm regulam, non obſtat, quominùs partes regulæ, quæ ſunt conſilia, ſunt impræceptibiles: ergo quòd emittatur votum obedientiæ ſecundùm regulam, non obſtat, quominus tota regula data per modum conſilii ſit impræceptibilis.

34 Reſpondetur, conſtare ex dictis, quantam implicat contradictionem, quòd tota regula ſit impræceptibilis, quia aliàs non poteſt intelligi, quòd votum obedientiæ ſit ſecundùm regulam, ſi nec tota regula, nec pars regulæ poteſt præcipi à Prælato. Et quidem aliquando in regula eſt aliqua pars adeò excelſæ, & ſummæ perfectionis, ut ex eo colligitur, non fuiſſe mentem legiſlatoris eam ſtatuere, vi poſſet ſubditus graviter ad illam obligari; &

in

in eo caſu ita eſt conſilium, ut neque poteſtate Prælati poſſit tranſire in præceptum. Hæc autem pars regulæ, propriè loquendo, non eſt regula, quæ ſubiicitur voto obedientiæ; neque poteſt dici, quòd votum obedientiæ emittitur ſecundùm illam regulam, quæ data eſt ad merum conſilium, & non ad præceptum. Unde nomen *Regula*, ſumitur dupliciter; propriè, & impropriè. Propriè ſumitur pro ea, quæ eſt correlativa voti obedientiæ; impropriè pro ea, quæ data eſt in conſilium, & non in præceptum, neque ut materia voti obedientiæ.

35 Hinc reſpondetur argumento, primò diſtinguendo antecedens: dantur regulæ [propriè ſumptæ,] quæ ſunt conſilia, nego; [impropriè ſumptæ,] concedo. Secundò diſtinguendo aliter antecedens: dantur regulæ, quæ ſunt conſilia, ad quas propterea non poteſt Prælatus obligare [ſuppoſito, quòd ſint aliæ partes regulæ præceptibiles,] concedo; [ſi non ſint aliæ partes præceptibiles,] nego. Quæ ſolutio ex patet dictis.

36 Ad confirmationem conceſſo antecedenti, negatur conſequentia; quia ſi tota regula ſit impræceptibilis, votum obedientiæ ſecundùm regulam non habet materiam, in qua poſſit votum exerceri. Unde ſi tota regula data eſſet per modum conſilii, eſſet quidem conſilium, dum non præcipitur, & imperante Prælato tranſiret in præceptum; excepta tamen materia ſummæ perfectionis, quæ ob id eſſet incapax tranſeundi in præceptum.

CAPUT V.

Tria argumenta contra conſequentiam magnam, *petita ex juriſdictione Prælati Regularis.*

37 TRibus modis poteſt inſtrui argumentum ex hoc capite juriſdictionis contra concluſionem repertam in *conſequentia magna*, quæ concludit, Prælatum Regularem nihil poſſe graviter præcipere eorum, quæ expreſsè continentur in regula. Igitur ex hoc capite impugnatur primò concluſio. Si Prælatus Regularis nihil poſſe graviter præcipere eorum, quæ expreſsè ſunt in regula, juriſdictio Prælati Regularis præceptiva nulla eſſet; atqui de fide Catholica eſt, Prælatum Regularem habere juriſdictionem præceptivam, vi cujus poſſint ſubditi graviter obligari, *ſuppoſito univerſali conſenſu Eccleſiæ, & vero ſtatu Religioſo, ejuſque inſtitutione, & approbatione*, ut aſſerit P. Suar. *citat. diſputat.* 28. *capit.* 2. ergo concluſio illa, unde infertur, falſa eſt, & abſurda. Minor rectè explicata negari non poteſt: quam ego ſic intelligo, ut poteſtas Prælati Regularis ad præcipiendum ſub reatu culpæ ſit objectum concluſionis Theologicæ, ita ut oppoſita propoſitio ſit erronea. Quod ex hoc ſyllogiſmo patet, [Omnis juriſdictio Eccleſiaſtica directiva talis eſt, ut vi eius poſſint ſubditi obligari ſub reatu culpæ: juriſdictio Prælati Regularis eſt juriſdictio Eccleſiaſtica directiva: ergo juriſdictio Prælati Regularis talis eſt, ut vi ejus poſſint ſubditi obligari ſub reatu culpæ.] In quo major eſt propoſitio de fide, utpotè evidenter contenta in poteſtate, quam Chriſtus dedit Petro, & ſucceſſoribus. Minor autem eſt evidens; quare conſequens evadit concluſio Theologica.

38 Probatur ergo major. Nam ſecundùm Caramuelem juriſdictio Prælati non extenditur ultra ea, quæ ſunt expreſsè in regula, vel ſunt media unicè requiſita ad illam; de quo vide *diſput.* 28. ergo his ablatis, ut aufert *conſequentia magna*, nulla remanet juriſdictio Eccleſiaſtica in Prælato Regulari: ergo ſi vera eſt concluſio *conſequentiæ magnæ*, juriſdictio præceptiva Prælati Regularis nulla eſt.

39 Quod ſi iterùm velis conſurgere ad poteſtatem præcipiendi obſervationem votorum caſtitatis, & paupertatis, iiſdem impugnationibus præcluderetur effugium, quibus capite ſecundo præcluſum eſt: & nova denuò impugnatione præcluditur. Stupebunt enim omnes docti, pariter, & indocti, cùm audiant, totam poteſtatem ordinariam, & quaſi Epiſcopalem in Prælatis Regularibus reſidentem, vi *conſequentiæ magnæ* tandem decreviſſe ad ſolam materiam paupertatis, & caſtitatis. Item denuò præcluditur impugnatione ſecundæ, & tertia, quas infrà ſubiicio in hoc capite, quæ ſpecialiter militant contra id effugium.

40 Impugnatur ſecundò ea concluſio. Juriſdictio quaſi Epiſcopalis Prælati Regularis amplexa eſt, & extenditur ad multò plura, quàm ea, quæ ſunt expreſſa in regula, ut patet *ex tota diſput.* 28. ubi id latè probatum eſt: ergo à fortiori extenditur ad ea, quæ ſunt in regula. Probatur conſequentia. Nam materia obedientiæ Religioſæ præcipua eſt illa, quæ reperitur in regula; cùm illa ſit norma propoſita à Romano Pontifice, & approbata, ut ſecundùm eam Regulares vitæ ſuæ inſtitutum dirigant.

41 Confirmatur. Quanta enim (bone Deus!) confuſio eſſet in clauſtris Religioſorum, ſi Prælatus non poſſet præcipere ſubditis obſervationem regulæ. Si nullus Monachus vellet obligationem regulæ implere, & ſcirent omnes, Prælatum non poſſe eos obligare, quia omnes regulæ conſtitutiones ſunt mera conſilia omninò voluntaria; quid faceret Prælatus, ut ad obedientiam regulæ cogeret? Nullus vult ire ad chorum, cocus non vult condire cibos, diſpenſator non vult, quæ ad refectorium neceſſaria ſunt, diſtribuere, janitor non vult aperire januas, Æditũus non vult accipere claues templi, Confeſſarius non vult confeſſiones audire, Procurator non vult ſolvere debitum creditori, neque emere neceſſaria ad victum, lector legere non vult, delinquens non vult acceptare ſupplicium. Prælatus authoritate ſua nitens præcipit ſingulis in virtute ſanctæ obedientiæ, ut unuſquiſque muneri ſuo ſatisfaciat. Reſpondent univerſi, ſe non debere parere præceptis ejus, etiamſi eorum materia contineatur in regula: [Jam enim, inquiunt, *conſequentia magna* exemit nos ab obedientia regulæ; eo quod ad conſilia regulæ non tenemur, etiamſi præcipiantur virtute obedientiæ; omnia autem contenta in regula eſſe mera conſilia expoſuit nobis Caramuel, ex doctiſſimo Magiſtro noſtro Antonio Perez.] Certè qui hæc conſideraverit, non illam appellabit *conſequentiam magnam*, quin potiùs appellabit *conſequentiam magnam* ſcandalorum, & cauſam magnam vertendi religioſam diſciplinam in Babylonicam confuſionem.

42 Nec ſatis facies, ſi dicas, poſſe tunc Prælatum imponere pœnitentias ſubditis, ut ita reſipiſcant. Etenim regula Benedictina ſancit, ut Religioſi acceptent pœnitentias à Prælato impoſitas pro ſuis defectibus: hæc autem eſſe conſilia, ſicut & cætera omnia, quę ſunt in regula, atque adeò eſſe impræceptibilia, docet ſyllogiſmus *conſequentiæ magnæ*: ergo ſubditi non tenentur ad acceptandas pœnitentias: ergo id medium etiam erit Prælato fruſtraneum.

43 Impugnatur tertiò. Si Prælatus non poſſet præcipere ſub gravi obligatione ea, quæ ſunt in regula, neque cætera irregularia (etiam demus poſſe præcipere, quæ ſpectant ad vota caſtitatis, & paupertatis) Religioſi eſſent magis ſubjecti juriſdictioni Epiſcoporum, quàm juriſdictioni Prælatorum Regularium. Patet: nam regulares ſubduntur Epiſcopis in aliquibus materiis, quæ ſunt pluſquam ſex: Prælato autem proprio in nulla materia ſubduntur, juxta *conſequentiam magnam*, & ad ſummum in duabus materiis votorum caſtitatis, & paupertatis: ergo magis ſubduntur Epiſcopis, quam Prælatis propriis.

44 Hinc fit, Regulares non eſſe exemptos à juriſdictione Epiſcoporum, & eſſe exemptos à juriſdictione Prælatorum Regularium. Probatur. Ideò dicimus omnes Regulares eſſe exemptos à juriſdictione Epiſcoporum, quia licèt ſint ſubjecti Epiſcopis in aliquibus; at Prælatis Regularibus ſubditi ſunt in multò pluribus materiis, reſpectu quarum ea, quæ Epiſcopi poſſunt illis præcipere, ſunt pauciſſima: atqui juxta *conſequentiam magnam*, quæ poſſunt illis præcipere Prælati Regulares, vel nulla ſunt, vel ad duas tantùm materias reducuntur, ſcilicet duorum votorum; atque adeò, quæ poſſunt præcipere illis Epiſcopi, ſunt plura: ergo dicendum eſt è converſo, Regulares eſſe abſolutè ſubditos Epiſcopis, & exemptos eſſe à juriſdictione Prælatorum Regularium. Neque recurras ad poteſtatem puniendi; hæc enim reperitur in regula, & omnia, quæ reperiuntur in regula, juxta *conſequentiam magnam* ſunt mera conſilia omninò voluntaria, atque adeò impræceptibilia, ut proximè dixi.

CAPUT VI.

Proponitur ſeptimum argumentum, ex eo quòd conſequentia magna *deducitur ex præmiſſis incomprobabilibus.*

45 UT videas quàm immeritò Caramuel illam appellet *conſequentiam magnam*, in hoc & ſequenti capite oſtendo, in ea conſequentia elicienda injuriam fieri arti ſyllogiſticæ. Quamvis enim non ſit directè contra regulas artis ſyllogiſticæ elicere conſequentiam ex duabus præmiſſis contingentibus incompoſſibilibus, aut ex duabus præmiſſis incomprobabilibus, quæ ſint ſeorſim probabiles; eſt tamen contra regulas artis ſyllogiſticæ aſſerere; concluſionem debere eſſe contingentem, ubi præceſſerunt præmiſſæ contingentes incompoſſibiles; & concluſionem eſſe debere probabilem, quæ deducitur ex præmiſſis incomprobabilibus, licèt ſeorſim probabiles ſint. Hanc autem conſequentiam non eſſe magnam, immò potiùs nullam jam oſtendo, eo quòd producta fuerit ex præmiſſis incomprobabilibus. Et hoc argumentum magni æſtimandum eſt, eo quòd Caramuel magni faciat hanc doctrinam, quam ſæpè repetit, ſæpè celebrat de præmiſſis incomprobabilibus, quamvis ſeorſim ſint probabiles, non conjungendis ad concluſionem probabilem eliciendam.

46 Præmitto igitur *ex diſp.* 7. *cap.* 7. ut concluſio evadat probabilis, non ſatis eſſe, quòd ſingulæ ſeorſim præmiſſæ ſint probabiles, ſed neceſſarium eſſe, ut ſint comprobabiles. Et licèt hujus rationem non reddat Caramuel, eam tamen facilè exhibeo, & illam quidem evidentem. Sicut enim conſequens impoſſibile poteſt elici ex duabus præmiſſis contingentibus, incompoſſibilibus tamen, ut docui *lib.* 3. *Inſtitut. Dialect.* ita ex duabus propoſitionibus probabilibus, tamen incomprobabilibus, inferri concluſionem improbabilem. Ideò autem ex duabus propoſitionibus contingentibus incompoſſibilibus oritur conſequens impoſſibile, quia ex duabus præmiſſis contingentibus incompoſſibilibus reſultat unum antecedens impoſſibile; & ideò nihil mirum, quod ex illo inferatur conſequens impoſſibile. Ut cernitur in hoc ſyllogiſmo: *Omne currens eſt equus: nullum animal eſt currens: ergo nullum animal eſt equus.* Ideò autem oritur concluſio impoſſibilis, quia licèt quævis præmiſſa ſit contingens; at cùm illæ ſint ſibi invicem repugnantes, eo quod ſunt contrariæ de lege, conſtituunt unum antecedens impoſſibile.

47 Similiter ergo, quando duæ præmiſſæ ſeorſim ſunt probabiles, & ſimul ſunt incomprobabiles, reddunt unum antecedens improbabile; quia cùm illæ repugnent inter ſe in veritate, improbabile eſt, quòd illæ ſimul veræ ſint. Si autem ſupponamus, antecedens eſſe improbabile, conſequens etiam poteſt eſſe improbabile; atque adeò ex præmiſſis incomprobabilibus non infertur, quod conſequens ſit probabile. Quis enim ita delirus eſſet, ut in hanc formam argueret? [*Omnis Religioſus tenetur obedire Prælato præcipienti juxta Regulam antiquam: nullus Benedictinus tenetur obedire Prælato præcipienti juxta regulam antiquam: ergo nullus Benedictinus eſt Religioſus.* Qui ſyllogiſmus eſt in ſecundo modo ſecundæ figuræ: ubi concluſio eſt erronea, quamvis ſingulæ præmiſſæ ſunt probabiles; quia ambæ ſimul præmiſſæ ſunt incomprobabiles, & incompoſſibiles, utpote contrariæ de lege, & ex illis reſultat unum antecedens impoſſibile, & improbabile.

48 Ut ergo cognoſcas, quomodo laboret hoc vitio ſyllogiſmus *conſequentiæ magnæ*, propone tibi ante oculos eum ſyllogiſmum, ut propoſitus eſt capite primo, & poſtquam relegeris, ad hos breviores terminos reducito: *Omne præceptibile à Prælato eſt præceptum regulæ: nihil contentum in regula eſt præceptum regulæ: ergo nihil contentum in regula eſt præceptibile à Prælato.* Qui ſyllogiſmus etiam eſt in ſecundo modo ſecundæ figuræ. Et ut probem, eas duas præmiſſas eſſe incomprobabiles, præmitto, eos duos terminos, *contentum in regula, & præceptibile*, eſſe eſſentialiter connexos, adeò ut non poſſit intelligi eſſe contentum propriè, & formaliter in regula, quin ſit præceptibile, eo quòd regula eſt materia, quæ ſubeſt voto obedientiæ, atque adeò neceſſariò eſt præceptibilis, ſuppoſito eo voto, ut apertè conſtat *ex cap.* 3. Ideòque hi duo termini habent ſe tanquam ſuperiùs, & inferiùs; ſicut animal, & equus in primo ſyllogiſmo; & ſicut Religioſus, & Benedictinus in ſecundo. Nam omne contentum propriè, & formaliter in regula eſt præceptibile, ut patet *ex cap.* 4 ſed non omne præceptibile eſt contentum in regula.

49 Hinc facilè probatur, eas duas præmiſſas eſſe incomprobabiles, & inter ſe repugnantes. Primò, quia major falſificat minorem, & minor majorem. Quia cùm omne, vel aliquid contentum in regula ſit præceptibile, & dicatur in minore, non eſſe præceptum regulæ, falſificatur major, quod omne præceptibile ſit præceptum regulæ. Item cùm aliquid præceptibile ſit contentum in regula, & dicatur in majori, omne præceptibile eſſe præceptum regulæ, falſificatur minor, quòd nihil contentum in regula ſit præceptũ regulæ.

50 Probatur ſecundò, & declaratur ampliùs vis argumenti. Etenim ex majori infertur contradictoria minoris, & ex minori infertur contradictoria majoris: ergo ſunt ſibi invicem repugnantes. Conſequentia patet, & antecedens probatur. Etenim contradictoria majoris eſt hæc: *Aliquid præceptibile non eſt præceptum regulæ.* Hæc autem infertur ex minori, ut patet hoc ſyllogiſmo: *Nihil contentum in regula eſt præceptum regulæ: aliquid præceptibile eſt contentum in regula: ergo aliquid præceptibile non eſt præceptum regulæ.*

51 Unde iſtæ ſunt ſubalternæ: *Nihil contentum in regula eſt præceptum regulæ: aliquid præceptibile non eſt præceptum regulæ:* atque adeò hæc ſecunda, utpote ſubalternata, infertur ex prima, utpote ſubalternante.

52 Deinde contradictoria minoris eſt hæc: *Aliquid contentum in regula eſt præceptum regulæ.* Hæc autem infertur ex majori, ut patet hoc ſyllogiſmo: *Omne præceptibile à Prælato eſt præceptum regulæ: aliquid contentum in regula eſt præceptibile à Prælato: ergo aliquid contentum in regula eſt præceptum regulæ.* Unde iſtæ ſunt ſubalternę: *Omne præceptibile à Prælato eſt præceptum regulæ: aliquid contentum in regula eſt præceptum regulæ.* Et prima ut ſubalternans infert ſecundam, utpote ſubalternatam.

53 Probatur tertiò. Illæ duæ præmiſſæ ſunt ſibi inuicem contrariæ de lege: ergo repugnantes inter ſe, & incomprobabiles. Antecedens probatur ex regula ſummularum. Ut dignoſcas, an duæ ſint contrariæ de lege, producas oportet contradictoriam formalem unius; & ſi quidem iſta contradictoria inferatur ex altera, & non è contra, illas duas dices contrarias de lege. Verb. grat. *Omne animal currit, nullus equus currit.* Ut judices, an ſint contrariæ de lege, producito contradictoriam primæ, ſcilicet; *Aliquod animal non currit:* quia cùm inferatur ex ſecunda, & non è contra, infertur, ſecundam eſſe contrariam de lege reſpectu primæ. Tum ſic: Ita ſe habent major, & minor ſyllogiſmi habentis *conſequentiam magnam*: ſunt ergo contrarię de lege. Antecedens patet ex numero præcedenti, in quo vidiſti, contradictoriam majoris inferri ex minori: ex prædicta ergo regula major, & minor ſunt contrarię de lege.

54 Probatur quartò. Iſte ſyllogiſmus *conſequentiæ magnæ* ſe habet in omnibus, ſicut duo ſyllogiſmi propoſiti initio hujus capitis, ſuppoſito, quòd illi duo termini *contentum in regula, & præceptibile*, ſe habent ſicut ſuperiùs, & inferiùs, ut conſtat *ex nu.* 48. ut attentè conſideranti patebit: cùm ergo primus conſtet ex præmiſſis contingentibus incompoſſibilibus, & ſecundus ex probabilibus incomprobabilibus, dicendum eſt, ex his conſtare etiam hunc ſyllogiſmum *conſequentiæ magnæ*.

CAPUT VII.

Argumentum octavum, ex eo quòd ſyllogiſmus conſequentiæ magnæ *ſcateat quatuor terminis.*

55 SI titulus hujus capitis verificatur, conſtat, directè peccare *conſequentiam magnam* contra artem ſyllogiſticam, & immerito celebrari tanquam *conſequentiam magnam* quæ nomine conſequentiæ indigna eſſe reperitur. Quantum vitium ſit, ſyllogiſmum conſtare quatuor terminis, norunt omnes, qui vel primis labris Dialecticam attigerunt. Totum enim artificium artis ſyllogiſticæ in eo ſtat, quod ſi duo extrema ſint eadem uni tertio, ſint eadem inter ſe: quod ſi illud tertium, cui identificanda ſunt extrema, non ſit unus terminus, ſed duplex, quorum quilibet cum ſuo extremo identificetur, tota fabrica ſyllogiſtica evaneſcit.

56 Ut ergo conſtet, ita ſe habere hunc ſyllogiſmum *conſequentiæ magnæ*, præmitto, hoc nomen *præceptum* biſariam uſurpari. Primò pro eo, quòd graviter obligat in foro interno. Secundò pro eo, quòd obligat ſaltem ad pœnam, licèt non obliget in interiori foro. Dari utramque uſurpationem patet manifeſtè: nam Perezius in periodo relata ſumit præceptum primo modo, Caramuel verò citatus, ſecundo, ut patet *num.* 789. 791. *&* 792. *in regulam S. Benedicti.*

57 Hinc conſtat, in majori illius ſyllogiſmi, quæ apud Caramuelem erat, *Illa poteſt Prælatus præcipere, quæ præcepta in regula, non quæ conſulta;* vel in majori ſyllogiſmi, quam ad breviores terminos reduximus, videlicet, *Omne præceptibile à Prælato eſt præceptum regulæ;* nomine *præcepti*, intelligere Caramuelem ſanctionem regulæ obligantem ad pœnam; docet enim rationem præcepti eſſe conceptum communem ad præceptum merè pęnale, & ad præceptum morale, ſive obligans in foro interno. In minori verò, quæ erat apud Caramuelem hæc: *At Perezio aſſerente (præter ſolemnia vota, & ſimilia, quæ aliàs graviter obligarent) nihil in regula Benedictina præcipitur;* vel in minori ſyllogiſmi brevioris ſuprà poſiti, ſcilicet, *Nihil contentum in regula eſt præceptum regulæ;* nomine præcepti intelligit Perezius legem graviter obligantem in foro interiori.

58 Quòd eam vocem *præceptum*, accipiat Perezius pro præcepto obligante ſub reatu culpę gravis, evidenter patet ex periodo relata ſupra *num.* 2. ubi inter alia relatus Perezius ita ait: [Generalis regula eſt (quam ex Clemente V. *in Clementina Exivi de paradiſo, de verborum ſignificat.* deſumpſere Theologi pariter, & Juriſperiti) illa tantùm *præcepta* eſſe, & *mandata*, quæ per verbum præcepti, aut inhibitionis, vel ęquipollentis pręcepto, aut inhibitioni *obligant ſub reatu culpæ.*] Et mox cùm diceret, nihil grave, & aſperum in regula Benedictina contineri, addit *ibid.* [Gravia enim & aſpera monaſticæ inſtitutionis non alia habentur, nec ſunt, quàm *præcepta formalia*, & cenſuræ, quibus innodamur *ob illa.*] Vide quàm clarè Antonius Perez nomine præceptorum intelligat *præcepta formalia*, & ea, quæ *obligant ſub reatu culpæ, & illa, ob quæ* innodamur cenſuris.

59 Jam verò patet, licèt vox pręcepti ſit eadem in majori, & minori, ſignificationem eſſe diverſam in utraque. Quia ſenſus majoris nõ admittit ſignificationem minoris; alioqui eſſet falſa etiam apud ſuũ Authorem, apud quem falſum eſt, quod non ſit præceptibile à Prælato, niſi illud, quòd fuerit ſub gravi obligatione præceptum in regula; aſſerit enim, nihil eſſe ſub gravi obligatione præceptum in regula, & adhuc poſſe graviter præcipi à Prælato. Item ſenſus minoris non admittit ſignificationem majoris in ea voce *præceptum.* Eatenus enim dicitur in minori, ea, quæ continentur in regula, non eſſe præcepta; non quia non obligent ad pœnam (oppoſitum enim ſupponit Perezius, cujus eſt minor;) ſed quia non obligant ad culpam: ecce ergo in utraque præmiſſa diverſa ſignificatio præcepti.

60 Hinc probatur, ſyllogiſmum conſequentię magnę ſcatere quatuor terminis. Etenim terminus *præceptum* (qui uni extremitati cõjungitur, & ab altera disjungitur, non eſt unus terminus, ſed duplex: ergo cùm extremitates ſint duę, & duo termini, qui conſtituunt mediũ, reſultant quatuor termini. Antecedens patet ex dictis: nã *præceptum* in majori diverſam ſignificationẽ habet, ac in minori: ergo quãvis voce tenus terminus ſit unus, terminus objectivus eſt duplex.

61 Cõfirmatur. Nã iſte ſyllogiſmus habet quatuor terminos, licèt voce tenus habeat tantummodo tres. [Omnis leo rugit: aliqua ſtella cęleſtis eſt leo: ergo aliqua ſtella cęleſtis rugit.] Ideò autem malè cõcludit iſte ſyllogiſmus, quia terminus *leo*, qui eſt medium, eſt terminus æquivocus, ſignificans duo diverſa, animal & ſydus; & in majori ſumitur pro animali, & in minori pro ſydere. Et ex duobus illis ſignificatis, & duabus extremitatibus reſultant quatuor termini.

62 Quod ſi reſpondeas, nomen *præceptum*, non ſumi diverſimodè in majori, & minori; ſed utranque pręmiſſam loqui de ratione communi præcepti, ut abſtrahit à pręcepto pœnali, & morali, impugnaberis iis, quæ dicam capite ſequenti in ſolutione tertia.

CAPUT VIII.

Quadruplex ſolutio argumenti conſequentiæ magnæ.

63 RESpondendo ergo ad argumentum Caramuelis pro *conſequentia magna*, aſſero, id habere quadruplicem ſolutionem, quarum quælibet adæquat totam vim argumenti, quantaquanta illa eſt. Reſpondetur ergo primò conceſſa majori, & minori, negando conſequentiam: id enim commune eſt omnibus ſyllogiſmis habentibus quatuor terminos; cùm enim tales ſyllogiſmi

ſaltent extra chorum; neque formam ſyllogiſticam ſervent, conſequentia eorum nulla eſt, adeòque liberè neganda. Hunc autem Caramuelis ſyllogiſmum ſcatere quatuor terminis, manifeſtè patet *ex cap. præcedenti*.

64 Reſpondetur ſecundò, negando majorem, quæ certò falſa eſt ex duobus capitibus, Primò, quia non repugnat regulæ, quòd ſit conſilium, dum non præcipitur à Prælato, & quòd ea lege imponatur, & acceptetur, ut tranſeat in præceptum, ſi à Prælato ſub gravi obligatione præcipiatur, ut conſtat *ex capit.* 4. Falſa eſt ſecundò eadem major, quia regula, ut talis eſt, ſive ut ſubeſt voto obedientiæ, eſſentialiter eſt præceptibilis, ut conſtat *ex capit.* 3. atque adeò implicat, quòd ſit regula (quæ, ut talis, eſt materia ſubjecta voto obedientiæ) & quod non ſit præceptibilis; ſive contenta in regula ſint præcepta, ſive conſulta. Cùm hoc tamen ſtat, quòd inter Regulares ſanctiones detur aliquod conſilium, quod vel ex ratione ſuæ ſummæ perfectionis, vel ex ratione praxis, & conſuetudinis, vel alterius ſimilis circunſtantiæ, colligatur non eſſe præceptibile. Quod conſilium non dicetur formaliter regula, cùm votum obedientiæ, quod emittitur ſecundùm regulam, non extendatur ad illud.

65 Reſpondetur tertiò diſtinguendo majorem: illa poteſt Prælatus præcipere, quæ ſunt præcepta in regula; [Si nomine præcepti intelligatur id, quod in conſcientia obligat, nego; [Si intelligatur id, quod obligat pœnaliter,] omitto. Et ſimiliter diſtinguo minorem. Nihil in Regula Benedictina præcipitur, [præcepto in conſcientia obligante,] concedo; nihil præcipitur [præcepto penali,] nego. Hac autem diſtinctione univocantur major, & minor: loquebatur enim Caramuel in majori de præcepto pęnali, & Perezius in minori de præcepto morali, ſeu obligante in conſcientia. Unde ſi utraque propoſitio loquatur de præcepto morali, certò falſa eſt major; quòd ſi utraque loquatur de pręcepto pęnali, certò falſa eſt minor.

66 Dices. Poteſt abſtrahi ratio communis præcepti à præcepto morali, & à præcepto pęnali: ergo poteſt dici, neutram præmiſſam loqui de pręcepto morali, neutram de pręcepto pœnali; ſed utramque de præcepto ut abſtrahit ab utraque differentia.

67 Ad inſtantiam, reſpondeo primò omiſſo antecedenti, negando conſequentiam. Et ratio eſt, quia minor illa ſyllogiſmi, quæ eſt propoſitio Antonii Perez, expreſsè loquitur de præcepto morali, & obligante in conſcientia, ut patet ex tota periodo relata *nu.* 1. quod evidenter comperies, ſi periodum relegeris. Et ita quamvis poſſit abſtrahi ratio communis præcepti à præcepto pœnali, & morali, certum eſt, quòd minor non loquitur de ea.

68 Reſpondeo ſecundò. Poteſt abſtrahi ratio communis pręcepti à præcepto morali, & pęnali, [ſecundùm ſententiam Perezii,] nego; [ſecundùm ſententiam Caramuelis,] concedo. Ex duabus præmiſſis, quæ pariunt conſequentiam magnam, major eſt Caramuelis, & minor eſt Perezii: ut uterque loqueretur de præcepto, ut abſtrahit à morali, & pœnali, opus eſſet, ut Caram. & Perezius admitterent eam rationem communem præcepti; nam ſi non illam admittunt ambo, non poſſunt ambo de illa loqui, atque adeò neque ambæ propoſitiones poſſunt verſari in illa ratione communi præcepti. Quòd autem Perezius nõ admittat eam rationem communem pręcepti, evidens eſt: nam apud Perezium illud ſolùm dicitur pręceptum, quod obligat in cõſcientia, ut patet ex ea peroiodo relata *n.* 2. præceptum autem purè pœnale non dicitur ab ipſo præceptum. Unde ſecundùm illum non poteſt abſtrahi ratio communis præcepti ab eo, quod eſt verè præceptum, & ab eo, quod non eſt verè, & propriè præceptum; ſicut non poteſt abſtrahi ratio communis hominis ab homine vero, & ab homine picto.

69 Quarta ſolutio eſt (communis omnibus ſyllogiſmis, qui conſtant præmiſſis incompoſſibilibus) admittendo majorem ſub ea conditione, quòd minor ſit falſa: & admittendo minorem ſub conditione, quòd nolis eam componere cum majori. Ad cujus aſſerti normam facilè eſt utriuſque diſtinctionem efformare.

70 Quę ſolutio claritatis gratia exhiberi poteſt argumento modali de modo *Probabile*, quod in favorem *conſequentiæ magnæ* efformari poteſt. Quòd ſi in hunc modum non fuerit expreſsè oppoſitum à Caramuele, virtualiter tamen includitur in ejus ſyllogiſmo; præcipuè cùm ſcopus, ad quem dirigitur is ſyllogiſmus, ſit probare, eam concluſionem eſſe probabilem. Addito ergo modo, ſic inſtauratur ſyllogiſumus: [Probabile eſt, quòd illa poteſt Prælatus præcipere, quæ præcepta in regula, non quæ conſulta: probabile eſt, quod (Perezio aſſerente) præter ſolemnia vota, & conſilia, quæ aliàs graviter obligarent, nihil in regula Benedictina præcipitur, ergo probabile eſt, quòd nihil poterit Abbas virtute devotæ obedientiæ præcipere, quòd aliàs non obliget ex præcepto Decalogi.]

71 Reſpondetur ergo diſtinguendo majorem. Probabile eſt, quòd illa poteſt Prælatus præcipere, quæ præcepta in regula, non quæ conſulta: [ſi ſit ſimul probabile, quod continetur in minori,] nego; [ſi non ſit ſimul probabile, quod continetur in minori,] concedo. Similiter minorem diſtinguo: Probabile eſt, quod nihil in regula Benedictina præcipitur, [ſi ſimul probabile adſtruatur, quod continetur in majori,] nego; [ſi non adſtruatur ſimul probabile,] concedo. Quæ diſtinctio eo reſpicit, ut aſſerat, utranque propoſitionem non eſſe comprobabilem, quare explicanda eſt ad normam capitis 6.

CAPUT IX.

Ab ingentibus abſurdis verificatur, illam eſſe conſequentiam magnam.

72 QUi hucuſque dicta attentè legerit, clarè comperiet ruiſſe funditus *conſequentiam magnam*. Sed quare adhuc *magnam* vocamus? Non alia ratione, niſi quia magna, & ingentis deformitatis monſtra parturiet, quoties ad probabilitatis valvas (ad aliquod initium probabilitatis) admiſſa fuerit. Indèque non modicum confirmationis accipiet doctrina tradita, utpote quę ad conterenda monſtra, quæ *conſequentiam magnam* ſubſequuntur, neceſſaria fuerit.

73 Primum monſtrum ex *conſequentia magna* ortum. Votum obediendi in aliqua materia non obligat ad obediendum in tali materia. Patet ex capite ſecundo, & tertio, cùm votum obedientiæ Religioſæ ſit votum obediendi ſecundùm regulam, ſive in materia regulæ; & concluſio conſequentiæ magnæ ſit, quod ex voto obedientiæ religioſæ nullius obligatur ad obediendum in materia regulæ.

74 Secundum Nullum votum obligat in conſcientia. Quæ propoſitio eſt hæretica. Inferri autem ex *conſequentia magna*, patet *ex c.* 2. Omnimoda enim identitas rationis eſt inter votum obedientiæ, & reliqua vota in ordine ad obligandum in foro interiori: ſed ex *conſequentia magna* infertur, votum obedientiæ non obligare in foro interiori: ergo ab identitate rationis infertur ex eadem conſequentia, nullum votum obligare in foro interno.

75 Tertium. Omnes profeſſiones Benedictinorum ſunt nullæ. Patet èx dictis, præcipuè *cap.* 2. illa enim profeſſio nulla eſt, cujus unum votum eſſentiale eſt nullum, implicatorium, nullam afferens obligationem in interno foro: ſic ſe haberet votum obedientiæ Benedictinorum, ſi vera eſſet concluſio *conſequentiæ magnæ*; ut ſatis, ſuperque conſtat ex dictis: ſunt ergo nullæ ejuſmodi profeſſiones.

76 Quartum. Ordo Benedictinorum non eſt vera Religio, & Pontifex erravit in approbatione illius. Hæc propoſitio eſt, ut minimùm erronea. Eſt enim, vel catholica fide ſanctum, vel fidei proximum, Pontificem Romanum errare non poſſe in materia morum, qualis eſt hæc; atque adeò eſſe veram Religionem illam, quam Supremus Pontifex approbaverit. Inferri autem id monſtrum ex *conſequentia magna*, probatur. Infertur enim ex illa, dari in Benedictinis votum obedientiæ chimæricum; & nullum, profeſſioneſque omnes eorum nullas eſſe, & chimæricas; atque adeò Pontificem ſummum pro vera Religione approbaſſe eam, cui deficit vera Religionis eſſentia, nempe votum obedientiæ religioſæ verum.

77 Quintum. Prælati Benedictini nullam habent juriſdictionem ad præcipiendum. Hæc propoſitio monſtroſa eſt, & abſurdiſſima, & ut ſuprà *nu.* 37. dixi, erronea: cùm ex Bulla Pontificum, & Eccleſiæ univerſalis conſenſu conſtet oppoſitum. Inferri verò probatur. Juriſdictio enim Prælatorum Regularium ſupponit votum obedientiæ verum: atqui ex *conſequentia magna* infertur, votum obedientiæ Benedictinorum non eſſe verum votum, ſed chimæricum, & nullum, ut patet *ex cap.* 2. *&* 3. ergo talis juriſdictio non datur.

78 Sextum. Ordo Benedictinorum non eſt exemptus à poteſtate Epiſcopi. Inferri patet, tum ex dictis *cap.* 5. tum quia ſupponit exemptio profeſſiones Religioſorum validas. Tum etiam, quia exemptio ſupponit verum obedientiæ votum, quo Prælatis Religionis ſubiiciantur. Quæ omnia cùm ex dictis deficiant, qui *conſequentia magna*, deficere quoque exemptionem, neceſſe eſt.

79 Quid proſequar cætera monſtra, quæ in gremio *conſequentiæ magnæ* continentur? Infertur enim ſimiliter, omnes Benedictines poſſe tranſire ad ſæculum impunè, utpote non verè profeſſos: infertur, nullos eſſe poſſe apoſtatas, nulliſque apoſtaſiæ pœnis eſſe ſubjectos transfugas: infertur, teneri omnes Benedictinos ad deſerenda ſancti Benedicti Monaſteria, utpote domos Regularium irregularium; immò hypocritarum, qui ſimulant religionem, ubi non eſt religio; & votum obedientiæ, ubi nulla obediendi eſt obligatio. Infertur etiam, teneri Benedictinos deſerere Monaſteria propter ſcandalum, quod generant. Cùm enim peccaverint graviter in emittendo voto obedientiæ fictitio, ſuo exemplo inducunt poſteros ad peccatum voti obedientiæ fictitii.

80 Infertur tandem ex *conſequentia* hoc ſolo capite *magna*, monſtrum adeò ingens, ut toto terrarum orbe ſe diffundat; videlicet omnes Religiones, quotquot habent regulam non obligantem ad peccatum, iiſdem relatis defectibus laborare. Ex hac enim propoſitione, quòd regula non obliget ad peccatum, oritur ea propoſitio, quod nullum ſit præceptum in regula; inde autem infert *conſequentia magna*, nihil contentum in regula poſſe præcipi à Prælato: hinc autem provenit, quòd autem obedientiæ ſecundùm regulam non obliget ad obediendum ſecundùm regulam, & quod tale votum ſit chimæricum, & nullum; ſicut & cæteræ conſequentiæ, quas inde derivari, apertè oſtendimus.

CAPUT X.

Quales injurias, & quibus irroget conſequentia magna.

81 DIxi in fine capitis primi, hanc *conſequentiam magnam* irrogare injuriam veritati Theologicæ, arti ſyllogiſticæ, Antonio Perez, Religioni Benedictinæ, cæteriſque Regularium familiis. Et licèt ex dictis facilè colligi id poſſit, pro complemento hujus materiæ ea breviter adnotabo.

82 Quantam injuriam irroget veritati Theologicæ, ſatis conſtat *ex cap.* 2. 3. 4. 5. & 9. in quibus probatur, ſi ſtet concluſio conſequentiæ magnæ, multas veritates Theologicas certas, & indubitabiles ruituras eſſe.

83 Secundò. Duplicem injuriam committit in artem ſyllogiſticam. Primam, dum contendit, eſſe legitimam conſequentiam illam, quæ procedit ex duabus præmiſſis incomprobabilibus, & incompoſſibilibus, eo quòd ſingulæ ſint ſeorſim probabiles, ut conſtat *ex cap* 6. Secundam, dum obtruditur nobis tanquam *conſequentia magna* ea, quæ producitur ex promiſſis, quæ conſtant quatuor terminis: in quo directè peccat contra evidentes regulas artis ſyllogiſticæ. De quo vide *cap.* 7.

84 Tertiò duplicem aliam irrogat injuriam Perezio. Primam, quòd dicat, conſequentiam magnam inferri ex propoſitione Perezii, cùm potiùs ea illatio attribuenda ſit doctrinæ Caramuelis. Enim verò quamvis concluſio quælibet non inferatur formaliter ex una præmiſſa, ſed ex utraque ſimul; cum hoc tamen ſtat, quòd quando aliqua concluſio ſingularis, & paradoxa deducitur ex duabus præmiſſis, quarum altera evidens eſt, vel etiam probabilis, & communis, & altera ſingularis, & paradoxa, paradoxicum vitium concluſionis non attribuitur propoſitioni evidenti, aut probabili, ſed præmiſſæ paradoxæ, & ſingulari. Sic etiam quando concluſio hæretica deducta eſt ex una præmiſſa evidenti, & altera hæretica, non attribuitur præmiſſæ evidenti vitium illius, ſed præmiſſæ hæreticæ, quæ determinavit evidentem ad hæreſim. *Conſequentia magna* deducitur ex duabus præmiſſis, altera Caramuelis, altera Perezii. Propoſitio Perezii communiſſima eſt, & (ut minimum) probabiliſſima, immò verò omninò certa, quòd videlicet nomine præcepti intelligatur illud, quod obligat in foro interno. Propoſitio Caramuelis, quòd ſcilicet Prælatus non poſſit præcipere niſi, quæ ſunt præcepta in regula, eſt paradoxa, & ſingularis: ergo id vitium ſingularitatis, immò & probabilitatis, quod reperitur in *conſequentia magna*, non debet attribui propoſitioni communi, & probabili Perezii, ſed potiùs propoſitioni Caramuelis. Perperam igitur loquitur illa periodus, & in Perezium injuria eſt, dum dicit: [Non ſubticebo tamen aliquam *magnam conſequentiam*, quę ex Perezii opinione deducitur.]

85 Secunda injuria, quæ irrogatur Perezio in ſyllogiſmo *conſequentiæ magnæ*, eſt, quòd ea vox *præceptum*, qua univocè utitur Perezius pro præcepto graviter obligante, æquivocè uſurpetur, & proponatur à Caramuele. Nam quamvis conſiderata ſolùm propoſitione Perezii, illa quidem univocè loquatur; at propoſita in ſyllogiſmo, & aſſumpto ut medio termino *Præceptum*, cui aliam diverſam ſignificationem dat Caramuel in majori, jam vitium æquivocationis refunditur in minorem, quæ eſt propoſitio Perezii; atque adeò patitur ejus propoſitio defectum, quem ex ſe non habet. Meritò ergo expoſtulabit Perezius de injuria æquivocationis refuſæ in ſuam propoſitionem.

86 Quartò, totidem injurias irrogat *conſequentia magna* Religioni Benedictinæ, quot ſunt abſurda, quæ parturit *conſequentia magna*. Relege caput 9. & in eo 3. 4. 5. 6. monſtrum, & aliqua in congeriem illata.

87 Quintò, injuriam irrogat omnibus Religionibus, in quibus regula non obligat ad peccatum: in quibus ſimilia monſtra admittenda ſunt, vel interimenda conſequentia magna, ut conſtat *ex cap. 9. in fine*.

DISPUTATIO XXXI.

An parvitas materiæ in rebus præceptis ſit illa, quæ eſt minor octava parte?

CAPUT PRIMUM.

Exponitur ſententia Caramuelis.

1 CAramuel *in Comment. in Regul. S. Benedicti, diſput. 4. à num. 47. & diſputat. 67. & diſputat. 118. art. 3. & in Theolog. fundam. in Syntheſibus, art. 1. & num. 1128. in gloſſa ad prædictum art. 2.* & ſæpè alias docet, quod aſſignatis terminis eſſentialibus magnitudinis, & parvitatis in qualibet materia morali, de quantitate interjacente inter eos duos terminos ita judicandum eſt, ut ſi quantitas ſit minor octava parte, reputetur materiæ parvitas. Ita in recitatione precum aſſignat pro termino eſſentiali parvitatis, quindecim (alibi ſexdecim) ſalutationes Angelicas, quæ ſemper abſolutè, & reſpectivè conſideratæ conſtituunt parvitatem, ſed nunquam faciunt magnam materiam. Item pro termino eſſentiali magnitudinis unum pſalterium integrum, quod ſemper abſolutè, & reſpectivè conſtituit magnitudinem, & nunquam eſt materia parva, quantumvis comparetur ad quantitatem millies majorem. Materia autem interjacens inter quindecim ſalutationes, & unum pſalterium parva erit, ſi ſit minor octava parte materiæ præceptæ, vel promiſſæ; & erit magna, ſi attingat, vel excedat octavam partem.

2 Hinc infert, omiſſionem horæ Tertiæ, vel Sextæ in officio canonico eſſe parvitatem materiæ, quia hora Tertia officii eſt minor octava parte officii unius diei. Hinc ſi haberes unum præceptum dicendi novem pſalteria, omiſſio unius eſſet mortalis; quia unum pſalterium licèt in eo caſu ſit minus octava parte, tamen unum pſalterium eſſentialiter, ideòque ſemper eſt quantitas magna. Si tamen haberes unum præceptum dicendi quinque pſalteria, & omitteres dimidium, eſſet parva materia; quia ex uno capite dimidium pſalterium non eſt eſſentialis terminis magnitudinis, & ex alio eſt minus octava parte præcepti.

3 Eodem modo diſcurrit in furto. Terminum eſſentialem parvitatis eſſe dimidium regalem; terminum eſſentialem magnitudinis eſſe quatuor florenos, ſeu ſexdecim regales; quantitatem mediam inter dimidium regalem, & quatuor florenos eſſe materiam indifferentem, ut ſit levis, & gravis reſpectivè ad diverſa. Si enim furatur quis octavam partem redditum, quos dominus habet dietim; quæ ſit major medio regali, peccat moraliter; ſi non minùs octava parte (dummodo non ſit terminus eſſentialis magnitudinis, pertingens ad ſexdecim regales) peccat venialiter. Hinc infert, ſi furaris quatuor regales ab eo, qui habet dietim triginta, ſcilicet habente annuatim mille ducata, peccas mortaliter, quia furaris pluſquam octavam partem.

4 Hæc quidem ad ſpeciem dicendi pulchrè compoſita. Sed nunquid aliquo fundamento ſuffulta? *In comment. in Regul. diſputat. 96. numer.* 1055. ait: [Ex meis principiis, quæ ſuperiùs *efficaciſſimè probavi*, completi operis octava pars eſt materia minima peccati gravis.] Attende ergo, an ſit efficaciſſima probatio. *In Regul. num.* 47. ſic probat. [Totum morale non habet niſi octo partes.] Sed unde id colligit? [Conſtat, quia omnium Philoſophorum decreto octo gradus caloris componunt totum calorem. Nullum vidi, quia caloris agnoſceret nonum, decimum, aut duo decimum gradus,] &c. Et mox: [Scio enim in Ariſtotelis ſententia eſſe innumeros proportionales gradus, & Zenonis permultos; hos tamen humanitus ad determinatos redigi, variè à Medicis, variè à Mathematicis, variè etiam nonnunquam à Philoſophis: eſſe tamen communem opinionem Theologorum, quæ illos ad octo determinatos reducit. Et addo, in moralibus nos ſecuriſſimè philoſophaturos, ſi non tam propria, aut amicorum placita, quàm communem ſententiam ſupponamus.] Et in Syntheſibus *artic.* 2. ait: [In quot partes totum immediatè dividitur? Apud Phyſicos, in indeterminatas: quia ſive Ariſtoteli, ſive Zenoni ſubſcribas, non eſt dabilis numerus, qui unua determinet omnium rerum continuarum partes. Medici communiùs in quatuor gradus dividunt: Theologi in octo. Nonum gradum caloris nemo audivit, nemo dixit. Placet igitur Theologorum opinio, & totum morale in octo partes immediatas divido, & aſſero, quidquid minùs octante ſit, non eſſe partem immediatam totius, ſed partem partis; ac propterea ſi materia aliàs ſit abſolutè indifferens, eſſe ſolùm relativè quantam, & habere non niſi levem quantitatem.

5 Itaque totum morale dividi in octo partes, inde colligit, quòd calor dividatur in octo gradus. Et cùm Philoſophi varient in diviſione, & multiplicitate graduum caloris, ideò ſtat Caramuel à ſententia Theologorum dividentium calorem in octo gradus; quamvis initio dixerit; Philoſophos eam diviſionem feciſſe. Sed quia ſibi videbatur in re Theologica non multum curandum de Philoſophis; ideò ad Theologorum adyta confugit. Et quia in moralibus ſecuriſſimè diſcurritur ex ſententia communi, ideò hanc ſententiam communem ſequitur, quòd calor conſtituitur ex octo gradibus. Unde infert, quòd quidquid eſt majus octava parte, non eſt pars, ſed pars partis; atque adeò non eſt materia magna, ſed parva.

6 Denique addit, illam materiam eſſe moraliter nullam, quæ eſt minor octava parte parvitatis. Unde ſi ſeptendecim pſalmi conſtituunt materiam parvam, duo pſalmi, qui nondum pertingunt ad octavam partem, conſtituent materiam moraliter nullam.

CAPUT II.

Certum eſſe oſtenditur, quòd quantitas moralis non ſit menſuranda cum compoſitione caloris.

7 ASſertio in titulo capitis præfixa probatur hoc ſyllogiſmo. Certum eſt, non eſſe judicium prudens, quod penſat quantitatem moralem penes proportionem ad rem diſparatè ſe habentem: certum eſt, quantitatem moralem diſparatè ſe habere ad octo gradus caloris: ergo certum eſt, non eſſe judicium prudens, quod penſat quantitatem moralem penes proportionem ad octo gradus caloris. Conſequentia eſt inevitabilia: & minor in moralibus per ſe nota.

8 Minor oſtenditur primò. Quantitas moralis, ut hic ſumitur in ordine ad gubernandam conſcientiam, res Theologica eſt: compo-

ſitio

ſitio caloris non eſt Theologica: ergo una ad aliam diſparatè ſe habet. Nec obſtat, quod dixerit Caramuel, *eſſe communem opinionem Theologorum, quæ illos ad octo determinatos reducit*. Et alibi: *Placet igitur Theologorum opinio, & totum morale in octo partes immediatas dividi*. Indicet mihi ingenioſus Theologus, ubi Theologi tractent de diviſione caloris in octo gradus. Nunquid ad materiam de Trinitate, Scientia, vel Providentia ſpectat cognitio ejus diviſionis? Nunquid notitia de legibus, de actibus humanis, gratia, aut peccato, &c. hac compoſitione caloris indiget? Vel potiùs ſpectat ad tractatus de Fide, Spe, Charitate, aut Religione? vel ad tractatum de Incarnatione, aut Sacramentis? Si aliquando Theologi id obiter attingunt, potiùs ex Philoſophis id mutuantes ſupponunt. Patet ergo, rem Theologicam, & menſuram illius diſparatè ſe habere ad quantitatem purè philoſophicam, & quæ nihil ad Theologum ſpectat.

9 Nec dicas, materiam & formam compoſiti moralis deſumi reſpectivè ad materiam, & formam compoſiti phyſici, & per analogiam ad has explicari. Quia aliud eſt, quando nomina rerum phyſicarum transferuntur ad moralia; & aliud eſt, quando nomina non ſunt phyſica, ſed communiſſima, & omnem ſcientiam & facultatem literarum tranſcendentia, qualia ſunt hæc nomina, & denominationes *Totius*, & *Partis*. Nam quando ſunt nomina rerum phyſicarum, ut eſt *Materia*, & *Forma*, dum transferuntur ad moralia, explicantur per analogiam ad materiam, & formam phyſicam. Quando verò denominatio ipſa non eſt phyſica, ſed omnes ſcientias tranſcendens, ut eſt denominatio *Totius*, & *Partis*; non eſt, cur potiùs à Phyſica, quàm à Medica, vel Mathematica deſumatur: eſt tamen ratio, ob quam à Theologia potiùs deſumatur, quàm ab aliis ſcientiis mutuetur. Totum enim morale, qualiter in præſenti ſumimus, Theologicum eſt, & à Theologicis debet ſumi, vel ſi dicas, Ethicum eſſe, ab Ethicis.

10 Oſtenditur ſecundò. Quia diviſio caloris facta fuit in octo gradus, ſicut potuit fieri in duodecim, ſexdecim, vel viginti. Nam cùm partes caloris ignotæ ſint, & Philoſophi ad loquendum de illis indigerent vocibus aliquo modo diſcriminantibus alias ab aliis, diſtribuerunt in octo partes, quo ſic facilius explicarent mentem ſuam; ut potuiſſent in duodecim, vel viginti diſtribuere. Cujus evidens ſignum eſt, quòd nullus Philoſophorum hucuſque probavit demonſtrativè, aut ſaltem topicè, gradus caloris eſſe debere octo determinatè, non plures, nec pauciores; ſed alii ab aliis accipiunt, tanquam rem ſolùm ad placitum priorum decretam. Vel oſtendat Caramuel argumentum aliquod à Philoſophis acceptum, probans, hoc totum caloris ex octo partibus componi debere.

11 Hinc fit, quòd illa pars, quæ vocatur primus gradus, ſit una pars, & non duæ partes, fuiſſe merum placitum Philoſophorum, ita diſtribuere volentium: ſicut ulna dividitur in quatuor palmos, poteſt etiam dividi in octo ſemipalmos, vel in ſexdecim ſectiones. Et ita quòd duæ partes primi gradus non ſint immediatę, ſed quælibet ſit pars partis, ex mero illorum libito dependet. Si enim ſexdecim gradus ſtatuiſſent Philoſophi (ut potuerunt, vel det Caramuel rationem repugnantiæ,] duæ partes æquales illius, qui hodie eſt primus gradus, eſſent duo gradus, & partes immediatæ, & non partes partis. Sed menſura Theologica quantitatis moralis diſparatè ſe habet ad quantitatem, quæ ex mero libito Philoſophorum procedit; cùm prudens judicium non nitatur in mero libito Philoſophorum, ſed in trutinatione debita, & prudenti: ergo quantitas moralis diſparatè ſe habet ad compoſitionem octo graduum caloris.

12 Confirmatur. Vel hæc diſtributio caloris in octo gradus fuit neceſſaria Philoſophis, vel fuit libera, ita ut potuiſſent in plures gradus illam diſtribuere? Si dicas, fuiſſe neceſſariam, oſtende mihi fundamentum, & radicem hujus neceſſitatis, & docebis nos, quod omnes ignorant. Si dicas, fuiſſe omninò liberam, & potuiſſe diſtribuere in duodecim, vel ſexdecim, vel vigintiquatuor; ergo ex mero libito Philoſophorum hæc diſtributio facta eſt: ergo ex mero libito Philoſophorum dependet quantitas moralis in materiis Theologicis graviſſimis.

13 Oſtenditur tertiò. Philoſophi enim ignorant, quotam intenſionem habeat unus gradus; neque habent aliquem modum menſuræ, qua metiantur talem gradum. Nam licèt ſenſu percipi poſſit, calorem eſſe magnum, vel parvum; neque ſenſu, neque diſcurſu poſſunt penetrare, ad quantam intenſionem pertingat unus gradus. Quomodo ergo potuerunt ita determinare unum gradum, ut medietas illius non ſit pars caloris, neque pars immediata gradus, ſed pars partis? Fortaſſe enim, ſi tactu perciperent medietatem primi gradus, ea eſſet adhuc magnus calor. Quomodo ergo quantitas moralis dicetur parva per proportionem ad illud, quod non conſtat eſſe parvum, & fortaſſe eſt magnum; cùm in ſupputatione quantitatis non ſit proportio parvi ad magnum, atque adeò diſparatè ſe habeat ad illud?

14 Oſtenditur quartò. Ut totum morale diſtributum diceretur in octo partes, opus erat, quòd, ut in plurimùm, quodlibet totum phyſicum, vel Theologicum divideretur à Philoſophis, vel Theologis in octo partes: ſic enim denominationes morales ab eo, quod ſemper, vel plerumque accidit, deſumi ſolent. Sic enim quia omnia compoſita phyſica conſtituuntur ex materia, & forma, ideò compoſitio moralis Sacramenti componi dicitur ex materia, & forma per analogiam ad materiam, & formam phyſicas: quæ analogia non daretur, ſi ferè omnia compoſita phyſica materiis, & formis carerent, & ſolùm componerentur ex binis actibus, ſive formis, ſulùmque reperiretur unum, vel alterum compoſitum phyſicum, quod ex materia, & forma coaleſceret. Atqui nullum aliud compoſitum præter intenſionem ejus qualitatis dividitur in octo partes: ineptè ergo dicitur, totum morale dividi in octo partes; atque adeò ſine ulla proportione ad compoſitionem qualitatis.

15 Reliqua compoſita non diſtribui in octo partes, patet. Compoſitum phyſicum à Philoſopho dividitur in duas partes, materiam & formam; & in tres, ſi unioni tribuas nomen *partis*. Deinde motus, ſi annus eſt, dividitur in duodecim partes; ſi menſis, in triginta dies, ut in plurimùm; ſi dies, in vigintiquatuor horas. Rurſus pars ſenſibilis externa animæ dividitur in quinque partes, aut quaſi partes, potentias ſcilicet ſenſitivas videndi, audiendi, olfaciendi, guſtandi, & tangendi. Rurſus Theologia in quatuor partes dividitur à Theologis: ſcientia Dei in tres partes, ſcientiam ſimplicis intelligentiæ, ſcientiam viſionis, & ſcientiam mediam. Sacramentum in duas, materiam ſcilicet, & formam. Neque eſt aliquod aliud totum, quod in octo partes diſtribuatur. Quomodo ergo aſſerit is Author; *Totum morale non habet niſi octo partes*: ſumpto argumento à ſola compoſitione prima qualitatis; cùm nullum aliud compoſitum habeat octo partes? Quare enim totum morale ſuam compoſitionem moralem debet vindicare ad normam compoſitionis primæ qualitatis, & non ad normam compoſitionis reliquorum compoſitorum?

16 Quòd ſi dicas, diviſionem anni in menſes, menſis in dies, dies in horas potiùs ſpectare ad Mathematicum, quàm Philoſophum, vel Theologum. Contra eſt, quia potiùs pertinet ad Theologum diviſio temporis, quàm diviſio caloris: hæc enim nihil attinet ad illum. At verò annus, & menſes, & dies, & horæ multùm ad illum ſpectant, dum agit de anno Eccleſiaſtico feſtivitatum diſcurrentium per menſes, & dies: dum agit de tempore, in quo incipit obligatio legum; de ætate, in qua incipit obligatio jejunii; de ętate requiſita ad Ordines; de hora, qua incipit jejunium naturale, & ſexcentis aliis.

17 Confirmatur. Annus Eccleſiaſticus conſideratus in ordine ad feſtivitates, & ad obligationes legum canonicarum, eſt totum quoddam morale, & dividitur in duodecim partes, non in octo: ergo falſum eſt, quodlibet totum morale dividi in octo partes. Et idem eſt argumentum, proportione ſeruata de menſe, & die. Similiter Sacramentum eſt totum morale; & tamen non dividitur niſi in duas partes, materiam videlicet, & formam: ergo falſum eſt, quodlibet totum morale dividi in octo partes. Item officium canonicum eſt totum morale, & non dividitur niſi in ſeptem horas canonicas, ad exemplum Davidicæ diſtributionis, *Septies in die laudem dixi tibi*: ergo falſum eſt, quodlibet totum morale dividi in octo partes. Pſalterium eſt totum morale, & dividitur in centum quinquaginta partes; unuſquiſque enim pſalmus eſt pars pſalterii, & non pars partis: ergo falſum eſt, quodlibet totum morale non dividi niſi in octo partes. Et ſic in ſexcentis aliis.

18 Quintò. Etſi compoſita continua moralia regularentur per proportionem ad octo gradus caloris; tamen compoſitio moralis entium per accidens, quale eſt furtum centum aureorum, quare regulari debet ad normam qualitatis continuæ, & octo graduum ejus; & non ad normam entium per accidens, Verbi gratia decadum, ex quibus componitur millenarius numerus, aut unitatum, ex quibus decas conſtituitur? Ergo ſaltem morale aggregationis diſparatè ſe habet ad totum phyſicum intenſionis continuatæ.

19 Sextò. Oratio vocalis officii canonici, quæ ens ſucceſſivum eſt, utpote motus labiorum, majorem commenſurationis proportionem habet in ordine ad alia compoſita entis ſucceſſivi, puta ad annum, qui componitur ex duodecim partibus, nempe menſibus; vel ad diem, qui componitur ex vigintiquatuor horis, quàm in ordine ad compoſitionem qualitatis continuæ; tamen iſta commenſuratio reiicitur: ergo ſi major proportio reiicitur, reiicienda eſt minor: ergo ſi officium canonicum in compoſitione ſua diſparatè ſe habet ad compoſitionem temporis, multò magis diſparatè ſe habet ad compoſitionem intenſionis.

20 Septimò. In præcepto, vel voto dandi eleemoſynam tritici, olei, vini, vel panis, quare non attendetur ad compoſitionem fanecæ, quæ ex duodecim modiis conſtituitur; vel ad compoſitionem amphoræ, vulgò *arroba*, quæ ex triginta duabus metretis minoribus componitur; vel ad compoſitionem, libræ, quæ ſexdecim unciis conſtit? & non potiùs ad octo gradus caloris, cum quibus materia præcepta, vel promiſſa nullam habet proportionem? Similiter in præcepto, vel voto peregrinationis, cur potiùs attendetur ad compoſitionem caloris, quàm ad compoſitionem leucæ, quæ ex vigintiquator partibus coaleſcit, nempe ſtadiis. Et ſi cum compoſitione leucæ diſparatè ſe habet peregrinatio, multò magis diſparatè ſe habebit cum compoſitione caloris.

CAPUT III.

Argumentum ſecundum, ex eo quòd pars partis non ſit parvitas materiæ.

21 LIcèt demus adverſario, totum morale componi debere non niſi ex octo partibus, non inde infertur, minorem octava parte eſſe parvitatem materiæ. Videtur enim omninò certum, partem partis non debere reputari parvitatem materiæ. Nam terminus eſſentialis magnitudinis, ſive materia ſemper, & in omni eventu magna ſolet eſſe pars partis: atqui materiam ſemper, & in omni eventu magnam repugnat eſſe parvitatem, ſive eſſe parvam: ergo ſtat, quòd ſit pars partis, & quòd non ſit parvitas. Ergo malè infers, eſſe parvitatem ex eo, quòd ſit pars partis. Conſequentiæ legitimæ ſunt, & juxta leges artis ſyllogiſticæ. Minor ex terminis eſt evidens. Major patet. Nam ſecundùm adverſarium viginti argentei ſunt materia ſemper magna in furto, & tamen reſpectu quantitatis ex ducentis argenteis conſlatæ, ſunt pars partis, cùm ſit minus octava parte. Item unum pſalterium eſt materia ſemper magna; tamen in præcepto, vel voto novem pſalteriorum eſt pars partis, cùm ſit minùs octava parte.

22 Reſpondebis partem partis eſſe parvitatem materiæ, quando aliàs non conſtat, quantitatem eſſe eſſentialiter magnam, ſive quantitatem ſemper, & in omni eventu magnam: nam ſi conſtat, talem partem partis eſſe quantitatem ſemper, & in omni eventu magnam, tunc non cenſebitur parvitas materiæ.

23 Inſto. Per te ſtat, eſſe partem partis, & eſſe quantitatem magnam, & non parvam: ergo non infertur eſſe parvitatem materiæ ex eo præcisè, quòd ſit pars partis, ſed ex aliquo alio.

24 Concedis conſequentiam, & admittis inferri ex aliquo alio principio adjuncto, ſcilicet ex eo, quòd ſit pars partis, & ex eo quòd non ſit terminus eſſentialis magnitudinis moralis, ſive materia ſemper, & in omni eventu magna. Itaque hæc eſt bona conſequentia: Iſta eſt materia non eſſentialiter magna, & hic & nunc eſt pars partis: ergo hìc & nunc eſt materia parva.

25 Contra eſt primò. Nam ſi ſemel componitur cum magnitudine eſſe partem partis, quantumvis materia ſit indifferens ad magnam & parvam, non eſt unde inferatur, partem partis eſſe debere parvitatem.

26 Contra eſt ſecundò. Materia, de qua loquimur, eſt indifferens ad magnam, & parvam: item hoc, quod eſt eſſe partem partis eſt indifferens, ut ſit magnum & parvum; cùm hoc, quod eſt eſſe partem partis, tam in magna, quàm in parva reperiatur: ergo hoc, quod eſt eſſe partem partis, non eſt unde contrahatur ad parvitatem, cùm reperitur in prædicta materia indifferenti. Itaque dimidium pſalterium eſt materia indifferens ad magnam, & parvam: & reſpectu voti de quinque pſalteriis eſt pars partis. Quòd ſit pars partis eſt indifferens ad materiam magnam, & parvam; & dimidium pſalterium eſt indifferens ad materiam magnam, & parvam: ſi ergo illi dimidio pſalterio utrinque accidit indifferentia ad materiam magnam & parvam, unde accidit illi dimidio pſalterio, quòd ſit parvitas?

27 Contra eſt tertiò, quia etiam in phyſicis pars partis eſt quid magnum, immò & majus parte: ergo & in moralibus, quæ ex phyſica compoſitione regulantur, ſecundùm eam ſententiam. Antecedens oſtenditur. Nam juxta communem ſententiam, ponentem gradus caloris heterogeneos, medietas octavi gradus intenſivè major eſt, & magis calefacit, quàm totus primus gradus, immò & quàm ſeptimus; quia quamvis medietas octavi gradus habeat pauciores particulas, quàm totus primus gradus; illæ, etſi pauciores, perfectiores ſunt in ratione calidi ut quo: ergo ſi primus gradus eſt quid magnum, medietas octavi gradus eſt etiam quid magnum; quia quod eſt majus magno non poteſt non eſſe magnum.

28 Contra eſt quartò. Terminus parvitatis, & terminus magnitudinis in ſententia adverſarii non regulatur cum eo, quòd ſit pars integra; ſed relinquitur prudenti judicio quantitatem taxanti: ergo ſimiliter quælibet alia parvitas; & magnitudo non debet regulari per hoc, quòd ſit pars partis, vel pars integra, ſed ejus taxatio, & menſura relinquetur prudenti judicio; præcipuè cùm nullum ſit fundamentum ad inferendum inde parvitatem, vel magnitudinem: ergo quantumvis ſit pars partis, non propterea debet reputari parvitas.

CAPUT IV.

Tertium argumentum ab exorbitantia termini magnitudinis.

29 EXorbitat hæc doctrina, dum aſſerit terminum magnitudinis in oratione vocali eſſe unum pſalterium integrum; itaut omiſſio centum, & quadraginta pſalmorum poſſit eſſe parvitas materiæ; & de facto talis ſit in voto recitandi octo pſalteria.

30 Probatur primò. [Moralis quantitas dependet nonniſi à prudentum hominum æſtimatione:] Sed nullus prudens hucuſque dixit, centum quadraginta pſalmos eſſe poſſe parvitatem materiæ, neque aliquid, unde inferatur; immò id eſt contra ea, quæ Theologi docuerunt: ergo falſum eſt, quod centum quadraginta pſalmi poſſint parvitas materiæ reputari, etiam in caſu prædicto. Major eſt Caramuelis *in Regul. diſp. 4. nu.* 46. Ideò circumnotata eſt. Minor autem conſtat, ex parvitatibus materiæ, quas in officio canonico deſignarunt Authores, quæ longiſſimè diſtant ab hac doctrina Caramuelis. De quo vide Dianam *par. 2. tr. 12. reſol.* 41. & *reſol.* 26. & *par. 5. tract. 3. reſol.* 26.

31 Probatur ſecundò. Si cui injungerentur pro ſatisfactione ſacramentali octo pſalteria, & omitteret centum quadraginta pſalmos, nempe minus octava parte, non omitteret materiam parvam, ſed magnam; ergo centum, & quadraginta pſalmi non poſſunt eſſe materia parva, ſed neceſſariò eſt magna, etiamſi ſit minùs octava parte. Probatur antecedens. Illud non poteſt eſſe moraliter parvum, quod ex ipſo fine præcepti ordinatur ad aliquid magnum: ſed centum quadraginta pſalmi, ex ipſo fine præcepti impoſiti ad ſatisfaciendum pro pœna, ordinantur ad aliquid magnum, cùm per centum quadraginta pſalmos multæ pœnæ reatus ſolvatur: ergo centum quadraginta pſalmi in eo caſu injunctæ ſatisfactionis non poſſunt eſſe quid moraliter parvum: ergo licèt centum quadraginta pſalmi ſint minùs octava parte, & ſint pars partis, adhuc non reddunt parvitatem materiæ.

32 Hinc autem ſumitur tertium argumentum ad probandum, perperam aſſignari tanquam regulam generalem in oratione vocali unum determinatum terminum parvitatis, & unum determinatum terminum magnitudinis eſſentialem: ſi nimirum pro omnibus omninò circumſtantiis deſignetur. Etenim in oratione vocali, & præceptis de illa poſſunt eſſe multiplices fines, qui materiam aliàs parvam reddant magnam; itaut quæ ſub uno fine eſſet parva, ſub alio ſit magna. Qui ad vitandum ſcandalum blaſphemiæ in B. Virginem prolatæ, juberetur dicere reverenter unam ſalutationem Angelicam, tenetur graviter ad illam proferendam, & illa reſpectu ejus præcepti eſſet materia gravis. Qui ad repellendam ſuſpicionem hæreſis juberetur dicere ſemel Symbolum Apoſtolorum, licèt reſpectu alterius præcepti id Symbolum eſſet materia levis, tamen reſpectu hujus id Symbolum eſſet materia gravis. Qui ad ſatisfactionem Sacramentalem pro multis peccatis mortalibus juberetur lucrari indulgentiam plenariam per ſex orationes Dominicas, & ſex Angelicas comparandam; utique hæc eſſet materia magna, quantumvis, ſecundùm adverſarium, reſpectu alterius præcepti eſſet materia levis. Qui voveret dicere Antiphonam *Sub tuum præſidium*, ingruente gravi tentatione, & periculo labendi, quam expertus eſſet ei morbo expellendo ſalutarem, graviter teneretur ad illam, conſequenterque illa eſſet materia gravis. Ex quibus omnibus fit, non eſſe aſſignandum unum terminum parvitatis pro omni præcepto, & voto, neque eundem terminum magnitudinis; ſed in diverſis præceptis, & votis attendendum eſſe finem, & cum ipſo menſurandam quantitatem orationis vocalis.

33 Probatur quartò. Etenim aſſerere, quòd in ſatisfactione Sacramentali (immò & in voto, aut præcepto) omittere octodecim pſalmos nequidem peccatum veniale eſt, utique eſt abſurdum atqui id admittit oppoſita ſententia: ea ergo eſt abſurda. Minor patet. in oppoſita ſententia, ſi injungantur octo pſalteria, centum quadraginta ſex pſalmi ſunt minùs octava parte, atque adeò parvitas materiæ, & peccatum veniale. Rurſus ſi octava ea pars dividatur in octo partes, quidquid ſit minùs ſecunda octava, moraliter nihil eſt, ſecundùm Caramuelem: unde nec peccatum veniale. At octodecim pſalmi ſunt minùs octava parte comparati cum centum quadraginta ſex pſalmis. Major verò, quod in ſacramentali ſatisfactione id ſit abſurdum, patet primò ex apprehenſione terminorum, quæ præſcribit eſſe ſaltem venialem culpam (immò & lethalem) omiſſionem octodecim pſalmorum. Patet ſecundò, quia octodecim pſalmi apti ſunt ad extinguendum reatum pœnæ non parvæ.

CAPUT V.

Arguitur ea doctrina à contrarietate, & abſurdo.

34 CAramuel *in Regulam diſput.* 102. *num.* 1330. Sic ait: [Si Petrus Deo promitteret, ſe lecturum eſſe millies Pœnitentiales pſalmos ſucceſſivis diebus, non eliceret mille vota, ſed unum ſimplex; cujus materia pſalmos illos millies complecteretur, peccaret ergo leviter, ſi tribus menſibus hanc lectionem omitteret; quia nonaginta dies non ſunt octava pars mille dierum.

35 Ut videas, an hæc periodus doctrinæ ſuprà traditæ contradicat, firmiter committe memoriæ, terminum eſſentialem magnitudinis eſſe unum pſalterium; itaut, quòd uno pſalterio majus ſit, nunquam poſſit eſſe materia parva, nec peccatum veniale, etiamſi ſit minus octava parte materiæ præceptæ. Tum ſic: Juxta periodum proximè relatam, peccat venialiter, qui omittit per tres menſes pſalmos pœnitentiales millies promiſſos: ſed pſalmi pœnitentiales, qui correſpondent tribus menſibus, ſive nonaginta diebus, ſunt ſexcenti, & triginta; cùm unum pſalterium conſtetur ex centum, & quinquaginta, atque adeò ii ſexcenti, & triginta pſalmi æquivalent pluſquam quatuor pſalteriis: ergo peccat leviter, qui omittit pluſquam quatuor pſalteria.

36 Vide ergo quomodo componantur hæc duo: [Peccat graviter, quicunque omittit unum pſalterium in quocunque caſu. In

aliquo caſu peccat leviter, qui omittit quantitatem majorem quatuor pſalteriis.] Vel quomodo componantur hæc: [Terminus eſſentialis magnitudinis in oratione vocali eſt unum pſalterium. Non pertingit ad terminum eſſentialem magnitudinis in oratione vocali quantitas major quatuor pſalteriis.] Ulteriorem impugnationem ejus aſſertionis habes *cap.7.*

37 Et ne ullus tibi ſcrupulus remaneat, dices, videri hæc dicta fuiſſe à Caramuele, non ex propria ſententia, ſed ex aliena. Id enim dictum invenitur in ſecunda ſententia ex iis, quæ refert circà obligationem Sacerdotum recitandi officium canonicum.

38 Sed conſtat apertè, id non eſſe dictum ex aliena, ſed ex propria ſententia. Nam cùm alienam retuliſſet, addit: [Ut hujus opinionis fundamenta percalleas, adnotato primò, poſſe Eccleſiam jubere Petro, ut quotidie legat, itaut uno ſolo præcepto lectiones totius vitæ comprehendat.] Et ſimili tenore dicit, quæ initio hujus capitis relata ſunt, & quæ duobus ſequentibus capitibus referentur. Quòd ſi intentio ejus fuit, aſſerere id ex aliena ſententia, oportuiſſet clariùs fuiſſe locutum.

39 Eodem modo arguenda venit periodus alia *ex num.*1331. quæ ait: [Contrahunt vela nonnulli Authores, & aſſerunt, canonicum officium annuum eſſe, hoc eſt, dari præcepta, quorum ſingula complectuntur officia totius anni per modum unius. Ergo ex eorum ſententia, qui omittet lectionem horarum diebus quadraginta ſex in anno, peccabit mortaliter; venialiter, qui paucioribus. Ratio eſt, quia quadraginta ſex dies pluſquam octava pars anni ſunt: quadraginta quinque autem, minùs octava parte.]

40 Vide, quàm malè inferat hanc conſequentiam. Nam, ut ait Caramuel, una hebdomada officii canonici æquivalet uni pſalterio. At quadraginta quinque dies claudunt pluſquam ſex hebdomadas: ergo quadraginta quinque dies officii canonici equivalent pluſquam ſex pſalteriis. Sed unum pſalterium eſt terminus eſſentialis magnitudinis, ſemper & in omni eventu magnum: ergo malè infert, ex eo quòd ſint minus octava parte anni, quòd quadragintaquinque dies, utique æquivalentes pluſquam ſex pſalteriis, contineant parvitatem materiæ, uſque adeò ut peccaret venialiter, qui omitteret officium illis quadraginta quinque diebus, ſi præceptum reſpiceret indiviſibiliter totum annum.

CAPUT VI.

An præceptum, quod extenditur ad totam vitam, habeat pro parvitate materiæ nonam vitæ partem?

41 CAramuel nuper citatus, *eo num.*1330. habet periodum ſequentem. [Sic etiam ſi quis voveret abſtinentiam à carnibus tota vita, abſtinere debet, & peccaret graviter, ſi illis veſceretur octava vitæ parte; leviter, ſi nona, vel decima. Hinc eſt, quod aliqui cenſeant, Dominos Benedictinos non peccare mortaliter, ſi aliquando edant carnes; peccare tamen mortiferè, ſi ex conſuetudine, hoc eſt, ſi eas edant octava vitæ parte; putant enim eos teneri ad abſtinentiam voto ſimplici reſpiciente vitam integram per modum objecti adæquati.]

42 Ut conſideres, quantùm hæc periodus de abſurditate accuſari debeat, ſic arguo. Votum abſtinendi ſemper à carnibus, quia reſpicit totam vitam, violatur leviter, ſi nona vitæ parte non obſervetur: ſed votum caſtitatis religioſæ reſpicit totam vitam: ergo violatur leviter ab eo, qui nona vitæ parte non ſervat caſtitatem: ergo Religioſus, qui per annum integrum eſt concubinarius, peccat leviter contra votum, cùm minùs quàm octava vitæ parte violet; nam decem annis computari vitam ejus, qui miſerè degit, quindecim ejus, qui proſperè, aſſerit ibidem Caramuel.

43 Confirmatur. Nam in præcepto caſtitatis dari parvitatem materiæ, multis defendit Caramuel, tum *in Regul. diſputat.*59. *num.*1052. tum præcipuè, & latiſſimè *Theolog. fundam. num.*1708. *fundament.*58. ſed tempus parvum admittit Caramuel ad parvitatem materiæ in præceptis & votis, ut patet de præcepto, vel voto jejunii per totam vitam: ergo in voto caſtitatis ita admittendum eſt. Hoc eſt ſummè abſurdum; ergo abſurdum eſt id, unde infertur.

44 Dices, conſtare ex fide catholica, ne quidem per inſtans licere fornicationem; & eam, quantumvis inſtantaneam, eſſe gravem præcepti materiam.

45 Inſto primò. Si Deus præciperet alicui abſtinentiam à carnibus perpetuam, ſecundùm eam doctrinam Caramuelis peccaret leviter, ſi nona vitæ parte violaret id jejunii genus. Nam ſecundùm Caramuelem, quoad gravitatem, aut levitatem materiæ non differunt præceptum divinum, & humanum, ut videre licet *diſput.* 4 *in Regul. num.*40. & *fundament.*25. *num.*719. ergo ſi præcipiat caſtitatem perpetuam (præcipit voventi) peccaret leviter, qui nona vitæ parte illam non ſervaret. Probatur conſequentia. Nam in ſententia adverſarii eodem modo ſe habet præceptum jejunii, & præceptum caſtitatis; propugnat enim *fundam.*12. ſi Deus non prohibuiſſet venerea, licitam fore hominibus fornicationem. Unde caſu, quo Deus prohibuiſſet abſtinentiam à carnibus, eodem modo obligarentur homines abſtinere à carnibus, ac modò obligantur abſtinere à luxuria; & eodem modo obligantur homines nunc abſtinere à luxuria, at tunc obligarentur abſtinere à carnibus: ergo ſicut peccaret venialiter, qui nona vitæ parte carnes comederet in eo eventu; ita peccabit venialiter, qui nona vitæ parte luxuriam exerceret: hoc eſt abſurdiſſimum: ergo & primum.

46 Vel è converſo. Eodem modo obligat nunc præceptum abſtinendi à luxuria, ac obligaret tunc præceptum abſtinendi à carnibus: ſed qui nona vitæ parte (immò & uno momento) vacat luxuriæ, non peccat leviter, ſed graviter: ergo qui nona vitæ parte (immò & uno momento) comederet carnes, non peccaret leviter, ſed graviter. Quod argumentum puto eſſe demonſtrativum ei, qui rectè calluerit, quàm ejuſdem rationis ſit in ſententia Caramuelis præceptum abſtinendi à carnibus, ſi daretur divinum, & præceptum abſtinendi à luxuria; ut conſtat ex dictis.

47 Inſto, & arguo ſecundò in votis obedientiæ, & paupertatis religioſæ, in quibus non habet locum ea reſponſio deſumpta ex dogmate fidei. Etenim ejuſdem rationis eſt votum abſtinendi à carnibus per totam vitam, & votum abſtinendi à proprietate, ſive ab uſu dominii; quod eſt votum paupertatis: ſed habens votum abſtinendi à proprietate, & ab uſu dominii, & violans illud nona vitæ parte, non peccat leviter, ſed graviter; quam propoſitionem communis conſenſus omnium Catholicorum facit evidentem moraliter: ergo habens votum abſtinendi à carnibus per totam vitam, & violans illud nona vitæ parte, non peccat leviter, ſed graviter. Quæ demonſtratio eodem modo efformari poteſt in voto obedientiæ.

48 Arguo tertiò. In votis, & præceptis de oratione vocali aſſignatur à Caramuele terminus eſſentialis magnitudinis, qui, & ultra quem quidquid majus fuerit, quàmvis ſit minus octava parte, non poteſt eſſe parvitas materiæ. Sic unum pſalterium, quamvis ſit minus octava parte materiæ præceptæ, vel Deo promiſſæ, ſemper eſt materia magna, & ſufficiens ad conſtituendum peccatum mortale in violatore. Item in furto aſſignantur tanquam terminus eſſentialis magnitudinis ſexdecim regales, & in paupertate religioſa dupla quantitas: ergo ſi in tempore jejuniorum, & abſtinentiæ à carnibus poſſit dari parvitas, & magnitudo materiæ, deſignandus quoque eſt terminus magnitudinis, qui & ultra quem quidquid majus fuerit, quamvis ſit minus octava parte, ſit etiam materia magna. Nonnè abſtinere à carnibus, vel jejunare una hebdomada, æquivalebit recitationi unius pſalterii? Cur ergo annus integer violationis jejunii per totam vitam promiſſi dicitur eſſe parvitas materiæ, quia eſt minus octava parte totius vitæ, quæ moraliter decem annorum eſſe computatur?

49 Urgeo. Una hebdomada jejunii æquivalet recitationis unius pſalterii: ſed jejunare quinquaginta duas hebdomadas dicitur eſſe materia levis, & violare jejunium tantundem temporis peccatum veniale, quia eſt minus octava parte jejunii per totam vitam promiſſi; ergo omittere quinquaginta duo pſalteria, erit materia levis, & peccatum veniale, quando fuerit minus octava parte præcepti. Ergo unum pſalterium non erit terminus eſſentialis magnitudinis.

50 Vel è converſo. Una hebdomada jejunii æquivalet recitationi unius pſalterii; ſed unum pſalterium eſt terminus eſſentialis magnitudinis: ergo una hebdomada jejunii eſt terminus eſſentialis magnitudinis. Abſurdiſſimum eſt ergo aſſerere, unum annum integrum jejunii eſſe poſſe materiam levem, & violatorem illius peccare leviter, licèt ſit minus octava parte materiæ præceptæ, vel Deo promiſſæ.

Impugnabitur quartò eadem doctrina omnibus illis, quæ proponemus capite ſequenti.

CAPUT VII.

An præceptum pro tota vita impoſitum, obligans ad recitandum v. gr. officium canonicum pro ſingulis diebus, poſſit habere pro parvitate materiæ aliquos paucos dies?

51 PRæmitto primo, hanc quæſtionem eſſe communem pluribus materiis, tam in votis, quàm in præceptis, nempe in eo, qui voveret Miſſæ auditionem omnibus diebus per totam vitam, qui voveret jejunium per totam vitam omnibus ſextis feriis. Item præceptum audiendi ſacrum omnibus diebus feſtis, ſi dicatur eſſe unum præceptum pro tota vita; ſimiliter præceptum recitandi officium canonicum per totam vitam, vel per totum annum. Et ſic de aliis.

52 Præmitto ſecundò, votum, vel præceptum reſpiciens materiam diviſibilem, & tempus diviſibile, aliquando eſſe virtualiter multiplex, aliquando nonniſi omnimodis unicum. Eſt virtualiter multiplex, quod quamvis tenore verborum ſit unum, æquivalet tamen multis. Eſt omninò ſimplex, & unicum, cùm non æquivalet multis. Et ſi quidem indiviſibiliter reſpicit totam materiam, & totum tempus, erit omninò ſimplex, & unicum; ſi autem diviſibiliter reſpicit, erit virtualiter multiplex.

53 Igitur Caramuel verbis relatis in fine capitis quinti docet, poſſe Eccleſiam jubere Petro, ut quotidie recitet officium divinũ, itaut unico ſolo præcepto complectatur recitationes totius vitæ;

quod

quod præceptum non ſit formaliter, aut virtualiter multiplex, ſed omnino unicum. Et poſteà addit: [Poſſe dari præceptum, quod per modum unius complectatur lectionem totius vitæ, certum eſt: an de facto detur, meritò quis poteſt inquirere.] Quod idem repetit *num.*1334. aſſerens, eſſe demonſtrationem, quæ id probat. Deinde verbis relatis initio ejus capitis quinti aſſerit, quod ſi Petrus voveret recitare millies Pſalmos pœnitentiales *ſucceſſivis diebus*, non eliceret mille vota, ſed unum ſimplex. Quod idem de abſtinentia à carnibus poſteà admittit verbis relatis initio capitis ſexti.

54 Sit concluſio certiſſima. Implicat contradictionem, quòd præceptum obliget ad recitationem officii faciendam ſingulis diebus, & quod præceptum non ſit virtualiter multiplex. Atque ita non eſt certum, poſſe Eccleſiam jubere Petro, ut quotidie recitet officium divinum, itaut unico præcepto complectatur recitationes totius vitæ, ſed oppoſitum eſſe metaphyſicè certum. Item ſi Petrus voveret recitare millies Pſalmos pœnitentiales ſucceſſivis diebus, ſive ſingulis diebus, non poſſe eſſe unum, & ſimplex votum, ſed eſſe virtualiter multiplex. Sic de jejunio per totam vitam omnibus diebus, aut omnibus ſextis feriis obſervando: ſic de Miſſa per totam vitam omnibus feſtis ex præcepto audienda; ſic de cæteris ſimilibus.

55 Oſtenditur primò concluſio in caſu, quo Eccleſia unico præcepto præcepiſſet recitare quotidie officium canonicum. Propoſitio univerſalis habens ſuppoſitionem diſtributivam æquivalet ſingularibus inductione numeratis: ſed in illo caſu vera eſt iſta propoſitio univerſaliseum ſuppoſitione diſtributiva, [Omnibus & ſingulis diebus tenetur Petrus ſolvere penſum officii canonici:] ergo æquivalet ſingularibus inductione numeratis: ergo æquivalet huic, [Prima die tenetur Petrus ſolvere penſum officii canonici, & ſecunda die tenetur, & tertia die tenetur,] & ſic reliquis: ſed hoc eſt, præceptum eſſe virtualiter multiplex, ſive æquivalere pluribus præceptis: ergo eo ipſo præceptum hoc eſt virtualiter multiplex, & pluribus præceptia æquivalens.

56 Oſtenditur ſecundò. Pro quolibet die ſeorſim eſt obligatio recitandi officium canonicum, itaut qui omittat, vel differat in alium diem, peccet: (cautè dixi *Peccet*, non autem dixi *Peccet mortaliter*, ne adverſarii recurrant ad parvitatem materiæ:) ergo id præceptum æquivalet totidem præceptia, quot ſunt dies. Probatur conſequentia: ſi enim Eccleſia expreſſè indixiſſet plurima præcepta ſingulis diebus correſpondentiæ, nō aliter obligarent, niſi itaut qui omitteret officium hujus diei, vel ſuſpenderet in alteram diem, peccaret. ſed prædictum unum præceptum ita obligat: ergo obligat eo modo ac obligarent ea plurima præcepta ſingulis diebus correſpondentia; hoc eſt æquivalere multis præceptis: ergo id multis æquivalet, ut eſt virtualiter multiplex.

57 Itaque termini ſunt contradictorii, quòd obligatio præcepti reſpiciat ſingulos dies, & quòd præceptum non æquivaleat multis præceptis reſpicientibus ſingulos dies. Cùm idem ſit formaliſſimè æquivalere multis præceptis reſpicientibus ſingulos dies, & quòd obligatio unius præcepti reſpiciat ſingulos dies, ut patet ex dictis.

58 Et quidem Eccleſia poſſet præcipere indiviſibiliter, & per modum unius, quod Sacerdos recitaret quolibet anno trecenta ſexaginta quinque officia canonica. In quo caſu non teneretur Sacerdos ſingulis diebus recitare, ſed ſufficienter impleret præceptum, ſi ultimo menſe recitaret ea omnia. Inde autem fit tertia concluſionis probatio. Ideò enim illud eſſet unicum indiviſibile præceptum, quia non præſcriberet obligationem pro ſingulis diebus, ſed pro toto anno indiviſibiliter: ergo repugnat quod præceptum imponat obligationem pro ſingulia diebus, & quod dicatur indiviſibiliter reſpicere totam materiam præceptam.

59 Obiicies. Probabile eſt, quod docent Ricardus, Angelus, & Gerſon apud Caramuelem *ea diſput.*102. *in Regul. numer.*1330. nempe Sacerdotem omittentem officium canonicum uno, aut altero die, non peccare mortaliter; ergo probabile eſt, quòd unus, aut alter dies ſit parvitas materiæ reſpectu totius anni, vel totius vitæ: ſed non poteſt eſſe unus dies parvitas materiæ, ſi quolibet die inſtet unum præceptum de officio canonico; cùm totum officium canonicum abſolutè ſit materia magna, & unus dies correſpondeat uni præcepto: ergo dicendum eſt, non eſſe certum, quòd pro quolibet die unum inſtet præceptum formaliter, vel æquivalenter.

60 Reſpondeo primò, id non eſſe probabile, aliàs admittendum eſſet in jejunio Quadrageſimali, in auditione Miſſæ, &c. Oppoſitum autem eſt evidens ex Eccleſiæ univerſalis conſuetudine, quæ eſt authentica legum interpres, ut conſtat ex dictis *diſput.*23. *cap.*3. nec ejus ſententiæ probabilitati ſuffragatur numerus trium, vel quatuor Authorum. Eſt enim ea opinio ex antiquatis, quam proptereà omnes deinceps Theologi reiiciunt, quia oppoſita eſt moraliter evidens. Contra evidentiam autem moralem nullus Authorum numerus probabilitatem inducit.

61 Reſpondeo ſecundò, ſi illud eſſet probabile, illud quidem non poſſet eſſe tale ratione parvitatis materiæ, ut manifeſtè probant, quæ in hoc capite diximus; ſed probabile fore ex interpretatione mentia legiſlatoris, ſi probabiliter præſumeretur, non fuiſſe ſuæ intentionis ita exactè obligare conſcientiam: quod tamen de facto non præſumitur, cùm ex interpretatione legitima conſuetudinis manifeſtè conſtet, oppoſitam fuiſſe legiſlatoris mentem

62 Ex dictis colliges, inintelligibile eſſe, quod ſit votum recitandi millies Pſalmos pœnitentiales ſucceſſivis immediatis diebus, & quod non obliget ſingulis diebus, ac ſi eſſent mille vota correſpondentia mille diebus immediatè ſucceſſivis, atque adeò non ſolùm tres menſes non poſſe eſſe parvitatem materiæ, ſed neque unicum diem.

63 Colliges etiam aliter dicendum, ſi ſit votum recitandi millies intra annum, vel biennium Pſalmos pœnitentiales, non affixos ſingulia, aut determinatis diebus. Tunc enim votum reſpiceret indiviſibiliter, & per modum unius millenas recitationes, & deſignanda eſſet parvitas materiæ proportionata millenis recitationibus. Quæ autem illa ſit, modò non definio: definienda quidem judicio prudentum, juxta ea, quæ communiter cenſent Theologi de parvitate materiæ in officio canonico.

CAPUT VIII.

Refutatur ſententia Caramuelis de parvitate materiæ, probabilitatis extrinſeca, rei venerea, & furti.

64 QUod ad primum attinet Caramuel *in Regul. num.*56. verbia relatis initio diſputationis undecimæ affirmat, eam opinionem non eſſe probabilem ab extrinſeco, cujus oppoſita habet priuſquam octuplam authoritatem. Quare ſi pro una opinione ſunt duo Authores, & pro oppoſita ſeptemdecim, illa, quæ habet duos Authores non eſt probabilia; quia id, quod eſt minus octava parte, eſt leve: authoritas autem levis non dat probabilitatem. Hanc retuli *ea diſp.*11. *cap.*1. & latè impugnavi uſque ad certitudinem. Relege ibi dicta.

65 Quod attinet ad ſecundum, *in Regul. diſpus.*69. *numer.*1055. admittens parvitatem materiæ in re venerea, ſic illam taxat: [Illa delectatio, qua octies major ſufficeret ſemen decidere, eſt gravis, & mortaliter peccaminoſa; quæcunque ea minor, eſt levis.] Et mox. [Ergo delectatio, quæ eſt minor octava parte delectationis completæ (ni aliud periculum ſubſit) erit culpa venialia.]

66 Non vacat modò refutare parvitatem materiæ in re venerea, quam contra Caramuelem debellabo *diſp.*45. Modum autem deſignandi illam ſic refello primò ex dictis. Liberum fuit Philoſophis diſtribuere calorem in duodecim, vel ſexdecim partes, ut conſtat *ex cap.*2. ergo ea delectatio, quæ eſt minor octava parte delectationis completæ, quæ proptereà eſt peccatum veniale, eſſet mortale, ſi Philoſophi diviſiſſent calorem in duodecim partes. Conſequentia eſt evidens, quia tunc duodecima pars eſſet materia gravis: duodecima autem eſt minor octava: ergo tunc minor octava eſſet peccatum mortale. Ergo quòd delectatio venerea modò ſit venialis, & aliàs ſit mortalis, dependet à mero libito Philoſophorum, diſtribuentium calorem in tot, vel tot gradus. Hoc ex terminis eſt abſurdum: ergo abſurda eſt deſignatio talis parvitatis in re venerea.

67 Refello ſecundò. Illa non eſt parvitas moralis, quæ non poteſt menſurari prudenti judicio: ſed diviſio delectationis completæ in octo partes, atque adeò delectatio minor octava parte delectationis completæ, non poteſt menſurari prudenti judicio: ergo illa non eſt parvitas moralis, ſed parvitas chimærica. Major ſi attentè perpendatur, videtur ex terminis nota: nam [parvitas moralis] & [parvitas menſurabilis prudenti judicio] ſunt termini ſynonimi. Minorem verò ſi neges, oſtende, quænam ſit ſexta, quæ octava pars delectationis completæ, & dicam, præſtare te inter omnes univerſi orbia viros prudentes.

68 Refello tertiò. Aſſerit enim Caramuel, tangere manum fœminæ eſſe peccatum veniale. Iſte tactus affert quartam, vel ſextam partem delectationis completæ: (ſcilicet aptæ ad effuſionem ſeminis) ergo vel eſt peccatum mortale, vel poteſt eſſe levis, & venialia, quamvia, non ſit minor octava parte delectationis completæ.

69 Conſequentia eſt inevitabilis, quam ne admittas, negandum eſt tibi antecedens. Et interrogo primò, qua menſura menſus fueris quantitatem delectationis ejus tactus fœminei, ut dicas non eſſe ſextam, non eſſe ſeptimam, non octavam partem delectationis completæ, ſed octava minorem?

70 Et interrogo ſecundò, an tactus delectabilis manus fœmineæ ſemper habeat delectationem minorem octava parte delectationis completæ: an quandoque poſſit habere delectationem, quæ ſit quarta, vel ſexta, vel octava pars delectationis completæ? Si hoc ſecundum aſſeras, practicè improbabile eſt, dari parvitatem materiæ in re venerea. Patet: ut ſit practicè probabile, debet eſſe diſtinguibile, quando delectatio eſt minor octava parte, quando major; ſuppoſito, quòd ea delectatio utroque modo poteſt ſe habere: atqui indiſtinguibile eſt, quando ea delectatio ſit major octava parte delectationis completæ, & quando minor, ergo id eſt practicè improbabile. Si verò dicas, tactum delectabilem manus fœmineæ ſemper afferre delectationem minorem octava parte delectationis completæ; egregiè deciperis. Oppoſitum enim evidenter conſtat. Nam tactus delectabalis manus fœmineæ aliquando producit pullutionem, atque adeò pertingit ad integram delectationem com-

Digitized by Google

completam: ergo à fortiori poteſt pertingere ad medietatem illius, ad quartam, vel ſextam illius partem.

71 Quod attinet ad tertiam *in commentario diſput.* 63. *à num.* 52. in materia furti diſcurrit ſimiliter, deſignat terminum parvitatis dimidium regalem, qui ſemper in materia furti eſt parvitas: terminum magnitudinis quatuor florenos, ideſt ſexdecim regales, qui ſemper conſtituunt magnam materiam, à quocunque ſubripiantur. Quantitas interjacens inter dimidium regalem, & ſexdecim, dicitur eſſe materia indifferens ad gravem, & levem reſpectivè. Si ſit minor octava parte redditus unius diei, erit materia levis, & venialis culpæ: ſi verò ſit octava pars, vel ſuperans octavam partem redditus unius diei, erit materia gravis, & culpæ mortalis. Itaque qui furatur duos regales ab homine habente annuatim quingenta ducata, furatur materiam gravem, quia ille homo habet in ſingulos dies quindecim regales: quibus duo illi regales comparati, non ſunt minus octava parte redditus unius diei, ſed plus. Qui verò furatur duos regales ab eo, qui habet annuatim ſexcenta ducata, furatur materiam levem: nam qui habet annuatim ſexcenta ducata, habet ſingulis diebus octodecim regales; duo autem regales reſpectu octodecim ſunt minus octava parte, atque adeò materia levis.

72 Hic dicendi modus impugnatur iis omnibus, quæ ſuprà capite ſecundo propoſita ſunt. Quare ſolùm addiderim, malè aſſignari quantitatem reſpectivam per ordinem ad redditus, quos quiſque habet uniuſcujuſque diei. Ratio eſt, quia ditior eſt ille, qui habet quingenta ducata ad ſui ſolius ſuſtentationem, quàm qui habet quater mille ducata ad ſuſtentationem patris & matris, & uxoris, & ſex filiorum, & duorum famulorum, quibus eget. Nam quater mille ducata ad ſuſtentationem duodecim perſonarum minus ſunt, quàm quingenta ad ſuſtentationem unius. Itaque ſi qua comparatio facienda eſt, non illa quidem eſt facienda à redditibus unius ad redditus alterius, ſed à ſuperfluis unius ad ſuperflua alterius. In illis autem, in quibus nulla ſunt ſuperflua, licèt unus centum, alter quinque millia poſſideat, nulla debet eſſe diverſitas; ſed ſi uterque habet neceſſaria, & nihil ſuperfluum, æquo jure cenſendi ſunt. Nam qui alit ex debito duodecim capita, res familiaris ejus non eſt cenſenda eſſe unius, ſed duodecim dominorum, in ordine ad hunc effectum comparandi exceſſum rei familiaris, quem unus habet reſpectu alterius.

CAPUT IX.

Evertitur alius modus adſtruendi parvitatem materiæ in officio canonico.

73 Commentario in *Regul. diſp.* 118. *art.* 4. *num.* 1462. ait: [Nota, canonicum officium moraliter coaleſcere ex octo partibus. Sed æquales iſtæ, an inæquales? quæ? quales? quantæ? Prima ſententia affirmat, componi ex octo partibus inæqualibus, nempe octo horis canonicis. Qui huic ſententiæ ſubſcribunt, dicere debent, peccare eum mortaliter, qui unam brevem Horam omittit. (Quare?) ommittit enim immediatam, & gravem partem officii divini.] Pro hac ſententia citat D. Antoninum 3. *part. tit.* 13. *cap.* 4. Cardin. Toletum *lib.* 2. *cap.* 10. 11. 12. Navarrum *cap.* 25. *num* 97. P. Valentiam, P. Azor. *lib.* 1. *cap.* 7. P. Leſſium *lib.* 2. *cap.* 37. *nu.* 53. Jacobum de Graſſis *lib.* 2 *cap.* 49. Sylveſtrum *verbo*, *Hora*. Lairuelzium, Tabienam, & Fuſchum. Sed nunquid negat aliquis, officium canonicum componi ex horis ſeptem, vel octo horis? Sed in primis ex octo horis componi, negant ferè omnes, ex ſeptem affirmant. Quare ergo Caramuel citat eos Authores pro octo horis, vel partibus, niſi ut ſuum numerum octonarium partium promoveat jure, vel injuria. P. Leſſius *loc. cit.* ſeptem dixit: Navarrus ubi citatur, nihil de hoc puncto: Graſſis eo *lib.* 2. nihil *diſp.* 49. ſed *diſp.* 50. *n.* 3. ſeptem aſſe affirmat. P. Azor *loc. cit.* etiam eſſe ſeptem affirmat. P. Toletus *loc. cit.* aſſerit etiam, eſſe ſeptem Sylveſter *verbo Hora*, dicit ſeptem. S. Antoninus, & unus, vel alter, octo dicunt.

74 Sed quid ſibi vult quæſtio, an horæ ſint partes? Pauci ex citatis Authoribus hanc quæſtionem attingunt. P. Azor citatus inquirit, an ſint ſeptem quaſi officia, an potiùs ſeptem partes unius officii? Aſſeritque, non eſſe ſeptem officia, ſed ſemptem partes unius officii. Et mirum, quòd citetur P. Leſſius, quaſi dixerit, octo horas eſſe partes officii, ubi aſſerit, ſingulas horas canonicas eſſe diſtincta officia, & multiplicari peccata mortalia pro numero horarum omiſſarum, Demus tamen Caramueli, eſſe octo partes, & videamus quid infert.

75 *Num.* 1463. ait: [Petes, utrùm omittere decem Pſalmos in nocturnis vigiliis ſit peccatum mortale? Inſiſtendo primæ ſententiæ reſpondetur negativè; quia hi Pſalmi non ſunt pars officii divini immediata, ſed pars horæ matutinæ, quæ canonici officii eſt octava. Pars autem octavæ partis non obligat ſub culpa gravi.]

76 Id autem eſſe falſum, certiſſimè oſtendo primò. Si hora matutina reputanda eſt octava pars officii, ad menſurandam parvitatem materiæ ex eo, quod eſt minus octava parte, fieret, non violare graviter præceptum, qui ex Matutino etiam Dominicali ſolùm recitaret Invitatorium, vel unicum Pſalmum, vel Hymnum. Quare eſſet parvitas materiæ omittere octodecim Pſalmos, & novem Lectiones, & novem reſponſoria: id tamen eſſe falſum, certiſſimè conſtat: conſtet ergo certiſſimè, non eſſe Matutinum computandum in partem octavam officii, ad menſurandam parvitatem materiæ ex eo, quòd eſt minus octava parte. Conſequentia ligat.

77 Major patet: nam ſecùndùm Caramuelem, id, quod eſt minus octava parte; eſt parvitas materiæ: ſed totum Matutinum, dempto hymno, vel Invitatorio, eſt quid minus toto Matutino integrè ſumpto, quod eſt octava pars: ergo totum Matutinum, dempto hymno, vel Invitatorio, eſt parvitas materiæ.

78 Quod verò id ſit certiſſimè falſum, quæ erat minor prioris ſyllogiſmi, conſtat: nam, ut optimè tradidit Caramuel *diſp.* 4. *in Regul. n.* 46. [Moralis quantitas dependet nonniſi à prudentum hominum æſtimatione:] ſed quod dimidia ferè pars officii ſit parvitas materiæ, nulli prudenti judicio æſtimatum eſt, nulli prudenti judicio eſt unquam æſtimandum; totum autem Matutinum Dominicale, dempto hymno, vel Invitatorio, eſt ferè dimidia pars totius officii canonici; eſt ergo certiſſimè falſum, quod totum Matutinum Dominicale, dempto hymno, vel Invitatorio, ſit parvitas materiæ.

79 Oſtendo ſecundò. Et pono caſum, quo Alphonſus vovit in eleemoſynam pauperum viginti quinque Regales; & quidem habet illos Alphonſus in octo ſpeciebus monetæ (ſex ſpecies vigent hodie in Hiſpania, viguerunt aliquando octo) ſcilicet unum aureum valentem ſexdecim regales argenteos, unum nummum argenteum valentem quatuor, alterum nummum argenteum valentem duos, unum regalem ex cupro mixto, & quatuor dimidios regales, ex quatuor aliis monetis ex cupro mixtis, & non mixtis.

80 Tum ſic: Iſti viginti quinque regales, quos Alphonſus in his monetæ ſpeciebus habet, & vovit determinatè, eſt quantitas, quæ componitur ex octo partibus inæqualibus, ſcilicet ex octo ſpeciebus monetæ: ergo aureus valens ſexdecim argenteos eſt octava pars, licèt inæqualis, ejus materiæ promiſſæ: ſed quod eſt minus octava parte, eſt parvitas materiæ: ergo quindecim argentei cum dimidio ſunt parvitas materiæ, reſpectu viginti quinque argenteorum: ergo duæ tertiæ circiter partes unius quadrantis ſunt parvitas materiæ. Atqui duas tertias circiter partes unius quadrantis eſſe parvitatem reſpectu totius quantitatis, certiſſimè abhorret à quolibet judicio prudenti; ergo id, quod eſt minus octava parte inæquali, non eſſe parvitatem materiæ certiſſimum eſt; cùm parvitas materiæ nonniſi à prudentum judicio, & æſtimatione dependeat.

81 Dices; eas diverſas monetas non conſtituere partes diverſas ejus quantitatis, quia quoad æſtimationem, & valorem non differunt inter ſe.

82 Sed contrà eſt. Plus enim differunt nummi aurei ab argenteis, quàm Pſalmi à Pſalmis; vel ſaltem Pſalmi à Pſalmis non plus differunt inter ſe, quàm nummi aurei ab argenteis? ſed Pſalmi matutinales, & Pſalmi veſpertini conſtituunt partes diverſas officii: ergo nummi aurei, & argentei poterunt conſtituere diverſas partes quantitatis.

83 Immò, ſi ſemel ſtatuatur, partes, ex quibus componitur totum, eſſe poſſe inæquales in ordine ad menſurandam parvitatem materiæ, non eſt neceſſe recurrere ad diverſas ſpecies monetæ, ſed intra eandem ſpeciem monetæ potuerunt deſignari partes inæquales, ſicut Pſalmi intra eandem ſpeciem conſtituunt diverſas partes. Et ſicut hi diverſas partes dicuntur conſtituere, quia pro diverſis horis deſignati ſunt; ita ſi nummi diverſis horis dandi eſſent, quantumvis inæqualiter, dicendi etiam eſſent conſtituere diverſas partes. Unde fieret, quòd duæ tertiæ partes, immò & tres quartæ partes conſtituerent parvitatem materiæ. Interroga prudentem quemlibet, an id cadat in judicium ſuum?

84 Oſtendo tertiò. Qui vovit recitare unum pſalterium, poteſt dividere illud in octo partes, itaut una pars componatur ex omnibus Pſalmis matutinalibus, tam Dominicæ, quàm omnium feriarum; altera pars ſit ex Pſalmis Laudum, altera ex Pſalmis Veſperarum, ſcilicet Dominicalibus, & feriarum, & ſic de reliquis: ergo omnes Pſalmi matutinales Dominicæ, & feriarum, ſunt octava pars pſalterii. Atqui omnes hi Pſalmi matutinales ſunt nonaginta, iique multò longiores reliquis; conſtituentesque propterea pluſquam duas tertias partes (æquales) pſalterii: ergo talis octava pars continet pluſquam duas tertias partes pſalterii: ergo illæ duæ tertiæ partes Pſalterii ſunt quid minus illa octava parte: ſed quod eſt minus octava parte (etiam inæqualiter computata) eſt parvitas materię: ergo duę tertię (ęquales) partes pſalterii conſtituunt parvitatem materię. Quod concedere tam abſurdum eſt, ut ab omni prudenti judicio abhorreat. Eſt autem evidens, non eſſe parvitatem materię in moralibus illam, quę non eſt talis judicio, & ęſtimatione prudentum.

85 Quòd autem pſalterium ita poſſit dividi in octo partes inęquales, itaut una pars contineat omnes Pſalmos matutinales, & altera omnes veſpertinos, &c. in hoc non eſt major difficultas, quàm in eo, quod reſpectu officii unius diei, ad unam partem pertineant Pſalmi matutinales, ad alteram veſpertini, &c. ſicut enim diverſę partes computantur in officio unius diei, quia iſti matutinales, & hi veſpertini ſunt; ita diverſę partes computari poterunt in toto pſalterio Pſalmi matutinales, & Pſalmi veſpertini.

86 Maneat ergo certum, abhorrere à judicio, & ęſtimatione prudentum eam computationem parvitatis materię, quę deſumitur ab eo, quod ſit minus octava parte, octo partibus inęqualiter computatis.

TRACTA-

TRACTATUS IV. DE OFFICIO CANONICO.

PROOEMIVM.

Quæſtiones aliquæ, ad hanc materiam pertinentes, deciſæ ſunt in præcedenti tractatu; id poſtulante mutua rerum, quæ tractabantur, connexione. Vide præcipuè diſputationem vigeſimam tertiam capite ſeptimo; & diſputationem trigeſimam primam capite quarto, quinto, ſeptimo, & nono.

DISPUTATIO XXXII.

An illi, qui occupati ſunt per duodecim horas, liberi ſint à recitando officio canonico?

CAPUT PRIMUM.

Proponitur ſententia Caramuelis cum ſuis fundamentis.

1 Agimus de illis, qui ratione ordinis ſacri, beneficij, aut ſtatus religioſi per ſe obſtringuntur præcepto recitandi officium canonicum, & inquirimus, an concurrente occupatione duodecim horarum, maneant omninò immunes ab obligatione illud recitandi? Ad deciſionem quæſtionis ſupponit Caramuel occupationes, de quibus in præſenti loquimur, eſſe debere ex officio. [Quæ verò dicuntur ex officio, complectuntur omnes illas, quæ ad charitatem publicam, ſeu privatam pertinent; unicuique enim incumbit ex officio ſervire Reipublicæ, cùm poteſt, & quantum poteſt; unicuique favere proximo graviter periclitanti.] Ita aſſerit *diſp. 116. in regul. nu. 1437.*]

2 Quo ſuppoſito, ibidem ait, occupatum ex officio per duodecim horas, non teneri ad recitandum officium canonicum. Probat primò his verbis: [Nunquam vidi ſervos, aut mancipia operári pluſquam horis duodecim, vnde & diem politicum non vigintiquatuor, ſed duodecim æquinoctialibus horis conſtare aſſerui: illi enim, qui famulos ultra duodecim horas quotidie occupant, tyranni potiùs, quàm domini cenſendi ſunt.]

3 Probat ſecundò. [Verè homo, licèt ſubditus ſit, ferreus non eſt, aut adamantinus, ſed carneus: indiget ſeptem, aut octo horis, ut dormiat, & multi indigent pluribus: indiget inſuper vna, vel altera, ut prandeat, & cœnet. Habet homo communes tam animi, quàm corporis neceſſitates; nec unus, qui utriſque careat. Corporalibus neceſſitatibus ſubveniendum eſt, quia naturalia impediri non poſſunt. Animo etiam concedi debet honeſta relaxatio, quia ſingulis diebus obſervantiſſimis Religioſis aliqualis conceditur, & major ſemel in hebdomada. Homo cùm animal ſociabile ſit, inacceſſibilis, & intractabilis eſſe non poteſt: amicos debet inviſere, & eos admittere, quoties poſtulat aut moralis indigentia, & neceſſitas, aut politica vrbanitas: debet ab abſentibus conveniri per litteras, & ipſis ſatisfacere. Hæc omnia talia ſunt, ut ſine vitæ naturalis, aut ciuilis diſpendio intermitti non poſſint. Igitur qui tot miſeris lahoras, rigidus, & temeratius eris, ſi diem politicum ultra duodecim horas extenderis.]

4 Probat tertiò ex Volaterrano, qui aſſerit, viris ingenuis ultra ſex horas non eſſe laborandum, illo verſu: [*Sex horæ tantùm rebus tribuuntur agendis:*] & addit Caramuel: [Volaterrano videtur ſubſcripſiſſe Suarius, qui, ut vidimus, ſtudioſum ab horarum lectione excuſabat ratione habendę actionis publicę per totam diem, hoc eſt, per duas, aut tres horas matutinas, & totidem veſpertinas, juxta mores Univerſitatum. Ergo ſiquidem Suarius excuſat eum, qui ultrò oſtentationis gratia ſex horis diſputat, aut eloquitur; probabilior erit ſubſequens concluſio: Qui ex officio ſibi legitimè iniuncto ſingulis diebus duodecim horis integris occupatur, non tenetur legere officium divinum.]

5 Ubi vides citari Suarium à Caramuele pro aſſertione, quæ tueatur, occupatum per ſex horas non teneri ad recitandum officium canonicum. Immò & tanquam probabilem ab ipſo referri; tum quia dicit; Suarium ſtare pro ea aſſertione: quòd ſufficeret ad probabilitatem extrinſecam. Tum etiam, quia ſuam concluſionem dicit probabiliorem opinione Suarii: concluſio autem probabilior alia ſupponit illam aliam eſſe probabilem. Sed quo jure referatur pro ea Suarius, aut ea probabilis dici poſſit, videbis *cap. 3.*

CAPUT II.

Oppoſitam concluſionem eſſe certam, oſtenditur.

6 Aſſertio Caramuelis in eo peccat, quòd ſit univerſalis, affirmans, quotquot duodecim horis diei occupantur ex officio, & obligatione propria, liberos eſſe ab onere recitandi officium canonicum. Neque enim dubito, in aliquibus occupationis generibus tam magnum eſſe laborem, ſive corporeum, ſive mentalem, ut pauciores ejus horæ excuſent ab onere officii canonici. Reſiliunt enim ab illo labore effectus aliqui, qui plures alias horas impediunt. Nam qui decem horas literario ſtudio ita intentè impendiſſet, ut gravem capitis dolorem accerſiviſſet, impeditus maneret ad recitandum. Et qui per decem horas Arithmeticæ ſumptuum ſupputationibus incubuiſſet, fortè langueret viribus adeò, ut ab onere recitandi abſolveretur. Cæterùm graves, & leves occupationes ex ſolo duodecim horarum tractu, & protractione æquo jure cenſeri, non patiar.

7 Et ſicut aſſertio Caramuelis univerſalis eſt, ita mea aſſertio, ut illi contradictoria evadat, eſt particularis. Aliquando (immò, & ſæpè) occupationes vltra duodecim horas protractæ non eximunt ab obligatione recitandi officium canonicum. Quam concluſionem tanquam certam propono.

8 Probatur primò. Ille peccat contra præceptum, qui cùm ſit phyſicè, & moraliter potens ſervare illud, non ſervat: ſed aliqui occupati ex officio legitimo per duodecim horas, cum poſſint phyſice, & moraliter ſervare præceptum officii canonici, non ſeruant: ergo peccant contra præceptum officii canonici. Conſequentia tenet, & major eſt evidens.

9 Minorem oſtendo. Sunt multæ occupationes in vita communi Sacerdotum, quæ nullum laborem corporeum afferant, nullum mentalem; & ſunt plurimi Sacerdotes, quibus ſufficiunt ſeptem horæ ad dormiendum, una ad comedendum, & cœnandum, duæ ad reliquas neceſſitates corporeas, & ciuiles; ergo ſuperſunt illis quatuordecim horæ; ergo etiamſi duodecim horas impleat occupatio officii legitimi, ſuperſunt aliæ duæ horæ ad recitandum officium canonicum. Quod patet caſibus propoſitis.

10 Petrus Presbyter eſt, & famulus honorarius Epiſcopi: ejus officium eſt tota die aſſiſtere Epiſcopo, vocando miniſtros, deferendo ad Dominum negotiatores, colloquendo cum Epiſcopo, comitando ad Eccleſiam, vel ſi quam domum adit; officium præſtat ſine vllo labore, aut mentis attentione, ſedendo, deambulando, confabulando: à ſexta matutina aſſiſtit in Palatio, vſque ad duodecimam: hora ſequẽs prandio conceditur. A prima hora veſpertina vſque ad ſeptimam aſſiſtit iterùm. Ex undecim horis, quæ ſibi ſuperſunt vſque ad aſſiſtentiam diei ſequentis octo horas cœnę, & ſomno ſibi ſufficere aſſerit. Tres horas, quę reſiduę ſunt, ſe putat otioſũ: viſitationibus amicorum, ſi fortè neceſſariæ ſibi ſunt ad vitam civilem, tempus nocturnũ non eſt opportunum; quo tempore etiam ad res majoris emolumenti domo egredi iniquè fert: epiſtolas ad amicos abſẽtes una ſola hebdomadis die ſcribit, in qua tabellarius diſcedit, cũ fruatur bona valetudine, aliis neceſſitatibus corporis nõ ſervit, niſi que brevi momento expediuntur; honeſta recreatione non indiget ad relaxandum animum; nam tota die relaxat animum ſedendo, deambulando, confabulando. Quo ergo jure omnibus Sacerdotibus, & beneficiariis adſcribitur, quòd egeant ad neceſſitates naturales, & ciuiles horis duodecim cũ ſint plurimi, quibus multò minùs temporis neceſſariũ eſt?

11 Plurima alia officia Sacerdotum, & Beneficiariorum ſunt præcedenti quoad hoc ſimilia. Rector Xenodochii ſolet eſſe, cui quamvis non incumbat turbe plurime cura, ille tamen non paucos curat; ideòque totam diem inſumit jubendo, diſponendo, viſitando, comitando Medicum, chirurgum, & phlebotomum, pharmacorum chirographa ſcribendo, pecunias emptori credendo, ſupputationes ſumptuum conferendo cum œconomo: quæ omnia nihil corpori laborioſum, nihil menti afferunt. Ex poſt duodecim horas dici, toti-

dem

dem alias noctix ſibi vacat. Similiter Petrus per menſem, aut, ſi mavis, diutiùs aſſiſtit fratri ægrotanti ſingulis diebus duodenas horas. Amici, qui ſciunt tam ſanctè impeditum, nolunt impedire, nec aliter eum impedixi; abſentium epiſtolæ uno duntaxat die hebdomadæ expediuntur; relaxatione animi non eget, qui cum ingredientibus, & miniſtris ferè tota die colloquitur. Talia ſunt multa alia officia, quæ quia non incumbunt mentalibus, modica, aut nulla relaxatione animi egent. Ergo qui talibus vacant, non ſunt impotes ſervandi præceptum officii canonici.

12 Confirmatur primò. Ideò ſecundùm Caramuelem, qui duodecim horas officio dederunt, recitare non tenentur, quia reliquo tempore egent ad neceſſitates naturales, & civiles: civiles quidem, viſitandi amicos, & viſitationes ſuſcipiendi, quantum neceſſe eſt, ne auſterus, & inurbanus habeatur; ſcribendi epiſtolas, relaxandi animum: ergo ſi Petrus nullas habeat neceſſitates civiles; & officium, quia tenuiſſimi laboris, non egeat relaxatione animi, ceſſabit omninò ratio excuſans à præcepto; ceſſante autem ratione, quæ excuſat à præcepto, præceptum urget: ergo dantur caſus, in quibus poſt duodecim horas officii urget præceptum recitandi horas canonicas.

13 Confirmatur ſecundò. Propter impotentiam moralem aliorum ad obſervationem præcepti, non eximor ego ab onere præcepti. Sic accidit plerunque in oppidis parvis, ut maxima pars civium non obſtringatur præcepto jejunii, quia ferè omnes incolæ vacant mœchanicis laborioſis. Nunquid propterea reliqui cives, quia pauciores, abſolventur ab ea obligatione? Ergo quamvis plurimi homines habeant neceſſitates civiles, quibus incumbant, & proptereà abſolvantur ab onere recitandi; illi tamen, qui carent ejuſmodi neceſſitatibus, quare abſolvendi ſunt? Perperam ergo traditur regula generalis ad excuſandum à præcepto, cum ratio excuſandi non ſit generalis.

14 Confirmatur tertiò. Ex prædicta ſententia, quam impugnamus, infertur, communes viſitationes amicorum eſſe cauſam excuſantem à præcepto recitandi, quatenus eam cenſet neceſſitatem propriam, ne auſterus, & inurbanus judicetur: Inde autem fieret, quòd qui ſex horas manè officio ſuo vacaſſet, poſſet veſperè ſex, aut ſeptem horas vacare his viſitationibus, ne auſterus, & inurbanus haberetur; & ita excuſaretur ab onere officii canonici. Utrunque autem eſſe certò falſum, ſive poſt ſex, ſive poſt duodecim horas, probo. Nam ſecundùm Caramuelem *num.* 1436. eſt paritas à præcepto jejunii ad præceptum officii canonici. Sed non poteſt ſolvi jejunium, ne auſterus videaris ad inſtantiam amici: de quo vide Leandrum à SS. Sacram. *part.* 3. *tract.* 5. *diſput.* 8. *quæſt.* 150. & 151. ergo non potes omittere officium canonicum, ne auſterus videaris.

15 Dixi, omnes viſitationes amicorum: quia aliqua extraordinaria eſſe poteſt, in qua impoſſibile moraliter ſit propter reverentiam debitam perſonæ illam à te expellere eo tempore, quo expleturus eras præceptum horarum.

16 Dices primò ad præcipuum argumentum, præceptum non obligare, niſi per diem politicum: tranſactis autem duodecim horis occupationis, jam tranſiit dies politicus; atque adeò ceſſat obligatio.

17 Sed contra eſt. Nam cùm Eccleſia intra totum diem naturalem viginti quatuor horarum concludat officium canonicum, recitandum utique intra illum terminum; & tu velis interpretari præceptum, & contrahere ad diem politicum; non ex alio capite potes ita contrahere, niſi ex capite impotentiæ moralis. Ideò enim contrahis, quia cenſes illum ampliùs laborare non poſſe. Et ideò dicis, eſſe tyrannum illum Dominum, qui laborem mancipii protrahit ultra duodecim horas, eo quòd homo neceſſitatibus ſubjectus non poteſt ampliùs laborare: ergo tota ratio contrahendi obligationem ad diem politicum, eſt ſolùm impotentia moralis. Sed hæc ceſſat in caſibus prædictis: ergo ea ceſſante non debet obligatio recitandi contrahi ad diem politicum.

18 Urgeo. Dies politicus contrahitur ad duodecim horas, quia ampliùs laborari non poteſt; ergo ſi conſtet, laborari poſſe duas alias horas, dies politicus ad quatuordecim ampliùs eſt: ſed ita contingere in caſibus ſupradictis, demonſtratum eſt: ergo conſtat, diem politicum in illis caſibus, & in occupationibus levioribus ad plus quàm duodecim horas eſſe ampliandum.

19 Dices ſecundò. Qui duodecim horas eſt occupatus ex officio, impotens moraliter eſt ad recitandum, quia eget reliquis horis ad vitæ neceſſaria. Quare falſa eſt minor primi ſyllogiſmi, quæ aſſerit, eum ſolvere præceptum, cùm poſſit implere.

20 Contrà eſt. Nam ex dictis conſtat, multos eſſe caſus, in quibus Sacerdotes, aut beneficiarii non egent reſiduis duodecim horis ad vitæ naturalis, aut civilis neceſſitates ſublevandas. Quæ reſponſio ex argumentis etiam ſequentibus impugnatur.

21 Probatur ſecundò concluſio. Si propter occupationem quamcunque duodecim horarum ex officio Eccleſiaſticus abſolveretur ab onere recitandi horas canonicas, laicus propter ejuſdem temporis occupationem abſolveretur ab onere audiendi Sacrum die feſto: hoc eſt certò falſum: ergo & primum.

22 Major à paritate, immò ab identitate rationis certa eſt. Non enim eſt major obligatio audiendi Sacrum, quàm recitandi officium canonicum. Minorem autem eſſe certam, inde probo, quia eſt communis perſuaſio omnium fidelium, in genere occupationum, eas ſolas excuſare à præcepto audiendi ſacrum, quæ neceſſariæ ſunt, & moraliter incompatibiles cum auditione Sacri pro ipſo tempore, quo Sacrum celebratur. Unde ab omnibus cenſeretur reus contra Miſſæ præceptum, qui Miſſam omitteret, quia poſteà duodecim horas eſſet occupandus. Univerſalis autem fidelium perſuaſio evidentiam facit, quando hæc univerſalis perſuaſio probat, præceptum ita eſſe conſuetudine receptum. Quæ conſuetudo eſt legum authentica interpres, *ex cap. Cum dilectus, de conſuetudine*, vt patet *ex diſput.* 23.

23 Probatur tertiò. Qui habent duodecim horas occupationum incompoſſibilium cum officio canonico, habent modum facilem ſatisfaciendi huic obligationi: ſed implicat, quòd qui habent modum ſatisfaciendi, excuſentur ab obligatione ob impoſſibilitatem moralem: ergo qui habent duodecim horas occupationum incompoſſibilium cum officio canonico, non poſſunt excuſari ab obligatione ratione impoſſibilitatis.

24 Conſequentia eſt evidens: minor patet ex terminis, & major eſt Caramuelis, qui *diſput.* 116. *numer.* 1440. inſcribit hunc titulum: [Modus facilis ſatisfaciendi officio, etiam cùm negotia ſint gravia.] Et poſtquam propoſuit diſtributionem temporis commodam, addit: [Ecce modum, quo canonico officio ſatisfacies ſine diſpendio temporis, qui ſtudiis vacas, aut negotiis obrueris.] Et nota *obrueris*; quod verbum non limitat occupationem ad duodecim horas. Nota etiam, quod hæc dixit Caramuel in ea ipſa diſputatione, ubi agit de nimia occupatione horarum. Itaque ibi dixit, excuſari Sacerdotem ab obligatione officii canonici, propter occupationem duodecim horarum; & addidit, occupatiſſimos quoſque habere eundem modum facilem implendi obligationem. Implicat ergo terminos, dum dicit, duodecim horas occupationis afferre impoſſibilitatem moralem recitandi; & adhuc viros duodecim horas occupatos habere modum facilem recitandi, & implendi eam obligationem: *Facile* enim, & *impoſſibile moraliter*, ſunt termini invicem repugnantes, ſicut *facile*, & *difficile*.

25 Sed hoc ipſum magis expreſſit Caramuel *fundam.* 53. *nu.* 1446. dum hoc ipſe argumentum ſibi efformat, ubi de ſeipſo loquens, ait: [Dico primò ad mentem Caramuelis, caſum, qui proponitur eſſe impoſſibilem. Nam *num.* 1440. ponit hunc titulum: *Modus facilis ſatisfaciendi officio, etiam cùm negotia ſint gravia*. Et in fine paragraphi: *Ecce modum, quo canonico officio ſatisfacies, ſine diſpendio temporis, qui ſtudiis vacas, aut negotiis obrueris*. Toto ergo cœlo abeſt ab admiſſione hypoteſis, quæ negotiorum, & lectionis incompoſſibilitatem ſupponit: qui dicit eſſe facile ſatisfacere officio divino, etiam cùm negotiis obruimur.] Ecce negat Caramuel occupationem, & negotiorum incompoſſibilitatem cum officio canonico, qui occupationem duodecim horarum dixerat excuſare ab eo onere, non ob aliam rationem, quàm ob ſummam difficultatem, ſeu impoſſibilitatem moralem, quæ dum vel manifeſtè ſibi invicem repugnant, vel revocavit in Theologia fundamentali priorem ſententiam; de quo ei gratulabor.

CAPUT III.

Impugnatur fundamentum ſiniſtrè deſumptum ex P. Suario.

26 Ex *cap.* 1. *fine*, conſtat, citari P. Suarium à Caramuele pro aſſertione affirmante, occupatum per ſex horas non teneri ad officium canonicum. Leviſſimo tamen nititur fundamento ad illum Doctorem ita citandum; nempe, quia dixerit, eum, qui actum literarium generalem manè, & veſperè in univerſitate aliqua tuetur (qui ad ſummum durat tres horas manè, & tres veſperè) excuſari ab officio canonico. Et ſi id ſufficit: etiam poſſet inferre, occupatum per quatuor horas non teneri ad recitandum horas canonicas: quia in multis Univerſitatibus, & ſtudiis generalibus, ſolùm durat actus per duas horas matutinas, & duas alias veſpertinas.

27 Levitatem fundamenti demonſtro primò ex verbis Suarii *tom.* 2. *de Religione*, *lib.* 4. *de horis canonicis*, *cap.* 27. *num.* 35. [Si Scholaris velit publicam actionem literariam per integrum diem habere, & *recitare non poſſit*, non tenetur actionem dimittere, etiamſi abſque peccato poſſit.] In primis ergo malè citatur Suarius, qui non dixit abſolutè, eum liberari ab onere recitandi, ſed ſub ea conditione, *ſi recitare non poſſit*. Aſſero ergo cum P. Suario, occupatum legitimè per ſex, aut per quatuor horas, non teneri ad recitandum, ſi recitare non poſſit.

28 Demonſtro ſecundò. Scholaris, qui habet eum actum literarium manè, & veſperè per quatuor, vel ſex horas, impeditas habet totas viginti quatuor horas diei (niſi ingenii facilitate, & humorum ingenuitate polleat:) ergo hinc malè deducitur argumentum, ut probetur, occupationem ſex horarum, vel duodecim abſolvere hominem ab onere recitandi officium canonicum; cùm nulla ſit conſequentia ab occupatione totius diei ad occupationem ſex horarum, vel etiam duodecim.

29 Antecedens oſtenditur, ſupponendo, ad talem actum requiri temperatiſſimam capitis diſpoſitionem, eo quòd talis actus requirat ſummam attentionem, tum ad repetendum formalia verba arguentium, tum ad ſatisfaciendum argumentis, quæ quandoque ſubtilia ſunt,

Digitized by Google

ſunt, & multam mentis attentionem requirunt; cui capitis temperamento quævis alta attentio præcedens nocere poteſt. Itaque neceſſarium eſt, quòd caput ſit à ſopore liberum; & ideò oportet propugnatorem thesium ſummo mane evigilare. Si ſurrexit è lecto hora ſeptima, impeditus eſt, ne attentionem præſtet vſque ad horam octavam, vel nonam, qua actus inchoatur. Poſt actum matutinum accipit propugnator cibum modicum, qui vires eruat, non obruat. Tempus ergo intermedium inter actum matutinum, & veſpertinum multo magis impeditum eſt: tum quia laſſitudo capitis procedens ex actu matutino reparanda eſt, & quantum fieri poterit, minuenda. tum præcipuè, quia actus veſpertinus habendus eſt poſt cibum meridianum, qui vapores immittit capiti, attentionem intercludentes. Poſt actum veſpertinum manet caput laſſitudine defatigatum, quæ in totum corpus redundat; nam ſumma attentio, quæ ibi exercetur, & ferè continua locutio tanti temporis magnoperè debilitat: ergo ex illo actu relinquitur effectus, qui reſiduum veſperis, & noctis tempus omninò impedit. Ecce totas viginti quatuor horas impeditas; & quam dicebas ſex horarum, eſſe occupationem viginti quatuor.

30 Tertiò. Nam ex impotentia recitandi excuſat eum Suarius, *ſi recitare non poſſit*: ergo malè infertur per ſex, vel per duodecim horas, qualiſcunque occupationis levis, vel laborioſæ excuſari hominem ab eo præcepto, ſi cum prædictis duodecim horis componatur potentia moralis ad recitandum, qualiter contingit in plurimis occupationibus, quæ nec mentem onerant.

C A P U T IV.

Argumentis Caramuelis occurritur propoſitis capite primo.

31 AD primum argumentum reſpondeo, ſervos, aut mancipia non debere operari vltra duodecim horas in iis, quæ ſunt nimii laboris, ſecus in communibus, & domeſticis. Alioqui ſi ſervus domeſticus operatus eſt à ſexta matutina ad ſextam veſpertinam, & propterea non eſt ampliùs operaturus, incœnati abibunt ad lectum dominus, eiuſque domeſtici, ſi non ſit alius, qui afferat panem, vinum, cibos, fortè non niſi illa hora adducendos; ſi non ſit alius, qui ſternat menſam, aptet vaſa, aquam deducat, &c. Nec propterea tyrannus dicendus eſt dominus, qui ſexdecim horis exercet ſervum in mediocribus, & communibus: alioqui tyrannus dicendus erit dominus, qui octo horis exercet ſervum in valdè laborioſis, cùm majorem ſervo laſſitudinem afferant iſtæ octo, quàm illæ ſexdecim. Unde inferes, quam malè concludatur dies politicus intra duodecim horas; cùm aliis occupationibus octo horæ ſufficiant; & in aliis notæ ſexdecim non æquivaleant. Iniquum enim eſt æquare diuturnitate temporis, quæ menſuranda ſunt intenſione laboris. Itaque ſi labor talis ſit; ut poſt duodecim horas ſervus ſit impotens (ideſt, valdè fatigatus) ad vlteriorem operationem, dominus dicetur tyrannus. Si verò labor ſit exiguus, vel mediocris, licèt tempore protractus, taliter, ut nulla impotentia morali, nulla nimia laſſitudine afficiatur, quid obſtat, ut eum mediocrem laborem continuet? Quod, proportione ſervata, de onere recitandi horas canonicas dictum puta.

32 Ad ſecundum concedo, homines non eſſe ferreos, nec adamantiuos, ſed carneos: egere ſeptem, vel octo horis ut dormiant, una, vel altera, ut prandeant, & cœnent. Item habere corporales neceſſitates, quibus ſimul ſumptis multi vix ſemiquadrante horę ſatisfaciunt. Neceſſitatibus animi, quibus tempus inſumendum ſit, omnes laborare, nego: honeſtam animi relaxationem concedendam eſſe, qui mentalibus occupationibus incumbunt, verum eſt; non tamen externis, & mediocribus occupationibus, præcipuè illis, quæ ſecum afferunt eam relaxationem colloquendo, ambulando, plura externa videndo. Inde autem ſit ei, qui mediocri labori externo vacavit duodecim horis multùm temporis ſupereſſe, ut recitare poſſit.

33 Ad id, quòd dicitur de amicis inviſendis, & ſuſcipiendis, ne quis auſterus, & inurbanus cenſeatur, multa diſtinctione opus eſt. Quid ſi Clericus inter occupationes ſuas externas hæc officia impleat, ut contingit iis qui ex officio aſſiſtunt tota die Epiſcopis, Magnatibus, &c. Quid ſi auſterus reipſa ſit, ejuſque ingenium paucas ex his viſitationes patiatur? Quid ſi ejuſmodi viſitationes noxiæ ſint moribus ejus, & ad ſalutem animæ ſuæ videat oportere fugam earum? Nec inficior, tanti momenti eſſe poſſe acceſſum ad Principem, vel Epiſcopum, & tam intempeſtiuo tempore ex neceſſitate habitum, ut licitè poſſit propter eum omitti officium; ſicut & tantæ reverentiæ perſona, quæ Clericum viſitat vſque ad multam noctem, quo tempore recitandum erat, ut etiam ab eo onere excuſet. De epiſtolis autem dixi, quæ uno die ſiunt, non afferre pro tota hebdomada conſequentiam. Illo autem die, quo ſcribuntur epiſtolæ, liber eris ab onere recitandi, ſi ipſas omittere non poſſis, & ipſæ afferant tibi moralem impotentiam recitandi.

34 In quibus omnibus vides ſummam occupationum inæqualitatem, quarum aliquę magnam afferunt difficultatem ad horas recitandas; aliæ verò parvam, vel nullam; & ideò non poſſe uno æquali iure cenſeri, quæ non inæqualiter hominem impediunt; vel potiùs quarum aliquæ impediunt, aliquæ non impediunt.

35 Ad tertium ex Volaterrano reſpondeo: quamvis ille magnæ eſſet authoritati; adhuc nihil aſſertioni noſtrę officit. Ille enim non averuit, hominem ſex horas mediocri labore occupatum, impotem manere ad vlteriorem exigui laboris occupationem. Item loquitur de actionibus ſolùm externis, quibus homines vacare ſolent, non de iis, quæ ad animum ſpectant. Multò minùs eſt ad rem, quòd affert ex Suario, ut demonſtratum manet capite præcedenti.

C A P U T V.

Vindicatur Pater Suarez ab inconſequentia illi à Caramuele objecta.

36 NEc omittendum eſt in preſenti, quanta iniuria afficiat Suarium, dum illum inconſequentiæ arguit, quòd dixerit, obligatum ad horas, non teneri omittere actum litterarium totius diei in Univerſitate exercendum; teneri tamen deſerere officium, quod cum recitatione horum habitualiter incompatibile eſt, vel diſpenſationem petere. [Vtrunque tamen (inquit *nu.* 1439. Caramuel) falſum eſt, & ex ipſius Suarii doctrina propugnari non poteſt. Nam aſſerente eodem Authore, qui oſtentationis gratia vult integro die actionem publicam litterariam facere, poteſt omittere officium divinum, *ut ea meliùs fiat* (hæc verba invertunt aſſertionem Patris Suarii) nec tenetur propoſitam actionem intermittere. Atqui Petrus potiùs tenetur officio, quam velleitati ſatisfacere: ergo cui licèt potiùs officium canonicum omittere, quàm actionem oſtentationis vltrò admiſſam, poterit etiam omittere potiùs officium, quàm conditionem, ſeu dignitatem illam, quam habet.

37 Præterea ſi occupatio ſit publica, puta ſi Petrus ſit aut Concilii Præſes, aut Regni Gubernator, aut pauperum Prouiſor, aut Magiſter ægrorum, &c. non poteſt Petrus præponere priuata publicis, nec cenſendus eſt iuſſiſſe Pontifex, ut communibus particularia prępponat; ſervire debet Reipublicæ, & patrię, quando, & quantum poteſt; nec ei officium legendum alicui debet eſſe impedimento.

38 Probatur id clariſſimè primò. Quia ſicut Pontifex non poteſt indicere horarum lectionem *in damnum ſalutis priuatæ*, ſic nec *in damnum ſalutis publicæ*: ergo ſicut Petrus non tenetur obedire Eccleſiæ legi cum *ſalutis gravi detrimento*, ſic nec cum *gravi detrimento Reipublicæ*.

39 Secundò. Quia Pontifex noluit præcipere officii canonici lectionem, in propoſitis caſibus. Quod probo evidenter. Summa eſſet imprudentia velle, quòd Suarius non ſcriberet doctiſſima illa volumina, quæ illuſtrant Eccleſiam militantem; imperitia eſſet malle, quòd Petrus horas legeret, quàm audiret confeſſiones; rigor iniquus eſſet, Paulum ita lectione impedire, ut ægro graviter periclitanti opitulari non poſſet; tyrannis titulo recitationis præcipere Ioanni, ne faveat, & ſerviat Reipublicæ aſſiſtentia indigenti. Atqui Eccleſiæ, & Pontifici eſt injurius, qui ita jus canonicum explicat, ut legiſlatores habendi ſint rigidi, tyranni, & imprudentes: ergo dicendum eſt, Pontifices noluiſſe in talibus caſibus ad horarum recitationem obligare, neminem cum ex officio ſuo habet occupationes ita graves, ut non conſiſtant cum horarum lectione.] Huiuſque Caramuel contra inconſequentiam, quam attribuit P. Suario, magna Authoris laudatione admixtam.

40 Sed ſanè fingit hoſtem, quem percutiat: ipſe enim in hoc puncto revera ſequitur ſententiam Suarii, & has argumentationes ex Suario tranſcripſit: conferamus vtriuſque ſententiam. Suarius ait, deſerendum eſſe officium, quòd obſtat habitualiter recitationi horarum, addens hæc verba intra parentheſin: *Quod ſemper intelligo, ſecluſa ſpeciali cauſa charitatis, de qua ſtatim*. Ait itaque non eſſe deſerendum officium, vbi eſt ſpecialis cauſa charitatis. Caramuel autem *in eo num.* 1457. citato, explicans qualitates officij, quod exonerare poteſt obligatione recitandi, ait: [*Quæ verò dicuntur ex officio, complectuntur omnes illas, quæ ad charitatem publicam, vel privatam pertinent.*] Vnde infero: ergo occupationes illæ, quæ nec ad charitatem publicam, nec privatam pertinent, non ſunt eius qualitatis, quæ poſſint excuſare ab onere recitandi: ergo ſi incompatibiles ſunt cum officio canonico, & non excuſant ab officio canonico, illæ neceſſariò deſerendæ ſunt. Convenit ergo cum Suario, dum illum impugnat.

41 Quod ſi P. Suarius dixit, deſerendum eſſe officium habituale concionatoris, vel lectoris, *ſecluſa ſpeciali cauſa charitatis*, id intelligendum, quia non deſunt in orbe terrarum, qui ſine utilitate audientium concionantur, & legunt: vel qui exercitio ſui muneris occupant locum, quem alij cum maiori utilitate Reipublicæ præſtarent. In quibus caſibus ſi recitare nõ poſſunt, fateri Caramuel debet, eos teneri deſerere officium, cùm neque *charitati publicæ, aut privatæ* incumbant, quando etiam ſine damno ſuo gravi deſerere poſſunt.

42 Quod autem ex P. Suario eas argumentationes deſumpſerit Caramuel, patet, ſi conferas cum hac periodo P. Suarij *nu.* 35. [Aliquando fortaſſe non erit grave peccatum, non ſubvenire proximo ægrotanti, etiamſi per unam, aut duas horas gravem dolorem, vel aliud ſimile incommodum patiatur; & nihilominus ex charitate illi ſuccurrere, etiam dimittendo officium (canonicum) poteſt non ſolùm eſſe licitum, ſed etiam melius. Nam ſi ego debeo diligere ſicut me ipſum, & *propter vitandum dolorem in me, poſſum dimittere officium*, etiamſi abſque peccato poſſem ſuffetre dolorem; cur non erit *idem circa proximum*? Propria ergo ratio huius excuſationis non eſt

eſt perplexitas, vel concurſus præceptorum, ſed eſt, quia præceptum humanum non cenſetur obligare cum talibus circumſtantiis, & cum tanto gravamine charitatis.] In quo differt ab his verbis illa prima probatio clariſſima Caramuelis poſita *nu.* 38. Exempla autem poſita in probatione ſecunda, corollaria ſunt ex hac Suarii doctrina: ſpecialiter confert ea verba Caramuelis: *Rigor iniquus eſſet, Paulum ita lectione impedire, ut ægro graviter periclitanti opitulari non poſſit.*

43 Miror deinde, quòd actum litterarium generalem appellet Caramuel velleitatem; cùm ab his actibus dependeat multorum profectus in doctrina, qui conſiderantes difficultatem hujus actus, ſtudio litterarum accuratè incumbunt. Id autem ſtudium multorum maximè neceſſarium eſt ad publicam utilitatem Reipublicæ, ſive Eccleſiaſticæ, ſive ſæcularis.

44 Sed ut rectè componas hæc omnia cum doctrina Patris Suarii, placet ad ſingula Caramuelis argumenta reſpondere. Ad primum propoſitum *num.* 36. nego ſuppoſitum minoris, quod actus litterarius generalis ſit velleitas; eſt enim actus ad bonum publicum maximè utilis. Deinde diſtinguo eandem minorem: Petrus tenetur potiùs officio ſatisfacere, [ſi charitas, vel utilitas requirat.] concedo; [aliàs,] nego: & ſub eâdem diſtinctione admittenda ſunt, quæ adduntur numero ſequenti.

45 Ad primam probationem clariſſimam admitto totum, quod proponit, & omnes caſus, in quibus ea verificantur. Ad ſecundam probationem ajo, imprudentiam legiſlatoris fore, velle quòd P. Suarius non ſcriberet doctiſſima illa volumina, ſi ea impedirentur recitatione horarum; ſcripſit tamen illa, nec impedierunt, quominus penſum horarum perſolveret. Ideò examinare oportet, an vera ſit incompoſſibilitas recitandi, quam ſibi quiſque facilè finget.

46 Scio, Caramuelem ibidem ex quadam levi conjectura ſuſpicari, P. Suarium recitaviſſe quotidie officium breviſſimum de Reſurrectione. Quod iniquo animo tulit P. Pellizarius *tom.* 2. *Manual. Regul. tract.* 10. *cap.* 6. *n.* 17. *monito* 2. ubi ſic ait: [Quod autem dicitur de Suarez, puto improbabile, cùm teſte Alegambe in Bibliotheca Scriptorum Societatis, *verb. Franciſcus Suarez*, is quotidie oraret per duas horas cum dimidia. Et interdum diceret, ſi ipſi neceſſitas imponeretur amittendi vel horam orationis, ſolitam fieri quotidie à Religioſis Societatis, vel ſcientiam tot annorum labore acquiſitam, æquiori laturum animo hujus, quàm illius amiſſionem. Quomodo enim Suarez recitando quotidie officium Reſurrectionis ſubtraxiſſet tempus orationi debitæ ex præcepto Eccleſiæ, qui quotidie per duas horas cum dimidia vacabat orationi, quam ſine ullo peccato omittere poterat?] Quibus adde, Suarium citatum dixiſſe *a.* 30. [Errant valdè, qui putant, propter contemplationem etiam altiſſimam poſſe divinum officium omitti.] Vide *diſput.* 33. *num.* 118.

¶ Id autem dictum P. Suarii, electurum ſe potiùs amittere ſcientiam tot annorum labore comparatam, quàm horam orationis ſolitam fieri à Religioſis Societatis, ſcriptum in ſchedula, & exaratum, propriaque manu P. Suarii ſubſcriptum, conſervabat in Breviario, venerabaturque privatim ut ſacras Reliquias P. Franciſcus Gonzalez, qui ex hac Provincia Romam petiit, ubi pluribus annis obivit munus Pœnitentiarii pro pœnitentibus Hiſpanicis in Pœnitentiaria D. Petri. Quam ſchedulam in manibus P. Franciſci Gonzalez ſe vidiſſe, & coram multis ejus collegii lectam fuiſſe, teſtatur P. Franciſcus Lopez Theologiæ Profeſſor Societatis Jeſu, ut conſtat ex ejus Epiſtola, quam apud me retineo.

47 Ad ſecundum caſum ejus ſecundæ probationis, concedo, fore imperitum, ſi legiſlator mallet Horas recitari, quàm confeſſiones audiri tanto tempore, ut unum cum alio eſſet moraliter incompoſſibile: quod concedit Suarius, dum ait, ſe id ſemper intelligere, ſecluſa ſpeciali cauſa charitatis, quæ in confeſſionibus audiendis communiter reperitur.

48 Ad tertium, illum quidem eiſdem ferè verbis deſumpſit ex Suario in fine periodi relatæ *num.* 42.

49 Ad quartum caſum juxta doctrinam Suarii, do eſſe tyrannidem, ſi velit legiſlator titulo recitationis Horarum, ne Joannes ſerviat Reipublicæ indigenti ejus aſſiſtentia, cum qua ſit moraliter incompoſſibilis Horarum recitatio; utique ſi Reſpublica verè indiget ejus aſſiſtentia, quod non ſemper evenit; quandoque enim gubernator ſerviret multò amplius Reipublicæ, ſi clavum ejus deſereret, & prudentiori alii locum daret.

DISPUTATIO XXXIII.

An officium canonicum habeat partes alias extrinſecas, & alias accidentales materiæ præceptæ?

CAPUT PRIMUM.

Mens Caramuelis.

1 Diſputat. 105. *in Regul.* affirmat, apud Benedictinos precationem illam, quæ incipit, *Pretioſa*, & dici ſolet in fine Primæ, non eſſe partem officii canonici Benedictini. Deinde *num.* 1365. *b.* §. *ſi de Sacerdotibus*, addit: [Puto enim, apud Romanos *Pretioſa*, non eſſe officii canonici partem. Et oſtendo, quoniam ab ipſis nec feria quinta, nec ſexta hebdomadis majoris legitur; cùm tamen in eiſdem totum officium divinum legatur.] Attentè conſidera, lector, hanc rationem, & vide quantas, & quales conſequentias producat. Subdit immediatè: [Sanè ſi non ſit divini officii pars, non video, cur debeamus dicere, illam moraliter eſſe obligatoriam.] Quare commiſſionem illius neque venialem culpam eſſe, apertè aſſerit.

2 Idem affirmat *num.* 1365. *c.* §. *Major*, de lectione Completorii, *Sobrii eſtote*, & reproducit eandem rationem, quod feria quinta, & ſexta hebdomadæ majoris non recitatur.

3 Deinde *diſp.* 118. *num.* 1454. *fine*, ait, eſſe aliquas orationes, quæ extrinſecæ ſunt, & non obligatoriæ, ſubdens: [Tales ſunt in omnibus Breviariis *Pater*, *Ave*, & *Credo*.] Loquitur autem de his, quæ [dicuntur ante, vel poſt officium canonicum.] *Num.* 1458. *B.* rationem dat, quare hæ tres orationes non ſint partes officii Benedictini: quia regula *cap.* 9. dicit incipiendas eſſe horas à verſu, *Deus in adjutorium*: ergo non incipit officium per eas orationes. Quod autem in omnibus Breviariis ſint eæ tres orationes omninò extrinſecæ officio, ſine probatione affirmat.

4 Deinde *num.* 1485. *b.* §. *omnes*, partes officii divini alias dicit eſſe ſubſtantiales, alias accidentales, de quibus ſic ait: [Omnes partes intrinſecæ divini officii in conſcientia obligant, ſed diverſimodè. Accidentariæ ſemper leviter, ſubſtantiales graviter, dum materia eſt magna.] Sed quæ ſunt iſtæ partes accidentales, ſine quibus ſtat ſubſtantia materiæ præceptæ?

5 *Num.* 1455. ait, Antiphonas eſſe partes accidentales in officio Romano his verbis: [Antiphonæ, quæ ad Pſalmos dicuntur ∴ in officio Romano ſunt leviter obligatoriæ, & accidentariò complent, & adintegrant officium divinum.] Et *num.* 1418. *b. fine*, rationem exhibet, quare ſint accidentales, his verbis: [Antiphonas judico non eſſe de eſſentia divini officii, quia ſi eſſentiales forent, non conceſſiſſet legiſlator *cap.* 17. parvis communitatibus licentiam illas omittendi: non minùs enim communitates parvæ, quàm magnæ divino officio quoad ſubſtantiam ſatisfacere tenentur: ergo qui in officio Romano omnes Antiphonas omiſerit, non mortaliter, ſed venialiter peccabit.]

6 Lectiones, & reſponſoria eſſe partes officio canonico accidentales, conſequenterque leviter obligatorias, affirmat eodem numero, §. *lectiones*, his verbis: Lectiones, & reſponſoria in Matutinis, non ſunt partes ſubſtantiales officii divini. Ita Thomas Sanchez (*attende errorem citationis enormem cap. ſequenti praſcribendum*) *in ſumma tom.* 1. *lib.* 1. *cap.* 19. *num.* 8 ubi aſſerit, eum, qui legit quod Diurnale continet, divinum officium quoad ſubſtantiam perſolviſſe.] Et eodem modo eum citat *diſp.* 117. *num.* 1444.

7 Sed quare Lectiones, & Reſponſoria ſunt partes accidentales? Rationem exhibet quia D. Benedictus permiſit Præſidi breviare Lectiones in choro: inde colligitur, eas non eſſe partes ſubſtantiales. Hinc intelliges (inquit) cur D. Benedictus permiſerit Præſidi in choro, & à fortiori cuique privatim Lectionum abbreviationem, quia videlicet non ſunt de officii ſubſtantia; & æquum cenſuit, accidentalia diminui, ut ſubſtantialia meliùs perſolverentur.]

8 Et quamvis hæc ita perſpicuè aſſeruerit Caramuel, adhuc vocandum eſt in quæſtionem, an Caramuel, cùm loquitur de officio Romano, loquatur ſolùm de illo, ut recitando à Benedictinis; an potiùs de officio Romano per ſe, & recitando à quolibet alio?

9 Et quidem, dum loquitur de partibus extrinſecis, manifeſtè patet, loqui de officio Romano per ſe, & recitando à quolibet Eccleſiaſtico, tum propter rationem, quam ſubdit, circà *Pretioſa*, & *Sobrii eſtote*: tum quia de illis tribus orationibus dicit, eas tales eſſe in omnibus Breviariis. Dum loquitur autem de partibus accidentalibus, videtur loqui de officio Romano, prout à Benedictinis recitando. Primò, quia ſic videtur innuere in principio articuli tertii, in quo agit de partibus accidentalibus. Secundò, quia rationes, quas exhibet, ſi quid probant, ſolùm ſuffragantur ipſis Benedictinis, cum non alia ratione utatur, niſi quæ deſumitur ex regula, & diſpoſitione D. Benedicti. Ait enim, etiam officium Benedictinum, ut indictum ab Eccleſia, juxta regulam interpretandum eſſe, ubi regula expreſsè non revocatur.

10 Ex alio capite videtur, eum loqui de officio Romano abſolutè, & per ſe. Nam cùm citet P. Thomam Sanchez pro ea aſſertione, quod Lectiones, & Reſponſoria ſint partes accidentales officii; manifeſtum eſt, non citare illum pro officio Benedictino, aut pro Romano ut à Benedictinis recitando; cùm P. Thomas Sanchez de illis nihil loquatur. Et ideò plures illud ita intellexerunt.

11 Quare probandum eſt, eas in officio Romano per ſe ſumpto non eſſe partes accidentales; ſive quia hæc aſſertio ſit Caramuelis, ſive quia ſic eum intelligant plures. An autem in officio Benedictino ſint accidentales, ipſi conſiderent.

CAPUT II.

Antiphonas, Lectiones, & Reſponſoria non eſſe partes accidentales in officio Romano; & quæ fuerit mens P. Thomæ Sanchez circà hoc punctum?

12 Ingens fuit æquivocatio afferre P. Thomam Sanchez pro aſſertione, quæ aſtruit accidentalia officio canonico Lectiones

Digitized by Google

nes, & Reſponſoria. Cognovit æquivocationem ſuam Caramuel *in Theol.fund.* in quæſtione de mutatione dictaminis, *art.7. nu.495. fund* 11. ubi hæc verba habet.

13 [Quærit Diana *par.2. tract.12. reſol. ult.* an qui haberet Diurnale, & careret Breviario, teneatur recitare Pſalmos ſine Lectionibus, & Reſponſoriis? Et reſpondet his verbis: *Affirmativam ſententiam docet Sanchez in Sum. tom.1. cap.19 num.8. quia Lectiones, & Reſponſoria, modica reputantur materia, quæ ſufficiens non eſt ad moralem integritatem Matutini tollendam. Sed contrariam docet alter Sanchez: nam eſto reſpectu Pſalmorum Lectiones, & Reſponſoria ſint minor pars,* (fortè ſint parva pars) *eſt tamen maximè principalis, & ſubſtantialis, itaut abſque illis non adſit officium canonicum.* Hanc doctrinam ex illo bona fide retuli *in commentario in Regulam S. Benedicti, diſp.117. num.1446.*

14 Recognoſco hodie eruditionis gratia Thom. Sanch. nec reperio, illum benè citari. Non enim univerſaliter loquitur, ſed de officio feriali. Quæſtio enim, quam loco citato tractat Sanch. eſt, an qui non poteſt implere totum præceptum, teneatur ad partem? Et reſpectu officii divini, exempli gratia, docet, quòd quando pars, quæ recitari poteſt, eſt ſufficiens, ut ea cenſeatur recitata, integrè moraliter præcepto de hora recitanda ſatisfactum, ita ut voluntaria alterius partis omiſſio non ſit mortalis, tunc recitari debet; ſecus, ſi non ſit ſufficiens, ac proindè eum, qui Breviario caret, & habet Diurnale, ſi Matutinum eſſet feriæ, vel Sancti ſimplicis, non excuſari à recitatione omnium, quæ pro Matutinis ſunt in Diurnali; quia omiſſio trium Lectionum, & earum Reſponſoriorum, quæ ad integrum Matutinum deſiderantur, eſſet materia parva, ac proinde moralem Matutini integritatem non tolleret. Secus ſi eſſet Matutinum feſti duplicis, aut ſemiduplicis, in quo novem Lectiones, & octo Reſponſoria omittenda eſſent... Hinc enim inferre liceret, eum, qui die Dominica omitteret in officio Romano novem Lectiones, & octo Reſponſoria; aut in Benedictino duodecim Lectiones, & duodecim Reſponſoria, non peccare mortaliter; quod nunquam docuit Thomas Sanchez.] Hucuſque Caramuel enormem æquivocationem confeſſus, ejuſque reatum in Dianam refundens.

15 Et in primis mirandum eſt, quod cùm Diana in reſolutione immediatè antecedenti, id eſt 45. exactè, & fideliter allegaverit eandem P. Thom. Sanchez aſſertionem, tam citò fuerit oblitus, ut in 43. illam vitiaverit.

16 Deindè cùm Caramuel nullum aliud fundamentum attulerit, quàm authoritatem P. Thomæ Sanchez pro ea aſſertione, quæ docet, Lectiones, & Reſponſoria eſſe partes accidentales officio Romano (neque enim Thomas Sanchez credendus eſſet loqui de Benedictino) ſicut agnovit æquivocationem ſuam, debuit etiam retractare eam aſſertionem in ſola æquivocatione fundatam.

17 Dices. Ex eo, quòd S. Benedictus permiſit in regula, quòd Præſes in choro breviaret Lectiones, colligi videtur, etiam in officio Romano eſſe accidentales; & ex eo, quòd permiſerit parvis cõmunitatibus omiſſionem Antiphonarum, colligi etiam poteſt, eas non eſſe ſubſtantiales ulli officio: ſi enim hæ, & illæ ſubſtantiales eſſent in communi Eccleſiæ officio, id non permiſiſſet D. Benedictus.

18 Contra tamen eſt primò. Nam vel quando D. Benedictus id inſtituit, obligabantur ejus Monachi officio tunc uſitato in Eccleſia Romana, vel non obligabantur? Si primum dicas, ergo quantumvis dicas, Lectiones, & Antiphonas eſſe accidentales, & leviter obligatorias, non potuit D. Benedictus permittere omiſſionem aliarum, & aliarum abbreviationem; cùm non potuerit in regula permittere poſitivè peccata venialia contra officium canonicum, ad quod tenebantur. Si verò dicas, quòd tunc non obligabantur Monachi ad officium tunc in Eccleſia Romana uſitatum, vel quia Monachi non erant in Sacris, vel quia D. Benedictus habebat facultatem à legitimo Antiſtite ad id inſtituendum, infero: ergo ſi ipſi licebat ordinare officium ad placitum ſuum, & reipſa diſpoſuit eas partes officii tanquam accidentales; quomodo colligitur, quòd in Eccleſiæ Romanæ officio erant etiam accidentales.

19 Hinc patet, eſſe practicè certum, non eſſe accidentales in officio Romano Antiphonas, Lectiones, & Reſponſoria. Eſt enim certum, illicitè gubernari conſcientiam ex dictamine, quod penitus fundamento caret: atqui in officio Romano his partibus utendum eſſe tanquam accidentalibus, omni prorſus fundamento caret: eſt ergo certum, non poſſe gubernari conſcientiam ex illo. Major eſt evidens, minor patet. Neque enim aliud affert Caramuel fundamentum quàm authoritatem P. Thomæ Sanchez, quæ, ſublata æquivocatione, evanuit; & argumentum deſumptum à Regula S. Benedicti, quod ad ſummum probat, in Benedictino officio eſſe quid accidentale. Eſt autem evidens, quòd inſtitutum S. Benedicti non potuit facere accidentales Lectiones, & Antiphonas in officio Romano.

20 Confirmatur. Ideò in officio Benedictino, ſecundùm Caramuelem Lectiones aſſeruntur partes accidentales, quia S. Benedictus diſpoſuit, eas poſſe breviari; & Antiphonas, quia diſpoſuit poſſe omitti: ſed in officio Romano non permittitur, eas poſſe breviari, aut omitti: ergo in officio Romano nulla eſt ratio, ob quam reputari poſſint accidentales.

CAPUT III.

Eas non eſſe partes accidentales, & leviter obligatorias in officio Romano, oſtenditur ex eo, quòd nequit præcipi materia gravis ſub culpa levi.

25 OStenditur ulteriùs argumento ad hominem, nullas eſſe poſſe in aliquo officio partes accidentales, ſive leviter obligatorias. Eſt enim principium à Caramuele ſæpiùs inculcatum, non poſſe ſuperiorem præcipere materiam gravem ſub culpa levi: atqui partes illæ, quas vocat accidentales, ſunt materia gravis, cùm novem Lectiones cum ſuis Reſponſoriis includant materiam gravem, etiam in ſententia illius: ergo Superior illas non poteſt præcipere ſub culpa levi: ſed quas præcipit ut accidentales, præcipit ſub culpa levi, ipſo Caramuele Authore: ergo nequit illas ut accidentales præcipere.

22 Majorem tradit Caramuel *in Regul. diſp.4. n.42.* in hæc verba: [Superior non poteſt gravia præcipere ſub culpa levi. Quia vel debet ſolummodò conſulere; vel ſi præcipiat, tenebuntur ſubditi obedire, juxta quantitatem materiæ, adeòque ſub peccato mortali. Ita Vaſquez 1.2. *diſput.158. cap.4.*] Quod idem tradit *in Theolog. fundament. num.719. & 720. fundam.25.* & paſſim alibi. Ergo dum Pontifex injungit præter Pſalmos novem Lectiones, & octo Reſponſoria, *vel debet ſolummodò conſulere; vel ſi præcipit* Lectiones, & Reſponſoria, *tenebuntur ſubditi* obedire juxta quantitatem materiæ, adeòque ſub peccato mortali.

23 Dices primò, ex doctrina Caramuelis tradita *in fundam.24. num.715.* in præceptu conſiderandam eſſe ſubſtantiam, & accidens illius. De quibus ita diſcurrit analogicè ad ſubſtantiam, & accidens phyſica. [Illud eſt præcepti objectivi ſubſtantia, quod attingitur per ſe à præcepto; hoc eſt, quod attenditur, & reſpicitur propter ſe: illud autem eſt ejuſdem præcepti objectivi accidens, quod attingitur quidem, & attenditur à præcepto, non quidem per ſe, nec propter ſe, nec ut exiſtat ſubſtantia rei præceptæ, ſed ut exiſtat *convenientius, decentius, & perfectius.*] Et *num.717* addit: [Peccare leviter, & non violare præceptum quoad ſubſtantiam, qui ponit omnia, quæ ſunt compræcepta per ſe, & omitrit, quæ ſunt compræcepta ad ornatum, & ad meliùs, ſive illa ſint accidentia moralia, ſive modi morales extrinſeci.] Cùm ergo Lectiones, & Reſponſoria ſint accidentalia moralia in officio canonico, & compræcepta ſolùm ad ornatum, & ut meliùs, & decentiùs fiat oratio obligabunt ſolùm leviter, & non graviter.

24 Sed contra eſt primò. Per te non poteſt præcipi materia magna leviter, ſed novem Lectiones, & octo Reſponſoria ſunt materia magna, ſive dicas eſſe ſubſtantias, ſive accidentia: ergo novem Lectiones, & octo Reſponſoria non poſſunt leviter præcipi.

25 Contra eſt ſecundò. Conſuetudo eſt certiſſima regula interpretandi legem, ita ut in eo ſenſu intelligenda ſit lex, in quo communi conſuetudine recipitur: atqui præceptum recitandi horas canonicas receptum eſt ab univerſis fidelibus Romano Breviario utentibus, ſine diſtinctione obligationis, qua parte tangit Pſalmos, & qua parte tangit Antiphonas, Lectiones, & Reſponſoria; ſed ut reſpiciens æquo jure omnia in officio contenta: ergo certiſſimum eſt, Lectiones, Reſponſoria, & Antiphonas æquo jure cenſenda eſſe cum Pſalmis.

26 Contra eſt tertiò. Ubi lex non diſtinguit (nec ſignum præbet diſtinctionis) nec nos diſtinguere debemus, ut commune Theologorum, & Juriſperitorum axioma nos docet: ſed præceptum recitandi officium canonicum nec diſtinguit, nec ſignum præbet diſtinctionis faciendæ inter Pſalmos, & Lectiones, &c. ergo ſine fundamento diſtinguemus: ergo ſi quidem Pſalmos admittimus tanquam partes ſubſtantiales præcepti, eodem jure Lectiones, Reſponſoria, & Antiphonas tanquam partes ſubſtantiales præcepti debemus admittere.

27 Contra eſt quartò. In Miſſa dicuntur Orationes, Epiſtola, Evangelium, Offertorium, Canon, &c. ut Sacrificium peragatur *convenientiùs, decentiùs, & perfectiùs*; & tamen ſunt partes ſubſtantiales præcepti: ergo licèt daremus (quod falſum eſt) Antiphonas, Lectiones, & Reſponſoria injungi, ut Pſalmi *convenientiùs, decentiùs, & perfectiùs* dicerentur; adhuc illa eſſent partes ſubſtantiales præcepti.

28 Nec valet, ſi dicas, ea dici in Miſſa non ſolùm ut Sacrificium fiat convenientiùs, & decentiùs; ſed etiam per ſe, & propter ſe injungi à lege. Etenim oſtendere debes rationem diſparitatis, ob quam Antiphonæ, Lectiones, & Reſponſoria injungantur eo fine duntaxat, ut Pſalmi dicantur convenientiùs, & decentiùs; orationes verò Miſſæ licèt injungantur ut convenientiùs, & decentiùs fiat Sacrificium, non tamen duntaxat ob hunc finem? Item quare in Miſſa orationes illæ, & alia recitabilia ſacra, quæ injunguntur, ut decentiùs, & convenientiùs peragatur Sacrificium, præcipiantur etiam per ſe, & propter ſe? Quam diſparitatem dum non oſtendis, abſque fundamento aſſeris: neque poteſt eſſe probabilis aſſertio, quæ fundamento deſtituitur, ut ex ipſa definitione opinionis probabilis liquidum eſt.

29 Contra eſt quintò. Nam eodem fundamento dici poſſet è converſo, Lectiones, & Reſponſoria eſſe partes ſubſtantiales; Pſalmos verò eſſe partes accidentales. Immò ſi quis aſſerere vellet, ſolùm

ſolùm *Pater noſter*, & Symbolum Fidei eſſe partes ſubſtantiales: iſtud utpotè continens præcipuos fidei articulus; & illud utpotè orationem Dominicam, & caput omnis orationis; cætera autem Breviario contenta dici, ut convenientiùs ea duo recitentur: licèt deliraret, eodem fundamento, eodemque jure poſſet ſe protegere, quo protegit ſe aſſertor contendens, Lectiones, & Reſponſoria eſſe partes accidentales reſpectivè ad Pſalmos.

30 Dices ſecundò pro ſolutione præcipui argumenti, eo ipſo quòd materia præcepti ſit accidentalis, non eſſe materiam gravem, ſed levem. Nam ſicut in phyſicis accidens quid parvum eſt reſpectu ſubſtantiæ, ita pars accidentalis in præcepto, cùm ſit accidens morale, reputabitur quid leve in genere moris. Et ideò Antiphonas, Lectiones, & Reſponſoria, licèt ſint phyſicè materia gravis; at cùm moraliter ſint accidentia officii, reputabuntur tanquam materia levis, atque adeò leviter obligatoria.

31 Quod autem accidens, quid leve ſit, hoc diſcurſu probat Caramuel: [Reſpondeo, accidentia non eſſe entia ſimpliciter, ſed entis entia; non exiſtunt, nec durant, nec ubicantur niſi exiſtentia, duratione, & ubi ſubjecti: ideircò etiam carent quantitate, & magnitudine propria, & extenduntur ſubjecti quantitate. Hinc eſt, quòd accidentia moralia, ſi conſiderentur ſecundùm ſe careant morali magnitudine: quantificantur enim in ordine ad ſubjectum. Ad quod quia accidentaliter conducunt, graviter conducere non poſſunt. Ergo quæ rei præceptæ accidunt, & ad ejus ſubſtantiam, & eſſentiam non pertinent, non obligant ſub culpa gravi.]

32 Sed hæc, ni fallor, verba ſunt, non res. Itaque impugnatur primò. Nam ſine probatione ſupponit, Antiphonas, Lectiones, & Reſponſoria in officio Romano eſſe partes accidentales, & accidentia moralia.

33 Impugno ſecundò. Ut enim omittam, non debere moralitates fundari ſupra doctrinas phyſicas adeò dubias, & quas multi cenſent, de falſitate evidenter convinci; admiſſis tamen iis philoſophicis, adhuc oppoſitum tenendum eſſe infero. Accidentia, quamvis ratione ſui non habeant magnitudinem, & extenſionem, habent tamen illam ratione quantitatis ſubjecti: ergo abſolutè denominantur magna, & extenſa à quantitate ſubjecti: ergo ſi eadem proportione de accidenti morali philoſophandum eſt, accidens morale, quamvis ratione ſui non habeat magnitudinem, at abſolutè erit magnum ratione ſubſtantiæ, ſeu ſubjecti, cui ineſt. Quod autem ratione alterius formæ magnum eſt, abſolutè eſt magnum, ſicut ſubjectum ſubſtantiale abſolutè eſt calidum ratione caloris, cui unitur, licèt ratione ſui præciſè non ſit calidum.

34 Impugno tertiò. Quia ſicut accidens non habet magnitudinem, & extenſionem à ſe ipſo, ſed à quantitate ſubjecti: Ità neque habet parvitatem, neque extenſionem parvam à ſe ipſo, ſed à ſubjecti quantitate: in ea enim ſententia eodem modo de magnitudine, ac de parvitate philoſophantur ejus opinionis Authores: ergo neque parvitatem habet accidens ratione ſui: ergo neque accidentia moralia, ſi eadem proportione cenſenda ſunt, habebunt magnitudinem, nec parvitatem; ſed magna, vel parva erunt pro magnitudine, vel parvitate ſubſtantiæ, cui inſunt: atque adeò non erunt materia moraliter parva.

35 Impugno quartò. Quantitas eſt accidens: & tamen ratione ſui habet magnitudinem, quam dat ſuo ſubjecto in prædicta ſententia: ergo non eſt contra rationem accidentis habere magnitudinem: ergo neque contra rationem accidentis moralis eſt, eſſe materiam magnam. Urgeo. Quantitati magnæ ratione ſui repugnat parvitas: ergo poteſt dari accidens phyſicum, cui repugnet parvitas: ergo poteſt dari accidens morale ita ratione ſui magnum, ut illi repugnet parvitas, ſi eadem proportione de accidenti morali, ac de phyſico cenſendum eſt.

36 Impugno quintò. Nam id, quòd dicitur: *Quia accidentaliter conducunt, graviter conducere non poſſunt*, nempe ad ſuum ſubjectum, quaſi omnia accidentia debeant leviter conducere ad ſuum ſubjectum: inintelligibile eſt.

37 Nunquid ad materiam primam leviter conducit quantitas, cùm hæc det radicaliter illi magnitudinem extenſionis? Nunquid luna conducit leviter ad ſolem, qui ab illa totam ſuam pulchritudinem formaliter ſuſcipit? Nunquid calor ut octo reſpectu ignis res levis eſt, & ad illum leviter conducit; cùm ad exercendam ignis efficaciam in operando, neceſſe ſit, quòd inducat ille in paſſo ultimam diſpoſitionem? Nunquid gratia ſanctificans reſpectu animæ res levis eſt, & leviter conducit, quæ iſtam Deo ſupparem conſtituit, & ad quoddam genus æqualitatis proportionalis cum Deo iſtam evehit? Nunquid cæteræ qualitates ſupernaturales leviter conducunt, quæ adeò magnæ ſunt, ut maxima, & pretioſa dona certò fidei oraculo compellentur?

38 Scio, argumentum hujus capitis non habere vim apud eos, qui dicunt, poſſe Superiorem præcipere materiam gravem ſub culpa levi. Adhuc tamen ex dictis in hoc capite refutandi eſſent, qui dicerent, Lectiones, & Reſponſoria præcipi ſub culpa levi, quia partes accidentales officii, quantumvis ſint materia gravis. Contra hanc enim reſponſionem militant ſecunda, tertia, & quarta impugnatio primæ reſponſionis, quæ proponuntur *à num. 25.* ut perpendenti patebit.

CAPUT IV.

Objectio adversùs doctrinam traditam. Ubi, an modus in præcepto leviter obliget?

39 OBiicies. Secundùm opinionem probabilem, unum officium ſine culpa mortali poteſt mutari in aliud: v. g. officium feriale in officium de Sancto, aut è converſo; ergo hæc diverſitas utriuſque officii non eſt ſubſtantialis, ſed accidentalis: ſi enim ſubſtantialis eſſet, caderet ſub obligationem gravem præcepti, ſicut reliqua, quæ ea obligatione gravi dicuntur: ergo jam datur in officio canonico aliquid accidentale, quod propterea leviter obliget.

40 Et confirmatur. Authores enim, qui dicunt, eam mutationem fieri poſſe abſque culpa lethali, rationem exhibent, quia hæc mutatio ſolùm eſt in modo, & accidentalis. Et ita Diana *part. 2. tract. 2. reſol. 3.* id deſumens ex aliis authoribus, quos citat, ait: [Si quæris rationem, hæc erit: nam ſubſtantia præcepti recitandi officium divinum eſt, ut ſeptem horæ canonicæ perſolvantur: ſed quòd officium ſit de feria, vel de Sancto, pertinet ad modum accidentalem: ergo per talem mutationem non mutatur ſubſtantia præcepti, ſed modus, ritus, & cæremonia.] Admittunt ergo Authores aliquid accidentale in officio canonico, & illud quidem leviter obligatorium.

41 Ante omnia adverte, etianſi admittatur totum, quod intendit objectio, nullum fieri præjudicium certiſſimæ omnium ſententiæ, aſſerenti, Antiphonas, Lectiones, & Reſponſoria eſſe partes officii canonici graviter obligatorias; cùm nullum penitus ſit fundamentum ad aſſerendum, illas eſſe partes accidentales.

42 Igitur poſſe mutari unum officium in aliud (dummodò non commutetur in officium de Reſurrectione, propter rationem infrà ſubiiciendam) judico opinionem probabilem: habet enim patronos magni nominis PP. Leſſium, Valenciam, Layman, Azorium, & plures alios, quos refert, & ſequitur Diana proximè citatus. Et quamvis concluſionem approbo, non tamen rationem, qua utuntur.

43 Et quidem plures eorum dicunt, ſubſtantiam, ſive materiam præcipuam ejus præcepti eſſe, quòd ſeptem horæ canonicæ perſolvantur, quòd autem ſint de Sancto, vel de feria, quòd ſint de hoc Sancto, vel de illo, eſt modus recitandi. Modus autem non præcipitur ſub gravi obligatione, ſed ſub levi.

44 Hæc tamen ratio efficaciſſimè refellitur primò: eſt enim modus, qui pertineat ad ſubſtantiam præcepti. Nam ille, qui verba officii recitaret inverſo ordine incipiendo à poſtremo, & gradatim deveniendo ad primum, modum mutaret; & tamen peccaret graviter. Inverte orationem de Euchariſtia: *Deus, qui nobis ſub Sacramento mirabili*, &c. & videbis, adeò enormem eſſe mutationem, ut ſi totum officium ſic recitetur, afferat mortalem inordinationem. Ecce: [Sentiamus jugiter nobis in fructum tuæ redemptionis ut venerari myſteria ſacra tui ſanguinis, & corporis nos ita, quæſumus, tribui, reliquiſti memoriam tuæ paſſionis mirabili Sacramento ſub nobis, qui Deus.]

45 Nec valet, ſi dicas, alterari ſenſum verborum, & ideò mutationem eſſe ſubſtantialem. Nam infero; Ergo inverſio modi poteſt alterare ſubſtantiam: ergo eſt modus, qui pertineat ad ſubſtantiam præcepti. Utraque conſequentia patet; eadem enim verba diverſo modo, & ordine inverſa faciunt eam deſtructionem ſenſus, & mutationem ſubſtantialem. Et prætereà notum eſt, mutari omninò ſenſum, cùm omnia verba unius officii omittuntur, & ſubſtituitur alterum. Nam diverſa verba, & tam diverſa, ac ſunt in duplici officio diverſo, diverſum ſenſum efficiunt.

46 Refellitur ſecundò, quia modus ipſe poteſt ſpecialiter præcipi propter aliquem finem gravem: quo caſu gravitatem deſumit à fine, ad quem graviter conducat: ergo non benè arguitur leviter, obligare ex eo, quòd ſit modus.

47 Refellitur tertiò. Nam ut expreſſit Diana citatus *ſup. num. 38.* ritus, & cæremoniæ pertinent ad modum: ſi quis autem in Miſſa omitteret omnes ritus, & cæremonias, ita ut nihil ageret aliud, quàm legere, conſecrare, & accipere Euchariſtiam, peccaret mortaliter, ut omnes admittunt: hæc enim ordinata ſunt ab Eccleſia, ut ad finem valdè ſublimem magnopere conducentia, quem declaravit ſacra Synodus Tridentina *ſeſſ. 22. cap. 3. de Sacrificio Miſſæ*, iis præcipuè verbis: [*Cæremonias item* adhibuit, ut myſticas benedictiones, lumina, thymiamata, veſtes, aliaque id genus multa ex Apoſtolica doctrina, & traditione; *quò & majeſtas tanti ſacrificii* commendaretur, & mentes fidelium *per hæc viſibilia religionis, & pietatis ſigna ad rerum altiſſimarum, quæ in hoc ſacrificio latent, contemplationem excitarentur*.] Ubi vides, Concilium expoſuiſſe, quàm maximè conducant cæremoniæ ad eum altiſſimum finem, dum dicit, eas eſſe *viſibilia religionis, & pietatis ſigna*.

48 Caramuel *in Theolog. fundam. n. 712. fund. 24.* aſſeruit, modum eſſe rem parvam collatam cum ſubſtantia rei; & ideò leviter obligare; ſed cùm vidiſſet, modum poſſe ſpecialiter per ſe præcipi, diſtinxit modum ſubſtantialem; & ut hæc omnia componeret, prolixum texuit diſcurſum *nu.* 715.

49 Statuit primò: [Moralitates omnes à realitatum cognitione pendere, & illi altiſſimo fundamento inniti.] Deinde adjungit:

Digitized by Google

[Subſtantia phyſica eſt ens per ſe, quòd exiſtit, & ſubſiſtit per ſe. Accidens phyſicum eſt entis ens, quòd non exiſtit, nec ſubſiſtit per ſe, ſed inhæret ſubſtantiæ, & inhærendo exiſtit; quòd tamen non repugnat exiſtere ſine ſubſtantia. Modus eſt, ſine quo res eſſe poteſt, & ſine re eſſe non poteſt. Differt ab accidenti, quia accidentis eſſentiæ non repugnat carere ſubjecto: nam in Euchariſtia quantitas ſubjecto caret; & tamen modi eſſentiæ repugnat eſſe ſine re, cujus eſt modus. Modus dividitur in ſubſtantialem, & accidentalem; ſubſtantialis includitur intrinſecè in ſubſtantia, ut unio in toto per ſe, & ſubſiſtentia in eorum ſententia, qui aſſerunt illam eſſe modum: Accidentalis autem modus eſt extra conceptum ſubſtantiæ, ut ubicatio, ſituatio, &c.]

50 Accedit denique ad explicandam analogiam moralitatum, & rerum phyſicarum, quas explicuit. [Illud eſt præcepti objectivi ſubſtantia, quòd attingitur per ſe à præcepto; hoc eſt, quòd attenditur, & reſpicitur propter ſe: illud autem eſt ejuſdem præcepti objectivi accidens, quòd attingitur quidem, & intenditur à præcepto, non quidem per ſe, nec propter ſe, nec ut exiſtat ſubſtantia rei præceptæ; ſed ut exiſtat convenientiùs, decentiùs, & perfectiùs. Et quid erit modus moralis? Sine quo poteſt eſſe res moralis, & quòd ſine re morali eſſe non poteſt. Et eſt duplex, ſubſtantialis, & accidentalis, hoc eſt extrinſecùs, & intrinſecùs. ∴ Modus accidentalis eſt, quòd eſt extra eſſentiam, & ſubſtantiam præcepti objectivi; quòd tamen compræcipitur ad ornamentum, nec tamen ſeorſim poſſit præcipi. Sic in officio divino ordo horarum eſt modus accidentalis, quia præcipitur ad meliùs, tanquam ornamentum officii divini, & ideò tantùm ſub onere peccati venialis; eſt autem modus, quia licèt lectio horarum poſſit præcipi, ordine non præcepto, ordo ipſe ſolùm non poterit præcipi ſine re, cujus ſit ordo.]

51 Hunc diſcurſum impugno primò. Quia minimè neceſſarius eſt ad hanc quæſtionem, vel ſimiles alias explicandas, ut patebit in expoſitione noſtræ concluſionis *num.* 63. proponendæ. Quin potiùs obſcurus multis verborum involucris, quæ iis ablatis faciilimè explicantur.

52 Impugno ſecundò. Quia malè explicat ea genera entium phyſicorum, ſuper quibus fundare vult moralitates. Et primò quidem non explicat, quid ſit illud ens per ſe proprium ſubſtantiæ: & quid ſit illud inhærendi genus conveniens accidenti; quare enim forma equina non inhæret ſubjecto, ſicut calor, cùm utraque æquè dependeat à ſubjecto. Nec moralitas poteſt benè fundari ſuper conceptu phyſicæ rei, cujus quidditas non explicatur. Quomodò enim intelligemus inhærentiam moralem, ſi benè intelligimus, quid ſit inhærentia phyſica.

53 Hinc eſt, quòd non explicat, quid ſit ſubſtantia moralis, & conſequenter neque in quo differant ſubſtantia moralis, & accidens morale. Unde impugno tertiò. Per te, [illud eſt præcepti objectivi ſubſtantia, quod attingitur per ſe à præcepto:] atqui ordo ipſe Horarum attingitur per ſe à præcepto, cùm ordo immediatè in ſe ipſo attingitur à præcepto: ergo ordo ipſe ſubſtantia eſt, & non accidens.

54 Negas minorem, & explicas, quid ſit attingi per ſe: [Quod attingitur per ſe à præcepto, hoc eſt, quod attenditur, & reſpicitur propter ſe.] Ex hac autem explicatione (vel potiùs implicatione) infertur, finem præcepti, qui nullatenus ingreditur in materiam præceptam, eſſe ſubſtantiam præcepti. Patet ex præfata explicatione. Illud eſt ſubſtantia præcepti objectivi [quod attenditur, & reſpicitur propter ſe:] ſed finis, ad quem ordinatur præceptum, attenditur, & reſpicitur propter ſe: ergo finis ille eſt ſubſtantia præcepti objectivi.

55 Hinc autem ulteriùs fit, ipſam materiam præceptam, quam dicis ſubſtantiam præcepti, ſi eligatur à legiſlatore ad conſequendum aliquem finem, eſſe accidens morale, cùm medium non eligatur propter ſe, ſed propter finem. Quòd ſi in ea voce *Propter*, aliud quid intendis, ecce confuſio, & involucrum verborum in re, quæ aliàs faciillimè explicari valet.

56 Quòd ſi dicas, id *Per ſe, & propter ſe*, denotare, quòd ſit ad ſimpliciter eſſe; & quòd non ſit *per ſe, & propter ſe* denotare, quòd ſit ad meliùs eſſe; exiſtimo, quòd reimplicas terminos. Nam *quòd ſit ad melius eſſe*, admittis eſſe poſſe modum ſubſtantialem præcepti, ſi præceptum intendat per ſe, & propter ſe id, quod eſt *ad melius eſſe*. Quod eſt idem, ac dicere, præceptum intendere per ſe, & propter ſe modum accidentalem, ut talem; ſive accidens ut tale poſſe intendi per ſe, & propter ſe à ſubjecto; atque adeò accidens morale, ut tale eſſe ſubſtantiam moralem. Quæ eſt evidens terminorum reimplicatio.

57 Impugno quartò. Dicis, ordinem Horarum ſolùm præcipi, ut ornamentum, & non ut abſolutè exiſtat officium canonicum; ideòque ordinem eſſe quid accidentale præcepto. Præcipiat ergo legiſlator ordinem Horarum per ſe, & propter ſe, quo caſu erit modus ſubſtantialis. Tum ſic: tunc non præcipit ordinem ut abſolutè exiſtat officium canonicum, ſed ut ornamentum illius: ergo cùm dicis, eſſe modum ſubſtantialem, adhuc eſt modus accidentalis. Prima pars antecedentis probatur, quia quamvis legiſlator præcipiat ordinem per ſe, & propter ſe, nunquam eſt quid neceſſarium, ut abſolutè exiſtat officium canonicum; cùm ſine eo ordine Horarum poſſit exiſtere. Secunda pars antecedentis probatur, quia ſi ordo ſemel eſt ornamentum officii, ſemper erit, ſive præcipiatur propter ſe, ſive non.

58 Quòd ſi dicas, tunc non præcipi ordinem, tanquam neceſſarium, ut exiſtat officium canonicum; ſed à præcepto intendi, quòd exiſtat ordo ipſe horarum. Refello. Eſt enim inintelligibile, quòd præceptum attingat immediatè eum ordinem, & quòd non intendat exiſtentiam ipſius ordinis. Nam dum præceptum intendit, quòd detur ordo ad ornamentum officii, quid aliud intendit, niſi, quòd exiſtat talis ordo ad ornamentum officii; nam *quòd detur, & quòd exiſtat*, termini ſunt ſynonimi: ergo ſi ad modum ſubſtantialem ſufficit, quòd præceptum intendat exiſtentiam ordinis, ſemper ordo erit modus ſubſtantialis.

59 Impugno quintò. Tunc modus eſt accidentalis, quando eſt extra conceptum rei præceptæ: ſed ordo præceptus propter ornamentum officii, & ad melius eſſe illius, non eſt extra conceptum rei præceptæ: ergo tunc non eſt modus accidentalis. Probatur minor. Quia ipſe ordo præceptus propter ornamentum officii, reipſa præcipitur: cùm dicas attingi immediatè à præcepto; ergo eſt res præcepta: ergo non eſt extra conceptum rei præceptæ.

60 Reſpondes, non eſſe rem, ſed modum: ideòque non eſſe rem præceptam. Sed non benè reſpondes: nam de hoc eſt quæſtio. Et propterea nam ex eo, quòd immediatè in ſe præcipiatur tanquam ornamentum officii, probavimus præcipi per ſe, & propter ſe, & non alio modo præcipiendum, etiamſi per ſe, & propter ſe præciperetur.

61 Poſſem alia obiicere: poſſent & aliæ ſubtilitates proponi ad reſponſionem. Eas miſſas facio: tum quia ex dictis facilè refelluntur; quæ enim in mera vocum ſubtilitate ſubſiſtunt, innumeris patent incurſibus: tum etiam quia rem clariſſimam caligine offundunt.

62 Pro claritate ergo hujus rei, dicendum eſt, illam eſſe ſubſtantiam præcepti, quæ attingitur immediatè à præcepto: illud eſſe accidentale præcepto, quod non attingitur immediatè à præcepto. Ut cùm præcipitur in morte Regis ſubditos omnes nigrum indui colorem; tunc enim nigredo veſtis eſt ſubſtantia præcepti; accidentia verò, quod veſtis lanea ſit, linea, vel ſerica. Probatur. Illud eſt accidens, quod eſt extra conceptum ſubſtantiæ; ergo illud eſt accidens reſpectu præcepti, quod eſt extra conceptum objectivi præcepti: ſed ſolùm illud, quod non attingitur à præcepto, eſt extra conceptum objectivi præcepti: ergo ſolùm illud eſt accidens reſpectu præcepti.

63 Hinc fit, modum eſſe ſubſtantialem, cùm attingitur immediatè à præcepto: modum verò eſſe accidentalem, cùm non attingitur immediatè à præcepto. Et ita ordo horarum eſt modus ſubſtantialis. Si quis autem promittat duodecim Miſſas in honorem duodecim Apoſtolorum, ordine non promiſſo: tunc talis ordo, quo dicentur, erit accidentalis voto.

Cætera, quæ in ejus doctrinæ impugnationem obiici poſſunt, vide *cap. 6. & 7.*

CAPUT V.

Ratio congruentior, quare poſſit unum officium mutari in aliud ſine culpa lethali.

64 AD ſolutionem ergo objectionis propoſitæ initio capitis præcedentis operæ pretium eſt breviter exponere rationem, propter quam ſine peccato lethali probabiliter poteſt variari officium canonicum, & unum pro altero privatim ſubſtitui, præter officium Reſurrectionis, & Pentecoſtes, de quibus infrà. Pro cujus claritate duas propono aſſertiones, alteram generalem, & alteram ſpecialem.

65 Aſſertio generalis eſt; Quoties parva eſt mutatio (etiam ſubſtantiæ præcepti) fieri poteſt ſine peccato mortali. Aſſertio ſpecialis eſt: Quod commutetur unum officium canonicum in aliud, eſt parva mutatio: (etiam ſubſtantiæ præceptæ) ideòque ſine culpa mortali fieri poteſt. Quam ſecundam aſſertionem non ut abſolutam, ſed ut probabilem defendo.

66 Prima aſſertio ex terminis patet. Quoties eſt parva mutatio (etiam ſubſtantiæ) parum delinquitur; cùm enim mutatio ipſa ſit culpa, ſi graviter delinquitur, gravem eſſe mutationem neceſſe eſt, ſed implicat contradictionem, quòd ubi parum delinquitur, gravis ſit culpa: ergo implicat contradictionem, quòd ubi eſt parva mutatio (etiam ſubſtantiæ) gravis ſit culpa.

67 Secundam aſſertionem, quòd ſcilicet ea ſit parva mutatio, admittunt omnes Doctores, qui dicunt, ſine culpa mortali poſſe unum officium pro alio recitari: & ſolùm ab ea differunt, quòd ipſi volunt eſſe mutationem modi; mea autem aſſertio ſolùm inſiſtit in parvitate mutationis, ſive ſit modi, ſive ſit ſubſtantiæ.

68 Probatur aſſertio. Videtur enim fieri parva mutatio, cùm quis hodiè recitat officium, quod Eccleſia frequentiſſimè uſurpat. Si velis officium novem lectionum de Sancto recitare, recitas genus officii, quod Eccleſia uſurpat in duabus tertiis partibus anni. Si velis de Dominica, vel de feria, recitas officium, quod Eccleſia uſurpat pluſquam quinquaginta diebus: itaque parum videtur deviare à forma præſcripta ab Eccleſia, qui hodie utitur formula, quæ frequentiſſima ſolet eſſe in Eccleſia.

69 Et

69 Et quidem reputari ſolet magna mutatio ea, quæ fit in inſolitum: parva verò, quæ fit in ſolitum. Ita ſi quis omitteret in Miſſa omninò Evangelium, magna eſſet mutatio; & attenta ſignificatione myſteriorum contenta in Lectione Evangelii, eſſet peccatum mortale: parva verò mutatio, ſi in die Paſchatis omitteret Symbolum fidei. Et ratio eſt, quia in pluribus Miſſis omittitur Credo, atque adeò ea mutatio eſt in ſolitum: at verò Evangelium nunquam omittitur in Miſſa, & ideò fit mutatio in ſolitum. Similiter, qui veſtibus albis uteretur in Miſſa propria de Martyre, parvam faceret mutationem, quia color albus ſæpiſſimè uſurpatur: at qui uteretur colore cinereo, vel flavo, majorem faceret mutationem, quia mutatio eſſet in inſolitum. Hæc intelligo, niſi ex alio capite probetur materiæ gravitas.

70 Dices primò. Officium de Aſſumptione Beatę Marię quinque, aut ſex diebus duntaxat recitatur in ejus feſto, & octava: ergo qui hodie decima quinta die Januarii recitat de Aſſumptione, recitat officium, quod non uſurpat frequenter Eccleſia.

71 Reſpondeo, officium de Aſſumptione minima differentia differre ab officio de Nativitate, de Conceptione, de Annunciatione, cæterique feſtivitatibus Beatæ Mariæ, immò & parum differt ab officio cujuslibet Virginis, cùm Pſalmi ferè ſint iidem, & reliqua omnia ſint æqualia qualitate, & quantitate. Et ideò ſi hodiè recitas de Aſſumptione, verificatur, quòd recitas officium, quod in ſe, vel in æquivalenti frequentiſſimum eſt in Eccleſia.

72 Dices ſecundò. Qui pro officio Dominicali dicit officium de Sancto, omittit ferè tertiam partem, qua hoc ſecundum exceditur ab illo: ſed ubi eſt omiſſio tertię partis, non poteſt eſſe mutatio parva: ergo commutatio officii Dominicalis in officium de Sancto non poteſt eſſe mutatio parva.

73 Reſpondeo, conceſſa majori, diſtinguendo minorem: Ubi eſt omiſſio tertiæ partis, non poteſt eſſe mutatio parva [ſi omiſſio illius tertiæ partis frequentiſſima ſit,] nempe in omni alio officio de feſto novem Lectionum, nego; [ſi aliàs non ſit frequens,] concedo. Ideò omiſſio Symboli in Miſſa reputatur parva, & non omiſſio Evangelii.

74 Dices tertiò, Romanos Pontifices in præcepto de Horis Canonicis reſpicere tanquam finem præcepti uniformitatem orationis canonicæ. Ita enim conſtat ex proœmio Bullæ Pii V. præfixę Breviario Romano, præcipuè illis verbis: [Quinetiam in Provincias paulatim irrepſerat prava illa conſuetudo, ut Epiſcopi in Eccleſiis, quæ ab initio cum cæteris veteri Romano more Horas canonicas dicere, ac pſallere conſueviſſent, privatum ſibi quique Breviarium conficerent, & illam *communionem uni Deo, una, & eadem formula* preces, & laudes adhibendi, diſſimillimo inter ſe, ac penè cujuſque Epiſcopatus proprio officio diſcerperent.] Ex quibus verbis patet, intendere Pontificem *communionem*, & uniformitatem recitandi officium una, & eadem formula. Nam finem legis colligi ex proœmio legis, commune eſt inter juriſprudentes. Et Clemens VIII. in Bulla etiam Breviario Romano præfixa, eundem finem expreſſit. Sic enim incipit Bulla: [Cùm in Eccleſia catholica à Chriſto Domino noſtro ſub uno capite, ejus in terris Vicario, inſtituta, *unio*, & earum rerum, quæ ad Dei gloriam, & debitum Eccleſiaſticarum perſonarum officium ſpectant, *conformatio* ſemper conſervanda ſit; tum præcipuè illa *communio uni Deo, una, & eadem formula* preces adhibendi, quæ Romano Breviario continetur, *perpetuò retinenda* eſt: ut Deus in Eccleſia per univerſum orbem diffuſa *uno*, & eodem orandi, & pſallendi *ordine* à Chriſtifidelibus ſemper laudetur, & invocetur.] Ubi vides, quomodo Romanus Pontifex intendit *unionem, conformitatem, communionem in una, & eadem formula* preces adhibendi, & *unum, eundemque ordinem* orandi, & pſallendi.

75 Ex quibus ſic formatur argumentum. Romani Pontifices in præcepto recitationis officii canonici eum finem reſpiciunt, ut ſervetur unio, conformatio, & communio in recitando officium una, & eadem formula, uno & eodem ordine: ſed qui in Dominica recitat de feria ſecunda, non ſervat prædictam unionem, & conformationem; non recitat una, & eadem formula, non uno, & eodem ordine, ac reliqui Eccleſiaſtici: ergo qui ſic recitat, deficit à fine intento ab Eccleſia, & à Romanis Pontificibus.

76 Hoc argumentum probabiliorem reddit partem affirmativam quæſtionis, quòd Reus ſit culpæ mortalis, qui variat officium; quia huic uniformitati ab Eccleſia intentæ videtur graviter officere, qui recitat de Sancto Laurentio; cùm Eccleſia celebrari vult à ſuis Miniſtris Aſſumptionem Dei-Genitricis, quamvis officia in quantitate eſſent omninò paria.

77 Adhuc tamen verba Pontificum habent probabilem interpretationem: ſcilicet loqui de uniformitate Breviarii, non de uniformitate quoad officia in ipſo Breviario Romano contenta, & videtur colligi ex proœmio Bullæ Pii V. verbis ſuprà relatis, ubi conqueritur Pontifex de difformitate, qua in pluribus diœceſibus Epiſcopi *privatim ſibi quiſque breviarium conficerent*: non autem conqueritur de difformitate, qua eodem die diverſa officia ejuſdem Breviarii Romani recitarentur.

78 Dices quartò. Ex argumento facto colligi videtur, non poſſe Romanos Pontifices præcipere ſub reatu culpæ gravis, ut officium canonicum non varietur, & ut recitetur illud, quod pro quolibet die deſignatum eſt. Etenim materiam parvam non poteſt præcipere Eccleſia ſub culpa gravi: ſed dum mutatur unum officium in aliud, mutatio eſt parva; atque adeò parva materia præcepti: ergo non poteſt prohibere prædictam mutationem ſub culpa gravi. Id autem abſurdum eſt.

79 Reſpondeo negando ſequelam. Et ad probationem conceſſa majori, diſtinguo minorem: mutatio eſt parva (ut res de facto ſe habent,) concedo; mutatio eſt parva [ſemper, & neceſſariò,] nego. Pro quo adverte id, quod ſæpè notavimus, materiam parvam præcepti fieri magnam, ſi ordinetur ad finem gravem, & ad illum graviter conducat. Unde ſi Eccleſia intenderet tanquam finem pręcipuum uniformitatem omnium quoad feſtivitates, graviter obligarentur Miniſtri Eccleſiæ, nec poſſent ſine culpa gravi, die Natalis Domini recitare de Sancto Petro. Undè quæ modò cenſetur mutatio parva, quia non refragatur graviter fini præcepti; in eo caſu eſſet mutatio magna, utpote graviter adverſa tali fini.

80 Nam cùm dicimus, mutationem eſſe parvam, cùm ea mutatio fit in officium frequenter ſolitum recitari, intelligitur niſi propter finem gravem mutatio prohibeatur etiam in officium ſolitum; quia mutatio, quæ aliàs eſſet parva, quia in officium ſolitum, fieret magna ſi prohiberetur ob finem gravem: non enim novum eſt, materiam parvam abire in magnam moraliter, ſi præcipiatur, vel prohibeatur ob finem magnum. Vide quæ dixi *diſputat. 12. cap. 3. art. 2. & diſp. 17. cap. 1.*

CAPUT VI.

Corollarium circà ſubſtitutionem officii Reſurrectionis pro altero officio.

81 EX dictis colligitur ratio, quare non liceat mutare officium Dominicæ, feriæ, vel feſtivitatis in officium de Reſurrectione; quia hæc mutatio non eſt parva, ſed magna. Mutatio enim, quæ fit in inſolitum, eſt mutatio magna, niſi ex alio capite ſit parva: atqui inſolitum eſt in Eccleſia (immò & diſpenſatorium pro tempore lætitiæ Paſchalis) recitare officium matutinum trium Pſalmorum: ergo ea mutatio eſt magna.

82 Caramuel *in Regul. diſp.* 109. *num.* 1388. *& in Theolog. fundam.* editionis Francofurtenſis anni 1652. *fundam.* 53. *num.* 1100. (quem ſequitur Leander à SS. Sacr. *part. 2. tract. 6. diſp. 13. quæſt. 28. & part. 6. tract. 8. diſp. 3. quæſt. 45.*) affirmavit, poſſe officium cujuslibet diei mutari in officium de Reſurrectione. Sed *in Theolog. fundam.* editionis Lugdunenſis anni 1657. *fundam.* 53. *num.* 1500. eam ſententiam revocat, aſſeritque tanquam certum, per officium Reſurrectionis non ſatisfieri præcepto recitandi horas canonicas, niſi intra hebdomadam Paſchalem. Idque benè probat *ex cap. In die, de Conſecr. diſt. 5.* ubi Gregorius VII. in Concilio generali objurgat eos, qui in quotidiano officio ad Matutinum tres tantummodò Pſalmos, & tres Lectiones dicebant, præterquam in hebdomada Reſurrectionis, & Pentecoſtes; & ſtatuit, morem priſtinum ſervari debere, nempe recitandi in feſtivitatibus novem Pſalmos, & novem Lectiones, in feriis duodecim Pſalmos cum tribus Lectionibus, & in Dominica octodecim Pſalmos cum novem lectionibus.

83 Notanda ſunt verba Gregorii VII. [*In die Reſurrectionis*, uſque in Sabbathum in Albis; *& in die Pentecoſtes*, uſque in Sabbathum ejuſdem, tres *Pſalmos tantùm*, treſque Lectiones *antiquo more* cantamus, & legimus. Omnibus diebus aliis per totum annum, ſi feſtivitas eſt, novem Pſalmos, & novem Lectiones dicimus. Aliis verò diebus duodecim Pſalmos, & tres Lectiones recitamus. In Dominicis diebus decem, & octo Pſalmos (*excepto die Paſcha, & Pentecoſtes,*) & novem Lectiones dicimus. Illi autem, qui in *quotidianis diebus tres tantummodò Pſalmos*, & tres Lectiones celebrare volunt, *non ex regula Sanctorum* Patrum, ſed ex *faſtidio, & negligentia probantur hoc facere*. Romani verò diverſo modo agere cœperunt, maximè à tempore, quo Teutonicis conceſſum eſt regimen noſtræ Eccleſiæ. Nos autem & ordinem Romanum inveſtigantes, & antiquum morem noſtræ Eccleſiæ imitantes antiquos Patres, *ſtatuimus* fieri, ſicut ſuperiùs prænotavimus.]

84 Juxta quæ tanquam omninò certum dicendum eſt, non ſatiſfacere præcepto, qui alio tempore recitat officium de Reſurrectione, vel Pentecoſtes; neque abſolvendum eſſe eum, qui velit in aliis diebus recitare officium de Reſurrectione; utpotè qui ex improbabili dictamine velit conſcientiam ſuam dirigere.

85 Pro cujus demonſtratione obſervandum eſt primò, tunc conſuetudinem afferre gravem obligationem, quando in materia gravi verſatur, & reprehenduntur, qui ab illa deficiunt; quia non reprehenduntur, niſi ob culpam: nec culpa levis eſt, quando delinquitur in materia gravi: nec Pontifices ex Cathedra reprehendere ſolent culpas leves. Hinc fit evidens, morem illum, cujus meminit in eo capite Gregorius VII. eſſe graviter obligatorium, cùm materia ſit gravis, & reprehendat eos, qui ei mori non conformantur. Quam reprehenſionem obſervavit gloſſa ibi illis verbis: [*Reprehenduntur* illi, qui in diebus quotidianis tantùm tres Pſalmos, & tres Lectiones dicebant in Matutinis & *reprehenduntur* hic Romani, qui mutaverunt morem ſolitum, poſtquam Regnum Italiæ Teutonicis fuit conceſſum.

86 Obſervandum eſt ſecundò, legem obligare eo modo, quo ipſa con-

conſuetudine recipitur: nam *ex cap. Cùm dilectus, de conſuet.* Conſuetudo eſt optima legum interpres. Et ut oſtendi *diſp. 23. cap. 4.* conſuetudo ita interpretatur legem, ac ſi ipſe legiſlator authenticè declararet.

87 Obſervandum eſt tertiò, priſtinam conſuetudinem durare, dum non advenit nova alia oppoſita rationabilis, & præſcripta; maximè accedente conſtitutione, & ſtatuto Romanæ Sedis, & Generalis Concilii, quæ illam facit eſſe perpetuam: nec cenſendum eſt novam aliam oppoſitam adveniſſe, dum illa non probatur: nec probatur adveniſſe novam, dum Authores, qui de materia ejus ſcribunt, ipſam nullatenus allegant, nec de ea teſtantur. Authores enim, qui de materia ejus ſcribunt, ſunt teſtes idonei de ejus conſuetudinis exiſtentia, vel non exiſtentia.

88 Obſervandum eſt quartò, Gregorium VII. & Concilium Generale eſſe teſtes idoneos, & plenam probationem facientes de exiſtentia ejus conſuetudinis obligatoriæ, ſcilicet non recitandi tres duntaxat Pſalmos in Matutino, præterquam in Paſchate, & Pentecoſte. Cauſa *enim de facto* in materia Eccleſiaſtica, quæ per teſtes plenè probanda erat, non poteſt meliùs probari, quàm teſtimonio Romani Pontificis, & Concilii generalis.

89 Obſervandum eſt quintò, legem, ſeu conſuetudinem recitandi tres dumtaxat Pſalmos in Paſchate, & Pentecoſte, eſſe diſpenſatoriam, & per modum indulgentiæ, ut denotant ea verba, *excepto die Paſchæ, & Pentecoſtes.* Et notavit gloſſa *ibid.* illis verbis: [Hoc fit, quia per hoc notatur triduana Domini ſepultura: vel hoc fit propter honorem Trinitatis: vel ideò, quia eo tempore per præcedens jejunium ſunt facti homines emacerati, & afflicti. Unde *eis parcitur* in illis temporibus.] Nota, *eis parcitur*; quod verbum denotat quiddam indulgentiæ genus, & diſpenſatoriæ diſpoſitionis.

90 Hinc fit primum argumentum pro certitudine noſtræ concluſionis. Fuit priſtina conſuetudo in Eccleſia nunquam recitandi tres duntaxat Pſalmos in Matutino (præterquam in Paſchate, & Pentecoſte) ut conſtat ex textu, & ex obſervatione quarta. Illa quidem conſuetudo graviter obligatoria, ut conſtat ex obſervatione prima; & plenè probata, ut patet ex obſervatione quarta. Item lex Gregorii VII. in Concilio generali ſtatuens obſervationem ejus conſuetudinis, illis verbis: *Statuimus fieri, ſicut ſuperiùs prænotavimus.* Illa quidem lex confirmata more, & praxi fidelium, modo, quo exponitur in obſervatione ſecunda. Item illa conſuetudo ſic obligatoria perennavit ſemper in Eccleſia, & perennat uſque in hodiernum diem, juxta dicta in obſervatione tertia; cùm nullus Author alleget, vel teſtetur oppoſitam conſuetudinem. Quin potius uſque in hodiernum diem perennaſſe, manifeſtè colligitur ex eo, quòd ex omnibus Authoribus, qui ſpecialiter tetigerunt quæſtionem de recitando officio Reſurrectionis in alieno tempore, nullus (præter Caramuelem, qui ſententiam revocavit; & Leandrum, qui non omninò reſolutoriè affirmavit) auſus eſt dicere, licitum eſſe abſque culpa mortali, extra id tempus recitare officium Matutinum trium Pſalmorum, quod non ita conſtanter negarent, ſi invaluiſſet conſuetudo in oppoſitum.

91 Tum ſic. Conſuetudo graviter obligatoria, & conſtitutione Romani Pontificis firmata obligat ſub reatu culpæ lethalis: talis eſt conſuetudo non recitandi officium Matutinum cum tribus Pſalmis, & tribus Lectionibus, ut conſtat ex dictis: ergo ea obligat ſub reatu culpæ lethalis; atque adeò ſub eodem reatu eſt obligatio non recitandi officium de Reſurrectione, quod pro Matutino ex illis tribus componitur, ſubſtitutum pro officio diei, quod ex novem, vel duodecim, vel decem, & octo Pſalmis conſtituitur.

92 Dices primò, conſuetudinem, cujus meminit in loco citato Gregorius VII. æqualiter procedere de duodecim Pſalmis recitandis in feria, ac de tribus Pſalmis non recitandis, præterquam in Paſchate, & Pentecoſte; & tamen ſecundùm opinionem probabilem non obligat ſub mortali ad recitandum in feria duodecim Pſalmos; cùm in die feriali ſine peccato mortali poſſit recitari de feſtivitate cum novem: ergo non obſtante conſuetudine, poterit recitari in feria officium de Reſurrectione cum ſuis tribus duntaxat Pſalmis matutinis.

93 Contra tamen eſt, quia conſuetudinem priſtinam graviter obligatoriam, cujus meminit Gregorius, fuiſſe olim circà utrumque, patet ex prædicto textu: & perennaſſe uſque ad præſentem diem, quantum ad officium Matutinum trium Lectionum, patet, cùm omnes Authores (uno, vel altero dempto) conſtanter negent, poſſe recitari abſque culpa lethali officium Matutinum trium lectionum. Quoad reliqua verò non durare eam conſuetudinem, tanquam graviter obligatoriam, probabile eſt ex mente plurimorum Authorum, qui autumant, id ſine culpa lethali fieri poſſe. Unde patet diſparitas inter utrumque: certum enim eſt, quod durat conſuetudo non recitandi pro Matutino tres dumtaxat Pſalmos cum tribus Lectionibus; quia officium de Reſurrectione cum tribus duntaxat Pſalmis ipſa conſuetudine receptum eſt tanquam diſpenſatorium, & per modum indulgentiæ: & eſt probabile, quòd non durat conſuetudo quoad recitandum in die feriali duodecim, & non de feſtivitate cum novem; quia officium de feſtivitate non eſt uſu receptum tanquam diſpenſatorium, ſed tanquam de ritu ordinario.

94 Dices ſecundò. Conſuetudo graviter obligatoria, lege Pontificis firmata circà utrunque extitit olim, & hodie perennat: at ſecundùm opinionem probabilem, ei conſuetudini adhibetur interpretatio, ut non ſit graviter obligatoria quoad modum, ſed ſolùm quoad ſubſtantiam: ut ſit graviter obligatoria quoad ſeptem horas canonicas recitandas; non verò quoad hoc, vel illud officium recitandum; atque adeò non erit graviter obligatoria quoad officium de Reſurrectione, vel de feria quolibet die recitandum.

95 Sed hæc ſive argumentatio, ſive reſponſio enervatur, & convincitur argumento ſequenti.

96 Secundum argumentum pro certitudine hujus concluſionis eſt. Alexander VII. in decreto noviſſimo hujus anni 1666. edito die 18. Martii, condemnavit, & prohibuit tanquam ſcandaloſam hanc propoſitionem, quæ eſt inter damnatas trigeſima quarta; *In die Palmarum recitans officium Paſchale ſatisfacit præcepto*: ut conſtat *ex diſputat. 9. capite 20. articul.* 1. ex qua damnatione manſit ea propoſitio improbabilis, & certò falſa, ut conſtat ex dictis ibidem *art. 8. & 9.*

97 Vel ergo ea particula, *in die Palmarum*, apponitur exempli cauſa, ita ut comprehendat quemlibet alium diem totius anni, exceptis diebus Paſchatis; vel ea particula intelligitur determinatè de ipſo die Palmarum, & ad ſummum de quovis alio ſimili, in quo celebretur Paſſio Domini; ita ut dumtaxat damnata maneat propoſitio, quæ aſſerit, ſatisfacere præcepto eum, qui in die Paſſionis Domini recitat de Reſurrectione: atqui utrovis modo intelligatur damnatio, manet certum, quòd recitari non poteſt de Reſurrectione abſque culpa gravi in reliquis feriis, vel Dominicis, vel feſtivitatibus: ergo manet certum, in illis recitari non poſſe officium de Reſurrectione.

98 Minor oſtenditur. Nam ſi ea propoſitio damnata accipiatur in priori ſenſu, æquivalet huic: *In quacumque die recitans officium de Reſurrectione ſatisfacit præcepto*: atque adeò vi damnationis manet certum, quòd non ſatisfacit præcepto, qui in quacumque die, feria, vel feſtivitate recitat de Reſurrectione.

99 Si verò dicas, eam propoſitionem damnari in poſteriori ſenſu, licèt non maneat expreſsè damnata ea propoſitio, quòd [recitans in alia feria, Dominica, vel feſtivitate officium Reſurrectionis, ſatisfacit præcepto:] at fundamentum totale ejus propoſitionis manet obſoletum, & antiquatum, & ad improbabilitatem reductum.

100 Quod ut clariùs conſtet, nota, fundamentum tum ejus propoſitionis totale eſſe hoc, nempe: [Præceptum recitandi officium canonicum obligat quoad ſubſtantiam, non quoad modum: ſed ſubſtantia præcepti eſt, quòd recitetur unum officium canonicum; modus verò eſt, quòd recitetur iſtud, vel illud officium: ergo præceptum non obligat ad illud, vel illud recitandum; atque adeò poterit recitari ſicut quodlibet aliud officium de Reſurrectione.]

101 Tum ſic. Iſtud fundamentum non ſtat, nec componitur cum damnatione ejus propoſitionis: ergo vel id fundamentum corruere debet, vel damnatio ejus propoſitionis. Hæc quidem corruere non poteſt, utpote emanans à Magiſtro Eccleſiæ, & in ea materia, in qua errare non poteſt, ut conſtat *ex diſp. 9. cap.* 20. ergo corruit prædictum fundamentum. Conſequentia ligat.

102 Antecedens verò probatur, quòd nimirum componi non poſſint fundamentum ejus opinionis, & damnatio prædictæ propoſitionis. Etenim officium diei Palmarum, & officium Reſurrectionis juxta præfatam opinionem non differunt quoad ſubſtantiam, ſed quoad modum; & tamen vi præfatæ damnationis præceptum obligans in die Palmarum excludit graviter illum modum recitandi de Reſurrectione: ergo vi præfatæ damnationis præceptum excludit graviter etiam modum recitandi: ergo non componuntur præfata damnatio, & fundamentum prædictæ opinionis, nempe, quòd præceptum non obligat graviter quoad modum.

103 Dices. Id fundamentum eſt probabile, utpotè traditum à doctiſſimis Theologis: immeritò ergo dicimus, illud remanere improbabile. Et confirmatur. Ubi fundamentum eſt probabile, implicat, quòd opinio ei ſubnixa non ſit probabilis: ergo ſi fundamentum eſt probabile, opinio quoque erit probabilis.

104 Reſpondeo, duplici modo intelligi poſſe, quòd non præcipiatur modus in officio canonico. Primo, ita ut præcipi non poſſit ab Eccleſia. Secundo ita ut licèt poſſit præcipi ab Eccleſia, de facto tamen ea benigna interpretatione Authorum credatur, non eſſe intentionis Eccleſiæ illum graviter præcipere.

105 Rurſum iſte ſecundus modus duas poteſt ſubire explicationes. Primam, ita ut ex benigna interpretatione Eccleſiæ illum graviter præcipere, dum non adhibeatur modus, qui habeat gravem diſformitatem ab officio diei, qualem non habet officium de Aſſumptione, ab officio Sanctæ Catharinæ, quod recitatur, hodie. Secundam, ita ut ex benigna interpretatione credatur, non eſſe intentionis Eccleſiæ illum graviter præcipere, etiam ſi adhibeatur modus, qui habeat gravem diſformitatem ab officio diei.

106 Et quidem primo modo ea aſſertio non videtur probabilis, neque ab Authoribus affirmata. Inter omnes enim Authores conſtat certiſſimè, modum, & ordinem in ſacrificio Miſſæ eſſe graviter obligatorium. Secundo autem modo, juxta ſecundam ejus explicationem, non aſſeritur ab Authoribus: qui cùm non admiſerint, poſſe fieri mutationem officii diei in officium

Reſur-

Digitized by Google

Reſurrectionis, conſequenter non admittunt poſſe fieri eam variationem, ubi adeſt gravia difformitas in modo. Quare ea aſſertio ſecundo modo, & juxta ſecundam explicationem non eſt probabilis, neque ab Authoribus intenta. Eſt ergo probabilis ſecundo modo juxta ejus priorem explicationem. Quomodo autem intelligatur, quòd ea difformitas non ſit gravis, quando fit variatio in officium novem Lectionum, vel Dominicæ, aut feriæ, conſtat *ex cap. 5.* Et hinc patet ad argumentum, & ejus confirmationem.

107 Quod ſi adhuc inſiſtas, mentem Authorum fuiſſe, quòd modus non cadat ſub præceptum, primo modo, vel ſecundo modo, juxta ſecundam ejus explicationem; reſpondeo, quamvis illud olim fuerit probabile, tamen vi præfatæ damnationis Alexandri VII. remanſiſſe antiquatum. Ex illa enim planè conſtat, mutationem officii Palmarum in officium Reſurrectionis eſſe graviter illicitam; cùm tamen evidens ſit, eam eſſe dumtaxat mutationem modi, qualiter ab Authoribus explicatur modus.

108 Inſtabis. Eccleſia in recitatione officii canonici non prohibet graviter variationem modi, quando iſte non habet magnam difformitatem reſpectivè ad officium diei: ſed ſi officium Aſcenſionis mutetur in officium Reſurrectionis, modus variationis non habet magnam difformitatem ab officio diei, nempe Aſcenſionis, ſed potiùs levem: ergo in die Aſcenſionis Eccleſia non prohibet graviter recitationem officii Reſurrectionis.

109 Reſpondetur admiſſa majori, quia ex dictis videtur probabilis, negando minorem tanquam certò falſam. Tunc enim evidens eſt, aliquid eſſe grave judicio prudentum, quando omnes, aut ferè omnes prudentes conſpirant ad aſſerendum eſſe grave, ut oſtendi *diſp. 12. cap. 1.* Sed omnes, aut ferè omnes prudentes Theologi conſpirant ad aſſerendum, mutationem ejuſmodi habere magnam difformitatem; ideò enim omnes, aut ferè omnes negant eam mutationem officii diei in officium Reſurrectionis: ergo evidens eſt, eam modi mutationem afferre notabilem difformitatem, & non levem.

110 Et hinc etiam patet impugnatio ejus reſponſionis poſitæ in fine primi argumenti *n. 94.* Conſuetudo enim obligatoria recitandi in Matutino novem Pſalmos, vel duodecim, non poteſt ſubire eam interpretationem, quòd ſolùm obliget quoad ſubſtantiam, & non quoad modum; cùm doctrina cum hac diſtinctione tradita reiicienda ſit neceſſariò poſt damnationem Alexandri VII. ſuprà memoratam.

111 Ideò P. Suarez *tom. 2. de Religion. lib. 4. de Horis canonicis, cap. 23. num. 14.* expreſsè affirmat, nunquam ſibi perſuadere potuiſſe etiam ut probabile, quòd poſſis abſque lethali recitare officium de Reſurrectione. Quod autem dicit Caramuel, P. Suarium recitaſſe frequenter officium de Reſurrectione, tanquam fictitium reiicit P. Pellizarius ſuprà *diſputat. 32. num. 46.* & P. Burghaber infrà citandus meritò dicit, eſſe *fabuloſum*: dicit etiam expreſsè improbabilem prædictam opinionem P. Pellizarius *tom. 1. Manual. Regular. tractat. 5. cap. 8. ſect. 2. num. 74.* P. Adamus Burghaber *cent. 1. caſuum conſcientiæ, caſ. 26.* (apud Dianam *part. 11. tractat. 1. reſol. 26.*) eam opinionem affirmat, *nullam habere probabilitatem*; & quòd ea *nullo rationabili fundamento niti poſſit*: præter cæteros omnes, qui quæſtionem in terminis tetigerunt, qui abſque expreſſa cenſura eam opinionem reiiciunt. Ideò Diana proximè citatus ait: [Unde patet, quòd nullus ex ſcriptoribus Societatis auſus ſit ſententiæ Caramuelis adhærere, ſed omnes noſtram ſecuti ſunt.] Et Joannes Martinez de Prado *tom. 2. cap. 30. quæſt. 2* (apud Leandrum à SS. Sacram. *par. 6. tract. 8. diſp. 3. quæſt. 45.*) ait: [Merito tamen omnes, qui de hac poſitione mentionem fecerunt, eam ut *improbabilem*, reiiciunt.]

CAPUT VII.

Occurritur objectionibus, quæ militant contra aſſertionem capitis præcedentis.

112 ARgumenta Caramuelis pro officio Reſurrectionis ſubſtituendo, quæ deſumuntur ex eo, quòd modus accidentalis (qualis dicitur eſſe, quòd officium ſit de Reſurrectione) non cadat ſub præceptum grave, ſatis, ſuperque debellata manet *cap. 4.* Sed quia Leander à SS Sacr. *part. 6. tract. 8. diſp 3. quæſt. 45. §. Ad argumenta*, expoſtulat cum Prado, quòd ad ſua argumenta non reſponderit, operæ pretium eſt argumenta diſcutere.

113 Sed anteà oportet præmittere expoſtulationem Leandri, quam præſtat in hæc verba: [Ad quas minimè reſpondet Prado, quòd debuerat, evidenter illas falſitatis convincendo, ut ſic meritò dicere poſſet, noſtram ſententiam eſſe falſam, & impracticabilem.] Quem modum poſtulandi evidentiam in ſolutione argumentorum didicit à Caramuele. Quem tamen ut dediſcat, legat oportet diſputationem 3. ubi demonſtravi, ad certitudinem concluſionis non eſſe neceſſarium, quòd ejus Author præbeat objectionibus ſolutionem pluſquam probabilem, dummodò principio certo propriam concluſionem præmuniat. Adhuc tamen, ut ejus placito obſequar, oſtendam in præſenti, omnia principia, quibus ejus aſſertio nititur, eſſe certò falſa. Argumenta autem ſubiicienda propoſuit *p. 2. tract. 6. diſp. 13. q. 28.*

114 Primum argumentum Leandri ſic habet: Probabile eſt, non eſſe culpam mortalem, unum officium pro alio recitare, etiam advertenter, & ſine cauſa, v. g. officium de Conceptione pro officio Sabbati: ergo etiam erit probabile, non eſſe culpam mortalem, ſi dicatur officium de Reſurrectione pro alio de feria, vel Dominica, vel de feſto novem Lectionum. Antecedens ſupponit, & conſequentiam dicit ſibi eſſe evidenter probabilem; & ſe inferiùs oſtenſurum vim conſequentiæ pollicetur. Cùm autem argumentum ſic maneat dimidiatum, præſtat illi adjungere ſecundum argumentum, quod ad probandam vim conſequentiæ tendit.

115 Secundum itaque argumentum proponit his verbis. [Probabile eſt, quòd qui recitat officium Reſurrectionis, adimpleat præceptum recitandi officium divinum, quoad ſubſtantiam, licèt non quoad modum: ergo cùm violatio præcepti quoad modum non ſit mortalis, ut omnes fatentur, nullo modo erit mortale mutare officium alicujus Sancti in officium Reſurrectionis. Conſequentia conſtat, antecedens verò probatur; quia ut ſupra eſt habitum, probabile eſt, quòd ſubſtantia præcepti recitandi divinum officium ſolùm conſiſtat in hoc, ut recitentur ſeptem horæ canonicæ, juxta Breviarium à Sede Apoſtolica approbatum; ad modum verò, quòd tali die recitetur de tali Sancto, vel de feria, &c. At ſic eſt, quòd qui recitat officium Reſurrectionis, recitat officium contentum in Breviario à Sede Apoſtolica approbato: ergo probabile erit, talem ſic recitantem adimplere ſubſtantiam præcepti, & conſequenter non committere mortale.] Hucuſque ſecundùm argumentum Leandri.

116 Reſpondetur conceſſo antecedenti, quòd probabile ſit ſubſtituere officium de Conceptione pro officio feriali: & negando conſequentiam, & negando, eam conſequentiam eſſe probabilem, nedum evidentem. Ad ſecundum argumentum in ſubſidium ejus conſequentiæ productum reſpondeo primò, omiſſo antecedenti, negando conſequentiam, vel potiùs id, quòd violatio præcepti quoad modum non ſit mortalis; negando etiam, quòd id omnes fateantur. Etenim qui in Dominica Palmarum recitat officium Reſurrectionis, juxta eam ſententiam implet præceptum quoad ſubſtantiam, & non quoad modum; & tamen non ſatisfacit præcepto juxta oraculum Alexandri VII. Et qui ordinem Miſſæ inverteret, incipiendo à conſecratione, & poſteà offerendo, & priores partes cum poſterioribus commiſcendo, peccaret mortaliter, quamvis in hoc ſolùm modum immutaret.

117 Reſpondeo ſecundò, negando antecedens, quòd, qui recitat officium Reſurrectionis alieno tempore, adimpleat præceptum quoad ſubſtantiam; quia is modus recitandi eſt ſubſtantialis, & ad ſubſtantiam præcepti pertinens, utpotè principaliter intentus à legiſlatore, & præcepto; declarante id conſuetudine priſtina, & recenti Eccleſiæ, ut conſtat *ex cap. 6* & ejus priori argumento. Ad probationem dico, non eſſe probabile, quòd ſubſtantia præcepti ſolùm conſiſtat in hoc, quòd recitentur utcumque ſeptem horæ canonicæ, juxta Breviarium à Sede Apoſtolica approbatum: cùm ex oraculo Romanæ Eccleſiæ ſuprà relato conſtet, non ſatisfacere ſubſtantiæ præcepti eum, qui in die Palmarum recitat officium Reſurrectionis; cùm tamen recitans officium Reſurrectionis recitet ſeptem horas canonicas ex Breviario à Sede Apoſtolica approbato. Ex quibus etiam conſtat, principia à Leandro aſſumpta pro ſua concluſione de officio Reſurrectionis jam eſſe certò falſa, ſaltem poſt decretum noviſſimum Alexandri VII.

118 Tertium argumentum eſt. Nam ſi ſola permutatio officii divini in officium Reſurrectionis, vel Pentecoſtes, non verò in aliud, eſſet mortalis, id eſſet ratione ſignificationis, vel quia officium longius, vel longiſſimum permutatur in officium multò brevius: hæc non obſtant: ergo ſine culpa mortali fieri poteſt ea permutatio. Probatur minor quoad priorem partem. Quia in officio Sanctiſſimæ Trinitatis repræſentantur quamplura myſteria hujus feſti; & nihilominus juxta ſententiam plurimorum, id officium ſubſtitui poteſt pro quodlibet alio. Probatur etiam quoad poſteriorem, quia juxta prædictam ſententiam plurimorum, in die Dominica poteſt recitari officium Sanctiſſimæ Trinitatis abſque culpa lethali; cùm tamen hæc ſit commutatio officii longiſſimi in officium multò brevius reſpectivè.

119 Reſpondeo, quidquid ſit de priori ratione, à cujus diſcuſſione modo abſtraho; rationem præcipuam eſſe conſuetudinem Eccleſiæ graviter obligatoriam, confirmatam conſtitutione Gregorii VII. in Concilio generali, non recitandi officium Matutinum trium Pſalmorum dumtaxat; ut conſtat ex capite præcedenti. Quæ conſuetudo, quia durat in Eccleſia ſine impedimento alterius contrariæ, non auſi ſunt Authores (uno, vel altero dempto) concedere, quòd fiat ea permutatio in officium trium Pſalmorum. Ideò autem concedunt mutationem in aliud officium novem, aut plurium Pſalmorum, quia quoad hoc eam probabilem interpretationem patitur prædicta conſuetudo recitandi in ſua die tale officium determinatum novem, aut plurium Pſalmorum.

120 Quòd autem Leander aſſumat principia certò falſa in comprobationem ſuæ concluſionis, indè patet, quòd eiſdem probari poteſt eadem vi conſequentiæ, eum, qui in die Palmarum recitat offi-

cium de Reſurrectione ſatisfacere præcepto; cùm tamen id ex oraculo Alexandri VII. ſit certiſſimè falſum.

121 Quartum argumentum eſt, quod his verbis proponit. [Omnes Authores (uno excepto Diana, qui noſtram tenet ſententiam) abſolutè, & ſine exceptione officii docent, mutationem officii divini in aliud, etiam dedita opera, non eſſe peccatum mortiferum. Unde Leſſius *loco citato*, hæc verba notanda dicit. *Itaque ſubſtantia præcepti ſervatur, quodcumque officium Breviarii conceſſi dicatur.* Azor: *Juris eſt canonici, ut ſeptem preces horariæ recitentur; quòd verò hoc officium, aut illud perſolvatur, non attinet ad ſubſtantiam legis, ſive præcepti*,] &c. Similia verba aſſert ex Cajetano, & ex Sylveſtro.

122 Reſpondeo primò, falſum eſſe, quòd omnes Authores, qui eam ſenteotiam de mutatione officii tuentur, eacepto Diana, affirment, licere eam mutationem in quodlibet officium univerſaliſſimè. Nam P. Pellizarius citatus *capit. præced. num.* 111. docuit eſſe probabilem eam mutationem io aliud officium; & improbabilem eſſe mutationem io officium Reſurrectionis. P. Tamburinus *lib. 2. in Decalog. cap. 5. §. 2. numer.* 21. admittit, mutationem unius officii in aliud, raró tamen ſine mortali culpa fieri poſſe. *num.* 22. negat, poſſe fieri mutationem in officium Reſurrectionis. Quod idem tenet P. Filliucius apud P. Tamburinum citatum. Tenent & alii, qui ſcripſerunt, poſtquam ea quæſtio cœpit agitari.

123 Reſpondeo ſecundò, propoſitiones univerſales Authorum quandoque intelligi cum aliqua eaceptione, quando aliqua ſingularis materia eſt nimis exorbitans; præſertim cùm in illis eſt ſpecialis ratio dubitandi.

124 Reſpondeo tertiò, ſi prædicti Authores locuti ſunt in tota univerſalitate ejus propoſitionis univerſalis, ita ut ſenſus ſit, poſſe abſque culpa lethali fieri commutationem officii in quodlibet aliud etiam Reſurrectionis, jam eam opinionem eſſe improbabilem, cùm ex ſacro oraculo Aleaandri VII. improbabile ſit, ſatisfacere præcepto eum, qui io die Palmarum recitat officium Reſurrectionis. Et ideò prædicti Authores in ſenſu univerſaliſſimo citari non poſſunt ad probabilitatem ejus ſententiæ.

125 Deinde *par. 6. tract. 8. diſputat. 3. quæſt.* 45. redit ad eandem quæſtionem, ut eam ab impugoationibus Pradi propugnet. Ubi hoc argumentum addit pro ſuæ ſententiæ probabilitate promovenda his verbis: [Dicendum, quòd vel probabile ſit dicere, ſolùm eſſe veniale communiter & regulariter loquendo, recitare ſine urgeoti cauſa officium Reſurrectionis ea die qua juxta Rubricas Breviarii recitandum erat de feria, aut de Sancto; vel non ſit probabile, quòd poſſit quis abſque mortali dicere officium alicujus Sancti loco ferialis. Hæc reſponſio probata manet, & ſatis 2. *part. tractat. 6. diſputat.* 13 *quæſtion.* 18. & eam docet Suarius ibidem citatus. Qui apertè negat probabilitatem hujus ultimæ propoſitionis, ne cogatur concedere, probabilem eſſe primam. Ita etiam cum Suario ſentit Palaus *tom. 2. diſputat.* 2. (de Horis canon.) *punct.* 2 *in fine*, ut hæc ejus verba dicunt. Ait enim ſic: [Si verum eſſet, te tantùm eſſe obligatum recitare ſecundùm quamlibet formam Breviarii Romani, & non ſecundùm formulam contingentem quodlibet die, ſatisfaceres officio recitandi, ſi officium dicas de Reſurrectione quolibet die Quadrageſimæ, vel Dominicæ per annum: conſequens autem durum videtur: cùm totum illud officium non æquivalcat Matutinis precibus *alterius diei*. Hucuſque Palaus.] Subdit deinde ſimilem periodum P. Pellizarii, & hęc verba adjungit: [Igitur ea diſcurſu iſtorum trium Doctorum, eorumque aſſenſu clarè ſequitur, quòd vel probabile ſit, ſolùm eſſe veniale communiter loquendo recitare ſine urgenti cauſa de Reſurrectione eo die, quo recitandum erat de feria, aut de Sancto: vel non ſit probabile, quòd poſſit quis abſque mortali recitare, communiter loquendo, de aliquo Sancto illa die, qua erat recitandum de feria, aut de Dominica. Nam quaſi per evidentem conſequentiam uoum ex alio ſequitur, ut benè argumentantur citati Authores.]

126 Cujus argumenti tota vis hæc eſt, alterutram ex his conſequentiis valituram, Vel hanc: *Licet abſque mortali commutare officium feriæ in officium Conceptionis: ergo licet abſque mortali commutare officium feriæ in officium Reſurrectionis.* Vel hanc: *Non licet abſque mortali commutare officium feriæ in officium Reſurrectionis: ergo non licet abſque mortali commutare officium feriæ in officium Conceptionis.* Ideò autem alterutram conſequentiam valituram eſſe, quia Patres Suarius, Palaus, & Pellizarius judicant neceſſariam conſequentiam ab vno ab aliud. Atqui ſecunda conſequentia concedi non poteſt: quia negari non poteſt probabilitas ſententiæ aſſerentis, fieri poſſe abſque mortali commutationem officii feriæ in officium Conceptionis: ergo prima conſequentia valet ex mente eorum Doctorum. Et confirmari poteſt. Implicat enim, quòd ſit probabile antecedens, & conſequens improbabile: ſed certum eſt, quòd antecedens primæ conſequentiæ eſt probabile: ergo certum eſt, quòd conſequens uon eſt improbabile.

127 Reſpondeo, bonam eſſe eam primam conſequentiam, ſtando in fundamento ejus ſententiæ. Totum enim fundamentum ejus ſententiæ hoc eſt: [Ille ſatisfacit præcepto, qui adimplet ſubſtantiam præcepti, licèt non adimpleat modum præcepti: ſed ſubſtantia præcepti eſt, quò perſolvantur ſeptem horæ canonicæ; modus autem eſt, quòd hoc, vel illud officium recitetur, quodcunque illud ſit: ergo ſatisfacit præcepto, qui recitat ſeptem horas canonicas, quamvis recitet hoc, vel illud, quodcunque illud ſit.] Ex hoc autem fundamento rectè inferunt citati Doctores, bonam eſſe primam conſequentiam. Cæterum hoc fundamentum, ut dixi ſuprà *num.* 101. jam corruiſſe, infertur ex oraculo Alexandri VII. utpotè incompatibile cum hoc: Ea eo enim fundamento æquè patet, ſatisfacere præcepto eum, qui in die Palmarum recitat officium de Reſurrectione. Quam concluſionem cùm Alexander VII. declaraverit ſcandaloſam, improbabilis manet, & conſequenter manet improbabile antecedens, unde illa deducitur.

128 Denique Leander *ibidem §. Ad confirmationem*, hæc ſubjungit. [Reſpondeo primo, illo (argumento) ad ſummum probari, non poſſe abſque gravi culpa dici officium Reſurrectionis in Dominica Palmarum, & reliquis hujuſmodi feriis: quòd omitto, quia nos uon dicimus, quòd poſſit quis abſque culpa gravi recitare de Reſurrectione omnibus diebus, nullis exceptis: nam de hoc nolo habere quæſtionem: ſed poſſe, commuoiter loquendo, ſæpè ſæpiùs quocunque tempore anni, nempe in Adventu, Quadrageſima, & poſt Paſcha, & Pentecoſten, de Reſurrectione ſine incurſu mortalis recitare.]

129 Sanè hac periodo totam vim argumentorum ſuorum uno ictu amputavit Leander, dum patitur exceptionem fieri in die Palmarum, & in ſimilibus feriis. Etenim qui in die Palmarum recitat officium Reſurrectionis, vel implet præceptum quoad ſubſtantiam, licèt non quoad modum, vel non? Si primum, infero: ergo poteſt fieri, quòd non ſatisfaciat præcepto ille, qui implet præceptum quoad ſubſtantiam, & non quoad modum: ergo poteſt fieri, quòd non ſatisfaciat præcepto, qui recitat officium Reſurrectionis in Dominica per annum, quamvis adimpleat præceptum quoad ſubſtantiam, & non quoad modum.

130 Si verò dicat ſecundum, nempe eum, qui recitat officium Reſurrectionis in die Palmarum, non adimplere præceptum quoad ſubſtantiam, contra eſt: Per te tota ſubſtantia præcepti ſtat in hoc, quòd ſeptem horæ canonicæ perſolvantur; nullatenus autem ſtat in hoc, quòd iſtud determinatum officium dicatur: ſed qui in die Palmarum recitat officium de Reſurrectione, perſolvit ſeptem horas canonicas: ergo qui in die Palmarum recitat officium de Reſurrectione, ſolvit totam ſubſtantiam præcepti, atque adeò ſatiſfacit præcepto.

131 Deindè benè valet ab oppoſito contradictorio conſequentis ad oppoſitum contradictorium antecedentis: ſed ex declaratione Alexandri VII. oppoſitum contradictorium conſequentis eſt certum: ergo etiam oppoſitum contradictorium antecedentis eſt certum. Sed antecedens, quod attinet ad minorem eſt evidens: ergo illius major eſt certò falſa.

132 Prætereà Leander per eam periodum præſcribit modum reſpondendi ad omnia ſua argumenta, quę inſtruit pro ſua concluſione. Nam qui negamus, poſſe abſque mortali officium feriæ in officium Reſurrectionis commutari, dicemus, unum officium communiter loquendo, & ut in plurimùm poſſe commutari in aliud; neque quodlibet poſſe commutari in aliud quodlibet, nullo excepto: & ſicut ipſe à principio generali excludit officium Reſurrectionis recitandum in Dominica Palmarum: ita nos à principio generali commutandi quodlibet officium in quodlibet, excludimus officium Reſurrectionis. Nam vel principium generale de impletione ſubſtantiæ præcepti per hoc, quòd perſolvantur ſeptem horæ canonicæ, patitur excludi officium Reſurrectionis, vel non patitur excludi diem Palmarum ab officio Reſurrectionis recitando, ut ea dictis manifeſtè conſtat.

133 Quid autem intereſt, quòd ipſe de die Palmarum nolit haberi quæſtionem, ſi ipſa quæſtio neceſſariò ſe ingerit? Quid prodeſt, quòd dicat, ſe omittere, ſi ipſa omiſſio præbet arma, quibus ejus ſententia juguletur? Nam quæ omittit, permittit. Quod ſi permittit ea, quæ afferunt internecionem ſententiæ, utique, ipſo permittente, de ea actum eſt.

CAPUT VIII.

Certum eſſe, nullas partes, ex relatis capite primo, eſſe extrinſecas in officio Romano.

134 EX initio hujus diſputationis conſtat, nullas alias officii Romani partes eſſe extrinſecas ſecundùm Garamuelem, niſi *Pretioſa*, in Prima, *Sobrii eſtote*, in Completorio, & tres orationes, Pater noſter, Ave Maria, & Symbolum, quæ præcedunt, vel conſequuntur officium, aut horam. Neque enim alias adnumerat inter eatrinſecas.

135 Oſtenditur ergo primò concluſio propoſita in titulo hujus capitis. Si iſtæ eſſent partes extrinſecæ, eſſent quoque partes extrinſecæ multæ aliæ: hoc non admittit Garamuel: ergo nec primum. Probatur major. Ideò dicitur *Pretioſa*, & *Sobrii eſtote*, eſſe partes extrinſecas, quia non recitantur io feria quinta, & ſexta majoris Hebdomadę: ſed eadem ratio militat in multis aliis: ergo etiam multæ aliæ dicendæ eſſent eatrinſecæ. Major eſt Garamuelis, & patet *ex cap.* 1. & conſequentia tenet.

136 Mi-

Digitized by Google

136 Minor verò manifeſta eſt. Nam in prædictis feriis Majoris hebdomadę nec dicitur *Gloria Patri*, nec benedictiones ante Lectiones, nec *Tu autem*, in fine earum, non *Deus in adjutorium*, nec *Domine labia*, non Invitatorium, neque ullus ex hymnis cujuslibet horæ, nec *Te Deum*, nec Reſponſoria brevia, aut Capitula, nec commemorationes: item preces erunt partes extrinſecę, quę multis diebus omittuntur. Item Symbolum Athanaſii. Item in Matutino Dominicali ſex Pſalmi erunt extrinſeci; quia in reliquis ferialibus omittuntur; cùm in feriali dicantur duodecim, & in Dominicali octodecim. Immò in Matutino Dominicali novem Pſalmi erunt partes extrinſecæ: quia in aliis officiis novem Lectionum novem tantùm Pſalmi dicuntur. Quod Caramueliſtico argumento probatur. Integritas Matutini novem Lectionum ſalvatur in novem Pſalmis, & novem Lectionibus cum Reſponſoriis; cùm officium novem Pſalmorum, quod dicitur in feſtivitatibus, ſit integrum officium: ergo reliqui pſalmi non pertinent ad integritatem officii.

137 Fieret ulteriùs, omnes pſalmos veſperarum, præter unicum, eſſe partes extrinſecas ei horæ. Nam reliqui pſalmi, præter *Laudate Dominum omnes gentes*, omittuntur in primis veſperis Reſurrectionis. Et fieret etiam duos Nocturnos in Matutino eſſe partes extrinſecas: omittuntur enim in officio Reſurrectionis, & Pentecoſtes. Quæ omnia eſſe evidenter falſa, & non admitti à Caramuele, evidens eſt. Ex quo fit, tale argumentum tantùm probare, ut nihil probet.

138 Oſtenditur ſecundò. Non ſunt partes extrinſecæ hujus Miſſæ, quæ recitantur in iſta, & omittuntur in alia: ergo non ſunt partes extrinſecæ hujus officii, quæ dicuntur in hoc officio, & omittuntur in alio. Conſequentia patet ab identitate rationis, & antecedens eſt manifeſtum. Patet enim ex univerſali omnium fidelium perſuaſione, & ex conſuetudine ita interpretante præceptum (quæ omnimodam etiam facit certitudinem, *ex diſp.* 23. *cap.* 4.) omnia, quæ ex inſtitutione Eccleſiæ dicitur in Miſſa, eſſe partes intrinſecas Miſſæ.

139 Et quidem ſi ea ratio valeret, *Agnus Dei*, non eſſet pars intrinſeca Miſſæ, neque introitus, neque oratio, quæ dicitur *Communio*, neque offertorium; quia omittuntur Sabbato Majoris hebdomadæ. Præterea in Miſſa omnes orationes, præter primam, quæ dicuntur ante Epiſtolam, & ſecretæ illis correſpondentes, & Poſtcommuniones; quia in multis Miſſis omittuntur. Similiter fieret, quòd in Sabbato Quatuor temporum quinque Lectiones cum Gradualibus non erunt partes Miſſæ, neque Paſſio in Dominica Palmarum, neque *Credo* in qualibet Miſſa: neque pſalmus previus, *Judica me Deus*, cum confeſſione, qui tempore Paſſionis, & in Miſſis defunctorum omittitur; neque *Gloria*, quæ pluries omittitur.

140 Ex quibus fieret, neque venialiter peccaſſe Petrum, qui infrà octavam Epiphaniæ ſic celebravit. Omiſit Pſalmum *Judica me Deus*, & introitum Miſſæ, *Ecce advenit*, & *Gloria in Excelſis*; & dixit dumtaxat orationem Epiphaniæ, & alias duas deſignatas omiſit, ſicut & alias duas ſecretas, & alias duas Poſtcommuniones. Omiſit etiam Symbolum, & offertorium, & *Gloria Patri*, ad *Lavabo*. Omiſit enim primam orationem ex tribus ante communionem, quæ omittitur in Miſſis defunctorum, & omnia Alleuia, & benedictionem poſtremam. Nunquid iſte omiſit partes Miſſæ extrinſecas? Nunquid neque venialiter peccavit?

141 Oſtenditur tertiò. Compoſita moralia, quantumvis ejuſdem ſpeciei ſint, non eſt neceſſe, quòd conſtent partibus eiſdem, aut omninò ſimilibus: neque partes aliquæ reiiciendæ ſunt à compoſito, aut in illo non computandæ; quia illæ non in omnibus individuis reperiuntur: ergo non ſunt reiiciendæ ab hoc compoſito morali officii canonici, & à compoſitione illius aliquæ partes, quia in alio officio individuali non dantur. Conſequentia patet. Et de antecedenti quis dubitet? Nunquid Profeſſores Theologię non ſunt partes communitatis Benedictinæ, aut collegii Societatis Jeſu, quia multæ communitates Benedictinæ, multa collegia Societatis carent Profeſſoribus Theologiæ? Nunquid fabri argentarii, pictores, ſerico textores non ſunt partes Reipublicæ Hiſpalenſis, quia multæ ſunt Reſpublicæ, quæ illis carent? Quibus propterea non deeſt, eſſe Reſpublicas adæquatas, & integras.

142 Idem apertè oſtenditur in compoſitis phyſicis. Nunquid iſtius tabulæ non eſt pars intrinſeca nodoſa materia illi unita, quia multæ tabulæ carent nodis? Nunquid ſextus digitus, quem natura dedit Petro in dextera, non eſt pars intrinſeca Petro, quia reliqui homines carent ſexto digito? Nunquid iſtius maris numerici non ſunt partes intrinſecæ illæ, quæ deſunt in fœminis? Quod autem ſupradictæ omnes ſint partes intrinſecæ, manifeſtum eſt, cùm vera, & reali, & phyſica unione copulentur; niſi velis negarè intrinſeca, quæ concedis unita.

DISPUTATIO XXXIV.

An per unicam Matutini recitationem poſſit quis ſatisfacere duorum dierum obligationi? Ubi, an per orationes Miſſæ poſſit ſatisfacere ex parte officio canonico?

CAPUT PRIMUM.

Mens Caramuelis, & reſolutio quæſtionis prioris.

1 MAgnam admirationem invexit in Theatrum literarium prior quæſtio à Caramuele primo Authore propoſita: tum quia à pluribus exiſtimatus eſt partem affirmativam propugnare; tum quia tanti facit argumenta pro parte affirmante eorum Author, quanti non valent.

2 Igitur *comment. in Regul. diſput.* 114. *art.* 2. *nu.* 1420. propoſuit quæſtionem, attulitque argumenta pro parte affirmante: attulit etiam pro negante. Argumenta partis negantis accuratè diſſolvit: contra argumenta partis affirmantis, licèt attulerit reſponſionem quamdam, eam quidem frivolam, utique eam efficaciter refutat. Et vel ex hoc ſolo capite meritò exiſtimatus eſt, tenere partem affirmantem: nam is, qui proponit argumenta pro utraque parte, & ſolùm diſſolvit argumenta unius, cenſetur aſſumere defenſionem alterius, ut patet *ex diſp.* 50. *nu.* 8.

3 Sed *num.* 1427. remittit aliorum judicio, an pars affirmans ſit probabilis, ajens: [Poſtulas cenſuram meam: quamcumque partem elegero, videbor ſingularis. Totius Eccleſiæ praxis favet parti neganti, licèt non expreſsè. Afferens rationi innititur, cui multa cùm ſatisfaciunt, ſibi non ſatisfaciunt. Cæterùm an ſit probabilis ſententia affirmans, eſto aliorum judicium.] Sed nunquid *totius Eccleſiæ praxis* in materia juris canonici, & interpretatione illius non facit evidentiam moralem? Utique facere tandem confeſſus eſt Caramuel mox citandus. Sed deinde in nota ſubſequenti negat, ſe eam ſententiam defendere.

4 In fundamentali Theologia *fund.* 31. *nu.* 753. eadem repetit ferè eodem tenore verborum, paucis aliquibus adjectis: & in editionibus antiquioribus majus dedit fundamentum communi æſtimationi, quòd pars affirmans eſſet ſententia Caramuelis. Nam in editione Francofurtenſi *nu.* 512. aſſerit, eam opinionem viſam eſſe probabilem Theologo anonymo Pragenſi; & addit: [Ergo pro illa ſit iſte primus Author, ſit *ſecundus Caramuel*. Fortè alii accedent, & quæ *probabilis eſt ab intrinſeco*, ab extrinſeco erit aliquando probabilis. Fortè etiam nunc eſt probabilis ab extrinſeco benigna opinio; eſt enim nova, & ſolùm à nobis tractata: habet pro ſe *duos Authores*, & contra ſe nullum: & quia hoc verum, cur non erit probabilis?] Ita quidem olim ſcripſit. Sed conſilio in melius mutato in editione anni 1657 aſſeruit, ingenii exercendi gratia illa dicta fuiſſe; partemque affirmantem non eſſe probabilem.

5 Eſt ergo Caramueli, & mihi communis reſolutio, ejuſque probatio, immò & verborum tenor, quibus ipſe proponit *eo fundament.* 31. *num.* 754. [Non licet unica Matutinorum, & Laudum lectione duorum dierum obligationi ſatisfacere. Probatur clariſſimè. Quia conſuetudo, & uſus communis Eccleſiæ eſt quædam certiſſima, & ſecuriſſima legis interpretatio: atqui omnes legunt bis Matutinas, & Laudes, ut ſatisfaciant duobus diebus; & omnes judicant, ſe teneri ad hoc ſub peccato mortali: ergo iſte eſt verus ſenſus Eccleſiaſticæ legis, nec contrarius poteſt dici probabilis.] Et pro certitudine majoris vide *diſp.* 21. *cap.* 4.

6 Cujus aſſertionis potiſſima confirmatio deſumitur ex decreto Alexandri VII. lato die 18 Maii anni 1666. quo damnavit, & prohibuit tanquā ſcandaloſam eam propoſitionem, quæ inter condemnatas eſt trigeſima quinta, nempe: *Unico officio poteſt quis ſatisfacere duplici præcepto, pro die præſenti, & craſtino*. Vide *diſp.* 9. *capite* 20.

7 Sed adhuc operæ pretium eſt examinare argumenta allata pro parte affirmante. Illa enim appellat fulmina author eorum *in Regul. nu.* 1427. *B.* & *fund.* 31. *n.* 761. Sed magni refert eorum infirmitatem aperire, ne in aliis quæſtionibus veritati Theologicæ officiant.

CAPUT II.

Proponitur, & examinatur primum argumentum partis affirmantis.

8 CAſus, in quo loquitur prædictus Author, eſt, ſi ſint duo dies immediati feria ſecunda, & tertia, in quibus recitetur de communi unius Martyris, v. g. ſub ritu novem Lectionum; & veſpere ante feriam tertiam, quando utrumque ſimul Matutinum recitari poſſet, pro ſatisfactione officii utriuſque diei recitetur unum tantùm. Partem enim affirmantem, quòd eo caſu per hujus unius officii recitationem ſatisfiat utrique obligationi, hoc argumento roborare conatur.

9 Quod ſic proponit Caramuel locis citatis. [Una, & eadem actione poteſt Petrus ſimul ſatisfacere duobus pręceptis numero diſtinctis eodem tempore concurrentibus: concurrunt in caſu duo di-

ſtincta numero circà officium divinum: ergo poteſt unica, & ſimplici actione utrique ſatisfacere.

10 Major eſt certa. Nam datur præceptum de audienda Miſſa diebus Dominicis: datur etiam aliud de audienda in feſto S. Petri. Quòd ſi S. Petri ſolemnitas in Dominicum incidat, tenēberiſne audire duas Miſſas? Minimè. Sed hoc clarius conſpicitur in negativis, quibus ſeorſim obedire non ſolùm non debes, ſed nec potes; natura enim te cogente, utique debes ſimul ſatisfacere. Dabo exemplum. Quinto Decalogi præcepto interdicitur homicidium, & hoc etiam interdicitur lege morali humana. Dic, obſecro, ſi ſemper ex præſcripto legis divinæ teneor non occidere, quando potero humanæ legi ſatisfacere? Et ne quęramus materias exoticas, & peregrinas, etiam in officio divino reperiemus penetrationes præceptorum. Petro Benedictino mandatur, ut diebus ſingulis officium legat ſub peccato mortali: promovetur ad Ordines majores; hi indicunt novam legendi obligationem à prima diſtinctam, & ita gravem, ut ſola ſufficiat ipſum obligare ſub mortali. Tenebiturne legere duo officia? Negant omnes, quia illæ duæ obligationes ſunt numero diſtinctæ, & utrique lectione ſimplici poteſt ſatisfieri.

11 Probatum eſt, poſſe unam, & eandem lectionem duobus præceptis concurrentibus facere ſatis; ſupereſt ut probetur, illa duo præcepta diſtingui numero, ac ſimul concurrere.

12 Diſtinctionem merè numericam omnes admittent, qui conſideraverint objectum præceptorum: utrumque enim ordinatur ad officium divinum. Concurrentiam non admittent tam facilè, probatur tamen. Obligatio legendi Matutinas, & Laudes pro feria ſecunda incipit ab occaſu ſolis in Dominica, & uſque ad horam duodecimam noctis diei ſequentis protenditur: obligatio autem eaſdem horas legendi pro feria tertia incipit ab occaſu ſolis feriæ ſecundæ, & extenditur uſque ad mediam noctem feriæ tertiæ: ergo duæ hæ obligationes ſex vel octo horarum ſpatio concurrunt, nempe ab occaſu ſoli (vel ante) uſque ad mediam noctem: ſunt igitur concurrentes obligationes, & diſtinctæ numero; atque adeò poterit Petrus eadem actione utrique ſatisfacere.] Hucuſque primum argumentum, *cui multi cùm ſatisfaciunt, ſibi non ſatisfaciunt*, ut ajebat Author *cit. num.* 3.

13 Pronuncio tamen, priorem ſyllogiſmum talem eſſe, ut vel major ſit evidenter falſa, vel concluſio infringat regulas artis ſyllogiſticæ. Etenim vel major eſt univerſalis, ita ut ſenſus ſit, [Quoties eodem tempore concurrunt duo præcepta numero diſtincta, poteſt illis ſatisfieri & una eadem actione.] Vel particularis, ita ut reddat hunc ſenſum. [Aliquando contingit, quòd eodem tempore concurrent duo præcepta numero diſtincta, & quòd poſſit illis ſatisfieri una, & eadem actione.]

14 Si dicas, majorem eſſe univerſalem, affectamque proindè ſenſu explicato, eſt evidenter falſa. Patet. Dantur enim multi caſus, in quibus eodem tempore concurrunt duo præcepta ſolo numero diſtincta, quibus una, & eadem actione ſatisfieri non poſſe, manifeſtum eſt. Nudius tertius emiſi votum recitandi ſingulis diebus Roſarium B. Virginis: heri emiſi alterum votum recitandi ſingulis diebus Roſarium: ex quibus duobus votis jure divino teneor ad recitandum ſingulis diebus bina Roſaria. Ecce concurrunt eodem tempore duo vota numero diſtincta, quibus non poſſum ſatisfacere unica recitatione; nam per duo vota obligavi me ad duas diverſas recitationes ergo dantur caſus, in quibus eodem tempore concurrant duę obligationes numero diſtinctę, & non poſſit illis ſatisfieri una, & eadem actione. Et ne dicas, te non loqui de votis, ſed de pręceptis, eundem caſum propono, qui verſetur in pręceptis. Nudius tertius pręcepit mihi Prȩlatus, ut calculos virgineos recitarem ſingulis diebus hujus menſis; & heri pręcepit, ut alios diverſos recitarem ſingulis diebus ejuſdem menſis: ecce duo pręcepta numero diſtincta eodem tempore concurrentia, quibus una actione ſatisfacere non poſſum, quia Prȩlatus expreſsè pręcipit duas actiones diverſas per ea duo pręcepta. Et clariùs cernitur, ſi eodem modo injungat mihi confeſſarius in duplici confeſſione facta heri, & nudius tertius duo Roſaria diverſa ſingulis diebus menſis dicenda. Cùm enim injunxerit duo Roſaria diverſa, una recitatione non ſatisfaciam

15 Si verò major prioris ſyllogiſmi ſit particularis, tam certum eſt, conſequentiam deficere à Dialectica, quàm eſt certum, à particulari ad ſingularem eſſe peſſimam conſequentiam, vel hanc eſſe optimam, [Aliquis homo currit: ergo Petrus currit.]

16 Inficitur ergo ſyllogiſmus eodem vitio, ac iſte, [Hiſpanus occurrente die abſtinendi à carnibus, poteſt comedere adipem, & ſpolia animantium: ſed feria ſexta occurrit dies abſtinendi à carnibus: ergo feria ſexta poteſt Hiſpanus comedere adipem, & ſpolia.] Cujus ſyllogiſmi ſi major ſit univerſalis, id eſt [omni die abſtinendi à carnibus,] eſt evidenter falſa; cùm ſolùm poſſit ea comedere die Sabbathi extra vigilias, Tempora, & Quadrageſimam. Si verò major ſit particularis, id eſt, [Aliquo die abſtinendi à carnibus,] vera eſt major; ſed concluſio deficit ab arte ſyllogiſtica, dùm ſyllogiſmus procedit à particulari ad ſingularem.

17 Oſtendo ſecundò pravitatem ſyllogiſmi. Et pręmitto, tunc duobus pręceptis poſſe ſatisfieri unica actione, quando ipſa plura pręcepta unicam dumtaxat actionem poſtulant: tunc verò duobus præceptis ſatisfieri non poſſe, niſi per multiplicatas actiones, quoties ipſa plura præcepta plures actiones exigunt. Patet, quia non eſt unde homo obligetur ad plures actiones numero diſtinctas, niſi ab ipſis præceptis indicentibus illas: & non eſt unde contrahatur obligatio duorum præceptorum ad unam actionem, niſi ab ipſis præceptis poſtulantibus pluſquam unicam. Unde ſi poſtquam impoſitum eſt unum præceptum ad unam actionem, imponatur ſecundum obſtringens ad aliam actionem numero diverſam ab ea, quæ per primum injungitur, manifeſtum eſt, quòd non poteſt illis ſatisfieri per unicam actionem; cùm ea duo præcepta exigant duas actiones diverſas. Si verò poſtquam impoſitum eſt primum præceptum ad unam actionem, imponatur ſecundum non poſtulans diverſam actionem ab ea, quæ injungitur per primum, poterit utique illi ſatisfieri per unicam actionem; quia homo non poteſt manere magis obligatus, quàm intendunt obligare præcepta ipſa.

18 Jam verò debilitas argumentationis dignoſcitur. Nam ſicut à duobus præceptis unicam dumtaxat actionem poſtulantibus, nulla eſt paritas ad ea duo præcepta, quæ duas actiones diverſas poſtulant, quia diſparitatem ferunt in ſeipſis imbibitam: ita nulla etiam eſt paritas à duobus præceptis, quibus ſatisfit unica actione, ad alia duo alterius rationis, quæ talia eſſe poſſunt, ut illis nequeat, niſi per duas actiones ſatisfieri.

19 Oſtendo tertiò. Præceptum recitandi officium canonicum, unum eſt in jure canonico, reſpiciens omnes dies vitæ Sacerdotis: dicit autem Caramuel, & rectè, eſſe virtualiter multiplex, virtualiterque multiplicari pro numero dierum; atque adeò pro feria ſecunda, & pro feria tertia dari duo præcepta. Sed quare, cùm ſit formaliter unum, dicis eſſe virtualiter duo? Utique quia exigunt duo objecta adæquatè diverſa: ergo cùm dicis, præcepta eſſe duo, ſupponis, ideò eſſe duo, quia exigunt duo officia diverſa: ergo implicas terminos, dùm dicis, eſſe duo præcepta, & poſſe illis unica actione ſatisfieri. Probatur hæc conſequentia. Ea præcepta duo ſunt, quia poſtulant duas actiones diverſas, nempè duo officia: quòd poſſit illis unica actione ſatisfieri deſtruit, quòd poſtulent duas actiones diverſas: ergo quòd hæc præcepta ſint duo, & quòd poſſit illis una actione ſatisfieri, contradictionem implicat.

20 Oſtendo quartò, quod attinet ad ea duo præcepta audiendi Miſſam die Dominica, & die Aſſumptionis concurrentia eadem die. Etenim licèt in expreſſo tenore verborum ea ſint duo præcepta, virtualiter tamen eſt unicum. Æquivalet enim huic: [Si inciderit in Dominicam dies Aſſumptionis, audi unam Miſſam.] Quòd ſi verbis expreſſis ita reperiretur in jure, nullus diceret duo præcepta, ſed unicum: eſt ergo ſaltem virtualiter unicum: ergo ab illis pręceptis, quæ ſunt virtualiter unicum, malè it argumentum ad ea, quæ formaliter, & virtualiter ſunt plura: nec valet argumentum, donec probetur, duo præcepta recitandi officium feria ſecunda, & tertia eſſe virtualiter unicum.

21 Hinc conſtat, quàm facilem ſolutionem habeat prædictum argumentum. Reſpondeo diſtinguendo majorem: una, & eadem actione poteſt Petrus ſatisfacere duobus præceptis numero diſtinctis, ſimul tempore concurrentibus, [ſemper] nego; [aliquando,] concedo. Vel ſic: [ſi propoſitio ſit univerſalis;] nego; [ſi ſit particularis,] concedo. Sed quando ſatisfit una actione duobus præceptis, & quando duabus actionibus? Cùm ipſa plura præcepta petunt actiones diverſas, non ſatisfit unica; ſecus quando plura unicam exigunt, ut patet ex dictis. Conſtat autem ex ipſa totius Eccleſiæ conſuetudine, ea præcepta de officio canonico exigere actiones diverſas, & diverſa officia, ſingula adæquatè diverſa pro ſingulis diebus.

22 Hinc conſtat, quid dicendum ad præcepta de audienda Miſſa, ſi concurrunt in die Dominica, & die Aſſumptionis, quæ ex ipſa praxi Eccleſiæ unicam dumtaxat Miſſam poſtulant. Vel juxta normam quartæ noſtræ argumentationis dic, illa præcepta ſimul concurrentia eſſe virtualiter unum, ideòque unica actione poſſe eis ſatisfieri. Præcepta autem de officio duorum dierum non eſſe virtualiter unicum, ſed duo propter dicta.

23 Caramuel huic argumento reſpondens ait: [Stando rigori ſcholaſtico, videri, die S. Petri, ſi ſimul Dominicus ſit, moraliter concurrere duo feſta, & dari duo præcepta, & duo debere ſacra audiri. ∵ Cur autem non tenentur de facto? Quia Eccleſia eſt ſuaviſſima Mater, & vult eſſe ſuo ſponſo ſimilis, & dicere; *Jugum meum ſuave eſt*,] &c. Sed ego non capio, quis ſit ille rigor ſcholaſticus, qui majorem imponat obligationem, quàm vult legiſlator. Nunquid quando concurrit jejunium quadrageſimale cum vigilia Sancti Mathiæ, obligabit rigor ſcholaſticus ad duo jejunia ſimul eodem die aſſumenda?

24 Sed inſtat Caramuel pro eo rigore ſcholaſtico. [Si aliquis promitteret, ſingulis Dominicis tibi daturum nummum argenteum, & ſingulis diebus Apoſtolorum nummum aureum, certè die illa Dominica S. Petro dicata deberet dare argenteum, aureumque. Et in Univerſitatibus hoc videtur quotidie: nam Laureandus pendit Minerval (propina hodie vocatur) Rectori, Doctoribus, & Profeſſoribus: & Joanni, ſi ſimul Doctor, Rector, & Profeſſor ſit, tres propinas. Ergo ſtando rigori, illo die duo ſacra audire tenentur Chriſtiani.]

25 Sed non urget inſtantia. Primum exemplum valeret, ſi præciperet

Digitized by Google

peret Eccleſia,ut diebus Dominicis Miſſam,& diebus Apoſtolorum Veſperas audires. Tunc enim ſi dies Dominica Principi Apoſtolorum dicata eſſet,deberes audire Miſſam,& Veſperas:nam ex diverſitate colligitur intentio legiſlatoris. Quòd ſi exemplum eſſet de obligatione dandi argenteum die Dominica, & etiam argenteum die Apoſtolorum,ad intentionem promittentis recurrendum eſſet, an intendiſſet promittere alium diverſum argenteum die Apoſtolorum,an eundem,quem die Dominica promiſiſſet, ſi concurrerent feſtum Apoſtoli, & Dominica. De intentione autem Eccleſiæ non obligandi niſi ad unam Miſſam, conſtat evidenter ex praxi totius Eccleſiæ. Ideò autem ad illas tres propinas obligatur Laureandus, quia conſtat,eam fuiſſe intentionem legis. Quòd ſi Univerſitas declararet,non niſi unam propinam uni ſubjecto dandam, nullus rigor ſcholaſticus obligaret pluſquam ad unicam.

26 Circà alia duo præcepta, quintum Decalogi, & aliud humanum de eodem objectio, dic una actione illis neceſſariò ſatisfieri; quia unum tantùm objectum exigunt ambo. Circà alia duo impoſita monacho,quà Benedictino,& quà Sacerdoti,idem reſpondeo;ea duo non injungere duo officia diverſa, ſed ambo ad unicum dumtaxat officium terminari:ideòque una actione poſſe utrique ſatisfieri.

CAPUT III.

Fit periculum de ſecundo argumento.

27 ILlud ita proponit, & fulminis appellatione extollit Caramuel *eo n.1427.lib.commentarii*, & eodem tenore *n. 761. in Theolog. fund.* [Majori ſolicitudine debet Eccleſia procurare, ut Chriſtiani à peccato mortali egrediantur, quàm ut legant officium; nam ſine hoc ſalvari poterunt,& ſine illo non poſſunt:atqui quando præcipit annuam confeſſionem, eſt contenta una confeſſione pro duobus annis:ergo quando quotidianam Matutinorum lectionem,à fortiori una pro duobus diebus debet eſſe contenta.] Minorem autem probat ex quadam theſi defenſa in Academia Lovanienſi à Doctore Guillielmo ab Angelis;in hanc formam.[Hæc obligatio (confitendi) non extinguitur poſt elapſum annum. Poteſt tamen eadem confeſſione ſatisfieri anni præcedentis, & currentis præcepto.] Addit opinionem, quæ in una Univerſitate defenditur ſine contradictione,im probabilem dici non poſſe.

28 Confirmat.[Magis neceſſaria eſt religioſo confeſſio menſtrua, quàm lectio Matutinorum quotidiana: at ubi mortaliter ad menſtruam confeſſionem tenetur, una confeſſione duorum menſium obligationi ſatisfacit,ut docet Salas *diſp.20.de leg ib num.98.*& ex eo Laurentius Forerius S. J. in theſibus propugnatis Dilingæ anno 1620. ergo & una Matutinorum lectione obligationi duorum dierum.]Ecce fulmen.Potiùs dixeris fulgur ingenii,quòd,dum attentè inſpicitur,evaneſcit.

29 Illud quidem tantum probat, ut nihil probet. Nam in ſimili forma poteris probare,unica officii canonici lectione ſatisfieri obligationi recitandi totius anni.Ecce probationem. Majori ſolicitudine debet Eccleſia procurare, ut Chriſtiani à peccato mortali egrediantur, quàm ut legant officium: ſed dum præcipit annuam confeſſionem, contenta eſt una confeſſione pro trecentis annis, ſi totidem vivat Petrus,& non fuerit confeſſus ducentis & nonaginta novem annis: ergo à fortiori contenta erit unica recitatione pro trecentis diebus. Et minorem probabis ex opinione ejus Doctoris Lovanienſis; quòd tranſacto anno non extinguitur obligatio confitendi ejus anni: tranſactis ergo trecentis annis, durabunt omnes illæ obligationes confitendi, & illis omnibus unica confeſſione ſatisfiet.

30 Stando ergo in eo principio,quod jecimus *cap.præced.* vis argumentationis evaneſcit. Illud erat:Tunc duo, vel plura præcepta obligare ad plures actiones,quando præcepta illas diverſas exigunt; quando verò unicam dumtaxat poſtulant, ad unicam dumtaxat obligare. Poſſet quidem Eccleſia obligare ad duas confeſſiones, etiam tranſacto primo anno;unam pro primo, alteram pro ſecundo anno:conſtat autem ex totius Eccleſiæ praxi (quæ evidentiam moralem facit) præceptum Eccleſiaſticum tranſacto priori anno non obligare ad duas, ſed ad unicam dumtaxat confeſſionem.

31 Nota tamen,falſam eſſe minorem ejus ſyllogiſmi,quòd ſcilicet Eccleſia contenta eſt una confeſſione pro duobus annis. Nam aliud eſt, quòd poſtquam Petrus violavit præceptum prioris anni, contenta eſt Eccleſia unica confeſſione pro anno præcedenti, & præſenti: & aliud eſt,quòd integrè ſatisfecerit præcepto, qui in duobus annis ſemel confeſſus fuerit. Primum enim eſt verum, & ſecundum eſt falſum. Unde claritatis gratia diſtingui poteſt minor; Eccleſia contenta eſt una confeſſione pro duobus annis, [poſtquam Petrus in priori violavit præceptum formaliter,vel materialiter,] concedo:[abſolutè contenta eſt unica confeſſione,] nego. Quod patet ex dictis. Et eodem modo reſpondebis ad id, quod additur de confeſſione menſtrua.

CAPUT IV.

Infirmantur confirmationes, quas adjungit Franciſcus Verde.

32 DOminus Ludovicus Creſpinus Borgias in Anticaramuele *quæſt.*10. inſurrexit adversùs eam opinationem Caramuelis. Inſurrexit & adversùs Borgiam Franciſcus Verde in ſua Apologia pro Caramuele *num.*518.& aliqua adjungit in ſuffragium ejus opinationis.

33 Primum. Nam ſecundùm opinionem probabilem poteſt quis audire ſimul tres Miſſas eodem tempore, & ita ſatisfacere præcepto, voto, & pœnitentiæ de Miſſa audienda. Procedit Verde in hæc verba: [Hinc infert Remigius *in pract. Confeſſ. tract.21.cap.3.§.1.num.4.*quòd ſi poteſt duas Miſſas, poterit etiam duas partes ejuſdem Miſſæ ſimul audire; quia ſicuti à toto ad totum, ità à parte ad partem valet argumentum. Nec diſſentit ubi ſuprà Diana, & Garzia. Nunc *optarem aſſignare diſparitatem,* cur hoc poſſit fieri in duabus partibus Miſſæ, & non in recitatione divini officii?]

34 Ego tamen audio poſtulari diſparitatem, & paritatem non video. Procederet paritas, ſi ex eo, quòd poſſum ſimul audire duas medietates Miſſæ,argueres,quòd etiam potero recitare duo officia ſimul. Procederet etiam paritas,ſi obligatus audire duas medietates Miſſæ ſatisfacerem audiendo unam dumtaxat medietatem; & ita argueres,quòd ſimiliter obligatus ad recitanda duo officia,ſatisfacerem recitando unum. Aſt quia poteſt quis obligatus audire duas medietates Miſſæ,audire eas ſimul, & ita ſatisfacere;malè arguis,quòd obligatus ad duo officia ſatisfacias ſolvendo unum dumtaxat.

35 Et ſi reddere debeo diſparitatem, ea eſt, quòd obligatus audire duas medietates Miſſæ, (eſto,id ſit probabile) cùm illas ſimul audit, utramque audit.At obligatus recitare duo officia, ſive officia duplicis diei, non recitat utrumque, ſed unum dumtaxat in ea hypotheſi.

36 Secundum, quod proponit *num.*520. in hæc verba: [Tota ratio, cur unica confeſſione ſatisfaciat ratione materiæ,eſt, quia non poteſt confiteri peccata anni præteriti, omiſſis peccatis anni præſentis; ergo ideò una recitatione ſatisfaciet duplici oneri dicendi horas canonicas, quia non poteſt recitare ratione materiæ officium hodiernum, quin eo ipſo legat craſtinum, cùm ſit idem materialiter, puta Martyrum, Confeſſorum, &c. Ergo ſi non tenetur repetere confeſſionem, & abſolutionem, nec officium: ſecus aſſignetur lex, quæ cogat iſtum ad repetendum officium.]

Sed ex dictis conſtat, falſum eſſe antecedens. Ratio enim, cur ſatisfaciat unica confeſſione ille, qui anno præterito non eſt confeſſus, & præſenti debeat confiteri, non eſt illa, quæ aſſignatur in argumento, quòd non poſſit confiteri peccata anni præcedentis, omiſſis peccatis anni labentis. Nam ea ratione non obſtante, poſſet obligare Eccleſia ad duas confeſſiones, primam peccatorum commiſſorum uſque ad Paſcha anni præſentis; & alteram poſt primum peccatum deinceps commiſſum: ita ut maneret poſt confeſſionem obligatus ad aliam, ſi iterùm peccaret.

37 Ratio autem legitima eſt, quam ſuprà tradidi: conſtat enim ex praxi totius Eccleſiæ,(cujus eſt præcepta evidenter interpretari) Eccleſiam eſſe contentam unica confeſſione in ea hypotheſi. Et ex eadem praxi certiſſimè conſtat, Eccleſiam non eſſe contentam recitatione unius officii pro duobus diebus.

38 Verum quidem eſt, Prælatos Eccleſiæ habuiſſe forſitan pro ratione impellente ad unicam dumtaxat confeſſionem in ea hypotheſi poſtulandam, quòd peccata unius & alterius anni non poſſint in diverſis confeſſionibus ſeparari. Sed aliud eſt, quòd ea ſit ratio impulſiva legiſlatoris, & aliud,quòd ea ſit tota ratio, quare præceptum obliget ad unam dumtaxat confeſſionem.Sicut aliud eſt ratio impulſiva legiſlatoris, & aliud vis obligandi, quæ ineſt præcepto.

39 Dixi, habuiſſe *forſitan* id pro ratione impellente: nam juxta communem ſententiam, quæ aſſerit,præceptum confeſſionis non tranſilire præceptum confeſſionis non tranſilire terminos unius anni, ſicut præceptum officii canonici non prætergreditur terminos unius diei,id non habet locum in præfata ſententia.Nam juxta eam ſententiam,ratio,ob quam ad unicam dumtaxat confeſſionem tenetur in ea hypotheſi, eſt, quia elapſum eſt tempus prioris præcepti, ſolùmque inſtat tempus poſterioris.

40 Cætera, quæ adjungit Verde,ſunt ea ipſa, quæ ex Caramuele produxi. Ideò ab illis repetendis ſuperſedeo.

CAPUT V.

Per aliquas Miſſæ (celebratæ, vel auditæ) orationes poſſe ſuppleri partem officii canonici Caramuel aſſerens debellatur.

41 AD ſecundam partem diſputationis deveniendo, eam decidit Caramuel *comment. in Regulam diſp.*118. *num.* 1466. ubi ſic proponit & reſolvit eum caſum. [Petrus die Dominica omiſit officii canonici Evangelium (*Benedictini in Matutino recitant Evangelium diei*) & partem aliquam ex officio Matutinorum, ita ut omnia omiſſa ſint quantitatis præcisè ſufficientis ad materiam magnam, nempe tantæ, ut ea minor non eſſet magna. Habuit intentionem repetendi;& ideò quando omiſit,non peccavit mortaliter. Celebravit ſacrum: tandem nihil aliud legit. Petitur, utrùm

utrùm peccaverit leviter, an graviter? Videretur alicui, quòd graviter, quia omiſit materiam præcisè magnam: ergo mortaliter peccavit.]

42 Caſu ſic propoſito, ad ejus reſolutionem præmittit eadem principia, quæ attulit ad probandum (cauſa exercendi ingenium) unica Matutini recitatione ſatisfieri obligationi duorum dierum. Sic enim ait: [Pro difficultatis hujus reſolutione notandum, eodem tempore, eadem actione, eodem labore poſſe quempiam ſatisfacere duobus præceptis. Indicitur mihi audire ſacrum die Dominica, indicitur audire die Aſſumptæ Dominæ: ergo ſi eadem dies ſit & Dominica, & Aſſumptioni ſacra, teneborne audire duas Miſſas? Minimè. Quoniam eadem actione, hoc eſt: unius Miſſæ auditione poſſum utrique præcepto ſatisfacere. Clariùs adhuc, & fortiùs. Interdicitur carnium commeſtio feriis ſextis, interdicitur in vigilia Nativitatis; incidat in eandem diem feria ſexta, & Nativitatis vigilia. Non peto, an teneat? Peto, an poſſim bis eadem die abſtinere à carnibus.]

43 Procedens autem ad caſus reſolutionem, ſic aſſerit: [Ex hac hypotheſi, quæ verè ſolidiſſimis rationibus innititur, ad quæſitum reſpondeo dicens, Petrum non peccaſſe mortaliter. Ratio eſt, quia in ſacro legit Evangelium, *Pater*, & Symbolum Apoſtolorum: quorum lectione & ſatisfecit ſacri, & officii divini obligationi: ergo jam non eſt dicendum, Petrum omiſiſſe octavam divini officii partem, ſed octava minorem. Siquidem reſumpſit octantis omiſſi magnam partem, nempe orationem Dominicam, Symbolum, & Evangelium. Confirmatur. Si hæc, nempe Evangelium, &c. extra Miſſam legeret, evaderet in caſu propoſito à peccato mortali: atqui licèt in Miſſa legerit, potuit eadem illa lectione etiam obligationi divini officii ſatisfacere: ergo. Major ſupponitur, quia aliàs non diceretur Petrus omiſiſſe partem præcisè ſufficientem ad materiam gravem. Minor conſtat ex dictis. Conſequentia infertur neceſſariò.]

44 His non contentus, majorem adhuc indulgentiam impertitur. Subdit: [Hinc colligo, eum, qui audit Miſſam etiam auditione Evangelii, & orationis Dominicæ ſatisfacere partialiter officio divino. Ratio eſt, quia legentes ſuas horas, non tenentur in Veſperis, & Laudibus ipſimet ore proferre ſuum *Pater*, nec in Matutinis Evangelium; ſed ſufficit audire, ut ex D. Benedicti Regula, & conſtanti conſuetudine expreſsè conſtat.]

45 Aſſerit ergo, poſſe ſuppleri defectum officii canonici tam per celebrationem, quàm per auditionem Miſſæ, dum recitantur, vel audiuntur in Miſſa illæ orationes, quæ communes ſunt Miſſæ, & officio canonico. In qua reſolutione & fundamentum, & conſequentiam deſidero.

46 Eſt concluſio certa, per nullam Miſſæ partem ſatisfieri obligationi partiali officii canonici. Quæ concluſio eſt certa tum defectu fundamenti partis adverſæ, tum à principiis intrinſecis ipſius concluſionis. Et quidem de fundamento partis adverſæ conſtat *ex cap.* 2. non ſolùm eſſe leve, ſed & fallax, adeòque nullius momenti. Eſt enim ille ſyllogiſmus, cujus vel major eſt evidenter falſa, vel conſequentia evidenter nulla. Cujus major ſi univerſalis eſt, evidenter convincitur; ſi particularis, evidenter non infert concluſionem. Relege caput 2.

47 Confirmatur. Quandoque concurrunt duo præcepta, quæ exigunt actiones adæquatè diverſas; quandoque duo præcepta, quæ ſolùm exigunt unam, & eandem, ut *cap.* 2. demonſtratum eſt: ergo ex hoc præcisè, quòd quandoque exigunt unam, & eandem actionem, non infertur, quòd in hoc caſu exigunt unam, & eandem actionem. Patet conſequentia: nam ex particulari non inferri ſingularem, evidens eſt, & manifeſtat iniquitas hujus conſequentiæ, *Aliquis homo currit: ergo Petrus currit*. Sed hic modus inferendi eſt totum fundamentum partis adverſæ: ergo eſt nullum.

48 Quòd ſi à paritate procedit duorum præceptorum concurrentium in una die de audienda Miſſa in Dominica, & in die Aſſumptionis; & inde progreditur ad duo præcepta de Miſſa, & officio canonico, utique diſparitas eſt manifeſta inter duo præcepta, quæ dumtaxat exigunt unam actionem; & inter alia duo, quæ expreſsè intendunt obligare ad duas functiones adæquatè diverſas. Quòd poſtremum infrà ampliùs patebit.

49 Oſtenditur ſecundò. Quantumvis unica actione poſſit ſatisfieri duplici præcepto (ut in exemplis allatis de auditione Miſſæ, & jejunio) adhuc non eſt probabile, unica Matutini recitatione poſſe duorum dierum obligationi ſatisfieri: ergo quantumvis unica actione poſſit ſatisfieri duplici præcepto, non eſt probabile, quòd per ſolam recitationem orationum Miſſæ ſatisfiat præcepto Miſſæ, & præcepto officii canonici, etiam partialiter. Antecedens eſt Caramuelis verbis *cap.* 1. *num.* 6. & indubitatum ex decreto Alex. VII. ut patet *num.* 7. conſequentia verò ligat ab omnimoda paritate rationis.

50 Oſtenditur tertiò. Quando præcepta exigunt actiones adæquatè diverſas, non poteſt illis ſatisfieri per unicam: ſed hæc duo præcepta de ordinanda Miſſa ex talibus orationibus, & de recitando officio canonico, exigunt orationes adæquatè diverſas: ergo per orationes unius non poteſt ſatisfieri utrique præcepto. Conſequentia patet ex arte ſyllogiſtica. Major eſt evidens, & ex terminis, & ex dictis *cap.* 2. Minor probatur. Ideò duo præcepta de recitando officio feria ſecunda, & feria tertia, exigunt ſecundùm Caramuelem duo officia adæquatè diverſa, quia *conſuetudo, & uſus Eccleſiæ, quæ eſt certiſſima, & ſecuriſſima legis interpretatio*, oſtendit, obligari fideles ad duo officia adæquatè diverſa; ita enim ait *in Theolog. fundam. num.* 764. Sed conſuetudo, & uſus communis Eccleſiæ oſtendit, ea duo præcepta de ordinanda Miſſa, & recitando officio, exigere actiones adæquatè diverſas; ita enim hæc duo præcepta accepta ſunt, tanquam materia totaliter diverſa, & quarum neutra includatur in alia: ergo eadem evidentia morali, qua ſcimus, præceptum recitandi feria ſecunda, & præceptum recitandi feria ſexta exigere actiones diverſas; eadem ſcimus, præceptum de ordinanda Miſſa, & de recitando officio canonico exigere actiones diverſas. Quantum autem valeat prædicta conſuetudo Eccleſiæ ad interpretationem legis authenticam, habes ex verbis citatis Caramuelis, & *ex diſp.* 23. *cap.* 4.

51 Quartò. Si per orationes Miſſæ ſatisfit partialiter obligationi officii canonici, nunquid per orationes officii canonici non ſatisfiet etiam partialiter obligationi Miſſæ? Da caſum, quo Sacerdos voluntariè omittat in Miſſa pſalmum *Judica me Deus*, orationem, & commemorationes, quæ dicuntur antè Epiſtolam: item Epiſtolam, quæ ſit eadem cum Lectionibus primi Nocturni, (& Evangelium, ſi Sacerdos ſit Benedictinus) & Symbolum Apoſtolorum, & orationem Dominicam; & poſteà hæc omnia dicat in officio canonico, in quo etiam recitantur. Nunquid Sacerdos iſte implebit præceptum Miſſæ integrè dicendæ? Si annuis, abſurdiſſimum eſt dicere, non peccare lethaliter, qui ita ſacrificii ordinem mutilat. Si renuis, urget paritas rationis.

52 Reſpondebis, magnum diſcrimen intercedere inter Miſſam, & officium canonicum. Nam propter ſummam reverentiam debitam præſentiæ reali Chriſti in ſacrificio, cum majori rigore obligant ea quæ recitantur in Miſſa, ac ea, quæ in officio canonico.

53 Infero: ergo concurrentibus eodem tempore duobus præceptis, propter reverentiam ſacrificii, non licet ſatisfacere utrique per unicam actionem in officio canonico exercitam: ergo falſa eſt propoſitio univerſalis, quòd ſemper liceat ſatisfacere per unicam actionem duobus præceptis eodem tempore concurrentibus, etiam numero diſtinctis: ergo ſolùm propoſitio particularis eſt vera, quòd aliquando id liceat: ergo malè argumentaris, dum à particulari ad ſingularem conſequentiam ducis.

54 Dices iterùm, orationes Miſſæ, & orationes officii canonici ſpecie differre, aut ſaltem præcepta, quæ illas utraſque injungunt, eo quòd talia præcepta reſpiciunt fines ſpecie diverſos; cùm unum præceptum reſpiciat pro fine ſacrificium, & alterum reſpiciat pro fine laudationem Dei. Atqui concurrentibus duobus præceptis diverſæ ſpeciei, non licet ſatisfacere unica actione; & Caramuel ſolùm id aſſerit de præceptis ſolo numero differentibus.

55 Sed hæc reſponſio planè impugnat aſſertionem Caramuelis, quòd per orationes Miſſæ ſatisfiat partialiter præcepto de officio canonico. Si enim duobus præceptis diverſæ ſpeciei eodem tempore concurrentibus non ſatisfit unica actione, & præcepta de ordinanda Miſſa, & recitando officio ſpecie differunt ob fines ſpecie diverſos, manifeſtè concluditur, per orationes Miſſæ non ſatisfieri etiam partialiter officio canonico.

56 Quod autem addit Caramuel, non ſolùm celebrando, ſed etiam audiendo Miſſam, ſatisfieri partialiter officio canonico; licèt ex dictis maneat ſufficienter debellatum, adhuc ulteriori argumentatione convincitur. Etenim præcepto de officio canonico, non qualicumque auditione ſatisfit, ſed auditione alternata cum recitatione: atqui audiendo Miſſam, non fit ejuſmodi alternatio: ergo non ſatisfit præcepto. Minor, & conſequentia patet. Major etiam perſpicua eſt: tum quia non ſatisfacies præcepto, ſi dimidium Matutinum continuatum recites, & aliud dimidium continuatum audias, non aliam ob cauſam, niſi ob defectum ejus alternationis. Tum etiam, quia conſuetudo, ut ſæpiùs diximus, eſt certiſſima legum interpres; eo enim modo præcepta obligant, quo conſuetudine recepta ſunt. Patet *ex diſp.* 32. *cap.* 4. Cùm ergo præceptum recitandi ita acceptum ſit, ut liceat cum alternatione audire partem, & non aliter; manifeſtum eſt, quòd ita obligat, & non aliter. Tum denique; quia obligationem eſſe ſervandi alternationem conſuetudine receptam, affirmat Caramuel *diſp.* 107. *in Regul. num.* 1366. inquiens: [Inquiri poteſt, utrùm ſufficiat alternare pſalmus, ita ut alter primum, & tertium, ſecundum, & quartum legat alter. Reſpondeo negativè, quoniam non eſt in uſu.]

57 Argumenta verò, quæ initio captis pro aſſertione Caramuelis attuli, abundè ſoluta manent ex dictis, *in hoc, & in* 2. *cap.*

DISPUTATIO XXXV.

Quo tempore finiatur hora implendi præceptum officii canonici?

CAPUT PRIMUM.

Duæ aſſertiones; altera Caramuelis, & Leandri altera.

1 DUæ quæſtiones continentur ſub titulo diſputationis. Prima eſt, an Completorium officii canonici habeat pro termino

mino implendæ obligationis punctum mediæ noctis, pertineatque ad diem antecedentem, in quo communiter recitatur, ita ut qui diſtulerit Completorium poſt punctum mediæ noctis, præceptum violaverit? Secunda eſt, (quam ob ſimilitudinem hic etiam tractare oportuit, & quia utique ex eodem fundamento decidenda eſt) an totum officium, vel pars ejus, quod alligatur uni diei, ſi paulò antè mediam noctem inchoetur, & poſt mediam noctem continuetur, recitetur legitimè, nec violetur præceptum recitandi officium canonicum?

2 Quod attinet ad primam quæſtionem, Caramuel *diſp.105. in Regul.num.1365.C.§.inquiris*, hæc habet. [Inquiris, an Completorium pertineat ad diem conſequentem, an ad antecedentem? Reſpondeo, pro die antecedenti ſtare communem totius Eccleſiæ ſententiam. Ita enim inſtructi ſumus, ut illud ad diem antecedentem pertinere putemus, & eſſe diei ultimam horam. At pro die ſequenti ſtat Antonius Ricciardus (corrige, Riccius) Brixianus in commentariis ſuis ſymbolicis, in quibus verbo *Hora*, 56. ſic inquit: *Completorium pertinet ad diem ſequentem*. Citatque Michaelem Timotheum *in divin. offic. quæſt. 6. tract. 8.* Quorum ſententiam eſſe probabilem, præter ordinarios cenſores, etiam ſanctum Inquiſitionis Tribunal judicavit. Quoniam ſub libri initium hanc typographi admonitionem lego. *Optimè lector, ne mireris, ſi in opere tanto, & tam vario offendes nonnullos errores, quos nobis quoad fieri potuit, vigilantibus cavere penè impoſſibile fuit: ſunt tamen ejuſmodi, quos facillimè cognoſcas, & mendes. Invenies etiam* (nota benè) *ſenſus aliquos aliqua ex parte mutilos, non certè Authoris incuria, ſed ſacri Officii etiam procurante diligentia*. Unde puto, hoc poſſe ratiocinium formari. Sacrum Inquiſitionis Tribunal illum librum examinavit, & quæ ſibi diſplicuerunt, correxit, ita ut ſæpè mutilas, & laceras ſententias reliquerit: at hanc reliquit: judicavit igitur ipſam probabilem. Cæterùm an talis ipſa verè ſit, aliis judicandum relinquo; ego enim non libenter à communi diſcederem.] Hucuſque Caramuel.

3 Et quod attinet ad ſecundam quæſtionem, certiſſimum erat inter omnes Theologos, officium canonicum unius diei ita arctari terminis, ut qui ultra mediam noctem partem gravem officii diſtuliſſet, & intra ejus terminum non omninò recitaſſet, peccati lethalis reus cenſeretur. Pro qua non eſt opus referre Authores; cùm omnes Theologi, vel Canoniſtæ vel affirment, vel ſupponant.

4 Unus Leander à SS. Sacram. *part. 2 tract. 6. diſp. 12. quæſt. 25.* & iterùm *part. 6.* quæ eſt *in Decalog tract. 8. diſp 4. quæſt. 109.* affirmat, poſſe adimpleri præceptum recitandi officium canonicum, ſi illud quis paulò antè mediam noctem incipiat, & ſine interruptione recitando poſt illam finiat.

CAPUT II.

Aſſertio Caramuelis apertè debellatur.

5 DUplicem ſenſum habere poteſt ea propoſitio, quòd [Completorium pertineat ad diem ſequentem.] Primus eſt, ut quamvis adſit obligatio recitandi illud integrè antè mediam noctem, dicatur tamen pertinere ad feſtum, vel feriam diei ſequentis, eo modo, quo Veſperæ priores de feſto duplici, vel ſemiduplici dicuntur pertinere ad feſtum ſubſequens, & illi attribui. Et quia hoc modo Veſperæ aliquando attribuuntur feſto ſubſequenti, aliquando feſto antecedenti, quando hoc habet, ut dicitur, ſecundas Veſperas, ideò non dicitur abſolutè, quòd Veſperæ pertineant ad diem ſubſequentem. Cùm autem in Completorio non ſit hæc varietas, propterea id poteſt attribui diei ſubſequenti; licet, ut dixi, ea hora officii ultima antè mediam noctem recitari debeat. Et hic quidem ſenſus praxim non reſpicit, ſed meram intellectus ſpeculationem: circà quam quidquid dicatur, parum intereſt.

6 Et ſiquidem hoc intendunt Caramuel, damus illi quidquid deſiderat. Sed quò tandem reſpicit conatus ille magnus ambiendi probabilitatem ei aſſertioni, & quærendi ſuffragium Inquiſitionis, & obteſtandi judicium aliorum, ſi ille modus dicendi nihil aliud eſt quàm modus dicendi, & nullatenus reſpicit modum operandi. Sic enim ea horriſona montium parturitione naſci videretur ridiculus mus. Quare non leve fundamentum eſt ad credendum, Caramuelem praxim reſpexiſſe, & ſenſum alium diverſum ab hoc primo.

7 Senſus ergo alius ejus propoſitionis eſt in ordine ad praxim, & ad tempus recitandi Completorium, ita ut pertineat ad diem ſubſequentem, & in die ſubſequenti illud recitari poſſit. *Pro die antecedente ſtare communem totius Eccleſiæ ſententiam*, aſſerit Caramuel; & tamen oppoſitæ parti quærit ſuffragia probabilitatis.

8 Cùm ergo nulla aſſertio poſſit eſſe probabilis, niſi gravi fundamento nitatur (ſaltem extrinſeco) ut ex definitione opinionis probabilis evidenter conſtat; videamus, quàm gravia ſint fundamenta, quæ ei opinationi admovet Caramuel. Primum eſt authoritas Antonii Riccii Brixiani. Quanta ea ſit, colliges ex indice expurgatorio anni 1640. Inquiſitionis Hiſpanicæ, verbo, *Antonius Riccius Brixianus*. Ubi ſic habetur. [Ejus commentaria ſymbolica .·. Pro toto hoc opere, quod conſtat binis voluminibus, ſciendum in univerſum eſt, conflatum eſſe magna ex parte ex placitis Platonicorum, Cabaliſtarum, Rabbinorum, à communi ſenſu, & ſermonis uſu abhorrentibus: quæ niſi arcana quadam ratione, & ſignificatione accipias, planè erunt abſurda, & falſa: propterea cautè legenda, & benignè intelligenda.] Judicet ergo vir doctus, an ejus conditionis authoritas talis ſit, ut conſcientiæ ſecuritatem præſtare poſſit.

9 Secundò non conſtat, an in primo, an in ſecundo ſenſu eam aſſertionem protulerit Brixianus: cùm ergo ex præſcripto ſacræ Inquiſitionis, ejus Authoris dicta *cautè legenda, & benignè intelligenda ſint*; ea propoſitio de Completorio ad diem ſubſequentem pertinere, ut benignè intelligatur, debet ſumi in priore ſenſu, ita ut non reſpiciat praxim, nec evertat *communem totius Eccleſiæ ſententiam*.

10 Tertiò. Nam ipſe Caramuel *in apolog. de Probabilit. num. 112.* affirmat, & probat, in materia Theologica, non canonici, non civilis juris Interpretibus fidendum eſſe ad ſecuritatem conſcientiæ, ſed Theologis, id eſt, Theologicas quæſtiones pro dignitate tractantibus. Cùm ergo Brixianus non tractet ex profeſſo, & dignitate in eo opere materias moralis Theologiæ, multò minùs authoritatis habet in eis ad ſecuritatem conſcientiæ comparandam, quàm Interpretes juris canonici, vel civilis; maximè cum neſciamus, an ea propoſitio de Completorio pertinente ad diem ſubſequentem prolata fuerit à Brixiano in ordine ad novam praxim inducendam in Eccleſiam; an *arcana* alia *ratione, & ſignificatione*, ſine qua multa ejus Authoris dicta *planè erunt abſurda, & falſa*.

11 Quarta. Nam, ut in ea ſacræ Inquiſitionis ctiſi decernitur, illud opus conflatum eſt magna ea parte ea placitis Platonicorum, Cabaliſtarum, Rabbinorum, à communi ſenſu, & ſermonis uſu abhorrentibus. Nunquid ergo ex Rabbinis, & Hebræis moribus deſumpſit id, qui poſt Veſperam initium diei ſequentis computabant? Hoc autem modo, quid ad praxim recitandi Completorium die ſubſequenti?

12 Addit Caramuel authoritatem Michaelis Timothei citati à Brixiano. Sed oſtendat priùs, in quo ſenſu locutus eſt Michael Timotheus. Nam ſi in priori ſenſu purè ſpeculativo, quid ad rem? In dubio autem, an in ſpeculativo, an in practico locutus fuerit, quomodo finem faciet, vel quomodo firmum dabit fundamentum ad ſecuritatem conſcientiæ?

13 Quòd autem addit de ordinariis cenſoribus, qui librum Brixiani approbarunt; utique non ſufficit ad probabilitatem ejus propoſitionis, licèt conſtaret, eam traditam eſſe à ſuo Authore in ſecundo ſenſu practico: propter ea, quæ notavit Caramuel *in fundam. Theolog. fundam. 5. num. 218.* his verbis: [Ut imprimatur, cenſori ordinario committitur, qui interdum nimium Authori deferens, aut non legit totum, aut non attentè. Et Magiſter ſacri Palatii, viſa cenſoris approbatione, illum edi permittit.] Vide ergo, an ſecurè procedat in praxi, qui velit probabilitatem deducere ea ordinariis cenſoribus, qui vel non totum, vel non attentè legunt? Nunquid cenſor libri, etſi Thomam Angelicum fingas, aut Suarium, probabilitatem comparabit iis propoſitionibus, quas non legit, vel non attentè legit?

14 Sed ecce Achilles probabilitatis pro ea propoſitione Brixiani, nempe approbatiu ſacræ Inquiſitionis. Nam ſi ab Inquiſitione aliqua ejus operis correcta ſunt, reliqua ſunt approbata. Et tanquam validum id ſit argumentum, jubet Caramuel, id *notari benè*. Ego autem jubeo, ut notes benè verba propoſita *num. 8.* ea Sacra Inquiſitione Hiſpanica. Nunquid approbantur, quæ *cautè legenda, & benignè intelligenda* præſcribuntur? Nunquid adinſtar approbationis eſt ea cenſura, quòd opus *magna ex parte conflatum eſt ex placitis Platonicorum, Cabaliſtarum, & Rabbinorum, à communi ſenſu, & ſermonis uſu abhorrentibus*? Nunquid ſacra Inquiſitio cenſet probabilia ea, *quæ niſi arcana quadam ratione, & ſignificatione accipiantur, planè erunt abſurda, & falſa*? Compone cum his ſacræ Hiſpanicæ Inquiſitionis verbis ea, quæ dat nobis Caramuel: *Quorum ſententiam eſſe probabilem, præter ordinarios cenſores, etiam ſanctum Inquiſitionis Tribunal judicavit*. Quæ cum quanto fundamento proferantur, quis non videt.

15 Dices, opus impreſſum eſſe Venetiis, ad quas ſacra Hiſpanica Inquiſitio non protrahit ſphæram ſuæ juriſdictionis. Quare Inquiſitor alius delegatus à Romano Pontifice, correxit; vel fortè de mandato ſacræ Romanæ Inquiſitionis illud opus correctum eſt. In qua correctione cenſentur approbata ea, quæ non expuncta

16 Inde autem fortiùs deſumo argumentum. Etenim poſtquam ab alia Inquiſitione, aut Inquiſitore opus correctum eſt antè typorum editionem, Inquiſitio Hiſpanica cenſet, ejus operis propoſitiones *cautè legendas* eſſe, & *planè abſurdas, falſaſque reputandas, niſi quadam arcana ratione, & ſignificatione intelligantur*, &c. Fit ergo manifeſtum, ex illa priore correctione antè typorum editionem facta, non evaſiſſe probabiles, judicio Inquiſitionis.

17 Deinde ſciendum eſt, Inquiſitionem nunquam approbare abſolutè librum aliquem, ſemper enim oſtium relinquit apertum novis denunciationibus. Unde quando approbat librum, id intelligitur duntaxat quoad eas propoſitiones, quæ denunciatæ, vel notatæ ſunt. De reliquis nullam fert cenſuram, cùm illæ ad judicium non venerint. Et quidem ſi in prima libri alicujus correctione, quam præſtat Inquiſitio, cæteræ omnes propoſitiones manerent authoritate Inquiſitionis probabiles, non poſſet iterùm Inquiſitio procedere ad ulteriorem correctionem; non enim corrigendæ eſſent, quæ admiſſæ

Digitized by Google

miſſæ ut probabiles. Quod falſum eſſe, ipſo experimento conſtat: cùm in indice expurgatorio noviſſimo plures appareant propoſitiones expunctæ in eodem Authore, quàm fuerunt in indice antiquo. Ex quo patet, illud Caramuelis ratiocinium multis ex capitibus infirmari.

CAPUT III.

Eam Brixiani aſſertionem eſſe poſitivè improbabilem.

18 EX capite præcedenti conſtat, eam aſſertionem de Completorio ad diem ſubſequentem pertinente, ſi practicè accipiatur, & in ſecundo ſenſu, illam quidem nullo penitus fundamento fulciri, atque adeò non eſſe probabilem. Reſtat modò oſtendere, eam eſſe poſitivè improbabilem, & certò falſam.

19 Quòd ſic oſtendo. [Conſuetudo, & uſus communis Eccleſiæ eſt quædam certiſſima, & ſecuriſſima legis interpretatio;] quæ ſunt verba Caramuelis *in fundam. Theolog. fundam.* 31. *num.* 764. ſed conſuetudo, & uſus communis Eccleſiæ eſt, ut duntaxat ſatisfiat obligationi recitandi, ſi Completorium recitetur antè mediam noctem diei antecedentis: ergo hæc eſt certiſſima hujus legis interpretatio. Tum ſic: ubi eſt interpretatio certiſſima, implicat contradictionem, oppoſitam interpretationem eſſe probabilem: ſed eſt interpretatio certiſſima hujus legis, quòd Completorium debeat recitari antè mediam noctem diei antecedentis: ergo implicat contradictionem, quòd ſit probabilis interpretatio oppoſita, nempe; quòd non debeat recitari Completorium antè mediam noctem diei antecedentis.

20 Majorem prioris ſyllogiſmi (præterquam eſt Caramuelis) omninò certam eſſe apertè oſtendi *diſp.* 23. *cap.* 4. ubi clarè conſtat, quando lata eſt lex, & de intelligentia illius dubitatur, ita ſtandum eſſe conſuetudini verſanti in materia ejus legis, ac ſi lex ipſa expreſsè proponeret illam ipſam interpretationem, quam dat conſuetudo. Relege, quæ *eo cap.* 3. diximus, quæ ad concluſionem præſentem evincendam plurimùm conducunt. Ubi etiam conſpicies, quomodo id majorem vim habeat in conſuetudine univerſalis Eccleſiæ. Minor etiam certiſſima eſt. Qui etiam dubitabit, conſuetudinem Eccleſiaſticam reſpicere pro termino Completorii mediam noctem, in meridie caligabit. Vis autem conſequentiæ per ſe patet, cùm ſyllogiſmus, ſervato integro ſenſu, poſſit ad primum, vel ad tertium modum primæ figuræ efformari. In poſteriori autem ſyllogiſmo major eſt methaphyſicè evidens, ut patet *ex diſp.* 4. *num.* 6. Minor eſt eadem cum conſequente prioris ſyllogiſmi. Conſequentia ligat. Hæc omnia vires accipient ex dicendis capite ſequenti.

CAPUT IV.

Statuitur, certam eſſe communem ſententiam, ſcilicet debere officium totaliter recitari antè mediam noctem.

21 QUod attinet ad ſecundam quæſtionem, ex eodem fundamento, quo in capite præcedenti uſus ſum, oſtendo certitudinem communis ſententiæ. Etenim in quolibet dubio legis Eccleſiaſticæ, conſuetudo univerſalis recepta ab omnibus tanquam obligatoria, habet tantam vim interpretandi legem, ac ſi lex ſcripta verbis expreſſis eam interpretationem indiceret; ut *ex cap. Cùm dilectus, de conſuetudine*, oſtendi *diſp.* 23. *cap.* 4. ergo in dubio, an lex Eccleſiaſtica obligans Presbyterum ſingulis diebus ad officium canonicum, obliget illum ad recitandum officium totaliter antè mediam noctem, conſuetudo univerſalis, ſi qua eſt recepta in tota Eccleſia tanquam obligatoria, habet vim interpretandi legem, ac ſi ea interpretatio eſſet ſcripta expreſsè in ipſa lege. Sed eſt conſuetudo univerſalis recepta in tota Eccleſia tanquam obligatoria, quòd officium canonicum perſolvatur totaliter antè mediam noctem, nec aliter ſatisfiat præcepto: ergo ita certum eſt, officium canonicum perſolvendum eſſe totaliter antè mediam noctem, ac ſi ita expreſſis terminis ſcriptum eſſet in ipſa lege Eccleſiaſtica.

22 Primum antecedens patet ex loco citato; conſequentia tam certò infertur, ac propoſitio particularis ex univerſali, in qua continetur. Conſequens enim eſt propoſitio particularis contenta in antecedenti tanquam in propoſitione univerſali. Minor autem (minorem voco, quia primum conſequens poteſt gerere vices majoris) indubia eſt: quis enim unquam dubitavit de ea conſuetudine ab omnibus recepta tanquam obligatoria, præter Leandrum? Nam de alio Authore, quem ipſe affert, eſt magnum dubium infrà ponendum. Et licèt Author ſuffragaretur, in materia facti, qualis eſt exiſtentia talis conſuetudinis, nihil officit.

23 Et confirmatur minor. Nam exiſtentia conſuetudinis eſt quid facti, quæ plenè probatur per teſtes deponentes de tali conſuetudine. Ubi autem plenè probatur, fit certa prædicta conſuetudinis exiſtentia. Atqui omnes Authores uſque ad Leandrum deponunt de conſuetudine recepta, & obſervata tanquam obligatoria in tota Eccleſia recitandi officium integrè, & totaliter antè mediam noctem. Cùm enim omnes Authores eam obligationem affirmant, non alio fundamento nituntur, quàm ea conſuetudine interpretante legem canonicam de officio recitando ſingulis diebus: conſequentia autem manifeſta eſt, quia ſyllogiſmum facilè reduces ad tertium modum primæ figuræ, invariato ſenſu.

24 Confirmatur primò. Perſuaſio univerſalis omnium fidelium de exiſtentia alicujus obligationis poſitivæ facit evidentiam moralem, ut oſtendi ea *diſp.* 12. *cap.* 5. ſed datur perſuaſio omnium fidelium de exiſtentia obligationis perſolvendi officium canonicum integrè, & totaliter antè mediam noctem: ergo de hac obligatione datur evidentia moralis.

25 Confirmatur ſecundò. Nam, ut oſtendi *diſputatione* 23. *cap.* 5. *numero* 130. apud S. Auguſtinum hæc eſt legitima conſequentia: [Conſuetudo A, ſervatur ab omnibus fidelibus tanquam obligatoria: ergo illius obligatio evidens eſt.] Sed omnes fideles ubique gentium ſervant hanc conſuetudinem ut obligatoriam, nempe recitandi officium hujus diei antè mediam noctem: ergo obligatio recitandi antè mediam noctem evidens eſt.

26 Confirmatur tertiò. Non habuerunt majorem authoritatem conſuetudines antiquæ totius Eccleſiæ, quàm habent conſuetudines, quæ hodie vigent in Eccleſia; non enim habuerunt authoritatem, quia antiquæ; ſed quia totius Eccleſiæ: ſed conſuetudines antiquæ, etiam illæ, quæ non ſemper ſervatæ ſunt in Eccleſia, tantam habuerunt authoritatem, ut cùm ignoratur Initium, aut Author earum, affirmet Auguſtinus tribuendas eſſe Conciliis Generalibus illas ſine ſcripto præcipientibus; ita enim habetur *in cap. Illa, diſtinct.* 12. ex Auguſtino, ut retuli *eo cap.* 5. *cit.* ergo conſuetudines univerſales, quæ hodie vigent in tota Eccleſia, æquivalenti authoritati, nempe Romani Pontificis, tribuendæ ſunt. Cùm ergo certiſſima conſuetudo ſervetur in tota Eccleſia tanquam obligatoria, ſcilicet recitandi officium integrè, & totaliter antè mediam noctem, dum neſcimus Authorem ejus obligationis, in Romanum Pontificem referenda eſt, vel quia ſic tradidit ſine ſcripto, vel quia *in cap. Cùm dilectus, de conſuetud.* omni conſuetudini receptæ ut obligatoriæ dedit vim, & authoritatem interpretandi, quo ſenſu intelligenda ſit obligatio legis Eccleſiaſticæ.

27 Confirmatur quartò, Diaconos, & Subdiaconos obligari lege recitandi officium canonicum, idque ex vi conſuetudinis, ut docet ipſe Leander *part.* 1. *in Decalog. tract.* 8. *diſputat.* 3. *quæſt.* 44. (non quidem ex vi conſuetudinis, quæ habeat vim obligandi independenter à præcepto Principis Eccleſiaſtici; hanc enim nego: de quo vide *ea diſput.* 23. *cap.* 5. ſed vel vi conſuetudinis, quæ ſit traditio importans præceptum non ſcriptum, ſed traditum; vel conſuetudinis interpretantis authenticè legem Eccleſiaſticam de recitatione officii traditam vel ſcriptam.) Sed etiam eſt conſuetudo in tota Eccleſia recepta tanquam obligatoria recitandi officium integrè, & totaliter antè mediam noctem: ergo eadem conſuetudine ad id obligamur. Præterea cùm dubitatur, an lex præſcribens Presbyteris, & beneficiariis officium canonicum obliget ſub reatu culpæ gravis, necne; meritò recurritur ad conſuetudinem, tanquam ad regulam authenticam, & certiſſimam interpretationis, *ex dicto cap. Cùm dilectus*, ut patet *ex eo cap.* 4. *diſput.* 23. ergo cùm dubitatur, an ejus integra, & totalis recitatio facienda ſit antè mediam noctem, recurrendum etiam eſt ad eandem regulam conſuetudinis, quam revera habet tota Eccleſia tanquam obligatoriam.

28 Confirmatur quintò. Nam in ea quæſtione, an liceat recitare hodie ſtatim poſt meridiem Matutinum diei craſtinæ, ſic reſpondet Leander *part.* 1. *in Decalog. tract.* 8. *diſput.* 4. *quæſt.* 91. [Ut mihi certum reſpondeo, non ſatisficere præcepto recitandi: quia ex recepta conſuetudine ſolùm licèt recitare Matutinum, & Laudes diei craſtinæ hodierna die veſpere, quando ſol jam declinat ad occaſum,] &c. Sed eſt conſuetudo recepta, quòd officium canonicum recitetur integrè, & totaliter uſque ad finem antè mediam noctem: ergo ex recepta conſuetudine certum debet eſſe, quòd officium integrè, & totaliter uſque ad finem antè mediam noctem perſolvendum ſit. Nam tam in ſecundò, quàm in primo caſu conſuetudo eſt authentica legis interpres.

29 Relege totum caput 4. 5. 6. & 7. ejus diſputationis 23. in quibus multas alias confirmationes invenies hujus argumenti.

CAPUT V.

Primum, & octavum fundamentum oppoſitæ partis ad examen vocantur.

30 REſtat modò non ſolùm diſſolvere, ſed, & debellare argumenta Leandri, & oſtendere, ea eſſe nullius efficacitatis. Ut cùm ex argumentis *cap. præcedenti* propoſitis conſtet, oppoſitum eſſe certum; ex inefficacitate, & nullitate argumentorum Leandri conſtet, eam ſic inermem non poſſe ſubſiſtere, cùm compertum ſit, non poſſe ſubſiſtere eam aſſertionem, quæ nullo, vel levi fundamento fulcitur. Jam verò ſingula ejus fundamenta ad examen trahamus.

31 Primum ſic ab Authore proponitur. [Probabile valdè eſt, quòd omnes ſeptem horæ canonicæ ſint unica oratio, unico præcipian-

cipiantur præcepto, omnes habeant rationem unius objecti talis unius præcepti, ut fatentur Navarrus, Bonacina, Leſſius, & alii: ergo probabile etiam erit, quòd ille, qui eas antè mediam noctem incipit, etiamſi poſt illam finiat, finiat eas tempore congruente, & adimpleat præceptum recitandi. Patet conſequentia, quia res una, & individua incepta tempore apto, optimè finiri poteſt, immò & debet, ſi res eſt præcepta, tempore conſequenti, ſi id incontinenti fiat. Octavum ejus argumentum ad caput redit; illud enim eſt repetitio primi; ſolùmque differt levi quadam additione, quæ ſubintelligitur. Sic enim ait: Res unica, & per ſe individua, cœpta tempore apto, poteſt finiri (immò, & debet, ſi res eſt præcepti) tempore conſequenti, dummodo non obſtet finitioni ejus novum mandatum, aut contrarium præceptum.]

32 Antequam reſpondeam, inquiro, utrùm (dato, quòd totum officium ſit unica oratio, & unico duntaxat præcepto præceptibilis) non poſſit Eccleſia præſcribere, quòd totum officium finiatur antè mediam noctem? Vel inquiro, utrùm hoc primum argumentum eo tendat, ut probet, non potuiſſe Eccleſiam præcipere, quòd officium finiatur antè mediam noctem; vel ſolùm probet, quòd reipſa id non præceperit? Et quidem de poteſtate Eccleſiæ ad id indicendum, nemo dubitare poteſt. Quare hoc argumentum Leandri, ſi quid valet, intendet utique probare, quòd Eccleſia reipſa nnn præcepit, quòd officium canonicum finiatur antè mediam noctem.

33 Da ergo caſum, quòd Eccleſia in lege ſua expreſſis verbis injunxerit præceptum, ut officium canonicum recitetur, & finiatur antè mediam noctem. Et interrogo, an adhuc retineat ſuam vim ea propoſitio Leandri. [Res una, individua incepta tempore apto, optimè finiri poteſt, immò & debet, ſi res eſt præcepta, tempore conſequenti.] Si dicas, adhuc in hoc caſu eam propoſitionem ſuam vim retinere, infero: ergo etiam ſi Eccleſia præceperit, officium finiri antè mediam noctem, poterit finiri poſt mediam noctem, quia eſt res individua, & cœpta tempore apto. Ex qua conſequentia evidenter infertur, Eccleſiam non potuiſſe id ita præcipere: quod eſt abſurdiſſimnm.

34 Si verò dicas, in hoc caſu eam propoſitionem non habere ſuam vim, quia licèt ſit res individua, & incepta tempore apto; non tamen poteſt finiri tempore conſequenti, quando id eſt expreſsè prohibitum, infero: ergo hoc argumentum non probat, quòd Eccleſia non præcipit, officium finiri antè mediam noctem; ſed ſolùm probat ſub conditione, nempe rem individuam inceptam tempore apto, poſſe finiri tempore conſequenti, ſi id non ſit prohibitum. Atqui argumentum probans aliquid ſub conditione, nihil probat abſolutè, niſi probet purificari conditionem. Nam ſi velis probare, excommunicatum eſſe ritè abſolutum, non ſufficienter probas ea propoſitione conditionata, quòd excommunicatus ritè abſolvitur, ſi ſatisfecerit, niſi ſimul probes eum ſatisfeciſſe.

35 Hinc urgeo ampliùs argumentum. A propoſitione conditionali non valet conſequentia ad affirmationem conditionis; quia *conditio nihil ponit in eſſe*, ut clamant Dialectici; ſic enim prava eſt hæc conſequentia: [Si ſol eſt: ergo ſol eſt.] Sed hæc propoſitio eſt conditionalis, [Res una, & individua incepta tempore apto, optimè finiri poteſt tempore conſequenti,] ſcilicet [Si Eccleſia non præceperit, quòd finiatur antè tempus conſequens,] ut conſtat ex dictis: ergo ex illa malè infertur, quòd Eccleſia non præceperit, quòd finiatur antè tempus conſequens, ſive antè mediam noctem.

36 Perpende ergo attentè vim noſtræ argumentationis contra fundamentum Leandri; iſtud enim revera attentè conſideratum, eſt fallax. Nam vel hæc propoſitio Leandri eſt conditionalis, vel abſoluta? Si conditionalis eſt, reddit hunc ſenſum: [Officium canonicum, quia eſt res una, & individua, inceptum tempore apto, poteſt finiri tempore conſequenti, & poſt mediam noctem, ſi Eccleſia non præceperit, quòd finiatur antè mediam noctem.] hoc autem modo non probat abſolutè concluſionem, neque probat (ut debet) Eccleſiam non præcepiſſe, quòd finiatur antè mediam noctem; cùm propoſitio conditionalis non probet affirmationem abſolutam conditionis, neque à propoſitione conditionali valeat ad affirmationem abſolutam conditionis.

37 Si verò illa propoſitio Leandri abſoluta eſt, & nullo modo conditionalis, duplicem ſenſum reddere poteſt, ſive duplici modo intelligi. Primus eſt: [Res una, & individua incepta tempore apto, poteſt finiri tempore conſequenti, etiamſi Eccleſia præcipiat, quòd finiatur antè tempus conſequens; atque adeò officium canonicum inceptum tempore apto poteſt finiri tempore conſequenti, & poſt mediam noctem, etiamſi Eccleſia præcipiat, illud finiri antè mediam noctem.] Ex hoc autem infertur evidenter, quòd Eccleſia non potuerit præcipere, quòd finiatur officium antè mediam noctem; cùm liceat finire poſt mediam noctem, quamvis Eccleſia prohibeat. Secundus eſt: [Res una, & individua incepta tempore apto, poteſt finiri tempore conſequenti, atque adeò officium canonicum, eo quòd Eccleſia non præcepit, quòd illud finiatur antè tempus conſequens.] Sed juxta hunc ſenſum probat Leander, quòd Eccleſia non præcepit, quòd finiatur officium antè tempus conſequens? Cùm ergo id principium, quod aſſumit de re individua incepta tempore apto, mutilum ſit, niſi addatur ea ſecunda pars, quòd non præcepit Eccleſia finitionem officii antè tempus conſequens: eamque ſecundam partem non modò non probatam, ſed intactam relinquat, patet clariſſimè, quòd deficit in probatione.

38 Dices, id principium verum eſſe caſu, quo Eccleſia non prohibuerit expreſsè, quòd finiatur officium poſt mediam noctem; & in hoc ſenſu propoſitionem argumenti eſſe conditionalem.: atqui conſtat, Eccleſiam id non prohibuiſſe expreſſis verbis, cùm nulla lex detur, quæ id expreſsè prohibeat: tenet ergo argumentum ita intellectum.

39 Sed contra eſt primò. Nam ex præcedenti capite certum eſt, id eſſe expreſsè prohibitum, juxta authenticam, & legitimam interpretationem univerſalis conſuetudinis, immò & univerſalis traditionis Eccleſiæ eodem modo, ac ſi lex ſcripta expreſſis verbis interdiceret: falſum ergo aſſumit præfata reſponſio, immò & certò falſum.

40 Contra eſt ſecundò. Nam ſi ad ſubſidium ejus argumenti opus eſt ſuperaddere aliam propoſitionem, nempe, Eccleſiam non prohibuiſſe, quòd finiatur officium poſt mediam noctem: ergo malè infertur eo argumento, quòd Eccleſia id non prohibuerit: ſi enim id inferretur ex argumento, ad quid opus eſſet ei argumento ſuperaddere denuò, quod ipſa vis argumenti in ſe continet?

41 Itaque ea propoſitio Leandri: [Res una, & individua incepta tempore apto, poteſt finiri tempore conſequenti,] ad ſummum vera eſt ſub ea conditione [ſi Eccleſia non præceperit finiri antè tempus conſequens.] Sed quamvis ea vera ſit, non tamen probat, quòd licitum eſt finire officium poſt tempus conſequens, niſi aliundè probetur, non dari tale præceptum Eccleſiæ, vel ex lege ſcripta, vel ex interpretatione conſuetudinis univerſalis. Ex quibus patet, id argumentum nullatenus probare aſſertionem intentam, & nullius eſſe momenti ad illam probandam.

42 Hinc clariſſimè diſſolvitur præfatum argumentum, conceſſo antecedente, & negata conſequentia. Ad cujus probationem diſtinguo antecedens. Res una, & eadem incepta tempore apto, optimè poteſt finiri tempore conſequenti, ſcilicet in continenti, [ſi oppoſitum non conſtet ex præcepto Eccleſiæ,] tranſeat; [ſi oppoſitum conſtet] nego. Quæ diſtinctio patet ex dictis.

CAPUT VI.

Secundum, quintum, & ſextum Leandri fundamentum vocantur ad criſim.

43 Secundum fundamentum ſic proponit. [Quia licitè poteſt quis hodie poſt Veſperas recitare Matutinum craſtinæ diei, non ſolùm ratione conſuetudinis, ut fert communis opinio, ſed etiam quia (ut aliqui probabiliter dicunt, juxta habita *quæſt*. 23.) veſpertinum tempus reputatur pro tempore diei ſequentis: (*Numquid ad omnes effectus, ſcilicet ad Primam, & Tertiam diei ſequentis recitandam; an ſolùm ad id, quod permittit conſuetudo?*) Et ita quamvis in rei veritate diverſo in die recitet Matutinum, cenſetur recitare in eodem: ergo ſic ſimiliter probabiliter dici poteſt, quòd ille, qui incipit recitare officium hodiernum paulò antè mediam noctem, & finit illud poſteà, cenſeatur illud recitare hodie. (*Etiamſi conſuetudo ſit in oppoſitum.*) Patet conſequentia. Nam ſicut veſpertinum tempus trahit ad ſe diem ſequentem; (*Numquid etiam ad Primam, vel ſolùm ad id, quod permittit conſuetudo?*) ita etiam tempus illud nocturnum undecimæ, & dimidiæ horæ, v.g. in quo quis cœpit recitare officium divinum hodiernum trahit ad ſe fortiori jure (*etiam reluctante conſuetudine*) partem aliquam diei ſequentis, in quo poteſt, adimplendo præceptum, complere officium. Legatur pro hac ratione Gloſſa *cap. Quod à Patribus, diſt.* 75. nam ei valdè favet.]

44 Pro examine hujus argumenti nota, vi conſuetudinis rationabilis, & præſcriptæ introductum eſſe jam, quòd hora ſecunda poſt meridiem poſſit recitari Matutinum ſequentis diei: habet enim conſuetudo rationabilis, & præſcripta vim abrogandi legem, & conſuetudinem obligatoriam. Et ita licèt olim non niſi juxta ſolis occaſum liceret recitatio Matutini diei ſequentis, jam laxiori conſuetudine relaxata eſt ea obligatio. Et ſi in poſterùm laxior conſuetudo prævaleat, poterit Matutinum recitari anteriori tempore. Horas autem minores, Primam, Tertiam, &c. non poſſe niſi intra diem ſuum naturalem recitari, quia quoad hoc nulla conſuetudo invaluit in oppoſitum.

45 Ad criſim ergo argumenti deveniendo, nota ea priora verba: [Licitè poteſt quis hodie poſt Veſperas recitare Matutinum craſtinæ diei, *non ſolùm ratione conſuetudinis ſed etiam quia veſpertinum tempus reputatur pro tempore diei ſequentis*.] Quando ergo duplicem rationem aſſignas, & rationem conſuetudinis, & fictionem juris, qua veſpertinum tempus reputatur pro tempore diei ſequentis interrogo; vel aſſignas utranque rationem collectivè, ita ut una ſola earum non ſufficiat ad recitandum hodie poſt Veſperas Matutinum diei craſtinæ; vel aſſignas utranque rationem diviſivè, & diſtributivè, ita ut quælibet earum rationum ſufficiat ad illud veſpertino tempore recitandum?

46 Si

46 Si primum reſpondes, & utranque collectivè rationem requiri, infero: ergo argumentum nihil probat, ubi non concurrunt hæc duo ſimul, quòd detur conſuetudo, & quòd tempus veſpertinum reputetur pro craſtino. Tum ſic: ergo argumentum nullatenus probat, poſſe recitari officium canonicum, incipiendo paulò antè mediam noctem, & finiendo poſt mediam noctem. Conſequentia eſt manifeſta: ubi enim non concurrunt hæc duo, nihil probat argumentum: ſed in hoc recitandi modo non concurrunt hæc duo; non enim datur conſuetudo recitandi incipiendo paulò antè mediam noctem, & finiendo poſt illam: ergo in hoc recitandi modo nihil probat argumentum.

47 Si verò reſpondeas ſecundum, & utranque rationem ſeorſim, & diviſivè ſufficere, ut quis poſſit recitare Matutinum veſpertino tempore, infero: ergo quamvis nulla daretur conſuetudo, nec lex permiſſiva ſcripta, vel tradita; per hoc ſolùm, quòd veſpera diei antecedentis trahit ad ſe diem ſequentem, poſſet poſt Veſperas recitari Matutinum. Conſequentia evidenter infertur ex antecedente. Tum ſic: ergo Prima, & reliquæ horæ uſque ad Completorium incluſivè poſſunt recitari poſt veſperas diei antecedentis. Conſequentiam oſtendo. Etenim independenter à conſuetudine poteſt recitari veſpere antecedenti Matutinum diei ſequentis, per hoc præcisè, quòd veſpera diei antecedentis trahat ad ſe diem ſequentem: ſed independenter à conſuetudine non eſt major ratio, quare trahat ad ſe diem ſequentem pro recitatione Matutini, quàm pro recitatione Primæ, vel Completorii: ergo Prima, & Completorium recitari poterunt in veſpera antecedenti, ſicut recitatur Matutinum. Major eſt adverſarii, ſi reſpondeat illud ſecundum dilemmatis membrum. Minorem non poteſt negare Leander, qui *part. 1. in Decalog. tract. 8. diſputat. 4. quæſt. 96. ut certum* affirmat, Horas, dempto Matutino, recitari non poſſe tempore veſpertino; *quia ſic firmavit generalis conſuetudo*: ergo hac ſecluſa eadem eſſet ratio affirmandi, vel negandi pro cæteris horis, ac pro Matutino. Conſequentia verò illius ſyllogiſmi eſt manifeſta; quia ubi non eſt major ratio pro uno, quàm pro altero, utrunque eamdem reſolutionem ſubire debet.

48 Confirmatur primò. Quòd Prima non poſſit recitari in veſpere antecedenti, poſſit autem Matutinum, ex conſuetudine provenit, non autem provenit ex eo, quòd independenter à conſuetudine veſpera trahat ad ſe diem ſequentem: quia veſpera trahit diem ſequentem in ordine ad recitandum Matutinum, & non in ordine ad recitandam Primam: ergo dum generalis conſuetudo ſteterit, quòd Prima non recitetur, niſi poſt mediam noctem, non poteſt veſpera diei antecedentis trahere ad ſe diem ſequentem in ordine ad Primam recitandam: ergo quotieſcumque generalis conſuetudo firmaverit, recitationem alicujus horæ non tranſcendere aliquem terminum temporis, non poterit tempus antecedens trahere ad ſe tempus ſequens in ordine ad talem horæ recitationem. Sed generalis conſuetudo firmavit, recitationem officii canonici ſecundùm omnes, & ſingulas ſui partes non tranſcendere ultra mediam noctem, ut *ex cap.* 4. & ex ſe conſtat: ergo contra eam conſuetudinem non poteſt tempus antecedens trahere ad ſe tractum ſubſequentem poſt mediam noctem.

49 Explicatur ampliùs, & confirmatur ſecundò. Hæc ratio, quòd veſpera trahit ad ſe diem ſequentem, non probat, Matutinum dicendum in veſpera, niſi præſupponat conſuetudinem id permittentem. Da, ex conſtitutione Romani Pontificis acceptata fieri illicitum, quòd Matutinum recitetur in veſpera, ſeu antè mediam noctem. Nunquid in eo caſu veſpera trahet ad ſe diem ſequentem in ordine ad recitationem Matutini? Minimè. In eo ergo caſu malè probares, adhuc ſtante ea conſtitutione Romani Pontificis, poſſe recitari Matutinum antè mediam noctem, ex eo quòd veſpera trahit ad ſe diem ſequentem; quia veſpera non trahit ad ſe diem ſequentem, niſi præſupponatur eſſe licitum, quòd recitetur in veſpera id, quod pertinet ad diem ſequentem.

50 Ergo hæc ratio, quòd tempus nocturnum undecimæ horæ dimidiatæ trahat ad ſe tempus ſubſequens poſt mediam noctem, nihil probat, niſi præſupponendo conſuetudinem acceptatam de finiendo officio hodierno poſt mediam noctem; vel niſi præſupponendo, eſſe licitum, quòd finiatur poſt mediam noctem officium hodiernum: ergo dum hoc non præſupponas, malè arguis, quòd tempus proximum mediæ nocti trahat ad ſe tractum temporis ſuccedentis poſt mediam noctem.

51 Explicatur ulteriùs, & confirmatur tertiò. Si licitum eſt recitare officium hodiernum finiendo illud poſt mediam noctem, utique tempus antecedens mediam noctem trahit ad ſe tractum temporis ſubſequentem: & ſi id non eſt licitum, utique illud tempus antecedens mediam noctem non trahit ad ſe tractum temporis ſubſequentem: ergo ut dicas, quòd tempus antecedens trahit ad ſe tractum ſubſequentem in ordine ad recitandum officium hodiernum finiendo illud poſt mediam noctem, priùs debes præſupponere, quòd id eſt licitum.

52 Tum ſic. Ea vi cujuslibet diſcurſus concluſio non præſupponitur nota ad veritatem antecedentis; quòd ſi propoſitio præſupponi debet nota ad veritatem antecedentis, utique illa non eſt concluſio: ſed ad hanc propoſitionem, [Tempus antecedens ad mediam noctem, trahit ad ſe tractum temporis ſubſequentem in ordine ad finiendum officium hodiernum poſt mediam noctem,] præſupponi debet, quòd ſit licitum ita finire poſt mediam noctem: ergo, quòd ſit licitum ita finire officium poſt mediam noctem, non poteſt eſſe concluſio reſpectu illius antecedentis. Ergo hic diſcurſus propoſitus à Leandro illegitimus eſt, nempe, [Tempus antecedens trahit ad ſe tractum ſubſequentem in ordine ad finiendum officium hodiernum poſt mediam noctem: ergo officium hodiernum poteſt finiri poſt mediam noctem.] Cùm ponat pro concluſione id, quòd debet præſupponi ad veritatem antecedentis.

53 Ejus ſyllogiſmi conſequentia eſt manifeſta, eſt enim in quarto modo primæ figuræ; nam brevioribus terminis ſtringitur ad hanc formam: [Nulla propoſitio, quæ præſupponitur ad aliam, eſt concluſio reſpectu illius: ſed propoſitio A, præſupponitur ad propoſitionem B: ergo propoſitio A, non eſt concluſio reſpectu concluſionis B.] Major eſt ex terminis nota, cùm antecedens in genere illativi ſit cauſa concluſionis; cauſa autem præſupponatur ad effectum, & effectus non præſupponatur ad cauſam. Minor autem conſtat ex confirmatione ſecunda, & tertia, & item ex ſequentibus. Conſequentia autem continetur in prima, ſicut particularis, vel ſingularis in univerſali.

54 Confirmatur quartò, & explicatur uberiùs. Cùm dicitur, [veſpera trahit ad ſe diem ſequentem] vel quod [tempus antecedens reputatur pro ſubſequenti;] id quidem non eſt ad omnes effectus, ſed ſolùm ad eos, in quibus licita eſt præventio temporis; non ad eos, in quibus prohibita eſt præventio temporis. Si conſuetudine præſcripta permitteretur, quòd in vigilia Reſurrectionis recitaretur officium totius hebdomadæ ſubſequentis, vigilia traheret ad ſe totam hebdomadam. Nunquid in ordine ad omnes effectus? Nunquid in ordine ad hoc, quòd illa die Sabathi non jejunaretur? Nunquid in ordine ad hoc, quòd ſeptem Miſſæ illius hebdomadæ Paſchalis dicerentur in Sabatho? Minimè. Quia illa vigilia ſolùm traheret ad ſe hebdomadam Paſchalem in ordine ad recitationem officii: quoad cæteros autem effectus, in quibus prohibita maneret præventio temporis, falſum eſſet, quòd vigilia Reſurrectionis traheret ad ſe totam hebdomadam.

55 Ergo priùs ſtatuendum eſt, qui ſit effectus ille, in quo, & in ordinem ad quem liceat prævenire tempus; & poſteà colligendam, quòd in ordine ad illum, tempus antecedens trahit ad ſe tractum temporis ſubſequentem; & quòd in ordine ad illum, tempus antecedens reputatur pro conſequenti. Ergo priùs probare debes, licitum eſſe finire officium hodiernum poſt mediam noctem, quàm aſſeras, tempus antecedens mediam noctem trahere ad ſe tempus ſubſequens in ordine ad recitandum, & finiendum officium poſt mediam noctem. Ergo perperam agis cùm inverſo ordine procedis, & aſſumis pro antecedenti, quod debet eſſe concluſio; & pro concluſione id, quòd debet eſſe antecedens.

56 Confirmatur quintò. Da eſſe quæſtionem, & dubium practicum, & ſpeculativum, utrùm Prima poſſit recitari antè mediam noctem antecedentem, ſive in veſpere antecedenti immediatè poſt Matutinum? Et aſſertorem partis affirmativæ ſic arguere: [Veſpera trahit ad ſe diem ſequentem, & reputatur pro die ſequenti in ordine ad Primam recitandam: ergo Prima poteſt veſpere recitari.] Reſponderes quidem, & benè: [Proba mihi priùs, licitum eſſe recitare Primam veſpere; & tunc concedam tibi, veſperam trahere ad ſe diem ſequentem in ordine ad Primam recitandam.] Ergo eodem modo reſpondendum eſt argumento Leandri. Probet ille priùs licitum eſſe recitare officium hodiernum finiendo illud poſt mediam noctem; & tunc poterit cum veritate aſſerere, quòd tempus antecedens ad mediam noctem trahit ad ſe horam immediatè ſubſequentem.

57 Joannes Martinez de Prado, qui (ut refert ipſe Leander *part. 1. in Decalog. tract. 8. diſp. 4. quæſt.* 109.) eam Leandri aſſertionem affirmat improbabilem, ſic inſtituit contra illam argumentum. [Secundò. Poſſet alius inferre, quòd veſpere antecedenti poſſent dici horæ diurnæ ſequentis diei, quia veſpera eam ad ſe trahit.] Cui ſic reſpondet *loc. cit.* [Reſpondeo ſecundò negando ſequelam. Diſparitas eſt manifeſta, quia in noſtro caſu incipit quis recitare officium tempore habili, & apto, nempe antè mediam noctem diei ſequentis, & per continuationem recitationis trahit ad ſe diem ſequentem: at verò qui recitaret horas diurnas diei ſequentis hac veſpera, non inciperet recitare illas tempore habili, aut tempore, quo currit præceptum recitandi illas; & ideò nec ſatisfaceret illi, nec poſſet trahere ad ſe diem ſequentem.

58 Inſtauro argumentum (& ſit ſexta confirmatio.) Continuatio officii poſt mediam noctem ſi ſit licita, & valida, utique trahit ad ſe horam ſubſequentem; ſi autem continuatio officii poſt mediam noctem ſit illicita, & invalida, non trahit ad ſe horam ſubſequentem. Ergo ut aſſeras, quòd continuatio officii poſt mediam noctem facta trahit ad ſe horam ſubſequentem; debes probare priùs, quòd ea officii continuatio eſt licita, & valida. Quòd etiam contingit in Matutino ad veſperam recitando, unde ſumis paritatem. Si enim legitimè prohiberetur recitatio Matutini hodierni antè mediam noctem, veſpera non traheret ad ſe diem ſequentem: modò autem, dum non prohibetur ea recitatio pro veſpertino tempore, veſpera trahit ad ſe diem ſequentem: ergo ut veſpera trahat ad ſe diem ſequentem, vel tempus antecedens mediam noctem trahat ad ſe horam ſubſequentem, debet præſupponi, quòd eſt licita recitatio Matutini facta veſpertino tempore, & quòd eſt licita continuatio officii

ficii

Digitized by Google

ficii poſt mediam noctem: ergo perperam arguis, dum ordine præpoſtero procedis.

59 Inſtauro iterùm, & confirmo ſeptimò. Qui recitaret Primam antecedenti veſpere poſt Matutinum, recitaret illam tempore habili, & apto: ergo nulla eſt tua diſparitas, quam dicis manifeſtam. Probatur antecedens. Illud eſt tempus habile, & aptum, quòd licèt ſit antecedens, tamen trahit ad ſe tractum temporis ſequentis; ideò enim Matutinum recitatum veſpere antecedenti recitatur tempore habili, & apto, quia veſpera trahit ad diem ſequentem: ſed veſpera (arguendi cauſa dico) trahit ad ſe diem ſequentem in ordine ad Primam recitandam: ergo Prima dum veſpere antecedenti recitatur quidem tempore habili, & apto.

60 Petis à me, ut probem minorem ejus ſyllogiſmi: & ego probo verbis Leandri ſuprà relatis initio hujus capitis: [Quia licitè poteſt quis hodie poſt veſperas recitare Matutinum craſtinæ diei, non ſolùm ratione conſuetudinis, ſed etiam, quia veſpertinum tempus reputatur pro tempore ſequentis diei:] ſed quod reputatur pro tempore ſequentis diei, eſt aptum ad recitandum officium ſequentis diei: ergo veſpera eſt tempus aptum ad recitandam Primam ſequentis diei.

61 Reſpondes, veſperam eſſe tempus aptum, & habile, ut recitetur Matutinum ſequentis diei; non autem, ut recitetur Prima, quia conſuetudo permittit Matutinum veſpere antecedenti recitandum, non autem Primam. Infero primò, ergo Matutinum recitatur veſpere antecedenti, quia veſpera trahit diem ſubſequentem, præſuppoſita conſuetudine, & non aliter: ergo officium hodiernum poterit recitari, & finiri poſt mediam noctem, ita ut tempus antecedens ad mediam noctem trahat ad ſe horam ſubſequentem, præſuppoſita conſuetudine, & non aliter. Proba ergo priùs, eſſe conſuetudinem, per quam liceat ita finire poſt mediam noctem officium hodiernum; & ſic non procedes ordine inverſo.

62 Infero ſecundò. Ergo dum dicis, ideò non licere recitare Primam tempore antecedenti, quia dum Prima recitatur veſpere antecedenti; non recitatur tempore apto, petis principium: nam, arguendi cauſa, verſamur in dubio de tempore Primæ recitandæ. Et cauſa contradicendi tuæ aſſertioni de officio finiendo poſt mediam noctem, ego aſſero Primam ſimiliter veſpere recitandam; quia veſpera trahit ad ſe diem ſequentem, & reputatur pro die ſequenti: & qui recitat officium in tempore trahente ad ſe diem ſequentem, recitat in tempore apto. Quare ergo Prima recitata in tempore trahente ad ſe diem ſequentem, atque adeò in tempore apto, non poterit ſatisfacere præcepto. Petis ergo principium.

63 Quòd ſi reſpondeas, ut debes, Primam veſpere recitatam non recitari tempore trahente ad ſe diem ſequentem, quia id conſuetudo non permittit: ut probetur, Matutinum recitari tempore trahente ad ſe diem ſequentem, præſupponi debet, quòd ea recitatio eſt licita, ſaltem ex conſuetudine: ergo ut probetur, officium poſſe finiri poſt mediam noctem; & ita ratione continuationis tempus antecedens trahere ad ſe horam ſubſequentem poſt mediam noctem; debet præſupponi, quòd id ſit licitum, ſaltem ratione conſuetudinis; & dum hoc non priùs probas, nihil agis.

64 Inſtauro tertiò argumentum, & confirmo octavo. Quia ſi ſola continuatio temporis antecedentis ad mediam noctem trahit ad ſe horam ſubſequentem, præciſis quibuſcumque aliis, & ob hoc præcisè licitum eſt incipere antè mediam noctem, & finire poſt illam; licebit ſimiliter recitare Primam nocte antecedenti, Ita ut antè mediam noctem dicatur uſque ad *Pretioſa*, & poſt mediam noctem reliquum Primæ à *Pretioſa*, quia tunc continuatio trahit ad ſe tempus ſubſequentis diei; inchoabiturque Prima tempore apto, quia recitabitur in tempore, quòd ratione continuationis trahit ad ſe tempus ſubſequens, ſive quod ratione continuationis reputatur pro tempore ſubſequenti. Id enim eſſe tempus aptum, patet ex Matutino, quod recitatur tempore apto, dum recitatur in veſpera trahente poſt ſe tempus ſubſequens.

65 Patet ergo ex prædictis omnibus, id ſecundùm fundamentum Leandri eſſe omninò fallax, & nullius momenti: quia ut probet, aut ſtatuat, continuationem temporis antecedentis trahere ad ſe horam, aut diem ſubſequentem in ordine finiendum officium hodiernum poſt mediam noctem, quod inceptum eſt antè illam, debet priùs ſtatuere concluſionem ſuam, ſcilicet, id eſſe licitum. Et dum in hoc peccat, nihil proficit.

66 Peccat etiam in eo, quòd paritas, quam affert deſumptam ex Matutino, importat ſecum evidentem diſparitatem, ut jam in ſolutione argumenti oſtendo.

67 Reſpondeo ergo diſtinguendo antecedens. Licitè poteſt quis hodie poſt Veſperas recitare Matutinum craſtinæ diei, non ſolùm ratione conſuetudinis, ſed etiam, quia veſpertinum tempus reputatur pro tempore diei ſequentis, [ſcilicet propter utranque rationem ſimul,] concedo; [propter utranque rationem diviſivè,] nego. Patet diſtinctio ex argumento initio hujus capitis propoſito. Vel ſic. Sed quia veſpertinum tempus reputatur pro tempore diei ſequentis [in ordine ad quoſcumque effectus,] nego; [in ordine ad effectum, qui præſupponitur eſſe licitus,] concedo. Quæ diſtinctio abundè patet ex hucuſque dictis. Et nego conſequentiam.

68 Ad probationem verò eodem modo diſtinguo antecedens. Tempus illud nocturnum, in quo quis cœpit recitare officium hodiernum trahit ad ſe partem aliquam diei ſequentis, [ſi præſupponatur, eſſe licitam, & validam recitationem ejuſmodi poſt mediam noctem,] concedo; [ſi non præſupponatur, eſſe licitam, & validam,] nego. Nam ut dicas, veſperam trahere ad ſe diem ſequentem in ordine ad recitandum Matutinum, præſupponere debes conſuetudinem, vel alium titulum, ratione cujus ſit licita ea recitatio. Et ut dicas, veſperam trahere ad ſe diem ſequentem in ordine ad recitandam Primam, debes præſupponere conſuetudinem, vel alium titulum, ratione cujus ſit licitum recitare Primam veſpere antecedenti: quia nunquam tempus antecedens trahit ad ſe tractum temporis ſubſequentis in ordine ad aliquem effectum, niſi præſupponatur, effectum eſſe licitum, aut validum, ut conſtat ex hucuſque dictis.

69 Gloſſa, quam affert *in cap. Quòd à Patribus, diſt. 75.* non modò non ſuffragatur ejus aſſertioni, ſed planè adverſatur. Nam in prædicto capite, *Quòd à Patribus*, ſecundùm quorumdam intelligentiam, quam ſequitur ipſe Leander *part. 2, tract. 8. diſp. 6 quæſt. 8.* dicitur, quòd Ordines conferantur initio noctis Sabbati antè Reſurrectionem, vel ipſo mane dominicæ Reſurrectionis. Gloſſa autem addit: [Alii dicunt, quòd omnes Ordines Sabbato conferuntur, & dicunt, quòd mane Dominicæ diei potiùs *trahitur ad veſperam præcedentem, quàm veſpera ad mane.* Et ita ſive conferantur veſpere in Sabbato, ſive in mane ſequenti, ſemper fictione canonica conferuntur in Sabbato]

70 Itaque ſecundùm hanc intelligentiam, quia Ordines conferri debent in Sabbato, ſi poſtponantur, & celebrentur in mane Reſurrectionis, illud mane Dominicæ trahitur ad Sabbatum, quia tempus illud Matutinum Dominicæ reputatur pro veſpere Sabbati, in quo ſolebant Ordines celebrari. Ad rem ergo: Si non liceret celebrare Ordines die Dominica, nunquid tempus Matutinum Dominicæ traheretur fictione canonica ad Sabbatum? Minimè: ergo ut tempus Matutinum Dominicæ trahatur ad veſperam Sabbati, præſupponi debet, quòd licitum eſt Ordines celebrare eo mane diei Dominicæ: ergo non trahitur unum tempus ad aliud, niſi præſupponatur, quæ fiunt in uno tempore, licitè poſſe poſtponi, vel anteponi in alio tempore. Ergo tempus immediatè antecedens ad mediam noctem non poteſt trahere ad ſe horam ſubſequentem in ordine ad finiendum officium poſt mediam noctem, niſi præſupponatur, quòd eſt licitum finire illud modo dicto poſt mediam noctem. Probet ergo priùs Leander, licitum eſſe finire officium poſt mediam noctem, & tunc poterit aſſerere, quòd tempus antecedens trahit ad ſe horam ſubſequentem. Malè ergo probat, dum ponit antecedens, ad quod eſt neceſſarium præſupponere concluſionem, quam debebat probare.

71 Et hinc patet, eodem defectu laborare fundamentum quintum, quod deſumit ex prædicta materia gloſſæ proximè relatæ, videlicet, quòd quando celebratio ordinationum pertingit ad mane Dominicæ ſequentis, fictione juris illud manè trahitur ad Sabbatum. Quòd ſatis ſuperque manet impugnatum, & everſum.

72 Sextum fundamentum Leandri eodem vitio laborat. Quòd ſic proponit. [Probabile, & ſatis eſt, ut diximus *diſp. 6. quæſt. 8.* quod ille, qui complet ætatem ad Ordines requiſitam hora tertia, aut quarta poſt meridiem, poſſit licitè eadem die mane recipere Subdiaconatum, &c. *eo quod*, ut diximus, in dicto caſu veſpera diei trahitur ad mane, & morali continuatione, qui ſic ordinatur, ordinari dicitur in anno vigeſimoſecundo, vel vigeſimotertio conſtitutus: ergo etiam erit probabile dicere, quòd ille, qui incepit officium divinum hora undecima noctis, v. g. Sabbati, & ſine interruptione recitando finit illud poſt mediam noctem mane Dominicæ, dicatur recitare totum in die Sabbati, in qua illud recitare cœpit; cùm in hoc caſu etiam poſſit dici, quòd mane Dominicæ trahatur ad veſperam diei Sabbati, in qua cœptum fuit; & quòd morali continuatione in ipſo totum officium recitari dicatur, & conſequenter adimpleri præceptum.]

73 In quo argumento patet ex dictis, negandam eſſe cauſalem denotatam ea particula, *eo quod*. Conſtat enim eſſe falſum, ideò illum poſſe ordinari mane, quia mane trahat ad ſe veſperam; nam ſi præſupponatur aliunde, ſive ex alia ratione, licitum eſſe ordinari eum, illo mane, illud mane trahet ad ſe veſperam; & ſi præſupponatur illicitum, illud mane non trahet ad ſe veſperam. Ita ſi ex ratione parvitatis materiæ, aut ex alio titulo licitum eſſet, eum ordinari biduo, aut triduo antè ætatem completam, etiam veſpera illius diei complentis ætatem traheretur ad initium illius bidui, aut tridui. Quare? Quia præſuppoſito, quòd eſſet licitum recipere Ordines initio ejus tridui, initium ejus tridui reputaretur tempus implendi ætatem. Nunquid in quæſtione, [an initio ejus bidui poſſit quis ordinari?] eſſet legitima hæc argumentatio? [Initium bidui trahit ad ſe veſperam completivam ætatis: ergo poteſt quis ordinari biduo antè completam ætatem;] Peſſima eſſet argumentatio. Reſponderes enim: Proba mihi, quòd liceat ordinari biduo antè completam ætatem; & tunc concedam, quòd initium ejus bidui trahit ad ſe veſperam completivam ætatis. Idem & ego reſpondeo. Proba mihi priùs, illum poſſe ordinari in illo mane (vel

quia

Digitized by Google

quia parum pro nihilo reputatur, vel ex parvitate materiæ, vel aliàs;] & tunc libenter concedam, quòd mane illud trahit ad ſe veſperam. Atque ita fit, quòd quando dicis, quòd mane illud trahit ad ſe veſperam ætatis, præſupponis, eſſe licitum, illum recipere Ordines eo mane; ergo malè probas concluſionem per id principium, ad quod ſtatuendum neceſſarium eſt præſupponere concluſionem ipſam.

CAPUT VII.

Tertium fundamentum evertitur.

74 HIs verbis proponit tertium argumentum. [Tertiò id probo à ſimili. Quia etiam datur præceptum, ne quis dicat Miſſam poſt meridiem (ut ex communi probat Francolinus *de Hor. Canonic. capit. 41. numer. 1.*) Et tamen licitè expectare poteſt ad illam incipiendam, uſque, paulò minùs, ad meridiem, etiamſi prævideat, ſe eam non poſſe finire, niſi poſt meridiem, ut praxis, & communis Doctorum, apud Henriquez *lib. 9. capit 24.* docent: ergo ſic etiam quamvis detur præceptum recitandi officium divinum à media in mediam noctem, ſeu (quod in idem redit) quamvis detur præceptum, ne officium divinum hodiernum poſt mediam noctem differatur, poterit nihilominus quis, ſaltem abſque gravi culpa, uſque ad mediam noctem paulò minùs differre, & tunc incipere officium, & abſque interruptione complere illud poſt mediam noctem.]

75 Hoc argumentum etiam leviſſimum eſt. Pro cujus criſi ſuppono primò, magnam eſſe varietatem ſententiarum circà tempus, ad quòd prorogari poteſt celebratio Miſſæ. Multi enim aſſerunt, poſſe ſaltem diebus jejunii prorogari uſque ad Nonam, id eſt, uſque ad tertiam veſpertinam, alii id dicunt licere ſingulis diebus, aliis verò, non poſſe generaliter prorogari, niſi uſque ad meridiem. Et hi etiam diſcordant circà punctum meridiei; alii enim addunt horæ quadrantem, alii duos, alii tres, alii horam integram: alii verò recurrunt ad commune tempus prandendi, quod habet latitudinem pro varietate regionum. Quæ omnia latè videbis apud Paſqualigum *tom. 1. de Sacrificio novæ legis, quæſt. 411.* Nec ſatis declarant Doctores, an tempus ita præfixum ſit in ordine ad inchoandam, an in ordine ad finiendam Miſſam.

76 Suppono ſecundò, eſſe gravem obligationem perficiendi Miſſam ſemel inchoatam, etiamſi inchoata fuerit extra tempus debitum, quamvis nulla fuerit obligatio illam inchoandi. De quo vide eundem Paſqualigum *tom. 1. quæſt. 188.* In quo maximè differt ab officio canonico. Nam qui ſine obligatione recitandi inchoat officium canonicum, non tenetur illud complere: ſed in qua parte voluerit, poterit ſiſtere.

77 Suppono tertiò, quòd infertur ex præcedenti, aliud eſſe habere obligationem perficiendi ſacrificium, ſi ſemel eſt inchoatum; & aliud adimplere præceptum Miſſæ. Et ita qui in die feſto inchoaret Miſſam tempore indebito, ſcilicet quatuor minutis antè mediam noctem, teneretur perficere Miſſam; ſed tamen non impleret præceptum disjunctivum, quòd habet dicendi, vel audiendi Miſſam. Quod ſecundum licet negare velit Leander, id erit ex fundamentis, quibus admittit, poſſe recitari officium incipiendo antè mediam noctem, & finiendo poſt illam. Quæ fundamenta omnia levia eſſe conſpicies.

78 His ſuppoſitis ego interrogo, an ſit aliquod punctum fixum, intra quod detur præceptum finiendi Miſſam, vel non ſit? Si dicas, dari punctum fixum, in quo Miſſa ex obligatione debeat eſſe terminata, & finita, ſub reatu culpæ, v. gr. cum primùm completur hora nona, argumentum militat contra te. Sicut enim non licèt diſponere tempus Miſſæ, ita ut prorogaretur finis Miſſæ ultra terminum fixum; ita non licebit prorogare officium, & finem ejus ultra terminum præfixum mediæ noctis. Si verò dicas, nullum eſſe punctum temporis, neque conſuetudine, neque lege præfixum ad finiendum ſacrificium, ſed ſolùm ad inchoandum, ecce diſparitas. Eſt enim conſuetudo in tota Eccleſia recepta tanquam obligatoria recitandi totaliter, & integrè antè mediam noctem. Quod qui negare pergit quoad totalem, & integram recitationem, hucuſque vidimus, eum abſque fundamento procedere.

79 Et quidem omnes Authores, qui ſcripſerunt antè Leandrum, teſtes ſunt in quæſtione de facto, nempe quòd actualiter datur conſuetudo univerſalis recepta tanquam obligatoria recitandi integrè, & totaliter officium antè mediam noctem; nam conſuetudinem nisi omnes negant. De conſuetudine autem finiendi Miſſam antè tale punctum temporis determinatum non conveniunt Authores: ergo ab uno ad alterum ſumma eſt diſparitas.

80 Dices, ut ſit probabile, quòd Miſſa non poteſt dici ultra tale tempus, ſufficit, quòd aliqui Authores ſint teſtes talis, vel talis conſuetudinis: ex hac autem ſententia probabili poſſumus aliam probabilem à paritate deducere.

81 Hæc tamen reſponſio non eſt ad rem. Aſſigna enim ſententiam probabilem, quam volueris de termino, ultra quem non poteſt prorogari Miſſa. Nam juxta eam ſententiam ſimiliter inſtauratur argumentum. Nam ſi in hac ſententia aſſignatur terminus, ultra quem non poſſit Miſſa, contra te militat ea ſententia. Sic enim ſimiliter media nox erit terminus, ultra quem non poſſit finiri officium. Si in hac ſententia non datur talis terminus, ecce diſparitas. Relege argumentum factum, & hinc facilè ſolvitur argumentum Leandri diverſimodè juxta varias ſententias de termino, ultra quem Miſſa prorogari non poteſt.

CAPUT VIII.

Fit periculum de fundamento quarto, & ſeptimo ejuſdem ſententiæ.

82 ILlud ſic proponit Leander citatus. [Quartò.·.·. Nam ut habetur *in l. lecta, ff. ſi certum petatur, & ad l. Juliam, l. continuus, & alibi*, ea, quæ in continenti fiunt, ineſſe videntur, ſeu inſunt. Et ob hoc (*ob hoc? an ob ſacros canones ita præcipientes?*) loquit Francolinus *loco cit. num. 34.* qui antè meridiem cœpit Miſſam, debet eam poſt meridiem perficere: ergo officium divinum cœptum antè mediam noctem, & poſt illam incontinenti finitum, ineſſe totum antè mediam noctem dicitur: poterit ergo, qui illud ſic cœpit, finire, & adimplere præceptum; ſicut qui incepit Miſſam antè meridiem, poteſt poſt meridiem finire, eo quòd incontinenti id fiat.]

83 Hæc & ſimilia argumenta ex univerſaliſſimis regulis juris deſumpta, periculoſa ſunt; patiuntur enim plurimas limitationes: & ſi eas in ſua univerſalitate accipere contendas, perges quidem non ſine periculo errandi, & in periculoſas alias conſequentias abeundi. Nam ſi ei poſitioni univerſali adjungas gloſſam *in §. recuperanda, Inſtitut. de in erdictis. In continenti dicitur, quando commodè fieri poteſt*: poteris officium hodiernum ſervare in craſtinum, quia cùm alliciat ſomnus, non poteſt commodè recitari immediatè poſt mediam noctem. Quòd ſi in toto die ſequenti ſit incommoditas, nunquid reſervabis officium in tertium diem? Quia incontinenti dicitur fieri id quod fit, quandò commodè fieri poteſt. Quibus adjunge Baldum *lib. 5. conſil 34. numer. 10.* aſſerentem, quòd *eadem die* factum, dicatur fieri incontinenti. Item Baldum *ibidem*, & Caſtilion. *conſil. 14. numer. 7.* & Hieronymum Tortum *conſilio ſuo poſt conſilia Batrii, numer. 16.* apud Thuſcum *littera I. concluſione 80.* aſſerentes, quòd *intra triduum* dicitur factum incontinenti. Immò & *intra ſex menſes*, ut concedit Tortus *ibid.* & Bartolus *in l. 3 §. eam, ff. de vi, & vi armat.* Ecce baratrum, quò ducunt ſpeciales concluſiones univerſaliſſimis juris civilis poſitionibus innixæ. Nunquid poſt triduum implebis officium hodiernum? Sed quid poſt ſex menſes.

84 Ideò *in l. omnis, ff. de diverſis regul. juris antiqui*, dicitur. *Omnis definitio in jure periculoſa eſt: rarum eſt enim, ut non ſubverti poſſit.* Nomine autem definitionis intelligit Gloſſa quamlibet regulam univerſalem juris civilis. Et ita notavit Dinus in hanc legem his verbis: [Gloſſa. Intelligitur omnis definitio pro regula.] Verba, autem formalia Gloſſæ in eam legem ſunt: [Sed hic dicitur (definitio) plurium rerum breviter, ſive ſummatim ſub regula facta traditio. Hujuſmodi autem definitiones ſunt periculoſæ, quia patiuntur exceptiones.] Periculoſum ergo eſt uti regulis univerſalibus juris civilis, quia non ſunt univerſaliter veræ, quia patiuntur plurimas exceptiones, & limitationes; & rarum eſt, eas non ſubverti limitationibus.

85 Et quidem hoc periculum potiori jure reperitur in aliis regulis juris civilis, quæ fictionem juris important; eo quòd fictio juris non eſt ad omnes omninò effectus, ſed ad aliquos præcipuos, quos ipſæ leges plerumque determinant.

86 Et in præſenti materia patet: Nunquid Judex poſtquam tolit ſententiam, poteſt admittere incontinenti novum inſtrumentum probationis, ut virtute ejus incontinenti revocet ſententiam latam? Quare enim non poterit, ſi ea, quæ in continenti fiunt, ineſſe videntur? Nunquid celebrato contractu, aut ſi mavis, matrimonio, poterit alter reſilire; cùm in momento antecedenti poſſet? Cur non poterit, ſi quæ in continenti fiunt, ineſſe videntur?

87 Deinde ſi lex ſcripta indicens officium canonicum expreſſis terminis præciperet, ut finiretur officium antè mediam noctem, utique non valeret ea regula univerſalis, nec ea fictio juris per illam importata, ut concedit Leander in octavo argumento: ſed eundem effectum obligationis præſtat conſuetudo univerſalis recitandi integrè, & totaliter officium antè mediam noctem, recepta in tota Eccleſia tanquam obligatoria, utpotè optima legis interpres, ut patet *ex cap. 4.* ergo contra hanc prævalere non poteſt ea univerſalis regula, & fictio juris per illam importata.

88 Ad hoc fundamentum reduci poteſt alius textus, quem affert Leander, dum reſpondet ad objectiones, quas proponit Narbona, deſumptus etiam ex regulis univerſalibus juris civilis, quæ propterea non multùm urgent Leandrum. Illud quidem eſt ex *l. filiusfamilias, & l. ex eo, ff. de teſtament. milit.* Prima enim lex his verbis ſtatuitur: [Filiusfamilias equeſtri militia exornatus, & in comitatu Principum retentus, cingi confeſtim juſſus, teſtamentum de Caſtrenſi peculio facere poteſt.] Ubi Gloſſa verbo *Confeſtim*,

addit:

Digitized by Google

addit. [Habetur cinctus, qui ſtatim eſt cingendus: habetur perditum, quod ſtatim eſt perdendum.] Unde hoc velut axioma vulgatum eſt inter Juriſperitos, [Id, quod de proximo eſt faciendum, pro facto habetur.]

89 Hæc tamen regula univerſalis parum probat, ſicut & præcedens. Et ideò Card. Thuſcus *littera A, concluſione* 83. *num.* 21. ait [Declara, quia materia eſt brocardica, ut habeatur pro facto, quod de proximo debet fieri: quia non eſt ſemper verum, & ſunt infinita hinc inde exempla. Romanus *in l. admonendi, numer.* 49. *de jurejur.*] Et *nu.* 29. [Limita multis exemplis, quia immò de proximo accingendus non habetur pro accincto; & deſtinatio animi non revelat, quia immò deſtinatum non habetur pro impleto: & res non judicatur ab eo, quod erit, ſed ab eo, quod eſt: & ideò materia eſt brocardica, ut dicit Felinus *capit. Cùm adeò, num.* 5. *& ſequent. de reſcriptis*, maximè *numer.* 6. ubi allegat Alex. Aret. & alios. Et ideò diſcipuli, qui ſperant, ſe futuros Magiſtros, non gaudent privilegio Magiſtrorum; & qui eſt futurus Religioſus, non gaudet privilegio Religioſi. *Roman. dict. conſil.* 237. *num.* 4.] Et *num.* 35. [Extende, quia *res non recipit determinationem ab eo, quod erit, ſed ab eo, quod eſt de præſenti*. Felinus *d. c. Cùm adeò, de reſcriptis*.]

90 Vide ergo, quàm fallacia ſint ejuſmodi brocardica, & quàm parum ſit illis fidendum ad ſpeciales aſſertiones confirmandas. Dicendum ergo eſt, eam regulam non valere, niſi in ſpeciali materia ab ipſo jure determinata. Et præcipuè cùm ſit fictio juris, quæ ut dixi, non eſt ad omnes omninò effectus, ſed ad eos, qui in jure diſponuntur. Et ideò præfata lex ſuprà relata diſponit, filiumfamilias equeſtri militia exornatum, ſi ſtatim accingendus ſit, poſſe condere teſtamentum. Quod ſi lex ita non diſpoſuiſſet, non gauderet eo privilegio militari, etiamſi de proximo eſſet accingendus, quia hæc ratio, quòd de proximo accingendus habetur pro accincto, ſolùm habet locum in eo privilegio, quod ſpecialiter concedit jus.

91 Septimum fundamentum ſic proponit Leander. [Septimò, quia etiam datur præceptum annuæ confeſſionis, & adeò annexum anno, ut ſi completo quis non confiteatur, illud frangat; & nihilominus tamen poteſt quis ſaltem abſque mortali, expectare ultimam horam, in qua finitur annus, & in illa incipere confeſſionem, eamque poſt finitam horam complere, & per hoc adimplere præceptum annualis confeſſionis, ut conſtat: (*Secundo conſtat? Numquid ex ſolo dicto Leandri?*) ergo ſimili modo quamvis detur præceptum recitandi officium in hac die, poterit quis abſque gravi culpa expectare ultimam horam ejus, ad illud incipiendum; & proſequendo abſque interruptione, finire ipſum in ſequenti hora alterius diei, & ſic adimplere præceptum recitandi officium.

92 Incertum per incertius probat Author in hoc argumento. Aſſero ergo, v. gr. juxta ſententiam eorum, qui annum uſualem, ſcilicet à Januario ad finem Decembris computant pro anno confeſſionis obligatoriæ; eum, qui in poſtrema ſemihora ejus anni confitetur, ſciens, non poſſe, niſi in multo majori tempore confiteri, ſi id faciat ſine cauſa, violare præceptum. Et idem eſt de fine anni ſecundùm computationem cujuſvis alterius ſententiæ. Nec inveni Authorem, qui oppoſitum doceat.

93 Dices. Annus pro confeſſione deſignandus non debet accipi phyſicè de momento ad momentum, ſed moraliter; & ita ſi quis confeſſionem ſuam incipiat tempore currentis præcepti, & finiat dimidia hora poſt finem phyſicum anni, non videtur damnandus, niſi ab eo, qui velit nimiùm conſcientias ſtringere.

94 Admitto, argumentationis gratia, quòd iſte annus accipiatur moraliter, & non phyſicè. Et ea dictis *diſputat.* 27. inſto denuò. Aſſigna finem iſtum moralem anni, & expone, quot horis, aut quot diebus conſtare debeat. Si addas duas horas, vel duos dies anno phyſico ſuperadditos pro fine morali, iterùm redit quæſtio de ultima ſemihora illius bidui ſuperadditi; an in illa poſſit quis incipere confeſſionem, ſciens, ſe non poſſe intra illam perficere. Qui ergo non perficit confeſſionem intra terminum phyſicum anni, neque intra moralem ſuperadditum, præceptum violat. Nec valet reſponderi, eum finem moralem anni non eſſe duos dies naturales, ſed duos dies, plus minuſve. Hanc reſponſionem nugatoriam eſſe propter proceſſum infinitum, qui ex illa reſultat, ſatis demonſtratum eſt *prædicta diſp.* 27 *cit. c.* 5.

95 Dices. Ergo ſimiliter poterit admitti, quòd finis diei pertingens uſque ad mediam noctem, computandus ſit moraliter; atque adeò, quod addenda ſit illi aliqua pars temporis ulterior: ergo poterit finiri officium in ea parte temporis ulteriori poſt mediam noctem.

96 Sed qui ſic arguit, egreditur fines hujus quæſtionis. Nam dato, quòd diei moraliter computato addenda eſſet ſemihora pro fine morali, cùm illa pertineret ad diem antecedentem, inſtitueretur quæſtio, an quia poſſet incipere officium in iſta ſemihora, & finire illud poſt terminum phyſicum, & moralem diei. Aſſertio enim Leandri, quam debellamus, non loquitur de finiendo officio in die antecedenti, ſed in hora, quæ omninò pertineat ad diem ſequentem; & quæ ad reliquos omnes effectus computetur pro hora diei ſequentis.

97 Ratio autem, quare diei non addatur poſt mediam noctem aliquod aliud ſpatium temporis pro fine morali eſt, quia etiam in æſtimatione prudentum unus dies eſt poſt alium, nec pars unius cum alio miſcenda eſt; eſſet enim ſumma confuſio, quod incipiat dies craſtinus, antequam deſinat dies antecedens. Ad hoc autem eſt neceſſarium ponere unum momentum indiviſibile, quod mediet inter unum, & alterum diem. Quod adeò verum eſt, ut etiamſi pro fine morali hujus diei addenda eſſet & alia hora, cùm iſta non poſſet eſſe communis ſequenti, quia unus dies eſt poſt alium, & non poteſt prudentia invertere ordinem eſſentialem ſucceſſionis; fieret, quòd aſſignandum eſſet momentum indiviſibile inter primam, & ſecundam horam poſt mediam noctem; Ita ut dies antecedens deſineret una hora poſt mediam noctem, & dies craſtinus incipere hora ſecunda. Cùm autem uſus communis totius Eccleſiæ non ſic dividat dies, ſed ponat terminum in ipſa media nocte, in eo termino finitur etiam moraliter dies antecedens, & incipit etiam moraliter dies ſubſequens.

98 Dixi, peccare eum, qui differt confeſſionem poſt annum integrum, ſi id faciat ſine cauſa. Quia non deſunt graves Authores, qui aſſerunt, poſſe pœnitentem differre illam, ſaltem ex conſilio Confeſſarii, præcipuè ob utilitatem ſpiritualem pœnitentis. Nam cùm confeſſio multa requirat pro diſpoſitione ſalubri, ſi perveniat pœnitens propè terminum, & indigeat majori diſpoſitione, vel ad comparandam deteſtationem peccati, vel ad expellendam è domo occaſionem peccati, vel ad diſponendam reſtitutionem diù culpabiliter dilatam, quam expedit præmittere confeſſioni, oportebit, quòd differat confeſſionem ad diem ſubſequentem, etiamſi pertineat ad annum ſequentem, quin propterea violet præceptum. Et hinc patet, quàm leve ſit hoc argumentum ſeptimum Leandri.

CAPUT IX.

Quid proſit ei aſſertioni argumentum ab authoritate.

99 IN loco citato partis ſecundæ hanc ſuæ aſſertioni authoritatem adjungit Leander. [Illam docuit eximius Magiſter Baſilius Legionenſis *in tractat. de Horis, capit.* 2. ut à viro fide digno, & docto audivi. Et ex noſtris ſapientiſſimi, & in Theologia morali verſatiſſimi Fr. Franciſcus à S. Juliano, & Fr. Ludouicus à Conceptione, in noſtris Collegiis Salmantic. & Complut. digniſſimi Lectores.]

100 Sed cùm Joannes Martinez de Prado *tom.* 2. *cap.* 30. *quæſt.* 8. *§.* 7. *à num.* 69. eam aſſertionem Leandri dixerit falſam omninò, & improbabilem, & contra omnes Doctores; ideò Leander *p.* 1. *in Decalog. tr.* 8. *diſp.* 4. *q.* 109. reproducit eandem authoritatem eorum trium Theologorum.

101 Cui authoritati, ut robur adiiciat, ex eo confirmat, quòd juxta communem opinionem unicus gravis Doctor conſtituat opinionem extrinſecè probabilem. Pro quo allegat Gloſſam *in capit. Capellanus, de feriis*, Abbatem, Syluestrum, Angelum, Nauarrum, Joan. Sancium, Villalob. Sayrum, Dianam, Molfeſium, Paſqualigum, Coraſium, Cephalum, Rolandum, Decium, Solorzanum, Sotomajorem, Verricellum, Marcum Serra, & PP. Thom. Sanch. Vaſquium, Henriquez, Valentiam, Filliucium, Reginaldum, Caſtro-Palaum, Sà, Tannerum, & Amadæum Guimenium. Et addit. [Igitur ad efficiendam meam ſententiam probabilem, ſaltem ab extrinſeco, ſufficeret authoritas Baſilii magni Legionenſis. Quid, ſi tanto viro adiiciam alios duos,] &c. ſuprà citatos?

102 Circà quod imprimis aſſero, ſi conſtaret, hanc ſententiam eſſe Baſilii Legionenſis, illum quidem non leve pondus allaturum in trutina probabilitatis. Video tamen id eſſe incertum. Non vidit Leander in manuſcripto Baſilii, ſed audivit à quodam viro fide digno, & docto. Non ſolùm docti, ſed Doctores errant ſæpiùs in citationibus, attribuuntque aliis ſententias, vel quas non affirmant, vel quarum oppoſitas expreſsè tuentur. Cujus rei alio teſte non indigeo, quàm ipſo Leandro, qui tertio quoque folio hujus generis errata ſollicitus corrigit. Nec immunis eſt ipſe Leander ab hac culpa, qui, ut fert humana incuria, aliquibus Authoribus attribuit opiniones, quarum oppoſitas expreſsè tuentur. Vide *diſputat.* 18. *nu.* 115. *& diſput.* 30. *nu.* 160. Si ergo Authores, qui ut ſcribunt ad publicam utilitatem, ita curioſa indagine ſcrutantur Authorum ſententias, plerumque non referunt fideliter, nec certos nos reddunt de fideli citatione Authorũ; quomodo ſecura certitudine credemus ei, qui verbo tenus citavit Baſilium? In quo potuit eſſe multiplex æquivocatio, vel quia per tranſennam legebat manuſcriptum Baſilii: vel quia cùm Baſilius fulciret rationibus apparentibus eam aſſertionem ut impugnaret, ille vir doctus legebat ſolùm eam periodum, quæ pro aſſertione agebat, non impugnationem ſubſecutam: vel quia, quod plerumque accidit, id manuſcriptum inſcribebatur nomine Baſilii Legionenſis, cùm eſſet alienum, vel fortè alterius Baſilii.

103 Quod addit de unico Authore dante extrinſecam probabilitatem opinioni ex ſententia eorum viginti novem Scriptorum, tacitè videtur aſſerre pro ſe ipſo, qui pro doctrinæ ſuæ præſtantia

poſſit dare probabilitatem huic aſſertioni. Sed in primis quamplures ex iis Authoribus non dicunt abſolutè, unum Authorem poſſe conferre probabilitatem aſſertioni, ſed unum Authorem firma ratione munitum. Ubi autem eſt firma ratio, ne unum quidem Authorem deſidero. Juxta quæ dicam, id in præſenti quæſtione non verificari; conſtat enim ex dictis, nullam rationem pro ea aſſertione allatam eſſe, niſi fallacem, vel infirmam.

104 Deinde illi ipſi Doctores, qui affirmant, ſufficere unicum Authorem ad probabilitatem opinionis, poſteà inter diſputandum quæſtionis, vel varias limitationes addunt, quas ex illis congeſſi *in diſp* 11. omninò videnda. Et ex ibi dictis conſtat, P. Thomam Sanchez, qui pro hac unius Doctoris authoritate ſcribit *lib. 7. de matr diſp. 27. nu.* 21. pro quadam aſſertione refert decem Authores, & nihilominùs eam cenſet certò falſam. Implicat autem contradictionem, aliquam ſententiam eſſe certò falſam, & probabilem, ut ex terminis evidens eſt.

105 Cujus rei teſtes non deſidero, cùm nullus teſtis locupletior inveniatur, quàm ipſe Leander, qui tertio quoque folio cùm citet plures Authores pro aſſertione, oppoſitam dicit certiſſimam: implicat autem contradictionem, è duabus aſſertionibus oppoſitis unam eſſe certiſſimam, & oppoſitam probabilem. Quod evidenter patet tum ex terminis, tum ex demonſtrationibus à me propoſitis *diſp. 4. à num* 6.

106 Vide Leandrum *part. 1. tractat. 9. diſput. 5. quæſt.* 12. referentem ſeptem Authores, qui dicunt matrimonium conſummatū diſſolvi poſſe per Religioſam profeſſionem, ſaltem authoritate Romani Pontificis. Cujus oppoſitum dicit certiſſimum, & meritò. Item *part. 1. tractat. 5 diſput. 10. quæſt.* 13. refert duodecim Authores aſſerentes, non violare ſigillum, qui revelat peccata perpetranda à pœnitente, quorum notitiam comparavit ex ejus confeſſione. Cujus oppoſitum, & meritò, dicit certiſſimum. Item *part. 2. tractat. 9. diſput.* 12. *quæſt.* 8. refert vigintiquinque Authores aſſerentes, jure naturæ eſſe irritum matrimonium in gradibus prohibitis *Levit.* 18. Cujus oppoſitum jure meritò dicit certiſſimum. Vide prolixam ſeriem locorum Leandri, quam texui *diſput.* 11. *cap.* 8. in quibus quamplures Authores citat pro aſſertionibus, quarum oppoſitas affirmat certiſſimas; ex quo manifeſtè fit, illas eſſe improbabiles, quamvis tot pro illis Authores producat.

107 Quomodo ergo componendum eſt, quòd unus Author ſufficiat ad probabilitatem, & quòd in tali quæſtione determinata non ſufficiant vigintiquinque, niſi affirmando, illud primum verum eſſe, cùm tales, & tales conditiones concurrunt. Eas latè propoſui *diſput.* 11. *citat.* Sufficiet ergo unus Author ad hanc determinatam aſſertionem A, ſi oppoſita non fuerit certa, ſaltem evidentia morali, contra quam neque vigintiquinque Authores militant; ſi non conſtat, hanc aſſertionem A, ſophiſmate, æquivocatione, aut levi fundamento niti; ſi non conſtat, eam eſſe antiquatam; ſi Author non dixerit alia improbabilia, ſi non ſit merus ſummiſta, & compilator; ſi non tranſcribit ex aliis, addito ſolùm ſtylo dicendi; & ſi quæ ſunt aliæ limitationes, quas ea diſput. citat. fuſius proſecutus ſum. Quæ omnes uno verbo clauduntur, dum aſſero, unum Authorem omni exceptione majorem ſufficere ad probabilitatem. Cùm ergo *ex cap.* 4. conſtet oppoſitam aſſertionem eſſe certam, & ex reliquis capitibus conſtet, fundamenta pro aſſertione Leandri adducta, illa quidem vel fallacia eſſe, vel levia; conſtat, unum vel alterum Authorem præjudicare non poſſe certitudini communis ſententiæ.

108 Quod attinet ad duos alios Theologos, qui ſcripta ſua non emiſerunt in lucem publicam, vide, quæ diximus *diſput.* 11. *cap.* 15. Nam ex ibi dictis conſtat, eos, qui ſcripta ſua non ediderunt in lucem, non habere authoritatem publicam ad probabilitatem conferendam, ſed ſolùm privatam pro iis oppidis, aut urbibus, in quibus præſtantia doctrinæ eorum perſpecta eſt. Nam qui neſcimus, quanta fuerit eis præſtantia doctrinæ, quomodo ex dictis eorum poterimus conſulere conſcientiis noſtris? Fortè pares erunt Suario ii duo Theologi, ſed non ſufficit magnitudo doctrinæ, niſi ubi ea cognita eſt. Qui autem ſua ſcripta typis dederunt, cum libris miſerunt teſtimonium ſufficientis, vel inſufficientis doctrinæ. Quod ſi inter eos, qui in publicum ſcripſerunt, non omnes addunt probabilitatem, quales ſunt, qui ex aliis tranſcribunt, qui non diſcutiunt utrinque rationes concluſionum, &c. eos, quorum ſcripta non viderunt exteræ provinciæ, quomodo poterunt hæ diſcernere, ad quam claſſem ſcriptorum pertineant, & an ſint reponendi in claſſe eorum, qui tranſcribunt, vel eorum, qui compilatores audiunt, vel potiùs in eorum claſſe, qui pleno propriæ doctrinæ alveo influunt in orbem litterarium. Dum ergo latent eorum ſcripta, non poſſunt afferre probabilitatem publicam. Quæ omnia *ea diſp.* 11 uberius expoſita, & confirmata ſunt, & ſicut alia, quæ huic veritati obſiſtere poſſunt. Vide etiam, quæ *ibid. cap.* 12. diximus in confirmationem hujus doctrinæ ex oraculo Alexandri VII.

TRA-

TRACTATUS V. DE CASTITATE, ET EJUS VOTO.

DISPUTATIO XXXVI.

An votum Caſtitatis religioſæ extendatur ſolùm ad fugiendos actus conſumatos luxuriæ?

CAPUT PRIMUM.

Quid in hac quæſtione inſinuerit Caramuel?

1 QVæſtio hæc inſtituitur de voto caſtitatis religioſæ, ſive ſolemni, ſive ſimplici; immò de voto ſimplici caſtitatis non religioſæ (id eſt, emiſſo extra ſtatum Religionis) abſoluto, & perpetuo. Nomine autem actus conſumati intelligitur ille, ubi intervenit voluntaria ſeminis effuſio, ſive intra, ſive extra vas.

2 Igitur Caramuel in quæſtione præſenti, quamvis aſſertivis terminis non tueatur partem quæſtionis affirmantem, tamen ejus probabilitatem inſinuare videtur, & pluſquam inſinuare. Nam *diſput. 66. in Regul. num.* 980. hæc habet: [Eſt igitur caſtitas virtus ſpecialis circà venerea, ut conſtat ex D. Thom. *quæſt.* 151. *art.* 2. Et juxta eundem Angelicum Doctorem *quæſt.* 143. differt à pudicitia, quòd pudicitia ſit præcipuè circà ſigna venereorum, ut ſunt tactus, oſcula, & hujuſmodi; caſtitas verò circà veneream commixtionem. Quæ eſt diſtinctio valdè notanda; erit enim utilis ad plurium difficultatum ſolutionem.] Adverte, quantum deſideraet Caramuel notari eam diſtinctionem, & attentè inſpice, quaaum difficultatum ſolutioni proſit.

3 Addit *num.* 982. hæc verba: [Voto ſolemni monachus promittit (expreſsè, ſeu implicitè, de quo non ago) caſtitatem: pudicitiam non vovit directè.] Vide, quid inferatur ex his duabus præmiſſis: [Caſtitas verſatur circà veneream commixtionem; & pudicitia circà ſigna venereorum, oſcula, tactus, &c. Sed Religioſus vovit caſtitatem, & non vovit directè pudicitiam.] Recta Dialectica hanc neceſſariam conſequentiam infert: [Ergo Religioſus vovit abſtinere à venerea commixtione, & non vovit directè abſtinere à ſignis venereorum, oſculis, tactibus, &c.]

4 Noluit Caramuel elicere hanc conſequentiam abſolutè, etſi abſolutè inferatur ex præmiſſis, quas poſuit; ſed ſolùm conditionatè *num.* 996. hoc tenore verborum. [Si vera eſſet ſententia diſtinguentium inter caſtitatem, & pudicitiam; ita ut illa actum venereum, iſta oſcula, & tactus reſpiciat, dicendum eſſet, per oſcula, amplexus, & tactus non perdi caſtitatem, ſed pudicitiam. Hæc voto non eſt firmata, ſed illa.] Nota, quòd ſupra dixit Caramuel, Religioſum non vovere directè pudicitiam: modò abſtulit adverbium *directè*, & abſolutè ait, non vovere pudicitiam. Nota etiam, quod non dixit, *ſi probabilis eſſet*; ſed, *ſi vera eſſet ſententia*. Item dnm vocat ſententiam, & juxta illam diſcurrit, quantum ſuffragatur probabilitati ejus.

5 Subdit immediatiſſimè poſt verba relata: [Unde ſi in illis tactibus eſſet periculum commixtionis, eſſet periculum violandæ caſtitatis, non violatio: quod ſi ſequeretur commixtio, tunc de facto violaretur ipſamet caſtitas.] Etiam in periculo commixtionis non vult, juxta eam ſententiam, votum infringi.

6 Deinde immediatiſſimè adjungit: [Citant D. Thomam *quæſt.* 151. *art.* 2. quem videntur non intellexiſſe.] Confer, quæſo, hæc verba cum priori textu relato *num.* 2. & vide, an componantur inter ſe. Juxta hunc textum, qui dixerunt differre caſtitatem, & pudicitiam, quòd iſta circà ſigna venereorum, illa circà commixtionem veneream verſetur, videntur non intellexiſſe D. Thomam. Juxta priorem textum ipſe Caramuel citat D. Thomam pro eadem diſtinctione caſtitatis, & pudicitiæ, & non utcumque citat, ſed tanquam doctrinam commendabilem, *& valdè notandam*, tanquam *utilem ad plurium difficultatum ſolutionem*. Neque enim doctrina improbabilis utilis eſt ad plurium difficultatum ſolutionem, ut & ipſe Caramuel notavit contra Dianam *in Theol. fundam. num.* 2756. *fundam.* 58.

7 Infero primò: ergo textus malè intellectus D. Thomæ continet doctrinam utilem ad plurium difficultatum ſolutionem.

8 Infero ſecundò: ergo ſententia, quæ nullo alio fundamento nititur, quàm authoritate D. Thomæ, poſtquam reperitur, hanc authoritatem eſſe malè intellectam, adhuc eſt utilis ad plurium difficultatum ſolutionem. Cujus oppoſitum manifeſtè concluditur. Etenim ſententia, quæ non eſt probabilis, non eſt utilis ad difficultatum ſolutionem: ſed ea, cujus totum fundamentum eſt authoritas aliqua malè intellecta, convincitur, nullum illi remanere fundamentum; atque adeò neque probabilitatem; cùm probabilitas conſiſtat eſſentialiter in eo, quod gravi fundamento ducatur: ergo ea, cujus totum fundamentum eſt authoritas malè intellecta, non eſt utilis ad difficultatum ſolutionem.

9 Tertiò. Qui citant D. Thomam pro ea diſtinctione caſtitatis, & pudicitiæ, videntur non intellexiſſe D. Thomam: ſed Caramuel in priori textu citat D. Thomam pro ea diſtinctione caſtitatis, & pudicitiæ: ergo Caramuel videtur non intellexiſſe D. Thomam. Sed hoc conſequens eſt falſum; Caramuel enim agnovit pravam intelligentiam textus D. Thomæ circà diſtinctionem caſtitatis, & pudicitiæ, ut ex poſtremo textu relato patet. Et tamen major, & minor ſunt Caramuelis. In legitimo autem ſyllogiſmo malè componuntur præmiſſæ veræ cum conſequenti falſo.

10 Neque effugiet, qui dixerit, in priori textu loqui Caramuelem *de quæſt.* 151. D. Thomæ, & in poſteriori *de quæſt.* 143. Nam eadem, quæ habet D. Thomas circà pudicitiam, & caſtitatem *in quæſt.* 143. habet etiam *in quæſt.* 151. & ſolùm eſt diverſitas, quòd in uno loco magis, in alio minùs rem explicet, ut conſideranti patebit.

CAPUT II.

Non eſſe probabilem partem affirmativam quæſtionis.

11 NOn cauſabitur Caramuel, quod affirmem, eam partem non eſſe probabilem: tum quia non fatetur, ſuam eſſe eam ſententiam: tum etiam, quia ipſe impertitur arma, quibus probabilitas ejus obtruncetur, dum dixit, non intellectam eſſe authoritatem D. Thomæ. Ex quo ita inſtauro argumentum.

12 Ea opinio non eſt probabilis, quæ omninò caret fundamento: ſed pars affirmans omninò caret fundamento: non eſt ergo probabilis. Major patet ex definitione opinionis probabilis. Minor oſtenditur: Totum fundamentum eſt authoritas Divi Thomæ conſtituentis diſtinctionem adæquatam inter pudicitiam, & caſtitatem, & adſcribentis caſtitati ſolam commixtionem veneream: hoc autem fundamentum omninò corruit, eo quòd Divus Thomas id non aſſerat: caret ergo fundamento prædicta ſententia. Conſequentia patet, & major eſt adverſariorum.

13 Minor conſtabit, ubi conſtiterit, quàm alia ſit mens D. Thomæ. Et quidem *in* 1. 2. *q.* 143. *art. unic.* fundamentum dedit D. Thom. ad ponendam eam diſtinctionem inter caſtitatem, & pudicitiam, niſi alibi mentem ſuam expoſuiſſet. *In eo* itaque *artic. unic. in corp.* hæc verba habet: [Oportet autem diverſificare ſpecies virtutem ſecundùm diverſitatem materiæ, vel objecti. Eſt autem temperantia circà delectationes tactus, quæ dividuntur in duo genera. Nam quædam ordinantur ad nutrimentum: & in his quantum ad cibum eſt abſtinentia; quantum autem ad potum propriè ſobrietas. Quædam verò ordinantur ad vim generativam; & in his quantum ad delectationem principalem ipſius coitus eſt caſtitas; quantum autem ad delectationes circumſtantes, quæ ſunt in oſculis, tactibus, & amplexibus, attenditur pudicitia.] In quibus verbis videtur ſuffragatus fuiſſe ei diſtinctioni.

14 Explicuit autem mentem ſuam Angelicus Præceptor *quæſtione* 151. *artic.* 4. cui hunc titulum præſcribit: [Utrùm pudicitia pertineat ſpecialiter ad caſtitatem?] Et *in corp.* ſic reſpondet. *Dicendum, quòd ſicut dictum eſt, nomen pudicitiæ à pudore ſumitur, in quo verecundia ſignificatur: & ideò oportet, quòd pudicitia propriè ſit circà illa, de quibus homines maximè verecundantur. Maximè autem verecundantur homines de actibus venereis* (nota, quomodo ſub pudicitia comprehendat omnes actus venereos tanquam materiam, circà quam verſatur (*ut Auguſtinus dicit* 14. *de Civitat. Dei*,

Digitized by Google

In tantum, quòd etiam concubitus conjugalis, qui honeſtate nuptiarum decoratur, verecundia non careat. (Ecce pudicitia verſatur etiam circà concubitum conjugalem: ergo non ſolùm circà ſigna commixtionis venereæ.) *Et hoc ideò, quia motus genitalium membrorum ſubjicitur imperio rationis, ſicut motus aliorum externorum membrorum. Verecundatur autem homo non ſolùm de illa commixtione venerea, ſed etiam de quibuſcumque ſignis ejus.* (Ecce quomodo pudicitia complectitur utrumque) *ut Philoſophus dicit in 2. lib. Rethoric. Et ideò pudicitia attenditur propriè circà venerea, & præcipuè circà ſigna venereorum*, (Iterùm declarat, pudicitiam verſari circà utrunque; præcipuè circà ſigna venereorum: ergo minùs præcipuè circà alia venerea) *ſicut ſunt aſpectus impudici, oſcula, & tactus. Et quia hæc magis ſoleat deprehendi, ideò pudicitia magis reſpicit hujuſmodi exteriora ſigna.* (Si magis reſpicit exteriora ſigna: ergo etiam reſpicit alia venerea. Deinde ſicut accidentale eſt pudori, quòd magis deprehendantur ea exteriora ſigna; ita accidentale eſt pudori, quòd magis reſpiciat talia ſigna.) *Caſtitas autem magis ipſam veneream commixtionem.* (Ergo ſi caſtitas magis reſpicit ipſam veneream commixtionem: ergo etiam reſpicit reliqua alia venerea, cùm *Magis* ſit correlativum ad *Minus*.) *Et ideò pudicitia ad caſtitatem ordinatur, non quaſi virtus ab ipſa diſtincta* (nota concluſionem correſpondentem titulo articuli) *ſed ſicut exprimens caſtitatis circumſtantiam quandam.* (Pudicitia ergo ſolùm eſt circumſtantia caſtitatis.) *Interdum tamen unum pro alio ponitur.* Quid clarius?

15 Ex quibus fit manifeſtum, S. Thomam non conſtituere pudicitiam, & caſtitatem quaſi virtutes adæquatè diſtinctas. Primò, quia expreſsè dicit, quòd *Pudicitia ordinatur ad caſtitatem, non quaſi virtus ab ipſa diſtincta.* Secundò, quia dicit, pudicitiam eſſe circumſtantiam caſtitatis, ſive, quod idem eſt, nomen *pudicitiæ* exprimere *caſtitatis circumſtantiam quandam.* Tertiò, quia docet, etiam pudicitiam extendi ad omnia venerea, & non ſolùm ad ſigna venereorum, ut circà textum quinquies notavi.

16 Et ita explicat Caiet. *in hunc locum.* Ubi cùm objeciſſet ea Martino hoc argumentum: [Pudicitia eſt de illis actibus, de quibus maximè verecundamur: ſed homines magis verecundantur de actibus venereis, quàm de is, qui ſunt ſigna venereorum: ergo pudicitia eſt magis circà venereos actus, quàm circà ſigna eorum.] Reſpondet: [Reſpondetur, quòd *pudicitia* apud authorem *eſt circà utraque*, ſcilicet ſigna, & actum venereum: & ſimiliter *caſtitas eſt circà utraque*. Differentia ergo non eſt ex hoc, quòd caſtitas verſatur circà actum, & pudicitia circà ſigna, ut prima, & tertia objectio ſupponit. Et propterea non oportet eas aliter ſolvere, quia ex hac falſa imaginatione procedunt. Sed differentia eſt, ut in littera dicitur, *in explicatione:* quia pudicitia *explicat magis* virtutem illam quoad ſigna.]

17 Et quòd caſtitas verſetur generaliter circà omnia venerea, expreſſit S. Thom. *ibid. art.* 2. *corp.* ubi ait: [Nomen caſtitatis dupliciter accipitur. Uno modo propriè: & ſic eſt ſpecialis virtus, habens ſpecialem materiam, ſcilicet *concupiſcentias delectabilium, quæ ſunt in venereis.* Alio modo nomen caſtitatis accipitur metaphoricè,] &c. Ubi vides, quando S. Thom. aſſignat ſpecialem materiam caſtitatis, eum aſſignare pro tali ſpeciali materia generaliter omnes concupiſcentias delectabilium, quæ ſunt in venereis.

18 Et quidem dato, & non conceſſo, quod D. Thomas conſtituiſſet caſtitatem, & pudicitiam tanquam virtutes diverſas, adhuc nihil ſuffragaretur oppoſitæ parti; quia caſtitatem Religioſam non aſſignat D. Thomas ſub nomine *caſtitatis*, ſed ſub nomine *continentiæ*, ut patet *quæſt.* 186. *art.* 4. Cujus titulus eſt, [utrùm perpetua continentia requiratur ad perfectionem Religionis?] Et in corpore reſpondet: [Ideò continentia perpetua requiritur ad perfectionem Religionis, ſicut & voluntaria paupertas.] At *in q.* 153. *art.* 2. materiam continentiæ aſſecit univerſaliter eſſe *concupiſcentias delectabilium tactus:* & ad quartum dicit, has concupiſcentias intelligi non delectationes ciborum, ſed venereorum. Unde patet, quod ſecundùm D. Thomam caſtitas promiſſa in Religione non eſt limitata, ut verſetur ſolùm circà delectationem coitus venerei, ſed generaliter circà omnia venerea.

CAPUT III.

Eſſe etiam improbabilem poſitivè eandem partem affirmantem.

19 NOn ſolùm non eſt probabilis ea ſententia de diverſitate caſtitatis à pudicitia, verùm etiam eſt poſitivè improbabilis, id eſt, certò falſa. Et primò quidem conſtat inter omnes, non unam aut alteram partem caſtitatis promitti in Religione (excipe multas Religiones militares) ſed caſtitatem omnimodam, ideſt totum illud, quod ſub nomine caſtitatis propriè concluditur. Et ita P. Suarez *tom.* 3. *de Relig. lib.* 2. *cap.* 11. *num.* 10. ait, eſſe *per ſe notum*, votum caſtitatis religioſæ, ſicut & Ordini ſacro adnexum, eſſe *de tota materia caſtitatis.* Et *lib.* 9. *cap.* 2. *num.* 2. ait, eſſe certiſſimum, votum caſtitatis religioſæ ad omnem actum externum; & internum terminari, ut referam *diſp. ſeq. cap.* 10. ubi Thom. Sanchez, & plures alios Theologos dabo, ſcilicet ferè omnes, qui hoc punctum tetigerunt. Vide P. Pellizzarium *tom.* 1. *tract.* 4. *capit.* 3. *quæſt.* 1.

20 Secundò, licet nomen caſtitatis poſſit habere varias uſurpationes, caſtitatem in Religione promiſſam accipiendam eſſe juxta communem fidelium uſurpationem. Itaque dum quis in Religione vovet caſtitatem, ſe obligat ad ſervandum quidquid ſub hoc nomine continetur, juxta communem uſurpationem ejus vocis. Patet, quia non eſt pro libito cujuſque aſſignare materiam voti Religionis: ſed debet promittere juxta propriam nominum ſignificationem. Propria autem ſignificatio eſt illa, quam tribuit communis acceptio vocabuli.

21 Certiſſima ergo concluſio eſt, caſtitatem religioſam, (idem dic de caſtitate annexa Ordini ſacro) verſari non ſolùm circà actus conſumatos, ſed etiam circà quaſlibet exteriores delectationes venereas. Hanc concluſionem affirmat tanquam certam Caramuel *in Theologia fundamentali, fund.* 51. *num.* 1409. ut conſtabit *cap. ſequenti.*

22 Hanc eſſe ſententiam D. Auguſtini, conſtat apertè *ex diſp. ſequenti*. Primò *ex cap.* 6. ubi patet juxta D. Auguſtinum, caſtitatem verſari circà omnes actus venereos, etiam internos. Secundò *ex c.* 9. ubi fit certum, Auguſtinum aſſerere expreſsè, votum caſtitatis violari etiam per actus impudicos internos: unde à fortiori ſecundùm ejuſdem doctrinam colligitur, violari per actus impudicos externos. Argumentum enim à Divo Auguſtino aſſumptum magis urget in actibus impudicis externis.

23 Pro cujus demonſtratione interrogo, an non ſit certiſſimum, votum jejunii includere unicam duntaxat comeſtionem? Deinde ex quo capite proveniat hæc certitudo? nullum eſt aliud, niſi, quod nomine jejunii Eccleſiaſtici omnes intelligunt unicam comeſtionem cum abſtinentia à carnibus. Unde votum jejunii obligare ad unicam duntaxat comeſtionem, eſt evidenter certum. Sed nomine caſtitatis religioſæ intelligunt omnes virtutem, quæ cohibet omnes delectationes venereas: ergo eadem evidentia certum eſt, votum caſtitatis obligare ad vitandum non ſolùm actum conſumatum venereum, ſed quaſcunque etiam ejus generis delectationes. Conſequentia patet, quia omnes Religioſi dum permittunt caſtitatem, ſe obligant ad eam virtutem ſecundùm communem uſurpationem hujus nominis: ſicut qui vovent abſolutè jejunium Eccleſiaſticum, ſe obligant ad jejunium ſecundùm communem ſignificationem, & uſurpationem vocis *Jejunium*.

24 Confirmatur. Nam ut oſtendi *diſput.* 12. *cap.* 4. in illis quæſtionibus, quarum reſolutio dependet omninò à ſignificatione vocum, communis omnium, aut ferè omnium Doctorum ſententia facit evidentiam moralem: ſed hæc quæſtio, an caſtitas verſetur circà actus libidinis externos non conſumatos, omninò dependet à ſignificatione vocis *Caſtitas*; ergo in ea facit evidentiam moralem communis omnium, aut ferè omnium Doctorum ſententia. Sed communis omnium, aut ferè omnium Doctorum ſententia affirmat, caſtitatem verſari etiam circà actus libidinis externos non conſumatos; & nomine caſtitatis comprehendi virtutem, quæ hos etiam fugit: ergo eſt evidens moraliter, quod caſtitas terminatur ad fugiendos etiam actus libidinis externos non conſumatos. Vide cæteras hujus argumenti confirmationes *in diſputat. ſequenti, cap.* 10.

CAPUT IV.

Ex edicto Tribunalis Fidei promovetur certitudo ſtatutæ doctrinæ.

25 DIſputat. 9. *de Probabilitat. capit.* 131. oſtendi, omnes propoſitiones in materia morum hucuſque in Indice expurgatorio damnatas à Sacro Fidei Tribunali Hiſpanico, eſſe improbabiles: non quia ejus authoritas ſit infallibilis; id enim privilegium ſolùm convenit Romanæ Cathedræ; ſed quia maturiſſima conſultatione habita, ſemper applicarunt principium certum, unde illæ ſunt improbabiles, ut inductione facta cuilibet conſtare poterit. Ex hoc capite oſtendo in præſenti, certam eſſe doctrinam, quæ docet, votum caſtitatis religioſæ verſari circà quaſcunque delectationes exteriores, & non ſolùm circà actum conſumatum.

26 Quod ſic probatur. Si votum caſtitatis religioſæ non verſaretur circà tactus venereos, Religioſus, qui tactibus impudicis pollueret ſæcularem, non peccaret contra votum caſtitatis: atqui certum eſt, Religioſum ſic tangentem, peccare contra votum caſtitatis: eſt ergo certum, quòd votum caſtitatis religioſæ verſatur etiam circà tactus venereos, & non ſolùm circà actus conſumatos. Conſequentia dialectica eſt: & major evidens, quia nemo operatur contra votum, dum exequitur id, à quo non promiſit abſtinere.

27 Minor probatur. Sacrum Fidei Tribunal Hiſpanicum ſub Card. D. Antonio Zapata Inquiſitore Generali in Indice expurgatorio ann. 1632. & in Indice expurgatorio ann. 1640. ſub D. Antonio Sotomajor, Inq. General. damnavit in Hieronymo de Llamas *Summ. part.* 3. *cap.* 8. §. 16. & expungi præcepit hanc periodum: [Quando ſola mollities committitur tactibus profeſſi, vel in ſacris conſtitu-

Digitized by Google

ſtituti, ſi patiens eſt ſæcularis, non tenetur dicer: ampliùs, niſi, *Paſſus ſum voluntariè pollui tactibus alienis*. Neque in ſacris conſtitutus, vel profeſſus ampliùs tenetur dicere, niſi, *Tangens impudicè, alium pollui*; & ſi non ſit cognitus, non tenetur explicare, *Et ſum in ſacris*, vel *profeſſus*, aut *profeſſa Religionem*, ut de ſe liquet: quia ſacra perſona non eſt in tali caſu violata.] Cum ergo prædictum judicium Inquiſitionis proceſſerit ex cognitione cauſæ, id eſt, cognoſcendo certitudinem oppoſitę partis (ſtultum enim eſt aliter opinari de viris doctiſſimis, qui ante publicam damnationem rem examinant accuratiſſimè, & lentiſſimo gradu) magnum argumentum eſt certitudinis hujus doctrinæ.

28 Et ideò Caramuel *fund.* 51. *num.* 1409. cenſuit, eam propoſitionem Hieronymi de Llamas eſſe improbabilem; & cenſuram Inquiſitionis Hiſpanicæ fuiſſe juſtam. Ait enim: [Hæc verba (*Hieronymi de Llamas*) niſi limitentur, intolerabilia ſunt; & ideò eadem *meritò* ex hujus Theologi ſumma expuoxit Sancta Inquiſitio Hiſpanica.]

29 Unde etiam colliges, Caramuelem apertè in eo loco declaraſſe mentem ſuam, videlicet non eſſe probabilem aſſertionem, quæ votum caſtitatis religioſæ trahit, & non extendit ad quaslibet tactum delectationes impudicas. Quod ampliùs adhuc declarat *loco citato*, ubi cùm hunc titulum præfigeret: [An Religioſus, qui tactibus polluit ſæcularem, peccet contra votum caſtitatis?] ſic reſolvit: [Caſui hoc modo propoſito facillima reſponſio dabitur ab eo, qui caſum aſſertivè ſolvat: homo enim tangendo tangitur; nec poteſt non laſcivire, qui propriis tactibus provocat ad laſciviam. Hæc eſt veritas unica, *contra quam nihil audiendum, aut dicendum* in praxi.] Qua ultima hemiperiodo planè ſignificat, eam partem non eſſe probabilem; cùm in ſententia Caramuelis, quidquid practicè probabile eſt, ſit audiendum, & docendum, ut ſæpiùs inculcat, & meritò.

30 Deinde *num* 1412. ampliùs expoſuit per hæc verba: [Religioſus, qui ſe ad pollutionem, vel ad laſcivam delectationem (*nota vel*) excitat, tangendo alterum, vel tactibus his delectatur (*nota etiam hanc ſecundam partem disjunctivam*) peccat contra promiſſam caſtitatem; & ideò in confeſſione non ſolùm debet explicare ſtatum perſonæ, quam polluit, ſed proprium etiam.] Et addit: [Et hanc puto concluſionem ab omnibus admitti debere,] putat ergo, oppoſitam non eſſe probabilem; cùm opinio merè probabilis non ſit talis, ut ab omnibus admitti debeat, & ſola propoſitio certa ab omnibus debeat admitti, ut & ipſe Caramuel paſſim clamat, & jure quidem meritò. Quare ſi *in comment. in Regul.* inclinavit in eam partem, quòd probabilis eſſet ſententia, quòd Caſtitas Religioſa non verſatur circà tactus laſcivos, ſed ſolùm circà actus conſummatos naturales, vel innaturales; in hoc loco Theologicæ fundamentalis apertè revocat, dum jam aſſerit, eam non eſſe probabilem.

31 Sed adhuc mihi lis eſt cum Caramuele in hoc loco Theologiæ fundamentalis. Nam *num.* 1411. cùm pro ea ſententia ab Inquiſitoribus damnata citaſſet præter Hieronymum de Llamas Moſcicenſem, Geſualdum, Graffium, & P. Tamburinum (eſt longè diverſum, quod in hac parte ait Tamburinus, nec negat votum caſtitatis religioſæ avertere à tactibus laſcivis) affert ex Diana *par.* 9. *tractat.* 8. *reſolutio.* 65. hæc verba: [Cautè legendi ſunt Tamburinus, Geſualdus, Graffius, Moſcicenſis, Caramuel: & caveant in poſterùm Authores hanc ſententiam in ſuis operibus ampliùs imprimere.] Quæ verba Dianæ Caramuel vocat *amariſſima*. Et addit intra parentheſin: [Llamas non ponit, quia dixerat eſſe ab Inquiſitionis ſancto Tribunali correctum.] Superaddit Caramuel: [Doceri volo duo. Alterum, quot ſint Authores ſufficientes, ut opinio aliqua cenſeatur probabilis? Hæret enim hic animus, cùm videt ſex Authores citari, & nihilominus eorundem expungi, & damnari ſententiam.]

32 Et quidem ego neſcio componere hanc periodum cum antecedentibus ſuprà relatis. Etenim Caramuel disertè aſſerit, ubi aſſertio eſt certa, neque centum Authores ſufficere ad probabilitatem partis oppoſitæ. Vide *apolog. de Probabilit. num.* 90. & *fundam.* 11. *num.* 438. *fin.* & *num.* 454. Deinde in textibus citatis, ut vidimus, prædictam opinionem Hieronymi de Llamas eſſe intolerabilem aſſerit, & meritò expunctam à ſacro Tribunali; & contra oppoſitam veram nihil audiendam, nihil docendum in praxi, & illam ab omnibus admitti debere: quod eſt dicere, hanc eſſe omninò certam, illam verò certò falſam. Si enim ipſe fatetur, illam eſſe intolerabilem, meritò damnatam, certò falſam, cur expoſtulat cum Diana, quòd dixerit, talem aſſertionem cautè legendum? Numquid ſex Authores prævalere poſſunt contra certitudinem, quam ipſe Caramuel aſſertioni adſcribit? Nunquid amariora ſunt verba Dianæ, dum dicit, eam aſſertionem cautè legendam; quàm Caramuelis, dum dicit, eam eſſe intolerabilem, & à Sancta Inquiſitione expunctam?

DISPUTATIO XXXVII.

An votum caſtitatis religioſæ verſetur circà actus internos luxuriæ?

CAPUT PRIMUM.

Refertur ſententia Caramuelis.

1 COmmentario *in Regul. diſput.* 66. *num.* 981. iterùm inducit novam pudicitiæ uſurpationem, per quam hæc virtus adæquatè differat à caſtitate, ut caſtitatem religioſam voto firmatam laxet, & eximat ab onere vitandi actus luxuriæ internos. Ita enim aſſerit: [Diſtinguitur etiam caſtitas à pudicitia, quòd illa ſit corporis, hæc animæ. Unde Auguſtinus *contra Julianum lib.* 4. *Pudicitia res eſt animæ, virginitas corporis. Denique illa integra in animo permanente, poteſt iſta de corpore ſibi violenter auferri: & cùm iſta integra manet corpori, poteſt illa in animo laſciva voluntate corrumpi.* Ut philoſopharis de virginitate, ita de caſtitate agere debes: quia monaſtica caſtitas eſt virginalis: & in hoc differimus à Religioſis Militibus, quoniam ipſi vovent conjugalem. Et *in libris de Civitate*, Pudicitiam eſſe animæ, cui comes ſemper ſit fortitudo. Et *epiſt.* 22. ait: *Pudicitia vi nec in carne, nec in animo violari poteſt.* Non violatur in carne, in qua non conſiſtit: non in animo, qui cùm ſit liber, violentia non poteſt gubernari:] Hucuſque Caramuel.

2 Ex quo principio infert concluſionem ſecundam *num.* 984. his verbis. [Intentio fornicandi, v. g. formaliter eſt contra pudicitiam, objectivè verò contra caſtitatem. Unde qui habet talem intentionem, ſicut de facto non fornicatur, ſed vult fornicari; ita de facto non perdit caſtitatem, ſed vult perdere: ac proinde ille actus non eſt ſacrilegium formaliter, ſed materialiter, hoc eſt, non eſt intrinſecus ſacrilegium, ſed extrinſecùs, & objectivè; nimirum intentio committendi ſacrilegium.] Et poſt pauca: [Ex dictis conſtat, æqualiter peccare novitium, qui habet intentionem fornicandi poſt profeſſionem, ac profeſſum; quia ille actus totam malitiam deſumit ab objecto: & ratio ſacrilegii non eſt ipſi forma, ſed terminus.

3 Attende diligenter totum fundamentum hujus doctrinæ, ut de ejus probabilitate, vel improbabilitate judicare poſſis. Quod his terminis circumſcribitur Caſtitas differt à pudicitia, quòd illa reſpicit actus delectationum venerearum externarum; pudicitia verò internarum: ſed Religioſus caſtitatem vovet, non pudicitiam: ergo Religioſus ſolùm vovet abſtinere ab actibus delectationum externarum venerearum, non verò internarum. Minorem affirmat *nu.* 982. his verbis: [Voto ſolemni monachus promittit (expreſsè, ſeu implicitè, de quo non ago) caſtitatem; *Pudicitiam non vovit directè.*] Et *nu* 996. [Non perdi caſtitatem, ſed pudicitiam. Hæc voto non eſt firmata, ſed illa firmata, ſed illa.] Major verò inde probatur, quòd ea ſit doctrina S. Auguſtini aſſerentis, virginitatem eſſe rem corporis, pudicitiam verò rem animi: & ſola voluntate perdi pudicitiam, non virginitatem. Caſtitatem autem, & virginitatem pari gradu cenſeri, quia caſtitas, quam profitetur Religioſus in ordine monachali, aut mendicanti, eſt caſtitas virginalis; in eo enim diſcriminatur à caſtitate, quam profitetur Religioſus militaris, quæ non virginalis, ſed conjugalis eſt.

CAPUT II.

Prædictam doctrinam improbabiliſſimè attribui Divo Auguſtino.

4 CUm totum fundamentum ejus doctrinæ nitatur ſola authoritate D. Auguſtini, operæ pretium eſt examinare, an aliqua probabilitate attribuatur D. Auguſtino præfata differentia caſtitatis à pudicitia. Si enim conſtiterit, eam perperam attribui Auguſtino, totum fundamentum corruit. Corruente autem fundamento, probabilitatem cadere neceſſe eſt; cùm ex definitione opinionis probabilis manifeſtum ſit, eam non eſſe probabilem, quæ fundamento caret.

5 Et quidem magnæ molis erat, omnium, aut ferè omnium fidelium mentes ab ea communi exiſtimatione avertere, qua perſuaſum ſibi habent, omnimodam caſtitatem, quam vovent Religioſi, ad interiores etiam actus extendi, & circà internam luxuriam, tanquam circà materiam verſari: ideòque altius jaciendum erat fundamentum. Quare non poſſum non vehementer mirari, quòd tam levi flatu tantam molem author conatur extollere.

6 Enim verò meridiana luce clarius eſt, S. Auguſtinum non modò non dixiſſe id, quod illi tribuit Caramuel; ſed & apertè docuiſſe oppoſitum, tum in iis ipſis textibus, quos producit is Author, tum *in toto lib.* 4 *contra Julianum*. Et certiſſima conjectura cenſeo, Authorem non legiſſe eum textum in ipſo Auguſtini libro: ſi enim in eo legiſſet cum antecedentibus, & conſequentibus, vel tenuiſſet oppoſitum, vel clauſiſſet oculos meridianæ luci.

7 Sed antequam eos textus Auguſtini relegas, & cæteros alios à me producendos examines; præmittendum eſt, Julianum Pelagii

diſcipulum docuiſſe, concupiſcentiam carnalem, quæ concupiſcit adverſus ſpiritum, & militat in membris humanis, eſſe quid bonum; & conjuges exactè ſervantes legem matrimonii, eo bono uti bene; homines autem laſcivos, & luxuriæ ſervientes, eo bono uti malè. E contra S. Auguſtinus eam concupiſcentiam, quæ ſpiritui adverſatur, docet eſſe malam; cùm non poſſit eſſe bonum, quod inclinat ad malum. Quare homines luxuriæ ſervientes docet eo malo uti malè; conjuges caſtos eo malo uti benè; continentes autem eo malo meliùs non uti.

8 Prætereà Auguſtinus docebat, uſum bonum hujus mali eſſe donum Dei. E contra Julianus impugnabat; eo quòd iſte bonus uſus concupiſcentiæ reperitur in conjugibus, & in virginibus infidelibus, in quibus non poteſt dici, quòd virginitas, & caſtitas conjugalis ſit donum Dei. Cui reſpondebat D. Auguſtinus, quòd licèt in infidelibus reperiatur virginitas carnis, aut lex conjugii non violata; non tamen pudicitia virginalis, nec pudicitia conjugalis, ſicut nec vera virtus placens Deo; nam ſine fide impoſſibile eſt placere Deo.

9 Præmittendum etiam eſt, duplici uſurpatione accipi virginitatem.... Primò pro materiali integritate corporis, qua ratione non eſt virtus. Secundò prout eſt virtus, qua ratione eſt affectus ad pudicitiam corporis retinendam. Et aliquando etiam ſumitur pro affectu ad puritatem corporis, & mentis conſervandam.

10 Igitur in *lib. 4. cap.* 8. in eo textu priori allegato reprehendit Auguſtinus Julianum propter duo. Primum, quòd dixerit, uſum bonum concupiſcentiæ repertum in conjugibus Chriſtianis non eſſe donum Dei, quia pudicitia conjugalis reperitur in idololatris. Secundùm, quòd dixerit, eum non eſſe donum Dei, quia virginitas reperitur in idololatris. Attende ergo obſecro, & lentis oculis relege textum Auguſtini, quem integrum do. *Quid eſt autem, quod loqueris, nihil pertinere ad laudem gratiæ, ſi id donet illis, quod peccata impiis largiuntur?* (id eſt, non pertinere ad laudem gratiæ, neque eſſe donum Dei, ſi donet Chriſtianis eum bonum uſum concupiſcentiæ, quem inter peccata idololatriæ habent Gentiles.) *Propter pudicitiam ſcilicet conjugalem, quam tibi habere videntur, & impii. Homo contentioſè, virtus donatur vera per gratiam, non quæ vocatur, & non eſt.* (Ecce reſpondet Auguſtinus non eſſe donum gratiæ eam, quæ vocatur virtus, & revera talis non eſt.) *Ut quid autem pudicitiam, & virginitatem, quaſi ejuſdem generis jungis?* (Non enim ſunt ejuſdem generis: cùm prima ſit vera virtus, & ſecunda ſit materialis integritas corporis, ſcilicet ex communi modo uſurpandi nomen virginitatis.) *Pudicitia eſt res animi, & virginitas corporis.* (Ecce virginitas eſt materialis integritas corporis; pudicitia autem, utpote virtus, pertinet ad animum.) *Denique illa integra in animo permanente, poteſt iſta de corpore violenter auferri.* (Si loqueretur de virginitate, quæ eſt virtus, falſa eſſet iſta propoſitio Auguſtini, quia virtus non poteſt violenter auferri, quantumvis auferatur integritas corporis.) *Et cum iſta integra manet corpori, poteſt illa in animo laſciva voluntate corrumpi. Propter quod ego non dixi, verum conjugium, ſive viduitas, ſive virginitas; ſed vera pudicitia, ſive conjugalis, ſive vidualis, ſive virginalis dicenda non eſt, niſi quæ veræ fidei mancipatur.* (Nota, quod diſtinguit inter pudicitiam virginalem, & virginitatem; quia prima eſt virtus, & ſecunda eſt materialis integritas corporis. Item nota, pudicitiam conjugalem, quæ abſtinet ab omnibus, quæ ſunt illicita intra matrimonium.) *Conjuges enim, & viduæ, & virgines poſſunt eſſe, & pudicæ non eſſe; ſi contaminata voluntate mœchantur, ſi ſpiritu impuro ſtupra perpetranda decernunt.* (In prima parte, ſcilicet, *contaminata voluntate mœchantur*, videtur loqui de fornicatione reali, & illam referre ad conjuges, & viduas; nam ſecundam partem, *ſi ſpiritu impuro ſtupra perpetranda decernunt*, ad ſolas virgines referre poteſt. Et ita pudicitia ad externa, & interna extenditur. Sed ſi velis utranque partem ad ſolum deſiderium fornicationis referre, nihil obſtat; nam etiam ad externa extendi pudicitiam, inferiùs aſſerit: ad utrunque enim extendi, certiſſimè conſtabit ex Auguſtino:) *In quibus tamen, &c. Quæ concupiſcentia malam non eſſet, ſi ſola generandi cauſa ad licitum concubitum moveretur. Nunc verò, cùm ei reſiſtit conjugalis pudicitia, limes eſt mali, & ideò bonum eſt.* Vides, quomodo conjugalis pudicitia reſiſtit concupiſcentiæ, dum abſtinet ab iis, quæ ſunt illicita etiam in conjugio: ergo reſiſtit abſtinendo ab externis. Quid eſt, quòd pudicitia conjugalis ſit limes concupiſcentiæ, niſi quia permittit licita in conjugio, & interdicit omnia illicita? ergo etiam interdicit externa illicita. Sed paulò poſt evidentiùs declarat Auguſtinus, quomodo ad pudicitiam ſpectat abſtinere ab illicitis externis, verbis *num.* 17. referendis.

11 Ex quibus verbis patet primò, pudicitiam ſecundùm Auguſtinum non differre à virginitate, quæ eſt virtus, ſed à virginitate, quæ eſt materialis integritas corporis, cùm virginitas, quæ eſt virtus, non poſſit violenter auferri, ut in ſcholio textus notavi. Et ideò malè aſſeritur à Caramuele, quòd virginitas, quæ eſt virtus, reſpicit tantùm externas voluptates venereas; cùm non agat Auguſtinus de virginitate, quæ eſt virtus.

12 Deinde, quia ibi dicit, pudicitiam donari per gratiam, non verò virginitatem. Etenim cùm dicit, pudicitiam, & virginitatem non eſſe ejuſdem generis, loquitur de generibus immediatiſſimè ante allatis. Nam in verbis immediatè antecedentibus diſtinxit duo genera: aliud veræ virtutis, aliud ejus, quæ ſolùm vocetenus eſt virtus; quorum primum donatur per gratiam, ſecundum non item. Et immediatè reprehendit Julianum, quòd pudicitiam, & virginitatem velit eſſe ejuſdem generis, cùm ad diverſa genera pertineant: cùm pudicitia pertineat ad genus veræ virtutis, virginitas autem (ſumitur enim pro materiali integritate corporis) non pertineat ad genus veræ virtutis, ſed ejus duntaxat, quæ vocetenus eſt virtus. Quibus ſi adjungas ea verba, *pudicitia eſt res animi, virginitas corporis*, manifeſtè conſtat, loqui de virginitate merè corporali: aliàs non eſſet ad rem reſpectu verborum antecedentium. Ad quid enim immediatè ante diſtinguit Auguſtinus duplex genus, aliud veræ virtutis, & aliud ejus, quæ vocetenus eſt virtus, niſi ut explicet differentiam pudicitiæ, & virginitatis? & ut aſſerat, aliam eſſe corporalem, & aliam eſſe rem animi: nam quæ corporalis eſt, vocetenus eſt virtus; quæ autem res eſt animi, eſt vera virtus. Quod evidenter confirmatur verbis ſequentibus jam perpenſis, quòd virginitas poſſit violenter auferri, cùm vera virtus revera non poſſit violenter auferri.

13 Itaque quo ſenſu dixerit Auguſtinus [pudicitiam eſſe rem animi, virginitatem corporis] patet ex tribus propoſitionibus, quas Auguſtinus conjunxit. Primam: *Virtus donatur vera per gratiam; non quæ vocatur, & non eſt.* Secundam: *Ut quid autem pudicitiam, & virginitatem quaſi ejuſdem generis jungis?* Id eſt, perperam utramque confundis? Tertiam: *Pudicitia eſt res animi, & virginitas corporis.* Quæ tres propoſitiones reddunt hunc ſenſum: [Pudicitiam, & virginitatem malè confundis, quia pudicitia eſt res animi, eo quòd eſt virtus vera donata per gratiam; & virginitas eſt res corporis, quæ vocatur virtus, & non eſt.

14 Prætereà Auguſtinus inter virginitatem, & virginalem pudicitiam diſtinguit: *Propter quod ego non dixi, verum conjugium, ſive viduitas, ſive virginitas; ſed vera pudicitia, ſive conjugalis, ſive vidualis, ſive virginalis:* ergo apertè diſtinguit inter virginitatem materialem corporis, & virginitatem, quæ eſt virtus; iſtamque vocat pudicitiam virginalem, & illam vocat virginitatem. Cùm ergo dicit, virginitatem eſſe rem corporis, & pudicitiam rem animi, non loquitur de virginitate, quæ eſt virtus, ſed de virginitate, quæ eſt materialis integritas corporis: falſum ergo eſt id diſcrimen, quod intendit Caramuel, quod pudicitia ad interna, & virginitas virtus ad externa referatur; quandoquidem ex ipſo Auguſtino conſtat, eum non loqui de virginitate, quæ eſt virtus. Quod etiam evidentius patet ex verbis paulò poſt ſubjectis in eodem capite octavo. *Nec in impiis*, (idololatris) *invenitur pudicitia virginalis, quamvis inveniatur virginitas carnis.* Ecce quo ſenſu virginitatem accipiat, nempe pro materiali.

15 Patet ſecundò ex mente Auguſtini, pudicitiam extendi etiam ad fugiendas voluptates externas venereas. Primò, quia cùm non ponat diſtinctionem inter pudicitiam, & virtutem virginitatis, ut ex dictis conſtat; infertur, pudicitiam non limitari ab Auguſtino ad ſolas internas voluptates. Secundò quia aſſerit, amitti pudicitiam per externam fornicationem; *Et pudicitia non eſt, ſi contaminata voluntate mœchatur.* Vide ſcholium horum verborum: ergo pudicitiæ virtus non ſolùm verſatur circà voluptates internas, ſed etiam circà externas. Tertiò, quia virtutem pudicitiæ dividit in conjugalem, vidualem, & virginalem: & poſteà ſubdit, pudicitiam conjugalem reſiſtere concupiſcentiæ, & eſſe limitem illius: neque enim pudicitia conjugalis aliter eſt limes concupiſcentiæ, niſi quatenus interdicit omnia ea, quæ conjugibus ſunt illicita.

CAPUT III.

Pudicitiam, ſecundùm Auguſtinum, verſari circà voluptates externas demonſtratur.

16 Ex multis locis operum Auguſtini demonſtrari poteſt, eum docuiſſe, quòd pudicitia verſatur circà voluptates externas, quas ex proprio ſuo munere avertit; quia tamen Caramuel textum ſuum (de quo (*cap. præced.*) produxit ex libro quarto contra Julianum, ideò in hoc capite ex hoc ſolo libro quarto ferè omnes textus producam, quibus hæc veritas apertè demonſtretur.

17 Et primò quidem demonſtro *ex eodem cap.* 8. & ex verbis, quæ ſubiicit Auguſtinus paulò poſt textum ſupra perpenſum. *Quid ergo quæris, utrùm in conjugibus Chriſtianis conventus* (id eſt, copulæ conjugalis) *voluptatem, pudicitiam, an impudicitiam nominem? Ecce reſpondeo: Non ipſa nominatur pudicitia, ſed ejus mali uſus bonus, quo uſu bono fit, ut illud malum* (nempe concupiſcentia) *nec impudicitia dici poſſit. Impudicitia enim eſt ejuſdem mali* (nempe concupiſcentiæ) *uſus flagitioſus, ſicut pudicitia virginalis ejuſdem mali uſus nullus.* Ex quibus verbis patet, interrogaſſe Julianum, an voluptas copulæ conjugalis dicenda eſſet pudicitia, an impudicitia? & reſpondiſſe Auguſtinum, eam voluptatem neutrum eſſe, ſed pudicitiam conjugalem eſſe concupiſcentiæ uſum bonum, impudicitiam eſſe concupiſcentiæ uſum flagitioſum; pudicitiam verò virginalem eſſe concupiſcentiæ uſum nullum. Patet ergo, quòd pudicitia virginalis avertit, & fugit omnem uſum concupiſcentiæ:

ergo

Digitized by Google

ergo etiam externum. Item, quòd pudicitia conjugalis, cùm ſit uſus bonus concupiſcentiæ, avertit omnem uſum flagitioſum: ergo etiam externum. Item quòd impudicitia eſt quilibet uſus concupiſcentiæ flagitioſus: ergo etiam externus. Sed pudicitia, & impudicitia circa eandem materiam verſantur, alia fugiendo, alia proſequendo: ergo ſi impudicitia verſatur circà voluptatem externam proſequendo, pudicitia verſatur circà eam fugiendo.

18 Demonſtro ſecundò. Nam *capit. 1. ejuſdem libri quarti*, ita docet: *Propoſitis ex meo libro verbis meis exuitas, quòd teſte Apoſtolo, dixerim, donum Dei eſſe pudicitiam conjugalem; quaſi propterea laudaverit Apoſtolus malum* (nempe concupiſcentiam) *quod tu laudas, quo caro concupiſcit adversùs ſpiritum; quo malo utitur benè pudicitia conjugalis, ſicut jam in libro ſuperiori monſtravi.* (Sed quomodo pudicitia conjugalis utitur bene eo malo concupiſcentiæ, & quam ob cauſam eſt donum Dei? attende, quod ſubdit.) *Non itaque parvum Donum Dei eſt, ita frænari hoc malum, ut ad nihil relaxetur illicitum, ſed generationi tantùm regenerandorum ſerviat ſiliorum.* Ubi vides, pudicitiam conjugalem eſſe donum Dei, & non eſſe parvum donum Dei, quod ita frænet concupiſcentiam, ut ad nihilum relaxetur illicitum: ergo pudicitia conjugalis circà omne illicitum concupiſcibile verſatur, frænando illud; ergo etiam circà externum: ergo falſum eſt dicere, quòd pudicitia ſolùm reſpicit voluptatem internam. Deinde in eiſdem verbis vides, quòd pudicitia conjugalis benè utitur malo concupiſcentiæ, quatenus illam frænat, *ut ad nihilum illicitum relaxetur*, etiam externum.

19 Demonſtro tertiò ex capite 2. ejuſdem libri, initio, *In eo verò, quod dixi bonum conjugale etiamſi non haberetur, à Domino eſſe poſcendum* (quibus utique, niſi quibus eſt neceſſarium?) *viſus ſum tibi dicere pro concumbendi viribus ſupplicandum. Sed ego pro ipſa pudicitia conjugali dixi rogandum Deum; in qua eſt concumbendi non libet uſus, ſed licitus modus.* Vides quàm apertè dicat Auguſtinus, ad pudicitiam conjugalem pertinere, non quidem dumtaxat internis actibus moderari, ſed modum licitum concumbendi: licitum, inquam, id eſt, qui excludat omnia illicita, atque adeò externa. Quæ verba tam evidentia ſunt, ut ſcholio non indigeant: ergo pudicitia circà actus externos venereos verſatur.

20 Demonſtro quartò *ex eodem capit.* 3. ubi ita inquit Auguſtinus: *Neque enim concupiſcentiam carnis, quam Joannes Apoſtolus dixit à Patre non eſſe, ego dicerem bonum: ſed bonum dixi eſſe pudicitiam conjugalem, qua reſiſtit malo concupiſcentiæ, ne ad illicita rapiat, cùm movetur.* Vide quoties repetit Auguſtinus, eſſe munus pudicitiæ conjugalis reſiſtere concupiſcentiæ, ne ad illicita rapiat; & fugam cujuslibet delectationis illicitæ pertinere ad pudicitiam; atque adeò etiam delectationis externæ. Et quam manifeſtè patet apud Auguſtinum idem omninò eſſe pudicitiam, & caſtitatem; & has non differre (ut vult Caramuel) quòd illa internis, & hæc externis delectationibus moderetur.

21 Demonſtro quintò ex eodem capite. *Nam pudicitia conjugalis inhiantem concupiſcentiam, ſive de illicito, ſive de licito, percipere voluptatem, frænat ab illicito, permittit ad licitum.* Clarior eſt textus quolibet ſcholio: inde autem hæc demonſtratio oritur. Quidquid illicitum inhiat concupiſcentia, totum id frænat pudicitia conjugalis: ſed concupiſcentia inhiat voluptates tam externas, quàm internas: ergo pudicitia conjugalis frænat voluptates tam internas, quàm externas.

22 Demonſtro ſextò ex verbis, quæ paulò poſt præcedentia ſubjungit eodem capite. *Quod autem ipſa concupiſcentia facit, ſive ad licitum, ſive ad illicitum indifferenter ardeſcere, utique malum eſt. Hoc autem malo benè utitur pudicitia conjugalis, melius non utitur continentia virginalis.* Ubi nota, quam differentiam conſtituit inter pudicitiam conjugalem, & continentiam virginalem; non quòd prior interiora vitat, poſterior autem exteriora, ut putabat Caramuel; ſed quòd pudicitia conjugalis omnia illicita fugit, etiam externa; continentia verò virginalis omnia licita, & illicita. Vide etiam eandem ferè ſententiam in fine capitis ſecundi ejuſdem libri.

23 Demonſtro ſeptimò ex parte 3. ejuſdem libri. Ubi ita habet Auguſtinum. *Virtutem eſſe pudicitiam conjugalem, promptiſſimè confiteris: omnes virtutes, etiam quæ per corpus operantur, in animo habitare non negas.* Ex quibus verbis duo colligere oportet. Primum, pudicitiam conjugalem eſſe virtutem, quæ per corpus operatur, ut expreſsè affirmat Auguſtinus: ergo non operatur ſolùm circà actus internos. Secundum, quo ſenſu dicat Auguſtinus, pudicitiam eſſe rem animi, ſcilicet quatenus *omnes virtutes, etiam quæ per corpus operantur, in animo habitare.* Vide ergo, in quo ſteterit æquivocatio Caramuelis; putavit enim, dum Auguſtinus dicit, pudicitiam eſſe, rem animi, ſenſum eſſe, quod pudicitia dumtaxat moderetur motibus internis animi; cùm tamen ipſe Auguſtinus tam clarè mentem ſuam explicet. Sed de hoc redibit ſermo capite ſequenti.

24 Demonſtro octavo ex eodem capite 3. *fine*, etiam clariſſimè. *Hoc ergo amore opus eſt, ut bonum beatificum ſit, & pudicitia conjugalis, ut ſit ejus intentio, quando utitur conjugis carne, non in voluptate libidinis, ſed in voluntate propagationis.* Quod idem eſt, ac dicere, ad virtutem pudicitiæ conjugalis requiri, quod reſpiciat tanquam finem, & motivum formale non voluptatem libidinis, ſed propagationem ſpeciei. Sed circà quam materiam debet habere id motivum formale? utique *quando utitur conjugis carne*, ſive circà uſum conjugalem: ergo non ſolùm circà actus internos.

25 Demonſtro nono ex capite 4. ubi ſic loquitur Auguſtinus. *Quando autem malè utitur bono membris bonis, niſi quando conſentit eis, quæ in nobis habitant, cupiditatibus malis? In quibus libido præ cæteris turpis eſt, cui niſi reſiſtat, horrenda immunda committit. Quo malo benè non utitur, niſi ſola pudicitia conjugalis.* Itaque ſola pudicitia conjugalis ita utitur concupiſcentiæ malo, ut illi reſiſtat, ne *horrenda immunda committat*: ſub hoc autem termino *horrenda*, quis dubitet, actiones externas venereas contineri? *Sola* dixit, quia quamvis continentia virginalis reſiſtat concupiſcentiæ, ne *horrenda immunda committat*; non tamen verificatur, quòd continentia virginalis utitur concupiſcentiæ malo, ſicut pudicitia conjugalis.

26 Demonſtro decimo *ex lib. 3. contra Julianum, cap. 21. Habet enim palmam de hujus mali* (concupiſcentiæ) *ſubjectione, quamvis minorem, pudicitia etiam conjugalis. Belligerat enim etiam ipſa contra carnalem concupiſcentiam, ne limites tori nuptialis excedat. Sed belligerat, ne definitum ex conſenſu conjugum orandi tempus irrumpat. Et ſi tantas vires habet iſta pudicitia conjugalis, tantumque Dei donum eſt, ut faciat, quod præſcribunt tabulæ matrimoniales, in ipſo quoque toro conjugali, conflictu fortiori belligerat, ne ultra quàm generandis filiis ſatis eſt, etiam ipſum conjugis corpus attrectet.* Ex in eundem ſenſum plura habet in antecedentibus, & ſubſequentibus verbis. Ubi vides, quomodo pudicitia conjugalis belligerat cum externis voluptatibus illicitis, & illius munus eſt frænare conjugem, ne indebitè *conjugis corpus attrectet*.

27 Undecimo. *Ex eodem lib. 3 cap. 14. Si verò etiam pudicitia conjugalis, & propter immoderata in ipſo quoque connubio voluptatem libidinis & propter damnabiles concupiſcentias, ne præter conjugis naturalem uſum aliquid perpetretur, frænat hanc peſtem; quid eſt, quod dicis, in conjugibus cum honeſtate exercetur?* Similia repetit in fine ejus capitis 14. Vide ergo, quomodo pudicitia in conjuge frænat hanc peſtem perpetrandi aliquid præter naturalem uſum.

CAPUT IV.

Secundum textum à Caramuele allatum contra ipſum militare convincitur. Ubi quid ſit, pudicitiam eſſe virtutem animi?

28 INgens fuit æquivocatio Caramuelis, dum putavit, Auguſtinum aſſerere, pudicitiam ſolùm frænare actus internos, illoſque dumtaxat reſpicere, ut materiam propriam; caſtitatem verò reſpicere dumtaxat delectationes externas. Quam æquivocationem paſſus non fuiſſet, ut jam notavi, ſi in ipſo contextu Auguſtini eos textus legiſſet; ipſi enim textus, quos pro ſua aſſertione adducit, contra ipſum apertiſſimè militant.

29 Secundum textum dicit eſſe ex libris de Civitate Dei. Et quidem ſi vidiſſet contextum, dixiſſet, eum eſſe *ex lib. 1. cap.* 18. ubi aſſerit D. Auguſtinus, pudicitiam eſſe virtutem animi. Cujus propoſitionis duplex poteſt excogitari ſenſus: primus, ut ſit virtus animi objectivè, ſeu terminativè; ſecundus, ut ſit virtus animi ſubjectivè. Primus quidem, ut pudicitia terminetur ad actus internos animi ſolùm, fugiatque dumtaxat delectationes internas; quem ſenſum vult Caramuel ineſſe ei propoſitioni Auguſtini. Secundus, ut ſit virtus pertinens ad animam tanquam ad ſubjectum, in quo eſt, ſicut quælibet alia virtus.

30 Ex ipſo ergo textu convincam, non ineſſe verbis Auguſtini primum ſenſum, ſed ſecundum. Primus ſenſus deſtruitur, dum ex ipſo textu oſtenditur, pudicitiam verſari circà delectationes externas. Et ſecundus adſtruitur, dum patet, ideò dici virtutem animi, quia non in bonis corporis numeratur, ſed in bonis animi, ſicut quælibet alia virtus.

31 Sciendum itaque eſt, S. Auguſtinus multis in locis loqui de iis virginibus chriſtianis, quæ per Barbarorum violentiam ſtuprum paſſæ ſunt. Eas autem aſſerit, ideò non amiſiſſe virtutem pudicitiæ, quamvis corpore violatas, quia pudicitia eſt vera virtus, omnes autem virtutes eſſe in animo; omnia autem bona, quæ ſunt in animo, amitti non poſſe per ſolam corporis corruptionem. Unde patet, ideò pudicitiam vocari ab Auguſtino virtutem animi, non quia terminetur ſolùm ad actiones animi internas, ſed quia eſt ſubjectivè in anima, ſicut quælibet virtus; cùm per ſolam corporis læſionem virtus in animo ſubjectata auferri non poſſit.

32 Aſſerit etiam in eodem textu Auguſtinus, ideò eas virgines non amiſiſſe pudicitiam, quamvis corpore vitiatas, quia non conſenſerunt in actualem fornicationem, quam materialiter paſſæ ſunt, eo quòd ad pudicitiam ſpectat non conſentire in eam externam carnis corruptionem. Ex quo manifeſtè ſequitur, officium pudicitiæ eſſe compeſcere conſenſum in actualem fornicationem, atque adeò verſari circà materiam externam.

33 Urgeo. Demus, quòd caſtitas, & pudicitia dividant fines ſuos, ita ut prima reſpiciat externas delectationes, & pudicitia inter-

nas, ut vult Caramuel. Interrogo, ad quam ex his virtutibus ſpectat non conſentire in actualem fornicationem externam. Si dicas ad ſolam caſtitatem, adverſarium habes Auguſtinum, qui aſſerit, id eſſe officium pudicitiæ. Si dicas, ſpectare ad pudicitiam, infero: ergo pudicitia reſpicit tanquam materiam, circà quam verſatur, ipſam exteriorem fornicationem.

34 Urgeo amplius. Si virgines illæ voviſſent caſtitatem externam, qualem ponit Caramuel, & ſpontaneum præberent conſenſum illi corporis corruptioni, peccarent contra votum à ſe emiſſum, cùm illa eſſet vera fornicatio exterior: ſed ſecundùm Auguſtinum pudicitia inhibet illum ſpontaneum aſſenſum: ergo pudicitia inhibet delectationem externam.

Ecce ergo textum Auguſtini integrum, in quo utrunque videbis, & pudicitiæ officium eſſe inhibere conſenſum in actualem corporis corruptionem libidinoſam; & pudicitiam eſſe virtutem animi, quia illa eſt ſubiectivè in animo: conſequenterque non eſſe virtutem animi, quia ſolùm reſpiciat delectationes animi internas. Sic ergo ait Auguſtinus in titulo capitis 18. *De aliena violentiarum libidine, quam in oppreſſo corpore mens invita perpetitur*. Et paulò poſt initium hæc habet. *At enim, ne vel aliena polluat libido, metuitur. Non polluet, ſi aliena erit. Si autem polluet, aliena non erit. Sed cùm pudicitia virtus ſit animi, comitemque habeat fortitudinem, qua potiùs quælibet mala tolerare, quàm malo*, (ideſt conſtrupationi libidinoſæ) *conſentire decernat*: (nota officium pudicitiæ, ſcilicet non conſentire malo, ideſt conſtrupationi libidinoſæ) *nullus autem magnanimus, & pudicus in poteſtate habeat, quid de carne ſua fiat, ſed tantùm quid annuat, vel renuat*: (ad pudicum ſpectat renuere ad concubitum libidinoſum violentum) *quis tandem ſana mente putaverit, ſe perdere pudicitiam, ſi fortè in apprehenſa, & oppreſſa carne ſua exerceatur, & expleatur libido non ſua? Si enim hoc modo pudicitia perit, profectò pudicitia virtus animi non erit*: (ſed qua ratione non erit virtus animi? attende) *nec pertinebit ad ea bona, quibus benè vivitur* (ideſt ad virtutes) *ſed in bonis corporis numerabitur, qualia ſunt vires, pulchritudo, ſana, integraque valetudo, ac ſi quid hujuſcemodi eſt: quæ bona etiamſi minuantur, bonam, juſtamque vitam omninò non minuunt. Quod ſi tale aliquid eſt pudicitia* (ideſt, ſi numeratur in bonis corporis) *ut quid pro illa, ne amittatur, etiam cum periculo corporis laboratur? Si autem animi bonum eſt, etiam oppreſſo corpore, amittitur* (quia oppreſſio corporis non nocet nobis, quæ ſubjectantur in animo.)

35 Ex quibus patet primò, pudicitiam ita eſſe virtutem animi, ut munus ejus ſit inhibere conſenſum in actualem corporis libidinoſam corruptionem: manifeſtè conſtat ex iis verbis, *quàm malo conſentire decernat*, & ex iis, *Quid annuat mente, vel renuat*; ſcilicet circà libidinoſam corporis corruptionem, ut in ſcholio notavi: ergo cùm pudicitia dicitur ab Auguſtino virtus animi, non ideò talis dicitur, quia ſolùm verſatur circà actus internos animi, quandoquidem Auguſtinus aſſerit, munus pudicitiæ eſſe reſiſtere, ſeu non præſtare aſſenſum libidinoſæ corruptioni. Quod autem hoc ſit munus ejus ſecundùm Auguſtinum, præter verba hujus textus, abundè demonſtratum eſt in toto capite antecedenti.

36 Patet ſecundò, pudicitiam dici ab Auguſtino virtutem animi, quia eſt bonum animi, quia numeratur in bonis animi, quia non numeratur in bonis corporis, ſicut vires, pulchritudo, valetudo; ergo cùm mentem ſuam tam clarè aperuerit Auguſtinus, fruſtra eſt interpretatio, quæ exponit, eſſe virtutem animi terminativè, ſive quia terminetur ad actus internos animi. Relege textum attentè, & ſcholia interſerta.

37 Et hanc eſſe mentem Auguſtini, cùm pudicitiam vocat virtutem animi, ex multis aliis textibus ejuſdem Sancti Præceptoris evidenter oſtenditur, & *lib. 1. de libero arbitr. cap. 5.* id clariſſimis verbis edocuit. *De pudicitia verò quis dubitaverit, quin ea ſit virtus in ipſo animo conſtituta*, (nota quam præcedenti textu dixit virtutem animi, in hoc dicit virtutem in animo conſtitutam) *quandoquidem virtus eſt?* (nota, id ei convenire ex ratione generali virtutis) *unde à violento ſtupratore eripi nec ipſa poteſt*. Eadem ratione utitur in textu præcedenti, ubi ex eo, quòd ſit virtus animi probavit, eam non poſſe à violento ſtupratore eripi, & in præſenti textu ex eo, quòd ſit in animo conſtituta, probat, eam non poſſe à violento ſtupratore eripi. Unde patet, quod ex ratione generali virtutis ſecundùm Auguſtinum habet, quòd ſit virtus animi: ergo non quia terminativè feratur in actus animi internos.

38 Patet etiam hæc mens Auguſtini *ex lib. 4. contra Julianum, cap. 3.* verbis allatis *cap. præced. num. 23.* *Virtutem eſſe pudicitiam conjugalem promptiſſimè confiteris: omnes virtutes, etiam quæ per corpus operantur, in animo habitare non negas*. Ubi ſupponit, pudicitiam eſſe ex illis, quæ per corpus operantur, & adhuc eſſe virtutem animi, ſive in animo habitantem. Malè ergo dicitur, pudicitiam non operari per corpus, ſed duntaxat per animum, & per actus internos animi; & ideò eſſe virtutem animi, quia non operatur per corpus, ſed duntaxat per animum.

39 Et nota, quòd etiamſi concederemus, pudicitiam ita eſſe virtutem animi, ut ad ſola interna terminaretur; adhuc in hoc textu nihil eſt, quod probet, caſtitatem non terminari ad externa ſimul, & interna, ut ex terminis patet.

CAPUT V.

Ex eo, quòd Auguſtinus hanc virtutem ſæpiſſimè appellat pudicitiam corporis, roboratur doctrina tradita.

40 Dum S. Auguſt. aſſirmat, pudicitiam corporis eſſe virtutem animi, evidenter infertur, ſecundùm eundem Doctorem, prædictam virtutem non verſari duntaxat circà actus internos animi, ſed operari per corpus, ut ipſe Divus Præceptor loquitur, & ſimul eſſe in animo. Et quidem non poteſt dici pudicitia corporis ſubiectivè; virtus enim in corpore non ſubjectatur, cum corpus non ſit capax ejus: ergo terminativè; conſequenterque pudicitia reſpicit tanquam terminum, quem fuga proſequitur, delectationes venereas externas. Cùm ergo ſimul dicitur ab Auguſtino pudicitia corporis, & virtus animi, intelligitur eſſe pudicitia corporis terminativè, quatenus reſpicit actiones corporeas; & virtus animi ſubiectivè, quatenus illa in animo recipitur, ſicut cæteræ virtutes.

41 Quod autem expreſsè dicatur ab Auguſtino pudicitia corporis, ex innumeris ſacri Præceptoris textibus conſpicuum eſt, *lib. de Mendacio, cap. 7.* *Pudicitia quippè corporis, quia multum honorabilis perſona videtur occurrere, & pro ſe flagitare mendacium; ut ſi ſtuprator irruat, qui poſſit mendacio devitari, ſine dubitatione mentiendum ſit; facilè reſpondere poteſt, nullam eſſe pudicitiam corporis, niſi ab integritate animi pendeat*. Ubi ait Auguſtinus ob defenſionem pudicitiæ corporis contra ſtupratorem, non eſſe mentiendum, ſed reſiſtendum, ſive non conſentiendum delectationi violentæ.

42 Et *cap. 19.* ait: *Iſta ſunt, quæ ſanctitatis cauſa ſervanda ſunt, pudicitia corporis, & caſtitas animæ, & veritas doctrinæ. Pudicitiam corporis, non conſentiente, ac permittente anima, nemo violat*. Vide, quomodo pudicitia ſit corporis, ideſt ad actiones corporeas componendas terminata.

43 Et paulò poſt. *Conſenſio ſanè ad impudicitiam corporalem, etiam caſtitatem animi violat*. Et quidem pudicitia, & impudicitia circà idem verſantur; contrariorum enim eadem eſt ratio, ut clamant Philoſophi; ſi ergo impudicitia eſt corporalis, pudicitiam quoque corporalem eſſe, neceſſe eſt.

44 Et mox. *Agendum, quibus poſſumus viribus, & pia ſupplicatione, ut cum violanda appetitur pudicitia corporis noſtri, nec ipſe animæ ſenſus extremus, qui carne implicatus eſt, aliqua delectatione tangatur*.

45 Et *cap. 20.* *Corporalis ergo pudicitia corrumpi, niſi in animo, non poteſt*. Vide quomodo pudicitia ſit corporalis, & ſimul ſit in animo. Sed quare cùm ſit corporalis; non poteſt corrumpi, niſi in animo? Ratio eſt, quia eſt corporalis terminativè, & eſt in animo ſubiectivè. In quo capite 20. octies repetit Auguſtinus appellationem pudicitiæ corporalis. Et *lib. de ſancta virginit. cap. 8.* *Nemo pudicitiam ſervat in corpore, niſi ſpiritu prius inſita cuſtitute*. Et de pudicitia in corpore ſervanda, vide *in eodem lib. de Sancta Virginit. cap. 12. & cap. 37.*

46 Et *lib. 1. de Civit. cap. 26.* eos Barbaros, qui ſanctarum virginum corpora libidinoſa violentia opprimebant, appellat *Inſectatores pudicitiæ*, qui non corrumpere actus internos virginum inhiabant, ſed corpora: ergo pudicitia circà corporeas delectationes verſatur.

47 Et *epiſt. 109.* quæ eſt de Regula Monachorum, ferè ad medium, ait: *Nec dicatis, vos habere animos pudicos, ſi habeatis oculos impudicos: quia impudicus oculus impudici cordis eſt nuntius*. Ubi impudicitiam non ſoli cordi, ideſt, internis affectibus attribuit, ſed etiam oculis corporeis.

48 Denique *lib. de duodecim abuſionum gradibus, grad. 5. tom. 9.* ita aſſerit: *Duobus ergo modis conſtat vera pudicitiæ exercitatio, ideſt, corporis habitu in ſuperficie, & animi affectu intus. Per exteriorem modum juxta Apoſtolum, coram hominibus exempla, per interiorem modum coram Deo providemus opera bona*. Quid clarius.

CAPUT VI.

Ex eo quòd Auguſtinus frequenter appellet caſtitatem animi, colligitur, quo ſenſu pudicitiam dixerit virtutem animi.

49 Ex eo quòd pudicitiam dixerit Auguſtinus eſſe virtutem animi, vult Caramuel, pudicitiam verſari duntaxat circà actus animi internos, & caſtitatem circà externos corporis. Quam conſequentiam peſſimam eſſe comperies, ubi videris, frequentiſſimè Auguſtinum appellare etiam caſtitatem animi. Nam ſi etiam caſtitas animo attribuitur, vel dicendum etiam caſtitatem duntaxat terminari ad actus animi internos; vel dicendum, hoc, quod eſt eſſe virtutem animi, non ſignificare, quod illa verſetur duntaxat circà actus animi.

50 Quòd verò Auguſtinus ita caſtitatem frequenter appellet, conſtat ex innumeris locis, *lib. de mendacio, cap. 19.* *Conſenſio ſanè ad impudicitiam corporalem, caſtitatem animi violat. Animi quippè caſtitas eſt in bona voluntate*. Et inferiùs: *Cuſtodienda eſt ergo ſinceriter dilectio Dei, & proximi; in hac enim caſtitas animi ſanctificatur*. Et capite 20. quinquies repetit caſtitatem animi. Et *lib. de Sancta virgin. cap. 8.*

& ha-

Digitized by Google

& habetur *cap. de pudicitia 32. q. 5. Nemo pudicitiam ſeruat in corpore, niſi ſpiritu prius inſita caſtitate.*

51 Et *lib. 1. de civit. cap. 19. fin.* loquens de virginibus, quæ violentum ſtuprum paſſæ ſunt: *Habent quippe intus gloriam caſtitatis.* In quo caſu licèt caſtitas terminetur ad fugiendam exteriorem libidinem fornicationis, ut jam notavi; quia tamen Caramuel pudicitiam earum virginum in eodem caſu refert ad internum conſenſum, ideò ad hominem ſimile caſtitatis dictum affero, ut pateat, uel neutram, vel utranque ad interna referendam. Item *epiſt. 122. fin. Tantùm enim in mente valet integritas caſtitatis.*

52 Huc referenda ſunt ea Auguſtini teſtimonia, in quibus aſſerit, amitti caſtitatem per actus internos. Ita *lib. 4. contra Julianum, cap. 2. Quid? cùm ſopitos deludunt ſomnia ſenſus, neſcio quomodo etiam caſtæ animæ in turpes labuntur aſſenſus: quæ ſi imputaret Altiſſimus, quis viveret caſtus?* Ergo ſi turpes aſſenſus in ſomnis præſtiti (qui ſunt actus interni) imputarentur, nullus eſſet caſtus, ſecundùm Auguſtinum; quia nullus eſt, qui ex talibus ſomnis evadat. Caſtitas ergo amittitur per ſolum aſſenſum internum.

53 Et *in eodem lib. cap. 3.* ait: *Prorſus, inquam, nec vera eſt caſtitas animi fornicantis, & vera inſania eſt hominis dicentis hoc dedecus, & ridentis.* Vocat autem animum fornicantem, vel eum, qui libidinoſis internè delectatur, ſcilicet in ſpecie luxuriæ; vel qui in ſpecie infidelitatis habet actus internos, quæ etiam in Scriptura fornicatio dicitur: veram enim virtutem cum infidelitate compati, non patitur Auguſtinus.

54 Et *epiſt. 109.* quæ eſt de Regula Monacharum, *cap. 5.* ait: *Cum ſe inuicem ſibimet, etiam tacente lingua, conſpectu mutuò corda nuntiant impudica, & ſecundùm concupiſcentiam carnis alterutro delectantur ardore, etiam intactis ab immunda violatione corporibus, fugit caſtitas ipſa de moribus.* Cùm ergo fugiat caſtitas, etiamſi ſolus adſit aſſenſus internus, manifeſtè patet, caſtitatem circà actus etiam internos verſari.

55 Obiicit ſibi Caramuel, hunc textum proximè relatum; & *num. 384.* reſpondet, Auguſtinum ita intelligendum eſſe, ut fugiat caſtitas, non formaliter, ſed objectivè: non quia caſti non ſint, ſed quia dum volunt fornicationem, volunt eſſe non caſti.

56 Impugnatur primò, quia ad id nullum aliud habet fundamentum, quàm quod pudicitia ſit virtus animi, & caſtitas corporis: quod falſum eſſe in ſenſu, quem Caramuel obtrudit, apertè demonſtratum eſt. Solutio ergo nixa fundamento improbabili, qua ratione ſubſiſtet?

57 Impugnatur ſecundò. Nam *cap. 9.* manifeſtum fiet, ſecundùm Auguſtinum, votum caſtitatis formaliter violari per actus internos: ergo caſtitas fugit de moribus, non ſolùm objectivè, ſed etiam formaliter, cum *mutuo delectantur ardore, etiam intactis ab immunda violatione corporibus.*

58 Suffragantur alii ſancti PP. dum caſtitatem ad mentem, & corpus extendunt. Hieronym. *in cap. 2. epiſt. ad Tit.* ea verba Pauli *1. ad Timoth. 5. Juvenculas ut ſorores in omni caſtitate,* ſic exponit: *Unde & Apoſtolus cautè, & prudenter Timotheo præcepit, ut exhortaretur adoleſcentulas in omni caſtitate; omnis autem caſtitas in corpore, & ſpiritu, & anima eſt.*

59 Vide etiam Baſilium infrà relatum *cap. 11.* & præter eos textus ſunt notatione digna hæc verba *ex lib. de virginitate,* ubi loquens de virginibus voto ſacris, ait: *Quòd ſi, quia nullus hominum videt, fuerit vel verbo, vel nutu fortaſſe procacior, apertè deprehenditur ad ſponſi cæcutire dignitatem... Hæc profectò dum opinionem virginitatis per exteriorem habitum ab hominibus captat, adultera eſt.*] Quia ſcilicet ſponſo ſuo Chriſto injuriam irrogat. Vide alios PP. *cap. 11.*

CAPUT VII.

Auguſtinus pudicitiæ, & caſtitati interna, & externa promiſcuè, & indifferenter attribuit.

60 DUm Caramuel conatur, pudicitiæ, & caſtitatis fines eſſe diverſos; itaut hæc ad externa, & illa ad interna terminetur, planè contradicit Auguſtino. Unde cùm oſtenſum fuerit, Auguſtinum pudicitiæ attribuere interna, & externa, & caſtitati attribuere interna, & externa; manifeſtè patebit, pudicitiam & caſtitatem eandem penitus eſſe virtutem. Et ſimul deprehendetur imbecillitas argumenti deſumpti ex eo, quòd pudicitia ſit virtus animi; cum hinc conſtet, utranque eſſe animi, & utranque corporis.

61 Et quidem ex hucuſque dictis ſatis liquidum eſt, Auguſtinum ita promiſcuè de utraque virtute diſſerere. Quare ſolùm opus eſt digito oſtendere textus jam relatos. Conatur Caramuel, pudicitiam ex mente Auguſtini verſari circà actus internos. Verſari etiam circà externos, & corporeas delectationes moderari ſecundùm Auguſtinum, oſtenſum eſt *cap. 3. & 5.* Item caſtitati tribuere externa Auguſtinum, Caramuel admittit, & ex multis textibus relatis conſtat: illi Auguſtinum tribuere quoque interna, *ex capite 6.* liquidum eſt.

62 Adhuc autem ſpecialiter oſtendo, D. Auguſtinum promiſcuè tribuere pudicitiæ, & caſtitati effectus luxuriæ oppoſitos. Etenim ſecundùm Auguſtinum, ad caſtitatem ſpectat non conſentire libidinoſæ corruptioni violentæ: ſecundùm eundem ad pudicitiam ſpectat non conſentire libidinoſæ corruptioni violentæ: ergo idem eſt utriuſque munus. Major probatur. Nam *lib. 1. de civit. cap. 19.* agens de Lucretia, quæ à Tarquinii filio violenter oppreſſa, cæde propria ſignificavit, nullum ſe ei corruptioni præbuiſſe aſſenſum, ſic diſſerit: *Quid dicemus? Adultera hæc, an caſta judicanda eſt?* Cui interrogationi ſic reſpondet: *Egregiè quidam ex hoc, veraciterque declamans, ait: Mirabile dictu! duo fuerunt, & adulterium unus admiſit. Splendidè, atque veriſſimè. Intuens enim in duorum corporum commixtione unius inquinatiſſimam cupiditatem, alterius caſtiſſimam voluntatem, &c.* Dicitur ergo ab Auguſtino fuiſſe caſta, quatenus in eam violentam corruptionem non conſenſit. Et nota, quòd initio capitis id pudicitiæ attribuit, quod poſteà caſtitati. Initio enim dixerat, *Lucretiam certè matronam nobilem, veteremque Romanam, pudicitia magnis efferunt laudibus; Huius corpore cùm violenter oppreſſo Tarquinii Regis filius libidinosè potitus eſſet, &c.*

63 Et quidem præmiſſæ, major & minor præcedentis ſyllogiſmi conſtant, dum *epiſt. 180.* ait, in prædictis caſibus oppreſſionis violentæ, non violari pudicitiam, ſi mente ſeruatur. Et *lib. 1. de Civit. cap. 18.* ait, in eiſdem eventibus non perire caſtitatem, ſi mente retineatur, ut conſtabit *ex cap. ſeq. num. 54.* & ex aliis textibus eodem capite producendis.

CAPUT VIII.

Tertium Auguſtini textum à Caramuele productum, contra ipſum pugnare, fit manifeſtum.

64 TErtio loco adducit Caramuel ex epiſtola 22. Auguſtini hæc verba: *Pudicitia vi nec in carne, nec in animo violari poteſt.* Quæ verba in prædicta epiſtola non reperiuntur, nec in illa tractat Auguſtinus aliquid ad hanc materiam conducens. Epiſtola 180. continet eam ſententiam, licèt diverſis verbis, ſic: *Violentia non violatur pudicitia, ſi mente ſeruatur: quoniam nec in carne violatur, quando voluntas patientis ſua turpiter carne non utitur, ſed ſine conſenſione tolerat, quod alius operatur.* Et *epiſt. 122.* (fortè pro hac poſuit epiſtolam 22.) ait: *Tantùm enim in mente valet integritas caſtitatis, ut illa inviolata, nec in corpore poſſit pudicitia violari, cujus membra potuerunt ſuperari.* Addit autem Caramuel: [Non violatur in carne, in qua non conſiſtit: non in animo, qui cùm ſit liber, violentia non poteſt gubernari.]

65 Multa tamen ſunt, quæ convincunt, hos textus non eſſe pro Caramuele, quin potiùs contra ejus aſſertionem militare. Non ſuffragari ejus aſſertioni, patet primò. Nam idem, quod de pudicitia, aſſerit Auguſtinus de caſtitate *lib. 1. de Civit. cap. 18. Nec de ipſo corpore perit caſtitas, quia eo ſanctè utendi perſeverat voluntas:* ſcilicet in caſu, quo corpus caſtæ fœminæ patitur oppreſſionem violentam.

66 Secundò. Quia ſi nomine caſtitatis intelligeremus cum Caramuele virtutem inhibentem ſolùm actiones externas, utique certiſſimum eſt, per violentam oppreſſionem non violari caſtitatem in carne; non quia caſtitas non conſiſtat in carne, ſed quia nulla virtus violatur per oppreſſionem corporis violentam.

67 Tertiò, quia *pudicitiam corporis,* ſub his expreſſis terminis, dicit Auguſtinus non violari in carne per oppreſſionem violentam: ergo malè inde arguitur, quòd pudicitia non conſiſtat in carne, neque ad corporeas delectationes terminetur.

68 Urgeo. Pudicitia corporis in eo eventu non violatur in carne; & tamen conſiſtit in carne: ergo ex eo, quòd non violetur in carne, malè arguitur, quod non conſiſtat in carne. Quod verò Auguſtinus doceat, pudicitiam corporis non violari in carne, patet *ex lib. de Mendacio, cap. 19.* ubi ait: *Pudicitiam corporis, non conſentiente, ac permittente anima, nemo violat. Quidquid enim nobis inuitis, nullam tribuentibus poteſtatem, majori vi contingit in noſtro corpore, nulla impudicitia eſt.* Et *cap. 20.* ait in eundem ſenſum: *Corporalis ergo pudicitia corrumpi niſi in animo non poteſt: quæ non conſentiente, neque permittente, nullo modo rectè dicitur violati pudicitia corporalis; quidquid in corpore fuerit aliena libidine perpetratum.*

69 Ex quibus apertè conſtat legitimus ſenſus eorum verborum Auguſtini, quòd pudicitia neque in carne, neque in animo per violentam oppreſſionem violari poteſt. Non in carne, quia licèt caſtitas corporalis ſit, & in carne conſiſtens, non violatur, niſi in ipſo animo violetur, ideſt, niſi animus conſenſum præſtet. Non in animo, quia animo violentia non infertur, qui poteſt liberè contradicere.

70 Quartò. Docet enim Auguſtinus, quòd nulla virtus poteſt violenter auferri per oppreſſionem corporis, quia omnis virtus eſt in animo: quæ autem ſunt in animo, non auferuntur, ablatis à corpore quibuſvis corporeis bonis, ut patet ex multis Auguſtini textibus *cap. 4.* productis.

71 Quintò. Nam Auguſtinus docet, formam, per quam caſtificatur corpus, eſſe virtutem animi internam; & propterea corpus manere caſtificatum, & nullatenus violatum quoad caſtitatem, deficiente ea forma, virtute ſcilicet animi interna. Ita enim ait *lib. 1. de Civit. cap. 18. Propoſito animi permanente, per quod etiam*

corpus

corpus ſanctificari meruit (nota, *Per quod*) *nec ipſi corpori aufert ſanctitatem violentia libidinis aliena, quam ſervat perſeverantia continentiæ ſuæ*. Et ideò in fine ejus capitis 18. infert: *Fœminarum Chriſtianarum in captivitate oppreſſarum non tantùm mentes, verùm etiam corpora ſancta defendimus*. Sancta ergo ſunt corpora, quia cum forma, per quam ſanctificantur, ſit propoſitum continentiæ (ſcilicet voto firmatum; de hoc enim ibi agit) hoc non deficiente, nec violato, ſancta manent prædicta corpora. Ecce ergo quare pudicitia per violentiam non violatur in carne; quia caro manet ſancta per ſanctitatem propoſiti permanentis, non quia ipſa pudicitia, vel caſtitas non ſit in corpore; ut expreſsè etiam docet Auguſtinus verbis ſuprà citatis *n.64. ex epiſt.122*.

72 Quòd verò illi textus poſiti initio hujus capitis ſint contra aſſertionem Caramuelis, patet primò à contrario ſenſu: ſi enim pudicitia *nec in corpore violatur, quando voluntas patientis ſua turpiter carne non utitur*: ergo à contrario ſenſu, pudicitia violatur in carne, quando voluntas patientis, ſive agentis turpiter utitur ſua carne; ergo tunc in carne committitur impudicitia; & ad pudicitiam ſpectat, hanc carnis impudicitiam cohibere: ergo ad pudicitiam ſpectat externas venereas actiones cohibere.

73 Patet ſecundò, quia in ſecundo textu caſtitas attribuitur menti, & pudicitia corpori: Quod quo pacto ſit intelligendum, abundè patet ex dictis.

C A P U T IX.

Auguſtinus docet expreſsè, votum caſtitatis violari per actum impudicum internum.

74 EX dictis manifeſtum eſt ſecundùm Auguſtinum, eandem eſſe caſtitatem, & pudicitiam, & utranque ad actus tam internos, quàm externos terminari. Unde fit certum, votum caſtitatis etiam per actus internos violari. Sed & hoc poſtremum conſequens expreſſit D. Auguſtinus, aſſerens, votum caſtitatis per actus internos libidinoſos violari.

75 Pro cujus claritate adverte, ſecundùm phraſim Auguſtini, corpus ſanctificari, ſive ſanctum reddi per votum caſtitatis, & obſervationem illius, ut ex textibus producendis conſtabit. Hanc autem corporis ſanctitatem à prædicto voto caſtitatis provenientem amitti per affectum libidinoſum internum. Ita *lib.1. de Civit. cap. 18. An verò ſi aliqua fœmina mente corrupta, violatoque propoſito, quod Deo voverat, pergat vitianda ad deceptorem ſuum; adhuc eò pergentem, ſanctam vel corpore dicimus; ea ſanctitate animi, per quam corpus ſanctificabatur*. (Nota *per quam*, ſcilicet formam, à qua corpus virginis denominatur ſanctum) *amiſſa, atque deſtructa? Abſit hic error. Et hinc potiùs admoneamur, ita non amitti corporis ſanctitatem, manente animi ſanctitate, etiam corpore oppreſſo; ſicut amittitur corporis ſanctitas* (proveniens ex voto caſtitatis) *violata animi ſanctitate, etiam corpore intacto*.

76 Ubi primò vides, formam, per quam redditur ſanctum corpus virginis Deo conſecratæ, eſſe votum caſtitatis, & obſervationem illius: *Sanctam vel corpore dicimus, ea ſanctitate animi, per quam corpus ſanctificabatur, amiſſa?* Et meritò dicitur ſanctum ab Auguſtino, cùm ſit ſacrilegium, illud turpiter violari. Secundò vides, quomodo corpus dicatur amittere eam ſanctitatem per affectum libidinoſum internum, *etiam corpore intacto*. Tertiò, conſequentiam Auguſtini eſſe dialecticam; cùm enim, ablata forma, auferatur denominatio; ablata forma, quæ corpus denominat ſanctum, hanc denominationem perire neceſſe eſt, utique per ſacrilegium, Cùm ergo ſanctitas voti, & ejus obſervatio ſit forma, à qua corpus denominatur ſanctum; hæc autem forma deficiat per admiſſionem actus libidinoſi interni; inde planè colligitur, quòd corpus deſinat eſſe ſanctum, conſequenterque fiat ſacrilegio fœdatum per actum libidinoſum internum; ſacrilegio, inquam, ſaltem lato modo.

77 Inde autem ſic arguo. Sanctitas corporis non amittitur ſecundùm Auguſtinum, niſi per violationem voti: ſed ſanctitas corporis ſecundùm eundem amittitur per actum libidinoſum internum: ergo actus libidinoſus internum violat votum. Conſequentia eſt legitima.

78 Major patet. Nam ſecundùm Auguſtinum corpus virginis Deo devotæ denominatur ſanctum à voto caſtitatis, & obſervatione illius, ut patet illis verbis, *Sanctam corpore dicimus, illa ſanctitate animi, per quam corpus ſanctificabatur, amiſſa?* Cùm anteà dixiſſet, *Violatoque propoſito, quod Deo voverat*. Quare eam denominationem ſancti non amittit corpus, niſi per violationem voti. Quod etiam patet verbis paulò ante ab Auguſtino prolatis: *Propoſito animi permanente, per quod etiam corpus ſanctificari meruit*.

79 Minor etiam patet, quòd ſcilicet ſecundùm Auguſtinum corpus virginis Deo ſacræ amittat eam denominationem ſancti per actum libidinoſum internum Conſtat enim ex ultimis ejus loci verbis: *Amittitur corporis ſanctitas, violata animi ſanctitate, etiam corpore intacto*. Ideſt, amittitur corporis ſanctitas (quæ conſiſtit in voto caſtitatis) per affectum libidinoſum internum. Patet etiam ex priori clauſula ejus loci: [An verò ſi aliqua fœmina mente corrupta, violatoque propoſito, quod Deo voverat, pergat vitianda ad deceptorem ſuum, adhuc eò pergentem, *ſanctam vel corpore* dicimus, ea *ſanctitate animi*, per quam corpus ſanctificabatur, *amiſſa?*] Ideſt, mente corrupta, & corpore adhuc intacto, corpus amittit eam denominationem ſancti, defectu formæ illud ſanctificantis, ſcilicet obſervationis voti.

80 Neque hic habet locum ea reſponſio, quam alteri textui exhibebat Caramuel relatus *c.6. n.54.* nempè deficere caſtitatem, non *formaliter*, ſed *objectivè* per actum libidinoſum internum.

81 Nam ſecundùm Auguſtinum forma, per quam corpus ſanctificatum, & caſtificatum redditur, eſt obſervatio interna voti: (non tædeat verba Auguſtini ſæpius reproducere) *Ea ſanctitate* animi (ideſt, interna obſervatione voti) *per quam corpus ſanctificabatur, amiſſa*: ergo deficiente obſervatione voti interna, formaliter deficit, quòd corpus ſit caſtitate ſanctum. Conſequentia eſt evidens. Tunc enim formaliter deficit denominatio, ubi deficit forma denominationis.

82 Secundus textus, in quo aſſerit Auguſtinus, votum caſtitatis violari per affectum libidinoſum internum, eſt *ex epiſt.109.* quæ eſt de Regula Monacharum, verbis ſuprà relatis *cap.6. n.5*. In quibus cùm loquatur Auguſtinus de Monialibus, quæ Deo conſecrabantur per votum caſtitatis, patet, ibi agere de voto caſtitatis. Relege verba relata *eo nu.54.* ea præcipuè: *Cum alterutro delectatur ardore, etiam intactis ab immunda violatione corporibus, fugit caſtitas ipſa de moribus*. Et quamvis Auguſtinus non ageret expreſsè de voto ipſo, per conſequentiam rectè arguitur, idem quoad hoc dicendum eſſe de voto caſtitatis, ac de caſtitate ipſa.

83 Et quamvis Caramuel ad hæc verba reſpondeat, fugere caſtitatem non formaliter, ſed objectivè, præterquam quòd eo capite ſexto manifeſtè impugnatur, ex dictis in hoc capite clarè convincitur Nam cùm interna obſervatio caſtitatis ſit etiam forma denominans corpus caſtitate ſanctum ſecundùm Auguſtinum, ut patet ex dictis; fit, quòd per delectationem internam auferatur forma denominans corpus caſtitate ſanctum; atque adeò quòd per delectationem internam deficiat ea denominatio corporis caſtitate ſancti; & quòd formaliter fugiat ipſa de moribus.

84 Cum Divo Auguſtino conſentiunt SS. PP. aſſerentes, caſtitatem Deo conſecratam, ſive caſtitatem perfectam, includere puritatem mentis, & corporis. Ita D. Hieronymus, & D. Baſilius relati *cap.6. fin.* Vide etiam D. Auguſtinum, Baſilium, & Chryſoſtomum, cujus verba aſſeruntur *cap.11.* Gregorium Nyſſenum, & Nazianzenum, & Anſelmum, Gregorium Magnum, Cyprianum. Item Hieronymum, Damaſcenum, Fulgentium, Chryſoſtomum *ibidem* citandos. Et S. Ciprianus *de habitu Virginum*, paulò poſt initium: *Ut quæ ſe Chriſto dicaverint, & à carnali concupiſcentia recedentes, tam carne quàm mente ſe Deo devoverint*. Nota poſtrema verba, in quibus expreſsè aſſerit, votum extendi tam in carnem, quàm ad mentem.

C A P U T X.

Certitudo ejuſdem aſſertionis ſolida ratione firmatur.

85 UBi tam expreſſa eſt Auguſtini doctrina, nullus poteſt eam in dubium vertere. Sed & argumentum à ratione petitum præbet illi omnimodam certitudinem. Certiſſimè ergo tenendum eſt, votum caſtitatis religioſæ (excipe aliquas Religiones Militares voto caſtitatis conjugalis contentas) extendi ad externa, & interna; atque adeò illud violari per quamlibet delectationem internam.

86 Convincitur ratio. Nam ei, qui vovet caſtitatem in Religione, non eſt liberum contrahere, aut protrahere materiam voti, ſed caſtitatem vovet ſecundùm hujus nominis ſignificationem receptam in Eccleſia ab omnibus, aut ferè omnibus fidelibus: ſed ſignificatio hujus nominis *caſtitas*, prout eſt in voto Religionis, ſecundùm acceptionem communem omnium, aut ferè omnium fidelium, comprehendit omnes actus tam internos, quàm externos contentos ſub ſexto, & nono Decalogi præcepto: ergo votum caſtitatis Religioſæ extenditur ad omnes actus tam internos, quàm externos. Minor patet. Nam ſignificatio nominum, quæ eſt apud omnes Doctores, eadem eſt apud omnes fideles: atqui apud omnes Doctores, tam Theologos, quàm Canoniſtas id intelligitur nomine caſtitatis, cùm ferè ſolus Caramuel diſſentiat: ergo idem intelligitur nomine caſtitatis apud omnes fideles.

87 Confirmatur primò. In quæſtione, quæ omninò dependet à ſignificatione vocis, communis ſententia omnium, aut ferè omnium Doctorum facit evidentiam moralem, ut oſtendi *diſp.12. cap. 4.* ſed talia eſt quæſtio præſens; dependet enim omninò à ſignificatione communi hujus nominis *caſtitas*: ergo in ea communis ſententiæ omnium, aut ferè omnium Doctorum facit evidentiam moralem. Atqui ſententia communis omnium, aut ferè omnium Doctorum nomine caſtitatis devotæ in Religione intelligit omnimodam caſtitatem, tam internam, quàm externam; ergo evidens moraliter eſt, totam hanc eſſe materiam voti Religioſi.

88 Confirmatur ſecundò. Ideò certum eſt, votum jejunii Eccleſiaſtici obligare ad abſtinendum à carnibus, quia nomine jejunii Eccleſiaſtici ab omnibus intelligitur ſignificari abſtinentia à carnibus: ſed nomine Religioſæ caſtitatis ab omnibus intelligitur ſignificari abſtinentia ab omnibus venereis, tam internis, quàm externis:

ais; ergo certum eſt, votum caſtitatis Religioſæ includere abſtinentiam ab omnibus venereis, tam internis, quàm externis.

89 Confirmatur tertiò. De eſſentia vocis ſignificatiuæ, ut talis, eſt communis uſurpatio; hæc enim eſt forma denominans vocem taliter ſignificantem; ergo de eſſentia hujus vocis *caſtitas*, vt taliter ſignificatiuæ, eſt communis uſurpatio: ſed communis uſurpatio hujus vocis *caſtitas*, eſt pro abſtinentia ab omnibus venereis, tam internis, quàm externis: ergo hæc eſt de eſſentia hujus vocis *caſtitas*, vt taliter ſignificatiuæ. Sed qui vovet caſtitatem in Religione, vovet ſecundùm eſſentialem ſignificationem hujus nominis: ergo vovet abſtinentiam ab omnibus venereis, tam internis, quàm externis.

90 Et ideò omnes ſcriptores Theologi, qui hoc punctum tetigerunt, hanc veritatem affirmant, & tanquam certam ſupponunt. Ita P. Suar. *tom.3. de Relig. lib.2. cap.11. num.10.* ubi ait, votum caſtitatis religioſæ, ſicut & Ordini ſacro adnexum, *eſſe de tota materia caſtitatis, per ſe notum eſſe*. Et *lib.9. cap.2. num.2.* vbi addit: *Quod eſt certiſſimum, non ſolùm quoad externum actum, ſed etiam quoad internum conſenſum, & deſiderium cuiuſcunque turpis actus*. P. Thom. Sanch. *lib.5. ſumm. cap.6. num.9. & lib.4. cap.40. à num.48. & lib.8. de Matrimon. diſputat.9. num.7.* Pat. Vaſquez *1. 2. diſputat.112. cap.2. num.9. & 10* Sayrus *in claui lib.8. cap.7. num.20* Pat. Leſſius *lib.4. de iuſtit. cap.3. num.83. & 84.* Pat. Fagundez *lib 6. in præcepto Decalog. cap.8. num.3.* Pat. Caſtro Palao *tom.3. tractat.16. diſput.3. punct.1. num.1. & tractat.17. diſput.2. punct. 3. §.2. num.2.* vbi ait: [Quod à fortiori militat in iis perſonis Eccleſiaſticis, quæ ſpeciali voto obligantur, ab iis delectationibus abſtinere, quales ſunt ordine ſacro inſignitæ, & religioſæ. Hæ ergo per votum *corpus ſuum, & animam* Deo offerunt, & conſecrant; reddontorque in illa parte quaſi ſacratæ.] Pat. Pellizzarius *in Manuali Regular. cap 3. ſect.1. quæſt.6. & ſect.3. quæſt.1. & 2. & ſect. 4. quæſt.2.* & apud ipſum Valentia *tom.3. diſputat.20. quæſt.4. punct. 3.* & Lezana *tom.1. cap.5. num.4.* Bonacina *in 2. præceptum Decalog. diſputat.4. quæſt.2. punct.5. §.5. num.1.* Machado *tom.2. lib.5. part. 2. tractat.1. docum.14. num 3.* Pat. Hermanus Buſembaum *in ſum. tract.4. cap.2. dub.2. num.6.* Pat. Layman *lib.4. tract.5. cap.8. num. 1.* Pat. Gaſpar Hurtado *de peccatis diſputat.4. diff.10.* quem refert, & ſequitur Diana *part.5. tract.2. reſol.99. fine*, Leander à SS. Sacram. *par.1. tract.5. diſput.8. §. 3. quæſt.22.* dicens, hanc aſſertionem eſſe certiſſimam, & affirmans, oppoſitam eſſe improbabilem cum Pat. Turriano *in ſelect. part.2. diſput.16. dubit.1.* item apud eundem Leandrum P. Lugo Cardin. *de pœnitent. diſput.16. num. 386.* & Candidus *diſquiſit.24. dub.13.* & Trullench. *lib.6. in Decalog. cap.2. dub.7. num.2.* item P. Reginaldus *tom.2. lib.11. cap.2. ſect.3. n.13.* Tradit etiam Sylueſt. *verb. Religio 6. qu.8.*

91 Vnde confirmatur quartò certitudo hujus veritatis. Nam licèt in aliis materiis ſententia vnius, aut alterius Theologi facere poſſit, ut quidam aiunt, opinionem probabilem contra communem ſententiam; at in ſignificatione vocum, aut quæſtione decidenda per ſignificationem vocum, ſententia vnius vel paucorum contra communem nequit facere opinionem probabilem, vt oſtendi *diſp. 12. cap 4.* eo quòd ſignificatio vocum pendeat eſſentialiter à communi uſurpatione: ſicut etiam valor monetæ, qui non poteſt variari ex vnius, vel alterius placito. Sed in hac quæſtione, [Ad quid extendatur votum caſtitatis religioſæ;] inquiritur, quid intelligatur in prædicto voto nomine caſtitatis: ergo in ea quæſtione non poteſt facere opinionem probabilem unus, vel alter diſcedens ab exiſtimatione communi.

92 Confirmatur quintò. Nam communis acceptio, & intellectus verborum legis, aut ſignificationis eorum *dignoſcitur ex communi judicio, & ſenſu bonorum, & peritorum;* ut in ſimili notauit P. Sanch. *lib.6. ſum. cap.4. nu.27.* & probaui *diſp.12. cap.4. num.65.* Atqui commune judicium, & ſenſus proborum, & peritorum de hac voce *caſtitas*, ut ſubit votum Religioſorum, extenditur ad omnes delectationes, tam internas, quàm externas amputandas, ut patet ex ferè omnibus Scriptoribus Theologis, qui hoc punctum verſarunt: ergo ea eſt communis acceptio, & ſignificatio hujus vocis *caſtitas*, in voto Religioſorum.

93 Vnde fit, in hac materia communem ſententiam Theologorum facere evidentiam moralem. Etenim evidens eſt, communem acceptionem dare ſignificatum voci: item eſt evidens hanc communem acceptionem dignoſci, & comprobari ex communi judicio proborum, & peritorum ſtare pro hoc ſignificatu vocis *caſtitas*, prout ſubit votum, ut patet ex citatis Authoribus; fit ergo evidens, cùm vovetur caſtitas in Religione, hoc nomine intelligi univerſaliſſimè quidquid internum, & externum.

94 Et quidem præter Caramuelem, quidam alius ſummiſta aſſeruit, delectatione moroſa non violari votum caſtitatis; ejus tamen authoritas, ut dixi, non facit opinionem probabilem. Tum quia ex dictis patet, in iis, quæ pendent à ſignificatione vocis, communem ſententiam facere evidentiam moralem; unum, aut alterum ſcriptorem non facere opinionem probabilem. Etenim ſi unus, vel duo Authores aſſererent, nomine *Panis*, ſignificari veſtes, aut calceos, nullam ei aſſertioni probabilitatem afferrent, quantumvis magnæ authoritatis eos eſſe velis. Tum etiam quia meros ſummiſtas non facere opinionem probabilem, conſtat *ex diſp. 11. cap.2. art.4.*

CAPUT XI.

Aliud argumentum contra aſſertionem Caramuelis.

95 SEd & alio argumento ad hominem probo concluſionem. Pro cujus explicatione præmitto primò, omnem legem humanam, quæ ſecundùm opinionem probabilem non extenditur directè ad actus internos, ex ſententia Caramuelis *in Theolog. fundamentali, fund.24. num.700.* quæ etiam eſt omnium, præcipere indirectè eos actus internos, qui neceſſarii ſunt ad exequendam materiam directè præceptam à lege.

96 Præmitto ſecundò. Ad implendum præceptum, v. gr. de recitando officio canonico, requiritur neceſſariò voluntas efficax recitandi, & carentia voluntatis efficacis non recitandi. Ideò præceptum de recitando officio canonico præcipit indirectè voluntatem efficacem recitandi, & præcipit indirectè carentiam voluntatis efficacis non recitandi; ſive, quod idem eſt, prohibet indirectè voluntatem efficacem non recitandi.

97 Et ſimiliter ad implendum præceptum de abſtinentia à carnibus, requiritur neceſſariò voluntas efficax abſtinendi à carnibus expreſſa, vel interpretatiua. (Dixi, *vel interpretatiua*, ut abſtraham ab ea quæſtione, an detur omiſſio pura libera, quæque interpretatiuè æquivaleat voluntati efficaci abſtinendi.) Item requiritur carentia voluntatis efficacis comedendi carnes. Ideò præceptum de abſtinendo à carnibus, indirectè præcipit voluntatem efficacem abſtinendi à carnibus expreſſam, vel interpretatiuam; & prohibet voluntatem efficacem comedendi carnes, ſive, quod idem eſt, præcipit carentiam voluntatis efficacis comedendi carnes.

98 Præmitto tertiò. Quòd lex humana præcipit indirectè, præcipit propter eundem finem, quem reſpicit in præcipienda materia directa, v. gr. cùm præcipit officium canonicum propter Religionem, præcipit voluntatem efficacem recitandi officium canonicum propter eundem finem. Et cùm præcipit abſtinentiam à carnibus propter mortificationem, ob eundem finem præcipit indirectè voluntatem efficacem abſtinendi à carnibus.

99 Præmitto quartò. Sacerdos, qui habet voluntatem efficacem omittendi officium canonicum, peccat contra Religionem. Infertur ex præcedenti. Qui violat præceptum latum propter finem Religionis, peccat contra Religionem; ſed qui habet intentionem efficacem omittendi officium canonicum, violat præceptum, quod propter finem Religionis injungit talem intentionem: ergo qui habet intentionem efficacem omittendi officium canonicum, peccat contra Religionem.

100 Præmitto quintò. Votum de actu externo obligat indirectè ad omnem actum internum, qui neceſſariò requiritur ad votum implendum; atque adeò obligat ad voluntatem efficacem exequendi talem actum internum. Patet ex dictis. Votum enim eſt quædam lex priuata; & eadem ratio, quæ probat, legem humanam præcipere indirectè voluntatem efficacem implendi, probat, hanc legem privatam injungere indirectè, & obligare ad prædictam voluntatem efficacem implendi.

101 Hinc etiam patet, peccare contra Religionem eum, qui habet intentionem efficacem non recitandi officium canonicum Deo promiſſum. Etenim contra Religionem peccat, qui violat votum: ſed qui habet voluntatem efficacem non recitandi officium Deo promiſſum, violat votum, ut ex dictis patet: ergo qui habet voluntatem non recitandi officium Deo promiſſum, votum violat. Quod enim directè obliget, vel indirectè, ſicut in lege humana, non variat finem legis, ita in voto non variat ſpecificativum intrinſecum Religionis.

102 Hinc fit argumentum contra aſſertionem Caramuelis, quæ affirmat, intentionem fornicandi non eſſe formaliter contra votum caſtitatis, neque eſſe ſacrilegium; ſed ſolùm eſſe voluntatem violandi votum, & voluntatem committendi ſacrilegium. Etenim votum abſtinendi à copula illicita, indirectè obligat ad voluntatem efficacem abſtinendi ab illa (expreſſam vel interpretatiuam, modo ſuperiùs explicato) & indirectè prohibet voluntatem efficacem fornicationis: ergo voluntas efficax fornicationis eſt formaliter contra id votum, & contra obligationem illius: ſed actus, qui eſt formaliter contra obligationem voti, violat formaliter votum: ergo voluntas efficax fornicationis violat formaliter votum abſtinendi à copula illicita. Deinde qui violat formaliter votum abſtinendi à copula illicita, eſt formaliter ſacrilegus: ergo qui habet prædictam intentionem fornicandi, eſt formaliter ſacrilegus contra votum abſtinendi à copula illicita. Ergo quamvis votum caſtitatis ſolùm reſpiceret actus externos, adhuc iſte actus internus voluntatis efficacis fornicandi violaret formaliter votum, & eſſet formaliter ſacrilegium.

103 Neque eſt, cur dicas, actum internum, qui violet præceptionem indirectam legis, aut obligationem indirectam voti, non violare formaliter votum. Nam Caramuel terminum *formaliter* opponit termino *objectiuè*, in præſenti materia. Vnde actus, qui violat præceptum, & non violat objectiuè, aut non objectiuè ſolùm, vtique violat formaliter. Sed qui violat obligationem indirectam voti, non violat votum, præcisè, quia actus reſpicit pro objecto violationem voti, ſed etiam quia ipſum votum inhibet talem actum, quamvis indirectè: ergo non violat ſolùm objectiuè, ſed etiam formaliter.

CA-

CAPUT XII.

In voto caſtitatis Societatis Jeſu ſpeciali ratione conſtat, materiam voti eſſe univerſaliſſimam.

104 IN calce hujus diſputationis operæ pretiũ eſt adnotare ſpecialem rationem, qua conſtat, in Societate Jeſu votum caſtitatis extendi univerſaliſſimè ad omnes actus tam internos, quã externos, eo quod Societatis Jeſu Author, & inſtitutor Sanctus Ignatius id ſpecialiter providit. Etenim in formula votorum, quæ poſt biennium novitiatus omnes emittunt, quam ipſe D. Ignatius diſpoſuit *par. 5. Conſtitut. cap. 4. §. 4.* poſtquam ponitur promiſſio paupertatis, caſtitatis, & obedientiæ, dicitur: *Omnia intelligenda juxta ipſius Societatis conſtitutiones*. Et in formula Profeſſionis, quæ habetur *par. 5. conſtitut. cap. 3. §. 3.* poſtquam ponitur promiſſio eorundem votorum, dicitur: *Juxta formam vivendi in Literis Apoſtolicis Societatis Jeſu, & in ejus Conſtitutionibus contentam.*

105 Cùm autem pervenit D. Ignatius ad votum caſtitatis explicandum in conſtitutionibus *part. 6. cap. 1. §. 1.* ait: [Quæ ad *votum caſtitatis* pertinent, *interpretatione* non indigent; *cum conſtet*, quàm ſit perfectè obſervanda, nempe enitendo Angelicam puritatem imitari, & *corporis, & mentis noſtra munditia*. Nota ea tria verba: primùm, *interpretatione non indigent*: ſecundum, *cùm conſtet*: tertium, *& corporis, & mentis munditia*. Votum ergo caſtitatis Jeſuiticæ extenditur ad omnem munditiam mentis, & corporis, & excludit omnem delectationem externam, & internam. Ideò autem dicitur, votum caſtitatis non indigere *interpretatione*, quia ſolùm indigent interpretatione, quæ dubia ſunt, non vero, quæ *conſtant*. Atque ita votum caſtitatis Jeſuiticæ *interpretatione non indiget*, cùm conſtet, & certum ſit, illud ad omnem *& corporis, & mentis munditiam extendi*.

106 Et ideò P. Suar. *tom. 4. de Relig. tract. 10. lib. 4. cap. 1. num. 2.* agens de voto caſtitatis Scholarium Societatis, ait: [Suppono primò, hoc votum eſſe omninò integrum, & perfectum, tam in *extenſione materia*, quàm in obligatione, quam inducit: comprehendit enim *totam materiam caſtitatis ſine ulla reſtrictione, & ad totam illam obſervandam obligat cum omni rigore*, cum quo poteſt obligare caſtitatis votum.] Dixerat autem *tom. 3. lib. 9. cap. 2. num 2. certiſſimum eſſe*, votum caſtitatis reſpicere pro materia actus, tam internos, quàm externos, ut retuli *cap. 10. num. 10.*

107 Dices primò, in formula profeſſionis, & votorum ſolemnium, ea verba, *Juxta formam vivendi in litteris Apoſtolicis in Societate Jeſu, & ejus conſtitutionibus contentam*, referri ad poſtremum votum, & circunſtantiam ejus. Ibi enim dicitur: *Et obedientiam, & ſecundùm eam, peculiarem curam circà puerorum eruditionem, juxta formam vivendi in litteris Apoſtolicis*, &c.

108 Contra eſt primò. Nam cum D. Parens Ignatius in formula votorum ſimplicium appoſuerit, *omnia intelligenda juxta ipſius Societatis conſtitutiones*; in formula votorum ſolemnium nihil aliud egit, quàm mutare phraſim: neque eſt, cur illa ſola circunſtantia intelligenda ſit juxta litterras Apoſtolicas, & conſtitutiones, & non reliqua alia vota. Cùm enim votum paupertatis in Societate multa habeat, quæ communia non ſint aliis Religionibus, quæque in litteris Apoſtolicis, & Conſtitutionibus Societatis contineantur; potiùs ea verba, *juxta formam vivendi in litteris Apoſtolicis*, &c. debuerunt referri ad votum paupertatis, quàm ad ſolam puerorum eruditionem. Quòd ſi ad votum etiam paupertatis referenda ſunt, ad cætera etiam vota referri debent, cum verba ſint generaliter, & indifferenter poſita, neque ad votum paupertatis contracta.

109 Contra eſt ſecundò. Nam in formula votorum coadiutorum ſpiritualium ponitur idem verborum ordo: *Et obedientiam, & ſecundùm eam, peculiarem curam circà puerorum eruditionem, juxta modum in litteris Apoſtolicis, & Conſtitutionibus dicta Societatis expreſſum*. Et tamen in declaratione (habent declarationes eandem authoritatem, ac conſtitutiones) *littera B.* ea verba, *Juxta modum in litteris Apoſtolicis, & Conſtitutionibus*, referuntur ad omnia vota, & qualitatem illorum. Ita enim exponuntur ibi: *Quod dicitur juxta Bullas, & Conſtitutiones, intelligendum eſt, quod coadiutores emittant ejuſmodi ſimplicia vota, cum tacita quadam, quoad perpetuitatem attinet, conditione, &c.* Patet ergo, ea verba ad omnia vota extendi.

110 Contra eſt tertiò. Quia licèt non apponerentur ea verba in formula profeſſionis, adhuc illa deberent intelligi ſecundùm conſtitutiones; quod omnibus Religionibus commune eſt: in unaquaque enim Religione profeſſio intelligitur, ſecundùm quod continetur, & explicatur in Regula.

111 Contra eſt quartò. Nam omnes, qui in Societate emittunt profeſſionem, aut vota coadiutorum, anteà exacto biennio novitiatus emiſerunt vota per illam formulam, in qua dicitur, *Omnia intelligenda juxta ipſius Societatis Conſtitutiones*: atque adeò voverunt caſtitatem ſecundùm illam conſtitutionem, qua dicitur, votum caſtitatis extendi *ad corporis, & mentis noſtra munditiam*. Et ſi quam majorem obligationem habuiſſent ex vi votorum ſimplicium, non amittunt per profeſſionem.

112 Contra eſt quintò. Eſſet enim abſurdum dicere, quòd vota biennii ſimplicia continerent majorem perfectionem in eadem Religione, quàm vota ſolemnia; & laxiùs intelligenda eſſe ſolemnia, quàm ſimplicia. Eſſet enim perfectius votum ſimplex caſtitatis, quod emitteretur de munditia corporis, & mentis, quàm votum caſtitatis ſolemne, quod de ſola munditia corporis emitteretur. Nam ſolemnitas non addit majorem perfectionem ex vi voti, cùm ſolemnitas orta ſit non ex vi ipſius voti, ſed ex jure poſitivo humano, juxta ſaniorem ſententiam. Ex quibus omnibus fit indubitabile, votum caſtitatis Societatis Jeſu, ſive ſimplex, ſive ſolemne, ex ſpeciali ratione extendi ad omnes actus, tam internos, quàm externos.

113 Dices ſecundò. In iis verbis: *Enitendo Angelicam puritatem imitari & corporis, & mentis munditia*; Divus Ignatius videtur potius conſulere, quæ majoria perfectionis ſunt, quàm præſcribere modum obligationis aſſumendæ, & obſervandæ; cùm non ſit vitæ mortalis Angelos puritate imitari. Et confirmari poteſt; videtur enim impoſſibilis imitatio puritatis Angelicæ: ergo qui ad illam enititur, ad aliquid impoſſibile enititur: ergo magis cenſebuntur dicta ea per hyperbolem, quàm præſcribendo modum caſtitatis.

114 Id tamen nihil obſtat, quin potiùs juvat objectio ad hujus veritatis perſpicuitatem: Pro qua adverte, apud Sanctos PP. caſtitatem mentis, & corporis vocari puritatem angelicam; & caſtos appellari vitæ angelicæ imitatores. Unde D. Auguſtinus *lib. de ſancta Virginitate*, cum *cap. 12.* dixiſſet; *Ex illa* (Eccleſia) *non toto corpore, ſed tota virgine ſpiritu naſcuntur ſacra Virgines, & corpore, & ſpiritu*: paulò poſt (ideſt, poſt quinque lineas) de eiſdem loquens, addit: *Virginalis autem integritas, & per propriam continentiam ab omni concubitu immunitas, Angelica portio eſt*. Loqui autem de voto virginitatis Auguſtinum, patet ex verbis antecedentibus *in cap. 11. Nec nos hoc in virginibus prædicamus, quòd virgines ſunt, ſed quòd Deo dicatæ pia continentia virgines*. Et *cap. 8. Neque enim & ipſa, quia virginitas eſt, ſed quia Deo dicata eſt, honoratur*.

115 Et S. Baſilius *lib. de virginit.* loquens de virginibus voto Deo dicatis. [Præoccuparunt itaque per virtutis rectè factum virgines id, quod in regeneratione, per reſurrectionis corporum mutationem ipſis potentia Dei acquirendum erat, jam hinc *velut Angeli*, neque uxores ducentes, neque nubentes; immò etiam *animæ virtute, & corporis integritate Angelis æquales exiſtentes*.] Nota, quomodo ſint æquales Angelis, nempe in animæ virtute, & corporis integritate. In quo libro totus eſt Baſilius in ſuadendo, virginitatem Deo dicatam talem eſſe debere in puritate animæ, & corporis. Dixerat enim: [Et in *nulla parte* oportet virginem adulteram eſſe, non lingua, non auribus, non oculo, non tactu, non alio omninò ſenſu, immò *neque cogitatione*.] Et *ibidem* [Profectò non aliqua quidem vitare, aliqua verò indifferenter audere debet, ſed omnes in totum maculas, & rugas ipſi inducentes impetus procul repellere, ut ſancta ſit corpore, nullum ob hoc inquinamentum ad animam ferens; *& ſpiritu, nulla cogitatione* hunc turbans.] Vide etiam *cap. 6. fine*.

116 S. Chryſoſtomus *homil. 42. operis imperfecti*, ait: *Sicut omnes actus carnales opera ſunt animalium, præcipuè tamen actus libidinis: ſic omnes virtutes ſunt res Angelica, præcipuè tamen caſtitas*.

117 Idem Chryſoſtomus *lib. de virginit. cap. 79.* apud Ghiſlerium *in Cant. cap. 1. verſu 10. art. 3. Si id ſcire vis, Chriſtum loquentem attende. Neque nubent, neque uxorem ducent, ſed ſunt ſicut Angeli in Cælo. Vide intervallum: quàm in excelſum locum virginitas mortale corpus extollat. Qua enim, quaſo, re differebant ab Angelis, Elias, Eliſæus, Joannes, veri hi virginitatis amatores? Nulla, niſi quòd mortali natura diſtabant*.

118 S. Gregorius Nyſſenus *lib. de virginit. cap. 2. Cum enim purum nominas, atque incorruptum, virginitatem alio nomine ſignificas: quæ in univerſa denique cæleſti natura ſimul verſatur; quia cum ab affectibus vacua ſit, ſublimibus illis poteſtatibus inhæret*. Et nota, quare inhæret Angelis, ſcilicet, quia *ab affectibus vacua eſt*, quod puritatem mentis indicat. Et inferiùs: *Quoniam igitur tanta vis virginitatis eſt, ut in cœlis apud ſpirituum Patrem maneat, & cum cæleſtibus illis mentibus unà exultet*.

119 Hanc autem virginitatem Angelis parem conſiſtere non ſolùm in corporis, ſed etiam in puritate mentis, explicat *ibid. cap. 4.* [Nam virginitatis præſidio animus cum vero ſponſo conjunctus *non corporeis modò ſordibus* ſe ipſe removebit; ſed inde etiam profectus *ad munditiem* aggredietur, ad omniaque pari item ſecuritate ibit: illud tamen pertimeſcendo, ne aliquo modo ad rei pravæ ſocietatem *corde*, pluſquam par eſt inclinato, *affectionum* aliquam ex ea parte *adulterinam* capiat.]

120 S. Gregorius Nazianz. *in exhortatione ad virginem*, cujus titulus eſt: *Virgines ad ſervandum continentia votum hortatur*. &c. paulò poſt initium ait: *Spirituales virtutes* (ideſt Angelos, ut explicatur in ſcholio) *imitata Angelicam vita rationem in terra conſectatæ es*. Quod repetit paulò inferiùs, explicans, qua ratione debeat habere virginitatem corporis, & animi: [Hoc ſolùm cura, virgo, ut *totam caſtam, & pudicam* te ſerves (adverte *totam*) ne immaculatam Chriſti tunicam macules: ſit oculus gravis, & pudicus, lingua virginitatem colat, *meretricius ne ſit animus*.

121 *Et homil. in Matth. 19 col. 6.* agens de virginitate ait: [Angelorum vitam elegiſti, in eorum ordinem te aggregaſti, qui jugum neſciunt:

Digitized by Google

ſciuntne in carnem prolabaris, ne in materiam, craſſitiemque dejiciaris; *ne cum materia matrimonio conjungaris, etiamſi alioquin cœlibatu.*] Jungi autem *matrimonio cum materia, etiamſi alioquin cœlibatus:* ſignificare videtur idem, quod habere luxuriam animi, licèt caſtitas ſervetur in corpore. Et paulò poſt ſubdit: [*Virginitatem animus* quoque ipſe colat, ne vagetur, ne oberret, ne *meretriciarum rerum formas* in ſeipſo ferat; (nam *libidinis quoque pars, impreſſa in animo forma eſt*) ne *fœda, & execranda rerum ſimulacra* in anima effingat:] Ideſt, ſpecies impreſſas, & ex illis cogitationes, & affectus internos. Vide, quomodo Angelorū vita ſit caſtitas animi, & corporis. Et quomodo amittatur virginitas animi per formas impreſſas libidinis, per ſimulacra execranda; quo utroque nomine ſignificatur ſpecies impreſſa libidinis. Et ſpecialiter nota ei verba: *Libidinis quoque pars impreſſa in animo forma eſt*. Ideſt, cogitatio turpis, & affectus venereus ex illa ortus, etiam eſt pars luxuriæ, quam virginitas animi averſatur.

122 S. Anſelmus *in cap. 7. epiſt. 1. ad Corint.* ad ea de verba, *de virginibus autem præceptum Domini non habeo*, ait: [Si fuiſſet virginitas imperata, nuptiæ videbantur ablatæ: & duriſſimum erat contra naturam cogere, *Angelorumq; vitam* ab hominibus extorquere.] Explicans autem ea verba ejuſdem capitis, *ut ſit ſancta corpore, & ſpiritu*, ſic exponit: [Ut ſit ſancta *corpore, & ſpiritu, ideſt carne, & mente*. Nonnullæ enim ſunt virgines carne, non *ſpiritu*, quarum corpus integrum eſt, *& anima corrupta*. Sed illa virginitas *hoſtia Chriſti eſt*, cujus *nec mentem cogitatio*, nec carnem libido maculaverit. Eſt enim ſancta corpore, & ſpiritu.]

123 S. Gregorius Magnus *in cap. 15. lib. 1. Reg.* ad ea verba, *ducenta millia peditum*, ait: [Quid verò ſunt *exempla caſtitatis, niſi cœleſtium militum* terris impreſſa veſtigia?] Quomodo autem Angeli ſint, ſive cœleſtes milites, mox explicat poſt novem lineas, inquiens: [Per divinam gratiam tam *corporis continentia*, quàm *integritate mentis ad ſummam pudicitiæ* arcem pervenere.] Et paulò poſt: [Talem quidem etiam viduam Apoſtolus eſſe præcipiens, ait: *Ut ſit ſancta carne, & ſpiritu*. Sancta quippè *carne, & ſpiritu* eſt, ſi perfectione caſtitatis, qua fulget in corpore, fulgeat etiam in mente.] Et paulò poſt ad ea verba, *Aſtitit Regina à dextris tuis in veſtitu deaurato*. Et ad illa, *Omnis gloria ejus filiæ Regis ab intus in fimbriis aureis*, ait: [Quid eſt enim veſtitus aureus, niſi decor, & honor corporalis virginitatis. Veſtitus quidem dicitur, quia foris fulget in corpore; aureus autem, quia præcellit dignitate. . . Aurea enim virginitas non eſt, ſi foris eſt, *& intus non eſt*. Quia ergo intus, & foris eſt, quia eadem ſplendet in corpore, *eadem fulget in mente*.]

124 S. Cyprianus de habitu virginum, propè finem. [Cùm caſtè perſeveratis, & virgines, *Angelis Dei eſtis* æquales: tantùm maneat, & duret ſolita, & illæſa virginitas; & ut cœpit fortiter, jugiter perſeveret.] Sed quomodo perſeverabit illæſa, ut ſervetur æqualitas hæc Angelorum, paulò poſt explicat. [Nativitatis iteratæ vobis major ſanctitas competit, quibus *deſideria* jam carnis, & corporis nulla ſunt.] Nota, quomodo caſtitas angelicæ puritati æqualis etiam deſideria excludat. Et paulò poſt initium: [Ut quæ *ſe Chriſto dicaverint*, & à carnali concupiſcentia recedentes, *tam carne, quàm mente ſe Deo devoverint*, opus ſuum conſument.] Loquitur autem Cyprianus de caſtis, & virginibus Deo dicatis, ut patet ex verbis proximè relatis.

125 Videndi etiam ſunt de eodem argumento S. Hieronymus *epiſtola ad Demetriadem, de virginit. ferè ad medium*, S. Fulgentius *ep. 5. ad Probam*, S. Damaſcenus *lib. 4. cap. 25.* S. Iſidorus *lib. 2. de ſummo bono*, S. Chryſoſtomus *homil. 18. in Geneſ.* qui omnes hanc ſimilitudinem vitæ angelicæ in caſtitate conſtituunt.

126 Quod etiam patet ex Evangelio Matthæi 22. ubi Chriſtus ait: *In Reſurrectione neque nubent, neque nubentur, ſed erunt ſicut Angeli Dei*. Et Lucæ 20. proponitur eadem ſententia, & concluditur: *Æquales enim Angeli ſunt*. Conſiſtit ergo hęc æqualitas in omnimoda puritate ab hac libidinis contagione.

127 Hinc conſtat, conſtitutionem D. Ignatii P. N. non eſſe hyperbolicam, cùm ea ſimilitudo, ſeu imitatio puritatis angelicæ verè, & propriè in nullo alio conſiſtat, niſi in caſtitate mentis, & corporis, quæ non eſt impoſſibilis, cùm caſtitas mentis cadat ſub præceptum divinum totaliter extra matrimonium, & partialiter intra. Conſtat etiam, in ea conſtitutione non eſſe conſilium de iis, quæ pertinent ad majorem perfectionem: tum quia verba non denotant conſilium; dicit enim, *Cùm conſtet, quàm ſit perfectè obſervanda*. Conſilium enim electionem relinquit: quando autem *conſtat*, aliquid faciendum, non relinquitur optio. Tum etiam, quia non injungitur ut conſilium, quod reverà aliàs eſt præceptum divinum: caſtitatis autem mentis (per quam excluduntur omnes actus luxuriæ interni) ex præcepto divino obligat extra matrimonium. Et ex his refutata manet reſponſio, & objectio ſoluta.

DISPUTATIO XXXVIII.

An votum caſtitatis religioſæ verſetur circà actus, qui terminantur ad impudicitiam alienam?

CAPUT PRIMUM.

Refertur placitum Caramuelis, & aliorum.

1 Commentario in Regulam, *diſput. 66. num. 982.* ſic aſſerit de eo, qui profitetur caſtitatem. [Prætereà vovit, ſe futurum eſſe caſtum: non vovit, ſe facturum eſſe, quòd alii eſſent caſti. Nota hanc ultimam diſtinctionem, quæ eſt veriſſima, & ante noſtrum Llamas à nemine obſervata, & hodie à multis nondum benè intellecta. Ratio eſt, quia ſicut qui vovet obedientiam, non promittit, ſe facturum alios obedientes, ſed promittit ſolùm, ſe obediturum eſſe Abbati (vide *num. 736.*) & ſicut qui vovet paupertatem, non pollicetur, ſe depauperaturum eſſe alios, ſed ſolùm ſe proprium non habiturum eſſe: ſic ſimiliter qui vovet caſtitatem, nunquam vovet, ſe facturum eſſe; quòd alii non ducant uxores, ſed ſe non ducturum: nunquam vovet, ſe curaturum eſſe, ne alii habeant pellices, ſed ſe non habiturum; non enim Deo alienam, ſed propriam libavit caſtitatem.]

2 Deinde *num. 986.* hanc inde concluſionem quartam elicuit. [Monachus, qui perſuaſione, vel cooperatione concurrit ad hoc, ut alius ſeu monachus, ſeu ſæcularis vadat ad concubinam, peccavit quidem mortaliter, ſed non contra ſuum votum caſtitatis. Demonſtratur. (*non vult, quod oppoſita concluſio ſit probabilis*) Quia ipſe non habuit rem cum tali pellice, ſed fecit, ut alius haberet. Unde tenetur in confeſſione dicere: Feci, quòd alius ſæcularis, vel Religioſus iret ad ſæcularem, vel Religioſam: tenetur explicare ſtatum peccantium (ita tamen ut poſſit omittere circumſtantias non mutantes ſpeciem) non verò ſuum; atque ideò ſi ſit in habitu ſæculari, non tenetur dicere, ſe eſſe Religioſum. Ratio eſt, quia ipſe non peccavit formaliter contra votum, immò neque contra ſextum præceptum Decalogi, ſed contra quintum formaliter, & contra ſextum objectivè; fuit enim illis ſcandalo, & occaſioni, ut peccarent contra ſextum. Prætereà in hoc ſcandalo, ſeu perſuaſione nulla voluptas ſenſualis reperitur, nulla venerea delectatio, neque in hanc aſſenſus, ſed ſolùm reperitur malitia voluntatis animam alterius occidentis; & hoc eſt contra quintum.]

3 Deinde eodem numero addit caſum ſequentem.] Petrus ut ſollicitaret quandam Religioſam, uſus eſt induſtria amici ſæcularis, & tandem induſtria Religioſi. Conſuleris, uter graviùs peccaverit, ſæcularis, an Religioſus? Siquidem uterque æqualiter concurrit ad Religioſæ illius prævaricationem. Reſpondet, utrunque peccaſſe æqualiter, quia neuter habuit rem veneream, ſed fecit quod Religioſa haberet.

4 Poſteà *num. 987.* hanc ſtatuit quintam concluſionem. [Mulier, quæ ſine delectatione propria ſenſuali, & ſine periculo aſſenſus in propriam delectationem (fortè id abeſſe non poteſt, fortè nec ipſa delectatio) tactibus polluit alium, vel aliam, ut alter, vel altera habeat delectationem, peccavit ſanè mortaliter. Sed in quo genere, contra quot leges, & regulas, debemus aperire. Primò. Si ipſa fuerit alii ſcandalo, eſt malitia contra quintum Decalogi præceptum. Si non fuit alii ſcandalo, ut poteſt contingere, exuet iſtam malitiam. Secundò. Eſt inſtrumentum alienæ pollutionis: & ſic peccaret contra ſextum: ſed hujus peccati alius eſſet cauſa principalis. Tertiò. Si eſſet Monialis, non operaretur contra votum caſtitatis. Ita Llamas *in ſum. part. 3. cap. 8. §. 16.* Diana *de circumſtantiis aggravantibus, reſol. 61.* remittit viris doctis examinandum, utrùm hæc opinio ſit probabilis: & pro ſua pietate noluit eam condemnare. Verùm ſi res examinetur, non ſolùm probabilis, ſed etiam evidens eſt hæc ſententia, conſervatis principiis præcedentibus.] Nota evidentiam concluſionis, quam intendit Caramuel. Principia autem conſervanda ad talem evidentiam ſunt, quòd Religioſus non vovet caſtitatem alienam, ſed duntaxat propriam. Videamus modò demonſtrationem, qua eam concluſionem evidenter probat.

5 Subdit immediatiſſimè. [Argumentor ſic. Poterit Monialis cooperari, ut Joannes reddat debitum uxori propriæ, quin contra votum caſtitatis procedat; quia ipſa non vovit caſtitatem alterius, ſed propriam: ergo eadem de cauſa poterit cooperari, ut Joannes incidat in pollutionem, quin frangat votum caſtitatis; cùm ipſa non voverit vitare pollutionem alterius, ſed propriam, vel aſſigna diſparitatis cauſam.]

6 Sed cùm ea opinio Hieronymi de Llamas damnata fuerit à Sacro Fidei Tribunali Hiſpanico, ut retuli *diſput. 26. cap. 4.* aliqui Theologi oppoſuerunt Caramueli, quòd illam non modò reproduceret, ſed evidentem, & demonſtrabilem aſſereret. Quare *fund. 51. num. 1409.* ab hac ſe oppoſitione purgare conatur, aſſerens, aſſertionem Hieronymi eſſe longè diverſam à ſua. Ille enim Author loquitur in caſu practico, in quo, qui tangit polluendum, tactu ipſo delectatur; in quo caſu intolerabilem dicit ſententiam Hieronymi de Llamas, & juſtè damnatam. At Caramuel loqui ſe aſſerit in caſu metaphyſico, in quo per poſſibile, vel impoſſibile, tangens nulla tangatur delectatione. Ita enim ait: [Sed quid ſi Religioſus ille eſſet ex adamante? Quid ſi ex ferro? Quid ſi tangendo alterum, non alteraretur, nec ſe exponeret laſcivæ commotionis periculo? Reſpondeo, hunc caſum eſſe metaphyſicum, & ſpeculativum, & praxim nullo modo reſpicere: ejuſque reſolutionem poſſe peccare in Logicam, aut Philoſophiam, non vero in Ethicam & regulas morum.]

7 Licèt tamen hæc dicat, non relinquit caſum in mera ſpeculatione; nam *eodem fund. 51. num. 1413.* addit: [Poſſe, & ſolere delectationem, & periculum ipſiſſimum in talibus ſordibus abeſſe, cognoſcunt illi, qui audierunt varias confeſſiones. Nam ſi ſæpè

mulier

mulier in ipſo actu venereo (N. B.) merè paſſivè ſe habet, nempe ut lapis, ſine delectatione, aut delectationis ſpe, quod fœminis nimis deditis veneri (quales ſunt publicæ meretrices) frequentiſſimum eſt: cur non earum aliqua poſſet, non delectationis, cujus pro illo ſe tempore incapacem cognoſcit, ſed ſolius lucri cauſa amaſium tangere, & tangendo polluere, & polluendo non contra ſuam, ſed contra Amaſii caſtitatem peccare? Repugnantiam non video.] An autem hæc ſententia Caramuelis de polluente alium ſine propria delectatione (quam non eſſe purè ſpeculativam, ſed practicam, conſtat ex ejus periodo proximè præcedenti) comprehendatur ſub ea damnatione Inquiſitionis Hiſpanicæ, qua aſſertio Hieronymi de Llamas damnata eſt, videant alii, attentis præcipuè iis, quæ dicenda ſunt in prima concluſione.

8 P. Thom. Sanchez *lib.5. ſum. cap.6. num.*10. proponit hunc caſum: [Dubitabit aliquis, an ſi actus ſit venialis contra caſtitatem, at ratione circumſtantiæ extrinſecæ, ut ſcandali, ſit mortalis, peccatum hoc cenſeri debeat mortale contra caſtitatis votum; itaut ſi violatio voti caſtitatis reſervetur, maneat quoque reſervata hæc culpa. Ratio dubitandi eſt, quia peccatum ſcandali ad eandemmet ſpeciem reducitur, ad quam pertinet peccatum illud, ad quod patientes ſcandalum inducuntur, ut probavimus *lib.*1. hujus tractatus, *cap.6. num.*5. Et *num.*11. reſpondet: [Sed dicendum eſt, id peccatum in Religioſo dante ſcandalum non eſſe mortale contra ſuum caſtitatis votum, ſed ſolùm veniale, & ex hoc ſolam ſacrilegii venialis circumſtantiam continere; nec reſervata voti caſtitatis violatione, cenſeri eam culpam reſervatam, ſive ſcandalum illud detur ſæcularibus, ſive Religioſis aliis ſimili voto adſtrictis. Ducor, quia quamvis ſcandalum illud ſæcularibus datum, reducatur ad peccatum contra caſtitatem, & datum Religioſis ad ſacrilegium; at non eſt peccatum contra propriam caſtitatem, quam in ſe tenetur ſervare Religioſus, quæ ſola cadit ſub hujuſmodi voto, & hujus violatio tantùm reſervatur.]

9 Idem tuetur P. Caſtro Palao *tom.3. tractat.*15. *diſput.*3. *punct.*1. *num.*2. ubi loquens de caſu proximè relato, ait: [Peccares mortaliter peccato ſcandali, adversùs caſtitatis virtutem, ſed adversùs votum ſolùm venialiter peccares, quia votum caſtitatis non ſe extendit ad conſervandam alienam caſtitatem, ſed propriam. (Idem docet P. Arriaga *tom.8. diſp.*32. *de Panit. num.*20. & P. Pellizzarius *tom.*1. *Manual. cap.*3. *ſect.* 4. *qu.*2.

10 Tandem notabis, his miſceri duas diverſas quæſtiones. Primam, an qui abſque delectatione propria tangit alium, ut illum ad pollutionem provocet, peccet contra votum caſtitatis? Secundam: An actus externi, vel interni habentes pro objecto luxuriam alienam, violent votum caſtitatis? Quas quidem diverſas eſſe conſtabit ex dicendis, ubi compereris, etiamſi non violetur votum caſtitatis per actus reſpicientes luxuriam alienam; violari tamen per ejuſmodi tactum.

CAPUT II.

Violari votum caſtitatis per tactum ordinatum ad pollutionem alienam, etiam abſque delectatione propria, tanquam certum ſtatuitur.

11 PRæmittendum eſt tanquam certiſſimum, quòd actus habens pro objecto luxuriam alienam, ſive internus ſit, ut actus deſiderii; ſive externus, ut ſuaſio fornicationis, ſi ſit cum delectatione propria, eſt formaliter contra votum caſtitatis: Hanc concluſionem nemo negat; & quamvis Caramuel illam neget, quoad actus internos; *diſp.* tamen *præcedenti* demonſtratum manet, actus internos non eſſe excludendos à voto caſtitatis.

12 Patet. Voto caſtitatis obſtringitur Religioſus ad abſtinendum ab omni delectatione venerea propria: ſed ille actus, licèt habeat pro objecto luxuriam alienam, habet tamen delectationem veneream propriam: ergo voto caſtitatis obſtringitur ad abſtinendum ab eo actu habente pro objecto luxuriam alienam.

13 Sit prima concluſio, eaque certa primæ quæſtioni reſpondens. Religioſus, qui etiam ſine propria delectatione phyſicè, & immediatè concurrit cum alio ad actionem turpem, v. gr. pollutionem, violat votum caſtitatis. Et ita Religioſus, qui ſine propria delectatione tactibus ſuis pollueret ſæcularem, peccaret contra proprium votum caſtitatis. Hanc concluſionem ſub his terminis pauci attingunt, infertur tamen manifeſtè ex principiis omnium, demptis paucis, quorum aſſertio eſt damnata à Sacro Fidei Tribunali, & excepto Caramuele.

14 Certitudinem concluſionis oſtendo primò. Quicunque utitur membris ſuis ad impudicitiam mortalem, etiam ſine delectatione propria, peccat mortaliter contra propriam caſtitatem; ſed qui tactibus manuum provocat Petrum ad pollutionem, utitur membris ſuis (ideſt manibus) ad impudicitiam mortalem (qualis eſt illa pollutio) quamvis id fiat ſine propria delectatione; ergo qui tactibus manuum provocat Petrum ad pollutionem, etiam abſque delectatione propria, peccat mortaliter contra caſtitatem propriam. Syllogiſmus eſt demonſtrativus, ſi firmetur major. Nam minor, & conſequentia ſunt indubitabiles.

15 Major ergo demonſtratur primò. Fœmina, quæ ſine delectatione propria ſuccubat mœcho (tales ſunt fœminæ, de quibus Caramuel relatus *cap. præced. num.*7. & propoſitio procedit ſub conditione, ſi id verum ſit, ſicut & major proximi ſyllogiſmi) licèt delectatione careat, dum tamen utitur membro ſuo ad impudicitiam mortalem, peccat mortaliter contra propriam caſtitatem: ergo qui membris ſuis abutitur ad impudicitiam mortalem, mortaliter peccat contra propriam caſtitatem. Antecedens patet. Illa enim fœmina fornicationem committit, ut evidens eſt: at fornicantem peccare contra caſtitatem, eſt de fide catholica; & peccare contra propriam caſtitatem, etiam eſt de fide, & ad minus eſt evidenter deductum ex ea propoſitione de fide; certiſſimum ergo eſt, illam fœminam, etiam ſine delectatione propria peccare contra propriam caſtitatem.

16 Quòd autem ex propoſitione de fide inferatur evidenter, fornicantem peccare mortaliter contra propriam caſtitatem, patet. Nam ſuppoſito principio fidei, quæ docet, fornicantem peccare mortaliter contra caſtitatem, evidens eſt, quòd qui fornicatur, in ſuo proprio corpore luxuriam exercet; at eum, qui in ſuo proprio corpore luxuriam exercet, evidens eſt peccare contra caſtitatem propriam: fornicantem ergo peccare mortaliter contra propriam caſtitatem, evidenter infertur ex illa fidei propoſitione.

17 Confirmatur argumentum in formam paritatis. Nam ſicut ſe habet fœmina illa reſpectu fornicationis; ita ſe habet Religioſus tangens manibus alium, reſpectu pollutionis: ſicut enim fœmina exhibet vas fœmineum membro pudendo mœchi, eiuſque ſeminationi, ſine delectatione ſua; ita Religioſus exhibet manum ſuam effuſioni ſeminis viri ſæcularis, abſque ſua Religioſi delectatione; ergo ſicut peccat fœmina contra propriam caſtitatem, exhibendo vas ſuum mœcho abſque propria delectatione; ita etiam Religioſus contra ſuam propriam exhibendo manum pollutioni, licèt abſque propria delectatione.

18 Demonſtratur ſecundò eadem major. Si ille Religioſus abſque propria delectatione exhiberet illi viro ſæculari non manum, ſed vas præpoſterum ad illam ſodomiticam pollutionem, peccaret mortaliter contra propriam caſtitatem, dum membro ſuo præpoſtero abuteretur ad illam mortalem impudicitiam ſodomiticam; eſſet enim verus ſodomita, & verè concurreret paſſivè ad actum illum ſodomiticum perficiendum: ergo qui membris ſuis abutitur ad impudicitiam mortalem, etiam abſque delectatione ſua, mortaliter peccat contra propriam caſtitatem.

19 Et quidem majus robur habet hoc argumentum in ſententia Caramuelis, aſſerentis, pollutionem, & effuſionem ſeminis intra vas præpoſterum eſſe ejuſdem ſpeciei; eo quòd perinde ſit effundere ſemen in vaſe præpoſtero, & effundere in manibus; perinde ſit effundere ſemen ex provocatione vaſis præpoſteri, & ex provocatione manuum; cùm hæc diverſitas pertineat ad modum, & non ad ſubſtantiam luxuriæ contranaturalis. Tum ſic. Qui abſque delectatione propria exhibet vas præpoſterum effuſioni ſodomiticæ, peccat contra propriam caſtitatem: ergo qui abſque delectatione propria exhibet manum effuſioni contranaturali, peccat etiam contra propriam caſtitatem, cùm in ordine ad luxuriam contranaturalem perinde ſit manus, ac vas præpoſterum.

20 Dices. Major demonſtranda eſt univerſalis de exhibente quodlibet membrum ad actionem impudicam; propoſitio autem aſſumpta in hoc argumento eſt particularis de exhibente vas præpoſterum; non ergo benè infertur propoſitio, quæ aſſumitur demonſtranda.

21 Contra tamen eſt. Propoſitio enim particularis, vel ſingularis, quæ claudit rationem univerſalem, eſt ad inſtar univerſalis, & univerſaliter probat: ſic ſe habet hæc propoſitio aſſumpta: probat ergo univerſaliter. Conſtat minor. Ratio enim, quare peccat ille contra propriam caſtitatem, cùm non ſit propria delectatio (quam ſupponimus abeſſe) non poteſt eſſe alia, niſi quia exhibet membrum ſuum ad impudicitiam mortalem: hæc autem ratio continet univerſalitatem majoris, quam demonſtrandam aſſumpſimus, ut ex terminis, ſi perpendantur, notum eſt.

22 Demonſtratur tertiò eadem major. Et da caſum, in quo duo conjuges parati ſint ad reddendum ſibi mutuò debitum, accedatque Religioſus ille pollutionum provocator, inſenſibilis ad delectationes, & manu provocet pudenda conjugum, & conjuges eam delectationem nonniſi ad copulam conjugalem admittant. In quo caſu interrogo, an non peccet mortaliter Religioſus tangens, & conjuges eum tactum conſentientes? Ego quidem ab ea quæſtione facilè me expedio. Peccat enim mortaliter tangens contra caſtitatem propriam, quatenus membrum ſuum (ſcilicet manum) exhibet actui impudico, qui reſpectu illius tangentis impudicus mortaliter eſt. Peccant mortaliter conjuges, non quatenus provocantur præcisè ad copulam conjugalem, cùm id illis ſit licitum; ſed quatenus conſentiunt, & cooperantur tactui illi impudico tangentis.

23 Tum ſic. Si major illa aſſumpta non eſſet vera, non peccarent mortaliter contra caſtitatem tangens, & conjuges tacti: atqui utrique peccant mortaliter contra caſtitatem (quidquid ſit, an peccent contra propriam, vel alienam:) ergo qui utitur membris ſuis ad impudicitiam mortalem, peccat mortaliter contra caſtitatem propriam, quæ erat major aſſumpta. Minor patet: diſſonat enim vehemen-

hementer rationi talis impudicitia. Major probatur ex proximè dictis. Non eſt enim alia ratio, ob quam peccent mortaliter, niſi quia tangens (cui communis delectatio abeſt) utitur membro (ſcilicet manu) ad impudicitiam, & conjuges illi cooperantur. Neque enim conjuges peccant mortaliter ordinando tactum illum ad copulam conjugalem, niſi ſupponamus, tactum illum eſſe mortaliter luxurioſum. Et cum tangens non peccet ratione propriæ delectationis, quam ſupponimus abeſſe, non reſtat ratio alia, ob quam peccet, niſi quia membro ſuo utitur ad impudicitiam.

24 Oſtenditur ſecundò concluſio, & ſimul demonſtratur quartò eadem major. Si quis abſque delectatione propria amentem, vel dormientem tactu prouocaret ad pollutionem, peccaret mortaliter contra caſtitatem: ſed non contra caſtitatem alienam: ergo contra caſtitatem propriam: ergo tangens alium ad pollutionem abſque delectatione propria, peccat contra caſtitatem propriam, & ſi Religioſus ſit, contra votum caſtitatis.

25 Et quidem quòd taliter provocans amentem ad pollutionem, peccat mortaliter, indubitabile eſt, independenter à propria delectatione. Etenim ſi peccat mortaliter conjungens ad copulam virum, & fœminam amentes non conjugatos, ut clarè oſtendit Pat. Thom. Sanch. *lib.9. de matrimon. diſputat.23. num.6.* à fortiori peccabit mortaliter, qui procurat pollutionem amentis, cum multò major inordinatio ſit in pollutione, quàm in copula non conjugali.

26 Quod autem ſic polluens amentem, etiam ſine delectatione propria, peccet contra caſtitatem, etiam indubium eſt, cum nulla alia ſit virtus, quæ effuſionem ſeminis inhibeat, præter caſtitatem.

27 Quod verò in illo caſu tangens ad pollutionem, abſque delectatione propria non peccet cõtra caſtitatem alienam, etiam patet. Non enim violatur caſtitas ejus, qui involuntariè, & ſine vlla libertate ſe polluit, juxta doctrinam Sancti Auguſtini, qua ſæpiſſimè docuit, virgines violenter corruptas non amittere virtutem caſtitatis, nec virginitatis: quia non amittitur caſtitas, niſi per conſenſum liberum. Ita enim docet *lib.4. contra Iulianum*, & 1. *de Ciuit. cap. 18. & 19.* & paſſim alibi. Vide plures textus de hac materia *in diſp. præcedenti, per totam*. Quare violatores violenti virginum, quæ nullatenus conſentiunt, non peccant contra caſtitatem alienam, niſi quatenus exponunt virgines periculo conſentiendi. Quod periculum cùm eſſet reſpectu amentium, non peccatur in eo caſu contra caſtitatem alienam.

28 Si ergo tangens amentem ad pollutionem abſque delectatione propria, peccat contra virtutem caſtitatis, & non contra alienam, manifeſtum fit, quòd peccat contra caſtitatem propriam, quæ eſt ſecunda concluſio à nobis ſtatuta. Et cùm peccatum ejus contra caſtitatem ſtet in tactu ſuo prouocatorio, quamvis abſque delectatione propria; convincitur, vſum membri ſui (ideſt. manus) ad impudicitiam, eſſe peccatum mortale contra caſtitatem propriam. Quæ eſt major aſſumpta prioris ſyllogiſmi demonſtrativi.

CAPUT III.

Actus illicitos contra caſtitatem alienam, violare votum caſtitatis, probabilius eſt.

29 QVæſtio procedit tam de actibus illicitis externis, quàm de internis habentibus pro objecto luxuriam alienam. De internis quidem: tale eſt deſiderium, quo optat Religioſus fornicationem Petri ſine propria delectatione. Item de externis, qualis eſt inductio, qua Religioſus perſuadet ſæculari fornicationem, vel pollutionem, etiam abſque delectatione propria.

30 Aſſero ergo primo, probabilem eſſe opinionem, quæ aſſerit, prædictis actibus non violari votum caſtitatis. Habet enim pro ſe nobiles Patronos PP. Thom. Sanch. Caſtro Palao, Arriagam, Pellizarium, citatos *cap.1.* præter Caram. relatum. Et videtur non deeſſe ei opinioni fundamentum prudens à ratione petitum.

31 Aſſero ſecundò, probabilius eſſe, prædictis actibus verſantibus in luxuria aliena violari votum caſtitatis.

32 Et ſtatim obiicis, hac aſſertione non impugnari concluſionem Caramuelis. Ipſe enim generaliter ſtatuit, ſe non impugnandum niſi evidentibus; quia concluſiones ejus ſunt modales de modo *Probabile*; nam duntaxat, ut probabiles ipſe defendit.

33 Hæc tamen objectio non habet locum in præſenti. Cum enim Author aſſertionem ſuam defendit ut certam, aut evidentem, vtique impugnatur optimè probabilibus. Si enim oſtenditur, concluſionem eſſe probabilem, convincitur, oppoſitam non eſſe evidentem; cùm implicet contradictionem, duabus oppoſitis propoſitionibus alteram eſſe probabilem, & alteram evidentem. Atqui Caramuel in præſenti aſſertionem ſuam evidentem dicit. Relege verba ejus *cap.1. n.2 & 4.* dum ergo oſtendero, hanc opinionem eſſe probabilem, immò & probabiliorem, ſatis ſuperque impugnata manebit Caramuelis evidentia.

34 Ante probationem præmitto, actus illicitos verſantes in luxuria aliena eſſe verè, & propriè in ſpecie luxuriæ, & directè opponi virtuti caſtitatis, ut vel ipſa quæſtio ſupponit, dum inquirit, an violetur votum actibus, qui ſunt contra caſtitatem alienam: ſi enim ſunt contra caſtitatem alienam, illi quidem contra virtutem caſtitatis militant.

35 Probatur primò concluſio. Votum caſtitatis religioſæ eſt de materia omnimodæ caſtitatis; id enim omnes intelligunt nomine caſtitatis religioſæ: ſed in omnimoda caſtitate continetur caſtitas, quæ auertit actus verſantes in luxuria aliena: ergo votum caſtitatis religioſæ auertit actus verſantes in luxuria aliena. Minor, & conſequentia patent.

36 Maior colligi videtur ex communi doctrina Theologorum, dum ſine diſtinctione aſſerunt, ad votum caſtitatis ſpectare omnimodam caſtitatem. Audi P. Leſſium *lib 2. de iuſt. c.41. n.78.* [Ex voto caſtitatis tenetur primò abſtinere à conjugiu. Deinde ab omni actu interno, & externo, *qui ſit contra caſtitatem*, ut à turpibus cogitationibus, & delectatione moroſa, à pollutione, ab omni actu venereo, à turpi contactu, ab impudico aſpectu. Denique ab omnibus iis, quæ *aliquo modo* ſunt *contra virtutem caſtitatis*. Quidquid enim *in ſæculari* extra conjugium eſt *aliquamodo* peccatum *contra caſtitatem*, etiam *in Religioſo* eſt *ſacrilegium* contra votum.] Nota hãc propoſitionem univerſalem, & illi ſuperadde ad ſyllogiſmum duas ſequentes. Sed deſiderare fornicationem Petri, vel ſuadere illam in ſæculari eſt quid extra conjugium, & peccatum mortale contra caſtitatem: ergo in Religioſo eſt ſacrilegium contra votum.

37 P. Suarez *tom.4. de Relig. tract.10. lib.4. cap.1. num.1.* agens de voto caſtitatis Societatis Ieſu, verbis ſuprà relatis *diſput. præced. cap.12. n.106.* eandem materiæ univerſalitatem proponit. Relege præcipuè ea verba: *Comprehendit enim totam materiam caſtitatis ſine ulla reſtrictione, & ad totam illam obſeruandum obligat cum omni rigore, cum quo poteſt obligare caſtitatis votum.* Sed votum caſtitatis poteſt obligare ad vitandum omnem actum verſantem circà luxuriam alienam: ad id ergo obligat. Item votum caſtitatis religioſæ comprehendit totam materiam caſtitatis ſine vlla reſtrictione: ergo non eſt reſtringenda ad vitandos actus proprios, qui verſantur in luxuria aliena. Similia docet P. Suarez *tom.3. lib.9. cap.2. n.2. & lib.2. c.11. n.10.*

38 P. Fagundez *lib.6. in Decalog. cap.8. num.3.* aſſerit Religioſos teneri aperire in confeſſione circumſtantiam voti, *quando contra ſextum præceptum peccant*. Conſtat autem peccari contra ſextum præceptum, quoties actus verſatur in luxuria aliena; quia tunc verſatur contra virtutem caſtitatis. Quamvis enim velit Caramuel, tunc non peccari contra ſextum præceptum formaliter, ſed objectiuè; id tamen & parum referre, & falſum eſſe, ex dicendis conſtabit. Et idem communiter docent ferè omnes DD.

39 Probatur ſecundò. In virginitate, & caſtitate Deo conſecrata contineri caſtitatem mentis, & corporis communiter docent SS. PP. eo quòd cenſeant ad perfectam caſtitatem requiri puritatem mentis, & corporis, juxta ea verba Pauli 1. *Cor.7.* loquentis de virgine, *ut ſit ſancta corpore, & ſpiritu*: ſed nemo propriè, & verè eſt caſtus mente, qui admittit deſideria fornicationis alienæ, & alios actus internos verſantes in luxuria aliena: ergo votum perfectæ caſtitatis, quale eſt votum religioſum, excludit deſideria fornicationis alienæ, & ſimiles actus internos verſantes in luxuria aliena. Conſequentia patet, & minor evidenter eſt certa. Major autem conſtat ex multis textibus Auguſtini, præcipuè relatis *diſp. præced. c.9.* Vide etiam eundem Auguſtinum, item Hieronymum, Baſilium, Chryſoſtomum, Damaſcenum, & Fulgentium relatos *eadem diſp. præced. cap.6. & 9. & 12.*

40 Probatur tertiò. Id habet ſpeciale caſtitas, vt actus averſantes luxuriam alienam, cenſeantur actus caſtitatis propriæ: ſed votum caſtitatis religioſę comprehendit omnimodam caſtitatem propriam: ergo votum caſtitatis religioſæ comprehendit actus averſantes luxuriam alienam. Probatur major primò à priori ex probatione præcedenti. Etenim cum caſtitas Petri perfecta, ſive omnimoda contineat caſtitatem mentis, inde fit, quòd quidquid pertinet ad caſtitatem mentis Petri, cenſeatur caſtitas propria Petri: atqui actus Petri averſantes luxuriam alienam, aut influxum in illam, pertinent ad caſtitatem mentis Petri; cùm mens abſolutè non ſit caſta, quæ admittit in ſe actus, qui ſunt in ſpecie luxuriæ: ergo ii actus Petri averſantes luxuriam alienam, pertinent ad caſtitatem propriam Petri. Quòd amplius declarabitur *cap. ſeq.* dum oſtendamus diſparitatis cauſam inter votum caſtitatis, & alia vota.

41 Probatur ſecundò eadem major. Peccat mortaliter Petrus contra caſtitatis virtutem, ſi pharmaco ad id efficaci intendat directè pollutionem viri amentis: ſed non peccat contra caſtitatem alienam, ideſt amentis: ergo peccat contra caſtitatem propriam. Ratio autem, quare pertineat ad caſtitatem propriam Petri avertere talem pollutionem in alio eſt, quia voluntas pollutionis in alio contraria eſt puritati mentis Petri, quæ aufertur per quemlibet actum averſantem in ſpecie luxuriæ.

42 Quòd peccet mortaliter Petrus in eo eventu, patet *ex cap 2.* in 2. probatione concluſionis, *n.25.* quod verò peccet contra virtutem caſtitatis, etiam *ex num.26.* quia nulla alia virtus præter caſtitatem inhibet pollutionẽ, & media efficacia ad illam. Quod verò non peccet contra caſtitatem alienam, nempe amentis, conſtat *ex c.2.* in ſecunda probatione concluſionis, *nu.27.* Conſequentia autem vrgere videtur: nam quæ militant contra caſtitatem, & non contra alienam,

alienam, militant utique contra propriam: cùm in caſtitate non appareat medium inter propriam, & alienam.

43 Probatur tertiò. Ex eo, quod optimè notavit P. Tambutinus *lib. 2. methodi confeſſionis, cap. 1. num.* 100. ubi ſic habet: [Si quis ergo loquatur, verbi gratia, turpia, ut ſocius incidat in eas turpitudines, oportet explicare, ad quæ turpia inducere tentabat, ad adulteriumne, an ad ſtuprum, &c. Ratio eſt, quia tunc non ſolùm peccatum talis ſcandali eſt contra charitatem debitam proximo, ſed etiam contra virtutem oppoſitam: eadem enim caſtitatis virtus, quæ obligat me directè ad caſtitatem in mea perſona cuſtodiendam, obligat indirectè, ne ex induſtria procurem proximum à caſtitatis virtute deiicere.

CAPUT IV.

Diſſipantur fundamenta Caramuelis propoſita in capite primo.

44 PRo ſolutione argumentorum nota primò, votum obedientiæ, & paupertatis non extendi ad obedientiam mentis, aut ad paupertatem mentis: & in hoc diſcriminari maximè à voto caſtitatis. Cujus diſcriminis ratio conſtat ex communi acceptatione. Nam, ut ſuprà diximus, votis religioſis vovemus obedientiam, paupertatem, & caſtitatem, ſecundùm acceptionem communem horum nominum; à qua acceptione eſſentialiter pendet ſignificatio nominum. Cùm ergo communis acceptio nomine caſtitatis religioſæ intelligat caſtitatem internam, & externam, ſive caſtitatem mentis, & corporis: nomine autem obedientiæ (idem eſt de paupertate) intelligat obedientiam realem, non autem generaliter obedientiam mentis; inde patet, in his votis eandem intercedere rationem diſcriminis. Et ideò omnes Authores, quos citavi *diſp. præcedent, cap.* 10 aſſerentes, votum caſtitatis extendi ad actus externos, & internos, nihil tale decernunt de voto paupertatis, & obedientiæ. An autem intentio efficax non obediendi, vel intentio efficax habendi proprium; ſit formaliter contra vota obedientiæ, modò non definio, ſolùm enim aſſero, non pertinere generaliter ad vota obedientiæ, & paupertatis actus internos, benè tamen ad votum caſtitatis, propter dicta.

45 Nota ſecundò, ne laboremus in æquivoco, cùm dicimus pertinere ad votum caſtitatis actus proprios verſantes circa caſtitatem alienam, ne exiſtimes, votum caſtitatis extendi ad procurandam caſtitatem alienam; ſolùm enim extenditur ad vitando actus proprios verſantes in luxuria aliena.

46 Hinc facilè ſolves primum argumentum Caramuelis, propoſitum *num.* 1. Etenim verum eſt antecedens, quo ait, voviſſe Religioſum, ſe futurum eſſe caſtum, non voviſſe, ſe facturum, quod alii eſſent caſti. Et ſi primus id notavit Llamas, ea notatio nullius eſt momenti. Inde enim malè infertur: quod actus illiciti verſantes in luxuria aliena non inhibeantur voto caſtitatis. Itaque aliud eſt, quòd Religioſus voverit, ſe facturum eſſe, quod alii ſint caſti; & aliud eſt, quod voverit, ſe non habiturum actus proprios illicitos internos, vel externos contra caſtitatem alienam. Primum enim eſt falſum, & ſecundùm verum: quia cùm vovit omnimodam caſtitatem, vovit vitare omnes actus proprios illicitos contra virtutem caſtitatis: ſive tales actus proprii ſint delectationes propriæ circà luxuriam alienam; ſive ſint alio modo proſecutiones effectivæ circà luxuriam alienam: cùm mens abſolutè non ſit caſta, quæ talibus affectibus impuris circà luxuriam alienam infecta eſt.

47 Secundum argumentum relatum *num.* 2. proponitur à Caramuele pro ea concluſione, quòd [Monachus, qui perſuaſione, vel cooperatione concurrit ad hoc, ut alius, ſeu monachus, ſeu ſæcularis vadat ad concubinam; non peccavit contra ſuum votum caſtitatis.] Dicitque hanc concluſionem hoc argumento demonſtrari: [Quia ipſe non habuit rem cum tali pellice, ſed fecit, ut alius haberet.] Ecce totam demonſtrationem. Et ego miror, hanc vocari demonſtrationem à viro ingenioſo, & Dialecticæ amatore: tum quia demonſtratio eſt ſyllogiſmus conſtans ex præmiſſis evidentibus: quod in eo antecedente vel enthimemate deſideratur. Tum etiam quia ne topicè quidem conſequens infertur ex antecedente. Nonne in ea concluſione opponitur Caramuel iis, qui dicunt, Religioſum ſuadentem alteri luxuriam, peccare contra ſuum votum caſtitatis; quia voluntas, qua vult luxuriam alienam, eſt contra votum caſtitatis? Aſſumit ergo, quod probare debuerat, ſcilicet, eum non peccare contra ſuum votum, qui facit ut alius rem habeat cum pellice. Quomodò ergo ea dicitur demonſtratio, cujus vis ſola majoris negatione extinguitur. Si enim id argumentum ad formam demonſtrationis reducendum eſt, in hunc modum reducitur: [Ille non peccat contra ſuum votum caſtitatis, qui non habuit rem cum pellice, ſed ſolùm fecit, ut alius rem haberet: ſed ille Religioſus non habuit rem cum pellice, ſed fecit, ut alius haberet: ergo ille Religioſus non peccavit contra ſuum votum caſtitatis.] Neganda eſt ergo major.

48 Addit probationem ferè repetendo quæ dixerat. Ait enim: [Ratio eſt, quia ipſe non peccavit formaliter contra votum, immò neque contra ſextum præceptum Decalogi, ſed contra quintũ formaliter, & contra ſextum objectivè: fuit enim illis ſcandalo, & occaſioni, ut peccarent contra ſextum.] Reſpondetur enim negando, quod non peccaverit formaliter contra votum. Ad id, quod addit, eum, qui ſuadet alteri luxuriam, non peccare formaliter contra ſextum præceptum, ſed objectivè, omitto. Eſt enim quæſtio de nomine, an violetur formaliter, an objectivè ſextum præceptum in eo eventu. Et quidquid dicatur, nihil officit concluſioni noſtræ.

49 Pro cujus clariori intelligentia nota, eum qui deſiderat, vel procurat luxuriam alienam, habere peccatum in eadem ſpecie luxuriæ, ac eſt peccatum exercentis luxuriam. Nam voluntas fornicationis alienæ, & voluntas fornicationis propriæ non differunt ſpecie, ſi voluntas fornicationis alienæ præſcindatur à voluntate ruinæ ſpiritualis proximi. Hinc fit primò, procurantem luxuriam alienam peccare contra ſextum præceptum, ſive dicas formaliter, ſive objectivè. Fit ſecundò, eo ipſo quod votum caſtitatis inhibeat omnem actum, qui eſt in ſpecie luxuriæ, inhibere omnem actum, qui eſt formaliter, vel objectivè contra ſextum præceptum. Atqui in dictis conſtat, votum caſtitatis Religioſæ inhibere omnem actum, qui eſt in ſpecie luxuriæ; atque adeò votum caſtitatis Religioſæ obligare ad omne id, quod ſextum præceptum formaliter, vel objectivè præcipit.

50 In ea autem quæſtione de nomine, an qui procurat fornicationem alterius, peccet formaliter, an objectivè contra ſextum præceptum; cenſeo, eum peccare formaliter præciſo conceptu ruinæ proximi, & attento ſolo actu, quatenus fertur in luxuriam alterius: eo quod præceptum ſextum, & nonum formaliter prohibent quidquid eſt in ſpecie luxuriæ; eſt enim lege divina totum id prohibitum; neque eſt aliud præceptum, quod id formaliter prohibeat; novum autem præceptum ſolùm ſe extendit ad actus internos.

51 Ad caſum relatum numero tertio, in quo inquiritur, uter graviùs peccaverit, ſæcularis, an Religioſus, qui uterque concurrit ad ſollicitationem Religioſæ, ut iſta conſentiret Petro in luxuria? dicendum eſt, graviùs peccaſſe Religioſum, eo quod voto caſtitatis adigitur vitare in ſeipſo omnem actum terminatum ad luxuriam propriam, vel alienam, & quidquid ſexto præcepto interdicitur.

52 Pro ea autem concluſione, quam retuli *num.* 4 quod Religioſus abſque propria delectatione, propriis tamen tactibus polluens alium, non peccet contra votum caſtitatis; quam eſſe certò falſam; *cap. ſecundo*, probavi: hanc, quam demonſtrationem appellat, opponit, ut retuli numero quinto. [Poterit monialis cooperari, ut Joannes reddat debitum uxori, quin contra votum procedat: ergo poterit cooperari, ut Joannes ſe polluat, quin contra votum procedat.] Et quidem ſi cooperatio monialis fit medio tactu, quo provocet pudenda utriuſque, vel alterius conjugis; & difficilem provinciam aſſumit Caramuel, & quàm longiſſimè abeſt à demonſtratione. Difficilem provinciam; quia difficilè probabit, eum, qui membris ſuis utitur, etiam abſque delectatione, ad actiones impudicas, non peccare contra caſtitatem propriam, ut patet *ex toto cap.* 2. Quod autem quàm longiſſimè abſit à demonſtratione, patet: ad demonſtrationem enim requiritur antecedens evidens: id autem antecedens, loquens de tactu immediato, eſſe evidenter falſum, conſtat *ex cap.* 2.

53 Si autem id antecedens non loquatur de phyſica cooperatione per tactum, ſed ſolùm de morali cooperatione per preces, aut ſuaſionem, diſcrimen eſt meridiana luce clarius. In quo ne caliges, ſuppone, Petrum emiſiſſe votum non ducendi uxorem, & ſervandi quidquid formaliter, & objectivè injungitur in ſexto, & nono præcepto Decalogi. Et inquiro, an ea paritas habeat vim contra illud votum Petri, hoc modo. [Petrus non peccat contra votum cooperando moraliter, ut Joannes reddat debitum uxori: ergo non peccat contra votum, ſi abſque propria delectatione tactibus polluat Joannem.] Manifeſtum enim eſt, peſſimè procedere argumentum, quia nihil eſt in illo voto, quod interdicat illud conſilium aliàs licitum reddendi debitum conjugale. Et manifeſtum eſt, votum illud Petri inhibere eos tactus provocantes ad pollutionem alienam; cum illi tactus ſint contra ſextum præceptum, ſaltem objectivè. Cum ergo votum caſtitatis religioſæ, ut ſatis probavi, ſit idem ipſum, nempe non contrahendi matrimonium, & ſervandi quidquid formaliter & objectivè injungitur in ſexto & nono præcepto Decalogi, fit, manifeſtam eſſe diſparitatem utriuſque.

54 Sed demus, votum caſtitatis Religioſæ ſolùm obligare ad eos actus, qui reſpiciunt caſtitatem propriam, non verò eos, qui reſpiciunt caſtitatem alienam; adhuc diſcrimen liquidum eſt: Hoc enim modo votum eſt de non contrahendo matrimonio, & de non habendo actus circà luxuriam propriam; hoc autem votum non inhibet ſuaſionem reddendi debitum conjugale: inhibet autem luxuriam propriam, qualis eſt uti membris ſuis ad impudicitiam, etiam ſine delectatione propria; ut conſtat *ex cap. ſecundo*.

55 Inſtat Caramuel *nu.* 989. [Non minùs interdictum eſt moniali nubere, quàm mollitiem committere: atqui quando cooperatur, ut Joannes reddat uxori debitum, nihil facit contra ſuam caſtitatem, ſed contra caſtitatem Joannis: ergo ſimiliter quando cooperatur monialis ad hoc, quòd Joannes habeat pollutionem, nihil

facit

Digitized by Google

facit contra caſtitatem ſuam, ſed contra caſtitatem tertii.]

56 Sed ex dictis facillima eſt reſponſio. Concedo enim majorem, minorem autem nego, ſi ea intelligatur de phyſica cooperatione, puta per tactum impudicum. Si autem intelligatur de cooperatione morali, verbi gratia per preces, aut ſuaſionem, concedo, quòd nihil faciat contra ſuam caſtitatem. Et conſequentiam nego. Et ratio eſt, quia ea perſuaſio reddendi debitum in neutra parte voti interdicitur, neque quà claudit obligationem non nubendi, neque quà claudit obligationem vitandi luxuriam propriam. Tactus autem pollutionis provocativus eſt actus luxuriæ propriæ, etſi ſine delectatione propria fiat; atque adeò ſecunda parte voti interdictus eſt.

57 Inſtat deindè *in Theologia fundamentali, fundament.* 51. *numer.* 1414. proponit enim tres caſus, & circà illos ſic arguit. [Ponamus in primo caſu, coquum voviſſe Deo, ſe jejunaturum. Anne ob hoc ille votum violaret, ſi nihil comederet, & cooperaretur nihilominus, ut Petrus violaret jejunium? Et in ſecundo, ſi Joannes voviſſet, ſe auditurum Miſſam diebus feſtis: anne hoc violaret votum, ſi jam audita Miſſa, Fridericum, aut alium quemque ſeduceret, & cogeret, ne adiret Eccleſiam? Et in tertio, anne Sacerdos, qui voviſſet Deo, ſe nunquam omiſſurum officium, fracti voti eſſet reus, ſi lecto debitè officio vellet ludere, & cogeret alium Sacerdotem, ut ſecum luderet, & ob luſum lectionem horarum intermitteret? Non puto. Ergo eodem modo philoſophari oportet in materia laſciva, ſi volumus conſequentiam ſervare.]

58 Retorqueo argumentum contra ſuum Authorem. Petrus vovit, ſe nulli illaturum injuſtitiam. Deindè ſuadet Joanni, ut furetur pecunias à Titio. Nunquid ſuadendo Joanni, & cooperando per conſilium ad furtum, nonne violat votum? Argumentor ergo. Qui vovit jejunare, licèt cooperetur, ut alter non jejunet, ipſe non violat votum: ergo Petrus, qui vovit, ſe nulli illaturum injuſtitiam, dum cooperatur cum Joanne ad inferendam injuſtitiam, ipſe non violat votum.

59 Dices, diſcrimen eſſe maximum: nam ſuadere alteri, ut faciat injuſtitiam, eſt formaliter injuſtitia; atque adeò ſi vovit non inferre injuſtitiam, in eo voto comprehenditur non ſuadere alteri, ut injuſtitiam irroget. At ſuadere violationem jejunii non eſt violare jejunium; atque adeò ſuadendo violationem jejunii non violatur votum jejunii.

60 Optima ſolutio, ſed mihi etiam communis. Hanc adhibeo Inſtantiæ Caramuelis: & quidem dupliciter. Primò, quando Religioſus etiam ſine propria delectatione tactibus polluit Petrum, pollutio eſt actus luxuriæ, & item tactus eſt actus luxuriæ, quia eſt uſus membri proprii (nempe manus) ad impudicitiam. Qui voto caſtitatis vovit vitare omnem luxuriam propriam, vovit etiam vitare eum tactum. Hinc patet latiſſimum diſcrimen inter eos tres caſus Caramuelis, & iſtum. Coquus enim cooperando etiam phyſicè, & manibus propriis ingurgitando alium, non violat ſuum votum jejunii: quia cooperari ad violationem jejunii alterius non eſt violatio proprii. Et qui vovit audire Miſſam, non violat votum, eo quòd cogat phyſicè alterum ad non auditionem: quia cogere alium ad non auditionem, non eſt omiſſio ſuæ auditionis: Et qui vovit recitare officium, non violat votum, cogendo etiam phyſicè alios ne recitent: quia ea coactio non eſt omiſſio propria. At qui vovit caſtitatem, violat votum tangendo alium ad pollutionem, etiam abſque propria delectatione, quia is tactus, ut conſtat ex dictis, eſt actus luxuriæ, atque adeò contentus intra ſphæram voti.

61 Secundò. Demus, tactum illum non eſſe actum immediatum luxuriæ, ſed eodem modo ſe habere, ac ſe habet perſuaſio luxuriæ alienæ: adhuc tamen in illis tribus caſibus concedendum eſt, ſuadentem, aut cooperantem ad peccatum alterius, non peccare contra votum jejunii; ſuadentem tamen ad luxuriam alterius, peccare contra votum; quia ipſum ſuadere eſt actus in ſpecie luxuriæ, ut dictum eſt, & explicabitur ampliùs in ſolutione ſequentis objectionis.

62 Similiter tres caſus illi retorqueri poſſunt in delectatione de luxuria aliena. Etenim qui vovit jejunium, quamvis delectetur de comeſtione cogitata, non violat votum: ergo qui vovit caſtitatem, & delectatur de copula cogitata, non violat votum. Scio, admitti hanc conſequentiam à Caramuele: ſed oppoſitum tenendum eſſe tanquam omninò certum, probavimus *diſputat. præcedent.* ſed retorqueri etiam poteſt præſcindendo à voto. Qui delectatur de comeſtione cogitata, non violat jejunium: ergo qui delectatur de copula cogitata, non violat caſtitatem. Ratio autem diſcriminis plana eſt, quia caſtitas inhibet etiam delectationem illam, & delectatio illa eſt formalis violatio caſtitatis: non autem delectatio de comeſtione cogitata eſt violatio jejunii; quia jejunium non inhibet delectationem de comeſtione cogitata.

63 Tandem ad rationem, qua utuntur P. Thomas Sanchez, & ejus aſſeclæ relati *numer.* 8. dicendum eſt, eum, qui advertenter inducit alterum ad actum luxuriæ, peccare non ſolùm contra caſtitatem, ſed etiam contra caſtitatem propriam. Nam qui inducit alterum ad fornicationem, habet in ſe ipſo actum, qui eſt in ſpecie luxuriæ, nempe, quo vult luxuriam alienam. Non autem habet caſtitatem, & puritatem animi, qui inficitur voluntate terminata ad luxuriam, quantumvis alienam; cùm habeat in animo actum formaliter pertinentem ad ſpeciem luxuriæ, & ejuſdem ſpeciei cum actu luxuriæ propriæ.

DISPUTATIO XXXIX.

An Religioſus, qui ſeipſum, vel proximum ſuum exponit periculo luxuriandi, peccet formaliter contra ſuum votum caſtitatis?

CAPUT I.

Referuntur ſententiæ adverſa Caramuelis, & Pellizarii, & præmittuntur aliqua.

1 AD integram hujus voti intelligentiam oportet inquirere, an non ſolùm violet votum caſtitatis propriæ, qui deſiderat, vel procurat luxuriam proximi, ſed etiam, qui illum exponit periculo luxuriandi? Et ad plenam hujus intelligentiam expedit etiam inquirere, an violet votum caſtitatis, qui ſeipſum conſtituit in periculo labendi in actum impudicum?

2 Caramuel *in Regul. diſputat.* 66. *num* 995. ſuppoſuit potiùs, quàm probavit, eum, qui ſe exponit periculo violandi caſtitatem, non violare votum caſtitatis. Ait enim, quòd ſi vera eſſet ſententia, quòd oſcula, & tactus impudici non militant contra votum caſtitatis, etſi in illis tactibus eſſet periculum fornicationis, adhuc non violaretur votum caſtitatis. [Unde, inquit, ſi in illis tactibus eſſet periculum commixtionis, eſſet periculum violandæ caſtitatis, non violatio.]

3 E contra P. Pellizarius *in Manual. Regular. tractat. quarto, capit.* 3. *ſectione quarta, quæſtione* 20. Sic inſtituit quæſtionem. [An peccet contra caſtitatem Religioſus, qui voluntariè ſe exponit probabili periculo violandi votum caſtitatis?] Et ſic ſatisfacit quæſtioni: [Reſpondeo, peccare, & quidem peccato ſacrilegii: cùm teſte Suarez *diſputatione* 18. *de cenſuris, ſection. tertia, numer.* 16. in moralibus ejuſdem malitiæ ſit, ſe conſtituere in morali periculo committendi aliquod peccatum, atque illud committere; ſtante, quòd eodem præcepto, quo quis tenetur vitare crimen, tenetur & vitare proximum illius periculum:] dicitque, eſſe communem Doctorum. Addens ex P. Thoma Sanchez *lib. primo, Summæ, capite* 8. *numer. quarto*, in confeſſione aperiendam eſſe circunſtantiam peccati, cujus periculo quis ſe exponit. Cujus dicti rationem exhibet P. Thomas Sanchez *ibidem* verbis à Pellizario propoſitis: [Nam eodem præcepto, quo quis crimen vitare tenetur, obligatur quoque ad proximum illius periculum vitandum.] Et quamvis P. Thomas Sanchez videatur loqui ſolùm de præcepto: ratio tamen, quam tradit, videtur eſſe eadem, & communis voto. Et ideò P. Pellizarius eam adhibuit voto caſtitatis, & periculo illius violandi.

4 Hæc tamen ratio Patris Pellizarii non videtur convincere, immò neque aſſertio eſt vera. Ex illa enim infertur, omne votum obligare ad non ſe exponendum periculo violandi illud. Atqui cùm votum non obliget ultra intentionem ſe obligandi, quam habet vovens; fit, quòd poſſit vovens promittere abſtinentiam à copula illicita, cum ea expreſſa conditione non ſe obligandi ad vitandum periculum. Quomodò enim ſe obligabit quis ex voto ad vitandum periculum proximum, ſi habet expreſſam voluntatem non ſe obligandi ad illud? Ergo ſi hæc duo ſeparabilia ſunt, poterit ſe obligare ad abſtinendum à copula illicita, non verò à periculo proximo ad illam inclinante: & conſequenter, qui ad unum præcisè ſe obligat, non ſe obligat ad alterum.

5 Ad clariorem ergo reſolutionem, quinque quæſtiones examinandæ ſunt, quas in Authoribus diſcuſſas non vidi. Prima, an lex humana obliget ad vitandum periculum proximum violationis ejus: ita ut qui ſe exponit periculo violandi legem humanam, peccet formaliter contra ipſam? Secunda, an lex naturalis, vel poſitiva divina formaliter obliget ad vitandum periculum proximum violandi illam? Tertia, an votum quodlibet obliget formaliter ad fugam ejus periculi proximi? Quarta, an votum caſtitatis omnimodæ, qualis eſt Religioſa caſtitas, formaliter inhibeat, exponere ſe voventem periculo proximo labendi? Quinta, an ejuſmodi votum caſtitatis excludat etiam, & interdicat, quod vovens non exponat alterum periculo labendi in luxuriam? Quas per ſingula capita decidemus. Tandem ne hæreamus in æquivoco, relege *diſputatione* 18. quid ſit periculum proximum, quid probabile; item quid ſit periculum formale, & quid periculum materiale?

CAPUT II.

An lex humana formaliter obliget ad vitandum periculum proximum violationis illius?

6 SUpponendum eſt ut certũ, eum, qui ſe exponit periculo proximo violandi graviter legẽ humanam graviter obligantẽ, pecca-

peccare mortaliter. Quando ergo inquiritur, an lex humana formaliter obliget ad vitandum periculum violationis illius, ſenſus quæſtionis eſt, an peccatum exponendi ſe periculo proximo violationis legis humanæ, formaliter oriatur à lege ipſa prohibente, quod te ei periculo obiicias; an potiùs id formaliter proveniat, non ex lege humana, ſed ex alio capite? an exponendo te ei periculo proximo violandi legem humanam, pecces contra illam, an potiùs contra jus aliud diverſum à lege humana?

7 Quod peccet mortaliter ille, qui ſe expoſuit periculo proximo violandi graviter legem humanam graviter obligantem, manifeſtum eſt. Nam cùm gravis violatio legis humanæ graviter obligantis ſit peccatum mortale; & quodlibet peccatum mortale ſit occiſio ſpiritualis animæ, ſicut lege charitatis propriæ tenemur non exponere nos periculo mortis abſque graviſſima cauſa, ita à fortiori ex eadem lege charitatis propriæ tenemur non exponere nos periculo occiſionis animæ; atque adeò tenemur vitare periculum proximum violandi graviter eam legem humanam, & peccandi mortaliter contra illam. Præterea cùm omne peccatum mortale ſit offenſa Dei infiniti, titulo charitatis erga Deum tenemur non exponere nos periculo offendendi Deum: ex ſuppoſitione ergo, quòd violatio legis humanæ ſit peccatum mortale, ex lege charitatis propriæ, & charitatis in Deum, tenemur non exponere nos periculo committendi tale peccatum.

8 Dices; ergo quoties violatur graviter lex humana, violatur quoque jus divinum. Inde autem videtur inferri, quòd leges humanæ obligent jure divino: quod eſt abſurdum.

9 Reſp. concedendo primam conſequentiam. Id enim eſt commune omnibus peccatis mortalibus; quæ quidem jure divino interdicuntur nobis, & lege charitatis propriæ, & lege charitatis in Deum. Atque ita violationem gravem legis humanæ, ex ſuppoſitione, quòd peccatum mortale ſit, jus divinum inhibet. Secunda autem conſequentia falſa eſt; ſicut enim lex humana non identificat ſecum legem charitatis propriæ, & legem charitatis in Deum, ita obligatio legis humanæ non eſt obligatio juris divini. Obligat quidem lex humana mediatè jure divino; ſive etiam conditionaliter. Mediatè quidem, quatenus obligatio legis humanæ radicaliter oritur ex jure divino, quarto ſcilicet Decalogi præcepto obediendi majoribus. Conditionaliter etiam, quatenus Deus præcipit, quod ſi Principes Eccleſiæ injunxerint jejunium verbi gratia, eis obediant; & ne lædes animam tuam morte peccati, nec afficias Deum offenſa. Adhuc autem id non ſufficit, ut abſolutè dicatur lex humana obligare jure divino; id enim ſignificat, legem humanam eſſe jus divinum: quod eſt evidenter falſum. His poſitis.

10 Sit concluſio. Probabilius videtur, quòd lex humana per ſe, & formaliter non obligat, ſive directè, ſive indirectè, ad vitandum periculum formale violandi talem legem. Hanc concluſionem formalibus terminis apud neminem reperi (ſicut neque oppoſitam) eſt tamen conformis principiis, quæ in materia de legibus communiter traduntur.

11 Probatur primò. Petrus ſe expoſuit periculo formali proximo violandi legem jejunii Quadrageſimalis; & ſtante tali periculo continuit ſe, & jejunavit. In iſto caſu Petrus implevit quidquid illi præcipit Eccleſia in hac materia jejunii pro eo tempore: ergo Eccleſia non præcipit aliquid ultra reale jejunium: ergo Eccleſia non præcipit vitare periculum formale non jejunandi; ergo præceptum Eccleſiæ oon violavit Petrus, dum ſe expoſuit periculo oon jejunandi.

12 Probatur ſecundò, quòd lex humana id non præcipiat directè. Nam ubi dubium eſt, an lex humana aliquid præcipiat, interpretanda eſt non id præcipere, ut expreſſè decidit *c. Contra eum, de regulis juris in ſexto. Contra eum, qui legem dicere potuit apertiùs, facienda eſt interpretatio.* Et *leg. ſemper, ff. de regulis juris. Semper in obſcuris, quod minimum eſt, ſequimur.* Et *leg. quidquid, ff. de verbor. obligat. Quidquid aſtringendæ obligationis cauſa dictum eſt, id, niſi palàm exprimatur, omiſſum eſſe cenſendum eſt.* Et ratio eſt clara. Nam ut lex obſtringat, debet nobis ſufficienter proponi: ea autem non proponitur ſufficienter, dum de ea obligatione dubitatur. Atqui dubium eſt, an lex humana præcipiat, quòd non te exponas periculo violandi talem legem: ergo non eſt aſſerendum; legem ad id obſtringere, ſed potiùs minimum ſequi debemus, & contra legem interpretationem facere.

13 Quod verò præceptum jejunii verbi gratia, neque indirectè prohibeat periculum formale proximum, neque occaſionem externam violandi jejunium, probatur primò. Quando duo ſunt ſeparabilia in ipſa lege, uno prohibito, vel præcepto à lege, alterum non intelligitur prohibitum, vel præceptum, etiam indirectè: ſed obſervatio jejunii, & vitatio periculi violandi illud, ſunt ſeparabiles in ipſa lege: ergo præcepta obſervatione jejunii, non intelligitur præcepta vitatio ejus periculi, etiam indirectè. Major patet ex ipſa notione termini *indirectè*. Minor probatur. Nam legem jejunii poſſet ferre legiſlator, declarando non eſſe mentis ſuæ obligare ad vitandum periculum violandi illud, niſi quatenus jure naturali teneretur ad vitandum periculum peccati.

14 Dices, hoc argumentum poſſe inſtaurari in voluntate efficaci jejunandi, quæ indirectè præcipitur lege jejunii. Poſſet enim legiſlator præcipere jejunium, declarando, non eſſe mentem legiſlatoris obligare ad talem voluntatem efficacem. Impugnatur tamen apertè. Cùm enim etiam metaphyſicè impoſſibile ſit implere præceptum jejunii ſine voluntate efficaci jejunandi, implicat, quod præcipiatur jejunium, & quod non præcipiatur voluntas efficax implendi tale præceptum. Quod non contingit reſpectu vitationis periculi, ut ex dicendis etiam clariùs conſtabit.

15 Probatur ſecundò. Illud enim indirectè præcipitur, ſine quo nullatenus impleri poteſt, & obſervari jejunium; ideò enim voluntas efficax jejunandi indirectè præcipitur ea lege, quia ſine ea voluntate efficaci jejunandi non poteſt ſervari lex jejunii: ſed ſine vitatione ejus periculi poteſt abſolutè obſervari jejunium; contingit enim, ſtante periculo non jejunandi, impleri jejunium: ergo præceptum jejunii non præcipit indirectè vitationem ejus periculi.

16 Dices, præceptum jejunii poſſe phyſicè obſervari ſine vitatione ejus periculi, non tamen poſſe moraliter; quia periculum proximum morali neceſſitate infert violationem jejunii. Id autem præcipitur indirectè, quod eſt moraliter neceſſarium ad obſervationem præcepti.

17 Contrà eſt. Non præcipitur indirectè tanquam neceſſarium ad impletionem præcepti id, ſine quo reipſa impletur præceptum: ſed ſine vitatione periculi formalis proximi reipſa impletur præceptum; quando ſcilicet ſtante periculo formali proximo violandi jejunium, homo reipſa ſe continet, & jejunat: ergo initato periculi formalis proximi non præcipitur indirectè præcepto jejunii; quamvis periculum formale proximum morali certitudine inferat violationem jejunii. Patet ergo, non præcipi indirectè, quæ neceſſaria ſunt ſolùm moraliter ad impletionem præcepti, niſi etiam neceſſaria ſint phyſicè, vel metaphyſicè.

18 Probatur tertiò concluſio. Si legiſlatores humani intenderent obligare etiam ad id onus non exponendi ſe periculo proximo violandi legem, mirum eſſet, quòd in tanta legum multitudine, aliquando mentem non expreſſiſſent. Quod quidem non præſtiterunt: quæ ratio ſaltem probat, quod præcepta non id injungunt directè.

19 Probatur quartò. Si lex humana jejunii præciperet, ne te exponas periculo proximo violandi eam legem; etiam præciperet, ne quis tibi ſuaderet violationem talis legis, & plures alios modos influendi moraliter in violationem legis: atqui lex humana jejunii id non præcipit: non ergo præcipit lex humana jejunii vitationem ejus periculi violandi legem. Minor oſtenditur. Lex humana jejunii non præcipit, ne ſcandalizes proximum, invitando ad eſum cibi; præceptum enim non ſcandalizandi proximum in qualibet materia naturale eſt; neque ulla neceſſitas cogit ad dicendum, quod quælibet lex humana renovat illud præceptum in ordine ad ſui obſervationem: ſed ſi prohiberet eam ſuaſionem, prohiberet ſcandalum: cùm ea ſuaſio ſit ſcandalum activum: ergo. Major verò ſuadetur. Nam perſuaſio violationis legis ſolet eſſe ita efficax, ut æquivaleat periculo proximo, & tanta certitudine morali influit in violationem legis, quanta periculum proximum: ergo ſtante pari ratione aut utrumque concedendum eſt humanæ legi, aut utrumque negandum.

CAPUT III.

Occurritur objectionibus.

20 OPpones primò. Lex humana præcipit indirectè, quidquid eſt neceſſarium ad ſui obſervationem: ſed ad obſervationem legis humanæ eſt neceſſarium vitare periculum formale proximum: ergo lex humana indirectè præcipit, vitare periculum formale proximum. Probatur minor. Obſervatio legis humanæ eſt moraliter impoſſibilis, ſtante periculo formali proximo violandi illam: ergo id periculum formale proximum reddit moraliter impoſſibilem obſervationem legis humanæ: ergo ad obſervationem legis humanæ neceſſarium eſt, quòd abſit periculum formale proximum; nam ut aliqua res fiat, neceſſarium eſt, quòd abſit illud, quod talem rem conſtituit impoſſibilem. Probatur antecedens, unde ambæ conſequentiæ legitimè deducuntur. Nam periculum formale proximum eſt periculum certum, certitudine morali inferens lapſum futurum: in hoc enim differt periculum proximum à periculo probabili, quòd hoc ſolùm probabiliter inclinat in lapſum futurum; illud verò inclinat quadam certitudine morali, ut abundè explicui *diſputatione* 18. ergo periculum formale proximum certitudine morali infert non obſervationem legis. Tum ſic: certitudo illationis inducit neceſſitatem conſequentiæ: & neceſſitas unius extremi inducit impoſſibilitatem oppoſiti: ergo ſi periculum formale proximum infert neceſſitate morali lapſum, ſive non obſervationem legis; idem periculum formale proximum reddit impoſſibilem moraliter obſervationem legis; atque adeò hæc eſt impoſſibilis ſtante periculo formali proximo non obſervationis.

21 Reſpondetur juxta dicta in probatione ſecunda, & ſecunda

cunda ejus parte propoſita *cap. præcedenti* , pro concluſione noſtra legem humanam præcipere indirectè quidquid eſt phyſicè, vel metaphyſicè neceſſarium ad impletionem legis; non autem id , quod duntaxat eſt moraliter neceſſarium . Cujus rationem loco citato dedimus . Quo pacto major, & minor prioris ſyllogiſmi diſtinguendæ ſunt .

22 Oppones ſecundò . Qui vult periculum proximum violandi legem, vult violationem legis : ſed lex humana, ſaltem indirectè prohibet voluntatem violationis legis : ergo prohibet periculum proximum , in cujus amplectendi voluntate continetur voluntas violandi legem . Major probatur primò . Qui vult cauſam illativam effectus , vult effectum : ſed periculum proximum eſt cauſa moraliter illativa violationis : ergo qui vult periculum proximum, vult violationem legis . Secundò . Furtum commiſſum a Joanne attribuitur tanquam cauſæ morali ei, qui ſuaſit Joanni , ut furaretur . Quare, niſi quia, etſi ſuaſor non vellet reipſa furtum fieri , vult illud in cauſa morali ſuæ perſuaſionis? Tertiò . Qui vult efficaciter medium efficax , cognita proportione ad finem, vult ipſum finem ; ſed qui volt periculum proximum non jejunandi , vult medium efficax ad non jejunandum, & videt proportionem medii ad finem non jejunandi : ergo qui vult periculum proximum non jejunandi, vult non jejunium .

23 Reſpondetur diſtinguendo majorem: Qui vult periculum proximum , vult violationem legis, [in ſeipſa, aut in cauſa omninò determinante , nempe phyſicè, aut metaphyſicè ,] nego ; vult violationem legis [in cauſa duntaxat moraliter determinante ,] concedo . Et minorem etiam diſtinguo : lex humana indirectè prohibet voluntatem violationis legis [quæ vult violationem in ſe ipſa , aut in cauſa omninò determinante ,] concedo ; [quæ vult violationem dumtaxat in cauſa moraliter determinante ,] nego . Itaque lex humana indicens jejunium , præcipit indirectè voluntatem efficacem jejunii ; quia ſine hac non poteſt phyſicè poni prædictum jejunium : & prohibet indirectè voluntatem efficacem non jejunandi; quia carentia talis voluntatis eſt phyſicè neceſſaria ad tale jejunium . Prohibet etiam indirectè ponere cauſam phyſicè impedientem jejunium , modo explicando infrà *num.* *.* quia carentia talis cauſæ eſt ſimpliciter neceſſaria ad obſervationem legis . Cauſas autem moraliter impedientes impletionem jejunii non prohibet lex indirectè : quia cum talibus cauſis componi phyſicè poteſt obſervatio legis .

24 Hinc eſt , quòd voluntas , quæ vult efficaciter violationem legis in ſeipſa , aut in cauſa phyſicè , vel metaphyſicè determinante ad violationem legis , prohibetur indirectè prædicta lege humana: quia carentia ejus voluntatis , eſt ſimpliciter neceſſaria ad implendam legem . Voluntas autem, quæ non vult violationem in ſe ipſa , ſed quæ vult violationem in cauſa moraliter determinante , non prohibetur indirectè; quia carentia prædictæ voluntatis non eſt ſimpliciter neceſſaria ad obſervationem legis: componitur enim obſervatio legis cum voluntate volente cauſam moraliter neceſſitantem ad violationem ; ſive volente violationem in cauſa moraliter determinante .

25 Cùm ergo Eccleſia præcipit jejunium, non præcipit , ne velis in cauſa moraliter determinante violationem jejunii , ſed ne velis illam in ſe , aut in cauſa neceſſitante omninò , hoc eſt , phyſica, vel metaphyſica neceſſitate . Et ratio eſt , quia ſtante cauſa moraliter neceſſitante , poteſt abſolutè impleri præceptum jejunii , ut patet ex dictis . Poſita autem cauſa phyſicè, vel metaphyſicè neceſſitante ad violationem , non poteſt abſolutè impleri præceptum .

26 Et hinc patet , quomodò diſtinguenda ſit major primæ probationis . Nam qui vult cauſam illativam moraliter effectus , non vult effectum in ſeipſo , neque in cauſa omninò determinante . Qui verò vult cauſam illativam phyſicè vel metaphyſicè effectus , vult effectum in cauſa omninò determinante . Ad ſecundam probationem admitto , ſuaſori attribui furtum in cauſa moraliter determinante . Sed hanc voluntatem non prohibet lex humana , etiam indirectè , propter dicta .

27 Ad tertiam probationem, admiſſa majori, & minori , diſtinguo conſequens : ergo qui vult periculum proximum non jejunandi , vult non jejunium , [in cauſa duntaxat moraliter determinante ,] concedo , [aliàs] nego . Id autem lex humana jejunii non prohibet indirectè , ut ſatis conſtat ex dictis .

28 Oppones tertiò . Quando Eccleſia præcipit jejunium, præcipit etiam indirectè, ne apponas impedimentum jejunio : ſed periculum non jejunandi eſt impedimentum reſpectu jejunii : ergo indirectè præcipit, ne te exponas periculo violandi jejunium .

29 Reſpondetur diſtinguendo majorem : Præcipit , ne apponas impedimentum, [phyſicum, vel metaphyſicum,] concedo; impedimentum [moraliter duntaxat impediens,] nego . Quia ſtante impedimento morali , ſeu moraliter duntaxat impediens , poteſt impleri realiter præceptum , quamvis cum difficultate . Et cùm dicimus , Eccleſiam præcipere indirectè , ne apponas impedimentum , intellige , non de eo impedimento , ad quod habes jus , v. g. officium incompatibile cum jejunio , aut quid ſimile : ſed de aliis impedimentis , ad quæ componenda cum præcepto , non habes jus : v. g. cum inſtante præcepto audiendi Sacrum , manes domi , & exm claudis , & mittis claves in puteum , unde non potes extrahere tam citò , opportuno tempore : quòd eſt phyſicum impedimentum audiendi Sacrum .

30 Oppones quartò . Qui ſe exponit periculo proximo non jejunandi , non ſolùm peccat contra charitatem Dei, quatenus ſe exponit periculo offendendi Deum ; & contra charitatem propriam , quatenus ſe exponit periculo occidendi animam ſuam ; ſed ſpecialiter peccat contra virtutem abſtinentiæ: ſed hæc ſolo præcepto humano præcipitur , non divino : ergo contra præceptum humanum peccat, qui ſe exponit periculo proximo non jejunandi .

31 Major probatur primò . Graviùs enim peccat, qui ſe exponit periculo violandi præceptum humanum pertinens ad Religionem, quàm qui ſe exponit periculo violandi præceptum jejunii : hæc autem major gravitas procedit eadem proportione , qua ſe habet virtus Religionis , & abſtinentiæ : ergo hæc major , & minor gravitas eſt diverſitas ſpecifica , ſicut differunt ſpecie Religio , & abſtinentia .

32 Probatur ſecundò eadem major . Nam , ut loquuntur PP. Suarius , & Sancius ſuprà citati , in moralibus ejuſdem malitiæ eſt ſe conſtituere in morali periculo committendi aliquod peccatum, atque illud committere : ſed non eſſent ejuſdem malitiæ , ſi violatio jejunii eſſet contra abſtinentiam; & exponere ſe periculo violandi jejunium , eſſet ſolùm contra charitatem Dei, & propriam; non verò contra abſtinentiam : ergo qui ſe exponit periculo violandi præceptum jejunii , peccat contra abſtinentiam .

33 Reſpondetur , majorem eſſe veram , ut bene probatur in argumento . Illa tamen ſic intelligenda eſt , ut exponere ſe periculo non jejunandi , non ſit contra præceptum humanum abſtinentiæ , ſed contra præceptum divinum naturale ejuſdem, modò explicandum. Etenim ex ſuppoſitione , quod Eccleſia præceperit jejunium , jure divino obligaris mediatè, & conditionaliter ad non te exponendum periculo violandi tale jejunium, & procedendi contra virtutem abſtinentiæ . Nam quarto Decalogi præcepto juberis obſervare præcepta majorum , & non te exponere periculo violandi illa , in quacunque ſpecie ſint .

34 Circà quod duo notabis . Primum , in hac generali Decalogi lege contineri multas ſpeciales . Secundum, hanc quartam Decalogi legem eſſe conditionalem . Ex quibus duobus prænotatis fit , hanc Decalogi legem æquivalere his : [Si Eccleſia præceperit tibi jejunium, obtempera; ſi præceperit tibi Religionem obtempera : ſi præceperit tibi quietem , & ſilentium inter divina officia , obtempera, &c.] Item . [Si præceperit tibi jejunium , ne te exponas periculo non obtemperandi legi jejunii ; ſi præceperit tibi Religionem , ne te exponas periculo violandi Religionem , &c.] unde fit , quod ex ſuppoſitione præcepti Eccleſiæ , jure divino teneris ad obediendum Eccleſiæ in hac ſpeciali materia . Peccas ergo contra abſtinentiam jure divino mediatè , & conditionaliter præceptam , dum te exponis periculo violandi legem Eccleſiaſticam jejunii : atque adeò exponere te ei periculo eſt peccatum ſpeciale contra virtutem abſtinentiæ .

35 Nec id novum videri debet , ſed certiſſimum ; nam in multis aliis neceſſariò eſt admittendum . Scis , Epiſcopum tibi Clerico impoſiturum eſſe cras præceptum ſpectans ad materiam Religionis . Proponis firmiter intra animum tuum, te non exequuturum. Peccaſti contra Religionem . Sed contra quod præceptum ? Contra præceptum Epiſcopi ? Minimè , quia hoc nondum extat ; & ideò nondum obligat : ergo contra præceptum divinum, conditionale illud quidem quo juberis , ſi Epiſcopus tibi aliquid præcipiat circà Religionem , obtemperandum eſſe , & non habendam voluntatem in contrarium , ſicut & circà cæteras virtutes .

36 Unde diſtinguenda eſt major objectionis . Abſtinentia ſolo præcepto humano præcipitur , non divino [immediatè , & abſolutè] concedo ; [mediatè , & conditionaliter ,] nego . Jus enim divinum mediatè, & conditionaliter injungit jejunium , quod præſcribit Eccleſia .

37 Inſtabis . Gravius peccatum eſt contra jus divinum , quàm contra jus humanum : ſed violatio jejunii eſt contra jus humanum : & exponere ſe periculo violandi jejunium, eſt contra jus divinum : ergo gravius peccatum eſt exponere ſe periculo non jejunandi , quàm reipſa non jejunare . Hoc autem eſt abſurdum ; ergo & id , unde infertur .

38 Reſpondetur primò, tam violationem jejunii , quàm actionem exponendi ſe periculo violationis jejunii , eſſe contra præceptum divinum mediatum , & conditionale abſtinentiæ : cùm quartum Decalogi præceptum utranque actionem interdicat , ex ſuppoſitione , quòd Eccleſia id præcipiat . Et eæ duæ actiones quoad hoc ſolùm differunt , quòd violatio jejunii eſt contra præceptum humanum , & contra præceptum divinum mediatum , & conditionale : at actio exponendi ſe periculo violationis jejunii non eſt contra præceptum humanum, ſed ſolùm contra præceptum divinum, mediatè & conditionaliter eam interdicens .

39 Reſpondetur ſecundò , non argui majorem gravitatem peccati ex eo, quòd ſit contra jus divinum, reſpectu ejus peccati , quòd eſt contra jus humanum . Immò contingere poteſt , gravius peccatum eſſe contra legem humanam , quàm contra divinam . Juxta ſententiam eorum , qui negant , Clericos ſacris initiatos teneri ad caſtitatem ex voto , affirmantes , id ſolùm eſſe ex præcepto Eccleſiæ , gravius peccatum eſt in Clerico fornicante ſacrilegium ,

quod quidem eſt contra legem Eccleſię, quàm fornicatio condiſtincta à ſacrilegio, quæ obligat jure divino. Hinc Bernard. *de Præcepto & diſpenſat. initio*: [Sive *Deus*, ſive *homo* Vicarius Dei mandatum quodcumque tradiderit, *pari* profectò obſequendum eſt cura, *pari* reverentia deferendum.] Quia quod à Deo, vel ab homine immediatè procedat lex, non arguit inæqualitatem culpæ in inviolante.

40 Oppones quintò. Eodem præcepto, quo quis tenetur vitare crimen, obligatur quoque ad illius periculum proximum vitandũ, ut tradunt P. Thom. Sanch. & P. Pelizarius citati capite primo: ergo ſi præcepto humano tenetur quis ſervare jejunium, eodem etiam humano præcepto obſtringitur ad illius periculum proximum vitandum.

41 Reſpondetur, id verum eſſe ut in plurimùm, non tamen ſemper, ut ſatis conſtat ex dictis.

42 Tandem rogabis, quare dicimus, in quarto Decalogi præcepto præcipi mediatè eam legem humanam abſtinentiæ, ſicut & reliquas humanas conſcientiæ obligatorias: cùm propoſitio univerſalis immediatè contineat ſingulares? Reſpondeo, jus divinum Decalogi non obligare immediatè ad jejunium, niſi mediante lege Eccleſiæ, cui Decalogus præcipit obtemperari.

CAPUT IV.

An lex divina, ſive naturalis, ſive poſitiva (ultra legem charitatis) obliget quempiam, ne ſe exponat periculo proximo violandi illam?

43 QUemlibet obligari lege charitatis propriæ, & lege charitatis in Deum, ne ſe exponat periculo proximo violandi legem naturalem, ex hucuſque dictis ſatis liquidum eſt. Inquiritur ergo in præſenti, an ultra eam obligationem, obſtringat etiam lex naturalis ob ſpecialem bonitatem virtutum præceptarum, ne quis ſe exponat periculo violandi leges de talibus virtutibus? V. g. an lex naturalis præcipiat, ut caveas à periculo proximo incidendi in fornicationem, idque eo fine, ut caſtus ſis, juxta ſextum Decalogi præceptum.

44 Dico primò. Lex naturalis obligat ſpecialiter juxta ſpecialem cujuſque præcepti virtutem, ne te exponas periculo proximo violandi illud. Patet. Qui ſe exponit periculo proximo fornicationis, peccat formaliter contra caſtitatem; tenetur enim lege naturali, & hanc ſervare, & ſe reddere tutum ab illa violanda; ſed non peccat contra caſtitatem lege humana præceptam; peccat enim independenter à quavis lege humana: neque contra caſtitatem lege divina poſitiva injunctam, ut hæc diſtinguitur à naturali; neque enim datur talis lex poſitiva divina condiſtincta à naturali de ea virtute: ergo peccat formaliter contra caſtitatem, ut injunctam lege naturali: ergo ipſa lex naturalis caſtitatis formaliter obligat ad vitandum periculum proximum fornicationis.

45 Confirmatur. Qui vacat copulæ illicitæ, non ſolùm peccat contra charitatem propriam ex ratione generali occidendi animam ſuam; nec ſolùm contra charitatem Dei ea ratione generali offendendi illam; ſed peccat etiam contra caſtitatem: quia charitas propria (idem de charitate in Deum) ſupponit peccatum copulę conſtitutum in ſua ſpecie peccati. Nam qui fornicatur, quare occidit animam ſuam, niſi quia præſupponitur; fornicationem eſſe peccatum mortale m in ſua ſpecie adæquata conſtitutum: per quod ità integrè conſtitutum occidatur anima? Ergo qui ſe exponit periculo copulæ illicitæ, non ſolùm peccat ex ratione generali charitatis propriæ, & charitatis in Deum, ſed ſpecialiter contra caſtitatem. Probatur conſequentia. Similiter enim, ſicut dictum eſt de ipſo peccato fornicationis, vim habet ratio in periculo illius. Ideò enim periculum proximum fornicationis eſt occiſio animæ (quam interdicit lex charitatis propriæ) quia ante talem legem charitatis propriæ præſupponitur eſſe peccatum grave in ſua ſpecie conſtitutum; ergo alia lex naturalis præter legem charitatis proprię, & charitatis in Deum interdicit eam actionem exponendi ſe periculo proximo fornicationis: quæ quidem lex id periculum vetat ea ratione, ut tutam reddat caſtitatem præceptam.

46 Confirmatur ſecundò. Si enim in lege humana jejunii hoc cernimus, quod jure naturali prohibemur exponere nos periculo violandi jejunium, modo explicato *cap. præced.* reſpiciente ea lege naturali virtutem abſtinentiæ; unde qui ſe exponit ei periculo, peccat contra abſtinentiam: à fortiori quando lex non eſt humana, ſed naturalis, qualis eſt lex de caſtitate, prohibemur lege naturali exponere nos periculo violandi ſpecialem legem caſtitatis naturalem: ita ut lex, quæ prohibet periculum, reſpiciat caſtitatem præceptam; & qui ſe exponit ei periculo, peccet contra caſtitatem, & committat peccatum in ſpecie luxuriæ.

47 Dico ſecundò. Circa ea, quæ præcipit jus divinum poſitivum, contra legem naturalem formaliter delinquit, qui ſe exponit periculo proximo violandi tale præceptum divinum: v. g. urgente præcepto Baptiſmi, qui ſe exponit periculo proximo violandi tale præceptum, peccat contra legem naturalem, quæ ex ſuppoſitione talis præcepti, & ex ſuppoſitione, quòd violatio ejus præcepti eſt peccatum mortale, interdicit id genus periculi. Et quidem non repugnat, quòd præceptum divinum poſitivum inhibeat formaliter actionem exponendi ſe tali periculo; ſicut neque repugnat, quòd præceptum divinum poſitivum non inhibeat formaliter periculum. Aſſero ergo, ſaltem lege naturali prohiberi formaliter tale periculum, & actionem exponendi ſe tali periculo eſſe non ſolùm contra charitatem propriam generalem, ſed ſpecialiter etiam contra ſuſceptionem debitam Baptiſmi, & contra virtutem, cujus opus eſt ſuſceptio Baptiſmi. Concluſio patet ex ſuprà dictis. Et eiſdem rationibus probatur, quibus probatum eſt, id in lege humana, & lege divina naturali dicendum eſſe.

48 Dico tertiò. Qui ſe exponit periculo probabili violandi legem naturalem, aut legem divinam poſitivam, peccat mortaliter contra legem naturalem; quæ quidem prohibet exponere ſe tali periculo. Et quidem non ſolùm peccat contra legem naturalem charitatis propriæ, & charitatis in Deum, contra quam peccat quilibet peccans mortaliter; ſed etiam contra ſpecialem legem naturalem prohibentem in ſpecie, quòd exponas te periculo probabili in tali ſpecie.

49 Prima pars concluſionis, quòd peccat mortaliter, quicumque ſe exponit periculo probabili peccandi lethaliter, patet ex *diſput.* 18. ubi abundè oſtenſum eſt, id eſſe peccatum lethale. Secunda verò pars, quod ſpecialiter peccet contra virtutem ſpecialem, contra quam militat peccatum, cujus periculo probabili ſe exponit, patet eiſdem rationibus, quibus in hoc, & ſecundo capite id probatum eſt de periculo proximo violandi legem humanam naturalem, & divinam poſitivam.

CAPUT V.

An ſit formaliter contra votum, quòd te exponas periculo illud violandi?

50 SIt prima concluſio. Poteſt dari votum de aliqua actione, quod non obliget ad vitandum periculum proximum, aut probabile violandi illud. Hanc ſupponit Caramuel ſuprà citatus, & reliqui ſcriptores videntur nihil circà hoc punctum expreſſiſſe. Nota attentè, non affirmari in concluſione, id non eſſe peccatum. Eſt enim indubitale, peccare mortaliter eum, qui ita ſe exponit periculo violandi votum in re gravi, ſaltem contra legem charitatis propriæ, & charitatis in Deum, modo ſuprà explicato: immò peccat contra legem naturalem ſpecialem, de qua in tribus capitibus antecedentibus abundè dictum eſt. Quare concluſio aſſerit, id peccatum poſſe non eſſe formaliter contra votum.

51 Probatur concluſio. Poteſt quis vovere jejunium cum expreſſa intentione non ſe obligandi ad vitandum periculum violationis illius: ſed votum non obligat ultra intentionem voventis: ergo poteſt votum non obligare ad id periculum vitandum.

52 Dices, hoc argumentum poſſe retorqueri in voluntate efficaci jejunandi, ad quam votum obligat indirectè, quia ſine illa nunquam poteſt ſervari jejunium. Sic autem retorquetur. Poteſt quis vovere jejunium cum expreſſa intentione non ſe obligandi ab habendum voluntatem internam efficacem jejunandi: ſed votum non obligat ultra intentionem voventis: ergo poteſt votum non obligare ad habendum voluntatem efficacem jejunandi.

53 Reſpondetur tamen, non benè retorqueri argumentum: quia implicat contradictionem, quod quis ſe obliget ad jejunium, quin velit aliquo modo ſe obligare ad id, ſine quo metaphyſicè impoſſibile eſt, poni actum præceptum, qualis eſt voluntas efficax jejunandi expreſſa, vel interpretativa; ſob his enim terminis intelligo aſſertionem. Unde loquendo de voluntate efficaci jejunandi, major argumenti falſa eſt. Loquendo autem de vitatione periculi ea eſt vera, quia in ipſo voto, ſeparabilia ſunt hæc duo, obligare ſe ad jejunium, & obligare ſe ad vitandum periculum violationis jejunii: quia ad ſervandum jejunium Deo promiſſum non eſt phyſicè neceſſarium vitare periculum non jejunandi, cùm de facto aliquando ſtante periculo violandi, ſervetur votum, ut etiam de lege humana diximus *cap.* 2.

54 Sit ſecunda concluſio. Quando votum non exprimit obligationem vitandi periculum violationis, dicendum eſt, quod non obliget formaliter ad illud vitandum. Unde ſi te exponas periculo violandi jejunium promiſſum, non peccas formaliter contra votum. Excipe, niſi includat expreſsè, aut implicitè fugam ejus periculi. Hæc exceptio ex comprehenſione terminorum patet: votum enim obligat ad totam materiam voti, & ad totum, quod includitur in illa, quando quis intendit obligare ſe ad illam totam.

55 Probatur concluſio. Votum jejunii, quando aliquam circumſtantiam non exprimit, ſubit eam interpretationem, quam ſubit lex humana: ſic enim DD. communiter interpretantur vota, cùm votum ſit quædam lex privata, quam ſibi vovens imponit: ſed legem humanam interpretamur, ita ut non obliget formaliter ad vitandum periculum violandi illam, ut conſtat *ex c.* 2. ergo votum ita interpretandum eſt.

56 Notandum tamen eſt, quòd in caſu primæ, & ſecundæ concluſionis, qui ſe exponit periculo proximo, vel probabili violandi votum, licèt non violet formaliter votum, tamen peccare formaliter

con-

Digitized by Google

contra Religionem. Patet ex dictis in præcedentibus capitibus. Etenim ſicut lex naturalis præſcribit, omnem promiſſionem Deo factam implendam eſſe, ita etiam datur lex naturalis præſcribens, quòd nemo ſe exponat periculo non implendi promiſſionem Deo factam. Hæc autem ſecunda lex, ſicut & prima, Religionem reſpicit: qui ergo ſe exponit periculo violandi votum, peccat contra hanc ſecundam legem naturalem; ideòque contra Religionem.

CAPUT VI.

An ſit formaliter contra votum caſtitatis, quod te exponas periculo illam violandi.

57 Aſſero primò ut certum. Votum caſtitatis religioſæ formaliter obligat, ut vites omne periculum proximum, vel probabile luxuriæ. Et ideò Religioſus, qui ſe exponit periculo formali violandi caſtitatem, votum temerat, & ſacrilegii reus eſt. Hanc aſſertionem expreſſit P. Pellizarius *cit. cap.* 1. & eſt contra Caramuelem *ibi* citatum.

58 Manifeſtè infertur concluſio ex dictis. Primò. Etenim hoc, quod eſt ſubire periculum proximum luxuriæ, habet oppoſitionem cum virtute caſtitatis: atque adeò ad præceptum naturale caſtitatis ſpectat vitare ejuſmodi periculum, ut patet *ex cap.* 4. ſed votum caſtitatis religioſæ complectitur quidquid præcepto naturali caſtitatis continetur, ut in diſputationibus præcedentibus oſtenſum eſt; ergo votum caſtitatis religioſæ complectitur vitationem proximi periculi luxuriæ. De periculo autem probabili idem conſtat, ſuppoſito, quòd conſtat eſſe peccatum mortale actionem ſubeundi periculum probabile labendi, *ex diſp.* 18.

59 Probatur ſecundò. Non eſt formaliter caſtus omnimoda caſtitate, qui fœdatur aliquo actu, qui eſt in ſpecie luxuriæ: ſed qui ſe exponit periculo luxuriæ, fœdatur actu, qui eſt in ſpecie luxuriæ, ut potè actu oppoſito virtuti caſtitatis: ergo qui ſe exponit periculo luxuriæ, non eſt formaliter caſtus omnimoda caſtitate. Atqui conſervans inviolatum votum omnimodæ caſtitatis eſt formaliter caſtus: ergo qui ſe exponit periculo luxuriæ non conſervat inviolatum votum omnimodæ caſtitatis.

60 Hinc infero, peccare contra votum ſimplex caſtitatis eum, qui ſe exponit periculo contrahendi matrimonium, ſaltem cum animo conſummandi. Et dixi, cum animo conſummandi, ut abſtraham ab ea quæſtione, an peccet contra votum ſimplex, qui contrahit cum animo non conſummandi, & ſine periculo conſummandi?

61 Corollarium patet ex dictis. Sicut enim opponitur omnimodæ caſtitati ducere uxorem cum animo conſummandi, ita etiam illi opponitur exponere ſe periculo ducendi illam cum animo conſummandi. Confirmatur. Sicut ſe habet periculum fornicationis ad fornicationem, ita ſe habet periculum ducendi uxorem ad hoc, quòd eſt ducere uxorem: ſed periculum fornicationis opponitur eidem virtuti, cui opponitur fornicatio, ut conſtat *ex cap. quarto*, ergo periculum ducendi uxorem opponitur eidem virtuti, cui opponitur hoc, quod eſt ducere uxorem. Sed hoc, quod eſt ducere uxorem, ſaltem cum animo conſummandi, opponitur omnimodæ caſtitati: ergo periculum ducendi uxorem, ſaltem cum animo conſummandi, opponitur omnimodæ caſtitati, & voto ſimplici illius.

CAPUT VII.

An ſit formaliter contra votum caſtitatis Religioſæ exponere alium periculo luxuriæ?

62 Illi Authores, qui *diſp. præced. cap.* 1. docuerunt, non violari votum caſtitatis, per hoc, quòd aliquis procuret, aut ſuadeat luxuriam alienam, conſequenter dicere debent, non violari votum per hoc, quòd quis exponat alium periculo luxuriæ. Quibus conſentit Caramuel. Cui præcipuè reſiſtendum eſt, quia ut vidimus *diſp.* 38. *c.* 1. aſſerit, ſuam ſententiam eſſe evidentem.

63 Probabilior ſententia eſt, quæ docet, Religioſum peccare formaliter contra votum caſtitatis, quoties alium exponit periculo luxuriæ. Probatur. Votum Religioſum extenditur ad omnimodam caſtitatem, videlicet corporis, & animi, ut patet *ex diſputat.* 37. Sed qui exponit alium periculo luxuriæ, non ſervat omnimodam caſtitatem corporis, & animi: ergo qui exponit alium periculo luxuriæ, violat formaliter votum religioſum caſtitatis. Probatur minor. Non ſervat omnimodam caſtitatem animi ille, cujus animus fœdatur proprio actu peccati in ſpecie luxuriæ, ut patet *ex diſp. præcedenti*: ſed qui exponit alium periculo luxuriæ, animum ſuum fœdat actu peccati in ſpecie luxuriæ: ergo qui exponit alium periculo luxuriæ, non ſervat omnimodam caſtitatem animi. Minor conſtat: nam exponere ſe periculo luxuriæ, & exponere alium eidem periculo, actus ſunt ejuſdem ſpeciei, niſi quòd iſte ſecundus ſuperaddit circumſtantiam contra charitatem: ſed exponere ſe periculo luxuriæ, eſt actus in ſpecie luxuriæ, & oppoſitus caſtitati, ut patet ex præcedenti capite: ergo exponere alium periculo luxuriæ eſt actus in ſpecie luxuriæ.

64 Nec ſatisfacies, ſi dicas, votum hoc reſpicere caſtitatem propriam, non alienam. Nam exponere alium periculo luxuriæ militat contra omnimodam caſtitatem propriam. Nam ad omnimodam caſtitatem propriam requiritur, quòd animus tuus purus ſit ab omni actu, qui ſit in ſpecie luxuriæ. at actus, quo exponis alium periculo luxuriæ tuus proprius eſt, & ideò animum tuum maculat: deindè cùm ſit in ſpecie luxuriæ, fit, quòd hæc macula inficiat animum tuum intra ſpeciem luxuriæ. Eſt ergo contra caſtitatem propriam alium exponere periculo luxuriæ. Cætera fundamenta releges, *diſputat. præced. cap.* 5.

DISPUTATIO XL.

An ſit malitia diverſæ ſpeciei in Clerico ſacris initiato, violare caſtitatem?

CAPUT I.

Quid in quæſtione aſſeruerit Leander à Murcia?

1 Materiæ dignitas poſtulat, ut ea non omittantur, quæ ad plenam hujus rei intelligentiam conducunt. Plena autem intelligentia requirit, ut paulíſper à Caramuelis impugnatione quieſcentes, cum Leandro Murciano diſceptemos.

2 Pro quo ſupponendum eſt, ut certiſſimum inter Catholicos, cœlibatum, ſive ſtatum caſtitatis perpetuæ annexum eſſe ordini ſacro. An autem annexus ſit ratione voti, an verò ratione præcepti Eccleſiaſtici, non convenit inter Scriptores. Alii enim docent, id eſſe votum, ſive expreſſum, ſive tacitum. Ita D. Thom. *in* 4. *diſt.* 37. *quæſt. prima, articul. primo*. P. Suarez *tom.* 3. *de Relig. lib.* 2. *cap.* 6. *num.* 10. & alibi ſæpè P. Thomas Sanchez *lib.* 7. *de Matrim. diſp.* 27. *num.* 10. & apud ipſum quinquaginta novem Authores. Alii autem cenſent, id non eſſe votum, ſed præceptum Eccleſiæ. Quam aſſertionem tuetur Scotus, & viginti alii Scriptores, quos refert idem Thomas Sanchez *nu.* 9. dicens, eam eſſe probabilem. Alii autem utramque radicem admittunt ejus obligationis. Ita P. Conink *tom.* 2. *in* 3. *part. diſp.* 20 *nu* 130. qui affirmat, caſtitatem non ſolùm eſſe annexam ordini ſacro ex conſtitutione Eccleſiæ mediatè, quatenus ſtatuit Eccleſiæ, ut Clericus in ſacris voveat caſtitatem; ſed etiam immediatè, quatenus Eccleſia conſtituit, ut ille caſtitatem ſervet.

3 P. Thom. Sanch. ubi ſuprà *nu.* 19. optima conſequentia hoc notavit. [In primis tanquam *res certa* ſupponendum eſt, non tantùm profeſſum, ſed etiam ſolo ordine ſacro initiatum, fornicantem, eſſe *reum ſacrilegii*: ac proinde teneri fateri illam circumſtantiam voti annexi ordini ſacro: tanquam quæ ſpeciem mutet. Conſtat, quia ultra fornicationem virtuti temperantiæ adverſam, delinquit in religionem, violans caſtitatis votum. Quod ſi ſentiant quipiam, obligationem caſtitatis annexam ordini ſacro, non ex voto, ſed ex mera Eccleſiæ conſtitutione, ut ſentiunt Authores *num.* 9. relati, adhuc tenentur dicere, *ſacrilegam* eſſe eam fornicationem; quia cùm Eccleſia *caſtitatem* præceperit Clericis *ob reverentiam miniſteriorum ſacrorum*, quibus vacant: id præceptum *ad religionem* pertinet, ac ſubindè ejus violatio ſacrilega eſt.] Pro quo aſſerto plures ibi Doctores allegat.

4 Leander à Murcia inſigni æquivocatione deceptus *lib.* 2. *diſquiſitionum, diſput* 2. *reſol* 15. *num.* 10. ait erit, juxta ſententiam probabilem eorum, qui dicunt, initiatum ſacris ordinibus ex ſola conſtitutione Eccleſiæ ad caſtitatem eſſe adſtrictum. [conſequenter tenendum eſt (verba ſunt Murciæ) prædictos ſacris initiatos, ſi committant actum, ſive actus aliquos venereos, non peccare peccato ſacrilegii, neque eam circumſtantiam fatendam eſſe in confeſſione, ut mutantem ſpeciem.]

5 Et *numer.* 15. ſic ait: [Contrariam tamen ſententiam tenet Thom. Sanchez *lib* 9. *de impedimentis matrim. diſputat.* 27. *num.* 19.... Quod probat. Quia Eccleſia continentiam præcipit Clericis ob reverentiam miniſteriorum ſacrorum, quibus vacant: ergo id præceptum ad religionem pertinet: igitur ſi ſacris initiatus actum venereum committat, erit reus ſacrilegii, & tenebitur eam circumſtantiam in confeſſione exprimere. Huic tamen fundamento, & rationi Thomæ Sanchez reſpondetur, *finem præcepti non cadere ſub præceptum* (nota attentè hæc verba, in quibus ſumma latet æquivocatio) *nec finem legis cadere ſub lege*, ut conſtat *ex leg. prima, ff. de minoribus*; ubi communiter DD. Navarrus *in Apolog. de reddit Eccleſiaſt quæſt prima, monito* 68. *numer. primo*, Divus Thom. *prima. ſecunda quæſt.* 100. *articul.* 9. *&* 10. & ibi communiter Theologi. Et patet, quia licèt Eccleſia præcipiat in diebus feſtis ceſſare ab operibus ſervilibus, ut fideles liberiùs Deo, & religioſis operibus, & cultui Dei vacent; ſi autem quis operibus profanis non peccaminoſis vacet, ſi tamen non ſint opera ſervilia, non peccabit mortaliter, non obſtante, quòd faciat contra finem præcepti, & legis Eccleſiaſticæ; quia fini legis, & præcepti, ut dictum eſt, non cadunt ſub lege, & præcepto. Quapropter licèt Eccleſia præcipiat continentiam ſacris initiatis ob finem religionis, & reverentiæ ſacris miniſteriis debitæ, non ideò eadem continentia cadit ſub præcepto religionis; nec tranſgreſſio ejus præcepti eſt contra religionem, nec ad ſpeciem ſacrilegii pertinet.] Huculque Leander.

Digitized by Google

6 Et *nu.* 14. in confirmationem ejus ſententiæ affert decem illos Juriſperitos, quos refert, & tanquam improbabilia docentes reiicit P. Thom. Sanch. ubi ſuprà *num.* 21. qui cùm miſerint falcem in meſſem Theologicam, adeòque alienam, non eſt mirum, quòd à probabilitate aberraverint. Citat etiam pro hac ſententia omnes eos, qui dicuot, caſtitatem ſacris initiato incumbere, non vi voti, ſed vi conſtitutionis Eccleſiaſticæ. Quia cenſet, neceſſaria conſequentia ab illis dicendum eſſe, ſacris initiatum violatorem caſtitatis eſſe immunem à reatu ſacrilegii. Sed nunquid Thom. Sanchez, qui docet, probabilem eſſe ſenteutiam, quæ aſſerit vi conſtitutionis Eccleſiaſticæ caſtitatem incumbere ſacris initiato, ſtat etiam pro ſententia Murciæ; cùm doceat, certum eſſe, prædictum caſtitatis violatorem, etiam dum violat ſolam conſtitutionem Eccleſiæ, eſſe ſacrilegum? Ergo qui ſuffragantur ſententiæ de obligatione caſtitatis in tali Clerico vi ſolius conſtitutionis Eccleſiæ, malè citantur pro aſſertione, quæ in eo caſu negat ſacrilegium; cùm Authores & ſacrilegium admittant, & probabile doceant abeſſe votum.

7 Et cùm tam aſſeveranter dixerit Murcia, juxta ſeotentiam de obligatione caſtitatis ſacris initiati proveniente à ſula conſtitutiooe Eccleſiæ; *conſequenter tenendum eſſe, prædictos ſacris initiates, ſi committant actum venereum, non peccare peccato ſacrilegii, &c.* (relege umnia verba ſuprà *num.* 4. & 5.) in fine reſolutionis quaſi lavaos manus, addit hæc verba: [Quæ omnia dicta eſſe velim, ut ejus opinionis fundamenta calleas: ego verò opinioni aſſerenti, votum caſtitatis eſſe ordini ſacro annesum, omninò adhæreo; *de alia* verò judicent viri docti.] De qua alia? nempe de ea, quæ opponitur *opinioni aſſerenti, votum caſtitatis eſſe ordini ſacro annexum.* Quæ nutem huic opinioni opponitur, eſt, quæ aſſerit, ex ſola conſtitutione Eccleſiæ iojungi caſtitatem homini ſacris Initiato. Sed nunquid de hac opinione modò judicaturi ſunt viri docti? Nunquid probabilitas hujus opinionis adhuc eſt ſub judice; cùm P. Thom. Sanch. ubi ſuprà eam diserit probabilem, & poſt eum Antonius Diana *part.* 10. *tract.* 11. *reſol.* 12. & plures alii? & habeat pro ſe pluſquam viginti Authores, & Juriſprudentes; & non contemnendas rationes?

8 Itaque aliud eſt inquirere, an ex ſola conſtitutione Eccleſiæ obligentur ad caſtitatem ſacris initiati? Et aliud eſt inquirere, an in ſententia aſſerente, es ſola conſtitutione Eccleſiæ obligari ad caſtitatem ſacris initiatos, ſi illi caſtitatem violent, peccent contra religionem, & rei ſint ſacrilegii? Quare cùm Murcia aſſeveranter dixerit, juxta eam ſententiam dicendum eſſe, eos peccantes contra caſtitatem, non peccare contra religionem, nec ſacrilegii reos eſſe; non ſatis lavat manus, dum dicit, ſe non ſtare pro ea ſententia, quia ipſe *adhæret opinioni aſſerenti, votum caſtitatis eſſe ordini ſacro annexum.* Lavaret utique & dealbaret manus, ſi diceret, etiam ſtante ea ſententia probabili de caſtitate initiatorum ex conſtitutione Eccleſiæ, eos caſtitatem violantes peccare contra Religionem: ſolveret quoque fundamenta (qualia qualia) pro ea ſententia propoſita.

9 Quòd ſi adhuc dixerit, non eſſe intentionis ſuæ remittere ad judicium aliorum, niſi ſolùm eum modum dicendi, quòd in ſententia de caſtitate initiati ex ſola conſtitutione Eccleſiæ; violans caſtitatem ſit ſacrilegii reus, adhuc negare non poteſt, ſe ſtare pro ejus probabilitate. Etenim *num.* 8. dixit, eam ſententiam de caſtitate initiati ex ſola conſtitutione Eccleſiæ, eſſe probabilem: & *num.* 10. addit, juxta illam conſequenter dicendum eſſe, ioitiatum caſtitatis violatorem à ſacrilegio immunem eſſe. Cùm ergo hæc aſſeveranter dicta fuerint, peccabit contra Dialecticam, ſi negaverit, ſe ſtare pro ejus aſſertionis probabilitate, quòd ſacris initiatus violans caſtitatem, à ſacrilegio ſit immunis: cùm ex iis duabus præmiſſis probabilitas iſtius aſſertionis certiſſimè inferatur: quæ probabilitas ideò deficit, quia ſecuoda præmiſſa, quam ponit *eo num.* 10. eſt certò falſa.

10 P. Thom. Sanch. *ea diſp.* 27. *num.* 21. affirmat, hanc aſſertionem improbabilem eſſe, & certò falſam. Ait enim: [Similiter non eſt admittenda ſententia aliorum dicentium, concubitum Clerici ſacris initiati eſſe ſimplicem fornicationem.] Nam quas vult declarare improbabiles, dicit reiiciendas, aut non admittendas. Et ideò *num.* 20 reiiciendam dicit ſententiam, quæ aſſerit, fornicationem religioſi, aut ſacris initiati eſſe ſimplicem: quia votum non cadit ſupra materiam præceptam. Et poſteà ſubdit, aſſertionem, quæ ait, concubitum ſacris initiati eſſe ſimplicem fornicationem, *ſimiliter non eſſe admittendam.* Ubi maximè notandum eſt adverbium *ſimiliter*; & notanda eſt ſimilitudo inter has duas propoſitiones, quòd *reiiciendæ, & non admittendæ* ſunt. Si enim verè ſunt probabiles, quare reiiciendæ, aut quare non admittendæ?

11 Deinde *eodem num.* 21 ſtatim ac retulit aſſertionem, & Juriſtas aſſerentes, concubitum ſacris initiati eſſe ſimplicem fornicationem, ſubdit: [At ſententia hæc *confunditur* ex dictis *num.* 19.] Et quid eſt *confunditur*, oiſi idem, quod *evidenter convincitur*?

CAPUT II.

Prænotantur aliqua ad clariorem reſolutionem quæſtionis.

12 UT diſſolvamus equivocationem, qua nititur aſſertio proximè relata, diſtinguendum eſt ante omnia, & advertendum, aliud eſſe, [Quòd finis non cadat ſub præceptum;] & aliud longè diverſum [Quòd præceptum non ſpecificetur à fioe.]

13 Quòd finis non cadat ſub præceptum, eſt, quòd cùm adimples præceptum, non tenearis facere operationem præceptam, referendo illam ad finem; ſed quod ſufficit, ut actionem præceptam utcumque opere exequaris. Cùm Eccleſia præcipit propter reverentiam miniſteriorum ſacrorum, ut ſacris initiatus ſervet caſtitatem, non præcipit, ut actum caſtitatis, v. g. quo reſiſtit tentationi luxurioſæ, referat ad cultum Dei, & reverentiam ſacrorum miniſteriorum; implebit enim præceptum, dum eliciat actum reſiſtentiæ ob quemcumqoe finem. Dum præcipit Eccleſia propter reverentiam Euchariſtiæ, ut vadas jejunus ad Euchariſtiæ communionem, non præcipit, quòd id jejunium naturale referas actualiter ad cultum Euchariſtiæ; quocumque enim fine accedas jejunus, ſervas præceptum. Item cùm propter cultum Dei juberis audire Miſſam, non obligaris referre auditionem Miſſæ ad cultum Dei; præceptum enim ſervaſti, ſi illam audiſti etiam ſine relatione ad talem finem cultus Dei. Ex quibus certum fit id, quòd ſupponit Murcia, finem præcepti non cadere ſub præceptum.

14 Quòd autem præceptum non ſpecificetur à fine, ſignificat, quòd præceptum non conſtituatur in ſuo eſſe per ordinem ad hunc ſpecialem finem, quem reſpicit: taliter quòd duo præcepta reſpicientia duos fines ſpecie diverſos, ipſa inter ſe non differant ſpecie, ſed contineantur intra eandem omninò ſpeciem, tanquam non habentia prædicatum aliquod, unde ſpecificè diverſificentur.

15 Præceptum ſpecificari à fine, quem immediatè reſpicit, tam certum eſt, quàm eſt certum, actum electionis mediorum ſpecificari à fine intrinſeco, id eſt, à fine, qui immediatè reſpicitur ab eo actu. Probatur primò. Ille, qui eligit medium furti in ordine ad fornicationem, & ille, qui eligit medium furti in ordine ad ebrietatem conſequendam, peccata committunt ſpecie differentia: ſed id ita eſt non ob aliam cauſam, niſi quia duo illi actus electionis ſunt in ordine ad fines ſpecie diverſos: ergo actus, qui reſpiciunt fines ſpecie diverſos, diverſificantur ſpecie; ergo præcepta, quæ reſpiciunt fines ſpecie diverſos, diverſificantur ſpecie; atque adeò ſpecificantur, quoties reſpiciunt fines ſpecie diverſos.

16 Probatur ſecundò. Actus ſpecificantur ab objecto formali motivo, quod reſpiciunt immediatè: ſed finis intrinſecus eſt objectum formale motivum, quod reſpicitur immediatè à præcepto: ergo ille actus præcepti ſpecificatur à fine, quem immediatè reſpicit: ergo duo actus præceptivi, qui reſpiciunt duos fines ſpecie diverſos, ſunt quidem ſpecie diverſi.

17 Dices primò, Illos duos actus, de quibus loquitur primum argumentum, eſſe ſpecie diverſos, quia unus eſt in ſpecie luxuriæ, & alter in ſpecie ebrietatis.

18 Contra eſt primò. Unus eſt in ſpecie luxuriæ, & alter in ſpecie ebrietatis, non ratione medii electi, ſeu objecti materialis, quod eſt idem reſpectu utriuſque actus: ergo ratione finis, ſeu objecti formalis: ergo quia reſpiciunt fines ſpecie diverſos, alterum luxuriæ, & alterum ebrietatis.

19 Contra eſt ſecundò. Ideò illi duo actus peccaminoſi ſunt diverſæ ſpeciei, quia unus eſt in ſpecie luxuriæ, & alter in ſpecie ebrietatis: ſed quando dantur duo præcepta, quorum unum injungit jejunium propter abſtinentiam, & alterum injungit jejunium propter Religionem (puta, ſi Eccleſia præciperet, ut die præcedenti communionem jeiunes propter reverentiam Euchariſtiæ) aliud præceptum eſt in ſpecie abſtinentiæ, & alterum præceptum eſt in ſpecie Religionis: ergo ea duo præcepta diſtinguuntur ſpecie, utique propter fines ſpecie diverſos.

20 Dices ſecundò, actus non ſpecificari niſi ab objectis formalibus, quæ intrinſecè, ſeu immediatè reſpiciunt; poſſe autem præceptum ita ſe habere, ut componatur ex duobus actibus, quorum alter præcipiat actionem, alter præcipiat finem. Unde præceptum actionem iniungens non ſpecificabitur à fine, utpotè ab objecto formali extrinſeco.

21 Hæc reſponſio utilis eſt, ut ſolvatur alia æquivocatio, quæ etiam oriri poteſt in hac materia. Pro cujus ſolutione nota primò, Authores eſſe diviſos in reſolutione eius quæſtionis: [An electio medii neceſſariò attingat intrinſecè finem?] aliis ajentibus, negantibus aliis.

22 Nota ſecundò, illud objectum tangi intrinſecè ab actu, quod immediatè reſpicitur à tali actu; illud autem intrinſecè, quod mediatè duntaxat.

23 Nota tertiò. Qui dicunt, actum electionis mediorum poſſe tangere extrinſecè finem, ponunt duos actus, unum imperantem, & alterum imperatum; ita ut actus intentionis intendens finem, imperet actum electionis. Juxta quam ſententiam, cùm quis furatur propter fornicationem, habet intentionem fornicationis; & ille actus intendens fornicationem, imperat actum furti, & actus furti eſt imperatus ab intentione fornicationis.

24 Nota quartò, eos duos actus intentionis, qui reſpiciunt fines ſpecie diverſos, in omni ſententia eſſe ſpecie diverſo, utpote terminatos ad objecta formalia motiva ſpecie differentia; idque, quamvis duo actus electionis, qui duntaxat terminantur intrinſecè ad furtum, ſint ejuſdem ſpeciei, quia non attingunt intrinſecè eos duos fines ſpecie diverſos.

Digitized by Google

25 Nota quintò, juxta eandem ſententiam, quæ ponit eos duos actus, actum intentionis imperantem, & actum electionis imperatum, in eo, qui furatur propter fornicationem poſſe conſiderari unum compoſitum morale conflatum ex iis duobus actibus; & in eo, qui furatur propter ebrietatem poſſe conſiderari aliud compoſitum morale conflatum ex iis duobus actibus, nempe furti, & ebrietatis. Quæ duo compoſita moralia ſunt ſpecie differentia, cùm reſpiciant ratione unius partis (ſcilicet intentionis) fines ſpecie diverſos: ſicut quando unus indiviſibilis actus furti intrinſecè reſpicit fornicationem, & alter indiviſibilis actus furti intrinſecè reſpicit ebrietatem; ambo actus ſpecie differunt propter fines ſpecie diverſos fornicationis, & ebrietatis. Quod ſaltem de poſſibili nemo negare poteſt; ſcilicet, quòd unus indiviſibilis actus poſſit reſpicere objectum materiale, & formale. Neque eſt ad rem, an quodlibet compoſitum morale conflatum ex duobus illis actibus ſit unum peccatum, ex duplici ſpecie conſtitutum, an duo peccata: ſolùm enim ad rem meam contendo, quòd ſi conſideretur tanquam unum compoſitum morale conflatum ex duobus illis actibus terminatis ad furtum, & fornicationem, ſufficienter illud totum ſpecificetur à fine, tanquam ſi eſſet unus actus indiviſibilis terminatus ad medium ſimul, & finem.

26 Nota ſextò, transferendam totam hanc doctrinam ad præcepta. Si enim dicas, præceptum eſſe duos actus, unum qui præcipit jejunium, alterum qui reſpicit finem Religionis: ſi ex iis duobus fiat unum compoſitum morale, nempe unum præceptum, eodem modo differre ſpecie à ſimili præcepto, quòd præſcribat jejunium propter abſtinentiam, tanquam ſi præceptum eſſet unus indiviſibilis actus terminatus ad jejunium ſimul, & ad finem Religionis, propter quem injungitur jejunium. Itaque ambo actus, qui terminantur duntaxat ad jejunium, nec reſpiciunt intrinſecè finem, ejuſdem ſpeciei ſunt: at ſi ex una parte conſtituatur actus imperans reſpiciens finem Religionis, qui componunt unum præceptum; & ex altera parte ponatur actus imperatus terminatus ad jejunium, & actus imperans intendens finem abſtinentiæ, qui componunt alterum præceptum; hæc duo præcepta differunt ſpecie propter actus reſpicientes fines ſpecie diverſos.

27 Hinc fit, ſive dicas, præceptum eſſe unum actum terminatum ad rem præceptam, & ad finem illius, ſive dicas, compoſitum morale conflatum ex duobus actibus, quorum alter ad rem præceptam ut imperatus, & alter ad finem terminetur tanquam imperans; tale præceptum ſpecificari à fine. Quia cùm totum compoſitum morale conflatum ex iis duobus actibus, includat unum actum ſpecificatum à fine, ratione illius totum ſpecificatur à fine. Sicut homo licèt non differat ſpecie ab equo ratione materiæ primæ, differt tamen ſpecie ab illo ratione formæ ſubſtantialis.

28 Nota ſeptimò, certiſſimum eſſe, præceptum interdicens luxuriam Clerico ſacris initiato (in ſententia, quæ negat, id eſſe votum) reſpicere pro fine reverentiam ſacrorum miniſteriorum. Id enim planè conſtat ex multis textibus. Unus ſit pro multis *ex cap. decernimus, diſt.* 28. ubi cùm Innocentius ſecundus prohibeat Clericis in ſacris matrimonium, & concubinatum, addit: *Cùm enim ipſi templum, vaſa Domini, & ſacrarium Spiritus ſancti debeant eſſe, & dici; indignum eſt, eos cubilibus, & immunditiis deſervire.* Quod idem conſtat *ex cap. Tenere, diſt.* 31. & aliis.

29 Tandem nota, in præſenti non eſſe quæſtionem, an fornicatio Clerici in ſacris conſtituti ſit ſtrictè, an latè ſacrilegium. Sunt enim, qui etſi fateantur, violationem caſtitatis eſſe contra Religionem, dicunt tamen, non ſtrictè, ſed latè eſſe ſacrilegium. De quo vide P. Caſtro Palao *tom. 3. tract. 17. diſputat. 2. punct. 5. §. 2. num.* 2. & P. Suar. *tom. 1. de Relig. tract. 3. lib. 3. cap. 3. num. 5. & 6.* tamen cum aliqua limitatione. Quod etiam poſſet quis aſſerere de caſtitate præcepta Clerico in ſacris propter motivum Religionis. Solùm ergo inquirimus in præſenti, an fornicatio Clerici in ſacris (juxta ſententiam aſſerentem, cœlibatum annexum eſſe Ordini ſacro ex ſola Eccleſiæ conſtitutione præter ſpeciem, quam habet contra caſtitatem, habeat etiam ſpeciem contra Religionem, ſitque ſacrilegium, ſaltem lato modo.

CAPUT III.

Oſtenditur certitudo concluſionis affirmantis, ſacris initiatum, qui violat caſtitatem, peccare contra Religionem in qualibet ſententia.

30 Oſtenditur primò. Peccata ſunt ſpecie differentia, quoties militant contra præcepta, quæ ſunt ſpecie differentia ſaltem ratione motivi; ſed peccata commiſſa contra caſtitatem à laico, & à Clerico ſacris initiato militant contra præcepta, quæ ſunt ſpecie differentia ratione motivi, ſeu finis: ergo ea peccata ſunt ſpeciei differentia, atque adeò peccatum fornificationis commiſſum à Clerico in ſacris conſtituto aliam ſpeciem habet, præter ſpeciem ſimplicis fornicationis, quæ non poteſt eſſe alia, niſi ſpecies ſacrilegii, ſaltem latè ſumpti, ſive contra Religionem. Conſequentia eſt evidenter illata. Minor patet ex capite præcedenti.

31 Major eſt Leandri à Murcia, qui *eodem lib. 2. diſputat. 2. reſol.* 3. *numer.* 6. ait: [Sit ſecunda concluſio. Quando diverſæ leges, ſeu præcepta præcipiunt eandem rem ex diverſa ratione, & motivo formali ſpecifico, ſive ex diverſis rationibus, ſeu motivis ſpecificè diſtinctis; tunc ſunt ſufficientia ad conſtituenda peccata ſpecie diſtincta. Ita DD. primæ ſententiæ, (*benè concluſionem nemo negat.*) Et probatur,] &c. Et *num.* 7. addit: [Cæterum quando leges ſunt conditæ ex diverſis motivis, tunc tranſgreſſio illarum legum erit multiplicis malitiæ, ut videre eſt in furto perpetrato in Eccleſia de rebus Eccleſiæ, vel in percuſſione Clerici, vel in actibus his ſimilibus: quia cùm hi actus ſint prohibiti à legibus Eccleſiaſticis ob ſpeciale motivum, ſcilicet ob reverentiam divini cultus, ad quem ſunt dicatæ particulares perſonæ, & particularia loca; ideò peccare contra hoc præceptum inducit novam ſpeciem peccati, ſcilicet ſacrilegii. Et idem dicendum eſt de effuſione injuſta ſanguinis, vel ſeminis in Eccleſia, quia violatur in his effuſionibus ſanctitas loci benedicti, ſeu conſecrati, cui ex præcepto Eccleſiaſtico debetur ſpecialis reverentia.]

32 Ubi notandum eſt, cùm prædictus Leander citat *num.* 3. plures DD. aſſerentes, ex diverſitate præcepti non variari ſpeciem peccati, ipſum, & Authores citatos intelligi de præceptis verſantibus circà idem omninò objectum, & ex eodem motivo: non verò de præceptis ſpecie diverſis ratione motivi ſpecificè diverſi. Nam P. Suarez ibi citatus *tom. ſecundo, de Relig. lib. quinto, de voto, cap. ſexto, numer.* 15. & 16. expreſsè loquitur de votis, & præceptis ſolo numero differentibus, & circà idem objectum impoſitis. Et P. Thom. Sanch. *ibid citat. lib. 1. ſumm. cap.* 14. *num.* 9. expreſsè loquitur de præceptis ad unum, & idem objectum terminatis ex eodem motivo: ponit enim exemplum in eo, qui tenetur jejunare ratione præcepti Quadrageſimalis, & præcepti vigiliæ; & in eo, qui tenetur audire Miſſam in die feſto occurrente in Dominica. Et idem affirmat Azor. & reliqui ab eodem Leandro citati: & P. Vaſquez eum eiſdem citatis à Leandro *ibidem* relatus 1. 2. *diſputat.* 92. *cap. ſecundo*, disertè tradit, & ex profeſſo probat, cùm præcepta ſunt ſpecie diverſa, peccata quoque ſpecie differre, quæ militant contra ejuſmodi præcepta.

33 Oſtenditur ſecundò. Quoties peccata opponuntur diverſis virtutibus, ipſa inter ſe ſpecie differunt: ſed peccatum laici fornicantis, & peccatum Clerici ſacris initiati copulantis ſe carnaliter fœminæ, opponuntur virtutibus diverſis: ergo peccatum laici, & peccatum ſacris initiati, fornicantium, ſunt diverſæ ſpeciei: addit ergo novam ſpeciem peccatum Clerici ſacris initiati fornicantis. Et nota, eas dici virtutes diverſas, quæ ſpecie differunt.

34 Major manifeſta eſt, cùm luxuria, & furtum non aliundè potiùs ſpecie differant, quàm ex oppoſitione cum virtutibus diverſis caſtitate, & juſtitia. Quod expreſſit Murcia eadem *diſputat.* 2. *reſol.* 2. *num.* 3. ſic inquiens: [Itaque concedimus, peccata diverſis virtutibus oppoſita, eſſe ſpecie diverſa, quia privant perfectionibus ſpecie diſtinctis.]

35 Minor verò etiam patet. Nam fornicatio laici opponitur caſtitati, & fornicatio Clerici ſacris initiati opponitur etiam Religioni: ergo opponuntur diverſis virtutibus. Antecedens quoad ſecundam partem oſtenditur. Tunc peccatum opponitur Religioni, quando prohibitum eſt ab Eccleſia ob motivum Religionis; ideò enim effuſio ſanguinis, & ſeminis exercita in templo violat Eccleſiam, & eſt contra Religionem (ita aſſerente Murcia verbis relatis ſuprà *num.* 31.) quia utraque effuſio interdicitur ab Eccleſia ob motivum Religionis: quòd multis aliis exemplis inferiùs ſubjiciendis planè convincitur. Sed fornicatio Clerici ſacris initiati prohibita eſt ab Eccleſia ob motivum Religionis, cùm prohibita ſit ab Eccleſia ob reverentiam miniſteriorum ſacrorum, quibus addictus eſt talis Clericus; quod non negat Murcia: ergo fornicatio Clerici in ſacris opponitur Religioni.

CAPUT IV.

Confunditur reſponſio Murciæ.

36 Reſpondet Murcia, ut retuli *cap. primo, num. quinto*, eum finem Religionis, quem reſpicit lex, non cadere ſub præceptum; & ideò continentiam Clerici in ſacris conſtituti non cadere ſub præceptum Religionis.

37 Sed contrà eſt primò inſtaurando primum argumentum. Nam quòd finis Religionis non cadat ſub præceptum, non tollit, quominus præceptum reſpiciat motivum ſpeciei diverſum: neque tollit, quominus peccatum fornicationis Clerici in ſacris opponatur præcepto, quod ratione motivi eſt diverſæ ſpeciei: atqui peccatum eſt diverſæ ſpeciei, quoties militat contra præceptum, quod ratione motivi eſt diverſæ ſpeciei, ut planè convincitur exemplis de effuſione ſanguinis, & ſeminis, qua violatur templum, & aliis ſuprà poſitis; quæ diverſificantur ſpecie ex diverſitate motivi in præceptis reperta: ergo quòd finis Religionis non cadat ſub præceptum, non tollit, quominus fornicatio Clerici in ſacris ſit diverſæ ſpeciei. Major patet. Nam ea duo benè componuntur, ut infrà clariùs oſtendemus.

38 Contra eſt ſecundò inſtaurando ſecundum. Quoties peccata opponuntur diverſis virtutibus, ea diſtinguuntur ſpecie, ut conſtat

ſtat ex ſecundo argumento: ſed quòd finis Religionis non cadat ſub præceptum, non tollit, quominus fornicatio laici, & fornicatio Clerici opponantur diverſis virtutibus; non enim tollit, quominus fornicatio Clerici in ſacris prohibeatur ab Eccleſia ob motivum Religionis, & reverentiæ ſacrorum miniſteriorum: ergo quòd finis Religionis non cadat ſub præceptum, non tollit quominus fornicatio laici, & fornicatio Clerici in ſacris ſint diverſæ ſpeciei.

39 Contra eſt tertiò. Hæc eſt peſſima conſequentia; Finis Religionis non cadit ſub præceptum: ergo quamvis finis Religionis non cadat ſub præceptum, poteſt fornicatio Clerici eſſe contra Religionem. Conſequentia patet; quia tota vis argumenti Murciani ſtat in ea conſequentia. Antecedens verò oſtenditur. Nam hæc duo benè componuntur, & quòd finis Religionis formalis non tibi præcipiatur, & quòd tibi Clerico in ſacris præcipiatur continentia ob motivum Religionis; ſive, quòd idem eſt, præcepto reſpiciente Religionem: quando autem duo benè componuntur, mala eſt conſequentia ab uno affirmato ad negationem alterius; & quando eſt bona conſequentia ab uno affirmato ad negationem alterius, illa duo non benè componuntur: ergo prava eſt conſequentia, quæ arguit, ex eo quòd finis Religionis non præcipiatur, ad hoc, quòd non præcipiatur continentia præcepto reſpiciente Religionem.

40 Major proximi ſyllogiſmi eſt manifeſta. Quia benè ſtat, quod Eccleſia non te obliget, ut caſtitatem referas actualiter, & formaliter ad Religionem, & quòd ipſa Eccleſia Religione moveatur tanquam motivo formali, ut obliget te ad ſervandam caſtitatem. Id autem ſynonimum eſt cum hoc, quòd Eccleſia non te obliget ad finem Religionis; & quòd ex motivo Religionis tibi Clerico præcipiat caſtitatem: ergo ea duo benè componuntur, ſcilicet, quòd finis non cadat ſub præceptum, & quòd continentia præcipiatur ex motivo Religionis, ſive ex præcepto reſpiciente Religionem.

41 Contra eſt quartò. Poteſt quis obligari ad ponendum medium tanquam utile ad finem, quamvis non obligetur ad finem reipſa obtinendum. Patet, quia poteſt quis obligari ad procurandam perfectionem, quin propterea obligatus maneat ad obtinendam reipſa perfectionem, ut patet in Religioſo quà Religioſus eſt. Et actualiter teneris ad non effundendum alicuum ſanguinem in templo ob reverentiam templi; non tamen teneris actualiter exercere formalem reverentiam templi.

42 Tum ſic: ergo poteſt aliquis non obligari ad finem Religionis reipſa obtinendum; & tamen obligari ad ponendum medium tanquam utile ad finem Religionis. Hæc conſequentia eſt evidens eo genere evidentiæ, quo propoſitio affirmativa particularis, vel ſingularis infertur ex affirmativa univerſali.

43 Procedo ulteriùs. Ergo prava eſt hæc conſequentia. [Clericus in ſacris conſtitutus non tenetur ad reſpiciendum formaliter finem Religionis: ergo non tenetur ad ſervandam caſtitatem, tanquam medium ad Religionem.] Hæc conſequentia patet ea proximo conſequente; cùm poſſit obligari ad medium, quin obligetur ad finem; & ea conſequentia intendat, ſi non obligatur ad finem, non poſſe obligari ad medium. Sed in ſententia Murciæ, quia non præcipitur finis, non poteſt præcipi caſtitas tanquam medium ad finem: ergo ea ſententia toto cælo deviat à legitima conſequentia.

CAPUT V.

Quinque aliis argumentis demonſtratur concluſio, & falſitas prædictæ reſponſionis.

44 Oſtenditur tertiò certitudo concluſionis, & ulteriùs confunditur reſponſio tradita, ſupponendo, Clerico in ſacris conſtituto, propter reverentiam ſacrorum miniſteriorum præcipi caſtitatem. Quamvis Eccleſia non præcipiat in eo præcepto reverentiam formalem, neque quòd formaliter referas caſtitatem ad illam; præcipit tamen, quòd talis Clericus non opponatur reverentiæ ab Eccleſia intentæ in eo præcepto: ergo dum Clericus violat hoc præceptum, opponitur reverentiæ ab Eccleſia intentæ in tali præcepto. Sed qui opponitur reverentiæ ſacrorum miniſteriorum ab Eccleſia intentæ, non peccat ſolùm contra caſtitatem: ergo talis Clericus non peccat ſolùm contra caſtitatem.

45 Omnia patent ex primo antecedente, quod ſic oſtenditur. Ille opponitur fini, & conſecutioni ejus, qui reiicit media utilia, & aſſumpta ad finem conſequendum, quia cùm finis non poſſit obtineri, niſi per media, rejectis mediis, reiicitur finis, ut ſubeſt talibus mediis: ſicut cùm non potes aſcendere ſolarium, niſi per ſcalas, deſertis ſcalis, deſeris aſcenſum. Sed dum Eccleſia præcipit medium in ordine ad finem, caſtitatem videlicet in ordine ad Religionem, conſequenter præcipit, ne reiicias medium aſſumptum tanquam utile ad finem: ergo præcipit, ne opponaris fini, ſive reverentiæ ab Eccleſia intentæ.

46 Oſtenditur quartò. Qui omittit medium, quòd aſſumit legiſlator tanquam utile ad aliquem finem, peccat contra ipſum finem. Patet multis exemplis. Primò. Præcipit Reſpublica, ut contribuant omnes ad redimendum captivum de ea republica benemeritum; utique præcipit propter charitatem erga captivum. Teneris quidem ad contributionem; non teneris ad reſpiciendum in contributionem finem charitatis: ob quemcunque finem contribuas, ſatisfeciſti præcepto. Tamen quia noluiſti contribuere, captivus non eſt redemptus. Peccaſti. Sed contra quam virtutem? utique contra charitatem: ergo contra finem præcepti, quamvis finis præcepti non fuerit præceptus; quia peccat contra finem præcepti, qui medium utile ad finem omittit: ergo Clericus in ſacris mœchatus, non ſolùm peccat contra caſtitatem, ſed etiam contra finem præcepti, dum omittit caſtitatem, quæ aſſumitur ut medium ad talem finem.

47 Secundò. Præcipit Rex contributionem, ut urbs tua defendatur à Mauris invadentibus. Contributio eſt, quæ præcipitur; defenſio urbis, & bonum publicum in ea defenſione contentum eſt finis præcepti. Sed quia noluiſti contribuere, urbs tua occupata eſt à Mauris. Non peccaſti ſolùm in non contribuendo utcumque, ſed peccaſti contra bonum publicum urbis tuæ; quia quamvis finis non fuit præceptus, tamen quia præceptum eſt medium tanquam utile ad finem, peccaſti contra finem omittendo medium: ergo cùm in noſtro caſu caſtitas ſit medium, & Religio ſit finis, Clericus in ſacris omittens medium, peccat contra finem; & omittens caſtitatem, peccat contra Religionem.

48 Oſtenditur quintò. Nam ut explicui *diſp. 8. cap. 5.* legiſlator præcipiens medium propter finem, neque præcipit ipſam entitatem finis, neque ipſam duntaxat materialem entitatem medii; ſed præcipit medium ut medium: ergo qui violat id præceptum, non peccat ſolùm, quà omittit materialem duntaxat entitatem medii, ſed peccat contra præceptum, quà omittit medium ut medium: ergo qui violat præceptum caſtitatis impoſitum propter Religionem, contra hoc præceptum non peccat ſolùm, quà caſtitatem materialiter violat, ſed quà caſtitatem violat ut medium ad Religionem: ergo præter peccatum, quod committit contra caſtitatem materialiter ſumptam, committit etiam contra caſtitatem ut medium ad Religionem: ſed ea relatione ad Religionem nova ſpecies inducitur: ergo contra id præceptum peccat per novam ſpeciem peccati diſtinctam à ſpecie, quæ eſt contra caſtitatem, vel contra ſextum Decalogi præceptum.

49 Oſtenditur ſextò. Penes Eccleſiam eſt declarare, & injungere, quo genere reverentiæ colenda ſunt miniſteria ſacra, ut explicui *diſp. 19. cap. 12.* Ita dum præcipit, ne effundas ſanguinem injuſtè in templo, ob reverentiam loci, in quo miniſteria ſacra exercentur; injungit eo genere reverentiæ colendum eſſe locum ſacrum, & declarat, abſtinentiam ab injuſta ſanguinis effuſione eſſe reverentiam, qua voluit, locum ſacrum honorari: ergo dum præcipit Clerico ſacris initiato caſtitatem propter reverentiam ſacrorum miniſteriorum, quibus ille eſt addictus, declarat, ſeu injungit ejus caſtitatem tanquam genus quoddam reverentiæ, quo à Clerico miniſteria ſacra colenda, & honoranda ſunt: ergo dum Clericus ſacris initiatus deficiat à caſtitate, deficit quidem ab illa reverentia, qua Eccleſia decrevit, eum colere miniſteria ſacra: ergo non peccat ſolùm contra caſtitatem, ſed contra illam reverentiam, & conſequenter contra Religionem.

50 Quod argumentum etſi per ſe evidens ſit, poteris ſic ad formam demonſtrationis ſyllogiſticam reducere. Quoties Eccleſia injunxit aliquam actionem (poſitivam, vel negativam) tanquam reverentiam, qua decrevit coli miniſteria ſacra, qui relinquit reiiciendo illam actionem, delinquit contra reverentiam ab Eccleſia decretam: ſed Clerico in ſacris conſtituto injunxit Eccleſia caſtitatem tanquam reverentiam, qua decrevit coli ab illo miniſteria ſacra: ergo Clericus in ſacris conſtitutus, qui delinquit relinquendo caſtitatem, delinquit contra reverentiam ab Eccleſia decretam. Qui autem delinquit contra reverentiam ab Eccleſia decretam, delinquit contra Religionem. In quo ſyllogiſmo conſequentia perſpicua eſt. Major ex terminis patet, ut conſideranti patebit. Minor autem convincitur ex numero antecedenti, & ex ipſa lege præcipiente Clerico caſtitatem propter reverentiam ſacrorum miniſteriorum.

51 Oſtenditur ſeptimò ex doctrina ipſius Murciæ, qui *ea diſp. 2. reſol. 3. nu. 8.* ſic ait: [Ex quibus ſolvitur dubium, quod à quibuſdam opponitur; quare furtum factum in Eccleſia de rebus Eccleſiæ ſit ſacrilegium, & blaſphemia in Eccleſia dicta non dicatur ratione loci ſacri inducere novam ſpeciem peccati? Reſpondetur enim, hoc ideò eſſe, quia actus blaſphemiæ, & alii his ſimiles non prohibentur ſpecialiter *ex motivo ſanctitatis loci*; benè autem alii ſuperius relati.] Ex quibus verbis hæc inſtruitur demonſtratio. Quoties actus prohibetur ex motivo ſanctitatis, tali actu peccatur contra Religionem: ſed actus fornicationis Clerici ſacris initiati prohibetur ſpecialiter ab Eccleſia ex motivo ſanctitatis, ut ex fine præcepti patet: ergo tali actu fornicationis prædicti Clerici peccatur contra Religionem. Major eſt Murciæ in verbis relatis, & omnium Theologorum. Minor eſt evidens, & conſequentia inevitabilis.

52 Urgeo primò. Ideò blaſphemia emiſſa in templo non eſt ſacrilegium, quia non eſt prohibita ab Eccleſia ob reverentiam templi; quòd ſi prohiberetur emitti in templo ob reverentiam templi, talis blaſphemia eſſet ſacrilegium: ſed fornicatio Clerici in ſacris conſtituti prohibetur ob reverentiam miniſteriorum, quibus deputatus eſt Clericus: ergo fornicatio Clerici in ſacris conſtituti eſt ſacrilegium; cùm ſacra miniſteria, quibus addictus eſt Clericus, non ſint

digna

digna minore reverentia, quàm templum. Neque curo, an ſtrictè, an latè ſacrilegium appelles, ut jam monui; utroque enim modo eſt ſpecies peccati contra Religionem.

53 Urgeo ſecundò. Si blaſphemiæ emiſſio prohiberetur fieri in templo propter reverentiam templi tanquam propter finem, ea blaſphemiæ emiſſio eſſet ſacrilegium, non obſtante, quòd finis præcepti non cadat ſub præceptum: ergo dum prohibetur fornicatio in Clerico ſacris initiato ob reverentiam miniſteriorum ſacrorum, talis fornicatio eſt ſacrilegium, non obſtante quòd finis præcepti non cadat ſub præceptum.

CAPUT VI.

Alia demonſtratio ab innumeris abſurdis ex oppoſita ſententia dimanantibus.

54 Oſtenditur octavò. Nam ſi ſemel admittatur, quòd fornicatio Clerici in ſacris conſtituti, non eſt contra Religionem, quamvis prohibeatur ab Eccleſia ob finem Religionis, nempe quia finis præcepti non cadit ſub præceptum; evertuntur quamplurimæ certiſſimæ, & evidentes ſententiæ in pluribus materiis. Vide ergo, an ſit probabile argumentum, quod militat contra evidentiam, & certitudinem.

55 Infertur ergo primò, effuſione ſeminis, & injuſta effuſione ſanguinis in templo exercitis non violari templum, neque eas eſſe ſacrilegas, neque opponi virtuti Religionis. Quod quam falſum ſit, tum ex omnium Catholicorum ſenſu, tum ex ipſo Murcia planè conſtat: qui *ea diſp. 2. reſol. 3. num. 7.* ait: [Idem dicendum eſt de effuſione injuſta ſanguinis, vel ſeminis in Eccleſia, quia violatur in bis effuſionibus ſanctitas loci benedicti, ſeu conſecrati, cui ex præcepto Eccleſiaſtico debetur ſpecialir reverentia..] Vide totum contextum ſuprà *cap. 3. num.* 31.

56 Inferri autem patet. Ideò juxta aſſertionem Murciæ (ſi caſtitas incumbat Clerico, non ratione voti, ſed ratione præcepti) fornicatio Clerici in ſacris conſtituti non eſt contra Religionem, quia ibi Religio, & reverentia ſacrorum miniſteriorum ſolùm ſe habet ut finis; finis autem non cadit ſub præceptum: ſed in præcepto non effundendi ſemen, aut ſanguinem in Eccleſia ob reverentiam loci, & ſacrorum miniſteriorum, religio, & reverentia eorum ſolùm ſe habet ut finis: ergo effuſio ſeminis, vel ſanguinis in Eccleſia non eſt contra Religionem.

57 Urgeo primò. Ut fornicatio Clerici in ſacris conſtituti ſit contra Religionem, obſtat, quòd Religio ſe habet ut finis in præcepto Eccleſiaſtico: ſed in præcepto Eccleſiaſtico prohibente effuſionem ſeminis, vel ſanguinis in Eccleſia, Religio ſe habet ut finis: ergo id obſtat, ut effuſio ſeminis, vel ſanguinis in Eccleſia ſit contra Religionem.

58 Urgeo ſecundò. Eccleſia præcipir caſtitatem in Clerico ob Religionem, & præcipit caſtitatem in templo ob Religionem: ergo ſi violato primo præcepto, non violatur Religio, neque violato ſecundo præcepto violabitur Religio: quæ conſequentia evidens eſt ab identitate rationis. Niſi velis eſſe diſparitatem in eo, quòd ſacra miniſteria exercentur in templo tanquam in loco; & non exercentur in Clerico, ſed à Clerico, quæ eſſet ridicula diſparitas. Præterquam alia diſparitas excogitanda eſſet, quare afferat reatum contra Religionem præpoſitio *In*, & non præpoſitio *Ab*.

59 Infertur ſecundò, non eſſe ſacrilegium illius, qui poſt prandium (extra articulum neceſſitatis) ſumit Euchariſtiam; neque obligare præceptum Eccleſiæ, quòd accipias Euchariſtiam non jejunus. Quo quid abſurdius excogitari poteſt? Vide *diſp. 22. num.* 73. ubi hujus præcepti certitudo demonſtratur. Inferri autem patet. Quòd accipias Euchariſtiam jejunus, eſt præceptum Eccleſiæ, quæ quidem propter reverentiam Euchariſtiæ præcipit præviam abſtinentiam à cibo, & potu. Tum ſic. Per te, ubi finis Religionis non præcipitur, non peccatur contra Religionem: ſed in hoc præcepto non præcipitur finis Religionis, cùm in nullo præcepto humano præcipiatur finis: ergo in hoc præcepto violato non peccatur contra Religionem.

60 Confirmatur. Eccleſia præcipit jejunium naturale antè communionem, reverentiæ cauſa, da eſſe præceptum inter Regulares ſervandi jejunium naturale abſtinentiæ cauſa. Tu, qui Regularis es, violaſti utrumque præceptum. Nunquid unicum peccatum unius ſpeciei commiſiſti? Abſit. Inferri autem, quòd unicum duntaxat commiſeris, patet: quia quod unum præceptum ſi reverentiæ cauſa, & alterum abſtinentiæ cauſa, eſt finis præcepti, & hìc non jubetur; & quando finis præcepti non jubetur, per te non ſpecificat peccatum: ergo in eo peccato nihil eſt, quòd det duplicem ſpeciem.

61 Tertiò infertur, & eadem forma conſequentiæ teneris affirmare, non peccare contra Religionem judicem laicum, qui violenter, & iniquè extrahit reum ab Eccleſia: quòd eſt abſurdiſſimum, & contra definitionem ſacrorum Canonum, ut conſtat *ex diſput.* 19. *à numer.* 209. Neque evadere potes conſequentiam: cùm Eccleſia prohibeat extractionem rei à templo propter reverentiam templi tanquam propter finem; ut clariſſimè liquet ex ſacris Canonibus relatis *ea diſp.* 19. *à num.* 209. & finis non cadit ſub præceptum; & ubi finis non cadit ſub præceptum, non vult Murcia, quòd peccatum novam ex eo ſpeciem ſumat.

62 Quartò. Eadem conſequentia obſtringit ad aſſerendum, non eſſe ſacrilegium, neque inducere aliam ſpeciem peccati præter injuſtitiam, ſi manus violentas Clerico attuleris, contra canonem, *Si quis ſuadente*. Quia quamvis præceptum Eccleſiæ eam violentiam prohibeat ob reverentiam miniſteriorum, quibus Clericus eſt deputatus, eximet à ſpecie ſacrilegii, quòd finis præcepti non cadat ſub præceptum. Sed quàm evidenter id ſit falſum, nemo ignorat.

63 Quintò infertur, te non violare Religionem, ſi ſis judex laicus, & trahas Sacerdotem ad tuum tribunal puniturus, ob eandem rationem ſæpiùs repetitam. Nec ſatisfacies, ſi dicar, in hoc caſu eſſe diſparitatem, quia hìc caſus non ſolùm jure eccleſiaſtico, ſed & divino interdicitur. Etenim ſicut in præcepto humano, ita & in divino id, quod eſt finis præcepti ſolet non cadere ſub præceptum. Quando enim jus divinum præcipit judici, ob reverentiam miniſteriorum ſacrorum, ne puniat Clericum, non obſtringit judicem, ut eam immunitatem illi ſervet, referendo eam ad finem religionis: quamvis enim non referat ad finem religionis, dummodo ſervet illi immunitatis jus, ſervat judex divinum præceptum.

64 Sextò infertur, copulam habitam cum conſanguinea intra quartum gradum non habere ſpeciem inceſtus; quod eſt contra ſenſum omnium catholicorum. Inferri autem patet. Etenim non ob aliam cauſam habet ſpeciem inceſtus, niſi quia Eccleſia prohibet copulam cum conſanguinea, propter obſervantiam, quæ habenda eſt erga ſanguine junctos. Quæ obſervantia erga conſanguineos eſt finis præcepti humani. Si ergo finis præcepti non cadit ſub præceptum; & quando finis non cadit ſub præceptum, peccatum non induit novam ſpeciem; fiet, quòd fornicatio prohibita ob virtutem obſervantiæ, non habeat novam ſpeciem, atque adeò non ſit inceſtus.

65 Septimò infertur, neque habere aliam ſpeciem diverſam malitiæ, atque adeò non eſſe inceſtum fornicationem commiſſam cum affine, vel cum perſona affecta cognatione ſpirituali, vel cognatione legali. Quod eadem ratione convincitur, ac in præcedenti corollario. Ideòque illatio plurima in ſe abſurda continet.

66 Octavò infertur, etſi Eccleſia prohibuerit, copulam conjugalem in Eccleſia exerceri, & ex conſtitutione Eccleſiæ copula conjugali templum violatur; adhuc tamen nullum eſſe peccatum. Scio, eſſe ſententiam gravium Doctorum copula conjugali non violari Eccleſiam, neque talem copulam eſſe interdictam in templo. Loquor tamen juxta ſententiam oppoſitam aſſerentem, illam copulam eſſe prohibitam in templo exerceri: quam defendunt P. Suar. *diſp. 81. de Euch ſect.* 4. & P. Thom. Sanch. *lib. 9. de matrim. diſp. 6. num.* 7 & alii nonaginta duo Scriptores, quos refert, & ſequitur Paſqualigus *tom. 1. de ſacrificio, quæſt.* 571. *num.* 3. quamvis ergo ſupponamus, eſſe certam prohibitionem Eccleſiæ; adhuc ex ea doctrina Murciæ infertur, non eſſe peccatum. Nam neque erit peccatum contra caſtitatem, neque contra religionem. Non contra caſtitatem, cùm ſit copula matrimonialis. Non contra religionem, quia licèt Eccleſia illam prohibeat ob reverentiam templi, tanquam ob finem, finis tamen præcepti non cadit ſub præceptum; & ubi hoc accidit, non vult Murcia, quòd peccetur contra finem Religionis.

67 Tandem ex eadem aſſertione Murciæ, & ratione ab eo exhibita poteris inferre ſexcentas alias concluſiones certiſſimè falſas in materia immunitatis Eccleſiarum, item in materia immunitatis Eccleſiaſticorum à vectigalibus, & gabellis, & à ſæculari foro; & in aliis ſimilibus. Quæ quia præcipiuntur ob finem Religionis, & finis non cadit ſub præceptum; ſi hæc ratio valet in fornicatione Clerici, valebit in cæteris quoque materiis: & quia certiſſimum eſt, non valere in illis materiis, tanquam certiſſimum aſſerendum eſt, non valere in fornicatione Clerici in ſacris conſtituti.

CAPUT VII.

An aſſertio oppoſita damnata ſit à Sacro Fidei Tribunali Hiſpanico?

68 Exiſtimo, eam ſententiam Murciæ damnatam eſſe à ſacro Fidei Tribunali Hiſpanico in Indice Expurgatorio anni 1632. & anni 1640. continetur enim manifeſtè in doctrina, quam Sacrum Tribunal damnavit in Hieronymo de Llamas.

69 Pro cujus intelligentia notandum eſt, ſi fornicatio Clerici in ſacris conſtituti non eſt contra religionem, neque habet aliam ſpeciem, præter malitiam ſimplicis fornicationis, ob eandem rationem neque tactum impudicum, neque pollutionem Clerici in ſacris conſtituti eſſe contra Religionem, neque habere aliam malitiam, quàm intra ſpeciem luxuriæ. Unde Clericus, qui ſæcularem tactibus impudicis provocaret ad pollutionem, ſolùm peccaret contra caſtitatem, & non contra Religionem. Quod attenta ratione Murciæ eſt indubitabile.

70 Jam verò Sacrum Inquiſitionis Tribunal damnavit in Hieronymo de Llamas eam propoſitionem, quæ aſſerit, Clericum in ſacris, qui tactibus provocavit ſæcularem ad pollutionem, peccare

ſolùm

Digitized by Google

ſolùm contra caſtitatem; & item ſæcularem in eodem caſu peccare ſolùm contra caſtitatem. Audi verba Hieronymi de Llamas expungi decreta à ſacro Tribunali, quæ proponit Caramuel in fundamentali Theologia *fund.* 51. *num* 1409. [Quando ſola mollities committitur tactibus profeſſi, vel *in ſacris conſtituti*, ſi patiens eſt ſæcularis, non tenetur dicere ampliùs, niſi *paſſus ſum voluntariè pollui tactibus alienis*. Neque in *ſacris conſtitutus*, vel profeſſus ampliùs tenetur dicere, niſi *Tangens impudicè alium pollui*. Et ſi non ſit cognitus, non tenetur explicare. *& ſum in ſacris*, vel profeſſus, vel profeſſa Religionem, ut de ſe liquet, quia perſona non eſt in tali caſu violata.] In quibus verbis damnatur ea doctrina omninò, & ideò non ſolùm quà attinet ad profeſſum, ſed etiam quà attinet ad Clericum ſacris initiatum.

71 Dices, expungi ea verba à ſacro Tribunali, non quia id aſſerit de Clerico ſacris initiato, ſed ſolùm quia id aſſerit de profeſſo.

72 Hæc tamen reſponſio manifeſtè redarguitur primò Quia in Indico expurgatorio nulla ſit diſtinctio inter utrunque: quòd ſi unum eorum eſſet probabile, utique diſtingueret: utrunque ergo damnatum cenſetur. Secundò. quia ſi Tribunal reperiret probabilitatem in ea propoſitione reſpectu Clerici ſacris initiati, non deleret totam propoſitionem: ſed ſolùm eam vocem, *profeſſus*, & *profeſſa*. Quibus verbis ablatis, maneret propoſitio loquens dumtaxat de Clerico ſacris initiato: dum ergo totum expunxit, etiam damnavit propoſitionem, qua loquitur de Clerico ſacris initiato.

73 Tertiò. Quia ſi aliquis Author aſſereret, profeſſum in eo caſu ſolùm peccare contra caſtitatem, & Clericum ſacris initiatum peccare etiam contra Religionem, poſſet ſimiliter reſpondere, Inquiſitionem damnare eam propoſitionem, quà loquitur de Clerico ſacris initiato, non quà loquitur de profeſſo. Et ita fruſtraretur Inquiſitionis decretum, dum Murcia vellet, ſolùm damnari eam propoſitionem, qua loquitur de profeſſo, & ille alius vellet, ſolùm damnari propoſitionem, qua loquitur de Clerico ſacris initiato.

CAPUT VIII.

Diſſipantur nebulæ partis oppoſitæ.

74 QUæ pro oppoſita parte afferuntur, levia ſunt, neque quæ luci veritatis vel tantillum valeant detrahere. Potiſſimum ejus argumentum eſt id, quod ſæpè manet repetitum. Finis præcepti non cadit ſub præceptum: ergo continentia Clerici in ſacris conſtituti non cadit ſub præceptum Religionis: ergo Clericus in ſacris, qui violat caſtitatem, non peccat contra Religionem. Huic tamen argumento abundè ſatisfactum eſt decurſu totius diſputationis, ex qua patet, eam conſequentiam eſſe nullam, utpotè in mera æquivocatione ſubnixam; quia quamvis finis non cadat ſub præceptum, tamen præceptum ſpecificatur à fine: & quando præcepta ſunt diverſæ ſpeciei propter fines diverſos in ſpecie, peccata, quæ militant contra ea præcepta, ſunt etiam diverſæ ſpeciei, ut vel ipſe Murcia fatetur relatus ſuprà *num.* 31.

75 Secundum argumentum deſumpſit ex juris Interpretibus, qui aſſerunt, fornicationem Clerici in ſacris conſtituti eſſe ſimplicem fornicationem, nec ulla ratione ſacrilegium. Nam *cap. quia circà, de bigamis*, Innocentius III. agens de Presbyteris concubinariis, ait: *Cum eis, tanquam cum ſimplici fornicatione notatis* Ergo Clericus, in ſacris concubinarius, non ſacrilegio, ſed ſola ſimplici fornicatione notatur.

76 Reſpondet P. Thom. Sanch. ſuprà citatus ex P. Azor, eam dici ſimplicem fornicationem ad diſtinctionem inceſtus, & adulterii, non verò quia careat malitia ſacrilegii, neque ad diſtinctionem ſacrilegii.

77 Sed facilior reſponſio videtur, quæ ex ipſo contextu colligitur, qui ſic ſe habet [Sanè poſtulaſti, per Sedem Apoſtolicam doceri, ſi Presbyteri *plures concubinas habentes*, bigami cenſeantur? Ad quod duximus reſpondendum, quòd cùm irregularitatem non incurrerint bigamiæ, cum eis tanquam *ſimplici fornicatione* notatis, quoad executionem Sacerdotalis officii poteris diſpenſare.] Poteſt ergo reſponderi primò, vocari ibi ſimplicem fornicationem, ad diſtinctionem conſummationis matrimonii intentatam à Presbytero. Itaque ſi illi Presbyteri *plures concubinas habentes*, poſt legitimam viduitatem ſacris initiati fuiſſent, & ſic initiati attentaſſent contrahere, & conſummare matrimonium cum aliqua ex illis concubinis, incurriſſent utique irregularitatem bigamiæ, ut expreſsè deciditur *in cap. nuper, de bigamis*. Cùm autem Presbyteri *in cap. quia circà*, memorati, non affectaverint matrimonium poſt viduitatem, ſed ſimplices concubinas habuerint; ideò illi actui concubinario nomen ſimplicis fornicationis attribuitur, tanquam condiſtinctio à copula conjugali attentata.

78 Secundò reſponderi poteſt, ſenſum textus eſſe, non quod actus ille concubinarius ſit ſimplex fornicatio, ſed quod Epiſcopus ſe gerere debeat cum illis Presbyteris, ſicut ſe gerit cum illis, qui ſimplici fornicatione notantur in ordine ad Sacros Ordines, & exercitium eorum. Vel ita ſe gerere deberet cùm illis, ac ſi eſſent ſimplici fornicatione notati in ordine ad judicandum non eſſe bigamos.

79 Et quidem cùm in dubio ſignificationis cujuslibet textus certiſſima regula ſit, ſtandum eſſe communi intelligentiæ, & acceptioni legis; ita ut *conſuetudo ſit optima legum interpres*: *cap. cùm dilectus, de conſuetudine*; & communis omnium conſuetudo ſemper intellexerit, Clericum fornicantem peccare contra Religionem, ut conſtat ex dictis: ſit, ea verba capitis *Quia circà*, non intelligi de fornicatione ſimplici Presbyteri ut hæc condiſtinguitur à ſacrilegio etiam latè ſumpto; ſed uno ex modis proximè explicatis.

80 Tertiò reſpondeo, optimam interpretandi regulam eſſe, non quidem quemlibet textum ſeorſim explicare, ut verba ſonant, ſed omnes textus unius materiæ inter ſe conferre, ut ubi unus non revocat alium, talem omnes ſubeant interpretationem, ut contradictionis implicationem non patiantur. Cùm ergo plures ſint textus in jure canonico, aſſerentes titulo Religionis, & propter reverentiam ſacrorum miniſteriorum prohiberi luxuriam Clerico in ſacris, quod, ut probatum eſt, evidenter affert ſacrilegium (ſaltem latè ſumptum, quod etiam militat contra Religionem) in fornicatione talis Clerici, quando in jure fornicatio Clerici vocatur ſimplex, recta interpretationis regula poſtulat, id vocabulum ita accipi, ut non reſultet in lege implicatio contradictionis. Quæ implicatio manifeſtè reſultabit, ſi in hoc textu id vocabulum ſimplicis fornicationis accipiatur pro fornicatione, ut condiſtincta à fornicatione ſacrilega. Et ideò tanquam axioma fertur inter Juriſprudentes, [Ut vitetur juris correctio, à propria verborum ſignificatione recedendum eſſe,] ut docuit P. Thom. Sanch. *lib.* 1. *de matrimon. diſput.* 17. *num.* 6. & apud ipſum Antonius, Imola, Abbas, Felinus, Alexander, Gozadinus, *Berojus*, Mieres, & Gutierrez. Quantò magis ut vitetur juris contradictio, & implicatio?

81 Tertium argumentum ab eiſdem Juriſtis allatum, eſt *ex cap. Presbyter, diſt.* 28. *Presbyter ſi fornicatus fuerit, vel adulterium commiſerit*: ergo actus venereus talis Presbyteri fornicatio eſt, & non ſacrilegium; ſi enim eſſet ſacrilegium, non appellaretur ſimplici nomine fornicationis.

82 Hic tamen textus multò minùs urget; nam præterquam quòd hic textus eſt ex Concilio Provinciali Neocæſarenſi, quòd non obligat totam Eccleſiam, & præter reſponſiones præcedenti textui adhibitas, quæ huic accommodari poſſunt, reſpondeo; etſi nomen ſimplicis fornicationis communiter uſurpetur pro ea, quæ caret ſpecie ſacrilegii: at nomen fornicationis commune eſſe tam fornicationi ſimplici, quàm ſacrilegæ. Dum ergo ſacri canones peccatum Clerici ſacris initiati vocant fornicationem, non excludunt fornicationem ſacrilegam.

CAPUT IX.

An certitudini concluſionis traditæ officiat ſententia P. Arriaga?

83 VIdebitur alicui, aliquid probabilitatis accedere poſſe opinationi Murciæ, ſi probabilis eſt ſententia P. Arriagæ *tom.* 1. *in* 1. 2. *diſputat.* 41. *ſect.* 5. ubi multis contendit, falſam eſſe ſententiam aſſerentem, legem ponere rem præceptam in ea virtute, quam lex intendit; & conſequenter non eſſe deſumendam diverſitatem ſpecificam peccatorum penes diverſa objecta formalia motiva, ſive penes fines ſpecie diverſos intentos à legibus: ſed ad diverſitatem ſpecificam peccatorum eſſe per accidens, quòd lex intendat in materia præcepta hunc finem, vel illum.

84 Hinc fortè aliquis poſſet ſic arguere contra concluſionem traditam. Lex non ponit rem præceptam in ea virtute, quam intendit: ergo Conſtitutio canonica injungens caſtitatem Sacerdoti propter reverentiam ſacrorum miniſteriorum, non ponit caſtitatem præceptam in ea virtute Religionis, quam intendit. Conſequentia tam certò patet, quàm eſt certum valere ab univerſali ad particularem, vel ſingularem. Tum ſic: ergo Sacerdos violans caſtitatem præceptam non peccat contra Religionem: ergo ſolùm contra caſtitatem: ergo unicam tantùm admittit ſpeciem peccati: ergo non eſt neceſſarium fateri circumſtantiam Sacerdotii, utpotè non mutantem ſpeciem.

85 Circà quod argumentum, & diſſolutionem ejus, id ſolùm præſtabo, ut oſtendam, id argumentum, & ſententiam prædictam nihil favere opinioni Murciæ. An autem, & quatenus prædicta ſententia falſa ſit, & qua ratione impugnanda, alibi tradam.

86 Ea ergo ſententia nihil favet opinioni Murciæ, tres ob rationes. Prima eſt. Nam Murcia (ut conſtat ex verbis relatis *cap.* 3. *num.* 31.) admittit furtum factum in Eccleſia de rebus Eccleſiæ, & percuſſionem Clerici, & effuſionem injuſtam ſanguinis, & ſeminis in Eccleſia afferre diverſitatem ſpecificam, eo quòd leges Eccleſiaſticæ ea actionum genera prohibentes, reſpiciunt tanquam *ſpeciale motivum reverentiam divini cultus, ad quem ſunt dicatæ particulares perſonæ, & in particularia loca*; (quæ ſunt verba Murciæ) atque adeò prædictæ leges Eccleſiaſticæ ponunt materiam præceptam in ea virtute, quam reſpiciunt tanquam finem, nempe reverentiam divini cultus. Atque adeò Author ille non poteſt uti ea propoſitione univerſali, quòd lex non ponit rem præceptam in ea virtute, quam intendit.

87 Se-

87 Secnoda ratio eſt. Nam P. Arriaga *cit. ſuo num.* 14. admittit ſpecialem malitiam contrahere, qui occidit Sacerdotem, qui furatur res templi, qui pollutione, aut effuſione ſanguinis templum polluit etiam ſecretò. In eo tamen differt à communi ſententia, quòd non vult, eam ſpecialem malitiam procedere à diverſo motivo, ſeu fine legis; ſed ex alia poſitione, quam ipſe conatur ſtatuere, præcipuè *ſect.* 3. *ſubſect.* 2. *concluſ.* 2. nempe ſi legiſlator humanus intendat novam, & ſpecialem obligationem inducere, etiamſi motivum ſit idem, peccatum, quo violatur ea lex, contrahere ſpecialem malitiam. Unde fit ſecundùm Arriagam, ut ille, qui occidit Sacerdotem, incurrat duplicem ſpeciem malitiæ, non ob motivum Religionis ſuperadditum à lege humana; ſed quia legislator humanus iotendit novam obligationem ſupraddere Decalogo, nempe non occidendi Sacerdotem.

88 Et quamvis non differat in eo loco de lege humana injungente caſtitatem Sacerdoti; ex ejus doctrina eodem modo philoſophandum eſt, ac circà occiſionem Sacerdotis: affirmabitque, peccatum Sacerdotis contra caſtitatem ſpecialiter injunctam coutrahere diverſam ſpecie malitiam, non penes diverſitatem finis intenti à lege; ſed quia legislator præcipiens ſpecialiter Sacerdoti caſtitatem, intendit illi novam, & ſuperadditam obligationem injungere.

89 Itaque ſi ſententia Arriagæ probabilis eſt, unum è duobus eſt neceſſariò dicendum: vel quòd ſpecialis malitia violationis caſtitatis in Sacerdote provenit ſecundùm Arriagam, ex eo quòd legislator ſpecialiter intendit eam obligationem; vel quod ſecundùm ſententiam communem provenit ex diverſo fine à lege intento.

90 Dices. Probabile eſt, ut vult P. Arriaga, quòd non provenit ſpecialis malitia à motivo, ſeu fine reverentiæ miniſteriorum ſacrorum: & probabile eſt (id quod ponit communis ſententia tanquam certum) quòd non provenit ſpecialis malitia ex eo, quòd legislator intendat ſpecialiter inducere oovam obligatinnem: ergo probabile eſt, quòd ex oullo capite provenit ea ſpecialis malitia.

91 Sed hoc argumentum fallax eſſe, benè advertit Caramuel pluribus iu locis. Reſpondeo itaque diſtinguendo majorem. Probabile eſt, quòd non provenit ea ſpecialis malitia à motivo legis, [ſi admittatur provenire ab ſpeciali iotentione legislatoris,] omitto; [ſi noo admittatur provenire ab ſpeciali intentinne legislatoris, neque ex alio capite,] nego. Et eodem modo diſtinguenda eſt minor. Itaque omitto, eſſe probabile, eam ſpecialem malitiam non provenire à priori capite, dummodo proveniat à ſecundo: at neque à pcimo, neque à ſecundo provenire ſpecialem malitiam io Sacerdote violaote caſtitatem ſpecialiter ipſi præceptam, eſt improbabile.

92 Tertia ratio, quæ convincit, eam P. Attiagæ ſententiam nihil penitus favere placito Murciæ, eſt, quia etſi P. Arriaga dicat, peccata non ſumere ſpeciem à motivis formalibus præceptorum; tamen non negat, nec negare poteſt, penes Eccleſiam eſſe poteſtatem determinandi actiones reverentiæ poſitivas, vel negativas, quibus colendæ ſunt res, & perſonæ ſacræ. Qno certiſſimo principio poſito (quidquid ſit de ſpecificatione peccatorum à motivis formalibus præceptorum) ſtat firmum, peccata Sacerdotis contra caſtitatem addere novam ſpeciem diſtinctam à ſimplici culpa fornicationis.

93 Patet, Nam ut Eccleſia habet hanc poteſtatem determinandi actiones poſitivas, vel negativas, quibus colendæ ſunt res, & perſonæ ſacræ; ita reipſa uſa eſt hac poteſtate, media qua determinavit, miniſtetia ſacra colenda eſſe hoc genere reverentiæ, nempe abſtinentia omnimoda à venereis in Miniſtro: determinato autem hoc genere reverentiæ, ad Religionem ſpectat eam reverentiam præſtare: ſacer Miniſter, qui in eo genere reverentiæ deficit, violatæ Religionis reus eſt. Et quidem primùm antecedens per ſe patet. Nam dum Eccleſia præcipit Sacerdoti caſtitatem propter reverentiam miniſteriorum ſacrorum, quid aliud agit, niſi præſcribere hoc genus reverentiæ erga illa miniſteria ſacra: quod conſiſtit in eo, quòd Mioiſter eorum abſtineat à venereis.

DISPUTATIO XLI.

An, & qua ratione delectatio moroſa interna ſit peccatum mortale independenter à commotione ſpirituum?

CAPUT PRIMUM.

Caramuelis placitum proponitur.

1 DElectationes moroſas, quæ de re venerea habentur, alias eſſe internas, & alias exrernas, certum eſt. Delectatio interna eſt actus voluntatis ſpiritualis, vel appetitus corporei; vel ſi mavis exponere univerſalioribus terminis, dic, eſſe actum potentiæ appetitivæ, quo fruitur objecto, ſecundùm quod per potentiam cogooſcitivam proponitur ut delectabile. Delectatio externa eſt actus ſenſus externi, nempe potentiæ tactivæ ſentientis objectum materiale delectabile. Quam diſtinctionem admittit Caramuel *in Regul. diſp.* 65.

2 Ubi notabis, malam eſſe definitionem delectationis exterioris ibi traditam. Ait enim *num.* 1023. [Delectatio exterior corporea eſt, nempe illa extrinſeca, quæ conſiſtit io ſpirituum naturalium commotione, & alteratione, uata ab objecto, vel à phaotaſia.] Eſt autem ſummè falſum, quòd delectatio exterior conſiſtat in commotione ſpirituum, & alteratione. Etenim delectatio exterior eſt actus vitalis ſenſitivus, ſive ſenſatio exterior, quam producit potentia vitalis tactiva unius ex quinque ſenſibus externis: voluptas autem coaleſcit ex utroque. Quare ſpirituum naturalium commotio, & alteratio ſolùm eſt objectum delectationis exterioris. Sicut ergo evidens eſt, ſenſationem exteriorem oon conſiſtere in objecto; ita & delectationem exteriorem noo conſiſtere in commotione ſpirituum, & alteratione.

3 Quod ergo attinet ad punctum hujus difficultatis, delectationes moroſas in re venerea noo ob aliam rationem condemnat, oiſi quia excitant eam commotionem ſpirituum carnalium: quæ quia deſervit generationi, & effuſioni ſemiois, hancque promovet, eſt quædam inchoata ſeminis effuſio. Et hinc reddit diſparitatem, quare delectatio de eſu carnis cogitato in die veneris non ſit peccatum; ſit tamen illicita delectatio de copula carnali cogitata. Nempe quia delectatio de eſu carnis cogitato oon eſt inchoata comeſtio, ſicut delectatio de copula carnali cogitata eſt inchoata ſeminis profuſio, propter commotionem ſpirituum carnalium, quæ dat initium profuſioni ſeminis. Ita enim *num.* 1049. [Jam igitur ad rationem pro parte contraria militantem, nego poſitam paritatem, quia laſciva moroſitas eſt inchoatio pollutionis, teſte Galeno citato à Diana *part.* 3. *tract.* 5. *reſolut.* 1. & probatur, quia ſi moroſitas perſeveret, & creſcat, tandem ſemen decidet: ergo delectari ſenſualiter, eſt incipere ſemen movere. Delectatio autem, quæ capitur ex carnibus conceptis die Veneris, non eſt iochoatio comeſtionis: quia licèt hæc delectatio creſcat, & perſeveret, carnes illas non comedet: ergo eſt ſumma diſparitas in caſu utroque.]

4 Hoc placitum eſt ſingulare Caramoelis: licèt enim alii Authores totam malitiam delectationis venereæ revocare videantur ad hanc commotionem ſpirituum, & inchoationem profuſionis ſeminis; ii ſunt P Caſtro Palao *tom.* 1 *tract.* 2. *diſp.* 2. *punct.* 10 §. 2 *num.* 4. & P. Tamburinus *lib.* 10. *iu Decalog. cap.* 1. *num.* 8. qui deſumpſere ex P. Thom. Saoch. *lib.* 9. *de matrimon. diſp.* 47. quod aliis etiam Authoribus eſt commune: tamen eos Authores admittere in delectatione interna ſenſibili altam rationem malitiæ præter eam, quæ provenit ab habitudine ad commotionem ſpirituum carnalium, conſtabit ex dicendis *cap.* 4 *concluſione* 3. *num.* 115.

5 Addit tamen Caramuel, aliàs eſſe delectationes moroſas internas, qnas concomitatur ſpirituum carnalium commotio; & aliàs delectationes moroſas ioternas, quas ea commotio non concomitatur. Ita *in Theolog. fundam. num.* 1649. *fund.m.* 57. [Ad ſecundam claſſem delectationem moroſarum (*quæ verſantur ſine deſiderio objecti*) devenio, & illam in duas ſpecies, aut modos ſubalternos diſtinguis. Vel enim illam cogitationem concomitatur aliqua moroſa delectatio io ſenſu, ex humorum ſeminalium alteratione oborta: vel nulla delectatio (*externa*) ſenſualis, & libidinoſa concomitatur; atque adeò vel nulla delectatio adeſt, vel ſi qua percipitur, eſt purè ſpeculativa, & non ad lineam actuum ſenſibiliom, ſed ad lineam actuum purè ſpiritualium ſpectans]

6 Et ſi quidem haoc delectationem purè ſpiritualem, quam vocat ſpeculativam, admitteret expreſſe de copula licita; v. gr. quam habet ſponſus de ſuturo de copula licita à ſe habenda; id quidem docet P. Thom. Sanch. *lib.* 9. *de matrim. diſp.* 47. *num.* 1. nempe: [Licitos eſſe omnes actus voluntatis circà futuram tempore conjugii, vel præteritam eodem tempore copulam. Ut licet gaudere de habita, vel habenda, illam deſiderando. Quia omnes hi actus habent objectum licitum, nullamque delectationem veneream in præſenti ponunt.] Nomine autem gaudii intelligit quandam approbationem voluntatis ſine delectatione Et quamvis P. Thom. Sanch. ibi aſſerat, eam non eſſe delectationem, ſed gaudium voluntatis; Caramuel autem admittat eſſe delectationem, poſſemus interpretari benignè mentem ejus, ita ut nomine delectationis ſpeculativæ intelligat idem, quod Thom. Sanch. nomine gaudii, ſeu approbationis voluntatis.

7 Illud in aſſertione Caramuelis diſplicet, quòd non diſtinxerit delectationem ſpiritualem voluntatis de copula licita, & de copula illicita: ſed quòd generaliter admittat de quolibet objecto delectionem voluntatis ſpeculativam. Nam cum in Regul. *diſp.* 65. *num.* 1033. reſolutoriè aſſerat, delectationes merè ſpeculativas ex ſe non eſſe peccaminoſas, id eſt ſecluſo periculo ulrerioris lapſus, videtur aſſerere Caramuel, omnes delectationes ſpirituales, quas noo ſequitur ſpirituum commotio, io quolibet objecto verſeotur, eſſe ſpeculativas, atque adeò licitas.

8 Qua generalitate *in Theolog. fund. num.* 1650 *fund.* 57. admiſit, delectationes quaſcunque, quas non conſequatur ſpirituum carnalium commotio, ex ſolo periculo ulterioris lapſus eſſe illicitas.

Ita

Ita enim ait: [De cogitatione ſpirituali, quam non concomitatur libidinoſa humorum perturbatio, major eſſe poſſet difficultas. De illa apud Carolum Malletum *tom. 2. malleatione 39. bractea 10.* has lineas lego: *Delectatio moroſa inefficax* (ſic eam appellat) *eſt bona, vel mala, juxta qualitatem ipſius delectationis. Ita Clavis Regia lib. 8. cap. 7. & alii. Ratio eſt: quia cùm delectatio inefficax nullum dicat ordinem ad executionem, ab objecto non poteſt ſpecificari, ſed ſolùm à motivo ipſius delectationis.* Ergo ad mentem hujus Authoris, ſi cogitatio iſta, & purè ſpiritualis delectatio habeatur propter finem bonum, erit bona; ſi propter malum, mala: ergo ſi propter indifferentem, erit indifferens. At ego ut Malleto conſentiam, volo, *abeſſe periculum*, quia cogitationes otioſæ expoſitæ ſunt magno diſcrimini; & ideò ſemper ſunt mortaliter peccaminoſæ.] Conſentit ergo Malleto, ſi abſit omne periculum ulterioris lapſus.

9 Conſidera ergo dictum Malleti, quòd ſecluſo eo periculo, approbat Caramuel: nempe quia delectationes moroſæ non ſpecificantur ab objecto materiali, ideò non ſunt malæ, niſi ex fine, vel motivo malo. Juxta quem ſenſum delectatio moroſa de fornicatione, vel ſodomia (ſaltem ea, quam non conſequitur ſpirituum carnalium commotio) licitæ ſunt, ſi ſint ea motivo bono; indifferentes, ſi ex indifferenti, ſi abſit omne periculum.

10 Difficultas ergo, quæ in præſenti expedienda venit, eſt, an delectationes moroſæ internæ ea ſola ratione commotionis ſpirituum habeant malitiam moralem, an potiùs malitiam etiam habeant independenter ab ea commotione? V. g. ſuppoſito, quòd dantur delectationes de objecto venereo, quas non comitetur carnalium ſpirituum commotio, an eæ licitæ ſint generaliter, etiam habitæ de fornicatione, ſodomia, &c. vel præciſa ex parte objecti malitia morali, vel etiam non præciſa; idque ſecluſo periculo ulterioris lapſus? Quod videtur (ut notavimus) affirmaſſe Caramuel in propoſitione univerſali, ut patet ex textibus ejus proximè relatis. Qui ſenſus difficultatis exponetur ampliùs *cap. 4.* ubi reſolvenda eſt quæſtio.

11 Id denique notandum venit, quòd ipſe *in Theolog. fundam. num. 1649. fundam. 57.* aſſeruit his verbis: [Doceri vis, cur delectatio illa moroſa, quæ habetur de virgine cogitata, cum expreſſa voluntate non acceptandi illam, etiamſi daretur libera occaſio, & ipſa vellet, ſit peccatum mortale? An quia teſte Galeno, omnis laſciva delectatio eſt incepta pollutio? *Sed hoc non eſt evidenter verum.*] Nota ſpecialiter hæc poſtrema verba.

12 Et ex illis vide, an ſecundùm Caramuelem non ſit peccatum delectatio moroſa, etiam externa? Nam ſecundùm ejus doctrinam, nihil eſt peccatum, niſi quòd evidenter malum; non enim eſt peccatum, ſi tantùm ſit probabiliter malum; Ita enim tradit *in Theolog. fundament. num. 453. fundament. 12.* Deinde nullam aliam malitiam reperit in delectatione moroſa, niſi quòd ſit inchoata pollutio, ut patet ex verbis *num. 3.* relatis. Ad hæc, delectationem moroſam eſſe inchoatam pollutionem, dicit non eſſe evidenter verum, ut habes in verbis proximè relatis. Vide, an metaphyſica neceſſitate inferatur hoc conſequens, quòd delectatio moroſa externa non eſt peccatum; nempe in hoc ſyllogiſmo: [Nihil eſt peccatum, niſi quod eſt evidenter illicitum: ſed delectatio moroſa externa ſolùm habet rationem illiciti in eo, quòd ſit inchoata pollutio; & hoc non eſt evidenter illicitum, juxta verba proximè relata: ergo delectatio moroſa externa non eſt peccatum.] Quàm autem id ſit abſurdum, nemo non videt.

CAPUT II.

Notantur aliqua ad elucidationem quæſtionis.

13 Suppono primò, in delectatione moroſa venerea novem actus ſolere concurrere. Primus eſt cognitio intellectualis de objecto delectabili, v. gr. de copula illicita. Secundus, fruitio, ſeu delectatio voluntatis de eodem objecto. Tertius, cognitio corporea ſenſus interni (ſive phantaſiam, ſive imaginativam, ſive ſenſum communem appelles) de eodem objecto delectabili. Quartus, fruitio, ſeu delectatio appetitus corporei. Quintus, delectatio potentiæ tactivæ, quæ tunc habet pro objecto commotionem ſpirituum carnalium deſervientium generationi. Sextus, cognitio intellectualis ejus delectationis externæ, & commotionis ſpirituum. Septimus, delectatio voluntatis de illa commotione ſpirituum, & delectatione externa. Octavus, cognitio corporea ſenſus interni, qua cognoſcitur delectatio externa. Nonus, delectatio appetitus corporei de eadem commotione ſpirituum, & delectatione externa. Quibus aliquando etiam accedere ſolet decimus actus, nempe voluntatis efficacis, qua voluntas efficaciter decernit retinere eam commotionem ſpirituum, ſive delectationem externam, aut cauſam ejus.

14 Suppono ſecundò, ad exiſtentiam, aut durationem hujus delectationis externæ non eſſe neceſſarium hunc decimum actum, ſcilicet voluntatis efficacis habendi, aut retinendi talem delectationem externam. Patet in viro juſto, qui modis omnibus conatur impedire eam delectationem externam; nihilominus tamen illam patitur: ut nec voluntate efficaci impediendi illam poſſit eam compeſcere. Si ergo retinetur invita voluntate, manifeſte infertur, quòd ab alia cauſa provenire poteſt, præterquam à voluntate. Et ratio eſt, quia non ſubditur omninò imperio voluntatis.

15 Quòd ſi cauſam inquiras ejus delectationis externæ, duas aſſigno, alteram in genere efficientis, & alteram in genere determinantis; quæ licèt non ſit efficiens, ad genus efficientis reducitur. Cauſa efficiens ejus delectationis externæ eſt ipſa potentia tactiva: nam delectatio externa eſt actus ſenſationis, & perceptio delectabilitatis objecti; potentia autem tactiva eſt potentia ſenſitiva externa, quæ ei actui correſpondet, & à qua tanquam à potentia vitali is actus procedit. Ad cauſam efficientem ejus delectationis externæ pertinent ipſi ſpiritus carnales excitati intra carnem ipſam: nam cùm hi ſint objectum actus ſenſationis, ſeu delectationis externæ, & ſint omninò applicati potentiæ tactivæ, non erit neceſſe, quòd producant per ſpeciem eum actum vitalem delectationis, ſed per ſe ipſos concurrent ad producendum actum, juxta ea, quæ dixi *diſp. 17. de Anima*, de objecto, quando præſens eſt.

16 Cauſa determinans eam delectationem externam eſt delectatio interna corporea de re venerea, ſive actus appetitus corporei de tali re venerea; item actus ſenſationis internæ, repræſentans objectum modo delectabili venereo: qui actus ſaltem mediatè determinat ad talem delectationem externam. Nam quilibet actus ex his per ſympathiam, ſive connexionem unius actus cum alio determinat potentiam commotricem ſpirituum deſervientium generationi, ad hoc ut illos commoveat, & excitet. Qui ubi commoti, & excitati ſunt, cùm omninò applicati inveniantur potentiæ tactivæ, hæc potentia non poteſt non ſentire illos, & commotionem eorum. Dicitur autem propriè appetitio objecti venerei determinare ad delectationem externam, quia dum determinat potentiam commotricem ſpirituum ad commovendos ſpiritus intra carnem, determinat applicationem objecti ad potentiam tactivam. Sicut ſi puer afferens ignem in manibus, cogeretur per vim phyſicam à viro, ut applicaret ignem ſegeti, utique vir determinaſſet ad tale incendium: ita ſimiliter potentia commotria ſpirituum quaſi affert in manibus eos igniculos; appetitio autem, & cognitio corporea objecti venerei ea ſympathia cogit potentiam commotricem, ut eos igniculos ſpirituum applicet potentiæ tactivæ, ubi corpus experitur incendium luxuriæ. An autem cognitio intellectualis, & actus voluntatis ſpiritualis determinent immediatè etiam per ſympathiam ad eam commotionem ſpirituum, modo non definio.

17 Quòd autem ea ſympathia detur in appetitione corporea objecti venerei ad commovendos ſpiritos carnales, ipſa experientia teſtatur: cùm ex prima objecti venerei apprehenſione, & appetitione ipſam conſequente reſultare ſoleat ea ſpirituum circumcurſatio. Quare vel dicendum eſt, ipſam appetitionem corpoream efficienter concurrere ad commotionem ſpirituum; vel cùm hoc neceſſarium non ſit, dicendum eſt, ipſam appetitionem determinare ea phyſica connexione, quam habet cum ea ſpirituum commotione.

18 Ubi notandum eſt, qua ratione interpretandus benignè ſit P. Tamburinus, qui *lib. 10. in Decalog. cap. 1. num. 5* ait: [Propter ſympathiam naturalem delectatio voluntatis excitat delectationem appetitus ſenſitivi, & è contra.] Quòd intellige de connexione actus appetitus ſenſitivi, non cum actibus liberis, ſed cum actibus neceſſariis voluntatis, qui ex inadvertentia, aut defectu deliberationis neceſſarii ſunt. Nam ſi appetitus connecteretur cum aliis actibus voluntatis, iſti non evaderent liberi, ſed neceſſariò ponerentur ad poſitionem actus appetitivi corporei. Nihil enim antecedens uſum libertatis determinat ad actum liberum, ſed ipſa voluntas ſe determinat. Inclinatio autem illa vehemens, quam ſolet ſentire voluntas ad objectum venereum, & difficultas abdicandi illam à ſe, provenit non à ſympathia, aut connexione, quam appetitus habeat cum actu voluntatis; ea enim, ut dixi, evertit libertatem; ſed provenit à cognitione intellectuali repræſentante objectum venereum, ut ſibi valdè delectabile, & maximè conveniens. Eſt quidem propenſio vehemens in appetitu, & intellectus illam cognoſcens, repræſentat objectum venereum, ut ſuo appetitui, & ſuæ inclinationi corporeæ maximè conveniens; & inde propendet voluntas in tale objectum, manente tamen indifferentia libertatis; quæ majorem lucem accipient ex dicendis *diſp. ſequenti, cap. 2.*

19 Hinc colliges, quàm falsò dixerit Caramuel *in Regul. ex diſp. 67. num.* 1041. cauſam directam delectationis externæ eſſe aſſenſum in illam, & non aliam. Do fideliter textum. [Si quærimus moroſæ delectationis, qua peccaminoſæ, directam cauſam, reperiemus eſſe aſſenſum in illam, non aliam.] Conſtat enim ex dictis, quòd ſine aſſenſu, vel voluntate efficaci habendi eam delectationem, talis delectatio generatur in carne: quòd magis conſtabit *diſp. ſequenti, cap. 6.*

20 Suppono tertiò, convenire Doctores in eo, quòd ſi quis delectetur de cogitatione intellectuali terminata ad fornicationem, non autem de ipſo objecto, non peccare; quia nihil

eſt

Digitized by Google

eſt illicitum in ea delectatione, dum non habet pro objecto rem veneream. Intellige ſecluſo periculo delectationis de ipſo objecto venereo. Vide P. Thom. Sanch. *lib.* 1. *ſumm. cap.* 1. *num.* 3. & P. Leſſium *lib.* 4. *de virtutib. cap.* 3. *num.* 108.

21 Suppono quartò, licèt Philoſophi actum appetitus dividant in appetitum gaudii, & appetitum deſiderii; & nomine gaudii intelligant etiam delectationem: at inter Theologos morales, præcipuè recentiores, gaudium, & delectatio videntur ſignificare diverſa, præcipuè in re venerea; nam in cæteris materiis gaudium, & delectatio confunduntur frequentiùs. Delectatio itaque ſumitur pro ipſa oblectatione ſenſibili externa, vel interna, & pro oblectatione voluntatis, quæ delectatione ſenſibili aſſociatur. Gaudium autem ſumitur frequentiùs pro quadam approbatione voluntatis, qua homo gaudet de objecto abſque delectatione ſenſibili.

22 Suppono denique, hic non eſſe quæſtionem, an in iſtis delectationibus moroſis detur parvitas materiæ, de hoc enim agemus *diſput.* 45. quare ut abſtrahamus modò ab ea quæſtione, quoties dicimus, delectationes moroſas in re venerea eſſe lethaliter illicitas, ſaltem de illis intelligendum eſt, in quibus non eſt materiæ parvitas.

CAPUT III.

Traditur doctrina generalis de delectationibus moroſis in qualibet materia.

ARTICULUS I.

Jaciuntur aliqua fundamenta.

23 MAteria hæc valdè ſubtilis eſt, & metaphyſica, & in qua multi Authores æquivocationem patiuntur. Ideò oportet eam accurata claritate, & brevitate tradere.

24 Præmitto primò, poſſe præſcindi per intellectum malitiam moralem ab omnibus objectis illicitis. Oppoſitum tenent multi Authores loquentes de actionibus jure naturali vetitis. Alii verò non de omnibus, ſed duntaxat de aliquibus, à quibus cenſent impræſcindibilem eſſe malitiam moralem. Patet tamen primò. Tunc poteſt per intellectum una formalis præſcindi ab alia, quando non eſt formaliter conſtitutiva illius. Sic ab homine nequit præſcindi rationale, ita ut homo abſque rationali concipiatur, quia homo conſtituitur eſſentialiter per rationale. Animal autem præſcinditur à rationali, & è converſo; quia neque rationale conſtituitur formaliter per animal, neque è converſo animal per rationale. Tum ſic: fornicatio ſecundùm phyſicum (in quo verſatur delectatio moroſa) non conſtituitur eſſentialiter per malitiam moralem: ergo à fornicatione ſecundùm phyſicum poteſt præſcindi malitia moralis. Minor manifeſta eſt: tum quia phyſicum non conſtituitur eſſentialiter per moralitatem: tum etiam quia malitia moralis dicit formaliter libertatem, & advertentiam; hæc autem non conſtituunt fornicationem ſecundùm phyſicum. Similiter non eſt de eſſentia actus ſodomitici malitia moralis, cùm hæc conſiſtat partialiter in eo, quòd fiat liberè, & ex advertentia rationis; actus autem ſodomiticus ſtare poſſit ſine libertate, & ſine advertentia rationis: ergo malitia moralis præſcindi poteſt ab actu ſodomitico.

25 Patet ſecundò. Poſſum cognoſcere actionem turpem ut abſtrahit à libera, & neceſſaria; cùm enim damnificatio Petri poſſit procedere ab amente, & ab homine rationis compote; damnificationem Petri poſſum inadæquatè concipere ut abſtrahit à libera, & neceſſaria; quod idem eſt de actione ſodomitica. Item fornicationem poſſum cognoſcere inadæquatè ſecundùm conceptum copulæ, ut abſtrahit à copula licita, & illicita, nempe ut abſtrahit à conjugali, & extraconjugali; & occiſionem Petri (quam Joannes exercuit iniquè) poſſum cognoſcere inadæquatè, ut abſtrahit à juſta, & injuſta: item mendacium ut abſtrahit à libero, & neceſſariò. Sed hoc modo ab actione mala præſcinditur per intellectum malitia moralis; nulla enim formalitas includit formaliter prædicatum, à quo abſtrahit, ut evidens eſt: ergo poteſt à qualibet actione mala præſcindi per intellectum malitia moralis.

26 Præmitto ſecundò, voluntatem poſſe eadem præſciſione uti circà objecta illicita. Nam quam præſciſionem facit intellectus, ſequitur voluntas. Unde in caſu, quo Joannes adverſus Petrum occiſionem iniquam exercuit, ſicut poteſt intellectus eam occiſionem inadæquatè cognoſcere, ut abſtrahit à juſta, & injuſta; ita voluntas poteſt complacere in ea occiſione inadæquatè cognita, & ut abſtrahit à juſta, & injuſta.

27 Præmitto tertiò, poſſe intellectum facere hanc præſciſionem malitiæ ab actu malo, & poſſe voluntatem ſequi, etiamſi intellectus per alium actum advertat, & cognoſcat adæquatè malitiam talis actus mali. Patet primò, quia non repugnat eſſe ſimul in intellectu duos actus, quorum unus cognoſcat objectum adæquatè, & alter inadæquatè; & quòd voluntas ſequatur actum inadæquatè cognoſcentem. Secundò, quia quando dantur ſimul in intellectu duo actus, alter qui cognoſcat hominem adæquatè, alter qui terminetur duntaxat ad rationale, non repugnat, quòd voluntas feratur duntaxat in rationale, ſive in hominem præcisè, qua rationalem: ergo ſimiliter quando dantur ſimul in intellectu duo actus, quorum alter actionem injuſtam cognoſcit adæquatè, & alter illam cognoſcit ut abſtrahentem à juſta, & injuſta; non repugnat, quòd voluntas feratur in actionem hanc ut inadæquatè cognitam, & ut abſtrahit à juſta, & injuſta. Tertiò, quia quando exercita eſt injuſtè occiſio hominis malefici, licitè gaudemus de illa occiſione, quæ utilis eſt Reipublicæ, etiamſi cognoſcamus, occiſionem fuiſſe injuſtam, de qua non gauderemus licitè, advertentes fuiſſe iniquam, niſi præſcinderet intellectus malitiam ab illa, & voluntas complaceret in ea ut præciſa à malitia.

28 Præmitto quartò (quòd in hac materia ſumma attentione animadvertendum eſt) poſſe conſiderari malitiam moralem ex parte objecti delectationis, & poſſe conſiderari ex parte ſolius delectationis. Nam ſtat optimè in delectatione, quòd ex parte objecti nulla ſit malitia, & quòd delectatio ex parte ſui malitiam afferat. Da caſum, quo amens vulneravit Petrum, & ego gaudeo de illa vulneratione, qua noxia eſt Petro, videns, illam vulnerationem non fuiſſe peccatum, quia non fuit actio libera. Tunc ex parte objecti nulla eſt malitia moralis, quia objectum eſt quædam actio neceſſaria, atque adeò incapax malitiæ moralis. Delectatio autem, & complacentia de illa vulneratione, quæ noxia eſt Petro, ex parte ipſius delectationis habet malitiam moralem, nemine dubitante, quia velle malum Petro ſive efficaciter, ſive inefficaciter, ſive per complacentiam, jure naturali prohibitum eſt, atque adeò eſt malum moraliter.

29 Similiter quando quis delectatur delectatione corporea interna de copula conjugali, ſcilicet de copula Petri, & Mariæ, ex parte objecti non datur malitia moralis, cùm copula conjugalis non ſit mala moraliter; datur tamen malitia moralis ex parte ipſius delectationis, quia jure naturæ prohibitum eſt, quòd quis extra ſtatum matrimonii habeat delectationem ſenſibilem internam, vel externam circà ejuſmodi copulam, ut ex dicendis conſtabit.

30 Idem eſt de prolatione blaſphemiæ, quam amens dixit contra Deum, & de conculcatione imaginis ſanctæ facta ab homine ebrio. Nam ſi de illis actionibus ut irreligioſis gaudeas, peccas contra Religionem: non quia ex parte actionis irreligioſæ data fuerit malitia moralis, cùm facta fuerit abſque libertate; ſed quia velle contumeliam externam Dei, aut imaginis ſanctæ, ut irreverentem, eſt malum moraliter.

31 Et ex hoc quarto præmiſſo colligitur, eſſe manifeſtè falſum id, quòd aſſeruit Caramuel *diſput.* 68. *in Regul. num.* 1051. *B.* in hæc verba: [Omnia, quæ non ſunt mala, poſſunt amari à voluntate ſine peccato, quà non mala: quia peccatum eſt actus circà objectum malum moraliter.] Cujus aſſerti falſitas conſtat primò. Nam diſplicentia de Deo, aut de omnipotentia ejus, eſt peccatum; & tamen non verſatur circà objectum malum moraliter: nam objectum ejus actus eſt quid divinum; & tota malitia ſe tenet ex modo tendendi ipſius actus, qui malè tendit circà bonum: & complacentia de occiſione Petri facta ab amente, non verſatur circà objectum malum moraliter, cùm actio amentis non ſit mala moraliter.

32 Verum quidem eſt, quòd iſta actio amentis quatenus ſubeſt complacentiæ tuæ mala eſt; ſed id involvit ipſum actum complacentiæ. Unde objectum adæquatè diſtinctum à complacentia non eſt malum moraliter. Et idem reperies in reliquis exemplis ſuprà poſitis.

ARTICULUS II.

Infertur, & exponitur ea doctrina generalis.

33 DIco primò. Delectari, gaudere, & complacere de malo, ut eſt formaliter malum moraliter, ſemper eſt illicitum, ſive objectum ſit prohibitum jure naturæ, ſive jure poſitivo divino, vel humano. Hæc aſſertio eſt omnium. Et id eſt, quod tradidit Ariſtoteles *lib.* 1. *Ethic. cap.* 3. & 5. nempe ejuſdem bonitatis, & malitiæ eſſe operationem, conſenſum, & delectationem, ſcilicet quando delectatio verſatur circà illicitum, quà illicitum. Ex terminis enim patet, eſſe malum moraliter velle id, quòd eſt formaliter illicitum.

34 Dico ſecundò. Delectatio de malo, à quo præſcinditur malitia, non eſt mala moraliter ex parte objecti. Hæc eſt ad mentem P. Vaſquii mox citandi, & ſectatorum ejus; & patet. Nam voluntas non complectitur tunc malitiam objecti, cùm actus intellectus, quem ipſe ſequitur, non cognoſcat expreſsè eam malitiam, quàm præſcindit; & nihil volitum, quin præcognitum: ergo illud objectum prout ſubeſt (id *Prout*, non ſumitur reduplicativè, ſed ſpecificativè) voluntati, non eſt malum moraliter: ergo ex parte objecti, quà objecti, non datur malitia moralis.

35 Confirmatur. Nam præſciſionem, quam facit intellectus, poteſt ſequi voluntas, & ſequitur in eo eventu, ut patet ex præmiſſo ſecundo: ſed intellectus tunc præſcindit malitiam ab objecto, ut patet ex præmiſſo primo: ergo voluntas amat illud objectum præciſa malitia, & ſine eo quòd amplectatur malitiam: ergo objectum illud eo modo, quo ſubeſt voluntati, caret malitia morali.

36 Op-

Digitized by Google

36 Opponit P. Fagundez *lib. 9. in Decalog. cap.1*. Nam quando homo delectatur de objecto illicito, vel ſolùm advertit, quòd eſt ſibi conveniens, & delectabile, vel nullo modo advertit, eſſe illicitum? Si primum, defectu advertentiæ non erit mala moraliter delectatio: Si ſecundum accidat, ut intellectus advertat malitiam moralem objecti, jam voluntas fertur in objectum illicitum cognitum ut illicitum; atque adeò ea delectatio erit mala moraliter ratione objecti cogniti ut illiciti.

37 Reſpondetur, objectionem peccare in utraque parte dilemmatis. Pro quo nota, duplicem advertentiam rationis poſſe ibi conſiderari. Primam circà objectum, an ſit licitum, vel illicitum. Secundam circà actum delectationis, an ſit licita, vel illicita. Et poſſe ſtare advertentiam rationis advertentis, objectum ex parte ſui eſſe licitum; & ſimul advertentiam rationis advertentis, delectationem eſſe illicitam. Ut patet in conjugato, qui delectatur de copula aliorum conjugum; tunc enim advertit, illam copulam in ſe eſſe licitam, & delectationem ſuam de illa eſſe illicitam, ut mox dicam.

38 Ad primam ergo partem dilemmatis dico, poſſe fieri, quòd non advertat, objectum eſſe illicitum, & tamen, quòd advertat, delectationem eſſe illicitam. Et ideò quamvis non advertat, objectum eſſe illicitum, poteſt peccare propter advertentiam de malo morali delectationis. Unde ex eo, quòd non advertat, objectum eſſe illicitum, non benè infert, quòd non peccat, dum oblectatur de illo.

39 Ad ſecundam partem dilemmatis conſtat ex præmiſſo tertiò, poſſe eſſe duos actus in intellectu; alterum, qui advertat, objectum adæquatè ſumptum eſſe malum moraliter, & alterum, qui inadæquatè cognoſcat objectum, præſcindendo malitiam moralem ab illo: & poſſe tunc voluntatem ſequi præſcisionem hujus ſecundi actus, & amplecti objectum præcisè quà delectabile, & non quà malum moraliter. In quo caſu concedo, quòd intellectus advertat malitiam moralem objecti, nempe per primum actum; & nego quod voluntas feratur in objectum prout cognitum ut illicitum, quia ſequitur ſecundum actum, qui præſcindit malitiam ab objecto.

40 Dico tertiò. Delectatio de malo morali, à quo intentionaliter præſcinditur ea malitia, poteſt eſſe mala moraliter ex parte delectationis. Hæc eſt ad mentem Patris Vaſquez, & ſectatorum ejus, ut infrà inferemus. Patet ex præmiſſo quarto. Stat enim, quòd in delectatione objectum in ſe careat realiter malitia morali, & tamen delectatio ſit mala moraliter; ut multis exemplis ibi oſtenſum eſt: ergo fieri poteſt, quòd objectum, ut præciſum à malitia moraliter, careat formaliter malitia morali, & tamen delectatio ſit mala moraliter. Conſequentia patet à majoritate rationis. Majus enim eſt, quòd objectum careat realiter malitia morali, quàm quod careat formaliter, & præciſivè; majus, inquam, in genere carentis malitia: ſed quando caret realiter malitia, atque adeò quando datur major carentia malitiæ in objecto, non obſtat, quominus delectatio ſit mala: ergo quando datur minor carentia malitiæ in objecto, nempe quando objectum formaliter, & præciſivè caret malitia, non obſtabit, quominus delectatio ſit mala.

41 Itaque ſicut delectatio ſolvi de copula conjugali aliorum mala eſt, quamvis copula conjugalis aliorum bona ſit; ita delectatio ejuſdem de fornicatione ſecundùm phyſicum, id eſt, de fornicatione, præciſa malitia morali, erit mala, quantumvis præſcindatur ab eo objecto talis malitia moralis. Et ſicut gaudium de vulneratione Petri facta ab amente malum moraliter eſt, quamvis ipſa vulneratio Petri non ſit mala moraliter: ita ſi gaudeas de vulneratione Petri, quam perpetravit injuſtè homo ſanus, quamvis ab ea vulneratione injuſtitiam, & malitiam moralem præſcindas, gaudium tuum erit moraliter malum, dum gaudeas de illa percuſſione, quæ noxia eſt Petro.

42 Huic tertiæ concluſioni reſiſtit P. Caſtro Palao *tom. 1. tract. 2. diſp. 2. punct. 10. §. 2. numero 22. concluſione 4*. quem ſequitur P. Tamburinus *lib. 10. in Decalog. cap. 5. §. 5. num. 3* qui aſſerunt, eſſe aliqua objecta jure naturali prohibita, à quibus nequit ſeparari per intellectum malitia moralis; ideòque delectationem in his objectis ſemper eſſe illicitam: eſſe tamen alia objecta jure naturali prohibita, à quibus poteſt ſeparari per intellectum malitia moralis; & tunc licitam eſſe delectationem de illis habitam. Priorem partem probant, quia ab odio Dei, ab Idololatria, à mendacio, infidelitate, à deſperatione, à perjurio non poteſt ſeparari malitia moralis, etiam per intellectum: quacumque enim facta præſciſione, aut abſtractione ſemper remanent mala moraliter. Poſteriorem ſuadent: præſcindi enim poteſt malitia moralis ab homicidio, duello, furto, & ſimilibus; nam homicidium authoritate publica factum licet; furtum urgente neceſſitate eſt licitum; duellum in bello juſto non eſt malum.

43 Sed utraque pars ejus aſſerti eſt falſa. Prior quidem: quia odium Dei ut abſtrahit à libero, & neceſſario, & ut abſtrahit ab elicito ex ignorantia, & elicito ex certa ſcientia, & ut abſtrahit ab elicito ex advertentia rationis, & elicito ſine illa, non involvit malitiam moralem, cùm hæc eſſentialiter conſtituatur ex libertate, & advertentia, &c. Idem eſt de idololatria, mendacio, &c. Relege præmiſſum primum, *num.* 24.

44 Poſterior pars etiam eſt falſa: quia quamvis præſcindi poſſit ab objecto ſecundùm ſe malitia moralis, & ſpecialiter ab homicidio, duello, furto, &c. non inde infertur, quòd voluntas poſſit delectari de illis, ut patet ex præmiſſo quarto, *num.* 28. & ex concluſione tertia, *num.* 40. Stat enim, objectum non eſſe malum moraliter, & habitudinem ad objectum eſſe malam: ut in copula conjugali, quæ bona eſt, delectatio ſoluti de illa eſt mala; & in aliis exemplis *à num. 24. ad* 31. allatis. Et hinc patet, quid reſpondendum ſit ad utramque probationem pro utraque parte aſſertionis allatam.

45 Dico quartò. Optima eſt regula, quam tradit P. Vaſquez 1. 2. *disputat.* 111. *cap.* 4. quem ſequitur Sayrus *in theſauro lib.* 8. *cap.* 7. *num.* 54. & alii: nempe illam delectationem eſſe mortaliter illicitam, quæ habet notabilem oppoſitionem cum aliqua virtute. Supponit enim, & rectè, poſſe objectum carere malitia morali; & tamen habitudinem delectationis ad objectum habere oppoſitionem cum aliqua virtute. Quod ex dictis manifeſtè patet. Quidquid enim malum eſt, opponitur alicui virtuti: ſed poteſt fieri, quòd objectum non ſit malum moraliter, & quod habitudo delectationis ad objectum ſit mala moraliter, ut patet ex præmiſſo quartò, *à num.* 28. & ex concluſione tertia *num.* 40. ergo poteſt fieri, quòd objectum non ſit malum moraliter, & quòd habitudo delectationis ad objectum opponatur alicui virtuti. Quia tamen hæc regula non explicat, quæ delectationes quibus virtutibus opponantur.

46 Dico quintò. Illa delectatio eſt mala moraliter, quæ eſt de objecto, quo aufertur, vel præſcinditur malitia moralis, ſi ea delectatio ſit contra Deum, contra proximum, aut contra ſe; item delectatio ſaltem ſenſibilis interna de actu venereo, quem hìc, & nunc non licet exercere.

47 Cùm dicimus, delectationem eſſe contra Deum, intelligimus quodlibet, quod repræſentatur ut indecens, contumelioſum, irreligioſum quomodocumque reſpectu Dei. Et cùm dicimus *reſpectu Dei*, intellige etiam reſpectu Angelorum, & Beatorum. Unde qui delectatur de conculcatione Imaginis ſanctæ, ut indecens eſt Deo, facta ab homine amente; licèt objectum, quod eſt actio amentis, non ſit malum moraliter, delectatio de illa, quia contra Deum eſt, eſt moraliter mala: & idem eſt, ſi quis delectaretur de copula cum ſancta virgine, quæ cœleſti beatitudine gaudet, etiamſi præſcindatur per intellectum malitia à tali copula; qui irreligioſè peccaret, quia ea delectatio eſt contra religionem ſanctæ virgini debitam. Nota, quòd hìc *Religio* ſumitur latè.

48 Delectatio eſt contra proximum, licèt objectum præſcindatur à malitia, quando quis delectatur de objecto à malitia præſciſo, ut noxium eſt Petro, ut exemplis ſuprà poſitis in præmiſſo quarto, & concluſione tertia, *numero* 28. *&* 40. Contra ſe ipſum; ut ſi quis per poſſibile, vel impoſſibile delectaretur de deſperatione ſua, à qua quidem poſſet per intellectum præſcindere malitiam moralem modo ſuprà dicto. Si enim delectaretur de ea deſperatione quatenus animo ſuo noxia, ea delectatio eſſet contra ſeipſum.

49 Dices. Implicantur termini, dum dicimus, delectationem eſſe de occiſione Petri, & præſciſam à malitia, quà noxia eſt Petro; quia quà noxia eſt Petro, eſt objectum moraliter malum; quà objectum eſt moraliter malum: implicat eſſe præſciſam à malitia morali. Item implicantur, dum dicimus, eam occaſionem, ut eſt objectum delectationis eſſe præſciſam à malitia; quia ut eſt objectum delectationis reſpicitur ut noxia Petro: ſed quà reſpicitur occiſio ut noxia Petro, eſt mala moraliter: ergo quà eſt objectum delectationis, eſt mala moraliter: ergo quà eſt objectum delectationis, non præſcinditur à malitia.

50 Ne te terreat nimia ſubtilitas formalitatum; materia enim præſciſionum ea ſubtilitate abundat. Reſpondetur ergo, in delectatione, quæ fertur in occiſionem Petri abſtrahentem à libera, & neceſſaria, & quæ fertur in eam occiſionem ut noxiam Petro; diſtinguendum eſſe duplicem modum tendendi in id objectum. Primus modus tendendi eſt in objectum ut præciſum à malitia, vel ut abſtrahens ab occiſione libera, & ab occiſione neceſſaria. Secundus modus tendendi in objectum eſt, dum reſpicit actionem illam ut malam Petro; poſſet enim tendere delectatio in illam, non quà mala eſt Petro. Æquivoca eſt ergo propoſitio cùm dicitur, *prout eſt objectum delectationis*. Nam id *prout*, poteſt denotare primum modum, & poteſt denotare ſecundum modum.

51 Ergo cùm opponis, implicari terminos, dum dicimus, delectationem eſſe de occiſione Petri ut præciſa à malitia, & quà noxia eſt Petro, id negandum eſt: quia malitia præſcinditur ab ipſa actione occiſionis; non verò præſcinditur à delectatione, quæ reſpicit occiſionem, ut noxiam Petro. Ad id, quod ſubditur, concedo, quòd ea occiſio, qua noxia eſt Petro, eſt objectum moraliter malum; involvens tamen aliquem modum, qui ſe tenet ex parte delectationis. Nam ea dicto *quà*, vel *quatenus*, denotat modum ſe tenentem ex parte delectationis: & ſubjunctam propoſitionem diſtinguo, quà objectum eſt moraliter malum [ex parte occiſionis.] implicat eſſe præſciſum à malitia morali, concedo; quà objectum eſt moraliter malum [ex parte delectationis, & modi tendendi ejus,] implicat eſſe præſciſum à malitia morali, nego. Itaque ab occiſione præſcinditur malitia; ſed delectatio,

eſt

Digitized by Google

eſt mala moraliter, quia reſpicit illam ut noxiam Petro.

52 Ad ſecundum, quòd objicitur, diſtinguo majorem. Implicantur termini, dum dicimus, eam occiſionem, prout eſt objectum delectationis, eſſe præſciſſam à malitia, [ſi *Prout*, denotet ſecundum modum delectationis,] concedo; ſi *Prout*, denotet primum modum,] nego. Similiter diſtinguo primum conſequens: ergo quà eſt objectum delectationis, eſt mala moraliter, [ſi *Qua*, denotet primum modum,] nego; [ſi *Qua*, denotet ſecundum modum,] concedo. Similiter diſtinguo ſecundum conſequens: ergo quà objectum delectationis, non præſcinditur à malitia, [ſi *Qua*, denotet ſecundum modum,] concedo, [ſi *Qua*, denotet primum modum,] nego. Intelligenti hæc pauca ſufficiunt; erit enim ſummè prolixum in eo ampliùs immorari.

53 De delectatione autem ſenſibili interna actus luxuriæ, dicam in ſequentibus. Locutus autem ſum de delectatione ſenſibili circà actus luxuriæ; ſub qua etiam comprehenditur delectatio voluntatis comitans, & aſſenſum præſtans delectationi ſenſibili. Non dixi de delectatione voluntatis; nam quando hoc contingit ſine delectatione ſenſibili interna, an ſit peccatum, poſteà expoſiturus ſum.

ARTICULUS III.

Quàm certum ſit, delectationem moroſam internam de objecto venereo eſſe peccatum lethale?

54 Propter dicta ſuprà *num.4. & 5.* ut præmuniamus viam dicendis, aſſero, indubitatum eſſe, delectationem moroſam de fornicatione cogitata, aut ſimili objecto turpi eſſe peccatum mortale. P.Vaſq. *tom.1. in 1.2. diſp.109. cap.3.* planè oſtendit, hanc aſſertionem traditam eſſe à ſanctis Patribus, Chryſoſtomo *homil.17. in Matth.* ad ea verba, *Audiſtis, quia dictum eſt, Non mœchaberis*. Hilario, *in eundem locum Matth. in Can.4.* Iſidoro *lib.2. de ſummo bono, cap. 39.* Greg. 21. *Moral. cap.3.* quod etiam tradit *in Paſtorali*, & refertur *in cap. Hinc etenim 49. diſt. verſic. Ponderoſus*. Auguſtino 12 *de Trinit. cap. 12.* Quod dictum Auguſtini optimè ponderat etiam P. Leſſius *lib.4. de Virtutib. cap.3. num.109.*

55 Probant Theologi eo loco Job 31. *Pepigi fœdus cum oculis meis, ut ne cogitarem quidem de virgine. Quam enim partem haberet in me Deus deſuper?* Ex quibus verbis conſtat, Deum non adeſſe per juſtificationis gratiam ei, qui cogitationibus illiciti concubitus delectatur. Eſſet autem abſurdum, verba univerſalia ſacræ Scripturæ de cogitatione impudica erga virginem, ad ſolum deſiderium efficax contrahere. Quem locum optimè explicat P. Pineda *tom.2. in Job, cap.31.* apud quem *num.9.* vide S.Chryſoſtomum *homil. 3.* in ea Iſajæ verba, *Vidi Dominum*: & *num.14.* D.Baſilium *lib. de Virginit.* Gregorium ad id Matth. 5. *Audiſtis*, &c. D.Bernardum *de inter. Dom. cap. 39.* & *num.16.* S.Nazian. *orat.49* S Ambroſium *lib.2. de Pœnit. cap.11.* Origenem *hom.11. in Jeſum Nave*, S.Nilum *in Aſcetico*, & *in Paræneſi*, Cæſarium *homil.10.*

56 Probant etiam *ex cap.5. Matth. Audiſtis, quia dictum eſt antiquis, Non mœchaberis. Ego autem dico vobis, quia omnis, qui viderit mulierem ad concupiſcendum eam, jam mœchatus eſt eam in corde ſuo*. Ubi S.Chryſoſtomus *homil.17 in Matth.* ſuprà citatus: *Proptereà non dixit, qui concupiverit ad adulterandum, ſed qui viderit ad concupiſcendum*. Et ideò non ſolùm damnat concupiſcere ad adulterium, ſed etiam videre, & delectari, quod ducit ad concupiſcendum. Et S. Gregorius *in hunc locum*: [Per Moyſem *luxuria perpetrata*, per Authorem verò munditiæ *luxuria cogitata* damnatur.] Agnoſcit S. Gregorius diſcrimen inter verbum Moyſi, *Non concupiſces*, & verbum Chriſti, *Non videbis ad concupiſcendum*: quod poſtremùm clarè inſinuat delectationem, quæ ducit ad concupiſcendum.

57 Et ex hoc loco Matth. urgens deſumitur argumentum. Hic enim (ſicut in nono præcepto Decalogi) prohibetur omne deſiderium fornicationis. Et ubi omne deſiderium abſcinditur, utique abſcinditur deſiderium efficax, & inefficax. Et quidem quis neget, peccare mortaliter eum, qui ſine ulla prorſus delectatione, & ſine intentione efficaci, diceret, *Utinam fornicarer*, vel, *Utinam actum ſodomiticum haberem*. Vel quis dubitet, in eo textu prohiberi à Chriſto hunc actum, *Utinam cum uxore proximi dormirem*. Tum ſic. Deſiderium fornicationis inefficax prohibetur à Chriſto: ſed delectatio interna de fornicatione magis opponitur caſtitati, quàm deſiderium inefficax: ergo delectatio interna de fornicatione prohibetur à Chriſto. Vel ſic: deſiderium etiam inefficax fornicationis eſt mœchatio cordis, juxta dictum Chriſti Matth. 5. *Qui viderit mulierem ad concupiſcendum eam, jam mœchatus eſt eam in corde ſuo*: ſed delectatio de fornicatione magis opponitur caſtitati, quàm deſiderium inefficax illius, cæteris paribus: ergo delectatio de fornicatione eſt etiam mœchatio cordis.

58 Probatur minor. Nam cæteris paribus magis opponitur caſtitati affectus in fornicationem ut præſentem, quàm affectus in fornicationem ut futuram: atqui delectatio eſt affectus in fornicationem ut præſentem, & deſiderium in fornicationem ut futuram; ut omnes Philoſophi, & Theologi definiunt: ergo (cæteris paribus) magis opponitur caſtitati delectatio de fornicatione, quàm deſiderium inefficax illius. Probatur major. Etenim, cæteris paribus, tantò magis opponuntur caſtitatis actiones aliquæ, quantò magis inebriant mentem & minuunt exercitium rationis in ſuo genere venereo: atqui affectus in fornicationem ut præſentem magis inebriat mentem, magiſquam minuit exercitium rationis, quàm affectus in fornicationem ut futuram; cùm magis titillet animum objectum præſens, quàm abſens: ergo (cæteris paribus, magis opponitur caſtitati affectus in fornicationem præſentem, quàm in abſentem.

59 Dixi, *cæteris paribus*, affectum in fornicationem ut præſentem magis opponi caſtitati, quàm affectum in fornicationem ut futuram. Nam ſi compares delectationem de fornicatione cum deſiderio efficaci de illa, hæc magis opponitur caſtitati; quàm delectatio; quia cætera non ſunt paria. Nam cùm deſiderium efficax fornicationis, quantum de ſe eſt, urgeat ad actualem fornicationem, quòd non præſtat delectatio; ideò deſiderium efficax ſuperat in malitia delectationem; atque adeò non ſunt paria. Si verò comparare velis delectationem de fornicatione cum deſiderio inefficaci illius, iſtud quidem poteſt eſſe tale ut præſcindat à quibuſvis prædicatis, vel circumſtantiis objecti, ſicut præſcindit delectatio: qua ratione par erit delectationi in reſpiciendo objectum. Unde delectatio, & deſiderium inefficax paria erunt in cæteris, præter hoc, quòd eſt reſpicere objectum ut præſens, & reſpicere illud ut abſens. Quod verò deſiderium inefficax poſſit præſcindere ab objecti prædicatis, vel circumſtantiis, ſicut delectatio, patet: infirmus enim, qui deſiderat inefficaciter potum ſibi nocivum, non eſt neceſſe, quòd velit nocumentum: immò frequentiùs accidit, quòd ejus deſiderium inefficax feratur ad delectabilitatem potus præſciſſam à ratione nocivi.

60 Secundum argumentum pro certitudine ejuſdem veritatis eſt. Nam ipſo rationis ductu, delectatio interna de fornicatione, vel ſodomia cogitatis habet ſpecialem difformitatem contra virtutem caſtitatis: hæc enim virtus inhibet generaliter omnem delectationem; niſi quantum permittit contractus matrimonii, aut inchoatio illius. Nam ut benè notavit P. Ægidius de Coninck *de matrim. diſp. 32. num.4.* ad cognoſcendum, an aliquid ſit repugnans naturæ rationali, commune gentium judicium eſt evidens judicium, & argumentum. Quod in præſenti reperitur; cùm omnium fidelium judicio reputetur diſſonum naturæ rationali delectari internè de fornicatione, vel ſodomia. Vide infrà *num.99.*

61 Tertium. Nam commotio ſpirituum genitalium eſt inſtrumentum deſtinatum à natura ad generationem; & ideò ea commotio dicitur à Galeno inchoatio pollutionis, ſive profuſionis ſeminis: ſed delectatio interna eſt cauſa per ſe ejus commotionis, deſtinata etiam à natura ad generationem promovendam: ergo ea delectatio interna eſt cauſa per ſe inchoans eam pollutionem, ſive profuſionem ſeminis. Tum ſic. Ponens cauſam per ſe peccati gravis, determinantem ad illud, graviter peccat: ſed inchoatio profuſionis ſeminis eſt peccatum grave; & delectatio interna eſt cauſa per ſe, omninò determinans ad eam inchoationem: ergo qui ponit eam delectationem internam graviter peccat. Ad vim hujus argumenti percallendam, vide *diſp.42. cap.7. art.3.* Vocatur enim mœchatio cordis ob ſimilitudinem deformitatis contra caſtitatem, quam habet mœchatio realis, cum delectatione cordis de tali mœchatione reali. Vide infrà *art.5. num.91.*

62 Quartum addit P. Leſſius *lib.4. cap.3. num.110.* in hæc verba: [Illa delectatio, quæ hoc modo ex imaginatione rei turpis exiſtit, eſt planè ſimilis ei, quæ ex rei ipſius præſentia, & uſu naſcitur; cujus ſignum eſt, quòd ſimili modo corpus immutet, & ad illicita concitet: atqui delectatio, quæ ex uſu talis rei præcipitur, eſt mortifera: ergo etiam illa, quæ ex imaginatione.] In cujus confirmationem facit, hunc eſſe ſenſum verborum Chriſti, *Mœchatus eſt eam in corde ſuo*. Vocatur enim mœchatio cordis ob ſimilitudinem deformitatis contra caſtitatem, quam habet mœchatio realis, cum delectatione cordis de tali mœchatione reali. Vide infrà *art. 5. num.91.*

63 Nec ſatis eſt, ſi dicas, objectum delectabile, ut ſubeſt delectationi internæ, eſſe præſciſſum à malitia morali; at ipſum opere completum, eſſe neceſſariò adjunctum cum ipſa malitia morali. Nam delectatio eadem eſt, ſive objectum delectabile præſcindatur à malitia, ſive non præſcindatur: atque adeò licèt objectivè præſciſſum ſit à malitia, ſimili modo delectat, & corpus immutat, & ad venerem excitat, ſicut ipſum opus externum venereum. Et ideò caſtitas inhibet etiam delectationem internam, ſive intellectus præſcindat objectum à malitia morali, ſive non præſcindat: quia ubi eſt æqualitas delectationis, æqualiter inhibetur à caſtitate.

64 Quintum argumentum. Delectatio externa per ſe ipſam, & ratione ſui (ipſo rationis lumine ducente) eſt illicita: ſed in delectatione externa non eſt major titulus malitiæ moralis, quàm in interna: ergo etiam interna eſt illicita. Conſequentia patet, & majorem omnes admittunt. Minor verò ut conſtet, nota, quod & aliàs notavi, delectationem externam eſſe actum potentiæ tactivæ, unius è quinque ſenſibus externis, qui actus ſenſationis habet pro objecto, & tactus libidinoſos exteriores, & commotionem ſpirituum interiorem. Et ad quodvis ex his objectum terminetur, eam eſſe illicitam, ex ipſo rationis lumine conſtat. Jam verò minor oſtenditur. Non eſt major ratio, ut ſit illicitus actus potentiæ tactivæ circà objectum libidinoſum, quàm actus potentiæ

appe-

appetitivæ corporeæ circà objectum etiam libidinoſum. Quid enim reluceet potiùs in potentia tactiva, ut actus ejus ſit illicitus, quòd non reluceat in potentia appetitiva corporea?

65 Quare meritò conveniunt omnes Theologi in hac aſſertione, quòd omnis delectatio venerea de objecto graviter turpi ſit lethalis, aſſerentes oppoſitam (quæ tribuitur Martino de Magiſtris, & quam probabilem dixit Corduba) eſſe improbabilem, & certò falſam. Et ideò Tribunal Fidei Hiſpanicum expungi præcepit in Antonio de Corduba aſſertionem de ejus probabilitate, in Indice expurgatorio anni 1640. & ideò eam P. Thom. Sanch. *lib. 1. ſumm. cap. 2. num.* 8 affirmat eſſe temerariam, cum P. Azor. *tom. 1. lib. 4. cap. 6. quæſt. 1.*

ARTICULUS IV.

Corollaria ex dictis.

66 EX dictis colligitur id, quod tradit P. Leſſius ſuprà *cit. num.* 119. his verbis: [Quod ad rationem peccati attinet, talis cuique eſt delectatio venerea imaginatione percepta, quale eſt ipſum opus ſecundùm ſe in præſentia: unde cui ipſum opus in præſentia eſt mortale, ei quoque delectatio eſt mortifera; cui veniale venialis. Eſt communis ſententia Doctorum]

67 Hinc inferes primò, ſponſis de futuro lethaliter illicitum eſſe delectari in appetitu ſenſitivo de copula conjugali; quia ipſa copula conjugalis eſt illis de præſenti illicita. Ita P. Thom. Sanch. *libr. 9. de matrimon. diſputat. 47. numer.* 4. *&* 6. & apud ipſum Navarrus, Graffius, Ludovicus Lopez, Rodriguez, Vega, P. Vaſquez, & alii: contra Victoriam, Medinam, & Zumelem: qui ſanè loquuntur de delectatione appetitus ſpiritualis, nempe voluntatis. Quòd ſi non loquuntur de illa, oppoſitam ſententiam exiſtimo certiſſimam. Nam hi Authores id aſſerentes mera æquivocatione nituntur, quòd ſcilicet delectantur de objecto licito, qualis eſt actus conjugalis. Nam licèt objectum ſecundùm ſe conſideratum licitum ſit; modus tamen tendendi circà illud eſt illicitus, habendo ſcilicet commotionem ſpirituum, & delectationem externam ex motivo delectabilitatis copulæ. Et ideò optimè dixit Franciſcus Verde *in Apolog. pro Caramuele, quæſt.* 4 *§. 8. num.* 124. [Dum ſic diſcurrunt, malitiæ fundamentum, & rationem non penetrant]

68 Inferes ſecundò, viduum lethaliter peccare, ſi habeat delectationem appetitus ſenſitivi de copula conjugali præterita, quia cùm copula conjugalis non ſit illi de præſenti licita, & cùm delectatio ſenſibilis de illa copula ſit diſpoſitio ad illam, & quædam inchoatio illius, ipſi eſt graviter illicita; ſicut eſſe illi graviter illicita ipſa copula. Ita P. Thom Sanch. *citat. numer.* 7. & plures apud ipſum, & poſt ipſum multi, quos refert, & ſequitur Diana *part. 3. tractat. 5. reſolut.* 2. Cujus oppoſitum tenent Cajet. Sylveſter, Angelus, Medina, Zumel, & alii apud P. Thom Sanch. citatum, de quorum opinatione eadem criſis habenda eſt, ac in præcedenti illatione.

69 Inferes tertiò, ſolutum, qui delectatur ſenſibiliter de copula ſub conditione, ſi eſſet licita, vel ſi ipſe eſſet conjugatus, peccare lethaliter; quia ipſa delectatio ſenſibilis actu datur, ſicut ſi objectum ſit præſens: item actualiter immutat corpus, & excitat ſpiritus carnales; adeòque eſt inchoatio coitus, vel pollutionis. Ita P. Tho Sanch. *cit. n.* 5. & plures apud ipſum. An autem liceat delectatio voluntatis de copula conjugali ſponſo de futuro, viduo, & ſoluto cogitanti illam ſub conditione, quòd ſit licita; exponam *c.* 5. in ſolutione ſecundæ objectionis.

70 Circà id, quod addit P. Thom. Sanch. *ibid.* appetitum corporeum non ferri in objectum ſub conditione, dico duo. Primum, etſi feratur ſub conditione, adhuc eſſe lethale peccatum; quia ea conditio non tollit, quominus delectatio, quæ datur de præſenti, ſit inchoatio coitus, vel pollutionis, & corpus immutet commotione ſpirituum carnalium. Secundum impropriè dici, delectationem etiam voluntatis ferri ad objectum ſub conditione. Delectatio enim fertur in objectum, ut præſens; objectum autem cognitum ſub conditione, non cognoſcitur, ut præſens, ſed ut ſub conditione futurum. Itaque quando cognoſcitur objectum delectabile ſub aliqua conditione futurum, dari ſolet unus, & idem actus, qui ſimul eſt deſiderium inefficax, & delectatio: qui actus, ut terminatur ad objectum ſub conditione futurum, eſt actus deſiderii; ut terminatur verò ad idem objectum, ut objectivè præſens, eſt actus delectationis.

71 Dices. Non repugnat inter ſe futurum realiter, & præſens objectivè, quatenus futurum realiter poteſt eſſe præſens objectivè; ergo poteſt dari delectatio de futuro realiter quà tali, ut eſt objectivè præſens.

72 Reſpondetur, non eſſe confundenda nomina, & eorum ſignificata, quæ Philoſophia nos docuit. Nam volitionem terminatam ad futurum quà tale, ſemper appellavit Philoſophia deſiderium: & complacentiam de objecto præſenti vocavit delectationem, vel gaudium. Si ergo ea duo prædicata, futurum realiter, & præſens objectivè, concurrant; volitio, quà reſpicit futurum, dicitur deſiderium, & quà reſpicit rem, ut objectivè præſentem, ſive conſideratam, ut præſentem, dicitur complacentia, gaudium, vel delectatio. Quòd ſi dicas, te complacere in ipſa re, ut futura abſolutè, vel conditionatè; reſpondeo, te impropriè loqui: nam hæc complacentia de objecto futuro propriè eſt deſiderium inefficax.

73 Et hæc quidem dicta ſunt de deſiderio, & delectatione in objecto ſub conditione cogitato in materia luxuriæ. Regula autem generalis in aliis materiis ſimilis eſt iis, quæ diximus de delectationibus circà actiones, à quibus per intellectum præſcinditur malitia. Circà quod.

74 Dico primò. Si deſiderium inefficax, quod terminatur ad objectum malum, ſub conditione, quòd non ſit malum, ſit admixtum delectatione objecti, vel diſplicentia ſubjecti, eſt peccatum lethale. Et ita iſte actus: [Vellem occidere Petrum, ſi non eſſet peccatum,] ſi eſt cum delectatione de occiſione Petri cogitata, vel diſplicentia de vita Petri, eſt peccatum lethale, quia ſic eſt odium Petri, & velle illi malum, ut malum. Similiter: [A Petro furarer omnem ſubſtantiam, ſi furtum non eſſet prohibitum,] ſi eſt cum delectatione de omnimoda ſpoliatione Petri cogitata, & ut noxia eſſe Petro concipitur, eſt peccatum lethale. Ideò hic actus [Occiderem Deum, ſi non eſſet peccatum,] eſt graviſſimum peccatum, quia affert diſplicentiam Dei, & formalem averſionem ab illo.

75 Dico ſecundò. Deſiderium inefficax objecti mali ſub conditione, quòd non ſit malum, licitum eſt, ſi non admiſceatur cum delectatione de illo, neque cum diſplicentia ſubjecti. Et ita: [Vellem adorare idolum, ſi eſſet licitum;] ſi non admiſceatur delectatio, aut complacentia de attributa creaturę divinitate, aut de exhibendo illi reverentiam divinitati debitam, non erit peccatum. Et ideò deſiderare inefficaciter pollutionem ſub conditione, ſi eſſet licita, abſque delectatione præſenti, ſimiliter non eſſet peccatum. Et nota cùm dicis *vellem*, in exemplis oppoſitis, denotari actualem volitionem inefficacem, non autem volitionem ſub conditione futuram.

ARTICULUS V.

Modus diſcurrendi Patris Arriaga confutatur.

76 PAter Arriaga de re Theologica optimè meritus ſingulariter diſcurrit in hac materia de moroſis delectationibus, *tom. 1. in 1. 2. diſput.* 47. ejuſque mihi diſcurſus vehementer diſplicet, propter multa. Primum, quòd *num.* 4 aſſerat ſtando in ratione, probabilem eſſe ſententiam, quæ attribuitur Martino de Magiſtris, quòd delectatio moroſa in re venerea ſit licita, dummodo quis non delectetur de actu venereo, ut formaliter malo; quamvis deinde dicat, illam ſententiam abſolutè eſſe improbabilem. Quod idem eſt, ac dicere, nullam rationem eſſe firmam, & certam, quæ oppugnet illam ſententiam; & eſſe fundamentum ſolidum, & grave pro illa. Quod quàm falſum ſit, ex dicendis patebit.

77 Diſplicet ſecundum, quòd ea ſententia ideò non ſit probabilis, quia oppoſita ſententia eſt communis omnium Theologorum conſenſus; eo quòd iſte [in materia maximè morali æquivalet rationi valdè efficaci.]

78 Confutatur primò. Nam licèt verum ſit, quòd in materia tam gravi commune Theologorum judicium magnopere attendendum ſit; & quòd in aliquibus materiis (de quibus dixi *diſp.* 12.) faciat certitudinem moralem: at in præſenti materia, & ſimilibus non aliter facit certitudinem, niſi quatenus cenſentur niti ſolido, & certò fundamento: ergo ſi conſtet, eos non niti ſolido, & certo fundamento, non poteſt communis conſenſus Theologorum facere certitudinem. Urgeo. Communi conſenſui Theologorum conciliat certitudinem ea prudentum perſuaſio, qua cenſent, eos niti fundamento certo: ſed ubi conſtat, tale fundamentum deficere, ceſſat ea prudentum perſuaſio: ergo ceſſat id, quòd illi conciliat certitudinem. Ceſſat ergo ea certitudo.

79 Tum ſic: apud P. Arriaga, & judicio ejus conſtat, id fundamentum deficere: ergo ceſſat ea certitudo, quam dat communis conſenſus Theologorum. Hæc minor probatur. Nam *ibid. à num.* 11. excurſionem facit per omnes rationes, quas apud Theologos invenit; & primam dicit eſſe nullam, quia falſum ſupponit. Secundam ait minùs placere, id eſt, minoris efficacitatis eſſe. Tertiam, non videri efficacem. Quartam nihil planè declarare, & duas illi quartæ ſubordinatas non ſatisfacere. Quintam, quæ ultima eſt, probabiliorem eſſe, ſed tamen non omninò ſatisfacere. Si ergo conſtet, communem conſenſum Theologorum niti fundamento non certo, quomodo is communis conſenſus certitudinem ſibi conciliabit?

80 Dices primò, communem Theologorum conſenſum poſſe certitudinem facere in hac materia, quia cenſemus, eos niti fundamento aliquo certo, quod nos fortè latet. Ea tamen reſponſio nullius momenti eſt, cùm videamus, Theologos ſcripſiſſe fundamenta, quæ efficaciora putabant: nec credendum eſt, viros doctiſſimos, qui docuerunt nos, voluiſſe inefficacia pandere, & efficaciora tacere.

81 Dices ſecundò, ſæpè contingere, ut aſſertio ſit certa; rationes autem à Theologis exhibitis exhibitæ ſint duntaxat topicæ. Sic certò conſtat, fornicationem eſſe peccatum; rationes autem, quas Theologi exhibent, non videntur eſſe omnimodæ certitudinis.

82 Con-

Digitized by Google

82 Contrà eſt. Nam aliud eſt, quòd aſſertionis certæ nullum detur fundamentum certum; & aliud eſt, quòd fundamentum deſumptum à ratione non ſit certum. Fornicationem eſſe peccatum mortale, certum eſt: certitudinis autem fundamentum eſt teſtimonium irrefragabile ſacræ Paginæ. Quo poſito, ad certitudinem ejus aſſertionis parvi intereſt, quòd fundamentum à ratione deſumptum ſit topicum. Quoties itaque aſſertio eſt certa, niti debet aliquo fundamento certo authoritatis, vel rationis: communis autem conſenſus Theologorum, ubi conſtat non fundamento certo, non poteſt dare certitudinem. Dabit autem communis conſenſus Theologorum certitudinem, dum cenſemus, eos quidem ratione certa niti, licèt eam non rectè penetremus.

83 Diſplicet tertium, quòd aſſerat, teſtimonia ſanctorum Patrum, quæ afferuntur pro damnatione delectationis moroſæ in re venerea, non eſſe efficacia, & vix eſſe unum, aut alterum, quod veræ ſententiæ faveat, cùm teſtimonia ſanctorum Patrum clariſſima ſint; expoſitiones, quas ibi adhibet, ſummè violentæ, ut percipienti conſtabit: nec vacat, eas per otium examinare. Solùmque nota, eum maximè niti eo fundamento, quod *concupiſcere*, ſignificet propoſitum faciendi. Quod quàm falſum ſit, quis non videat? cùm *concupiſcere*, *& deſiderare*, ſynonima ſint; deſiderium autem aliud eſſe efficax, & aliud inefficax, omnes ſciunt. Et ex prohibitione deſiderii inefficacis, quomodo certiſſimè arguatur ad delectationem moroſam, conſtat *ex numer. 57. & ſequentibus*.

84 Diſplicet quartum, quòd in titulo, & corpore ſectionis tertiæ dicat, in ſola materia venerea delectationes moroſas eſſe mortales; & ſimul aſſerat, delectationes, quæ feruntur in objectum, ut eſt contra Deum, vel proximum, indubiè eſſe lethales. Quomodo enim in ſola materia venerea admittuntur eſſe lethales, ſi etiam tales ſunt in aliis materiis contra Deum, & proximum?

85 Reſpondet, eum qui delectatur de damno proximi quà tali, ſibi complacere in malitia formali ejus objecti: quod idem eſt, ac dicere, à damnificatione proximi quà tali non poſſe præſcindi malitiam formalem. Dixerat autem initio diſputationis (quod certiſſimum eſt) eſſe peccatum lethale delectari, aut complacere de malitia formali.

86 Reſponſio autem hæc aperta impugnatur ex dictis *artic. 1.* in præmiſſo primo, & quarto, & *art. 2.* concluſione tertia, & quinta: Unde vim argumenti breviter inſtauro. Poſſum præſcindere ab occaſione Petri, quidquid non eſt de eſſentiali conſtitutione ejus occiſionis: ſed malitia moralis non eſt de conſtitutioni eſſentiali ejus occiſionis; cùm malitia moralis partialiter conſtituatur ex libertate in operando, & ex advertentia rationis; quæ circunſtantiæ non ſunt de conſtitutione eſſentiali occiſionis: ergo poſſum præſcindere ab occiſione Petri malitiam moralem: ergo poſſum gaudere de occiſione Petri, præſciſa hac malitia morali ex parte ipſius occiſionis. Itaque in eo eventu ex parte occiſionis Petri, ut exercitæ à Joanne nullam concipio malitiam moralem. Cum quo ſtat, quod mea delectatio ex parte ſui habeat malitiam moralem, quia ex modo ſuo tendendi fertur in occaſionem Petri exercitam à Joanne, ut in rem noxiam Petro: & non eſt idem formaliter, rem eſſe noxiam Petro, & eſſe malam moraliter; quia non eſt idem formaliter, rem eſſe noxiam Petro, & eſſe exercitam cum libertate, & advertentia rationis. Itaque ex parte objecti præſcinditur malitia ab ea occaſione; ex parte autem delectationis datur malitia. Recole dicta in locis citatis.

87 Diſplicet quintum, quòd probabilem duntaxat dixerit eam rationem, quæ deſumitur ex eo, quòd delectatio moroſa in re venerea excitat commotionem ſpirituum generationi ſubſervientium; cùm ea ratio conſtet certitudine morali. Ait enim: [Probabilius alii quintò dicunt, delectationem moroſam in materia carnis natura ſua, & per ſe excitare motus carnis, & commotionem membrorum, immò & pollutionem: ergo natura ſua eſt mala. Adhuc tamen non omninò ſatisfacit hæc ratio.]

88 Sed quare non ſatisfacit? *Numer. 14.* ſic explicat: [Ab eis (delectationibus) excitari motus turpes videtur per ſe notum. Unde hæc ſola ratio ſufficeret, ſi defenderemus ſententiam illorum, qui dicunt, nos teneri ſub mortali ad tollendas cauſas omnes talium motuum: quia verò univerſaliter eam ſententiam reiicimus, poſſumus eam ſolam rationem dicere eſſe ſufficientem.]

89 Sed quæ ſunt iſtæ cauſæ, quæ licèt excitent per ſe motus carnis, non tenemur illas vitare ſub peccato lethali? Quare ſunt iſtæ cauſæ, quæ falſificant eam univerſalem propoſitionem, quòd non tenemur ad tollendum omnes cauſas talium motuum? Explicat *eo num. 14. § dixi*, propè finem. [Inconvenientia, quæ ſequuntur ex ſententia eorum, qui affirmant, debere nos omnes cauſas eorum motuum vitare: inferebatur enim, teneri aliquem ſæpe cibum, negotia magni momenti, itinera, ſtudia, etiam actiones ſacras omittere, ut confeſſiones audire, &c. quod eſſet duriſſimum.] Sed nunquid hic aſſignatæ actiones ſunt cauſæ per ſe commotionis ſpirituum genitalium?

90 Cenſet ergo P. Arriaga, hanc rationem concludere, ſi verè eſſet ſententia eorum, qui dicunt, tollendas eſſe ſub mortali omnes cauſas talium motuum. Et idem cenſere debet, ſi reperiatur apertum diſcrimen inter has, & illas cauſas proximè relatas; ſpecialiſque ratio interveniat vitandi delectationes, ut cauſas eorum motuum, quæ non intervenit in alijs cauſis ab ipſo aſſignatis.

91 Hanc autem ſpecialem rationem ſic oſtendo: & quidem hoc diſcrimen manifeſtum eſt, quòd alias cauſas deſtinavit natura ad generationem prolis promovendam, & conficiendam; alias non item. Nam cibos calidos, equitationem, ſtudia, aut auditionem confeſſionum, &c. non deſtinavit natura ad generationem prolis promovendam, & conficiendam. Deſtinavit autem commotionem ſpirituum carnalium ad ſeminis confectionem; delectationem autem ſenſibilem internam, & cognitionem corpoream ſibi præviam deſtinavit, ut commoverentur ſpiritus carnales; ideò enim ei Imaginationi, & delectationi ſenſibili internæ dedit vim ſympathicam reſpectu commotionis ſpirituum, ut ita quaſi per gradus procederetur ad generationem: quos actus imaginationis, & delectationis internæ (& fortè actus intellectus, & voluntatis de eodem objecto, de quibus poſteà) ſi natura non providiſſet, raro, aut nunquam procederetur ad generationem, niſi mediis inſtrumentis extrinſecis, qui carnem alterarent.

92 Hinc fit, quòd imaginatio de objecto delectabili, & delectatio ſenſibilis interna de eodem, initium dent generationi, commovendo ſpiritus carnales, qui ſemen evocant; ideòque ſint inchoatio generationis. Inde etiam fit, quòd cæteræ cauſæ, comeſtio calidi, equitatio, ſtudium, &c. non ſint inchoatio generationis, aut effuſionis ſeminis: quia qui illas ponit, non ponit cauſas deſtinatas à natura ad generationem. Vide *diſput. 42. cap. 3. artic. 4.*

93 Hinc inſtruitur manifeſta ratio pro damnatione delectationis internæ. Nam ſicut vir ſolutus tenetur non dare operam fornicationi: ita tenetur non ponere cauſas à natura deſtinatas ad profuſionem ſeminis; cùm ponere eas cauſas ſit inchoare generationem, ſive profuſionem ſeminis.

94 Neque eſt alicujus momenti primum, quod obiicit. Nempe: conjugato in abſtinentia propriæ uxoris licèt delectari de copula cum illa: non autem liceret in abſentia, ſi delectatio illa eſſet cauſa per ſe profuſionis ſeminis, quia eſſet per ſe periculum pollutionis.

95 Reſpondetur enim aliud eſſe, quod delectatio ſenſibilis interna ſit cauſa per ſe commotionis ſpirituum, quæ eſt inchoatio profuſionis ſeminis; & aliud, quòd ea delectatio ſenſibilis interna afferat periculum profuſionis ſeminis. Nam quamvis ſit eo modo cauſa per ſe inchoationis profuſionis ſeminis, non ſemper eſt periculum profundendi illud: nam quoad hoc multis modis ſubditur voluntati; & ideò ſtante delectatione interna deficit ſæpe profuſio ſeminis. Quando autem præviderет id periculum probabile conjugatus, non liceret acciperet? accipere delectationem ex propria uxore cogitata, niſi ex cauſa urgente; & ſi præviderет periculum formale conſenſus in pollutionem, nullatenus liceret eam delectationem ſuſcipere. Sæpius ergo licet conjugato delectari de copula cum ſua conjuge, quia ſæpe abeſt periculum: nec infertur ſemper abeſſe periculum, ex eo quòd delectatio ſit cauſa per ſe commotionis ſpirituum.

96 Nec magis urget ſecundum, quod obiicit his verbis: [Ex ea ratione ſequitur, poſſe conjugatos delectari non ſolùm de copula cogitata cum altero conjuge, ſed etiam cum quacunque alia perſona. Id quod manifeſtè falſum eſt, quia in ordine ad alienam conjugem, nihil habent ſpeciale conjuges præ aliis. Sequela verò probatur. Quia quidquid tales delectationes cauſant juxta hanc ſolutionem, licitum eſt in conjugibus: ergo delectationes illæ licitè erunt.] Et poſſet confirmare argumentum, quia in delectatione ſenſibili venerea non eſt alia malitia, niſi quæ deſumitur ex commotione ſpirituum: ſed commotio ſpirituum in conjugatis (extra periculum pollutionis, vel alii actus graviter illiciti) non eſt mortalis: ergo non eſt ratio, ob quam in conjugatis ſit mortalis delectatio de actu conſumato extra-conjugali cogitatio.

97 Reſpondetur, hoc argumentum probare ad ſummum, hanc rationem non eſſe univerſalem ad omnes delectationes venereas. Cum quo ſtat, illam eſſe ſufficientem, & efficacem ad omnes delectationes, in quibus ea ratio reperitur. Itaque in omnibus illis, in quibus ea commotio ſpirituum carnalium non eſt illicita, ut in conjugatis, ad ſummum poterit admitti, eam rationem non urgere: & pro conjugatis aliam rationem militare ex illis, quas ſupra propoſui *c. 3. art. 3.* Qui autem aliam rationem non admittunt, niſi hanc deſumptam ex commotione ſpirituum, eo argumento urgentur. Vide infrà *c. 4. probatione 4.*

98 Diſplicet ſextum, quòd tam prolixè quærat rationem damnandi delectationes internas venereas, nec inveniat (præter quandam inefficacem, de qua poſteà) ſed omnes alias improbet. Et primò quidem nonne ipſum rationis lumen evidenter damnat delectationem, qua quis venereè delectaretur de copula habita cum Sancta Virgine cœleſtis beatitudinis compote, vel cum celſiori alia perſona; quamvis ex parte talis copulæ præſcindatur malitia moralis?

99 Deinde ad hujus rei comprobationem non ſolùm ſyllogiſmi probant, ſed & ipſum rationis lumen. Multa enim ſunt in materia

caſtitatis, quæ magis rationis naturalis ductu, quàm ſyllogiſmorum fragore comprobantur eſſe mala. Vel ipſi pueri etiam, qui non verentur nuditatem, cùm affulgere incipit rationis lumen, tactum impudicum malum, & reprehenſibilem eſſe agnoſcunt, nemine admonente; ideòque ad illud exercendum latebras quærunt, eos ad id urgente conſcientia mala. Mihi ergo ſufficit, & cuique prudenti ſufficere debet pro evidentia morali, ea perſuaſio, quæ omnibus hominibus prudentibus inſidet, quod delectatio ſenſibilis de fornicatione graviter adverſatur caſtitati. Ex hoc etiam capite, potius quàm ex aliquo alio deprehenditur evidentia moralis, quod tactus impudici graviter mali ſunt; nempè quia ipſum rationis lumen eam dictat malitiam, & reatus gravitatem.

100 Diſplicet ſeptimum, quòd aliarum non meminerit, quæ rem hanc convincunt. Non enim meminit ejus, quæ deſumitur à deſiderio inefficaci; de qua *num.* 57. quam quidem omninò urgere exiſtimo ad hanc confirmandam concluſionem, & formidinem partis oppoſitæ excludendam.

101 Nec meminit ejus, quam ex P. Leſſio attulimus *numer.* 62. de maxima ſimilitudine, quam habet delectatio de fornicatione cum ipſa fornicatione, & cum delectatione, quæ in ipſo actu fornicationis ſentitur. Quæ ratio etſi non ſit evidens deducta ad artem ſyllogiſticam; compoſita tamen cum iis, quæ prudentia, & ratio intellectus monet; formidinem expellit partis oppoſitæ.

102 Neque ad rem hanc affert textus *ex lib. Job, c.* 31. *& Matth.* 5. quos produximus ſuprà *num.* 55 *&* 57. qui attento omnium fidelium ſenſu de pravitate harum delectationum, videntur aſſertionem hanc certò convincere.

103 Diſplicet octavum, quòd cum *numer.* 13. dixerit *manifeſtè falſum* eſſe, licere conjugi delectari de copula cum alieno conjuge, verbis ſuprà *numer* 96. relatis; poſt duas columnas, ſcilicet *numer.* 16. affirmat, valdè probabile eſſe, quòd liceat conjugi delectari moroſè de copula cum alieno conjuge. Sic enim objicit *numer.* 15. [Ergo qui jam eſt in ſtatu matrimonii... poterit ſine peccato delectari de copula cogitata, etiam cum aliena uxore. Sic reſpondet *num.* 16 [Reſpondeo primò, valdè probabiliter dici, poſſe, ſecluſo alio extrinſeco periculo, licitas eſſe in uxorato eas delectationes.] Ego enim non capio, quomodo una, & eadem propoſitio poſſit eſſe manifeſtè falſa, & valdè probabilis. Quod autem ea propoſitio ſit manifeſtè falſa, & omni modo improbabilis, ea ratione ipſius Authoris patet, quæ evidens eſt. *Quia in ordine ad alienam conjugem nihil habent ſpeciale conjuges præ aliis.* Quod etiam eſt manifeſtum ex cæteris rationibus, quas attulimus contra delectationes moroſas venereas. Et ſolùm poteſt id aſſertum Patris Arriaga à cenſura liberari, ſi dicamus, id non aſſertum fuiſſe abſolutè, ſed conditionaliter, nempe ſi ea ratio, quam ibi impugnat, vera eſt.

104 Diſplicet nonum, quòd pro communi ſententia de malitia delectationis venereæ aliud fundamentum excogitaverit omninò inefficax: quod ſic proponit *num.* 13. [Tria ergo in delectationibus venereis invenio, quæ ſimul ſumpta ſufficienter videntur probare, eas eſſe illicitas. Primum eſt, quòd per ſe, & ex natura ſua habeant annexos motus carnis graves: alterum, quòd periculum conſenſus videantur afferre. Tertium, quòd per illas derogetur ſtatui matrimonii.] Quomodo autem derogent ſtatui matrimonii, explicat *num.* 14. [Cùm ſæpe ejuſmodi delectatio vehemens ſit, poteſt per ſe inducere illam volitionem; Habeo magnam voluptatem ſine moleſtia matrimonii: quid ergo illud curo?]

105 Hoc autem fundamentum plurimis impugnationibus patet, quas oſtendere non vacat. Breviter refello primò, quia ſi id præjudicium matrimonii duntaxat habet locum, *ejuſmodi delectatio vehemens eſt*; inde infertur non eſſe peccatum lethale delectationem de fornicatione conceptam, quæ non fuerit vehemens: ergo ea ratio non probat de omnibus delectationibus conceptis de fornicatione cogitata.

106 Refello ſecundò. Nam eæ delectationes potius promovent affectum ad matrimonium, quàm illi præjudicant. Id enim ſpeciale eſt in his delectationibus, ut qui illis ardet, non quieſcat, donec metam pertingat, & delectationem completam perficiat. Unde qui illis delectationibus agitur, opus completum deſiderat: ergo etſi licitæ eſſent illæ delectationes, non daretur talis actus: [Hanc voluptatem habeo licitè extra matrimonium, nolo onera illius ſubire:] quandoquidem ea voluptate licitè fruens, moveretur deſiderio fruendi voluntate completa.

CAPUT IV.

Delectationem internam de objecto venereo illicitam eſſe, etiam independenter à commotione ſpirituum.

107 Hoc caput directè reſpondet ſcopo hujus diſputationis, & ejus titulo. Poteſt autem quæſtio verſari in duplici ſenſu. Primus eſt, loquendo de delectatione purè ſpirituali, quam non concomitatur ſpirituum genitalium commotio, de quibus loquitur Caramuel relatus ſuprà *cap.* 1. *num.* 5. Secundus loquendo de delectatione interna ſenſibili, aſſociata iis motibus ſpirituum; præſciſa tamen habitudine ad prædictos motus; ita ut licèt propter habitudinem ad commotionem ſpirituum carnalium ea delectatio interna ſit mala moraliter; tamen ſit in delectatione interna alia ratio malitiæ diverſa ab ea habitudine ad commotionem ſpirituum: ita ut ſi per poſſibile, vel impoſſibile deſtitueretur ea commotione ſpirituum carnalium, adhuc delectatio interna retineret malitiam moralem.

108 Et quod attinet ad primum ſenſum, dicendum eſt primò, delectationem ſpiritualem, qua quis delectatur, vel gaudet ſola voluntate ſpirituali de objecto venereo, quà eſt malum moraliter, etſi non aſſocietur commotione ſpirituum carnalium, nec delectatione externa, & ſecluſo etiam periculo ulterioris lapſus, illicitam eſſe. Hæc concluſio eſt omnium, & neceſſariò concedenda à Caramuele; licèt oppoſita videatur contineri ſub ejus propoſitione univerſali: & patet concluſio ex dictis ſuprà *capit.* 3. *artic.* 1. *num.* 33.

109 Dicendum eſt ſecundò, delectationem ſpiritualem ſolius voluntatis de objecto venereo illicito, quam non comitatur ulla delectatio ſenſibilis interna, vel externa, illicitam eſſe, etiam ſecluſo quolibet periculo. Et concluſio intelligitur, etiamſi ex parte objecti præſcindatur malitia moralis. Nam etſi ex parte objecti non detur formaliter malitia moralis, datur tamen ex parte delectationis, ut explicatum ſuprà *art.* 1. *præmiſſo quarto*, *n.* 28. *& art.* 2. *concluſione* 2. *&* 3. Et ita docet P. Vaſquez 1. 2. *diſp.* 115. *c.* 2. *num.* 4. in ſecunda parte concluſionis, ſi attentè legatur, & P. Thom. Sanch. *lib.* 1. *ſum. c.* 2. *nu.* 16. & plures alii. Nec vidi aliquem Authorem, qui teneat concluſionem oppoſitam.

110 Probatur primò. Gaudere, ſeu complacere de pollutione, ſodomia, beſtialitate à ſe anteà commiſſis, quamvis ſine delectatione ſenſibili, & quantumvis ab illis turpibus objectis præſcindas malitiam moralem, notabilem difformitatem habet contra virtutem caſtitatis: ipſo enim rationis ductu docemur, caſtitati valdè opponi, non ſolùm gaudere de actu ſodomitico, ut malo, ſed & de illo actu materiali.

111 Probatur ſecundò. Non minus peccat contra caſtitatem, qui gaudet de actu materiali ſodomitico, etiam abſque delectatione ſenſibili, quàm contra charitatem, qui gaudet de vulneratione Petri facta ab amente, ut eſt noxia Petro: hic peccat ſaltem contra charitatem: ergo ille contra caſtitatem. Major patet. Nam quamvis gaudium de illa vulneratione Petri ex parte objecti non ſit malum moraliter, nam objectum eſt actio mentis facta ſine libertate, adhuc charitas præſcribit, ut de illa non gaudeas, quia ſic gaudes de malo Petri. Et cùm dicitur, *ut eſt noxia Petro*, ſignificatur modus ſe tenens ex parte gaudii, ut explicatum eſt ſuprà *num.* 18. Nam ex parte ipſius objecti adæquatè diſtincti à delectatione, ſolùm ſe tenet actio amentis, quæ non includit malitiam moralem. Ergo quamvis actus ſodomiticus materialiter ſumptus, & præſciſus à malitia morali, hanc non contineat formaliter, adhuc caſtitas præſcribit, ut de illo non gaudeas, ſive non complaceas ullo modo.

112 Quòd ſi majorem negare velis, da diſparitatem. Quam non invenies. Nam ſi propter aliquid ea delectatio interna de actu ſodomitico materiali licita eſſet, non aliud eſſet, niſi quia actus materialis ſodomiticus, qui eſt objectum delectationis, non includit formaliter malitiam moralem ex parte objecti: ſed neque gaudium de vulneratione Petri facta ab amente habet formaliter (immò nec realiter) malitiam moralem: ergo vel in neutra, vel in utraque delectatione malitia moralis admittenda eſt.

113 Idem argumentum efformare potes de conculcatione Euchariſtiæ facta ab amente; de qua ſi gaudeas, non gaudes de objecto in ſe malo moraliter, cùm nulla actio amentis ſit moraliter mala. Religio tamen, quæ reſpicit actus internos, præſcribit, ne complaceas in conculcatione Euchariſtiæ. Deinde ſi mente concipias copulam fornicariam cum ſancta virgine cœlis fruente; etiam præſciſa malitia morali, & abſque delectatione ſenſibili complaceas in illa, ipſo rationis ductu agnoſcis, te irreligioſum eſſe; cùm vel intellectus horreat cogitare: ergo quamvis objectum non ſit formaliter malum, delectatio eſt mala moraliter, & Religio præſcribit, ne ad talem delectationem, vel complacentiam audeas.

114 Probatur tertio. Nam non præcepto Decalogi interdicitur quodlibet deſiderium, etiam inefficax, uxoris alienæ, ſive (ut omnes Fideles intelligunt) cujuslibet alterius complicis ad actum venereum aſſumpti extra matrimonium, ut dixi ſuprà *num.* 57. ergo interdicitur deſiderium inefficax copulæ fornicariæ, ſodomiticæ, &c. quantumvis ex parte objecti præſcindas malitiam moralem, & ſecluſa delectatione ſenſibili: ergo etiam complacentia ſpiritualis voluntatis (etiam ſecluſa delectatione ſenſibili) de actu ſodomitico materialiter ſumpto, & præſciſa ab eo malitia morali, jure naturæ interdicitur. Probatur conſequentia. Nam majoris malitiæ eſt complacentia, quàm deſiderium, cæteris paribus, ut explicui ſuprà, præcipuè *numer.* 58. Deſiderium enim fertur ad objectum, ut futurum; complacentia autem ad idem objectum cogitatum, ut præſens: & cæteris paribus, pejus eſt affici ad objectum venereum, ut præſens, quàm ad objectum, ut futurum.

Cir-

Digitized by Google

115 Circà ſecundum ſenſum dicendum eſt tertiò. Delectatio interna ſenſibilis (quo nomine intelligitur actus appetitus corporei, vel actus voluntatis aſſociatus actui appetitus corporei) de objecto venereo, quod hic & nunc tibi eſt illicitum, etiam præciſa habitudine ad commotionem ſpirituum, illicita eſt. Hanc concluſionem omnes admittunt; quia licèt plures ſolùm recurrant ad habitudinem, qua delectatio interna refertur ad commotionem ſpirituum; nullus tamen eorum admittit, licitum eſſe gaudium ſpirituale (cui ea commotio deeſt) de actu ſodomitico, de copula cum non ſua, &c. ergo etiam præſciſa habitudine ad commotionem, aliam inveniunt rationem malitiæ.

116 Hæc concluſio probatur illis duobus argumentis primo, & ſecundo, quibus *capitul.* 3. *articul.* 3. probatum eſt, delectationem ſenſibilem internam de objecto venereo eſſe graviter illicitam. Quæ argumenta cùm non deſumantur à commotione ſpirituum, ſed aliunde, conſtat, eas delectationes ſenſibiles internas, etiam præſciſa habitudine ad commotionem ſpirituum, eſſe graviter illicitas.

117 Primo quidem, quod deſumitur à paritate, vel potiùs à majoritate rationis, quæ fortiùs militat in delectatione, quàm in deſiderio inefficaci copulæ illicitæ, quod Chriſtus interdicit in Evangelio.

118 Secundo, quod deſumitur à difformitate, quam habet ex ſe delectatio interna ſenſibilis de copula ſodomitica, v.gr. cum virtute caſtitatis. Quæ ratio præſcindit ab habitudine ad prædictam commotionem.

119 Probatur tertiò. Sed delectatio venerea interna non aliunde eſſet illicita, niſi quia excitat commotionem ſpirituum, fieret, quòd conjugatus abſque culpa lethali delectaretur internè delectatione venerea de copula ſodomitica, vel de copula cum non ſua: hoc eſt manifeſtè falſum; cùm conjugato erga alienam fœminam nihil ſpeciale liceat, quàm cæteris hominibus: ergo delectatio interna venerea aliunde eſt illicita, quàm à commotione ſpirituum, quam cauſat, ſive independenter ab illa. Probatur major. Commotio ſpirituum in conjugato non eſt graviter illicita, etiam in abſentia propriæ conjugis: ergo non eſt graviter illicita delectatio interna ex eo, quòd cauſet talem commotionem; non enim poteſt eſſe illicita, quia cauſet commotionem licitam: ſi enim in cæteris hominibus licita eſſet commotio ſpirituum genitalium, non eſſet ratio, ob quam delectatio interna eſſet illicita propter excitationem talis commotionis.

120 Dices. Cùm conjugatus delectatur moroſè de actu ſodomitico, ea commotio ſpirituum genitalium illi correſpondens etiam eſt graviter illicita; commotio enim ſpirituum deſumit malitiam, & ſpeciem ab objecto cogitatio intra genus luxuriæ: atque adeò ea delectatio moroſa interna de actu ſodomitico, quæ excitat commotionem graviter, illicita eſt.

121 Hæc tamen reſponſio nullius momenti eſt. Primò. Nam in ſententia Caramuelis ea non habet locum. Aſſerit enim Caramuel (ut videbis *diſputat.* 44 *cap.* 1.) commotionem ſpirituum, & delectationem externam non ſpecificari ab objecto cogitato, atque adeò cogitationem veneream, & delectationem internam ſolùm per accidens aſſociari cum delectatione externa: ergo cùm prædicta commotio in conjugato non participet malitiam ab objecto cogitato etiam intra genus luxuriæ, non eſt unde illicita ſit in tali conjugato.

122 Secundò. Nam etiam in vera ſententia admittente commotionem ſpirituum, & delectationem externam participare malitiam per ordinem ad objectum cogitatum, ſaltem intra genus luxuriæ, quam tuemur *diſput.* 44. adhuc retinet argumentum eandem vim. Dum enim dicis, delectationem internam non habere malitiam aliam, niſi propter commotionem ſpirituum genitalium, quam cauſat; interrogo, quare conjugato non licet delectari interna delectatione venerea de copula ſodomitica cogitata? Et juxta tuam ſententiam dices, id ita eſſe, quia ea delectatio interna excitat commotionem ſpirituum illicitam. Inquiro rurſus, cùm fatearis, conjugato (ſecluſa delectatione interna de objecto vetito) licitam eſſe commotionem ſpirituum; unde probas, in hoc eventu, illam commotionem eſſe illicitam conjugato? Si dicas, ex delectatione interna, circulum committis. Si dicas, ex objecto motivo delectabilitatis copulæ ſodomiticæ: ergo ſi hoc objectum motivum delectabilitatis ſodomiticæ ſufficit ad dandum malitiam delectationi exteriori, à fortiori ſufficit ad dandam malitiam ipſi actui delectationis internæ attingentis intrinſecè illam. Nam objectum formale motivum, quod inficit malitia actum externum, ad quem refertur extrinſecè, prius inficit malitia actum internum, qui attingit illud intrinſecè. Dicendum ergo eſt, delectationem internam veneream de actu ſodomitico eſſe illicitam in conjugato, etiam alio titulo, quàm commotionis ſpirituum: ergo & in non conjugato.

123 Probatur quartò contra Caramuelem, & omnes eos, qui admiſerint parvitatem materiæ in delectatione venerea. Certiſſimum eſt, peccare lethaliter eum, qui delectatur delectatione interna venerea de copula ſodomitica: atqui admiſſa parvitate materiæ, poteſt contingere, quod objectans ſe internè de copula ſodomitica, habeat commotionem parvam: ergo non ideò peccat lethaliter ille, quia delectatio interna cauſat commotionem ſpirituum. Conſequentia patet. Quis ſi peccaret ea delectatione interna propter commotionem, impoſſibile eſſet, quod propter commotionem venialem peccaret lethaliter. Minor etiam patet. Nam admiſſa parvitate delectationis venereæ, non eſt cur illa negetur in frigidis, & ſenibus, quantumvis oblectantibus ſe in copula contra-naturali, vel naturali. De majori autem quis dubitabit contra ſenſum communem omnium fidelium?

124 Probatur quintò. Si delectatio venerea interna non haberet aliam malitiam, niſi quæ provenit ex eo, quòd commovet ſpiritus genitales, ſequeretur, quòd omnes delectationes internæ venereæ eſſent æqualis malitiæ, ubi commotiones ſpirituum ſunt æquales. Unde ulterius fieret, quòd delectatio interna de actu ſodomitico, aut beſtiali cogitato, non excederet in malitia delectationem internam de copula fornicaria cogitata: quod ex terminis patet eſſe abſurdum. Sequi verò probatur. Nam implicat, quod ab æqualibus procedat inæqualitas: ſed delectationes internæ ſunt inæquales in malitia, & commotiones ſunt æquales: ergo implicat, quòd inæqualitas malitiæ, quæ eſt in duplici delectatione interna, procedat dumtaxat à commotionibus: ergo aliquid malitiæ eſt in delectationibus internis, quod non procedat à commotionibus: ergo falſum eſt, quòd tota malitia delectationis internæ deſumatur per ordinem ad commotionem ſpirituum.

CAPUT V.

Satisfit Objectionibus.

125 Oppones primò id commune argumentum, quod Caramuel dicit fortiſſimum. In die Veneris licèt delectari de eſu carnium, quamvis eſus carnium ſit prohibitus in die Veneris, ergo licet delectari de fornicatione, vel ſodomia, licèt prohibita ſit fornicatio, vel ſodomia. Cui argumento non aliam ſolutionem exhibet, niſi quòd delectatio de fornicatione ob commotionem ſpirituum eſt inchoata pollutio: delectatio autem de eſu carnium non eſt inchoata comeſtio, ut retuli *cap.* 1. *num.* 3. ergo ſi hujus argumenti non eſt alia ſolutio, dependet neceſſariò ſolutio à commotione ſpirituum, & ita delectatio non erit illicita independenter à commotione ſpirituum.

126 Reſpondetur, exhiberi poſſe ſolutionem independenter à commotione. Ideò in die veneris comeſtionem carnium eſſe illicitam, & delectationem de eſu carnium cogitato eſſe licitam; quia præceptum Eccleſiæ prohibet comeſtionem realem, & non prohibet delectationem de eſu carnium cogitato. Ideò autem fornicationem ſimul, & delectationem de illa cogitata eſſe illicitas; quia virtus caſtitatis non ſolùm inhibet fornicationem realem, ſed etiam delectationem quamlibet de illa cogitata, ut patet *ex cap.* 3 *art.* 3 Item ideò illicitam eſſe delectationem de venere cogitata, & non eſſe illicitam delectationem de eſu carnium cogitato; quia Chriſtus in Evangelio interdicit mœchationem cordis, quæ conſiſtit in deſiderio, & delectatione, ut conſtat *ex cap.* 3. *art.* 3. Eccleſia autem non interdicit comeſtionem cordis.

127 Oppones ſecundò. Gaudere de pollutione in ſomnis contingente, ſecluſa delectatione ſenſibili, & periculo ulterioris lapſus, non eſt illicitum, ut expreſſit P. Thom. Sanch. *lib.* 1 *ſum cap.* 2 *num.* 18. cum aliis: ergo ſimiliter licebit gaudere de actu ſodomitico in ſomnis exercito, ſecluſa delectatione ſenſibili, & periculo.

128 Reſpondetur, quoſdam Authores probabiliter reperire diſcrimen inter pollutionem in ſomnis habitam ex naturali fluxione, & concubitum fornicarium, aut ſodomiticum etiam in ſomnis exercitum. Pollutionem enim ex naturali fluxione in ſomnis contingentem dicunt eſſe naturalem quandam evacuationem ad inſtar ſudoris: & ita de illa poſſe gaudere, ſecluſis delectatione ſenſibili, & periculo ulterius lapſus. Quod non contingit in actu ſodomitico in ſomnis, aut in ebrietate exercito, cùm non ſit naturæ evacuatio. Licèt ergo id admittatur in pollutione, in cæteris non eſt admittendum. Aliud eſt, ſi quis agnoſceret in illo actu ſodomitico in ſomnis exercito aliquam rationem boni, verb. gr. utilitatis ad valetudinem. Delectari enim in ea ratione boni, non eſt illicitum. Delectari autem etiam gaudio ſpirituali de pollutione, non ut evacuatione naturæ, neque ut commoda valetudini, ſed de illa, ut venereè delectabili, nemo admittit licitum, nec admittere poteſt, propter dicta, ſicut neque de ſodomia, ut delectabili.

129 Oppones tertiò. Gaudere de copula conjugali, qualiter gaudet viduus, ſemotis delectatione ſenſibili, & periculo lapſus, non eſt illicitum, ut admittit P. Thom. Sanch. *lib.* 9. *de Matrimon. diſp.* 47. *nu.* 1. cum communi ſententia. Idque non ob aliam rationem verum eſt, niſi quia objectum ejus gaudii eſt licitum: ſed cùm quis gaudet de actu ſodomitico materialiter ſumpto, & præſciſa per intellectum malitia morali ex parte objecti, eſt licitum, quatenus non eſt formaliter affectum malitia morali: ergo ſimiliter licebit gaudere de actu ſodomitico, præſciſa ab eo malitia morali, ſemotis delectatione ſenſibili, & periculo.

130 Reſpondetur diſtinguendo majorem: quia objectum ejus

gaudii eſt licitum [poſitivè, & ſecundùm ſe, [concedo; quia eſt licitum [negative, vel ex ſomno, & inadvertentia, &c.] nego. Diſtinguo etiam minorem: eſt illicitum [poſitivè,] nego; eſt illicitum [negativè,] concedo. Objectum, quod in ſe eſt malum moraliter, & præſcinditur à malitia morali, dicitur negative licitum, id eſt, non formaliter illicitum. Non tamen eſt poſitivè licitum; quia ut tale ſit, non ea præciſione, ſed ea ſe debet eſſe licitum. Ideò ergo ille actus vidui eſt licitus, quia actu conjugalis ſecundùm ſe eſt licitus poſitivè; non quia caret malitia ob inadvertentiam, vel ſomnum, &c. neque quia caret formaliter malitia, id eſt præciſione; hæc enim ſolùm dat eſſe negativè licitum.

131 Diſparitas autem inter utrunque eſt, quòd non adverſatur caſtitati gaudere de actu venereo, qui ſecundùm ſe licitus ſit, ſecluſis delectatione ſenſibili, & periculo. Adverſatur autem caſtitati, gaudere etiam gaudio ſpirituali voluntatis (& ſecluſis delectatione ſenſibili, & periculo,) de actu ſodomitico, beſtiali, fornicario, & quovis alio ſecundùm ſe illicito, quantumvis ab eo præſcindatur intentionaliter malitia moralis, ut conſtat ex capite præcedenti.

132 Oppones quartò. Ut gaudium de objecto venereo ſit malum moraliter (ſecluſa delectatione ſenſibili, & periculo lapſus) requiritur, quòd objectum ſit ſecundùm ſe illicitum: ergo ut illud gaudium hìc, & nunc ſit peccatum, requiritur, quòd intellectus advertat, illud eſſe illicitum. Sed dum præſcinditur ab eo malitia moralis, non advertitur, illud eſſe illicitum ſecundùm ſe: ergo dum præſcinditur ab eo malitia moralis, illud gaudium non eſt peccatum.

133 Pro ſolutione notandum eſt, in caſu ejus gaudii ſolere concurrere tres actus intellectus. Primum, qui præſcindit objectum venereum à malitia morali. Secundum, qui cognoſcit objectum venereum adæquatè, & ſine præſciſione, qui actus advertit ad malitiam moralem objecti. Tertium, qui conſequitur ad ſecundum, eſt, qui advertit malitiam delectationis, vel gaudii de objecto venereo ſecundùm ſe malo. Concurrentibus his tribus actibus gaudium de eo objecto venereo eſt malum moraliter; non quidem ea parte objecti præciſe, quia ab eo præſcinditur malitia per primum actum intellectus: ſed quia gaudium advertitur eſſe malum moraliter, eo quod per ſecundum actum cognoſcitur, objectum eſſe ſecundùm ſe malum moraliter; & inde arguitur, & advertitur per tertium actum, gaudium de objectu venereo ſecundùm ſe malo, eſſe malum moraliter.

134 Reſpondetur ergo concesſo antecedenti, & prima conſequentia, quæ gerit vicem majoris reſpectu ſyllogiſmi ſubingredientis. Et minorem diſtinguo: Dum præſcinditur ab eo malitia moralis, non advertitur [per actum præſcindentem,] illud eſſe licitum ſecundùm ſe, concedo; non advertitur [per alium actum, nempe ſecundum,] eſſe illicitum ſecundùm ſe nego. Quod patet ex dictis.

135 Oppones quintò. Qui gaudet de fornicatione ſecundùm rationem copulæ abſtrahentem à fornicaria, & conjugali (ſecluſis delectatione ſenſibili, & periculo) non peccat; cùm ratio communis copulæ abſtrahentis à conjugali, & fornicaria non ſit objectum ſecundùm ſe malum; non enim poteſt habere id prædicatum, à quo abſtrahit: ergo qui eodem modo gaudet de fornicatione, præſciſa malitia morali, non peccat. Probatur conſequentia. Perinde enim eſt gaudere de objecto, à quo præſcinditur malitia per præſciſionem, atque de objecto, à quo præſcinditur malitia per abſtractionem.

136 Reſpondetur, improprium eſſe modum loquendi ejus, qui vocat gaudium de fornicatione illud, quod habetur de copula in communi, ut abſtrahit à fornicaria, & conjugali. Quomodo enim gaudet de fornicatione, qui gaudet de objecto abſtrahente à fornicatione? Itaque copula in communi, ut abſtrahit à fornicaria, & conjugali, non eſt illicita ſecundùm ſe; atque adeò non poteſt dari advertentia rationis, quæ advertat, illam eſſe abſolutè illicitam. Quo pacto concedo antecedens, & nego conſequentiam. Ad cujus probationem nego antecedens aſſumptum. Eſt enim manifeſtum diſcrimen. Nam per præſciſionem agnoſci poteſt fornicatio, & ſodomia adæquatè conſtituta in eſſe talis, quamvis non cognoſcatur malitia moralis, quæ eſt extra ejus eſſentiam; cùm ad conſtitutivum malitiæ moralis requiratur libertas, & advertentia rationis, quæ ſunt extra conſtitutivum fornicationis, & ſodomiæ, vel adulterii materialis. At verò per abſtractionem, qua abſtrahitur copula, ut ſic à fornicaria, & conjugali, non cognoſcitur adæquatum conſtitutivum fornicationis, ut talis. Atque adeò, qui gaudet de copula in communi, non gaudet de fornicatione. Sicut ergo licitum eſt gaudere gaudio ſpirituali voluntatis (ſecluſis delectatione ſenſibili, & periculo) de copula conjugali præterita, vel futura, ut cum P. Thom. Sanch. *lib. 9. de Matrimon. diſputation.* 7. tenet communis ſententia; ita etiam licet eodem modo de copula in communi, quæ non includit potiùs fornicariam, quàm conjugalem; immò utranque formaliter excludit.

137 Ad extremum rogabis, an ſint certæ tres ſtatutæ concluſiones? Si enim dixerimus, duntaxat eſſe probabiles; arguet Caramuel, & opponet, probabilem non impugnari probabilibus, neque probabilitatem unius tolli per probabilitatem oppoſitæ.

138 Reſpondeo, primam concluſionem eſſe metaphyſicè evidentem, ut conſtat *ex capit. 3. articul. 2. concluſione 1. numer.* 33. & conſtabit amplius *ex diſputatione ſequenti*. Circà duas alias concluſiones, cùm nullus Author aſſeruerit oppoſitam, non gravabor concedere, eas duas aſſertiones certas eſſe. Maximè quia exiſtimo, fundamenta harum aſſertionum, ſaltem aliqua, eſſe moraliter certa. Deinde quidquid ſit de certitudine mearum aſſertionum, affirmo, oppoſitam non eſſe probabilem. Illa enim non eſt probabilis, cujus fundamentum eſt leve, vel nullum: atqui ſic ſe habent oppoſitæ aſſertiones: dicendum ergo eſt, eas non eſſe probabiles. Et primò quidem fundamento authoritatis carent, cùm nullus Author eas aſſeruerit fundamento etiam rationis; nullum enim producit Caramuel; nullum ex ejus ſcriptis colligitur. Et hinc patet, practicè eſſe certò falſas, ut conſtat *diſp. 10. num.* 25.

CAPUT VI.

An, & quo ſenſu dici poſſit, delectationes moroſas inefficaces eſſe bonas, vel malas pro bonitate, vel malitia motivi?

139 CAramuel relatus *capit. 1. numer.* 8. citat Carolum Malletum, qui aſſeruit, propoſitionem in proximo titulo propoſitam: atque, nomine delectationis moroſæ inefficacis intelligi à Malleto, non delectationem corpoream, ſed purè ſpiritualem, nempè ſolius voluntatis: hancque, etſi de objecto venereo, eſſe poſſe bonam, vel malam pro qualitate motivi. Hunc autem non eſſe ſenſum, in quo is Author loquitur, conſtabit ex dicendis.

140 Primùm itaque adverte, hoc aſſertum accepiſſe Malletum ex Sayro *in Clavi lib. 8. capit. 7 numer.* 11. ut ipſe Malletus *ibid.* citat. Unde credendum eſt, locutum fuiſſe in eodem ſenſu, quo Sayrus. Hic autem loco citato ſic aſſerit. [Delectatio moroſa de ipſa cogitatione, aliquando bona eſt, aliquando mala, aliquando vana, & inutilis. Sic Cajet.... Delectatio tunc bona eſt, quando quis lecturus, aut concionaturus delectatur de argumentis, & rationibus ſubtiliter excogitatis contra res turpes, & inhoneſtas. Mala verò eſt, & mortalis, quando quis ita verſatur in iſtis cogitationibus, ut incurrat exinde probabile periculum peccati.] Sayrus autem non affert eam rationem, quam Malletus, nempe id ita eſſe, quia malitia delectationis non ſumitur ab objecto, ſed à motivo.

141 In eodem ſenſu, & eodem modo locutus eſt Bonacina *de Matrim. quæſt. 4. punct. 8 numer.* 4. his verbis: [Delectatio moroſa de ſola cogitatione rei illicitæ non eſt ex ſe peccatum. Ita communiter DD. cum S. Thom. 1. 2. *quæſt.* 74 *art.* 8. Ratio eſt, quia delectatio eſt actus inefficax, qui bonitatem, & malitiam ſumit ex motivo, ut ſuppono: ergo hujuſmodi delectatio non eſt mala ex ſe.] Addit deinde *num.* 5 in ſecunda propoſitione: [Delectatio de re turpi, & mala, eſt mala juxta motivum ipſius delectationis, ſeu juxta *rationem formalem*, ratione cujus delectatio fertur in objectum. Ratio eſt, quia delectatio cùm ſit actus inefficax, totam ſuam bonitatem, & malitiam ſumit à motivo: ſi ergo motivum eſt malum, mala eſt delectatio; ſicut etiam eſt bona, ſi bonum eſt motivum; & eſt venialis, ſi motivum eſt otioſum.]

142 In quibus notabis primò, Sayrum ſolùm loqui de delectatione in ipſa cogitatione, non vero de delectatione in objecto venereo. In quo ſenſu fortè loquitur Malletus, cùm pro ſua aſſertione citet Sayrum. Quod ſi aliud intendit, illum malè citat.

143 Notabis ſecundò, Bonacinam loqui tum de delectatione in cogitatione, tum de delectatione in re turpi. Quis autem ſit ſenſus ejus propoſitionis, quòd [malitia delectationis non deſumitur ab objecto, ſed à motivo;] ex duplici capite colligitur. Primò enim, quaſi non eſſet contentus eo dicendo modo, *eſt mala juxta motivum delectationis*; & quaſi ita impropriè locutus eſſet, addidit: *Seu juxta rationem formalem, ratione cujus delectatio fertur in objectum*. Aſſerit igitur, delectationem eſſe malam, quando mala eſt ratio formalis, ſub qua delectatur. Secundò colligitur ſenſu verborum ex ipſis exemplis, quæ proponit. Ait enim, delectationem de fornicatione eſſe malam, *ſi ex affectu carnali capiatur*; non autem eſſe peccatum mortale, ſi delectatio capiatur *de ſubtili aliquo modo, & ex dexteritate, quam quis ingenioſè adhibuit* in opere peccaminoſo.

144 Vocat ergo Bonacina motivum, ſive rationem formalem delectationis, eam rationem boni præciſam, ad quam præciſè fertur delectatio. Ideò aſſerit, delectationem eſſe bonam, ſi motivum eſt bonum; id eſt, ſi feratur delectatio ad rationem præciſam boni ibi relucentem, quæ ſic præciſa ſit moraliter bona. Qui modus loquendi non eſt bonus, eo quod multam poteſt parere æquivocationem. Adhuc tamen rectè explicatus veriſſimus eſt.

145 Hæc

145 Hæc ergo ſine dubio eſt menſis Malleti. Nam cùm ipſe generaliter loquatut de delectationibus moroſis inefficacibus, & non de ſolis ſpiritualibus, ut vult Caramuel, abſurda eſſet ejus propoſitio, ſi in ea nniverſalitate terminorum admitteretur. Eſſe enim delirium aſſerere, eſſe bonam moraliter delectationem moroſam ſenſibilem de ſodomia, propter deponendam triſtitiam cordis, qua quis afficiebatur; qui finis ex ſe bonus eſt. Intelligendus ergo eſt, & benignè interpretandus in eo ſenſu explicato, in quo loquitur Bonacina: cùm ſenſus à Caramoele traditus non componatur cum ea univerſalitate terminorum, qua loquitur prędictus Malletus.

146 Ideò autem oportuit hæc adnotaſſe, ne in materia tam graviter tangente conſcientiam ſit æquivocatio, vel detur anſa errandi. Nec vitio carent ſcripta eorum, qui in tam gtavibus materiis terminis utuntur æquivocis, qui errandi occaſionem facilè tribuunt: præcipuè in hac ætate, in qua nonnulli Theologi diſcurrunt venaturi aliquod Authoris verbulum, nnde laxam aliquam concluſionem eliciant: quaſi quodlibet ſcriptoris verbum ſit principium ſolidum ad cujuſvis aſſertionis moralis probabilitatem. Nec deeſt exemplum in re præſenti, in qua citatut Sayrus pro omni delectatione moroſa inefficaci, cùm ipſe ſolùm loquatur de delectatione in ſola cogitatione, non verò in objecto turpi.

DISPUTATIO XLII.

An detur delectatio ſpeculativa de actu venereo: quæ, & qualis ſit, & an ſit illicita? Ubi etiam de cogitatione objecti venerei ſpeculativa, & practica.

CAPUT PRIMUM.

Proponuntur aſſerta quædam Caramuelis.

1 DAri delectationes ſpeculativas internas de re venerea, affirmat Caramuel *diſputat. 67 in Regul. numer.* 1023. his verbis: [Hæc (delectatio interior) eſt duplex, ſpeculativa, & practica. Hanc ſubdivido in efficacem, & inefficacem. Sanè hæc diſtinctio omninò admittenda, vel invitis nonnullis, qui pingui mente philoſophati, omni damnanda putant, quæ dicta altius.] Ne ergo damnemus has diviſiones, ne pingui mente dicamur philoſophari.

2 Audiamus tamen definitiones eorum. Procedens ergo ad definiendam delectationem ſpeculativam, ſic ait *numer.* 1024. [Tunc intellectus, & phantaſia verſantur circà objecta ſpeculativè, quando naturas rerum ſpeculantur in communi, puta eſſentiam ſenſualitatis, in quo conſiſtat ratio vindictæ, quomodo fiat ſpirituum carnalium alteratio. Tunc operans operatur practicè, quando habet executionis intentionem.] De definitione delectationis ſpeculativæ nihil aliud habet. In definitione autem delectationis practicæ perſiſtit *numer.* 1025. ajens: [Delectationes interiores practicas, ſeu intentiones abſolutas, ſumere ſpeciem à toto objecto. Ubi pro eodem nſurpat delectationes interiores practicas, atque inteutiones abſolutas efficaces.

3 Hæc tamen malè definiri oſtendo. Nam cùm delectationem ſpeculativam definire deberet, ſolùm definit ſpeculationem intellectus, & phantaſiæ, non antem delectationem, ut patet in verbis prioribus.

4 Simili vitio laborat diviſio delectationis interioris. Nam *ibid. num.* 1023. ait: [Delectatio interior eſt illa, quæ independenter ab omni ſenſu exteriori operatur: & hæc eſt duplex, phantaſia, & intellectus.] Delectationem interiorem eſſe actum phantaſiæ, aut intellectus, quis aſſeruit; cùm delectatio interior ſit actus appetitus corporei, vel voluntatis.

5 Dices, ſubintelligi, quòd ea ſit delectatio ſpeculativa, quæ ſubſequitur actum ſpeculativum intellectus, & phantaſiæ, quique delectantur de eſſentia ſenſualitatis in communi, & de modo, quo fit ſpirituum carnalium altetatio. Sed licèt hæc ſit ejus mens, tamen non exponit, ut deberet. Præterea quia circà eſſentiam ſenſualitatis in communi poteſt verſari delectatio practica; qui enim copulam carnalem, non diſtingnendo iſtam, vel illam, mente revolveret, poſſet ſenſibiliter delectari de illa per notabilem ſpirituum carnalium commotionem. Hanc autem non eſſe delectationem ſpeculativam, evidens eſt ex Caramuele, qui hanc delectationem fatetur illicitam: ſpeculativam autem affirmat licitam.

6 Quòd autem delectetur de copula in communi ille, qui delectatur de copula non diſtinguendo iſtam, vel illam, patet; quia qui non diſtinguit iſtam, vel illam, non cognoſcit differentias: & ubi non attinguntut differentiæ, ſolùm attingitut ratio communis. Et præterea, nam (ut oſtendi *diſputat.* 14. *Logicæ*) nihil aliud eſt ratio univerſalis, quàm plura confusè cognita: cognoſcuntur autem confusè, quando intellectus non diſtinguit unum ab alio. Deinde per hunc conceptum *Aliqua copula*, fieri abſtractionem, & conceptum univerſalem, ibidem oſtendi *capitul.* 3. Unde qui delectaretur de aliqua copula non diſtinguendo iſtam, vel illam, delectaretur utique de copula in communi.

7 Sed magis miraberis, quòd delectationem practicam definiat eſſe intentionem efficacem; quaſi omnes actus inefficaces excludat à conceptu delectationis practicæ. Et ratio admirationi eſſe poteſt. Nam cùm ex una parte dentur actus inefficaces, qui ſint delectationes moroſæ ſenſibiles iu re venerea, quas eſſe illicitas, negare non poteſt Caramuel; & ex alia parte admittat, ut mox citabimus, nullam delectationem ſpeculativam eſſe illicitam, fiet, dari delectationes moroſas ſenſibiles in re venerea, quæ non ſint illicitæ, nempe delectationes per modum deſiderii inefficacis, modo ſuprà explicato; utpotè quæ à numero delectationum practicarum excludantut.

8 Quod autem delectationes venereas inefficaces admittat Author, videtur colligi ex verbis citatis numero primo. Et *ex Theol. fund. nu* 1650 *fund.* 57. illis verbis: [Addo, cognitionem illam ſpiritualem, quam concomitatur delectatio moroſa ſenſibilis, ex commotione humorum ſeminalium inbnaſcens, eſſe peccatum mortale, etiamſi nolis libidinem actu externo complere, etiamſi nolis tangere perſonam, quam cogitas.].

9 Sed ſciendum juxta Caramuelem, delectationem externam peccaminoſam non dari, niſi detur intentio efficax talis delectationis externæ, ſeu commotionis ſpirituum. Atque ita licèt quis inefficaciter velit fornicationem, vel actu interno inefficaci delectetur de illa, datur tamen actus efficax, qui talis eſt reſpectu commotionis ſpirituum carnalium, ſive delectationis externæ. Unde idem actus poteſt eſſe inefficax reſpectu fornicationis, & efficax reſpectu delectationis externæ ex commotione ſpirituum carnalium exortæ. Id enim indicaſſe videtur *diſput.* 67. *in Regul. numer.* 1041 [Si quærimus moroſæ delectationis, quà peccaminoſæ, directam cauſam, reperiemus eſſe aſſenſum in illam, non aliam.] Nec alia ratione ſaluari poteſt, quod delectatio inefficax de copula illicita ſit etiam intentio efficax, niſi ponatut eſſe efficax reſpectu commotionis ſpirituum, & delectationis externæ.

10 Retine ergo mente ſecundùm Caramuelem, non eſſe delectationem practicam, niſi quæ eſt intentio efficax, vel actus libidinoſi exterius completi, vel ſaltem delectationis externæ intra corpus exercitæ ex commotione ſpirituum obortæ.

11 Delectationes ſpeculativas nihil continere illicitum, affirmat *ibid. num.* 1033. in hæc verba. Dico tertiò, delectationes merè ſpeculativas ex ſe non eſſe peccaminoſas. Dixi *ex ſe*, quia cognita ſpeculantis fragilitate eſſe poſſent peccaminoſæ ratione periculi alicujus. Sic laudabilitet Doctores, Ethici, Medici, Patres ſancti peccatorum eſſentias contemplati adhibuerunt remedia, & documenta utilia:] Quid eſt, *Sic?* habendo delectationes merè ſpeculativas? Sed nunquid idem eſt contemplari, & delectari? Nunquid Patres, quia contemplati fornicationem ad medelam, delectati ſunt de illa? Nunquid ad tradenda documenta utilia contra fornicationem, neceſſe eſt delectari de illa vel ſpeculativè? Quomodo ergo hic Anthor confirmat, delectationes merè ſpeculativas non eſſe peccaminoſas ex eo, quod PP. & Sancti laudabiliter ſpeculati ſint; cùm ad ſpeculationem non debeat conſequi neceſſariò ulla delectatio?

CAPUT II.

Quid ſit delectatio practica, quid ſpeculativa?

12 ADmittimus hæc nomina delectationis practicæ, & ſpeculativæ, ut obſequamur Caramueli; & quia aliqui Recentiores aliquando uſurpant. Cùm tamen practicum, & ſpeculativum ſint differentiæ actuum potentiæ cognoſcitivæ, non poſſunt ea duo prædicata convenire delectationis internæ, quæ eſt actus potentiæ appetitivæ, niſi impropriè, & per denominationem extrinſecam ab actibus cognoſcitivis, quos ſequentur actus potentiæ appetitivæ. Unde delectatio ſpeculativa dicetur, quæ ſequitur actum ſpeculativum intellectus, vel ſenſus interni; & delectatio practica, quæ ſequitur actum cognoſcitivum practicum.

13 Rurſus actus practicus, & ſpeculativus differunt ex modo cognoſcendi objectum. Practicus enim dictat modum, quo objectum faciendum eſt. Speculativus autem ſiſtit in contemplatione objecti, nec progreditut ulterius, ut doceat, ſive dictet modum operandi.

14 Cùm autem hæc nomina applicantur actibus venereis, non cum eo rigore philoſophico uſurpantur. Quamvis enim cognitio non doceat modum, & media, quibus copula, vel delectatio exercenda eſt, ſed conſideret delectabilitatem objecti eo modo, quo moveat, & alliciat voluntatem ad delectationem, deſiderium, vel realem conſecutionem copulæ carnalis, dicitur actus practicus: ſi autem ex modo cognoſcendi non alliciat voluntatem ad eas actiones, dicitur ſpeculativus.

15 Igitur formalioribus terminis dices, cognitionem practicam in re venerea dici illam, [Quæ cognoſcit objectum venereum modo

delectabili, & provocante, & ut quid ſuæ carni delectabiliter conveniens.] Explicatur autem per plura verba, quia alia aliorum vim, & ſenſum exponunt. Et per ea verba, *ut quid ſuæ carni delectabiliter conveniens*, ſatis declaratur, loqui definitionem de cognitione provocante ad delectationem ſenſibilem. Unde cognitio, quæ allicit ad effectum ſpiritualem, approbativum duntaxat, & non venereum, non eſt practica. Cognitio ſpeculativa in re venerea erit. [Quæ cognoſcit objectum venereum delectabile, ſed non modo delectabili:] id eſt, non provocante ad delectationem ſenſibilem. Similiter delectatio practica dicetur, [Quæ fertur in objectum delectabile eo modo, quo per actum cognoſcitivum practicum cognoſcitur.] Delectatio ſpeculativa, [Quæ fertur in objectum delectabile eo modo, quo per actum ſpeculativum cognoſcitur.

16 Objectum delectabile poſſe utroque modo cognoſci, patet. Neque enim negari poteſt, cognitiones aliquas ex modo ſuo cognoſcendi allicere, & inclinare ſpecialiter voluntatem ad objectum. Nam tu, qui in ludum non inclinas, cognoſcis delectabilitatem ludi, ſed non cognoſcis eo modo delectabili, quo tibi, & tuæ recreationi ſit conveniens; immò eum cognoſcis, ut tibi, & tuis affectibus diſconvenientem. Petrus tamen, qui in ludum vehementer inclinat, ita afficitur erga illum, quia ſibi proponitur, ut ſibi, & ſuæ recreationi, propriiſque affectibus valdè conveniens. Vir ſanctus, qui clara, & intenſa quadam cognitione advertit; quàm fluxæ, lubricæ, & fallaces ſint divitiæ, non afficitur erga illas. Avarus autem vehementer in eas propendet, quia ex modo cognoſcendi eas, apprehendit eas ad inſtar maximæ felicitatis. Ea enim cogitatio intenſius, & vivacius ei repræſentat bonitatem divitiarum, convenientiam, quam ſecum, & cum ſuis affectibus habent.

17 Hoc pacto explicui *diſput. 32. de Anima*, qua ratione detur facilitas, & inclinatio ad actus naturales; ideòque cum Card. Joanne de Lugo *tom. 1. de Incarnat. diſp. 16. num.* 129. reſpui habitus naturales in voluntate, qui ſint qualitates diſtinctæ ab actibus intellectus, & ſpeciebus: nam ex modo cognoſcendi rem, ut ſibi convenientem, qui ad amorem objecti allicit, & uſu, atque experimento augetur; intelligitur optimè hæc facilitas, & inclinatio ad objectum, & item difficultas in oppoſitum.

18 Eodem modo contingit in re venerea. Objectum quidem delectabile venereum valdè allicit ratione ſuæ delectabilitatis. Et quamvis inæqualitas provocandi oriri ſoleat aliquando ex diverſitate temperamenti ipſius carnis; at, cæteris paribus, major provocandi vis oritur ex cogitione intenſiori, & vivaciori: item ex modo cognoſcendi objectum, ut ſuæ carni, & ſuis affectibus delectabilius, & convenientius. Et in hoc modo agnoſcendi, ut delectabilius, poteſt eſſe major, & minor claritas, major, & minor intenſio.

19 Hinc fit, quòd quoties homo cognoſcit objectum venereum modo delectabili, & ut ſibi, & ſuæ carni conveniens; cognoſcit quidem modo alliciente, & inclinante ad delectationem ſenſibilem, ideòque dicitur cognitio practica. Quando autem homo cognoſcit id objectum non eo modo delectabili, & provocante, ſed veluti quamlibet entitatem phyſicam, ita contemplando illam, ut objectum non alliciat ad ſui delectationem, vel ad carnalem ſui proſecutionem; ea cognitio dicitur ſpeculativa.

20 Cognoſcunt aliqui actum venereum, ſicut quamlibet entitatem phyſicam: quo caſu nulla inſurgit ſpirituum carnalium commotio: multi ſtudent, loquuntur, diſputant de actu venereo, quin vel minimus commotionis ictus eos tangat, voluntarius, vel involuntarius. Quod eſt ſignum ſuadens, illum non eſſe actum practicum, ſed purè ſpeculativum. Quando autem ex cognitione objecti delectabilis ſtatim commoventur ſpiritus carnales, id eſt ſignum, quod cognitio attingit objectum modo delectabili, & provocante, atque adeò practicè. Quæ diverſitas, & inæqualitas non poteſt referri ad aliud caput, niſi ad diverſum modum cognoſcendi. Nam licèt multi eam quaſi ſecuritatem ad ſtudendum, & diſputandum ſine ullo motu ſibi comparent ex aſſidua reſiſtentia cum Dei adjutorio; ea tamen reſiſtentia id operatur, quòd aſſueſaciant intellectum ad cogitandum venerea ſicut cæteras entitates phyſicas, & non modo provocativo. In quo quidem multùm operatur imperium voluntatis, cui etiam intellectus ſubditur.

21 Contingit ſæpe, præcipuè ſtudentibus in materia venerea, quod velint habere actum ſpeculativum de tali materia; propendente tamen appetitu corporeo actus ſpeculativus involuntariè vertitur in practicum (ſcilicet deſtructo priori actu) vel actui ſpeculativo intellectuali adjungitur corporeus practicus: & inſurgit bellum in ipſa voluntate, reiiciendo actum cognoſcitivum practicum, & conando ad ſpeculativum.

22 Quòd autem ita explicanda ſit cognitio practica, & ſpeculativa in re venerea, & conſequenter delectatio practica, & ſpeculativa; facilè oſtenditur. Cognitio enim ſpeculativa eſt, quæ ſiſtit in contemplatione objecti, nec procedit ulterius. Quæ autem provocat ad venerea, non ſiſtit in contemplatione, ſed ulterius procedit ad provocandum: ergo quę provocat, practica eſt; & quæ non provocat, ſpeculativa. Et confirmatur. Quia quocunque alio modo explicetur cogitatio venerea practica, & ſpeculativa, inintelligibilis eſt utriuſq; differentia. Dicere enim, quod ait Caramuel relatus ſuprà *nu.* 2. quòd ſpeculativa cogitatio veneréa eſt, quæ cognoſcit eſſentiam ſenſualitatis in communi, ſatis ibi demonſtratum eſt, id eſſe falſum, cùm copula in communi æquè poſſit provocare ad luxuriam, atque cogitatio copulæ in particulari. Et præterea multas cogitationes venereas ſpeculativas admittit Caramuel, quæ non terminantur ad conceptum ſenſualitatis, vel copulæ.

CAPUT III.

An omnis delectatio ſpeculativa in re venerea ſit licita?

23 PArtem affirmativam tuetur Caramuel relatus *cap. 1. nu.* 11. ait enim ex ſolo periculo eſſe illicitam. Quare præciſo periculo, admittit expreſsè, eſſe licitam.

24 Dicendum eſt primò tanquam certiſſimum, dari aliquam delectationem ſpeculativam in re venerea, quæ ſit illicita. Patet. Illicita eſt omnis complacentia voluntatis gaudentis abſque delectatione ſenſibili de actu ſodomitico malo formaliter: ſed iſta eſt delectatio ſpeculativa in re venerea: ergo aliqua delectatio ſpeculativa in re venerea datur, quæ ſit illicita.

25 Quæ ex his tribus propoſitionibus non eſt certa? Major eſt omnium, & ex terminis evidens, ut oſtendi ſupra *diſp.* 41. *num.* 108. Nam quid eſt magis illicitum in humanis actibus, quàm velle malũ morale formaliter, ut tale? Minor & admittitur à Caramuele relato ſuprà *diſp.* 45. *n.* 5. ubi expreſsè aſſerit, ubi *nulla delectatio ſenſualis, & libidinoſa concomitatur*, delectationem eſſe purè ſpeculativam. Et ex terminorum penetratione patet: nam cognitio rei venereæ, quæ non provocat ad delectationem ſenſibilem, ſpeculativa appellatur; & delectatio, ſive complacentia, quæ talem cognitionem ſequitur, eandem ab illa ſortitur denominationem. Conſequentia autem eſt evidens, utpotè ſyllogiſmi in tertia figura, in modo *Darapti*

26 Dicendum eſt ſecundò, ut certum, delectationem ſpeculativam in re venerea, quæ terminatur ad objectum ſecundùm ſe illicitum, etiam præciſa malitia ex parte objecti, illicitam eſſe. Probatur. Certum eſt, delectationem ſpiritualem, ſive complacentiam voluntatis de objecto venereo ſecundùm ſe illicito, quam non concomitatur carnalium ſpirituum commotio, etiamſi præſcindatur ex parte objecti malitia moralis, illicitam eſſe: ſed hæc eſt delectatio ſpeculativa: ergo certum eſt, delectationem ſpeculativam in re venerea, terminatam ad objectum ſecundùm ſe illicitum, etiam præciſa ea parte objecti malitia morali, illicitam eſſe.

27 Conſequentia patet: habet enim ſyllogiſmus eandem formam, ac præcedens. Minor patet eodem modo, ac minor præcedentis ſyllogiſmi. Major oſtenſa eſt *diſp præced. c.* 4. *concluſ.* 2. *& c.* 6. *nu. ult.* ex quibus locis etiam patet, illam aſſertionem eſſe omnium.

CAPUT IV.

An ſit purè ſpeculativa cogitatio fœmineæ pulchritudinis, quam quis aſſumit ad excitandam delectationem veneream?

28 AFfirmativam partem tuetur Caramuel *diſput.* 77. *in Regul. nu.* 1050. *§. Joannes*, & eo dictamine inſtructus ſic reſolvit hunc caſum. [Joannes *ſpeculativè* proponebat ſibi varia objecta, ut majorem delectationem haberet in mollitie. Quomodo peccavit? Reperio tria conſideratione digna; finem, entitatem medii, & ordinationem medii ad finem. Finis eſt delectabilior pollutio. non mutat ſpeciem major, & minor delectatio: & ideò non eſt opus in confeſſione hanc circumſtantiam aperire. Entitas medii erat licita; *quia eſt actus ſpeculativus, qui nullo modo interdicitur*. Ordinatio medii ad finem eſt mala, ſed malitia finis; quia ſicut materiæ exiſtit exiſtentia formæ in ſententia probabili; ita etiam in eadem medium, ſi aliàs indifferens, inficitur non propria, ſed malitia finis. Ideò in confeſſione dicat, *Commiſi mollitiem*; & ſufficit. [Qui diſcurſus bonus eſſet, ſi non peccaret in eo principio, quod cogitatio fœmineæ pulchritudinis influens in delectationem ſenſibilem veneream eſſet actus purè ſpeculativus, & licitus.

29 Incidit in hanc deciſionem Caramuelis P. Tamburinus *lib.* 10. *in Decalog. cap.* 7. *num.* 2. & aſſerit, eum *non eſſe audiendum*. Sed ſi opinio eſt probabilis, quare non eſt audiendus? Omnis enim opinio verè probabilis, ſicut poteſt ad praxim reduci; ita & audiri, ut reducatur. Nunquid ergo hoc loquendi modo ſignificabit, eam eſſe improbabilem?

30 Certa ergo concluſio eſt, illam cogitationem pulchritudinis fœmineæ aſſumptam ad majorem delectationem pulchritudinis feminеæ aſſumptam ad majorem delectationem percipiendam, ſecundùm ſe, & ſecluſa extrinſeca ordinatione ad finem, non eſſe ſpeculativam, ſed practicam; non licitam, ſed illicitam. Oſtenditur primò. Illa cogitatio rei venereæ eſt ſpeculativa, ſecundùm Caramuelem, *quæ naturas rerum ſpeculatur in communi, puta eſſentiam ſenſualitatis .. .. quomodo fiat ſpirituum carnalium alteratio*; quæ eſt ejus definitio relata ſupra *cap.* 2. *nu.* 2. Sed illa cogitatio pulchritudinis feminеæ non ſpeculatur eſſentiam ſenſualitatis in communi,

Digitized by Google

muni, neque quomodo fiat ſpirituum carnalium alteratio: ergo illa cogitatio non eſt ſpeculativa.

31 Dices, illam non eſſe datam à Caramuele, ut definitionem rigoroſam, ſed ut qualemcunque explicationem per eaempla. atque adeò illa explicatio admittit ſimilia eaempla, quale eſt exemplum de cogitatione ſolius pulchritudinis.

32 Contra eſt. Nam in hoc ipſo maaimè peccat: negligit enim Caramuel definitiones rerum, ut vidimus *diſputat. 1. cap* 1. Ideò autem ſpeculativas vocat multas cogitationes venereas, quæ revera ſunt practicæ, quia non ſtatuit firmam definitionem practici, & ſpeculativi. Si enim non ſtatuimus hominis definitionem, quomodo probabis, equum, & leonem non eſſe homines? Si verò illa relata tradita eſt tanquam definitio, urget argumentum factum.

33 Oſtenditur ſecundò ex verbis Caramuelis *in Theolog. fundam.* num. 1650. *fundam.* 57. [Addo, cognitionem illam ſpiritualem, quam concomitatur delectatio moroſa ſenſibilis, ea commotione humorum ſeminalium ſubnaſcens, eſſe peccatum mortale, etiamſi nolis libidinem actu externo complere.] Sed cogitationem illam fęmineæ pulchritudinis in eo eventu concomitatur delectatio moroſa ſenſibilis ex commotione humorum ſeminalium ſubnaſcens: ergo cogitatio illa fœmineæ pulchritudinis in eo eventu eſt peccatum mortale.

34 Syllogiſmus eſt in prima figura, & in *Darii*; ideò conſequentia ligat. Major eſt Caramuelis. Minor autem eſt evidens. Divide in duos gradus delectationem, quam ille homo ſubit in illa pollutione. Primus gradus delectationis eſt, quem participat ea pollutione. Secundus augmentum delectationis, quod ſuſcipit ex cogitatione pulchritudinis fœmineæ. Tum ſic: ille ſecundus gradus delectationis non aliunde provenit, quàm ex augmento commotionis ſpirituum: iſtud autem augmentum commotionis ſpirituum non habet aliam cauſam, niſi cogitationem illam fœmineæ pulchritudinis; neque enim aſſumeretur, ut medium ad augmentum delectationis, ſi non eſſet cauſa talis augmenti delectationis: ergo cogitationem illam fœmineæ pulchritudinis concomitatur is ſecundus gradus delectationis, & id augmentum commotionis ſpirituum, tanquam effectus à tali cogitatione proveniens.

35 Oſtenditur tertiò. Cogitatio practica de fornicatione cum tali fœmina, aſſumpta ut medium ad majorem delectationem in pollutione percipiendam, ideò habet ſpecialem malitiam ratione ſui, quia excitat commotionem ſpirituum, ſive augmentum ejus; & in ſententia Caramuelis non datur alia ratio, ob quam habeat eam ſpecialem malitiam, niſi ea, quæ tali excitatione ſpirituum carnalium deſumitur, ut conſtat *ex diſp prac. c.* 4. Sed cogitatio de pulchritudine fęminę eodem modo excitat commotionem ſpirituum, & delectationem externam; quandoquidem aſſumitur, ut medium à viro ſe polluente, ad eacitandam illam majorem commotionem, & augmentum delectationis: ergo illa cogitatio fęmineæ pulchritudinis in eo eventu ratione ſui habet ſpecialem malitiam, & non ſolũ ex ordinatione extrinſeca medii ad finem. Major & minor patent. Conſequentia verò manifeſta eſt ea eo, quòd ubi invenitur eadem ratio formalis, eundem effectũ formalē inveniri neceſſe eſt.

36 Oſtenditur quartò ex definitione cognitionis venereæ practicæ, ſuprà à nobis datæ *cap.* 2. *num.* 15. Ea enim eſt cognitio venerea practica, quæ cognoſcit objectum delectabile modo provocante ad delectationem ſenſibilem: ſed illa cogitatio fœmineæ pulchritudinis, qua ille homo ſe excitat ad augmentum delectationis in mollitie, cognoſcit objectum modo provocante ad delectationem ſenſibilem: ergo illa cogitatio non eſt ſpeculativa, ſed practica. Minor ex dictis patet: tum quia ſi illa cogitatio non provocaret ad delectationem ſenſibilem, non aſſumeret illam, ut medium proportionatum ad illud augmentum delectationis ſenſibilis. Tum etiam, quia ſi illa cogitatio reipſa provocat ad augmentum delectationis ſenſibilis: ergo cognoſcit objectum modo provocante ad illam, cùm ex modo ſuo cognoſcendi provocet.

37 Reſpondebis diſtinguendo minorem: cogitatio enim de pulchritudine fœminæ excitat commotionem ſpirituum, non tanquam cauſa per ſe illius, ſed tanquam cauſa per accidens. Nec novum eſt, quòd quis aſſumat cauſas per accidens ad conſequendum finem intentum. Et ita quamvis cogitatio pulchritudinis fœmineæ aſſumatur ut medium ad majorem delectationem pollutionis, non inde infertur, quòd ea cogitatio ſit cauſa per ſe.

38 Hæc tamen reſponſio non elevat vim difficultatis. Primò. Illa enim cognitio pulchritudinis fœmineæ non aliter eacitat commotionem ſpirituum genitalium, niſi ex ſympathia, & connexione, quam habet cum ea commotione; neque enim eſt intelligibilis in ea cogitatione alius modus excitandi potentiam generativam ad commotionem ſpirituum, præterquam ea prædicta connexione: at cauſa per accidens non habet ratione ſuæ entitatis connexionem neceſſariam cum effectu: ergo ſi ea cognitio pulchritudinis fęmineæ excitat commotionem ſpirituum, utique non tanquam cauſa per accidens excitat, ſed tanquam cauſa per ſe.

39 Secundò. Inde enim colligitur, cogitationem practicam veneream, eſſe cauſam per ſe commotionis ſpirituum (ut conſtat *ex cap.* 7. *artic.* 3.) quia poſita ea cogitatione practica, ſtatim neceſſariò ſubſiliunt ſpiritus genitales, & corpus commovent; inde enim rectè infertur, eam cogitationem practicam habere connexionem cum ea ſpirituum commotione: ſed idem evenit in ea cogitatione pulchritudinis fœmineæ, ad cujus poſitionem advenit neceſſariò illud commotionis augmentum: ergo eodem modo ea cogitatio pulchritudinis fœmineæ eſt cauſa per ſe ejus commotionis.

40 Tertiò: quia in eo eventu non datur alia cauſa per ſe ejus augmenti commotionis, determinans ad illud, niſi ipſa cogitatio fęmineæ pulchritudinis. Non potentia commotrix ſpirituum: hæc enim aliundè determinatur. Non voluntas efficaa commotionis, quia hæc requirit cauſas immediatas, ut oſtendam *c.* 3. *artic.* 3. ergo ipſa cogitatio eſt cauſa per ſe.

41 Oſtenditur quintò. Ea cogitatio pulchritudinis fęmineæ eſt inchoatio pollutionis: ergo illicita. Conſequentia patet. Ideò enim delectatio moroſa ſenſibilis eſt illicita, quia eſt inchoatio pollutionis, teſte Caramuele *diſputatio* 67. *in Regul. num.* 1049. verbis relatis *diſputat. præced. capitul.* 1. *numer.* 3. Antecedens verò oſtenditur. Ideò delectatio moroſa ſenſibilis eſt inchoatio pollutionis, quia excitat commotionem ſpirituum carnalium promoventium pollutionem: quæ delectatio *ſi perſeveret, & creſcat, tandem ſemen decidet*: ſed illa cogitatio pulchritudinis fœmineæ, eo ipſo quòd auget delectationem ſenſibilem externam, eacitat commotionem ſpirituum carnalium; & ſi perſeveret, & creſcat, tandem ſemen decidet, media commotione ſpirituum, cujus eſt cauſa per ſe, ut conſtabit etiam *ex capitul.* 7. ergo cogitatio illa pulchritudinis fœmineæ eſt inchoatio pollutionis. Vide *cap.* 7. *artic.* 4.

CAPUT V.

Solvitur objectio contra præcedentem aſſertionem.

42 FOrtè tueri voles probabilitatem aſſertionis Caramuelis quadam ſimili concluſione Patris Thomæ Sanchez, qui *lib.* 9. *de Matrimon. diſp* 17. *num.* 6. aſſeruit, ſe non videre culpam lethalem in conjugato, qui in ſola pulchritudine fœminæ ita delectaretur, ac poſſet in cogitatione arboris pulchræ delectari; ut vel ſic ad copulam conjugalem eacitaretur. Et ideò Caramuel ante reſolutionem ſupra relatam *cap.* 1. *nu.* 28. eam aſſertionem ſtatuit, tanquam antecedens, unde talis reſolutio inferretur. Ait enim [Petrus ratione contemplatrice ideat diverſas mulieres diverſorum ſtatuum, ut illarum objecto excitetur ad rem habendam cum uaore propria. Reſpondeo, eum non peccaſſe: nam iſta omnia non ſunt illicita, quia in intellectu ſpeculativo non datur peccatum; & finis erat licitus.] Et deinde tranſit ad caſum, de quo loquimur in hoc, & præcedenti capite. Differt autem à P. Thom Sanch. quòd hic dixerit. [Non tamen eſt hoc alicui permittendum, ſed valdè diſſuadendum eſt ratione periculi.]

43 Ea hoc autem caſu conjugati inferri, illam cognitionem pulchritudinis fœminæ, qua vir ſolutus excitat libidinem ad actum venereum, eſſe licitam, probari poteſt. Quia non facit cognitionem veneream eſſe practicam, quod excitet libidinem ad opus eatraconjugale; ſi illa eadem cognitio eſt ſpeculativa reſpectu operis conjugalis: ergo illa cognitio venerea in viro ſoluto eacitante ſe ad libidinem tam ſpeculativa eſt, ac in viro conjugato excitante ſe ad libidinem conjugalem. Sed cognitio venerea ſpeculativa non eſt illicita: ergo cognitio venerea pulchritudinis fœminæ in viro ſoluto non eſt illicita.

44 Pro cujus ſolutione in primis non approbo eam opinionem in conjugato. Primò. Nam cogitatio pulchritudinis, quæ excitat libidinem ad copulam conjugalem, eacitat commotionem ſpirituum carnalium: hanc autem non excitaret, niſi homo ille apprehenderet pulchritudinem fœminæ, ut ſuæ carni delectabiliter convenientem: ergo falſum eſt, quòd in ſola pulchritudine delectatur; cùm etiam delectetur in ipſa delectabilitate objecti, quam modo cognoſcendi repræſentat cognitio, ut ſuæ carni conſentaneam.

45 Secundò. Quia cogitatio arboris pulchræ non commovet ſpiritus carnales; & illa cogitatio fœminæ pulchræ commovet illos: cogitatio arboris pulchræ non eacitat ad actum conjugale: & illa cogitatio fœminæ pulchræ excitat ad actum conjugalem: ergo diverſo modo cogitatur arbor pulchra, & fœmina pulchra; cogitat enim ille homo arborem, ut pulchram in ſe ipſa, & fęminam, ut pulchram ſibi: ergo non delectatur ille homo in ſola pulchritudine, ut eſt in ſe, ſed ut eſt delectabilis homini.

46 Tertiò. Nam cognitio, quæ repræſentat objectum modo provocativo ad libidinem, non eſt merè ſpeculativa, in eo enim conſiſtit, quòd cognitio ſit merè ſpeculativa, quòd ſiſtat in contemplatione objecti, & non procedat ad provocandum: ſed illa cognitio pulchritodinis fœminæ cognoſcit objectum modo provocativo ad libidinem; quandoquidem excitat ſpiritus carnales: ergo non eſt cognitio merè ſpeculativa, nec ſiſtit in ſola pulchritudine fœminę, ut in ſe pulchræ.

47 Quartò. Cogitatio ſpeculativa non eſt inchoatio copulę conjugalis; evidens enim eſt, non ſiſtere in mera contemplatione objecti illam cognitionem, quæ actum conjugalem inchoat: ſed illa

Digitized by Google

cognitio pulchritudinis fœminæ, qua homo ſe excitat ad actum conjugalem, eſt inchoatio copulæ conjugalis, utpotè cauſa per ſe commotionis ſpirituum carnalium, ut ampliùs conſtabit *ex cap. 7.* ergo illa cognitio pulchritudinis fœminæ, qua homo ſe excitat ad actum conjugalem, non eſt ſpeculativa, nec ſiſtit in mera contemplatione objecti.

48 Aſſero deinde, etiam admiſſa ea opinione Patris Thomæ Sanchez, quòd licitum ſit conjugato ſpeculativè cognoſcere pulchritudinem fœminæ, ut ſe excitet ad actum conjugalem, non eſſe admittendam aſſertionem Caramuelis, videlicet cognitionem contemplantem pulchritudinem fœminæ, ut ſe excitet ad augmentum delectationis in pollutione, eſſe licitam ex ſe, & ſolùm illicitam extrinſecè ea ordinatione ad finem. Eſt enim magnum chaos diſcriminis inter utranque.

49 Hoc diſcrimen demonſtratur primò. Illa cognitio pulchritudinis fœminæ in polluente ſe, ratione ſui eſt inchoatio pollutionis; & in viro conjugato eſt inchoatio copulæ conjugalis: ſed inchoatio pollutionis eſt illicita, teſte Caramuele *diſp. 67. in Regul. nu* 1049. relatus *diſp. præcedenti cap. 1. num.* 3. & inchoatio copulæ conjugalis non eſt illicita, ſicut nec ipſa copula; ergo, quantum eſt ex hoc capite, manifeſtè differunt; & quantum eſt ex hoc diſcrimine prima cognitio eſt apertè illicita, & ſecunda eſt apertè licita. Conſequentia ligat. Minor eſt evidens, & eſt aſſertio Caramuelis quoad primam partem; nec negari poteſt quoad ſecundam. Major conſtat ex dictis *cap. præcedenti, in probatione 4. num.* 36. & conſtabit ampliùs *ex cap. 7. art.* 4.

50 Nec ſatis eſt; ſi dicas, inchoationem pollutionis, & pollutionem eſſe ejuſdem malitiæ ſpecificæ, & unam cum alia continuari; & ideò eſſe unum peccatum.

51 Contra enim eſt: quia in præſenti ſolùm reſiſtimus Caramueli, qua parte docet, eam cognitionem, etſi voluntariè admiſſam, eſſe licitam. Eo autem argumento convincitur eſſe illicitam.

52 Demonſtratur ſecundò. Non peccat lethaliter conjugatus, qui ponit cauſam per ſe majoris delectationis in copula conjugali, dummodò illa cauſa per ſe non ſit ex ſe illicita; & peccat lethaliter ſolutus non ſolùm in augmento delectationis habendo, ſed in eo quòd ponat cauſam per ſe majoris augmenti delectationis; ſicut etiam peccat lethaliter quilibet, dum ponit cauſam per ſe, vel pollutionis, vel majoris augmenti delectationis ejus; ſed polluens ſe, dum ponit eam cognitionem pulchritudinis feminæ ad augmentum delectationis, ponit cauſam per ſe talis augmenti delectationis, ut oſtendetur *cap. 7.* & conjugatus dum ponit eam cognitionem ad augmentum delectationis in copula conjugali, ex hoc capite non peccat lethaliter: ergo ille vir polluens ſe, peccat lethaliter, dum ponit eam cognitionem pulchritudinis; & conjugatus ex hoc capite non peccat.

53 Demonſtratur tertio. Inquiro enim, an licita ſit cogitatio actus ſodomitici ſpeculativa, qua quis ſe excitet ad pollutionem, vel ad actum conjugalem? Et reſpondebit P. Thom. Sanch. negando, quia ſolùm admittit ad excitationem actus conjugalis cogitationem fœminæ pulchræ, ſicut cogitationem arboris pulchræ. Reſpondebit Caramuel affirmando; quia *diſput. 67. in Regul. num.* 1050. §. *Caſus*, verbis referendis *cap. 7. num.* 78. affirmat, non eſſe illicitam cogitationem ejus, qui [concipit mente magnam mulieris pulchritudinem, *modum aliquem peccandi*, aut aliquod objectum ſenſuale, itaut intendat merè illud ſpeculari,] etiamſi involuntariè patiatur delectationem, & pollutionem. Nititur enim in eo, quòd talis cogitatio eſt purè ſpeculativa: & qui per cogitationem purè ſpeculativam excitat ſe ad venerem, eum non peccare aſſerit ea parte cogitationis voluntariè habitæ, ut conſtat ex reſolutione propoſita initio capitis præcedentis, quam modò impugnamus. Ecce quantum diſcrimen eſt inter utranque aſſertionem. Cogitationem autem actus ſodomitici illicitam eſſe, & non ſpeculativam, quando excitat ad venerem, planè conſtabit *ex cap. 7.*

54 Ad argumentum ergo initio capitis propoſitum, qua parte conatur aſſertionem Caramuelis tueri opinione Thomæ Sanch. dicendum eſt juxta hanc opinionem, illam cognitionem eſſe practicam, & excitare conjugatum ad copulam conjugalem. Ideò autem omittimus (non concedimus) eſſe licitam, quia excitat ad actum licitum, quia eſt cauſa per ſe actus liciti, quia eſt inchoatio actus conjugalis liciti. Ideò autem altera cognitio eſt illicita, quia excitat ad actum illicitum, & eſt cauſa per ſe, & inchoatio actus illiciti, nempè pollutionis. Juxta quæ in forma negandum eſt ſuppoſitum, quòd illa cognitio pulchritudinis fœmineæ, ſive conſideretur ut conjugalis, ſive ut extra-conjugalis, ſit ſpeculativa: & etiam neganda eſt conſequentia. Et negandum eſt ſuppoſitum propoſitionis ſubjunctæ, quod cognitio illa extra-conjugalis ſit ſpeculativa.

CAPUT VI.

An ſola intentio efficax ſit delectatio practica?

55 VIdimus *cap. 1. num. 2. & 9.* ex ſententia Caramuelis, omnem delectationem moroſam internam practicam eſſe intentionem efficacem. Quæ aſſertio in hoc capite venit examinanda. Aſſerit ergo Author, etiam delectationem illam, quæ inefficax eſt reſpectu copulæ illicitæ, eſſe efficacem reſpectu commotionis ſpirituum genitalium, & delectationis externæ.

56 Et quidem hæc quæſtio non eſt merè ſpeculativa. Hic enim ſyllogiſmus urget ad praxim. Omnis delectatio ſenſibilis, quæ non eſt practica, eſt licita: ſed omnis delectatio ſenſibilis, quæ non eſt intentio efficax, eſt delectatio ſenſibilis non practica: ergo omnis delectatio ſenſibilis, quæ non eſt intentio efficax, eſt licita. Major continetur in concluſione tertia Caramuel. *diſputat. 67. in Regul num.* 1033. quam retuli ſuprà *cap. 1. num.* 11. in qua aſſerit, delectationes omnes merè ſpeculativas ex ſe non eſſe peccaminoſas. Minorem ſi dixeris de ſubjecto non ſupponente, ideò dices falſam, cujus probatio mihi incumbit. Et ſi probavero, legitimè infertur conſequens; quia ſyllogiſmus eſt in primo modo primæ figuræ: pertinet ergo ad praxim, ſi dicatur dari delectationem ſenſibilem licitam.

57 Mihi omninò certum eſt, dari delectationes ſenſibiles illicitas, quæ nullatenus ſint intentiones efficaces, neque reſpectu actus venerei completi, neque reſpectu commotionis ſpirituum genitalium. Quæ delectationes cùm illicitæ ſint, non poſſunt in ſententia Caramuelis dici ſpeculativæ, ideòque neceſſariò ab eo computandæ ſunt inter practicas. Item cùm delectatio practica ſit illa, quæ ſequitur cogitationem veneream practicam, ſive provocativam, ex dictis ſuprà *cap. 2. num.* 15. & omnis delectatio ſenſibilis ſequatur cogitationem provocantem ad illam; fit, omnem delectationem ſenſibilem, & omninò inefficacem eſſe practicam; falſumque eſſe, ſolam delectationem, quæ eſt intentio efficax, eſſe delectationem practicam.

58 Omitto autem argumentum, quod deſumi poteſt ex eo, quòd delectationi formaliter repugnat eſſe intentionem efficacem: quia intentio efficax eſt actus deſiderii, utpotè terminatus ad objectum, quod non ſupponitur poſſeſſum, ſeu præhabitum; delectatio autem formaliter eſt tendentia ad objectum ut poſſeſſum, ſaltem objectivè, ſive conſideratum ut præſens.

59 Reſpondebit enim Caramuel, ſe non loqui de formalitatibus, ſed de realitatibus: quamvis enim delectatio formaliter non ſit actus deſiderii, neque è converſo; non tamen repugnat, eas duas formalitates in vnam entitatem realem convenire.

60 Dari ergo eas delectationes omninò inefficaces, oſtendo primò. Petrus interne delectatur de fornicatione priùs à ſe habita: & quia timet, ne provocetur ad pollutionem, quam deteſtatur, poſitivè reſiſtit commotioni ſpirituum, & delectationi externæ. In hoc caſu dum voluntas gaudet de fornicatione, ex ſympathia rapit ad ſimilem actum potentiam appetitivam corpoream, cujus actum voluntas non habet pro objecto. Deinde licèt detur commotio ſpirituum, quæ orta eſt ex ſympathia appetitus corporei, & licèt ad commotionem ſubſequatur delectatio externa, neutra eſt volita, ut ſuppono. In hoc caſu nullus actus datur, qui ſit intentio efficax: non actus voluntatis, quæ neque habet pro objecto actum appetitus, neque commotionem ſpirituum genitaliom, cui poſitivè reſiſtit; neque delectationem externam, cui etiam reſiſtit voluntas: non actus appetitus corporei, qui non terminatur ad aliud objectum, quàm ad illam carnalem copulam: ergo tunc nullus actus voluntatis, vel appetitus corporei eſt, qui non ſit inefficax; nullus, qui ſit intentio efficax.

61 In ſolutione hujus argumenti differunt communis ſententia, & ſententia Caramuelis. Nam ſententiam communem non urget, & ſententiam Caramuelis debellat. Sententia communis dicit, actum delectationis internæ eſſe peccatum; quia delectatio interna eſt cauſa per ſe commotionis ſpirituum, eo quòd iſtam excitat per ſympathiam, & connexionem, quam delectatio interna habet cum ea commotione. Sententia autem Caramuelis, quæ omnem delectationem ſenſibilem vult eſſe intentionem efficacem commotionis, deficit in hoc caſu, in quo datur delectatio ſenſibilis, quæ ſit intentio efficax commotionis.

62 Dices primò, eam delectationem inefficacem voluntatis eſſe ſpeculativam, conſequenterque licitam, atque adeò non eſſe delectationem practicam.

63 Id tamen ſuſtineri nequit: primò, quia eſt contra ipſum Caramuelem, qui *fund. 57. num.* 1650. verbis relatis ſuprà *cap. 4. nu.* 13. affirmat eſſe peccatum mortale illam cogitationem ſpiritualem, [quam concomitatur delectatio moroſa ſenſibilis ex commotione humorum ſeminalium ſubnaſcens:] quòd à fortiori de ipſa delectatione voluntatis aſſerendum eſt, quando ea delectatio moroſa externa, & ea commotio ſpirituum carnalium concomitatur; ut contingit in præſenti caſu. Cùm ergo in ejus ſententia delectatio ſpeculativa ſit licita; hæc autem, quam comitatur commotio, ſit illicita, manifeſtè colligitur, hanc non eſſe ſpeculativam, ſed practicam.

64 Secundò. Nam delectatio practica ex dictis ſuprà *cap. 2.* eſt actus appetitivus, qui ſequitur actum cognoſcitivum practicum, & ex modo ſuo cognoſcendi provocantem ad delectationem. Intelligibile enim eſt, quòd appetitus delectatur, & quòd non ſequatur cognitionem provocantem ad delectationem: talis eſt delectatio in hoc caſu: ergo practica.

65 Tertiò. Ideò delectatio, quæ eſt intentio efficax commo-

tionis

tionis ſpirituum genitalium, eſt practica, & illicita, quia eſt cauſa per ſe ejus commotionis: ſed delectatio inefficax, quæ non intendit efficaciter eam commotionẽ, etiam eſt cauſa per ſe ejus commotionis; cùm ea delectatio ratione ſui habeat connexionem cum prædicta commotione; de quo vide *cap.* 7. *art.* 4. ergo ea delectatio inefficax eſt practica, & illicita. Huc revoca ea omnia, quæ *diſp. præcedenti*, *cap.* 3. & 5. dicta ſunt ad probandum, quaſcunque delectationes venereas ſenſibiles eſſe illicitas. Item ea omnia, quibus *cap.* 4. probatum eſt etiam delectationem ſpiritualem voluntatis de objecto turpi eſſe illicitam; ſub hac enim comprehenditur ea, quæ ſit omninò inefficax.

66 Dices ſecundò, eo ipſo, quòd voluntas velit ſenſibiliter delectari, neceſſe eſſe, quòd actus voluntatis terminetur tanquam ad objectum ad ſenſibilem delectationem: qui actus cùm ſit conſenſus efficax, erit intentio efficax prædictæ delectationis ſenſibilis.

67 Refellitur primò. Nam ut delectetur ſenſibiliter, non eſt neceſſe, quòd velit ſenſibiliter delectari; hoc eſt, non eſt neceſſe, quòd reſpiciat pro objecto ſenſibilem delectationem; ſed ſatis eſt, quòd in actu exercito delectetur, hoc eſt, quod habens pro objecto copulam præteritam ad inſtar præſentis, delectetur de illa. Quòd ſi dicas, id non eſſe delectari ſenſibiliter voluntatem, cùm voluntas non habeat in ſe ipſa modum complacendi ſenſibilem. Occurro: ſufficienter enim intelligitur, quòd delectetur ſenſibiliter, per hoc quòd voluntas gaudeat, & complaceat in prædicta copula, rapiens ſecum per ſympathiam appetitum corporeum ſenſibilem.

68 Refellitur ſecundò. Voluntas enim poteſt habere pro objecto ſuæ delectationis ipſam delectationem ſenſibilem, quin ſit intentio efficax illius, ut conſtabit ex duplici argumento ſequenti.

69 Oſtendo ſecundò concluſionem. Inſurgit quandoque commotio ſpirituum genitalium ea abundantia humoris, & involuntariè; tunc autem ille homo gaudet, & delectatur de illa commotione priùs exorta. In hoc caſu datur delectatio voluntatis, & appetitus corporei de commotione ſpirituum, quin ea delectatio ſit intentio efficax ejus commotionis; & tamen ea delectatio illicita eſt, atque adeò practica: ergo poteſt dari delectatio practica, quæ non ſit intentio efficax. Conſequentia tenet, & minor eſt indubitabilis. Et major etiam patet. Nam ea delectatio præſupponit jam commotionem exercitam: repugnat autem intentio efficax ejus, quod jam habetur.

70 Dices. Qui delectatur de commotione jam exorta, vi ejus delectationis exponitur periculo augendi eam commotionem: quod ſi auget, poterit eſſe intentiò efficax ejus augmenti. Contra eſt. Quia ſicut contingens eſt, quòd vi ejus delectationis augeat commotionem, etiam contingens eſt, quòd non augeat: ergo caſu quo non augeat, dabitur delectatio inefficax, quin ſit intentio efficax commotionis.

71 Oſtendo tertiò. Poteſt homo delectari ſenſibiliter de copula illicita priùs à ſe habita, quin ea delectatio ſit intentio efficax præfatæ copulæ: ergo poteſt homo delectari ſenſibiliter de commotione ſpirituum genitalium, quin ea delectatio ſit intentio efficax ejus commotionis. Conſequentia patet ab identitate rationis: nam delectatio venerea ſolùm requirit, quòd detur objectum delectabile, quo voluntas, & appetitus fruantur, & quod harum potentiarum actus ex ſympathia concitent ſpiritus genitales. Cùm ergo circà utrunque objectum id eveniat in ea delectatione; circa utrunque, vel circà neutrum poterit inefficaciter procedere. Sed certum eſt, quòd circà primum poteſt inefficaciter procedere: ergo & circà ſecundum.

72 Oſtendo quartò. Ad quamlibet cogitationem provocativo modo cognoſcentem objectum venereum alteratur caro, & ſubſiliunt ſpiritus carnales, teſte experientia: ergo iſti non ſubſiliunt ſolùm, quando datur intentio efficax commotionis eorum; ſed ad quamlibet cogitationem prædicti generis, aut appetitionem inde ſubſecutam, quantumvis inefficacem omninò: ergo quævis appetitio corporea, quantumvis inefficax, excitat per ſympathiam commotionem ſpirituum: ergo inefficax, & practica eſt. Inefficax quidem, ut convincit argumentum. Practica verò, quia ſecundùm Caramuelem, & omnes, non poteſt eſſe ſpeculativa, quæ uſque ad commotionem ſpirituum genitalium, inchoationemque copulæ generativæ progreditur.

73 Oſtendo quintò. Qui nihil cogitans de commotione carnis actualiter habenda, nihil advertens ad delectationem externam potentiæ tactivæ, delectatur de fornicatione prius à ſe habita, non habet intentionem efficacem commotionis; quia nihil volitum, quin præcognitum: & tamen in eo caſu commovetur caro, & ſubſiliunt ſpiritus genitales: ergo iſti ab alio principio excitantur, quàm ab intentione efficaci, quæ tunc datur; ergo à delectatione interna inefficaci appetitus corporei; cui ſi conſentiat voluntas per complacentiam inefficacem, delectatio hæc erit illicita: ergo inefficax, & practica.

74 Oſtendo ſextò. Quando in voluntate datur intentio efficax commotionis ſpirituum genitalium, hæc intentio non eſt ſufficiens ad excitandam commotionem, niſi voluntas applicet alias cauſas immediatas, vel ipſa intentio admixta ſit delectatione; ſi tamen ipſa intentio efficax nõ ſit realiter delectatio de objecto venereo (ut poteſt contingere) ipſa per ſe non ſufficit ad excitandam commotionem. Sola enim voluntas commovendi ſpiritus, ex ſola cognitione commotionis ſpirituum, & nullo alio objecto venereo provocante, non commovet ſpiritus; ſi autem cogites de copula illicita, vel tactu impudico; vel inclines affectu venereo in fœminam, ſtatim commoventur ſpiritus.

75 Tum ſic. Intentio efficax commotionis, quæ intentio non eſt realiter delectatio, debet applicare alias cauſas immediatas: ſed hæ cauſæ immediatæ non debent eſſe aliæ intentiones efficaces, ut per ſe patet: (ad quid enim eſſent duæ intentiones efficaces, una poſt aliam?) Sed ſunt cognitio objecti venerei provocativa, & delectatio potentiæ appetitivæ, quæ illam cognitionem ſubſequitur: quæ delectatio cùm procedat tanquam à principio ab ea intentione efficaci, non eſt, cur ipſa etiam ſit intentio efficax: ergo commotio ſpirituum poteſt procedere à delectatione, quæ non ſit intentio efficax, tanquam à cauſa immediata: ergo quamvis non detur intentio efficax, poterit etiam procedere à delectatione inefficaci tanquam à cauſa immediata: ergo talis delectatio inefficax eſt, ſimul & practica; cùm ſit ſimul inefficax, & commovens ſpiritus.

76 Et hinc conſtat, quid ſentiendum ſit de ea aſſertione Caramuelis, quam propoſuit *diſputat.* 67. *in Regular. numer.* 1041. & retuli ſuprà *cap.* 1. *num.* 9 nempè: [Si quærimus moroſæ delectationis qua peccaminoſæ directam cauſam, reperiemus eſſe aſſenſum in illam, non aliam.] Quod duobus modis poteſt intelligi: vel quia nulla alia cauſa directa commotionis ſpirituum ſit, niſi aſſenſus efficax ejus commotionis: vel quia licèt detur alia cauſa directa illius commotionis, non datur in illa commotione, & delectatione externa ſubſecuta peccatum directè volitum, niſi detur actus voluntatis, qui talem commotionem efficaciter intendat.

77 Et quidem ſi primo modo intelligatur, falſum eſſe convincitur ex dictis in hoc capite *num.* 74. cùm ſola intentio efficax commotionis, quæ delectatio non ſit, non poſſit commotionem excitare, niſi applicando aliam, vel alias cauſas immediatas per ſe. Si verò ſecundo modo intelligatur, verum eſt, quia quando datur actus inefficax delectationis de copula illicita, qui actus inefficax eſt cauſa per ſe ejus commotionis ſpirituum genitalium, tunc commotio non eſt volita in ſe ipſa, ſed ſolùm in cauſa, atque adeò indirectè: quatenus ea delectatio inefficax eſt cauſa per ſe commotionis, determinans per ſympathiam ad talem commotionem. Ut autem ea commotio dicatur volita in cauſa, non eſt neceſſe, quòd ipſa volitio inefficax ſit volita reflexè; ſed ſufficit, quòd ipſa ſit volitio libera, & cauſa per ſe commotionis.

CAPUT VII.

An cogitatio objecti turpis, venerem excitans, ſit lethaliter illicita?

ARTICULUS I.

Aſſertio Caramuelis, & aliqua præmiſſa.

78 IN duobus capitibus 3. & 4. loquuti ſumus de cogitatione pulchritudinis fœmineæ, qua quis excitatur ad venerem. Modò autem loquimur de cogitatione, quæ ad objectum turpe terminatur, & ex modo ſuo cognoſcendi venerem excitat, qualis eſt cogitatio fornicationis, actus ſodomitici, & ſimilium, cogitans iſta modo provocativo. Et quidem non eſſet neceſſarium hanc denuò quæſtionem inſtituere, cùm fortior ratio militet pro hujus quæſtionis affirmativa parte; niſi adhuc novalis ineunda nobis eſſet cum alia aſſertione Caramuelis *in ea diſp.* 67. *in Regular. num.* 1050. § *Cajus*, quam propoſuit his verbis: [Cajus utilis, aut inutilis ſpeculationis gratia, concipit mente magnam mulieris pulchritudinem, modum aliquem peccandi, aut aliquod objectum ſenſuale, itant intendat merè illud ſpeculari. Interim contra voluntatem ipſius ſenſus moroſè excitatur, & renitente voluntate polluitur. Rogas, utrùm talis peccaverit? Videtur, quòd ſic: nam potuiſſet ceſſare ab illa cogitatione, & ſic non pollueretur. Reſpondeo tamen, eum non peccaſſe, ſi non præbuiſſet aſſenſum in pollutionem, nec ſe expoſuiſſet aſſentiendi periculo. Ratio eſt, quia cogitatio non eſt cauſa per ſe illius pollutionis. Et ideò qui vult cogitationem expreſsè, & directè, non videtur velle implicitè, & indirectè pollutionem, quæ in tali cogitatione nullatenus ut in principio continetur, ſed potiùs ſubſequitur per accidens. Et ſic in ſimilibus philoſophare.]

79 In quibus verbis multa notanda veniunt. Primum, jam non loqui ſolùm de cogitatione pulchritudinis fœminæ, ſed etiam de objecto magis provocante, nempe de modo peccandi cum ipſa, v. g. per copulam carnalem. Secundum, talem cogitationem ejus eſſe qualitatis, ut cauſet commotionem ſpirituum carnalium, itaut perveniat homo ad pollutionem, licèt involuntariam directè. Tertium, ideò eam cogitationem ratione ſui eſſe licitam, quia non eſt cauſa directa pollutionis; qua ratione verificatur, quòd pollutio non eſt volita in cauſa. Quartum, id ita aſſerendum, quamvis nullum habeat finem bonum, ad talem cogitationem aſſumendam.

80 Et

80 Et in primis doceri vellem, quæ cogitatio venerea eſt practica, ſi ſpeculativa eſt illa, quæ cogitat fœminæ pulchritudinem, & modum copulæ fornicariæ cum illa habendæ, itaut excitetur commotio ſpirituum carnalium, & re ipſa povocet ad venerem? Præcipuè cùm docuerit Caramuel, eſſe oogitationem ſpeculatiuam, quæ eſſentiam ſenſualitatis in communi contemplatur, ut habes in verbis relatis ſuprà *num.*2.

81 Deinde fateor, eum, qui voluerit merè ſpeculari objectum venereum (ſine periculo delectationis, modo inferiùs exponendo) non peccare. Nam qui vult duntaxat ſpeculari objectum venereum, reſiſtit cogitationi practicæ, ſive illi, quæ provocat ad libidinem: quo caſu ſi cogitatio practica advenit, involuntaria eſt.

82 Hinc fit, implicare terminos eam aſſertionem Caramuelis, dum ex vna parte dicit, eum hominem in tali caſu intendere merè ſpeculari objectum venereum; & ex alia parte affirmat, eum hominem voluntariè admittere cogitationem ſpirituum carnalium. Id enim eſt voluntariè admittere cogitationem practicam, nec contentum eſſe cogitatione duntaxat ſpeculativa.

83 Et quia admittere inſtitui ferè omnia, quæ Authores probabiliter dicunt; in hac quoque quæſtione de cogitatione objecti venerei admitto: de qua quidem pauciſſima ſcripſerunt Authores. Et modò non eſt quæſtio de delectatione, qua quis delectatur de ſola cogitatione objecti venerei; de quo dixi ſuprà. Sed eſt quæſtio de ipſa cogitatione objecti venerei, an illicita ſit, itaut accedente conſenſu voluntatis peccet lethaliter, qui mente revolvit venerea.

84 Igitur Authores obiter, & per tranſennam aſſeruerunt, licitam eſſe cogitationem objecti venerei, ſecluſo periculò vlterioris lapſus. Ita P. Thom. Sanch. *lib.*1. *ſum. cap.*2. *nu.*4. P. Leſſius *lib.* 4. *de virtutibus cap.*3. *num.*108. P. Fagundez *lib.*9. *in Decalog. cap.* 2. *num.*18. *&* 19. & apud ipſum Sylueſter *verb. delectatio*, *num.*2. §. *Tertium*. Immò & S. Thom. 1. 2. *quæſt.*74. *artic.*8. in tertio argumento, quod initio ſibi opponit, ait: [Sed cogitatio interior non eſt peccatum mortale, nec etiam conſenſus in cogitationem.] Ad tertium reſpondet: [Ad tertium dicendum eſt, quòd ratio illa procedit de delectatione, quę habet cogitationem pro objecto.] Ubi videtur ſupponere, neque cogitationem, neque conſenſum in illam eſſe peccatum lethale.

85 Addit P. Thom. Sanch. licere delectationem de ſola cogitatione, ſecluſo periculo conſenſus in delectationem. Et quamvis non expreſſit de cogitatione ipſa, ſed de delectatione in cogitatione; videtur eadem eſſe ratio de utraque. Et ita etiam intelligendi ſunt aliqui ex citatis Authoribus, qui etiam eodem modo meminerunt periculi.

86 Oppoſitam partem videtur tenere P. Tamburinus *lib.*10. *in Decalog. cap.*1. *num.*8. ubi ſic ait: [Difficultas eſt, ſi ſit (imaginatio, vel cogitatio intellectualis) in rebus obſcænis ſolùm ob delectationem, quæ ipſa imaginatione ſentitur, ibique perſiſtat, an ſit peccatum mortale? Et aſſero, eſſe ſemper mortale.]

ARTICULUS II.

Statuitur reſolutio quæſtionis circa cogitationem ſpeculativam.

87 Sit prima concluſio. Cogitatio objecti venerei purè ſpeculatiua (ſive intellectus, ſive ſenſus interni) licita eſt, etiam ſine cauſa utili; ſecluſo periculo conſenſus in cogitationē practicam, vel in delectationem illicitam internam, aut externam.

88 Probatur prima pars. Cogitatio objecti venerei purè ſpeculativa eſt, quæ repræſentat objectum venereum modo non provocante ad venerem: cogitare autem hoc modo objectum venereum, non eſt unde ſit illicitum ea ſe, cùm ſolùm ex provocatione ad venerem poſſet eſſe illicitum.

89 Secunda autem pars, quòd ea cogitatio ſpeculativa ſit illicita, ſtante periculo, quòd illa tranſeat in cogitationem practicam conſentiente voluntate in illam, vel in delectationem illicitam, patet ex concluſione ſecunda: tale enim eſt periculum, qualis eſt lapſus, ad quem inclinat periculum: ſed conſentire in cogitationem objecti venerei practicam graviter provocantem, eſt peccatum lethale, ut conſtabit ex concluſione ſecunda: & conſentire in delectationem illicitam, eſt peccatum lethale, ut conſtat *ex hac diſputat. cap.*3. & *ex tota diſputat. præcedenti*: ergo ſi ea cogitatio purè ſpeculativa afferat ejuſmodi periculum, eſt peccatum lethale. Et hoc intellige tam de periculo probabili, quàm de proximo. De quo vide *diſp.*18.

90 Hanc concluſionem duntaxat intendunt Authores citati *artic. præcedenti*, *num.*84. Qui dum docent; licitam eſſe cogitationem objecti venerei, vel delectationem de illa; ſe explicant in cogitatione rei quatenus nouæ, artificioſæ, ſubtilis, admirandæ. Item loquuntur, quatenus requiritur ad ſtudendum, audiendum confeſſiones, &c. Ad quæ non requiritur cogitatio practica, ſed ſufficit ſpeculatina, quæ contemplatur modum ſubtilem, artificioſum, &c. P. Thom. Sanch. *loco citat. eo num.*4. loquens de delectatione in ea cogitatione, ait: [Ratio eſt, quòd tunc voluntas non delectatur de malo ut malum eſt, ſed de aliqua boni ratione in peccato inventa, nempe de curioſa, & ſubtili inventione.] Et *nu.* 5. [Tunc enim ea delectatio verſatur circà rem, quatenus eſt mira, & rara; & ſic potiùs eſt de cogitatione ipſa.] Ubi vides, eum loqui de cogitatione, ut contemplatur rem, quatenus miram, & raram. Et ea ratione, quam affert, colligitur, loqui de cogitatione merè ſpeculativa, & non provocante ad venerem. Ait enim: [Quoniam objectum intellectus, cùm formaliter ſit verum, quod æquè in bono, & malo objecto reperitur, non eſt per ſe *intellectui* minùs conveniens, ſi ſit malum.] *Intellectui*, dixit, quia ſi eſt provocativum, non intellectui, ſed voluntati malum eſt; & jam conſideratur in eo alia ratio, præter rationem veri. Et Pat. Leſſius *ibidem cit.* probat, delectionem de cogitatione objecti venerei eſſe licitam, quia [Opus, & ea quo naſcitur, non eſt malum, ſed bonum, vel quid indifferens; nimirum notitia veritatis, vel rei raræ, & admirandæ viſio: quam notitiam, & viſionem, homines magni æſtimant, etiamſi objectum, circà quòd verſatur, maximè execrentur.·.· Hoc modo delectantur homines lectione, vel narratione præliorum, duellorum, & rerum admirandarum, quæ per artem magicam fiunt; vel eorum, quæ pertinent ad opus generationis, & conceptum prolis, abſque tamen affectu ad res ipſas.] Quæ omnia denotant cogitationes duntaxat reſpicientes verum, & non tendentes ad provocationem veneream, odioſam, aut magicam. Et P. Fagundez citatus ait: [Objectum delectationis hujus cogitationis eſt ſpeculatio, ſeu potiùs cogitatio quædam nova, mira, ſubtilis, & ingenioſa, in qua ſubtilitate nullum eſt peccatum.] Neque huic concluſioni reſiſtit P. Tamburinus, ut mox videbimus.

ARTICULUS III.

Proponitur ſecunda concluſio circà cogitationem practicam; & præmittitur notabile.

91 Sit ſecunda concluſio, quam omninò certam exiſtimo, & aſſero. Cogitatio objecti venerei practica (ſiue ſit actus intellectus, ſive ſenſus interni) eſt illicita. Unde qui efficaciter conſentit in illam, aut intendit poſitivè eam cogitationem practicam veneream graviter provocantem peccat mortaliter. Huic concluſioni non reſiſtunt Authores citati *art.*1. *&* 2. qui, ut proximè notavimus, maniſeſte loquuntur de cogitatione merè ſpeculativa, & quæ non provocat ad venerem. Et hæc eſt, quam intendit P. Tamburinus citatus, qui expreſsè loquitur de ea cogitatione, quæ excitat commotionem ſpirituum carnalium. Expreſſit etiam Pat. Leſſius *lib.*4. *de virtutibus c.*3. *n.*102. Eſt tamen hæc concluſio contra Caramuelem, qui quamvis loquatur de cogitatione venerea merè ſpeculativa, ſimiliter loquitur de ea, quæ acriter provocat ad venerem, vt ſuprà notaui *num.*78.

92 Pro cujus demonſtratione præmitto, cogitationem practicam objecti venerei eſſe cauſam per ſe commotionis ſpirituū carnalium, & delectationis externæ, determinantem ad illam. Hæc poſitio manifeſta eſt; patet enim ea ipſa experientia, qua videmus, ſtatim atque cognoſcitur objectum venereum modo provocativo, ſubſilire ſpiritus carnales, & ſentiri delectationem externam. Immò non utcunque eſt cauſa per ſe, determinans ad commotionem ſpirituum, ſed cauſa per ſe deſtinata ab ipſa natura ad promovendam generationem; ſine qua ipſa generatio non poſſet inchoari, & promoveri, nam inſtrumenta generationis, quæ ſunt ibi ſpiritus commoti, ceſſante cognitione, & appetitione objecti venerei, non haberent intra corpus humanum cauſam, quæ eos excitaret ad inchoandam, & promovendam generationem; niſi fortè quando fervet nimia abundantia ſpirituum genitalium: quod in multis rarum eſt.

93 Confirmatur primò. Statim atque ponitur cogitatio provocans ad venerem, neceſſariò reſultat commotio ſpirituum genitalium: iſta autem neceſſitas ſtare non poteſt ſine connexione neceſſaria vnius cum alio: ergo tunc datur aliquid, quòd connectatur neceſſariò cum commotione ſpirituum. In eo eventu non eſt aliud, quòd connectatur neceſſariò cum ea commotione ſpirituum, niſi cognitio provocativa, & actus appetitvus; ergo vel cognitio provocativa, vel uterque actus habet eam neceſſariam connexionem cum commotione ſpirituum. Quòd autem id ſufficiat, & ſit cauſa per ſe, conſtabit ex dicendis.

94 Confirmatur ſecundò. Nullus effectus phyſicus fit ſine cauſa per ſe determinante ad illum: ſed nulla eſt cauſa per ſe, quæ determinet ad commotionem ſpirituum (in pluribus eventibus, præcipuè quando non nimiùm feruet abundantia humoris ſeminalis) niſi cogitatio practica objecti venerei: ergo hæc eſt cauſa per ſe determinans ad commotionem. Minor patet. Nō enim determinat ipſa potentia commotrix, quæ niſi aliunde provocetur, non determinat ad talem commotionem. Non actus efficax voluntatis intendentis commotionem, quia plerunque non datur, etſi detur commotio.

95 Notandum tamen eſt, prædictam cogitationem practicam non eſſe cauſam ejus commotionis ſpirituum in genere efficientis, ſed ſolùm in genere determinantis; vt notavi *diſput. præcedenti*, *num.* 15. ſicut etiam actus appetitus corporei terminatus ad objectum venereum. Determinant autem ad commotionē ſpirituum per ſympathiam,

Digitized by Google

pathiam, & connexionem, quam habent cum prædicta commotione. Id autem ſufficit ad hoc, quòd ea cognitio practica, & appetitio objecti venerei ſint cauſæ per ſe commotionis ſpirituum, ſaltem in eſtimatione prudentum: hęc enim cauſalitas eſt per modum antecedentis inferentis neceſſariò conſequens. Nam qui applicat ignem ſegeti, licèt non ſit cauſa phyſica ignis denuò accenſi in materia ſegetis; tamen in genere moris eſt cauſa per ſe ignis accenſi, & cui effectus attribuitur in æſtimatione prudentum ob connexionem, quam habet applicatio hominis cum actione ignis.

96 Et quidem ſi hoc non ſufficeret, ut ea cognitio practica cenſeretur cauſa per ſe commotionis ſpirituum, fieret, quòd voluntas efficax non eſſet cauſa per ſe objecti efficaciter voliti, puta, motus brachii, vel manus: cùm voluntas efficax non concurrat efficienter ad motum brachii; ſed ſolùm determinet potentiam motricem per ſympathiam, & connexionem ad mouendum brachium. Quòd ſi ad ſibitum dicas, voluntatem efficacem habere veram efficientiam in motum localem, comeſtionem, locutionem, &c. eandem efficientiam debes ponere in cogitatione practica objecti venerei, & in actu appetitus corporei reſpectu commotionis ſpirituum. Nam ad ponendam cauſalitatem effectricem in actu efficaci voluntatis, non eſt alia ratio, niſi quòd ad poſitionem actus efficacis neceſſariò ponitur motus brachii, comeſtio, & locutio: ſed ſimiliter ad cogitationem delectationis practicæ, & appetitionis venereæ ponitur neceſſariò commotio ſpirituum, experientia teſte: ergo eandem cauſalitatem effectricem deberes ponere in cogitatione practica, & appetitione objecti venerei reſpectu commotionis ſpirituum.

97 Dicet fortaſſe aliquis, eam cogitationem practicam objecti venerei eſſe ſolùm cauſam mediatam commotionis ſpirituum carnalium; cauſam verò immediatam commotionis eſſe actum appetitus corporei, qui ſubſequitur eam cogitationem; eam autem cogitationem practicam objecti venerei duntaxat concurrere mediatè, quatenus determinat ad actum appetitus corporei, qui ad eam commotionem ſpirituum carnalium immediatè determinat.

98 Id tamen leve eſt. Primò. Nam ſine fundamento dicitur, ſolum appetitum corporeum excitare commotionem ſpirituum. Nam cùm ad hoc non ſit alia ratio, quàm quæ deſumitur ab experientia, & hæc doceat, ſtatim atque cogitatur objectum venereum modo provocativo, ſubſilire ſpiritus carnales; non eſt ratio, ob quam denegetur cogitationi practicæ corporeæ, immò & intellectuali, vis ſympathica immediata reſpectu commotionis ſpirituum.

99 Secundò. Dato, quòd cogitatio ſenſus interni habeat connexionem duntaxat cum actu appetitus corporei, & non cum commotione ſpirituum; actus autem appetitus corporei habeat eam connexionem cum commotione, id nihil obſtat, quominus prædicta cogitatio practica objecti venerei ſit cauſa per ſe determinans ad commotionem ſpirituum. Nam licèt in genere cauſæ phyſicæ cauſa mediata non ſit cauſa per ſe; non ſic in genere moris, ſive in æſtimatione prudentum, juxta quam etiam cauſa mediata eſt cauſa per ſe, cui verè attribuitur effectus. Suaſi Petro, ut efficaciter ſuadeat Ioanni furtum; & Petrus mea ſuaſione obſtrictus ſuaſit efficaciter Ioanni furtum. Vtique mihi attribuitur id furtum, & teneor reſtituere, ſaltem ſi neuter eorum ſatisfacit: ergo ſuaſor mediatus eſt cauſa moralis per ſe furti, cui furtum attribuitur.

100 Id, quod cernitur in horologio, in quo pondus eſt cauſa per ſe ſonitus deſignantis horam, ſaltem in ęſtimatione prudentum: cùm tamen pondus non moveat niſi primam rotam, & prima moveat ſecundam, & ſecunda tertiam, & tertia moveat inſtrumentum pulſans campanam, inſtrumentum autem efficiat pulſationem, & pulſatio ſonitum. Unde ſi deficiente pondere horologii, Petrus impulſu manuum traheret funem appenſum ex prima rota, quam ſic moueret, Petrus eſſet cauſa per ſe determinans ad ſonitum horologii; ſicut etiam ſonitus aliarum campanarum attribuitur tanquam cauſæ per ſe illi, qui funem ad pulſationem trahit. Eodem modo contingit in delectatione externa, ſi dicamus, ſolum appetitum corporeum habere vim ſympathicam reſpectu commotionis ſpirituum. Nam cogitatio intellectualis practica de objecto venereo per ſympathiam determinat ad actum ſenſus externi de eodem objecto: iſta determinat ad actum appetitus corporei; iſte eodem modo determinat ad commotionem ſpirituum carnalium; hæc commotio producit ſui ſpeciem, ſi hæc datur; ſpecies autem determinat in genere efficientis potentiam tactivam ad delectationem externam. Unde ſi cogitatio intellectualis practica objecti venerei fuit primus actus, illi tanquam primo moventi, & cauſæ per ſe attribuitur delectatio externa.

101 Et ratio horum eſt. Nam cùm iſtud genus cauſalitatis ſit per modum illationis fundatæ in phyſica connexione, quæ convenit rei connexæ ratione ſuæ entitatis; & illatio ſit legitima, quantumvis antecedens ſit mediatum; fit, quòd antecedens mediatum, cui competit connexio ratione ſuæ propriæ entitatis, & non ratione accidentis; illud, inquam, antecedens mediatum cenſeatur tam cauſa per ſe effectus, quàm eſt ratione ſui illativum conſequentis. Vide *diſp. præced. c.2. n.16.*

102 Deinde: quia ſi cauſa mediata non ſit cauſa per ſe, fiet, quòd actus efficax voluntatis, quo quis intendit delectationem externam, non ſit cauſa per ſe talis delectationis. Quo quid abſurdius? Fieri autem eſt manifeſtum. Quia voluntas efficax, quantumvis velit delectationem externam, nihil aget, niſi applicet media, ſive cauſas immediatas; quia voluntas efficax non habet immediatam vim obtinendi delectationem externam, niſi per cauſas immediatas, ſcilicet per commotionem ſpirituum, ſicut etiamſi habeas voluntatem efficacem audiendi, ſi nullus eſt ſonitus; niſi tu aliquem ſonitum edas, non poteris audire. Vnde voluntas efficax delectationis externę priùs determinat ad cogitationem objecti corporei, & (ſi iſta eſt cauſa mediata commotionis) cogitatio determinat ad appetitionem; appetitio autem determinat ad commotionem ſpirituum, & hæc ad delectationem externam. Similiter actus efficax eſt cauſa per ſe peccati externi, v.g. ad quod obtinendum ſæpè ponit multa media, & cauſas immediatas: unde cùm voluntas efficax furti ſit cauſa mediata illius, eſt tamen cauſa per ſe.

103 Sed obiicies cum Caramuele *diſputat.67. in Regular. numer.* 1043. vbi putavit, cogitationem veneream eſſe cauſam per accidens delectationis externæ. Et ita agens de cogitatione venerea, & delectatione tactus libidinoſi, ita arguit. [Hic enim (tactus; ſic vocat actum potentiæ tactivæ,) ſine illa, (cogitatione venerea) & hæc ſine altero reperitur frequentiùs. Vnde ſi contingat, illa ſimul operari, eſt per accidens; quia ſicut viſui, & auditui contingit per accidens, quòd ſimul operentur; ita tactui & tali cogitationi eſt accidentale, quòd conjungantur, cùm poſſint ſeorſim perſiſtere: vt patet in ſomnis, in quibus ſenſualitas ſæpè excitatur; cogitatio autem, & voluntas quieſcunt: ſolùmque operatur phantaſia, & appetitus materialis.]

104 Reſpondetur in primis, etſi totum, quod intenditur in argumento, concederemus, nihil contra nos, qui contenti ſumus, ſi admittatur, ut debet admitti, cogitationem corpoream ſenſus interni eſſe cauſam per ſe commotionis ſpirituum genitalium, & delectationis externæ: quidquid ſit, an cogitatio intellectualis ſit cauſa per, vel non ſit ejus commotionis, & delectationis.

105 Reſpondetur ſecundò, in hoc argumento verificari axioma Dialecticum, nempe, [Argumentum, quòd multum probat, nihil probat.] Hoc enim argumentum Caramuelis probat, etiam contra ipſum, voluntatem efficacem delectationis externæ non eſſe cauſam per ſe illius. Sæpè enim contingit dari pollutionem ſine voluntate efficaci illius; ſæpè etiam dari voluntatem efficacem pollutionis ſine tali pollutione, defectu potentiæ proximæ.

106 Reſpondetur tertiò, hanc eſſe malam conſequentiam: [Iſtud poteſt reperiri ſine illo, & è converſo: ergo unum non eſt cauſa per ſe illius.] Nam præter exemplum proximè propoſitum de actu efficaci, ſunt alia multa, in quibus inanitas conſequentiæ conſpicitur. A, produxit ignem B, & fuit cauſa per ſe hujus: & tamen ignis A, poteſt eſſe cauſa ſine igne B, & ignis B, potuit exiſtere ſine A, ſi tamen produceretur ab alio igne. Id, quod etiam cernitur in cauſalitate morali. Nam cùm Petrus combuſſit ſegetem, fuit cauſa moralis per ſe ejus damni: & tamen combuſtio ſegetis potuit contingere ſine actione Petri, quia potuit procedere ab alio; & actio Petri applicativa ignis potuit ſtare ſine combuſtione ſegetis, igne, ut fieri potuit, impedito.

107 Vbi etiam obiter notabis, eſſe manifeſtè falſum id, quod ſupponit; nempe in ſomnis non operari intellectum, & voluntatem. Evidens enim experientia teſtatur oppoſitum. Aliquando enim inter dormiendum diſcurſus, & ſyllogiſmos efformavi: aliique mihi teſtati ſunt, id illis eveniſſe; cùm tamen phantaſia, aut imaginativa diſcurſus efformare non poſſit.

ARTICULUS IV.

Probationes ſecundæ concluſionis.

108 Certum eſſe, cogitationem practicam objecti venerei illicitam eſſe, ſi eam poſitivè, & efficaciter velit ponere voluntas, oſtenditur primò. Certum eſt, illum peccare graviter, qui efficaciter vult ponere cauſam per ſe commotionis ſpirituum, & delectationis externæ (abſtraho à quæſtione de parvitate materię, ideòque ſemper loquor de materia gravi) & determinantem ad illas: ſed cogitatio practica objecti venerei eſt cauſa per ſe commotionis ſpirituum, & delectationis externæ, atque determinans ad illas, ut certum eſt *ex artic. anteced.* ergo certum eſt peccare graviter illum, qui efficaciter vult ponere cogitationem practicam objecti venerei.

109 Syllogiſmus eſt in prima figura, & in primo ejus modo; ad cujus formam demonſtrandam parva verborum mutatio proderit. [Omnis, qui vult cauſam per ſe delectationis, peccat: ſed omnis, qui vult talem cogitationem, vult cauſam per ſe delectationis: ergo omnis, qui vult talem cogitationem, peccat.] Conſequentia eſt inevitabilis. Minor clarè conſtat, ut dixi, ex notabili poſito in articulo præcedenti.

110 Major eſt indubitabilis. Nam qui vult efficaciter cauſam per ſe peccati, & determinantem omninò ad illud, vult peccatum ipſum. Sic enim qui vult efficaciter tactum impudicum, qui hic &

nunc

Digitized by Google

nunc determinat omninò ad pollutionem prævisam, & eſt cauſa per ſe illius, vult ipſam pollutionem, vt omnes fatentur. De quo vide P. Thomam Sanch. *lib. 9. de matrim. diſput. 45. num. 15.* vbi ſic ait: [Lex naturalis obligans ad non provocandam ſeminis effuſionem, ſubinde obligat ad vitandas cauſa per ſe, & *notabiliter influentes* ad illam, ubi ceſſat neceſſitas; perinde enim videtur tunc illas applicare, & procurare.] Nota id verbum, *Notabiliter influentes*: nos enim adhuc ampliùs requirimus, dum exigimus ſaltem cauſas *omninò determinantes*. Quòd ſi hic non invenitur voluntas peccati in cauſa, ubi invenietur? Cùm ponamus cauſam per ſe omninò determinantem ad effectum peccati.

111 Supponimus autem, loqui de effectu præviſo in cauſa. Quis eſt enim agnoſcens, ſe habere cogitationem practicam, quæ objectum venereum cogitat provocativo modo, qui non prævideat commotionem ſpirituum carnalium futuram? Cùm ad quamlibet cogitationem provocantem, ſpiritus carnales citiſſimè ſubſiliant: cujus millena experimenta quotidie homines ſibi comparant.

112 Dices. Qui ponit cauſam per ſe, & notabiliter influentem in pollutionem, tamen ex cauſa vrgente, non cenſetur velle pollutionem in cauſa, ut notavit P. Thom. Sanch. proximè citatus, iis verbis, *ubi ceſſat neceſſitas*. Nam qui ponit illam cauſam, vrgente neceſſitate, non tam cenſetur ponere cauſam, quàm permittere: ergo qui, vrgente cauſa, poneret eam cogitationem practicam objecti venerei, non cenſeretur velle commotionem ſpirituum, & delectationem eaternam, ſed permittere.

113 Id tamen nihil obſtat concluſioni. Nulla enim cauſa poteſt vrgere, ut velis poſitivè ponere cogitationem objecti venerei practicam potiùs, quàm ſpeculativam: nulla, ut velis poſitivè ponere cogitationem modo provocante potiùs, quàm modo non provocante. Quòd ſi in aliquo caſu daretur talis cauſa vrgens, fateremur, tunc voluntatem non velle in cauſa eam commotionem ſpirituum, & delectationem externam, ſed duntaxat permittere. Adhuc tamen illicita eſt ea cogitatio practica, etſi non ex hoc capite, tamen ex aliis capitibus ſubiiciendis.

114 Oſtenditur ſecundò. Cogitatio practica objecti venerei eſt inchoatio profuſionis ſeminis: ergo illicita eſt modo explicato. Conſequentia patet. Ideò enim delectatio moroſa interna illicita eſt, quia eſt inchoatio profuſionis ſeminis, ut oſtenſum eſt *diſput. præcedenti*, & admittit Caramuel relatus *ibidem cap. 1. num. 3.* Antecedens probatur. Non ob aliam rationem delectatio moroſa interna eſt inchoatio profuſionis ſeminis (ſive intra, ſive extra copulam carnalem) niſi quia eſt cauſa per ſe commotionis ſpirituum carnalium, omninò determinans ad illam, & deſtinata à natura ad inchoandam, & promouendam generationem: ſed cognitio practica objecti venerei eodem modo eſt cauſa per ſe ejus commotionis omninò determinans ad illam, & cauſa quidem deſtinata à natura ad inchoandam, & promovendam generationem: ergo ea cogitatio practica objecti venerei eſt inchoatio profuſionis ſeminis.

115 Non quælibet cauſa urgens ad effectum eſt inchoatio illius, Cum quis præcipit artifici, ut fabrefaciat fores ligneas, illa juſſio non eſt inchoatio operis, quamvis ſit cauſa illius: immò neque phyſica coactio, qua adigitur artifex ad opus, eſt inchoatio operis. Item non inchoatur opus, cùm naſcitur arbor, ex qua deſumenda eſt materia lignea, neque quando ſecatur, vel in officinam ligneam portatur. Tunc autem inchoatur opus, quando inſtrumenta deſtinata ab arte incipiunt operari in materia. Sic ſimiliter non eſt inchoatio generationis ponere alias cauſas extrinſecas, quantumvis dicas cauſas per ſe: eſt autem inchoatio ejus, quando quis ponit cauſas per ſe, deſtinatas à natura ad illud opus. Cùm ergo natura inſtituerit cogitationem practicam, & appetitionem, ut cauſas per ſe ad promovendum opus generationis; tunc dicitur hæc inchoari, quando quis ponit aliquam ex prædictis cauſis. Vide *art. præced. nu. 91.*

116 Dices, commotionem ſpirituum genitalium eſſe inchoationem profuſionis ſeminis, quia ſi ea commotio perſeveret, & creſcat, tandem ſemen decidetur: at actum cognitionis practicæ venereæ, & actum delectationis internæ, etiamſi creſcant, non eſſe ratione ſui cauſas immediatas profuſionis ſeminis.

117 Id tamen ex dictis facilè reiicitur. Spiritus enim genitales ſunt præcipua inſtrumenta profuſionis ſeminis: vnde ſicut iſti ſpiritus per ſui commotionem inchoant deciſionem ſeminis; ita illæ cauſæ per ſe, quas deſtinavit natura ad illos commovendos, per ſuam cauſalitatem inchoant deciſionem ſeminis. Vnde ſi volueris diſtinguere inchoationem formalem deciſionis ſeminis, & inchoationem cauſalem; & primam tribuere commotioni ſpirituum, & ſecundam prædictis cauſis per ſe commotionis ſpirituum; non multum contendam. Dummodò illud firmum, certumque ſit, illicitum eſſe inchoare generationem, ſive formaliter, ſiue cauſaliter, & ponere poſitivè cauſas per ſe deſtinatas à natura ad promovendam generationem, niſi in matrimonio.

118 Oſtenditur tertiò. Aſpicere firma, & fixa oculorum acie membrum impudicum alterius ſexus, vel copulam carnalem viri, & fœminæ, eſt peccatum lethale, quia graviter provocat ad venerem, ut omnes tanquam certum admittunt: ſed cognitio ejuſdem objecti venerei practica (abſtraho à quæſtione de parvitate materiæ) provocat graviter ad venerem; cum cognitio practica objecti venerei ſit illa, quæ cogitat modo provocante: ergo cognitio practica ejuſdem objecti venerei eſt peccatum lethale. Stat autem vis hujus conſequentiæ, quod non magis provocat viſio objecti obſcœni, quàm cogitatio clara, & intenſa ejuſdem objecti, vt experientia ipſa teſtis eſt.

119 Dices. Qui aſpicit membrum impudicum infantulæ per tranſennam, & ferè fortuitò, peccat venialiter, licèt aliquantulum commoveantur ſpiritus genitales: ergo dabitur etiam cognitio practica leviter provocans, ſi eodem modo cognoſcit idem objectum, ac ille homo aſpexit membrum infantulæ.

120 Hæc objectio militat pro parvitate materiæ. Ideò eam ad diſputationem 45 reiicimus ſolvendam.

121 Oſtenditur quartò. Homo, qui loquitur alteri verba provocantia ad venerem, peccat: ergo qui loquitur ſibi ipſi verbum provocans ad venerem, peccat: ſed qui cogitat practicè objectum venereum, loquitur ſibi ipſi verbum provocans ad venerem, cum cogitare practicè ſit cogitare modo provocante: ergo qui cogitat practicè objectum venereum, peccat.

122 Oſtenditur quintò. Non minùs provocat cogitatio practica clarè, & profunde attenta ad objectum venereum, quàm tactus impudicus. Ideò autem tactus impudicus eſt peccatum mortale, quia graviter provocat. ergo ob eandem rationem cognitio practica objecti venerei erit peccatum lethale.

ARTICULUS V.

Confutatur ex dictis ſententia Caramuelis propoſita articulo primo.

123 EX dictis manifeſtè convincitur prędicta aſſertio, quæ parte docet, licitam eſſe cogitationem pulchritudinis fœminæ terminatam etiam ad aliquem modum peccandi, nempe copulæ carnalis, vel ſodomiticæ; quæ cogitatio reipſa adeò commovit ſpiritus genitales, ut ad pollutionem determinaverit invitum. Ex dictis enim patet, illam eſſe practicam, & illicitam, ſi fuit volita.

124 In primis enim convincitur iis duobus, quibus capite quarto oſtendi de alia ſimili cogitatione: & pręcipuè argumento ſecundo deſumpto ex verbis Caramuelis docentis, [cogitationem illam ſpiritualem, quam concomitatur delectatio moroſa ſenſibilis, ex commotione humorum ſeminalium ſubnaſcens, eſſe peccatum mortale:] cùm evidens ſit, cogitationem, de qua loquimur, aſſociatam eſſe tali delectatione moroſa ſenſibili; immò & eſſe cauſam per ſe huius, & ejus determinativam. Deinde ſpecialiùs convincitur argumentis propoſitis *art. præcedenti*.

125 Deinde certum exiſtimo, in eo caſu non ſolùm illicitam eſſe ejuſmodi cogitationem deliberatè admiſſam, qua coactus eſt ad pollutionem; ſed etiam illam cogitationem habuiſſe malitiam moralem pollutionis. Et quidem id negat Caramuel, [quia cogitatio non eſt cauſa per ſe illius pollutionis, & ideò qui vult cogitationem expreſsè, & directè, non videtur velle implicitè, & indirectè pollutionem.] Ego tamen affirmo, quia certum reputo, illam cogitationem, qualis deſcribitur à Caramuele, fuiſſe cauſam per ſe illius pollutionis, ſi in illa pollutio fuit præuiſa.

126 Pro quo ſuppono primò, cauſam eius pollutionis non fuiſſe aliquam nimiam ſuperabundantiam humorum ſeminalium. Iam enim ſi ſic aſſeras, alium caſum proponis; ſed hominem illum fuiſſe affectum temperamento communi.

127 Suppono ſecundò, ſicut non quævis commotio ſpirituum carnalium determinat ad pollutionem; & tamen commotio eorum vehemens in tali gradu, ſive augmento determinato, ad illam determinat tanquam cauſa per ſe illius: ita non quamlibet cogitationem practicam objecti venerei determinare ad vehementem illam commotionem in tali augmento determinato; & tamen eſſe aliquas cogitationes practicas objecti venerei, quæ determinent ad totam illam vehementem commotionem. Patet. Nam ſicut cogitatio venerea mediocriter intenſa habet vim excitandi mediocrem commotionem ſpirituum; ita cogitatio vehementer intenſa, & vehementer venereis immerſa habet vim excitandi vehementem ſpirituum genitalium commotionem. Sicut ergo non omnis tactus impudicus determinat ad vehementem commotionem; tactus autem vehemens, & confricatorius, eſt cauſa per ſe determinans ad illam vehementem commotionem, quæ pollutionem parit: ita ſimiliter contingit in cogitationibus practicis venereis.

128 Hinc convincitur aſſertio primò. Illa cogitatio adeò fuit vehementer immerſa in pulchritudine fœminæ, & modo peccandi cum illa, vt excitaverit vehementem ſpirituum genitalium commotionem, ſufficientem ad pollutionem: ergo fuit cauſa ratione ſui determinans ad tantam commotionem: ergo fuit cauſa determinans ad ultimam diſpoſitionem ad pollutionem.

129 Vrgeo primò, & interrogo, quænam fuit cauſa, quæ produxit totum illud augmentum commotionis ſpirituum genitalium, ultimam quidem diſpoſitionem ad pollutionem? In caſu propoſito nulla alia eſt, niſi ea cogitatio venerea, & delectatio interna ex illa ſubſecuta. Si primam aſſignes, habeo intentum. Si hanc ſecundam aſſignes; cùm hæc non proceſſerit à voluntate libera, quam

abeſſe

abeſſe ſupponis; utique ſecundùm totam ſuam intenſionem proceſſit à cognitione ſua interna: ergo cogitatio corporea interna tam vehemens fuit, ut potuerit determinare appetitum ad tantam intenſionem delectationis internæ, quæ ſummum augmentum commotionis excitaret: ergo per mediatam connexionem determinavit ad ſummum augmentum commotionis, quod eſt ultima diſpoſitio ad pollutionem. Hanc autem mediatam connexionem ſufficere ad cauſam per ſe in genere moris, oſtenſum eſt ſuprà *art.* 3. *à num.* 98.

130 Urgeo ſecundò. Cogitatio practica objecti venerei intenſa ut unum, excitat augmentum ut unum commotionis ſpirituum; nam pro vehementia, aut tepiditate cogitationis venereæ excitatur major, vel minor commotio ſpirituum: ergo cogitatio practica objecti venerei in ſummo excitat ſummum augmentum commotionis ſpirituum, quod ultimò diſponit ad pollutionem. Ex dictis autem articulo tertio conſtat, id fieri ab ea cogitatione practica tanquam cauſa per ſe: ergo ea cogitatio practica vehemens eſt cauſa per ſe ultimæ diſpoſitionis ad pollutionem. Quod autem cogitatio in eo caſu fuerit vehemens in ſummo, conſtat, cum perventum fuerit ad ultimam diſpoſitionem pollutionis, & in eo caſu non appareat alia cauſa per ſe ejus ultimæ diſpoſitionis. Quod autem cauſa per ſe, quæ ponit ultimum determinativum ad effectum, ſit cauſa per ſe talis effectus in genere moris, extra omne dubium eſt, cum in æſtimatione prudentum ei cauſæ per ſe attribuatur effectus, quæ ad talem effectum determinavit.

131 Convincitur ſecundò. Aſpectus nuditatis fœminæ, & actionum libidinoſarum ejus, præcipuè diù durans, perducit virum uſque ad pollutionem, etiam invitum, eſtque cauſa per ſe notabiliter influens, & determinans ad talem pollutionem: ergo cogitatio vehemens ejuſdem objecti venerei, quantumvis dicas, eſſe cogitationem ſpeculativam, producit ſimiliter ad pollutionem, & eſt cauſa per ſe determinans ad illam. Sicut enim aſpectus ille perducit uſque ad pollutionem, quia vehementer provocat commotionem ſpirituum genitalium; ita etiam cogitatio, quæ cum vehemens eſt, non minus provocat, quàm aſpectus.

132 Confirmatur. Si quis enim diceret, licitum eſſe illum aſpectum proximè memoratum, eo quòd aſpectus ille eſt merè ſpeculativus; reiiceretur ab omnibus tanquam terminorum implicator. Quomodo enim eſſet purè ſpeculativus, qui tam vehementer provocat? Ergo qui dixerit cogitationem vehementer immenſam in eodem objecto venereo eſſe ſpeculativam, ſimiliter reiiciendus eſt.

133 Tertiò. Non minùs commovet ſpiritus genitales ea cogitatio vehemens objecti venerei diù durans, quàm tactus impudiciſſimus etiam diù durans: ſed iſte eſt cauſa per ſe vehementis commotionis ſpirituum genitalium ultimò diſponentium ad pollutionem: ergo & illa cogitatio.

ARTICULUS VI.

Benigno aliqua notanda ad praxim.

134 QUæ in hoc capite dicta ſunt, excitare poterunt ſcrupulum ſtudentibus, audientibus confeſſiones, aliiſque in actiones utiles, & neceſſarias incumbentibus; quarum occaſione variæ cogitationes venereæ occurrunt excitantes commotionem ſpirituum. Si ergo hæ practicæ ſunt, & culpæ lethales, multis culpis lethalibus illi omnes videbuntur expoſiti. Ut ergo auferantur ſcrupuli, ſequentia notanda ſunt.

135 Primum. Ille qui ſtudet, vel confeſſiones audit, & conatur ad cogitationem ſpeculativam, & loco hujus occurrit invito cogitatio practica, non peccat. Patet, quia ſic ea cogitatio practica non eſt voluntaria.

136 Secundum. Quando aliquis ſtudendo percipit objectum venereum, ſentienſque commotionem ſpirituum, neſcit intellectu diſtinguere inter cogitationem ſpeculativam, & practicam, ſufficit, ſi non præſtat conſenſum, nec eſt periculum præſtandi conſenſum in eam commotionem, vel delectationem. Ratio eſt, quia ſtudium eſt cauſa urgens ad habendam eam cogitationem objecti; & cùm ob ignorantiam non poſſit aliam ſaniorem cogitationem habere, cenſebitur non ponere poſitivè cauſam per ſe commotionis, ſed duntaxat permittere. Vide ſuprà *artic.* 4. *num.* 113. eſtque conforme doctrinæ Patris Thom. Sanch. quam ſtatuit *lib.* 9. *de matrim. diſp.* 45. & communi Doctorum.

137 Tertium. Cùm quis ſtudendo, vel audiendo confeſſiones percipit objectum venereum, tangitur invitus commotione ſpirituum; ea voluntatis reſiſtentia eſt indicium, quod patitur etiam invitus cogitationem practicam. Ratio eſt: nam licèt poſſit ſtare, quòd velit habere cauſam per ſe commotionis, & nolit habere commotionem; eſt tamen rarum, quòd velit aliquis habere cogitationem provocativam, & quòd nolit provocari. Cùm ergo in dubio, non ex rarò contingentibus, ſed ex communiter accidentibus ſumatur judicium; cùm voluntas reſiſtit commotioni, coniici poteſt, quòd etiam invita patitur cogitationem practicam.

138 Quartum. Si cogitatio practica ſit leviter provocatoria ex modo ſuo tepido, & parum advertente ad objectum venereum, non eſt culpa lethalis illi vacare. Et ideò quæ hucuſque diximus, intelligenda ſunt de cogitatione venerea, ex modo ſuo cogitandi graviter provocatoria. Ratio eſt, quia non omnis aſpectus objecti venerei damnatur de culpa lethali, ſed ſolùm ille, qui eſt graviter provocatorius. De quo vide P. Granado 1. 2. *controverſ.* 6 *tract.* 4. *diſp.* 7. *num.* 3. & P. Thom. Sanch. ſuprà citatum. Et quoad hoc videtur eſſe paritas inter aſpectum, & cogitationem practicam. Quòd ſi inde intuleris parvitatem materiæ in re venerea, ſatisfaciam *diſp.* 45. *cap.* 16

139 Quintum. Qui vacat cogitationi ſpeculativæ objecti venerei cum periculo prævìſo incidendi in cogitationem practicam graviter provocatoriam, non autem conſentiendi in illam, non peccat graviter. Ratio eſt, quia cogitatio purè ſpeculativa non eſt cauſa per ſe, nec notabiliter influens in cogitationem practicam. Et ideò quamvis velit illam, non cenſetur velle iſtam in cauſa. Colligitur ex dictis à P. Thom. Sanch. *lib.* 9. *de matrim. diſp.* 45 *num.* 15. Si tamen ſit cum periculo prævìſo conſentiendi in cogitationem practicam graviter provocantem, peccat graviter. Nam cùm voluntariè ponere cogitationem practicam objecti venerei graviter provocantem, ſit peccatum lethale; & ejuſdem rationis ſit admittere peccatum, & exponere ſe periculo admittendi illud, ſit, quòd qui ſine cauſa urgente exponit ſe periculo conſentiendi in illam cogitationem practicam, eodem modo peccet, ac qui conſentit efficaciter in illam.

140 Sextum. Qui cum urgenti cauſa incumbit cogitationi ſpeculativæ objecti venerei, cum periculo tamen conſentiendi in cogitationem practicam graviter provocantem, non tamen in delectationem veneream, nunquid peccabit lethaliter? Diſtinctione opus eſt. Nam vel iſte ſine difficultate poteſt vertere cogitationem practicam in ſpeculativam; ſcit enim practicè illas diſtinguere: vel non poteſt, quia vel neſcit diſtinguere, vel actualiter non habet advertentiam requiſitam ad diſtinguendum eas. Si primo modo, peccat lethaliter, quia nulla eſt cauſa urgens ad habendum eam cogitationem practicam; & periculum illud facilè poteſt vitare per reſiſtentiam, & actus internos, modo explicato *diſput.* 18. Si verò ſecundo modo contingat, non peccat: non quia ex cauſa urgenti poſſit aliquis exponere ſe periculo formali peccandi; id enim negavimus *diſp.* 18. *citat.* ſed quia vitare eam operationem intellectualem non videtur obligare cum tanto rigore; atque adeò in iis circunſtantijs non eſt peccatum grave exponere ſe periculo habendi eam cogitationem practicam; immò neque actualiter illam habere, ut notavi in aſſerto ſecundo hujus articuli.

DISPUTATIO XLIII.

An pollutio in ſomnis contingens poſſit eſſe volita in cauſa?

CAPUT PRIMUM.

Aſſertio Caramuelis, opiniones aliorum, & aliqua prænotata.

1 DIſput. 68. *in Regul. num.* 1051. ita diſſerit: [Addo (& hoc examinanti non erit mirum) tactus, oſcula, & cogitationes turpes, moroſaſque delectationes, licèt ſint peccata mortalia, non eſſe cauſam directam nocturnæ pollutionis. Ita Sancius *in ſuis ſelectis diſp.* 21. *num.* 15. & *diſp.* 23. *num.* 29. Ratio hujus Authoris eſt efficaciſſima. Quia quæcumque cauſa eſt potentior, atque activior, quando eſt præſens, quàm quando eſt abſens: atqui moroſitas delectationis, tactus, oſcula non cauſaverunt pollutionem, dum eſſent præſentia: ergo multò minùs abſentia poterunt cauſare. Ex iis patet, pollutionem prævìſam in ſomnis, ſed non volitam, licèt procedat à cauſa moraliter peccaminoſa in genere luxuriæ, non eſſe peccatum mortale. Ratio eſt, quia non amatur in ſe, ut ſupponitur: non amatur in cauſa, quia nulla datur directa talis pollutionis.]

2 Confirmat Sancius *in diſp.* 21. *num* 15. his verbis: [Aut dicant adverſarij, quænam virtus phyſica manſit in appetitu, cauſata à cogitatione turpi habita in vigilia, ut poſſit phyſicè influere in pollutionem habitam in ſomnis? Cùm notum ſit, cauſam nullam phyſicè operari poſſe, niſi ipſa, vel aliqua virtus ejus actu exiſtat.]

3 Addit inſuper Sancius *eo num.* 15. ideò in cogitationibus turpibus, & tactibus impudicis non eſſe volitam pollutionem; quia quamvis illa [ſint cauſæ per ſe ordinatæ ad pollutionem, non tamen efficaciter in illam influentes, aliàs nunquam ponerentur, quin ſequeretur pollutio. Contrarium tamen evenire teſtatur experientia.]

4 In hac re variæ ſunt ſententiæ Doctorum. Alij enim aſſerunt, quoties prævidetur ſecutura pollutio ex alicujus cauſæ poſitione, etiam licitæ, hanc participare malitiam pollutionis, pollutionemque eſſe volitam in cauſa. Alii autem id admittunt, quando poſitio cauſæ eſt illicita in quovis genere peccati, etiam venialis. Alii verò, quoties cauſa eſt peccatum lethale, & in eo prævidetur pollutio futura, tunc pollutionem eſſe volitam in cauſa, & illud peccatum

Digitized by Google

catum lethale participare malitiam pollutionis. Earum Authores vide apud Pat. Thom. Sanch. *lib. 9. de matrimon. diſputat. 45. à numer. 10.*

5 Sententia autem his tribus benignior eſt, quam tradit P. Thom. Sanch. *cit. num. 15.* nempe reperiri culpam mortalem ratione pollutionis prævisæ, & non intentæ, quando abſque urgenti neceſſitate exercetur actio de genere luxuriæ, quæ notabiliter influit in pollutionem. Quæ ſententia veriſſima eſt modo interiùs explicando.

6 Pro cujus claritate præmitto primò, quando cauſa pollutionis eſt cauſa per accidens, & indirecta illius, pollutionem non eſſe volitam in cauſa, niſi ponatur ex intentione pollutionis habendæ. Quia pollutio non dicitur indirectè volita, niſi quando voluntas ponit aliquid, quod determinat ad talem pollutionem. Quando autem ponitur cauſa per accidens ex intentione pollutionis habendæ; jam ea poſitio cauſæ per accidens eſſet poſitio medii in ordine ad finem: quo caſu poſitio medii participat malitiam finis; ut in aliis etiam materiis commune eſt.

7 Præmitto ſecundò, quando ex urgenti neceſſitate ponitur cauſa per ſe determinans ad pollutionem prævisam, & non intentam, pollutio non eſt volita in cauſa. Et ideò quando ſponſus de futuro exercet tactus pudicos in occaſione, in qua urget neceſſitas exhibendi communia amoris ſigna inter ſponſos, cum periculo pollutionis prævisæ, & ſine periculo conſenſus; pollutio non eſt volita in cauſa. Quia ſtante ea neceſſitate, non tam cenſetur ponere cauſam per ſe pollutionis, quàm illam permittere, ut notavit P. Thom. Sanch. citatus. In hoc ergo caſu quamvis ſponſo in ſomnis accideret pollutio orta ex prædicta cauſa, non imputaretur ei.

8 Præmitto tertiò, ſenſum hujus quæſtionis eſſe, an poſſit dari talis cogitatio venerea, aut talis tactus impudicus, ut non determinantes ad pollutionem in vigilia, ita determinent ad pollutionem in ſomnis, ut pollutio ſit volita in cauſa? In quo ſenſu partem negantem tuentur Caramuel, & Sancius citati.

CAPUT II.

Argumentum Caramuelis, & Sancii nullius eſſe efficacitatis oſtenditur; noſtraque concluſio vel ipſa explicatione probatur.

9 Ut clariùs conſtet inefficacitas ejus argumenti *num. 1.* propoſiti, notabis, cogitationem veneream provocativam, aliam eſſe tepidam, aliam intenſam, aliam vehementem. Et vehementis nomine illam intelligo, quæ excitat vehementem, & ſummam commotionem ſpirituum. Summa autem commotio illa dicitur, quæ reipſa determinat ad pollutionem. Hæc omnia certa eſſe, conſtat *ex diſp. præced. cap. 7. art. 5. à num. 127.* Quare perperam dixit Sancius, cogitationes turpes, & tactus impudicos, etſi ſint cauſæ per ſe ordinatæ ad pollutionem, non eſſe cauſas efficaciter influentes in illam. Conſtat enim ab experientia, aliquando homines affici cogitatione adeò vehementi, & venereis immerſa, ut ſine tactu, aut alio extrinſeco adjuncto ea cogitatio eos perducat uſque ad pollutionem.

10 Ratio autem, qua utitur, pejor eſt: nempe [aliàs nunquam ponerentur, quin ſequeretur pollutio. Contrarium tamen evenire teſtatur experientia.] Qui enim vellet probare, calorem non eſſe ultimam diſpoſitionem determinantem ad introducendam formam ignis, malè ſic argueret: [Si calor eſſet ultima diſpoſitio ad introducendam formam ignis; nunquam daretur calor, quin introduceretur forma ignis.] Cui argumento quilibet analphabetos reſponderet, calorem taliter eſſe ultimam diſpoſitionem ad formam ignis, ut ſolus calor in ſummo, ſive calor ut octo ita ad illam diſponat. Quare poteſt dari calor, quin introducatur forma ignis; non tamen calor in ſummo gradu. Sic ſimiliter evaneſcit ea ratio Sancii. Etenim cogitatio venerea vehementer, & in ſummo provocativa, eſt cauſa per ſe determinans ad commotionem ſpirituum genitalium vehementem, ſive ad commotionem in ſummo, quæ reipſa conficit pollutionem, ut conſtat *ex diſp. præcedenti, cap 7. artic. 5. à num. 127.* Inde autem malè inferes, quòd ſi ita eſſet, nunquam poneretur cogitatio venerea, quin ſequeretur pollutio. Benè autem inferes, quòd nunquam poneretur cogitatio venerea vehemens, & expedita, quin ſequeretur pollutio.

11 Id autem, quod diximus de cogitatione venerea, dicendum etiam eſt de tactu impudico; cujus ſimiliter triplex genus poteris diſtinguere, tepidum, intenſum, & vehementem in ſummo. Iſte autem tertius eſt, qui omninò determinat ad ſummam ſpirituum genitalium commotionem, & ex hac ad pollutionem.

12 Jam verò ut videas inefficacitatem argumenti, quo utuntur Sancius & Caramuel, ad probandum, cogitationem veneream, vel tactum impudicum habitum in vigilia, non poſſe eſſe cauſam per ſe determinantem ad pollutionem in ſomnis; precor; ut agas partes judicis in ea lite, in qua Joannes agit cum Petro de damno dato, & ſatisfactione debita.

13 Petrus ferebat facem accenſam in manibus, & videns ſegetes Joannis, facem ſegetibus applicuit ex uno latere exteriori; quia tamen ventus flabat continuò per ſegetes contra facem, non accendit ſegetem. Poſteà ramum aridum accendit, & ſtatuit in eodem loco exteriori, ubi priùs facem. Reſiſtebat ſimiliter ventus ramo ardenti, quare præſente Petro nullum ſegeti damnum inferebat. Manente ramo accenſo, diſceſſit Petrus: quo abſente ceſſavit flatus ex eo latere, & ramus accenſus jam non impeditus totam ſegetem combuſſit. Agit Joannes cum Petro pro reſtitutione damni dati. Reſpondet Petrus, ſe non intuliſſe illud damnum. Nam *cauſa eſt potentior, atque activior quando eſt præſens, quàm quando eſt abſens*: ſed ipſe, & fax ſua non combuſſit ſegetem, quando erat præſens: ergo multò minùs in abſentia potuit ipſe, & fax ſua ſegetem combuſſiſſe.

14 Sanè ſi æquum judicium agis, damnabis Petrum de damno dato; ejuſque exceptionem in ſophiſmatibus repones. Reſpondebiſque, cauſam vento impeditam, etſi præſentem, operari non potuiſſe. Quando autem abſens fuit, operata eſt moraliter combuſtionem, quia reliquit virtutem virtutis ſuæ vicariam, quæ ceſſante flatu expedita manſit ad comburendum. Ideò Petrum fuiſſe cauſam moralem damni dati, & reſtitutionis munere obſtringendum.

15 Eodem tenore judicii cenſere debes in caſu pollutionis nocturnæ. Petrus in vigilia conſentiens paſſus eſt à fœmina tactum vehementer provocantem, qui ad commotionem in ſummo ex ſe determinabat; quia tamen Petrus timebat pollui, voluntate reſiſtebat, quantum hæc indirectè poteſt. Ideò non pervenit ad ſummam commotionem ſpirituum, quæ ultimam diſpoſitionem affert ad pollutionem. Flante enim vento, quem voluntas impellebat, impediebatur cauſa illa neceſſaria potens conficere ſummam commotionem. Tamen delectatio illa externa, quam ex commotione ferè ſumma accepit, ut eſt ſenſatio externa, ita ſpeciem impreſſam miſit ſenſui interno (ſive efficienter, ſive ex ſympathia, juxta varias ſententias) illam quidem intenſiſſimam (ſive virtualiter, ſive formaliter) ad menſuram intenſionis ipſius delectationis externæ: nam quantò majorem delectationem quis expertus eſt, tantò intenſiorem cognitionem habet poſteà de objecto delectabili. Poſteà Petrus ſomno ſe tradidit. Et ut natura providit, quod ſpecies proximè in vigilia acquiſitæ, in quiete excitentur, excitata eſt illa ſpecies: & ut habebat virtutem producendi cognitionem ſummè intenſam, & vehementer provocativam; producta eſt ejuſmodi cognitio, quæ ut cauſa non impedita reluctatione voluntatis liberæ, immò & valdè expedita ab aliis ſenſationum externarum objecti, excitavit commotionem ſpirituum genitalium vehementem, & in ſummo augmento, qualiter requiritur ad pollutionem. Ecce quomodo cauſa in vigilia non pertingens ad pollutionem, potuit in ſomnis ad illam pervenire.

16 Hinc autem manifeſtè ſolvitur argumentum, ab eis Authoribus propoſitum, diſtinguendo majorem: quæcunque cauſa eſt activior atque potentior, quando eſt præſens, quàm quando eſt abſens [ſi dum erat præſens, non erat impedita, & non reliquit virtutem ſui vicariam,] concedo; [ſi dum erat præſens, erat impedita, & in abſentia reliquit virtutem ſui vicariam,] nego. Et conceſſa minori, ſimiliter conſequens diſtinguendum eſt. Ad id, quod additur, negandum eſt, pollutionem non fuiſſe volitam in cauſa. Ad probationem verò negandum eſt, nullam eſſe cauſam directam talis pollutionis. Illa enim cognitio vehementer provocativa orta ab illo tactu, vel delectatio ipſa externa habita de tactu, produxit (efficienter, vel per ſympathiam) ſpeciem productivam ſimilis cognitionis: quæ ſpecies in ſomnis produxit cognitionem vehementer provocantem, & hæc ſummam commotionem, ultimam diſpoſitionem ad actum pollutionis. Ad confirmationem patet ex dictis, relictam eſſe virtutem phyſicam ad producendam cogitationem provocativam in ſummo, nempe ſpeciem impreſſam cauſatam à cogitatione turpi; vel à tactu impudico confricatorio.

17 Idem quod de tactu impudico valdè provocatorio dixi, dicendum eſt de cogitatione (præcipuè de durante) ſummè immerſa venereis, & vehementer provocativa; quæ reſiſtente voluntate, non determinavit ad ſummam commotionem, atque adeò neque ad pollutionem: in ſomnis verò ſpecies relicta ex illa cogitatione, & ex delectatione externa, determinavit ad ſummam commotionem; ideòque ad pollutionem.

CAPUT III.

Confirmatur ulteriùs doctrina tradita.

18 Indubitabilis eſſe oſtendetur doctrina tradita, ſi conſtet, indubitabiles eſſe has quatuor propoſitiones. Prima eſt. Cogitatio venerea vehementer provocativa, præcipuè diù durans, & tactus impudicus confricatorius excitat commotionem in ſummo. Secunda. Hæ cauſæ commotionis poſſunt impediri à voluntate indirectè in vigilia. Tertia. Ex prædicta cogitatione vehementer provocativa, & ex delectatione externa relinquitur ſpecies impreſſa productiva cognitionis vehementer provocantis. Quarta. Species illa excitatur in ſomno proximo, niſi aliunde impediatur.

19 Prima propoſitio tam certa eſt, quàm eſt certum, multos homines in pollutionem incurrere vel ex tactu confricatorio proprio aut alieno,

Digitized by Google

alieno, vel ex cogitatione vehementer provocativa,& valdè venereis immerſa. Quod de ſimili cogitatione, ſi diu duret, concedit Sancius, admittitque eam efficacitatem tactus confricatorii.

20 Secunda propoſitio non eſt minus certa. Voluntas enim quandoque poteſt impedire vehementiam commotionis ortæ ex tactu confricatorio, vel divertendo mentem, & cogitationem ad objectum triſtiſſimum, vel ad objectum gravis iracundiæ, vel ceſſando à tactu, aliiſque modis. Similiter reluctari poteſt voluntas, & impedire vehementiam commotionis ſpirituum ortæ ex cogitatione venerea vehementer provocatoria, divertendo mentem ad ſimilia objecta. Qua ratione cauſa neceſſaria, quæ non impedita produceret ſummam ſpirituum commotionem, impeditur, ne illam producat.

21 Tertia propoſitio admittenda etiam eſt extra omne dubium. Etenim quàm certum eſt, hominem internè cognoſcere dependenter à ſenſibus externis, tam certum eſt, actus ſenſuum externorum vel efficere ſpecies ſenſus interni, vel ſaltem determinare per ſympathiam potentiam internam ad producendum tales ſpecies internas. Cùm ergo delectatio externa ſit actus potentiæ tactivæ, quo hæc percipit commotionem ſpirituum, carniſque alterationem, certiſſimum eſt, talem actum ſenſationis externæ mittere ſpeciem impreſſam (vno è duobus modis explicatis) in potentiam ſenſitivam internam. Et hinc eſt, quòd tranſacta delectatione externa, recordetur poſteà potentia cognoſcitiva interna ejus delectationis præteritæ: & aliquando recordatio ejus tam intenſa eſt, & cum tanta claritate repræſentat eam delectationem, ac ſi reipſa illa delectatio eſſet præſens. Quod contingit ei, qui inter ſomniandum putat, ſe exercere copulam illicitam cum tali fœmina: in quo tantam delectationem experitur, ac ſi revera illam exerceret. Vnde fit, quòd ſpecies, quæ tranſacta delectatione externa, relinquitur in ſenſu interno, habeat virtutem producendi, & determinandi ad actum cognoſcitivum internum delectationis in gradu proportionato gradui, & vehementiæ ipſius delectationis externæ. Et ita modica delectatio externa mittit ſpeciem in potentiam ſenſitivam internam; quæ ſpecies virtutem habet producendi cognitionem internam mediocriter provocantem: delectatio autem vehemens mittit ſpeciem, quæ habet virtutem producendi cognitionem internam vehementer provocantem.

22 Et quamvis ad inſtitutum noſtrum ſufficiat, quòd delectatio externa mittat ejuſmodi ſpeciem in potentiam cognoſcitivam internam; adhuc tamen non eſt ſola delectatio, quæ mittit e juſmodi ſpeciem. Nam etiam ipſa cognitio interna, cujus evidens argumentum eſt, quòd tranſacta illa cogitatione interna venerea, recordatur potentia cognoſcitiva interna ejus objecti priùs à ſe cogitati; cujus recordari non poſſet, ſi non manſiſſet ſpecies ad eam recordationem determinais. Vnde fit, quòd cùm adeſt cogitatio venerea interna vehementer provocativa, relinquat ſpeciem ſui objecti in eadem potentia, potentem producere ſimilem cognitionem internam vehementer provocativam ad venerea.

23 Quarta propoſitio, quòd ſpecies acquiſita in vigilia excitetur, & applicetur in ſomno proximo, præcipuè quando eſt objecti priùs vehementer imaginati; non aliam probationem requirit, quàm experientiam ipſam, qua experimur, objecta fortiter apprehenſa in vigilia, redire ad imaginationem in ſomno proximè ſequenti. Aliquando quidem non occurrit in ſomno; quia ex aliquibus cauſis poteſt, & ſolet impediri ſpecies illa, ne operetur. Nam quandoque abundantia humorum ita occupat cerebrum, ut omninò confundat ſpecies taliter, quòd non poſſit potentia cognoſcitiva interna ad vllum penitus attendere. Aliquando objectum triſtitiæ, vel iracundię initio ſomni per ſpeciem applicatum potentiæ cognoſcitivæ impedit ſpeciem delectationis externæ, ne operetur, quia potentia cognoſcitiva interna impos eſt attendendi intensè multis ſimul objectis. Impeditur etiam exercitium ſpeciei languore cerebri: nam cùm ſpecies ſenſus interni ſubjectentur in ſpiritibus animalibus exiſtentibus in cerebro, ut tenet communis ſententia, fit, ut læſo cerebro, accidat inordinata circumcurſatio ſpirituum animalium, atque adeò ſpecierum in illis receptarum: quo pacto applicantur ad unum objectum attentè percipiendum.

24 Ex his autem quatuor propoſitionibus concluſionem noſtram manifeſtè deduci, ſic oſtendo. Etenim quando datur cauſa neceſſaria impedita ad operandum, quando eſt præſens; & relinquit ſui virtutem vicariam, etiam neceſſariam in operando, & omninò expeditam, etiamſi abſens ſit, cenſetur cauſa moralis effectus producti: ſed in præſenti caſu tactus confricatorius vehemens eſt cauſa neceſſaria vehementis commotionis in ſummo, impedita à voluntate reluctante; & relinquit vicariam ſui virtutem, nempe ſpeciem, quæ eſt cauſa neceſſaria in operando; & in ſomnis (quando non adſunt impedimenta relata, aut ſimilia) omninò expedita ad operandum: ergo talis actus confricatorius in vigilia habitus, eſt cauſa moralis effectus commotionis in ſummo, inter dormiendum ſubſecuti.

25 Major evidens eſt, tum ex huc uſque dictis in hoc, & præcedenti capite; tum præcipuè in illa expoſtulatione Ioannis cum Petro, propoſita *capite præcedenti num.* 13. Tum, quia non aliter ſuaſor eſt cauſa moralis furti, quod exercuit Ioannes abſente ſuaſore, niſi quia talis ſuaſor reliquit moraliter in Ioanne cauſam influentem in illud furtum. Minor verò continet quatuor propoſitiones ſuprà ſtabilitas. Et conſequentia eſt ſyllogiſmi in prima figura, & in *Darii*.

26 Dices, eum tactum impudicum habitum in vigilia, dum operatur in ſomnis media ſpecie impreſſa, eſſe duntaxat cauſam mediatam: atqui cauſam mediatam non eſſe cauſam per ſe, ſed per accidens.

27 Hanc tamen reſponſionem non habere locum in cauſalitate morali, conſtat *ex diſp. præced. cap.* 7. *art.* 3.

DISPUTATIO XLIV.

An delectationes venereæ externæ ſpecificentur ab objecto cogitationis venereæ internæ.

CAPUT PRIMUM.

Proponitur aſſertio Caramuelis.

1 NOmine delectationis externæ venereæ intelligitur univerſaliter omnis delectatio externa luxurioſa, ſiue qua quis delectatur de ſola commotione ſpirituum genitalium, & alteratione carnis; ſive de tactu proprio pudendorum, ſive de pollutione, ſive de copula fornicaria, aut ſodomitica. De quibus inquirimus, an cùm quis mente concipit fœminam, v. g. conjugatam, vel conſanguineam; aut copulam fornicariam, vel ſodomiticam, de eiſque internè delectatur, ea delectationes externæ ſpecificentur ab objectis cogitatis, nempe à conjugata, vel à conſanguinea, vel ab actu fornicario, vel ſodomitico.

2 Id, quod inquirimus de delectationibus externis, interrogamus etiam de ipſius objectis delectationum, nempe de ipſa commotione ſpirituum genitalium, & ipſo tactu impudico, de pollutione, de copula fornicaria, & ſodomitica: An videlicet hæ omnes actiones turpes externæ ſpecificentur ab objectis ſpecie diverſis, cogitatione interna tunc perceptis, & ab appetitu corporeo, vel à voluntate delectabiliter amplexatis.

3 Et quidem alia eſt ſpecificatio phyſica, & alia eſt ſpecificatio moralis, quæ prorſus diverſæ ſunt. Contingit enim plerunque, actiones eſſe ſpecie phyſica diverſas, ſpecie tamen morali non differre; vel è converſo. Sic enim furtum auri à furto argenti differt ſpecie phyſica, quia ſunt actiones externæ terminatæ ad diverſas ſpecies phyſicas, ſicut etiam actus voluntatis efficacis terminatus ad furtum auri, ſpecie phyſica differt ab actu efficaci terminato ad furtum argenti; cenſeo enim, actus vitales cognoſcitivos, & appetitivos ſumere ſpeciem phyſicam per ordinem ad objecta materialia: & tamen neque furtum auri, neque voluntas efficax ejus furtum differt ſpecie morali à furto argenti, vel à voluntate efficaci furandi argentum. Quia malitia earum actionum in genere morum eſt ejuſdem rationis.

4 Caramuel *diſput.*67. *in Regul. num.*1038. ſic proponit quæſtionem: [Dubitas, utrùm extrinſecæ (delectationes) ſumant ſpeciem ab intrinſecis; & ſint de objecto à voluntate propoſito?] Et *num.*1039. Sic reſolvit: [Fateor ignorantiam meam. Nunquam intelligere potui, quomodo actus ille moroſus poſſet ſumere ſpeciem ab objecto amato à voluntate. Ideò ſequi decreui Vaſquez *in* 1. 2. *tom.*1. *diſp.*112. *cap.*2. Sayrum *in Clavi Regia lib.*9. *cap.*7. *num.*80. Reginaldum *tom.*2. *lib.*12. *cap.*2. *num.*13. & Dianam *de circumſtant. aggravantib. reſol.*48. aſſerentes, tales actus moroſè extrinſecos nullatenus ſumere ſpeciem ab interioribus. Quod probabile etiam indicavit Leſſius *lib.*4. *cap.*3. *dub.*15. *num.*123. Filliucius *tom.*2. *tract.*21. *cap.*8. *num.*301. & Bonacina *de Matrimon, quæſt.*4. *punct.*8. *num.*19. & poſt ipſos Baſſæus *in florum ſuorum pag.* 234. vbi me citat, & defendit.]

5 Ubi notabis, eos omnes Authores malè citari à Caramuele. Illi enim Authores in locis citatis expreſsè loquuntur de delectationibus internis, quæ ſunt actus potentiæ appetitivæ corporeæ, aut ſpiritualis, non autem de delectationibus externis. Concluſio quidem Patris Vaſquez hæc eſt: [Dicimus ergo, voluntates efficaces habere omnem malitiam operis externi, ac proinde varias etiam ſpecies ſortiri, juxta varietatem earum, quæ in opere externo reperiuntur: *delectationes verò moroſas, quæ in ſimplici tantùm affectu conſiſtunt, non item.*] Delectationes autem externæ non in affectu, ſed in actu potentiæ tactivæ conſiſtunt. Id quod manifeſtè colligitur ex contrapoſitione, quam ſtatuit inter voluntatem efficacem, & ſimplicem affectum. Et ne unum quidem verbum facit in tota diſputatione de delectationibus externis. Sayrus autem non *n.*10. ſed 19. & 20. inſtituit quæſtionem, & formalibus terminis loquitur, *de delectationibus ſimplicis complacentiæ*, ut diſtinguuntur contra voluntates efficaces. Et Diana *loco cit.* loquitur, *quando delectationes moroſæ conſiſtunt tantùm in appetitu ſenſitivo, & non in efficaci voluntate.* Id quod in cæteris omnibus manifeſtè obſervabis.

6 Leon-

6 Leander à Murcia *lib.1. diſp.3 reſol.4. num 3.* ſtat pro aſſertione Caramuelis, & pro ea citat decem Authores, qui vel in iis locis tenent oppoſitum, vel nihil dicunt ad rem præſentem, ut ſpecialiùs conſtabit *num.*15. Quare ſolus Leander huic aſſertioni patrocinatur.

7 Sed Caramuel non multùm curat de ſuffragiis Authorum; ideò immediatè ſubdit: [Hos quidem ſequor, non eorum authoritati innitens, ſed rationi ſequenti: propter quam licèt omnes contrarium ſecuriſſimè tuerer iſtam ſententiam.]

8 Proponit deinde argumentum *num.*1040. [Ratio, quæ me convincit, hæc eſt. Si actus hi externi ſumerent ſpeciem ab objecto intrinſecùs propoſito, ſumerent ſanè, vel ut à cauſa, vel ut ab effectu, vel ut ab objecto, vel ut à fine conſequendo; aut determinent ipſi poſſibilem ſpeciem aliam; atqui nulliundè ſumant: ergo.]

9 Minorem probat per partes, In primis *nu.*1041. non poſſe ſpecificari ab objecto tanquam à cauſa, his verbis: [Si quærimus moroſæ delectationis (externæ) quò peccaminoſæ directam cauſam: reperiemus eſſe aſſenſum in illam, non aliam: ſed aſſenſus in moroſitatem diſtinguitur à mentis ſpeculatione: ergo ab hac nullam ſumit ſpeciem ut à cauſa directa. Non ut à cauſa indirecta; quia indirectæ cauſæ non ſpecificant. Et dato, quod actus ille mentis ſpeculativæ repræſentantis pulchritudinem fœminæ, eſſet cauſa directa moroſitatis exterioris, indè ego potiùs deducerem, illum ab hac ſpeciem ſumere, quàm è contrario; quia in libertate cauſæ continentur directi effectus; non verò in libertate effectuum cauſæ: quia cùm hæ ſint priores, ſunt independentes ab illis, & ſic cauſæ effectibus non ſunt imputabiles. Imputantur attamen directi effectus cauſis. Cùmque moroſitas ex cogitatione pulchritudinis indirectè naſcatur; nec hæc imaginatio à moroſitate ſpeciem ſumit, nec ab imaginatione moroſitas.]

10 Deindè probat, delectationem externam, aut præviam ejus cogitationem, non eſſe effectum delectationis externæ, atque adeò delectationem externam non poſſe ſpecificari ab interno tanquam ab effectu, ſic: [Cogitationem illam non eſſe effectum ipſius moroſitatis, eſt evidens. Nam frequentiùs eſt prior, & quod ſemel eſt prius, nunquam eſt effectus; is enim ſemper eſt poſterior propria cauſa: unde liquet, hujuſcemodi moroſitatem non ſumere ſpeciem ab imaginatione ut ab effectu.]

11 Item neque ſpecificari ab objecto delectationis internæ tanquam ab objecto proprio, ſic probat *num.*1042. [Nec ipſa cognitio eſt objectum moroſitatis; tum quia illa eſt interior, hæc exterior. Tum etiam, quia potentia tactus eſt tactiva; & cogitatio non eſt tangibilis.] Et *num.*1043. addit: [Nec objectum cogitationis eſt objectum extrinſecùs corporei, quia tactus non ſequitur cogitationem: hic enim ſine illa, & hæc ſine altero reperitur frequentiùs. Unde ſi contingat, illa ſimul operari, eſt per accidens.] Et *num.*1044. ſuperaddit: [Tactus non poteſt attingere talis cogitationis objectum, quia illud eſt abſens, & tactus ſolùm ſentit præſentia: ergo dicendum eſt, tactum percipere qualitatis laſcivæ mollitiem, non verò objectum intrinſecæ cogitationis.]

12 Deindè *num.*1045. multis probat, delectationem externam non poſſe ſpecificari ab objecto internæ tanquam à fine; quia delectatio externa non poteſt aſſumi ut medium ad illud objectum. Ubi ita ait: [Tandem ab objecto illius cogitationis non ſumit moroſitas (extrinſeca) ſpeciem ut à fine, ſi cogitatio ſit merè ſpeculativa; quia tunc actioni nullus finis proponitur. Neque ſumit ſpeciem à fine, ſi voluntas fuerit inefficax, & conditionata; quia quando videtur finis impoſſibilis, tunc nulla ponuntur media à voluntate.] Quod aliquibus exemplis proſequitur.

13 Et *num.*1046. addit: [Poſtremò in voluntate efficaci abſoluta non poſſum intelligere, quomodo mollities ordinari poſſit ut medium ad rem habendam cum Joanna; quia potiùs ordinatur ad non habendam. Nam per pollutionem deciditur illud, quod per copulam Joannæ deberet communicari.] Et ita concludit probationem ſuam.

14 Tandem *num.*1047. aſſerit, omnes delectationes moroſas externas eſſe [in genere pollutionis inceptæ, & non completæ;] additque: [Ubi obiter minùs acutè video proceſſiſſe Dianam, qui *reſol.*48. §. *Hæc opinio, tract. de circumſt. aggravant.* dicit, moroſitatem non differre à ſimplici fornicatione. Quia hæc petit mulierem realiter, non mente conceptam; & moroſitas poteſt eſſe de concepta muliere, vel viro.]

15 Oppoſitam ſententiam, nempe pollutionem, & quamlibet delectationem externam ſpecificari ab objecto cogitato, multorum ſententia eſt. Ita expreſſè Bonacina *de Matrim. quæſt.*4. *punct.*10. *nu.*15. Ubi addit, [Ut aiunt communiter Doctores.] E. P Tamburinus *lib.7. in Decalog. cap.7. §. primo, num. primo.* Et apud ipſum P. Filliucius *tractat.*30. *cap.*8 *numer.*54. Tenet etiam expreſſè Cajet. 2. 2. *quæſt.*154. *artic.*11. *reſponſ ad dub. ſecundo*, ubi cùm diceret pollutiones diverſis inſtrumentis procuratas eſſe ejuſdem ſpeciei, addit: [Hæc intellige loquendo de tali ſpecie peccati ſecundùm ſe; quoniam loquendo de eodem peccato, ut ſubordinatur moroſæ delectationi, aut deſiderio adulterii, recipit etiam adulterii deformitatem; & ut ſubordinatur moroſæ delectationi, aut deſiderio inceſtus, admittit deformitatem inceſtus, & ſic de aliis.] Quod notaverim propter Leandrum à Murcia, qui *lib. primo, diſputat.3. reſol.4. num.3.* citat pro oppoſita ſententia Cajetanum *in loco citato*. Et quod magis miraberis, ferè omnes Authores, quos citat, tenent oppoſitum. Nam Bonacina, quem pro ea aſſertione citat, ubi ſuprà, ait, [Si quis ſe polluendo habeat delectationem moroſam, vel deſiderium alicujus perſonæ ſolutæ, vel conjugatæ, vel obſtrictæ voto, præter malitiam pollutionis, contrahit culpam juxta qualitatem perſonæ, circà quam capit delectationem, vel deſiderium. Et iſta circumſtantia eſt in confeſſione explicanda, ut ajunt communiter Doctores.] Et nota, Bonacinam in delectatione moroſa interna negare cum Vaſquio ſpeciem adulterii, & inceſtus, tamen admittere illam in pollutione, ut ſubeſt moroſæ delectationi de conjugata aut conſanguinea. Navarrus, quem citat etiam *cap.*16. *ſumm. num.*6. eadem ferè verba habet, eandemque ſententiam, atque Cajetanus ſuprà citatus. P. Azor, quem pro eadem ſententia citat *part.3. lib.*5 *cap.*23. *quæſt.*1. circà propoſitum caſum de eo, qui moroſè delectatur circà conjugatam, vel conſanguineam, & ſic ſe polluit, habet hæc verba: [Tunc illæ pollutiones diſtinguuntur ſpecie ratione circumſtantiæ adjunctæ, nimirum ratione moroſæ delectationis, aut deſiderii deliberati circà materias, & objecta diſtincta.] Et nota, Patrem Azor citandum infrà *num.*32. non diſtinguere delectationes moroſas internas ſecundùm circumſtantias adulterii, inceſtus, &c. Citat etiam pro ſe Toletum *lib.5. ſumm. cap.*13. ibi autem *nu.*6. ſic habet; [Eſt autem in hoc peccato (pollutione) attendendum, quod in eo involvuntur alia: nam ſi homo deſiderio, & imaginatione adhæreret alicui, dum ipſum committit, & illius generis, cujus eſſet, ſi verè committeretur cum perſona, quam affectat.] Et ponit exempla ſtupri, & adulterii in pollutione. De mente Sayri, quem etiam pro ſe citat Murcia, dubium eſt; quia in hoc non ſatis clarè loquitur.

16 Et quamvis Caramuel ad ſuarum aſſertionum impugnationem petat evidentiam partis oppoſitæ, & argumentorum ejus: in hac tamen quæſtione, in qua affirmat, partem oppoſitam eſſe inintelligibilem, ſufficienter impugnabitur, ſi oſtendatur, illam quidem non ſolùm veram, & probabiliorem eſſe, ſed & intelligibilem, oſtendendo modum, quo ipſe negare nequeat, ſibi eſſe valdè intelligibilem in objectis, quæ ſunt intra genus luxuriæ: quidquid ſit, an noſtra ſententia certa ſit, vel duntaxat probabilis. De quo viri docti judicabunt à principiis intrinſecis.

CAPUT II.

Præmittitur, an commotio ſpirituum ſit in ſpecie fornicationis, vel in ſpecie pollutionis conceptæ?

17 QUæſtio procedit de commotione ſpirituum genitalium, quando contingit ſine actu completo pollutionis, vel copulæ illicitæ. Vidimus *cap. præced. num.*14 aſſeruiſſe Caramuelem, omnem illam commotionem eſſe in genere pollutionis inceptæ, & non completæ; & accuſaſſe Dianam de minùs acuto diſcurſu, quòd dixerit, delectationem externam eſſe in ſpecie fornicationis. Ubi obiter notandum eſt, falſam eſſe accuſationem; quia Diana ibi ſolùm loquitur de delectatione interna, ut oſtendi *cap. præced. num.*5. non autem de externa.

18 Dico primò. Dum homo non refert eam commotionem ad ſpeciale genus delectationis, talis illicita commotio eſt in ſpecie fornicationis. Non refero Authores, quia video quæſtionem hanc ferè ab illis intactam. Probatur primò. Natura deſtinavit commotionem ſpirituum genitalium ad generationem tanquam ad finem: ſed homo illam commotionem non refert ad alium finem, ut ſuppono: ergo in hoc caſu ſervat ſuum finem à natura deſtinatum. Et ita intra matrimonium reſpicit generationem licitam, & extra matrimonium reſpicit generationem illicitam.

19 Dices, cùm commotio deſtinetur à natura ad generationem, fruſtari commotionem ſuo fine, dum non impeditur actualiter in ipſa generatione. Si ergo fruſtratur ſuo fine, utique non ſervat ſuum finem naturalem; atque adeò erit delectatio contranaturalis, & de genere pollutionis inceptæ.

20 Hæc reſponſio impugnatur argumentis infrà ſubiiciendis. Sed ſpecialiùs eam refello primò. Nam commotio tepida, & mediocris, & quæ non eſt ultima diſpoſitio ad deciſionem ſeminis, non eſt deſtinata à natura ad perficiendum ultimò generationem, ſed habet pro fine eſſe præparatoriam carnis ad ipſam generationem; ſed quamvis non detur actualis generatio, ſed duntaxat illa præfata commotio, caro intelligitur præparata ad generationem: ergo ſervat ſuum finem, non fruſtratur fine intento à natura. Refello ſecundò, quia dum caro eſt mediocriter alterata, adhuc eſt via ad generationem, & quantum eſt ex vi ipſius, deſervire poteſt ad realem generationem: ergo falſum eſt, quod ſuo fine fruſtretur.

21 Probatur ſecundò concluſio. Si ea commotio eſſet de genere pollutionis, etiam in matrimonio prædicta commotio conjugis eſſet de genere pollutionis: hoc eſt pluſquam falſum: ergo & id, unde infertur. Minor patet. Quia conjugi non licèt aliqua ei delectatio contra naturam: licèt autem ei delectatio de commotione ſpi-

Digitized by Google

ne ſpirituum, etiam in abſentia conjugis alterius, ut tenet communis ſententia, quæ tam communi plauſu invaluit: ergo delectatio de commotione ſpirituum non eſt de genere pollutionis, ſive de genere delectationis contra naturam.

22 Probatur major primò. Quia ſi ea commotio extra matrimonium eſſet de genere pollutionis, & delectationis contranaturalis, id eſſet, vel quia fruſtratur fine naturæ, vel quia nõ deſervit actualiter ad generationem: ſed quoad hoc par eſt cauſa commotionis habitæ in abſentia fœminæ, cùm neque in matrimonio, neque extrà illud deſerviat actualiter ad generationem, & in hoc ſenſu fruſtretur fine naturæ in utroque eventu: ergo ſi commotio extra matrimonium eſſet de genere pollutionis, etiam intra matrimonium eſſet. Probatur eadem major ſecundò. Quia actionem veneream contra naturalem conjugium non convertit in naturalem: ergo ſi ea commotio ex ſe eſt contranaturalis, & de genere pollutionis, etiam intra conjugium erit de eodem genere pollutionis.

23 Probatur tertiò concluſio. Sponſis de futuro licita eſt commotio tepida nata ex aliquibus tactibus pudicis, putà manus, &c. vel ex cogitatione eorum, ſecluſo periculo ulterioris lapſus, ſi vera eſt multorum ſententia: ſed inchoatio pollutionis, & peccatum contra naturam nunquam illis eſt licitum: ergo prædicta commotio non eſt inchoatio pollutionis, nec peccatum contra naturam. Eſt ergo in ſponſis de futuro eà commotio ſpirituum quedam inchoatio generationis, ſive diſpoſitio præparatoria carnis ad generationem futuram tempore habili.

24 Probatur quartò. Nam ex ſententia Caramuelis fieret, quòd tactus impudicus, quo Petrus tangit fœminam, haberet etiam malitiam pollutionis inchoatæ, & luxuriæ contra-naturalis: quod eſt contra commune prudentum hominum judicium. Illatio autem patet: nam tactus impudicus portat ſecum commotionem ſpirituum, quæ commotio in ſententia Caramuelis eſt de ſpecie pollutionis inchoatæ.

25 Dico ſecundò. Quando eam commotionem ſpirituum carnalium refert quis formaliter, vel virtualiter ad pollutionem, illa eſt in ſpecie pollutionis; quando refert ad copulam ſodomiticam, id eſt in ejus ſpecie; quando ad beſtialem, in ſpecie beſtialitatis. Refert formaliter ad copulam ſodomiticam primò, qui talem commotionem aſſumit, ut medium ad habendum actum ſodomiticum: ordinat enim ad finem contranaturalem. Secundo refert formaliter commotionem ad copulam ſodomiticam, qui habens pro motivo delectabilitatem copulæ ſodomiticæ, vult efficaciter eam commotionem. Tertiò refert virtualiter ad pollutionem, qui prævidens pollutionem futuram, aut periculum illius in commotione magna, vult efficaciter commotionem. Quia qui ponit cauſam per ſe determinantem, aut notabiliter influentem in effectum prævisum, virtualiter ordinat cauſam ad effectum. Quartò refert virtualiter commotionem ſpirituum ad pollutionem, qui ex motivo delectabilitatis pollutionis, per actum omninò inefficacem ponit cauſam per ſe determinantem ad pollutionem, modo explicando infrà *cap.* 6. In his ergo omnibus caſibus non de genere fornicationis, ſed de genere actus, ad quem commotio ſpirituum refertur.

26 Jam verò probatur concluſio. Et quidem quando commotio aſſumitur, ut medium ad pollutionem, aut ad ſimilem actum contra-naturalem, indubium eſt, eſſe in ſpecie talis actus, cùm certum ſit, electionem formalem medii participare malitiam finis. Deindè qui ex motivo delectabilitatis actus ſodomitici vult commotionem (quamvis non intendat efficaciter actum ſodomiticum, ſed ſolùm delectetur de illo) habet eum actum voluntatis ſpecificatum à tali motivo; cùm univerſaliter verum ſit, omne actum voluntatis ſpecificari ab objecto formali motivo, ut ampliùs explicabitur *cap.*4. *&* 5. Id quod etiam patet in duobus aliis caſibus, *numer. praced* explicatis: eadem enim ratio eſt de iis actibus, qui reſpiciunt formaliter finem, vel objectum motivum, ac de iis, qui reſpiciunt virtualiter. In tertio autem caſu reſpicitur virtualiter pollutio tanquam finis, & in quarto reſpicitur virtualiter tanquam objectum motivum. Hæc omnia clariùs conſtabunt *ex c.*4. *&* 5 *cit.*

27 Ad argumentum verò, quod Caramuel opponit Dianæ, contendens commotionem ſpirituum, ſive moroſitatem externam differre à ſimplici fornicatione; ubi obiicit, quod [morofitas poteſt eſſe de concepta muliere, vel viro,] id admitto, & aſſero, quando eſt ex affectu libidioſo ad virum, commotionem eſſe de genere ſodomiæ inchoatæ; quando autem ex affectu ad fœminam, eſſe fornicationis inchoatæ; quando autem non procedit ex affectu ad alterum, commotionem ſervare finem naturæ: ideòque ex ſe ordinari ad genus fornicationis inchoatæ. Ad id autem, quod addit, quod fornicatio [petit mulierem realiter, non mente conceptam:] diſtinguo. Nam id verum eſt de fornicatione completa, non de fornicatione inchoata, qualis eſt commotio, quæ vel ex deſtinatione naturæ, vel ex actuali ordinatione volentis commotionem, determinat ad inchoationem copulæ naturalis.

CAPUT III.

Præmittitur etiam, an delectatio moroſa interna ſit ejuſdem ſpeciei cum opere externo?

ARTICULUS I.

Prænotatis aliquibus, referuntur ſententiæ.

28 PLurimi Authores confunduntur has duas quæſtiones. Primam: [An delectatio interna ſpecificetur ab opere externo?] Secundam: [An delectatio interna ſpecificetur ab objecto?] Et quia negant ſpecificari ab opere externo adæquatè ſumpto, & ſecundùm omnes ejus circumſtantias, negant quoque ſpecificari ab objecto; cùm tamen quæſtiones longè diverſæ ſint; & qui ſuſtinent, illam non ſpecificari ab opere externo, negare non poſſint, eam ſpecificari ab objecto, ut conſtabit ex dicendis in hoc capite, *num.* 34.

29 Secundò. Confundunt etiam multi deſiderium inefficax cum delectatione interna; cùm tamen valdè ſint diverſa. Poteſt enim reperiri deſiderium inefficax ſine delectatione. Ut cùm quis nullam patiens delectationem actualem deſiderat fornicationem de futuro, ſine intentione tamen ponendi medium aliquod ad conſecutionem copulæ fornicariæ. Et poteſt quis delectari de fornicatione cogitata ad inſtar præſentis: quo caſu nihil deſiderat, cùm deſiderium feratur ad copulam futuram. Quare de utriuſque actibus ſeorſim dicendum eſt.

30 Tertiò confundunt hæc duo: nempè ſpecificari ab aliquo termino, ſive in ordine ad aliquem terminum; & participare malitiam ab aliquo termino. Nam licèt verum ſit, quod quoties actus participat bonitatem, aut malitiam, quæ eſt in aliquo objecto, talis actus ſpecificatur ab illo; at non contingit è contra. Poteſt enim actus ſpecificari per ordinem ad aliquod objectum, quin participet bonitatem ipſam, vel malitiam, quæ eſt in ipſo objecto. Ita actus charitatis ſupernaturalis ſpecificatur à bonitate Dei, hoc eſt, per ordinem realem, vel intentionalem ad bonitatem Dei, non tamen participat bonitatem infinitam, quæ eſt in Deo. Et odium dæmonis ut inimici Deo ſpecificatur à dæmone ut tali; & tamen ille actus non participat malitiam dæmonis, neque inimicitiam.

31 Satis communis ſententia eſt, quæ docet generaliter, actus ſive efficaces, ſive inefficaces deſiderii, & delectationis ſpecificari, & participare malitiam ab opere externo, quod eſt objectum talium actuum. Ita P. Thom. Sanch. *lib.*9. *ſumm. cap* 2 *num.*11. & apud ipſum Cajet. D. Antonin. Sotus, Navarrus, Alcozer, & P. Azor *lib.*4. *cap.*6. *quaſt* 3. Item apud Dianam *part.*1 *tract.*7. *reſol.*48. Lorca. Martinez, Villalobos, & Homobonus. Juxta quos non ſolùm delectatio interna de fornicatione, & delectatio de pollutione differunt ſpecie; ſed etiam delectatio interna de copula cum conjugata, & delectatio interna de copula cum conſanguinea etiam ſpecie differunt.

32 Primus omnium P. Vaſquez docuit oppoſitam ſententiam 1. 2. *diſp.*112. *cap.*2. nempe delectationes venereas non habere omnem diverſitatem malitiæ, quam habet opus externum circà quod verſantur: & ideò eum, qui oblectatur delectatione interna venerea, & non ſub alia ratione, de copula cum conjugata, conſanguinea, vel Religioſa, non incurrere malitiam adulterii, inceſtus, vel ſacrilegii, ſed ſolam malitiam copulæ naturalis. Additionator Paris Vaſquez hanc notam habet in margine in ſecunda editione: [Doctrinam hujus capitis ſequuntur P. Azor *to.*1. *lib.*4. *cap.*6. *quaſt.* 3. cujus verba tranſcripſit; Peſantius hic, (ideſt, 1. 2. *quaſt.* 74. *articul.*8.) *diſputat.* 3. Sayrus *in ſumm. lib.*8. *cap.*7. *num.*19. *&* 20. & ut probabilem refert P. Sà *in ſumm. verb. luxuria*, *num.* 13. & valdè probabilem appellat P. Leſſius *lib.*4. *de virtutibus*, *cap.*3. *dub.*15. *num.* 123. & P. Salas 1. 2. circà hanc quæſtionem, *tract.*13. *diſputat.*6. *ſect.*6. & veram ſequuntur quamplures viri docti hujus temporis, non ſolum in Hiſpania, Italia, Germania, & Gallia; ſed etiam apud Indos orientis, & occidentis.] Tenet etiam Diana *p.*1. *tract.*7. *reſ.*48. *&* *p.*2. *tract.*3. *miſc. reſol.*34. & apud ipſum Reginaldus, & Bonacina. Tenet etiam P. Tamburinus *lib.*10. *in Decalog. cap.*3. *num.*3. & P. Caſtro Palao *tom primo*, *tract. ſecundo*, *punct.*20. §.4. & P. Ægid de Conink *de Matrim. diſp.*34. *num.*108.

33 Aliqui tamen ex ſectatoribus Patris Vaſquez non plenè callentes ſententiam ejus, nec ratiocinationem, univerſaliùs locuti ſunt, & ad ampliora ſe extenderunt, quàm P. Vaſquez. Primò enim quidam dicunt, omnes delectationes venereas eſſe ejuſdem ſpeciei. Ita Diana cit. & Machado *tom.*1. *lib.*. *part.*3 *tract.*18. *docum.*12. *num.* 4. refert tanquam ſententiam Vaſquii, proponitque ut probabilem ſub eadem univerſalitate terminorum, omnes delectationes moroſas in re venerea eſſe ejuſdem ſpeciei. Cùm tamen P. Vaſquez citat. affirmet, delectationes venereas internas eſſe in eadem ſpecie cum opere luxurioſo, de quo eſt delectatio, ſecundùm totam malitiam, quæ in genere luxuriæ continetur in opere. Affirmatque, delectationem moroſam de copula fornicaria eſſe diverſæ ſpeciei à delectatione habita de copula ſodomitica. Quare illi Authores, qui univerſaliùs locuti ſunt, benignè ſunt interpretandi,

tandi, ut intelligantur dixiſſe, omnes delectationes moroſas in genere luxuriæ naturalis eſſe ejuſdem ſpeciei. cùm ſolùm apponant exemplum in delectatione de copula cum fœmina conjugata conſanguinea, & religioſa.

34 Alii intellexerunt, P. Vaſquez affirmaſſe, delectationem veneream non ſpecificari ab objecto, ſed à motivo. Ita Malletus, & Bonacina citati ſuprà *diſputat.* 41. *cap.* 6. Cùm tamen P. Vaſquez cit. expreſsè dicat, delectationem de luxuria naturali, & delectationem de luxuria contra naturali eſſe diverſæ ſpeciei, & utramque deſumere malitiam ab opere externo, non ſecundùm ſe totum, ſed ſecundùm quod continetur iſtud intra genus luxuriæ; & ſaltem id negari non poſſit de affectu delectationis, qui fertur formaliter in adulterium, vel inceſtum, vel ſacrilegium, gaudens formaliter de injuria conjugis, de violatione pietatis in conſanguineum, &c. Et ideò Additionator Vaſquii *diſp.* 111. *cap.* 5. *num.* 21. hanc notationem adhibuit in margine. [Ex hac ſolutione *ex cap.* 4. & *ex diſp.* 112 *cap.* 2. conſtat, Authorem non negare, delectationem ſimplicem ſumere malitiam ab actu externo ut ab objecto: nec eandem in ſpecie cum illo poſſe habere, ſi ex ſe, aut ex peculiari reſpectu eiſdem virtutibus, quibus ille opponitur, opponeretur: ſed negare malitiam ab illo, ut ab effectu derivatam, ut contingit in actu efficaci.]

ARTICULUS II.

Statuitur tres concluſiones pro ſententia Patris Vaſquez.

35 JAm verò dicendum eſt primò cum P. Vaſquez, quando delectatio interna venerea fertur etiam formaliter in circumſtantiam operis, quę eſt extra genus luxurię, tunc delectationem ſpecificari à tali circumſtantia, v.g. delectatur Petrus de copula habita cum conjugata, & de injuria illata marito, tunc ea delectatio habet duplicem ſpeciem, alteram contra caſtitatem, & alteram adulterii contra juſtitiam. Patet, quia delectari de injuria alterius quà tali, eſt contra virtutem juſtitiæ.

36 Dicendum eſt ſecundò. Delectationes moroſæ internæ habitæ de diverſis ſpeciebus luxuriæ externæ (diverſis, inquam, intra genus luxuriæ) diverſificantur ſpecie. Unde delectatio interna de copula ſodomitica, & delectatio externa de copula fornicaria ſunt diverſæ ſpeciei. Ita P. Vaſquez *ea diſp.* 112. *nu.* 5. & notavit P. Tamburinus *lib.* 10. *in Decalog. cap.* 3. *nu.* 4.

37 Probatur primò. Delectatio ſpecificatur à ſuo proprio objecto, non tanquam ab effectu (qualiter intentio efficax ſpecificatur à ſuo objecto) ſed tanquam ab objecto, quòd formaliter attingit, & de quo præciſè, & formaliter delectatur ut quo: ergo delectatio de copula fornicaria, & delectatio de copula ſodomitica ſpecificantur à prædictis copulis. Ergo ſicut copula fornicaria, & copula ſodomitica differunt ſpecie morali; ita delectationes de præfatis copulis diverſificabuntur ſpecie morali.

38 Antecedens patet. Nam cùm actus delectationis ſit eſſentialiter tendens in objectum, implicat contradictionem, quod nõ ſumant ſpeciem ſuam ab objectu. Quod quidem non ita intelligendum eſt, quòd accipiat bonitatem, vel malitiam, quam in ſe habet objectum: ſed ita ut accipiat ſuam bonitatem, vel malitiam per ordinem, & habitudinem ab ipſo objecto. Sic actus deteſtationis Dei, quamvis non participet bonitatem ipſius Dei deſumit tamen malitiam ſuam per ordinem ab habitudinem ad ipſum Deum: ideò enim ille actus eſt enormiter malus, quia in ratione deteſtationis reſpicit objectum infinitè bonum

39 Nec valet, ſi dicas, actum delectationis, aut deteſtationis non accipere bonitatem, vel malitiam ab objecto; ſed per oppoſitionem ad talem ſpecialem virtutem.

40 Non ideò delectatio de injuria proximi opponitur virtuti charitatis erga proximum, quia reſpicit pro objecto injuriam proximi. Et ideò deteſtatio Dei opponitur ſpeciali modo dilectioni Dei; quia in eſſe deteſtationis reſpicit objectum infinitè bonum: ergo eatenus opponitur tali virtuti, quia reſpicit tale objectum. Tum ſic: actus ſpecificatur, quatenus opponitur tali virtuti: ſed opponitur tali virtuti, quatenus reſpicit tale objectum: ergo actus ſpecificatur, quatenus reſpicit tale objectum.

41 Jam verò prima conſequentia primi enthimematis clariſſimè patet. Nam ſi de delectatio ſpecificatur per ordinem ad objectum, quod formaliter attingit; cùm una earum delectationum reſpiciat tanquam objectum copulam naturalem, & alia copulam contra naturalem, illæ duę delectationes ſpecificabuntur per ordinem ad eas duas copulas.

42 Probatur ſecundò. Actus internus, qui delectatur de copula fornicaria, reſpicit formaliter delectabilitatem fornicationis; & actus internus, qui delectatur de copula contra naturali, reſpicit formaliter delectabilitatem copulæ contra naturalis; ſive eam delectabilitatem dicas objectum materiale, ſive formale motivum: ſed delectabilitas copulæ fornicariæ, & delectabilitas copulæ contra naturalis ſpecie diſtinguuntur, ſicut ipſæ copulæ: ergo eæ duæ delectationes internæ reſpiciunt delectabilitates ſpecie diverſas.

43 Confirmatur. Nam diverſo modo peccaret ille, qui delectaretur reſpiciendo delectabilitatem profuſionis ſeminis, ut abſtrahit à profuſione intra vas, vel extra illud; hoc enim modo non delectaretur potiùs de copula ſodomitica, quàm de fornicaria; nec reſpiceret potiùs delectabilitatem unius, quàm alterius copulæ: ergo qui ſpecialiter delectatur de copula ſodomitica ut tali, non reſpicit tantùm delectabilitatem veneream ut ſic, ſed delectabilitatem ſpecialem copulæ ſodomiticæ: ſed delectabilitas ſpecialis copulæ ſodomiticæ ſpecie differt à delectabilitate ſpeciali copulæ fornicariæ: ergo qui delectatur ſpecialiter de copula ſodomitica ut tali, contrahit malitiam ſpecie diverſam ab eo, qui delectatur ſpecialiter de copula fornicaria ut tali.

44 Probatur tertiò. Commotio ſpirituum genitalium relata ad actum ſodomiticum eſt operatio externa in ſpecie actus ſodomitici inchoati, & commotio ſpirituum relata ad fornicationem, eſt in ſpecie fornicationis inchoatè. Tum ſic. Actus liber, qui eſt cauſa per ſe determinans ad aliquam ſpeciem malitiæ moralis, participat eam ſpeciem malitiæ moralis: ſed actus internus, qui delectatur liberè de copula ſodomitica, eſt actus liber, & cauſa per ſe determinans ad commotionem ſpirituum genitalium, quæ eſt in ſpecie copulæ ſodomiticæ inchoatæ: ergo actus internus, qui delectatur liberè de copula ſodomitica, participat malitiam copulæ ſodomiticæ inchoatæ. Differt ergo ſpecie ea delectatio à delectatione, quæ habetur de copula fornicaria, utpotè participans malitiam, quæ eſt in commotione ſpirituum inchoante copulam fornicariam. Utraque conſequentia patet. Major etiam patet. Tum quia actus liber eſt itas ideò participat malitiam ſpecificam operis externi, quia eſt cauſa per ſe determinans ad illam. Cauſæ autem determinanti ad effectum pravum attribuitur effectus, & malitia ejus. Tum etiam ex dictis *diſp.* 42. *cap.* 7 *art.* 3. 4. & 5. & infrà *cap.* 4. *poſitione* 5. *num.* 61 Minor etiam patet. Nam prima pars, quod illa delectatio de copula ſodomitica ſit cauſa per ſe, determinans ad commotionem ſpirituum, patet *ex diſp.* 42. *cap.* 7. *art.* 3. Quod verò ea commotio ſpirituum ſit in ſpecie copulæ ſodomiticæ, patet ex dictis *in hac diſp.* 2. & ex dicendis infrà *cap* 5.

45 Probatur quartò. Ideò qui delectatur internè (& duntaxat venereè) de copula cum fœmina conjugata, non contrahit malitiam in ordine ad adulterium, quia ea delectatio præſcindit, & non reſpicit formaliter circumſtantiam conjugii: ſed delectatio, quæ ſpecialiter complacet in copula ſodomitica, non præſcindit circumſtantiam, aut (formalius loquendo) formalitatem ſodomiæ, ſed hanc formaliter reſpicit: ergo contrahit malitiam per ordinem ad ſodomiam.

46 Notanter dixi, eam delectationem contrahere malitiam per ordinem ad copulam ſodomiticam completam; non verò contrahere malitiam ipſius operis completi. Quia ſic comprehenditur etiam delectatio, quæ terminatur ad copulam ſodomiticam completam ut præciſam à malitia morali. Quando enim delectatio reſpicit actionem ut præſciſam à malitia morali, non poteſt participare malitiam operis, cùm opus illud, ea ratione, quà eſt objectum delectationis, non includat talem malitiam. Tunc enim delectatio eſt mala moraliter, non propter malitiam objecti, à qua objectum eſt præſciſum, ſed propter habitudinem delectationis ad objectum, quæ mala eſt. Sæpiùs enim contingit, objectum eſſe malum moraliter, & habitudinem actus ad objectum eſſe bonam, vel è converſo. Quid pejus peccato? Et tamen habitudo ad peccatum, quæ datur in actu deteſtationis peccati, bona eſt. Item bona eſt eleemoſyna; & tamen mala eſt habitudo ad eleemoſynam, quæ datur in actu deteſtationis illius. De quo vide plura alia exempla *diſp.* 41. *cap.* 3. *art.* 2.

47 Dicendum eſt tertiò. Delectationes moroſæ internæ, quà duntaxat ſunt delectationes venereæ, & actus inefficaces, non ſpecificantur à circumſtantiis objecti, quæ ſunt extra genus luxuriæ, v.g. adulterii, inceſtus, &c. Probatur primò. Illæ delectationes, quæ ſunt duntaxat venereæ, ſolùm reſpiciunt delectabilitatem veneream: ſed circumſtantia adulterii non eſt delectabilitas venerea, ſed ratio injuriæ conjugi illatæ: ergo non reſpiciunt circumſtantiam adulterii: ergo ab ea circumſtantia non ſpecificantur, cùm non ſpecificentur ab objecto, quod non reſpiciunt.

48 Probatur ſecundò. Illa circumſtantia non eſt imputabilis Petro, quam non vult: ſed qui habet delectationem duntaxat veneream, non vult injuriam conjugis; nam ſi vellet injuriam conjugis, ea delectatio non eſſet duntaxat venerea, ſed etiam eſſet injuſta, utpotè gaudens de injuria conjugis: ergo ei, qui habet delectationem duntaxat veneream, non eſt imputabilis injuria conjugis, atque adeò neque circumſtantia adulterii. In hoc ergo differt hæc delectatio ab actu efficaci, quia iſte non poteſt non velle totum opus cum omnibus ſuis circumſtantiis, quas agnoſcit, ſi vult illud realiter ponere.

49 Probatur tertiò, & ſuppono hunc caſum. Petrus, Joannes, & Antonius cognoverunt carnaliter Bertam conjugatam, & conſanguineam eorum. Poſteà Petrus moroſè delectatur de copula habita, ſolùm quà delectabili: Joannes delectatur ſub ea ratione, & etiam ob injuriam conjugis: Antonius delectatur de copula quà delectabili, & de injuria conjugis, & de fœdato jure conſanguinitatis. Nunquid omnes iſti æqualiter peccaverunt? Ex apprehenſione terminorum patet, ea tria peccata fuiſſe inæqualis malitiæ.

litiæ. Ex oppoſita autem ſententia infertur, ea tria peccata fuiſſe æqualis malitiæ. Dicunt enim, delectationem moroſam Petri habere malitiam adulterii, & inceſtus, quamvis ſolùm oblectatus fuerit de copula cum Berta, qua delectabili: ſed nihil ampliùs habet delectatio Antonii, qui de tribus rationibus delectabilitatis, adulterii, & inceſtus gaviſus eſt: ergo Antonius non contraxit majorem malitiam ſua triplicata oblectatione, quàm Petrus ſimplici; atque adeò æqualiter peccaverunt.

50 Ex hac concluſione patet, delectationes internas ſpecificari ab objecto, licèt non ſpecificentur ab opere externo, ſecundùm omnes hujus circumſtantias. Etenim ſpecificantur à delectabilitate operationis externæ: ſed objectum formaliter ſumptum hujus delectationis eſt præcisè delectabilitas: ergo ſpecificantur ab objecto formaliter ſumpto.

51 Unam tamen exceptionem in hac materia admittere debes, quam non video obſervatam ab Authoribus hujus ſententiæ, & quam fortaſe aliquis in conſequentiam putabit, ſi non attenta mentis acie perpenderit. Si enim delectatio venerea fuerit de copula cogitata cum Sancta aliqua cœleſti (nolo nominare aliquam reverentiæ cauſa) præter malitiam delectationis, incurrit malitiam irreligioſitatis. Ratio autem diſparitatis eſt. Nam Religio (ſaltem latè ſumpta, ut extenditur ad cultum) præſcribit etiam mentalem reverentiam; quam quidem violat, qui delectatur de actione impudica cogitata cum Virgine ſancta. Et explicatur. Nam ſi maritus haberet jus, ne quis delectaretur internè de copula cum ſua uxore, utique delectatio venerea interna eſſet injuria mariti; & talis delectatio interna haberet malitiam ſpecificam contra conjugem; non quidem ex generali ratione objecti, circà quod tenderet delectatio; ſed ex ſpeciali ratione juris, quòd haberet conjux contra talem delectationem. Idem ergo contingit in noſtro caſu. Etenim delectatio de copula cogitata cum Virgine cœleſti, non accipit illam ſpecialem malitiam ex generali ratione delectationis, quæ petat ſpecificari à circumſtantiis, quæ ſunt extra genus luxuriæ; talis enim generalis ratio non datur: ſed quia virtus Religionis ſpeciali titulo poſtulat reverentiam etiam mentalem.

ARTICULUS III.

Duæ aliæ concluſiones pro complemento doctrinæ.

52 Dicendum eſt quartò, juxta ſententiam eorum, qui dicunt, delectationes externas ſpecificari ob objectis, & ſubjectis cogitatis, dicendum etiam eſſe, delectationes internas ab eiſdem ſpecificari. Hanc aſſertionem non video à ſcriptoribus notatam, ea tamen mihi certa eſt. Probatur. Actus liber, qui eſt cauſa per ſe determinans ad ſpeciem pollutionis, contrahit malitiam pollutionis; ergo actus liber, qui eſt cauſa per ſe determinans ad talem ſpeciem commotionis ſpirituum genitalium, contrahit etiam talem ſpeciem. Sed cùm quis delectatur internè de copula cum fœmina conjugata, ea delectatio libera eſt cauſa per ſe commotionis, & delectationis externæ, quæ ſecundùm prædictam ſententiam eſt in ſpecie adulterii: ergo ea delectatio interna contrahit etiam malitiam adulterii. Primum antecedens patet *ex diſput. 42. cap. 7. art. 3. 4. & 5. ex art. præcedenti, concluſ. 2.* & infrà *cap. 4. poſitione quinta*. Conſequentia verò eſt ferè identica, niſi quod materia non eſt materialiter eadem; cæterum omninò ſimilis. Antecedens verò ſubjunctum patet etiam *ex diſp. 42. citata, cap. 7. art. 3.* & conſequentia tenet.

53 Dicendum eſt quintò, deſiderium inefficax operationis venereæ, ſi ſolùm moveatur ex delectabilitate objecti, ejuſdem rationis eſſe quoad hoc, ac delectationem moroſam, ſcilicet non contrahere malitiam ex circumſtantiis extra genus luxuriæ, neque ab illis ſpecificari. Si tamen feratur formaliter in eas circumſtantia, contrahere malitiam illarum. Et ita qui ſolùm ex delectabilitate objecti deſiderat inefficaciter fœminam conjugatam, non contrahit malitiam adulterii. Patet. Nam actus inefficax deſiderii tam præciſivus eſt, ac delectatio ſimplex. Sic infirmus licèt ſciat, ſibi nociturum potum, inefficaciter tamen deſiderat potum, quin ſibi deſideret nocumentum: ergo deſiderans inefficaciter copulam cum fœmina conjugata, poteſt deſiderare delectationem, quin deſideret adulterium: tunc enim deſiderium inefficax non fertur ad circumſtantiam conjugii. Si verò deſiderium inefficax formaliter feratur ad copulam cum fœmina illa, & ad circumſtantiam adulterii, hujus malitiam etiam participat.

54 Dices. Idem omninò dictum eſt, de delectatione interna in concluſionibus prima, & tertia. Ad quid ergo id inculcatur in deſiderio inefficaci? Reſpondeo tamen, id debuiſſe notari in ſpeciali; quia delectationem internam veneream extendi etiam ad alias circumſtantias extra genus luxuriæ, rariſſimum eſt, ut notavit P. Tamburinus *lib. 10. in Decalog. cap. 3. num. 4.* In deſiderio autem inefficaci non eſt rarum, ſed valdè commune deſiderare operationem externam cum omnibus circumſtantiis. Nam etiam deſiderium inefficax deſiderat executionem, quam videt aſſociatam iis omnibus circumſtantiis, quæ ſunt extra genus luxuriæ. Et ita intelligendus eſt P. Leſſius *lib. 4. de Virtutib. cap. 3. num. 123. §. Denique*, dum aſſerit, deſiderium inefficax ferri ad omnes circumſtantias executionis, & in hoc differre à delectatione ſimplici; nempe ita ut intelligatur, id ita communiter accidere, non quia deſiderium inefficax non poſſit ferri in unam rationem præciſam ab alia.

55 Opponet cum P. Leſſio proximè citato. Qui vult per deſiderium, etiam inefficax, executionem, conſentit in utramque circumſtantiam, copulę & adulterii, utpote executioni neceſſariò conjunctam: ergo ſemper contrahit utramque malitiam.

56 Reſpondeo, ſicut in copula præſcindi poteſt delectabilitas ab adulterio; ita in executione copulæ poterit ſimiliter præſcindi. Et ſicut delectatio de executione copulæ ſolùm tendit in delectabilitatem objecti, ita etiam deſiderium inefficax de executione, poterit tendere dumtaxat in ejuſmodi delectabilitatem. Quare circumſtantia adulterii neceſſariò conjuncta eſt executioni reali, tamen ex parte objecti circumſtantia poteſt præſcindi, & tam delectationem, quàm deſiderium inefficax ferri in delectabilitatem objecti, ut præciſam ab ea circumſtantiam.

CAPUT IV.

Poſitiones aliquæ ad reſolutionem præcipuæ quæſtionis.

57 Poſitio prima. Malitia actus efficacis refunditur in objectum intentum ab illo actu. Si quis ex eo odio vult efficaciter comburere ſegetem Petri, combuſtio participat malitiam odii, quæ reſidet in actu efficaci. Si quis ex invidia erga Petrum vult occidere illum, occiſio participat malitiam invidiæ. Si quis ex odio erga Joannem vult efficaciter adulterari cum uxore ejus, id adulterium accipit malitiam odii. Sicut etiam ſpecies bonitatis moralis intentionis efficacis refunditur in objectum ejus. Qui enim vult efficaciter ex amore Dei erogare eleemoſynas, eſt in ſpecie charitatis erga Deum.

58 Poſitio ſecunda. Malitia moralis (ſicut & bonitas) actus efficacis, quæ refunditur in objectum, provenit præcipuè ex objecto formali motivo ejus actus efficacis. Patet. Nam qui ex odio vult efficaciter occidere Petrum, objectum materiale ejus actus eſt occiſio, & objectum formale eſt malum Petri, ut malum ejus eſt: malitia ergo, quam ab actu efficaci participat occiſio, eſt malitia odii, quæ ex objecto formali motivo actus efficacis naſcitur. Ubi notabis illum actum volitionis efficacis occiſionis Petri ex odio, participare malitiam ab objecto materiali, nempe ab occiſione: at verò occiſionem participare malitiam odii ab objecto formali ejus actus efficacis.

59 Poſitio tertia. Præter voluntatem formaliter efficacem operationis, datur etiam voluntas virtualiter efficax operationes. Voluntas libera tunc eſt virtualiter efficax, quando eſt cauſa per ſe determinans omninò ad operationem, quamvis non terminetur ad illam tanquam ad objectum: verbi gratia, habeo odio Petrum, & ex iſto odio reſultat in me pura omiſſio eleemoſynæ in extrema neceſſitate Petri. Iſte actus odii, etſi non habet pro objecto omiſſionem, eſt virtualiter efficax reſpectu omiſſionis, quia omninò determinat ad illam, & eſt cauſa per ſe omiſſionis per modum antecedentis illativi.

60 Poſitio quarta. Operatio procedens ab actu virtualiter efficaci, participat malitiam actus, eaque malitia provenit illi operationi præcipuè ex objecto formali motivo talis actus. Patet in exemplo odii, & omiſſionis proximè propoſito. Nam omiſſio eleemoſynæ in extrema neceſſitate, quæ provenit ab actu odii tanquam virtualiter efficaci, participat malitiam ejus odii, quamvis non ſit formaliter vota. Et ob eandem rationem eſt verum dicere, quòd ea omiſſio eleemoſynæ poſita eſt ex motivo formali ejus odii. Quòd ſi velis exemplum, in quo detur actus cum objecto materiali, & formali diſtinctis, id propono in actu deſiderante mortem Petri ex odio; ex quo actu procedit omiſſio eleemoſynæ in extrema ejus neceſſitate. In qua omiſſione datur malitia odii proveniens extrinſecè ex objecto formali motivo odii. Suppono autem poſſe dari objectum formale motivum, id eſt movens ad aliquem actum, qui illud non tangit formaliter. Sic enim quando actus charitatis imperat alium actum terminatum ad eleemoſynam, iſte ſecundus habet pro objecto formali extrinſeco motivum charitatis; quòd iſte ſecundus per ſe ipſum non attingit.

61 Poſitio quinta. Actus virtualiter efficax accipit malitiam ab operatione prava, ad quam efficacitate virtuali determinat. Et ratio eſt. Cauſæ enim determinanti ad effectum malum moraliter, attribuitur effectus, & malitia ejus. Sic actui odii erga Petrum attribuitur omiſſio eleemoſynæ in extrema ejus neceſſitate, quamvis actus poſitivus odii non terminetur ad eam omiſſionem, tanquam ad objectum. Ita etiam cùm quis ex actu timoris Dei determinat ad puram omiſſionem liberam privatæ vindictæ, bonitas hujus omiſſionis attribuitur actui timoris, tanquam cauſæ determinanti.

62 Hinc vires accipit illud principium, quod ſæpè ſtatuimus in hac diſputatione, & in aliis: nempe actui libero, qui eſt cauſa per ſe, omninò determinans ad talem ſpeciem peccati, attribui prędictam malitiam ſpecificam peccati.

63 Poſitio ſexta. Objectum formale motivum delectationis internæ eſt delectabilitas in tali objecto relucens. Ipſa enim eſt, quæ

movet, & allicit voluntatem ad delectationem. Nec intereſt, delectabilitatem non diſtingui realiter, vel etiam formaliter ab objecto materiali; negari enim nequit, in pluribus actibus objectum materiale, & objectum formale motivum eſſe idem. Sic enim in actu charitatis, quo diligis Deum, ipſa Dei bonitas eſt objectum formale motivum; quæ quidem non diſtinguitur ab objecto materiali, nempe Deo.

64 Poſitio ſeptima. Objectum formale motivum ejus, qui delectatur internè delectatione duntaxat venerea, in adulterio, vel inceſtu, non eſt circumſtantia adulterii, vel inceſtus, ſed ſola delectabilitas copulæ adulterinæ, vel inceſtuoſæ; ſola, inquam, delectabilitas, quæ ſpectat ad genus luxuriæ. Conſtat ex *cap. 3. art. 2. concluſione* 3. Nam cùm delectatio ſit duntaxat venerea, ad illam non allicit objectivè injuria mariti, nec violatio pietatis debitæ erga conſanguineam; ad delectationem enim duntaxat veneream ſolùm allicit ea delectabilitas, quæ eſt in ſpecie luxuriæ, non alia.

65 Poſitio octava. Delectatio interna, quæ ſit omninò inefficax formaliter, eſt cauſa per ſe omninò determinans ad commotionem ſpirituum. Patet *ex diſputat.* 42. *cap.* 7. *art.* 3. Et inde fit, quòd ſit virtualiter efficax, ut patet ex poſitione 3. Immò & delectatio interna vehemens diù durans, etiamſi formaliter inefficax, quæ ex ſe provocat ad commotionem ſpirituum vehementem, & ſummam, eſt cauſa per ſe omninò determinans ad pollutionem. Conſtat *ex eadem diſp* 42. *cap.* 7. *art.* 5. Et inde infertur, quòd ea delectatio formaliter inefficax reſpectu pollutionis, eſt virtualiter efficax reſpectu illius, ut conſtat ex eadem poſitione 3.

CAPUT V.

Delectationem externam ſpecificari ab objecto cogitato, quod ſit intra genus luxuriæ.

66 Sit prima concluſio, eaque certa, delectationem externam participare malitiam ab objecto cogitato, quando delectatio externa aſſumitur ut medium ad obtinendum illud objectum venereum, quod mens cogitat. Eſt enim certum, medium participare malitiam à fine, & in eo, qui furatur propter mœchandum, furtum participare malitiam luxuriæ. Quod autem delectatio interna poſſit aſſumi ad obtinendum objectum venereum, quod quis cogitat, tam certum eſt, quàm eſt certum, hominem uti medio tactus proprii ad conſequendum finem copulæ completæ, quàm priùs cogitavit.

67 Immò & pollutio ipſa poteſt aſſumi tanquam medium ad habendam copulam poſt quinque, vel ſex horas. Quia delectatio pollutionis immittit intenſiſſimam ſpeciem, valdè provocativam ad actum venereum, modo explicato *diſputat.* 43. *cap.* 3. *propoſitione* 3. Et ita poteſt aſſumi ut medium, ut homo ſic ſe provocet ad futuram copulam, quam cogitat. Quare qui delectationem externam aſſumit ut medium ad copulam habendam cum conjugata, participat malitiam adulterii; inceſtus verò, qui aſſumit ut medium delectationem externam ad copulam cum conſanguinea. Et ſic de reliquis circumſtantiis. Hæc concluſio eſt expreſsè contra aſſertionem Caramulis, quam propoſuit *diſp.* 67 *nu.* 1046. relatam ſuprà *cap.* 1. in qua ait, ſe non poſſe intelligere, quomodò mollities ordinari poſſit ut medium ad copulam veneream.

68 Sit ſecunda concluſio. Quando datur delectatio interna, verbi gratia, de actu ſodomitico, quæ ſit inefficax reſpectu illius actus, & formaliter efficax reſpectu commotionis ſpirituum genitalium, & delectationis externæ ex commotione ortæ; hæc delectatio externa ſumit malitiam per ordinem ad objectum cogitatum intra genus luxuriæ, nempe per ordinem ad actum ſodomiticum. Explicatur concluſio propoſito caſu. Petrus ſe oblectans internè actu ſodomitico cogitato, per eum actum delectationis vult efficaciter commotionem ſpirituum, & delectationem externam ex commotione derivatam. Aſſero ergo, in hoc caſu hanc delectationem externam ſumere ſpeciem per ordinem ad id objectum cogitatum, ſcilicet ad actum ſodomiticum. Et ſimilis eſt caſus, in quo quis oblectans ſe de copula fornicaria, per eum actum, qui eſt inefficax reſpectu copulæ, velit efficaciter pollutionem. Hæc enim pollutio, & delectatio externa de ea participant malitiam moralem per ordinem ad copulam fornicariam. Pro hac concluſione ſtant Authores ſecundæ ſententiæ in fine capitis primi relati.

69 Probatur primò concluſio. Malitia actus interni efficacis refunditur in opus externum efficaciter volitum: ſed delectatio interna de actu ſodomitico habet malitiam pertinentem ad ſpeciem ſodomiæ; opus autem externum commotionis, & delectationis externæ eſt efficaciter volitum ab illo actu delectationis: ergo malitia ejus delectationis internæ pertinens ad ſpeciem ſodomiæ refunditur in illam commotionem, & delectationem externam.

70 Conſequentia eſt inevitabilis. Major patet ex prima poſitione capitis præcedentis. Minor quoad primam partem ſatis clarè conſtat *ex cap.* 3. *art.* 2. *concluſione* 2. Secunda autem pars minoris ſupponitur in ipſo caſu concluſionis.

71 Probatur ſecundò. Objectum formale motivum actus efficacis, eſt objectum motivum, ſeu movens ad ponendum opus externum efficaciter volitum: ſed delectabilitas copulæ ſodomiticæ eſt objectum formale motivum illius delectationis: ergo delectabilitas copulæ ſodomiticæ eſt objectum motivum, ſeu movens ad opus externum efficaciter volitum, nempe ad commotionem ſpirituum; & delectationem externam ex commotione derivatam. Tum ſic. Opus externum efficaciter volitum participat malitiam per ordinem ad objectum motivum: ſed commotio ſpirituum, & delectatio externa eſt opus externum efficaciter volitum ab eo actu delectationis: & delectabilitas copulæ ſodomiticæ eſt objectum motivum movens ad tale opus externum: ergo commotio ſpirituum, & delectatio externa participat malitiam per ordinem ad delectabilitatem copulæ ſodomiticæ; atque adeò habet malitiam pertinentem ad ſpeciem copulæ ſodomiticæ.

72 Prioris ſyllogiſmi major ex comprehenſione terminorum evidens eſt. Nam quòd eſt objectum formale motivum ad volendum efficaciter comeſtionem, eſt objectum movens ad ipſam comeſtionem exercendam; & quòd eſt objectum formale motivum volendi efficaciter occiſionem Petri, eſt objectum movens ad ipſam occiſionem Petri.

73 Minor etiam eſt evidens, ut patet ex poſitione 6. Nihil enim aliud eſt in illo actu, qualem ponimus, quod moveat Petrum ad eam delectationem internam, niſi delectabilitas copulæ ſodomiticæ. Supponimus enim caſum, in quo Petrus non moveatur ex delectabilitate venerea ut ſic; ſed ex tali delectabilitate talis modi ſodomitici. Conſequentiam autem tenet, quia ſyllogiſmus eſt in tertio modo primæ figuræ.

74 Poſterioris ſyllogiſmi major patet ex poſitione ſecunda. Minoris autem prior pars ſupponitur in ipſo caſu concluſionis, in qua ſupponitur, quòd actus delectationis efficaciter vult commotionem ſpirituum, & delectationem externam. Secunda autem pars minoris eſt ipſum conſequens prioris ſyllogiſmi. Conſequentia autem rectè deducitur ex eo ſyllogiſmo, quem facile reduces ad formam Ariſtotelicam.

75 Sed demus vires adverſario, reſpondeamus pro eo. Dic ergo, eam delectationem habere duas formalitates, & quà delectatio eſt de copula ſodomitica, & quà voluntas efficax eſt de delectatione externa: & ita eſſe virtualiter duplicem actum, quatenus æquivalet duplici actui, quorum unus delectetur internè de copula ſodomitica, alter verò velit efficaciter delectationem externam. Sicut ergo damus ei actui duo objecta materialia, ita etiam dare poterimus duo objecta formalia: ita ut objectum formale ejus actus, quatenus delectatio interna eſt, habeat pro objecto formali delectabilitatem actus ſodomitici; & quatenus voluntas efficax eſt delectationis externæ, habeat pro objecto formali ipſam delectationem externam, aut hujus delectabilitatem.

76 Sed hoc non elevat vim argumenti, vel dic idem de actu odii erga Petrum, volente efficaciter occiſionem Petri. Dic ergo eſſe virtualiter duo actus, unum odii, alterum volentem efficaciter occiſionem. Et primum habere pro objecto formali motivum odii; ſecundum verò habere pro objecto formali eam occiſionem ut noxiam Petro. Poſſet quidem aliquis odio proſequens Petrum, vellet efficaciter illum occidere independenter ab odio, (quòd impoſſibile moraliter cenſeo) ſed ſicut caſus odii, & occiſionis eſt de eo, qui vult occidere ex motivo odii, & dependenter ab odio: ita caſus præſens eſt de eo, qui ex delectabilitate objecti ſodomitici allicitur ad commotionem ſpirituum, & delectationem externam. Una enim delectatio ad aliam allicit, & movet.

77 Itaque ſi rarus eſt, qui odio proſequens Petrum, & volens efficaciter occiſionem ejus, non velit occidere ex odio: ita rarus eſt qui ſe oblectans de copula ſodomitica, & volens efficaciter (præcipuè eodem actu) commotionem ſpirituum, & delectationem externam, non velit hanc ex delectabilitate illius objecti ſodomitici; quia illa delectabilitas actus ſodomitici vehementer allicit ad delectationem externam: loquimur autem, non de rarò, ſed de communiter accidentibus.

78 Præterquam quod ad impugnationem ſententiæ Caramuelis, ſufficit oſtendere, quomodo delectabilitas objectiva actus ſodomitici poſſit eſſe objectum motivum ad volendum efficaciter delectationem externam, cùm dicat, eſſe inintelligibile, quomodo objectum cogitatum det ſpeciem malitiæ delectationi externæ: ſit autem valdè intelligibile, quòd delectabilitas actus ſodomitici cogitata det ſpeciem malitiæ delectationi externæ, ſi in aliquo caſu ea delectabilitas ſit objectum formale motivum ad volendum efficaciter delectationem externam.

79 Ad majorem ergo concluſionis explicationem dic, hunc eſſe ejus ſenſum, ut ſi quis ex libidinoſo amore fœminæ moveatur ad volendum efficaciter commotionem ſpirituum, vel etiam pollutionem; commotionem, vel pollutionem eſſe etiam in ſpecie pertinente ad fornicationem. Et ſi quis ex delectabilitate actus ſodomitici velit efficaciter delectationem externam, hanc eſſe in ſpecie pertinente ad ſpeciem ſodomiæ; & ſic de reliquis ſpeciebus intra genus luxuriæ. Et in caſu dubii, an delectatio externa aſſumpta fuerit ex eo motivo, ſtandum eſt pro communiter contingentibus. Et communiter contingit, ut objectum delectabilius potiùs alliciat ad minùs delectabile, quàm è converſo. Eſt autem objectum delectabilius ipſa delectabilitas, copulæ ſodomiticæ cogi-

cogitatæ, quàm commotio ſpirituum, præcipuè mediocris, & quàm delectatio externa captata.

80 Sed efficaciùs adhuc, & univerſaliùs confutatur ea reſponſio. Pro cujus claritate adverte eam delectationem moroſam internam, quæ eſt voluntas efficax commotionis, & delectationis externę, duplici titulo eſſe cauſam per ſe, determinantem ad commotionem ſpirituum. Primò ex ratione voluntatis efficacis. Secundò ex ratione delectationis internæ. Nam omnem delectationem veneream internam, qua talem, eſſe cauſam per ſe omninò determinantem ad commotionem ſpirituum, conſtat *ex diſp 42. cap.7. art.* 3.

81 Hinc conficitur ejus reſponſionis debellatio. Ea enim delectatio venerea de actu ſodomitico, qua delectatio eſt, & præciſa ratione actus formaliter efficacis, eſt cauſa per ſe, omninò determinans ad commotionem ſpirituum, atque adeò virtualiter efficax reſpectu illius, ut patet ex poſitione 3. & explicabitur ampliùs cap. ſequenti: ſed quà delectatio eſt, habet pro motivo delectabilitatem actus ſodomitici: ergo quà eſt cauſa per ſe commotionis, & quà eſt actus virtualiter efficax reſpectu illius, habet pro motivo delectabilitatem actus ſodomitici: ergo reipſa cauſat commotionem ex motivo ejus delectabilitatis: ſed opus externum cauſatum ex aliquo motivo, participat malitiam ex illo, ſeu per ordinem ad illud, ut habes in poſitione 2. ergo illa commotio, & delectatio externa cauſata ex illa delectatione interna, & ex motivo ejus, participat neceſſariò malitiam per ordinem ad illud. Hoc argumentum magis explicabitur, & urgebitur capite ſequenti.

82 Probatur tertiò concluſio. Si delectatio externa non ſumeret ſpeciem per ordinem ad objectum cogitatum, ſequeretur, quòd in viro conjugato non eſſet culpa lethalis, delectari internè de copula cum non ſua, vel de copula ſodomitica: hoc eſt manifeſtè falſum, ut conſtat *ex diſput* 41. *cap.*3. *art.* 5. *num.* 103. ergo delectatio externa ſpeciem ſumit per ordinem ad objectum cogitatum, ſaltem intra genus luxuriæ. Probatur major. Fieret enim, quòd commotio ſpirituum, & alteratio carnis in conjugato in eo eventu licita eſſet. Nam in conjugato ex ſe licita eſt ea commotio, etiam in abſentia propriæ conjugis, & ſolùm poſſet eſſe illicita, quatenus indueret novam malitiam ex fornicatione cogitata, aut ex actu ſodomitico cogitato: ſi ergo commotio non inducit novam malitiam ex objecto cogitato, non eſt unde ea commotio in conjugato ſit illicita: eſſet ergo licita illi. Rurſus, in ſententia Caramuelis, delectatio interna non habet aliam malitiam, niſi quatenus excitat commotionem: ergo ubi commotio non eſt mala moraliter, illa delectatio interna de copula ſodomitica non poteſt eſſe mala moraliter; alioqui eſſet mala, quia cauſat effectum bonum, vel indifferentem: fieret ergo, quòd delectari venereè delectatione interna, de copula ſodomitica non eſſet illicitum conjugato.

CAPUT VI.

Statuitur concluſio univerſalior in eadem materia.

83 SIt tertia concluſio. Quotieſcumque datur delectatio interna venerea, commotio ſpirituum, & delectatio externa, quæ procedunt ab interna, ſpecificantur ab objecto motivo delectationis internæ, ſaltem quòd eſt intra genus luxuriæ. Pro hac concluſione ſtant etiam Authores ſecundæ ſententiæ relati in fine capitis primi, quatenus generaliter docent, delectationes externas ſpecificari ab objecto cogitato. In hac concluſione ſupponuntur duo, quæ certa ſunt. Primum, poſſe contingere, quòd incipiat commotio ſpirituum genitalium, antequam detur delectatio interna; ſive ſit antecedentia realis, ſive antecedentia rationis, quod modo non definio. In quo caſu delectatio externa (idem eſt de commotione) non ſpecificatur ab objecto motivo delectationis internæ: cùm ea delectatio externa præſupponatur adæquatè conſtituta antè adventum delectationis internæ. Secundum, à delectatione interna tanquam à cauſa per ſe, & omninò determinante procedere commotionem ſpirituum, & conſequenter delectationem externam, quæ habet pro objecto eam commotionem; adeò ut quotieſcunque detur delectatio venerea interna, ex connexione hujus cum commotione ſpirituum reſultat neceſſariò prædicta commotio, ſaltem quando hæc non præcedit delectationem internam.

84 Et quod aſſeritur in concluſione de delectatione externa ſpecificata ab objecto formali motivo delectationis internæ, dicitur etiam de pollutione, quando hæc procedit, ut poteſt, à cogitatione venerea vehementi, & æquali delectatione interna. Nam quando pollutio poſſit procedere à tali cogitatione, & delectatione interna, conſtat *ex diſp.*42.*c.*7.*art.*5.*à nu.*128.

85 Probatur concluſio. Quoties datur actus liber efficax reſpectu operationis externæ, hæc ſpecificatur ab objecto formali motivo actu efficacia: ſed quælibet delectatio interna libera de objecto venereo (de qua agitur in concluſione) eſt actus liber, & efficax, ſaltem virtualiter, reſpectu commotionis, & delectationis externæ: ergo commotio, & delectatio externa ſpecificantur ab objecto formali motivo ejus delectationis internæ.

86 Major ſyllogiſmi patet ex poſitione 1. & 2. Patet etiam ex capite præcedenti in probationibus primæ, & ſecundæ concluſionis. Minor etiam patet ex poſitione 3. & ex ſæpè dictis. Illa enim voluntas libera eſt virtualiter efficax reſpectu operationis, quæ eſt cauſa per ſe, omninò determinans ad operationem, quamvis hanc non habeat pro objecto, ut conſtat ex ea poſitione 3. ſed illa delectatio interna libera eſt cauſa per ſe omninò determinans ad commotionem ſpirituum, & delectationem externam, quamvis non habeat iſtam pro objecto: ergo eſt virtualiter efficax reſpectu ipſius.

87 Dices, conſequentiam non eſſe bonam, quia ſyllogiſmus habet quatuor terminos: nam medium non eſt idem in majori, ac in minori, propter illum terminum *virtualiter*, additum in minori, cum majori non ſit poſitus: ſive quia cùm major loquatur de actu abſolutè efficaci, quo nomine ſolùm venit actus formaliter efficax; major loquitur de actu virtualiter efficaci, qui non eſt abſolutè efficax.

88 Contra tamen eſt. Nam major ejus ſyllogiſmi intelligenda eſt univerſaliter de actu quomodocumque efficaci, ſive formaliter, ſive virtualiter; & hoc modo ſyllogiſmus ſervat formam, & figuram. Quod autem major in ea univerſalitate vera ſit, patet ex poſitione 3. & 4. ex quibus patet, objectum formale motivum actus efficacis, etiamſi ſit duntaxat virtualiter efficax, dare ſpeciem operi externo, reſpectu cujus eſt efficax, ut patet in exemplis allatis.

89 Probatur ſecundò. Implicat, quòd objectum formale motivum moveat ad aliquem actum ſimplicem (non loquor de hypothetico,) & quòd non moveat ad illam operationem, ad quam determinat omninò talis actus: ſed delectabilitas copulæ ſodomiticæ, verbi gratia, eſt objectum formale motivum, quod movet ad quemdam actum ſimplicem, ſcilicet delectationem internam: ergo delectabilitas copulæ ſodomiticæ movet ad illam operationem, ad quam determinat ea delectatio interna: ſed ea delectatio interna determinat omninò ad commotionem ſpirituum, & delectationem externam: ergo implicat, quòd in eo eventu delectabilitas copulæ ſodomiticæ non moveat ad commotionem ſpirituum, & delectationem externam. Et nota, quod argumentum loquitur in caſu, quo intellectus videt ex ea delectatione interna reſultare commotionem; quòd facilè quilibet videt.

90 Major in actu formaliter efficaci evidens eſt. Implicat enim, quòd quis ex motivo odii velit efficaciter occiſionem Petri, & quòd id motivum non moveat ad occiſionem ipſam conſecutam ex eo actu efficaci. In actu autem virtualiter efficaci eadem eſt ratio. Tum quia talis actus interpretativè vult talem operationem; & eadem eſt ratio voluntatis formalis, & interpretativæ. Tum etiam cernitur in exemplis poſitis in poſitione 3. & 4. Nam cùm actus odii erga Petrum determinat ad puram omiſſionem eleemoſynæ in extrema neceſſitate Petri, objectum formale motivum, quòd movet ad actum odii, non poteſt non movere ad eam puram omiſſionem. Cæteræ autem propoſitiones ejus ſyllogiſmi, & ſubſequentis manifeſtè liquent ex dictis.

91 Probatur tertiò. Operatio procedens ab actu virtualiter efficaci, participat malitiam illius, nempe ex ipſius objecto formali: ſed delectatio exterior eſt operatio procedens ab illa delectatione interna, quæ eſt actus virtualiter efficax reſpectu ejus delectationis exterioris: ergo ea delectatio exterior participat malitiam ab ea delectatione interna, & ipſius objecto formali. Conſequentia tenet, utpotè ſyllogiſmi in tertio modo primæ figurę. Major eſt poſitio quarta: & minor conſtat ex dictis.

CAPUT VII.

An delectatio externa ſpecificetur ab objecto venereo cogitato, ſi illud ſit extra genus luxuriæ? Circà quod ſtatuuntur duæ concluſiones.

92 QUarta concluſio. In ſententia eorum, qui dicunt, delectationes externas venereas ſpecificari à circumſtantiis, quæ ſunt extra genus luxuriæ, dicendum eſt, delectationes externas ſpecificari ab objecto venereo cogitato, etiamſi iſtud ſit extra genus luxuriæ. Explicatur concluſio. Delectationem internam, qua quis delectatur de fœmina conjugata, ſpeciem ſumere à circumſtantia adulterii, plures affirmant, & ante Patrem Vaſquez omnes aſſerebant: & cùm adulterium ſit formaliter injuria conjugia, eſt quidem objectum extra genus luxuriæ. Idem intellige in delectatione interna de fœmina conſanguinea, ratione inceſtus; & de virgine invita, ratione ſtupri. Affirmo igitur juxta hanc ſententiam, delectationem externam, quæ reſultat ex interna, participare etiam ſpeciem per ordinem ad circumſtantiam adulterii, inceſtus, ſtupri, &c. Hæc concluſio eſt juxta mentem Authorum, qui citantur in fine capitis primi, docentium, omnes delectationes venereas externas ſpecificari ab objecto cogitato.

93 Probatur concluſio. Juxta eam ſententiam, ſicut delectatio de copula cum fœmina conjugata differt ſpecie à delectatione de copula cum non conjugata; ita delectabilitas de copula hujus differt ſpecie à delectabilitate de copula illius. Tum ſic. Delectabilitas de copula adulterina differt ſpecie à delectabilitate de copula communi: ſed utraque delectabilitas eſt objectum formale motivum utriuſque delectationis internæ, ſcilicet una unius,

& altera alterius: ergo objectum formale motivum unius delectationis internæ differt ſpecie ab objecto formali motivo alterius. Sed objectum formale motivum delectationis internæ eſt ſpecificativum delectationis externæ provenientis ab interna: ergo ſpecificativum delectationis externæ, quæ provenit ab interna reſpiciente copulam adulterinam, differt ſpecie à ſpecificativo delectationis externæ, quæ provenit ab interna reſpiciente copulam communem.

94 Major patet in ſententia, juxta quam loquimur. Minor eſt poſitio ſexta. Conſequentia autem rectè illata. Antecedens autem ſubſumptum ſatis patet ex dictis *cap. 5. & 6.* & ſubſequens conſequentia eſt rectè deducta ad amuſſim ſyllogiſticam, ſi ponas pro majori conſequens prioris ſyllogiſmi.

95 Itaque cùm conſtet ex præcedentibus capitibus, commotionem ſpirituum, & delectationem externam, quæ proveniunt ab internis, poni ex objecto formali motivo internarum; objectum autem formale motivum actus interni moveat etiam ad actum externum, quem imperat, vel ad quem determinat actus internus; & item actus externus participet ſpeciem malitię per ordinem ad objectum formale motivum, quòd movet ad talem actum externum; ſit, quòd delectatio externa (idem eſt de commotione) participet diverſam ſpeciem malitiæ, quoties motivum formale delectationis internæ, à qua provenit delectatio externa, fuerit diverſæ ſpeciei. Atqui in ſententia juxta quam loquimur, ponitur diverſitas ſpecifica in delectabilitate de copula adulterina, & in delectabilitate de copula fornicaria; quæ duo ſunt objecta formalia motiva delectationum internarum; cùm ergo ſit diverſitas ſpecifica in objectis formalibus motivis: erit etiam diverſitas ſpecifica in delectationibus externis, quæ ab illis motivis ſpecificantur.

96 Confirmatur. Ideò quando adeſt delectatio interna de copula ſodomitica, delectatio externa, quæ ab illa oritur, habet diverſam ſpeciem per ordinem ad copulam ſodomiticam, ac quando oritur à delectatione interna reſpiciente copulam fornicariam: quia motivum delectationis internæ, nempè delectabilitas de copula ſodomitica differt ſpecie à motivo alterius delectationis: ſed in ſententia, juxta quam loquimur, delectabilitas de copula adulterina, quæ eſt motivum formale unius delectationis internæ, differt ſpecie à delectabilitate copulæ communis, quæ eſt motivum formale alterius: ergo delectatio externa, quæ oritur à delectatione interna de copula adulterina, juxta eam ſententiam, differt ſpecie ab altera delectatione externa, quæ oritur à delectatione interna de copula communi.

97 Quinta concluſio. Juxta veram ſententiam traditam *capit.* 3. quòd delectatio moroſa interna, quæ duntaxat venerea eſt; non participat malitiam à circumſtantiis, quæ ſunt extra genus luxuriæ, v. g. adulterii, inceſtus, ſtupri, dicendum eſt, delectationes externas non ſpecificari ab objecto cogitato, quod eſt extra genus luxuriæ. Itaque quando quis ſe polluit ex motivo delectabilitatis copulæ cum fæmina conjugata, licèt ea pollutio participet ſpeciem per ordinem ad copulam, quam cogitat, non tamen participat per ordinem ad circumſtantiam adulterii, & ſic de reliquis circumſtantiis ſtupri, inceſtus, & ſacrilegii objectivi. Hæc eſt juxta mentem Caramuelis, & Authorum prioris ſententię relatæ *cap. 1.*

98 Probatur. Quando quis delectatur internè de adulterio, vel inceſtu, delectatione duntaxat venerea, circumſtantia adulterii, vel inceſtus non eſt objectum formale motivum talis delectationis internæ; cùm injuria mariti cogitata non moveat ad delectationem veneream; ſed quòd non eſt objectum formale motivum actus interni, non eſt motivum ad cooperationem externam, quam imperat, vel ad quam determinat actus internus: ergo ea circumſtantia adulterii, vel inceſtus non eſt objectum motivum ad delectationem externam. Cùm autem non appareat alia ratio in circumſtantia adulterii, vel inceſtus, ut ſpecificet delectationem externam, niſi ratio objecti formalis motivi; & hæc ceſſet in caſu concluſionis, dicendum eſt, delectationem externam non ſpecificari à prædictis circumſtantiis. Major eſt poſitio ſeptima. Vide *capit. quarto, fine*, probationem ejus. Minor autem, & conſequentia manifeſtiores ſunt, quàm ut probatione egeant.

99 Confirmatur. Cùm quis ſe polluit ex motivo delectabilitatis copulæ cogitatæ cum fœmina conjugata, non irrogat injuriam marito; non enim poteſt aſſignari, in quo conſiſtat talis injuria. Nam ſicut nullus habet jus ſtrictum, ne ego odio interno proſequar illam, alioqui per actum odii peccarem contra juſtitiam: ita maritus non habet jus, ne alter habeat delectationem moroſam internam, vel externam circà uxorem ejus mere cogitatam. Item qui ſe polluit ex eodem motivo, neque deſiderat injuriam marito irrogare, neque gaudet de injuria ipſius formaliter, ut ſuppono: ergo non eſt modus aliquis, quo pollutio illa contrahat ſpeciem per ordinem ad adulterium.

100 Et ex dictis ſumitur manifeſta diſparitas, quare objectum cogitatum, quòd eſt intra genus luxuriæ, v. g. fornicationis, pollutionis, vel ſodomiæ, tribuat ſpeciem, modo explicato, delectationi externæ; non verò objectum cogitatum, quòd eſt extra genus luxuriæ, verbi gratia, circumſtantiæ adulterii, inceſtus, raptus, &c. Nam delectabilitas objecti venerei intra genus luxuriæ movet ad delectationes externas; atque adeò hæ ex tali motivo procedunt, & per ordinem ad tale motivum accipiunt ſpeciem malitiæ. At verò illud objectum, quòd extra genus luxuriæ, non eſt motivum aptum, ut excitet, & moveat ad delectationem externam. Nam injuria mariti, vel injuria, quæ continetur in raptu, non eſt ratio delectabilitatis venereæ, nec movet ad delectationem externam.

101 Verum quidem eſt, quòd in aliquo caſu raro circumſtantia adulterii poſſet eſſe objectum motivum ad delectationem externam, & ad pollutionem, verbi gratia, ſi quis marito Bertæ iratus, & ob id deſiderans adulterio illum offendere, nec potens, pollueret ſe, objectivè ſibi repræſentans Bertam quaſi reipſa committeret cum illa adulterium. Sicut ſi quis furore agitatus ex odio in Deum, mitteret ſagittam in cælum, ex affectu ſacrilego feriendi Deum, quèm ſcit non poſſe lædi. In illo ergo caſu illa pollutio haberet pro motivo adulterium cogitatum; & illa pollutio eſſet affectata injuria in maritum: ſicut in altero caſu emiſſio ſagittæ in cœlum eſſet affectata vulneratio Dei.

CAPUT VIII.

Vocatur ad criſim argumentum Caramuelis propoſitum capite primo.

102 EX dictis manifeſtè patet, fruſtra laboraſſe Authorem in ea mole argumenti promovenda, cùm ea nullo ferè eorum capitum proveniat ſpecificatio, quam participant delectationes externæ ab objecto cogitato. Ad primam ergo propoſitionem dicendum eſt, delectationem externam non ſpecificari ab objecto cogitato tanquam à cauſa (niſi fortè objectum formale motivum vocare velis cauſam moralem, cujus motioni attribuatur in æſtimatione prudentum ea delectatio) neque tanquam ab effectu delectationis, neque tanquam ab objecto operationis libidinoſæ externæ, aut delectationis externæ de ea; neque ut à fine conſequendo, niſi in caſu primæ concluſionis propoſitæ *cap. 5.* Cùm ergo à nullo ex his capitibus oriatur ſpecificatio delectationis externæ, ſupervacaneum eſt, eam probationem per partes diſtributam meminiſſe. Quia tamen aliqua in eis miſcet, quæ criſim poſtulant, ad eam vocantur.

103 Quod attinet ad priora verba probationis *ex num.* 1041. [Si quærimus moroſæ delectationis (externæ) qua peccaminoſæ directam cauſam, reperiamus eſſe aſſenſum in illam, non aliam;] ſi loquatur de aſſenſu formali falſa eſt; quia, ut conſtat ex concluſione tertia, mera delectatio de objecto turpi, quæ ſecum per ſympathiam trahit delectationem ſimilem appetitus corporei, & quæ non tendit formaliter in commotionem ſpirituum tanquam in objectum, neque in delectationem externam; ſicut eſt virtualiter efficax reſpectu commotionis, & delectationis externæ, ita eſt cauſa directa prædictæ delectationis externæ qua peccaminoſæ. Poteſt tamen admitti, hanc delectationem liberam voluntatis, quæ eſt omninò inefficax formaliter, ſicut eſt virtualiter efficax, ita eſſe virtualem, & interpretativum aſſenſum in prædictam delectationem. Sicut qui vult pollutionem prævíſam in cauſa per ſe omninò determinante, quamvis non feratur formaliter in pollutionem, dicitur habere aſſenſum virtualem, & interpretativum in illam.

104 Deindè cùm non impropriè objectum formale motivum voluntatis, præcipue ſi vehementer alliciat, dici poſſit cauſa moralis ejus effectus, ad quem movet: poteſt quoque dici non impropriè delectabilitatem objecti venerei amatam à voluntate eſſe cauſam moralem delectationis externæ; quia ea delectabilitas movet ad hanc delectationem externam; cujus cauſalitas moralis eſt cognitio delectabilitatis: hæc enim cognitio eſt motio ipſa, & titulus, ratione cujus attribuitur ei delectabilitati objecti venerei hæc delectatio externa.

105 Addit deindè: [Et dato, quòd actus ille mentis ſpeculativæ repræſentantis pulchritudinem fœminæ (non eſſe ſpeculativam, ſed practicam, conſtat *ex diſputat. 42. numer.* 30.) eſſet cauſa directa moroſitatis exterioris, inde ego potiùs deducerem, illam ab hac ſpeciem ſumere, quàm è contrario; quia in libertate cauſæ continentur directi effectus, non in libertate effectuum cauſæ; quia cùm hæ ſint priores, ſunt independentes ab illis, & ſic cauſæ effectibus non ſunt imputabiles.] Circà quæ nota primò, hæc duo, *imputari malitiam*, atque *participare malitiam*, eſſe valdè diverſa. Nam *imputari*, eſt attribui alicui tanquam Authori. Cùm ex odio Petri occidiſti ſervum ejus, actus ille odii participat malitiam injuſtitiæ ab occiſione; & tamen occiſioni non imputatur odium, quia actus occiſionis non eſt author odii: è converſo tamen occiſio imputatur odio tanquam authori, aut quaſi authori occiſionis.

106 Nota ſecundò, ea falſificari in actu efficaci furti voliti propter copulam illicitam habendam. Nam furtum imputatur ei actui efficaci tanquam cauſæ, & authori; atque adeò actus efficax, quà eſt cauſa furti, participat malitiam à ſuo effectu, nempe furto. Item furtum, quod eſt effectus actus efficacis, participat malitiam copulæ illicitæ ab actu efficaci, quia medium participat malitiam à fine ut efficaciter volito; ſive à volitione efficaci finis.

Quod

Digitized by Google

Quòd ſi dicas non tam participare malitiam ab actu efficaci, quàm ab ipſo fine objectivo, ſive à cauſa finali; eodem modo impugnaberis: ergo non ſolùm cauſa ſpecificatur ab effectu, ſed etiam effectus ſpecificatur à cauſa; cùm cauſa finalis ſit vera cauſa, ſaltem in genere moris. Nam in cauſis phyſicis, cauſa efficiens ſpecificatur phyſicè per ordinem ad omnes effectus, quos poteſt producere; & cauſa efficiens ut actu cauſans, per ordinem ad effectus cauſatos. Item effectus ſpecificatur per ordinem ad omnes cauſas, à quibus poteſt prodire: & effectus ut actualiter productus à cauſa actualiter producente; quia omnis ordo realiter tranſcendentalis diverſificatur pro diverſitate ſui termini.

107 Subdit deindè: [Imputantur tamen directi effectus cauſis. Cùmque moroſitas (externa) ex cognitione pulchritudinis indirectè naſcatur; nec hæc imaginatio à moroſitate (externa) ſpeciem ſumit, nec ab imaginatione moroſitas.] Attende quæſtionem à Caramuele propoſitam *numer.* 1038. [Dubitas, utrùm extrinſecæ (delectationes) ſumant ſpeciem ab intrinſecis, & ſint de objecto à voluntate propoſito?] Quare vel æquivocationem patitur, vel impropriè loquitur, cùm hanc quæſtionem refert ad cognitionem ſpeculativam pulchritudinis, vel ad imaginationem illius; ſi enim loquamur formalibus terminis, ad objectum delectationis internæ, & ad delectationem internam referenda eſt; cum quæſtio propoſita ſit, utrùm delectationes *extrinſecæ ſumant ſpeciem ab intrinſecis*.

108 Deindè, moroſitatem externam directè, naſci non ſolùm ex cognitione pulchritudinis (quæ non ſpeculativa, ſed practica eſt) ſed etiam à delectatione interna ob ſympathiam hujus cum delectatione externa, patet ex concluſione tertia. Deindè imaginationem veneream, & delectationem internam, ſpeciem ſumere, & participare malitiam ab externa prævisâ, patet ea dictis, præcipuè *num.* 61. Item delectationem externam partipare ſpeciem per ordinem ad internam, & objectum formale motivum illius, patet etiam ex dictis *nu.* 83. Nec repugnat mutua ſpecificatio, ſaltem in diverſo genere ſpecificantis.

109 Non ſpecificari delectationem externam ab interna tanquam ab effectu, ſic probat: [Cogitationem illam non eſſe effectum ipſius moroſitatis, eſt evidens. Nam frequentiùs eſt prior; & quòd ſemel eſt priùs, nunquam eſt effectus: is enim ſemper eſt poſterior propria cauſa. Unde liquet, hujuſcemodi moroſitatem non ſumere ſpeciem ab imaginatione ut ab effectu.] Sed hoc argumentum longè eſt ab evidentia. Simili argumento probo, calorem non procedere ab igne. Nam frequentiùs calor eſt prior igne: calor enim producit ignem, vel ſecundùm probabilem ſententiam, ut cauſa inſtrumentalis immediata, vel ſaltem in genere diſpoſitionis, & prærequiſiti: ſed quod ſemel eſt priùs, nunquam eſt effectus; effectus enim ſemper eſt poſterior propria cauſa: ergo calor nunquam procedit ab igne.

110 Cui argumento ſi reſpondeas, eum numero calorem, quia eſt diſpoſitio ultima ad formam ignis, non primò produci ab igne, alium autem calorem numero diverſum procedere ab igne; idem tuo argumento reſpondebitur. Nam licèt frequentiùs contingat, quòd delectatio interna ſit prior, & cauſa ejus commotionis, & delectationis externæ; etiam ſolet contingere, quòd delectatio externa ſit prior delectatione interna, vel quando incipit delectatio externa, & commotio ſpirituum ex abundantia humoris ſeminalis, aut ex tactu aliquo impudico. In quo caſu delectatio externa mittit ſpeciem ſui in ſenſum internum, & iſta excitat ſpeciem ulterioris actus libidinoſi; quæ ſecunda ſpecies producit cognitionem corpoream ejus actus libidinoſi, & iſta determinat ad actum appetitus corporei; & ita verificatur, quòd delectatio externa ſit cauſa internæ, quin propterea detur mutua prioritas. Eſt enim diverſa delectatio interna, quæ eſt cauſa externæ, ab ea, quæ eſt effectus externæ. Et in hoc caſu malitia delectationis internæ imputatur externæ tanquam cauſæ, ſi hæc ſecunda eſt liberè volita per aſſenſum voluntatis oblectantis ſe de illa cum prævisione effectus. Idque non ſolùm propter motivum delectationis internę, ſed quà eſt effectus delectationis externæ volitæ.

111 Quod addit *nu.* 1042 nempe cogitationem veneream non eſſe objectum potentiæ tactivæ, quæ producit delectationem externam, nec nocet nobis, nec prodeſt: quare omittendum.

112 Ad id, quòd proſequitur *num.* 1043. ſcilicet: [Nec objectum cogitationis eſt objectum extrinſecus corporei; quia tactus non ſequitur cogitationem: hic enim ſine illa, & hæc ſine altero reperitur frequentiùs. Unde ſi contingat, illa ſimul operari, eſt per accidens.] Dicendum eſt primò, objectum cogitationis, & delectationis venereæ non eſſe objectum intrinſecum ſenſus externi: eſt tamen objectum formale motivum, movens actualiter ad delectationem externam modo ſuprà explicato.

113 Dicendum eſt ſecundò, argumentum nullius eſſe momenti. Nam ex eo, quòd unum reperiatur ſine altero, & è converſo, non ſequitur, quòd unum ſit cauſa per accidens alterius. Nam quandoque reperitur pollutio ſine actu efficaci intendente ipſam: quandoque etiam reperitur actus efficaciter intendens pollutionem, ſine ipſa pollutione, ob aliquem defectum potentiæ expultricis; & quando conjunguntur actus efficaciter intendens pollutionem, & ipſa pollutio, ille actus non eſt cauſa per accidens pollutionis, ſed cauſa per ſe. Sic etiam quandoque datur calor, quin procedat ab igne; quandoque datur ignis, quin producat calorem defectu paſſi; & tamen ignis producit calorem in paſſo diſpoſito tanquam cauſa per ſe. Et quòd ad idem propoſitum addit *n.* 1044. neque prodeſt nobis, neque officit.

114 Quod addit *nu.* 1045. [Ab objecto illius cogitationis non ſumit moroſitas (externa) ſpeciem ut à fine, ſi cogitatio ſit merè ſpeculativa.] Supponit rem manifeſtè falſam, quòd ſcilicet ea cogitatio venerea ſpeculativa ſit, ut conſtat *ex diſp.* 42.

115 Proſequitur in eodem numero: [Neque ſumit ſpeciem à fine, ſi voluntas fuerit inefficax, & conditionata; quia quando videtur finis impoſſibilis, tunc nulla ponuntur media à voluntate.] In quibus verbis videtur ſupponere, nullum eſſe deſiderium inefficax, niſi conditionatum: item nullum eſſe deſiderium conditionatum finis, niſi iſte repræſentetur ut impoſſibilis. Quod utrumque falſum eſt. Primum. Nam ægrotus deſiderat abſolutè ſuam ſanitatem, & ſine ulla conditione; quamvis nulla media ſibi occurrant. Quod enim nulla media ſibi occurrant, non facit ſanitatem eſſe, aut repræſentari impoſſibilem. Secundum etiam eſt falſum. Quia ægrotus, qui dicit: [Intenderem ſanitatem per hoc medium potionis, niſi eſſet amara,] habet actum conditionatum: & tamen non videt finem ſanitatis eſſe impoſſibilem, neque eſſe impoſſibilem per hoc medium.

116 Ad ultimum, quòd *nu* 1046. proponit, ut probet, non poſſe intelligi quòd delectatio externa ordinari poſſit ut medium ad delectationem internam: ſatis explicatum, & oſtenſum eſt in concluſione prima, quàm facilè id intelligatur.

117 Leander Murcianus, qui ſtat pro ſententia Caramuelis, aliqua argumenta proponit, ex propoſitionibus Caramuelis, & propriis fabrefacta; ſed quæ ex doctrina tradita facilè ſolvuntur.

C A P U T IX.

Aliqua notanda ad praxim confeſſionis.

118 PRima aſſertio. Qui habuit delectationem internam de actu fornicario, ſodomitico, vel pollutivo cogitatis, non eſt neceſſe, quod exprimat in confeſſione commotionem ſpirituum genitalium, aut delectationem externam, quæ ſine tactu, vel pollutione obvenit. Quia licèt, quando adeſt actus libidinoſus externus, non eſt ſatis, confiteri internum: in hoc tamen caſu eſt diverſa ratio. Nam delectationem internam ſemper comitatur ea carnis commotio, & delectatio externa: atque ita in confeſſione internæ continetur confeſſio externæ. Unde qui confitetur delectationem internam de actu ſodomitico, ſatis exprimit commotionem, quæ cum ea delectatione interna neceſſariò conjuncta eſt.

119 Secunda aſſertio. Qui confitetur delectationem internam duntaxat veneream de adulterio, inceſtu, ſacrilegio objectivo (non ita de ſacrilegio ſubjecti, id eſt, perſonæ confitentis affectæ voto caſtitatis) non tenetur eas circumſtantias aperire. Patet *ex cap.* 3. *articul.* 2. *concluſione* 3. Excipe caſum propoſitum, *ibidem in fine ejus art.* 2.

120 Tertia aſſertio. Qui habuit delectationem internam de actu ſodomitico, pollutivo, &c. non ſatis eſt, ſi confiteatur, ſe habuiſſe delectationem internam. Tum propter diverſam ſpeciem malitię, quæ in eo caſu advenit delectationi internæ, ut patet *ex eo cap.* 3. *art.* 2. *concluſione* 2 Tum etiam propter diverſam ſpeciem malitię, quam participat commotio ſpirituum genitalium, & delectatio externa concomitans internam: quam participat, inquam, ex motivo delectationis internæ, ut patet *ex cap* 5. *&* 6.

121 Quarta aſſertio. Qui habuit delectationem internam de fornicatione cogitata, ſufficit, ſi confiteatur, ſe habuiſſe delectationem internam veneream. Quia cùm non exprimitur in confeſſione ſpecies gravioris malitiæ, quia non datur, jam intelligitur ſpecies malitiæ minùs gravis, cùm neceſſariò debeat illa actu eſſe in aliqua ſpecie delectationis. Sicut qui fornicatus eſt cum ſoluta, ſufficit ſi dicat, ſe habuiſſe copulam illicitam cum fœmina; quia cùm ea copula debeat eſſe in aliqua ſpecie, dum non exprimitur eſſe in ſpecie adulterii, inceſtus, raptus, vel ſacrilegii; intelligitur eſſe in ea ſpecie, quæ reſtat inferioris malitiæ.

122 Et idem eſt, ſi quis habuerit delectationem internam duntaxat veneream de adulterio, inceſtu, vel raptu. In hoc enim caſu ſatis eſt, ſi dicat, ſe habuiſſe delectationem internam veneream; quia delectatio interna de adulterio non differt ſpecie à delectatione interna de actu fornicario, ut patet *ex cap.* 3. *articul.* 2. *concluſione* 3

123 Quinta aſſertio. Qui confitetur pollutionem ortam ex delectatione interna vehementi de pollutione cogitata, non eſt neceſſe exprimere actum internum. Ratio eſt, quia ex una parte quoties datur actus libidinoſus externus, ſemper intelligitur eſſe actus internus; ex alia verò ille actus internus, pertinet ad genus pollutionis, nec transfert pollutionem ad novam aliam ſpeciem: & idem eſt ſi procedat pollutio ab actu efficaci, non ex alio motivo, quàm ex delectabilitate pollutionis.

124 Sexta aſſertio. Si pollutio orta eſt ex delectatione vehementi de actu ſodomitico, vel fornicario cogitatis, non ſatis eſt, quòd

exprimat pollutionem ; quia tunc pollutio eſt in nova ſpecie , ut patet *ex cap. 5. & 6* & idem eſt, ſi procedat pollutio ab intentione ejus efficaci ex motivo delectabilitatis fornicationis . Tunc enim pollutio participat novam malitiam ſpecificam de genere fornicationis per ordinem ad id motivum .

125 Septima aſſertio. Quando in viro commotio ſpirituum genitalium cœpit à tactu impudico fœminæ , & adjungitur delectatio interna de copula ſodomitica cogitata, non ſufficit confiteri tactum impudicum . Tum quia illa delectatio interna cùm ſit alterius ſpeciei, confitenda eſt. Tum etiam, quia licèt in eo caſu probabile ſit, delectationem externam de tactu, & commotionem ſpirituum ex tactu conſurgentem, non participare malitiam ab objecto cogitato ; quia hæc commotio, & delectatio externa orta ex tactu præcedente , non habita fuit ex motivo delectabilitatis copulæ ſodomiticæ cogitatæ : quia tamen illa delectatio interna ſubſecuta addit augmentum commotionis , hoc augmentum fit ex motivo illius delectabilitatis copulæ ſodomiticæ cogitatæ ; atque adeò illa commotio ſuperaddita participat ſpeciem à tali motivo ; & ideò ob eam rationem confitenda eſt .

126 Octava aſſertio. Qui commotionem ſpirituum aſſumit ut medium ad pollutionem non ſubſecutam, debet exprimere in confeſſione eum finem , quem intendit. Ratio eſt , quia commotio ſpirituum genitalium per ſe non eſt in ſpecie pollutionis, ut probatum eſt *cap. 2.*

127 Nona aſſertio. Qui habens delectationem internam de copula ſodomitica , movetur inde ad copulam fornicariam , eamque exercet, debet ſe accuſare de malitia ſodumitica , quam à motivo participat ea copula fornicaria. Patet *ex cap. 5. & 6.* Non ſic qui movetur ad fornicationem ex delectabilitate copulę cum conjugata, vel conſanguinea ; quia injuria conjugis, vel violatio conſanguinitatis non movet ad delectationem veneream ; atque adeò non continet motivum delectabilitatis venereæ ; quod patet *ex cap. 7. concluſione 5.*

128 Decima aſſertio . Conjux , qui ex delectatione interna de copula cum ſoluta movetur ad actum conjugalem, vel ad majorem delectationem illius , non ſatisfacit integritati confeſſionis , ſi fateatur, ſe habuiſſe quandam delectationem veneream internam ; quia præter delectationem veneream internam , actus conjugalis infectus eſt malitia ejus motivi , participatque ſpeciem fornicationis . Sed ſi delectatio interna ſit de copula cum conjugata, non eſt neceſſe exprimere circumſtantiam conjugatæ , ob eandem rationem , quæ tradita eſt in aſſertione nona .

CAPUT X.

Reſolvitur caſus appendix , an qui furatus eſt propter mœchandum , & conſecutus eſt finem , ſufficienter ſe accuſet , dum fatetur furtum , & fornicationem duntaxat ?

129 CAramuel *diſp. 67. in Regul. num. 10. 0. §. 111.* ita reſolvit : [Quidam furabatur , ut mœcharetur . Veniens ad confeſſionem dixit : Furatus ſum toties, toties mœchatus , & ſubticuit ordinem furti ad mœchiam . Dubitas , utrùm ſufficienter ſe explicaverit? Reſpondeo affirmativè: ita enim Diana *tract. de circumſt. aggravant. reſol.* 23. ubi citat , & ſequitur alios Authores . Ratio eſt manifeſta ; quia licèt illud furtum habeat malitiam fornicationis , non tamen habet malitiam fornicationis diſtinctæ à malitia finis: eſt enim malitiam propria in genere furti , & malitia finis in genere luxuriæ ; & ideò pœnitens explicuit omnes circumſtantias mutantes ſpeciem : omiſit unius circumſtantiæ aggravantem extenſionem in eadem ſpecie , quam non tenebatur explicare .]

130 Et in primis Diana non ſtat pro hac reſolutione . Nam in loco citato ſolùm dicit , eum qui furatur propter fornicationem , ſufficienter confiteri , [ſi pœnitens dicat ; Furatus ſum ; & poſteà ſubjungat : Habui intentionem mœchandi .] Quare loquitur in caſu , in quo non eſt realiter mœchatus . Quam reſolutionem eſſe toto cœlo diverſam à reſolutione Caramuelis , conſtabit ex dicendis . Caramuel enim loquitur de caſu , in quo ille homo reipſa habuit copulam fornicariam , ut patet ex iis verbis, *Furatus ſum toties, toties mœchatus* . In terminis à Diana propoſitis idem reſolvit Leander à SS. Sacram. & apud ipſum Angelus , Navarrus , Fay , Ochagavia, & Geſualdus ; quorum ne unus quidem favet ſententiæ Caramuelis .

131 Eam eſſe planè falſam ſic oſtendo. Qui ter furatus eſt propter mœchandum , & deindè bis mœchatus eſt , non ſatisfacit integritati confeſſionis dicendo : [Ter furatus ſum , & bis mœchatus :] ergo non ſatisfacit ſi dicat : [Furatus ſum toties , toties mœchatus ,] quæ ſunt verba Caramuelis . Probatur antecedens . Ille commiſit tria furta , & quinque peccata in ſpecie fornicationis : ergo non ſatisfacit , ſi dicat , ſe commiſiſſe tria furta , & duas fornicationes, cùm remaneant celatæ tres actiones in ſpecie fornicationis . Antecedens quoad ſecundam partem patet ; nam ex tribus illis unumquodque præter ſpeciem furti habet ſpeciem fornicationis , cùm unumquodque habeat malitiam participatam à fine ; & primo enim furto ſunt duæ ſpecies malitiæ , altera contra juſtitiam , & altera contra caſtitatem ; totidem in ſecundo , & totidem in tertio ; ergo ſtatim ac committit tria illa furta , habet tria peccata in ſpecie luxuriæ : ergo ſupperadditis duabus fornicationibus, ſunt quinque peccata numero diſtincta in ſpecie luxuriæ .

132 Patitur ergo æquivocationem Caramuel, dum aſſerit, omnem malitiam ſpecificam ab illo pœnitente declaratam eſſe . Defectus enim ejus confeſſionis non ſtat in eo, quòd omittat aliquam malitiam ſpecificam; ſed in eo , quòd non dicat omnia peccata numero diverſa intra ſpeciem fornicationis . Idem eſt, ſi ſemel furatus eſt propter mœchandum , & ſemel mœchatus . Nam ſi tunc confiteatur, ſe ſemel mœchatum eſſe, & ſemel furatum, omittit unum numero peccatum in ſpecie fornicationis ; cùm ſint ibi duo peccata numero diverſa in ſpecie fornicationis. Si autem diceret; [Semel apposui medium externum ad mœchandum , & ſemel mœchatus ſum;] ſic rectè exprimeret omnia peccata , quamvis non diceret expreſsè ordinem furti ad mœchiam . Hoc enim ſolùm intendit Diana, & Leander, & reliqui Authores citati .

133 Ad argumentum Caramuelis concedo, illud furtum eſſe malum malitia propria in genere furti , & malitia finis in genere luxuriæ . Et antecedens ſubſequens diſtinguo: Pœnitens explicuit omnes circumſtantias mutantes ſpeciem , [quantum ad diverſitatem ſpecificam ,] concedo ; [quantum ad diverſitatem numericam ,] nego .

134 P. Thomas Tamburinus *lib. 7. Decalog. capite 9. numero 5.* aliter intellexit caſum à Caramuele propoſitum , ſcilicet ita ut furatus fuerit ſemel propter mœchandum , ſed realiter non fuerit mœchatus; & tamen confeſſus fuerit dicens, [Semel furatus ſum, & ſemel mœchatus .] In quo optimè dixit , intervenire mendacium in ea confeſſione . Nam eis verbis, [ſemel mœchatus ſum ,] realem actum fornicationis intelligit confeſſarius : quæ cùm non extiterit, mentitus eſt pœnitens in re gravi ; ſicut mentiretur, qui non furatus , accuſaret ſe furti . Si tamen in iſto caſu diceret pœnitens , [Semel furatus ſum , & ſemel poſui medium ad mœchandum ,] recta eſſet confeſſio : quidquid in oppoſitum dicat P. Tamburinus , qui exiſtimat, illa non eſſe duo individua duplicis ſpeciei; ſed unum individuum cum duplici ſpecie malitiæ . Quod licèt probabile ſit , probabile etiam eſt eſſe duo individua duplicis ſpeciei in illa unica actione furandi propter mœchiam .

¶ Caramuel *in Theologia Præter intention. c. 1. hypoth. 5. num.* 2026. eandem aſſertionem inculcat , dicens: [Et quidem in tali furto duas diſtinctas malitias reperimus, nimirum internam , & externam : illam in genere injuſtitiæ contra ſeptimum Decalogi articulum ; hanc in genere luxuriæ contra ſextum. Sed hæc laſciva malitia, quæ intentioni eſt intrinſeca, & extrinſeca furto, una quidem, & ſimplex eſt, non duplex; adeòque talis homo ad confeſſionem veniens , ſe furatum, ſe fornicatum aſſerat; illam circumſtantiam, nempe quòd furatus fuerit in ordine ad fornicationem, ſubticeat: nam licèt graviter mala ſit, non eſt mala nova aliqua malitia, ſed malitia illa fornicationis, quam ſupponitur de facto confeſſus .

Ex quibus verbis conſtat, loqui Caramuelem de eo, qui non ſolùm habuit intentionem mœchandi , ſed reipſa mœchatus eſt. Et pono tantùm temporis inter intentionem mœchandi , & mœchationem ipſam interceptum eſſe, ut non reputetur moraliter una actio continuata, ſed duæ diſcontinuatæ . Vel ergo in hoc caſu admittit Caramuel, ſatis benè confeſſum eſſe Petrum, qui dixit, [ſemel furatus , ſemel mœchatus ſum;] aut non ſatis confeſſum? Si primum dicat, clarè decipitur; cùm ſint duæ actiones numero diverſæ in ſpecie fornicationis, utpotè moraliter diſcontinuatæ , ille verò homo unicam duntaxat confeſſus fuerit . Si verò dicat, illum in hoc caſu non ſatis bene confeſſum, infero : ergo Caramuel non ſatis rem expoſuit, dum dixit, benè confiteri Petrum eo modo relato ; ſed debuit exponere , ita dicendum, cùm prior intentio fornicandi , & fornicatio moraliter continuantur ob brevitatem temporis intercepti inter intentionem, & fornicationem, & aliter reſolvendum, quando intentio, & fornicatio moraliter diſcontinuantur .

Eodem defectu laborat altera hypotheſis Caramuelis *ibid. num.* 2023. Ubi ſic ait: [Similiter enſem parare, arma ſumere, ſagũ induere, clypeo muniri , actiones ſunt indifferentes ſecundùm ſe conſideratæ ; & tamen ſi ad duellum iniquum ordinentur , omnes inficiuntur extrinſeca duelli malitia : univerſæ ſunt malę, non quidem propria, ſed malitia finis . Adeòque actio altera non habebit malitiam diſtinctam ab altera actione, ſed omnes, & ſingulæ habebunt unam , & ſimplicem malitiam finis ; eruntque non multa peccata , ſed unum; nec debebunt in confeſſione exponi, ſed ſufficit , ut finis malitiam confitearis.] Hæc Caramuel.

Enim verò, ut ea doctrina ſubſiſtat, neceſſe eſt, quòd intentio fuerit unica numero , & quòd realis aggreſſio duelli fuerit moraliter continuata cum intentione illius. Potuit enim contingere, quòd Petrus enſem pararet ad duellum , & poſteà revocaret intentionem duelli; & quod poſteà rediens ad intentionem duelli, ſagum indueret, & illa mutata, exueret ; & deinde, quòd reipſa egrederetur ad duellum . Nam ſub his circumſtantiis ſunt tria peccata in ſpecie injuſtitiæ ; & ideò non ſufficit confiteri aggreſſionem realem duelli , ſed etiam duas alias intentiones numero diverſas . Et ratio eſt, quia illa media indifferentia non deſumunt malitiam à fine ipſo ſecundùm ſe, ſed à fine, ut intento ; vel , ut melius dicam, non à fine, ſed ab intentione finis. Et ideò non attendendum, an finis fuerit unicus; ſed an intentio finis fuerit unica, vel multiplex.

Digitized by Google

DISPUTATIO XLV.

An detur parvitas materiæ in re venerea?

CAPUT PRIMUM.

An Authores Societatis JESU poſſint addere probabilitatem in hac materia?

1 CAramuel *in fundament. Theologia. fundam. 58. numer. 1740.* produxit decretum Reverendiſſimi P. Claudii Aquavivę, Præpoſiti Generalis Societatis JESU; quod pro fundamento hujus diſputationis hic reproducere operæ pretium exiſtimavi. [Quia nonnullorum opinio, qui docent etiam *in re venerea exiguam aliquam delectationem deliberatè quæſitam propter levitatem materiæ excuſari à peccato mortali*, plurimùm obeſſe poſſet non ſolùm bonæ Societatis exiſtimationi, ſed etiam puritati morum, quam tum in noſtris, tum in externis tanti ſemper facit Societas; & quia *propter periculum*, in quod inducit, ac *moralem impoſſibilitatem diſtinguendi practicè in re tam lubrica materiam levem à gravi*, à doctis admodum, gravibuſque Societatis Patribus, cum quibus negotium hoc communicavimus, in praxi *omninò falſa, maximè periculoſa, ac puritati valdè contraria judicatur*; re maturè conſiderata, ſtatuendum in Domino duximus, ne quis in Societate in poſterùm vel publicè, vel privatim, non modò ut veram, vel probabilem; ſed ne ut tolerabilem quidem, ulla ratione eam doceat, aut placere ſibi ſignificet, aut ſecundùm illam conſilium cuiquam det. Quod omnibus in virtute ſanctæ obedientiæ præcipimus, & ſub pœna excommunicationis, ac privationis lecturæ, vocis activæ, & paſſivæ, necnon etiam inhabilitatis ad quælibet officia, ac aliis pœnis arbitrio noſtro infligendis: & ad profeſſionem tales intelligant, ſe minimè eſſe admittendos. Et ubi de re ſatis conſtiterit, Provinciales ſtatim exequi debebunt; nosque primo quoque tempore monere, ut re examinata, ſtatuere poſſumus, an qui rem tanti momenti, atque à nobis tam ſeriò commendatam neglexerit, retineri in Societate expediat. Atque dum (quod futurum ſperamus) graviùs aliquid in hanc doctrinam à Suprema Romana Sede ſtatuatur, volumus etiam, ut poſt manifeſtationem hujus decreti, ſi quis in poſterùm aliquem ex noſtris contra ſupradicta deliquiſſe noverit, teneatur in virtute ſanctæ obedientię Superiori aperire. Romæ 24. Aprilis 1612. Claudius Aquaviva.] Huculque decretum fideliter à Caramuele relatum. In nona autem congregatione generali, *decret.* 24. additur (quæ jam diù inter decreta manuſcripta continebatur, & in tota Societate promulgata fuerat) hæc extenſio: [Præceptum P. Claudii de doctrina circà delectationem veneream deliberatè quæſitam, extenditur ad deliberatè admiſſam.]

2 Quibus decreti verbis aliquas annotationes facit iſte Author poſteà afferendas. Id autem ex decreto præcipuè infert, nullum Societatis Authorem poſſe contra parvitatem materiæ in re venerea fidem facere, vel probabilitatem afferre; utpotè præcepto obſtrictum. Audi Caramuelis verba *num.* 1743. [Et concludo, Claudium Aquavivam, ſi contra nos aliquid pronuntiaſſe dicatur, fuiſſe unum Doctorem. Et in cauſa, quòd noſtra ſententia nullum Patrem Societatis contra ſe poſſe habere videatur. Qua enim ſinceritate citare potero pro una ſententia homines pientiſſimos, ſubditiſſimos, & obedientiſſimos, qui, velint nolint, debent loqui, prout ipſis indicitur à Superioribus? Ergo *Societatis Authores ſententiæ Aquavivæ probabilitatem non addunt*. In hac enim materia Superiorum imperio diriguntur.]

3 Neque his contentus, conatur ſuadere Caramuel, non poſſe Jeſuitas licitè obtemperare præcepto. Sic enim immediatè proſequitur: [At vellem audire, quid dicere Jeſuita poſſet Petro, qui ſic confiteretur: *Me accuſo, quòd manum fœminæ tetigerim cum alteratione aliqua levi, & ſufficienti ad peccatum veniale*. Dicetne P. Jeſuita, Petrum peccaviſſe mortaliter? Negabit ille, & putabit ſe ſacrilegam confeſſionem facturum, ſi ſe accuſet de mortifero, quod non commiſit. Anne dicet opinionem Petri non eſſe probabilem? Loquetur contra dictamen Pater, ſi hoc dicat. Et reponet Petrus, potiùs Patris ſententiam non eſſe probabilem, confeſſarium ſequi pœnitentis ſententias, & juxta pœnitentium dictamen judicare. Ergo confeſſarius Jeſuita audiens Petrum, tacebit, & abſolvet omninò. Vel dicito quid faciet?] Ecce quomodo ex inſtantia Caramuelis non poteſt Jeſuita obtemperare præcepto. Qua conſequentia loquatur, poſteà videbis.

4 Sed, & ampliùs conatur in animos legentium inducere ex neſcio cujus loquela, poſſe quidem Jeſuitas juxta opinionem de parvitate materiæ dirigere conſcientias proprias, quamvis non alienas, in hæc verba: [Sed addo, quempiam Doctorem Societatis virum magnæ pietatis, & eruditionis coram me vituperaſſe cujuſdam junioris ſententiam, quæ docebat Jeſuitas non poſſe tenere Auguſtini opinionem, materiam parvam concedentis (*quàm falſa allegatio*) in re venerea. Dicebat enim, Patres Societatis non poſſe illam docere, aut conſulere; poſſe tamen habere, & juxta illam ſuas conſcientias dirigere. Quod mihi viſum eſt cautiſſimè, & doctiſſimè dictum.] In quibus verbis fortè ſuſpicabitur aliquis, notatum P. Claudium, quòd interdixerit ſuis doctrinam, non praxim.

5 Sed majoris adhuc notæ ſuſpicionem conjicere videtur in R. P. Claudium *num.* 1717. his verbis. [Quid ſi etiam aliquis dicat, eundem Aquavivam fuiſſe virum in aliis qualitatibus magnum, non tamen in re ſcholaſtica, & ſpeculativa: totus enim regimini, & praxi incumbens, non poterat ſubtiliſſima ſcholaſticæ rei arcana penetrare? ſed & hoc alii examinent.] Vide quantùm enervare contendat authoritatem decreti, quod viri doctiſſimi extra Societatem magnoperè ſuſpexerunt.

6 Quod attinet ad primam periodum, in duplici ſenſu non renuam admittere, Authores Societatis non addere probabilitatem in hac materia Primò. Nam ex decreto R. P. Caudii tantam acquiſivit authoritatem, & probabilitatem, ut videatur majorem acquiri non poſſe. Quòd enim aſſerit, R. P. Claudium fuiſſe unum Authorem, fallitur. Fuit enim virtualiter multiplex. Conſuluit enim viros dictiſſimos noſtræ Societatis, quibus id ſæculum redundabat, & de eorum conſilio ei doctrinæ tam acriter reſtitit. Neque aliter poterat fieri prohibitio doctrinæ, niſi de doctiſſimorum virorum conſilio; quorum judicio ea doctrina declarata eſt *omninò falſa, maximè periculoſa, & puritati valdè contraria*. Quod confirmavit, & extendit Societas in nona Congregatione Generali congregata; approbans extenſionem decreti, quam priùs indixerat, & promulgaverat R. P. Mutius Vitteleſchi. Et ideò non ſolùm tempore R. P. Claudii conſulti ſunt viri doctiſſimi Societatis, ſed & tempore R. P. Mutii Vitteleſchi, cùm extenſionem decreti promulgavit, ut intelligeretur de parvitate materiæ non ſolùm in delectatione deliberatè quæſita, ſed etiam deliberatè acceptata. Deinde conſulti etiam ſunt doctores alii Societatis, cùm nona Congregatio Generalis hanc decreti extenſionem repoſuit inter ſua decreta, quæ vim habent conſtitutionis perpetuæ. Tantam ergo ex hoc doctiſſimorum hominum judicio, & prohibitione Societatis, negativa pars accipit authoritatem, ut vix videatur poſſe majorem acquirere. Et ideò viri doctiſſimi extra Societatem tanti fecerunt hoc decretum, ut illud exiſtimaverint motivum efficax ad negandum in praxi parvitatem materiæ in delectatione venerea: quod præſtitit Antoninus Diana de re morali optimè meritus, ab ipſo Caramuele citatus. Et hinc ſatiſfactum eſt primæ periodo Caramuelis circà præſtantiam doctrinæ R. P. Claudii, qui præterquam quòd fuit valdè doctus, virtualiter fuit doctiſſimus omnium; quatenus doctrina plurium virorum ſapientium uti potuit, & reipſa uſus eſt, ad ſtabiliendum hoc decretum, præcipuè cùm hæc conſilia Doctorum Societatis continuata fuerint tempore R. P. Mutii, & nonæ Congregationis Generalis, ad extenſionem decreti. Quare ea poſtrema verba Caramuelis ſic diſtingues: Totus enim regimini, & praxi incumbens, non poterat ſubtiliſſima ſcholaſticæ rei arcana penetrare per ſe ipſum (id enim gratis damus Caramueli) poterat tamen per alios viros doctiſſimos, quorum conſilio uſus eſt.

7 Secundò. Nam ubi eſt certitudo, non opus eſt addere probabilitatem. Hæc enim pars, quam defendit Societas, benè intellecta, eſt omninò certa; & cui vix unus, vel alter Theologus reſtitit, ut oſtendam *c.* 4. in hoc ergo ſenſu admittam libenter, Authores Societatis non addere probabilitatem.

8 Non tamen in ſenſu intento à Caramuele. In quo eos addere probabilitatem extrinſecam (immò & certitudinem intrinſecam addere per argumenta, quæ efformant, conſtabit ex inferiùs dicendis) ſic oſtendo primò. Etenim quòd obſtringantur præcepto, ne doceant parvitatem materiæ in re venerea, non obſtat, quominus viri doctiſſimi addant probabilitatem extrinſecam, cùm de ea materia diſputant: addunt ergo probabilitatem in hac materia; cùm ex ſententia Caram. id eis ſolùm obſtare poſſet. Antecedens conſtabit, ſi probabitur, etſi eo præcepto obſtringantur, illos quidem ſponte operari, & non coactos, aut determinatos ex neceſſitate præcepti.

9 Quod ſic demonſtro. Ille cenſetur ſpontè operari, & non coactus, neque determinatus ex neceſſitate præcepti, qui operatur multò plus, quàm injungit præceptum. Ita qui præcepto obſtrictus ad jejunandum, illud vult implere ſolo pane, & aqua victitans; & qui præcepto compulſus recitandi privatim Horas canonicas, ſub mediam noctem è lecto ſurgit, & ſub ejus horæ incommoditate, flexiſque genibus, & ſumma animi, & corporis reverentia illas recitat, cenſentur quidem ſpontaneo animo operari: dat enim animo liberali, qui plus dat, quàm ab eo exigitur. Atqui Authores Societatis ſolùm jubentur non affirmare parvitatem materiæ in delectatione libidinoſa; quod præceptum ſufficienter implerent tacendo, aut nihil de hac materia ſcribendo; non enim præcipit decretum, quod reipſa de ea materia ſcribant, neque quòd novas rationes, aut rationum ponderationes inveniant: ergo ſi abſque ulla neceſſitate præcepti ſcribunt de hac materia, novaque argumenta, aut novas eorum ponderationes, & contrariarum objectionum ſolutiones adinveniunt, operantur quidem multò plus, quàm injungit præceptum. Ergo cenſentur ſpontè operari, & ex proprio dictamine, & non coacti neceſſitate præcepti.

10 Oſtendo ſecundò. Hanc enim cauſam de iis Authoribus non citandis pro materia, quam affirmant, Caram. voluit eſſe communem huic materiæ, & etiam materiæ de Immaculata Conceptione B. Virginis. Ideòque hanc utramque copulavit *in Theolog. fundam. num.* 1130. Nam quia Eccleſia prohibuit, negativam ſententiam de

Imma-

Immaculata Conceptione doceri, aut ſcribi, & in celebrioribus Academiis ex decreto earum nullus aſſumitur ad gradum, niſi præſtito jurejurandu de tuenda ſententia vera, & pia, aſſerit Caram. eo loco, & aliia citatis ſuprà *diſp.9.num.*a 32. nullum Authorem poſſe citari pro Conceptione Immaculata; quia fortè loquuntur præcepto coacti. Cui tamen aperte refragatur SS. D. N. Alexander VII. in Bulla, quam expedivit pro hoc ſacro, & piiſſimo myſterio, dum ait: [Ita ut accedentibus quoque pleriſque *celebrioribus Academiis* ad hanc ſententiam, jam *ferè omnes Catholici* eam emplectantur.] Ergo non obſtante ea prohibitione Eccleſiæ, & jurejurando Academiarum citari poſſunt, & debent Authores aſſertivæ partis pro Conceptione Immaculata Cujus ratio eſt eadem; dum enim interdicti ſunt fideles aſſertione partis negativæ (idem eſt de jurejurando) quòd taciturnitate præſtarent, ad multò plura ſe extendunt, quibus indicant ſpontaneam alacritatem, qua obſequuntur. Vide hæc uberiùs expoſita, & firmata, *diſp.9.num.*245. Non ergo obſtat prohibitio unius partis, ut oppoſitæ partis Authores cognoſcantur pro ea ſpontè militare, quando multa addunt, ad quæ non obſtringit præceptum.

11 Oſtendo tertiò. Qui addit rationes probabiles, & ſolutiones objectionum probabiles, addit probabilitatem. (Quid evidentiùs? Cùm iſta major ſi ferè identica:) ſed Authores Societatis in hac materia addiderunt rationes probabiles, aut novas antiquarum rationum ponderationes probabiles (immò & certas, ut conſtabit ex dicendis) ſicut & ſolutiones argumentorum: ergo Authores Societatis addiderunt probabilitatem. Quod non ſolùm verum eſt in eo ſenſu, quòd quaſi in genere efficientis dederunt probabilitatem intrinſecam, id eſt, fundamenta gravia à ratione petita; ſed etiam probabilitatem extrinſecam, quatenus qui aſſertionem multis confirmat, & ſolvit oppoſita, clarè cognoſcitur pro ea ſtare ſententia. Et quidem ſi Authores Societatis ſummatim, & ſine diſcuſſione rationum id affirmarent, dubitari poſſet de eorum mente. At cùm id affirment cum tam accurata rationum diſcuſſione, ad quam nullo præcepto obſtringuntur, ſignum planè dederunt proprii dictaminis.

12 Oſtendo quartò. Viri docti Societatis JESU, qui ſemel, & iterùm, & tertiò conſulti ſunt, ad ſtatuendum decretum, ad extenſionem faciendam, & ad hanc extenſionem in nona congregatione ſtabiliendam, nullo præcepto impediebantur ad dicendam in conſultatione ſententiam ſuam; ridicula enim eſſet conſultatio, ſi præcepto determinarentur ad reſponſionem unius partis: ergo omnes iſti viri docti Societatis ſemel, & iterùm, & tertiò conſulti probabilitatem addunt; cùm in illis ceſſet ratio coactionis præcepti. Nec valet reſponderi, eos eſſe nobis incognitos; adeòque dum neſcimus, quanta fuerit præſtantia doctrinæ eorum, non poſſe nobis fidem facere, nec probabilitatem augere. Non, inquam, valet; quia eſt graviſſimum argumentum ad intelligendum, eos fuiſſe ex doctiſſimis Societatis. Cùm enim iis tribus temporibus redundaverit Societas viris doctiſſimis; quis credat ad talem conſultationem à duobus Generalibus, & à Congregatione Generali non fuiſſe electos viros ex præcipuis Doctoribus Societatis?

13 Oſtendo quintò. Qui ſcribunt doctrinam certam, non ſcribunt imperio præcipientis coacti; quia per evidentiam determinatur intellectus antecedenter ad præceptum, ut oſtendo *diſp.9. cap.*18. *nu.* 246. ſed doctrina Societatis circà parvitatem materiæ in re venerea, eſt omninò certa, ut oſtendo *à cap.*8. ergo qui ſcribunt illam, non ſcribunt imperio coacti.

14 Sed nunquid poſſunt Jeſuitæ obtemperare ei præcepto, dum audiunt confeſſiones? Vidiſti in ſecunda periodo argumentum Caramuelis, quod urgebat in ea confeſſione Petri accuſantis ſe de ea alteratione levi. Et nota in primis conſequentiam: [Ergo confeſſarius Jeſuita audiens Petrum, tacebit, & abſolvet omninò. Vel dicito, quid faciet?] Et retorqueo, & interrogo: In eo caſu quid faciet Caramuel, qui *num.*1722. ſic ſuam ſententiam proponit: [Concludo, has duas concluſiones ponendo. Sit prima. Speculativè, & præſcindendo à periculo, in delectatione venerea datur materiæ parvitas. Secunda. Si hæc delectatio ita parva poſſet poni à parte rei ſine ulteriori periculo, eſſet de facto culpa levis: at quia ſemper adeſt periculum, ſemper eſt mortalis.] Si quia ſemper eſt periculum, ſemper eſt culpa mortalis: ergo in illo caſu fuit periculum, & culpa mortalis; vel poteſt eſſe univerſalis vera, & ſingularis contenta in univerſali falſâ.

15 Vellem ergo audire, quid diceret Caramuel Petro, qui ſic confiteretur: *Me accuſo, quòd manum fœminæ tetigerim cum alteratione aliqua levi, & ſufficienti ad peccatum veniale.* Dicetne Caramuel, Petrum peccaviſſe mortaliter, quia ſicut ſemper, ita, & tunc adfuit periculum? Ergo P. Jeſuita idem poterit dicere. Quod ſi negaverit Petrus, & putaverit, ſe ſacrilegam confeſſionem facturum, ſi ſe accuſet de mortifero, quòd (ut putat) non commiſit, nonne ſibi conſtabit Caramuel, & reſpondebit, non eſſe probabilem aſſertionem, quòd interveniente eo periculo, culpa ſit duntaxat venialis? Loqueturne contra dictamen, ſi hoc dicat? Quòd ſi reponat Petrus, potiùs ſententiam Caramuelis non eſſe probabilem, vel quòd ſemper adſit tale periculum, vel quòd, eo interveniente, culpa ſit mortalis; ideòque confeſſarium ſequi debere pœnitentium ſententias, & juxta pœnitentium dictamen judicare; tacebitne Caramuel, & abſolvet omninò; vel dicito quid faciet? Sanè ſi conſtat ſibi, & firmiter judicat, ſemper adeſſe periculum, & ſemper in periculo eſſe culpam mortalem; pœnitenti reſpondebit, ſuam ſententiam ratione periculi eſſe certam, & oppoſitam opinionem ſolùm ſpeculativè eſſe probabilem, ablata circumſtantia periculi: neque confeſſarium ſequi debere ſententiam pœnitentis contra dictamen certum. Suis ergo caſſibus ipſe Author ſe obvolvit. Quid autem præſtare debeat, quid reſpondere Jeſuita in eo caſu, dicam in ſolutione objectionum.

16 Quoad tertiam verò periodum, qua parte ſuſpicio emergit quæſtionis; quare R. P. Claudius doctrinam interdixerit, non praxim; directionem alienæ conſcientiæ ex ſtricto dictamine, non propriæ; ipſa quæſtionis deciſio oculis, & auribus ſe ingerit. Si enim ſciebat R. P. Claudius, probabilem eſſe ſententiam, & communi plauſu receptam, leges externis duntaxat actibus imperare, nec ad internos cordis ſinus ſphæram ſuam protendere; cur contra eam opinionem probabilem egrederetur ſphæram? Dirigit conſcientiam propriam, qui proprio dictamine utitur. Dirigeret conſcientiam propriam contra dictamen R. P. Claudii, qui dictamine interno uteretur, præſcribente, non eſſe mortale, talem delectationem quærere, quam dicis levem; neque ad hanc conſcientiæ directionem opus ei eſſet aliqua actione externa: ergo juxta eam opinionem probabilem imperium R. P. Claudii non potuit protendere ſphæram ad hoc, ut ex ſuo dictamine ſubditi dirigerent conſcientias proprias.

17 Accedit, quòd relegata doctrina de parvitate materiæ in re venerea, & conſtante ſententia oppoſita in tota Societate, eaque imbutis, eamque docentibus omnibus Societatis Doctoribus, reliqui conſcientias ſuas ex ſuo dictamine dirigent, quo à prædictis Doctoribus imbuti fuerint, non alio equidem, quam quod R. P. Claudius in Societatem invexit. Neque enim agricula metet hordeum, qui triticum ſeverit; nec Doctores Societatis alia dogmata, quàm quæ audientium animis inſinuaverint.

18 Quo autem jure in ea tertia periodo aſſertionem de parvitate materiæ in re venerea appellet (ſive proprio, ſive alieno nomine,) opinionem Auguſtini ſuo loco ſcrutabimur.

CAPUT II.

Quæ ſit Caramuelis mens in hac quæſtione?

19 EX duplici concluſione ſuprà poſita *num.* 1. manifeſtè patet, mentem Caramuelis eſſe, ſolùm ſpeculativè, & abſtrahendo à periculo dari parvitatem materiæ in re venerea; practicè autem ſemper eſſe mortalem ratione periculi. Quam ſententiam ita propoſuit in ipſo textu magiſtrali, *fundament.* 58 *num.* 1708 [Datur quantitas parva in materia luxuriæ, præſcindendo à periculo. Quod nobis, & doctiſſimis plurimis viris manifeſtum videtur.∴ Quare in obſcuriſſima hac materia ſpeculationem à praxi omninò debemus diſtinguere; & tametſi ſpeculativè nihil poſſit univerſim ſtatui, poteſt, & debet practicè. Semper enim eſt periculum, ubi non eſt certa ſecuritas; & qui ſe periculo peccandi exponit, peccat mortaliter. Ergo dicendum eſt, in luxuria ob annexum periculum non dari practicè parvitatem materiæ; ſed omnem delectationem libidinoſam, ſi voluntariè admiſſam, eſſe culpam mortalem.] Idem tradit *num.*1709 & *num.*1722. & *num.* 1723. & *num.*1765. *fine.* Notanda ſunt præcipuè verba *ex num.*1726. [At ego oro, ut adnotes, me nunquam tota vita mea tam abſolutè levem admiſiſſe materiam in genere libidinoſo: ſemper enim ago præſcindendo à periculo; quod à parte rei ſeparari non poteſt.] Et qua parte agit de certitudine periculi mortalis, etiam *diſp.* 67. *in Regul. num.*1037.

20 Inquiro tamen primò, an certum ſit, quòd pro hac aſſertione ſtet Caramuel? Neque aliter ſatisfacies quæſtioni, quàm ejus verba recitando. *Diſputat.*69. *in Regul. num.*1052. C, hæc habet: [Probatur primò à pari. In cæteris materiis datur materia parva: ergo etiam in præcepto continentiæ. Das diſparitatis rationem, quod fragilitas humana ſit maxima, & periculum videatur evidens. Sed hæc ratio non eſt vera, nec ſufficiens. Sanè *non vera*: quoniam *non video*, cur non poſſit Petrus leviter fœminæ pedem comprimere, *quin ſe exponat evidenti periculo* conſenſus in ulteriorem actum. *Quis credat*, non eſſe poſſibile, quòd Paulus ex levi, & ſenſuali curioſitate adſpiciat tranſeuntem fœminam, *quin velit ulteriùs progredi*, & liberiùs peccare? Prætereà eſto detur tale periculum concomitans, *quod reverà non datur*. Eſto, non poſſis digitum mulieris ſtringere, vel leviter ſine periculo evidenti conſenſus.] Eadem formalia verba tranſcripſit in Theologia fundamentali *loc.cit.num.* 1716.

21 Ego quidem has duas aſſertiones componere non poſſum in his duobus proximè præcedentibus numeris relatas; & quod omnis actio levis ſemper contineat periculum, adeòque ſemper mortalis ſit; & quod aliqua actio levis non afferat periculum, adeòque venialis; cùm illæ ſint formaliter contradictoriæ.

22 Neque hic habet locum ea excuſatio, qua aliquando Caramuel propoſitiones contradictorias à ſe affirmatas tolerandas eſſe contendit; quòd ipſe loquitur per propoſitiones virtualiter modales de modo *Probabile*, hoc enim pacto non ſunt contradictoriæ, [Probabile eſt, Petrum currere: Probabile eſt, Petrum

non

non currere.] Hic, inquam, non habet locum; quia in verbis proximè citatis id non dicit tanquam probabile, ſed tanquam certum, ut ſatis clarè denotant ea verba, *Non video, cur non poſſit Petrus, &c.* Id eſt: [Ego, qui Theologia optimè calleo, non video fundamentum (atque adeò nec probabilitatem, quæ eſſentialiter conſiſtit in fundamento gravi) ad aſſerendum periculum,]&c. *Et quis credat, non eſſe poſſibile, quòd Paulus ex levi*, &c. id eſt, *Incredibile eſt*, &c. quando autem unum eſt incredibile, oppoſitum eſt moraliter certum; implicat enim eſſe incredibile, quod eſt probabile.

23 Quòd ſi contradictionem diſſolvere velit per hoc, quòd ipſe aliàs aſſerit, ſemper eſſe periculum, & ſemper eſſe mortales eas actiones leves in genere luxuriæ, intelligi ut in plurimùm; infero: ergo reverà admittit aliquando non eſſe periculum; adeòque aliquando non eſſe mortales. Jam ergo admittit in praxi parvitatem materiæ in re venerea, non obſtante periculo; quod tamen negat *loc. cit. Theolog. fund. m. eo num.* 1709. *&* 1726. & aliis.

24 Quòd autem in actione venerea levi non ſemper detur periculum grave, nec illa ſemper ſit mortalis ratione talis periculi, ſæpiùs repetit. Ita *diſp. 69. in Regul. num.* 1053. *B*, his verbis: [Periculoſum eſt, ait Diana, aſſerere, dari materiam parvam. Fateor, qui putat, hanc, vel illam actionem ſenſualem eſſe levem, dum illam elicit, ſæpè ſe exponit periculo ulteriori: unde ſi hoc ſit alterius rei etiam levis, erit remotum; non enim datur proximum, ſi materia ſit parva, ut inferiùs videbimus; ſi periculum ſit evidens, & rei gravis, erit peccatum mortale.] Vides poſſe eſſe periculum rei levis in ſubjecta materia, atque adeò remotum; & ſolùm admitti ut mortale, quòd fuerit periculum rei gravis, ſive delectationis gravis. Nam quia requirit ad mortale, quòd periculum ſit evidens, retractavit in Theologiæ fundamentalis impreſſione ann. 1657. ut conſtat ex ſuprà dictis *diſp.* 18. Quæ verba proximè relata tranſcripſit eodem tenore in loco citato Theologiæ fundamentalis, *num.* 1720 Idem ſi attentè legis, reperies *num.* 1760. & *num.* 1761. & *num.* 1743. in ea quæſtione, quomodo ſe gereret Jeſuita cum accuſante ſe de alteratione levi, ut notavi ſuprà *num.* 14

25 Inquiro ſecundò, an Caramuel in praxi admittat materiam parvam in re venerea; an ſolùm admittat illam metaphyſicè ratione parvitatis entitativæ; quæ tamen ſemper in praxi conjungatur cum peccato mortali? Et quidem ſi firmiter perſiſteret in affirmando periculum grave in omnibus delectationibus quantumvis levibus, non eſſet dubium de ejus mente. Conſtaret enim, illum non admittere practicè materiam levem in re venerea.

26 Sed cùm tam apertè in aliis neget, ſemper adeſſe tale periculum, in iis manifeſtum eſt, practicè illam admittere. Cùm autem hoc ita ſit, audi querelam ejus *in loco citat. Theolog. fundament. num.* 1709. [Sumus miſeri Authores ſcholaſtici, qui formalitates diſtinguimus, & ſubdiſtinguimus, ſi noſtri libri à lectoribus Metaphyſicæ imperitis legantur. *Me pro materia parva ab aliquibus allegari reperio*, & miror ſemper hypotheſes tranſire in theſes, & ſubtiliter dicta tam pingui Minerva explicari. Hanc ego ob cauſam, antequam aliorum ſenſa exponam, propriam opinionem præmitto. Dico primò, *Præſcindendo à periculo, in re venerea datur materia parva* .∵. Dico ſecundò. *Non præſcindendo à periculo, non datur materia levis in re venerea.* Hæc ſecunda concluſio praxim reſpicit, & unica debet teneri]

27 Ubi Imperitiæ, & pingui Minervæ attribuit, quòd citetur ab aliquibus pro opinione practica de levitate materiæ in re venerea. Sanè ego ea Metaphyſicæ imperitis ſum, & pinguis Minervæ ſcholaſticus, qui hæc non poſſum componere cum ea practica quæſtione, quam obiicit Jeſuitæ confeſſario, & retuli ſuprà *num.* 3. ubi eum urget, quomodo poterit non abſolvere pœnitentem, qui ſe accuſat de tactu, & alteratione levibus; & quomodo poterit non accomodare ſe opinioni pœnitentis de levitate materiæ? Quòd ſi confeſſarius debet ſe accommodare opinioni pœnitentis de levitate materiæ, quomodo vera eſt ſecunda concluſio, quòd, *Non præſcindendo à periculo, non datur materia levis in re venerea*; & quod *hæc unica* concluſio *debet teneri?* Quod ſi confeſſarius hanc unicam debet tenere, quomodo admittet opinionem pœnitentis contrariam?

28 Quòd ſi dicat, ſe ſemper loqui per propoſitiones modales de modo *Probabile*, & ſenſum ſecundæ concluſionis eſſe hunc modalem, [Probabile eſt, non præſcindendo à periculo, non dari materiam levem in re venerea:] cùm autem oppoſitum doceat in ſeptem textibus citatis ſuprà *num.* 19. & *num.* 20. ſenſum etiam eſſe hunc modalem, [Probabile eſt, non dari periculum in actionibus levibus in re venerea, atque adeò in ea inveniri practicè materiam levem;] cur expoſtulat cum Authoribus, qui eam citant pro materia parva in re venerea, & in illos committit imperitiam Metaphyſicæ, & Minervam pinguem? Nam qui utramque partem contradictoriam dicit probabilem, vel pro utraque, vel pro neutra citandus eſt. Maximè cùm in neutra exprimat modum *Probabile*; immò in aliquibus textibus ſuprà citatis, contextus non patiatur eum modum, ut conſtat ex *num.* 22. Sanè ad hæc componenda alia Metaphyſica opus eſt, & alia Minerva, quæ me præterfugit.

29 Inquiro tertiò, in quo differat Caram. à ſententia Societatis? Ipſe ſe diſſidere affirmat, dum confeſſarium Jeſuitam urget, ut in levitate materiæ in re venerea opinioni pœnitentis ſe accommodet; cùm tamen confeſſarius Jeſuita teneat, in praxi nullam eſſe opinionem probabilem, [quòd delectatio aliqua venerea levis ſit.] Ergo dicendum eſt, Caramuelem à nobis non diſſidere in ſeptem textibus prioribus relatis *num.* 19. differre tamen quam maximè in ſeptem textibus relatis *num.* 20. & 24 Nam in prioribus dicit ſemper eſſe periculum in delectationibus levibus, & ideò eas ſemper eſſe culpas lethales; in poſterioribus autem dicit, aliquando non eſſe tale periculum. In multis autem textibus, etiam præter relatos, ſolùm conditionaliter affirmat eſſe lethales, nimirum ſi detur periculum; cùm tamen ſententia Societatis affirmet ſemper, & certò adeſſe tale periculum, modo inferiùs explicando.

CAPUT III.

Tria maximè prænotanda ad intelligentiam decreti, quæſtionis, & Authorum.

30 PRænotandum eſt primò, ſenſum hujus quæſtionis, ut à Jeſuitis verſatur, eſſe non de levitate materiæ in re venerea utcumque, ſed de levitate materiæ in delectatione formali rei venereæ deliberatè quæſita, vel acceptata. Et ideò in decreto R. P. Claudii dicitur: [In re venerea *exiguam aliquam delectationem*, deliberatè quæſitam, propter parvitatem materiæ excuſari à peccato mortali.] Quod ut intelligas, primùm animadvertere debes, delectationem veneream, de qua eſt quæſtio, eſſe illam, quæ oritur ex commotione ſpirituum genitalium, qui deſtinati ſunt à natura ad generationem promovendam, & inquiritur, an aliqua ejuſmodi delectatio (præter delectationem fornicationis, pollutionis, &c.) ſeu commotio admittenda ſit, quæ practicè, & conſideratis omnibus circumſtantiis in ea concurrentibus, levis ſit, atque adeò culpa duntaxat venialis, etiamſi deliberatè quæſita, vel acceptata ſit? Et ita quæſtionem, & decretum intellexerunt P. Rebell. *parte* 2. *de obligat. juſtit. libro* 3. *quæſtione* 19. *ſection.* 3. P. Layman *libro* 4. *tractat.* 5. *capit.* 8. P. Fillиucius *tractat.* 30. *capit.* 9. *numer.* 192. & ex illis P. Caſtro Palao *tom.* 3. *tractat.* 16. *diſput.* 3. *punct.* 1. *num.* 2 P. Tamburinus *lib.* 8. *in Decalog. capit.* 8. §. 1. *num.* 8. P. Pellizarius *tractat.* 4. *cap.* 3. *ſect.* 4. *quæſt.* 1.

31 Prænotandum eſt ſecundò, licèt hæc poſſit eſſe quæſtio de nomine; utilis tamen propter Authores ita loquentes, eſſe aliquas actiones externas pertinentes ad venerem (quidquid renuat Caramuel) quæ abſque delectatione venerea ſunt culpæ veniales. Negari enim nequit, verba obſcœna, & impura, ſecluſa quavis delectatione, eſſe culpas veniales. Item aſpectum deliberatum partium nudarum alterius ſexus, licèt non obſcœnarum, etiam abſque delectatione: oſculum viri ad fœminam ex levitate abſque ulla commotione ſpirituum genitalium, & abſque ulla delectatione, & alia his ſimilia; & generaliter ea omnia objecta ſenſibilia, quæ remotè conducunt ad delectationem veneream, ſunt tamen abſque tali delectatione, ſeu commotione ſpirituum, & abſque periculo illius.

32 Et quidem quæſtio eſt de nomine, ut notavi, an hæc ſint in materia venerea propriè loquendo. Authores tamen plurimi, ut conſtabit ex dicendis capite proximo, eas reducunt ad materiam veneream, independenter ab eo, quòd fiant cum delectatione, vel ſine illa. Vide in capite proximè ſequenti Villalobos conſtituentem parvitatem materiæ in ſolo tactu levi manus fœmineæ, quin delectationis ullam fecerit mentionem. Ita etiam loquuntur PP. Suarez, Henriquez, Thom. Sanchez, Leſſius, apud Tannerum relati à Diana, ut videbis infrà *num.* 68. & Cajet. infrà referendus *num.* 74. & præcipuè P. Thom. Sanchez *lib.* 9. *de matrim. diſputat.* 46. *num.* 10. expreſsè affirmat, actiones aliquas leves abſque delectatione venerea ob parvitatem materiæ eſſe veniales. [Si amplexus, & oſcula, & tactus hujuſmodi non omninò turpes, & impudici ſolùm habeantur joco, cauſa vanitatis, vel levitatis, vel alia ſimili, abſque delectatione venerea; & ſi inde conſurgat, ea repreſſa, non excedunt culpam venialem. Quia cenſentur parvitas materiæ, cùm abſit delectatio venerea]Unde ſi dicas cum præfatis Authoribus, eas actiones ita conſideratas ad veneream pertinere, admittimus, dari parvitatem materiæ in re venerea, dummodo non admittatur parvitas in ipſa delectatione deliberatè quæſita, & acceptata, aut in commotione ſpirituum genitalium, nec in periculo proximo, vel probabili talis delectationis.

33 Huc etiam pertinent ejuſmodi actiones, v. g. tactus manus fœmineæ, vellicatio digiti, aſpectus membri nudi non impudici, cum delectatione, & commotione involuntariè inſurgente. Iſtæ enim actiones veniales ſunt, & in illis poteſt admitti parvitas materiæ, dummodo, ut dixi, non admittatur in ipſa delectatione deliberatè admiſſa.

34 Prænotandum eſt tertiò, dum ſententia Societatis damnat parvitatem materiæ in delectatione deliberatè volita, non includi ſub hac damnatione delectationes in conjugatis ad uſum matrimonii quomodolibet pertinentes; quia intra matrimonium non ſolùm leves, ſed etiam graves licitæ ſunt; neque negamus, intra matrimonium committi poſſe multa peccata venialia per exceſſum

in de-

Digitized by Google

in delectatione, modo ejus, aut fine, etiam cum plena deliberatione.

35 Dixi, excludendas *delectationes in conjugatis ad uſum matrimonii quomodolibet pertinentes.* Nam in illis, quæ referuntur in conjugatis ad copulam ſodomiticam, vel ad quemvis actum contra naturalem, non admittimus parvitatem materiæ.

36 Item neque damnat noſtra ſententia eam delectationem, quam capiunt ſponſi de futuro ex tactibus, vel oſculis pudicis, quæ ſit ſine periculo pollutionis, vel coitus, vel tactus impudici, ſaltem antè decretum Alexandri VII. Cùm enim fuerit probabilis ſententia, ſaltem ab extrinſeco, eaque communis, talem delectationem (tamen ſine ejuſmodi periculo) non eſſe culpam lethalem, quomodo eam damnaret ſententia Societatis? Ideòque ab ea quæſtione abſtrahit.

37 Dixi, eam ſententiam fuiſſe probabilem, *ſaltem antè decretum Alexandri VII.* Nam ut cernitur, *in diſput.9.cap.20. art.1.* inter propoſitiones ab Alexandro damnatas hæc eſt quadrageſima: *Eſt probabilis opinio, quæ dicit eſſe tantùm veniale oſculum habitum ob delectationem carnalem, & ſenſibilem, quæ ex oſculo oritur, ſecluſo periculo conſenſus ulterioris.* Et quidam putant, id non intelligi de ſponſis de futuro, ſicut de conjugatis certum eſt non intelligi; nam cùm in ſponſis de futuro militet ſpecialis ratio, quæ non militat in reliquis, ſi vellet Pontifex comprehendere oſcula ſponſorum, exprimeret. Ego tamen ab hac quæſtione abſtineo, quia ad rem meam, neque obeſt, neque prodeſt.

38 Hinc patet, quid reſpondendum ſit ad illum ſyllogiſmum, quem Caramuel opponit Antonino Dianæ, noſtræ ſententiæ ſectatori. Sic enim ait *in Theolog. fundament. num.* 17:4 [Ubicumque datur veniale, quod ſemiplenus conſenſus non cauſat, ad materiæ levitatem recurritur; at Diana meus ſæpiſſimè admittit peccata venialia in genere luxuriæ, etiam poſito conſenſu pleno: ergo Diana meus admittit in genere luxuriæ parvitatem materiæ.] Nam hic Author loquitur in ſenſu, quem tenet, & ſemper tenuit ſententia Societatis Ideòque debebit diſtinguere majorem, & negare levitatem materiæ in delectatione venerea deliberatè admiſſa; & admittere illam in aliis actionibus levibus, quas nulla delectatio venerea comitatur; vel quas etſi delectatio comitetur, ea eſt involuntaria. Item admittere illam in conjugatis in iis, quæ ad uſum matrimonii ſpectant; aliàs ſecùs.

CAPUT IV.

Quinam Authores adverſentur ſententiæ Societatis?

39 MAgnam Authorum molem conatur congerere Caramuel pro parvitate in re venerea, quorum plurimi expreſsè loquuntur de actionibus aliquibus ex levitate factis, quin meminerint delectationis. Alii verò de peccatis venialibus inter conjuges commiſſis diſſerunt. Quorum neutri Societatis ſententiæ refragantur.

40 Citat Mirandam in Manuali Prælatorum *quæſt.* 28. *artic.*17. *concluſione* 1. aſſerentem: [Certiſſimum eſt, quòd in omni materia, excepto perjurio, parvitas materiæ excuſat à peccato mortali.] Subditque Caramuel: [Ergo etiam in venerea; hæc enim perjurium non eſt.] Sed malè infert, propter duo. Primum, quia licèt admittatur parvitas materiæ in tactibus levibus, qui non aſſociantur delectatione, nihil contra noſtram ſententiam arguitur. Secundum, quia vel univerſalis propoſitio ejus Authoris eſt evidenter falſa, vel intelligenda eſt incompletè. Nam præter perjurium excipi debet hæreſis, blaſphemia, odium Dei, & ſimilia. Si ergo illa univerſalis eſt evidenter falſa, nihil nobis nocet. Si autem intelligitur incompletè, ita ut etiam alia peccata excipi debeant; inter illa poteris etiam adnumerare delectationes venereas.

41 Zanardus citatus ab ipſo *in Direct. part.* 1. *de matrimon. cap.* 41. §. 28. non repugnat ſententiæ noſtræ. Cùm enim dicit: [Oſcula, tactus, & verba obſcœna non erunt mortalia inter ſolutos ex parvitate materiæ, vel conſenſus, quia levis eſt tactus, vel parva diſtillatio;] loquitur de tactu, ſecluſo deliberato conſenſu in delectatione. Tum quia non datur parvitas conſenſus, niſi ob defectum plenæ deliberationis: tum quia non loquitur de parvitate delectationis, ſed de iis actibus, qui abſque ulla delectatione fieri poſſunt. Tum etiam, quia *in direct.*12. in explicatione 6. & 9. præcepti, *cap.*24. ait: [Legere libros de amore tractantes, vel ſcribere litteras amatorias ob aliquam delectationem carnalem, ex actus imperfectione non erit niſi veniale.] Actus autem imperfectio non denotat materiæ levitatem, ſed potiùs defectum deliberationis plenæ.

42 P. Salas 1.2 *quæſtion.*74. *tractat.*13. *diſputat.*6. *ſect.*12. (ubi illum citat Caramuel) inſcribit hanc quæſtionem: [Utrùm ex levitate materiæ contingat, tactus libidinoſos à mortali excuſari?] Et poſtquam ſententias retulit, ait: [Hæ opiniones non poſſunt modò ad unguem examinari, uſque *ad* 1.2. *quæſt.* 154. (ad hanc tractationem non pervenit) interim tamen dico tria.] Ex quibus primum eſt, tactus libidinoſos eſſe mortales, ſi referantur ad finem mortalem. Secundum, etiam eſſe mortales, [ſi ex natura rei habeant grave periculum, licèt hic, & nunc illud non habeant.] Tertium ſic proponit: [Licèt ratione materiæ luxuriæ ſecundùm ſe tactus aliqui libidinoſi leves non eſſent; tamen in periculo, & cauſa ipſorum poteſt contingere levitas, ratione cujus ſolùm ſint peccata venialia; ut licet in juramento aſſertorio nunquam detur peccatum veniale ex levitate materiæ, benè tamen ex levitate periculi jurandi, quod reipſa falſum ſit. Probatur concluſio. Nam exponere ſe ſine cauſa, levi, & modico periculo fornicationis, pollutionis, &c. ſolùm eſt peccatum veniale. Item non vitare aliquam cauſam pollutionis, quam ſolùm tenetur quis vitare ſub veniali, ſolùm eſt peccatum veniale.] Neque de hac materia aliquid ampliùs affirmat.

43 Circà quæ obſervabis primò, P. Salas nullum penitus verbum proferre de parvitate in ipſa delectatione. Secundò, ſolùm agnoſcere parvitatem in ipſo periculo, vel cauſa, non tamen in ipſa delectatione. Tertiò ejus mens clariùs conſtat in exemplo perjurii, quod affert, in quo agnoſcit parvitatem periculi, non parvitatem perjurii. Quo eodem modo philoſophatur in tactibus libidinoſis. Et ita ſicut non poteſt citari pro parvitate materiæ in perjurio; ita neque pro parvitate materiæ in delectatione venerea. Sententiam autem Societatis non negare parvitatem periculi, vel cauſæ in re venerea, conſtabit *ex capite* 16. Quartò licèt initio tertiæ concluſionis videatur ſupponere eſſe aliquos tactus libidinoſos leves; id non eſt contra ſententiam Societatis, qui admittimus, poſſe eſſe tactus aliquos leves abſque ulla delectatione ex ſola animi levitate profectos, ut notavi ſuprà *num.*32.

44 Villalobos, qui ab Authore citatur *tom.2. ſumma, tractat.*40. *dub.*9 *num* 8. ſolùm loquitur de tactibus ex levitate factis, & nihil meminit delectationis. Hæc enim duntaxat verba ibi habet: [Tambien ſe à de advertir, que ſe puede hallar en eſte pecado parvedad de materia, como en otros, ſquales ſon los tocamientos leves, como de la mano da una muger, del piè, torcerle los dedos, ò piſarle el piè.] Quod ſic vertes in Latinum idioma: [Advertendum quoque eſt, poſſe in hoc peccato reperiri parvitatem materiæ, ſicut in aliis: quales ſunt tactus leves, v.g manus fœminæ, aut pedis; intorquere ejus digitos, vel illius pedem pede comprimere.] Quod dummodo ſine delectatione, vel commotione deliberatè quæſita, aut acceptata, fiat libenter admittimus ad parvitatem materiæ.

45 Citat etiam Malderum 1.2. *quæſt.*47. *articulo* 10. eo quòd dixerit, ſententiam de parvitate materiæ in re venerea eſſe duntaxat ſpeculativè probabilem. Quem potiùs nos pro noſtra ſententia adducimus, qui aſſerimus, parvitatem materiæ in delectatione venerea non eſſe practicè admittendam, quamvis ſpeculativè admittatur. Neque hic valet conſequentia à ſpeculativo ad practicum: nam ubi additur nova circumſtantia, addi poteſt denuò malitia: practicum autem in præſenti addit circumſtantiam periculi ad ſpeculationem.

46 Citat deinde Baſſæum. Primò in verbo *Pudicitia*, *num.*76. eo quòd dicat, oſcula non eſſe peccata lethalia inter conjugatos. Nihil tamen dicit de parvitate materiæ in delectatione: & ideò is textus non eſt ad rem Deindè eum citat verbo *Peccatum* 1. *num.* 1. ubi ait: [Quidquid ſit de ſpeculativa probabilitate hujus ſententiæ, negativa eſt ſuſtinenda ut communior, & tutior in praxi.] Et addit Caramuel: [Qui cùm ſuam opinionem communiorem, & tutiorem nominet, dicendus omninò eſt, contrariam dicere communem, & tutam.] Sed malè infert; quia aliquando comparativum grammaticale non denotat, prædicatum poſitivi reperiri in re comparata. Id quod in hoc comparativo, *Tutior*, reperitur. Nam qui dicit ſuam opinionem eſſe tutiorem, ſupponit, oppoſitam eſſe minùs tutam in praxi. At *eſſe minùs tutam*, ex communi modo loquendi denotat, non eſſe abſolutè tutam in praxi. Quare potiùs Baſſæus in hoc loco apertè militat pro ſententia Societatis. Tertiò illum citat verbo *Luxuria*, *num.*24. ubi dicit, modum præpoſterum copulæ in vaſe naturali inter conjugatos non eſſe mortale, ſi non impeditur generatio. Id tamen non eſt ad rem; cùm ſententia noſtra non loquatur de exceſſibus venialibus conjugatorum. Quartò eum citat in eodem verbo *Luxuria*, *num.* 19. juxta editionem primam. Et hæc ejus verba: [Secùs, ubi levis quædam diſtillatio, & ſpirituum commotio procuraretur. Excuſaretur enim à mortali id procurans ratione parvitatis materiæ, ceſſante pollutionis periculo.] Sed ſi hæc dixit, ſibi ipſi contrarius eſt.

47 Citat etiam Sylvium (apud Baſſæum) 2.2. *quæſt.* 154. *art.*4. *concluſione* 6. dicentem, oſcula non eſſe peccata mortalia inter non conjugatos. Sed perperam citat. Nam verba Sylvii habentur apud Dianam *part.*4. *tract.*4. *reſol.*135. in quibus expreſsè aſſerit, ſi oſcula, & tactus non ſint cum delectatione libidinoſa, ſed ſolùm cum ea delectatione, quæ conſiſtit in proportione rei mollis, & blandæ cum organo potentiæ tactivæ, non eſſe mortalia. In quo potiùs ſuffragatur noſtræ ſententiæ.

48 Citat etiam Navarrum (apud Baſſæum) *in ſumma*, *præludio* 9. *num.*12. Sed nihil tale ibi habet Navarrus: *numero* autem 10. ſolùm proponit doctrinam generalem, quòd in omni materia parvitas rei excuſat: quæ propoſitio univerſalis, cùm habeat multas exceptiones in blaſphemia, hæreſi, odio Dei, &c. potuit admittere etiam hanc in materia venerea.

49 Citat (apud eundem Baſſæum) Sayrum *in Clavi Regia lib.* 8. *cap.*6. *num.*1. Sed Sayrus in eo loco expreſsè tenet noſtram ſententiam. Hæc ſunt ejus verba, loquentis de oſculis, & tactibus ex delectatione venerea habitis, aſſerentiſque ea eſſe mortalia. [Niſi eſſent tactus exigui, ſed quaſi momentanei, & *non plenè deliberati*, tunc

enim

enim mortale non erant.] Ubi apertè vides, ad hoc ut illa non ſint mortalia, non ſufficere, quòd ſint exigua, ſed requiri etiam, eſſe *non plenè deliberata.*

50 Adducit etiam P. Vaſquez (apud eundem) 1.2. *diſp.* 108 *num.* 3. ubi agens de obligatione reprimendi delectationes appetitus corporei, ait: [Veniale autem judicandum eſt, vel ex levitate materiæ, vel ex defectu plenæ libertatis.] Sed utinam P. Vaſquez quæſtionem hanc ex profeſſo, & pro dignitate tractaſſet, ut ſolet cæteras; forſitan majorem adhuc lucem attuliſſet ſententiæ noſtræ. Sed ſola illa linea reperitur in Patre Vaſquez de ea quæſtione. Quòd dixit per tranſennam; & fortè ea particula *vel*, habet ſenſum disjunctivum, & non diſtributivum; ita ut ſenſus ſit, judicandum eſſe peccatum veniale non ex utroque, ſed ex alterutro: videtur enim ſenſus disjunctivus, & dubitativus; quaſi dicat: [Oritur vel ex levitate materiæ; vel ſi non oritur ex hac, ſaltem ex defectu plenæ libertatis.] Nec expreſſit, an ea levitas materiæ eſſet in delectatione venerea deliberatè acceptata. Nam levis tactus manus fœmineæ cum delectatione non acceptata, materia levis eſt, & venerea ob conjunctionem (quæ aliàs eſſe ſolet) cum delectatione: quæ non repugnat noſtræ ſententiæ.

51 Citat etiam Petrum Soto de doctrina chriſtiana, quem diligentiſſimè evolvimus, neque in eo reperimus quidquam, quòd ei ſententiæ favere poſſit, aut noſtræ præjudicium afferre.

52 Adducit etiam Cajetanum *in ſumm. verb. Luxuria*, aſſerentem, eſſe veniale inter conjugatos ſuperfluitatem venereorum ſecundùm ſolas circumſtantias. Sed, ut jam notavi, id non eſt ad rem: cùm inter conjuges non negemus eſſe multa, venialia delectatione deliberatè quæſita.

CAPUT V.

Examinatur mens S. Auguſtini, S. Thomæ, & aliorum Theologorum, quos opponit Caramuel.

53 OB rationem in fine capitis proximi tactam, neque eſt ad rem allegatio S. Auguſtini, quam ſic proponit *num.* 1718. [Intra limites matrimonii copulam ſolvere eſſe venialiter peccaminoſam, videtur docuiſſe Auguſtinus: nam teſtimonia, quæ congerit Cornelius Janſenius in ſuo Auguſtino pro hac poſitione, fortia ſunt.] Admittimus enim, S. Auguſtinum concedere, in uſu matrimonii peccata venialia ſolere intervenire; admittimuſque, conſiſtere partim in circumſtantiis delectationis conjugalis deliberatè quæſitis, quia nunquam id negavimus in uſu conjugii poſſe intervenire abſque peccato lethali. Adducit autem textum Auguſtini *num.* 1737. qui eſt ex *lib.* 2. *contra Julian. cap.* 10. *Sed quibus ab illo rebellante, etſi non lethaliter, ſed venialiter, tamen vincimur; in his contrahimus, unde quotidie dicamus: Dimitte nobis debita noſtra. Sicut conjuges quando modum generationis neceſſarium cauſa ſolius voluptatis excedunt: ſicut continentes, quando in talibus cogitationibus cum aliqua delectatione remorantur, non quidem decernentes flagitium, ſed intentionem mentis, non ſicut oportet, ne illo incidant, inde avertentes, aut ſi inciderint, inde rapientes.* Et quod attinet ad priorem partem de conjugibus, ſatisfactum eſt. In poſteriori autem parte periodi nullum verbum habet Auguſtinus, quod denotet parvitatem materiæ: ſed ſolùm defectum celeritatis in avertendo delectationem moroſam, & cogitationes ad illam inclinantes. Id enim verbum *Rapientes*, celeritatem ſignificat. Et vertitur vitio veniali, quòd homo non applicet totam mentis intentionem ad perfectam deliberationem habendam, ratione cujus citiſſimè expellat à ſe delectationem veneream, & cogitationem provocativam ſubrepentem.

54 Adducit deinde D. Thomam 2.2. *quæſt.* 35 *art.* 3. *cap.* ∴ ubi potiùs favet noſtræ ſententiæ, quatenus in ſenſualitate admittit peccatum veniale ſolùm propter imperfectionem actus, quæ eſt in defectu plenæ rationis. Verba S. Thomæ ſunt: *Unde ſi ſit inchoatio peccati in ſola ſenſualitate, & non pertingat uſque ad conſenſum rationis, propter imperfectionem actus, eſt peccatum veniale.* Ubi obiter notabis, quomodo intelligendi ſunt multi Thomiſtæ, qui videntur concedere parvitatem materiæ, dicuntque eſſe veniale ob imperfectione actus. Conſtat autem ex verbis ſuprà citatis S. Thomæ, & ex toto ejus contextu, eam imperfectionem actus conſiſtere in defectu rationis, & plenæ deliberationis.

55 Citat deinde eundem 2.2. *quæſt.* 36. *art.* 3. ubi loquitur in eundem ſenſum de peccatis venialibus ratione indeliberationis. Cujus hæc ſunt verba: *In quolibet genere peccati mortalis inveniuntur aliqui imperfecti motus in ſenſualitate exiſtentes, qui ſunt peccata venialia; ſicut in genere adulterii primus motus concupiſcentiæ, & in genere homicidii primus motus iræ.* De parvitate autem materiæ ne unum quidem verbum facit.

56 Adducit etiam eundem S. Doctorem 2.2. *quæſt.* 152. *art.* 3. in quo loco ne unum verbum facit, quod vel remotè ad hanc materiam ſpectet: fortè fuit typorum error pro *quæſt.* 154. *art.* 4. ubi S. Thom. agit de oſculis, & tactibus, quæ quia poſſunt haberi abſque libidine, dicit, non eſſe lethalia ſecundùm ſpeciem ſuam; ſolùmque eſſe lethalia quà libidinoſa. Eſſe autem libidinoſa, cùm fiunt propter delectationem fornicationis, vel alterius ſpeciei luxuriæ. Ex quibus deduci videtur, eos tactus, quando non fiunt propter delectationem fornicationis; vel alterius ſpeciei luxuriæ, ſed propter delectationem, quæ ſentitur, ſiſtendo in ipſis, eſſe ſolùm peccata venialia. Quòd ſi talia ſunt, erunt venialia propter parvitatem materiæ.

57 Ab hac autem objectione tanquam à calumnia Cajetanus ibi vindicat S. Thomam: [Quia ſi Author intendit, quòd oſcula, & hujuſmodi, hac ſola ratione ſunt peccata mortalia, ſcilicet ſi ex intentione operantis ordinantur ad mortale peccatum, non oportuiſſet hunc laborem (hujus articuli) aſſumere: quoniam de hoc nullus unquam dubitavit, quòd poſſint eſſe mortalia ex fine operantis; cùm etiam opera bona poſſint eſſe mortalia.] Senſus ergo legitimus eorum verborum eſt, ea eſſe mortalia, ſi ordinentur ad fornicationem, non ſolùm ex intentione operantis, ſed etiam ex intentione ipſius operis. Etenim commotionem ſpirituum genitalium, & delectationem externam inde ſecutam deſtinavit natura ad promovendum generationem, ut dixi *diſp.* 42 *num.* 92. Ii ergo tactus, qui fiunt cum ea commotione, & delectatione, ex intentione operis, & ordinatione naturæ ordinantur ad generationem, & delectationem ejus: & in hoc ſenſu dixit S. Thom. ea ordinari ad fornicationem. Lege Cajetanum id optimè explicantem. Quare concludit S. Thom. *Et ideò cùm oſcula, & amplexus hujuſmodi propter delectationem hujuſmodi fiant, conſequens eſt, quòd ſint peccata mortalia; & ſic ſolùm dicuntur libidinoſa.*

58 Quòd ſi alius eſſet ſenſus verborum D. Thom. (qualem videntur admittere aliqui Thomiſtæ) nempe, quòd ſolùm ex ordine operantis, qua illa refert ad fornicationem, vel aliam ſpeciem luxuriæ, eſſent libidinoſa; malè argueretur inde parvitas materiæ in re venerea. Nam ſi, ſecluſa ea intentione operantis, non ſunt libidinoſa, quantumvis delectatio eſſet magna in illis oſculis, non eſſet peccatum mortale, ſed veniale: unde jam id veniale non eſſet ob parvitatem delectationis, ſed defectu ordinationis ad fornicationem. Et ita licèt admitteretur is ſenſus adulterinus, adhuc nihil concluderetur pro parvitate materiæ in re venerea.

59 Deinde adducit eundem S. Doctorem *in* 4. *diſt.* 33. *quæſt.* 1. *art.* 3. *quæſtione* 2. Ubi ſolùm dicit, primos motus luxuriæ eſſe peccata venialia; & quia ad propoſitum argumenti expediebat, concubitum matrimonialem non eſſe peccatum lethale. In quo nihil penitus eſt, quòd conducat ad parvitatem materiæ in re venerea.

60 Citat illum deinde *quæſt.* 25. *de Verit. art.* 5. *ad* 7. in quo nihil aliud dicit S. Thom. niſi motum concupiſcentiæ in conjugato prævenientem judicium rationis eſſe culpam venialem. Hoc autem quid attinet ad parvitatem materiæ in re venerea?

61 Citat denique D. Thomam *quæſt.* 15. *de Malo, art.* 2. & 3. ibi autem ad rem præſentem nihil aliud aſſerit Præceptor, niſi eſſe poſſe inordinationem venialem in actu matrimonii. Id autem nihil officit ſententiæ noſtræ: tum quia loquitur de primis motibus concupiſcentiæ, ut in textu præcedenti: tum etiam quia etſi loquatur de venialibus admiſſis à conjugato cum plena deliberatione, nihil concludit contra nos, qui non negamus parvam materiam in uſu conjugii ratione circumſtantiarum delectationis, ut ſæpiùs dixi.

62 Refert deinde P. Azorium *tom.* 3. *part.* 3. *lib.* 3. *cap.* 11. Qui ex Sylveſtro, Alberto, Angelo, Roſella, Soto, Cajetano, & Navarro affirmat, modum quemdam in copula conjugali eſſe peccatum veniale. Refert deinde P. Henriquez *tom.* 2. *ſumm. lib.* 11. *de Matrimon. cap.* 16. *num.* 6. aſſerentem idem, quod P. Azor. Refert præterea apud Baſſæum *verb. Luxuria, num.* 24. P. Leſſium *lib.* 4. *cap.* 3. *dub.* 13. *num.* 89. & P. Filliucium *tract.* 30. *cap.* 8. P. Reginaldum *lib.* 31 *num.* 235. Dianam *part.* 1 *tract.* 7 *reſol.* 35 aſſerentes idem, quod PP. Azor, & Henriquez. Refert etiam P. Layman *lib.* 3. *ſect.* 4. *num.* 19. aſſerentem non eſſe peccatum mortale inter conjugatos præbere diſtillationi cauſam. Sed hi omnes Authores non ſunt ad rem; cùm quæſtio præſens non procedat in conjugatis, propter proximè dicta. P. Leſſium ſtare pro ſententia negante parvitatem conſtat ex *num.* 72. Stant etiam pro oppoſita P. Filliucius *tract.* 30. *cap.* 9. *num.* 192. & P. Layman. *lib.* 4. *tract.* 4. *cap.* 8. *num.* 2.

63 Refert præterea P. Azorium *tom* 3. *part.* 3. *lib* 3. *cap.* 26. ubi affert hæc ejus verba: [Primò quæritur, an choreæ ſint damnandæ ut peccata mortalia? Reſpondeo ex communi opinione omnium, quos jam retuli, non eſſe damnandas ut peccata mortalia, quoniam ex ſe illicitæ non ſunt; ſed tantùm ex mala intentione, aut abuſu, aut ex probabili periculo libidinis in aliquo, aut ex aliqua alia circumſtantia.] Legi, & relegi iterùm, & ſæpiùs hæc verba, & ne unum quidem verbum invenire potui, quòd aliquo modo pertineat ad parvitatem materiæ. Nam neque eſſe ex ſe peccata venialia dixit.

64 Affert etiam Bonacinam *de Matrim. quæſt.* 4. *punct.* 10. *num.* 11. (apud Baſſæum *verb. Luxuria*, *num.* 19.) pro parvitate materiæ in procuranda levi commotione ſpirituum. Sed malè affert. Nam Bonacina *punct.* 8. *num.* 17 ſtat expreſsè pro noſtra ſententia. Ubi cùm in priori loco retuliſſet noſtram ſententiam, & in ſecundò loco oppoſitam, addit: [Quorum opinio (ſecunda) ſpeculativè probabilis à multis Doctoribus exiſtimatur. In praxi tamen tutior eſt, & conſulenda prima ſententia] Cujus rationes proſequitur, & ſolvit argumenta adverſariorum. Ex eo autem quòd ſuam, & noſtram dicat tutiorem, non infertur, eum ſentire, oppoſitam eſſe tutam,

ut di-

Digitized by Google

ut dixi, & oſtendi ſuprà *num.* 46. Immò neque audet ipſe dicere, oppoſitam eſſe ſpeculativè probabilem; ſed ſolùm dicit, talem exiſtimari à pluribus. Quomodo autem in hac quæſtione ex ſpeculativa probabilitate non inferatur practica probabilitas, demonſtrabo *num.* 80. Et *punct.* 9 *num.* 11. agens de levi tactu manus fœmineæ, inter alia ait: [Nec facilè prædictum contactum, ſi fiat cum delectatione venerea, excuſarem à mortali.] In loco autem ubi eum citat Baſtæus, ſcilicet *punct.* 10. *nu.* 13. remittit ſe ad textum ſuprà poſitum *ex punct.* 8. *num.* 17.

65 Affert deindè Joannem Gerſonem *opuſc. de cognitione peccat. venial, & mort. conſideratione* 17. cujus hæc affert verba: [Quintò cogitari poteſt de peccato carnis ad confitendum, vel ad cavendum; vel ſolùm per conditionem dicendo; Si non eſſet contra mandatum Dei, talis res fieret, aut talis: & ibi ſæpè non eſt peccatum, vel non eſt niſi veniale; ſed tamen quod caveatur malus conſenſus contra mandatum Dei, & quod talis cogitatio non inflammet ſe nimis.] Et jubet Caramuel notari duo, per hæc verba: [Nota illud, *Peccatum veniale*: nota illud, *Nimis*. Ergo dantur in genere luxuriæ venialia: & illa moroſa delectatio eſt mortalis, quæ inflammat nimis; & venialis, quæ non inflammat nimis.] Et ego jubeo, alia duo notari. Nota, Gerſonem non dixiſſe, *veniale deliberatum*, neque aliquid, undè inferatur in illa prima clauſula. Nota, eum non dixiſſe, *moroſa delectatio*, ut immutat Caramuel; ſed *cogitatio non inflammet ſe nimis*; quia cogitatio, quæ non inflammat nimis, ita ut afferat periculum delectationis, poteſt non eſſe mortalis, deficiente conſenſu in ipſam delectationem. Vide, quæ dixi *diſp.* 42. *cap.* 7.

66 Pergit deindè ad alium textum Gerſonis, quem ſcripſerat paulò ante; ubi loquens de conſenſu perfecto, concludit: [ſi quis acciperet delectationem in his, quæ de ſe non ſunt niſi veniale, non eſt niſi veniale peccatum.] Sed cùm verba ſint univerſaliſſima, quis prohibet ea iotelligi de delectatione non venerea, neque libidinoſa.

67 Procedit ad Henricum de Haſſia in regulis ad cognoſcendam differentiam peccati mortalis, & venialis, §. *Luxuria*: cujus hæc ſunt verba. [Sunt motus aliqui interiores, & etiam exteriores ad peccatum luxuriæ pertinentes, ſed imperfecti: & in illa ſpecie quædam ſunt venialia, & quædam ſunt mortalia peccata; horum tamen limitatio non eſt faciliter in ſcriptis ponibilis.] Infert Caramuel: Ergo etiam motus exteriores aliquando ſunt leves, & copulam venialem inducunt. [Et diſtinguo hoc conſequens aliquando ſunt leves] ob imperfectionem actus, id eſt, defectu plenæ deliberationis, [concedo] ob parvitatem materiæ, [nego. Et nego, quòd in hoc ſenſu expreſſum fuerit ab Henrico; cùm nullum verbum habeat, undè id inferatur.

68 Poſteà *nu.* 1715. refert Petrum Marchantium, qui in verbis ibi relatis clarè admittit parvitatem materiæ in delectatione rei venereæ. Sed tamen illi adjungit quatuor alios his verbis: [Editus fuit liber iſte Gandavi anno 1642. quem nomine, & commiſſione Eminentiſſ. D. D. Card Franciſci Barberini, conſultis viris doctis, approbavit Illuſtriſſ D. D. Franciſcus Vander Burch, Archiepiſcopus, & Dux Cameracenſis, S. R. I. Princeps, &c. Quem etiam Nicolaus Breydel, S. Theologiæ Licentiatus, librum Cenſor, P. Provincialis Mathias Hauſeus, & P. Cuſtos Cuſtodum Laurentius Dingeon approbarunt. Omnes igitur iſti ut minimùm judicarunt, eſſe probabilem ſententiam, quæ docet, in rebus venereis dari materiam parvam de facto.] Et eos quatuor ad marginem adducit tanquam Authores pro parvitate materiæ in re venerea allegandos. Sed debuit meminiſſe Caramuel, quæ notavit *fund.* 5. *num.* 318. (cujus memoriam aliàs excitavi.) his verbis: [Ut imprimatur, Cenſori ordinario committitur, qui interdum nimium Authori deferens, aut non legit totum, aut non attentè. Et Magiſter Sacri Palatii, viſa Cenſoris approbatione, illum edi permittit. Nunquid ergo Cenſores dant probabilitatem ſingulis opinionibus, quas fortè *non legunt totum*, *aut non attentè*? Vide etiam, quæ dixi de Cenſoribus librorum *diſp.* 11. *cap.* 12. occaſione ejuſdem propoſitionis damnatæ ab Alexandro VII.

CAPUT VI.

Examinantur alii Authores relati in epiſtola ad Antoninum Dianam.

66 INferit huic diſputationi Caramuel epiſtolam, quam miſit Antonino Dianæ, qui refragabatur aſſertioni de parvitate materiæ in re venerea. In qua epiſtola multis ſuadere conatur, Dianam, & plures alios Authores ab ipſo relatos ſuffragari ei aſſertioni. Et ita *nu.* 1723. ait: [Probabo, te docere centies illam ſententiam, quam nunc carpis: te admittere materiam parvam in re venerea, non ſolùm ſpeculativè, ſed & practicè.] Probabo & ego, & clarè oſtendam, ne ſemel quidem eam docuiſſe Dianam, aut Authores ab ipſo pro ſuis aſſertionibus allegatos.

67 Et quidem quæ de delectationibus conjugatorum adducit *nu.* 1732. & 1733. & 1748. in quibus affert Diana pro ſuis aſſertionibus P. Thomam Sanchez. P. Gaſparem Hurtado, P. Joannem Præpoſitum, & Petrum Ochagaviam; dixi ſæpiùs non eſſe ad rem, quia multæ ſunt actiones inter conjugatos, quæ non damnantur de reatu mortali, in quibus admittitur parvitas materiæ, dummodo ad uſum matrimonii referantur. Nam ſi referantur ad luxuriam contranaturalem, aut extra matrimonialem, etiam in conjugatis neganda eſt parvitas materiæ in delectatione deliberatè admiſſa.

68 *N.* 1725. refertur opinio Dianæ *part.* 1. *tract.* 7. *reſol.* 65. aſſerentis, pollutionem prævisam in cauſa duntaxat venialiter illicita (ſed non intentam) v. g. in tactu levi manus, verbis obſcœnis, &c. non eſſe mortalem, pro quo allegat Diana P. Suar. P. Henriquez, P. Thom. Sanch. P. Leſſium, & alios apud P. Tannerum t. 2. *diſp* 4. *quæſt.* 8. *dub.* 9. *num.* 123. qui eam ſententiam probabilem dicit; & item Henricum de Villalobos. Sed hæc non urgent Dianam, nec nos; qui admittimus parvitatem in aliquibus actionibus, quæ fiant abſque delectatione quæſita, vel acceptata. Nec modò vacat ſerutari, an vera ſit tam abſolutè ea aſſertio Dianæ, vel an prædicti Authores id ita aſſerant, de quo omninò videndus eſt P. Th. Sanch. *lib.* 9. *de Matrim. diſp.* 45. *num.* 18. attento etiam *nu.* 36. & 37. ſolùm dicit, aliquas actiones eſſe poſſe leves in materia venerea, abſque delectatione deliberatè admiſſa, quæ dum leviter influxerint in pollutionem non intentam, non reddent illam mortaliter culpabilem. Ex Authoribus verò citatis noſtram ſententiam defendunt Tanner. t. 2. *diſp.* 4. *q.* 8 *dub.* 6. *num.* 109 & Leſſius infrà citandus.

69 Quam aſſertionem replicat Caram. *num.* 1727. ex Diana *part.* 2. *tract.* 15. *reſol.* 32. ex pollutione prævisa, & non intenta in verbis amatoriis, quæ ſint peccatum leve, & leviter influens in pollutionem: pro qua Diana refert PP. Vaſquium, Salas, Henriquez, Leſſium, Filliucium, & item Bonacinam. Et *num.* 1739. his verbis urget Dianam: [Tu, & tecum Vaſquez, Salas, Henriquez, Leſſius, Bonacina, & Filliucius aſſerunt, pollutionem prævisam, non tamen intentam, tunc eſſe venialiter peccaminoſam, quando provenit ex actione laſciva, quæ vel ex inadvertentia, vel ex ſuo genere ſit peccatum veniale: ergo, te judice, ex horum ſex Authorum ſententia dantur laſcivæ actiones, quæ non ſolùm ob inadvertentiam (ſupponuntur enim prævisæ) ſed etiam ex ſuo genere ob parvitatem materiæ ſint peccata venialia.] Sed neque hoc urget, neque iſti Authores in hac aſſertione admittunt parvitatem materiæ in delectatione deliberatè admiſſa; ſed actiones aliquas, quæ ex ſuo genere veniales ſunt, ſine ulla delectatione, vel ſine delectatione deliberatè admiſſa. Quod neque Dianæ, neque ſententiæ Societatis adverſatur.

70 *Num.* 1731. citat Dianam *part.* 2. *tract.* 17. *reſol.* 37. ubi refert Th. Sanchez *lib.* 9. *de Matrim. diſp.* 46. *num.* 15. aſſerentem, eum, qui confricat verenda brutorum, communiter peccare venialiter; quia indè non excitatur vehemens delectatio. Subjungit Caramuel: Ergo delectatio, quæ non eſt vehemens, teſte Sanchez, eſt materia parva.] Sed e malè infert. Cui difficultati ſatisfaciam in ſolutione objectionum. Et interim obſerva, aliud eſſe delectationem, & aliud eſſe cauſam delectationis: item aliud eſſe, quòd detur parvitas in delectatione quæſita, vel acceptata, & aliud eſſe, quòd detur parvitas in cauſa delectationis non quæſitę, neque acceptatę. Et hoc ſecundo modo neque infertur parvitas delectationis ex illa ſententia proximè relata, neque eſt contra noſtram ſententiam.

71 Et *nu.* 1733. affert Dianam *part.* 3. *tract.* 5. *reſol.* 88. qui citat P. Granado 1. 2. *controv.* 6. *tract.* 4. *diſp.* 7. *num.* 3 approbantem doctrinam P. Thomæ Sanchez, & ſic diſſerentem: [Licèt ſine neceſſitate ſit mortale ſtudioſè aſpicere concubitum licitum, vel illicitum hominum, eo quod nimiùm ſenſualitatem commoveat, & ſit periculo nimis obnoxium; de coitu verò beſtiarum videtur id de ſe non eſſe mortale, quia non multùm provocat ad luxuriam. Denique adverte, non eſſe mortale aſpicere ullum coitum ita breviter, & quaſi per tranſennam, ut non ſufficiat ad notabilem commotionem.] Hinc tamen malè infertur, admitti à P. Granado materiam parvam in delectatione venerea, qui ſolùm admittit illam in cauſa leviter influente: quod intellige, dummodo delectatio ſubſecuta non ſit deliberatè admiſſa.

72 Et *nu.* 1724. citat Dianam *part.* 4. *reſol.* 136. ubi refert P. Leſſium *lib* 4. *cap* 3. *dub.* 8 *nu.* 58. & 59. cum aliqua formidine aſſerentem, in oſculis, & tactibus venereis dari parvitatem materiæ. Et Samuelem Lublinum *in ſum. verb. Oſculum*, *nu.* 3. Et quod attinet ad hunc poſtremum, verum eſt, quòd ſit pro ſententia de parvitate materiæ in delectatione venerea. At Leonardus Leſſius eam ſententiam apertè dicit non eſſe practicè probabilem. Concludit enim ſic: [Itaque ſententiam illam practicè probabilem non dixerim.] Et nota, id opus P. Leſſii typis mandatum eſſe quatuor annis ante decretum R. P. Claudii, nempe anno 1608.

73 Deindè *nu.* 1735 redit ad Authores, quos citavit initio diſputationis; quia pro parvitate materiæ in re venerea afferuntur à Diana *part.* 3. *tract.* 5. *reſol.* 1. & inter alios reproducit Henricum de Villalobos *tom.* 2 *ſum. tract.* 4. *diffic.* 9. *nu* 8. quem oſtendimus ſuprà non favere huic ſententię, quia non agit de parvitate in delectatione venerea, ſed de parvitate ratione aliquarum actionum, quæ ex quadam levitate fieri ſolent abſque delectatione venerea. Vide ſuprà *nu.* 32. Additque Caramuel: [Et citavit (præfatus Villalobos) Navarrum, Cajetanumque Doctores ſcrupuloſiſſimos, qui veritatis pondere hanc habuerunt ſententiam.] Perſcrutans autem horum duorum ſententiam, invenio Navarrum citari à Villalobos *in ſumma*, *cap.* 16. *num.* 42. ubi Navarrus nihil aliud habet, niſi quod inter conjugatos difformitas in modo coitus ſit peccatum veniale. Conſtat autem

ex di-

Digitized by Google

ex dictis, inter conjugatos non rejici parvitatem materiæ in eis rebus, quæ referuntur ad uſum matrimonii.

74 Cajetanum autem citat *in ſum. verb. Impudicitia*: ubi nulla alia verba habet, quæ ad rem hanc conducere poſſint, quàm iſta: [Oſcula autem, & amplexus, quæ fiunt ex benevolentiæ ſigno, licita ſunt: quæ autem ex levitate jocoſa, venialia ſunt.] Cum prius dixiſſet, ſi hæc fiant *cauſa delectationis ſenſibilis, quæ ibi ſentitur*, eſſe mortale inter non conjugatos. Vides ergo quomodo Cajetanus non admittat parvitatem materiæ in delectatione venerea, ſed ſolùm in illis actionibus admiſſis ex levitate jocoſa.

75 Et immediatè poſt ſupradicta verba ſubdit hæc alia Cajetanus circà viſum: [Et ſcito, non eſſe ſimile judicium de tactu, & viſu. Delectari enim in viſu pulchræ mulieris, nullum eſt peccatum, niſi otioſè, aut ad concupiſcendum videatur. Et ratio diverſitatis eſt, quia tactus natura ſua ordinatur ad concubitum, viſus autem minimè Hinc enim fit, ut conſentire in delectationem ſenſibilem, quæ eſt ſecundùm tactum, ſit conſentire in delectationem veneream. Voluntariè autem delectari de perſona quacumque pulchra viſa, licèt non ſit venereum ſecundùm genus ſuum; poteſt tamen & facilè fieri venereum ex affectu videntis illecto, tentato, &c.] Ex quibus verbis colliges, perperam dixiſſe Dianam *part. 5. tract. 5.* Cajetanum negare, quòd delectatio venerea ex ſolo viſu capta ſit mortalis; cùm Cajetanus in his verbis dicat, delectationem de viſu non eſſe peccatum, quia ſic delectari non eſt quid venereum; & ſolùm fieri venereum ex affectu videntis. Cajetanum autem reproducit Caramuel *num* 1738 pro ſua ſententia de parvitate materiæ, ex eo quòd dicat, delectationem veneream ex ſolo viſu captam non eſſe mortaliter peccaminoſam, ſecundùm allegationem Dianæ. Unde conſtat, nuſquam Cajetanum talem parvitatem admiſiſſe in delectatione venerea; ideòque neutro in loco ſtare pro Caramuele.

76 Deinde *num.* 1740. accedit ad decretum R.P. Claudii Aquavivæ, tanquam allegatum à Diana *par. 5. tr. 5. reſol. 5.* ab eoque allatum tanquam urgens motivum ad negandam practicè parvitatem materiæ in re venerea: conaturque Caramuel adducere R.P. Claudium, ejuſque decretum pro ſua opinione de ea parvitate materiæ. Ait enim primò: [Dicit primò Aquaviva, *quamcumque actionem laſcivam eſſe malam mortaliter propter periculum, in quod inducit*. Ergo ſi per impoſſibile abeſſet tale periculum, non eſſet mortaliter mala Ergo ſtat mea doctrina, quam Claudius Aquaviva præſcribit.] Cui reſpondendum eſt, ſi conſtaret Caramuel, aſſerendo ſemper, ſemper adeſſe periculum in acceptatione delectationis levis venereæ, nihil diſſideret ab eo R.P. Claudius. Qua tamen ſæpiùs affirmat, non ſemper adeſſe periculum, longè diſtat à R.P. Claudio, qui ſemper illud agnoſcit. Et quidem quæſtio præſens non eſt ſolùm conditionalis, an ſit veniale caſu, quo abeſſet id periculum? ſed abſoluta, an ſemper mortale, ob certiſſimam infallibilem concomitantiam periculi?

77 Pergit Caramuel: [Dicit ſecundò, tenendum eſſe *non dari materiam parvam, ob moralem impoſſibilitatem diſtinguendi practicè in re tam lubrica materiam levem à gravi*. Et ego hæc verba relego, & ſic inquam. Ergo Aquaviva ſupponit ut certum, dari materiam parvam in re venerea. Patet: non enim aliàs conquereretur de difficultate diſtinguendi inter gravem, & levem. Non enim (& hoc notari volo benè) daretur practicè difficultas diſtinguendi monetam veram ab adulterina, niſi de facto daretur vera, & adulterina.]

78 Sed ex ipſo ejus exemplo probo, parvam eſſe eam conſequentiam. Nam ſi nulla eſſet moneta adulterina in hac urbe, ſed ſola fama de illa, & Prætori indiceret Rex, ut ei famæ attenderet, & monetam adulterinam accuratè expelleret; prudenter reſponderet Prætor, ſi ea moneta adulterina aderat, eam tam perfectè cauſam eſſe, ut non poſſet à vera diſtingui. Ex qua reſponſione malè inferres, adeſſe monetam adulterinam: quis ſolùm infertur conditionalis, quòd ſi ea datur, eſt impoſſibilis utriuſque diſcretio. Cùm ergo R.P. Claudius notat difficultatem diſtinguendi practicè delectationem levem à gravi, malè infers, dari levem; & benè infers conditionalem, quòd ſi fortè datur levis, eſt impoſſibile unam ab alia diſcriminari.

79 Prætereà licèt ſupponat R.P. Claudius, dari à parte rei, & ſpeculativè materiam levem in delectatione venerea, favebit quidem Caramueli, dum ſtat in vera ſententia, quòd practicè non poteſt reperiri talis materia levis. Sed cùm in aliis textibus admittat defectum periculi in delectationibus, atque adeò defectum culpæ lethalis, ex hac parte contrariam ſibi vindicat ſententiam Societatis, & R.P. Claudii, ut notatum eſt *cap.* 2. *num.* 29 Alia autem, quæ addit ad impugnandam rationem decreti, diſſolvam in ſolutione objectionum; ſicut & multa alia, quæ habet in parte 3. epiſtolæ ad Dianam.

80 Tandem *num.* 1747. affert Joannem Antonium Sauram in voto Platonia, *cap.* 13. & hæc ejus verba: [Propoſitio periculoſa moribus illa eſt, quæ ſpeculativè conſiderata aliquam habet veriſimilitudinem, & apparentem colorem probabilitatis: verùm in praxi moraliter loquendo, ſine gravis culpæ reatu non poteſt executioni mandari. Hoc periculum in cauſa eſt, ut ſimiles propoſitiones juſtiſſimè poſſint condemnari, quales ſunt nonnullæ opiniones circà materiam levem in rebus venereis.] Subdit Caramuel: [Saura non placet; & nihilominus à me eſt.] Sed quare non placet? Dat rationem: [Non placet, quia ſtrident omnia, quæ de periculoſa propoſitione dicit Non enim in praxi committitur peccatum mortale, niſi detur dictaminis ſpeculativi directio.] Hæccine ſunt omnia, quæ ſtrident? Parvus ſtridor, ſi non alius: Etenim aliud eſt, *quòd non detur praxis, niſi detur etiam dictamen ſpeculativum*; & aliud eſt, *quòd quoties dictamen ſpeculativum datur, detur etiam practicum ejuſdem bonitatis, aut malitiæ*. Primum enim verum eſt, & ſecundum falſum. Nam quando datur veritas aliqua ſpeculativa, quæ ut redigatur ad praxim, neceſſariò aſſociari debet nova circumſtantia ſupperaddita (ut contingit in ſpeculatione delectationis levis, quæ in praxi non poteſt ſeparari à circumſtantia periculi) ſicut additur nova circumſtantia prava; ita neceſſe eſt, quòd in praxi reperiatur malitia, quæ non reperiebatur in ſpeculatione, à qua aberat ea circumſtantia, ut latè oſtendi *diſp.* 14.

81 Deinde non debet diſplicere Caramueli ob eam rationem, niſi ſua ſententia ſibi ipſi diſpliceat. Nam in prioribus textibus citatis *cap.* 4. ipſe affirmat, dari ſpeculativè materiam levem in re venerea, non autem practicè; quia ſpeculationi ſupperadditur in praxi nova circumſtantia periculi, ratione cujus ſemper delectatio levis practicè ſit gravis. Vel ergo in hoc caſu datur peccatum mortale in praxi ſine dictaminis ſpeculativi directione, vel non datur? Si primum; cur idem diſplicet in Saura? Si ſecundum; ergo hæc duo benè componuntur, & quòd ſpeculatio materiæ levis non poſſit reduci ad praxim ſine nova circumſtantia periculi; & quòd hæc praxis non poſſit dari ſine alio dictamine ſpeculativo. Si ergo hæc duo benè componuntur, & primum docet Saura; hoc ſecundum non erit contra ipſum.

82 Deinde ſcire cupio, in quo differat Caramuel à Saura, dum Caramuel dicit, materiam parvam in re venerea, ſpeculativè habere probabilitatem, practicè autem ratione periculi non habere: Saura autem dicit univerſaliter, propoſitionem periculoſam eſſe eam, quæ ſpeculativè habet aliquem colorem probabilitatis; ad praxim autem reduci non poteſt ſine peccato lethali, niſi quod ſe habent eæ duæ propoſitiones tanquam univerſalis, & particularis.

83 Pergit immediatè Caramuel: [Dixi à me ſtare Sauram, quia materiam parvam in genere luxuriæ ille periculi ratione condemnat. Cui ego omninò conſentio: ſunt enim mortaliter peccaminoſæ actiones laſcivæ, etſi videantur parvæ ſecundùm ſe, ſi adſit (*nota, quod non dicit, adeſſe ſemper periculum, ſed conditionaliter, ſi adſit*) lethalis peccati periculum.] Quoad hoc ſtabit pro illo Saura, ſi firmiter ſtet in eo, quòd in qualibet delectatione quantumvis levi ſemper adſit periculum.

84 Procedit deinde: [Et Saura non audet aſſerere (nota benè) nullam omninò *actiunculam in individuo reperiri*, quæ careat manifeſto periculo. Immò hanc dari interdum, docet Saura: *nonnullas* enim *opiniones circà materiam parvam in rebus venereis* condemnat: non ergo Saura univerſas condemnat. Admittit igitur *nonnullas occaſiones, in quibus in peccatis luxuriæ detur materiæ parvitas*.] Attende, quæſo, optime lector, an ſequatur Caramuel opinionem, quam negat eſſe ſuam? Ut probet, Sauram ſtare pro Caramuele, conatur oſtendere, hìc Sauram admittere aliquas *actiunculas in individuo reperiri, quæ careant manifeſto periculo; & nonnullas occaſiones, in quibus* de facto *detur materiæ parvitas in peccatis luxuriæ*: ergo Caramuel admittit aliquas actiunculas in individuo, quæ careant manifeſto periculo & nonnullas occaſiones, in quibus in peccatis luxuriæ detur reipſa materiæ parvitas. Quare ergo negat, ſe defendere parvitatem materiæ practicam in re venerea, & quare conqueritur de iis, qui illum citant pro parvitate materiæ practica in re venerea? Adjunge hæc *num.* ∴

85 Sed videamus vim hujus conſequentiæ: [Saura condemnat aliquas opiniones de materia parva in re venerea: ergo Saura approbat aliquas opiniones de materia parva in re venerea.] Si hæc eſt bona conſequentia, etiam erit hæc: [Aliquis homo currit: ergo aliquis homo non currit?] Cujus pravitas cernitur, omnibus hominibus currentibus. Vel hæc: [Petrus habet aliquos capillos nigros: ergo habet aliquos capillos albos.] Cujus conſequentiæ imbecillitas agnoſcitur, ſi Petrus habeat omnes capillos nigros; in quo caſu prima eſt vera, & ſecunda falſa. Neque dicas, in vulgari modo loquendi, cùm Petrus dicitur habere aliquos capillos nigros, intelligi ſolere, quod habeat etiam aliquos non nigros. Nam Saura Metaphyſicus eſt, nec loquitur vulgari modo, ſed ſubtili.

86 Sed eſto, ea ſit bona conſequentia, vel Saura loquatur vulgari modo, & ſenſus ejus ſit, negandas aliquas occaſiones, in quibus detur materiæ parvitas in re venerea, & admittendas eſſe aliquas: certè ex dictis à nobis, illæ occaſiones actionum levium, in quibus nulla datur delectatio venerea, vel ſi datur, eſt involuntaria, vel indeliberatè admiſſa; admittunt parvitatem materiæ. Et ideò ſtabit in eo ſenſu propoſitio Sauræ, quin contradicat nobis, nec ſuffragetur Caramueli, qua nobis adverſanti.

CAPUT VII.

Concluſio ſupputationis Authorum: & P. Thom. Sanch. à maxima calumnia vindicatus.

87 IGitur quadraginta novem Authores ſunt, quos affert Caramuel pro ſua ſententia. Ex quibus quadraginta nullatenus ſuffragantur ſententiæ affirmanti levitatem materiæ in delectatione venerea deliberatè admiſſa, ut clarè conſtat ex tribus capitibus præ-

Digitized by Google

præcedentibus. Ex novem reſiduis quinque duntaxat eam clarè defendunt. Martinus de Magiſtris citatus à Cajet 2.2. *quaſt.* 154. *art.* 4. Jacobus Marchantius, Joannes Sancius, Samuel Lublinus, & Aravio. De tribus aliis dubito. De Seraphino Freitas, quem non vidi; quia licet citetur pro ea opinione, quòd non ſit denuntiandus confeſſarius ſollicitans ad actum levem, non mihi conſtat, an exprimat levem ex levitate ipſius delectationis venereæ, an ſolùm loquatur de actibus levibus abſque delectatione deliberatè quæſita, aut admiſſa. De Laurentio Ladmeret, quia non vidi, ſimiliter dubito. De Petro Marchantio etiam dubius ſum. Argumentum enim, quod affert Caramuel circà ejus mentem, non convincit. Quòd enim dixerit, non eſſe mortale exponere ſe periculo diſtillationis, poteſt dupliciter intelligi: vel cum delectatione deliberatè admiſſa, vel cum delectatione deliberatè repulſa, & omninò involuntaria. Quòd ſi hoc ſecundo modo locutus eſt, nihil favet parvitati materiæ in delectatione venerea. De mente P. Thomæ Sanchez eſſe dubium vult Caramuel *num.* 1130. eſtò de ea redibit ſermo inferiùs.

88 Ex illis autem, quos Caramuel citat pro ſua ſententia, conſtat manifeſtè, ſaltem duodecim eſſe pro noſtra. Malderum, Sylvium, Sayrum, Bonacinam, Dianam, Sauram, Cajetanum, & PP Leſſium, Tannerum, Filliucium, Laymannum. Nam R.P. Claudium quid adnumerem? Præter quos idem tenet manifeſtè Baſſæus, niſi quòd à propria ſententia deflexit, ut conſtat ex dictis *cap* 4.

89 De mente Patris Thomæ Sanchez in hac quæſtione dubium eſt, ait Caramuel *in Theolog. fundam. num.* 1130. quia licèt retractaverit poſt decretum R.P. Claudii, neſcimus tamen an ſponte, & ex dictamine obedierit, an ex neceſſitate præcepti determinatus contra dictamen proprium. Sed contra id actum ſufficerent, quæ capite primo diximus de iis, quæ plura dant, quam præceptum poſtulat; niſi Caramuel aliam quoque exceptionem objeciſſet.

90 Etenim *in Theolog. fundam. num.* 1718. & *in Regul diſputat.* 69. *num.* 1033 ſic ſcribit: [Retractationes Sancii, docti judicant ab alio factas. Beyerlinckius *verb. Mollities, § Quid ſit: Non de fuerunt*, ait, *qui ob ſanitatem fieri* (mollitiem) *abſque gravi peccato poſſe docuerint, Adſcribitur hæc ſententia Thomæ Sanchez in tractatu de Matrimonio, in prima illius editione: at in poſterioribus videtur Author, aut alius ejus nomine, ſententiam ſuam hic retractaſſe, & communem aliorum amplexum eſſe*. Ecce dubitat, an Sancius, an alius opiniones primæ editionis immutaverit.]

91 In quibus verbis nota primò priora verba, *Retractationes Sancii, docti judicant ab alio factas*. Sed qui ſunt iſti docti, in *numero* plurali? Sanè unus Beyerlinckius, qui dubitat. *Ecce dubitat, an Sancius*, &c. Ergone Beyerlinckius ſupponitur pro multis doctis? Ergone qui dubitat, judicat? Judicium cùm dubitatione de eodem objecto ſtare non poſſe, conſtat *ex diſputat.* 6. Nota deinde, quòd Beyerlinckius de una retractatione loquitur: Caramuel autem ad plures extendit teſtimonium ejus Authoris. Sed quo jure, ego non video.

92 Deinde miror, quòd talem, & tam iniquum textum, & evidentem calumniam in Thomam conjectam, toties intulerit in ſua ſcripta Caramuel: nam præter illos duos locos citatos, etiam replicat hunc textum *in Theolog. fundam. num* 1669. cùm tot, tantaque motiva ſint ad credendum fuiſſe craſſam deceptionem Beyerlinckii. Primò Quis enim credat tam magnum errorem in Fide cadere potuiſſe in virum doctiſſimum? quem ſi dixerim nemini cadere in doctrina morali, nemini irrogabo injuriam. Secundò. Dormitat nunquid ſacer Inquiſitionis Argos? qui tantum errorem permitteret in volumine omnium manibus pervio, omnium conſcientiarum ad probabilitatem ſecuriſſimo aſylo. Tertiò. Nonne multi (an zelo veritatis, an livida æmulatione tacti, neſcio) detulerunt apud ſacrum Inquiſitionis tribunal aliquas P Thomæ propoſitiones? Quæ quidem omnes ex eo, conflatorio igne incolumes evaſerunt, immò adinſtar auri puriores. Quartò. Unuſne teſtis in quæſtione facti, iſque dubitans, fidem facit?

93 Quiotò teſti deponenti de crimine alterius, ſine tempore, ſine loco, ſine circumſtantiis neceſſariis, fides non adhibetur: ita neque teſti citanti Authorem, non expreſſo loco, ubi Author id docuit. In quo tomo id docuit P. Thomas Sanchez, in quo libro, in qua diſputatione, in quo numero? In tractatu de Matrimonio, aic Beyerlinckius. Nunquid in toto tractatu? Nunquid in totis quadringentis ſeptuaginta ſeptem diſputationibus, quibus id opus conſtat?

94 Sextò Nam ex ipſo textu Beyerlinckii patet, ipſum non legiſſe id in tractatu de Matrimonio, ſed audiviſſe, & ex auditione retuliſſe. *Adſcribitur*, inquit, *hæc ſententia Thomæ Sanchez* Ita citare ſolemus eos Authores, cujus opera non exiſtant, vel rarò inveniuntur; dum tamen invenimus teſtatum apud Authores omni fide dignos. Exſtat hodie prima editio, ſicut & reliquæ Patris Thomæ Sanchez: & quando non exſtaret, id abſcribere poſſet Thomæ, ſi apud graves, & fide dignos Authores teſtatum reperiſſet.

95 Septimò. In re tam publica, & notoria, ad faciendam fidem ſufficit teſtis unicus, & ſingularis, & in materia, quæ in oculis totius Eccleſiæ pervia eſt, qualis eſt doctrina Thomæ Sanchez? Adhibereſne fidem teſti ſingulari, affirmanti fuiſſe heſterno die eclypſin in Sole, nullo alio atteſtante? Quare, niſi quia impoſſibile erat eclypſin latere reliquos, & huic patefieri? Cùm ergo tam latè pervagentur volumina Thomæ, quàm terræ ambitus ſole luſtratus; quomodo hæc doctrina potuit fugere reliquos, & Beyerlinchio patefieri?

96 Sed neque hæ rationes latere potuerunt Caramulem; quibus impellendus fuit, ut tantam Sancii calumniam, tantam Beyerlinckii deceptionem ſilentio premeret; nec ſemel, & iterùm, & tertiò replicaret. Quàm ergo id ſit falſum, quòd aſſerit Beyerlinckius, quivis deprehenderit, qui legerit Thomam in prima operum editione, quæ facta eſt anno 1592. ut teſtatur P. Philippus Allegambe in Bibliotheca Societatis.

CAPUT VIII.

Primum argumentum pro ſententia negante parvitatem materiæ in delectatione venerea.

97 DOctrinam Societatis Jeſu, nempe non dari parvitatem materiæ in delectatione venerea deliberatè admiſſa (extra actus conjugum ad conjugum relatos) tenent ex Authoribus extra ſocietatem Cajetanus relatus *num.* 74. Sayrus relatus *num.* 49. Malderus *num.* 45. Sylvius *num.* 47. Bonacina *numer.* 61. Diana *num.* 38. Joannes Antonius Saura (ſi inter noſtros non numeretur) *num.* 80. Ex noſtris autem P. Leſſius *num.* 72. P. Tannerus *num.* 68. P. Filliucius *num.* 30. P. Laymanus *num.* 30. & jam P Thom. Sanchez, ut conſtat *ex cap. præcedenti*. Quibus adde P. Rebellum *p.* 2 *lib.* 3. *quaſt.* 19 *ſect.* 3. P. Baldellum *lib.* 3. *ſum. diſp.* 14 *num.* 3. P. Pellizarium *tom.* 1. *Manual. Regular. tract.* 4. *cap.* 3. *ſect* 4 *qu.* 1 & reliquos DD. Soc.

98 Primum argumentum pro noſtra ſententia eſt, quod propoſuit R. P. Claudius in ſuo decreto, illis verbis: *Propter moralem impoſſibilitatem diſtinguendi practicè in re tam lubrica materiam levem à gravi*. Quod ſic inſtauro. Quærenti deliberatè delectationem veneream, non eſt determinabilis quantitas aliqua certa, aut menſura determinata, ultra quam non ſit progreſſurus, ergo quamvis ille quærat determinatè delectationem levem, exponitur manifeſto periculo admittendi delectationem gravem. Sed qui exponitur manifeſto periculo admittendi delectationem gravem, tantùm peccat, ac ille, qui admittit delectationem gravem: ergo qui quærit deliberatè delectationem levem, tantùm peccat, atque qui admittit delectationem gravem, atque adeò peccat mortaliter.

99 Prima conſequentia eſt evidens. Nam, ut aliquis admittat delectationem levem ſine periculo labendi in gravem, neceſſe eſt, quòd intellectus determinet, & diſtinguat tantam quantitatem delectationis, quæ ſit levis, & ultra quam ſtet, & non progrediatur ulterius: ſed hanc non poteſt intellectus determinare, ſi verum eſt primum antecedens, nemo poteſt quærere delectationem levem ſine periculo labendi in gravem. Antecedens verò poſt primam conſequentiam ſubjunctum, & conſequentia ſubſequens manifeſta ſunt comprehendenti terminos ex principiis generalibus de periculo proximo, & evidenti.

100 Primum verò antecedens oſtenditur. Non enim eſt in poteſtate hominis intendentis delectationem præfigere lineam magnitudinis, ultra quam non progrediatur. Pro cujus propoſitionis claritate, notare debes, ſemel applicata cauſa ad excitandam commotionem ſpirituum, adeſſe ſimul aliam concauſam, nempe vehementiam inclinationis appetitus interni corporei ad ejuſmodi delectationes. Secundò, hujus concauſæ proprium eſſe hanc commotionem augere: experientia enim conſtat, commotionem ſpirituum genitalium, & delectationem ſubſecutam augeri ipſo actuali exercitio propenſionis ad venerea; quæ propenſio ſæpiùs, vel ipſum nolentem nrget. Tertiò, iſtud augmentum commotionis, & delectationis non poſſe aliter impediri, niſi avocando aliò cogitationem, aut avertendo tactum, ſi fortè tunc datur, ſimul & cogitationem, aut alio ſimili indirecto modo.

101 Tum ſic. Non eſt in poteſtate hominis quærentis delectationem veneream, impedire eam concauſam propenſionis, ne augeat delectationem, niſi eo modo indirecto avocandi alio cogitationem, aut ſimili: ergo non poteſt impedire illud augmentum delectationis, niſi conando ad impediendum totam delectationem, & initium illius, quantumvis leve: ergo repugnat, quòd velit conſervare delectationem levem, & impedire grave augmentum illius.

102 Confirmatur primò Et demus argumentationis cauſa, quòd effundere unam guttam ſeminis, ſit parvitas materiæ. (*Demus*,) dixi; quia id eſt certiſſimè falſum, etiam ſpeculativè, ſi id deliberatè intendatur.) Tum ſic: Quamvis ea eſſet materia levis, ſemper eſſet culpa gravis intendere effuſionem unius guttæ ſeminis; quia ſemel applicata cauſa ad effuſionem ſeminis, non eſt in poteſtate hominis, quòd in effuſione ſeminis una duntaxat gutta decidatur: ergo ſemel applicata cauſa ad commotionem ſpirituum genitalium, non eſt in poteſtate hominis, quòd ea commotio evadat parva, & non ulterior, quam intenditur. Antecedens eſt evidens. Et conſequentia patet à paritate rationis.

103 Dices, eſſe diſparitatem, quòd ſeminis gutta non poteſt decidi, niſi per magnam commotionem ſpirituum genitalium, ſicut nec ſcintilla ignis, niſi per calorem, ut octo: poſita autem magna commotione, & multa materia applicata, nõ poteſt nõ multùm ſemẽ emitti: quæ

Digitized by Google

ti : quę ratio videtur non militare in excitatione commotionis ſpirituum genitalium.

104 Sed contra. Nam excitata commotione ſpirituum, excitatur etiam concauſa, ſcilicet propenſio vehemens appetitus corporei ad venerea, cujus proprium eſt conari ad augmentum; quod augmentum impediri non poteſt à voluntate, niſi per ea media, quæ conantur ad totalem ablationem delectationis: ergo ſicut magna commotio excitata, cauſa eſt, quare non poſſit impediri augmentum ſeminis decidendi; ita magna propenſio appetitus corporei ad venerea, quæ impediri non poteſt, dum conſervatur commotio, & delectatio quantumvis levis, erit etiam cauſa, ne ſiſtat homo in delectatione levi.

105 Confirmatur ſecundò. Deſcendenti velociter clivum lubricum non eſt liberum deſignare lineam, ultra quam non tranſcendat deſcenſus, ultra quam non progrediatur curſus: atqui appetitus corporeus per clivum lubricum currit ad venerea; currit enim propenſione adeò vehementi, ut quandoque etiam nolentem precipitet in diſpendium ſeminis: delectatio venerea reſpectu illius clivus eſt valdè lubricus, per quem velociter labitur pondere inclinationis: ergo dum voluntas laxat habenas appetitui ad aliqualem delectationem, non eſt liberum voluntati deſignare lineam delectationis levis, ultra quam non progrediatur.

106 Confirmatur tertiò ex P. Arriaga *tom. 2. in 2. 2. diſp. 46. nu. 17.* Etenim in aliis materiis furti, injuriæ, &c. poteſt voluntas ſibi præfigere tantam materiæ quantitatem, ultra quam non progrediatur: & ita ſi homo decernat, volo furari quantitatem duorum regalium, ſtante ea voluntate, eos duos regales duntaxat furabitur: & ſi volens pugno percutere alium, decernat attemperare concurſum, ita ut non ei gravem dolorem incutiat, reipſa concurſum attemperabit; quia propenſio ad ea opera non rapit hominem ad alia majora, quàm quæ reipſa decernit. Non ſic evenit in luxuria, in qua quia vehemens eſt propenſio appetitus, ſæpius continget, quòd quis velit expreſsè excitare in ſe motus leves, & propenſione urgente, excitet ſibi graves.

107 Quomodo autem hæc ratio urgeat non ſolùm in delectatione deliberatè quæſita, ſed etiam in ea deliberatè acceptata, conſtabit *ex cap. ſeq.*

CAPUT IX.

Duo alia argumenta pro eadem ſententia.

108 SEcundum argumentum eſt. Quoties quis deliberatè quærit delectationem veneream, quantumvis levem, exponitur manifeſto periculo augmenti ejus: ergo exponitur periculo manifeſto incidendi in delectationem gravem; atque adeò peccandi graviter. Hæc conſequentia eſt moraliter certa: & poſteà ulterius roborabitur.

109 Pro claritate antecedentis prænotare aliqua oportet. Primum. Dum quis deliberatè intendit commotionem ſpirituum; & delectationem externam, præcedit in intellectu, & ſenſu interno cognitio ejus commotionis, & delectationis. Patet, quia nihil volitum, quin præcognitum. Quod intellige tam de actu formaliter efficaci, juxta *diſp. 44. c. 4. & diſp. 42. c. 7.*

110 Secundum. Hæc cognitio prævia commotionis ſpirituum, & delectationis externæ, non eſt de commotione, & delectatione, ut jam realiter præhabitis; cùm falſum ſit, illas eſſe præhabitas. Sed de commotione, & delectatione habendis: hac enim ratione deſiderantur efficaciter.

111 Tertium. Vi hujus actus efficacis (ſive formalis ſive virtualis) ponitur commotio, & delectatio: & hæ jam actu præſentes mittunt speciē ſui in ſenſum internum (ſive efficienter, ſive per ſympathiam, juxta varias ſententias:) ideò enim in eodem inſtanti cognoſcitur ea delectatio à ſenſu interno. Cognita autem per ſenſum internum delectatione actualiter, & realiter pręſenti, habet appetitus corporeus majus motivum ad quærendam ulteriorem delectationem; quia delectatio cognita, ut jam præſens actualiter, & realiter, multò magis movet, & impellit appetitum, quàm duntaxat præcogitata: & ideò fortiùs, & propenſius fertur appetitus, atque adeò actus appetitus corporei fit intenſior.

112 Quartum. Quantò magis creſcit, & intenditur appetitio corporea, tantò magis illa excitat commotionem ſpirituum, ut ab ipſa experientia ſit evidens. Et inde provenit, quòd commotio, quæ incipit tepidè, breviſſimo tempore fiat vehemens.

113 Hinc manifeſta eſt probatio antecedentis. Nam dum quis quęrit efficaciter, & liberatè delectationem levem, illamque reipſa conſequitur; hæc delectatio ſtatim mittit ſpeciem ſui in ſenſum internum, & ſic præbet majus motivum appetitui ad incrementum delectationis, ut patet ex prænotato 3. Sed cognito majori motivo delectationis, appetitus corporeus neceſſariò trahitur ad illud incrementum delectationis, niſi indirectè inhibeatur à voluntate: ergo homo exponitur manifeſto periculo incidendi in illud augmentum delectationis, niſi inhibeatur indirectè à voluntate. Atqui, ut dictum eſt, modus inhibendi, quem poteſt ponere voluntas, eſt conando ad avertendum totaliter delectationem; quia non eſt in poteſtate voluntatis deliberatè auferre hanc partem delectationis, & deliberatè aliam partem conſervare: ergo abſolutè manet homo expoſitus manifeſto periculo incidendi in illud incrementum delectationis, atque adeò in gravem delectationem, & graviter culpabilem.

114 Quòd ſi dicas, leve additum levi non fieri neceſſariò grave; poteſt enim unum grave ex quatuor, vel quinque partibus levibus conſtari. Unde etſi ſit periculum augmenti, poteſt contingere, quòd id augmentum ſit etiam adeò leve, ut ex duabus levitatibus non conſurgat adhuc una delectatio gravis.

115 Sed ſubtiliora ſunt hæc, quàm ut componi poſſint cum praxi materiæ tam lubricæ. Primò enim quis diſcernet, an poſtquam jam cœpit caro incaleſcere, calor ſuperadditus componat adhuc cum præcedenti calorem levem, & non gravem? Deinde quia iſtud augmentum non fit ſolùm unica vice, ſed frequenti repetitione; quę ſi non coerceatur, pertingit ad ſummum. Et hinc clarè confirmata manet prima conſequentia præfati proximi argumenti.

116 Tertium argumentum. Qui practicè dubitat, an materia, in qua actualiter operatur, ſit graviter illicita, an leviter, peccat lethaliter: ſed qui efficaciter intendit delectationem veneream, quantumvis levem, practicè dubius eſt, an materia, in qua operabitur, evadet levis, & leviter illicita; an graviter: ergo peccat lethaliter.

117 Conſequentia eſt evidens, ut potè ſyllogiſmi in primo modo primæ figuræ. Ad amuſſim ſyllogiſticam ſubintelliges pauca verba, quæ, quia faciliima, non præſto. Major eſt certiſſima, & ab omnibus recepta. Cujus rationem reddunt omnes; quis qui practicè dubitat, an opus à ſe ſtatim immediatè exequendum, ſit veniale, vel mortale dum illud aggreditur, exponit ſe evidenti periculo admittendi mortale. Minor etiam patet, tum ex dictis: tum etiam quia operatur in materia, quæ citiſſimè de levi vertitur in gravem: eſt enim velut ignis aridæ ſtipulæ applicatus, in qua ſi volueris unam tantùm particulam accendere, difficillimum erit metam ſtatuere, ultra quam ignis non tranſcendat.

118 Confirmatur primò. Homo cæcus, aut in tenebris exiſtens; qui vult furari materiam parvam, v. g. unicum nummum æreum, & manu tangens nummum, dubitat, an æreus ſit, an argenteus, an aureus; etſi reipſa ſubripiat nummum æreum, qui ferè nullius valoris eſt, peccat lethaliter; quia ſtante ea dubitatione, expoſuit ſe furto nummi aurei, quod grave eſt lethale: ſed homo quærens delectationem levem, eſt ad inſtar cæci, qui diſcernere non poteſt, an delectatio à ſe habenda futura ſit fortè gravis, propter ſummam facilitatem accipiendi incrementum, quod habet res venerea: ergo à paritate, immò ab identitate rationis iſte peccat lethaliter.

119 Confirmatur ſecundò. Ruſticus audivit à Parocho ſuo, in furto eſſe parvitatem materiæ: & quia non ampliùs audivit, neſcit diſcernere, quæ quantitas ſit parvitas materiæ, an minimus nummus (Hiſpanè, *Ochavo*,) an duo, an quatuor, vel ſex aſſes ærei. Et cùm hæc ita ſint, furatur quatuor aſſes æreos, quæ revera faciunt materiam in ſe parvam. Iſte peccavit lethaliter, quamvis materiam parvam ſubripuerit: quia neſciens diſcernere inter parvam, & magnam, expoſuit ſe periculo furandi magnam, quantum eſt ex vi dictaminis ſui. Sed homo intendens efficaciter, & deliberatè delectationem veneream levem, habet ſe ad inſtar ejus ruſtici; neſcit enim diſcernere, an levis delectatio à ſe ponenda ſit, an gravis, propter dicta: peccat ergo lethaliter.

120 Hinc colliges primò, cujus generis ſit periculum iſtud, quod ſententia noſtra adducit in qualibet delectatione venerea, quantumvis levi. Eſt enim ejuſdem rationis, ac periculum, quod incurrit, qui cum dubio practico operatur, non inclinans in partem tutiorem. Quia cùm homo intendens delectationem veneream, non poſſit diſcernere, an levis, an gravis delectatio ſubſecutura ſit; dum deliberatè delectationem illam amplectitur, advertenter exponitur periculo habendi graviorem. Quod utrumque in decreto R. P. Claudius copulavit illis verbis: *Propter periculum, in quod inducit, ac moralem impoſſibilitatem diſtinguendi practicè in re tam lubrica materiam levem à gravi.* Oritur enim periculum labendi in delectationem gravem, ex morali impoſſibilitate diſcernendi gravem à levi, modo explicato.

121 Dubitabis, an eædem rationes militent, ad negandam parvitatem materiæ in delectatione venerea, non deliberatè quæſita, ſed deliberatè acceptata, juxta tenorem præcepti nonæ Congregationis Generalis, extendentis decretum R. P. Claudii. Et fortè exiſtimabit aliquis, non militare in hoc caſu argumenta propoſita. Etenim quando delectatio ferè inſenſibilis involuntariè advenit, & advertens homo ad illam, ei aſſentitur, jam non eſt impoſſibilitas moralis diſcernendi levem à gravi: cùm enim intellectus præſtat conſenſum ſuum, planè advertit, illam eſſe ferè inſenſibilem, atque adeò parvam: ergo jam cognovit parvitatem illius, habetque expreſſam voluntatem non procedendi ulterius: ceſſat ergo periculum, quod oriri poſſet ex ea impoſſibilitate diſcernendi inter levem, & gravem.

122 Dicendum tamen eſt, ut certiſſimum, iiſdem argumentis eodem modo probari, non adeſſe practicè parvitatem materiæ in delectatione venerea acceptata, quamvis illa prius involuntariè inſurrexerit, & poſteà voluntas præſtet conſenſum. Etenim in eo momento, in quo adeſt delectatio, quantumvis levis, & in quo accedit

Digitized by Google

conſenſus voluntatis, mittit ſpeciem in ſenſum internum, reſultatque cognitio acrior delectabilitatis ex præſentia cognita delectationis realiter præſentis. Quare qui in illam conſentit, dubitat, & dubitare debet, an illa ſit in gradu ſummè remiſſo, an in gradu incrementi; cùm ex ſpecie immiſſa ab ipſa delectatione præſenti citiſſimè intendatur delectatio, propter propenſionem appetitus corporei, quæ actualiter exercita majorem excitat denuò commotionem ſpirituum.

CAPUT X.

Duplex reſponſio præoccupata.

123 Dicas primò, poſſe contingere, quod homo velit delectationem levem, cum firmo, & efficaci decreto voluntatis non conſentiendi in gravem. In quo caſu licèt ſit in periculo prolabendi in delectationem gravem, videtur non eſſe cum periculo prolabendi voluntariè in delectationem gravem. Quod ſi hæc delectatio involuntaria ſit, non erit peccatum lethale: & ſi delectatio non eſt lethalis, neque erit lethale exponere ſe periculo labendi in delectationem non lethalem.

124 Sed ex dictis impugnatur apertè. Nam cæcus, qui manum reipſa extendit ad ſurandum unum nummum, dubitans, an ſit æreus, argenteus, vel aureus, impoſſibile eſt, quòd habeat voluntatem efficacem non ſurandi aureum. Etenim incompoſſibiles ſunt ii duo actus efficaces ſurandi illum nummum, quicunque ille ſit; & non ſurandi nummum aureum, quando videt eſſe contingens, illum eſſe aureum. Idem planè evenit in noſtro caſu. Nam qui vult habere delectationem levem, non diſcernit, an delectatio à ſe habenda levis ſit, an gravis. Vult ergo delectationem illam, quæcunque illa ſit, cum qua voluntate incompoſſibilis eſt alia voluntas efficax non habendi delectationem gravem, quando videt, eſſe contingens, quòd illa ſit gravis. Eandem reſponſionem impugnatis exemplo ejus, qui neſcit diſcernere inter materiam levem, & gravem furti, quod propoſui *num.* 119. In quo plane militat idem argumentum.

125 Ad materiam ejus reſponſionis reſpicere videatur Caramuel, dum *diſp.* 67. *in Regul. nu.* 1036. ſic ajebat: [Petrus patiebatur moroſitatem, quam probabiliter judicabat levem: libere perſeveravit in illa, quæ tamen continuo augmento facta fuit gravis. Peccavitne mortaliter? Reſpondeo, ſi illud augmentum fuit cognitum, & nihilominus perſeveravit liberè, peccavit mortaliter. Quòd ſi ipſe ſe permiſit delectationi parvæ, quà parvæ, & poſteà per diſtractionem, & inadvertentiam accidit, quòd illa creverit, non peccavit mortaliter, niſi rediens ad ſe, liberùm iterum aſſenſum præbuerit. Ratio eſt, quia nullum eſt peccatum, quin volitum; & nihil volitum, quod non fuerit præcognitum.]

126 Quod aſſertum impugnabis, ſi convincas, Petrum non potuiſſe probabiliter judicare practica probabilitate, illam delectationem eſſe levem. Nam cùm ſit contingentia citiſſimi incrementi, non poteſt diſcernere, an eliciturus ſit levem, an gravem, vel an dum putat ſe aſſentiri in levem, facto jam incremento aſſentiatur in illam, quæ reipſa gravis eſt. Stante ergo ea impoſſibilitate diſcernendi practicè inter levem, & gravem, quam manifeſtè probavimus, non poteſt Petrus probabiliter judicare, illam eſſe levem: nam probabile judicium de levitate delectationis, & impoſſibilitas moralis diſcernendi inter levem, & gravem, non componuntur. Sicut in cæco ſubripiente nummum, & dubitante, an æreus, an aureus ſit, componi non poſſunt, & impoſſibilitas moralis diſcernendi inter æreum, & aureum orta à formali dubio; & probabile judicium, quòd nummus ille æreus ſit.

127 Replicabis. Quid, ſi Petrus, ſaltem per errorem, judicat invincibiliter eam delectationem eſſe levem? Nonne peccabit venialiter, & reſpectu illius dabitur parvitas materiæ in delectatione venerea? Reſpondeo, ſic ceſſare quæſtionem. Non enim procedit quæſtio in eo, qui invincibiliter errat. Sic enim de fide eſt, fornicationem eſſe peccatum lethale; & tamen ille, qui putat per errorem invincibilem, eam non eſſe lethalem, reipſa non peccat mortaliter. Idem reſpondeo in eo, qui invincibiliter putat, & eſſe practicè delectationem levem ſine periculo abeundi in gravem.

128 Dices ſecundò ex Caramuele *diſputat.* 67. *in Regul. num.* 1034. & paſſim alibi docente, eſſe deſignabilem materiam levem in delectatione venerea, nempe illam, quæ eſt minor octava parte delectationis completæ, ſive delectationis repertæ in pollutione. Qui ergo cognoverit, delectationem ſuam veneream eſſe minorem octava parte delectationis completæ, cognoſcet ſuam delectationem eſſe levem; & perſiſtens in illa, & repugnans majori, peccabit duntaxat venialiter.

129 Hunc modum parvitatis in delectatione venerea apertè refutavi *diſputat.* 31. *capit.* 8. Et quod attinet ad rem præſentem, refuto primò, poſtulando menſuram, qua cognoſcere poſſimus partes ejuſmodi octavas delectationis. Nunquid per uncias dimetiemur in bilance, an per modios, aut metretas. Itaque impoſſibile eſt homini diſtribuere delectationem pollutionis, aut copulæ in octavas partes, & dignoſcere, quæ ſit octava pars, & quæ minor octava parte. Quid ergo prodeſt ad praxim regula impracticabilis?

130 Dices, non datam eſſe à Caramuele hanc regulam ad praxim, ſed ad ſpeculationem: & ita ſi per impoſſibile poſſet homo dignoſcere octavas partes, diſcernere poſſet, quæ materia eſſet levis in genere delectationis, quæ autem gravis.

131 Contrà eſt primò. Quia ſi ita ſit, nihil nobis nocet, qui ſolùm practicè negemus parvitatem materiæ in genere delectationis venereæ. Contrà eſt ſecundò. Nam ſi eam regulam ſolùm dat pro ſpeculatione, quare illam ad praxim accommodat, & practicas reſolutiones ex eo dictamine decernit? Ita enim *diſp.* 67. *in Regul. nu.* 1034. his verbis: [Qui liberè delectatur ſenſualiter, ita ut habeat voluptatem, quæ ſit octava pars voluptatis completæ, peccabit mortaliter; venialiter, qui minorem.] Quam praxim proſequitur in reſolutione trium caſuum ſubſequentium.

132 Refuto ſecundò. Nam adhuc vim retinent omnia argumenta facta contra parvitatem materiæ in praxi delectationis venereæ. Quia quamvis homo vellet determinatè minorem octava parte delectationis completæ, eamque menſuram ex aliquibus indiciis poſſet dignoſcere, adhuc in praxi non poſſet illam diſcernere à gravi, ob citiſſimum incrementum, quo creſcit delectatio, quando ei non reſiſtitur. Quantò magis, quando ea quæritur, aut libenter acceptatur? Quod convincunt tria argumenta facta ſuperius *c.* 8. & 9. Vide efficaces alias refutationes *diſp.* 31. *c.* 8.

CAPUT XI.

Reiicitur alius modus determinandi materiam parvam in re venerea. Et P. Thom. Sanchez vindicatur à magna calumnia Joannis Sancii.

133 JOannes Sancius, qui *diſp.* 21. admittit parvitatem materiæ in delectatione venerea, duos ibi propoſuit modos dignoſcendi parvitatem delectationis; ambos quidem valde periculoſos. Et primum quidem per ſummam injuriam attribuit P. Tho. Sanch. Ita enim loquitur Joannes *num.* 21. [Sed id difficilius ad praxim, quandonam cognoſcatur, delectationem veneream eſſe modicam, vel notabilem? Modicam videtur appellare Sanch. *lib.* 9 *de Matrim. diſp.* 46. *num.* 9. illam, quæ ſecum non trahit periculum pollutionis, aut conſenſus in copulam carnalem. E contrario notabilis erit, quæ comitem habuerit periculum pollutionis, vel copulæ; non quod periculum illud eſſentialiter conſtituat notabilitatem delectationis, ut ita dicam; ſed tanquam ab effectu, & ſigno cognoſcatur, tunc notabilem eſſe delectationem, quando periculum imminet pollutionis, vel copulæ. E contra verò non ſtante hujuſmodi periculo, tanquam ab effectu colligitur, delectationem modicam fuiſſe, nec vires habentem ad inducendum tale periculum. Sed non eſt expectanda hujuſmodi experientia ad reiiciendum, & reprimendum hos motus; quia id eſſet extinguere ignem, conflagrata jam domo. Hæc tamen ratio, etſi frequenter vera ſit, & admittenda in pluribus caſibus, non tamen in omnibus. Nam in ſenibus, ægris, & convaleſcentibus, aut in defeſſis ex pluribus coitibus, periculum pollutionis, vel copulæ deficit, non tamen notabilis delectatio venerea.]

134 Quem dicendi modum repetit *num.* 24. [Præſente illo periculo colligetur à poſteriori & tanquam ab effectu, delectationem notabilem fuiſſe, & circa objectum grave: è contra verò modicam, non interveniente periculo; & conſequenter ſolùm venialem malitiam continere ex mente Sancii, ut vidimus *num.* 21. & 22. Quam etiam rationem tradidiſſe videtur Vaſq. 1. 2. *to.* 2. *diſp.* 112. *c.* 2. *n.* 5. & Sanch. *in ſumm. lib.* 1. *c.* 2. *n.* 8. & Lorca 1. 2. *tom.* 4. *diſp.* 28. *memb.* 3. §. *Ratio verò conclusionis eſt.*]

135 Et quod attinet ad P. Thom. Sanch. æquivocationem paſſus eſt Sancius. Hæc ſunt illius verba in editione anni 1605. antequam revocaret ſententiam de parvitate materiæ in re venerea, *eo nu.* 9. [Moderanda tamen eſt hæc ſententia, niſi parvitas materiæ adſit. Illa enim à mortali culpa excuſabit. Poteſt enim dari modica delectatio venerea, quæ ſi abſint periculum pollutionis, & periculum conſenſus in actum carnalem, non erit culpa lethalis.] Hæc poſtrema verba Sancio dederunt occaſionem tam magnæ æquivocationis. Quam ut manifeſtè deprehendas, conſidera attentè has duas propoſitiones. *Modica delectatio non erit culpa lethalis, ſi abſit periculum pollutionis, &c. Delectatio erit modica, ſi abſit periculum pollutionis, &c.* Et rogo, an ſint æquivalentes, eundemque ſenſum contineant? Si dicat Sancius, non eſſe æquivalentes, planè convincitur de falſa allegatione. Nam primam dixit P. Thomas Sanchez, ut patet ex textu: ergo non ſecundum.

136 Quòd autem non ſint æquivalentes, patet primò in ſimilibus propoſitionibus. Conſidera has duas: *Vulneratio parvula eſt venialis, ſi non fiat ex odio gravi: vulneratio erit parvula, ſi non fiat ex odio gravi.* Quas non eſſe æquipollentes, evidens eſt. Prima enim eſt certa. Secunda autem falſa: quia homo poteſt vulnere lethali percuti, etiamſi non fiat ex odio gravi. Vel duas has: *Detractio levis eſt venialis, ſi non fiat ex invidia, aut odio gravi: Detractio eſt levis, ſi non fiat ex invidia, aut odio gravi.* Quarum prima eſt vera, & ſecunda improbabilis. Nam ſi ſecunda eſſet vera, peccaret venialiter, qui detraheret graviter famæ alterius abſque invidia, aut odio gravi: quod eſt certiſſimè falſum, & ſic in ſexcentis aliis.

137 Patet ſecundò ex ipſo ſenſu propoſitionum attentè inſpecto. Prima enim dicit, exiguam delectationem eſſe venialem, ſi abſit periculum, eo quòd delectatio quantumvis exigua, erit mortalis ratione pe-

Digitized by Google

ne periculi adjacentis. Secunda verò dicit, tunc delectationem eſſe exiguam, quoties abeſt periculum. Quare quantumvis creſcat abſque eo periculo, exigua erit. Hos autem eſſe ſenſus valdè diverſos, quis non videt? In primo enim componitur peccatum mortale cum exigua delectatione, nempe ratione periculi pollutionis, &c. In ſecundo autem non componitur mortale cum delectatione exigua, ratione ejus periculi; nam eo ipſo, quòd adſit tale periculum, ea delectatio non eſt exigua. Deinde in primo ſenſu componuntur periculum, & exigua delectatio. In ſecundo verò ſenſu non componuntur periculum, & exigua delectatio. Ergo ſenſus utriuſque propoſitionis longè diverſus eſt; atque adeò non ſunt æquivalentes: ergo cùm primam propoſitionem duntaxat dixerit P. Thom. Sanchez, utique non dixit ſecundam, nec ſenſum ejus.

138 Hanc non eſſe ſententiam P. Thom. Sanch. patet ex aliis locis etiam ejuſdem editionis. Præcipuè *ex eadem diſp. nu. 7.* ubi hanc primam concluſionem ſtatuit. [Tanquam veriſſima ſententia tenenda eſt, amplexos, & oſcula habita inter virum, & fœminam omninò ſolutos lege matrimonii, & ſponſalium inter ſe mitorum, propter ſolam delectationem ſenſibilem in appetitu ſenſitivo conſurgentem ex ipſis, quamvis nec de fornicatione, nec de illius delectatione cogitetur, eſſe peccata lethalia.] Ubi notabis primò, eam concluſionem procedere independenter à quovis periculo pollutionis, &c. Notabis ſecundò, id intellexiſſe P. Thomam Sanchez de oſculis cum delectatione gravi, ut poſteà explicat. Admittit ergo delectationem gravem veneream abſque periculo: ergo ſecundùm ejus mentem falſiſſimum eſt, quod tunc ſit gravis delectatio, quando adeſt periculum; & tunc eſſe levem, quando abeſt. Quod in multis aliis ejuſdem diſputationis obſervare poteris.

139 Quod addit Sancius, idem tradidiſſe P. Th. Sanch. *lib. 1. ſum. c. 2. num. 8.* ſi hunc numerum legere volueris, invenies eſſe penitus falſum. In eo enim nihil penitus affirmat, quod aliqua ratione conducere poſſit ad hanc rem: neque periculi meminit, neque delectationis levis. Sed neque P. Vaſquez *ea diſputat.* 112. aliquid dicit, quod poſſit ullo modo reſpicere hanc materiam, ut legenti cōſtabit. Lorca autem citatus nihil tale affirmat, ut legenti conſtabit.

140 Ea autem doctrina, cujuſcunque illa ſit, certiſſimè falſa eſt. Primò. Quia cùm Sancius non alio fundamento nitatur ad id aſſerendum, quàm authoritate P. Th. Sanchez, P. Vaſquez, & Petri Lorca; hæc autem tam clarè evanuerit, utpotè in mera æquivocatione fundata; fit, nullam penitus illi probabilitatem relinqui.

141 Secundò. Nam quandoque datur delectatio gravis abſque periculo pollutionis, aut conſenſus in copulam: ergo falſum eſt dicere, quòd eſt delectatio levis, quoties eſt abſque periculo pollutionis, &c. Et ſimiliter falſum eſt dicere, quòd abſentia periculi pollutionis ſit ſignum, vel argumentum ad colligendum, delectationem eſſe levem. Antecedens patet, tum ab experientia, qua multi commotione, & alteratione carnis magnam moleſtiam patiuntur, quin reperiant in ſe ejuſmodi periculum: nam quòd involuntariè illam patiantur, non facit, quòd ea levis ſit, vel gravis. Tum etiam, quia ut communis ſententia admittit, in conjugibus non ſunt mortales delectationes graves in abſentia conjugis, etiam ſine neceſſitate, dum non adſit periculum pollutionis: quod non defendunt DD. ratione parvitatis materiæ, cùm affirment, eaſdem delectationes in ſolutis eſſe culpas lethales.

142 Confirmatur. Non poteſt eſſe levis delectatio, quę requirit magnam reſiſtentiam, ut vincatur: ſed plerunque abſque periculo pollutionis, & copulæ, datur in homine delectatio externa, quæ requirit magnam reſiſtentiam ad victoriam: ergo plerunque abſque periculo pollutionis, & copulæ datur delectatio non levis. Major, & conſequentia patent. Et minorem confirmat experientia in viris Deum timentibus, qui abſque periculo pollutionis, & copulæ nimias à carne ſua patiuntur moleſtias delectationum, ad quarum victoriam magno robore indigent ad reſiſtendum.

143 Tertiò. Quia ſi delectatio externa eſſet levis, quoties non adeſt periculum pollutionis, vel copulæ; etiam tactus verendorum inter perſonas diverſi ſexus eſſent peccata levia, quando ex parte neutrius adeſt periculum pollutionis, vel copulæ: atqui judicio omnium Theologorum illi tactus graviter illiciti ſunt: ergo etiam aliæ delectationes externæ ſunt graviter illicitæ, etiam quando abeſt periculum pollutionis, & copulæ. Minor, & conſequentia patent.

144 Major oſtenditur. Nam tactus verendorum mortalis eſt propter delectationem propriam, vel alienam: ergo ſi ea delectatio, ceſſante periculo pollutionis, vel copulæ non eſſet gravis; atque adeò neque lethalis; fieret, quòd neque tactus ille eſſet gravis, vel lethalis. Patet conſequentia. Nam propter quod unumquodque tale, & illud magis tale: ſed tactus ille, ſecluſo eo periculo, eſt mortalis propter delectationem: ergo à fortiori delectatio, ſecluſo eo periculo, eſt mortalis. Vel arguendo ab oppoſito contradictorio antecedentis ad oppoſitum contradictorium conſequentis: ergo ſi delectatio, propter quam tactus ille eſt pravus, non eſt graviter prava; neque tactus ille reddetur graviter pravus.

145 Confirmatur. Quæ ſunt moraliter gravia judicio omnium Theologorum, ſunt evidenter gravia, ut conſtat *ex diſp. 12. c. . . .* ſed tactus prædicti, etiam ſecluſo periculo pollutionis, & copulæ, judicio omnium Theologorum ſunt graves, & graviter pravi: ergo ſunt evidenter pravi. Atqui ea evidens pravitas eſt propter delectationem veneream: ergo delectatio venerea, etiam ſecluſo periculo pollutionis, vel copulæ, eſt evidenter prava.

Denique eum dicendi modum eſſe prorſus improbabilem; conſtat ex damnatione quadrageſimæ propoſitionis, facta ab Alexandro VII. in ſecundo decreto relato *diſp. 9. c. 20. art. 1.* Juxta quam improbabile eſt, oſculum ob delectationem carnalem eſſe tantùm peccatum veniale; cùm tamen ſit evidens, eſſe oſcula ob delectationem carnalem, quæ non afferant periculum pollutionis, aut copulæ. Ex quo fit certum, delectationem carnalem eſſe peccatum mortale, atque adeò materiam gravem, quamvis nullum adſit periculum pollutionis, aut copulæ.

CAPUT XII.

Alter modus determinandi menſuram delectationis parvæ, ex eodem Sancio apertè refellitur.

146 Aliam rationem menſurandi parvitatem, aut magnitudinem materię in delectatione venerea tradit idem Joannes Sancius *eadem diſputatio. numer* 22. his verbis: [Ratio igitur univerſalis ad ferendum judicium de gravitate, vel levitate delectationis, ab experimento illam ſentientis erit deſumenda. Si enim delectationem ferè turbantem rationem ſentiat homo, ad aliaque cogitanda præter carnalia non permittentem, notabilis & gravis judicabitur: quæ circunſtantiæ ſi deficiant, levis & modica reputari debebit. Niſi fortè dixerit quis, nunquam evenire, delectationem veneream mentem turbare, niſi adſit pollutionis periculum. Quod ſi verum ſit, reincidit hæc cum ſententia Thomæ Sanchez.

147 Hæc tamen doctrina & certò falſa eſt, & nihil elevat vim argumentorum, quæ inſtruximus contra practicam parvitatem materiæ in delectatione venerea. Falſa. Nam experientia teſte ipſi confeſſarii, dum venerea audiunt, patiuntur involuntarii vehementem commotionem, qua nimium affliguntur: quæ quidem non turbat rationem eorum; ſed non obſtante commotione, ad alia attendunt præter carnalia: datur ergo gravis delectatio, immò & vehemens, quæ non impediat ad cogitandum alia, præter carnalia.

148 Dices. Quando delectatio vehemens eſt voluntaria, tunc turbat rationem, non autem quando involuntaria. Sed contra eſt. Quia quod ſit levis, vel gravis delectatio, non deſumitur ex eo, quòd ſit voluntaria, vel involuntaria: nam etiam inter involuntarias dabitur levis, & gravis: ſi ergo datur gravis involuntaria, quæ non impediat attentionem ad alia, non eſt dicenda levis ea, quæ non impedit attentionem ad alia.

149 Deinde hæc doctrina non minuit vim argumentorum, quæ omnia *ex c. 8. & 9.* poſſunt contra eam inſtaurari; ſicut & argumentum proximè factum contra modum dicendi proximè impugnatū: Primò. Ex enim qui intendit efficaciter delectationem parvam, vel poterit expectare abſque mortali turbationem rationis, vel ſub mortali tenebitur frænare eam delectationem, antequam perveniat ad actualem turbationem rationis. Si primum, *Id eſſet extinguere ignem, conflagrata jam domo;* eſſet enim expectare id incrementum grave delectationis. Si ſecundum, contra eſt. Nam qui intendit efficaciter unum gradum delectationis venereæ, ſemper manet expoſitus periculo majoris incrementi delectationis. Quomodo ergo ſciet, delectationem, quam intendit, non evaſuram in eo gradu, ut perturbet rationem? ergo practicè dubius manebit de incremento gravi delectationis à ſe habendæ.

150 Secundò. Nam hæc menſura parvitatis, quam vult ſtatuere Sancius, ad ſummum deſervire poterit, ut tranſacta delectatione, conjicias, an illa fuerit parva, vel magna. Si enim expertus es turbatam rationem, conjicies fuiſſe magnam, ſin minus, fuiſſe parvam. Sed quamvis tranſacta delectatione, conjicias, eam fuiſſe parvam, non propterea excuſaris à culpa lethali. Quia ad hoc non ſolùm attenditur, an delectatio fuerit parva, ſed an te expoſueris periculo proximo, vel probabili habendi delectationem magnam. Hoc autem ex dictis eſt manifeſtum; nam quando intendis illam delectationem parvam elicere, non potes eſſe tutus, quòd non in majori incremento eam habebis; immò credibilius eſt, eam in majori augmento prodituram ob vehementem propenſionem appetitus corporei.

151 Tertiò. Non eſt in poteſtate hominis intendentis delectationem, præfigere terminum magnitudinis, ultra quem non progrediatur delectatio, ut oſtendi *c. 8.* Sed non eſt modus diſcernendi, an id incrementum, cui ſe exponit, tale erit, ut turbet rationem, aut tale, ut eam non turbet; cùm non diſcernat homo menſuram, aut quantitatem determinatam delectationis à ſe habendæ: ergo eſt moraliter impoſſibile diſcernere, an delectatio futura ſit levis, an gravis: exponit ſe periculo eliciendi delectationem gravem, etiam juxta hunc modum menſurandi delectationem. Vide hoc argumentum, & ejus confirmationes *in c. 8.*

152 Quartò. Nam ex dictis initio capitis 9 delectatio realiter, & actualiter præſens mittit ſpeciē in ſenſum internū, & ex hac reſultat major delectatio appetitus corporei, & hęc denuò excitat majorem commotionem. Ergo quamvis homo intendat delectationem

duntaxat, quæ non turbet rationem, expoſitus manet majori delectationi; atque adeò delectationi, quæ illam turbet. Relege totum argumentum *in eo c. 9.*

153 Quintò. Licèt homo intendat delectationem, quæ non perturbet rationem, cæcus manet, & practicè dubius de quantitate delectationis à ſe habendæ, & an pertinget ad delectationem perturbatricem rationis: practicè autem dubius lethaliter peccat: ergo peccat lethaliter, qui vult parvam delectationem, etiam juxta hanc menſuram à Sancio aſſignatam. Relege hoc argumentum cum ſuis confirmationibus *eo c. 9.*

CAPUT XIII.

Aliud argumentum contra aſſertionem parvitatis in delectatione venerea.

154 Hoc argumentum procedit contra Caramuelem, & alios, qui delectationē veneream internam ex eo duntaxat capite illicitam reperiunt, quòd ſecum importet commotionem ſpirituum, & delectationem externam. Illud autē ſic efformo.

155 Delectatio venerea interna de actu fornicario, vel ſodomitico concepta, eſt certiſſimè culpa lethalis, ut patet *ex diſputat. 41.* Sed ſi in commotione ſpirituum genitalium, & delectatione externa detur parvitas materiæ, illa delectatio interna non erit certiſſimè lethalis: ergo in commotione ſpirituum, & delectatione externa non eſt admittenda parvitas materiæ. Conſequentia ligat.

156 Minor probatur. Secundùm Caramuelem, & plures alios, delectatio interna eſt illicita ex eo duntaxat capite, quòd ſecum portat commotionem ſpirituum genitalium, & delectationem externam, ut patet ex prędicta *diſp. 41. n. 3.* ergo delectatio interna erit graviter illicita, ſi habuerit ſecum commotionem gravem; & erit leviter illicita, ſi ſecum portaverit commotionem levem. Eſt enim intelligibile, quòd delectatio interna habeat malitiam gravem propter concomitantem levem.

157 Et confirmatur. Nam ſi commotio ſpirituum genitalium, & delectatio externa nullo modo eſſet illicita, delectatio interna non poſſet participare ullam malitiam ex concomitantia illarum, ut ex terminis patet: ergo dum ea commotio, & delectatio habuerint malitiam levem, non poterit delectatio interna habere niſi malitiam levem ex concomitantia cum ipſis. Ergo cùm concedi nequeat delectationem internam de actu ſodomitico, vel fornicario conceptam, eſſe culpam levem; dicendum eſt in eorum ſententia, dari non poſſe commotionem ſpirituum levem, aut levem delectationem externam.

CAPUT XIV.

Enervantur duo argumenta Caramuelis contra decretum R. P. Claudii.

158 Primo loco ſolvendum venit illud argumentum, quod contra decretum R. P. Claudii opponit confeſſario Jeſuitæ, ut retuli *cap. 1. nu. 1.* quod hic produco, ne tantum intervallum dividat reſponſionem ab argumento: [Vellem audire, quid dicere Jeſuita poſſet Petro, qui ſic confiteretur: *Me accuſo, quòd manum fœminæ tetigerim cum alteratione aliqua levi, & ſufficienti ad peccatum veniale.* Dicetne Pater Jeſuita, Petrum peccaviſſe mortaliter?]

159 Satisfaciam ejus deſiderio audiendi, quid dicere poſſit, & debeat Pater Jeſuita. Interrogabo namque (quia ille non expreſſit, ut debebat in confeſſione) an tetigerit manum fœminæ intendens deliberatè alterationem veneream. Si dicat, ſe tetigiſſe manum ex joco, aut ex levitate, & involuntariè reſurrexiſſe eam alterationem veneream; dicam, peccaviſſe venialiter. Et item ſi dicat, eam delectationem fuiſſe volitam ſine plena deliberatione. Si verò reſpondeat, illam delectationem veneream fuiſſe deliberatè intentam, inquiram, ex quo dictamine operatus fuerit: an dum intenderet delectationem veneream parvam, putaverit invincibiliter, eam delectationem ſic intentam eſſe venialem; an putaverit eſſe mortalem; an potiùs habuerit dubium practicum? Si putavit invincibiliter, eſſe venialem, peccavit venialiter; quia ſecutus eſt dictamen invincibile conſcientiæ. Si putavit mortalem, peccavit mortaliter. Si dubitavit practicè, peccavit lethaliter.

160 Pergit Caramuel in ſua objectione contra confeſſarium Jeſuitam: [Dicetne Pater Jeſuita, Petrum peccaviſſe mortaliter? Negabit ille: & putabit, ſe ſacrilegam confeſſionem facturum, ſi ſe accuſet de mortifero, quod non commiſit.] Patet ex dictis, me non juſſurum, ut ſe accuſet de peccato mortifero, ſi operatus fuit ex dictamine invincibiliter cenſente, eam delectationem à ſe eliciendam eſſe venialem. Sed tamen jubebo, pro correctione debita, & propoſito debitè operandi in poſterùm, ut deponat dictamen certò falſum, & ſubſtituat dictamen certum negans practicè parvitatem in delectatione venerea.

161 Proſequitur Caramuel: [Anne dicet, opinionem Petri non eſſe probabilem? Loquetur contra dictamen Pater, ſi hoc dicat: & reponet Petrus, Patris ſententiam non eſſe probabilem, confeſſarium ſequi pœnitentis ſententias, & juxta pœnitentium dictamen judicare. Ergo confeſſarius Jeſuita audiens Petrum, tacebit, & abſolvet omninò. Vel dicito, quid faciet?] Dico iterùm, ſententiam Petri non eſſe practicè probabilem; nec loquor contra dictamen, ſed ex dictamine certo, & quod apud Caramuelem in multis textibus certū eſt ratione periculi. Si repoſuerit Petrus, confeſſarium ſequi debere ſententias pœnitentium, dicam verum eſſe, ſi ſententiæ ſunt practicè probabiles; ſecus ſi certò falſæ in praxi.

162 Si addiderit Petrus, confeſſarium juxta dictamen pœnitentis judicare, majori diſtinctione opus eſt. Nam ad judicandum, quid peccaverit pœnitens, omninò attendendum eſt dictamen, ex quo pœnitens operatus fuit. At judicandum autem de obligatione operandi in poſterùm, ſi dictamen pœnitentis eſt practicè probabile, id illi permittam. Si quoad praxim non eſt probabile, jubebo ut deponat, ut de hoc dictamine Petri jam dixi.

163 Quod ſi Petrus renuerit deponere, explorabo, an doctus, an ignarus ſit. Si ignarus, urgebo, eum teneri adhibere fidem mihi docto, & qui in hac materia accuratam adhibui diligentiam ad hanc veritatem cognoſcendam. Si doctus ſit, faciliùs ei ſuadebo, eam ſententiam de parvitate materiæ non eſſe practicè probabilem, oſtendens, qualiter parvam delectationem intendens exponitur periculo prolabendi in majorem. Explicabo exemplo illius, qui furatur in tenebris nummum æreum, qui præ caligine non potuit diſcernere, an æreus, an argenteus, an aureus eſſet. Oſtendamque ei, caſum eſſe omnimodis parem: nam cùm Petrus eliciturus eſt delectationem veneream parvam, non poteſt diſcernere, an remiſſa, an intenſa elicienda eſt. Quòd ſi Petrus omninò reſiſtat, Pater Jeſuita omninò non abſolvet, donec reſipiſcat, & debitum propoſitum eliciat.

164 Et licèt in aliquibus caſibus poſſit confeſſarius permittere pœnitenti dictamen erroneum invincibile, de quo vide P. Tho. Sanch. *lib. 2. de matr. diſp. 38.* tamen in rebus venereis raró, aut nunquam id licebit: quia abyſſus abyſſum invocat.

165 Secundum, quod obiicit contra decretum R. P. Claudii *numer. 1711.* ad ea decreti verba, *Propter moralem impoſſibilitatem diſtinguendi practicè in re tam lubrica materiam levem à gravi*, ſic habet Caramuel: [Ejus ergo mentem poſſemus ad hæc verba reducere: (Fateor in rebus venereis dari interdum materiam parvam, ſæpiùs magnam: at quia eſt difficile illam ab hac diſtinguere, ne erroris ſe exponant periculo noſtræ ſocietatis Profeſſores; ut negent dari materiam levem, imperamus.) Cæterùm ſi hæc ratio negandi ſit efficax; neget etiam pius, & doctus vir omnem conſenſum ſemiplenum, & pleraque peccata venialia; neget omnem hæreſim materialem, omnem ignorantiam invincibilem; quia ſæpiſſimè in ejuſmodi materiis, & aliis ſexcentis ſimilibus impoſſibile eſt practicè diſtinguere peccatum veniale à mortali.]

166 Reſpondeo, peſſimam eſſe interpretationem eorum verborum decreti, & alieniſſimam ab eorum claro, & dilucido ſenſu. Nota ea verba interpretationis, *Ne erroris ſe exponant periculo noſtræ Societatis Profeſſores.* Rem lepidam. Periculum, quod toties agnovit, & faſſus eſt Caramuel in operante, & intendente delectationem parvam, modò ab operante reiicit in ipſos Societatis Profeſſores, quaſi in hoc ſenſu id periculum aſſeratur à R. P. Claudio. Senſus ergo decreti clarus, & manifeſtus eſt: [Ideo parvitatem materiæ in delectatione deliberatè quæſita non eſſe docendam à Profeſſoribus noſtræ Societatis, quia qui deliberatè intendit delectationem veneream parvam, non poteſt diſcernere practicè, an à ſe elicienda futura ſit parva, vel magna.]

167 Hinc patet, nihil officere legitimo ſenſui decreti eas ſequelas, quas proponit. Non eſt negandus conſenſus ſemiplenus; quia licèt in illo ſit periculum amplectendi delectationem gravem, non eſt mortalis, eo quòd id periculum ſubitur abſque plena deliberatione. Quoad pleraque peccata venialia, hæreſim materialem, ignorantiam invincibilem, ſi loquatur de impoſſibilitate diſtinguendi peccatum veniale à mortali, poſtquam jam tranſiit operatio, non eſt ad rem; inde enim non oritur periculum ponendi mortale pro veniali. Si autem loquatur de impoſſibilitate diſtinguendi practicè veniale à mortali, cùm quis proditurus eſt in operationem, in quacunque materia militat eadem ratio. Et ita peccat mortaliter, qui neſciens diſcernere, an operatio à ſe elicienda ſit mortalis, vel venialis, nihilominus eam exequitur. Ita qui in furto nequit diſcernere omninò, quæ ſit materia parva, vel magna, dum parvam furatur, peccat mortaliter; quia vel judicium fert, vel practicè dubitat de gravitate materiæ.

CAPUT XV.

Diſſolvuntur duo alia argumenta pro parvitate materiæ in re venerea.

168 Tertium argumentum pro parvitate materię in re venerea proponit *n. 1716.* quod ſub ficta larva Roſimundi ei placuit proponere. [Nam ſi in cæteris præceptis datur materia parva, etiam dabitur in caſtitatis præcepto. Et quidem ratio à pari eſſe ſolet fortiſſima; non enim ſemper ſolet dari manifeſta diſparitas; & diſpari-

diſparitatem probabilem Roſimundus non curat: non enim ſuam ſententiam vult baberi evidentem, ſed probabilem: & aſſerit, paritatem fore probabiliter veram, quandiù non demonſtretur, & evidenter probetur eſſe falſam.]

169 Reſpondeo, non requiri hic diſparitatem evidentem; & tamen à me reddendam eſſe. Non requiri, patet *ex diſp*.3. ubi oſtendi, quando ratione ſaltem moraliter evidenti oſtendi meam concluſionem, eaque conſequenter manſit omninò certa; ad auferendam probabilitatem partis oppoſitæ non requiri, quod detur ſolutio evidens argumentis ejus; ſed ſufficere ſolutionem probabilem. Cùm autem moraliter evidentia ſint argumenta, quæ proculi ad negandum practicè parvitatem materiæ in delectatione venerea deliberatè quæſita, utique non teneor ad demonſtrandam ſolutionem argumentorum, aut diſparitatem, quam exhibeo.

170 Diſparitas autem in præſenti materia luce meridiana clarior eſt. Nam in cæteris præceptis facilè eſt diſcernere materiam parvam à magna, in delectatione autem venerea deliberatè quęſita, aut acceptata, impoſſibile moraliter. Quæ ratio diſparitatis adeò manifeſta eſt, ut in cęteris præceptis aliquando denegetur parvitas materiæ practica, ob eandem rationem; quando ſcilicet contingit, ut homo ob tenuitatem ſui intellectus diſcernere nequeat inter materiam parvam, & magnam, ut ſupra diximus de eo, qui diſcernere neſcit inter materiam parvam, & magnam in genere furti.

171 Duo continet hęc diſparitas Primum, impoſſibile moraliter eſſe, diſcernere in delectatione venerea deliberatè intenta quantitatem magnam à parva. Secundum. Si id ſit verum, diſparitatem inter hoc, & reliqua præcepta eſſe conſpicuam. Et quidem hoc ſecundo nihil evidentius: ſi enim ſtatuatur, eſſe impoſſibile in hoc pręcepto diſcernere materiam parvam delectationis deliberatè acceptatæ à materia magna; cùm in cæteris ſit facilè magnam à parva diſtinguere, diſcrimen patet latiſſimum inter utrunque. Quod verò in hac materia impoſſibile ſit moraliter id diſcernere, tribus argumentis moraliter evidentibus oſtendi *c*.8. *&* 9. *& ſeqq.*

172 Reſpondeo ſecundò concedendo conſequentiam, quòd etiam in præcepto caſtitatis detur materiæ parvitas, dummodo hęc non admittatur in delectatione venerea deliberatè acceptat, & inter non conjugatos. Itaque parvitatem materiæ admittimus in eo, qui ex joco tetigit manum fœminæ, & non propter delectationem veneream, & ſine periculo prævíſo ulterioris lapſus; & involuntariè paſſus eſt delectationem veneream. In quo caſu parvitas materiæ eſt tactus manus fœmineæ: & dicitur eſſe in re venerea, quia ille tactus aſſociatur delectatione venerea, quamvis involuntaria. In conjugatis etiam non refugimus concedere, multa eſſe venialia ex parvitate materiæ in actionibus, quę aliqua ratione referuntur ad actum conjugalem. Nam in iis, quæ ad adulterium, pollutionem, aliaſque ejuſmodi ſpecies pertinent, & quæcunque non referuntur actum conjugalem, etiam in conjugatis parvitatem materiæ negamus.

173 Reſpondeo tertiò negando, quod in cæteris præceptis detur materiæ parvitas: ſunt enim plurima, in quibus ea non invenitur. Non enim reperies parvitatem materiæ in hæreſi, idololatria, profeſſione Judaiſmi, odio Dei, perjurio, ſuperſtitione, jejunio naturali ad Euchariſtiæ ſumptionem requiſito, deſperatione, blaſphemia, & multis aliis.

174 Quartum argumentum proponit *eodem numero* 1716. *& in Regul diſputat*. 69. *numer*. 1052. *D*. his verbis: [Non poteſt eſſe intrinſecè materia gravis moraliter, quæ entitativè eſt parva: atqui poteſt dari commotio venerea, quæ entitativè ſit parva: ergo poteſt dari ſenſualitas, quæ ſit materia parva. Major eſt vera; leges enim non poſſunt obligare graviter, ſi materia ſit levis, ut probavi *num*.41. Minorem efficaciter probo. Datur commotio venerea gravis, datur & inſenſibilis: ergo poterit dari talis, quæ ſit inſenſibili major, & gravi minor. Patet conſequentia. Nam datis duobus extremis, etiam media debent deſignari. Quòd dentur commotiones venereæ inſenſibiles, conſtat clariſſimè. Primò, quia contingit, quempiam aliquando ſine advertentia habere aliquam humectatem: hæc autem inſenſibiliter ſtillat, quæ ſine commotione venerea ſtillare non poteſt: ergo datur venerea commotio, quæ ſit verè inſenſibilis. Secundò, Galenus in Medicinali arte, cui ſubſcribunt Joannes Argenterius *comm*. 1. *pag*. *mihi* 110. Nicolaus Bieſius *ibid*. *à pagin*. 14. *ad* 29. diſtinguit inter corpus ſanum, & neutrum. Neutrum in tertio modo idem eſt, quod ægrotum medicè. Morbum medicum dicunt humorum deordinationem tam levem, quæ ab ægro percipi non poſſit. Tali morbo laborant univerſi aliquibus diebus, antequam infirmentur graviter. Senſibilem morbum illum appellant, qui eſt quantitatis ſenſibus proportionatæ: habent enim ſenſitivæ potentiæ ſuos terminos magnitudinis, & parvitatis.∵. Ex qua doctrina arguo ſic. Magis ſenſibilis eſt dolor, quàm luxuries: atqui dantur dolores medici, hoc eſt, inſenſibiles: ergo in re venerea dabuntur etiam commotiones medicæ, quæ ſenſu percipi non poſſint. Majorem probat luxuriæ ipſa moroſitas, quæ tarda eſt, & quodammodo doloris antipes. Is namque eſt vivax, acutus, & celer: tactum luxuries moroſè afficit, quem dolor acutè, & celeriter pungit: unde via videmus, dormientes à luxuriè excitari; dolentes è contra vix quieſcere, & dormire. Hucuſque argumentum Caramuelis, quod præterquam quod nihil nobis officit, multiplici ea pede claudicat.

175 Et quidem in prima ejus propoſitione ęquivocationem parit, & quæſtionem de nomine id adverbium *intrinſecè*. Poſſumus enim concedere, & poſſumus negare majorem, diverſimodè explicato eo termino *intrinſecè*. Quo termino ablato, ceſſat æquivocatio, & quęſtio de nomine. Aſſerimus enim, materiam entitativè parvam, practicè fieri magnam, quando indiſcernibilis eſt parva à magna. Ut contingit in eo, qui neſcit diſcernere materiam furti parvam à magna; & in eo, qui ob tenebras, vel cæcitatem neſcit diſcernere inter nummum æreum, vel aureum, quem ſine diſcretione furatur.

176 An autem in his, & ſimilibus caſibus poſſit dici, materiam entitativè parvam, quatenus cadit ſub praxim, fieri intrinſecè magnam; quæſtio eſt de nomine. Et quia talis eſt, affirmanter, vel neganter poteſt reſponderi ſub diverſis ſenſibus. Nam ſi *intrinſecè* ſumatur pro eo, quod ſe tenet præcisè ex parte entitatis materiæ, idem erit intrinſecè, & entitativè: & ſicut ſupponitur materia parva entitativè, ita quoque concedendum, quòd non poſſit fieri magna intrinſecè.

177 Poteſt etiam *intrinſecè* ſumi, ita ut cadat etiam ſuprà illam reduplicationem, *quatenus cadit ſub praxim*. Nam quod eſt extrinſecum Petro, ſub aliqua reduplicatione poteſt eſſe illi intrinſecum. Petro enim extrinſecum eſt eſſe cognitum; tamen Petro reduplicativè prout viſo, intrinſecum eſt eſſe cognitum. Materia autem parva, *quatenus cadit ſub praxim*, eſt objectum voluntatis, & intellectus; & hoc modo poteſt fieri magna, qua indiſcernibilis ab intellectu: & ita materia parva, *quatenus cadit ſub praxim*, & quatenus indiſcernibilis eſt à magna, poteſt intrinſecè fieri magna. Ita qui per errorem putat unum nummum æreum eſſe materiam magnam furti, dum illum furatur, habet pro objecto materiam magnam, & intrinſecè magnam, quà ſubeſt ei dictamini. Item materia parva entitativè, poteſt fieri moraliter magna intrinſecè, conſiderata materia reduplicativè, prout ſubeſt tali præcepto, ut in exemplis mox ſubiiciendis.

178 Quia tamen hæ ſubtilitates, nec officiunt, nec proficiunt ad ſubſtantiam noſtræ ſententiæ, reſpondeo primò negando majorem. Cujus ſexcenta ſunt exempla. Minimum fruſtulum panis, vel gutta liquoris, ſunt materia entitativè parva; & tamen moraliter ſunt materia magna in ordine ad jejunium naturale, quod pręrequiritur ad communionem Euchariſtiæ. Et *intrinſecè* etiam magna, quia comeſtio fruſtuli, quamvis entitativè eſt parva; at reduplicativè, quatenus ſubeſt præcepto, vel quatenus ordinatur ad reverentiam Euchariſtiæ, eſt magna; & ſub ea reduplicatione eſt intrinſecè magna. Et pomum unicum eſt materia entitativè parva; & fuit materia moraliter magna tranſgreſſioni primorum Progenitorum humani generis, etiam *intrinſecè* ſub ſimili reduplicatione, quatenus ſuberat præcepto Dei; vel quatenus comeſtio ejus pomi inhibita fuit ad recognoſcendum ſupremum Dei dominium.

179 Et verba conſecrationis panis ſunt materia entitativè parva; & tamen ſunt materia moraliter magna, quatenus ſunt conſtitutivum eſſentiale ſacrificii; & ita intrinſecè magna.

180 Reſpondeo ſecundò, omiſſa majori, & minori; & deſidero conſequentiam formalem, quæ his terminis proponi debuit: [Ergo poteſt dari commotio venerea, quæ nequeat eſſe intrinſecè materia gravis mortaliter.] Quam conſequentiam ſic poſitam omitto. Nos enim non contendimus, omnem delectationem veneream eſſe moraliter magnam ab intrinſeco; ſed omnem delectationem veneream practicè eſſe moraliter magnam, ſive id proveniat ab extrinſeco, ſive proveniat ab intrinſeco. Sicut cùm dum dicimus fruſtulum panis non eſſe parvitatem materiæ in jejunio naturali requiſito ad ſumptionem Euchariſtiæ, non contendimus, quòd illud fruſtulum ſit materia magna ab intrinſeco; ſatis enim eſt, quòd ſit materia magna ab intrinſeco; ſatis enim eſt, quod ſit materia magna ab extrinſeco, hoc eſt, à fine, ad quem ordinatur, ſcilicet à reverentia Euchariſtiæ.

181 Hinc patet, conſequentiam elicitam à Caramuele peccare in Dialecticam. Ecce: [Ergo poteſt dari ſenſualitas, quæ ſit materia parva.] Cùm in hac concluſione deficiat illa major extremitas, [Non potens eſſe intrinſecè materia moraliter gravis.] Et ſi dicas, non fuiſſe elicitam conſequentiam formalem, & immediatam, ſed conſequentiam mediatam: reſpondeo, hanc mediatam non inferri; eſt enim verum (id omitto) quod commotio venerea entitativè parva non poſſit eſſe ab intrinſeco materia moraliter magna; quæ erat conſequentia formaliter, & immediatè elicienda: eſt tamen falſum abſolutè, quòd poſſit dari commotio venerea, quę ſit materia parva; quæ eſt conſequentia ab eo elicita, & quæ dicitur mediata. Nam ut verificetur, quòd illa ſit materia moraliter magna, ſufficit, quòd ſit magna ab extrinſeco, hoc eſt, ab indiſcernibilitate jam explicata.

182 Et cùm omiſerimus minorem, omnes probationes minoris etiam omittimus. Non omittam tamen notationes aliquas circà inefficaciam earum. Primò. Quòd detur commotio venerea inſenſibilis, non ſufficienter probat. Nam quòd aliquando fiat diſtillatio parva ſine advertentia, non probat, quòd tactus non ſenſerit, ſed quòd intellectus non adverterit, quia vehemens attentio ad alia objecta abſtulit attentionem ad ſenſum potentiæ tactivę. Id quod accidit in cæteris ſenſibus: aliquando enim homo audit verba, aut ſonitum; & præ nimia attentione ad aliud objectum, non attendit intelle-

Digitized by Google

tellectus ad ea verba, vel ſonitum. Et aliunde non eſt credibile, quòd commotio talis ſit, ut efficiat diſtillationem, & tamen ſit minima; nã quę pertingit ad efficiendam diſtillationẽ, non habet minimam vim.

183 Secundò. Quod magis ſenſibilis ſit dolor, quàm luxuries (prę terquam quod res oppoſitę ordinis rarò ſunt comparabiles, niſi in eo ipſo, in quo opponuntur) non probat. Nam quod dicit, luxuriem eſſe tardam, & dolorem vivacem, & acutum, ad libitum eſt: eſt enim luxuries, quæ certiſſimè ardet, & eſt dolor lentus, & tepidus. Quod autem dicit, luxuriem vix excitare dormientem, & dolentem vix quieſcere, & dormire, non videtur ad rem: nam cùm voluptas proportionata ſit ſomno, & quieti; dolor autem incompatibilis cum quiete, non arguitur major ſenſibilitas ex eo, quòd iſte ſomnum impediat, non illa.

184 Tertiò. Dari dolorem inſenſibilem, non aſſentior. Neque illud affirmant Medici à Caramuele citati. Dicunt enim, dari morbum inſenſibilem; non tamen dicunt, dari dolorem inſenſibilem. Dolor enim, ut condiſtinguitur ab actu ſenſationis, eſt illa humorum intemperies, quæ ſenſum torquet: unde quæ ſenſum non torquet, & quam ſenſus non percipit, non eſt dolor.

185 Quartò. A morbo inſenſibili ad commotionem ſpirituum genitalium inſenſibilem non videtur eſſe paritas, neque conſequentia. Quia putredo ſanguinis, quæ præcedit, antequam febrem efficiat, non eſt objectum ſenſationis externę, commotio autem eſt objectum potentię tactivæ, quatenus potentis producere cum delectatione circà illam.

186 Quintò. Quamvis admittatur commotio venerea inſenſibilis, & commotio venerea gravia; non inde arguitur futuram commotionem, quæ ſit media inter utranque, & quæ nec ſit gravis, nec inſenſibilis. Etenim negari non poteſt, quod Deus poteſt præcipere, vel prohibere materiam de ſe levem in ordine ad finem gravem, quæ relata ad talem finem erit gravis. Da ergo, Deum prohibuiſſe quamlibet delectationem minimam propter finem gravem. In quo caſu commotio inſenſibilis non eſſet culpabilis, cùm circà illam nullum actum ſenſationis exerceret homo: & commotio parva, etſi cognita, & determinata, ut parva entitativè, eſſet moraliter gravis. Ergo ex eo quòd detur inſenſibilis, & gravis, non infertur, quòd dari debeat delectatio, quæ nec ſit inſenſibilis, nec moraliter gravis.

187 Neque urget, quod ſubjungit: [Si commotio venerea inſenſibilis continuè creſcat, & fiat magna, priùs erit parva, quàm magna.] Concedo enim, quòd prius erit parva entitativè, quàm magna; & nego, quòd prius erit parva moraliter, quàm magna. Et quidem in caſu noſtræ concluſionis non eſt prius parva moraliter, quàm magna: quia ſtatim atque aliquis deliberatè intendit delectationem parvam, non poteſt diſcernere, an eliciturus ſit parvam, an magnam; unde exponit ſe periculo eliciendi magnam: & hinc ſtatim atque incipit eſſe entitativè parva, moraliter evadit magna.

CAPUT XVI.

Evertuntur alia argumenta ejuſdem de eodem.

188 IN litteris ad Dianam, quas ei quęſtioni inſeruit Caramuel in loco citato Theologiæ fundamentalis, varias aſſertiones affert Dianæ, & aliorum, in quibus probare conatur parvitatem materiæ in re venerea; quibus ex parte ſatisfeci, dum oſtendi, neque Dianam, neque eos Authores ſtare pro parvitate materiæ in re venerea. Quare ex illis, quæ argumenta, in hoc capite proponentur, & ſolventur; omiſſis illis, quæ pertinent ad conjugatos, quos noſtra concluſio non tangit in iis, quæ referuntur ad actum conjugalem, ut jam dixi. Ubi mihi etiam obiiciam argumenta, quibus probare conatur contra Dianam, dari delectationes leves, quæ non afferant periculum ulterioris caſus.

189 Quintum argumentum deſumi *ex num.* 1731. quod ſic proponit. [Illum qui confricat verenda brutorum, communiter peccare venialiter, docuit Sanch. *de matrim. tom.* 3. *lib.* 9. *diſput.* 46. *num.* 29. quia inde non excitatur vehemens delectatio: ergo delectatio, quę non eſt vehemens, teſte Sanchez, eſt materia parva.] Simile eſt, quod proponit *num.* 1733. ex P. Granado 1. 2. *controv.* 6. *tract.* 4. *diſp.* 3 *nu.* 3. [Non damnatur de mortali, inſpicere verenda beſtiarum, etiam turpiter commota. Quod verò attinet ad coitum, licèt ſine neceſſitate ſit mortale ſtudioſè aſpicere concubitum licitum, vel illicitum hominum, eo quod nimiùm ſenſualitatem commoveat, & ſit periculo nimis obnoxium: de coitu verò beſtiarum videtur id de ſe non eſſe mortale, quia non multum provocat ad luxuriam. Ex quo hæc etiam conſequentia poteſt colligi: ergo datur provocatio ad luxuriam, quæ non ſit multa, vel magna: ergo datur provocatio parva. Sed ad provocationem parvam non ſequitur delectatio magna, ſed parva: ergo dari poteſt delectatio parva venerea.

190 Reſpondeo ex dictis *cap.* 6. *num.* 70. aliud eſſe, quòd cauſa delectationis venereæ leviter influat in delectationem; & aliud quòd delectatio deliberatè acceptata ſit levis. Primum enim admittunt Authores citati, admitto & ego; ſed non ſecundum. Neque enim ſecundum infertur ex primo. Poteſt enim quis confricare verenda brutorum, vel aſpicere coitum illorum, quin velit deliberatè delectationem illam veneream, in quantum talis confricatio, & talis aſpectus leviter influunt. Eſt autem culpa venialis illa confricatio, & ille aſpectus, non quia interveniat parva delectatio deliberatè quæſita; hæc enim, ut diximus, eſſet culpa lethalis: ſed quia veniale eſt ſine cauſa gravi ponere cauſam leviter influentem in delectationem veneream.

191 Et ita in primo caſu argumenti, conceſſo antecedenti, nego conſequentiam; quia ibi non intervenit delectatio deliberatè intenta, quæ ſit materia parva; ſed parvus influxus, ſive parva vis influxiva cauſę in delectationem veneream. Similiter in ſecundo caſu concedo antecedens ex P. Granado. Concedo item primam, & ſecundam conſequentiam, quòd poſſit dari parva provocatio ex parte cauſæ, id eſt, vis influendi in delectationem parvam. Et antecedens ſubjunctum diſtinguo: Ad provocationem parvam ſequitur delectatio parva, [quæ parva ſit, quatenus deliberatè quæſita,] nego; [quæ aliàs ſit parva,] omitto. Nihil enim officit, quod concedatur delectatio parva indeliberatè ſecuta ad illam cauſam leviter influentem in delectationem.

192 Quòd ſi inſtes: Ponere cauſam leviter influentem in delectationem veneream, ſive ponere provocationem parvam, eſt parvitas materiæ in genere luxuriæ: ergo jam concedimus parvitatem materiæ in genere luxuriæ.

193 Dixi ſæpius, dummodo non admittatur parvitas materiæ in delectatione venerea deliberatè intenta, vel acceptata; in cęteris adjunctis, me non gravari illam admittere. Et hæc eſt reſponſio univerſalis pro multis, quæ obiicit Caramuel: quæ propterea hic non propono.

194 Sextum argumentum *ex numer.* 1754. ubi ex Diana hunc caſum proponit. [Quædam mulier inter confabulationem cum viro ſibi in matrimonium conjungendo, dicebat illi verba non quidem turpia, ſed affectuoſa, & amatoria; unde poſteà in pollutionem, aut diſtillationem incurrebat, ſine ulla tamen delectatione, vel periculo alicujus conſenſus, immò cum maxima diſplicentia; erat enim timoratæ conſcientiæ.] Ex *num.* 1755. ſubdit: [Non eſſe huic fœminæ negandam abſolutionem, ais; & tamen illam ſcienter in pollutionem labi, ponis. An non delectationis vehementia poterit eam rapere, ut in eandem pollutionem conſentiat? Ergo, vel datur periculum, vel non datur? Si datur periculum proximum conſentiendi, neganda erit illi abſolutio; & in rigore jubendum, ut abſtineat à confabulationibus periculoſis, etiam cum damno perdendi vitam; non enim licèt exponere ſe proximo periculo peccandi. Si non datur periculum (quod caſus ſupponit) ego formabo argumentum à fortiori: & inferam, nullum dari periculum ſufficiens ad peccatum mortale in eo, qui digitum fœminæ laſcivæ ſtringit ſine pollutionis periculo; nam vehementius illicit ipſa pollutio, quàm quæcunque levis delectatio; & tamen in ipſa pollutione ſcienter permiſſa tu tale periculum cognoſcis.]

195 Reſpondeo, caſum benè reſolvi, dum adſit in fœmina nuptura cauſa urgens ad non deſerendam eam occaſionem confabulationis. Et ut proponitur argumentum, nullam vim habet contra nos, qui non dicimus, eſſe periculum infallibile labendi in majus, in levi attactu manus fœmineæ; ſed in intentione, aut conſenſu efficaci deliberatis in delectationem veneream, quantumvis parvam. Sed quia idem argumentum poteſt efformari, etiam contra ejuſmodi intentionem efficacem deliberatam delectationis parvæ.

196 Reſpondeo, diverſum omninò judicium de periculo efformandum eſſe circà eum, qui vult deliberatè delectationem parvam, nolens pertingere ad magnam; atque circà eum, qui quamvis patiatur pollutionem, nullam omninò delectationem intendit, nec per conſenſum admittit, ſive parvam, ſive magnam. Nam qui vult habere parvam delectationem, non eſt in poteſtate ejus, quòd evadat in ea menſura, quam intendit; quia eſt illi moraliter impoſſibile diſcernere inter parvam, & magnam, ut conſtat ex dictis. At qui nullam omninò delectationem vult, quin immò omninò delectationi reſiſtit, & conſenſui; in ſua poteſtate habet non conſentire, & non incurrere periculum conſentiendi.

197 Itaque cùm in caſu objectionis interrogas, vel datur periculum, vel non datur? Reſpondeo, non dari. Ad probationem nego paritatem. Et diſparitatem jam oſtendi. Antecedens ſubjunctum diſtinguo: vehementius illicit ipſa pollutio, [cui fortiter, & reſolutoriè reſiſtitur,] quàm quæcunque levis delectatio, [quæ voluntariè intenditur,] nego; vehementius illicit ipſa pollutio, [voluntariè admiſſa, vel tepidè rejecta,] quàm quæcunque levis delectatio, concedo. Quare ſi comparemus pollutionem ſecundùm ſe, & delectationem levem ſecundùm ſe, incomparabiliter fortiùs allicit pollutio, quàm delectatio levis. At ſi ſupponamus hominem ſic internis actibus diſpoſitum, ut vitet omne periculum conſenſus, comparando pollutionem ita fortiter rejectam cum delectatione levi procurata, majus eſt periculum in hac, quàm in illa.

198 Dices. Pollutio involuntaria ſaltem afferret periculum alicujus parvæ delectationis deliberatè intentæ: ergo pollutio involuntaria ſemper affert non minus periculum, quàm ipſa delectatio parva deliberatè intenta.

199 Reſpondeo, aliquando pollutionem involuntariam afferre id periculum, fore tamen involuntarium in caſu poſito, ſicut eſt involuntaria pollutio. Quòd ſi homo in pollutione involuntaria ha-

Digitized by Google

ria habeat voluntatem deliberatam fruendi parva aliqua voluptate pollutionis, periculum eſt voluntarium. Non enim aliter poteſt vitare periculum, niſi renitendo fortiter delectatinni pollutionis. Quia, ut diximus, non eſt in poteſtate ejus tantam delectatinnis menſuram admittere, & non ampliorem.

200 Idem omninò reſpondebis in aliis ſimilibus caſibus, quos proponit *num.* 1756. *&* 1757. in eo, qui ex neceſſitate fricat verenda, vel ad ſedandum pruriem morbificum, vel ad expellendum ſemen corruptum, cum periculo pollutionis, & ſine periculo conſenſus in illam. Idem in chirurgo, qui curatinnis cauſa contrectat verenda infirmi cum pericnlo pollutionis, & ſine periculo conſenſus. Idem in curſore equitante, & ob id pollutionem patiente, & non conſentiente.

201 Septimum argumentum deſumitur *ex num.* 1760. Inter ſponſos de futuro non eſſe illicita mortaliter oſcula, & delectationem ex illis præcisè conſurgentem, eſt probabilis ſententia multorum. Vel ergo in illis eſt periculum progrediendi ulterius ad delectationem lethalem, vel non eſt periculū? Si eſt periculum, malè affirmant, non eſſe illicita mortaliter. Si non eſt periculum in oſculis deliberatè adhibitis: ergo neque eſt periculum in delectatione deliberatè intenta.

202 Reſpondeo primò, me omittere, eam ſententiam eſſe probabilem, niſi fortè damnatin quadrageſimæ propoſitionis facta ab Alexandro VII. ei ſententiæ præjudicat. Et ſub hac hypotheſi nego in iis oſculis eſſe periculum ulterioris lapſus, quandn non ſunt illicita mortaliter; nam quandn eſt periculum pollutionis, vel copulæ, vel tactus impudici, ſunt culpæ lethales. De quo vide P. Thomam Sanch. *lib. 9. de matrimon. diſputat.* 46. *à numer.* 45. Deinde negn conſequentiam, & reddn diſparitatem. Quia in ſponſis de futuro, juxta eos Anthores, non eſt lethale intendere delectationem magnam, quæ ſit abſque periculo pollutionis, &c. Et ita quando quærunt aliquam delectationem gravem cum periculn admittendi majorem, & ſine periculn incidendi in pollutionem, copulam, tactnm impudicum, &c. non peccant lethaliter, cùm nec in ipſa delectatione majori ſit illis peccatum lethale. At qui deliberatè intendit delectationem parvam, quia nequit diſcernere inter parvam, & magnam, eſt cum manifeſto periculo incidendi in magnam.

203 Inilaoi. Ideòqui deliberatè quærit delectationem parvam, incurrit periculum incidendi in magnam, quia non poteſt diſcernere inter parvam, & magnam. ſed ſponſus de futuro, qui vocat oſculis quærendo deliberatè in illis eam delectationem gravem, quæ conſurgit præcisè ex ipſis oſculis, non poteſt diſcernere inter commotinnem gravem, quæ eſt ultima diſpoſitio ad pollutionem, & inter aliam commotionem gravem, ſed illa minorem: ergo dum hanc minorem intendit, incurrit periculum incidendi in illam majorem: ergo ſemper peccabit lethaliter.

204 Reſpondeo, maximè diſcernibilem eſſe illam commotionem ſpirituum genitalium, quę proximè provocat ad pollutionem; neq; homines deliberatè nperantes, pati in eo deceptionem, cùm ſit res proximè diſcernibilis. Quare neganda eſt minor. Quòd ſi non diſcernat, peccabit mortaliter: quod plerunque contingit.

205 Reſpondeo ſecundò, & præcipuè, juxta meam ſententiam, quam teneo, etiam independenter à damnatinne Alexandri VII. qua damnavit quadrageſimam propoſitionem (de qun vide *diſp.* 9. *c.* 20. *art.* 1.) ſponſis de futuro licita eſſe amplexus, & oſcula pudica; non autem amplexus, & nſcula libidinoſa: licita eſſe amplexus, & oſcula, dummodo reſiſtant delectationi venereæ, & commotioni ex illis conſurgenti. Nam cùm illis liceant ſolùm augendæ benevolentiæ cauſa, non licet illis conſenſum præbere delectationi venereæ, quæ ad copulam ordinatur, nondum illis licitam. Dum ergo non conceditur licita (immò affirmatur, inter illos eſſe graviter illicita) delectatin ulla quæſita, vel acceptata, nihil eſt, quod nfficiat noſtræ ſententiæ. Et ita nego, eam ſententiam eſſe ab intrinſeco probabilem, & poſt damnationem Alexandri VII. puto, non eſſe, etiam ab extrinſecn. Et ſanè percipere non poſſum, qunmodn ab Authoribus ejus ſententiæ componantur hæc duo: & quod ſponſi de futuro habeant jus ad ea oſcula, & ad commotionem ex illis conſurgentem; & quod aliunde ſit culpa venialis ea exercere. Non enim eſt poſſibile jus illicitum, & jure naturæ prohibitum, quamvis ſub culpa veniali. Nemo enim habet jus ad violandam legem naturæ. Nec ſatis eſt, ſi dicas, etiam inter conjugatos ea nſcula eſſe venialia, ſi exerceantur propter finem delectationis. Nam ſponſi non poſſunt habere finem honeſtum, ad quem ordinetur ea delectatio venerea, qualem habent conjugati.

TRACTATUS VI.

DE SACRAMENTO POENITENTIÆ.

DISPUTATIO XLVI.

An peccata dubia ſint neceſſariò in confeſſione ſacramentali exponenda.

CAPUT PRIMUM.

Proponitur ſententia negativa Caramuelis, Et examinatur authoritas, quæ illi ſuffragatur.

1 ANte quæſtionis reſolutionem multa ſupponit Caramuel, quæ manifeſtè falſa ſunt, ut demonſtravi *tract. 1. de Probabilitate*, præcipuè *diſput. 6.* Primò enim malè definit dubium. Secundò ſupponit, in eodem intellectu concurrere poſſe ſcientiam, opinionem, & dubium de eodem objecto. Tertiò, non poſſe verſari dubitationem inter rationes utrinque probabiles. Quartò, dubium negativum eſſe virtualiter poſitivum. Quintò, impoſſibilem eſſe caſum, in quo quis dubitet de commiſſione peccati. Quæ omnia eſſe falſa, conſtat apertè ex prædicta *diſp. 6.* omninò videnda ad clariorem notitiã hujus quæſtionis, & in ejuſdem diſputationis *c. 7* videbis quid ſit dubium poſitivum, & negativum. Breviter autem dico, dubium negativum eſſe id, in quo nulla ratio affulget pro altera parte contradictionis. Poſitivum verò id, in quo pro utraque, vel altera parte aliqua ratio affulget.

2 Sed prænotandum eſt, dubium probabile non eſſe idem, quod dubium poſitivum, neque idem, quod dubium verſans inter rationes probabiles. Etenim dubium probabile eſt dubium prudens, ſive dignum viro prudente. Sicut dubium improbabile eſt dubium, quando adeſt fundamentum ad non dubitandum: ut cùm quis habet ſufficiens fundamentum, ut ſit certus, vel ferè certus de aliquo objecto; & nihilominus dubitat: quod dici poteſt dubium irrationabile; quia cùm habeat homo fundamentũ urgens ad aſſenſum, adhuc dubitat; qualis fuit D. Thomę Apoſtoli dubitatio de Reſurrectione Chriſti; & qualis etiam dubitatio hominis ſcrupuloſi. Et de re quidem negari non poteſt, aliquando prudenter dubitari de aliqua re, aut ſaltem nõ imprudenter; aliquando verò dubitari imprudenter. Quando enim eſt ratio urgens ad deponendum dubium, imprudenter dubitatur; & id meritò dicitur dubium improbabile. Quando autem non eſt ratio, quæ urgeat ad illud deponendum, prudenter dubitatur, & vocatur dubium probabile.

3 Id notavit in primis S. Antoninus 3 *p. tit. 14. c. 19.* §. 8. Cùm enim exponeret obligationem confitendi peccata mortalia dubia, ſubdidit: [Intelligitur de dubio probabili, quod habet rationem non magis ad unam partem, quàm ad aliam: hoc eſt propriè dubitare. Secus eſt de dubio ſcrupuli.] Eadem eſt mens tum aliorum, tum P. Stephani Bauni *tractat. 5. de Pœnit. quæſt. 3.* in verbis citatis à Caramuele *in eo loco Theolog. fundam. num. 1922.* [Non quilibet adultus, ſed duntaxat, qui reus eſt, ſibique verè peccati alicujus actualis conſcius, quod ſcit eſſe mortale, vel *de quo probabiliter dubitat*, an ſit tale, obligatur hoc præcepto.] Dicit autem, *de quo probabiliter dubitat*, ad diſtinctionem ſcrupuloſi, qui dubitat, ſed non probabiliter; dubitat enim, quando habet rationem urgentem ad deponendum dubium. Et hinc colliges, perperam Caramuelem ea verba P. Stephani interpretari de aſſenſu probabili; cùm dubitare probabiliter non ſit aſſentiri probabiliter: aſſenſus enim, & dubitatio non ſunt confundenda. Dubia autem improbabilia non eſſe confitenda ſupponunt DD. cùm agunt de conſcientia ſcrupuloſa.

4 Deinde dupliciter poteſt contingere, quod peccatum ſit dubium. Primò ita ut dubitet, an commiſerit talem actionem, quam certò ſcit eſſe mortalem, v. g. an habuerit delectationem moroſam de copula cogitata. Secundò ita ut certus ſit, ſe commiſiſſe talem actionem; dubitat tamen an fuerit mortalis, an venialis, vel licita omninò. Quod genus dubii ſi procedat ex ignorantia juris, certum eſt, quod pœnitens debet interrogari, an hic & nunc peccaverit, necne? Et quæſtio non eſt de dubio ob ignorantiam juris, ſed ob ignorantiam, ſive dubitationem facti: v. g. ſcit Petrus ſe aliquem aſſenſum præbuiſſe delectationi moroſæ, dubitat tamen, an plenè deliberatum, an potiùs cum ſemiplena deliberatione.

5 Tertium alium modum adjungit Caramuel, ſicut alii Authores, videlicet cùm quis certò ſcit, ſe peccaſſe mortaliter, dubitat tamen, in qua ſpecie. Ut cùm certò ſcit, ſe habuiſſe copulam carnalem dubitat tamen an in ſpecie adulterii, an ſacrilegii, an ſimplicis fornicationis. Vel etiam cùm quis recordatur, ſe commiſiſſe peccatum mortale in genere, ſed cujus ſpeciei non omninò recordatur. Sed hunc tertium modum pro quæſtione præſenti negligo: eſt enim apud omnes certiſſimum, teneri te confiteri quidquid eſt certum. Quod autem dubium eſt, debes confiteri, ſi peccata dubia ſunt confitenda; ſi autem non ſunt confitenda, non teneris.

6 Hic tractari ſolet ea quæſtio, an peccata probabilia teneamur confiteri, id eſt, ea peccata, quæ probabiliter credimus commiſſa, vel probabiliter credimus non commiſſa. Sed quia pręcipua lis eſt de iis peccatis, quorum nullam probabilitatem habemus, ideò de his agemus prius, poſteà in fine diſputationis de peccatis probabilibus tractaturi.

7 Igitur peccata omninò dubia primo, vel ſecundo modo, non eſſe neceſſariò confitenda, multis contendit Caramuel *in Theolog. fund. à n. 1883 uſque ad n. 1937. fund 66 & in Theolog. moral. lib. 3 diſp. 4. n.* 1478. ad quam aſſertionem comprobandam multa fundamenta adducit, digna, quæ ad criſim Theologicam trahantur.

8 Et primum quidem illud eſt ab authoritate petitum. Citat autem Caramuel viginti & duos Authores pro hac aſſertione. PP. Baldellum, Salas, Coninkum, Laymannum, Stephanum Baum, Joannem Præpoſitum, Leſſium, Jacobum Granado, Amicum, Joannem Martinon, Theſes Lovanienſes, Theſes Viennenſes, utraſque propugnatas à noſtræ Societatis Doctoribus; quibus adde judicium Patrum Reviſorum Societatis JESU, à Præpoſito Generali deputatorum ad recognoſcendo libros, qui typis ſunt mandandi. Item Decium Cyrillum, Marchinum, Authores caſuum Bononienſium, Joſephum à Januario, Martinum à S. Joſeph, & Marchantium, Sylvium, & Meranum.

9 Et in primis P. Granado, quamvis pro hac ſententia communiter citetur, expreſsè tamen habet oppoſitam ſententiam, niſi in dubio, pro quo deponendo ſunt probabiles rationes. Audi ipſum 3. *par. controverſ. 6. tract. 10 diſputat. 7. num. 13.* [Dicit etiam Henriqu. *lib. 8. cap. 45. §. . litt. P* cum Paludano, Antonino, & Tabiena, in vero dubio, *an habeas peccatum lethale*, poſſe accedere ad Euchariſtiam ſine confeſſione, *deponendo dubium*.] Nota ea verba *deponendo dubium*. Sed quodnam dubium debet deponere, niſi quod immediatè antè propoſuit? ſcilicet *dubium, an habeas peccatum mortale*. Illud autem dubium ſpeculativum deponi non poteſt, niſi per rationes probabiles ſimul occurrentes. Et nota etiam Patrem Granado non id affirmanter dixiſſe, ſed ſolùm retuliſſe ſententiam Patris Henriquez, nec reprobaſſe.

10 Hanc eſſe mentem Patris Granado, accipe ex ejus calamo. Nam *controverſ. 7. tract. 9. diſput. 7.* latè probat, peccata dubia eſſe confitenda: & *num. 3.* referens iterùm eam ſententiam P. Henriquii ait: [Immò Henriq. *lib. 2. de pœnitent. cap. 3. §. 7. & cap. 4. §. 5.* id ipſum docet: immò in loco *lib. 8.* ſuprà relato, diſertè docet, peccata dubia confitenda eſſe. Quare quod *ibid.* innuere videtur, dum favet parti contrariæ, reiiciendum eſt, vel intelligendum de dubio minùs proprio, quod nimirum probabili ratione deponi poſſit.] Ideò *ibid.* ſic aſſerit. [Certa tamen omninò ſententia eſt, peccata mortalia dubia eſſe declaranda ſub dubio in confeſſione, declaratis ſimul ſub eodem dubio circunſtantiis, & numero, ſicut de peccatis certis poſteà dicemus.

11 P. Ægidius de Coninck licèt ex parte faveat huic ſententiæ, quando dubitat quis, an fecerit aliquam actionem, quam ſcit eſſe peccatum mortale; refragatur tamen, quando quis certus eſt, feciſſe ſe aliquam actionem, de qua dubitat negativè, an ſit mortalis. Nam ea verba Ægidii relata à Caramuele *num.* 1920. [Requiritur, ut ſaltem probabiliter poſſim judicare me peccaviſſe;] intelligit, vera eſſe in circunſtantiis primi caſus, non ſecundi. P. Joannes Præpoſitus loquitur in eodem ſenſu, ac P. Ægidius. Sed tamen adhuc affirmat in praxi non recedendum à communi opinione. Quod idem intellige de P. Leſſio, quem P. Præpoſitus dicit à ſe conſultum, & ipſi viſam eſſe ſpeculativè probabilem in primo caſu.

12 P. Baldellus *lib. 4. diſputat. 8. num.* 98. & apud ipſum P. Salas, ne unum quidem verbum habent, quo ei ſententiæ ſuffragentur. Solùm enim ponunt regulas generales, quòd [in dubiis nemo debet præſumi obligatus,] & quòd [Reo eſt favendum, quando partium jura ſunt obſcura,] *ex cap. cùm ſunt, de reg. jur. in* 6. & aſſerunt, eas regulas in foro etiam interno conſcientiæ valere. Sed hoc totum non eſt ad rem. Inde enim nihil inferri pro omittenda confeſſione peccati dubii, conſtat. Nam his non obſtantibus, potuit Chriſtus Dominus inſtituere, quòd in Sacramento pœnitentiæ

Digitized by Google

teneantur Fideles confiteri peccata mortalia dubia. Et ita inſtituiſſe, videtur eſſe communis ſententia Doctorum. Quòd autem ex regulis juris humani non ſint interpretandæ leges poſitivæ divinæ, conſtat ex dicendis *cap. 3. art. 5.* ad primum argumentum.

13 P. Layman *lib. 1. tractat. 2. cap. 4. § 4. numer. 37.* etſi inclinet in eam ſententiam, nihil tamen determinat, ſed aliorum judicio remittit. P. Stephanus Banni *tractat. 5. de pœnitent. quæſt. 3.* dum ait, quòd nemo tenetur ad confitendum peccatum, niſi [quod ſcit eſſe mortale, vel de quo *probabiliter dubitas*;] manifeſtè agere videtur de dubio prudenti, & ſolùm excludere dubium imprudens & irrationabile. De quo vide ſuprà *num. 5.* Decius Cyrillus non eſt ad rem, ut manifeſtè patebit legenti ejus verba apud Caramuelem *num. 1928.* Sylvius, & Meranus *num. 1929.* loquuntur expreſsè in caſu, in quo quis probabiliter credit, ſe non peccaſſe.

14 Quod attinet ad theſes Lovanienſes, & Viennenſes, quas refert Caramuel *num. 1930.* non magnam apud nos Hiſpanos habent authoritatem, apud quos propugnatores illarum incogniti ſunt. Si enim juxta ſententiam Caramuelis, Authores, qui ex aliis tranſcribunt, non addunt probabilitatem, quomodo ſciemus nos, eos propugnatores tanta præſtare doctrina, ut in ea excellant eos, qui ſcripſerunt compilando ex aliis? Fortè ubi cogniti ſunt, magnam doctrinæ authoritatem habebunt; tamen apud noſtrates, dum incogniti, nullam. Vide *diſp. 11. cap. 2.*

15 Quare Authores, qui verè referri poſſunt pro hac ſententia ex iis, quos refert Caramuel, hi ſunt. Joſephus à Januario *part. 2. ſelectar. reſol. 69. num. 6.* licèt innixus argumentis ſophiſticis, ut oſtendam *cap. 2. artic. 4. & 5.* P. Ferrantinus *de ſcandalo quæſt. 77.* & apud hunc Reviſores Romani Societat. JESU, à Præpoſito Generali deputati ad examen librorum, qui edendi ſunt in lucem; qui propterea non tenuem videntur habere authoritatem, eo quòd Societas ad hoc munus non eligat niſi Theologos doctrina præſtantes. Ii enim aſſerunt, eam ſententiam poſſe permitti in ſcholis Societatis. In qua cenſura refertur etiam pro ea ſententia P. Joannes Martinon *tract. 5. diſp. 50. ſect. 8. num. 21.* & Marchantius *in tub. Sacram. tract. 4. tit. 6.* Item apud eundem Ferrantinum Martinus à S. Joſeph *tom. 1. lib. 1. de pœnitent. tract. 6. num. 1.* Citari etiam poteſt P. Amicus *diſp. 13. de pœnitent. num. 55.* quatenus ait, utranque ſententiam eſſe probabilem; poſteriorem tamen (quod confitenda ſint peccata dubia) probabiliorem eſſe propter authoritatem Doctorum. Item eam docet Franciſcus Verde *in Apolog. contra anti-Caramuel. quæſt. 12. à nu. 589.* & apud ipſum Geſualdus *part. 1. tract. 16. cap. 4. de pœnitent. cap. 1.*

16 Auſonius Noctinot in ſumma Dianæ refert Marchinum *cap. 17. num. 1.* & Authores caſuum Bononienſ. pro eadem ſententia, quod non ſint confitenda neceſſariò peccata dubia. Eos quidem Authores videre non potui, neque eorum verba ab aliquo relata. Et fortè pro eadem ſententia ſunt.

17 Et ut mireris, quàm varia ſunt hominum ingenia, cùm alii Authores formidant aſſerere, id eſſe probabile; Caramuel non eſt contentus, ſi dicatur probabile eſſe, quod peccata dubia non ſint neceſſariò confitenda. Contendit enim, id eſſe certiſſimum, & à nullo viro docto negari poſſe. Nam *num. 1996.* ait: [Huc uſque, ut puto, certiſſimè oſtendi, peccata dubia non debere neceſſariò ſubjici clavibus Eccleſiæ.] Et *num. 1991.* cum propoſuiſſet theſim propugnatam, inter alias, in Collegio Romano Societatis JESU, anno 1655. in cujus fine dicitur: [Comprehendit (præceptum confeſſionis) ſub ſe peccata lethalia, etiam dubia,] ſubjungit Caramuel: [Non ſine admiratione legi lineam ultimam; putabam enim demonſtrari, peccata dubia non pertinere ad confeſſionem.] Deinde refert aliam theſim in eodem Collegio in alia concertatione propugnatam, cujus tenor hic erat: [Præceptum de hac confeſſione comprehendit ſub ſe omnia peccata lethalia, etiam dubia.] Subditque immediatè Caramuel: [Legi & relegi; & quia videbatur impoſſibile, propoſitionem hanc, ſi meo lexico ſtemus, à doctiſſimis viris defendi, ſuſpicari incepi, latere aliquam æquivocationem.] Vides, quàm certam velit eſſe Caramuel hanc ſuam ſententiam. Sed quibus evidentiæ inſtrumentis? Jam videbis.

CAPUT II.

Criſis argumentorum, quibus vult Caramuel, ſuam ſententiam eſſe demonſtratam.

ARTICULUS I.

Criſis primi argumenti.

18 PRimum ejus argumentum eſt, quòd proponit *num. 1895.* in hæc verba. [Confeſſionis tribunal eſt analogum tribunali forenſi, & litigioſo, utrunque enim conſtituitur Actore, Reo, Teſtibus, & Judice. In confeſſionis tribunali Judex, qui confeſſarius; Reus pœnitens, in quantum peccavit; Actor, ipſemet pœnitens, in quantum Deum amans, & peccata fragiliter commiſſa deteſtans. Teſtimonia ſunt rationes graves, & infallibiles, quibus actio fundatur. Atqui in tribunali Mechlinienſi hæ accuſationes, *Appello de latrocinio Sortem, quia dubito, utrùm furatus fuerit: Ambroſium, quia tametſi nullus teſtis id aſſerat, fortè furatus eſt: Anſelmum, quia eſt bonum indicium leve*; & hujuſmodi aliæ admitti non debent: ergo nec in Tribunali confeſſionis.]

19 Precor lectorem meum, ut accuratè conſideret, in quantis delinquat hic ſyllogiſmus. Delinquit primò in forma arguendi. Nam in ſimili forma ibimus in abſurda mille. Hic enim ſervat eandem formam: [Homo pictus analogus eſt homini vero: atqui homo verus loquitur, ſentit, & diſcurrit: ergo homo pictus loquitur, ſentit, & diſcurrit.] Item iſte: [Scriptura eſt analoga vocibus articulatis: ſed ſcriptura non ſonat, nec fit motu labiorum: ergo neque voces articulatæ ſonant, nec fiunt motu labiorum.] Quæ forma ut rectè concluderet, debebat procedere major cum univerſalitate: [Iſtud eſt analogum illi in omnibus, & per omnia.] Dum autem dicit utrunque tribunal eſſe analogum in aliquibus, nempe in eo quòd detur in utroque Actor, Reus, Teſtes, & Judex; malè infert, quod in reliquis unum alteri aſſimilandum ſit.

20 Delinquit ſecundò, quòd idem argumentum ex analogia utriuſque tribunalis deſumptum, militat eodem modo contra aſſertiones alias evidentes admiſſas, & admittendas ab ipſo Caramuele. Nam ſub eadem forma probo, non poſſe abſolvi ſub conditione moribundum, qui ſigna dedit contritionis (vel qui non dedit, ut affirmat Caramuel.) Etenim utrunque tribunal eſt analogum, utpotè conſtitutum Actore, Reo, &c. ſed in tribunali Mechlinienſi nemo abſolvitur ſub ea conditione, *ſi benè probavit*: neque in foro ſacramentali abſolvitur ſub ea conditione, *ſi benè*, &c. Similiter poteris probare, nullum peccatorem abſolvi in foro pœnitentiæ; quia in tribunali forenſi nullus reus convictus abſolvitur, ſed condemnatur: & ſexcenta alia his ſimilia.

21 Delinquit tertiò. Nam quæſtio præſens eſt, an Chriſtus D. inſtituerit, quòd peccata dubia exponantur in foro Sacramentali? Et quòd potuerit ita inſtituere, indubitabile eſt: & quòd ita de facto inſtituerit, eſt ſententia communis Theologorum. Quomodo ergo probatur, Chriſtum D. non inſtituiſſe, ut exponerentur peccata dubia, ex eo quòd in Mechlinienſi foro nemo accuſari poſſit de peccatis dubiis? Nunquid Chriſtus ad inſtitutionem Sacramenti ſui obſervare debuit leges tribunalis forenſis?

22 Quòd ſi iterùm recurras ad hoc, quòd Chriſtus illud inſtituit analogum tribunali forenſi; iterùm ego recurro ad argumentum factum: nam dum dicis illud inſtituiſſe analogum tribunali forenſi in aliquibus, & non in omnibus; peccas contra Dialecticam, ſi contendis, ex eo quòd ſit analogum in aliquibus, debere eſſe analogum in hoc; cum à particulari ad ſingulare illegitima ſit conſequentia: alioqui hæc eſſet bona, [Aliquis homo eſt indoctus: ergo Petrus eſt indoctus.]

23 Delinquit quartò, quia conſtituit parvitatem in eo, in quo ſunt duæ diſparitates meridiana luce clariores. Prima eſt, quia licèt demus, peccata dubia non eſſe neceſſariò confitenda, atque adeò non pertinere neceſſariò ad tribunal pœnitentiæ ſacramentalis; tamen certiſſimum eſt, ſi quis peccata dubia tantummodò confiteatur, poſſe validè abſolvi, ut concedit ipſe Caramuel *num. 1996.* concluſione tertia. Et in eo, qui in articulo mortis ſolùm haberet peccatum dubium, & non ſibi ſatisfaceret de contritione charitate formata, id admittit *num. 1921.* Ex quo fit, tribunal forenſe, & pœnitentiæ forum in eo manifeſtè differre, quòd in uno poſſit fieri accuſatio de peccatis dubiis, in altero autem non poſſit. Et audire vellem à Caramuele ſolutionem exhibendam ei, qui ſimili argumento probaret, neque in articulo mortis poſſe aliquem ſe accuſare de peccato dubio, eo quòd in nulla circumſtantia poteſt in Tribunali Mechlinienſi accuſari quis de latrocinio dubio.

24 Altera quoque diſparitatis ratio manifeſta eſt. Nam forenſe tribunal non ordinatur ad purificandam animam ab omni labe ſceleris, ſicut ordinatur tribunal confeſſionis: & ideò homo, qui hanc puritatem amat, & amicitiam actualem Dei deſiderat, non ſolùm procurat media, ut deleantur peccata certa, ſed etiam dubia: nam qui hanc puritatem animi, & amicitiam Dei deſiderat, cùm dubius eſt de peccato lethali commiſſo, agnoſcit contingentiam ejus amicitiæ deperditæ, & vult ab ea contingentia liberari, & ſecurum reddere, quantum poteſt, ſuum deſiderium per media proportionata, quale eſt Sacramentum pœnitentiæ cum abſolutione ſaltem ſub conditione data. Quam animi puritatem cùm non tribuat tribunal Mechlinienſe, quid mirum, quòd in eo non fiat accuſatio peccati dubii, nec procuretur ſententia conditionata?

25 Eiſdem vitiis laborat confirmatio argumenti, quam proponit *num. 1900.* in hæc verba. [In nullo forenſi tribunali poteſt quis condemnare pœna aliqua determinata reum, antequam ſit convictus; ſententia enim, quæ virum condemnat, quem tueri, & abſolvere poſſet, iniqua eſt: ergo nec in confeſſionis tribunali. Ergo confitenti crimen dubium, imponi nequit pœnitentia certa, nec dari ſine conditione abſolutio. Igitur cum ais, *Si furatus ſum, me accuſo*; confeſſarius, *Si verò furatus es, ego tibi talem impono pœnitentiam, abſolvo, &c.* Sed quidquid alii clament, hoc non eſt ferre ſententiam, hoc non eſt reum mulctare, hoc non eſt eum abſolvere.]

26 Eiſdem, inquam, vitiis laborat. Primò. Nam ex eo, quòd utrunque tribunal ſit ſimile in aliquibus, vult eſſe debere ſimile in hoc. Quam conſequentiam probare deberet: immò non debuit, quia non potuit. Secundò, quia militat contra abſolutionem moribundo datam ſub conditione; cui ſub conditione, *ſi reſtitueretur ſanitati*, po-

tuit

tuit adhiberi pœnitentia ſatisfactoria pro complemento ejus confeſſionis, & abſolutionis conditionatæ: immò & contra abſolutionem conditionalem datam accuſanti ſe ſpontaneè de peccato dubio, ſive intra articulum mortis, ſive extra; quod admittit Caramuel ſuprà citat. *num.* 23. Tertiò, quia quidquid ſit de tribunali forenſi, Chriſtus potuit aliter diſponere; & de facto inſtituiſſe affirmant DD. ex communi praxi Eccleſiæ. Unde ex praxi tribunalis forenſis malè arguitur, non poſſe aliter eſſe praxim fori ſacramentalis.

27 Quartò. Propter diſparitates evidentes. Nam quod poſſit quis accuſare ſe voluntariè (etiam ſi abſque neceſſitate præcepti) in foro pœnitentiæ de peccato dubio, & accipere validè abſolutionem conditionatam, admittit Caramuel, immò & licitè; conſequenterque debet admittere, quòd poſſit illi imponi pœna ſatisfactoria certa pro eo peccato dubio pro complemento Sacramenti conditionati: quæ in eſſe ſatisfactionis Sacramentalis eſſet conditionata, modo inferiùs explicando; quod non licet in tribunali forenſi. Item cum ordinetur ad puritatem animi forum ſacramentale, quam acquirere poteſt homo à peccato dubio, ſi fortè reatum incurrerat, rectè congruit huic confeſſioni peccati dubii cum impoſitione pœnæ ſatisfactoriæ certæ: ſecus de tribunali forenſi, quod puritatem animi non confert.

28 Deinde argun. Quando homo ſpontaneè confitetur peccatum dubium (dato quòd non teneatur) nec poteſt aliud confiteri; poteſt abſolvi conditionatè, & accipere pœnitentiam certam pro ſatisfactione; & ſi verè deliquit, eſt vera abſolutio, & verum Sacramentum, ut admittit Caramuel: ergo etiamſi ex præcepto teneatur, eſt vera abſolutio, & verum Sacramentum. Conſequentia patet; quia quidquid bonum, & licitum eſt, factum ſpontaneè; ſi illud fiat ex præcepto, æquè bonum, & æquè licitum eſt; niſi fortè magis bonum, & magis licitum, ex merito obediendi.

29 Sed & tertiam diſparitatem aſſignare potes ex ipſis terminis argumenti. Etenim ſententia Sacerdotis imponentis pœnitentiam ſatisfactoriam, & abſolventis, non eſt ſententia condemnatoria, ſed quædam magna indulgentia, & favor. Nam dum Sacerdos tibi imponit pœnitentiam certam pro peccato dubio, pro ea pœnitentia certa cum abſolutione conditionata acquiris ſecuritatem probabilem remiſſionis culpæ, & partialis ſaltem pœnæ, quam anteà non habebas; quam quidem non multo pretio emis. Ea enim ſecuritas (ſi ita dicere licet) magno pretio digna eſt; & cùm tibi aſſignat Sacerdos eam pœnitentiam, non imponit tantum pretium, quanti valet ea ſecuritas; non ergo ea impoſitio pœnitentiæ iniqua eſt. Cùm autem tribunal forenſe non det eam remiſſionem, & juſtificationem conditionalem pro ſecuritate conſcientiæ; inde eſt, quod ſit iniqua ſententia pœnam imponens pro peccato dubio. Et cùm ejus ſententia ſit condemnatoria, ſententia autem fori ſacramentalis ſit indultoria, inde eſt, quod iſta ſit juſta, & illa iniqua.

30 In eo autem caſu ſolius peccati dubii in confeſſione expoſiti, & pœnitentiæ certæ aſſignatæ, ea pœnitentia eſſet pœna ſatisfactoria ſacramentalis, ſi verum peccatum commiſſum fuiſſet; ſi autem non fuiſſet commiſſum, ea pœnitentia eſſet ſatisfactio extraſacramentalis; favorabiliter tamen data pro ea ſecuritate remiſſionis.

31 Et quidem ſimile eſſet forenſe tribunal, ſi caſus ita fingeretur. Da, incolas alicujus oppidi non poſſe aſcendere ad dignitates, qui delicta commiſiſſent, dum hæc in forenſi tribunali non eſſent punita; at verò poſtquam punita eſſent, jam reatum illum amittere, nec impediri aſcendere ad dignitates. His ita ſtatutis, Petrus commiſit delictum, & ejus oblitus, poſteà dubitavit, an commiſiſſet, & aſpirans ad dignitatem, cogitat intra ſe, poſſe æmulos objicere delictum, ſi fortè patravit, & ad æmulorum notitiam pervenit. Ne ita impediretur aſcendere dignitatem, poſſet comparere coram judice, & ita ſe accuſare: [Dubito an hoc delictum publicum commiſerim; cupio, ſi commiſi, purus eſſe à reatu; poſtulo ut infligatur mihi pœna condigna, ut nunquam delictum meum appareat impunitum.] In quo caſu poſſet Judex ferre ſententiam ejus ſupplicii, quod quidem eſſet ſupplicium conditionatum, ſub ea conditione, ſi commiſiſſet delictum: quod ſi non commiſiſſet, non ſupplicium eſſet, ſed gravamen voluntariè ſuſceptum pro ſecuritate dignitatis obtinendæ.

32 Quare ſecundum conſequens confirmationis ſic diſtingues: ergo confitenti crimen dubium imponi nequit pœnitentia certa, [quæ ſit certa in genere ſatisfactionis ſacramentalis,] concedo; [quæ ſit certa in genere ſatisfactionis extraſacramentalis, & conditionalis in genere ſatisfactionis ſacramentalis,] nego. Nam pœnitentia impoſita à confeſſario in eo caſu ſolùm eſt conditionalis in genere ſatisfactionis ſacramentalis, ſicut conditionalis eſt ipſa abſolutio, licèt ſit in ſe certa, & determinata; & item in genere ſatisfactionis extraſacramentalis, per quam (ſi non commiſiſſet id peccatum) meretur diminutionem pœnæ aliorum peccatorum; ſicut meretur homo per alia opera ſatisfactoria.

33 Deinde ad ſecundam partem ejus conſequentiæ, concedo, non dari in eo eventu abſolutionem ſine conditione. Deinde ſubſecutum antecedens diſtinguo: Id non eſt reum abſolvere [abſolutione conditionali,] nego; [abſolutione abſoluta,] concedo: quod explicabitur ampliùs articulo ſequenti.

ARTICULUS II.

Criſis ſecundi argumenti.

34 SEcundum argumentum (quod vocat confirmationem primam proponit *num.* 1896. in hæc verba: [Pœnitenti legitimè debet confeſſarius abſolutionem impendere: atqui abſolvi non poteſt abſolutè, qui ad tuos pedes provolvitur, & ait: *Domine, utrùm furatus fuerim, dubito; ſi verè furatus ſim, me accuſo; aliàs non*. Vel fortè: *Scio quidem, me furatum fuiſſe, at quantitatem neſcio: ſi fuerit levis, non me accuſo; non enim levia teneor confiteri: ſi autem fuerit gravis, me accuſo*. Quòd non poſſit abſolvi abſolutè, demonſtro; quia abſolutio abſoluta requirit materiam certam, & abſolutam, quæ in hujuſmodi confeſſionibus non reperitur.]

35 Tranſit ad præoccupandas duas reſponſiones ejus argumenti, & ita ait: [Huic argumento bifariam poſſunt Authores reſpondere. Alii enim volunt, certam aliquam materiam adjungi: alii nullam certam adjungi, ſed abſolutionem dari ſub conditione. Sed utramque reſponſionem eſſe abſolutè inſufficientem, clariſſimè probabo.]

36 Priorem priùs, poſteriorem poſteriùs impugnat. Proponam priùs poſterioris impugnationem, quia de ea priùs mihi agendum eſt. Ita inquit *num.* 1899. [Solutio altera diſplicet: abſolutio enim conditionata non eſt certa abſolutio, ſed fortaſſis erit: & qui ſic abſolvit, non conficit Sacramentum conditionatum, ſed fortè conficit abſolutum, & fortè non. Explico me. Aliud eſt, dari Sacramentum certum, quòd abluat peccata dubia; aliud, & omninò diverſum, dari formam, quæ fortè ſit ſacramentalis, fortè non. Cùm dicis: *Si non es baptizatus, ego te baptizo*, &c. *Si verè peccaſti, ego te abſolvo*; non conficitur Sacramentum certum, quod deleat peccatum (originale, vel actuale) dubium, ſed proferuntur verba, quæ fortè Sacramentum conſtituent, fortè non conſtituent: ergo non eſt certum, dari obligationem confitendi peccata dubia. Probatur conſequentia. Quia in tali caſu ſacramentalis abſolutio fortè eſt poſſibilis, & fortè impoſſibilis: atqui impoſſibilia non obligant: ergo fortè obligat, & fortè non obligat: ergo non datur obligatio certa: ergo nec dubia. Probatur, quia dum dubitatur, an detur talis obligatio, ſtandum eſt pro libertate, quæ præceſſerat.]

37 Primam autem reſponſionem, quod peccato dubio alia materia certa adjungenda ſit, acriter, & prolixè impugnat ex eo, quòd juxta definitionem Tridentini *ſeſſ.* 14. *cap.* 5. peccata venialia *taceri citrà culpam*... *poſſunt*: & nemo tenetur peccata mortalia jam confeſſa iterùm confiteri. Cùm autem Authores ejus reſponſionis dicant, per accidens poſſe inſurgere obligationem confitendi venialia, ut ſcilicet adjungantur peccato dubio; contra eam reſponſionem ſic inſtat: [Ubi obiter vellem ſcire, an credas, illa verba Concilii eo ſenſu, quo ab ipſo ſunt tradita, eſſe fide tenenda? Si hoc ſcias, ſcies ſubinde eſſe hæreticum, qui pertinaciter aliquod dogma defenderit contra canonicam propoſitionem. Cum autem hæc univerſalis ſit, omnem exceptionem excludit, futura aliàs falſa, ſi vel in uno caſu fallat.]

38 Et cum deinde ſibi opponat, etiam ſacræ Scripturę teſtimonia ſæpè reſtringi, & aliquas exceptiones pati, inſtat: [Nemini privato homini conceſſum, ut univerſales propoſitiones, & revelatas à Spiritu Sancto reſtringat: illæ enim quæ hodie reſtringuntur, ſummo totius Eccleſiæ conſilio reſtringuntur, & hoc propter rationes fortiſſimas, quæ in præſenti locum non habent.]

39 Addit deinde *num.* 1898. [Præterea hanc confitendi venialia, aut mortalia jam confeſſa repetendi obligationem, quæ dicitur ſuboriri per accidens, eſſe omninò fictam, oſtendo. Habeat Petrus unum, & ſolum peccatum dubium, nullum veniale, nullum aliud mortale. Et inquiro, an iſte teneatur materiam aliquam certam adjungere? Si caſus poſſibilitatem negas, rem clariſſimam negas: quia Petrus poteſt donari privilegio impeccabilitatis, vel ſaltem præſervari, ne peccet. Et præter privilegium, illis primis horis, quibus uti ratione incipit, potuit habere mortale dubium antè certum mortale, aut veniale. Item adultus poteſt oblivioni mandaſſe omnia certa, tam gravia, quàm levia, & ſolùm dubium memoria retinere: ergo vel peccatum dubium non pertinet ad materiam pœnitentiæ, vel alia via debent deleri, quàm per additionem certæ, & determinatæ materiæ.]

40 Hoc argumentum, & impugnatio poſterioris reſponſionis, quam primo loco propoſui, ſi quam vim habet, pugnat contra Authores utriuſque reſponſionis. Nam Authores, qui dicunt, peccato dubio venialia eſſe adjungenda in confeſſione, admittunt, validam eſſe, & licitam confeſſionem ſolius peccati dubii bona fide factam cum abſolutione conditionali. Ideò pro utriſque Authoribus diſcutienda eſt vis hujus argumenti.

41 Tota ergo vis ejus argumenti à dolo ſophiſtico, & mera æquivocatione procedit. Quòd manifeſtè patet. Nullum enim evidentius ſignum eſt doli ſophiſtici, quàm pugnare ſub eadem forma contra aſſertiones certiſſimas, & evidentes. Atqui eodem modo militat id argumentum contra obligationem ſuſcipiendi Baptiſmum ſub conditione ab eo, qui prudenter dubitat, an ſit baptizatus. In quo caſu poſſe, & debere Baptiſmum dari ſub conditione, definivit Alexander III. *cap.* 2. *de Baptiſmo*, his verbis: *De quibus dubium eſt, an baptizati fuerint, baptizentur, his verbis præmiſſis: Si baptizatus es, non te baptizo;*

Digitized by Google

baptizo; ſed ſi nondum baptizatus es, ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Quòd idem tanquam praxim Eccleſiæ docet Catechiſmus Romanus cap. de Baptiſmo. Et ſtatuitur in Manuali *can. 18. de Baptiſmo.*

42 Retorqueo ergo argumentum. Forma baptiſmi conditionalis non eſt certa forma ſacramentalis (cùm non ſit certum, tunc confici Sacramentum) ſed fortaſſis erit: ergo non eſt certum, dari obligationem baptizandi ſub conditione eum, qui habet baptiſmum dubium. Probatur conſequentia. Quia in tali caſu forma ſacramentalis baptiſmi fortè eſt poſſibilis, & fortè impoſſibilis (nam ſtante vera conditione forma ſacramentalis eſt poſſibilis, immò exiſtens; & deficiente conditione, impoſſibile eſt, quòd ſit forma ſacramentalis, cum impoſſibile ſit, quod conditionatum, deficiente conditione, tranſeat in abſolutum.) Atqui impoſſibilia non obligant: ergo is baptiſmus conditionalis, ejuſque forma ſacramentalis fortè obligat, & fortè non obligat: ergo non datur obligatio certa: ergo nec dubia. Dubia enim obligatio non tenet, ſed libertatem intactam relinquit; & ſtandum eſt pro libertate, quæ præceſſerat. Qui ergo verè dubius eſt de baptiſmo ſuſcepto, poterit ſe exponere æternæ damnationis periculo; non enim erit obligatus baptiſmum ſuſcipere ſub conditione; quia nullus eſt eventus, etiam periculi æternæ ſalutis, in quo quis obligetur ad impoſſibile, nec poterit baptiſmum abſolutum recipere, ne iteretur Sacramentum.

43 Idem argumentum militat contra ſententiam, quam latè defendit Caramuel *in Theolog. fundam. à num. 1848 fundam. 66.* nempe abſolui debere ſub conditione moribundum, qui nulla pœnitentiæ ſigna dedit. Immò contra ſententiam communem, quam à fortiori ipſe amplecti tenetur, obligari Sacerdotem ad impendendam abſolutionem ſub conditione moribundo, qui ſigna dubia contritionis dedit. Ergo in hoc caſu eſt obligatio certa dandi abſolutionem conditionatam. Quomodo ergo ſatisfaciet Caram. ſuo argumento, quòd eandem vim habeat contra has duas aſſertiones? Nam illa abſolutio moribundo data ſub conditione, non eſt certa abſolutio, ſed fortaſſis erit: ergo non eſt certum, dari obligationem impendendi eam abſolutionem conditionatam. Quia in tali caſu ſacramentalis abſolutio fortè eſt poſſibilis, fortè impoſſibilis. Poſſibilis quidem, ſi moribundus eſt rectè diſpoſitus. Impoſſibilis, ſi moribundo deeſt diſpoſitio neceſſaria; cùm abſque diſpoſitione neceſſaria impoſſibilis ſit abſolutio ſacramentalis formaliter. Si ergo fortè eſt poſſibilis, & fortè impoſſibilis, fortè obligat, & fortè non obligat: ergo dubium eſt, an obliget: ergo non certò obligat.

44 Sic etiam militat id argumentum contra aſſertionem à Caramuele traditam, quòd qui in articulo mortis habet peccatum dubium, nec recordatur alterius peccati, nec ſibi ſatisfacit de contritione perfecta, nec poteſt aliud recipere Sacramentum, tenetur confiteri peccatum dubium, ut abſolutionem conditionalem accipiat. Sed nunquid, quia eſt articulus mortis, non verificabitur, quod in eo caſu fortè ſit poſſibilis, fortè impoſſibilis abſolutio ſacramentalis? Nam etiam in articulo mortis, ſi verè non extitit peccatum, impoſſibilis manet abſolutio ſacramentalis. Ergo cùm etiam in articulo mortis fortè ſi poſſibilis, & fortè impoſſibilis; etiam in articulo mortis fortè obligat, & fortè non obligat: ergo etiam in articulo mortis dubium eſt, an obliget.

45 Militat etiam hoc argumentum contra ſententiam certam, quam ipſe Caramuel amplectitur *num. 1975* nempe certum de peccato mortali commiſſo, & dubium de confeſſione, teneri ad confeſſionem illius. Eodem enim modo efformari poteſt hoc argumentum contra illam, ut reipſa affirmat theſis Viennenſis citanda *diſp. ſeq. cap. 3* quòd debuiſſet ſolvere Caramuel, utpotè inſtrumentum contra ipſum. Vide in quot, & qualia barathra deducat ſophiſtica æquivocatio.

46 Quæ ut manifeſtè reveletur, ſic in forma reſpondebis argumento. Concedendum eſt, quòd ille ſaltem, qui nullius alterius peccati recordetur, teneatur confiteri peccatum ſub dubio, & debeat abſolui ſub conditione. Concedo item, quòd ea non eſt abſolutio ſacramentalis certa, ſed quæ fortaſſis erit ſacramentalis, ſi nimirum peccatum verè commiſſum fuerit. Item, quòd Sacerdos tunc non conficit certò ſacramentum, ſed quòd fortaſſe erit ſacramentum. Deinde nego conſequentiam, quæ infert non eſſe certum dari obligationem confitendi peccata dubia. Ad probationem concedo majorem, quòd abſolutio ſacramentalis, formaliter ut talis, in eo eventu fortè eſt poſſibilis, & fortè impoſſibilis; quia cùm dubitetur, an detur peccatum; dubitatur, an detur materia, ſuprà quam de facto poſſit cadere abſolutio, quæ reipſa ſit ſacramentalis.

47 Minorem autem diſtinguo claritatis gratia, quia in ea minori latet æquivocatio. Impoſſibilia [determinatè ſumpta,] non obligant, concedo; impoſſibilia [disjunctivè ſumpta, id eſt, ea, quæ ſunt impoſſibilia, vel poſſibilia,] non obligant, nego. Datur enim obligatio ſubeundi abſolutionem conditionalem, dum neſcitur, an ut ſacramentalis, ſit poſſibilis, vel impoſſibilis. Quòd idem eſt, ac dari obligationem ad rem poſſibilem, vel impoſſibilem; ſive dari obligationem ad disjunctum.

48 Deinde nego conſequentiam, quæ infert, quòd in tali caſu ſacramentalis abſolutio fortè obligat, & fortè non obligat. Nam ſi ſumatur ea abſolutio, quà impoſſibilis eſt determinatè, ex ſuppoſitione, quòd non habeat materiam, ſuprà quam cadat, nec certò, nec fortaſſe obligat. Illa autem ſacramentalis abſolutio, disjunctivè poſſibilis, vel impoſſibilis (id eſt, vel habens, vel non habens materiam) certò obligat, quia datur certa obligatio ad disjunctum illius ut poſſibilis, vel impoſſibilis.

49 Et quidem quòd poſſit dari obligatio ad rem, quæ disjunctivè eſt poſſibilis, vel impoſſibilis, eſt indubitabile. Etenim moribundo, qui dubia ſigna contritionis dedit, tenetur Sacerdos obligatione certa dandi abſolutionem conditionalem: ſed ea abſolutio ineſſe ſacramentalis eſt poſſibilis, vel impoſſibilis; ſcilicet dum neſcitur, an detur materia, ſuprà quam poſſit cadere: ergo datur obligatio certa ad disjunctum, ſive ad rem, quæ eſt poſſibilis, vel impoſſibilis. Quòd idem argumentum efformari poteſt in baptiſmo conditionato, juxta dicta ſuprà *num. 42.*

50 Da ergo, Apoſtolos ex inſtitutione Chriſti præcepiſſe confeſſionem peccati dubii expreſſis verbis, per formulam ſimilem illi, quam protulit Alexander III. circà baptiſmum, in hunc modum. [Qui dubitant, an peccaverint lethaliter, abſolvantur, his verbis præmiſſis: *Si non peccaſti, non te abſolvo; ſed ſi peccaſti, ego te abſolvo,* &c.] Nam vel potuit Chriſtus ita præcipere, vel non potuit? Si ſecundum dicas, non ſolùm negas ſententiam aſſerentem, peccata dubia eſſe exponenda, ſed illam contendis omninò impoſſibilem. Quæ eſt provincia valdè difficilis, præcipuè cùm non ſatis probes, illam de facto eſſe falſam. Si autem dicas, id ita præcipere potuiſſe; infero: ergo præciperet Chriſtus aliquid, quod fortè non obligaret, juxta terminos ejus argumenti à Caramuele propoſiti. Tamen juxta veram, & certam Metaphyſicam obligaret (ſicut de facto obligat juxta communem ſententiam) ad abſolutionem ſacramentalem, quæ ſub disjuncto eſt poſſibilis, vel impoſſibilis reſpectu conſcientiæ noſtræ.

51 Quod attinet ad reſponſionem alteram, quam acriter impugnat Caramuel, aſſero, eam reſponſionem eſſe probabilem. Authores enim illius ideò dicunt debere adjungi materiam certam pro remiſſione peccati dubii, quia probabiliter putant eſſe irreverentiam Sacramenti proferri formam etiam conditionaliter abſque neceſſitate, expoſitam contingentiæ carendi effectu. Sicut eſſet irreverentia extra caſum dubium, vel neceſſitatis baptizare hominem conditionaliter. Et ita extra caſum neceſſitatis peccaret, qui peccato dubio non adjungit materiam certam; ne abſolutio, etſi conditionalis, exponatur contingentiæ carendi effectu. Quòd autem in fine proponit, ut poſſit homo abſolui conditionaliter, quia poteſt dari caſus, in quo non detur, niſi peccatum dubium; non negant Authores ejus reſponſionis, qui putant, in caſu neceſſitatis nullam irrogari Sacramento injuriam, ſi abſque materia certa detur ſub conditione abſolutio, ut fatentur in caſu moribundi. Immò, ut ſuprà dixi *num. 40.* fatentur, quòd poſſit dari abſolutio valida, & licita conditionalis abſque materia certa, etiam extra caſum neceſſitatis, ſi quis bona fide credat, id licere.

52 Quòd verò addit, eſſe contra Tridentinum obligare ad confitenda venialia, quia definit, venialia *taceri citrà culpam poſſe;* non convincit. Reſpondent enim pluſquam probabiliter, ſenſum verborum Concilii eſſe, quòd peccata per ſe, & ratione ſui taceri citrà culpam poſſint, non verò loqui per accidens, & ratione alterius præcepti adjuncti. Quem ſenſum veriſſimum eſſe, clarè oſtendo. Si quis enim morti proximus habeat unum peccatum mortale certum, quod confiteri non poſſit cum Sacerdote præſenti, ſcilicet ne veniat in notitiam gravis infamia alterius; vel quia eſt peccatum injuriæ maximæ in ipſum Sacerdotem, ex cujus notitia Sacerdos inducatur in graviſſimum odium pœnitentis, aut ex alia ſimili circunſtantia; & præter id recordetur ſolùm venialium, nec ſibi ſatisfaciat de contritione perfecta, nec præſto ſibi ſit aliud Sacramentum, tenetur confiteri venialia, ut ita indirectè abſolvatur ab illo mortali, & ſic non exponatur periculo æternæ damnationis. Ergo datur caſus, in quo tenetur quis confiteri venialia, non per ſe, & ratione illorum, ſed per accidens, & ratione alterius præcepti, nempe reddendi ſecuram ſuam ſalutem æternam. Ergo manifeſtum eſt, quòd Concilium loquitur de peccatis venialibus tacendis per ſe; non autem refragari obligationi per accidens confitendi illa.

53 Cùm ergo per accidens poſſit eſſe obligatio confitendi venialia, probabiliter dicitur, quòd qui habet peccatum dubium, ob reverentiam Sacramenti, & ne abſque neceſſitate, aut juſta cauſa detur abſolutio conditionalis abſque effectu, tenetur adjungere venialia certa, ut detur abſolutio abſoluta.

54 Neque urgent impugnationes Caramuelis. Fateor enim, ea verba eſſe credenda de Fide in ſenſu tradito à Concilio. Hunc autem eſſe ſenſum Concilii, urgentiſſimè probatur argumento proximè facto in moribundo, qui in eo caſu tenetur confiteri venialia, ut ſecuram reddat ſalutem æternam. Eſt enim verum, nemini licere limitare propoſitionem univerſalem Fidei, niſi ex urgentiſſimo fundamento, aut juxta expoſitionem communiter receptam. Utrunque autem datur in præſenti. De urgentiſſimo argumento conſtat, quale eſt proximè factum. De communi expoſitione conſtabit *art. 5. num. 101.*

55 Dato autem, quòd in hoc caſu peccati dubii non teneatur homo adiicere peccata venialia, cenſeo, poſſe dari abſolutionem ſub conditione licitè & validè, quando quis confitetur peccatum dubium. Non enim fit injuria Sacramento per hoc, quod forma Sacramenti proferatur conditionaliter, quando ad id eſt cauſa gravis: atqui ſemper datur cauſa gravis, ut ita poſſit dari, ſuppoſito, quòd

non

non tenſatur homo venialia, aut mortalia jam ſemel confeſſa ſubjicere clavibus. Eſt enim cauſa gravis, quòd hic & nunc reddat ſe ſecurum de remiſſione peccati dubii, & conſecutione gratiæ, ſaltem ſecuritate probabili. Aliud eſt, quando Sacerdus abſque ulla materia certa, aut dubia abſolveret aliquem: nam licèt cōditionalis nihil ponat in eſſe, & ideò non falſificentur ea verba, adhuc eſt irreverentia abſque gravi cauſa proferre verba abſolutionis, etiam conditionalis.

ARTICULUS III.

Criſis tertii argumenti.

56 TErtium argumentum, quod proponit *num.* 1900. & apud ipſum eſt confirmatio tertia, ſic habet. [Scrupuloſis ſuadeo, ne confiteantur dubia; & nemo auderet ſuadere, ne confiteantur peccata certa: ergo non eſt æqualis obligatio. Conſequentia videtur evidens. Secunda antecedentis pars ab omnibus admiſſa. Prima à quamplurimis, nempe à Layman *Theolog. moral. lib.* 1. *tract.* 1. *cap.* 4. §. 4. *num.* 37. Diana *part.* 3. *tract.* 4. *reſol.* 60. *ſub finem*, Præpoſito *quæſt.* 5. *de Confeſſ. dub.* 3. *num.* 115. Tum ſic. Omiſſio peccati certi in nullo caſu conſulenda eſt: & omiſſio dubii ſcrupuloſo pœnitenti conſulitur: ergo hæc omiſſio non militat contra inſtitutionem, & integritatem Sacramenti: ergo ſi contra hanc non militat, etiam non ſcrupuloſis conſuli poteſt; benè enim confeſſio ſacramentalis fit, ſi ita fiat, ut inſtitutio & integritas inviolata ſervetur.]

57 Hoc argumentum ita urget Caramuel. Et negat? Et ſæpiùs negat, ſe defendere eam aſſertionem, quòd certus de peccato, & dubius de confeſſione, non tenetur confiteri? Cùm pro ſcrupuloſis eadem ſit ratio de peccato dubio, & de confeſſione dubia. De quo uberiùs *diſp. ſequenti.*

58 Et ut videas, quàm fallax ſit hoc argumentum, eodem tenore probo, peccata mortalia certa non eſſe materiam neceſſariam confeſſionis (& ne reveles hoc argumentum Lutheranis, reponent enim inter ſua ſophiſmata.) Pro quo præmitto, quod mihi ſæpè contigit cum aliquibus ſcrupuloſis vehementer timidis. Dicebat quidam: *Volo accuſare me de quodam peccato mortali, quod commiſi.* Rogabam ego, certuſne es, te id commiſiſſe. Reſpondebat: *Certus.* Urgebam: *Tam certus es, ut poſſis jurare?* Satisfaciebat: *Tam certus ſum, at poſſim jurare.* Sed necdum mihi ſatisfaciens, urſi ego: *Jura ergo per Crucem Chriſti, & ſacra ejus Evangelia, te commiſiſſe id ſcelus.* Tunc revocare gradum, nec ad jurandum audere; & credere tandem, ſe dubium eſſe de ſcelere, non certum. Quare conſului, ne id ſcelus confiteretur, nec alia ſimilia certitudinis: & apud me decrevi non audire peccata ejus, quantumvis certa reputaret, niſi priùs jurejurando ſe obſtringeret pro affirmatione ejus; quia ita oportebat ad ſpiritualem ejus medelam.

59 Tum ſic argumentor. In aliquibus caſibus conſulitur ſcrupuloſis, ne confiteantur peccata, quæ ipſi exiſtimant certa; & tamen id non eſt contra integritatem confeſſionis: ergo in aliquibus caſibus non violatur integritas confeſſionis, quamvis non confiteatur pœnitens peccata, quæ exiſtimat certa. Ergo ſi ſemel ſalvatur, quod non violetur integritas confeſſionis, quamvia pœnitens ſcrupuloſus non confiteatur peccata, quæ exiſtimat certa; etiam quilibet non ſcrupuloſus poterit non confiteri peccata, quæ exiſtimat certa. Vide quanta paritas ſit à ſcrupuloſo ad non ſcrupuloſum; & conſequenter quanta efficacitas inſit prædicto argumento.

60 Itaque Authores, qui conſulunt ſcrupuloſo, ne confiteatur peccata dubia, non ideò conſulunt præcisè, quia ea dubia ſunt; ſed quia mens ſcrupulis vexata magnum habet fundamentum, ut credat, ſe non peccare, niſi certò ſciat, ſe non peccaſſe. Audi P. Thomam Sanch. *lib.* 1. *ſumm. cap.* 10. *num.* 82. *Primum* (remedium) *eſt ei ſuadere, ut nihil mortale eſſe putet, niſi tale eſſet norit certò, & abſque formidine ulla. Hoc tradunt Azor tom.* 1. *Inſtitut. moral. lib.* 2. *cap.* 10. *quæſt. ultim.* Vaſquez 1. 2. *quæſt.* 19. *artic.* 6. *diſput.* 67. *capit.* 2. *ad finem. Qui optime addit, poſſe interdum quempiam adeò ſcrupulis vexari, ut ipſi ſuadere expediat, ne aliquid eſſe mortale exiſtimet, niſi quòd tale eſſe, poſſit jurejurando affirmare.* Vides, quomodo non utcunque conſulitur ſcrupuloſo omittere peccata dubia; ſed quia quæ ipſi dubia exiſtimant, debent reputare non commiſſa, ex magno & valdè probabili fundamento, quod ipſa ſcrupulorum confuſio præſtat. Itaque non omittit ſcrupuloſus dubia, quæ dubia ſunt; ſed quia valdè probabile exiſtimatur, ea non fuiſſe commiſſa.

61 Eodem recidit, quod ipſe P. Thom. Sanch. dixit *nu.* 84. *Tertium remedium eſt, ut confeſſarius nullatenus ſcrupuloſo permittat ſcrupulos confiteri, ſed ea ſola, quæ apertè norit eſſe peccata; atque ejus dubia in meliorem partem interpretetur. Sic Azor ibidem.* Quid enim eſt, dubia in meliorem partem interpretari, niſi judicare cum fundamento probabili, ea non fuiſſe peccata, vel non fuiſſe commiſſa. Conſulitur ergo illi, ut ea dubia non confiteatur, quia habet fundamentum probabile ad putandum, ſe non peccaſſe.

62 His adde, peccata imprudenter, & irrationabiliter dubia non eſſe confitenda, ut dixi *cap.* 1. Dubia autem hominis ſcrupuloſi ſont imprudenter, & irrationabiliter dubia, quia dubitat abſque fundamento dubitandi, & cùm magnum habet fundamentum ad deponendum dubium.

63 Ad argumentum ergo reſpondebis diſtinguendo majorem: ſcrupuloſis ſuadetur, ne confiteantur peccata dubia, [præcisè quia dubia, nego;] quia dubio in viro ſcrupuloſo non reputantur dubia, vel quia eſt fundamentum probabile ad putandum, ea non eſſe dubia,] concedo. Ad ſyllogiſmum ſubſecutum, diſtinguo majorem: Omiſſio peccati in nullo caſu conſulenda eſt, [ſi datur fundamentum ad judicandum eſſe apparenter certum, & revera incertum, & falsò exiſtimatum,] nego, [ſi non detur id fundamentum,] concedo. Unde patet manifeſtè ad reliquas propoſitiones, & conſequentias ſubjunctas, *in addit. num.* 56.

¶ Ratio autem à priori, ob quam licitum eſt ſcrupuloſo, non confiteri peccata dubia, hæc eſt. Nam, ut loquitur P. Suarez *tom.* 4. *in* 3. *part. diſp.* 33. *ſect.* 1. *num.* 1. *Certum eſt, non teneri hominem ad confitendum aliquod peccatum cum morali periculo alicujus gravis nocumenti proprii. Ita docent Theolog. omnes.* Atqui ingens imminet periculum gravis nocumenti ſpiritualis, ſi ſcrupuloſus velit confiteri peccata ſibi dubia: ergo ſcrupuloſus ea peccata ſibi dubia non tenetur confiteri.

Minor multis experimentis comperta eſt. Niſi enim homo reſiſtat ſcrupulis, tot anxietatibus angitur, ut ad magnam quandoque mentis ægritudinem, quandoque etiam ad deſperationem trahatur.

Et hinc dignoſcitur evidens diſcrimen inter ſcrupuloſum, & non ſcrupuloſum; cùm ex confeſſione dubiorum ſcrupuloſo impendeat periculum ingentis nocumenti ſpiritualis; quod homini tranquillæ conſcientiæ non impendet.

ARTICULUS IV.

Criſis quarti argumenti.

64 CAramuel in eadem quæſtione Theologiæ fundamentalis *num.* 1931. proponit duo argumenta ex Joſepho de Januario; quæ quia valdè commendat Caramuel, & ſuæ quæſtioni ad majorem confirmationem ingerit, examinanda quoque veniunt in præſenti. Laudat in primis Authorem ſic: [D. Joſephus de Januario eſt vir ingenioſus & doctus, qui majoris facit unam rationem fortem, quàm illos omnes, qui numerum Authorum ſequuntur.] Et in margine addit: [Hic liber modò imprimitur, & illum tanti facio, ut moræ impatiens foliatim legam, & ejus rationibus, ubi occaſio poſtulat, meas ſententias confirmo.] Eſt ergo neceſſe hæc duo ejus argumenta ad criſim trahere, quia illis Caramuel ſuam ſententiam confirmat. Illa poſuit hic Author *part.* 2. *ſelect. reſol.* 69 *num.* 6.

65 Primum ſic inchoat Januarius. [Novo fundamento id evidenter oſtendo. Quia peccata illa dubia, vel ſunt materia neceſſaria, vel voluntaria Sacramenti pœnitentiæ? Non enim dici poteſt quòd ſint voluntaria: ergo debemus dicere, quod ſint materia neceſſaria. Sed materia neceſſaria Sacramenti pœnitentiæ trahit neceſſariò formam, ſeu exigit neceſſariò formam abſolutionis ad componendum Sacramentum pœnitentiæ. Sed peccata dubia poſſunt non eſſe; res enim, de qua dubitatur, exiſtimatur eſſe, & reverà non eſt; & exiſtimatur non eſſe, & reverà eſt; hoc enim neceſſariò fert ſecum dubium: (*Vide quàm ſit falſa propoſitio præcedens; nam qui dubitat, non exiſtimat rem eſſe, neque rem non eſſe, ſed ſuſpenſus manet, quin ſe determinet ad alteram partem.*) Ergo ſi peccatum dubium revera non eſt; id quòd non eſt, trahit neceſſariò formam: ſed hoc eſt abſurdum, quia quòd neceſſariò trahit, debet neceſſariò eſſe; cùm tractio ſit actio, ſive moralis, ſive phyſica: ergo etiam implicat, quòd peccata dubia ſint materia neceſſaria Sacramenti pœnitentiæ. Nec valet dici, quòd trahat neceſſariò formam conditionatam; quia debet neceſſariò trahere formam, dum eſt materia abſoluta, ut clariùs infrà.

66 Confirmatur. Quia peccata dicuntur dubia, non in ordine ad ſeipſa, quaſi revera eſſent, & non eſſent; ſed in ordine ad intellectum, qui certum judicium ferre non poteſt circà tale objectum, nempe circà peccata dubia; ſed implicat dicere, quòd peccata, quæ ſunt, trahant formam conditionatam; vel quæ non ſunt, trahant, ſeu exigant formam, etſi conditionatam: quia operari ſequitur ad eſſe, & quod non eſt, operari non poteſt, & conſequenter nec trahere; & quòd abſolutè eſt, abſolutè trahit, ſicuti abſolutè operatur: ergo dici non poteſt, quod peccata dubia ſint materia neceſſaria Sacramenti pœnitentiæ; quia peccata dubia in ſe revera, vel ſunt, vel non ſunt: & relatio objecti, nempe peccati dubii, in ordine ad potentiam, nempe ad intellectum, ex qua oritur dubietas, eſt relatio rationis, quæ nihil eſt, nec ingreditur ad componendum Sacramentum pœnitentiæ.]

67 Hoc argumentum à capite ad calcem eſt merum ſophiſma ex quamplurimis æquivocis terminis contextum. Evolvamus accuratè illa. Et in primis quid ſibi vult ea exorbitans propoſitio. quòd [peccata trahunt formam abſolutionis,] & quòd [habent actionem, ſive phyſicam, ſive moralem, nempe tractionem.] Sanè quando iſta meditor, cogito, peccata eſſe proceros quoſdam Æthiopes; deinde abſolutionem (ut eſt occiſio peccati) eſſe ingentis molis ſaxum, quo ipſi opprimendi eſſent; porrò Æthiopes oblongis funibus, ac rudentibus ſumma lacertorum compreſſione incumbentes, trahere ad ſe illud ſaxum, quo eſſent opprimendi. Sed nunquid Æthiopes procurant ſuam occiſionem? Nunquid peccata ſollicitant, & tra-

Digitized by Google

& trahunt ad ſe interitum ſuum? Nunquid peccata operantur mortem ſuam?

68 Itaque abſurdum eſt, quòd peccata ipſa trahant, & exigant abſolutionem. Nulla enim res, neque phyſicè, neque moraliter appetit deſtructionem ſuam: atqui abſolutio eſt deſtructio peccati: ergo peccata ipſa non trahunt, neque exigunt abſolutionem. Immò potiùs peccata trahunt, & exigunt (ſi his terminis loquendum eſt) carentiam abſolutionis. Etenim quælibet res, ſive moraliter, ſive phyſicè eam conſideres, appetit conſervationem ſuam: ſed carentia abſolutionis eſt medium ad conſervationem peccati: ergo potiùs appetunt carentiam abſolutionis. Sicut ſi Æthiopes illi viderent ſaxum immane ſibi impendens, potiùs machinis, aut fulcris detinere conarentur, quàm funibus, & rudentibus ad ſui ruinam trahere.

69 Sanè meliùs ea metaphora uteretur Author, ſi diceret, non peccata ipſa, ſed confeſſionem peccatorum trahere, & exigere abſolutionem. Id enim nihil aliud eſt, quàm confeſſionem peccati ordinari ad abſolutionem, & hanc adjungi debere confeſſioni; ad eum modum, quo materia prima appetit formam, cùm confeſſio ſit materia, & forma abſolutio. Sola enim materia proxima eſt, quæ ſe habet ad inſtar materiæ primæ recipientis formam: peccata autem, quæ ſunt materia remota, ſolùm ſunt materia, circà quam verſatur materia proxima, & immediata. Ille tamen argumenti Author non dixit, quòd confeſſio trahit abſolutionem, quia vidit hoc pacto everti funditus ſophiſma ſuum. Nam ex tenore argumenti infertur, quòd confeſſio abſoluta trahit abſolutionem abſolutam; & confeſſio conditionata trahit abſolutionem conditionatam. Id tamen eſt contra ejus intentum, qui conatur ſuadere, formam conditionatam exhiberi non poſſe.

70 Exorbitat ſecundò argumentum ob eam propoſitionem, *Implicat, quòd peccata, quæ ſunt, trahant, ſeu exigant formam conditionatam*. Et inde reſilit argumentum contra ſuum Authorem. Etenim ſi verum eſt (dato, & non conceſſo) quòd peccata trahunt abſolutionem, æquè trahunt iſtam, aut illam, dummodò ſufficiens ſit ad remittenda peccata. Sicut enim materia prima non exigit potiùs formam equi, quàm leonis; quia utralibet æquè benè informat, & complet materiam primam; ita peccata ſi exigunt abſolutionem, non exigunt potiùs iſtam, quàm illam, ſi utralibet eſt potens præſtare ſuum effectum. Atqui abſolutio conditionata tam potens eſt ad remiſſionem peccati, quòd reverà commiſſum eſt, quàm abſoluta: ergo peccata, quæ ſunt, non exigunt potiùs abſolutionem abſolutam, quàm abſolutionem conditionatam; ſolùm enim exigunt formam, quæ abſolvat revera ab illis, cujuſcunque generis illa ſit. Jam verò minor per ſe patet. Nam ſi poſtquam confeſſus es peccata certa, dicat confeſſarius; [Si peccaſti, ego te abſolvo,] licèt ipſe peccet inutiliter apponens conditionem; æquè benè abſolutus manes à peccatis, ac ſi abſolutè diceret, *Ego te abſolvo*. Ergo abſolutio conditionata tam potens eſt ad remiſſionem peccati, quàm abſoluta.

71 Tum ſic. Procedendo in terminis argumenti, cùm quis confitetur peccatum dubium ſub conditione; ſi illud non eſt commiſſum, admittendum eſt, quòd illud in re non trahat abſolutionem, etiam conditionatam; quia revera non datur Sacramentum. Si autem illud commiſſum eſt, illud quidem trahit, & exigit aliquam abſolutionem, quæ potens ſit ad remiſſionem peccati: ſed abſolutio, ſive abſoluta, ſive conditionata, ut conſtat ex dictis, potens eſt ad remiſſionem peccati: ergo illud peccatum, quod revera eſt, poſtulat abſolutionem, ſive abſolutam, ſive conditionatam: ergo data abſolutione conditionata, peccatum illud, quod revera eſt, habet quidquid exigit: trahit ergo illam abſolutionem, quæ conditionata eſt.

72 Tertiò exorbitat argumentum in eo, quòd dixit Author illius, peccata eſſe partes componentes Sacramentum pœnitentiæ. Notanda ſunt ea argumenti verba: *Ergo debemus dicere, quòd peccata mortalia dubia ſunt materia neceſſaria: ſed materia neceſſaria Sacramenti pœnitentiæ trahit neceſſariò formam, ſeu exigit neceſſariò formam abſolutionis ad componendum unum Sacramentum pœnitentiæ*. Ergone Sacramentum pœnitentiæ in ſuo eſſe morali componitur ex ipſis peccatis? Certiſſimum quidem eſt apud omnes Theologos, peccata non eſſe partes componentes Sacramentum pœnitentiæ in ſuo eſſe morali. Id enim expreſſè continetur in Tridentino *ſeſſ.* 14. *cap.* 3. *Sunt autem quaſi materia hujus Sacramenti, ipſius pœnitentis actus, nempe contritio, confeſſio, & ſatisfactio. Qui quatenus in pœnitente ad integritatem Sacramenti, ad plenamque & perfectam peccatorum remiſſionem ex Dei inſtitutione requiruntur, hac ratione partes pœnitentiæ dicuntur*. Quando autem Theologi peccata vocant materiam Sacramenti, in eo ſenſu explicant omnes, quod ſint objectum, ſive materia, circà quam verſantur contritio, confeſſio, &c. Et ideò optimè dixit P. Suarez *tom.* 4. *in* 3. *part. diſputat.* 18. *ſect.* 1. *num.* 2. *Dicuntur autem materia Sacramenti, non quia ſint materia ex qua, ſicut lignum eſt materia ſtatuæ; ſed quia ſunt materia circà quam Sacramentum hoc verſatur*.

73 Scio, gravem quendam Theologum inclinare in eam ſententiam, quòd peccata ingrediantur conſtitutivum pœnitentiæ. In quo ſi loquatur non de compoſitione morali, ſed de conſtitutione metaphyſica, & ita ut compoſito morali hujus Sacramenti non gerant vices materiæ proximæ, non audebo reprobare. Et quidem eatenus contritio, confeſſio, & ſatisfactio ſecundùm Tridentinum ſunt partes morales hujus Sacramenti, *quatenus ad integritatem Sacramenti, ad plenamque, & perfectam peccatorum remiſſionem ex Dei inſtitutione requiruntur*, utique tanquam diſpoſitiones præviæ ad abſolutionem: ſed peccata ad id non requiruntur ex Dei inſtitutione tanquam diſpoſitiones, ſed ſolùm præſupponuntur ut conditiones: ergo peccata eſſe non poſſunt partes morales Sacramenti pœnitentiæ. Quia autem ea, quæ præſupponuntur, ſolent ingredi conſtitutivum phyſicum, aut metaphyſicum denominationis extrinſecæ, aut compoſiti per accidens; ideò fortaſſe tolerari poterit id, in quòd ille Theologus inclinat, à qua ego quæſtione modò abſtraho.

74 Et hunc dicendi modum ſequitur fortaſſe Januarius: ſed adhuc exorbitat ea propoſitio. Quia non quodlibet conſtitutivum entis per accidens exigit formam ad componendum unum compoſitum cum illa; nam in iſto compoſito, ſive denominatione extrinſeca, *Petrus eſt cognitus*; Petrus non poſtulat cognitionem: Petro enim eſt per accidens, quod ſit, vel quòd non ſit cognitus. Similiter ergo, peccato ſecundùm entitatem peccati (non conſiderato ut ſubeſt confeſſioni, quia hoc modo jam involvit actum confeſſionis) eſt per accidens, quod abſolutio illud remittat, vel non remittat. Deinde quia quantumvis dicas, peccatum præteritum pertinere ad compoſitionem metaphyſicam compoſiti per accidens, dicere non potes, illud eſſe materiam proximam Sacramenti: ſola autem materia proxima eſt, quæ ad inſtar materiæ primæ poſtulat formam.

75 Exorbitat quartò argumentum, quòd dixerit, relationem objecti, quam dicit peccatum dubium ad intellectum, quia eſt relatio rationis, eſſe nihil, & ideò ingredi non poſſe ad componendum pœnitentiæ Sacramentum. Admirabile enim eſt, quòd peccata, dum omninò delentur, & extinguuntur per abſolutionem, poſſint ingredi ad compoſitionem Sacramenti; & quòd denominatio cogniti compoſita ex objecto reali, & cognitione reali, ita redigatur ad nihilum, ut non poſſit ingredi ad componendum Sacramentum.

76 Eſſe potiorem rationem in peccatis, ne componant Sacramentum, quàm in relatione rationis, manifeſtum eſt. Ideò enim relatio objecti excluditur à compoſitione Sacramenti, quia non habet eſſe realiter, ſive quia nihil eſt: ſed peccata, dum componere dicuntur Sacramentum, jam non ſunt phyſicè, nec moraliter: ergo non minore jure excludenda ſunt à compoſitione Sacramenti. Minor patet. Quia Sacramentum nondum habet compoſitionem ſuam, donec advenit abſolutio: & dum adeſt abſolutio, peccata omninò non ſunt, tam ſecundùm eſſe phyſicum, quod tranſiit; quàm ſecundùm eſſe morale, quod per abſolutionem deletur.

77 E contra verò relatio objecti eſt ens verum, & reale. Nam eſſe objectum, eſt eſſe cognitum; & furtum, eſſe objectum dubium, eſt furtum eſſe cognitum cognitione dubia: item furtum eſſe cognitum cognitione dubia, eſt quædam denominatio extrinſeca compoſita, & conſtituta ex materiali, & formali; materiale, ſeu habens, eſt furtum verum & reale, quod terminat cognitionem dubiam; nam cùm dubito, an furatus fuerim, de furto vero & reali dubito; forma autem hujus denominationis eſt ipſa cognitio dubia, quæ eſt entitas vera & realis. Quo ergo fundamento dicitur, denominationem reſultantem ex entitate poſitiva, & cognitione reali, eſſe merum nihil? aut quomodo merum nihil conſtituitur ex duabus entitatibus poſitivis?

78 Confundit ea argumentatio relationem rationis, ſive denominationem extrinſecam cogniti cùm ente rationis chimærico, & impoſſibili. Ens rationis chimæricum, cùm conſtituatur ex objecto impoſſibili, utique nihil eſt: relatio autem rationis, quæ eſt denominatio extrinſeca cogniti, cùm non componatur ex objecto impoſſibili, aut negativo, non poteſt dici eſſe nihil. Quæ omnia tam clara, tamquam dilucida ſunt, ut majori probatione non egeant.

79 Et ut clariùs adhuc cognoſcas, eam argumentationem totam eſſe ſophiſticam, adverte, hac eadem, & eiſdem termini probari poſſe, illicitum eſſe abſolvere moribundum ſub conditione, qui ſigna dubia dedit contritionis. Quia ſi non eſt diſpoſitio requiſita in moribundo, illa non poteſt trahere abſolutionem ad componendum unum Sacramentum; & ſi datur prædicta diſpoſitio, illa non poteſt trahere abſolutionem conditionatam; *quia operari ſequitur ad eſſe, & quòd non eſt operari non poteſt, & conſequenter nec trahere: & quòd abſolutè eſt, abſolutè trahit; ſicut abſolutè operatur*.

80 Item eadem arguendi forma probabis, ſi moribundus habeat peccatum dubium, nec poſſit aliud certum confiteri, nec aliud medium præſtò habeat ad remiſſionem, non eſſe licitum Sacerdoti abſolvere illum ſub conditione. Quo quid abſurdius eſſe poteſt? Sequi verò probatur. Nam *implicat dicere, quod peccata, quæ ſunt, trahant, aut exigant formam conditionatam; vel quæ non ſunt, trahant, aut exigant formam, etſi conditionatam*: quæ ſunt formalia verba ejus argumentationis. Unde moribundo non poteſt impertiri abſolutio conditionata pro illo peccato dubio. Nam ſi illud peccatum non eſt commiſſum, non poteſt trahere abſolutionem; & ſi commiſſum eſt, non poteſt trahere abſolutionem conditionatam: quia cùm illud peccatum ſit abſolvere, non poteſt trahere niſi abſolutionem abſolutam. Cùm ergo ea argumentatio militet contra aſſertiones certiſſimas, patet, illam in mera æquivocatione, & fallacia conſiſtere.

81 Tandem à veritate exorbitare videntur ea verba, quæ in fine

addit

Digitized by Google

addit Caramuel, nempe: [Huc uſque Joſephus de Januario, *& omnia ſolidè, & ingenioſè.*] Nunquid ſolidè dictum, quòd peccata trahunt abſolutionem? Nunquid ſolidè dictum, quod peccata trahunt, & operantur ſuam deſtructionem? Nunquid ſolidè dictum, peccata eſſe partes componentes Sacramentum, & ideò exigere formam abſolutionis? Nunquid ſolidè dictum, denominationem objecti eſſe merum nihil; & ideò ingredi non poſſe ad Sacramentum componendum; peccata verò quando jam non ſunt, utpotè omninò deſtructa per abſolutionem, ingredi ad compoſitionem illius? Nunquid ſolidè dictum, quòd argumentationi præmittit, nempe ea verba, *Novo fundamento id evidenter oſtendo;* cum argumentum nihil aſſerat præter æquivocationem?

ARTICULUS V.

Criſis quinti argumenti.

82 QUintum argumentum eſt illud alterum, quòd affert Caramuel *num.* 1934. ex eodem Joſepho de Januario, qui ſic diſcurrit. [Si quis habet materiam certam in aliis Sacramentis, & uti vult materia dubia, peccat mortaliter. Qui enim habet aquam roſaceam, & habet aquam uſualem naturalem, & utitur roſacea in baptizando, peccat mortaliter, etſi proferat formam ſub conditione; exponit enim ſe periculo probabili fruſtrandi Sacramentum. Sic etiam qui habet hoſtiam triticeam, & ſpeltricam, & vult uti ſpeltrica, & ſub conditione proferre formam conſecrationis, ob eandem rationem peccat. Ergo ſic à pari, qui habet peccata venialia certa, quæ ſunt materia certa voluntaria Sacramenti pœnitentiæ; & mortalia dubia, quæ ſunt materia neceſſaria (ſecundùm adverſarios) Sacramenti pœnitentiæ, peccat mortaliter, ſi confitetur peccat mortalia dubia, dum habet peccata venialia certa ob eandem rationem.

83 Confirmatur. Quia peccata venialia non ſunt neceſſariò confitenda, ſecundùm omnes Catholicos, & ſcholaſticos; ſunt enim materia voluntaria Sacramenti pœnitentiæ, ex vi Concilii Tridentini; ergo ſi peccator haberet peccata mortalia dubia, & peccata certa venialia, teneretur confiteri neceſſariò peccata venialia ſub pœna peccati mortalis, ne uteretur materia dubia in Sacramento pœnitentiæ, dum adeſt certa: ſed dicere, quòd tenemur confiteri venialia ſub pœna peccati mortalis, eſt abſurdum, quia eſt novum præceptum non impoſitum à Chriſto, nec à Conciliis, vel Patribus; immò ex iis habemus oppoſitum: ergo debemus dicere neceſſariò, quòd peccata dubia nullo modo ſint materia.] Huc uſque Januarius (& ex eo Caramuel) qui deinde refutat reſponſionem de obligatione per accidens confitendi venialia. In qua refutatione partim repetit dicta, partim addit aliqua, quæ non ſunt neceſſaria ad materiam præſentem.

84 Jam verò hoc argumentum etiam dolo ſophiſtico abundare, patet; quia illud militat contra multas aſſertiones evidentes. Ex illo enim infertur primò, quod ſi quis habet peccata probabilia, de quibus efformat judicium probabile, quod illa commiſit, peccat mortaliter, ſi illa ſola confiteatur, & non ſuperaddat peccata venialia. Quod ſimili forma oſtendo. Si quis habens materiam certam Baptiſmi, utatur materia ſolùm probabili (extra caſum neceſſitatis) peccat mortaliter, tenetur enim qui baptizat, conficere Sacramentum omninò certum: ergo qui habet materiam certam Sacramenti pœnitentiæ, nempe venialia, & utitur materia tantùm probabili, ſcilicet peccato mortali probabiliter commiſſo, etiam peccat mortaliter. Quo quid abſurdius eſſe poteſt?

85 Secundò id argumentum non ſolùm probat, non dari obligationem confitendi peccata dubia, ſed etiam eſſe peccatum mortale illa ſola confiteri. Ex quo ulterius fit, in aliquo caſu moribundum non teneri reddere certam ſuam ſalutem, quantum poſſit; & licitè poſſe exponere ſe periculo illam amittendi. Etenim ſecundùm doctrinam ejus argumenti, moribundus, qui poſt ſuſcepta Sacramenta iratus eſt proximo, & dubitat, an illi malum grave deſideraverit; habens peccata venialia, peccat mortaliter, ſi dicat ſolùm confeſſario: *Dubito, an deſideraverim proximo malum grave; ſi deſideravi, me accuſo.* Et ſimiliter Sacerdos peccat mortaliter, ſi dicat: *Si deſideraſti, te abſolvo.* Quia cum habeat materiam certam, qua uti poteſt, utitur materia dubia. Iſte ergo moribundus ad quid tenetur, ut certam reddat ſuam ſalutem? Solum peccatum dubium, ſecundùm Januarium, confiteri non poteſt; quia non poteſt adhibere materiam dubiam, cùm poteſt adhibere certam. Ad materiam certam non tenetur, quia juxta Januarium in nullo caſu tenetur ad confitenda venialia. Supponit autem caſus, non ſibi ſupereſſe medium, quo reddat certam ſuam ſalutem; quia non ſibi ſatisfacit de contritione perfecta à ſe habita, nec poteſt aliud Sacramentum recipere.

86 Quòd ſi dicas, in eo caſu extremæ neceſſitatis uti poſſe, & debere materia dubia ad reddendam ſecuram ſalutem ſuam. Nihil elevas vim argumenti. Nam caſus extremæ neceſſitatis non facit, quòd deſit moribundo materia certa; habet enim in memoria actuali peccata venialia: atqui per te habens materiam certam, & dubiam, peccat mortaliter ponendo materiam dubiam, & omittendo certam: ergo peccat mortaliter moribundus ille præbendo materiam peccati dubii, & omittendo peccata venialia certa. Sed nec tenetur (juxta Januarium) ad ponendam eam materiam certam, quia ſecundùm illum in nullo caſu (etiam extremæ neceſſitatis) obligatur homo ad confitenda venialia. Patet ergo, hominem illum moribundum non teneri reddere ſecuram ſuam ſalutem æternam, quantum poteſt; cùm non poſſit uti confeſſione ſolius peccati dubii, nec teneatur facere confeſſionem venialium, nec illi ſuper ſit aliud medium, ut ſupponit caſus.

87 Cum ergo certiſſimum ſit, hominem in eo articulo teneri ad reddendam certam, quantum poſſit, ſalutem ſuam, ad unum è duobus tenetur in eo caſu: vel ad confeſſionem peccati dubii ſolius; & ſic falſificatur ea poſitio Januarii, quod habens materiam certam, peccat mortaliter præbendo materiam dubiam: vel ad confeſſionem venialium; & ſic falſificatur altera poſitio Januarii, quòd in nullo omninò caſu ſit obligatio confitendi venialia; quia putat cum Caramuele, id cum ea univerſalitate fuiſſe definitum à Tridentino.

88 Tertiò, eodem argumento Januarii probo, peccare mortaliter eum, qui habens peccata mortalia dubia, ea ſimul confitetur cum venialibus, aut aliis mortalibus certis, conſequenterque communem praxim fidelium accuſandi etiam ſe de peccatis dubiis, damnandam eſſe de reatu peccati mortalis. Quo nihil abſurdius excogitari poteſt. Id autem eadem paritate probatur. Nam ſi quis conſecraret in materia certa ſimul & dubia, v.g. in alia hoſtia triticea, & in alia ſpeltrica, peccaret mortaliter adjungendo materiam dubiam materiæ certæ: ergo ſi valet paritas ab uno ad aliud, etiam peccat mortaliter, qui adjungit peccata dubia peccatis certis. Dic ergo, quo nomine cenſenda ſit ea argumentatio, quæ tot monſtra parturit?

89 Ut ergo cernere incipias in quot, & quantis exorbitet ea argumentatio, in primis notanda eſt diſparitas luce meridiana clarior, quæ intercedit inter Sacramentum pœnitentiæ, & cætera Sacramenta. Etenim finis Sacramenti pœnitentiæ eſt deſtruere, & delere omnem materiam remotam; ita ut quantò plus deſtruit de prædicta materia remota, tantò meliùs obtineatur finis Sacramenti; cùm tamen cætera Sacramenta non intendant omnem materiam remotam deſtruere: Hinc fit, quòd non ſolùm conetur deſtruere peccata certa, ſed & peccata dubia; quæ ratio in cæteris Sacramentis non militat.

90 Fingamus caſum impoſſibilem, explicationis gratia. Da, finem Sacramenti Euchariſtiæ eſſe, deſtruere omnem panem triticeum, qui reperitur in toto orbe terrarum; ita ut quantò plus deſtrueretur panis triticei, tantò pluris intereſſet ad finem ejus Sacramenti. In eo caſu non ſolùm materia certa, ſed & materia dubia (v.gr. ea, de qua dubitatur, an ſit triticea, necne) adhibenda eſſet Sacramento, quia ſic ſecuriùs finis Sacramenti eſſet obtentus. Eodem ergo modo contingit in Sacramento pœnitentiæ; cùm enim finis illius ſit extinguere prorſus, & abolere omnem materiam remotam, quæ reperitur in baptizatis hominibus; conducit maximè ad eum finem, quòd deſtruat, quantum poſſit, etiam materiam dubiam. Quem finem cum cætera Sacramenta non reſpiciant, inde oritur maxima ratio diſcriminis, ob quam poſſit Sacramentum pœnitentiæ miniſtrari (ſaltem in aliquibus caſibus) cum ſola materia dubia, quam etiam conatur deſtruere; non verò poſſint cætera Sacramenta præſente materia certa.

91 Pro cujus majori intelligentia prænotandum eſt, planè eſſe falſum, quod aſſumit Januarius, ſcilicet exponi periculo fruſtrationis Baptiſmum, cùm quis utens materia dubia, baptizat ſub conditione, dicens: [Si hæc eſt materia congrua, ego te baptizo.] Nam ſi purificatur conditio, & à parte rei eſt materia congrua, verum conficitur Sacramentum, ſi autem non purificatur conditio, ſignificatio formæ illibata manet, cùm ea non ſignificet abſolutè, dari Baptiſmum; ſed ſub conditione quòd ſit materia congrua: & cùm revera materia non ſit congrua, non fruſtrantur verba formæ ſua ſignificatione. Prætereà qui dicit, [Si materia eſt congrua, ego te baptizo.] virtualiter dicit, [Si materia non eſt congrua, ego non te baptizo.] Cùm ergo non eſt materia congrua, non eſt, cur fruſtrentur verba formæ, & eorum ſignificatio. Et ita quamvis tunc non detur Sacramentum, tamen non fruſtratur; quia ipſe ſic ſub conditione baptizans, intendit non baptizare, ſi materia non ſit congrua. Sicut non fruſtratur Sacramentum, quando quis ob dubium rebaptizatur ſub conditione, vel ob neceſſitatis caſum baptizatur in materia dubia: non inquam, fruſtratur, etiamſi revera ille fuiſſet anteà verè baptizatus, aut materia revera eſſet inepta; quia forma data ſub conditione facit, quòd non deficiat ſignificatio verborũ formę. Immò ideò in iis caſibus datur ſub conditione baptiſmus, ne, ſi deſit conditio, fruſtretur Sacramentum. Quare neceſſitas non facit, quòd Sacramentum in eis eventibus non fruſtretur; ſed oppoſitio conditionis. Ratio autem, quare non liceat baptizare ſub conditione ſine juſta cauſa, eſt, non quia fruſtraretur Sacramentum; ſed quia eſt irreverentia contra Sacramentum, uti verbis tam ſacris abſque juſta cauſa.

92 Ex his patet manifeſta diſparitas inter Sacramentum pœnitentiæ, & cætera Sacramenta in ordine ad materiam dubiam. Nam cum ſit finis Sacramenti pœnitentiæ deſtruere omnem omninò materiam remotam; dum conamur etiam deſtruere dubiam, pluris intereſt ad finem ejus Sacramenti. Quæ ratio, ut dixi, non militat in cæteris Sacramentis.

Digitized by Google

93 Eſt & alia diſparitas inter Sacramentum pœnitentiæ, & reliqua Sacramenta. Etenim in omnibus Sacramentis licitum eſt uti forma conditionata ex cauſa juſta; ex qua juſta cauſa in Baptiſmo, in Confirmatione, &c. uti poſſumus conditione. In cæteris autem Sacramentis, quando eſt materia certa, & materia dubia, nunquam eſt juſta cauſa ad utendum materia dubia, ſub conditione quòd ſit materia idonea; ut patet diſcurrendo per cætera Sacramenta. In Sacramento autem pœnitentiæ eſt juſta cauſa ad præbendum materiam dubiam, quando nullum eſt mortale certum, ſed ſolùm aliqua venialia certa. Etenim juſta cauſa eſt ad abſolvendum ſub conditione, quòd iſte homo qui confitetur mortalia dubia, deſiderat ſecuram reddere quantum poſſit ſuam juſtificationem, & ex alio capite non eſt unde obligetur ad materiam certam, nempe ad venialia confitenda. Et hinc patet ſecundò, nullam eſſe, & inanem eam paritatem.

94 Patet tertiò, cùm non fruſtretur Sacramentum per formam ſub conditione datam, neque in Sacramento pœnitentiæ, neque in cæteris Sacramentis repugnare ex hoc capite, Sacramentum confici ſub conditione in materia dubia, ut explicatum manet. Et ideò ſi homo baptizatus, centum iteratis vicibus baptizetur ſub conditione, peccatur quidem centies mortaliter, ſed non propter fruſtrationem Sacramenti: ſed propter irreverentiam utendi verbis tam ſacris ſine juſta cauſa.

95 Patet quartò, juxta mea principia, licitum eſſe confiteri peccata mortalia duntaxat, etiamſi ſint venialia certa; ita ut homo abſolvatur ſub conditione. Non quia colligatur ex Tridentino, nullam eſſe poſſe obligationem per accidens confitendi peccata venialia; id enim planè falſum eſt, ut patet *ex art. 2. num. 52.* Sed quia nulla ſit irreverentia Sacramento, cum ex juſta cauſa datur abſolutio ſub conditione; eſt autem juſta cauſa, quòd homo, quantum poſſit, ſecurum ſe reddat de remiſſione peccatorum, & gratia juſtificationis; & quia non eſt ratio urgens, quæ cogat ad confeſſionem venialium in hoc caſu. Et ideò poſſe dari abſolutionem ſub conditione à peccatis dubiis, aſſerit P. Layman *lib. 5. tract. 6. cap. 3. num. 5.* P. Caſtro Palao *tom. 4. tract. 23. punct. 6. num. 6.* referens pro eadem aſſertione Suarium.

96 In ſententia autem P. Thomæ Sanchez citandi, & aliorum putantium, eſſe irreverentiam contra Sacramentum, dare abſolutionem ſub conditione, quando eſt materia certa venialium; quæ ſententia benè ſupponit, poſſe per accidens inſurgere obligationem confitendi venialia; probabiliter dicitur eſſe peccatum mortale, quòd in eo caſu abſolvatur homo à ſolis peccatis dubiis, quia probabile eſt, eam eſſe irreverentiam.

97 Patet quintò, in quot & quantis exorbitet ea argumentatio Januarii. Exorbitat enim primò in eo, quòd ſub eadem forma militet contra eas tres aſſertiones certiſſimas propoſitas *num. 84. 85. &* 88. ut ex eiſdem locis manifeſtum eſt.

98 Exorbitat ſecundò, quod vult conſtituere paritatem in iis, in quibus tam perſpicua oſtenditur diſparitas, ut patet *ex numer. 92. & 93.*

99 Exorbitat tertiò in eo, quod aſſerit, quando quis profert formam Sacramenti ſub conditione, exponi periculo fruſtrandi Sacramentum. Id enim eſſe apertè falſum conſtat ex dictis *num. 91.*

100 Exorbitat quartò, quod cum Caramuele conatur ſuadere, eſſe doctrinam Catholicam, & definitam à Tridentino, quod non poſſit inſurgere per accidens obligatio confitendi venialia; cùm oppoſitum certum ſit ex dictis *num. 52. & ſeq.*

101 Exorbitat quintò, quòd dixerit ſententiam omnium Catholicorum, & ſcholaſticorum, quòd nulla eſſe poſſit, etiam per accidens, obligatio confitendi venialia; cùm ſint quamplures ſcholaſtici, qui affirment, talem obligationem per accidens inſurgere poſſe in aliquibus caſibus Ita P. Suar. *tom. 3. in 3. part. diſp. 66 ſect. 4. §. Tertius: &* ex profeſſo *diſp. 21. de pœnit. ſect.* 8. docens, poſſe Eccleſiam præcipere confeſſionem venialium quoad uſum, licèt non quoad ſpecificationem; ideſt, non ut requiſitam ad integritatem, & perfectionem confeſſionis. Et pro hac ſententia citat Alenſem *4. part. quæſt 77. memb. 1. art. 1. & 2. & memb. 2. art. 5.* D. Thom. *in 4. diſt. 5. art. 1. quæſt. 3.* S. Bonavent. *diſt. 17. art. 4. quæſt. 1.* Richardum *art. 2. quæſt. 4. ad 1.* & idem tuetur Joann. Sanch. *diſp. 17. numer. 7.* & apud ipſum P. Vaſquez *de pœnitent. quæſt. 90. art. 2. num. 3. & 6.* Et poſſe in aliquibus caſibus inſurgere per accidens obligationem confitendi venialia, tuentur P. Ægidius de Coninck *3. part. quæſt. 80. art. 4. dub. 2. num. 20.* P. Granado *tract. 9. de pœnit. diſp. 5. num. 23.* Leand. à SS. Sacram. *tract. 5. de pœnit. diſp. 5. quæſt. 50. & tract. de Euchar. diſp. 7. quæſt. 37.* & apud ipſum tres alii, Card. Lugo *diſp. 14. de Euchar. num. 98.* & Nuſius *in addition. quæſt. 6. art. 6. diff. 1.* & P. Amicus *3. part. diſp. 26. ſect. 2. num. 14.* Item P. Arriaga *tom. 8. curſus Theolog. diſp. 31. num. 37.* P. Thom. Sanch. *lib. 1. ſumm. cap. 10. num. 7.* quatenus docet, cum peccato dubio eſſe obligationem exponendi materiam certam; hæc autem, caſu, quo non ſit aliud mortale, ſunt peccata venialia, vel aliàs confeſſa mortalia: Tenet etiam Leander à Murcia *lib. 1. Reſol. 8. nu. 43.* P. Layman *lib. 5. tract. 6. cap. 5. num. 13.* & apud ipſum tres alii, Cajetan *tom. 1. opuſc. tract. 5. qu. 1.* Canus *relect. de pœnit. part. 5. §. At verò.* Navarrus *in cap. Placuit, diſt 6 de pœnit. num. 122.* Angelus *verb. confeſſio 2. num. 27.* citans Bonav. *in 4. diſt. 16. quæſt. ult.*

102 Exorbitat ſextò in eo, quòd dicat, aquam roſaceam eſſe materiam dubiam Baptiſmi, cum certiſſimum ſit, eam nullo modo eſſe materiam hujus Sacramenti. Nam ex definitione Tridentini *ſeſſ. 7. can. 2.* habemus, *aquam veram, & naturalem eſſe de neceſſitate Baptiſmi.* Conſtat autem certiſſimè, aquam roſaceam non eſſe aquam veram, & naturalem, ſed aquam artificialem, ſive ſuccum roſarum medio calore ignis expreſſum. Et ita omnes ad unum Theologi tanquam certum affirmant.

103 Ad argumentum ergo initio articuli propoſitum reſpondeo, concedendo, in aliis Sacramentis peccare mortaliter eum, qui habens materiam certam, utitur materia dubia, etiam ſub conditione; non in Sacramento pœnitentiæ, ob diſparitates aſſignatas. Deinde nego, ideò peccare mortaliter eum, qui ſub conditione uteretur materia dubia, quia exponeret ſe periculo fruſtrandi Sacramentum; cum ille, qui baptizat ſub conditione in caſu dubii, vel neceſſitatis, non exponat ſe periculo fruſtrandi Sacramentum, eo ipſo, quòd ſub conditione profert formam; neque caſus dubii, vel neceſſitatis auferat id periculum; ſed oppoſitio conditionis, ut patet ex dictis. Idem dico in caſu ſpeciali ibi propoſito; nam qui habens hoſtiam triticeam uteretur ſpeltrica ſub conditione, non peccaret, quia exponeret formam conſecrationis periculo fruſtrationis; cum in ipſa forma conſecrationis contineatur, quod non fiat corpus Chriſti, ſi materia non eſt idonea; ſed propter irreverentiam utendi verbis conſecrationis cum periculo non conſecrandi, abſque neceſſitate. Ut omittam rationes alias, ob quas ille homo peccaret, ſcilicet quia exponit fideles periculo idololatriæ materialis; & quia exponit illos periculo non accipiendi corpus Chriſti, ſi illi communicaturi eſſent ea hoſtiis conſecratis in eo ſacrificio.

104 Ad confirmationem diſtinguo antecedens: (in favorem ſententiæ exigentis confeſſionem venialium ſimul cum confeſſione peccati mortalis dubii) peccata venialia non ſunt neceſſariò confitenda [per ſe, & propter neceſſitatem remiſſionis eorum, & integritatem confeſſionis,] concedo; non ſunt neceſſariò confitenda [per accidens,] nego. Et juxta præfatam ſententiam concedo conſequentiam, quòd teneretur confiteri venialia ſimul cum mortali dubio. Nego autem id eſſe abſurdum, ſed neceſſariò admittendum, juxta ſenſum communem Theologorum, ut oſtendi *num. 101.*

105 At verò juxta meam ſententiam omitto antecedens, & nego conſequentiam, quòd teneretur confiteri venialia certa ſimul cum mortali dubio, propter dicta *num. 95.*

ARTICULUS VI.

Criſis ſexti argumenti.

106 SExtum Caramuelis argumentum eſt: Quando quis habet judicium probabile, vel etiam probabilius, quod peccavit mortaliter, non tenetur confiteri peccatum ſuum, ut multi Authores docent: ergo multò minùs tenetur, quando dubitat. Patet conſequentia; quia rationes probabiles ad plus obligant, quàm rationes leves, vel nullæ allatæ in dubio poſitivo, vel negativo.

107 Sed operæ pretium eſt verba ejus audire *ex num. 1929.* ubi incipit ab his verbis Auſonii Noctinoti: [Si verò quis ſe peccaſſe dubitat ſecundo modo, ſcilicet cum aſſenſu probabili in utranque partem; & aſſenſus ſit æquè probabilis, ſatis probabile eſt, non teneri ſe accuſare de illo; quia cum probabile ſit, ſe non peccaſſe, vel illud confeſſum eſſe, poteſt hanc opinionem ſequi. Ita Suar. *in 3. part. tom. 4. diſp. 22. ſect. 9. num. 6.* Sed quid ſi probabilius judicet, ſe peccaſſe, vel non eſſe confeſſum? ∴ Sed ego etiam in hoc caſu puto, non teneri, cum Sylvio. ∴ quia poteſt quis ſequi opinionem probabilem, relicta probabiliori. ∴ Huc uſque Auſonius. Ex his collige, hanc propoſitionem, *Qui probabiliter, imò probabilius putat, ſe peccaſſe, non teneri confiteri illud peccatum,* eſſe probabilem, judice Sylvio, Moyano, Diana, Auſonio Noctinot. Collige, hanc, *Qui dubitat dubio pure negativo, aut ob rationes leves, quæ non ſufficiunt ad probabilitatem, non tenetur illud dubium peccatum confiteri,* eſſe veram Coninckio. ∴ Cùm igitur dubium habere negativum, ſit neutrius contradictionis partis habere vel levem notitiam; habere poſitivum ſit habere alterutrius partis leviuſculam aliquam notitiam; habere probabilitatem ſit habere magnam, & gravẽ notitiam; & habere probabilioritatem ſit habere graviorem, majorem, & clariorem notitiam; quis non videat, Auſonium Noctinot. hanc controverſiam non reſolviſſe? Rem verbo demonſtrat urus ſum. Nam ſententia ipſius, *Qui probabiliter, aut probabilius ſcit, ſe peccaſſe, non tenetur confiteri; tenetur tamen qui dubitat, ita ut probabilitatem non habeat;* æquivalet huic: *Qui habet rationes fortes, aut etiam fortiores, non tenetur credere, ſe peccaviſſe, adeòque nec confiteri; at qui habet debiles, vel nullas, tenetur credere, ſe peccaviſſe, ac illud dubium peccatum confiteri.* Quid hoc? Non teneor ſubſcribere rationi forti, immò neque fortiori; & tenebor debili, vel nullibi? Sunt nugæ] Huc uſque Caramuel.

108 Hoc argumentum in multis patitur æquivocationem. Et quidem, quando pro utraque parte ſunt rationes probabiles circà commiſſionem peccati, quid tenendum ſit explico cap. ultimo. Modò autem ut judicium feram de hoc argumento, loquor cum communi ſententia. Igitur hæc argumentatio patitur æquivocationem primò. Si ille, qui habet rationes probabiles, aut probabiliores, quòd peccavit, non haberet rationes probabiles, neque aſſenſum probabilem, quòd non peccavit, benè concluderet argumentum; quia magis promovet veritatem commiſſionis peccati probabilitas, quàm dubium.

dubium. Sed cum pro utraque parte, nempe pro commiſſione, & non commiſſione peccati ſint rationes potentes extorquere judicium probabile, & ad quanlibet opinionem probabilem poſſit homo pro libertate ſua inclinare; ex vi rationum partis negativæ poteſt formare judicium probabile, quod non peccavit, & huic adhærere, & oppoſitas rationes ſpernere. Homo ergo conſtitutus in judicio negativo probabili de non commiſſione peccati, majus fundamentum habet ad non confitendum peccatum, quàm ſi ſolùm habeat dubium, cùm judicium probabile prævaleat dubio. Ecce ergo in quo latet æquivocatio: ſcilicet quòd attendit argumentum ad rationes probabiles partis affirmativæ de commiſſione peccati, & illas comparat cum dubio; cùm vice verſa id fieri deberet attendendo ad judicium probabile negativum, quod tunc datur; quod prævalet, ſi comparetur cum dubio.

109 Secundò æquivocatio ejus argumentationis eſt, quòd confundit aſſenſum probabilem, & objectum motivum probabile; cùm hæc duo valde diverſa ſint. Nam quando dantur utrinque motiva probabilia, etſi detur aſſenſus probabilis in alteram partem, quo probabiliter putet v.g. ſe non peccaſſe; non tamen datur ſimul aſſenſus probabilis in partem oppoſitam contradictoriè, quo putet, ſe peccaſſe: quia non poteſt aſſentiri duplici extremo contradictorio, etiam per aſſenſus probabiles. Hæc autem æquivocatio continetur in ea propoſitione, quam ſupponit admiſſam ab Auſonio, & aliis Authoribus, nempe: *Qui probabiliter, immò probabilius putat, ſe peccaſſe, non tenetur confiteri illud peccatum*: cùm prædicti Authores non admittant, niſi hanc, *Qui habet motivum probabile, vel probabilius ad credendum, ſe peccaſſe, non tenetur confiteri illud peccatum*: ſcilicet [quia aſſenſus elicitus eſt vi alterius motivi probabilis in partem oppoſitam de non commiſſione peccati.]

110 Verum quidem eſt, quòd poteſt homo ſimul habere hæc duo judicia ſimul, *Probabile eſt, quòd peccavi: Probabile eſt, quòd non peccavi*. Sed aliud eſt loqui per propoſitionem modalem de modo *Probabile*, & aliud eſt loqui de aſſenſu abſoluto. Et ita componuntur hæc duo, *Probabile eſt, quòd peccavi; Non peccavi*: ita ut hæc ſecunda oriatur etiam ex motivo probabili. Quòd admittunt DD. citati Et ideò cùm quis dicit, *Non peccavi*, ex motivo probabili, etſi detur aliud motivum probabile pro commiſſione peccati, falſum eſt dicere, quòd probabiliter putat ſe peccaſſe; quia id verbum *probabiliter putat*, ſignificat aſſenſum abſolutum ex motivo probabili.

111 Quare P. Suar. loco citato cum formalitate, & diſtinctione locutus eſt. Audi ejus verba: [Aſſero, quoties homo *judicat probabiliter*, ſe non peccaſſe mortaliter, vel jam eſſe confeſſum tale peccatum, etiamſi in contrarium habeat *conjecturas* etiam *probabiles*, poſſe conformari priori judicio, ut non teneatur tale peccatum confiteri.] Vides P. Suarez circà non commiſſionem peccati appoſuiſſe verbum *indicat*, non verò circà commiſſionem peccati; ſed circà hanc ſolùm poſuiſſe *conjecturas probabiles*. Quòd ſi Auſonius non locutus eſt cum hac formalitate, & occaſionem dedit Caramueli confundendi judicium probabile cum motivo probabili; ſibi imputet. Sed adhuc in hac eadem quæſtione ſæpè confundit Caramuel aſſenſum probabilem, & motivum probabile, ut conſtat *ex diſp. 6. cap. 5.*

112 Tertia æquivocatio continetur in ea æquipollentia propoſitionum, quam efformat; ita ut ſibi iſtæ æquipolleant: *Qui dubitat, tenetur confiteri. Qui habet rationes debiles, vel nullas, tenetur credere, ſe peccaviſſe, ac illud dubium peccatum confiteri*. Nam obligatio confitendi peccata dubia non oritur ex eo, quòd qui dubitat de peccato, credit, ſe peccaſſe, ſed ex eo, quòd dubitat, an peccaverit.

113 Quarta æquivocatio eſt, quòd non diſtinguit argumentatio inter rationes, quæ ſunt leves ad aſſenſum alterutrius partis, & inter rationes, quæ ſunt leves ad dubitandum. Nam ut oſtendi *diſp. 6. num. 122.* rationes, quæ ſunt leves ad aſſenſum alterutrius partis, ſolent eſſe graves, & urgentes ad dubitandum: quia dubium tantò invincibilius eſt, & fortius, quantò leviores ſunt rationes ad aſſentiendum alterutri parti contradictionis. Etenim dubium non poteſt vinci, niſi per aſſenſum ad alterutram partem; & quantò minùs fundamentum datur ad aſſerendum alterutri parti, tantò difficilior eſt aſſenſus ad alterutram partem, atque adeò ad expellendum dubium Jam verò hæc quarta æquivocatio ſtat in explicatione ejus æquipollentiæ. Nam cùm dicit; *Qui habet rationes leves, vel nullas, tenetur credere, ſe peccaviſſe*: debuit reponere: *Qui habet rationes leves, vel nullas, tenetur dubitare*. Vel ſic: *Qui habet rationes leves, vel nullas ad aſſentiendum, habet rationes urgentes ad dubitandum*. Quod patet ex proximè dictis.

114 Notandum etiam eſt, quod dixi *diſp. 6. cap. 6* In quæſtione de facto, qualis eſt hæc de commiſſione peccati, quando rationes ſunt utrinque æquè probabiles, & ut tales repræſentantur, non poſſe formari judicium probabile de alterutra parte contradictionis, ſed rem manere in ſtatu dubii. Si verò quis formet judicium probabile (ob authoritatem eorum, qui aliter ſentiunt) in quæſtione de facto v.g. de non commiſſione peccati, etiam ſtantibus rationibus utrinque æquè probabilibus, quamvis ſint rationes probabiliores pro parte oppoſita, non tenetur confiteri peccatum; tenetur tamen peccatum dubium, Quia qui format judicium probabile de non commiſſione peccati, non dubitat de illo, ſed prudenter judicat, ſe illud non commiſiſſe.

115 Hinc patet clariſſima ſolutio ejus ſophiſmatis. Nego enim primum corollarium, ſcilicet eſſe probabilem hanc propoſitionem; *Qui probabiliter, immò probabilius putat, ſe peccaſſe, non tenetur confiteri illud peccatum*: & pro illa propoſitione hanc repones veram; *Qui habet motivum probabile, vel probabilius pro commiſſione peccati, non tenetur confiteri illud peccatum*: ſi nimirùm judicat probabiliter, ſe non peccaſſe. Secundum corollarium omitto ſcilicet, quòd ea ſecunda propoſitio videatur probabilis aliquibus Authoribus.

116 Deinde quatuor aliæ propoſitiones, de dubio negativo, poſitivo, probabilitate, & probabilioritate cum confuſione traduntur, & ſine formalitate. Quia habere dubium negativum, non eſt præcisè non habere notitiam alterutrius partis, ſed cum apprehenſione utriuſque partis, & ſuſpenſione judicii in utranque. Et habere dubium poſitivum non eſt habere leviuſculam notitiam alterutrius partis, ſed habere motivum leve ad aſſentiendum alterutri parti cum apprehenſione utriuſque partis, & ſuſpenſione judicii in utranque. Ut omittam etiam inter motiva æquè probabilia poſſe verſari dubium, ut patet *ex diſp. 6. cap. 5.* & cùm declarat, quid ſit habere probabilitatem, & probabilioritatem, non diſtinguit, ut debuit, inter motivum probabile, & judicium probabile.

117 Ad demonſtrationem, quam ſubinde promittit contra aſſertionem oppoſitam, patet ex declaratione proximè facta ſecundæ æquivocationis, & *ex num. 108.* eam propoſitionem eſſe falsò imputatam ſententiæ oppoſitæ, quæ ſolùm admittit veram eam propoſitionem; *Qui habet motivum probabile, vel probabilius, quòd peccaverit, non tenetur confiteri*: quando ſcilicet probabiliter credit, ſe non peccaſſe.

118 Circà æquipollentiam earum propoſitionum, ea deficit in multis. Primò, quia non eſt idem, *Probabiliter ſcit, ſe peccaſſe*, &, *Habet rationes fortes ad credendum, ſe peccaſſe*. Nam prima propoſitio exprimit aſſenſum, & ſecunda exprimit duntaxat motivum probabile, virtute cujus poſſit præſtare aſſenſum

119 Secundò non eſt idem, *Non tenetur confiteri*; &, *Non tenetur credere, ſe peccaſſe*; quia obligatio confitendi poteſt reperiri ſine aſſenſu, quo credat, ſe peccaviſſe. Et ita prima poteſt eſſe falſa, & ſecunda vera in ſententia communi, quod dubia mortalia exponenda ſunt. Nec dicas, quòd de hoc eſt quæſtio; nam dum non probas oppoſitam partem, ſtat tuus adverſarius in poſſeſſione ſuæ ſententiæ communis.

120 Tertiò quia non æquivalent iſtæ: *Qui dubitat, tenetur confiteri*: *Qui habet rationes debiles, vel nullas tenetur, ſe peccaviſſe*. Tum quia præter dicta *num. 119.* non eſt idem dubitare, atque habere rationes debiles, vel nullas, ut patet *ex num. 113. & ex diſp. 6. cap. 2.* tum etiam quia inter rationes probabiles poteſt dari dubitatio, ut conſtat *ex diſp. 6. cap. 5.* Tum præcipuè, quia licèt qui dubitat, habeat rationes leves, aut nullas ad aſſentiendum alterutri parti contradictionis, habet eo ipſo rationem urgentem, & non levem ad dubitandum, & permanendum in dubio.

121 Unde patet, non eſſe nugas, quas putat Caramuel. Diſtinguenda enim eſt ea propoſitio: Non teneor ſubſcribere rationi forti, immò neque fortiori, [quando eſt judicium probabile pro parte oppoſita,] concedo; [aliter,] nego. Conſequens etiam diſtinguendum eſt. Ergo non tenebor ſubſcribere rationi debili, vel nulli [pro aſſenſu in alteram partem,] concedo; [pro dubitatione,] nego Nam ratio, quæ debilis eſt ad extorquendum aſſenſum, eſt fortis ad retinendum dubium, ex dictis *diſputat. 6. cap. 7. & in hoc art. num. 113.* Et nota hoc argumentum militare etiam contra ſententiam Caram. & omnium, quam ipſe aſſerit *num. 1975.* ſcilicet certum de peccato mortali, & dubium de confeſſione, teneri ad confeſſionem illius. Et ideò hoc argumentum ſibi mutuatus eſt Author Theſis Vienneſis citandus *diſp. ſeq.* præcipuè *cap.* 6. quare debuiſſet Caram. illud ſolvere, utpotè ſuæ aſſertioni officiens.

ARTICULUS VII.

Septimi argumenti diſcuſſio.

122 Multis contendit Caramuel, nunquam, aut ferè nunquam dari verum dubium in homine de peccato à ſe commiſſo; atque adeò ceſſare quæſtionem Non enim eſt, cur confiteri teneatur peccatum dubium ſi ſemper habet motiva probabilia, quibus deponat dubium. Igitur *num. 1996* ſic aſſerit: [Repugnat in hac materia dubium purè negativum: repugnat purum dubium poſitivum. Caſum repugnare conſtat; quia *homo præſumitur bonus*, quandiù non dantur rationes, quæ illum malum eſſe perſuadeant: ergo ipſamet carentia rationum contra innocentiam procedentium eſt fortiſſima innocentiæ probatio. Sanè poteſt dari dubium poſitivum (hoc eſt, ratio levis concomitans;) at tunc ſtandum eſt pro *poſſeſſione innocentiæ*: Quam firmat ratio fortis, & gravis: videlicet, *Plerumque recordatur* homo peccatorum mortalium; atqui Petrus non recordatur, ſe hoc peccatum feciſſe: ergo non fecit. Quæ ratio tametſi non ſit demonſtrativa, fortis eſt.] Quod idem latius tradit *num. 1902.* ubi addit: [Purum dubium poſitivum *vix* dari, hoc eſt, vix eſſe caſum, in quo homo habeat aliquas rationes leves, nec tamen concomitantes aliquam certam, aut probabilem, ſaltem ex *prioris propoſiti poſſeſſione deſumptam.*]

123 Ubi quatuor capita probationum exhibet, quibus probetur a

cùm

Digitized by Google

cùm quis dubitat, an peccaverit, expellendum eſſe dubium. Primum, præſumptio bonitatis, & innocentiæ. Nam quando quis dubitat, an conſenſerit in delectationem internam, vel dantur rationes probabiles, vel leves, vel nullæ pro elicito conſenſu. Si probabiles, non datur dubium, ſed probabilitas. Si leves, vel nullæ, eæ non ſunt ſufficientes, ut prævaleant contra præſumptionem, qua homo quilibet præſumitur innocens.

124 Secundum deſumitur à poſſeſſione innocentiæ. In qua cùm homo ſit ante adventum dubii, non poteſt illa ſpoliari per adventum ſolius dubii.

125 Tertium deſumitur ex regula 45. *de regulis juris in 6. Inſpicimus in obſcuris, quod eſt veroſimilius, vel quod plerunque fieri conſuevit.* Et cùm plerunque fiat, hominem recordari certò peccatorum, quæ commiſit; ſi hic, & nunc non recordatur, eſt ſignum probabile, quod non commiſit.

126 Quartum denique. Quia propoſitum non peccandi conſtituit hominem in poſſeſſione innocentiæ. Unde ſi poſt propoſitum non peccandi dubitat, an peccaverit; ex poſſeſſione prioris propoſiti probabiliter colligitur innocentia. Sed hæc multis ſcatent æquivocationibus.

127 Prima æquivocatio eſt. Nam aliud eſt, quòd dentur ea motiva probabilia ad deponendum, vel expellendum dubium; & aliud eſt, quòd ea motiva ſemper, & ab omnibus attendantur. Nam dato quòd primum ſit verum, ſecundum eſt manifeſtè falſum: nam homines ruſtici, ignari, imprudentes ad ea motiva non attendunt, immò, neque capiunt, quid ſit præſumptio bonitatis, quid poſſeſſio innocentiæ; immò & multi, qui ſæpe lapſi ſunt, ſæpe reſtiterunt, neſciunt diſtinguere, an pluries reſtiterint, vel pluries lapſi fuerint. Ergo in his omnibus non dantur motiva probabilia in intellectibus eorum: ergo in his caſibus verè dubitant. Ergo multò plures ſunt caſus, in quibus retinetur dubitatio, quam illi, in quibus expellitur ob ejuſmodi motiva. Conſequentia patet. Nam multò plures ſunt homines ruſtici, ignari, imprudentes, quàm prudentes, & docti, qui ejuſmodi motivis uti poſſunt cum ſecuritate conſcientiæ.

128 Et hæc quidem ratio tranſcendit omnia illa quatuor probationum capita. Quare opus eſt ad ſingula ſeorſim deſcendere.

129 Quoad primam ergo probationem ſecunda æquivocatio reperitur in eo, quod confundit, ut ſolet, rationes probabiles cum aſſenſu probabili: & ſicut cum aſſenſu probabili eſt incompoſſibilis dubitatio, ita vult cum motivo probabili cognito, ut tali, eſſe etiam incompoſſibilem dubitationem. Quod eſſe planè falſum oſtendi *diſp.* 6. *c.* 5. ubi latè demonſtravi, poſſe verſari dubitationem inter motiva probabilia, præcipuè, quæ utrinque, ut æqualiter probabilia repræſentantur. Unde in dubio, an peccatum commiſerim, licèt ſtet præſumptio pro innocentia, pro commiſſione peccati poteſt ſtare alia ratio probabilis, quæ relinquat intellectum in æquilibrio. Immò ex eadem diſputatione, *c.* 6. conſtat, in quæſtione facti rationes, quæ utrinque repræſentantur, ut æquè probabiles, cogere intellectum ad dubitationem.

130 Tertia æquivocatio eſt, quòd conetur ſuadere Caram. non dari dubium ſpeculativum, quale eſt dubium facti, ſive peccati commiſſi, ex eo juris axiomate, [Homo præſumitur innocens.] Quod ſi intelligatur de actibus ſpeculativis, eſt falſum. Rem declaro. Hominem diuturno tempore conſervari abſque peccato gravi, difficillimum eſt: homines non operari opera difficillima, probabile, & credibile eſt. Ergo non erit imprudens, qui actu ſpeculativo judicet, homines ſeculares communiter, & ut plurimùm labi in aliquod peccatum grave: neque erit imprudens, qui actu ſpeculativo judicet, hunc hominem ſæcularem, qui modo communi vivit, aliquando in illud labi: Ergone teneor præſumere illum innocentem, & ſimul præſumere nocentem, vel peccatorem? Similiter dum incido in hominem peregrè adventantem, quem nunquam vidi, nunquam ex fama agnovi; quæ ratio, quodve motivum prohibet actum iſtum ſpeculativum in meo intellectu, [Neſcio, an iſte ſit ex innocentibus, an ex peccatoribus?]

131 Illud ergo axioma juris non loquitur de præſumptione ſpeculativa, ſed de præſumptione practica in ordine ad aliquos effectus. Itaque quamvis actu ſpeculativo credam, Petrum labi in aliqua peccata gravia, quæ difficillimè vitantur ab hominibus ejus ſtatus, ſimul debeo præſumere illum innocentem in ordine ad ea bona, vel honores, quæ innocentibus tribuuntur, dum mihi non conſtat de peccato ejus. Et ideò ſi ad dignitatem aſpirat, præſumendus eſt innocens ad illam conſequendam: ſi accuſatur in judicio, & non probatur delictum, præſumendus eſt innocens, id eſt, taliter judicandus, ac innocens; ſi adeſt occaſio æſtimandi illum, ut innocentem, vel negligendi, ut nocentem, præſumendus eſt innocens.

132 Audiendus eſt P. Leſſius *de juſt cap.* 29. *nu.* 33. [Certum videtur, in dubio nos non teneri ad judicandum actu poſitivo, & ſpeculativè, proximum reipſa eſſe innocentem, non peccaſſe mortiferè, habuiſſe bonam intentionem, & ſimilia. Ita Cajet. *quæſt.* 60 *art.* 4. & alii Recentiores. ". Probatur. Quia nemo tenetur ad aſſenſum, aut ad modum aſſentiendi, in quo exponit ſe notabili periculo errandi: talis enim aſſenſus non eſt actus virtutis, neque ad actum virtutis neceſſarius; ſed eſt quiddam errori obnoxium, quod perfecta prudentia devitat, ex imperfectione noſtri intellectus proveniens.] Et *num.* 34. [Non tenemur etiam ſemper, occurrente dubio, actu poſitivo practicè judicare probum (id eſt, hic, & nunc habendum, & tractandum tanquam probum) ſed poſſumus etiam hoc judicium ſuſpendere. Probatur. Quia non ſemper quando occurrit aliquod dubium de proximi probitate, tenemur poſitivè ſtatuere illum habendum pro viro probo, puro à tali, vel à tali crimine; ſed ſufficit illud judicare, quando ratione affectus, & actionis ipſum concernentis fuerit operæ pretium, ut quando cum illo tractandum, vel parvus in illum animi motus vincendus. Quod maximè patet, dum de illis agitur, de quibus neutram in partem habemus poſitivam opinionem, eo quòd res illorum nobis penitus ſint ignotæ. Hos enim in dubio facilè eſt Deo permittere, neutram in partem aliquid ſtatuendo.]

133 Sed dices. Si jura jubent, ut in dubio peccati homo præſumatur practicè innocens, ſequitur, ut homo, qui verſatur in dubio de peccato à ſe commiſſo, præſumat ſe ipſum practicè innocentem, id eſt, in ordine ad praxim confeſſionis.

134 Sed contra eſt: nam jura humana non poſſunt ampliare ſphæram juriſdictionis ſuæ ad jus divinum ſacramentale, quale eſt jus Sacramenti Pœnitentiæ. Affirmat communis ſententia, Chriſtum inſtituiſſe, quòd teneatur homo confiteri peccata dubia. Dum ergo contendis, quòd juxta jura humana Petrus dubitans de commiſſione peccati, præſumat ſe innocentem practicè in ordine ad tollendam obligationem confeſſionis, contendis, quòd jura humana diſpoſuerint de non confitendo peccato, cujus eſt dubium ſpeculativum, cùm de hoc ſolus Chriſtus diſponere potuerit.

135 Inſtabis. Illud axioma non eſſe ſolùm juris humani, ſed etiam juris naturalis; cùm ex jure naturali delinquens in dubio abſolvendus ſit in judicio, & practicè præſumendus innocens; & ex jure naturali certum ſit, delictum, quod non probatur, ſed manet in dubio, obeſſe non poſſe Petro ad dignitatem obtinendam; & hoc modo Petrum practicè eſſe præſumendum bonum.

136 Admitto, id eſſe ex jure naturali, non tamen in ordine ad omnes effectus; multò minùs in ordine ad effectum, de quo Chriſto diſponere potuit in ordine ad ſalutem animæ: Nam inde ſequeretur, quòd Chriſtus non potuerit præcipere, quòd homo confiteatur peccata dubia, quia eſſet contra jus naturale, hominem non præſumere bonum in ordine ad vitandam Confeſſionem. Quo quid abſurdius eſſe poteſt?

137 Quarta æquivocatio. Eſto id axioma loquatur de præſumptione, etiam in dubio purè ſpeculativo, vel extendatur practicè ad Sacramentum confeſſionis. Videamus, quale & quàm univerſale ſit, quòd *Homo præſumitur bonus, quandiù non dantur rationes, quæ illum malum eſſe probent:* & quomodo etiam hæc propoſitio æquivocè procedat. Da communiſſimum caſum, quo Petrus in occaſione frequenti colloquendi fœminæ patitur ſuggeſtionem contra caſtitatem: ſcit ſe vicies victorem, ſe vicies victum evaſiſſe; aut ſi mavis, dubitat, an pluries victor, an pluries victus evaſerit; cùm ſciat, utrunque ſibi ſæpe obtigiſſe. In occaſione hodierna dubitat, an vicerit, an victus fuerit; quia neſcit diſcernere, quomodo ſe in interno certamine habuerit.

138 Tum ſic. In hoc caſu ille homo non præſumitur bonus, neque ſtat præſumptio pro ejus innocentia; & tamen non dantur rationes, quæ probent illum malum eſſe, ſive lapſum in hoc peccatum: ergo non eſt univerſaliter verum, quòd homo præſumitur bonus, quandiù non dantur rationes, quæ illum malum eſſe probent. Major conſtat, quia non præſumitur bonus in eo genere, in quo vicies, vel pluries lapſus eſt. Minor item conſtat, quia rationes, quæ dari poſſent probantes, fuiſſe hic, & nunc malum in occaſione hodierna, non ſunt aliæ, quàm quæ deſumi poſſunt ex anteacta vita: caſus enim ſupponit, non eſſe alias: at quæ deſumuntur ex anteacta vita non magis probant fuiſſe hodie malum, quàm bonum, cùm vicies ceciderit, & vicies ſteterit; vel dubitat, an ſæpiùs ſteterit, an ſæpiùs lapſus fuerit.

139 Quare axioma ad ſummum loquitur de eo duntaxat, qui nunquam ſcitur peccaſſe in eo genere. Qui propterea præſumitur innocens, dum aliquod ejus peccatum non probetur fundamento utique probabili. In quo ad ſummum innocentia præbet fundamentum probabile ad deponendum dubium: non tamen in caſu proximè propoſito, & aliis multis ſimilibus. Ergo licèt illi, qui nunquam peccarunt in aliquo genere, poſſint extinguere dubium ſuperveniens peccati, eo quòd illis ſuffragetur præſumptio innocentiæ; eſt illi, qui aliquoties peccaverunt in uno genere, cùm non ſuffragetur illis præſumptio innocentiæ, neceſſariò dubium retinebunt: ergo non eſt impoſſibile ejuſmodi dubium de peccati commiſſione.

140 Confirmatur primò ex regula, *Semel, de regul. jur. in* 6. qualiter proponitur à Caram. *fund.* 37. *num.* 898. [*Semel malus* (ſi emendationem non probet) *ſemper* (in eodem genere, & non in aliis) *præſumitur malus.* Et ratio eſt, quia in omni dubio ſtandum eſt pro poſſeſſione, quæ fuerat ante dubium, unde ſi ante dubium ſit malitia, ſtandum erit pro ipſa, quouſque correctio, & emendatio comprobetur.] Huc uſque Caramuel. Ergo illi, qui peccavit, nec emendatus eſt, non ſuffragatur poſſeſſio innocentiæ. Sed qui vicies lapſus eſt, & vicies interpolatim reſtitit, peccavit, nec emendatus eſt; quia ſuppono, id contigiſſe in tempore proximè elapſo: ergo ei non ſuffragatur præſumptio innocentiæ.

Digitized by Google

141 Dices, in eo caſu præſumptionem ſtare pro peccato; quia ſemel malus, ſemper præſumitur malus: & ita extinguitur dubium; quia in eo dubio qui ſemel peccavit in uno genere, præſumitur peccaſſe hic & nunc.

142 Sed præſumptio hæc non eſt pro actibus ſpeculativis, ſed præſumptio practica in ordine ad aliquos effectus juris. Sed præcipuè non habet locum hæc præſumptio pro actibus ſpeculativis propriæ conſcientiæ. Eſſet enim duriſſimum ei, qui ſemel peccavit in aliquo genere, quòd quoties dubitat, an peccaverit in illo genere, debeat illud peccatum confiteri non tanquam dubium, ſed tanquam reverà commiſſum.

143 Confirmatur ſecundò. Qui ſemel mentitur, non præſumitur in alia occaſione verax; & qui ſemel in judicio peccat, amittit fidem, & præſumptionem veracitatis, & bonitatis in eo genere: ergo qui vicies conſenſit in voluptatem, licèt vices reſtiterit, amittit præſumptionem bonitatis: ergo ſi hodie dubitat, an conſenſerit, poterit in dubio remanere, ſi nullam rationem habeat pro commiſſione peccati.

144 Dices: Perjurium in judicio amittere fidem, quia hæc eſt diſpoſitio juris, non quia id verum ſit independenter à juris diſpoſitione. Ita enim affirmat Caramuel *Theolog. fund. nu. 899. fund. 37.*

145 Sed contra eſt primò. Quia idem eſt de regula *Semel malus*, proximè relata. Neque unius eſt major ratio, quàm alterius; niſi quòd in judicio, quod ſemper tendit ad inquirendam veritatem, major ratio habeatur eorum, quæ ad hunc ſcopum obtinendæ veritatis diriguntur; quale eſt teſtimonium dicentis aliquid in judicio. Contra eſt ſecundò, quia ei, qui ſemel extrajudicialiter fefellit, homines fidem non habent, quia in ordine ad fidem amiſit præſumptionem bonitatis. Quare non video, quomodo componatur id, quod ex Caramuele retuli *num præcedenti*; cum eo, quod aſſerit *diſp. 137. in Regul. S. Bened. concluſ. 3. n. 1734.* in hæc verba: [Sic ſimiliter cenſeo, virum ingenuum (talem ſe unuſquiſque judicat) cùm vincitur de formali mendacio, notabilem honorem perdere: *Nemo enim auderet credere aut fidere hominis in mendaciis deprehenſo.*]

146 Quinta æquivocatio reperitur in illo conſequente, nempe: [Ergo ipſamet carentia rationum contra innocentiam procedentium, eſt fortiſſima innocentiæ probatio.] Da caſum proximè appoſitum ejus, qui vicies cecidit, & vicies ſtetit, in quo deficit præſumptio innocentiæ; & tamen dubitat, an hodie lapſus ſit. In quo, ut conſequens ſit ad rem, debet loqui de probatione innocentiæ in actione hodierna, contra quam nullæ rationes dantur; & tamen, ut conſtat ex dictis, nulla eſt præſumptio pro innocentia: ergo quamvis detur carentia rationum contra innocentiam actionis hodiernæ, tamen innocentia ejus non probatur, eo quòd deficiat præſumptio innocentiæ, quæ hanc poſſet probare. Patet ergo, latere æquivocationem in eo, quod argumentum tranſit ab innocentia, quæ talis eſt abſolutè, & ſimpliciter in eo, qui non peccavit, ad innocentiam actionis hodiernæ, in qua diverſiſſima eſt ratio, ut conſtat ex dictis.

147 Quoad ſecundam probationem deſumptam ex poſſeſſione innocentiæ, eædem æquivocationes latent, quæ in præſumptione; & eadem argumenta militant contra eam, ac contra probationem ex præſumptione deſumptam.

148 Specialiter tamen videtur urgere hæc argumentatio. Non enim datur poſſeſſio innocentiæ, quæ ſuffragari poſſit homini dubitanti de peccato à ſe commiſſo. Pro quo notandum eſt, innocentiam eſſe cumulum multarum actionum, quæ conformantur legi. Nam ſi heri obſervavi legem, & hodie non obſervo, non ſum innocens. Petrus tamen, qui omnibus diebus obſervat, eſt innocens. Præterea Petrus habet poſſeſſionem pecuniarum, quas uſque ad hodiernum diem accepit; non tamen habet poſſeſſionem pecuniarum, quas cras accipiet; quia poſſeſſio unius pecuniæ non eſt poſſeſſio alterius. Ergo quamvis detur poſſeſſio innocentiæ dierum præteritorum; hæc non eſt poſſeſſio innocentiæ futuræ provenientis ex actionibus futuris: nec ingrederis poſſeſſionem innocentiæ præſentis, donec elicias actiones præſentes legi conformes: ergo ſi ab initio dubites de bonitate, vel malitia hujus actionis præſentis, nulla innocentiæ poſſeſſio ſuffragatur bonitati ejus actionis; quia poſſeſſio innocentiæ ejus actionis, vel poſſeſſio innocentiæ omnimodæ naſcitur cum illa actione: ergo ſi ab initio dubitatur de bonitate, vel malitia ejus actionis, dubitatur de poſſeſſione innocentiæ: poſſeſſio autem dubia, non eſt poſſeſſio.

149 Ego tamen eo argumento non utor, neque ei multum fido, quia magis ſubtilitatem redolet, quàm ſoliditatem rationis.

150 Quod attinet ad tertiam probationem, ea tam infirma eſt, ſicut reliquæ. In re enim memoriæ non poſſe fieri firmum argumentum ex eo, quòd plerumque fieri conſuevit, clariſſimè oſtendam *diſp. ſeq. cap. 2.* præſertim argumento 4. 5 & 9.

151 Quod attinet ad quartam probationem ex priori propoſiti poſſeſſione deſumptam, ea non eſt univerſalis. Primò. Quia in multis deeſt propoſitum non peccandi in tali genere, quamvis neque admiſerint poſitivè propoſitum peccandi. In quibus deeſt ea ratio deponendi dubium.

152 Secundò, quia licèt in viro pio, timorato, & conſtanti propoſitum poſſit eſſe argumentum, ut credat, ſe non peccaſſe, & ut ita expellat dubium: at in multis hominibus propoſitum non peccandi elicitum in confeſſione non aheneum eſt, neque adamantinum, ſed pluſquam cereum. Hoc propoſitum quomodo arguet, non cecidiſſe peccatum? Meminit homo, ſe poſt propoſitum elicitum, ſæpe lapſum eſſe, ſæpè conſtitiſſe, ut frequenter uſu venit inter homines curis ſæcularibus immerſos. Quomodo ergo in illis deſumi poterit argumentum pro innocentia?

ARTICULUS VIII.

Criſis argumenti deſumpti ex verbis Tridentini.

153 EX dictis in ſeptem articulis præcedentibus manifeſtò conſtat, nullum huc uſque argumentum propoſitum eſſe, quod ei ſententiæ de peccatis dubiis non confitendis, probabilitatem poſſit comparare; quia omnia illa æquivocatione, & dolo ſophiſtico niti, compertum manet. Verba tamen Tridentini, quæ in hoc articulo proferentur, videntur magis accedere ad probabilitatem; & ideò oportet accuratius rem expendere.

154 Igitur *num. 1905.* hunc textum Synodi Tridentinæ *ſeſſ. 14. cap. 5* proponit *Conſtat enim, Sacerdotes judicium hoc incognita cauſa exercere non potuiſſe, neque æquitatem illos in pœnis injungendis ſervare potuiſſe, ſi in genere duntaxat, & non potiùs in ſpecie, ac ſigillatim ſua ipſi peccata declaraſſent. Ex his colligitur, oportere à pœnitentibus omnia peccata mortalia, quorum poſt diligentem ſui diſcuſſionem conſcientiam habent, in confeſſione recenſeri, etiamſi occultiſſima illa ſint.*

155 Ex hoc autem textu ſic arguit: [Cenſendum eſt, Tridentinum Concilium ſufficienter docuiſſe fideles ſeſſione iſta 14. in qua de Pœnitentia ex profeſſo actum: at ibi apertè docet pœnitentem debere confiteri omnia peccata mortalia, quorum poſt diligentem ſui diſcuſſionem conſcientiam habet: ergo & docuit, non debere confiteri illa, quorum poſt diligentem diſcuſſionem conſcientiam non habet. Atqui illorum, de quibus qui dubitat, conſcientiam non habet: ergo. Probatur minor. Conſcientia eſt notitia ſcientifica, & dubium ſcientifica notitia non eſt.

156 Dices. *Conſcientiæ* nomine non ſolùm notitiam evidentem, ſed & dubium intelligi; datur enim conſcientia evidens, probabilis, dubia, ſcrupuloſa, & hypocondriaca. Reſpondeo tamen, hoc eſſe verum in aliis Authoribus, & locis, non tamen in præſenti. Ratio eſt, quia illa Concilii verba, *Ex his colligitur*; ſuadent conſequentia ex antecedentibus inferri: atqui ex antecedentibus non infertur conſcientia dubia, ſed certa: ergo in eo loco, *conſcientiæ* nomine non intelligitur dubia, ſed certa. Major videtur evidens. Minorem probo. Ideò debemus ſingulorum peccatorum ſpeciem, & numerum confiteri, quia *Sacerdotes judicium hoc* (verba Concilii ſunt) *incognita cauſa exercere non poſſunt, nec æquitatem in pœnis injungendis ſervare.* Ergo dubia peccata non debemus exponere. Patet conſequentia. Quia cauſa dubia non eſt cognita, & cauſa incognita judicium hoc exerceri non poteſt. Confirmatur. Quia aſſerente Concilio, debet æquitas in pœnis injungendis ſervari: ergo debet certò conſtare de delicti exiſtentia. Aliàs enim qua æquitate pœnæ certæ, & determinatæ pro peccato incerto, & indeterminato injungerentur?] Huculque Caramuel.

157 Communis reſponſio hujus argumenti eſt, quam ibi Caramuel propoſuit, *Conſcientiam*, ut communiter uſurpatur, non ſignificare notitiam ſcientificam, cùm ſit etiam conſcientia probabilis, & dubia, immò & erronea. Quam acceptionem eſſe communem Authoribus, ibi fatetur Caramuel. Hinc autem videtur colligi, in ea acceptione locutum eſſe Concilium. Etenim Concilium Tridentinum in omnibus materiis accommodat ſe communi acceptioni nominum, qua Theologi utuntur, ut patet in materiis de Juſtificatione, de Sacramentis in genere, & in ſpecie, & reliquis Theologicis: ergo etiam in hac. Sed communis acceptio *conſcientiæ*, apud Theologos non eſt pro conſcientia ſcientifica, & evidenti, ſed ut communis eſt etiam conſcientiæ dubiæ: ergo etiam huic acceptioni ſe accommodat Concilium.

158 Et hæc quidem reſponſio probabiliter videtur ſatisfacere objectioni, dum non eſt aliud fundamentum ad probandum, Concilium uſurpare vocem *conſcientia*, pro cognitione ſcientifica. An ſit aliud ejuſmodi fundamentum, dicam *c. ſeq.*

159 Quæ in confirmationem adjungit Caramuel, ut probet, Concilium nomine *conſcientiæ* intelligere notitiam evidẽtem, ſunt omninò levia. Eſt enim manifeſtè falſum dicere, quòd procedere in cauſa dubia, ſit procedere incognita cauſa. Nam etiam in foro externo cùm Judex ſententiam fert in cauſa dubia, evidens eſt, quod procedit cognita cauſa: cognoſcit enim cauſam, qualis ipſa eſt. Nam quando accuſatus eſt reus, & delictum manet omninò dubium; fert Judex ſententiam abſolvendo: & eſt evidens, quòd ad eam ſententiam nõ proceſſit Judex cauſa incognita: ergo cauſa quantumvis dubia poteſt eſſe cognita ad ferendum ſententiã pro meritis cauſæ dubiæ. Quare ad id argumentum neganda eſt minor. Et ad probationem neganda eſt conſequentia. Ad cujus probationem negandũ eſt antecedens, quod ſcilicet cauſa dubia non poſſit eſſe cognita. Et nota, hoc eodem argumento probari poſſe, non licere Fideles ſe accuſare de peccatis dubiis, etiam ſimul cum certis, quia Sacerdotes non poſſunt judicium hoc exercere incognita cauſa; & peccata dubia

bia

Digitized by Google

bia ſecundùm Caramuelem non ſunt cognita. Aſſerere autem id eſſe illicitum, eſſet pluſquam temerarium. Eo enim argumento probat Concilium, licere confeſſionem de venialibus, quod *Piorum hominum uſus demonſtrat*; quæ ratio militat eodem modo circà peccata dubia, ſaltem licitè, & voluntariè confitenda.

160 Confirmatio tantùm probat, ut nihil probet. Ex illa enim probare poteris, moribundo, qui ſolùm peccatum habet dubium, & ſolùm illud poteſt confiteri, nec ſibi ſatisfacit de contritione perfecta, nec aliud poteſt Sacramentum recipere, non licere illud peccatum ſub conditione confiteri, nec Sacerdoti licere illum ſub conditione abſolvere. Etenim ſecundùm Concilium, æquitas in pœnis injungendis ſervanda eſt: ſed non poteſt ſervari æquitas, niſi certò conſtet de delicti exiſtentia, de qua non certò conſtat, cùm peccatum eſt dubium: ergo non licet moribundo illud peccatum dubium confiteri. Quæ conſequentia abſurdiſſima eſt, cùm certò conſtet, non ſolùm licere, ſed teneri omninò ad id pro ſecuritate ſalutis æternæ.

161 Reſpondeo ergo, peccato mortali dubio imponi poſſe, & debere pœnam multò minorem, quàm eidem peccato mortali certo. In qua confeſſione ſi nullum aliud confiteatur pœnitens, dixi jam ſi in re ſit peccatum, eam pœnam impoſitam deſervire ad ſatisfactionem Sacramentalem: ſi verò non ſit in re peccatum, eam deſervire ad ſatisfactionem extra-ſacramentalem. Et hoc modo ſervatur æquitas, ſicut ſervaretur, etiamſi nulla eſſet obligatio confitendi peccata dubia; dum fideles pro ſua devotione illa confiterentur.

162 Secundum textum affert *num.* 1906. ex eodem capite: *Neceſſum eſt, omnium etiam veniam, cum aperta, & verecunda confeſſione à Deo quærere.* Et ſubdit Caramuel. [Sanè confeſſio dubia non videtur poſſe aperta vocari.]

163 Sanè id gratis dicit. Eſt enim apertiſſima confeſſio, quæ dicit. [An conſenſerim delectationi moroſæ ſodomiticæ, dubito; ſi conſenſi, me accuſo.] Illa autem non eſt aperta, quæ ſpeciem peccati, etſi dubii, palliare & diminuere conatur. Et certè ego componere non poſſum hanc aſſertionem cum ea, quam tradit *ibid. nu.* 1996. *concluſione* 4. nempe: [Confeſſus peccatum dubium, ſi deprehendat deinde certum, non tenetur id ut certum confiteri.] Etenim ſecundùm Concilium, *Neceſſum* eſt, ut confeſſio ſit *aperta*: ſed juxta Caramuelem, confeſſio peccati dubii, ut dubii, non eſt aperta: ergo ſi deprehendat deinde certum, confeſſio peccati dubii, ut dubii nondum eſt facta, ut *eſt neceſſum*. Ergo qui deprehendit deinde certum, neceſſe eſt, quod faciat confeſſionem apertam, qualis, ſecundùm ipſum, non eſt confeſſio peccati dubii, ut dubii.

164 Tertium textum adjungit *ibid.* ex eodem capite. *Itaque dum omnia, quæ memoriæ occurrunt, peccata Chriſti Fideles confiteri ſtudent, proculdubio omnia divinæ miſericordiæ agnoſcenda exponunt. Qui ſecus faciunt, & ſcienter aliqua retinent, nihil divinæ bonitati per Sacerdotem remittendum proponunt. Si enim erubeſcat ægrotus vulnus Medico detegere, quod ignorat, medicina non curat.* Subdit Caramuel: [Ergo tenetur quis confiteri peccata, quæ occurrunt, nempè poſt diligentem ſui diſcuſſionem; dubia autem crimina poſt diſcuſſionem non occurrunt: Ergo malè confitetur, qui ſcienter peccata retinet: atq; dubia non retinentur ſcienter; non enim de dubiis datur ſcientia.]

165 Hæc duo, quæ inde colligit, planè falſa ſunt. Primum, quòd peccata dubia poſt diſcuſſionem non occurrunt, manifeſta experientia falſum deprehenditur. Nam qui juxta ſententiam communem de obligatione confitendi peccata dubia, gubernat conſcientiam ſuam, cùm hanc primò diſcutit ad confeſſionem craſtinam, enumerat quatuor mortalia, de quibus ſe accuſaturus eſt. Deinde cùm accedit ad confeſſarium, duo ex enumeratis occurrunt, & duo non occurrunt. Dices, vocem *occurrendi* non competere dubiis. Quibus ergo verbis id ſignificabimus, ſi verba communia vult auferre nobis hujus argumenti Author?

166 Secundum, cujus falſitas clarius oſtenditur, eſt, [Peccata dubia non retineri ſcienter, quia in dubiis non datur ſcientia.] Petrus certum putat, ſe teneri ad confitendum peccata dubia; & poſt diſcuſſionem conſcientiæ recordatus eſt ejuſdem occaſionis, ex qua reſultat illi dubitatio, an conſenſerit delectationi moroſæ ſodomiticæ; in confeſſione autem præ verecundia advertenter noluit illud confiteri. Nunquid iſte non peccavit mortaliter operando contra conſcientiam ſuam in materia integritatis confeſſionis? Vel ergo id peccatum dubium omiſit ſcienter, vel per inſcitiam? Secundum dici nequit, aliàs non peccaſſet: ergo primum dicendum eſt, nempè ſcienter omitti poſſe peccatum dubium.

167 Quam autem ſubjungit propoſitionem, æquivoca illa eſt. Licèt enim ipſa dubitatio non ſit ſcientia, at circà dubitationem dari poteſt ſcientia; ſcio enim, me habere peccatum dubium, & ſcio me dubitaſſe, & dubitare actualiter de multis. Et cùm advertenter omitto in confeſſione peccatum dubium, credens, ut certum, teneri me ad confeſſionem illius; ſcio me habere illud peccatum dubium, ſive illud advenire in mentem meam; & ſcio, me nolle confiteri illud.

168 Quartum textum, qui magis urgere videtur, ſic proponit *nu.* 1997. [Univerſa, quæ diximus, illuſtrat hæc periodus. *Conſtat, nihil aliud* (nota benè, quia dum *nihil aliud* dicit, clariſſimè, & univerſaliſſimè Concilium loquitur) *in Eccleſia à penitentibus exigi, quàm ut poſtquam quiſque diligentius ſe ſe excuſſerit, & conſcientiæ ſuæ ſinus omnes, & latebras exploraverit, ea peccata confiteatur, quibus ſe Dominum, & Deum ſuum mortaliter offendiſſe meminerit. Reliqua autem peccata, quæ diligenter cogitanti non occurrunt, in univerſum eadem confeſſione incluſa intelliguntur.* Attentè legatur obſecro. *Conſtat, nihil aliud in Eccleſia à penitentibus exigi*, inquit S. Concilium: illi igitur contradicit, qui aliquid requiri exiſtimat. Hæ enim aſſertiones, *Nihil aliud à pænitentibus exigitur; & Aliquid aliud exigitur*, contradictoriæ ſunt. Cùm autem prior ſit expreſſa Concilii, altera ſine errore clariſſimo teneri non poteſt. Sufficit igitur, ut confiteatur ea peccata, quibus ſe Dominum, & Deum ſuum mortaliter offendiſſe meminerit: ergo nemo tenetur confiteri venialia: ergo nec dubia, licèt gravia; dubitare enim non eſt meminiſſe. *Scire eſt quoddam meminiſſe*, dicebat Plato: nullum tamen audimus dubitare, & meminiſſe confundentem] Hic textus per ſe multùm urget, quia meminiſſe videtur dicere certitudinem.

169 Sed in primis dictum Platonis non eſt ad rem. Non enim dixit Plato, *Meminiſſe eſt quoddam ſcire*; ſed è converſo. Juxta quem omnis ſcientia eſt actus memorativus, non è converſo omnis memoria eſt actus ſcientificus. Quantam autem vim habeat hic textus, dicam *c.* 5.

CAPUT III.

Argumenta Franciſci Verde pro eadem ſententia trahuntur ad criſim.

170 Franciſcus Verde *in apologia contra* anti-Caramuelem *quæſtion.* 12. *à nu.* 540. alia argumenta pro eadem ſententia congerit, quæ critica libra indigent. Primum propono, quod ibi his verbis inſtruit: [Pœna certa ſupponit certam culpam; & gravis eſt injuria velle aliquem ſubire pœnam pro delicto, quod fortè non commiſit. Contradicit enim hoc juri, quo ſancitum eſt, potiùs eſſe nocentem abſolvendum, quàm innocentem condemnandum, *l. abſentem* 5. §. *eadem*, *l. reſpiciendum* 9. *ff. de pœnis*. Quod ut clarè conſtet, nonne innocens gravatur, ſi fortè non delinquit, & pęnitentis affligitur, & certò oneri confitendi ſubiicitur?]

171 Ut conſtet, quàm leve ſit hoc argumentum, nota, multa in eo involvi. In primis, quòd Pęna certa ſupponit certam culpam.] In qua propoſitione duo videntur continere ſignificata ſub nomine pęnæ. Primùm, penam, id eſt, onus confeſſionis; ita quòd onus confeſſionis certum debeat ſupponere culpam certam. Secundum, pœnam ſatisfactionis in confeſſione impoſitæ; ita ut non poſſit imponi ſatiſfactio certa pro culpa non certa. Quod utrunque explicuit in poſtremis argumenti verbis: [Et pęnitentiis affligitur, & certò oneri confitendi ſubiicitur.] Tertium, quod in argumento continetur, eſt, eſſe gravem injuriam, velle, quod aliquis ſubeat certam pœnam (ſive oneris confitendi, ſive ſatisfactionis pœnalis) pro delicto, quod fortè non commiſit. Quartum, illud contradicere citatis legibus.

172 Nota deinde, communis ſententiæ Authores aſſerere, Chriſtum D. inſtituiſſe, ut fideles confiteantur peccata dubia ſub dubio; ut ita, ſi fortè peccare, veniam conſequantur. Sed nunquid Chriſtus non potuit ita inſtituere? Sanè nullus eò audaciæ pervenit, ut negaverit. Nam confiteri ſub dubio peccata dubia, non eſt opus tanti valoris, quod excederet valorem gratiæ pro eo opere donandæ, & valorem gloriæ pro eo opere permiſſæ.

173 Cùm ergo communis ſententia aſſerit, ex inſtitutione Chriſti impoſitum eſſe onus certum confitendi ſub dubio peccatum dubium; tu opponis, quod onus certum confitendi debet ſupponere culpam certam. Aſſumis ergo pro antecedenti contradictorium aſſertionis à communi ſententia propugnatæ: aſſumis ergo, & ſupponere vis, quòd probare debueras.

174 Reſpondebis, id ſufficienter probari per ſubſequentem propoſitionem: nempe. [Gravis eſt injuria, velle aliquem certam ſubire penam pro delicto, quod fortè non commiſit.] Infero: ergo ſi Chriſtus inſtituiſſet, quòd Fideles ſubirent id onus confitendi ſub dubio peccata mortalia dubia, conſerendo pro ea confeſſione veniam, ſi fortè indigent, & gratiam certam, & jus certum ad gloriam, ſaltem ex merito proprio confeſſionis, faceret gravem injuriam Fidelibus. Nam vel conceditur, vel negatur hæc conſequentia? Concedi, niſi à delirante non poteſt: ergo neganda eſt, ergo Chriſtus non irrogaret injuriam, etſi onus certum confitendi imponeret pro delicto, quod quis fortè non commiſit; quia id onus compenſaretur, immò excederetur à magnitudine præmii. Sed quod ita de facto contingat, affirmat communis ſententia: ergo abſurdum eſt dicere, quod gravis irrogatur injuria, dum præcipitur, ut quis ſubeat certum onus confeſſionis pro peccato, quod fortè non commiſit, quando ei oneri annexus eſt exceſſus præmii.

175 Eodem modo fit argumentum circà pœnam ſatisfactionis impoſitam pro delicto, quod quis fortè non commiſit; quam ita inſtituiſſe Chriſtum, affirmant communiter Authores oppoſitæ ſententiæ. [Vide, quæ circà ſatisfactionem conditionalem dixi *cap.* 2. *art.* 1. præcipuè *nu.* 30. & *ſeq.*

176 Specialiter autem inſtauro argumentum propoſitum *eo art.* 1. *n.* 28. in eo, qui voluntariè, licitè, & validè confitetur peccatū mor-

tale dubium, nec alicujus alterius recordatur, abſolviturque ideò ſub conditione; cui imponitur aliquod opus pœnale certum pro ſatisfactione, ergo jam poteſt quis ſubire pœnam certam pro delicto, quod fortè non commiſit.

177 Reſpondet Verde *nu.* 555. [Pœnitentem poſſe pro ſua libertate pro delicto dubio ſubire pœnam certam.] Quando autem ſpontaneè confitetur peccatum mortale dubium, cedit jure ſuo, & ſpontaneè prædictam pœnam certam acceptat.

178 Sed non ſatisfacit. Petrus ad genua Sacerdotis provolutus confitetur peccatum mortale dubium, neque alicujus alterius recordatur, ideòque petit ab eo abſolutionem ſacramentalem ſub conditione. Imponit illi Sacerdos onus ſatisfactionis ſacramentalis. Renuit Petrus; ait enim, ſe legiſſe apud Caramuelem, & Franciſcum Verde, fieri gravem injuriam ei, cui imponitur pœna certa pro delicto, quod fortè non commiſit. Vult ergo abſolvi ſub conditione, ſed non vult acceptare pœnalem ſatisfactionem; dicit enim, ſe habere jus, ne oneretur ſatisfactione pœnali, neque velle cedere jure ſuo. Inſtat Sacerdos, inſtitutum eſſe à Chriſto, ne detur abſolutio ſacramentalis abſque impoſitione ſatisfactionis: & cùm illa ſit abſolutio ſacramentalis, ſi reverà ille peccavit, illa dari non poteſt, quin pœnitens ſatisfactionem acceptet. Replicat pęnitens, Chriſtum non inſtituiſſe, ut illi pęnitenti fiat gravis injuria: at ſecundùm Caramuelem, & Franciſcum Verde, fit gravis injuria pęnitenti, ſi ei detur pęna certa pro peccato dubio: ergo Chriſtus non inſtituit, quòd confitenti peccatum dubium, imponatur pęna ſatisfactoria certa.

179 In qua lite, ſi judicium ferendum eſt; quod Sacerdos aſſerit, certiſſimum eſt, & indubitabile; quod pęnitens aſſerit, ex doctrina Caramuelis, & Franciſci Verde rectè illatum; & tamen certò falſum, cùm ſit contradictorium ejus, quod confeſſarius aſſerit; & ex duobus contradictoriis, ſi unum certum, alterum certò falſum eſſe, evidens eſt. Eſt ergo certò falſa ea doctrina, ex qua conſequens certò falſum colligitur.

180 Itaque ſi eſt gravis injuria imponere pęnam ſatisfactoriam certam pro peccato dubio, etiamſi homo voluntariè confiteatur peccatum dubium, non poterit imponi pro eo pęna ſatisfactoria certa, ſed talis pęnitens habebit jus, ne imponatur ei talis pęna, etiam intra ejuſmodi confeſſionem dubiam; & poterit tunc nolle cedere jure ſuo, & nolle acceptare eam. Id autem planè eſt contra inſtitutionem Chriſti, quæ non permittit abſolutionem ſacramentalem abſque acceptatione ſatisfactionis.

181 Item ex ſuppoſitione, quòd quis confiteatur peccatum dubium, adhuc militat ratio eorum Authorum, ut dici debeat in tali confeſſione non eſſe imponendam pęnam certam. Nam adhuc ex ſuppoſitione talis confeſſionis peccatum eſt dubium, & pęna certa: ſed gravis injuria eſt imponere pęnam certam pro peccato dubio: ergo adhuc ex ſuppoſitione talis confeſſionis imponi non poteſt talis pęna; & poteſt pęnitens illam non acceptare, & nolle cedere jure ſuo. Conſequens eſt certò falſum; ergo & antecedens, unde concluditur tale conſequens.

182 Hinc infirmata manet altera reſponſio, qua dici poſſet, eo ipſo, quo quis confiteatur peccatum dubium, cedere jure ſuo, ut imponatur ei pęna certa pro peccato dubio. Etenim juxta doctrinam eorum Authorum, qui confitetur peccatum dubium, adhuc retinet jus, ne ſibi imponatur pœna ſatisfactoria certa pro peccato dubio: ergo falſum eſt, quòd ipſo facto confeſſionis cedit illo jure. Conſequentia patet. Antecedens verò conſtat. Nam dum peccatum eſt dubium, injuria gravis fit, ſi pro eo imponatur pęna certa; ſed dum illud confitetur, dubium manet: ergo dum illud confitetur, fiet ei injuria, ſi imponatur pęna certa; atque adeò dum illud confitetur, retinet jus, ne ei imponatur pœna certa.

183 Quod deinde additur, id eſſe contra eas leges Cęſareas, non eſt ad rem. Nunquid enim Chriſtus tenebatur inſtituere confeſſionē ſecundùm directionem juris Cęſarei? Cùm ergo dicant Authores cōmunis ſententię, Chriſtum ita inſtituiſſe Sacramentum Pęnitentię, ut detur certa pęna ſatisfactoria pro peccato dubio; malè probatur ex eo, quòd jus Cęſareum cōtradicat, cùm Chriſtus non teneatur dirigere inſtitutionem Sacramenti Pęnitentię ad normā juris Cęſarei.

184 Secundò. Et ſi teneretur Chriſtus eo jure Cęſareo dirigi, adhuc hoc non contradicit prædictæ inſtitutioni. Quia jus vetat condemnare innocentem; ea autem inſtitutio, ſi datur, non eſt ad condemnandum, ſed ad abſolvendum ſub conditione eum, qui fortè deliquit.

185 Tertiò. Etſi id judicium Sacerdotis dicatur ſententia condemnatoria, qua parte imponit pœnam ſatisfactoriam, adhuc eæ leges non ſunt ad rem; quia eæ leges non loquuntur de impoſitione oneris, cui annexa eſt magnitudo præmii excedens nimium gravitatem oneris; qualis magnitudo præmii promittitur confitenti peccatum dubium. Et ideò ea impoſitio pœnæ ſatisfactoriæ non eſt ſententia condemnatoria, ſed indultoria, & lata in favorem animæ.

186 Secundum argumentum ſic proponit *num.* 542. [Homo præſumitur bonus, *cap. 1. de ſcrutinio*.. Quilibet præſumitur innocens, *l. abſentem, ff. de pœnis*.. Homo præſumitur eternę ſalutis memor, *l. ultim. in fine, Cod. ad l. Juliam repetund*.. In dubio favendum eſt reo, *cap. Cum ſunt, de regul. jur.* Nemo in dubio præſumitur obligatus, quia unuſquiſque naſcitur liber. Gloſſa *in d. c. Cùm ſunt*. Baldellus *lib. 4. diſp. 8.* Ex quibus fit, hominem nunquam præſumi deliquiſſe in dubio, *l. meritò, ff. pro ſocio*.. Ergo non tenetur confiteri quis de peccato dubio, nam reus abſolvitur, ut innocens, quando evidenter non probatur delictum, & præſumptio ſtat pro reo, *l. fin. C. de probat.*] Infirmitas hujus argumenti conſtat *ex c. præcedenti, art. 7.* ubi manifeſtas ejus æquivocationes oſtendimus.

187 Sed adhuc in primis nota, id dictum Gloſſæ, quod [Nemo in dubio præſumitur obligatus, quia unuſquiſque naſcitur liber;] non eſſe ad rem, quia non loquitur de obligatione præcepti, ſed de obligatione, quam unuſquiſque ſpontaneè ſubit. Homo enim non naſcitur liber ab obligatione pręcepti jam omnibus impoſiti; ſed duntaxat ab obligatione, quam ipſe ſpontaneè ſubit.

188 Deinde nota, confundi in eo argumento has duas propoſitiones: [In dubio homo non præſumitur delinquens. In dubio homo præſumitur bonus, vel innocens.] Quæ toto cœlo diſtant. Prima enim negat, adeſſe motivum probabile pro delicto. Secunda affirmat, eſſe motivum probabile pro innocentia. Nam caſu, quo quis non habeat motivum probabile pro delicto, neque pro innocentia, verificatur prima propoſitio, non ſecunda. Cætera relege *in eo artic. 7.*

189 Tertium ſimile præcedenti proponitur *num.* 343. ſic: [Factum in dubio non præſumitur; ſed peccatum eſt facti: ergo in dubio non præſumitur. Minor eſt clara. Major probatur *ex l. 1. ff. ſi quaſi rup. pauper*.. Si ergo peccatum in dubio non præſumitur, quare tu vis condemnare illum ad confeſſionem, ad ſubeundam pęnitentiam?]

190 Attende lector, vim argumenti. Quid eſt peccatum in dubio non præſumi? Quòd in dubio non detur præſumptio, ſive ratio probabilis pro commiſſione peccati. Æquivalet ergo argumentum huic formæ: [In dubio non eſt ratio probabilis pro commiſſione peccati: ergo non eſt condemnandus homo ita dubius ad confeſſionem, & ad ſatisfactionem.] Item æquivalet huic formæ: [Peccatum dubium remanet in ſtatu dubii: ergo non eſt obligandus homo ita dubius ad confeſſionem, & ad ſatisfactionem:] Nam quòd non detur in dubio ratio probabilis pro commiſſione peccati, idem eſt, atque quòd remaneat in ſtatu dubii. Reſpondebunt ergo Authores communis ſententiæ, concesſo antecedenti, & negando conſequentiam; & aſſerent incumbere argumentatori, quærere aliud medium ad probandam conſequentiam, quæ non probatur per hoc, quòd peccatum remaneat in ſtatu dubii; cùm prædicti Authores aſſerant, peccatum, quod remanet in ſtatu dubii, ſub dubio confitendum.

191 Sanè confundit argumentum has duas propoſitiones, ut in argumento antecedenti notavi, nempe: [Non datur præſumptio pro commiſſione peccati: Datur præſumptio pro non commiſſione peccati.] Et quidem hæc ſecunda, ſi abſolutè admittatur, benè probat conſequentiam. Prima tamen, quæ aſſumitur in argumento, nihil probat, ut patet ex dictis. Quàm autem falſa ſit ſecunda, & quo ſenſu, & in quibus caſibus, patet *ex capit. antecedent. art. 7.*

192 Addit in ejus argumenti confirmationem *nu.* 554. [Dictam regulam, ut undequaque ſibi conſtet, ſic tradi jubeo. Factum in dubio non præſumitur, niſi ſoleat, & debeat fieri, *l. ſciendum 30.* ubi Gloſſa *verb. ſolemniter, ff. de verb. oblig.*]

193 Sed hoc etiam modo, eodem vitio laborat; quia ſi in dubio non præſumitur, non eſt ratio probabilis, quæ factum ſuadeat; quod eſt dicere, illud manere ſub dubio: ex eo autem, quod peccatum maneat ſub dubio, quomodo probatur non debere exponi in confeſſione; contra eos, qui dicunt, peccatum dubium ſub dubio eſſe confitendum?

194 Procedit in ulteriorem confirmationem ejus regulæ: [Concordat hoc cum alio principio: *in dubio nemo malus*. Et ſic qui eſt ſolitus facere, præſumitur feciſſe illa, ad quæ tenebatur. Baldus *in rubr. C. de fide inſtrum. n. 8.*] Et quid de illo, qui non eſt ſolitus facere? Si iſte non præſumitur feciſſe, non ſuffragabitur illi præſumptio; atque adeò retinebit dubium: Fruſtrà ergo contenditur per has præſumptiones juris, omnem evaneſcere dubitationem de commiſſione peccati. Contra hanc confirmationem militant ea omnia, quæ *art. 7.* propoſui contra argumentum deſumptum ex eo, quòd homo præſumitur innocens.

195 Quartum argumentum eſt, quod proponit *num.* 540. [Ignorans invincibiliter peccatum, non tenetur confiteri: ſed qui poſt ſufficientem diligentiam adhuc dubitat, eſt invincibiliter ignorans: ergo non tenetur confiteri. Major eſt ex Trident. *ſeſſ. 14. c. 5.* Minor ſuadetur *ex l. manifeſtiſſimi, §. ſin autem neſcius, & dubitans:* ubi Bart. & Ang. *C. de furtis*,] &c.

196 Si eam majorem propoſitionem tradidiſſet Tridentina Synodus, actum eſſet de quæſtione. Eam tamen Authores communis ſententiæ dicunt falſam, nec traditam à Synodo Tridentina. Falſam quidem. Nam ignorantia invincibilis habetur duplici modo. Primò dubitando, & ſuſpendendo aſſenſum in utranque partē intellectui propoſitam. Secundò, ſine hac ſuſpenſione, vel quatenus non recordatur ejus, nec determinatè, neque ſub dubio; vel quatenus ſibi ut certū, vel ut probabile proponitur, quod non peccaverit. Et licèt ſecundo modo certum ſit, neminem teneri ad cōfeſſionem peccati taliter

Digitized by Google

liter ignorati: primo tamen modo, peccatum eſſe confitendum ſub dubio, aſſerit communis ſententia. Quare hoc argumentum deficit in probatione majoris.

197 Quintum eſt, quod proponit *n.* 545. in hæc verba: [Vel abſolutio poteſt dari de peccatis dubiis purè, vel ſub conditione, ſcilicet ſi peccata exiſtant. Non primum, quia exponeretur periculo forma Sacramenti: ergo ſecundum. Ergo peccata certa, non dubia, ſunt materia abſolutionis. Nam idem eſt abſolvere ſub conditione, ac dicere, *Si peccatum eſt certum, te abſolvo*, ut patet.] Et in margine attribuit hoc argumentum Caramueli. Sed argumentum Caramuelis eſt longè diverſum, ut patet *ex c. præced. art.* 2.

198 Attende hujus argumenti ingentem æquivocationem in ea forma conditionali: [Si peccatum eſt certum, te abſolvo.] Etenim ea vox *certum*, dupliciter poteſt accipi: vel pro eo, quod eſt in ſe, & à parte rei certum, id eſt, quod realiter extitit; vel pro eo, quod eſt certum quoad notitiam humanam. Si primo modo, verum dicit de ea forma conditionali. Sed hoc modo multa peccata dubia ſunt certa; quia multa peccata, de quibus dubitatur, realiter extiterunt. Et ſi hoc modo ſola peccata certa ſunt materia confeſſionis realiter, & cum effectu, etiam multa peccata dubia ſunt materia illius realiter, & cum effectu, quia peccata, quæ à parte rei ſunt certa, non excludunt rationem peccati dubii: nam ea, quæ ſunt certa in re, poſſunt eſſe dubia quoad notitiam intellectus.

199 Si verò ea vox *certum*, ſumatur, ut ſumi debet in ſuo proprio, & legitimo ſenſu, ſecundo modo, id eſt, pro eo, quòd eſt certum quoad notitiam humanam, ſic manifeſte falſum eſt, quod talis eſſe debeat ea abſolutio conditionalis. Nam ſi ita eſſet, ficret, quòd quando quis in extrema neceſſitate abſolveretur conditionatè ab uno peccato dubio, quòd duntaxat potuit moribundus confiteri, iſte non maneret abſolutus. Eſſet enim idem, ac dicere: [Si tibi eſt certũ hoc peccatum, te abſolvo.] Et cùm illi non ſit certum, ſed dubium; ſicut non verificatur conditio, ita neque abſolutio præſtabit effectum.

200 Reſpondet Verde *num.* 554. ad ſimile argumentum anti-Caramuelis his verbis. [Sed reſpondetur, eſſe opinionem ſatis probabilem, quòd poſſet abſolvi ſub conditione, ad quam abſolutionem non obligat præceptum confeſſionis, ſed charitatis in extrema neceſſitate, in qua quis tenetur adhibere media, quæ probabiliter ſunt neceſſaria: ergo multò magis, quæ certò ſunt neceſſaria. Peccata autem dubia in extrema neceſſitate ſunt materia Sacramenti ſub conditione: nam abſolutio abſoluta pro peccatis dubiis dari non poteſt. Sæpè in articulo mortis ratione ultimi periculi eſt abſolutio Sacramentalis recipienda. Et tunc confeſſio poteſt fieri de quocunque veniali, etiam olim confeſſo. Et quid, ſi pœnitens nullum peccatum certum commiſerit, & tamẽ mortali dubio gravatur? .. ∴ .. Reſpondeo nihilominus, in illo caſu debere illum hominem confiteri: & quia nullum aliud peccatum habere ſupponitur, debere per accidens illud confiteri, & abſolvi ſub conditione, *ſi fortè peccaſti*, &c.]

201 Sed hæc doctrina non ſibi conſtat primò. Nam ſecundùm Franciſcum Verde in articulo mortis poteſt abſolvi homo ſub hac forma, *Abſolvo te, ſi fortè peccaſti*; in caſu, quo quis confiteatur peccatum duntaxat dubium; in eodem autem caſu extra articulum mortis debet abſolvi ſub hac, *Abſolvo te, ſi peccatum eſt certum*. Vel ergo utraque conditionalis in ſenſu, quem intendit Verde, eſt eadem, vel diverſa? Si eadem eſt, infero: ergo ſicut prima reſpicit peccatum dubium, ita & ſecunda. Patet conſequentia. Implicat enim, quòd forma abſolutionis ſit eadem, & quòd non poſſit abſolvere ab eiſdem peccatis, præſuppoſita adæquata poteſtate in abſolvente.

202 Si verò dicas, utranque formam eſſe diverſam, & primam eſſe pro articulo mortis, & ſecundam extra illum; planè id implicatorium eſt. Implicat enim manifeſtam contradictionem, quòd Sacerdos plena juriſdictione præditus reſpectu pœnitentis rectè diſpoſiti dicat hanc formam, [Abſolvo te, ſi fortè peccaſti,] cum vera intentione abſolvendi; & quòd non abſolvat, etiam extra articulum mortis, ſive à dubiis (quæ à parte rei extiterint) ſive à certis peccatis: ergo ſi eadem forma conditionalis, quæ uſurpatur in articulo mortis pro peccato dubio, uſurpetur extra articulum mortis erga pœnitentem rectè diſpoſitum, etiam pro peccato dubio poterit extra articulum mortis præſtare eundem effectum. Ergo non debet eſſe diverſa forma extra, aut intra articulum mortis, ſed poteſt eſſe omninò eadem.

203 Secundò non ſibi conſtat ea doctrina, dum dicitur eſſe opinionem probabilem, quòd in articulo mortis poſſit dari abſolutio ſub conditione; cùm dicatur, in articulo mortis teneri hominem ad media, quæ ſunt certò neceſſaria, qualis eſt confeſſio, & abſolutio conditionalis in illo caſu. Ergone duntaxat eſt probabile, & non undequaque certiſſimum, hominem in articulo mortis teneri ad media certò neceſſaria ad ſalutem? Quid eſt certum, ſi hoc non eſt certiſſimum? Si ergo fatetur ejuſmodi confeſſionem, & abſolutionem conditionalem (caſu quo non poſſit moribundus aliud, quàm peccatum dubium confiteri) eſſe medium neceſſarium ad ſalutem; quomodo aſſerit duntaxat probabile, quòd poſſit dari ea abſolutio conditionalis? Vel ergo hæc abſolutio conditionalis non eſt mediũ neceſſarium ad ſalutem in illo caſu; vel dicendum eſt, non quidem eſſe duntaxat probabile, ſed pluſquam certum, moribundum ad illam procurandam teneri, quando nullius alterius recordatur.

204 Argumentum, quod *num.* 540. proponit primo loco, & quæ

deſumit ex Tridentino, majorem vim habent; & proponentur *c.* 5.

205 Tandem nota, quod Franciſcus Verde videtur non multùm fidere cæteris argumentis Caramuelis, quæ capite præcedenti propoſita, & diſſipata ſunt: ubi enim proponit Verde argumenta pro ſententia negante obligationem confitendi peccata dubia, illa omninò omiſit.

C A P U T IV.

Criſis fundamentorum pro ſententia affirmante obligationem confitendi peccata mortalia dubia.

A R T I C U L U S I.

Examinatur prius fundamentum hujus ſententiæ.

206 OMnes Authores antiqui eo nituntur fundamento ad affirmandum hanc obligationem, quòd in dubio conſcientiæ pars tutior eligenda eſt. Putant enim, eum, qui recordatur peccati dubii, exponere ſe gravi periculo animæ, ſi tale peccatum dubium non confiteatur. Proderit (præcipuè ad ea, quæ *cap. ſeq.* dicenda ſunt) aliquorum veterum verba audire.

207 S. Thomas *in* 4. *diſt.* 21. *quæſt.* 2. *art.* 3. *ad* 3. ſic ſcribit: [Quando aliquis dubitat de aliquo peccato, an ſit mortale, tenetur illud confiteri, dubitatione manente; quia qui aliquid committit, vel omittit, in quo dubitat eſſe mortale peccatum, peccat mortaliter, ei diſcrimini ſe committens. Et ſimiliter periculo ſe committit, qui de hoc, quod dubitat eſſe mortale, negligit confiteri.]

208 Sylueſter verbo *Confeſſio* 3. *quæſt.* 2. [Secundò quæritur, utrùm dubitans de aliquo, an ſit mortale, teneatur illud confiteri? Et dicit S. Thomas, quòd ſic: aliter periculo ſe committit, & mortaliter peccat: ſicut etiam, & qui aliquid committit, vel omittit, in quo dubitat eſſe mortale.]

209 Adrianus *in* 4. *de Sacram. confeſſionis*, *in* 1. *part. quæſt.* 4. *in* 3. *confirm.* ita ſibi opponit: [Multa ſunt, de quibus dubium eſt, an venialia ſint, an mortalia: non obſtante ergo, quòd ſint venialia, nequit ea homo ſine periculo damnationis, confitendo præterire.] Poſteà ſic reſpondet *fol. mihi* 252. [Ad tertiam confirmationem reſpondeo: Illo caſu tenemur ea confiteri, non quia venialia, ſed propter diſcrimen, & dubium, an ſint mortalia: & ſic ſolùm propter periculum, non ob rationem venialis culpæ.]

210 S. Antoninus 3. *p. tit.* 14. *c.* 19. §. 8. [Ea autem, de quibus dubitat, utrum in ipſis peccaverit mortaliter, ſecundùm Thomam tenetur confiteri; *aliàs periculo ſe committit*, ſi negligit confiteri: & mortaliter peccat.]

211 Angelus verbo *Confeſſio* 1. *numer.* 34. [Sed quid ſi dubitat? Reſpondeo ſecundùm Bonavent. *ead. diſt.* (*in* 4. *diſt.* 21. *part.* 2.) *art.* 1. *quæſt.* 1. quòd ſi probabiliter dubitat de aliquo, an ſit peccatum veniale, vel mortale, niſi certificetur per aliquem doctum, tenetur confiteri, ſcilicet, quòd in dubio habet; & ab eo abſtinere in futurum: aliter ſi non confitetur, peccat mortaliter, quia *exponit ſe periculo*.]

212 Eodem modo loquitur Summa Roſella, verbo *Confeſſio Sacramentalis* 1. *num.* 12. [Aliàs ſe periculo committit, & mortaliter peccat.]

213 Richardus *in* 4. *diſt.* 16. *art.* 5. *quæſt.* 1. ubi agens de confeſſione venialium, ait: [Per accidens tamen eſt neceſſaria pœnitentia de illis (*venialibus*) in hac vita: ſcilicet aut ratione dubii probabilis, quando vehementer homo dubitat, utrùm peccatum ſit veniale, vel mortale: tunc enim ſi de illo non pœnitet, exponit ſe diſcrimini.]

214 Alexander Alenſis 4. *p. q.* 18. *membr.* 4. *art.* 2. §. 5. [In caſu tamen contingit, quod homo tenetur ea (*venialia*) confiteri; ut quando dubium eſt de aliquo, utrùm ſit veniale, vel mortale: unde niſi pœniteat, ſicut de mortali, committit ſe diſcrimini; & ideò debet confiteri ſicut habet in conſcientia.]

215 Joannes de Medina *C. de confeſſ. q. de confitendis venialibus*, *ad* 3. *argu. fol. mihi* 50. Nam cùm in tertio argumento propoſuiſſet ſibi: [Tertiò quia aliqua ſunt peccata venialia, quæ an mortalia ſint, dubitet ipſe peccator;] ſic reſpondet: [Ad tertium dicendum, quod in caſu verum eſt, hominem debere confiteri venialia, non quia jure aliquo ad id adſtrictus, ſed ratione conſcientiæ dubiæ, *ut periculum vitetur*.]

216 Navarrus *in ſum. Hiſp. c.* 27. *n.* 277. [Conciencia dudoſa eſpecial ſobre algo, ſi es, ò no, pecado mortal, obliga à *eſcoger la parte mas ſegura*, ſo pena de pecado mortal; porque otramente *ſe pone à peligro* de pecar mortalmẽte, como lo diximos en otra parte.. ∴ .. Y ſe puede poner del que duda de alguna pecado, ſi es mortal, ò no. Ca peca mortalmente ſi no lo confieſa.] Quæ ſic in Latinum vertes: [Conſcientia dubia ſpecialiter circà aliquid, an ſit, necne, peccatum mortale, obligat *ad eligendam partem tutiorem*, ſub peccato mortali; quia aliàs exponit ſe periculo peccandi mortaliter, ut diximus alibi.. ∴ .. Et poteſt apponi exemplum in eo, qui dubitat de aliquo peccato, an ſit mortale, necne. Nam peccat mortaliter, ſi id non confitetur. Citat ſe ipſum *in commen. c. ſi quis autem, de Pœnit. n.* 42.

217 P. Azor *tom.* 1. *Inſtit. lib* 11. *c.* 4. *q.* 3. [Quoniam *in dubiis, quod tutius eſt, eligere oportet*, ne quis ſe peccati periculo obiiciat.. ∴ .. Si quis

Digitized by Google

dubitet, præbuerit, nempe, conſenſum peccato lethali, eo ipſo confiteri debet, cùm ſacram ſuorum peccatorum confeſſionem coram Sacerdote facit.]

118 P. Henriquez *lib. 5. de pœnit. c. 4. n. 5* [Si de peccato probabiliter dubitet, fuiſſe mortale, tenetur illud confiteri ita dubiè, ſicut novit: quia *aliàs exponit ſe probabili* dimidiandi confeſſionem *periculo*. Quod tamen facilè, & ſine damno ſuo vitare poteſt.]

219 Graffis *p. 1. lib. 1. c. 10. n. 11.* [Et tunc debet confiteri illud ſicut jacet in conſcientia, & judicio Sacerdotis relinquat, utrùm ſit mortale, vel veniale; ſicut enim dubitat, ita dubitando confiteri debet. Debet tamen conteri, & pœnitentiam ſuſtinere, ac ſi eſſet mortale: & *tunc mens aſſecuratur*.]

220 Hoc argumentum non multum premit. Nam vel Chriſtus inſtituit, quòd fideles confiteantur peccata dubia, vel non inſtituit? Si primum, cur Authores non reddunt hanc rationem, cui, ſi ſubſiſtat, nemo refragari poteſt? Si Chriſtus non inſtituit, nec detur de eo ſpeciale præceptum; periculum ceſſat, ſi homo confiteatur peccata certa. Nam dum ab his abſolvitur directè, indirectè manebit abſolutus à dubiis, ſicut ab illis, quorum obliviſcitur in confeſſione. Quod neceſſariò dicendum eſt de eo, qui bona fide tacet in confeſſione peccata dubia, putans, ea non eſſe confitenda.

221 Itaque in duplici caſu poteſt homo conſiderari: primò in articulo mortis, cùm poſt confeſſionem commiſit peccatum, quod dubitat eſſe mortale, & non ſibi ſatisfacit de contritione perfecta, quam habeat. Et in hoc caſu manifeſtum eſt, quòd tenetur confiteri, vel illud peccatum dubium ut ſub conditione] abſolvatur; vel (ſecundùm oppoſitam ſententiam) peccata venialia, aut aliàs confeſſa mortalia, etiam tacito peccato dubio, ut ab hoc abſolvatur indirectè. Secundò in vita dum alia peccata confitetur. In quo etſi taceat peccatum dubium, nulli ſe periculo committit non acquirendi gratiam, niſi probetur adeſſe ſpeciale præceptum à Chriſto inſtitutum confitendi peccata dubia; quia indirectè manebit ab illis abſolutus. De tertio verò caſu, in quo quis ante ſumptionem Euchariſtiæ habet ſolùm peccata mortalia dubia, an teneatur confiteri, ut ſecurus de puritate accedat ad ſanctitatem huius Sacramenti, dicam infrà *cap. 6.*

ARTICULUS II.

Solidius aliud fundamentum bujus ſententiæ proponitur.

222 FUndamentum, quod me dudum coegit ad credendum, hanc ſententiam eſſe omninò certam, & oppoſitam improbabilem, eſt, quod deſumitur à communi uſu, & praxi Fidelium in tota Eccleſia, ſcilicet confitendi omnia peccata mortalia dubia, cum firma perſuaſione de obligatione gravi. Audiendus eſt P. Joannes de Lugo *diſp. 16. de Pœnit. ſect. 2. n. 67.* [Potiſſimum fundamentum bujus doctrinæ deſumendum eſt ex uſu, & praxi totius Eccleſiæ, cujus initium non agnoſcitur: quare credendum eſt, ab ipſis Apoſtolis promanaſſe, qui vim, & obligationem incluſam in hujus Sacramenti inſtitutione melius potuerunt intelligere.]

223 Retulit Caramuel *num. 1924.* hæc verba Cardinalis; & ſic ad illa reſpondet. [Verùm ad hanc rationem reſponderi poſſet primò, non conſtare illam praxim, & uſum in Eccleſia tanquam obligatorium. Secundò, licèt id conſtaret, id ortum habere ex eo, quòd omnes hucuſque Authores ita docuerint, & pauci à parvo tempore inceperint id reducere ad dubium, prout ſæpius contigit, & nunc & olim in ſententiis antiquari incipientibus. Videtur itaque mihi hoc argumentum tantundem valere contra ſententiam contrariam; atque contra feſtum Immaculatæ Conceptionis valeret hoc: *Fuit praxis, & uſus Eccleſiæ non celebrare feſtum Immaculatæ Conceptionis, & ejus praxis non agnoſcitur initium: ergo credendam eſt ab ipſis Apoſtolis promanaſſe, qui difficultatem de Immaculata Conceptione melius potuerunt intelligere.*]

224 Incidit in hanc reſponſionem Caramuelis P. Arriaga *tom. 8. diſp. 35. de Pœnit. ſect. 5. num. 43.* ubi eam retulit ſuppreſſo nomine Authoris; & hæc ſubjungit: [Quæ ſolutio valdè mihi lepida videtur. Et quidem libentiſſimè illi admittimus, benè inferre, eam conſuetudinem non celebrandi Conceptionem fuiſſe tempore ipſorum Apoſtolorum; immò ſi ampliùs vult, etiam ab ipſo exordio mundi. Sed quid inde? Aliud enim longè eſt agere de uſu privativo, *Hoc non ſiebat olim*. Aliud verò, *Hoc ſiebat*.] Proſequiturque explicans, quantum interſit inter conſuetudinem privativam, & poſitivam. Nam ad conſuetudinem privativam ſufficit, quòd non exiſtimetur obligatorium; per quod non impeditur, quod poſteà fiat obligatorium. E contra verò accidit in uſu poſitivo: nam ſi ab initio Eccleſiæ fuiſſet conſuetudo celebrandi feſtum Immaculatæ Conceptionis; rectè colligeretur, illud initium habuiſſe ab Apoſtolis. Et ita videtur dicendum circà uſum antiquiſſimum confitendi peccata mortalia dubia. Nam quia poſitivus eſt, & initium ejus non cognoſcitur, rectè videtur Apoſtolis attribui.

225 Quibus addi poteſt, dum dicit Caramuel, *fuiſſe praxim, & uſum non celebrandi feſtum Conceptionis Immaculatæ*, potiùs fuiſſe negationem conſuetudinis, ſive negationem uſus, & praxis. Ex negatione autem conſuetudinis malè infertur prohibitio. Nam eodem modo negativo fuit uſus, & praxis non recitandi in choro Roſarium B. Virginis, non recitandi Officium expectationis, vel nominis Mariæ, non circumducendi per plateas ſolemni pompa Sacram Euchariſtiam in die ipſi ſacra. Poſitiva autem conſuetudo antiquiſſima, quæ ab omnibus reputatur obligatoria, inferre videtur traditionem Apoſtolicam, *ut art. ſeq.* dicam ex Auguſtino.

ARTICULUS III.

Major robur ſuperadditur eidem argumento.

226 SEd quia olim hoc argumentum à praxi Fidelium deſumptum cenſebam afferre evidentiam moralem, operæ pretium erit omnem vim exponere, quæ ad id cenſendum me impellebat. Pro cujus claritate duo præmitto. Primum, hanc eſſe quæſtionem de facto, nempe; [An Chriſtus D. inſtituerit, quod peccata mortalia dubia exponantur in confeſſione?] Secundum, de praxi communi antiqua Fidelium in tota Eccleſia tanquam obligatoria non poſſe dubitari ſaltem à tempore S. Thomæ; quia ſi talis non eſſet, aliqui Authores antiqui oppoſitum affirmaſſent, aut de ea obligatione dubitaſſent; de qua tamen ne unus quidem ex antiquis dubitavit. P. Thom. Sanch. *lib. 1. ſumm. cap. 10. num. 66.* ait: [Eo ipſo quod dubium eſt, an peccatum ſit mortale, eſt certum illius confitendi præceptum, id teſtante uſu Eccleſiæ, ut colligitur ex univerſis Doctoribus antiquis, & neothericis, quos ſtatim referam, qui tanquam rem certam unanimi conſenſu hoc præceptum ita intelligunt.] Et refert quadraginta Authores pro hac ſententia. Nam P. Enriquez non loquitur clarè, & ex neothericis eſt. Quæ verba viri doctiſſimi magnum pondus afferre videntur, ut quilibet prudens pro certa reputet hanc ſententiam. Præter ea autem.

227 Probatur primò. Nam in quæſtione de facto praxis communis Fidelium in tota Eccleſia cum firma perſuaſione de obligatione gravi, facit evidentiam moralem, juxta ea, quæ dixi *diſput. 23. cap. 5.* ſed hæc quæſtio eſt de facto, ſcilicet, [An Chriſtus D. ita inſtituerit?] Et eſt communis praxis Fidelium in tota Eccleſia, cum firma perſuaſione de obligatione gravi, ſaltem uſque ad tempora Thomæ Sanchez, qui id ſcribebat ferè ad annum 1610. Ergo eſt moraliter evidens, quòd datur obligatio gravis confitendi peccata mortalia dubia.

228 Probatur ſecundò. Nam etſi praxis Fidelium in tota Eccleſia cum firma perſuaſione de aliqua obligatione faciat evidentiam moralem in aliis materiis; atqui id multo magis urget in materia Sacramentorum, & in iis, quæ Chriſtus inſtituit circà illa: tum quia cùm ea, quæ Chriſtus inſtituit, pertinentia ad uſum Sacramentorum, majori ex parte non ſcripta, ſed tradita reliquerit in Eccleſia, & quaſi exarata in ipſa conſuetudine, & praxi Fidelium; ideò in hac materia Sacramentorum urgentiſſimum argumentum eſt ipſa praxis Fidelium cum firma perſuaſione de obligatione. Tum etiam quia Concilium Tridentinum ſæpius repetit, hanc praxim Fidelium, & communem Eccleſiæ perſuaſionem facere evidentiam. Et ita *ſeſſ. 13. cap. 7. de Sacramento Euchariſtiæ*, agens de præcepto confitendi ante ſumptionem Euchariſtiæ, ait: *Eccleſiaſtica autem conſuetudo declarat, eam probationem neceſſariam eſſe, ut nullus ſibi conſcius mortalis peccati*, &c. Quid enim eſt *declarat*, niſi idem quod [demonſtrat, & certiſſimum, & indubitabile reddit.] Et *ſeſſ. 14. cap. 5. de Sacramento Pœnitentiæ*, agens de confeſſione ſacramentali, ait: *Univerſa Eccleſia ſemper intellexit, inſtitutam eſſe à Domino*, &c. Et *cap. 7.* agens de caſuum reſervatione, inquit: *Perſuaſum ſemper in Eccleſia Dei fuit*; quam perſuaſionem proponit, ut certiſſimum veritatis argumentum.

229 Cùm ergo in hac quæſtione inquiramus, [An Chriſtus D. inſtituerit præceptum confitendi mortalia dubia?] & inveniamus in omnibus Fidelibus hanc praxim cum firma perſuaſione ejus obligationis confitendi peccata mortalia dubia, & verſemur in materia Sacramentorum, cujus doctrina adeò pendet à prædicta praxi, & communi perſuaſione, colligi videtur, hanc praxim, & perſuaſionem communem de obligatione confitendi peccata mortalia dubia, facere evidentiam.

230 Probatur tertiò ex dictis *diſput. 23. cap. 5.* Etenim conſuetudines antiquas in tota Eccleſia receptas tanquam obligatoris tribuit Auguſtinus traditioni Apoſtolorum, vel Conciliorum decretis. Ita enim aſſerit *lib. 5. contra Donatiſtas, cap. 24.* vide Auguſtini textum *ea diſp. 23. num. 542.* Et præcipuè tradit *lib. 4. contra Donatiſtas, cap. 6.* ut *ibid.* retuli, cujus hæc ſunt verba; *Illa conſuetudo, quam & tunc homines ſurſum verſus aſpicientes, non videbant à poſterioribus inſtitutam, rectè ab Apoſtolis tradita creditur.* Et ferè idem tradit in textu, qui refertur *in cap. Illa, diſp. 12.* quam retuli eadem *diſp. n. eod.* ergo cùm detur in tota Eccleſia praxis, & conſuetudo confitendi peccata mortalia dubia, tribuenda eſt Apoſtolis: & cùm *ſurſum verſus aſpicientes*, non videamus initium ejus praxis, rectè ab Apoſtolis tradita eſſe credetur.

231 Probatur quartò. S. Auguſtinus *epiſt. 118.* verſans eam quæſtionem, [Quid faciendum ſit in materia Eccleſiaſtica?] ponit tanquam regulam indubitabilem, praxim & conſuetudinem Eccleſiæ. Sic enim ait: *Similiter ſi quid horum tota frequentat Eccleſia. Nam*

hoc

hoc, quin ita faciendum ſit, diſputare, inſolentiſſima inſania eſt. Cùm ergo in tota Eccleſia obſervetur, quòd Fideles confiteantur omnia peccata mortalia dubia, *quin ita faciendum ſit, diſputare, inſolentiſſima inſania erit*.

232 Probatur quintò ex P. Arriaga, qui *ea diſp. 31. de Pœnit. cit. nu. 44.* ſic arguit: [Hoc ipſo quòd doctrina hæc noſtra ſit tradita à Doctoribus, & pertineat maximè ad mores, rectè colligimus, eam fuiſſe traditam à Chriſto Domino; qui in rebus tam neceſſariis, & uſum Sacramentorum concernentibus, patitur, invaleſcere ferè per totam Eccleſiam aliquid falſum.]

233 Probatur ſextò. Nam, ut optimè Melchior Canus *lib. 3. de locis, cap. 4. §. Tertia via*, ait: [Si quidquam eſt nunc in Eccleſia, communi Fidelium conſenſu probatum, quod tamen humana poteſtas efficere non potuit; id ex Apoſtolorum traditione neceſſariò derivatum eſt:] ſed quod Fideles ex obligatione ſe accuſent de peccatis mortalibus dubiis, praxis eſt communis Fidelium conſenſu probata; quod tamen humana poteſtas non potuit inſtituere: ergo id ex Apoſtolorum traditione derivatum eſſe credendum eſt.

ARTICULUS IV.

Criſis fundamenti propoſiti.

234 ET ſi nimium urgere videatur præcedens argumentum, adhuc cenſeo, illud non certò convincere. Pro cujus penitiori intelligentia aliquas poſitiones dabo.

235 Prima. Omnes Authores antiqui affirmantes obligationem confitendi peccata mortalia dubia, nituntur eo fundamento unico, quòd in dubiis pars tutior eſt eligenda, & quòd ille, qui non confitetur peccata mortalia dubia, exponit ſe periculo peccandi graviter. Patet *ex art. 1.* hujus capitis, ubi de conſilio propoſui verba Authorum antiquorum, ut hæc poſitio clarius innoteſceret. Ex antiquioribus autem nullus eſt, qui eam concluſionem probet ex communi praxi, & conſuetudine Fidelium; ſed ut dixi, ex eo duntaxat, quòd in eo dubio, qui non confitetur, committit ſe periculo mortaliter labendi.

236 Secunda. Si ea praxis, & uſus communis Fidelium de confitendis peccatis dubiis eſſet cum firma perſuaſione, quod Chriſtus ita inſtituit, ut exponerentur in confeſſione ea peccata mortalia dubia; hæc aſſertio eſſet prorſus indubitabilis. Patet. Nam eſſet traditio præcepti poſitivi divini; quæ ut dixi *diſp. 23. cap. 5.* (etiam extra ea, quæ ſunt certa de fide) facit evidentiam moralem.

237 Tertia. Ea communis praxis Fidelium de confitendis ex obligatione peccatis mortalibus dubiis non eſt conjuncta cum firma perſuaſione de inſtitutione Chriſti. Itaque quamvis Fideles habeant eam communem praxim, non tamen habent firmam perſuaſionem, quòd Chriſtus inſtituerit, peccata mortalia dubia eſſe confitenda. Ratio eſt, quia ſi ea praxis communis Fidelium eſſet cum firma perſuaſione de inſtitutione Chriſti, Authores ea deponerent: atqui nullus Author non ſolùm ex antiquis, verùm neque ex neothericis affirmavit praxim eſſe cum tali firma perſuaſione Fidelium. Neque aliud eſt fundamentum ad affirmandum, eam praxim niti tali firma perſuaſione.

238 Quarta. Hæc praxis Fidelium de confitendis peccatis mortalibus dubiis nititur duntaxat in eo, quòd in dubio omnes volunt ſecuritati conſcientiæ proſpicere, neque ulli periculo ſe committere. Patet, quia ſi ullum aliud fundamentum poſitivum eſſet, quoad id Fideles niterentur communi conſilio, illud utpotè omnibus commune, & notum non potuit latere S. Thomam, & reliquos antiquiores; & ſi Authores antiqui illud noviſſent, nunquam occultaſſent. Cùm ergo omnes Authores (præter neothericos, qui praxim Eccleſiæ, & alia fundamenta afferunt) duntaxat afferant fundamentum deſumptum ex periculo, cui ſe committit, qui tacet peccatum mortale dubium; dicendum eſt, non alio fundamento duci Fideles in ea praxi.

239 Quinta. Hæc communis perſuaſio fidelium de obligatione confitendi peccata mortalia dubia, nititur jure naturali, ſaltem probabiliter exiſtimato; non jure aliquo poſitivo. Hæc manifeſtè infertur ex antecedentibus. Etenim id principium, quòd [in dubio tutior pars eligenda eſt,] juris eſt naturalis; quod propterea militat in hoc caſu. Cùm ergo nullo alio principio nitatur ea Fidelium communis perſuaſio, dicendum eſt, ſolo jure naturali inniti, ſaltem probabiliter exiſtimato.

240 Hinc facilè eſt, argumenta præcedentis articuli probabiliſſimè ſolvere. Et in primis in eo, quod ait P. Thom. Sanch. fatemur, eam eſſe communem praxim Fidelium, nixam tamen probabiliter in eo principio, quòd in regimine conſcientiæ pro ſecuritate ejus ſtandum eſt; nec committendam eſſe periculo, quod ſequi videtur ex taciturnitate peccati mortalis dubii. Et ſi omnes Authores uſque ad P. Thom. Sanchez, & alii deinceps eam ſententiam, ut certam tradiderunt, id ita accidit, quia putarunt, id principium non probabiliter ſolùm, ſed certò habere locum in præſenti caſu: ſæpe enim accidit, quòd continua Doctorum hominum diſceptatione aliqua effulgeant poſteris, quæ antiquiores latuerunt.

241 Ad primum deinde argumentum diſtinguo majorem: praxis communis Fidelium cum univerſali perſuaſione gravis obligationis [juris poſitivi] facit evidentiam concedo; [juris naturalis,] nego. Nam quando eſt communis perſuaſio juris poſitivi, eſt perſuaſio in quæſtione de facto, quòd ſcilicet reipſa impoſitum fuerit tale præceptum poſitivum, quæ perſuaſio in quæſtione de facto plenè probatur, & cum morali certitudine per teſtes; quæ probatio non poteſt eſſe major, quàm cùm omnes dicunt, ita ſe accepiſſe univerſaliter à majoribus, id eſt ab omnibus Epiſcopis, omnibus Parochis, omnibus Religioſis, omnibus Confeſſariis, omnibus Scriptoribus; quos omnes ita in quæſtione de facto decipi, eſt moraliter impoſſibile. Vide, quæ dixi *diſp. 23. c. 5.* Non ſic evenit in perſuaſione obligationis nixæ in jure naturali, quæ eſſe ſolet fundata in ſententia probabili.

242 Poteſt etiam negari ſuppoſitum majoris, quod perſuaſio Fidelium nixa in jure naturali, qualis eſt hæc, ſit in quæſtione de facto. Nam licèt ſit quæſtio de facto hæc, qua inquirimus, [An Chriſtus D. inſtituerit confeſſionem peccati mortalis dubii ex obligatione gravi faciendam?] perſuaſio tamen communis de ea obligatione non eſt perſuaſio de tali Chriſti D. inſtitutione, ſed de obligatione juris naturalis præſcribentis in dubio tutiorem partem eligendam eſſe. Quare ſimiliter juxta hæc diſtinguenda eſt minor: cum firma perſuaſione de obligatione gravis [juris poſitivi, aut inſtitutionis Chriſti,] nego [juris naturalis, ſaltem probabiliter exiſtimati,] concedo.

243 Ad ſecundum argumentum patet ex dictis. Fatentur enim in materia Sacramentorum univerſalem Fidelium perſuaſionem facere evidentiam, quando ea perſuaſio eſt de jure poſitivo, ſive de præcepto impoſito: & in his terminis loquitur Concilium Tridentinum. Et id reputo certiſſimum, non ſolùm in iis, quæ ſunt certa de fide, ſed & in aliis, quæ talia non ſunt. Cùm autem ea univerſalis perſuaſio non ſit de inſtitutione Chriſti, aut de præcepto impoſito à Chriſto D. inde eſt, quod non faciat evidentiam propter dicta.

244 Ad tertium fatemur cum Auguſtino, conſuetudines Eccleſiæ, quarum non agnoſcitur initium, tribuendas eſſe Apoſtolis, tanquam iis, qui eas tradiderunt, quando videlicet illæ non nituntur juri naturali. In iis autem, quæ jure naturali nituntur, vel certò, vel probabiliter exiſtimato, ad ſolùm dictamen rationis, & conformitatem cum natura rationali recurritur; quia conſuetudo, quæ jure naturali innititur, non eget legiſlatore humano, immò nec divino poſitivè præcipiente. Conceſſo ergo antecedenti de conſuetudine innixa jure poſitivo, neganda eſt conſequentia, quæ loquitur de conſuetudine, & perſuaſione innixa jure naturali, ſaltem probabiliter exiſtimato.

245 Ad quartum argumentum. Illud dictum S. Auguſtini in duplici caſu poteſt intelligi. Primò, quando diſputatur, [An ſit licitum illud, quod *tota frequentat Eccleſia*?] Et hoc modo, ſi diſputetur, [An ſit licitum Fidelibus, accuſare ſe de peccatis dubiis?] quin licitum ſit diſputare, aut in dubium vertere, *inſolentiſſimæ inſaniæ eſſet*. Secundo cùm inquiritur, [An frequentatio, ſive conſuetudo totius Eccleſiæ recepta tanquam obligatoria, revera obligatoria ſit?] Auguſtinum enim loqui etiam in hoc caſu, patet ex iis, quæ de conſuetudine univerſali Eccleſiæ docuit in locis allegatis *ea diſp. 23. cap. 5.* Cùm ergo in iis locis loquatur Auguſtinus de conſuetudine, & praxi Fidelium innixa jure poſitivo, ut ex prædictis locis patet; eodem modo intelligendus eſt in hoc textu; ſcilicet eſſe *inſolentiſſima inſania* vertere in dubium, an ſit obligatio faciendi aliquid, ad quod in univerſali Eccleſia omnes Fideles teſtantur eſſe jus poſitivum, ſive præceptum reipſa impoſitum. Quia quando ſolo jure naturali innititur, id ſolùm certitudinis, vel probabilitatis attribuendum eſt communi perſuaſioni Fidelium, quantum probat ipſa ratio, qua innititur.

246 Ad quintum ex P. Arriaga colligente, ex eo quòd hæc doctrina tradita ſit ab omnibus Doctoribus, & pertineat maximè ad mores, illam traditam eſſe à Chriſto D. id quidem admitteremus, ſi omnes Doctores affirmarent, eſſe univerſalem perſuaſionem Fidelium de inſtitutione Chriſti; nam pluſquam quadraginta Doctores non poſſent id unanimi conſenſu in quæſtione facti affirmare, quin eſſet certiſſimum. Cùm tamen prædicti Doctores jure naturali nitantur, de ſecuritate conſcientiæ in dubio præſtanda, non rectè infertur ex eorum ſententia, quòd Chriſtus D. impoſuerit tale præceptum, cùm Doctores illud non affirment, ſed duntaxat recurrant ad juris naturalis principium.

247 Quod verò ſubjungit, [Chriſtum D. non paſſurum in re tanti momenti invaleſcere ferè per totam Eccleſiam aliquid falſum;] reſpondeo duo. Primum, idem argumentum poſſe fieri de omnibus ſententiis probabilibus, quæ tanquam probabiles receptæ ſunt in tota Eccleſia: quæ quia duntaxat probabiles ſunt, fortè ſunt falſæ. Quomodo ergo patitur Chriſtus D. invaleſcere ferè per totam Eccleſiam aliquid falſum? Cui interrogationi ſatisfacit reſponſio ſecunda; ſcilicet in iis, quæ Fideles operaturi ſunt, ſi probabili, prudentique ratione nitantur, præcipuè ſi univerſaliter tanquam probabilis ſit admiſſa, nullum eſſe inconveniens, quod falſum ſit; & hoc pacto multa permittit Chriſtus, quæ fortè falſa ſunt; quia dum operantur juxta opinionem univerſaliter receptam tanquam probabilem, nihil nocent conſcientiæ, ſed ſecuriſſimè procedunt.

Digitized by Google

248 Aliud eſt, cùm probabilitas involvit aliquid, quod ſi attribuatur Eccleſiæ, enorme continet abſurdum; nam eo ipſo deſinit eſſe probabilitas. Ut ſi quis diceret, Eccleſiam ex ratione probabili præſtare cultum Sanctu canonizato, qui reipſa damnatus fuiſſet. Eſſet enim id enorme abſurdum (quod Chriſtus non patietur) Eccleſiam venerari, ut Sanctum in cœleſti gloria degentem eum, qui gehennæ fuiſſet addictus. Et eodem modo certum argumentum eſt illud, quo Immaculatam B. Virginis Conceptionem ſtatuimus, deſumptum ex veneratione, qua Eccleſia id myſterium veneratur, ita Alexandru VII. atteſtante; quia abſurdum eſt, quòd Eccleſia falſæ ſanctitati cultum exhibeat. De quo vide *diſput. 9. cap. 18.*

249 Ad ſextum ex ea aſſertione Melchioris Cani deſumptum fateor, ſi quidquam in Eccleſia, communi conſenſione probatur, quod non nititur jure naturali, exceditque humanam poteſtatem, in Apoſtolicam traditionem referendum eſſe, quæ id tradiderit tanquam à Chriſto inſtitutum. At verò ſi jure naturali nititur, non ad Apoſtolicam traditionem, ſed ad dictamen rationis revocandum eſt, ut jam diximus. Quod ita contingere circà confeſſionem peccati mortalis dubii, patet ex dictis.

ARTICULUS V.

Evertuntur alia fundamenta ejuſdem ſententiæ.

250 PAter Thom. Sanch. *lib. 1. ſumm. cap. 10. num. 66.* ſic etiam probat ſuam ſententiam. [Lex quantumcunque pœnalis, & odioſa ſit, eſt amplianda, quando eſt in animarum favorem, ad vitanda peccata (ut probavi *lib. 1. de matrim. diſput. 39. nu. 5. & lib. 4. diſp. 1. num. 8.*) ne dum hæc confeſſionis lex, quæ tantùm abeſt, ut ſit pœnalis, & odioſa, ut potiùs valdè favorabilis ſit, & tanquam ſuaviſſimum medicamentum ad omnia peccata præterita poſt Baptiſmum commiſſa delenda, ac futura præcavenda, à Chriſto Domino noſtro inſtituta.]

251 Sed pace tanti Doctoris, mihi videtur eam regulam de amplianda lege favorabili non benè cadere in præſentem materiam. Ea enim regula non eſt juris divini, ſed juris humani ab Eccleſiæ Principibus ſtatuti. Lex autem de confitendis peccatis eſt ſtatuta à Chriſto Domino; & ideò non regulanda, neque interpretanda eſt per regulas juris humani, quia jus humanum non protrahit ſphæram ſuam ad conſtitutiones divinas. Itaque quæſtio præſens eſt; [An Chriſtus D. inſtituerit confeſſionem peccati mortalis dubii?] Cùm ergo, ut talis obligatio detur, inſtitutio debeat eſſe divina, & ampliatio legis favorabilis non ſit ex lege divina; inde eſt quod præceptum confeſſionis peccati dubii non ſit per eam regulam interpretandum. Unde major diſtinguenda eſt. Lex [humana] amplianda eſt, quando eſt in favorem animarum, concedo; lex [divina] nego. Lex enim divina tantùm amplianda, vel reſtringenda eſt, quantùm conſtat de ejus inſtitutione.

252 Probat deinde. [Quia Tridentinum *ſeſſ. 14. in decreto de Sacramento Pœnitentiæ, c. 5. & can. 7.* agens de materia Sacramenti Pœnitentiæ, ſola venialia à confitendi neceſſitate excipit: non ergo ſunt excipienda peccata, de quibus dubitatur, an mortalia ſint.]

253 Sed neque hoc multum urget. Nam peccatum dubium non conſtituit aliud genus peccati; neque enim eſſe dubium, eſt aliquid ſe tenens ex parte peccati, ſed ex parte modi cognoſcendi. Et ideò verificatur, quòd ſola venialia ſunt materia voluntaria Sacramenti Pœnitentiæ, quia præter peccata venialia nulla alia ſunt præter mortalia. Nam peccata mortalia dubia non ſunt ipſa in ſe dubia, ſed ego ſum dubius de illis; & per improprietatem ſermonis dicuntur ipſa dubia; & dubietas ſolùm extrinſecè dicitur de illis, quatenus ego de illis dubius ſum. Idque præcipuè cùm textus capite ſequenti referendi ex Tridentino, ſi cum hoc conferantur, videantur multò plus ponderis habere, & multò clarius loqui.

254 Confirmat deinde [Quia peccata ſunt detegenda in confeſſione eo modo, quo ſunt in conſcientia: cùm ergo in illa ſunt tanquam dubia, an ſint mortalia, ſic ſunt aperienda.]

255 Reſpondeo, peccata, quæ confitenda ſunt ex neceſſitate præcepti, detegenda eſſe in confeſſione eo modo, quo ſunt in conſcientia. Conſtet ergo priùs; mortalia dubia eſſe confitenda; & ita conſtabit, ea dicenda eſſe ſub dubio ex neceſſitate præcepti.

256 Addit denique hoc argumentum. [Tandem, quia id (*confiteri peccata mortalia dubia*) eſt neceſſarium, ut confeſſor tanquam Judex poſſit eo modo de illis judicare, & ex conjecturis arbitrari, qualia ſint; & tanquam Medicus præcavere in poſterùm, medicamento adhibito.]

257 Hoc argumentum etſi ſpeculativè facilè ſolvatur, dicendo, priùs conſtare debere, quòd Chriſtus inſtituerit confeſſionem peccati mortalis dubii; & ſi hoc non verificatur, quòd confeſſor ſit Judex neceſſarius, vel Medicus reſpectu illorum; adhuc tamen in ordine ad praxim non eſt parvi momenti id argumentum: ideò de eo judicium feram in fine capitis quinti.

CAPUT V.

Probabilitas ſententiæ affirmantis, peccata mortalia dubia non eſſe ex neceſſitate præcepti confitenda.

258 PRobabilitas hujus ſententiæ non deſiderat ea ſeptem argumenta Caramuelis, quæ *c. 2.* dilucidè oſtendimus eſſe ſophiſmata; ſicut neque ſimilia alia Franciſci Verde: opinionis enim probabilitatem non fulcit, ſed turbat ſyllogiſmus ſophiſticus. Quare ad cognitionem hujus probabilitatis maximè interfuit, æquivocationes, & paralogiſmos à ſolidis fundamentis ſeparare. Et quidem ex dictis capite præcedenti patet, ſententiam de peccatis mortalibus dubiis ex neceſſitate præcepti confitendis, non eſſe certam; cùm omnia ejus fundamenta probabiliter diſſoluta ſint: implicat autem contradictionem, aliqua fundamenta eſſe certa, & probabilem ſolutionem habere.

259 Quamvis ergo cenſeam probabiliorem ſententiam, quæ docet, peccata dubia eſſe neceſſitate præcepti confitenda; adhuc tamen negare non poſſum, oppoſitam ſententiam, quæ id negat, eſſe probabilem (cum limitatione tamen *num. 280.* in ordine ad praxim ſubjicienda.) Tria enim ſunt fundamenta ſolida pro hac ſententia. Primum eſt ex Tridentino, ex quo textus poſtremus, qui *cap. præced. artic. 7.* proponitur à Caramuele, valdè urget; & videtur non eſſe talis reſponſio, in qua omninò quieſcat animus. Relege præſertim ea verba: *Conſtat, nihil aliud in Eccleſia à pœnitentibus exigi, quàm ut poſtquam quiſque diligentiùs ſe excuſſerit, & conſcientiæ ſuæ ſinus omnes, & latebras exploraverit, ea peccata confiteatur quibus ſe Dominum, & Deum ſuum mortaliter offendiſſe meminerit.* Juxta quem textum ad nihil aliud quis tenetur, quàm ut poſt diligens examen confiteatur ea peccata, quibus meminit ſe mortaliter offendiſſe Deum: ſed qui dubitat, an peccaverit mortaliter, non meminit ſe offendiſſe Deum: ergo qui ita dubitat, non tenetur confiteri. Minor patere videtur. Nam ſi quis dubitans de commiſſione peccati mortalis, v.g. furti, provolutus ad genua Sacerdotis diceret, [Memini, me commiſiſſe peccatum mortale furti;] Sacerdos daret abſolutionem ſine conditione, quia pœnitens ſatis ſignificavit illis verbis, ſe eſſe moraliter certum de commiſſione talis peccati; ergo qui dicit, ſe meminiſſe, excludit omne dubium: ergo ſi duntaxat tenetur confiteri, quæ meminit, non tenetur confiteri ea, de quibus dubitat. Et quidem quis homo veridicus dubitans de delicto Joannis, audebit dicere, [Memini, Joannem hoc delicto ſe obſtrinxiſſe?] Quare non audebit, niſi quia verbum *Memini*, omnem dubitationem excludit?

260 Dices primò ad explicationem, & intelligentiam hujus textus, attendendum eſſe initium illius, quo ſic eam definitionem Concilium inchoat. *Sed & impium eſt dicere, confeſſionem, quæ hac ratione fieri præcipitur, impoſſibilem dicere, aut carnificinam illam conſcientiarum appellare. Conſtat enim, nihil aliud in Eccleſia à pœnitentibus exigi, &c.* Itaque Concilium damnare intendit impiam eam ſectariorum calumniam, qua aſſerebant, præceptum confeſſionis in Eccleſia traditum eſſe de re impoſſibili, quaſi doceretur in Eccleſia, eſſe obligationem confitendi peccata, etiam quorum quia non recordatur. Ideò contra ſectarios ſacra Synodus decernit, ſolùm ea peccata eſſe ex neceſſitate confitenda, quorum quis poſt diligens examen recordatur. Cùm autem ſectarii nihil dicerent de confeſſione peccati dubii, non videtur ſacra Synodus de ea quæſtione aliquid decernere.

261 Hæc tamen reſponſio fortè non omninò ſatisfacit. Nam etſi Tridentini Patres illam calumniam ibi damnare intendant; id non tollit, quòd verba, quibus damnant, verificanda ſunt. Videntur ergo non verificari, ſi præter peccata mortalia, quorum quis meminit, etiam ex neceſſitate præcepti confitenda ſint ea peccata, de quibus dubitat. Quia cum ea propoſitio, [Memini me feciſſe hoc,] excludat dubitationem; ſi confitenda ſunt peccata dubia, confitenda ſunt alia præter ea, quæ meminit: & ſi ſolùm confitenda ſunt ea, quæ quis meminit, ſe feciſſe, ut ait ſancta Synodus, non confitenda ſunt ea, de quibus dubitat; nam ille, qui meminit ſe feciſſe, non dubitat.

262 Dices ſecundò. In memoriam cadit dubitatio: ergo & in verbum *Memini*. Antecedens probatur. Nam ſi quis cum diſcutie conſcientiam, advertit, ſe habere quatuor peccata dubia, & vadens poſteà ad confeſſarium, deficiente memoria, confiteatur duo tantùm, jam patet, ſe oblitum duorum peccatorum dubiorum, ergo oblivio eſſe poteſt de peccatis dubiis: ergo & memoria, cum contrariorum eadem ſit ratio; & eorum, quæ quis obliviſcitur, potuit meminiſſe.

263 Fortè neque hæc reſponſio omninò ſatisfacit. Nam toto cœlo diſtant iſtæ duæ propoſitiones, [Memini, me offendiſſe Deum peccato furti gravis: Memini me dubitaſſe de peccato furti gravis; vel, Memini, me habere ſub dubio furtum grave.] Nam qui poteſt dicere, [Memini, me habere ſub dubio furtum grave,] non poteſt cum veritate dicere, [Memini, me offendiſſe Deum furto gravi:] nam hæc poſterior propoſitio dubitationem excludit, atque adeò hæc ſecunda propoſitio excludit objectum prioris. Itaque in memoriam cadit dubitatio, quatenus poteſt quis meminiſſe ſuæ dubitationis præteritæ, vel ſui peccati dubij: non tamen cadit dubitatio in

Digitized by Google

bitatio in memoriam, qualiter ſignificatur per iſtam propoſitionem, [Minimè me peccaſſe furto gravi:] non enim cadit dubitatio in memoriam determinatè reminiſcentem talis actionis à ſe factæ; hæc enim dicit determinatum aſſenſum, quo quis credit, ſe feciſſe talem actionem determinatam: aſſenſus autem dubitationem excludit. Et inde patet, quomodo diſtinguendum ſit antecedens: In memoriam [determinatè reminiſcentem, ſe feciſſe talem actionem] cadit dubitatio, nego; in memoriam [habentem pro objecto dubitationem,] concedo.

264 Secundum fundamentum eſt alter textus Tridentini, allatus etiam à Caramuele, cujus memini *cap. præced. art. 7. ex eiſdem ſeſſ. 14. cap. 5. Ex his colligitur, oportere à pœnitentibus omnia peccata, mortalia, quorum poſt diligentem ſui diſcuſſionem conſcientiam habeat, in confeſſione recenſeri.* Ubi nomine *conſcientia* ſignificari videtur cognitio certa: ergo ſolùm tenetur confiteri peccata, quæ quis certò novit; non autem ea, de quibus dubitat.

265 Dixi eo articulo 7. eam reſponſionem videri probabilem, ſi quis dicat nomen *conſcientia* intelligi à Concilio in ea acceptione, quæ vſitata eſt apud Theologos: juxta quam dividitur in conſcientiam certam, probabilem, ſeu opinativam, & dubiam: atque adeò verificari poſſe, dubitantem de peccato commiſſo, habere conſcientiam ejus peccati dubiam. Neque ea valent, quibus oppoſitum conatur probare Caramuel, ut *ibidem* oſtendi. Vide, quæ dicam *cap 6. nu. 29. & 30.*

266 Urgentius probatur, Concilium non loqui in ea acceptione; ſed uſurpare nomen *conſcientia*, pro cognitione certa, ex altero textu ipſius Concilii. Eſt enim certum, præceptum confeſſionis quoad totam ſuam integritatem obligare ante ſuſceptionem Euchariſtiæ; utque adeò ea, quæ non ſunt ex neceſſitate præcepti confitenda ante ſuſceptionem Euchariſtiæ, non cadere ſub præceptum confeſſionis per ſe. Hoc autem præceptum confeſſionis ante ſumptionem Euchariſtiæ ſic proponit Concilium *ſeſſ. 17. de Sacramento Euchariſt. Eccleſiaſtica autem conſuetudo declarat, eam probationem neceſſariam eſſe, ut nullus ſibi conſcius mortalis peccati, quantumvis ſibi contritus videatur, abſque præmiſſa Sacramentali confeſſione ad Euchariſtiam accedere debeat.* Ex quibus verbis duo inferuntur.

267 Primum, non requiri ad confeſſionem Euchariſtiæ præviam; atque adeò neque requiri abſolutè ad integritatem confeſſionis, niſi ea ſolùm peccata confiteri, quorum quis eſt ſibi conſcius. In id autem verbum *Conſcius*, non cadit dubitatio; nam qui dubitat, an commiſerit ſacrilegium, non eſt ſibi conſcius ſacrilegii: vox enim *conſcius*, ſcientiam, & certitudinem importat.

268 Secundum, quòd infertur eſt, cùm agat Concilium vtrobique de integritate confeſſionis, & in altero textu vtatur voce *conſcientia*, & in altero voce *conſcius*; in eodem ſenſu accipi à Concilio vtranque vocem *conſcius*, & *conſcientia*: & cùm vox *conſcius* nunquam accipiatur pro dubio, ita vocem *conſcientia*: non accipi in eo loco pro cognitione dubia, ſed pro cognitione, quæ hominem reddit conſcium.

269 Dices. Si in eodem ſenſu accipiuntur à Concilio *conſcientia*, & *conſcius*, ſicut *conſcientia* uſurpari ſolet pro dictamine ſcientifico, probabili, & dubio; ita poterit & *conſcius*.

270 Id tamen leve eſt, quia eſt inauditum, quòd vox *conſcius*, dicatur de eo, qui dubitat. Nihil autem abſurdius eſt, quàm ut quiſque pro libito dare velit ſignificationem vocibus, in qua nunquam uſurpantur. Vel qui aliter judicaverit, producat mihi unum textum, ubi nomen *conſcius*, dicatur de dubitante.

271 Obiicies. Hæc ratio tantùm probat, ut nihil probet: ergo ex illa ſophiſticè arguimus. Probatur antecedens. Nam ſi vrget ratio à nobis facta, probat, ad obligationem confitendi peccatum mortale, requiri ſcientiam de exiſtentia illius: ergo ubi datur judicium probabile de exiſtentia peccati, maximè ſi nulla ratio probabilis detur pro non exiſtentia illius, nulla erit obligatio illud peccatum mortale confitendi, quod eſt abſurdum. Conſequentia patet, quia judicium probabile non eſt ſcientia: ſi ergo Concilium requirit ſcientiam peccati, non ſufficit judicium probabile.

272 Reſpondetur vocem *conſcius*, non uſurpari à Concilio qualiter in Logica, vel Metaphyſica; ſed qualiter uſurpatur in convictu humano. Id enim juramus eſſe verum, & habere nos de illo certitudinem, quod ex prudentibus fundamentis judicamus abſque dubitatione, maximè in quæſtione facti. Sic juramus, Petrum eſſe filium Ioannis, non quia omnimoda certitudine id ſciamus, cùm multis modis id poſſit eſſe falſum: ſed quia ex prudentiſſimis fundamentis judicamus abſque dubitatione, maximè in quæſtione facti. Sic juramus, Petrum eſſe filium Ioannis, non quia omnimoda certitudine id ſciamus, cùm multis modis id poſſit eſſe falſum: ſed quia ex prudentiſſimis fundamentis id judicamus abſque ulla dubitatione ita eſſe. Ita qui ex prudentibus fundamentis abſque dubitatione judicat ſe peccaſſe, eo modo dicitur eſſe ſibi conſcius talis peccati, & ſcire, ſe peccaviſſe.

273 Tertium fundamentum eſt, ut præceptum obliget, debet eſſe certum: ſed non eſt certum præceptum de peccatis dubiis confitendis: ergo id non obligat. Major patet. Nam præceptum incertum, ſive dubium non ſatis promulgationis habet, ſive non ſatis proponitur intellectui, ut illo homo dicatur obſtringi.

274 Minor verò probatur primò. Nam ex dictis cap. præcedenti conſtat, omnia fundamenta, quæ afferuntur à Doctoribus pro ejus certitudine, habere ſolidiſſimam ſolutionem. Secundò: quia illud præceptum meritò poteſt dici dubium, quo graves Theologi dubitant: atqui, vt conſtat *ex cap.* 1. pluſquam ſeptem Theologi graves dubitant de tali præcepto; cùm aſſerant ſaltem ut probabile, illud non dari: ergo illud præceptum non eſt certum, ſed dubium.

275 Nec dicas, eos Theologos non dubitare, quia habent aſſenſum determinatum de negatione præcepti. Si enim id dixeris, majus robur addis argumento: cùm minùs certum ſit præceptum, quod negant Theologi graves, quàm illud, de quo dubitatur. Dicimus autem, eos dubitare, quatenus ex eorum concluſione negante præceptum, infertur, præceptum nullatenus eſſe certum.

276 Dices. Apud omnes Theologos conſtat, eam propoſitionem eſſe temerariam, quæ opponitur communi ſententiæ omnium Theologorum: ſed ſententia, quæ aſſerit, non confitenda ex obligatione peccata dubia, opponitur communi ſententiæ omnium Theologorum, ſaltem uſque ad tempus Thomæ Sanchez, in quo nullus Theologus dixerat oppoſitam: ergo hæc ſententia temeraria reputanda eſt. Et confirmatur. Tempore P. Thomæ Sanchez ea ſententia erat temeraria, utpotè oppoſita omnibus Theologis: ergo & nunc eſt temeraria; cùm non potuerit tam breui tempore tranſire de temeraria in probabilem.

277 Reſpondeo primò, hanc ſententiam non opponi communi ſententiæ omnium Theologorum, quia pluſquam ſeptem ſunt, qui illam ſequuntur, ut conſtat *ex cap.* 1.

278 Ad confirmationem, tempore P. Thomæ Sanchez hæc ſententia fortè reputabatur temeraria, quia nullus Theologus auſus fuerat aſſerere oppoſitam. Nec novum eſt, quòd propoſitio de temeraria evadat in probabilem, immò & in evidentem. Nam quo tempore nullus erat fundamentum ad aſſerendam mortem Regis, judicium de morte ejus erat temerarium: ubi affulſerunt probabiles conjecturæ de ejus morte, aſſenſus de temerario tranſiit in probabilem: at ubi certiſſimæ narrationes, & infallibiles nuntii de ea acceſſerunt ad nos, de probabili tranſiit in evidentem moraliter. Similiter contingit ſententiis, juxta dicta *diſput. 9. cap.* 4. Similiter contingit & huic. Olim enim non animadvertebant Theologi fundamenta gravia, quibus nititur hæc ſententia: & dum ea non affulgebant, deſtituta erat fundamento rationis & authoritatis; ideòque temerè affirmaretur. Ubi autem affulſerunt fundamenta gravia, & graves Theologi in eam inclinarunt, non temeraria, ſed probabilis dicenda eſt.

279 Reſpondeo ſecundò ex dictis *diſp. 11. cap. 2. artic. 4.* ubi ex P. Thoma Sanchez, Navarro, & aliis oſtendi, non eſſe opinionem communem eam, quæ plures numero Authores habet. Nam ſi hi more avium alii alios ſequuntur, numerum addunt, non probabilitatem. Et tales ſunt in hac quæſtione aliqui Authores antiqui ex illis, quos citaui ſuprà *cap. 3. art.* 1. Relege eorum verba ibi poſita, & invenies, nonnullos eorum non addere aliquid ad concluſionem, & probationem S. Thomæ.

280 Hanc tamen ſententiam ita limito, ut rariſſimus ſit caſus, in quo ille, qui non eſt doctus Theologus, poſſit vti in praxi hac opinione. Quia hæc materia dubiorum valdè metaphyſica eſt, & habet multas reflexiones, quas homines indocti callere non poſſunt; & ideò tenentur vel confiteri peccata mortalia dubia, vel ſaltem conſulere, an obſtringantur ad confeſſionem, necne? Primò quia indoctus neſcit diſtinguere inter dubium practicum, & ſpeculativum: & fortè operatus eſt cum conſcientia practicè dubia, quo caſu evidenter commiſit peccatum mortale certum. Cùm tamen audit mortalia dubia non eſſe confitenda, putat, neque illam operationem regulatam à conſcientia practicè dubia confitendam eſſe. Secundò, certus de voto, & dubius de impletione omiſit omninò impletionem illius; & indoctus, quia dubius fuit de impletione, putat hunc caſum eſſe ex dubiis, qui non ſunt confitendi. Tertiò, certus de peccato mortali, & dubius de confeſſione ejus, omittit: & quia ignarus eſt, & audivit, peccata dubia non eſſe confitenda, putat, hunc caſum eſſe ex illis, in quibus abſolvitur ab obligatione confitendi. Cujus generis poſſunt eſſe alia innumera. Et ob hanc cauſam hæc ſententia non eſt docenda coram ignara populi multitudine; quinimmò homines ignari inſtruendi ſunt, ut in omnibus dubiis ad Theologos doctos confugiant. Et hoc eſt, quod benè probat argumentum ultimum propoſitum in fine capitis præcedentis ex P. Thoma Sanchez.

CAPUT VI.

Extrema criſis hujus quæſtionis.

281 Conſtat ex dictis *cap. præcedenti*, probabilem eſſe ſententiam, quæ negat obligationem confitendi peccata dubia. Sed tamen dixi *num.* 259 probabiliorem à me cenſeri opinionem, quæ eam obligationem affirmat. In qua criſi perſiſto, eamque unico fundamento confirmo, quod quidem probabilius cenſeo. Cui fundamento jaciendo ſequentes propoſitiones ſubſterno.

282 Prima eſt. Ut quis ſuſcipiat Euchariſtiam, debet formare judicium probabile ſpeculativum, quo credat, ſe eſſe in ſtatu juſtifica-

Digitized by Google

ſtificationis. Patet. Quia ſolus juſtus admittitur ad conſortium hujus Sacramenti: quare qui accedit ad illud, aliqua probabilitate debet credere, ſe eſſe ex numero juſtorum.

283 Secunda eſt. Qui eſt in mero dubio de peccato mortali à ſe commiſſo, ſaltem poſt confeſſionem proximam, nec habuit contritionem charitate formatam, non poteſt componere judicium probabile ſpeculativum, quo credat, ſe eſſe in ſtatu juſtificationis. Quia non componuntur dubitatio, & aſſenſus probabilis, ut conſtat *ex diſp. 6. cap. 5.*

284 Nec valet, ſi dicas, dubitantem de peccato mortali à ſe commiſſo, poſſe deponere dubium ex poſſeſſione, vel præſumptione Innocentiæ.

285 Nam ut omittam, quòd hæc reſponſio refutata manet ſuprà *cap. 2. artic. 7.* ea non eſt ad rem, quia mutat caſum. Loquimur enim in caſu, in quo intellectui non occurrat ratio aliqua probabilis, qua dubium poſſit probabiliter deponi; & in quo homo maneat in æquilibriò coactus ad dubitationem. Sic autem dubitans, neceſſariò caret judicio probabili, quo credat, ſe eſſe in ſtatu juſtificationis.

286 Item neque valet, ſi dicas, dubitantem de peccato mortali à ſe commiſſo, poſſe ante communionem deponere dubium practicè, ex dictamine probabili ſententiæ negantis obligationem confitendi peccata dubia.

287 Etenim hæc duo dubia diſtinguere oportet inter ſe valdè diverſa. Primum, an Petrus acceſſurus ad Euchariſtiam, ſit in ſtatu juſtificationis, vel potiùs in ſtatu peccati mortalis? Quod dubium eſt purè ſpeculativum. Secundum, an Petrus acceſſurus ad Euchariſtiam poſſit accedere ſine contritione perfecta, & ſine confeſſione prævia, ex dictamine ſententiæ probabilis, quòd non tenetur confiteri peccata dubia?

288 Primum dubium ſpeculativum non poteſt deponi per deciſionem affirmativam ſecundi dubii. Quia, ut conſtat ex poſitione prima, non poteſt accedere ad Euchariſtiam ſine judicio ſpeculativo probabili, quo credat, ſe eſſe in ſtatu juſtificationis. Quod judicium ſpeculativum non poteſt niti in probabilitate ſententiæ aſſerentis non debere exponi peccata dubia, aut non debere præcedere confeſſionem, neque contritionem; quia hoc ſecundum dictamen non tollit rationem primi dubii ſpeculativi, cum quo nemo poteſt ad Euchariſtiam accedere.

289 Idcò quamvis amplectaris in praxi ſententiam probabilem, quæ negat obligationem confitendi peccata dubia, non potes accedere ad Euchariſtiam cum dubio ſpeculativo de peccato mortali à te commiſſo poſt confeſſionem, ſaltem ſine contritione perfecta, aut confeſſione reliquorum criminum. Neque oppoſitum dicam probabile, & clariùs conſtabit ex poſitione 3.

290 Tertia eſt. Ut homo ſic dubitans de ſuo ſtatu juſtificationis, ut poſſit formare judicium probabile de illo, alterutram diligentiam præſtare debet: vel eliciendo actum contritionis charitatis formatæ, ita ut probabiliter credat eam contritionem fuiſſe charitate formatam; vel ſuſcipiendo Sacramentum pœnitentiæ. Patet. Quia cum in eo caſu non præcedat ratio probabilis ad deponendum dubium; debet ſubſequi aliquod medium, per quod ſe reddat probabiliter ſecurum à peccato præterito.

291 Quarta eſt. Dum homo tenetur adhibere medium ad ſuam juſtificationem, ut ritè diſponatur ad ſuſceptionem Euchariſtiæ; non ſatis eſt contritio charitate formata, ſed requiritur ſacramentalis confeſſio. Videtur colligi ex Trident. *ſeſſ. 13. cap. 7. Ut nullus ſibi conſcius mortalis peccati, quantumvis ſibi contritus videatur, abſque præmiſſa ſacramentali confeſſione, ad Euchariſtiam accedere debeat.* Nam abſtrahendo modò à ſignificatu ejus dictionis *conſcius*, videtur inferri, diſpoſitionem præviè requiſitam ad ſuſceptionem Euchariſtiæ, non ſtare in ſola contritione, ſed in ſacramentali etiam confeſſione.

292 Et quod attinet ad eam dictionem *Conſcius*, licèt probabile ſit, quod ſupra dixi à *num. 264.* & præcipuè *num. 269.* nempe ſignificare notitiam rei abſque dubitatione; probabilius tamen videtur, eam dictionem *Conſcius*, ſignificare conſcientiam practicam, eamque certam de obligatione confitendi peccatum; quia probabile (immò probabilius) videtur, eſſe certam obligationem confitendi peccata mortalia dubia.

293 Et ita ſenſus verborum Concilii eſt: *Ut nullus ſibi conſcius mortalis peccati*; vel quod quis certò, aut abſque dubitatione ſcit, vel cujus confitendi obligationem certam (cujus certitudo probabiliter aſſeritur) habet; *quantumvis ſibi contritus videatur, abſque præmiſſa ſacramentali confeſſione ad Euchariſtiam accedere debeat.*

294 Quinta eſt. Confeſſio peccatorum, quæ requiritur ad Euchariſtiæ ſuſceptionem, requiritur ad Sacramentum pœnitentiæ. Probatur. Præceptum confeſſionis ſecundùm totam ſuam integritatem obligat ante Euchariſtiæ ſuſceptionem: ergo confeſſio, quæ requiritur præviè ad Euchariſtiæ ſuſceptionem, requiritur ex præcepto ad Sacramentum pœnitentiæ; cùm præceptum confitendi prærequiſitum ad communionem, eandem latitudinem habeat quoad integritatem, ac præceptum ipſum confeſſionis per ſe. His poſitis.

295 Conficitur argumentum, quod probabiliorem reddit concluſionem de obligatione confitendi peccata dubia. Etenim cùm quis dubitat de peccato mortali à ſe commiſſo, tali dubitationis genere, ut illam deponere non poſſit ex aliqua ratione probabili; ante ſumptionem Euchariſtiæ tenetur illud confiteri ſub dubio: ſed confeſſio ejus peccati, quæ prærequiritur ad ſumptionem Euchariſtiæ, requiritur ex præcepto ad integritatem Sacramenti pœnitentiæ: ergo confeſſio peccati mortalis, de quo quis dubitat, an id commiſerit, eo dubitationis genere, ut illam non poſſit probabiliter deponere, requiritur ex præcepto ad Sacramentum pœnitentiæ. Conſequentia eſt legitima. Minor patet ex poſitione quinta.

296 Major probatur. Ut quis accedat ad Euchariſtiam, requiritur, quod habeat judicium probabile ſpeculativum, quo credat ſe eſſe in ſtatu juſtificationis: ſed qui dubitat de peccato mortali à ſe commiſſo eo genere dubitationis, ut hanc deponere probabiliter non poſſit, non aliter poteſt habere judicium probabile de ſuo ſtatu juſtificationis, niſi confiteatur illud peccatum mortale dubium: ergo qui ſic dubitat, ut accedat ad Euchariſtiam, tenetur confiteri, ſcilicet ſub dubio, illud peccatum mortale dubium. Conſequentia patet. Major conſtat ex poſitione prima.

297 Minor probatur. Nam qui ſic dubius eſt de peccato mortali à ſe commiſſo, non poteſt formare id judicium probabile de ſua juſtificatione, antequam aſſumat aliquod medium ſuæ juſtificationis, quo ritè aſſumpto, poterit illud probabile judicium formare: atqui hoc medium ſuæ juſtificationis, ad quod adhibendum tenetur, non poteſt eſſe aliud, quàm confeſſio ejus peccati, quod impedit: ergo qui ſic dubius eſt de peccato mortali à ſe commiſſo, non poteſt aliter habere id judicium probabile, niſi confitendo id peccatum. Major conſtat ex poſitione tertia. Minor etiam patet ex poſitione quarta: & conſequentia ligat.

298 Et tria quidem argumenta propoſita *cap. præced.* pro negativæ concluſionis probabilitate, valde urgent; non tamen excedunt probabilitatem; ideòque habent probabilem ſolutionem, quam adhibere poteris, ſi hanc affirmativam aſſertionem, quam ut probabiliorem propoſui, propugnare velis.

299 Ad primum, quod propoſui *num. 259.* exhiberi poteſt ſolutio tradita *num. 260.* Concilium loqui de ea memoria, quam negabant ſectarii requiri in Eccleſia ad confeſſionem, & ſenſus verborum eſt, non requiri in Eccleſia confeſſionem peccati obliti, ſed ejus, in quod cadit memoria, prout hæc opponitur oblivioni, & peccato oblito. Et ita ea extrema verba expones: *Ea peccata confiteatur* (non quorum oblitus fuerit, ut fingunt ſectarii, ſed) *quibus ſe Dominum & Deum ſuum mortaliter offendiſſe meminerit*; eo modo, quo meminerit, certò, vel ſub dubio.

300 Ad inſtantiam propoſitam *num. 261.* poteſt probabiliter reſponderi, licèt ea propoſitio, *Memini, me feciſſe hoc*, excludat dubitationem; verba tamen Concilii non excludunt, propter limitationem, quæ colligitur ex proœmio periodi, ratione cujus ſolùm excludit Concilium peccata oblita, ſive certa, ſive dubia. Unde patet, poſſe etiam eodem modo reſponderi probabiliter ad inſtantiam propoſitam *num. 263.*

301 Ad ſecundum argumentum *ex num. 264. & 265.* patet ex proximè dictis in quarta poſitione, quomodo quis dicatur habere conſcientiam de peccato dubio, & eſſe conſcium illius, ſcilicet practicè; propter certitudinem de obligatione confitendi peccata dubia, quam probabiliter adſtruit hæc ſententia, quam probabiliter adſtruunt ejus Authores.

302 Et ad inſtantias factas *num. 267. & ſequent.* poteſt dici probabiliter, quòd quamvis in id verbum *Conſcius*, non cadat formaliter dubitatio, cadit tamen objectivè, quatenus quis eſt conſcius obligationis confitendi peccata dubia; quam obligationem certam eſſe, probabiliter dicitur.

303 Ad tertium argumentum *ex num. 373.* poteſt reſponderi, aliud eſſe diſcurrere ex principio reflexo de probabilitate ſententiæ negantis obligationem confitendi peccata dubia; & aliud eſſe diſcurrere ex principiis directis. Nam primo modo, & ſuppoſita probabilitate ejus ſententiæ, cùm probabilitas afferat incertitudinem; conſequenter dici debet, præceptum eſſe incertum. At verò diſcurrendo ex principiis directis, probabiliſſimè dicitur, id præceptum confitendi peccata dubia eſſe certum. Et ita quamplurimi ſunt Authores, qui id certum eſſe affirmant, etiam ex illis, qui quæſtionem ſolidè, & ingenioſè diſcutiunt.

CAPUT VII.

De obligatione confitendi peccata probabiliter cognita.

304 PRo complemento hujus materiæ oportet etiam quæſtionem reſolvere circà peccata, quando adeſt probabilitas circà eorum commiſſionem, vel reatum. Et quæſtionis gratia damus, peccata mortalia dubia eſſe confitenda ex neceſſitate præcepti, juxta probabiliorem opinionem. Pro cujus explicatione præmittendum eſt primò, aliud eſſe dubium probabile de peccato, & aliud peccatum probabiliter exiſtimatum. Dubium enim probabile, ut dixi *cap. 1.* contingit, quando prudenter dubitatur; dubium verò improbabile, quando imprudenter: hoc eſt, quando eſt ratio urgens ad deponendum dubium, ut contingit in ſcrupuloſo. Quando autem nulla eſt ratio, quæ urgeat ad deponendum dubium, tunc pru-

prudenter dubitatur, & dicitur meritò dubium probabile. Peccatum autem probabiliter exiſtimatum, nullo modo eſt dubium; eſt enim, quando datur aſſenſus probabilis circà exiſtentiam peccati: aſſenſus autem excludit dubitationem.

305 Præmittendum ſecundò, aliud eſſe, quòd detur motivum probabile, & aliud, quòd detur opinio, ſive aſſenſus probabilis. Primò, quia ut conſtat *ex diſp.6. c.5.* poteſt dari dubium inter motiva æquè probabilia pro utraque parte contradictionis; & tamen non poteſt dari aſſenſus probabilis in utranque partem contradictionis. Secundò, quia cum aſſenſu probabili affirmativo componitur motivum probabile partis negativæ, & cognitio ejus; non tamen componitur aſſenſus negativus. Tertiò, quia componuntur duo motiva probabilia utriuſque partis contradictionis; cùm non componantur aſſenſus probabiles contradictorii.

306 Præmittendum tertiò, tripliciter poſſe contingere, quòd detur probabilitas, ſive motivum probabile circà exiſtentiam peccati mortalis. Primò, itaut pro exiſtentia, & non exiſtentia dentur rationes probabiles, ſive ſint æquè probabiles, ſive inæqualiter probabiles. Secundò, itaut pro exiſtentia peccati detur motivum probabile, nullum verò pro non exiſtentia. Tertiò, itaut detur motivum probabile pro non exiſtentia peccati, nullum verò pro exiſtentia. Hos duos modos negat Caramuel, qui cenſet, impoſſibile eſſe, quòd una pars contradictionis ſit probabilis, quin etiam oppoſita ſit probabilis. Cujus oppoſitum demonſtravi *diſput* 4. Et pro re præſenti ſatis evidenter oſtenditur. Nam ſi mihi non recordanti cujuſdam peccati, quod commiſi coram Petro, ipſe Petrus teſtetur, ſe audiviſſe à me, pro exiſtentia ejus peccati habeo motivum probabile, nempe teſtimonium Petri. Suppono autem, mihi non occurrere tunc rationem aliquam, quæ ſuadeat, me non commiſiſſe, vel Petrum dicere falſum. Quis enim poteſt dubitare, quòd quamvis detur aliqua ratio probabilis, poteſt fieri, quòd ego advertam ad illam?

307 Dico primò. Qui habet rationes utrinque æquè probabiles pro exiſtentia, & non pro non exiſtentia peccati, tenetur confiteri peccatum, ſi peccata dubia confitenda ſunt. Patet concluſio *ex diſput.6. cap.6.* ubi probavi, in quæſtione de facto intellectum manere dubium, quoties non videt fortiorem rationem pro una, quàm pro altera parte contradictionis. Sic contingit Judici in cauſa, in qua unus teſtis ſtat pro una parte, & alter teſtis æqualis authoritatis pro altera: qui judex omninò hæret dubius, niſi pro altera aliæ probabiles conjecturæ accedant. Et in quo, precor, differt intellectus delictum proprium inquirens, à judice inquirente alienum delictum, ſi in utroque caſu motiva æquè probabilia utrinque concurrant.

308 Confirmatur. Da caſum, in quo ego diſcutio conſcientiam meam, ad illam in confeſſione à peccatis expiandam: & oblitus omninò, an tale peccatum commiſerim in tali occaſione, interrogo domeſticos meos. Acceduntque duo domeſtici, qui teſtantur, me in tali occaſione id perpetraſſe: accedunt duo alii æqualis fidei, qui teſtantur aliquid incompoſſibile phyſicè cum perpetratione peccati in ea occaſione. Tunc dubius hæreo, neſciens quibus eorum majorem fidem habiturus ſum. Ergo in quæſtione de facto, quando adeſt æquale rationum, aut probationum pondus pro utraque parte contradictionis, utrunque ſimul collatum me relinquit in ſtatu dubitandi.

309 Obiicies. Quando dantur rationes utrinque æquè probabiles de exiſtentia, & de non exiſtentia peccati, verificantur iſtæ duæ propoſitiones, [Probabile eſt, me peccaſſe,] & [Probabile eſt, me non peccaſſe:] ſed ubi probabile eſt, me non peccaſſe, non teneor confiteri; quia poſſum me accommodare ei probabilitati: ergo ubi dantur rationes utrinque æquè probabiles, non teneor confiteri, etiamſi peccata dubia confitenda ſint. Major probatur. Nam iſtæ ſunt æquipollentes, [Datur motivum probabile pro exiſtentia peccati,] & [Probabile eſt me peccaſſe,] nam dari motivum probabile, & dari probabilitatem, idem eſt. Et ideò etiam iſtæ ſunt æquipollentes, [Datur motivum probabile pro non exiſtentia peccati,] & [Probabile eſt, me non peccaſſe.]

310 Reſpondetur negando majorem. Nam eo ipſo quòd motiva utrinque æquè probabilia in quæſtione de facto relinquant intellectum omninò dubium, implicat, quòd relinquant unam partem determinatam probabilem. Itaque quodlibet motivum probabile ſeorſim à motivo partis oppoſitæ dat ſuæ parti probabilitatem: ubi autem utrinque concurrunt, duntaxat relinquunt dubium, quia una probatio facti enervatur per oppoſitam probationem æqualis ponderis. Ad probationem. Eæ duæ propoſitiones ſunt æquipollentes, quando tale motivum datur ſeorſim à motivo partis oppoſitæ; ſecus quando concurrunt, propter dicta. Ad id, quod ſubjungitur, diſtinguo antecedens: Idem eſt dari motivum probabile, [quando concurrit cum motivo probabili partis oppoſitæ in quæſtione de facto,] ac dari probabilitatem, nego; [quando non concurrit cum motivo probabili partis oppoſitæ in quæſtione de facto, vel ſi concurrant, eſt in quæſtione de jure,] concedo. Vel ſic: [quando unum motivum deſtruitur per alterum,] nego; [quando unum non deſtruitur per alterum,] concedo. Nam in quæſtione facti vis unius motivi deſtruitur per alterum.

311 Sed notandum eſt (quod & *illa diſput.6.* notavi) etſi in ſe motiva ſint æquè probabilia, facilè poſſe voluntatem inclinatione ſua flectere intellectum, ut credat, majorem eſſe probabilitatem unius, quàm alterius partis. Putà ſi ex utraque parte ſint teſtes ſingulares, inclinatio voluntatis facere poteſt, quod credat, unum veraciorem præ alio: quo caſu ſi majorem probabilitatem ſibi reperiat pro non exiſtentia peccati, poterit ſtare pro ea parte, dum ita ſibi repræſentatur. Vide alias objectiones ſolutas loco citato diſputationis 6.

312 Dico ſecundò. Si pro utraque parte ſint motiva probabilia, itaut probabilius ſit pro non exiſtentia peccati, quàm pro exiſtentia, conſiderandus eſt exceſſus; ſi iſte per ſe probabilitatem facit, hæc pars manet probabilis, non oppoſita. Ratio eſt, quam propoſui loco citato diſputationis ſextæ. Quæ ne repetere cogar, conſule ibi dicta. Et nota, quòd quandoque exceſſus tantus eſt, ut faciat plenam probationem, & certitudinem moralem facti; ut ibi etiam notavi. Aliquando etiam exceſſus poteſt eſſe tam modicus, ut poſſit & debeat intellectus ſe continere in dubio.

313 Dico tertiò. Si detur motivum probabile pro non exiſtentia peccati; nullum autem tale pro exiſtentia illius, non tenetur homo confiteri, etſi peccata dubia confitenda ſint. Patet, quia in tali caſu homo poteſt non eſſe dubius, & poteſt aſſentiri probabilitati, vel per propoſitionem abſolutam aſſerentem, *Non peccavi*; vel per propoſitionem modalem aſſerentem, *Probabile eſt, quòd non peccavi*. Et utrovis modo aſſentiatur, non tenetur confiteri, quia poteſt ſe accommodare ei probabilitati.

314 Dico quartò. Si detur motivum probabile pro exiſtentia peccati, & nullum tale detur pro non exiſtentia, adhuc poteſt remanere in dubio; & ita remanens non tenebitur confiteri, juxta ſententiam, quæ negat obligationem confitendi peccata dubia. Probatur primò. Quia motivum probabile non cogit intellectum ad aſſenſum: ergo poſito motivo probabili, poteſt intellectus ſuſpendere aſſenſum, & manere in æquilibrio. Secundò, ſi unus teſtis mihi dicat, me commiſiſſe peccatum, cujus non recordor, non teneor illi habere fidem (niſi apud me hic & nunc ſit plenæ authoritatis) eo quod ſit teſtimonium valde fallibilis authoritatis. Et ſæpius nobis accidit in converſatione communi, ex dicto unius, licèt alias veracis, non aſſentiri dictis ejus, vel quia poteſt defeciſſe memoria, vel æquivocationem pati, vel ſimilem ob cauſam; & intellectus ad aſſenſum deſiderat majus motivum. Tertiò, quia ut dixi *diſp.6. cap.6.* formido intellectualis facilè vertitur in dubitationem: atqui probabilitas unius partis ſecum affert formidinem partis oppoſitæ; in hoc enim differt à certitudine: ergo ubi datur ſola probabilitas, poteſt homo dubitare, nec tenetur aſſentiri.

¶ Advertendum eſt, aliquando motivum probabile, nullo alio in oppoſitum apparente, facere probationem plenam; non quidem generali ratione motivi probabilis ex adverſa parte non collecti, ut notavi, ſed ex adjunctis conjecturis. Quo pacto ſi repræſentetur intellectui, cognoſcetur, ut plenè probans. Quo caſu intellectus non poterit ſe continere in dubio, niſi temerè. Et ideò in hoc caſu, in quo homo ita illud motivum apprehendat pro commiſſione peccati, non dicetur dubius, ſed moraliter certus de peccato. Et ideò juxta quamlibet ſententiam tenebitur illud confiteri.

315 Sed quid ſi in eo caſu expellat dubitationem, & revera aſſentiatur exiſtentiæ peccati ex illo motivo probabili? Dico quintò. Certum eſt, quod tenetur confiteri. In humano enim convictu ille dicitur eſſe conſcius, qui aſſentitur abſque dubitatione. Et certum eſt, teneri ad confitendum furtum, qui ſibi conſcius eſt furti. Vide, quæ circà hanc rationem dixi ſuprà *cap.5.* circà ſecundum textum Concilii, *num.269.*

316 Tandem adverte, Caramuelem aſſerere, eſſe caſum impoſſibilem, quòd quis habeat dubium, ſive poſitivum, ſive negativum circà commiſſionem peccati. Quod quia apertè impugnavi *diſp.6. cap.9.* in ſimili materia, videnda ſunt, quæ circà hoc punctum ibi diſſero, & item quæ latiùs dicam contra ſimilem aſſertionem *diſp. ſequenti, cap.2.*

DISPUTATIO XLVII.

An certus de peccato mortali commiſſo, & dubius de illius confeſſione, teneatur illud confiteri?

CAPUT PRIMUM.

An Caramuel ſit Author ſententiæ negantis?

1 IN hac quæſtione conſpicies, optimè lector, quantum noceant rei Theologicæ Authores illi, qui alicujus opinionis patrocinium aſſumentes, affectu potiùs, quàm diſcuſſione rationis, advocant vires ingenii ad nova argumenta pro illis invenienda. Qui ut ei opinioni opem ferant, non advertunt animum ad eas conſequentias, quas principia à ſe aſſumpta parturient. Sic enim contigiſſe videtur Caramueli, quia nova argumenta cudere ſtuduit pro ea aſſertione de peccatis dubiis non confitendis. Quæ ſtatim atque emiſit in lucem, prodiit ſtatim Theologus, qui ex eiſdem Caramuelis argumentis conatus eſt promovere alteram aſſertionem, quòd ſ certus de peccato mortali, & dubius de confeſſione illius, non teneatur

Digitized by Google

neatur ad illud confitendum;] & eiſdem armis deſtruere nixus eſt concluſionem certiſſimam.

2 Et quidem Caramuel ſæpiùs negat, ſe eſſe defenſorem ſententiæ, quæ dicat, hominem certum de peccato mortali commiſſo, & dubium de confeſſione illius, non teneri ad confeſſionem. Nam *num.* 1930. *Theolog. fundam.* cum retuliſſet theſes Viennæ propugnatas, quæ Caramuelem pro hac ſententia citant; ipſe in margine ſic ſcribit. [Citant Caramuelem: at ipſe aliter philoſophatur de dubio peccato, & aliter *de certo peccato, dubia confeſſione.*] Id ſimiliter negat *num.* 1975 illis verbis: *Adeòque per confeſſionem dubiam non ſatisfieri peccatis certis.* Idem repetit *num.* 1988.

3 Ceterùm multum fundamentum præbuit Caramuel, ut ejus opinionis diceretur Author. Et ita illæ theſes Viennenſes, quarum authoritatem multùm ipſe commendat, eum citant pro hac opinione. Deinde ferè omnia argumenta, quæ affert pro peccatis dubiis non confitendis, militant pro ſententia negante obligationem confitendi, ubi peccatum mortale eſt certum, & confeſſio dubia, ut patebit in ſolutione argumentorum. Et ita ea theſis Viennenſis à Caramuele citata *num.* 1930. utitur pro hac ſententia eiſdem fundamentis, quæ Caramuel inſtruxit pro peccatis dubiis non confitendis.

4 Tertiò. Inter Authores, quos refert pro peccatis dubiis non confitendis, refert propugnatores Viennenſes ejus theſis proximè relatæ: addens, omnes eas theſes tunc propugnatas (& conſequenter hanc) eſſe ſecuriſſimas, & probabiliſſimas. Quartò *in art.* 3. ejus quæſtionis aliqua argumenta, quæ expreſſis terminis militant contra iſtam ſententiam negantem obligationem confitendi in hoc caſu, diſſolvere conatur, tanquam prædictæ ſententiæ propugnator. Quintò *num.* 1985. ait, licèt in hoc caſu dubius de confeſſione teneatur illud peccatum certum confiteri; tamen eum non teneri confiteri ſtatim; ſed etſi confiteatur alia peccata, iſtius tamen confeſſionem poſſe in poſterùm differre.

CAPUT II.

Reſponſio Caramuelis ad præſentem quæſtionem debellata.

5 PRopoſita ſibi ſæpius hac quæſtione, negat Caramuel, caſum eſſe poſſibilem, in quo certus ſit homo de peccato commiſſo, & dubius de confeſſione. Etenim *in Theolog. fundam. nu.* 1985. §. *Reſpondeo*, ait. [Reſpondeo, me ſemper ſuppoſuiſſe, non eſſe in hac materia dubium poſſibile, & etiam ſupponere: credo enim, nos ſemper aut habere certitudinem, aut ſaltem probabilitatem.] Et *eodem n.* 5 *Cùm reſponderem*, ait: [Suppoſui, via eſſe probabile, quod homo prudens (nota eos duos terminos, *vix*, & *prudens*) ſciret ſe mortaliter peccaviſſe; & utrùm fuiſſet confeſſus, dubitaret, quia meo judicio hæc veritas debet illi eſſe evidenter, aut ſaltem probabiliter nota.] Et *n.* 1976. [Vix eſſe poſſibilem caſum propoſitum.]

6 Caſum eſſe impoſſibilem, probat eo *num.* 1976. his verbis: [Ratio eſt, quia dubia conſcientia definitur ambigua, & anceps, quæ pro neutra contradictionis parte habet rationem, aut ſaltem pro neutra habet gravem: atqui talis conſcientia non eſt in præſenti poſſibilis: ergo impoſſibilis caſus objicitur. Probatur minor. Nam vel ille, qui dubitat, an fuerit talem culpam confeſſus, aſſeritur eſſe perſona, quæ ſoleat bonas confeſſiones ſemper facere; aut, quæ non ſoleat? Si primum dicatur, cenſendus eſt probabiliter, etiam tunc adhibuiſſe diligentem animi diſcuſſionem: cùmque poſt diligentem excuſſionem, vix unquam peccata gravia non occurrant (ſua enim mole ſeſe produnt, ni affectata aliqua negligentia impediantur) cenſendum eſt certò, eum hujuſmodi peccatum fuiſſe confeſſum. Vita enim præcedens gravem rationem ſuppeditat: & ubi gravis eſt ratio, omne purum dubium, tam poſitivum, quàm negativum exulat. Si autem ſoleat malas confeſſiones facere, aut defectu examinis, aut affectata aliqua ignorantia; jam etiam habes rationem gravem credendi, illud peccatum non fuiſſe confeſſum. Vita enim præcedens rationem gravem miniſtrat: quæ quia nulla ratione forti impeditur, fortè non tam probabilitatem, quàm moralem certitudinem infert. Nam juris canonici regula 45. *Inſpicimus in obſcuris, quòd plerumque conſuevit, ut veriſimilius* (hoc eſt probabilius) *cognoſcamus*: ergo quod ſemper fieri conſuevit, non jam probabilioritatem, ſed quandam moralem certitudinem infert. Tandem ſi non habeat experientiam, puta ſi ſit puer, & incipiat Sacramentum confeſſionis frequentare; tunc enim quia non eſt ſæpè confeſſus, videtur non poſſe ex vita præterita judicium ferre; ſi habuerit propoſitum benè confitendi, cenſendus eſt feciſſe diligentias ſufficientes, ut conſcientiam diſcuteret, atque ideò, & ſuiſſe illud idem peccatum confeſſus. Non enim eſt veroſimile, quòd illud peccatum poſt debitum examen non occurrerit, cùm & alia communiter occurrant; nec veroſimile, quòd ipſe ſciens, & volens peccatum occurrens ſubticuerit: ergo veroſimile non eſt, quòd debeat iterum confiteri.] Huc uſque argumentum Caramuelis: quòd quidem multa falſa certiſſimè continet, ut jam oſtendo.

7 Primò enim (velit nolit) in modo ſuo dicendi multos caſus admittit, in quibus homo ſit dubius de confeſſione peccati certi. Dixi enim, cùm referrem eius verba, adnotandos eſſe duos terminos, *vix*, & *prudens*. Illa enim dictio *vix*, denotat aliquos eſſe caſus, etſi raros, in quibus homo verè dubitat de confeſſione peccati certi. Et conſequenter pro iis caſibus raris debet directè reſpondere quæſtioni, an certus de peccato, & dubius de confeſſione, teneatur ad illud confitendum.

8 Deinde ait, via eſſe caſum, in quo homo *prudens* dubitet de ejuſmodi confeſſione. Vnde infertur, quòd homines imprudentes dubitabunt. Dicat ergo mihi, nunquid ſint plures homines prudentes, quàm imprudentes? Nunquid prudentes pueri? nunquid prudentes fœminæ, quæ totam animi attentionem ſolis voluptatibus, & deliciis adhibent? Nunquid prudentes ruſtici, & rudes homines? Nunquid prudentes in materia confeſſionis, qui ad eam nihil penitus attendunt, niſi ſemel in anno? Si ergo numerus imprudentium magnus eſt, quos is terminus *prudens*, excludit; quomodo dicitur impoſſibilis, aut vix poſſibilis caſus, in quo dubitatur de confeſſione peccati certi.

9 Secundò. Falſum eſt, quod aſſumit, quòd dubia conſcientia definitur eſſe, *quæ pro neutra contradictionis parte habet rationem, aut ſaltem pro neutra habet gravem*. Nam, ut oſtendi, *diſp.* 6 *cap.* 5. ſæpè contingit dubium verſante intellectu inter rationes utrinque æquè probabiles, præcipuè in quæſtione de facto. In qua, ut oſtendi *ibid. cap.* 6. neceſſe eſt, quòd intellectus maneat dubius, dum rationes repræſentantur ut æqualiter probabiles. Si ergo homini occurrat pro facto confeſſionis ejus peccati ea ratio de conſuetudine benè confitendi, & pro facto non confeſſionis alia ratio, quæ repræſentetur ut æque probabilis, neceſſariò manebit intellectus in æquilibrio.

10 Tertiò. Argumentandi gratia da, impoſitum eſſe præceptum confitendi publicè peccata publica, & quòd Petrus accuſatur coram Epiſcopo, quòd commiſerit furtum publicum, nec tamen confeſſus fuerit palàm. Reus coram Epiſcopo producit duos teſtes ſuæ publicæ confeſſionis: actor producit duos alios æqualis fidei aſſerentes actionem incompoſſibilem cum ea confeſſione, puta abſentiam à loco, vel ſimilem. Dubius quidem hæret Epiſcopus de facto confeſſionis; ideòque decernit, ut præcepto certo correſpondeat confeſſio certa. Ergo ſimiliter intellectus, qui habet rationem fortem pro facto confeſſionis peccati, de qua dubitatur; nempe quòd in anteacta vita ſoleat plerunque bonas confeſſiones facere; ſi pro parte oppoſita occurrat alia ratio æquè fortis, quæ perſuadeat non eſſe confeſſum peccatum, hærebit dubius in conſideratione ſpeculativa facti.

11 Quartò regula 45. inverſis verbis, & variato ſenſu traditur in argumento. Sic corrige, ut in ſuo textu: *Inſpicimus in obſcuris, quod veriſimilius eſt, vel quod plerunque fieri conſuevit.* Quæ regula diſiunctiva eſt, vt denotat particula *vel*, & attendi præcipit, quandoque ad id, quod ex aliquibus conjecturis probabilius eſt veriſimilius, quandoque ad id, quod plerunque fieri conſuevit. Et ratio eſt, quia quod plerunque fieri conſuevit, in aliquibus materiis arguit, ita hic & nunc factum eſſe; in aliis autem materiis minimè. Ideò non dicitur in regula, [Arguimus, ſequimur, tenendum eſt, &c.] Sed, *Inſpicimus*, ideſt, attendimus, an inde poſſimus arguere ad tollendum obſcuritatem, & dubietatem; ſive an iſta præſens ſit ex materiis, in quibus ex frequentiori conſuetudine arguatur, quid hic & nunc factum fuerit.

12 Quod autem in aliquibus materiis ex eo quod fieri conſuevit, non arguatur, quòd etiam hic, & nunc idem fiet, patet: nam in primis non valet in actibus omninò liberis unius hominis. *Omninò*, inquam, *liberis*; ideſt, habentibus eam libertatem, quæ excludit neceſſitatem phyſicam, & moralem. Pone hoc enthimema: [Petrus his triginta diebus ambulavit per plateam: ergo hodie ambulabit. Tum ſic. Ubi eſt conſequentia phyſica, eſt neceſſitas phyſica; & ubi eſt conſequentia moralis; eſt neceſſitas moralis: ergo ſi illa eſt conſequentia moralis, dabitur neceſſitas moralis in Petro ad ambulationem hodiernam per plateam: & cùm conſuetudo illa triginta dierum ſit quid antecedens ad ambulationem hodiernam, illa neceſſitas erit antecedens: ergo tollet libertatem moralem ambulationis hodiernæ. Ergo ſi ſupponamus, ambulationem hodiernam fieri cum omnimoda libertate morali, illa conſuetudo triginta dierum non poterit afferre neceſſitatem moralem; atque adeò neque conſequentiam moralem. Ergo à conſuetudine, ſive ab eo, quòd plerunque fieri conſuevit, non poteſt deſumi argumentum ad talem actum determinatum, ſi talis actus determinatus ſit ex iis, quæ fiunt cum totali libertate, etiam morali, & excludente neceſſitatem moralem.

13 Nec ſatisfacies, ſi dicas, eam conſequentiam, & neceſſitatem eſſe duntaxat probabilem, & ideò remanere integram libertatem phyſicam, & moralem.

14 Nam inde fit, eſſe probabile, quòd antecedens importat neceſſitatem moralem reſpectu conſequentis: ergo probabile eſt, quòd illa ambulatio hodierna importata per conſequens, ſit moraliter neceſſaria; ſupponimus enim vt certum, illam eſſe omnimodis liberam: ergo neque probabiliter admittenda eſt ejuſmodi neceſſitas in antecedenti reſpectu conſequentis, conſequenterque in ijs actibus, qui ſunt omnimodis liberi, non valet conſequentia etiam probabilis ab eo, quod fieri conſuevit.

15 Sed præcipuè, & magis ad rem noſtram, non valet argumentum ab eo, quod fieri conſuevit in iis materiis, quæ dependent à cauſis neceſſariis fortuitò concurrentibus. Attende has omnes conſequentias: [Experientia docuit, quòd decem annis pluit prima die Ianuarii: ergo hoc anno pluet prima die Ianuarii. Hoc menſe pluit vigintiquatuor diebus: ergo pluet ſex diebus ſequentibus. Decies vidi

Digitized by Google

vidi cecidiſſe fulmina, & ſemper occidiſſe aliquem hominem : ergo fulmina nunc cadentia occident aliquem hominem. Viginti annis liber fui ab infirmitate : ergo & hoc anno liber ero. Quinquaginta annis vixi: ergo vivam quinquageſimo primo] Hæ omnes fatui ſunt, & non prudentis homini, quia dependent à cauſis fortuitò contingentibus.

16 Tunc ſic. Hoc genus dubii, an confeſſus fuerim, vel non confeſſus tale peccatum, eſt res memoriæ : ſed res memoriæ dependent à cauſis neceſſariis fortuitò contingentibus: ergo hoc dubium, quod confeſſus, aut non confeſſus fuerim tale peccatum, dependet à cauſis neceſſariis fortuitò contingentibus, Sed ubi res dependet à cauſis neceſſariis fortuitò contingentibus , non valet argumentum ab eo, quod plerunque fit, ut conſtat ex dictis: ergo in hoc dubio, an fuerim confeſſus hoc peccatum, necne, non valet argumentum ab eo, quod plerunque fit.

17 Illa autem minor , quod res memoriæ dependeat à cauſis neceſſariis fortuitò contingentibus (nam cætera patent) manifeſtè probatur. Nam res memoriæ dependet à ſpeciebus memorativis, quæ fortuito caſu deficere ſolent, abſque eo quod homo medium inveniat ad eas excitandas, aut advocandas, ut ipſa experientia quotidie nos admonet .

18 Quintò. Ex vita anteacta , & bonis , vel malis confeſſionibus olim factis, non infertur firmitas memoriæ, vel infirmitas : ſed à firmitate, vel infirmitate memoriæ oritur, quòd quis in confeſſione recordetur, vel obliviſcatur peccatorum : ergo ex vita anteacta non infertur, quòd quis recordatus fuerit, vel oblitus peccatorum in confeſſione.

19 Sextò. Mihi admirationem excitat, quòd Caramuel utatur illo dilemmate :[Vel eſt perſona, quæ ſoleat bonas confeſſiones ſemper facere, aut quæ non ſoleat ?] Sed poſteà in argumento non retinuit ſecundam partem dilemmatis negativè, *aut quæ non ſoleat*; ſed mutavit in affirmativam : *Si autem ſoleat malas confeſſiones facere*, &c. Itaque dilemma ut proponitur in diſcurſu argumenti, ita eſt: [Vel eſt perſona, quæ ſoleat ſemper bonas confeſſiones facere, aut quæ ſoleat ſemper malas confeſſiones facere .] Sed nunquid inter eum, qui ſoleat bonas confeſſiones ſemper facere, & eum, qui ſoleat ſemper malas, non eſt invenire medium ? Nunquid concludit aliquid dilemma, ſi componatur ex extremis habentibus medium? Quid, ſi dicam eſſe perſonam, quæ ſæpè bonas confeſſiones facit, ſæpè defectu memoriæ malas? malas, inquam , materialiter; nam de his loquimur in præſenti.

20 Itaque multi experiuntur, quod frequenter in confeſſione omittunt aliqua peccata mortalia ex oblivione, & quod frequenter etiam recordantur omnium; itaut tam commune ſit illis, in aliquibus confeſſionibus obliviſci , quàm in aliquibus confeſſionibus recordari omnium : ergo in his ex anteacta vita non poteſt ſumi argumentum ad colligendum, ſe confeſſos eſſe id peccatum, de quo dubitant, neque ad colligendum, ſe non eſſe confeſſos. Quod debuit advertere argumentator, cùm propoſuit dilemma ex extremis habentibus medium; & quàm facilè illi ſatisfaciendum erat, ſcilicet aſſignando medium in eo, qui frequenter bonas, & frequenter malas confeſſiones faciat.

21 Septimò. Qui malas confeſſiones plerunque ſolet facere, vel ex defectu examinis, vel ea oblivione; habet , ut inquit iſte Author, argumentum, ut colligat, quando dubitat de peccato confeſſo, ſe nunc etiam malam confeſſionem feciſſe ; id tamen argumentum tale eſt, ut virtute illius poſſit ſe continere in mero dubio, & non determinare intellectum, ut poſitivè credat, ſe malam confeſſionem feciſſe. Probatur . Id argumentum ad ſummum eſt probabile, & veroſimile: atqui argumentum probabile, ut patet *ex diſp.6. cap.5.* non rapit intellectum, nec determinat ad aſſenſum : ergo poteſt intellectus manere ſuſpenſus in æquilibrio; ſtante eo argumento probabili.

22 Octavò. Etſi ejuſmodi argumentum de confeſſo , vel non confeſſo peccato poſſet deſumi in hominibus timoratis, qui frequenter accedunt ad Sacramentum pœnitentiæ ; at eos , qui nihil de confeſſione cogitant, niſi ſemel in anno, quibus frequens eſt inter magnam peccatorum mortalium turbam obliviſci aliquorum; ſi velimus interrogare experientiam, quam habent de oblivione , vel non oblivione peccatorum in cæteris confeſſionibus ; cùm tam diuturnum tempus interceſſerit ; reſpondebunt quidem, ſe hujus experientiæ non recordari, quia toto anni tempore nihil de hac experientia, aut de aliqua circunſtantia pertinente ad confeſſionem cogitaverunt.

23 Nonò. Ex eo, quod plerunque fit , deſumitur argumentum ad factum: ſed plerunque fit, quòd in rebus ad memoriam pertinentibus non ſit conſequentia , nec firmum ſumatur argumentum: ergo in rebus ad memoriam pertinentibus deſumitur argumentum, quòd non poteſt in illis firma deduci conſequentia. Ergo cùm ad memoriam pertineat, quòd hoc peccatum confeſſus ſis, vel non confeſſus; in hac materia non poterit firma deduci conſequentia . Minor probatur. Nam qui ſæpè aliqua repetivit, quæ memoriæ mandavit, repentino accidenti obliviſcitur; quod non ſemel, ſed centies experimur.

24 Decimò. Sæpè rudibus hominibus dubitantibus de confeſſione peccati, non ſuccurrit ea ratio deſumpta ex anteacta vita; vel ſi occurrit, neſciunt, an ea ſit gravis, an levis, an inferat, vel non inferat. Quòd ſi dicas, confeſſarium ſupplere poſſe interrogando rationes, quas habet pro utraque parte. Is potiùs videtur caſus practicè impoſſibilis , quia homines rudes poſt multam confeſſarii indagationem, vel peccata ipſa explicare neſciunt; quomodo explicabunt rationes alias, quæ pro, & contra poſſunt occurrere.

25 Undecimò. Quod attinet ad pueros, manifeſtè falſum eſt, quod aſſumit, ſcilicet ex propoſito benè confitendi, colligi eos confeſſos eſſe omnia peccata. Etenim ex propoſito benè confitendi non colligitur firmitas memoriæ, ſed hæc eſt, quæ facit, non omitti peccatum in confeſſione : ergo ex propoſito benè confitendi non colligitur, quòd puer confeſſus fuerit peccatum.

26 Confirmatur. Ex propoſito proprio non colligitur defectus caſus fortuiti, ſive cauſæ fortuitò advenientis: ſed quod confiteatur integrè omnia peccata , includit defectum cauſæ fortuitò advenientis, qualis ſæpiſſimè contingit, cùm quis obliviſcitur etiam eorum, quæ præmeditatus fuerat : ergo ex propoſito proprio non colligitur, quod integrè confeſſus fuerit omnia peccata ; integrè , inquam, integritate materiali.

27 Duodecimò. Da caſum, quo puer duodennarius primam fecit confeſſionem, deinde poſt annum integrum dubitat, an ipſe aliquando confeſſus fuerit ; quod nullatenus poteſt ad memoriam adducere. Iſte ſcit, ſe peccaſſe mortaliter, neſcit an aliquam fecerit confeſſionem. Neque hic valere poteſt propoſitum benè confitendi, quia nec confeſſionis, nec propoſiti recordatur : ergo certus de peccato poteſt eſſe dubius de confeſſione illius.

28 Similis eſt caſus in adulto, qui cum confeſſus fuerit ante menſem integrum, certus eſt de adulterio à ſe commiſſo, non tamen poteſt recordari, an illud commiſerit ante confeſſionem proximam, an poſt illam. In quo non valet argumentum deſumptum ex eo, quòd bonas confeſſiones facere ſoleat ; cùm non dubitet de confeſſione ipſa, ſed an peccatum contigerit ante, an poſt ipſam confeſſionem. Ecce de peccato certus eſt, & de confeſſione dubitat.

29 Quare ad argumentum Caramuelis reſpondendum eſt, negando omnia. Itaque negandum eſt, conſcientiam dubiam eſſe, quæ pro neutra parte habet rationem, aut pro neutra gravem. Negandum eſt, eam eſſe regulam juris, qualem proponit, & in verbis, & in ſenſu. Negandum eſt, eam regulam, etiam in eo ſenſu admiſſam, habere locum in rebus à memoria dependentibus. Negandum eſt, homines ſemper bonas confeſſiones facere, aut ſemper malas ; quia idem homo ſæpè bonas facit, ſæpè malas materialiter. Negandum eſt, quòd vix peccata gravia non occurrant, præcipuè ea, quę ſiſtunt in actibus internis, & magis præcipuè in iis, qui inter magnam peccatorum ſylvam ſolùm ſemel in anno in memoriam conantur adducere peccata. Negandum eſt, vitam anteactam eſſe urgentem rationem de confeſſo , vel non confeſſo peccato; cùm vita anteacta non ſit argumentum firmitatis memoriæ. Negandum eſt, quòd ubi gravis eſt ratio, omne dubium exulat; quia ſi ex oppoſita parte militat alia ratio æquè gravis in dubio facti fluctuat intellectus. Negandum eſt, conſuetudinem faciendi confeſſiones malas materialiter eſſe argumentum perſuadens hic & nunc non eſſe confeſſum hoc peccatum , itaut omninò excludat dubitationem; cùm argumentum probabile ſecum patiatur dubitationem. Negandum tandem eſt, quòd in puero ex propoſito benè confitendi arguatur, peccatum eſſe expoſitū in confeſſione; cùm ex illo propoſito non arguatur firmitas memoriæ, & præcipuè in eo puero, qui non recordatur, an aliquando confeſſus fuerit.

CAPUT III.

Alia reſponſio Caramuelis ad eandem quæſtionem confutata.

ARTICULUS I.

Reſponſio proponitur.

30 NUm.1985. aſſerit, ſi peccatum ſit certum , & confeſſio dubia, teneri quidem ad confitendum peccatum, ſed non ſtatim ; quin potiùs confeſſionem ejus peccati differri poſſe. Quod his verbis probat : [Obligationem confitendi *ſtatim* non admitto. Cùm certò ſcis, te recepiſſe à Petro mille aureos mutuos, & dubitas, an ſolveris, non teneris *ſtatim* ſolvere, ſed teneris examinare; & potes in mortis articulum differre ſolutionem. Nam qui dubitat ſe debere, & ſolvit, exponit ſe periculo ſolvendi, quod non debet; & ſi faciat, qui poſteà recuperabit rem ſolutam ? Si differat, poterit tandem, aut non ſolvere, ſi reperit, ſe nihil debere ; aut ſolvere, ſi ſe debitorem reperiat. Quam ob rem durum mihi videtur, dubitantem de confeſſione, ad ejuſdem peccati certam confeſſionem ſtatim faciendam obſtringere.]

31 Et *num.*1986. vult parificare omninò argumentum in ſolutione aureorum, & in confeſſione peccati, ut neutrum in dicto caſu fieri debeat ſtatim, & ſic inquit. [Indicta enim poterunt dici : dicta autem indicta reddi nunquam poterunt. Unde tametſi certum ſit, debere peccata verè commiſſa, & dubiè abſoluta, clavibus Eccleſiæ ſubiici; non tamen ſcio, an ſubiici debeant *ſtatim*. Scio enim debitorem dubium non teneri *ſtatim* debitum illud dubium ſolvere, maximè ſi deſit ſpes recuperandi, ſi fortè poſteà jam fuiſſe aliàs ſolutum, conſtiterit: & in confeſſione omnis ſpes recuperandi deeſt, quia dicta indicta reddi nequeunt.]

Digitized by Google

32 In quarum priori periodo abſolutè affirmat, certum de peccato mortali, & dubium de confeſſione illius, non teneri ſtatim confiteri, ſed differre poſſe confeſſionem illius. In ſecunda verò cum formidine, & dubitatione id aſſerit: ait enim; *Non tamen ſcio, an ſubiici debeant ſtatim*. Deinde in hac ſecunda periodo affirmat; eſſe certum, dari obligationem confitendi peccatum certum dubiè confeſſum; cùm anteà dixiſſet, omnes theſes Viennenſes, in quibus affirmatur oppoſitum, eſſe *ſecuriſſimas, & probabiliſſimas*. Quæ duo componere non poterit, qui noverit, ex duobus aſſertionibus contradictoriis ſi una eſt certa, impoſſibile eſſe, quòd altera ſit probabilis, nedum probabiliſſima, & ſecuriſſima.

ARTICULUS II.

Impugnatio exempli allati.

33 ILlud ſic impugno primò. Nam ſi debitor, qui dubitat, an ſolverit mille illos aureos, poteſt ſolutionem differre uſque ad articulum mortis, etiam hæres illius poterit differre uſque ad articulum mortis ſuæ, & etiam hæres hæredis; & ſic omnes differre poterunt uſque ad extremam judicii diem. Quo quid abſurdius eſſe poteſt? Id autem inferri ex ea reſponſione, probatur. Ideò debitor dubius de ſolutione mille aureorum poteſt eam differre in articulum mortis, quia ſi dubitans ſolvit, exponit ſe periculo ſolvendi, quod fortè non debet: ſed in articulo mortis permanet dubium, etiam hæres remanebit dubius; & ſi dubius ſolvit, exponit ſe periculo ſolvendi, quod fortè non debet: ergo in hærede permanet eadem ratio; & conſequenter hæres poterit differre in articulum ſuæ mortis. Et ſic de cæteris hæredibus poſteris.

34 Nec obſtat, ſi dicas, teneri hæredem ad implendum ultimam voluntatem teſtatoris: qui cum præceperit ſolutionem, non poteſt hæres illam omittere.

35 Nam hæres in ſatisfactione debitorum non tenetur, niſi quantum obligant ipſa debita. Si enim teſtator ſolvi præcipiat debitum, & poſteà conſtet, illud non deberi, non tenetur hæres ad ſolvendū. Succedit hæres univerſalis in omni jure defuncti, tam ſolvendi, quàm lucrandi; nec alio modo tenetur ſolvere, quàm tenebatur teſtator. Atqui in articulo mortis teſtatoris perſeverat idem dubium, & eadem ratio differendi ſolutionem: poterit ergo hæres differre.

36 Impugno ſecundò. Quia dum dubium eſt vincibile, & eſt ſpes vincendi dubium, ſolutio differri poteſt. Ubi autem omnis ſpes deficit vincendi dubium, certiſſimum eſt, quòd non poteſt differri ſolutio. Suppoſito enim, quòd cùm mutuum eſt certum, & ſolutio dubia, tenetur mutuatarius ad ſolutionem, ad hanc differendam nullus alius titulus eſt, niſi ſpes vincendi dubiū: ergo ubi ceſſaverit ſpes vincendi dubium, ceſſat titulus ad differendam eam ſolutionem.

37 Tunc ſic. Si homo dubius de ſolutione mutui certi, ſupervivat quadraginta, vel quinquaginta annis, quomodo dubium eſſe poteſt vincibile tanto tempore, & durante tandiu ſpes illud vincendi? Nunquid ad vincendum id dubium non ſufficiunt menſes ſex? Nunquid non ſufficiunt duo anni, non quatuor, non ſex? Quod ſex annis non potuit indagari, quæ ſpes eſt indagandi poſteà? Quomodo ergo dicitur, quod differri poteſt uſque ad articulum mortis, qui ad quadraginta annos aliquando protrahetur? Diſcutiat ergo debitor dubius libros rationum, inſtrumenta, teſtes, memoriam ſuam; & ubi deeſt ſpes vincendi dubium, certiſſimè ſciat, ſe teneri ad ſolvendum *ſtatim*, nec poſſe differre ſolutionem ad articulum mortis.

ARTICULUS III.

Triplex diſparitas inter dubitantem de ſolutione mutui, & dubitantem de confeſſione peccati.

38 NOtandæ ſunt tres rationes diſcriminis, quod datur inter debitorem mutui dubitantem de ſolutione, & inter peccatorem dubium de confeſſione peccati certò commiſſi. Prima eſt, quòd dubius de ſolutione mutui certi, ut in plurimum plus temporis requirit ad vincendum dubium, quàm dubitans de confeſſione peccati certi. Nam ad vincendum dubium de ſolutione mutui recurri ſolet ad tabulas publicas, chirographa, teſtes, libros rationum, & ſimilia, quæ majoris temporis tractum requirunt. At verò ad vincendum dubium de confeſſione peccati certi communiter nihil amplius requiritur, quàm propriam memoriam conſulere; cui memoriæ plus nocet, quàm prodeſt protractio temporis; faciliùs enim recordamur eorum, quæ paulò ante, quàm quæ ante longum tempus acciderunt.

39 Secunda ratio diſcriminis eſt, quòd dubius de ſolutione mutui exponitur periculo patiendi damnum, ſi non procurat diligenter vincere dubium: ſi enim reipſa ſolvit, & oblitus eſt ſolutionis, ſolvet iterùm debitum. At verò dubitans de confeſſione peccati, nulli damno exponitur. Quid enim intereſt, ſi peccatum reipſa confeſſum, cujus confeſſionis oblitus eſt pœnitens, iterùm confiteatur? Nunquid aliquod emolumentum amittet? Quin potiùs lucrabitur emolumentum ſpirituale, repetito actu eximii meriti. Nunquid famam amittet apud confeſſarium? Si pœnitens id putat, ignorat, quid ſit ſacramentalis confeſſio. Unde non video, quantum ſit illud periculum, quod fabricatur Caramuel, videlicet ceſſare ſpem recuperandi in eo, quid dubium de confeſſione peccati, illud confitetur: quia dicta in confeſſionem non poſſunt reddi indicta. Quid enim damni, quid periculi ſubit pœnitens, per hoc quod ſecunda vice confeſſa, non poſſint non manere confeſſa? Vel in quo eſt paritas à ſolutione mutui ad confeſſionem peccati certi quoad hoc punctum recuperandi, aut non recuperandi? Video itaque manifeſtam diſparitatem inter illos duos, quod debitor ſecunda ſolutione patitur damnum; peccator autem ſecunda confeſſione nullum.

40 Tertia ratio diſcriminis inter utrunque eſt, quod ſatisfactio creditoris non poſtulat, quod fiat unica ſolutione; hodie enim poteſt ſolvi dimidium debiti, & cras, vel ſequenti die aliud dimidium. Quod ſi ex mille aureis, quos Petrus accipit mutuos, quingenti certò eſſent inſoluti, ut de quingentis aliis dubitaretur, nullum eſſet inconveniens, nulla mutuatoris injuria, quòd hodie ſolverentur quingenti, & de aliis quingentis procraſtinaretur ad vincendum dubium ſolutionis. Confeſſio autem peccatorum ex inſtitutione Chriſti poſtulat integritatem, itaut ſub unicam abſolutionem omnia peccata, quorum quis conſcientiam habet, cadere debeant. Vnde patet manifeſta diſparitas inter vtranque, quæ magis conſtat ex articulo ſequenti.

ARTICULUS IV.

Oſtenditur, peccatum dubiè confeſſum, ſtatim confitendum eſſe.

41 ITaque tanquam certum ſtatuendum eſt, dubitantem de confeſſione peccati certò commiſſi, teneri graviter ad illud confitendum in prima confeſſione, vel ex inſtante præcepto, vel voluntariè ſuſcepta. Oſtendo primò concluſionem ex diſparitate proximè allata. Integritas confeſſionis à Chriſto Domino inſtituta poſtulat, quòd ſub una abſolutione confiteatur pœnitens omnia peccata, quorum habet conſcientiam: ſed quando eſt dubius de confeſſione unius peccati mortalis certò commiſſi, habet conſcientiam illius peccati: ergo integritas confeſſionis à Chriſto Domino inſtituta poſtulat, quòd confiteatur ſimul cum reliquis illud peccatum certum, de cujus confeſſione dubitat. Major eſt de fide; circà quam vide P. Suarez *tom.4. in 3. par. diſput.22. ſect.1. num.4.* Minor eſt Caramuelis, qui docet, quando peccatum eſt certum, & confeſſio dubia, manere conſcientiam peccati, & obligationem confitendi. Conſequentia autem obligat.

42 Nec ſatisfacies, ſi dicas ex cauſa vrgenti poſſe omitti peccatum mortale in confeſſione, ut quando tacendum eſt propter vitandum grave damnum proprium vel alienum, temporale vel ſpirituale. Atqui pœnitentem dubium de confeſſione peccati certò commiſſi habere urgentem cauſam omittendi peccatum illud, quia exponitur periculo confitendi, quod jam eſt confeſſum.

43 Hæc reſponſio convincitur primò. Nam ut poſſis tacere peccatum Sacerdoti potenti abſolvere ab omnibus, neceſſe eſt quòd ex confeſſione illius poſſit oriri grave damnum proprium, vel alienum: ſed periculum confitendi, quod aliàs in re eſt confeſſum, non eſt grave damnum, immò nec leve: ergo propter id tacere non potes tale peccatum. Major conſtat apud omnes; quia præceptum Chriſti de integritate confeſſionis urget, niſi quando grave damnum imminet; quia cum hoc non cenſetur obligare præceptum poſitivum.

44 Minor conſtat primò, quia ſi id eſſet grave damnum, etiam in articulo mortis eſſet grave damnum; gravitas enim damni non pendet ex eo, quòd detur intra, vel extra articulum mortis. Unde fieret, quòd nec in articulo mortis teneretur ad illud confitendum.

45 Item gravitas damni non minuitur per hoc, quòd procraſtinetur, aut differatur confeſſio: quare ſi illud eſſet grave damnum, non tam poſſet procraſtinare confeſſionem ejus peccati, quàm illam omittere.

46 Conſtat ſecundò. Nam tranſacto toto tempore dilationis, & manente dubio, manet ſecundùm Caramuelem obligatio confitendi illud ſtatim: & tamen manet idem periculum confitendi peccatum jam confeſſum: ergo id periculum non eſt damnum grave, ratione cujus poſſit quis eximi ab onere confitendi illud, cùm non obliget præceptum, dum imminet damnum grave.

47 Conſtat tertiò. Nam ſi quis confiteatur peccata ſua ter, vel quater, nullum grave damnum patitur: ergo multò minùs patietur, ſi confiteatur, quòd dubitat, an ſit confeſſum: ergo ſi confiteri iterùm non eſt grave damnum, nec periculum confitendi iterùm erit grave damnum.

48 Dices, id periculum confitendi, quod jam eſt confeſſum, non eſſe grave damnum, ſed grave onus.

49 Hæc tamen reſponſio non eſt ad rem. Nam inſtauro argumentum. Integritas confeſſionis à Chriſto Domino inſtituta poſtulat, ut ſub una abſolutione confiteatur pœnitens omnia peccata mortalia, quorum conſcientiam habet, etiam ſi illud ſit grave onus: ſed per te qui dubitat de confeſſione peccati certi, habet conſcientiam illius: ergo etiamſi ſit grave onus, integritas confeſſionis poſtulat, ut ſub una confeſſione cum reliquis illud confiteatur.

50 Oſten-

Digitized by Google

50 Oſtendo ſecundò concluſionem. Nullus ſibi conſcius peccati mortalis poteſt accedere ad Euchariſtiam ſuſcipiendam abſque confeſſione ſacramentali illius, ut expreſsè conſtat ex Tridentin. *ſeſſ.13.c.7.* ſed qui dubitat de confeſſione peccati certò commiſſi, ſibi conſcius eſt peccati mortalis, alioqui poſt dilationem temporis tranſactam, & manente dubio, non teneretur confiteri: ergo qui dubitat de confeſſione peccati certò commiſſi, non poteſt accedere ad Euchariſtiam abſque confeſſione ſacramentali illius: ergo ſi poſt dubitationem de confeſſione acceſſurus eſt ad Euchariſtiam, *ſtatim* tenetur confiteri illud peccatum.

51 Quòd ſi inſtante præcepto, vel occaſione confitendi, non poſſit nunc vincere dubium, eſt tamen ſpes probabilis illud vincendi tempore ſequenti; in ea occaſione confitendi, hic & nunc eſt invincibile: ſed dum eſt invincibile dubium de confeſſione peccati certò commiſſi, pœnitens habet conſcientiam illius: ergo ex præcepto integritatis tenetur ad illud confitendum.]

52 Ad argumentum Caramuelis *artic.*1. propoſitum reſpondeo concedendo, quòd ille, qui accipit mille aureos mutuos à Petro, non tenetur ſolvere, donec advertat, dubium eſſe invincibile, amittatque ſpem vincendi illud per diligentias opportunas, niſi doloſè velit eas omittere, ut duret ſpes vincendi dubium, & conſequenter procraſtinatio ſolutionis. Nego tamen, quòd poſſit differri ſolutio uſque ad articulum mortis, poſteaquam dubium factum eſt invincibile. Propoſitionem ſubjunctam diſtinguo: Qui dubitat, ſe debere, & ſolvit, exponit ſe periculo ſolvendi, quod non debet, [ſi dubium eſt vincibile,] concedo, [Si dubium jam eſt invincibile] nego. Cùm enim dubium eſt invincibile, jam deficit ſpes ampliùs inveſtigandi, & ſcindi: tunc autem cùm certa ſit obligatio ſolvendi, & non poſſit veniri in cognitionem ſolutionis præteritæ, utique debet; & ſi debet, non ſe exponit periculo ſolvendi, quòd non debet. Et ſiquidem exponit ſe periculo ſolvendi debitum bis, idem periculum militat in articulo mortis.

53 Quæ pro utriuſque paritate affert, ea nullius momenti eſſe, liquidò conſtat ex dictis.

CAPUT IV.

Sententia negans, peccatum certum dubiè confeſſum, eſſe confitendum, ex ipſius fundamento debellatur.

54 Caramuel *loco citat. Theolog. fundam. nu.*1930. refert theſim quandam propugnatam in Univerſitate Viennenſi à quodam doctoralis laureæ candidato, præſide Pat. Martino Palkonicke Societatis Ieſu. Cujus hunc ſcribit tenorem: [Controvertitur, an ſiquis certus, quòd peccaverit mortaliter, dubitet negativè, ſe tale peccatum eſſe confeſſum, eo ipſo liber ſit ab ejus confeſſione? Negativa placet ſententia; nimirum quæ docet, non teneri tale peccatum confiteri.] Et ante omnia notatum velim, non poſſe citari prædictum P. Martinum pro ea ſententia: eſt enim ſtylus communis in Univerſitatibus, quòd Præſides horum actuum teneantur ſe accommodare placitis propugnantium; ſicut quando Doctor Societatis præſidet actui Thomiſtæ propugnantis præmotionem phyſicam, non propterea is Doctor pro ſententia præmotionis phyſicæ citari poteſt. Præſidis enim munus ſolùm eſt, quòd ſuggerat propugnatori modos reſpondendi, quales illi ſunt in ea theſi. Sed an probabilitas extrinſeca hujus theſis aliqua ſit, dicam in fine capitis 6.

55 Proponuntur in ipſa theſi illa ipſa argumenta, quibus Caramuel probat, peccata mortalia dubia non eſſe confitenda de neceſſitate præcepti. Quæ argumenta quia *diſp. præcedenti* demonſtravi eſſe ſophiſtica, parum negotii nobis jam faceſſent. Vnum ſolùm, quòd ſupperaddunt tanquam rationem à priori, accuratius examinare oportet; ex ejus enim refutatione conſtabit certitudo noſtræ ſententiæ.

56 Illud autem recitat Caramuel citatus in hæc verba. [Ratio à priori eſt, quia non poteſt eſſe certior obligatio confitendi, quàm ſit fundamentum, & radix hujus obligationis: atqui totum obligationis confitendi fundamentum eſt, peccaſſe mortaliter, & necdum eſſe confeſſum; ideòque alterutro deficiente, non eſt obligatio confitendi, ut patet: ergo ſi non ſit certum obligationis fundamentum confitendi, hoc ipſo oritur dubium de obligatione. Sed dubia obligatio nulla eſt obligatio; in dubio enim de obligatione ſtandum eſt pro libertate.

57 Certiſſima tamen, & indubitabilis ſententia docet, certum de peccato mortali, & dubium de confeſſione illius, teneri obligatione gravi confitendi illud. Pro hac otioſum eſt, Authores referre; nam omnes, qui quæſtionem verſant, id tanquam certum affirmant, & ſupponunt. Et antequam ad alia argumenta progrediar pro hac certiſſima aſſertione, quæ ex illo proximè citato fundamento voluit Authores theſis eſſe ſoluta, operæ pretium eſt ad criſim trahere præfatum fundamentum; ſi enim illud everſum fuerit, & theſis manebit inermis, & argumenta noſtra conſpicientur eſſe inconcuſſa.

58 Igitur prædictum fundamentum inane eſſe, oſtendo ex eo capite, quod reddit licitas innumeras injurias, quæ jus proximi evidenter lædunt; quo nullum efficacius ſignum eſſe poteſt ſublatentis fallaciæ. Primò enim licebit uxori negare debitum conjugale viro ſuo, quia dubitat, an ſit adulter. Hanc eſſe evidentem injuriam nemo negabit, cùm velit ſpoliare jure ſuo maritum, & gravi pœna plectere propter peccatum dubium.

59 Eſſe autem licitum, ſi illud fundamentum ſtat, in ſimili forma oſtendo. Non poteſt eſſe certior in uxore obligatio reddendi debitum, quàm ſit fundamentum, & radix hujus obligationis: atqui totum fundamentum obligationis reddendi debitum eſt contractus matrimonii, & quòd vir non fuerit adulter; ideòque alterutro deficiente, non eſt obligatio in uxore reddendi debitum: ergo ſi non ſit certum fundamentum obligationis reddendi debitum, videlicet quòd vir non fuerit adulter, hoc ipſo oritur dubium de obligatione reddendi debitum. Sed dubia obligatio nulla eſt obligatio; in dubio enim ſtandum eſt pro libertate: uxor ergo non obligatur reddere debitum conjugale, ſi dubitat de viri adulterio.

60 Secundò. Pater poterit negare legitimam filio, huncque exhæredare, dubitans, an filius ei fuerit ingratus. Quia fundamentum, & radix obligationis dandi legitimam eſt, quòd ſit filius, & quod non ſit ingratus; ideòque alterutro deficiente, ceſſat in patre obligatio dandi legitimam: ergo ſi dubium eſt fundamentum obligationis, dubia eſt obligatio, atque adeò nulla.

61 Tertiò. Pater negare poterit alimenta filio, & dotem filiæ, ſi dubitat, an ille ſit dives, & an iſta nupſerit ignominioſè. Nam radix obligationis præſtandi alimenta filio, eſt filiatio, & quòd filius non ſit dives; ideò alterutro deficiente ceſſat obligatio præſtandi ejuſmodi alimenta: ergo ſi dubia eſt radix, dubia quoque eſt obligatio, & conſequenter nulla.

62 Quartò. Mutuatarius, qui accepit mutuos à Petro mille aureos, poterit non ſolvere, quia dubitat invincibiliter, an pecunia illa mutua fuerit furtiva, & non exiſtens ſub dominio Petri; fundamentum enim obligationis mutuatarii eſt, quòd acceperit mutuos à Petro, & quòd fuerit Petrus verus dominus; & non fur ejus pecuniæ: & ideò alterutro deficiente, non tenetur ſolvere pecuniam Petro. Si ergo dubium eſt fundamentum obligationis, dubia quoque eſt obligatio.

63 Quintò. Qui mercem emit à Petro ante ſolutionem pretii, non tenebitur ſolvere Petro pretium mercis, ſi dubitat, an merces ſit alterius domini. Sextò Poterit Judex repellere teſtem à judicio; quia dubitat negativè, an ſit excommunicatus; ſicut etiam actorem, & tabellionem. Septimò. Poterit ſubditus negare obedientiam Regi, quia dubitat, an ſit tyrannus. Octavò. Poterit Prælatus Regularis negare alimenta ſubdito, quia dubitat negativè, an valida fuerit illius profeſſio. Nonò. Poterit ſubditus Regularis negare obedientiam Prælato ſuo, quia dubitat negativè, an Prælatus ſit excommunicatus. Decimò. Poterit ſponſus de futuro reſilire à ſponſalibus, quia dubitat negativè, an ſponſa oſculata fuerit alium virum. Undecimò poterit quis negare primitias ſuo Parocho, quia dubitat, an habeat titulum verum, aut putativum.

64 In quibus omnibus exerceri manifeſtam injuriam, nemo poteſt dubitare; quia ratio naturalis dictat, neminem à jure ſuo deturbandum propter ſolum dubium ſuperveniens. Sed in his omnibus militare idem argumentum, quo utuntur Authores ejus theſis, ex dictis clariſſimum eſt, cum eodem tenore efformetur argumentum. Solutio ergo, quæ proderit his omnibus injuriis repellendis, proderit ſimiliter evertendo illi fundamento prædictæ theſis.

65 Dicendum ergo eſt, radicem & fundamentum obligationis uxoris reddendi debitum conjugale, non eſſe utcunque, [quòd vir non fuerit adulter,] ſed [quòd vir non certò (aut ad ſummum non probabiliter) fuerit adulter.] Dixi intra parentheſim, *Aut ad ſummum non probabiliter;* quia eſt quæſtio aliàs reſolvenda, an in materia juſtitiæ ſufficiat opinio probabilis ſpeculativa, ut quis ſpolietur jure ſuo. Similiter radix, & fundamentum obligationis, qua tenetur Pater præbere legitimam filio, non eſt utcunque quòd filius non ſit ingratus; ſed quòd filius non ſit certò ingratus. Et ideò quamvis ſit ſub dubio ingratitudo filii, adhuc perſeverat fundamentum obligationis Patris, quia adhuc verificatur, quòd filius non eſt certò ingratus. Et ſi inductionem feceris per reliqua exempla, eandem ſolutionem invenies in illa convenire.

66 Hinc patet in quo ſita ſit æquivocatio argumenti, quo utitur ea theſis, cùm dicit, radicem & fundamentum obligationis confitendi eſſe, quòd peccatum ſit commiſſum, & quòd nondum ſit confeſſum. Hanc ſecundam partem ſic corrige: *Et quòd nondum ſit certò, vel probabiliter confeſſum.* Quod ita eſſe corrigendum, manifeſtè patet ex omnibus exemplis proximè poſitis. Ex illis enim conſtat, vel licitas eſſe eas injurias, vel fundamentum obligationis ita eſſe intelligendum. Pro cujus maiori claritate.

67 Aſſero, fundamentum obligationis confitendi non eſſe, quòd illud peccatum nondum ſit realiter confeſſum. Nam fundamentum obligationis non eſt, qualiter eſt in re, ſed qualiter eſt in conſcientia. Patet. Nam quamvis quis non ſit realiter confeſſus peccatum; ſi tamen habet conſcientiam probabilem, quòd illud fuerit confeſſus, utique non tenetur confiteri; atque adeò ſicut in illo caſu fundamentum exemptionis ab obligatione non eſt, quòd peccatum ſit realiter confeſſum; ſed quòd homo habeat conſcientiam probabilem de confeſſione illius; ita fundamentum obligationis confitendi illud non eſt, quòd illud non fuerit realiter confeſſus, ſed quòd homo non habeat conſcientiam certam, vel probabilem de confeſſione illius.

68 Idem

Digitized by Google

68 Idem eſt in caſu, quo Petrus confeſſus eſt perjurium certum, & deinceps oblitus confeſſionis, judicat, ſe non eſſe confeſſum illud perjurium; nec in contrarium occurrit ulla ratio probabilis. In hoc caſu certum eſt, illum teneri ad confitendum perjurium, & tamen verè, & realiter eſt confeſſus illud: ergo poteſt dari obligatio confitendi illud, quamvis revera illud confeſſus fuerit. Sed non poteſt dari obligatio confitendi illud, deficiente fundamento obligationis: ergo ſi datur obligatio confitendi illud, falſificata hac propoſitione; *Hoc perjurium non eſt realiter confeſſum*; objectum ejus propoſitionis non eſt fundamentum talis obligationis.

69 Confirmatur primò. Deficiente fundamento obligationis, deficit obligatio: ſed in illo caſu deficit hoc, quod eſt [quòd perjurium non ſit confeſſum] & non deficit obligatio: ergo hoc quod eſt, [quòd perjurium non ſit confeſſum,] non eſt fundamentum obligationis.

70 Confirmatur ſecundò. Cùm deficit fundamentum obligationis, deficit obligatio: ſed in illo caſu deficit fundamentum obligationis ab adverſariis deſignatum, nempe [quòd perjurium non ſit confeſſum:] ergo in illo caſu deficit obligatio confitendi perjurium; atque adeò cum in conſcientia ſua habeat ſine dubitatione, quòd nondum eſt confeſſum, adhuc tenebitur confiteri. Quod conſequens eſt apertè falſum: ergo aliqua ex præmiſſis eſt apertè falſa. Sed major certa eſt, & ab adverſariis ſtabilita; ergo minor eſt apertè falſa, nempè fundamentum obligationis confitendi eſſe, quòd perjurium non ſit realiter confeſſum.

71 Idem argumentum efformare licet (ut ſuprà dixi) in caſu, quo Petrus non eſt confeſſus illud perjurium; & tamen exiſtimat ex motivo probabili, ſe jam illud eſſe confeſſum. In quo caſu non tenetur illud confiteri, quamvis revera illud confeſſus non fuerit. Etenim hæc duo non componuntur, & quòd detur fundamentum adæquatum obligationis, & quòd obligatio non reſultet: atqui in hoc caſu hæc duo componuntur, & [quòd perjurium commiſſum, & nondum confeſſum ſit,] & quòd obligatio confitendi non reſultet: ergo [quòd perjurium commiſſum; & nondum confeſſum ſit,] non eſt fundamentum adæquatum obligationis confitendi.

72 Hinc prodita eſt æquivocatio, quæ in argumento ejus theſis Viennenſis latebat. Cui reſpondebis, conceſſa majori, diſtinguendo minorem: totum obligationis confitendi fundamentum eſt, peccaſſe mortaliter, & necdum [realiter] eſſe confeſſum, nego; & necdum [certò, aut probabiliter,] eſſe confeſſum, concedo; fundamentum enim ejus obligationis eſt, quòd in conſcientia illius certa, aut probabili illud peccatum non ſit confeſſum. Quare cùm quis dubitat de confeſſione peccati certò commiſſi, adhuc habet radicem, & fundamentum obligationis confitendi; quia apud conſcientiam dubitantis nec certò, nec probabiliter eſt confeſſum; quia cùm dubitat, nec repræſentatur ſibi tanquam certum, nec tanquam probabile, quòd illud peccatum ſit confeſſum.

73 Et ex dictis patet falſitas ſubjunctæ propoſitionis: [ideòque alterutro deficiente deficit obligatio confitendi;] quia quamvis deficiat, [quòd peccatum non ſit confeſſum,] poteſt eſſe obligatio confitendi, ſcilicet quando Petrus realiter eſt confeſſus, & apud conſcientiam ſuam datur ſaltem probabilis exiſtimatio, quòd non eſt confeſſus. Tunc enim præcedente confeſſione peccati, perſeverat obligatio confitendi.

CAPUT V.

Eadem theſis adverſa communibus argumentis deſtruitur.

74 AVulſa jam æquivocatione, ſub qua ſe tuebatur theſis oppoſita, caput extollunt communes argumentationes, quæ ab illa æquivocatione videbantur infringi. Probatur ergo primò falſitas theſis oppoſitæ. Homo ſtatim atque commiſit peccatum mortale, certam obligationem incurrit confitendi illud: ſed hic certæ obligationi non poteſt ſatisfacere per confeſſionem dubiam: ergo dum confeſſio eſt dubia, nondum ſatisfactum eſt obligationi confitendi; atque adeò ea certa obligatio confitendi adhuc perſeverat. Probatur minor. Obligatio certa eſt ad certam impletionem; nam ſi obligatio eſſet ad impletionem dubiam, obligatio non eſſet certa, ſed dubia. Ideòque obligatio certa audiendi ſacrum non poteſt referri ad auditionem dubiam: ergo dum impletio non eſt certa, ſed dubia, retinet homo eam obligationem certam, quam ſemel incurrit.

75 Reſpondent diſtinguendo minorem; obligationi enim certæ non poteſt homo ſatisfacere per impletionem dubiam, dum obligatio eſt certa; aliter autem dicendum, dum obligatio redditur dubia. At per hoc præcisè, quòd impletio obligationis dubia ſit, redditur obligatio dubia; & ideò non mirum, quòd jam non exigat impletionem certam.

76 Ut reſponſionem de falſitate convincas, interrogo adverſarium: quare dubitatio de confeſſione reddat dubiam obligationem confitendi? Et reſpondet: Quia talis eſt obligatio, quale eſt fundamentum obligationis; & cùm fundamentum obligationis ſit, quòd peccatum non ſit confeſſum, & hoc fundamentum reddatur dubium, inde eſt, quòd obligatio reddatur dubia.

77 Ex dictis ergo capite præcedenti conſtat reſponſionis falſitas. Primò, quia falſum eſt, fundamentum obligationis eſſe, quod peccatum non ſit confeſſum realiter; ſed quòd non certo aut probabiliter ſit confeſſum; quod ibi ſatis demonſtratum eſt. Secundò, quia ſi id fundamentum obligationis admittatur, licitæ erunt quamplurimæ injuriæ ibi enumeratæ, pro quibus eadem forma arguendi militat.

78 Probatur ſecundò. In omni materia cujuslibet præcepti, obligationi certæ non ſatisfit ſatisfactione dubia: ergo obligationi certæ confitendi peccatum certò commiſſum non ſatisfit confeſſione dubia. Conſequentia patet tanquam particularis contenta in antecedenti univerſali. Antecedens autem patet inductione, quam omnes Authores admittunt; & ratio evidens dictat, Qui habet obligationem certam recitandi officium divinum, & habet verum dubium de recitatione, non ſatisfacit obligationi. Qui habet verum dubium de adimpletione voti, non ſatisfecit obligationi certæ illius. Qui verè dubitat de auditione ſacri in die feſto, non ſatisfecit obligationi certæ audiendi illud. Qui verè dubitat de confeſſione annua à ſe facta, non ſatisfecit obligationi certæ de prædicta annua confeſſione.

79 Reſpondebunt ſimiliter, eo ipſo quòd quis dubitet de recitatione, dubiam reddi obligationem recitandi; quia fundamentum obligationis recitandi eſt, quòd detur lex, aut quòd hæc non ſit impleta. Quare ſi hæc ſecunda pars redditur dubia, fundamentum obligationis eſt dubium; atque adeò dubia redditur ipſa obligatio.

80 In hoc tamen caſu, & cæteris in hoc argumento propoſitis clariùs cernitur, quòd id non ſit fundamentum obligationis. Nam quamvis quis non recitaverit, ceſſat obligatio recitandi, ſi probabiliter credit, ſe recitaſſe. Et quamvis recitaverit, perſeverat obligatio recitandi, ſi putat, ſe non recitaſſe, nec habet fundamentum probabile in contrarium. Non eſt ergo fundamentum obligationis recitandi ipſa non recitatio realis, ſed non recitatio ut ſe habet in conſcientia hominis, ſive quod non ſit illi certum, neque probabile quòd recitaverit. Ideò autem præcepto recitandi officium non ſatisfit recitatione dubia, quia ſtante recitatione dubia, adhuc ſtat fundamentum obligationis recitandi, ſcilicet, quòd non ſit certum, neque probabile quòd recitaverit. Quod eodem modo in reliquis præceptis explicandum eſt.

81 Sed operæ pretium eſt, hoc idem argumentum proponere in materia juſtitiæ, quod majori adhuc explicatione eget. Probatur ergo tertiò. In materia juſtitiæ debito certo nõ ſatisfit ſolutione dubia: ergo obligationi certę confitendi non ſatisfit confeſſione dubia.

82 Ad hoc argumentum reſpondet theſis illa Viennenſis in hæc verba. [In conſcientiæ foro, eſto conſtet, debitum ex contractu oneroſo contractum eſſe; ſi deindè debitor dubitet, an illud ſolverit, excuſatur à ſolvendo, donec conſtet certò, ſolutum non eſſe. Cui doctrinæ multum favet Medina *Cod. de reſtit. quæſt.* 20. Secundum, quia præſupponunt, dum id docent, eum, qui mala fide incipit rem alienam poſſidere, ſi poſteà dubitet; an ſua ſit, vel alterius, non obligari ad reſtitutionem; quia talis non tenetur alienam ſuæ indemnitati præferre: ergo à fortiori non tenebitur ſolvere, qui bona fide per contractum v. g. mutui rem alienam cœpit poſſidere, ſi poſteà dubitet invincibiliter, an mutuatori debeat, necne; eſt enim paritas. Demùm in caſu noſtro hoc ipſo quòd invincibiliter ſuboriatur dubium negativum, ceſſat certum debitum, adeòque certa obligatio.] Huculque theſis apud Caramuelem cit.

83 In quibus verbis quatuor notanda ſunt. Primum aſſeritur, accipientem ex contractu mutui mille aureos, ſi dubitet invincibiliter de ſolutione, non manere obligationem ſolvendi. Secundum aſſeritur, obligationem juſtitiæ certam per dubitationem de ſolutione reddi dubiam; nempe quia fundamentum obligationis partiale, quod eſt non ſolutio, redditur dubium.

84 Tertium dicitur, dum Authores aſſerunt, accipientem bona fide pecuniam alienam mutuò, ſi dubitet de ſatisfactione, teneri adhuc ad mutuum ſolvendum; eos Authores præſupponere, quòd ſi mala fide eam pecuniam mutuò accepit, ſcilicet cenſens eſſe furtivam, ſi poſteà dubitet, an ſit ſua, eum non teneri ad ſolvendum. Quartum. Quòd Medina faveat ei doctrinæ.

85 Quod ad primum attinet, certum eſt, ſi ſolus mutuatarius dubitet de ſolutione facta; dari certam obligationem ſolvendi; quia obligatio ſolvendi non redditur dubia per dubitationem de ſolutione facta. Quòd clariſſimè convincitur in omnibus illis caſibus manifeſtæ injuſtitiæ, propoſitis *cap. præcedenti*, *à nu.* 58. Sic enim obligatio reddendi debitum conjugale redderetur dubia in uxore per hoc, quod ipſa negativè dubitaret de adulterio viri; & ſic in reliquis ibi propoſitis. Quia ſicut dicitur fundamentum obligationis ſolvendi ipſa non ſolutio, ita dicendum eſt fundamentum obligationis reddendi debitum ipſa non adulteratio conjugis, à qua dependet obligatio ſolvendi.

86 Dixi, *ſi ſolus mutuatarius dubitet*. Nam caſu quo mutuatarius, & mutuator pariter dubitent, ſunt Authores, qui aliter diſcurrant. Nam ſunt, qui dicant, in pari dubio utriuſque, rem debitam dividendam. Ita P. Layman *lib.* 1. *tract.* 1. *cap.* 5. *n.* 42. Sunt qui dicant ſtandum pro poſſeſſore ipſius rei. Ita P. Tanner. 1. 2. *diſp.* 2. *quæſt.* 6. *dub.* 4. *num.* 48. quem citat Diana *parte* 4. *tract.* 3. *reſol.* 32. utrunque tamen judicio falſum: nec mei inſtituti eſt, hanc modò quæſtionem verſare.

87 Quod attinet ad ſecundum, nempe obligationem ſolvendi mutuum

Digitized by Google

tuum fieri dubiam, ſi dubitetur de ſolutione, quia fundamentum obligationis eſt non ſolutio; apertè conſtat, eſſe falſum ex ſupradictis. Quia etſi non ſolverit, liberatur ab obligatione ſolvendi pro conſcientia ſua, ſi putat certum, ſe ſolviſſe. Item etſi ſolverit, adhuc tenetur ſolvere pro conſcientia ſua, ſi putet certum, ſe non ſolviſſe. Non eſt ergo fundamentum obligationis ſolvendi ipſa realis non ſolutio; ſed quòd non ſit certa ſolutio facta.

88 Et pro majori claritate nota, in materia juſtitiæ, cùm ſint duæ partes, ſive duo ſubjecta, alterum, in quo eſt obligatio ſolvendi; alterum, in quo eſt jus ad ſolutionem; duplici modo conſiderari obligationem ſolvendi: uno modo præcisè attendendo ad conſcientiam debitoris. Et ita fundamentum ejus obligationis eſt, quale proximè explicui, ſcilicet, quòd in conſcientia ejus non ſacta certò ſit ſolutio debiti. Alio modo non attendendo ſolùm ad obligationem conſcientiæ debitoris, ſed attendendo etiam ad jus creditoris. Et hoc modo intellectus, cùm in hac materia diſcurrit, conſtituit ſe tanquam judicem utriuſque partis, ut etiamſi debitor propter conſcientiam ſuam liber maneat ab obligatione ſolvendi, creditor poſſit agere de jure ſuo, & recuperare quod ſuum eſt. Cæterùm etiam hoc modo dicendum eſt, fundamentum id obligationis non eſſe, quòd non facta ſit realiter ſolutio; ſed quòd non ſit certò facta. Nam quamvis dubitet etiam creditor, per ſolam dubitationem non poteſt amittere jus ſuum, quod ante dubitationem erat certum.

89 Quod attinet ad tertium, nihil tale præſupponunt Authores, quin immò omnes fatentur, quòd ſi mala fide à poſſeſſore bonæ fidei accepi rem alienam, v. g. equum, quem furatus ſum à Petro poſſeſſore bonæ fidei; & poſteà dubito, an ille equus ſit meus, fures in via abſtulerunt, & dubium hoc remaneat omninò invincibile; obligatio reſtituendi eſt certiſſima; quia jus Petri, quod erat certum ante dubitationem meam, non minuitur per hanc meam dubitationem.

90 Quod ad quartum ſpectat, Medina *loco cit. §. Secundùm, quia præſupponunt*, ita ait: [Si Petrus detinet rem, quam ego dubito meam eſſe, an ipſius, qui eam tenet; ſi eam, ſtante dubio, accipio, pecco; acceptam tamen illi reſtituere non teneor, quamdiù eſt dubium *probabile*, quòd mea ſit. Non enim in caſu hujus dubii teneor Petri indemnitati potiùs, quàm meæ propriæ conſulere.] In quibus verbis nihil favet theſi prædictæ; loquitur enim, quando ſunt rationes probabiles ſuadentes, rem eſſe ſuam. Theſis autem loquitur de mero dubio negativo.

CAPUT VI.

Cætera argumenta pro eadem theſi Viennenſi convincuntur eſſe ſophiſtica.

91 PRædicta theſis Viennenſis, ut jam dixi, adoptavit ſibi pleraque argumenta, quibus Caramuel probat, peccata dubia non eſſe ex neceſſitate præcepti confitenda. Quæ argumenta cùm in diſputatione præcedenti omninò evanuerint tanquam certò ſophiſtica, non eſt cur in illis iterùm diſſipandis immoremur. Quare breviter, & remiſſivè ea evertenda ſunt.

92 Primum ſic proponit apud Caramuelem cit. [Quia de ſcrupuloſis plurimi tenent non obligari eos ad confitendum, niſi jurare poſſint, mortale fuiſſe peccatum, & nunquam confeſſum.] Sed tales ſcrupuloſi certi ſunt de peccato, & dubii de confeſſione: ergo certus de peccato, & dubius de confeſſione non tenetur ad confeſſionem illius.

93 Ex *diſp. præced. cap. 2. art. 3.* conſtat, ſi valet argumentum à ſcrupuloſis ad non ſcrupuloſos, eodem modo probari poſſe, etiamſi ſis certus de peccato commiſſo, & certò credas, peccatum non eſſe confeſſus, adhuc non eſſe obligationem confitendi; quod eſt hæreticum. Nam datur caſus, in quo cum ſcrupuloſo ſic agitur, & non permittitur confiteri, quando dicit, ſe eſſe certum de non confeſſione ejus peccati; quia datur grave fundamentum ad judicandum, tunc decipi ſcrupuloſum. Ob quam rationem ſcrupuloſus dubius de confeſſione peccati certò commiſſi jubetur practicè deponere dubium. Quod ita deponere non poteſt, qui non eſt ſcrupuloſus, & negativè dubitat de confeſſione peccati certò commiſſi. Quare diſtinguenda eſt major: ſcrupuloſi non obligantur ad confitendum, niſi jurare poſſint, mortale fuiſſe peccatum, & nunquam confeſſum, [quia habent grave fundamentum ad judicandum, id eſſe confeſſum, concedo; [aliter,] nego. Similiter diſtinguo minorem: ſunt dubii de confeſſione, [habentes tamen grave fundamentum ad deponendum dubium,] concedo; [aliter,] nego. Vide locum citatum præcedentis diſputationis.

94 Secundum argumentum ſic proponit ea theſis: [Si quis venit ad confeſſionem cum peccato, de quo negativè invincibiliter dubitat, an ſit confeſſus, & dicat: *Accuſo me de hoc peccato, ſi necdum confeſſus; ſi autem fortè ſum confeſſus, me non accuſo.* Tali, inquam, ſi de nullo alio ſe abſolutè accuſet peccato, abſolutio impendi non poteſt; quia hæc certam requirit materiam, propter periculum committendi ſacrilegium: ergo peccatum taliter confeſſum non eſt ſufficiens materia, multò minùs neceſſaria confeſſionis. Talis autem non tenetur aliter confiteri. Immò ſi fortè priùs eſt confeſſus, nullo tenetur præcepto idem peccatum confiteri ſecundò.]

95 Hoc argumentum evanuiſſe conſtat *ex diſp. præced. cap. 2. art. 2.* & qua parte contendit, non poſſe dari abſolutionem ſub conditione, quando non datur materia certa, eo quòd ſit periculum committendi ſacrilegium, *articul. 5.* clariſſimè oſtenſum eſt, id eſſe pluſquam falſum. In quibus locis videbis, id argumentum militare contra multas aſſertiones certiſſimas, adeòque æquivocatione ſophiſtica inniti.

96 Tertium ſic proponitur. [Præterea ſi dubium ſit poſitivum, adeòque utraque contradictionis pars appareat probabilis, poſſet eligere quamcunque volet; adeòque non confiteri: ut eximii tradunt DD. Suarez *diſputat. 21. ſect. 9. num. 5. & 6.* Coninck *diſputat. 7. de Pœnitent.* ergo à fortiori non tenebitur confiteri, ſi nulla ratio occurat.]

97 De æquivocatione hujus argumenti latè dixi *eo cap. 2. artic. 6.* ubi clarè oſtendi, quàm nulla ſit conſequentia à probabilitate ad dubium. Qui enim probabiliter judicat, ſe eſſe confeſſum, non poteſt dici præſtitiſſe ſatisfactionem dubiam, ſed credendus eſt plenè ſatisfeciſſe ſuæ obligationi. Aliud eſt, quando ſunt motiva utrinque æquè probabilia in hac quæſtione facti, [An peccatum confeſſum ſit?] De quo latè dixi *ead. diſp. cap. 6.*

98 Quartum. [Ex Tridentino citato. Ea ſolùm obligatur mortalia pœnitens confiteri, quorum conſcientiam habet; conſcientia autem ex communi Doctorum eſt judicium de rebus agendis, aut de honeſtate, & turpitudine actionis: dubitans negativè hoc non habet: ergo nec conſcientiam: ergo non tenetur confiteri, de quibus negativè dubitat, an ea ſit confeſſus.]

99 Hoc argumentum potiùs militat contra prædictam Theſim. Etenim ſtatim atque homo committit peccatum, iſtud eſt in conſcientia peccatoris, nec de conſcientia illius egreditur, niſi adhibendo medium debitum ad remiſſionem, vel potiùs judicando, medium eſſe adhibitum. Nam licèt quis confeſſus fuerit peccatum ſuum, ſi pro certo habet, ſe non eſſe confeſſum, adhuc peccatum eſt in conſcientia ipſius: dum autem judicat indubitanter, illud eſſe confeſſum, ſaltem ex ratione, quæ ſibi proponitur ut probabilis; jam peccatum non eſt in conſcientia ipſius. Sed quando quis commiſit peccatum mortale, ſcit ſe habere conſcientiam peccati; & dum dubitat, an confeſſus fuerit, neſcit, an adhibuerit medium debitum ad remiſſionem illius: ergo peccatum adhuc perſeverat in illius conſcientia.

100 Argumentum æquivocè procedit. Fateor enim non eſſe confitenda peccata, niſi quorum homo habet conſcientiam. Admitto etiam, conſcientiam dicere judicium: æquivocatio autem latet in propoſitione ſubjuncta, nempe: [Dubitans negativè hoc non habet.] Etenim dubitans, quà dubitans, non judicat; cæterùm dubitans de uno, judicat de aliis Certus de peccato commiſſo, & dubius de confeſſione illius, ſcit, ſe peccaſſe, & de eo habet judicium, quamvis dubitet de confeſſione.

101 Itaque conſcientia peccati, ſive quod peccatum perſeveret in conſcientia, dicit duo, unum poſitivum, & alterum negativum; ſcilicet quòd peccatum fuerit in conſcientia, & quòd non egreſſum fuerit à conſcientia. Fuit in conſcientia, quatenus habet judicium de peccato: non egreſſum eſt à conſcientia, quatenus neſcit, adhibitum à ſe medium debitum ad remiſſionem. Et ideò peccatum perſeverat in conſcientia illius, quia ſcit ſe peccaſſe, & neſcit, an adhibitum fuerit medium debitum ad remiſſionem illius.

102 Quintum: [Sat multi docent, vero dubio dubitantem, an habeat lethale peccatum, poſſe accedere ad Euchariſtiam ſine confeſſione. Granado *de Euchariſt. tract. 10. diſp. 7. nu. 13.* apud Henriquez Paludanus, Antoninus, Tabiena: ſed qui dubitat negativè an commiſſum peccatum mortale ſit confeſſum, habet verum dubium de peccato mortali: ergo ſine ulteriori confeſſione poterit communicare.

103 Et ratio, *An habeat lethale peccatum*, æquivoca eſt; ſi enim dubitat, an habeat per commiſſionem, id eſt, an commiſerit; ea major eſt probabilis, ut conſtat *ex diſputat. præcedenti*. Si verò dubitat, an habeat, id eſt, an peccatum certum nondum remiſſum ſit per medium debitum, & certò falſa eſt propoſitio, & ab illis Authoribus nullatenus cogitata. De mente autem Patris Granado conſtat *ex diſputat. præced. cap. 1.* quòd id ſit *intelligendum de dubio minus proprio, quòd nimirum probabili ratione deponi poſſit*. Quæ ſunt verba prædicti Patris. Minor autem planè falſa eſt; qui enim ſolùm dubitat de confeſſione certò ſcit, ſe habere conſcientiam peccati mortalis.

104 Tandem pro extrinſeca probabilitate ejus ſententiæ videtur hæc dixiſſe Caramuel eo *num. 1930.* [Primò has theſes prodiiſſe authoritate facultatis Theologicæ. Secundo, fuiſſe propoſitas à duobus viris doctiſſimis Tertiò, fuiſſe pacificè defenſas, adeòque ab Univerſitate tales, ut minimùm, judicatas, quæ nihil contra fidem, nihil contra bonos mores haberent. Poſito igitur, omnes eſſe ſecuriſſimas, & probabiliſſimas, quinquageſimam recognoſcamus.]

105 Incidit P. Arriaga *tom. 8. diſp. 31. num. 41.* in hanc citationem harum theſium factam à Caramuele, & ait: [Citat præterea

varias theſes, quæ non magnam habent authoritatem.]

106 Quare non magnam habeant authoritatem, dixi *diſp. præced. cap.* 1. Quia Authores earum, eorumque doctrinæ præſtantia exteras nationes latent. Præſidem actus Theologici pro ea aſſertione non eſſe citandum, notavi ſuprà initio capitis 3. Accipientem lauream Doctoris non eſſe ſufficientem, ad dandam probabilitatem opinionibus moralibus, oſtendi *diſput.* 11. *cap.* 15. præcipuè cùm laurandi magis ſtudeant oſtentationi ingenii, quàm ſolidæ doctrinæ promovendæ. Si quis Reviſor deſignatus eſt in Univerſitate, qui prævideat theſes propugnandas, fortè non multùm curat, niſi ſolùm, quòd eæ non ſint hæreticæ, aut erroneæ. Cæteras autem, etſi improbabiles, facilè permittunt propugnari, ut argumentis ultrò citròque perpenſis, veritas magis aperiatur; in quo etiam fortè Reviſor amicitiæ cedit. Aſſiſtentiam Doctorum Theologorum non eſſe approbationem theſis, patet; cùm ſæpè viderimus, eos de theatro egredi faſtidio plenos, quòd videant theſes permitti futilioris doctrinæ. Et licèt aſſiſtentia Theologorum eſſet approbatio ejus theſis: rurſus inquirendum eſſet, an ii Theologi ſuperent doctrina illos Scriptores, qui ex aliis tranſcribunt; quos non addere probabilitatem, ſæpe affirmat Caramuel. Unde patet, eam theſim non haurire probabilitatem extrinſecam ex iis capitibus, quę Caramuel enumerat.

DISPUTATIO XLVIII.

An abſolvendus ſit ſub conditione moribundus, in quo nulla determinata ſigna contritionis apparuerunt?

CAPUT PRIMUM.

Sententia Caramuelis affirmativa, & negativa aliorum refertur; & propria ſtatuitur.

1 CAramuel *in Theolog. fundam. à nu.* 1848. *fundam.* 66. multis contendit, probabilem eſſe ſententiam, & reipſa in praxi tenendam, quæ docet, moribundum, qui nullo ſigno confeſſionem petit, abſolvi ſub conditione poſſe, & debere.

2 Sed & plures alii eam ſententiam defendunt apud eundem Caramuelem, Homobonus *in Exam. Eccleſ. par.* 1. *tract.* 7. *cap.* 18. *q.* 84. Molfeſius *in ſum. tom.* 1. *tract.* 7. *cap* 5. *num* 48 & 49. qui citat P. Salmeronem, Lotherium, & Lupum ita opinantes, Antonius de Litteratis *in ſum. part.* 1 *cap.* 35 *num.* 7. Bartholomeus à S. Fauſto *Theolog. moral. lib.* 4. *quæſt.* 204. Petrus Marchantius *in Tribunali tom.* 1. *tract.* 4. *tit.* 4. *quæſt.* 3. *dub.* 7. *reſp.* 7. P. Stephan. Bauni *de Sacram. in genere quæſt.* 17. *controv.* 4. licèt oppoſitam dicat probabiliorem P. Carolus Muſart. in reſolutione, quam ibi inſerit Caramuel, *à numer.* 1857. Memoriale Confeſſionis Bononienſe *cap.* 1. *de forma & unit. num.* 16. quatenus docet, eos, qui confeſſionem frequentant, poſſe abſolvi, etſi nulla ſigna dederint confeſſionis poſtulatæ, vel deſignatæ. Pro quo citat Rituale Romanum, & D. Antoninum, & Antoninum Diana *part.* 3. *tractat.* 3. *reſolut.* 18. dicentem eſſe probabilem.

3 Sed & alii multi DD. citantur ab Amadeo Guimenio *tract. de Pœnit. propoſitione* 20 qui ibi hanc ſententiam tuetur. Illi autem ſunt Victorianus *in memorial. Clericor. part.* 4. *cap.* 1. *num.* 14. qui loquitur de moribundo, qui confeſſionibus eſt aſſuetus, P. Pellizarius *in Manual. Regular. tom.* 1. *tract.* 5. *cap.* 3 *ſect.* 1. *num.* 60. & *tom.* 2. *tract.* 8 *cap.* 3 *ſect.* 2. *num.* 114. apud quem refertur P. Suarez privatim tradidiſſe; referuntur etiam P. Baldellus, & Naldus ab ipſo Pellizario conſulti: item Leander à SS. Sacram. *tom.* 1. *tractat* 5. *de Pœnit. diſp.* 5. *quæſt.* 46. Delgadillo *tom.* 1. *de Pœnit. cap.* 13. *dub.* 18. & 19. Acacius de Velaſco *tom.* 1. *verb. Abſolutio, reſol.* 12. *num.* 4. Zanardus *in Director.* 1. *part. de Pœnit.* §. 9. limitans [ſi non erat in mortali noto.] Laurentius Longus *in Tabulis Sacram. Tabul* 2. *cap* 14. *num.* 8. Theophilus Raynaudus *de Martyrio, part.* 2. *cap.* 3. *num.* 7. Averſa *de Pœnit. quæſt.* 10. *ſect.* 8 Machado in eam inclinans *tom.* 1. *lib* 2. *part.* 4. *docum.* 5. *num.* 4. P. Tamburinus *in methodo expeditæ confeſſionis, lib.* 2. *cap.* 10. §. 1. *num.* 1. Joannes Poncius *in curſu Theolog. deciſ.* 46. *concluſ.* 4. Martinus à S. Joſeph *in monitis tom.* 1. *lib* 1. *tractat.* 16. *num.* 2. Torreblanca *lib.* 14. *practicar. cap.* 11. Renigius *in ſum tract.* 5. *cap.* 5. §. 11. *nu.* 5. Ludovicus à Concept *in Exam. tract.* 5. *de Pœnit q.* 1. Lezana *in q. Regular. tom.* 3. *verb confeſſio.* Vericelli *in q. moral to.* 1. *tract.* 6. Jacobus Bayus *in Inſtitut. lib.* 2. *cap.* 91. ubi ait, dari poſſe abſolutionem in eo caſu per modum ſuffragii. In quo addito videtur non locutus probabiliter, aut non ſe explicuiſſe probabilibus terminis. Ubi vides, ſtare pro hac ſententia triginta octo Authores Recentiores.

4 Antiquiores autem omnes ſtant pro oppoſita ſententia, & multi Recentiores apud Caramuelem *cit. num.* 1870. invenies P. Henriquez *lib.* 3 *de Pœnit. cap.* 10. *nu.* 6. P. Laymanum *Theolog. moral. lib.* 5. *tract.* 6. *c.* 12. *nu.* 4. Petrum Fay *de Pœnit. in addition.* 3. *q.* 3. *art.* 2 *diſp.* 2. P. Reginaldum *tom.* 1. *lib.* 8. *cap.* 3. *nu.* 25. P. Turrianum *de Pœnit. q.* 9. *art.* 2. *diſp.* 3. *dub.* 1. *ad* 3. Bellochium *de caſib reſerv. p.* 1. *q.* 2. *n.* 116. Pitigianum *in* 4. *diſt.* 17. *q. unic. art.* 8. *concl.* 3. P. Vaſquez *tom.* 4. *in* 3. *part. q.* 91. *art.* 2. *dub.* 1. Idem tradit P. Arriaga *tom* 8. *diſp.* 36. quamplurimi alii, quorum pars negat poſſe abſolvi moribundum ex ſolis ſignis contritionis exhibitis: pars autem affirmat, ſolùm abſolvi poſſe, quando prædicta ſigna exhibuit.

5 Meam ſententiam triplici propoſitione declaro. Prima eſt: Fundamenta Caramuelis non videntur ſufficere ad probabilitatem primæ ſententiæ. Secunda eſt: Ex ſolidiori fundamento adſtruitur probabilitas practica ſententiæ affirmantis, poſſe dari abſolutionem ſub conditione moribundo, in quo nulla determinata, & clara ſigna contritionis videntur, modo inferiùs exponendo. Tertia eſt: Ex dictamine alio reflexo in praxi eſt hæc opinio valdè probabilis; immò & moraliter certa.

CAPUT II.

Fundamenta Caramuelis vocantur ad criſim.

ARTICULUS I.

Diſcuſſio primi argumenti.

6 PRimum proponit in Sacerdote pio, & religioſo, qui repentino caſu ſenſibus deſtituitur, & januæ mortis accedit: Non eſt probabile, illum horas canonicas non recitaſſe; temerarius enim cenſor haberetur, qui diceret, eum non recitaſſe: ergo prudenter procederet, qui diceret, eum recitaſſe: ergo prudenter creditur, eum recitaſſe orationem Dominicam initio cujuſlibet horæ. Sed in oratione Dominica dixit, *Dimitte nobis debita noſtra*: ergo poſtulavit veniam peccatorum. Item non poſtulavit aliter ſibi dandam, quàm per media opportuna à Chriſto inſtituta: ſed præcipuum eſt confeſſio: ergo poſtulavit veniam per medium confeſſionis ſibi dandam: ergo ea eſt poſtulatio confeſſionis. Sed moribundus, qui poſtulat confeſſionem, abſolvitur ſaltem ſub conditione: ergo ille ita abſolvendus eſt.

7 Extendit argumentum ad omnes catholicos. Nam ſi pii ſunt, credendum eſt, eos audire Miſſam, orare Deum, & recitare Roſarium: in Roſario autem ſimiliter recitant orationem Dominicam. Immò nullus eſt, licèt impius, qui non credatur habere aliquod pietatis exercitium.

8 Et meliùs extenderet, ſi diceret, cùm ubique vigeat conſuetudo recitandi ter ſalutationem Angelicam initio noctis, ſignum dante campana, credendum eſſe, nullum exiſtere Catholicum, qui illam tunc non recitet. In ſalutatione autem Angelica dicimus: *Ora pro nobis peccatoribus nunc, & in hora mortis noſtræ.* Cùm autem poſtulamus à B. Virgine, ut intercedat pro nobis in hora mortis, quid aliud petimus, quàm bonum finem? Bonus autem finis includit diſpoſitionem congruentem, & præparationem per receptionem Sacramentorum: ergo poſtulamus à B. Virgine, ut nobis obtineat medium Sacramenti Pœnitentiæ: ergò poſtulamus confeſſionem.

9 Pro hujus argumenti infirmitate cognoſcenda, duas propoſitiones ſtatuo, quæ apud omnes certiſſimæ eſſe debent. Prima eſt. Ad abſolutionem impendendam neceſſaria eſt confeſſio, ſaltem peccatorum in genere, quando neceſſitate urgente alia ſpecialior confeſſio fieri non poteſt. Hæc autem confeſſio peccatorum in genere debet eſſe ſignum aliquod exterius, quo homo ſignificet ſe peccaſſe. Hæc propoſitio patet ex Tridentino *ſeſſ.* 14. *cap* 5. ubi definit, confeſſionem eſſe materiam Sacramenti Pœnitentiæ: ex quo evidenter infertur, non dari eſſentiam Sacramenti Pœnitentiæ, ſi actus confeſſionis deſit: cùm in nullo penitus eventu poſſit exiſtere res compoſita ex materia, & forma abſque ſua materia, ſive abſque partibus ſuis eſſentialibus. Confeſſio autem nihil aliud eſt, quàm actus quidam externus, quo homo ſignificat, ſe peccaſſe. Quod confirmatur ex dicendis infra *à num.* 20.

10 Secunda propoſitio eſt: Hoc ſignum externum æquivalens confeſſioni debet eſſe cum relatione ad claves, nec aliter poteſt dici confeſſio. Hanc ſupponit ut certam P. Suarez *tom.* 3. *in* 3. *part. diſput.* 23. *ſect.* 1. *num.* 13 in hæc verba. [Eſt tamen attentè obſervandum, non ſatis eſſe adhibere ſigna contritionis (quod fortè voluit Abulenſis ſuprà) ſed neceſſarium eſſe, illa adhibere in ordine ad claves: quia contritio, & manifeſtatio ejus per ſe non eſt ſufficiens materia Sacramenti Pœnitentiæ, ſed quatenus informat confeſſionem aliquam, cum qua perficit confeſſionem Sacramentalem: & hoc eſt exhibere ſigna in ordine ad claves.] Itaque quod homo manifeſtet, ſe eſſe peccatorem, indifferens eſt ad finem practicum abſolutionis ſacramentalis obtinendæ, & ad finem ſpeculativum, ut cùm quis ſocium colloquens dicit ſe peccatorem eſſe. Non eſt ergo confeſſio ſacramentalis niſi ſignum externum, quo homo ſignificat, ſe eſſe peccatorem, referendo actualiter hoc ſignum, quantum eſt ex parte ſua, ad abſolutionem obtinendam.

11 Deveniendo autem ad argumentum Caramuelis, ex multis capitibus cernitur illud eſſe prorſus inſufficiens ad probabilitatem ejus ſententiæ. Oſtenditur primò. Si probabile eſſet, quòd ſit confeſſio illa petitio contenta in oratione Dominica, *Dimitte nobis*, &c. poſſet impendi abſolutio abſolutè, & abſque conditione: atqui non eſt probabile, illam poſſe dari abſolutè: ergo non eſt probabile, illam eſſe confeſſionem. Conſequentia patet, cùm in propoſitione conditionali valeat à negatione conſe-

quentis

quentis ad negationem antecedentis, ut eſt evidens Dialecticorum Regula. Minor eſt Caramuelis, qui *numer.* 1848. *concluſ.* 1. ait: [Poſſe ejuſmodi moribundum abſolutè, & ſine conditione abſolvi, eſt improbabile.]

12 Major verò eſt manifeſta. Etenim ob nullam aliam rationem poſſet negari abſolutio abſoluta, niſi ne fieret injuria, aut irreverentia Sacramento: atqui Sacerdos, qui ſupra confeſſionem probabilem dat abſolutionem abſolutam, nullam irrogat injuriam, nullam irreverentiam committit in Sacramentum: ergo ſi illa eſſet confeſſio probabilis, poſſet abſolutio impendi abſolutè. Major, & conſequentia patent. Et minor non eſt minùs certa. In hoc enim Authores conveniunt, quòd ubi eſt probabile, dari partes Sacramenti, vel ubi eſt probabile, dari requiſita ad abſolutionem abſolutam, nulla infertur injuria Sacramento. Et ita cùm probabile eſt, dari juriſdictionem in Sacerdote, non fit injuria Sacramento ex eo, quòd exponatur fruſtrationi; quia quantum eſt ex parte Sacramenti, & adminiſtrationis ejus, (& ſecluſa alia lege charitatis) ſufficit, ſi operetur ſecundùm opinionem probabilem: nemo autem, quantum eſt ex parte adminiſtrationis Sacramenti, tenetur ad ampliùs. Sed dum ſit confeſſio probabilis, probabile eſt, quòd non fruſtratur Sacramentum, etſi detur abſolutio ſine conditione: ergo non committit irreverentiam in Sacramentum: vel ergo dicendum eſt, illam non eſſe probabiliter confeſſionem, vel dicendum eſt, poſſe cum illa impendi abſolutionem abſolutè, & abſque conditione, quod repugnat.

13 Oſtenditur ſecundò. Quid enim ſi Sacerdos ille legerat apud Caramuelem *diſputatione* 118. *in Regul. numer.* 1454. *& nu.* 1458. *B.* Orationem Dominicam, Angelicam, & Symbolum, quæ dicuntur ante, vel poſt officium canonicum, in omnibus Breviariis eſſe partes officii extrinſecas, & nullatenus obligatorias? Quid ſi probabile credebat, quod ibi docet Caramuel? Sanè nullo fundamento ducemur ad credendum, eum initio, aut fine officii recitaſſe orationem Dominicam. Quòd ſi dicas, etiam in Prima, in ea parte, quæ incipit, *Pretioſa*; & in introductione ad Completorium recitari orationem Dominicam; adhuc has duas partes vult Caramuel eſſe extrinſecas, & non obligatorias. Quòd ſi recurras ad orationem Dominicam, quæ dicitur in Matutino ante Lectiones; cùm ipſe aſſerat, omnes Lectiones, & Reſponſoria Matutini eſſe leviter obligatoria, *comment. in Regul. num.* 1458. *B.* mirum erit, quòd Lectiones, & Reſponſoria ſint leviter obligatoria; & oratio Dominica præcedens ſit graviter obligatoria. Vide *diſputat.* 33. *num.* 12. Si ergo Sacerdos ille id legerat apud Caramuelem, quomodo ſciemus, illum non reduxiſſe ad praxim? Quid ſi ante duos menſes parum firma conſtabat valetudine? Qui præſumemus, eum recitaſſe?

14 Sed quid, ſi legerat apud Caramuelem, & alios, ſe non teneri ad attentionem? Quomodo ſciemus, eum dixiſſe attentè ea verba, *Dimitte nobis*, &c. ſi ex ea probabilitate apud ſe erat ſecurus, ſe non teneri ad attentionem? Quæ autem erit hæc confeſſio, ſi ea verba non attentè, nec ex animo dixit? Præcipuè cùm totalis attentio ad omnia verba ſit ferè impoſſibilis.

15 Huic poſtremæ objectioni ſic reſpondet Caramuel *nu.* 1852. [Mihi tamen hæc reſponſio viſa fuit inſufficiens. Primò, quia probabilis eſt illa ſententia, quæ attentionem requirit; & ſi dicatur ſatisfeciſſe ille Sacerdos, dicendus eſt omnia neceſſaria poſuiſſe, adeòque attentionem etiam, quam eſſe neceſſariam ab hujus ſententiæ defenſoribus proponitur. Secundò, quia etiam multi veniunt malè diſpoſiti ad pedes confeſſarii; & tamen præſumuntur ea animo loqui, quandiù non conſtet contrarium. Multi dicuntur confeſſarium vocaſſe, qui illum non curarunt; & tamen Sacerdos tenetur teſtibus credere . ˙ . ˙ ergo quicunque recitat ſuum *Pater*, credendus eſt ex animo procedere, adeòque petere confeſſionem, ſaltem extremam, quandiù non probatur contrarium.]

16 Sed multò inſufficientior eſt hæc reſponſio, ſive argumentatio Caramuelis. Et primò quidem, quia non video, vel leviſſimam conſequentiæ vim in hoc enthimemate: [Hæc propoſitio *A*, eſt probabilis, ſicut & oppoſita: ergo illam ſequitur Caramuel.] Sicut etiam in hoc: [Opinio ſtricta eſt probabilis: ergo illam ſequitur Caramuel.] Deindè, quia ſecundùm Caramuelem *in apolog. de probabilitat.* probabilitas dicit libertatem: ubi autem eſt libertas, quomodo colligitur determinatio ad unam partem?

17 Id, quod ſecundo loco addit, levius eſt. Etenim eſt magna diſparitas, ad hoc ut credamus pœnitentem accedere benè diſpoſitum, & ad hoc ut credamus, Sacerdotem recitaſſe attentè. Nam pœnitentem eſſe malè diſpoſitum, eſt graviſſimum crimen; cujus oppoſitum credere debemus, ſi nullum ſignum ejus graviſſimi criminis cernimus. At recitare ſine attentione Sacerdotem, qui probabile putat, ſe ad attentionem non teneri, non eſt tale; nec urget nos, ut credamus, eum ſupra obligationem reputatam operatum eſſe. Deinde quia pœnitens dicit, ſe pœnitere, ſe proponere in poſterùm: & teſtimonium illius eſt probabilis conjectura. Sacerdos autem ſenſibus deſtitutus non dicit, ſe attentè recitaſſe.

18 Id, quod ſubdit de teſtibus falsò aſſerentibus, quòd pœnitens vocavit confeſſarium, eadem infirmitate laborat. Nam teſtes dant ſaltem probabilem conjecturam: nulla autem datur in caſu præſenti, ut colligamus, Sacerdotem ex duabus opinionibus elegiſſe ſtrictiorem.

19 Oſtenditur tertiò. Ea formula precationis non eſt reputanda confeſſio ad abſolutionem ſufficiens, quæ fit ab hominibus actualiter peccantibus, vel actualiter exiſtentibus in ſtatu peccati mortalis, putà in concubinatu, odio, retentione rei alienæ, &c. Sed oratio Dominica, & ea ejus verba, *Dimitte nobis*, &c. dicuntur communiter ab hominibus, vel exiſtentibus in actuali peccato, vel in concubinatu, odio, retentione rei alienæ, &c. ergo ſaltem pro illis hominibus illa non eſt confeſſio ad abſolutionem ſufficiens. Minor patet; cùm omnes illi dicant orationem Dominicam, ut ſupponit Caramuel. Major probatur. Etenim confeſſio cum actuali peccato, vel cum actuali propoſito peccandi, fictio potiùs eſt, quàm confeſſio.

20 Oſtenditur quartò. Materia proxima Sacramenti Pœnitentiæ eſt confeſſio, juxta definitionem Tridentini: ſed ea precatio, *Dimitte nobis*, &c. non eſt confeſſio: ergo ea non eſt materia, nec valet ad Sacramentum Pœnitentiæ. Probatur minor. Confeſſio enim eſt manifeſtatio peccatorum, ſaltem in genere facta Sacerdoti per ſe, vel per alium, ut Sacerdos tanquam Judex ferat ſententiam: illa autem precatio non fit Sacerdoti à pœnitente per ſe, vel per alium: ergo non eſt confeſſio.

21 Reſpondet Caramuel *n.* 1851. nondum ſibi demonſtratum eſſe, [etiam in caſu extremæ neceſſitatis, Pœnitentiæ ſacramentalis inſtitutionem, confeſſionis deſiderium, & petitionem, ſigno externo expreſſa, & confeſſario manifeſtata, exigere.]

22 Sed mihi demonſtratum eſt, Tridentinam Synodum docere, confeſſionem eſſe materiam Sacramenti Pœnitentiæ; & ſine ipſa ſtare Sacramentum. Mihi quoque eſt demonſtrabile, confeſſionem eſſe manifeſtationem peccatorum, ſaltem in genere factam Sacerdoti, ſaltem per alium; nihil enim demonſtrabilius, quàm ſignificatio nominis ex communi conſenſu.

23 Sed ad hæc adhuc reſpondet apud P. Arriaga *diſp.* 36. *num.* 19. (id deſumpſit ex edit. Francofurt. *num.* 120.) nam in editione anni 1657. qua utor, horum aliqua omiſit. Ecce verba P. Arriaga: [Hinc argumentatur. Contritionem intelligit communis ſententia de contritione impropria, & imperfecta. Secundò Confeſſionis vocabulum æquivocum eſt, & à multis de confeſſione integra materialiter intelligitur. Satisfactio item variè accipitur. Quibus poſitis, ait: Cur temerè ſic Petrus ſecum diſcurret? Eodem modo loquitur Concilium de confeſſione, quo de contritione, & ſatisfactione: atqui ſufficit contritio impropria, & imperfecta, nempe attritio; ſufficit etiam ſatisfactio volita: ergo etiam ſufficiet confeſſio impropria, & imperfecta, qualis illa eſt, quæ ex vitæ teſtimonio præſumitur. Prætereà contritionis nomine Concilium intelligit deſiderium contritionis: ergo & intelliget deſiderium confeſſionis. Poſt hæc petit ſibi demonſtrari aliquo evidenti ſyllogiſmo diſparitatem.]

24 Sed non proceditur ad diſparitatem, cùm paritatis antecedens eſt evidenter falſum. Nam nomen contritionis ipſa Tridentina Synodus explicuit, juxta cujus explicationem evidens eſt ibi nomen contritionis eſſe commune contritioni perfectæ, & attritioni. Nomen confeſſionis non eſt æquivocum; nam ex communi ſenſu Eccleſiæ evidenter conſtat ejus ſignificatio. Unde P. Arriaga *ibidem*, ſubdit: [Dico, in eo injuriam fieri Concilio, quòd dicatur, illud æquivocè, & obſcurè locutum; locutum enim eſt adeò clarè, ut non ſciam, quid clarius poſſet optari. Utitur enim ipſum Concilium voce illa Attritionis, & illam ſufficere expreſsè definit. Undè potiùs retorqueo manifeſtè argumentum. Circà contritionem expreſsè limitat priora verba, & declarat, quo ſenſu ſit locutum; circà confeſſionem verò nihil limitat. Quo ergo, quæſo, jure tu debes corrigere in hoc verba Concilii, & impropriè explicare, quod illud abſolutè docet?]

25 Huc optarem, ut advocaretur à Caramuele illa prolixa periodus, quàm texit *in Theolog. fundam. num.* 1897. *fund.* 66. ut probet dictum Concilii, quòd peccata venialia licitè reticeri poſſunt in confeſſione, taliter intelligendum, ut nec per accidens poſſit eſſe obligatio illa confitendi. Cujus periodi partem propoſui *diſputat.* 46. *num.* 37. *&* 38. Notanda præſertim ſunt illa verba Caramuelis. [Nemini privato homini conceſſum, ut univerſales propoſitiones dictatas, & revelatas ab Spiritu Sancto reſtringat; illæ enim, quæ hodiè reſtringuntur, ſummo totius Eccleſiæ conſenſu, & conſilio reſtringuntur; & hoc propter rationes fortiſſimas, quæ in præſenti locum non habent. Si enim quæcunque ratiuncula ſufficeret, ut univerſaliter latas leges remitteret, & ad aliquos ſingulares caſus reduceret, periclitaretur Decalogus; abblandireris enim tibi, & millenas exceptiones, & limitationes delirares. Standum igitur verborum communi acceptioni in Canonum catholicorum materia; ubi non docemur ab Eccleſia, verba eſſe aliter interpretanda.] Hæc ſi Caramuel relegeret, cùm confeſſionem ait in Concilio impropriè intelligendam, profectò id non aſſeruiſſet. Cùm *nemini privato homini conceſſum, ut propoſitiones revelatas ab Spiritus Sancto* de materia Sacramenti Pœnitentiæ *reſtringat*, & interpretetur in alio ſenſu, in Eccleſia inaudito. *Standum igitur verborum communi acceptioni in canonum catholicorum materia*; atque

adeò in definitione de materia Sacramenti Pœnitentiæ, *ubi non docemur ab Eccleſia, verba eſſe aliter interpretanda*.

26 Videndus omninò P. Arriaga de reliqua ejus argumenti materia, quam optimis rationibus confundit. Nec contemnenda eſt, quam deſumit ex eo, quòd ſi liceat confeſſionem impropriè accipere, ita licebit & abſolutionem; & valebit, *Deus te abſolvat: Crede te abſolutum*, &c. Vide etiam quid dicat de deſiderio contritionis, & deſiderio confeſſionis.

27 Sed maxima, & præcipua impugnatio hujus argumenti Caramuelis, ſicut & reliquorum, quæ ſequentibus articulis proponentur, eſt, quod retinendo proprietatem confeſſionis in re, & nomine, & ſine recurſu ad *Pater noſter*, & ad opera antè actæ vitæ, poteſt ei moribundo impendi abſolutio ſub conditione, ut conſtabit *ex capit.* 3.

ARTICULUS II.

Secundi argumenti diſcuſſio.

28 SEcundum argumentum pro eadem ſententia proponit *num.* 1853. his verbis: [Ille eſt dicendus extrinſecè petere confeſſionem, qui extrinſecè facit aliquid, quod omninò non faceret, ſi confiteri nollet: ſed qui vellet mori impœnitens, & ad infernum ire, non ageret vitam Chriſtianam: ergo ſingulæ vitæ Chriſtianę actiones ſunt totidem linguę, quibus homo extrinſecè proteſtatur, ſe velle antequam moriatur, confiteri.]

29 In primis ſi hæc argumentatio probabiliter concludit, omnes actiones vitæ Chriſtianæ eſſe confeſſiones pro articulo mortis: probabile etiam eſt, poſſe impendi abſolutionem abſolutè, & abſque conditione. Quod ſi improbabile eſt, abſolutionem poſſe concedi abſque conditione, utique neque hoc argumentum, neque aliquod aliud probabiliter urget, ut dicatur, ſingulas actiones vitæ Chriſtianæ habere vicem confeſſionis pro mortis articulo Vide ſuprà *n.* 11. *& ſequent.*

30 Secundò, ut vim argumenti diſcutiamus, inſtruamus illud in ſimili. Petrus aſpirat ad Præturam urbis Hiſpalenſis; ut conſequatur, decrevit merita ſua, & majorum ſuorum ad Regem referre, & ita petere Præturam. Viæ neceſſaria parat, carpit iter, Curiam Regiam ingreditur, certior fit de tempore opportuno alloquendi Regem. Sed nunquid præparatio viæ, itineris inchoatio, vel proſecutio, Curiæ ingreſſus petunt aliquid à Rege, aut ſunt petitiones Regi factæ? Minimè. Quid ergo dices ad propoſitionem ſequentem: [Ille eſt dicendus petere à Rege Preturam Hiſpalenſem, qui facit aliquid, quod omninò non faceret, ſi Præturam nollet.] Negabis quidem, quia eſt manifeſtè falſa. Quare? Quia aliud eſt petere à Rege, & aliud diſponere multa, quæ præviè conducunt ad petitionem faciendam. Eodem ergo modò falſa eſt illa major. Nam audire Miſſam die feſto, vacare à ſervilibus. &c. non eſt confiteri, ſed facere quædam remotè prævia ad confeſſionem poſtremam.

31 Dices. Si quis adiret confeſſarium cauſa confitendi peccata ſua, & in via decederet moribundus; ſi illud conſtaret, abſolvendus eſſet omninò, ſaltem ſub conditione: ergo carpere iter ad confeſſionem eſt quædam inchoata confeſſio. Sed audire Miſſam, vacare à ſervilibus diebus feſtis, &c. eſt quaſi carpere iter ad confeſſionem poſtremam: ergo audire Miſſam, &c. eſt quædam inchoata confeſſio.

32 Reſpondetur, illum abſolvi non poſſe abſque conditione, atque adeò non eſſe probabile, quòd illa itineris inchoatio ſit confeſſio peccatorum, ſaltem in generali, juxta dicta ſuprà *num.* 11. An autem abſolvendus eſſet ſub conditione, capite ſequenti decidendum eſt.

33 Tertiò refutatur ea argumentatio Caramuelis. Ut aliqua ſit confeſſio ſufficiens ad abſolutionem recipiendam, debet eſſe accuſatio de peccatis, ſaltem in generali; ſive ſignum externum, quo homo ſignificet, ſe peccaſſe. ut conſtat ex propoſitione prima, *num.* 9. Sed auditio Miſſæ, vacatio à ſervilibus, &c. non eſt ſignum externum, quo homo ſignificet, ſe peccaſſe, ut ex ſe patet: ergo auditio Miſſæ, &c. non eſt confeſſio ſufficiens ad abſolutionem impendendam. Præcipuè cùm auditio Miſſæ, & vacatio à ſervilibus nullam dicat relationem ad claves.

34 Quartò refutatur argumento tertio propoſito *art. præcedenti*. Etenim non eſt confeſſio illa, quam facit concubinarius, aut uſurarius, qui voluntatem habent perſeverandi in eo ſtatu peccati: ergo ſaltem ejuſmodi concubinariis, & uſurariis auditio Miſſæ, & recitatio Roſarii non eſt interpretanda confeſſio. Vide *num.* 19.

ARTICULUS III.

Argumenti tertii diſcuſſio.

35 TErtium argumentum proponit *ibid.* [Nullum ſignum hujus voluntatis certius, & evidentius iſto (*nempè exercitio vitæ Chriſtianæ*) reperiri: quam ob rem qui converſationem orthodoxam, & piam diceret non ſignificare extrinſecùs animum petentem ultimam abſolutionem, deberet negare omnia ſigna. Certius eſt enim, viventem chriſtianè velle mori chriſtianè, quàm confeſſionem peti ab eo; qui pectus manu percutit, aut cœlum aſpicit.]

36 Sed vel vi hujus argumenti eſt probabile, quòd exercitium vitæ chriſtianæ utcunque eſt confeſſio ſufficiens ad abſolutionem; vel non eſt probabile? Si ſecundum; cur intendit probare argumentator, quòd eſt probabile? Si primum; poterit ergo abſolvi abſolutè, & abſque conditione. Cur ergo dicit eſſe improbabile, quod poſſit abſolvi abſolutè, & abſque conditione? Vide *nu.* 11. *& ſeq.*

37 Deindè licèt exercitium vitæ Chriſtianæ ſit ſignum certum voluntatis habitualis ultimæ abſolutionis, id eſt, ſignum, quod vellet petere illam, ſi adverteret; tamen nulla modo eſt ſignum accuſationis de peccatis, neque ſignum, quo manifeſtet, ſe eſſe peccatorem, aut ſe peccaſſe: ſine quo ejus generis ſigno non ſtat confeſſio. Præcipuè cùm id non ſit ſignum relatum ad claves. Quare fateor, certius eſſe, viventem chriſtianè habitualiter velle mori chriſtianè, quàm confeſſionem peti ab eo, qui pectus manu percutit; ſed non eſt certius, immò nullo modo eſt ſignum, viventem chriſtianè, accuſare ſe de peccatis: qui autem pectus manu percutit, dat ſignum, quo credimus, illum dolere de peccatis; quod eſt ſignificare, eo modo quo poteſt, ſe commiſiſſe peccata, & accuſare ſe de illis.

ARTICULUS IV.

Diſcuſſio quarti argumenti.

38 QUartum argumentum, quod proponit *num.* 1854. deſumit ex praxi, qua milites abſolvuntur, cùm cadunt in bello lethaliter percuſſi. Sed praxis quorumdam ſingularium Sacerdotum parum probat. Et idem dicendum eſt de abſolutione in bello, & extra bellum.

39 Proſequitur deindè ſic: [Rem urgeo. Ille poteſt abſolvi, etiamſi careat ſenſu, qui dixerit, *Si eò venero, ut caream ſenſu, volo abſolvi*; at omnes id extrinſecè dicunt: ergo. Probatur minor. Quoniam omnes actiones converſationis orthodoxæ, quæcumque illæ ſint, ſunt extrinſecæ proteſtationes, quibus homo aſſeverat, ſe velle ſanguine Chriſti frui, & ſalvari: ergo quibus proteſtatur extrinſecè, ſe velle medium ponere unicum, quod eſt confeſſio; ergo nemo eſt, qui non ſignificet extrinſecè, ſe velle confiteri, & abſolvi ante mortem. Rem ampliùs urgeo. Ponantur duo moribundi, Petrus, & Paulus; ille hæreticus formalis, iſte catholicus; uterque tamen carens ſenſu. Titius Petri filius catholicus te vocat, dicitque Patrem ſuum petiiſſe confeſſionem. Anne abſolves Petrum? Abſolves: & tamen periculo res plena eſt: nam filius eſt teſtis ſuſpectus, & qui mentiri poſſit, ne patre in loco profano ſepulto ignominiam incurrat; & tamen vera loqui præſumitur: ergo & poterit abſolvi Paulus. Certius eſt enim, Paulum verum catholicum, (& probum, ſi velis) noluiſſe ſine confeſſione mori, quàm Petrum formalem hæreticum fuiſſe in agone converſum: fortiùs Pauli bonam voluntatem probat, & publicat vita anteacta, cujus ſingulæ actiones catholicæ, totidem externæ confeſſionis extremæ petitiones videntur, quàm voluntatem Petri teſtimonium Titii habentis cur mentiatur.]

40 Sed eidem telo ſubeſt hoc argumentum, ac cætera. Nam ſi probabiliter concludit, hanc eſſe confeſſionem, & accuſationem ſufficientem, abſolvatur abſque conditione Quod ſi improbabile eſt, ut ait Caramuel, quod abſolvi poſſit abſque conditione, non erit probabile, illam eſſe confeſſionem, & accuſationem ſufficientem ad abſolutionem ſacramentalem.

41 Deindè qui diceret ea verba, *volo abſolvi*, &c. fateretur ſe peccaſſe. & eſt quædam accuſatio generalis peccatorum. Cæteræ autem actiones vitę catholicę, etſi ſint indicia voluntatis habitualis non decedendi abſque confeſſione, dum non exprimunt voluntatem actualem abſolutionis, non ſunt accuſationes, nec per illas homo fatetur ſe peccaſſe.

42 Nec magis urget caſus ſubſequens. Ille enim hæreticus abſolvendus eſſet ſacramentaliter ſub conditione, propter dicenda capit. ſequenti, quamvis fortaſſe teſtimonium filii eſſet in circumſtantiis, cui ad ſepulturam Eccleſiaſticam non haberetur fides. Nec certius eſt, catholicum in eo eventu feciſſe confeſſionem, aut accuſationem generalem de peccatis: ſolùm enim eſſet certius de voluntate habituali, quod ſi adverteret, peteret confeſſionem. Signum autem externum hujus voluntatis habitualis non eſt accuſare ſe de peccatis, qualiter requiritur ad Sacramentum Pœnitentiæ.

ARTICULUS V.

Quintum argumentum diſcutitur.

43 QUintum proponit *num.* 1873. Nam cùm ex Maldero retuliſſet hunc ſyllogiſmum: [Abſolutio eſt actus judicialis: ſed ad judicium non proceditur, ubi nulla eſt accuſatio: ergo.] Reſpondet, [diſtinguendo minorem; eſt enim falſa, ſi agatur de accuſatione vera, & reali; vera, ſi de virtuali, & præſumptione.] Corrige, *& præſumptiva*.

44 Hinc procedit ad argumentum. [Sæpè enim ex indiciis, & circum-

Digitized by Google

circumſtantiis concurrentibus, ad judicium proceditur; & ſæpè ipſummet delictum accuſat. Ut rem meliùs intelligas, hunc caſum à te decidendum propono. Bacher captus Bruxellis, dum arctè cuſtoditur in ſecretiſſimo carcere, laqueo invenitur ſuſpenſus, & damnatur ſtatim: & quia fuit deſperationis reus, per pedes patibulo infauſto ſufficitur. Anne ſanctè damnatur? In urbe illa fui, cum caſus accidit, nec audivi vel unum, qui contra ſententiam muſſitaret. Sed quis eum accuſavit, obſecro? Quis convicit? Accuſavit eum, & convicit vita anteacta, proditiones, & ſcelera, de quibus videbatur convictus, ita ut omnibus conſideratis non aliter videretur occiſus, quam à ſe: Ergo in tribunalibus indicia, quæ vehementia dicuntur, loco accuſationis, & probationis haberi ſolent; & indicia, quę elidi non poſſunt, æquivalent informationi plenæ. Errant igitur Diana, & alii, ſi ſemper accuſationem veram, & realem in judicio requirunt; & ipſi, velint nolint, debent ſtare à nobis, ſi ſint contenti accuſatione virtuali, & interpretativa. Hinc ego, quia *præſtat ab hoſte doceri*, jam andentior, & doctior eandem rationem ſumo, & meam opinionem ſtabiliam. Sic diſcurro. Abſolutio eſt actus judicialis: ergo ſicut in judiciis civilibus, proportione ſervata, ſic etiam in Sacramento Pœnitentiæ proceditur. At in civilibus tribunalibus non ſolùm accuſatio vera, & realis, ſed etiam virtualis, moralis, & interpretativa locum habet: ergo etiam in tribunali ſacramentalis confeſſionis. Recognoſcat, obſecro, ſincerus lector conſequentiam utranque, videatque, an ex Concilio Tridentino illi meliùs ſuam, quàm nos noſtram deducant. Quod ſi evidens ſit, nos meliùs dialecticari, erit evidens etiam, noſtram ſententiam eſſe probabiliorem.]

45 Quomodò autem hæc duo componantur, & quòd hæc ſententia ſit probabilior, nempe eam virtualem confeſſionem ſufficere ad Sacramentum, & improbabile eſſe, quòd Sacerdos poſſit in eo caſu impendere abſolutionem abſque conditione, ego non capio, ut notavi in omnibus articulis præcedentibus, & præcipuè *articul.* 3.

46 Hoc argumentum Caramuelis impugnat P. Arriaga *tom.* 8. *diſput.* 36 *ſect.* 2. *ſubſect.* 2. *num.* 18. his verbis: [Si ipſius evidentiæ non ſint aliæ, quàm hę, non adeò mirarer, eum velle habere evidentias pro omni morali materia. Ego dico, evidens eſſe, & evidentiſſimum, eum in hoc argumento æquivocationem paſſum. Primò, quia in hoc differt judicium ſacramentale ab aliis, quod in hoc accuſatio debet eſſe ab ipſomet reo; ergo requiritur, ut ipſe reus eam faciat: ergo non poteſt deſumi ex eo, quod deprehendatur etiam in ipſo facto; alioqui ſi ſuperveniam, & deprehendam Petrum ſodomiticè peccantem, quia illa eſt accuſatio virtualis, potero ego illi etiam nihil dicenti dare abſolutionem, quia jam ſe accuſat virtualiter, & talis accuſatio virtualis ſufficit juxta hunc Authorem. Vide quid probet ea evidens dialecticatio. In aliis judiciis accuſatio non requiritur ut fiat à reo, ſed à quocunque, & quomodocunque; non enim alio ex capite requiritur, niſi ut judici conſtet de delicto; unde in delicto publico non eſt ulla propria accuſatio neceſſaria. Da, judicem cum multis aliis in eum, quem dixi, ſodomiticè peccantem incidere; non eſt alia tunc accuſatio neceſſaria, ideòque poteſt ipſo facto eos duos adjudicare igni, etiamſi illi centies negent ſe peccaſſe. Quæſo autem, an poſſem abſolvere ſacramentaliter eum, de cujus peccato per meos oculos, & per Dei revelationem conſtaret: ſi tamen ille negaret ſe peccaſſe, aut non peteret veniam? Ecce quàm leve eſt illud argumentum, ut erroris damnet Dianam, & alios quærentes pro abſolutione ſacramentali accuſationem ipſius rei.] Huc uſque P. Arriaga.

47 Fortè reſpondebit Caramuel ad hoc argumentum, ipſum ſuo argumento non contendere eandem accuſationem, quæ talis eſt in foro externo, poſſe eſſe accuſationem in foro ſacramentali, neque in omnibus tenere paritatem: ſed ſolùm valere ſuum argumentum, quoad accuſationem virtualem in communi; ita ut ſicut in foro externo valet accuſatio virtualis, quæ non ſit realis accuſatio, ita etiam in foro ſacramentali valeat etiam virtualis accuſatio. Quamvis, quia uterque forus differt in eo, quòd forus ſacramentalis exigit accuſationem ipſius rei, non verò forus judicialis externus, quoad hoc non debeat eſſe eadem accuſatio virtualis; quin potiùs in foro ſacramentali detur accuſatio virtualis conſiſtens in operibus bonis exercitis ab ipſo peccatore; in foro autem externo detur accuſatio virtualis conſiſtens in ipſa patratione delicti publica commiſſa à reo.

48 Adhuc tamen non ſatisfacit hæc reſponſio. Nam, ut notavi *diſputat.* 46. *articul. primo, capit.* 9. cùm forus judicialis externus in tam multis differat à ſacramentali, eſt hæc peſſima conſequentia: [Ambo tribunalia conveniunt in aliquibus: ergo conveniunt in hoc.] Sicut eſt etiam peſſima iſta conſequentia: [Aliquod animal eſt homo: ergo iſtud animal eſt homo.] Inde enim probabis, iſtud animal, nempe leonem, eſſe hominem. Solùm ergo valet argumentum ab uno judicio ad aliud in iis prædicatis, quæ ad rationem communem judicii neceſſaria ſunt. Nam cùm talia prædicata convenire debeant omni judicio, convenire etiam debent foro ſacramentali, qui eſt actus judicii. Et ideò optimè colligit Tridentina Synodus, Sacerdotes in hoc Sacramento procedere debere cognita cauſa; quia de ratione judicii eſt procedere cognita cauſa.

49 Hinc deſumit novas vires argumentum P. Arriaga. Nam cùm argumentum Caramuelis procedat à ſimilitudine in aliquibus communi utrique in foro, & indè inferat, idem debere convenire foro Sacramentali, quod convenit judicio externo, fit, quod argumentatio Caramuelis probat plus, quam argumentator intendit. Et dum argumentator ſolùm intendit, quòd in foro pęnitentiæ detur accuſatio virtualis, ex eo quòd in foro externo detur accuſatio virtualis; cùm hæc conſequentia non aliundè habeat robur, niſi ex ſimilitudine utriuſque in aliquibus: ex eodem capite probari poteſt, quòd ſicut evidentia delicti gerit vicem accuſationis in foro externo, ita eadem evidentia delicti gerit vicem accuſationis in foro ſacramentali, cùm ad unum non detur major ratio, quàm ad aliud. Quæ tamen eſt conſequentia evidenter abſurda. Unde ſicut hæc abſurdeſcit, ita & prima.

50 Quòd ſi dicas, etiam in hoc deficere argumentum Malderi, qui ex eo, quòd judicium externum poſtulat accuſationem formalem, arguit, quòd ea etiam requiratur ad forum ſacramentalem: quod argumentum, retorquendo illud in Authorem, ſibi arrogat Caramuel. Reſpondeo, mea non intereſſe, defendere argumenta Malderi: & ſi illud eſt inefficax, oſtendere debuit Caramuel ejus inefficaciam, non autem aſſumere, ut efficax pro ſua ſententia.

51 Et quia Patris Arriaga in hac materia mentionem fecimus, ſcias oportet, Caramuelem referre *num.* 1876. quod prædictus Pater Arriaga (ſuppreſſo nomine) abſolverit excellentiſſimum quemdam Armorum Generalem Baltaſarem de Marradas moribundum, nullo dato ſigno confeſſionis, aut contritionis. Tamen P. Arriaga *cit. nu.* 35. refert, eum caſum eſſe omninò falſum, quia prædictus Baltaſar confeſſus eſt peccata ſua omninò rationis compos, & ita à P. Arriaga abſolutus. Lege, ſi placet, hanc hiſtoriam apud P. Arriaga *eo nu.* 35. ſcio enim tibi placituram.

52 Aliud argumentum ex Caramuele adducit P. Arriaga *num.* 19. deſumptum ex prava quadam interpretatione verborum Concilii Tridentini. Quod tamen in editione Theologiæ fundamentalis anni 1657. qua utor, non reperio. Fortè in alia editione propoſitum, quia nihil ſolidum invenit, in hac editione omiſit Caramuel. Ideò ab eo impugnando ſuperſedeo. Videat qui volet apud P. Arriaga cit.

ARTICULUS VI.

Poſtremum argumentum diſcutitur.

53 NUmero 1868. ſic arguit: [Sicut de Baptiſmo, ſic de Pœnitentia diſcurrere poſſumus, & debemus; ſed catechumenus, qui in morbum lapſus ſenſibus deſtituitur, baptizari poteſt, quia ipſa ſtatus cathecumeni profeſſio ſit Baptiſmi antè mortem ſuſcipiendi petitio: ergo Catholicus, qui in morbum ſimiliter lapſus, ſenſibus deſtituitur, abſolvi poterit, quia ipſa ſtatus Catholicà profeſſio ſit abſolutionis ſacramentalis ante mortem ſuſcipiendæ petitio.] Cujus ſyllogiſmi majorem paritatem nempe quoad hoc in Baptiſmo, & Pœnitentia colligit ex eo, quòd Concilium Arauſicanum *cap.* 12. ait, quòd *ſubitò obmuteſcens baptizari, aut pœnitentiam accipere poteſt, ſi voluntatis præteritæ teſtimonium aliorum verbis habet, aut præſentis in ſuo nutu.*

54 Conſtat *num.* 1862. ex P. Carolo Muſart. Nam etiam Sacramentum extremæ Unctionis requirit, ut ſuſcipiens præſumatur attritus, & ut aliquo modo petat receptionem Sacramenti: atqui extrema Unctio datur cuilibet à ſenſibus alieno, qui catholicè vixit, quia prudenter præſumitur alienus à peccato, & petere illud: ergo ſimiliter in Pœnitentiæ Sacramento dicendum eſt.

55 Hoc tamen argumentum nihil probat; eſt enim manifeſta diſparitas inter Sacramentum Pœnitentiæ, & alia duo Sacramenta. Nam in his duobus Sacramentis petitio illorum non eſt materia Sacramenti: & ideò abſque actuali petitione ſalvatur tota eſſentia Sacramenti. At in Sacramento Pœnitentiæ requiritur materia, quæ ſit actus pœnitentis: & ideò non ſufficit petitio interpretativa, ſed petitio, ſive confeſſio formalis. Quod autem dicitur, ex Concilio Arauſicano colligi paritatem inter Baptiſmum, & Pœnitentiam, intelligendum eſt proportione ſervata, ſecundum exigentiam utriuſlibet Sacramenti. Nam cùm Baptiſmus requirat voluntatem ſuſcipientis, ne detur invito, ſufficit voluntas interpretativa. Cùm autem in Pœnitentia requiratur petitio confeſſionis, ſive confeſſio pro materia proxima, non ſufficit petitio interpretativa, ſed formalis requiritur.

CAPUT III.

Solidiori fundamento probatur affirmativa ſententia.

56 UNicum, ſolidumque fundamentum hujus ſententiæ eſt, quod ſolùm tetigere (quos viderim) Petrus Marchantius, & Barthol. à S. Fauſto *cap.* 1. citati. Quoties eſt materia dubia, in moribundo ſenſibus deſtituto, poteſt abſolvi ſub conditione: ſed in omni ferè repentino caſu, quo moribundus ſenſibus deſtituitur, eſt in materia dubia: ergo in omni ferè repentino caſu ejuſmodi poteſt abſolvi ſub conditione.

57 Majorem reputo certam. Nam in eo dubio eventu Sacramen

to non ſit injuria, & moribundo æternam felicitatem accedere, eſt contingens: quid ergo obeſt, ne poſſit ſub conditione abſolvi? Sacramento non fieri injuriam ex periculo fruſtrationis, cùm abſolutio datur ſub conditione, conſtat *ex diſp.46.ſ.2.nu.91.* Nam qui dicit: [Si capax es, te abſolvo,] dicit etiam virtualiter: [Si non es capax, non te abſolvo.] Unde ſi reipſa non eſt diſpoſitio in pœnitente, ipſe Sacerdos intendit non abſolvere; atque adeò verba abſolutionis non fruſtrantur effectu ſuo. Et quamvis injuria ſit Sacramento, ſi quis dicat lapidi, vel actualiter adulteranti: [Si es capax, te abſolvo,] id non eſt, quia fruſtratur abſolutio, quæ dum conditionalis eſt, non fruſtratur: ſed quia verba ſacra dicuntur irrationabiliter, & abſque cauſa. At quoties datur cauſa juſta ad impendendam abſolutionem ſub conditione, nulla fit irreverentia Sacramento.

58 Confirmatur eadem major. Abſolutio poteſt impendi ſub conditione, quoties eſt juſta cauſa ad illam impendendam: atqui nulla juſtior cauſa eſt præ ea, in qua dubitatur, an moribundus ſit rectè diſpoſitus: ergo in hoc dubio impendenda eſt. Major in multis caſibus oſtenditur. Puero enim ſeptennariu, cùm dubito, an ex tenuitate rationis ſit ſufficienter diſpoſitus ad abſolutionem peccatorum, quæ faſſus eſt, impendo abſolutionem conditionalem. Etenim abſolutam non audeo, quia non mihi ſatisfacio de integritate rationis ejus, atque adeò neque de diſpoſitione ſufficienti ad abſolutionem: relinquere autem illum deſtitutum beneficio ſanguinis Chriſti, quo fortè indiget, mihi duriſſimum videtur. Ideò juſtam cauſam invenio, ut ſub conditione abſolvam. Deindè qui unum dumtaxat peccatum mortale dubium habet, & illud ſub conditione confitetur: [Si verè commiſi,] ne cogatur confiteri venialia, ad quæ confitenda non tenetur, præcipuè ſi illorum non meminerit, vel renuat confiteri; juſta ea cauſa eſt, ut abſolvatur ſub conditione, ut dixi *diſputatione* 46 *num.* 93. Prætereà ſæpiùs contingit, ut dicenti mihi formulam abſolutionis, ſubitum occurrat dubium, an jam abſolverim, & ne circumſtantes notent, me formam inceptam repreſſiſſe, ſub conditione impendo; [Si fortè non te abſolvi:] quæ videtur eſſe juſta cauſa. Et ſic in multis aliis caſibus.

59 Quòd autem nulla juſtior cauſa ſit ad impendendam abſolutionem ſub conditione, quàm ea quæ intervenit, quando dubium eſt, an moribundus ſit rectè diſpoſitus, patet ex dictis; cùm poſſit prodeſſe homini ad æternam ſalutem, & nulli, nec ipſi Sacramento obeſſe.

60 Poſſe abſolutionem ſub conditione impenſam ei moribundo prodeſſe ad ſalutem, patet. Nam cùm dubium eſt, an ſit rectè diſpoſitus, eſt etiam dubium, an ſit dumtaxat attritus: caſu ergo quo attritus ſit, ſi non impendam abſolutionem, damnabitur; & ſi illam abſolutionem conditionalem impendam, conſequetur ſalutem æternam.

61 Minor verò prioris ſyllogiſmi probatur. Nam cùm video moribundum ſenſibus deſtitutum, fortè non deeſt illi id, quod neceſſarium eſt ad abſolutionem impertiendam: fortè motus labiorum is erat, quo petivit confeſſionem à Sacerdote id non intelligente: fortè gemitus, quos edebat, erant ſigna externa contritionis, quæ faciunt confeſſionem inchoatam, ſine advertentia confeſſarii: fortè gemitibus, & ſuſpiriis volebat ſignificare deſiderium confeſſionis, & confeſſarii, nec intelligebatur à circumſtantibus deſiderium: fortè crebri reſpirationis ictus imperantur partim ab anxietate deſideratæ confeſſionis, qui tamen videntur eſſe dumtaxat effectus agonis. Ergo dubium eſt, an ex parte ſua illæ actiones externæ fuerint ſufficientes ad confeſſionem, ortæ à diſpoſitione interna.

62 Confirmatur ex eo, quod narrat Marchantius citatus ſibi eveniſſe: nam cùm incidiſſet in ſubitum morbum, qui facultatem loquendi ei abſtulit, multis ſuſpiriis, & gemitibus conabatur ſignificare petitionem confeſſionis; nec tamen intelligebatur à circumſtantibus. Illa quidem erant ſigna ſufficientia ad abſolutionem, eratque rectè diſpoſitus: ergo de cæteris moribundis poteſt eodem modo dubitari, an gemitus, ſuſpiria, vehementes reſpirationis ictus, & ſimilia proficiſcantur à deſiderio petendi confeſſionem, & ſint ſigna externa voluntatis confitendi.

63 Sed quia in aliquibus caſibus eſt major difficultas, oportet rem ampliùs explicare. Nam confeſſarius denuò accedens moribundo, etſi ſibi videatur, moribundum eſſe rationis impotem, non tamen certò ſcit; & ideò jure merito poteſt dubitare, cùm ſæpè qui omninò amiſit loquelam, adhuc ſit rationis compos. Moribundus autem tunc aliquas actiones facit, ſaltem gemituum, vel crebræ reſpirationis. Quis ſcit, ſi adhuc rationis compos eos gemitus, eam anxietatem reſpirationis dirigit ad poſtulandam, vel deſiderandam confeſſionem? In quo caſu oportebit, quòd confeſſarius coram moribundo clamore intento actum contritionis repetat, ut ſi fortè compos ſui eſt, eam anxietatem reſpirationis, eoſve gemitus referat ad contritionem, & deſiderium confeſſionis exprimendum. Quo caſu dubius confeſſarius, an id ſit ſignum externum confeſſionis, abſolvet ſub conditione.

64 Quòd ſi confeſſarius moribundum clamore intento moneat, ut conſtringat ſibi manum in ſignum ſuæ contritionis, vel ut oculos elevet in cœlum; nec tamen moribundus exequatur, adhuc duplici ex capite poteſt remanere dubius de confeſſione. Primò, quia ſicut contingit, quòd infirmus adhuc rationis compos amittat facultatem loquendi, ita poteſt contingere, quod amittat etiam facultatem motricem, ita ut difficilè movere poſſit manum, vel contractis, vel laxatis nimium nervis, vel alio modo: & ita adhuc remanet dubium, an ſit rationis compos, an ſit adhuc capax contritionis, an eos gemitus, vel ictus reſpirationis dirigat ad ſignificandam contritionem, & confeſſionis deſiderium. Et ita dubitans confeſſarius, an ea ſit ſufficiens confeſſio, poteſt ſub conditione abſolvere. Secundò, interrogare poteſt confeſſarius adſtantes, an antè adventum ſuum aliquos gemitus ediderit, aliquos vehementes ictus reſpirationis: & quia non ſtatim ab initio deficit uſus rationis, prudenter dubitare poteſt, an cùm eos gemitus, vel reſpirationes ab initio edidit, fuerint à rationis compote directæ ad ſignificandam contritionem; & ita eſt dubium, an confeſſionem fecerit per illa ſigna, quæ à circumſtantibus confeſſario manifeſtantur: & ita ſub conditione abſolvere poterit.

65 Sed quid, ſi moribundi crura torqueantur, ut humor ad inferiores partes deſcendens expeditum relinquat caput: & non obſtante tortura inſenſibilis maneat, & immobilis? Hoc enim videtur ſignum certum, quòd eſt omninò ſenſibus, & ratione deſtitutus. Adhuc tamen non evaneſcit omninò dubium. Nam ſi adorat Sacerdos, fortè dum querebatur, & expediebatur funis ad torturam, moribundus erat rationis compos; defectus enim rationis, ſicut & augmentum morbi ſucceſſivè advenit. Fortè tunc adhuc erat ratio ſufficiens ad contritionem, fortè gemitum, vel acrem reſpirationem dirigebat infirmus in ſignum contritionis. Prætereà poteſt interrogare confeſſarius circumſtantes, quos gemitus, quas reſpirationes ediderit infirmus ante torturam, quæ fortè ille direxit in ſignum contritionis. In quo caſu dubius eſt confeſſarius, an ſufficiens ſignum ediderit: ergo in dubio poterit ſub conditione abſolvere.

66 Confirmatur. Cùm videt confeſſarius, moribundum elevare oculos in cœlum, propter illud ſignum externum abſolvit ſub conditione, cùm ſignum illud dubium ſit: ergo cùm ſignum eſt dubium, abſolvi poteſt ſub conditione. Sed in caſibus prædictis dantur ſigna dubia, nempe quæ enumerata ſunt: ergo in prædictis caſibus poteſt ſub conditione abſolvi.

67 Et quidem abſolvendum eſſe ſub conditione moribundum, quando dubium eſt, an ſigna, quæ exhibet, procedant à contritione, an ab anguſtia morbi, docet Joannes Sancius *diſp.44. num.* 35. in hæc verba. [Et ſub dicta conditione impertienda erit abſolutio, quando ambiguitas intercedit, num ſigna ſint ex dolore orta, vel ex angore, & anguſtia mortis; cùm prodeſſe poſſit infirmo, & non obeſſe Sacramento: vitatur namque ſacrilegii periculum, conditione appoſita.] Quod idem expreſſit P. Tamburinus *in methodo confeſſ. lib.* 2.*cap.*10.*num.*26. P. Layman *lib.*5.*tract.*6.*cap.*8 *num.*4. Diana *part.*3. *tract.*3.*reſol.*3. Leand. à SS Sacram. *tractat.*5.*de Pœnit. diſput.*5.*quæſt.* 42. Cùm ergo, ut diximus, ferè ſemper poſſit dubitari, an gemitus, vel acres reſpirationis ictus, quos edit moribundus, procedant à contritione; cùm oppoſitum non ſit certum, dicendum eſt in omnibus iis eventibus, in quibus oppoſitum non fuerit certiſſimum, poſſe impendi abſolutionem ſub conditione.

68 Dices, multos caſus reperiri poſſe, in quibus certum moraliter ſit, deeſſe homini diſpoſitionem neceſſariam. Nam qui in ipſo duello lethaliter vulneratus decidit ſenſibus deſtitutus, præcipuè ſi ſit ipſe provocator, certum eſt, eum diſpoſitione neceſſaria carere. Deindè qui in ipſo actu adulterii, vel pugione confoditur, & ſenſibus deſtituitur, vel naturali morbo caput occupante, ratione deficitur, certum eſt, non potuiſſe attendere ad diſpoſitionem requiſitam; & ſic in ſexcentis aliis.

69 Ad hoc caſus reſpondet P. Tamburinus *in methodo confeſſ. lib.* 2.*cap.*10.*num.*12. his verbis: [Quid, ſi fortè ita, actualiter peccando, deſtituatur ſenſibus, ut non poſſit, humanitus loquendo, atteri? Reſpondeo, tunc non eſſe præſumendum attritum, atque adeò nec abſolvendum, docent communiter. Vide Coninck in ſimili *diſput.* 19. *de extrema unctione, dub. quinto.* citantem Suarium *diſputat.* 42. *de Sacram ſect.* 1. *num.* 10. Sed ego ſub prædicta conditione vix illum regulariter ſine abſolutione dimitterem; non quia velim abſolvere non diſpoſitum, ſed quia rariſſimè evenit, ut tam citò ſenſibus quis, dum actu peccat, deſtituatur: Ita ut vicinus morti non velit ſuæ ſaluti conſulere per aliquam attritionem.] Hæc P. Tamburinus.

70 Quibus addo, adhuc in his caſibus non eſſe certum, quod illi homines careant diſpoſitione neceſſaria ad abſolutionem, quin potiùs meritò dubitari poſſe. Nam quomodò ſcis, provocatorem illum ne unum quidem momentum habuiſſe, in quo ratione adhuc ſtante, ſignum ederet deſideratæ confeſſionis? Is, qui in actu adulterii ratione privatur ex morbo ſubito, fortè habuit brevem morulam, in qua advertit ſibi advenire morbum; & ſimul conatus eſt deſiſtere ab actu adulterii, & petere confeſſionem: cujus fortè aliquod ſignum præbuit, quod à nemine eſt intellectum: præſertim cùm de miſericordi Dei providentia id ita poſſimus præſumere.

In his ergo caſibus eodem modo diſcurrendum eſt, ac in proximè dictis. Nam vel confeſſarius aderat initio morbi repentè ingruen-

Digitized by Google

ingruentis. Et ſic poteſt dubitate, an actiones, quas initio fecit, direxerit in ſignum confeſſionis poſtulatæ, & contritionis exercitæ. Vel confeſſarius adveoit poſt aliquantum tempus. Et ſic poteſt ei relinqui dubium de confeſſione, ſive ſigno confeſſionis dato, iis omnibus modis, quos in periodis præcedentibus propoſui.

72 Et confirmantur hæc omnia. Nam hoc diſcurrendi modo tenemus eſſentiam confeſſionis, & Sacramenti Pœnitentiæ in ea communi acceptione, qua illam uſurpant ſacri Canones, Concilia, & Theologi. Affirmamus enim ad Sacramentum, Pœnitentiæ requiri eſſentialiter ſignum externum, quo homo per ſe, vel per alium ſignificet confeſſario peccata ſua, ſaltem in genere, quando alio modo non poteſt. Et ſolùm addimus id. quod prædictæ aſſertioni non contradicit; nempè quando eſt dubium, an homo dederit confeſſario tale ſignum, ſub dubio, ſive ſub conditione abſolvi poſſe.

73 Illud etiam addendum eſt (quæ eſt ſecunda pars concluſionis noſtræ) non ſolùm in his dubiis poſſe præſtari abſolutionem ſub conditione; ſed etiam quemlibet Sacerdotem teneri ſtrictiſſimè obligatione charitatis (etiam eum, qui contrariam ſuſtinet opinionem) ad impendendam abſolutionem ſub conditione ei, qui (ob prædictas actiones dirigibiles ad ſignandam contritionem) non eſt certum, quòd careat diſpoſitione neceſſaria. Probatur. Quilibet tenetur ſtrictiſſima lege charitatis (ſaltem cùm commodè poteſt) ad ſubveniendum proximo in extrema neceſſitate conſtituto, ſaltem afferendo opem dubiam, ſi non poteſt certam aut probabilem afferre: ſed moribundus, de quo dubitatur, an ſignum dederit æquivalens confeſſioni, & an ſit diſpoſitus, eſt conſtitutus in extrema neceſſitate ſalutis æternæ; & Sacerdos occurrens abſque incommodo ſuo poteſt dare illi abſolutionem conditionatam, quæ fortè proderit, opem utique dubiam: ergo prædictus Sacerdos ex ſtrictiſſima lege charitatis ad id graviſſimè tenetur.

74 Confirmatur. Ponamus caſum metaphyſicum ad rei explicationem, in quo homo ſit in extrema neceſſitate, nempe præ fame mortis periculo obnoxius; cui ſolus accedit cæcus habens in manu fruſtum, neſciens an ſit panis nimium ſicci, an ligni; qui cæcus clamoribus pauperis commotus, & de ejus extrema neceſſitate certior factus, non poteſt illi aliter ſuccurrere, quàm largiendo panem dubium. Nunquid non tenetur graviſſimè ad eam opem dubiam ferendam; quæ fortè proderit, quia fortè eſt panis: Ergo moribundo in hac extrema neceſſitate conſtituto opis dubia ferenda eſt, dum certior alia ferri non poteſt.

75 Confirmatur ſecundò. Nam ſi gentilis moribundus petat Baptiſmum, & non inveniatur niſi materia dubia, v.g. aqua, quæ dubitatur an ſit naturalis, vel artificialis; dum alia certior inveniri non poteſt, teneris ex lege charitatis illum baptizare cum materia dubia, quia fortè proderit: fortè enim eſt aqua naturalis: ergo cùm moribundus catholicus eſt in extrema neceſſitate, ſi ei non poteſt afferri remedium certum, teneris lege charitatis ei afferre dubium, quod fortè proderit. Ergo cùm in iſto caſu (in quo advertitur gemitus, vel reſpiratio) dubium ſit an antè defectionem ſenſuum moribondus dederit ſignum ſufficiens à nobis non cognitum, & ideò dubium ſit, an habeat diſpoſitionem ſufficientem, poteſt, & tenetur Sacerdos dare abſolutionem conditionalem, quæ fortè proderit.

76 Dixi ad id teneri eum Sacerdotem, qui eſt opinionis contrariæ, ut in ſimili notavit P. Vaſquez *tom. 4. in 3. part. q. 91. art. 2. dub. 1. num. 38.* Quod ſic probatur. Ille, etſi opinionis contrariæ ſit, poteſt licitè dare ei moribundo abſolutionem, eo quòd ſit probabilis hæc ſententia ob authoritatem triginta octo Authorum, quos *capit. primo*, citavi (nam eos, qui negant ſigna, interpretor de ſignis claris, & notis) & propter argumenta non contemnenda hujus capitis: ſed qui poteſt licitè ſuccurrere extremè laboranti, etiam opitulatione dubia, ad id tenetur ex lege charitatis: ergo etiam Sacerdos contrariæ opinionis ad id tenetur lege charitatis.

CAPUT IV.

Adverſantia argumenta ſolvuntur.

77 Oppones primò ſacros Canones, qui videntur huic ſententiæ contradicere. Nam Concilium Arauſicanum *1. can.* 12. ait: *Subitò obmuteſcens, prout ſtatutum eſt, baptizari, aut pœnitentiam accipere poteſt, ſi voluntatis præteritæ teſtimonium aliorum verbis habet, aut præſentis in ſuo nutu.* Idem habetur in Concilio Carthaginenſi IV. *can.* 76. & habetur *cap. Si pœnitentiam*, 26. *q.* 6. Et Euſebius Papa, ut refertur in decreto Juonis *part.* 35. & apud Burchard. *lib.* 18. *cap.* 11. *Si quis pœnitentiam petens, dum Sacerdos venerit, fuerit officio linguæ privatus, conſtitutum eſt, ut ſi idonea teſtimonia habuerit, quòd ipſe pœnitentiam petiiſſet, & ipſe permotus ſuæ voluntatis aliquod ſignum facere poteſt, Sacerdos impleat omnia, ſicut ſuprà circa ægrotantem pœnitentem ſcriptum eſt.* Ergo ſi pro petitione confeſſionis moribundi non ſint idonea teſtimonia, nec ipſe poteſt nutum exhibere ſufficienter expreſſivum ſuæ voluntatis, nequit abſolvi. Quibus ſimilia ſunt decreta alia.

78 Reſpondet Caramuel, eos Canones non uti particula *tantùm*, ita ut ſenſus ſit, quod poſſit accipere pœnitentiam tantùm in eo caſu, quo habeat aliorum teſtimonium de confeſſione ſua, vel per ſe poſſit declarare per nutus voluntatem confitendi. Atque adeò Concilium ſolùm dicere, quod poteſt fieri in eo caſu; non tamen negare, quod poſſit abſolvi deficiente ea conditione.

79 Sed ſanè violenta eſt ea expoſitio. Nam cùm dico: [Si es capax, ego te abſolvo;] vel, [Si non es baptizatus, ego te baptizo;] ex communi ſenſu virtualiter clauduntur hæ propoſitiones: [Si non es capax, non te abſolvo;] & item, [Si es baptizatus, non te baptizo.] Unde eodem modo intelligitur propoſitio conditionalis ſacrorum Canonum: [Pœnitentiam accipere poteſt, ſi habet teſtimonium:] virtualiter enim claudit hanc: [Si non habet teſtimonium, non poteſt accipere pœnitentiam.]

80 Dicendum ergo eſt, eos ſacros Canones nihil officere noſtræ ſententiæ, qui dicimus, ad verum Sacramentum pœnitentiæ conficiendum, certiſſimè requiri ſignum externum contritionis vel deſideratæ confeſſionis, intimatum Sacerdoti per ipſum moribundum, vel per adſtantes; & ſolùm addimus, cùm ſigna ſunt dubia, ſub dubio (id eſt ſub conditione) impendendam eſſe abſolutionem; quæ ſigna dubia ferè ſemper inveniuntur, modo *cap. præced.* explicato. Quo pacto optimè intelliguntur ſacri Canones, dum poſtulant nutus: nam ſigna externa, de quibus prudenter dubitat Sacerdos, an data fuerint à moribundo cauſa poſtulandæ confeſſionis, licèt à Sacerdore non benè intellecta, utique nutus ſunt.

81 Oppones ſecundò. Hinc inferri, quod baptizandus ſit quilibet Gentilis, vel Mahometanus, qui repente ſenſibus deſtituitur. Nam ſimiliter gemitus, vel vehementes reſpirationis ictus fortè procedunt à deſiderio Baptiſmi. Id autem videtur abſurdum præcipuè in Mahometano, qui ſemper apparuit pertinaciſſimus.

82 Reſpondetur negando ſequelam. Dubium enim debet eſſe probabile, id eſt, prudens, & quod cadat in hominem prudentem. Non autem eſt probabile dubium, neque cadens in hominem prudentem, quando oppoſitum eſt moraliter certum; quale eſt, quando infidelis ſemper ſe pertinacem oſtendit. Eſt autem latum diſcrimen inter utrunque. Nam de homine fideli prudenter dubitatur, an ea ſigna ſint contritionis; cùm ex uno capite præſumatur, omnem Fidelem deſiderare ſuam ſalutem æternam, & media ad illam; ex alio verò non ſit certum, illum eſſe rationis impotem ad deſiderandum, & ad præbendum ſigna ſui deſiderii. De infideli autem, qui ſemper ſe pertinacem oſtendit, nihil tale præſumitur. Aliud eſt de Infideli, qui anteà viſus eſt inclinare ad catholicam fidem: cujus ſigna converſionis etiam dubia poterunt movere ad præbendum ſub conditione Baptiſmum.

83 Oppones tertiò. Ut fiat confeſſio, debet Pœnitens per ſe, vel per alium manifeſtare peccata confeſſario: ergo ſigna dubia non fit prædicta manifeſtatio: ergo ſigna dubia non ſunt ſufficientia ad confeſſionem. Probatur minor, quia manifeſtare eſt præbere notitiam indubiam: præbere autem notitiam dubiam, non eſt manifeſtare.

84 Hæc tamen objectio militat etiam contra communem ſententiam, quæ aſſerit, quando moribundus exhibet ſigna dubia, ut ſtringere manum, & ſuſpicere cœlum, abſolvendum eſſe ſub conditione. Reſpondeo ergo, etiam de evidentia poſſe dari dubitationem reflexam; ſæpè enim dubitavi, an ſyllogiſmus aliquis ſit demonſtrativus, an topicus, qui fortè revera demonſtrativus erat. Non eſt ergo contra rationem manifeſtationis, ſeu confeſſionis, quòd confeſſarius dubitet, an talis ſit. Ipſa enim in re poteſt eſſe ſufficiens manifeſtatio, qualis requiritur ad ſacramentum, quamvis confeſſarius dubitet, an talis ſit. Et quidem, ut optimè notavit P. Suarez *diſputat. 21. de Pœnit ſect. 4. nu.* 10. Chriſtus D. [ex parte pœnitentis ſolùm poſtulavit, ut ſuam conſcientiam apetiat Sacerdoti, quantum, & qualiter poteſt; dummodò ſignum externum exhibeat; conſcientia enim aperiri non poteſt niſi per ſigna externa.]

85 Quod ampliùs declaro. Da, moribondum rationis compotem, & loquendi facultate carentem, non poſſe aliud ſignum edere, quàm gemitum, vel ſuſpirium, & hoc ediditſſe profectum à contritione, & deſiderio confeſſionis. Quamvis iſtud ſuſpirium, vel gemitus non manifeſtet certò voluntatem confitendi, ex intentione tamen hominis moribundi referentis illud ad illum finem manifeſtandi ſuam voluntatem, eſt ſignum externum, quo poteſt intelligi interna ejus voluntas. Nam in convictu humano ſunt quampluſima ſigna ejuſmodi. Verbi gratia, Petrus ludebat chartis pictis; & cùm debebat producere chartam A, ipſe producere volebat chartam B: tunc ego cubito clam percutio: & advertens animum, intelligit, ſe monitum de charta A, prodenda. Nunquid illa percuſſio ex ſe eſt ſignum talis chartæ prodendæ; ex intentione tamen mea, qua ad eum finem cubito percuſſi, & ex circunſtantiis, utique ſignum conjecturale eſt illius. Item Petrus ex inadvertentia non aperit caput, ut debet honoris cauſa, adveniente Prætore: ego oculorum nictationem direxi ad Petrum versùs Prætorem; & Petrus advertens animum intellexit, me illi ſignificare, quod honoris cauſa caput aperiat. Sanè oculorum nictatio ex ſe non eſt ſignum honoris exhibendi Magiſtratui: ego tamen per id ſignum intendo illum monere de honore præſtando: unde ex intentione mea, & circunſtantiis, ea nictatio eſt ſignum conjecturale ejus rei. Et ſic in ſexcentis aliis.

86 Sic ergo contingit in præſenti. Nam gemitus ex ſe non eſt ſignum,

ſignum, quo quis ſe fateatur peccatorem, aut quod confeſſionem, & abſolutionem deſideret; ea intentione tamen ſua, & ea circumſtantiis, in quibus non poteſt aliter ſe explicare, & in quibus quiſque præſumitur deſiderare media ſuæ ſalutis, eſt ſignum externum conjecturale deſiderii confitendi. Quando ergo dubitat confeſſarius, an infirmus ediderit illud ſignum ea intentione declarandi voluntatem confeſſionis; verè dubitat, an reverà detur confeſſio, & materia proxima Sacramenti; atque adeò ſub dubio, ſive ſub conditione impendere poteſt abſolutionem. Sicut in quolibet alio caſu neceſſitatis in materia dubia poteſt ſub conditione conficere ſacramentum.

87 Oppones quartò. Si ſemper, aut ferè ſemper abſolvendus eſſet moribundus ſacramentaliter ſub conditione, quia ſemper ſunt ejuſmodi ſigna explicita; fieret, quòd moribundus excommunicatus denuntiatus ſemper abſolveretur ab excommunicatione, ut conferretur ei ſepultura eccleſiaſtica: nam qui ſacramentaliter abſolvitur, à fortiori abſolvi poterit (immò debebit antè abſolutionem ſacramentalem) ab excommunicatione; hoc autem falſum eſt, nam ſic omninò fruſtrarentur ſacri Canones præcipientes, ne abſolvatur ab excommunicatione, qui non dedit ſigna contritionis: qui quidem ſupponunt, non ſemper exhiberi ſigna contritionis: ergo falſum eſt, quòd moribundus ſemper, aut ferè ſemper ſit abſolvendus.

88 Reſpondetur primò, ſi omnis moribundus abſolvendus eſſet ab excommunicatione propter ea ſigna dubia, non fruſtrari ſacros Canones; quia ſunt multi alii caſus, in quibus prædicti ſacri Canones locum habent: nempe illi, in quibus excommunicatus denuntiatus apparet mortuus; neque ullus eſt teſtis, qui affirmet, illum dediſſe ſigna probabilia, vel dubia confeſſionis; in quibus eccleſiaſtica ſepultura carere debent prædicti excommunicati.

89 Reſpondetur ſecundò, excommunicatum non toleratum abſolvi non poſſe ab excommunicatione in ordine ad eccleſiaſticam ſepulturam, & ſuffragia, ſive ante, ſive poſt mortem, ſi non dederit ſigna manifeſta pœnitentiæ, ſed tantummodò dubia; quia ſic expreſsè decernitur *in cap. A nobis 2. de ſent. excommunicat.* [Ut ſi de ipſius viventis pœnitentia per evidentia ſigna conſtiterit, defuncto etiam abſolutionis beneficium impendatur.] Undè licèt abſolvatur ſub conditione quoad forum internum propter ſigna dubia, non poteſt abſolvi abſolutè ab excommunicatione in ordine ad eccleſiaſticam ſepulturam, & ſuffragia. Ratio autem diſparitatis eſt manifeſta. Aliud enim eſt, quod requiritur ad ſalutem æternam animæ, & aliud, quod requiritur ad honorem ſepulturæ, & ad minuendas pœnas Purgatorii. Hæc enim duo ſunt longè diverſi generis: hoc ſecundum cum primo comparatum leve eſt, & ferè nullius momenti. Quare Eccleſia ob juſtiſſimas cauſas potuit hominem privare ſepultura, & ſuffragiis, ubi de ejus pœnitentia, & ablatione contumaciæ non conſtat. Hæc autem moralis certitudo, aut probabilitas non requiritur, ut quis ſacramentaliter abſolvatur in extrema neceſſitate; ſufficit enim dubium prudens, ut ei opis dubia afferatur, quæ fortè proderit.

90 Oppones quintò. In ſcholis Societatis non admittitur hæc propoſitio: *Moribundus, etſi nullum ſignum det, aut dederit contritionis, adeò ut Sacerdos nec ſciat, nec prudenter putare poſſit, præceſſiſſe ſenſibilem aliquam confeſſionem, abſolvi poteſt.* Hæc autem propoſitio contradicere videtur doctrinæ traditæ: ergo non admittenda.

91 Reſpondeo, doctrinam traditam longiſſimè abeſſe ab ea propoſitione, cùm planè profiteamur, nullam eſſe abſolutionem: & prætereà adjungamus quodvis ſignum, quantumvis tenue, datum à moribundo, prudenter putandum eſſe à confeſſario ſignum poſtulatæ confeſſionis, ad eum effectum ut ſub dubio, & ſub conditione abſolutionem moribundo impertiat.

CAPUT V.

Hanc ſententiam ex dictamine reflexo fieri valdè probabilem, immò in praxi moraliter certam.

92 Ex huc uſque dictis patet, probabilem eſſe ſententiam, quæ docet, abſolvendum eſſe quemlibet moribundum ſub conditione, ubi fuerint prædicta ſigna pœnitentiæ, etiam dubia; quod raròn non contiuget. Nam triginta octo Authores, (hi ſolùm negant ſigna clara, & nota) & rationes à nobis datæ ſufficiunt ad probabilitatem.

93 Sed ſi alicui videretur, adhuc modicam eſſe hujus partis probabilitatem, ei magnum probabilitatis robur accedit ex ea doctrina, quam tradit P. Th. Sanch. *lib. 2. de Matrim. diſp.* 36. *num.* 8. his verbis: [Quod aliàs non judicaretur probabile, facit tale eſſe urgens neceſſitas, & periculum, quod ex oppoſito ſequeretur.] Quando ſcilicet oppoſita pars non eſt manifeſtè evidens, qualis non eſt in terminis noſtræ aſſertionis. Et *lib.* 1. *ſumm. c.* 9 *n.* 35. ubi ſic ait: [In duplici tamen caſu excuſabitur ſequens, aut conſulens opinionem, quæ ita parum probabilitatis habet, ut aliàs amplecti non poſſit. Prior eſt, quando urget maxima periculi gravis vitandi neceſſitas, quod vitatur ſequendo opinionem non apertè falſam, nec omni probabilitate deſtitutam.]

94 Quod idem tradidit Navarrus *cap. inter verba, num.* 135. *fine*, ubi ita ait: [Licèt quis habeat opinionem alicujus partis, & ſolam alterius formidinem, non tenetur ſequi opinionem, ſi inde magnum imminet alicui periculum, & formido alterius apparentem habeat probabilitatem, quia periculum grave facit, ut in moralibus formido præponderet opinioni.] Sic Navarrus. Quod idem tradit Sotus *de ſecreto, memb.* 3. *quæſt.* 2. *concluſione* 3.

95 Cùm ergo non ſit evidens, prædicto moribundo negandam eſſe abſolutionem etiam ſub conditione, ſed potiùs hæc pars aliquam habeat probabilitatem, etſi ea tanta non eſſet, quæ per ſe ſufficeret ad praxim; periculum tamen graviſſimum damnationis æternæ facit, ut ea ſit in praxi probabilis, & ſecura, cùm nullum majus periculum poſſit excogitari.

96 Deindè cùm ſit dictamen moraliter certum, quod poſſit quis ſequi opinionem practicè probabilem, & ex dictis conſtet, hanc aſſertionem eſſe practicè probabilem; fit, quòd ea opinio in praxi ſit moraliter certa ex dictamine reflexo; ſive quod moraliter certum ſit, poſſe, & debere Sacerdotem uti prædicta opinione in omni ea extrema neceſſitate moribundi ſuprà explicata: maximè cùm adeò certum ſit, te in extrema proximi neceſſitate teneri ad afferendum illi opem dubiam, quæ fortè proderit, cùm certam illi afferre non potes.

DISPUTATIO XLIX.

An in articulo mortis requiratur contritio perfecta cum Sacramento Pœnitentiæ, ita ut non ſufficiat attritio cognita?

CAPUT PRIMUM.

Prænotantur aliqua.

1 Præmitto primò, opiniones veterum, quæ docebant veram contritionem charitate perfectam requiri ad valorem Sacramenti Pœnitentiæ, non eſſe probabiles; ſed eſſe omninò certum poſt Tridentinum, Sacramentum Pœnitentiæ poſſe conſiſtere cum ſola attritione. Ita affirmat P. Suar. *tom.* 4. *in* 3. *part. diſp.* 20. *ſect.* 1. *num.* 10 *&* 13. & omnes DD. communiter. Et patet ex verbis Tridentini. Nam *ſeſſ.* 14. *cap.* 4. ait: *Docet præterea, etſi contritionem hanc aliquando charitate perfectam eſſe contingat, hominemque Deo reconciliare, priuſquam hoc Sacramentum actu ſuſcipiatur*, &c. Ex quibus verbis patet, aliquando, & non ſemper contritionem eſſe charitate perfectam, per eamque hominem ante Sacramentum Pœnitentiæ manere Deo reconciliatum: aliquando autem ante Sacramentum Pœnitentiæ, quod per abſolutionem completur, non dari contritionem charitate perfectam, ſed ſolùm contritionem imperfectam. Quod per verba ſequentia magis declarant. Tridentini PP. *Illam verò contritionem imperfectam, quæ attritio dicitur, quoniam ex turpitudinis peccati conſideratione*, &c. *Et quamvis ſine Sacramento Pœnitentiæ per ſe ad juſtificationem producere peccatorem nequeat; tamen eum ad Dei gratiam in Sacramento Pœnitentiæ impetrandam diſponit.* Undè patet, attritionem per ſe extra Sacramentum non ſufficere ad juſtificationem; benè tamen intra Sacramentum Pœnitentiæ, ubi eſt ultima diſpoſitio ad juſtificationem conſequendam. Cùm ergo doceat Concilium, aliquando contritionem charitate perfectam reconciliare hominem Deo ante Sacramentum, contritionem autem imperfectam non reconciliare hominem Deo ante Sacramentum; in Sacramento autem diſponere ad ejuſmodi reconciliationem; fit, poſſe dari Sacramentum ſine perfecta contritione, & aliquando dari cum contritione imperfecta. Undè fit certum, & indubitabile, contritionem perfectam non eſſe per ſe neceſſariò requiſitam ad valorem Sacramenti pœnitentiæ; & conſequenter oppoſitum nullatenus eſſe probabile.

2 Præmitto ſecundò, opinionem eſſe aliquorum aſſerentium, ad Sacramentum Pœnitentiæ non ſufficere attritionem cognitam ut talem, ſed ſaltem reputatam ut contritionem. Ita Victoria *in relectione de poteſtate Eccleſiæ, quæſt.* 2. Sotus *lib.* 2. *de nat. & gratia, cap.* 15. & *in* 4. *diſt.* 18. *quæſt.* 3. *art.* 2. Ledeſma *ſecunda quarti, quæſt.* 20. *art.* 1. Vega *lib.* 13. *in Trident. cap.* 34. *ad* 3. Corduba *lib.* 1. *quæſtionum Theolog. quæſt.* 2. *opin.* 3. *poſito* 2. *& opin.* 4. quos refert P. Suar. cit. *num.* 7. Eo præcipuè ducuntur fundamento. Quòd ſancta ſanctè tractari debent: ergo cùm Pœnitentiæ Sacramentum ſanctum ſit, debet homo ad illud accedere cum ſanctitate actuali, quæ in peccatore non poteſt aliundè provenire, quàm contritione perfecta.

3 Præmitto tertiò, communem ſententiam, & ab omnibus ferè Authoribus propugnatam, eſſe, attritionem cognitam ut talem, ſufficientem omninò eſſe ad Sacramentũ pœnitentiæ. Seriem Authorum texere, qui eam defendunt, longum eſſet. Vide P. Suar. cit. *n.* 9.

4 Præmitto quartò, cardinem difficultatis in eo verti, an in articulo mortis poſſimus hac poſtrema ſententia uti. Et ratio dubitandi eſt; nam homo in articulo mortis conſtitutus certam reddere debet ſalutem omni modo ſibi poſſibili: ſi autem ſententia aſſerens attritionem cognitam ut talem ſufficere ad valorem Sacramenti

Pœni-

Digitized by Google

Pœnitentiæ, ita ſit probabilis, ut etiam ſit probabilis oppoſita, & probabile quoque ſit, attritionem cognitam ut talem requiſitam eſſe ad valorem Sacramenti Pœnitentiæ, fiet, quòd qui cùm ſola attritione cognita confitetur in articulo mortis, non reddat certam ſuam ſalutem. Nam ſicut eſt probabile, quòd Sacramentum non valet cum attritione cognita; ita etiam erit probabile, quòd qui in articulo mortis confitetur cum attritione cognita, non ſuſcipit validum Sacramentum; atque adeò eſt probabile, quòd condemnabitur. Unde ut reddat certam ſalutem ſuam, non poterit uti attritione cognita in Sacramento Pœnitentiæ extremo. Unde deciſio quæſtionis pendet ab eo, quòd inquirimus, an certum omninò ſit ſufficere attritionem cognitam, ita ut oppoſitum non ſit probabile; quo caſu ſufficiet in articulo mortis attritio cognita: an verò probabile ſit, requiri ad valorem Sacramenti contritionem cognitam; quo caſu aſſerendum eſt, in articulo mortis requiri contritionem reputatam, ut homo ſecuram reddat ſuam æternam ſalutem.

CAPUT II.

Quid ſenſerit Caramuel hac quæſtione?

5 IGitur Caramuel *num.* 521. ſic incipit quæſtionem: [Summa inconſequentia Diana laborare videtur, cùm dixit *part.* 3. *tract.* 4. *reſol.* 98. poſſe ſe exponere hominem periculo æternæ damnationis probabili. Et *part.* 7. *tract.* 11. *reſol.* 29. negat, poſſe ſe hominem exponere probabili peccandi periculo: omnes enim rationes, quæ ſecundum impugnant, diruunt primum; & quæ primum ſtabiliunt, firmant etiam ſecundum. Quamobrem oportet vel utrumque negare.] Circà quod duo notanda ſunt. Primum, à Caramuele ſummam irrogari injuriam Antonino Dianæ, qui quamvis doceat *ea reſol.* 98. attritionem cognitam ſufficere in articulo mortis, nunquam dixit, poſſe hominem ſe exponere periculo probabili ſuę damnationis, quin potiùs ſupponit ut certum omninò, ſufficere cum Sacramento attritionem cognitam; ut patet ex ejus verbis: [Nemo tenetur neque ex propria charitate, neque ex alio præcepto ampliùs facere, quàm id, quod Eccleſia docet, ad ſalutem eſſe neceſſarium: ſed Eccleſia per Concilium Tridentinum docet, ad ſalutem, & ad gratiam impetrandam à Deo, ſufficere attritionem cognitam ſimul cum Pœnitentiæ Sacramento: ergo non tenetur quis ad ampliùs.] Et poſteà colligit tanquam abſurdum, quòd non eſſet certa ſententia de attritione ſufficiente ad Sacramentum Pœnitentiæ, ſi in articulo mortis requireretur contritio, iis verbis: [Ex iſta opinione ſequeretur, incertum eſſe, ſufficere attritionem cum Sacramento ad obtinendam ſalutem: ſed hoc dicere eſt falſum: ergo fruſtra requiritur alia certitudo extrinſeca.

6 Secundum. Si Diana procedit inconſequenter, eadem inconſequentia laborare Caramuelem. Nam in primis uterque aſſerit, nemini licere ſe exponere probabili peccandi periculo. Caramuel id aſſerit *num.* 511. & Diana *ea reſol.* 29. *cit.* Deinde ſi Diana aſſerit, in articulo mortis ſufficere attritionem cognitam cum Sacramento Pœnitentiæ, idem omninò docet Caramuel *num.* 532. Nec ſatisfaciet Caramuel, ſi dicat, ideò ipſum aſſerere, quod ſufficit in articulo mortis attritio cognita, quia reputat non eſſe verè probabilem opinionem, quæ requirit attritionem cognitam ad Sacramentum Pœnitentiæ. Nam idem docet Diana, ut patet ex verbis ejus ſuprà citatis.

7 Deinde Caramuel cùm propoſuiſſet punctum difficultatis, an ſcilicet moribundus cum probabilitate ſententiæ aſſerentis, non ſufficere attritionem ad Sacramentum Pœnitentiæ, teneatur elicere contritionem ad reddendam certam, & ſecuram ſuam ſalutem æternam? ſtatim *num.* 524 pro affirmativa ſententia citat P. Suar *tom.* 4. *in* 3. *part. diſp.* 15. *ſect.* 4. *num.* 17. & *num.* 526. addit, Suarium fuiſſe primum inventorem hujus ſententiæ. Sed debuerat Caramuel non confidere citationibus aliorum, & legiſſe Suarium, ne talem impoſturã illi obiiceret; qui non ſolùm fuit nõ primus author ejus opinionis, ſed nec illam docuit eo loco quem citat, neque ullo alio. Et quidem P. Suarez docuit, hominem in articulo mortis teneri ad contritionem perfectam ex ea generali præmiſſa, quòd datur præceptum contritionis perfectæ, & ſi quando obligat, maximè in articulo mortis. Id tamen eſſe, quia cum ſola attritione, etiam cognita, periculo ſe exponeret ſuæ damnationis, nequaquam docet, ſed omninò oppoſitum. Audi ejus verba *num.* 20. [Quòd ſi tandem contingeret, hominem in eo caſu mori ſine actu amoris, vel contritionis; & ſine novo peccato, vel quia raptus eſt, priuſquam hoc advertere poſſet, vel quia illos omiſit ex probabili ignorantia obligationis, ſeu juris, aut etiam facti, quia videlicet conatus eſt ad talem actum habendum, & putavit ſe habere, re tamen vera non habuit: in his, inquam, caſibus ille homo ſalvabitur; quia tunc neceſſitas talis actus non eſt neceſſitas medii in reipſa omninò requiſiti, ſed præcepti, à cujus tranſgreſſione tunc excuſabitur propter aliquam ex dictis circumſtantiis: & ideò non amittit juſtitiam, quam per Sacramentum conſecutus fuerat: ergo ex vi illius ſalvabitur. Non poſſumus autem majori cùm certitudine tali homini ſalutem promittere, quàm ſit certa opinio illa, quæ aſſerit, Sacramentum cum ſola attritione cognita juſtificare, & quàm ſit etiam certum, in illo Sacramento confitendo nullum ſubſtantiale impedimentum interveniſſe.] Ecce quomodo Suarez non requirat contritionem perfectam propter periculum amittendi aliàs ſalutem æternam, & tanquam medium ad illam reipſa omninò requiſitum.

8 Sed cùm Caramuel *num* 525. proponeret rationes Authorum affirmantium, ſufficere in articulo mortis attritionem cognitam, hanc ita proponit. [Prima, quia Suarius eſt primus Author opinionis contrariæ: ergo illa non eſt vera. Patet. Incredibile eſt, annis integris mille ſexcentis rem tam neceſſariam, ſi eſſet vera, fuiſſe in Eccleſia Romana ignoratam. Altiùs de Dei miſericordia eſt præſumendum; non enim admittendum eſt, ab illo ita totam Eccleſiam deſeri, ut in re tanti momenti ſemper fuerit decepta.] Hanc rationem tanti æſtimat Caramuel, ut eam ita commendet: [Hæc ratio tametſi moralis ſit, & non metaphyſica, fortis interim eſt, & ſufficiens ut Suarii opinio reiiciatur.] Ubi notandum eſt primò, falſum eſſe antecedens, ut evidenter conſtat ex dictis, P. Suar. non eſſe Doctorem ejus opinionis, nedum primum Authorem illius.

9 Notandum eſt ſecundò, non fuiſſe novum in Eccleſia Dei exigere contritionem perfectam in articulo mortis, cùm tot, tantique Doctores veteres antè Concilium Tridentinum cenſuerint, eam fuiſſe requiſitam ad effectum Sacramenti conſequendum; & conſequenter eum, qui ſine contritione perfecta moreretur, æternæ damnationis eſſe reum. Ejus opinionis fuerunt Magiſter Sent. Hug. & Richard. de S. Vict. Alenſis, & S. Bonavent. Gabriel, Major, Medina, Adrianus, Petrus Soto, Henricus, Cajet. Ferrar. quos citat P. Suar. ea *diſp.* 20. *ſect.* 1. *num.* 3. & 5.

10 Notandum eſt tertiò. Etiamſi vera eſſet ea ſententia de contritione requiſita in articulo mortis ad effectum Sacramenti conſequendum, & Suarius fuiſſet primus Author illius, perperam dicitur deſertam fuiſſe Eccleſiam, ut in re tanti momenti ſemper fuerit decepta. Nam ſemper in Eccleſia Dei fuit compertum, & intellectum, in articulo mortis utendum eſſe mediis omninò certis, & quæ ſecuram reddant ſalutem æternam: unde ab initio Eccleſiæ, ea edocta fuit, ut in quovis hujus generis dubio ſecurius medium amplectendum eſſet. Et ex hoc generali dictamine ſufficienter providit Deus quidquid opus fuit ad articulum mortis.

11 Notandum eſt quartò, quòd cùm à tempore Magiſtri uſque ad tempus Tridentini reputata fuerit probabilis doctrina, quæ requirit contritionem perfectam ad effectum Sacramenti, interrogandus eſt Caramuel, an ſtante dictamine de probabilitate vera ejus doctrinæ, poſſet moribundus uti attritione cognita, vel non poſſet? Si primum dicat, contrarius ſibi eſt; & ſuæ tertiæ concluſioni, quæ ita habet: [Si eſt verè probabilis opinio, quæ contritionem veram cum Pœnitentiæ Sacramento requirit, infirmus non poteſt licitè cum attritione ex hac vita diſcedere non enim ſe poteſt exponere probabili æternæ damnationis periculo.] Si verò dicat ſecundum, quòd in toto eo tempore teneretur moribundus uti contritione perfecta; ipſe ſibi obiiciat ſuum argumentum. Nam ſimiliter incredibile erit, quòd annis mille centum res tam neceſſaria, ſi eſſet vera, fuiſſet in Eccleſia Romana ignorata uſque ad tempus Magiſtri Sent. qui primus cognoſcitur id docuiſſe; & quod non eſt admittendum, à Deo ita totam Eccleſiam deſeri, ut in re tanti momenti tanto tempore fuiſſet decepta. Et tamen certum eſt, quòd ſtante eo dictamine de probabilitate opinionis Magiſtri, quilibet moribundus tenebatur elicere contritionem perfectam.

12 Deinde Caramuel accedens ad reſolutionem quæſtionis, in concluſione quinta affirmat, infirmum in articulo mortis non teneri ad contritionem, *ſed ſufficere, ſi confiteatur etiam cum attritione cognita*. Ratio autem, quare non ſe exponat periculo damnationis, eſt, quam tradit concluſione quarta, ſcilicet quia abſolutè loquendo, non eſt probabilis propoſitio, quæ ait, non ſufficere ad juſtificationem attritionem cùm Sacramento, licèt dicatur eſſe tenuiter probabilis, eo quòd præ ſe fert nonnullam probabilitatis umbram; ad veram autem probabilitatem non aſcendit. Cùm ergo ea opinio non ſit verè probabilis, oppoſita, quæ docet, ſufficere attritionem cum Sacramento Pœnitentiæ, certa eſt; & ideò moribundus, qui illam ſequitur, non ſubdit periculum damnationis, ſed ſecurus decedit.

13 Cæterùm Caramuelem non ſatisfacere quæſtioni, ſic oſtendo. Si eſt probabilis ſententia, quæ docet, non ſufficere ad Sacramentum Pœnitentiæ attritionem cognitam, infirmus non poteſt licitè cum attritione cognita ex hac vita decedere: ſed ea opinio probabilis eſt, & eſſe debet Caramueli: ergo infirmus non poteſt licitè cum attritione cognita ex hac vita diſcedere. Major eſt Caramuelis, qui in hac quæſtione eam ſæpè inculcat. Minor probatur. Ea opinio ſecundùm Caramuelem eſt probabilis, quæ habet pro ſe quatuor Authores, immò unum Authorem, ut docet *in Theolog. fundam. nu.* 448. & ſæpè alibi: ſed opinio, quæ aſſerit, ad Sacramentum Pœnitentiæ eſſe omninò requiſitam contritionem, ſaltem reputatam, habet pro ſe pluſquam quatuor Authores, ut conſtat ex capite primo: ergo illa eſt probabilis: ergo oppoſita non eſt certa: ergo qui cum illa moritur, decedit è vita ſine certitudine, quam poſſet habere conando ad contritionem perfectam.

14 Reſpondebit primò, opinionem quatuor Authorum eſſe improbabilem, & certò falſam, quando quatuor Authores decidunt contra principium certum. Atqui principium certum eſſe, non requiri ad Sacramentum contritionem charitate perfectam, neque contritionem cognitam ut attritionem; ſed ſufficere attritionem cognitam ut talem.

15 Sed

Digitized by Google

15 Sed eam opinionem non eſſe improbabilem, & certò falſam in ſenſu à ſuis Authoribus intento, conſtabit ex dicendis *cap. ſequenti*.

16 Reſpondebit ſecundò, id quòd aſſeruit *fundam. 56. num. 1827.* ubi ſic ait: [Inquirimus, an ſit probabilis ſententia, quæ contritionem cum Sacramento Pœnitentiæ requirit? Si ſtamus nudæ rationi, mihi non videtur probabilis. Sed quia non caret omninò authoritate, potero ſubſcribere P. Joanni Jonge, Societatis Jeſu Sacræ Theologiæ Profeſſori Lovanii, qui ſemel me præſente, in Theologica diſputatione præſidens dixit, *hanc opinionem eſſe tenuiter probabilem*, hoc eſt, ferè improbabilem. Rationem, quæ me ducit, propono. Sacramentum Pœnitentiæ privilegium eſt: ergo aliquem favorem concedit. Atqui ſi contritionem, & confeſſionem ſimul exigeret, non eſſet favor, ſed gravamen: ergo. Probatur minor. Quia antè pœnitentiæ inſtitutionem ſola contritio ad juſtificationem ſufficiebat; ergo hodie cùm tenemur habere confeſſionem in re, vel in voto, gravamur. Ergo dicendum eſt, privilegium hoc ad hanc formam poſſe reduci. Videlicet ſi Chriſtus dicat: *Debet mihi peccator contritionem; & quia hic actus eſt ſummè difficilis, pro attritione; & confeſſione contentus*.

17 Sed hæc vehementer diſplicent propter tria. Primum, quia licèt ea opinio eorum Doctorum ſit probabilis, ea tamen non docet, contritionem charitate perfectam eſſe requiſitam ad valorem Sacramenti Pœnitentiæ, ut conſtabit *ex cap. ſequenti*. Secundùm, quia etſi opinio eorum Doctorum ſit tenuiter probabilis, non tamen eſt tenuiter probabile, ſed certiſſimè falſum, non ſufficere ad valorem Sacramenti attritionem cognitam; quæ debuit diſtinguere, & exprimere Caramuel, juxta dicenda *capit. ſequenti*.

18 Tertium. Quia potiùs eſt tenuiter probabilis ratio à Caramuele allata. Unde enim probat, Sacramentum Pœnitentiæ debere eſſe privilegium in eo ſenſu? Prætereà magis gravari videtur conditio humana, per hoc quòd homo obſtringatur aperire peccata ſua alteri homini, quàm per hoc, quòd eliciat actus internos. Quamvis abſolutè confeſſio non debeat dici gravamen, attentis auxiliis gratiæ à Deo collatis ad illam faciendam; & attentis effectibus, & quos pœnitens conſequitur ex opere operato, ut ait Concilium Trid. *ſeſſ. 14. cap. 5. de Sacramento Pœnitentiæ*. Quare hæc res majori indiget explicatione.

CAPUT III.

Statuitur vera reſolutio hujus difficultatis.

19 DEpendet vera hujus difficultatis reſolutio à vera intelligentia opinionis aſſerentis, requiri ad Sacramentum Pœnitentiæ contritionem ſaltem reputatam, neque ſufficere attritionem cognitam, nam eam doctrinam veterum Theologorum, quæ perfectam charitate contritionem, cognitam ut talem, requirit ad Sacramentum Pœnitentiæ, poſt Tridentinum nullo modo eſſe probabilem, conſtat ex capite primo. Et quidem poteſt dubitari, an ea opinio requirat attritionem reputatam ut contritionem, ad hoc ut Sacramentum ſuſcipiatur validè, an ſolùm ut ſuſcipiatur licitè. Etenim ſi ſolùm requiritur contritio reputata, ut Sacramentum ſuſcipiatur licitè, caſu quo aliquis ex opinione probabili, & cum bona fide utatur attritione cognita ut tali, non peccabit, nec Sacramentum reipſa exponetur defectui, neque ullum impedimentum apponetur juſtificationi. In quo caſu moribundus non exponitur damnationi, cùm Sacramentum Pœnitentiæ ſuum valorem habeat, & effectum reipſa ſortiatur. Si verò ſecundùm illorum Authorum ſententiam requiratur attritio reputata ut contritio ad valorem Sacramenti, & conſequenter ad ejus effectum conſequendum, quamvia bona fide utatur attritione cognita, ſi ea opinio vera eſt in re, Sacramentum reipſa erit nullum; quamvis propter opinionem probabilem contrariam non teneatur pœnitens illud iterare. Et ita ſi probabile eſt, contritionem reputatam requiri ad valorem Sacramenti, tenetur moribundus conari ad actum contritionis perfectum. Nam juxta eam doctrinam probabile erit, quòd ſine contritione reputata, aut cum contritione cognita non valet Sacramentum Pœnitentiæ: ergo probabile eſt, quòd moribundus cum contritione cognita non juſtificatur: ergo incurrit periculum probabile damnationis æternæ; quod ut vitetur, tenebitur ad contritionem conari. Pro cujus rei deciſione.

20 Dico primò. Probabilis ſententia eſt, quæ docet requiri contritionem reputatam, ut licitè ſuſcipiatur Sacramentum Pœnitentiæ. Primò propter Authores citatos capite primo, qui hoc ſaltem contendunt. Secundò propter rationem, quam ii Authores adducunt, ſcilicet ſancta ſanctè tractanda eſſe; atque adeò debere peccatorem ſe diſponere media contritione perfecta, quæ juſtificationem operatur, ut ita cum juſtificatione prævia accedat homo ad Sacramentum Pœnitentiæ; quod non eſt improbabile, præcipuè cùm in hac ſententia verificetur, multos eſſe caſus, in quibus homo ſola attritione juſtificatur; atque adeò ſalvetur definitio Tridentini propoſita ſuprà *num.* 1.

21 Dico ſecundò. Non eſt probabile, nec tenuiter probabile, requiri ad valorem Sacramenti Pœnitentiæ contritionem reputatam; adeòque omninò certum eſt, & indubitabile, validum eſſe Sacramentum, & effectum ſuum ſortiri cum ſola attritione cognita, quando cum bona fide Pœnitentes accedit ad Sacramentum. Probatur primò. Nam Authores exigentes contritionem reputatam, ſolùm exigunt illam, ut licitè accedat Pœnitens ad Sacramentum, propter præceptum contritionis perfectæ, quod exiſtimant obligare, quoties peccator accedit ad Sacramentum Pœnitentiæ. Et ita Sotus, qui dicitur fuiſſe primus Author ejus opinionis de contritione reputata. Qui loco citato ſolùm dixit, requiri contritionem vi præcepti; quod obligat, quoties Eccleſia præcipit confiteri; nunquam verò dixit, Sacramentum ſuo effectu fruſtrari, caſu, quo bona fide quis accedat cum attritione cognita. Quod ampliùs expreſſit Corduba citatus, dum ait, quacumque ratione homo excuſetur ab impletione præcepti, ſive per ignorantiam facti, quia putat ſe eſſe contritum; ſive per ignorantiam juris, quia exiſtimat ſibi licere accedere cum attritione, illum conſequi effectum Sacramenti. Et ideò P. Suar. optime dixit, juxta horum Authorum mentem, ſolam attritionem in re eſſe ſufficientem diſpoſitionem ad effectum Sacramenti; requiri verò contritionem, ſaltem reputatam, ſolùm ratione præcepti. Cùm ergo nullus Author requirat contritionem reputatam ad valorem Sacramenti Pœnitentiæ, ejuſque effectum conſequendum, caſu quo pœnitens bona fide accedat; dicendum eſt, eam opinionem non eſſe probabilem, quoad fruſtrationem valoris.

22 Probatur ſecundò. Nam ex Concilio Tridentino, ut *cap.* 1. probavimus, evidenter conſtat, attritionem cum Sacramento conferre primam gratiam. Exiſtimatio autem contritionis, quæ non datur, prodeſſe poteſt, ut homo habens præceptum contritionis, ſatisfaciat conſcientiæ ſuæ, adeòque ſatisfaciat ei præcepto operando licitè, & non peccando. Evidens autem eſt, eam exiſtimationem falſam, & erroneam, ſecluſa obligatione præcepti, non poſſe requiri per ſe ad valorem Sacramenti, & ad effectum illius conſequendum; cùm ea exiſtimatio falſa non augeat dolorem, neque diſpoſitionem ad Sacramentum. Unde ſi homo bona fide credit, non dari præceptum contritionis, & reipſa habet attritionem cum Sacramento; evidens eſt, quòd habet totum, quod petit Concilium: ergo certum omninò eſt, contritionem exiſtimatam non requiri per ſe ad valorem Sacramenti, neque ad ejus effectum conſequendum; ſed ſi ad aliquid requiritur, requiri ſolùm ad impletionem præcepti. Non eſt ergo probabilis doctrina, quæ oppoſitum intendat. Et ideò P. Suar. capite præcedenti citatus in poſtrema parte periodi dixit, certam omninò eſſe doctrinam quæ aſſerit, *Sacramentum cum ſola attritione cognita juſtificare*.

23 Hinc manifeſtè infertur reſolutio præcipuæ difficultatis: quòd ſcilicet moribundus bona fide accedens ſive contritione perfecta ad Sacramentum Pœnitentiæ, & cum ſola attritione cognita, non tenetur ad ampliùs ad eum finem, ut validum reddat Sacramentum. Probatur. Si ad ampliùs teneretur, eſſet, ne ſubiret probabile periculum ſuæ damnationis, quod oriretur ex probabilitate doctrinæ aſſerentis, ad effectum Sacramenti conſequendum eſſe per ſe neceſſariam contritionem reputatam, nec ſufficere attritionem cognitam: ſed, ut conſtat ex aſſertione præcedenti, ea doctrina non eſt probabilis; ſed oppoſita omninò certa: ergo moribundus ad ampliùs non tenetur.

CAPUT IV.

Objectionibus occurritur. Ubi an ex alio titulo tenentur moribundus ad actum contritionis perfectæ.

24 OBiicitur primò. Dolor peccati debet proportionari cum accuſatione peccati in Sacramento Pœnitentiæ; ſic enim eadem tendit via pœnitentia oris, & cordis: ſed accuſatio eſt de offenſa Dei: ergo dolor eſſe debet de offenſa Dei. Sed dolor de offenſa Dei formaliter includit contritionem perfectam; attritio enim potiùs reſpicit pœnam gehennæ, vel ſimile motivum: ergo requirit contritionem perfectam.

25 Sed inefficacia hujus argumenti ex eo manifeſtè deprehenditur, quòd requirit ad Sacramentum veram contritionem perfectam; & non ſolam contritionem cognitam; quòd eſt apertè contra Tridentinum, ut vidimus *cap.* 1. Reſpondetur ergo, omiſſa majori, diſtinguendo minorem; accuſatio eſt de offenſa Dei materialiter ſumpta, concedo; formaliter, nego. Sufficit enim, quod peccator ſua detegat peccata confeſſario ad remiſſionem comparandam, quamvis non dicat, ſe accuſare de illis, quia ſunt offenſæ Dei. Quo pacto etiam conſequens diſtingues.

26 Obiicitur ſecundò. Peccatum eſt averſio à Deo, & converſio ad creaturam: ergo non deletur peccatum, niſi fiat averſio à creatura, & converſio ad Deum. Sed converſio ad Deum eſt dilectio Dei: ergo deletur peccatum per contritionem dilectione Dei formatam. Confirmatur. Qui peccat lethaliter, diligit creaturam pluſquam Deum: ergo ut deleatur peccatum, requiritur, quòd diligatur Deus pluſquam creatura. Id autem fit per contritionem charitate formatam: ergo hæc requiritur.

27 Hoc argumentum laborat eodem vitio, eodemque tenore militat contra doctrinam Tridentini. Reſpondetur ergo diſtinguendo mino-

Digitized by Google

minorem ; niſi fiat averſio à creaturis, & converſio ad Deum, [habitualiter, concedo; [actualiter, ſive per actum formalem converſionis,] nego. Itaque peccator confitens cum attritione cognita, coovertitur ad Deum per habitum gratiæ, & charitatis, quem io Sacramento Pœniteotiæ comparat. Ad confirmationem dic ſimiliter, remitti peccatum, non neceſſariò per dilectionem Dei actualem, ſed per habitualem, datam in Sacramento Pœnitentiæ virtute abſolutionis.

28 Obiicitur tertiò. Homo per Sacramentū Pœnitentiæ fit de attrito cootritus: ſed oon poteſt fieri contritus, oiſi per contritionem perfectam, ſaltem reputatam: ergo contritio ſaltem reputata requiritur ad effectum Sacramenti conſequendum. Reſpondetur, hoc eſſe minùs efficax; nam contritio reputata, quæ reverà non eſt contritio, non poteſt dare attritioni effectum contritionis ratione ſui, oiſi per aliquid aliud. Reſpondetur ergo, in hoc Sacramento hominem fieri de attrito cootritum, contingere duobus modis. Primò quoad effectum juſtificationis; ſicut enim contritio charitate formata daret homini juſtificationem, ita attritio cum Sacramento dat homini juſtificationem, & primam gratiam. Secundò habitualiter, qua dat homini habitum charitatis, cujus actus eſt dilectio, & contritio perfecta.

29 Inquires, an moribundus, licèt propter valorem Sacramenti oon teneatur ad contritionem charitate perfectam, ſaltem ad illam teneatur ex alio titulo? Et quidem graviter teneri moribundum ad eliciendum actum charitatis, apud me certum eſt. Nam ex decreto noviſſimo Alexandri VII. cujus tenorem propoſui *diſp.9.cap.*20. conſtat eſſe improbabile, quòd homo non teneatur in tota vita elicere actum charitatis. Quòd ſi aliquando urget grave præceptum eliciendi actum charitatis, maximè in periculo, vel articulo mortis; cùm id ſit tempus omnium opportuniſſimum eliciendi actum charitatis.

30 Præcipua difficultas eſt, an graviter homo teneatur ad illum eo titulo, ut ſecuriorem reddat ſalutem æternam. Et videtur certum, quòd homo teneatur hoc titulo. Primò. Quia *neſcit homo, utrùm amore, an odio dignus ſit*. Eccleſiaſtæ 9. idque etiam poſt ſuſceptum Sacramentum: ergo etiam poſt ſuſceptum Sacramentum neſcit homo, an ſit in ſtatu ſalutis æternæ: ergo tenetur, quantum poteſt, certam, & tutam reddere ſalutem ſuam: quæ certa, & tuta redditur per actum charitatis.

31 Et confirmari poteſt ex Trid. *ſeſſ.*6.*cap.*11. ubi dicitur, neminem ſine ſpeciali Dei revelatione ſcire poſſe, ſe eſſe ex electis à Deo: ſed qui non eſt certus de ſua æterna ſalute, debet illam reddere tutam, quantum poſſit; & illam ſecuriorem reddit ſuperaddendo actum charitatis: ergo ad id tenetur.

32 Secundò, quia Petrus non eſt omninò certus, ſe eſſe baptizatum, cùm non ſibi evidenter conſtet de intentione baptizantis: item oon conſtat ei evidenter de valore Baptiſmi, & Ordinis Sacerdotalis ſui confeſſarii, atque adeò neque de valore abſolutionis in ipſum collatæ; quorum valor ſi à parte rei deſit, amittet ſalutem æternam, ſi peccavit in vita ſua lethaliter, & poſt peccatum non elicuit actum charitatis: ergo ut certiorem, & ſecuriorem reddat ſalotem ſuam, & non maneat expoſitus contingentiæ damnationis æternæ, tenetur illam tutiorem reddere quantum poteſt, nempe eliciendo actum charitatis.

33 Pro parte autem negativa argui poteſt. Nam ſi poſt ſoſceptum Sacramentum, ideò tenetur homo ad actum charitatis, quia non eſt certus de effectu juſtificationis conſecuto per Sacramentum; etiam poſt elicitum actum illum charitatis, adhuc eſt incertus de juſtificatione ſua, cùm adhuc neſciat, an elicuerit illum perfectè. Unde fiet, quòd toto tempore periculi, & articuli mortis non debeat ceſſare ab actibus charitatis, quia poſt quemlibet actum charitatis adhuc, non ſcit evidenter, ſe juſtum eſſe. Id autem videtur onus intolerabile, præcipuè cùm à nemine Theologo id requiratur.

34 Adhuc tameo mihi indubiom eſt, moribundum teneri ad actom charitatis, non ſolùm ex præcepto charitatis, ſed etiam ex præcepto reddendi ſecuram ſalutem ſuam, quantum poſſit. Quia firmiùs quis poteſt judicare de ſecuritate valoris actus à ſe eliciti, quàm de ſecuritate valoris Baptiſmi, ordinationis, & juriſdictionis Sacerdotis abſolventis: ergo poſt abſolutionem ſuſceptam adhuc reſtat medium ſecurius, nempe actus charitatis, quo quis tutiorem reddat ſuam ſalotem æternam.

35 Neque inde infertur, quòd teneatur moribundos inceſſanter elicere multiplices actus charitatis. Quia ſecundus actus charitatis non eſt medium certius, & ſecurius primo, ſi primus elicitus eſt tota attentione, & intentione animi. Quòd ſi dubitet de tali attentione, & intentione animi circà primum actum, tenebitur ad ſecundum.

36 Nec in hoc aliquod novum ponimus, cùm omnes admittant ex præcepto charitatis teneri moribundum ad eum actum; & nos ſolùm ſuperaddamus novum titulum ejus obligationis, oempe majoris ſecuritatis ſalutis æternæ.

37 Et hinc patet, ex hoc titulo non requiri actum formalis contritionis, & deteſtationis peccatorum; ſed ſufficere actum charitatis. Iſte enim eſt diſpoſitio ultima ad juſtificationem; qua poſita, neceſſe eſt hominem juſtificari.

DISPUTATIO L.

An qui ex oblivione, vel inadvertentia non expoſuit peccatum lethale in confeſſione, liber maneat ab obligatione id confitendi?

CAPUT PRIMUM.

Quid in hac quæſtione ſcripſerit Leander à Murcia?

1 PArs affirmativa quæſtionis ex parte damnata eſt à ſupremo Fidei Tribunali Hiſpano in Indice expurgatoriu anni 1640. in Petro Cornejo, quatenus docuit, ſi quis oblitus fuerit peccati mortalis in confeſſione prævia ad communionem Euchariſtiæ, & antè talem communionem opportuno tempore recordatus fuerit, teneri præviè ad communionem illud confiteri. Sed cùm Leander à Murcia, ſecutus Caramuelem, ut conſtat *ex diſputat. 9. caput. 2. fin.* aſſerat, propoſitionem non privari ſua probabilitate, quantumvis prohibita ſit vel ab ipſo Summo Pontifice; ideò auſus eſt partem affirmativam hujus quæſtionis proponere ad inſtar opinionis probabilis. De damnatione autem hujus opinionis facta ab Alexandro VII. vide in fine hujus diſputationis.

2 Itaque prædictus Leander *lib. 2. diſquiſition. diſput. 4. reſol.* 25. inſtituens præfatam quæſtionem, proponit primam ſententiam aſſerentem, ocminem teneri ad confitendum id peccatum mortale, ex oblivione, vel inadvertentia omiſſum. Auſpicatur enim reſolutionem illam his verbis: [In hac difficultate prima ſenteotia negat, teneri quempiam fateri ea peccata, quæ poſt diligentem diſcuſſiooem, & examen conſcientiæ, illi memoriæ noo occurrunt.] Probat hanc ſententiam octo argumentis, quæ mutuatus eſt ex Caramuele. Nam plura, qoæ Caramuel affert ad probandum, non eſſe confitenda peccata dubia, ipſe tranſcribit ad probandum, non eſſe confitenda peccata oblita in confeſſione; ita ut ſæpè eadem formalia verba ipſius uſurpet. In quorum fine aſſerit, ſe vidiſſe Neapoli tractatum pro prædicta ſententia compoſitum à quodam viro Docto Capuccino, cui ſubſcripſerant pluſquam duodecim Docti ea Neapolitano Regno, præter alium virum doctum, qui Romæ eandem ſententiam tanquam veriſſimam tuebatur. Proponit deinde quinque argumenta contra eam ſententiam, quibus omnibus exhibet ſolutionem, aſſerens ita reſpondere illos ejus ſententiæ Authores.

3 In reſponſione autem poſtremæ objectionis adducit ſententiam Petri Cornejo à Tribunali Inquiſitionis expunctam, quod qui confeſſus eſt cum intentione ſumendi Euchariſtiam, vel ſine ea intentione confeſſus voluit poſteà communicare, non tenetur confiteri peccata mortalia, quæ denuo poſt confeſſionem, & antè communionem in memoriam venerunt. Et pro eadem ſententia citat P. Heoriquez, P. Joannem Præpoſitum, P. Tamburinum, P Hermanum Buſembaum, P. Emmanuelem Sà, P. Fagundez, & Hieronymum Garcia. In qua Authorum allegatione, quantam inferat iniuriam prædictis Authoribus, veritati Theologicæ, & Sacro Fidei Tribunali, ex infrà dicendis conſtabit. Deinde latè probat, propoſitionem prohibitam, [non ſolùm à Fidei Quæſitoribus, ſed à Summo Pontifice] non reddi intrinſecè improbabilem.

4 Denique in fine reſolutionis, poſtquam ſententiam reliquit octo argumentis probatam, & ab objectionibus propugnatam, ſe ſtare pro oppoſita ſententia affirmat his verbis: [Sed his non obſtantibus, hæc opinio nullatenus ſuſtineri, aut defendi poteſt io praxi. Tum quia nova, & à nemine hucuſque in lucem edita, vel typis mandata: tum quia cootrarium tanquam certum docet commuois opinio: tum quia eadem communis tutior omninò eſt, & totius Eccleſiæ praxi confirmata. Tum quia hæc opinio ex parte expungi mandata eſt à Sancta Inquiſitione, ut ſuprà diximus, cujus judicio in rebus fidei, & morum omninò ſtandum eſt, contrariis non obſtaotibus quibuſcumque.]

5 Et immediatè ſubdit *num.* 18 [Contrariam verò ſententiam tanquam certam evidenter, tenent DD. Et ſpecialiter in caſu, quo Euchariſtia ſumenda eſt] Et pro hac citat octo Authores. Et *num.* 19. proponit rationes, quibus pro iſta ſententia utuntur Authores, eaſque reprobat. Pro qua ſententia ſolam hanc periodum ſcribit. [Potiſſima ergo ratio eſt, quia ex præcepto integritatis confeſſionis tenemur, non ſolùm formaliter, ſed etiam materialiter integram facere confeſſionem omnium mortalium, excepto caſu neceſſitatis: ſed peccata oblita non ſunt confeſſa: ergo tenemur illa confiteri.] Quibus verbis claudit eam vigeſimamquintam reſolutionem.

6 Notanter dixi initio capitis, Leandrum proponere eam priorem affirmativam concluſionem ad inſtar opinionis probabilis; quia multa ſunt, quæ ſuadent, prædictum Authorem cenſere probabilem prædictam concloſionem, & proponere eam ad probabilitatem ejus ſtabiliendam, & tanquam probabilem ab ipſo doceri.

7 Primum. Nam opinionem eſſe probabilem, nihil aliud eſt, quàm

Digitized by Google

quàm habere pro ſe rationes graves, & oppoſita argumenta, ſi qua ſunt, opportuna reſponſione diſſolvi: ſed Leander proponit octo argumenta pro ea ſententia, quæ tanquam gravia conatur urgere; & diſſolvit objectiones oppoſitas, neque diſſolvendo ea octo argumenta, neque reprobando ſolutionem objectionum: ergo proponit eam ſententiam tanquam probabilem. Urgeo formalius. Ille proponit concluſionem tanquam probabilem, qui illam conatur oſtendere gravibus rationibus firmatam, & ab objectionibus propugnatam; cùm in eo conſiſtat probabilitas: id præſtat ille Author, ergo illam proponit ut probabilem.

8 Secundum. Ille, qui pro aliqua ſententia proponit argumenta, & non ſolvit, ab omnibus cenſetur ſtare pro ea ſententia. Et ita SS. D N Alexander VII. in Bulla, quam dedit anno 1661 pro Immaculata Conceptione cùm prohiberet, ne quis verbo, vel ſcripto contra ſententiam Immaculatæ Conceptionis quomodolibet tractaret; præcavens, ne quis ea calliditate uteretur, ut proponeret ſua argumenta contra Conceptionem Immaculatam, & deinde manus lavaret, & innocentiam prætexeret, ſubdens, ſe non tenere eam opinionem prohibitam, vetuit, ne quis proponeret argumenta contra Conceptionem Immaculatam, illa inſoluta relinquendo: ſic enim habent verba Bullæ. [Denique alio quovis prætextu, ſeu occaſione, ſcripto, ſeu voce loqui, concionari, tractare, diſputare contra ea quidquam determinando, aut aſſerendo, *vel argumenta contra ea afferendo, & inſoluta relinquendo.*] Ergo quamvis Leander lavet manus, & dicat innocentem ſe eſſe ab aſſertione ejus ſententiæ, dum procedit *argumenta afferendo, & inſoluta relinquendo*, manifeſtè colligitur, defendere ſententiam, vel ſaltem proponere ut probabilem. Vide alia in confirmationem hujus partis diſp. .

9 Tertium. Nam, ut docet P. Pellizar. *t. 2. Manual. Regul. tract.* 10. *cap.* 8. *num.* 15. [Referens, nec improbans aliquos Doctores, videtur ſequi, ut notavit Sanch. *lib.* 6. *Moral. cap.* 9. *num.* 187. Et præterquam quòd non improbat eos quatuordecim Theologos ſubſcriptores ejus opinionis, id fortiùs urget in argumentis pro aliqua opinione relatis; quantò plus auget probabilitatem vis argumentorum, quàm extrinſeca authoritas.

10 Quartum, quia in ea reſolutione vigeſimaquinta utramque ſententiam proponit, & cùm primam illam [De non confitendo peccata, quæ in alia confeſſione ex oblivione omiſſa ſunt,] tot argumentis propugnet, & ab objectionibus vindicare conetur; pro ſecunda verò nihil afferat roboris, niſi quatuor lineas poſtremas ſuprà relatas *num.* 4. convincitur, voluiſſe illam primam fulcire uſque ad probabilitatem. Et quidem quamvis octo Authores referat, utique illos non refert pro ea generali concluſione, quæ aſſerit, omnia peccata in confeſſione omiſſa ex oblivione, vel inadvertentia, confitenda eſſe; ſed ſolùm pro ea parte concluſionis, quod tenemur antè communionem confiteri.

11 Quintum. Nam pro ea prima concluſione refert ſententiam, & ſubſcriptiones pluſquam tredecim virorum doctorum; quod nihil aliud eſt, quàm affirmare, eſſe probabilem probabilitate extrinſeca; cùm nihil aliud ſit aſſerere probabilitatem extrinſecam opinionis, quàm aſſerere habere pro ſe Authores magnæ doctrinæ; præcipuè cùm ſolvat, quidquid in contrarium opponitur.

12 Sextum, quia dum proponit motiva, quibus impellitur ad non ſuſtinendam, nec aſſerendam priorem illam concluſionem, nullum affert, quo denotet, illam improbabilem eſſe, aut non probabilem, vel oppoſitam eſſe certam. Attende primum: *Tum quia nova, & à nemine hucuſque in lucem edita, vel typis mandata.* Sed quòd ſit nova, & nondum typis mandata, non eſt qualitas, quæ probabilitatem tollat concluſioni, ſi aliàs ratione gravi roboretur, ut notavit ipſe Leander *lib.* 1. *diſp.* 1. *reſol.* 13 *num.* 25. Attende ſecundum *Tum quia contrarium tanquam certum docet communis opinio.* Ubi nota, eum non dixiſſe, contrarium eſſe certum; nec dixit tanquam certum defendi ab omnibus Doctoribus, quod dicere debuit: ſed tanquam certum defendi à communi opinione. Itaque apud Leandrum intra metas opinionis continetur aſſerere, quòd certa ſit contraria ſententia. Attende tertium. *Tum quia eadem communis tutior omninò eſt* Sed quid ad rem? cùm ipſe ſæpiùs aſſerat, neminem teneri ad probabiliorem, & tutiorem viam ineundam in praxi. Attende quartum. *Et totius Eccleſiæ praxi confirmata* Sed non declarat, qualis ſit, & quantum obliget hæc praxis Eccleſiæ; cùm poſſet inde evidens argumentum deducere contra priorem ſententiam. Vide infrà *cap.* 2. Attende quintum. *Tum quia hæc opinio ex aliqua parte expungi mandata eſt à ſancta Inquiſitione.* Sed nunquid propterea eſt improbabilis? Reſpondet Leander *num.* 17. [Reſpondetur, quòd eſſe prohibitam aliquam opinionem non ſolùm à Fidei Quæſitoribus, ſed etiam à Summo Pontifice, non reddit illam intrinſecè improbabilem.] Vide quatenus conetur omnibus modis firmare ejus prioris ſententiæ probabilitatem. Quibus accedit, non ſibi contradicere Authorem aliquem, dum defendit partem negativam quæſtionis, & partem affirmativam aſſerit probabilem, & hoc pacto procedit Murcia, qui quamvis defendat, peccata mortalia oblivionis cauſa omiſſa, confitenda eſſe, cùm ad memoriam redeunt; tamen oppoſitam partem proponit ut probabilem, ut ſatis convincunt argumenta facta.

CAPUT II.

Eſſe obligationem confitendi peccata ex oblivione omiſſa, cùm in alia confeſſione in memoriam veniunt, omnes Doctores Catholici docent.

13 DOcent Doctores omnes Catholici tanquam certiſſimum, omnia peccata mortalia, quæ in ſpecie, & ſingillatim non ſunt expoſita in confeſſione, ſive ex inadvertentia, ſive quavis alia ex cauſa omiſſa ſint; cùm ad memoriam redierint, ex inſtitutione Chriſti confitenda eſſe. Unde mirandum eſt, quòd Murcia tam graviter decipiatur, ut oppoſitum voluerit ad inſtar opinionis probabilis proponere.

14 Et quidem generalem omnium Fidelium perſuaſionem in praxi Sacramentorum eſſe regulam certam ad cognoſcendam inſtitutionem Chriſti, habemus ſæpiùs repetitum in Concilio Tridentino. Ideò *ſeſſ.* 14. *cap.* 7 de Sacramento Pœnitentiæ, loquens de caſuum reſervatione, & de juriſdictione ad abſolvendum neceſſaria, dicit: *Perſuaſum ſemper in Eccleſia Dei fuit.* Et capite de Extremæ Unctionis Sacramento, ait: *Ut ex Apoſtolica traditione per manus accepta Eccleſia didicit, &c.* & infrà: *Intellexit enim Eccleſia, materiam eſſe oleum, &c.* Et *ſeſſ.* 13. *cap.* 7. *de Sacramento Euchariſtiæ*, agens de præcepto confitendi antè ſumptionem Euchariſtiæ, ait: *Eccleſiaſtica autem conſuetudo declarat, eam probationem neceſſariam eſſe, ut nullus ſibi conſcius peccati mortalis*, &c. Nam, ut *diſput.* 23. *cap.* 5. notavi, id verbum, *declarat*, idem eſt, ac [demonſtrat, & certiſſimum, atque indubitabile reddit.] Quæ verba præceptum ſaltem Eccleſiaſticum demonſtrant. Et *ſeſſ.* 14. *cap.* 5. *de Sacrament. Pœnit.* agens de confeſſione ſacramentali, ait: *Univerſa Eccleſia ſemper intellexit, inſtitutum etiam eſſe à Domino*, &c.

15 Atqui perſuaſum ſemper in Eccleſia Dei fuit, & inter omnes Fideles, omnia peccata in ſpecie, & ſingillatim ex obligatione confitenda eſſe, dum ad memoriam venerint, & in ſpecie, & ſingillatim non fuerint expoſita in aliqua confeſſione. Quem univerſalem ſenſum Eccleſiæ manifeſtè aſſerit Tridentina Synodus. Nam *ea ſeſſ.* 14. *cap* 5. initio, ait: *Univerſa Eccleſia ſemper intellexit, inſtitutam eſſe à Domino integram peccatorum confeſſionem.* Quæ verba de ſenſu univerſali Eccleſiæ cadunt ſuprà reliquam doctrinam hujus capitis. In iſta autem contineri expreſsè obligationem confitendi peccata, etiam in alia confeſſione propter oblivionem omiſſa, conſtat *ex cap. ſequenti.*

16 Confirmatur primò. Nam ut oſtendi *diſp.* 23. *cap* 5. conſuetudo omnium fidelium in tota Eccleſia cum firma perſuaſione de aliquo præcepto poſitivo divino, vel humano, facit evidentiam moralem de illo; idque maximè circà inſtitutionem Chriſti in materia Sacramentorum. Hanc autem eſſe Eccleſiæ praxim, & conſuetudinem univerſalem cum firma perſuaſione de obligatione confitendi peccata mortalia oblita, cùm ad memoriam venerint, manifeſtè conſtat ex omnibus Theologis, qui, nemine hucuſque diſcrepante, affirmant hanc obligationem. Quæ obligatio cùm non nitatur jure naturali, ut patet; neque potuerit induci aliqua humana poteſtate, omnes Theologi cenſent, eam oriri ex inſtitutione Chriſti. Atqui certiſſimè probatur, eſſe in omnibus Fidelibus per totam Eccleſiam perſuaſionem aliquam univerſalem de inſtitutione Chriſti, quoties hæc univerſalis perſuaſio reperitur in omnibus Doctoribus Theologis; hi enim ſunt ex quibus reliqui omnes Fideles eam univerſalem perſuaſionem hauſerunt. Ideò optimè dixit Melchior Canus de locis Theologicis *lib.* 8. *cap.* 4. *concluſione* 3 [Nullum dogma (*ſi ad fidem, moreſve pertineat*) reperietur, quod eadem mente, oreque ſcholaſtici omnes certò, ac firmiter aſſeruerint, quin idem in univerſum Eccleſia teneat, eorum authoritate mota,] eo quod ab illis tanquam à Magiſtris reliqui Fideles diſcant.

17 Cùm ergo DD omnes Theologi hanc univerſalem doctrinam aſſerant de obligatione confitendi peccata mortalia oblita, cùm ad memoriam venerint; & quidem non innixi aliquo jure naturali, aut poſitivo humano; ſed tanquam à Chriſto inſtitutum, certiſſimum eſt, eſſe in Eccleſia univerſalem perſuaſionem de ea obligatione tanquam à Chriſto inſtituta. Ergo cùm perſuaſio univerſalis omnium Fidelium per totam Eccleſiam circà eam obligationem ortam ex inſtitutione Chriſti faciat evidentiam moralem, dicendum neceſſariò eſt, eſſe moraliter evidens, quòd datur in Eccleſia præceptum Chriſti D. de confitendis peccatis oblitis, cùm ea ad memoriam redierint.

18 Confirmatur ſecundò ex verbis Auguſtini (quæ, quamvis aliàs propoſita, ſicut & ſubſequentis confirmationis, hic repetere oportet) *lib.* 4. *contra Donatiſtas, cap.* 6. *Illa conſuetudo, quam & tunc homines ſurſum verſùs aſpicientes non videbant à poſterioribus inſtitutam, rectè ab Apoſtolis tradita creditur.* Sed certiſſima praxis, & conſuetudo omnium Fidelium per totam Eccleſiam cum firma perſuaſione de obligatione confitendi peccata oblita, poſtquam ad memoriam redeunt, non agnoſcit initium ſuæ inſtitutionis, aut traditionis: ergo ea eſt ex illis, quæ ab Apoſtolis traditæ eſſe rectè creduntur; quam quidem tradiderunt ut inſtitutam à Chriſto D.

19 Con-

19 Conſonat Melchior Canus *lib. 3. de locis, cap. 4. §. Tertia via*, ita aſſerens. [Si quidquam eſt nunc in Eccleſia communi Fidelium conſenſione probatum, quod tamen humana poteſtas efficere non potuit, id ex Apoſtolorum traditione neceſſariò derivatum eſt.] Quod ſicut eſt dictum Auguſtini, intelligitur de iis, quæ non ex obligatione juris naturalis, ſed juris poſitivi orta ſunt, ut dixi *diſp. 46. cap. 4. art. 4.* ſed praxis confitendi peccata oblita, poſtquam ad memoriam redierint, cum perſuaſione de obligatione ejus, communi omnium Fidelium conſenſione probata eſt, & illam non potuit inſtituere humana poteſtas, neque illa niti poteſt jure naturali ad id obligante: ergo illa ex Apoſtolorum traditione neceſſariò derivata eſt, ſcilicet tanquam à Chriſtu D. inſtituta.

20 Confirmatur tertiò ex eodem Auguſtino *epiſt. 118.* ubi circà eam quæſtionem: [Quid faciendum ſit in materia Eccleſiaſtica?] ponit tanquam regulam indubitabilem praxim, & conſuetudinem univerſalis Eccleſiæ, his verbis: [*Similiter, quid horum tota frequentat Eccleſia. Nam hoc quin ita faciendum ſit, diſputare, inſolentiſſima inſania eſt.* Ubi non loquitur ſolùm contra eos, qui dicunt illicitam praxim omnium fidelium; ſed etiam contra eos, qui dixerint, praxim omnium fidelium receptam ab omnibus tanquam obligatoriam, eam talem non eſſe. Quia non minùs attendenda eſt praxis Eccleſiæ quoad licitum, quàm quoad obligatorium, ex regula ibi tradita ab Auguſtino. Cùm ergo in tota Eccleſia vigeat praxis confitendi peccata oblita in una confeſſione, poſtquam ad memoriam redierint, recepta ab omnibus tanquam obligatoria ex inſtitutione Chriſti, *inſolentiſſima inſania erit*, ſecundùm Auguſtinum, de illa conſuetudine, & obligatione dubitare.

21 Ideò cùm Murcia ſuprà citatus dixerit, hanc ſententiam de confitendis peccatis ex oblivione omiſſis, cùm ad memoriam venerint, eſſe *totius Eccleſiæ praxi confirmatam*, debuit inferre, eam eſſe certiſſimam Chriſti inſtitutionem; cùm omnes Fideles ex univerſali perſuaſione ſuæ obligationis id in praxi obſervent, & obſervandum dicant.

22 Et propterea Doctores id tanquam certum ſupponunt, neque ullus antè hac de eo dubitavit. Quare P. Granado *tom. 2. in 3. part. controv. de pœnit. tract. 1. diſp. 4. num. 1.* [Duo ſunt (inquit) inter Catholicos omninò citrà controverſiam. Unum eſt, peccata mortalia poſt Baptiſmum commiſſa, ſi ſemel non ſint legitimè declarata in aliqua confeſſione ſacramentali, eſſe materiam non ſolùm ſufficientem, ſed etiam neceſſariam Sacramenti Pœnitentiæ] Quæ autem ſunt citrà controverſiam inter Catholicos, vel ſunt dogmata fidei, vel concluſiones Theologicæ, vel certiſſimè illatæ ex concluſionibus Theologicis.

23 Chriſtophorus à S. Joſeph *to. 1. Receptarum, verb. confeſſio, part. 4. dub. 3. num. 12.* aſſerit, hunc eſſe evidentem Eccleſiæ ſenſum. Ecce ejus verba. [Cùm illo onere abſolvuntur peccata oblita, quòd ſi poſteà memoriæ occurrant, debeant directè clavibus ſubiici. (Eam directam ſubjectionem affirmat eſſe expreſſam peccati manifeſtationem.) Quod communi conſenſu ſemper receptum fuit in Eccleſia. Et hic communis ſenſus facit evidentiam.]

24 Et quamvis multi Authores non ſpecificent, concluſionem hanc eſſe de fide Catholica quoad peccata oblita, poſteà ad memoriam revocata; continetur tamen, aut ſaltem infertur hæc concluſio evidenter ex alia generali, quam affirmant eſſe de fide catholica. Et ita P. Fagundez *in 2. præc. Eccleſ. lib. 1. cap. 1. num. 1.* ait: [De fide tenendum eſt, jure divino teneri omnes fideles Sacerdoti confiteri omnia, & ſingula peccata mortalia, quæ poſt Baptiſmum commiſerunt, quanta morali adhibita diligentia id facere poſſunt. Ita contra hæreticos definit Concil. Trident. *ſeſſ. 14. cap. 5. & can. 7.*] P. Ægidius Coninck *diſputat. 5. de Pœnit. dub. 5. num. 3.* [Fide tenendum eſt, nos jure divino teneri particulatim Sacerdoti confiteri omnia peccata mortalia, quæ poſt Baptiſmum commiſimus, quantùm morali adhibita diligentia id facere poſſumus. Ita contra hæreticos definit Trident. *ſeſſ. 14. cap. 5. can 7.*] Qui Authores indubiè includunt in hac aſſertione omnia peccata, ſive oblita ad memoriam redeuntia, ſive non oblita: ex hac enim generali propoſitione de fide indubiè inferunt, etiam oblita ad memoriam redeuntia confitenda eſſe. Quare cenſeo, hanc concluſionem aut eſſe de fide, aut ſaltem ex propoſitione de fide evidenter illatam. Ratio autem, quare non ſpecificent quoad peccata oblita poſteà ad memoriam redeuntia, eſt, quia nullius dubitatio, ſive catholici, ſive hæretici circà id exorta fuerat. Immò quod DD. id punctum non controvertant, eſt argumentum manifeſtum, id eſſe citrà controverſiam inter omnes catholicos.

CAPUT III.

Eadem veritas oſtenditur ex plurimis inter ſe mutuò collatis textibus Concilii Tridentini.

25 MAxima hujus veritatis elucidatio deſumitur ex collatione omnium textuum Synodi Tridentinæ *ſeſſ. 14. de Sacram. Pœnit.* præcipuè *cap. 5.* Primus continet ea verba proximè relata: *Univerſa Eccleſia ſemper intellexit, inſtitutam etiam eſſe à Domino integram peccatorum confeſſionem, & omnibus poſt Baptiſmum lapſis jure divino neceſſariam exiſtere.* Semper autem perſuaſum fuit in Eccleſia, hanc integram omnium mortalium confeſſionem eſſe debere, dum oblivio, inadvertentia, vel neceſſitas non impedierit. Quare cùm recedit oblivio, inadvertentia, vel neceſſitas, cùm nihil impediat integritatem, ad illam tenemur. Secundus ibidem: *Sacerdotes ſui ipſius Vicarios reliquit, tanquam Præſides, & Judices, ad quos omnia mortalia crimina deferantur.* Quæ univerſaliſſima propoſitio comprehendit etiam oblita, poſteà ad memoriam revocata. Et nota, *tanquam ad judices*; quod denotat eſſe debere cum cognitione cauſæ, ſcilicet dum non fuerit impoſſibile propter, &c. Tertius ibidem: *Conſtat enim, Sacerdotes judicium hoc incognita cauſa exercere non potuiſſe.* Hic textus reliquis adjunctus hanc veritatem clarè convincit. Itaque ſecundùm Tridentinum, univerſa Eccleſia ſemper intellexit, *integram peccatorum confeſſionem* à Chriſto eſſe inſtitutam, *& omnia mortalia crimina ad Sacerdotes*, tanquam ad judices eſſe deferenda; & Sacerdotes *hoc judicium incognita cauſa exercere non potuiſſe.* Cujus ſenſus eſt, non poſſe exerceri hoc judicium incognita cauſa, dum illa poteſt eſſe cognita: poteſt autem eſſe cognita, dum peccata, quæ priùs in confeſſione omiſſa ſunt ex oblivione, in memoriam redeunt. Itaque cùm præſcribit Concilium, omnia mortalia judicanda eſſe à Sacerdotibus cum cognitione cauſæ, & mortalia oblita nondum judicata ſint à Sacerdotibus cum cognitione cauſæ; utique præſcribit, mortalia oblita, dum ad memoria redierint, judicanda eſſe cum cognitione cauſæ.

26 Quatuor alii textus rem penitus dilucidant. Itaque quartus *ibid.* eſt: *Neque æquitatem quidem illos in pœnis injungendis ſervare potuiſſe, ſi in genere duntaxat, & non potiùs in ſpecie, ac ſingillatim ſua ipſi peccata declaraſſent.* Quintus paulò inferiùs: *Et fieri nequeat, ut de gravitate criminum rectè cenſere poſſint, & pœnam, quam oportet, pro illis pœnitentibus imponere.* Sextus *cap. 8. Debent ergo Sacerdotes Domini, quantum ſpiritus, & prudentia ſuggeſſerit, pro qualitate criminum, & pœnitentium facultate, & ſalutares, & convenientes ſatisfactiones injungere.* Septimus inferiùs: *Habeant autem præ oculis, ut ſatisfactio, quam imponunt, non ſit tantùm ad novæ vitæ cuſtodiam, & infirmitatis medicamentum, ſed etiam ad præteritorum peccatorum vindictam, & caſtigationem. Nam claves Sacerdotum non ad abſolvendum duntaxat, ſed & ad ligandum conceſſas, etiam antiqui Patres & credunt, & docent.*

27 Ex quibus quatuor textibus patet, ſi peccata in una confeſſione per oblivionem omiſſa, & ad memoriam redeuntia, non exponantur expreſsè, & in ſpecie in altera confeſſione, contra declarationem Concilii non ſervaturos Sacerdotes *æquitatem in pœnis injungendis* circà ejuſmodi peccata nondum declarata; & fieri nequire, *ut de gravitate eorum criminum rectè cenſere poſſint*; neque *pœnam, quam oporteret, pro illis pœnitentibus imponere.* Item neque poſſe *pro qualitate criminum ſalutares, & convenientes ſatisfactiones injungere.* Quomodo autem ſatisfactio, quam imponere Sacerdos debet, erit *non tantùm ad novæ vitæ cuſtodiam, & infirmitatis medicamentum, ſed etiam ad præteritorum peccatorum vindictam, & caſtigationem*, ſi in particulari non exponantur ea peccata confeſſario, cùm ad memoriam redierint. Conſtat enim, Sacerdotes judicium hoc *incognita cauſa* exercere non potuiſſe.

28 Octavus textus *ex cap. 5.* eſt: *Ex his colligitur, oportere à pœnitentibus omnia peccata mortalia, quorum poſt diligentem ſui diſcuſſionem, conſcientiam habent, in confeſſione recenſeri.* Atqui ubi peccata præterita in memoriam veniunt, quæ olim ex oblivione omiſſa ſunt, pœnitens habet conſcientiam eorum peccatorum: eſt ergo obligatio, ea peccata omiſſa in confeſſione, aperiendi in ſpecie confeſſario Et quidem textus iſte collatus cum antecedentibus manifeſtè declarat mentem Concilii. Etenim ille habet conſcientiam peccati mortalis, qui ſcit, ſe commiſiſſe peccatum mortale, & non ſubjecit illud confeſſioni ea ratione, qua requirit Concilium: atqui Concilium in textibus allatis requirit, *integram peccatorum confeſſionem* eſſe faciendam, & *omnia mortalia crimina* deferenda eſſe ad Sacerdotes, & hos non poſſe *æquitatem ſervare in pœnis* injungendis, neque Sacerdotes *de gravitate criminum rectè cenſere, neque pœnam, quam oportet, pro illis pœnitentibus injungere*; debereque Sacerdotes ſatisfactiones imponere non ſolùm ad *infirmitatis medicamentum, ſed etiam ad præteritorum peccatorum vindictam, & obligationem*: ergo qui ſcit, ſe commiſiſſe peccatum mortale, & non ſubjecit illud confeſſioni, quæ habeat omnia ea, quæ requirit Concilium ad confeſſionem, habet conſcientiam peccati mortalis. Sed ille, qui in confeſſione oblitus eſt peccati mortalis, & poſteà recordatur ejus, ſcit, ſe commiſiſſe peccatum mortale, & evidens eſt, quòd non ſubjecit confeſſioni illud cum omnibus iis requiſitis proximè relatis, quæ requirit Concilium, id eſt, non ſubjecit confeſſioni illud taliter, quòd Sacerdos poſſit exercere judicium non incognita cauſa, & æquitatem ſervare in pœnis, &c. ergo evidens eſt, quòd habet conſcientiam peccati mortalis. Et ideò P. Ægidius de Coninck *diſput. 7. de Pœnit. initio*, ex communi Doctorum mente dixit: [Conſcius autem ſibi alicujus peccati mortalis ille dicitur, qui ſcit, ſe id commiſiſſe, & nondum legitimè eſſe confeſſum.] Immò & Author ejus opinationis ſibi contradicens admittit, ſi ejus peccati in confeſſione omiſſi recordetur antè ſumptionem Euchariſtiæ, teneri illud confiteri, quia conſcius eſt,

ſive

Digitized by Google

ſive quia conſcientiam habet peccati mortalis. Vide *cap.3. numero 158*

29 Nonus ibidem: *Verùm cùm univerſa mortalia peccata, etiam cogitationis, homines iræ filios, & Dei inimicos reddant, neceſſum eſt omnium etiam veniam cum aperta, & verecunda confeſſione à Deo quærere.* Quibus verbis adjunge antecedentia, & ex utriſque catenam producito hoc pacto. [Univerſorum mortalium peccatorum venia à Deo quærenda eſt in judicio Sacerdotum, qui exercere illud debent cognita cauſa, & taliter, quod æquitatem in pœnis injungendis exercere poſſint, & de eorum gravitate rectè cenſere, & ſalutares ſatisfactiones injungere pro qualitate criminum, & in vindictam, & caſtigationem eorum peccatorum præteritorum. Quo pacto pœnitens, qui peccata, propter oblivionem omiſſa, & poſteà in memoriam redeuntia nondum in ſpecie, & ſingillatim confeſſus eſt, manifeſtum eſt, quod non quæſivit à Deo veniam univerſorum peccatorum aperta confeſſione facta in judicio per Sacerdotem exercendo eum cognitione cauſæ, & taliter quod æquitatem in pœnis injungendis ſervare poſſit, &c. ſed nunquid erit verecunda confeſſio eorum, quæ non exponuntur?

30 Decimus textus ibidem: *Itaque dum omnia, quæ memoriæ occurrunt, peccata Chriſti fideles confiteri ſtudent, procul dubio omnia divinæ miſericordiæ agnoſcenda exponunt. Qui verò ſecus faciunt, & ſcienter aliqua retinent, nihil divinæ bonitati per Sacerdotem remittendum proponunt. Si enim erubeſcat ægrotus vulnus Medico detegere, quod ignorat, medicina non curat.* Et in primis non exponuntur omnia, quæ memoriæ occurrunt, ſi oblita ad memoriam redeuntia non exponuntur. Item qui non confitetur peccatum, poſtquam abſceſſit oblivio ejus in priori cōfeſſione accidens, & ſucceſſit memoria, ſcienter retinet illud: ergo dum illud priùs oblitum non confitetur, nihil divinæ bonitati remittendum proponit. Quod ita eſſe, manifeſtò comperies, ſi iterùm texueris catenam ex hoc, & præcedentibus textibus, ſic: [Dum omnia, quæ memoriæ occurrunt, peccata Chriſtifideles confiteri ſtudent, adducendo ea ad judicium exercendum per Sacerdotes cum cognitione cauſæ, & confitendo ea in ſpecie, & ſingillatim, taliter quòd poſſint ſervare circà illa æquitatem in pœnis injungendis, & rectè cenſere de gravitate eorum, & ſatisfactiones ſalutares injungere pro qualitate criminum, & in vindictam, & caſtigationem præteritorum peccatorum, hi procul dubio omnia peccata divinæ miſericordiæ agnoſcenda exponunt. Qui ſecùs faciunt, nihil divinæ bonitati per Sacerdotem remittendum proponunt.] Quæ in peccatis in confeſſione oblitis, poſtmodùm in memoriam redeuntibus, & nondum in ſpecie, & ſingillatim confeſſis non verificari, meridiana luce clariùs eſt. Deinde ſi quis peccata oblita in confeſſione, & in memoriam redeuntia non detegit Medico in ſpecie, & ſingillatim; quod ignorat, medicina confeſſionis non curat: præcipuè cùm hæc curatio comprehendat ſatisfactionis impoſitionem pro qualitate criminum, & pro vindicta præteritorum injungenda; quandiù autem non ſunt in ſpecie, & ſingillatim in confeſſione declarata, huic curationi non ſunt expoſita; quare dum redeunt in memoriam, ſi non ſubjiciuntur in ſpecie confeſſioni, nondum curationi expoſita eſſe intelliguntur; ſed potiùs conſtat, vulnera Medico non eſſe detecta.

31 Undecimus textus ibidem: *Colligitur præterea, etiam eas circumſtantias in confeſſione explicandas eſſe, quæ ſpeciem peccati mutant; quòd ſine illis peccata ipſa neque à pœnitentibus integrè exponantur, nec judicibus innoteſcant; & fieri nequeat, ut de gravitate criminum rectè cenſere poſſint; & pœnam, quam oportet, pro illis pœnitentibus imponere.* Juxta quem textum, omnia peccata in ſpecie, & ſecundùm omnem eorum ſpeciem aperienda ſunt Sacerdotibus, ut illa ipſis integrè innoteſcant, & taliter, ut ipſi de gravitate criminum cenſere poſſint, & pœnam, quam oportet, ſcilicet pro menſura gravitatis eorum pœnitentibus imponere: ſed peccata propter oblivionem emiſſa in confeſſione, & ad memoriam revocata, neque ſingillatim in ulla confeſſione expoſita, non ſunt expoſita Sacerdotibus in ſpecie, neque taliter, ut judicibus innoteſcant, nec ut de gravitate eorum cenſere poſſint, nec taliter, quòd pœnam pro menſura gravitatis eorum imponere poſſint: ergo non ſunt expoſita in confeſſione, ut requiritur à Concilio: ergo neceſſariò in ſpecie, & ſingillatim exponenda.

32 Duodecimus ibidem: *Sed & impium eſt, confeſſionem, quæ hac ratione fieri præcipitur, impoſſibilem dicere, aut carnificinam illam conſcientiarum appellare. Conſtat enim, nihil aliud in Eccleſia à pœnitentibus exigi, quàm ut poſtquam quiſque diligentius ſe excuſſerit, & conſcientiæ ſuæ ſinus omnes, & latebras exploraverit, ea peccata confiteatur, quibus ſe Dominum, & Deum ſuum mortaliter offendiſſe meminerit.* Hic eſt textus, in quo maximè nititur Murcia pro ſua opinatione. Sed fruſtra; ſenſus enim evidentiſſimus horum verborum eſt non teneri pœnitentes ad confitendum peccata mortalia, dum eorum oblivione afficiuntur; ſed ſolùm ea, quorum meminerunt, dum aliorum non recordantur.

33 Pro cujus rei claritate, noto primò, ea, quæ de Sacramento Pœnitentiæ definivit ſacra Synodus Tridentina *illa ſeſſ.* 14. eò præcipuè directa fuiſſe, ut convelleret errores ea ætate exortos. Ita enim affirmant Patres Tridentini initio prædictæ ſeſſionis, his verbis: [Quamvis in decreto de juſtificatione multus fuerit de Pœnitentiæ Sacramento propter locorū cognationem, neceſſaria quadam ratione ſermo interpoſitus; tanta nihilominus circà illud *noſtra hac ætate diverſorum errorum eſt multitudo*, ut non parum publicæ utilitatis retulerit, de eo exactiorem, & pleniorem definitionem tradidiſſe; in qua *demonſtratis, & convulſis*, Spiritus ſancti præſidio, *univerſis erroribus*, catholica veritas perſpicua, & illuſtris fieret.]

34 Noto ſecundò, ferè omnes Hæreſiarchas ejus temporis impugnare confeſſionem ſacramentalem ex eo capite, quòd confeſſio eſſet impoſsibilis; eo quòd impoſsibile eſt, quòd homo recordetur omnium peccatorum ſuorum. Hinc inferebant, homines confeſsione ad deſperationem trahi, conſiderantes, peccata non remittenda eſſe, niſi in confeſſione reipſa manifeſtarentur; nec manifeſtari poſſe, quæ memoriam ſubterfugerent. Ideò confeſſionem ſacramentalem vocabant conſcientiarū carnificinam; quia torquet conſcientias, dum illas obligat confiteri ea, quæ ad memoriam adduci non poſſunt. Ita Calvinus *lib.3. Inſtitut. cap* 4. *ſect.* 16.17. & 18. Philippus Melancthon in confeſſione Auguſtana, Martinus Kemnicius 2. *part. Exam. pag.* 1024. qui inter alia ejus furfuris hæc habet. [Quintò conſcientiam adducit in dubitationem, & deſperationem ſcrupuloſa illa enumeratione: videns enim, ſe non poſſe omnia delicta colligere, nunquam acquieſcit; dubitatio verò extinguit fidem. Sextò exigit rem impoſſibilem: conſtat enim, plurima peccata nos nec intelligere, nec meminiſſe, juxta illud: Delicta quis intelligit?] Qui paulò antè dixerat: [Hæc eſt vetus illa carnificina conſcientiarum,] &c. Quod idem repetunt ſectarii paſſim. Quos omnes latè refert Cardin. Bellarminus, *tom. 2. lib. 3. de Pœnitent. cap.* 16. & 21.

35 Hinc manifeſtè conſtat, ſenſum eorum verborum eſſe, non eſſe impoſſibilem confeſſionem ex eo capite, quod fingunt ſectarii, quòd quis tenetur ad confitenda ea etiam peccata, quorum poſt diligens examen non recordatur: id enim per manifeſtam calumniam à ſectariis dictum eſt, cùm in Eccleſia non exigatur à pœnitentibus, ut confiteantur peccata, quorum non recordantur; ſed ea ſolùm, quæ poſt diligens examen ad memoriam venerint.

36 Conferenda ergo ſunt verba ſectariorum cum verbis Concilii. Sectarii dicunt, in Eccleſia Romana impoſſibilem eſſe confeſſionem, quia obligantur pœnitentes ad confitenda peccata, etiam dum eorum non recordantur. Id falſum eſſe, & impium, docet ibi ſacra Synodus, nec teneri pœnitentes ad confeſſionem, niſi modo poſſibili, ſcilicet ad confitendum ea, quorum recordantur; non verò dum peccata memoriam ſubterfugiunt.

37 Itaque ſectarii non loquebantur de peccatis oblitis, dum iterùm ad memoriam veniunt: nam hoc modo non fieret impoſſibilis confeſſio, cùm poſſibile ſit peccata oblita in una confeſſione, poſteà ad memoriam revocari, & ſic revocata alteri confeſſioni exponere: ſed loquuntur de peccatis oblitis, dum oblivio eorum tenet pœnitentes: nam hoc modo eſſet impoſſibilis confeſſio, ſi obſtringeret pœnitentes ad confeſſionem eorum, dum eos tenet peccatorum oblivio.

38 Quare in his verbis expreſsè definivit Concilium, non teneri pœnitentes ad confitendum peccata oblita, dum oblita ſunt. Etenim Concilium damnat expreſsè eum errorem, qui reddebat impoſſibilem confeſſionem: ſed error, qui reddebat impoſſibilem confeſſionem, non eſt, quòd quis teneatur ad confitenda peccata oblita, ſi poſteà in memoriam venerint, cùm id non ſit impoſſibile; ſed quod quis teneatur ad confitenda peccata oblita, dum oblita ſunt; hoc enim modo eſſet confeſsio impoſsibilis; & hoc modo impoſsibilis aſſerebatur à ſectariis: ergo in iis verbis expreſsè damnat Concilium, quòd quis teneatur ad confitenda oblita, dum oblita ſunt: ergo evidenter loquitur Concilium in hoc ſenſu.

39 Majoris ergo claritatis gratia inquiro, ſi daretur in confeſsione ea impoſsibilitas, qualem ſectarii calumniantur, unde ea proveniret? Reſpondebis, & rectè, ex obligatione confitendi peccata, etiam dum illorum non recordamur. Et ita hæc propoſitio eſſet vera, [Teneris confiteri peccata, etiam dum illorum non recordaris:] quæ eſt propoſitio ſectariorum. Inquiro ſecundò; hæc impoſsibilitas, ſive obligatio impoſsibilis per quid formaliter tollitur? Nonne per contradictoriam? videlicet: [Non teneris confiteri, dum illorum non recordaris.] Cùm ergo Concilium intendat evertere errorem illum de impoſsibilitate confeſsionis; id utique evertit aſſerendo contradictoriam illam, nempe non teneri nos ad confitenda peccata, dum illorum poſt debitum examen non recordamur. Patet ergo, hunc eſſe ſenſum legitimum Concilii.

40 Sed & magis patet ſenſus eorum verborum, ſi ex illis, & præcedentibus catena contexatur, in qua textus reliqui cum hoc conferantur; præcipuè quia multùm inſiſtit Murcia in illis verbis, *Nihil aliud exigitur*, &c. Itaque: [Ne dicatur confeſsionem eſſe impoſsibilem, ſciant, quòd nihil aliud in Eccleſia à pœnitentibus exigitur, quàm ut poſt diligens examen, ea peccata, quibus ſe Deum mortaliter offendiſſe meminerint, confiteantur; in qua confeſsione deferre debent omnia ſua peccata ad Sacerdotes, & ad eorum judicium, quod exercere debent non incognita cauſa, & in ea confeſsione omnia in ſpecie, & ſingillatim manifeſtari

debent

debent quantum poſſibile fuerit, taliter quòd æquitatem ſervare poſſint in pœnis injungendis, pro qualitate criminum, & de gravitate cenſere, & pœnam, quam oportet, imponere in caſtigationem præteritorum.] Cùm ergo redeuntibus ad memoriam peccatis, ea, quæ exigit Concilium, impleta non ſint, adhuc durat obligatio ea implendi per confeſſionem, in qua in ſpecie, & ſingillatim exponantur.

41 Et hic propriè habet locum, *Exceptio firmat regulam in contrarium*. Etenim præſcribi debent ea ſolùm, quorum meminerint, dum alia non meminerint, ut ex ſenſu liquet: ergo teneantur, dum meminerint. Cùm ergo ſolùm excludat, quoad confitenda peccata oblita, modum impoſſibilem, utique adſtruit confitenda oblita, modo, quo fuerit poſſibile, ſcilicet dum ad memoriam redierint.

42 Tredecimus textus ibidem: *Reliqua autem peccata, quæ diligenter cogitanti non occurrunt, in univerſum eadem confeſſione incluſa eſſe intelliguntur; pro quibus cum Propheta dicimus: Ab occultis meis munda me, Domine*. Ubi notanda eſt particula, *In univerſum*: quia cùm exigat Concilium, quòd omnia peccata in ſpecie, & ſingillatim exponantur in confeſſione, modò aſſerit, peccata ex oblivione omiſſa in aliqua confeſſione, licèt in tali confeſſione non includantur tanquam expoſita in ſpecie, & ſingillatim, includi tamen *in univerſum*, ad effectum remiſſionis. Ergo cùm debeant exponi in ſpecie, & ſingillatim, ſecundùm præſcriptum Concilii; & dum memoriam ſubterfugiunt, non contineantur in illa confeſſione in ſpecie, & ſingillatim; ſed ſolùm *in univerſum*, ad effectum remiſſionis; fit, quòd ſi redeunt ad memoriam, debent in ſpecie, & ſingillatim exponi.

43 Decimuſquartus textus ea eadem ſeſſione *can. 7. de Sacramento Pœnitentiæ: Si quis dixerit, in Sacramento Pœnitentiæ ad remiſſionem peccatorum neceſſarium non eſſe jure divino confiteri omnia, & ſingula peccata mortalia, quorum memoria cum debita, & diligenti præmeditatione habeatur*, &c. *anathema ſit*. Sed quando in priori confeſſione omiſſa ſunt aliqua peccata ex oblivione, & in alia confeſſione redeunt ad memoriam, verificatur, quòd pœnitens non eſt confeſſus omnia, & ſingula peccata, quorum memoria habetur: ergo adhuc tenetur ad confitenda ea peccata. Cui textui ſi conferas reliquos textus antecedentes, ut in præcedentibus adnotavimus, & ad eandem catenæ normam, manifeſtas vires argumento ſuperaddes.

CAPUT IV.

Rationibus oſtenditur eadem veritas.

44 UT rationibus agamus, opus eſt repetere multa ex iis, quæ capite præcedenti propoſita ſunt. Adhuc tamen quia oportet illa ad formam ſyllogiſticam reducere, neceſſum eſt aliqua repetere. Erit autem hoc caput, cum argumentis in eo proponendis, quaſi ſummarium eorum, quæ in præcedenti latiùs propoſita ſunt.

45 Probatur primò. Qui recordatur peccati mortalis, & ſcit, ſe non eſſe confeſſum illud peccatum eo modo, quo requirit Concilium, tenetur illud confiteri: ſed qui ex oblivione omiſit peccatum mortale in alia confeſſione, & in alia recordatur illius; ſcit, ſe non eſſe confeſſum illud peccatum eo modo, quo requirit Concilium: ergo qui ex oblivione omiſit peccatum mortale in alia confeſſione, & in alia recordatur illius, tenetur illud confiteri. Conſequentia ad amuſſim artis ſyllogiſticæ deducta eſt. Major eſt indubitabilis.

46 Probatur minor. Secundùm Concilium Tridentinum quilibet pœnitens tenetur ad integram peccatorum confeſſionem, & ad deferenda ad Sacerdotes omnia mortalia crimina in ſpecie, & ſingillatim, taliter quòd poſſint exercere judicium non incognita cauſa, & de gravitate criminum rectè cenſere; & taliter quòd poſſint ſervare æquitatem in pœnis injungendis pro qualitate criminum, & non ſolùm ad infirmitatis medicamentum, ſed etiam ad peccatorum præteritorum vindictam, & caſtigationem.

47 Sed qui ex oblivione omiſit peccatum mortale in alia confeſſione, & in alia recordatur illius, quamvis dicatur, peccatum illud incluſum eſſe *in univerſum* in illa priori confeſſione; at ſcit, non eſſe expoſitum in ſpecie, & ſingillatim, & taliter quòd potuerit Sacerdos exercere judicium circà illud non incognita cauſa, & de gravitate illius rectè cenſere; & taliter quòd potuerit ſervare æquitatem in pœna injungenda pro qualitate criminis, & non ſolùm ad infirmitatis medicamentum, ſed etiam ad peccati præteriti vindictam, & caſtigationem.

48 Ergo qui ea oblivione omiſit peccatum mortale in alia confeſſione, & in alia recordatur illius, ſcit, ſe non eſſe confeſſum id peccatum, eo modo, quo requirit Concilium.

49 Major tota compacta eſt ex textibus Concilii ſine ulla additione, ut patet ea capite præcedenti. Conſequentia conſtat; & minor eſt evidens, cùm peccatum mortale ex oblivione omiſſum, & poſteà in memoriam revocatum, nondùm in ſpecie, & ſingillatim ſit declaratum in confeſſione; & conſequenter in illo non inveniantur impleta ea, quæ propoſita ſunt in minori.

50 Ea nota, cùm dicimus ea requiſita ſervari debere juxta Concilium in confeſſione cujuslibet peccati, ne exiſtimes, id in eo ſenſu dici, quod confeſſio ſit invalida, ſi confeſſarius non ſervaverit omnimodam æquitatem in pœnis injungendis, aut ſi non rectè cenſuerit de gravitate criminis, &c. Nam ſenſus eorum textuum eſt, quòd tenentur pœnitentes, dum fuerit poſſibile, ad confitendum omnia, & ſingula peccata in ſpecie tali confeſſione, ut vi illius poſſint Sacerdotes eam æquitatem ſervare, & rectè cenſere de gravitate criminis, &c.

51 Confirmatur, & explicatur ampliùs hoc primum argumentum. Nam ſi aliquis confiteatur peccata venialia, & obliviſcatur hæreſis mentalis, vel actus odii Dei, in quem incidit, licèt in ea confeſſione abſolvatur ab omnibus; tamen ſi recordatur actus interni peſſimi, dum illum non fatetur, adhuc talis actus non eſt allatus ad judicium, in quo de gravitate criminis poſſit Sacerdos rectè cenſere, & æquitatem ſervare in pœnis injungendis pro qualitate criminis, &c. Nam cùm Sacerdos ſolùm injunxerit pro ſatisfactione recitationem orationis *Salve Regina*, quinquies v. g. nec potuerit graviſſimam ſatisfactionem imponere ſine cognitione cauſæ, illa confeſſio non habebit requiſita, quæ Concilium poſtulat: ergo cùm ad memoriam venerit, debet afferri ad judicium, in quo poſſit Sacerdos æquitatem ſervare quoad ſatisfactionem imponendam.

52 Probatur ſecundò. Juxta verba Concilii quilibet tenetur confiteri ea peccata mortalia, quorum habet conſcientiam: ſed qui in una confeſſione oblitus eſt peccati mortalis, & poſteà recordatur, habet conſcientiam illius: ergo tenetur confiteri illud, nempe quando urget præceptum confitendi. Major eſt Tridentini, ut patet ea capite præcedenti, *num.* 28. Minor probatur. Ille habet conſcientiam peccati mortalis, qui ſcit, ſe commiſiſſe illud, & non adhibuiſſe confeſſionem illius cum iis requiſitis, quæ exigit Concilium: ſed qui in una confeſſione oblitus eſt peccati mortalis, & poſteà recordatur ejus, ſcit, ſe commiſiſſe illud, & non adhibuit confeſſionem ejus cum iis requiſitis, quæ exigit Concilium: ergo habet conſcientiam illius. Minor patet: cùm ad confeſſionem cujuslibet peccati talem exigat Concilium, & cum talibus requiſitis, qualia propoſita ſunt in antecedenti argumento; ea autem non eſſe ſervata ab eo, qui priùs omiſit peccatum, & poſteà recordatur illius, manifeſtum eſt, cùm nondum fuerit in ſpecie declaratum.

53 Probatur tertiò. Qui recordatur peccati mortalis à ſe commiſſi, & illud non ſubjecit clavibus, tenetur illud in ſpecie confiteri: ſed qui oblitus eſt peccati mortalis in confeſſione, & poſteà meminit ejus, recordatur utique illius à ſe commiſſi, & id non ſubjecit clavibus: ergo tenetur in ſpecie illud confiteri. Major & certiſſima eſt, & admittitur ab adverſario. Minor probatur. Nam claves Eccleſiæ non ſunt ſolùm ad abſolvendum, ſed etiam ad imponendam ſatisfactionem pro qualitate delicti, ut patet ex iis verbis Tridentini *ſeſſ.* 14. *cap.* 8. *ſatisfactio, quam imponunt, non ſit tantùm ad novæ vitæ cuſtodiam, & infirmitatis medicamentum, ſed etiam ad præteritorum peccatorum vindictam, & caſtigationem. Nam claves Sacerdotum, non ad abſolvendum duntaxat, ſed ad ligandum conceſſas, etiam antiqui Patres & credunt, & docent*. Unde ſic argumentor. Ille non ſubjecit clavibus Eccleſiæ peccatum ſaltem directè, & immediatè, qui non ſubiicit illud taliter, & cum tali cauſæ cognitione, ut poſſint Sacerdotes illud ligare media ſatisfactione impoſita pro qualitate delicti, & ad illius non ſolùm medicamentum, ſed etiam caſtigationem, ut patet ex præfato textu Concilii: ſed qui in confeſſione oblitus eſt peccati mortalis, & poſteà ejus meminit, non ſubjecit illud eo modo; cùm non ſubjecerit taliter, ut poſſit ligari media ſatisfactione impoſita pro qualitate criminis, &c. ut ex terminis patet: ergo qui oblitus eſt peccati mortalis in confeſſione, & poſteà ejus meminit, illud non ſubjecit clavibus Eccleſiæ.

54 Dices, claves Eccleſiæ in Sacramento Pœnitentiæ eſſe duas; alteram ad abſolvendum, alteram ad ligandum media ſatisfactione. Qui ergo confeſſus eſt peccata, quæ memoriæ occurrerunt; alia, quæ ſubterfugerunt memoriam, ſubjecit clavi abſolutionis, quamvis non ſubjecerit clavi ligandi media ſatisfactione.

55 Hæc reſponſio impugnatur apertè. Nam hæc ſubjectio, qua peccata ſubiiciuntur clavibus, eſt ipſa confeſſio: hæc autem ſecundùm Concilium (dum non obſtet impoſſibilitas) debet ſubiicere peccata Sacerdoti, ut cum cognitione cauſæ poſſit exercere circà peccata utramque poteſtatem, etiam poteſtatem imponendi ſatisfactionem pro qualitate criminis, ſervando æquitatem in pœnis injungendis, &c. Confeſſio autem, in qua remanſit ſub oblivione peccatum, non ſubjecit hoc pacto peccatum illud, ratione impoſſibilitatis ortæ ex oblivione. Cùm autem ſucceſſit memoria ejus peccati, inſtat obligatio ſubiiciendi peccatum utrique clavi; quia ex uno capite, juxta Concilium, confeſſio debet eſſe talis, ut ſubiiciat peccatum etiam poteſtati ligandi media ſatisfactione, modo dicto, dum id fuerit poſſibile; & ex alio capite ceſſavit impoſſibilitas implendi eam obligationem. Unde fit, illud peccatum ex oblivione omiſſum, non eſſe ſubjectum ſecundæ clavi modo, quo exigit Concilium. Immò nec primæ; cùm Concilium poſtulet, ut ſubiiciantur peccata poteſtati abſolvendi, non in generali, ſed in ſpecie etiam, & ſingillatim.

56 Pro-

56 Probatur quartò. Quilibet pœnitens omnia peccata ſua debet deferre Sacerdoti ut Medico, ad hoc ut vulneri medicinam adhibeat; ut patet ex textu decimo propoſito capite præcedenti: ſed qui oblitus eſt in confeſſione peccati mortalis, & poſteà recordatur ejus, nondum detulit illud peccatum Sacerdoti ut Medico: ergo nondum implevit eam obligationem; atque adeò accedente memoria ejus peccati, adhuc illa obligatione tenetur. Probatur minor. Nam, ut textus idem præſcribit, *Quod ignorat, medicina non curat;* atque adeò nemo cum veritate dicitur detuliſſe Sacerdoti ut Medico vulnus, quod Medicus ignorat: ſed peccatum ejus, qui oblitus eſt illius in confeſſione, adhuc Medicus ignorat: ergo nondum delatum eſt Sacerdoti ut Medico. Minor patet. Id enim ignorat Medicus, quod illi non eſt declaratum in ſpecie, & in ſingulari.

57 Probatur quintò. Regula generalis propoſita cum aliqua exceptione, omnia comprehendit, præter excepta: ſed regula generalis Concilii eſt, [omnia peccata mortalia in ſpecie, & ſingillatim confitenda eſſe;] ut patet ex textu 1.2.4.8.9.10.11. Et exceptio hujus regulæ eſt, [peccata oblita, dum oblita ſunt, non eſſe confitenda;] ut patet ex textu 12. & ſenſu illius evidenti: ergo præter peccata oblita, dum oblita ſunt, reliqua omnia ſunt confitenda: ergo peccata oblita, dum ad memoriam tranſeunt, confitenda ſunt. Hæc conſequentia patet. Ea, quæ non clauduntur in exceptione, confitenda ſunt: ſed peccata oblita, dum ad memoriam tranſeunt, non clauduntur in exceptione; cùm exceptio ſolùm contineat peccata oblita, dum oblita ſunt: ergo peccata oblita, dum ad memoriam tranſeunt, confitenda ſunt. Confirmatur. Quæ non continentur in exceptione, continentur in regula generali: ſed peccata oblita, dum ad memoriam redeunt, non continentur in exceptione: ergo in regula generali.

CAPUT V.

Quatuor alia argumenta pro eadem veritate.

58 PRobatur ſextò. Omnes fideles tenentur confiteri omnia, & ſingula peccata mortalia in ſpecie, & ſingillatim, dum id non fuerit impoſſibile (ſcilicet phyſica, vel morali impoſſibilitate) ſed quamvis impoſſibile ſit confiteri peccata oblita, dum oblita ſunt; non tamen eſt impoſſibile, ſed omnibus modis poſſibile, confiteri peccata, poſtquam in memoriam veniunt: ergo omnes fideles tenentur confiteri omnia, & ſingula peccata mortalia (etſi priùs oblita ſint) poſtquam in memoriam veniunt. Minor, & conſequentia patent. Major probatur. Sectarii dicebant, eſſe impoſſibilem confeſſionem Eccleſiæ Romanæ, quia obligat ad confitenda etiam peccata, quorum pœnitens non recordatur, etiam dum non recordatur: è contra e textu 12 relato *cap. 3.* declarat, eam non eſſe impoſſibilem, quia confeſſio non obligat ad eam impoſſibilitatem: ergo ſenſus verborum Concilii eſt, quòd non tenetur pœnitens ad confeſſionem modo impoſſibili, hoc eſt, ad confitenda peccata, dum eorum non recordatur: ergo dum non fuerit ea impoſſibilitas confitendi, tenentur pœnitentes ad omnia, & ſingula peccata in ſpecie, & ſingillatim confitenda.

59 Confirmatur primò. Ideò, ſecundùm Concilium, nihil aliud in Eccleſia exigitur à pœnitentibus, quàm confeſſio eorum, quorum recordantur; utique ne ad aliquid impoſſibile teneri dicantur, ut patet *ex eo cap 3 à num.* 35. Sed per hoc, quòd confiteri deberent peccata, quorum nullo modo recordantur, ad aliquid impoſſibile tenerentur; & per hoc, quòd confiteri deberent peccata in confeſſione oblita, & poſteà memoriam ſubeuntia, non poſſunt dici ad aliquid impoſſibile teneri: ergo ſecundùm declarationem Concilii, pœnitentes non debent confiteri peccata, quorum nullo modo meminerunt; & tenentur confiteri peccata priùs ex oblivione omiſſa, & poſteà memoriam ſubeuntia.

60 Confirmatur ſecundò. Concilium damnat expreſsè errorem ſectariorum, qui reddit impoſſibilem confeſſionem ſacramentalem: ſed error, qui reddit impoſſibilem confeſſionem ſacramentalem, eſt ſolùm aſſerere, quòd tenentur pœnitentes confiteri peccata oblita, dum oblita ſunt; non verò aſſerere, quòd tenentur confiteri peccata oblita, dum ad memoriam redeunt: ergo Concilium damnat expreſsè eam aſſertionem, quòd tenentur pœnitentes ad confitenda peccata oblita, dum oblita ſunt: ergo expreſsè loquitur Concilium in hoc ſenſu.

61 Confirmatur tertiò. Cùm dicit Concilium, non eſſe impoſſibilem confeſſionem, quia nihil aliud à pœnitentibus exigitur, illud, *Nihil aliud*, refertur ad impoſſibilitatem à ſectariis confictam: ergo ſolùm excludit Concilium eam impoſſibilitatem: ergo non excludit confeſſionem modo poſſibili faciendam, qualis eſt confeſſio eorum, quæ priùs oblita in confeſſione, poſteà in memoriam veniunt: ergo ſi hæc non excluditur, ſtandum eſt definitioni generali, quod omnia, & ſingula peccata deferenda ſunt Sacerdotibus in ſpecie, & ſingillatim, dum fuerit poſſibile. Relege explicationem textus duodecimi, traditam *cap. præcedenti.*

62 Probatur ſeptimò, & antè probationem ſupponendum eſt, quando duæ propoſitiones ſunt evidenter æquipollentes, ſi una definitur in Concilio, alteram quoque definitam dicendam eſſe. Patet. Nam propoſitiones æquipollentes ſunt, quæ ſolùm verbis differunt, eundem tamen ſenſum continent. Et cùm Concilium non definiat mera verba, ſed ſenſum; manifeſtum eſt, ex duabus evidenter æquipollentibus, ſi una definitur, alteram quoque eadem definitione comprehendi.

63 Relege ergo textum 12. *cap.* 3. propoſitum; & ſenſum illius ibidem demonſtratum, & invenies eſſe evidenter æquipollentem hujus propoſitionis: [Impium eſt, confeſſionem dicere impoſſibilem: conſtat enim non eſſe impoſſibile, quòd in Eccleſia exigitur; non enim exigitur, quòd pœnitens confiteatur peccata oblita, dum oblita ſunt, ut volunt ſectarii; ſed quòd nulla alia mortalia confitenda ſunt, præter ea, quæ poſt diligens examen ad memoriam adducuntur.]

64 Rurſus iſta poſtrema propoſitio eſt exceptiva exponibilis, & ad regulas Dialecticæ exponenda eſt. Et quia propoſitiones Dialecticæ ſummam conciſionem poſtulant, vocemus peccata, alia oblita, alia memorata. Et his terminis propone illam propoſitionem exceptivam: [Nulla alia mortalia confitenda ſunt præter memorata.]

65 Hæc juxta regulas Dialecticæ ſic exponitur: [Nulla mortalia diſtincta à memoratis confitenda ſunt; & omnia memorata confitenda ſunt.]

66 Et illa æquivalet iſti: [Nulla mortalia oblita confitenda ſunt, & omnia memorata confitenda ſunt.] Sed prima pars hujus propoſitionis exponentis in quo ſenſu accipitur? Et quidem cùm ea contradicat ſectariis, debet loqui in ſenſu ſectariorum; alioqui non contradicet. Si ergo ſectarii loquuntur de oblitis, dum oblita ſunt? Concilium loquitur de oblitis, dum oblita ſunt. Et ſenſus eſt: [Nulla mortalia oblita, dum oblita, confitenda ſunt; & omnia memorata confitenda ſunt.]

67 In hac autem continetur iſta: [Omnia oblita, dum redeunt ad memoriam, confitenda ſunt.] Tum quia ſolùm excluduntur oblita, dum oblita. Tum quia iſti termini, *omnia oblita, dum oblita, & omnia memorata*, faciunt diviſionem adæquatam: ſed peccata oblita, quæ ad memoriam redeunt, non continentur in primo membro diviſionis: ergo continentur in ſecundo. Ergo propoſitio, quæ dicit, *omnia memorata eſſe confitenda*, includit omnia priùs oblita, & poſteà memorata.

68 Probatur octavo. Præſcribit Tridentinum, quòd quilibet tenetur confiteri omnia peccata, quibus ſe Deum mortaliter offendiſſe meminerit: ſed peccatis gravibus oblitis priùs, & poſteà memoriam ſubeuntibus, ſe Deum mortaliter offendiſſe meminit: ergo priùs oblita, & poſteà memoriam ſubeuntia tenetur confiteri.

69 Probatur nonò. Concilium requirit, ut omnia peccata deferantur Sacerdotibus, non ſolùm in univerſum, ſeu in generali, ſed in ſpecie, & ſingillatim, ut patet præcipuè ex textu 2.4. & 11. ſed peccata oblita in confeſſione non includuntur in ea confeſſione in ſpecie, & ſingillatim, ſed ſolùm includuntur *in univerſum*, ut patet ex textu 13. atque adeò non ſunt delata in ſpecie, & ſingillatim, ſed ſolùm in univerſum: ergo ſi poſteà recordatur pœnitens eorum, tenetur ea confiteri in ſpecie, & ſingillatim.

70 Confirmatur. Quando quis confitetur confeſſario inferiori peccata non reſervata, & obliviſcitur peccati reſervati, tunc tenetur pœnitens poſteà confiteri peccatum reſervatum, quando venerit ad memoriam: quia ille confeſſarius inferior non habebat juriſdictionem in illud peccatum reſervatum, ut notat Murcia *ibid. reſolutio.* 26. Et tamen illud peccatum oblitum includitur *in univerſum* in illa confeſſione: ergo quamvis peccata alia oblita includantur in ea confeſſione in univerſum, malè colligitur, quòd non ſint confitenda. Minor eſt certiſſima. Sicut enim ſectarii univerſaliſſimè loquebantur de omnibus peccatis oblitis, ita Concilium loquitur univerſaliſſimè de omnibus peccatis oblitis, quòd nemo tenetur illa confiteri, & quod illa ſunt incluſa *in univerſum* in ea confeſſione.

CAPUT VI.

Recenſentur breviter propoſitiones in Concilio definitæ, in quibus continetur noſtra concluſio.

71 QUamvis ex dictis in duobus capitibus ſuperioribus ſatis ſuperque conſtent propoſitiones in Concilio Tridentino definitæ; in quibus certiſſima doctrina de peccatis in confeſſione oblitis, & ad memoriam redeuntibus confitendis continetur; majoris tamen claritatis gratia oportet recenſere breviter ejuſmodi propoſitiones. Pro quo revoca in memoriam eam prænotationem, quam *cap. præced. num.* 62. propoſui, ſcilicet quando duæ propoſitiones ſunt evidenter æquipollentes, ſi una eſt definita in Concilio, alteram quoque ſub eadem definitione comprehendi.

72 Prima propoſitio: [Pœnitens tenetur confiteri omnia peccata mortalia; non tamen tenetur confiteri oblita, dum oblita.] Prima pars definitur textu 1.2.4.8.9.10.11.12. Secunda verò pars eſt definita in textu 12. in quo damnatur error hæreticorum dicentium, confeſſionem eſſe impoſſibilem, quia præcipiuntur confiteri peccata oblita, dum oblita ſunt, ut patet ex dictis *cap. 3. & 4.*

73 In hac autem propoſitione ſic definita contineri iſtam: [Peccata

cata mortalia in confeſſione oblita, dum ad memoriam redeunt, confitenda ſunt;] patet ex dictis *cap.3. num. 40. & cap.4. num.37.* & præcipuè ex confirmatione propoſita *in eodem num. 57.* Quando enim eſt regula generalis cum unica exceptione, quæ non continentur in exceptione, continentur in regula generali: ſed peccata mortalia oblita, dum ad memoriam redeunt, non continentur in exceptione; exceptio enim ſolùm excipit peccata oblita dum oblita: ergo peccata mortalia oblita, dum ad memoriam redeunt, continentur ſub regula generali, ſcilicet præſcribente, quod omnia mortalia confitenda ſunt.

74 Secunda propoſitio: [Omnia peccata mortalia deferenda ſunt Sacerdotibus, quantum fuerit poſſibile.] Prima pars continetur in illis textibus ſuprà relatis Concilii; eſt enim eadem, ac prima pars propoſitionis primæ. Secunda verò pars continetur in textu 12. relato *capitul.3.* cùm ibi definiatur, omnia peccata eſſe confitenda, & talem confeſſionem non eſſe impoſſibilem, nec obligare modo impoſſibili. Nam ſi quis aſſerat, præceptum divinum confeſſionis obligare modo impoſſibili, directè opponetur ei textui Tridentini: definit ergo Concilium, omnia mortalia eſſe confitenda, & non modo impoſſibili, ſed ſolo modo impoſſibili. Et ideò P. Ægidius de ConincK relatus *cap.2.num.2*. dixit: [Fide tenendum eſt, nos jure divino teneri particulatim Sacerdoti confiteri omnia peccata mortalia, quæ poſt Baptiſmum commiſimus, *quantum morali adhibita diligentia id facere poſſumus.*] Et quidem formalibus terminis idem aſſeruit P. Fagundez cit. *ibid.* quod idem eſt, ac dicere, eſſe fide divina factum, nos teneri confiteri omnia mortalia eo modo, quo fuerit poſſibile.

75 In hac autem propoſitione definita contineri obligationem confitendi peccata oblita, dum ad memoriam redeunt, manifeſtè patet: nam hoc quod eſt confiteri peccata mortalia, modo poſſibili, ſive quantum fuerit poſſibile, ſolùm excludit peccata oblita, dum oblita; cùm hoc ſolùm ſit impoſſibile: & includit confeſſionem oblitorum, dum redeunt ad memoriam, cùm hoc ſit poſſibile.

76 Tertia propoſitio definita in Concilio eſt: [Omnia peccata mortalia deferenda ſunt in ſpecie, & ſingillatim ad Sacerdotes, ut judices, taliter quòd poſſint procedere in omnibus non incognita cauſa, & rectè cenſere de gravitate criminum; & taliter quòd ex vi talis confeſſionis poſſint injungere pœnas pro qualitate criminis; & non ſolùm in emendationem vitæ, ſed & in caſtigationem præteritorum criminum.] Hæc definita eſt in textu 3. 4. 5. 6. 7. relatis *cap 3.*

77 In hac autem propoſitione ex omnibus illis textibus compoſita contineri hanc obligationem de confitendis peccatis oblitis, ad memoriam redeuntibus, manifeſtum eſt. Nam qui recordatur peccati mortalis in confeſſione antecedenti obliti, cognoſcit ſe non impleviſſe circà illud peccatum id præceptum de confeſſione, quæ habeat omnia ea requiſita. Unde dum Chriſtus præcipit confiteri omne mortale peccatum taliter, quòd poſſit confeſſarius rectè cenſere de gravitate criminis, &c. præcipit confiteri omnia mortalia, quæ non ſunt confeſſa, taliter quòd poſſit confeſſarius rectè cenſere de gravitate criminis, & imponere ſatisfactiones, &c. in quo manifeſtè includuntur peccata mortalia prius oblita, & ad memoriam redeuntia.

78 Quarta propoſitio: [Omnia peccata mortalia ſubiicienda ſunt clavibus, non ſolùm quatenus claves dicunt poteſtatem abſolvendi, ſed & quatenus dicunt poteſtatem ligandi, ſeu obligandi ad ſatisfactionem.] Hæc propoſitio definita eſt in textu 7. relato *cap. 3. num.26.* eſt enim evidenter æquivalens illi textui.

79 In hac autem continetur propoſitio, quę adſtruit obligationem confitendi peccata mortalia in confeſſione oblita, & ad memoriam redeuntia. Nam illa quarta propoſitio obligat ad ſubiiciendum omnia mortalia clavibus, qua dicunt poteſtatem obligandi ad ſatisfactionem pro qualitate delicti: atque adeò obligat ad confitendum peccata, quæ nondum ſubjecta ſunt confeſſario, ut potenti obligare ad ſatisfactionem pro qualitate delicti: ſub qua generalitate continentur peccata oblita in confeſſione, & mox ad memoriam redeuntia, quæ, ut patet, non ſunt ſubjecta huic poteſtati imponendi ſatiſfactionem adæquatam qualitati delicti.

80 Quinta propoſitio: Omnia peccata mortalia aperienda ſunt Sacerdoti, ut Medico: & quæ ignorat, medicina non curat.] Hæc definita eſt in textu 10. relato *c.3.n 30.*

81 Hæc autem propoſitio quinta manifeſtè includit alteram, quæ injungit confeſſionem peccatorum mortalium, quæ cùm in una confeſſione ſunt oblita, poſteà memoriam ſubeunt. Nam cùm hæc quinta propoſitio præſcribat, impoſſibilem eſſe medicinam vulneris ſpiritualis à Medico ignorati, clarè comprehendit vulnus peccati obliti, quod ad memoriam redit; quod cùm non ſit in ſpecie expoſitum, utique eſt ignoratum à Medico. Et cùm præſcribat, omnia vulnera ſpiritualia aperienda eſſe Medico, & peccatum mortale oblitum, & ad memoriam rediens, nondum ſit apertum Medico; utique illud comprehenditur præcepto.

82 Sexta propoſitio definita: [Omnia peccata mortalia ſunt confitenda in ſpecie, & ſingillatim; & quæ oblita ſunt in aliqua confeſſione, ſolùm *in univerſum* incluſa eſſe intelliguntur in tali confeſſione.] Hæc definita eſt quoad primam partem in textu 4. & quoad ſecundam partem in textu 13. relatis *c.3.n.26. & n.42.*

83 In hac autem continetur noſtra concluſio de confitendis peccatis oblitis jam ad memoriam revocatis. Quia cùm præcipiat Concilium, omnia peccata mortalia exponi in ſpecie, & ſingillatim, & declaret, peccata oblita non ſpecie, & ſingillarim incluſa eſſe in illa confeſſione, ſed ſolùm in univerſum; declarat utique omnia ea, quæ ſolùm in univerſum ſunt incluſa in confeſſione, includenda eſſe in alia confeſſione in ſpecie, & ſingillatim.

84 Septima propoſitio: [Oportet à pœnitentibus omnia, & ſingula peccata mortalia, quorum poſt diligentem ſui diſcuſſionem conſcientiam habent, in confeſſione recenſeri:] Hæc definita eſt in textu 8. & 14. relatus *c.3.nu.28. & nu.43.*

85 In hac etiam includitur concluſio noſtra; cùm ex dictis *c. 3. & 4.* conſtet manifeſtè, eum habere conſcientiam peccati mortalis, qui ſcit, ſe commiſiſſe illud, & cognoſcit, ſe nondum expoſuiſſe illi confeſſioni, quam præſcribit Concilium: confeſſioni, inquam, qua cùm cognitione cauſæ poſſit confeſſarius imponere ſatisfactionem pro qualitate criminis. Id quod ſtrictiſſimè verificatur in eo, qui oblitus eſt peccati mortalis in una confeſſione, & deinde recordatur illius.

CAPUT VII.

Solvuntur, & in Authorem reflectuntur duo priora argumenta Murciæ, & de dolo ſophiſtico accuſantur.

86 Cum nulla poſſit eſſe opinio probabilis, niſi quæ ratione firma, & gravi fulciatur; tanquam certiſſimum ſtatuitur ab omnibus, illam non eſſe probabilem, quæ ſophiſticis, aut levibus argumentis innititur. Igitur poſtquam oſtenſum eſt, eam opinationem à Murcia propoſitam, eſſe falſam contra concluſionem certò illatam ex articulo fidei Catholicæ; operæ pretium erit etiam oſtendere, quod licèt non eſſet adeò certò falſa, adhuc nullo modo eſſet probabilis. Quod ut conſtet, oſtendam, omnia ea argumenta à Leandro propoſita leviſſima eſſe, & ferè omnia ſophiſtica.

87 Primum argumentum ſic proponit Murcia. [Hæc ſententia probatur in primis ex Concilio Tridentino *ſeſſ 14.cap.5.* ubi hęc verba facit: *Conſtat enim Sacerdotes judicium hoc incognita cauſa exercere non potuiſſe, ſi in genere duntaxat, & non potiùs in ſpecie, & ſingillatim ſua ipſi peccata declaraſſent. Ex his colligi, oportere à pœnitentibus omnia peccata mortalia, quorum poſt diligentem ſui diſcuſſionem, conſcientiam habent, in confeſſione recenſeri, etiamſi occultiſſima illa ſint.* Huculque Concilium. Ex quibus verbis ſic ſumitur argumentum. Concilium apertè docet, pœnitentes debere confiteri omnia peccata mortalia, quorum poſt diligentem ſui diſcuſſionem conſcientiam habent: ergo & docuit, non debere confiteri illa, quorum poſt diligentem ſui diſcuſſionem conſcientiam non habent juxta regulam communiter receptam ab utriuſque juris Doctoribus, quod videlicet *Exceptio firmat regulam in contrarium.* Aſſerens igitur, quòd ſola illa peccata neceſſariò ſint confitenda, quorum poſt diligentem ſui diſcuſſionem, penitentes conſcientiam habent; firmavit, quòd illa peccata, quorum conſcientiam non habent, non ſint neceſſariò confitenda: ſed de peccatis oblitis pœnitens conſcientiam non habet: ergo non ſunt neceſſariò confitenda. Minor probatur, quia conſcientia eſt notitia ſcientifica; & id, quod oblitum eſt, actualiter non ſcitur, juxta illud Philoſophi; *Id ſcimus, quod memoria retinemus.*

88 Hoc argumentum duobus modis militat contra ſuum Authorem. Primò, nam capite præcedenti ex hoc textu infertur manifeſtè, quòd pœnitentes tenentur ad confitenda peccata, quorum in una confeſſione obliti ſunt, ſi oblivioni ſuccedat memoria; eo quòd qui oblitus eſt peccati mortalis in una confeſſione, & poſteà recordatur ejus, verè habet conſcientiam peccati mortalis, ut ibi oſtenſum eſt.

89 Secundò militat contra ſuum Authorem, quoad ipſam argumenti formam, qua utitur, hoc pacto. Etenim ut *Exceptio firmat regulam in contrarium*, ita Concilium aſſerens, quòd ſola illa peccata neceſſariò ſint confitenda, quorum poſt diligentem ſui diſcuſſionem, pœnitentes conſcientiam habent; firmavit, quòd illa peccata, quorum conſcientiam non habent, non ſint neceſſariò confitenda: ſed de peccatis oblitis, dum oblita ſunt, pœnitens conſcientiam non habet; & de peccatis oblitis, dum ſuccedit memoria eorum, pœnitens conſcientiam habet: ergo peccata oblita, dum oblita ſunt, non ſunt confitenda; & peccata oblita, dum ſuccedit memoria eorum, confitenda neceſſariò ſunt. Major eſt adverſarii. Probatur minor eadem probatione, qua utitur adverſarius. [Conſcientia eſt notitia ſcientifica; & id, quòd oblitum eſt, actualiter non ſcitur, juxta illud Philoſophi, *Id ſcimus, quod memoria retinemus.*] Sed id, quòd oblitum eſt, dum oblitum eſt, actualiter non ſcitur; & dum ſuccedit memoria ejus, actualiter ſcitur: ergo de oblitis, dum oblita ſunt, pœnitens non habet conſcientiam; & de oblitis, dum ſuccedit memoria eorum, pœnitens habet conſcientiam. Deinde de eo, quod oblitum eſt, dum oblitum eſt, non datur notitia ſcientifica; & de eo quod oblitum fuit, dum ſuccedit memoria, datur notitia ſcientifica: ergo ſi conſcientia eſt notitia ſcientifica, de eo quod oblitum eſt, dum oblitum eſt, non datur conſcientia; & de eo, quod oblitum fuit, dum advenit memoria, datur conſcientia. Ecce quomodo argumentum Murciæ

deſtruit ſuam opinationem, & confirmat veritatem illi oppoſitam.

89 Deinde tribus modis ſuphiſticum eſſe oſtenditur. Conſidera iterùm ſyllogiſmum Murciæ: [Illa peccata, quorum conſcientiam non habent, non ſunt neceſſariò confitenda: ſed de peccatis oblitis pœnitens conſcientiam non habet: ergo peccata oblita non ſunt neceſſariò confitenda.] Et vide quàm ſubdolè procedat argumentum, non eliciendo conſequentiam, quam intendit. Inquiro enim, an intendat probare, quòd peccata oblita, dum oblita ſunt, non ſunt neceſſariò confitenda; an potiùs, quòd peccata oblita, dum ad memoriam redeunt, non ſunt neceſſariò confitenda? Et quidem hoc ſecundum fatetur eſſe aſſumptum, quod probandum ſuſcepit. Quare ergo non elicit hanc conſequentiam? [Ergo peccata oblita non ſunt neceſſariò confitenda, etiam ſi memoria eorum adveniat;] niſi quia vult, propoſitionem manere in æquivoco, ut apparentem ei probabilitatem conferat. Argumentum autem, cujus vis ſtat in æquivoco, ſophiſticum eſt: eſt ergo ſophiſticum id primum argumentum.

90 Secundò, quia ſyllogiſmus ille ſubdolè ſcatet quatuor terminis, dum voce tenus videtur conſtare tribus. Ideò enim ſophiſticus eſt iſte ſyllogiſmus: Omnis canis latrat: hoc ſydus eſt canis: ergo hoc ſydus latrat;] quia licèt voce tenus ſint tres duntaxat termini, *canis*, *latrans*, & *hoc ſydus*; tamen ſub voce *canis*, latent duo termini ob duo ſignificata diverſa, quorum unum eſt in majori, & alterum diverſum in minori.

91 Quòd autem latenter ſcateat ille ſyllogiſmus Murciæ quatuor terminis, patet, ſi reveles ſenſum propoſitionum. Etenim in ea minori: [Sed de peccatis oblitis pœnitens conſcientiam non habet;] ille terminus *peccata oblita*, ſupponit pro peccatis oblitis, dum actualiter oblita ſunt, ut patet ex ipſa probatione, qua illam confirmat Author, ſcilicet: [Conſcientia eſt notitia ſcientifica; & id, quod oblitum eſt, actualiter non ſcitur.] Loquitur ergo de peccatis oblitis, dum actualiter non ſciuntur. At verò in ea concluſione: [Ergo peccata oblita non ſunt neceſſariò confitenda,] ille terminus *peccata oblita*, ſupponit pro peccatis oblitis, poſteà memoriam ſubeuntibus; atque adeò habet diverſum ſignificatum, ac habet in minori. Quòd autem ſic ſupponat in concluſione ille terminus *peccata oblita*, patet ex dictis; cùm concluſio ab Authore intenta, vel loqui debeat de peccatis oblitis, dum oblita ſunt; vel de peccatis oblitis, dum jam memoriam ſubeunt. Et conſtat, Authorem argumenti non loqui priori modo, quia non eſt ad rem ejus; ſed loqui poſteriori modo, quia eſt concluſio ab Authore intenta.

92 Sed & alio etiam modo oſtenditur fraus ſophiſtica ejus ſyllogiſmi. Quod ut explicem, rogo, quo defectu laboret iſte ſyllogiſmus: [Quidquid implicat contradictionem, non poteſt fieri à Deo: ſed quod cæcus videat, implicat contradictionem (cùm cæcitas, & viſus componi non poſſint) ergo quòd cæcus videat, non poteſt fieri à Deo; atque adeò non eſt verum, quod dicit Evangeliſta: *Cæci vident*, &c.] Reſpondebis, & benè, in minori, & concluſione variari proprietates terminorum. In minori enim terminus *cæcus*, habet ſtatum, id eſt, quòd cæcus, dum eſt cæcus, videat: in concluſione autem terminus *cæcus*, habet diſtractionem, id eſt, quòd ille, qui fuit cæcus, modò videat, ſcilicet pro diverſa temporis differentia: Vel ſi non vis ad rudimenta Dialectica recurrere, benè etiam reſpondebis, ſi dicas, ideò fallacem eſſe eum ſyllogiſmum, quia illud *quòd cæcus videat*, ſumitur in minori in ſenſu compoſito; & in concluſione in ſenſu diviſo.

93 Ecce ergo qualiter ille ſyllogiſmus Murciæ eadem fraude ſophiſtica laboret. Nam in illa minori, [Sed de peccatis oblitis pœnitens conſcientiam non habet,] is terminus *peccata oblita*, habet ſtatum, id eſt, de peccatis oblitis, dum oblita ſunt, conſcientiam non habet; ut patet ex illa probatione minoris, *Id quod oblitum eſt, actualiter non ſcitur*. In concluſione verò terminus *peccata oblita*, habet diſtractionem, Ideſt, peccata, quæ fuerunt oblita, non ſunt neceſſariò confitenda. Item in minori *peccata oblita*, accipiuntur in ſenſu compoſito cum oblivione; ſic enim, & non aliter verum eſt, quòd *id, quod oblitum eſt, actualiter non ſcitur*. In concluſione verò non ſumuntur peccata oblita in ſenſu compoſito cum oblivione, ſed in ſenſu diviſo, & in caſu, quo diſceſſit oblivio, & ſucceſſit memoria.

94 Quòd ſi reſpondeat, in utraque propoſitione ſumi eum terminum *peccata oblita*, in ſenſu compoſito; fit, quod ſolùm probat in concluſione, peccata oblita, dum ſunt oblita, non eſſe confitenda: in quo operam perdidit, cùm illud non ſit ad rem, & certiſſimum ſit, nec probatione egeat. Si verò reſpondeat, in utraque propoſitione ſumi *peccata oblita*, in ſenſu diviſo; fit, & minorem eſſe falſam, quia de peccatis, quæ fuerunt oblita, & tranſierunt ad memoriam, pœnitens habet conſcientiam, ut probatum manet; & prætereà probationem minoris repugnare cum ipſa minori, ſi peccata oblita accipiantur in ſenſu diviſo: nam ea propoſitio, *Id, quod eſt oblitum, actualiter non ſcitur*, non verificatur niſi de peccatis oblitis, dum ſunt oblita, ut patet ex dictis. Et hinc manifeſtè conſtat, quid ſit reſpondendum ad argumentum.

95 Secundum argumentum ſic proponit Murcia. [Probatur ſecundò ex verbis ejuſdem Concilii Tridentini in eadem ſeſſione ita dicentis: *Conſtat, nihil aliud in Eccleſia à pœnitentibus exigi, quàm ut poſtquam quiſque diligentiùs ſeſe excuſſerit, & conſcientiæ ſuæ ſinus omnes, & latebras exploraverit, ea peccata confiteatur, quibus ſe Dominum, & Deum ſuum mortaliter offendiſſe meminerit*. Ubi ponderanda veniunt illa verba, *Conſtat, nihil aliud in Eccleſia à pœnitentibus exigi*: igitur ipſis opponitur, qui aliquid aliud requiri aſſerit. Hæ enim aſſertiones, *Nihil aliud à pœnitentibus exigitur*; &, *Aliquid aliud exigitur*, contradictoriæ ſunt: cùm autem prima ſit expreſſa Concilii, altera ſine clariſſimo errore teneri non poteſt. ſufficit ergo, ut pœnitens confiteatur ea peccata, quibus Deum ſuum mortaliter offendiſſe meminerit, ergo nemo tenetur peccata oblita confiteri, quia illis ſe Deum offendiſſe non meminit.] Huc uſque argumentum ſecundum.

96 O quantis modis claudicat argumentum! O quantis ſophiſticatur! Et in primis inquiro circà hanc poſtremam conſequentiam, an concluſio loquatur de peccatis oblitis in ſenſu compoſito, vel in ſenſu diviſo? An loquatur de peccatis oblitis, dum ſunt oblita, an potiùs de peccatis oblitis, quæ jam tranſierunt ad memoriam? Si primum, operam perdit, quia indubitabile eſt, quòd nemo tenetur confiteri peccata oblita, dum oblita ſunt: & item non eſt ad rem, ut patet ex dictis. Si verò dicat ſecundum, quòd concluſio loquitur de peccatis oblitis in ſenſu diviſo, ideſt, de peccatis oblitis, poſtquam tranſierunt ad memoriam; vide, quàm abſurda evadat integra propoſitio in ſenſu diviſo explicata, quæ talis eſt: [Ergo nemo tenetur confiteri peccata, quæ fuerunt oblita, & tranſierunt ad memoriam; quia illis ſe Deum offendiſſe non meminit.] Quia ſi jam tranſierunt ad memoriam, quomodo illis ſe Deum offendiſſe non meminit?

97 Deinde contra ſuum Authorem argumentum reflectitur eiſdem verbis. Sufficit, ut pœnitens confiteatur ea peccata, quibus Deum ſuum mortaliter offendiſſe meminerit, ſed cùm peccata fuerunt oblita, & poſteà ſubierunt memoriam, jam pœnitens meminit, illis ſe Deum ſuum mortaliter offendiſſe: ergo cùm peccata fuerunt oblita, & poſtea ſubierunt memoriam, pœnitens tenetur ea confiteri.

98 Tertiò, textus iſte Concilii manifeſtè militat contra eam opinationem. Nam *c.* 3. & 4. ex illo certiſſimè probavimus, peccata, quæ in una confeſſione propter oblivionem omiſſa ſunt, & poſteà in memoriam venerunt, confitenda eſſe.

99 Quartò, peccat iſtud argumentum, dum ab eo textu aufert initium, unde legitimus ejus ſenſus indagandus eſt: ex quo incidit in aliud barathrum, ſcilicet quod accipiat verba Concilii in ſenſu illegitimo. Initium autem, quod deeſt ei textui, eſt: *Sed & impium eſt, confeſſionem, quæ hac ratione fieri præcipitur, impoſſibilem dicere, aut carnificinam illam conſcientiarum appellare. Conſtat enim, nihil aliud*, &c. Ubi Concilium damnat errorem, quem ſectarii affingebant Eccleſiæ Romanæ, propter quam cauſam dicebant eſſe impoſſibilem confeſſionem: ſcilicet, quòd tenerentur pœnitentes confiteri peccata oblita, etiam dum oblita ſunt. Quare ſenſus evidentiſſimus verborum Concilii eſt, non eſſe impoſſibilem confeſſionem, quia non tenentur pœnitentes confiteri peccata oblita, dum oblita ſunt poſt diligens examen: & nihil aliud requiri à pœnitentibus in Eccleſia, quàm ut confiteantur peccata mortalia, quorum poſt diligens examen meminerunt, dum aliorum non meminerunt. Quod manifeſtè probatum manet *c.* 3. & 4.

100 Quintò deducitur, argumentum eſſe ſuphiſticum eodem prorſus modo, ac præcedens. Primò, quia elicit conſequens æquivocum, non declarans aſſumptum à ſe intentum, ut ſuprà notavi. Secundò, relege poſtremum enthymema hujus ſecundi argumenti: [Sufficit, ut pœnitens confiteatur ea peccata, quibus Deum ſuum mortaliter offendiſſe meminerit: ergo nemo tenetur peccata oblita confiteri, quia illis ſe Deum offendiſſe non meminit.] Quod etſi enthymema ſit, virtualiter eſt ſyllogiſmus; nam ſi hæc poſtrema propoſitio aſſumatur, ut minor, evadit ſyllogiſmus ſic: [Sufficit, ut pœnitens confiteatur ea peccata, quibus Deum ſuum mortaliter offendiſſe meminerit: ſed peccatis oblitis, ſe Deum offendiſſe non meminit: ergo non tenetur peccata oblita confiteri.] Ecce ſcatet quatuor terminis: nam *peccata oblita*, ſub una voce continet duos terminos; habet enim duo ſignificata. Nam in minori ſupponit pro peccatis oblitis, dum oblita ſunt; quia de peccatis oblitis dum ad memoriam redeunt, verificari non poteſt; nec ſenſus intentus ab arguente id patitur. In concluſione autem ſupponit pro peccatis oblitis, etiam poſtquam ad memoriam tranſeunt; quia id eſt aſſumptum, quod Author argumenti contendit probare.

101 Et ſimiliter aperitur dolus ſophiſticus, ſicut & in præcedenti argumento ex eo quòd variantur proprietates terminorum; nam cùm terminus *peccata oblita*, in minori habeat ſtatum, in concluſione habet diſtractionem. Item peccata oblita in minori accipiuntur in ſenſu compoſito, & in concluſione in ſenſu diviſo. Relege hos eoſdem defectus notatos in præcedenti argumento, *à n.* 89. *uſque ad* 94.

Juxta hæc ad argumentum reſpondebis, eas duas propoſitiones eſſe contradictorias: *Nihil aliud à pœnitentibus exigitur, quàm ut quiſque poſt diligens examen confiteatur ea peccata, quibus Deum mortaliter offendiſſe meminerit, dum alia non meminerit*: *Aliquid aliud exigitur*, &c. Et primam eſſe certiſſimam, & ſecundam ſine clariſſimo errore teneri non poſſe. Loqui autem Concilium in eo ſenſu explicato, patet ex errore ſectariorum, quem ibi damnat, ut abundè patet ex dictis.

CA-

Digitized by Google

CAPUT VIII.

Convelluntur eodem modo quinque alia argumenta Murciæ.

102 TErtium argumentum ſic proponit. [Probatur tertiò ex verbis ſequentibus Concilii *ibid.* quæ ſic ſe habent: *Reliqua autem peccata, quæ diligenter cogitanti non occurrunt, in univerſum eadem confeſſione incluſa intelliguntur.* Ex quibus verbis ſic arguitur. Concilium aſſerit, quod reliqua peccata, quæ diligenter cogitanti memoriæ non occurrunt, in univerſum in eadem confeſſione incluſa intelliguntur, id eſt, pro confeſſis habentur: ergo cùm in univerſum confeſſa eſſe intelligantur, ſive pro confeſſis habeantur peccata illa, quæ memoriæ diligenter cogitanti non occurrunt, non tenebitur illa confiteri.]

103 Hunc textum Concilii militare apertè contra eam opinionem de peccatis oblitis non confitendis, etiamſi ad memoriam redeant, conſtat manifeſtè *ex c.* 3. 4 *&* 5. Nam cùm Concilium declaret, omnia peccata deferenda eſſe Sacerdotibus in ſpecie, & ſingillatim; & in hoc textu dicat, peccata oblita, dum oblita ſunt, incluſa intelligi in ea confeſſione, in qua adeſt oblivio eorum, non quidem in ſpecie, & ſingillatim, ſed ſolùm in univerſum, & in generali; manifeſtum fit, quòd ſi illa peccata oblita poſteà in memoriam venerint, manet adhuc obligatio confitendi illa in ſpecie, & ſingillatim. Et cùm in verbis immediatè antecedentibus damnet errorem ſectariorum, quòd Sacramentum confeſſionis obliget ad confitendum peccata oblita, etiam dum oblita ſunt; & declaret Concilium non eſſe obligationem confitendi peccata oblita, dum oblita ſunt; eodem ſenſu affirmat, & declarat, peccata oblita, dum oblita ſunt, incluſa intelligi in univerſum in ea confeſſione, id eſt, oblita peccata remitti tunc, cùm obligatione tamen ea confitendi, ſi ad memoriam venerint, quod ex ibi dictis manifeſtum eſt.

104 Ad argumentum ergo reſponde, concedendo, peccata mortalia, quæ poſt diligens examen memoriæ non occurrunt, intelligi incluſa in eadem confeſſione, non quidem in ſpecie, & ſingillatim, ſed *in univerſum*, & in generali; idque in ordine ad remiſſionem eorum, cum obligatione tamen confitendi ea in ſpecie, & ſingillatim, ſi redierint ad memoriam, cùm inſtat executio alterius confeſſionis; cùm adhuc non ſit in ſpecie, & ſingillatim expoſita in confeſſione. Deinde diſtinguo antecedens æquivocum ſubſumptum: Ea peccata pro confeſſis habentur [in ordine ad remiſſionem,] concedo; [in ordine ad tollendam obligationem confitendi ea, ſi ad memoriam redierint,] nego. Argumentum autem in mera æquivocatione fundatum, eſſe ſophiſma, quis non videat?

105 Sed poſt propoſitum id tertium argumentum præoccupare conatur Murcia duas reſponſiones, quæ ei argumento exhiberi poſſent. Primam, peccata oblita eſſe incluſa indirectè in ea confeſſione, eo quòd non ſint directè ſubjecta clavibus. Secundam, ea peccata oblita eſſe incluſa in ea confeſſione implicitè; non verò materialiter, & formaliter. Et utranque reſponſionem conatur impugnare. Ego tamen neutra reſponſione utor; tum ne verborum involucris rem claram, & manifeſtam involvamus; tum quia Concilium ipſum expreſſè dat nobis legitimam reſponſionem per eam particulam *in univerſum*, quæ opponitur alteri, *in ſpecie, & ſingillatim.* An autem pœnitens à peccatis oblitis abſolvatur directè, an indirectè, conſtabit *ex cap. ſeq.*

106 Reliqua argumenta, quæ proponit Murcia, omnia nituntur eo ſenſu ſuppoſititio verborum Concilii: qui cùm alieniſſimus ſit ab illis verbis, ut ex dictis abundè conſtat, fit, ea argumenta eodem pede claudicare, ut vel ex ipſa eorum propoſitione conſtabit. Quæ brevitatis causâ non ad verbum refero, ſed ea ſolùm, in quibus vires eorum conſiſtunt.

107 Quartum argumentum eſt. Quia Concilium Tridentinum declaravit, materiam neceſſariam confeſſionis eſſe peccata ſpecie, & numero diſtincta; & quia non dixit circunſtantias aggravantes debere in confeſſione exponi; probabilius omitti poſſe dicuntur: ergo cùm Concilium dixerit, peccata, quę memoriæ occurrunt, eſſe confitenda, & non dixerit peccata oblita eſſe confitenda, quin potiùs expreſſè dixerit, eſſe in eadem confeſſione incluſa; illa confitenda non erunt.

108 Ecce redit argumentator ad implicandum ſenſum verborum Concilii. Quare ſi legitimus ſenſus verborum retineatur, argumentator operam perdit. Itaque Concilium apertè docet, peccata oblita, ſi ad memoriam redierint, eſſe confitenda; quia etſi id formalibus verbis non dicat, illud tamen verbis evidenter æquivalentibus docet, declarat enim omnia peccata deferenda eſſe Sacerdotibus in ſpecie, & ſingillatim, & ita ut pęnas pro illis injungere poſſint pro qualitate criminum; peccata autem oblita, dum oblita fuerint, non debere in ſpecie ad confeſſionem deferri; peccata autem, quæ memoriæ occurrunt, & quorum quis conſcientiam habet, eſſe confitenda: quod idem eſt ac dicere, dum ex oblivione ad memoriam tranſierint, debere in ſpecie, & ſingillatim ad Sacerdotes deferri, ita ut poſſint pro qualitate criminum pęnas injungere, &c. ut ex ſupra dictis abundè conſtat.

109 Tria ſequentia argumenta ferè eodem recidunt: ideò ea ſimul proponam. Quintum argumentum eſt. Non conſtat, quod Conciliũ obliget ad confitendum peccata oblita; immò contrarium conſtare videtur: ergo dicendum eſt, vel Concilium non obligare ad illa confitenda, vel ſaltem eſſe dubium, an ad id velit obligare. Sed quando eſt dubium de pręcepto, non poſſidet preceptũ, ſed poſſeſſio ſtat pro libertate: ergo in dubio, an teneamur confiteri peccata oblita, ſtandũ eſt pro libertate, & dicendum, non eſſe obligationem ea confitendi.

110 Sextum argumentum eſt. Quando lex eſt pœnalis, & odioſa, in ejus interpretatione benignior pars eſt amplectenda: ſed lex quæ indicit gravamen confeſſionis, eſt pœnalis: ergo in dubio in benigniorem partem interpretanda eſt, ita ut non obliget peccata oblita confiteri.

111 Septimum argumentum. Lex pœnalis, ſive quæ aliquod gravamen imponit, non obligat ad ipſum gravamen ſubeundum, niſi clarè, & expreſsè illud imponat, ut tenent communiter Juriſperiti: ſed lex Concilii imponens gravamen confeſſionis, aut impoſitum declarans, non obligat expreſsè ad confitendum peccata oblita; immò videtur expreſsè eximere ab illis confitendis: ergo nulla ratione tenetur quis ad confitenda peccata oblita.

112 Hæc tria argumenta eo communi cardine verſantur, nempe eſſe dubium, an Concilium declaret obligationem confitendi, quæ in una confeſſione omiſſa ſunt, & poſteà ad memoriam redierunt. Et in dubio ſtandum eſſe à parte benigniori. Ex *cap.* autem 3 4 & 5. meridiana luce clariùs conſtat, Concilium injungere obligationem confitendi peccata, quæ priùs oblivionem ſubjerunt, & poſteà memoriam. Quare negando, id eſſe dubium, prædicta argumenta diſparent. Sed quamvis Concilium ejus rei memoriam non feciſſet, nihil inde argui poſſet propter traditionem Eccleſiæ, & univerſalem praxim, qua omnes fideles utuntur ex firma perſuaſione, quod ad id obligantur, ut conſtat *ex cap.* 2.

113 Prætereà id, quod additur in 6. & 7. argumento, quod lex confeſſionis ſit pęnalis, & odioſa, & gravamen imponens falſum eſt. Nam lex, quæ indicit actionem difficilem, in qua actione continentur excellentia commoda, præcipuè ſi actio ea difficilis in eum finem indicatur, ut ſubditus ea excellentia commoda comparet; non eſt dicenda pęnalis, nec odioſa, nec gravamen imponens. Ita ſi civitas ſumma aquæ inopia laboraret, & lex indiceret civibus, ut aliquam operam adhiberent ad aperiendum fontem, qui maximo commodo, & utilitati futurus eſſet, non diceretur lex pęnalis, neque gravamen imponens, ſed potiùs favorabilis. Legem autem confeſſionis ſic ſe habere patet ex Tridentino *ſeſſ.* 14. *cap.* 5. illis verbis: *Ipſa verò hujuſmodi confeſſionis difficultas, ac peccata detegendi verecundia gravis*, (id eſt, gravamen imponens) *quidem videri poſſet, niſi tota tantiſque modis, & conſolationibus levaretur, quæ omnibus dignè ad hoc Sacramentum accedentibus, per abſolutionem certiſſimè conferuntur.*

114 Prætereà ferè omnia hujus capitis argumẽta in ſophiſmatibus reponenda eſſe, ex eo conſtat, quòd illa nitantur in illo ſuppoſititio ſenſu verborum Concilii, accipiendo peccata oblita in ſenſu diviſo, cùm debent ſumi in ſenſu compoſito, vel è converſo. In ea autem equivocatione ſtare ſophiſma, conſtat *ex cap.* 7.

CAPUT IX.

Solvitur, & impugnatur octavum argumentum.

115 ILlud ſic ſe habet. [Qui confitetur peccatum reſervatum tempore Jubilæi, ſi obliviſcatur alicujus peccati reſervati, non tenetur iſtud confiteri confeſſario habenti poteſtatem in reſervata; ſed poteſt confiteri confeſſario inferiori approbato, ut tenet communis ſententia; idque ita verum eſt, quia illud peccatum reſervatum oblitum, eſt directè abſolutum, & ſubjectum clavibus: ſed peccatum quodlibet oblitum in quavis confeſſione, eſt directè abſolutum, & ſubjectum clavibus: ergo jam non eſt ex neceſſitate confitendum.]

116 Quòd autem peccatum ex oblivione omiſſum ſit directè abſolutum, & ſubjectum clavibus, conatur probare Murcia *nu.* 10. & *tota reſol.* 26. citans pro ea ſententia P. Henriquez, & apud ipſum novemdecim Authores, nempe Navarrum, Paludanum, Gabrielem, Adrianum, Canum, Ledeſmam, Anglium, Antoninum, Sylveſtrum, Armillam, Angelum Gerſonem, Covarruviam, Cordubam, Peñam Gallum, Guevarram, Roſellam, Rodericum.

117 Hoc argumentum triplici pede claudicat, majori, minori, & conſequentia. Et quidem malè concludit: quia is terminus *non eſt ex neceſſitate confitendum*, qui reperitur in concluſione, in nulla præmiſſa reperitur. Eſt autem potiſſima regula artis ſyllogiſticæ, quòd in conſequente non debet prodire terminus, qui non repertus fuerit in præmiſſis. Unde ut ſyllogiſmus rectè concluderet, deberet aſſeri in majori, peccatum reſervatum oblitum in confeſſione tempore Jubilæi, in qua aliud peccatum reſervatum expoſitum eſt, non eſſe neceſſariò confitendum, ſic: [Tale peccatum reſervatum oblitum, quia directè clavibus ſubjectum eſt, non eſt neceſſariò confitendum: ſed quodlibet oblitum non reſervatum, etiam eſt clavibus directè ſubjectum: ergo quodlibet oblitum non eſt confitendum.] Hoc autem modo ſupponit major rem falſam, & quam ipſe argumentator non vult proponere, quia ſcit à quovis negandam.

118 Quod attinet ad majorem, quæ cauſalis eſt, propter illam particu-

ticulam, *Ideò*, illa quidem omninò falſa eſt, & manifeſtè falſa. Et quidem communis ſententia admittit, cùm quis tempore Jubilæi confitetur peccata reſervata, & alia reſervata ex oblivione omittit; hæc peccata omiſſa poſſe exponi confeſſario ordinario non habenti poteſtatem in reſervata. Cujus aſſertionis ratio certiſſima, & indubitata eſt: quia confeſſarius, qui abſolvit tempore Jubilæi, abſtulit omninò reſervationem virtute Jubilæi: neque aliter poteſt, tranſacto Jubilæo, confeſſarius ordinarius abſolvere; quia poteſtas abſolvendi à peccato reſervato non poteſt tranſire ad confeſſarium carentem ea poteſtate, niſi ſublata reſervatione. Dixi, rationem eſſe *certiſſimam, & indubitatam*, quia licèt ea opinio non ſit certa, ſed probabilis, Immò & probabiliſſima; at ex ſuppoſitione, quod vera ſit, certum eſt, non poſſe eſſe veram propter aliam rationem, niſi quia tollitur reſervatio virtute Jubilæi.

119 Hinc patet, falſam eſſe eam minorem cauſalem, ideò in eo caſu poſſe abſolvi penitentem, tranſacto tempore Jubilæi, à peccato reſervato oblito, per confeſſarium inferiorem ordinarium, carentem poteſtate in reſervata; quia ab eo peccato oblito eſt abſolutus directè penitens; aut quia illud peccatum reſervatum oblitum ſit directè ſubjectum clavibus. Quia ſive dicatur abſolvi directè, ſive dicatur abſolvi indirectè ab eo peccato reſervato oblito; dum tamen tollatur reſervatio, poteſt abſolvi ab illo per quemlibet confeſſarium ordinarium. Idque manifeſtum eſt. Nam ſi confeſſarius dicat: [Abſolvo te à peccatis reſervatis, quæ confeſſus es; & virtute Jubilæi, tollo reſervationem à cæteris peccatis oblitis, ſi quæ habes;] ſi certum eſt, quòd abſolveretur indirectè penitens à peccatis oblitis reſervatis, ut fatetur Murcia *ea reſol.*26. *n.* 7. & tamen poſſet abſolvi ab eis reſervatis oblitis per quemlibet confeſſarium approbatum, cùm ſit ablata reſervatio à potente auferre illam virtute Jubilæi. E contra ſi neque confeſſarius vellet tollere reſervationem à peccatis oblitis, neque virtute Jubilæi ipſo facto tolleretur reſervatio à talibus peccatis oblitis, talia peccata oblita non manerent exponibilia confeſſario ordinario poſt tempus Jubilæi, etiam quamvis abſolutionem, quam nos vocamus indirectam, velis vocare directā; quia ſi nullo modo fuit ablata reſervatio, ſemper manent reſervata, donec ea exponas confeſſario habenti poteſtatem in reſervata. Ergo quòd poſſit penitens in eo caſu abſolvi à quolibet confeſſario approbato, non provenit ex eo, quòd penitens directè abſolutus ſit ab iis reſervatis oblitis; ſed quia reſervatio manet ſublata tēpore Jubilei, & virtute illius. Quare major illa cauſalis certiſſimè neganda eſt.

CAPUT X.

Minor prædicti argumenti ſpecialiter impugnatur.

120 QUod attinet ad minorem prioris ſyllogiſmi, illa certiùs falſa eſt, quòd videlicet peccata oblita directè ſubiiciantur clavibus. Illud autem in primis ſumma admiratione dignum eſt, quòd citet Murcia pro hac aſſertione viginti, & unum Authores, cùm unus ſolus eam teneat, & ille quidem Juriſperitus, & in materia purè Theologica.

121 Citat primo loco Patrem Henriquez *lib* 3. *de Penit.c.*16. *nu.* 5. *& comment. littera D.* ut videas, quo jure illum citet, ecce verba Henrici in loco citato. [Durante Jubilæi tempore, ſi quis animum habet præſtandi, & ſuppleudi neceſſaria (licèt incontritè, vel etiam dimidiatè, præ pudore à principio confiteatur) *abſolvitur directè ab excommunicatione, & reſervatione peccati etiam obliti*; quia in gratiam penitentis concedit Papa directè omnia uſque ad illud tempus reſervata; quamvis oblivio eſſet culpabilis ex quadam negligentia preparādi ſe. Quod certius eſt, quando animo, ut à reſervatis abſolveretur, acceſſit ad talem confeſſarium, vel ſuperiorem, & abſolutus eſt à reſervatis quibuſdam ejuſdem ſpeciei.] Dicat ergo Murcia, ubi aſſerit Henriquez, penitentem abſolvi directè à peccatis oblitis? Libernm quidem directè manere aſſerit ab excommunicatione, & reſervatione peccati: abſolutum autem directè à peccato oblito, nec aſſerit, nec aſſerere poteſt. Utique non poteſt, quia loquitur in caſu, in quo penitens non manet ſacramētaliter abſolutus, ſcilicet in caſu quo *incontritè, vel etiam dimidiatè præ pudore à principio confitetur*; & item in caſu, quo *oblivio eſt culpabilis*. Quid evidentius eſſe poteſt?

122 Novemdecim Authores, quos citat P. Henriquez pro ea opinione proximè relata, quod penitens tempore Jubilæi, etiam dimidiatè confitens, abſolvitur directè ab excommunicatione, & reſervatione peccati reſervati obliti; citat Murcia pro ſua opinatione, quòd abſolvitur penitens directè à peccato oblito. Unde patet manifeſtè, ne unum quidem ex illis Authoribus ei opinationi ſuffragari; examina ſingulos, & quàm ſit hoc certum, experieris. Sanè quòd Murcia ipſos non legerit, fatetur; ſed aſſerit, quòd Henricus eos citat pro abſolutione directa peccati obliti; cùm Henricus non citet eos, niſi duntaxat pro abſolutione directa ab excommunicatione, & reſervatione peccati obliti. Unde ſententiam, quam tanta Authorum caterva fulcitam credit, illam omninò deſtitutam vides.

123 Proſequitur Murcia *ea reſol.*26. *num.* 5, citans iterùm Patrem Henriquez *lib.* 1. *de Penitentia*, *cap.* 13. *num.* 8. hæc verba adiiciens; [Ubi licèt non expreſsè in corpore id aſſerat; in Comment. verò, littera D. probat, peccata oblita directè abſolvi in confeſſione: quia rationes, quas ibidem adducit, id convincunt: videlicet quòd verba abſolutionis humano modo intelligenda ſint, & quod non debeat pœnitens abſolvi ſolùm peccatis confeſſis, ſed abſolutè à peccatis, id eſt ab omnibus peccatis commiſſis, ſive in confeſſione expreſſis, ſive oblitis.] Huc uſque Murcia, qui fatetur, ut vides, quòd Henricus in corpore non id expreſsè aſſerat; ſed neque expreſsè, neque implicitè id aſſerit. Hæc enim ſunt ejus verba: [Abſolutio non ſolùm peccata, quæ quis expreſsè confitetur, tollit; ſed ea, quorum poſt diligens conſcientiæ examen homo oblitus eſt, vel quæ cauſa excuſante ſilet, ut ne proximum infamet.] Ubi nihil de directa abſolutione ab oblitis. In commentario autem, *littera D.* ſolas habet citationes Authorum: *littera C.* habet ea, quæ affirmat Murcia, ſed ſolis duntaxat his verbis:] Quia humano modo ſub aliis intelliguntur, & abſolvitur formaliter ab oblitis. Quare ne addat in confeſſione à peccatis confeſſis.] Et propter hæc ſola verba citatur à Murcia, tanquam dixerit, pœnitentem abſolvi directè ab oblitis; & peccata oblita eſſe directè ſubjecta clavibus. Ecce quomodo ex viginti Authoribus, quos pro abſolutione directa de peccatis oblitis allegavit Murcia, ne unus quidem ei remanſit. Solùm remanſit illi Valerus Juriſperitus; de quo poſteà redibit ſermo.

124 Ut autem hujus minoris falſitatem oſtendam, nempe oblita peccata directè ſubiici clavibus, ſive ab eis pœnitentem directè abſolvi; notandum eſt primò id, quod etiam notat Murcia: quòd ille, qui confiteatur bona fide peccata reſervata, & non reſervata confeſſario non habenti poteſtatem in reſervata; tunc indirectè abſolvi à reſervatis: & idem dicendum, quoties oblita peccata ſunt reſervata; ab illis enim tanquam certum ſupponit is Author non abſolvi directè, ſed indirectè.

125 Notandum eſt ſecundò cum eodem Murcia, quòd tunc pœnitens abſolvitur indirectè ab aliquo peccato, quando abſolvitur ratione alterius, id eſt, ex connexione cum alio, & dependentia ab illo: verb. grat. cùm quis abſolvitur à reſervatis, & à non reſervatis per confeſſarium inferiorem, id eſt, non habentem poteſtatem in reſervata; in caſu tamen neceſſitatis, in quo id eſt licitum: quia tunc non abſolvitur à reſervatis, quia juriſdictionem habeat ad abſolvendum ab illis; ſed ex connexione, quam habet horum abſolutio cum abſolutione illorum.

126 Notandum eſt tertiò ad evitandam æquivocationem terminorum, idem eſſe dependentiam atque connexionem. Nam res, quæ dependet ab altero, connectitur cum illo; & quæ connectitur cum hoc, ab eo dependet. Ita dum exiſtentia creaturæ intelligitur dependere à Deo, intelligitur connecti cum Deo; & connexionem creaturæ cum Deo, dependentiam propriiſſimè dicimus.

127 Notandum quartò, & præcipuè, quando duo genera peccatorum ita ſe habent, ut ab uno poſſit Sacerdos abſolvere independenter ab alio, non verò è contra; illud, à quo abſolvit Sacerdos independenter ab alio, directè ſubiici clavibus, & ab eo directè abſolvi pœnitentem: illud verò, à quo non poteſt abſolvere Sacerdos independenter ab alio, ſubiici clavibus indirectè, & ab eo pœnitentem indirectè abſolvi.

128 Id conſtat primò in exemplo allato de confeſſario inferiori abſolvente à reſervatis, & non reſervatis in caſu neceſſitatis, in quo non aufertur reſervatio. Ideò enim abſolvit directè à non reſervatis, quia ut ab illis abſolvat, non dependet ab hoc, quòd pœnitens aſſerat alia peccata reſervata, à quibus etiam abſolvatur; & ideò abſolvit indirectè à reſervatis, quia ut ab iſtis abſolvatur, dependent ab hoc, quòd pœnitens aſſerat alia non reſervata, à quibus etiam abſolvatur.

129 Conſtat ſecundò ex ratione à priori. Nam quòd abſolvatur peccatum indirectè, eſt, quòd abſolvatur ex connexione cum aliis: ſed illud, quod abſolvitur dependenter ab alio, abſolvitur ex connexione cum alio; & quod abſolvitur independenter ab alio, abſolvitur ſine connexione cum alio: ergo quod abſolvitur dependenter ab alio, indirectè abſolvitur; & quod independenter ab alio, directè.

130 Hinc patet manifeſtè, & probatur primò, peccata oblita non abſolvi directè, ſed indirectè. Etenim confeſſarius abſolvit ab oblitis dependenter ab abſolutione expreſſorum; & non abſolvit à peccatis expreſſis dependenter ab abſolutione oblitorum: ergo cùm abſolvat ab expreſſis directè, ab oblitis indirectè abſolvit. Hæc conſequentia patet ex notatione quarta. Antecedens verò conſtat. Etenim à ſolis oblitis nequit confeſſarius abſolvere, niſi etiam abſolvat ab expreſſis: à peccatis autem expreſſis poteſt abſolvere ſine eo, quòd abſolvat ab oblitis, ut fit, quando nulla ſunt oblita: ergo abſolutio oblitorum dependet ab expreſſis; & abſolutio expreſſorum eſt independens ab oblitis.

131 Dices. Si ſupponamus, eſſe peccata oblita, & peccata expreſſa, etiam abſolutio expreſſorum fiet dependenter ab abſolutione oblitorum: ergo vel utraque directè, vel utraque indirectè abſolvuntur.

132 Ex hæc objectione conſtat clariùs, ad inquirendum, quòd peccatū directè, & quòd indirectè abſolvatur; item, an detur connexio, & dependentia, quæ conſtituit indirectum; non eſſe ſupponendum, quòd dentur utraque peccata in aliqua confeſſione; quia facta hac ſuppoſitione tantùm connectitur abſolutio non reſervatorum cum abſolutione reſervatorum, quantum abſolutio reſervatorū cum ab-

solu-

ſolutione non reſervatorum: Item ſupponendo, quòd in una confeſſione ſunt peccata expreſſa, & peccata oblita; tantùm connectitur abſolutio expreſſorum cum abſolutione oblitorum; quantùm abſolutio oblitorum cum abſolutione expreſſorum; quia ea ſuppoſitione quòd ſint utraque peccata, nec iſta ſine illis, neque illa ſine iſtis abſolvi poſſunt.

133 Quare connexio iſta, quæ conſtituit indirectam abſolutionem, non eſt attendenda, facta ea ſuppoſitione; ſed abſolutè, an neceſſarium ſit ad abſolutionem iſtius peccati hic, & nunc faciendam, quòd ponatur alia materia; ſive, an abſolutio iſtius peccati connectatur cum poſitione alterius materiæ; ita ut ſine hac non poſſit fieri abſolutio illius peccati. Cùm ergo abſolutio à peccatis oblitis, ut fiat, exigat neceſſariò peccata expreſſa, & cum his connectatur; abſolutio à peccatis oblitis eſt indirecta, utpotè data ex connexione cum peccatis expreſſis, ſeu cum confeſſione eorum. Et cùm abſolutio à peccatis expreſſis, ut fiat, non exigat neceſſariò, quòd dentur peccata oblita, neque connectatur cum eo, quòd dentur peccata oblita, abſolutio à peccatis expreſſis eſt directa. Et idem contingit in altero caſu de peccatis reſervatis, & non reſervatis. Quia inferior confeſſarius non poteſt abſolvere à reſervatis, niſi dependenter à non reſervatis, ideò à reſervatis indirectè abſolvit: & quia poteſt abſolvere à non reſervatis, quamvis nulla dentur reſervata; & ideò à non reſervatis directè abſolvit.

134 Confirmatur argumentum factum. Pœnitens provolvitur ad genua confeſſarii, & dicit, ſe nullius peccati recordari, & nihil aliud profert. Confeſſarius autem dicit: [Ego te abſolvo à peccatis oblitis;] & reverà coram Deo ſunt peccata oblita, & contritio peccatorum. Et interrogo, an abſolutionem validam dederit confeſſarius? Dicis, & rectè, confeſſarium nihil egiſſe. Tum ſic: ergo à peccatis oblitis non poteſt abſolvere confeſſarius, niſi dependenter à materiâ expreſſa, & ex connexione cum illa: ſed hoc eſt abſolvere directè: ergo à peccatis oblitis indirectè abſolvit.

135 Dices, tunc non eſſe abſolutionem validam, quia nulla materia data eſt ad abſolutionem, cùm hoc modo nihil omninò confeſſus fuerit. Optima propoſitio. Inſtauro argumentum: ergo ut abſolvat ab oblitis, neceſſe eſt, quòd det materiam expreſſam: ergo abſolutio ab oblitis dependet ab hoc, quod in confeſſione præbeatur materia expreſſa: ergo abſolutio ab oblitis fit ex connexione cum materia expreſſa, ſive cum confeſſione peccatorum expreſſorum. Hoc per te eſt abſolvi indirectè: ergo à peccatis oblitis pœnitens abſolvitur indirectè.

136 Probatur ſecundò. Judicium non procedit directè, niſi in cauſam cognitam: ſed abſolutio eſt judicium: ergo non procedit directè, niſi in cauſam cognitam. Sed peccata oblita non ſunt cauſa cognita; cùm ea incognita maneant Judici Sacerdoti: ergo abſolutio non procedit directè in peccata oblita. Major, quæ ſola eget probatione, probatur ex Trident. *ſeſſ.* 14. *c.* 5. ubi ait: *Conſtat enim, Sacerdotes judicium hoc incognita cauſa exercere non potuiſſe.* Quod ſaltem de judicio directè procedenti intelligi debet.

137 Probatur tertiò. Peccata oblita non dicuntur propriè ſubiici utriſque clavibus: ergo multò minus dicetur, quòd ſubiiciuntur directè. Antecedens probatur. Nam ut oſtendi *c.* 4. *in probatione* 3. claves Sacramenti Pœnitentiæ non ſunt ſolùm ad abſolvendum, ſed etiam ad imponendam ſatisfactionem pro qualitate delicti, ſervando æquitatem, &c. cùm hæc poteſtas requirat cognitionem cauſæ, & circà peccata oblita non ſit cognitio cauſæ: ergo peccata oblita, propriè loquendo, non ſubiiciuntur utriſque clavibus Sacramenti Pœnitentiæ. Vide loco citato uberiorem hujus argumenti confirmationem.

CAPUT XI.

Diſſolvuntur objectiones adversùs doctrinam capitis præcedentis.

138 LEviſſima ſunt, quæ obiicit Murcia pro abſolutione directa peccatorum oblitorum, & quæ in caput ejus retorquentur. Et revoca in memoriam, falſum eſſe quod dicit, eas rationes adductas eſſe ab Henriquez, qui nihil aliud dicit, quàm eas duas breviſſimas periodos ſupra relatas *nu.* 121. quas Murcia aſſumit tanquam antecedens ad ſuam conſequentiam perperam eliciendam.

139 Obiicit primò. Verba abſolutionis, *Abſolvo te à peccatis tuis;* quia humano modo intelligenda ſunt, æquivalent propoſitioni univerſali, *Abſolvo te ab omnibus peccatis tuis:* (quod antecedens probat multis textibus juris, & citationibus Juriſprudentum) ergo intentio confeſſarii abſolventis, & actus ipſe abſolvendi, directè, & per ſe dirigitur ad omnia peccata, & per conſequens ad oblita. Confirmatur ea iis, quæ anteà ſuppoſuerat. Abſolutio cùm ſit quædam ſententia pronuntiata in judicio confeſſionis, dependet ab intentione confeſſarii, ſicut lex ab intentione legislatoris: ergo cùm intentio confeſſarii ſit abſolvere ab omnibus, & ſub his omnibus contineantur oblita, jam ex intentione confeſſarii directè abſolvitur pœnitens ab oblitis.

140 Hoc argumentum militat contra Murciam, qui aſſerit, confeſſarium inferiorem, cui pœnitens confitetur reſervata, & non reſervata, abſolvere indirectè à reſervatis, & directè à non reſervatis. Verba abſolutionis æquivalent propoſitioni univerſali: ergo quando confeſſarius dicit, [abſolvo te ab omnibus,] tam ex intentione ſua, quàm ex univerſalitate propoſitionis comprehendet reſervata. Quòd ſi directa abſolutio dependet ab intentione abſolventis, habeat intentionem confeſſarius abſolvendi ab utriſque; & ſic directè abſolvet etiam à reſervatis.

141 Reſpondetur ergo concedendo, quòd verba ſint univerſalia, & quod intentio abſolventis ſit abſolvere ab omnibus; adhuc tamen non abſolvere directè ab oblitis, quia non poteſt intendere abſolvere aliter, ac poteſt. Cùm ergo tam in primo caſu de oblitis; & expreſſis, quàm in ſecundo de reſervatis, & non reſervatis, non habeat poteſtatem abſolvendi, niſi alia dependenter ab aliis, ſcilicet oblita dependenter ab expreſſis, & reſervata dependenter à non reſervatis; quantumvis intendat abſolvere independenter, nihil proderit ejus intentio; quia hæc non poteſt excedere poteſtatem. Et cùm dicitur, abſolutionem dependere ab intentione, verum eſt partialiter; ſed non à ſola intentione, ſed etiam à poteſtate; quia ſi intendat ſupra id, quod poteſt, nihil agit. Quare intentio abſolutionis non poteſt ferri ad abſolvendum, niſi eo modo, quo abſolvere poteſt.

142 Obiicit ſecundò. Verba abſolutionis non ſunt, *Abſolvo te à peccatis confeſſis;* ſic enim abſolutio reſpiceret directè peccata confeſſa, & indirectè peccata oblita. Nam illa verba ſunt contra inſtitutionem Sacramenti Pœnitentiæ à Chriſto factam, & in damnum pœnitentis. Quod notatum eſſe dicit Murcia à P. Henriquez *lib.* 3. *de Pœnitent. capitul.* 13. *numer.* 8. *& in commentar. litt.* D. & à Navarro, Ledeſma, & Medina: ergo abſolutio directè tendit in omnia peccata, etiam oblita, & eo ipſo manent directè ſubjecta clavibus.

143 Sed argumentum reflectitur in Authorem in caſu, quo inferior confeſſarius abſolvit à peccatis reſervatis, & non reſervatis. Nam ille non dicit, *Abſolvo te à peccatis non reſervatis*, ſed abſolutè dicere poteſt, & dicit, *Abſolvo te ab omnibus peccatis:* ergo abſolutio tendit in reſervata, & non reſervata: ergo etiam reſervata manet directè ſubjecta clavibus.

144 Reſpondetur ergo, quod dicat, *Abſolvo te à peccatis confeſſis*, vel *ab omnibus peccatis:* idem eſſe quoad valorem abſolutionis, immò quoad modum directum, & indirectum abſolvendi. Idem eſt quoad valorem abſolutionis, quia utroque modo confertur gratia remiſſiva peccati; at poſita gratia, impoſſibile eſt, quod maneat non remiſſum aliquod peccatum mortale, propter incompatibilitatem gratiæ, & peccati. Idem eſt quoad modum directi, vel indirecti; quia qui dicit, *Abſolvo te ab omnibus*, ab oblitis abſolvit dependenter ab expreſſis; quia ſine expreſſis non poteſt abſolvere ab oblitis.

145 Quod addit, ea verba, *Abſolvo à confeſſis*, eſſe contra inſtitutionem Sacramenti, & in damnum pœnitentis; & dicit ſine probatione Murcia, & eſt certiſſimè falſum. Non in damnum pœnitentis; quia tam abſolutus manet, cùm dicit, *A confeſſis*, atque cùm dicit, *Ab omnibus;* quia cùm dicit, *A confeſſis*, confertur gratia, quæ omnia delet. Non contra inſtitutionem Sacramenti à Chriſto factam, quia Chriſtus id non prohibuit, neque eſt, unde id prohibeatur; præcipuè cùm conſtet ex dictis, non eſſe in damnum pœnitentis, & eodem modo abſolvi, cùm dicitur, *A confeſſis*, atque cùm dicitur, *Ab omnibus*.

146 Quod autem dicit Murcia, notatum eſſe à P. Henriquez, à Navarro, & Ledeſmio, & Medina, falſum eſt, quia P. Henriquez ſolùm conſulit, ne dicatur, *A peccatis confeſſis;* & Navarrus, ne dicatur, *A peccatis contritis*, quia poſſunt eſſe attrita; & ferè idem colligitur ex aliis duobus. Nullus autem eorum dixit eum abſolvendi modum à peccatis confeſſis eſſe contra inſtitutionem Chriſti, aut in damnum pœnitentis.

147 Obiicit tertiò. Ut abſolutio ſit indirecta, requiritur, quòd peccatum non ratione ſui abſolvatur, ſed ratione alterius; ita ut alterum primò abſolvatur directè, & ratione ejus propter connexionem abſolvatur aliud, ut contingit, quando in caſu neceſſitatis confitetur quis peccata reſervata, & non reſervata, cum confeſſario inferiore; quia cùm confeſſarius non habeat tunc juriſdictionem in reſervata, abſolutio ſolùm reſpicit directè non reſervata; & propter connexionem cum abſolutione horum, abſolvendo directè à non reſervatis indirectè à reſervatis abſolvit; quia tunc abſolutio non poteſt attingere immediatè, & in ſe ipſis reſervata, ſed mediatè, & in alio, ſcilicet in peccato non reſervato, ratione cujus indirectè abſolvit reſervatum. Sed quando quis confitetur peccata mortalia, & ex oblivione omittit alia, abſolutio tendit immediatè in oblita, & in ſe reſpicit oblita, quia eſt abſolutio omnium peccatorum, & non ſolùm expreſſorum; & aliàs confeſſarius habet juriſdictionem certam ad oblita, & expreſſa, ut ſupponimus, atque adeò abſolutio non limitatur ad expreſſa defectu juriſdictionis: ergo peccata oblita manent directè abſoluta in eadem confeſſione. Confirmatur. Confeſſarius debitè abſolvens intendit abſolvere directè, quantum poteſt: ſed poteſt abſolvere peccatum oblitum: ergo illud directè abſolvit.

148 Major proximi argumenti eſt congeries multarum propoſitionum, ad quarum ſingulas ſeorſim dicendum eſt. Cùm dicit, ut abſolutio ſit indirecta, requiri, quòd peccatum non ratione alterius abſolvatur; ita intelligendum eſt, quòd à tali peccato non abſolvatur pœnitens independenter ab alio peccato, ſed potiùs dependenter; non excluſa connexione cum abſolutione alterius peccati, ſed prop-

ter connexionem cum illo, modo explicato capite ſuperiori. Et hoc pacto falſum eſt, quod peccatum oblitum ratione ſui abſolvatur, & non ratione alterius; cùm peccatum oblitum non abſolvatur independenter ab expreſſo, ſed cum neceſſaria dependentia ab expreſſo, ut explicatum manet. Si autem alio modo intelligat hoc, quod eſt abſolvi, non ratione ſui, ſed ratione alterius; neque id explicat, nec poteſt eſſe verum.

149 Deinde dum dicit, peccatum, à quo directè abſolvitur pœnitens, primò abſolvi, & deinde alterum, in quod cadit abſolutio indirectè verum eſt de prioritate rationis, vel naturæ. Hæc autem cõſiſtit in dependentia unius ab alio: ita ut quod dependent ab alio, ſit poſteriùs illo; & illud, à quo dependet, ſit priùs. Et ita verũ eſt, quod à peccato expreſſo abſolvitur priùs, & poſteà ab oblito; quia abſolutio obliti dependet, modo ſupra explicato, ab abſolutione expreſſi, & non è contra. Caſus autem confeſſarii inferioris abſolventis à reſervatis, & non reſervatis, manifeſtè militat pro cõcluſione de abſolutione indirecta peccati obliti, ut patet ex dictis capite ſuperiori.

150 Tertiò, cùm dicit, abſolutionem confeſſarii inferioris in eo caſu non poſſe attingere immediatè, & in ſe ipſis reſervata, ſed mediatè, & in alio; nihil aliud agit, quàm multiplicare terminos; quia id intelligendũ eſt de immediatione independentiæ, & de mediatione dependentiæ. Et ſicut à peccato oblito non abſolvitur pœnitens independenter à peccatis expreſſis, propter dicta: ita non attingitur peccatum oblitum immediatè ab abſolutione in eo ſenſu.

151 Ad confirmationem diſtinguo majorem. Intendit abſolvere directè, quantum poteſt, [& eo modo, quo poteſt,] concedo; [aliter ac poteſt,] nego. Minorem etiam diſtinguo. Poteſt abſolvere peccatum oblitum, [dependenter ab expreſſo,] concedo; [independenter ab expreſſo,] nego. Quod patet ex dictis.

CAPUT XII.

Nihil prodeſſe authoritatem extrinſecam pro oppoſita opinatione allatam.

152 REfert Murcia, ut notavimus *c. 2.* Theologum Capuccinum Authorem tractatus pro oppoſita opinione compoſiti, & pluſquam duodecim viros doctos, qui illi tractatui ſubſcripſerant in Regno Neapolitano, & alium virum doctum Romæ pro eadem ſententia militantem. Ex quo fieri poteſt argumentum. Illa opinio eſt probabilis, quæ habet pro ſe quatuordecim viros doctos; cùm vel unum admittant plures Authores: ergo cùm hæc habeat pro ſe quatuordecim, probabilis abſolutè dicenda erit.

153 Reſpondeo primò. Contra propoſitionem ex principiis fidei Catholicæ certò illatam neque centum Authores ſufficere. Item neque contra certitudinem moralem. Nam ut dixi *diſp.* 11. quivis Authorum numerus in quæſtione juris ſolùm dat probabilitatem: at contra certitudinem nulla eſt probabilitas; quia ubi una pars eſt certa, altera neceſſariò eſſe debet certò falſa; quod multò magis urget, quando certitudo provenit à principiis Fidei Catholicæ, qualem habet concluſio de peccatis oblitis confitendis, cùm ad memoriam redeunt.

154 Reſpondeo ſecundò ex dictis *ea diſp.* 11. neq; ſufficere Authores plurimos, quando conſtat, eos leviſſimo rationis fundamento niti. In tantum enim dant probabilitatem extrinſecam, in quantum præſumitur, plures Authores non conſpirare in unam concluſionẽ, niſi gravi rationis fundamento fulcitos. At in præſenti caſu conſtat ex capitibus proximis, fundamenta ejus opinationis eſſe ſophiſtica, & leviſſima; quare nulla illi prodeſt authoritas extrinſeca.

155 Reſpondetur tertiò, plures Theologos, quorum doctrina in noſtris regnis incognita eſt, nullam apud nos probabilitatem afferre, ut latè demonſtravi *ea diſp.* 11. *c.* 15. Authoritas enim Doctorũ nititur in doctrina eorum cognita. Unde ergo ſcimus, quãta ſit doctrina eorum ſubſcribentium, & an ſit tanta, quanta requiritur ad probabilitatem? Item cùm ſint Doctores ſupremæ, & infimæ claſſis, ex quibus hi probabilitatem non augent, ut oſtendi *ibid.* Interrogo, in qua claſſe conſtituendi à nobis ſint illi, quorum doctrinam non novimus?

156 Et ſi quidem hæc omnia vera ſunt, cùm nomina Theologorum ſcimus; quantò magis vera erunt, cùm citantur anonymi; ita ut non ſolùm fama doctrinæ eorum lateat nos, ſed vel nomen ipſum. Ex quibus omnibus patet, ne minimum quidem hilum probabilitatis ex illorum citatione ei opinationi advenire.

CAPUT XIII.

Impugnatur oppoſita aſſertio, eo quòd ex parte à Sacro Fidei Tribunali damnata fuerit; & in totum ab Alexandro VII.

157 FAtetur Murcia *ea reſol.* 25 *n.* 14. eam aſſertionem de peccatis non confitendis, ex parte oblitam fuiſſe, & expungi juſſam à Sacro Fidei Tribunali Hiſpano in Indice expurgatorio anni 1640. quatenus expungi juſſit in Petro Cornejo eam propoſitionem, quæ aſſerit, ſi poſt confeſſionem, & prævié ad communionem Euchariſtiæ recordatus quis fuerit peccari mortalis nondum in confeſſione expreſſi, non teneri eum ad illud in confeſſione exprimendum ante communionem.

Unde argumentum conficitur. Quoties Tribunal Fidei damnat aliquam propoſitionem in Indice expurgatorio, ab inductione eſt magnum fundamentum ad credendum, illam improbabilem, & certò falſam, ut conſtat *ex diſp. 9. cap.* 13. ſed hæc propoſitio, qua parte docet, peccatum mortale ex oblivione omiſſum in confeſſione, non eſſe confitendum, ſi ad memoriam redierit ante communionem Euchariſtiæ, damnata eſt à Sacro Fidei Tribunali: ergo magnum fundamentum eſt ad credendum, eam eſſe improbabilem, & certò falſam: ergo multò magis credendum eſt, eſſe improbabilem, & certò falſam, quatenus univerſaliter aſſerit ejuſmodi peccatum mortale ex oblivione omiſſum, nunquam eſſe confitendum ex obligatione.

158 Reſpondet primò Murcia, ſi pœnitens recordetur peccati mortalis ex oblivione omiſſi in alia confeſſione, & velit accipere Sacramentum Pœnitentiæ, non verò Euchariſtiam, poterit in hac ſecunda confeſſione tacere peccatum. At verò ſi ſit accepturus Euchariſtiam, tenetur confiteri peccatum ex oblivione omiſſum. Sed quare tenetur? propter præceptum à Tridentino intimatum, aſſerente, [Eam probationem neceſſariam eſſe, ut nullus *ſibi conſcius peccati mortalis*, quantumvis ſibi contritus videatur, abſque præmiſſa ſacramentali confeſſione ad Sacramentum Euchariſtiæ accèdere debeat.] Attende enormiſſimam inconſequentiam, vel potiùs manifeſtam contradictionem. Itaque hic dicitur confitendum eſſe ante ſumptionem Euchariſtiæ peccatum mortale oblitum in alia confeſſione; quia præcipit Concilium, quòd nemo accedat ad Euchariſtiam, qui habuerit conſcientiam peccati mortalis; quia qui oblitus eſt peccati mortalis in alia confeſſione, & nondum eſt confeſſus, conſcius ſibi eſt, ſive conſcientiam habet peccati mortalis. Compone, obſecro, hæc cum priori argumento, quod proponit Murcia pro illa opinatione de oblitis non confitendis; ubi magno conatu intendit, illum, qui oblitus eſt peccati mortalis in alia confeſſione, etiamſi ejus recordetur, non habere conſcientiam peccati mortalis. Eſt ergo doctrina implicatoria, quæ tam apertam contradictionem involvit.

159 Dicere autem, oblitum peccati mortalis in confeſſione, & poſteà recordatum, habere conſcientiam peccati mortalis, ſi eſſet communicaturus; & non habere conſcientiam illius, ſi non eſſet communicaturus, ridiculum eſſet; cùm ſcientia, ſive conſcientia de peccato præterito, ut exiſtat, non dependeat ab actionibus futuris. Neque ideò habet conſcientiam peccati mortalis, quia communicaturus eſt; ſed quia commiſit peccatum, & illud non eſt confeſſus in ſpecie.

160 Reſpondet ſecundò [quòd quando confeſſio, in qua oblitum fuit peccatum, ſuit facta ea intentione ſumendi Euchariſtiam, ex præcepto Concili Trid. *ſeſſ.* 13. *cap.* 7. dicendum eſt, tunc tale peccatum non eſſe confitendum, quia præceptum Concilii jam ſuit adimpletum.] Et pro hac aſſertione, cum ſumma injuria veritatis Theologicæ, citat P. Henriquez *lib.* 8. *de Euchar. Sacr. cap.* 46. *num.* 3. *lit. I.* & *K.* P. Tamburinum *de expedita Commun. cap.* 1. §. 8. P. Hermanum Buſembaum *in Medulla Theolog. Moral. lib.* 6. *tract.* 3. *cap.* 2. *de ſuſcept. Euchar. dub.* 2. *art.* 1. *num.* 6. P. Reginaldum *lib.* 29. *cap.* 6 *quæſt.* 4. *ſect.* 1. *num* 105. P. Joannem Præpoſitum 3. *p. q.* 80. *art.* 5. *dub.* 3. *num.* 15. & Hieronymum Garcia *in ſum. tract.* 3. *diff.* 5. *dub.* 1. *poſito* 5. *num.* 50. & apud hunc P. Emanuelem Sà, & P. Stephanum Fagund. præter Petrum Cornejo, in quo ea aſſertio expungi juſſa eſt à Sacro Fidei Tribunali. In qua calumnia imponenda Patri Reginaldo, & Patri Præpoſito exceſſit etiam Leander à SS. Sacram. *p.* 2. *tract.* 7. *diſp.* 7. *quæſt.* 21.

161 Ex quibus Authoribus præter Cornejo citatum, & præter Hieronymum Garcia, quem ad manus habere non potui, reliqui omnes tenent apertiſſime oppoſitam ſententiam, ut inductione, & ex eorum expreſſis verbis conſtabit. Pro quo notandum eſt, eos Authores citatos aſſerere, quando communicaturus acceſſit jam ad linteum, aut gradum, ubi miniſtratur Euchariſtia, ſi recordetur peccati mortalis, eum non teneri inde ſurgere ad quærendum confeſſarium, ſi infamia, vel ſcandalum ſequatur. Et aliqui addunt, non teneri inde ſurgere ad quærendum confeſſarium ob reverentiam illius loci; reputant enim irreverentiam ſurgere ex loco illo, ubi jam accepturus eſt Euchariſtiam. Conſtat enim ex Concilio, neceſſitate urgente poſſe omitti confeſſionem ante ſumptionem Euchariſtiæ; eſt autem neceſſitas urgens ad omiſſionem confeſſionis, ſi infamia, vel ſcandalum ſequatur, aut irreverentia exterior contra Sacramentum. Secluſa autem quavis ex his neceſſitate, aut alia ſimili, nullus ex præcitatis Author, præter Petrum Cornejo, dicit poſſe abſque neceſſitate omitti confeſſionem ejus peccati mortalis, quod quis recordatur, ſe non eſſe confeſſum in alia confeſſione.

162 P. Henriquez loco citato hęc verba habet: [Laicus verò, qui ad linteum altaris aſtat paratus communicare cum aliis, & confeſſionem præmiſerat, excuſatur propter reverentiam Sacramenti, ne ſtatim redeat ad confeſſarium, ut directè abſolvatur à peccato, cujus fuerat oblitus, etiam ſecluſa nota, & ſcandalo; cùm jam accedat juſtus, & probatus per confeſſionem; & expedit communiter, ne Sacerdos ad altare audiat reconciliationes volentium communicare. Pęnitens tamen novi peccati memor, antequam ad altare accedat, tenetur quęſito confeſſario id aperire, antequam communicet.] Vide ergo quanta injuria fit Henrico, qui tam expreſsè docuit, teneri communicaturum novi peccati memorem, antequam accedat

Digitized by Google

dat ad altare, confiteri peccatum oblitum, & ab eo excuſari, poſtquam acceſſit ad altare, non ſolùm ob ſcandalum, ſed ob irreverentiam Sacramenti; eo quòd putet, eſſe irreverentiam exteriorem ſurgere à loco proximo communionis. Et *in commentario lit. I. & K.* ſolùm addit aliqua verba in confirmationem ejuſdem ſententiæ.

163 P. Tamburinus loco citato *num.* 62. cùm propoſuiſſet rationem dubitandi, quòd jam videtur impleviſſe præceptum de præmittenda confeſſione ille, qui novi peccati mortalis ſit memor, hæc habet: [Sanè ita primo, ut dixi, aſpectu, ex vi argumenti dicendum eſſet; niſi obſtaret praxis Fidelium, ex qua colligimus cum de Lugo *ibid. num.* 126. præceptum de præmittenda ante communionem confeſſione non eſſe ſolùm de præmittenda confeſſione integra formaliter, ſed etiam, ubi advertimus, materialiter. Solùm eos liberandos à præmittenda confeſſione talis peccati obliti cenſeo, qui vel actu celebrant, vel ante altare ad linteum communicaturi expectant. Hos enim, etiamſi nullam notam infamiæ incurrant, non obligo ad recedendum, quamvis brevi reverſuros. Sic Henriquez, & Victoria apud Fagundez 3. *Eccleſ. præcept. lib.* 3. *caput.* 9. *num.* 14. Ratio eſt, quia ex una parte irreverenter ſe gererent, inchoatam quaſi actionem ſine clara neceſſitate relinquendo, ſicuti non benè moratè ſe gereret, qui invitatus à Rege, ubi ſedet ad menſam, vellet vel ad breve tempus recedere; & ex alia parte non apparet clara neceſſitas, quia hic jam eſt juſtus, benèque diſpoſitus propter abſolutionem indirectam talis peccati,] &c. Numquid in his verbis docet Tamburinus, peccatum oblitum non eſſe confitendum, etiamſi veniat ad memoriam ante communionem, & ante acceſſum ad altare; cùm dicat, *ſolùm eos liberandos à præmittenda confeſſione peccati obliti, qui vel actu celebrant, vel ante altare ad linteum*, &c.

164 Eadem omninò, quæ duo præcitati Doctores, habet P. Hermanum Buſembaum *in loco citato*. Hæc enim ſunt ejus verba: [Si in ſcamno communicantium recorderis peccati mortalis, quod oblitus es confiteri, nec ſine nota, aut ſcandalo gravi poſſis recedere, ut habet Navarrus, Filliucius, Reginaldus, Card. de Lugo *cit. num.* 111. & alii: porrigenti autem Euchariſtiam confiteri non expedit, nec decet. Quo caſu etiamſi nec poſſis elicere contritionem, excuſat à peccato Hurtado *loco citat.* Immò quidam DD. apud Henriquez excuſant laicum ante confeſſum, etiam præciſa nota, & ſcandalo, non recedentem; eo quod is dicatur juſtificatus, & probatus per confeſſionem. Quam ſententiam probat Tamburinus,] &c. Ubi vides expreſsè loqui de eo, qui jam eſt in ſcamno communicantium. Quando autem rationem dat concluſionis: *Eo quòd is dicatur juſtificatus, & probatus per confeſſionem;* cùm loquatur Author ſolùm de eo, qui adeſt ſcamno communicantium, intelligitur, quia ex una parte eſt juſtificatus; & ex alia irreverentia ſurgendi excuſat ab implendo præcepto integritatis materialis. Quod magis explicuit P. Tamburinus.

165 P. Reginaldus cit. nihil ampliùs concedit, quàm præcitati Ecce verba ejus: [Attamen ad vitandam irreverentiam illam, quæ erga Sacramentum ipſum committeretur recedendo indecenter coram aliis, quando ipſum adminiſtratur, ille, qui cum cæteris communicare paratus adſtat ad ſacræ communionis linteum, non tenetur ſtatim recedere ad confeſſarium, ut abſolvatur directè;] &c. Et poſteà citat P. Henriquez ubi ſuprà citavimus, dicens de eo: [Notat, id locum habere, ſecluſa etiam infamiæ nota, & ſcandalo.] Quod poſtremum Reginaldus non aſſerit, ſed refert.

166 P. Joannes Præpoſitus cit. multò minùs dicit, quàm cæteri. Etenim *ibid. num.* 6. ait: [Si quis in ſcamno communicantium recordetur mortalis, neque poſſit abſque infamia recedere, poteſt abſque prævia confeſſione communicare. Ita Victor. Navar. Henriq. Sotus *diſtinct.* 12. *quæſt.* 1. *art.* 4. *fin.* & plures alii. Videtur tamen Henriquez in eo excedere quòd dicat, id eſſe licitum, etiam ſecluſa nota, & ſcandalo. Porrò quia communiter poteſt ſubeſſe periculum infamiæ, communicaturi poſſunt ſine ſcrupulo permanere.] Ubi vides, quantum diſtet P. Præpoſitus ab ea concluſione, quæ illi attribuitur à Murcia de peccato oblito non confitendo ante communionem; quandoquidem etiam in caſu, quo eſt in ſcamno communicantium, dicat, ob ſolam infamiam, vel ſcandalum poſſe remanere abſque confeſſione peccati obliti. Cui videtur exceſſus opinio P. Henriquez, qui judicat etiam ſecluſa infamia, vel ſcandalo, eſſe irreverentiam ſurgere à ſcamno communicantium; & ideò tunc adeſſe neceſſitatem, ob quam omitti poſſit confeſſio peccati obliti in confeſſione, quæ præceſſerat.

167 P. Emanuel Sà *verb. Euchariſtia*, *n.* 24. hæc ait: [Accedens ad communionem, ſi recordatur alicujus peccati mortalis, & non poteſt ſine nota diſcedere, communicet, poſteà quamprimum confeſſurus.] Idem noto in Emanuele Sà, quod in Præpoſito.

168 P. Stephanus Fagundez *in* 3. *Eccl. præc. lib.* 3. *cap.* 9. *nu.* 14. ſic ait: [Quid dicendum ſit, quando aliquis laicus jam ad linteum menſę divinę cõmunicaturus aſſiſtit, & ibi recordatur alicujus peccati mortalis nõ confeſſi; an teneatur ſurgere è menſa, ut confeſſarium adeat ∴ Henriq. *lib.* 8. *de Euch. c.* 46. *n.* 3. affirmat, hanc ſolã cauſam eſſe ſufficientem, ut hujuſmodi homo communicare poſſit, abſq; obligatione ſurgendi è menſa, & quærendi confeſſarii propter reverentiã Sacramẽti; videtur enim aliqua indecẽtia ipſius Sacramẽti, ſi teneatur tunc ſurgere.] Quod latè ibi proſequitur, & ut probabile admittit.

169 Cùm ergo hæc ſuffragia legeris prædictorum Authorum, relege (& obſtupebis) eam periodum Murciæ: [Qui omnes docent, quòd quando confeſſio, in qua oblitum fuit peccatum, fuit facta ex intentione ſumendi Euchariſtiam ex præcepto Concilii Tridentini *ſeſſ.* 7. *c.* 13. dicendum eſt, tunc tale peccatum non eſſe confitendum, quia præceptum Concilii jam fuit adimpletum.] Obſtupebis, inquam, quòd citentur Authores pro concluſione contradictoriè oppoſita ei, quam ipſi defendunt; cùm ſolùm admittant in ipſis locis, in quibus citantur à Murcia, poſſe omitti confeſſionem peccati obliti, quando jam communicaturus eſt in menſa, & ad linteum, ratione ſcandali, aut infamiæ; & aliqui eorum, ratione irreverentiæ, quam probabiliter putant adeſſe, ſi quis ſurgat è ſacra menſa, antequam ſumat cibum ſacrum.

170 Hinc colliges, quanta injuria fiat decreto Sanctæ Inquiſitionis de expungenda opinione Petri Cornejo de non confitendo ante communionem peccato oblito, dum octo Authores citantur falsò pro opinione à ſacro Tribunali expungi juſſa. Dicere enim, quòd octo Authores ſtant pro opinione expungi juſſa à ſacro Tribunali, eſt damnare decretum ſacri Tribunalis, & aſſerere, octo Authores ſtare contra ejus decretum. Item qui eos octo Authores producit pro ea opinione, oſtendit, Tribunal irrogare injuriam Petro Cornejo, dum in ſolo illo expungit Tribunal doctrinam, quam eandem in octo aliis Authoribus, majori ex parte Recentioribus permittit. Et cùm ex dictis conſtet evidenter, nihil tale dixiſſe, vel cogitaſſe eos Authores, ex falſitate creſcit injuria.

171 Ratio autem, quæ convincit de falſitate eam reſponſionẽ ſecundam traditam à Murcia de peccato oblito, & poſteà memoriam ſubeunte confitendo ante ſacram communionẽ, ſecluſo caſu neceſſitatis, eſt ipſa, quam tradit Tridentinum ca *ſeſſ.* 13. *c.* 7. Etenim; *Nullus ſibi conſcius mortalis peccati, quantumvis ſibi contritus videatur, abſque præmiſſa Sacramentali confeſſione ad ſacram Euchariſtiam accedere debet:* ſed qui in cõfeſſione facta cum intentione communicandi, ſive ſine illa, oblitus eſt peccati mortalis, & ante ſacram communionem recordatur illius peccati, verè habet conſcientiã peccati mortalis, ſive *conſcius ſibi eſt* illius; ut patet ex dictis *n.* 158 ergo ille abſque præmiſſa ſacramentali confeſſione ejus peccati, ad ſacram Euchariſtiam non debet accedere; intellige extra caſũ neceſſitatis.

172 Confirmatur. Nam *Eccleſiaſtica conſuetudo declarat* vim hujus præcepti juxta Tridentini verba: ſed Eccleſiaſtica conſuetudo, & praxis eſt, quòd nemo accedat ad Euchariſtiam ſine confeſſione cujuſcunque peccati mortalis ad memoriam redeuntis, quando non eſt neceſſitas omittendi: ergo nemo poteſt accedere ad Euchariſtiam ſine confeſſione cujuſcunque peccati mortalis ad memoriam redeuntis. Quod argumentum cùm faciat evidentiam moralem, meritò ſacra Fidei Inquiſitio Hiſpana damnavit oppoſitam opinationem in Petro Cornejo.

173 Reſpondet tertiò Murcia, quòd aliquam opinationem prohibitam eſſe non ſolùm à Fidei cenſoribus, ſed etiam à Summo Pontifice, nõ reddit illam intrinſecè improbabilem. Et ego interrogo Murciam, an judex capitis damnans reum, reddat illum intrinſecè malefactorem? Reſpondebit, ſi veritatem amat, judicem non reddere illum intrinſecè malefactorem, ſed declarare pro ſua poteſtate, talem eſſe. Quare licèt Fidei Cenſores non conſtituant propoſitionem intrinſecè improbabilem, non poterunt declarare, præcedente cognitione cauſæ, illam propoſitionem eſſe intrinſecè improbabilem?

174 Progreditur Murcia. Pontifices Romani prohibent, ne ullus verbo, vel ſcripto doceat, B. Mariam conceptã fuiſſe in peccato originali; & hujus decreti violatores denuntiari apud ſacrum Fidei Tribunal: cùm tamen ipſi Pontifices declarent, ſe non intendere derogare probabilitati ejus opinionis. Et proſequitur his formalibus verbis: [Quod idem dicendum eſt in noſtro caſu. Cenſores enim Fidei, tum propter reverentiam debitam ſacræ Euchariſtiæ, & ne pandatur oſtium, ſine debita preparatione, & conſcientię diſcuſſione accedendi ad ſanctiſſimum Euchariſtię Sacramentum, & ne pius mos Fidelium in univerſa Eccleſia receptus non accedendi ad Euchariſtiam, niſi prius peccata etiam oblita per confeſſionem ſacramentalem expiaverint, paulatim decidat, prædictam opinionem de non confitendis peccatis oblitis in confeſſione expungi mandarunt. Non tamen ex eo credendum eſt, eos Fidei Cenſores ejuſdẽ opinionis intrinſecę probabilitati (qualiſcunque ſit) derogare intendiſſe.]

175 *Diſp.* 9. ſublata eſt æquivocatio ſophiſtica ejus propoſitionis, quòd opinio probabilis non poteſt reddi improbabilis; & demonſtratum eſt, propoſitionem prius probabilem in materia morum cũ cognitione cauſæ poſſe à ſummo Pontifice damnari tãquam certò falſam; & ſi damnetur à Judicibus Fidei, præcipuè in indice expurgatorio, eſſe magnum fundamentum ad cenſendum, eam eſſe certò falſam, licèt id judicium non habeat omnimodam infallibilitatem. Nã opinio (admiſſa ut probabilis à Doctoribus) dum contra illam non eſt inventus textus aliquis evidens, aut demonſtratio, probabilis eſt: quòd ſi contra eam reperiatur textus evidens, vel demonſtratio, jam non eſt probabilis. Quòd ſi iſte textus evidens, vel demonſtratio, ex conſultatione Doctiſſimorum virorum, appareat, & reperiatur in judicio; poterunt judices cum tali cognitione cauſæ damnare illam opinionem, ut improbabilem, & certò falſam. Relege eam *diſp.* 9. ubi pro hac doctrina efficaciſſima argumenta comperies.

176 Ea propoſitio de non confitendo peccato oblito ante communionem,

nionem, propoſita eſt Intellectui Petri Cornejo, ut probabilis. Argumentum autem, contra eam ſupra propoſitum ex Tridentino, evidens eſt. Hanc evidentiam cognovit Tribunal Sacrum, & cum cognitione cauſæ, id eſt, cum cognitione ejus evidentiæ, decernens, eam eſſe certò falſam, expungi mandavit.

177 Quod addit de prohibitione opinionis de Conceptione B Mariæ in originali, non eſt ad rem, ut patet *ex ea diſput. 9. capital. 18 articul. 4.* cùm ex ipſis diplomatibus Pontificus conſtet, non prohibitam quia hæreticam, vel impiam; ſed ob ſcandala, & inconvenientia alia.

178 In reliquis autem propoſitionibus ad doctrinam fidei, vel morum pertinentibus ex ipſa praxi Sacri Tribunalis convincitur, non deleri propoſitiones, niſi quia continent doctrinam certò falſam, & aliis cenſuris theologicis notatam Etenim quando ad Sacrum Tribunal defertur aliqua talis propoſitio, Judices remittunt propoſitionem viris doctiſſimis Qualificatoribus, ut videant, qua cenſura digna ſit propoſitio, an erronea, an ſcandaloſa, an temeraria, &c. nec jubetur expungi, donec conſtet, aliqua cenſura theologica dignam eſſe: ergo perperam ait Murcia, eam opinionem Petri Cornejo non ob falſitatem, & improbabilitatem doctrinæ, ſed ob alia inconvenientia prohibitam eſſe. Deinde ſi prohibita eſt propter ejuſmodi inconvenientia, quare audet Murcia iterùm recudere.

179 Sed ob quæ inconvenientia ea opinio eſt prohibita? Ait primò in verbis ſupra relatis: [Tum propter reverentiam ſacræ Euchariſtiæ, & ne pandatur oſtium, ſine debita præparatione, & conſcientiæ diſcuſſione accedendi ad ſanctiſſimum Eccharistiæ Sacramentum.] Itaque ſi doceatur, licitum eſſe communicare ſine confeſſione peccati obliti in alia confeſſione, fit contra *reverentiam debitam Eucharistiæ, & panditur oſtium accedendi ad Euchariſtiam* ſine *debita præparatione, & conſcientiæ diſcuſſione*. Sed hæc opinio à Murcia propoſita docet, ut probabile, licitum eſſe communicare ſine confeſſione ejus peccati obliti: ergo talis opinio facit contra reverentiam debitam Sacræ Euchariſtiæ, & pandit oſtium accendendi ad Sacram Euchariſtiam ſine debita præparatione, & conſcientiæ diſcuſſione.

180 Secundò. Si probabile eſſet, eam non eſſe præparationem neceſſariam ad recipiendam Euchariſtiam, unde, aut quomodo panderetur oſtium accedendi ſine debita præparatione? Nam ſi hæc non eſſet debita præparatio, quamvis ſine illa accederet, utique accederet homo ſufficienter præparatus Sic enim qui docet, non eſſe peccatum accedere ad Euchariſtiam ſine confeſſione venialium, non pandit oſtium accedendi ſine debita præparatione; eo ipſo quòd licitum eſt accedere ſine confeſſione venialium.

181 Secundum inconveniens, ob quod prohibetur ea opinio, eſſe ait: [Ne pius mos fidelium in univerſa Eccleſia receptus non accedendi ad Euchariſtiam, niſi priùs peccata etiam oblita per confeſſionem ſacramentalem expiaverint, paulatim decidat.] Si iſte pius mos non eſt obligatorius, quid intereſt, quod paulatim decidat? Quia ſi decidit mos non obligatorius, illæſa ſervatur præparatio, & probatio ad Euchariſtiam neceſſaria. Deinde quis unquam audivit, ob retinendum morem aliquem pium non obligatorium, præcepiſſe Eccleſiam, vel Inquiſitores Fidei expungere eam propoſitionem, quæ aſſerit non eſſe obligatorium? Nunquid ad retinendum pium morem de ſalutatione Angelica recitanda ante noctem, erit opportunum medium delere propoſitionem, quæ aſſerit, eum morem non eſſe obligatorium? Numquid ad retinendum pium morem confitendi etiam peccata venialia ante communionem, erit opportunum medium delere propoſitionem, quæ aſſerit, eum morem non eſſe obligatorium?

182 Et tandem ſi propter ea inconvenientia, quæ refert Murcia, expungi juſſa eſt ea propoſitio Petri Cornejo, quare licuit Murciæ eam propoſitionem recudere? Nunquid inconvenientia urgent, ne permittatur in Petro Cornejo; & non urgent in Murcia.

183 Denique ea propoſitio, quę univerſaliter docet, peccata propter oblivionem omiſſa in confeſſione, non debere ampliùs in confeſſione exponi, damnatur ab Alexandro VII. eſtque undecima ex damnatis, ut minimum tanquam ſcandaloſis in priori decreto anni 1665. cùm jam hæc diſputatio proximè parabatur ad prælum. Ex qua damnatione remanere certò falſam, apertè conſtat ex *diſput.* 9. *cap.* 20 Proderit autem hæc diſputatio, ut cognoſcatur, eam opinionem eſſe certò falſam, etiam ante prædictam damnationem.

DISPUTATIO LI.

An ille, qui confeſſus eſt peccatum, ut dubium, & poſteà certò recordatur illius, teneatur illud confiteri ut certum?

CAPUT PRIMUM.

Status quæſtionis, & pars negativa.

1 Non procedit quæſtio præſens de illo, qui certò recordatur peccati mortalis à ſe commiſſi, & adhuc ſcienter confitetur peccatum illud ut dubium. Omnes enim tanquam certum, & indubitabile tuentur, illum hominem ſacrilegè confiteri; quia non confitetur peccatum eo modo, quo eſt in conſcientia illius. Et ſimiliter qui exiſtimat certò commiſſum à ſe peccatum lethale, cùm reverà ſit dubium, id eſt, quando verè ſunt rationes dubitandi, ad quas ille non attendit; ſi tunc confitetur ut dubium, conveniunt omnes, illum ſacrilegè confiteri, ob eandem rationem.

2 Procedit ergo quæſtio de illo, qui cùm dubius ſit de peccato lethali à ſe commiſſo, illud exponit confeſſioni ut dubium, & poſteà recordatur certò commiſſionis peccati: An videlicet poſt certam notitiam, & recordationem illius, teneatur illud ut certum confiteri.

3 Cardin. Lugo *diſput. 16 de pœnitentia, ſect. 2. §. 4.* cœpit in hac quæſtione dubitare. Nam ante illum omnes Theologi tenuerant, hominem in illo caſu teneri ad confitendum illud peccatum ut certum. Sed poſteaquam propoſuit rationes, quæ parti negativæ ſuffragantur, addit: [Cæterùm quia in re morali non eſt facilè recedendum à communi ſenſu, & quia nullum invenio ſcriptorem pro ea parte; eos autem paucos, qui hoc attigerunt, video in contrarium inclinare, nolo ego in hoc puncto aliquid definire, ſed ſecuriorem partem conſulere.

4 Vix noſter Lugo hanc rimulam aperuit, cùm Recentiores, agmine facto, eam putarunt oſtium ampliſſimum, per quod in eam ſententiam tutò ingrederentur Ideò hominem in illo caſu non teneri ad confitendum peccatum ut certum, qui jam confeſſus eſt ut dubium, tenuerunt Caramuel *in Theol. fundam. num.* 1997. *fund.* 63. Leand. à SS. Sacram. *tom. 1. de Sacram. tract. 5. diſp. 5. q. 27.* & apud ipſum Merolla *tom. 1. diſp. 3. c. 3. dub. 3. corol. 23. num. 157. & 159.* Item Franc Verde *in Apolog. contra anti-Caramuelem, quæſt. 12. §. 2. num. 550.* & apud ipſum Verricelli *tract. 5. de ſcrupuloram cauſis, & remed. quæſt. 6. num. 22.* Breſſerus *de conſcientia lib. 4. cap. 18. num. 197.* P. Pellizzarius *tom. 2. Manual. Regular. tract. 10. cap. 10. num. 198.* P. Tamburinus *in methodo lib. 2. cap. 1. num. 24.* Tancredus *tom. 5. diſp. 6. quæſt. 2.* ex quibus Pellizzarius, & Tamburinus eam opinionem non abſolutè, ſed ſolùm ut probabilem tuentur. Quid ergo deeſt ad probabilitatem opinionis, cui novem Authores ſuffragantur.

5 Sed quia *Non eſt credendum Doctoribus, quantumcumque doctrina polleant, dum carent fundamento*, ut ex Joanne Lupo ait P. Thomas Sanchez *lib. 3. de matrimon. diſput. 44. num. 3.* & multò magis ſi opponantur fundamento demonſtrativo, ideò oportet inquirere, an contra præfatam opinionem militet fundamentum omninò certum?

CAPUT II.

Certam eſſe partem affirmativam.

6 Dicendum ergo eſt tanquam certum, & indubitabile, eum, qui confeſſus eſt peccatum lethale ut dubium, ſi poſteà certò recordetur illius, teneri denuò ad confitendum illud ut certum. Ita omnes Theologi ante Joannem de Lugo, qui primus de hac re dubitavit.

7 Oſtenditur primò concluſio. Implicat, opinionem non eſſe improbabilem, contra quam militat principium certum: ſic ſe habet opinio negativa: ergo certò falſa exiſtimanda eſt. Conſequentia eſt inevitabilis. Et major eſt metaphyſicè evidens. Implicat enim contradictionem, quod ex duabus contradictoriis, ſi una eſt certa, altera non ſit certò falſa, ut demonſtravi *diſput. 4. num. 6. & diſp. 15. num.* 389

8 Minorem verò (in qua tota cauſa verſatur) oſtendo. Eſt enim principium certiſſimum à Concilio Tridentino definitum, quòd [omnia peccata mortalia deferenda ſunt Sacerdotibus taliter, quòd poſſint exercere judicium non incognita cauſa. & de gravitate criminum rectè cenſere: & taliter quòd poſſint ſervare æquitatem in pœnis injungendis pro qualitate criminum; & non ſolùm ad infirmitatis medicamentum, ſed etiam ad præteritorum peccatorum vindictam, & caſtigationem.] Quæ periodus contexta eſt ex verbis Tridentini *ſeſſ. 14. de Sacram. pœnit. cap. 5. & 8.*

9 Et quidem *cap. 5.* ait: *Conſtat enim, Sacerdotes judicium hoc incognita cauſa exercere non potuiſſe, neque æquitatem quidem illos in pœnis injungendis ſervare, ſi in genere, &c.* Ex quibus verbis evidenter conſtat, confeſſionem ita faciendam eſſe, ut poſſint Sacerdotes judicium exercere non incognita cauſa, & ita poſſint ſervare æquitatem in pœnis injungendis.

10 Et inferiùs agens de neceſſitate exponendi peccatorum ſpecies, ait: [quòd ſine illis peccata neque à pœnitentibus integrè exponantur, nec judicibus innoteſcant; & fieri nequeat, *ut de gravitate criminum rectè cenſere poſſint, & pœnam, quam oportet, pro illis pœnitentibus imponere*.] Ex quibus verbis clariſſimè conſtat, confeſſionem taliter faciendam eſſe, ut confeſſarius poſſit de gravitate criminum rectè cenſere; & taliter ut poſſint pœnam, quam oportet, pro criminibus imponere. Pœnam autem, *quam oportet*, eſſe debere *pro qualitate criminum*, expreſſit Tridentina Synodus *ibidem cap.* 8.

11 Et eodem *cap.* 8. ſic ait Concilium: [Habeant autem præ oculis,

Digitized by Google

ſis, ut ſatisfactio, quam imponunt, *non ſit tantùm ad novæ vitæ cuſtodiam, & infirmitatis medicamentum; ſed etiam ad præteritorum peccatorum vindictam, & caſtigationem*. Nam claves Sacerdotum *non ad abſolvendum duntaxat, ſed & ad ligandum* conceſſas etiam antiqui Patres & credunt, & docent.] Ex quorum tenore verborum manifeſtè patet, attentu textu proximè relatu, taliter confeſſionem fieri debere, ut Sacerdos poſſit imponere pœnam pro qualitate criminum; quæ pœna ſit ad præteritorum criminum caſtigationem.

12 Definit itaque Tridentina Synodus, confeſſionem peccatorum talem eſſe debere, ut Sacerdos cum cognitione cauſæ poſſit injungere pęnam pro qualitate criminum ſervando æquitatem. Quod non ſic intelligitur, ut ſi Sacerdos non ſervet æquitatem in pęnis injungendis, ſit invalida confeſſio quod eſſet ingens abſurdũ; ſed quòd penitens ita confiteri debet, ut informet intellectum judicis ſui, itaut poſſit imponere pęnam, ſervando æquitatem, & pro qualitate criminum. Unde infert Sacra Synodus, circunſtantias mutantes ſpeciem, in confeſſione exponendas eſſe; quia aliàs non poſſet ſervare Sacerdos æquitatem in pœnis injungendis, neque injungere pœnam, quam oportet pro qualitate criminum.

13 Jam verò cum principio definito à Synodo Tridentina non poſſe componi opinionem, quæ ait, eum, qui confeſſus eſt peccatum ut dubium, non teneri ad confitendum illud ut certum, etiamſi certò recordetur illius, facilè oſtenditur. Etenim qui confeſſus eſt hæreſim mentalem ut dubiam, & poſteà certò recordatur, ſe illi plenum adhibuiſſe conſenſum cum omni advertentia rationis, non confeſſus eſt taliter, ut poſſit Sacerdos ſervare æquitatem in pœna injungenda, nec pro qualitate criminis, & rectè cenſere de gravitate criminis ad imponendam pœnam, quam oportet, nempe ad juſtam ejus criminis caſtigationem: ergo debet confiteri peccatum ut certum, ad hoc ut poſſit Sacerdos eam æquitatem ſervare. Conſequentia eſt manifeſta.

14 Ex antecedens certiſſimum eſt. Quia non debetur eadem pęna peccato dubio, & peccato certo; neque ſervaret æquitatem Sacerdos, qui pro hæreſi mentali certa non majorem imponeret pęnam, quàm imponitur ei, qui dubitat de conſenſu pleno in prædictam hæreſim. Ergo qui confeſſus eſt hæreſim ut dubiam, & jam certus eſt, ſe deliberatè admiſiſſe illam, nondum eſt confeſſus peccatum taliter, ut innoteſcat Sacerdoti, quam æquitatem in aſſignanda pęna ſervare debeat.

15 Confirmatur primò. Petrus confeſſus eſt copulam illicitam cum Berta, immemor circunſtantiæ adulterii; cujus circunſtantiæ certò recordatur. In hoc caſu ideò, juxta definitionem Concilii, tenetur confiteri circunſtantiam adulterii, quam omiſit in confeſſione, quia taliter debet exponere peccatum ſuum, ut poſſit Sacerdos ſervare æquitatem in injungenda pœna: (neque enim particula *ideò*, ſemper denotat rationem à priori, ſed quandoque denotat illationem conſequentis ex antecedenti, ut in præſenti) ſed eadem ratio convincit, peccatum expoſitum ut dubium, cùm jam certò dignoſcitur, debere iterùm exponi ut certum; neque enim aliter Sacerdos poterit ſervare æquitatem in pęnis injungendis, cùm non ſervetur æquitas imponendo eandem pęnam peccato certo, & peccato dubio: ergo ex mente Concilii peccatum expoſitum in confeſſione ut dubium, debet exponi ut certum, poſtquam certò dignoſcitur.

16 Nec ſatisfacies, ſi dicas eſſe diſparitatem inter utrunque caſum, quòd in primo non abſolvitur directè Petrus à circunſtantia adulterii, quam omiſit; & in ſecundo bomo abſulvitur directè à peccato, quod confitetur ut dubium.

17 Nam admiſſo eo diſcrimine inter utrunque caſum, id non eſt ad rem paritatis proximè inſtructæ. Hæc enim procedit ab argumento firmiſſimo, quo utitur Synodus ad probandum circunſtantiam adulterii omiſſam in priori confeſſione, debere ad confeſſionem adduci, nempè quia aliter non fit confeſſio, itaut poſſit Sacerdos ſervare æquitatem in pœnis injungendis, nec ſatisfactionem imponere pro qualitate delicti. Quæ ratio eadem militat in peccato cõfeſſo ut dubio, confitendo ut certo, poſtquam certò dignoſcitur.

18 Confirmatur ſecundò. Qui non ſubjecit utrique clavi Eccleſiæ peccatum ſuum, quod certò ſcit à ſe eſſe commiſſum, tenetur illud utrique ſubiicere: ſed qui confeſſus eſt peccatum ut dubium, & poſteà illud certò dignoſcit, nondum ſubjecit peccatum ſuum utrique clavi Eccleſiæ: ergo adhuc tenetur ſubiicere, atque adeò confiteri illud ut certum. Conſequentia firmiſſimè obſtringit.

19 Major patet ex Synodo Tridentina *in ea ſeſſ. 14. cap. 8. de Sacram. pęnit.* ubi dicitur: *Claves Sacerdoti non ad ſolvendum duntaxat, ſed & ad ligandum conceſſas, etiam antiqui Patres & credunt, & docent*. Ex quo inferunt, ſatisfactionem à Sacerdote imponendam, *non eſſe tantùm ad novæ vitæ cuſtodiam, & infirmitatis medicamentum; ſed etiam ad præteritorum peccatorum vindictam, & caſtigationem*; quam impoui debere pro qualitate criminum, & ſervando æquitatem, priùs ſtatuerat ſacra Synodus: ſicut & confeſſionem fieri debere eo modo, ut Sacerdotes poſſent exercere poteſtatem ſecundæ clavis, ſervando æquitatem in pœnis pro qualitate criminum. Unde fit, juxta mentem Concilii, neminem rectè confiteri, qui non ſubjecit utrique clavi peccata ſua taliter, ut circà illa poſſit Sacerdos exercere munus utriuſque clavis, abſolvendi, & ligandi.

20 Minor verò, ſcilicet non ſubjeciſſe utrique clavi peccatum ſuum, eum, qui confeſſus eſt peccatum ut dubium, & poſteà certò recordatur illius, clarè conſpicitur. Etenim ille ſubiicit ſecundæ clavi peccatum ſuum, qui ita confitetur peccatum ſuum, ut poſſit Sacerdos illud ligare pœna condigna pro qualitate criminis, ut patet ex verbis Concilii ſuprà traditis: ſed qui confeſſus eſt peccatum ut dubium, & poſteà illius certò recordatur, nondum confeſſus eſt peccatum taliter, ut poſſit Sacerdos illud ligare pœna condigna pro qualitate criminis; cùm evidens ſit, pœnam condignam peccati dubii non eſſe pœnam condignam peccati certi: ergo qui confeſſus eſt peccatum ut dubium, & poſteà illius certò recordatur, non illud ſubjecit ſecundæ clavi pœnitentiæ.

CAPUT III.

Alia argumenta pro certitudine ejuſdem concluſionis.

21 Oſtenditur ſecundò concluſio. Qui habet conſcientiam peccati mortalis, tenetur ad illud confitendum: ſed qui confeſſus eſt peccatum ut dubium, & poſteà certò recordatur illius, habet conſcientiam peccati mortalis: ergo is tenetur confiteri illud ut certum. Conſequentia eſt evidens, utpotè ſyllogiſmi inſtructi ad amuſſim primi modi primæ figuræ; ambæ enim præmiſſæ traduntur in ſenſu univerſalium.

22 Major autem eſt evidens ex verbis Concilii *in ea ſeſſ. 14. c. 5. de Sacram. pœnit.* [Ex his colligitur oportere à pœnitentibus omnia peccata mortalia, *quorum*, poſt diligentem ſui diſcuſſionem, *conſcientiam habent*, in confeſſione recenſeri.]

23 Minorem oſtendo. Etenim ille habet conſcientiam peccati mortalis, qui ſcit, ſe commiſiſſe illud, & nondum confeſſus eſt eo modo: quo exigit Concilium Tridentinum, quare optimè P. Ægidius de Coninck *diſp. 7. de pœnit. initio*, dixit ex communi ſenſu Doctorum: [Conſcius autem ſibi alicujus peccati mortalis ille dicitur, qui ſcit, ſe id commiſiſſe, & nondum legitimè eſſe confeſſum.] Sed qui confeſſus eſt peccatum ut dubium, & poſteà certò recordatur illius, nondum confeſſus eſt peccatum eo modo, quo exigit Concilium: ergo qui confeſſus eſt peccatum ut dubium, & poſteà certò recordatur illius, habet conſcientiam peccati mortalis. Major, & conſequentia patent.

24 Nec minùs patet minor. Concilium enim exigit, ut peccatum lethale confitearis taliter, ut poſſit Sacerdos ſervare æquitatem in pœnis injungendis pro qualitate delicti, ut conſtat *ex cap. præced.* ſed qui jam certus es de peccato lethali commiſſo, quod duntaxat ut dubium expoſuiſti, nondum confeſſus es taliter, ut Sacerdos poſſit ſervare æquitatem in pœna injungenda pro qualitate criminis; cùm non poſſit ſervari ęquitas imponendo eamdem pœnam peccato dubio, & peccato certò, ut conſtat ex dictis: ergo nondum confeſſus es peccatum tuum eo modo, quo exigit Concilium.

25 Huc revoca duo alia argumenta duobus proximis capitibus ſubiicienda, pro impugnatione objectionum adverſariarum.

CAPUT IV.

Prima objectio diſſolvitur, & debellatur.

26 Contra hanc inconcuſſam veritatem Cardin. Joannes de Lugo aliqua argumenta excogitavit; ex quo reliqui Authores deſumpſerunt. Primum eſt. Probabile eſt, illum, qui confitetur ſe pejeraſſe decies, plus minuſve, ſi poſteà certò recordetur, ſe pejeraſſe undecies, vel duodecies, non teneri ad confitendum ea duo peccata numero diſtincta; & tamen illa ſub dubio confeſſus eſt, cum dicit, decies plus minuſve: ergo probabile eſt, eum, qui confitetur ſub dubio peccatum, non teneri ad illud confitendum ut certum, etiamſi poſteà illius certò recordatur.

27 Conſequentia patere videtur; ſi enim ſufficit confeſſum eſſe ſub dubio peccata numero diverſa, ſine eo quòd adſit obligatio confitendi illa ut certa, etiam poſtquam quis ea certò dignoſcit; ſatis etiam erit confiteri ſub dubio peccata ſpecie diverſa, ſine eo quòd adſit obligatio repetendi illa ut certa, quando certò dignoſcuntur; cùm non ſit major obligatio confitendi peccata ſpecie diverſa, quàm peccata ſolo numero differentia.

28 Item minor eſt evidens. Nam qui dicit, ſe pejeraſſe decies paulò plus vel minùs, ſub dubio dicit aliqua alia, ſaltem duo ſuprà illa decem; immò ipſum peccatum decimum etiam dicit ſub dubio, cùm dicat *vel minus*.

29 Quod autem ſit probabilis ea opinio de duobus peccatis jam certò cognitis non repetendis ut certis in alia confeſſione, inde oſtenditur, quòd eam tradant Sapientiſſimi Doctores. P. Suarez *tom. 4. in 3. par. diſp.* 22. *ſect. 5. nu.* 38. P. Vaſquez *tom. 4. in 3. par. quæſt.* 91. *art.* 1. *dub.* 6. P. Coninck *tom. 2. de Sacram. diſp. 7. dub. 7. num.* 62. P. Granado *tom. 2. in 3. par. controv. 7 tract. 9. diſp.* 10. *nu.* 3. item Leander à SS. Sacram. 1. *par. de Sacram. tract. 5. diſp. 5. quæſt.* 6. & apud ipſum Sotus, Sà, Vivaldus, Vega, Petr. Ledeſma, Villalobos, Joan. Sancius, Lopez, Fagundez, Diana, Bonacina, Nuñus, Filliucius, Reginaldus, Pitigianus, Trullench, Geſualdus, & Baſſæus. Argumentum autem probabilitatis, à principiis intrinſecis peritum nullum afferunt pro prædicta concluſione.

30 Sed in primis modum arguendi eſſe pravum, conſtat ex iis,

quæ

Sanchez *lib. 1. ſum. c. 10. nu. 70.* Sed neuter dixit, abſolvi pœnitentem indirectè à peccato dubio; cùm tamen uterque dixerit in locis citatis, cùm quis confitetur peccatum dubium, adjungere debere materiam certam.

46 Fallitur ergo Murcianus, dum ait, pœnitentem abſolvi à peccato dubio indirectè. Neque Authores adſtruunt, adhibendam eſſe materiam certam, ut ratione iſtius, & dependenter ab iſta abſolvatur pęnitens à peccato dubio. Ideò enim exigunt materiam certam ſimul adhibendam, ne ſi illud peccatum, quod exponitur ut dubium, à parte rei non fuerit commiſſum, abſolutio illa conditionalis fruſtretur effectu: quam fruſtrationem judicant dedecere Sacramenti adminiſtrationem. De quo dixi *diſp.* 46. *cap.* 2. ubi docui poſſe ex juſta cauſa impendi abſolutionem conditionalem pro peccato expoſito ut dubio, abſque alia materia certa. Ubi etiam notavi neceſſariò admittendum eſſe aliquem caſum moribundi, in quo abſolutio ita impendatur.

47 Dicendum ergo eſt, à peccato expoſito ut dubio abſolvi directè Pœnitentem, quamvis conditionaliter. Et ſi quæſtio non ſit de voce, ideſt evidens. Nam, ut oſtendi *diſp.* 50. *cap.* 9. abſolvitur à peccato directè, qui abſolvitur ab illo independenter ab alio; indirectè verò cum abſolvitur dependenter ab alio, ut contingit in peccatis oblitis: ideò enim quis abſolvitur indirectè ab oblitis, quia ab illis abſolvitur dependenter ab expreſſis; abſolutio enim impenſa à peccatis expreſſis non dependet ab abſolutione oblitorum; benè tamen è converſo. Atqui cùm quis abſolvitur à peccato expoſito ut dubio, utique abſolutione conditionali; ab illo quidem abſolvitur independenter ab abſolutione alterius. Nam ſi unum duntaxat peccatum dubium confiteatur Petrus, & ab illo conditionaliter abſolvatur; ſi à parte rei illud eſt commiſſum, verè abſolvitur ab illo, ſaltem ſi bona fide illud ſolum confiteatur.

48 Ad objectionem ergo propoſitam reſpondeo, Sacerdotem abſolvere directè, & conditionaliter à peccato expoſito ut dubio, nec proptereà deficere obligationem confitendi illud ut certum, poſtquam certum eſt; quia nondum ſervatus eſt modus, quem Chriſtus præſcripſit ad remiſſionem peccati. Sic enim qui contritione perfecta dolet de peccato, antequam confiteatur, obtinet remiſſionem peccati; & tamen adhuc tenetur confiteri peccatum, quia nondum implevit modum à Chriſto præſcriptum. Itaque ex præcepto Chriſti per Tridentinum declarato tenetur pęnitens confeſſionem taliter inſtituere, ut poſſit Sacerdos ſeruare æquitatem in pœnis injungendis pro qualitate criminis: quem modum non ſervavit, qui confeſſus peccatum dubium, & poſteà certum comperiens, nondum confeſſus eſt ut certum; quia dum non confitetur ut certum, non facit confeſſionem taliter, ut poſſit Sacerdos ſervare ejuſmodi æquitatem in pœnis injungendis.

49 Minorem itaque objectionis ſic diſtinguo: qui directè abſolutus eſt ab aliquo peccato, ex jure divino non tenetur iteratò illud confiteri; [ſi confeſſus eſt taliter, ut Sacerdos poſſit ſeruare æquitatem in pœnis injungendis pro qualitate criminis,] concedo; [ſi aliter confeſſus eſt,] nego. Vel ſic: [ſi confeſſus eſt cum ſubjectione ad utranque clavem,] concedo; [aliter,] nego. Quæ diſtinctio manifeſtè conſtat ex dictis *c. 2. & 3.*

50 Ad priorem confirmationem concedo, pœnitentem ſatisfeciſſe præcepto, ſi omnes circunſtantias aperuit, ex quibus Sacerdos poſſet colligere malitiam mortalem peccati, licèt Sacerdos erret, putans eſſe veniale, & ritè abſolvi ab eo peccato. Tum quia ex parte ſua fecit quidquid debuit, ut Sacerdos poſſet ſervare æquitatem in pœnis injungendis; ſiquidem aperuit omnes circunſtantias, unde gravitas peccati dignoſci potuiſſet. Tum etiam, quia Chriſtus non obligavit pœnitentem ad quærendum Sacerdotem, qui nulla inſcitia laborare poſſet, aliàs obligaret ad impoſſibile; ſed ad ſummum ad quærendum Sacerdotem reputatum doctum.

51 Et hinc patet diſcrimen inter utrunque. Nam hic pœnitens ſervavit modum à Chriſto præſcriptum, confitendo taliter, ut Sacerdos poſſet ſervare æquitatem in pœnis injungendis. Qui autem confeſſus eſt peccatum ut dubium, & poſteà comperit eſſe certum, nondum aperuit peccatum ſuum taliter, ut Sacerdos poſſit ſervare æquitatem in pęnis injungendis pro qualitate criminis; cùm peccato certo multò maior pœna ſatisfactoria debeatur, quàm peccato dubio, ut conſtat ex dictis.

52 Ad poſteriorem confirmationem conſtat, confeſſionem peccati ut certi requiri, non ut abſolvatur directè utcunque; ſed ut illud peccatum ſubiiciatur ſecundæ clavi Sacerdotis, cui nondum plenè ſubjectum eſt, dum ſolùm eſt expoſitum ut dubium; quia nondum expoſitum eſt taliter, ut Sacerdos poſſit ſeruare æquitatem in pœnis injungendis.

53 Hinc colliges, quàm falsò dixerit Leander à SS. Sacram. *tom. 1. tract. 5. diſput. 12. quæſt. 12.* eum, qui coram inferiori confeſſus eſt ut dubium peccatum, quod in ſe eſt reſervatum; ſi poſteà reperiatur eſſe certum, non teneri exigere abſolutionem à ſuperiore. Tum ex dictis, quia id peccatum nondum ſubjecit, ut debuit, ſecundæ clavi Sacerdotis. Tum etiam, quia in peccatum reſervatum certum non habet juriſdictionem inferior; & ideò abſolvere debet ab illo non ſolùm ſub ea conditione, ſi peccatum commiſſum eſt; ſed etiam ſub ea conditione, ſi non fuerit redditum certum.

54 Hinc etiam comperies, nutare argumentum Caramuelis *in Theolog. fundament. num. 1997. fundam. 66.* & Franciſci Verde *in apolog. contra anti-Caramuel. num. 550.* & Leandri à SS. Sacram proximè citati, deſumptum ab excommunicatione dubia. Ajunt enim, eum, qui afficitur excommunicatione dubia, & abſolvitur ab ea, ſi certa comperiatur excommunicatio non debere iterùm abſolvi ab ea: ergo ſimiliter dicendum eſt de eo, qui confeſſus eſt peccatum ut dubium.

55 Nutare, inquam, id argumentum, cum propter diſparitatem rationis, tum propter falſitatem doctrinæ, ſi loquatur de excommunicatione reſervata. Propter diſparitatem rationis: nam confeſſio ſacramentalis exigit, quòd pœnitens ſubiiciat peccata lethalia ſecundæ clavi Sacerdotis, quantumcunque abſolutus ſit directè conditionaliter ab illis, ut conſtat ex dictis. At qui verè abſolutus eſt conditionaliter ab excommunicatione, non habet pręceptum iterum ſubiiciendi illam poteſtati Eccleſiæ.

56 Deinde propter falſitatem doctrinæ, ſi loquatur de excommunicatione reſeruata ſuperiori; quam tamen nec Caramuel, nec Verde expreſſerunt circà cenſuram reſervatam; illam autem expreſſit Leander citatus. Nam ſi illa excommunicatio, v. g. hæreſis externæ, dubia ſit pœnitenti, tamen à parte rei certa; poteſt inferior abſolvere ab illa, etiam conditionaliter, nempe ſub ea conditione, [ſi verè extitit.] Ratio eſt. Nam major defectus notitiæ eſt, cùm quis incidit in eam excommunicationem reſervatam, & omninò obliviſcitur ejus; quàm cum dubius eſt, an in eam inciderit; & tamen cum omninò oblitus eſt ejus, non tollitur excommunicatio per abſolutionem inferioris: ergo multò minùs cùm quis dubius eſt de ea excommunicatione, liberabitur ab ea per abſolutionem inferioris. Sed quidquid ſit de hoc, argumentum nihil probat propter diſparitatem evidentem proximè traditam. Et eodem modo, eademque diſparitate ſolvitur illud, quòd afferunt prædicti Authores, de eo qui obtinuit diſpenſationem voti dubii: quæ diſpenſatio valet, etſi votum poſteà reddatur certum: circà quam diſpenſationem diſtingue, quæ diſtinguenda ſunt, cum P. Thom. Sanch. *lib. 4. ſumm. cap. 44. num. 10.*

DISPUTATIO III.

An elapſo termino Paſchali confeſſionis, & communionis annuæ, eximantur fideles ab onere confitendi, & communicandi quamprimùm.

CAPUT PRIMUM.

Sententia affirmativa.

a NOn eſt nobis in pręſenti controverſia cum Caramuele, qui de hac re parum, aut nihil ſcripſit: à cujus ingenii litibus paululum quieſcendum eſt. Agemus modò cum Apologiſta ejus Franciſco Verde, & cum cæteris aliis, quorum ipſe veſtigiis inſiſtit. Et quidem de communione annua eſt præcipua quæſtio: nam terminus pręcepti confeſſionis annuæ varius eſt juxta varias opiniones Authorum: ſed ſequimur modò communiorem opinionem, quę terminum utriuſque præcepti identificat.

2 Igitur Franciſcus Verde *in apolog. contra anti-Caramuel. quæſt. 10. §. 4. num. 520.* ait, à ſe propugnari opinionem, quæ docet, eum, qui non eſt confeſſus hoc anno, eximi ab onere præcepti anni elapſi. Quod idem diceret de præcepto communionis annuæ. Nec miror: nam multi, & nobiles Authores hoc ipſum docent de pręcepto communionis annuæ. Ita Diana *par. 3. tract. 4. reſol. 41.* ſecutus D. Antoninum, Sylveſtrum, Tabienam, Armillam, Medinam, Victoriam, Ledeſmam, P. Valentiam, P. Toletum, & P. Emanuelem Sà.

3 Fundamentum præcipuum hujus opinionis deſumitur à paritate aliorum præceptorum, quæ intra terminum aliquem temporis concluduntur: nam elapſo termino pręcepti auditionis Miſſæ violati, nempe die Dominica, non tenentur fideles eam audire feria ſecunda: & elapſo termino ieiunii violati, puta die Vigiliæ; non tenentur fideles altera die iejunare. Audiendus eſt Cardin. Toletus *lib. 6. ſumm. c. 18.* [Qui tempore ſtatuto non communicat, peccat quidem, ſed jam non tenetur communicare pro illo anno; ſicut qui non audivit ſacrum in die Dominico, non tenetur audire die Lunę; neque qui ſolvit diem iejunii ex præcepto, tenetur alio die iejunare.] Ita Toletus agens de præcepto communionis annuæ. Nam de præcepto confeſſionis oppoſitum dicit eſſe probabilius.

4 Limitant plerique Authores ejus ſententiæ, ut præceptum intelligatur, quando ex malitia quis omiſit communionem tempore Paſchali: tunc enim tranſacto termino non tenetur jam ad communionem. Quando verò quis illam omiſit, vel ex conſilio confeſſarii, vel ex legitimo impedimento, aut cauſa juſta, tunc prorogatur obligatio: quia ipſa lex capitis, *Omnis utriuſque*, concedit facultatem confeſſario ad prorogandum tempus, quando ipſe expedire judicaverit.

5 Sed ex hac ipſa diſtinctione Pat. Suarez *tom. 3. in 3. part. diſp. 70. ſect. 2. §. Alii verò*, colligit manifeſtam diſparitatem inter præceptum audiendi ſacrum, vel iejunandi, & præceptum communionis

nionis

nionis annuæ. Recolenda ſunt ejus verba. [Si prædicti Authores rem attentiùs conſideraſſent, ex hac eadem poſteriori parte potuiſſent elicere, priorem ſententiam eſſe falſam, & non eſſe idem judicium ferendum de hac lege, & de omnibus aliis, quæ certa tempora deſignant. Nam jejunium, aut Miſſa, ſive per impotentiam, ſive per malitiam præſcripto die omittantur, non cadunt ampliùs in obligationem ſubſequente die. Et per ſeſe incredibile eſt, voluiſſe legiſlatorem in hoc præcepto, ut non extingueretur ſtatim obligatio, ſed differretur, quando propter juſtum impedimentum non poteſt in Paſchate communicari; & tamen non multò magis voluiſſe, ut, quacunque ratione, aut temeritate omitteretur, non extingueretur ſtatim obligatio, ſed permaneret, ſemperque urgeret, donec impleretur.] Hæc Suarius. Quæ diſparitas ab initio hujus diſputationis notanda fuit pro inferiùs dicendis.

CAPUT II.

Quàm ſit certa oppoſita ſententia.

6 Sit concluſio. Attenta praxi, quæ hodie, & multis ab hinc annis viget in Eccleſia (quidquid ſit de probabilitate extrinſeca, quam inferiùs examinabimus) ſtando à principiis intrinſecis, improbabile eſt, quòd qui omiſit communionem annuam tempore Paſchali, hoc tranſacto non teneatur ad communicandum quamprimùm, ſaltem ſi loquamur in circunſtantiis, in quibus Paſtores urgent ad communionem deinceps faciendam.

7 Oſtenditur primò. Improbabile eſt, Prælatos Eccleſiaſticos poſſe punire tanquam reos illos, qui operantur probabiliter, & ſequuntur dictamen practicè probabile: ſed Prælati Eccleſiaſtici, qui urgent ad communicandum deinceps, poſſunt punire tanquam reos illos, qui tranſacto tempore Paſchali nolunt communicare; ergo improbabile eſt, quòd illi, qui tranſacto tempore Paſchali nolunt communicare urgentibus Paſtoribus ad communicandum, deinceps operentur probabiliter, & ſecundùm dictamen practicè probabile. Conſequentia eſt legitima.

8 Majori nihil eſt evidentiùs. Nam qui operantur ſecundùm dictamen practicè probabile, non delinquunt: atqui improbabile eſt, poſſe puniri tanquam reos illos, qui non delinquunt: ergo improbabile eſt poſſe puniri tanquam reos illos, qui operantur ſecundùm dictamen practicè probabile.

9 Jam verò minor prioris ſyllogiſmi eſt etiam moraliter evidens. Nam in tota, aut ferè tota Eccleſia, Epiſcopi, & Prælati Eccleſiaſtici excommunicatione puniunt eos, qui tranſacto tempore Paſchali nolunt communicare: ergo poſſunt illos ſic punire. Antecedens evidenti experientia patet. Et conſequentia eſt moraliter neceſſaria. Eſt enim ſummè abſurdum dicere, omnes Prælatos Eccleſiaſticos operari improbabiliter, dum excommunicatione puniunt eos, qui elapſo tempore Paſchali nolunt communicare, dumque cenſuris urgent ad id præceptum deinceps implendum. Huc ſpectat Auguſtinus *epiſt.* 118. ubi docens, quæ eſſe debeat regula certa agendorum, ſubjungit: *Similiter etiam ſi quid horum tota frequentat Eccleſia. Nam hoc quin ita faciendum ſit diſputare, inſolentiſſima inſaniæ eſt.* Moraliter enim verificatur frequentari in tota Eccleſia, quod in ferè tota exercetur. Et cum in ferè tota Eccleſia fiat hæc punitio eorum, qui Paſchali tempore elapſo nolunt communicare; *inſolentiſſima inſania* erit, juxta phraſim Auguſtini diſputare, quin ab Epiſcopis, & Parochis ita faciendum ſit; & à fortiori eos damnare tanquam improbabiliter operantes.

10 Reſpondebis primò, Epiſcopos, & Parochos operari non improbabiliter, immò verò probabiliter, dum ſe accommodant opinioni probabili, quæ docet, elapſo termino Paſchali, teneri adhuc fideles implere præceptum.

11 Sed qui ſic reſpondent, non ſentiunt vim argumenti. Etenim non ſe accommodat opinioni probabili affirmativæ, qui ſequitur dictamen præſcribens, opinionem oppoſitam eſſe improbabilem; cùm opinio probabilis affirmativa non doceat, oppoſitam eſſe improbabilem: atqui Prælati punientes excommunicatione eos, qui elapſo termino Paſchali non communicant, practicè ſupponunt, opinionem oppoſitam eſſe improbabilem; cùm punire non poſſint eos, qui probabiliter operantur: ergo Prælati dum eos puniunt, non ſe accommodant opinioni probabili. Immò ſe accommodant opinioni improbabili, cùm improbabile ſit, poſſe puniri eos, qui practicè probabilitati ſe conformant. Id quod verum eſt, ſi verè eſt practicè probabilis opinio docens, elapſo termino Paſchali non teneri fideles hic, & nunc obligatione deinceps communicandi, etiam urgentibus Paſtoribus ad communicandum deinceps.

12 Reſpondebis ſecundò, Prælatos Eccleſiaſticos, qui ſic illos puniunt, & urgent ad communionem poſt elapſum terminum Paſchalem, prudenter procedere, & non improbabiliter; quia ipſi certum putant, fideles teneri deinceps ad communionem; & improbabilem putant opinionem, quæ docet, eos non teneri. Et ſic ex dictamine proprio rectè procedunt, quamvis revera, & à parte rei decipiantur.

13 Hæc reſponſio aſſerit, omnes Epiſcopos, & omnes Parochos ferè in tota Eccleſia errare (quamvis invincibiliter) dum excommunicatione puniunt eos, qui tranſacto termino communicare nolunt, dumque eos urgent ad communicandum deinceps. Quæ quidem aſſertio abſurda eſt. Abſurdum enim, & improbabile eſt, quod errant ii, qui faciunt id, quod conſuetudine ferè totius Eccleſiæ firmatur; & juxta Auguſtinum relatum, *quin ita faciendum ſit, diſputare inſolentiſſima inſania eſt*. Et hæc propoſitio tanquam omninò certa retinenda eſt. *Non errant, qui faciunt id, quod conſuetudine ferè totius Eccleſia uſurpatur*. Et oppoſita improbabilis, & abſurda dicenda eſt.

14 Reſpondebis tertiò, Epiſcopos, & Parochos, dum excommunicant tranſgreſſores elapſo termino Paſchali, non punire eos, quia non communicant elapſo termino, ſed quia non communicarunt intra terminum.

15 Sed hæc reſponſio eſt evidenter falſa. Non enim abſolvunt eos, donec communicent etiam elapſo termino: & elapſu termino urgent eos cenſuris ad communicandum; & ſi poſt duos menſes, vel plures, non communicant, eos tenent excommunicatione ligatos: ergo eos ſic puniunt, quia nolunt etiam poſt elapſum terminum communicare. Ergo non ſolùm puniunt propter delictum præteritum non communicandi intra terminum. Deinde excommunicatio fertur ob contumaciam; & non fertur, niſi tranſacto termino Paſchali: ergo contumaces judicantur, qui tranſacto termino Paſchali non communicant; & ideò tanquam contumaces ea pœna plectuntur.

16 Reſpondebis quartò, eum, qui non communicavit in Paſchate, eſſe quidem obligatum ad communicandum deinceps, non vi præcepti Eccleſiaſtici, *in cap. Omnis utriuſque*: ſed vel vi edicti Epiſcopalis, vel quia cum illud caput, *Omnis*, non impoſuerit cenſuram latam, ſed ferendam, iis verbis, *Vivens ab Eccleſia ingreſſu arceatur*; poſſunt vi ejus clauſulæ Paſtores imponere cenſuram latam cum onere communicandi deinceps. Et hoc pacto obligatos, juſtè cenſuris percutiunt.

17 Sed hæc reſponſio coincidit cum noſtra ſententia, ut conſtabit ex utroque argumento ſubiiciendo *in cap.* 4. & ex ipſa concluſione ſuprà ſtabilita, quæ loquitur in circumſtantiis, in quibus Paſtores urgent ad communicandum deinceps. Vide etiam infrà dicenda *cap.* 6.

CAPUT III.

Duo alia argumenta pro eadem concluſione.

18 Oſtenditur ſecundò certitudo noſtra, & improbabilitas intrinſeca oppoſitæ ſententiæ. Pontifices Romani præſcripſerunt, leges Eccleſiaſticas obligare eo modo, quo uſu, & conſuetudine receptæ ſunt: ſed lex Eccleſiaſtica de communione annua, & confeſſione ad eam prævia, ita eſt conſuetudine recepta, nempe tanquam obligatoria, etiam elapſo termino Paſchali: ergo ejuſmodi lex obligat, etiam elapſo termino Paſchali. Precor lectorem, ut attente conſideret hunc ſyllogiſmum, cujus in primis conſequentia legitima eſt.

19 Major non ſubſiſtit ſola probabilitate, ſed omnimoda certitudine; quæ tam eſt certa, quàm certum eſt, conſuetudinem eſſe optimam legum interpretem, *cap. Cum dilectus, de conſuetud.* Et, ut oſtendi *diſp.* 23. *cap.* 4. conſuetudo ita legem interpretatur, ac ſi lex ipſa verbis expreſſis aſſerret id ipſum, quod conſuetudo in praxi obſervat. Potuerunt enim, & voluerunt Romani Pontifices conferre conſuetudini eam vim authenticam interpretandi leges.

20 Minor etiam eſt indubitabilis evidentia facti. Eſt enim in ferè omnibus Diœceſibus immemorialis conſuetudo compellendi fideles, qui non communicarunt in Paſchali termino, ad communicandum deinceps. Ergo id præceptum ita eſt uſu receptum, ut præcepto, & cenſuris compellantur fideles ad communicandum deinceps.

21 Confirmatur primò. Eo modo obligat lex, quo recepta eſt: ſed conſtat evidentia facti, prædictam legem receptam eſſe eo modo, ut compellantur communicare deinceps illi, qui non communicarunt intra terminum Paſchalem: ergo eo modo recepta eſt prædicta lex.

22 Confirmatur ſecundò. Nam ut oſtendi *ea diſp.* 23. *cap.* 4. *art.* 1. conſuetudo accedens legi ſcriptæ facit evidentiam moralem de obligatione, aut non obligatione ejus legis, juxta qualitatem conſuetudinis: ſed urget conſuetudo obligandi, & compellendi fideles ad communionem annuam, etiam poſt elapſum terminum: ergo prædicta conſuetudo accedens ei legi, facit evidentiam moralem de obligatione legis.

23 Confirmatur tertiò ex conſtitutionibus ſynodalibus particularium diœceſum, in quibus expreſsè ſupponitur, vel deciditur obligatio communicandi deinceps, qua tenentur, qui non communicarunt uſque ad Dominicam in Albis: ergo ſic uſu receperunt hoc præceptum, & non aliter. Ergo hæc conſuetudo eſt evidens interpretatio hujus præcepti.

24 Et ita in Conſtitutionibus Synodalibus Diœceſis Hiſpalenſis *lib.* 5. *tit. de pœnitentiis, & remiſſ. cap.* 10. ſic jubetur. [Enſeñen aſimiſmo (los Curas) al pueblo la obligacion, que tienen de prepararſe con la confeſſion para recebir el Santiſſimo Sacramento de la Eucariſtia; y que los que no lo hubieren recebido el Domingo de

Quaſi-

Digitized by Google

Quaſimodo, ſi por alguna juſta cauſa no lo hubieren dilatado con conſentimiento de ſu confeſſor, an quebrantado ia el præcepto de la Yglefia, y pecado mortalmente en ello. Y eſtas miſmas amoneſtaciones en el miſmo tiempo haran todos los Predicadores en los ſermones que hicieren en el dicho tiempo de la Quareſma. Y contra los que paſado el Domingo de Quaſimodo ſe hallare, que no an complido con el precepto de la Yglefia; *mandamos* ſe proceda deſta manera; que declarando los Curas en la Miſſa, como Fulalano, y Fulano no an cumplido, *ſe les amoneſte* caritativamente tres vezes, *que lo hagan*: la primera monicion ſe liaga en la ſegunda Domioica, la ſegunda en la tercera; la tercera eo la quarta deſpues de Paſqua. Y ſi llegada la quinta no hubieren obedecido, les declaren en el miſmo dia por deſcomulgados, y los aſienten en la tablilla, haciendolos publicar cada dia de fieſta, haſta que real y verdaderamente cumplan con ſu obligacion.] Quæ verba in Latinum ſermonem tranſfero, propter Hiſpani idiomatis ignaros.] Doceant ſimiliter (Curati) populum obligationem, qua tenentur, præmuniendi ſe confeſſione ad accipiendum Sanctiſſimum Euchariſtiæ Sacramentum; & eos, qui id non acceperint vſque ad Dominicam in Albis, niſi ex aliqua juſta cauſa prorogaverint de conſenſu coofeſſarii, violaviſſe jam præceptum Eccleſiæ, & per id lethaliter peccaſſe. Et has eaſdem monitiones eodem tempore dabunt omnes Concionatores in concionibus, quibus coram populo declamaverint in prædicto tempore Quadrageſimæ. Et adverſùs illos, quos, elapſa jam Dominica in Albis, conſtiterit non ſatisfeciſſe præcepto Eccleſiæ, *jubemus*, quòd ſic procedatur: ut denunciantibus Curatis, quòd iſte, & ille non ſatisfecerunt, *moneantur* fraternaliter tribus vicibus, *ut ſatisfaciant*: prima monitio fiat in ſecunda Dominica poſt Paſcha, ſecunda in tertia, tertia in quarta. Quòd ſi accedente quinta Dominica non obedierint, denuncientur eodem die excommunicati, & ſcribantur in tabulis excommuoicatorum, & proclamentur ſingulis diebus feſtis, quouſque realiter, & verè ſatisfaciant obligationi.]

25 Ubi notabis, Archiepiſcopos Hiſpalenſes noluiſſe admittere praxim ceſſationis præcepti immediatè poſt Dominicam io Albis; ſed potiùs ſtatuiſſe praxim, ut qui elapſo termino non communicaverint, deinceps communicent. Et omnes fideles ejus diœceſis ſic in praxi acceperunt id præceptum; & ita inviolabiliter obſervatur. Præceptum autem, ut notavi, obligat eo modo, quo receptum eſt.

26 Nec valet, ſi dicas, eam conſuetudinem fundari in igoorantia probabilitatis opinionis docentis, extra terminum Paſchalem non currere obligationem ejus præcepti; adeòque eam conſuetudinem non habere vim authenticam ioterpretandi legem.

27 Nam, ut oſtendi *ea diſpus.* 23. *cap.* 4. *art.* 2. *num.* 48. in quolibet dubio ſtandum eſt pro interpretatione conſuetudinis; atque adeò cùm dubitatur, an per errorem aliquem lex iovaluerit, ſtandum eſt pro conſuetudine; quæ ideò eſt optima legis interpres, quia conſuetudo habet vim tollendi quamlibet dubitationem; quam vim, & authoritatem ei confert lex Eccleſiaſtica in prędicto capite *Cùm dilectus*. Ideò in loco citato multis oſtendi, ignorantiam, aut errorem non facere exceptionem contra vim interpretandi legem, quæ ineſt conſuetudini ea præfato capite *Cùm dilectus*.

28 Oſtenditur tertiò eadem concluſio. Epiſcopi habent poteſtatem præcipiendi fidelibus, ut quotannis accipiant ſacram Synaxim, etiam elapſo termino Paſchali; etiam independenter ab eo decreto Concilii Lateranenſis; & de facto id præcipiunt: ergo ad id obligantur fideles. Conſeqoentia patet ex eo, quòd fideles tenentur adimplere præcepta, quæ Prælati Eccleſiaſtici imponunt ea legitima poteſtate.

29 Major autem tam certa eſt, quàm eſt certum, Epiſcopos habere poteſtatem ferendi leges pro vtilitate ſuorum ſubditorum, eas maximè, quæ expediunt ad ſalutem animarum. Nulla autem lex magis conducens eſt ad ſalutem animarum, quàm quæ injungit, fideles quotannis accipere ſacram Synaxim.

30 Minor verò patet ex praxi ſingulorum diœceſum. Nam in monitionibus, quas præmittunt, antequam denuncientur excommuoicati, qui nolunt communicare tranſacto termino Paſchali; præcipiunt ſubditis, ut qui non communicavit in Paſchate, & ejus termino, deinceps communicet.

31 Pro quo notandum eſt (quod apud omnes conſtat) poſſe Prælatos inferiores præcipere, quæ à ſuperioribus præcepta ſunt; ideòque eandem actionem poſſe pluribus præceptis Prælatorum inter ſe ſubordinatorum injungi. Quare oon repugnat, quòd communio annua, quæ à Concilio Generali præcepta eſt, iterùm ab inferioribus Prælatis præcipiatur. Uode cùm Prælati inferiores vrgent ſubditos ad communionem annuam, non ſolùm promulgant præceptum Superioris, ſed ipſi etiam propria authoritate nitentes, id ſub gravi culpa præcipiunt. Quòd ſi probabile ſit, quòd ex vi præciſa præcepti Concilii Generalis non teneantur deinceps communicare fideles elapſo termino Paſchali, dum ipſi Epiſcopi adhuc vrgent ſubditos ad communionem Euchariſtiæ deinceps faciendam, utique ſua authoritate utuntur ad præcipiendam præfatam communionem; ad quam præcipiendam habent poteſtatem independenter à Concilio.

CAPUT IV.

Duo alia argumenta pro eadem concluſione.

32 QVartò probatur eadem concluſio ex verbis Decreti, *cap. Omnis utriuſque, de pœnit. & remiſſ. Saltem ſemel in anno fideliter confiteatur proprio Sacerdoti.*∴ *ſuſcipiens reverenter, ad minus in Paſcha, Euchariſtia Sacramentum*. Ubi duo præcipiuntur: & quod quilibet communicet quotannis, & quòd ad minus id fiat in Paſchate. Quòd ſi noo fit in Paſchate, adhuc vrget, quòd id debeat fieri eo anno. Et ideò Concilium Trident. *ſeſſ.* 13. *can.* 9. ait: *Si quis negaverit omnes fideles teneri ſingulis annis, ſaltem in Paſchate, ad communicandum, anathema ſit*. Et ita ſi imponeretur præceptum audieodi Miſſam ſingulis hebdomadis, ſaltem in prima die hebdomadæ; ſi io prima non audiviſſet, teneretur audire altera die, quia adhuc vrgeret præceptum audiendi Miſſam in ea hebdomada. Vide multa, quæ in hujus argumenti confirmationem adducit P. Suarez *tom.* 3. *in* 3. *par. diſp.* 70 *ſect.* 2. §. *Dico ergo*.

33 Probatur quintò. Nam in ea periodo Decreti, *capit. Omnis utriuſque*, ait Innocentius: *Alioquin & vivens ab Eccleſia ingreſſu arceatur, & moriens Chriſtiana careat ſepultura*. Convenit autem inter Doctores, eam non eſſe pœnam latam, ſed ferendam. Ergo vi ejus periodi poſſuot Prælati ioferiores eam pœnam inferre, & arcere eos ab Eccleſia, donec ſatisfaciant; & poſtulare pro ſatisfactione communionem deinceps faciendam. Quam ſatisfactionem eſſe ad mentem Decreti, beoè obſervavit P Enriquez *tom.* 2. *lib.* 8. *c.* 5. *num.* 1. *in gloſſa litt. I.* illis verbis: [*Omnis*, jubet, ut qui non communicaverit, vivens arceatur ab Eccleſia, nempe *quouſque communicet*: & ita praxis Epiſcoporum per edictum excommunicat omittentes.] Ergo dum Paſtores vrgent ad communionem deinceps faciendam ſub pœna excommuoicationis, operantur vi facultatis, quam eis tribuit Innocentius, arcendi eos ab Eccleſia. Sic ergo urgentibus Paſtoribus ad communionem deinceps faciendam tenentur parere fideles; & lethaliter peccant, ſi non communicant.

CAPUT V.

Satisfit argumento partis oppoſitæ.

34 TOtum fundamentum, quo nititur oppoſita opinio, eſt. quod deſumitur à paritate aliorum præceptorum, audiendi ſacrum, jejunandi, &c. ut vidimus *c.* 1. Sunt autem inter hoc, & alia præcepta multæ rationes diſcriminis.

35 Prima eſt, quam verbis P. Suarii oſtendi *cap.* 1. *num.* 5. Qui enim ex juſta cauſa, etiam ex conſilio confeſſarii, omittit jejunium Vigiliæ, non tenetur jejunare altera die: qoi autem ex juſta cauſa omittit communionem intra terminum Paſchalem, tenetur communicare quamprimùm. Et incredibile eſt, quòd qui omiſit ex juſta cauſa, teneatur; qui autem ex temeritate, non teneatur communicare deinceps. Sumitur ergo diſparitas ex eo, quòd ſatis colligitur intentio legis de communione annua, ut velit obligare adhuc eos, qui præſcripto tempore non communicarunt; cùm conſtet intentionem legis de jejuoio, & auditione ſacri extendi ad prorogandam obligationem extra ſuum terminum.

36 Secunda ratio diſparitatis deſumitur ex dictis in ſecundo argumento, nempe ex diverſo modo, quo iſta, & illæ leges conſuetudine receptæ ſunt. Nam lex communionis annuæ conſuetudine recepta eſt tanquam obligans eos, qui intra terminum Paſchalem eam non impleverunt, ut conſtat apertè ex ſecundo argumento. At verò lex jejunii, & auditionis Miſſæ oon eſt ita uſu recepta: quin potius conſuetudine totius Eccleſię ita recepta eſt, ut qui deſignato die omiſit, non ampliùs teneatur.

37 Tertia ratio diſparitatis ſumitur ex dictis in tertio argumento. Nam Epiſcopi præcipiunt ſubditis non communicantibus intra terminum, ut communicent deinceps, & ad id cenſuris compellunt, in quo procedunt intra ſphæram ſuæ poteſtatis. At verò illos, qui die feſto omiſerunt auditionem ſacri, non compellunt, ut altera die ſatisfaciant. Quare ſaltem ex præcepto Epiſcoporum obligat communio annua eos, qui omiſerunt illam intra terminum; non ſic auditio ſacri.

38 Quarta ratio diſparitatis deſumitur ex tenore verborum legis. Nam io lege de communione annua injungitur, ut fideles eam ſuſcipiant quotannis, *ſaltem in Paſchate*; quæ verba denotant, ut notavi in quarto argumento, duo præcipi; & quòd communio fiat quotannis, & quòd ſaltem in paſchate fiat. Præceptum autem de audienda Miſſa non injungit, quòd audiatur ſingulis hebdomadis, ſaltem in die feſto. Quæ diverſitas verborum diverſitatem obligationis importat.

Digitized by Google

CAPUT VI.

An oppoſita opinio fulciatur probabilitate extrinſeca?

39 IN re tam gravi oportet maximè inquirere mentem Authorum, qui docuerunt, non teneri communicare ſacram Synaxim deinceps eos, qui intra terminum Paſchalem non ſatisfecerunt præcepto. Pro cujus claritate præmitto primò, in duplici ſenſu poſſe verſari præſentem quæſtionem. Primò, ſpeculativè quidem, & non conſideratis omnibus circunſtantiis, quæ de facto in praxi occurrunt: nempe, an ex vi verborum formalium præcepti teneantur fideles ad communicandum deinceps, qui intra terminum non ſatisfecerunt. Secundò, practicè, & attenta conſuetudine, qua, urgentibus Parochis ad communionem deinceps faciendam, præceptum in omnibus, aut ferè omnibus diœceſibus receptum eſt; an, ſcilicet, hoc modo teneantur ſatisfacere præcepto deinceps, qui intra terminum non ſatisfecerunt?

40 Præmitto ſecundò, idem omninò eſſe aſſerere, ſententiam noſtram eſſe certam, & oppoſitam eſſe improbabilem. Implicat enim quod mea ſententia ſit certa, & quòd oppoſita ſit probabilis: implicat quod ſententia negativa ſit certa, & quòd affirmativa ejus contradictoria non ſit certò falſa, & improbabilis; ut apertè conſtat *ex diſp 4. cap. 1.*

41 Jam verò plures ſunt Authores, qui cenſent in ſecundo ſenſu, & attenta praxi ferè totius Eccleſiæ, eſſe omninò certam ſententiam à nobis traditam; & conſequenter oppoſitam eſſe improbabilem, juxta proximè dicta. Ita Pat. Suarez proximè citatus, cujus ibidem hæc ſunt verba. [Hæc ergo ſententia eſt *ſine dubio vera* & rationabilis, magiſque favens bonis moribus fidelium: nec dubitari poteſt, quin in ſenſu explicato potuerit hæc lex dari; *nec rationem probabilem* video, ob quam exiſtimemus, non eſſe hanc Eccleſiæ intentionem.] Sententiam autem eſſe *certam*, & *ſine dubio veram*, ſynonyma ſunt; cum de veritate opinionis probabilis poſſit eſſe dubium, ut evidens eſt, & demonſtravi *diſput.* 6. deinde, juxta Suarium, oppoſita ſententia non nititur *ratione* aliqua *probabili*: implicat autem, eſſe probabilem opinionem, quæ caret ratione probabili.

42 P. Ægidius de Coninck 3. *part. quæſt* 80. *artic.* 11. *dub* 4. *numer.* 109. Affirmat, utranque ſententiam eſſe probabilem, & quæ eximit, & quæ obſtringit fideles obligatione communicandi deinceps. Loquitur autem in primo ſenſu, ſcilicet attenta vi verborum decreti Concilii Lateranenſis. Nam poſteà ſubdit, certum eſſe, poſſe Paſtores cogere ſubditos ad communicandum deinceps. Ecce ejus verba. [Prima, & ſecunda ſententia ſunt ſatis probabiles. Quia certum eſt, Concilium Lateranenſe potuiſſe ita nobis præcipere communionem in Paſchate, ut ante illud tempus ad illam non teneremur, & eo adveniente, continuò teneremur, donec ſatisfeciſſemus præcepto. An autem ita præceperit, non ita conſtat, cùm pro utraque parte ſint diverſæ rationes, & authoritates Doctorum. Sed quidquid hac de re ſit, *hoc videtur certum*, poſſe Eccleſiæ Paſtores, eum, qui non communicavit in Paſchate, per cenſuras *cogere, ut primo data commoditate communicet*; ut patet ex multorum locorum praxi.]

43 Ubi obſerva primò, cùm dicit, utranque eſſe probabilem, loqui ſolùm vi verborum præcepti, & non attenta praxi, & conſuetudine. Secundò *certam* eſſe, ubi Paſtores per cenſuras cogunt ſubditos ad communicandum deinceps, ſubditos teneri graviter ad communicandum deinceps; quia implicat contradictionem, quòd paſtores poſſint cogere oves ſuas ad aliquam actionem, & de facto cogant; & quòd oves non ligentur obligatione parendi. Tertiò, aſſertionem contradictoriam eſſe improbabilem, & certò falſam; quia ex dictis, ex duabus contradictoriis, ſi una eſt certa, altera eſt certò falſa, & improbabilis. Quartò, ex praxi communi Paſtorum certò colligi, ſubditos teneri ad parendum in hac materia: illis verbis, *Ut patet ex multorum locorum praxi*. Quomodo autem id colligatur ex praxi, conſtat ex primo, & ſecundo argumento ſuprà pro noſtra concluſione inſtructo.

44 Pat. Caſtro Palao *tom.* 4. *tract.* 21. *diſput. unic. punct* 15. *num.* 7. ſic ait: [Quia ſententia, in qua fundantur, *non ſatis firma ratione fulcitur*; ea de cauſa cenſeo omninò dicendum, & in praxi ſemper conſulendum, omittentem communionem tempore Paſchatis ex legitimo impedimento, aut ex malitia, teneri, cùm primùm poſſit, communicare. Nec enim hominibus ſic in malum proclivibus permittendum eſt, ab hoc Sacramento omnium malorum antidoto ſeparari: potiùs namque expedit ad illius frequentiam induci, ut eorum infirmitates ea ſalutari medicina curentur.] Sed quid eſt, *non ſatis firma ratione fulciri*, niſi non eſſe probabilem; cùm juxta hunc Authorem probabilitas opinionis conſiſtat in eo, quòd firma ratione fulciatur, ut retuli *diſputat.* 11. Quod ſi *num.* 6. eam ſententiam dixit probabilem, id ſanè dixit in primo ſenſu ſpeculativo, nempe vi verborum formalium præcepti lati ab Innocentio.

45 Jam verò Authores, qui docuerunt, fideles non teneri elapſo termino Paſchali ad communicandum deinceps, ſemper credidi, eos loqui in primo ſenſu, ideſt, ex vi verborum formalium præcepti ab Innocentio lati; non verò attenta praxi Eccleſiarum, & urgentibus Paſtoribus ad communionem deinceps faciendam.

46 P. Granado *tom.* 2. *in* 3. *part. controv.* 6 *tract.* 10. *diſputat.* 4. *à num* 4. totus eſt in propugnanda ſententia, quæ defendit, non teneri fideles præcepto communicandi deinceps, elapſo termino Paſchali, Sed quomodo id propugnat? Sanè in primo ſenſu, & ex vi præcisè Eccleſiaſtici præcepti lati ab Innocentio in Concilio Lateranenſi. Nam eo *num.* 4. ſic proponit quæſtionem: [An qui intra prædictum Paſchæ tempus non ſumpſit Euchariſtiam, teneatur ex vi hujus præcepti Eccleſiaſtici, cùm primùm poſteà poſſit; an non, ſed ſine novo peccato differri liceat uſque ad aliud Paſcha?] Et *numer.* 10. magis rem explicat his verbis [Ad tertium reſpondetur, fideles compelli cenſuris, non quia perſtet *obligatio illius præcepti Eccleſiaſtici*; ſed quia à jure non eſt impoſita non communicantibus ulla cenſura, aut indicta aliqua pœna, in quam ipſo facto incurrant, ut optimè oſtendit Suarez (*tom.* 3. *in* 3. *par. diſput.* 70. *ſect.* 3. proponitur tamen imponenda, ut conſtat ex verbis Innocentii initio diſputationis relatis, idque in pœnam tranſgreſſionis præcepti communicandi in Paſchate. Eo autem ipſo quòd Prælati in ſuis diœceſibus differant executionem hujus pœnæ, & non excommunicent, niſi poſt quindecim, aut plures dies à Paſchate Reſurrectionis, cenſentur præcipere ut intra illos dies accedant ad Euchariſtiam, qui anteà non acceſſiſſent. Nos verò ſolùm *locuti ſumus in aſſertione de præcepto Innocentii*, & *hoc* aſſeruimus *ceſſare* elapſo Paſchate.] Ubi clarè vides, hunc Authorem ſolùm loqui ex vi præciſa præcepti Innocentii; in quo ſenſu dicit probabiliorem ſententiam, quæ admittit, non peccare, qui deinceps non communicant elapſo termino. Et tanquam certum ſupponit, & abſque controverſia, peccare mortaliter eos, qui urgentibus Paſtoribus ad communionem elapſo termino communicare nolunt.

47 P. Henriquez, qui *lib.* 8. *cap.* 5. *num.* 1. citatur pro oppoſita ſententia, in eodem ſenſu locutus eſt. Habet enim hæc verba: [Elapſo toto illo tempore, quod pro Paſchæ die ſubſtituitur, ceſſat illo anno per ſe obligatio hujus affirmativi præcepti; ut ceſſat in aliis præceptis Eccleſiæ. Sed per accidens ratione dilationis datæ à confeſſario, vel ratione excommunicationis, & ſcandali, reus compellitur poſteà à Paſtore communicare.] Quibus verbis immediatè ſubjungit in margine *lit.* 1 ſequentia: [Quia caput *Omnis*, jubet, ut qui non communicaverit, vivens arceatur ab Eccleſia, nempe quouſque communicet. Et ita praxis Epiſcoporum per edictum excommunicat ommittentes.] Ubi ſatis clarè ſuam ſententiam expreſſit P. Henriquez, docens, etſi præceptum per ſe non obliget ad communicandum deinceps, per accidens tamen, ideſt, per facultatem, quam dat Paſtoribus ad arcendum eum ab Eccleſia, *quouſque communicet*, peccare mortaliter eum, qui non communicat deinceps, urgentibus ad id Paſtoribus.

48 Bonacina etiam citatur pro oppoſita ſententia *diſput.* 4. *de Sacram. quæſt* 7. *punct.* 2. *num.* 13. Sed loquitur in primo ſenſu, & minimè adverſatur, quin immò ſuffragatur omninò noſtræ aſſertioni. Audienda ſunt ejus verba. [Utrùm qui non communicavit in Paſchate, teneatur elapſo tempore Paſchatis, quamprimùm commodè poterit, eodem anno communicare. Reſpondeo, probabiliter ſuſtineri poſſe, non teneri, niſi fortè diſtulerit confeſſionem ob conſilium confeſſarii, *aut niſi lata ſit excommunicatio*; vel *niſi extet lex aliqua particularis*, *vel conſuetudo* contra non communicantes elapſo Paſchatis tempore.] Ubi obſerva primò eas quatuor limitationes, ſub quibus dicit eſſe probabile, quòd non tenetur communicare deinceps. Obſerva ſecundò, ut exceptio firmat regulam in contrarium, ita ubi dicit eſſe probabile, quod ille non tenetur communicare deinceps, excepto caſu in quo lata ſit excommunicatio, vel lex particularis, vel conſuetudo; conſequenter affirmat non eſſe probabile, quod eximatur ab obligatione communicandi deinceps in caſu, in quo lata ſit excommunicatio, vel lex particularis, vel inducta conſuetudo. Ait ergo oppoſitam ſententiam non eſſe probabilem in terminis noſtræ concluſionis.

49 Sotus, qui unus eſt ex præcipuis Authoribus, qui pro oppoſita parte referuntur, ſemper limitationem addidit, [Niſi addatur excommunicatio.] Ita *in* 4. *diſt.* 18. *artic.* 4. §. *Gravior*, loquendo de præcepto confeſſionis, & obligatione implendi illud elapſo anno, ait: [Et quidem opinio eſſe poteſt aliis probabilis: ego tamen pro mea ingenii tenuitate nunquam auſus ſum eam quantum ad confeſſionem affirmare. Primùm enim ſi *adjuncta eſt cenſura excommunicationis*, ut adjungi ſolet, & *optimè poteſt*, virtute illius citrà dubium homo ille negligens, elapſo anno confiteri tenetur; quia non poteſt excommunicatione abſolvi, donec confiteatur.] Ubi notat Mag. Soto non eſſe probabile, quòd qui hoc anno non confeſſus eſt, elapſo anno eximatur ab obligatione confitendi.

50 Deinde §. *Tertiò denique*, agens de præcepto communionis, ait: [Habet præfinitum tempus Paſchatis: quare illo elapſo, *ſi excommunicationem ſubmoveas*, non videtur homo ampliùs teneri, ſed ſemel peccaſſe.] Admittit ergo hominem non teneri ad communicandum deinceps, dummodò non addiderit Epiſcopus excommunicationem contra non communicantem deinceps: nam in caſu talis excommunicationis latæ (qualem ferè omnes Epiſcopi ferunt) certum ſupponit, quòd tenetur communicare deinceps.

51 Ex

51 Ex quibus omnibus fit, probabile eſſe, tam probabilitate extrinſeca, quàm intrinſeca, quòd ſtando præciſè verbis præcepti communis Eccleſiaſtici, lati *in cap. Omnis utriuſque*, qui non communicavit in termino Paſchali, non tenetur deinceps communicare. At verò neque probabile intrinſecè, neque extrinſecè eſſe, quòd ſtante conſuetudine, quæ authenticè interpretatur præceptum, maximè urgentibus per cenſuras Paſtoribus ad communionem deinceps faciendam; is, qui non communicavit in termino Paſchali, eximatur ab obligatione communicandi deinceps. Nam Authores recentiores, dum negant obligationem communicandi deinceps, has circumſtantias excludunt, ut vidimus. In quo ſenſu locutos fuiſſe antiquiores, credendum eſt, quos iſti recentiores citant, & ſectari ſe profitentur.

DISPUTATIO LIII.

An omnia peccata luxuriæ contra naturam ſint eiuſdem ſpeciei infimæ?

CAPUT PRIMUM.

Quid ſenſerit Caramuel cum paucis aliis?

1 SAnctiſſimus D. N. Alexander VII. in primo ex duobus decretis, in quibus quadragintaquinque opiniones morales damnavit, ut minimùm, tanquam ſcandaloſas, eodem tenore damnavit hanc, quæ ordine eſt vigeſimaquarta. *Mollities, ſodomia, & beſtialitas ſunt peccata eiuſdem ſpeciei infimæ; ideòque ſufficit dicere in confeſſione, ſe procuraſſe pollutionem.* Quam propoſitionem manſiſſe omninò improbabilem, & certò falſam, manifeſtum eſt ex dictis *diſp. 9. cap. 20.* ſicut & oppoſitam manſiſſe, ſaltem moraliter, evidentem.

2 Hinc putabit aliquis, otioſum fore, materiam hanc ad quæſtionem trahere; cùm ex prædicta damnatione à ſtatu dubii tranſierit ad omnimodæ certitudinis gradum. Adhuc tamen cenſeo, fore valdè utile hanc quæſtionem verſare; ut dum à principiis intrinſecis pars affirmativa eſſe improbabilis conſpicitur, conſtet, etiam ante damnationem, illam fuiſſe improbabilem, adeòque jure merito damnationem repulſam. Præterea, quia Caramuel, qui eum dixerit, ea omnia eſſe unius infimæ ſpeciei, affirmavit tamen, eas circunſtantias eſſe confitendas; fortè putabit, ſuam ſententiam nullum accepiſſe præjudicium ab ea damnatione; ideòque quantum acceperit, operæ pretium explicare.

3 Igitur Caramuel *in Theologia fundamentali num. 663. fundam. 57.* duo aſſerit, mordicuſque tuetur. Primum, omnia ſcelera contra naturam eſſe unius infimæ ſpeciei moralis, & nullo modo inter ſe ſpecificè diſtingui. Quod etiam tradidit *in comment. in regul. diſp. 66. nu. 983.* Secundum. Etſi ſpecie non differant, eas circunſtantias confitendas eſſe, non quia circunſtantiæ aggravantes confitendæ ſint; ſed ut numerus peccatorum in confeſſione exponatur.

4 Sed præcipuè audiendus eſt *in Theolog. intention. præd. 6. lib. 4. num. 1969.* vbi ſic diſſerit: [Dico tertiò. *Mollities, ſodomia, beſtialitas ſunt peccata ejuſdem ſpeciei infimæ.* Sententia expreſſa eſt D. Thomæ: illam defendunt Autbores *in meo comment. in Regul. Benedict.* citati. *Et tam clara videtur, ut contraria videatur error in Philoſophia.* Oſtenditur. Ideò furari argentum, & furari armenta, non ſunt peccata diſtincta ſpecie, quia, tametſi animantes, & metalla ſpecie, aut pluſquam ſpecies diſtinguantur, in his duobus furtis non dantur duæ malitiæ ſpecie diſtinctæ, ſed tota ſpecifica illa diſtinctio ſe tenet ex parte materię. Non aliter in peccatis contra-naturalibus philoſophor: ideò ſunt mala, aut interdicta, quia in abuſu conſiſtunt, & ſemen extra vas naturale deciditur: atqui hoc eodem modo reperitur in mollitie, beſtialitate, & ſodomia: ergo ſunt peccata ejuſdem ſpeciei; omnia enim ſunt puræ pollutiones, quæ diverſimodè procurantur: nam ſicut mollities manuum tactibus procurata non diſtinguitur ſpecie à procurata tactu veſtium, tametſi manus, & veſtes ſpecie diſtinguantur; ſic nec procurata cujuſcunque corporis partis contactu, cujuſcunque animalis, cujuſcunque materiæ. Univerſarum enim harum immunditierum malitia in hoc ſolùm formaliter conſiſtit, quòd ſemen extra vas naturale effundatur.]

5 Et *num. 1970* accedit ad ſecundam quæſtionem, an ſuppoſito, quòd illa crimina ſint ejuſdem ſpeciei infimæ, eorum circunſtantiæ ſint in confeſſione aperiendæ? Et ſic reſpondet. [Negat Diana, negat Antonius Cotonius: negavi etiam ego aliquando huic argumento inſiſtens, quod videbatur ſolutione carere: Tenetur pœnitens in confeſſione numerum, & ſpecies peccatorum explicare diſtinctè: ergo ſi dicantur ſpecie non diſtingui hæc peccata, non debere explicare in confeſſione, dicendum eſt.] Et poſtquam protulit verba Cotoni, & Dianæ, addit; [Cæterùm licèt hæc doctrina in Hiſpania, Gallia, Belgio, Germania, &c. fortè tolerabilis eſſet, quia in his provinciis vix ex nomine ſodomia noſcitur; in Græcia, Aſia, Africa, &c. ubi hoc vitium obtinet, non debet admitti: & quia non debemus duas conformare Theologias, ideò in praxi docemus, oppoſitum tenendum eſſe; debereque pœnitentem, ſicut adulterium duplex, & ſacrilegium duplex, ſic etiam peccata hæc diſtinguere ob malitias aliquas numero diſtinctas, quæ intercurrunt. Hæc ibi Caram. Quòd latiùs docuerat *in Theolog. fundam. nu. 1701.*

6 Contra hanc Caramuelis ſententiam inſurrexit D. Ludovicus Creſpinus in anti-Caramuele. Contra anti-Caramuelem inſurgit Franciſcus Verde, & ſuadere conatur utranque partem ſententię Caramuelis, nempe in Apologia contra anti-Caramuelem *quæſt. 5. à num. 258.* Et quamvis Caramuel ſæpè vociferetur viginti ſex Authores, & iis plures ſtare pro ea aſſertione, planè decipitur, vt ex dicendis conſtabit.

CAPUT II.

An Sanctus Thomas ſuffragium afferat ſententiæ affirmativæ relatæ.

7 OMnia peccata contra naturam eſſe unius ſpeciei infimæ, aſſerit Caramuel ſuprà relatus, eſſe expreſſam ſententiam S. Thomæ. Quàm autem id ſit falſum, jam oſtendo. Textus unicus, qui, penes Caramuelem, ſuffragatur ei ſententiæ, hic eſt, *2. 2. quæſt. 154. art. 11.* Ecce titulus articuli: *Utrùm vitium contra naturam ſit ſpecies luxuriæ?* Cui ſic reſpondet in corpore articuli. *Reſpondeo dicendum, quòd, ſicut ſupra dictum eſt, ibi eſt determinata luxuriæ ſpecies, ubi ſpecialis ratio deformitatis occurrit, quæ facit indecentem actum venereum. Quod quidem poteſt eſſe dupliciter. Uno quidem modo, quia repugnat rationi rectæ; quod eſt commune in omni vitio luxuriæ. Alio modo, quia etiam ſuper hoc repugnat ipſi ordini naturali venerei actus, qui convenit humanæ ſpeciei; quòd dicitur vitium contra naturam. Quod quidem poteſt pluribus modis contingere. Uno quidem modo, ſi abſque omni concubitu, cauſa delectationis venereæ, pollutio procuretur, quod pertinet ad peccatum immunditiæ, quam quidem mollitiem vocant. Alio modo, ſi fiat per concubitum ad rem non ejuſdem ſpeciei; quod vocatur beſtialitas. Tertiò, ſi fiat per concubitum ad non debitum ſexum, puta maſculi ad maſculum, vel fœminæ ad fœminam, ut Apoſtolus dicit ad Rom. 1. quod dicitur ſodomiticum vitium. Quartò, ſi non ſervetur naturalis modus concumbendi, aut quantum ad inſtrumentum non debitum, aut quantum ad alios monſtruoſos, & beſtiales concumbendi modos.*

8 Ut ex his verbis inferat Caramuel, eſſe expreſſam ſententiam Sancti Thomæ, unitatem ſpecificam omnium peccatorum contra naturam, *num. 1666. §. Pono igitur, in Theologia fundament.* excogitavit varia genera diverſitatis, ſed præcipuè quoad rem præſentem duo: aliud diverſitatis eſſentialis ſpecificæ, & aliud diverſitatis modalis, ſive ex modo aliquo concomitante. Prioris diverſitatis exemplum ponit in diſtinctione hominis à bruto; poſterioris in diverſitate hominis ſedentis, & ſtantis. Et *num. 1678.* infert, quòd cum S. Thomas diſtinguens diverſa vitia contra naturam, dixerit, *uno modo*, & *alio modo*; & in fine textus *alios concumbendi modos*; [In modos, & non in ſpecies ſubdividit Doctor Angelicus contra-naturale peccatum;] quæ ſunt verba Caramuelis.

9 Sed nunquid apud S. Thomam hæ dictiones, *uno modo*, & *alio modo*, excludunt diverſitatem ſpecificam? Si negas, infero: ergo malè arguis, ea vitia contra naturam non diſtingui ſpecie, eo quòd diverſos modos expreſſerit S. Thomas. Si verò concedis, infero: ergo vitium luxuriæ in genere, & vitium luxuriæ contra-naturalis diverſificantur tantùm in modos, non autem differunt eſſentialiter inadæquatè. Patet conſequentia: nam in ipſo initio hujus textus relati, ponens diverſitatem luxuriæ in genere, & luxuriæ contra-naturalis, eam conſtituit per eas dictiones, *uno modo*, & *alio modo*. Relege ea verba: *quod quidem poteſt eſſe dupliciter. Uno quidem modo, quia repugnat rationi rectæ: quod eſt commune in omni vitio luxuriæ. Alio modo, quia etiam ſuper hoc, repugnat ipſi ordini naturali venerei actus, qui convenit humanæ ſpeciei: quòd dicitur vitium contra naturam.* Quo modo ergo rationi conſentaneum eſſe poteſt, quòd in uno, & eodem textu S. Thomas per eas dictiones *uno modo*, & *alio modo*, adſtruat diverſitatem, quæ eſſentialis eſt, & ſpecifica, ſaltem inadæquata; & inferiùs per eaſdem omninò dictiones intelligatur excludere omnem diſtinctionem ſpecificam, & eſſentialem.

10 Sed qui legerit omnes articulos, quos inſtituit S. Thomas de diverſitate ſpecifica aliquarum rerum, præcipuè in prima ſecundę, & in ſecunda ſecundæ, inveniet, ferè ſemper explicare S. Thomam eam diverſitatem ſpecificam per diverſos modos, & per eas dictiones, *uno modo*, & *alio modo*. Cujus rei exempla innumera uſque ad tædium afferre poſſemus, ſed præſtat aliqua in medium producere.

11 In hac *quæſt. 154. art. 1.* diverſas ſpecies luxuriæ explicat per diverſos modos, & per eas dictiones *uno modo*, & *alio modo*. Nam in corpore ait. *Ideò oportuit, ſpecies luxuriæ aſſignari ex parte materiæ, vel objecti; quæ quidem poteſt non convenire rationi rectæ dupliciter. Uno modo, quia habet repugnantiam ad finem venerei actus; Et ſic in quantum impeditur generatio prolis, eſt vitium contra naturam. Alio modo materia, in qua exercetur actus venereus, poteſt*

Digitized by Google

poteſt eſſe non conveniens rationi recta per comparationem ad alios homines; & hoc dupliciter: primò quidem ex parte ipſius fœminæ, cui aliquis commiſcetur, quia ei debitus honor non ſervatur, & ſic eſt inceſtus. Secundò, ex parte ejus, in cujus poteſtate eſt fœmina; quæ ſi eſt in poteſtate viri, eſt adulterium, &c, Ecce dum enumerat diverſas ſpecies luxuriæ, nempè vitium contra naturam, inceſtum, adulterium, ea explicat per diverſos modos, & ſub illis dictionibus, *uno modo*, & *alio modo*.

12 Et in reſponſione ad primum explicat per diverſitatem modorum eam diverſitatem ſpecificam actuum luxuriæ: [*Ad primum ergo dicendum, quòd prædicta diverſitas materiæ habet annexam diverſitatem formalem objecti, quæ accipitur ſecundùm diverſos modos repugnantiæ ad rationem rectam*. Ii autem diverſi modi repugnantiæ ſunt, qui reperiuntur in inceſtu, adulterio, vitio contra naturam, &c.]

13 *In 2. 2. quæſt. 10. artic. 5.* proponit titulum; *Utrùm ſint plures infidelitatis ſpecies?* In corpore autem explicat, quomodo poſſint eſſe diverſa ſpecificè vitia contra unicam virtutem. Et ſic ait: *Attingere autem regulam, eſt uno modo circà unam materiam: ſed à regula deviare, contingit multipliciter* (ideſt multis modis.) *Et ideò uni virtuti multa vitia* (diverſa in ſpecie,) *opponuntur*. (Quare? niſi quia à regula deviare contingit multis modis; & ex his multis modis deviandi à regula, conſurgit diverſitas ſpecifica?) *Diverſitas autem vitiorum, quæ unicuique virtuti opponuntur, poteſt conſiderari dupliciter. Uno modo, ſecundùm diverſam habitudinem ad virtutem: & ſecundùm hoc determinatæ ſunt quædam ſpecies vitiorum, quæ opponuntur virtuti*. Ecce per diverſos modos deviandi à regula conſtituit S. Thom. diverſitatem ſpecificam inter vitia diverſæ ſpeciei: ergo planè falſum eſt, quòd apud Angelicum Doctorem diverſitas modi excludat diverſitatem ſpecificam; cùm potiùs diverſitatem ſpecificam vitiorum explicet per diverſos modos deviandi à regula rationis.

14 Item *quæſt. 103. artic. 4.* cui præfigit hunc titulum: *Utrùm dulia habeat diverſas ſpecies?* Et in corpore ſic ſatisfacit quæſtioni: *Reſpondeo dicendum, quòd dulia poteſt accipi dupliciter. Uno modo communiter, ſecundùm quod exhibet reverentiam cuicunque homini ratione cujuſcunque excellentiæ, & ſic continet ſub ſe pietatem, & obſervantiam, & quamcunque hujuſmodi virtutem, qua homini reverentiam exhibet; & ſecundùm hoc habebit partes ſpecie diverſas. Alio modo poteſt ſumi strictè, prout ſecundùm eam, reverentiam exhibet ſervus Domino: nam dulia ſervitus dicitur, ut dictum eſt*. Ecce per eas dictiones *uno modo*, & *alio modo*, explicat Sanctus Thomas res ſpecie diverſas, quales ſunt reverentia, quam ſervus exhibet Domino, & reverentia, quam non ſervus exhibet aliis ob excellentiam aliquam. Dum ergo per diverſos modos explicat res diverſæ ſpeciei, patet, quòd diverſi modi apud ipſum non excludunt diverſitatem ſpecificam.

15 Item *quæſt. 110. artic. 2.* agens de diverſis ſpeciebus mendacii, ſic ait in corpore: *Reſpondeo dicendum, quòd mendacium tripliciter dividi poteſt. Uno modo ſecundùm ipſam mendacii rationem, quæ eſt propria, & per ſe mendacii diviſio: & ſecundùm hoc, mendacium in duo dividitur, ſcilicet in mendacium, quod tranſcendit veritatem in majus, quod pertinet ad jactantiam; & in mendacium, quod deficit à veritate in minus, quod pertinet ad ironiam. Alio modo poteſt dividi mendacium, in quantum habet rationem culpæ ſecundùm ea, quæ aggravant, vel diminuunt culpam mendacii ex parte finis intenti. Aggravant autem culpam mendacii, ſi aliquis per mendacium intendat alterius nocumentum; quod vocatur mendacium pernicioſum*, &c. Ecce per eas dictiones *uno modo*, & *alio modo*, ſignificat, & explicat res ſpecie diſtinctas, ſaltem inadequatè.

16 Item *quæſt. 148. artic. 4.* adſtruens diverſas ſpecies gulæ, *in corp.* ait: *In eſu autem duo conſiderantur, ſcilicet ipſe cibus, qui comeditur, & ejus comeſtio. Poteſt ergo inordinatio concupiſcentiæ attendi dupliciter. Uno quidem modo, quantum ad ipſum cibum, qui ſumitur; & ſic quantum ad ſubſtantiam, vel ſpeciem ſibi quærit aliquis cibos lautos, ideſt, pretioſos. Quantum ad qualitatem quærit cibos nimis accuratè præparatos, ideſt, ſtudiosè. Quantum ad quantitatem, excedit nimis in edendo. Alio verò modo attenditur inordinatio concupiſcentiæ quantum ad ipſam ſumptionem cibi; vel quia prævenit debitum tempus comedendi, quod eſt præproperè; vel quia non ſervat modum debitum in edendo, quod eſt ardenter*. Ecce per diverſos modos diſtinguit Doctor Angelicus vitia gulæ ſpecie diverſa. Quòd autem expreſsè loquatur de diverſis ſpeciebus gulæ, patet *ad* 1. ubi ait: *Ad primum ergo dicendum, quòd corruptio diverſarum circumſtantiarum facit diverſas ſpecies gulæ propter diverſa motiva, ex quibus moralium ſpecies diverſificantur*. Et tamen hæc diverſitas ſpecifica explicatur à S. Thoma per eas dictiones, *uno modo*, & *alio modo*: quamvis ſub uno modo tres ſpecies conſtituat, & ſub alio modo duas.

17 Vide etiam *quæſt. 158. artic. 5. corp.* ubi diſtinguendo varias ſpecies iræ, diſtinguit illas per diverſos modos, & ſub iis dictionibus, *uno modo*, & *alio modo*. Et ſimiliter *quæſt. 162. artic. 4. corp.* agens de diverſis ſpeciebus ſuperbiæ, eas explicat eodem tenore per diverſos modos. Et *ibidem ad* 1. diſtinguens infidelitatem à ſuperbia, id explicat per eas dictiones, *uno, modo*, & *alio modo*. Quod paſſim alibi reperies.

18 Jam verò S. Thomam in ea eſſe ſententia, quòd vitia contra naturam diverſificentur in ſpecie, probavit efficaciter Cajetanus *in in eu quæſt. 154 artic. 11.* his verbis. [Quoniam Author in 1. artic. hujus quæſtionis numerando ſpecies luxuriæ, dixit in numero plurali, *vitia contra naturam*. Et in artic. ultimo hujus quæſtionis, dicit etiam pluraliter, *in vitiis, quæ ſunt contra naturam, tranſgreditur*, &c. Pluralis ſiquidem numerus inſinuare videtur pluralitatem vitiorum ſpecificam: nam ratione numeralis diſtinctionis non fieret ſermo pluralis. Itaque Sanctus Thomas ſicut nunquam vocat diverſas, aut plures virtutes, neque virtutes in numero plorali, duos actus aut habitus ſolo numero diſtinctos; ita neque appellat pluraliter vitia, duos actus, aut habitus vitioſos ſolo numero diverſos. Ubi notandum eſt, in eo articulo ultimo S. Thomam ſæpe vocare vitia, & peccata contra naturam in numero plurali.

19 Sed inſtar Caramuel *num. 1682.* contra P. Oviedo, qui aliter cenſet de mente S. Thomæ, quàm Caramuel vult. Et cum eo agit his verbis: [Poſtulo ab Oviedo, quot Authores ad probabilitatem requirantur? Lege totum punctum 1. controverſiæ 3. *tract. 5.* in quo quærit Oviedus, qualis debeat eſſe ſententia, quæ dicatur probabilis. Et videbis, eundem unico Authore eſſe contentum, etſi cum aliquibus limitationibus, quæ nunquam ſuadebunt, Armillam, Tabienam, Aſtenſem, Filliucium, (quibus addo omnes Theologos, quos habes *à num. 1683.* & octo etiam Theologiæ Doctores, & Profeſſores, quorum litteras videre poteris inferiùs) non facere opinionem probabilem: at ipſi docent, hanc fuiſſe ſententiam D. Thomæ: ergo, ut minimum, hanc opinionem fuiſſe à D. Thoma electam, propugnatam, & traditam, erit probabile. Sed ſi littera D. Thomæ examinetur, erit evidens, ejus fuiſſe ſententiam, quam eidem iſti Authores adſcribunt. Non enim ita deprimendus eſt S. Doctor, ut differentiam, quæ eſt inter ſpecies, & modos, ignoraſſe dicatur. At ipſe agens de peccatis Luxuriæ, ea in ſpecies dividit; agens ſtatim de peccatis contra naturam, ea dividit in modos: ergo ſenſit Angelicus Doctor, illa ſpecificè, & ita diſtingui modaliter.] Hucuſque Caramuel.

20 Reſpondeo primò, nullum Scriptorem præter Filliucium, clarè aſſeruiſſe, eam eſſe mentem S. Thomæ, nempè omnia peccata contra naturam eſſe unius ſpeciei infimæ, ut apertè conſtabit ex dicendis *cap. ſequenti*. Ad id, quod addit, octo Theologos, qui ſcripta ſua non ediderunt in lucem, idem affirmare de mente S. Thomæ, reſpondeo ex dictis *diſp. 21 cap. 15.* nullam apud nos afferre probabilitatem. Conſiſtit extrinſeca probabilitas in eo, quod nota ſit præſtantia doctrinæ ejus Theologi: atqui apud nos Hiſpanos non eſt nota præſtantia doctrinæ eorum Theologorum: ergo apud nos nullam faciunt probabilitatem.

21 Reſpondeo ſecundò, contra id, quod oculis cernimus, nullam multitudinem teſtium facere probabilitatem. Ita ſi mihi videnti ſolem, centum teſtes dicant ſolem abeſſe, illis centum teſtibus non habeo fidem. Sanè oculis uſurpavimus in textibus ſuprà relatis apud S. Thomam diſtinctionem diverſorum modorum non excludere diſtinctionem ſpecificam; quin immò hanc ab Angelico Præceptore explicari per diverſos modos, quibus actiones diſſonant rationi. Quamvis ergo S. Thomas explicet diverſa peccata contra naturã per diverſos modos, evidens eſt, quòd non propterea excludit eorum ſpecificam diverſitatem. Itaque oculis cernimus, S. Thomam explicare ſæpè diverſitatem ſpecificam per diverſos modos; quomodo ergo habebimus fidem dicentibus, per diverſos modos in peccatis contra naturam deſignari S. Thoma identitatem ſpecificam.

22 Hinc cernis, cum quanta injuria veritatis dicat Caramuel [evidens, ejus fuiſſe ſententiam, quam eidem iſti Authores adſcribunt.] Cùm ſit evidens, nihil tale affirmatum eſſe à S. Thoma, ut conſtat ex dictis. Lepidum autem eſt, quòd dicat, deprimi auctoritatem S. Doctoris, ſi dicatur ignoraſſe differentiam, quæ eſt inter ſpecies, & modos. Neque enim deprimitur Authoritas S. Thomæ, eo quod ignoraverit ſubtilitatem à Caramuele adinventam in eum ſolùm finem, ut claritas ſententiæ S. Thomæ interturbetur. Sanè ſi id ſit aſcribere ignorantiam S. Doctori, utique adſcribenda illi erit in omnibus quæſtionibus, in quibus agit de diverſitate ſpecifica actuum moralium, in quibus omnibus, ut ſuprà vidimus, diverſitatem ſpecificam actuum explicat per diverſos modos. Ignorabat ergo S. Thomas differentiam inter ſpecies, & modos; vel potiùs dicendum, S. Thomam nihil ibi ignoraſſe; quia non ignoratur, quod ſciendum non eſt; neque ſcienda eſt diverſitas inter ſpecies, & modos, cùm dentur plures modi arguentes diverſitatem ſpecificam, ut ex textibus S. Thomæ ſuprà relatis evidenter conſtat.

23 Et ſanè mirandum eſt, quòd tam comperta ſit ea diſtinctio modorum contra ſpecies, ut vult Caramuel; & tamen quòd ea non reperiatur tradita apud ullum ex veteribus, vel recentioribus. Sanè ſi ita comperta eſſet ea diſtinctio modorum, & ſpecierum, non latuiſſet Sylveſtrum; qui tamen *verb. Luxuria, quæſt.* 1. ait: [Pluribus *modis* (peccatum contra naturam) poteſt contingere: ideò iſta ſpecies Luxuriæ, (quam vocat S. Th. vitium contra naturam) tanquam ſubalterna continet ſub ſe *multas ſpecialiſſimas*.] Ubi notanda venit ea particula cauſalis *ideò*. Ait enim, ideò eas eſſe ſpecies ſpecialiſ-

Digitized by Google

cialiſſimas, quia modi peccandi ſunt maximè diverſi. Si autem diſtinctio modorum excluderet diverſitatem ſpecificam, malè argueretur diverſitas ſpecifica ex diverſitate modorum. Cùm ex ratione formali excludente non inferatur incluſio, ſed excluſio.

CAPUT III.

An aliqui Scriptores negent eam diſtinctionem ſpecificam?

24 CAramuel *à num.* 1684. refert viginti tres Authores pro aſſertione, quæ negat diverſitatem ſpecificam in peccatis contra naturam. Ex quibus plures cum magna injuria referuntur; aliorum verò ferè nullus id expreſsè aſſeruit. Quod conſtabit, ſi diſcurramus per teſtimonia ſingulorum.

25 Refert in primis P. Henriq. *lib.* 11. *ſum. c.*16. *n.* 6. ſic diſſerentem: [Quidam ſatis putant, ſi in confeſſione vir explicet, ſe cum fœmina habuiſſe rem contra naturam, aut extra vas naturale, non deſcendens ad explicandum modum, & partem, aut locum corporis, quaſi hæc in genere moris ſint unius ſpeciei; nec cauſat tam magnum horrorem, ſi vir, & fœmina in uno lecto, quamvia præpoſterè, miſceantur, quàm ſi duo viri inter ſe, duæ fœminæ conſpiciantur luxuriari, in quocunque corporis loco, aut quocumque modo.]

26 Sed P. Henriquez longè abeſt ab ea aſſertione negativa. Primò, quia eam aſſertionem, quam refert, non approbat, nec reprobat. Secundò, & præcipuè, quia ipſa aſſertio, quæ ponit identitatem ſpecificam in eo quòd vir, & fœmina copulentur præpoſterè, & in eo quòd copulentur alio modo contra-naturali, ſupponit, ponendam eſſe novam ſpeciem, cùm duo mares, vel duæ fœminæ ſe carnaliter cognoſcunt: ergo ea aſſertio evidenter admittit diſtinctionem ſpecificam inter aliqua peccata contra naturam. Illi itaque Theologi, quos refert P. Henriquez, admittunt diſtinctionem ſpecificam, quando mas cum mare, & quando mas cum fœmina polluitur. Immò ſolùm negant diſtinctionem ſpecificam, quando mas cum fœmina, vel præpoſterè, vel alio modo contra-naturaliter copulantur; ſupponendo aliàs ſpecies peccatorum contra-naturalium eſſe admittendas, quandoquidem in hac ſola hypotheſi excludunt. Itaque hæc duo benè componuntur inter ſe: & quòd differant ſpecie infima copulatio maris cum mare in vaſe præpoſtero, & copulatio maris cum mare extra vas præpoſterum; & quod non differant ſpecie copulatio viri cum fœmina in vaſe præpoſtero, & copulatio contra-naturalis eorundem extra vas præpoſterum, quidquid ſit de veritate, vel falſitate hujus ultimæ aſſertionis.

27 Secundò refert Angelum *verb. Interrogationes, num.* 1. ita ajentem: [Confitetur mulier, quòd fuerit cognita extra vas debitum; non quærat poſteà confeſſarius in quo loco, vel quomodo, & hujuſmodi: ſicut faciunt quidam, qui potiùs ſunt contaminatores, quàm confeſſores.]

28 Sed ex hoc nihil infertur pro aſſertione negante diverſitatem ſpecificam. Primò, quia ut omnes Doctores practici conſulunt confeſſariis, ne ſint nimii in interrogationibus rerum venerarum; ita ad vitandas eas nimias interrogationes, ex iis peccatis, quæ pœnitentes exprimunt, debent conjicere confeſſarii ea, quæ communiter accidunt. Mens ergò Angeli eſt, quòd quando mulier confitetur, quòd cognita fuerit extra vas debitum, intelligatur, quod communiter accidere ſolet, cognitam fuiſſe præpoſterè; & ideò quòd non ſit ampliùs interroganda.

29 Deinde *num.* 1695. refert alia verba Angeli *verb. Luxuria*, in quibus ſingillatim exprimit peccata contra naturam. [Et ſubdit: Sic hi quatuor modi dicuntur peccatum contra naturam.] Et *num.* 1696. infert Caramuel: [Ecce peccata contra naturam non in ſpecies, ſed in modos diſtinguit.] Sed *in cap. præcedenti*, evidenter oſtendimus, S. Thomam per diverſos modos exponere diverſitatem ſpecificam plurimarum actionum: Angelus autem eos diverſos modos peccati contra naturam deſumpſit ex S. Thom. cui omninò adhæret etiam in ordine numerandi illos. Quare in eodem ſenſu locutum eſſe, credendum eſt. Quod ſi adeò compertum eſt, ut vult Caramuel, modos, & ſpecies eſſe membra dividentia, & res inter ſe condiſtinctas, quomodo dixit Sylveſter ſuprà citatus *num.* 23. [Pluribus *modis* poteſt contingere: *ideò* iſta ſpecies Luxuriæ tanquam ſubalterna continet ſub ſe *multas ſpecialiſſimas?*] Notavi cauſalem *ideò*; quæ denotat; cauſam formalem, ob quam dantur ibi multæ ſpecies ſpecialiſſimæ, eſſe, quia pluribus modis poteſt contingere, nempe ob maximam diverſitatem eorum modorum.

30 Mox refert Caramuel verba Angeli *ibid.* in quibus ait, deſiderium inefficax fœminæ ſolutæ, & deſiderium inefficax conjugatæ eſſe ejuſdem ſpeciei, *quia ſolùm eſt contra unam prohibitionem*. Subdit Caramuel: [Subſumo: atqui omnia peccata contra naturam ſunt contra eandem prohibitionem: ergo legaliter loquendo, ſunt modi diverſi peccandi ſub eadem ſpecie.]

31 Sed hoc multò minùs probat ſententiam, quæ nec negat diſtinctionem ſpecificam inter peccata contra naturam, eſſe de mente Angeli. Ideò enim deſideria inefficacia fœminæ ſolutæ, & fœminæ conjugatæ ſunt ejuſdem ſpeciei, & contra unicam prohibitionem; quia ea deſideria ſunt præciſiva, & non feruntur ad qualitatem ſolutæ, vel conjugatæ, ut latè docui *diſput.* 44. quæ ratio non habet locum in præſenti, ut evidens eſt.

32 Tertiò refert P. Fagundez *Præcept.* 2. *Eccleſ. lib.* 4. *c.* 2. *nu* 8. ubi ait: [Si mulier, aut vir confitetur habuiſſe copulam extra vas naturale, non eſt exquirendum, in qua parte corporis: quia ſufficit habere cognitionem hujus peccati contra naturam: & non oportet illas circumſtantias omnes percipere.]

33 Oportuiſſe tamen ad venandam mentem P. Fagundez, textum integrum produxiſſe. Addit ergo Fagundez: [Et quia major cognitio poteſt afferre nocumentum magnum confeſſori.] Ea qua ratione colligitur, id non aſſeruiſſe propter identitatem ſpecificam; ſed ad vitandum damnum confeſſarii; ratione cujus damni vitandi poſſunt omitti circumſtantiæ mutantes ſpeciem, præcipuè dum pœnitens eas tacet bona fide, quia dum mens confeſſarii nimis immergitur circumſtantiis libidinoſis, caro ejus libidine impetitur, & periculo conſenſus quandoque ſe exponit.

34 Præcipuè cùm P. Fagundez *tom.* 2. *in præcept. Decalogi, lib.* 6. *à num.* 3 latè doceat, dari quinque ſpecies diverſas in peccatis Luxuriæ contra naturam. Quamvis in fine addat: [Quare hujuſmodi ſpecies peccati contra naturam propter proprias malitias ſpecie inter ſe diverſas, ſpecie diſtinguuntur; vel ſi non ita rigoroſè diſtinguuntur, ita ſunt ſaltem aggravantes, ut neceſſariò ſint confitendæ.] Itaque licèt ut certum aſſerat, eas circumſtantias contra naturam eſſe confitendas; ſub dubio tamen relinquit, an diſtinctio ſit ſpecifica, an minor. Authores autem non ſunt citandi pro alterutra parte quæſtionis, in qua dubitant; cùm impoſſibile ſit dubitare de una parte, quin dubitent de oppoſita.

35 Quartò refert Caramuel Ludovicum à Carbone *in Compendio, & 2.2.q.*154. *art.* 11. quia peccata contra naturam non diſtinguit in ſpecies, ſed tanquam gravius à minùs gravi.

36 Sed ſciendum eſt, pauciſſimos ex antiquis inſtituiſſe expreſsè eam quæſtionem, [An peccata luxuriæ contra naturam diſtinguantur ſpeciei?] Ideò neque partem affirmativam, neque negativam expreſſerunt. Velle eos citare pro una parte, in ea quæſtione, quam non tractaverunt, ſed potiùs omninò omiſerunt: ex mera aviditate colligendi Authores, & ad mentem ſuam utcumque trahendi, oriri poteſt. Cùm ergo Ludovicus à Carbone quæſtionem omninò omiſerit, cum injuria veritatis pro una parte citatur.

37 Quintò refert Dominicum Sotum *in* 4. *diſt.* 41. *q. un. art.* 4. *fin.* eo quòd enumerat ſeptem ſpecies luxuriæ, & in ultima collocat luxuriam contra-naturalem, & eam non dividit rurſus in ſpecies. Et citat S. Auguſtin. relatum *in cap. Adulterii*, 32. *q.* 7. ergo cenſet, peccata contra naturam non diſtingui ſpecie.

38 Sed ut videas, quàm immeritò citetur Sotus, accipe totum textum: [Septima denique (ſpecies) atque omnium peſſima eſt nefandum flagitium contra naturam. De quo Auguſtinus in libro de adulterinis conjugiis, & refertur *can. adulterii*, 32. *q.* 7. Adulterii malum vincit fornicationem, vincitur ab inceſtu; ſed horum omnium peſſimum eſt, quod contra naturam fit; ut ſi vir membro mulieris non ad hoc conceſſo utatur. Hoc execrabiliter fit in meretrice; ſed execrabiliùs fit in uxore. Horum autem diſputatio præſenti loco prætereunda eſt.]

39 Ubi notabis primò, Sotum præterire, & omninò omittere eam quæſtionem, [An peccata luxuriæ contra-naturalis differant ſpecie.] Ut in ultimis periodi verbis aſſeruit. Quomodo ergo citatur Sotus pro altera parte in ea quæſtione, quam omninò prætermiſit; Notabis ſecundò, incidenter, & per tranſennam hanc periodum poſitam à Soto. Agens enim *in eo art.* 4. de Filiis illegitimis, in fine articuli ſic ait: [Cæterùm quia dictum eſt, per illicitum concubitum tam affinitatem contrahi, tum & filios illegitimos procreari; interſerunt hìc nonnulli Interpretes Magiſtri Sententiarum, Authorem ipſum ſecuti, ſpecies luxuriæ. Quæ certè ad propoſitum nihil attinent.] Et poſteà breviſſimè enumerat eas ſpecies, nec exprimit, an omnes eæ ſpecies infimæ ſint, an earum aliquæ ſubalternæ. Cùm ergo non ſolùm omiſerit quæſtionem de diſtinctione ſpecifica peccatorum contra naturam; ſed etiam adverterit tractationem de his, & reliquis ſpeciebus luxuriæ ad propoſitum nihil attinere; planè convincitur, Sotum in ea quæſtione nihil voluiſſe definiri, utpotè in materia, in qua Interpretes ejus loci ſaltant extra chorum.

40 Sed inſtat Caramuel ex eo dicto Auguſtini (quaſi etiam Auguſtinus unitati ſpecificæ peccatorum contra-naturalium ſuffragetur) ita diſſerens; [Ecce totum malitiæ fundamentum in negatione ponitur ab Auguſtino, & ex eo à Soto; adeòque ſicut in omnibus una eſt negatio, unica enim erit ſpecies.]

41 Sed adverſatur veritati nimia ſubtilitas, quæ tandem in nihilum abit. Nam in primis S. Auguſtinus agit de luxuria contra-naturali, quæ exercetur inter conjuges. Deinde falſum eſt, quòd ponat Auguſtinus malitiam vitii contra-naturalis in negatione, quæ communis ſit omnibus peccatis contra naturam; cùm ſolùm exprimat actionem, qua vir utitur vaſe præpoſtero uxoris; id enim ſignificant ea verba; *Ut ſi vir membro mulieris non ad hoc conceſſo utatur*. Id autem non eſt commune meræ pollutioni: nam in ea vir non utitur ullo membro mulieris. Nec ad propoſitum Auguſtini ſpectabat diſtinguere diverſas ſpecies.

42 Sextò refert Peſantium 2.2. *quæſt.*154.*art.*11. qui in eum locum D. Thomæ nec dicit peccata contra naturam dividi in ſpecies, nec ea dividit in modos. Et ſic arguit Caramuel. [Cùmque D. Thomas peccatum contra-naturale in modos dividat, videtur debuiſſe Commentator hujus, vel majoris diſtinctionis meminiſſe, ſi majorem cognoſceret : at quia nihil omninò dicit, cenſendus eſt, non putaſſe, diſtingui ſpecie peccata contra-naturalia ; nec modalis diſtinctionis, quæ intra eandem ſpeciem eſt, fuiſſe ſollicitum, utpote purè materialis.

43 Sed ſi ita licet citare Authores in quæſtione , quam omninò omiſerunt ; quid non erit ab extrinſeco probabile, ſaltem in materia diſtinctionis, vel identitatis ſpecificæ inter aliqua extrema ? Quia debuit Peſantius exponere diſtinctionem, vel identitatem eorum peccatorum, & non expoſuit ; colligitur à Caramuele, cenſuiſſe ea eſſe ejuſdem infimæ ſpeciei . Si ergo ita cenſuit, quare non aſſeruit ? Nunquid invidit poſteris cognitionem veræ doctrinæ? Nunquid improbo labore opus erat, & ſupra Doctoris vires affirmare, quod cenſebat ? Omiſit ergo quæſtionem; & ideò pro neutra parte citari debuit .

44 Septimò refert Caramuel *num.*1686. Joannem Nider in Præceptorio, *præc.* 1. *c.* 2. *num.* 6. ubi agens de peccatis contra-naturam, ſuadet Concionatoribus, ut in ea materia cautè, & circumſpectè loquantur. Et addit: [Sed ſpecies, & modos hujus turpitudinis non expedit coram populo particulariter explicare .] Vides, quòd ſpecies hujus turpitudinis admittit; & tamen vult Caramuel pro ſuo libito nomine ſpecierum intelligi ſacrilegium, inceſtum, & adulterium, quæ peccatis contra-naturalibus ſolent admiſceri . Sed hæ ſpecies ſacrilegii, inceſtus, & adulterii non ſunt tales, quòd non expediat curam populo eas explicare ; ſunt enim decentiſſima verba, quibus explicentur . Species autem, quas non expedit coram populo explicare, ſunt, quæ deſcendunt ad ſpeciales differentias pollutionis, ſodomiæ, & beſtialitatis . Pergit Caramuel , ut ſibi ſuffragetur Niderius, addens hæc illius Authoris verba; [Sunt autem hujus nefandiſſimi peccati modi, ſecundùm Thomam ubi priùs .] Et refert omnes modos peccandi contra-naturam , quos D. Thomas propoſuit, & poſteà ſubdit : [Hoc peccatum certæ ſpeciei ∴ eſt graviſſimum .]

45 Subdit Caramuel : [Quibus verbis poſſe clariora reperiri, non credo .] Sed quare adeò clara cenſet Caramuel ? Tum quia omnes eas differentias ſodomiæ, beſtialitatis, &c. vocat modos: tum etiam quia omnes illas continet ſub ſexta ſpecie luxuriæ . Sanè clariùs locutus fuiſſet, ſi dixiſſet, [Hoc peccatum ſextæ *ſpeciei infimæ* eſt graviſſimum .] Sed cùm *ex cap. præcedenti*, conſtet, apud S. Thomam eſſe frequentiſſimum uſurpare diverſos modos pro diverſis ſpeciebus ; & apud Dialecticos, & ex illis apud Theologos, nomen *ſpecies*, ad infimas, & ad ſubalternas indifferens ſit ; planè conſtat, Niderium ne obſcurè quidem, nedum clarè ; aſſeruiſſe identitatem ſpeciei infimæ in peccatis Luxuriæ contra naturam : immò clariſſimè docuiſſe, ſub ſpecie vitii contra naturam contineri ſpecies infimas illis diverſis modis excitatas .

46 Octavò refert *nu.*1688. tabulam quandam Romanam, & Bambergenſem pro inſtructione Parochorum , in qua verb. *Luxuria*, dicitur, vitium contra naturam eſſe ſpecialem luxuriæ , & fieri quatuor modis . Ex quo infert , [peccata contra-naturalia non ſpecificè, ſed merè modaliter diſtingui .] Quæ citatio eadem hallucinatione laborat , ac reliquæ ; cùm conſtet ex dictis , per diverſos modos exponi diverſitatem ſpecificam, & ſpeciem ſubalternam eſſe veram ſpeciem .

47 Nonò refert *num.*1689 Jacobum Marchant *in Horto Paſtorum tract.* 4. *lect.* 11. eo quòd dixerit : [Licèt verò generaliter nomine ſodomiæ vitia contra naturam accipiantur, ſpecialiter tamen ſodomia ſignificat peccatum , quo perſonæ ejuſdem ſexus commiſcentur , vel perſona diverſi ſexus extra vas naturale .] Item quòd ſub nomine pollutionis videatur omnes ſordes contra-naturales comprehendere . Sed quis hanc citationem non contemnat , aut non videat, eam non eſſe ad rem ? Nam quamvis ſpecie diſtinguantur peccata contra naturam , ſtat optimè , quòd ſub nomine ſodomiæ , vel pollutionis , vel quovis alio generali nomine latè, & impropriè omnes ſpecies eorum peccatorum contineantur .

48 Decimò refert Mathiam Feliſium in elucidatione Decalogi , *præcept.* 6. *cap.* 8. ajentem ; [Vitium contra-naturam , licèt una ſit luxuries, ſecundùm D. Thomam, multis tamen modis abominabilibus, ac execrabilibus adimpletur .] Sed cùm non definierit , an ſit infima, aut ſubalterna ; & cùm conſtet, varietatem modorum ſæpiſſimè afferre diverſitatem ſpecificam, conſtat, ejuſmodi teſtimonium non eſſe ad rem præſentem .

49 Undecimò refert Jacobum de Graffiis *deciſ. aurear. part.* 1. *lib.* 2. *cap.* 88. *num.* 1. eo quòd dicat : [Vitium contra naturam poteſt multipliciter contingere , ſecundùm S. Thomam . Uno quidem modo,] &c. referatque modos peccandi contra naturam , quos recenſet S. Thomas. Sed jam abundè conſtat ex dictis , diverſos modos peccandi non dicere unitatem ſpeciei infimæ , ſicut neque apud S. Thomam, ita neque apud cæteros, qui eum ſequuntur ; & fictitiam eſſe eam diſtinctionem modalem , quæ opponatur diverſitati ſpecificæ .

50 Duodecimò refert Caramuel *num.* 1650. Navarrum *in ſum. cap.* 16. eo quòd aſſerat, certam ſpeciem luxuriæ eſſe peccatum contra naturam : quaſi omnia ejus generis ſint unius ſpeciei infimæ. Sed mirandum eſt, citari Navarrum pro ſpecie infima , cùm hæc verba ſubiiciat: [Advertendum item , quòd non dixi , prædictas ſex ſpecies luxuriæ eſſe *ſpecialiſſimas*, ſed potiùs *genera ſubalterna*, quæ ſub ſe alias ſpecies continent .] Et ponit exemplum in inceſtu, quem cenſet eſſe ſpeciem ſubalternam reſpectu aliarum ſpecierum juxta gradum conſanguinitatis, & affinitatis.

51 Prævidit vim hujus argumenti Caramuel, & reſpondet : [Si Navarrus cenſeret, vitium contra naturam eſſe genus ſubalternum , faciliùs appoſiturum eſſe exemplum in eo, quàm in inceſtu.] Sed nodum in ſcirpo quærit , qui in re tam clara difficultatem . Nam qui exempli cauſa aliquid ponit pro libito , eligit quod mavult . Subſiſtit itaque ratio univerſalis , quod eæ ſex ſpecies luxuriæ non ſunt ſpecies infimæ &, ut ipſe loquitur , ſpecialiſſimæ ; ſed genera ſubalterna , quæ alias ſub ſe continent .

52 Inſiſtit autem Caramuel in eo , quòd dixerit Navarrus : [Ejuſdem ſpeciei eſt, etiam cùm peccatur cum animali bruto, quod beſtialitas dicitur.] Quaſi beſtialitas, & ſodomia ſint unius ſpeciei infimæ . Inſiſto & ego in eo, quod ipſe immediatè explicat mentem ſuam dum ait : eas *ſpecies luxuriæ non eſſe ſpecies ſpecialiſſimas* , *ſed potiùs genera ſubalterna* . Ex quo etiam capite eliduntur alia , quæ ex textu Navarri fruſtrà colligere vult in patrocinium ſuæ ſententiæ .

53 Tredecimò citat *num.* 1691 . P. Joannem Azor. *part.* 3. *lib.* 3. *c.* 22. Eumque ex aliquibus conjecturis conatur adducere ad ſuffragium ſuæ ſententiæ . Sed quid proſunt conjecturæ, quando altiùs evidenter conſtat de mente Doctoris . Nam *eo lib.* 3. *cap.* 17. ſic habet : [Primò quæritur, an quinque iſta peccata contra naturam ſint ſpecie inter ſe diſtincta ? Reſpondeo eſſe ſpecie inter ſe diſtincta , ut rectè probat Cajetanus . Nam hæc quinque peccata ſpecialem, & diſtinctam malitiam habent contra rectam rationem .] Quam ergo fidem habebimus ejuſmodi citationibus , dum Author tam evidenter exponens mentem ſuam pro oppoſita ſententia citatur ? Aut quid eſt caligare in luce meridiana , niſi tam apertæ evidentiæ fucum facere ?

54 Sed audiamus conjecturas, Caramuelis pro arrogando ſibi ſuffragio Azorii . *Eo cap.* 22. quærit primò, an beſtialitas ſit unius ſpeciei infimæ , an verò diſtinguatur ſpecie pro diverſitate bellaurum ? Et reſpondet , eſſe ſolùm unius ſpeciei : [Quoniam licèt ſpecie differant belluæ , una tamen eſt rationis turpitudo , nimirum copulam habere cum re alterius ſpeciei .] Subdit Caramuel : [Hic ego: Si diſtinctio beſtiæ, & beſtiæ hoc peccatum nefarium non diſtinguit, nec diſtinguet diſtinctio hominis, & beſtiæ, viri & fœminæ, manuum , aut cujuſcunque partis contactus ; Ratio eſt , quia vel tota ratio formalis hujus peccati conſiſtit in negatione vaſis debiti , vel in materia ejus poſitiva , cui ineſt talis negatio ? Si primum, omnia contra-naturalia crimina ſunt unius ſpeciei . Si ſecundum, beſtialitatis peccatum multiplicandum eſt juxta brutorum differentias, maximè in illorum ſententia , qui ea diſtinguunt ſpecie : non enim reperitur diſparitatis ratio. Hucuſque diſcurſus Caramuelis .

55 Sed quòd tota ratio malitiæ hujus vitii non conſtat in negatione vaſis debiti, ex eo conſtat, quòd Caramuel etiam admittit majorem deformitatem (ſaltem aggravantem) in beſtialitate, quàm in ſodomia : ergo ad negationem vaſis debiti addit beſtialitas aliquam aliam rationem malitiæ , ſaltem quæ dicatur eſſe circumſtantia aggravans . Ergo falsò dicitur, quod tota malitia hujus vitii ſtat in ſola negatione vaſis . Vide, quæ de hoc dicam *cap.* 7. Quare ad priorem partem dilemmatis negatur antecedens .

56 Ad poſteriorem partem dilemmatis diſtinguendum eſt antecedens . Nam deformitas (ſive ſit circumſtantia merè aggravans, vel etiam ſpecifica) non ſtat utcumque in materia poſitiva, ſed in eo quòd ea luxuria exerceatur ex affectu libidinoſo ad belluam . Belluæ autem licèt differant ſpecie phyſica, non differunt quoad hoc ſpecie morali : quia non eſt magis diſſonum rationi coire cum equa , quàm cum aſina . Sicut etiam non differunt ſpecie morali , quoad furtum , quia non eſt magis diſſonum rationi furari equum, quàm aſinum .

57 Pergit diſcurſus Caramuelis *nu.* 1652. in hæc verba: [Quærit ſecundò idem Azorius, an coitus cum dæmone ſuccubo, vel incubo, ſit peccatum ejuſdem ſpeciei cum beſtialitate ? Et reſpondet ex eodem Cajetano ubi ſupra, eſſe ejuſdem ſpeciei ſecundùm eſſe naturale ; una tamen eſt rationis turpitudo , nimirum coitus cum re alterius ſpeciei . Sed hoc mihi videtur mirabilius . Plus enim homo à dæmone differt, quàm ab alia beſtia : ergo tenendum eſt, materiales circumſtantias non conſiderari , ſed totam malitiam in negatione debiti inſtrumenti conſiſtere .]

58 Ego quidem cenſeo , beſtialitatem differre ſpecie à coitu cum dæmone, qui judico, multò ampliùs diſſonare rationi coire cum dæmone, quàm cum bellua. Quorum vitiorum diverſitas ſpecifica conſtabit ex dicendis infrà . Stando tamen opinioni Cajetani , & Azorii, dicendum eſt, non attendi diſtantiam phyſicam hominis à dæmone, vel à bellua; ſed attendi ſolùm diſſonantiam rationis , quam ejuſmodi coitus afferunt . Cenſent autem prædicti Doctores, non magis diſſonare ratione coitus cum uno ſuppoſito alterius ſpeciei, quàm cum alio : ideòque dæmonem, & belluam , quoad hoc,

Digitized by Google

hoc non differre ſpecie morali, quamvis ſecundùm ſe differant ſpecie phyſica.

59 Pergit ulteriùs ſubdens: [Quærit tertiò, an in confeſſione ſit exprimenda circumſtantia belluæ, vel rei, cum qua eſt habita copula. Reſpondit, ſatis eſſe, ſi in confeſſione dicatur, quod fuerit coitus cum re alterius ſpeciei.] De hoc autem nihil ampliùs diſſerit, quaſi hoc ſufficiat ad citandum Azorium pro ſententia aſtruente unitatem ſpecificam infimam in peccatis luxurioſis contra-naturalibus. Id tamen non ſufficere ad advocandum ſibi ſuffragium Azorii, evidens eſt. Stat enim diſtingui ſpecie beſtialitatem à ſodomia, & non diſtingui ſpecie beſtialitatem à coitu cum dæmone, propter dicta. Si autem hæ duæ copulæ ſint ejuſdem ſpeciei infimæ, rectè infertur, eſſe unum in ſpecie vitium coire cum aliquo ſuppoſito alterius ſpeciei; atque adeò ſufficere, id ſic exprimere in confeſſione.

60 Quatuordecimò conatur *num.* 1693. adducere in ſuffragium ſuæ ſententiæ Joannem Gerſonem *in Opuſc. de cognitione venialium, & mortal. conſider* 17 Et ſic ait Caramuel: [Clariſſimè (Gerſon) ſuam mentem exponit, & non jam omnia peccata contra-naturalia, ſed univerſaliter loquendo, omnia peccata carnis ad eandem infimam ſpeciem moralem reducit.] Id ſanè ſufficiebat, ut abſtineret à citatione ejus, qui rem tam evidenter falſam doceret. Sed videamus, quibus verbis id doceat. Verba Gerſonis ſunt hæc: *Luxuria de ſe eſt contra mandatum Dei*. In hac propoſitione categorica reperit Caramuel unitatem ſpecificam infimam omnium peccatorum in materia luxuriæ. Subjungit Caramuel: [Ecce vir doctus in oppoſitione operis, & legis rationem peccati conſtituit. Et quia ſpecies luxuriæ non cognoſcit, ad modales differentias deſcendit, & ait: *Fit multis modis. Et ſingulos recenſet accuratè*. Vide in quale barathrum trahat illa diverſitas ſpecierum, & modorum, per quam Caramuel conatur ſuam promovere opinationem. Per id enim trahitur Gerſon ad ſummam inſcitiam rei evidentis, qualis eſt diverſitas ſpecifica peccatorum Luxuriæ. Et hinc convincitur falſitas ejus intruſæ diſtinctionis ſpecierum, & modorum; cùm Gerſon, qui non potuit ignorare ſpecies varias Luxuriæ, eas appellet nomine modorum diverſorum. Affert autem alia verba Gerſonis, quæ non ſunt ad rem præſentem, & ex quibus ipſe Caram. colligit parvitatem materiæ in re venerea, de quibus abundè dictum eſt *diſput* 45.

61 Quintodecimò refert *num.* 1694. S. Antoninum, qui *in ſua Theol. de 6 præcept. cap.* 18. enumerans diverſa peccata contra naturam, addenſque ſi quid horum in diebus feſtivis operetur quis, id eſſe magis grave; ſubdit: [Et ſecundùm aliquos hujuſmodi circumſtantias neceſſe eſt confiteri, quia mutant ſpeciem peccati.] Et (omiſſis aliis, quæ diſſerit Caramuel minùs ad rem) addit: [Noto illud, *ſecundùm aliquos*; & infero, contrariam ſententiam, quam habet D. Antoninus, fuiſſe ſuo tempore communem; malè enim aliquibus adſcriberet, quod ab omnibus, aut à pluribus affirmaretur; Omnia illa ad mentem hujus Doctoris ſola gravioritate diſtingui. Hoc ſonant illa verba, *Graviſſimum omnium, magis grave*.] &c.

62 Pro recta Divi Antonini intelligentia, notandum eſt, ex Authoribus, qui Antoninum præceſſerunt, pauciſſimos inſtituiſſe eam quæſtionem, an peccata contra naturam differant ſpecie? Qui pauci Doctores, omnes ad unum, diverſitatem ſpecificam conſtituunt, ideò in confeſſione exprimendam, ut ampliùs conſtabit *ex cap. ſequent*. Eos ergo pauciſſimos citat Antoninus; qui quoniam pauci erant, citat aliquos. Quaſi diceret: [Ex Doctoribus agentibus de Luxuria, aliqui inſtituunt quæſtionem de diſtinctione ſpecifica peccatorum contra-naturalium; adeòque de expreſſione earum circumſtantiarum in confeſſione aperiandarum, qui quidem diſtinctionem ſpecificam admittunt, & expreſſionem earum circumſtantiarum.] Et ita eſſe intelligendum Antoninum patet: nam ſi aliqui ex antiquis eam diverſitatem ſpecificam expreſsè negarent, certè non latuiſſent Caramuelem, qui diligenter Authores exploravit, ut ad ſuum ſuffragium adduceret; quorum ne unum quidem producit, qui quæſtionem expreſsè inſtituerit, & diverſitatem ſpecificam ne averit. Quod autem addit, Antoninum ſolùm recurrere ad gravioritatem, nihil prodeſt. Nam gravioritas eſt indifferens ad diverſitatem ſpecificam, & ad merè aggravantem. Unde bene componitur aſſeri gravioritatem, & eſſe tantam, quæ ad diverſitatem ſpecificam pertingat, ut conſtabit *ex cap.* 6.

63 Sed quid præſtat morari in conjecturis, ſi alio in loco conſtat ſententia D. Antonini. Nam *in ſumm. part.* 2. *tit.* 5. *cap.* 4. ſic ait: [Vitium contra naturam eſt altera ſpecies luxuriæ, quod eſt graviſſimum ſuper omnia alia vitia luxuriæ. Sed eſt iſta *ſpecies non ſpecialiſſima*, quam oportet confiteri; ſed *ſubalternum genus ad alias ſpecies* ſpecialiſſimas, videlicet mollitiem, ſodomiam, innaturale, beſtialitatem.]

64 Sextodecimò refert *num.* 1695. Henricum de Haſſia §. *luxuria*, eo quòd aſſerat, [Super omnia deterius, & mortaliſſimum eſt per tertiam regulam contra legem naturæ, peccatum contra naturam, vel cum ſexu indebito, vel cum alia ſpecie.] Subditque Caramuel: [Nec tamen diſtinguit ſub hac peccati contra-naturalis ſpecie inferiores ſpecies.] Quia iſte Author omiſit omninò quæſtionem de diverſitate ſpecifica peccatorum contra-naturalium, vult Caramuel, eum citari pro parte negativa quæſtionis. Si ſic eſt, magnum Authorum ſyllabum poteſt conficere pro ſua opinione; ſunt enim innumeri Theologi, qui de peccatis contra naturam locuti ſunt; qui tamen ad quæſtionem de diverſitate ſpecifica non deſcenderunt.

65 Septimodecimò ob eandem rationem citat P. Paulum Layman *lib.* 3 *ſect.* 4. *de Temperantia, n* 9. quia cùm agat de vitiis contra naturam, non dicit, ea eſſe diſtincta ſpecificè. Sed dixi jam, quàm injuſtè referantur Authores pro una parte ejus quæſtionis, à qua tractanda omninò abſtinuerunt.

66 Duodevigeſimò refert *n.* 1697. Taurinum Dandulonem in compendio pro Catholicæ fidei inſtructione, §. *luxuria*. Ubi ait, peccata contra naturam fieri multis modis; & alios eſſe aliis graviores. Ex quo Caramuel hanc colligit conſequentiam: [Modi ergo iſti ſola differunt gravioritate.]

67 Et primò quidem ego hanc conſequentiam colligo: Ergo non eſt tota ratio malitiæ relucens in peccatis contra naturam, prodigere ſemen: quia ſi hæc eſſet tota ratio, non poſſet unum eſſe gravius alio; nam cùm ratio communis ſit eadem in omnibus, non poteſt eadem ratio formalis aliis majorem, aliis minorem gravitatem tribuere. Dicendum ergo eſt contra Caramuelem, diffuſionem ſeminis non eſſe totalem rationem formalem malitiæ; ſed eſſe aliundè augmentum ejus malitiæ, ſive illud ſit ſpecificans, ſive aggravans, de quo poſteà.

68 Secundò, diſtinctionem modorum contra ſpecies eſſe ſolùm adinventam à Caramuele ad promovendam ſuam opinationem, conſtat *ex cap præced*. Et *ex hoc cap. nu.* 29. Ubi ſpecialiter adnotantur verba Sylveſtri.

69 Undevigeſimò citat Bartholomæum Chainum *in Confeſſionali, præcept* 6. Ubi monens confeſſarium, ne nimius ſit in interrogationibus in materia luxuriæ, ait: [Et cùm ultimam peccati ſpeciem habuerit, ulteriùs non procedat ad alias particulares circumſtantias non neceſſarias, propter periculum evitandum [Et mox: [Si peccavit contra naturam voluntariè pollutionem procurando per ſemetipſum, vocatur peccatum immunditiæ, vel mollitiei, ſive hoc procuravit propriis manibus, vel aliis modis; de modis enim non eſt curandum. Si maſculus cum maſculo turpitudinem operatus eſt, vel fœmina cum fœmina, vel vir cum muliere extra vas debitum, dicitur ſodomia, vel ſodomiticum vitium, de quo Apoſtolus *Rom.* 1. Si cum brutis operatus eſt nefas, dicitur beſtialitas.]

70 Sed quid, quæſo, habet Chainus in ſuffragium ſententiæ Caramuelis? Nunquid quòd dixerit, *de modis enim non eſt curandum*; de quibus modis? Nunquid de diverſis modis intercedentibus inter pollutionem, ſodomiam, & beſtialitatem; an potiùs de diverſis modis, quibus procurari ſolet mera pollutio? Ex contextu evidens eſt, eum de his loqui, non de illis. Itaque ait: Sive mea pollutio procuretur manibus, ſive linteo, ſive panillo, ſive aliis ſimilibus modis, *de his modis non eſſe curandum*. Nam hoc, quod de modis dixit, in mera pollutione poſuit. Nam poſteà tranſivit ad explicandum ſodomiam, & beſtialitatem. Quòd ſi dicat Caramuel, agere etiam de modis ſodomiæ, & beſtialitatis, præterquam quod repugnat evidenter contextui, cur dicit de his modis non eſſe curandum, cùm ipſe tam accuratè diſtinguat eos diverſos modos ſodomiæ, & beſtialitatis?

71 Vigeſimò citat P. Antonium de Eſcobar *in ſumma tractat.* 1. *exam.* 8. *cap.* 2. *nu.* 77. qui agens de peccatis luxuriæ contra-naturalibus, ait: [Scio, probabile eſſe, omnes eſſe unius ſpeciei, & hodie videtur inter Doctores, qui vivunt, communiſſima hæc opinio.] Non habui ad manum hanc Summam, ut dignoſcerem, ſi fortè cum aliqua limitatione id afferat. Notandum eſt primò, eum ſolùm loqui de probabilitate extrinſeca. Secundò, Authores, qui ſuppreſſo nomine referuntur, nihil addere probabilitatis. Nam cùm authoritas, ſive probabilitas extrinſeca conſiſtat in eo, quòd præſtantia doctrinæ Authorum nota ſit; reſpectu eorum, quibus præſtantia doctrinæ Authorum non eſt nota, nulla eſt authoritas, nec probabilitas extrinſeca: de quo vide *diſp.* 11. *nu.* 224. *& diſp.* 50. *nu.* 55.

72 Vigeſimoprimò citat Dianam, quem vocat *Moralium Theologorum Principem* (admirabile eſt, quod inter Suarios, Vaſquios, Sanchios, Molinas, Leſſios, Sotos, Bannezios, &c. principatum teneat Antoninus Diana) *p* 3. *tract.* 4. *reſol.* 158. Qui etſi probabilius cenſeat, peccata contra naturam eſſe diverſæ ſpeciei, ait tamen eſſe probabile, omnia eſſe unius ſpeciei infimæ. Quod idem cernitur in Antonio Cotonio *in compendio Dianæ*, *verb. Circumſtantia*, *num.* 17. Circà quod notare oportet, hos non eſſe duos, ſed unum Authorem: nam qui librum alterius redigit in compendium, nihil de ſuo addit, ſed ſolùm ea, quæ reperit in prædicto libro, ad breviorem methodum redigit. Sed præcipuè notandum eſt, Dianam jam revocaſſe ſententiam. Nam *p.* 9. *tract.* 8. *reſol.* 81. affirmat, eam ſententiam eſſe improbabilem.

73 Vigeſimoſecundò refert *nu.* 1698. P. Tamburinum *lib* 7. *in Decal. cap.* 7. quem conatur advocare ad ſuffragium ſuæ concluſionis; ſed fruſtrà, cùm ipſe Tamburinus expreſsè aperuerit mentem ſuam *in cap.* 7. *initio*, ubi ſic ait: [Quatuor ſunt ſpecies, & quidem diſtinctè aperiendæ: quia habent turpitudinem, ſi non phyſicè diverſam, quia omnes prodigunt ſemen ſine ſpe generationis; certè ex recta hominum æſtimatione, diverſam moraliter. Mollities, ſodomia perfecta, ſodomia imperfecta, beſtialitas.] Cùm ergo tam expreſſa ſit

Digitized by Google

ſententia Tamburini, fruſtraneo conatu in oppoſitam flectitur partem.

74 Videamus tamen, quid dicat Tamburinus in ſuffragationem oppoſitæ partis. *Ibid. §.3. n.3.* ait: [Si duo mares commiſceant corpora, & moveantur ad procurandum pollutionem, vel quandocunque ſe tangant impudicè ex affectu indebiti ſexus, ita ut effuſio ſeminis, vel ſit intra vas præpoſterum, vel etiam extra, puto eſſe ſodomiam.]

75 Sed in qua ex his periodis negat Tamburinus, diverſitatem ſpecificam inter peccata contra-naturalia? Nam in primis rectè ſtat, quòd ſub nomine ſodomiæ concludantur duæ ſpecies: altera, qua duo mares in vaſe præpoſtero copulantur ex affectu ſexus indebiti; altera, qua ex eodem affectu tactibus impudicis ſe provocant ad pollutionem. Tamburinus enim ambo eſſe ſodomitica aſſeruit; neque tamen affirmavit, ambo eſſe unius ſpeciei infimæ.

76 Sed quamvis diceret, ambo ea peccata ſodomitica eſſe unius ſpeciei infimæ: ubinam aſſeruit meram pollutionem, quæ fit abſque affectu indebiti ſexus præſentis, & beſtialitatem eſſe unius ſpeciei infimæ cum actu ſodomitico, præcipuè cùm diverſa motiva formalia unicuique eorum adſcribat; Stat ergo optimè, ea duo peccata ſodomitica eſſe unius ſpeciei infimæ, & adhuc ſpecie differre à pollutione, & beſtialitate.

77 Vigeſimotertiò refert P. Antonium Marſilium, qui in Collegio Romano docuit, eſſe ſodomiticos juvenes, qui ſe amant, & tactibus corrumpunt. Sed hoc non eſt ad rem propter proximè dicta circa Tamburinum.

78 Obſecro, amice Lector, ut ſyncerè relegas omnes Authores relatos, & invenies Azorium, & Tamburinum; inimò & Niderium, pro noſtra ſententia evidenter ſtare: Angelum & Fagundeſi dubie loqui; Antonium, & Chainum perperam intelligi à Caramuele; teſtimonia Marchantii, & Henriquez non eſſe ad rem; Ludovicum à Carbone, Sotum, Peſantium, Henricum de Haſſia, Laymannum, Taurinum Dandulonem omninò omiſiſſe queſtionem de diverſitate ſpecifica peccatorum contra naturam; citari Ioannem Nider, Tabulam Romanam, & Bambergenſem, Mathiam Feliſium, Graffium, & Gerſonem, propter eam fucatam diſtinctionem modorum contra ſpecies, quam ne unus quidem Author propoſuit, vel illum digito oſtendat Caramuel; Dianam, qui ſententiæ probabilitatem aſſeruit, reuocaſſe ſententiam; Navarrum, qui ſub vna ſpecie conſtituit peccata contra naturam, expreſſiſſe, loqui ſe de ſpeciebus ſubalternis; denique Antonium de Eſcobar remiſſive ſuffragari.

79 Jam verò undecim ſubſcriptores Theologi ejus ſyntheſis, quos memorat *num.* 1684. nullam facere nobis fidem probabilem, ſatis conſtat *ex diſp.* 11. *c.* 15. *art.* 2. 5. *&* 6. Quia cùm non conſtet nobis (Hiſpanis) de præſtantia doctrinæ eorum Theologorum, non poſſunt nobis fidem facere probabilem: quia ibi nulla eſt dicentis auctoritas, ubi nulla fama, nullave ſufficiens cognitio de ejus præſtantia doctrinæ.

CAPUT IV.

Omnes Theologi tuentur diverſitatem ſpecificam voluptatum contra-naturalium.

80 OMnes Theologi, qui hanc quæſtionem expreſſis terminis tetigerunt, conſtanter affirmant eorum peccatorum diverſitatem ſpecificam, uno, vel altero dempto, qui probabilitatem partis oppoſitæ conatus eſt ſuadere: Cujus rei ingens argumentum eſt, quòd cùm Caramuel tanto conatu promovere cupierit probabilitatem oppoſitæ ſententiæ; & advocare hinc & inde ſuffragia probabilitatis, vix unum attulerit, qui expreſsè doceat: ut conſtat *ex cap. præcedenti.*

81 Hanc ergo diverſitatem ſpecificam peccatorum luxuriæ contra-naturalis docent expreſſis terminis Cajetanus 2. 2. *quæſtion.* 154. *art.* 11. Sylveſter *verb. luxuria, quæſt.* 1. Cujus verba propoſui ſuprà *n.* 23. S. Antonin. in Summa, *part.* 2. *tit.* 5. *cap.* 4. Armilla *verb. luxuria, num.* 5. Ubi proponens diverſos modos peccati contra naturam, ait. [De hujuſmodi oportet confiteri *ſpecificè.*] Quod fieri non poſſet, ſi non diſtinguerentur ſpecificè. Et inferiùs ait: [Nota etiam, ſecundùm Thomam, quòd ſi vir cognoſcat uxorem ſuam extra vas debitum, non dicitur ſodomia, ſed ſpecies innominata.] Juxta quæ verba, illa copula cum uxore extra vas debitum diſtinguitur à ſodomia tanquam ſpecies innominata. Et inferiùs ait: [Sit igitur diligens confeſſor, dum circà hoc peccatum interrogat, ut tangat ſpecies, non autem ad actus, & ad modos ſingulares deſcendat. Cùm ergo in primo textu dixerit, quòd confeſſarius tangat *ſpecies*, non autem ad modos ſingulares; planè cenſet, ſpecies pollutionis, ſodomiæ, & beſtialitatis eſſe exprimendas: alios autem modos, qui non conſtituunt diverſam ſpeciem, ſubticendos eſſe.

82 Roſella *verb. luxuria, nu.* 1. *&* 2. ubi ait: [Præter prædicta eſt peccatum contra naturam, quod habet tres ſpecies. Prima eſt ſodomiæ. ∴ Eſt etiam alia ſpecies contra naturam, quæ dicitur mollities. · Dicitur beſtialitas, & iſta eſt tertia ſpecie contra naturam.] Viguerius *lib. de Anima, cap.* 7. *de Temperant.* §. 4. *de vitiis oppoſitis caſtitati, verſic.* 7. *de vitio contra-naturam.* Ubi disertè aſſerit, vitium contra-naturam *habere plures ſpecies*; quas ſtatim enumerat. Et Ioannes Nider ſuprà relatus *n.* 43.

83 Idem expreſſit Bartholomæus de Medina *in ſum. cap.* 24. §. 18. P. Azor. 3. *part. lib.* 3. *cap.* 17. *q.* 1. Cujus verba propoſui *nu.* 5. Toletus *lib.* 5. *ſum. cap.* 13. *nu.* 1. Leſſius *lib.* 4. *de virtut. c.* 3. *dub.* 13. *num.* 90 Reginaldus *tom.* 2. *lib.* 22. *c.* 3. *ſect.* 8. *num.* 57. *&* *ſect.* 1. *n.* 18. §. *intelligitur.* Saytus *in Claui regia, lib.* 8. *c.* 5. *n.* 5. Villalobos *to.* 5. *tract.* 40. *diff.* 15. *n.* 2 qui affirmat, eſſe ſententiam omnium.

84 Item Ualencia 2. 2. *diſp.* 9. *quæſt.* 3. *punct.* 3. Ludouicus Lopez *part.* 1. *c.* 73. Bonacina *tom.* 1. *tract. de Matrim. q.* 4. *punct.* 11. *nu.* 2. §. *advertendum.* Quatenus ait, ad incurrendam pœnam ſodomiæ, [Neceſſarium eſſe, ut peccatum ſit in ſua ſpecie conſummatum: non enim ſufficit quælibet pollutio,] &c. Ubi apertè diſtinguit ſpecie ſodomiam, & pollutionem. Idem ſupponit Sà *verb. luxuria n.* 6. dum ait: [Ad beſtialitatem reducitur etiam coitus cum dæmone. Sunt autem reliquæ beſtialitates ejuſdem ſpeciei.] Quod non diceret, ſi cenſeret, omnia peccata contra-naturam eſſe ejuſdem ſpeciei infimæ.

85 Oppoſitam ſententiam improbabilem eſſe, & intolerabilem affirmant P. Ovie do à Caramuele citatus, *tract.* 6. *de pœnitis, controverſ.* 5. *punct.* 3. 5. *&* 7. *n.* 54 Ioannes Martinez de Prado *to.* 5. *c.* 15. *q.* 18. *n.* 35. D. Ludovicus Creſpious in anti-Caramuele *q.* 5. & Diana reuocans priorem ſententiam *part.* 9. *tract.* 8. *reſol.* 31.

CAPUT V.

Præmittuntur aliqua de diverſitate ſpecifica.

86 EX iis, quæ latè docui in Dialectica, conſtat, ſpeciem eſſe illud prędicatum uniuerſale, quòd prædicatur de indiuiduis tanquam tota eorum eſſentia. Differentiam verò eſſe illud prędicatum eſſentiale, per quod una ſpecies differt eſſentialiter à reliquis ſpeciebus ſub eodem genere contentis. Ex quo vlterius fit, differentiam numericam non eſſe prædicatum eſſentiale talis individui. Nam in conſideratione dialectica, & philoſophica, non dicuntur eſſentialia, niſi quæ communia pluribus individuis: nam cùm incognitę ſint differentię numericæ individuorum, non cadunt ſub ſcientiam, atque conſideratio philoſophica non illas attendit, neque eſſentiales reputat.

87 *Diſp.* 30. *Log.* aſſerui, negari non poſſe eam, quam vocant differentiam materialem intra eandem ſpeciem. Quis enim negei, plus differre marem à fœmina, quàm marem à mare; plus actum affirmativum à negativo ejuſdem objecti, quàm affirmativum ab affirmativo? Aſſerui prætereà, eam differentiam materialem propriè, & in rigore pertinere ad accidens logicum, quintum prædicabile: cujus quidditas eſt, poſſe prædicari de pluribus tanquam prædicatum non eſſentiale, neque eſſentiæ debitum. Per cuju ultima verba differt accidens logicum à proprio. Eam autem differentiam materialem non eſſe prædicatum eſſentiale, ex eo conſtat, quod ſpecies in conſideratione philoſophica ſit tota eſſentia individui. Vnde ſi differentia materialis eſſet eſſentialis, ea partialiter conſtitueret ſpeciem; atque adeò reperiri deberet in omnibus individuis ſpeciei, ſicut cætera prædicata eſſentialia conſtituentia ſpeciem.

88 Jam verò cùm differentia materialis non ſit prædicatum eſſentiale, & alioqui ſit communis pluribus individuis; nec tamen debita eſſentię, utpotè quæ in pluribus individuis ſpeciei non reperiatur, neque comitetur neceſſariò ſpeciem; cùm differentia maris non reperiatur in fœminis ejuſdem ſpeciei; fit, quòd eſſe marem prædicetur de pluribus individuis tanquam prædicatum non eſſentiale, & non debitum eſſentiæ: atque adeò quòd ſit accidens logicum.

89 His prælibatis, quæ ad ſolutionem multarum objectionum prodeſſe poſſunt illud præcipuè prænotandum eſt, & inquirendum, quanta debeat eſſe diverſitas, ut ea vocari jure poſſit diverſitas ſpecifica? Cui quæſtioni reſpondeo id, quod dixi *lib.* 1. *Phyſic. diſput.* 13. *cap.* 1. ſcilicet diverſitatem ſpecificam eſſe magnam quandam diverſitatem, quæ quidem magna ſit judicio prudentum.

90 Diverſitatem ſpecificam debere eſſe magnam, & omnes admittunt, & inductione conſtat. Quod autem magnitudo ejus diverſitatis ſola prudentum trutina penſanda relinquatur, clariſſimè oſtendo. Rogo enim, quare, cùm in animalibus mas, & fœmina differant pluſquam duo mares, non dicemus eam diuerſitatem maris à fœmina eſſe ſpecificam, & marem à fœmina differre ſpecie? Profectò non poteſt reddi alia ratio, niſi quia ea diverſitas non eſt tanta, quantam attendunt prudentes Philoſophi ad diverſificandas res in ſpecie; eamque in conſideratione prudentum Philoſophorum eſſe parvam diverſitatem.

91 Nec ſatisfacies, ſi dicas, ideò marem, & fœminam non diverſificari ſpecie, quia non habent operationes ſpecie diverſas, neque reſpiciunt alia connotata diverſa eſſentialiter.

92 Contra enim eſt. Inquiro enim, quare homo, & equus ſpecie differant? Et ſtatim clamas, quia conſtituuntur per ordinem ad ratiocinium, & hinnitum, quæ operationes diverſitatem habent ſpecificam. Sed rogo ulteriùs, unde colligis, ratiocinium, & hinnitum differre ſpecie? Si reſpondeas, ideò ita eſſe, quia homo, & equus diverſificantur ſpecie, petis principium; neque aſſignare poteris

alias

Digitized by Google

alias operationes, aut connotata alia, ex quibus talis ſpecifica diverſitas deſumatur. Reſpondebis ergo inter ratiocinium, & hinnitum diverſitatem eſſe tantam, quanta judicio Philoſophorum ſufficit ad diverſificandum ſpecificè.

93 Similiter rogo, quare differant ſpecie albedo, & nigredo; quare ve arguat diverſitatem ſpecificam congregare viſum, & diſgregare? Similiter quare diverſificentur ſpecie calor, & frigus: intellectio, & volitio ejuſdem objecti, ab eadem anima derivatæ? Quod ſi recurras ad potentias realiter diſtinctas ab anima, præter quam ad falſitatis aſylum confugis, eſto id verum ſit, debes oſtendere ratione, quare potentia intellectiva, & volitiva differant ſpecie; illam quidem immunem à petitione principii. Similiter quare judicium, & ſimplex apprehenſio complexa differant ſpecie, cùm tamen terminentur ad idem objectum, & ab eadem potentia intellectiva proficiſcantur? Quorum omnium nullam aliam rationem tradere [illegible]tetis, niſi quia ea diverſitas magna judicio prudentum Philoſophorum tanta eſt, quanta ad differentiam ſpecificam requiritur.

94 Cum hoc ſtat, eſſe aliqua indicia diverſitatis ſpecificæ, ab omnibus prudentibus obſervata, & obſervanda; quæ quoties repeⁿiuntur, non erunt prudentes Philoſophi, qui negent diverſitatem ſpecificam. Et ideò quoties datur ordo realis tranſcendentalis ad terminos ſpecies diverſos, conſtituenda neceſſariò eſt diverſitas ſpecifica. Ideò enim omnes admittunt, hominem, & equum ſpecificè diverſificari, quia ſunt principia operationum ſpecie diverſarum, quæ operationes aliundè, quàm à principiis; præſupponuntur diverſificari ſpeciei. Sed cùm dicis, hominem, & equum eſſe diverſos ſpecie propter operationes ſpecie diverſas; cùm ad reddendam rationem diverſitatis ſpecificæ non poſſis petere principium, vel alia connotata operationum diverſa in ſpecie, aſſerere debes, ex quo ſequetur proceſſus infinitus; vel dicendum tibi eſt, eas operationes eſſe diverſæ ſpeciei; quia earum diverſitas tam magna eſt, quàm judicio prudentum Philoſophorum requiritur ad eſſentialem diſtinctionem.

95 Dices. Quoties dantur ordines reales tranſcendentales ad terminos ſpecie diverſos, toties prædicti ordines ſpecie differunt. ſed homo, & equus dicunt ordines reales tranſcendentales ad terminos ſpecie diverſos, nempe ratiocinium, & hinnitum; & rurſus ratiocinium, & hinnitus dicunt ordines reales tranſcendentales ad hominem, & equum tanquam ad ſua principia: ergo homo, & equus ſpecificantur ab operationibus ratiocinii, & hinnitus; & iſtæ operationes ſpecificantur ab homine, & equo: ergo non eſt neceſſe recurrere ad judicium prudens Philoſophorum tanquam ad trutinam magnitudinis diverſitatis, in prædicta ſpecificatione, ſive hominis, & equi, ſive operationum eorum.

96 Reſpondetur conceſſa majori, & minori, & prima conſequentia, negando ſecundam. Etenim verum eſt, quòd principia ſpecificantur ab operationibus; & quod operationes ſpecificantur à principiis. Item principia poſſunt eſſe indicia diverſitatis ſpecificæ operationum, & diverſæ in ſpecie operationes poſſunt eſſe indicia diverſitatis ſpecificæ principiorum. Cæterùm diverſæ operationes nunquam ſunt indicia actualia diverſitatis ſpecificæ principiorum, niſi quando operationes, independenter à diverſitate ſpecifica principiorum, aliunde ſupponuntur diverſæ in ſpecie; quia id, quod eſt indicium diverſitatis ſpecificæ, eſt antecedens illam inferens: atqui antecedens non præſupponit concluſionem, neque indiget illa ad ſui verificationem. Qui ergo intendis probare, hominem, & equum differre ſpecie, & pro antecedente aſſumis diverſitatem ſpecificam operationem, debes aliundè probare hanc operationum diverſitatem; in argumentatione enim nemo probat antecedens per concluſionem; quam probare intendit. Non ergo aliundè poteris tunc id probare, quàm ex judicio prudentum Philoſophorum. Quòd ſi adhuc in hoc exemplo eſſet locus negandi, quæ diximus; ſunt & alia plurima exempla ſupra poſita diverſitatis ſpecificæ, in quibus id negari non poteſt, eo quòd diverſificentur ſpecie abſque recurſu ad terminos ſpecie diverſos, quales ſunt intellectio, & volitio ejuſdem objecti, & ejuſdem principii, judicium, & ſimplex apprehenſio complexa ejuſdem objecti; calor, & frigus, & ſimilia, quorum diverſitas ex ſolo prudentum judicio probari, & menſurari poteſt.

97 Cùm ergo vera ſint hæc in ſpecie phyſica, multò magis locum habent in ſpecie morali, cujus menſura multo magis pendet à judicio prudentum. Quare enim non differunt ſpecie morali furtum auri, & furtum argenti, niſi quia, quamvis aurum, & argentum ſpecie phyſica differant, at judicio prudentum in ordine ad penſandam malitiam actionis, non differunt ſpecie morali. Sanctus Thomas 2. 2. *quæſt.* 61. *art.* 1. inquirit, an juſtitia commutativa, & diſtributiva differant ſpecie? Affirmatque inter eas ſpecificam diverſitatem, quia juſtitia commutativa reſpicit ordinem partis ad partem; diſtributiva verò ordinem totius ad partem. Sed quare iſti duo ordines debent inducere tantam diverſitatem, quæ pertingat ad ſpecificam; niſi quia judicio prudentum iſti duo ordines diverſitate maxima differunt, & tanta, ut ad ſpecificam pertingat?

98 Idem S. D. 2. 2. *q* 66. *art.* 4. interrogat, an furtum, & rapina differant ſpecie? Et inter ea peccata ſpecificam diverſitatem conſtituit; quia rapina affert violentiam illatam domino; furtum verò ignorantiam domini. Sed unde probabis, eam violentiam domino illatam addere malitiam pluſquam aggravantem, & malitiam ſpecificè diverſam à furto? Sanè non aliundè, niſi quia judicio prudentum ea diverſitas maxima eſt, & quæ inter ſpecificas debeat connumerari. Quod in innumeris aliis exemplis rerum moralium obſervare poteris.

CAPUT VI.

Oſtenditur morali evidentia diverſitas ſpecifica peccatorum contra-naturalium.

99 His præſuppoſitis oſtendo diverſitatem ſpecificam moraliter evidentem inter peccata luxuriæ contra-naturalis, pollutionem, ſodomiam, & beſtialitatem. Tunc datur in moralibus diverſitas ſpecifica, quando judicio prudentum ea diverſitas eſt maxima, & tanta, ut in eorum æſtimatione reputetur ſpecifica: ſed eſt moraliter evidens, quod diverſitas intercedens inter ea peccata contra-naturalia, judicio prudentum eſt maxima, & tanta, ut in eorum æſtimatione reputetur ſpecifica: ergo eſt moraliter evidens, ea peccata contra-naturalia differre ſpecie. Conſequentia patet. Major conſtat ex capite præcedenti.

100 Minor verò patet *ex diſp.* 12. *cap.* 1. Ubi oſtendi, communem omnium, aut ferè omnium Doctorum ſententiam facere evidentiam moralem in illis quæſtionibus, quarum reſolutio pendet omninò à judicio prudentum: ſed quæſtio præſens eſt ex illis, quarum reſolutio pendet omninò à judicio prudentum; & omnes prudentes conſpirant in id, quòd diverſitas eorum tanta ſit, ut pertineat ad ſpecificam; ergo eſt moraliter evidens, quòd diverſitas illorum eſt ſpecifica.

101 Hæc minor duabus partibus conſtat. Et prima quidem patet *ex cap. præced.* Ubi demonſtratur, diverſitatem ſpecificam moralitatum omninò dependere à judicio prudentum tanquam à menſura. Secunda verò pars conſtat *ex cap.* 2. 3. *&* 4. Ex quibus patet, eſſe communem ſententiam ferè omnium Doctorum, quæ adſtruit diverſitatem ſpecificam inter ea peccata contra-naturalia.

102 Confirmatur primò ex dictis *ex diſp.* 12. *cap.* 1. Illa diverſitas eſt maxima, & ſpecifica, quæ talis eſt judicio prudentum: ergo evidens eſt, quod diverſitas eſt maxima, & ſpecifica, quando eſt evidens, illam eſſe talem judicio prudentum. Sed quando ferè omnia judicia prudentum conſpirant in hoc, quòd diverſitas eſt maxima, & ſpecifica; evidens eſt, quòd illa eſt maxima, & ſpecifica judicio prudentum; ergo quando ferè omnia judicia prudentum conſpirant in hoc, quòd diverſitas eſt maxima, & ſpecifica, evidens eſt, illam eſſe maximam, & ſpecificam. Sed ferè omnes prudentes conſpirant in hoc, quòd diverſitas inter ea peccata contra-naturalia eſt maxima, & ſpecifica; cùm ferè omnes Doctores illam aſſerant, & vix ſit unus, vel alter, qui oppoſitum tueatur, ut conſtat *ex cap.* 2. 3. *&* 4. ergo evidens moraliter eſt, eam diverſitatem eſſe ſpecificam.

103 Confirmatur ſecundò. Nunquam evidentius eſt, aliquam diverſitatem eſſe maximam, & ſpecificam judicio prudentum, quàm cùm omnia prudentum judicia conſpirant ad cenſendum eam diverſitatem eorum peccatorum eſſe maximam, & ſpecificam: ſed omnia prudentum judicia conſpirant ad cenſendum, diverſitatem eorum peccatorum contra-naturalium eſſe maximam, & ſpecificam; cùm omnes prudentes periti (ideſt, omnes Doctores) cenſuerint, eam eſſe diverſitatem ſpecificam: ergo evidens eſt, ita ut non poſſit eſſe evidentiùs, moraliter loquendo, eam diverſitatem illorum peccatorum eſſe maximam, & ſpecificam judicio prudentum. Sed quæ judicio prudentum eſt ſpecifica, illa eſt diverſitas verè ſpecifica: ergo evidens eſt, illam eſſe diverſitatem ſpecificam.

104 Confirmatur tertiò exemplo ſtateræ. Nam ſi dubitans, an pondus argenti tui ſit duodecim librarum; & ad examen, illud appendis ad omnes ſtateras provinciæ, comperiſque, omnes ſtateras provinciæ conformari in deſignando pondere duodecim librarum; moraliter evidens eſt, argentum tuum habere pondus duodecim librarum: atqui ſtatera diverſitatis ſpecificæ in moralibus eſt judicium prudentum, ad cujus menſuram determinatur quantitas diverſitatis in moralibus: ergo ubi omnia judicia prudentum conformantur in quantitate diverſitatis, evidens eſt, diverſitatem eſſe tantam, quantam determinant judicia prudentum, & non minorem. Sed omnia judicia prudentum (uno, vel altero dempto) conformantur in aſſerenda diverſitate ſpecifica inter peccata contra-naturalia: ergo moraliter evidens eſt, ea diverſificari ſpecificè.

105 Confirmatur quartò aliquibus exemplis. Primò. Evidens eſt, abſtinentiam, & caſtitatem eſſe diverſæ ſpeciei in eſſe morali: quarum prima fugit voluptates edendi, & ſecunda voluptates venereas. Quare ergo evidens eſt, in eſſe moris voluptates edendi, & voluptates venereas eſſe diverſæ ſpeciei, niſi quia judicio omnium prudentum diverſitas earum eſt maxima, & ſpecifica? Secundò. Evidens eſt, furtum, & detractionem eſſe peccata diverſæ ſpeciei. Sed quare id eſt evidens? Dices, id ita eſſe, quia res fortunæ, & famæ evidenter differunt ſpecie. Sed quare eſt evidens, res fortunæ, & famam eſſe diverſæ ſpeciei, cùm non ſufficiat ad diverſitatem ſpecificam moralem diverſitas ſpecifica phyſica, ut patet in furto auri, & in furto argenti. Sanè non aliundè id eſt evidens, niſi quia judicio omnium prudentum damnum in bonis fortunæ, &

damnum in fama maximè differunt, & ſpecificè. Quod in ſexcentis aliis exemplis cernere licet. Cùm ergo judicio omnium prudentium ea peccata luxuriæ contra naturam maximè diſſent, & ſpecificè differant; evidens eſt, illa ſpecificè differre.

106 Ubi notabis primò, in iis, quæ omninò pendent à judicio prudentum tanquam à menſura, etiamſi duo, vel tres reſiſtant, & reliquorum judicia affirment; verificari, quod omnes prudentes id affirmant. Nam cùm duo, vel tres reſiſtunt communi judicio, ſanè quoad hoc non ſunt prudentes, immò imprudenter agunt reſiſtendo communi judicio prudentum. Cùm ergo illi duo, vel tres in hoc non cenſeantur prudentes, verum eſt, quòd omnes prudentes id cenſent.

107 Notabis ſecundò, cùm ſint tria genera diverſitatis, ſcilicet, numericæ, aggravantis, & ſpecificæ, diverſitatem numericam dici poſſe parvam; diverſitatem aggravantem poſſe dici magnam, ſive notabilem, aut gravem; diverſitatem verò ſpecificam jure meritò dici poſſe maximam. Quo nomine eam appellavimus, ut diſtinguamus à diverſitate circumſtantiæ notabiliter aggravantis.

CAPUT VII.

Roboratur concluſio tradita impugnatione oppoſitæ aſſertionis.

108 CAramuel in loco citato Theologiæ fundam. *num.* 1683. admittit, beſtialitatem graviorem eſſe ſodomia, & hanc ſimplici pollutione: addit tamen, hunc exceſſum malitiæ eſſe tantùm circumſtantiæ aggravantis, non tamen variantis ſpeciem. Sic enim ait: [At ego ſodomiam, beſtialitatem, eſſe *majora crimina* quàm pollutionem, probari ab Oviedo video: at illas eſſe ſpecie inter ſe, aut ſpecie à pollutione diſtinctas, ab eodem vel leviter ſuaderi non video. *Omnes enim magis horrent*, ait. Sed quid inde? Omnes enim magis horrent *graviora*, etiam in eadem ſpecie.] Quod idem admittit *num.* 1669. Ubi agens de pollutione, ait: [Eſſe moraliter peccaminoſam, Doctores univerſi tenemus, ſed *minùs gravem* reliquis culpis contra-naturalibus.] Et *num* 1670. ait: [Secundus eſt ſodomia, mollitie *multò gravior*.] Et deinde: [Tertius eſt beſtialitas, quæ *gravior* adhuc reliquis eſt.] Et paſſim alibi per totam quæſtionem id inculcat.

109 Deinde ſæpiùs affirmat, totam rationem peccandi in vitiis contra-naturalibus eſſe, quòd effundatur ſemen extra vas debitum. Ita *num.* 1677. ait: [Cùm tota contra-naturalitatis ratio in hac negatione conſiſtat, nimirum quod ſemen extra debitum vas effundatur.] *Et num.* 1685. *§. ſubjungit*, *&* *§. Pater Dominicus*, idem repetit. Et *num.* 1690. ait: [Rationem formalem conſtitutivam peccati contra-naturalis aſſerit (Navarrus) eſſe opponi ordini, quem natura ad habendam copulam carnalem ordinavit; qui cùm unus ſit, oppoſitio etiam una eſſe debet: ubi enim una ſola datur ratio ſpecifica, una ſola dari poteſt ſpecies.] Idem tradit *num.* 1691. & paſſim alibi per totam quæſtionem.

110 Hinc impugnatur primò oppoſita ſententia, eo quòd incompoſſibilia docet, ut jam in præcedentibus incidenter notavi. Implicat, totam rationem peccandi contra naturam eſſe, effundere ſemen extra vas debitum; & adhuc eſſe aliam gravioritatem culpæ in genere luxoriæ repertam in ſodomia, & beſtialitate.

111 Quod ut oculis cernas, pono has duas propoſitiones: *Tota pecunia mea eſt intra arcam: Ultra pecuniam contentam in arca eſt alia pecunia mea extra illam*. Quas ex apprehenſionem terminorum conſtat eſſe oppoſitas, & incompoſſibiles. Et vide ſimilem oppoſitionem, & incompoſſibilitatem in his: *Tota ratio formalis peccandi in contranaturalibus eſt effuſio ſeminis extra vas debitum: Eſt & alia ratio formalis peccandi* (eſto ſit tantummodo aggravans) *in contranaturalibus*; nempe in ſodomia, & beſtialitate. Primam propoſitionem docet Caramuel, ut patet ex ſupradictis *nu.* 109. Secundam admittit, dum concedit, eſſe gravioritatem in ſodomia reſpectu pollutionis; & in beſtialitate reſpectu ſodomiæ, & pollutionis, ut conſtat *ex nu.* 108. Gravioritas enim iſta eſt quædam malitia in genere luxuriæ, ſuperaddita præciſæ effuſioni ſeminis factæ extra vas debitum: ergo ultra effuſionem ſeminis extra vas debitum eſt & alia ratio formalis peccandi in genere luxuriæ reperta in peccatis contra-naturalibus; quantumvis dicatur eſſe duntaxat aggravans, & nullatenus ſpecifica.

112 Reſpondebis primò, eam gravioritatem ſodomiæ eſſe rationem peccandi, non tamen eſſe rationem formalem peccandi; & ideò non eſſe ſpecificam.

113 Sed hæc reſponſio nullam habet probabilitatem. Implicat enim, quòd aliqua ſit malitia moralis, & quòd non habeat rationem formalem conſtitutivam talis malitiæ. Nam id, per quod conſtituitur in eſſe talis malitiæ, eſt ratio formalis illam malitiam conſtituens.

114 Reſpondebis ſecundò, etſi ea gravioritas, qua excedit ſodomia ſimplicem pollutionem, ſit ratio formalis novi argumenti malitiæ; eam tamen non eſſe rationem formalem peccandi contra-naturaliter.

115 Sed multò minùs probabilis eſt hæc reſponſio. Nam id novum augmentum malitiæ, quod dicitur aggravans, eſt de genere luxuriæ, & opponitur caſtitati; non enim eſt alia virtus, cui opponatur, ergo illud novum augmentum eſt de genere luxuriæ naturalis, vel de genere luxuriæ contra-naturalis. Malitia enim contracta jam ad individuum talis numero peccati, non poteſt præſcindere ab utroque membro diviſionis adæquatæ; cùm quælibet malitia luxuriæ vel naturalis ſit, vel contra-naturalis.

116 Illud novum augmentum repertum in ſodomia, eſſe luxuriæ naturalis, dici neutiquam poteſt, cùm non ſit malitia luxuriæ naturalis, ubi non reperitur ordo ad vas debitum. Ergo illud novum augmentum malitiæ repertum in ſodomia ultrà malitiam pollutionis, eſt augmentum luxuriæ contra-naturalis. Cùm ergo illud novum augmentum malitiæ habeat rationem formalem peccandi in genere luxuriæ, utique illum habet in genere luxuriæ contra-naturalis.

117 Impugno ſecundò aſſertionem oppoſitam. Etenim inter meam ſententiam, & oppoſitam convenit, adeſſe in ſodomia novam malitiam diverſam ſuperadditam malitiæ pollutionis; & diſcriminamur in eo, quod oppoſitæ partis Patroni dicunt, eam novam malitiam ſuperadditam eſſe aggravantem: noſtræ autem ſententiæ Patroni aſſerunt, eam novam malitiam eſſe ſpecificè diverſam. Inde ergo reſultat quæſtio, an id novum augmentum malitiæ repertum in ſodomia, ita ſit grave judicio prudentum, ut pertingat ad diverſitatem ſpecificam; an verò judicio prudentum ſit ſolùm notabiliter grave, ita ut ſolùm pertingat ad circumſtantiam notabiliter aggravantem, & non ſpecificantem?

118 In hac ergo controverſia litem dirimit judicium prudentum. Si enim ea malitia ſuperaddita malitiæ pollutionis judicio prudentum ita eſt gravis, ut pertingat ad ſpecificam, dicendum eſt, illam quidem variare ſpeciem: ſed evidens eſt, quod illa malitia ſuperaddita ita eſt, gravis judicio prudentum, ut pertingat ad gravitatem ſpecificam; ergo evidens eſt, quòd pertingit ad gravitatem ſpecificam, & non ſolùm utcumque aggravantem. Major, & conſequentia patent.

119 Minor conſtat *ex cap. præced.* Evidens enim eſt, quòd aliquid habet tantam gravitatem judicio prudentum, quando omnes prudentes judicant, habere tantam gravitatem, ſed omnes prudentes judicant, illam malitiam ſuperadditam afferre gravitatem maximam, quæ pertingat ad ſpecificam: ergo evidens eſt, illam malitiam ſuperadditam in ſodomia afferre gravitatem maximam, quæ pertingat ad ſpecificam.

120 Et eodem modo poteſt inſtaurari argumentum inſtructum à P. Oviedo, & ſolutum à Caramuele. Hic enim illud refert *num.* 1673. his verbis: [Peccata diſtinguuntur ſpecie propter diverſas diſſonantias: (ſcilicet, cum ratione,) ſed diverſa diſſonantia eſt in concubitu rationalis cum irrationali, quàm in ſimplici pollutione: ergo diſtinguuntur ſpecie.] Reſpondet Caramuel, diverſam eſſe diſſonantiam rationis; ſed non tam diverſam, ut afferat diſtinctionem ſpecificam.

121 Inſtо. Quòd ſit tam diverſa, aut magis, aut minùs, debet eſſe in æſtimatione prudentum: ergo quòd ſit magis, vel minùs diverſa, non pendet à libito cujuſque, ſed à judicio prudentum. Sed omnes prudentes (uno vel altero dempto, qui eo ipſo quoad hoc non cenſentur prudentes) cenſent, eam diſſonantiam eſſe maximè diverſam, atque adeò ſpecificè: ergo ea diſſonantia rationis eſt maximè diverſa, atque adeò ſpecifica. Quod quidem judicium omnium prudentum facit evidentiam moralem, ut conſtat *ex cap. præced.*

CAPUT VIII.

Inſtantiæ Caramuelis diſſolvuntur.

122 INſtat primò *num.* 1699 his verbis: [Vos ipſi, & univerſi omnes Doctores aſſeritis, illam eſſe opinionem probabilem, quæ à quatuor, vel ſex Doctoribus talis cenſetur: atqui hæc non jam à ſex, ſed à viginti ſex (immò etiam à quadraginta) admittitur: ergo ſequitur, neminem poſſe dari, qui illius probabilitatem neget.]

123 Reſpondeo primò, eum numerum Authorum in ſola fucata ſubtilitate, qua ad alienam mentem trahuntur Authores, poſſe ſubſiſtere. Conſtat enim *ex cap.* 2. 3. *&* 4. ſolùm unum, vel alterum poſſe citari cum veritate pro ea aſſertione. Et hinc conſtat, quàm falſa ſit minor ejus ſyllogiſmi.

124 Reſpondeo ſecundò, diſtinguendo majorem. Nam ut latè oſtendi *diſp.* 11. ſufficiunt quatuor, aut ſex Authores ad probabilitatem (immò & unius) ſi ſint omni exceptione majores: ſi autem legitima exceptio contra illos jure opponatur, neque quadraginta ſufficiunt. Prima autem, & præcipua exceptio contra Authorem eſt, quòd procedat contra principium certum; nam qui ſic procedit contra principium certum, ignorat ſaltem invincibiliter illud; neque habet authoritatem Doctor in eo ipſo, quod ignorat. Tres ergo Authores, vel quatuor, qui diſtinctionem ſpecificam negant inter pollutionem, ſodomiam, & beſtialitatem, procedunt contra principium certum à nobis prætactum, nempe in quæſtionibus, quæ omninò pendent à judicio prudentum (qualis eſt hæc de diverſitate ſpecifica eorum peccatorum) ſententiam communem ferè omnium Doctorum facere evidentiam moralem; ideò tres illi, aut quatuor ſunt attendendi.

125 Inſtat

125 Inſtat ſecundò *num.* 1700. his verbis: [Qui viginti ſex, aut plures pro mea ſententia Authores dedi, non ero nimius poſtulator, ſi tres, aut quatuor pro contraria poſtulem nominari. Nam huic aſſertioni: *Probabile eſt, omnia peccata contra naturam eſſe ejuſdem ſpeciei:* aſſonare poteſt hæc: *Omnia peccata contra naturam non ſunt ejuſdem ſpeciei.* Unus enim, & idem Doctor poteſt utranque defendere. Solùm opponitur hæc: *Non eſt probabile, peccata contra naturam eſſe ejuſdem ſpeciei.* Sed & hæc rationibus, & Authoribus caret. Multos, & multas examinavi, fateor; vix autem unam fortem, vix ullam, vel debilem pro illa legiſſe affirmo.]

126 Reſpondeo, eum, qui unam ſententiam docet tanquam certam, oppoſitam affirmare improbabilem. Implicat enim ex duabus propoſitionibus contradictoriis unam eſſe certam, & oppoſitam non eſſe certò falſam, & improbabilem. Jam verò omnes Authores, qui hanc diverſitatem ſpecificam expreſſerunt inter peccata luxuriæ contra-naturalis, illam affirmant indubitanter, & abſque ulla oppoſitarum partium contrarietate; neque enim referunt in hac quæſtione diverſas ſententias probabiles, ſicut in aliis quæſtionibus topicis plerumque ſolent. Quod idem eſt ac tradere doctrinam, tanquam certam. Ideò omnes Doctores, qui ſtant pro hac ſententia de diverſitate ſpecifica eorum peccatorum citari jure poſſunt pro ea propoſitione modali, *Non eſt probabile peccata contra-naturalia eſſe ejuſdem ſpeciei infimæ.*

127 Præterea in iis quæſtionibus, in quibus ſententia omnium, aut ferè omnium facit evidentiam moralem, de quibus latè egi *diſp.* 12. eo ipſo quòd ea ſententia communis talis ſit, illa eſt moraliter evidens, atque adeò oppoſita eſt certò falſa morali evidentia. Sicut ergo ſententia omnium, eo ipſo quòd talis ſit, & in tali materia, virtualiter dicit, ſe eſſe moraliter evidentem, ita eodem modo dicit, oppoſitam eſſe certò falſam. Et cùm hæc quæſtio ſit ejus generis, communis ſententia, dum facit evidentiam, facit etiam oppoſitam eſſe improbabilem, & virtualitater dicit, oppoſitam eſſe certò falsã.

128 Itaque hæc propoſitio: *Non eſt probabile, peccata contra naturam eſſe ejuſdem ſpeciei,* infertur ex hac: *Omnes prudentes cenſent, ea peccata contra naturalia tanta gravitate pollere, quanta requiritur ad diverſitatem ſpecificam.* Nam hæc æquivalet iſti: *Evidens moraliter eſt, ea peccata contra-naturalia eſſe diverſæ ſpeciei;* cùm ex dictis *cap.* 6. judicium concors omnium prudentum faciat evidentiam moralem in ea diverſitate ſpecifica. Cùm ergo prima inferatur ex ſecunda, continetur in ſecunda; atque adeò ſecunda virtualiter dicit primam. Cùm ergo omnes Authores ſecundam tueantur, pro prima ſtare cenſentur: ergo non jam tres, aut quatuor, quos poſtulat, Authores Caramueli oſtendo; ſed omnes.

CAPUT IX.

An ſi peccata contra-naturalia ſint ejuſdem ſpeciei infimæ, inferatur, circumſtantias eorum non eſſe confitendas?

129 ALterum argumentum, quod militat contra ſententiam Caramuelis, eſt hujuſmodi. Si peccata contra naturalia eſſent ejuſdem ſpeciei infimę, non eſſet neceſſe confiteri circumſtantias ſpeciales ſodomiæ, & beſtialitatis. Unde qui ſemel ſe fœdaſſet pollutione, ſemel actu ſodomitico, ſemel beſtialitate, ſatisfaceret præcepto confeſſionis, dicens: *Ter peccavi luxurioſè contra naturam;* hoc eſt abſurdum, & contra praxim Fidelium; & jam poſt damnationem Alexandri VII. ſcandaloſum, & improbabile; ergo certò tenendum eſt, peccata contra-naturalia non eſſe ejuſdem ſpeciei infimæ.

130 Reſpondet Caramuel *num.* 1701. in hæc verba: [Hoc argumentum poſtulat, ut oſtendam, non obſtante quòd prædicta peccata contra-naturalia ejuſdem ſint ſpeciei infimæ, debere adhuc *diſtinctè* in confeſſione *declarari.* Tenetur enim pœnitens, ut patet ex inſtitutione Sacramenti, & definitione Tridentini Concilii *ſeſſ.* 14. *cap.* 5. non ſolùm explicare peccatorum ſpecies, ſed etiam numerum: ergo ſi detur aliud præceptum, quod plures res ſimul præcipiat, erit virtualiter multiplex, & debebit pęnitens in confeſſione exponere, qualiter violaverit illud.]

131 Et poſtquam in confirmatione hujus conſequentis multa exempla attulit, quæ poſteà ſeorſim examinanda venient, deinde *nu.* 1707. ſubdit: [Hinc ad peccata contra naturam deveniendo, debere ajo explicari, quoties violetur lex illa naturalis, quæ ſemen ad generationem dirigit: & hoc aliter fieri non poſſet, niſi illa in confeſſione diſtinctè, & expreſsè explicando. Actus enim, qui pluries ordinetur ad non generationem, non diſtinguitur ſpecie ab actu, qui ſemel deordinetur; ſed habebit plures malitias diſtinctas numero, & ideò in confeſſiones declarandas. Deciſio igitur ſeminis, ut ſit connaturalis, petit primò alterius perſonæ contractum; ſecundò, ejuſdem ſpeciei; tertiò, diverſi ſexus; quartò, in vaſe legitimo; quintò, non in præpoſtero: & ut licita, petit ſextò, ut ſit inter maritũ, & uxorem. Præſcindendo igitur ab hac ultima circumſtantia, ſi cæteræ ponantur, manebit ſimplex fornicatio, & ſi auferatur quarta, manebunt tres connaturalitates, quarum vel omnes, vel aliquæ poſſunt abeſſe, & ſua abſentia in peccato malitias multiplicare: quas qui in confeſſione non exponat, non explicabit numerum deformitatum, & malitiarum gravium, quæ conſtituunt peccatum, quod committit. Hinc patet, alio modo peccare, qui tactibus propriis polluitur: alio, qui alienis: immò etiam alio ſi tactibus fœminæ, aut viri. Hinc etiam patet, alio modo mollem, & alio ſodomitam, & alio adhuc execrabiliori, qui beſtialitatem committit. In beſtialitate eſt contra-naturalis defectu ſpeciei, immò etiam defectu ſexus, quoniam maſculinus ex ſe, & fœmininus per accidens (hoc eſt, ut contractus ad talem ſpeciem animalis) eſt ineptus ad generationem. In ſodomia non naſcitur ex defectu ſpeciei contra-naturalitas, ſed ex defectu ſexus, aut vaſis. Et in mollitie defectu unius, aut alterius circumſtantiæ, ſi illa tactibus propriis, aut forte alienis procuretur.]

132 Et ut in forma reſpondeat, proponit hunc ſyllogiſmum: [Nulla peccata, ſi ſint ejuſdem ſpeciei, debent in confeſſione diſtingui: at omnia peccata contra naturam (nempe intra luxuriæ lineam) ſunt ejuſdem ſpeciei: nulla igitur peccata contra naturam debent in confeſſione diſtingui. Cui ſic ſibi videtur ſatisfacere: [In forma reſpondeo, conſequentiam eſſe legitimam: at conſequens eſſe falſum. Cùm igitur falſum ex vero ſequi nequeat, non carebit falſitate antecedens. At minor vera eſt: ergo erit falſa major. Nam peccata diſtincta puro numero (ut uberiùs hucuſque demonſtravimus) non diſtinguuntur ſpecie, & tamen debent in confeſſione clarè, & diſtinctè exponi. Cùm igitur in peccatis contra naturam plures deformitates numero diſtinctæ reperiantur, ſicut adulterium duplex, & ſacrilegium duplex à ſimplici; ſic etiam hæc debent peccata in confeſſione diſtinctè, & apertè explicari.] Hucuſque Caramuel, exponens neceſſitatem confitendi expreſsè, & diſtinctè circumſtantias ſpeciales pollutionis, ſodomiæ, & beſtialitatis.

133 Hæc ita ſcripſit in editione reformata Lugdunenſi anni 1657. Nam in Francofurtenſi anni 1652. ſic lego: [Hac ſententia ſemel admiſſa (de unitate ſpecifica peccatorum contra-naturalium) ſequitur neceſſariò, pœnitentem ſatisfacere, ſi ita in confeſſione ſua peccata exponat, ut confeſſariò ſpecies, & numerus peccatorum innoteſcat, etſi nulla circumſtantia, tametſi notabiliter aggravans, modò ſpeciem non mutet, exprimatur.] Ubi omiſit ea omnia, quæ in editione Lugdunenſi addidit circà confeſſionem earum circumſtantiarum ſodomiæ, beſtialitatis, &c.

134 In verbis ergo relatis editionis Lugdunenſis affirmat, in peccato ſodomiæ eſſe plures malitias numero diſtinctas, ſcilicet non ſeruati ſexus, & vaſis debiti, ultrà profuſionem ſeminis; & eas malitias numero diſtinctas debere clarè, & diſtinctè in confeſſione exponi, quia aliter non poſſunt exponi eę malitię numero diſtinctę: cùm tamen ſit certum, omnia peccata numero diſtincta explicanda eſſe.

135 Hic tamen dicendi modus convincitur primò. Ut explicetur numerus peccatorum, ſatis eſt dicere, bis peccavi in hac ſpecie, ter, vel quater: ergo ſi in beſtialitate ſunt quatuor malitiæ numero diſtinctę, nempe progrediendi ſemen, non ſervandi ſpeciem, non ſexum, non vas debitum, ſufficiet dicere, [*Commiſi actionem externam luxurioſam cum quatuor malitiis contra-naturalibus:*] ergo propter numerum malitiarum explicandum non erit neceſſe exprimere circumſtantiam beſtialitatis. Hæc conſequentia evidenter infertur ex prima. Prima verò per ſe patet; cùm numerus peccatorum ſufficienter exponatur per adverbia numeralia, ſuppoſita explicatione ſpeciei peccati.

136 Convincitur ſecundò. Circumſtantia differentialis reperta in beſtialitate non ſpectat ad differentiam numericam peccati: ergo propter explicandas, qualiter requiritur, differentias numericas, non eſt neceſſe explicare circumſtantiam differentialem beſtialitatis. Conſequentia eſt evidens; nam ad explicandas differentias numericas peccatorum ſolùm requiritur explicare id, quod ad tales differentias numericas ſpectat: non verò alia, quæ ad tales differentias numericas non pertinent.

137 Quod verò attinet ad antecedens, id eodem modo efformari poteſt in illis pluribus malitiis, quas diſtinguit Caramuel in beſtialitate, nempe, quod non ſervetur ſpecies, quod non ſervetur vas debitum, &c. Hæ enim malitiæ non ſpectant ad differentias numericas: ergo propter has explicandas, aut numerandas, non eſt neceſſe explicare ſpeciales circumſtantias earum malitiarum. Jam verò probatur id antecedens; nam circumſtantia differentialis reperta in beſtialitate eſt quædam ratio communis reperta in omnibus ſingularibus individuis beſtialitatis: atqui ratio communis non ſpectat ad differentiam numericam; cùm hæc ſit ultima taleitas individui: ergo circumſtantia differentialis reperta in beſtialitate non ſpectat ad differentiam numericam. Similiter applicatio ſeminis ad vas indebitum eſt ratio communis reperta in omnibus individuis actionum beſtialium, & ſodomiticarum; & ratio communis pluribus individuis non ſpectat ad differentiam numericam: ergo applicatio ſeminis ad vas indebitum nullo modo ſpectat ad differentiam numericam.

138 Confirmatur. Ad explicandum numerum hominum, ſive individuorum ſpeciei humanæ non eſt neceſſe explicare, an mares ſint, an fęminæ; quia eſſe marem, & eſſe fęminam non ſpectat ad differentiam numericam individuorum naturæ humanæ: ergo ad explicandum numerum contra-naturalium (ſi hæc ſpectant ad infimam ſpeciem) non eſt neceſſe explicare, an fiant cum ſuppoſito ejuſdem, an alterius ſpeciei.

Digitized by Google

139 Et pro majori hujus confirmationis explicatione, do caſum, quo Petrus pugione confodit ventrem fœminæ prægnantis, cujus fœtus erat vivus, ex quo vulnere ſecuta eſt mors utriuſque. Et provolutus Petrus ad genua confeſſarii (ſto à ſententia eorum, qui dicunt occidentem uno impetu duos homines committere duo peccata) ait: *Me accuſo duplicis homicidii*. Confeſſarius inſtat, ut aperiat ampliùs circumſtantias, an occiſæ feminæ, an viri, an ex utroque ſexu; an fuerit occiſus fœtus intra uterum. Reſpondet Petrus, homicidia ex iis circumſtantiis non variare ſpeciem, ideò non debere diſtinguere. (Abſtraho ab excommunicatione occiſionis fœtus.) Reclamat confeſſarius, teneri penitentem ad confitendum numerum peccatorum; & ſpectare ad numerum eam diverſitatem maris, aut fœminæ; infantis, aut fœtus. Sanè id ad numerum non ſpectare convincet Petrus, ſi ſuponat, ſufficienter explicari numerum, ſi exponatur, quot individua ſpeciei occiſa fuerint: nec pertinere ad differentias numericas homicidiorum, an perpetrata fuerint in marem, an in feminam, an in fœtum, an in infantem jam natum. Similiter ergo contingit in præſenti. Nam ſi omnia contranaturalia unius ſint infimæ ſpeciei, ſufficienter explicabitur numerus, ſi dicatur, quot individua ejus ſpeciei admiſſa fuerint, quin ad numerum eorum pertineat, an ſit ejuſdem, an alterius ſpeciei ſuppoſitum, cum quo ſit coitus contra-naturalis.

CAPUT X.

Objectiones Caramuelis diſſolvuntur.

ARTICULUS I.

Duæ objectiones ex primo Decalogi præcepto.

140 PRolixum diſcurſum texit Caramuel *à nu.* 1702. ut probet, teneri penitentem ſpeciales circumſtantias confiteri, quæ ſpeciem non variant, propter numerum peccatorum in confeſſione exponendum. Et ſic obiicit primò. [Primùm Decalogi preceptum obligat, ut credas Deum, credas in Deum, ſperes in Deo, & ames Deum; & tamen licèt ejuſdem præcepti ſint partes actus iſti, debet in confeſſione exponere pœnitens, an fuerit atheus, hoc eſt, crediderit, non dari Deum; an infidelis hoc eſt, putaverit, per ſe, aut per Eccleſiam mentiri Deum; an miſerit ſpem obtinendi beatitudinem; an odio habuerit Deum; an ſaltem non elicuerit amoris actum, cùm debebat. Actus iſti realiter, & ſecundùm ſe conſiderati, diſtinguuntur genere, vel ſpecie: etiam ipſi diſtinguuntur ſpecie ſecundùm moralem conſiderationem, ut ratio ſuadet, & omnes Scriptores docent. Sed quid ſi prout unum, & idem præceptum terminant, dicerentur non diſtingui ſpecie morali, ſive virtuali? Dicam illos, ſive uno, ſive altero modo conſiderentur, etiam in hac hypotheſi aliàs falſa, debere in confeſſione diſtingui. Stat igitur, ſubſtantiales, & eſſentiales ejuſdem præcepti partes, (diſtinguantur, aut non diſtinguantur ſpecie) ſi violari contingat, debere in confeſſione exponi.]

141 Reſpondeo, ideò ita peccata contra primum præceptum diſtinctè confitenda eſſe, quia mutant ſpeciem. Ad probationem deſumptam ex ea hypotheſi impoſſibili, in qua omnia ea eſſent unius ſpeciei infimæ, dicendum eſt, ea non debere diſtinctè explicari; ſed qui actus internos habuit non credendi, & deſperandi, ſatisfaceret, ſi diceret: *Habui tot actus internos contra primum præceptum*. Etenim ſatis eſt confiteri ſpeciem, & numerum: ſed ille confiteretur in ea hypotheſi ſpeciem, & numerum: ergo ſatis eſſet, ſi ita confiteretur.

142 Obiicit ſecundò. [Si daretur homo, qui haberet unum corpus, & duas animas, non diſtingueretur à te ſpecie; nec tamen diſtingueretur accidentaliter, ſed ſubſtantialiter: ergo peccata, quæ intra eandem ſpeciem habent circumſtantias, quæ non jam augeant, & aggravent priorem malitiam, ſed conſtituant diverſam numero; aut ſpecie malitiam, debent in confeſſione exponi. Nam ſi malitiæ diſtinguuntur ſpecie, debent exponi, quia diſtinguuntur ſpecie; ſi numero, debent, quia diſtinguuntur numero. Tenemur enim ſpeciem, & numerum peccatorum, ſeu inobedientiarum, quæ in ſingulis actibus ſunt, in confeſſione declarare. Quam ob rem Petrus ſi illum hominem biformem (nempè habentem duas rationales animas) occideret, aliter peccaret, quàm ſi Joannem occideret: & licèt non eſſet peccatum diſtinctum ſpecie, deberet illud explicare propter duas malitias, & peccaminoſitates diſtinctas numero, quæ in illo homicidio inveniuntur, ergo ſi in aliis peccatis contingat eſſe plures deformitates, & peccaminoſitates, quæ diſtinguantur puro nomine, tenebitur peniten eas in confeſſione exponere: aliàs enim non ſatisfaciet Tridentino definienti, debere homines in peccatorum confeſſione numerum, ſpecieſque explicare.]

143 Sed vel ex hoc ipſo exemplo convincitur de falſitate oppoſita ſententia. Do hominem duplicis animæ. Do, homicidam illius committere duo numero homicidia, qua aufert duas animas. Unde probat Caramuel, homicidam non ſatisfacere confeſſionis præcepto, ſi dicat, ſe commiſiſſe duo homicidia, etſi non dicat, ſe occidiſſe hominem duplicis animæ? Ergo quamvis in beſtialitate ſint quatuor malitiæ numero diſtinctæ contra naturam intra eandem ſpeciem infimam, non erit neceſſe exponere circumſtantiam beſtialitatis, ſed ſatis erit confiteri quatuor malitias numero diſtinctas contra naturam, in genere luxuriæ.

144 In forma ergo reſpondeo ad argumentum concedendo majorem, quòd ille homo duplicis animæ non differret à te ſpecie: concedendo item minorem, quod non differret à te accidentaliter, ſed ſubſtantialiter, id eſt, numero formarum ſubſtantialium. Et admiſi *libro primo Phyſicorum, diſp. 16. cap. 2.* non fore duos, ſed unum hominem, & unum compoſitum per ſe. Nego tamen conſequentiam, qua affirmat, circumſtantias, quæ conſtituant diverſam numero malitiam intra eandem ſpeciem, debere diſtinctè explicari. Nam circumſtantiæ, quæ numerum augent, non debent explicari, quia numerus ſufficienter explicatur ſine explicatione circumſtantiarum, quod non contingit in explicanda ſpecie, quæ plerumque explicari non valet abſque diſtincta expreſſione circumſtantiæ; numerus autem ſemper explicatur per numeralia, & abſque expreſſione peculiaris circumſtantiæ.

145 Et hinc intelligitur, quomodo diſtinguenda ſit ea propoſitio ſubjuncta: Si malitiæ diſtinguuntur numero, debent explicari, quia diſtinguuntur numero. Quam in forma ſic diſtinguo: debent explicari [expreſſione circumſtantiæ, quæ auget numerum,] nego; debent explicari [per mera nomina numeralia,] concedo. Itaque in propoſito caſu ſatis erit dicere, ſe commiſiſſe duo homicidia; non verò erit neceſſe eam circumſtantiam aperiri, quod commiſſa fuerint erga hominem habentem duas animas, quamvis hæc circumſtantia multiplicet numerum homicidiorum. Et ſimiliter diſtinguendum eſt ultimum conſequens: ſi in aliis peccatis contingat eſſe plures deformitates, quæ diſtinguantur puro numero, tenebitur pœnitens eas in confeſſione exponere [per meram numerationem eorum, expoſita diſtinctè ſpecie] concedo; [per expreſſionem circumſtantiarum, quæ numerum multiplicant,] nego. Et ratio eſt, quam tradidi: quia ad numerum exprimendum non eſt neceſſe aperire circumſtantiam, quæ numerum auget, ſicut neceſſe eſt exprimere circumſtantiam ad explicandam ſpeciem.

ARTICULUS II.

Tres aliæ objectiones circà ſecundum, & tertium præceptum.

146 OBiicit tertiò: [Secundum Decalogi præceptum jubet, ne à Deo perfectiones, & virtutes auferas, quas habet; aut imperfectiones, aut vitia affingas, quæ non habet. Peccat contra priorem præcepti partem blaſphemus, contra poſteriorem perjurus; & tamen pœnitens non debet inquirere, an blaſphemia, & perjurium diſtinguantur, aut non diſtinguantur ſpecie; ſed debet in confeſſione exponere, utrum peccatum fuerit blaſphemia, vel perjurium. Et hoc propter eandem rationem; quia ſi ſpecie diſtinguuntur, debet; & ſi non diſtinguuntur, etiam debet.]

147 Reſpondeo (ut omittam non benè exponi præcepti partes in ordine ad blaſphemiam, & perjurium) ſi per impoſſibile utrumque peccatum eſſet unius infimæ ſpeciei, & utrunque ſub uno nomine communi ſignificaretur, v.g. irreverentiæ divini nominis; qui blaſphemiam, & perjurium dixiſſet, ſatisfaceret confitendo duas irreverentias graves adversùs nomen divinum; quia ſic numerus, & ſpecies exponeretur ſufficiẽter. Et licèt ratio blaſphemiæ augeret numerum, ita ſatis confiteretur; quia ad declarandum numerum non eſt neceſſe exprimere circumſtantias, quæ talem numerum augent.

148 Obiicit quartò: [Ad tertium præceptum pertinet dierum diſcretio, videlicet obſervatio feſtorum, & jejuniorum. Jejunii lex poſtulat, ut abſtineas à vetitis cibis & ſemel comedas in die: & tamen, quia præceptum hoc duas partes habet, exponere debebit pœnitens, qualiter illud violaverit, utrùm videlicet comedendo carnes, an verò bis, aut pluries cibos permiſſos. Obſervatio feſtorum etiam eſt lex, quæ plura præcipit; debes enim & audire Miſſam, & à ſervili labore abſtinere; nec ſatisfacies, in confeſſione dicens, *violavi feſtum*; ſed debebis exponere, utrùm illud violaveris non audiendo Miſſam, aut laborando.]

149 Reſpondeo, in diebus jejunii intervenire duo precepta diſtincta, aliud abſtinentiæ à carnibus, independens à jejunio Eccleſiaſtico; & aliud jejunii Eccleſiaſtici includentis abſtinentiam à carnibus, & unicam comeſtionem. Nam qui violavit jejunium comedendo bis, adhuc tenetur lege abſtinendi à carnibus, & non jam tenetur lege jejunii Eccleſiaſtici. Deinde hæc duo præcepta injungunt binas abſtinentias ſpecie diverſas ex diverſo fine. Nam etſi ambo præcepta feruntur propter compeſcendas cõcupiſcentias carnis, diverſo tamen modo compeſcit has abſtinentia à carnibus, quàm unitas comeſtionis piſcium. Ut enim tradit S. Thomas 2.2. *quæſt.* 147. *art.* 8. comeſtio carnium miniſtrat plus humoris ſeminalis, quàm comeſtio aliorum: & ideò modus compeſcendi concupiſcentias venereas eſt diverſus, & facit finem utriuſque præcepti eſſe diverſum. Quòd ſi ejuſdem ſpeciei eſſet comeſtio carnis, & violatio unitatis comeſtionis; ad explicandam ſpeciem peccati non eſſet opus exprimere comeſtionem carnis, cùm ea non requireretur ad ſpeciem: neque ad explicandum numerum fractionum jejunii eſſet opus exprimere prædictam comeſtionem carnis, cùm numerus peccatorum, ſuppoſita

poſita expreſſione ſpeciei, ſufficienter declaretur per numerationem actionum talis ſpeciei. Unde in ea hypoteſi ſufficienter confiteretur, qui diceret: [Peccavi ter, vel quater contra præceptum abſtinentiæ.]

150 Idem dicendum eſt de duplici parte præcepti obſervandi feſta, nempe audiendi Miſſam, & vacandi à ſervilibus. Sunt enim actus ſpecie diſtincti adeſſe ſacrificio, & vacare à ſervilibus. Ideò ſeorſim confitenda peccata, quæ iis præceptis opponuntur.

151 Obiicit quinto. [Pone, Petrum ſemel in una Miſſa omiſiſſe oblationem, ſemel in alia conſecrationē panis, ſemel in alia conſecrationem vini, tandem in alia communionem. Confitebiturne benè, ſi dicat, *quater in Miſſæ celebratione peccavi?* Non certè; ſed exponere debebit, quam Miſſæ partem eſſentialem omiſerit, ut confeſſarius formare judicium poſſit de commiſſo peccato.]

152 Reſpondeo, mihi eſſe indubium, eſſe partes ſpecie diverſas, oblationem, conſecrationem, & communionem. Nam offerre ſacrificium, quod conſiſtit eſſentialiter in conſecratione, longiſſimè diſtat à ſuſceptione Sacramenti; & oblatio cæremonialis, ſicut & quælibet alia precatio longiſſimè etiam diſtat ab oblatinne eſſentiali ſacrificii, & à ſuſceptione Sacramenti. Neque erit aliquod judicium prudens, quod non reperiat diverſitatem maximam inter hæc tria, precari, conſecrare, ſuſcipere Euchariſtiæm. Quare qui in una Miſſa omiſit oblationem, in alia conſecrationem vini, & in aliæ non communicavit, tria peccata commiſit ſpecie differentiæ; ideò in confeſſione exprimenda. An autem differant ſpecie conſecratio panis, & conſecratio vini, non eſt meum definire, Et ſolùm aſſero, ſi differant ſpecie, exprimendæ eſſe in confeſſione ſingillatim. Si autem non differant ſpecie, ſatisfaciet Sacerdos reus, ſi dicat, ſe omiſiſſe bis in duplici Miſſa unam partem eſſentialem ſacrificii. Sic enim ſpeciem, & numerum ſufficienter explanabit. Sed ſi quis in una Miſſa omiſit conſecrationem panis, & vini, & in alia conſecrationem vini, non ſatisfaciet, ſi dicat, ſe bis peccaſſe contra eſſentiam ſacrificii, quia ea ſunt duo peccata ſpecie diverſa: prima enim eſt omiſſio omnimoda ſacrificii, quod debebat exercere; & ſecunda eſt vera oblatio ſacrificii, licèt ſub una tantùm ſpecie: at vera oblatio ſacrificii ſub una ſpecie, & omiſſio ſacrificii, quod quis debebat conficere, non poſſunt eſſe ejuſdem ſpeciei.

ARTICULUS III.

Aliæ duæ objectiones circà quartum, & quintum præceptum.

153 OBiicit ſextò: [Ad quartum præceptum pertinet ſanguinis reverentia, propter quam interdicitur, ne quis ad cognatas, aut affines accedat; & tamen licèt conſanguinitas, & affinitas duæ ſint ejuſdem præcepti materiales partes, explicari in confeſſione debent. Et hoc ultimum affirmat Granado *tract.9. de Pœnit. diſp.9.n.*19 *pag.*1263. Trullench *lib.6. in Decal. cap.1. dub.6. num.*5. Ochagavia *tract.*2. *quæſt.*14. *num.*10. *&* 11. Hurtadus *diſp.*9. *diff.* 4. Fagundez *lib.*6. *in Decalog. cap.*6. *numer.*25. 26. *&* 27. Quod probabile putat Leander *par.*1. *diſp.*8. *quæſt.*35. nam contrarium judicat probabilius. Præterea inter gradus ipſos poſſet aliquis negare differentiam ſpecificam, & interim aſſerere, debere in confeſſione explicari. Hinc patet, cum, qui cognovit unam ſororem uterinam, & alteram ex utroque parente, non committere duos inceſtus diſtinctos ſpecie; & tamen debere in confeſſione explicare hanc ipſam inceſtus differentiam. Videatur Lugus *diſp.*16.*n.*143.*pag.*350. Hinc etiam patet, cum, qui peccavit cum propria filia, & poſteà cum filia ejuſdem filiæ, non committere peccata diſtincta ſpecie, & tamen debere in confeſſione exponere hanc differentiam; quia in prima fornicatione violavit jus conſanguinitatis; in ſecunda conſanguinitatis, & affinitatis.

154 Reſpondeo, nullum Doctorum, qui affirmaverit conſanguinitatem, & affinitatem eſſe ejuſdem ſpeciei; & negaverit, circumſtantias aggravantes eſſe confitendas, dixiſſe, eas circumſtantias in confeſſione inceſtus eſſe diſtinctè aperiendas. Nam P Granado, qui dixit, eas circumſtantias exponendas eſſe, in eo loco citato agnoſcit inter illas diſtinctionem ſpecificam incompletam; & ob eam ſpecificam diſtinctionem concedit, eas eſſe diſtinctè confitendas. Et P. Fagundez *loco citato*, inter conſanguinitatem, & affinitatem ponit diſtinctionem ſpecificam abſque ulla limitatione. Itaque juxta eos, qui ſolo numero diſtinguunt inceſtum cum conſanguinea ab inceſtu cum affini, eæ circumſtantiæ non ſunt diſtinctè ex neceſſitate confitendæ. Non ad explicandam ſpeciem; cum ſit eadem in utroque inceſtu. Non ad explicandum numerum inceſtuum: nam ad hunc numerum explicandum ſatis eſt dicere, inceſtus fuiſſe duos. Illi autem, qui dicunt, utramque circumſtantiam eſſe ejuſdem ſpeciei, & adhuc utramque diſtinctè eſſe confitendam; id ita aſſerunt, quia cenſent circumſtantias notabiliter aggravantes exprimendas eſſe.

155 Ad id, quod additur, poſſe inter gradus conſanguinitatis negari diſtinctionem ſpecificam, & interim affirmari, circumſtantias diverſorum graduum eſſe ex neceſſitate confitendas; dico, id verum eſſe, ſi ſimul concedatur circumſtantias aggravantes eſſe confitendas. Cæterùm quòd neceſſitas exprimendi diverſos conſanguinitatis gradus ſit propter exprimendas differentias numericas, nullam habet probabilitatem, ut conſtat ex dictis.

156 Ad id, quod ſubjungitur de inceſtu cum ſorore uterina, & cum ſorore germana; reſpondeo, ſi reſpectu hujus ſecundæ ſint duo peccata inceſtus numero diſtincta propter conſanguinitatem ex utroque latere, neceſſe fore, vel eam circumſtantiam aperire, vel confiteri expreſsè duos numero inceſtus in unæ copula, & in altera unum. Si verò in ſecundo inceſtu ſit unum numero peccatum, & uterque inceſtus ſit ejuſdem ſpeciei, ſufficiet explicare duos inceſtus, niſi ſequæris opinionem docentium, circumſtantias aggravantes eſſe neceſſariò exprimendas: juxta eos, qui primum gradum conſanguinitatis ſpecie diſtinctum affirmant à cæteris, neceſſe erit explicare, inceſtus illos fuiſſe in primo gradu conſanguinitatis.

157 Ad ultimum, quod additur de inceſtu cum filia, & deindè cum filia ejuſdem filiæ, reſpondeo, non aliter teneri inceſtuoſum ad expreſſionem earum circumſtantiarum, niſi vel ob diſtinctionem ſpecificam conſanguinitatis ab affinitate, aut unius conſanguinitatis ab alia; vel quia circumſtantiæ aggravantes ſint ex neceſſitate confitendæ. Nam ob ſolùm numerum exprimendum, non eſt neceſſe referre circumſtantias, ſed ſolùm numerare inceſtus.

158 Mea quidem ſententia inceſtus cum conſanguinea primi gradus lineæ rectæ, ſpecie differt ab inceſtu cum conſanguinea in alio gradu, ſive ejuſdem, ſive traſverſæ lineæ. Nam licèt Divus Thomas 2. 2. *quæſt.*101. ſub eadem virtute pietatis collocet cultum erga parentes, & erga conſanguineos; cùm pietas reſpiciat ex motivo formali principium activum eſſendi, & reliqui conſanguinei non ſint principia activa eſſendi; ſicut hi ſolùm reductitiè ſpectant ad principium activum, ita cultus eis debitus ſolùm reductitiè ſpectat ad pietatem propriè dictam. Quare pietas, ut reſpicit parentes, & conſanguineos, eſt ſpecies ſubalterna continens ſub ſe pietatem propriam, & rigoroſam, videlicet in ordine ad parentes, & pietatem reductitiam, ſcilicet in ordine ad reliquos conſanguineos. Hinc fit, inceſtum cum filia, & inceſtum cum nepte, attento præcisè gradu conſanguinitatis, eſſe diverſæ ſpeciei; atque adeò diſtinctè exponendos in confeſſione. Quòd ſi in copula cum nepte in prædicto caſu, non admittens diſtinctionem ſpecificam inter conſanguinitatem ſecundi gradus, & affinitatem, admiſeris duos numero inceſtus correſpondentes conſanguinitati, & affinitati, juxta meam ſententiam teneris exponere inceſtum cum conſanguinea in primo gradu lineæ rectæ; & in altera copula duos inceſtus numero diſtinctos.

159 Obiicit ſeptimò. [Quintum Decalogi præceptum homicidia interdicit; & licèt qui uno actu vult occidere unum hominem, & alio decem, non committat duo peccata diſtincta ſpecie; debet nihilominus hoc in confeſſione explicare, quia ſecundus actus attingit decem malitias, & ita virtualiter ſe habet, ac ſi eſſet decuplex actus.]

160 Reſpondeo, vel ſecundus actus continet decem malitias numero diſtinctas, vel unicum, juxta varias ſententias? Si primum, ſufficiet ſe accuſare de undecim peccatis homicidii interni, ſive actuum internorum, qui terminentur ad homicidium, quin exprimatur ea circumſtantia, quòd decem homicidia volita fuerint per unum actum. Si verò dicatur, ſecundum actum eſſe unius malitiæ in ſpecie, & numero, ſufficienter ſe accuſare de duobus actibus internis terminatis ad homicidia, quin explicetur multiplex objectum ſecundi actus. Undè fit, quòd propter ſolùm numerum explicandum nunquam ſit neceſſe exponere eam circumſtantiam, quòd unus actus plura objecta reſpexerit. Et idem dicendum eſt ad ſimilia exempla, quæ ſuperaddit Caramuel. Authores autem, quos ibi citat de occidente uno impetu plures homines, dicunt, numerum horum exponendum, quia cenſent eſſe in illa actione totidem malitias numero diverſas. Et idem dicendum in alio caſu de eo, qui voluit uno actu uni fœminæ decies copulari.

ARTICULUS IV.

Altera objectio circà ſextum præceptum.

161 OBiicit octavò. [Copula incepta, & non conſummata, & copula conſummata non diſtinguuntur ſpecie, & tamen eſt tam certum, hanc differentiam debere in confeſſione exponere, ut reprehendatur Luiſius Turrianus *de Pœnitent. quæſtione* 9. *articul.*1. *diſputatione* 29. *dubitat.* 2. *ad* 5. quòd minùs probabile dixerit, cùm improbabile judicare debuiſſet, non eſſe neceſſarium circumſtantiam copulæ compeletæ, vel incompletæ declarare. Sanè ſententiam, quam Turrianus minùs probabilem dixerat, Cardinalis Lugo *diſputatione* 16. *num.*238. opponi communi Doctorum ſenſui, affirmat. Et Leander *part.*1. *tractat.*5. *diſputat.*8. *§.* 2. *quæſtione* 5. certiſſimam ait eſſe communem opinionem. Hæc veritas extendi poteſt etiam ad homicidium. Non enim vulnerare graviter, & occidere diſtinguuntur ſpecie. Et tamen tenebitur pœnitens explicare, an voluerit tantùm vulnerare, aut etiam an voluerit occidere.]

162 Sed in primis mihi certum eſt, non ideò copulam inceptam, & conſummatam diſtinctè exponendas eſſe in confeſſione, ut numerus

Digitized by Google

merus explicetur. Hic enim ſufficienter exprimitur, ſi dicatur, ſe deliquiſſe bis in tali ſpecie. Deinde certum eſſe aſſero, explicandam eſſe copulam conſummatam. Nam oppoſitam opinionem damnavit Alexander ſeptimus in priori decreto, quæ eſt vigeſimaquinta ex damnatis, nempe: *Qui habuit copulam cum ſoluta, ſatisfacit præcepto confeſſionis dicens; Commiſi cum ſoluta grave peccatum contra caſtitatem, non explicando copulam*. Vide *diſp. 9. cap. 20.*

163 Deinde cenſeo, actionem externam, in qua deciditur ſemen; & actionem externam, in qua illud non deciditur, ſpecie diſtingui. Nam deciſio ſeminis eſt actio maximè diſtans à qualibet alia, in qua illud non deciditur. Ideò cùm diximus *diſp. 44.* commotionem ſpirituum eſſe in ſpecie fornicationis, de ſpecie ſubalterna intelligendum eſt, non de infima. Et ſpecies ſimplicis fornicationis ſumpta in tota latitudine, quam poteſt habere, ſubalterna eſt. Quod video doceri à Cardinali Lugo *de Pœnitent. disputat. 16. num. 238.* quam refert, & ſequitur Leander *tom. 1. tract. 5. diſput. 8. §. 3 quæſt. 5.* propterea tactus prævii ad copulam fornicariam explicandi ſunt in confeſſione explicata copula. Nam hac declarata, ſub illa intelliguntur expoſitæ omnes diſpoſitiones præviæ, quæ ſolent carnem ad copulam præparare.

164 Sed eſto ſint ejuſdem ſpeciei infimæ, in hac quidem quæſtione idem omninò dicendum de explicatione expreſſa copulæ conſummatæ, ac de explicatione actus externi ultra internum. Convenit quidem inter omnes Catholicos (etiam eos, qui dicunt actum externum non addere augmentum malitiæ ſuprà internum) non ſatis eſſe confiteri actum internum, à quo proficiſcitur, & imperatur externus; ſed hunc etiam exponi debere in confeſſione. Cujus ratio non eſt, quia addat malitiam numericam, ſpecificam, aut aggravantem; ſed quia (ut conſtat ea conſuetudine, & traditione Eccleſiæ) ita inſtituit Chriſtus Dominus hoc Sacramentum, ut confiteri teneamur etiam peccata externa; quidquid ſit, an addant, vel non addant malitiam. Ex eadem ergo traditione, & ſenſu Eccleſiæ conſtat, ita inſtitutum eſſe à Chriſto Domino hoc Sacramentum, ut teneamur expreſsè confiteri copulam conſummatam, quando conſummata eſt; non quia addat malitiam numero diſtinctam ab incepta; ſed quia ita voluit Chriſtus Dominus inſtituere.

165 Ad id, quod additur in fine objectionis de vulneratione, & occiſione, reſpondet P. Granado *tom. 2. in 3. part. controu. 7. tract. 9. diſp. 9. n. 21.* his verbis: [Quòd autem quis occiderit, aut mutilaverit, non poteſt non declarari, quia eſt eſſentialis diſtinctio, ſaltem incompleta, & longè diverſus modus reſtitutionis? ſicut inter membrum, v. g. brachium, & vitam totius hominis eſt magna diſtantia, & ſpecifica diſtinctio incompleta. Juxta cujus ſententiam explicandæ diſtinctè ſunt vulneratio, & occiſio propter ſpecificam diſtinctionem. Sed eſto vulneratio, & occiſio ſint ejuſdem ſpeciei moralis, illæ quidem diſtinctè explicandæ ſunt, non ad explicandum numerum læſionum; ſed quia actio externa conſummata ex inſtitutione Chriſti expreſsè declaranda eſt, ut conſtat ex proximè dictis.

ARTICULUS V.

Objectio alia circà idem præceptum ſextum.

166 Objicit nonò. [Petrus heri cœlebs conjugatam cognouit, & hodie jam conjugatus aliam conjugatam, & poſteà unam ſolutam; & quidem tria peccata commiſit, quæ non diſtinguuntur ſpecie; & tamen illa debebit in confeſſione explicare: nam adulterium duplex violat jura duplicis matrimonii; & in adulterio ſimplici aliter peccat ſolutus conjugatam cognoſcens, & aliter conjugatus ad ſolutam accedens. Idem dicendum eſt de ſacrilegio; Religioſus enim, qui Monialem cognoſcit, duplex ſacrilegium committit: at Religioſus, qui ſolutam; aut ſæcularis, qui Monialem, ſimplex tantùm: & tamen in hoc ipſo ſacrilegio ſimplici datur varietas; aliud enim eſt violare proprium votum cooperante muliere, & aliud cooperari, ut mulier violet ſuum votum. Hinc patet, differentiam matrimonii, aut ſacrilegii ſimplicis, & duplicis debere in confeſſione exponi. Ita Archangelus. Et eſt ſententia hodie in Cathedra, & in Confeſſionali communis.]

167 Leander à SS. Sacramento *tom. 1. tract. 5. de Pœnit. diſp. 8. §. 3 quæſt. 34.* ſecutus Archangelum *diſtinct. 16. pag. 187. col. 1.* ait, ideò explicandas eſſe circumſtantias adulterii duplicis, & ſimplicis; quia conjugatus, qui committit adulterium cum conjugata, irrogat duplicem injuriam ſpecie diverſam. Irrogat enim injuriam propriæ uxori contra fidem matrimonii ipſi debitam; & irrogat injuriam marito alterius conjugatæ, cui commiſcetur: quæ quidem ſunt duæ deformitates ſufficientes ad conſtituendam diverſam ſpeciem.

168 Sed hæc doctrina non eſt ad rem, id eſt, non ſatisfacit difficultati, quia ſolutus, qui peccat cum conjugata, in eadem duplici ſpecie peccat; injuriam enim irrogat marito, & cooperatur peccato conjugatæ peccantis contra fidem matrimonii. Si ergo adulterium ſimplex ſoluti cum conjugata claudit utramque ſpeciem peccati, non ideò debet exponi in confeſſione adulterium duplex, nempe conjugati cum conjugata; quia hoc continet duplicem ſpeciem; cùm tam in ſimplici, quàm in duplici utraque ſpecies reperiatur.

169 Propterea Doctores communiter dicunt, ideò diſtinguendum eſſe in confeſſione adulterium duplex, & ſimplex, quia adulterium duplex continet duas malitias numero diſtinctas; unam, qua conjugatus adulter peccat contra propriam uxorem; alteram, qua peccat contra maritum adulteræ. Ita P. Thomas Sanch. *lib. 9 de matrim. diſp. 15. n. 6* P. Vaſquez *tom. 3. in 3. part. q. 91. art. 1. dub. 4. num. 4.* P. Leſſius *lib. 4 cap. 3. dub. 10. nu. 74* P. Coninck *tom. 2. de Sacrament diſp. 7. dub. 6. num. 4.* Pater Caſtro Palao *tom. 1. tract. 2. diſp 3. punct. 3. n. 9.* & alii communiter.

170 Sed adhuc hæc reſponſio non videtur ſufficiens. Nam tenetur homo confiteri ſuum adulterium conjugati cum conjugata propter duas malitias numero diſtinctas ibi repertas; de his ſufficienter ſe accuſabit homo, ſi dicat, *Bis peccavi in ſpecie adulterii*. Et idem eſt, ſi dicas eſſe duas malitias, quas adulter committit in propria perſona, contra ſuam uxorem, & contra maritum adulteræ; & alias duas cooperationes cum adultera peccante contra ſuum maritum, & contra uxorem adulteri; quas quatuor malitias reperiri in peccato adulteri, ſicut & in peccato adulteræ, certum mihi eſt. Nam ſic videtur ſufficere, ſi adulter ſe accuſet, dicens, *Quater peccavi in ſpecie adulterii*.

171 Sed adhuc hæc accuſatio non videtur idonea. Nam adulterium præter injuriam, quam includit, ſignificat actionem contra caſtitatem. Unde qui ſe accuſat de duobus, vel de quatuor peccatis in ſpecie adulterii, denotat ſe commiſiſſe totidem actiones contra caſtitatem. Quod cùm falſum ſit in conjugato, qui ſemel cognouit conjugatam, videtur neceſſarium exprimere, ſe conjugatum ſemel peccaſſe cum conjugata.

172 Sed poteſt adhuc inſtari, ſaltem inferri ex dictis, quòd non tenetur adulter, qui commiſit adulterium ſimplex, exprimere in confeſſione, an ipſe ſit conjugatus, an fœmina, cum qua concubuit, conjugata ſit; cùm ſatisfacere videatur dicens, *Peccavi ſemel contra caſtitatem ſpecie adulterii*; ſive, *commiſi adulterium*. Id tamen concedere aliquis fortaſsè non reputabit abſurdum, eo quòd eodem peccato, & eaſdem malitias continente, peccat conjugatus, qui cognoſcit ſolutam; & ſolutus, qui cognoſcit conjugatam. Uterque enim peccat contra caſtitatem, & contra conjugium: neque gravius peccat adultera conjugata, quàm conſors ejus delicti adulter ſolutus; quia etiam iſte peccat contra caſtitatem, & operatur eandem injuriam mariti, quam infert conjugata adultera.

173 Ex his ſit, juxta ſententiam, quæ admittit plures malitias, & injurias numero diverſas in adulterio duplicato, non poſſe ſufficienter eas explicari, niſi declarata circumſtantia matrimonii, ex parte utriuſque adulteri, ut conſtat *ex nu. 171.*

174 Quia tamen eſt valdè probabilis ſententia, quæ negat, eſſe poſſe in una actione plures malitias numero diverſas, quam tuentur P. Suarez *tom. 4. in 3. part. diſp. 22. ſect. 5 num. 33.* P. Layman *lib. 1. tract. 3. cap 3. num. 2.* P. Filliucius *tom. 2. tract. 21. cap. 8.* & alii, quos refert Diana *part. 3. tract. 4 reſol 164.* & quia probabile eſt, non eſſe ex neceſſitate confitendam circumſtantiam aggravantem, ad quam recurrere ſolent Authores ejus opinionis, aſſerentes, eos plures reſpectus malitiæ ad plura objecta conſtituere unum numero peccatum gravius; alia via oportet incedere, ſub qua in omni ſententia de unitate, vel pluralitate numerica malitiæ conſtet, eſſe neceſſarium confiteri circumſtantiam conjugii ex parte utriuſque in adulterio duplicato.

175 Et quidem ea dictis *nu. 164.* conſtat ex inſtitutione Chriſti confitendum eſſe non ſolùm peccatum internum, non ſolùm externum inceptum, ſed externum etiam conſummatum. Jam verò actus conſummatus eſt non ſolùm operatione peccantis, ſed etiam cooperatione. Quare ex inſtitutione Chriſti non ſolùm operatio per ſeipſam conſummata, ſed etiam cooperatio exponenda eſt. Et ideò qui alienis tactibus polluitur, non ſolùm debet confiteri pollutionem ſuam, ſed operationem ad peccatum alterius.

176 Deinde vera eſt ſententia Leandri, & Archangeli relata ſuprà *n. 167.* differre ſpecie eas duas malitias, quarum una tendit contra fidem matrimonii proprii, & altera tendit injuriam conjugis alieni.

177 Jam verò conjugatus, qui adulteratur cum conjugata, præter malitiam luxuriæ, exercet duas operationes ſpecie diverſas, & duas cooperationes ſpecie diverſas; quamvis una operatio cum alia cooperatione ejuſdem ſit ſpeciei. Nam ille adulter operatur in injuriam propriæ uxoris, atque adeò contra fidem matrimonii proprii; & item operatur in injuriam conjugis alieni. Deindè cooperatur adulteræ peccanti contra fidem proprii matrimonii; & inferenti injuriam alieno conjugi. Cùm ergo ad confitendum perfectè peccatum non ſufficiat confiteri operationem, ſed neceſſe ſit confiteri cooperationem, etiamſi hæc ſit ejuſdem ſpeciei cum operatione; item adulter ambas operationes, & ambas cooperationes confiteri debet; atque adeò circumſtantias utriuſque conjugis, ſive plures numero malitiæ cadant in eandem actionem, ſive non cadant.

178 Idem dicendum eſt (quoad explicationem utriuſque voti) de copula, quæ ſacrilega eſt ex parte utriuſque luxuriantis. Nam Sacerdos luxurians cum Religioſa operatur actionem veneream contra proprium votum; & cooperatur actioni venereæ alterius contra votum illius. Cùm ergo debeat confiteri operationem ſuam, & cooperatio-

perationem ad peccatum alterius, non ſatisfacit, ſi dicat, ſe commiſiſſe peccatum copulæ ſacrilegæ; ſed neceſſe eſt, quòd ſuperaddat, ſe cooperatum eſſe ſacrilegio alterius; ſive, quod idem eſt, ſe exercuiſſe copulam, quæ ſacrilega fuit ex parte utriuſque.

179 Quæ doctrina non poteſt accommodari peccatis contra naturam, ſi ſint ejuſdem ſpeciei infimæ. Nam qui exercet beſtialitatem, non cooperatur peccato alterius; cùm bellua incapax ſit peccati. Neque ſodomia ſufficienter exprimitur per hoc, quòd dicat ſodomita, ſe pollutum eſſe, & cooperatum pollutioni alterius; cùm ſic non explicetur vas præpoſterum.

180 Nec ſatisfacis, ſi dicas, ideò explicandum eſſe vas præpoſterum, quia ex inſtitutione Chriſti explicanda eſt actio peccati conſummata; conſummari autem in vaſe præpoſtero prædictam copulam ſodomiticam.

181 Nam juxta eam opinionem, quæ non diſtinguit ſpecie peccata contra-naturalia, non magis conſummatur ea actio contra-naturalis per vas præpoſterum, quàm per os, manus, mammillas, &c. ut expreſsè argumentatur. Sicut ergo non debent exponi hæ partes corporis, in quibus fit pollutio, ita neque vas præpoſterum.

182 Ut omittam, quod Caramuel non contendit, explicandas eſſe circumſtantias ſodomiæ, & beſtialitatis ex ratione actionis conſummatæ; ſed ut diſtinguantur differentiæ numericæ. Quas poſſe explicari abſque diſcretione ſodomiæ, & beſtialitatis, conſtat ex ſupradictis.

ARTICULUS VI.

Aliæ objectiones circà reliqua præcepta.

183 Circà ſeptimum præceptum ſolùm mutat materiam Caramuel; & in materia furti repetit eandem objectionem, quam ſupra propoſuit circà quintum, ſcilicet de eo, qui habet actum internum furandi decies, vel furandi pecuniam decem mercatorum; qui quidem in confeſſione debet explicare decem furta, ad quæ terminabatur actus voluntatis; vel decem injurias illatas decem mercatoribus una actione furti, quia licèt voluntas furandi ſemel, & voluntas furandi decies ſint ejuſdem ſpeciei infimæ; continet tamen decem malitias numero diſtinctas. Ob eandem ergo rationem, quamvis ſodomia, & beſtialitas ſint ejuſdem ſpeciei infimæ, debebunt explicari ob malitias numero diverſas.

184 Ad quam objectionem conſtat ex dictis. Ubi enim eſt diverſitas numerica; ea exponenda eſt. Sed ad illam explicandam non requiritur exponere aliam circumſtantiam, quàm merum numerum. Undè ſufficiet, quod ille primus ſic ſe accuſaret: [Habui actum internum voluntatis furandi cum decem malitiis numero diverſis.] Undè ſi peccata contra naturam ſolo differrent numero, & non ſpecie: ille qui propriis manibus ſemel ſe polluit, & ſemel ſodomiticè cum altero egit, ſatisfaceret, ſi diceret: [Commiſi duo peccata contra naturam, in quorum uno cooperatus ſum peccato contra-naturali alterius.]

185 Eandem objectionis formam repetit circà octavum præceptum in eo, qui ſemel per unicum mendacium nocuit decem perſonis. Quæ per proximam reſponſionem præcedentem evaneſcit.

186 Et circà nonum, ac decimum præceptum Decalogi, ait nihil ſpeciale occurrere, quod non fuerit in ſuperioribus objectum.

CAPUT XI.

An ſententia Caramuelis ſubeat damnationem Alexandri VII.

187 Tenor damnationis factæ ab Alexand. VII. conſtat ex initio diſputationis, *num.* 1. Dico ergo primò, prædictam ſententiam Caramuelis non ſubire damnationem Alexandri. Etenim propoſitio damnata ab Alexandro continet copulativè duas partes, & unitatem ſpecificam infimam eorum peccatorum, & negationem obligationis diſtinctè confitendi illa: & cùm illa damnatio reſpiciat praxim confeſſionis, præcipuè damnat ſecundam partem; primam verò partem damnat quatenus illativam ſecundæ, ut denotat illa particula *ideò*. Damnat ergo abſolutè Alexander propoſitionem, quæ dicat, non eſſe diſtinctè confitenda peccata contra-naturalia; & damnat conditionatè propoſitionem, quæ dicat illa omnia eſſe unius ſpeciei infimæ; nimirum ſub ea conditione, ſi inde inferatur, ea non eſſe diſtinctè confitenda.

188 Jam verò prædicta ſententia Caramuelis non damnatur, quà immediatè praxim reſpicit, neque quà affirmat unitatem ſpeciei infimæ. Non quà immediatè praxim reſpicit, cùm non admittat tanquam verum, immò tenaciter neget, poſſe omitti in confeſſione circumſtantias ſodomiæ, & beſtialitatis, &c. Neque damnatur, quà affirmat unitatem ſpeciei infimæ. Hæc enim affirmatio ſolùm damnatur ſub conditione, quod inferat negationem obligationis confitendi diſtinctè eas circumſtantias. Cùm ergo Caramuel neget prædictam illationem, immò verò formaliter aſſerat, eas circumſtantias ſodomiæ, beſtialitatis, &c. diſtinctè confitendas eſſe, non eſt cur ſubeat prædictam damnationem.

189 Poſſet tamen aliquis exiſtimare, reverà eam ſententiam Caramuelis damnari, quia videtur admittere tanquam probabile, quod non debeant expreſsè, & diſtinctè explicari hujuſmodi circumſtantiæ. Propoſitio autem, quæ id admittit tanquam probabile, certum eſt, quòd ſubit eam damnationem Alexandri VII. Cùm probabilitas arguat licitam praxim, & Alexander præcipuè damnet praxim.

190 Quòd autem id tanquam probabile admittat Caramuel, videtur clarè colligi ex loco citato Theol. Fundam. *num.* 1681. Ubi, cùm P. Oviedo dixiſſet, eam opinionem de unitate ſpeciei infimæ eorum peccatorum, eſſe intolerabilem in praxi; reſpondet Caramuel ſic: [Si eſt probabilis, cur erit ipſa intolerabilis? An quia poſſet aliquis probabilitate abuti? Ergo & Sacra Biblia intolerabilia etiam ſunt; illis enim plurimi hæretici abutuntur. Præterea hæc opinio nihil immutat in praxi civili; ergo politicè eſt intolerabilis. Nihil in praxi ſacramentali; quia ſtando illi ſententiæ, quæ docet circumſtantias, maximè aggravantes, debere in confeſſione exponi (quæ probabilis, & aliquorum eſt) eodem modo debebit confiteri, qui D. Thomam (*quàm falſa eſt D. Thomæ allegatio; vide cap.* a.) ac ille, qui Oviedum ſequatur. Si ſequamur contrarium, ſemper debebit explicari circumſtantia complicis, & ſic non multum practicè mutatur. Si cæteræ omittantur, quid inde, ſi pœnitens probabili opinione fundatur? Vel aliàs omnes opiniones benignæ probabiles, dicendæ erunt intolerabiles in praxi, quia illis poſitis modus confitendi mutatur.]

191 Ubi notabis primò, eam opinionem, quæ benigna eſt in praxi, vocari à Caramuele probabilem. Et quid eſt eſſe benignam in praxi, niſi quòd ex prædicta benignitate ceſſet onus exprimendi in confeſſione eas circumſtantias contra-naturales?

192 Notabis ſecundò, ut ponat obligationem confitendi expreſsè eas circumſtantias, recurrere Caramuelem ad ſententiam merè probabilem de circumſtantiis aggravantibus confitendis, cujus oppoſita etiam eſt probabilis, immò & probabilior. Juxta quem dicendi modum probabile erit, circumſtantias contra-naturales, utpote merè aggravantes, non eſſe neceſſariò exprimendas.

193 Notabis tertiò id, quod addit circà ſententiam de circumſtantiis aggravantibus non confitendis, nempe licèt circumſtantia complicis exprimenda ſit, cæteras circumſtantias omitti poſſe, nempe beſtialitatis, vaſis præpoſteri, &c. quod proponit tanquam probabile.

194 Notabis quartò ea verba, quæ adjungit, *Si cæteræ omittantur, quid inde, ſi pœnitens probabili opinione fundatur?* Ubi videtur admittere tanquam probabile, quòd cæteræ circumſtantiæ (excepta circumſtantia complicis) poſſint in confeſſione omitti.

195 Et poteſt urgenter confirmari ex aliis principiis Caramuelis: Ipſe enim affirmat, omnes ſuas aſſertiones eſſe modales de modò *Probabile*, ut conſtat *ex diſp.* 2. Cùm ergo dicit, circumſtantias contra naturales eſſe exprimendas, illud affirmat per hanc propoſitionem modalem: *Probabile eſt, circumſtantias contra-naturales eſſe in confeſſione exprimendas.* Deinde, ut retuli *diſp.* 4. ſtatuit, eo ipſo quod una pars ſit probabilis, contradictoriam ejus eſſe probabilem. Unde dum admittit hanc propoſitionem: *Probabile eſt, circumſtantias contra-naturales eſſe in confeſſione exprimendas*, eo ipſi admittit hanc: *Probabile eſt, circumſtantias contra-naturales non eſſe in confeſſione exprimendas.* Hanc autem ſubire damnationem Alexandri, conſtat ex dictis.

196 Et quidem ſi Caramuel admittat, eſſe probabile, quòd non debeant eæ circumſtatiæ contra naturales exprimi in confeſſione, mihi certum eſt, quòd ejus ſententia incurrit damnationem Alexandri VII. Nam, ut conſtat ex dictis, ab eo Pontifice præcipuè damnatur praxis; quæ quidem praxis in ipſa probabilitate continetur.

197 Adhuc tamen abſolutè cenſeo, non reprobari ſententiam Caramuelis ea damnatione Alexandri; quia non video ſufficiens fundamentum ad aſſerendum, Caramuelem ducere ut probabile, poſſe omitti in confeſſione eas circumſtantias contra-naturales. Primò enim eas exprimendas eſſe, mordicùs tuetur, & tenaciter propugnat. Secundò multis rationibus ſuadet, quas retuli *cap.* 10. Tertiò *num.* 1701. ait: *Hæc veritas poteſt firmiſſimis rationibus demonſtrari.* Quæ verba etſi ad theſim univerſaliorem referat, videtur tamen ea ad oppoſitam hypotheſim confirmandam adhibere.

198 Verba autem, quæ retuli *num.* 190. ex Caramuele, potiùs videntur dicta gratia arguendi contra P. Oviedo, quam ex propria ſententia. Præcipuè cùm illis verbis relatis adjungat immediatè hæc: [Præterea hæc non eſt bona conſequentia: *Hæc duo peccata non diſtinguuntur ſpecie: ergo non debent in confeſſione diſtingui*: nam adulterium ſimplex, & duplex non diſtinguuntur ſpecie, & tamen in confeſſione diſtinguuntur. Et peccandi contra naturam modi debent in confeſſione exponi, & diſtingui; diſtinguantur, vel non diſtinguantur ſpecie.] Deinde, quia verba authoris dubia explicanda ſunt juxta ejuſdem mentem clariùs alibi expreſſam. Et cùm tam clarè expreſſerit loco citato ſuam mentem, quòd ejuſmodi circumſtantiæ ſint exprimendæ, juxta hanc illa debent exponi.

199 Ad confirmationem, quæ ſuadere videtur, Caramuelem ſtare pro ejus aſſertionis probabilitate de omittendis illis circumſtantiis, reſpon-

Digitized by Google

reſpondetur, licèt id generaliter affirmet de ſuis aſſertionibus; ſæpè tamen non ſunt niſi modales de modo *Certum*, ut oſtendi *ea diſp.* 2. Quod confirmari poteſt illis verbis ſuprà relatis *numer.*197. *Hæc veritas poteſt firmiſſimis rationibus demonſtrari*. Nam qui promittit demonſtrationem, non docet rem ut merè probabilem.

200 Dico ſecundò. Præfata ſententia Caramuelis de unitate ſpecifica peccatorum contra-naturalium, antiquata eſt vi ejus decreti Alexandri VII. Quod ſic oſtendo. Tunc antiquatur opinio, cùm prodit ſanctio aliqua decretalis, aut denuò manifeſtatur principium aliquod certum, ex quo, evidentia ſaltem morali, infertur, oppoſitam concluſionem eſſe veram: ſic ſe habet ea Caramuelis opinio, poſt quam editum eſt decretum Alexandri VII. ergo vi ejus decreti manet antiquata. Major, & conſequentia patent.

201 Probatur minor. Ex eo decreto Alexand. VII. conſtat evidenter ſpeciales circumſtantias ſodomiæ, beſtialitatis, &c. eſſe confitendas; cùm declaratio Pontificis loquentis ex cathedra, qualis eſt hæc, faciat omnimodam certitudinem, de quo vide *diſp.*9. *cap.*20. Ex hoc autem evidenter infertur, ſaltem evidentia morali peccata contra-naturalia eſſe diverſæ ſpeciei infimæ: ergo ex eo decreto infertur evidenter, ſaltem evidentia morali, peccata contra-naturalia eſſe diverſæ ſpeciei infimæ; quæ eſt concluſio contradictoriè oppoſita et opinioni Caramuelis. De majori dubitari non poteſt; cùm in eo decreto expreſsè damnetur praxis non confitendi eas ſpeciales circumſtantias. Et conſequentia omninò obligat. Minor verò conſtat ex *cap.*9. Ubi demonſtratum eſt, propter ſolas differentias numericas exprimendas, non eſſe neceſſarium explicare circumſtantias ſpeciales ſodomiæ, & beſtialitatis. Propter differentias autem aggravantes non poteſt eſſe certum, eas circumſtantias eſſe exprimendas; cùm ſit probabiliſſimum, differentias aggravantes non eſſe neceſſariò confitendas: nulla autem concluſio poteſt eſſe certa propter principium merè probabile, ut evidens eſt, & luce meridiana clarius.

202 Confirmatur. Evidens eſt, non peccare eum, qui omittit eas circumſtantias, quæ nec ad explicandum ſpeciem, nec ad explicandum numerum requiruntur; cùm evidens ſit, non peccare eum, qui utitur opinione probabili, qualis eſt, quæ omittit circumſtantias aggravantes intra eandem ſpeciem infimam; ſed eæ circumſtantiæ ſodomiæ, & beſtialitatis, &c. non requiruntur ad explicandum ſpeciem, ſi ſunt unius ſpeciei infimæ, ut evidens eſt; nec requiruntur ad explicandum numerum, ut conſtat *ex cap.*9. tum quia numerus ſufficienter explicatur per nomina numeralia; tum quia circumſtantia ſodomiæ eſt quædam ratio communis omnibus individuis actionis ſodomiticæ: ratio autem communis pluribus individuis non ſpectat ad explicationem numeri, explicata ſpecie. Ergo evidens eſt, non peccare eum, qui omittit ſpeciales circumſtantias ſodomiæ, & beſtialitatis, ſi hæ intra unam ſpeciem infimam continentur. Quæ omnia ex dictis evidentia ſunt.

203 Tunc ſic. Benè valet ab oppoſito contradictorio conſequentis ad oppoſitum contradictorium antecedentis: ſed ex dictis, hæc eſt evidens conſequentia, [Illæ circumſtantiæ contra-naturales non differunt ſpecie infima: ergo non ſunt diſtinctè confitendæ;] & hujus conſequentis propoſitio contradictoria ex decreto Alexandri VII. eſt evidenter vera: ergo propoſitio contradictoria antecedentis eſt evidenter vera, nempe quæ ponit diſtinctionem ſpeciei infimæ earum circumſtantiarum.

DISPUTATIO LIV.

An actus ſit illicitus, qui ponit pro conditione excluſionem malitiæ? Ubi de deſiderio, quòd actio non ſit illicita.

CAPUT PRIMUM.

Quæ ſit ſententia Caramuelis; quæ aliorum?

1 AD aliam materiam magis propriè ſpectat hæc diſputatio; tamen non ſaltat extra chorum, dum illam intra objectum materiale, ſive materiam remotam confeſſionis ſacramentalis concludimus. Igitur Caram. in Theologia Præterintention. *præcept.*6. *diſp. proœm. quæſt.*7. *nn.*2943. ſic quæſtionem proponit: [Salluſtius ſolebat ſæpiùs dicere, ſe nihil aliud, quàm luxuriari, facturum, ſi liceret. Et quia hæc verba inceperunt ab æmulis traduci, & torqueri, qualia ipſa mihi videantur, ſtudiosè, & ſolicitè inquirit:] Refert deinde ſententiam P. Thomæ Sanchez, P. Laymani, P. Azorii (quæ etiam plurimorum eſt) aſſerentium, quando conſenſus conditionatus verſatur circà objecta ſolo jure poſitivo interdicta, eum non eſſe mortalem; ſecùs, quando circà objecta, quæ lex naturalis interdicit; aſſeritque primum eſſe verum, ſecundum falſum.

2 Explicat autem ſuam ſententiam *nu.*2946. *& duobus ſequentibus*, ſic: [Subjungo, me certiſſimè putare, conditionem negantem, malitiam negatam excludere, adeòque actum ex aliis, quæ non negantur, denique judicari.] Pro qua concluſione refert P. Valentiam, P. Vaſquium, & [illegible].

3 Et ſubdit: [Hunc autem, *Occiderem, niſi homicidia Deus interdixiſſet*; in dubium reducerem ob varias ſcholarum ſententias. *Ideò homicidium eſt peccatum*, ait Scotus, *quia divinitus interdictum*. Ergo, ſtando fundamentis Scoti, ille actus non eſt peccaminoſus; qui enim interdictionem divinam tollit, illum exuit Theologica peccaminoſitate. D. Thomas legem naturalem à divina voluntate diſtinguit; & homicidii malitiam v. g. à diſſonantia actus, & legis naturalis deducit. Ergo ſtando huic doctrinæ, homicidium, ſi per impoſſibile non eſſet interdictum à Deo, adhuc juri naturali eſſe diſſonum, ac propterea mortale peccatum. Ergo eum, qui diceret, *Occiderem, niſi homicidia Deus interdixiſſet*; moralis peccati reum aget Thomiſta; & eundem Scotiſta velut innocentem abſolvet. Hunc actum, *Occiderem niſi homicidia nec juri naturali, nec divino diſſonarent*; neuter, Thomiſta, aut Scotiſta condemnabit: at eundem damnabunt, qui dicunt, homicidium eſſe eſſentialiter malum; ac propterea non eſſe malum, quia prohibitum; ſed eſſe prohibitum, quia malum. Et ratio condemnationis eſt; quia ab omni lege naturali, & divina præſcindendo, adhuc homicidium ſua retinet prædicata eſſentialia, ac propterea malitiam intrinſecam, & quidditativam.

4 Deinde addit hunc actum. *Rem haberem cum Cloride, ni eſſet conjugata; cum Æmilia, ni eſſet monialis*, eſſe conſenſum in ſimplicem fornicationem; non autem eſſe in ſpecie adulterii, aut ſacrilegii. Quod quidem verum eſt, ſicut & alia ſimilia, quæ adjungit.

5 Denique *num.*2948. ſic concludit: [Et tandem hunc, *Occiderem, fornicarer, furarer, mentirer, ſi peccatum non eſſet*, ne leviter quidem eſſe malum; quia conditio illa negans, omnem malitiam abſtrahit; abſtrahit enim peccaminoſitatem; & præter hanc nihil in iis actionibus peccaminoſum eſt, ut ſuperiùs clarè, & ſolidè oſtendi. Hæc quidem omnia meo judicio tam clara, ut ſalva Authorum reverentia auderem dicere, contrariam opinionem non habere rationem, quæ gravis cenſeri mereatur.] Id eſt, non eſſe ab intrinſeco probabilem. Quod etiam ex parte docuit *in Theolog. Regul. diſp.* 65. *nu.*1026.

6 Et quidem prima periodus Caramuelis relata *num.*2. intra ſuos univerſales terminos vera, & certa mihi eſt, ſcilicet quòd in actu conditionato conditio negans excludit malitiam negatam ex parte objecti. Diſſentio tamen à Caramuele, dum ab ea propoſitione univerſali deſcendit ad ſpecialia exempla. Aſſerit enim, in hoc actu ne leve quidem eſſe peccatum, *Occiderem, ſi non eſſet peccatum*; item in hoc, *Nihil aliud facerem, quàm luxuriari, ſi liceret*. Nota ea verba numero proximè præcedenti relata: *Conditio illa negans, omnem malitiam abſtrahit; abſtrahit enim peccaminoſitatem, & præter hanc nihil in iis actionibus peccaminoſum eſt*. Apud me enim certum eſt, aliquid peccaminoſum latere in iis actibus, præter malitiam excluſam ex parte objecti, ut in ſequentibus declaro.

7 Deſcendens autem Caramuel ad ſecundam quæſtionem, quam Authores communiter præcedenti fœderant, nempe, An iſte actus, *Utinam fornicatio eſſet licita!* & ſimiles ſint illicitis? *num.* 2950. ſic dixerit: [Subſcribo Vaſquezio *in* 1. 8. *diſput.*116. *cap.*2. *fin.* Qui in hoc mihi diſplicet, quòd petat bonum finem. Nam etiam ex bono indifferenti, aut malo poteſt intrinſecam malitiam exuere. Actus iſte, I. *O ſi fornicatio non eſſet peccatum, ut faciliùs poſſem ſervire Deo!* bonus eſt, etiam in Vaſquezii ſententia. Cur non etiam, iſti II. *O ſi fornicatio non eſſet mala, ut valetudinem meliorem haberem!* III. *O ſi mollities non eſſet peccaminoſa, ne fœmina, & mundo muliebri indigerem!* IV. *O ſi homicidium eſſet indifferens, ne inimicum haberem!* non erunt etiam boni, aut indifferentes? Et quidem hunc, *O ſi furtum non eſſet peccatum, ut concubinam furando habere poſſem!* exiſtimo eſſe malum in genere fornicationis, non verò in genere furti. Ratio eſt, quia omnia iſta deſideria æquivalent conditionalibus, in quibus negatur malitia. Primum æquipollet huic, *Si fornicatio non eſſet peccatum, fornicarer, & ſic melius, faciliuſque ſervirem Deo*,] &c.

8 In quibus verbis tria ponit Caramuel. Primum, ea deſideria æquivalere actibus conditionatis, in quibus pro conditione excluditur malitia. Secundum, ea deſideria non eſſe illicita, ſed bona, vel indifferentia. Tertium, non acquieſcere P. Vaſquio aſſerenti, requiri finem bonum, ut ejuſmodi deſideria à peccato excuſentur.

9 Et quod attinet ad primum, id non eſt univerſaliter verum. Nam ille, qui dolens de æterna plurimorum perditione, diceret: *O utinam fornicatio non eſſet peccatum, ne tot homines in gehennam præcipites agerentur!* non eliceret actum æquivalentem huic, *Si fornicatio non eſſet peccatum, fornicarer*. Nam in primo illo actu non deſiderat is homo fornicari, etiam ſub conditione, quod non eſſet mala moraliter fornicatio; cùm id non deſideret pro bono ſuo, ſed pro aliorum. Venit ergo Caram. benignè interpretandus, ut non loquatur univerſaliter de omnibus actibus deſiderii ejuſmodi, ſed ſolùm de illis, quibus homo pro ſe ipſo deſiderat, fornicationem non eſſe malam. Et hoc pacto admitti poteſt, ea deſideria æquivalere actibus conditionatis.

10 Quod

10 Quod attinet ad tertium de ſententia P. Vaſquii poſtulantis bonum finem, ut ea deſideria ſint licita, ajo, ſententiam P. Vaſquii toto cœlo diſtare ab ea, quam refert Caramuel. Audiamus verba ejus *ea diſp.* 116. *cap.* 2. *fin.* Nam ubi retuli ſententiam Adriani dicentis, eſſe peccatum optare, quòd ſit licitum id, quod eſt contra legem naturalem, ut occidere, furoicari, &c. ſubdit; [Nihilominus prædicta doctrina ita limitanda videtur, ut attendatur, ex quo fine quis moveatur ad talem affectum. Si enim quis optaret ea eo quod videret ob ſuam fragilitatem ſæpiùs incidere in peccatum, non eſſet mortale; & ſic de aliis, quæ movent, judicandum eſt.] Hæc duntaxat ſunt verba, quæ circà rem præſentem profert P. Vaſq. In quibus verbis non videtur poſtulare determinatè finem bonum tanquam requiſitum, ut ea deſideria ſunt licita; ſed aliquem finem, ob quem deſiderium non ſit illicitum.

11 Sed neque exempla, quæ proponit Caram. ut probet, non requiri finem bonum, aliquid probant. Nam iſte actus, *Utinam fornicatio non eſſet peccatum, ut valetudinem meliorem haberem*, tacitè includit aliquid aliud, quod verba non exprimunt, quod quidem finem reddit bonum, & non ſolùm indifferentem. Æquivalet enim iſti actui. *Utinam fornicatio non eſſet peccatum, ut valetudinem meliorem haberem, non peccando.* Qui autem intendit habere valetudinem bonam, non peccando, bonum, & honeſtum finem intendit. Similiter iſte actus, *Utinam mollities non eſſet peccaminoſa, ut fæmina, & mundo muliebri indigerem*; æquivalet huic; *Utinam mollities non eſſet peccaminoſa, ut non peccando, immunis eſſem ab indigentia fæminæ, & mundi muliebris.* Eſt autem finis honeſtus immunitas ab indigentia fœminæ non peccando. An autem requiratur finis bonus, ut is actus deſiderii liceat, mox diſputabo.

12 Argumentum autem, quod pro ſua ſententia obiicit P. Thomas Sanchez cum aliis, parvipendit Caramuel. Nam *num* 1952. ſic ait. [Video Azotium, Sanchez, Molfeſiumque, apud Dianam *part.* 3. *tract.* 6. *reſol.* 47. contra me armatos. Expectemus. Bonum totius naturæ, inquiunt, non poteſt licitè poſtponi bono, & voluptati particulari: atqui deſiderans, fornicationem non eſſe peccatum, totius naturæ bonum ſuo poſtponeret; ergo peccaret. Probatur minor. Quia fornicationem eſſe peccatum, ad totius bonum naturæ conducit; hoc immutari, eſſet graviſſimum naturæ malum. *Parturiunt montes, oritur parviculus mus.* Ratio hæc à tribus viris torquetur, illaque cujuſcumque nomen omninò majus eſt. Quis unquam probabit, non poſſe fornicationem ſine graviſſimo naturæ malo diſpenſari? Et quis, Deum naturæ damnum, etiam graviſſimum, inferre non poſſe. Nemo quidam: nam contrariæ ſententiæ Authores libenter, & frequenter has theſes ſupponunt, nunquam probant. Et eſto, neutrum poſſit, cur ille idem, qui hoc ſuo judicio impoſſibile (nimirum quod fornicatio peccatum non ſit) deſiderat, non poterit etiam deſiderare hoc alterum impoſſibile, quod ipſa ſit utilis, aut neceſſaria bono totius naturæ? Sanè rationem non aſpicio.] Hucuſque arguunt adverſarii, & reſpondet Caramuel.

13 Ubi vides, eum tria reſpondere ad eam objectionem. Primum gratis, & abſquè probatione dici, fornicationem eſſe in damnum totius naturæ. Secundum, licèt ſit in damnum totius naturæ, poſſe Deum diſpenſare in præcepto non mœchandi; & ideò poſſe quem deſiderare, quod mœchatio non eſſet peccatum, nempe ex diſpenſatione divina. Tertium, licèt eſſet fornicatio in damnum totius naturæ, & Deus diſpenſare non poſſet, adhuc poſſet quis deſiderare, quòd fornicatio non eſſet in damnum naturæ, quin potiùs quod eſſet utilis, & neceſſaria naturæ: quo pacto non præponeret bonum proprium bono totius naturæ.

14 Sed mihi videtur Caramuel ſic reſpondens non ſatisfacere. Supponit enim, ſe loqui juxta ſententiam communem, quæ conſtituit malitiam moralem in eo, quòd actio diſſonat rationi, ut ex citato loco Caramuelis, *num.* 2650. Prima ergo reſponſio non ſatisfacit; quia quamvis probetur, fornicationem eſſe in damnum totius naturæ, quatenus eſt in damnum prolis; at juxta eam ſententiam conceditur, quod fornicatio diſſonat rationi: deſiderare autem, quod non diſſonet rationi, videtur eſſe, deſiderare id, quod naturæ rationali malum eſt, & inconveniens.

15 Secunda reſponſio non ſatisfacit. Nam objectio non procedit in eo ſtatu, in quo Deus diſpenſaret in præcepto non mœchandi. Nam ſi procedat in eo ſtatu, fatetur P. Thom. Sanch. *lib.* 1. *ſum. c.* 2. *num.* 24. actum conditionalem, aut actum ejuſmodi deſiderii eſſe licitum. Ecce ejus verba: [Hanc ſententiam limitandam eſſe, niſi res illa jure naturæ vetita, eſſet licita in aliquo ſtatu, aut caſu, & conditio apponeretur, ſi ille caſus adeſſet, aut ille ſtatus: talis enim conditio excuſaret à culpa. Itaque juxta eam ſententiam fornicatio diſſonat rationi, dum Deus non diſpenſat. Quòd ſi voluntas deſideraret, fornicationem eſſe licitam ex diſpenſatione divina, deſideraret eſſe licitam in circumſtantiis, in quibus poteſt exerceri abſque peccato. Deſiderare autem, quòd non diſſonet rationi in circumſtantiis, in quibus ea diſſonat de facto, omninò excludit circumſtantiam diſpenſationis divinæ.

16 Sed neque tertia reſponſio videtur ſatisfacere. Nam deſiderare, quòd ſint utilia, & neceſſaria naturæ ea, quæ rationi diſſonant, juxta P. Thom. Sanch. eſt deſiderare quid chimæricum, & utramque partem contradictionis, ut ex argumentis ex eodem Authore ſufficiendis conſtabit. Quare ſi argumenta hæc in ipſo Authore legiſſet Caramuel, non velut ridiculum murem neglexiſſet. Ea enim talia ſunt, ut toto acumine ingenii Caramueliſtici indigeant, ut jam propono.

17 Igitur P. Th. Sanch. *lib.* 1. *ſum. c.* 2. *num.* 23. ſic ait: [Hic actus, *Comederem carnes in Quadrageſima, niſi Eccleſia prohibuiſſet*, vacabit culpa: ſecùs autem de iis, quæ jure naturali ſunt interdicta, ut *Occiderem, vel furarer, niſi eſſet peccatum*, vel *niſi eſſet vetitum*. Talis enim actus eſſet mortalis, ac ſi conditio non apponeretur. Ratio diſcriminis eſt, quia cùm res prioris generis non ſint intrinſecè, & ex natura ſua malæ, poteſt ab eis. Per conditionem objectam malitia auferri; nec conditio contradictionem implicat, & poteſt quis: eas non eſſe malas optare. Quippe id aliud non eſt, quàm optare, Eccleſiam id non prohibuiſſe. At res poſterioris generis ſunt intrinſecè, & ſuapte natura malæ, ac proindè abſque ſua malitia intelligi nequeunt, & conditio illa negans, involvit contradictionem. Quare cùm voluntas deſiderio efficaci in illius actus ſubſtantiam feratur, in quo malitia imbibita eſt, nec ab illo ſeparari poſſit, fertur in rem mortaliter malam, ac proinde mortaliter peccabit. Et confirmatur: quia hoc nihil aliud eſt, quàm velle, ut jure naturæ vetita liceant, & rerum naturæ immutentur. Quod eſt in majori malo complacere, quàm ſunt homicidium, vel fornicatio ſemel commiſſa; pejus enim eſt, hæc licere, quàm ſemel committi. Tandem quia nemo dubitabit, hunc actum eſſe culpam lethalem, *Si eſſet licitum, deſtruerem Deum*: cùm tamen conditio rationem malitiæ auferre videatur.

18 Ex quibus verbis P. Th. hæc argumenta licet ſic ad formam redigere. Primum. Actio afficiens injuria proximum, cum libertate, & advertentia rationis, ab intrinſeco eſt diſſona rationi; id eſt, ab intrinſeco eſt talis, ut rationi propoſita, indefectibiliter rationi diſſonet: ergo quòd ejuſmodi actio non diſſonet rationi, eſt impoſſibile. Atqui quodlibet impoſſibile conſtituitur ex utraque parte contradictionis; quidquid enim contradictionem non implicat, poſſibile eſt; & quidquid eſt impoſſibile, non aliunde impoſſibilitatem habet, quàm à contradictione. Ergo qui deſiderat aliquid impoſſibile, contradictionem deſiderat. Sed qui deſiderat, quòd actio illativa injuriæ non ſit diſſona rationi, ſive (quod idem eſt in ſententia, quam ſupponimus) non ſit peccatum, aliquid impoſſibile deſiderat: ergo contradictionem deſiderat. Deſiderare autem contradictionem, nempe quòd ſit peccatum, & quòd non ſit peccatum, in eſſe mortis diſſonat rationi: ergo ejuſmodi deſiderium diſſonat rationi, atque adeò eſt malum moraliter.

19 Et eodem ferè pacto fit argumentum de actu conditionali, qui juxta P. Th. Sanch. deſiderativus eſt. Nota ea verba, *Quippe id aliud non eſt, quàm optare, Eccleſiam id non prohibuiſſe*: in quibus loquitur de actu conditionali. Deinde ea conditio, *Si actio illativa injuriæ non eſſet peccaminoſa*, ſive, *non eſſet diſſona rationi*; eſt impoſſibilis: ergo claudit utramque partem contradictionis: Ergo idem eſt, ac ſi dicat: *Si eſſet peccaminoſa, & non eſſet peccaminoſa*; ſive, *ſi eſſet diſſona rationi, & non eſſet diſſona rationi*: qui autem vellet injuria afficere proximum ſub ea hypotheſi contradictionis, voluntatem haberet rationi diſſonam: ergo peccaret. Cùm ergo hæc hypotheſis æquivaleat primæ, etiam in prima peccat; atque adeò apponens eam conditionem, quòd non eſſet peccatum, peccat.

20 Confirmatur. Qui diceret, *Si hæc actio eſſet mala moraliter, & non eſſet mala, exercerem illam, afficiendo injuria proximum*; ſub utraque hypotheſi contradictoria amplectitur injuriam proximi; ergo eam amplectitur ſub hypotheſi affirmativa; nam à copulativa ad utramlibet ejus partem eſt evidens argumentum: atqui amplecti injuriam proximi, caſu quo ſit mala, eſt peccatum: ergo amplecti injuriam proximi ſub hypotheſi, quòd ſit mala, & non ſit mala, eſt peccatum. Sed ea conditio, *Si talis actio non eſſet mala*, utpote impoſſibilis, claudit utramque partem contradictionis: ergo deſiderare injuriam proximi ſub tali hypoteſi eſt peccatum.

21 Et nota iterùm, loqui Caramuelem juxta ſententiam, quæ conſtituit malitiam moralem in eo, quòd diſſonet rationi. Subjungit tamen *num.* 1954. [Supponendo poſteriorem ſententiam (*quæ conſtituit culpam Theologicam in ſola interdictione divina*,) quæ ab omnibus teneri debet, omnia ſunt pervia. Dico, actus illos eſſe bonos, & licitos, non ſecùs ac iſtos, *O utinam carnes non eſſent interdictæ*,] &c. Sed fallitur: nam eadem difficultas eſt in ſententia conſtituente malitiam Theologicam interdictione divina, & contra eam etiam militat argumentum proximè factum. Hæc enim ſententia admittit, actionem injuriæ proximi, ſecluſa interdictione divina, eſſe diſſonam rationi indefectibiliter, ſicut, & mendacii, & ingratitudinis, &c. quam vocat malitiam Philoſophicam, eſſeque à Deo punibilem, affirmat Caramuel videndus *in Theol. fund. num.* 543. *fund.* 12. Eſt ergo impoſſibile, quòd ab injuria, mendacio, &c. deficiat ea diſſonantia rationis: ergo in hoc actu, *Si injuria non eſſet diſſona rationi, illam inferrem Petro*; conditio eſt impoſſibilis, adeòque involvens utramque partem contradictionis: unde videtur inferri, quod is actus eſt malus moraliter, ſaltem malitia philoſophica, etiamſi conditio illam neget, & excludat.

22 Secun-

Digitized by Google

22 Secundùm argumentum, quod in eiſdem verbis P. Thomæ Sanch. continetur, eſt: Peccat, qui deſiderat, licere illicita; peccatum eſſe bonum, & malum mortale eſſe honeſtum: ſed qui ponit eam conditionem, ea omnia deſiderat: ergo peccat. Major probatur. Nam qui peccatum approbat, peccat; deſiderare autem, quòd peccatum ſit bonum, eſt velle approbare peccatum.

23 Tertium argumentum ibidem contentum, eſt: Actus efficax voluntatis fertur in totam ſubſtantiam actionis, qualis ipſa eſt; & à tota ſubſtantia actionis ſumit ſpeciem: ſed iſte actus, *Occiderem Petrum, ſi liceret*; eſt actus efficax, nempe ſub tali conditione: ergo iſte actus terminatur ad totam ſubſtantiam occiſionis, qualis ipſa eſt. Cùm ergo ipſa occiſio in ſe ſit intrinſecè diſſona rationi, ad ejuſmodi malitiam terminatur actus, & ab ea ſumit ſpeciem: ergo ejuſmodi actus deſiderii efficacis conditionati eſt malus moraliter. Et quidem actus deſiderii inefficacis præciſivus eſt, id eſt, ſequens præciſionem, quam facit intellectus, ut oſtendi *diſp.41. c.3. art.3. probat.1.* & *diſp.44. c.3. art.3. concl.5.* quia ad unam formalitatem præciſam ab intellectu poteſt terminari, & non ad aliam: at verò actus deſiderii efficacis non poteſt ſic ad unam formalitatem terminari, ſed neceſſariò ad totam objecti ſubſtantiam cum omnibus circumſtantiis neceſſariò concomitantibus terminari debet.

24 Quarti argumenti ibidem contenti efficacia ſatis clarè per ſe patet. Quod deſumitur ab eo actu, *Si liceret, Deum deſtruerem*; qui quidem peccaminoſus eſt, quantumvis conditio excludat malitiam.

25 Oporteret ergo, Caramuelem ad hæc argumenta animum advertere, ad eaque ſolvenda ingenii ſui conatum adhibere; & non afferre ſolùm ea argumenta, quæ contemneret.

CAPUT II.

Præmittuntur aliqua ad reſolutionem hujus controverſiæ.

26 Duplicem partem habet quæſtio præſens. Priorem, an liceat actus conditionatus, cujus conditio excludat malitiam moralem, etiam circà ea objecta, quæ jure naturæ mala ſunt? Poſteriorem, an liceat actus deſiderans, ea objecta eſſe mala? Et de priori priùs, de poſteriori poſteriùs diſſerendum eſt.

27 Igitur præmitto primò, in hac quæſtione non eſſe recurrendum ad præciſionem, quam faciat intellectus, & ſequatur voluntas per ejuſmodi deſiderium. Nam cùm loquamur juxta ſententiam conſtituentem malitiam moralem in eo, quòd actio diſſonet rationi (id eſt, in eo, quòd apta ſit diſſonare rationi actualiter cognoſcenti) & ejuſmodi diſſonantia ſit prædicatum conſtitutivum, v. g. mendacii, injuriæ, &c. impoſſibile eſt, quòd cognoſcatur mendacium, injuria, &c. quin cognoſcatur eſſe quid diſſonum rationi. Unde quamvis hoc, quòd eſt eſſe diſſonum rationi, poſſit cognoſci abſque differentiis mendacii, injuriæ, &c. atq; adeò poſſit præſcindi ab iis differentiis; at mendacium, injuria, &c. nequeunt cognoſci abſque eo, quòd ſint diſſona rationi, adeòq; præſcindi nequeunt ab hoc prædicato. Ideòque cùm dicimus, *Si mendacium non eſſet diſſonum rationi*; is actus non eſt operatio intellectus præſcindentis, ſed negantis prædicatum de ſubjecto, cui tale prædicatum ineſt.

28 Præmitto ſecundò, actum voluntatis etiam efficacem, non ſumere ſpeciem, aut malitiam ab objecto, quale eſt in ſe, ſed ab objecto, quale proponitur per intellectum. Hęc pręmiſſa eſt demonſtrabilis. Nam qui ignorans invincibiliter, mendacium eſſe peccatum, efficaciter vult mendacium, non peccat; ideòque is actus voluntatis, quamvis ſumat ſpeciem moralem ab objecto, non eſt malus, quia licèt objectum in ſe malum ſit, at non eſt malum, qualiter proponitur intellectui ignoranti invincibiliter malitiam.

29 Præmitto tertiò, aliquos putare, ex quolibet impoſſibili inferri utramq; partem contradictionis. In quo inſigniter decipiuntur, eorumq; deceptio ex hoc ſyllogiſmo manifeſtè convincitur: *Omnis lapis eſt homo, Petrus eſt lapis, ergo Petrus eſt homo.* Qui evidenter, ipſo naturæ lumine dictante, concludit, quamvis præmiſſæ ſint in ſe impoſſibiles, & concluſio neceſſariò vera. Quòd idem eſt, etiamſi impoſſibile afferatur tanquam conditio: ſi enim ſyllogiſmus proximè efformatus, per propoſitiones abſolutas rectè concludit; eodem prorſus pacto rectè concludet, etiamſi pręmiſſæ vertantur in conditiones, & totus ſyllogiſmus in propoſitionem conditionalem commutetur, ſic: *Si omnis lapis eſſet homo, & Petrus eſſet lapis, Petrus eſſet homo.* Et ſicut in priori ſyllogiſmo ſola concluſio affirmativa colligitur, ita, & ita in proxima propoſitione conditionata, quæ eodem formæ tenore procedit.

30 Itaque ut diſtinguas hypotheſes, in quibus ex impoſſibili infertur utraque pars contraditionis, ab illis, in quibus non utraq; infertur, ea tibi regula aſſumenda eſt, ut attendas, non ad impoſſibilitatem, quam in ſe continet conditio; ſed ad impoſſibilitatem vel poſſibilitatem, quam conditio importat in actu ſignato, id eſt, ad poſſibilitatem, vel impoſſibilitatem, quæ ut talis proponitur intellectui ex parte conditionis. Itaque ſi conſideremus conditionem in ſe impoſſibilem, reſpectu intellectus, cui illa proponitur ut poſſibilis, ſive reſpectu intellectus, cui non proponitur impoſſibilitas, neque implicatio contradictionis; hoc modo, reſpectu illius intellectus non poteſt inferri utraque pars contradictionis.

31 Exemplis rem dilucido. Hæc conditionalis, *Si homo eſſet chimæra, eſſet, & non eſſet*; rectè infert utramq; partem contradictionis; quia conditio, ſive antecedens, importat impoſſibile in actu ſignato, ſive impoſſibile, quòd proponitur ut impoſſibile. Deindè iſte actus, *Si Petrus eſſet equus, eſſet hinnibilis*, rectè etiam infert; quia licèt in ſe ſit impoſſibile, Petrum eſſe equum; tamen ea conditio reſpectu intellectus, cui id non proponitur ut impoſſibile, ſed ut identificatio vera, & impoſſibilis eorum prædicatorum. Quòd ita neceſſariò dicendum eſſe, conſtat ex ſyllogiſmo in formam propoſitionis conditionatæ efformato, ſic: *Si omnis equus eſſet hinnibilis, & Petrus eſſet equus, Petrus eſſet hinnibilis.* Quam concluſionem inferendam eſſe, & non aliam, conſtat ex eodem ſyllogiſmo in formam abſolutam redacto: *Omnis equus eſt hinnibilis, Petrus eſt equus, ergo Petrus eſt hinnibilis*: in quo ſyllogiſmo evidens eſt, non poſſe ex illis præmiſſis inferri concluſionem hanc negativam: *Ergo Petrus non eſt hinnibilis.* Quòd ſi ad inferendam concluſionem, ſupponas impoſſibilitatem Petri identificati cum equo, jam minori aliquid aliud addis, unde ſequitur utrumq; ſic: *Omnis homo eſt hinnibilis: Petrus eſt equus identificatione impoſſibili: ergo Petrus eſt equus, & non eſt equus*; quia ſic antecedens in actu ſignato importat impoſſibilitatem, & implicationem contradictionis, quam antecedens refundit in concluſionem.

32 Præmitto quartò: cùm conditio proponitur intellectui taliter ut non inferat utramque partem contradictionis, tunc actum deſiderii conditionatum, etiam efficacem, non ferri formaliter ad aliquid implicatorium, & impoſſibile, ſed ad aliquid verum, & reale, id eſt, quòd objectivè eſt verum, & reale, ſive quòd proponitur ut verum, & reale. Hæc præmiſſa per ſe patet, ſi termini comprehendantur. Voluntas enim fertur in objectum eo modo, quo proponitur intellectui. Cùm ergo in actu ſignato, & ut proponitur intellectui, non dicat impoſſibilitatem; hanc non poteſt amplecti formaliter voluntas.

CAPUT III.

Actus ejuſmodi conditionatos deſiderii plerumque eſſe licitos.

33 Iterùm noto, quæſtionem eſſe de actibus conditionatis, in quibus conditio excludit malitiam moralem ab objectis, etiam jure naturæ prohibitis. V. g. *Si mendacium non eſſet malum, mentirer. Si mœchatio eſſet licita, mœcharer.* Aſſero ergo, actus ejuſmodi plerumque eſſe licitos. Et, ut comprehendamus fines quęſtionis intra metas ſententiæ Scoti, & Caramuelis conſtituentium malitiam Theologicam in ſola prohibitione divina; ſicut ipſi admittunt malitiam philoſophicam intrinſecam ipſis objectis; ita aſſero juxta eum dicendi modum, hunc actum, *Si mendacium non diſſonaret rationi, mentirer*, non conſtituere malitiam philoſophicam.

34 Oſtenditur primò. Cùm elicio hunc actum conditionatum deſiderii, *Si mendacium eſſet bonum, mentirer*; in ordine ad eum eliciendum proponitur mendacium intellectui, ut bonum bonitate vera, & reali: ergo voluntas amplectitur bonum bonitate vera, & reali; cùm voluntas non poſſit amplecti, niſi id objectum, quod, & quale proponitur intellectui. Antecedens verò patet; cùm intellectus per eum actum, quo manuducit voluntatem ad eum actum conditionatum, non cognoſcat mendacium, niſi ut ſub conditione bonum verè, & realiter. Eodem modo fit argumentum in hoc actu, *Si mendacium non eſſet malum, mentirer*: quia *non eſſet malum*, eſt bonitas negativa.

35 Oſtenditur ſecundò. Hæc propoſitio conditionalis eſt vera, & neceſſaria, *Si mendacium non eſſet malum, eſſet amabile à voluntate*; & hæc eſt falſa, *Si mendacium non eſſet malum, eſſet licitè amabile à voluntate, & non eſſet licitè amabile à voluntate*: ergo verè eſſet licitè amabile à voluntate ſub conditione, quòd non eſſet malum. Hæc conſequentia patet, quia continetur in antecedente. Tum ſic. Sed per iſtum actum, *Si mendacium non eſſet malum, mentirer*, voluntas amplectitur mendacium pro hypotheſi, in qua non eſſet malum: ergo eo modo licitè amplectitur illud.

36 Primum verò antecedens, ex quo cætera pendent, demonſtro hoc ſyllogiſmo evidenter concludenti: *Omne, quod non eſt malum, eſt licitè amabile à voluntate: ſed mendacium non eſt malum: ergo mendacium eſt licitè amabile à voluntate.* Quem ut reducas ad primum modum primę figurę, terminum negatum verte in infinitum, ſic: *Omne, quòd eſt non malum, eſt licitè amabile à voluntate: mendacium eſt non malum*, Quibus poſitis præmiſſis, non licèt inferre: *Ergo eſt licitè amabile, & non eſt licitè amabile à voluntate.* Ergo idem dicendum eſt, ſi ſyllogiſmus datus per propoſitiones abſolutas convertatur in ſyllogiſmum conditionalem, ſic: *Si omne, quod non eſſet malum, eſſet amabile à voluntate; & mendacium non eſſet malum, mendacium eſſet licitè amabile à voluntate.* Si ergo in ſyllogiſmo abſoluto non poteſt inferri utraque pars contradictionis, neque poterit in conditionato. Inde fit, quod ſola pars affirmativa ſit vera, immo & neceſſaria, utpote neceſſariam illationem involvens.

37 Oſtenditur tertiò. Qui ignorat invincibiliter malitiam mendacii, non peccat, dùm mendacio præſtat conſenſum: ergo qui præſtat conſenſum conditionatum mendacio, ſub conditione, quòd non eſſet malum, non peccat. Probatur conſequentia. Ideò ignorans invincibiliter malitiam mendacii, non peccat, quia quamvis ſit in ſe intrinſecè malum à parte rei; non tamen proponitur

nitur

Digitized by Google

nitur intellectui ut malum: ſed ei, qui præſtat conſenſum mendacio ſub conditione, quod non eſſet malum, non proponitur mendacium ut malum, ſed potiùs ut conditionatè non malum: ergo ſimiliter non peccat.

38 Confirmatur. Sicut ſe habet judicium mentis abſolutum ad aſſenſum voluntatis abſolutum; ita ſe habet judicium mentis conditionale ad aſſenſum voluntatis conditionalem: ſed iſtud judicium mentis abſolutum, *Mendacium non eſt malum*; qui eſt error invincibilis, removet ab aſſenſu voluntatis abſoluto rationem malitiæ: ergo iſtud judicium mentis conditionale, *Si mendacium non eſſet malum, eſſet licitè amplexibile à voluntate*, removet ab aſſenſu voluntatis conditionali rationem malitiæ.

39 Obiicies. Concluſio hujus capitis ponit ejuſmodi actus conditionatos plerumque licitos: rationes autem allatæ probare videntur, eos ſemper licitos: non ergo benè conveniunt rationes concluſioni.

40 Reſpondeo, rationes allatas ſolùm probare eos actus conditionatos, quantum eſt ex parte objecti amati, eſſe licitos; adeòque quoties ex parte tendentiæ actus, aut ex oppoſitione eum aliqua virtute non fuerunt illiciti, ſemper fore licitos. Quia tamen licèt ex parte objecti amati nihil illicitum includant, ſæpè contingit, eos eſſe illicitos, ut capite ſequenti declaro; ideò ſolùm dixi in concluſione eos plerumque eſſe licitos.

CAPUT IV.

Eos actus affectos conditione excludente malitiam, plerumque eſſe illicitos.

41 Aſſero ſecundò, poſſe actum conditionatum eſſe illicitum, quamvis excludat ex parte objecti omnem malitiam moralem, ſive quamvis afficiatur conditione illam malitiam excludente; adeòque plerumque contingere, ut ejuſmodi actus conditionati ſint illiciti. Patet primò aſſertio: nam, ut latè oſtendi *diſp.* 41. *cap.* 3. cum Patre Vaſquez, ejuſque ſectatoribus, poteſt fieri, quòd actus voluntatis non amplectatur aliquam malitiam ſe tenentem ex parte objecti; & quod adhuc ille actus voluntatis ſit malus moraliter: non quidem ex habitudine actus ad aliquam malitiam moralem objecti, quam abeſſe ſupponimus (in ea diſputatione 41. vi præciſionis) vi conditionis excludentis præfatam malitiam; ſed ex habitudine oppoſitionis cum aliqua virtute, aut ex habitudine ad aliquam aliam circumſtantiam. Ergo ejuſmodi actus conditionati poſſunt eſſe illiciti ex hoc capite.

42 Patet ſecundò. Nam licèt iſte actus, *Mœcharer, ſi non eſſet peccatum*, ex parte objecti nullam afferat malitiam moralem, utpote omninò excluſam per conditionem; adhuc tamen poſſet Deus illum actum prohibere. In quo caſu excluſa omninò malitia ex parte objecti, actus eſſet illicitus, & malus moraliter; quia deviaret à regula præcepti divini.

43 Patet tertiò. Nam iſte actus, *Si eſſet poſſibile, & non eſſet peccatum, vulnerarer Deum, conculcarem, contumelia efficerem*; eſt malus, immò inter malos peſſimus moraliter; non quidem malitia morali ſe tenente ex parte objecti, cùm ab objecto excludat conditio omnem malitiam; ſed quia ingens irreverentia eſt contra religionem Deo debitam, ita effari, etiam conditionaliter.

44 Similiter iſte actus, *Si non eſſet peccatum, ego mœcharer cum Beata N.* (horret animus ſanctam Aliquam Virginem cœli incolam nominare) ex parte objecti non affert malitiam moralem; quia excluditur per conditionum; & tamen ſumma irreverentia eſt, talem actum conditionatum producere. Sicut enim, ſi quis Reginam alloquens, ei diceret: *Ego concuberem tecum, ſi eſſes fœmina vulgaris*; & ſi quis Regem alloquens diceret: *Ego tibi alapam in faciem impingerem, ſi eſſes homo privatus*; accuſaretur de audacia irreverenti (Hiſpanè *des verguenza*) contra Majeſtatem regalem; ita loqui ſub eo modo conditionali cum ſancta Virgine, vel de ſancta Virgine, eſſet irreverentia contra majeſtatem beatificam. Primus ergo actus conditionatus, licèt ex parte objecti excludat vi conditionis malitiam moralem, adhuc malus moraliter eſt; quia is modus dicendi, aut volendi, etiam conditionatus, habet oppoſitionem contra duliam perſonæ Beatæ debitam.

45 Inferes primò, eſſe illicitum actum, quo quis complaceat in occiſione Petri conditionatè futura abſque peccato, dicens: *Ego occiderem Petrum, ſi non eſſet peccatum*; non quis ex parte objecti ſit malitia moralis, cùm per conditionem actus, malitia excludatur ab objecto; ſed quia eſt contra charitatem complacere de malo Petri ut malum eſt, etiam ſub quavis alia conditione excludente malitiam.

46 Aliud eſt, ſi quis diceret, *Ego occiderem Petrum, ſi non eſſet peccatum, neque eſſet malum Petri*: enim neque afferret malitiam ex parte objecti, neque complaceret in malo Petri. Cùm autem conditio non excludit malum Petri, quamvis excludat malitiam moralem, complacet in damno Petri conditionatè futuro: quam complacentiam inhibet charitas. Idem & eodem modo cenſendum eſt de iſto actu; *Conſumerem omnem ſubſtantiam familiarem Petri, ſi non eſſet peccatum*. Idem de iſto, *Furarer à Petro multam pecuniam, ſi non eſſet peccatum*. Sanè ex complacentia in eo, quod eſt malum Petri.

47 Neque obſtat, ſi dicas, impoſſibile eſſe, quòd non ſit peccatum, & quòd ſit malum Petri. Unde eo ipſo quòd conditio ponat, id non eſſe peccatum, ponit etiam, id non eſſe malum Petri.

48 Id enim ex dictis *cap.* 2. ſatis manet refutatum: nam ad conſideranda malitiam actus deſiderii non attenditur objectum, quale eſt à parte rei; ſed quale proponitur per intellectum. In ea ergo hypotheſi non proponitur intellectui ut impoſſibile, quod id non ſit peccatum, & adhuc ſit malum Petri; quin potiùs proponitur occiſio Petri conditionatè ut non peccatum; & tamen videtur eſſe malum Petri. Et ideò relinquitur in ea hypotheſi caput, unde is actus ſit malus moraliter.

49 Inferes ſecundò, ut in plurimùm eſſe illicitum hunc actum, *Fornicarer cum Berta, ſi non eſſet peccatum*; quia licèt ex parte objecti excludatur malitia moralis, frequenter adeſt delectatio actualis de fornicatione conditionatè futura, apprehenſa ut objectivè præſenti. Quæ delectatio inhibetur à virtute caſtitatis, juxta dicta *diſp.* 41. Verum quidem eſt, quòd poteſt ille actus elici abſque delectatione ejus objecti: cæterùm raro prorumpit homo in eum actum, niſi ex motivo delectationis; atque adeò abſque delectatione. Quod idem aſſerendum eſt de eo actu, quem ponit Caramuel, ut retuli *numer.* 1. nempe, *Nil aliud facerem, quàm luxuriari, ſi liceret*.

50 Inferes tertiò, hunc actum, *Deum contemnerem, ſi non eſſet peccatum*, eſſe illicitum, & irreligioſum: non ex malitia, quæ verſetur ex parte objecti; hæc enim omninò excluditur: ſed quia ſic loqui de Deo, etiam ſub conditione excludente malitiam, eſt contra cultum Deo debitum, ut patet ex dictis ſuprà *num.* 48. *& ſequentibus*.

51 Inferes quartò, quid dicendum ſit de ea quæſtione, quam proponit Caramuel *in Theolog. præterintention. præc.* 1. *in diſp. prœmiali, quæſt.* 7. *num.* 2088. nempe: [An peccaret, qui diceret, *Si infidelitas non eſſet peccatum, ego eſſem hæreticus*.] Nam licèt Caramuel ibi neget, eum actum eſſe culpabilem, immò affirmet, eſſe laudabilem; aſſero eum eſſe peccaminoſum: nam æquivalet iſti, *Si infidelitas non eſſet peccatum, non crederem Deum vera dicere*. Nam licèt ex parte objecti excludat malitiam, actus ipſe opponitur ſummæ reverentiæ, & appretiationi, quam Deo debemus. Si tamen actus ille à Caramuele propoſitus præſcinderet omnem relationem, & habitudinem ad Deum, ſic non æquivaleret ſecundo, neque haberet malitiam illius. Quo pacto videtur locutus eſſe Thomas Morus iis verbis, quæ ibidem refert Caramuel.

52 Inferes quintò, quomodo ſatisfaciendum eſt ei quæſtioni, quam proponit Caramuel ibidem *præcept.* 2. *in diſp. prœm. quæſt.* 7. *n.* 1269. ſcilicet: [An peccaret mortaliter, qui diceret, *Si non eſſent peccaminoſa perjuria, univerſos fallerem*,] &c. ipſe enim ait: [Omnia licent; immò, me judice, Deum omninò honorat, qui propter eum perjuria, quæ aliàs committeret, omittit.] Aſſero tamen, ſic loquentem, eſſe culpæ lethalis reum, ſi advertat ad totum objectum perjurii. Etenim ille actus elicitus cum plena advertentia ad totum objectum perjurii, æquivalet huic; *Si liceret, affirmarem, Deum eſſe teſtem mendacii*. Quo pacto non dubito, quin ſit lethalis culpa. Summa enim reverentia Deo debita poſtulat, ne velis, Deum eſſe teſtem mendacii in quavis hypotheſi, etiam in qua fingas id eſſe licitum. Et ita quamvis excludat malitiam ex parte objecti, actus ille opponitur ſummæ reverentiæ Deo debitæ. Quod patet ex dictis circà hunc actum, *Si liceret, Deum contemnerem*.

53 Ad objectionem Caramuelis propoſitam illis verbis, *Deum omninò honorat, qui propter eum perjuria, quæ aliàs committeret, omittit*: reſpondeo, eum actum continere æquivalentes duas partes, nempe, *Si liceret, pejerarem; ſed quia non licèt, ſed potiùs Deo diſplicet, pejerare nolo*. Quæ ſecunda pars honeſta eſt, & Deum honorat, at verò prima pars, modo explicato, eſt mala, quia opponitur ſummæ reverentiæ Deo debitæ, propter dicta.

CAPUT V.

Actus deſiderantes actionem, etiam jure naturæ vetitam, eſſe licitam, quandoque eſſe licitos, quandoque illicitos.

54 Ad ſecundam quæſtionum deveniendo, propoſitam *cap.* 1. *num.* 7. ſit prima concluſio. Actus deſiderantes, actionem, etiam jure naturæ interdictam, eſſe licitam, poſſunt, & ſolent eſſe liciti, & carere omni malitia morali. Probatur primò: Non peccat, qui amplectitur mendacium, quod intellectui proponitur ut bonum; ſed qui deſiderat, mendacium eſſe bonum, eo deſiderio amplectitur mendacium propoſitum intellectui ut bonum: ergo qui deſiderat, mendacium eſſe bonum, non peccat. Minor, & conſequentia patent. Nec minùs patet major. Quia non ſtat peccatum in eo, quòd objectum amplexum à voluntate ſit à parte rei malum, ſed in eo, quòd ſit malum moraliter, eo modo, quo proponitur intellectui: quando ergo proponitur intellectui ut bonum, non eſt cur peccet voluntas; præcipuè cùm ex nulla alia circumſtantia diverſa ab objecto relucea ratio aliqua malitiæ moralis.

55 Pro-

Digitized by Google

55 Probatur ſecundò. Si propter aliquid eſſet malus is actus deſiderii, maximè quia deſiderat rem impoſſibilem, compoſitam illam quidem ex bonitate, & ex malitia morali, quatenus deſiderat, eſſe bonum id mendacium, quod reverà eſt malum: ſed ille actus deſiderii non fertur formaliter ad objectum impoſſibile, neque ad aliquid ut compoſitum ex malitia morali: ergo ob nullam rationem eſt malus is actus deſiderii. Minor eſt adverſariorum, & conſequentia patet. Probatur major. Nam is actus deſiderii non optat, idem ſimul eſſe bonum, & malum; neque deſiderat, eſſe bonum, & non bonum; malum, & non malum; ſed ſolùm deſiderat, eſſe bonum, ſolùmque deſiderat hypotheſim, in qua illud ſit bonum. Videt quidem intellectu, illud eſſe malum, ſed nullo modo deſiderat eſſe malum, ſed potiùs eſſe non malum. Deſiderat illud quidem, non quale eſt à parte rei, ſed quale proponitur intellectui in ea hypotheſi ficta, nempe ut carens omnino ea malitia: ergo non appetit malum is actus deſiderii.

56 Probatur tertiò. Voluntas non vult malitiam, quam non cognoſcit intellectus, ſed dum deſiderat, mendacium non eſſe malum, intellectus non cognoſcit malitiam pro ea hypotheſi; immò potiùs apprehendit mendacium pro ea hypotheſi ut omninò non malum: ergo voluntas tunc non amat malitiam mendacii.

57 Confirmatur. Sicut ſe habet ignorantia invincibilis malitiæ mendacii, ne imputetur mentienti; ita ſe habet apprehenſio mendacii ut non mali pro ea hypotheſi deſiderata: ergo ſicut ignorantia invincibilis excuſat mendacium à peccato; ita ea apprehenſio excuſat à peccato illud deſiderium. Conſequentia patet. Et antecedens probatur. Ideò ignorantia invincibilis excuſat à peccato, quia ea ſtante non cognoſcitur malitia, nec poteſt cognoſci: ſed ea apprehenſio peccati, ut non mali pro ea hypoteſi non apprehendit malitiam, nec pro ea hypoteſi poteſt eam apprehendere: ergo quoad hoc eodem modo ſe habent.

58 Sit ſecunda concluſio. Actus deſiderantes, actio jure naturæ vetita, non ſit mala, plerumque ſunt illiciti. Nam (ut conſtat ex dictis *cap.* 4.) quamvis ipſum deſiderium excludat malitiam moralem ex parte objecti, adhuc is actus deſiderii, ſic illam excludens, habet oppoſitionem cum aliqua virtute, ſive aliquam habitudinem ad circunſtantiam illicitam.

59 Patet primò. Nam iſte actus, *O ſi non eſſet peccatum contemnere Deum, conculcare Eucharistiam, vulnerare ſacras Imagines, ut ſic poſſem liberè eas actiones præſtare!* eſt contra cultum Deo, Eucharistiæ, & ſacris Imaginibus debitum. Sicut ſi aliquis diceret Regi; *O ſi non læderetur Majeſtas impingendo tibi alapam, ut liberè tibi poſſem impingere!* ageret quidem contra reverentiam regali Majeſtati debitam. Tanta enim eſt reverentiam, quæ regali Majeſtati debetur, ut etiam hic loquendi modus, auferens ex parte objecti malitiam, procacem audaciam contineat.

60 Patet ſecundò. Etenim irreligiosè, & contra debitam duliam ageret, ſi quis diceret; *O ſi poſſibile eſſet, ut non eſſet peccatum carnaliter copulari cum Beata N. cæli incola!* quamvis ex parte objecti deſiderati excludat malitiam in actu ſignato; quia hic loquendi, aut cogitandi modus in reverentiam illi debitam impingit. Sicut de procacia argueretur, qui diceret Reginæ: *O utinam mihi eſſet licitum tecum carnaliter copulari!*

61 Patet tertiò. Nam contra charitatem agit, qui percuſſus à Petro, dicit: *O utinam vindicatio privata eſſet licita, ut ſic Petrum occiderem!* Deſiderat enim occaſionem Petri, ut malum ipſi Petro (& non ut expedientem bono publico) quamvis excludendo ex parte objecti malitiam moralem. Quia tamen non excludit malum Petri; ſed potiùs illud deſiderat (quamvis apprehenſum ex parte objecti ut inferendum actione licita) ideò actus ille eſt moraliter pravus.

62 Quartò denique. Iſte actus deſiderii, *Utinam fornicatio eſſet licita, ut liberè luxuriarer!* ſi actuali delectatione admiſceatur, eſt moraliter malus. Nam delectationem moroſam eſſe lethaliter pravam, certiſſimè conſtat *ex diſput.* 41. Immò quamvis non admiſceretur actuali delectatione, eſſet moraliter pravus, ſi à Deo, ut fieri poteſt, prohiberetur: poſſunt ergo ejuſmodi actus eſſe illiciti, quamvis ex parte objecti deſiderati excludatur malitia moralis.

CAPUT VI.

An ejuſmodi deſiderium requirat finem bonum, ut illud ſit licitum?

63 VIdimus *c.* 1. *nu.* 7. *&* 10. Caramuelem referre P. Vaſquium pro ſententia requirente finem bonum; & P. Vaſquium poſtulantem duntaxat, ut finis attendatur; nec exprimentem, an finis futurus ſit bonus, an ſufficiat indifferens.

64 Et quidem prædicti actus deſiderii poſſunt elici non reſpiciendo aliquem alium finem, ſed ſiſtendo in ipſo objecto deſiderato. & poſſunt elici propter aliquem finem, quem quis conſequeretur per conſecutionem objecti deſiderati. Rurſus, actus, qui propter aliquem finem eliciuntur, poſſunt reſpicere vel finem bonum, vel malum, vel indifferentem.

65 Sit ergo prima concluſio. Poteſt eſſe licitum ejuſmodi deſiderium, etiamſi nullum omninò finem reſpiciat diſtinctum ab objecto deſiderato. Hæc concluſio probatur iis omnibus rationibus, quibus *cap. præced. concl.* 1. oſtenſum eſt, poſſe eſſe licitos actus deſiderantes, quod actio jure naturæ vetita non ſit mala. Primò. Quia licet nullum alium finem reſpiciat, id objectum proponitur intellectui ut bonum pro ea hypotheſi; & qualiter proponitur ab intellectu, taliter illud voluntas amplectitur: unde ex parte objecti nihil mali amplectitur voluntas. Secundò. Quia licet nullum alium finem reſpiciat, voluntas non fertur formaliter ad impoſſibile, ſed ad aliquid formaliter bonum in actu ſignato. Tertiò. Nam cùm nihil ſit volitum, quin præcognitum; & intellectus nullam malitiam præcognoſcat in eo objecto pro ea hypotheſi, ſive reſpiciat, ſive non reſpiciat diſtinctum finem, voluntas non amplectitur malitiam objecti.

66 Dixi, poſſe eſſe illicitum ejuſmodi deſiderium, ut ſic innuerem, quandoque poſſe eſſe illicitum, nempe ex capitibus propoſitis *cap. præced. concluſ.* 2.

67 Sit ſecunda concluſio. Poteſt ejuſmodi deſiderium eſſe licitum, etiamſi reſpiciat finem indifferentem; & à fortiori ſi reſpiciat finem bonum. Hæc concluſio patet ex præcedenti. Nam ſi deſiderium eſt licitum, quando nullum alium finem reſpicit, quia tunc intellectui non proponitur aliquid moraliter malum pro ea hypoteſi; idem convincitur, ſi reſpiciat finem indifferentem; quia tunc etiam eadem ratio militat.

68 Sit tertia concluſio. Ejuſmodi deſideria ſunt illicita, etiamſi reſpiciant finem bonum, quando ſunt ex iis, quæ enumerantur *cap. præced. concluſ.* 2. nempe quando deſideria inficiuntur habitudine oppoſitionis cum aliqua virtute, aut alia habitudine ad circumſtantiam illicitam. Patet concluſio. Nam iſte actus, *Utinam eſſet licitum, & poſſibile deſtruere Deum, ut eo deſtructo nullus homo peccaret*. licèt finis ejus ſit bonis, ipſe tamen actus eſt contra reverentiam Deo debitam, ut conſtat ex dictis *in concluſ.* 2. quod etiam patet in exemplis *ibid.* poſitis.

69 Sit quarta concluſio. Quando ea deſideria reſpiciunt finem malum, deſideria ſunt mala, utique malitia finis, non alia. In qua concluſione convenio cum Caramuele ſupra citato. Quòd ea deſideria tunc mala ſint, patet ex principio generali, quòd omnis actus voluntatis elicitus propter finem malum, ſit malus, eo quod ſemper actus voluntatis inficitur malitia finis. Quòd verò non habeant aliam malitiam præter malitiam intentionis finis, etiam patere videtur, loquendo de illis actibus deſiderii, qui aliàs ſunt liciti; ſupponimus enim eos eſſe tales, ut non aliunde habeant, unde ſint moraliter mali. Inde benè colligit Caramuel, iſtum actum, *Utinam furtum non eſſet malum, ut ſic ſine injuſtitia mœcharer*; non ſcatere malitia in ſpecie furti, ſed ſolùm in ſpecie mœchiæ.

CAPUT VII.

Solvuntur argumenta ex P. Thoma Sanchez relata capite primo.

70 AD primum ergo argumentum propoſitum *nu.* 18. reſpondeo, concedendo antecedens, quòd injuria proximi ab intrinſeco, & indefectibiliter diſſonat rationi; & primam conſequentiam, nempe impoſſibile eſſe, quod ea non diſſonet rationi. Concedo item ſubjunctum antecedens, quodlibet impoſſibile conſtitui ex utraque parte contradictionis. Et diſtinguo conſequens: ergo qui deſiderat aliquid impoſſibile [formaliter, ut tale,] deſiderat contradictionem, concedo; qui deſiderat aliquid impoſſibile [materialiter,] deſiderat contradictionem, nego. Vel ſic. Qui deſiderat aliquid impoſſibile [in actu ſignato,] deſiderat contradictionem, concedo; qui deſiderat aliquid impoſſibile [in actu exercito,] nego. Vel ſic: Qui deſiderat aliquid impoſſibile [propoſitum, ut impoſſibile,] deſiderat contradictionem, concedo; qui deſiderat aliquid impoſſibile [propoſitum, ut verum, & reale pro eo ſtatu] deſiderat contradictionem, nego.

71 Quæ triplex diſtinctio in eandem coincidit. Itaque non deſiderat duo prædicata contradictoria formaliter, qui deſiderat, aliquid eſſe verè, & realiter, quando illud in ſe, & à parte rei eſt impoſſibile. Deſiderat verò contradictoria, qui deſiderat impoſſibile propoſitum, ut tale. Quare ſi voluntas deſiderat, leonem eſſe chimæram, deſiderat quidem prædicata contradictoria, ex quibus chimæra eſſentialiter conſtituitur. Si verò deſiderat, leonem eſſe equum verè, & realiter, neque ſibi id proponitur, ut impoſſibile, non deſiderat prædicata contradictoria.

72 Ad antecedens deinde reſpondeo, illum diſtinguendo; qui deſiderat, quòd injuria proximi non ſit peccatum, deſiderat aliquid impoſſibile [formaliter, ut tale, & impoſſibile in actu ſignato,] nego; deſiderat aliquid impoſſibile] id eſt, quod in ſe, & à parte rei, & in actu exercito eſt impoſſibile, propoſitum tamen, ut verum, & reale reſpectu actus deſiderantis,] concedo. Itaque licèt impoſſibile in ſe ſit, injuriam proximi, vel pollutionem eſſe licitam; tamen dum voluntas deſiderat eſſe licitam, non deſiderat illud, ut impoſſibile, ſed ut verum, & reale: quia reſpectu ejus actus deſiderantis non proponitur id ut impoſſibile, ſed ut verum, & reale. Et voluntas deſiderat objectum, non quale eſt in ſe, ſed quale proponitur intellectui, ſive actui intellectionis manuducentis ad id deſiderium.

73 Ad ſimile argumentum, quod deinde ſubjicitur circà deſiderium cõditionatum, diſtinguo antecedens: ea conditio eſt impoſſibilis [in ſe, & in actu exercito,] concedo; eſt impoſſibilis [in actu ſignato,

gnato, ſive ut proponitur intellectui reſpectu actus deſiderantis,] nego. Nam cùm dicitur, *Si injuria proximi non eſſet peccatum;* ex parte conditionis apprehenditur, vt verè, & realiter licita, & non ut impoſſibiliter licita. Et eodem modo diſtinguendum eſt conſequens. Nam ſi attendatur ad impoſſibilitatem, quam conditio importat in actu exercito, claudit quidem prædicata contradictoria: non ſic, ſi attendatur ſolùm id, quòd importat conditio in actu ſignato, & qualiter proponitur intellectui ſub ea hypotheſi.

74 Secunda autem conſequentia neganda eſt, & dicendum, nullo modo equivalere iſtam conditionem, *Si injuria non eſſet peccaminoſa;* iſti, *Si injuria eſſet peccaminoſa, & non eſſet peccaminoſa:* quia reſpectu intellectus, cui ea conditio non proponitur, ut impoſſibilis, ſed ut vera, & realis ſub ea hypotheſi, ea conditio non involvit, neque infert duo prædicata contradictoria, ut apertè oſtenſum eſt *cap.* 2. *nu.*29.

75 Ad confirmationem concedo antecedens, & conſequentiam, & antecedens ſubjunctum, & conſequentiam ex illo deductam. Quando verò ſubjungitur, eam conditionem, *Si talis actio non eſſet mala;* utpotè impoſſibilem, claudere duo prædicata contradictoria, diſtinguendum eſt; includit enim illam actu exercito, & ut eſt in ſe, & à parte rei; non verò includit illa in actu ſignato, & qualiter proponitur intellectui, ut conſtat ex dictis.

76 Ad ſecundum argumentum reſpondeo diſtinguendo majorem; peccat, qui deſiderat, [in ſenſu compoſito] licere illicita, & peccatum eſſe bonum, concedo; peccat, qui deſiderat [in ſenſu diviſo] licere illicita, & peccatum eſſe bonum, nego. Vel ſic: Peccat, qui deſiderat [ſimul pro ea hypotheſi,] licere illicita, & peccatum eſſe bonum, concedo; qui deſiderat [ſub duplici diverſa hypotheſi,] licere illicita, & peccatum eſſe bonum, nego. Peccaret itaque, qui vellet, ea, quæ ſunt illicita, ſimul licere; ſicut & qui vellet, quòd cùm actio eſt peccaminoſa, ſimul ſit amplexibilis à voluntate, ut bona. Non tamen peccat, qui deſiderat, quod ea, quæ in præſenti hypotheſi mala ſunt, in alia hypotheſi non ſint mala, ſed licita.

77 Ad id, quod ſubjungitur, dico, nō approbari peccatum per hoc, quòd velis actionem, quæ modo peccaminoſa eſt, ſub alia hypotheſi non eſſe peccaminoſam, ſed licitam, & bonam. Approbaret autem peccatum, qui deſideraret actionem peccaminoſam, retenta malitia, eſſe licitam, & amplexabilem à voluntate, ut bonam, & honeſtā.

78 Tertium argumentum in æquivocatione ſubſiſtit. Ergo diſtinguo majorem: Actus efficax voluntatis fertur in totam ſubſtantiam actionis, qualis ipſa eſt [proportionatè ad ſtatum ſuum abſolutum, vel conditionatum,] concedo; [aliter, nego. Deinde concedo minorem, & diſtinguo conſequens: ergo iſte actus conditionatus terminatur ad totam ſubſtantiam actionis, qualis ipſa eſt [in ſtatu abſoluto,] nego; qualis ipſa eſt [in ſtatu conditionato,] concedo.

79 Itaque actus efficax conditionatus non fertur in totam ſubſtantiam actionis, qualis ipſa eſt in ſtatu abſoluto, ſed ſolùm qualis ipſa eſt in ſtatu conditionato. Ideò cum quis vult efficaciter actu abſoluto mœchari cum Berta conjugata, is actus voluntatis fertur ad circunſtantiam conjugii, & eſt in ſpecie adulterii. Adhuc tamen iſte actus efficax conditionatus, *Si Berta non eſſet conjugata, re ipſa illi copularer*, quantumvis ſic efficax, non fertur ad circunſtantiam conjugii; quia ſub ea conditione, ſub qua efficaciter tendit, caret circunſtantia conjugii; non ergo fertur in circunſtantiam, quam actio habet in ſtatu abſoluto, ſed in eam, quam habet in ſtatu conditionato. Similiter ergo cùm quis dicit, *Mœcharer, ſi eſſet licita mœchia*, cùm is actus non feratur ad mœchiam, qualis eſt de facto in actu abſoluto, ſed ad illam, qualis eſt in eo ſtatu conditionato; & in eo ſtatu conditionato ſit licita, ſit quòd ille actus conditionatus non fertur in mœchiam, ut illicitam, quamvis in ſtatu abſoluto ſit illicita; ſed in ipſam mœchiam, ut licitam, qualis eſſet in eo ſtatu conditionato.

80 Quartum argumentum non eſt contra noſtram doctrinam, quin potiùs ſuffragatur ſecundæ parti doctrinæ traditæ. Is enim actus, *Deſtruerem Deum, ſi liceret*, licèt ex parte objecti excludat malitiam, adhuc tamen habet oppoſitionem cum virtute Religionis, & Charitatis, ut conſtat *ex cap.* 4.

SYLLABUS VOCUM,

QUÆ IN INDICE SUBIICIENDO CONTINENTUR.

ABortus.
Abſolutio, Abſolutus.
Acceptatio legis.
Accidens morale.
Actus.
Adminiſtratio.
Æquipollentia.
Adulterium
Alexander VII.
Alimenta
Amortizatio.
Appetitus.
Argumentatio,
Attritio,
Author.
Baptiſmus,
Bellum.
Bona.
Bona Eccleſiaſtica,
Brocardica.
Calumnia.
Caſtitas,
Cauſa,
Cauſa finalis.
Ceoſura Theologica.
Certitudo.
Charitas.
Claves Eccleſiæ.
Commotio ſpirituum carnalium,
Communio.
Compenſatio.
Comprobabiles præmiſſæ.
Conceptio Immaculata B, M.
Concubinarius.
Concupiſceotia.
Conditio.
Confeſſio Sacramentalis,
Conjux,
Conſci entia.
Conſe queotia.
Conſequentia magna.
Conſilium.
Conſuetudo,
Contractus.
Contradictio.
Contradictoriæ,
Contritio.
Cultus.
Debitum conjugale.
Decima.
Declarationes Cardinalium.
Decretum Pontificium.
Definitio.
Delectatio moroſa.
Demooſtratio.
Deſiderium,
Deus.
Disjunctiva propoſitio.
Diverſitas ſpecifica.
Dives.
Diſpenſatio.
Dominium.
Donatio.
Dubium.
Eccleſia.
Egenus.
Eleemoſyna.
Emptio, & venditio.
Epiſcopus.
Erronea propoſitio.
Euchariſtia.
Evidentia.
Excommunicatio.
Fides divina.
Finis.
Formido.
Fornicatio:
Furtum,
Gabella.
Gravitas materiæ:
Habitus naturalis,
Hæres.
Homicidium,
Hora.
Horæ canonicæ,
Horologium,
Janſeniſmus,
Jejunium.
Jejuoium naturale,
Ignorantia.
Immunitas Eccleſiarum,
Immunitas Eccleſiaſtica.
Improbabile,
Incertum.
Incomprobabiles præmiſſæ,
Inquiſitionis Tribunal.
Inſtans,
Intellectus.
Iotentio fiois.
Joannes Machado,
Judex.
Juriſdictio.
Jus civile.
Legitima filiorum.
Lex.
Lex quoad tempus.
Lis.
Logica moralis.
Luxuria.
Malitia moralis.
Maria Virgo.
Matrimonium.
Medicus,
Miſſa.
Momentum.
Monialis.
Neceſſitas.
Obedientiæ votum.
Occaſio peccandi.
Officium Canonicum,
Opinio probabilis,
Oratio.
Ordo ſacer,
Oſculum,
Pactum.
Parvitas materiæ,
Parvitas materiæ in re venerea;
Paſcha.
Paſtores Eccleſiæ.
Pater.
Pauper.
Paupertatis votum.
Peccatum.
Peccatum dubium.
Periculum peccandi.
S. Petrus.
Philoſophiæ Profeſſor.
Pia cauſa.
Pœnitens, Pœnitentia.
Pollutio.
Pontifex Romanus.
Poſſeſſio.
Potentiale dominium.
Præceptum.
Prælatus.
Prælatus Eccleſiæ.
Prelatus Regularis.
Precíſio.
Preſcriptio.
Præſumptio.
Princeps laicus,
Privilegium.
Probabilitas.
Probatio plena.
Prohibitio.
Prudentia.
Pudicitia.
Quæſtio facti,
Regula Juris civilis.
Regula Religioſa.
Regulares.
Relatio prædicamentalis.
Relatio rationis.
Reſtitutio.
Rex.
Sacramentum.
Sacri Canones.
Sacrilegium.
Sanctitas corporis.
Scandaloſa propoſitio.
Securitas.
Sententia communis.
Servus.
Sigoificatio vocum,
Specificatio.
Sponſalia.
Status Eccleſiaſticus,
Societas JESU.
Subſtantia moralis.
Summiſta,
Templum.
Teſtamentum.
Teſtis.
Traditio.
Vectigal.
Venerea cogitatio;
Virginitas,
Votum.
Votum Caſtitatis.
Votum Obedientiæ.
Votum Obedientiæ Societ. JESU.
Votum Paupertatis.
Uſura.
Uxor.

IN-

INDEX
RERUM NOTABILIUM,
In hac Criſi Theologica contentarum.

Prior numerus paginam, alter marginales notas deſignat.

A

ABORTUS.

PRacticè improbabile eſt, quod liceat procurare *abortum* fœtus inanimati, p.106. nu. 25. Eſt tamen ſpeculativè probabile, ſaltem ab extrinſeco. ib.n.26
In dubio de animatione fœtus, *abortus* eſt certiſſimè illicitus apud omnes Authores, ib. nu 27. Et ſemper eſt dubium de animatione fœtus, ibid. quia incerta omninò eſt dies animationis. ibid.n.28

ABSOLUTIO, ABSOLUTUS.

Abſolutus directè à peccato dubio, ſi poſteà certò recordetur, tenetur illud confiteri, ut certum. p.427.n.48
Vide, *Confeſſio*, nu.1.2.3.4.6.17.18.20.24.32.33.34.36.37.38.39.41.45.46.48.

ACCEPTATIO LEGIS.

1 Servis poſſunt imponi leges abſque eorum *acceptatione*. p.259. num.2.
Homines liberi non poſſunt non *acceptare* leges, quæ ſunt neceſſariæ ad conſervationem Reipublicæ. ib.n.3
Regulares, quibus præcipiuntur ea, quæ expreſſa ſunt in Regula, non poſſunt non *acceptare* præcepta. ib.n.4
2 Reſidet in Prælatis Eccleſiaſticis poteſtas ad obſtringendum legibus populos non *acceptantes* eas. Idque eſt de fide, vel fidei proximum, juxta Bellarminum, & Suarium, ibid.n.10. Certum ſecundùm omnes, ib.n.11. Et argumentum partis oppoſitæ peccat contra Logicam. p.260.n.13
3 Si populi irrationabiliter inviti, contra legem latam ſeditionem excitarent ſuper *acceptatione* ejus, adhuc lex eſſet valida. Et oppoſitum eſt improbabile. ib.n.19
Peccat populus non *acceptando* ſine cauſa legem latam, ib.n.25. Et propoſitio oppoſita damnata eſt ab Alexandro VII. ib. & p.62. n.319. & ideò eſt certò falſa. ibid.
Implicat, peccare populum in non *acceptanda* lege; & ſimul legem eſſe in deſtructionem. p.261.n.26
4 Chriſtus conceſſit Prælatis Eccleſiæ poteſtatem præcipiendi abſque ulla conditione, aut limitatione *acceptationis* populi, ibid.n.28. Oſtenditur ex Evangelio, ibid. Et ex Paulo *Rom.* 13. nu 29. & ex quarto Decalogi præcepto, num.30. Praxis, & fuit in Eccleſia, obligare etiam *nolentes*, p.261.nu.33. & quàm certum fundamentum hujus poteſtatis ſibi à Chriſto traditæ, ſit hæc praxis Eccleſiæ. ibid.
Ubi conſtat de conceſſione poteſtatis ſupremæ, & non conſtat de limitatione *acceptationis* expectandæ, certò cenſenda eſt data abſque limitatione. ib.n.36
Si poteſtas ferendi leges data eſſet Petro dependenter ab *acceptatione* populi; data eſſet partialiter ipſi populo poteſtas legiſlativa, ib.n.37. Et de fide eſt, poteſtatem legiſlativam ſupremam datam eſſe Petro, & ſucceſſoribus, & non alteri. ib.n.38
5 An Romanus Pontifex habeat poteſtatem obſtringendi Fideles ad *acceptationem*. ib.n.39
Si non haberet eam poteſtatem, poſſent ſubditi ſine cauſa non *acceptare* legem ejus. n.40
6 Romanus Pontifex poteſt limitare in Prælatis inferioribus poteſtatem ferendi leges, ut ferant eas dependenter ab *acceptatione* ſubditorum. ib.n.43
Poteſtas Prælatorum inferiorum ex ſe non dependet ab *acceptatione* populi, niſi velint eam expectare. ib.
7 Probabilius eſt, poſſe Principem laicum obſtringere legibus independenter ab *acceptatione* ſubditorum. p.261. num.32. & p.262.nu.45.
8 Probabile eſt, leges canonicas non obligare de facto, donec accedat *acceptatio* ſubditorum. p.262.n.55
Nullus canon eſt, qui decidat, expectandam eſſe *acceptationem* populi, ut lex obliget. ib.n.56
Diſcrimen inter *acceptationem*, & conſuetudinem. ib n.57
Probabile eſt, quòd leges canonicæ ex benigna interpretatione voluntatis Pontificum non obligant ante *acceptationem*, ni aliud conſtet ex ipſa lege. p 263.n.65
Certum eſt, leges Cæſareas non obligare de facto ante *acceptationem* ſubditorum. ib.n.67
Prælati inferiores nolunt obligare ante *acceptationem* communitatis. ib.nu.68
9 Si legem à populo rejectam reproducat legiſlator Eccleſiaſticus, ea obligat ante *acceptationem* populi, p.263.num.69. Et eſt expreſſa ſententia eorum Authorum, qui aſſerunt obligationem legis dependere ab *acceptatione* populi. ibid.
Cùm legiſlator legem rejectam reproducit, non poteſt præſumi in illo voluntas expectandi *acceptationem* ſubditorum. ib.n.70
Cùm legiſlator Eccleſiaſticus legem rejectam reproducit, non reproducit eam ſub conditione, [ſi populus non fuerit *refragatus*, p 263.n.71. Et confirmatur urgenter ex verbis S. Gregorii. ib.n.72.
10 Tenetur ſub mortali populus ad *acceptandam* legem, quando nulla eſt cauſa rationabilis ad renuendum: peccantque lethaliter, qui abſque cauſa rationabili non acceptant, p.264. nu.78. Et quàm certò conſtet id ex decreto noviſſimo Alexandri VII. ibid.
Legiſlator fert legem ſub hac conditione, [ſi populus ex cauſa rationabili *non reſiſtat*;] non ſub hac, [ſi populus pro libito non reſiſtat.] p.264.n.80
Damnatio Alexandri VII. agit etiam de *acceptatione* legum civilium conſcientiam obſtringentium. ib.n.85
11 An lex *rejecta* à populo abſque rationabili cauſa amittat vim obligandi? ib.n.84
An aſſertio Caramuelis, quòd Romanus Pontifex habet poteſtatem legiſlativam dependentem à populo, & *acceptatione* ejus; nitatur in eo, quòd leges latæ in invitos, ſint in deſtructionem? p.264.num.87. Et quales inconſequentiæ inde oriantur. p.264.n.89
An lex poſſit obligare ad *acceptationem*; & ubi rejecta illicitè eſt, poſſit non obligare ad executionem? ibid.n.90
An poſſit eſſe in deſtructionem obligare ad executionem, quin ſit in deſtructionem obligare ad *acceptationem* populi? ib.n.92
12 Pontifex Romanus non habet poteſtatem dependentem à populo, neque ab *acceptatione* ejus. p 264 n.85. & p.265.n.101
Poteſtatem legiſlativam, quam à Chriſto accepit independentem à populi *acceptatione*, Pontifex non ſubjecit populo. p.265. num.102.
Lex *rejecta* à populo abſque rationabili cauſa obligat conſcientiam. p.265.n.105
Opinio docens, legem *rejectam* non obligare, intelligitur de lege rejecta abſque rationabili cauſa. ib.n.109
13 An, ut lex obliget, *acceptetur* à ſingulis per ſe, vel per compromiſſarios? ib.n.111
Si Pontifex ita decernat, [Jubeo, ut decreta Tridentini obligent, ſi major pars civium *acceptaverit*;] ſufficit acceptatio majoris partis, quamvis ſinguli non acceptent per ſe, neque per compromiſſarios. p.266.n.121
Talis eſt de facto voluntas interpretativa Pontificis quoad *acceptationem* legum, p.266. nu. 123. Nec vult expectare *acceptationem* ſingularem. ibid.
Quando pauci aliqui non *acceptant* legem, rejiciunt illam abſque rationabili cauſa; ideòque illa obligati manent. ib.n.125
Quamvis eſſet in deſtructionem obligare populos invitos; non tamen eſſet in deſtructionem obligare ſingulos ante *acceptationem* ſingulorum, ib.n.126. Immò eſſet in deſtructionem charitatis, quod pauciores non *acceptantes* manerent liberi, & plures acceptantes obligati. ibid.
Ex eo quòd leges antiquæ *acceptatæ* ab anteceſſoribus obligant poſteros invitos, colligitur, leges denuò latas, *acceptatas* à majori parte, obligare pauciores invitos. p.266.n 127
14 Eandem vim habent leges novæ, ac antiquæ. Ideò novæ poſſunt obligare aliquos *invitos*. p.267.n.128
Evidens eſt, legibus multos obligari invitos; ideòque corruit fundamentum partis oppoſitæ. ib n.129
Leges antiquas *acceptatas* ab anteceſſoribus, obligare poſteros invitos, multis demonſtratur, ib. nu.130 Et quàm magnum abſurdum inferatur ex oppoſita ſententia. p.267.n.136
15 An leges antiquæ virtualiter *acceptentur* à poſteris, dum hi volunt eſſe membra hujus Reipublicæ? pagin. 267. numer.139.
An per hoc præcisè, quòd velimus eſſe membra hujus Reipublicæ, verificetur, quòd *acceptamus* omnes leges ejus, ſaltem per compromiſſionem? ibid.
Oſtenditur multiplex incompoſſibilitas doctrinæ circà hunc modum *acceptationis* legum. p 267 n 143

Index Rerum Notabilium.

Qui ab infantia baptizantur, ſubeunt onus legum Eccleſię abſque libera *acceptatione* earum. p.268 n.152

16 Quomodo militent eadem argumenta, etſi reſpondeat Caramuel, ſe loqui de legibus verſantibus in materia, quæ excedit poteſtatem ſuperioris? ibid.n.154

An cùm legislator excedit ſphæram ſuæ poteſtatis, valeat lex, ſi *acceptetur* à populo. ib.n.160

An ſi Præſul Textorum (ultrà ſuam ſphæram) injungat Textoribus jejunium, Textores *acceptantes* maneant obligati, non cæteri. p.268.n.161

Certum eſt, leges excedentes ſphæram poteſtatis legiſlatoris, quamvis *acceptentur*, non valere. ib.n.164

Procedit inconſequēter Caramuel, dum negat, valere legē Pontificis in materia civili, quāvis *acceptatam* ab Hiſpanis. ib n.165

Si Princeps laicus præcipiat jejunium, & auditionem Miſſæ, non valet lex, etiamſi *acceptetur* à populo. Et idem eſt de Decurione Textorum indicente jejunium. ib.n.169

Si oppoſita doctrina eſſet vera, leges Principum Laicorum de materia ſpirituali eſſent juſtæ, & validæ ante *acceptationem* realem. p.269.n.171

Illa Principis Laici Lex, & illud Decurionis edictum de jejunio, &c. Nihil differt à conſilio amici, ib n.175. Et conſiliū amici nō obligat, quamvis *acceptetur* à me tanquam obligaturum. ibid.

17 Nemo ſe obligat alteri, niſi per contractum; ideoque Textor non manet obligatus edicto Decurionis, etiam *acceptato*, lato circà jejunium, &c. ib n.176

Si præcederet contractus ſubjectionis circà opera pia in Textoribus reſpectu Decurionis, ille haberet poteſtatem præcipiendi opera pia, quæ ſupponuntur *acceptata* in eo cōtractu. ib.n.178

Mera *acceptatio* non eſt contractus, neque promiſſio. ib.nu.179. & p.151.n.81

18 Quando materia legis excedit ſphęrā poteſtatis, pręcisè quia eſt contra jus ſubditi, valet lex ſi *acceptetur* à ſubdito. p.270.n.186

Lex de theſauro invento Regis ſumptibus applicando, ſi *acceptetur*, obſtringit. Et quare? ib.n.107. Et an ea *acceptatio* debeat eſſe abſque metu pœnæ? ib. nu 188. Et quod diſcrimen ſit inter hanc legem, & reliquas pœnales. ibid.

Quando materia legis excedit per ſe ſphæram poteſtatis, & non præcisè quia eſt contra jus ſubditi, non ſufficit *acceptatio* ſubditi, ut valeat lex. ib.n 189

Si princeps ex ſe non habet poteſtatē præcipiendi in materia probabili; *acceptatione* ſubjecti, nō valet lex in ea materia. ib.n.190

An eo quod conſentiēti nō fit injuria, poſſit Prælatus ultrà ſphęram ſuę poteſtatis pręcipere, ſi acceptat ſubditus. p.270.n.193

19 An opinio requirens *acceptationem* ad valorem legis, utilior ſit, quàm oppoſita, ut leges, aliàs iniquæ, validæ ſint? p.271.nu.197. In utraque ſententia æque ſaluatur, quod lex lata contra jus ſubditi, per hujus acceptationem fiat juſta. ib.n.199

20 An præceptum uni Regulari ſubdito impoſitum, non valeat, niſi *acceptetur* ab illo? p.271.n.206

Quid, ſi ſit de expreſſis in Regula, vel de medio unicè requiſito ad obſervationem Regulæ? ib. Quid, ſi ſit de medio non unicè requiſito? ib.n. 207. Quid, ſi præceptum excedat ſphæram poteſtatis Prælati? ib n.208. Quibus, & quàm falſis principiis nitatur doctrina Caramuelis in hoc puncto? p.271.n.216

Quàm univerſaliter certum ſit, præceptum uni ſingulari ſubdito impoſitū, valere indepēdēter ab *acceptatione* illius? p.272.n.224

21 Non ſufficit *acceptaſſe* legem, ut ea obliget; ſi repugnat conſilio Evangelico. p.209.n 234

ACCIDENS MORALE.

1 In lege diſtinguēda eſt materia *accidentalis*, & ſubſtātialis. p.288. n.23. Et quid utraque ſit, ex mente Caramuelis? ib. & p.289.nu. 49. Et quid ſit utraque ſecundùm veram ſententiā? p.289.n.62

2 An peccet leviter is, qui violat quoad *accidentalia* præceptum? p.250 n.53 & p.289.n 30

3 An *accidens* non ſit eos, ſed entis ens; neque habeat magnitudinem propriam, ſed mutuatam à ſubjecto; atque adeò ſit quid leve? p 289.n 30. Et an idem contingat in *accidente* morali? ib. Et aſſertio Caramuelis debellatur, ex eo quod *Magnum* eſt illud, quod tale eſt per denominationem à principio intrinſeco, p.289.n. 33 Et ex eo quod ſicut *accidens* non habet magnitudinem à ſe, ſed à ſubjecto; ita neque habet parvitatem à ſe, ſed à ſubjecto, ibid.n. 34. Et ex eo quod *accidens* (nempè quantitas) habet magnitudinem à ſe. p.289.n.35

An falſum ſit, quod *accidens* leviter conducit ſubſtantiæ? ib.n.37. Et quibus exemplis id de falſitate convincatur? ib.

4 An mutatio unius Officii in aliud ſit *accidentalis* mutatio? ibid. num. 39

An modus recitandi Officium pertineat ad ſubſtantiam, an ad *accidens* præcepti? ib.n.44

ACTUS.

1 *Actus* non ſpecificatur ab objecto, ut eſt in ſe, ſed ut proponitur intellectui. p.436.n.28

Poteſt dari *actus* malus, qui nullam habeat malitiam ex parte objecti. p.447.n 41

Poteſt Deus prohibere *actum*, cujus conditio excludit malitiam. ibid.nu 42

2 *Actus* contemnens Deum, aut perſonam beatam, etiam ſub conditione, excludente malitiam, eſt malus. ib.n 43.& 44

3 *Actus* deſiderantes, actionem illicitam eſſe licitam, quandoque ſunt boni, quandoque mali. p.447.& ſeq.n.54.& ſeqq.

Vide, *Deſiderium*, n.3.

ADMINISTRATIO.

Qui aliquam *adminiſtrationem* ſuſcipit, tenetur illam promovere, quantum ſine magno incommodo poteſt. p 143 n.608

Adminiſtrator muneris publici tenetur adminiſtrare meliori modo, quo poſſit, nu.609. Et proſpicere bonu publico, meliori modo, quo poſſit. ibid n.610

ÆQUIPOLLENTIA.

Vide, *Probabilitas*, n.16

ADULTERIUM.

In *adulterio* duplicato ſunt duæ operationes, & cooperationes ſpecie diverſæ. p.442.n.177

ALEXANDER VII.

Vide, *Decretum*, n.1.& 2.

ALIMENTA.

1 *Alimenta* ſunt, quæ requiruntur ad vitam, & ſtatum. p.200 n.70

Quomodo *alimenta* filii includant etiam alimoniam domeſticorum ejus? n.72. Et quomodo id intelligatur pro domeſticis futuris. ib.nu 73

Diſcrimen inter *alimenta* filiorum, & legitimam. ib.n. 74

2 Pater nequit meliorare unum filium, in præjudicium *alimentorum*, quæ aliis debentur, p.210.n. 244. Neque filium divitem æquare in legitima cum filio inope. ibid.n.245

APPETITUS.

An *appetitus* corporeus feratur in objectum ſub conditione? pag. 336. nu.70

ARGUMENTATIO.

1 Admiſſa quandoque concluſione Caramuelis, *argumentationes* ejus debellantur, quia noxias alias conſequentias pariunt. p.10.n.131

Argumentum à comparativo ad poſitivum, deſumitur ſemper à copulativa ad unam ejus partem. p.23.n.55

Argumenta, quæ confirmant unam partem copulativæ, non confirmant aliam, nu.58. Et ideò quæ confirmant antecedens comparativum, non confirmant conſequens poſitivum. Ibid.

3 Præmiſſæ contingentes incompoſſibiles producunt conſequens impoſſibile. p.39.n.3. Et proponitur hujus rei exemplum. n.9

Terminus aliqua ratione communis, in legitima *argumentatione*, debet diſtribui in præmiſſis, p.39 n.14. Etiamſi *Eſſentia Divina* ſit terminus argumentationis. ibid.

ATTRITIO.

Vide, *Confeſſio*, n.5.

Vide, *Contritio*, n.1.2.3.& 5.

AUTHOR.

Quo ſenſu *Authores* moderni præferantur Sanctis Patribus in re morali? p.131.n.397

Vide, *Probabilitas*, n.40. uſque ad 50

B

BAPTISMUS.

1 Valere *Baptiſmum* abſque expreſſione Trinitatis, erroneum eſt. p 79.n 25

Parvulos abſque *Baptiſmo*, ſi non poſſit adhiberi, ab originali liberari, erroneum. p.77 n.26

Valere *Baptiſmum* datum ſine intentione Miniſtri, eſt contra Tridentinum. ib.n.27

Valere *Baptiſmum* abſque integra forma, erroneum. ib.n.30

2 Poteſt puniri Parochus, qui *Baptizavit* in lixivio, extra caſum neceſſitatis. p.129.n.367

3 Qui baptizat ſub conditione cum materia dubia, non exponit Sacramentum fruſtrationi. p.382 n.91

Quare non liceat baptizare ſub conditione abſq; juxta cauſa. ib.

Aqua roſacea non eſt materia dubia *Baptiſmi*, ſed certò inepta, utpotè ſuccus roſarum medio calore expreſſus. p.383.n.102

4 In extrema neceſſitate *baptizandus* eſt homo cum materia dubia, ſi non detur certa. p.407.n.75

An infidelis, qui præbet ſigna dubia volūtatis ſuſcipiendi *Baptiſmum*, ſit baptizandus ſub conditione, pręcipuè ſi anteà fuerit pertinax ſuæ ſectæ? ib.nu.81. Et pars affirmativa eſt vera, ſi dubium ſit prudens, ib.n.82. Et quodnam ſit dubium prudens? ib.

BELLUM.

Vide, *Probabilitas*. n.66.76

BESTIALITAS.

Beſtialitas ſpecie differt à coitu cum dæmone. p.434.n.58

BROCARDICA.

Vide, *Jus civile*.

C

CALUMNIA.

1 Vindicatur à *calumnia* P. Caſtro Palao. p.362.n.223

2 Vindicatur à Baronis *calumnia* P. Tamburinus. p.107.n.8

Vindicatur Caramuel à *calumnia* Baronis. p.130.n.375.

Uni-

Vindicatur ab ejuſdē *calumnia* P. Thomas Sanchez. p.122.n.249
Vindicatur ab ejuſdem Baronis *calumnia* P. Vaſquez. ib.n.250
3 Vindicatur P. Suarez à *calumnia* Joannis Sancii. p.169.n.108
Vindicatur P. Thom. Sanchez à *calumnia* Joannis Sancii, & Murciæ. ibid.n.113
4 Vindicatur P. Suarez à fabuloſa *calumnia*. p.287.n.46. & p.293. nu.111
Item à *calumnia* cujuſdam doctrinæ, propter mentem ejus malè intellectam. p.285.n.26
Item à *calumnia* inconſequentiæ. p.286.n.36
5 Vindicatur P. Thom. Sāchez ab immani *calumnia* Beyerlinckii, p.368.n.90. Et ea *calumnia* de falſitate convincitur. p.368.n.92
Vindicatur idem P. Thom. Sanchez ab altera *calumnia* Joannis Sancii, p.370.n.135. Et convincitur apertè Sancius de falſa allegatione. ibid.
6 Caramuel imponit Suario, quod docuerit, non ſufficere attritionem cognitam cum Sacramento Pœnitentiæ, in articulo mortis, p.409.n.7. Et vindicatur à *calumnia*, eo quòd ſolùm docet, requiri contritionem perfectam, ex præcepto. ibid.
Caramuel imponit Dianæ, quòd liceat exponere ſe periculo damnationis æternæ, nempe per uſum attritionis in articulo mortis, ib. nu. 5. Et vindicatur à *calumnia* Diana. ibid.

CARAMUEL.

Vide, *Calumnia*. nu.2

CASTITAS.

1 Votum *caſtitatis* eſt certò validum, etſi poſteà occurrat difficultas non præviſa tempore emiſſionis. p.43.n.12
2 *Caſtitatis* violationē (fornicationem) in Sacerdote, vel Profeſſo non addere novam ſpeciem malitiæ, an erroneum? p.86.n.151
3 *Caſtitas* non eſt conſilium Chriſti reſpectu ejus, qui validè promiſit matrimonium, p.198.n.30. Nec reſpectu ejus, qui ex delicto contraxit obligationem matrimonii. ibid.n.32
4 *Caſtitas* licèt ſit conſilium, ſubditur legi privatæ, nempe voti. p.274.n.31
Quomodo *caſtitas* poſſit cadere ſub præceptum? ibid.
5 Caramuel ponit præmiſſas, unde evidenter infertur, votum *caſtitatis* Religioſæ extendi ſolùm ad fugiendum actus conſummatos luxuriæ. p.307.n.3
Non eſt probabile, votum caſtitatis extendi ſolùm ad fugiendos actus conſummatos luxuriæ. p.307.n.11
Caſtitas non differt adæquatè à pudicitia, ibid. nu. 12. Et quæ ſit mens D. Thomæ circà utriuſque differentiam? ibid.n.13
Caſtitas, ex mente D. Thomæ, verſatur circà omnia venerea. n.14. & p.308.n.17
Caſtitas Religioſa ſignificatur à D. Thoma nomine continentiæ, p.308.nu.18. Et hæc extenditur ad omnes concupiſcentias delectabilium tactus. ibid.
6 Eſt poſitivè improbabile, votum *caſtitatis* extendi ſolùm ad fugiendos actus conſummatos luxuriæ. ibid.n.19. & 21
Caſtitas omnimoda comprehenditur ſub nomine *caſtitatis* promiſſæ in Religione. ibid.
Caſtitas in Religione promiſſa intelligitur juxta communem Fidelium uſurpationem. ibid.n.20
Votum *caſtitatis* Religioſæ non verſari ſolùm circà actus conſummatos luxuriæ, eſt expreſſa ſententia S Auguſtini. ib n.22
Hæc ſententia fit evidens ex communi uſurpatione hujus vocis *caſtitas* n.23. Et in ea communis ſenſus omnium Doctorum facit evidentiam moralem, ſicut in qualibet quæſtione, cujus reſolutio pendet omninò à ſignificatione vocum. ib.n.24
7 Opinio, quæ ait, obſtrictum voto *caſtitatis*, qui tactibus impudicis provocavit ſæcularem ad pollutionem, non violaſſe votum, damnata eſt à Tribunali Fidei, ibid.n. 27. Et meritò damnata ait Caram. p.319.n.28
8 An votum *caſtitatis* Religioſæ non ſe extendat ad actus internos, eo quòd *caſtitas* verſetur circà externa, & pudicitia circà interna, juxta S. Auguſtinum? p.319.n.1
Sæpiſſimè Auguſtinus appellat *caſtitatem* animi. p.312.n.50
Caſtitas amittitur per actus internos, juxta Auguſtinū. p.313.n 52
Sancti Patres *caſtitatem* ad actus corporis, & mentis extendunt. p.313.nu.58
S. Auguſtinus *caſtitati*, & pudicitiæ interna, & externa promiſcuè attribuit. ibid.n.60
9 *Caſtitas*, juxta Auguſtinum, non poteſt in carne violari. ib.n.65
Et ſi *caſtitas* conſiſtat in carne, nequit in carne violari, juxta eundem. ibid.n.66
Forma, per quam *caſtificatur* corpus, juxta Auguſtinum, eſt virtus animi interna. ibid.n.71
10 Sancta manent corpora virginum Deo dicatarum, voto *caſtitatis* non violato, ib. Et corpus ſanctificatur formaliter voto *caſtitatis* ſervato, ex Auguſtino, p.314.n.75. Et non eſt ſancta corpore virgo, quæ actum internum luxuriæ admittit, ex ejuſdem mente. Et ſancta corpore eſt virgo, quæ actum luxuriæ internum non admittit, juxta eundem. ibid.
11 Actus libidinoſus internus violat votum *caſtitatis*, juxta Auguſtinum, p.314.nu.77. Et ſanctitas corporis amittitur per luxuriam internam, juxta eundem. p.314.n.79
Per luxuriam internam, juxta Auguſtinum, fugit *caſtitas* ipſa de moribus. ibid.n.83
Decem Eccleſiæ Patres affirmant, votum *caſtitatis* includere puritatem mentis, & corporis. ibid.n.84
12 Uſurpatio hujus vocis, *caſtitas*, apud omnes Fideles, & apud omnes Doctores facit evidentiam moralem, quòd votum *caſtitatis* extenditur etiam ad interna. p.314.n.86
Theologi tanquam certum affirmant, ſpectare ad *caſtitatem* actus externos, & internos. p.315.n.90
13 Qui habet intentionem efficacem fornicandi, peccat formaliter contra votum non fornicandi. p.315.n.102
14 Quomodo votum *caſtitatis* poſſit eſſe de Angelica puritate imitanda? p.316.n.113
Caſtitas mentis, & corporis dicitur à ſanctis Patribus Angelica, num.114. pro quo referuntur duodecim Patres, ibid. Et caſtos corpore, & anima Auguſtinus dicit æquales Angelis. ibid.
15 Certum eſt, actu, qui verſatur circà luxuriam alienam cum delectatione propria, violari votum caſtitatis. p.318.n.11
Religioſus, qui abſque propria delectatione concurrit phyſicè, & immediatè ad pollutionem alterius, violat votum caſtitatis, ibid.nu.13. idque propugnatur ut certum. ibid.
16 Qui propriis membris utitur ad impudicitiam, etiamſi abſque delectatione, peccat contra *caſtitatem* propriam. p.318.n.14
Femina ſuccubans mœcho abſque delectatione, peccat contra *caſtitatem* propriam, ib.n.15. Et eſſe feminas, quæ abſque delectatione vacant actui venereo, ait Caramuel. p.317.n.7
Caſu, quo Religioſus tactibus provocat conjuges ad reddendum debitum, peccata contra *caſtitatem*, ſicut & conjuges id conſentientes. p.318.n.22
Qui tactibus extorquet ab amente pollutionem, peccat contra *caſtitatem* propriam. p.319.n.24
Qui copulat virum, & fœminam amentes, peccat contra *caſtitatem* mortaliter. ibid.n.25
Solius *caſtitatis* eſt inhibere effuſionem ſeminis. ibid.n.26
17 Probabile eſt, ſuaſione luxuriæ alienæ non violari votum proprium *caſtitatis*, p.319.n.30. Probabilius eſt oppoſitum. ib.n.31
Actus, qui proſequitur luxuriam alienam, eſt in ſpecie luxuriæ. Ideò ſpectat ad *caſtitatem* propriam eum vitare. p.319.n.34
Votum *caſtitatis* Religioſæ eſt de omnimoda caſtitate. ib.n.35
In voto *caſtitatis* continetur caſtitas mentis, & corporis, juxta ſanctos Patres, & omnes Doctores. ib.n.39
Non eſt *caſtus* mente, qui deſiderat pollutionem alienam. ib.
18 Speciale eſt *caſtitati*, ut actus averſans luxuriam alienam, ſpectet ad caſtitatem propriam. p.319 n.40
Qui pharmaco procurat pollutionem amentis, peccat contra *caſtitatem* propriam; & quomodo? ib.n.41
Votum obedientiæ non extenditur ad obedientiam mentis. Et quomodo quoad hoc differat à *caſtitatis* voto? p.320.n.44
Votum *caſtitatis* non fertur ad procurandam caſtitatem alienam, ibid.n.45. Sed fertur ad vitandos actus proprios, proſequentes luxuriam alienam. ibid.n.46
19 Voluntas fornicationis alienæ, & voluntas propriæ non differunt ſpecie, p.320.n. 49. Et an ideò utraque inhibeatur à *caſtitate*? ibid.
Caſu, quo Religioſus, & Laicus ſuaſerunt alteri venerea, graviùs peccat Religioſus, quia contra *caſtitatis* votum. ib.n.51
20 Votum *caſtitatis* Religioſæ obligat directè ad vitandum periculum luxuriæ, p.321.n. 57. Et quare? n.58
Violat votum ſimplex *caſtitatis*, qui ſe exponit periculo ineundi matrimonium, ſaltem cum animo conſummandi. ib.n.60
Probabilius eſt, violare votum *caſtitatis* eum, qui exponit alium periculo luxuriæ, ib.nu.63. Et qui exponit alium periculo luxuriæ, non ſervat in ſe omnimodam *caſtitatem*. ibid.
Vide, *Pudicitia*, nu.1.2.

CASTRO PALAO.

Vide, *Calumnia*, n.1.

CAUSA.

1 In genere moris, *cauſa* mediata eſt cauſa per ſe, p.347.n.99. Et convincitur exemplo horologii. ibid.n.100
Qui vult efficaciter *cauſam* per ſe peccati, determinantem ad illud, vult peccatum in cauſa, p.347. num.110. dummodò ſit præviſum in illa. p.348.n.111
An qui ex cauſa urgente vult ponere *cauſam* per ſe peccati, non velit peccatum in cauſa? p.348.n.112
2 Cauſæ determinanti attribuitur effectus. p 355.n.62
Ex eo quòd unum poſſit eſſe ſine altero, & è converſo; malè arguitur *cauſa* per accidens. p 359.n.113

CAUSA FINALIS.

Vide, *Finis*.

CENSURA THEOLOGICA.

1 Propoſitio, quam Pontifex declarat *ſcandaloſam*, manet improbabilis poſitivè. p.48.n.85
Pontifex, quam declarat *temerariam*, virtualiter affirmat non eſſe probabilem. ib.n.87
2 An purus Theologus poſſit ferre ſuam *cenſuram* circà hiſtoriam, quatenus hæc peccat in Theologiam? p.56.n.216
3 Propoſitio negans peccatum mortale in violatione cujuslibet ex quinque præceptis Eccleſiæ, *erronea* eſt. p.56.n.227

Propoſitio *erronea* eſt, quæ opponitur concluſioni Theologicæ. ib.
Propoſitio, quę negat, peccare graviter Sacerdotes non recitantes Officium Canonicum, *erronea* eſt. ib.n 230
Non eſt *hæreticus*, qui negat, Sacerdotes teneri ad Officium Canonicum. p.229.n.234
4 An dicat propoſitionem *erroneam*, qui negat concluſionem Theologicam, concedendo præmiſſam de fide, & negando præmiſſam evidentem? ibid n.233

CERTITUDO.

1 Qui tradunt propoſitionem *certam*, non coguntur ad id imperio præcipientis, ſed demonſtratione, p.7.n.87.& p.57.nu.239.& p.85 n.130.& p.361.n.10 & p.380.n.58
2 Ex duabus contradictoriis ſi una eſt *certa*, altera eſt certò falſa, & è converſo. p.85.n 6 & p.142.n.589
3 Non eſt *certus* moraliter de concluſione, qui illam ſcit defendere, quamvis oppoſitam defendere neſciat. p.20.n 139
4 Actus *certus* magis pugnat cum dubitatione, quam cum formidine. p.26.n.35
Datur *certitudo* apparens. p.27.n.49
5 Peccatum fit *certum*, quamvis non demonſtretur ex principiis directis, ſcilicèt à dictamine reflexo. p.73.n.33
Vi actus directi eſt peccatum, quod non eſt *certò* illicitũ. p.74.n.43
Vi actus reflexi eſt *certum*, quòd non peccat mortaliter, qui variat Officium Canonicum diei. p.74 n 46
6 Contra *certitudinem* nulla prævalet authoritas, p.84.nu.106.& p 98 n.15.& p.421.n.153
Authoritas unius contra *certitudinem* eſt fundamentum leve. p.92.n.276.
Contra *certitudinem* nullũ datur fundamentum grave. p 92.n.84
7 Qui contra *certitudinem* reſolvit, ignorat invincibiliter principium certum, p.88.n.184. Nec habet authoritatem Doctor in eo, quod ignorat. p.91.n 263.& p.92 n.284
8 Cum *certitudine* non componitur dubitatio. p.135.n.460
Repugnat, intellectum de uno objecto eſſe *certum*, & de oppoſito formidare. n.586
9 Perſuaſio totius Eccleſiæ facit *certitudinem* omnimodam in materia Fidei. p 214.n.52
10 Moralis *certitudo* in quæſtione facti poteſt à parte rei, cum deceptione componi. p.226.n.189
Vide *Evidentia*.
Vide, *Probabilitas*, nu.1.2.3 6.7.11.14.15.23 25.27 28.30.32.ad 40 56.& ſeq.
Vide, *Ignorantia*, n.6.

CHARITAS.

Moribundum teneri ad actum *Charitatis* ex præcepto naturali, certum eſt. p.421.n 29
Moribundus pro ſecuritate ſalutis æternæ tenetur ad actum *Charitatis*, etiamſi Sacramenta receperit. ib.n.30.& 34
Vide, *Contritio*, n 4.

CLAVES ECCLESIÆ.

Duplex datur *clavis* Eccleſiæ, una ad abſolvendum, altera ad ligandum. p 424 n.18
Vide, *Lex*, nu.21
Vide, *Confeſſio*, n.22.& 25

COMMOTIO SPIRITUUM.

Vide, *Luxuria*, à n.2.ad 6

COMMUNIO.

Qui tranſacto tempore Paſchali omiſerunt *communionem* annuam, tenentur ad eam, cùm Paſtores urgent. p 428.n 6
Qui omiſerunt *communionem* Paſchalem non excommunicantur ob culpam, ſed ob contumaciam. p.428.n.15

COMPENSATIO.

1 An liceat uti occulta *compenſatione*, propter debitum probabile contra poſſidentem? p.156.n.177
2 An infamatus à Petro, poſſit negare huic debitum pecuniæ ex opinione probabili de *compenſatione*, ibid.nu.178. Et pars affirmativa procedit, cùm infamatus eſt poſſeſſor. ibid.n.179
Secũdum quoſdam, etiamſi infamator poſſideat, poteſt infamator ſibi *compenſare* in pecuniis, ib.n.180 Et diſparitas in caſu infamati non poſſidentis, & ſibi *compenſantis* infamiã pecuniis. ib.
An cùm duo ſe invicem infamarunt, poſſint non ſibi mutuò ſatiſfacere, ea opinione probabili de *compenſatione*? ib.n.181
3 An legatarius ex teſtamento minùs ſolemni poſſit uti *compenſatione* contra hęredem ab inteſtato poſſidentem, propter opinionem de valore ejus teſtamenti? p.156.n.183

COMPROBABILES PRÆMISSÆ.

Vide, *Incomprobabiles Præmiſſæ*.

CONCEPTIO B. MARIÆ.

1 Aſſertiones Thomiſtarum, & Scotiſtarum circà *Conceptionem* immaculatam Deiparæ eſſe modales de modo *Probabile*, aſſerit Caram. p.3 n.3.& 4. Oppoſitum eſt certum. p.6.n 70
2 An veteres Patres tenuerint ſententiam de *Conceptione* immaculata? p.57.n.233
Sententiam *piam* eſſe ferè omnium Catholicorum. ib.n.235
An neſciamus, cujus opinionis ſint hodie Doctores circà *Conceptionem* B. Mariæ? ibid n.136. Ex Bulla Alexandri VII. ſcimus, pro qua ſententia ſint hodie Doctores. p.58.n.254
3 An ſit Martyr, qui pro tuenda immaculata *Conceptione* B. Mariæ ſanguinem fuderit? p 57 n.236
4 An qui ſcribunt pro ſententia *pia*, loquantur imperio aſtricti, adeòque non liberè? ibid.n.239. & p.85.nu.130.& p 361.nu.1. Non loquuntur ex imperio, p.57.num.240. Neque imperio coguntur ad quærendas novas rationes, & authoritates pro *pia* ſententia, ibid. Et an Petrus de Alva non ſit citandus pro *pia* ſententia? p 58.n 241
Præceptum non obligat adſcribendum pro ſententia *pia*, ſed ad non ſcribendum contra. p.58 n 242
5 An juxta Caramuelem ſit ſummus Fidelium conſenſus circà ſententiam *piam*. p.58.n.253
An aſſertio ſimplex de immaculata *Conceptione* nullius Authoris ſit? Et impugnatur id aſſertum Caramuelis. p.58.n.256
6 Interdicitur ab Alexandro VII. liber, in quo dubitatur de *Conceptione* immaculata B. Mariæ, p.59.nu.260. In ſola ſententia *pia* Caramuel dubium cũ probabilitate confundi vult. ib n.261
Si dubitare licèt de ſententia *pia*, juxta principia Caramuelis, ea non eſt probabilis. p 59 n.262
7 Sententiam *piam* non eſſe ſolùm probabilem, ſed certam omninò, docèt hodie cõmuniter Theologi. ib.n.264. & p 114.n.114
Ex Bulla Alexandri VII. evidenter convincitur, non colere Eccleſiam ſanctitatem ſecundi, ſed *primi* inſtantis. p.59.n.270
8 An definierit Alexander VII. licitum eſſe aſſenſum internum ad opinionem *minùs* piam? p.60.n.281
Solùm prohibemur aſſerere (non ſentire) opinionem *minùs* piam eſſe peccatum mortale. p.60 n.282
Lex, quę prohibet id aſſerere, nõ prohibet sẽtire internè. ib.n.286
Non eſt deciſum à Romana Sede, an aſſenſus ad opinionem *minùs* piam ſit peccatum mortale. ibid.n.287
9 Quo sẽſu opinio *minùs* pia dicatur probabilis, & opinio? ib.n.291
Alexander VII. aſſertionem piam non vocat opinionem, ſed ſententiam. ibid.n.292
Sententia *minùs* pia nititur argumento leviſſimo. p 61.n.294
Non declarant Pontifices, opinionem *minùs* piam eſſe probabilem. ibid. n.299
Quamvis non intendant derogare probabilitati opinionis *minùs* piæ, poteſt illi derogari à parte rei. p.61.n.300
Nec declarant Pontifices, ſe non intendere derogare probabilitati ejus. p.61 n.302
Tres tantùm cenſuras prohibent aſſeri contra opinionem *minùs* piam. ibid.n.303
Vide, *Lex*, nu.9.

CONCUBINARIUS.

1 Non eſt ſolùm occaſio proxima, cùm concubina retinetur intra domum *concubinarii* propriam. p.169.n.117
Conſtat inter omnes, peccare mortaliter *concubinarium*, dum concubinam retinet intra domum, potens expellere. ibid.n.118
2 Ne ſemel quidem poteſt abſolvi *concubinarius*, dum retinet, cùm poſſit expellere. ibid n.119.& p.94.n.313
3 *Concubinarius* non tenetur expellere concubinã, ſi ceſſat periculum formale. p.170.n 125 & p.174 n.192. Et hoc poteſt ceſſare per uberrimam Dei gratiã. p.170 n.125.& id raro cõtingit. ib.
Qui retinet *concubinam* cum propoſito expellendi, & periculo formali retinendi, peccat mortaliter. p.170 n.131
4 Diſcrimen inter *concubinarium*, & furem, quoad tollendam ſtatim occaſionem p.171.n.144
An quis poſſit ſe internè per contritionem perfectam juſtificare, antequam *concubinam* expellat? ibid.n.147
Præceptum expellendi *concubinam*, obligat pro ſemper, ut præceptum negativum non retinendi. p.172.n.152
5 Qui non poteſt expellere *concubinam*, tenetur vitare periculum formale per actus internos, ibid.num. 154. Et quinam ſint illi actus interni. ib n.155
Pro expellenda *concubina* tenetur vincere incommoda, quæ non pertingunt ad impoſſibilitatem moralem, p. 72.num.159 non tamen ea incommoda, quæ talem impoſſibilitatem conſtituunt. ibid.nu.160
6 Quomodo teneatur confeſſarius inſtruere eum, qui non poteſt expellere *concubinam*, circà vitandum periculum per actus internos? p.172.n 161
Non eſt abſolvendus *concubinarius*, qui non vult extenuare periculum formale per actus internos, quando non poteſt illud tollere extrinſecè. ibid.n.163
7 Filius non tenetur fugere domum Patris, ubi *concubina* adeſt. p.172. n.164
An contra proximam aſſertionem urgeat paritas domus paternæ incendio flagrantis, quam filius debet fugere? ib.n.165
An herus teneatur expellere famulam *concubinam*? ib.n.167
8 An cauſa recuperandi centum aureos, poſſit non expellere *concubinarius* concubinam? p 173 n.178
An ſi amiſſio centum aureorũ faciat impoſſibilitatẽ moralẽ, poſſis *concubinam* non expellere? p.174.n.182 Et an tenearis vincere impoſſibilitatẽ moralem pro pellenda concubina? Et an quoad hoc urgeat paritas ab obligatione vitandi periculum mortis? p.174.n 188. Et nullam eſſe impoſſibilitatẽ moralem pro vitando periculo formali, ib.n. 190. Et quomodo qui non vult tollere in

Digitized by Google

re intrinſecùs periculum formale, non teneatur vincere impoſſibilitatem moralem pellendi occaſionem externam? ib. n 194
An à leone nō ſit fugiēdū propter cētū aureos? p. 173. n. 179 Et an ſit major obligatio fugiēdi leonē, quàm culpam mortalē concubinatus? ib. & hoc exēplū urget adverſarios, nō nos. p. 174. n. 185
9 An quia *concubina* ſit valdè utilis ad lucrandum in negotiatione temporali, poſſit non expelli? p. 174 n. 182. Si negotiatio *concubina* non ſit tam neceſſaria, ut afferat impoſſibilitatem moralem expellendi, tenetur eam expellere. p. 174. n. 196
Mercator tenetur deſerere nundinas propter periculum peccandi, non propter auditionem Miſſæ. Et quanta ſit in utroque diſparitas. ibid n. 197
10 An quia concubina ſit nimis utilis ad *concubinarii* oblectamentum, vulgò *regalo*, poſſit ea non expelli? p. 174 n. 173. Et propoſitio affirmativa dãnatur ut ſcandaloſa ab Alex. VII. p. 174. n. 199
Tres proximæ aſſertiones Joannis Sancii circà cauſas expellendi *concubinam*, quàm malè audiant apud Theologos? p. 173. n. 174
11 An ſi *concubinarius* millies promiſit expellere, & non expulit, & denuò adveniat cum ingentibus ſuſpiriis, ſit abſolvendus? p. 174. n. 200
Quàm parum proſint ſuſpiria, dum perſiſtit periculum formale, & potentia expellendi? ibid. n. 201
12 Qui per annum peccavit cum *fœmina* quater vel quinquies, non tenetur expellere fœminam, ſed vitare periculum intrinſecùs. p. 175. n 208
13 An Cõfeſſarius debeat abſolvere, & non monere *concubinarium*, ſi iſte ignorat invincibiliter obligationē expellēdi? p. 176. n. 233
Vide, *Periculum peccandi*.

CONCUPISCENTIA.

Pelagianus (apud S. Auguſtinum) dicebat, *concupiſcentiam* carnalem eſſe quid bonum: & conjuges caſtos eo bono uti benè; luxurioſos autem eo bono uti malè. p. 309. n. 7
S. Auguſtinus docebat, *concupiſcentiam* eſſe quid malum: & conjuges caſtos eo malo uti benè; luxurioſos eo malo uti malè; continentes eo malo meliùs non uti. ibid.
S. Auguſtinus ajebat contra Pelagianum, uſum bonum ejus mali (*concupiſcentiæ*) eſſe donum Dei. p. 310. n. 8
Vide, *Pudicitia*, nu. 2.

CONFESSIO.

1 Opinio Armacani docens, non requiri in *confeſſario* juriſdictionem diverſam à poteſtate Ordinis ad validè abſolvendum, contraria eſt Tridentino. p. 51. n. 135. & p. 78. n. 21
2 Damnatio opinionis de *abſolutione* inter abſentes, habet duo capita certitudinis; principium intrinſecum certum, & aſſiſtentiam Spiritus Sancti, ne Pontifex erret in materia morum, p. 51. n. 123. Et ea opinio, antecedenter ad decretum Clementis VIII. eſt practicè improbabilis, ib. n. 125. Et opinio, quæ Sacramentum exponit fruſtrationi, eſt practicè improbabilis, ibid. Et fortè Authores ejus opinionis de *abſolutione* in abſentia ſolùm intendebant, eam eſſe ſpeculativè probabilem. ibid. n. 128
Etiam in extrema neceſſitate non licèt *abſolutio* in abſentia, quamvis conditionalis. p. 51. n. 134
3 Cùm *confeſſarius* habet juriſdictionē probabilē, per juriſdictionē certam in venialia tollitur periculo fruſtrationis. p. 51. n. 130
Valorem *abſolutionis*, qui pendet omninò à jure divino, Eccleſia non poteſt ſupplere. ibid. n. 130
4 An pro una nocte abſentiæ ſuæ teneatur Prælatus providere *confeſſarium* pro reſervatis? p. 76. nu. 88
An inde inferatur, quòd etiam pro una hora abſentiæ? ib. n. 89
In hac queſtione de una hora abſentiæ, pars affirmativa caret omninò fundamento; & ideò practicè eſt certò falſa. p. 77. n. 97
5 Attritionem juſtificare ſine *Sacramento*, eſt contra Tridentinum. p. 79. n. 25
Poſſe revelari à *confeſſario* peccatum, quando pœnitens manet cum propoſito perpetrandi, eſt erroneum. p. 79. n. 26
Ad valorem Sacramenti *Pœnitentiæ* non ſufficere Attritionem, an ſit erroneum? p. 87 n. 159
Non cadere ſub ſigillum, quod Sacerdos ex *confeſſione* novit futurum, eſt improbabile. p. 87. n. 160
Poſt mortem penitentis revelari poſſe à *confeſſario* crimen ad impediendum damnum, an erroneum. ib. n. 161. & p. 87. n. 175
Per Sacramentum *Pœnitentiæ* ſolùm remitti reatum pœnæ, eſt erroneum. ibid. n. 173
Ad Sacramentum *pœnitentiæ* non requiri dolorem de peccatis, eſt erroneum. ibid. n. 174
Habentes gradum Doctoris, vel Lectoris Theologiæ, poſſe audire *confeſſiones* ſæcularium abſque approbatione Epiſcopi, eſt improbabile. p. 90. n. 246
6 Puniendus eſt, qui *abſolvit* cum juriſdictione merè probabili. p. 145. n. 640
7 Conſtat evidenter ex cap. *Omnis utriuſq;* obligatio gravis, *confeſſionis* annuæ, p. 227. n. 202. Conſtat etiam evidenter ex conſuetudine interpretante legem, ibid. Item conſtat evidenter ex perſuaſione omnium Fidelium de tali obligatione gravi, ibid. nu. 203. Item ex communi ſententia omnium Theologorum, utpote in quæſtione facti. ibid.
8 Poteſt Prælatus Regularis urgere ſubditum ad *confeſſionem* annuam. p. 255. nū. 76
9 Tranſactis duobus annis abſque *Confeſſione* poſſet Eccleſia obligare ad duas confeſſiones, p. 297. n. 30. Et ex Eccleſiæ praxi conſtat, non obligare niſi ad unicam, ib. Et in quo ſenſu verum ſit, quòd Eccleſia contenta eſt una *confeſſione* pro duobus annis? ib. nu. 31. Et quare qui poſt duos annos non eſt confeſſus, non obligetur ad duas confeſſiones? ib. n. 37
10 An violet præceptum annuæ *confeſſionis*, qui ſine cauſa incipit confeſſionem in ultimo horæ quadranti anni, ſciens, ſe non poſſe in illo quadrante perficere confeſſionem. p. 305. n. 92
Ex cauſa gravi poteſt licitè differri *confeſſio* ultra annum. ib. n. 98
11 An inducens alterum ad turpia, debeat exponere in *confeſſione*, ad quam ſpeciem? p. 320. n. 53
12 An aperienda ſit in *confeſſione* ſpecies peccati, cujus periculo te exponis? p. 321. n. 3
13 Qui habuit delectationem internam de actu ſodomitico, non eſt neceſſe, quod explicet in *confeſſione* commotionem ſpirituum carnalium. p. 359. n. 118
Qui *confitetur* delectationem internam purè veneream de adulterio, non eſt neceſſe, quod explicet circumſtantiam conjugis cogitati. ibid. n. 119
Qui habuit delectationem internam de actu Sodomitico, debet *confiteri* eam circumſtantiam objecti. ibid. n. 120
Qui habuit delectationem internam de fornicatione ſimplici cogitata, ſufficit, ſi *confiteatur*, ſe habuiſſe delectationem moroſam veneream. ib. n. 121
Qui *confitetur* pollutionem ortam ex delectatione interna, non tenetur exponere eam delectationem. ibid. n. 123
Si pollutio oriatur ex delectatione interna complacente in actu ſodomitico, non ſufficit *explicare* ſolam pollutionem. ib. n. 124
Si in viro commotio ſpirituum cœpit à tactu fœminæ, & ei viro delectatio advenit tunc de ſodomia cogitata, *confitenda* eſt hæc circumſtantia. p. 369. n. 125
Qui commotionem ſpirituum aſſumit ut medium ad pollutionem non ſecutam, debet *confiteri* eum finem. ibid. n. 126
Qui ex delectatione de ſodomia cogitata movetur ad fornicationem, dum hanc *confitetur*, debet explicare motivum ſodomiticum. ib. n. 127
Qui ex delectatione de fornicatione cogitata movetur ad actum conjugalem exercendum, non ſufficit, quòd *confiteatur* delectationem internam, ſed debet exponere, actum conjugalem exercitum eſſe ex eo motivo. ibid. n. 128
14 Qui ter furatus eſt propter mechandum, & bis mœchatus eſt, non ſufficit, ſi *confiteatur*, [Ter furatus ſum, & mechatus bis,] p. 360 nu. 128 & p. 458. nu 64. Et iſte commiſit tria peccata in ſpecie furti, & quinque in ſpecie fornicationis. p. 360. n. 131
Quid, ſi in eo caſu non fuerit realiter mechatus? ib. n. 134
15 An peccata mortalia dubia ſint ex obligatione, *cõfitēda*? p. 375. n. 1
Contra obligationem *confitendi* peccata dubia, nō probat aliquid analogia Tribunalis forēſis, & interni, p. 377. n. 18. Et argumētū ab ea analogia deſūptū peccat in Logicā, p. 377. n. 19. & nilitat contra alias aſſertiones evidētes, ib. n. 20. Et an, quia queſtio hæc eſt facti, malè arguatur à paritate? ib n. 21. & proponitur prima diſparitas evidēs, p. 377. n. 23. & ſecunda diſparitas evidēs, ib. n. 24. Et quomodo ſtaret analogia utriuſq; Tribunalis? p. 378. n. 31
16 Cùm quis *confitetur* ſponte peccatum dubium, certum eſt, quòd poteſt ei imponi pœna certa, ib. n 28. Et quid inde arguatur ad caſum, in quo quis *confiteatur* ex obligatione? ibid. Et quomodo ſatisfactio ſit Sacramentalis in *confeſſione* peccati dubii cum abſolutione conditionali? ibid. n. 30
17 Argumentum ſecundum contra abſolutionem conditionalem peccati ſub dubio *confeſſi* pugnat contra obligationem ſuſcipiendi Baptiſmum ſub conditione, p 378. n. 41. Et contra abſolutionem moribundi exhibendam ſub conditione, ibid. nu 43. Et contra aſſertionem certam [Quod certus de peccato mortali, & dubius de *confeſſione*, tenetur confiteri.] p. 379. n. 45
18 Quomodo in *confeſſione* peccati dubii poſſit eſſe obligatio ad disjunctum abſolutionis poſſibilis, vel impoſſibilis? ibid. nu. 47. Et id patet in abſolutione conditionali. ibid. n. 49
Probabile eſt, peccato dubio in *confeſſione* adjungi debere materiam certam. p. 379. n 51
Poteſt homo per accidens obligari ad *confitenda* venialia, p. 379. n. 52. Et datur caſus, in quo id eſt indubitabile, ibid. Et hæc eſt ſententia communis Theologorum. p. 383. n. 101
Licet impendere abſolutionem conditionalem, cùm in *confeſſione* ſolùm exponitur peccatum dubium. p. 379 n 55. & p. 383 n 95
19 Irreverentia eſt abſolvere ſub conditione, abſque ulla *confeſſione* peccati. ibid.
Argumentum deſumptum à ſcrupuloſo, probat, omitti poſſe in *confeſſione* peccata, quæ homo non ſcrupuloſus putat certa, p. 380. nu. 58. Et in ſcrupuloſo eſt grave fundamentum ad credendum in dubio, eum non peccaſſe. p. 380. n. 60
Ratio à priori, quare ſcrupuloſo liceat non *confiteri* peccata dubia, p. 380. nu. 57. ſcilicet ratione magni detrimenti, quod ei imminet, ib. Et diſparitas evidens inter ſcrupuloſum, & non ſcrupuloſum. ibid. n. 57
20 Argumentum deſumptum ex eo, quòd [Peccatum dubium non

poteſt trahere abſolutionem,] eſt merum ſophiſma,ex pluribus æquivocationibus compactum,p.380.nu.67. Abſurdè dicitur, quod peccata trahunt abſolutionem, n. 68. Melius diceretur, quod *confeſſio* trahit abſolutionem, n.69. Et ſi peccata trahunt abſolutionem,æquè trahunt abſolutam,atque conditionatam, ibid. num.70. Et id argumentum militat contra abſolutionem conditionalem moribundo impendendam. p.381.n.79

21 Argumentum,quod deſumitur ex eo,quòd [Non licet in Sacramentis uti materia dubia, quando eſt materia certa;] militat contra multas aſſertiones evidentes,p.381.n.84 Probat,eſſe illicitum, *confiteri* peccata dubia, ibid. nu.85. Et inde infertur, moribundum in aliquo caſu non teneri reddere certam ſuam ſalutem, ibid. Et inde redigitur id argumentum ad incompoſſibilia, ib.n.87. Probat etiam, eſſe illicitum *confiteri* peccata dubia ſimul cum certis, ib.n.88. Et proponitur evidens diſparitas quoad materiam dubiam inter *Pœnitentiam*, & reliqua Sacramenta, p.382.n.89. & ſecunda diſparitas. ib.n.93

22 Qua ratione in *confeſſione* peccato dubio poſſit imponi pœna certa? p. 386. num.161. Et qua ratione pœna certa ſupponat culpam certam? p.387.n.171

Potuit Chriſtus inſtituere *confeſſionem* peccati dubii, ib.n.172.Et in hoc caſu Chriſtus non irrogaret nobis injuriã. p.387.n 174

Ei,qui ſponte *confitetur* peccatum dubium, imponitur pœna certa, ibid.n.176. Et quid, ſi *confiteatur* peccatum dubium, & nolit cedere jure ſuo. ibid.n.178

23 Stat, peccata eſſe dubia, & omitti ſcienter in *confeſſione*. p.387. nu.166

Res *confeſſionis* non eſt regulanda ex jure Cæſareo. p.388.n.183

Onus *confeſſionis* exceditur à magnitudine præmii. p.388.n 185

24 An vera ſit univerſaliter hæc propoſitio, quod [Ignorans invincibiliter peccatum mortale, non tenetur *confiteri*?] p. 388 n. 196. Et diſtinguendus eſt duplex modus ignorantiæ invincibilis: & juxta quem verificetur ea propoſitio. ib.

Qualis ſit ea forma *abſolutionis* conditionalis, quam tradit Verde; [Si peccatum eſt certum, te abſolvo?] p.389 n.198

25 Omnes antiqui probant,peccata dubia eſſe *confitenda*,ex eo quod in dubiis tutior pars eſt eligenda, p.389.n 206.& 235.Et quàm parum urgeat id argumentum? ib.n.220

Eſt quæſtio facti hæc de peccatis dubiis *confitendis*, nempe: [An Chriſtus inſtituerit Confeſſionem peccati dubii? p.390.n.226

Confiteri peccata mortalia dubia, fuit praxis Fidelium reputata obligatoria ſaltem à tempore S. Thomæ. ibid.

Si praxis Fidelium *confitendi* peccata mortalia dubia, eſſet cum firma perſuaſione de ſpeciali inſtitutione Chriſti, obligatio eſſet certa, p.391.n.236. ſe non datur ea firma perſuaſio. ib.n 237

Praxis Fidelium *confitendi* peccata dubia, nititur in eo, quod in dubio proſpicere volunt ſecuritati conſcientiæ, p.391. n.238. innititur juri naturali probabiliter exiſtimato. ib.n.239

26 An lex divina *confeſſionis*, quia favorabilis, ſit amplianda? p.392. nu.250. Et regula de favore ampliando non extendatur ad jus divinum. ib n.251

An *confitenda* ſint peccata mortalia eo modo, quo ſunt in conſcientia. n.255

An Tridentinum, dum excipit ab obligatione *confitendi* ſola venialia, includat peccata mortalia dubia. ib.n.256

Non videtur eſſe certum præceptum *confitendi* peccata mortalia dubia. p.393.n.274

Opinio, quæ tollit obligationem *confitendi* peccata dubia, rarò poteſt reduci ad praxim. p.393.n.280

27 Probabilius eſt, *confitenda* ex præcepto eſſe peccata mortalia dubia. n.281

Confeſſio eorum peccatorũ,quæ prærequiritur ad communionem Euchariſtiæ,requiritur ad Sacramentũ Pœnitẽtiæ. p.394.n.294

28 Qui habet rationes utrinque æquè probabiles circà commiſſionem peccati mortalis, juxta probabiliorem ſententiam de peccatis dubiis *confitendis*, tenetur illud confiteri. p.395.n.307

Si major probabilitas ſit pro non commiſſione peccati, non tenetur *confiteri*. p.395 n.312

Cùm datur probabilitas pro carentia peccati,& non pro peccato, *confiteri* non tenetur. p.395.n.313

Si detur probabilitas pro peccato, & non pro carentia peccati, poteſt ſe continere in dubio. ib.n.314

Si detur aſſenſus probabilis de commiſſione peccati, ad *confitendum* tenetur. ib.n.315

29 An certus de peccato mortali commiſſo, & dubius de *confeſſione* illius, teneatur illud confiteri. p.395.n.1

An Caramuel ſit propugnator ſententiæ negativæ? ib n.2.Et præbuerit ingens fundamentũ, ut propugnator ejus aſſertionis cẽſeatur? ib.n.3. Et an dixerit,eam opinionẽ eſſe probabilẽ? ib n.4

30 Ait Caramuel, quod certus de peccato mortali, & dubius de ejus *confeſſione*, licèt teneatur confiteri, non tamen ſtatim. p.397.nu 30

Ad vincendum dubium de ſolutione debiti, plus temporis requiritur, quàm ad dubium de *confeſſione* vincendum. ib.n.368

Debitum non petit omninò unicam ſolutionem; & peccata *confitenda* petunt unicam confeſſionem. ib.n.40

Integritas *confeſſionis* poſtulat eſſentialiter,ut omnia peccata, quæ ſunt in cõſcientia,ſub una confeſſione exponantur. p.398 n.41.

Et qui dubitat de *confeſſione* peccati certò commiſſi,habet conſcientiam ejus. ib.& n.50

Nequit taceri peccatum mortale, quod eſt in conſcientia, niſi ex *confeſſione* ejus immineat grave damnum, nu.43. Nec eſt grave damnum,iterùm confiteri peccatum, p.398. nu. 44. Nec excuſat, quod id ſit onus grave. ibid.n.49

31 Certus de peccato, & dubius de *confeſſione* illius, tenetur ad illud confitendum. Et id tanquam indubitabile propugnatur, p.399.n.57. Et fundamentum oppoſitæ partis infert,licitas eſſe plures actiones evidenter injuſtas. ib.n.58

Radix obligationis *confitendi* peccatum, non eſt, quòd realiter non fuerit confeſſum, p.399. Sed quòd non ſit certò,vel probabiliter confeſſum. ib.n.65

32 An *abſolvendus* ſit ſub conditione moribundus, in quo nulla apparuerunt determinata ſigna contritionis. p.402.n.1

Abſolvendum ſub conditione, docent triginta, & octo Authores, ib. n. 2. & oppoſitum docent multi. ib.n.4

An ſit abſolvendus Sacerdos moribundus; quia, cùm in Officio recitavit, *Pater Noſter*, petivit *confeſſionem* per ea verba, *Dimitte nobis*, &c. p.402.n.6

An, quia omnes Catholici orant, audiunt Miſſam,&c.per id cenſeantur petere *confeſſionem* extremam. ib.n.7

An, quia omnes Catholici dicunt, *Ave Maria*, cenſeantur petere extremam *confeſſionem*, per ea verba, *Nunc,& in hora mortis noſtra*, &c. ib.n.8

33 Ad Abſolutionem neceſſaria eſt *confeſſio* peccatorum ſaltem in genere, p.402.n.9. Et ſignum, per quod ſit *confeſſio* in genere, debet eſſe cum relatione ad claves. ib.n.10

Si probabile eſſet,quævis exercitia vitæ Chriſtianæ eſſe *confeſſionẽ* ſufficientem,abſolutio poſſet dari abſq; conditione, ib n.11.Et hanc non poſſe dari abſque conditione, admittit Caramuel ib.

Non eſt ſufficiens ad *abſolutionem* ea diſpoſitio,quæ datur in actualiter peccãte, p 403.n.19 Ideò non ſufficiũt exercitia relata. ib.

Confeſſio petit eſſentialiter, quòd fiat Sacerdoti. ib.n.20

34 An cenſeatur facere *confeſſionem*, ſaltem in extremo periculo, qui facit aliquid,quod non faceret ſi confiteri nollet. p.404.nu. 28. Et id non eſſe probabile,aſſeritur, ib.n.29. Et ſi eſſet probabile, poſſet abſolutio impendi abſque conditione. ibid.

An carpens iter ad *confeſſionem*, ſi cadat moribundus, nullo alio ſigno dato, poſſit abſolvi? p.404 n.31

Signum eſſentialiter requiſitum ad abſolutionem, debet eſſe *accuſatio*, ſive quo quis ſignificet, ſe peccaſſe, ib.n.33. Et actiones quælibet vitæ Chriſtianæ non ſunt ejuſmodi. n 37

An qui dixi,[Si eò venero, ut caream ſenſu, volo *abſolvi*;] ſi ſic cadat, poſſit ſub conditione abſolvi. p.404.n.39

An abſolvendus ſit hæreticus, cujus filius patrem petiiſſe *confeſſionem*, teſtatur. p.404.n.42

35 An ad *confeſſionem* ſufficiat accuſatio virtualis? ib num.43.Et an quandoque delictum ipſum gerat vices accuſatoris? ib n.44.Et quomodo partem affirmantem Caramuelis impugnet P. Arriaga? ib.n.46 Et quid reſponderi poſſit pro Caramuele? ib.n.47.Et quomodo ea reſponſio convincatur? ib.n.48

36 An pro eo quòd abſolvatur,qui nullũ omninò ſignum contritionis dedit,niſi anteactæ vitæ exercitia Chriſtiana,valeat paritas Baptiſmi,& extremæ Unctionis? p.405.n.53.& 54.Et diſparitas inter Sacramẽtum *Pœnitentiæ*, & alia duo Sacramenta. ib.n.55

37 In omni ferè repentino caſu poteſt *abſolvi* moribundus ſub conditione. ib.n.56

Cùm moribundus præbet materiam dubiam, poteſt *abſolvi* conditionaliter, ibid. Et ferè in omni repentino caſu moribundus præbet materiam dubiam. ibid.

Sacramento *Pœnitentiæ* non fit injuria, cùm ex juxta cauſa datur abſolutio ſub conditione, ibid. & ſeq. nu. 57. Et quàm juxta cauſa ſit in eo caſu. ibid.

Aliquando moribundus edit ſigna *confeſſionis* ſine advertentia confeſſarii, p 405.n.61. Et refertur caſus Marchantii. ib.n.62

Quid faciendum *confeſſario*, ſi moribundus ad torturam non edat ſigna manifeſta. p.406.n.65

Abſolvendus eſt, cùm eſt dubium, an ſigna procedant à contritione, an ab agone. ib.n 67

An aliqui ſint caſus, in quibus moribundus non ſit *abſolvendus*. p.406.nu.69

Signum externum *confeſſionis* eſt eſſentialiter requiſitum ad abſolutionem. ib.n.72

38 In his caſibus non ſolùm poteſt Sacerdos *abſolvere*, ſed etiam tenetur, ibid. nu 73. Et pars affirmans confirmatur exemplo laborantis fame extrema, cui alimento dubio ſubveniendum eſt, p.407. num. 74 Et tenetur Sacerdos, etiamſi ſit opinionis contrariæ. ibid.n.76

39 An ſigna contritionis dubia non ſufficiant, eo quòd de ratione ſigni ſit eſſe manifeſtationem, p.407.nu.83 Et de evidentia poteſt dari dubitatio reflexa. ib.nu.84

Suſpirium, vel gemitus ex intentione pœnitentis poteſt eſſe ſignum contritionis ſufficiens ad *abſolutionem* conditionalem, p.407.num.85. Eo quòd actiones indifferentes ſunt ſigna ex intentione agentis, & ex circumſtantiis. ibid.

40 Quo-

40 Quomodo in *confeſſione* accuſatio debeat eſſe de offenſa Dei, an formaliter, an materialiter? p.410.n.25

Quomodo ad remiſſionem in Sacramento *pœnitentiæ* requiratur converſio ad Deum? ibid.n 26

41 An qui ex oblivione, vel inadvertentia non expoſuit peccatum lethale in *confeſſione*, liber maneat ab obligatione confitendi illud? p.411.n.1. Et pars affirmativa damnata eſt ex parte ab Inquiſitione Hiſpanica, ibid. Et in totum ab Alexandro VII ib & p 414 n.183. & illius probabilitatem conatur provehere Murcia. p.412.nu.6

Docent omnes Authores tanquam certum, peccata omiſſa in *confeſſione* ex oblivione, cùm ad memoriam venerint, eſſe confitenda, p 412.n.13.& p 413. nu. 22. Et omnes hanc obligationem tradunt ut inſtitutam à Chriſto. p 412.n.17

Perſuaſum ſemper fuit inter omnes Fideles, eſſe obligationem *confitendi* peccata oblita, cùm ad memoriam redierint. p.412.nu.15. Et hæc praxis, cujus initium non agnoſcitur, tradita ab Apoſtolis credenda eſt. p.412.n.18

Hæc aſſertio de peccatis oblitis ex obligatione confitendis, cum ad memoriam venerint, habet certitudinem, ſaltem concluſionis Theologicæ. p.413.n.24

42 Pœnitens habet conſcientiam peccati in *confeſſione* obliti, & ad memoriam redeuntis, p 413.n.28. & p.415. nu.52. Et id clarè colligitur ex Tridentino. p 413 n 28

Quomodo peccata oblita in *confeſſione*, dum oblita ſunt, intelligitur in ea confeſſione *in univerſum* incluſa? p.415.n.42

Qui recordatur peccati priùs obliti in *confeſſione*, ſcit, ſe non eſſe confeſſum eo modo, quo requirit Concilium. ibid.n 45

Qui in *confeſſione* oblitus eſt peccati, illud non ſubjecit clavibus, p.415 n.53. Et duæ claves ſunt in Sacramento Pœnitentiæ, ad abſolvendum, & ad imponendam ſatisfactionem. ibid.

Qui in *confeſſione* oblitus eſt peccati, nondum id detulit Sacerdoti ut Medico, ib.n.56. Et neceſſariò debere deferre illi ut Medico, conſtat ex Tridentino. ibid & p.414.n.30

Ab obligatione *confitendi* mortalia ſolùm excipit Concilium oblita, dum oblita ſunt. p.416.n.57

43 Eſt obligatio *confitendi* peccata mortalia in ſpecie, & ſingillatim, juxta Tridentinum; dum non fuerit impoſſibile, p.416. nu.58. Ideò oblita *confitendi*, cùm ad memoriam venerint, ib. Et arguitur pro concluſione ex impoſſibilitate *confitendi*, quam fingunt ſectarii. ibid.n.59

Hæc aſſertio de *confitendis* peccatis priùs oblitis, æquipollet propoſitioni definitæ à Tridentino, p 416.n.63. Et ex duabus æquipollentibus, ſi definitur una, altera etiã definita manet. ib.n.62

Non ſufficit ad integritatem *Confeſſionis*, quòd peccata maneant incluſa *in univerſum* in confeſſione; ſed requiritur, quod in ſpecie, & ſingillatim, cùm ita fieri poteſt, p.416 nu.69. Et peccata oblita ſolùm includuntur *in univerſum*. ibid.

An lex *confeſſionis* ſit pœnalis, & odioſa? p 419.n.110

44 Quare reſervatum oblitum in *confeſſione* tempore Jubilæi, poſſit Jubilæo tranſacto abſolvi ab inferiori. ib.n.118

Tempore Jubilæi non abſolvitur quis directè à peccato reſervato, in *confeſſione* oblito. p.420.n.119

Peccata in *confeſſione* oblita, non ſunt directè ſubjecta clavibus, n.120 Et de viginti Authoribus, quos citat Murcia pro oppoſita aſſertione, ne unus quidem ſuffragatur. ib.n.121

Qui bona fide *confitetur* inferiori reſervata, & non reſervata, indirectè abſolvitur à reſervatis. p.420 n.124

45 Abſolvitur indirectè peccatum in *confeſſione*, cùm abſolvitur dependenter ab alio, ib num.125. Et dependentia idem eſt, atque connexio, ibid.nu. 126. Et quomodo explicetur dependentia, in qua conſiſtit indirectum? ib.nu.132 Et confeſſarius abſolvit directè, quod abſolvit independenter ab alio. p.420.n.127

Ab oblitis in *confeſſione* abſolvit dependenter ab expreſſis, non è converſo. ibid.n.130

Non eſt directa abſolutio à peccatis oblitis in *confeſſione*; quia judicium non procedit directè, niſi in cauſam cognitam. ib.n.136

Quamvis Sacerdos intendat *abſolvere* ab oblitis indirectè, quia dependenter ab expreſſis. p.421.n 141

Quomodo peccatum oblitum in *confeſſione* abſolvatur ratione alterius? p 421.n.148

Quomodo quis abſolvatur priùs ab expreſſis in *confeſſione*, & poſteà ab oblitis? ibid.n. 149. nempe prioritate naturæ. ibid.

46 Uterque modus abſolvendi, [Abſolvo te à peccatis *confeſſis*,] vel [ab omnibus peccatis,] non differt quoad valorem, neque quoad modum directi, & indirecti. ib.n.144

Ea forma, [Abſolvo te à peccatis *confeſſis*,] non eſt contra inſtitutionem Chriſti, neque in damnum pœnitentis. ib.n.145

An peccatum in *confeſſione* abſolvatur in ſe immediatè? ib.n.150

47 An oppoſita opinio de peccatis oblitis non *confitendis*, habeat probabilitatem extrinſecam? ib.n 152

48 Peccat mortaliter confeſſarius, qui ſine gravi cauſa audit peccata, non abſoluturus, p 94 nu.43. Et ſi vult audire, tenetur abſolvere, cùm poteſt probabiliter, ib. Extra quem caſum non tenetur abſolvere cum juriſdictione probabili, cui aſſentitur, etiam eùm poteſt. nu.45.

49 Qui certum ſcienter *confitetur* ut dubium, peccat. p.·.n.1

Qui *confitetur* numerum peccatorum addendo plus minùs, ſi poſteà certò recordetur determinatè numeri, an teneatur peccata oblita confiteri? p.425.n.26.& ſeq.

Vide, *Concubinarius*, n.2. & 11.13

Vide, *Conſuetudo*, n.17

CONJUX.

1 An *Conjux* habens probabilitatem de valore, & nullitate matrimonii, poſſit petere debitum. p.182.n.103

2 In dubio vincibili de valore *conjux* non poteſt petere debitum, ib.nu.106. ſecus in dubio invincibili. ibid.

3 Habens rationes probabiles de nullitate non pro valore, poteſt ſe continere in dubio. ib.n.108

4 Quid faciendum *conjugi* habenti rationes probabiles de nullitate matrimonii, & non de valore, cum ſpe majoris notitiæ: & quid ſine tali ſpe. p.183.n.11.& ſeq.

5 An *conjux* contrahens cum dubio vincibili nullitatis, peccet mortaliter; & quid in dubio invincibili. p.183.n.117.& ſeq.

6 Quid cum aſſenſu probabili nullitatis, & ſpe majoris notitiæ; & quid ſine tali ſpe. p.184.n.123.& ſeq.

CONSCIENTIA.

1 An *Conſcientia* denotet notitiam ſcientificam? p.386.n.157

An peccati dubii habeatur *conſcientia*? p 393.n.264

2 Quomodo *conſcientia* ſit judicium; & cujus objecti. p.431.n.100

Quid ſit, peccatum perſeverare in *conſcientia*? ib n.101

Vide, *Certitudo*, *Dubium*, *Probabilitas* circà conſcientiam certam, dubiam, & probabilem.

CONSEQUENTIA.

Vide, *Logica moralis*.

CONSEQUENTIA MAGNA.

1 Quæ, & qualis ſit *conſequẽtia magna*, quæ infert, nihil poſſe à Prælatis præcipi ſub culpa ſubditis Benedictinis, & aliis? p 272.n.1

Quantum promoveat Caramuel *conſcientiæ magnæ* probabilitatem? ib.nu.3

Evertit *conſequentia magna* juriſdictionem Eccleſiaſticam Prælatorum Regularium. p.173.n.38

Magnam confuſionem affert clauſtris Regularium. ib n.41

Ex *conſequentia magna* Regulares magis ſubjecti manent Epiſcopis, quàm Prælatis Regularibus. ib n 43

Conſequentia magna infert, Regulares non exemptos à juriſdictione Epiſcoporum. ibid n.44

2 Syllogiſmus *conſequentiæ magnæ* habet præmiſſas incomprobabiles. ibid & ſeq.n.45

Scatet, quatuor terminis, n.55. Et ibi vox, & *præceptum*, in majori habet diverſam ſignificationem, ac in minori; & ideò medium non eſt ſimplex terminus, ſed duplex. ibid.n 57

3 Ab ingentibus abſurdis ex ea illatis, illam eſſe *conſequentiam magnam*, verificatur. p.277.n.72

Infert, votum obediendi in aliqua materia, non obligare ad obediendum in illa. ibid.n.73

Item, nullum votum obligare in conſcientia. ibid.n.74

Item, omnes Profeſſiones Benedictinorum eſſe nullas. ib.n.75

Item, ordinem Benedictinum non eſſe veram Religionem: & erraſſe Pontificem in approbatione illius. ib.n.76

Item, Prælatos Benedictinos nullam habere juriſdictionem Eccleſiaſticam directivam. p 277.n.77

Item, Ordinem Benedictinum non eſſe exemptum à poteſtate Epiſcopi, ib.n.78. Et multa alia abſurda his ſimilia, ibid.n.79. Et ferè omnes familias Regulares eiſdem enumeratis defectibus laborare. ibid.n.18

Quam multis irroget injuriam *conſequentia magna*? ib.n.82

CONSILIUM.

1 Per ſolam acceptationem *conſilii* nemo manet obligatus ad illud ſequendum, etiamſi velit illud acceptare ut obligatorium. p.151.n 79. & à p 259

2 *Conſilia* poſſũt cadere ſub præceptũ; neq; repugnat conſiliis eſſe præceptibilia, p.274 n.10. Itẽ quæ ſunt *conſilia* in regula. n.32

Aliqua *conſilia* ſummæ perfectionis nequeunt cadere ſub præceptum. ib.n.34

Quod traditur in conſtitutionibus Regularium ut *conſilium* impræceptibile, non eſt propriè regula. ibid.

Vide, *Donatio*, n.1 2.3 & 3. ibid.

CONSUETUDO.

1 Ad dignoſcendum, an lex ſit merè pœnalis, vel potiùs obligatoria conſcientiæ, attendenda eſt *conſuetudo* tanquam regula certa interpretationis. p.217 n.18

Interpretatio, quam dat legi *conſuetudo* ex cap. *Cùm dilectus*, non eſt conjecturalis, ſed authentica. ibid.n.20.& p.239 n.62

Ineſt *conſuetudini* duplex modus interpretandi legem. p.217 n.27 Et quiſnam ſit uterque? ibid.

Quando requiratur approbatio Principis, ut *conſuetudo* habeat vim interpretandi legem? p.217.n 29

Conſuetudo accedens legi ſcriptæ facit evidentiam moralem de obligatione legis. ibid.n.30.& p.239 n.60

2 Propoſitio, quæ ait, non eſſe *conſuetudinem* evidenter obligatoriam abſtinendi à lacticiniis in Quadrageſima, damnata eſt ab Alexandro VII. p.218.n.44

Hæc eſt prava conſequentia: [Non obligat hoc ex jure, neque ex

conſue-

conſuetudine, ergo non obligat.] ibid.n.45
Poteſt fieri, quòd non obliget ex alterutro, & quòd obliget ex utroque ſimul. ibid.
3 *Conſuetudo*, ut legem interpretetur, non debet eſſe cum animo ſe obligandi. p.218.n.48
Conſuetudo introducta à populo putante per errorem, verba legis eſſe obligatoria, vim habet interpretandi legẽ. Et quare? ib.n.51
4 Sunt in Eccleſia *conſuetudines* evidenter obligatoriæ. p.219.n.60
Et ita eſſe, conſtat ex Decreto Alexandri VII. ibid.
Conſuetudo Eccleſiæ Latinæ conſecrandi in pane azymo eſt evidenter obligatoria. ibid.n.61
Sacerdotes tenentur ex *conſuetudine* evidenter obligatoria proferre omnia verba conſueta in conſecratione Calicis. ib.n.62
Tenentur etiam ex *conſuetudine* evidenter obligatoria adhibere formas, & materias conſuetas ſacramentorum. ibid.n.64
Tenentur item ex *conſuetudine* evidenter obligatoria ad mixtionem vini cum aqua. ibid.n.63
Conſtat ex Tridentino, fuiſſe in Eccleſia *conſuetudinem* evidenter obligatoriam præmittendi confeſſionem mortalium ſumptioni Euchariſtiæ. p.219.n.65
Ex eodem Tridentino conſtat de *conſuetudine*, qua laici, non à ſeipſis, ſed à Sacerdotibus communionem accipiant. ibid.n.66
5 An requiratur conſenſus legislatoris, & qualis, ut *conſuetudo* Eccleſiaſtica vim habeat obligandi. ibid.n.68
Certum eſt, populum ſeorſim à capite, non ſufficere ad inducendam *conſuetudinem* obligatoriam in materia Eccleſiaſtica. ibid.nu.68. & p.221.nu.103
An *conſuetudines* Eccleſiaſticæ evidenter obligatoriæ, quæ de facto dantur, vim obligandi habeant ab aliqua lege canonica generali. ib.n.68
Non eſt alia lex univerſalis canonica, quæ eam vim obligandi tribuat *conſuetudini*, niſi cap. fin. de conſuetud. p.219.n.71
An nulla *conſuetudo*, formaliter ut conſuetudo, habeat vim obligandi? n.72. Quæſtio hæc non procedit de *conſuetudine*, formaliter ut tali, ſed de conſuetudine materialiter ſumpta. ib.n.73
6 In populo introducente *conſuetudinem*, requirunt Authores animum ſe obligandi, ut ea ſit obligatoria. ib.n.75
Hic diſcurrendi modus de animo ſe obligandi, traxit aliquos Authores in plura abſurda. ibid.n.76
Conſuetudines dividuntur in antiquiores, & minùs antiquas. Et quæ iſtæ, & illæ ſint. p.220.n.81
Probabilius eſt, nullam eſſe legem Eccleſiaſticam, quæ tribuat populo authoritatem, ut per ſe introducat *conſuetudines* obligatorias. ibid.n.82
Conſuetudines vigentes ante tempus Gregorii IX. non potuerunt habere vim obligandi, ortam ex eo, quòd populus eas induxerit animo ſe obligandi. ibid.n.88
Nulla *conſuetudo* eſſet evidenter obligatoria, ſi obligatio conſuetudinis oriretur ex eo, quòd populus eam induxiſſet animo ſe obligandi. ibid.n.90
In omnibus *conſuetudinibus* antiquioribus dubium eſt de animo ſe obligandi Fidelium. ibid.
7 *Conſuetudines* univerſales antiquiores evidenter obligatoriæ ſuam vim obligandi hauſerunt ex legibus traditione ſubſiſtentibus, p.220.n.94. Et hæc eſt expreſſa ſententia S. Auguſtini. ib.
Secundùm Auguſtinum, *conſuetudines*, quarum neſcitur initium, non à Fidelibus introducentibus, ſed à legibus Apoſtolicis verbo tenus traditis, ortæ fuerunt. ib.n.95
Conſuetudines univerſales antiquiores, quæ non ab initio naſcentis Eccleſiæ invaluerunt, ſecundum Auguſtinum, à legibus traditis, non ſcriptis, Conciliorum generalium prodierunt. ibid.nu.97 & p.223.nu.134
Sancti Patres traditioni attribuunt vim *conſuetudinis* ad obligandum. p.221.n.98
Ex eo quod Tridentinum non agnovit alia pręcepta Eccleſiaſtica, niſi ſcripta, vel tradita, convincitur, *conſuetudines* non ſcriptas non habere vim obligandi, niſi ex ſola traditione præcepti, p.221.n.107. *Conſuetudines* univerſales vocantur à ſanctis Patribus, & Theologis traditiones, p.221.n.109. Et quare? ibid.
Cùm omnes Fideles *conſuetudine* obſervant aliquid juris humani, quod ipſi, ſeorſim à capite, inſtituere non potuerunt, in eo involvitur præceptum traditum, ib.nu.110. Et an hujus generis ſint omnes *conſuetudines* antiquiores, quæ obſervantur ut obligatoriæ. ibid.n.111
Dictum Auguſtini, quòd [Mos populi Dei pro lege tenendus eſt;] arguit totam vim obligatoriam *conſuetudinis* oriri ex traditione præcepti. ib.n.113
Conſuetudo abſtinendi à lacticiniis in Quadrageſima eſt univerſalis. nu.117
8 Unde dignoſcatur, hanc *conſuetudinem* A, univerſalem & antiquam, eſſe evidenter obligatoriam, ib.n.119. Cùm *conſuetudo* univerſalis eſt cum firma perſuaſione omnium Fidelium de obligatione ejus; ea perſuaſio facit evidentiam moralem de tali obligatione. ib.n.119.& p.223.n.141
In *conſuetudine* præmittendi confeſſionem Communioni, perſuaſio Fidelium de obligatione, etiam ante Tridentinum, faciebat evidentiam obligationis, p.222.num.121. Obligatio prædictæ *conſuetudinis* non eſt juris divini, ſed humani. p.222.n.122
Conſuetudo Eccleſiæ Latinę conſecrandi in azymo, cum perſuaſione Fidelium de obligatione ejus, fecit evidentiam Patribus Concilii Florentini. ibid.n.123
Quòd detur *conſuetudo* obligatoria, eſt res facti, ibid.nu.124. Ideò plenè probatur per teſtes expreſsè, vel tacitè deponentes. ib.
Perſuaſio omnium Fidelium de *conſuetudine* obligatoria, facit pleniſſimam probationem obligationis impoſitæ de facto. ib.
Sententia omnium Theologorum de *conſuetudine* obligatoria, facit evidentiam moralem de obligatione illius. p.222.n.126
Hæc conſequentia eſt legitima: [*Conſuetudo*, A, ſervatur ab omnibus Fidelibus ut obligatoria: ergo illius obligatio evidens eſt.] ibid.n.131
9 Duo ordines *conſuetudinum* univerſalium, quarum meminit S. Auguſtinus, ibid.nu.132. Et unaquæque in ſuo genere, ſecundum Auguſtinum, eſt irrefragabilis authoritatis. ibid.
Conſuetudines univerſales minùs antiquæ evidenter obligatoriæ involvunt traditionem præcepti. p.223.n.138
Probabile duntaxat eſt, quod *in cap. fin. de conſuetud.* tribuitur populis authoritas inducendi *conſuetudines* obligatorias. ib.
In *conſuetudinibus* animus Fidelium ſe obligandi non poteſt evidenter conſtare. ibid.n.139
Idem eſt modus obligandi in *conſuetudinibus* obligatoriis minùs antiquis, atque in antiquioribus. ibid.n.140
10 *Conſuetudo*, quam ſemper retinuit tota Eccleſia, ſecundũ Auguſtinum, includit traditionẽ præcepti Apoſtolici, n.142. Et hãc regulam Auguſtini ſecuti ſunt Patres Tridentini. p.223.n.143
Conſuetudo antiquiſſima univerſalis, de qua dubitatur, an ſeper retenta fuerit, importat ſub disjuncto traditionẽ præcepti Apoſtolici, aut pręcepti à Cõciliis, vel Põtificibus indicti. ib.n.144
11 Obligatoriam eſſe *conſuetudinem* abſtinentiæ à lacticiniis, demonſtrat perſuaſio omnium Fidelium de tali obligatione, utpotè in quæſtione facti. p.223.n.147
Prædicta *conſuetudo* fuit antiquiſſima in Eccleſia. ib.n.149
Ex *conſuetudo* abſtinendi à lacticiniis probatur ex Synodo Quiniſexta, nempe per centum, & duos teſtes. ibid.
12 Antiquitas *conſuetudinis* jejunii quatuor temporũm ut obligatoriæ arguit traditionem præcepti Apoſtolici. p.224.n.158
Ex præcepto Calixti I. & ex *conſuetudine* interpretante illud, cõſtat evidenter obligatio jejunii quatuor temporum. ib.n.159
Ex S. Leone Magno conſtat *conſuetudo* obligatoria jejunii quatuor tẽporũ; & quòd ea orta fuerit ex traditione pręcepti. ib.n.160
An *conſuetudo* jejunandi in pervigil Pentecoſtes obſervata fuerit nongentis annis ante tempora S. Thomæ? p.226.n.179
13 Quæ *conſuetudines* Diœceſanæ habeant vim obligandi virtute Conſtitutionum ſynodalium? ib.n.182
Diœceſana *conſuetudo* eſt evidenter obligatoria, quando eſt cum firma perſuaſione omnium Diœceſanorum de impoſitione obligationis, p.226.nu.183. Item cum firma perſuaſione omnium Parochorum, & Theologorum, ibid.n.184. Si judicium Theologorum, aut Parochorum in ea materia diſcors ſit, conſuetudo cenſenda eſt dubiæ obligationis. ibid.n.185
Probabile eſt, *conſuetudinem* Diœceſanam, ſive particularem introductam poſt Gregorium IX. ſi conſtet, introductam eſſe à populo cum animo ſe obligandi, eſſe obligatoriam. ib.n.186
Probabilius eſt, eam *conſuetudinem* non eſſe obligatoriam, ſi ſit ſine approbatione legislatoris. ibid.
14 In jure civili *conſuetudo* habet vim legis obligatoriæ, etiam ſine approbatione ſpeciali legislatoris. ibid.& ſeq.n.189
Jure Caſtellæ, ut *conſuetudo* habeat vim legis obligantis, requiritur ſpecialis approbatio legislatoris. ibid.n.189
15 *Conſuetudo* inchoata ab illis, qui per deceptionem putant, ſe eſſe obligatos, poteſt obſtringere conſcientias, ſi aſſocietur firma perſuaſione omnium circà obligationem. p.226.n.191
Obligat *conſuetudo*, cùm omnes per errorem putant, adeſſe præceptum traditum, ſcilicet ex motivis firmis. p.226.n.192
16 An ex *conſuetudine* acquiratur jus in multis, an potiùs id ſit ex poſſeſſione? ibid.n.196
An vis obligatoria aliquarum *conſuetudinum* oriatur ex jure ſcripto? ibid.n.199
17 Ex *conſuetudine* interpretante legem conſtat evidenter de obligatione gravi confeſſionis, & communionis annuæ. n.203
Ex *conſuetudine* evidenter interpretantes legem, conſtat evidenter præceptum grave jejunii Quadrageſimalis. p.227.n.205
Ex antiquiſſima *conſuetudine* & traditione præcepti oritur evidens obligatio recitandi officium canonicum. p.228.n.223
18 Ex vi *conſuetudinis* interpretantis legem, conſtat obligatio conſcientiæ importata per voce *Præceptum*. p.230.n.9
19 Eſt *conſuetudo* Eccleſiaſtica recepta tanquam obligatoria, attendendi præcisè ad horam ſonantem in horologiis pro legibus, quæ horam præſcribunt, p.239.n.63. Et eſt inanis exceptio, quòd ea *conſuetudo* forſitan fundatur in ignorantia juris. ib.n.64
An *conſuetudine* introductum ſit, ut unumquodlibet horologium attendatur tanquam teſtis faciens fidem probabilem? p.240.num.82
20 *Conſuetudo* obligatoria affert obligationem gravem, quando verſatur in materia gravi. p.291.n.85

An lex

Digitized by Google

An lex obliget eo modo, quo ipſa *conſuetudine* recipitur? ib.n.86
Quandiù duret priſtina *conſuetudo*, & quomodo probetur, advenisſe novam oppoſitam. ibid.n.87
21 *Conſuetudo* privativa non infert prohibitionem. p.390.n.224
Praxis non celebrandi feſtum Conceptionis eſt carentia *conſuetudinis*, quæ non infert prohibitionem. ib n.225
22 Quomodo *conſuetudo*, & praxis Eccleſiæ ſit regula infallibilis in materia Eccleſiaſtica? p 413.n.20
23 *Conſuetudo* dignoſcitur ex atteſtatione peritorum. p.102.n.93
24 *Conſuetudo* accedens legi facit evidentiam moralem de obligatione. p.428.n.22
Vide, *Traditio*.

CONTRACTUS.

1 Vide, *Pactum*.
Vide, *Conjux*.
Vide, *Matrimonium*.

CONTRADICTIO.

Non ex qualibet impoſſibili infertur utraque pars *contradictionis*, pag.446.nu.29
2 Regula ad dignoſcendum quando inferatur utraque pars *Contradictionis*, quando non. ibid.n 30
3 Quomodo ex actu impoſſibili non inferatur utraque pars *contradictionis*. p.446.n.36

CONTRADICTORIÆ.

Ex duabus *contradictoriis* ſi una eſt contingens, altera non poteſt eſſe neceſſaria, aut impoſſibilis. p.14.n 35
Si una propoſitio eſt incerta, ejus *contradictoria* debet eſſe incerta; neque hæc poteſt eſſe certa, aut certò falſa. ibid.n.36
Ex duabus *contradictoriis* poteſt una eſſe probabilis, & altera non item. p.12.n.2
Ex duabus *contradictoriis* una poteſt habere fundamentum grave, & altera leve. p.17.n.82
Vide, *Probabilitas*, n.11.12.16.17.58.78.86
Vide, *Logica moralis*, n.4.ad 12.& n.14 23

CONTRITIO.

1 Quidam docent, ad Sacramentum Pœnitentiæ requiri *contritionem* reputatam, p 408.n 2. eo quòd ad Sacramentum debet homo accedere in ſtatu gratiæ. ibid.
Communis ferè omnium docet, ſufficere omninò *attritionem* cognitam. ibid n.3
2 An in articulo mortis tutum ſit uti *attritione* cognita in Sacramento pœnitentiæ? ibid.n.4
An quia Sacramentum pœnitentiæ eſt privilegium, non requirat *contritionem* perfectam. p.410.n.16
3 Nec tenuiter quidem eſt probabile, requiri ad valorem ſacramenti *contritionem* reputatam. ibid n 17
An opinio, quæ requirit *contritionem* reputatam, requirat illam, ut validè recipiatur Sacramentum, an ut licitè? p.410.nu.19. Et quid interſit inter utrumlibet? ibid.
Non eſt improbabile, requiri *contritionem* reputatam, ut licitè recipiatur Sacramentum pœnitentiæ. ibid.n.20
Nullo modo eſt probabile, requiri ad valorem ſacramenti *contritionem* reputatam, ibid nu.21. Et hæc eſt mens Authorum ejus opinionis relatæ, ibid. Falſa exiſtimatio *contritionis* nequit requiri ad valorem Sacramenti. p.410 n.22
Moribundo ſufficit ad valorem Sacramenti *attritio* cognita. n.23
4 An ex alio titulo teneatur moribundus ad actum *contritionis* perfectæ. p.410.n.24.& n.37
Quomodo per Sacramentum pœnitentiæ fiat quis de attrito *contritus*? ibid.& n 28
Vide, *Confeſſio*, nu.5.

CULTUS.

Sanctitati falſæ nequit Eccleſia *cultum* publicum exhibere, p.59. nu.266. Et quam ſit indubitata ea aſſertio? ib.n.267
Non ſufficit probabilitas ſanctitatis, ut Eccleſia exhibeat illi *cultum* publicum. p.59.n 272
Eſt certiſſimum, Eccleſiam non *celebrare* feſtum falſum. p 60.n.273
Item non agere Deo gratias pro beneficio falſo. ibid.n.274

D

DEBITUM CONJUGALE.

COnjux probabiliter aſſentiens nullitati matrimonii, tenetur reddere, & non poteſt petere *debitum*. Id intelligitur caſu, quo non habeat probabilitatem de valore matrimoni. p.18.n 95
Vide, *Dubium*, nu.21

DECIMA.

Peccare graviter eos, qui nolunt *decimas* ſolvere, definitum eſt à Tridentino. p.215.n.68 & p.227.n.201
Certum eſt, legem decimarum, ſaltem quoad quotam, eſſe juris Eccleſiaſtici. p.213.n.68

DECLARATIONES CARDINALIUM.

Declarationes Cardinalium, juſſæ à Pontifice ejus nomine promulgari, ſunt ſicut cæteræ leges Pontificiæ, & non ſolùm habentes vim opinionis probabilis. p.45.n.22
Decretum de celebratione Miſſarum non eſt mera *declaratio Cardinalium*, ſed lex Urbani VIII. ejus nomine promulgari juſſa ab ipſo Pontifice, p.56.n.227. Et in hoc Authores aliqui decepti ſunt, nu.228. Et oppoſitum eſt improbabile, nu.229. Et ita eſſe conſtat apertè ex decreto Alexandri VII ib.nu. 230. Et in quo ſteterit æquivocatio Authorum circà hoc punctũ? p 64.n.329

DECRETUM PONTIFICIUM.

1 *Decreta* duo Alexandri VII. damnantia quadraginta quinque opiniones in materia morum. p.56.n.223
Prodierunt immediatè ab Alexand. VII. p.64.n.327
Sunt Pontificis loquentis ex Cathedra. p.64.n.331
Hæc *decreta* evidenter ſunt ex matura deliberatione. p.65.n.339
Sunt prohibitoria. ibid.n.340
Obſtringunt conſcientias, ibid. n 341. graviter. ibid.n.342
Sunt declaratoria. nu.343
Expreſſo judicio damnant eas opiniones. ibid.
2 Declarant alias leges canonicas. ibid.n.344
Alterum eorum declarat, Bullam Cœnæ prohibere abſolutionem à caſibus occultis. p.65.n 345
Declarat, legem Urbani VIII. de duplici ſtipendio pro una Miſſa non accipiendo. ibid.n.346
Declarat alia *decreta* circà poteſtatem Regularium abſolvendi à caſibus reſervatis Epiſcopo. ibid.n.347
Declarat legem circà approbationem Regularium ad confeſſiones. ibid.nu.348
3 Hæc *Decreta* ſunt definitiones Pontificis ſecundo modo. n.354

DEFINITIO LOGICA.

Definitio baſis prima ſcientiarum. p.1.n.1
An aliquando *definitio* ſit obſcurior definito. ibid.n.2
Eſſentiam *definitionis* negat, qui non concedit clariorem definito. ibid.n.3.
Definitio non eſt clarior definito reſpectu hominis ignorantis terminos. p.2.nu.7
Omiſſio *definitionis* trahit aliquos in abſurda. p.2.n.9
Definitio utilis nonniſi ad ſcientias. ibid.n.10
Definitio meta objecti. ibid.
Quamvis definitum ſit notum, illud explicat *definitio*. ib.n.11

DELECTATIO MOROSA.

1 Non eſt abſolvendus viduus, qui vult *delectari* de copula conjugali præterita, p 94.n.312. Nec confeſſarius debet, aut poteſt ſe accommodare ei opinioni. ibid.
2 Quid ſit *delectatio moroſa* interna, & externa? p.331 n.1
Delectatio moroſa externa non conſiſtit formaliter in commotione ſpirituum. ibid.n 2
An *delectatio moroſa* in re venerea ſit evidẽter illicita? p.332.n.12
Decem actus vitales concurrere ſolent in *delectatione* venerea. ibid.num.13.
Ad exiſtentiam *delectationis* externæ non eſt neceſſaria voluntas efficax de illa. p.332.nu.14
3 Cauſa efficiens *delectationis* externæ eſt potentia tactiva, ibid. nu.15. Et ſpiritus genitales commoti. ibid.
Cauſa per ſympathiam determinans ad *delectationem* externam, eſt appetitus corporea, & ſenſatio interna. ibid n 16
4 *Delectatio* interna libera non poteſt per ſympathiam determinari. ibid.nu.18
Cauſa directa *delectationis* externæ non eſt ſolùm aſſenſus in illam. ibid.n.19
Delectatio de ſola cogitatione ſpirituali objecti venerei licita eſt. ibid.n 20.
Quomodo differant *delectatio*, & gaudium? p.333 n.21
5 Poteſt conſiderari malitia moralis, vel ex parte objecti *delectationis*, vel ex parte ipſius delectationis. n.28
Stat, quòd ex parte objecti *delectationis* non ſit formaliter malitia moralis, & quod hęc ſit ex parte delectationis. ib.& p.334.n.40
Semper eſt illicitum *delectari*, vel gaudere de malitia morali, formaliter ut tali. p.333 n.33
Delectatio de malo, à quo præſcinditur malitia, non eſt mala ex parte objecti. ibid.n 34
Stat, quod advertas, objectum *delectationis* eſſe licitum, & *delectationem* eſſe illicitam. p.334.n.37
Quamvis ab objectu præſcindatur malitia, non ideò licet *delectari* de illo. num.44
Delectatio eſt illicita, etiam præciſa malitia ex parte objecti, quando habet oppoſitionem cum aliqua virtute. ibid.n.45
Delectatio eſt illicita, quando eſt contra Deum, contra proximum, aut contra ſe. ibid.n.46
6 Certum eſt, *delectationem* moroſam de objecto venereo eſſe peccatum mortale, p.335.n.54 eſt ſententia SS Patrum, ibid n.54. & p.337.n. 83. infertur clarè ex ſacra Scriptura, p 335.nu 55. Et oppoſita eſt improbabilis, & temeraria, & damnata ab Inquiſitione. p.336.n.65.& p.78.nu 15
Delectatio interna de fornicatione magis opponitur caſtitati, quàm deſiderium inefficax de illa, p 335.n.57. Et an magis opponatur caſtitati affectus in copulam ut præſentem, quàm affectus in illam ut futuram ibid.n.58
7 *Delectatio* interna eſt cauſa per ſe commotionis ſpirituum, & ideò illicita, n.61. Et ratio, quæ inde ſumitur, non eſt merè topica, p.337.nu.87 Hæc tamen ratio non eſt univerſalis contra omnes *delectationes* venereas illicitas. ibid.nu.97

Quare *delectatio* interna, & deſiderium de venereis dicitur mœchatio cordis. p.335.n 61
Cui opus venereum de præſenti eſt illicitum, *delectatio* de illo eſt illicita. p 336.n.66
8 Sponſis de futuro eſt illicita *delectatio* de copula cōjugali futura, ib.n 67. Et oppoſitū à principiis intrinſecis eſt improbabile. ib.
Illicitum eſt viduis *delectari* ſenſibiliter de copula præterita, ib.n. 68. Et oppoſitum à principiis intrinſecis eſt improbabile. ib.
Peccat mortaliter, qui *delectatur* ſenſibiliter de fornicatione, ſub conditione ſi eſſet licita. p.336.n.69
Deſiderium inefficax objecti moraliter mali, ſub cōditione, quod nō eſſet malū, eſt illicitum, ſi admiſceatur cū *delectatione*, n.74. Non verò ſi non admiſceatur, ſed ſit purum deſiderium. ib n.75
9 Opinio aſſerens, non eſſe mortalem *delectationem moroſam* veneream, non eſt ſolùm improbabilis, quia contra ſententiam communem Theologorum. nu.77
An teneamur vitare cauſas commotionis ſpirituum, & *delectationis* externæ, & quas? p 337 n.88
Commotio ſpirituum, à qua oritur *delectatio* externa, eſt inchoatio profuſionis ſeminis, ſed non ideò affert periculum profuſionis. nu.95
An liceat conjugi *delectari moroſè* de copula conjugali aliena? p.338.n 103
10 *Delectatio* ſpiritualis de objecto venereo ut formaliter malo, independenter à commotione ſpirituum, eſt illicita, n.108. Et an id ſit certum? p.340.n.137
Delectatio ſpiritualis de objecto venereo illicito, quamvis ex parte objecti præſcindatur malitia moralis, eſt illicita, etiam independenter à commotione ſpirituum, p. 338. nu. 109 Et quàm id ſit certum? p.340.n.138
Delectatio interna ſenſibilis de objecto venereo illicito, eſt illicita independenter à commotione ſpirituum, p.339.nu.115 Idque multis convincitur, ib.n 116. Et quam id ſit certū p.340.n.138
Delectatio interna de ſodomia opponitur caſtitati independenter à commotione ſpirituum. p 339.n.118
11 Si *delectatio* interna objecti venerei eſſet mala ob ſolam commotionem ſpirituum, liceret conjugi delectari internè de actu ſodomitico, ib nu.119. Et qui *delectaretur* internè de actu ſodomitico, cum commotione ſpirituum prava, & veniali, juxta opinionem Caramuelis non peccaret mortaliter. nu.123
Si tota malitia *delectationis* internæ proveniret à commotione ſpirituum, non eſſet gravioris malitiæ delectatio de ſodomia, quàm de copula naturali. ibid.n.124
Diſparitas inter *delectationem moroſam*, & delectationem de eſu carnium, independens à commotione ſpirituum. ib n.126
12 An licita ſit delectatio ſpiritualis de pollutione habita in ſomnis? p 339.n 128
Quare ſit illicita *delectatio* ſpiritualis de actu ſodomitico, præciſa ex parte objecti malitia morali? ib.n 130
Quomodo eſt illicita *delectatio* de objecto venereo præciſo à malitia morali; ſi requiritur advertentia malitiæ moralis? p.340. nu.133. Et exponuntur tres actus, qui tunc concurrunt in intellectu. ibid.
Delectatio ſpiritualis de copula in communi non eſt illicita. ibid. num.136
Quid ſit *delectatio* ſpeculativa, quid practica? p.341.n.2.& n.12
Delectabile objectum poteſt cogitari, ut alliciens appetitum, & ut non alliciens. nu.16
Certum eſt, dari *delectationem* ſpeculativam veneream illicitam, p.342.n.24. nempe de objecto ut formaliter malo. ibid.
Delectatio ſpeculativa objecti venerei illiciti, præciſa malitia ex parte objecti, eſt illicita. ibid.n.26
14 An liceat conjugato *delectari* de ſola pulchritudine fœminæ alienæ, ut ad copulam conjugalem excitetur? p 343.nu.42.& 44. Et quantum differat ea cogitatio à cogitatione arboris pulchræ? ibid. n.45 Et diſcrimen inter conjugatum, & ſolutum quod eam cogitationem fœmineæ pulchritudinis. p.344.n.49
15 Dantur *delectationes* internæ, quæ non ſunt intentiones efficaces. Idque ut certum defenditur. nu.57
Delectatio venerea inefficax eſt delectatio practica, adeòque illicita. nu.64
Delectatio, quæ eſt cauſa per ſe commotionis, practica eſt. p.345. nu. 65
Ut quis *delectetur*, non eſt neceſſe, quòd voluntas habeat pro objecto delectationem. ib.n.67
16 *Delectatio* externa mittit ſpeciem impreſſam productivam cogitationis venereæ. p 351.n.21
17 An *delectatio* interna ſpeciem ſumat ab opere externo? nu.1
Sunt quæſtiones valdè diverſæ; [An *Delectatio* interna ſpecificetur ab opere externo?] atque [An delectatio interna ſpecificetur ab objecto;] p.353 n.28
Delectatio interna, & deſiderium inefficax differunt inter ſe. Et in quo differant? ibid.n.29
Delectationes internas venereas participare malitiam ab opere externo, & circunſtantiis ejus, docent multi, ib.nu.31. Oppoſitum primus docuit P. Vaſquez nu. 32. & poſt ipſum multi, ibid. Et ſententia Vaſquii ab aliquibus eſt malè intellecta, ibid.nu.33.
Nec dixit, ut putant aliqui, omnes *delectationes* internas venereas eſſe ejuſdem ſpeciei, ibid Immò docet, eas differre in ſpecie pro diverſitate operis externi intra genus luxuriæ. ibid.
Delectationes internas ſpecificari ab objecto, non negat Vaſquez. p 354 n.34
Si *delectatio* interna formaliter fertur in circumſtantiam operis externi, delectatio ſpecificatur ab ea circunſtantia. ib.n.35
Delectationes internæ venereæ de diverſis ſpeciebus intra genus luxuriæ diverſificantur ſpecie. ibid.n.36
Delectatio interna ſpecificatur à proprio objecto in eſſe objecti, ib. num.37. Non quia participat totam malitiam objecti, ſed quia ſpecificatur per ordinem ad objectum. ibid. nu.38. & nu.46
18 *Delectatio* interna de actu ſodomitico eſt cauſa per ſe commotionis diverſæ ſpeciei. nu 44
Delectatio interna venerea non ſpecificatur à circunſtantiis extra genus luxuriæ. ibid.n.47
Delectatio interna duntaxat venerea de copula cum conjugata, non reſpicit circunſtantiam adulterii, nu.48. quia non delectatur de injuria conjugis. ibid.
Delectatio interna ſpecificatur ab objecto, non à circunſtantiis, quas formaliter non attingit. p.355 n.50
Excipitur *delectatio* de copula cum perſona cœleſti, ob ſpecialem rationem. ibid.n 51
In ſententia eorum, qui docent, delectationem externam ſpecificari, ab objecto cogitato, & circunſtantiis ejus, dicendum eſt, *delectationem* internam ſpecificari à delectatione externa. ibid. num.52
19 Deſiderium inefficax, quod ſolùm movetur à delectabilitate venerea, ejuſdem rationis eſt quoad hoc, ac *delectatio* interna. Et idem de hac, & illo dicendum eſt. nu.53
Rarò *delectatio* interna fertur formaliter in circunſtantias operis, ibid.nu. 54. Et frequenter deſiderium inefficax fertur formaliter in circunſtantias operis. ibid.
20 Objectum motivum *delectationis* internæ eſt delectabilitas objecti, p.355.n.63. Et objectum materiale, & formale ſæpè identificantur. ibid.
Motivum ejus, qui *delectatur* venereè in adulterio, non eſt ipſa circunſtantia adulterii. p.356.n.64
Delectatio interna formaliter inefficax, eſt cauſa per ſe commotionis ſpirituum, ibid.num. 65. Et ſi delectatio ſit vehemens, eſt cauſa per ſe pollutionis, ibid. Et utraque *delectatio* eſt virtualiter efficax. ibid.
Datur cauſa directa *delectationis* moroſæ externæ præter aſſenſum in illam, p.358 nu.103. Et aſſenſus virtualis in delectationem moroſam externam, eſt cauſa directa illius, ibid. Item delectabilitas objecti venerei poteſt dici cauſa ejus delectationis moroſæ externæ. ib.n.104
An *delectatio* interna ſit prior commotione, & ideò nequeat eſſe actus commotionis? p.369.n.109
Vide, *Parvitas materiæ in re venerea*, n.2.4. & ſeq.
Vide, *Confeſſio*, n.13.
Vide, *Luxuria*, n.3.& ſeq.

DEMONSTRATIO.

Vide, *Evidentia*.

DESIDERIUM.

1 *Deſiderium* inefficax objecti venerei eſt graviter illicitum. pag. 335.n.57
Deſiderium inefficax ſequitur præciſionem intellectus. ib.n.59
2 An omne *deſiderium* inefficax ſit conditionatum? p.359.n.115
An in omni *deſiderio* inefficaci conditionato finis proponatur ut impoſſibilis? ibid.
3 An *deſideria* illicita requirant finem bonum, ut fiant licita. p.458 n.63. & ſeq
Vide *Delectatio moroſa*, n 17 & 19.

DEUS.

Ethnici habuerunt evidentiam exiſtentiæ *Dei*. p.119.n.197
An ſit erroneum dicere, exiſtentiam *Dei* non eſſe demonſtrabilem ex creaturis? n 199
Falſitas plurium *Deorum* poteſt demonſtrativè cognoſci. ibid. nu.201
An unitas *Dei* potuerit evidenter cognoſci ab indoctis, ibid. nu. 202
An communis Theologorum demonſtratio de unitate *Dei*, ſit efficax. ibid.n.203

DIANA.

Vide, *Calumnia*, n.6.

DISJUNCTIVA PROPOSITIO.

Non valet à *disjunctiva* affirmativa ad quamlibet partem determinatam disjuncti. p.236.n.12
A prædicta *disjunctiva* ad unam partem determinatam non valet, niſi negando alteram partem. nu.16
Vi propoſitionis *disjunctivæ* nullum eſt fundamentum ad negandam alteram partem disjuncti. ibid.
Vi *disjunctivæ* ſolùm producitur dubium circà alterutram partem? p.237.n.34

DIVERSITAS SPECIFICA.

1 Quanta *diverſitas* requiratur, ut ſit ſpecifica. p.236.n.89

2 Judi-

2 Judicium prudentum eſt menſura *diverſitatis ſpecificæ*. ib.n.90

3 Dantur indicia *diverſitatis ſpecificæ*. n.94

4 Cùm judicio prudentum *diverſitas* eſt maxima, tunc eſt *ſpecifica*. p.437.n.99

Diverſitas eſt evidenter *ſpecifica*, cùm omnia judicia prudentum conſpirant. ib.n.202

DISPENSATIO.

In matrimonio *diſpenſatio* Pontificia reflectit ſupra obligationem reflexam. p.186.n.173

DIVES.

Dives eſt, qui habet ſuperflua ſtatus. p.188.n.8

Vide, *Eleemoſyna*, n.2.

Vide, *Egenus*, n.1.2.3.

DOMINIUM.

Non ſolùm jure gentium acquiſitum eſt *dominium* proprietatis, ſed in multis etiam ipſo jure naturali. p.190.n.44

DONATIO.

1 *Donatio* omnium bonorum facta Eccleſiæ, vel cauſæ piæ, eſt valida, & licita. p.197.n.5

Si *donatio* eſt contra legem naturalem, ibi non eſt conſilium Chriſti de donando. ib.n.10

Donare Eccleſiæ, poteſt eſſe contra legem naturæ ob circunſtantiam. ib.n.11

Cùm perfectius eſt omittere *donationem*, quàm eam facere, tunc non eſt conſilium Chriſti eam facere. n.12

Quando *donare* Eccleſiæ eſt illicitum, vel minus perfectum, tunc poteſt eſſe cauſa rationabilis, ut prohibeatur, ib.n.13 Et implicat cauſa rationabilis contra conſilium Chriſti formaliter, ut tale. ibid.n.9

Si alter antecedenter habet jus ad aliqua bona, illicitum eſt ea *donare* Eccleſię. ibid.n.14

Cùm cauſa, ut vocas, rationabilis ad prohibendam *donationem* faciendam Eccleſiæ, non eſt cauſa pia, ſed profana, prævalet contra illam conſilium Chriſti, nu.17. Et in caſu prohibende ejuſmodi *donationis*, cauſa non eſt pia, p.197.n.21. Ideò contra eam ſtat conſilium Chriſti. ibid.

2 Invalida eſt lex Belgica, quæ interdicit profeſſuro, ne omnia bona *donet* Monaſterio. n.29

Chriſtus non conſulit *donationem* omnium bonorum, cùm pars eorum ex contractu debetur alicui. Ibid.n.31

Donatio eleemoſynæ non eſt conſilium Chriſti reſpectu ejus, qui ex delicto contraxit reatum amittendi omnia bona. ib.n.33

3 Diſparitas inter *donationem* favore cauſæ piæ, & correctionem ſecretam, quoad rationem conſilii Euangelici. n.36

Chriſtus conſulit, vel præcipit correctionem ſecretam favore juris ad ſecretum; aliter *donationem* favore cauſæ piæ. ibid. & ſeq nũ.38

Conſilium de *donatione* non eſt conditionale, ſicut conſilium, vel præceptum de correctione. p.198.n.40

4 Per acceptationem legis prohibentis, *donationem* fieri Eccleſiæ, licèt quis cedat jure ſuo, non tamen jure Eccleſiæ. n.45

5 A principio reflexo eſt certò falſa opinio, quæ excludit *donationem* omnium bonorum faciendam Eccleſię, ib.n.49. Eadem opinio adverſatur immunitati Eccleſiaſticæ. ibid. & ſeq.n.50

6 Licitæ ſunt *donationes* remuneratoriæ in præjudicium legitimæ filiorum, p.209.n.220. Et quamvis non licerent, eſt duplex diſcrimen inter *donationes* remuneratorias, & eleemoſynas, ut iſtę poſſint fieri in præjudicium legitimæ. ibid.n.221

Vide, *Pia cauſa*, n.1.

Vide, *Pater*, n.2.3.

DUBIUM.

1 Non eſt idem *dubium*, & incertum. p.15.n.45

Dubitatio ſuſpendit intellectum in utranque partem contradictionis. ibid.n.46

Idẽ formaliſſimè eſt *dubitare* de curſu, ac dubitare de nõ curſu. ib.

2 Tria ad conceptum *dubitationis* requiruntur; ſuſpenſio aſſenſus in utranque partem; cogitare de utraque; & quod ſuſpendatur aſſenſus defectu motivi actualiter determinantis ad alteram partem. p.24.n.2

Definitio *dubitationis*, ex communi ſententia. n.7

An *dubitatio* ſit actus mentis poſitivus? ib.n.10

3 Propoſitio levi rationi innitens non eſt *dubitatio*. ib.n.15

Hæc definitio *dubii* data à Caramuele convenit judicio temerario. p.25.n.19

Malè definitur *dubium* per hoc, quod ſit ratio levis. ibid.n.21. & p.395.nu.9.

4 Implicat in eodem intellectu *dubitatio* ſimul cum ſcientia, vel aſſenſu probabili de eodem objecto. p.25.n.27

Probans veritatem Fidei Catholicæ ratione certa, & levi, non *dubitat* circà Fidem. ib.nu.29

Simultas *dubitationis*, & ſcientiæ, vel aſſenſus opinativi, involvit prædicata contradictoria. ibid.n.31

Judicium temerarium nititur ratione levi, cùm tamen non ſit *dubitatio*. p.26.n.35

Magis pugnat actus certus cum *dubitatione*, quàm cum formidine. nu.36

Ratio levis non eſt antecedens *dubitationem* inferens. ib.nu.40

Ratio levis non producit *dubium*, qui ratio, ſed quà levis. n.43

Percipiens rationes leves Lutheri contra fidem, non ideò *dubitat* circà fidem. ibid.n.45

Dantur plerunq; rationes leves abſq; *dubitatione* ulla. p.27.n.47

5 Poteſt dari *dubitatio* inter rationes utrinque æquè probabiles. p.27.n.52. & p.123.n.264. & p.396.n.9.

Inter pares probationes Judex *dubius* hæret. p.27.n.51

Inter rationes probabiles *dubitat* Theologus, quam partem eligat. ib.n.55

In probabilibus, quæ pars ſit à parte rei vera, *dubitamus* frequenter. ibid.n.56

Quare loquuntur Authores (ſecundùm Caramuelem) per modales de modo *Probabile*, niſi quia *dubitant* de veritate abſoluta? ib.n.57

Quomodo in *dubiis*, & topicis ſe gerat intellectus ad inſtar Judicis? nn.60

Quomodo in *dubiis*, & probabilibus ſe gerat intellectus inſtar Principis attendentis merita ad collationẽ dignitatis? ib.n.61

6 Homo eſt practicè *dubius* inter rationes probabiles, dũ caret dictamine reflexo de opinione probabili tutò ſequenda. p.28.n.63

Cùm motivum probabile non cogat intellectum ad aſſenſum, ideò inter motiva probabilia *dubitare* poteſt. ibid.n.67

Dubitatio componitur cum motivo probabili, non cum aſſenſu probabili. p.28.n.71. & p.32.n.134

Mentes quædam incredulæ non ſinunt ſe moveri probabilibus ad aſſenſum; ideò in illis *dubitant*. p.28.n.72

Juxta Caramuelem *dubitari* poteſt de objecto probabili Immaculatæ Conceptionis B. Mariæ; quod tamen eſt falſum. ibid.n.78

7 In quæſtione facti, motiva utrinque æquè probabilia, neceſſariò *dubitationem* pariunt. p.29.n.80. & p.384.n.114

Ex probationibus facti æqualibus reſultat neceſſariò *dubium* in judicio, p.29.n.81. Et clariùs id cernitur in judicio Salomonis, n.82. Et conſtat ex jure canonico, & civili. ib.n.87

In paribus probationibus favetur reo, quia in *dubio ſtandum* eſt pro reo. nu.88

8 In quæſtione juris, quatenus hæc dependet à facto, pares probationes *dubium* pariunt. p.30.n.102

Inclinatio voluntatis dupliciter *dubitationem* amovet. ib.n.108

Cùm quæſtio facti admiſcetur quæſtioni juris, æquales probationes non cauſant neceſſariò *dubium*, ſed probabilitatẽ. ib.n.109

9 Quid ſit *dubium* poſitivũ, & negativum? p.31.n.115. & p.376.n.1

Dubium poſitivum non eſt virtualiter negativum. p.31.nu.120

Rationes, quæ ſunt leves ad aſſenſum utriuslibet partis, ſunt graves ad *dubium* retinendum. ib.n.122. & p.384.n.113

Fortius *dubium* eſt negativum, quàm poſitivum p.32.n.126. Ideò non eſt favor conſcientiæ, quod dicatur dubium poſitivum verti in negativum. ibid.n.127

Quoad regimen conſcientiæ ſæpe dantur *dubia* negativa. p.32.nu.130. Et *dubia* poſitiva dantur ſæpiſſimè. ibid.n.131

10 Poteſt dari cauſa gravis *dubitandi*, etſi non detur ratio aſſerendi alterutrum. p.35.n.188

Cùm pro utraque parte ſunt rationes leves, eſt ingens cauſa *dubitandi*. ibid.n.189

11 *Dubium* de nullitate matrimonii poteſt eſſe juris, vel facti. p.35.nu.193

Datur *dubium* de nullitate matrimonii ex motivis utrinque levibus. ib.n.195

Datur *dubium* de nullitate matrimonii inter rationes probabiles, cùm quæſtio eſt facti, n.196. Et etiam cùm quæſtio eſt juris. ibid.nu.197.

Datur etiam *dubium* interveniente authoritate. ibid.n.204

Poſſibilis eſt *dubitatio* in milite de juſtitia belli. p.33.n.143

Poſſibilis eſt *dubitatio* Miniſtrorum de juſtitia ſententiæ. p.33.nu.152

12 Poſſibilis eſt in ſubdito *dubitatio* de poteſtate Prelati. ib.n.154

Poſſibile eſt, ſubditum *dubitare*, an res præcepta ſit licita. n.156

Poſſibile eſt, ſuperiorem *dubitare* de ſua juriſdictione. ib.n.167

Poſſibilis eſt in conjuge *dubitatio* valoris matrimonii bona fide contracti. n.169

Poſſibilis eſt *dubitatio* de media horà noctis, ubi diſſonant horologia. p.35.n.102

Hora, in qua differunt horologia bene regulata, *dubia* eſt, non probabilis. ibid.n.203

Poſſibile eſt, poſſeſſorem bonæ fidei *dubitare*, an res ſit ſua. ibid. n.206. Etiam ex rationibus utrinque levibus. n.207

Poſſibilis eſt poſſeſſor *dubiæ* fidei. p.36.n.218

Ex rationibus utrinque levibus poteſt emptor *dubitare* de mala fide venditoris. ib.n.218

Ex rationibus utrinque probabilibus neceſſariò *dubitat* emptor de mala fide venditoris, in quæſtione facti. ib.n.219

Poſſibile eſt, conſulentem *dubitare* de influxu ſui conſilii, n.230. idque inter rationes æquè probabiles. ibid.

Poſſibiles eſt in debitore *dubitatio* de ſolutione debiti, p.37.num.235. etiamſi creditor non dubitet. ibid.

Poſſibile eſt, quòd promittens Religionem, *dubitet*, an promiſerit profeſſionem, an ſolùm ingreſſum. ib.n.239

Poſſibilis eſt *dubitatio* ſubditi de juſtitia tributi. p.37.n.242

Poſſi-

Poſſibile eſt, cauſam civilem eſſe *dubiam*, cùm neuter ex actoribus poſſidet. n.236
Poſſibile eſt, diſpenſatum *dubitare* de valore diſpenſationis. ib. nu 248.
Poſſibilis eſt *dubitatio* de indigentia diſpenſationis. ibid.n.251
Poſſibilis eſt *dubitatio* Advocati circà juſtitiam cauſæ. n.256
Poſſibilis eſt in Religionis candidato *dubitatio* de egeſtate partis. p.38.n.262
Poſſibilis eſt in venditore veneni *dubitatio* de abuſu emptoris, tum ex rationibus utrinque levibus, tum ex æquè probabilibus. nu.264
In celebratione contractus *dubitari* poteſt, num celebratus fuerit à minore. n.272
13 Probabilitas dubia eſt *dubium* practicum in re morali, p.72. nu. 20.& p.75.n.59.& p.125.nu.317.& p.173. Et qui ſic *dubitat* de probabilitate, virtualiter cenſet, eam opinionem non eſſe probabilem. ib.n.176
14 Quæ diſparitas ſit inter quæſtionem juris, & quæſtionem facti quoad *dubitationem*? p.124.n.282
Inter rationes probabiliores, & minùs probabiles dari *dubium* poteſt. p.125.n.300
De probabilioritate poteſt *dubitare* intellectus. ib.n.301
Quomodo poſſit oriri *dubium* practicum ea diverſitate opinionum? p.132.n.461
Ex *dubio* practico oritur obligatio eligendi partem tutiorem. p.138.nu.519
15 An in die Sabbati, in *dubio* an ſit media nox, poſſit quis comedere carnes pro die ſequenti? p.237.n.33
Probabile eſt, quod qui in dubio mediæ noctis comedit, non poſſit die ſubingredienti communicare. p.240.nu.85. Et probabilius eſt, poſſe. ibid.
16 In *dubio*, an lex iſtud præcipiat, non obligat. p.322.n.12
17 Qui operatur cum *dubio* practico, peccat mortaliter, p.369 nu. 117. Et in hoc caſu peccatum eſt certum ex dictamine reflexo. p 73.u.32.& n.57
18 Quid ſit *dubium* probabile, quid improbabile? p.376.n.2
Dupliciter peccatum poteſt eſſe *dubium*: vel cùm dubitatur, an commiſſum fuerit, vel cùm certum eſt peccatum, & dubitatur, num mortale, num veniale. p.376.n.4
An nunquam detur dubium de peccato commiſſo? p.384.n.122. & p.395.n.316
19 Non procedit incognita cauſa, qui procedit in cauſa. p.386.nu. 159. Patet exemplo judicis. ibid.
Circà *dubitationem*, & objectum ejus poteſt dari ſcientia. p.387.n.167.
An in memoria cadat *dubitatio*? Sive, an de re *dubia* ſit memoria? p.392.n.62
An *dubius* peccati non ſit conſcius? n.267
In quo differant *dubium* probabile de peccato, & peccatum probabiliter exiſtimatum? p.394.n.304
20 An ſit impoſſibilis caſus, in quo ſis certus de peccato commiſſo, & *dubius* de Confeſſione illius? p.396. n. 5. Impoſſibilem affirmat Caramuel. ib Et quo fundamento? ibid. n. 6. Et juxta diſcurſum ejus, multi ſunt caſus, in quibus id *dubium* datur, p.396. n.7. Et caſum eſſe poſſibilem, multis convincitur. n.18
21 Certum de debito, & *dubium* de ſolutione, non teneri ad ſolvendum, tenuerunt quidam, p.400.n 82. Eo quòd radix obligationis ſit *dubia*, cùm radix obligationis ſtet in eo, quòd initus fuerit contractus, & quòd non data fuerit ſatisfactio, p.399.n.56. Et reiicitur, eo quòd inde plures evidentes injuriæ inferantur, ibid.nu. 58. Quòd poſſit uxor negare debitum viro, eo quòd dubitat, an ſit adulter ib.nu 59. Et pater exhæredare filium *dubitans*, an ſit ingratus, p 399 n.60. Et negare alimenta filio, *dubitans*, an iſte ſit dives, ib. n.61. Et mutuatarius non ſolvere mutuum, *dubitans*, an fuerit furtivum, ib.n.62. Et referuntur plures aliæ injuriæ ſimiles, ibid.nu. 63. Et quæ ſit in his omnibus vera radix obligationis. nu.65
22 Pharmacopola non ex qualicunque *dubio* debet negare venenum emptori. p.252.n.8
Vide, *Certitudo*, n.8.
Vide, *Confeſſio*, n.15.& 29.
Vide, *Ignorantia*. n 23.6.
Vide, *Diſjunctiva propoſitio*.
Vide, *Lex*, n. 8. & 35.
Vide, *Probabilitas*, n.12.19.21.54.58.60.62.69 72.74.81.
Vide, *Logica moralis*, n.7.

E

ECCLESIA.

1 REpugnat Sanctitati Eccleſiæ, approbare turpia, & reprobare honeſta. p.47.n.61
Si Romanus Pontifex approbaret turpia, vel reprobaret honeſta, *Eccleſia* quoque approbaret eodem modo, vel reprobaret. n.63
Eccleſia ideò firma eſt in fide, & in doctrina morum, quia in hujus Petræ (Romanæ Cathedræ) firmitate ſolidatur. ibid.
Si Pontifex erraret in materia morum, *Eccleſia* non eſſet ſancta. ibid. n.64.
Sanctitas doctrinæ demonſtrat veritatem fidei *Eccleſiæ* Romanæ pag.4. num 66.
Datur in *Eccleſia* regula infallibilis in materia morum, p.49.n.94. Etiam extra definitionem articuli fidei, ib. Etiam circà probabilitatem, & improbabilitatem in materia morum. ib.n.97
3 An nemo poſſit, exhæredato filio, hæredem facere *Eccleſiam*? Et quomodo id intelligendum? p.208.n.201
Conſulit S. Auguſtinus parentibus, ut *Eccleſiam* inſtituant cohæredem. n.203
4 Eſt de fide, *Eccleſiam* habere poteſtatem fulminandi excommunicationem. p.214.n.57
Eccleſia habet poteſtatem prohibendi matrimonia inter conſanguineos, & ita definitur à Tridentino. p.215.n.70
Poteſtas *Eccleſiæ* præcipiendi ſub culpa evidenter infertur ex Tridentino. p.215.n.79
Eadem poteſtas infertur evidenter ex damnatione quarundam propoſitionum facta ab Alexandro VII. ibid.n.80
5 *Eccleſia* habet poteſtatem comburendi libros hæreticos, propter puritatem fidei retinendam. p.233.n.33
Vide, *Pontifex*, n 23.

EGENUS.

1 Non poteſt *egenus* ſubripere à divite, quæ ſibi neceſſaria ſunt, niſi cùm certus eſt, divitem teneri, p.194.n.124.& p.196.nu. 130. Et hæc certitudo, conſtitui debet ex motivis, quæ æquivaleant plenæ probationi. nu.131
Subſidium, quod ſubripit *egenus*, commenſurandum eſt neceſſitati. p.195.n.113
Decem requiſita, ne peccet *egenus*, ſubripiendo, quæ ſibi neceſſaria ſunt. ibid.n.117.
2 *Egenus* poteſt ſubripere, quoties dives tenetur opitulari, p 195. n.127. Et in eo caſu dives non eſt rationabiliter invitus. ibid.
Si *egenus* habeat meram probabilitatem de obligatione divitis ad ſuccurrendum, ob eam non poteſt dives ſpoliari. ib.n.133
Cum majori latitudine loquendum eſt pro *egeno*, cùm neceſſitas eſt extrema, aut ferè extrema. ib n 134
3 Graviter *indigens*, aliquando habet jus certum ſubripiendi à divite. nu.136
Rarò concurrunt circumſtantiæ, in quibus *egenus* poſſit ſubripere magnam quantitatem. p.195 & 196.n.121.& 137
Frequenter concurrunt circumſtantiæ, in quibus *egenus* poteſt ſubripere mediocrem quantitatem. p.196.n.138
Vide, *Eleemoſyna*.
Vide, *Neceſſitas*.

ELEEMOSYNA.

1 An ſit improbabile, *eleemoſynam* obligare ſolùm ſub veniali extra neceſſitatem extremam? p.87.n.162
2 Certum eſt, divitem teneri *ſuccurrere* extremè indigenti ex ſuperfluis ſtatus. p.188.n.9
Certum eſt, divitem teneri *ſuccurrere* extremè indigenti, ex neceſſariis ad ſtatum, cùm poteſt ſine magna jactura ſtatus. n.11
Tenetur dives *ſuccurrere* extremè laboranti, non ſolùm ex neceſſariis ad meliùs eſſe, ſed etiam ex neceſſariis ſimpliciter ad ſtatum, cùm poteſt ſine magna jactura ſtatus. Neque oppoſitum eſt probabile. ibid.
An teneatur dives *ſuccurrere* impendendo decem millia aureorum, ne Petrus occidatur. ibid.
Extremæ indigenti tenetur homo *opitulari* ex neceſſariis naturæ, cùm poteſt ſine magno detrimento. n.13
In extrema proximi neceſſitate ſalutis æternæ tenetur quilibet *exponere* omnes fortunas. ib.n.14
3 Certum eſt, teneri divitem ſub mortali *ſuccurrere* graviter indigenti ex ſuperfluis ſtatus, p.189.nu 21. Colligitur clariſſimè ex Evangelio, ib nu.28. Et eſt communis ſententia ſanctorum Patrum. nu.34
4 Hæc bona exteriora ex inſtitutione divina ſunt deſtinata ad hominum neceſſitates *ſublevandas*, p 190.n 43. & p.207.nu.185. Et communis rerum diviſio potuit nocere ei inſtitutioni divinæ, p.190.n.43. Nec leges humanæ poſſunt præjudicare ei inſtitutioni divinæ, p.207.nu.185. Nec dominium jure naturali acquiſitum potuit ei divinæ inſtitutioni reſiſtere, p.190.n.45. Et hæc inſtitutio divina traditur à Thoma, ibid.num.46. Et à ſanctis Patribus. nu.47
5 Ex iis, quæ reſervat dives ad digniorem ſtatum obtinendum, non tenetur *ſuccurrere* graviter indigenti, ſi is dignior ſtatus cedit in utilitatem Reipublicæ. ibid.n.54
Cùm quis reſervat ad ditiorem ſtatum, improbabile eſt, quod non tenetur dives ex neceſſariis ad illum *ſuccurrere* graviter indigenti, p.191 n.56. Id clarè colligitur ex Evangelio. ib.n 57
Dives tenetur *opitulari* graviter indigenti, ſi poteſt ſine magno detrimento ſtatus præſentis, & ſine maximo futuri. p. 192.n 65
6 Si ſumptus ludi, & ſimiles dicantur neceſſarii ad decentiam ſtatus, improbabile eſt, divitem non teneri *ſuccurrere* graviter indigenti ex neceſſariis ad ſtatum. ib.n.67
Quantum teneatur dives *ſuccurrere* indigenti, in neceſſitate pertinente ad honorem, famam, &c. ibid.n.68
S. Thomas duos titulos *ſuccurrendi* pauperi non affert copulatim, ſed disjunctim. ib.n.70
Ex bonis, quorum quis eſt dominus, magis tenetur *ſuccurrere* proximo,

Digitized by Google

Index Rerum Notabilium.

ximo, quàm ſibi. nu.72

Quomodo exeuſetur dives ab *eleemoſyna*, ratione aſcenſus ad altiorem ſtatum? ib.n.74

Quomodo alia opera pia impediant *opitulationem* egentiſſ. ib.n.75

Deus tenetur ex juſtitia *opitulari* graviter, vel extremè indigenti. p.193.n.85

7 Deus conceſſit homini dominium bonnrum exteriorum ſub onere *levandi* neceſſitates proximi, ib.nu. 88. Et tenetur dives ex contractu innominato, ib. Atque adeò ex juſtitia, ib. Et eſt communis ſanctorum Patrum, num. 89. Et repugnat, Patres in hoc puncto loqui per hyperbolem, ib. Nec loquitur per hyperbolem in concluſione, qui ponit antecedens, unde legitimè infertur concluſio, ibid. Et ſancti Patres ponunt antecedens, onde infertur ea concluſio. ibid.n 90

8 Qui negat *alimenta* extremè indigenti, eſt cauſa mortis ejus, p.193. n 96

Eleemoſyna in gravi, & extrema neceſſitate debetur ſimul ex miſericordia, & juſtitia, ibid.nu 97. Et eadem pecunia poteſt eſſe debita ex juſtitia, & charitate. ibid.

Tranſacta neceſſitate, in qua dives non *ſuccurrit*, non tenetur ad reſtitutionem? nu.100. Tenetur tamen ad reſarcienda damna præviſa. ib.n.101

An egenus, qui à divite poteſt ſubelpere, habeat jus in re, vel ad rem? ib.n.105

9 Pater non poteſt erogare *eleemoſynas* in præjudicium alimentorum, quæ filiis debet. p 200.n.69

Niſi præjudicium ſit modicum. n.71

Pater poteſt erogare uberes *eleemoſynas* in præjudicium legitimæ filiorum. ib.n.77

10 Portio filii defuncti, ſecundùm Auguſtioũ, non debet accreſcere fratribus ſuis, ſed Chriſto io *eleemoſynis* pauperum. p.201.n.80

Secundùm eundem, pater debet computare Chriſtum ioter filios, ut cum illo dividat per *eleemoſynas* partem hæreditatis, ib.n 84

Juxta eundem Auguſtinum, oportet, quod pater dives medietatem bonorum donet Chriſto in *pauperibus*. n.89

Conſulit Auguſtinus parentibus, quod largas *eleemoſynas* erogent, ſperantes, ſic non defutura filiis alimenta. ibid.o.94

11 Juxta Hieronymum, pater debet relinquere cohæredem cum filiis Chriſtum in *pauperibus*. p.202.n.96

Juxta eundem, patrimonium duarum filiarum defunctarum oon debet accreſcere alteri filiæ, ſed *pauperibus*. ib.o.97

Reprehendit Hieronymus parentes, eo quòd multas divitias congregent filiis, & non *pauperibus*. n.98

Juxta eundem, laude dignus eſt Julianus (cui unus ſupererat filius) quòd ingentes *eleemoſynas* dederit. ib.n.99

Idẽ Doctor habenti filios, ingentes *eleemoſynas* conſulit. ib.n.100

Juxta eundem, *pauperes* filiis præferendi, ſcilicet exceptis alimentis. ib.n.101

12 Secundùm Cyprianum, pater quo plures filios habet, eo plures *eleemoſynas* facere debet pro redimendis peccatum eorũ. n.102

Juxta eundem, *eleemoſyna* inter ſumptus neceſſarios computandę pro recta adminiſtratione patris. ibid.n.103

Juxta eundẽ Cyprianũ, plus diligit filiũ, qui pro eo uberes *eleemoſynas* largitur, quàm qui ei multas relinquit divitias. ib.n.105

Tutiora alimenta relinquit filiis, qui plures dat *eleemoſynas*, juxta eundem. ibid.n.106

Pauperes præferendi filiis, juxta eundem. p 202.o.108

13 Secundùm doctrinam Chryſoſtomi, Pater debet offerre multas *eleemoſynas* Deo, ut ſecura reddat alimenta filiorum. ib n.109

Juxta eundem, Chriſto abundè donandum, ut cohæredi filiorum, ibid. nu. 1 2

Pater dives potiùs animæ ſuæ per *eleemoſynas*, quàm filiis conſulat, juxta eundem. ib.n.113

14 In gravi neceſſitate pauperis, tenetur pater ad *eleemoſynam*, ſaltem ex ſuperfluis ſtatus, p.202 nu 127. atque adeò in præjudicium legitimæ filiorum. ibid.n.128

Leges non potuerunt dare jus filiis contra *eleemoſynas* pauperum, in præjudicium præcepti evangelici. ib.n.130

Juxta Auguſtioum, qui negat *eleemoſynam* prætextu filiorum, fraudem facit præcepto evangelico. ib.n.133

15 In neceſſitate gravi, poteſt quis *eleemoſynam* facere ex alieno, quando ex ſuo non poteſt. n.136

Conſilium Evangelicum eſt, *dare pauperibus* quidquid ſopereſt. p.204 o.137

An mulctatus pecunia, poſſit ex illa mulcta *ſuccurrere* graviter indigenti? ib.nu.140. Et diſparitas quoad hoc inter mulctam, & legitimam. ib.nu.141

16 Leges nequeuot dare jus filiis contra *eleemoſynas* pauperum, in præjudicium conſilii evangelici. ib.nu.45

Quæ inſumuntur à patre in copioſas *eleemoſynas*, non ſpectant ad legitimam filiorum. n.147

Ad prudentem patris adminiſtrationem ſpectat copioſa *eleemoſynarum* largitio, n.148. Et ad legitimam non pertinent, niſi quæ remanent poſt prudentem adminiſtrationem partis, ibid. Et prudens eſt adminiſtratio, quæ à ſanctis Patribus laudatur, ibid. n. 152

Non eſt, cur ad prudentem adminiſtrationem ſpectet facere ædificia ſuperba; non autem *largiri pauperibus* copioſè. ib.n.15

Si non peccat, qui pro dignitate acquirenda impendit viginti millia aureorum, cur peccabit, qui eos in *alendis pauperibus* inſumit? n.151

Theſaurizare filiis, & non *pauperibus*, eſt imprudens adminiſtratio, juxta ſanctos Patres. ib.n.153

Ad ſumptus neceſſarios pertinent illi, quos inſumit pater, ſicut pro valetudine, ita pro ſalute æterna, nempe per *eleemoſynas*, & donationes pias. ib.n.154

Eleemoſynis aſſecurantur alimenta filiorum, juxta Chryſoſtomum, & Cyprianum, p.205. n.155. Et ad prudentem adminiſtrationem ſpectat aſſecurare alimenta filiorum. ibid.

17 Quomodo componantur hæc duo: & quòd *eleemoſynæ* ſint extra legitimam, & poſſint fieri eleemoſynæ in præjudicium legitimæ? n 156

In extrema, & gravi neceſſitate omnia ſiunt communia. Et nemo habet jus denegandi ea, quæ ſiunt communia. p.207.o.186

18 Filius non eſt rationabiliter invitus circà largitionem *eleemoſynæ*, ad quam ipſe teneretur, ſi poſſideret bona. n.187

Pauper graviter indigens habet jus ad ea, quæ ſuperſunt in legitima. ib.n.188

Eleemoſynæ computandæ inter donationes remuneratorias. n.191

Eleemoſyna eſt contractus cũ Deo initus. Ideò pater poteſt erogare quaslibet eleemoſynas in præjudicium legitimæ. p 207.o.194

Incredibile eſt, quòd liceat emere ſuperba in præjudicium legitimæ, & noo tantundem in *alendis pauperibus* inſumere, ou.195. Incredibile eſt, quòd liceat conſumere multa per contractum oneroſum ludi, nõ autem per *eleemoſynæ* largitionem. ib o.197

19 Leges civiles nequeunt prohibere, fieri *eleemoſynam* ea iis, quæ ſuperſunt. n.207

An donatio remuneratoria ſit magis obligatoria, quàm *eleemoſyna*? p.209.n.222

Etiamſi legitima ſit debita jure naturæ, pater poteſt uberes *eleemoſynas* facere. n.224

Aſſertio docens, Patrem poſſe facere *eleemoſynas* in præjudicium legitimæ filiorum, eſt certa, quæ reſpicit neceſſitates graves, & extremas; (immò & teneri) & qua reſpicit neceſſitates communis, eſt probabilior. p.210.n.236

Vide, *Pia cauſa*.

Vide, *Pater*, n.1.

EMPTIO, ET VENDITIO.

1 Inter rationes utrinque æquè probabiles de damno futuro, non licet *vendere* venenum. p.38.n.266

Circà *venditionem* veneni lex humana nihil addit ſupra jus naturæ. ib.n.267

2 *Emptor* veneni non præſumitur innocens. ib.o.268

Venditor veneni præſumit in homine ignoto intentionem nocendi. o.269

EPISCOPUS.

1 Ao poſſit Romanus Pontifex diſpenſare, ut conſecratio *Epiſcopi* fiat ſine tribus Epiſcopis? p.114.o.126

2 Poteſt *Epiſcopus* præcipere Regularibus in aliquibus caſibus expreſſi in jure, non expreſſis in regula. p.254.n.67

3 An juriſdictio, qua *Epiſcopus* præcipit Regularibus in præfatis caſibus, ſit ordinaria, vel delegata? ib.n 72

Epiſcopi per ſe poſſuot præcipere communionem. p.429.n.17

Vide, *Juriſdictio*.

ERRONEA PROPOSITIO.

Vide, *Cenſura Theologica*, o.3.4

EUCHARISTIA.

1 Chriſtum non conſecraſſe verbis *Euchariſtiam*, eſt propoſitio temeraria, juxta Suarium p.12.n.24

2 Opinio docens, poſſe ſumi *Euchariſtiam* abſque expreſſa confeſſione mortalium, eſt improbabilis poſt Tridentinum. p.50.n. 106. & p.79.n.25. & o 61.

3 Cibo, vel potu medicinali oon impediri communionem *Euchariſtiæ*, erroneum. nu.32

Poſſe licitè ſub ſolis ſpeciebus panis *conſecrari*, eſt improbabile. p.87 o.171

Manere in *Euchariſtia* exiſtentiam ſubſtantialem panis, eſt contra Tridentinum. p.88.n.183

4 Omnes Theologi negant parvitatem materiæ in præcepto jejunii naturalis ante *Communionem*, p. 99. nu. 36. Et an ſententia omnium Theologorum in hac materia faciat evidentiam moralem? p.99.n.38

Jejunium naturale pręcipitur propter *Euchariſtiæ* reverentiam. nu.42.

Comeſtio minimi cibi eſt materia evidenter gravis in ordine ad *Euchariſtiæ* reverentiam. nu.43

An ſit illicita ea comeſtio prævia minimi cibi, non ob gravitatem materiæ, ſed quia Eccleſia dat *Euchariſtiam* ſub hac conditione? n.51. & 54

Ea comeſtio minima eſt irreverentia, evidenter gravis judicio prudentum. ibid.n.53

5 Lex præſcribens jejunium naturale prævium ad communionem *Euchariſtiæ*, eſt juris Eccleſiaſtici, & evidenter obligatoria conſcientiæ. p.87.n.172. & p.99 n.38

6 Con-

Digitized by Google

6 Conſuetudo Eccleſiæ Latinæ *conſecrandi* in pane azymo eſt evidenter obligatoria. p.219.n.57
Sacerdotes tenentur ex conſuetudine evidenter obligatoria proferre omnia verba conſueta in *conſecratione* Calicis. ib.n.58
Tenentur etiam ex conſuetudine evidenter obligatoria ad mixtionem vini cum aqua. n.60
Ex Tridentino conſtat conſuetudo, qua laici, non à ſeipſis,ſed à Sacerdotibus *Euchariſtiam* accipiant. ib.n.62
In conſuetudine præmittendi Confeſſionem Communioni, perſuaſio Fidelium de obligatione, etiam ante Tridentinum, faciebat evidentiam obligationis. p.222.n.117
Obligatio proximè dictæ conſuetudinis non eſt juris divini, ſed humani. ibid.n.118
Conſuetudo Eccleſiæ Latinæ conſecrandi in azymo,cum perſuaſione omnium Fidelium de obligatione ejus, facit evidentiam Patribus Concilii Florentini. n.119
Conſtat evidenter de obligatione gravi annuæ *Communionis*, ex c. *Omnis utriuſque*, p.227.n.200. Conſtat etiam evidenter ex conſuetudine interpretante legem, ib. Item ex perſuaſione omniũ Fidelium de tali obligatione gravi, ib.n.201. Item ex communi ſententia omniũ Theologorum,utpotè in quæſtione facti.n.202
7 Probabile eſt,quòd qui in dubio mediæ noctis comedat, non poteſt die ſubingredienti *Euchariſtiam* accipere, p.241 nu.86. Et probabilius eſt, poſſe. ibid.n.87
8 Poteſt Prælatus Regularis cogere ſubditum ad ſumptionem *Euchariſtiæ* annuam. p.255.n.74
9 Ad ſumptionem *Euchariſtiæ* prærequiritur judicium ſpeculativum probabile de ſtatu gratię,p.393.n.282. Et cũ dubio de culpa mortali non componitur id judiciũ ſpeculativum probabile ib.n.283. Ut dubius de copula mortali poſſit formare id judiciũ, debet vel elicere actũ contritionis perfectę,vel confiteri, n.290
Ut diſponatur homo ante communionem *Euchariſtiæ*, requiritur confeſſio. ib.n.291
Dubius de culpa mortali ante *communionem* tenetur confiteri. nu.295.
10 Aſſertio Petri Cornejo, [Si poſt confeſſionem,& præviè ad *communionem* recordetur quis peccati in confeſſione proxima obliti,non teneri tunc ad confeſſionem ejus;] damnata eſt ab Inquiſitione. p.422.n.157
Ait Murcia,ut probabile, quòd ſi confeſſus fuerit ante *communionem* cum intentione communicandi, poteſt omitti peccatum tunc oblitum,p.422.n.160. Et citat falsò octo Authores pro ea aſſertione, ib. Qui omnes dicunt, quando *communicaturus* eſt jam in loco communicantium,non teneri ſurgere ad confeſſionem peccati obliti, ib.n.161. Nempe, vel ratione vitandi infamiam, vel irreverentiam, ibid. Et expenduntur dicta ſingulorum, nu.162. Et ex Tridentino convincitur falſitas aſſertionis Murciæ, p.423.nu.171. Item ex Eccleſiaſtica conſuetudine, quam allegat Concilium. ib.n.172
Vide, *Conſuetudo*, n.8 & 17.
Vide, *Dubium*, n.15.

E V I D E N T I A.

1 Dantur *demonſtrationes*,præter eas,quæ continent formam Dialecticam, & Ariſtotelicam. p.9.n.19
An qui negat, actionem eſſe licitam, teneatur oſtendere evidenter partem oppoſitam? p.76.n.87
2 Ut aliquis dicatur peccare,requirit Caramuel *evidentiam*, ſaltem moralem. ib.n.94
Dupliciter poteſt probari *evidenter* peccatum, vel à principio directo; vel ſi convincatur, opinionem carere fundamento gravi. ib.n.95
3 Non negat Caramuel omnem *demonſtrationem*, ſed Ariſtotelicam. p.19.n.194
Evidentia moralis excludit probabilitatem partis oppoſitæ. p.130.nu.371.
4 Conſuetudo accedens legi ſcriptæ facit *evidentiam* moralem de obligatione legis. p.218.n.30
Dari in Eccleſia conſuetudines *evidenter* obligatorias multis oſtenditur. n.60
Unde dignoſcatur *evidentia* obligationis in conſuetudine univerſali, & antiqua? p.222.n.115
In conſuetudine univerſali. firma omnium Fidelium perſuaſio de ejus obligatione facit *evidentiam* moralem de tali obligatione. ib.n.119.& p.224.n.157
In conſuetudine premittendi confeſſionem communioni,perſuaſio omnium Fidelium de tali obligatione, etiam ante Tridentinum, faciebat *evidentiam* obligationis. p.222.n.121
In conſuetudine Eccleſiæ Latinæ conſecrandi in azymo,perſuaſio omnium Fidelium de tali obligatione fecit *evidentiam* patribus Concilii Florentini. n.123
5 Sententia omnium Theologorum in quæſtione facti facit *evidentiam* moralem, p.222.n.126 & p.97.n.4. & p.300.n.23.
Sententia omnium Theologorum de conſuetudine obligatoria, facit *evidentiam* moralem de obligatione illius. ibid.
6 Hæc conſequentia eſt legitima: [Conſuetudo A, ſervatur ab omnibus fidelibus, ut obligatoria, ergo *evidens* eſt ejus obligatio.] p.222.n.131
Obligatio *evidens* nõ poteſt oriri ex titulo ſolùm probabili. p.138
7 Firma perſuaſio omnium Fidelium de obligatione jejunii quatuor Temporum facit *evidentiam* moralem. p.224.n.157
Sententia omnium Theologorum in eadem materia facit *evidentiam* moralem. ib.n.161
Vide, *Logica moralis*, n.2.14.16.25.32.
Vide, *Certitudo*.
Vide, *Probabilitas*, n.7.9.13.18.34.37.39.61.67.74.79.81.82.

E X C O M M U N I C A T I O.

1 *Excommunicatio* latæ ſententiæ non cadit niſi ſupra culpam mortalem. p.214.n.46
Eſt de fide, in Eccleſia eſſe poteſtatem fulminandi *excommunicationem*. n.57
2 Non poteſt abſolvi ab *excommunicatione*, in ordine ad ſepulturam, & ſuffragia, moribundus, qui dedit ſigna dubię contritionis. p.408.n.89
Et ſacri canones petunt ſigna evidentia. ib.
3 Ab *excommunicatione* reſervata dubia non abſolvit confeſſarius inferior. p.427.n.56

F

F I D E S   D I V I N A.

1 CUm omnes Theologi dicunt, aliquid eſſe de *Fide*, id tanquam verum de fide credendum eſt. p.97.n.2
2 Magis firmat intellectum certitudo *Fidei*, quàm evidentia oculorum. p.129.n.365
3 Cùm propoſitio univerſalis eſt de *Fide*, omnes ſingulares in illa evidenter contentæ ſunt de Fide. p.229.n.232
An ſit ex *Fide* certum, dari obligationem audiendi Miſſam in diebus feſtis? n.235
Vide, *Probabilitas*. n.67.

F I N I S.

1 An electio medii attingat *finem* intrinſecè? p.231.n.6.& p.326.nu.21
An electio medii ſpecificetur à *fine*? p.231.n.6
Quod ſpecificetur à *fine*, non eſt, quod conſtituatur per finem,ſed per ordinem ad finem. ib.n.8
Licèt ſpecificetur à *fine*, non participat prædicata finis. ib.n.9
Actus externus præceptus propter *finem* internum non participat eſſe internum. ib.n.12
Electio medii poteſt reſpicere duos *fines* adæquatos. p.232.n.26
Cùm medium præcipitur propter *finem*,non præcipitur *finis*.n.35
Quomodo præcipiatur medium in ratione medii? ib.n.36
2 Quid eſt, quòd *finis* præcepti non cadat ſub præceptum? p.326.nu.13
Quàm certum ſit,præcepta ſpecificari à *fine*? ib.n.15
Cum electio mediorum attingit extrinſecè *finem*, dantur duo actus, imperans, & imperatus. n.23
Duo actus intentionis ſpecie differunt, dum reſpiciunt *fines* ſpecie diverſos. ibid.n.24
Intentio imperans, & electio imperata conſtant unum compoſitum morale, p.327.n.25. Et ſunt duo compoſita moralia diverſæ ſpeciei, ſi dantur duo *fines* ſpecie diverſi, ib. Et hæc omnia verificantur in duobus præceptis reſpicientibus *fines* ſpecie diverſos. ib.n.26
Poteſt qui obligari ad medium, ut utile ad *finem*, quin obligetur ad finem obtinendum p.328.n.41
Qui præcipit medium propter *finem*, præcipit medium, ut medium,nu.48. Et qui violat id præceptum, peccat, quia omittit medium, ut medium. ibid.

F O R M I D O.

5 Quid ſit formido, qua conſtat opinio, & quomodo explicetur ejus quidditas? p.22.n.32
In opinione probabili continetur formido de demonſtrabilitate partis oppoſitæ. ib.n.31.& p.02.n.315
6 Formido excludit principium certum, quod vetet contingentiam certitudinis partis oppoſitæ. p.22.n.33
Formido facilè vertitur in dubitationem. p.28.n.70
Vide, *Probabilitas*, n.14.18.
Vide, *Matrimonium*.

F O R N I C A T I O.

1 Vide, *Caſtitas*.
Vide, *Luxuria*.

F U R T U M.

Ex quo capite ſit certum, dimidium regalem æreum eſſe materiam parvam in furto? p.98.n.9
2 Quare fures non excuſentur à reatu patibuli prætextu neceſſitatis? p.95.n.116
3 Quantitas determinata deſignanda eſt pro materia parva furti, nec poteſt computari ea quantitas plus, minuſve. p.244.n.41
4 Quomodo taxet Caramuel parvitatẽ in materia furti? p.283.n.71
Malè computatur quantitas parva in materia furti, per ordinem ad redditus, quos quis habet pro unoquoque die. n.72
5 Qui furatur nummum æreum,dubitan., an ſit argenteus,vel aureus, peccat mortaliter. p.369.n.118
Qui neſcit diſcernere inter materiam levem, & gravem,dum furatur levem, peccat mortaliter. ib.n.119

G

GABELLA.

1 AN quaodo *gabella* eſt probabiliter injuſta, debeat ſubditus obedire? p.150.n.67
Leges de *gabellis* ſunt purè pœnales. ibid.n.68
2 An Clericus in minoribus, ſubjectus ſuro ſæculari, ſit obnoxius *gabellis*? p.160. n.37. Et ſententia negativa non poteſt eſſe practicè probabilis, niſi probabiliter reflectat ſupra ampliationem materiæ favorabilis. ib.n.38
3 An Reſpublica poſſit exigere *gabellas* ex ſuperfluis, quæ donanda ſunt pauperibus? p.205 n.142. Et diſparitas quoad hoc inter gabellas, & legitimam filiorum. ib.n.143
Vide, *Pia cauſa*, n. 3

GRAVITAS MATERIÆ.

Vide, *Parvitas materiæ*.

H

HABITUS NATURALIS.

QUomodo explicetur facilitas, & inclinatio ad operationem abſque *habitu naturali* diſtincto? p.342.n.17
An dentur in voluntate *habitus* naturales. ib.

HÆRES.

Vide, *Pia cauſa*, n.1
Vide, *Eccleſia*.

HOMICIDIUM.

Opinio docens, eum, qui perpetrat *homicidium* cum moderamine inculpatæ tutelæ, eſſe irregularem, eſt improbabilis, & antiquata. p.183.n.117

HORA.

Vide, *Horologium*.

HORÆ CANONICÆ.

Vide, *Officium Canonicum*.

HOROLOGIUM.

1 Dum Caramuel contendit, in *horologiis* attendendam eſſe horam lege præſcriptam, uno quadrante plus, vel uno quadrante minus, argumentum ejus procedit à tota disjunctiva affirmativa ad unam partē disjuncti, contra regulam Dialecticę p.236.n.11
An quia *horologium* eſt gravis authoritatis, debeat eſſe probabile, non ſolùm id, quod dicit, ſed etiam id, quod non dicit? p.237.n.34. Et quid inde cootra argumentationem Caramuelis? ibid.
2 Ad horam lege præſcriptam attendenda eſt præciſè hora ſunans io *horologio* benè regulato. p.238. n. 55. Et quomodo, ubi ſunt plura horologia? ibid. Nec probabile eſt, quòd poteſt attendi hora, uno quadrante plus, aut uno quadrante minus. ibid.
3 *Horologium* exorbitat ab hora mathematica, non autem ab hora Eccleſiaſtica, & practica. p.239 n.66
Hora practica, & Eccleſiaſtica quid diſtinctum eſt ab hora mathematica. n.68
Loquendo de hora mathematica, non eſt probabile (cùm ſonat hora 12. noctis) quòd nunc eſt hora 12 uno quadrante plus. ibid. n.69 Nec ſi loquamur de hora Eccleſiaſtica. ibid.n.70
4 Cùm plura ſunt *horologia*, id, in quo omnia conveniunt, eſt practicè certum. n.75
Probabile eſt, ubi ſunt plura *horologia*, cuilibet eorum poſſe probabiliter attendi. n.72
Probabilius eſt, plura *horologia* benè regulata, cùm diſcordant, non conſtituere probabilitatem, ſed dubium. n.77
An ſententia docens, *horologia* diverſa non probabilitatem, ſed dubium producere, vocetur per injuriam *clarus*, *& manifeſtus error*? n.84
An ſi duo *horologia* ſtent pro hora 12. & tria pro hora 12 dimidiata, producant dubium, an probabilitatem? ib.n.81
An conſuetudine introductum ſit, ut unumquodlibet *horologium* attendatur tanquam teſtis faciens fidem probabilem. ib.n.82.
5 Pro hora lege præſcripta attendi poſſunt *horologia* ſolaria. p.240. num. 71
Probabile eſt, non cenſeri mediam noctem, donec ſonet ultimus *horologii* pulſus. ib.n.73
6 Quomodo computandum eſt tempus mediæ noctis præfixum à lege, ubi non eſt *horologium*, ſi non eſt computandum plus minuivè. p.248.n.113
Conjecturæ probabiles circà horam noctis gerunt *horologii* vices. ibid. n.114
Deficientibus iis conjecturis probabilibus circà horam noctis, regenda eſt conſcientia ex regulis ſervandis pro caſibus dubiis. ib. Et limitatio quædam aſſertionis traditæ. n.115

I

JANSENISMUS.

1 QUid tradat *Janſeniſmus* erroneum. p.111.n.80
Affirmans, nullam ignorantiam invincibilem excuſare à peccato, *Janſeniſmo* ſubſcribit. p.131.n.401
Vide, *Probabilitas*, n.54

JEJUNIUM

Comeſtione vuarum (extra comeſtionem legitimam) non violari *jejunium*, eſt improbabile. p.79.n.36
2 Ex quo capite ſit certum, tres uncias cibi eſſe quantitatem magnam in urdine ad violationem *jejunii*, cùm de duabus non ſit certum? p.98.n.10
3 Eſt conſuetudo evidenter obligatoria *abſtinendi* à lacticiniis in Quadrageſima. p.220. n 88. Et ea eſt conſuetudo univerſalis in tota Eccleſia. p.222.n.117
Eam conſuetudinem eſſe obligatoriam, demonſtrat perſuaſio omnium Fidelium, utpotè in quæſtione facti. p.223.n.147
Ea conſuetudo abſtinendi à lacticiniis pleniſſimè probatur ex Synodo Quiniſexta, nempè per centum, & duos teſtes. ibid n.149
4 Firma omnium Fidelium perſuaſio de impoſitione obligationis circà *jejunia* quatuor temporū, facit evidentiam moralē. n.157
Antiquitas conſuetudinis *jejunii* quatuor temporū, obſervata ut obligatoria, arguit traditionem præcepti Apoſtolici. ib.n.157
Ex præcepto Caliſti I. & ex interpretatione conſuetudinis conſtat evidenter obligatio *jejunii* quatuor temporum. ib.n.159
Ex S. Leone Magno conſtat cōſuetudo obligatoria *jejunii* quatuor temporum, & quòd orta fuerit ex traditione præcepti. n.160
Sententia omnium Thologorum de prædicto *jejunio* quatuor temporum facit evidentiam moralem. ib.n 161
Kemnicius Hæreſiarcha impugnavit *jejunia* quatuor temporum. ib.n.163
Traditio volontaria de jejunio poſt Pentecoſten, relata à D. Clemente, eſt de jejunio unius integræ hebdomadæ. p.224.n.163
Traditio Apoſtolica de *jejunio* trium, aut quatuor Temporum non eſt accipienda ex libro conſtitutionum S. Clementis, utpotè incerti Authoris. p.224.n.164
5 Certiſſima eſt obligatio *jejunii* in pervigiliis Pentecoſtes, S. Joannis, S. Laurentii, & omnium Sanctorum. p.225.n.168
Firma omnium Fidelium perſuaſio de ejus *jejunii* obligatoria indictione facit probationem pleniſſimam, ſive evidentiam moralem. ibid Et eandem facit ſenteotia omnium, aut ferè omnium Theologorum. ibid.
6 An prohibitum ſit *jejunium* tempore Paſchali, *in c. ſcire*, *diſt*. 76. n.170. Et an in c. ſeq. excipiatur pervigilium Pentecoſtes? ibid.
An in cap. *Concilium*, de obſervat. jejun. prohibeatur *jejunium* tempore Paſchali? n.171
S. Thomas nunquam dixit, *jejunium* temporis Paſchalis non cadere ſub præceptum, ſed jejunium exultationis? ibid.n 173
Quid ſit *jejunium* exultationis? Et quare non cadat ſub præceptum? p.225.n.175
Conſuetudo *jejunandi* in pervigilio Pentecoſtes obſervata fuit nongentis annis ante tempora S. Thomæ. ib.n.178
7 Præceptum grave *jejunii* Quadrageſimalis conſtat evidenter ex ſacris canonibus p.227.n 204. Item ex conſuetudine evidenter interpretante legem jejunii. p 227 num.205 Item ex traditione Apoſtolica, firmata teſtimonio ferè omnium Sanctorum Patrum. ib. n.206. Item ex damnatione oppoſitæ propoſitionis facta ab Alexandro VII. ibid.n.212
8 Quamvis juvenis, qui hodie hora 10. implevit vigeſimum primum annum, non teneatur hodie lege *jejunii*, puer tamen, qui hodie, implet ſeptennium, ab ea hora tenetur abſtinere à carnibus. p.241.n.11
9 Pro jentaculo veſpertino *jejunii* computandæ ſunt octo unciæ determinatè, nec poſſunt computari plus minuſve. p.244.n.40
Lex *jejunii* prefigit determinatè vigintiquatuor horas, & nō plus minuſve. p.247.n 95 Et quę abſurda ex oppoſita inferantur? ib.
10 Certum eſt contra Paſqualigū, non poſſe in die *jejunii* anticipari comeſtionem infra horam aote mediam noctem, nec poſſe, quādo non jejunatur, poſtponi cœnam infra horam poſt mediam noctem, quam ſubſequitur dies jejunii. p.147.n.82
An incipiens cœnam ante mediam noctem, poſſit illam continuare infra horam poſt mediam noctem, quam ſubſequitur dies *jejunii*, p 248.n.97. Et quæ diſparitas ſit inter cœnam inceptam, & cauſam inceptam? ib n.104
11 Quæ opiniones Paſqualigi in materia *jejunii* ſint improbabiles. p.248 n.109
An ſit improbabilis opinio Paſqualigi de cœna in extrema nocte Bacchanalium, protrahenda per tres horas poſt mediam noctem? n.117
Nomine diei præſentis in ordine ad *jejunium* intelligunt omnes à media nocte in mediam noctem. ib.n.122
12 Qui ſe exponit periculo violandi legem *jejunii*, peccat contra virtutem abſtinentiæ. p. 323. n.30. Et peccat contra jus divinum mediatum, & conditionale. ibid. n. 33. Et quomodo *jejunium* ſit ex jure divino mediato, & conditionali? ib nu.34. Et quomodo vitatio periculi violandi *jejunium*, ſit eodem modo ex jure divino? ibid.
Vide, *Lex*, n. 22. 28
Vide, *Conſuetudo*, n.2.7.11.12.17

JEJUNIUM NATURALE.

Vide, *Euchariſtia*, n.3.4.5.7
Vide, *Lex*, n. 19

I G N O R A N T I A.

1 Qui legem *ignorat* invincibiliter, peccat materialiter in legem. p.102.n.5.
2 *Ignorantia*, quæ præciſè invincibilis per ſcientiam, non excuſat à peccato. p.111.n.63
In dubio practico eſt *ignorantia* invincibilis per ſcientiam. ib.n.66
3 *Ignorantia* invincibilis eſt, quam quis non poteſt, vel non tenetur fugere, p.111.n.72. & expreſsè aſſeritur à S. Thoma: p.111 n.75
Ignorantia vincitur, vel ſcientia, vel reſolvendo illam in dubium practicum. ib.n.73
Nemo tenetur vincere *ignorantiam* reſolvendo illam in dubium, quando occurrit ratio probabilis ad deponendũ dubiũ. ib n.75
4 Quomodo in omni opinione probabili ſit *ignorantia* invincibilis. nu.76.
Quomodo *ignorantia* invincibilis contenta in opinione probabili excuſet à peccato? ibid.n.77
Juxta Fagnani ſententiam, in opinione probabili eſt *ignorantia* vincibilis. ibid.n.81
Ignorantia invincibilis, contenta in opinione probabili, non eſt invincibilis defectu potentiæ vincendi illam, ſed defectu obligationis, n.87. Et alia eſt invincibilis *ignorantia*, quæ provenit ab impoſſibilitate vincendi; & alia, quæ à defectu obligationis, p.112.n.93
Diſcrimen inter *ignorantiam* judicii erronei, & opinionis probabilis. p.112.n 88
5 An juris naturalis poſſit eſſe ignorãtia invincibilis? p.131. n.399 & p.139.n.539. & p.453.n.19 Et aliqui viri aliàs docti *ignorarunt* invincibiliter malitiam gravem delectationis moroſæ. ib.n.19
S. Auguſtinus damnat, ut culpabilem *ignorantiam* vincibilem, criminis non invincibilem. p.132.n.410
In Baptiſmo Donatiſtarum damnat S. Auguſtinus *ignorantiam* vincibilem. ib.n 412
6 Dupliciter contingit *ignorantia*, vel cum diſpoſitione ad dubitandum, vel ſine illa. p.139.n.537
Ignorantia vincibilis reſolvi debet in dubium practicum. ibid.
Ignorantia inculpabilis eſt, quam quis non poteſt, vel non tenetur vincere. ib.n 540
Quomodo omnis *ignorantia* inculpabilis explicetur per impoſſibilitatem vincendi illam? ib n.543
Nemo tenetur vincere *ignorantiam*, quæ eſt in opinione probabili. ibid n. 544
Ubi adeſt certitudo apparens rei falſæ, eſt *ignorantia* invincibilis, p. 140. n.553
7 Confeſſarius videns, pœnitentem laborare *ignorantia* invincibili ſuæ obligationis, quando non teneatur illum monere? p.176.n. 235. Et in venereis non poteſt per mittere conſcientiam erroneã, quę favet operationi venereę. Et quare? ib. & p.372.n.164
Vide, *Confeſſio*, n.24
Vide, *Probabilitas*, n.55.74

I M M U N I T A S   E C C L E S I A R U M.

1 An cauſa *immunitatis* Eccleſiarum ſpectare poſſit ad Judicem laicum? p.146.n.656
Non ſpectat ad judicem laicum cognoſcere, an caſus circà *immunitatem*, ſit caſus exceptus? ibid.n.657
An in hac materia turpiter erraverint aliqui juriſperiti? ib.n.658
2 An reus confugiens ad genua Sacerdotis portantis Euchariſtiam, gaudeat *immunitate*? p. 147. Et an pars affirmativa reddatur practicè certa ex regula de favore ampliando? ib.
Multæ opiniones Joannis Sancii circà hanc *immunitatem* practicè ſunt certò falſæ, ex principio reflexo certo de ampliatione facienda favore Religionis. p.161.n.54
Circà hanc *immunitatem* vix eſt caſus, in quo ſit varietas opinionum practicè probabilium. ibid.n.56
3 *Immunitas*, quoad protectionem reorum ſub Eccleſia, eſt de jure Eccleſiaſtico. p.215.n.67
Vide, *Donatio*, n. 5.

I M P R O B A B I L E.

1 Propoſitio dupliciter dicitur *improbabilis*, poſitivè, & negativè, p.2.n.19. & p.12.n.5
Quid ſit propoſitio *improbabilis* poſitivè? ibid. Et quid *improbabilis* negativè. p.2.n.20. & p.12.n.5
Improbabilis abſolutè, quandoque ſumitur negativè pro non probabili. p.3.n.21
Improbabilis propriè dicitur, quæ eſt poſitivè improbabilis, ſive certò falſa. ibid.
2 Apparente denuo *improbabilitate* concluſionis, aliqua ſaltem præmiſſarum redditur improbabilis. p.43.n.4
3 Propoſitionem, quam Romanus Pontifex declarat ſcandaloſam, virtualiter affirmat eſſe *improbabilem*, ſive certò falſam. p.48.n.85
Si Pontifex declarat, eſſe falſam, manet *improbabilis*, & certò falſa. ibid.n.86
Propoſitiones, quæ poſſunt reddi *improbabiles*, poteſt Pontifex declarare tales. n.101
Damnatio Pontificis infert *improbabilitatem* propoſitionis damnatæ. p.55.n.203. & p.56.n.224. & p.58.n.243
4 *Improbabilitatis* nota non eſt cenſura Theologica. p.61. n.297. Et quare? p.66.n.363
Omnis propoſitio *impoſſibilis* laxa, in materia morum eſt ſcandaloſa. ib.n.362
5 Propoſitio *improbabilis* negativè, ſive non probabilis, poteſt eſſe à parte rei vera. n.371
Ubi quis abſque periculo errandi docet, propoſitionem eſſe falſam, illa eſt *improbabilis*, & certò falſa? p.67.n.374
6 Propoſitio, quam privatus Doctor meritò dicit *improbabilem* poſitive, non poteſt eſſe vera. n.382
An aſſertio *improbabilis* ſit utilis ad plurium difficultatum ſolutionem? p.253.n.58. Et hinc redarguitur Caramuel. ibid.
Vide, *Pontifex*, n. 5.8
Vide, *Probabilitas*, n 15.18.22.24.ad 32. & 36.40.45.46.48.50.53. 56.57.70 88
Vide, *Incomprobabiles præmiſſæ*, n.1.4.5
Vide, *Joannes Machado*.

I N C E R T U M.

Incertum eſt medium inter certum, & improbabile. p.19.n.117

INCOMPROBABILES PRÆMISSÆ.

1 Quid ſit, propoſitiones eſſe *incomprobabiles*, p. 39. num.7. & p. 39 num.47
Syllogiſmus ex præmiſſis *incomprobabilibus* rectè concludit, quamvis concluſio evadat improbabilis. p.40.n.11
Præmiſſæ ſunt incomprobabiles, cùm improbabilis eſt conjunctio illarum. p.191.n.55
Ut concluſio ſit probabilis, præmiſſæ debent eſſe comprobabiles. p.39.n.10
Quare concluſio improbabilis nequeat procedere à præmiſſis comprobabilibus. n.17
Concluſio probabilis non poteſt procedere à præmiſſis *incomprobabilibus* reduplicativè, bene tamen ſpecificativè. n.18
2 Non poſſunt ſimul reduci ad praxim duæ opiniones *incomprobabiles* in ordine ad eundem actum, n. 27. Poſſunt tamen in ordine ad diverſos actus. p.41.n.28
Ex duabus opinionibus *incomprobabilibus* poſſum accommodare unam meæ actioni, & alteram conſilio. n.38
Propoſitiones *incomprobabiles*, etiam contradictoriæ, non opponuntur in ordine ad diverſos actus. ib.n.39
Poſſunt propoſitiones eſſe incompoſſibiles rationes præcepti disjunctivi. p.42.n.42
3 Cùm duæ opiniones ſunt *incomprobabiles*, una traditur ſub conditione, quòd oppoſita non admittatur, ſcilicet in ordine ad eundem actum. p.191.n.64
4 Quare ad concluſionem probabilem præmiſſæ debeant eſſe comprobabiles. p.276.n.46
Ex duabus præmiſſis *incomprobabilibus* reſultat antecedens improbabile. ibid.n.47
Cùm ex majori infertur contradictoria minoris, aut ex minori cõtradictoria majoris, præmiſſæ ſunt *incomprobabiles*. p.276.n.50
Cùm præmiſſæ probabiles ſunt ſibi invicem contrariæ de lege, ſunt *incomprobabiles*. ib.n.53. Et quæ ſint contrariæ de lege. ib.
5 An detur *incomprobabilitas* extrinſeca? p.40.n.49
A ſola authoritate nequeunt eſſe *incomprobabiles*, niſi rarò. ib.n.53
Datur *incomprobabilitas* poſitiva, & negativa. p.40.n.54
Vide, *Conſequentia magna*. n. 2.

INQUISITIONIS TRIBUNAL.

1 Propoſitiones damnatæ ab *Inquiſitione* non manent improbabiles præciſè ex vi judicii. p.54. n.183
Omnes propoſitiones damnatæ ab *Inquiſitione* in Indice expurgatorio, in materia morum manent improbabiles, quia cenſores applicuerunt principia certa. n.184. & p.56.n.225. & p.308.n.25
2 An *Inquiſitio* damnet opiniones probabiles? p. 54. n. 189. Et quo ſenſu damnet probabiles. p.54.n.191
An ad *Inquiſitores* ſpectet duntaxat cognoſcere de propoſitionibus hæreticis, non de aliis? p.56.n.219
3 Quando, interdicto libro ab Inquiſitione, damnetur doctrina? ib. n. 221
Præter opinionem de conceptione B. Mariæ cum originali, cæteras prohibet *Inquiſitio*, quia dignę cenſura, præcipue in materia morum. p.6.n.306
4 Cùm *Inquiſitio* in libro damnat aliqua, non approbat cętera. p.299 n. 14. & 17

I N S T A N S.

Vide, *Lex quoad tempus*.

I N T E L L E C T U S.

An in ſomnis operentur *intellectus*, & voluntas? p.347.n.107

I N T E N T I O   F I N I S.

Vide, *Finis*.

J O A N.   M A C H A D O.

In numero opinionum probabilium conſtituit *Machado* aliquas improbabiles. p.79.n.39

J U D E X.

1 Quare, cùm multi dicant, poſſe *judicem* ſequi partem minus probabilem in quæſtione juris, nullus id dixerit in quæſtione facti? p.29.n.81
2 Improbabile eſt, poſſe *judicem* recipere pretium pro ſententia ferenda. p.116. n. 151. Et damnatur ea propoſitio ab Alexandro VII. ut ſcandaloſa. ib.n.152

3 Ju-

3 Judex non debet jus dicere ſecundùm opinionem ſtrictiorem, ſed ad ſummum ſecundùm probabiliorem, p. 128. nu. 352. & p.140.n.565
An quando utrinque par eſt probabilitas, poſſit *judex* rem alterutri parti adjudicare? p.139.n.534
4 An *judex* teneatur ferre ſententiam ſecundùm jus probabilius? p.143.n 607. Et quàm perperam diſcurrant Authores aliqui in hac quæſtione? ib & p.144.nu.626. Suadetur pars affirmativa. p.143.n.611
5 *Judex*, ex contractu cum Republica inito, tenetur præcavere damna publica meliori modo, quo poteſt, ibid.n.613. Et ideò debet judicare ſecundùm jus probabilius, ibid. Et an hæc aſſertio ſit certa? p.144.n 625
Multa damna imminent Reipublicæ, ſi *judex* dicat jus minus probabile. p.143 n 614
An *judex* teneatur ex juſtitia dicere jus probabilius? p.144.n.630
Judex, qui ſententiam tulit ſecundùm jus minùs probabile, non tenetur reſtituere litiganti, ib n. 632. Tenetur vero reſtituere Reipublicæ ſtipendium, & damna illata. ib.n 633
An ſuperior poſſit punire *judicem* inferiorem, qui non tulit ſententiam ſecundùm jus probabilius? p.145.n.644
6 An *judices* laici poſſint amovere vim Judicis Eccleſiaſtici, ſaltem de facto? n 650
An *judex* Eccleſiaſticus inferat vim, ſi non judicat ſecundùm opinionem probabiliorem. ib.n.651
Judex Eccleſiaſticus non infert vim, dum practicè probabile eſt, ſententiam ab eo latam, eſſe juſtam. ib.n.652
An *judex* Eccleſiaſticus inferat vim, dum defert appellationi ſub conditione, quòd judex laicus non innovet? ib.n.653. Et quid, ſi *judex* Eccleſiaſticus illum excommunicat, quia innovavit? ib.
Procedenti *judici* laico ex opinione probabili contra immunitatem Rei, ſi judex Eccleſiaſticus præcipiat reſtitutionem Rei, non infert vim. p.146.n.661
Quamvis ſententia *judicis* Eccleſiaſtici ſit injuſta, ſi ille defert appellationi, non inferet vim. ibid n.662
7 Quomodo ſe gerere debeat *judex* in caſu, quo pater medietatem ſubſtantiæ donavit cauſæ piæ, & filius vult recuperare? p.210. nu.239
Si filius habet alimenta integra, ſtare debet *judex* pro donatione. ibid n.241
Si filius graviter egeat, ſtare debet *judex* pro filio. ibid.n.242
In dubio, an filius egeat, ſtandum eſt *judici* pro filio. ibid.n.243
Vide, *Immunitas Eccleſiarum*, nu.1.
Vide, *Lis*.
Vide, *Poſſeſſio*, n.7.

JURISDICTIO.

Peccant ſæpe Prælati, admittentes *juriſdictionem* merè probabilem, p.42 nu. 35. Item ſubditi accipientes ab eis *juriſdictionem* delegatam. ibid.
2 Quando nullitas *juriſdictionis* communiter ignoratur, præceptum certò obligat, p.153 n.105. Et error communis dat *juriſdictionem*, ſaltem quando adeſt titulus putativus. ibid.
3 An *juriſdictio*, qua Epiſcopus præcipit Regularibus, in aliquibus caſibus in jure expreſſis, ſit ordinaria, vel delegata? p.257.n.72
Vide *Prælatus Regularis*, n.1.5.& ſeq.
Vide, *Confeſſio*, n.1.2.6.48.
Vide, *Probabilitas*, n.90.

JUS CIVILE.

Quàm ſit periculoſum, univerſaliſſimis regulis *juris civilis* inniti? p.304.n.83.& 84. Et quàm parum fidendum ſit Brocardicis. p.305.nu.89

L

LEGITIMA.

Vide, *Donatio*, n.6.
Vide, *Eleemoſyna*, n.9. & ſeq.
Vide, *Judex*, n.7.
Vide, *Pater*, n.2. & ſeq.
Vide, *Pia cauſa*, n.1.

LEX.

1 Pueros doli capaces ante ſeptennium nō obligari *legibus* Eccleſiaſticis, ſi id univerſaliter accipiatur, eſt improbabile. p.43 n.7
Item poſſe communicare eoſdem abſque prævia confeſſione mortalium, eſt improbabile. n.8
2 An ceſſante fine *legis* in particulari, ceſſet in illo obligatio legis? p.52.n.164. Et an pars affirmans ſit evidens? Ib.
3 Spontè operatur, nec *lege* coactus, qui operatur multò plus, quàm lex jubet. p.58.n 245
Ubi adeſt evidentia, nequit *lex* cogere ad aſſenſum. ibid.n.246
Qui putant, concluſionem eſſe evidentem, non coguntur præcepto *legis* ad aſſenſum. ibid.n.250
4 Probabile fuit, non valere *leges* Pontificias, donec promulgarentur in Provinciis, vel Diœceſibus, p.69.n.413. Et hæc opinio manet antiquata vi decreti Alexandri VII. ib. n.416. Et eſt incompatibilis cum judicio Alexandri VII. Ibid.
5 Communis opinio negat Eccleſiæ poteſtatem ferendi *leges* in actus internos. n.422
Multi excipiunt actus internos mixtos. ibid.

Opinio, quæ negat Eccleſię poteſtatem ferendi *leges* circà actus internos mixtos, manet antiquata vi decreti Alexan. VII. p.70. num 429
Lex prohibens duplicatum ſtipendium pro una Miſſa, involvit prohibitionem actus interni. n 342
6 Nullas *leges* Eccleſię obligare ſub mortali, improbabile. p.79. nu.25
Advenas non teneri *legibus* loci, niſi perpetuò habitaturos, an ſit improbabile? p.86.n.156
7 Qui *legem* ignorat invincibiliter, peccat materialiter in legem. p.103. nu.5
8 Præcipua capita *legis* naturalis cognoverunt Ethnici evidenter. p.119 n.197
Non eſt ſufficiens intimatio *legis*, niſi ſubditi fiant certi de illa. p 140 n 555
Ubi eſt dubium ſpeculativum de *lege*, hæc non eſt ſufficienter intimata. ibid.n 557
Quando verba *legis* clara ſunt pro obligatione, non ſufficit, ſuſcitari dubium contra legem, ut ea cenſeatur non ſufficienter intimata. ib.n.560
Quando verba *legis* ſunt obſcura, ſufficit dubium, ut cenſeatur non ſufficienter intimata. ibid.
9 Poteſt Prælatus *lege*, vel præcepto prohibere, quod eſt probabiliter licitum. p.147.n.17
Quæ ſunt evidenter licita, *lex* prohibere poteſt. n.18
Independenter à ceſſione juris ſubditorum, poſſunt prohiberi *lege*, quæ ſunt evidenter, nedum probabiliter, licitæ. ib.n.19
Etiamſi eſſet evidenter licita aſſertio de Conceptione B. Mariæ cum originali, poſſet prohiberi. ib.n.21
Jus naturale permiſſivum poteſt *lege* reſtringi independenter à ceſſione juris. n.22
Stat, propoſitionem eſſe probabilem, & prolationem ejus eſſe *lege* prohibitā indepēdenter à ceſſione juris ſubditorum. p.146 n.23
10 Poteſt Prælatus jubere, quod eſt evidēter licitū, n.24. Ubi, an probabiliter licitū, ex dictamine reflexo ſit evidēter licitū? ib n.25
Independenter à ceſſione juris ſubditorum, præcipi poſſunt, quæ ſunt probabiliter licita, & probabiliter illicita, ibid.n.26
Poteſt materia *legis* eſſe evidenter licita ſubditis, & lex evidenter illicita. ib.n.28
Si præceptū proponatur cōſcietię, ut probabiliter licitū, & probabiliter illicitū, obligat indepēdenter à ceſſione juris. ib.n.29
11 Dum probabile eſt, non dari *legem*, aut iſtam non extendi ad hunc caſum, poteſt ſubditus non obedire. n.38
Si *lex* eſt probabiliter inutilis, ex nullo dictamine reflexo ſit evidenter utilis, p.149.nu.43. Si verò probabiliter licita, ex dictamine reflexo ſit evidenter licita. ibid.n.42
12 Poteſt Prælatus præcipere in qualibet materia probabili independenter à ceſſione juris ſubditorum, nu.46. Idque etiam extra caſum litis. ibid.n.56
Chriſtus habet poteſtatem ferendi *leges*, & præcipiendi in materia probabili, n 57. & contulit Prælatis hanc poteſtatem, utpotè neceſſariam in Eccleſia. p.150
Sicut ſubditus voto ad unam partem probabilem, ita lege, aut præcepto obſtringi poteſt. ibid.n.59
Leges, quę afferunt injuriā probabilē, benignè interpretandę. n.69
13 Ex poſſeſſione Prælatorum jubendi in materia probabili non arguitur, ſubditos ceſſiſſe jure ſequendi opinionem probabilem, ib.n.72. Et ante acceptationem *legis*, ſubditi non ceſſerunt jure probabilitatis ſequendæ. ib.n.73
Leges canonicæ non valent in materia profana in terris Principum laicorum. p.206.n.166
14 *Leges* civiles contentę in Decreto Gratiani non eo ipſo ſunt approbatæ ab Eccleſia. p.209 n.228
15 An non ſit evidens, datam à Deo ſuperioribus poteſtatem præcipiendi ſub culpa, ſed ſolùm ſub pœna? p.211.n.2
De Fide eſt, Prælatos Eccleſiæ habere authoritatem condendi *leges*, quæ obligent conſcientiam, & non ſolùm pęnaliter, p.212.n.13. Et eſſe de Fide, teſtantur Theologi. ibid.
De Fide eſt, quartum Decalogi præceptum injungere obedientiam ſub verbo honorandi. ib.n.23
Poteſtas ligandi in Evangelio ſignificat poteſtatem *leges* condendi. nu.25
Id verbum, *Quæcunque alligaveritis ſuper terram*, improbabiliter limitatur ad *leges*, quæ injungant ſolam pęnam. p.212.n.26
Quomodo nomine *oneris* ſignificetur *lex*, juxta D. Petrum? n.37
Quomodo objectum *legis* fiat neceſſarium, juxta eundem? ibid. Et quomodo nomine objecti neceſſarii intelligatur objectum *lege* præſcriptum? nu.38
An *leges* Apoſtolorum non potuerint eſſe disjunctivæ, ad rem injunctam, vel ad pęnam? Et quare? ibid.n.40
Perſuaſio eſt Eccleſiæ de poteſtate præcipiendi ſub culpa, ſibi à Chriſto tradita, p.214.n.47. Et quid inde inferatur pro concluſione? ibid.
Ex perſuaſione totius Eccleſiæ, evidenter infertur poteſtas præcipiendi ſub culpa. nu.54
16 Poteſtas Eccleſiæ ferendi *leges* ſub excommunicatione latæ ſententiæ, arguit evidenter poteſtatē præcipiendi ſub culpa. n.43

Repugnat, *leges* indictas ſub pœna excommunicationis latæ ſententiæ, eſſe disjunctivas disjunctione operis, vel pęnæ. n.55

Si eæ *leges* eſſent disjunctivæ, qui non exequeretur opus injunctum, liber eſſet à culpa. ib.n.58

17 Eccleſia præcipit ſub reatu culpæ ritus, & cæremonias in adminiſtratione Sacramentorum, ib.n.59. Et earum omiſſionem eſſe culpam, conſtat evidenter ex Tridentino. p.214.n.60

Lege de immunitate Eccleſiarum obligare ſub culpa, eſt definitum ab Eccleſia, ib nu.62. Et inde fit evidens, Eccleſiam poſſe obligare ſub culpa. ibid.n.63

Lex decimarum obligat evidenter ſub culpa, nu 68. Et ita definitum eſt à Tridentino, ibid. Et eſt juris Eccleſiaſtici, ſaltem quoad quotam. ibid.n.69

18 Eccleſia poteſt ferre *legem* pluſquam pęnalem, prohibentem matrimonia inter conſanguineos: item abſque Parocho, & teſtibus, nu.70. Et id eſt definitum à Tridentino, ib. Et impoſſibile eſt, *legem*, quæ afferrt ſub disjuncto pœnam, conſtituere impedimentum dirimens. ib.n.71

19 *Lex* præſcribens jejunium naturale prævium ad communionem Euchariſtiæ, eſt juris Eccleſiaſtici, & eſt evidenter obligans ſub culpa. p.215.n.72

Evidens eſt, peccare contra *legem* Eccleſiæ excommunicatum denunciatum, qui accedit ad celebrandum, vel ſuſcipiendum Euchariſtiam, n 78. Et prædicta *lex* non poteſt eſſe disjunctiva, ita ut afferat ſub disjuncto pęnam. ibid.

Evidens eſt, peccare mortaliter Sacerdotem, qui in Sacrificio peragit ea ſolùm, quæ ſunt juris divini; non verò ea, quæ ſtatuuntur *legibus* Eccleſiaſticis. p.215 n.80

20 Poteſtas Eccleſiæ ferendi *leges*, quæ obligent ſub culpa, infertur evidenter ex Concilio Tridentino. n.82

Infertur etiam evidenter ex damnatione quarundam propoſitionum, facta ab Alexandro VII. ib.n.83

21 An *leges* ſint occaſiones remotæ peccandi? n.1

An ſit dictamen prudens auferre *leges*, ut auferantur peccata? ib.

Multæ *leges* ſunt cauſæ efficaces tollendi peccata, & occaſionem eorum. ib n.6

22 An *leges* Eccleſiaſticæ, quæ non exprimunt obligationem conſcientiæ, ſint merè pœnales? p.217.n.14

Opinio, quæ ait, *leges*, non exprimentes obligationem conſcientiæ, eſſe merè pœnales; ſi rectè intelligatur, vera eſt, ibid.n.16 Et quomodo intelligenda? ibid.

Ad dignoſcendum, utrùm *lex* obſtringat conſcientiam, regulæ Juris attendendæ ſunt, ibid Attendenda quoque eſt conſuetudo, tanquam regula authentica interpretationis. nu.18

23 De interpretatione *legis* per conſuetudinem, vide verb. *conſuetudo* n.:.

An vis *legis* obligantis conſcientiam reperiatur in conſuetudine? Vide verb. *conſuetudo*. n.:.

An dentur in Eccleſia *leges* ſola traditione ſubſiſtentes? Vide verb. *Traditio*. n.:.

24 Tridentinum non agnovit alias *leges* Eccleſiaſticas, niſi ſcriptas, vel traditas. p.221.n.107

An *lex*, ſive canon S. Ambroſii repertus in Decreto Gratiani, obliget totam Eccleſiam? p.225.n 170

S. Thomas nunquam dixit, jejunium temporis Paſchalis non cadere ſub *legem*; ſed jejunium exultationis. nu.173

Quare jejanium exultationis non cadat ſub *legem*? p.225.n.175

25 An ubi *leges* civiles non ſunt canonibus contrariæ, judicandũ ſit in materia canonica ſecundũ leges civiles? Vel potiùs, an requiratur, quod eæ leges civiles ſint approbatæ ab Eccleſia? n.188

Lex lata à Principe abſq; intentione obligandi, obligat; dũ omnes ſubditi eã receperũt in praxi tanquã obligatoriã. p.226.n.193

26 Gravitas obligationis *legis*, non tam à verbis legis, quàm à gravitate materiæ deſumenda eſt. p.229.n.2

27 Solet obligatio *legis* eſſe certa; radix autem obligationis probabiliter hæc, & probabiliter alia. p.231.n 22

Sunt in jure canonico multæ *leges*, quæ obligant ſpecialiter ſolos Regulares. ib n.23

Iſtę *leges* obligant Regulares alterutro modo; vel vi voti obedientiæ, quia continentur implicitè in Regula, vel vi juriſdictionis Eccleſiaſticæ. ib nu.24

28 Nequit *lex* præcipere materiã gravem ſub culpa levi. p.288.n.21

In lege diſtinguenda eſt materia ſubſtantialis, & accidentalis, ib. nu 23 Et quid utraque ſit ex mente Caramuelis? ib. Et quid ſit ſecundùm veram ſententiam? p.290.n.62

An in *lege* materia accidentalis eo ipſo ſit levis? p.289.n.30

An modus in *lege* obliget leviter? p.289.n.44

An modus pertineat ad ſubſtantiam *legis*, an ad accidentalia? ib.n. 45. Et quid, ſi modus præcipiatur propter finem gravem? n.46

An diſtinguendus ſit in *lege* modus ſubſtantialis? num.48. Et quid uterque ſit? p.290.n.50

Ex decreto Alexandri VII. colligitur, aliquam violationem *legis* quoad modum eſſe mortalem? p.293.n.116

An *lex* obliget eo modo, quo ipſa conſuetudine recipitur? p.291. nu. 86

29 An, & quomodo unica actione ſatisfiat duabus *legibus*? p.296.n. 17. Et quid, quando ambæ *leges* exigunt diſtinctas actiones? ib.

Implicat *leges* eſſe duas formaliter, & virtualiter, & quòd ſatisfiat illis unica actione. ibid.n.19

30 *Lex* humana non obligat ad vitandum periculum formale violandi illam, p.322.nu.10. Ideò qui jejunavit in vigilia, exponens ſe periculo non jejunandi, non violavit *legem* Eccleſiaſticam, ibid.nu.11

Ex duobus ſeparabilibus, uno *lege* prohibito, non manet eo ipſo prohibitum alterum, ib.n.13. Et obſervatio jejunii, atque vitatio periculi violandi jejunium, ſunt ſeparabiles, ibid. Et poteſt ſtare obſervatio jejunii ſine vitatione periculi violandi illud. ibid nu.15

31 Præcipitur indirectè à *lege*, quod eſt phyſicè neceſſarium ad impletionem legis; nõ quod eſt moraliter neceſſarium. n.17.& 21

Lex humana non præcipit, ne ſuadeas alteri violationem illius. ibid nu.19

Lex humana prohibet indirectè voluntatem efficacem, quæ vult violationem legis in ſe, vel in cauſa omninò; determinante non verò in cauſa moraliter determinante. p.323.n.23

Lex humana præcipit indirectè, ne apponas impedimentum phyſicè, vel metaphyſicè impediens; non verò moraliter impediens. nu.29

32 Quomodo qui violat *legem* humanam, violet jus divinum mediatum, & conditionale? ib.n.33.& 38. Et id admittendum ſit in eo, qui habet voluntatem violandi *legem* futuram Prælati, antecedenter cognitam. ib nu.35

Exponere ſe periculo violandi *legem* humanam, eſt ſolùm contra jus divinum mediatum, & conditionale de virtute injuncta per eam legem humanam. ibid.n.38

Non eſt major culpa violare *legem* divinam, quàm humanam, cæteris paribus. nu.39

33 *Lex* naturalis immediatè prohibet, ne te exponas periculo formali violandi illam. p.324.n.44

Lege naturali prohibetur, ne te exponas periculo violandi jus poſitivum divinum, ib nu.47. Et poteſt fieri, quòd id non prohibeatur ipſo jure poſitivo. ibid.

Ut vitetur *legum* correctio, à propria verborum ſignificatione recedendum eſt. p.330.n.80

34 An *lex* ponat rem præceptam in ea virture, quam intendit? n 83

35 Homo non naſcitur liber ab obligatione *legis*, ſed ab ea, quam ſponte ſubit per contractum. p.388.n.187

Lex, ut obliget, debet eſſe certa. p.388 n.273

36 Cùm dubitatur an per errorem *lex* invaluerit, ſtandum eſt pro conſuetudine. p.428.n.27

Vide, *Acceptatio legis*.

Vide, *Eccleſia*, nu.4.

Vide, *Eleemoſyna*, n 14.16.19.

Vide, *Gabella*, nu.1.

Vide, *Præceptum*.

Vide, *Prælatus Regularis*, n.1.& ſeq.

Vide, *Probabilitas*, n.78.79.81.89.

LEX QUOAD TEMPUS.

1 Dum Caramuel contendit, *leges*, *quæ præſcribunt horam* duodecimã noctis, & illam attendi in horologio, uno quadrante plus, uno quadrante minus, procedit à disjunctiva ad unam partem determinatam disjuncti, contra Logicam. p.293 n.111

2 Ad *horam legem præſcriptam* attendenda eſt præcisè hora ſonans in horologio, quod eſt bene regulatũ, p.238.n.55. Nec probabile eſt, quod poteſt attendi hora uno quadrante plus, aut uno quadrante minus, ib. Et quomodo ubi ſunt plura horologia? ibid.

Pro *hora per legem præſcripta* attendi poſſunt horologia ſolaria. p.240 nu.71

An *tempus lege præſcriptum*, ſit computandum de momento ad momentum? p.241.n.1. Vel poſſit ſuperaddi unus quadrans? ib.

Authores aſſerentes, *tempus lege præſcriptum*, computandum eſſe de momento ad momentum, id non intelligunt de momento mathematico, ſed de practico. p.242.n.10

In *tempore lege præſcripto* non ſunt computanda minuta temporis, ſed ſolùm illæ horæ, quæ in horologio deſignantur, ib.nu.11. Et quomodo in hoc procedendum? ibid.

3 Licèt juvenis, qui hodie *hora decima* implet vigeſimum primum annum, non teneatur *lege* jejunii; puer tamen, qui hodie hora decima implet ſeptennium, ab ea hora tenetur abſtinere à carnibus, nu.11. Et diſcrimen utriuſque. ibid.

4 *Tempus legis* moraliter computari, ſecundùm quoſdam eſt, computari non exactè, ſed plus minuſve. p.242 n.13

Qui dicunt, *tempus legi* computandum eſſe plus minuſve, conſtringuntur ad proceſſum in infinitũ. p.243.n.2 & p.243.n.34

Quodnam ſit diſcrimen inter inſtans phyſicum, & momentum? p.243.n 24

Quando ignotum ſit momentum practicũ nativitatis, & quando non pro cõputanda exactè *ætate, quæ lege* præſcribitur. ib.n.26

Quando ignoratur *momentum* practicum nativitatis, procedendum eſt ad impletionem *legis* ex dubiis. ibid.

In moralibus nunquam *hora temporis lege* præſcripta, computari debet plus minuſve. p.244.n.40

5 Obligatio *legis* non poteſt incipere in *tempore* diviſibili, ſed in tempore moraliter indiviſibili. n.42

Non

Digitized by Google

Non implicat, quòd obligatio *legis* incipiat in *tempore* phyſicè diviſibili, & moraliter indiviſibili. p.244.n.48
Momentum, ſive *tempus* moraliter indiviſibile, continet ſucceſſionem imperceptibilem. ibid.n.48
Quare obligatio *legis* non poſſit incipere in *tempore* moraliter diviſibili; benè tamen in momento phyſicè diviſibili? p.244.n.49
Duæ partes phyſicæ *momenti* moraliter indiviſibilis, cognoſcuntur ab intellectu confuſè, & per modum unius. ibid.
6 Obligatio *Legis, quæ incipit in puncto mediæ noctis*, debet incipere in momẽto moraliter indiviſibili. Et oppoſitum implicat. n 53
Licèt obligatio *legis poſſet incipere uno quadrante* poſt mediam noctem; non tamen poteſt uno quadrante ante mediam noctem, ibid num 57. Et ideò non poteſt incipere ea obligatio una quadrante plus minuſve? ibid.
Leges, quæ afferunt *tempus* onerosum, non poſſunt intelligi de eo tempore, & plus, atque adeò non plus minuſve. p.245 n.61
Leges, quæ indulgent tempus, non poſſunt intelligi de eo tempore, & minùs, & ideò non plus minuſve. ibid.
Quomodo computandum eſt *tempus* mediæ noctis præfixum à *lege*, ubi non eſt horologium; ſi non eſt computandum plus minuſve. p.248.n.113
7 Quamvis poſt *ſeptennium*, à quo obligant *leges* Eccleſiaſticæ, adđatur ſemihora, verificatur de momento ad momentũ p.25.n.
Vide, *Horologium*, n.1.& ſeq.
Vide, *Parvitas* materiæ, à n 3.ad 8 & n.14

L I S.

In qualibet Republica eſt poteſtas *Lites* dirimendi, p.249.nu.47. Et implicat, eſſe Rempublicam, quæ non poteſt adhibere media opportuna ad *lites* dirimendas. ib.n.48
Ad dirimendas *lites* non ſufficiunt ſententiæ judicum merè pœnales. ibid.n.49
Eccleſiæ Prælatis contulit poteſtatem dirimendi *lites* per præcepta, & cenſuras. ibid n.50
Impoſſibile eſt, Judicem ſemper dirimere *lites* ex dictamine evidenti. ibid.n.52.

LOGICA MORALIS.

1 Non ſemper peccat in *Logicam*, qui rationem topicam putat eſſe demonſtrativam. p.10 n.132
2 Prava *logica* eſt, quæ docet, eum, qui tuetur conclusionem ut evidentem, teneri ſolvere objectiones evidenter. p.10.nu.1.& p.293.num.113.
Prava *logica* eſt, quæ aſſerit, eum, qui propugnat concluſionem ut evidentem, teneri ad exhibendum diſparitates evidentes. p.10.n.2.& p 373.nu 169
Argumenta Lutheri contra liberum arbitrium, deſumpta ex præſcientia, prædeſtinatione, & præfinitionibus divinis, ſolvuntur ſolutionibus probabilibus. p.10.n.5
Argumentis, quæ poſſunt opponi contra evidentem cauſalitatem ſacramentorum, ſatisfit per ſolutiones probabiles. ib. n.6
Evidens veritas impugnari ſolet argumento deſumpto à circunſtantiis, & adjunctis, quæ in varias opiniones probabiles trahunt. p.11.n.7
Quando concluſio demonſtratur, & objectiones ſolvuntur probabiliter, pars oppoſita manet evidenter falſa. ib.n.8
Quæ convincit, & non convincitur (ideſt, qui demonſtrat concluſionem, & ſolvit probabiliter objectiones) triumphat de adverſario in certamine diſputationis. nu.9
Quamvis ſolutio probabilis non tollat probabilitatem ab argumento; ſtat tamen, quòd ſolutio ſit probabilis, & quod tollatur aliunde probabilitas ab argumento. ib.n.11
Demonſtrata concluſione, antecedens, quod infert oppoſitam concluſionem, manet evidenter falſum. ibid n.12
Sophiſma quando ſolvitur probabiliter; & tamen ſophiſma nunquam eſt argumentum probabile. n.14
3 Etiam caſu, quo expreſſè definitur ab Eccleſia, Diaconatum eſſe Sacramentum; rationes partis oppoſitæ non erunt probabiles, quamvis ſolvantur probabiliter. nu.20
Poteſt contingere, quòd argumentum ſolvatur probabiliter, & quòd non ſuadeat probabiliter. p.12.n.22
Si aſſeratur tanquam dictamen *Logicum*, quòd rationes manent probabiles, dum non ſolvuntur evidenter, in multas propoſitiones abſurdas abibitur. ib.n.24
4 Ex duabus propoſitionibus contradictoriis, ex eo quòd una ſit probabilis, nulla eſt *conſequentia* ad hoc, quòd altera etiam ſit probabilis, n.10. Oppoſitum docet Caramuel tanquam regulam *logicæ moralis*, p.12.nu.1. Ex ea regula Caramuelis innumeras parit conſequentias in materiis moralibus. ibid.n.2
5 Ex eo quòd una propoſitio nitatur ratione gravi, non infertur, quòd ejus contradictoria nitatur ratione gravi. p.13.n.14
Poſſum habere rationes probabiles de commiſſione peccati, & leves, vel nullas de non commiſſione. ibid n.12.& 17
Nulla eſt *conſequentia* à fundamento gravi unius concluſionis ad fundamentum grave contradictoriæ. p.13.n.15
Ex eo quòd ſit probabilis mors conjugis, non *infertur*, quòd ſit probabilis vita ejus. ibid.n.16
Poteſt dari unius teſtis pro delicto, & nullus teſtis, nullaque conjectura pro carentia delicti. ib.n.18
Ex eo, quòd detur probatio pro occiſione, malè *arguitur*, quòd detur probatio pro non occiſione. nu.19
Eadem imbecillitas *conſequentiæ* multis exemplis comprobatur. ibid nu 20
6 In quæſtione nova poteſt occurrere ratio topica pro una parte, quin occurrat pro ejus contradictoria, nu.23. quo caſu non *valet* à probabilitate primæ ad probabilitatem ſecundæ. ibid.
Aſſerta in revelationibus B. Birgittæ ſunt probabilia, & tamen oppoſita non ſunt probabilia. ib.n.25
Multæ hiſtoriæ ſunt mere probabiles, quin oppoſitæ propoſitiones ſint probabiles. ibid.n.26
Multæ interpretationes ſacræ Scripturæ ſunt merè probabiles, quin propterea oppoſitæ ſint probabiles. n.27
Qui nullius culpæ mortalis eſt conſcius, habet probabilitatem de ſtatu gratiæ; & non habet probabilitatem de carentia gratiæ. p.13.n.1
Juxta eam novam *Logicam* valet à probabilitate opinionis communis ad probabilitatem opinionis ſingularis. p.14.n.29
7 Ex eo quòd una propoſitio ſit probabilis poſitivè, valet *conſequentia* ad hoc, quòd ejus contradictoria eſt probabilis negativè. ibid.n.32
Hæc eſt bona *conſequentia*: [Contingens eſt, rem eſſe; ergo contingens eſt, rem non eſſe.] ibid.n.34
Hæc eſt bona *conſequentia*: [Incertum eſt, rem eſſe: ergo incertum eſt, rem non eſſe.] ibid.
Diſcrimen inter incertum, & probabile, quare *valeat* ab incertitudine propoſitionis ad incertitudinem contradictoriæ, non verò à probabilitate propoſitionis ad probabilitatem contradictoriæ. nu.37
An probabilitate unius propoſitionis *valet* ad incertitudinem oppoſitæ. ibid.n.38
Ab incertitudine unius propoſitionis non *valet* ad probabilitatem oppoſitæ. nu.43
Diſparitas inter dubium, & probabile, quare *valeat* à dubio unius partis ad dubium contradictoriæ; non tamen à probabilitate unius ad probabilitatem alterius. p.15.n.46
8 Ex eo quòd non probetur concluſionem eſſe falſam, male *arguitur*, concluſionem eſſe veram. n.60
Datur argumentum probabile contra concluſionem nixam fundamento levi. p.16.n.63
9 Ex *Logica*, [quòd valet à probabilitate unius partis ad probabilitatem contradictoriæ,] convincit, aliquid eſſe probabile, carens fundamento gravi. nu.71
Eadem *Logica* conſequentia infert, duas contradictorias ſimul veras. nu.75
Eadem nova *Logica* infert, non benè valere ab oppoſito contradictorio conſequentis ad oppoſitum contradictorium antecedentis. nu.78
Talis eſt ea nova *Logica*, ut per eam jure liberari poſſit ab equuleo reus, delicto ſemiplenè probato. p.17.n 80
10 Ex duabus contradictoriis una poteſt habere fundamentum grave, & altera leve, nu.82. Et id de facto contingit, ib.n.83. Et id admittit Caramuel in multis quæſtionibus, ib.nu.84.& ſeq. Et inde colligitur, non *valere* à probabilitate unius partis ad probabilitatem contradictoriæ. ibid.n.82.& ſeq.
Caſus, in quo una pars habet fundamentum grave, & altera leve, n.92. Et quid inde pro concluſione? ibid.
Poteſt dari judicium temerarium de re, cujus oppoſita eſt probabilis, ib.n 93. Inde convincitur pravitas ejus novæ *Logicæ*. ib.
11 Si ea *Logica* recta eſſet, eadem concluſio fieret probabilior, & minùs probabilis, quàm antea. p.18.n.95.& p.21.n.6
Eam eſſe pravam *Logicam*, & illegitimam conſequentiam, clarè arguitur ex cap. *Inquiſitioni*, de ſent. excommun. p.18.n.95
Concomitanter accidit uni propoſitioni, quod ejus contradictoria ſit probabilis; p.19. n.120. Et quid inde contra eam novam *Logicam*? ibid.
12 Ex eo quòd una propoſitio ſit probabilior, benè *valet*, quòd ejus contradictoria ſit probabilis. nu.123
Probabilitas unius partis *arguit*, oppoſitam non eſſe improbabilem. ibid.nu.126
13 Hæc eſt prava *conſequentia*: [Non datur in Pontifice authoritas damnandi opiniones probabiles; ergo ſi de facto damnat, adhuc manent probabiles pro foro interno.] p.53.n.170
Hæc eſt optima *conſequentia*: [Non datur in Pontifice authoritas damnandi opinionem probabilem; ergo ſi de facto damnet, illa opinio non erat probabilis.] ibid.n.171
14 Hæc eſt prava *conſequentia*: [Petrus peccavit; ergo Petrus erat certus de malitia illius peccati.] Et quare? p.72.n.76
Hæc eſt prava *conſequentia*: [Probabile eſt, quod hoc non ſit peccatum; ergo probabile eſt, quod hoc ſit peccatum.] Et quare? 76.nu 77
Hæc eſt optima *conſequentia*: [Probabile eſt, quod hoc non ſit peccatum; ergo probabile negativè (incertum) eſt, quod hoc eſt peccatum.] Et quare? ibid.n.78
Hæc eſt prava *conſequentia*: [Probabile eſt, quod hoc non ſit peccatum; ergo certum eſt, quod ſi illud fecero, non peccabo. nu.79.& quare? nu.80

Hæc autem eſt optima *conſequentia:* [Ut probabile mihi proponitur, quòd hoc non ſit peccatum; ergo certum eſt, quòd ſi illud fecero, non peccabo,] ibid. n. 79. Et quare? ibid. n. 80
Hæc eſt peſſima *conſequentia:* [Probabile eſt, hoc eſſe peccatũ, ergo certum eſt, quod ſi illud feceris, non peccabis] Et quare. ib. n. 81
Hæc eſt prava *conſequentia:* [Probabile eſt, quòd hoc eſt peccatum; ergo probabile eſt, quòd hoc non eſt peccatum.] ib n. 82
Hæc tamen *conſequentia* eſt legitima: [Probabile eſt, quòd hoc eſt peccatum; ergo vel eſt certum, hoc eſſe licitum; vel eſt certum, hoc eſſe illicitum.] ibid. n. 82
Hæc eſt illegitima *conſequentia:* [Probabilius eſt, hoc eſſe peccatũ; ergo certum eſt, quòd ſi illud feceris, non peccabis.] ib. n. 84
Hæc autem *valet:* [Ut probabilius tibi proponitur, hoc eſſe peccatum; ergo certum eſt, quòd ſi illud feceris, non peccabis.] ib.
Hæc *conſequentia*, ex communi Authorum intelligentia eſt prava: [Hæc opinio eſt tutior; ergo oppoſita eſt tuta.] ibid. n 85
Hæc *conſequentia* eſt legitima: [Probabile eſt, quòd ſi talem actionem fecero, reipſa peccabo; ergo certum eſt, quòd ſi illam fecero, reipſa peccabo.] p. 76. n. 86
15 Quàm prava ſit hæc conſequentia: [Titius vir doctus docuit hanc ſententiam; ergo illa eſt probabilis?] p. 91. n. 269
16 Optima eſt *conſequentia:* [In quæſtione, quæ omninò pendet à judicio prudentum, communis ferè omnium ſentẽtia affirmat hanc conclusionem; ergo hæc concluſio eſt certa.] p. 98. n. 12
Hæc etiam eſt optima *conſequentia:* [In quæſtione, quæ omninò pendet à ſignificatione vocis, communis ferè omnium Doctorum ſententia tuetur concluſionem A: ergo concluſio A, eſt moraliter certa. p. 101. n. 71
Hæc eſt bona *conſequentia:* [In quæſtione, quæ inquirit, an detur præceptum poſitivum non ſcriptum, affirmant ferè omnes Doctores; ergo certum eſt, dari tale præceptum. p. 102. n 84
Hæc eſt *conſequentia* legitima: [In quæſtione de probabilitate, quæ reducitur ad hoc, an fundamentum ſit grave, vel leve, ferè omnes Authores affirmant, eſſe grave, & opinionem eſſe probabilem, ergo certum eſt, illam eſſe probabilem.] ibid.
Hæc non eſt firma *conſequentia:* [Omnes Authores aſſerunt, hanc eſſe improbabilem poſitivè; ergo certum eſt, eam eſſe poſitivè improbabilem. n 85
17 Hæc eſt recta *conſequentia:* [Ipſamet probabilitas, quæ eſt in praxi, reperitur in ſpeculatione; ergo omnis opinio practicè probabilis eſt etiam ſpeculativè probabilis.] p. 106 n 20
Hæc autem eſt peſſima *conſequentia:* [Ipſamet probabilitas, quæ eſt in praxi, reperitur in ſpeculatione ejuſdem objecti; ergo omnis opinio ſpeculativè probabilis, eſt etiam practicè probabilis. ib.
18 Peſſima eſt Janſeniſtarum *conſequentia:* [Ignorantia invincibilis, quæ eſt in opinione probabili, non excuſat à peccato; ergo nulla ignorantia invincibilis excuſat à peccato.] In quo, etſi omittatur antecedens, non valet conſequentia. p. 112 n. 93
19 Hæc eſt prava *conſequentia.* [Probabile eſt, unam Miſſam prodeſſe duobus erogantibus duo ſtipendia, ergo probabile eſt, poſſe Sacerdotem accipere ea duo ſtipendia pro una Miſſa,] etiam ſecluſo decreto Urbani VIII. Et quare? p. 117. n. 176
Hæc eſt illegitima *conſequentia:* [Probabile eſt, medicinam A, eſſe utilem in morbo graviſſimo, ergo probabile eſt, quod in morbo graviſſimo poteſt adhiberi hæc medicina A, cùm adeſt medicina omninò certa.] ib. n. 177
Hæc etiam non *valet;* [Probabile eſt ablutum lixivio, eſſe verè baptizatum; ergo probabile eſt, quòd licet baptizare hominem in lixivio;] ſcilicet extra caſum neceſſitatis. p. 117 n. 178
20 Non valet *conſequentia* à reſolutione quæſtionis directæ ad reſolutionem reflexæ, p. 117 n. 175. Et quando valeat? n. 179. Et unde provenit, quod ſæpe nõ valeat, p. 117. n. 180. & p. 165. n. 44
Hæc *conſequentia* fallit: [Hoc periculum eſt probabile; ergo probabile eſt, quod potes te ei periculo obiicere.] p. 118. n. 184
21 Hæc etiam *conſequentia* fallit: Probabile eſt, hanc eſſe feram, nõ hominem; ergo probabile eſt, quòd licet jacere ſagittam.] n 188
Hæc eſt prava *argumentatio:* [Homo mortuus non poteſt baptizari: ſed probabile eſt, hunc eſſe mortuum: ergo probabile eſt, hunc non poſſe baptizari,] ſcilicet neque abſolutè, neque ſub conditione. p. 118. n. 181
Ab actu ad potentiam valet *conſequentia;* non à negatione actus ad negationem potentiæ, p. 135. n. 468. Et quàm ingens fuerit æquivocatio Baronis? ib. n. 467
22 Hæc eſt fallax *conſequentia:* [Si eſſet certum, quòd ſuperior non haberet authoritatem, eſſet certũ, quòd non tenereris obedire: ergo ſi eſt probabile, quòd non habet authoritatẽ, eſt probabile quòd nõ teneris obedire.] Et quare. p. 153. n. 1. 3. & p. 156. n. 174
23 Hæc eſt peſſima *conſequentia:* [Hoc periculum eſt probabile: ergo probabile eſt, nullum eſſe periculum. Et quare? p 164 n. 24
Hæc etiam eſt prava conſequentia: [Hoc periculum eſt probabile; ergo probabile eſt, hoc eſſe periculum.] Et quare. ib. n. 28
Sicut & hæc eſt prava: [Iſta opinio eſt probabilis; ergo probabile eſt, quòd non eſt opinio. ibid. n. 31
Hæc *conſequentia* eſt illegitima. Petrus ivit decies ad talem domum, & quinquies peccavit, & quinquies non peccavit: ergo æquè probabile eſt, quod ſi reverterur, peccabit, & æquè probabile, quòd non peccabit.] Et quare. p. 173. n. 219
24 Hæc eſt bona *conſequentia:* [Propoſitio eſt improbabilis; ergo oppoſita eſt certa.] p. 211. n. 9
Hæc eſt optima *conſequentia:* Multa præcipit Eccleſia obligando ſub culpa; ergo perſuaſum eſt in Eccleſia, quòd ſibi data eſt à Chriſto poteſtas præcipiendi ſub culpa.] p. 214. n. 47
25 Hæc eſt prava *conſequentia* [Hoc non obligat ex Jure, neque ex conſuetudine; ergo non obligat.] Si utrumque caput obligationis diviſivè ſumatur. Et quare? p. 218. n. 45
Hæc eſt irrefragabilis *conſequentia:* [Conſuetudo A, ſervatur ab omnibus Fidelibus ut obligatoria; ergo illius obligatio evidens eſt.] p. 222. n. 131
Hæc eſt prava *conſequentia:* [Probabile eſt, quòd præcepta, quæ non exprimunt obligationem conſcientiæ, illam non obligant: ergo probabile eſt, quinque Eccleſiæ præcepta non obligare conſcientiam.] p. 228. n. 215
26 Hæc eſt peſſima *conſequentia:* [Eccleſia non poteſt præcipere actum internum; ſed actus externus, qui præcipitur propter internum, ſpecificatur ab interno; ergo neque poteſt præcipi actum externum propter internum.] p. 232. n. 21
Hæc *conſequentia* eſt ſimilis præcedenti, & ideò peſſima: [Eccleſia non habet poteſtatem circà jus divinum ſacramentale; ſed ea, quæ præcipit propter jus divinum ſacramentale promovendum, ſpecificantur à jure divino ſacramentali, tanquam à fine; ergo non habet poteſtatem præcipiendi aliquid propter jus divinum ſacramentale promovendum.] ibid. n. 14
27 Peccat contra *Logicam*, etiam in re morali, qui arguit à disjunctiva affirmativa ad unam partem determinatam disjuncti. p. 236 nu. 1.
Prava eſt hæc *conſequentia:* [Propoſitio A, non eſt certò falſa; ergo eſt probabilis.] p. 238. n. 38
Hæc eſt prava *conſequentia:* [Non eſt potior ratio, quare uni teſti fidem habeam, quàm alteri; ergo utrique probabilis fides adhibenda. p. 241 n. 93
28 Hæc eſt prava *conſequentia:* [Eccleſia vult, quod ſtatim poſt punctum mediæ noctis non cœnent; & ipſi nolunt interrumpere ludos ad cœnandum, in extrema nocte Bacchanalium; ergo Eccleſia vult, quòd non cœnent.] p. 249. n. 120
29 Quàm illegitima ſit hæc *conſequentia:* [Probabile eſt, quòd radix obligationis non eſt hæc; & probabile, quòd non eſt alia; ergo probabile eſt, quòd nulla eſt radix hujus obligationis?] p. 251. nu 21
30 Qualis ſit hæc *conſequentia:* [Non eſt culpa mortalis commutare Officium feriæ in Officium Conceptionis; ergo non eſt culpa mortalis, commutare Officium feriæ in Officium Reſurrectionis?] p. 294. n. 126. vel è converſo? ibid.
31 Syllogiſmus, quo utitur Caramuel in ea concluſione, [Per unicã Matutini recitationem ſatisfieri præcepto duorum;] vel habet majorem evidenter falſam vel peccat in *Logicam*, ſive in artem ſyllogiſticam, p. 299. n. 13. Si Major eſt univerſalis, eſt evidenter falſa, ibid. n. 14. Si particularis, peccat in *Logicam*. ib n. 15
32 Hæc eſt legitima *conſequentia* ex Auguſtino: [Conſuetudo A, ſervatur ab omnibus Fidelibus tanquam obligatoria; ergo illius obligatio evidens eſt. p. 300. n. 25
Cõcluſio nõ præſupponitur nota ad veritatẽ antecedẽtis. Et quomodo defectu hujus dictaminis committatur vitiũ? p. 302. n. 52
Quomodo *arguendum* ſit ab eo principio, quòd [Veſpera trahit ad ſe diem ſequentem?] ib n. 55
Hæc eſt prava *conſequentia:* [Pudicitia non violatur in carne; ergo non conſiſtit in carne, nec ad carnalia externa terminatur] Et quare. p. 303. n. 68
33 Hæc eſt prava *conſequentia:* [Petrus non peccat contra votum Caſtitatis cooperando moraliter, ut Joannes reddat debitum uxori; ergo non peccat contra votum caſtitatis, ſi abſque propria delectatione tactibus polluat Joannem. p. 320. n. 53
34 Hæc eſt peſſima *conſequentia:* (Qui vovit jejunium, quamvis delectetur de comeſtione cogitata, non violat votum; ergo, qui vovit caſtitatem, & delectatur de copula cogitata, non violat votum.) p. 321. n. 62
Hæc etiam eſt peſſima: (Qui delectatur de comeſtione cogitata non violat jejunium; ergo qui delectatur de copula cogitata, non violat caſtitatem. ibid.
35 Hæc eſt prava *conſequentia:* (Finis religionis non cadit ſub præceptum; ergo continentia clerici non cadit ſub præceptum Religionis.) p. 328. n. 39
Hæc eſt illegitima *conſequentia.* (Illud poteſt reperiri ſine illo, & è converſo; ergo unum non poteſt eſſe cauſa per ſe alterius.) Et quare? p. 347. n. 106
36 In re memoriæ non valet *argumentum* ab eo, quod fieri conſuevit. p. 386. n. 150
Fallax eſt *argumentum* ex prioris propoſitis profeſſione ad factum ipſum. ibid. n. 151
37 In multis non valet *conſequentia* ab eo, quod fieri conſuevit, pag. 396. n. 12. Non valet in cauſis fortuitò concurrentibus, nu. 15. nec valet in re memoriæ, nu. 16. Ideò non valet in dubio de confeſſione talis peccati, ibid. Et memoria pendet à cauſis fortuitò concurrentibus. ibid. n. 17
Vide, *Conſequentia magna*.

Digitized by Google

L U X U R I A.

1 Qui inducit alterum ad *luxuriam*, peccat formaliter, & non tantum objectivè, contra ſextum præceptum. p.320.n.50

Evidens diſparitas inter eum, qui ſuadet redditionem debiti, & eum qui *luxuriam*. p.321.n.57

2 Tactus *luxurioſus*, alius tepidus, alius intenſus, alius vehemens, p.350.n.18. Et vehemens eſt, qui excitat commotionem ſpirituum in ſummo, quæ determinat ad pollutionem. ibid.

3 Qui doceant, operationes externas *luxuriæ* ſpecificari ab objecto cogitato. p.352.n.15

Commotio ſpirituum eſt in ſpecie *luxuriæ* fornicariæ, dum non refertur ad aliam ſpeciem. p.352.n.18

Etiamſi commotio ſpirituum non ſerviat actuali generationi, non fruſtratur fine ſuo. ibid.n.20

Commotio ſpirituum in matrimonio per ſe eſt in ſpecie copulæ naturalis. ibid.n.21

Matrimonium nequit actionem contra-naturalem vertere in naturalem. Ideò commotio nequit eſſe de genere pollutionis inceptæ. p.354.n.22

Sponſis de futuro, ſecundùm aliquos, licèt commotio ſpirituum tepida. Ideò commotio nequit eſſe de genere pollutionis inceptæ. ibid.n.23

Tactus *venereus* viri erga fœminam non habet ſpeciem pollutionis inceptæ: ideò neque commotio ſpirituum. ibid.n.24

4 Cùm quis refert commotionem ſpirituum ad pollutionem, commotio eſt in ſpecie pollutionis, n.25. & 44. Et quibus modis referatur commotio ad pollutionem, ſodomiam, &c. ib.n.25

5 Cùm operatio externa *luxuriæ* aſſumitur ut medium ad obtinendum objectum cogitatum, participat malitiam ab illo, p.356 nu.66. Et quomodo pollutio poſſit aſſumi ut medium ad fornicationem? ibid.n.67

Cùm datur delectatio externa de objecto ſodomitico, quæ ſit formaliter efficax circà commotionem ſpirituum, operatio externa *luxuriæ* ſpecificatur ab objecto cogitato. ibid.n.68

Quomodo in conjugato commotio ſpirituum ſumat malitiam in genere *luxuriæ* ab objecto cogitato. p.357.n.82

Operatio externa *luxuriæ*, quæ procedit à delectatione interna moroſa, ſpecificatur à motivo delectationis internæ. n.83

Poteſt incipere commotio ſpirituum antecedenter ad delectationem internam. ibid.

Pollutio orta à delectatione interna ſpecificatur à motivo delectationis internæ. ibid.n.84

Operatio externa *luxuriæ* ſpecificatur ab objecto cogitato, & circunſtantiis ejus, ſi vera eſt ſententia eorum, qui dicunt, delectationes internas ſpecificari ab opere externo. n.92

Juxta veram ſententiam, operatio externa *luxuriæ* non ſpecificatur à circunſtantiis objecti cogitati, quæ ſunt extra genus luxuriæ. p.358.n.100

6 An qui confricat verenda brutorum, peccet ſolùm venialiter. p.366.n.70

Dari commotionem *veneream* inſenſibilem, inefficaciter probat Caramuel. p.373.nu.182. Item malè probat, quòd dolor eſt magis ſenſibilis, quàm *luxuria*, num.183. Et à morbo inſenſibili ad commotionem *veneream* inſenſibilem non eſt paritas. ib.n.185

Licèt detur commotio inſenſibilis, & gravis, non rectè infert Caramuel, quòd detur commotio media inter utranque, quæ ſit levis. nu.186

An ſponſis de futuro oſcula *libidinoſa* ſint mortalia. p.375.n.201

Vide, *Caſtitas*.

Vide, *Pollutio*.

Vide, *Delectatio moroſa*.

M

M A L I T I A   M O R A L I S.

1 Poteſt præſcindi per intellectum *malitia moralis* ab omnibus objectis illicitis. p.333.n.24.& 42

Et poteſt cognoſci fornicatio, ut abſtrahit à libera, & neceſſaria; & ita præſcinditur *malitia moralis* à fornicatione. ibid.n.25

Objecta, quæ non ſunt *mala moraliter*, poteſt fieri, quòd non poſſint amari abſque peccato. n.31

A damnificatione proximi non eſt impræſcindibilis *malitia* ex parte objecti. p.337.n.85

2 *Malitia moralis* actus efficacis refunditur in opus intentum ab ipſo actu. p.355.n.57

Malitia actus efficacis, quæ refunditur in opus, provenit ex motivo. ibid.n.58

3 Opus procedens ab actu virtualiter efficaci, participat *malitiam* actus, n. 60. Et quis ſit actus virtualiter efficax? ibid.n.59

Actus virtualiter efficax deſumit *malitiam* ab opere, ad quod determinat. ibid.n.61

5 Duo diverſa ſunt, [Imputari *malitiam* actus,] atque [actum participare malitiam.] p.358.n.105

In actu illicito deſiderato ſub conditione auferente *malitiam*, adeſt ultrà eam aliquid peccaminoſum. p.444.n.6

Vide, *Delectatio moroſa*, n.5.10.11.12.13.17.

M A R I A   V I R G O.

1 Nativitatem, & nomen *Mariæ* fuiſſe annunciatum parentibus per Gabrielem, eſt probabile. p.13.n.21

Quòd B. *Mariæ* conceſſus fuerit uſus rationis à primo inſtanti conceptionis, probatur fundamento gravi, & propoſitio oppoſita non eſt probabilis, juxta Suarium. p.17.n.48

Vide, *Conceptio*.

M A T R I M O N I U M.

Opinio docens, *matrimonium* non conferre gratiam, damnatur à Concilio Tridentino. p.50 n.104 & p.79.n.28

2 *Matrimonio* clandeſtino valido non legitimari prolem, ajunt ſeptem Authores. Et eſt improbabile. p.86.n.149

Omnes gradus aſſignatos Levitici 18. irritare *matrimonium* jure naturæ, eſt erroneum. ibid.n.153.& p.87.n.177

Eunuchos totales validè contrahere matrimonium, eſt improbabile. ibid.n.154

Ante contractum *matrimonium*, favetur libertati. p.157.n.197

4 Cauſa de valore *matrimonii* contracti eſt favorabilis. p.160.n.40

In cauſa de valore *matrimonii*, opinio ſingularis, quæ ſtat pro valore, præferenda eſt opinioni communi contrariæ, p.161.n.41. Et ideò tunc reiicitur opinio communis, quia reflexio de favore ampliando, oppoſitam reddit certam. ibid.n.42

5 Indiſſolubilitas *matrimonii* obligat ad cedendum jure probabilitatis. p.177.n.41

Probabilitas nullitatis, vel valoris *matrimonii* repugnat ejus eſſentiæ. nu.42

7 In *matrimonio* poteſt conſiderari voluntas reflexa expreſſè, & reflexa virtualiter. ibid.n.51

8 Cauſa *matrimonialis* eſt favorabilis, & amplianda. ibid.n.58

Favor *matrimonii* eſt juris divini, non merè juris humani. p.180. num.66

In dubio ſtandum pro favore *matrimonii*. ibid.n.70

9 Ut diſſolvatur *matrimonium*, requiritur plena probatio impedimenti. p.181.n.80

10 Contrahens *matrimonium* inſcius probabilitatis nullitatis, vel valoris ejus, cedit jure probabilitatis. n.88

Sub diverſa ratione *matrimonium* poteſt eſſe certò validum, & probabiliter nullum. p.182.n.96

An *matrimonium* contractum cum dubio vincibili nullitatis ſit validum. p.183.n.119

11 Sententia lata in cauſa *matrimonii*, non tranſit in rem judicatam. p.184.n.130

Quomodo ſit favor diſſolvere *matrimonium* irritum. ibid.n.134

Poteſt matrimonium eſſe probabiliter nullum ex defectu conſenſus. p.185.n.139

Conſentiens *matrimonio* ex metu levi non poteſt ab eo recedere poſt conſummationem. n.141

12 Nullum *matrimonium* eſt odioſum. ib.n.147

Favor *matrimonii* eſt independens à jure humano. ibid.n.148

Aliqua *matrimonia* dicuntur odioſa quoad aliquos effectus pœnales. ibid.n.151

Matrimonia ex metu inita non repugnat non eſſe favorabilia. ibid. nu.152

13 *Matrimonium* ratum nequit mutuo conſenſu diſſolvi. p.185. nu.155

An *matrimonium* ratum ſit indiſſolubile jure humano. ibid.n.156

An in matrimonio poſſit diſpenſare ſummus Pontifex. ib.n.157

An matrimonium ratum diſſolvatur profeſſione ſolemni. ibid. num.158

An *matrimonium* ratum poſſit diſſolvi vi probabilitatis impedimenti. nu 163

An vi probabilitatis diſpenſationis diſſolvatur *matrimonium* ratum. ibid.n.171

14 Eccleſiam poſſe prohibere *matrimonia* inter conſanguineos, & abſque Parocho, & teſtibus, definitum eſt à Tridentino. n.70

Impoſſibile eſt, quòd conſtituatur impedimentum dirimens *matrimonii* per legem afferentem ſub disjunctio pœnam. ibid.

Matrimonium nequit actionem contra-naturalem (commotionem ſpirituum) vertere in naturalem. p.353.n.22

Vide, *Poſſeſſio*, n.1.4.6

Vide, *Dubium*, n.11.12.21

Vide, *Debitum conjugale*.

Vide, *Diſpenſatio*.

M E D I C U S.

An *Medicus* uti poſſit medicina probabili, relicta probabiliori? p.128.nu.183

M I S S A.

1 An Sacerdos in gravi neceſſitate conſtitutus poſſit accipere plura ſtipendia pro *Miſſis* ſingulis? p.195.n.120

2 Ex quàm multis capitibus conſtet evidenter præceptum grave audiendi *Miſſam*? p.228.n.213

An ſit ex Fide certum, dari obligationem audiendi *Miſſam* in diebus feſtis? p.229.n.235

3 Qui omittit omnes ritus *Miſſæ*, peccat mortaliter. n.47

4 Variæ ſententiæ circà horam, ad quam poteſt prorogari inchoatio *Miſſæ*. p.304.n.75

An ſit gravis obligatio perficiendi *Miſſam* ſemel inceptam voluntariè. ibid n.76

Diſcrimen inter obligationem perficiendi *Miſſam* ſemel inceptam, & illam dicendi. ibid.n.77

Nullum

Nullum eſt punctum temporis fixum finiendi *Miſſam* lege taxatum. ib.n.78
Vide, *Lex*, nu.5

M O M E N T U M.

Vide, *Lex quoad tempus*.

M O N I A L I S.

Titulo conſervandæ familiæ Religioſæ potuit præcipi clauſura *Monialibus*. p.256.n.101
De facto indicta eſt clauſura *Monialibus* ob eum finem: ib n.103
Vide, *Regularis*.
Vide, *Prælatus Regularis*. n.12

N

N E C E S S I T A S.

1 ALia ſunt *neceſſaria* ad naturam, & alia neceſſaria ad ſtatum, p.187.nu.2.ſicut etiam alia ſunt ſuperflua naturæ,& alia ſuperflua ſtatus. ibid.
Neceſſitas eſt triplex, extrema, gravis, & communis. ib n.3
2 Eſt in extrema *neceſſitate* ille, cui graviſſimum dedecus eſſet mendicare, vel mæchanicis incumbere. p.321.n.3
Item ille, cui imminet mors in una hyeme. ibid.
Item ille, cui ob inopiam eſſet periculum labendi in peccatum mortale. ibid.
Item qui præ inopiæ vult proſtituere filias. ibid.
An ſit in extrema *neceſſitate*, qui vult ſe occidere, ex conſideratione miſeriæ? ibid.
An ſit extrema *neceſſitas*, captivitas apud Turcas? p.187 n.4
3 Gravis neceſſitas eſt, cùm quis ſubit incommoda, quæ vitam reddunt nimis moleſtam, ibid.num.5. Exponuntur varii caſus *neceſſitatis* gravis. ibid.n.6
Quid ſit *neceſſitas* communis? ibid.n 7
4 An ſint *neceſſaria* ſtatus, quæ quis reſervat ad altiorem ſtatum obtinendum? p.191.nu.54. Et dupliciter intelligitur altior ſtatus, vel pro ditiore, vel prodigniore. ibid.
Quomodo intelligatur, quod in extrema,aut gravi *neceſſitate* omnia ſunt communia? p.194.nu. 102. Et non manent formaliter communia, ſed virtualiter. ibid.
Non patitur gravem *neceſſitatem*, qui habet poſſibilem alium modum ſibi conſulendi. p.194.n.113
Sacerdos ex ſolo Miſſarum ſtipendio vivens, non eſt eo ipſo conſtitutus in gravi *neceſſitate*. n.159
Vide, *Egens*.
Vide, *Eleemoſyna*.

O

O B E D I E N T I Æ V O T U M.

1 PRobabile eſt, non poſſe obligari regulares,niſi vi *voti obedientiæ*, dummodo admittatur, cæteras obligationes Regularibus præceptibiles contineri implicitè in regula, p.252.nu. 27.& p.255.n 77
Falſum eſt, regulares à cæteris fidelibus ſolùm differre in *voto obedientiæ*, p.252 n 31. Et in quibus differant? ibid.n.32
Ad præceptibilia communia, quæ antecedenter non ſupponuntur obligatoria, non obſtringit Prælatus vi *voti obedientiæ*, ſed vi juriſdictionis Eccleſiaſticæ. p.257.n.116
2 Si in regula nihil eſſet præceptibile, *votum obedientiæ* eſſet invalidum. p.271.n.12
Implicant contradictionem hæc duo: & quòd *votum obedientiæ* obliget in materia regulæ; & quòd in regula nihil ſit præceptibile. ibid.nu.13
Vide, *Prælatus Regularis*.
Vide, *Probabilitas*. n.78.79
Vide, *Societas Jeſu* n.12

O C C A S I O P E C C A N D I.

Vide, *Periculum peccandi*.

O F F I C I U M C A N O N I C U M.

1 Impoſitum eſſe obligationem gravem recitandi *officium canonicum*, evidens eſt ex ſacris canonibus, adjuncta interpretatione conſuetudinis univerſalis. p.228.n.218
Item ex Concilio Baſileenſi, ſaltem propter multitudinem teſtium in quæſtione facti, nu.218. Et eodem modo ex Concilio Viennenſi. ibid.n.220
Hæc eadem obligatio præcipuè oritur ex conſuetudine antiquiſſima, & traditione præcepti. p.228 n.223
Impoſitio hujus obligationis quia eſt res facti, pleniſſimè probatur per ingentem numerum teſtium aſſiſtentium in tribus Conciliis. nu 224
Eadem obligatio conſtat evidenter ex firma perſuaſione omnium Fidelium de illa. nu.225
Propoſitio, quæ negat, peccare mortaliter Sacerdotes non recitantes *officium canonicum* erronea eſt. ibid.n 232
2 An ſi ſit unicum *officium canonicum* totius anni, peccaret venialiter, qui omitteret quadragintaquinque dies? p.281.n.39
3 Certum eſt, eos, qui per duodecim horas ſunt occupati, non eo ipſo ab onere recitandi *officium* manere liberos. p.284.n.6
An dies politicus ex duodecim duntaxat horis componatur, ideò que occupatus duodecim horis, non tenetur ad *officium* recitandum? p.285.n.2.& p.285.n.16
An qui officio occupatus eſt per duodecim horas, ſit moraliter impotens ad *officium canonicum* recitandum? p 283.n.8
Occupati per duodecim horas,habent modum facilem recitandi *officium canonicum*, ex Caramuele, p.285.nu. 23. Cum quo non ſtat impotentia moralis recitandi. ibid.
4 Quam inſilire interpretetur Caramuel mentem Suarii,ut eum pro illa concluſione advocet? nu.26
Qui manè, & ve perè habet actum litterariũ, impeditus ſolet habere totas vigintiquatuor horas ad *officium* recitandum. ib n.28
5 An quis teneatur deſerere officium ſuum incompatibile cum *officii canonici* recitatione? p.286.n. 36 Et Caramuel trãſcripſit ex Suario doctrinam,quam propugnat contra Suarium. ib.n.40
Fabuloſum eſt, Suarium recitaviſſe quotidie *officium* de Reſurrectione. p.287.n.46
6 An *Pretioſa* in Prima ſit extrinſeca *officio*? Et an ideò omitti poſſit, etiam abſque veniali? nu.2
Et an idem dicendum ſit de lectione *Sobrii eſtote*, &c. ib.n.2 & de *Pater N. Ave M.* & *Credo*, ante & poſt *officium* dici ſolitis? n.3
7 An in *officio* aliæ ſint partes ſubſtantiales, & aliæ accidentales? Et an hæ ſint leviter obligatoriæ. ibid n.4
Antiphonæ, lectiones, & reſponſoria non ſunt partes accidentales in *officio* Romano,nec obligantes duntaxat ſub veniali. n.12
Oppoſita aſſertio omninò caret fundamẽto, p.288. n.16. Et quàm ſit certum, non eſſe licitum dirigere conſcientiam ex dictamine, quod caret fundamento gravi? ibid.n 19
Conſtat, eas partes *officii* non eſſe leviter obligatorias ex eo,quòd nequit præcipi materia gravis ſub culpa levi. n.21
Communi omnium conſuetudine receptæ ſunt lectiones cum reſponſoriis tanquam graviter obligatoriæ, n.25. Et quàm certò ea conſuetudo interpretetur legem? ibid.
An ex oppoſita aſſertione inferatur, omnes Miſſæ orationes eſſe partes accidentales, & leviter obligatorias? n.27
An unum *officium* poſſit mutari in aliud? p.289.nu. 39. Et an hæc mutatio non ſit ſubſtantialis, ſed accidentalis? ibid.
Admittitur probabilitas mutabilitatis *officii*, non tamen ratio. ibid.n.42
An modus recitandi *officium* pertineat ad ſubſtantiam præcepti? ibid.nu 44
An ſi modus recitandi præcipiatur propter finem gravem, pertineat ad ſubſtantiam præcepti? ibid.n.46
An modus recitandi *officium* ſit ſubſtantialis in præcepto, quod de facto datur. p.290.n.59
Ordo *officii* eſt modus ſubſtantialis. ib.n.63
9 Ratio congruentior, quare poſſit unum *officium* mutari in aliud ſine culpa lethali. n.64
Mutare unũ *officium* in aliud, regulariter eſt parva mutatio. n.65
Reputatur magna ea mutatio *officii*, quæ ſit in inſolitum; parva verò, quæ in ſolitum. ibid.n.69
10 An finis præcepti de *officio canonico* ſit uniformitas recitantium? p.291.nu.74
An poſſit Pontifex ob finem gravem prohibere mutationem unius *officii* in aliud? ib nu. 79. Et an materia parva poſſit ob finem gravem fieri magna? ib.n.80
11 Non licet ſubſtituere *officium* Reſurrectionis pro altero officio, cujus mutatio eſt gravis, utpotè in inſolitum, p.291.nu.81.Et quomodo diſcurrendum ſit in hac quæſtione. p.43.n.9
Quàm certum ſit non ſatisfacere eum, qui alio tempore recitat *officium* de Reſurrectione? p.291.n.84
An Gregorius VII.& Patres Concilii ſint teſtes idonei plenè probantes exiſtentiam conſuetudinis obligatoriæ non recitandi *officium* trium pſalmorum? p.292.n.88
An adſit conſuetudo recitandi *officium* trium pſalmorum in Paſchate, & Pentecoſte. ibid.n.89
Conſuetudo de tribus pſalmis in Paſchate, & duodecim in Feriis,inæqualiter procedit. nu.93
12 Ea propoſitio, quòd in die Palmarum recitans *officium* Paſchale, ſatisfacit præcepto, damnata eſt ab Alexandro VII. ib.n.96
An ea particula, *in die Palmarum*, intelligatur poſita exempli cauſa, vel determinatè pro ipſa die? nu 97
Si ea particula intelligatur poſita exempli cauſa, intelligenda eſt damnatio de quocunque die totius anni. ib.n.97
Si intelligatur determinatè de ipſa die Palmarũ, corruit fũdamẽtum oppoſitæ ſententiæ,utpotè æquè militans in die Palmarũ, ib.n.99.Et an damnatio, & fundamentũ oppoſitę ſententię ſint incõpoſſibilia,atq;adeò unũ eorũ debeat corruere? n.101.Et an ideò oppoſita opinio maneat antiquata, & nõ probabilis. n.107
Qui cenſeant improbabilem opinionem de *officio* Reſurrectionis ſubſtituendo pro alio? p 293.n 111
Poſt prædictam damnationem Alexandri VII. non eſt probabile, ſubſtantiam præcepti de *officio canonico* conſiſtere in eo, quod recitentur utcunque ſeptem horæ. n.117
An, & quomodo ſit probabilis cõſequẽtia à mutatione unius *officii* in aliud,ad mutationẽ in *officium* Reſurrectionis,& è cõtra, à negatione hujus mutationis ad negationẽ illius? p.294.n.126
13 Certum eſt,nullas partes *officii canonici* eſſe extrinſecas,ſive nullatenus

latenus obligatorias in officio Romano. n.134

Si aliquæ partes *officii* dicantur extrinſecæ, quàm multa inde abſurda ioferuntur? ibid.nu.135. Et ne venialiter quidem peccaret, qui multa omitteret in Miſſa. p.295.n.138

Compoſita moralia ejuſdem ſpeciei, non eſt neceſſe, quod conſtent ex partibus ejſdem, aut ominino ſimilibus. ideò non eſt neceſſe, quod id fiat in *officio canonico*, ibid.nu.141. Immò neque compoſita phyſica. ib.n.142

14 Per unicam Matutini recitationem non ſatisfit præcepto duplicis diei. p.295.n.1.& p.62.n.318

Oppoſitam opinionem affirmativam damnavit ut ſcandaloſam Alexander VII. p.295.n.6

Quibus vitiis laboret prima argumentatio, qua utitur Caramuel. oum. 13

Præceptum recitandi *officium* per totam vitam eſt virtualiter multiplex, quia reſpicit plures actiones adæquatè diverſas, ibid.n.19. & Implicat autem. præcepta eſſe duo formaliter, & virtualiter. & quod illis unica actione ſatisfiat. ibid.

Secunda argumẽtatio Caramuelis pro eadẽ aſſertione probat, unica *officii* recitatione ſatisfieri obligationi totius anni. p 297.0.29

15 Certum eſt, non poſſe ſuppleri partem *officii canonici* per aliquas Miſſæ (celebratæ, vel auditæ) orationes, p.298.n.46. Et quàm fallax ſit fuodamentom oppoſitæ aſſertionis? ibid.

Præceptum recitandi *officium*, & præceptum celebrandi Miſſam poſtulaot actiones adæquatè diverſas. n.50

Quæ omittuotur io Sacrificio, non poſſunt ſuppleri per ſimiles preces in *officio canonico* dictas. Et quare? ibid n.51

Præcepto de *officio canonico* non ſatisfit qualicunque auditione, ſed alternata, ibid.n.56. Et an ideò non poſſit ſatisfieri *officio canonico* per auditionem eatundem precum in Miſſa. ibid.

16 An *Completorium* pertineat ad diem ſubſequentem in ordine ad recitationem. nu.2

An conſuetudo Eccleſiæ recitandi ex obligatione *Completorium* ante mediam noctem, ſit certiſſima legis interpretatio? p.300. nu. 19. Et certitudo unius partis non componitur cum probabilitate partis oppoſitæ, ibid Et quàm certa ſit interpretatio, quam dat conſuetudo? p.300.n.20

17 Certum eſt, debere *officium canonicum* recitari totaliter ante mediam noctem. ibid n.21

Conſuetudo univerſalis recitandi totum *officium* ante mediã noctem, recepta ab omnibus taoquam obligatoria, ioterpretatur evidenter, legem, ac ſi ita eſſet ſcripta expreſſis verbis, ibid. Et quomodo ſententia omnium Theologorum io eadem quæſtione faciat evidentiam? n.23. & perſuaſio omnium Fidelium de obligatione implendi *officium* diei ante mediam noctem, facit etiam evidentiam, ib. n 24 Et quia hæc conſuetudo recitandi ante mediam noctem non habet minorem authoritatem, quàm conſuetudines aotiquæ evidenter obligatoriæ. n.26

Diaconi, & Subdiaconi teneotur ad *officium canonicum* vi conſuetudinis evidenter obligatoriæ, nu.27. Item Presbyteri, & Beneficiarii ibid.

Quare *Matutinum* diei craſtinę non poſſit recitari ſtatim poſt meridiem. ibid.n.28

18 Etiam *officium canonicum* ſit unicum indiviſibile, poteſt Eccleſia præcipere, quod finiatur aote mediam noctem. p.301.0.31

In conſuetudine includitur præceptum Eccleſiæ, quod finiatur *officium* aote mediam noctem, nu.39. Et hæc conſuetudo gerit evidenter vices præcepti. ibid.n.40

Vi conſuetudinis poteſt ſecunda hora poſt meridiem recitari *Matutinum* ſequentis diei, non vero *Prima*, &c. nu.44

19 Quomodo eadem ratio militet pro *Prima*, ac pro *Matutino* ad anticipationem, ſi non ſtemus conſuetudini. p.302 n.47

Quomodo Veſpera trahat ad ſe diem ſequentem in ordine ad *Matutinum*, & non ad Primam? 0.48. Et quomodo tempus antecedens mediam noctem, nõ trahat ad ſe tempus ſubſequeos, in ordine ad finiendum *officium* antecedentis diei. n.51

In ordine ad quos effectus, in recitatione *officii*, tempus antecedens trahat ad ſe tractum temporis ſubſequentem? ib. n.54.

Evidens diſparitas inter *Matutinum* recitandum die antecedenti, & *officium* hodiernũ recitaodũ die ſubſequenti. p.303.0.67

20 Diſparitas inter obligationem finiendi *officium* aote mediam noctem, & finiendi Miſſam in tali puncto temporis, p.304.nu.78. Et quod nullum punctum temporis fixum finiendi Miſſam ſit lege taxatum. ibid.

21 An officium hodiernum prorogari poſſit poſt mediã noctem, eo quòd *Ea, quæ in continenti fiunt, ineſſe videntur?* nu.82. Si id valet, poterit recitari officium hodiernum poſt triduum, immò & poſt ſex menſes, n.83. Et Judex, poſtquam tulit ſententiam, poterit in continenti eam revocare, ib nu.86. Et contrahentes matrimonium poterunt in continenti reſilire à contractu. Quibus ſimilia alia abſurda inferuntur, ib. Et oon valet ea regula, ſtante prohibitione, quam importat conſuetudo. ib.n 87

22 An *officium* hodiernum prorogari poſſit poſt mediam noctem, eo quod *Habetur cinctus, qui ſtatim eſt cingendus*. Et, *Pro facto habetur, quod de proximo eſt faciendum*. Et quam parum fidendum ſit his brocardicis, n.88. Et ea ſolùm locum habent quoad aliquos effectus, qui in jure diſponuntur. p.305.n.90

23 Quare poſt mediam noctem, in ordine ad recitandum officium, non addatur aliquid aliud temporis pro fine morali, aut pro parvitate? nu.97

24 Qui habet voluntatem efficacem omittendi *officium*, peccat contra Religionem. p.315.n.93

Vide, *Conſuetudo*, nu. 17

Vide, *Parvitas materiæ*, n.5.9.12.13.14.17.& 18

OPINIO PROBABILIS.

Vide, *Probabilitas*.

ORATIO.

Homo tenetur ſub mortali ad *Orationem*, cùm ingruit gravis tentatio. p.172.n.157

ORDO SACER.

1 Epiſcopatum non eſſe *Ordinem*, an ſit propoſitio digna gravi cenſura. p.87.n.168

Diaconatum eſſe Sacramentum, conſtat ex Tridentino. ib.n.169

2 Peccat certò Epiſcopus conferens *Ordinem* Sacerdotii ſine tactu phyſico. p.128.n.341

Poteſt puniri Epiſcopus, qui confert *Ordinem* Sacerdotii in materia merè probabili. p.144.n.637

3 Quare qui implet ætatem hora tertia poſt meridiem, poſſit *ordinari* eo manè. p.303.n.73

OSCULUM.

Vide, *Luxuria*, n.7.

P

PACTUM.

Ubi conſtat *de pacto*, & non de conditione, pactum obligat independenter à conditione. p.261.n.32 & p.262.n.46

PARVITAS MATERIÆ.

1 Ex quo capite ſit certum, unam ſalutationem Angelicã eſſe *materiam parvam* in voto recitandi Roſarium B. Mariæ? p.98.n.11

Ex quo capite ſit certum, ſemiunciam panis eſſe *materiam* moraliter *magnam* reſpectu jejunii naturalis. ibid.

Comeſtio minimi cibi eſt *materia* evidenter *gravis*, in ordine ad reverentiam Euchariſtiæ. p.99 n.43

2 Nequit Adamus prætexere *parvitatem materiæ* in præcepto. p 131.nu.390

3 Quantitas determinata deſigoanda eſt pro *materia parva* furti, nec poteſt computari plus minuſve. p.244.n.41

Eſt implicatio terminorum, quòd leges intelligantur de tali tempore plus minuſve, & quod id ſit ratione *parvitatis* materiæ. p.245.ou.64

Parvitas temporis, quæ indulgetur à lege, non eſt de eo genere *parvitatis materiæ*, quæ excuſat à mortali. ibid.

4 An ratione *parvitatis materiæ* poſſit tempus legis non computari de momento ad momentum. nu.66

Non repugnat admitti *parvitatem materiæ* in tempore præſcripto à lege, dum alia ratio noo reſiſtat p.46.n.17.& p.248 n.110

Id, quod ex ſe eſt *parvitas materiæ*, ex fine vel circumſtantia poteſt eſſe materia magna, p 246 n.68.& p 280.n.32.& p.291.nu.80. & p.99. nu.41

Pomum Adæ prohibitũ, licet videatur *materia parva*, fuit magna ratione finis, p.246.n.69. Et quid circà hoc dixerit Caramuel. ib.

5 In computatione mediæ noctis non poteſt addi uous antè, & unus poſt, ratione *parvitatis* materiæ, p.246 n 71. Potius affert circumſtantiam, quæ arguit tranſgreſſionem gravem. ibid.

Extrahere obligationem gravem à die naturali, io quo implenda eſt, eſt materia gravis. ibid.

Quomodo quod comedas uno quadrante poſt mediam noctem, ſit materia gravis cũ unus quadrans ſit *parvitas* materiæ? ib n.72

Quomodo tollere uoum quadrantem ex viginti quatuor horis jejunii Eccleſiaſtici, non ſit *parvitas* materiæ. p.246 n.74

Quomodo non ſit res *parva*, dicere Veſperas, & Completorium uno quadraote poſt mediam noctem. p.246.n.76

6 Judicium prudentum eſt ſtatera *parvitatis*, & gravitatis moralis, nu.77. judicium omnium, aut ferè omnium prudentum eſt evidens menſura *parvitatis*, & gravitatis materiæ præceptæ, ibid. Et ideò eſt materia evidenter gravis, anteponere, vel poſtponere uoum quadrantem mediæ nocti, in legibus illam determinatè reſpicientibus. ibid.n.78

7 Certum eſt, contra Paſqualigum, non poſſe in die jejunii, ratione *parvitatis materiæ*, anticipari ſecundam comeſtionem infra horam ante mediam noctem, p.247.n. 82. Item nec poſſe poſtponi cœnam infra horam poſt mediam noctem, quam ſubſequitur dies jejunii. ibid.

8 *Parvitas materiæ* non poteſt habere vim transferendi partem hujus diei ad ſubſequentem, vel antecedentem. n.85

Ex communi omnium, aut ferè omnium Theologorum judicio ſit evidens, partem *parvam* temporis diei præſentis non transferri ad componendum diem ſubſequentem. p.247.n.92

Parvitas materiæ in tempore computanda eſt de momento ad momentum. p.248.n.111

Authores aſſignantes *parvitatem materiæ* in tempore legis, non computant tempus plus minuſve. ibid.n 112

9 Quomodo aſſignet Caramuel terminos eſſentiales magnitudinis & *parvitatis*, & quomodo quãtitas intermedia indifferens ſit ad

parvam

parvam & *magnam*; & quomodo ea quantitas indifferens ſit *parva*, ſi ſit minor octava parte, ex mente ejuſdem? p.278.n.1
Quomodo, ſecundùm eundem, materia, quæ minor eſt octava parte *parvitatis*, ſit moraliter nulla? nu.6
An omiſſio horæ Nonæ in officio canonico ſit *parvitas* materiæ? p.278. n.2
20 Ad *parvitatem* moralem computandam diſparatè ſe habet compoſitio caloris. nu.7
Diviſio caloris in octo gradus fuit ad libitum Philoſophorum: & repugnat quantitatem moralem in Theologicis dependere ex mero libito Philoſophorum. p.279.n.10
Dimidius gradus caloris non poteſt dignoſci à Philoſophis, an ſit magnus, an parvus calor. Ideò *parvitas* moralis non poteſt menſurari per comparationem ad calorem. n.13
Nullum aliud compoſitum dividitur in octo partes, ideò nec quantitas moralis. ibid.n.14
Multę ſunt improportiones in hac computatione *parvitatis* moralis, reſpectu compoſitionis caloris. ibid.n.15
21 Terminus eſſentialis magnitudinis ſolet eſſe pars partis; ideò malè colligitur, quòd pars partis eo ipſo ſit *parvitas* materiæ. p.280.nu 21
In phyſicis pars partis ſolet eſſe quid majus parte; ideò pars partis non eſt eo ipſo *parvitas* materiæ. nu.27
22 Diſſonat à judicio prudentũ terminus magnitudinis aſſignatus à Caramuele pro oratione vocali, nempe unum pſalteriũ. Ita in præfata materia malè cõputat *parvitatem*, ita ut centũ, & quadraginta novẽ pſalmi poſſint eſſe parvitas materiæ. p.280.n.29
Et magis diſſonat in oratione, quæ injungitur pro ſatisfactione Sacramentali. ibid.n.31
Non poteſt aſſignari eadem menſura *parvitas materiæ* pro omni oratione vocali. ibid.n.32
Materia, quæ ſub uno fine eſt *parva*, ſub alio poteſt eſſe magna. ib.
23 Omiſſio octodecim pſalmorum nequit eſſe materia moraliter nulla. Inde arguitur improportio *parvitatis* deſignatæ à Caramuele. ibid.n.33
An qui promitteret dicere millies pſalmos pœnitentiales ſucceſſivis diebus, peccaret leviter, ſi omitteret per tres menſes, ratione *parvitatis* materiæ? p.280.num. 34. Et an ſibi contradicat, dum id affirmat Caramuel. ibid.n.35
An ſi ſit unicum præceptum de officio canonico totius anni, peccaret venialiter ratione *parvitatis materiæ*, qui omitteret quadragintaquinque dies, p.26.n.39. Et an in hoc ſibi contradicat Caramuel. ibid.n.40
24 An præceptum, quod extenditur ad totam vitam, habeat pro *parvitate materiæ* nonam vitæ partem. ibid.n.41
An qui voveret abſtinentiam à carnibus toto vitæ tempore, peccaret leviter ratione *parvitatis materiæ*, ſi nona vitæ parte non abſtineret? Ibid. Et pars affirmativa Caramuelis multis de falſitate convincitur. ibid.n.42.& ſeq.
An præceptum pro tota vita impoſitum recitandi Officium canonicum pro ſingulis diebus poſſit habere pro *parvitate materiæ* aliquos paucos dies. p.281.n.51
An ſit probabile, non peccare mortaliter eum, qui uno, aut altero die non recitat, p.282 n.60. Et ſi id eſſet probabile, eſſet ex præſumpta voluntate legislatoris, & non ex *parvitate* materiæ? p.282.nu.61
25 An delectatio venerea, quæ eſt minor octava parte delectationis ſufficientis decidere ſemen, ſit materia *parva*, & culpa venialis? nu.65.& p.370.n 128. Et an ſi Philoſophi diviſiſſent pro libito calorem in duodecim gradus, delectatio, quæ modò eſt mortalis, tunc eſſet venialis? p.283.n.66
Non eſt *parvitas* moralis, niſi quæ poteſt menſurari prudenti judicio; ideòque illa *parvitas* delectationis à Caramuele deſignata eſt parvitas chimærica. p.282 n.67
26 Quomodo taxet Caramuel *parvitatem* in materia furti, p.283.n.71
Malè computatur quantitas reſpectivè *parva*, per ordinem ad redditus, quos quis habet pro unoquoque die. p.283.n.72
27 An omiſſio decem pſalmorum in Matutino officio ſit *parvitas materiæ*, eo quòd decas ſit pars partis, n.75. Et quam id ſit certò falſum. ib.nu.78
28 Quoties *parva* eſt mutatio, etiam ſubſtantiæ præcepti, fieri poteſt ſine peccato mortali. p.290.n.65
Magna reputatur mutatio, quæ ſit in inſolitum *parva*, quæ in ſolitum. ibid.n 69
29 Plura ſunt præcepta, in quibus *parvitas materiæ* reperiri nequit. p.373.n.173
Quo ſenſu materia entitativè *parva* fiat intrinſecè magna, quatenus cadit ſub praxim. ibid.n.177
Materia entitativè *parva* poteſt fieri moraliter magna, ibid.nu. 178. Et patet in multis exemplis. ibid.

PARVITAS MATERIÆ IN RE VENEREA.

1 An in hac materia Authores Societatis non faciant probabilitatem, quia loquuntur imperio coacti? p.361.n.2
In eo ſenſu verum eſt, eos in hac materia non addere probabilitatem, quia huic concluſioni majorem probabilitatem addi, impoſſibile eſt, n.6. Et quia hæc concluſio eſt omninò certa. ib.n.7
In hac materia Authores Societatis, quamvis juſſi, ſpõtè operatur, ib.n 8. Et qui plus dat, quã lex præcipit, ſpõtè operatur. ib.n.9
Authores Societatis addiderunt rationes pluſquam probabiles, quod lex non præcipit, p.362.n.11. Ideò addiderunt pluſquam probabilitatem, ib. Et qui tradunt doctrinam certam, qualis eſt hæc, nullo præcepto ad aſſenſũ coguntur, p.362.n.13. Quatenus certitudine cogatur intellectus antecedenter ad præceptũ. ib.
Multi Doctores Societatis hanc ſententiam docuerunt, nullo præcepto conſtricti. p.362.n.12
An non debeant, aut non poſſint Jeſuitæ ſervare præceptum R.P. Claudii, circà *parvitatem materiæ in re venerea* non docendam? p.361.n.3.& p.362.n.14
An eo decreto interdicatur doctrina, & non praxis de *parvitate materiæ* in re venerea? p.361.n.4
Quare doctrinam, non praxim interdixerit? nu 16. An quia leges humanæ non interdicunt actus purè internos? ibid.
2 *In parvitate materiæ rei venereæ*, Caramuel aliquoties concedit, aliquoties negat periculum mortale, p.362.nu.19. Et admittit practicè *parvitatem* in re venerea. nu.84
In quo differat ſententia Caramuelis in hac materia, à ſententia Societatis? p. 363. n 29. Et praxis confeſſarii Jeſuitæ cum eo, qui ſe accuſat de delectatione levi. p.372 n.159
Senſus hujus quæſtionis eſt de *parvitate* ipſius delectationis *venereæ*, non alius. p.363.n.30
Dãtur actiones venereæ veniales, abſq; omni delectatione. ib.n.31
In uſu conjugii ſunt plures actiones, & delectationes venialiter culpabiles. ibid.n.34
An in ſponſis de futuro ſint delectationes veniales? p.375.n.201
Parvitas periculi labendi in delectationem non eſt parvitas delectationis. p.363.n.43
3 Ex quadraginta novem ſuffragiis Authorum, quos affert Caramuel pro *parvitate in re venerea*, quadraginta excluduntur apertè, quinque ſuffragantur, reliqua dubia ſunt. p.368.n.98
4 Quærenti delectationem veneream, non eſt determinabilis menſura *parvitatis*, ultrà quam non ſit progreſſurus. n 98
Volens conſervare delectationem *parvam*, non poteſt impedire magnam. n.101
Non eſt in poteſtate hominis effundere unam tantùm guttam ſeminis. Et quæ inde paritas pro materia præſenti? ibid.n.102
Quomodo quærens delectationem *parvam*, exponitur certo periculo incidendi in magnam? p.369.n.108
5 Qui quærit delectationem *parvam*, practicè dubitat, an ea futura ſit gravis? n.116
Periculum peccandi repertum in *parvitate materiæ rei venereæ* oritur à dubio practico. ibid.n.120
Eadem argumenta, quæ debellant *parvitatem* delectationis quæſitæ, oſtruunt parvitatem acceptatæ. ibid.n.121
6 An poſſit quis quærere delectationem *levem* cum firmo decreto non admittendi gravem, nu.123. Eos duos actus eſſe incompoſſibiles, convincitur exemplo furis cæci. ibid.n.124
Non poteſt homo probabiliter judicare, futuram eſſe *levem* delectationem, quam quærit, p.370.nu.126. Et poteſt per errorem putare, eam delectationem futuram eſſe *levem*. Sed ſic ceſſat quæſtio. nu.127
7 Joannes Sancius ait eſſe delectationem levem, quæ non affert periculum pollutionis, aut copulæ, p.371.n.133. Et id attribuit Thomæ Sanchez, ibid. Et certum eſt, dari delectationes graves, quamvis ſine periculo pollutionis, aut copulæ, p.371.nu.141. Et convincitur ex decreto Alexandri VII. ibid.n.145
Joannes Sancius ait, delectationem, quæ non turbat rationem, eſſe *levem*, ibid.n.146. Et eſt doctrina improbabilis, ibid.nu.147. Et contra eam militant demonſtrationes. p.371.n.149
8 Ex doctrina Caramuelis de *parvitate rei venereæ* infertur, delectationem internam de copula ſodomitica eſſe levem, & venialem, nu. 155 Nempe ſi ea delectatio interna ſit cum commotione parva. nu.156
9 In aliis præceptis facilè, in re venerea impoſſibile eſt diſcernere materiam *parvam* à magna. p.373.n.170
Materia parva, practicè ſit magna, quando indiſcernibilis eſt *parva* à magna, nu. 175. Ideò in delectatione venerea ſemper eſt magna. ibid.
10 Licet cauſa delectationis venereæ leviter influat, non inde infertur delectatio *levis*. p.374.n.190
Confricare verenda brutorum, eſt veniale, non quia delectatio ſit *levis*, ſed quia id leviter influit in delectationem. ibid.
Diſparitas inter eum, qui polluitur ſine conſenſu in delectationem, & eum, qui *parvam* delectationem quærit. n.196
Pollutio, cui fortiter reſiſtitur, minùs affert periculi, quàm delectatio *levis*, procurata. ibid n.197
Vide, *Parvitas materiæ*.

PASCHA.

An Chriſtus in prima, an in ſecunda veſpera lunæ decimæquartæ celebraverit *Paſcha* p.27.n.59

PASTORES ECCLESIÆ.

Paſtores Eccleſiæ licitè puniunt eos, qui tranſacto tempore Paſchali non communicant. p.428.n.7
Paſtores Eccleſiæ habent poteſtatem cogendi ad communionem ultrà Paſcha, p.429.n.3.& vide ad hoc duo capita ſequentia.

PA-

PATER.

1 Secundùm Auguſtinum, vitio vertitur *Patri*, quòd multas divitias relinquat filiis. p.201.n.89
Juxta eundem, vitio vertitur *Patri*, quòd theſaurizet filiis, & non Chriſto in pauperibus. p.201.n.93
Juxta eundem, *Pater* ſolùm relinquere debet filiis, quæ ſufficiunt ad alendam vitam. ibid.n.95
Juxta S. Cyprianum, duplicis culpæ reus eſt, qui divitias multas relinquit filiis, & cujus? p.202.n.107
Juxta Chryſoſtomum, *Pater* filiis non debet relinquere multas divitias, ne eos maneat multa occaſio peccandi. ibid.n.111
Juxta Baſilium, peccat *Pater* relinquendo magnas divitias filio, tanquam ingentem materiam peccandi. ibid.n.113
2 *Pater* facere poteſt donationes remuneratorias in præjudicium legitimæ filiorum. p.207.n.191
Patri licet inire contractus oneroſos in præjudicium legitimæ filiorum. ibid.n.193
Sæpè *Pater* irrogat veram injuriam legitimæ filiorum contractibus oneroſis. p.208.n.198
Non licet *Patri* celebrare contractus oneroſos in præjudicium alimentorum, quæ filiis debentur. ibid.n.199
3 Quòd redundat in legitima, nequit *Pater* dare extraneo. p. 208. num.208. Et an poſſit dare extraneo, ne filiis relinquat fomenta vitiorum. ibid.nu.209. Et non minor culpa eſt ditare nimis extraneum, quàm filium. p.208. nu. 210. Et ſancti Patres præſumunt in multis divitiis ruinam ſpiritualem. ibid.n.211. Et id leges civiles non præſumunt. Et quare? ibid. n. 212. Et in hac materia aliter in foro interno, & aliter in externo judicandum. n.213. Et non eſt culpa, dare potiùs divitias filio, quàm extraneo. ibid.n.214. Et potuerunt leges civiles obſtringere *Patrem*, ut divitiæ dentur potiùs filio, quàm extraneo. ibid.n.215. Et an *Pater* magis obligetur vitare fomenta vitiorum in filio, quàm in extraneo. ibid. num. 217
4 Præceptum honorandi *parentes* non obligat ad præbendum illis legitimam, ſed alimenta. p.209.n.233
Vide, *Alimenta*, num. 2
Vide, *Eccleſia*, num. 3
Vide, *Eleemoſyna*, nu. 9. ad 19

PAUPER.

Vide, *Egenus*.

PECCATUM.

1 Vi actus directi cognoſcitur eſſe *peccatum*, quod non eſt evidenter illicitum. p.74.n.43
Non eſt requiſitum eſſentiale ad *peccatum*, quòd ſit evidenter illicitum. n.45
2 An, & quomodo conſcientia excuſet à *peccato*? p.134.n.450
3 Abſurdum eſt, *peccata* eſſe partes componentes Sacramentum pœnitentiæ. p.381.n.72
An in aliquo ſenſu poſſint dici partes Sacramenti pœnitentiæ? ibid.num.73
4 *Peccata* ita confitenda ut poſſit ſervari æquitas in pœnis imponendis. p.424.n.8
5 *Peccato* certo, & dubio non debetur eadem pœna. n.14
6 *Peccatum* mortale debet ſubjici utrique clavi Eccleſiæ. ib.n.18
7 Qui confeſſus eſt *peccatum* ut dubium, debet illud ut certum confiteri, ſi poſteà ejus certò recordetur. p.425.n.21
Unum, vel duo *peccata* ejuſdem ſpeciei, non variant judicium practicum Sacerdotis. p.426.n.36
8 A *peccato* reſervato dubio non abſolvit directè confeſſarius inferior. nu.51
9 Ait Caramuel, *peccata* contra naturam in genere luxuriæ eſſe ejuſdem ſpeciei; & ad hoc affert teſtimonia D. Thomæ, quæ ponderantur. p.431.& ſeq.n.1.& ſeq.
10 An aliqui Scriptores negent diverſitatem ſpecificam in *peccatis* contra-naturalibus in genere luxuriæ. p.433. & ſeq.num.24. & ſeqq.
11 Omnes Theologi tuentur diverſitatem ſpecificam in *peccatis* contra-naturalibus in genere luxuriæ. p.436.n.80.& ſeq.
12 In *peccatis* contra-naturalibus in genere luxuriæ tota malitia non eſt effuſio ſeminis extra vas. p.438.n.111
13 Circunſtantiæ *peccatorum* non debent exponi, ut numerus eorum exponatur. p.439.n.135
14 Numerus *peccatorum* explicatur non explicatis circunſtantiis. p.440 n.144
Ubi ſolvuntur objectiones Caramuelis à paritate aliorum præceptorum ſumptæ. p.440.n.146.& ſeq.
15 Solutus peccans cum conjugata, peccat duplici *peccato*. p.442. num.168
16 In *peccatis* contra-naturalibus in genere luxuriæ unitas ſpecifica eſt improbabilis. num.187.& ſeq.
Vide, *Certitudo*, num. 5
Vide, *Ignorantia*, n.2.4
Vide, *Probabilitas*, n.34.35.38.55.71

PECCATUM DUBIUM.

Vide, *Confeſſio*, à n. 15. ad 31

PERICULUM PECCANDI.

1 Quid interſit inter *periculum* probabile, & proximum? p.162.n.1.
Et an *periculum* proximum idem ſit, quòd certum? ibid.
Quid ſit *periculum*. n.8
Triplex eſt *periculum*: certum, ſive proximum, probabile, & leve. p. 162. n. 9
Iterùm dividitur in intrinſecum, extrinſecum, & mixtum. ibid. num.12
2 An quantitas *periculi* cenſetur ſolùm ex propria experientia. p.163. n.13
Aliud eſt *periculum* formale, & aliud materiale. n.17
Per actus internos minuitur *periculum* peccandi. ibid.n.19
Periculum aliud eſt voluntarium, & aliud neceſſarium. ibid n.20
Periculum neceſſarium eſt duplex: aliud neceſſitate Theologica, ſive præcepti, & aliud neceſſitate phyſica, vel morali. ibid.
3 An ubi eſt *periculum* probabile, ſit etiam probabile, abeſſe periculum? nu.22
An in *periculo* probabili mortis, ſit etiam probabile, nullum eſſe periculum? ibid. n.23. Et quanta abſurda oriantur ex parte affirmante? ibid.
Poteſt eſſe certa exiſtentia *periculi*, & probabilis illatio damni futuri. p.164.n.27
Periculum probabile eſt opinio probabilis de futuritione mali. num 29
Hæc quæſtio, [An liceat exponere ſe periculo probabili peccandi?] eſt reflexa. p.165 n.45
Hic actus, [Datur *periculum* probabile,] eſt purè ſpeculativus n.50
Ideò nequit habere probabilitatem practicam. ibid.
4 Ad *periculum* proximum requiritur certitudo moralis futuritionis damni, non verò ad periculum probabile. p.165.n.53
Non eſt idem *periculum*, & occaſio peccandi. n.56
Non ſe exponit *periculo*, qui neceſſariò illud ſubit. ibid.n.57
5 An liceat exponere ſe *periculo* probabili mortis. ibid.n.60
Periculum probabile peccandi eſt magnum malum præſens. ibid. num. 61
Periculum probabile mortis eſt magnum malum præſens. ib.n.62
Periculum probabile amittendi viginti millia aureorum, magni penditur. p.166.n.65
A fortiori *periculum* amittendi gratiam Dei. ibid.
6 Datur præceptum reddendi ſe ſecurum ab amiſſione gratiæ. p.166.num.68
Homo tenetur præcepto reddendi ſe ſecurum à gehenna. p.167. num 69
Homo tenetur ad reddendum ſe ſecurum à morte, quantum prudenter poſſit. nu. 70
An ſit ſpeciale præceptum reddendi ſe ſecurum à ruina ſpirituali. ibid.nu.71
7 *Periculum* leve, eſt motivum, quòd leviter ſuadet futuritionem jacturæ. nu.74
Periculum leve, abſolutè non eſt periculum. ibid.n.77
Non licet exponere ſe *periculo* levi peccandi, ſi iſtud eſt periculum. ibid.num.80
8 An ſemper teneamur vitare *periculum*, fugiendo occaſionem externam? p.168.n.88
Poteſt vitari *periculum* formale abſque fuga occaſionis. n.90
Ubi paſſio, habitus vitioſus, & ſuggeſtio fortiores ſunt, magis *periculoſa* eſt occaſio. ibid.n.91
In materia luxuriæ, occaſio eſt nimis *periculoſa*, ibid.n. 92. Item in materia avaritiæ magnæ. n. 93 Item in magna inimicitia. n 94
In cæteris materiis ut in plurimùm non eſt ita *periculoſa* occaſio. ibid.num.95
9 Quoties quis advertit *periculum* formale peccandi, illud tenetur vitare intrinſecùs, vel extrinſecùs. n.96
Qui intrinſecus vitat *periculum*, non tenetur vitare occaſionem externam. ibid.n.97
Qui non vitat *periculum* intrinſecùs, tenetur vitare extrinſecùs. ibid.num.98
Qui non poteſt vitare occaſionem externam, tenetur fugere *periculum* intrinſecùs. ibid.n.99
Cùm occaſionem comitatur paſſio, habitus vitioſus, &c. non ſufficit conari ad fugam internam *periculi*. Ibid.n.103
In materia luxuriæ, avaritiæ, & iracundiæ neceſſe eſt fugere occaſiones externas. ibid.n.104
In cæteris materiis ut in plurimùm non eſt ſimpliciter neceſſarium fugere occaſiones externas. p.168.n 105
10 Nemo graviter tenetur vitare occaſionem remotam. Et quare. num. 116
Imprudenter agit, qui incurrens *periculum* mortis, non ſe ſubtrahit. n. 132. Et hæc ratio urget fortiùs in *periculo* peccandi. ibid.
Qui non evadit *periculum*, cùm poteſt, nequit habere verum propoſitum non peccandi. n.135
11 Diſcrimen inter occaſionem proximam, & conſuetudinem peccandi. p.172.n.140
Qui habet conſuetudinem pejerandi, tenetur fugere *periculum* intrinſecùs. nu.147
An retentio rei alienæ ſit *periculum*, ſive occaſio proxima peccandi

can 31.

12 Homo tenetur ſub mortali ad orationem, cùm ad... *periculum* peccandi. p. 170. n.157

Quantum tenetur confeſſarius inſtruere penitentem de vitando per actus interoos *periculum* formale. ibid. n.158

13 Au teneantur homines deſerere munera, in quibus ſunt occaſiones peccandi remotæ? p.173. n. 168. Sed debent vitare intrinſecùs *periculum formale*. ibid.

Tenetur deſerere munus, in quo eſt occaſio proxima; ſi eſt poſſibile moraliter. ibid. n.169

An juuenes teneantur deſerere officia, quæ cogunt, ut frequenter converſentur inter fœminas? nu. 170. Tenentur vitare intrinſecè *periculum* formale. ibid.

14 Nullum præceptum obligat cum *periculo* formali. p.175. n.204

Quando urget præceptum ad operationem, in qua eſt occaſio peccandi; homo tenetur ad eam operationem, & ad vitandum intrinſecè *periculum* formale. ibid. n.205

Nemo tenetur convertere infideles cum *periculo* ſubverſionis propriæ. ibid. n.206

Non licet aſſumere Epiſcopatum cum *periculo* formali peccandi. num.209

15 An in eo, qui perſiſtit in occaſione *periculoſa*, requiratur credulitas, quod non peccabit? p.176. n.222. Et ad quid requiritur credulitas, quod non peccabit? ibid. n.224

Periculum proximum affert illationem certam peccati futuri? ibid. num.223

Cum firmitate propoſiti componitur credulitas, quòd peccabis, non tamen cum retentione occaſionis. ibid. n.224

16 An liceat exponere ſe *periculo* dubio peccandi? n.229

Si probabilitas ſit pro peccato futuro, & adhuc dubites de futuritione, non licet te exponere. n.231

Si ex parte periculi ſit ratio levis, & ſic dubites de *periculo*, vel de futuritione peccati, licet exponere te ei periculo dubio, ibid. num.232

17 Certum eſt peccare mortaliter, qui ſe exponit *periculo* violandi legem humanam graviter obligantem. p.321. n.6

Qui ſe exponit *periculo* violandi legem humanam graviter obligantem, peccat contra charitatem propriam, & contra charitatem in Deum. ibid. n.7. Nec propterea lex humana obligat jure divino. ibid. n.9

Vide, *Concubinarius*.

S. PETRUS.

Vide, *Pontifex Romanus*. n.10

PHILOSOPHIÆ PROFESSOR.

Vide, *Probabilitas*, n.64

PIA CAUSA.

1 Jus civile, ex ſententia omnium, nequit diſponere in præjudicium *cauſæ piæ*. p.205. n.162

Teſtamentum ſolo nutu factum, jure civili eſt inualidum; ad *cauſas* tamen *pias* valet. ibid. n.163

Inſtitutio hæredis, alterius voluntati commiſſa, jure civili eſt invalida, præterquam ſi *cauſa pia* ſit hæres. ibid. n.164

Teſtamentum cum duobus duntaxat teſtibus eſt invalidum jure civili. Et ad *cauſa pias* valet. nu.167

Teſtamentum ſine inſtitutione hæredis jure civili eſt nullum. Et ad *cauſam piam* valet. ibid. n.168

Nemo decedit ex parte teſtatus, & ex parte inteſtatus, juxta leges civiles. Et favore *cauſa pia* id valet. ibid n.169

Jure civili non valet, ſi legitima relinquitur filio alio titulo, quàm hæreditatis. Et valet, ſi *cauſa pia* eſt hæres. n.170

Jure civili eſt invalida donatio omnium bonorum. Et pro *cauſa pia* valet. p.206. n.171

Jure civili abſque traditione non acquiritur dominium ex contractu. Et in *cauſa pia* acquiritur. ibid. no.172

Jure civili non valet donatio inter virum, & uxorem. Et favore *cauſa pia* valet. ibid. n.173

Hæreditas jure civili non poteſt dari ſolo pacto. Et pro *cauſa pia* poteſt. n.174

2 In *cauſis piis* non habetur ratio juris civilis. p.206. n.175

Extra ſphæram poteſtatis laicæ eſt diſponere de *cauſis piis*. nu. 177

Leges civiles, etſi verbis generalibus agant, circa *cauſam piam* nihil valent. ibid. n.180

3 *Cauſa pia*, & Eccleſia in jure æquiparantur, & gaudent eiſdem privilegiis. n.183

Cauſa pia non ſolvit vectigalia. ibid. n.184

Vide, *Index*, n.7

POENITENS, POENITENTIA.

1 In confeſſione *pœnitens* non abſolvitur à peccato dubio indirectè dum abſolvitur à certis directè. p.427 nu.46

2 *Pœnitens* tenetur in confeſſione exponere operationes, & cooperationes peccaminoſas. p.442. n.175

Vide, *Confeſſio*.

Vide, *Abſolutio*.

POLLUTIO.

1 An *pollutio* in ſomnis contingens poſſit eſſe volita in cauſa? pag. 349. nu.1

V... *pollutionem* in cauſa, qui exercet actionem veneream nota... in pollutionem. p.350. n.5

Quando cauſa *pollutionis* eſt cauſa per accidens, pollutio eſt volita in cauſa, ſi cauſa ponitur ex intentione pollutionis. n.6

2 Quando ex neceſſitate urgenti ponitur cauſa per ſe *pollutionis* prævìſæ, & non intentæ, pollutio non eſt volita in cauſa. ibid. n.7

3 Tactus impudicus vehemens, producit abſens (in ſomnis) *pollutionem*, quam præſens (in vigilia) non potuit. num.15. Et ponitur exemplum, in quo virtus abſens potuit producere, quod non potuit præſens. ibid. n.13

4 Cauſa commotionis ſummè determinantis ad *pollutionem*, poteſt impediri in vigilia. p.351. n.22

Species objecti venerei acquiſita in vigilia, excitatur in ſomno. Et inde oriri ſolet *pollutio* nocturna. ibid. n.23

Vide, *Luxuria*, n.2. 3. 4. 5

Vide, *Confeſſio*, n.13

PONTIFEX ROMANUS.

1 *Romanum Pontificem* errare non poſſe in materia morum, certiſſimum eſt. p.46. n.48

Sanctitas Eccleſiæ infert, *Romanum Pontificem* errare non poſſe in materia morum. p.89. n.50

Pontificem errare non poſſe in approbatione Religionis, certiſſimum eſt. ibid. n.57

Pontificem errare non poſſe in materia morum, etiam extra definitionem articuli Fidei, omnes tradunt ut certum. n.58

2 Si *Romanus Pontifex* approbaret honeſta, Eccleſia quoque approbaret, vel reprobaret. n.63

Eccleſia ideò firma eſt in Fide, & in doctrina morum, quia in hujus Petræ (Cathedræ *Pontificiæ*) firmitate ſolidatur. ibid.

Si *Pontifex* erraret in materia morum, Eccleſia non eſſet ſancta. ibid. num.64

3 *Romanus Pontifex* docere non poteſt propoſitionem erroneam. pag.48. n.68

Si *Pontifex* approbaret turpia, vel reprobaret honeſta, doceret propoſitionem erroneam. n.69

4 De Fide eſt, non poſſe errare *Pontificem* in paſcendis ouibus. Et quomodo? n.71

Infallibilitas Magiſtri (*Romani Pontificis*) in materia morum neceſſaria eſt Eccleſiæ. ibid. n.73. Etiam extra definitionem articuli Fidei. num.75

Certiſſimum eſt, non poſſe errare *Pontificem*, ſive præcipiendo turpia, ſive approbando per expreſſum judicium. ibid. n.77

Neque poſſe errare approbando id, quod jure humano eſt malum morale. nu.78

Erroneum eſt dicere, *Pontificem* propoſuiſſe Eccleſiæ ut ſcandaloſum actum virtutis. p.51. n.121

5 Solius *Pontificis Romani*, & Concilii generalis privilegium eſt infallibilitas judicii in materia fidei, & morum. p.54. n.181

Damnatio *Pontificis* eſt principium certum de falſitate propoſitionis damnatæ. p.55. n.206

6 Definitio *Pontificis* eſt infallibilis, etiamſi deficeret matura deliberatio. n.209

Impoſſibile eſt, quòd *Pontifex* decernat in materia fidei, aut morum, abſque matura deliberatione. p.64. n.336

Nec poteſt errare, quamvis non audiat conſilia Cardinalium, aut Theologorum. p.65. n.338

7 Quid ſit, *Pontificem* loqui ex cathedra? p.64. n.330

Quæ tradit obiter & per tranſennam, non docet ex cathedra. ibid. num.333

8 Definitio *Pontificis* dupliciter accipitur. 1. pro declaratione articuli fidei. p.65. n.350. Secundò, pro ea deciſione, qua declarat aliquid ut certum. p.65. n.351

Cenſura Theologica *Romani Pontificis* habet certitudinem, & perpetuitatem. p.66. n.372

Cenſura *Pontificis* de improbabilitate in materia morum eſt regula infallibilis. p.71. n.445

9 Poſſe errare *Romanum Pontificem* extra Concilium in materia fidei, & morum, erroneum eſt, & hæreſi proximum. pag.79 num.33

10 An *Pontifex Romanus* poſſit denominare ſucceſſorem? pag.133 num.442

Si eſſet certum, ſanctum Petrum denominaſſe ſucceſſorem, non eſſet varietas opinionum. ibid. n.443

Nec Petro, nec alteri *Pontifici* licuit denominare ſucceſſorem cum ſola opinione probabili, nempè cum periculo nullitatum circa Sacramenta. ibid. n.444

11 Poteſt *Pontifex* præcipere Regularibus, quæ poteſt præcipere omnibus Fidelibus. p.253. n.40. Etiamſi ea non ſint expreſſa in regula. ibid. & p.257. n.113

Poteſt *Pontifex* obligare Regularem ad aſſumendum Epiſcopatum: adeòque ad aliquid vltra expreſſa in Regula. p.253. n.41. Et non vi voti. ibid.

Poteſt *Romanus Pontifex* præcipere Regulari, quæ expediunt ad vtilitatem publicam Eccleſiæ. p.256. nu.88

Digitized by Google

12 De Fide eſt poteſtatem ſupremam legiſlativam datam eſſe Petro, & ſucceſſoribus, & non alteri. p.261.n.38
An *Pontifex Romanus* babeat poteſtatem legiſlativam dependentem à populo, & ab acceptatione ejus? p.264.n.86
Vide, *Acceptatio legis*. n.4.5.6.8.11.12.13.16
Vide, *Improbabile*. n.3
Vide, *Probabile* à nu.24.ad 32

POSSESSIO.

1 An *poſſeſſio* matrimonii prævaleat contra omnem rationem probabilem oppoſitam. p.34.n.175.& p.62.n.212
Quo ſenſu dicatur in jure melior conditio *poſſidentis*? n.181
Poſſeſſio dupliciter eſt ratio gravis pro valore. n.190
Poſſeſſio eſt ratio certa, ne ſpolietur poſſeſſor. p.34.n.181
2 Non eſt in *poſſeſſione* innocentiæ ille, cui fama delicti obeſt. p.38. num. 257
Qua ratione *poſſeſſio* innocentiæ ſit omni probabilitate potentior? p.38.n.257
3 Qui habet jus probabile ad Regnum, nequit ſpoliare *poſſidentem*. p.129.n.357
4 Cùm *poſſeſſio* Prælati eſt certa, & defectus juriſdictionis eſt probabilis, etiam communiter notus, præceptum certò valet. pag. 152.n.106
Poſſeſſio dupliciter uſurpatur, ſtrictè, & analogicè. ib.n.107
A quo jure cenſenda eſt *poſſeſſio* in matrimonio, in bonis fortunæ, & in incorporeis. ib.n.109
Stante *poſſeſſione* unius, & probabili proprietate duorum, ſtandum pro *poſſeſſore* eſt. p.155.n.123
Si Prælatus habet titulum probabilem, & *poſſeſſionem* certam, certò valet ejus præceptum. ib.n.124
Si matrimonii *poſſeſſio* eſt certa, & valor tantùm probabilis, nequit negari debitum conjugale. ib.n.125
Si Petrus habet proprietatem probabilem equi, & *poſſeſſionem* certam, nequit poſſeſſor ſpoliari. n.126
Tres proximè datas aſſertiones tenet communis Doctorum ſententia. n.127
5 Quid ſit *poſſeſſio* legitima? p.154.n.140
Quid ſit *poſſeſſio* facti, & poſſeſſio juris? ib.n.141
In *poſſeſſione* eſt jus certum retinendi rem. n.143
Interdicta poſſeſſoria inferunt jus certum *poſſeſſionis*. ib.n.145
In quo differant jus *poſſeſſionis*, & jus dominii? n.149
6 Nemo poteſt ſpoliari *poſſeſſione*, ob rationes probabiles. ib.n.150
Evidens injuria fit conjugi *poſſidenti*, ſi ex nullitate probabili denegetur ei debitum conjugale. p.155.n.163. Conſtat id ex definitione Innocentii III. ib.n.164
Inde ſumitur argumentum, ob identitatem rationis ad jus præcipiendi Prælati exiſtentis in *poſſeſſione*. n.172
7 An Judex poſſit adjudicare rem actori habenti jus proprietatis probabilius contra *poſſidentem*? p.157.n.191. Et quid, ſi reus non allegat *poſſeſſionem*? ib.n.192
An actori poſſidenti melius ſit inchoare litem à *poſſeſſione*, an à proprietate. ib.n.193. Et quid de actore non poſſidente? ib. Et quid, ſi quis allegat in eodem judicio poſſeſſionem certam, & proprietatem probabilem? n.194
8 Poſſeſſio conceſſa pro tempore limitato, finitur eo tranſacto. p.248.n.103
Vide, *Compenſatio*, n.1.& ſeq.
Vide, *Probabilitas*, n. 80
Vide, *Sponſalia*.

PRÆCEPTUM.

1 Vox *præceptum*, in jure canonico ſignificat obligationem conſcientiæ. p.230.n.4
Acceptio eſt omnium peritorum, quę uſurpat vocem *Præceptum*, pro lege obſtringente conſcientiam. ib.n.5
Vox *Pręceptum*, quando ex aliquo addito limitari ſoleat? ib.n.8
Ex vi conſuetudinis interpretantis authenticè legem, conſtat obligatio conſcentiæ per vocem *Præceptum*, importata. n.9
Eam obligationem conſcientiæ importari voce *Præceptum*, conſtat ex ſacris canonibus. n.11
Ex uſu Religionum verbum *Præcipio*, præciſè, non importat obligationem conſcientiæ. p.230.n. 17. Et quanta ſit diſparitas ad hoc ad jus canonicum? ib.n.18
2 Verba æquipollentia voci *Præceptum*, important obligationem conſcientiæ. n.19 Et id conſtat ex Clement. *Exivis*. ib.
Quæ ſunt verba æquipollentia voci *Præceptum*? ib.n.20
3 Poteſt Prælatus Eccleſiæ *præcipere* actus externos propter internos. p.231.n.12. Et id defenditur tanquam certum. ib.
Ex Tridentino conſtat, Eccleſiam *præcepiſſe* ritus Miſſæ propter finem internum. n.21
Ritus Miſſæ injunguntur ab Eccleſia ſub *præcepto*. p.232.n.23
Finis deſignatus à Concilio circà *præceptum* de ritibus Miſſæ, eſt adæquatus. nu.27
Si Eccleſia nō poſſet *pręcipere* actua externos propter internos, neque partialiter poſſet ordinare ritus Miſſę ad finē internū. n.28
4 Multa externa *præcipit* Eccleſia propter puritatem internæ Fidei retinendam. ib.n.29
Prohibet libros hæreticos propter finem internum Fidei retinendæ. ib.n.32
Eccleſia habet poteſtatem *prohibendi*, & comburendi libros hæreticos propter Fidem retinendam. n.33
5 Cùm *præcipitur* actus externus propter internum, nihil internum præcipitur. n.35
Probabile eſt, quòd Eccleſia omnia *præcepta* injungit propter finem charitatis. p.253.n.38
6 Cùm *præcipitur*, ne intres talem domum propter vitandam occaſionem delectationis internę, finis eſt externus. n.44. Et occaſio incidendi in voluptates internas eſt externa. ibid.
Cùm *præcipitur*, ne intres talem domum, ut ſic vites voluptates internas; id præceptum reſpicit fugam occaſionis: ideò habet finem externum. ib.n.45
Quid ſit *præcipi* indirectè? ib.nu.47
Certum eſt, poſſe *præcipi* indirectè actus internos. ib.n.49
Eccleſia poteſt *præcipere* actua internos indirectè. p.234.n.51
Poteſt *præcipere* ea, de quibus non poteſt judicare. n. 53
Eccleſia de facto punit actum internum. ib.n.55
8 Poſſe Eccleſiam *præcipere* actus mixtos, jam eſt certum. ib.n.56.
Eccleſia *præcipit*, quòd Capellanus habeat intentionē applicandi Miſſam pro fundatore. n.58. Ea intentio eſt actus internus. ib.
Opinio, quæ docet, non poſſe *præcipi* actus mixtos, eſt antiquata. ib.nu.59
Regularibus poſſunt *præcipi* directè actus interni. p.235.n.60
An poteſtas civilis extendatur ad præcipiendos actus internos? ib. nu. 61
9 *Pręcepta* Regularibus impoſita, alia ſunt ſecundùm Regulam, alia ſupra, alia ultra Regulam. p.249.nu.1
Ad eandem actionem injungendam poſſunt concurrere duo *præcepta*. p.259.n.135.& p.297.n.17
10 Inintelligibile eſt in ſubdito debitum parendi, quin jus *præcipiendi* præcedat in Prælato. p.171.n.150
Materia *præcepti* quandoque excedit ſphæram poteſtatis Prælati, præciſè quia eſt contra jus ſubditi. p.270.n.182. In quo caſu ſi ſubditus cedat jure ſuo, materia eſt intra ſphæram poteſtatis Prælati. ib. Et quandoq; materia *præcepta* per ſe excedit ſphæram præcipientis, & non præciſè, quia eſt contra jus ſubditi. ibid. n. 185. In quo caſu etſi ſubditus cedat jure ſuo, materia manet extra ſphæram poteſtatis Prælati. p.270.n.189
11 Conſilium poteſt eſſe *præcepti* materia. p.274.n.32
In Regula quandoque ſunt conſilia tantæ perfectionis, ut nequeant tranſire in *præcepta*. ib.n.33
Repugnat, eſſe *impræceptibilem* totam regulam inſtituti Regularis; non tamen, quòd pars regulæ ſit impręceptibilis. ib.n.34
12 *Præceptum* reſpiciens diviſibiliter materiam, vel tempus, eſt virtualiter multiplex: & reſpiciens indiviſibiliter, eſt formaliter, & virtualiter ſimplex. p.281.n.52
Implicat, *Præceptum* obligare ad aliquid faciendum ſingulis diebus, & quòd ſi non ſit virtualiter multiplex. p.282.n.54
Vide, *Lex*.
Vide, *Prælatus Regularis*.

PRÆLATUS.

Vide, *Prælatus Regularis*.

PRÆLATUS REGULARIS.

1 Si *Prælatus*, & ſubditus dubitant, an res imperata ſit licita, & ſubditus ſcit dubitationem Prælatus alter peccat imperando, alter obtemperando. p.33.n.158
Operatur cum dubio practico *Prælatus*, qui dubius, an hoc ſit peccatum, id imperat. ib.n.159
Prælatus caret poteſtate pręcipiendi, ut quis operetur cum dubio practico. ib.n.160
Si *Prælatus*, & ſubditus dubitent de juriſdictione quoad proprietatē, ſubditus tenetur obedire, ſtando cōmuni ſententię. ib.n.161
Prælatus practicè dubitans de æquitate materię, certus eſt de carentia juriſdictionis ad illam hic, & nunc præcipiendā. ib.n.165
2 Delegatus à *Prælato* probabiliter intruſo, poteſt ei non obedire, dummodo poſſeſſio non ſit certa. p.41.n.29
3 Dum eſt probabile, *Prælatum* carere poſſeſſione, ſubditus non tenetur obedire. p.152.n.104
4 Poteſt *Prælatus Regularis* præcipere ea, quæ exprimuntur in regula. p.216.num.1. Non verò contra regulam, niſi præcedente diſpenſatione regulæ. ibid.
Non poteſt præcipere, quæ ſunt ſupra regulam. ibid.n.2
Poteſt præcipere pœnas proportionatas delicto commiſſo contra regulam. n.3
Quà paterfamilias poteſt pręcipere ultra expreſſa in regula. ib.n.4
Communis ſententia docet, *Prælatum Regularem* non poſſe pręcipere, niſi ſecundùm regulam: id eſt, de rebus, quæ expreſsè, vel tacitè; directè, vel indirectè continentur in Regula. ibid. num. 5
5 Poteſt pręcipere ultra ea, quę expreſsè continentur in regula, & ultra media ad illius obſervationem neceſſaria. p.250.n.11
Habet juriſdictionem Eccleſiaſticam directivam. ib.
Hæc juriſdictio extenditur ad præcipiendum obligationes communes omnibus Fidelibus. ibid.
Ad quid extendatur juriſdictio ordinaria *Prælati Regularis*. n. 13
Poteſt obligare Regulares ad confeſſionem, & communionem annuam. ibid.n.14

Poteſt reſervare caſus juxta moderationem Clementis VIII. ib. num. 16

Poteſt compellere ſubditos, ut ad publicas ſupplicationes accedant, exceptis privilegiatis. n.17

Poteſt cogere ſubditos, ut interdicta, & feſta ab Epiſcopis indicta obſervent. ib.n.18

Prælati Regulares ſucceſſerunt Epiſcopis, ad præcipiendum ea, quæ Epiſcopi poterant præcipere Regularibus ante exemptionem. p.251.n.19

An juriſdictio *Prælati Regularis*, extendatur ſolùm ad injungendũ obligationes ſpontè ſuſceptas per votum obedientiæ. ib.n.20

Prælatus Regularis habet juriſdictionem ad urgendum ſubditos ad omnes obligationes communes. n.25

Improbabile eſt, quòd non poſſit *Prælatus Regularis* ſubditos urgere ad obligationes communes, alterutro modo, vel vi voti obedientiæ, vel vi juriſdictionis. n.28

Poteſt *Prælatus Regularis* obligare ſubditum ad ſervanda præcepta communia, & ſpecialia juris, vi juriſdictionis Eccleſiaſticę, & independenter à voto obedientiæ. p.252.n.30

7 Sicut poteſt Epiſcopus imponere Clerico præcepta de extirpandis vitiis: ita *Prælatus Regularis* ſubdito ſimilia pręcepta, etiam de iis, quæ non ſunt expreſſa in Regula. n.37

Poteſt *Prælatus Regularis*, obſtringere ſubditum ad ſubeundam pœnam delicti, quod non eſt contra regulam. ib. n.43. Et inde colligitur, poſſe præcipere ultra expreſſa in Regula. ib. Familia regularis eſſet reſpublica malè ordinata, ſi *Prælatus Regularis* non poſſet præcavere delicta. ib. nu 44. Et an inſufficienter præcaveantur ſola comminatione pœnarum. p.253. n.50

8 *Prælatus Regularis* habet poteſtatem præcipiendi ea, quæ ſunt præciſe neceſſaria ad conſervationem Reipublicæ Regularis, etiamſi ea non præſcribantur in Regula. ibid. num.52 Et quæ præcepta ſint præciſè neceſſaria ad conſervationem Regularis Reipublicæ. ib.n.54

Si duntaxat poſſet præcipere expreſſa in Regula, quanta ſcandala orirentur. n.58

Poteſt pręcipere actiones gratitudinis erga benefactores ib.n 59

Habet poteſtatem decidendi lites, & præcipiendi ea, quæ ad id neceſſaria ſunt, etſi expreſſa in regula. p.254.n.60

Oppoſita ſententia non componitur cum ea, quæ docet, poſſe *Prælatum* præcipere in materia probabili. n.66

Religioſus manet ſubordinatus *Prælato Regulari*, etiam quà Sacerdos, & quà Chriſtianus. ib.n.70

9 Admittitur in ſenſu legitimo opinio aſſerens, non poſſe *Prælatum Regularem* præcipere Regularibus ultra regulam. n.74

Poteſt *Prælatus Regularis* præcipere ſubditis omnes obligationes conſcientię, Decalogi, & juris humani, tam communis cęteris, quàm ſpecialiter impoſiti Regularibus. ib.nu.75. Et propugnatur ut certum. ib.

Poteſt præcipere, & urgere ad Confeſſionem, & Communionem annuam. p.255.n 76

Poteſt præcipere reſtitutionem rei ablatæ. n.77

Poteſt urgere ad emendationem cujuslibet delicti commiſſi. ib. num. 78

Præcipit hæc omnia vi voti obedientiæ, juxta opinionem eorum, qui dicunt, hęc omnia implicitè includi in regula. n.79. At verò juxta opinionem eorũ, qui dicunt, non includi ea implicitè in regula, pręcipit duntaxat vi juriſdictionis Eccleſiaſticæ. ib.

Hæc duo componuntur, & quòd *Prælatus Regularis* nequeat urgere ſubditum ultra regulam, & quòd poſſit urgere ad omnes obligationes conſcientiæ, ſcilicet vi voti obedientię, juxta opinionem, qua hæ obligationes continentur implicitè in regula, ib.n.81. Si autem non includantur implicitè in regula, non poteſt vi voti obedientiæ, ſed ſolùm vi juriſdictionis præcipere ultra regulam. ib.

10 Poteſt *Prælatus Regularis* præcipere pœnam pro delicto, etſi nõ commiſſo contra regulam, nec pœna contineatur in regula. nu. 82. Quamvis ſit certum, quòd poteſt *Prælatus* imponere pœnam ob ea delicta, eſt ſub opinione, an vi voti Obedientiæ, an vi juriſdictionis duntaxat. ib.n.86

In eo caſu non præcipit ultra regulam, ſcilicet vi voti obedientiæ; ſi nimirum nihil includitur implicitè in regula. ib.

11 In iis, in quibus eſt gravis neceſſitas Eccleſiæ, poteſt *Prælatus Regularis* ſubdito præcipere num.89. dummodò non præcipiat tranſitum ad alium ſtatum. n. 90. Et quomodo tunc præcipiat vi voti obedientię, vel vi juriſdictionis, juxta diverſas opiniones. ib.

12 Poteſt *Prælatus Regularis* præcipere ea, quæ requiruntur ad conſervationem communitatis, & famæ ejus, licèt non exprimantur in regula. p.256.n.92

Poteſt ex hoc titulo interdicere ſubditi ingreſſum in domos ſuſpectas. ib.n.93

Item ne per vicos, & plateas ſine ſocio ambulet. ib.n.94

Item ne ea juramenta emittat, *Voto à Dios*, &c. n.95

Item ne paraſitetur, aut ſcurrilia exerceat. ib.n.96

Item ne adſit comœdiis, &c. ib.n.97

Item ne colloquatur fœminis, &c. ib.n.98

Item ne ingrediatur tabernas vinarias. ib.n.99

Item ne typis mandet libros abſq; approbatione Religionis. n.100

Potuerunt hoc titulo *Prælati* præcipere clauſuram monialibus, licèt non contentam in regula. n.101

Quomodo in his omnibus pręcipiat *Prælatus* vi voti obedientię, vel vi ſolius juriſdictionis Eccleſiaſticæ, juxta varias opiniones n. 104. Et quomodo tunc non præcipiat ultra regulam, juxta eaſdem. ib.n.105

13 Poteſt *Prælatus Regularis* obligare ad exercitia, ad quæ tenetur communitas ex contractu, vel aliàs, quamvis non expreſſa in regula. n.106 Et quàm id ſit certum. ib.n.107

Poteſt etiã obſtringere ad officia & Prelaturas Religionis. ib.n.108

Obſtringit ad hæc omnia vi voti obedientiæ, juxta opinionem, ſecundùm quam omnes obligationes clauduntur implicitè in regula. n.109. Et ſecundùm oppoſitam opinionem, ad officia, quæ neceſſaria ſunt ad conſervationem Religionis, poteſt vi voti obedientiæ obſtringere. n. 110. Ad minus neceſſaria, ad quæ ex contractu ſe obligavit communitas, vi ſolius juriſdictionis. ib. n. 111. Et quomodo tunc Prælatus non præcipiat ultra regulam, juxta varias opiniones. p.257.n.112

Poteſt præcipere ſubditis omnia, quæ ſunt communiter præceptibilia Fidelibus, etſi non exprimantur in regula. n.113

14 Si prævaluiſſet conſuetudo legitima contra communionem annuam, poſſet Regularibus illam præcipere, ſivè Pontifex, ſivè *Prælatus Regularis*. ib.

Ad præceptibilia communia non obligat, *Prælatus* vi voti obedientiæ, ſed vi juriſdictionis ſecus ad pręcepta communia jam impoſita. n. 116. Et quomodo hæc ſit exceptio à Regula generali? ib.n.117 Et tunc verificatur, quòd non præcipit ultra regulam, nempè vi voti obedientiæ. n.118

15 Poteſt obſtringere ad modum vivendi communem, licèt non expreſſum in regula. ib.n.119

Eſt ſub opinione, an ad eum modum vivendi communem poſſit obſtringere vi voti obedientiæ, an vi ſolius juriſdictionis. ib.n. 120. Et quomodo ſecundùm diverſas opiniones tunc non præcipit ultra regulam. ib.n.121

16 In Regulari familia, quæ accepit poteſtatem à Pontifice condendi novas regulæ conſtitutiones, poteſt *Prælatus* ad has denuò conditas obſtringere, ultra ea, quæ continentur in primitiva regula. n.122

In Societate JESU poteſt *Prælatus* obſtringere ad conſtitutiones denuo conditas. ib.n.123

17 Cùm regularis violat præceptum *Prælati*, urgentis ad obſervationem legis communis, ſi conſtet præcipere vi ſolius juriſdictionis, unum in ſpecie peccatum committit. p.259 n.136

Si ſolùm intendit præcipere vi voti obedientiæ, & non aliter, probabile eſt, quòd ſubditus unum peccatũ committit. ib.n.238

Si autem præcipiat in virtute ſanctæ obedientiæ, peccat ſubditus etiam contra præceptum *Prælati*. ib.n.139

Quando *Prælatus* præcipit, quæ ſunt expreſſa in regula, inobediens quot peccata committit. p.159.n.140

Quid, ſi ſolùm præcipit vi voti obedientiæ. ib.n.141. Quid, ſi ſolùm vi juriſdictionis. ib. Et an ſint duæ ſpecies peccati, ſi *Prælatus* præcipiat ex utroque titulo? ib. Et quid de facto contingat? ib.

18 An *Prælatus Regularis* nihil poſſit præcipere ſub culpa Benedictinis, & ſimilis inſtituti Regularibus. p.272.n.1

Quod *Prælatus Regularis* poteſt ſubditorum conſcientias obſtringere, eſt concluſio Theologica, & ideò oppoſita eſt erronea. n.37

Vide, *Acceptatio Legis*. p.174.n.20

Vide, *Conſequentia magna*, nu. 13

Vide, *Juriſdictio*, nu. 1. 2

Vide, *Poſſeſſio*, nu. 4. 5

PRÆLATUS ECCLESIÆ.

Prælatus inferior poteſt denuò præcipere, quæ à ſuperiore præcepta ſunt. p.429.n.31

PRÆCISIO.

Præciſionem, quam facit intellectus, ſequitur voluntas. p.333.n.26

Poteſt voluntas ſequi *præciſionem* intellectus, quamvis ſimul intellectus per alium actum cognoſcat adæquatè objectum. ib.n.27

Vide, *Delectatio*, n.5.10.12.13.18.19.20

Vide, *Deſiderium*, nu. 1

1 Vide, *Malitia moralis*, nu. 1

PRÆSUMPTIO.

Præſumptio fortior deſtruit debiliorem. p.30.n.96. & p.35.n.191. p.91.n.286

Præſumptio innocentiæ amittitur per ſemiplenam probationem in contrarium. p.35.n.192

Præſumptio pro poſſeſſore deficit per ſemiplenam probationem in oppoſitum. p.36.n.22

Stat *Præſumptio* contra ſolitos delinquere. ib.

2 Delictum *Præſumitur* ad vitandum damnum tertii. p.38.n.268

3 Una præſumptio tollit aliam. p.92.n.282

Quòd quilibet *Præſumitur* innocens, falſum eſt de actu ſpeculativo. p. 385.n. 130. Et verificatur de *Præſumptione* practica in ordine ad aliquos effectus. ib.n.131. Nec tenemur judicare ſpeculativè proximum innocentem; immò nec practicè quoad omnia. ib.n.132

Nequit

Nequit jus canonicum diſponere de *præſumptione* innocentiæ propriæ in ordine ad confeſſiooem ſacramentalem. o.134
4 An *præſumptio* innocentiæ ſit juris naturalis. n.135. p.385
Noo eſt univerſaliter verum, quòd homo *præſumitur* bonus, quamdiù non dantur ratiooes graves, quæ illum malum eſſe probent. n.138
Solùm *præſumitur* bonus in aliquo genere, qui nunquam peccavit in eo genere. ibid. ou.139
Semel malus, ſemper *præſumitur* malus. n.140
Qui ſemel mentitur, non *præſumitur* verax io alio caſu. ib.n.143
Carentia rationum contra innocentiam non ſemper facit *præſumptionem* pro innocentia. n.146
Iſtæ doæ propoſitiones ſunt valdè diverſæ: [In dubio homo oon *præſumitur* delinquens. In dubin homo *præſumitur* bonus. p.388 num.188
Quid eſt, peccatum io dubio non *præſumi*. ib.n.190
Vide, *Emptio, & venditio*, n.2
Vide, *Probabilitas*, n.46

PRINCEPS LAICUS.

Princeps laicus poteſt obſtringere legibus non acceptantes p.261 n.32. & n.45

PROBABILITAS.

1 Non eſt de ratione opiotonis *probabilis*, quod habet contra ſe rationes probabiles. p.2. n.12. & 17
Ad opinionem *probabilem* non requiritur, quòd opioin oppoſita poſſit acriter impugnari. ib.n.15
Opinio *probabilis* moralis eſt concluſio incerta prudenti fundamento nixa. ib.n.16
Opinio *probabilis*, in quavis materia, eſt concluſio incerta gravi fundamento nixa. ibid.
Per eam vocem, *Incerta*, excludit triplicem certitudinem, phyſicam, metaphyſicam, & moralem. n.18
Authoritas eſt fundamentum grave ad *probabilitatem*. p.3. n.22
2 Omnes ſuas concluſiones eſſe modales de modo *probabile*, affirmat Caramuel. n.2
Item omnes aſſertiones Authorum eſſe modales de modo *probabile*. ibid. nu.3
Item concluſiones D. Thomæ & Scoti circa conceptionem Immaculatam Deiparæ, eſſe modales de modo *probabile*, affirmat Caramuel. ib.n.3. & 4
Ideò, ut ſuæ concluſiones impugnentur, requirit Caramuel rationes evidentes. ou.6
Plurimæ Caramuelis aſſertiones non ſuot modales de modo *probabile*, ſed de modo *Certum*, & *Evidens*. ib. n.10. & ſeq.
Ideò non neceſſariò evidentibus impugnandæ. ib.& p.319.n.33
Aſſertiones Caramuelis de malitia morali actionum debent eſſe modales, non de modo *probabile*, ſed de modo *Certum*. p.4.n.31
3 Aſſertiones Caramuelis, quas tradit ut regulas Logicę, ſuut modales, non de modo *probabile*, ſed de modo *Evidens*. p.5.ou.44
Opiniones Caramuelis impugnari poſſunt *probabilibus*, ſicut ipſe opioiones aliorum impugnat probabilibus. n.45
4 Authores non docere ut in plurimùm per propoſitiones modales de modo *probabile*, certum eſt. p.6.0.67
Scotiſtas, & Thomiſtas non ioqui per propoſitiones de modo *probabile* in materia Conceptionis Immaculatæ B. Mariæ, eſt certum. ib. n.70. & p.7. n.85
Qui ſolùm affirmant *probabilitatem* concluſionis, non arguuotur de inconſequentia. Et qoid inde contra Caramuelem. p.7.n.79
5 In aſſertionibus D. Thomę non impugnat Scotus *probabilitatem*, ſed probabilioritatem. p.7.n.89
Probabile non impugnatur per probabilios. ibid.nu.91
Aſſertiones Authorum non ſunt modales de modo *probabile*, ſed ad ſummum de modo *probabilius*. p.8.n 95
Si Scotus impugnat in aſſertinoſbus D. Thomæ probabilioritatem, evidens eſt, quòd S. Thomas loquitur per propoſitiones modales de modo *probabilius*. num.96
Utiliter alii Aothores opiniones aliorum impugnant *probabilius* argumentis. ib.n.97
Quilibet Author intendit docere doctrinam *probabiliorem*. n.98
6 Aſſertiones utriuſque partis adverſæ circa conceptionem Immaculatam Deiparæ, eſſe oppoſitas, certum eſt. n.108
Per ſolutionem *probabilem* argumeotorum impugnatur certitudo aſſerta. ib.n.110
Certitudo impugnatur *probabilibus*. p.9.0.111
Probabilibus demonſtrativè concludi poteſt contra certitudinem aſſertam. n.112
Implicat ſolutio *probabilis* argumenti evidentis. ibid.
7 Duplici modo debellatur *probabilitas* concluſionis, vel demonſtrando, eam eſſe falſam, vel eam carere fundamento gravi. ib. n.113. & 114
Probabilitas non debellatur, oiſi fundamento certo. ib.n.115
8 *Probabilitas* dubia noo eſt abſolutè probabilitas. n.116. & p.72 num.20
Qui operatur dubius de *probabilitate*, operatur cum dubio practico. ib.& p.72.ib.
9 Multa motiva *probabilia* coacervata poſſunt facere evidentiam moralem. p.9. n.118. maximè in quæſtione facti. p.10.n.129
Poteſt impugnari opinio *probabilis*, quin impugnetur probabilitas: & tuuc ritè impugnatur probabilibus. p.9. n.120
Impugnatur *probabilitas* aliter, quàm demonſtrando, oppoſitam eſſe certam. ib. n.122
Ubi Caramuel impugoat *probabilibus* aſſertiones aliorum, poſſumus & nos etiam probabilibus impugnare aſſertiones ejus. num.127
Rationes *probabiles* certis aſſociatæ, juvant ad certitudinem. ibid. o.128
Qui rationem *probabilem* putat eſſe demonſtrativam, non ſemper peccat io Logicam. p.10. n.132
10 Duplex eſt *probabilitas*, poſitiva, & negativa. p.12 n.3
Probabilis poſitivè eſt, quæ nititur fundamento gravi. *Probabilis* negativè, quæ nec certa eſt, nec certò falſa ibid. Et *probabilis* nagativè abſtrahit ab eo, quòd habeat fundamentum grave, vel illo careat. ibid. nu.4
11 Si una propoſitio eſt *probabilis*, contradictoria ejus nequit eſſe certa, nec certò falſa. ib. n.6
12 Non eſt idem formaliter aſſenſus *probabilis* ad curſum, & aſſenſus probabilis ad non-curſum. p.27.n.48. Inde diſparitas, quare valeat à dubio unius partis ad dubium oppoſitæ, non verò à *probabilitate* unius ad probabilitatem oppoſitæ. ibid.
13 *Probabilis* ſolutio argumentorum partis affirmativæ non debet naſci ea probabilitate partis negativæ. n.52
Probabilis ſolutio argumenti petiti ab authoritate humana oritur ex fallibilitate teſtimonii, non autem ex probabilitate partis oppoſitæ. ib.n.53
Probabilis ſolutio quandoque oritur ex eo, quòd probabiliter negatur major univerſalis in ſyllogiſmo habente conclusionem particularem. ibid. o 54. Et quid inde contra Caramuelem. ib. Et id confirmatur exemplis manifeſtis. ib. n.55
Probabilis ſolutio ſolùm facit, quòd mea concluſio non oſtendatur eſſe falſa. n.58
Objectio intendit deſtruere concluſionem oppoſitam, & ſolutio objectionis oſtendit, eam concluſionem non eſſe deſtructam, non autem oſtendit, eam eſſe poſitiva ratione fulcitam. ibid. num.59
Per ſolutionem *probabilem* objectionum non probatur concluſio ſufficienter ad probabilitatem. p.16. n.2. Ideò ſolutio objectionum non naſcitur ex *probabilitate* opinionis. ib.0.4
Molti ſolvunt argumenta militaotia pro ſua concluſione, quia judicant ineſſicacia: quæ ſolutio oon nititur in concluſione oppoſita, à qoa quidem abhorrent. p.16. o.61
Ad ſolutionem *probabilem* negari ſolet propoſitio defectu evidentiæ, qui defectus evidentiæ non facit oppoſitam probabilem. ibid. n.62. Et quid iode pro noſtra doctrina. ibid.
Cùm ſententia evidens reſpondet per ſolutionem *probababilem*, hæc non poteſt fundari io improbabilitate ejus ſententiæ, cùm ea ſententia non ſit probabilis. p.16.n.67
Cùm concluſio evidens probatur ratione *proobabili*, hojus ſolutio probabilis non poteſt oiti in concluſiooe oppoſita, utpotè evidenter falſa. ib. nu.69
14 Caſus, in quo ſolutio *probabilis* nō poteſt fundari in probabilitate partis oppoſitę argumēto, quod probabiliter ſolvitur. p.17.n.81
Concluſio ex ſe *probabilis* non tranſit ad certitudinem, eo quòd rationes probabiles oppoſitæ ignorentur. p.18. n.102
Aſſentior cum formidine rationi, quam agnoſco topicam, licèt ignorem rationes *Probabiles* partis oppoſitæ. ib.n 102
Quamvis rationes oppoſitæ ignorentur, ratio concluſionis poteſt repræſentari, ut merè topica. n.106
Ex eo qoòd oous teſtis de morte conjugis non facit certitudinem, quamvis pro vita ſit nullus, conſtat, quod io eo caſu concluſio *probabilis* non tranſit ad certitudinem. n.107
Idem conſtat ex eo, quòd io judicio unus teſtis non facit certitudinem, etſi pro parte oppoſita nullus ſit. ibid.num.108
Item ex eo, quòd nulla ratio eſt certa, niſi demonſtrativa ib.n.109
Item ex eo, quod oon ſunt certa omnia, quæ ſcribont Hiſtoriographi, quamvis nullus contradicat. ib.n.110
Item ex eo, quòd noo ſunt certę omnes interpretationes Scripturæ ſacræ, quamvis nihil *probabile* obiiciatur. ib.n.111
Item ex eo, quòd revelationes S. Birgittæ ſunt *probabiles*, etſi nihil probabile obiiciatur. n.112
Qui habet *probabilitatem* de ſtatu gratiæ, & non de carentia ejus, non ideò eſt certus de ſtatu gratiæ. p.19. num.5
Probabilitas ooius partis aliquando ex aliis adjunctis tranſit in certitudinem. ibid.nu.6
15 *Probabile* nō eſt propriè medium inter certum, & improbabile. p.19. n.116
Incertū, & *probabile* ſe habēt tanquā ſuperius, & inferius. ib.n.117
16 Iſtæ propoſitiones, [*probabile* eſt, rem eſſe, *probabile* eſt, rem non eſſe,] oon ſunt æquipollentes. p.20. o.129
Id conſtat ea eo, quòd una poteſt eſſe vera, & altera falſa. nu.131
Item ea eo, qoòd terminantur ad objecta diverſa. ib. n.132
Item ex eo, quòd ſi æquipollerent, arguerent contradictionem. num.134
Implicat, quòd rationes *probabiles* unius concloſionis, cooſirment probabilitatem oppoſitæ. p.21.num.6

Digitized by Google

Inferetur ex oppoſito, quòd una concluſio eſſet probabilior, & minùs *probabilis*, quàm anteà. ibid.
Nova ratio accedens opinioni, eam reddit *probabiliorem*, quàm anteà. ibid. nu.8
Quantò probabilior eſt concluſio, tantò minùs *probabilis* eſt oppoſita. n.11
Quantò *probabilius* ſit antecedens, tantò probabilius ſit conſequens. p.21. n.12
Opinio non poteſt reddi *probabilior* ab abſurdo, quod militat contra ipſam. ibid. n.17
18 A rationum *probabilitate* non provenit, quòd contra eas demonſtratio ſit impoſſibilis. n.30
Probabilitas affert formidinem de demonſtrabilitate partis oppoſitæ. p.22. n.31. & p.50. n.112. & p.62. n.315
Aliquæ opiniones olim *probabiles* tranſierunt ad improbabilitatem. p.22. n.35
Non convincitur concluſionis *probabilitas* ex eo, quòd oppoſita non demonſtretur. ibid. n.39
19 Datur *Probabilitas* apparens. p.23 n.49
Notandum eſt diſcrimen inter aſſenſum *probabilem*, & motivum probabile. p.27. n.51. & p.395 n.305
Inter rationes utrimque æquè *probabiles* poteſt verſari dubium. p.27. n.52. & p.119. n.204
Motivum *probabile* non cogit intellectum ad aſſenſum. p.28. n.67. & p.123. n.263
20 Motivum *probabile* ſtat cum judicio temerario de parte oppoſita. p.28. n.73
Quare, cùm multi dicant, poſſe Iudicem ſequi partem minùs *probabilem* in quæſtione juris, nullus id dixerit in quæſtione facti. p.29. n.85
Præſumptio dat *probabilitatem*. n.93
21 In quæſtione facti pars minùs *probabilis* nullam retinet probabilitatem. p.30. n.104. & p.395. nu.312
Confundit Caramuel motivum *probabile* cum aſſenſu probabili. p.32. n.134. p.384. n.109. & p.385. n.129
Aſſenſus *probabilis* non ſtat cum dubitatione; ſtat tamen motivum probabile. p.32. n.134
22 Circà influxum conſilii in actionem conſultam non datur pro una ſolùm parte *probabilitas*. ibid. n 132
Præmiſſæ, quæ putantur *probabiles*, redduntur improbabiles, ex concluſione improbabili. p.43. n.2
Propoſitio poteſt tranſire de *probabili* in improbabilem. ibid. n.3. & p.46. n.37. Et de temeraria in probabilem. p.393. n.278
23 An detur in mundo viſibili authoritas damnandi opiniones *probabiles*. p.43. n.1
Implicat, propoſitionem *probabilem* in ſenſu compoſito eſſe damnabilem. ibid. n.3
Ait Caramuel, opinionem *probabilem* poſſe damnari practicè, nõ ſpeculativè, id eſt, pro foro externo, nõ pro interno. p.43. n.13
Contra propoſitionem *probabilem* poteſt denuò apparere argumentum certum. ibid. n.39
Apparẽte denuò principio certo, evaneſcit *probabilitas*. p 46. n.40
Quo ſenſu appelletur *probabilitas* intrinſeca. n.43
24 Si propoſitio damnata maneret *probabilis*, erraret Pontifex in materia morum. p.47. n 80
Propoſitionem, quam Pontifex declarat ſcandaloſam, virtualiter declarat improbabilem poſitivè, ſivè certò falſam. p.48. n.85
Propoſitionem, quam declarat temerariam, virtualiter dicit, non eſſe *probabilem*. ibid. n.87
Si propoſitiones damnatæ ab Alexandro VII. manent *probabiles*, Pontifex damnat actum virtutis. ib. n.89. & p.71. n.418
Erroneum eſt affirmare, propoſitionem damnatam à Romana Cathedra ut ſcandaloſam, manere practicè *probabilem* pro foro interno. p.49. n.90
Si propoſitio damnata, manet *probabilis*, Pontifex tradit errorem, p.49. n.93. & p.70. n 449
Cùm Pontifex damnat opinionem ut ſcandaloſam, &c. erroneum eſt negare eſſe talem, juxta plures Authores. p.49. n.9
25 Datur in Eccleſia Regula infallibilis circa *probabilitatem*, & improbabilitatem in materia morum. p.49. n.97. & p.71. n.445
In materia morum verſantur quæſtiones morales de *probabilitate*. ibid. n.99
Quam propoſitionem Regula infallibilis declarat falſam, vel ſcandaloſam, implicat eſſe *probabilem*. p.49. nu.100. & p.423. num.175
26 Propoſitiones olim *probabiles* damnatæ ſunt in Conciliis. p.50 num.103
Opinio negans, matrimonium conferre gratiam, damnatur in Concilio Tridentino. ibid. n.104
Opinio Armacani, & aliorum docens, non requiri juriſdictionem diverſam à poteſtate Ordinis, damnatur à Tridentino. n 105
Opinio docens, poſſe communicari abſq; prævia confeſſione mortaliũ, eſt improbabilis, & certò falſa poſt Tridentinum. n.106
Opinio docens, objectum feſtivitatis Conceptionis B. Mariæ, eſſe ſanctificationem Deiparæ in ſecundo inſtanti, poſt Bullam Alexandri VII. eſt improbabilis. ib. nu.109
27 Apparente principio certo contra opinionẽ, poteſt Pontifex declarare falsã, aut improbabilẽ, maximè in materia morũ. n.113
Pontifex tollit *probabilitatem* opinionis, dum declarat, objectum ejus non fuiſſe præceptum, aut fuiſſe prohibitum. ib. nu.115
Opinio docens, occidentem cum moderamine eſſe irregularem, ex declaratione Clementis V. eſt improbabilis. n.117
28 Si opinio de abſolutione in abſentia manſit *probabilis* pro foro interno, Pontifex prohibuit actum virtutis. ibid. n.120
Motivum, quod aliis videtur *probabile*, ab aliis comperitur certum. p.51. n.124. Et Pontifex à fortiori poteſt comperire eam certitudinem. ibid.
Opinio, quæ Sacramentum exponit fruſtrationi, non eſt practicè *probabilis*. ibid. n.125
In extrema neceſſitate ſufficit tenuis *probabilitas* opinionis. p.51 num.133
Non manet *probabilis* pro foro interno, quæ certo oraculo declaratur falſa. p.52. n.138
Damnari poſſe opiniones laxas in materia ſigilli, admittit Caramuel. p.53. n.1 8
29 *Probabilis* dicitur opinio, quæ reputatur talis, dum non apparet principium certum. p 54. n.190
Stante damnatione Pontificis, non manet in propoſitione *probabilitas*. p.55. n.199. & p.423. nu.175
Probabile inquiſitione veritatis ſit improbabile. p.55. n.205
30 Propoſitio, quæ *probabilis* erat ante damnationem, poteſt eſſe improbabilis poſt illam. p.55. nu.210
In Conciliis incipit eſſe certa, quæ immediatè ante definitionem *probabilis* erat. ibid. n.211
31 An ſyntheſes Caramuelis non poſſint *probabilitate* ſpoliari, niſi oppoſitæ tranſeant in articulos Fidei? p.62. n.310
Si reperiatur demonſtratio contra ejus ſyntheſin, hæc *probabilitate* ſpoliabitur. n.312
Opinio, quam Caramuel dicit traditam à viginti Authoribus, damnata eſt ab Alexandro VII. ibid. n 318
Qui non ediderunt ſcripta ſua in lucem, neque cognoſcuntur, *probabilitatem* non conferunt. p.62. n.321
32 Cùm ex principio certo cõſtat, propoſitionem carere fundamento in perpetuum, ea neceſſariò eſt falſa. p.66. n.373. & 380
Opiniones damnatæ ab Alexandro VII ſunt improbabiles à principiis certis antecedentibus ad decretum. p.67. n.387. Manent etiam improbabiles ex præciſa damnationem Pontificis. ib. n. 388. Item manent improbabiles practicè ex prohibitione Pontificis. p.68. n.390. Et etiamſi eſſent *probabiles* ante decretum, vi decreti manerent improbabiles. ibid. n.394. & p.71. n.410
33 An juniores, pluſquam veteres, opinionibus moralibus conſtrinxerint conſcientias. p.68. n.398
Quid ſit opinio relaxativa conſcientiæ. p.69. n.412
Cùm opinio antiquatur noua lege, nihil detrahitur authoritati Doctorum illam opinionem tradentium. ibid. n.415
Non eſt *probabilis* opinio, quæ eſt incompatibilis cum principio certo. p.70. n.430
34 Ut aliquid dicatur illicitum, ait Caramuel, non ſufficere *probabilitatem* malitiæ, ſed requiri evidentiam. p.71. n.2. Propugnatur ſufficere *probabilitatem*. ibid. n.3
Diſtinguendus eſt circa *probabilitatem* actus directus, & reflexus. Directus procedit à principiis condiſtinctis à probabilitate, reflexus reſpicit probabilitatem ipſam. p.72. n.13
Actus directus eſt *probabilis*; & reflexus eſt certus. ibid.
Poteſt affirmari peccatum actu directo ex principiis duntaxat *probabilibus*. ibid. nu.13
Poteſt homo reipſa peccare, habens opinionem *probabilem* malitiæ. nu.15
Cùm utrinque ſunt rationes practicè *probabiles*, dictamen reflexum certum demonſtrat, non peccari. n.17
Quod proponitur ut practicè *Probabile*, hic, & nunc eſt evidenter probabile. ib. n.19. & p.75. n.71
Si ſit *probabilitas* de bonitate actionis, niſi hæc certò excludatur, non ſit peccatum. p.72. n.21
35 Si ſit *probabilitas* de malitia actionis, non verò de honeſtate, committitur peccatum. p.72. nu 22
Poteſt malitia actionis eſſe *probabilis*, quin ſit probabilis honeſtas. ibid. n.23
Non licet regere conſcientiam, niſi ex dictamine ſaltem *probabili* de bonitate actionis. ibid. nu.24
Cùm datur *probabilitas* de malitia, non autem de bonitate; malitia ſit certa ex alio dictamine reflexo, quòd [non licet regere conſcientiam abſque fundamento gravi.] n.25
Cùm opinio de bonitate actionis deſtituitur fundamento gravi, peccatum eſt certum. ibid. n.26
Peccatum eſt certum, ubi tollitur *probabilitas* bonitatis actionis num.29
Non tollitur ſolùm *probabilitas* per certitudinem partis oppoſitæ, ſed etiam per defectum fundamenti gravis. ib. nu 30
In materia ſpeculativa pars *non probabilis* non manet certò falſa; benè tamen in materia practica, ex dictamine reflexo. ib. n.31
36 Opinio poteſt eſſe *probabilis* vi actus directi, & certa vi reflexi. n.35 & 41. Item poteſt eſſe *probabilis* vi actus directi, & improbabilis vi reflexi. ibid. n.36. & 42

Quo-

Index Rerum Notabilium.

Quomodo una propoſitio poſſit eſſe *probabilis*, & improbabilis ſub actu directo, & reflexo? p.73.n.38

37 Propoſitionem eſſe *probabilem*, poteſt non eſſe evidens. pag. 75. num. 63

Falſum eſt, quod ubicumque propoſitio ſimplex eſt *probabilis*, propoſitio modalis de modo *probabile* ſit evidens. n.66

Quidquid bonitatis moralis eſt evidenter *probabile*, eſt evidenter licitum. ib.n.99

Non quidquid eſt *probabiliter* licitum, eſt evidenter licitum. ibid. num. 70

38 An, ut quis licitè operetur, ſufficiat judicium *probabile*, vel requiratur certum? ib. nu. 73. Et conciliantur Doctores diſtinctione actus directi, & reflexi. ib.

Qui non putat certum dictamen reflexum de honeſtate operationis, exponit ſe periculo peccandi, atque adeò peccat. ib. n.75

39 An Caramuel rectè poſtulet à Diana legem evidentem, ad hoc ut quandam opinionem dicat non eſſe *probabilem*? p.76.n.90

40 Quàm ſit falſum, illam opinionem ab extrinſeco eſſe improbabilem, cujus oppoſita habet pluſquam octuplam authoritatem? p.77.n.1.& p.82.n.64

Probabilitas non excluditur, niſi per evidentiam. p.77.n.7

Ænigma Caramuelis pro ſufficientia unius Authoris ad *probabilitatem*, ib.n.9. Et quatuor ſolutiones ænigmatis. ib. n.10

41 Quibus argumentis probetur, non ſufficere unum Authorem, tres, quatuor, quinque, immò neque duodecim ad *probabilitatem*. p.78.n.15

Non eſt opinio communis, quam tradunt Authores multò plures, verſantes quæſtionem abſque diſcuſſione rationum. p. 80. n.45.& p.594.n.79

Communior reputanda eſt opinio, quam tradunt ſex Authores cum diſcuſſione rationum, quàm ea, quæ docent quinquaginta abſque illa. p.80. n.46. Et octo Authores abſque diſcuſſione rationum non æquivalent uni ex profeſſo tractanti. p.78.n.74

Plures Authores perfunctoriè tractantes non æquivalent, quoad *probabilitatem*, paucis ex profeſſo quæſtionem diſcutientibus. p.80.num.49

Non addunt *probabilitatem*, qui ex alio tranſcribunt. ib. nu.48.& n.51. Et quis dicendus ſit tranſcriptor? ib.n.58

Authores claſſici, quoad *probabilitatem* conferendam, ſunt qui rationes diſcutiunt. p.80.n.50

Qui ſola alterius authoritate nituntur, ferè nullam conferunt *probabilitatem*. ib.n.52

Non addunt *probabilitatem*, qui docent abſque diſcuſſione rationum. ib.n.53.& p.85.n.125

Qui alios more avium ſequuntur, non addunt *probabilitatem*. p.81 num. 60

Meri ſummiſtæ, & compilatores non conferunt *probabilitatem*. ib. nu. 55. Et non omnes, qui ſummam conficiunt, ſunt meri ſummiſtæ. ib.n.56.& p.85.n.125

Errant, qui abſque limitatione ajunt, unum Authorem (vel plures) ſufficere ad *probabilitatem*. p.81.n.63. & p.305.n.103

42 Ferè nullus Author ſtat pro ea aſſertione illimitata, quod [Unuſquiſlibet Author ſufficit ab *probabilitatem*.] p.81.n.64

Mera authoritas unius contra communem, eſt fundamentum debile ad *probabilitatem* conferendam. p.82.n.75. & p.83.n.99

Author non dat *probabilitatem* circà id, quod ignorat. p.87. n.107

Et qui reſolvit ex ratione levi, rationis levitatem ignorat. n.119

Non ſufficit ad *probabilitatem* multitudo Authorum, qui levi ratione nituntur. p.84. n.114. & p.84. n.118. & p.86. nu.156.& p.422.n.154

Non eſt credendum Authoribus (ad *probabilitatem*) dum carent fundamento gravi. p.83.ib.& p.86.n.149

43 Non conferunt *probabilitatem*, qui ſophiſmate, vel æquivocatione nituntur. p.84.n.120

Non dat *probabilitatem*, qui docuit varia improbabilia. ib.n.121

Non dat *probabilitatem* Author ingenii præcipitis. p.86.n.126

An addant *probabilitatem*, qui juſſi opinionem tuentur. ib.n.129

An Jeſuitæ addant *probabilitatem* circà parvitatem in re venerea? p.85.n.130.& p.361.n.6

Si Author affert rationes novas, erit juſſus, addit *probabilitatem* opinioni. p.85.n.132

44 Ad *probabilitatem* ſufficit unus Author firma ratione munitus. ib.n.134.& p.91.n.254

Indocto ad *probabilitatem* ſufficit conſilium viri ex fama docti. p.85.n.138

Ad *probabilitatem* abſolutam ſufficit unus Author omni exceptione major. n. 139. Et quis ſit omni exceptione major? ibid.

Ad *probabilitatem* non ſufficiunt quatuor, vel plures, qui non ſunt omni exceptione majores. p.86.n.143

Dantur opiniones improbabiles ſeptem Authorum, immò duodecim, ſexdecim, vigintiquatuor, & vigintiocto. n.147

45 Opinio non poteſt eſſe *probabilis* ab extrinſeco, & improbabilis ab intrinſeco p.91. nu. 262. Et quo ſenſu dicamus, opinionem eſſe *probabilem*, *ſaltem* ab extrinſeco? ib.n.267

46 An præſumptio *probabilitatis* ſtet pro viro docto? p.92.n.277

Si conſtant de exceptione contra Authorem, ceſſat *probabilitatis* præſumptio. p.92.n.281

Cùm docti affirmant, improbabilem & eſſe concluſionem Authoris, ceſſat *probabilitatis* præſumptio. n.282

Si eſt grave fundamentum ad credendum, authorem pugnare contra certitudinem, vel inniti levi rationi, ceſſat *probabilitatis* præſumptio. ib n.284

Si opinio unius eſt contra communem, ceſſat eadem præſumptio. n.285

Opinio omnium præſumitur certa. ibid. Excipe in materia, quam conſtat eſſe topicam. ib.

47 Opinio, quæ docet, unum quemlibet Authorem modernum ſufficere ad *probabilitatem*, damnata eſt ab Alexandro VII. ut ſcandaloſa. p.93.n.295

Ex eadem damnatione infertur, non ſufficere ad *probabilitatem* tres, aut quatuor Theologos qualeſcumque. ib.n.300

An cenſores librorum conferant *probabilitatem*? p.93. n. 301. pag. 199.n.13.& p.366.n.65

Ex eadem damnatione Alexandri VII. colligitur, non ſufficere ad *probabilitatem* cenſores librorum. p.94.n.302

48 Volenti ſequi ſuam opinionem practicè *probabilem*, contra opinionem confeſſarii, nequit abſolutio negari. ib.n.303

Confeſſarius nequit ſe accommodare opinioni, quam videt improbabilem. p.94. n.306. & p. 372. n. 161. niſi cum formidine cenſeat improbabilem. p.94.n.309

An confeſſarius ſequi debeat opinionem pœnitentis? p.93.n.14

Pœnitens, qui in confeſſione proponit operari ſecundùm propriam opinionem practicè *probabilem*, proponit operari licitum. ib. n.16. Et nequit negari abſolutio ei, qui proponit operari licitum. ibid. Et exemplum pueri invincibiliter ignorantis malitiam mollitiei (quod affert Caramuel) non eſt ad rem. p.93.n.18. Neque reſponſio Baronis eſt ad rem. ib. num. 19. Et quomodo in confeſſione verum ſit, quòd ægrotus, non ſua, ſed Medici arte curandus? n.23

An confeſſarius teneatur ſequi opinionem pœnitentis circà poteſtatem abſolvendi? p.94.n.41

49 Qui nequit diſcernere inter rationes graves & leves, non poteſt deſerere opinionem communem, & ſequi opinionem unius, quem eſſe omni exceptione majorem, non ei conſtat. p. 94 n. 315. niſi ea opinio unius ſit ſtrictior. ib.n.316

Qui nequit diſcernere, quis Author ſit omni exceptione major, nequit eligere ex motivo authoritatis. ib.n.317

50 Duplex eſt authoritas Doctoris ad *probabilitatem*, publica, & privata. p.95.n.323

Conſiſtit partim ea authoritas Doctoris in notitia doctrinę illius. ibid. n. 324. Et Authores, quorum doctrina incognita eſt, non dant *probabilitatem* opinioni. ib.p.422.n.155

Si indocti *probabiliter*, & tutò procedant, ſufficit fama Doctoris: p.95.nu. 325. Non tamen ut doctus tutò procedat ex ſolo motivo authoritatis. ib.n.326

Sexdecim Theologi ſubſcribentes Caramuelis ſyntheſibus non dant *probabilitatem* publicam. ib.n.327

Aliqui ſcriptores ſunt tenuis authoritatis ad *probabilitatem*. pag. 96.n.332. A fortiori non ſcribentes. ib. n. 332. & p.306. n.108

Profeſſores Theologiæ ſcholaſticæ ex hoc titulo non dant *probabilitatem* in re morali. p.96.n.337

Laurea Doctoris decoratus nō ſufficit ad *probabilitatem*. ib.n.339

Non eſt impoſſibile, eſſe improbabilem opinionem, cui multi ſubſcribunt. p.97.n.351

51 Omnes opiniones practicè *probabiles*, ſunt ſecurę in praxi. pag. 102. n. 1

Opiniones laxiores ſunt, quæ favent libertati; ſtrictiores, quæ præcepto. ib.n.3

Opiniones laxæ, materialiter ſunt minùs tutæ, quàm ſtrictiores. ib. n. 4

In alio ſenſu laxę ſunt minùs tutæ, quàm ſtrictiores. p.103.n.8

52 Opiniones laxiores non ſunt per accidens tutiores, quàm ſtrictę. n.14

Opinio, quæ liberat hominem ab obligatione confeſſionis, & communionis annuæ poſt tempus impletioni deſtinatum, non eſt per accidens tutior. ib.

Opinio, quæ liberat ab attentione recitantem non eſt tutior, etiam per accidens. ib.n.15

Aliquę opiniones laxę ſunt perículoſiores ratione materiæ. n.30

Si opiniones laxæ tutiores ſunt, id non habent per accidens, ſed per ſe. ib.n.31

53 Poteſt opinio eſſe ſpeculativè *probabilis*, quin ſit practicè probabilis. p.103.n.8.& p.363.n.80

In graviſſima neceſſitate ſufficit tenuis *probabilitas*, ad praxim. p.106.n.26

Opinio de abortu fœtus inanimati procurando, licèt ſit ſpeculativè *probabilis*, eſt practicè improbabilis. n.25

Omnis opinio ſpeculativè *probabilis*, quæ conſiderat omnes circumſtantias praxis, eſt practicè probabilis. n.39

54 Sententia Fagnani de ſtrictiori opinione ſeligenda non incidit in Janſeniſmum. pag.109.nu.42. & p.110 nu. 53. Et ut opinio deſinat in hæreſim, non ſufficit, quòd heres *probabiliter* inferatur ex illa. ib. Nec inde ſequitur, quòd Deus jubeat impoſſibile. p.109.nu.43. & p. 110. n.57. Nec eſt impoſſibile ſequi ſem-

per partem ſtrictiorem, ib.& nu.44. Nec Deus jubet impoſſibile, cùm jubet ſequi partem ſtrictiorem in dubio practico. pag. 110.nu.45
Fagnanus non excludit *probabilitatem*, ſed opiniones laxiores. ibid.n.48
Non eſt damnabilis propoſitio, quæ docet, hominem teneri ad opinionem, quæ ſibi videtur *probabilior*. pag.110. nu.50. Neque propoſitio, quæ ait, hominem teneri ad opinionem, quæ eſt evidenter *probabilior*. ibid.num.51. Neque illa, quæ aſſerit, eligendam ſemper opinionem ſtrictiorem. p.110 n.52
An opinio negans, poſſe gubernari conſcientiam ex opinione *probabili*, habeat ſenſum Catholicum? Et quis ille ſit? ib.n.54
In ſententia, de opinione ſtrictiori ſeligenda, *probabilitas* parit dubium practicum. p.110.n.56
Quis ſit ſenſus, in quo Janſeniſtæ negant licitum uſum *probabilitatis*. p.110.n.59
55 *Probabilitas* conſtituitur ex incertitudine, & ratione gravi. nu. 65.& p.137.n.509
In *probabilitate* ratio prudens eſt, quæ excuſat à peccato. p.111. num.68
In omni opinione *probabili* eſt ignorantia, ſaltem lato modo. p.139.n.538
Quomodo in omni opinione *probabili* ſit ignorantia invincibilis. p.111.n.76
Quomodo ea ignorantia, reperta in opinione *probabili*, excuſet à peccato. ibid.n.77
Ea ignorantia invincibilis, quæ eſt in opinione *probabili*, non provenit præcisè ab incertitudine. ibid.n.78
Juxta Fagnani ſententiam, in omni opinione *probabili*, eſt ignorantia vincibilis. p.111.n.81
Ignorantia contenta in opinione *probabili*, non eſt invincibilis defectu potentiæ vincendi, ſed defectu obligationis vincendi illam. p.112.n.87
Diſcrimen inter Fagnanum, & Janſeniſtas quoad ignorantiam repertam in opinione *probabili*. p.112.n 92
56 Supra opinionem *probabilem* fundari poteſt, vel etiam reflecti ſententia certa. p.114.n.115
Improbabile eſt, quòd liceat operari ſecundùm opinionem minimè tutam. p.115.n.134
Opiniones improbabiles non oriuntur ex ſententia de libero uſu *probabilitatis*. p. 116. nu. 147. quin potiùs illi adverſantur. ib.
Opinio non eſt *probabilis*, quia reperta in libris Recentiorum. p.116.n.148.& 150
An oporteat expellere uſum opinionis *probabilis*, ut opiniones improbabiles amputentur. p.116.n.154
Sub nomine *probabiliſtarum* malè continet Baron eos, qui docent improbabilia. ib.n.157
Limitationes ad rectam intelligantiam *probabilitatis*. ib.n.163
57 In re *probabilitatis* diſtinguendæ ſunt quæſtio directa, & reflexa. p.113. nu. 107. Et multi dicunt improbabilia, quia non diſtinguunt inter *probabilitatem* directam, & reflexam. p.116.n.149. Et quæſtio reflexa inquirit de nova circumſtantia, ſupra directam. p.117. n.174. Nec valet à reſolutione quæſtionis directæ ad reſolutionem quæſtionis reflexæ. n.175. Et unde limitetur *probabilitas* quæſtionis directæ, ne inferat reflexam. p.117. nu. 180. Et quando valet, ib.n.179. Et perperam procedunt, qui in omni quæſtione directa, ab hac arguunt ad reflexam. n.183
Quæſtiones directæ in *probabilitate*, aliæ ſunt purè ſpeculativæ, aliæ reſpicientes praxim. ib.n.182
58 Ex opinionibus *probabilibus* (ſi darentur in Ethnicis) de unitate Dei, & pluralitate Deorum, neutra eſſet tutior. p.130.n.209
Si Ethnici haberent rationes utrinque *probabiles*, circà unitatem Dei, & pluralitatem, neceſſariò dubitarent. ib.n.215
59 Cum ratione inſolubili unius partis non ſtat *probabilitas* oppoſitæ. n.218
Si certum ſit dictamen reflexum de quavis opinione *probabili* eligenda, infertur, dictamen prudentię eſſe omninò certum. p.121 n.228. Aſſignatur duplex dictamen reflexum omninò certum. ib. n.229
Ad licitè operandum ſufficit judicium de *probabilitate*, nec requiritur aſſenſus abſolutus. p.122.n.246
Probabile practicè, & *licitum* ſunt ſynonyma. ib.n.247
60 Rationes utrinque æquè *probabiles* in quæſtione juris non pariunt dubium. p. 123. n.254. Et quare. ib.
Solutio *probabilis* aufert neceſſitatem aſſentiendi alteri parti. p.123.n.265
Rationes *probabiles* unius partis non enervantur omninò rationibus oppoſitæ. n.267
61 In *probabilibus* intellectus ſubordinatur indirectè imperio voluntatis, ib.n.269. Et etiam directè. p.123.n.270
Omnes Theologi, ad concluſiones abſolutas propugnandas, nituntur ratione *probabili*, licèt ex adverſo colliſa, & probabiliter impugnata. p.124.n.287
De *probabilioritate* opinionis poteſt intellectus dubitare. p. 125. num. 301
Quando una pars non eſt evidenter *probabilior*, poteſt voluntas flectere intellectum ad minùs probabilem. ib.n.302. Itẽ quando una pars proponitur, ut evidenter probabilior. ib.n.303
Contra rationem *probabilem* voluntas flectit intellectum ad judicium temerarium. n.303
Intellectus non fertur innato pondere ad *probabilius*, ſed ad verum. n.308
Poſſumus tutò ſequi quamlibet opinionem practicè *probabilem*, p.127.n.323.& p.74.n.50
Præceptum reflexum poteſt obligare ad *probabiliorem* opinionem. ib.
Dubium de *probabilitate* eſt dubium practicum. p.127.n.325
Doctrina ſuſpecta eſt, de cujus *probabilitate* ſapientes dubitant. ib.n.327
Non eſt contra legem amicitię Dei ſequi opinionem laxiorem verè *probabilem* practicè. n.328
Ex duabus oppoſitis opinionibus practicè *probabilibus* neutra eſt formaliter tutior altera. ib.& p.132.n.415
Contra legem amicitiæ Dei eſt, quòd quis operetur putans *probabiliter*, ſe reipſa peccaturum. p.127.n.330
64 Impoſſibile eſt, quòd candidatus Religionis habeat rationes merè *probabiles* circà veram Religionem. ib.n.331
Si ſit major *probabilitas* de ſalute æterna obtinenda in Religione Catholica, advenit certitudo reflexa. ib.n.332
Quomodo Profeſſor Philoſophiæ teneatur ad tradenda *probabiliora* dogmata. ib.n.336
Minor *probabilitas* (rectè intellecta) non eſt reiicienda veritatis ſtudio. ibid.n.338. nec metu peccati.nu.339.nec metu damnationis æternæ. p.128.n.340
Ubi eſt periculum damnationis æternæ, non verſamur in materia *probabilitatis*, ſed certitudinis. ib.
65 Datur præceptum certum, non miniſtrandi Sacramenta cum periculo *probabili* fruſtrationis. n.341
Ubi miniſtratur Sacramentum cum ſola opinione *probabili* de valore, neque reſulutio quæſtionis directæ, neque reflexa eſt practicè probabilis. ib.n.342
Qui miniſtrat Sacramentum cum opinione *probabili*, non peccat contra reverentiam Sacramenti. ib.n.343
Diſcrimen inter adminiſtrationem Sacramenti *probabilem*, & reſtitutionem probabiliter debitam. n.346
Peccat Medicus ſpiritualis, qui præbet remedia *probabilius* nocitura. ib.n.347
Opinio minùs *probabilis* non eſt remedium probabiliùs nociturum. ibid.
66 Diſparitas inter judicem, & privatum, ob quam ille debet, iſte non debet ſequi opinionem *probabiliorem*. n.355
Ea quæſtio, [An liceat vindicare injuriam merè *probabilem*?] non verſatur in materia probabili. p.129.n.356
Pro jure merè *probabili* non licet belligerari, niſi aliæ circumſtantiæ accedant, quæ cauſam reddant practicè certam. n.359
67 Contra certitudinem Fidei Catholicæ nullæ eſſe poſſunt rationes *probabiles*. ib.n.363.& p.141.n.582
Certitudo abſorbet vim rationum aliàs *probabilium* partis oppoſitæ. ib nu.364.& p.141.n.582
Implicat, aſſenſum eſſe *probabilem*, & certò talem. p.129.n.366
Concluſio denominatur *probabilis* à præmiſſis probabilibus. ibid. num.369
Evidentia moralis excludit *probabilitatem* partis oppoſitæ. p.130. num. 373
Probabilitas excludit non ſolùm evidentiam, ſed etiam certitudinem partis oppoſitæ. n.373
Rationes alioqui *probabiles* collatæ cum certitudine Fidei (circa idem objectum) ſunt leves. ib.n.376
68 Sequi minùs *probabilia*, non pugnat cum dilectione Dei. n.384.
Opinio practicè *probabilis* eſt verbum verax, & conſilium ſtabile. ib.n.385
Primi Parentes non potuerunt excuſare ſe à peccato ex *probabili*, aliqua ratione. n.388
Silentium Sanctorum Patrum de uſu *probabilitatis*, magis nocet ſententiæ neganti ejuſmodi uſum liberum. p.131.nu.392. Et ſiluerunt de hoc ſancti Patres, quia nondum exorta fuerat quæſtio. ib.num.395
Quid de *probabilitate* tradebant Academici. p.131.n.404
Probabilitas Academicorum erat chimærica. p.132.n.408
In dubiis, non in *probabilibus*, tutior pars neceſſariò eſt eligenda. num.413
Aſſenſus *probabilis* non eſt dubitatio. ib.n.414
Jus ortum à poſſeſſione non eſt res *probabilitatis*, ſed certitudinis. num. 422
70 Licitum eſt uti opinione practicè *probabili*, contra quam nulla eſt ratio gravis. ib.n.423. Item ſi utraque pars eſt æquè probabilis. ibid.n.424 Item licèt oppoſita ſit probabilior, & ſtrictior. ib.n.425. Et hęc doctrina propugnatur tanquam certa, & oppoſita doctrina reiicienda eſt tanquam improbabilis. p.133. n.428
Sancti Patres in quæſtionibus moralibus *probabilibus* aliquando partem laxiorem (pro libertate contra legem) ſecuti ſunt. pag. 133.nu.430
In ea quæſtione, [An ſimulatio ſit licita?] S. Hieronymus laxiorem *opinionem* ſecutus eſt, cum ſex aliis Patribus. ib.n.431

In quæſtione de bigamia ex matrimonio ante Baptiſmum contracto S. Hieronymus ſecutus eſt *opinionem* laxiorem. ibid. n.432.

In quæſtione de honeſtate juramenti S. Auguſtinus ſecutus eſt benigniorem partem. ib.n.433

Judas Machabæus non putavit *probabile*, ſed certum, licere ſibi præliari in die feſto, pro illis circumſtantiis. n.439.

71 Opinio practicè *probabilis*, abſque dubitatione, juxta S. Thomã, non obligat ad peccatum. p.134.n.450.& p.136.n.482

S Thomas ſæpè tradit *opinionem* laxiorem, quæ ſtat pro libertate contra legem. p.135.n.471

In ea quæſtione, [An ſubditus teneatur obedire ſuperiori præcipienti actus internos?] S. Thomas ſequitur *opinionem* laxiorem. ibid.nn.473

In ea quæſtione, [An comeſtio electuarii violet jejunium?] ſecutus eſt *opinionem* benigniorem. ibid.n.474

In ea queſtione, [An graviter indigens poſſit ſubripere à divite ſibi neceſſaria, concurrentibus debitis circunſtantiis?] S. Thomas ſequitur *opinionem* laxiorem. ibid.n 476. Et ſi tenet oppoſitum, ut quidam volunt, ſecutus eſt laxiorem pro divite. ibid. & ſeq. n.478

In ea quæſtione de obedientia filii circà matrimonium aſſumendum, S. Thomas ſequitur *opinionem* laxiorem pro filio. n.479

In ea quæſtione, [An teneatur Epiſcopus reſtituere ea, quæ non impendit in uſus pios?] S. Thomas ſequitur *opinionem* benigniorem. ibid.n.480

Omnes Theologi antiqui in aliquibus queſtionibus moralibus tenent *opinionem* laxiorem. p.137.n.496

72 Qui ſequitur opinionem practicè *probabilem*, operatur prudenter. ibid.n.497. Et probabilitas contra certitudinem eſt chimęrica. p.137.n.507

Prava eſt definitio *probabilitatis*, quam tradit Baron. ibid.n.510

Ubi eſt dubium practicum, non remanet vera *probabilitas*. p.138. nu. 520

In opinionibus æquè *probabilibus*, etiam collatis cum ſuis oppoſitis, perſiſtit probabilitas. ibid.n.522

Si ex collatione opinionum oppoſitarum amittitur *probabilitas*, ferè omnes opiniones Theologorum ſunt temerariæ, id eſt, abſque nllo fundamento. ibid.n.523

Nullus eſt Theologus, qui aliquando non teneat opinionem laxiorem in quæſtionibus *probabilibus* moralibus. ib.n.526

In qeſtionibus moralibus topicis Theologi reſolvunt unam partem independenter ab eo, quòd tutior pars ſit eligenda. n.527

Omnes Theologi reperiunt fundamentum ad aſſertionem abſolutam, in ratione *probabili*, collata cum adverſa. ibid.

73 Inter opiniones, quarum una eſt *probabilior* alia, non remanere neceſſariò dubium, demonſtrat munus Judicis. p.139. n.533

Si in pari *probabilitate* nequit Judex rem uni parti adjudicare, id non eſt ratione dubii, ſed ratione ęqualitatis ſervandę. ib.n 535

74 Non tenetur quis vincere ignorantiam, quæ eſt in omni opinione *probabili*. p.159.n.544

Omnes Theologi deponunt dubium ex ratione *probabili*, dum ex hac quæſtionem reſolvunt. n.549

Motivum *probabile* eſt evidenter magnum judicio prudentum, ad deponendum dubium. ibid.n.550

Si errant, qui tuentur uſum liberum *probabilitatis* practicæ, error eſt invincibilis. ibid.n.552

75 Ex ſententia eorum, qui præſcribunt opinionem ſtrictiorem ſemper eligendam, infertur, quòd quis teneatur, & non teneatur ad reſtitutionem p.14n.num.562 Et hæc ratio extenditur ad omnes opiniones *probabiles* in materia juſtitiæ. ibid nn. 564. Et in dubio, lædenti tutius eſt reſtituere, & læſo tutius eſt non recuperare rem. ibid.n.163

Quomodo refellatur ſententia de ſtrictiore opinione ſeligenda, ea eo quòd judex non debet judicare ſecundùm ſtrictiorem, ſed ſecundùm *probabiliorem*. ibid.n.565. Et judex, quancumque ſententiam ferat, adverſabitur juri naturali. ibid.n.566

Eadem ſententia ſubit multas inconſequentias, & incompoſſibilitates doctrinæ. p.140.à n.569 ad n.597

Unam opinionem eſſe *probabiliorem* alià, quandoque evidens eſt. p.142.n.612

76 Qui promittit facere quantum poteſt, abdicat à ſe *probabilitatis* jus. n.616

Princeps, qui promittit defendere Eccleſiam pro poſſe, cedit jure *probabilitatis*. ibid.n.620

Miniſtri vectigalium, quæ ſunt *probabiliter* injuſta, pro Rege cedunt jure *probabilitatis* faventis ſubditis. ibid.n 621

Oeconomus Petri cedit jure *probabilitatis*, ne ſtet pro creditoribus Petri. p. 144.n.622

Poteſt quis ſe obligare ad non ſequendum talem opinionem *probabilem*. ibid.n.623

77 Poteſt puniri, qui operatur ſecundùm opinionem ſpeculativè, non practįcè *probabilem*. p.144.n.636

Poteſt puniri Parochus, qui baptizavit in lixivio extra caſum neceſſitatis, prætextu opinionis *probabilis*. ibid.n.637

Judex poteſt damnare reum ſecundùm opinionem, quam cenſet certam à principiis intrinſecis, niſi reus probet bonam fidem in operando. p.145.n.644

Reus operans juxta opinionem practicè *probabilem*, puniri non poteſt. n 647

Non eſt opinio tuta circà immunitatem Eccleſię, quam ſoli juris civilis prudentes *probabilem* dicunt. p.146.n.655

78 Subditus non habet jus majus ad opinionem *probabilem*, quàm ad comedendem ſæpiùs in die. p.150.n.58

Cùm votum excludit reflexè opinionem *probabilem*, obligat determinatè ad unam partem probabilitatis. ibid n.62

An, & quando *probabilitas* limitetur præcepto. ibid.n.65. Nempe cùm præceptum opinionem *probabilem* reflexè excludit. ibid.

Si habeas privilegium *probabile* audiendi Miſſam tempore interdicti, & Prælatus præcipiat auditionem Miſſæ, tenet præceptum. num.66

Quilibet cedere poteſt jure ſequendi opinionem *probabilem*. pag. 150.n 76

Per ſolam acceptationem legis ſubditus non cedit *probabilitatis* jure. nu.78

Eadem eſt ratio de præcepto Prælati carentis poteſtate præcipiendi in materia *probabili*, ac de conſilio, ut neutrum per ſolam acceptationem coërceat libertatem. p.151.n.79

79 Qui promittunt obedire Pręlato in materia *probabili*, cedunt libertate ſequendi opinionem probabilem. n.90

Qui vovent obedire Prælato in omnibus, quæ non ſunt evidenter illicita, cedunt *probabilitatis* jure. p.151.n.91. Excipe primò, ſi non eſſet certa poſſeſſio juriſdictionis Prælati. Excipe ſecundò, ſi non eſſet certum præceptum. Excipe tertiò, ſi eſſet *probabilitas* de abrogatione, aut non promulgatione. ibid.

Religioſi, in quorum regula injungitur obedientia de iis, quæ non ſunt evidenter illicita, in remiſſione voti obedientiæ cedunt *probabilitatis* jure. p.151.n.94

80 Implicat jus certum retinendi rem, & debitum *probabile* reiiciendi. p.155.n.152

Implicat, quòd Titius habeat jus certum retinendi equum, & debitum *probabile* reſtituendi. ibid.n.155

Quid proſit *probabilis* proprietas? ibid.n.158

81 Conſtitutio favorabilis limitat *probabilitatem* opinionis ſtrictæ. p.156. nu. 6. Et *probabilitas* ex principio reflexo de favore ampliando vertitur in certitudinem. ibid.

In materia odioſa opinio reſtrictiva fit practicè certa. n.11

Objectum opinionis *probabilis*, licèt non ſit dubium, eſt dubitabile. p.160.n.25

Probabilitas concluſionis directæ non poteſt tollere certitudinem concluſionis reflexæ. n.36

Ex duabus Judicum ſententiis oppoſitis, *probabili* juri innitentibus, præferenda eſt, quæ ſtat pro cauſa favorabili. p.161.n.46

In jure canonico favor ampliatur ad cauſam *probabilem*. ibid. num. 47

Multæ opiniones circà immunitatem Eccleſiæ reprobantur, quia militant contra certitudinem dictaminis reflexi de favore ampliando. ibid.n.48

Concluſio de favore ampliando ad caſus *probabilitatis*, intelligitur de materia evidenter favorabili. p.161.n.50. Et niſi materia favorabilis limitetur per alia juris principia. ibid nu. 51. Et niſi conſuetudo declaret aliter praxim conſtitutionis. ibid. nu. 52. Et dummodo favor non procedat contra jus tertii. ib.nu.53

82 Ex titulo ſolùm *probabili* non poteſt oriri obligatio evidens. p.291.nu.39

83 In quæſtione de ſignificatione vocis, ſententia unius, vel alterius non facit *probabilitatem*. p.230.n.7.& p.101.n.69.& p.315 num. 91

84 An ſit certò falſum, quòd ea ſententia non ſit *probabilis* ab extrinſeco, cujus oppoſita habet pluſquam octuplam authoritatem? p.282.n.63

85 An ſoli Theologi conferant *probabilitatem* opinioni ad ſecuritatem conſcientiæ? p.299.n.10

An cenſeantur approbata ab inquiſitione (atque adeò *probabilia*) quæ non expuncta in expurgatione libri. ibid n.14

86 De utroque contradictorio repugnat aſſenſus *probabilis*, non tamen motivum probabile. p 384.n.109

Probabilitatem non firmat, ſed turbat ſyllogiſmus ſophiſticus. p.392.n.258

87 Præſes actus literarii non dat *probabilitatem* theſi propugnatæ p.399.n.54. p.402. n.106. Nec laureandus, nec Reviſor, nec Theologi adſtantes. ibid.n.106

88 An damnatio propoſitionis reddat illam intrinſecè improbabilem? p.423. n.173. & Judex damnans reum, non reddit illum intrinſecè delinquentem. ibid.

89 *Probabilitas* aliquando ex aliis adjunctis tranſit in certitudinem. p.395.n.25

Quomodo verum ſit, quòd opinio communis habenda eſt pro lege. ibid.nu.26

Id intelligitur ut in plurimùm. nu.28. & communis dicitur, pro qua ſtant ferè omnes. ibid. num. 29. Et habenda eſt pro lege, quando ſententia omnium verſatur circà intelligentiam legis. p.40.nu.39

90 Confeſſarius non poteſt abſolvere cum ſola juriſdictione *probabili*. n.43

Ideò

Ideò poteſt abſolvere cum juriſdictione *probabili*, quando pœnitens exprimit aliqua venialia. ib.
Vide, *Compenſatio*, n.1.& ſeq.
Vide, *Dubium*, n.5.6.7.8.11.13.14.18
Vide, *Evidentia*, nu. 3. 6
Vide, *Gabella*, nu. 1, 2
Vide, *Horologium*, nu.4
Vide, *Immunitas Eccleſiarum*, nu. 2
Vide, *Improbabile*.
Vide, *Judex*, nu. 1. 3. 4. 5. 6.
Vide, *Juriſdictio*, nu. 1
Vide, *Lex*, n.9. uſque ad 13
Vide, *Logica moralis*, n.1.uſque ad 23.& nu.27.29
Vide, *Matrimonium*, nu. 4
Vide, *Medicus*.
Vide, *Poſſeſſio*, n. 1. 2. 3. 4. 6. 7.
Vide, *Quæſtio facti*, n. 2. 5. 6
Vide, *Scandaloſa propoſitio*, n. 1. & ſeq.
Vide, *Societas Jeſu*, n. 1

PROBATIO PLENA.

1 Conſuetudo obligatoria, quia res facti, *plenè probatur* per teſtes, expreſsè, aut virtualiter deponentes. p.222.n.125
Perſuaſio omnium Fidelium de conſuetudine obligatoria facit *probationem pleniſſimam* de tali obligatione. ib.n.124.& p.300. num. 24
In quæſtione facti fit *probatio pleniſſima* per ingentem numerum teſtium ſine contradictione affirmantium. p.222.n.125
2 Conſuetudo abſtinendi à lacticiniis in Quadrageſima *pleniſſimè probatur* ex Synodo Quiniſexta, nempe per centum, & duos teſtes. p.224.n.149
Probatio pleniſſima in quęſtione facti cōfundit vim unius, vel alterius teſtimonii, quòd aliàs faceret fidē probabilem. p.225.n.167
3 Firma perſuaſio omnium Theologorum, & Parochorum, de impoſitione obligationis Diœceſanorum, facit *pleniſſimam probationem*, utpote in quæſtione facti. p.226.n.184
Exiſtere obligationem recitandi Officium canonicum, quia eſt res facti, *pleniſſimè probatur* per ingentem numerum teſtium aſſiſtentium in tribus Conciliis. p.228.n.224
4 Unus teſtis aliquando *plenè probat*, nullo contradicente, præcipuè ſi in ea cauſa non agitur de præjudicio tertii. p.19.n.7. Ideò unus teſtis deponens de Baptiſmo, nullo contradicente, *plenè probat*. ib.
Vide, *Quæſtio facti*, n. 1. & ſeq.

PROHIBITIO.

Vide, *Lex*.

PRUDENTIA.

Quomodo judicium *prudentiæ* non requirat certitudinem, & in quo ſenſu illam requirat? p.121.n.234. Et conciliantur oppoſitæ ſententiæ. ib.n.235
Demonſtratur, requiri certitudinē ad dictamen *prudentię*. n. 238
Vide, *Probabilitas*, n. 59

PUDICITIA.

1 *Pudicitia* non differt adæquatè à caſtitate. p.307.n.12
An *pudicitia* verſetur, juxta D. Thomā, circà omnia venerea? n.14
2 An *pudicitia* differat à caſtitate, quòd hæc ad actus externos, illa ad internos terminetur? p.309.n.1
Pudicitia conjugalis reſiſtit voluptatibus externis, ex Auguſtino. p.310.n.10
Pudicitia non differt à virginitate, prout hæc eſt virtus, juxta Aug. n.11
Quare *pudicitia*, & virginitas, juxta Auguſtinum, non ſint ejuſdem generis. nu.12
Pudicitia virginalis fugit omnem luxuriam, etiam externam, juxta eundem ibid. nu. 17. Et impudicitia eſt quilibet uſus malus concupiſcentiæ, ex eodem. ibid.
Pudicitia conjugalis, ex Auguſtino, frænat concupiſcentiam carnalem ab omni illicito, etiam externo. p.311.n.18
Pudicitia conjugalis, ex eodem, præſtat modum licitum in cōcubitu conjugali. n.19. & excludit à concubitu omnia illicita. ib.
Pudicitia conjugalis, ſecundùm eundem, reſiſtit concupiſcentiæ, ne ad quævis illicita rapiat. n.20
Quidquid illicitum inhiat concupiſcentia, frænat *pudicitia*, ex mente Auguſtini. ib.n.21
Pudicitia corporalis per corpus operatur, juxta eundem. ib.n.23
Pudicitia eſt res animi, quia in animo habitat, ex Aug. ibid.
Pudicitia conjugalis, juxta eundem, utitur carne conjugis, non in voluntate libidinis, ſed in voluntate propagationis. n.24
Pudicitia conjugalis, ex eodem, horrenda immunda cōpeſcit. n.25
Pudicitia conjugalis belligerat contra turpem attrectationem corporis conjugis, ex mente ejuſdem. ib.n.26
Pudicitia conjugalis frænat volutabra libidinis, ex eodem. n.27
3 In duplici ſenſu *pudicitia* intelligi poteſt eſſe virtus animi, ſcilicet terminativè, & ſubjectivè. ib. n.29. Et in ſecundo ſenſu loquitur Auguſtinus, dum *pudicitiam* dicit virtutem animi ibid. num. 30
Virgines per vim corruptæ non amittunt *pudicitiam*, quia non conſentiunt fornicationi, ex Auguſt. n.32
Pudicitia, eo quòd virtus in animo ſubjectata, per vim non amittitur, ex eodem. p.312.n.34
Si *Pudicitia* per vim periret, numeraretur in bonis corporis, ex eodem. ibid.
Pudicitia in eo ſenſu eſt virtus animi, quia eſt in animo conſtituta, ex Auguſt. n.37. Et non eſſet virtus animi, ſi non eſſet in animo conſtituta. ibid.
Pudicitia corporis eſt virtus animi, juxta Auguſt. ibid. n.40. Corporis terminativè, animi ſubjectivè. ibid.
Sæpiſſimè appellat Auguſtinus *pudicitiam* corporis. ib.n. 41
Pudicitia corporis, juxta Auguſtinum, non violatur in carne. pag. 313. num. 67
Vide, *Caſtitas*.
Vide, *Virginitas*.

Q

QUÆSTIO FACTI.

1 IN *quæſtione facti* fit probatio pleniſſima per ingentem numerum teſtium ſine contradictione affirmantium. p.222.n.125. & p.101.nu.74
Sententia omnium Theologorum in *quæſtione* facti facit evidentiam moralem. p.222.n.126. & p.300. n.23. & p.102. n.33. & p. 101. num. 73
2 Sententia communis Theologorum, docens, impoſitam eſſe in Eccleſia obligationem jejunii quatuor temporum, utpote in *quæſtione* facti, facit evidentiam moralem. p.224.n.161
Probatio pleniſſima in *quæſtione facti* confundit vim unius teſtimonii, quòd aliàs faceret fidem probabilem. p.225.n.167
Sententia communis Theologorum de obligatione jejunii pervigiliorum Pentecoſtes, S. Laurentii, & omnium Sanctorum (utpotè in *quæſtioni facti*) facit evidentiam moralem. ib.n.168
3 Firma perſuaſio omnium Parochorum, & Theologorum unius diœceſis de impoſitione obligationis diœceſanorum (utpote in *quæſtione facti*) facit evidentiam moralem. p.226.n.184
4 Evidentia moralis in *quæſtione facti* poteſt phyſicè cum deceptione componi. n.191
Exiſtentia obligationis gravis confeſſionis, & communionis annuę conſtat evidenter (utpote in *quæſtione facti*) ex communi ſententia Theologorum. p.227.n.203
Firma perſuaſio omnium Fidelium facit evidentiam moralem (utpote in *quæſtione facti*) de obligatione gravi quinque præceptorum Eccleſiæ. p.228.n.214
Impoſitio obligationis recitandi officium canonicum eſt res *facti*, ideòque pleniſſimè probatur per ingentem numerum teſtium aſſiſtentium in tribus Conciliis. p.228.n.224
5 Motiva utrimque æquè probabilia in *quæſtione facti*, non producunt probabilitatem, ſed dubium. p.29.n.80. & p.240.n.76
In *quæſtione facti* probatio fortior deſtruit probationem debiliorem. p.29. n. 90. & præſumptio fortior deſtruit debiliorem. ib. n. 93
Ubi ſunt pares utrimque probationes *facti*, non retinet unaquæque ſuam probabilitatem. ib.n.96
Quare in quæſtione juris rationes utrimque ęquè probabiles dent unicuique parti probabilitatem, non ſic in *quæſtione facti*? p. 30.n.100.& p.123.n.254
In quæſtione juris, quatenus hæc dependet *facto*, pares probationes pariunt dubium. p.30.n.102
In *quæſtione facti*, pars minùs probabilis nullam retinet probabilitatem. ib.n.104
6 Res *facti* conſiſtit in indiviſibili, ſpeculativè, & practicè. p.124. n. 290. Et quomodo ratio rerum agendarum non conſiſtat in indiviſibili? ib.n.289
In *quæſtione facti* multitudo indiciorum facit plenam probationem. p.133.n.441
In *quæſtione facti* nemo eligere poteſt partem minùs probabilem, neque æquè probabilem. p.142.n.599
In quo ſenſu non ſemper teneamur ſequi partem probabiliorem in *quæſtione facti*. ib.n.602
7 In *quæſtione facti*, firma perſuaſio omnium Fideliū facit evidentiam, nō ſic in quæſtione juris, præcipuè naturalis. p.391.n.241
Vide, *Dubium*, n. 7. 8. 11. 14
Vide, *Probatio plena*.

R

REGULA JURIS CIVILIS.

Vide, *Ius civile*.

REGULA RELIGIOSA.

Vide, *Præceptum*.
Vide, *Prælatus Regularis*.

REGULARES.

1 SUnt in jure canonico multæ leges, quæ ſolos *Regulares* ſpecialiter obligant. p.251.n.23
Hæ obligant *Regulares*, ſaltem alterutro modo, vel vi voti obedientiæ, quia illæ leges continentur implicitè in regula, vel vi juriſdictionis Eccleſiaſticæ. ib.n.24
An leges latæ in jure canonico *Regularibus*, ſint media ad obſervationem regulæ? ib.n.26

2 An

2 An *Regulares* ſponte ſuſceperint hoc, quod eſt, poſſe obſtringi ad obligationes communes? p.252. n.27
Probabile eſt, non poſſe obligari *Regulares*, niſi vi voti obedientiæ, dummodo admittatur, cæteras obligationes Regularibus præceptibiles contineri implicitè in regula. 252. n.28
Probabile eſſe damus, obligationes *Regularium*, communes aliis, non contineri in regula, etiam implicitè, dummodo poſſit Prælatus ad illas vrgere vi juriſdictionis. pag.252. Et improbabile eſt, quòd non poſſit obligari ad obligationes communes alterutro modo. ibid.
3 Falſum eſt, *Regulares* à cæteris Fidelibus ſolùm differre in voto obedientiæ. ibid. n.31. Et in quibus differant. ibid. num.32
Cùm Clericis ſecularibus imponi poſſint aliæ obligationes, præter eas, quas ſponte aſſumpſerunt, non eſt, cur *Regulares* alterius conditionis futuri ſint. ibid. n.36
Licèt *Regulares* exempti fuerint à poteſtate Epiſcopi, non tamen à poteſtate quaſi Epiſcopali. n.37
Sicut juriſdictio Eccleſiæ extenditur ad reformandum Clerum, ut conſtat ex Tridentino; ita quoque ad reformandos *Regulares*, etiam circa ea, quæ non exprimuntur in regula. ibid. n.38.
Et an quoad hoc ſit identitas rationis inter utrolque? ibid. n.39
4 Poteſt Pontifex præcipere *Regularibus*, quæ poſſet præcipere omnibus Fidelibus. n.40. etiamſi non ſint expreſſa in regula. ibid.
Poteſt Pontifex obligare *Regulares* ad aſſumendum Epiſcopatum; atque adeò ad aliquid vltra expreſſa in regula. ibid. n.41.
Et non vi voti. ibid.
Epiſcopus poteſt præcipere *Regularibus*, in aliquibus caſibus expreſſis in jure, non expreſſis in regula. p.254. n.67
Poteſt Pontifex præcipere *Regularibus*, quæ expediunt ad utilitatem publicam Eccleſiæ. p.256. nu.88
An tempore D. Bernardi *Regulares* non fuerint exempti à poteſtate Epiſcopi? p.258. nu.131
Quotuplex peccatum committant *Regulares*, cùm in regula præcipitur jejunium ab Eccleſia indictum? ibid. n.132
5 Regulares, quibus præcipiuntur ea, quæ expreſſa ſunt in regula, non poſſunt non acceptare præcepta. p.259. n.4
Vide, *Conſequentia magna*.
Vide, *Præceptum*.
Vide, *Prælatus Regularis*.
Vide, *Probabilitas*, n.79

RELATIO PRÆDICAMENTALIS.

1 *Relatio prædicamentalis* conſiſtit in utroque extremo ſimul. p.23 num.46
Comparatio excedentis, & exceſſi eſt *relatio prædicamentalis*. ibi, num.45.
Relatio dupli maioris explicatur per quandam copulativam. ibid. n.47. Item *relatio* duplo intenſioris. ibid.
Unum extremum *relationis prædicamentalis* non eſt relativum, num.48
2 Non benè reſolvitur *relatio* excedentis, & exceſſi per propoſitionem, quæ immediatè explicat exceſſum. p.23. nu.49
Ad reſolvendam *relationem* excedentis, & exceſſi, opus eſt fingere voces abſolutas. ibid. nu.51
Quomodo reſolvitur *relatio* excedentis, & exceſſi in extrema abſoluta? nu.54
Relatio Probabilioris reſolvitur per copulativam in extrema abſoluta. ibid. n.56

RELATIO RATIONIS.

Relatio objecti, etſi ſit *relatio rationis*, nō eſt merum nihil, ſed ens reale. p.381. n.75. & p.381. nu.77
Confundi ſolet *relatio rationis* cum ente rationis chimærico. ibi. n.78

RESTITUTIO.

1 An qui eſt cauſa damni ex culpa veniali, teneatur ad *reſtitutionem*? p.124. n.283
2 An fur teneatur *reſtituere* ſtatim? p.171. nu.144
Vide *Compenſatio*, n.2
Vide *Dubium*, n.31

REX.

Vide, *Princeps laicus*.
Vide, *Probabilitas*, n.66

SACRAMENTUM.

1 An ſit probabile, Diaconatū nō eſſe *Sacramentum*? p.11. n.17. & 18
Si rationes Durandi, aſſerentis, Diaconatum non eſſe *Sacramentum*, adhuc ſunt probabiles, concluſio erit probabilis. ibid. n.19
2 Opinio, quæ *Sacramentum* exponit fruſtrationi, non eſt practicè probabilis. p.51. n.325. & p.128. n.341
3 Irreverentia, quam committit Miniſter deputatus, conficiens *Sacramentum* in ſtatu peccati mortalis, gravis eſt judicio omnium prudentum; atque adeò evidenter gravis p.98. nu.14. Et qui cenſeant improbabilem oppoſitam opinionem? ibid n.17
An ad id teneatur Miniſter deputatus ex præcepto divino, an ex humano? p.99. n.27
An obligatio conficiendi *Sacramentum* in ſtatu gratiæ, procedat à conſecratione Miniſtri, an à ſanctitate *Sacramenti*, an ab utroque ſimul. n.32
In adminiſtratione *Sacramentorum* Eccleſia præcipit ritus ſub reatu culpæ. p.214. n.59. Et ita definit Tridentinum. ibid.
Tenentur Sacerdotes ex conſuetudine evidēter obligatoria adhibere formas, & materias *Sacramentorum* conſuetas. p.219. n.59
6 In praxi *Sacramentorum*, perſuaſio omnium Fidelium de inſtitutione Chriſti, facit evidentiam. p.412. nu.14. Et conſtat ex multis locis Tridentini. ibid.
Vide, *Probabilitas*, n.65.

S

SACRI CANONES.

Vide, *Pontifex Romanus*,

SACRILEGIUM.

1 SI blaſphemia prohiberetur proferri in templo ob reverentiam templi, eſſet *ſacrilegium*. p.328. n.52
2 In *ſacrilegio* duplicato utriuſque votum eſt exponendum. p.442 num.78
Vide, *Caſtitas*, n.2. 5. & ſeq.

SANCTITAS CORPORIS.

Vide, *Caſtitas*, n.10. 11.

SCANDALOSA PROPOSITIO.

Quid ſit *propoſitio ſcandaloſa*? p.66. n.358
1 Non ſumitur pro aſſerēte ſcandalū paſſivum, ſed activum. n.366
Qua ratione ſint *ſcandaloſæ* illæ opiniones damnatæ ab Alexandro VII. ibid. n.361
Omnis propoſitio improbabilis laxa in materia morum eſt *ſcandaloſa*. n.362
2 Propoſitiones veræ poſſunt eſſe *ſcandaloſæ* in quæſtione facti. ibid. n.364
Propoſitio poteſt eſſe *ſcandaloſa* ratione æquivocationis. pag.66. num.365
Opinio *ſcandaloſa* in materia morum eſt non probabilis. ibid. num 368
Opinio *ſcandaloſa* poteſt non eſſe improbabilis poſitivè. ib. n.370
3 Quas declarat Pontifex *ſcandaloſas*, virtualiter affirmat falſas, & improbabiles. p.66. nu 372 & 376
Quam privatus Doctor meritò damnat, ut *ſcandaloſam*, poteſt eſſe vera, etiam in quæſtione juris. p.67. n.378. Non verò quam Pontifex Romanus. Et ratio diſparitatis. ibid.
Vide, *Cenſura Theologica*, n.4

SECURITAS.

Vide, *Periculum*.

SENTENTIA COMMUNIS.

1 In iis, quæ omninò pendent à judicio prudentum, *ſententia communis* ferè omnium facit evidentiam moralem. p.97. n.4
Judicium commune prudentum eſt menſura magnitudinis, & parvitatis moralis. ibid. n.6. & p.246. n.78. & p.248. nu.103
An *ſententia omnium* Theologorum faciat evidentiam circa parvitatem materiæ in jejunio naturali præviè requiſito ad communionem. p.99. n.38. Et quare? ibid. n.39. Et duo, vel tres admittunt parvitatem in hac materia. p.100. n.48. & p.315 Sed moraliter ſententia eſt omnium, quamvis duo vel tres reſiſtant cæteris. nu.49
2 In quæſtione, quæ omninò pendet à ſignificatione vocis, *ſententia ferè omnium* facit evidentiam. p.100. n.46. eo quòd ſignificatio vocis conſiſtit in uſurpatione communi. ibid. nu.65. & p.102. n.33. Et à peritis inveſtigamus veram ſignificationem vocum. p.101. nu.68. In qua quæſtione unus, vel duo non faciunt probabilitatem. ibid. n.69
3 *Sententia omnium* Authorum affirmantium præceptum poſitivum non ſcriptum, facit certitudinem. p.101. n.75
Sententia omnium Theologorum facit certitudinem de probabilitate affirmata, vel negata, quando quæſtio reducitur ad hoc, quod fundamentum ſit grave, vel leve. ibid. n.76
In quæſtione de poſitiva improbabilitate *Sententia omnium* non facit certitudinem. ibid. nu.81
Sententia communis ferè omnium Authorum in quæſtione facti facit evidentiam moralem. p.101. n.73. & p.222. nu.126. & p.295. n.23. & p.102. n.33.
4 *Commune judicium* prudentum Theologorum eſt menſura parvitatis, & gravitatis moralis. p.246. n.78. & p.248. n.103. Et commune judicium ferè omnium eſt evidens menſura parvitatis, & gravitatis materiæ præceptæ. ibid.
Ex *communi judicio* ferè omnium Theologorum fit evidens, partem parvam temporis diei præſentis non transferri ad componendum diem ſubſequentem. p.247. n.92
Ex *communi judicio* Doctorum fit evidens, diem præſentem terminari in puncto mediæ noctis. n.102
5 *Commune judicium* gentium probat, aliquid eſſe diſſonum naturæ rationali. p.345. nu.60
Perſuaſio Fidelium de aliqua obligatione poſitiva conſtat ex *communi ſententia* Theologorum. p.412. nu.16
Vide, *Quæſtio facti*, n.1. uſque ad 4.

SERVUS.

1 *Servis* poſſunt imponi leges, abſque eorum acceptatione. p.259 num.2
2 *Servi* poſſunt cogi ad ſerviendum ultra duodecim horas in iis, quæ ſunt modici laboris. p.286. n.31

SIGNI-

Digitized by Google

SIGNIFICATIO VOCUM.

1 Qui in *ſignificatione vocum* à communi acceptione recedit, improbabilia dicit. p.230.nu.5

In quæſtione de *ſignificatione vocis* conſenſus omnium peritorum facit evidentiam. ibid.n.6. & p.7. n.94

In quæſtione de *ſignificatione vocis*, ſententia unius, vel alterius non facit probabilitatem. p.230. o.7. & p.101. n.69

2 Nomine diei præſentis, in ordine ad jejunium intelliguot omnes à media nocte in mediã noctem. p.247.n.92. & p.249.n.122

Communis acceptio vocum facit evidentiam de *ſignificatione* earum. ib. & p.308. n.24

SPECIFICATIO.

1 Actus *ſpecificantur* ab objecto formali motivo immediato, ſive intrinſeco. p.326. o.16

Differunt *ſpecie* peccata, quæ violant leges ſpecie diverſas. p.327 num.30

Differunt *ſpecie* peccata, quæ opponuntur diverſis virtutibus. ibid. num.33

2 Diſcrimen *ſpecificationis* phyſicæ, & moralis. p.351. num.3. Et res ſpecie phyſica diverſas, quandoque eſſe ejuſdem ſpeciei moralis, & è converſo. ibid.

Actus vitales phyſicè *ſpecificantur* ab objectis materialibus. ibid.

Poteſt aliquid *ſpecificari* per ordinem ad aliquem terminum, & non participare malitiam, aut bonitatem illius, licèt non è contra. p.353. nu.30

Vide, *Delectatio moroſa*. n.17. 18

Vide, *Luxuria*, n.3.4.5

SPONSALIA.

An ſponſus poſſit propria authoritate diſſolvere ſponſalia ex cauſa probabili? ibid. n.196

An ad diſſolvendum in judicio ſponſalia, ſufficiat unus teſtis? ib. num.197

Diſſolvere ſponſalia, non eſt ſpoliare alterum poſſeſſione. ibid.

STATUS ECCLESIASTICUS.

Vide, *Eccleſia*.

SOCIETAS IESU.

1 Religioſi *Societatis IESV* per votum obedientiæ cedunt jure ſequendi opinionem probabilem contra præceptum Superioris re probabiliter illicita. p.151 n.95

2 In *Societate IESV* poteſt Prælatus obſtringere ad conſtitutiones denuò conditas. p.258. n.123

Conſtitutiones denuò conditæ in *Societate*, non egent nova acceptatione ſubditorum. ib. n.124

Materia voti obedientiæ in *Societate*, tam latè patet, ac finis ejus. n.125. Id conſtat ex conſtitutionibus ſocietatis. ibid. Et aliqualiter limitatur hæc extenſio. p.258. n.126

Potuit Congregatio generalis *Societatis* negare uſum pilei Coadiutoribus temporalibus. ibid. nu.127. Licèt quidam contradixerint, ex inſcitia conſtitutionum Societatis. ibid.

3 In formula votorum *Societatis* dicitur, omnia intelligenda juxta conſtitutiones Societatis. p 316. n.104

Votum caſtitatis in *Societate* reſpicit tam interna, quàm externa. ibid. n.104

In voto caſtitatis ait D. Ignatius, imitandam eſſe Angelicam puritatem, corporis, & mentis munditia. n.105. Et quomodo id intelligendum? ibid.

Vide, *Parvitas materiæ in re venerea*. nu.1

SUBSTANTIA MORALIS.

Vide, *Accidens morale*.

SUMMISTA.

Vide, *Probabilitas*, n.41

SUAREZ.

Vide, *Calumnia*, n.3.4.6

T

TAMBURINUS.

Vide, *Calumnia*, n.2

TESTAMENTUM.

AN ſit certum à principiis intrinſecis, *teſtamentum* minùs ſolemne eſſe validum pro foro interno? p.156. num.185

An hæres ab inteſtato peccet mortaliter, ſi certus eſt de voluntate teſtatoris minùs ſolemniter declarata. p.157.n.189

TESTIS.

Nulla teſtium turba prodeſt contra certitudinem. p.432. n.21

THEOLOGI.

Theologi incogniti non faciunt probabilitatem. n.20

THOMAS SANCHEZ.

Vide, *Calumnia*, n.2. 3. & 5

TRADITIO.

1 *Traditio* eſt doctrina verbo tradita, & non ſcripta à ſuo Authore. p.220. n.91

Certiſſimum eſt, eſſe in Eccleſia leges humanas ſola *traditione* ſubſiſtentes. ibid. num.92

2 Conſuetudines univerſales antiquiores evidenter obligatoriæ ſuam vim obligandi hauriunt ex legibus *traditione* ſubſiſtentibus. p.220. n.94. Et hæc eſt expreſſa ſententia S. Auguſtini. ibid.

Juxta Auguſtinum, cõſuetudines, quarum neſcitur initium, non à Fidelibus introducentibus, ſed à legibus Apoſtolicis, verbo tenus *traditis*, ortæ fuerunt. ib. n.95

Juxta eundem, conſuetudines univerſales antiquiores, quæ non ab initio naſcentis Eccleſiæ invaluerunt, à legibus *traditis*, non ſcriptis, Conciliorum generalium prodierunt. ibid. n.97

3 Sancti *Patres* traditioni attribuunt vim conſuetudinis ad obligandum. n.98

Ex eo quòd Tridentinum non agnovit alia præcepta Eccleſiaſtica, niſi ſcripta, vel *tradita*, convincitur, conſuetudines non ſcriptas obligatorias non habere vim obligandi, niſi ex *traditione* præcepti. p.221.n.107

Conſuetudines univerſales vocantur *traditiones* à Patribus, & Theologis, n.109. & quare. ibid.

Cùm omnes Fideles obſervant tanquam obligatorium aliquid juris humani, quod ipſi, ſeorſim à capite, inſtituere non potuerunt, in eo involuitur præceptum *traditum*. nu.110. Et hujus generis ſunt omnes conſuetudines antiquiores, quæ obſervantur ut obligatoriæ. ibid.

Idem conſtat ex eo quòd, juxta Auguſtinum, mos populi Dei pro lege tenendus ſit. ibid. n.113

4 Præcepta *tradita*, quæ ſunt in Eccleſia, non aliunde conſtant, quàm ex univerſali perſuaſione Fidelium, vel etiam à circumſtantiis derivatis à tali perſuaſione. p.222. o.127

5 Conſuetudines univerſales minùs antiquæ evidenter obligatoriæ involvunt *traditionem* præcepti. n.138

Conſuetudo obligatoria, quam ſemper retinuit tota Eccleſia, includit *traditionem* præcepti Apoſtolici, juxta Auguſt. ib.n.142. Et hanc regulam Auguſtini ſecuti ſunt Patres Tridẽtini. n.143

Conſuetudo antiquiſſima univerſalis, de qua dubitatur, an ſemper retenta fuerit, importat ſub disjuncto *traditionẽ* pręcepti Apoſtolici, vel pręcepti à Conciliis, aut Pontificibus orti? ibi.n.144

6 Antiquitas conſuetudinis jejunii quatuor temporum, obſervatę ut obligatoriæ, arguit *traditionem* præcepti Apoſtolici. p.224 num.158

Ex S. Leone conſtat, obligationem jejunii quatuor temporum oriri ex *traditione* præcepti. ib. n.160

Traditio voluntaria de jejunio poſt Pentecoſten, relata à D. Clemente, eſt de jejunio unius integræ hebdomadæ. ibid. n.163

Traditio Apoſtolica jejunii trium, aut quatuor temporum non eſt accipienda ex libro Conſtit. S. Clementis, utpote incerti Authoris. p.224. ſeq. o.164

7 Obligat cõſuetudo, cùm omnes per errorẽ putant adeſſe pręceptum *traditum*, ſcilicet ex motivis omninò firmis. p.226. n.192

Ex *traditione* Apoſtolica, firmata teſtimoniis omnium Sanctorum Patrum, conſtat evidenter obligatio gravis jejunii Quadrageſimalis. p.228. n.206

Obligatio evidens recitandi officium canonicum oritur ex conſuetudine, quæ importat *traditionem* præcepti. p.228. n.223

V

VASQUES.

Vide, *Calumnia*, n.2

VECTIGAL.

Vide, *Pia cauſa*, n.3

VENENUM.

Vide, *Emptio*, *& venditio*, n.1. & 2.

VENEREA COGITATIO.

1 QUid ſit *cogitatio* practica *venerea*, quid ſpeculativa? p.341 onm.15

Exponitur *cogitatio venerea* practica. n.18

2 Certum eſt, *cogitationem* fœmineæ pulchritudinis, quam quis aſſumit ad excitandam delectationem veneream, eſſe cogitationem practicã, & illicitam. n.30. Et ea *cogitatio* excitat commotionem ſpirituum. p.343. n.35. Idque ex ſympathia; & ideò nequit eſſe cauſa per accidens commotionis. ib. n.38. Et ea cogitatio eſt inchoatio copulæ, vel pollutionis. n.41

3 Non eſt ſpeculativa *cogitatio*, quæ allicit ad libidinem. ib. nu.46

Cogitatio ſpeculativa non eſt inchoatio copulæ. ibid. ou.47

Implicat, *cogitationem* eſſe ſpeculativam, & provocativam ad *venerea*. p 346. n.82

Cogitatio purè ſpeculativa objecti venerei eſt licita, ſecluſo periculo conſentiendi in cogitationem practicam. ib. n.87

Cogitatio practica objecti venerei eſt illicita. n.91

Cogitatio practica objecti venerei eſt cauſa per ſe commotionis ſpirituum, & ad hanc omninò determinans. ibid. n.92. Et peccat mortaliter, qui efficaciter vult ponere cauſam per ſe commotionis. p.347. nu.108

4 *Cogitatio* practica non eſt cauſa commotionis in genere efficientis, ſed in genere determinantis. p 346. n 95

Cogitatio practica *venerea* eſt inchoatio profuſionis ſeminis. p.348 nu.114. Et an non quęlibet cauſa urgens ad opus ſit inchoatio operis? ib n 115. Et quæ dicenda eſt inchoatio generationis? ib. Et commotio ſpirituum eſt inchoatio formalis; & cogitatio practica eſt inchoatio cauſalis. n.117

5 Aſpectus objecti venerei quomodo ſit culpa mortalis! Et an ſit eadem ratio de *cogitatione* practica? n.118

Digitized by Google

Index Rerum Notabilium.

Qui loquitur alteri verba provocatoria ad venerem, peccat. Et quid inde ad *cogitationem* practicam? ib. n. 121. Et an ſit paritas ſimilis deſumpta à tactu provocatorio? n.122

Cogitatio objecti venerei, quæ extorquet ab invito pollutionem, illicita eſt. n.123. Et illa cogitatio habet malitiam pollutionis, ſi in ea cogitatione fuit prævisa pollutio. ib.n.125

Quæ *cogitatio venerea* habeat vim excitandi commotionem vehementem, & pollutionem? ib.n.127

Aſpectus nuditatis fœmineæ eſt cauſa per ſe pollutionis. p.349 n. 131. & quanta ſit inde paritas ad *cogitationem* practicam? ibid. Et implicat, ejuſmodi aſpectum provocatorium eſſe purè ſpeculativum. n.132

6 Qui ſtudens conatur ad ſpeculationem objecti venerei, ſi invito advenit *cogitatio* practica, non peccat. n.135

Qui neſcit diſcernere inter *cogitationem veneream* practicam, & ſpeculativam, ſufficit, ſi reſiſtat delectationi. ib.n.136

Si quis ſpeculans venerea, patitur invitus commotionem, id eſt judicium, quod *cogitationem veneream* practicam invitus patitur. ib.n.137

Cogitatio venerea practica leviter provocatoria nō eſt culpa mortalis. ibid. n.138. Nec inde infertur parvitas in re venerea. ibid.

Qui ſpeculatur venerea cum periculo incidendi in *cogitationem veneream* practicam, non tamen conſentiendi in illam, non peccat mortaliter. ib.n.139

An qui ſpeculatur venerea cum periculo conſentiendi in *cogitationem veneream* practicam, peccet mortaliter? ib.n.140

7 Triplex diſtinguenda eſt *cogitatio venerea* practica, tepida, intenſa, & vehemens. p. 350. n.9. Et vehemens eſt, quæ excitat commotionem in ſummo. ibid. Et commotio ſumma eſt, quæ determinat ad pollutionem. ibid.

Numquam datur *cogitatio venerea* vehemens non impedita, quin ſequatur pollutio. ib.nu.10

Cogitatio venerea vehemens excitat commotionem in ſummo. nu. 19

VIRGINITAS.

Virginitas quandoque ſumitur pro integritate carnis, quandoque pro ipſa virtute. p. . . n. 9

Qua ratione *Virginitas* non ſit virtus, nec donum Dei? ib.n.10

Qua ratione *Virginitas* poſſit per vim auferri, non verò virtus? ib.

Quomodo differat *Virginitas* à pudicitia virginali? n.14

Vide, *Pudicitia*, nu. 2

VOTUM.

1 An qui *voveret* dicere millies Pſalmos Pœnitentiales ſucceſſivis diebus, peccaret leviter, ſi omitteret per tres menſes? p 280.n.34

An qui *voveret* abſtinentiam à carnibus toto vitę tempore, peccaret leviter, ſi nona vitæ parte non abſtineret? ib.n.41

2 *Votum* de actu externo obligat indirectè ad internum, qui requiritur ad externum. p.315.n.100

Peccat contra Religionem, qui omittit orationem *voto* promiſſam. n.10v

Vota omnia Religionis ſunt ſecundùm regulam unicujuſque Religioſæ familiæ. p.316.n.110

3 *Votum* de non inferenda injuria, violatur ſuadendo alteri, ut inferat injuriam Petro. p.321.n.58

4 Poteſt dari *votum*, quod ex ſe non obliget ad vitandum periculum violandi illud. p.324 nu.50. Et tamen peccat mortaliter, qui ſe exponit ei periculo. ibid.

Votum, quod non exprimit vitationem periculi, non obligat ex ſe ad illud vitandum, niſi quando materia voti implicitè includit vitationem periculi. ib.n.54. Adhuc tamen, qui ſe exponit periculo violandi *votum*, peccat contra Religionem. ib.n.56

VOTUM CASTITATIS.

Vide, *Caſtitas*.

VOTUM OBEDIENTIÆ SOC. JES.

Vide, *Societas JESU*, n. 1. & 2

USURA.

An licitum ſit mutuanti aliquid ultra ſortem exigere, ſi ſe obliget ad non repetendam ſortem uſque ad certum tempus? p.53.nu. 159 Partem affirmantem Caramuel dicit evidentem. ib. Quæ tamen damnata eſt ut ſcandaloſa ab Alexandro VII. n. 161. & p.62.nu.320

UXOR.

Uxor inſcia obligationis reddendi debitum ad illud ſe obligat. pag. 182. nu. 90

F I N I S.

Digitized by Google